PRÆNOTIONES
MYSTAGOGICÆ

PRÆNOTIONES MYSTAGOGICÆ

EX JURE CANONICO:

SIVE RESPONSA SEX,

In quibus unà proponitur Commune ECCLESIÆ *Utriusque* GRÆCÆ, *&* LATINÆ *Suffragium*

De iis, quæ Omninò præmittenda sunt Ordinibus Sacris : atque obiter & GRAECIA adversus Calumniatores defenditur,

Et præcipuæ Photianorum ineptiæ refelluntur.

AUTHORE

NICOLAO COMNENO

PAPADOPOLI

CRETENSI,

Abbate S. Zenobii, S. Theolog. Philos. ac J. U. D.

ET

In Academia Patavina Canonum Sacrorum Interprete.

PATAVII

Ex Typographia Seminarii.

M. DC. XCVII.

Opera Joannis Manetti.

SUPERIORUM PERMISSU.

Eminentissimo, ac Reverendissimo Principi

JOANNI FRANCISCO
S. R. E. CARDINALI
ALBANO

NICOLAUS COMNENUS PAPADOPOLI

Αἰὲν ἀριστεύειν, καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

SI liceret, Cardinalis Amplissime, *Purpuram Tuam ad hujusce libelli patrocinium evocanti, quam eidem libello votis omnibus propitiam opto, è libelli fronte Purpuram lædere; darem sanè, ex more Nuncupantium, Caussas, queis fit, ut hæc Typorum meorum crepundia, laborumque primitias, Tibi uni, Tibique præ omnibus, dicatas, sacratas velim: provocaremque Te vel invitum ad confessionem laudum tuarum, quas omnibus notas, atque olim Orbi Christiano mirabiles unus omnium vel negligis, vel odisti. Verùm nec is sum, cui fas per damna Modestiæ Tuæ gratiam apud Te quærere; nec erit, ut per Te*

mihi liceat, Patrocinium Tuum iis artibus emereri, quas, cùm jamdudum Adulatio suspectas fecerit, efficacissimas facit Ambitio. Ab hac immane quantum Gloria Tua distat! Ut non aliter illi litandum sit, quàm obsequioso silentio, quod nimirum, inaudita hactenus, sæculisque anteactis ignota dissimulatione, de Te prædicet palam, quæ rara, & mira numerosæ Virtutis Tuæ decora frustra dissimulas: nactus adeò, quod vel summæ Fortunæ contigit nunquam, ut in summo Gloriæ contemptu summam habeas Gloriam; perennesque Nominis decus ipsa Nominis nunquam interituri securitate. Neque aliter agendum Tibi adepto maxima, cui non aliter actum, cùm maxima merebare. Nobilissimam ab ultima stirpe Familiam cùm posses Indolis experrectæ nisu, morumque innocenti dexteritate statim ad altiora provehere, minora maluisti; privatamque conditionem objecisti Aulæ, ut assuesceret, in Te natum credere, quod in aliquibus longo ætatis impendio quæsitum, in plerisque necquiquam, post impendia ætatis longa, desiderat. Ita præfectam Orbi Christiano vix Aulam ingressus, Te adhuc privato illam implesti; atque habuisti illud in adolescente Fortunæ maximum, quòd nondum maturus meritis maturus præmiis viderere. An non maturus præmiis, qui, vel cùm nullam merebaris Dignitatem, cuilibet Dignitati par eras? Hinc vix addictus sacerrimæ Curiæ prælatæ cæteris Nobilitatis initia cepisti, cùm Te Honor, ut ad majora deduceret, non manuduxit, sed rapuit: experturus brevi periculo, an singulis Honoribus major esses, quem, in singulis, parem omnibus aptabat supremis, quibus etiam Te quandoque præficiet. Rexisti ergo subjectas Sacro Imperio Urbes, vel in impuberi regundi peritia, prorsus adulta Prudentia, quam cùm armaret justa Severitas, comis Pietas exarmabat: ut ex fœdere oppositarum invicem Virtutum illud ab initio dignitatum Tuarum in Te miraretur Curia, quod vix in Principe audet optare; capax nimirum eundi ad publicam Felicitatem per diversissima ingenium. Ea propter vulgare propedixerim in Te, ac penitùs translativum, quòd ab omnibus amarere, quòd obsequium Tibi sponte delatum à probis, vel ab improbis exigeres non invitis; quòdque haud dispari gradu Innocentiam simul, ac scelus pervaderet tui Nominis admiratio. Hac factum, ut ultrò vel Iniquitas ipsa Tibi judicandam se sisteret, parique voto dissidentium animi Sententiarum Tuarum Oracula poscerent, quæ Sacra Victor, Sancta Victus, amaret ille, ferret hic, victor unà, victusque laudaret. Neque enim fas unquam sceleri, ut ut eximio, refragari legibus à Te dictis, quas ea Æquitas us-

que-

quequaque munierat, quam, ut oderint scelesti, attamen probant: Prorsus ut inde Tibi plausus ille reipsa communis, quòd & ab omnibus, Actisque Tuis omnibus, ederetur, quo dum felices curarum Tuarum impendio Populi Te sibi Rectorem gratulantur, effecere, ut Te Rectorem amitterent. Nempe jam Fama Tibi uni non invida Te majorem edixerat, quàm ut privatis subjectorum commodis ministrares; dignumque monstrabat, quem Curia Princeps admoveret sibi, Tuis nimirum auspiciis Publicæ omnium felicitati profutura. An Te placidissimè justum, prudentem innocentissimè, sine dispendio Majestatis comem privato bono pateretur? Cogendus eras, hæc omnia Reipublicæ reddere, eique muneri protinus addicendus, in quo tum horum omnium, tum in primis Sapientiæ documentum dares. Ejus Tu olim partes omnes expleveras: sive seriò lusisti cum Musis, quas Helicone deductas cùm Latinas, atque Italas effecisses, non es passus patriam linguam dediscere: sive facundissimè perorasti, ἀελκεον illud, summumque consecutus in Arte, ut Elegantia vim leniret, non frangeret: sive denique placuit per asperrimas Disciplinas ire; quarum decus ita prorsus hausisti, ut exhauseris penitùs, Juris profanique, ac Sacri non consultus, sed Arbiter; Socraticæ domus non hospes, sed incola: vix Tyro, ac Emeritus Theologiæ, non ejus dumtaxat, quę vel ex certissimis incerta venatur, gravique ludo veræ proludit arenæ; sed ejus in primis, quæ Veritatis Armigera, quæ verè præliaris, ac pugnax, Fideique stipendiaria Impietati bellum olim internecinum indixit, cùm olim quid sit censendum Orthodoxis edixerit. Hujus Tu Ope, hujus institutione numeris omnibus absoluta cùm natum ad maxima ingenium, calamumque imbuisses, ei hercle Muneri addicendus fuisti, quo ministro Romana Sedes eidem Theologiæ, Diplomatibus suis, pandit Oracula. Ut accitus in Aulam, quo Sapientiæ documentum Tuæ publicum dares, hoc ipso & aliorum Sapientiæ præcepta conscriberes. Id, quod plenè adeò, utiliter adeò, difficillimis nempe temporibus, præstitisti, ut post breve Virtutis experimentum, qui tutandis Supremæ Potestatis suæ Juribus Te Interprete usus est, verè Sanctissimus Pontifex, Tibi Purpuram præmium Virtutis secum ipse decreverit. Eam tamen ille haud contulit destinatam licet, atque decretam; destinatam à Decessore, decretamque Successor retulit: id agente Numinis Providentia, ut non uno Supremo Suffragio proximam Summæ Dignitatem nanciscereris, Purpuraque ex Te deinceps augustiore dignus renunciarere judicio duorum Maximorum Pontificum, quorum alter illam

Tibi

Tibi deberi fassus est, alter debitam præstitit. Imò uterque debitam Tibi, præstitamque pari suffragio commendavit, quam nimirum Innocentia isthac morum Tuorum sacrares impensiùs, atque vel ipsis Ecclesiæ hostibus venerabilem redderes Meritorum Tuorum insigni planè modestia. Hanc ego haud lacessam ulteriùs, ne Tibi displiceam. Intacta esto Patrocinium Tuum flagitanti, cui superest Meritorum Tuorum præmia delibasse: ut profectò iis constet, post omissas cæteras, una ex plurimis caussis, quam propter Tibi Opusculum hoc nostrum inscribimus. Scilicet periculosæ plenum aleæ negotium, nec nisi Te auspice ineundum aggredimur, polliciti Gentis utriusque Græcę, ac Latinæ de Moribus palam, clam de Dogmatibus commune Suffragium. Occurrunt undique Grçcorum quorundam, hoc est, Photianorum *ineptiæ; Urgent persæpe Latinorum non paucorum* calumniæ: *Has insequimur passim, illas ubique refellimus, habituri fortassis præmium exantlati laboris Græcorum, ac Latinorum invidiam, ni Tui Nominis Tutela præsens affulserit. Hac prade, Vadimonium dabit Latinus, donec Rationem querelarum nostrarum agnoverit. Hac fidejubente, non verebitur Græcus, ne dolo sint circumscripta, quæ promimus; unàque omnes fatebuntur, verum esse, quod sensim insinuamus,* Ut in Gręcia Schismatici multi sint, Græciam nunquam fuisse Schismaticam: *Quando idipsum (quod nempe præcipuus, primusque Operis nostri scopus est) Tibi dicimus, Tibi dicamus, ultrò sistimus Tibi, quo & Sapientissimo, & Linguę utriusque scientissimo coram non ullum Mendacium audeat prorepere, nisi ad stoliditatis suæ aut confessionem, aut pœnam. Ergo,* Eminentissime Princeps, *dicatum Tibi, Sacratumque libellum hunc nostrum benignus accipe, simul excipe clemens Authoris obsequentissimum animum, quem sanè minimum esse conjicies, si ex dono metiere; at maximum fatebere, si constitues, esse illum Capacem concipiendæ Magnitudinis Tuæ, nec minorem habendæ, retinendaque admiratione integra Virtutum, Meritorumque Tuorum, queis fit, ut jam non privatim ex formula conditionis suæ, sed ex Voto publico Græciæ totius, non sine Vaticinio reipsa firmando, Tibi enixissimè comprecetur Sacrarum Apicem dignitatum; Unde & Ecclesiæ universæ prosis augustiùs, certiùsque consulas calamitatibus Græciæ, quæ Te uno fortassis, certè inter paucos eximio Patrono gloriatur.* ἔντεινε, κατευόδου, καὶ βασίλευε.

Illu-

Ad Illustrissimum, & Excellentissimum

Protosebastum, IMPERATORIÆ NOBILITATIS VIRUM CONSTANTINUM CANTACUZENUM, Celsissimi Uvallachiæ PRINCIPIS AVUNCULUM.

PRAEFATIO.

QUi sua edunt, publicæque Censuræ subjiciunt, illud, ex more, solemne habent, ut sua Lectori commendent; benignitatemque publicam flagitent, quam publico bono scribentes jure merentur. Id mihi, neque ex re esse, quam ago, visum; nec, ut sit, placuit: quippe qui neque ad laudem aucupandam hæc scripserim, palamque Obtrectatorum sannas contemnam; ejus, & quidem unius dumtaxat, accuratissimè satagens, ut ad Gentis nostræ, quam unicè diligo, decus, utilitatemque certissimam, diversissimorum hominum, qui oppositis artibus, pari tamen malignitate, ad conflandam Nomini nostro præsentem infamiam conspirarunt, scelus ulciscar: simul doceam, unum esse Gentis utriusque GRÆCÆ, ac LATINÆ Suffragium, sive mores instituant Sacros, sive Dogmata certò cre-

credenda proponant! Idcirco non Lectorum mihi quęrendus favor, quo mediocritatem ingenii mei, atque, si quid non apprimè probaverint in his ipsis, quæ laboriosè peregi, ferant: Sed Græcus aliquis omni exceptione, præjudicio quolibet major ad Censuram Operis evocandus, cui undequaque præstantissimo, Gręcarumque pariter, ac Latinarum rerum gnaro, tum Operis rationem, tum scopum ejusdem exponam. Is porro quis, præter Te, alius mihi sedulò cogitanti, quærentive potuit occurrere? Quo in uno Græcia nostra decorum suorum infelices Exuvias ostentat; atque duo illa veneratur, quæ sine incorrupta fide, summaque authoritate stare non possunt, Sapientiam, & Nobilitatem. Hæc ea in Te est, qua majorem nec in Solio multiplici, ex quo apud præcipuas Nationes regitur, nullam Europa cognoscat, quippe quæ ad Comnenorum Diademata originem referens, deductaque per Angelos, Ducas, Lascaras, atque Vatatzios, ubi per Palæologorum crebras affinitates supremæ Potestati prolusit, Byzantinum Sceptrum arripuit, ut inde eam in Familiam sobolesceret, quæ vel post penitissimum Græciæ totius excidium, in ipsa Gentis nostræ captivitate, ipsâ Tyrannide illi Diademata deferente, regnaret. Vidimus id in Celsissimo, & Invictissimo *SERBANO PRINCIPE* Fratre tuo, qui ripariam ad Istrum Daciam Regalibus auspiciis ingressus, ita, circumstrepentibus Bellorum turbinibus, clavum Reipublicæ tenuit, ut, cum Tyranno perfidissimo se vectigalem nosset, Christianum se tamen, & Gręcum Principem meminisset; dignus ædepol, cui diuturniorem regnandi potestatem, Fata concessissent, Regalem Caniciem ostentaturo Græciæ, quo magis nunc, cùm addictus Ritibus nostris juvenis Moschus libertatis spem facit, *SERBANI* prudentia spem libertatis validiùs confirmaret. Sed properavit ille locum Tibi relinquere, in quo ederes raræ in fortunâ ad sceptrum vocatâ moderationis exemplum; decoresque Historiam, non unum *JOANNEM CANTACUZENUM* Tritavum Tuum Solio, quod omni ope quæsierat, armatusque, & penè non atrox occupabat, potuisse sponte decedere: posse & *CONSTANTINUM CANTACUZENUM*, delatum sibi jure hæreditatis Imperium majore sanè cum gloria, certè Græco magis exemplo contemnere. Hoc scilicet egisti, ut impactam Familiæ Tuæ per celeberrimum inter Majores Tuos regiam profectò, nec tamen honestam Ambitionis notam gloriosiùs emendares: ostenderesque, Te inter *CANTACUZENOS* virtute Maximum, qua Maximum inter *CANTACUZENOS* exuperas. Ille debitum Nepoti Regnum eripuit, Avunculus licèt, ac Tutor, Tu debitum Tibi Avunculus, nec Tutor Nepoti, cui non debebatur, concessisti. Ille malè partum dimisit sponte, ne cogeretur dimittere, Tu jure parandum neglexisti fortiter, ne cogerere recipere. Ille Solio relicto Sacras in Cœnobio latebras quæsivit, ut Reipublicæ valediceret; Tu, eodem contempto, Aulam sequeris, ut Reipublicæ consulas. Denique ille conditione privatâ publicas curas compescuit, quo pacatiùs Sapientiæ vacaret, Tu, quam constanter amasti, privatæ Sortis quietem curis publicis non absolvis, gnarus, vel in ipso tumultu Regiæ, raro hospitam Regiæ Sapientiam amare. Ea addita Nobilitati tuæ ingenuam planè se se, ac verè Græ-

cam

cam oſtendit, aſsuetam nimirum ſummæ conſortes Fortunæ Muſas adſciſcere, animare facundiâ Principatum, vel in Purpura philoſophari; atque eas opes fœcundiſſimæ mentis in unum coacervatas jactare, quas in Sapientibus aliarum Gentium diſperſas Europa miratur. Hanc Tu penè dixerim univerſam pervagatus es, ut extorrem jampridem Sapientiam tecum ab exilio revocares; peregrinatuſque ad præcipuas Italiæ Urbes, alioſque Populos hac ætate Diſciplinarum laude florentes, Græciam docuiſti, Tibi uni deinceps inſcribendum grande illud Elogium,

Πολλῶν δ' ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα, ϗ νόον ἔγνω.

quod de Cephaleno illo Cliente Palladis, Græcorumque ad Trojam omnium vaferrimo Vates noſter aſſeruit. Nempe, ut ut ille cymbulâ ſuâ prętergreſſus Jonium, Tyrrheni, ac Siculi Maris littora raſerit, quid ad aridas Ithacæ cautes, ſcopuloſque miſerrimos retulit, præter Læſtrigonum, Cyclopumque nefandas dapes, Circæis infecta venenis pocula, Sirenum blanda pericula, impudentiſque Calypsûs penè non ſummœniana propudia? Tu fraternam regreſſus in aulam ea undequaque Scientiarum profanarum pariter, ac Sacrarum Spolia retuliſti, ut non majori Sapientiæ opinione conſpicuum Platonem ſuum olim Athenæ receperint, cùm philoſophicâ expeditione populatus barbaram Sapientiam, Ægyptiorum, aut Phœnicum arcana intulit Græciæ, docuitque, quod doces: eſſe extra Græciam multa, quæ à Sapientiâ Græcâ, ut ſint diverſa, non diſcrepant. Quo magis contendo, à me nullum Græcorum potuiſſe ad hujuſce cenſuram Operis evocari Te magis Idoneum, cui ſi quæ pauca multi Reſponſis his noſtris objicient, non eſſe damnanda probavero, abunde erit laboribus meis utilitatis, ac præmii.

Id, ut breviſſimè peragam, fas ſit è veſtigio coram omnibus gloriari, palamque aſſerere, neminem unum in Græcia tota eſſe, aut unquam fuiſſe, qui Græciam noſtram me diligat magis,magiſve dilexerit. Hanc,ſi fas eſſet, Vitæ ipſius impendio, calamitatibus, queis premitur, expedire, atque ad priſcam dignitatem reſtituere, nulla mora eſſet, quin me Codri conditionibus dederem, poculumve Themiſtocleum haurirem. Neque hæc erga Gentem meam charitas ſtudio mihi quęſita, aut longâ meditatione parata: nata mecum eſt, eamque præ me tuli vel à tenellis unguiculis. Eâ factum, ut ſemper ægerrimè tulerim, quæ malè, aut contumelioſè in Græcos dicta penes Latinos quoſpiam ſcriptores occurrunt: atque in id animum, ſtudiumque deduxerim, ut illa omnino colligerem, expenderem, æſtimarem. Videbam hercle illorum aliqua, præſertim quæ ſpectant ad mores, iniquiſſimè Noſtris oppoſita; decernebamque jam tum, nondum aptus certamini, ſi quando vires affuiſſent, in arenam deſcendere, palamque docere, non impunè à ſycophantis provocari Græciam, quam extinctam putarent. Aſt alia, quæ ad dogmata pertinent, inficiari non poteram, quemadmodum & abſurda, & dementia, & Eccleſiæ noſtræ decretis, Patrum noſtrorum effatis, Antiquitati noſtræ penitùs abſona, ita jure debellari, damnarique ſapientiſſimè. Id porro mihi moleſtum atrociter; eòque revocaveram animum, ut, ſi fas, illum cogerem, de iis aliter cenſere, quàm eſſent; ni id poſſet, vel quæ abſurda, inepta, impia manifeſtè

ftè cognofceret, aliquâ tamen ratione defendere. Verùm cùm neque animus ex ingenio Græco liberrimus trahi ad fervitutem turpiffimam poffet, negaretque Mens, tametfi vellet fucum facere Veritati, manifeftis ineptiis patrocinium impendere, planè illud fupererat optanti, quàcunque liceret, Græco Nomini ferre fuppetias, ut eniterer, quæ abfurda manifeftè videbam, nullâque vel iniquâ ope tueri poffem, Græca effe negare. Affulfit piam tutelam meditanti Veritas præfens, quæ ftatim oftendit, Græcum effe non poffe, quod ineptum, quod ftolidum: provocavitque volentem ad eam rerum noftrarum inquifitionem, ex qua tandem cognofcerem, an reipfa, quæ Græcis tribuuntur, atque à plerifque, ut Græcæ fententiæ reprobantur, Gens noftra publico quandoque Suffragio receperit, docuerit, publicèque recipienda, probanda decreverit. Ubi feriem fæculorum noftrorum emenfus, fcrutatufque fingula, & omnia curiofiffimè, nihil inveni, quod abfurda illa, planèque ftolida dogmata ad Gentem noftram pertinere teftaretur: Exclamare libuit, Superûmque, atque hominum fidem appellare, quòd publico Nomine Sapientiffimæ Nationis infcribantur, quæ privati delirarunt; quòd tribuantur Græciæ, quæ à Græcorum deterrimis afferta nec Græcia per fe novit, nec unquam profeffa eft; quòdque in invidiam vocemur communiter ea propter, in quibus quidam (dic etiam plerique) ex Noftris ineptiunt. Scilicet hæc ipfa Dogmata, quæ impia magis, an inficeta fint nefcio: Hæc ipfa, inquam, Dogmata, quæ uti Græca paffim damnantur, ante Tertiumdecimum Sæculum nullum ex Symbolis noftris recepit, nulla Synodus noftra probavit, nullo publico Gentis edicto Græcia conftituit: Quemadmodum & quæ contrà definivere Latini, nullum refpuit ex Symbolis noftris, nulla Synodus noftra damnavit, nullo publico edicto Gręcia rejecit. Id, quod, ut Hiftoriæ fileant, ut pereant Temporum monumenta, unus ex privatis illis, unde aliqui Gręciam audent ęftimare, Demetrius Chomatenus, paulò ante captam à Latinis Conftantinopolim qui floruit, Metropolita Bulgariæ, Vir Jurifconfultiffimus, & à Jure noftro receptus apertè teftatur: quando Conftantino Cabafilæ Dyrrhachii Archiepifcopo, an effent Latina hæc ipfa dogmata deteftanda, interroganti refpondet: nefas effe deteftari fententias, quas adeò nemo damnavit, ut de illis Synodicè nufquam fit cognitum. Fremuerit ergo eviratum illud Vardę Mancipium Photius: defipuerit Sergius II. infanierit poft Cerularium Michael Anchiali, ut gregarios alios ejufdem notę homines illaudatos pręteream. Quid horum furores, infanię, ineptię obfuerint Gręcię, quę nufquam ante Palęologorum Imperium de iis, quę privatim agitabantur, cognovit, nedum partibus ullis adftipulata fit? An porro regnantibus id egerit Palęologis, dicant periti vel leviter rerum noftrarum. Hos penes ęftivâ meridie clarius eft, quatuor dumtaxat Concilia Palæologis Temporibus Generalia Gentis noftræ celebrata: Quorum primum fub Michaele Reftitutore Imperii noftri, pręfidente Joanne Vecco, Conftantinopoli actum, cujus decretum Synodico, ut probatis Gręcâ fententiâ Latinorum Dogmatibus, Patriarcharum Legati ad Lugdunenfe Concilium proficifcerentur, Fideique communi fubfcriberent; quod & factum: fanctione publicâ Gręcię totius privatas ineptias reprobante. Secundum eadem

Con-

Constantinopolis edidit sub Seniore Andronico, Georgio Cyprio ereptum Vecco solium occupante. Sanè Concilium illud ad id coactum est, ut, quam in primo Fidem Græcia probaverat, cogeretur in secundo publicè detestari: agente propalam crudelissimo Principe, ac procurante nequissimo Patriarcha. Verùm Greçiam à recepta Christi Religione Orthodoxam semper nulla vis unquam, nulla unquam perfidia publicum Falsitati testimonium ferre coegerit. Jam ibatur in sententiam labefactaturam nostri Nominis decus, cùm evertit decretum erupturum in publicam prorsus insaniam Greçia, per Veccum furiosis Veritatem hominibus elocuta. Hujus, pędore licèt, situque confecti, ac longo catenarum tractu macerati, voce ita Nebulones illi perculsi sunt, ut impares trahendæ ad rem suam Damasceni sententię, in seipsos tela converterint: rixatique invicem ridendum in modum, nullo decreto edito, in summâ sententiarum varietate, ac pugnâ docuerint, vel in conventu ad idipsum celebrato, non potuisse Impietatem à Greçia propitium sibi aliquod suffragium extorquere. Jam Tertium Concilium eadem Urbs Regia dedit sub augustissimo Tritavo Tuo Joanne Cantacuzeno, pręseditque Philotheus. Verùm in eo nec de his actum, nec ullum quidpiam circa hęc aliquatenus constitutum: de nominibus Palamę, Barlaami, Acindyni, Gregorę disputatum, ac citra hęc ipsa, quę Gręcię iniquissimè imputantur, multa decreta, quæ, ut Græciam planè dedecorant, ita mox à plerisque Græcorum fuere damnata. Ita nec Tertium illud Concilium nostræ has ineptias Gentis esse conficiet, quas Quartum, postremumque sub Palęologis apertè damnavit. Florentinum hoc fuit, in quo, pręsentibus Joanne Palæologo, Byzantino Antistite Josepho, reliquarumque Sedium Legatis, ac suffragantibus, quid fuerit pronunciatum, novit olim Orbis Terrarum, quo teste, ut ut circumstantiarum momenta penes plerosque sint varia, certum est, hæc ipsa Dogmata, quæ Græca dicuntur, à Greçia fuisse damnata, hęc ipsa Dogmata, quę Greçia dicitur detestari, à Greçia fuisse probata: Ut non nisi summę aut Calumnię, aut Ignorantię sit, cerebrosè contendere, nondum Greçiâ in servitutem redactâ quidquam à Græcis publicè sanctum, quod Fidei Orthodoxæ repugnet. Jam, amissa libertate, per duo prope sæcula nulla edita Synodo Greçia planè conticuit, donec eam Calviniana perfidia (cujus nunc facetissima Charitas, propinaturum labem hæreticam Nostris in Anglia Collegium frustra designat, atque erigit, procurante Beniamino quodam Udroffio, viro bono, sed nimiæ, ut apparet ex adsumpto Stratagemate, simplicitatis) producto per Lucarim Catechismo nefario, ad inclamandum calatis Comitiis hęresi clam aditum exposcenti provocavit. Illam ob causam, exauthorato, ac debitum proditoribus supplicium Lucari passo, indicta est, nondum hoc seculo declinante, Constantinopoli Synodus, in qua sedentibus omnium Patriarcharum cum Cyrillo Berrhoeensi Patriarcha CP. Legatis, cùm ad censuram Dogmatum Calvinianorum ventum est, à secundo omnia damnata: primum, quod Spiritus à Patre per Filium ἐκπόρευσιν Processionem definit, nulli censuræ subjectum, quasi de illo Græcia recens non dubitet, quod Antiquitas nostra vel palam, vel obsequioso silentio venerata probavit. Nec Constantinopolitanæ postremæ refragata est Ja-

sii Synodus sub Parthenio celebrata, quæ, tametsi planè testata est, Dogma illud à Constantinopolitanâ præteritum præter sententiam esse Orientalis Ecclesiæ, non tamen ausa est affirmare, esse contra sententiam Orientalis Ecclesiæ, ut ausa fuisset id affirmare, nihil obfutura Dogmatibus Græciæ, non Ædepol æstimandæ ex singulari suffragio Topicæ Synodi, unius, quæ id, quod asseruisset, de ea Orientali Ecclesia fortassis asserere potuisset, quam illa præseferebat; de privata nimirum aliqua, & una, cujus errata Genti ex publico cognoscendæ injustè prorsus, ac nequiter tribuuntur. Ita nec Græcæ sententiæ dicendæ, quæ specioso sub nomine passim justissimè vapulant, nec Græci censendi, qui, sententias has ipsas dum tutantur, ineptiunt. Photianæ illæ Sententiæ sunt, earundemque Patroni Photiani, Eunuchi *nimirum* illius nequissimi *Sectatores*, qui primus has ipsas Sententias, ut *in* debellatores Impietatis suæ, ac Restitutores Ignatii *Sanctissimi* Patriarchæ Latinos insurgeret, privatis auspiciis, privatâ authoritate commentus est. Atque utinam hoc ipsum & verissimum, & certissimum discrimen animadvertissent primi illi, qui ineptias hujusmodi Sapientissimè refutarunt: nec fucum fecissent Genti nostræ per summam injuriam in crimen, quod nunquam admisit, vocatæ; nec audacissimis hominibus animum addidissent, quo Græci nominis Gloriâ niterentur ad insaniam suam validiùs confirmandam. Eam ut efficaciùs à nostris Moribus, nostrisque Dogmatibus amoliantur Posteri; deinceps, me authore, imò re ipsa, factisque, quæ proximè manifesta produximus, meminerint Nostri, se se à Photianis discernere, nec irasci Latinis, si quando Nostra vituperant; quando nostro sub Nomine hactenus non nostra, sed Photiana debellarunt: ubi hæc, quæ scripsimus, legerint, expenderint, deque illis pro æquitate sua Sententiam tulerint, desituri Græca dicere, quæ Græca non sunt, quippe nullo unquam decreto confirmata Sapientissimæ Græciæ. Hujus de re sacra sive mores, sive credulitatem respiciat, eadem cum Latinis Sententia est, idem, constans, atque commune Suffragium, ut in diversissimis Ritibus una Probitas, una sit Fides, retusura perpetuò Photianam stoliditatem, cui, quod olim privatim egimus, nunc publicè bellum indicimus, acturi laboribus nostris, ut omnibus pateat, tantùm à Græco distare Photianum, quantum à Sapientissimo Stolidus.

Et id sanè bellum hoc nostro Commentario haudquaquam universim inimus. Velitamur potiùs, atque proludimus Testimonio Græciæ Sapientis, immani Operi per ingentes ærumnas nuper exantlato, paratoque Typis, in quo Scriptores nostri, quorum aliquid extare deprehendimus, à prima Olympiade ad hæc nostra Tempora, effato suo aliquo, dictove, vel Arctoas hæreses ausas commilitium cum moribus nostris jactare, vel Calumnias, solitas nostra contemnere, præcipuè tamen Photiana Dogmata profligabunt. Interim certamen decernimus circa Ritus, ac Jura, quæ cùm ab Ordinibus, sacrâque familia maximè pendeant, meritò ad summum Ordinum caput Tractationis universæ provinciam revocamus, in qua tamen cùm plurima sint, de quibus ne Photianis quidem ipsis cum Latinis quæstio est (ita pleraque, quamvis in diversissimis Cæremoniis, congruunt) visum est, illa tantùm ad disceptationem deducere, quæ non si-

ne

ne Græciæ nostræ summo periculo disputantur. Ea porro non Ordines ipsos respiciunt, sed Ordinum conferendorum præludia; quæ Photiana vesania ita recens, & quidem hoc sæculo, irrepentibus per Antistitum negligentiam corruptelis manifestissimis, pessum dedit, ut etiam impiarit. Egit hoc, sub initium sæculi hujusce, Maximus Margunius Cythereus Episcopus, edito Nomocanone suo Novissimo, in quo ut Latinos, quos erga se munificos minimùm expertus oderat maximè, Græciæ suæ, Photianæ nimirum, redderet detestabiles, omnia corrupit: Id, quod mox Georgius Coressius Chius Medicus Magistro deterior prosecutus est, additis ad Synopsin Nili Rhodii absurdissimis notulis, quibus eadem ferè mendacia mores nostros labefactantia complexus est; ut jam non una Veritas, ipsa turpis, ac manifesta Mendacitas in ore duorum stet: statu tamen & infirmo, &, si sors his nostris Responsis affulserit, planè caduco. Scilicet sæpe Coressium evertimus, ubique Margunium demolimur, perque ruinas molium ab his nebulonibus compactarum extructum imus *COMMUNE ECCLESIÆ UTRIUSQUE GRÆCÆ, ET LATINÆ SUFFRAGIUM* circa Ordinum Sacrorum præludia, cognoscendamque in antecaptum Mystagogiam. Id, cujus accuratè satagimus, pressis ubique Adversariorum vestigiis, queis ut vehementiùs insistamus, Mediusfidius teruncii non facimus religiosam censuram, quæ fortassis damnabit, quòd ab Operis Themate peregrinamur creberrimè, quòdque polliciti, nos repulsuros Photianorum ineptias obiter, idipsum fusè prosequimur. Nempe utrumque Jurium profanorum, sacrorumque Interpretibus olim licuit, quorum Rubricæ sæpè arctiùs, laxissimè sæpiùs reddunt, quod spoponderunt: & alioqui tum res ipsa, quam agimus, tum necessitas certaminis, quod inimus, utrumque nobis illud permittit amplissimè. Etenim, cùm his nostris Responsis in Photianorum utilitatem, contra quos scribimus, ex veræ Charitatis ingenio, collimemus, non erant ex Operis fronte illorum animi ab Opere deterrendi, ne auversati hostiles ab ipso ingressu paginas, quod solent, damnarent non lectas, sed potiùs τῷ ἀδιαφόρῳ Tractationis, quod ab initio jactamus, illecti legerent in Parergo, quod profitemur, quæ vel Sannas ipsorum excutiant, vel mentem revocent ad obsequium Veritatis. Ita ad Episodia nos trahit res ipsa, scopusque rei, quam sæpe relinquimus, ne inutilis sit, quem in fronte Operis cautè dissimulatum, ne in ipso nullus sit Opere, passim apertè proponimus: rati utcumque aptissimè dici ab eo, qui utcunque dicat, quem studiosè prosequitur, fine non excidit. Præsertim cùm devota diris omnibus capita illa, dudum quæ nominavimus, duo ad idipsum nos adigant. Etenim cùm à Morum, ac Rituum explanatione, quam profitentur, ad Dogmata passim transiliant, jactatâque Institutione Canonicâ, repentè in Theologiam invadant, quam, post fędatos corruptelis turpissimis Mores, furiosis ineptiis deturpant, eòdem, quò eunt, vel invitos nos rapiunt, retusuros, quæ in exitium Commune nostræ Gentis exacuunt, rejecturosque ferociter, quæ in dedecus Græcię totius, magnificè mentiuntur: ne nimirum, dum intra propositos à Themate terminos continemus nos, formidinis notam referat religiosa modestia, neu, dum ingesta per Photianos, obtrusaque per fas, & nefas insa-

nientis Theologiæ deliria jejunè delibamus, infirmitati Causæ, quam tuemur, tribuatur nostra jejunitas. Uno verbo, qui hoc Opere præcipua Marguniani Nomocanonis Capita, in iis, quæ ad *PRÆNOTIONES MYSTAGOGICAS* pertinent, ex adsumpti laboris fine, propalam insectamur, ea quòcumque se saltu proripuerunt, insequimur; ut quibuscunque in latebris eadem jugulemus. Quamobrem, si cui errasse videbimur à Themate devii, is erroris qualiscunque non nos, sed hostes reos faciat, quos in jactato ab Opusculi fronte scopo profligare non possumus, quin ad diversa raptati extra propositum dimicemus.

Et hæc sunt, *ILLUSTRISSIME, ac EXCELLENTISSIME VIR*, quæ Tibi ad censuram Operis evocato præfanda censuimus, gnari Criticorum severissimos, his statim notatis, caperaturos frontem, erecturos nasum, labia compressuros: Qui tamen, si sapiunt, hac nostra Prçfatione moniti dabunt veniam, quam meremur, atque in his, quæ jure excusavimus, petimus; permissâ in reliquis obloquendi licentiâ: sive Latinitatem non admodum concinnam accusent; sive spernant Eruditionem vulgarem, ac translatitiam; sive etiam acrimoniam damnent ubique asperam, semper acerbam. Fatemur enim hæc nostra Latina parum, quamvis sine importunæ obscuritatis notâ Latinè magis hæc dici non possint. Fatemur translatitia esse, quç promimus; licèt & in translatitiis hisce novum non desit aliquid, & hactenus inauditum, quòd Jura Latina Grçcis Juribus confirmamus. Fatemur denique acres nos semper, & asperos: Verùm Naturç aliquid indulgendum, quam licèt expellas furcâ, usque redibit ad genium. An Grçcus Grçco non tinget aceto omnia? prçsertim cùm non nisi stimulis, & cauterio à stoliditate prorsus inolita Photianos excutias, quibuscum quando duriùs agendum nobis est, non aliter agendum fuit cum illis quoque, qui Grçca vituperant: ne quis nos partium quadamtenus studiosos Photianus affirmet, cujus utique sanitati, atque saluti damus, quidquid ex hoc Opere non planè propitiæ Censuræ referemus, abundè contenti Benignitate Tua & Nobilissima, & Sapientissima, *CONSTANTINE CANTACUZENE*, quam ne prolixiùs fatigemus, illud postremum rogamus, ut Teque, & Celsissimum Principem Nepotem Tuum, Præsidium geminum, geminumque decus Gentis nostræ, nobis usquè concilies.

Patavii III. Kal. Aprilis M. DC. XCVII.

Illustris.mæ atque Excellentis.mæ Magnitudinis Tuæ

Addictissimus Obsequentissimus Cliens
Nicolaus Comnenus Papadopoli Abbas S. Zenobii, & in Patavino Lycæo Canonum Sacrorum Interpres P.

SCRIPTO-

SCRIPTORUM,

Quorum Effata, vel ad authoritatem producimus, vel damnamus.

INDEX GRÆCORUM.

Eleu-

Leo Rhyndacenus.
Leo Sapiens Imperator.
Leo Stipiotes Patriarcha CP.
Leo Xanthopulus.
Lucas Chrysoberges Patriarcha CP.
Lucianus.

M

Macarius Ancyranus Metropolita
Macarios Hieromonachus.
Manuel Caleca. Vide Emmanuel.
Manuel Creteosis.
Manuel Malaxus.
Manuel Moschopulus.
Manuel Palæologus Imperator.
Manuel Philosophus Patriarcha CP.
Marcus Alexandrinus Patriarcha.
Marcus Eugenicus Ephesius Metropolita.
Marcus Monachus.
Marcus Mussurus Archiep. Epidaurius.
Martinus Braccharensis Archiepiscopus.
Matthæus Blastarius Monachus.
Matthæus Caleca Monachus.
Matthæus Cariophyllus Archiep. Iconiensis V. Jo. Matthæus.
Matthæus Cicala Chronographus.
Matthæus Monachus IC.
Mauroleon.
Maximus Chrysoberges.
S. Maximus Exhomologetes.
Maximus Margunius Cytherensis Episcopus.
Maximus Planudes Monachus.
Meletius Alexandrinus Patriacha.
Meletius Musuropulus.
Melissus Samius.
Menander Poeta.
Meoza.
Methodius Patarensis Archiepiscopus.
S. Methodius Exhomologetes Patriarcha CP.
Methodius II. Patriarcha CP.
Metrophanes Critopulus Alexandrinus Patriarcha.
Metrophanes Ephesius Metropolita.
Metrophanes Patriarcha CP.
Michael Anchiali Patriarcha CP.
Michael Attaliata IC.
Michael Balsamon.
Michael Cerularius Patriarcha CP.
Michael Chumnus IC.
Michael Glycas historicus.
Michael Justinianus Abbas.
Michael Methonensis Episcopus.
Michael Moschopulus.
Michael Oxites Patriarcha CP.
Michael Psellus.
Michael Psellus junior.
Michael Monachus Studites.
Modestinus Nomophylax. IC.

N

Nathanael Canopius Calvinista.
Nectarius Abbas Casulanus.
Nectarius Jerosolymitanus Patriarcha.
Nectarius Synaxariastes.
Nicæus IC.
Nicephorus Blemydes Abbas electus Patriarcha CP.
Nicephorus Callisti historicus.
Nicephorus Gregoras.
Nicephorus Melissenus Comnenus Crotoniates Episcopus.
Nicephorus Paschalea Monacus.
S. Nicephoros homologetes Patriarcha CP.
Nicephorus Philosophus Orator.
Nicephoros Sasimorum Episcopus.
Nicetas Abbas.
Nicetas Acominatus Choniates.
Nicetas Heracleensis Archiepiscopus.
Nicetas Paphlago, qui & David, Dabyrorum Episcopus.
Nicetas Pectoratus. al. Stethatus.
Nico Hypopsephius Chalcedonensis.
Nicolaus Archiep. Atheniensis.
Nicolaus Bulgari Corcyræus.
Nicolaus Cabasilas Archiep. Thessalonicensis.
Nicolaus Chrysoberges Patriarcha CP.
Nicolaus Grammaticus Patriarcha CP.
Nicolaus Heracleensis Archiepiscopus.
Nicolaus Mysticus Patriarcha CP.
Nicolaus Methonensis Episcopus.
Nicolaus Muzalon Patriarcha CP.
Nicolaus Mitylenæus Archiep.
S. Nili Abb. Cryptoferratensis Acta.
Nilus Cabasila Archiep. Thessalonicensis.
Nilus Damyla Monachus.
S. Nilus Monachus CP.
Nilus Patriarcha CP.
Nilus Rhodius Archiepiscopus.
Nonnus Panopolites.

O

Oecumenius.
Oppianus.
Origenes.

P

Pachomius Patriarcha CP.
Palladius Biographus.
Palladius Helenopoleos Episcopus.
Palæstrius Monachus.
Pantaleo Ligarides.
Papias Theologus.
Pausanias.
Petrus Arcudius Presbyter.
S. Petrus Martyr Alex Patriarcha.
Philo Carpathius Episcopus.
Philo Hebræus.
Philostratus.
Philotheus Patriarcha CP. Palamita.
Phocas Drungarius Viglæ IC.
Phocylides.
Photius Monachus.
Photius Patriarcha CP. Neophytus.
Plato.
Plutarchus.
Polybius Biographus.
Polybius Megalopolites Historicus.
Polyeuctus Patriarcha CP.
Porphyrius Tyrius Philosophus.
Proclus Lycius Diadochus.
S. Proclus Patriarcha CP.
Procopius Chartophylax.
Procopius Historicus.
Pythagoras Samius.

S

Sacrorum Armamentarium.
S. Samonas Gazæus.
Scholiastes Aristophanis.
Scholiastes Euripidis.
Scholiastes Harmenopuli.
Scholiastes Homeri.
Sergius Hagiopolites.
Sergius Patriarcha CP.
Silvester Syropulus, aliàs Sguropulus.
Simeon Logotheta.
Simeon Metaphrastes.
Simeon Thaumastorites.
Simeon Thessaloncensis Archiepiscopus.
Sisinius Patriarcha CP.
Sixtus IC.
Socrates Scholasticus.
S. Sophronius Patriarcha Jerosolymitanus.
Sozomenus. al. Hermias.
Stephanus Hagiopolites.
Stephanus Magister Judex Veli IC.
Stephanus Nomicus IC.
S. Stephanus Patriarcha CP.
Stylianus Mappa Cesariensis Archiepis.
Svidas.
Symmachus. Interpres.

T

S. Tarasius Patriarcha CP.
Thalelæus Antecessor. IC.
Theodoretus Episcopus Cyri.

Theo-

INDEX LATINORUM.

A

B

C

ttt Clau-

Marcus Ant. Genuensis.
Marcus Ant. Majoraggius.
Marcus Ant. Natta.
Marcus Ant. Peregrinus.
Marcus Cato.
Marcus Leo.
Marcus Mantua.
Marcus Tullius Cicero.
Marcus Vitruvius.
Marianus Scotus.
Marianus Soccinus.
Marius Alterius.
Marquardus Canonista.
Marquardus Freherus Calvinista.
Marsilius Patavinus.
Martialis. V. Valerius.
Martinus Bulgarus.
Martinus Bucerus Lutheranus.
Martinus Chemnitius Lutheranus.
Martinus Crusius Lutheranus.
Martinus Laudensis.
Martinus Ledesmius.
Martinus Lutherus Hæresiarcha.
Martinus Navarrus.
Martinus Polonus.
Martinus del Rio.
Martinus Rulandus Lutheraous.
Martinus Vivaldus.
Massuerius.
Maturinus Bretius.
Matthæus Afflictus.
Matthæus Matthesilaoos.
Matthæus Parisius.
Matthias Flaccius Illyricus Lotheranus.
S. Maximus Taurinensis.
S. Mectildis.
Melchior Cano.
Michael Medina.
Michael de Palatio.
Michael Salonus.
Michael Timotheus.
Micrologus.
Minutius Felix.
Montalvus.

N

NEllus à S. Geminiano.
Neugebaurius Lutheraous.
Nicolaus I. Papa.
Nicoluus III. Papa.
Nicolaus Bellonius.
Nicolaus Boerius.
Nicolaus à Cusa.
Nicolaus Dorhellis.
Nicolaus Eymericus.
Nicolaus Garzia.
Nicolaus Gravatus.
Nicolaus Lyranus.
Nicolaus Nanigerus.
Nicolaus Plovius.
Nicolaur Sanderus.
Nicolaus de Tudeschis Card, Abbas Panormitaous.
Nicolaus de Ubaldis.
Nooius Grammaticus.

O

OCtavianus Vestrius.
Odoricus Rainaldus Continuator Baronii.
Oldradus de Ponte.
Onuphrius Panvinus.
S. Optatus Milevitanus.
Ordo Romanus.
Ovidius Naso.

P

S. PAcianus Barchinonensis.
Papyrius Masonus.
S. Paulinus Nolanus.
Paulus Burgensis.
Paulus Diaconus.
Paulus Fuscus.
Paulus Granutius.
Paulus Grillandus.
Puulus Mucantius.
Paulos Parisius.
Paulus V. Papa.
Pelbartus.
Petronius Arbiter.
Petrus de Alliaco.
Petrus de Ancharano.
Petrus de Aquila.
Petrus Arago.
Petrus de Avedagno.
Petrus Belluga.
Petrus Cenedn.
Petrus Cluniacensis Abbas.
S. Petrus Damiani Cardinalis.
Petrus Diaconus.
Petrus Follerius.
Petrus Galesinus.
Petrus Gregorius Tholosanus.
Petrus Lombardus.
Petrus Maffejus.
Petrus Magdalenus.
Petrus Martinez.
Petrus Moncada.
Petrus Paludanus.
Petrus Plaza.
Petrus Pseudomartyr Lutheranus.
Petrus Rebuffus.
Petrus Soto.
Petrus Tartareus.
Philastrius.
Philippus Decius.
Philippus Labbæus.
Philippus Melanchthon Lutheranus.
Plautus.
Plinius V. Cæcilius.
Pontius Diacoous.
Portius Latro.
Possidonius.
Primasius.
Probus Commeotator Jo. Monachi.
Prosper Aquitanus.
Prosper Farinuccius.
Prudentius.
Ptolomæus Lucensis.
Pyrrhus Angelbermæus.

Q

QUinctilianus Fabius Orator.
Quinctilianus Mandosius.
Quinctus Curtius Ruffus.

R

RAbanus Maurus.
Raphael Cumaous.
Ravisius Textor.
Regulæ S. Benedicti Abb.
Repertorium Inquisitorum.
Rhegino.
Richardus Simon.
Richardus à S. Victore.
Robertus Bellarminus Cardinalis.
Robertus Maranta.
Rochus de Curte.
Rodericus Suarius.
Rodulfus Cupers.
Rodulfus Flaviacensis.
Rofredus.
Rogerius Anglicanus.
Rolandus à Valle.
Rovitius.
Ruffinus Aquilejensis.

S

SEbastianus Medices.
Seraphinus de Seraphinis.
Severus Sulpicius.
Sigisbertus.
Silvester Maurus.
Silvester Pieras.
Simon Majolus.
Speculator.
S. Siricius Papa.
Sixtus Senensis.
Solitus Archidiaconus.

Stephanos

Stephanus Ausferius.
Stephanus Bertrandus.
Stephanus Dayoz.
Stephanus Garzia.
Stephanus Gerlachius Lutheranus.
Stephanus Gratianus.
Suetonius Tranquillus.
Summa Angelica.
Summa Armilla.
Summa Silvestrina.
Summa Tabienna.
Symmachus Papa.
Symmachus VC.

T

TAncredus Canonista.
Terricus Magister Templariorum.
Tertullianus.
Theodoricus Niemus.
Tiberius Decianus.
Tilmanus Heshusius Lutheranus.
Tindarus.
Titus Livius.
S. Thomas Aquinas.
Thomas Bonacina.
Thomas Grammatica.
Thomas Sanchez.
Thomas de Vio Cajetanus Cardinalis.
Thomas Uvaldensis.
Trullenchus.

V

VAlerius Martialis.
Udalricus Zasius.
Vegetius.
Vigilius Tapsensis.
Vincentius Ricardius.
Virgilius Maro.
Vitruvius V. Marcus.
Ulricus de Argentina.
Umbertus Locatellus.
Ursinus Biographus.
Uvejellus David Lutheranus.
Uvenceslaus Boudouvitius Calvinista.
Uvolfangus Gudlingius Lutheranus.

X

XAnthes Pagninus.

Z

ZAnchinus Ugolinus.
Zenzelinus Canonista.
S. Zephyrinus Papa.
Zosimas Comes.
S. Zosimus Papa.

INDEX CONCILIORUM GRÆCORUM.

INDEX LATINORUM.

SYNO-

SYNOPSIS OPERIS

Responsum I.

De Oratione, Jejunio, & Examine agendis ante Ordinationes, & Obiter de Purgatorio.

Summarium Initii pag. 1. & seq.

GRacorum à moribus Apostolicis recessus in multis. n. 1. Occasio Responsi, & ratio Operis n 2. Eusdem auspicatio n. 3. Ordinum à Gracis collatorum Ritus legitimi n. 4. Utrum Graci Minores Ordines distinctos agnoscant. n. 5. Prater Lectoratum Minores Ordines cateri Gracis ignoti. n. 6. Graci in uno Lectoratu cateros Ordines Minores conferunt. n. 7. Apostolorum in conferendis Ordinibus diligentia. n. 8. Quatuor ab illis pramitti Ordinationibus solita. n. 9. Ordo ab iisdem usurpatus in quatuor illis pramittendis. n. 10. Cur etiam post Prophetias examen addere consueverint. Credulitas nimia mala. n. 11.

Summarium Sect. I. de Precibus pag. 4. col. 1. & seq.

EX relatis quatuor pramittendis tria tantùm retinuit Ecclesia, & in primis preces. n. 1. Graci eas pramisere semper ex vetusta Traditione. n. 2. Idem mos Latinis. n. 3. Gracorum dicacitas in Latinos reprobatur. n. 4. Hominum dementia reprehendentium; qua ipsi peccant. n. 5. Orandum esse in omni negotio, prasertim si necessarium sit. n. 6. Necessitas Ecclesia ex Ordinationibus. n. 7. Explicantur DD. asserentes, non esse necessarios Ecclesia Ordines. n. 8. Ordinatio quanti periculi sit Ecclesia. n. 9. Nihil obsuere Ecclesia Persecutiones Ethnicorum. n. 10. Sacerdotum impietas quanti steterit Ecclesia. n. 11.

Summarium Sect. II. de Jejunio pag. 7. col. 2. & seq.

JEjunii, ac precum societas, & vis. n. 1. Jejunium Ordinationibus pramittendum, probatur argumento communi. n. 2. Idem probatur authoritate prima Photianorum. n. 3. Explicatur locus Magentini. n. 4. Proponitur secunda Photianorum authoritas. n. 5. Proponitur eorundem tertia. n. 6. Refellitur imperitia, & nequitia Margunii. n. 7. Proponitur quarta authoritas ex eodem Margunio. n. 8. Idem ostenditur ratione. n. 9. Evincitur insania Margunii. n. 10. Latini Gracos non vituperant, quòd non jejunent ante Ordinationes. n. 11. Respondetur objectioni ex loco S. Leonis I. n. 12.

Summarium Sect. III. de Jejuniis Photianorum, & Sabbati. pag. 12. col. 1. 2. & seq.

MEndacium Margunii negantis, jejunia usitata Latinis. n. 1. Nullum esse penes Photianos jejunium; hoc quid sit. n. 2. In jejunio semel cibum sumere, fas esse. n. 3. Ostenditur Mos Gracorum pramittendi Ordinationibus jejunium. n. 4. Calumnia Margunii, & impietas Coressii. n. 5. Gracos consuevisse, uti jejunio etiam Sabbato, si quando die Dominico Ordines conferebant. n. 6. Legem latam ex causa temporaria posse antiquari. n. 7. Lex etiam Evangelica aliquando, causa cessante, cessat. n. 8. Cur vetitum sabbato jejunium. Refertur Sententia Margunii. n. 9. Ea refellitur, & explicatur locus Evangelii de Christi Servatoris Anastasi. n. 10. Vera causa vetiti Sabbato jejunii. n. 11. Trullana Synodi protervia. Quanta ejus authoritas. Ejusdem censura. n. 12. Jejunium ex causa etiam Gracis Sabbato licuisse. n. 13.

Summarium Sectio. IV. Causa Jejunii Sabbatarii altera perpenditur. pag. 18. col. 2. & seq.

PRoponitur Sententia Margunii. n. 1. Ratio digressionis à Themate dissertationis. n. 2. Qua fuerit haresis Colluthianorum, & Apollinarianorum; quaque utriusque haresis dogmata. n. 3. Graco Jure licere, quocunque tempore, qua pertinent ad Pœnitentiam, usurpare. n. 4. Sabbatarii Jejunii mos Latinis antiquissimus, ejusque alia causa. n. 5. Scopus impia sententia, quam tuetur Margunius, & ejus de animis defunctorum Opinio. n. 6. Margunii perfidia, mendacitas, & ignorantia. n. 7. & seq.

Summarium Sect. V. Preces pro Mortuis illis esse perutiles. pag. 23. col. 1. & seq.

LOcus Machabaorum conclusionis auspex. n. 1. Ejusdem loci interpretatio à Photianis petita. n. 2. Verba Pauli Apostoli à Photianis explicata. n. 3. ex illis roboratur conclusio. n. 4. Eadem confirmatur Patrum antiquorum sententiâ. n. 5. Enumerantur cateri Patres eandem Sententiam tutati. n. 6. Photianorum ad id authoritas vetustiorum. n. 7. Recentiorum idem suffragium. n. 8. Ecclesia nostra consensus. n. 9. Ritus Ecclesia nostra considerantur. n. 10. Officium Mortuale idipsum constituens, respondeturque calumniis hostium nostrorum. n. 11. Margunii fides tribuentis Latinis sententias hareticorum. n. 12. Latina Ecclesia cum Graca consensus. n. 13.

Summarium Sect. VI. Preces, & Sacrificia non omnibus Mortuis prodesse. pag. 30. col. 1. & seq.

COnstituitur Orthodoxa conclusio, & ejus pars altera probatur. n. 1. Adducitur Gracorum authoritas, & explicatur Chrysostomus. n. 2. Proponitur pars altera conclusionis, & Photianorum Sententia.

tia. n. 3. Inconstantia Severi Philadelphiensis, & Meletii Alexandrini Patriarchæ. 4. Probatur, damnatis non prodesse preces Ecclesiæ. 5. Refutatur prima Photianorum responsio, & confirmatur conclusio. 6. Refutatur secunda eorundem responsio, & redditur ratio, cur Ecclesia universim oret pro Mortuis. 7. Objectio Nicetæ Pectorati ex Augustino, & Chrysostomo. 8. Ea refellitur, explicato utroque Doctore. 9. Catechumenorum varietas latè proposita. 10. Objectio Meletii, & Aliorum ex Machabæis, Trajano, Falconilla, Theophilo, & aliis. 11.

Summarium Sect. VII. Respondetur ultimæ Objectioni. pag. 37. & seq.

Locus Machabæorum objectus explicatur. n. 1. Latini Græcis non adscribunt Trajani fabulam. Iidem non accusant mendacii Damascenum: de cujus oratione quid censendum. 2. Consideratur tota ratio ejus fabulæ, atque inde impugnatur. 3. Quid de ea senserit D. Thomas. 4. Quid è Revelationibus commodi capiat Trajani Salus. 5. Quanti sit authoritas Biographorum Gregorii Magni. 6. Perstringitur quorundam in Sanctissimos Patres dicacitas. 7. Damascenus ab explicationibus Bellarmini asseritur. 8. Refelluntur Photiani. 9. Peculiare Judicium statim ab obitu adstruitur. 10. Historia Theophili illustratur. 11. Damasceni pro Orthodoxa sententia Suffragium. 12.

Summarium. Sect. VIII. Asseritur Purgatorium, & Defenditur. pag. 44. & seq.

Ostenditur Sapientia Gennadii Scholarii Photianis eum calumniantibus. n. 1. Constituitur tertius post obitum animorum Status: ubi de loco Purgatorii aliqua obiter. 2. An igne purgentur Animi? 3. Probatur primè conclusio, & retunditur argutia Meletii. 4. Ejusdem protervia castigatur. 5. Photianorum in disputationibus inconstantia. 6. Purgatorium etiam Ethnicis notum, & probatum. 7. Probatur secundò conclusio argumento Platonis, ubi de discrimine peccati lethalis, & venialis. 8. Quomodo purgentur peccata post obitum, cùm ibi non sit locus pœnitentiæ. Exponitur difficultas Margunii, & refutatur. n. 9. Probatur tertiò conclusio ex pœna, quæ debita culpæ post culpam remanet. 10. Refellitur Critopulus oppositum docens. 11. Idem probatur authoritate Patrum utriusque Ecclesiæ. 12. Probatur Conclusio quartò ex verbis Christi, quæ explicantur, additis cavillis Meletii. 13. Hi refelluntur fusè. 14. Ea verba Christi ad confirmationem Veritatis ex authoritate Coressii validiùs adducuntur. 15. Ultima Probatio ex ratione. 16. Ratio, cur Severus tertium Animorum Statum Purgatorium appellari vetat. Quomodo vocandum censeat: ejus effrons audacia. 17. Nomen Purgatorii probari ex Sacris Paginis, ex Patribus Latinis, & Græcis. 18.

Summarium. Sect. IX. Indulgentiæ, & Jubilæus à Photianis calumniis asseruntur. p. 58. & seq.

Censura Severi Philadelphiensis: ejus in Indulgentias, & Jubilæum impietas: In Ecclesia esse potestatem indulgendi. 1. Quid sit Indulgentia. Esse in Ecclesia Thesaurum meritorum, Græca authoritate probatur. 2. Proponitur Nicolai Mystici Synchorochartion. 3. Comparantur Synchorochartia cum Indulgentiis: ubi explicatur, quid sit applicari merita Christi & SS. & ostenditur, Indulgentias in Græcia obtinuisse contra ineptias Severi. 4. Ostenditur, Synchorochartia idem esse cum Indulgentiis. 5. Discrimen Synchorochartiorum, & Indulgentiarum: & an obsit indulgentiis, & Jubilæo? Refellitur Severus, & ostenditur, Jubilæum esse utilem. 6. Proponuntur argumenta injuriosa Severi. 7. Respondetur Argumentis, & explicantur multa de Indulgentiis. 8. Confirmatur Responsio validissimè, & probatur antiquitas Indulgentiarum penes Latinos. 9. Jubilæi à Bonifacio instituti ratio. Eam omnibus sapientibus placuisse, & laudari à Coressio, cujus verba castigantur. 10. Utilitas Jubilæi proponitur, & Severus refellitur. 11. An effectus Jubilæi, & Indulgentiarum sit certus? 12. Epilogus Tractationis contra Photianos. 13.

Summarium. Sect. X. De examine. pag. 70. & Seq.

Tria consideranda in Examine, & hoc ad Episcopum pertinere. n. 1. Quæ mala ab Ordinatione profecta fuerint, Episcopo imputari. n. 2. Refelluntur Sacerdotes, qui sibi Jus hujus examinis arrogant. 3. Episcopus Jure divino tum potestate Ordinis, tum Jurisdictionis Superior est Presbyteris. 4. Mos utrique Ecclesiæ communis, ut examen hoc ad solum Episcopum pertineat. 5. Respondetur objectioni deductæ ex voce ἄξιος. 6. Infertur, ad summum vocari Presbyteros, uti testes, vel approbatores, & laudatores facti. 7. Respondetur objectioni deductæ ex voce ὅτω τινὶ. 8. An Episcopus teneatur assumere aliquos Presbyteros, ut socios examinis hujus. 9. Ostenditur aliquando teneri, & quando. 10.

RESPONSUM II.

De Vitiis in examine dispiciendis.

Summarium Sect. I. de Irregularitate. pag. 76. & seq.

Propositum responsi. n. 1. Græcorum injusti objurgatores castigantur. 2. Tria in eo, cui conferendi sunt Ordines, dispicienda. 3. Nomen Irregularitatis Græcis, & Latinis usitatum. 4. Irregularitas non solùm usu, sed etiam Ordinum susceptione interdicit. 5. Irregularitatis plurimæ Species. 6. Eæ rediguntur ad tres. 7.

Summarium Sect. II. De Digamia pag. 78. & seq.

Quid, & quotuplex sit Digamia, ejusque finitio. n. 1. Refellitur Margunius. 2. Digamia Interpretativa quæ sit, & error Margunii. 3. Refutatur error ejusmodi. 4. Esse legem rejicientem Digamos ab Ordinibus. 5. Confirmatur idipsum Jure Græco. 6. Etiam Digami interpretativi rejiciendi sunt. 7. Rationes, quibus ostenditur, Digamos rejiciendos. 8. Ratio etiam deducta ex authoritate. 9. Argumenta Margunii. 10. Ejus imperitia, & inconstantia perstringitur. 11. Respondetur Argumentis. 12. Trullanæ Synodi audacia notatur, ex qua tamen ducitur argumentum pro communi sententia. 13.

Summarium Sect. III. De Vitio Natalium. pag. 87. & seq.

Qui dicantur Naturales Jure civili. n. 1. Qui censeantur illigitimi Jure Canonico, & apud Græcos. 2. Jure Latino Naturales rejiciuntur à Sacris

Ordi-

Ordinibus, & refellitur calumnia Philothei Patriarchæ CP. 3. Jure etiam Græco irregulares fiunt Naturales. 4. Multiplex ad id Græcorum authoritas. ibid. *Eadem Photianorum sententia. 5. Hæc irregularitas multiplici ratione confirmatur Jure tum Divino, tum humano. 6. Confirmatur ex justa præsumptione. 7. Proponitur sententia Margunii, notaturque ejus inconstantia, & nequitia. 8. Proponuntur ejus argumenta. 9. Respondetur primo, & secundo. 10. Deciditur quæstio: an pro alieno crimine puniri innocens possit? 11. Ostenditur vanitas Margunii in secundo argumento, & respondetur tertio. 12. Refellitur altera calumnia Margunii, asserentis, inter Latinos Pontifices multos Episcoporum, & Sacerdotum filios fuisse. 13. Ostenditur ejusdem mendacium affirmantis, multos ex iisdem fuisse spurios filios Pontificum. 14. Corollarium, quo ostenditur ignorantia argumentandi, & interpretandi Canones in Margunio. 15.*

Summarium Sect. IV. de Vitio Ætatis. pag. 97. & seq.

Sententia Latinorum diu circa ætatem anceps tandem constituitur. n. 1. Sententia Græcorum *circa eandem varia ad certos terminos revocatur. 2. Photianorum calumniæ ostendunt, inquirendum in ætatem. 3. Unde irrepserit corruptela recentiorum Photianorum circa ætatem. Author ejus Marguniús. 4. Sententia Margunii circa ætatem proponitur. 5. Eadem refellitur, atque ætas Danielis consideratur. 6. Ætas D. Joannis Evangelistæ, & Pauli quæ fuerit? 7. Respondetur Margunio, & exemplis ab eo allatis. 8. Facti turpis narratio mendax Veritati restituitur. 9.*

Summarium Sect. V. De Vitio conditionis, ac Rei. pag. 104. & seq.

Servos non esse initiandos, jure Latino, ac ratione probatur. n. 1. idem confirmatur jure Græco. 2. proponitur error Coresſii cum rationibus suis. 3. refellitur, & rationes illius cribrantur. 4. Baptismus non liberat à Servitute. 5. obligati publicis officiis rejiciendi. 6. Notitia Publicanorum, eorumque conditio. 7. Sine titulo nemo provehendus ad sacra, de titulo Patrimonii. 8. Causa, ob quam olim Clerici certæ Ecclesiæ addicebantur. 9. Titulus Beneficii, & Ecclesia Græcis necessarius. 10. Ratio hujus necessitatis, & vituperatio Photianorum.

Summarium Sect. VI. De Vitio corporis. pag. 111. & seq.

Proponitur sententia Margunii, & refellitur testimonio Antiquitatis. n. 1. Vitium Corporis repellendum à Sacris Ordinibus, Juris Græci authoritate ostenditur, refellitur Marguníus multa mentitus circa Apostolos. 2. Ejusdem mala fides, & Manichaismus exponitur. 3. Regula biceps decernens, quinam ex corpore vitiatis rejiciendi sint, qui non. Qui rejiciendi ex primo capite regulæ. 4. Qui rejiciendi ex secundo capite. 5. An sexus inter Vitia corporis sit? & quid de Hermaphrodito? Mendacitas Margunii patefit. 6. Eadem refellitur. 7. Obiter refutatur fabella de Joanna Papissa. 8. Ea fabella ignota Græcis, & Photianis. 9. Eadem à Photianis damnata. 10.

Summarium VII. Sect. de Vitio animi, & Illiteratis. pag. 117. & seq.

Vitium animi in mente esse, quare amentes rejiciendos ab Ordinibus, n. 1. Energumenos etiam à Sacris repellendos. 2. Quid de Illiteratis? proponitur sententia Margunii. 3. Ostenditur ignorantia Photianorum. 4. Latinorum sententia de rejiciendis illiteratis. 5. Græcorum ad idipsum suffragium. 6. Id probatur. tum ratione, tum significatione sacrarum vestium. 7. Refellitur Margunius. 8. Sapientiam ubique ingeri Ministris sacrorum. 9. explanatur locus Pauli Apostoli. 10. Apostolos prius institutos, deinde initiatos. 11. Rarum non esse trahendum ad exemplum. 12. Idem etiam profana authoritate probatur. 13. concluditur contra Margunium, & Græcia ad scientias provocatur. 14.

Summarium Sect. VIII. de Neophytis. pag. 124. & seq.

Neophytus rejicitur ab Ordinibus ex sententia Latinorum. n. 1. Ignorantia est mater superbiæ, ubi explicatur locus Apostoli. 2. Quænam scientia inflet ex mente Apostoli. 3. Ecclesia repellit Neophytos ab Ordinibus. referuntur ineptiæ Photianorum. 4. Respondetur Meletio Patriarchæ. 5. Respondetur Margunio, & asseritur in Ecclesia potestas dispensandi. 6. Defenditur à Calumnia Margunii Clemens VIII. 7. Neophyti rejiciuntur à dignitatibus etiam laicis. 8. Ad quem pertineat judicare de Neophytis. 9.

Summarium Sect. IX. de Interstitiis. pag. 128. & seq.

Margunii circa interstitia sententia, & rabies in Alumnos Collegii Græcorum in Urbe. n. 1. Ejus Collegii laus, ubi Vaticinium Margunii alio Vaticinio refellitur. 2. Ostenditur servanda esse interstitia exemplo Christi, & ratione Neophyti. 3. è laicis, qui ad Ordines sacros evehuntur sine interstitiis, vocari Neophytos etiam apud Græcos. 4. Ad Episcopatum assumi laicum, Jure Græco vetitum esse. 5. Respondetur quibusdam exemplis objectis à Margunio. 6. Quid de Photio senserit Græcia. 7. Arsenii Patriarchæ CP. Ordinationem damnatam à Græcis. 8. Interstitiorum mos exemplis comprobatur. 9. Margunii error circa consuetudinem sententiâ Photii refellitur. 10. Consuetudinem non scriptam, si sit contra Canones, nullam esse ex Latinorum, Græcorum, & Photianorum sententia. 11. lex civilis contraria Canonicæ non valet: explicatur locus Nazianzeni, dolusque Margunii detegitur. 12. Variæ circa tempus Interstitiorum sententiæ. Statuitur vera. 13. Concluditur hæc doctrina, & ratio redditur, ob quam majora Græcis Interstitia decernantur, quàm Latinis. 14.

RESPONSUM III.

De Culpis, quæ rejiciunt ab Ordinibus, Ubi Obiter de Azymo.

Summarium Sect. I. Mores aliquot Græcorum defenduntur. pag. 136. & seq.

Iniqui vituperatores Græcorum castigantur. n. 1. Catumsyriti in Græcos iniquitas. Colyba quid sint. 2. Ea piè usurpari, & ab Agaparum more descendere. 3. Agapis vetitis morem Colyborum mansisse, qui & com, probatur. 4. Non censeri à Græcis irregularem eumqui Colyba non comederit. Unius Photiani dictum stultè proponi ut sententiam Græcorum. 5. Explicatur locus Margunii, & defenditur à Calumniis Catumsyriti. 6. Defenditur Græcorum mos abhorrendi à liquoribus per immunda animantia contaminatis. 7. Mos itidem

dem liquores ejusmodi expiandi probatur. 8. Quadragenarium Sitularum numerum in expiandis liquoribus putei non esse superstitiosum. 9. Non censeri criminosum eum, qui nondum expiatos liquores tetigerit, aut degustarit. 10. Non esse irregularem Græcis eum, qui sanguinem, aut suffocatum comederit. 11. Harmenopuli laus. 12. Etiamsi Græci rejicerent à Sacris eos, qui suffocatum comedunt, non propterea damnari posse. 13.

Summarium Sect. II. Disceptatio de Suffocato, & Sanguine, pag. 145. & seq.

L*Egem abstinendi se à suffocato, & Sanguine diu viguisse in Græcia, & quandiu. n. 1. Eam postremis hisce sæculis obsolevisse. 2. Extra Græciam eandem diu Legem viguisse, & quandiu. 3. Refellitur Magrius multa mentitus in Græcos: ab his Manichæam hæresim damnari. 4. Ostenditur, ex Ambrosio non probari Actorum textum à Græcis corruptum, ut vetitum suffocatum probarent. 5. Proponuntur sensus Patrum varii circa legem, quæ suffocatum vetat. 6. Respondetur difficultati petitæ ex verbis Apostoli, ostenditurque, eam neutri parti contendentium favere, & qui intelligenda sit. 7. Exploditur enarratio suffocati Grammatica, quam Magrius somniavit. 8. Defenduntur à censura Magrii Origenes, Tertullianus, & Eusebius. 9. Idem patrocinium præstatur Minucio, & expenditur fides Breviarii Liciensis. 10. Responsiones Magrii petitæ ex conjecturis refelluntur, ejusque ignorantia demonstratur. 11. Ejusdem responsio ad authoritatem Zachariæ Pontificis Max. perpenditur, & refutatur. 12.*

Summarium Sect. III. de Eunuchis, pag. 155. & seq.

E*Unuchus, cui non sponte cæsa virilitas, ab Ordinibus non repellitur. n. 1. refelluntur Latini Græcis obtrectantes Eunuchos Patriarchas. Hi quot fuerint. n. 2. Quid Latinorum in Græcos maledicentia prosit. Coressius mendax, & injurius in Latinos refellitur. 3. Cardinalium aliquot, & Episcoporum præsertim Venetorum laus. 4. Eunuchus, cui Volenti secta virilitas, irregularis est: probatur juris Græci, & Latini Authoritate. 5. Idem probatur ratione, ostenditurque, nunquam licuisse sibi vim inferre, aut membrum sibi aliquod amputare. 6. Eunuchum reipsà ex castitate laudari non posse: verba Christi ad sensum metaphoricum detorquenda. 7. Eunuchi apud Ethnicos turpes habiti. 8. S. Methodium homologeten Patriarcham non fuisse Eunuchum. 9.*

Summarium Sect. IV. Dè Apellis: ubi quæstio de Azymis ex occasione. pag. 160. & seq.

M*Argunii sententia contra Apellas quò collimet. Enumerantur Photiani, qui contra Azyma scripsere. n. 1. Constituitur, Christum in Azymo consecrasse, esse probabilissimum. 2. Christum consecrasse XIV. die lunæ ex Patrum nostrorum sententia: à Christo legem impletam eorundem authoritate probatur. 3. Proponitur Coressii responsio circa XIV. diem lunæ. 4. Ea refellitur. 5. Ex illa responsione colligi, à Christo Legem non fuisse impletam. 6. Pascha non potuisse celebrari à Christo XIII. die Lunæ. Proponitur difficultas Coressii. 7. Respondetur difficultati, eaque perpenditur. 8. Responsio confirmatur authoritate Chrysostomi, cujus loca explicantur. 9. Si Christus celebravit, XIV. in Azymo celebravit, & concluditur pro Azymis. 10. Proponuntur ineptiæ aliquot Severi Philadelphiensis Metropolitæ. 11. Respondetur primæ, explicaturque figura Christi à Melchisedec petita. 12. Ante Moysen Azyma fuisse in usu, & deliciis. 13. Respondetur difficultati petitæ à panibus Propositionis. 14. Ostenditur, panis simpliciter nomine etiam Azyma contineri. 15. Concluditur contra Severum, colligiturque, à Græco negari non posse, Eucharistiam confici ritè in Azymo. 16.*

Summarium Sect. V. Enodantur reliquæ difficultates Severi. pag. 172. & seq.

P*Roponuntur argumenta Severi. n. 1. Græcos ab initio solitos in Azymis operari. 2. Nihil probari contra Azyma, quamvis Græci ab initio usi sint fermentato. 3. Fidem Christianam priùs à Latinis receptam, quàm à Græcis, priùs delatam Romam, quàm in Græciam. 4. Ratio, ob quam mos in fermentato faciendi inoleverit in Græcia. 5. An ante Alexandrum I. Pontif. Latini Azymis uterentur? Expenditur authoritas Platinæ. 6. An Azymis melius sit fermentatum: & cur Alexander illa suo decreto firmaverit? 7. Notanda aliqua circa Ebionem; & explicatur locus Epiphanii. 8. Etiamsi primus Alexander Azyma jusserit, id nihil obstare Veritati Orthodoxæ. 9. Latinorum DD. sententia affirmans diu fermentato usam Ecclesiam Romanam, expenditur: &, quid fermentum Priscis fuerit, explicatur. 10. Refellitur Severi calumniatrix mendacitas. 11. Respondetur argumento petito ex Can. Apostolico, & Laodiceno. Quatenus liceat Christiano sequi mores Judæorum. 12. Azyma Latinorum nihil habere cum Azymis Judæorum commune. Anachronismus Severi circa ætatem Balsamonis. Hujus quanta sit authoritas, & perfidia. 13. Eum, qui comederit Azyma Judæorum, licèt peccet, non esse irregularem. 14.*

Summarium Sect. VI. De Infamia abstinente ab Ordinibus. pag 182. & seq.

Q*Uid sit facti, & Juris infamia. n. 1. alterutrâ infamem rejiciendum ab Ordinibus. 2. An infamia Canonica, sive omne peccatum, repellat ab Ordinibus? Refertur sententia Critopuli nullum discrimen peccatorum constituens. 3. Ea sententia refellitur ratione. 4. ex sacris etiam Paginis ad mentem Palamæ, ac propterea recipiendis à Palamita. 5. Item ex Leone Acridano, cujus sententiæ censura proponitur. Dicta Critopuli ex Margunio rejiciuntur. Eandem omnibus peccatis pœnam decerni non posse. 6. Respondetur argumentis Critopuli. 7. Explicantur verba Christi, & retorquentur in Critopulum è sententia Photianorum. 8. Agnitum, assertumque à Photianis veniale peccatum, probatur è Sacris Paginis. 9. Probatur etiam ratione ducta ex Eucharistia. 10. Concluditur, nullo veniali peccato repelli quem ab Ordinibus. 11. Refellitur mendacitas Balsamonis, ostenditurque ab Ecclesia Græca nunquam fuisse damnatum Romanum Pontificem. 12. Constituitur, non omni mortali peccato rejici quem ab Ordinibus. 13.*

Summarium Sect. VII. de Crimine Capitali. p. 192. & seq.

O*Ccultum crimen non rejicit ab Ordinibus: quid hoc sit: an Ecclesia judicet de occultis? n. 1. Capitale peccatum probatum legitimè repellit. Capitale crimen dividitur. Hæresis, & Apostasis repellunt ab Ordinibus. Notatur inconstantia Margunii. 2. Simoniacus, & fœnerator ad Ordines sacros recipi nequit. Refellitur Margunius stans pro fœnore, quod Jure divino vetitum probatur. 3. Idem probatur ex Jure Evangelico, & naturali. 4. Proponitur ratio ad idipsum probandum. 5. Respon-*

spondetur difficultatibus Margunii corruptoris Scripturarum. 6. *Explicatur latè locus Deuteronomii.* 7. *locus Euangelii explicatur, &c.* 8. *Scripturarum sensus ab Ecclesia petendus.* 9. *Ostenditur à Latinis Usuras damnari; & quid de Montibus Pietatis.* 10. *Enumerantur peccata Capitalia.* 11.

Summarium. Sect. VIII. de Animali, seu libidinis crimine. pag. 201. & seq.

D. & Conciliorum Latinorum sensa circa Capitale peccatum explicantur ad retundendam Photianorum audaciam. n. 1. *De crimine Animali: Sodomiam obicem Ordinum esse; hancque reprobari à Latinis.* 2. *Incestos repelli ab Ordinibus Jure Græco.* 3. *Refelluntur hostes Græcorum hoc inficiati, & Margunius docens, à Latinis Incestum probari.* *Ostenditur oppositum.* 4. *Concubinarios à Latinis recipi ad Ordines: idque malè à Græcis damnari.* 5. *Non semper optimum eligendum esse, & ad hoc ratio.* 6. *Non semper Ecclesiæ Rigorem placuisse, sæpe & misericordiam, idque optimum ostenditur.* 7. *Refelluntur calumniæ Coressii contra Latinos, & explicatur Canon Toletani Concilii I.* 8. *Non damnari à Latinis Sacerdotes Græcos, quod uxores habeant: id tamen ostenditur, non esse juxta mores priscos Ecclesiæ.* 9. *An ex Pœnitentia obex Ordinum Oriatur? refertur sententia Margunii.* 10. *Describitur duplex Pœnitentia publica, & Solemnis, ex hac oriri Ordinum obicem.* 11. *Rejiciuntur Argumenta Margunii.* 12. *Sententiam nostram à Photianis recipi. Philothei Patriarchæ dementia in Apotheosi Palamæ damnatur.* 13.

RESPONSUM IV.

De Vitio lenitatis rejiciente ab Ordinibus. Ubi Obiter de Potestate Ecclesiæ.

Summarium Sect. I. Barbæ, & Comæ Græcorum à Calumnia defenduntur. pag. 211. & seq.

Calumnia in barbas, comas, & jejunia Græcorum proponitur. n. 1. *non repelli Jure Græco à Sacris eos, qui piscem in Jejunio comederint.* 2. *An barbæ detonsio inducat penes Græcos irregularitatem. Barbæ usus apud omnes Gentes.* 3. *Idipsum ulteriùs comprobatur & Latinorum exemplis.* 4. *Ostenditur priscis moribus Græcorum, Tonsuram Clericorum & receptam, & jussam.* 5. *Idipsum confirmatur contra Margunium, & Tonsura Latinorum defenditur.* 6. *Barba Clericorum Græcorum non pertinet ad Sectam Pythagoræam. Licet Græcis ex Jure. Quæ in bonam, malamque partem trahi possunt, in bonam trahenda esse.* 7. *Mores Græcorum ab Ecclesia Romana probari, præsertimque quà pertinent ad jejunia.* 8. *Græcorum Jejunia Priscorum jejuniis simillima.* 9. *Græcorum in servandis jejuniis constantia.* 10. *Detondentes barbam, & capillum per Græcos non rejici ab Ordinibus.* 11. *Idem ulteriùs testimonio Græcorum confirmatur.* 12.

Summarium Sect. II. Dictum Coressii de peccato Gulæ. Hoc non fieri obicem Ordinibus ostenditur. pag. 220. & seq.

Peccatum Gulæ ex se non rejicit ab Ordinibus. Defenditur dictum Joannis Citrii, refutaturque Coressius, & ostenditur, Irregularitatem esse Juris positivi. n. 1. *Docetur Coressius, dari liberum arbitrium, & nullum peccatum naturale esse.* 2. *Quot modis Originale peccatum accipi possit.* 3. *Gulæ peccatum, etsi pertineret ad crimen Originis, non propterea majori excusatione dignum.* 4. *Quodnam fuerit peccatum primorum Parentum. Ostenditur fuisse Superbiam.* 5. *Ex superbia natam in Parentibus primis infidelitatem, & errorem. Utrumque fuisse seductum. Retunditur dicacitas quorundam, ostenditurque, hanc sententiam non repugnare Apostolo.* 6. *Constituitur, nullo peccato Gulæ rejici quem ab Ordinibus Jure nostro.* 7. *Proponuntur objecta Catumsyriti ex Nilo, & Nectario Abbate.* 8. *Proponitur utriusque Photiani locus.* 9. *Ostenditur dolus, & Malignitas Catumsyriti.* 10. *Contemptorem jejuniorum censeri suspectum de hæresi.* 11. *Abstinentiam à carnibus, piscibusque nullo modo pertinere ad sectam Pythagoræam.* 12.

Summarium. Sect. III. An homicidium arceat ab Ordinibus. Et an detur in Ecclesia Gladius uterque. pag. 229. & seq.

Vitio lenitatis abstineri homicidas ab Ordinibus Jure Græco probatur à fortiori. Eum, qui sanguinem hominis fuderit, ineptum esse sacris Ordinibus. n. 1. *Probatur ex Jure Græco, & explicatur Canon Apostolorum. Classes Pœnitentium quæ olim fuerint.* 2. *Idem probatur ex Canone Niceno, cui adduntur suffragia Græcorum Canonistarum.* 3. *An Latini arceant ab Ordinibus homicidas, & proponitur Calumnia Margunii.* 4. *An in Ecclesia sit potestas utriusque Gladii. Utranque in Ecclesia esse, operosè probatur.* 5. *Quomodo utraque sit in Ecclesia, an Directè utraque, an una directè, altera indirectè.* 6. *In Ecclesia potestas gladii temporalis non est directè.* 7. *Indirectam hanc potestatem esse in Ecclesia, ostenditur rejectis Bellarmini argutiis.* 8. *Unicuique Reipublicæ concedi, ut possit repellere, quæ noxia sunt.* 9. *Sine hac potestate indirecta Ecclesia non habet, quo possit sibi noxia repellere. Confusio rerum Ecclesiasticarum in Græcia ex defectu hujus potestatis, eam principibus laicis negantibus Ecclesiæ.* 10. *Confirmatur idipsum verbis Christi, & sententia Psaltæ.* 11.

Summarium Sectionis IV. Refelluntur Argumenta Margunii pag. 236. & seq.

Potestatem temporalem, quam sibi asseris Ecclesia, non esse injuriosam Principibus laicis, ostenditur authoritate Photianorum. n. 1. *Jure divino deberi laicis Principibus obsequium, ubi peccatum non est.* 2. *Principes Christianos se Ecclesiæ subjicere, ut filios decet: idque Ethnicis etiam solemne.* 3. *Potestatem hanc indirectam non esse in omnibus sacerdotibus probatur Margunio.* 4. *Non probari, defuisse Ecclesiæ hanc Potestatem indirectam, quòd ea diu usa non est.* 5. *Quomodo in Ecclesia sit uterque Gladius, latè ostenditur contra Margunium. In Ecclesia non dari potestatem fundendi Sanguinis Jure Græco probatur.* 6. *Respondetur Margunio ex ignobili Authore de sacerdotio Latronis è cruce pendentis blaterante Latinos omnes accusanti.* 7. *Rejecta explanatione loci Actorum ut à Margunio supposita, castigatur mos Photianorum fingendi, quæ Latini non dixere.* 8.

Summarium. Sect. V. Definitur homicidium, inquiriturque in quædam Photiana miracula. p. 241. & seq.

Definitur homicidium, corporis humani vivi peremptio. Ea definitio communis Græcis, & Latinis ostenditur; defenditur factum Vecci Patriarchæ à calumniis Photianorum. n. 1. *Proponitur stultitia Margunii, & simul calumnia, probaturque, homicidium non esse, ubi non est cædes hominis.* 2. *Refellitur latè calumnia, & stultitia relata.* 3. *A Latinis non negari, quæ circa Tympanitas accidunt in Græcia. Ea vera esse, quemadmodum, & quæ efficiunt Diræ Sacerdotum justæ.* 4. *Nullum fieri* mira-

miraculum posse in confirmationem falsi dogmatis : & quid de Palama Thaumaturgo Thessalonicæ. 5. Peccatores, & hæreticos Thaumaturgos esse posse citra confirmationem peccati, aut hæresis. 6. Ratio multiplex utriusque assertionis : ostenditurque, ex Tympanitis, & aliis prodigiis Photianorum nullum damnum inferri Fidei Orthodoxæ. 7. Tympanitarum miraculum adsumptum ad confirmationem Photianismi cessasse ex narratione Photiani hominis. 8. Apud Latinos etiam post mortem excommunicatos reconciliari Ecclesiæ latè constituitur. 9.

Summarium Sect. VI. De homicidio voluntario. pag. 246. & seqq.

TRiplex homicidium proponitur ; statuiturque, homicidio voluntario irregularitatem fieri. n. 1. Explicatur voluntas directa, & indirecta in patrando homicidio, & quolibet alio crimine. 2. Irregularitas ex homicidio utraque voluntate fit ; si sequatur hominis cædes, secus, si non sequatur. Refellitur Philotheus Patriarcha, & Jurium nostrorum effata explicantur ex Canone Apostolorum. 3. Mandans homicidium, hoc peracto, homicida dicitur ; Similiter & mandans percussionem, ex qua, præter voluntatem ejus, accidit mors. Non ita, qui nullo modo volens, aut jubens homicidium ratum habet factum injussu suo. 4. Respondetur oppositis, & confirmatur assertio. 5. Consilium dans, eoque ad homicidium inducens irregularis, & homicida est. Quid de eo, qui dat consilium aliàs perpetraturo homicidium. 6. Refellitur protervia Margunii, & respondetur ejus quæstioni : Simul constituitur, si occisus sit ex consilio non is, contra quem consilium datum est, sed is, cui datum est, eum, qui consilium dedit, irregularem esse. 7. Opem, & auxilium homicidio præstans quatenus, & quomodo, & quando censeatur irregularis ex homicidio. 8. Proponitur triplex quæstio Harmenopuli. 9. Latè disquiritur, & enucleatur, an multis concurrentibus ad idem homicidium, omnes sint irregulares, licèt non omnes percutiant, & quid tunc censendum. 10. Accuratè constituitur : quatenus, & quando irregularis sit is, quem ulturi consanguinei hostem ipsius occidunt. Si non lethali vulnere percussus injustè moriatur, percutiens irregularis edicitur. 11. Duplex abortus proponitur. An homicida, & irregularis sit dans causam abortui, quo fœtus nondum animatus ejicitur ? Refellitur Margunius. 12. Constituitur, irregularem esse eum, qui dat causam Abortui fœtus animati, non eum, qui agit, ut fœtus inanimis ejiciatur. Quando fœtus animetur in utero ex Philosophorum sententia. Error quorundam Græcorum circa plures ejusdem hominis animas. 13. Is error latè refellitur. 14.

Summarium Sect. VII. Reliqua de homicidio voluntario, & de homicidio Casuali. p. 254. & seq.

AN, qui militavit, recipi possit ad Ordines ? Proponuntur Sententiæ negantis argumenta à Margunio congesta. n. 1. asseritur miles recipi ad Ordines posse ex more in Græcia recepto, explicaturque Canon Nicænus. 2. Ostenditur Margunii nequitia. Explicantur Canones aliquot, DD.que dicta, ex quibus conflatur argumentum contra Margunium. 3. Latè perpenditur, qui, & quatenus, & quando, qui militavit, ab Ordinibus repellatur. Clerici militantes quando irregulares fiant, aut exauthorentur. 4. Pro homicidio casuali constituitur regula. Qui dat operam rei non licitæ, si casu occidat, irregularis est. 5. Regulæ proposita exceptiones aliquot. 6. Limitatio regulæ, ut is, qui operam dat rei non licitæ irregularis sit, cùm res ex se tendit ad cædem hominis. 7. Qui dat operam rei licitæ, si casu occidat, irregularis non est, dummodo privatus sit. Inferuntur multa ex hac Regula. Clericos in minoribus posse Medicinam, & Chirurgiam exercere. 8. Clerici Majorum Ordinum, & Monachi, Medicina, vel Chirurgia si fungantur, irregulares fiunt : idque qui, & quatenus. Provocantur Græci ad perlegenda Commentaria Latinorum. 9. Judex mortis, aut cædis, sanguinis sententiam ferens irregularis est jure Græco, & Latino. refellitur argutia Margunii. 10. Producitur ejusdem calumnia, & constituitur, non esse irregularem Clericum, si reum foro sæculari puniendum juxta Canones tradat. 11. Probatur, non esse irregularem Clericum habentem jurisdictionem laicam, si Judici laico deleget judicium sanguinis. Defenditur Synodus Constantiensis in Actis circa Joannem Husz. 12. Testis, & accusator in causa sanguinis irregularis efficitur. Refelluntur quædam ineptiæ rudiorum quorundam ex Nostris. 13. Qui, & quatenus, & quando Protestatio accusatoris, ac testis in causa sanguinis prosit, ne inepti sacris Ordinibus efficiantur. 14. An Advocati, & Causidici admittantur ad Ordines, Refelliturque Margunius asserens, hos maximè ad Ordines esse recipiendos. 15. Clericis interdici postulando : eosque omnino ab advocationibus revocandos. 16. Non omnes advocatos ab Ordinibus repellendos esse. 17.

Summarium Sect. VIII. De homicidio necessario. pagina. 264. & seq.

DUplex necessitas Actus, & ex utraque occidentem excusari authoritate Latina, & Græca, præsertim Prodromi. n. 1. authoritas Prodromi explicatur præjacta regula, qua constituitur, occisorem privatum repelli ob culpam, publicum ob notam, unde occidentem ex necessitate non repelli, confirmatur. 2. Refellitur dicacitas Coressii, cujus dictum notatur, ut ignorantia, & mendacitate plenum. 3. Explicatur decretum Constantini Chliareni Patriarchæ, & constituitur, furiosum, si occidat, non esse irregularem. 4. An ebrius occidens excusetur ? hujus quæstionis pars affirmans proponitur, ubi multa de ebrietate. 5. Proponitur pars negans. 6. Resolvitur quæstio, decerniturque, quando ebrius occidens irregularis censendus sit. 7. An dormiens fiat irregularis ex homicidio inter dormiendum patrato ? Ostenditur non esse, & apponitur dicti limitatio. 8. An non solitus furere, si ex præconcepta in hostem ira, dum vigilat, occidat dormiens, irregularis fit ? An peccet, qui fluxum seminis in somno patitur. Ubi refellitur Coressii calumnia. 9. Homicida ex necessitate defendendi se, si id agat cum moderamine, non est irregularis ? & inferuntur ad praxim multa. 10. Neque dedecus fugæ ab irregularitate excusat, neque defensio Parentum, aut propinquorum, ob id occidentem, nisi & ipse unà periclitetur. Idem de defensione bonorum. 11. Si defensioni bonorum misceatur & tutela personæ, homicidium non imputatur ad irregularitatem. 12.

Summarium Sectio IX. Error Margunii circa interfectorem uxoris, & filiæ deprehensæ in adulterio refellitur. pagina. 269. & seq.

PRoponitur sententia Margunii, ejusq; obiter inconstantia perstringitur. n. 1. proponuntur rationes probantes, licitum esse uxorem, & filiam adulteras occidere 2. Leges, quæ idipsum probavere, Græcæ, & Latinæ, enumerantur. 3. Lex civilis obligat in conscientia, & reddit licitum, quod constituit. 4. Constituitur, non licere marito, & Pa-

& Patri filiam, uxoremve occidere. Ratio Turrecrematę ex jure divino parum efficax. 5. Ratio efficax ex Jure canonico, & explicatur decretum Stephani Papę. 6. Argumentatio S. Augustini contra Margunium. 7. Primę rationi respondetur, & ostenditur, mortem adulteri jure divino Publicę potestati tantùm mandatam. 8. Quomodo, & quatenus possit maritus uxorem corrigere, & duplex ratio pœnę. 9. Vanitas secundę rationis. Argumentum ab opposito in disparatis non valere. Explicantur decreta Nicolai, & Alexandri Pontificum. 10. Explanantur aliquot Jura, & in concordiam revocantur oppositę DD. Sententię. 11. Ultimę rationi respondetur. Non posse à Lege mandari, ut occidatur quis privata authoritate. rejiciuntur alię responsiones. 12. Lex injusta non obligat. Lex permittens uxoricidium, filiarumque cędes injusta. Nulla Gens adulterio mortem decrevit, pręter Hebręos. 13. Neque Lex XII. Tabularum, neque prisca Romanorum mortem irrogat adulterio. 14. Iniquitas Legis Julię de adulteriis perpenditur, & simul verba Justiniani. 15. Jus Codicis irrogans mortem adulterio justum, & consonum Juri divino: ejus tamen, & Authenticorum inconstantia. 16. Colligitur, occisorem uxoris, vel filię adulterę peccare, & irregularem esse.

RESPONSUM V.

De probationibus, & Testimonio: Ubi obiter de Processione Spiritus S. & Forma Eucharistiæ.

Summarium Sectio. I. Utrum Judici judicandum sit juxta allegata, & probata. pag. 280. & seq.

INitium Dissertationis: scientiam de modo instituendi examinis necessariam. n. 1. Margunii sententia simul, & calumnia 2. Quot Latini scripserint de hac Quęstione: paucos adstipulatos Margunio, ferè omnes refragari. 3. Judicem in judicio fungi officio publico: duplex in Judice scientia, multiplex etiam in Deo ratione nostra constituitur. 4. Duplex itidem in exhomologeta scientia. Executor licèt injustam sententiam mandare debet executioni. Judex eandem à se latam retractare non potest. 5. Ex instrumentis non productis in Judicio lata sententia nulla est: quare Judex scientiam publicam sequi debet. 6. Hoc confirmatur dictis Patrum, & Christi. 7. Sententiam nostram ab Ecclesia foveri. 8. Argumenta vieta Margunii 9. his adduntur & alia. 10. Quid sit apud Apostolum agere contra fidem. Contra hanc Judex non agit, cùm ex allegatis damnat sibi notum innocentem. 11. Non mentitur Judex ex Allegatis sententiam dicens contra notitiam, quam habet. Mendacium in Judicio dictum non semper est lethale. Juramentum in levi mendacio, grande perjurii crimen esse. 12. Idem confirmatur, & proponitur mos Judicum Gręcorum ad idipsum. 13. Quid agendum Judici, cùm scit reum innocentem eße? Varię de hoc sententię, & vera proponitur. 14. Respondetur aliis objectis, & explicatur triplex notorium. 15. Qui, & quatenus executor parere debeat publicę authoritati? An damnatut ad debitum maritale reddendum sequi debeat conscientiam suam, an Judicis sententiam? 16. An scientia privata uti possit Judex ad abrogandam fidem testium. 17.

Summarium Sect. II. An, & quatenus Episcopus collaturus Ordines agere debeat ex allegatis, & probatis, pagina 290. & sequent.

EPiscopus regulariter stare debet probatis, cùm confert Ordines, vel ab illis rejicit. 1. Hęc regula exceptionem habet, cùm repulsa non derogat famę repulsi, vel imminet ex hypocrisi initiandi periculum Ecclesię. 2. Exempla ad id confirmandum ex Ario, & Gregorio Syracusano. 3. Ex privata notitia probitatis, qui publicè probatur ineptus, recipi nequit ad Ordines. Omne officium onus esse, & Onus in pœnam dari posse. 4. An Ordines in pœnam dari possint? An Clerici pręsint Laicis Jure divino? Eos à Laicis exemptos solo jure positivo humano. 5. Esse tamen in re sacra jure divino superiores Laicorum. Dignitas in pœnam dari non potest: Pœnę ratio in quo sita sit, ejusque finis. 6. Non omne onus dari in pœnam posse, neque reum criminis cogi ad Ordines recipiendos. Homo liber an, & quatenus cogi ad aliquid possit. 7. Explicatur, & illustratur regula semel malus *rejecta à Coressio. 8. Hujus sententia proponitur. 9. Respondetur, eam regulam trahi etiam ad simile, & connexum, limitatur tamen in emendato. 10. Idem confirmatur exemplis. 11. Vir probus, & dignus ex necessitate Ecclesiæ cogi potest ad Ordines. 12.*

Summarium. Sect. III. Quid sit Probatio: & obiter de Processione Spiritus Sancti ex Filio. p. 298. & seq.

PRoponitur sententia Margunii circa nomen Græcum Probationis. n. 1. Refellitur, & demonstratur, dari scientiam ex Jure. 2. Idem probatur ratione, & Jure Divino. 3. Docentur Photiani, unde sit scientia in nobis, & explicatur dictum Socratis. 4. Qua ratione verum sit, omnem peccatorem ignorare. 5. Ritè à Gręcis demonstrationem appellari probationem. refellitur hujus definitio Azoniana. 6. Eadem nota repellitur definitio Goffredi, & Recentiorum, recipiturque optima ex Baldo. 7. Rabies Margunii in eam definitionem: ejus in clarissimo Anachronismo stoliditas. Matthæus Monachus quantò antiquior Baldo. 8. Amplecti sententias Latinas, si veræ sint, non esse indecorum Græciæ: ab hac nunquam Latinos fuisse damnatos ex effato Græci IC. 9. Idem confirmatur variè, & ineluctabili authoritate Photianorum. 10. Horrendum dogma Photianorum de rebaptizandis Latinis quàm detestabile. 11. Duo Principia Spiritus S. à Latinis non constitui. Hoc etiam dato, non esse rebaptizandos. 12. Argumenta Photianorum quàm ridicula sint, hypotyposi quadam ostenditur. 13. Non inferri; ex duobus principiis Spiritus, duplex Spiritus. 14. Unam actionem ex duobus coalescentibus in unum principium esse posse, demonstratur. 15. Latini conferunt Baptisma sub trina immersione, quà immersio protenditur ad significandam etiam infusionem. Ratio hujus trinæ Immersionis ex Patribus. 16. Propriam immersionem non esse in Baptismo necessariam; sufficere etiam infusionem, probatur ex moribus Græcis. 17. Idem probatur rationibus è Jure Gręco petitis. 18. Idem constituunt authoritate IC. Gręcorum. 19. Idem confirmatur, sententia Margunii, more majorum, & Ritualibus librit. 20. Trina immersio ad ritum pertinet, sufficit una ad valorem sacramenti. Solvuntur argumenta Coressii. 21.

Summarium Sect. IV. Probationes Vulgares ingestæ à Coressio reprobantur. pag. 311. & seq.

PRoponitur sententia Coressii, ejus ignorantia, mendacitas, & imperitia. n. 1. Probationes vulgares, impię, & iniquę Deum tentant. 2. Ex illis probatur sępe falsum: probatur exemplis. Eas omni jure reprobari. 3. Proponuntur rationes Coressii. 4. Quod à lege divina solùm permittitur, potest prohiberi. Difficultas petita è Sacrificio Zelotypię. 5. Deum tentari non posse: sortes non semper tentant Deum: explicantur varia è Sacris Paginis. 6. Utrum

trum in Electione Matthiæ Apostoli usi sint sortibus? Variæ Patrum opiniones: eligitur optima, & opportuna refellendo Coressio. 7. Canones probantes has probationes reprobati sunt. Sæpe posteriores Canones abrogant priores, & emendant. 8. Ecclesia universa errare non potest, potest peculiaris aliqua. 9. Non errarunt conditores Canonum, qui abrogantur. Ratio, cur aliquando permissum, his probationibus uti. 10.

Summarium Sect. V. Quotuplex sit Probatio, & primò de Evidentia: ubi obiter de forma conficiendæ Eucharistiæ, pagina, 317. & seq.

EVidentia criminis, vel Vitii rejicit ab Ordinibus. refellitur sententia Margunii. n. 1. Evidentiam esse omnium probationum maximam. 2. Quid sit agendum ante, quàm Ordines conferantur, docet exemplum Tarasii. Verba Christi objecta contra Evidentiam explicantur. Eâ sæpe usos Apostolos. 3. Confessionem rei esse probationem fortissimam post Evidentiam. 4. Coressius, & Margunius Confessionem hanc reprobantes damnantur. Sordes Photianorum Judiciorum. 5. Omni Jure confessionem hanc probari. 6. Ejus duplex ratio describitur. 7. Sex ad eam necessaria. 8. Tria itidem ad eam necessaria. 9. Referuntur aliquot ineptiæ Photianorum. 10. Confessionem juramento firmatam æquiparari Evidentiæ, & omnino probare. Argumentum Bessarionis colligentis ex publica confessione Populi, verbis Christi confici Eucharistiam. 11. Margunii calumniæ in Bessarionem: & ejus responsio ad argumentum Bessarionis plures hæreses complexa. 12. Refellitur ea responsio. Nos non esse idem cum Christo, Christum ut hominem non esse ubique, habere duas Voluntates, Divinam, & humanam. 13. Argumento Bessarionis non niti Orthodoxam sententiam. Ea probatur primò. Sacerdos idem operatur, quod Christus, & eodem modo. 14. Christus verbis Dominicis consecravit. Id probatur ex ipsis Photianis. recentiorum scelus exponitur. 15. Idem probatur iterum effatis SS. Patrum. n. 16. & 17.

Summarium Sect. VI. Cabasilianorum enodantur difficultates pagina 327.

SEntentia Cabasilianorum ex ignorantia nata. Eorum prima difficultas ex Liturgia. n. 1. Quatuor ex hac difficultate argumenta, & respondetur ultimo, ac tertio. 2. Respondetur reliquis. 3. Secunda difficultas ex verbis Damasceni, & aliorum Patrum. Scopus verborum Damasceni. 4. Infertur, sententiam Orthodoxam esse vetustissimam. Illustrantur verba Damasceni. 5. Dona consecrata posse appellari Antitypa. 6. Respondetur difficultati petitæ ex Dionysio. 7. Respondetur difficultati depromptæ ex aliis Patribus. Apostolos usos prolixis precibus in consecratione Panis. 8. Voce precum significari ipsam Liturgiam, verba Christi vim precum habere, & invocationis. 9. Rejiciuntur vituperatores Liturgiarum nostrarum. sententiam nostram esse communem Græcis, & Photianis: horum paucos adstipulari opposita. Testimonium Græciæ in Synodo Florentiнd. 10. Eucharistia sacrata à Cabasilianis vera Eucharistia est, & adoranda: oppositum sentientes quanti damni sint Ecclesiæ. 11. Liturgiam nostram non esse corrigendam. Explicatur duplex scandalum. 12. Theologia recens quàm inutiliter disputet. Sine scientia Canonica sæpe decipitur. rejicitur audacia quorundam Theologorum. 13. Cur preces, queis innituntur Cabasiliani, Ecclesia nostra recitet: rationes duæ. 14. Adduntur duæ aliæ, & concluditur responsum. 15.

RESPONSUM VI.

Examinis, & Testimonii reliqua.

Summarium Sect. I. De Præsumptionibus: ubi obiter de suprema Potestate Romani Pontificis. pag. 337. & seqq.

PRæsumptionem esse speciem publicæ Evidentiæ. Margunius præsumptiones ignorat: ejus calumnia in Latinos: hi præsumptiones temerarias, incertas, & deductas à Natura damnant. n. 1. Præsumptio Juris quæ, ejus duplex ratio, an contra hanc sit probatio? 2. Præsumptionibus hisce utendum Episcopo in probatione, & examine Candidati. Ratio, quam propter Photiani reprobant præsumptiones. 3. Latini Potestatem Romani Pontificis non deducunt à præsumptionibus, sed à potestate Monarchicâ asserendâ in Ecclesia: ea constituitur Synodicis Patriarcharum CP. 4. Ea Synodica defenduntur ab interpretatione Margunii. 5. Ea in Marguniana interpretatione nihil conficere utile scopo, ob quem lata sunt. 6. Ex his trahitur argumentum pro Potestate summâ Papæ. Eadem est potestas in successore, & prædecessore. 7. Potestas in Petro summa probatur ex Bessarione argumento communi, & authoritate Verbi Divini. 8. Confirmatur idipsum ex Patribus Græcis, qui defenduntur à Cavillis Photianorum. 9. Idem ex clarioribus eorundem effatis, & authoritate ipsa Photianorum. 10. Romanum Pontificem esse successorem Petri. 11. Idem constituitur, rejecto Margunio, Græcorum testimonio. 12. Refelluntur ineptiæ Nili Cabasilæ, & ostenditur discrimen inter Petrum, & Successores non pertinere ad potestatem. 13. Romanum Pontificem posse appellari Apostolum. Non Apostolus potest esse successor Apostoli. Pontificem Rom. esse Pastorem, & Doctorem omnium. 14. Posse ad Infulas Orientis provehi Episcopos Orientis à Romano Pontifice, probatur authoritate Græca. Diversitas morum non infert diversitatem potestatis. 15. Immediatè conferri potestatem Rom. Pontifici à Deo, sicut & Petro. Sententia docens, potestatem Jurisdictionis immediatè à Deo dari Episcopis, est probabilis, & invidiosa minùs Romano Pontifici. 16.

Summarium Sect. II. Suprema potestas Rom. Pontificis Patrum, Conciliorum, & sæculorum authoritate comprobatur. pag. 347. & seqq.

CAnon Nicænus cum explicatione Bessarionis. Uterque à vesania Margunii defenditur. n. 1. Jus appellandi Rom. Pontificem ex Sardicensi: & refellitur Severus. 2. Potestas Romana agnita à Synodis Ephesina, Chalcedonensi, cæterisque usque ad Trullanam. 3. Refellitur Coressius tribuens ex Trullanâ parem Romanæ potestatem Byzantino Episcopo. Reliquarum Synodorum fides usque ad Florentinam. 4. Idem constituitur SS. Patrum effatis, & refellitur Nectarius Jerosolymitanus. 5. Refellitur responsio Photianorum; & adducitur testimonium Chrysostomi, & Cyrilli Alex. 6. Ejusdem clarius testimonium. 7. Testimonium Theodoreti, Sozomeni, & Acacii. 8. Item Justiniani Augusti, in quo ignorantia, & nequitia Nectarii evincitur. 9. Septimi Sæculi suffragium ex Maximo Martyre. 10. Octavi sæculi fides ex Theodoro Studite. 11. Reliquorum ad nostrum sæculum Græcorum testimonia delibantur. Cerularius, & Balsamon ignorantissimi. Docti Photiani huic sententiæ vel adstipulantur, vel eam dissimulant. 12. Colligitur, malè Græcos appellari Schismaticos universim. 13. Jus appellandi Romanos Pontifices praxi perpetuâ Græcorum constituitur; & Canone Sardicensi. De ea synodo Margunii sententia. 14. Sardicensis Oecumenica cùm sit, cur non dicitur secunda? Ejus Canones recipi

etiam

etiam à Photianis. Canon Chalcedonensis explicatur à Bessarione, ne obsit appellationi. 15. *Explicatio hac confirmatur ex notitia appellationis.* 16. *Eo Canone non tribuitur Byzantino ultima appellatio.* 16. *Neminem reclamasse Rom. Pontificibus suprema Potestate fungentibus præter hæreticos, & damnatos homines.* 17. *Romanus Pont. suprema Authoritate functus in Græcia, ex inductione historica ostenditur.* 18. *In causa Jo. Talaidæ, & Acacii manifesta potestas Romana summa.* 19. *Idem evincitur in cæteris sæculis. Anacephalæosis argumenti, & refutatio inepta responsionis Margunii.* 20.

Summarium Sect. III. De Probatione per Famam. Ubi Calumniæ Margunii in aulam Romanam rejiciuntur. p. 360. & seq.

F*Ama plerumque fidem non esse præstandam, neque ex ea esse probationem.* n. 1. *Margunii calumnia circa Divorum Canonizationes. Quantis probationibus eas auspicari soleat Romana Ecclesia.* 2. *Ex fama aliquando probationem constitui: idque quando.* 3. *Fama stipata adminiculis plenè probat.* 4. *Fama sufficit ad repulsam à Sacris Ordinibus, cùm recipitur à populo, plerumque est vera saltem ex parte.* 5. *Ratio, cur fama sufficiat ad repulsam. Margunii calumnia in aulam Romanam. Ejus inconstantia perpenditur.* 6. *Scandala fuisse semper in Ecclesia, & Vitia hæc non deesse Latinæ Ecclesiæ, damnari tamen. Plura esse Photianorum, & probari. à Latinis fama non contemnitur.* 7. *Cogitur ad considerationem Urbis Margunius; Eam ex publico æstimandam.* 8. *Simoniam totam apud Photianos esse. Id ostenditur verissima amplificatione, & testimonio Metochitæ.* 9. *Confirmatur hoc recentioribus exemplis, & testimonio Malaxi.* 10.

Summarium Sect. VI. Reliquæ Margunii calumniæ refelluntur: adstruiturque, Matrimonium solvi non posse. pag. 375. & seq.

C*Oncluditur, Simoniam non Romæ, sed apud Photianos esse. Ostenditur in bysso Romano non esse odia.* n. 1. *Afastus nota Purpura Romana defenditur. Olim paupertatem in pretio fuisse. Etiam à Photianis pauperiem sacri ornatus palam negligi.* 2. *Posse minorem Ordine majorem esse dignitate, ostenditur exemplis Græcis, & Photianis. Exocatacæli qui sint; hi licet presbyteri præsident omnibus Episcopis.* 3. *Concluditur jure præire Cardinales Episcopis. Qui de Cardinalibus scripserint. Ex horum dignitate non vilescere Episcopos. Quid sit vilescere, factis Photianorum ostenditur.* 4. *Cogitur Margunius ingredi Romam. Munificentia Rom. Pontificum illi proponitur in templo D. Petri, & Nosocomio S. Spiritus.* 5. *Eadem in Ptochotrophio erecto à Pontifice vivente Innocentio XII. & cæteris sumptibus Pontificum tum Romæ, tum in toto Orbe Christiano.* 6. *Eadem describitur proposita liberalitate Gregorii XIII.* 7. *Atrox calumnia Margunii ostenditur non esse verosimilis.* 8. *Describitur Anna Bolena, & catastrophe Henrici VIII. tum controversia de Solvendo matrimonio.* 9. *Constantia Pontificum inficiantium vinculi maritalis solutionem. Henrici sævities, & scelera.* 10. *Christi verbis probatur matrimonium solvi non posse. Responsio Photianorum.* 11. *Ea refellitur. Adulterii notitia.* 12. *Idem confirmatur verbis Christi, Pauli, & Augustini.* 13. *Idem constituitur effatis SS. Patrum, Apostolicis decretis, & Theologorum omnium Suffragio.* 14.

Summarium Sect. V. Jure Græco constituitur probatio per testes, & horum conditiones aliquæ. pag. 383. & seq.

R*Etunditur calumniator Græcorum. Ostenditur Jure nostro probationem per testes esse omnium potissimam.* n. 1. *Refellitur Margunius, & probatur, Jure Latino probationem hanc inter præcipuas haberi.* 2. *Eam digniorem aliis, naturalem magis, universalissimam, & nobilissimam ex fine.* 3. *Propterea rejici à testimonio viles, pauperes, criminosos, & infames; idque quatenus. Corestii testimonium contra Margunium. Utile monitum Græcis, & Latinis, ne se invicem damnent.* 4. *Testes producendos in judicio. Fallit in examine, & probatione impedimentorum Ordinis. Eosdem à Parte producendos. An se sponte offerentes probent? Idonei probant in hoc examine, quomodocunq; proponantur. Testi non jurato non esse credendum.* 5. *Ignorantia Photianorum dolosa cur affirmet, testi non jurato credi posse? An ante, & post Cerularium Photiani Sanctos habere potuerint? Nectarii mendacia manifesta.* 6. *Ex libris corruptis Sanctimoniam hominum non probari. Ex incorruptis lipsanis non rectè inferri, homines fuisse Sanctos. Ethnicorum lipsana, & aliorum incorrupta.* 7. *Testi non jurato deberi credulitatem aliquam. Cogi posse per judicem ad testimonium. Id non ferendum die feriata.* 8.

Summarium Sect. VI. An testimonium duorum sit sufficiens in omni negotio. pag. 388. & seq.

P*Roponitur quæstio simul, & Calumnia Margunii.* n. 1. *hac refellitur, & ostenditur, de hac quæstione inter Latinos controversiam esse. Margunii mira mendacitas, & ignorantia. Adulatores non esse, qui juri Divino favent. Jus Civile non habet pro vitioso testimonium duorum, nisi in testamentis. Quæ probantur Jure Civili, non omnia recipienda. Testimonium duorum sufficiens in omni negotio.* 2. *Verba Christi faventia adversariis recepta à Pontificibus, & D. Thoma. Silvestrum II. non fuisse Magum. Leges Civiles non esse Juri divino contrarias, & obligare. Iterum perstringitur Ignorantia Margunii.* 3. *Refellitur explicatio Verborum Christi ex causa, ob quam dicta sunt.* 4. *Idem confirmatur rejecta responsione Adversariorum. Explicantur DD. qui videntur favere iisdem.* 5. *Proponitur difficultas ex Canone Concilii Romani sub Silvestro. Expenditur fides Actorum ejus Concilii, ea quàm absurda sit.* 6. *DD. sententiæ circa eum Canonem, & alium Leonis IV. ea refelluntur.* 7. *Sententia Gratiani: An aliquid Sum. Pontifex arbitrari queat in Jus Divinum?* 8. *Sententia Gratiani refellitur. Constituitur vera responsio, & facilis.* 9. *An verba divina negent, sufficere unius testimonium? Sufficit, hoc, cùm non agitur de præjudicio tertii, cùmque testis de facto proprio dicit, adstipulantibus indiciis.* 10. *Eximiis viris solis creditur citra præjudicium tertii, secus, ne ipsi quidem Pontifici Maximo.* 11. *Soli testi creditur ex pacto partium. Quando plus possit pactum, quàm Lex.* 12. *Cùm agitur de impediendo matrimonio nondum contracto, aut iterando Baptismo uni creditur. Non ita in Ordinibus.* 13. *Quatenus in Legatis dictum unius probet? An in Possessorio? cùm agitur de præjudicio tertii nullo modo unus probat.* 14. *Idipsum confirmatur, ne id liceat etiam authoritate Pontificis Max. qui tamen asseritur, posse Jus divinum interpretari.* 15.

Summarium Sect. VII. Conditiones testis probaturi reliquæ describuntur. pag. 396. & seq.

I*N examine Ordinum non sufficit unius testimonium Jure Græco, quod ab aliquorum calumniis asseritur.* n. 1. *ostenditur, morem recipiendi ad Ordines sub unius exhomologeta testimonio non obtinere ne apud ipsos Photianos quidem universim.* 2. *Rejecti in aliis causis testes in hoc Examine recipiuntur, infames infamia facti, criminosi, consanguinei, familiares, inimici, & accusati de crimine.* 3. *Fœminæ ab hoc repelluntur. Repulsæ causa. Calumnia recentioris in Græcos refellitur.* 4. *Gynacæi in Ecclesia locus.*

Ejus

Ejus an author Basilius? Quid sint Martyrię in Ecclesia Gręca. 5. Ab eodem examine repelli excommunicatos. Margunius oppositum sentiens refellitur. Excommunicatos ne in foro laico recipi. 6. Confirmatur Jure Gręco, & Photiano, & perstringitur imperitia Coressii. An excommunicati sint extra Ecclesiam. Hęc an judices de iis, qui foris sunt. 7. Impugnantur ineptię Margunii, ostenditurque, non unicuique licere sacrificium offerre Deo. Etiam feminis licuisse offerre sacrificium, non agere. 8. Gręcos à Latinis non censeri hęreticos, latè ostenditur. 9. Testimonium pro Agnatis ad Ordines agnatus ferre non potest, nec familiaris. hos & Parentes quandoque admitti in occultioribus vestigandis. Imperitia Coressii. 10. Ea castigatur dicto Anthimi Metochitę, & enumeratione aliarum assertionum Coressii contra leges nostras. 11. Parentes, & familiares non cogendi ad jusjurandum. Penes nos nunquam licuit ęquivocari in Judicio. An extra Judicium liceat. 12. Amici, cognati, &c. recepti ad testimonium non probant plenè. Sine Jurejurando testis non probat, etiam ubi solemnitates remittuntur. Limitatur hoc in re manifesta. 13.

Summarium Sect. VIII. An ad initia Ordinum sit necessarium Exhomologetæ Sacerdotis testimonium. pag. 404. & seq.

Sententia Photianorum docens hanc necessitatem ex Margunio, & Critopulo. n. 1. Eadem ex Angelo, & Malaxo. 2. Testimonium hoc ex Margunio sufficit etiam sine Juramento. Refellitur Margunius hanc sententiam tribuens Gręcię. Non recipitur neque ab omnibus Photianis ex Jeremia Patriarcha. 3. Idem ex confessione Coressii reprobantis hanc corruptelam. 4. Hęc refellitur. Sacerdos exhomologetes non potest ferre testimonium contra filium spiritatum. Testi necessaria rei scientia. Exhomologeten ea, quę in Exhomologesi audivit, nescire. 5. Probatur hoc authoritate Gręca, & Photiana. Parentum testimonium non admitti contra filios. 6. Eadem corruptela damnatur sententia Majorum nostrorum. 7. Comparatio Arcani naturalis, & divini. 8. Hoc servandum sacerdoti etiam pręsente morte. Ei licere inficiari, quod scit, & uti ubique paralogismis. An, & quatenus consentiente reo prodere possit arcanum: qualisque sit oporteat is consensus? 9. Arcanum hoc Gręcis receptum esse, ex Prodromo. 10. Idem ex aliorum testimoniis. 11. Idem ex decretis Patriarcharum. 12. Idem ex effatis Photianorum. 13.

Summarium Sect. IX. Testimonium Exhomologetæ inutile, sive pro, sive contra Pœnitentem. Et Respondetur Margunio. pag. 411. & seq.

Nullo jure recipi ad testimonium exhomologeten, probatur authoritate Gręca. n. 1. Idem authoritate Latina. Protenditur ad Patrinos. 2. Testimonium hujusmodi ridiculum, inutile, & perniciosum. Respondetur Photianis. 3. Censura Coressii contra Photianam corruptelam, cujus corruptelę stultitia demonstratur. 4. Proponuntur rationes Margunii ex authoritate, & miraculo. 5. Ejus mendacitas, & dolus. Fides libelli à Margunio citati. Locus Tarasii palam corruptus. 6. Ejus testimonium pro corruptela Photiana. Anxietas Coressii. Ejusdem solutio impia. Laus S. Tarasii. 7. Mos publicæ Pœnitentię. Sacerdos Pœnitentiarius in Cathedralibus Ecclesiis unde Originem ducat. Ejus munus antiquum quando desierit. 8. Publicæ Pœnitentię mos abrogatus in Gręcia à Nectario Patriarcha CP. Causa ejus abrogationis. Ostenditur, inde originem trahere corruptelam Photianam. 9. Explicatur sententia Tarasii, & libelli CP. cujus sensa congrua nostræ sententiæ demonstrantur. 10. Corruptela Photiana orta ex ignorantia. Quando primùm cœperit. 11. In Gręcia etiam post Schisma Sanctos fuisse, & Thaumaturgos, perstringitur parum prudens dicacitas Baronii. 12. Expenditur fides Margunii, enumeranturque aliquot ejus fędissima errata. Prodigium, quod narrat, esse manifestum mendacium sibi ipsi repugnans, & absurdum ex Chronologia. 13. Inauditum omnibus hoc prodigium. Cujus palmares ineptię inconstantiam, & stultitiam Margunii comprobant. 14.

Summarium Sect. X. An Piorum hominum animi ante generale Judicium Dei conspectu, & plena beatitate fruantur. pag. 419.

Scopus Margunii mentientis in relato miraculo. Occasio agendi de Beatitate Divorum. Hanc à tota Gracia affirmari. Idipsum & à Photianis: horum paucos oppositum sensisse, ut & Latini aliquot. n. 1. Ignatii Martyris testimonium pro Orthodoxa sententia. Discrimen Intelligentię, & Voluntatis operantium. 2. Testimonium Dionysii. Justini locus ad idem proponitur. 3. Ejusdem alius receptus à Photianis. Additur testimonium apocryphum, & certum Athanasii, multiplex Basilii, Nazianzeni, & Nysseni. 4. Item Eusebii Cæsariensis: & Chrysostomi locus à Photianis receptus. 5. Aliud ejusdem, tum Epiphanii, Cyrilli utriusq; Theodoreti, Anastasii Sinaitæ, Damasceni, Andreę Cretensis, aliorumque etiam Photianorum. 6. Objectiones Margunii deprompteę è Sacris Paginis, & Patribus, & ex ratione. 7. Proponitur & refellitur Severi Philadelphiensis mendacium. Theologorum quęstio, utrum Beatorum animi ante generale Judicium perfectè videant Deum. Quot, quantique hinc inde steterint. 8. Utraque sententia pręsidium petit ab Augustino, utraque laudatur, eligitur tamen affirmans. 9. Quid Gręci intelligant, cùm Deum videri posse à Creatura negant. Dolosa inconstantia Margunii. Hęresis Palamæ à Massalianis deducta. Creatura Deum non comprehendit videndo. Hunc esse sensum Gręcorum ex Coressio. Beatitas in visione Dei. 10. Respondetur objectioni petitę è Sacris Paginis: Quanta in illis ignorantia Photianorum. Perfecta merces homini datur post generale Judicium. Explicatur locus Apocalypsis, & Epistolę Joannis. 11. Respondetur objectioni petitę à Verbis Apostoli. Quomodo dicantur Patres non accepturi repromissiones ante nos. Ex verbis Apostoli sententia Orthodoxa confirmatur. 12. Respondetur difficultatibus petitis à Patribus, & explicantur Irenęus, & Origenes. 13. Explicatur Chrysostomus, & reliqui etiam Photiani, ut intelligantur de Beatitate perfecta animę simul, & corporis, sive hominis totius. 14. Refellitur ratio Margunii, & comprobatur sententia Orthodoxa ex libris Ecclesiasticis Gręcorum, & Photianorum. 15. Adnotantur loca aliquot Anthologii, quę à Gręcis, & Photianis perpetuò recitata sententiam orthodoxam palam fatentur, ac celebrant. n. 16. Castigatur furor Margunii ex testimonio Severi Philadelphiensis pro hac sententia, qua toti Operi finis imponitur. n. 17.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΑΝΑΓΙΝΩΣΚΟΝΤΑ

Νικόλαος Βυβέλιος Ἰατροσοφιστής.

Χρήσιμος Ἥδε Βίβλος περικαλλὴς Κῆπος ἐτύχθη.
ΝΙΚΟΛΕΩΣ πινυτῆς Ὃν πεφύτευκε πόνοις.

Τοῦτον προφρονέως Φιλοπράγμων Ξεῖνε ἐσελθών,
Λείρια, καὶ Καρποὺς, καὶ Φυτὰ τερπνὰ λάβε.

Ὅς γ' Ὀδμὴν. Τέρψιν τε. Τροφὴν. καὶ Κόσμον ὀρέξει.
Κὴν καλῶς φρονέεις, οἷα Μέλισσα δρέπε.

Ἄμβροτον Ὡς Ἄλσος Τοι Ἀγήραον Ὄλβον ὀπάσει.
Καὶ γὰρ Ἀεὶ θαλέθει Δήϊον Εὐσεβίης.

IN PRÆNOTIONES MYSTAGOGICAS NICOLAI COMNENI PAPADOPOLI ABBATIS S. ZENOBII.

EPIGRAMMA.

Græcia cum Latio pugnam commiſcuit, ex quo
  Creverunt vafri Schiſmata SEMIVIRI.

Ingenti NICOLAE auſu componere lites
  Tentas, & finem ponere diſſidiis.

Aſt opus egregium, ſi vis me judice pendi,
  Sparget diſſidii ſemina magna novi.

Utraque namque tuo gens eſt devincta labori;
  Dimicat inde, tibi debeat utra magis.

Petrus Antonius Coppo Patavinus
in Sem. Pat. Linguarum Orientalium Lector.

DE

DE PRÆMITTENDIS, AGENDISQUE NECESSARIO
ANTE
ORDINATIONES SACRAS.
Responsum I.
Ad Illustrissimum, ac Reverendissimum
MELETIUM TIPALDUM ARCHIEPISCOPUM, ET METROPOLITEN PHILADELPHIÆ.

SUMMARIUM INITII.

I. *Græcorum à moribus Apostolicis recessus in multis.*
II. *Occasio Responsi, & ratio Operis.*
III. *Ejusdem auspicatio.*
IV. *Ordinum à Græcis collatorum Ritus legitimi.*
V. *Utrum Græci minores Ordines distinctos agnoscant.*
VI. *Præter Lectoratum, minores Ordines cæteri Græcis ignoti.*
VII. *Græci in uno Lectoratu cæteros Ordines minores conferunt.*
VIII. *Apostolorum diligentia in Ordinibus conferendis.*
IX. *Quatuor ab illis præmitti Ordinationibus solita.*
X. *Ordo ab iisdem usurpari solitus in quatuor illis præmittendis.*
XI. *Cur etiam post Prophetias examen addere consueverint. Credulitatis nimiæ mala.*

I. SÆpenumerò mirari mihi contigit, Sacratissime, ac Sapientissime Antistes Meleti, quòd, cùm Græcia nostra, supra omnes Orbis Terrarum universi Gentes, traditarum sibi à Majoribus Institutionum tenacissima sit, quos profitetur mores persæpè, vel in manifestissimis deserit; atque ita constitutissima penes Priscos Jura contemnit, ut, sin minus palam ex merito, certè haud palam injuriâ levitatis, atque inconstantiæ notam sibi à quibuspiam inhumanè, ne dicam nequiter, inustam ferre cogatur. Atque, ut profanos seponam, in moribus sacris, & ad Ecclesiæ disciplinam pertinentibus ea novitas Nostrorum quibusdam jampridem placuit, quæ, cùm nullo usquam exemplo vetustam nostræ normam Ecclesiæ referat, & probris nos Adversariorum exponit, Ritusque nostros Sanctissimos, divinasque planè ceremonias, usque ad nominis nostri manifestariam infamiam, apprimè corrupit. Neque enim ritè peragi ceremonias dicas, quæ temerè, & inconsideratè peraguntur: quæque ita ad usum è librorum Sacrorum penu à ministris nostris promuntur, ut nihil utilitatis, nihil decoris; quin imò maximum & dedecoris, & damni nostræ afferant Ecclesiæ, nostræ Genti conficiant.

II. Id ut ut sexcentis, quæ passim occurrunt, exemplis evincere, mihique ipsi vix, quæ video, credenti persuadere queam, fuit tamen, ut nuperrimè in uno liquidò, palamque cognoscerem. Nam, cùm Tuo jussu recens quidam ad Lectoris Ecclesiastici, sive, uti dicimus, Anagnostæ munus fuisset provectus: more, an vitio Gentis nostræ privatam ad trutinam revocantis, quæ publicitùs gesta sunt, statim in eam quæstionem itum est, qua vel rudibus indagandum proponebatur, an liceret cuiquam imponere manus, aut imponendas mandare, inconsultis Sacerdotibus, quorum quotidiano ministerio in Ecclesia Principe christiana mysteria celebrantur? Nec deerant, qui quasi Theologorum antistites, aut Juribus Canonum enucleandis auspicatò præpositi, fas esse negarent, Ordines cuipiam conferre, quin Sacerdotum hujusmodi suffragium præsens accederet: addebantque & illud, quo tanquam pernessarium afferebatur exhomologetæ testimonium sacerdotis. Risi primùm tantarum ineptiarum otiosus auditor: mox, ubi rem licuit altiùs rimari, eam quorundam Nostrorum imperitiam, palmaremque ignorantiam, ut in cæteris, ita & in Ordinationibus sacris, deprehendi, ut &

hor-

horruerit animus malorum nostrorum originem attentiùs meditatus; & confestim decreverit aliquid scribere, quo translativam jamdudum quibuspiam incuriam circa res sacras, easque præsertim, unde totius Ecclesiæ salus pendet, ostenderet; sensimque Nostrorum ingeniis insinuaret, ut eam, qua nimirum maximè pollent, vim, aciemque animi ad illa cognoscenda convertant, quorum notitia fiet, ut ingenuè fateantur, unam semper fuisse utriusque Ecclesiæ consuetudinem circa præmittenda necessariò Sacris Ordinibus, quæ, cùm hactenus à Latinis constantissimè custodiantur, serventurque, ita plerisque Nostrorum obsolvere, ut pretium operæ haud exiguum sit, illa proponere, exponere, ac Juris Græci authoritate firmare: quò manifestiùs & Latini noscant, quæ à Nostris neglecta, seu perperam acta damnant, non Ecclesiæ, quam ubique Sanctissimam autumo, sed Photianorum stoliditati tribuenda; & Græci discant eos Latinorum mores vel ipsa imitatione probare, quos, si mores à Majoribus acceptos, olimque in Græcia receptos diligentiùs expenderint, non Antiquitati modò, sed Græcæ Antiquitati cognoscent maximè consentaneos.

III. Hoc præsentis, quod inimus, Operis propositum est, simulque tractandorum obiter eorum occasio, queis Photiana perstringatur insania, quæ corruptelas per ingens, manifestumque nefas in Gentem nostram invectas calumniis tuetur, amplificat ignorantia, ratas vult, atque sanctas famosis suisque dogmatibus. Quæ proindè castigabimus passim, palamque damnabimus non sine diligentia, & labore; cui exantlando vires, animumque sufficiet numerosa Tua Virtus, Antistes sacratissime, Pater optime, qui, cùm me ubique, ac semper ad illa præstanda provoces, quæ honesta, & utilia, quæ necessaria Græciæ nostræ sunt, æquum est, ut ea ipsa, quæ præsto, recipias quantò tui Nominis majestate, tui Muneris religione, tuæque sapientiæ gloria nobiliora, tantò habitura plus virium, queis mentes Nostrorum pervadant penitus, ac liberrimè mancipent Veritati. Cujus profectò in Gente nostra magister es unus, unusque in omnibus auctor, ea & sanctitate morum, & ingenii ad omnem benignitatem liberaliter instituti dexteritate, ut per Te mihi sperare subindè liceat, quæ hactenus desperanda censebam. Firmanto Superi Omen, confirmantoque spem ex Te uno conceptam: Tuque ipse, quæ mox Tibi ex Juris nostri documentis servanda laboriosè proponam, Tibi ipsi usu celebranda præcipito. Erit, ut Græcia nostra, Te auspice, sordes sibi per Photianos ingestas excutiat, restitutaque, postliminio excussæ novitatis non suæ, sacerrimæ Vetustati suæ, Tibi in primis, cui scribo, mihi deinde, qui scribo erudituræ posteros nostros, iisdemque haud mediocriter profutura, gratias habeat immortales, quas dum Tibi, mihique statim ab initio Dissertationis hujusce vaticinor, manum Operi propiorem admoveo, amotoque prolixiùs præfandi otio, propositi Thematis argumentum aggredior.

IV. Illud tamen intactum volo ante, quàm pauca præmoneo, & Primò, hic à nobis minimè quæri de ipsis Ordinibus, neque Ritus illos sacerrimos ad trutinam revocari, quibus Græcorum Ecclesia planè Orthodoxa Ordines confert. Abundè illos contra recentissimorum quorundam Theologorum rudes argutias tutati alibi copiosè docuimus, ritè à Nostris agi, peragique, licèt nullum ei, qui sacris initiatur, sacrum instrumentum tradant, omnemque Cæremoniam sola manuum impositione conficiant. Scilicet usitatum Apostolis, usurpatumque, ut Impositione manuum Ordines traderentur, constat ex Actis (1) passim, singillatimque ex ipso Apostolo Paulo. (2) Ipsos quoque Latinos, imo Ecclesiam universam, nulla Instrumentorum interjecta mentione, Ordines olim manuum Impositione contulisse, manifestum ex iis est, quæ eruditè congerit Cabassutius. (3) Ut mihi, qui Cæremoniis nostris obloquitur, ritusque Ordinationum mancos appellat, is, quid mores Ecclesiæ, quid Antiquitas doceat, ignorare penitus videatur: sitque prorsus supervacaneum, ulteriùs tutandis Ritibus nostris laborem impendere, quos Religionis Christianæ Proceres exemplo, Majores nostri & sanctissimi, & Sapientissimi more, ipsa etiam Romana (4) Sedes magistra omnium suffragio, probavere.

V. Prætereà non abs re censeo fore, si me hic haud acturum profitear de iis, quæ præmittenda sunt illis Ordinibus, quos Minores appellant. Etenim, præterquam quòd & à Latinis passim (1) conferuntur, nec ea Solemnitate indigent, quam sibi Sacri, majoresque Ordines vindicant; illud etiam ambiguum est, an à Nostris, eo plane modo, quo à Latinis distincti, atque invicem segreges olim fuerint recepti. Et eorum sanè rudis quædam notitia Nostris ingeritur ex Justiniani Cæsaris Novellis, ex Photii Nomocanone, ac Blastarii syntagmate, & ante hos ex Ignatio (2) Martyre, synodo Laodicena, (3) & Epiphanio. (4). Ea tamen adeò & confusa est, & palam obscura, ut jure quis dubitare queat, an Ordines illi penes Nostros habiti fuerint, an quædam potius Officia Ecclesiastica nulla sacri Characteris nota conspicua. Nam & locus Ignatii inter Lectores, Janitores, & Exorcistas, Cantores, Laborantes, & Confessores enumerat, quod etiam Epiphanius præstat loco laudato; & Canon Laodicenus ita à plerisque exponitur, ut de sacerdotibus agere videatur, quibus, ut apud Nostros mos habet, exorcismum facere non licebat, nisi facta ad id ab Episcopo solemniter potestate. Cætera etiam, quæ ex Justiniano, Photio, Blastario producuntur, non videntur evincere, quos Ordines minores appellamus, uti Ordines, fuisse collatos, potius tanquam Titulos, dignitates, ac munera, qualia ab ecclesia Græca olim usurpata, extremisque neglecta sæculis quæritur inter Photianos minimùm desipiens Simeon Thessalonicensis relatus à Jacobo Goario (5) in Euchologium.

VI. Accedit penes antiquissimos Authores, quorum fidei plurimum tribuit Græcia nostra, horum Ordinum, uno Lectore excepto, aut taceri nomen, aut Institutionem, ut ajunt, sacramentariam pernegari: quod fas diligenter agnoscere ex ipsa synodo (1) Sardicensi, quæ Ordinationes enumerans, per quas gradatim ad Episcopatum itur, meminit quidem Lectoris, Hypodiaconi, Diaconi, atque Presbyteri, Janitoris verò, Exorcistæ, Acoluthi nomina miro silentio præterit. Idem clariùs etiam evincitur ex ipsa Damasceni (2) sententia, qui principia rebus in omnibus investigans, cùm ad Ordines venit, sic loquitur: ϗ κτ τάξιν, ὡς πρῶτον τὸ τ̃ ἀναγνώςε ἀξίωμα, εἶτα ὕστε-

(1) Act. cap. 6. nn. 6. c. 8. n. 17. & 19. c. 9. n. 12. & 17. c. 13. n. 3. c. 19. n. 6. (2) 1. ad Timo. c. 4. 14. & c. 5. 22. (3) Ad Carth. Cō. IV. in append. ad Can. Ord. (4) Vide Cabass. ibid. circ. med.

(1) c. de eo de Temp. Ord. & ibi gloss. & in c. Sanè ver. ad Sacros eod. Host. in Sum. eod. n. 3. (2) Epist. ad Antiochen. (3) Canone 26. (4) post hæres. 80.

(5) r Ord. Lect. & Cant. not. 2. in fin.

(1) Canone 10. (2) Dial. contra Manich.

ὑποδιάκονος, εἶτα διάκονος, καὶ εἶτα πρεσβύτερος, καὶ εἶτα ἐπίσκοπος. *Principium est etiam secundum Ordines, veluti primus gradus est lectoris, deinde Hypodiaconi, deinde Diaconi, tum Presbyteri, & tandem Episcopi.* Addit opinioni Græcorum vim suam, & sanè ipsis maximam Euchologiorum, quæ idem sunt Nostris, ac libri Rituales Latinis, concors ubique sensus, ac typus. In illis enim, quorum plurima manu vetustissima, characteribusque ex antiquitate cariosis nacti sumus, ac sæpè accuratè ad hoc ipsum indagandum legimus, adest quidem provehendi, sacrandique Lectoris ritus cæremonia solemni celebrandus; cæterùm, qui infra Lectorem sunt, Ordinum nusquam Ritus apparet. Quo fit, ut Græcis constitutissimi Juris censeatur, quod (3) Clemens disertissimis verbis affirmat. Ἐπορκιστὴς οὐ χειροτονεῖται, εὐνοίας γὰρ ἑκουσίου τὸ ἔπαθλον, καὶ χάριτος Θεοῦ. *Exorcista non ordinatur: hoc enim spontanea est concessio divinæ erga homines benevolentiæ, & gratiæ.*

(3) Const. lib. 8. c. 26.

VII. Hinc arbitror subscribendum sententiæ, vel doctissimi Arcudii, qui in Eruditissimis Commentariis, (1) queis mores Ecclesiæ nostræ sapienter illustravit, apertè confirmat, Ordines Lectore minores, ante Photianum Schisma, penes Græcos cessasse: vel Christophori Campanas Canonarchæ Chii (cujus multa sæpè laudabo, citaturque ad id, de quo agimus à Goario (2) in Opusculo (3) suo propalam asserenti: Τῶν δὲ θυρωρῶν, καὶ Δεποτάτων, ἢ κηροφόρων, καὶ Καμισάτων, ἄλλωντε τινὰ ἱερὰ ἀξιώματα, ἅπερ οὐ τάξεις, ἀλλ' ὀφφίκια λέγεται τῷ Θεσσαλονίκης Συμεῶνι, ἐμοὶ μὲν δοκεῖ τάξεις εἶναι, οὐ διῃρημένας μὲν ἀλλήλων, καθάπερ παρὰ λατίνοις, ἀλλὰ μεμιγμένας τῇ τοῦ ἀναγνώστου χειροτονίᾳ. *Janitorum, Deputatorum, seu Ceroferariorum, & Camisatorum, aliorumque Sacræ dignitates, quas non Ordines, sed officia vocat Simeon Thessalonicensis, mihi videntur Ordines esse, non sanè distincti, quemadmodum penes Latinos, sed immisti, adnexique Lectoris Ordinationi.* Quorum virorum sententiis alterutrum nobis recipiendum proponitur, aut nullos esse in Ecclesia Græca Ordines uno Lectore minores, aut ita Lectoris officio permistos, confusosque, ut supervacaneum sit de iis, quæ ipsis præmittenda sunt, cum illis curiosiùs philosophari, qui uni conjunctos, & in unum coacervatos vix noruot. Eapropter, cùm de omninò custodiendis ante, quàm Ordines conferantur, agimus, de iis Ordinibus agimus, qui sacri penes Latinos, penes Nostros majores censentur, quorumque in utraque Ecclesia solemnis Chirotonia, seu Ordinatio est.

(1) lib. 6. c. 10 pag. 470.
(2) Ubi supr. d. not. 2 post me.
(3) de Vi Canon. ad Can. Apost.

VIII. His prælibatis ad clariorem methodum tradendorum, ut tractaturus de iis, quæ ante Ordinationes sacras requiruntur, exposcunturque, rem inde producam, unde eam mihi Antiquitas ingerit, Jusque Canonicum, atque ipsa Theologia Ecclesiæ utrique communis exponit; certissimum est, olim ipsos Apostolos omni diligentia cavisse, ne quid circa Ordinationes Sacras hujusmodi temerè fieret: neu quis ad Sacras Dignitates adreperet, cujus non foret perspecta vita, probati mores, virtus eximia. Hinc illa penes Blastariom (1) ex Clemente Alexandrino barbara sanè, sed ad rem nostram planè quadrantia. Τὸν κληρωτέον σωτήρευον, τὸν πρὸς κουρὰν ἐξέταζον, τὸν διακονησόμενον βασάνιζον. *Clericandum observa, detondendum discutito, ministraturum examinato*; quibus congruunt & tradita per Athenagoram apud Balsamonem, (2) quorum censura, atque sententia Ordinationis negotium, negotiorum omnium in Ecclesia maximum, ac divinissimum ab ipsis Apostolis censebatur.

(1) In Synop. Synag. §. 8.
(2) In Respons. ad Episc. Cypri.

IX. Propterea fas est ex ipsorum Apostolorum exemplis conficere, quatuor præsertim ab illis præmitti solita Ordinationibus sacris, quorum primum jure fuisse dixeris Vaticinium, quod latinè minùs, clariùs tamen dixeris *Prophetiam*: alterum jejunium, preces tertium, quartum denique examen, atque inquisitionem & Vitæ, & morum ejus, qui Sacræ militiæ nomen dabat. Et hujus quidem præceptum habes ex illis Apostoli: (1) χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει: *manus citò nemini imposueris:* ubi Oecumenius obscuræ sensa sententiæ ita explicat, ut examen præcipiant: Docet, inquit, ὅτι καὶ τὸν χειροτονήσοντα πολυπραγμονεῖν δεῖ τὴν ἐξέτασιν τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι, *cum, à quo conferendi sunt Ordines, planè decere, curiosè agere circa examen ejus, cui conferendi sunt Ordines*, & Euthymius (2) in aureo Libello de præceptis Apostoli eadem Pauli verba referens, *his*, ait, *examen præcipit ejus, qui recepturus est Ordines, faciendum scilicet ab Episcopo, ne alienis peccatis communicet*: Τούτοις παραγγέλλει τὴν ἐξέτασιν τοῦ εἰσαγομένου πρὸς χειροτονίαν, ἣν ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως δέον ποιεῖσθαι, ἵνα μὴ κοινωνὸς γένοιτο ταῖς ἄλλων ἁμαρτίαις. Eadem Latinis iogerunt, explicantque in ea Pauli verba Ambrosius, Hilarius, Hieronymus, Augustinus; ut reipsa manifestum sit, ab Apostolis ooo aotè manus impositas, quàm sacrandi hominis mores, vitamque ad curiosi trutinam examiois revocarent. Nec manifesta tameo mioùs, quæ reliqua diximus ante Ordinationes sacras ab iisdem Christianæ disciplinæ Principibus custodita. Ea uno quasi impetu sacræ Paginæ (3) sic nobis exponunt: λειτουργούντων δὲ αὐτῶν τῷ κυρίῳ, καὶ νηστευόντων, εἶπε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον: ἀφορίσατε δή μοι τόν τε Βαρνάβαν, καὶ τὸν Σαῦλον εἰς τὸ ἔργον, ὃ προσκέκλημαι αὐτούς. Τότε νηστεύσαντες, καὶ προσευξάμενοι, καὶ ἐπιθέντες τὰς χεῖρας αὐτοῖς, ἀπέλυσαν. *Ministrantibus autem illis Domino, & jejunantibus, dixit Spiritus Sanctus; segregate mihi Barnabam, & Saulum in opus, ad quod assumpsi eos: tunc jejunantes, & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.* Quibus in verbis tria illa manuum Impositiooi præmitti solita describuntur, ut & precibus assiduis misceretur Jejunium, & expectandom esset Vaticinium, seu prophetia, cujus iteratò ad hoc meminit Magister Gentium, (4) ubiqoe & præcedentes manuum Impositioni prophetias memorans, & asserens, gratiam dari *in manuum impositione per prophetiam*.

(1) 1. ad Timot. c. 5. n. 22.
(2) de præcep. Apost. præc. 12.
(3) Actor. c. 13. n. 2.
(4) 1. Ad Timoth. c. 1. n. 18. & c. 4. n. 14.

X. Arbitramur ergo, Apostolos quempiam Populo secreturos, ut pro Populo Numini ministraret, ante omnia eò animom, operamque contulisse, ut secernendum talem agnoscereot, cui cæteroqui & innoxio, & idoneo committi tutò posset taotæ, tàmque periculosæ aleæ ministerium. Nec tamen ea inquisitione, seu examine contentos illicò ad manuum Impositionem processisse, sed gnaros, cor hominis abyssom esse, cui penitus agnoscendæ (1) mens hominum esset inepta, ni divinitùs illi lumen sufficeretur, memoresque prudentissimi effati, qoo eos servator Christus (2) monuerat, sæpè sub ovina pelle lupos latere, addidisse diligentiæ preces, queis propitiatum Nu-

(1) Jere. c. 17. n. 9. Ecclesi. c. 42. n. 18.
(2) Matth. c. 7. n. 15.

men propositum suæ voluntatis ostenderet; his porro ad idem scilicet impetrandum apposuisse jejunia, ut constat ex dictis: mox neque jejuniis confisos, qua erant in Deum fide, Vaticinia, Apocalypses, & prophetias expectasse, quemadmodum exposita superiùs ex Actis, & Paulo verba demonstrant; tanta nimirum constantia, ut nullum planè reperire sit ab Apostolis ad sacros provectum Ordines, quin Apocalypsis aliqua præcessisset. Ea tamen non ubique postrema fuit, sæpè cæteris præibat, indicante nimirum Deo, quem ad sacri muneris dignitatem elegisset.

XI. Et res sanè non nota dumtaxat, sed & admiratione digna: Deo eligente, placitumque sapientissimæ mentis suis servulis indicante, non tamen continuò Apostoli ad Ordinationem celebrandam adducebantur, nisi Apocalypsin ea, quę diximus, antevertissent. Præjactis igitur illis, Vaticinium additum secuti, Ordines protinus conferebant, si præcessisset Apocalypsis, non nisi post adjunctam illi inquisitionis humanæ, precumque, ac jejuniorum diligentiam ad Ordinum auspicationem processuri; quasi ad ea omnia instigante eos Numine; non quòd tanta post prophetias sollicitudine, curaque opus esset Apostolis, qui Deo passim afflati de immissis divinitus animorum suorum affectionibus minimè poterant dubitare, sed ut successores ipsorum agnoscerent, haud temerè Enthusiasmis fidem præstandam, nisi eos antevenerit, aut sequatur humanæ suffragium diligentiæ. Sæpè enim circa hos, sive arcanis animi motibus incussos, sive spectris quibusdam objectos accuratissimè fallimur: cùm Pietas ita aliquando animum enervet, ac planè molliat, ut cuicumque impressioni sit aptus; unde & superstitio fluit matris optimæ, ac legitimæ notha, ac pessima filia, quam acriter in Atheniensibus objurgavit Paulus (1) Apostolus, quamque fortassis omnium perniciosissimam quis dixerit in quibusdam, quorum virtus cùm sine scientia sit, vel in manifestissimis mirè decipitur, μετασχηματίζεται (2) σατανᾶς εἰς ἄγγελον φωτὸς: *trāsfigurante se Satana in Angelum lucis*. Quamobrem egregiè Ecclesiastes (3) *noli, ait, esse multùm justus, nec plus sapias, quàm necesse est, ne obstupescas*. Nec desunt exempla scilicet à Philologis repetenda, quibus evincitur, non minoris damni Ecclesiæ esse pietatem simplicem, quàm sceleratam calliditatem. Quo factum puto, ut divinus Magister (4) Ecclesiæ Proceres docuerit prudentiam miscere simplicitati, ut nec Prudentia callida sit, nec inficeta Simplicitas. Quod sanè servavere illi, ac posteris tradidere servandum, cùm licet edocti divinitus, quos nempè sacris initiarent, eos tamen Ordinibus non ante ausi sunt admovere, quàm precibus miscerent jejunia, examenque probaturum initiandos homines adhiberent.

(1) *Actor.* c. 17. n. 22.

(2) 2. *ad Corint.* c. 11. n. 14.

(3) c. 7. n. 17.

(4) *Math.* c. 10. n. 15.

S E C T I O I.

De Precibus.

S U M M A R I U M.

I. *Ex relatis quatuor præmittendis tria tantum Ecclesia retinuit, & in primis preces.*
II. *Græci eas præmisere semper ex vetusta Traditione.*
III. *Idem mos etiam Latinis.*
IV. *Græcorum dicacitas in Latinos reprobatur.*
V. *Hominum dementia reprehendentium, quæ ipsi peccant.*
VI. *Orandum esse in omni negotio, præsertim si necessarium sit.*
VII. *Necessitas Ecclesiæ ex Ordinationibus.*
VIII. *Explicantur DD. asserentes non esse necessarios Ecclesiæ Ordines.*
IX. *Ordinatio quanti periculi sit Ecclesiæ.*
X. *Nihil obfuere Ecclesiæ Persecutiones Ethnicorum.*
XI. *Sacerdotum impietas quanti steterit Ecclesiæ.*

I. EX his porro quatuor, quæ Ordinationibus prçmitti penes nondum adultam Ecclesiam solita diximus, non omnia jam adulta Ecclesia retinuit, sed rata obsequii sui esse, si necessariò tantùm præmittenda seligeret, omittendum censuit, quod ad Apocalypsim pertinebat. Etenim, cùm hæc mira sit Numinis Operatio, & illi dumtaxat nostræ Religionis ætati concessa gratis, quæ, ut ait Gregorius (1) Latinis Magnus, nobis Dialogus, *miraculis fuerat nutrienda*, non videbatur in Ordinationibus exposcenda, quarum frequentior, crescente palam Ecclesia, usus, atque celebritas: quæque, si divinum Oraculum expectandum perpetuò erat, vel tentati sine necessitate Numinis damnatam à Christo (2) noxiam admisissent, vel certè celebrandæ fuissent rarissimè, non sine præsente, ex caritate ministrorum, Reipublicę Christianæ periculo. Ergo prudenter omissa præcedentium Prophetiarum necessitate, reliqua oppidò accuratè præmittenda Ecclesia retinuit, nunquam ausa quenquam sacris initiare, quin se se precibus, atque jejuniis præpararet, addito insuper ejus, qui destinabatur ad Ordines examine numeris omnibus absoluto. Id ut apprimè Nostris persuadere liceat, Singula, si placet, consideremus. Et quod ad preces attinet, tritum est, atque olim penitus translativum, sine præcedentibus precibus nunquam conferri solitos Ordines sacros. Nec de iis precibus sermo est, quibus Ecclesia utitur, dum reipsa Ordines conferuntur: de precibus loquimur, quas usurpare mos erat biduo, triduoque antè, quàm tradendorum Ordinum solemnitas haberetur.

II. Atque hoc, si cui unquam incertum, ancepsque fuit, Nostris certissimum est, & inter Nostros Photianis ipsis, quos inter (si tamen is Photianus, ut vulgò creditur, fuit) suo ævo maximus & re, & nomine Planudes (1) conceptissimis verbis id ipsum affirmat, in eloquentissima syllage Canonum ex Photii Nomocanone, notisque Balsamonis: nec affirmat modò, sed planè confirmat productis, ut solet, ad pompam Chrysostomi, Basilii, Nazianzeni, Dionysii, Amphilochii, & Procli testimoniis plurimis, nec non Zonarę ipsius in Canones (2) loco, ubi nobilis æquè historicus, ac pessimus Photianus hoc ipsum palam edisserit, prolatis in medium cæremoniis Ecclesiæ Byzantinæ, speciatimque illa, qua prorsus evincitur, morem semper fuisse Constantinopoli, ut triduo ante Ordinationes supplicatio fieret in Ecclesia certa, ad quam vel ipse Imperator accederet. Sic nimirum usuvenisse, cùm ordines collati sunt primùm Ignatio ad Deiparæ Virginis in Blachernis: Sic itidem

(1) *Hom.* 29. *in Evang. post init.*

(2) *Mat.* c. 4. n. 7.

(1) *De Ordin.* §. 1.

(2) *Schol.* 79.

tidem eundem Ignatium ad supremæ apicem dignitatis evectum, ut per preces, atque solemnia Numinis adorati frequentiùs obsequia is totius Græciæ Sacris præficeretur, cujus celeberrimus Principatus(3) quot habuit momenta Vitæ, tot retulit varia sanè, atque diversa, ubique tamen sanctissima de Photii Impietate trophæa. Hæc ex Zonara Photiano referre placuit, quòd cùm in Zonara typis edito desint (quæ tamen in vetustissimo Cardinalis Brancatii Junioris Codice lecta notavi) ea Photiani accipere poterunt ex Planude viro penes ipsos omni exceptione majore.

(3) Vide Nicetam Paphlag. in Vita S. Ignat.

III. Neque id solùm solemne Græcis, ut preces Ordinationibus iteratò præmitterent, id ipsum Latini ex consuetudine more recepta perpetuo servavere. Horum si quis repetat vetustatem, inveniet, sine præviis precibus plurium dierum, Ordines nunquam fuisse collatos. Et ab ipsis profectò Latinæ Ecclesiæ crepundiis usque ad ætatem Felicis III, qui præfuit Romanis sacris sub Zenone Cæsare circa annum Christi CCCCLXXIII, uno tantùm mense Decembri quotannis fas fuisse sacris Ordinibus Clericos insignire testis est Amalarius(1) sive ut cum Christo novi Ecclesię ministri nascerentur, sive ut eo mense character Sacerrimus Ordinum Initiandis imprimeretur, quo Ecclesia venturi Domini expectatione sollicita circa preces curiosiùs occupatur. Quamvis autem consuetudo illa unius mensis angustiis arctè adeo circumscripta, mox fuerit à Gelasio I. ejusdem Felicis successore sublata, facta scilicet potestate Ordinationum vel aliis anni temporibus celebrandarum, ea tamen potestas ita data est, ut à precum necessitate minimè absolverit sacras Ordinationes, quas Latinis neque licuit unquam, neque hactenus licet habere, nisi eo Sabbato, quod terminat quatuor, ut ajunt, Temporum trina jejunia, vigiliis exercita, assiduis precibus aspera, & solemnibus pernoctationibus sacra, de quibus videndos Tertullianus (2) Hieronymus (3) Concilium Matisconense (4) atque Baronius. (5)

(1) Lib. 2. c. 1.
(2) Lib. 2. ad uxor. c. 4.
(3) Ep. 7. ad Lętā.
(4) Canone 1.
(5) ad martyrolog. 5. Janu. litt. A. & ad an. 44. n. 73.

IV. Ex his porro infero, perperam agi à Græcis quibusdam recentioribus, cùm Ordinationes sacras sine prævia sacrarum precum solemnitate temerè peragunt. Non solùm enim videntur abscedere à Sanctissimis per Apostolos Institutionibus, quas ubique contra Latinos jactant, quæque nos docent, non sine precibus tradi solitos Ordines ab iis, qui *jejunantes, & orantes manus imponebant*; verùm etiam palam usitatum Ecclesiæ nostræ morem evertunt retentum, custoditumque hactenus feliciter à Latinis, quos passim à prisca disciplina descivisse criminantur, cùm tamen ipsi in hoc certè desciverint, nec eos referant mores, quos Majores nostri tradidere per manus Ecclesiæ nostræ, quique in ea usque ad Gentium cæterarum invidiam felicissimè viguere, donec incuria sacrorum, ministrorum inscitia, Præsulumque Photianorum pervicacissima vel in ipsis corruptelis constantia palam detererentur. Quod hercle dixisse licuit non quò Nostris notam inurerem in re, quæ ex more tradita, fortassis more; sin minus legitimè, saltem sine crimine utentium, potuit abrogari, sed ut illud in Nostris corripiam, quo nempe passim superbiunt, ac propedixerim usque ad delicias delirant, quasi uni in Ecclesia mores Apostolicos, disciplinamque à Majoribus traditam teneant, cùm & ipsi, atque in primis ipsi (utinam in parvis, & paucis) multa negligant prisci moris; minimè interea veriti Latinos carpere, ejusque criminis accersere, quo in primis ipsi, turpiùsque laborant.

V. Sed olim id vitii fuit, eritque hominibus olim, ut non sua se decempeda metiantur, nec meminerint exempli à Servatore traditi cùm Leguleiis Mœcham accusantibus non aliter respondit (1) quàm *digito scribens in terra*, forte divino illo charactere accusatoribus ipsis objiciens ea crimina, quorum Conscii mulierem accusabant. Etenim & nondum emendatos ea scriptione palam redarguit dicens: (2) Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτῇ βαλέτω: *qui sine peccato est vestrum, primus in illam lapidem mittat.* quasi universim criminis manifesti reus habendus sit, qui de suo crimine alios accusat. Quod sanè vel apud Ethnicos æquissimi Juris est visum, sugillante Platone vesanam Cynici Diogenis audaciam, qui fastum Platonis majore fastu calcaret, ac Juvenale (3) affirmante, fas esse Terris Cęlum, & Mare Cœlo miscere.

(1) Joan. c. 8. n. 6.
(2) Ibidem n. 7.
(3) Satyra 2. sub initium.

Si fur displiceat Verri, homicida Miloni,
Claudius accuset mœchos, Catilina Cetegum,
In Tabulam Sullæ si dicant discipuli tres.

Quapropter, uti verissimum arbitror, quod in pervulgato Scazonte (4) Catullus asseruit.

Nimirum idem omnes fallimur, neque est quisquam,
Quem non in aliqua re videre Suffenum
Possis: suus cuique attributus est error;
Sed non videmus, manticę quod à tergo est.

ita planè rationi consentaneum est, ne quem ex libidine loquacissimæ temeritatis reum eorum criminum faciamus, quæ an in nobis sint, non ante perspeximus; gnari laturis non æquam sententiam quadraturum quod (5) Satyricus idem in hypocritas severos, ac tetricos expedivit.

Nonne igitur jure, ac merito vitia ultima fictos
Contemnunt Scauros, & castigata remordent?

(4) Epigr. ad Varum de Suffeno
(5) Juvenal. ibid. paulò inferiùs.

VI. Verum, ut ad propositum redeamus, hanc adhibendarum ante Ordinationes precum consuetudinem, quæ ab Apostolis jure optimo constituta, & penes Latinos non sine ipsorum laude semper obtinuit, & à Nostris pessimo exemplo recens est abrogata, ratio ipsa vel cæcutientibus manifesta prorsus ostendit. Est enim illud Christianis notum in primis, nobis scilicet acturis quidlibet, imò & agentibus preces esse penitus necessarias. His quippe neglectis, omissisve, quæcumque aguntur, periculo sunt obnoxia. Non enim aliunde Hierosolymæ Urbi penitissimum excidium fuisse illatum queritur luctuosus Vates (1) Jeremias, quàm ex precum incuria: *desolatione*, inquit, *desolata est omnis terra, quia non est, qui recogitet corde*: quæ postrema verba Patrum interpretatio cum Lyrano, & Abulensi ita detorquet, ut preces significent. Hinc supremus (2) Magister, γρηγορεῖτε, ait, καὶ προσεύχεσθε, ἵνα μὴ εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν: *vigilate, & orate, ne non intretis in tentationem*: & (3) rursus: ἀγρυπνεῖτε ἐν παντὶ καιρῷ δεόμενοι, ἵνα καταξιωθῆτε ἐκφυγεῖν ταῦτα πάντα τὰ μέλλοντα γίνεσθαι, καὶ σταθῆναι ἔμπροσθεν τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου. *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere*

(1) c. 12. n. 11.
(2) Matth. c. 26. n. 41.
(3) Luc. c. 21. n. 36.
(4) Luc. c. 18. n. 1.
(5) Serm. de Moyse Tom. 1.
(6) Orat. 2. de virib. Orat.

ista

ista omnia, quæ futura sunt, & stare ante filium hominis. Quod breviùs, sed vibratiùs antè tradiderat: (4) dicens: δεῖν πάντοτε προσεύχεσθαι, καὶ μὴ ἐκκακεῖν. *Oportet semper orare, & numquam deficere.* Quæ verba expendens (5) Chrysostomus apertè docet, illis, precum necessitatem induci, λέγων τὸ δεῖν ἀνάγκην εἰσάγει, *dicens oportet necessitatem constituit.* Ex quo, & Augustino, Hieronymo, Aquinate, aliisque tum Latinis, tum Græcis (6) Planudes, ἡ εὐχὴ, inquit, αὕτη, καὶ πολλαπλάσιος παραίνεσις τοῦ Χριστοῦ, καὶ τοῦ Παύλου, καὶ τῶν ἑξῆς ἀποστόλων πρὸς τὸ προσεύχεσθαι ἐκτενῶς, καὶ βιαίως, ἀναμφισβητήτως οὐ τὸ συμφέρον μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀναγκαῖον, καὶ δὴ μάλιστα τῆς προσευχῆς ἀποδεικνύουσι, quæ (7) Suarius Latinè reddidit, dissimulato, ut Latini solent, Græci hominis nomine: *Denique tàm frequens, ac multiplex exhortatio Christi, Pauli, & aliorum Apostolorum ad orandum frequenter, & instanter, sine dubio non solùm utilitatem, sed etiam necessitatem, & valde urgentem demonstrant.* Cujus necessitatis rationem profert (8) Cœlestinus I. ille nimirum Synchronos Alexandrino Cyrillo, quocum nobilissimum fœdus iniit adversus Nestorium, ut palam est ex ipsius Cyrilli (9) Scriptis, ex eodem (10) Cœlestino, ex Collectore (11) Cresconio, ex Ephesino (12) Concilio, ex (13) Balsamone, & (14) Nicephoro. Cœlestinus, inquam, rationem hujusce necessitatis edisserit, cùm scribit: *quando nullum tempus est, quo nobis opus non sit auxilio Dei, fit, ut omni tempore, omnibus in rebus, atque omni in negotio ad Orationem nobis confugiendum sit.* Eandem rationem, similemve habes penes (15) Chrysostomum, (16) Augustinum, Nilum (17) Abbatem, Joannem (18) Climacum, & (19) Bonaventuram. Quorum omnium, aliorumque & sententia, & rationibus certum erit, in omnibus necessarium nobis esse usum Sacrarum precum; unde confestim sequitur, potiori jure necessarias esse censendas preces in iis, quę maximè necessaria Ecclesiæ sunt, præsertim, inde si maximum Ecclesiæ commodum, damnumve poterit proficisci.

(7) To. 2. de Religio. tr. 4. lib. 5. c. 28. n. 4.
(8) Epist. ad Nest. & Epist. ad Joan. Antioch.
(9) In ep. ad Joan. Antioch. & alibi.
(10) Epist. 3.
(11) In Collect. Canonū.
(12) In Act. c. 2. Edit. Pelsan. Tom. 1.
(13) In Canones Ephesin. Concil.
(14) Hist. lib. 14. c. 34.
(15) in c. 5. Matth. Hom. 13. lib. 2. de Orand. Deum.
(16) c. 56. de Eccl. dogmatib.
(17) de Orat. c. 47.
(18) In Scal. Parad. gr. 28.
(19) in Pharet. Div. Amor. lib. 2. c. 45.

VII. Jam verò nihil Ecclesię necessarium Ordine magis. Licèt enim Baptismus inter Sacramenta cætera unus antonomasticè, ut ajunt, necessarius appelletur, quemadmodum ex verbis Christi (1) DD. tradunt, docentque (2) Irenæus, (3) Origenes, (4) Nazianzenus, (5) Basilius, (6) Cyprianus Episcopus, & Martyr, (7) Ambrosius, (8) Hieronymus, (9) Fulgentius, (10) Leo I. aliique quamplurimi duce (11) Augustino: id tamen verum est, si necessitas ita sumatur, ut singulos in Ecclesia, respiciat, quibus omnino necessarius Baptismus est. At si necessitas ita consideretur, ut universim ad Ecclesiam, ut Corpus quoddam, totumque aliquod est, speciatim pertinet, omnium Sacramentorum maximè necessarius est Ordo. Quippè hinc Ecclesiæ regimen, hinc ipsorum administratio Sacramentorum, hinc Populi disciplina, hinc verbi divini prædicatio, hinc & Pœnitentia, unde lapsis salus, & Eucharistia, unde ipse Gratiæ fons in animos Christianorum perenni, ac certa crepidine semper emanat: ut mihi, qui maximè necessarium Ecclesiæ Ordinem minimè reputat, is cum Calvino (12) insanire videatur.

(1) Joan. c. 3. n. 5.
(2) lib. 3. c. 19.
(3) in c. 6. Epist. ad Rom.
(4) Orat. in S. Lumina.
(5) Orat. 13. de Exhort. Bapt.
(6) epist. ad Fadum. 8. lib. 3.
(7) lib. 2. de Abraham cap. ult.
(8) contra Pelag. lib. 3.
(9) lib. de

VIII. Cui hercle minimè adstipulantur, qui ex Orthodoxis Ordinem necessarium negavere, juxta crebram, mendacemque Margunii propterea frustrà frendentis indignationem. Hi enim necessitatem, quam Ordinibus inficiantur, eam palam intelligunt, quæ ad singulos utique spectat præcipuè, rati cæteroqui eosdem pernecessarios Ecclesiæ toti, quà totum aliquod est, & mysticum corpus in unam rerum Sacrarum molem, ac speciem coalescens. Est enim, quod ante docuimus, hæc, circa quam philosophamur, necessitas non singularum partium Ecclesiæ commodum rectà respiciens, sed ad totius Ecclesiæ bonum præcipuè spectans, quod certè, ut sine Hierarchia stare non potest, ita sine Ordine nusquam est. Ac, quemadmodum & Generatio, & Alimentum, & Potestas Politica necessaria quidem sunt omnia; non tamen eodem modo, nec pariter omnibus, sed illa quidem, ut genus hominum propagetur, hoc autem, ut homines singuli vivant, postrema verò, ut ad propositam homini felicitatem homines dirigantur, sunt penitùs necessaria; neque enim sine generatione erit humanum genus, aut sine alimento homines singuli, queis constat humanum genus, aut denique sine publica Potestate feliciter aget humana Respublica, quæ singulos, universosque complectitur: ita Baptismus, & Ordo Ecclesiæ necessaria, nec tamen eodem planè modo necessaria censentur; quippe ille singulorum salutem respicit, mox ad publicam salutem spectat, quæ singulorum salute constat: at hic publico usui addictus est, atque inde ad privatorum commodum pertinet, quod sine publica salute esse non potest. Hinc pressiùs prolixum argumentum retexens, quas ante Ordinationes sacras iterum iterumque concipiendas necessariò preces ex authoritate collegi, easdem, ratione dictante, Ordinibus præponendas ostendo, quòd & pręmittendæ sint iis rebus, queis Ecclesia præsentiùs indiget, quòdque Ecclesia Ordinum ministerio maximè indigeat.

Fide ad Petrum c. 30.
(10) ep. 80. al. 78. ad Ep. Campan.
(11) lib. 1. de pec. mer. remiss. & alibi.
(12) lib. 4. Inst. c. 14. §. 20. & c. 19. §. 31.

IX. His accedit periculum, cui Ecclesia se objicit, cùm Ordines confert, ne nimirum ex concessa nequam homini sacerrima dignitate sus deque vertatur sacra Respublica, cui plerumque ex infandis moribus Sacerdotum exitium imminet. Certè non aliunde magis manifesta pernicies illata est Populo Judæorum, quàm ex Ordine Levitarum. Propter crimina filiorum Heli cęsum Israel, profligatumque, capta scilicet à Philistæis Arca Fęderis, notum est ex Regia (1) historia: eversam eorumdem Rempublicam ambitu, dissidiis, perfidia, sceleribusque Sacerdotum constat ex Actis (2) Machabæorum, denique abrogatam Synagogam post sacrilegorum Pontificum postremam impietatem, qua Servatorem Christum occidendum curavere, docent in illa Christi ejusdem (3) verba: διὰ τοῦτο ὁ παραδιδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει: *propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*, Basilius, Athanasius, Chrysostomos, Augustinus, Ambrosius, Hieronymus, Anselmus, Beda, Theophylactus, OEcumenius, Euthymius.

(1) 1. Reg. c. 4.
(2) toto libro 2.
(3) Joan. c. 19. n. 11.

X. Adde, vix unquam Ecclesiam titubasse, nisi cùm ad Sacerdotium impii homines irrepsere. Cedo, si libet, consideremus, quot Ecclesia calamitates perpessa est, quotque fuerit tormentis exercita, cùm purpurata Tyrannorum Impietas in Christianum nomen est crudelissimè

debac-

debacchata. Licuit Christianis ea tempestate ubique ad noxam temerè, necemque raptatis, passimque, ac populariter cæsis (1) Horatianum illud usurpare.

(1) Ode 1. lib. 2. Carm.

Quis non Latino Sanguine pinguior
Campus sepulchris impia prælia
Testatur? auditumque Medis,
Hesperiæ sonitum ruinæ?
Quis gurges, aut quæ Flumina lugubris
Ignara Belli? quod Mare Dauniæ
Non decoloravere cædes?
Quæ caret Ora cruore nostro?

Audi (2) Paulum: ἕτεροι δὲ ἐμπαιγμῶν, καὶ μαστίγων πεῖραν ἔλαβον, ἔτι δὲ δεσμῶν, καὶ φυλακῆς, ἐλιθάσθησαν, ἐπρίσθησαν, ἐπειράσθησαν, ἐν φόνῳ μαχαίρας ἀπέθανον, περιῆλθον ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν, ὑστερούμενοι, θλιβόμενοι, κακουχούμενοι, ὧν οὐκ ἦν ἄξιος ὁ Κόσμος: *alii verò ludibria, & verbera passi sunt, insuper & vincula, & carceres, lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt. Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat Mundus*. His tamen undique malis Ecclesia circumfusa, nec periculum ullum adivit, & auctior, robustiorque ab ipsis ærumnis gliscere visa est, atque *ab ipso*, juxta splendidum de Romana Republica Lyrici (3) Poetæ mendacium, *ducere opes, animumque ferro*. Reverà enim *Persecutiones* Ecclesiæ id fecere, ut argutè Justinus (4) Martyr affirmat, quod Vineis putatio: ut enim hæ putatione ad ubertatem, & vulnere provocantur ad juventutem; ita *Persecutionibus* Ecclesia, propè dixerim, adigitur ad utrumque. Quin & (5) Tertullianus, sanguinem Martyrum nota metaphora Semen Christianorum appellat, quod facundiùs (6) Leo I. exposuit, cùm scripsit: *non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur; & semper Dominicus ager segete ditiore vestitur, dum grana, quæ singula cadunt, multiplicata nascuntur*.

(2) ad Hebræ. c. 11. n. 36.
(3) Horat. od. 4. libr. 4. Carm.
(4) In Tryph. Dialog.
(5) In Apologet. c. ult.
(6) Serm. 1. de SS. Petr. & Paul.

XI. Verùm enimvero, quæ frendentibus circumquaque Tyrannorum minis firmior evasit, Ecclesia, ea, si quando Sacerdotum Impietas turbas concivit, vix est adeò imperitus Historiæ quisquam, qui nesciat, quo motu penè ad perniciem suam prona tremuerit. Ecce, quid sibi, totique Terrarum Orbi Ecclesia non timuit, cùm Ægyptius ille veterator Arius ab Alexandrino sanctissimo Antistite (1) Petro inconsideratè inter Ministros receptus, mox inconsultiùs à successore Petri (2) Achilla Sacerdotio insignitus teterrimum protulit Dogma, quod Christianam Rempublicam penè universam invasit? Quando, ut emphaticè (3) Hieronymus dixit, *totus Orbis ingemuit, & Arianum se esse miratus est*; eaque mala Ecclesiam funditùs concussere, quorum hypotyposin prorsus horribilem habes penes (4) Basilium, (5) Nazianzenum, (6) Theodoretum, atque (7) Sozomenum. Prolixa esset Oratio, si, quæ in exitium præsentissimum Ecclesiæ profecta sunt ex Ordinationibus inconsultè conceptis, curiosè retexerem; Quin potius acervatim tibi consideranda propono ea mala, quæ passa est Ecclesia nostra ab Eutyche, à Nestorio, à Dioscoro, à Photio, circa quos, si, quæ ad Ordines spectant, prudentiùs fuissent inita, non utique tot Monstra dilacerassent Ecclesiam nostram, nostramque Gentem per dedecus, nefasque pessum dedissent. Abrogavit illis Magistratum sacrum post infinita scelera tandem Ecclesia; utinam numquam irrogasset: iis non fuisset hercle vexata calamitatibus, quas, non sine numerosa animarum clade, vix tandem quivit avertere. Id peculiariùs deplorare fas est in sceleratissimo Photio, quem Magistratu jure dejectum, contra fas, iterum Græciæ Fatum restituit, ut, quem Octava Synodus neque Episcopum, neque ullo modo Clericum aut fuisse, aut posse in posterum esse decreverat, is iteratò Episcopus, & Patriarcha, Sacrisque Græcis præfectus audiret, dilaceraturus Ecclesiam nostram, redacturusque nobilissimam Gentem ad eas, non dico Miserias, sed Sordes, quas lugemus sanè, ac fortassis lugebimus, at numquam satis. Adeò verum est, nihil periculosius Ecclesiæ Ordinationibus inconsideratè, aut perperam celebratis. Nam iisdem, si ritè procurentur, nihil utilius esse supra aleam probationis est, cùm palam sit, quid commodi capiat, ceperitque olim Ecclesia ex piis, doctisque Clericorum Choris, quorum Doctrina Theologia non ἀκροβατοῦσα illa, & in apicibus inutiliter ludens, sed gravis, sinceraque, Fideique, fas ita loqui, fortis Armigera stat, quorum è Scitis, Decretisque, Canones non interpretationibus corrupti, & adulationibus perditi, sed foeti Sacra Prudentia, morumque certam facturi regulam prodiere, quorum denique Moribus Exempla cuduntur æternùm Religioni Christianæ profutura. Ut planè his omnibus diligentissimè pensitatis manifestissimum prorsus appareat, preces ante Ordinationes Deo iterum, iterumque fundendas, ut iisdem placatus ad tantum Opus ritè peragendum nos provocet, ex quo, & sanè pernecessario Orthodoxæ Reipublicæ, tum utilitas, tum pernicies pendet Ecclesiæ.

(1) Sur. in ejus Vita To. 6. 25. Novēb.
(2) Baro. ad Ann. 310. n. 6.
(3) Contra Luciferian.
(4) Advers. Eunom. lib. 1.
(5) In Laud. Athan. & Orat. in fun. Patris.
(6) Hist. lib. 1. c. 27. & seq.
(7) lib. 4. Hist. c. 23. & seq.

SECTIO II.

De Jejunio.

SUMMARIUM.

I. HInc Majores nostri precibus addidere Jejunia, propitiaturi validiùs Numen, quò præsentiùs tanto Operi adesset. Etenim eò potentiores esse preces, quò crebriùs jejunio copulantur, docet fusè (1) Basilius. Nec mirum; Nam Jejunio absolvi, perficique preces ostendit illa Annæ Vatis egregiæ laus penes Sacrum

(1) Hom. 1. de Jejun. ante med.

(2) Histo-

(2) Historicum, quæ ὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, νηστείαις, καὶ δεήσεσι λατρεύουσα νύκτα, καὶ ἡμέραν, *non discedebat à Templo jejuniis, & obsecrationibus serviens Nocte, ac Die*, confirmantque illa (3) Raphaelis Angeli verba: καλὸν ἡ προσευχὴ μετὰ νηστείας, *Bona est Oratio cum Jejunio*: quibus adde tum parenesin (4) Pauli ἵνα σχολάζητε τῇ νηστείᾳ, καὶ προσευχῇ, *ut vacetis Orationi, & Jejunio*, tum Christi (5) ipsius sententiam asserentis, genus quoddam Dæmoniorum non ejici, nisi in Oratione, & Jejunio, Οὐκ ἐκπορεύεται, εἰ μὴ ἐν προσευχῇ, καὶ νηστείᾳ. Porro, quò perfectiores, castioresque sunt preces, eò ad impetrandum, quod petunt, potentiores sunt: Unde sequitur eò potentiores fore, quò conjunctiores erunt Jejunio. Quare ingeniosè suo more (6) Chrysostomus, Jejunia comparat alis, queis sursum animus fertur visurus Deum, ab eoque protinus, coramque impetraturus, quidquid piè, castèque libuerit. Similia habet (7) Athanasius, iidemque (8) Basilius. Profectò unusquisque secum ipse experitur, non bene invicem convenire, neque una in sede aptè morari Voluptatem, ac Sapientiam, quæ in Christiano ad preces pertinet. Non aliter enim scire divina fas, quàm per preces, piamque Theoresin. Quapropter non Christiani modò divinæ hnic Sapientiæ addicti asperitatem secuti sunt, ut ex (9) Novellis Græca Jurisprudentia novit, verùm etiam Ethnici ipsi, si qui Sapientiam amavere, eam ipsam diligentissimè prosecuti sunt. Narrat Sanctus (10) Hieronymus à Platone locum sub iniquo Jove, asperoque, ac penè pestilente situm accuratè fuisse lectum, ubi Sapientiæ suæ, cęterorumque disciplinæ Operam daret: Pythagoreos autem non ab Urbibus modò abhorruisse, sed ab hortis etiam, ac locis omnibus, quæ Voluptatem adferrent, ne scilicet mollesceret animus, atque à Sapientię studio retardaretur. Eadem tradit de Sacerdotibus Ægyptiis, qui vacaturi Siderum contemplationi, nec celebrare conjugia, nec propinquos affari, fas sibi esse putabant, negotioso Solitudinis Otio hilares, ac tenuissimo cibo contenti. Cujus rationem edit (11) Galenus docens, animos hominum voluptatibus deditorum in multo Sanguine, tanquam in Luto, demersos nihil subtile, ac cœleste meditari posse.

II. Addidisse porro Majores nostros Jejunium precibus antè, quàm Ordines Sacros conferrent, licèt Photiani recentiores, non verbis tantùm, sed facto etiam pernegent, certissimum tamen est ex eo primùm, quòd usitatum id ostendimus Apostolis, quorum mores à Græcis retentos fuisse tenaciùs, quàm ab aliis Nationibus, patet vel in superfluis, & nostra Ætate penè dixerim superstitiosis. Secundò, quòd penes Nostros frequentior fuerit usus, atque severior Jejuniorum, ut constat ex iis, quæ narrat (1) Hieronymus, (2) Lucianus Apostata, (3) Nazianzenus, (4) Augustinus, & post (5) Irenæum (6) Tertullianus. Tertiò, quòd, licèt id ex vetustis Historiis, Patribusque non liceat liquidò, palamque demonstrare, licet tamen ex recentioribus, iisque, qui Photianis majoris propemodum authoritatis sunt, si Superis placet, quàm ii, quos Antiquitas veneratur. Horum primus occurrit Leo Magentinus Metropolites Mitylenæus elegantissimæ vir Sapientiæ, cujus Commentarios in libros Aristotelis περὶ ἑρμηνείας edidit Aldus, & Victor Trincavellus Venetus, floruitque circa Annum Christi M.CCC. Is in erudito (7) Libello de neglectis Canonum præceptis, quem hortatu Vassionensis Episcopi Suarii latinum fecimus, atque innumeris in locis, ut licuit, emendavimus, explicans Canones VIII. Synodi, quam, utpote Photianus, cum Pseudosynodo Photiana mira oscitantia confundit, duos Canones neglectos conqueritur, Duodetrigesimum nimirum, ac Vigesimum quartum. In primo laicis Principibus præcipitur, ne se se Electionibus Sacerdotum immisceant, in altero cavetur, ne Metropolitæ, quæ ad ipsos pertinent, Sacra Ministeria, subiectis Episcopis, quos Suffraganeos appellant, exercenda committant.

III. Et hi sanè Canones Octavi Concilii sunt, ejus nempe, quod legitimum fuit, & in quo exauthoratus est Photius, ut evincitur usque ad Schismaticorum pudorem, ex (1) Niceta Paphlagone, & ex Historicis (2) Commentariis non Latinorum, sed Græcorum Jo. Curopalatę, Cedreni, Zonaræ, Glycæ, Manassis, cæterorumque, qui ex Gestis Basilii Macedonis aliquid delibarunt, penes quos cùm fusè agatur de Synodo, in qua solio, quod invaserat, Photius deturbatus est, quamque nos Octavam jure, ac meritò dicimus, nulla fit mentio Synodi Octavæ, quam jactant Ignorantissimi Photiani, sive quòd ea numquam celebrata fuit, sitque tota figmentum Eunuchi nequissimi, ut censet (3) Baronius, sive, ut verius existimo, quòd à nemine fuerit recepta, quippe Spuria, Sacrilega, nec absimilis ei, quam simillimus Photio, ut decernit, ostenditque Octava (4) Synodus, Dioscorus Ephesi celebravit, damnavitque solemniter Chalcedonense (5) Concilium. Verùm, ut ad authoritatem redeamus, Leo Magentinus Synodi Octavæ Canonem Duodetrigesimum explicans in verbo κατὰ τοὺς κανόνας, *secundum Canones*; τὸ δ' ἕτερον, ait, αἴτιον, ὅθεν ἀπείρηται τοὺς Κοσμικοὺς Ἄρχοντας πολυπραγμονεῖν περὶ τὰς χειροτονίας τὰς ἐπιψηφίους, τοῦτο δοκεῖ, ἵνα μὴ αἱ χειροτονίαι γίνωνται παρὰ τοὺς Κανόνας, ὡς πρὸς ἐντολὰς Βασιλέων, καὶ Δεσποτῶν ἐπ' οὐδενὶ τεθείασιν οἱ ὑμῶν συνομήλικες ἀρχιερεῖς, ὥς' οὐδὲν ἔξω τῆς πάλαι καλοκἀγαθείας ὁρεῖν. Οὐ ψῆφος συνετὸς τοῖς ἀξίοις, οὐδ' ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ προσφέρεται. Τὴν μαρτυρίαν τοῖς χειροτονουμένοις τὸ Παλάτιον παρέχει· ὡσανεὶ Θεὸς τοὺς Θεοὺς, τοὺς ἱερεῖς δηλονότι, διακρίνων, οὐκ ἐν θεῶν ἐν συναγωγῇ, τουτέστιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἐν τῷ τοῦ Πιλάτου Πραιτωρίῳ καθίσατο. οὐδ' ὁ Σαμουὴλ τὸν Σαοὺλ ψηφίζοιτο, ἀλλ' ὁ Σαοὺλ τὸν Σαμουὴλ χρίοιτο. Τίς δὴ οὕτως ὑποψηφίων ὁ καταγνώσει; τίς δ' οὐκ ἀγανακτήσειεν εἰδὼν ὅτι ἐν ταῖς χειροτονίαις ἐφορῶν τῶν νομίμων, καὶ ἀποστολικῶν, καὶ συνοδικῶν; οὐκ ἀρχαὶ τεκμήρες, οὐδὲ δυίμερον τοὐλάχιστον νηστείας τῶν χειροτονιῶν αἱ προλαμβάνουσαν, ὡς' εἰς χρόνους τοῦ δολερῶ Βασιλέως, οὗ τινῶν ἐν τοῖς βασιλείοις ἡ Σύνοδος μετὰ τὸ ἀπατώμενος Θεοφάνους γαστρίμαργον πανήγυριν πεποιθυῖα πρὸς χειροτονίαν μειρακίου κατῆλθεν, ἵνα ἐπὶ τοῖς τοῦ Χριστοῦ μὲν καθέδρας παῖδα ἄπο γενειῶντα καθιδρύσε.

Altera causa, ob quam interdicitur, ne Laicæ Potestates, aut Principes Ordinationibus se Sacris immisceant, hæc sanè videtur: ne quid fiat contra præscriptum Sacrorum Canonum regulis, quas certè, ut Regum, Principumque jussis obtemperent, nihili æstimant nostræ Ætatis Antistites, adeoque perturbant, ut nihil usquam reperire

(2) *Luc. c. 2. n. 37.*
(3) *Tobiæ c. 12. n. 8.*
(4) *1. ad Cor. c. 7. n. 5.*
(5) *Matth. c. 17. n. 20.*
(6) *Hom. 1. in Genes.*
(7) *lib. de Virg.*
(8) *loco laudato.*
(9) *constit. 133.*
(10) *l. 2. Cont. Jovinian.*
(11) *lib. primo in exhortat. ad medicinam.*
(1) *Epist. 15.*
(2) *in Philopatro.*
(3) *ad Helen. de Monach.*
(4) *Epist. 86.*
(5) *lib. 2. c. 57.*
(6) *advers. Psychic. c. 15.*
(7) *cap. 8.*
(1) *In Vita Ignatii.*
(2) *Omnes in Basilio Macedo.*
(3) *ad ann. 879. n. 73.*
(4) *Act. 2. in fin. & Can. 21.*
(5) *Actione 1.*

reperire sit prisci Moris. Non pro idoneis fertur Sententia, nec in Ecclesia. De Candidatis Sacrorum Ordinum testimonium perhibet Regia: quasi Deus Deos, hoc est Sacerdotes, dijudicans non sit in Synagoga Deorum, hoc est in Ecclesia, sed in Prætorio sedeat Pilati; nec Samuel Saulem elegerit, sed unctus fuerit Samuel à Saule. Quis talibus suffragiis electos non reprobet? Quisve non doleat in hujusmodi Ordinationibus nihil ex iis adhiberi, quæ Legibus Sacris, Apostolicis moribus, ac Synodicis Regulis consentanea esse censentur. Non preces triduo haberi, non biduo saltem usurpari jejunia, quæ scilicet semper Ordinationes anteccessere, usque ad tempora subdoli Imperatoris: cùm in Regia Concilium malignantium unà cum fraudulento Theophane solemniùs epulatum ad Ordinationem puelli processit: ut solio Sacro Chrysostomi vel impuberem imponeret.

IV. Hæc Leo: ubi nomine Subdoli Imperatoris Romanum Lecapenum intelligit, qui ex Archithalasso, & Patricio à Constantino VIII. Leonis Sapientis Filio ad Imperii Consortium adscitus Anno Christi nongentesimo undevigesimo, post biennium Tyrannidem occupavit, ut fusè narrant Græcorum Historici. (1) Concilium autem malignantium appellat Synodum ad exauthorandum Tryphonem Patriarcham coactam Constantinopoli. At Theophanes ille est, qui cognomento Cæsarias mira fraude Tryphonem impulit, ut chartam vacuam nomine proprio subsignaret, cui mox falsò cùm Romanos ea verba inscribenda curasset, queis videbatur Trypho se spontè magistratu abdicasse, regalibus epulis exceptos Patres adegit, ut Sexdecim annorum puerum filiorum suorum postremum, ejecto Tryphone, Patriarcham dicerent Theophylactum, suis sceleribus sacratam tot illustribus Viris Sedem fœdissimè conspurcaturum. Etenim hic ille Theophylactus est, qui sordidis avaritiæ stimulis percitus Sacra omnia venalia palam proposuit, qui fœdissimis amoribus, & nefariæ libidini deditus meretricibus, atque exoletis, lenonumque pueris, atque puellis (inaudita Græcis Sacerdotibus scelera) Patriarchion implevit; qui luxu perditus ita Equos dilexit, ut bis millenos aluerit non fœno, & hordeo, sed passa, fœniculis, amygdalis, dactylis, atque pistaciis; eorundem siti non frigida consulens, sed odoro per balsama, dilutoque aromatibus temeto. Quæ, & alia vide penes nostrum Historicum(2), ex quo eadem cum Dionysio(3) Petavio Baronius. (4)

(1) Jo. Curopal. in Romano.

(2) Idem Curopal. ibid.

(3) In rationar. Tėp. p. 1. l. 8. c. 15. c.v. med.

(4) Ad ann. 956. n. 2. & 3.

V. Porro ex his constat, semper, & preces, & jejunia ante Ordinationes à Nostris fuisse celebrata usque ad Annum Christi nongentesimum quadragesimum quiotum, quo (1) Patriarcha renunciatus est Theophylactus. Quapropter idem Leo explicans Canonem vigesimum quartum supeiriùs laudatum, causamque proferens, ob quam Metropolitæ subjectis Episcopis ministeria sibi commissa demandareot, id factum existimat, præter alia multa, quæ eruditè, & piè congerit, ne Ordinationum publicas preces, atque jejunia, necessariò tunc scilicet usurpanda, sustinerent. Sunt enim, inquit. Ἐν τῇ ἡμῶν ἱεραρχίαις, ὑφ' ἣν λαγχάνουσι τῶν πρεσβευτῶν οἱ κατὰ νόμον, ἀλλὰ κατ' ἔθος, οἱ ἐν μονήρει σχήματι ποιμένες λαῶν, εἰσὶ, φημὶ, φιλοδάπανα, καὶ περιττὰ τὰ συμπόσια, ἅπερ ἐπειδὴ ἀνάγκη κατὰ τοὺς Κανόνας ἀναβαλεῖν, ὡς τὸ ἐλάχιστον, πρὸ τῆς Χειροτονίας τὸ διήμερον νηστεῦσαι, θαυμαστὸν, εἰ λίαν ἀρχιερεῖς τινες ἐκπλήττει, καὶ νωθεστέροις τοῖς ὑποκειμένοις ταῦτα καθήκοντα προσιέναι. *Sunt in Abstinentiis nostris, queis arcemur à carnibus ex more, non lege, quippe in Monastico cultu Pastores Populorum, sunt, inquam, prodiga simul, ac supervacanea convivia, quæ cùm Nobis necesse sit, juxta Canones, differre biduo saltem ante Ordinationes jejunia celebraturis, mirum, quantum quosdam Sacrorum Principes terreant, impellantque, ut subjectis mandent agendum, quod ex officio spectat ad ipsos.*

(1) Vide Bar. ad ann. 944. n. 1. & 2. ex Curopalata.

VI. Existimo, me hoc uoo Auctore abunde probasse Photianis, ante Ordinationes Nostris usitatum, usurpatumque jejunium. Sed, ne hoc uno stet nostra Probatio, Ecce nobis similia tradit Synchronos Leoni, sed multò notior, nobiliorque Theodorus Metochites. Floruit is merita Sapientię, ac Probitatis laude conspicuus sub Seniore Andronico Palęologo, Magnusque Logotheta in amplissima dignitate par honori habitus est: mox sub Juniore Andronico magnam fortunæ mutationem passus, multisque ærumnis exercitus, immortalis obiit circa Annum Christi MCCCXXXII. de cujus gestis, ac scriptis præter Nicephorum (1) Gregoram, Joannem (2) Vossium, H. Lambecium (3), Jo. Jacobum (4) Frisium, Davidem(5) Hœschelium; vide, quæ nos fusius diximus in Testimonio Græciæ nostræ ad Theodorum Metochiten. Inter plurima verò monumenta tùm Sapientiæ, tùm Eruditioois, queis vir hic planè doctos Græciam nostram jam penè ad extremam paupertatem Scientiarum redactam auxit, atque ditavit, potissimè laudandus est aureus Libellus περὶ νεωτερικῆς κακοηθείας, *de mala recentiorum consuetudine*, quem nostra ætate Latinum fecit Arcudius. Ibi enim ita de Sacris Institutis receotiorum More corruptis facundissimè queritur, ut trecenta vulnera Ecclesiæ à Corruptoribus illata demonstret. Jam Vulnere decimo octavo, ubi de Ordinum ritibus, post multa acutè, facetè plura, iratè plurima, sed verè ubique proposita, Ἕτερον δ' ἔτι, ait, ταῖς Χειροτονίαις ἐκ τῆς Γαστριμαργίας ξυνέβη κακόν. (δεινὴ δὲ Γαστριμαργία κάκιστον, καὶ τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων διαφορώτατον, καὶ ἀλογώτατον). Καὶ πάλαι μὲν πρὸ τῆς Χειροτονίας ἅπαντες οἱ περὶ αὐτὸ πρὸς τὸ ἱερὸν διὰ νηστείας παρεσκεύαζον τὸ διάκονον, ὅτι καὶ νομίζεται παρ' ἡμῖν, τὸ ἐν τοῖς καθ' ἔθος γεγράφθαι, τοὺς ἐν Χειροτονίᾳ διάγοντας ξηροφαγεῖν ἐν ἄρτῳ, τὸ ὕδατι. νῦν δὲ ἐκ τῆς Χθισινῆς κραιπάλης πορεία γίνεται πρὸς τὸ θεῖον τοιοῦτο δράματος ἱερουργίαν· οὐδ' οἱ ἀρχιερεῖς τοῖς μέλλουσι χειροτονεῖσθαι τὰς νηστείας ἐντέλλουσιν, ἀλλ' αὐτοὶ τοῖς ἀρχιερεῦσι, τῇ τε προτεραίᾳ, τῇ δ' ὑστεραίᾳ, κατασκευάζουσι τὰ συμπόσια. Αἰωροῦνται τῇ ψυχῇ, καὶ σκιρτῶσιν ὥστε διάκονοι, τὸ ὑποδιάκονοι ἐγγυτέρω προσάψοντες τῆς ἱερατικῆς πανηγύρεως, οὐχ ὅτι κεκτημένοι συλλειτουργεῖ πρὸς κύριον μόχθοι, ἀλλ' ὅτι ἐλπίζονται τράπεζαι βρώμασι διαφιλεστέροις. *Aliud etiam Ordinationibus irrepsit malum à Gula, quo deterrimum, ac belluinum maximè, planèque rationis expers Vitium est. Olim fanè ante Ordinationes, qui earum satagebant, animum ad contemplationem jejunio præparabant; ut & Lex fuerit penes nos, & inter consuetudines scriptum sit, sic-*

(1) Hist. l. 7. 8. & 9.

(2) lib. 2. de Histor. Græc.

(3) lib. 7. Commét. à pagin. 150. ad 154.

(4) In Biblioth. Gesneriang Catal. Græc. Cod.

(5) In Bibl. Aug. p. 52. Cod. 102.

tis, atque aridis vesci debere, pane, frigidaque contentos, qui sacris initiarentur, initiarentve. Nunc verò ab hesterna crapula itur ad sacrum tanti Operis Ministerium; nec initiandis Episcopi jejunia indicunt, sed hi convivia pridie, postridieq; Ordinationum Episcopis instruunt. Assurgunt animo, exultantque Diaconi, & Hypodiaconi viciniùs adventantem Ordinationum solemnitatem meditati, non quòd Minister illis additur ad Oneris levamentum, atque laboris, sed quòd obsoniis lautioribus mensa parentur. Hinc Metochites prosequitur docens, ex his quanta mala provenerint, proveniantque, tanta rerum Hypotyposi, ut jurejurando confirmare liceat, me, cùm illa legi, lacrymis minimè potuisse temperare. Legi enim, quinimo vidi malorum ibi nostrorum originem, miseriarumque nostrarum triste spectaculum hausi, cui parco proponendo, ne Nobis insultent ii, quos decuit periclitantibus opitulari.

VII. Scio hæc, aliaque per Metochitam tradita, leviter, at superciliosè perstricta à Margunio in suis ad Notas Balsamonis adnotationibus, ubi relata proximè, quæque nos modò dissimulavimus, vernaculo sermone nostro proponens, tandem, perhumanè Juppiter, ac perurbanè! Τάχα, ait, (1) σὺ ἀληθινὰ ταῦτα νομίσεις; ἀλλ' ἐγὼ λέγω, ὅτι ψεύδεται παντελῶς ὅλα ὁ Μετοχίτης, ὁ λατινίσας αἱρετικῶς, καὶ συμμιχθεὶς τῷ Βέκκῳ. *An tu hæc vera esse arbitrabere? At ego censeo omnia omnino mentitum Metochitam, quòd & Latinæ Hæresis reus fuerit, & commilito Vecci.* Sed in primis, ne sibi blandiantur Photiani authoritate Margunii, norint hunc ex illis esse, cui, ne in apertissimis quidem, decet fidem ullam præstare. Etenim fraudibus, mendacitate, manifestisque dolis vel ipsum Balsamonem superavit. Id evincemus cùm toto hoc Opere, tum singillatim alibi, clare adeo, ut non sit manifestior in Plutarchi scriptis Herodoti docta malignitas, quàm in nostris Margunii stupida prorsus, ac fatua, & malesana mendacitas. Quod attinet ad rem præsentem, sponte ne, an ignorantia? Margunius fœdissimè fallitur, Theodorum Metochiten affirmans cum Latinis sensisse. Nam qui id dicas? cùm constet ex laudato Gregora (2) maximis affectum honoribus ab Andronico Seniore, quo Principe nemo Latinis infestior, ut palam erit ex relatis ab eodem Gregora, & Georgio (3) Pachymere? Etenim is non Latinos modò ipsos, quosque scisset Latinorum dogmatum assertores ex Nostris vexavit, multavitque, sed Regiis nostrorum Principum artibus, odiisque prosecutus est adeo palam, ut & Veccum, Gentis nostræ decus extremum, longo carceris enectum pædore confecerit, ipsumque Parentem suum, quòd initæ in Lugdunensi Concilio cum Latinis concordiæ author in Græcia fuisset, sacro sepulcro piusimpiè abstinuerit, ut manifestum est per (4) Allatium, (5) Jordanem, & ipsum denique (6) Veccum. Qui igitur fieri potuit, ut infensissimus Latinorum hostis Theodorum foverit Metochiten, si Latinorum is dogmata præ Photianis ineptiis maluisset? Non ergo is fuit Metochites, quem, ad elevandam verissimis ejus dictis fidem, mentitur reverà Margunius, vel, ut ei parcamus, turpissimè commiscitur deceptus Metochitæ cognomine, quod inter Orthodoxos, Græcos nimirum, celeberrimum fuit, Photianisque passim terribile, quando ex ejus Agnominis familia in primis honesta Georgius Metochites & Catholicus, & Vecci Commilito, unà cum Joanne Melitiniota, acerrimè Photianorum furores ultus est, & insaniam; ut refert relatus dudum Pachymeres. Georgium porrò hunc esse à Theodoro, cujus authoritatem produximus, alium, patet tùm ex diversitate Nominis, tùm ex opposita ratione conditionis. Nam Theodorus & laicus fuit, & laico magistratu, dum vixit, perfunctus est, quippe Magnus Logotheta, quem rationibus Principalibus fuisse præpositum constat tum ex Niceta (7) Choniate, tum ex Codino (8) Curopalate: At Georgius Metochites & Sanctissimus, & Doctissimus Vecci Patriarchæ fuit Archidiaconus, seu Diaconus, ut se ipse appellat, de qua Dignitate sacra multa eruditè tradit Magrii (9) operosa barbaries, & nos alibi diximus aliqua.

VIII. Demus tamen cum Georgio, eundem esse Theodorum, atque hunc Latinorum dogmate imbutum fuisse; perneget illi Margunius, si quid referat non placiturum Photiano ex iis, quæ pertinent ad Photianas ineptias: Quis furor est, nullo Synchroni Authoris testimonio producto, hominem ducentis prope annis posteriorem ei notam mendacitatis inurere, qui scribit ad historiam spectantia, procul à partium studio, ad Mores tunc nostros, ad rerum, quas ipse vidit, qui scribit, iidemque videbant, queis scribit, notitiam? Nos etiam Margunio credimus in adiaphoris, licèt sciamus & perfidissimum, & mendacissimum; & Ecclesia universa, quæ jure fidem abrogat Cæsariensi Eusebio, cùm de Ariana lue multa commemorat, in cæteris ejusdem non approbat fidem modò, sed sequitur. Quid quòd & ipse Margunius more mendacissimorum hominum, quos, cùm oporteat memores esse, plerumque memoria prodit, sui oblitus, quæ in Metochita damnavit, ea nobis credenda proponit? Nam eodem Adnotationum suarum in putido illo farcimine, Δἰ ἔθος, inquit (1) κ(αὶ) τὴν συνήθειαν τῶν Ἀποστόλων, οὐδὲ κατὰ τὰ ῥητὰ τῶν ἁγίων Πατέρων, τὰ γίνονται αἱ Χειροτονίαι δίχα πολλῶν ἡμερῶν προπεμπομένης νηστείας. ὑπομένομεν ὅμως καὶ τοῦτο, καθὼς καὶ ἄλλα πολλά. *Non est Apostolici moris, aut consuetudinis congruæ scitis SS. Patrum, Ordinationes fieri sine præcedente multorum dierum jejunio: toleratur tamen & hoc, ut & alia multa.* Verè & alia multa, imo plurima. Sexcenta sunt enim, quæ in Ecclesia nostra, post Photianum schisma, priscis à Moribus descivere; de quibus suo loco dicam acerrimè. Sed non tolerandam hanc maximè Ordinum corruptelam docet non ex Nostris aliquis, sed ex iis, qui Photiani censentur à Photianis, (2) Planudes, cui adde & alios tum ex Nostris, tum ex Photianis idipsum minimè tolerandum edicentes apud Episcopum Crotoniaten Nicephorum Melissenum Comnenum in parvo, & aureo (3) libello de Ritibus Ecclesiæ nostræ.

IX. Sed dictis nostris desit authoritas, quæ ex hactenus dictis superest, non deerit ratio evictura, Ordinationibus præmittendum esse jejunium. Nam, si necessariò præmittendæ sunt

preces

(1) Nota 18. in Can. Apostol.

(2) Hist. lib. 6.

(3) Hist. lib. 7.

(4) de consens. lib. 2. c. 15. n. 7. pag. 760.

(5) In Cod. Vaticano, n. 1960.

(6) In 2. & 2. Or. de sui deposit.

(7) In Manuel. Comneno lib. 7.

(8) de Offic. CP. Palat. pentade 2.

(9) Hierol. dictio. Archidiaconus.

(1) Nota 85. in cā. Apost.

(2) d. sit. περὶ χειροτονίας.

(3) Cap. 8. & 9.

preces; etiam jejunia. Propterea enim preces necessariò antecedunt, quòd eo de negotio agitur, unde & necessarium Ecclesiæ bonum speratur, eidemque timetur exitiale periculum, ut superius apertè docuimus. At, ubi speratur bonum pernecessarium, adhibendum esse jejunium ostendit ipse (1) Servator in relatis opportunè initio Sectionis hujusce, idemque omnino usurpandum, ad avertendum discrimen, quod imminet, constat exemplo Ninivitarum (2). Idcirco non sine dolore quodam (zelus ne, an invidia dolorem hunc gignat, ignoro; nec moror, utrumque fortassis, at sine crimine) censeo, præ Nostris laudandos esse Latinorum Mores, quibus juxta Ecclesiæ utriusque suffragium, usitatum, imo & constitutum est, sine jejuniis Ordinationes nunquam auspicari. Nota Latinis edissero, Nostris ignota. His, quos à prisca consuetudine descivisse calumniamur, neque licuit unquam, neque licet, nisi vel Sabbato, Quatuor, ut ajunt, Temporum, vel Sabbato Majoris hebdomados, vel certe Sabbato, quod Passionis appellant, conferre (3) Ordines. Ut nimirum sacra Ordinum auspicia iteratum jejunium antecedat, quod adeò exigitur, ut nulla consuetudine ratum oppositum (4) censeatur. Quare, præter Summum Sacrorum Antistitem, neque profesto Pentecostes Sabbato, ipsove Pentecostes die, neque die Dominico, aliove Aræ, Templique dedicatione colendo, Ordines conferre licebit, quòd his diebus nullum præit jejunium, vel præit simplex, non suffecturum scilicet, tametsi geminetur sponte: quasi ad Ordines conferendos spontanea jejunia inepta sint, exigatque Ecclesia collatura publicum munus publicum erga Numen obsequium.

(1) Mat. c. 17. nu. 20.
(2) Jona c. 3. n. 5.
(3) c. Literas 63. dist. c. de eo. C. consultationi. C. cum quidã de temp. Ordin.
(4) c. Sane. eod. tit.
(5) c. 1. eod. tit.

X. Scio ab argutulo ex Nostris quodam Latinis objici, quod Orbem Terrarum universum docuit Leo (1) Magnus: *ejusdem*, scilicet, *observantiæ esse, si mane, ipso Dominico die, continuato Sabbati jejunio, Ordinatio celebretur*. Attulit hoc Leonis effatum eodem in Opere non aliam ob causam Margunius, (2) nisi ut insurgeret in Latinos, *ἐπεὶ μὲν ἡμῶν κατηγοροῦσιν*, inquit, *ὡς κακῶς τηροῦντας τὰς διδασκαλίας τῶν ἁγίων Πατέρων, ἔστιν αὐτοὶ ἀντιθέτως ἔχουσι περὶ τὰ δόγματα τῶν ἁγίων Παπάδων, καὶ κράζοντος Λέοντος Πάπα Ῥώμης, Χειροτονεῖν ἐν ἡμέρᾳ κυριακῇ, αὐτοὶ Χειροτονοῦσιν ἐν τῷ Σαββάτῳ. Qui nos vituperant, quasi SS. Patrum perperam præcepta sequamur, cùm hi ipsi erga SS. Pontificum decreta impiè se gerant: atque Leone Pontifice clamante, Ordines die Dominico conferendos, hi Sabbato conferunt*. Exclamare libet cum nostro Comico penes eundem Margunium. (3)

> Ἡράκλεις, ἢ δαιμονῶ, ἤγ' ὅπτομαι!
> *Pol, aut insanio, aut video!*

Nam quis credat hæc ab homine rationis compote scripta? Scelestissimus Margunius, si lecti Leonis sensa percepit, si non percepit, impudentissimus. *Ejusdem*, inquit, *observantiæ est*: quid hìc clarius, ut intelligas, fas esse, vel Sabbato, Ordines sacros conferre? Non ergo jubentur Latini die Dominico manus imponere, sed potius illis potestas sit manuum vel ipso die Dominico imponendarum. Æquè juxta Canones fieri Leo docet, si Sabbato ineantur Ordines, ac si continuato Sabbati jejunio, ipso Domini die Ordinatio celebretur. Moneo nunc primùm, atque iterum, iterumque monebo, ne quis ex Nostris Margunio in Latinos declamanti fidem existimet esse præstandam ante, quàm ipse cognoscat de anthoritate, quam ingerit, de Jure, quod jactat, de facto, circa quod queritur.

(1) Epist. 81. c. 1.
(2) Nota 83. dicta.
(3) In Adagiis n. 64.

XI. Nusquam iniquiùs damnantur Latini Ordines Sabbato conferentes, quàm ex hoc Leonis Pontificis loco: eum tamen ita corrupit Margunius, ut, qui patitur, vel Domini die, fieri Ordinationes, videatur cavisse, ne Sabbato fierent. Nunquam ineptiùs Græcus Latinos sinisteritatis, malevolentiæ, atque erga Nos odii postulabit, quàm cùm de Ordinationibus agitur. Mores Nostros circa has, quæque ad eas mox celebrandas peraguntur à Nostris, nemo Latinorum objurgat, nedum aut damnet, aut vituperet. Quinimo cùm Latinis stata Tempora, uti diximus, sint, extra quæ manus non licet imponere, Latinorum omnium sententia concors docet, licere Græcis quacumque die Ordinum initia auspicari. Quod ut Nostris manifestum sit, hinc scilicet Margunii calumnias agnituris, non privatum aliquem testem producimus, publicum testimonium damus ex ipso Jure (1) Canonico, confirmantque notis Nostris, & posterior Margunio Goarius, (2) & Hostiensis (3) Margunio trecentis ferè Annis antiquior. Non igitur, ut criminatur Margunius, in Græciam debacchantur Latini, dum Tempora Ordinationum decernunt; quinimo, nec, quòd jampridem ab Ordinationibus Nostris exulant decreta ab Apostolis, usitata utrique semper Ecclesię jejunia, verbo vituperant: primusque ego, & Græcus, & Græciæ meæ amantissimus, nulloque unquam Latinæ Ecclesiæ ex beneficio hactenus obstrictus hanc Morum corruptelam Nostrorum expono, asseroque contraria prorsus consuetudine emendandam, detrahendamque Moribus Ecclesię nostræ, quam Photianorum belluina stoliditas in Mores nostros invexit.

(1) glos. in c. cum secundum, & in c. quod trãslationẽ de temp. Ordinat.
(2) In Ordin. Subdiac. not. 3. in fin. pag. 246.
(3) In Sum. Tit. de temp. Ordin. n. 2. vers. distigue.

XII. At, inquies, si juxta Leonis Magni pręceptum licet Domini die manus imponere, nulla erit geminandorum jejuniorum ante Ordinationes necessitas. Neque enim ante quemlibet Domini diem Latini jejunium instituunt. Ita sanè; sed, si locum Leonis repetas, nosces, ex illo manifestissimè colligi Ordinationibus jejunia necessariò præmittenda. Nam, si conjectura primùm uti licet, videtur ibi tantus Pontifex de eo Domini die agere, quem Sabbatum antecedit jejunio Quatuor Temporum solemne. Neque enim aliquid circa vetustissimam hanc Latinorum consuetudinem Leo videtur novi decernere, cùm illi tantùm quæstioni respondeat, qua quærebatur, liceret ne Ordinationem die Domini celebrare? Cui respondet accuratè, doctèque: Ritè processuram Ordinationem, Si, peractis jejuniis, ea nocte Sabbati nanciscatur initium, quæ sequentem in diem Christo Redivivo dicatam protrahitur. Ex quibus protinus infero, Leonem de Sabbato Quatuor Temporum ibi pronunciare, cùm nimirum celebrantur Vigiliæ: (1) quare & intempesta nocte divinum Opus, quod Missam dicimus, imbatur in eam deducendum noctis ejusdem partem, qua dies Domini capit initium more Ecclesiastico consideratus. Hinc idem Leo eadem ipsa in Episto-

(1) Leo Serm. 8. de Jejun. 7. mensis.

la, quæ nobis objicitur, cavet, *ne passim diebus omnibus Sacerdotalis, vel Levitica Ordinatio celebretur, sed post diem Sabbati ejus noctis, quæ in prima Sabbati elucescit, exordia deligantur*. Quasi non omni Domini die liceat manus imponere, sed eo dumtaxat, quo, cùm Sacra Mysteria ordiri liceat nocte Sabbato, atque Dominicæ communi, ita Ordinationum initur Solemnitas, ut & Domini die celebrata censeatur, & cœpta Sabbato. Verùm demus & hoc, Leonem ibi potestatem facere celebrandarum Ordinationum quolibet Domini die, non tamen ritè colliges, absolvi jejuniis Ordinationes; imo potius conficies, obligari eas jejuniis; quando vel Sabbato, vel Dominicæ lucis ipso mane celebrandæ sunt. Nam olim penes Latinos, & ipsa Leonis tempestate præcipuè, singulis hebdomadibus trium jejuniorum severissimum jus obtinuisse, ille dumtaxat negaverit, qui Leonis ipsius scripta non legerit, in quibus iteratò præcipitur: (2) *Quarta igitur, & Sexta feria jejunemus, Sabbato verò apud Beatissimos Apostolos pariter vigilemus*. Idipsum constat ex Jure (3) Canonico Latinorum, traditque Augustinus (4), cui addenda Sunt, quæ Magrius (5) eruditè proponit. Quod si qualibet hebdomade Latini jejunia celebrabant tribus illis, ut dixi, diebus, consequens erit, tametsi demus, quolibet Domini die morem fuisse, ut Ordinationes liceret auspicari, eas non sine repetitis jejuniis fuisse celebratas.

(2) *d. ser. 8. de Jejuni. 7. Mens.*
(3) *c. laboré. 31. q. 2.*
(4) *Epist. ad Casulanum.*
(5) *in Hierolex di- ctio. Jejunium.*

SECTIO III.

Expenduntur Photianorum jejunia, & Sabbati jejunium propugnatur.

SUMMARIUM.

I. *Mendacium Margunii negantis Jejunia usitata Latinis.*
II. *Nullum esse penes Photianos jejunium, & hoc quid sit?*
III. *In jejunio semel cibum sumere fas esse.*
IV. *Ostenditur mos Græcorum præmittendi Ordinationibus jejunium.*
V. *Calumnia Margunii, & impietas Coressii.*
VI. *Græcos consuevisse uti jejunio etiam Sabbato, si quando die Dominico Ordines conferebant.*
VII. *Legem latam ex causa temporali posse antiquari.*
VIII. *Lex etiam Evangelica aliquando, causa cessante, cessat.*
IX. *Cur vetitum Sabbato jejunium? & refertur Sententia Margunii.*
X. *Refellitur ea Sententia, & explicatur locus ex Evangelio de tempore Resurrectionis Christi.*
XI. *Vera causa vetiti Sabbato jejunii.*
XII. *Trullanæ Synodi protervia: quanta ejus authoritas: ejusque Censura.*
XIII. *Jejunium ex causa etiam Græcis Sabbato licuisse.*

I. NOvi quid his illico Photiani respondeant. Imitati Dæmonem illum, de quo Ctesias (1) in Fragmentis, quique victus ab uno, alium, quem vinceret, quæritabat; vix excidisse se causa vident, agnoscuntque ritè Ordinationes à Latinis peragi præmissis jejuniis, & statim Latina jejunia detestantur. Δὶς νηστεύουσιν οἱ Λατῖνοι ποτὲ, exclamat Margunius (2) ἡ σχεδὸν πᾶσα ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία ἐκ πολλῶν ἀμελεῖ τῆς νηστείας, ὅτι ἡμεῖς οἱ ἐν τῇ Ὀρθοδοξίᾳ οἱ διαβαλλόμενοι δι' αὐτῶν βέβαια τηροῦμεν. *Nonnunquam jejunane Latini, & penè universa Occidentalis Ecclesia jejunia, jam diu est, cùm cœpit negligere; quæ nimirum Nos verè Orthodoxi calumniis undique appetiti, revera servamus*. O verè Orthodoxos Photianos! ò Sanctos prorsus, & Templis, Arisque dedicandos, quia jejunia frequentant, si tamen frequentant! Quasi verò non frequenter eadem usurpent & Turcæ, neque usurpaverint Hæretici, de quibus & Canones (3) Apostolici, & Synodus Ancyrana (4). Quasi denique Judæi ipsi jejunia non celebrent; ac Sabbatariorum jejunia non ipsis Ethnicis (5) notissima fuerint. At verò nobile effatum Margunii negantis Ecclesiæ Occidentali jejunia quì, & unde, aut cui unquam probabitur, cùm tota testis Europa sit, inter Latinos semper viguisse morem certissimum jejuniorum? Quinimo, aperta, exactaque supputatione jejuniorum tum Occidentalium, tum Orientalium facta, Dominicus (6) Magrius evincit, plura à Latinis celebrari quotannis, quàm unquam Mos in Oriente usurparit. Sit ergo & hoc mendacitatis Marguniamæ Solemne Trophæum: argumentum est manifestæ dementiæ, quòd Photiana jactat jejunia. Et decuit hercle Photianos supra omnes Terrarum Orbis homines, supra omnes Christo hactenus inimicas Sectas jejunia celebrare, quippe ejus Joannis posteros, qui sibi à Jejunio nomen adscivit, quique primus Oecumenicum se dixit tanta protervia, ut æquissimas mitissimi Pontificis Gregorii (7) Dialogi iras meruerit. Sed ea Vitiorum natura est, ut imitatione deterior fiat. Etenim, cùm omne in præcipiti Vitium stet, quemadmodum tradit (8) Satyricus, in pejus ruat semper oportet, nec ab alto, unde præcipitat, nisi præcipitium, secum trahat.

II. Hinc Photiani ab illo Jejunatore Suitatis Jure malignitatem, atque ignorantiam hæreditaria quasi bona recepere, at contempsere jejunia, tanta palam incuria, ut planè mirum sit, si Photiani, gloriosissimæ Gentis nostræ æternum dedecus, de jejuniis hiscere audeant. Nam unde Jejunia ostentent, qui ea ne norunt quidem? Age obiter demonstremus & hoc, ne Photianorum hypocrisi, Græci, ut sæpe usuvenit, nostri decipiantur. Cedo, quid sit Jejunium, Photiani decernite: [illegible] *aridorum esus*, respondet omnium nomine Balsamon, (1) quam non in magna tantùm Jejuniorum Periodo, sed qualibet Quarta Feria, Sextaque servandam severè adeò censet Photianæ Jurisprudentiæ Princeps, ut ne in mortis quidem confinio liceat, nisi piscibus, vesci. Eadem repetit idem Balsamon (2) alibi, cujus effata venerati Photiani omnes Nilus (3) Rhodius, (4) Coressius, (5) Margunius, (6) Nectarius Abbas, & ante hos viri Orthodoxi, (7) Prodromus, aliique commemorant. Sed optima quidem hæc omnia, austera, severa, & priscis Moribus consentanea; verùm ea Christianam Abstinentiam explicant, non Jejunii naturam. Eam si pressius

(2) *Nota 3. in c. 29. Laodic.*
(3) *Can. 51. & 53.*
(4) *Can. 14.*
(5) *Martial. l. 4. Epigr. 4. vers. 8.*
(6) *In Hierolex. ver. Jejunium.*
(7) *Lib. 4. Epist. 32. 38. & 151.*
(8) *Juvenal. Satyr. 1. cir. fin.*
(1) *Ad Can. 69. Apostol.*
(2) *In c. 50. Laodicenum.*
(3) *In Synop. ad Synod. Laodic.*
(4) *In Synop. Nili Schol. 50. Laodic.*
(5) *d. nota 2. in Can. 50. Laod.*
(6) *Ep. 3. ad Geor. Corcyrensem.*
(7) *de Interpret. ad Can. 50. Laodic.*
(8) *In verb. jejunium.*

(1) *Apud Jod. keller l. 3. de excell. artis Me.*

ſiùs repetas, iterumque, atque iterum à Photianis expoſcas, aliam à tradita Ξηροφαγία nullam agnoſcent. Igitur ne naturam quidem jejunii norunt, qui Nobis ſua jejunia tam ſuperbè loquuntur. Etenim Jejunium non ſolam Ξηροφαγίαν eſſe, ſed aliquid ipſam Ξηροφαγίαν circumſcribens, atque non aliter explicari poſſe, quàm ut ſit à certis cibis lege, vel voluntate juſſa abſtinentia, qua ſemel in die, certoque tempore, licet fami conſulere, docebit nos omnium Doctorum ſuffragium, totius Vetuſtatis authoritas, ipſe mos Photianus, noſtræque Eccleſiæ religioſa conſuetudo. Primum habes penes Epitomatores (8) Theologos, probantque, ac multis explicant (9) Bonacina, (10) Laymannus ex Leſſio, & Azorio, (11) Fagundius, & apud hos omnes Theologi, quorum ſententia adeo eadem die dapes iterare nefas eſt, ut penè in unico prandio, cœnave præcipua Jejunii vis ſita eſſe videatur. Quare & is, quocum, ut barbaro vocabulo dicimus, *diſpenſatum* eſt circa eſum carnium, ſi ab obligatione Jejunii abſolutus non ſit, ſemel tantùm in die cœnare jubetur; ut contra Reginaldum, & Leſſium, atque Navarrum autumant (12) Azorius, (13) Filliucius, aliique; atque ad id videndi erunt, præter laudatos, Scholaſtici poſt D. Thomam, (14) Antoninus, (15) Cajetanus, (16) Valentia, (17) Medina, (18) Navarrus, (19) Covarruvias, (20) Toletus, (21) & Leſſius. (22)

III. At authoritatem nobis Antiquitas porrigit ſuam, duce (1) Baſilio Magno, qui ἀνάμενον, ait, τὴν ἑσπέραν, ἵνα βρῶσιν λάβῃς; *expecta veſperam, ut cibum capias*: cui adſtipulatur Chryſoſtomus docens, ſine operibus nihil profuturum jejunium, atque ita conſtituens: μὴ νομίσωμεν τὴν ἕως ἑσπέρας νηστείαν πρὸς σωτηρίαν ἡμῖν ἀρκεῖσθαι. *Non exiſtimemus inediam uſque ad veſperas ad ſalutem nobis ſufficere.* Plura otioſo liceret ad Veritatis hujuſce teſtimonium afferre ex (3) Tertulliano, & (4) Paulino, ex (5) Hjeronymo, & (6) Auguſtino, è Regulis Benedicti (7) Abbatis, quem vos quoque Photiani inter Divos recipitis, addita inſuper authoritate Conciliorum (8) Turonici, & (9) Cabilonenſis, (10) Bernardi Abbatis, atque (11) Micrologi, viri in Eccleſiaſticis rebus peritiſſimi. Duo attamen illi ex Patribus Noſtris, tantique nominis Viri ſuperſunt minuendo furori Photianorum, poteruntque lymphatam ignorantia mentem ad Rationis normam redigere, ſuarumque ineptiarum notitiam, quam ſi à Nobis toties, tantis ingeſtam teſtibus exturbare mentibus ſuis perſeverabunt, ſaxo, ut actutum recipiant, vel inviti, ipſiſque à Moribus toti Græciæ receptis agnoſcant, ſe nec jejunio uti unquam, nec, quid jejunium ſit, noſſe. Peto enim, utrum abſtinere ſe à Carnibus, Piſcibuſque, hoc ſit jejunium inſtituere? Si negent, ubi ergo Photianorum jejunia? Nam ipſis, modò neque carnes, neque piſces, aliudve, quod à ſanguine vitam habeat, guſtent, fas eſt non partem, ſed partes ſolido de die demere, ac muria, ſalitiſque piſcium ovis, atque reliquis Inſectis, teſtaceique generis piſcibus ſe ſe ingurgitare tota die. Quod ſcio Photiani minimè negabunt, ſi negent, reclamante Græciæ totius More uſitatiſſimo, mendacitatis notam vel apud Suos protinus accepturi. Quod ſi aſſerant, idque illis erit jejunio uti, quod his ſibi cibis interdicere; Infero, ergo queis jejunium ſabbato piaculi loco eſt, ut ipſis ſancit (12) Trullana Pentheſte interminata noxam graviſſimam: Queis, inquam, piaculi loco eſt Sabbatarium jejunium, qui licet, imo qui omnino neceſſe eſt, Quadrageſimæ Solemnitatis Sabbatis, his omnino epulis, eduliiſque, abſtinere? Aut igitur jejunant Sabbatis omnibus majoris Jejunii Photiani, qui carne, ac piſcibus ſe ſe abſtinent Sabbatis illis, ſi id jejunium dicunt, quod eſt à carnibus, piſcibuſque cavere; aut, ſi habendo jejunio ea abſtinentia minor eſt, nunquam jejunant Photiani, qui ſupra illam à Carne, ac piſcibus abſtinentiam, nihil amplius jejunio præſtant. Hoc dilema, à quo Photianus nunquam effugiet, novi, quàm acriter ſtolidiſſimos homines cruciabit. Cruentet ſanè, atque conficiat omnes, ac ſingulos, ut tandem loqui deſinant, atque illa jactare, quæ, quippe falſa, ſeque invicem oppugnantia, Nos, quaſi milites glorioſos, non Terentianis ſcenis deridendos exponunt, ſed toti palam Eccleſiæ deplorandos.

IV. Et jejunant Latini, & antè, quàm Ordines conferant, jejunant; nec diſcors eſt Eccleſiæ utriuſque circa jejunia hæc ſacra ſuffragium, cui Leo ipſe apertè conſentit, poteſtate jam facta, vel ipſo mane diei Dominicæ, Ordinationum celebrandarum. Imo ex eadem Leonis (1) Epiſtola, quæ eſt ad Dioſcorum Alexandrinum Antiſtitem nondum Hæreticum, utriuſque Eccleſiæ hunc jejuniorum Morem unum, eumdemque fuiſſe manifeſtè probatur. Id colligo, prælibatis illico aliquibus nota peculiari digniſſimis. Et primò, ea, quæ ſcribuntur illa in Epiſtola, ab illo Leone ſcribi, cujus laudes Græcia noſtra auxit Elogio privato penes Joannem (2) Moſchum, publico in Concilio Chalcedonenſi, (3) cujus decreto, & authoritate, & induſtria coacta Chalcedone Synodus Eutychianam luem extinxit, cujus poteſtate ſuprema Flaviani ſanctiſſimi Antiſtitis trucidator ſceleratus Dioſcorus Alexandrina ſede fuit deturbatus, qui Timotheum Elurum famoſum Orthodoxi dogmatis hoſtem vi Apoſtolicæ Majeſtatis penitus profligavit, tutatuſq; Sapientiſſimis Scriptis Catholicam fidem periclitanti Eccleſię tranquillitatem reddidit, ac ſalutem. Ex quibus colligo, Leonem, qui tanta cum Græcis habuit, peregitque negotia, Morum noſtrorum fuiſſe percallidum. Noto ſecundò, illa à Leone ſcribi non Scythæ, aut Theuthoni, ſed Græco, Græcorumque Sacrorum Principi, nondum auſis Epiſcopis Byzantinis per fas, nefaſque Eccleſiæ noſtræ ſibi Principatum aſſerere. Unde licet inferre, quæ ſcribit, Græcis moribus, Eoæque Eccleſiæ Inſtitutis minimè repugnare. Deſipuiſſet enim (Quod nefas mente concipere, nedum de tanto Viro, tanteque Sanctitatis, ac Sapientiæ Pontifice affirmare) Si ea, quæ ad Ritus pertinent noſtros, immutare, atque ad inſtar Latinorum revocare tentaſſet. Quare ſequitur, quæ ſcribit, nec à Moribus ullo modo noſtris aliena, & Ritibus Græcorum haudquaquam fuiſſe contraria. Denique noto, illa à Leone ſcribi Dioſcoro, reliquis Græcis non ſcribi, quibuſcum tamen plurima egit, quibus plurima ſcri-

pſit,

(9) p. 2. q. 1. d. ult. tim.
(10) li. 4. tr. 8. c. 1. nu. 12. & 15.
(11) li. 1. c. 2. p. 4.
(12) Inſtit. lib. 7. c. 10. q. 3.
(13) Tract. 27. c. 4. q. 4.
(14) In 4. Sti. diſt. 15.
(15) 2. 2. qu. 147. per tot.
(16) In 2. 2. d. quæ. 147.
(17) In 2. 2 d. quæ. 147. diſp. 9. q. 2.
(18) Tra. de jejun.
(19) c. 2. n. 12. manualis.
(20) li. 4. Variar. c. 20.
(21) li. 6. Summæ cap. 1.
(22) li. 4. cap. 2.
(1) Orat. 1. de Jejunio.
(2) Hom. 4 in Geneſim.
(3) Cōtra Pſychicos c. 10.
(4) Ep. 6. ad Amādum.
(5) Epiſt. ad Euſtochiū.
(6) Epiſt. 118. ad Januarium.
(7) In Reg. c. 41
(8) Can 18.
(9) c. ſolent. de cōſ. diſt. 1
(10) Ser. 3. de quadrag.
(11) De Eccleſ. obſerv. c. 49.
(12) Canone 55.
(1) Epi. 81. ad Dioſcor. c. 1.
(2) In Limonar, ſeu prato Spirit. c. 147. & ſeq.
(3) Actione 6.

psit, quos in plurimis monuit, objurgavit, hortatus est, ut constat ex ejusdem Epistolis plurimis. Ex hoc porro, aliisque notatis hactenus utrumque statim conficitur, & jejunia ante Ordinationes penes nostram Ecclesiam fuisse more, usuque recepta, & penes Ægyptios tunc primùm cœpisse negligi, cùm infamis Dioscorus è sententia Chalcedonensis Concilii (4) more non Christiano, sed ethnico cœpit Sacra tractare. Nam cur Leo uni Ægyptio, & Græco, & supremo Græcorum Antistiti hæc scribat? Cur hunc solum admoneat, Ordinationes non passim, sed post jejunia celebrandas? Si passim sine jejuniis manus imponere nefas; idque tunc Græcis usitatum, cur Leo tot Græcis Antistitibus multa, & leviora emendanda proponens, hoc unum dissimulat? Si indifferens, quod *ἀδιάφορον* dicimus, idque à Græcis receptum, cur amabo, idipsum soli ingerit Ægyptio, quem sciret à consuetudine minimè damnata, imo & *in reliquis tolerata* minimè recessurum? Fatendum ergo, nec cæteros monitos, jussosque ea morum corruptela abstinere Ordinationes, quòd hæc corruptela nusquam esset in cæteris: & monitum, atque ad illa jejunia provocatum Dioscorum, quòd in Ægypto propediem ea glisceret corruptela. Unde apertè conficitur, ex More utriusque, imo in primis Ecclesiæ nostræ, Ordinationibus Sacris præmittenda esse Jejunia.

(4) *Actione 3. passim.*

V. Hoc argumento mirè torquetur Margunius, (1) illudque ut eluctetur, omnia movet, tanta dictorum varietate, &, ut veriùs dicam, repugnantia, ut mihi referre nescio quid videatur ex illis, quæ ipse in Adagiis palam ex Erasmo corrasis de Proteo memorat. (2) Tandem, ubi in plurimis nihil dixit, extremę naufragantium Photianorum tabulæ manum adjicit; atque, ut mos Nebulonibus est, acroamaticè, corrupta per Latinos tanti Pontificis monumenta decernit. At non esse corrupta, quę Leonis extant Opera, & hanc speciatim ad Dioscorum Epistolam, ne Latinos testes producam, testatur Balsamon (3) ipse, nequiter asserens, consuevisse Latinos Patres etiam Sanctissimos ejus satagere, ut Græci Latinis se moribus accommodarent. Testatur & Abbas (4) Nectarius Photianè, hoc est vel in ipsa veritate falsissimè, unam à Latinis corruptoribus Leonis Epistolam, alteramve, & quę contra Eutychen est, & quæ ad Dioscorum, intactas, illibatasque relictas, cætera omnia fuisse corrupta SS. Patrum Latinorum scripta. Testatur denique vel ipse Palamas (5) Photianorum Thaumaturgus unum docens Leonem ex Latinis Patribus recipiendum in omnibus esse, quòd Gręcus scripserit Gręcè: cùm tamen & Etruscum Quintiliani filium fuisse, & Latinè solùm atque elegantissimè scripsisse nemo est, qui ignoret. (6) Tanta est Photianorum Sapientum, tamque stupida historiarum notitia! Non igitur obest validissimo ex Epistola Leonis ad Dioscorum argumento responsio Margunii, cui tamen apertè desipienti opitulatur Coressius Chius Medicus, demens Theologus, & celeberrimus hoc sæculo Photianus, quem ut miror à Jacobo Goario viro religiosissimo, deque Ritibus nostris optimè merito passim laudari, ita spero à me sępius, ut alibi præstiti, in iis, quæ sequentur, & quidem meritò vapulaturum. Is in eo libello, quem latinè, sed planè barbarè scripsit contra Latinos, quas author meruerat, Romę sub Urbano VIII. flammis dato, ut narrat Crotoniates (7) Episcopus, Leonem Magnum toti Gręciæ nunc etiam, ut olim, ipsisque Photianis venerabilem, si credimus Menologiis (8) nostris, stoliditatis accusare ausus est, quasi, quæ fieri non possent, Dioscoro imperasset. Nam, *quomodò*, inquit, *continuato Sabbati jejunio Ordines darentur, cùm Græcis non liceat Sabbato jejunare?* Ita sanè; translativum est, Græcis die Sabbati non licere jejunia, ex Ignatio (9) Martyre, ex Canonibus (10) Apostolicis, ex ipsa Trullana (11) Synodo: atque de hoc multa Baronius, (12) & Magrius, (13) nosque ipsi alibi plurima diximus. At constitutissimum etiam est, si quando die Domini contulissent Ordines, illis, & Sabbato, licuisse jejunia.

(1) *Cf. nota 2. ad can. 50. Laod.*

(2) *Num. 3. per tot.*

(3) *In respons. ad Episc. Cypri interrog.*

(4) *Ep. 5. ad Georg. Corcyren.*

(5) *Orat. 5. de Spirit. S.*

(6) *Vide Bar. ad ann. 440. num. 2. & seq. Anastas. Plat. Ciacon. in Leone I.*

(7) *De Ritib. Eccl. Græc. l. 1. c. 10.*

(8) *12. Kalend. Martii.*

(9) *Epist. 8.*

(10) *Can. 64.*

(11) *Can. 55.*

(12) *An. 57. num. 202.*

(13) *In Hierol. Dict. jejunium.*

VI. Dixi, si quando: existimo namque ad evitandum Sabbati jejunium in more positum penes Nostros, ne Die Solis Ordinum auspicarentur initia. Quare, si mendacibus ulla fides debetur, verum erit, quod ipse Margunius notat in Metaphrasten, (1) Ordinationes haberi solitas ipso die Sabbati, quod erat illis Solemne. Id si verum est (quod tamen ita verum existimo, ut nec semper, nec ubique obtinuerit, ni nos Historiæ veritas decipit) Si verum est, inquam, puto hanc conferendorum Ordinum Sabbato consuetudinem à Græcis moribus in Latinos fluxisse: scilicet, ut eo die Ordines traderentur, cui præcessissent Quartæ, & Sextæ Feriæ jejunia. Sed hæc conjecturæ nostræ sunt, cui confirmandæ ulteriùs nihil est temporis impendendum, quod utiliùs impendere licet constituendæ assertioni, quam proximè proposuimus, nimirum, Si quando die Domini contulissent Nostri Sacerrimos Ordines, potuisse ritè vel Sabbato jejunia celebrare. Id sanè consequens est, & palam infertur ex dictis. Nam, si, quemadmodum ostendimus, Ordinationibus necessariò præmittenda erant jejunia, prorsus oportuit, vel in Sabbati lætitia, solitis epulis, cibisque temperare. Quod liquidò constat ex Leonis relata Epistola, quam unius Apostatæ & ignorantissimi, & audacissimi censura minimè labefactat: quippe non solùm toti semper Græciæ, sed vel ipsis Hostibus Græciæ, Photianæque hæreseos Antesignanis, omni ex parte venerabilem. His addimus Vecci sententiam, in Oratione, (2) quæ incipit ἀκούσατε ἱερὸν Συνέδριον, φίλοι συμφράκτορες, Ἀρχιερεῖς ἀδελφοί. *Audite Sacer Consessus, dilecti Socii, Episcopi fratres.* Hortatur ibi præter alia, circa finem, ut ante Ordinationes jejunia celebrentur, ne nimirum Mos pessimus devovendorum Numini hominum per crapulam, & convivia ulteriùs in Græcia per nefas obtineat: hinc enim opprobrium Genti, & Ecclesiæ certissimum damnum fieri: Quæ omnia eloquenter, & doctè vir verè Græcia nostra dignus evincit. Mox addit; εἰ δὲ ἐν τῇ κυριακῇ ἐπιτελέσεται χειροτονίας ἀνάγκη, θεμιτὸν καὶ ἐν τῷ σαββάτῳ νηστεῦσαι· ἀνυπόδικος γὰρ ἀνάγκη τῷ νόμῳ, μάλιστα δ', ὅταν ὁ νόμος ..., καὶ ... τὸ δεῖν εἰσφέρῃ. *Quòd si die Dominico manus imponendæ erunt ob necessitatem quampiam, fas & Sabbato usurpare jejunia; non enim legi necessitas subest: præsertim cùm lex* tem-

(1) *Nota 3. in Vit. S. Epiphanii.*

(2) *Orat. 5. de inauguration. sua.*

temporaria; neque Continuam, neque semper inferat necessitatem. Hæc Veccus Græcè, hoc est Sapienter de rebus arbitratus, quæ profectò ingerenda sunt Nostris, ne aliquando desipiant ea mordicus approbantes, quorum qui se tenacissimos passim ostentant, id agunt, ut à Sapientibus & stupidissimi, & pervicacissimi audiant.

VII. Igitur acutè Veccus, & juxta Juris universi Sententiam. Etenim lex Sabbato jejunia vetans certum tempus habuit, certumque locum. Quod ut apertiùs pateat, tandemque quorundam ex Nostris superstitiosam severitatem erudiat, pressiùs legis ejusdem ratio indaganda est, unde & tempus ipsius apertissimè cognoscatur. Quemadmodum enim omnes Animantis proprietates ab anima pendent, ita & legis conditio à ratione, quæ nimirum anima legis est, ex tritissimo (1) IC dicto, cui adstipulatur Aristoteles (2) in Ethicis docens, id esse finem iis, quæ Moralia sunt, quod *forma*, ut Philosophi dicunt corpori Animantis. Nam actum ipsum hominis, in moris genere, speciem nancisci ab ipso fine, quo ita contrahitur, extenditurve, ut talis sit; habiturus quantitatem ab ipso Agente, qualitatem à Fine. Porro finis legis ipsa legis est ratio, quam propter condita est; unde colligitur, formam, sive animam legis rationem esse. Hinc ratione, quæ causa, uti dicunt, *finalis* censetur legis, deficiente, lex ipsa deficit, ita Jure (3) decernente. Neque enim aut Animanti sine forma viva, animave, aut legi sine ratione esse fas est. Nam, quæ citra rationem lex dicitur, iniqua est, quæ autem iniqua lex est, nulla est, legisque nomine ipso indigna. Etenim lex omnis, quæ rata, quæ Sancta, qualem decet esse legem, ut lex sit, ab æterna Numinis lege promanat: At omnis lex, quandiu cum ratione est, à lege est divina, & æterna, quæ ipsa ratio esse censetur, ex acutissimis effatis Augustini (4) quem refert, ac sequitur Joannes à Turrecremata (5), & nos late docuimus in Tract. (6) de Constitutionibus. Id adeo verum est, ut non aliam ob causam adventu, obituque Servatoris Christi desiisse putentur Judæorum leges, quæ ad ceremonias, atque Judicia pertinebant, ut explicat Bernardus (7), & inferunt Theologi tum ex Christi Verbis *consummatum* (8) *est*, tum ex narratione Matthæi (9) *Velum Templi scissum est*, tum denique ex illis Apostoli (10) *mortificati estis legi per Corpus Christi*, nisi quia eæ leges ad id datæ, latæque fuerant, ut Christi, quemadmodum tradit Apostolus (11), essent Servatoris ἀντίτυπα, atque Umbræ quædam, ac futurorum prænunciæ figuræ. Qua ratione, fine ipsarum, ac causa deficiente, desiere illæ & esse, & obligare.

(1) Jason. in l. pactũ C. de pac. (2) penes Jodoc. keller. de Excellen. artis medic. lib. 1. c. 3. (3) c. cùm cessante de appell. (4) l. de liber. Arb. (5) in c. omnes leges dist. n. 18. vers. sext. quæritur. (6) Prag. lect. 34. (7) Epist. 77. ad Hugon. (8) Jo. c. 19. n. 30. (9) Mat. c. 27. n. 51. (10) ad Rom. c. 7. n. 4. (11) ad Coloss. c. 2. n. 17. & ad Hebr. c. 10. n. 1.

VIII. Quinimò & Lex Euangelica, causa, quampropter lata est, deficiente, ne ipsa quidem ad sui obsequium subjectos adigit. Sanè lex, qua Fratres Nostros jubemur secretò reprehendere, & lex fraternæ *correctionis* vulgò appellatur, Euangelica est, Christo (1) dicente: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te, & ipsum solum*. ἐὰν ἁμαρτήσῃ εἰς σὲ ὁ ἀδελφός σε, ὕπαγε, ϰ ἔλεγξον αὐτὸν μεταξὺ σοῦ, ϰ αὐτȣ μόνȣ. Ejus porro ea causa, finisque est, qui reprehendendi secretò hominis respicit emendationem: ibidem enim dicitur: ἐάν σε ἀκέσῃ, ἐκέρδησας τὸν ἀδελφόν σε: *Si te audierit, lucratus es fratrem tuum*. Da nunc deploratæ adeo salutis reprehendendum hominem esse, ut nulla Spes adsit ejus ad meliorem frugem revocandi occulta illa reprehensione; cessabit profectò secretæ reprehensionis obligatio, transitura quandoque in oppositam obligationem reum deferendi, accusandique protinus, si per accusationem, delationemque spes fiat, aut emendandi hominis, aut periculum publicè, privatimve imminens avertendi. Quamobrem non justæ modò, sed penitus necessariæ censentur leges Ecclesiasticæ jubentes accusare Hæreticum, vel omissa fraterna reprehensione, ut constat ex Jure (2), cui suffragatur Glossographus (3) ante quem idipsum docuere ex nostris Leo (4) Garidas, Theophilitaes (5) Phobenus (6), & alii, quemadmodum & ex Latinis post hos, & Glossographum plurimi cum Cardinali, (7) Grassio, (8) Simanca, (9) Roja, (10) Campeggio, (12) Conrado, (12) Bruno, Alfonso (13) de Castro, Deciano, (14) Navarro, (15) Azorio, (16) Bannio, (17) Martino (18) del Rio, aliisque, quos fusè ad id alibi nostris in Responsis produximus. Hæc Photiani si scirent, his cognoscendis si operam Ecclesiæ nostræ maximè profuturam navarent, neque Sabbatario jejunio adeo abhorrerent, neque illud ex veteri more usurpantes tantopore detestarentur, non demùm quidquam obesse dicerent, quin ante Ordinationes, si Sabbatum intersit, Sabbato jejunarent: quando adeo non est piaculum servare Sabbato jejunia, ut illa Leo Magnus Græcis imperet Ordines collaturis. Sed hi maximum id decus rati, si quacunque ex causa in Latinos dicant, & quæ corruptis moribus in re Ecclesiastica male peragunt, Traditionibus, uti ajunt, Apostolicis tueantur: Quidquid obsoletarum, vietarumque legum reperire est, si mores Latinorum impugnent, id æternum censent, cùm illud in primis dispiciendum in legibus sit, an causas habeant perpetuas: inde enim legum perennitas est, nulla lege, nulla consuetudine contraria labefactanda; nec aliam ob causam lex à Natura indita, Nobisque à principio constituta æterna, immotabilis, & nunquam desitura omnes obligat, nisi quòd sita est in necessaria omnibus, semperque ab omnibus custodienda honestate.

(1) Mat. c. 18. n. 15. (2) in c. quapropter 2. q. 7. in c. 2. de Hæres. (3) in d. c. 2. de hær. (4) In Synops. om. Novell. c. 1.

(5) In Ecloge Novell. n. 64. (6) In expos. Novell. Leo. & Const. ad novell. 8. (8) in c. Si peccaveris n. 29. 2. q. 11. in tr. de hær. rubric. de pænit. recip. n. 11. (7) lib. de conf. c. 18. n. 24. & sequ. (9) Instit. tit. 4. de ac us. n. 1. & 2. tit. de denũciat. n. 1. & tit. 42. de occult. n. 12. In Enchir. tit. 23. n. 1. & tit. 33. n. 1. (10) Sing. 3. n. 3. & 14. sing. 46. n. 1 & de hær. p. 2. n. 55. (11) ad Zanchin. de hær. c. 9. litt. A. (12) de hær. li. 2. c. 7. (13) de just. hær. punit. c. 25. (14) Trac. Crim. l. 5. c. 30. n. 7. (15) Cons. 5. n. 3. de hær. li. 5. (16) Insti. p. 1. li 8. c. 19. q. 9. (17) in 2. 2. q. 11. a. 4. (18) Disquis. Magic. lib. 5. sect. 4.

IX. Age igitur, cur vetitum olim Sabbato jejunium fuerit, videamus. Neque de hoc Nostros interrogo illico responsuros, ecco parendum obsequio Ecclesiæ jussibus, quos tamen & ipsi negligunt sæpè, cæca prorsus incuria; Photianos, quorum non barba mitius supercilium jactat summam in Re sacra scientiam, teste Margunio, (1) Photianos, inquam, interrogo, cur vetitum olim jejunium Sabbati? Non adeo insanos existimo, ut putent, propterea vetitum, ut ad mores Hebræos suos Christiani componerent: quamvis, ne quid ineptum Photianis indictum sit, id asseruerit in Relato, damnatoque libello Coressius (2) oblitus fortassis (qui se passim peritissimum in Epistolis Pauli (3) autumat, unoque Chrysostomo hac in re minorem) Pauli ipsius censentis (4) à Moribus Judæorum Christianos mores arcendos, ac reprehendentis (5) propalam Petrum cogentem Gentes *judaizare*. Igitur audiendus Margunius (6) nostro hoc sæculo

(1) In proœm. notarum. (2) refert Nicephorus Melissen. ubi supra. (3) In proœm Theologicor. (4) ad Tit. c. 1. n. 14.

Pho-

(5) ad Galat. c. 2. n. 14.
(6) In d. not. 2. ad Can. 50. Laodic. et not. 3. ad Can. 64. Apostol.

Photianorum Apollo. Hujus oraculo, Jejunio Sabbati nobis interdicitur, propterea quod: ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἀνέστη ὁ κύριος, τοῦτ' ἔστι τὸ βράδυ, λέγοντος τοῦ Εὐαγγελιστοῦ, Ὀψὲ σαββάτων. Διὰ τοῦτο ἑορτάζοντες τὴν ἁγίαν, καὶ ὑπερθαυμασίαν ἀνάστασιν, ἑκάστοτε ἐν τῷ σαββάτῳ οὐ πρέπει τὰ νηστεύειν καθὼς ἡμᾶς προστάττουσιν οἱ μεγαλορρήμονες Λατῖνοι. *Ea die surrexit Christus, serò nimirum, dicente Euangelista, Vespere Sabbatorum. Idcirco singulis Sabbatis Sanctam, atque mirabilem Anastasin celebrantes non decet jejunare, quemadmodum nos jubent magniloqui Latini.*

X. Hæc Margunius tanquam ex Tripode: Attamen, ò bone Vir, unde probas, jejunium Sabbati Græcis fuisse per Latinos imperatum? Id adeo falsum est, ut inter Latinos diù, Romanis Sabbato jejunantibus, plurimi se se abstinuerint à jejunio. Lege Augustinum,(1) lege Ambrosium,(2) agnosces tandem, quanta temeritas sit, ne dicam stultitia, gratis publicè inter Sapientes mentiri. Igitur de hoc Sabbati jejunio Nobis per Latinos imperato magnum ubique Latinorum silentium est, quod tamen silentium audit Margunius, cui nil mirum, si magniloqui Latini videntur, quando ipsum illi eorum silentium loquitur, efficitque, ut tacentes de Sabbati Jejunio edicant Græcis præcepta, non nisi à Margunio, qui novit audire silentium, audienda. Sed hæc insaniæ esse quis dixerit, illa imperitiæ manifestæ sunt, quibus de tempore Sacræ Servatoris Anastasis confidenter decernit. Nam de illo dubitatum est, an Christus ante exitum Saturnalis noctis Surrexerit, an potius post ejusdem noctis pertinens ad Dominicam diem gallicinium? De quo videndus Baronius(3). Nemo hactenus dixit, vespere ipso Sabbati, hoc est ipsa luce Sabbati ad vesperam inclinata, Christum ad vitam rediisse. Id palam est tum ex relato Baronio, tum ex cæteris omnibus Sacrarum Paginarum Interpretibus, penes quos longo agmine fas erit disputantes aspicere utriusque Ecclesiæ Patres, & in illo ὀψὲ σαββάτων, quod tam facilè, & ineptè suę sententiæ accommodat Margunius, laborantes. Et ex Latina sanè phrasi Euangelii, in qua ὀψὲ illud ad Vesperam significandam transfertur, difficultas laboriosiùs enodatur, cùm Vespera non sine tormento vocis ad Auroram Nobis enunciandam protendatur: at in Nostro Idiomate, cùm non nisi imperitissimis ignotum sit τὸ ὀψὲ aliquando significare *post*, imo & longè post, ut patet ex Lexicis,(4) ubi ὀψὲ τῶν Τρωικῶν, hoc est, *quod longè post bellum Troianum*; facilis explicatio erit, ut nimirum ὀψὲ σαββάτων idem sonet, ac post Sabbata, seu post hebdomadem Sabbatorum, cùm prima Sabbati incipit, quæ ipsa Dominica dies erit. Non ergo die Sabbati Christus redivivus prodiit è sepulcro. Quod si cui ex Gentibus Christi Religione imbutis certum est, Græcis fuit semper certissimum, penes quos, cùm cæteris anni Sabbatis jejunia usurpare minimè liceat, Sabbato ipso Majoris hebdomadis, non licet tantùm, sed necesse est. Quinimo Græci, jussu Trullanæ Synodi,(6) eo Sabbato jejunia producere cognuntur usque ad mediam Noctis illius horam, non aliam sanè ob causam, nisi, quòd circa horam illam de morte Christus triumphasse censetur, ut ibi ea Synodus haud legitima sanè, sed Photianis omnibus adoranda pronunciat, quæ adeo Margunii stultam interpretationem non recepit, ut ὀψὲ illud Matthæi (7) ejusdem significationis existimet, ac illud Lucæ (8) ὄρθρου βαθέος. Quid quod idipsum testatur, reque ipsa Margunii Sententiam damnat Ecclesia Nostra, quæ, Latinis, Vespere ipso Sabbati, Sacram Paschatis lætitiam incipientibus celebrare, continuata mæstitia luctum omnino non solvit, solvendum scilicet solemni Cæremonia ea noctis intempestæ hora, qua penes nos mysteriorum plena Solemnitas, non sine sacra Triumphi, quem celebramus, hypotyposi peragitur.

(1) Ep. 86 ad Casulanum.
(2) lib. de Helia, & Jejunio, c. 10.
(3) Ann. 34 num. 174.
(4) in dictione ὀψὲ.
(5) ex Plutarcho in Numa.
(6) Canone 90.
(7) cap. 28. n. 1.
(8) cap. ult. n. 1.

XI. Stat igitur communi Ecclesiæ, ac Nostrę præsertim, suffragio, Christum non Sabbato surrexisse, sed vel noctis, quæ Sabbatum terminat, in extrema periodo, vel noctis, quæ Dominicum diem orditur, initio; unde statim sequitur, non ideo vetari jejunia Sabbato Græcis, quia Servatoris Christi Anastasin ea die commemorant. Est illis, ut Christianis cæteris, status ad id dies Dominicus, quo publicè jejuniis uti nefas est, eam nimirum ob causam, quam melior Judæus, quàm Græcus Margunius Sabbato tribuit. At si Sabbato Servatoris redivivi triumphos Græci minimè celebramus, cur igitur Nobis ea die vetantur jejunia? Explosa responsione Margunii prima (nam de secunda in secuturis latè, & utiliter disputabimus) Sapientissimi hominum Photiani causam germanam vetiti Sabbato jejunii proponite, exposcentique mihi, ac publicè interroganti responsum date: Nempe, quod Vates Venusinus(1) dixit:

Tacent, & ora pallor albus inficit,
Mentesque perculsæ stupent.

Dabimus Nos, quando Photianorum stupor nil Nobis offert, quod sapiat. Jejunia non Græcis tantùm, sed Occidentalibus etiam cęteris vetita, ne viderentur impiæ quorumdam hæreticorum Sententiæ facto consentire. Sciendum enim Photianis existimo, quod mediocriter Ecclesiasticæ historiæ periti olim novere. Authore Simone illo Mago (cujus præcipuam hęresim Photiani opere probant Sacra omnia licitantes) fuisse, quidicerent, Hebræorum Deum, qui legem Synagogæ tulerat, atque Mundum hunc oculis nostris expositum à principio condiderat, & Sabbato requieverat, malum esse. Hunc à Christo damnatum, mox etiam enectum; damnandumque propterea, planèque detestabilem esse Christianis. Quapropter jejunandum Sabbatis, ostendendamque manifesta mæstitia, odio esse authorem colendi Sabbati, qui malus rem pessimam fecisset, Rerum hanc machinam tot malis obnoxiam, tot sceleribus obligatam. Hęc ex Mago Simone tradita vel ipsis Apostolorum temporibus Menander, Basilides, Saturninus, Cerinthus, Carpocrates, famosa Sectarum Nomina, docuere passim, ac pro viribus propugnavere, quibus mox continuata impietatis successione adstipulati sunt Cerdon, & Marcion, & Manes, ex quo Manichæi; videndique ad id Irenæus,(2) & Epiphanius,(3) & ex his tum Planudes,(4) tum Cabassutius.(5) Ergo, ut his occurrerent tum Apostoli, tum Patres Apostolorum successores, maximopere ejus satagere visi sunt, ut indicta per hæreticos Sabbati mœstitia nusquam esset, vetarentque prorsus eo die jejunia

(1) Horat. Epod. od. 7.
(2) Lib. 1. c. 20. & seqq.
(3) ab hęres. 21. ad 28.
(4) In Not. in additio ad Bibliothecam Photii. in Epiphanio.
(5) Ad Can. 50. Laodic.

jejunia, tanto Sabbati cultu, ut illud ad instar Dominicæ celebrarent. Quod Nostri liquidò noscent ex Constitutionibus (6) Clementis, ex Eusebio (7), Socrate (8), Anastasio (9) Nicæno, cæterisque Antiquitatis authoribus. Qua ratione Ignatius Martyr (10) interfectorem Christi appellavit eum, qui die Dominico, aut Sabbato, uno excepto, nempe Majoris hebdomadis, jejunia celebrasset. Vide alia plurima apposité, & eruditè producta ad rei, quam tradimus, confirmationem penes eosdem, & Planudem, & Cabassutium, queis adde Magrium (11), & Baronium (12). Ex quibus omnibus, quæ Græca sunt, quæ Nostra sunt, quę à nobis negari non possunt, manifestum est, non aliam ob causam vetitum fuisse Sabbati Jejunium, nisi, ne Orthodoxi cum hæreticis, in re ad pompam, argumentumque hęresis suę adsumpta, convenirent. Unde statim colligitur, legem Sabbato non jejunandi nec causam habuisse perpetuam, nec omnibus indictam fuisse; atque adeò posse non observari, si hæreses, propter quas lata est, desint; & potuisse etiam negligi ab iis Populis, penes quos eæ hæreses nunquam viguere.

XII. Quo fit, ut maximè mirer, quî fieri potuerit, ut Patres Trullanæ Synodi tantam dementiam induerint, ut jusserint, vel Romanam Ecclesiam Sabbati se jejunio abstinere, cùm lex illa nunquam Romanos obstrinxerit, quippe lata dumtaxat iis Gentibus, & Orientalibus, & Occidentalibus, quas hæreses illæ vexabant: cùm lex illa nunquam fuerit à Romanis recepta, queis mos Apostolica Traditione receptus jejunii Sabbatis omnibus celebrandi, ut sunt locupletissimi testes (1) Augustinus, (2) Hieronymus, (3) Innocentius I. Concilium (4) Eliberinum, ipse (5) Joannes Cassianus parum æquus Latinis, seu Scythes, seu Græcus, certè Chrysostomi discipulus; cùm denique lex illa temporariam causam habuerit: quare, ex dictis, ea causa deficiente, potuerit jure abrogari, abrogataque sit ex parte vel ab ipsis Græcis. Nam quæ jejunium vetabat, jubebatque festum agi vacaturis Sabbato ab omni servili Opere, ut constat ex (6) Constitutionibus Clementis, ex effato Gregorii (7) Nysseni duos dies, Sabbati nempe, atque Dominicum fratres appellantis, & ex (8) Asterio Amaseæ Episcopo utrumque illum diem *Ζυγὸν ὡραῖον, καὶ ἴσον τῷ σαββάτῳ τὴν κυριακὴν*, *pulchrum jugum*, & *par Sabbatum Dominicæ* vocitantis: tamen, quod attinet ad jejunium, à nobis retenta est, repulsa, quod spectat ad festum. Sed Trullana illa Synodus nihil obesse Veritati potuit, poteritve, quippe nulla Ecclesiæ authoritate coacta, passim à majore parte Ecclesiæ rejecta, in pluribus Fidei Orthodoxæ contraria. Scilicet, ut omittamus, quæ (9) statuit circa Sabbatum, quis eam Synodum Legitimam dicat, quam Romanus (10) Pontifex minimè indixit? cui nullus Veteris Romæ Legatus interfuit? Neque enim ulla fides præstanda mendacissimo (11) Balsamoni, Legatum in ea Synodo Romanum commento Archiepiscopum quendam Cretensem, ut palam Græca exemplaria referunt, cùm nunquam id moris Romanis Antistitibus fuerit, soli Græco negotia publica Synodorum in Græcia mandare, ut invictè ostendit (12) Bessarion, & ex Bessarione (13) Baronius, fateturque ex historia Synodorum Oecumenicarum (14) Planudes, & cum Planude (15) Coressius. Nec fidem adstruit Balsamoni, quòd in aliis exemplaribus pro Cretensi missus Roma dicatur Archiepiscopus Ravennæ Legatus. Etenim quis hic fuit? aut cur ejus subticetur nomen? Cur inter cæteras Episcoporum Subscriptiones is unus deest, & loco ejus *Sanctissimus* (16) *Papa Romanus*, qui aberat, sine nomine & ipse subscribit, & quidem post ipsum Imperatorem? Quod piaculi, & ostenti loco (17) Baronio est, an rectè, viderit ipse. Adde, si catalogo (18) Ravennatum Pontificum eredimus, eo Anno sedem illam vacasse, totoque deinceps biennio. Patet ergo mendacium, se ipsum, ut mos est Photianis mendaciis, labefactans. Hinc, uti diximus, ea Synodus à Latinis quidem omnibus rejecta est, & in primis ab illo ipso Sergio, qui tunc toti pręerat Ecclesiæ, quique Concilium illud Iniquitatis adeò detestatus est, ut ingens discriman à Justiniani Junioris ira subierit, ut referunt ei ætati admodum proximi Paulus (19) Diaconus, & (20) Beda. Nec à Latinis tantùm ea Synodus rejecta est, sed & à Græcis ipsis toto tempore, quod Photianum Schisma antecessit. Testatur hoc (21) Anastasius Bibliothecarius amicus Photii, fateturque (22) Planudes, & (23) Nilus Rhodius, nec diffitetur (24) Coressius, quo authore difficultatem resolvimus injici solitam hac in re per eruditos quosdam, qui nacti Patres, quorum in sacris Operibus, cùm subinde Canones Trullani, ut sextæ Synodi decreta ad authoritatem producantur, universim Canones illos à Majoribus nostris receptos affirmant; cùm hercle contra sit, quippe canones illi, non uti canones legitimæ Synodi, sed ut effata Patrum ex se se & proba, & vim Rationis habentia producantur: id, quod si Latinus aliquis constituisset, incredibile vobis, Photiani, esse paterer, cùm affirmetur, probeturque luculentissimè à Photiano, Photianorumque Doctore Theologo, superest constituendæ positioni, quam edidimus: Synodum Trullanam à nullo Majorum nostrorum ante schisma teterrimum agnitam, receptamque fuisse, fuisse à multis rejectam. Et jure sanè tum à Latinis, tum à Græcis, tum priscis, tum etiam iis, qui hactenus non planè stolidi sunt, Synodus illa rejicitur, quando ea plura statuit Orthodoxæ fidei minimè consentanea. Multa notarunt alii cum (25) Turriano, & (26) Bessarione, quæ viderint Photiani, si norunt legere, Mihi superfit ab utroque eruditissimo Viro præteritus Canon II. in cujus fine præcipitur obsequium præstandum statutis in Africano Concilio sub Cypriano, cùm tamen ea Synodus Cypriani decreverit, ut ab hæreticis lustrali Baptismi adspersi homines aqua Baptismo iterum initiarentur. Quod & erroneum, ut ajunt, tunc fuit, & deinceps censura hæresis planè damnatum non uno, sed pluribus Conciliis etiam Oecumenicis, nempe Aurelianensi I. sub Silvestro, Nicęno I. & Constantinopolitano I. de quibus (27) Augustinus.

XIII. Nihil ergo oberit tam infirma rejectæ passim, atque iterum rejiciendæ Synodi Trullanæ authoritas Veritati, quam scilicet demonstravimus, quaque docemur, legem vetantem

(6) *Const. lib. 27. c. 24.*
(7) *Hist. lib. 3.*
(8) *Hist. lib. 6. c. 8.*
(9) *Libr. quæst. q. 77.*
(10) *Epi. ad Philadelph.*
(11) *Hierolex. ver. Jejunium.*
(12) *An. 57. n. 202*

(1) *Epi. 86. & Epist. 118.*
(2) *Epist. 28. & 97.*
(3) *Epist. 11. ca. 4.*
(4) *Canone 26.*
(5) *Collatio. 3.*
(6) *Lib. 8. c. 33.*
(7) *penes Magrin. ver. Sabbatum.*
(8) *Hom. de repudio.*

(9) *Can. 55.*
(10) *Vid. Bar. ann. 692.*

(12) *In Ep. 4. ad Philanthropen.*
(13) *Ind. an 692.*

(14) *In Synod. Trullana.*
(15) *In Synops. Nili ad Trullan.*
(16) *Vid. Carranz. in fin. Syno. Trullan.*
(17) *Loco laudato.*
(18) *Fra. Calepinus in Catal. celebr. Episc. Italia. Catal. 7.*
(19) *De reb. Longobard. l. 6. c. 11.*
(20) *De sex ætatib. in Justiniano minore.*
(21) *In Joanne VIII.*
(22) *In d. Hist. Synod. ad Trullan.*
(23) *In Explicat. Oecum. Synod. ad Trullan.*
(24) *In Synops. Nili ad Trullan.*

(25) *In not. ad Synodum Trullan.*
(26) *Ex Epi. ad Philanthrop.*

(27) *li. 2. de Bapt. c. 14. & seq.*

Sabbati jejunium, neque omnibus latam, neque ex causa perpetua. Quare optimè Veccus ejus legis naturam πρόσκαιρον vocat, ut inde sapienter conficiat, nefas haud esse, instante Ordinationum necessitate, vel Sabbato jejunium instituere. Etenim, quanta instet in Ordinationibus Ecclesiæ & necessitas, & periculum, supra docuimus; ut planè, si lex Sabbato non jejunandi temporariam causam habet, cessare ea dicenda sit, cùm de Ordinationibus agitur. Hinc idem Veccus ibidem, hanc Sabbato jejunandi, si quando die Dominico manus erant imponendæ, consuetudinem obtinuisse in Græcia, probat Tarasii Sanctissimi Patriarchæ CP. de cujus laudibus videant Photiani, quæ scribit libello integro Ignatius (1) Monachus ejus discipulus; Tarasii, inquam, Epistola (2), quæ extat, legiturque data ad Adrianum Novæ Romæ Archiepiscopum. In ea summo Ecclesiæ Principi nuncians inaugurationem suam, addita excusatione, quòd laicus ad infulas ire coactus sit, non sine facti dolore sic scribit: καὶ ταῦτα μὲν, καίτοιγε παρὰ τοὺς Κανόνας, συγγνώμης ἄξια, ὅτι γέγονε πρὸς κραυγὴν λαοῦ, καὶ βίᾳ Βασιλέων, καὶ Συγκλήτου πείσμῳ, καὶ Κλήρου παντὸς ψήφῳ. τὰ δ' ἑξῆς κατὰ τοὺς Κανόνας διωρθώθη πάντα, γεγονυίας καὶ ἐν τῷ σαββάτῳ νηστείας, ἵνα χειροτονηθῶ ἐν τῇ τοῦ κυρίου ἡμῶν, καὶ Σωτῆρος γενέσει. *Et hæc quidem, quamvis contra Canones, venia tamen sunt digna, quòd acta sint clamore populi, vi Principum, Senatus hortatu, Cleri totius suffragio. Cætera verò juxta Canones rectè disposita, cùm & Sabbato ipso celebratum jejunium fuerit, ut Ordines Sacros acciperem Domini, & Servatoris Nostri sacro Natalibus die.* Idem non apertè minus deduces ex Michaele Monacho (3) narrante Sacrorum Ordinum Auspicia Magno Theodoro Studitæ collata; quin & ipse Theodorus Studites Paschali Pontifici scribens (4) inter ea, quæ Ordinationi Theodosii Melisseni Iconomachi Patriarchæ objicit, illud in primis est, Ordines ab eo Sacros receptos sine præcedente jejunio. Neque uni Paschali hæc scripsit, ut mentitur Margunius (5) ausus tanto Fidei Catholicæ Athletæ notam assentationis inurere, eadem planè, ipsisque verbis (6) scribit Marco Patriarchæ Alexandrino. Ex quibus hactenus propositis manifestissimum est, Græcis quod nostris insinuamus, tantòque efficacius, quantò posteriores hi Ecclesiæ nostræ Sacerrimi Heroes floruere Trullana Synodo, cujus, ut patet, Canones aut sprevere, quippe authoritatis nullius, aut ita interpretati sunt, ut vetitum censerent Sabbato jejunium, ni forent Sacrorum Ordinum Auspicia capienda, quibus præmittendum adeò jejunium arbitrati sunt, ut vel ipso Sabbato putaverint usurpari posse, si Ordinationes antecessisset. Plura ex Vecco (7) huic assertioni nostræ confirmandæ perapta proferre liceret, ea tamen, non amplius collatura roboris, quàm eidem hactenus relata contulerint, omittimus, penes eundem Veccum videnda, & penes Maximum (8) Chrysobergen, virum, tametsi Vecco Sapientia minorem, eloquentia certè majorem, & elegantia.

(1) In vit. S. Tarasii.
(2) data 29. dec. Ind. 7. an. 784. ext. inter opera Theodori Studitæ.
(3) In Theodor. Studita.
(4) Epist. 3. per Dionysiū missa vol. 1.
(5) In antirrh. pro Marco. c. 7.
(6) epist. 3. vol. 2.
(7) Loco supra laudato.
(8) Orat. ad Cretenses contra susurrones.

SECTIO IV.

Altera Causa vetiti Sabbato Jejunii à Margunio Proposita proponitur, & refellitur.

SUMMARIUM.

I. *Proponitur Sententia Margunii.*
II. *Ratio digressionis à themate Dissertationis nostræ.*
III. *Quæ fuerit hæresis Colluthianorum, & Apollinarianorum, Quæque utriusque hæresis dogmata?*
IV. *Græco Jure licere quocunque tempore, quæ pertinent ad Pœnitentiam, usurpare.*
V. *Sabbatarii Jejunii mos Latinis antiquissimus, ejusque alia causa.*
VI. *Scopus impiæ Sententiæ, quam tuetur Margunius, & ejus de animis defunctorum Opinio.*
VII. *Margunii perfidia, mendacitas, & ignorantia.*

I. ALlam sed enim, præter sæpiùs propositam, refutatamque vetiti Sabbato Jejunii causam alibi (1) Margunius objecit tantò perniciosiorem, quantò magis absurdam. Do ejus verba. Κατείρηται δὲ ἐν τῷ σαββάτῳ ἡ νηστεία, ἔξω τῶν εἰρημένων ἐν τοῖς περὶ τῶν Κανόνων, διὰ μὲν ἄλλην, καὶ σοφωτέραν αἰτίαν. Ἔστι δὲ ἡ αἰτία αὕτη, ἵνα μὴ δόξωμεν συμφωνεῖν τοῖς Κολλουθιανοῖς, καὶ Ἀπολλιναρίοις τοῖς σαββατίζουσι πρὸς λύτρωσιν τῶν κεκοιμημένων ἀδελφῶν. Ἐνήστευον γὰρ λέγοντες, δύνασθαι τῇ νηστείᾳ λυτροῦσθαι τοὺς ἀποθανόντας ἐν ἁμαρτίαις, καὶ ἔξω τοῦ ᾅδου ἀνάψυξιν ἀναμένοντας, ὃ καὶ ἡμεῖς ὁμολογεῖν τάχα ἐφαινόμεθα νηστεύοντες κατὰ τὸ σάββατον, ἐν ᾧ ἑκάστοτε ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων προσευχόμεθα τὰ νεκρώσιμα ψάλλοντες· ἵνα οὖν φύγωμεν ταύτην τὴν αἵρεσιν, καὶ αἱρετικὴν συμφωνίαν, οὐ νηστεύομεν, καθὼς οἱ Λατῖνοι, οἱ αὐτὴν ταύτην τὴν αἵρεσιν ἀνανεώσαντες, δογματίζοντες τόπον καθαρτήριον, ὃ λέγουσι Πουργατόριον, ἐν ὥπερ αἱ ψυχαὶ κάθαρσιν διὰ πυρὸς τῶν ἁμαρτιῶν εὑρίσκουσι. Καὶ διὰ τοῦτο νηστεύουσιν, οὐ τῷ λόγῳ μόνον, ἀλλὰ καὶ τῷ ἔργῳ τὸ κακοθρύλλητον Πουργατόριον διαμαρτυρόμενοι, καὶ φοβούμενοι εἰπεῖν, ὅτι, καὶ ἐν ᾅδῃ λύτρωσίς ἐστιν, ἣν οἵ τε πατέρες, καὶ αἱ γραφαὶ ὁμολογοῦσιν, ἀρνούμενοι μὲν ἐν ᾅδῃ τὴν μετάνοιαν, ἀλλ' οὐ λύτρωσιν, ἵνα μή τι ἀσύμφορον τῷ μεγάλῳ ἐλέει τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ εἴπωσι· καὶ τὰ λοιπά. *Vetatur autem Sabbato jejunium præter ea, quæ diximus, ubi de Canonibus, ob aliam, & doctiorem hercule causam: Ne nimirum videamur adstipulari Colluthianis, & Appollinarianis Sabbata custodientibus, quò redimant animos fratrum, qui dormierunt: Jejunia enim celebrabant asserentes, posse jejunio redimi fato functos peccatores, qui extra Erebum expectant refrigerationem aliquam: id, quod visi fuissemus & nos fortassis fateri jejuni Sabbato, quo nempe preces fundimus semper pro fratribus functis vita, queis & canimus Mortualia. Ut igitur evitemus hanc cum hæreticis consensionem, non jejunamus, quemadmodum Latini, qui hanc ipsam hæresim renovarunt, ac docent, esse locum purgandis post mortem animis destinatum, quem Purgatorium appellant, in quo animi purgationem per ignem criminum suorum inveniunt, atque propterea jejunant non verbo dumtaxat, sed opere malè celebratum Purgatorium contestati, quoniam timent asserere in Inferis rede-*

(1) in Antirrhet. cōt. Andr. Colos. cap. 10. & seq. & ad Ca. Ancyr. nov. 11. & seqq.

emptio-

demptionem esse, quam & Patres, & Scripturæ docent, inficiata quidem in Erebo Pœnitentiam esse, sed non redemptionem, ne quid dissentaneum magnæ Misericordiæ benignissimi Dei dicant, &c.

II. Hæc Margunius solitus, ut sæpè infra patebit, à moribus ad dogmata repente transire, ut eò efficaciùs venenum, quod propinat ubique, noceat, quò libentius in morum vituperatione propositum haurietur. Hinc nostrum erit hic obiter ejus dicta refellere, antidotumque parare: ut si quando Græcus in pestilentissima hominis inciderit scripta, noscat mendacia, videat ignorantiam, experiatur proterviam hominis quidlibet ausuri, si manifestam veritatem audet corrumpere. Neque quòd rejecturi, quæ affirmat Margunius, aliive Photianorum Aristarchi, longè à proposito themate peregrinabimur, verebimur propterea, nequis nos quasi vagos vituperet: scimus enim licuisse semper pugnanti cum hoste; si quis à tergo novus hostis accedat, priorem relinquere haud interim nociturum, ut aggredientem alterum, intentantemque præsens exitium vi tota repellat. Et cæteroqui hæc qui scribimus, neque laudem quærimus, neque, quid Critici dicturi sint, pensi habemus. Horum nos sannas olim contempsimus, atque ædepol hoc in opere planè solemniter, in quo ejus dumtaxat satagimus, ut Genti nostræ, cujus utilitati scribimus, quæ scribimus, quà licet, prosint. Proderunt autem, si nihil ex iis, quæ passim in perniciem Veritatis Photiana lues insinuat, impunè grassari sinemus. Atque inter ea, capitalissimum hoc est, quod Margunius relatis proximè verbis delirat, cui proinde non incassum stigma meritum inuremus, ostendemusque, in tam brevi verborum periodo nihil esse, quod sapiat, nihil esse, quod non mendacio, ignorantia, dolisque gliscat in contumeliam certissimæ Veritatis.

III. Et primùm, quæ causa fuerit vetandi Sabbato jejunii, supra docuimus, quare quæcumque ab illa alia producitur, falsa est, mendax est, Marguniana est. Atque, quod ad hanc attinet, constat commentitiam esse: nam Jejunii Sabbato interdicti origo ad ævum ipsum Apostolorum, certè ad tempora proxima Apostolis refertur, ex iis, quæ supra authoritate Ignatii Theophori certa, sancta, recepta retulimus. Habere igitur causam haud potuit à Collutianis, & Apollinarianis. Etenim Colluthiani à Collutho Alexandrino Presbytero cœpere: is autem vivebat post tertium Sæculum Christi, nimirum sub Constantino. Narrat enim Athanasius (1), ab Osio Silvestri Legato in Generali Synodo Alexandrina Colluthum ausum Antistitis officio fungi, sacrisque multos initiare, exauthoratum fuisse, id, quod ex Athanasio refert Baronius (2) post Choniatam (3). Apollinariani verò ab Apollinari Diacono jactant initium, ut docet Harmenopulos (4) noster: At is vivebat sub Constantio Cæsare, pertigitque tempora Valentiniani, & Valentis, ut manifestissimum est ex iis, quæ narrant Nyssenus (5), Hieronymus (6), Sozomenus (7), & Socrates (8), ex quibus eruditè Baronius (9). Unde fas erit palam conficere, hæreses has quatuor Sæculis posteriores fuisse jejunio Sabbatis interdicto. Qui ergo eas causam sufficisse dicas Ecclesiæ nostræ jejunii Sabbato vetandi? Præterea, cùm dicas propterea vetitum Sabbato jejunium, ne videretur Ecclesia Colluthianis, & Apollinarianis adstipulari *Sabbatizantibus*, quippe qui celebrarent pro fato functis jejunia, videndum est, an is mos, atque, ut tibi videtur, docte Marguni, hæc hæresis his hæreticis tribuatur. Sanè, si tribuitur, ab aliquo tribuitur, aliquo tributa teste probari poterit. Hunc igitur cedo, Marguni. Græcum, an barbarum, nihil moror: ut ut unus is sit, fidem plenam uni præstabimus, si quis unquam produci poterit. At is nullus est. Nam Isidorus penes Gratianum (10) hanc hæresim Colluthianis unam tribuit, quòd assererent à Deo mala non fieri contra illud penes (11) Isaiam: *Ego Deus Creans mala*. At Augustinus penes (12) Gratianum eundem, eos dixisse refert, Christum in Patre tanquam vas minus in majore. scilicet contineri; de quibus Vide Guillelmum (13) Ocham, & (14) Magrium. Idem (15) Augustinus author est Colluthum inficiatum, à Deo res omnes fuisse creatas, quod etiam affirmat (16) Philastrius, & (17) Epiphanius, penes quem ne verbum quidem de Sabbatismo Colluthianorum. Eadem dissimulatio Sabbatismi per Margunium damnati cùm Apollinaris impia dogmata recensentur. Lege (18) Gregorium Theologum, Vide (19) Hieronymum (20) Epiphanium (21) Sozomenum (22) Socratem, & ex his tum (23) Baronium, tum (24) Magrium, fateborque te non planè mendacem, si quid Sabbatismi inter Apollinaris errata repereris. Quin & (25) Harmenopulus noster Apollinarianorum sic hæresim totam edisserit, ac refellit: οἱ περὶ τὸν Ἀπολλινάριον τὸν Λαοδικέα, ἄνουν σάρκα, καὶ ἄψυχον προσειλῆφθαι τὸν κύριον λέγουσιν, ὡς ἀντὶ νοῦ, καὶ ψυχῆς ἀρκέσαντος αὐτῷ τῆς θεότητος, παρεξηγούμενοι τό, καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο, μὴ εἰδότες, ὅτι ἡ ἁγία γραφὴ σάρκα τὸν ἄνθρωπον ὀνομάζει, ὡς ἔχει καὶ τό: ὄψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ θεοῦ· οἱ αὐτοὶ καὶ ἐκ τοῦ, λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον, συνηγορίαν ἑαυτοῖς ἐπινοήσαντο, οὕτω λέγοντες· εἰ ναὸς ἡ σὰρξ τοῦ κυρίου λέγεται, ἄψυχος δὲ ὁ ναός, ἄψυχος ἄρα καὶ αὐτή. Οἱ αὐτοὶ καὶ τὴν σάρκα ταύτην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγουσι τὸν κύριον ἔχοντα, ὡς διὰ σωλῆνος, οὕτως ἐλθεῖν διὰ τῆς παρθένου· ἐκ τοῦ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανόν, εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβὰς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ ὢν ἐν τῷ οὐρανῷ, τοῦτο δῆθεν πιστούμενοι, μὴ εἰδότες, ὡς διὰ τὸ ἐν δύο φύσεσι μίαν ὑπόστασιν τὸν Χριστὸν ἔχειν, οὕτως εἴρηται τοῦτο. *Apollinaris Laodiceni Sectatores ajunt; Dominum adsumpsisse carnem sine mente, atque anima, quasi loco mentis, & animæ sufficiat ei Divinitas, falsò dictum hoc interpretantes, & verbum caro factum est: ignorantes in Scriptura sacra carnis appellatione homines venire, veluti in dicto: videbit omnis caro Salutare Dei. Iidem ex hoc quoque dicto: solvite templum hoc, patrocinium sibi quæsiverunt, ita dicentes: Si caro Dei templum esse dicitur, & templum res est inanima, sequitur ipsam quoque inanimam esse. Tradunt iidem Dominum, qui carnem hanc è Cœlo habeat, transisse per Virginem tanquam per canalem: ex illo dicto: nemo ascendit in Cœlum, nisi qui de Cœlo descendit filius Dei, qui est in Cœlo, fidem opinioni suæ adstruentes, cùm nesciant hoc ita dictum esse propterea, quòd in duabus naturis Christus unam hypostasin habeat.*

(1) *Apologia 2.*
(2) *ad an. 319. nu. 23.*
(3) *In fragm. Thesauri.*
(4) *De sectis. n. 4.*
(5) *Serm. de S. Ephrem.*
(6) *de Scrip. Eccl. in Apollinare.*
(7) *li. 6. c. 25.*
(8) *li. 2. c. 39.*
(9) *ad an. 329. nu. 22. & seq. & ann. 373. à n. 1. & seq.*
(10) *caps quidam autē hæretici 24. qu. 3.*
(11) *c. 42. n. 5.*
(12) *d. c. quidam autem.*
(13) *In Dial. li. 4. p. 1. c. 19.*
(14) *Hierol. dict. Colluthiani.*
(15) *ad quodvult d. de heres. c. 65.*
(16) *de here. c. 8.*
(17) *heresi 69.*
(18) *Ep. 1. ad Cledō. & ep. ad Nect.*
(19) *de Scriptor. Eccles. in Apollinari.*
(20) *Heresi 77.*
(21) *d. li. 2. c. 36.*
(23) *ad ann. 373. à pric. & seq.*
(24) *ubi supra in Voc. Apollinaristæ.*
(25) *de sectis n. 4.*

IV. Hunc

IV. Hunc Harmenopulus in modum, ex quo, & cæteris apertissimè constat Sabbatarium jejunium Apollinarianorum, Colluthianorumque esse merum, putumque commentum, atque adeo causam non potuisse sufficere Ecclesiæ nostræ vetandi jejunii, quando, ut ut inventi Thomistæ sint, qui ejus quod fuerat, nec sit, actionem aliquam esse docuerunt, nullus unquam adeo cerebrosus inventus est, qui ejus, quod neque est, neque unquam fuit, quin & nunquam erit, actionem aliquam unquam fuisse, vel esse posse censuerit, Addo, si dem, hos hæreticos morem jejunandi pro mortuis usurpasse, non inferri, quod optat Margunius: neque enim Ecclesia Nostra aut damnat jejunium Sabbato, si citra errorem illum, quem superiùs adnotavimus, celebretur; aut vetat Defunctorum Manibus jejunio ferre suppetias. Nam Ecclesiæ Nostræ hæc sensa sunt: *ἐδένα κωλύεσθαι τὰ τῆς μετανοίας, καὶ τὰ περὶ τὴν ταπείνωσιν τῆς σαρκὸς ἀναλαβεῖν ἐν παντὶ καιρῷ, καὶ χρόνῳ, καὶ ἡμέρᾳ, καὶ ἀσκεῖσθαι περὶ αὐτά: neminem vetari, quæ ad Pænitentiam pertinent, & conferunt ad carnis castigationem, suscipere omni tempore, occasione, aut die, atque circa ea exerceri*. Quæ retulit (1) Prodromus Senior, & post eum (2) Tarasius, atque (3) Nicephorus Sancti Pontifices, atque ex his Georgius (4) Metochites, & (5) Antonius Methonensis; quos ad id profert Thomas (6) Diplovatacius. Imo Ecclesia vestra hoc propalam docet, Photiani, sic decernente Pontifice vestro (7) Luca Chrysoberge cum integra Synodo: *ἀγαθὸν ἐστὶ τὸ νηστεύειν ἐν παντὶ καιρῷ: Bonum esse omni tempore jejunare*. Quòd si bonum est citra errorem omni tempore jejunare, profectò vel Sabbato. Porro si Sabbato citra errorem licet jejunare, jam etiam licebit vel Sabbato jejunare pro mortuis; sequiturque, si Colluthiani, atque Apollinariani jejunia celebravere pro mortuis Sabbato, ex hoc capite non potuisse damnari, laudari potius debuisse; atque adeo non ob hanc causam jejunium Sabbato penes nos vetitum, ne Nostra Ecclesia consentire videretur hæreticis hujusmodi, quos constat nec docuisse pro mortuis Sabbato jejunandum, &, si id docuissent, usurpassentque, hac in parte non potuisse damnari. Hinc æstimare licet Margunium. Quis fuerit Photianorum hic doctor, hinc discat Græcia, Quanta in homine ignorantia, quæ notissima ignorat, quanta protervia, quæ disputat de his, quæ non novit, quanta impietas, quæ damnat, quod ab Ecclesia probatur, quanta mendacitas, quæ vel aperta, celebrataque libris Doctorum omnium apertè corrumpit!

(1) de Interpr. ad Can. Apost. 51.
(2) Epist. ad Marcum solitar.
(3) Regul. 84.
(4) In explic. reg. 4. Nicaph. ad reg. 84.
(5) Orat. 2. de Pœn.
(6) In Synop. Jur. Græci. tit. de Sacr. c. de pœn.
(7) In Jur. G. R. Tom. 1. li. 3. sic. Synod. 1. in Decr. 9. Lucæ pag. 224.

V. Hujus postremæ nobile facinus est, quod statim adjecit; hanc Colluthianorum, Apollinarianorumque hæresim à Latinis fuisse renovatam, quasi Romani mores ab Asia, vel Africa originem traherent, aut Colluthi hæresis per legatum Pontificis Romani, Apollinaris impietas per Damasum ipsum non fuissent damnatæ. (1) Quid quod mos Sabbato celebrandi jejunia Romæ traditus ab Apostolis censebatur à plerisque, teste Augustino, (2) & Ambrosio, (3) quibus adde Eliberinum, (4) actum ante Nicænum Concilium. Unde fas erit colligere, non fuisse à Latinis renovatum hunc morem, quando hic mos penes Latinos ante consuetudinem Colluthianis, & Apollinarianis affictam obtinuit. Accedit Jejunium Sabbati non ad eam causam à Latinis haberi, ut mortuis prosit: id poterit privatim aliquis hanc ob causam adsumere, publicè non hanc ob causam celebratur. Neque enim Sabbato Latini peculiariùs, quàm cæteris diebus, pro mortuis preces instituunt, quemadmodum Nobis usuvenit, ut palam testatur Gennadius (5) Patriarcha, & Severus (6) Philadelphiensis Antistes, fateturque hoc in loco Margunius, ex ipsis Necrosimis. Causas celebrandi jejunii longe majores, decentioresque Latini habent (7), ut jejunio quàm longissimè absint à moribus Judæorum epulantium in Sabbato: ut meminerint Christi, qui integra illa die clausus sepulcro delituit; ut imitentur Christianæ Reipublicæ proceres, ipsamque Deiparam piarum mulierum choro stipatam, qui omnes continuato à Parasceve ad Sabbatum integrum luctu, atque in mœrore fuerunt: utque per ipsum jejunium lætitiæ die Domini celebrandæ se præparent. Denique ob eas omnes, certas, & rationi maximè consentaneas causas, ob quas nos ipsi Sabbato Majoris hebdomadis usurpemus ex lege jejunia. Etenim, ut optimè notat Innocentius I. (8), si causæ illæ, quæ laudandum faciunt jejunium die Parasceves Majoris hebdomadis, laudant, probantque jejunium, quod qualibet per annum Parasceve religiosissimè custodimus, profectò, causæ, quæ ritè demonstrant necessariò usurpandum jejunium Sabbato Majoris hebdomadis, unà constituunt, licere, si Ecclesia ipsa, aut mos Ecclesiæ id jubeat, Sabbatis per annum omnibus religiosè, piè, sanctèque jejunio operam dare. Neque enim Latini necessarium omnibus Christi asseclis docent jejunium Sabbati, quemadmodum mentitur Alexandrinus Patriarcha Meletius (9): Latinis, quibus id jussum est, atque Ecclesiæ decreto præceptum, jejunium illud necessarium affirmant. Id, quod non reprobavit Augustinus, ut iterum mentitur idem Meletius. (10) Etenim eo ipso in (11) loco, quem prædem suæ mendacitati producit Meletius, Augustinus magistrum Ambrosium secutus, cùm consuetudinem vetiti Sabbato jejunii, quippe ea tempestate receptam in Africa, magis probet, asseratque moribus Ecclesiæ, ac rationi consentaneam magis, tamen hortatur, ut unusquisque morem Provinciæ suæ custodiat,

(1) Vide Athan. in 2. Apolog. Nazianz. in ep. 1. ad Cledon.
(2) Ep 86. ad Casul.
(3) Apud Aug. Ep. 118.
(4) Canone 21.
(5) In demonst. 3. cap. Dec. Flor. sect. 6. init. & sect. ult.
(6) in 4. differ. pa. 51. lit. 38.
(7) Vid. Bellar. to. 4. contro. ult. de Bõ. Oper. in pa. li. 2. c. 18. ver. sed quidquid sit.
(8) in Ep. 1.
(9) In Ep. ad Chios. pag. 24. à lin. 1.
(10) ibid. à lin. 4.
(11) d. ep. ad Casulanum,

VI. Videor mihi funditus diruisse molem mendaciorum à Margunio contructam, reliquum est, ut & scopum ipsum molis extructæ disjiciam, Neque enim incassum Margunius noster ædificat, gratisve mentitur: id agit, ut mendacia impietati sternant viam, illabanturque animis, ut, quod ex illis trahitur, aliud animis adhæsurum adducant. Neque id clam, aut artificiosè, palam, & simpliciter Photianos errores elicit ex mendacio, aut mendacio prudens adglutinat. Id in his, quæ retulimus, constat. Nam non aliam ob causam, quæ hactenus mendacia rejecimus, coacervavit, nisi, ut inde colligeret, Statum illum tertium animorum post mortem purgationibus subjectarum, nullum esse, argueretque Latinos, quòd Purgatorium asserant ignem. Id, quod mox latè præstat non ut Photiani reliqui eludentes verbis anciptibus, & ob-

scuris

ſcuris difficultates à veritate propoſitas, ſed clarè abſurda omnia deglutiens; euſque impius, ut, ne Latinis conſentiat, imo ne Græciam ipſam ſequatur, ineptias Origenis amet, malitque non eſſe Manes, æternùm qui crucientur, & crucient, quàm eſſe Purgatorium locum, in quo cœpta inter vivos Pœnitentia numeris omnibus abſolvatur. Non ego hìc verba Margunii proponam. Prolixa ſunt, inepta ſunt, lutulenta ſunt. Reſpuit calamus, ut ut jamdudum elegantiæ valedixerit, ac barbaris locutionibus inſueverit, dio non barbara tantùm, ſed planè fœda verba Margunii ſcribendo proponere, & alioqui ſupereſt, ſi ſenſa reddamus, quorum primum hoc eſt. Horrendum (1) eſſe Chriſtianis auribus Purgatorii nomen, quòd à Lutheranis, Calvinianiſque recipiatur: deteſtabile eſſe, quòd illud Lutherus, & Calvinus docuerint, primique Latinis addiderint Lexicis: *Diabolicum* eſſe (nam hac voce, licèt Græcis non admodum uſitata, Margunius utitur) quòd Chriſti Crucem evacuet, quòd contumeliam non ferendam irroget Deo miſericordiæ, quòd Fidem noſtram labefaciat, & evertat. Addit primo ſecundum: Preces, & quæ ſuffragiorum nomine continentur, meras eſſe vivorum, atque hæredum conſolationes, non adjumenta mortuorum, juxta Magni Auguſtini ſententiam: etenim unioſcujuſque ſpem ab operibus propriis, & fide Chriſti pendere. Deliramenta eſſe, & inanes fabulas cætera: ea tamen ab Eccleſia laudari, quòd vivis proſint, quòdque miniſtris Eccleſiæ alimenta ſuppeditent, quo ſecuriùs Deo, quietiùſque ſacrificent. Sequitur tertium: Si tamen, ait, quæ hìc agimus pro mortuis, mortuis prodeſſe dicendum eſt, idque Doctores aſſeverent, non erit diſputandum in re, quę ignoranti plebeculę ſcandalum creet; potiùs & hoc petentibus permittendum, dum tamen omnibus fato functis preces, & hoſtiæ, cæteraque ſuffragia proſint: piis quidem, ut majori luce in ſinu Abrahæ utantur, improbis, ut pœnæ minuantur, paulatimque decreſcant, donec tandem deficiant: quare poſtulandam à Deo vel Judæ Salutem, imo non admodum peregrinatos à vero, qui vel pro Cacodæmone Numini ſupplicarunt. Deum enim omnia poſſe, quæ bona ſunt; bonam autem eſſe ſalutem omnium, proptereaque immeritò à quibuſdam damnari Origenem, qui putaverit poſt generale judicium Inferis ad Superos tranſmigrandum eſſe; id quod eveniſſe ante generale Judicium quibuſdam Dei ſententia poſt obitum reprobatis, ex hiſtoria certum eſſe, teſteſque rei locupletiſſimos produci poſſe Trajanum, Falconillam, Theophilum, alioſque. Quartum, & ultimum contumelias continet in Latinos. Hos docet omnia circa Purgatorium ignem commentos, ut Indulgentiarum ludibriis infelicem popellum circumagerent, ut ad Jubilæum quaſi ad ſolemnes nundinas Europam traherent Romam. Primum hujus authorem Boniſacium quendam fuiſſe, qui Aglaes puellæ ſtuprator honoribus Martyri debitis colitur à Latinis. Eum neque fuiſſe Martyrem, & fuiſſe peſſimum ſuæ ætatis hominem, damnatum trium Conciliorum ſententia, Lateranenſis III. Lugdunenſis, & Claramontani, detruſum mox in carcerem juſſu Regis Gallorum, ibique enectum fame, cùm in furorem actus ſuam ipſe dexteram devoraſſet, illam nimirum, qua primus omnium ſacrilegum Jubilæi Diploma ſubſignaverat.

(1) *not.* 17. & *ſeqq. ad Can.* 52. *Ancyr. & alibi.*

VII. Hactenus Margunius eruditè, & piè, & Orthodoxè: nam cur has ei laudes non aſſeramus ex his, quæ proximè dicta ſunt? Atque ut hoc ſtatim appareat, non ne veriſſima ſunt, quæ in poſtremis ediſſerit de Bonifacio? O mentem Socratis! ò cor Zenodoti! Nempe idem eſt, habeturque promulgator primus Jubilæi Bonifacius VIII. & Boniſacius ille Aglaes amator primùm, mox fortiſſimus Martyr. Eſto, ut narrat Margunius, ſi tempora non Latinis authoribus, ſed Græcis, imo palam utriſque non repugnant. At, hercules, teſte (1) Severo Margunii & amico, & Synchrono, & ſocio perfidiæ, authore (2) Baronio, cęteriſque Annalium Sacrorum (3) Sriptoribus Promulgator Jubilæi Bonifacius ad XIV. Sęculum ſpectat, Boniſacius Aglaes Amaſius ad IV. ſęculum pertinet, ut (4) acta ejus Tarſi, ex quibus loquitur Margunius, apertè teſtantur, videnduſque ad id locupletiſſimus author (5) Baronius, & ex Noſtris (6) Planudes. O doctum anachroniſmum! imo doctiſſimum athroniſmum! Perge porro, Marguni, jam deinceps non te impium deteſtabimur, tuæ miſerebimur potius ἀκρισίας, quæ vaſtam intercapedinem annorum faceiſſimè contrahit, ut laicum hominem, & famulum Aglaes matronæ, & Tarſi mortuum in Aſia anno Chriſti CCCV. Romanum Pontificem faciat, eundemque cum Bonifacio ex Principe Cajetanorum familia, Romæ defuncto, anno reparatæ Salutis MCCCIII. Hunc porro peſſimum ætatis ſuæ hominem autumat; Ferocem hominem, imperioſum, pertinacem, atque auſum Eccleſiam tueri caſtrorum more, non (7) moror, peſſimum unde eum Margunius cenſeat, quoque authore probet, non video: nam quod tribus damnatum Conciliis dicit, fœda, & infamis calumnia eſt. Quin imo Philippo Pulcro agente, ubi ejus cauſa poſt obitum in Viennenſi Concilio cognita eſt, palam Orthodoxus Pontifex fuiſſe viſus eſt, idque ſententia Concilii comprobatur, ut in (8) Actis ejus Concilii Photiani cognoſcent, narratque S. Antoninus Florentinæ Urbis antiſtes. Quid quod, licet ab hoſtibus Gallis Duce Sciarra Columnio captus Anagniæ, mox tamen in libertatem aſſertus liberrimus obiit Romæ, ut ex relictis à Baronio ſchedis narrat (10) Rainaldus, cui ſi non credimus, (neque admodum credendum eſt Encomiaſtæ Boniſacii, quem omnes vituperant) eſto verum, obiiſſe in carçere Boniſacium, falſiſſimum eſt fame enectum periiſſe poſt devoratam rabidis dentibus dexteram. Hanc fabulam, quæ, quia fabula, placuit Margunio, abundè ridiculam facit narratio Jo. Pauli (11) Mucantii oculati teſtis, cujus verba planè barbara à (12) Torrigio relata, & (13) Magrio hìc lubet adnectere, ut ex illis, quàm vera Margunius, quàm probata narret, Græcia cognoſcat. *Die*, inquit, 11. *Octobris* 1605. (quo anno vivebat Margunius) *Dum demolirentur Altaria antiqua Baſilicæ S. Petri, poſt Altare S. Bonifacii IV. in loco eminenti, & ſub Imagine B. Virginis Opere muſivo depictæ, in pilo marmoreo inventum eſt corpus Bonifacii VIII.*

qui

(1) *in* 4. *differ. pa.* 48. *lin.* 31.
(2) *In ſched. anm.* 1300.
(3) *Vide Rainald. ad eum ann.*
(4) *ea refert. Planud. in ad. Phot. in Anonymis.*
(5) *ad ann.* 305.
(6) *in d. Actis por tot.*
(7) *Vide Plat. in Boniſ. VIII.*
(8) *Refert Rainald. anno.* 1312. *n.* 9.
(9) 3. *p. tit.* 22. *c.* 3 *in prin.*
(10) *ad an.* 1303. *n.* 42.
(11) *apud Torrigi infra.*
(12) *De Cryptis Vaticanis pag.* 372.
(13) *in d. Rocchetum.*

qui obiit anno Domini 1303. Erat autem ejus corpus ferè integrum, & in alta capsa lignea reconditum, quæ cum corpore portata fuit in Sacristiam Canonicorum, & ibi ferè per duos menses conservata. Corpus dicti Bonifacii fuit à multis visum. Ego etiam ad illud curiositatis causa videndum semel, atque iterum accessi, & vidi dictum corpus integrum conservatum in dicta capsa lignea, in qua fuerat sepultum per 302. Annos: facies ejus tantùm aliquantulum consumpta erat, ita ut nec narices, nec labia, sed tantùm mentum appareret, & dentes. Habebat in capite mitram albam admodum parvam, ut conjecturare potui, ex tela bombacina. Corpus indutum erat omnibus pontificalibus indumentis, idest, caligis, sandaliis ex tela aurea, in summitate acutis, sine cruce, rochetto longo albo, stola, cingulo, dalmaticâ, tunicellâ, planctâ amplâ sericeâ coloris nigri, phanone, & pallio, quod consumptum erat, sed plumbum apparebat, & pendebat ferè usque ad pedes, spinulæ tres gemmatæ, manus ejus chirothecis albis acu factis, & margaritis ornatæ erant; & annulum pretiosum in digito gestabat, atque sapphirum valoris (ut aliqui dixerunt) 30. scutorum. Illustrissimus Dux Sermonetæ, & frater ejus Bonifacius Episcopus Cassanensis, & Antonius Archiepiscopus Capuanus de ejus domo, & familia, ut melius corpus conservaretur (quod in novam Basilicam S. Petri transferendum erat) capsam plumbeam de novo fecerunt, & in ea Corpus in eadem capsa lignea, in qua sepultum à principio fuerat, includi, & super coopertorium capsæ plumbeæ Crucem, & sequentem inscriptionem imprimi fecerunt. IHS. Corpus Bonifacii VIII. Cajetani Pontificis Max. ex veteri in novam Basilicam translatum, hìc repertum jacet: de quo illud mirabile accidit, quòd eo die, quo obiit, V. scilicet Idus Octobris jam ab inde 302. elapsis annis integrum, atque incorruptum repertum fuit. anno Domini M. DC. V.

VIII. Hoc testimonio, quanti sit postrema assertio Margunii, æstimet Lector, atque inde arguat, qoid sit censendum de reliquis. Certè veritatis ejusdem est, quod primò constituit, recipi nomen Purgatorii à Lutheranis, atque Calvinianis. Id qoipote? cùm de Purgatorio Lutherus dubitaverit primùm, (1) deinde docuerit, (2) melius esse, Purgatorium omnino negare: demum affirmatè censuerit, Purgatorium imposturam esse, his verbis: *cum negatis Purgatorium, damnatis missas, vigilias, cœnobia, monasteria, & quidquid per hanc imposturam erectum est, per omnia etiam probo.* Magistro adstipulati sunt tum rigidiores discipuli Centuriatores (4) Magdeburgenses, tum molles, ut Melanchthon, (5) & Brentius, (6) Zuvingliani (7) etiam, & Ochious (8) Italus, quos excepere Calviniani, fassi eum Magistro, (9) Purgatorium esse exitiale Satanæ commentũ; quod etiam affirmat (10) Pseodomartyr, exeipiuntque & Trinitarii (11) Anabaptistæ, ne ulla ex Arctois pestibus sit, quæ palam imperitiæ, mendaciive Margunium non arguat. Nam cùm manifestissimum sit, tum Lutherum, tum Calvinum ab agnoscendo Purgatorio igne remotissimos esse, quis non rideat, imo quis non detestetur Marguoium, propterea horrendum auribus Christianis Purgatorium dicentem, quod à Lutheranis, Calvinianisque recipiatur? Ejusdem Eruditionis est, Purgatorium esse detestabile, quòd illud docuerint Calvinus, atque Lutherus primi, primique latiois addiderint Lexicis. Etenim neque primos hos reprobasse Purgatorium, & ounquam post editam hæresim probasse, palam est ex iis, quæ doctè producit, & accuratè (12) Bellarminus: oec scio, qui venerit in meotem Margunio, Hæresiarcham utrumq; lexicographum facere, cùm oeuter Grammaticus fuerit? Extat sanè Lexicon Juris eruditissimum Joanne Calvino authore editum, sed is longè ab Hæresiarcha diversus est, & in ipsa fronte Operis ab illo distinguitur addito adgnomine Kall. In ipso verò hujusce Calvini Lexico, cùm cæteræ voces sapieotissimè proponantur, explicenturque, de Purgatorii dictione grande silentium, ut vel ex hoc palam sit, quanti habenda sit fides Margunii vel in compertissimis rebus mentientis. Lapsum hominem dices ex ignorantia, non mentitum: At ego dico, eum in multis ex ignorantia labi, hìc mentitum ex aperta nequitia. Id quod ex iis, quæ sequuntur, ostendo. Nam Purgarorium diabolicum commentum esse autumat propterea, quòd sit ὀλέθριον τοῦ σατανᾶ ψεῦδος, ὅτι τὸν σταυρὸν τοῦ Χριστοῦ κενοῖ, ὅτι ἐπειδὴ ἀφόρητον τῷ ἐλέει τοῦ Θεοῦ εἰσφέρει, ὅτι τὴν πίστιν ἡμῶν λυμαίνει), καὶ ἀναιρεῖ. *exitiale Satanæ commentum, quòd Crucem Christi evacuet, quòd contumeliam non ferendam Dei Misericordiæ irroget, quòd fidem nostram labefaciat, & evertat:* quæ verba ipsa ipsa sunt Calvini, (13) quem proinde legisse videtur Margunius, atque adeo scisse, ab illo Purgatorium pernegatum. Et alioqui Lutheranorum, Calvioianorumque amicus Margunius fuit, ad quos ad finem Metrophanem Critopulum senex juniorem delegavit, sive hausturum pestem, quam mox in Græciam tsansferret, sive corrasurum pecuniam eruditionis oostratis pompą penes rerum Nostrarum imperitissimas Gentes. Noverat ergo non Latiois, sed Photianis Lutheraoos, Calvinianosque io iis, quæ pertinent ad Purgatorium, adstipulari. Diees, cur ergo mentitur? Nempe sciebat Græcis, & Photianis ipsis hæreticorum hujusmodi oomeo horrendum. Quamobrem ejus satagebat, ut ab utrisque Latini Lutherani, Calvioianique censerentur, futuri tantò detestabiles magis Græciæ, quantò similiores apparuissent hæreticis, quos Græcia maximè detestatur. Et sanè non excidit à scopo Margonius, quando his ejus mendaeiis factum est, ut vulgus imperitum in Græcia, oon alio nomine, quàm Lutheranorum, Calvinianorumque Latinos appellet, tam certa Veritatis injuria, ut mihi puero Mater, atque Materteræ non alio nomine, quàm Lutheranorum, Latinorum nomenclaturam ingererent. Adeò perniciosè mentitur Margunius, cui proinde non incassum respondimus, cujusque propterea mendacia passim evincimus, ut Græcia sciat, non esse Latinam Ecclesiam Lutheranam, damnatam à Latina Ecclesia Lutheranam Sectam, tantumque distare à Calvioiana Anarchia Latinam Ecclesiam, quantum à Photiana demeotia Græca distat, ooltraque Sapientia.

(1) *Vide Articul. ejus à Leone X. damnatos.*
(2) *Vide eosdem.*
(3) *lib. ad Ualdenses.*
(4) *Cent. 1. l. 2. c. 4. col. 460. & cent. 4. c. 4. col. 304.*
(5) *In locis. c. de satisfactione.*
(6) *in Confes. Uvirtember. c. de Purg.*
(7) *Apud Cochlæũ. de actis Luth. an. 1526.*
(8) *In Dial. de Purgat.*
(9) *lib. 3. instit. c. 5. §. 6.*
(10) *In c. 3. 1. ad Corinth.*
(11) *li. 2. c. 1. edit. an. 1567.*
(12) *Tom. 2. Contr. 3. de Purgat. lib. 1. c. 2. vers. differit autem.*
(13) *d. Li. Inst. 5. §. 6.*

SECTIO V.

Preces pro mortuis iisdem utilissimas esse.

SUMMARIUM.

I. *Locus Machabaeorum Conclusionis auspex.*
II. *Ejusdem loci interpretatio à Photianis petita.*
III. *Verba Pauli Apostoli à Photianis explicata.*
IV. *Ex illis roboratur Conclusio.*
V. *Eadem confirmatur antiquiorum Patrum Sententia.*
VI. *Enumerantur cæteri Patres eandem Veritatem tutati.*
VII. *Photianorum ad id authoritas vetustiorum.*
VIII. *Recentiorum idem Suffragium.*
IX. *Ecclesiæ nostræ consensus.*
X. *Ritus Ecclesiæ nostræ considerantur.*
XI. *Officium mortuale idipsum constituens: respondeturque calumniis hostium nostrorum.*
XII. *Margunii fides tribuentis Latinis Sententias hæreticorum.*
XIII. *Latinæ Ecclesiæ cum Græca consensus.*

I. Esto tamen, uti docet Margunius, Purgatorium à Lutheranis, Calvinianisque constituatur, an propterea horrendum auribus Christianorum, ac penitus detestabile? Hi nempe hæretici Triadem adorant, Christo faciunt, Baptismum recipiunt, Fidem custodiendam affirmant, divinęque Gratię multa tribuunt, quę nos ipsi religiosè fatemur, an dicas, quòd hæc Lutherani, Calvinianique recipiant, respuenda Nobis, horrenda auribus Orthodoxis, aut planè detestabilia? Quis unquam falsum aliquid dixit, quòd à mendace dicatur? Dubium erit, quod à non digno fide homine dicitur, non falsum. Falsitas è rebus ipsis petenda est, neque damnandum Purgatorium, quòd ab hæreticis affirmetur, sed videndum, an, quod ab hæreticis affirmatur, veritati repugnet. Id igitur agamus, Photiaoi, si libet, atque, ut Margunii vestri dementia pateat, adstruamus opposita constitutis per ipsum. Primò dicimus: Jure divino, Majorum Nostrorum effatis, moribus Ecclesiæ Nostræ manifestè probari, preces, sacrificia, stipes, & quæcunque nomine funebrium largitionum, operumve continentur, reverà suppetias esse animorum post obitum, si sine noxa lethali è vivis excesserint. Hæc assertio posteriorem Margunii conclusionem, ut impiam, damnat. Nam, si reverà preces, & cætera, quæ assertione nostra complexi sumus, utilia sunt fato piè functis, non sunt meræ vivorum consolationes, sed vera mortuorum adjumenta, funereæque, ac sacræ suppetiæ. Probatur hæc nostra conclusio primò ex Jure divino, in quo scio multa proferri tum à Græcis, tum à Latinis obscura adeò, & dubia, ut planè rei perspicuò probandæ nihil omnino conferre queant. Collegit ea ex Latinorum effatis in Florentino (1) Concilio Bessarioo, (2) quæ mox Gennadius (3) partim produxit, partim omisit, ac tandem latè & hęreticis opposuit, & ab hæreticorum iniquis interptetationibus vindicavit doctissimus Bellarminus, (4) penes quem curiosior Græcus videat, quid Veritati possit Sapiens ingenium parare præsidii. Nobis duo dumtaxat supererunt: Primum est ex Machabæis, quorum effatum efficacissimum esse, constat ex tot Photianorum laboribus, queis nisi sunt desumptam inde difficultatem ineptissimè declinare. Manifestum est laudari ibi tum preces, tum stipes in auxilium, opemque functorum vita hominum collatas. Nam, ubi sacra (5) Historia narravit, Judam Machabæum Hierosolymam misisse drachmarum argenti duodena millia sacrificiis pro mortuis impendenda, subdit extemplo facti commendationem his verbis: εἶτ' ἐμβλέπων τοῖς μεθ' εὐσεβείας κοιμωμένοις κάλλιστον ἀποκείμενον χαριστήριον, ὁσία, καὶ εὐσεβὴς ἡ ἐπίνοια, ὅθεν περὶ τῶν τεθνηκότων τὸν ἐξιλασμὸν ἐποιήσατο τῆς ἁμαρτίας ἀπολυθῆναι. *Deinde considerans iis, qui cum pietate obdormierant, optimam repositam gratiam, quæ sanè sancta, & pia consideratio fuit, ideo pro mortuis expiationem fecit, ut à peccatis solverentur.* Ita ex Græco damus, quamvis Latina vulgata non admodum, quod ad phrasim attinet, Græco consentiat.

II. Jam, si pia, & sancta consideratio est pro mortuis deprecari mitissimum Numen, si vel post obitum peccata possuot absolvi, & meritæ delictis pœnæ donari, quis audeat asserere ioutilia mortuis esse, quæ fiunt pro mortuis? esse vivorum coosolatiooes meras, non adjumenta, atque suppetias mortuorum? Certè, si nihil prosunt, quæ facimus pro parentibus, amicisque, qui vixere, ut quid asseritur pium esse, sanctumque, quod facimus? An & inutile pium est? an & nil profuturum est sanctum? Sic porro, si nihil conferunt mortuis stipes collatę pro mortuis, quò, ut affirmentur optimè, sanctèque collatę ad sacrificia pecuniæ, ut animæ defunctorum à peccato scilicet solverentur? Hinc Coressius (1.) vester, Photiani, hæc verba ipsa considerans, sensumque verborum ad hoc ipsum, quod confirmamus, rimatus, tandem sic conficit. Φανερὰ τὰ ῥήματα τῆς γραφῆς, φανερὰ νὴ Δία, καὶ πᾶσαν ἀσέβειαν καταπολεμοῦντα· τίς γὰρ τὰ ἐν ἐπωνυμίᾳ τοῦ ἁγιωτάτου Κυρίλλου τοῦ νεωστὶ ἀρχιερατεύσαντος προτεθέντα ἀσεβῆ, καὶ αἱρετικὰ δόγματα, καὶ παραιτοῦντα προσευχὰς ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, καὶ τὰ ὑπὲρ αὐτῶν εἰς ἱλασμὸν ἔργα ἀγαθὰ δρώμενα, μάταια, καὶ ἀνωφελῆ λέξει, ἀκούων τῆς γραφῆς λεγούσης, ὁσία, καὶ εὐσεβὴς ἡ ἐπίνοια, ἤγουν ἡ ἐξιλασμῷ τεθνηκότων προσάπτουσα τοὺς πιστούς, ἵνα ταῖς τοιαύταις ἱεραῖς πραγματείαις τῆς ἁμαρτίας ἀπολυθῶσι, καὶ μετὰ θάνατον; *Manifesta sunt Scripturæ verba, manifesta Adepol, & omnem impietatem debellantia. Nam, quis, quæ sub nomine Sanctissimi Cyrilli, nuper qui Pontifex fuit, proposita dogmata impia, & hæretica, vetantia verò preces pro mortuis fundere, & pro ipsis ad expiationem bona opera patrata, vana, & inutilia dicat, audiens Scripturam dicentem: Sancta, & pia cogitatio est, idest, quæ ad expiationem defunctorum fideles deducit, ut hujusmodi sacris negotiis à peccato solvantur etiam post obitum?* Nec unus tantùm Coressius hæc vobis ingerit, Photiani, Palamas (2) vester aote Coressium eadem ex loco illo Machabæorum deducenda demonstrat. Εἰσὶν, ait, οἱ ἀρνούμενοι τὰς προσευχὰς τὰς ὑπὲρ τῶν κεκοιμημένων, ὠφέλειάν τινα εἶναι πρὸς τὸ λυτρῶσαι τὰς τῶν ἐν πίστει τεθνηκότων ψυχὰς τῶν ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ τοῦτο ἀνταιρόμενον τῇ γραφῇ διαμαρτυρούσῃ ἐν τοῖς περὶ Μακκαβαίων, ὅσιον καὶ εὐσεβὲς τὸ προσεύχεσθαι, καὶ ἀγαθοεργεῖν ὑπὲρ τῶν τεθνηκότων πιστῶν.

(1) *Ante session. 1.*
(2) *Epist. Encyclica 2. p. 4.*
(3) *d. demonst. 4. cap. Decr. Flor. per tot.*
(4) *d. lib. ac. 3. & seqq.*
(5) *2. Machabæ. c. 12. n. 45.*
(1) *In Epist. 1. ad Corydaleum.*
(2) *In Ep. Pauli ad Thessal.*

πιςῶν. τὰ δὲ λόγια τῆς γραφῆς, λόγια Θεοῦ. Θεοῦ ἄρα ἐντολῇ ταῦτα πράττομεν, ὥστε ἀσεβές ἐστι τὸ ἀντιλέγειν, καὶ ἀντιθεῖν. *Sunt, qui negant, precibus, quas pro iis, qui dormierunt, fundimus, ullam vim esse, qua liberent animos in fide defunctorum à peccatis. Sed hoc repugnat Scripturæ testanti in Libris Machabaeorum, Sanctum, & pium esse, precari pro mortuis fidelibus, & bene agere. Verba autem Scripturæ verba Dei sunt. Ergo Dei præcepto hæc agimus, ut impium sit mutire contra, & planè Sacrilegum.* Similia docent, atque in hanc Sententiam explicant locum illum Machabæorum Alexius (3), Nicetas (4) Heracleensis, Nilus (5) Cabasilas, Joannes (6) Phurnes, Damascenus (7) Thessalonicensis, viri omnes ex rigido Photianismo, penes quos, ut penes Nostrates omnes, libri priores Machabæorum cùm inter hagiographa recenseantur, quemadmodum tum Nostri, tum Photiani constituunt videndi penes Canonarcham, (8) jure ad testimonium Veritati præstandum facit locus propositus, unicè sufficturus ex Veteri Testamento refellendæ penitùs Marguniaæ perfidiæ.

III. Accedit authoritati priscæ legis & Nova, obscurè sanè, si cum aliis agendum esset, hoc dogma constituens, quando agimus cum Photianis, clarissimè. Paulus (1) Apostolus sic in eos, qui futuram mortuorum Anastasin inficiabantur, argumentatur. τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται; τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si mortui non resurgunt? ut quid baptizantur pro illis?* Quæ verba sic explicat Photius. (2) δεῖ δὲ καὶ τὸ τοῦ Παύλου ἰσχυρότατον ἐπιχείρημα τὸ τῶν νεκρῶν ἀνάστασιν ἀναφέρον, καὶ κατὰ πρόσωπον συμπλέκον τῷ ἔθει, καὶ τῇ φυσικῇ φιλανθρωπίᾳ τὴν ἀναμφισβήτητον ἀλήθειαν. Περαίνεται δὲ τοῦτο μὲν οὕτως· εἴπερ οἱ τεθνηκότες οὐκ ἀνίστανται, διὰ τί βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν οἱ βαπτίζοντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῶν τεθνηκότων; δεῖ δὲ ἡ γνώμη τοῦ συλλογισμοῦ· πρὸς τί τὸ θλίβεσθαι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, καὶ μόχθον ὑπομένειν, καὶ νηστεύειν, καὶ χαρίζεσθαι τοῖς πτωχοῖς, καὶ λειτουργεῖν, καὶ προσεύχεσθαι γονυκλισίαις, καὶ χαμαιευνίαις χρωμένους; τοῦτο γὰρ τὸ βαπτίζεσθαι, εἰ μετὰ τοῦ σώματος θνηταὶ αἱ ψυχαὶ τῶν ἀνθρώπων; ἔθος δὲ πᾶσι καὶ τοῖς βαρβάροις, τῶν τοιούτων πλεῖστα λελυπηκέναι, καὶ μοχθηρῶς ὑπομένειν ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων· λοιπὸς καὶ πάντας πᾶσιν εὔπειθῶς ὁμολογεῖν ἀθάνατον τὴν ψυχὴν, καὶ μέλλουσαν τὴν ἀνάστασιν. *Est autem & Pauli argumentum validissimum mortuorum Anastasin comprobans, & ad hominem confirmans more, ac naturali benignitate certissimam veritatem. Conficitur verò argumentatio hunc in modum. Si mortui non resurgunt, quam ob rem baptizantur pro illis, qui seipsos baptizant pro mortuis? Porro sententia Syllogismi hæc est. Quorsum pro mortuis pati, laboresque sustinere, jejunium usurpare, largiri pauperibus, Deoque ministrare, preces etiam fundere genubus flexis, atque Chameunnis: nam hoc est Baptizari; si cum corpore mortales & anima hominum sunt? Mos autem omnibus, ipsisque barbaris est, plurima horum adsumere, & ferre laboriosè pro mortuis: igitur & omnes facilè suadebis fateri animam immortalem, futuramque corporum ipsorum Anastasin.* In eundem sensum ea Pauli verba proposuit Michael (3) Anchiali post Cerularium, (3) qui Armenos se se reipsa baptizantes pro mortuis, renovantesque Montanistarum, ac Marcionistarum ineptias, de quibus vide Philastrium, Chrysostomum, Epiphanium, & Theophilactum, Solemni decreto damnans, sic palam pronuciat. Ἐπιφέρουσι δὲ πρὸς βοήθειαν τῆς αὐτῶν ἀσεβείας τὰ ἱερὰ τοῦ θεσπεσίου Παύλου λόγια, ὁ παραινοῦντος βαπτίζεσθαι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, οὐ συνιέντες τῶν θείων ῥημάτων τὴν γνώμην, ὅτι κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, ὁ Παῦλος βαπτίζεσθαι λέγει τὸ θλίβεσθαι, τὸ ἀγαθοποιεῖν, τὸ λαμβάνειν μόχθον ἑκούσιον ὑπὲρ τῶν πιστῶν τεθνεώτων, καθὼς ἡμῖν ἑρμηνεύουσιν οἱ θεολόγοι πατέρες. *Inducunt autem in auxilium impietatis suæ sacra Deiloqui Pauli verba non prohibentis baptizari pro mortuis. Non intelligentes divinorum verborum sententiam, quòdque eo loci Paulus Baptizari dicit, pati aliquid, bonum aliquod agere, laboremque sponte suscipere pro defunctis fidelibus, quemadmodum nobis explicant Theologi Patres.* Adstipulatur & (5) Palamas doctè enucleans verba illa Pauli, ὅσοι εἰς χριστὸν ἐβαπτίσθητε, *quotquot in Christo baptizati estis*. Ait enim: ἐστὶν ἄλλο βάπτισμα ζώντων, ἄλλο νεκρῶν. νεκρῶν φημὶ, ᾧ βαπτίζονται ζῶντες ὑπὲρ τῶν πιστῶν ἀποθανόντων, περὶ οὗ ὁ Παῦλος: εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται, τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ τῶν νεκρῶν; τουτέστι τιμωροῦσιν ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῶν ζώντων, ἵνα οἱ μόχθοι, καὶ τιμωρίαι ὦσιν ὠφέλιμοι τοῖς νεκροῖς· τοῦτο γὰρ τὸ βαπτίζεσθαι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν. *Est aliud Baptisma vivorum, aliud mortuorum, mortuorum, inquam, in quo lustrantur vivi pro mortuis fidelibus: de quo Paulus: si mortui non resurgunt, ut quid baptizantur pro mortuis? hoc est, puniunt se ipsos pro mortuis, ut vivorum labores, ac pœnæ sint utiles mortuis: nam hoc est baptizari pro mortuis.* In eandem sententiam ea verba commemorant, quotquot ex Photianis ante, & post Palamam scripsere, (6) Joannes Jonopuli, Joannes (7) Zonaras, (8) Philotheus Patriarcha, (9) Marcus Ephesius, cujus verba supersint, ut omnes sciant, tametsi ab aliis aliter locus Pauli queat explanari, explaneturque (in quo vide diu, multumque laborantem Bellarminum) Photianis non aliud esse Baptisma pro mortuis, quàm ipsa, quæ dicimus, mortuorum suffragia. Nam Theodorum Atheniensem Episcopum, qui ab illo primus classicum in Florentinam Synodum CP. cecinit, laudans, καθ' ἑκάστην, ait, ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, κατὰ τὸ τοῦ Παύλου, ἱερῶς ἐβαπτίζετο, τουτέστιν, ἐθλίβετο, προσευχόμενος, τιμωρούμενος, ἑαυτὸν νηστείαις τε συνεχέσι, καὶ δάκρυσιν ἑκουσίοις. *Singulis diebus pro mortuis, juxta Paulum, seipsum piè lustrabat, hoc est, multabat se ipsum precibus insistens, & puniens se se jejuniis crebris, & lacrymis non invitis.* Nec mirum in Græcia penes Photianos ipsos verba Pauli ad hanc communi interpretatione redacta fuisse sententiam, quando congruunt interpretationi Magni penes nos semper (10) Ephræmi, (11) Nazianzenique Theologi; quorum uterque præter Baptismata, quæ in flumine, flamine, ac sanguine sita esse dicuntur, addunt & quartum, quod lacrymarum appellant, & Pœnitentiæ.

IV. Porro in hanc sententiam redactum Pauli pro Mortuorum Anastasi argumentum conclusioni nostræ probationem facit omnium certissimam. Nam, si, quidquid pro mortuis sponte sive laboris, sive dispendii mortales adsumimus, frustra esset, conferereturque prorsus inutile iis, pro

quibus

(1) In Exegetic. vocis Diptycha ad Orat. Damasc. pro mortuis.
(4) Resp. 4. de Diptychis.
(5) Orat. 2 pro mortuis.
(6) In Quæstion. Liturgicis ad Diptycha.
(7) Orat. 14. de misericord. Dei, & virtute oper. bonorum.
(8) De vi Canon. ad Cā. Apost. 3.
(1) 1. ad Corinth. c. 15. n. 29.
(2) In qu. additis Amphilochiis qu. 32.
(3) Synodico côtra Armenos Canonarch. in for. Synodic. côtra hæreses. n. 8.
(4) In Sti. Syn. contra Arm. apud eūdem ibid. num. 10.
(5) In Ep. ad Thess.
(6) Resp. 12 ad Cathol. Iberian. 7.
(7) In enarrat. hæres. in hær. Armenor.
(8) Orat. 4. contr. Gregor.
(9) Orat. 2. contra Latinos.
(10) In suo testamento.
(11) Orat. de Epiphania.

quibus illud adsumimus, argumentum Pauli adeò infirmum, atque prorsus invalidum esset, ut productum ad probationem Anastasis potius Anastasin impugnaret. Etenim hæc sensa sunt Pauli: si mortui non resurgunt, frustra baptizantur pro illis, hoc est frustra pro ipsis se torquent, se ipsos puniunt, totque Opera dispendio, atque dolori, certè incommodo futura sibi ipsis indicunt. Huic positioni mox adjice Margunianum effatum: at frustra baptizantur pro mortuis, hoc est, quæcunque agunt pro mortuis, meræ sunt consolationes vivorum, non adjumenta mortuorum: Quid aliud inferes, nisi hanc consecutionem prorsus oppositam quæsitis à Paulo? Ergo mortui non resurgunt. Ut ergo Pauli Sapientissimum argumentum id, quod rectà petit, obtineat, opposita constitutæ per delirum Margunium adsumptio propositioni adjicienda erit, dicendumque ex mente Pauli afflati Numine, dum hæc scriberet, præsentissimo: Si mortui non resurgunt, frustra baptizantur pro mortuis: at non frustra baptizantur pro mortuis: igitur mortui resurgunt. Quæ quid aliud conficiunt, amabo vos, Photiani, quid ex iis, quæ recipitis, quæ probatis, quæ palam fatemini, conficiunt, nisi quæcunque pro mortuis agimus, ea veras esse, atque utiles fidelium vita functorum suppetias?

V. Ostendi sacrarum suffragio Paginarum funereas preces, mortualia, quæ celebramus sacrificia, suffragia, quæ dicimus, lata pro mortuis revera mortuis prodesse: idipsum Majorum Nostrorum effatis confirmandum est. Recensuit ea prolixè (1) Bessarion, unde (2) Bellarminus pauca selegit, nosque dabimus necessaria duntaxat. Primum occurrit ex (3) Clemente Romano, cujus Constitutiones eruditis, vestræque, Photiani, Synodo (4) Penthestæ apocryphas, vos penè non hagiographas dicitis. In his tamen longa precatio describitur, non sine cæremonia mortuis profutura, concipienda, ac recitanda pro mortuis. Adeò Apostolico ævo utiles censebantur preces Opem sacram laturæ fato functis Christianis. Cur enim instituerint illas Apostoli nil eis collaturas auxilii, pro quibus instituebantur? An, quæ ibi dicuntur, ferenda essent, si nil opis in illis? Quorsum precari verbis supplicibus veniam, quæ impetrari non potest? Quorsum orare prolixè non exorabile Numen? Quorsum denique aut tentare, quod sperari non potest, aut sperare, quod nefas est? At hæc omnia, licèt absurda, recipienda, probandaque in illis precibus Clementinis, si, quæ pro mortuis præstamus, supervacanea reputantur. Non sunt ergo supervacanea, utilia sunt, quæ ad usum proponuntur, vera sunt, quæ ad verissimum Numen placandum adhibentur, profuntque certissimè, quæ synchroni Apostolorum Scriptores non nisi profutura præcipiunt. Hinc & (5) Dionysius Cæremoniam ipsam deprecatori pro mortuis sacerdotis eleganter describit: inducit venerandum Antistitem post sacras nænias accedentem, & precem sacram super elatum cadaver peragentem. At quid illæ preces efflagitant? nempe ut Numen propitiatum cuncta dimittat erepto è vivis homini per infirmitatem humanam admissa delicta: eumque in luce statuat, at regione vivorum. Quæso, si nullam utilitatem preces vivorum defunctis conferunt, ut quid divinam clementiam precari, ut sperare, fore, ut dimittantur peccata defuncto per infirmitatem humanam admissa? An Ecclesia ita demens, ut, quod fieri non potest, voto concipiat, spe complectatur, precibus postulet? Aut igitur Margunius asserat, desipuisse ab initio Ecclesiam, ut impius sit, aut, quæ facimus, patimurque, aut postulamus pro mortuis, ipsis utilia fateatur, ut palam sit, Conclusionem illam ipsius non esse Græcam (quod Heterodoxi quidam ex Margunio constituunt) ac ne Photianam quidem esse, esse prorsus hæreticam.

(1) *d. Ep. 2. Encyclica.*
(2) *d. L. 1. de Purg. c. 10.*
(3) *Cōstit. li. 8. c. 47.*
(4) *Can. 2.*
(5) *de Eccl. hierar. c. 7 pa. 3. Vide Severum in 4. differ. pag. 46. lin. 25.*

VI. Sed è Majoribus nostris, postquàm regnare cœpit Ecclesia, aliquis prodeat, qui nostram assertionem rotundè, atque, uti dicunt, in terminis asseveret. (1) Athanasius hic esto, & quidem eo in libro, qui, quamvis inter Opera Athanasi corruptissimus, avidè recipitur à Photianis, ausis cæteroqui Orthodoxi Cæli non fabulosum Atlantem nonnumquam accusare (2) ebrietatis. Is porro in quæstionibus ad Antiochum, ubi quæsivit Antiochus, τί οὖν; αἰσθάνονται πῶς εὐεργεσίας καὶ αἱ τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχαὶ γινομένων ὑπὲρ αὐτῶν συνάξεων, καὶ εὐποιϊῶν, καὶ προσφορῶν; *num animi Peccatorum utilitatem è precibus, sacrificiis, &c. vivorum aliquam reipsa nanciscantur?* Respondet nancisci omnino. εἰ μήτινος εὐεργεσίας μετεῖχον ἐκ τότε, ἵνα ἂν ἐν τῇ προσκομιδῇ ἐμνημονεύοντο· καὶ ὥσπερ ὅταν ἡ ἄμπελος ἀνθεῖ ἔξω ἐν τῷ ἀγρῷ, αἰσθάνεται τῆς ὀσμῆς ὁ ἀποκεκλεισμένος οἶνος, καὶ συνανθεῖ καὶ αὐτός· οὕτω νόει καὶ τὰς τῶν ἁμαρτωλῶν ψυχὰς μετέχειν εὐεργεσίας τινὸς ἐκ τῆς ὑπὲρ αὐτῶν γενομένης ἀναιμάκτου θυσίας, καὶ εὐποιΐας, ὡς μόνος ἐπίσταται, καὶ κελεύει ὁ ζώντων, καὶ νεκρῶν ἐξουσιάζων Θεὸς ἡμῶν; *ni alicujus beneficii ex hoc participes essent, non equidem memoria ipsorum fieret, in ipsa Oblatione; & ut vinea, cùm floret extra in agro, sentit odorem vinum clausum, sepositumque, & unà floret & ipsum. Sic cogita & animos peccatorum participes fieri beneficii alicujus ex incruento sacrificio, & operibus bonis, quæ pro ipsis fiunt.* Hunc in modum Athanasius, quid Cyrillus Hierosolymitanus? (3) ut Græca ejus verba omittam, latinè sic loquitur: *Maximum credentes esse animarum juvamen, pro quibus offertur obsecratio sancti illius, & tremendi sacrificii, pro omnibus oramus, qui inter nos vita functi sunt.* anceps hæc quoque sententia? Non ait, *credentes esse juvamen animarum*, nec illud quale quale, magnumve, aut majus asseruit: *maximum* inquit *credentes esse juvamen animarum, pro quibus offertur obsecratio illius Sancti, & tremendi sacrificii.* Propterea & Christianorum eloquentissimus, aureum sacræ facundiæ flumen (4) Chrysostomus monet, ut mortuus juvetur non θρήνοις, ἀλλὰ προσευχαῖς, δεήσεσιν, ἐλεημοσύναις, *lacrymis, sed precibus, obsecrationibus, eleemosynis*: & mox hortatur, ne fatigemur mortuis βοηθεῖν προσευχὰς ὑπὲρ αὐτῶν προσφέροντες *preces pro illis offerentes*, & alibi: ἐν εἰκῇ ταῦτα ἐνομοθετήθη ὑπὸ τῶν ἀποστόλων, τὸ ἐπὶ τῶν φρικτῶν μυστηρίων μνήμην γίνεσθαι τῶν ἀπελθόντων· ἴσασιν αὐτοῖς πολὺ κέρδος γινόμενον, πολλὴν τὴν ὠφέλειαν. *Non temere ab Apostolis hæc sancita sunt, ut in tremendis mysteriis defunctorum agatur com-*

(1) *qu. 34. Vide Sever. d. pa. 46 lin. 30*
(2) *Vide Margun. in Notis ad Metaphr. in Vita Athanas.*
(3) *Catech. Myst. 5.*
(4) *Hom. 41. ad 1. Corinth. hom. 69. ad popul. hom. 32. in Matth. & hom. 84. in Jo. hom. 3. in Epist. ad Philip. Vide Sever. d. pa. 46. lin. ult. Item hom. 21. in Act. Apost.*

memoratio. Norant enim, inde multum illis contingere lucri, utilitatem multam. Prolixus essem, si loca omnia Chrysostomi huc otiosè congererem, quæ tamen ejus egregios Commentarios legenti passim occurrent, quæque curiosum Nostrorum ingenium facilè penes (5) Bessarionem, atque (6) Gennadium coacervata reperiet: Adeò clara, ut, si parcas Arctois hæreticis hæc inficiatis, non sit parcendum Græcis ingeniis (nam & Photiani Græci sunt, nec tamen Græci Photiani) cùm palam opposita Chrysostomi effatis audent asserere. Quid quòd Majores nostri has preces pro mortuis uti proficuas planè mortuis & instituunt, & proponunt, & passim insinuant. Vide, quæ tradat (7) Basilius ante (8) Chrysostomum in liturgia, & in solemni Pentecostes officio: lege, quid jubeat (9) Nazianzenus, quidque agat in funere fratris Cæsarii. Jubet, ipsi Deo, & nostras, & eorum, qui quasi paratiores in via priùs ad hospitium pervenerunt, animas commendari. Mox fusas pro anima ipsa Cæsarii concipit preces. Id, quod & sibi præstari jussit maximus (10) Ephræm, virtutis hæredes suæ discipulos damnans, profuturas ipsi fundere preces assiduè. Sic & Ἰσαπόστολος Constantinus sepulcrum sibi in templo principe constituit, teste (11) Eusebio, ut fundendarum inibi precum particeps fieret post obitum; procubuitque Theodosius Junior, ex historia (12) Theodoreti, Chrysostomi lipsanis, ut requiem parentibus defunctis oraret. Quin imo (13) Epiphanius veritatem hanc inter Orthodoxa dogmata numerat, Aeriumque hæreticum propterea censet, quòd hoc ipsum inficiaretur, cui licebit & Græci Marguniun addant, ausum id palam inficiari, quod Majores nostri omnes affirmant. Nam hoc & (14) Damascenus edixit, cui ni creditis Photiani, credite relatis ab ipso, credite Origenistæ (15) Palladio, quando vos, ut mox patebit, ad errores Origenis deduxit Margunius.

(5) d. Ep. 2. Encycl.
(6) In d. demonst. c. 4. Decr. Flor.
(7) Orat. quæ recitat. in die Pent. in 3. Genuflex. in Eucholog. Goar. pa. 758. post med.
(8) In Prothesi, & post Cõsecrat.
(9) Orat. in Cæsar.
(10) In suo Testamento.
(11) Lib. 4. de Vit. Cõstãtini.
(12) Lib. 5 hist. ca. 26.
(13) Hæres. 75.
(14) Lib. de his, qui in fid. migrar.
(15) In hist. Lausiaca c. 41.

VII. Hujus hanc, quam impugnamus Impietatem, non Græci tantum Majores Nostri debellant ex dictis, ipsi Photiani apertissimè detestantur, ac reprobant. Primus adsit Theophylactus, (1) cujus hæc est Orthodoxa sententia. Τοῦτο δὲ λέγω διὰ τὰς ἐπὶ τοῖς κεκοιμημένοις γινομένας προσφοράς, καὶ τὰς δεήσεις· αἳ οὐ μικρὰ συντελοῦσι τοῖς καὶ ἐν ἁμαρτίαις βαρείαις ἀποθνήσκουσι· μὴ τοίνυν ἀπολειπώμεθα ἡμεῖς σπουδάζοντες διὰ ἐλεημοσυνῶν, καὶ προσευχῶν ἐξιλεοῦσθαι τὸν ἐξουσίαν μὲν ἔχοντα βάλλειν, οὐ πάντως δὲ τῇ ἐξουσίᾳ ταύτῃ χρώμενον, ἀλλὰ καὶ συγχωρεῖν δυνάμενον. *Hoc autem dico propter oblationes, ac preces, quæ fiunt pro mortuis, quæ non parùm conducunt etiam iis, qui gravibus in delictis vitâ functi sunt. Ne igitur nos desinamus satagentes per eleemosynas, & preces propitiare eum, qui habet potestatem mittere in Gehennam, non semper tamen utentem ea potestate, sed potentem & parcere.* Secundus (2) OEcumenius: εὔχε, inquit ὑπὲρ τῶν πιστῶν ἀποθανόντων. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς πάνυ ὠφέλιμον. *Ora pro fidelibus mortuis, nam hoc ipsis valde utile est.* Tertius Euthymius (3): αἱρετικόν ἐστι δόγμα, λοιδορεῖν τὰς προσευχάς, καὶ θυσίας ὑπὲρ τῶν νεκρῶν προσφερομένας, ὀρθόδοξον δὲ αὐτὰς ἐπαινεῖν, πρὸς αὐτὰς χρηματίζοντας ἴσως τοῖς πιστῶς κεκοιμημένοις παραινεῖν. *Hæreticum dogma est, aspernari preces, ac sacrificia pro mortuis oblata, Orthodoxum autem ea laudare, & hortari ad ea usurpanda, quæ utilissima sunt iis, qui dormierunt in fide.* Quartus (4) Palamas. ἡ εὐχὴ ἐκ τοῦ ἱερατικοῦ στόματος ἐξελθοῦσα πρὸς τὴν θείαν ἀκοὴν ἀναβαίνει, καὶ τῆς προσκαίρου κολάσεως ῥύει τὰς τῶν ἀποθανόντων ψυχάς, καὶ ἀναπαύει αὐτάς. *Deprecatio è Sacerdotis ore ubi prosiliit, ascendit ad divinum auditum, & liberat à temporaria damnatione animos defunctorum, eosque quiete donat, atque tranquillitate.* Quinctus (5) Zonaras, cujus elogio preces penè non omnipotentiam habent pro mortuis. Sextus Nicephorus (6) Callisti, Septimus Atheniensis Nicolaus (7), Octavus Nicolaus (8) Cabasilas, quorum omnium suffragio quidquid piè pro mortuis agimus, patimurque sive precati, sive largiti, fato functis hominibus perutile declaratur. Vide etiam, quæ (9) Glycas tradit productus à Bulgaro (10), tandemque cum Simeone Thessalonicensi constitue, particulas illas, quas in Liturgia Sacerdos offert, esse αἱ μὲν ὑπὲρ τῶν ἁγίων προσαγόμεναι εἰς δόξαν αὐτῶν, καὶ τιμήν, καὶ ἀνάβασιν τῆς ἀξίας, καὶ τοῦ θείου φωτισμοῦ παραδοχὴν μείζονα, αἱ δὲ ὑπὲρ τῶν πιστῶν, κεκοιμημένων μὲν εἰς λύτρωσιν ἁμαρτιῶν, καὶ θείας χάριτος ἕνωσιν, ζώντων δὲ, εἰ μετανοίᾳ μόνον τὴν ζωὴν ἐξοικονομοῖεν, εἰς δεινῶν ἀπαλλαγήν, εἰς ἁμαρτημάτων ἄφεσιν, εἰς ζωῆς αἰωνίου ἐλπίδα. *Eas quidem, quæ pro Sanctis offeruntur ad gloriam eorum, & honorem, ad augmentum dignitatis, & ad divini luminis perceptionem majorem: Eas verò, quæ pro fidelibus sunt, pro mortuis sanè ad peccatorum liberationem, expiationemque, & divinæ gratiæ conjunctionem, quæ verò pro vivis, si cum Pœnitentia bene vitam dispensaverint, ad pœnarum levamen, ad peccatorum condonationem, ad vitæ æternæ spem.* (12) Mox conficit. καὶ τοῖς ἁγίοις τῆς ἀναβάσεως γίνεται διὰ τῆς θείας ἱερουργίας, καὶ τοῖς πιστοῖς, ὡς εἴρηται, θείου ἐλέους χορηγεῖται μετάδοσις. *Nam & sanctis incrementum gloriæ sacrificio illo accedit, & fidelibus, uti dictum est, divinæ misericordiæ distributio impenditur.*

(1) Inc. 12. Luc.
(2) In c. 4. Epist. ad Thessal. 1.
(3) De præceptis Apostol. præc. 25.
(4) In Ep. 1. ad Thessal.
(5) In Theophilo Imperat.
(6) apud Bulgar. in Catechesi. de Diptychis p. 165. post med.
(7) Apud eundem. ibidem
(8) In Explic. Missæ ad cõmemor. mortuor. & Diptycha.
(9) Ep. 26.
(10) Ubi supr. pag. 164. in fin.
(11) De Templo, & Missa ante fin.
(12) Ibid. paulòpost.

VIII. Quo fit, ut hoc sæculo, his verbis idipsum (1) Severus Philadelphiensis comprobet: ὅτι διὰ τὰς γινομένας λειτουργίας, καὶ προσευχάς, καὶ ἐλεημοσύνας (τὰς ὁποίας οἱ Χριστιανοὶ ποιοῦσιν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν τῶν κεκοιμημένων Χριστιανῶν) διαλαμβάνουσιν αἱ ψυχαὶ παράκλησίν τινα, καὶ παραμυθίαν, καὶ ἄνεσιν, καὶ ὅτι κατὰ τοῦτο συμφωνεῖ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία τῇ ῥωμαϊκῇ, ἐκ τῶν εἰρημένων γίγνεται δῆλον. *Quòd autem Sacrificia, quæ celebramus, quòdque ob preces, ac stipes, (quas Christiani erogamus pro animis Christianorum, qui vita sunt functi) nanciscantur animi consolationem quandam, & recreationem, atque levamen, & quòd etiam in hoc Orientalis Ecclesia Romanæ consentiat, ex dictis constat.* Et (2) infra: *comprobatum est igitur ex dictis: primùm, animos orthodoxorum Christianorum utilitatem nancisci, & libertatem à sacrificiis.* ἀποδείχθη κοινὸν ἐκ τῶν εἰρημένων, πρῶτον, ὅτι αἱ ψυχαὶ τῶν ὀρθοδόξων Χριστιανῶν λαμβάνουσιν ὠφέλειαν, καὶ ἐλευθερίαν διὰ τῶν λειτουργιῶν. Quin imò & ipse (3) Critopulus adfinis Margunio, non admodum adfine melior contra deteriorem adfinem idipsum testatur sic scribens in iis, quę vidimus ejus MS. ἔδοξε τῇ ἐκκλησίᾳ πρὸς αὐτὰς ἀναφέρειν δύο μνημόνια· ἓν μὲν ἐν ταῖς προσευχαῖς ἐστι, καὶ λειτουργίαις

(1) d. diff. 4. pag. 47. li. 29.
(2) Ibid. p. 53. lin. 15.
(3) In sua Confess. c. 20. pag. mihi 125. Gudilingio 148.

ὑπὲρ

ὑπὲρ αὐτῶν τῷ Θεῷ, τῶν ἁπάντων ἀναφερομένας· ἵνα γοῦν ἐξ ἑκατέρου, ἢ τῶν βασάνων, αἷς ἐνέχονται, λυτρωθῶσιν, ἢ γοῦν ἄνεσίν τινα, καὶ ἀφορμὴν παρηγορίας αὐτοὶ ἐν τῇ φυλακῇ λάβωσι. Quæ verba Uvolfgangus (4) Gudlingius Norimbergensis minister ex Latina interpretatione edita diligentiùs sic profert. *Ecclesia constituit, aliquam in ipsos (qui obierunt) conferre benevolentiam: quæ quidem in precibus, ac supplicationibus pro illis ad Deum Universi sursum mittendis consistit, ut ab alterutro duorum, vel ab ærumnis, queis detinentur, ipsos mox liberet, vel saltem remissionem quandam, & consolationem eis in carcere divinitus conferat.* His omnibus ipse Margunius addat Suffragium suum, suâque se ipse damnet sententiâ. Fortassis inter Photianos nemo acriùs Margunium Margunio reprobavit, neque ullus adeò ferox in impietatem Margunii calamo dictavit scribenda, ut comparari possit ipsi Margunio. Nam (5) primò gesta Damasceni describens, & scripta commendans, ubi venit ad librum, quem pro fato functis fidelibus Damascenus edidit: καὶ τὸ ait, ἡ βίβλος γέμουσα μαρτυριῶν κατὰ λόγους ἁγίων, οἳ ὁποίαν διαλαλοῦσι τὴν ὠφέλειαν, ὅπου ἔχουσιν αἱ προσευχαὶ, καὶ θυσίαι, καὶ ἐλεημοσύναι διὰ τὰς ψυχὰς τῶν κεκοιμημένων πιστῶν· δόγμα γὰρ τοῦτο τῆς ἐκκλησίας, καὶ πατραπαράδοτον, τὴν ὁποῖον ὅστις ἀρνηθῇ, κακόδοξος, καὶ αἱρετικὸς τοῖς ὀρθοδόξοις φανήσεται. *Et is liber testimoniis abundat omnifariam sanctorum, qui prædicant utilitatem, quam habent preces, & sacrificia, & eleemosynæ pro animis fidelium, qui dormierunt. Nam dogma hoc est Ecclesiæ, atque Patrum traditio, quam si quis neget, cacodoxus, & hæreticus Orthodoxis videbitur.* Secundò (6) in libello de Traditionibus Ecclesię, quem eleganter juvenis adhuc conscripsit, hunc in modum philosophatur. ἡ μὲν θεοδίδακτος ἐκκλησία ἡμᾶς διδάσκουσα, καὶ παράδοσιν ταύτην εἰσάγει, ὅτι χρὴ ὑπὲρ τῶν τεθνεώτων Θεὸν ἱλάσκεσθαι, καὶ ἔργοις ἀγαθοῖς κέρδος ἐμποιεῖν, καὶ ὠφέλειαν τοῖς κολαζομένοις. τοῦτο γὰρ δόγμα πίστεως, τοῦτο διδασκαλία Θεοῦ, ὥστε τὸ ἑτερόδοξον, καὶ αἱρετικὸν τὸ ἀντιλεγόμενον. *Ecclesia, quam Deus docet, nos docet, & traditionem hanc nobis insinuat; quòd nimirum oporteat, Mortuis Deum placare, & bonis operibus lucrum adducere, atque utilitatem iis, qui puniuntur. Nam hoc dogma est Fidei, hoc Dei doctrina, ita ut sit impium, & hæreticum contra dicere.* Tertiò (7) denique in Notis ad Metaphrasten, ubi narravit apocrypham quandam historiam cujusdam redivivi post obitum, induxitque loquentem, narrantemque pœnas, queis crimina defunctorum acerrimè puniuntur, certamque utilitatem precum pro Defunctis fusarum, sic colligit. ἐκ τούτου μαθεῖν δεῖ, ὅτι εὐσεβὲς, καὶ πανόσιον, καὶ ὠφέλιμον κατὰ πάντα τὸ προσεύχεσθαι, καὶ ἀγαθοποιεῖν ὑπὲρ τῶν ἀποθανόντων· ὅστις δὲ ἀντιφαίη, αἱρετικός. *Ex his fas est nosse: pium esse, planèque sanctum, & omnino utile precari, atque bene agere pro mortuis: si quis autem id neget, hæreticus.*

(4) In delineat. Eustratii Joannides Rutheni pa. 151. post med.

(5) In Vita S. Jo. Damasceno. circa med.

(6) cap. 8. sub init.

(7) In Vita S. Georgii.

IX. Hunc in modum se ipsum damnat Margunius, quem & Sacræ Paginæ, Majoresque tum nostri, tum vestri, ò Photiani, & damnant, & reprobant; quemque præterea Ecclesia nostra ubique impium, sibique planè contrarium esse demonstrat. Quid enim apertiùs unquam dixit Ecclesia nostra, quàm hoc ipsum, quod diximus, utiles esse preces, & opera, quæ mortuis expiandis adsumimus? Adsint Liturgiæ nostræ, ferantque, quod exposcimus, testimonium. Nempe in his reipsa Ecclesia nostra loquitur, manifestèque sua sensa deprædicat: neque enim loquitur tantùm, sed agit: fœderatisque tum verbis, tum actibus in ejusdem veritatis confirmationem conspirat. Porro ausim asserere, Dogma hoc Ecclesiæ nostræ magis tribuendum, quàm Latinæ. Imo penitùs assero, si Ecclesiam utramque ad veritatis hujusce provoces testimonium, plus collaturam Ecclesiam nostram, quàm Latinam. Hæc semel in Liturgia meminit mortuorum, ter Nostra; cùmque illa in solitaria commemoratione nil præter verba, precesque brevissimas fato functis impendat, Nostra in triplici, solemnique præconio, præter preces prolixas, Particulas sacrandas addicit, sacratas absumit pro mortuis. Latina Ecclesia semel in anno commune sibi pro piè defunctis justitium indicit, at Nostra, pro piis Manibus Deo solemniter litat iterum in anno, atque iterum, cùmque Latinis nulla sit qualibet hebdomade stata dies conciliandæ fidelibus mortuis divinæ Clementię, nos Numen illis ex certa cæremoniarum nostrarum lege quolibet Sabbato propitiamus. Quæ omnia constant ex Liturgiis (1) nostris, narratque Gennadius (2) Scholarius P. ante quem Nicetas (3) Pectoratus, post quem Bulgarus (4), cæterique Photiani ante Goarium (5), quos inter Gabriel (6) Philadelphiensis novissimè. Διὰ τοῦτο, inquit, ἡ καθολικὴ, καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία τῆς ἀνατολῆς, καὶ ὅσα ἄλλα ἔθνη ὑποτάσσονται ταύτῃ, καὶ ὁμοφρονοῦσι, δύο φορὰς καθ᾽ ἕκαστον χρόνον, ποιεῖ λιτουργίας κοινὰς, καὶ προσευχὰς ὑπὲρ τῶν εὐσεβῶς κεκοιμημένων ὀρθοδόξων Χριστιανῶν· μάλιστα δὲ ὑπὲρ τῶν πτωχῶν, καὶ ξένων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἀώρως, καὶ αἰφνιδίως τεθνηκότων, καὶ μὴ δυνηθέντων ποιεῖν, ὅσα ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία ὁρίζει· ὑπὲρ τούτων τῶν εὐσεβῶς κεκοιμημένων, καὶ πάντα τὰ ἅγια μοναστήρια, καὶ πᾶσαι αἱ κατὰ μέρος ἐκκλησίαι κατὰ σάββατον ἱερουργοῦντες παρακαλοῦσιν οἱ ἱερεῖς τὸν εὔσπλαγχνον, καὶ ἐλεήμονα Θεὸν, ἵνα τύχωσιν ἀνέσεως, καὶ ἐλευθερίας αἱ βασανιζόμεναι ψυχαί. *Propterea Catholica, & Apostolica Ecclesia Orientis, & quæ Gentes aliæ ipsi subjiciuntur, & ipsi consentiunt, bis quolibet anno concipit preces communiter, & peragit Sacrificia pro Christianis Orthodoxis, qui piè dormierunt. Maximè autem pro egenis, ac peregrinis, proque illis, qui ante tempus, aut repente obierunt, nec potuere ea omnia peragere, quæ Christi jubet Ecclesia. Pro iis piè defunctis quolibet Sabbato, & omnia Sancta Cœnobia, omnesque peculiares Ecclesiæ, ac Sacerdotes orant benignum, ac misericordem Deum, ut veniam, ac libertatem impetrent hi tormentis subjecti animi, salutemque consequantur.*

(1) In utraque tum Chrysost. tum Basil. in Prothesi, & post consecrationem.

(2) d. demonst. 4. cap. post med.

(3) Orat. 4. contra Latinos.

(4) In Catech. ubi de Diptychis pa. 364. & seq.

(5) In Euchol. pag. 540. col. 2

(6) In 4. diff. pag. 51. lin. 32.

X. Sic Philadelphiensis Antistes nec subdolè ex ingenio, nec Photianè. Neque enim hæc in re dolo Photiano locus esse potest, cum omnino manifestum sit, Ecclesiam nostram ubique fateri, utiles preces, auxiliaria sacrificia, eleemosynas esse mortuis piè fidelibus non proficuas dumtaxat, sed valde proficuas. Constat hoc ex Officiis (1) exequiarum tribus ex duplici Canone funereo tum pro mortuis mulieribus, tum pro pueris, constat ex Diptychis (2), & Necrosimis (3), ex Officio (4) τῶν ἀπὸ αἰῶνος πάντων κεκοιμημένων ὀρθοδόξων, *cunctorum à sæculo dormientium*

(1) Vide Euchology. in off. Exequiar. & seq & ibi Goar. à pa. 525. ad 597.

(2) Vide Bulgar. 1 Catechesi pag. 168. & seq. & Goar. in

Christianorum: Constat denique ex more inolito, ac semper in Græcia obtenturo, quo nempe uniuscujusque recèns defuncti memoria studiosè recolitur precibus Deo, ac sacrificiis oblatis tertio, nono, & quadragesimo die. Τῶν τεθνεώτων [illegible], inquit Nicephorus (5) *Callisti*, Τὰ τρίτα, τὰ ἔννατα, καὶ τὰ τεσσαρακοστά. τὰ τρίτα, ὅτι ὁ νεκρὸς ἀλλοιοῦται τότε τὴν διάγνωσιν τῆς ὄψεως, τὰ ἔννατα, ὅτι τότε διαῤῥέει τὸ σύμπαν, τῆς καρδίας σωζομένης, τὰ τεσσαρακοστά, ὅτι τῇ τεσσαρακοστῇ καὶ αὐτὴ καρδία συναπόλλυται τῷ λοιπῷ. *Defunctis tertio, nono, & quadragesimo die justa persolvuntur. Tertio, quòd cadaver tunc mutatur, figura vultus, qua dignoscitur homo, deperdita: Nono, quòd tunc corpus omnino tabescit, solo corde à putredine intacto; quadragesimo, quia tunc cor ipsum cum reliqua corporis mole diluitur*. Quæ ut morem Nostrum testantur, ita caussas moris experientia damnatas præseferunt; quare meliùs Neophytus (6) Rhodinus ex Clemente Romano rationi magis consonas tradit: ait enim τὰ τρίτα, dilatam ad tertium diem Christi Servatoris Anastasin ostendere: τὰ ἔννατα deprecantur novem Angelorum Choris fato functi hominis animum aggregari. τὰ τεσσαρακοστὰ luctum Israelitici Populi in Moysis obitu ad quadragesimum usque diem productum, fusis pro animo defuncti precibus, adumbrant feliciùs; Hęc mox sequuntur ἐνιαύσια ἀπὸ τῆς τελευτῆς *anniversaria à die obitus*, quæ perfectam quietem è vivis erepto precantur, solemnique quotannis ritu producuntur, ut quotannis adsint à familiaribus defuncto suppetiæ.

XI. His accedit & ultima illa Cæremonia, quam finito mortuali officio circa cadaver more antiquissimo deductam usurpamus, habeturque in Euchologio his (1) verbis: ὁ δὲ ἱερεὺς ἄρας χοῦν μετὰ τοῦ πτύου σταυροειδῶς ἐπιῤῥίπτει ἐπάνω τοῦ λειψάνου λέγων, τοῦ κυρίου ἡ γῆ, καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς, ἡ οἰκουμένη, καὶ πάντες οἱ κατοικοῦντες ἐν αὐτῇ. καὶ μετὰ τοῦτο ἐπιχέει ἔλαιον ἐπὶ τῷ λειψάνῳ κανδήλας, ἢ τὴν τέφραν τοῦ θυμιατηρίου. *Sacerdos verò terram batillo tollens superinjicit cadaveri dicens, Domini est terra, & plenitudo ejus, Orbis terrarum, & qui habitant in eo; his peractis superinfundit cadaveri oleum Lampadis, aut ex thuris vaporario cinerem*. Qui ritus nihil aliud significat, nisi piam credulitatem Ecclesiæ nostræ certo certiùs existimantis, atque actibus ipsis piè confirmantis, posse precibus tegi delicta mortuorum, quemadmodum injecto pulvere tegitur informe cadaver: posse animos defunctorum divinæ Misericordiæ consequi dona, uti corpus typo misericordiæ oleo, in ipso sepulcro, perfunditur. Quare olim huic Cæremoniæ addebatur precatio, quam proponit antiquissimus Canonum Interpres Prodromus (2) Senior, habetque Euchologium Cryptoferratense (3) Bessarionis hoc titulo: εὐχὴ ἐν τῷ τάφῳ, ἡνίκα βάλῃ μύρον, ἢ ἔλαιον σταυροειδῶς τρίτον ἐπάνω τοῦ λειψάνου. *Precatio habenda in sepulcro, cum Chrisma, vel oleum in modum crucis tertiò super cadaver est injiciendum*, in qua: *Deus peccata superans, ac delens iniquitates obsecratur, ut remittas, relaxes, condonetque delicta omnia defuncti*: ὑπερβαίνων ἁμαρτίας, καὶ ἐξαλείφων ἀνομίας ἄνες, ἄφες, συγχώρησον πᾶν ἑκούσιον, καὶ ἀκούσιον αὐτοῦ πλημμέλημα: *remitte, relaxa, condona sponte, vel aliter patratum ejus delictum*. Scilicet accuratè adeò Ecclesia nostra non verbis tantùm preces suas utiles fato functis affirmat, sed ipsis comprobat factis, ipsis fatetur cæremoniis, quas si quis unquam Latinorum deriserit (fuere autem aliqui, qui cum Cauco (4) hoc per summum nefas, ac dedecus ausi sunt, ut justissimè queritur Dorotheus (5) Mitylenæus Antistes, videat, quæ congrua catholicis moribus, dictisque Bernardi, (6) scribit eruditè Goarius (7): quæ doctè tradit Apostolicis traditionibus consentanea, quæque Theologicis rationibus, ac Gentis nostrę vetustati consona Simeon Thessalonicensis (8) edisserit, suffectura retundendo stolido ritui eorum, qui imperitè, & ineptè de rebus Nostris philosophantur, ac Ritibus, qui & à Romana probantur Ecclesia; quippe hos Ritus usurpari vidimus Romæ in funere Leonis Allatii, & apprimè constituunt utiles fidelibus mortuis preces ab Ecclesiâ conceptas, Sacrificia in Ecclesia celebrata, stipes pauperibus erogatas. Etenim non privatim solùm nobis in defunctorum auxilium permittuntur, sed illas, ut & publicè ad eundem scopum distribuamus in Ecclesiâ nostrâ nobis mos noster edicit, cùm nimirum & carnes, & panem, & vinum conceptis ab Ecclesiâ verbis per presbyteros Deo dicata largimur, (9) eùmque Colyba, quæ alibi tuebimur, pro mortuis egenorum turbæ tribuimus, eâ Cæremoniâ, iisque Sanctissimis ritibus, de quibus Balsamon (10), & Blastarius (11), & ex utroque Goarius (12).

XII. Compertissimum proinde est, Ecclesiam nostram stare contra Margunium, atque tum verbis, tum factis asserere, utilissima, quæcunque pro mortuis piè, atque religiosè peragimus. Quò fit, ut diris omnibus devovendus Margunius sit, qui sacerrimos ritus, moresque Sanctissimos ad nundinarum instar deducit, ausus asserere, has preces, hæc Sacrificia, hæc pietatis certissimæ opera facta Ecclesiam pati, ut inde habeant ministri, quo vivant. Exclamare licet, hoc verè diabolicum dictum est, hæc est fatua prorsus calumnia. Nemo, quod sciam, hoc dixit, nemo commentus est, nemo ne hæreticus quidem non planè furiosus tantum scelus mente concepit. Attamen Margunius, qua est erga Latinos homines benevolentiâ singulari, id ex latino Doctore confirmare non dubitat. Nam ubi dixit, ὅτι ταῦτα ἡ ἐκκλησία ἐπαινεῖ, εἰσὶ γὰρ ὠφέλιμα τοῖς ζῶσι, καὶ τοῖς ὑπηρέταις τῆς ἐκκλησίας τὰ πρὸς βίον, καὶ δίαιταν πορίζουσι: *Ecclesiam hæc laudare, quòd utilia sint vivis, quòdque ministris alimenta suppeditant*; adjicit (1) statim: καὶ ἐν τούτῳ συμφωνεῖ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία τῇ δυτικῇ, ἧς λόγιός τις διδάσκαλος, ἀνὴρ εὐσεβὴς, καὶ σοφὸς, ἐπίσκοπος δὲ τῶν ἀοιδίμων ὄντω διαμαρτυρεῖ τὴν ἀλήθειαν. Τὸ Πουργατόριον ἐπαίνεσε, καὶ καθ' ἑκάστην πλουτίζει τὰς ἐκκλησίας, αἱ πλουσιώτεραι ἡγεμονίαι, τὰ ὀρφανοτροφεῖα, αὐτὰ ἐξοχίαι ἀνδρῶν, καὶ γυναικῶν μετὰ τὸ πλεῖστον διὰ τοῦ Πουργατορίου ἔχουσι τὰς ἀρχάς. Τὸ Πουργατόριον μετήνεγκε δουλικὸς ἐκ τῆς λαϊκῆς τὰ χρήματα, καὶ τὰς ἀρχόντων κληρονομίας εἰς τοὺς ἱερεῖς ἡμῶν, καὶ μοναχούς· καὶ τὰ λοιπά· ἐξ ὧν φανεροῦται ὅτι συμφωνεῖ τὸ λεγόμενον τοῖς λατίνοις, καὶ δὴ μάλιστα τοῖς λατίνοις· ἡμῖν γὰρ ὁ πλοῦτος ἐκ τούτου, ἀλλὰ μόνον χορηγεῖται τὰ βιώσιμα. *Atque in hoc Orientalis Ecclesia consonat Occidentali, cujus eloquens quidam magister, vir pius, & doctus: Episcopus verò ex inclytis, sic testatur veritatem. Purgatorium*

mist. Jo. Chrys. nota 143. pag. 145.
(3) Vide Niceph. Callist. Xantho. de Troparìis.
(4) Vide Menæa Sabb. 1. Octob.
(5) penes Goar. in off. exequ. not. 3. pa. 540. col. 2.
(6) In Synop. vernacula Doctrin. christianæ.
(1) In Off. exequiar. circa fin.
(2) de Interpr. in Can. 4. Apost.
(3) Vide Goar. in Euchol. pag. 543. in med.
(4) In Expos. hæres. Græcor. c. 5.
(5) In Can. heptacephalo cōtra Latinos pa. 3. post. med.
(6) Serm. 26. I Cāt.
(7) in d. off. exeq. not. 20. p. 542.
(8) apud Goar. ubi supra not. 21.
(9) Vide Euchol. sub. Oratio Colyborū. incip. ὁ εὐλογήσας.
(10) in cā. 4. Apost.
(11) In syntag. ver. τεσσαρακοστή.
(12) ad Orat. Colyb. pag. 661.
(1) d. c. 39. Antirrhetici.

torium ditavit, & in dies ditat Ecclesias. Ditissimæ Abbatia, Primatus, Præfectura virorum, atque mulierum, ut plurimum à Purgatorio habent initia. Purgatorium transtulit cum dolo à Laicis prædia, & peramplas hæreditates ad nostros Sacerdotes, ac Monachos, &c. ex quibus constat consonare dictum à Nobis Latinis, & quidem maximè Latinis: nam nos ex his non ditamur, tantùm alimenta lucramur. Fateor hæc legens, hæc audiens confidentissimè dicta, hærebam animo, ancepsque consilii, quid reponerem, nesciebam. Negarem dicta hæc unquam fuisse? dicerem, hæc esse mera, atque pura Margunii mendacia? Ingenium hominis suadebat, avocabat hominis confidentia. Annuerem ab hæretico aliquo dicta, vel à furioso quopiam effutita per iram, & indignationem? atqui integram ter millenorum Authorum Bibliothecam ad usum memoriæ meæ compegeram, hunc unum, qui tam impiè scripsisset, tam dementer declamasset, ad memoriam revocare non poteram nominatim, quamvis meminissem lectarum quandoque ineptiarum. Abstulit, ut ingenuè fateor, hanc animi mei undequaque turbati litem, tantosque dubitationis æstus composuit oblatus mihi à Viro Docto Nicolao Bubulio, (cujus eruditissimæ consuetudini, ut sæpe fatebuntur, labores nostri plurimum se debere testantur) Gudlingii superiùs laudati libellus, (2) cui per otium legendo dum subcisivas horas impendo (est enim erudita rerum congeries) occurrit locus Marci (3) Antonii de Dominis sic de Purgatorio constituens. *Purgatorium ditavit, & in dies magis ditat Ecclesias. Abbatiæ opulentissimæ, Prioratus, Præpositure virorum, & fæminarum beneficio Purgatorii ut plurimum suas habuerunt fundationes. Purgatorium ingentia prædia, hæreditatesque peramplas à laicis ad nostros transtulit ingenti cum dolo sacrificulos, & monachos. Purgatorium summas his ipsis exhibet delicias, & ad omnem luxum commoditates suppeditat non exiguas. De his enim verissimum est alicubi proverbium. eos fœdare vivos, mortuos devorare. Ex Purgatorio D. Papa, & Cardinales suis maximè affluunt deliciis, sive ex Commendis magnorum Monasteriorum Purgatorii nomine fundatorum; sive ex Indulgentiis pro mortuis; sive ex donariis, legatisque moribundorum. Atque ita Purgatorium solum penè nutrit abunde magnos, & parvos, & vel ipsis clericulis officium mortuorum recitantibus sua porrigit munuscula. Nec mirum, quòd tot, tantaque sint Purgatorii emolumenta, summa enim nostra* (Ecclesiasticorum) *arte factum est, ut in Purgatorium tandem omnia reducantur. &c.* Hæc M. Antonius de Dominis penes Gudlingium. Is igitur ipse est, quem laudat Margunius: ex cujus effato consonat Latina Ecclesia Margunianæ dementiæ. At is doctus equidem vir, sed hæreticus, Episcopus, sed Exauthoratus, impius in primis, planèque detestabilis, qui creditum sibi Gregem Spalatensis Ecclesiæ nefariè prodidit, qui è Pastore Lupus in Angliam secessit, quò tutiùs in Orthodoxam Religionem ulularet: qui editis de Republica Ecclesiastica Libris Ecclesiam frustra evertere nisus est: qui mox patratorum scelerum pertæsus Romæ dictorum palinodiam solemni cecinit cæremonia, dein iterum ad vomitum rediens carcerem meruit, ut, qui in libertate latraverat, disceret inter compedes conticescere, quique multis obfuerat impia dicacitate, exemplo saltem multatæ dementiæ Orbi Christiano prodesset. Jam is qua fronte Latinæ Ecclesiæ magister dicitur, cujus fuit hostis acerrimus? qua mente ad comprobandam Latinæ Ecclesiæ sententiam producitur, à qua se scribens alienum ostentat? qua denique confidentia tamquam egregius Doctor adducitur, cùm ne discipuli quidem honestum nomen mereatur?

(2) Not. ad Deliteat. Eccl. Græcæ Enstratii Fide pa. 152. ante med.;
(3) De Rep. Eccl. lib. 5. c. 8.

XIII. Falsissimum igitur est, Ecclesiæ Latinæ suffragio preces, & sacrificia, &c, quidquid pro mortuis agimus, utilia vivis esse dumtaxat propterea, quòd ministris alimenta suppeditent, & vivos ipsos consolentur. Adstipulatur Ecclesiæ Nostræ Latina Ecclesia, &, quod ubique Ecclesia nostra piè insinoat, sanctè ingerit, verbisque, ac factis commendat; orandum esse pro mortuis: his Numen esse propitiandum, eisdemque conciliandam divinam Misericordiam; idipsum Latina Ecclesia docet, ingerit, & commendat; ditata sanè pià liberalitate studentium vita functis ferre suppetias, non tamen capropter mentita, cùm docuit, piam liberalitatem vivorum mortuis prodesse; imo hoc ipso evincens, utiles esse stipes, preces, sacrificia fato functis hominibus, quòd ex hac omnium Orthodoxorum sententia tot illi divitiæ non deliciis, sed honestissimis alimentis Clericorum, Cœnobitarum, Antistitum, & omnifariam ministrorum addictæ provenerint, damnaturæ palam utriusque Pseudo-Episcopi & Spalatensis, & Cytherensis insaniam, comprobaturæque Orthodoxam sententiam, quam receptam à Græcia unà cum Græcia Latina Ecclesia recipit, confirmat, ac docet, productis ad rei certissimæ testimonium Patribus, quos vel ipsi Photiani, Latinos licèt, honorant, (1) Tertulliano, (2) Cypriano, (3) Ambrosio, (4) Hieronymo, (5) Gregorio Dialogo, ipsoque in primis Theologorum Archididascalo (6) Augustino. Et hic hercle, quem pro stultissimo Dogmate suo producit Margunius, hunc in modum pro dogmate Orthodoxo pronunciat. *In Machabæorum libro legimus, oblatum pro mortuis sacrificium: sed, etsi nunquam in scripturis veteribus legeretur, non parva est Universæ Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, authoritas, ubi in precibus sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus Altare funduntur, locum habet etiam commendatio mortuorum.* Ita Augustinus, qui mox idem (7) confirmat his verbis: *Cùm igitur recolit animus, ubi sepultum sit carissimi corpus, & occurrit locus nomine Martyris venerabilis, eidem Martyri animam dilectam commendat recordantis, & precantis affectus, qui cùm defunctis à fidelibus exhibetur, eum prodesse non dubium est.* Et (8) infra: *Non sunt prætermittendæ supplicationes pro Spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana, & Catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus quorumcunq; sub generali commemoratione suscipit Ecclesia, ut quibus ad ista desunt parentes, aut filii, aut quicunque cognati, vel amici, ab una eis exhibeantur pia matre communi.* Similia tradit & alibi (9) tanta sententiæ constantiâ, ut mi-

rum

(1) Lib. de Monog. ultr. med. lib. de exhort. castit. procul à med.
(2) Lib. 1. Epist. 9.
(3) lib. 2. Epi. 8. ad Faustinū Orat. de obit. Theod. de obit. Valent. de obit. Satyri.
(4) Ep. ad Pāmach. de obitu Paulin.
(5) Lib. 4. Dial. c. 55. & c. 50.
(6) Lib. de cura mortuor. c. 2.
(7) Ibid. c. 4.
(8) Ibid. c. 4.
(9) In Enchirid. c. 110.

rum sit, ausum fuisse Margunium testimonio tanti Doctoris, (qui non alio Aerium ex capite damnat hæresis manifestariæ, nisi quòd utiles mortuis preces pro mortuis pernegavit) impiam, ac detestabilem Opinionem suam defendere. At, inquit, Augustinus preces ejusmodi meras vivorum esse consolationes adseruit. O hominem nequam, Divorumque calumniatorem egregium! Nempe eo ipso in loco, quem contra Ecclesiæ utriusque suffragium producit Margunius, (10) Augustinus hæc docet: *Ecclesiæ suffragia pro valde bonis gratiarum actiones esse, pro non valde malis propitiationes: pro valde malis nulla esse adjumenta mortuorum, sed qualescunque vivorum consolationes.* Hæc est Augustini sententia, hæc tanti Doctoris Theologia, hoc effatum ejusdem, Ecclesiæ nostræ penitùs consentaneum, quod si nobis non credit Margunius, aliusve Marguniano furore lymphatus, illud Græcè redditum videat penes Alexandrinum Meletium (11), agnoscatque, quàm cæca perfidia sit, quam Veritas manifesta non erudit, sed infamat.

(10) *d. c. 110.*

(11) *Ep. ad Chios pag. 23. lin. 30.*

SECTIO VI.

Preces, & sacrificia non omnibus defunctis prosunt, sed certis.

SUMMARIUM.

I. *Constituitur Orthodoxa Conclusio, & ejus pars prima probatur.*
II. *Adducitur Græcorum authoritas, & explicatur Chrysostomus.*
III. *Proponitur secunda conclusionis pars, & Photianorum sententia.*
IV. *Inconstantia Meletii, & Severi.*
V. *Probatur, damnatis non prodesse preces Ecclesiæ.*
VI. *Refutatur prima Photianorum responsio, & confirmatur conclusio.*
VII. *Refutatur secunda eorundem responsio, & redditur ratio, cur Ecclesia universim oret pro mortuis.*
VIII. *Objectio Nicetæ Pectorati ex Augustino, & Chrysostomo.*
IX. *Ea refellitur, explicato utroque Doctore.*
X. *Catechumenorum Varietas latè proposita.*
XI. *Objectio Meletii, & Aliorum ex Machabæis, Trajano, Falconilla, Theophilo, & aliis.*

I. SEcuti Augustinum, ejusque sententiam, quam modò retulimus, venerati, secundò dicimus contra Marguninm: Sacrificia, jejunia, preces, ac stipes piè pro defunctis oblatæ non omnibus defunctis prosunt, sed iis tantùm, qui sine lethali noxa, sive criminum leviorum rei, sive pœnis expiatorum criminum debitis obligati diem obiere supremum. Hæc conclusio, quod à Photianis passim uti certum recipitur, adsumit: tres nimirum esse defunctorum classes, quarum altera eos complectitur, quos ἁγίους, ὁσίους, καὶ μακαρίους, *Sanctos, atque beatos vocamus*: altera pertinet ad eos, quos dicimus, ἀσεβεῖς, αἱρετικοὺς, ἀμετανοήτους, *impios, hæreticos, impœnitentes*. Tertia denique eorum est, quos ἔχοντας ἐλπίδα, πιστῶς κεκοιμημένους, καὶ ἐν Χριστῷ τεθνεῶτας, *spem habentes, in fide dormientes, in Christo mortuos appellamus*. Hos dicimus è precibus, cæterisque proximè enumeratis certissimam capere utilitatem. At primis, atque secundis, quod attinet ad auxilium, opemque, preces has nostras esse censemus inutiles. Solent autem Photiani, quippe qui sciunt, & apprimè cognoscunt, utiles ab Ecclesia nostra doceri liturgias, preces, ac stipes oblatas pro mortuis in alterutram abire sententiam, ut vel adserant prodesse Sanctis preces Ecclesiæ, vel dicant utiles esse vel impiis, quò proniùs, præsentiùsque, quod illaturi sumus, amoliantur. Sed utraque sententia pari stoliditate laborat, adsumiturque non aliam ob causam, nisi, ut argumentum pro Purgatorio inferiùs proponendum per fas, & nefas eludatur. Et, quod ad primam attinet, utriusque Ecclesiæ dogma est constantissimum, preces conceptas pro beatis Sanctorum animis, ipsis, quod spectat ad veniam, auxilium, opemve, esse prorsus inutiles, sed nostram potius utilitatem respicere. Quare superiùs (1) Augustinus ajebat: *Suffragia pro valde bonis esse gratiarum actiones*. Id, quod Photianorum quorundam ineptias castigat objicientium ex Liturgia nostra (2) notissima illa. Ἔτι προσφέρομέν σοι τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ὑπὲρ τῶν ἐν πίστει ἀναπαυσαμένων προπατόρων, πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, κηρύκων, εὐαγγελιστῶν, μαρτύρων. *Item offerimus tibi rationale hoc obsequium pro his, qui in fide requiescunt, Majoribus, patribus, Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Prædicatoribus, Euangelistis, Martyribus, &c.* Nam hæc nihil pro Sanctis, Divisque postulant, potius nobis Sanctos invocant adjutores. Rectè (3) Cabasilas his verbis. Ταῦτα τὰ ῥήματα δεῖν, ἐν οἷς ἐδεημία περιέχεται ὑπὲρ τῶν ἁγίων πρὸς Θεὸν ἱκεσία, οὐδὲ εὔχεται αὐτοῖς ὁ ἱερεὺς τῶν εἰωθότων οὐδέν, ἀλλὰ τῶν μὲν ἄλλων κεκοιμημένων πιστῶν μεμνημένος εὐθὺς προστίθησι τὴν ὑπὲρ αὐτῶν εὐχήν· καὶ ἀνάπαυσον αὐτοὺς, φησὶν, οὗ ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώπου σου· ἐπὶ δὲ τῶν ἁγίων τοὐναντίον ἅπαν, οὐ γὰρ πρεσβείαν ὑπὲρ αὐτῶν ποιεῖται, ἀλλ' αὐτοὺς μᾶλλον προβάλλεται πρέσβεις· εἰπὼν γὰρ, καὶ ἀριθμήσας τοὺς ἁγίους, ἐπάγει, ὧν ταῖς πρεσβείαις ἐπίσκεψαι ἡμᾶς ὁ Θεός. *Hæc verba sunt, in quibus nulla continetur pro Sanctis supplicatio, nec eis Sacerdos quidquam consuetum precatur; sed aliorum quidem fidelium, qui dormierunt, agens memoriam confestim pro eis preces adjicit: fac eos, inquit, requiescere, ubi lumen vultus tui respicit. In sanctis verò oppositum omnino considerandum contingit. Non enim pro eis veluti legatus interpellat, quin potius intercessores eos statuit. Enunciatis enim sanctis subdit: quorum precibus adjuva nos Deus.* In quem sensum intelligendi sunt Patres, qui vel pro Martyribus orasse se dicunt, ut (4) Cyprianus pro Celerina, Laurentio, & Ignatio. (5) Cajus Pontifex pro nepte Susanna: vel pro Sanctis orandum esse pronunciant, quemadmodum, inter Nostros, asseverant (6) Cyrillus Hierosolymitanus, & (7) Epiphanius.

(1) *In enchir. d. c. 110.*

(2) *In Liturg. Chrysost. post consecrat.*

(3) *In explic. Liturg. ad ea verba,*

(4) *Ep. 5. lib. 4.*

(5) *Ciaccon. in ejus vita.*

(6) *Catech. 5. mystag.*

(7) *hæres. 75.*

II. Re namque ipsa, ut bene docet (1) Bulgarus noster: οἱ ἅγιοι ἡμῶν ποτὲ δὲν μᾶς χρειάζονται, ὅμως, καθὼς ἐγγίζομεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τῆς μεγάλης συνάξεως, διὰ τρία πράγματα μνημονεύονται

εἰς τὴν

(1) *In d. Catechis. pag. 157. post med.*

εἰς τὴν λειτουργίαν· δι' αὐτὸ ὅπου μεσιτεύουν πρὸς τὸν Θεὸν διὰ λόγου μας· διὰ νὰ τοὺς δίδωμεν καὶ ἡμεῖς ἀντιστρόφως τὴν τιμὴν, καὶ τὴν δόξαν, ὅπου τοὺς ἔρχεται, καὶ διὰ νὰ τοὺς μιμούμεσθεν· καὶ νὰ μεθέξωμεν ὅσον τὸ βολετὸν τοῦ ἁγιασμάτος. *Sancti nobis omnino non indigent. Tamen, quemadmodum delibavimus, ubi Magnam deprecationem interpretati sumus, tres ob causas eorum memoriam agimus in liturgia. Propterea quòd pro nobis Deum interpellant; ut nos etiam vice versa honorem, & gloriam, quæ illis debetur, reddamus; utque illos imitemur, & sanctimoniam ipsorum, ut fas est, consequamur.* Sic Bulgarus, cujus ex interpretatione verissima Ecclesiæ nostræ Ritum hunc scimus eò collimare, ut commemoratione illa, Sanctorum gloria gliscat in nobis, augeaturque non in se, sed in nobis, atque adeo non ipsis preces illæ prosint, sed nobis, quibus per preces illas patronos paramus in Cœlo, præsto futuros necessitatibus Nostris ob liberalissimam gratitudinem ex precibus illis, sive potiùs laudibus, amicè conceptam. Quo fit, ut ritè dici possit, palamque adseri, quod Prodromus (2) dixit, adseruitque. *τὰ μνημόσυνα τῶν ἁγίων ἐν ταῖς ἱεραῖς λειτουργίαις ἡμῶν μὲν εὐχὰς τελοῦν, κἀκείνοις ἔπαινος.* *Commemorationes Sanctorum, quas in sacris Ministeriis agimus, pro nobis preces esse, pro illis laudes*, quando non illis aliquid petimus, sed, Deo propositis ipsorum meritis, nobis ipsorum petimus patrocinium. Hinc (3) Augustinus affirmat, injuriam facere Martyri, qui orat pro Martyre; quod effatum non pugnat, ut putat (4) Coressius cum effatis (5) Chrysostomi dicentis, etiam pro Sanctis eleemosynas esse erogandas: *putas*, inquit, *eum maculis inquinatum? da illi sua, ut illis se à maculis detergat: putas in justitia decessisse? præbe ipsi tua, ad mercedis, & retributionis adjectionem.* Ibi enim commodè Chysostomum interpretabimur ita, ut Augustino consentiat, si dicamus loqui de gloria, mercede, ac retributione, quæ dicuntur accidere, non deberi. Debita enim Gloria, & merces piorum, quam præliares Theologi *essentialem* appellant, quæque in Visione ipsa Dei, pro ratione, modoque meritorum tantà, talique sita est, à Nostris operibus non dependet, nec petitionibus nostris augeri potest, operibus ipsis Beatorum, cùm viverent, & constitutæ, datæque Sanctis Gratiæ debita; cùm tamen illis extrinsecùs accidere possit gloria, sive hæc habeatur ex religioso cultu, quem Sanctis præstamus, sive ex temporario animorum gaudio, quod nempe percipiunt, vel ab ipsa extima Gloria, vel ab utilitate nostra. Quod sanè gaudium ritè dicitur merces, ac retributio, quia veræ, præcipuæque, ac principali mercedi accedit, quando, quemadmodum quod accedit, sequitur naturam rei principalis, ita non immeritò ejusdem & nomen consequitur.

(2) de Interpret. ad Cano. Pœnit. S. Basil.

(3) Ser. 17. de Verb. Apost.

(4) Ep. 1. ad Coryd. de Purg.

(5) Hom. 33. in Matth.

III. Sic igitur sacrificia, preces, ac stipes pro defunctis oblatæ, beatis piorum animis, quod attinet ad veniam, certumve aliud, & perenne bonum nil prosunt; suntque extra aleam primæ mortuorum Classis, ut vel ipsi Photiani fatentur, si quospiam ignorantissimos, ipsisque Photianis damnatos excipias, qui proinde non tanti habendi sunt, ut ulteriùs huic veritati penes Nostros omnes certissimæ confirmandæ operam inutilem impendamus. De altera Classe res anceps magis, ac dubia videbitur Photianos Doctores legenti, quando in ea constituenda quàm ineptè, tam subdolè sensa Theologiæ suæ abdunt, celant, tricisque de industria involvunt, ut & difficultatem evadant, seque à censura impietatis abstineant. Apertissimè in iis, quæ superiùs dedimus, affirmat Margunius (1), si mortuis utiles preces dicamus nostras, vel damnatorum Manes, æterno licèt addictos igni, precibus vivorum juvari. Ante Margunium etiam idipsum Nicetas (2) Pectoratus Studites Monachus docuit; post quem tum Philotheus (3) tum Xanthopulus (4) eidem sententiæ subscripsere: nec dubito, quin etiamnum sint inter Photianos quàmplurimi, quorum cerebrosa dementia affirmare minimè vereatur, utiles vel Damnatis preces, quas pro mortuis fundit Ecclesia. Sunt tamen inter eosdem, qui hoc idem neque inficiantur, nec dicunt. Ajunt pro omnibus Ecclesiam orare, nemine excepto: Si inferas: ergo pro iis etiam, quos criminum ante obitum non pœnituit; nihil respondent. Tibi ex illa assertione quidlibet inferendi faciunt amplissimam potestatem, hoc solum rati sibi superesse, si dicant, Augustino viro doctissimo teste, pro omnibus Ecclesiam preces profuturas concipere. Hos inter numerato Meletium (5) Alexandrinum Patriarcham, qui effatum Augustini producens totus est in his verbis: *ὅταν αἱ θυσίαι, ἅστι τῆς ἱερᾶς τραπέζης, καὶ αἱ τῶν οἱωνῶν ἐλεημοσυνῶν ὑπὲρ τῶν βεβαπτισμένων κεκοιμημένων ἁπάντων (λέγει διὰ πάντων) προσφέρονται, ὑπὲρ μὲν τῶν ἀγαθῶν· καὶ τὰ λοιπά*, *Cùm Sacrificia, & Sacræ mensæ, & quarumcunque Eleemosynarum pro baptizatis mortuis omnibus (dicit pro omnibus) offeruntur. Pro bonis quidem, &c.* Meletio adde Severum (6) adeò inconstantem, ancipitem adeò, ut eadem planè referat cum Meletio. Uterque tamen hæc ita constituit, ut, cùm ea confirmat, vel palam adserat ipsis Damnatis preces prodesse, vel palam id asserat, unde hoc ipsum infertur, inficiatus interim hoc ipsum, quod infertur.

(1) d. c. 39. Antirrhet.

(2) Orat. 2. contra Latinos.

(3) Orat. 5. de lum. Thabor.

(4) In Syntag. de Orat.

(5) d. Ep. ad Chios pag. 25. lin. 35.

(6) d. diff. 4. pa. 51. lin. ult.

IV. Sanè utroque hoc Authore, ut in cæteris, ita in hoc loco nihil stolidius: Ridere subvenit eos legenti; adeò certa incertis miscent, approbant, quod reprobarant dudum, quod inficiati sunt, asserunt: tantâ simul & ignorantiâ, & audaciâ, & inconstantiâ, ut in ore ipsorum confusio loqui ipsa videatur. Sed à nobis infra Meletius vapulabit, nunc Severum audiamus. Ait (1), Ecclesiam non orare pro impiis, & Hæreticis, illisve Christianis, quos ne in vitæ quidem exitu criminum patratorum pœnituit, de quibus nulla spes est: *οὐχὶ δὲ καὶ ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν, καὶ αἱρετικῶν, ἀλλ' οὐδὲ ὑπὲρ τῶν χριστιανῶν ἐκείνων, τῶν μέχρι τέλους ἀμετανοήτων, ὑπὲρ ὧν οὐδεμία ἐστὶν ἐλπίς.* ex quo rectà sequitur, preces Ecclesiæ prodesse non posse damnatis post mortem hominibus, atque Erebo addictis. Hoc tamen ubi palam constituit, mox totis viribus probare contendit, posse precibus Ecclesiæ fieri, ut vel ab Erebo liberentur damnati animi, Manesque impiorum, hæreticorum, eorumque, quorum pertinax in crimine exitus: id, quod exemplis, & rationibus confirmat, præsertimq; verbis Christi (2) dicentis: *πάντα, ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῇ προσευχῇ ὑμῶν*

(1) Ibid. pag. 52. lin. 30.

(2) Mat. c. 21. nu. 22.

μὴ πιϛεύοντες, λήψεσθε. Ἐ πάλιν. ὅσα ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου τὸν πατέρα μου, δώσει ὑμῖν, *Omnia, quæcunque petieritis in Oratione vestra credentes, accipietis: & iterum* (3): *quæcunque petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quapropter tandem sic (4) colligit: Διότι ἐπειδὴ καὶ δὴν ἔγινε μέχρι τοῦ νῦν ἡ τελεία ἀπόφασις, καὶ καθόλου, κατὰ τῶν ἁμαρτωλῶν, ὁ ᾅδης δεῖ(ται) ἀνοικτὸς, καὶ ἡ ἄπειρος εὐσπλαγχνία ἑτοίμη πρὸς τὸ ἐλεῆσαι, διὰ τοῦτο αἱ ψυχαὶ οὐ μόνον λαμβάνουσιν ἄνεσιν, καὶ παράκλησιν διὰ τὰς ὑπὲρ αὐτῶν πρὸς Θεὸν γινομένας εὐχὰς, ἀλλὰ καὶ παντελῶς ἐλευθερίαν, καὶ λύτρωσιν τῆς κολάσεως. *Quartum, quòd, cùm nondum sit lata ultima sententia contra peccatores, Inferi censentur reclusi, atque infinita Clementia ad præstandam misericordiam parata. Propterea animæ non solum Consolationem, & veniam recipiunt ob preces, quæ Deo pro ipsis afferuntur, sed omnino libertatem, ac redemptionem à damnatione.* Ex quibus palam deducitur, vel ipsis Manibus æterno addictis supplicio preces nostras esse perutiles. Quod sanè idipsum est, quod hìc acerrimè impugnamus, rati pestilentissimum dogma esse non solùm, si asseras cum Margunio, vel pro Juda, vel pro Cacodęmone orari Deum posse, quo tandem eos pœnis absolvat, verùm etiam, si eum cæteris Photianis dicas, orandum esse pro omnibus, hoc est etiam pro iis, quos lethaliter noxios mors inopina, vel incuriosa deprehendit. Id, quod unico argumento, quod addimus, evinci posse remur.

V. Ubi spes nulla salutis est, otiosa est deprecatio, inutiles preces, planèque labor omnis supervacaneus: at spes nulla salutis superest iis, qui gravissimorum criminum rei, nullàq; pęnitentià redempti periere: igitur pro illis otiosę sunt preces, adsumptique labores supervacanei. Propositio manifesta est, nam, ubi nulla spes est finis habendi, quidquid ut instrumentum adsumitur, otiosum est, quemadmodum omnes norunt, & ratio ipsa palam decernit: Porro deprecatio, & quodlibet aliud, de quo hìc sermo, ut instrumentum adsumitur habendæ salutis animorum, pro quibus orandum est: quapropter, si ea salus deplorata sit, quippe quæ haberi non potest, quidquid ad illam habendam adsumitur; atque adeò ipsa deprecatio erit prorsus inutilis. Jam Adsumptio argumenti controversiæ obnoxia esse non potest: Etenim certissimum est eos, qui lethali noxa contractà, nondumque expiatà, supremum obeunt diem, ad salutem nullo pacto posse pervenire. *Si ceciderit,* (1) inquit, *lignum ad austrum, ibi manebit,* quæ verba non ex Patribus aliquis, quem corruptum mentiamini, sed vester ille (2) Palamas sic enucleat. ξύλον δὲ τὸ ξύλον ὁ ἀμετανόητος ἁμαρτωλὸς ξηρανθεὶς ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, καὶ μονωθεὶς τῆς χάριτος, ἥ ἐστι ζωὴ τῆς ψυχῆς· οὗτος, ὅπου πέσῃ ἀποθνήσκων, ἐκεῖ αἰωνίως διαμένει μετὰ τοῦ Διαβόλου, καὶ Φαραὼ, καὶ Ἰούδα· ὧν οὐκ ἔστιν ἐλπίς. *Est autem lignum is, quem criminum haud pœnituit peccator, arefactus in crimine, ac sejunctus à Gratia, quæ est vita animæ. Hic, ubi ceciderit moriens, ibi æternùm manebit, cum Diabolo, Pharaone, & Juda, quorum nulla spes est.* Et, ne quid reliquum Palamas faceret ex iis, quæ proximè dedimus, illico subdit. διὰ καὶ ὑπὲρ αὐτῶν οὐκ εὐχόμεθα, οὐδὲν γὰρ ὄφελος αἱ ἱκεσίαι παρέχουσι τοῖς αἰωνίως εἰς κόλασιν

(3) Joan. ca. 16. nu. 23.
(4) Ibid. pag. 53. lin. 28.
(1) Eccles. c. 11. n. 3.
(2) In Epi. 1. ad Thessal.

κατακριθεῖσι, καὶ τοῦ ᾅδου μὴ δυναμένοις ἐξελθεῖν. *Quare nec pro his preces concipimus: neque enim utilitatem ullam supplicationes præstant pœnas nactis æternas judicio Dei, quare Erebo egredi nunquam quibunt.* Quòd si hæc vera sunt, sunt autem verissima nobis quidem, quia hæc cum (3) Augustino Patres omnes constituunt, ac tota profitetur Ecclesia; vobis verò, quia recipit Palamas, & cum Palama Photianorum plerique; hi etiam, qui dubitant, præter Margunium, omnes. Si inquam hæc vera sunt, jam, quod proponebamus, evicimus, constatque tum Ignorantia Meletii, tum Inconstantia Sevesi, atque ipsa in primis impietas Margunii ausi Græciæ credendum proponere, quod Græcia prima omnium in Origene reprobato damnavit. Vide, quæ scribat (4) Epiphanius, quæ doceat (5) Hieronymus, quæ confirmet (6) Gregorius, quæ ipse (7) Augustinus accuratè constituat. Hoc (8) authore scies, æternum fore supplicium tum Malorum, tum Dæmonum, quemadmodum æternam vitam Justorum; quando verbum divinum est, quod (9) edicit. ὁ διάβολος ὁ πλανῶν αὐτοὺς ἐβλήθη εἰς τὴν λίμνην τοῦ πυρὸς, καὶ θείου, ὅπου τὸ θηρίον, καὶ ὁ ψευδοπροφήτης, καὶ βασανισθήσονται ἡμέρας, καὶ νυκτὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. *Diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, & sulfuris, ubi bestia, & Pseudopropheta cruciabuntur die, ac nocte in sæcula sæculorum.* Hoc (10) magistro cognosces non solum Dęmonum malorum, sed & hominum, neque Ethnicorum tantùm, sed & Christianorum, nec Hęreticorum dumtaxat, sed & Orthodoxorum, si criminosè vitam peregerint, neque expiaverint ante obitum crimina, pœnas æternas esse, quando aperta sunt verba Pauli (11) dicentis: μὴ πλανᾶσθε. οὔτε πόρνοι, οὔτε εἰδωλολάτραι, οὔτε μοιχοὶ, οὔτε μαλακοὶ, οὔτε ἀρσενοκοῖται, οὔτε κλέπται, οὔτε μέθυσοι, οὔτε λοίδοροι, οὐχ ἅρπαγες βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι. *Nolite errare, neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt.* Denique hoc (12) Doctore percipies, deploratam esse salutem omnium eorum, quos noxa lethali graves nunquam finiendo torquendos supplicio decretus criminosis Avernus absorbuit, quando Numinis effatum est, quod palam (13) affirmat: ***nullam esse in Inferno redemptionem.***

VI. Non ita, inquit, reddenda verba Ecclesiæ sunt. Corrupistis Latini Scripturas. Non dicitur ibi: *in Inferno nulla est redemptio,* sed ἐν τῷ ᾅδῃ οὐκ ἔστι μετάνοια. *in Inferno non est pœnitentia.* Nempe hæc prima Photianorum responsio. Hanc tamen assumimus, unàque cum illis asserimus, neque mereri, neque contra posse animos à corpore separatos. Ita docet Ecclesia primò ex (1) Ecclesiastico: οἱ νεκροὶ οὐκ εἰσὶ γινώσκοντες οὐδὲν, καὶ οὐκ ἔστιν αὐτοῖς ἔτι μισθός. *mortui nihil noverunt amplius, nec habent ultra mercedem:* quæ in hanc sententiam producit (2) Hieronymus. Secundò ex (3) illis: ἁγίασον τὴν ψυχήν σου, ὅτι οὐκ ἔστι ἐν ᾅδου ζητῆσαι τροφήν: *ante obitum tuum operare justitiam, quia non est apud inferos invenire cibum,* ad quæ vide (4) Bernardum. Tertiò (5) ex illis ἔρχεται νύξ. ὅτε οὐδεὶς

(3) In Enchir. d. c. 110.
(4) Ep. ad Jo. Hierosol. Iter Ep. Hieron.
(5) In c. 3. Jon. Apol. 2. cōtr. Rufin. lib. 2. contr. Pelag. Epist. ad Pāmach. de erro. Jo. Hierosol. Cōm. in verb. ult. Isai. & alibi.
(6) Lib. 9. mor. c. 45. & seq. lib. 34. c. 12. & seq.
(7) Lib. 21. de Civit. c. 17. & 23.
(8) d. lib. 21. c. 18. & 24.
(9) Apocal. c. 20. n. 9. 10.
(10) d. li. 21. c. 19. 20.
(11) 1. ad Corinth. c. 6. n. 9. 10.
(12) d. lib. 21. c. 25. & 26. Enchirid. c. 68. lib. de fid. & op. c. 14. & 16 & q. 1. ad Dulcitiū.
(13) Canitur ab utraq; Ecclesia.
(1) c. 9. n. 5
(2) In eū locū Eccl.
(3) Ecclesiast. c. 14. n. 17.
(4) Serm. 49. ex parvis.
(5) Joan. c. 9. n. 4.

δύναται

ἔρχεται νὺξ ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι: *venit nox, in qua nemo potest operari*, quæ explicant (6) Origenes, (7) Augustinus, (8) Chrysostomus, (9) Euthymius (10) Theophylactus, (11) quem cum (12) Ambrosio, & (13) Augustino, vide alibi, hoc ipsum solidissimè comprobantem. Quo fit, ut cùm tota controversiam sit, quod assumimus, animos à corpore separatos mereri, aut contra non posse, unde sequitur, eosdem pœnitere non posse. Hinc tamen Latina sententia statim infertur. Nam, si ex iis, qui post mortem damnati sunt, nemini licet suorum criminum utiliter pœnitere, sequitur neminem redimi posse, ea si crimina sint, quæ criminosum hominem inimicum Numini faciant. Neque enim puto Christianum aliquem esse, sit ille licèt Photianus, sit ipse Marguntus, qui posse existimet, æternæ aliquem fieri participem Beatitatis post patrata crimina, nisi eum patratorum criminum aliquando pœniteat. Nam criminosus, sine pœnitentia facinorum suorum, justitiam non consequitur, juxta (14) illa: ἐὰν μὴ μετανοῆτε, πάντες ὁμοίως ἀπολεῖσθε: *nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis*: & illa Petri (15) μετανοήσατε, καὶ ἐπιστρέψατε, εἰς τὸ ἐξαλειφθῆναι ὑμῶν τὰς ἁμαρτίας: *pœnitemini, & convertimini, ut deleantur peccata vestra*. Quod confirmat Apostolus his (16) verbis, ἀγνοῶν, ὅτι τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ εἰς μετάνοιάν σε ἄγει: κατὰ δὲ τὴν σκληρότητά σου, καὶ ἀμετανόητον καρδίαν θησαυρίζεις σεαυτῷ ὀργὴν ἐν ἡμέρᾳ ὀργῆς. *Ignoras, quia Benignitas Dei ad Pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ*. Quæ tandem ipse Servator sic apertè (17) constituit: μνημόνευε, πόθεν ἐκπέπτωκας, καὶ μετανόησον, καὶ τὰ πρῶτα ἔργα ποίησον· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχύ, καὶ κινήσω τὴν λυχνίαν σου ἐκ τοῦ τόπου αὐτῆς, ἐὰν μὴ μετανοήσῃς: *memor esto, unde excideris, & age pœnitentiam, & prima opera fac: sin autem, veniam tibi citò, & movebo candelabrum tuum de loco suo, nisi pœnitentiam egeris*. Unde (18) Augustinus sapientissimè concicit: *nec quemquam putes ab errore ad veritatem, vel à quocunque, seu magno, seu parvo peccato, ad correctionem sine pœnitentia posse tranfire*. Cùm igitur nec scelestus Salutem adipisci queat, quin resipiscat priùs, neque post mortem resipiscendi sit locus, colligitur manifestè, eum, qui vivens minimè resipuit, haud consequi Salutem posse: ac proinde post obitum, quod Latina interpretatio præsetulit, redimi à decretis duraturo semper peccato pœnis neminem posse. Propterea monet (19) Siracides: μὴ μείνῃς ἕως θανάτου δικαιωθῆναι, *ne verearis usque ad mortem justificari*: nimirum quia post mortem justificari non poteris: & (20) Angelus ille, qui pede altero terram, mare altero complexus apparuit Joanni ecstasim passo: ὤμοσεν ἐν τῷ ζῶντι εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὃς ἔκτισε τὸν οὐρανόν, καὶ τὰ ἐν αὐτῷ, καὶ τὴν γῆν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, καὶ τὴν θάλασσαν, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ, ὅτι χρόνος οὐκ ἔσται ἔτι. *juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit Cœlum, & ea, quæ in eo sunt, & terram, & ea, quæ in ea sunt, & mare, & ea, quæ in eo sunt, quia tempus non erit amplius*: post mortem scilicet, quo vita functos utiliter criminum suorum pœniteat. His consonant illa (21) Parœmiastæ: ἕως γὰρ, ὅταν

(6) In Ps. 36. (7) In c. 9 Joan. (8) In c. 8. Joan. (9) In d. c. 9. (10) In eundem Locum. (11) Ibid. c. 9. (12) In c. 12. Luca. (13) Ibid. c. 12. Luca. (14) Luc. c. 13. n. 5. (15) Act. c. 3. n. 19. (16) Ad Rom. c. 2. n. 4. (17) Apocal. c. 2. n. 5. (18) Epist. 48. ad Vincent. in fin. (19) Ecclesiast. c. 18. n. 22. (20) Apocal. c. 10. n. 6. (21) Prov. c. 1. n. 28.

ἐπικαλέσησθέ με, καὶ οὐκ εἰσακούσομαι ὑμῶν: *tunc invocabunt me, & non exaudiam, manè consurgent, & non invenient me*, & illa (22) Psaltæ: *clamaverunt, nec erat qui salvos faceret, ad Dominum, nec exaudivit eos*. Denique illa (23) Parabolæ penes Matthæum, & clariùs penes (24) Lucam: ἀφ' οὗ ἂν ἐγερθῇ ὁ οἰκοδεσπότης, καὶ ἀποκλείσῃ τὴν θύραν, καὶ ἄρξησθε ἔξω ἑστάναι, καὶ κρούειν τὴν θύραν λέγοντες, κύριε, κύριε ἄνοιξον ἡμῖν· καὶ ἀποκριθεὶς ἐρεῖ ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ. Τότε ἄρξησθε λέγειν, ἐφάγομεν ἐνώπιόν σου, καὶ ἐπίομεν, καὶ ἐν ταῖς πλατείαις ἡμῶν ἐδίδαξας· καὶ ἐρεῖ, λέγω ὑμῖν, οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ. ἀπόστητε ἀπ' ἐμοῦ πάντες οἱ ἐργάται τῆς ἀδικίας. *Cùm intraverit pater familias, & clauserit ostium, & incipietis foris stare, & pulsare ostium dicentes, Domine, Domine aperi nobis: & respondens dicet vobis: nescio vos, unde sitis. Tunc incipietis dicere: manducavimus coram te, & bibimus, & in plateis nostris docuisti: & dicet; dico vobis, nescio vos, unde sitis, discedite à me omnes operarii iniquitatis, &c.* Nempe hæc docent, imò hæc passim Sacræ Paginæ testantur, affirmatèque constituunt; post mortem, neque Salutis ullam spem esse iis, quos ante mortem criminum minimè pœnituit, nec locum ullum, potestatemve utiliter resipiscendi. Quo fit, ut pro his neque oret, neque orare possit Ecclesia. Quid enim his orans petat Ecclesia? Salutem? at hæc penitùs deplorata est; Gratiam Numinis? at hæc peccatori tribui non potest, nisi aut emendato, aut ut emendetur, quod vel in obitu criminosis nefas utrumque est. Gloriam mercedis æternæ? Scilicet impiis? Sed hoc denique summæ impudentiæ esset: nam, cùm vos ipsi Photiani inter peccata, quæ contra Spiritum Sanctum dicuntur patrari, illud in primis (25) recenseatis τὰ λογίζεσθαι τινὰς, τὰ σωθῇ χωρὶς καλὰ ἔργα: *ut quis existimet, se salutem sine meritis consecuturum*, non ne id criminis Ecclesia committeret non existimans tantùm, verùm etiam facto ipso probans, posse quempiam, sine ullis meritis, imò cum gravissimis culpis, Salutis compotem fieri?

VII. At, inquiunt, Ecclesia precatur pro omnibus; pro Judæis etiam, atque Ethnicis. Ita sanè; pro vivis tamen, ut ante obitum Christianam, Orthodoxamque religionem amplexi per bona mox opera, ut verbis Petri (1) utar, *per bona opera certam vocationem suam, & electionem faciant*. Nam, ut Apostolus (2) Paulus docet, πᾶν, ὃ οὐκ ἐκ πίστεως, ἁμαρτία ἐστίν: *omne, quod non est ex fide, peccatum est*: oimirum, quia quidquid ab Ethnico sive infido homine fit, sive criminosum sit, sive naturaliter bonum, perinde est, quod attinet ad Salutem; quando si criminosum, pœnam meretur; si naturaliter bonum, nullum prodest ad premium. Hoc igitur precibus Deum flagitat Ecclesia pro Judæis, Ethnicisque Orans; pro quibus vita functis adeò Ecclesia neque orare fas ducit, ut (3) Prodromus ante (4) Balsamonem vestrum, & (5) Palamam, & (6) Callistum, & (7) Nicolaum Athenienſem, obnoxios anathemati censeat Presbyteros, qui preces fuderint ὑπὲρ τῶν δυσμάχων ἐθνῶν, καὶ χερσὶ τῶν μάχων ἰουδαίων τεθνεώτων. *Pro Ethnicis impugnantibus Deum, & Judæis pugnantibus contra Christum defunctis*. Licet pro Ethnicis, ac Judæis

(22) Psal. 17. v. 42. (23) Matth. c. 25. à n. 11. (24) Luc. c. 13. num. 25. (25) Bulgar. in Catech. p. 217. in med. (1) 2. Ep. c. 1. n. 10. (2) Ad Rom. cap. 14. n. ult. (3) De Interpr. ad d. Can. Pan. S. Basil. (4) In Respon. ad Episc. Cypri. (5) In d. Ep. 1. ad Thessal. (6) In Tractaria. (7) In Explic. Miss. ad Diptycha Mortuorum.

Judæis non oret Ecclesia; Orat attamen pro Christianis, atque Orthodoxis omnibus omnino, ait (8) Meletius, confirmatque (9) Severus verbis ipsius Ecclesiæ nostræ dicentis: ἀνάπαυσον Κύριε τὰς ψυχὰς πάντων τῶν προαναπαυσαμένων πατέρων, καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, τῶν ἐνθάδε κειμένων, καὶ ἁπανταχοῦ ὀρθοδόξων χριστιανῶν. *Compone, Domine animas omnium, qui jampridem quievere, Patrum, ac fratrum nostrorum, hic jacentium, & omnium ubique Orthodoxorum Christianorum, &c.* Sanè mirari haud satis possum hos homines, qui nobis objiciunt, quod ipsi in primis solvere. Nam (11) Meletius eo ipso in loco, itidemque Severus affirmant Ecclesiam nostram orare quidem pro omnibus, tamen τῶν φανερῶς ἀμετανοήτων ἀποιχομένων ἐξαιρουμένων, exceptis iis, qui palam non acta pœnitentia diem obiere. Causa autem, ob quam κοινῶς, καὶ καθόλου Ecclesia orat pro omnibus Christianis, atque Orthodoxis, ea est, quam omnes indigitant, quòd nimirùm anceps, incertumque sit, & planè obscurum, quinam in charitate decesserint. Novit Ecclesia Christi prudentissima Sponsa Dei judicia multam abyssum esse: Scit quandoque repentè raptos homines, licèt criminosos palam, clam in ipso mortis momento dolore cordis intimo, ac perfectissimo, quem contritionem appellamus, veniam fuisse criminum meritos, alios verò etiam in manifestaria virtute defunctos arcana ex impietate, secretisque prorsus criminibus perditos: quò fit, ut pro omnibus oret, omnes Clementissimo Domino pia Mater commendet, ne aut desit pietatis officio, cùm locus est divinæ Clementiæ; aut de salute filiorum suorum judicet, eventus, quem fortè coram certissimo Tribunali sortiti sunt, non admodum certa: non oratura, si certò sciret aut damnatum aliquem, aut numero beatorum adscriptum. Hinc pro Sanctissimis viris non orat, nec preces fundit pro Juda, ut (13) Prodromus, & ex eo Nostri omnes affirmant, quòd illi quidem precibus non indigeant nostris, his autem preces nil nostræ prosint, utrorumque enim aut certa salus, & gloria, aut certa damnatio, & ex hac æterna Calamitas.

(8) d. Ep. ad Chios. p. 23. lin. 30.
(9) d. differ. 4. pa. 53. lin. 20
(10) apud Sever. ib. pag. ead.
(11) Ibid. lin. 33.
(12) Eodem loco.
(13) Loco laudato.

VIII. Sed dices cum Pectorato, (1) hæc Augustino (2) repugnant dicenti: *Quibus prosunt suffragia, vel ad hoc prosunt, ut plena fiat remissio, aut tolerabilior sit ipsa damnatio.* Igitur & Damnatis preces Ecclesię proderunt, non sanè ut ab Erebo revocentur ad gloriam, sed ut in Erebo mitiora patiantur supplicia: inferiùs enim Augustinus concedit, mitigari precibus Ecclesiæ Damnatorum pœnas, sic: *Pœnas damnatorum certis temporum intervallis existiment, si hoc vis placet, aliquatenus mitigari, dummodo intelligatur in eis manere ira Dei, hoc est ipsa damnatio.* Quibus apertissimum est, concedi sponte ab Augustino Damnatis ferias aliquas tormentorum. Has porro quis neget precibus Ecclesiæ impetrari posse? Sic desperatæ Salutis hominibus opem ferre eleemosynas posse, videtur palam constitui verbis (4) Chrysostomi, qui, ubi docuit, orandum esse pro mortuis; subdit: *Verùm istud quidem de illis dicimus, qui in fide abscesserunt. Catechumeni verò neque hac digni consolatione censentur, sed omni hujusmodi sunt auxilio destituti, præter unum solum: quod autem illud? Pauperibus eorum nomine dare licet; unde illis non nihil refrigerii accedit:* ἀλλὰ τοῦτο μὲν περὶ τῶν ἐν πίστει παρελθόντων, οἱ δὲ κατηχούμενοι οὐδὲ ταύτης ἀξιοῦνται τῆς παραμυθίας, ἀλλ' ἀπεστέρηνται πάσης τοιαύτης βοηθείας, πλὴν μιᾶς· ποίας δὲ ταύτης; ἔξεστι πένησιν ὑπὲρ αὐτῶν διδόναι· καὶ ποιεῖ τινα παραψυχὴν αὐτοῖς τὸ πρᾶγμα. Ecce Eleemosyna prodest Catechumenis, quos tamen, quippe nondum unda lustrali expiatos, æternæ reos esse Damnationis certum est. Hæc Pectoratus, cujus libros fuisse in Græcia damnatos, ac jussu Imperatoris Michaelis Paphlagonis publico incendio traditos, & quæcunque alia circa illum narrat (5) Humbertus Cardinalis Silvæ Candidæ penes (6) Baronium, mihi sanè non placent, neque ausim unquam, ut alibi dixi, ea Photianis objicere; pendent enim ab authoritate, uti dicimus IC, singulari hominis unius sua laudantis, quæ nullus Græcorum descripsit, ut ut acta dicantur in Græcia, non Curopalates, non Zonaras, non Glycas, non Cedrenus, sed ne ipse quidem Cerularii Biographus, penes quem prolixè describitur Leonis IX. Legatio. Addo penè omnia Pectorati Opera superesse, & is præsertim liber, qui philosophatur de Azymo, ut in loco patebit, testanturque (7) Nectarius Patriarcha Hierosolymitanus, egregiè ultus hanc fabulam, cæterasque, quæ ex Humberti Commentariis Apocryphis producuntur contra Cerularium, virum meo etiam judicio pervicacem, & impium, non tamen fabulis impugnandum, ne Photiani rideant, soliti vel certa, nedum dubia, & incerta, penitùs deridere.

(1) Orat. 3. contra Latinos.
(2) In Enchir. cap. 110.
(3) Ibid. c. 112.
(4) Hom. 13. ad Epist. ad Philip.
(5) In relat. suæ Legat.
(6) Ann. 1054. à n. 17.
(7) In Antirrh. ad Theses Fratrum Hierosolymis. pa. 26. à lin. 30.

IX. Hinc neque illos ex Nostris laudo, qui hæc Pectorati argumenta, quasi vel à Photiana Græcia damnata fuerint, nulla responsione dignantur: quin imò illis maximè respondendum esse censeo, ac re ipsa facili negotio respondeo. Nam primus locus Augustini apertè agit de iis, qui post obitum pœnas temporarias luunt, quas Damnationem appellat, jure scilicet optimo: Damnantur enim post obitum animæ quædam, addicunturque justâ sententiâ pœnis finem habituris, quæ nimirum precibus Ecclesiæ aut donantur omnino, aut aliquatenus minuuntur. Quòd autem ibi tantus Doctor hæc sentiat, constat ex eo, quòd trifariam divisis Mortuis, quosdam ait *valde bonos esse, quosdam non valde malos, quosdam valde malos*, & his quidem nullo modo prodesse preces Ecclesię, illis verò prodesse, cùm primi his non indigeant. Jam verò, si quæ mox addit, objiciunturque à Pectorato, in eam essent sententiam detorquenda, ut doceant, Ecclesiæ precibus fieri tolerabiliorem Damnationem valde malis, sibi repugnaret ipsi Augustinus. Etenim, si precibus Ecclesiæ valde malis tolerabilior Damnatio fit, preces Ecclesię ipsis prodessent, essentque non qualescunque dumtaxat vivorum consolationes, sed aliqua adjumenta mortuorum. Ne igitur sibi ipsi Augustinus dicatur contrarius (quod nemo gnarus Augustini dixerit) ita illa ejus verba intelligenda erunt, ut, quod afferunt, id non de valde malis, de quibus hic agimus, sed de non valde malis afferant, de quibus mox disputabimus accuratè. Atque hæc, quod attinet ad primam Augustini sententiam, nam secunda à re, cui probandæ proponitur, longè peregrinatur. Ibi enim sum-

summus Theologus non egit de precibus fundendis pro Mortuis, tantùm docet, non fore absurdum, si dicas, puniri quidem æternùm damnatos Erebo animos; certis tamen temporum intervellis, ita, citra id, quod merentur, puniri, ut quandoque mitiora tormenta sint damnati hominis, qui tamen æternùm torquebitur. Hunc in modum eo in locn Augustinus, qui (1) alibi idipsum apertiùs, validiùsque constituit, quin de precibus, de quibus hìc sermo est, quidquam affirmet repugnaturum iis, quę sępè docet, preces nimirum deploretæ salutis hominibus prorsus inutiles esse. Quod attinet ad Chrysostomum, ejus hæc sententia est: Ecclesiam non orare pro Catechumenis, sive, Supplicationes publicas neque haberi prn ipsis, neque haberi posse; quippe qui vel Fideles nnn sunt, vel Fideles appellari minimè merentut. Licere tamen eleemnsynam, opem nimirum privatam Catochumeno conferre defuncto.

X. Hæc Chrysinstomi germana sententia, quam tamen ut Phntianorum ingenium stupidum, ac rude percipiat, norit, ex Catechumenis alios fideles mori, elios infideles: de illis loquitur (1) Innocentius III. & ante hunc (2) Ambrosius, minimè veritus Valentinianum Catechumenum, nondumque sacre Baptismi unda lustratum, Beetornm egminibus eccensere. Idipsum docet (3) Augustinus, & post hunc (4) D. Thomes, Jn. (5) à Turrecremata, Alfonsus (6) Castrensis, Melchior (7) Canus, & (8) Bellarminus, quorum Calculo certum est, posse citra Baptismum seltem consequi Catechumenos fatn functos, si tamen per ipsos non steterit, quo minus lustralibus undis abluerentur; præpediente lotionem sacram vel angustia temporis, vel elio quopiam; Et multò magis, si legitimo impedimento flagrans Baptismi accedat desiderium, quod ex Jure (9) Nostro, & Latino (10) superest ed salutem. Nempe si destinatio enimi superest, ut Sacri Tyronis bona censeantur ecquisita Cœnobin, propterea, quòd Tyro ea destinetinne Monachus dicitur, ut docent (11) Cynus, & (12) Bartnlus, probantqne (13) Ancharanus (14), Butrius, (15) Stephanus (16) Gratianus, & (17) Surdius, penes quem alii contra meam, communemque sententiam, quam sequuntur (18) Menochius, & (19) Hondedęus: Multò megis flagrans desiderium Baptismi efficiet, ut Catechumenus dicatur Christianns. Hinc (20) in Trullana vestra Synodo, Photiani, de Catechumenis dicitur: Τὸ μὲ πρῶτον αὐτοὺς χριστιανοὺς ποιοῦμεν, δεύτερον δὲ κατηχουμένους, εἶτα ἐξορκίζομεν αὐτούς: *primo die ipsos Christianos facimus, secundo verò Catechumenos, tertio exorcizamus*: quæ verba, ut eruditè notat (21) Megrius, difficilem sensum habent, nisi id sit *Christianum facere*, quod robustà parænesi ad flagrantissimum Beptismi desiderium provocare, quo nimirum Catechumeni ad sacram lotionem destinentur, quoque ente lotionem ipsam mereantur Christiani nominis dignitetem. Quod si id flagrantissimi desiderii defuerit morienti Catechumeno, steteritve per ipsum; quo minus salutaribus Undis fuerit expiatus; is profectò neque Christiani nomine dignus est, etque omninn peribit, nisi eum fortessis moribundum negligentiæ pœnituerit. Atque in hoc sensu scripsit (22) Augustinus; Catechumenum, licèt *in bonis operibus defunctum, vitam æternam non habere, nisi Martyrium intercedat, in quo tota Baptismi sacramenta complentur.* Et alibi (23) *quantumcumque*, ait, *Catechumenus, sarcinam suæ iniquitatis portat, neque illi adimitur, nisi cùm venerit ad Baptismum.* Sæpè etiam (24) negat, Cornelium Centurionem, ut ut laudatum in sacris Paginis, talem fuisse, ut salvus esse posset, nisi per Sacramentum Baptismi corpori Ecclesiæ adderetur. Idem docet (25) Glossogrephus, cui adstipulantur doctissimè (26) Jn. Turrecremata, & (27) Bellarminus. Porro hunc in modum lata Catechumenorum divisio ad rem ipsem pertinet, reique ipsius veritatem, etque, uti dicimus, in forn animæ interiori: Nem, quod attinet ad forum exterius, nullum discrimen habet Ecclesia utrorumque. Scilicet universim utrosque extra gremium suum esse publicè censet, quemadmodum inter Latinos docent Juris peritissimi (28) Nevarrus, Andreas (29) ab Exea, (30) Geminianus, (31) Decius, (32) Stephanus Cajetanus, & (33) Menochius, Theologi (34) verò Canus, (35) Bellarminus, (36) Suarius, (37) Henriquez, (38) Sanchius, & (39) Marius Alterius; et inter nostros (40) Diplovatacius, (41) & Lascares, (42) & Coressius ex verbis (43) Chrysostomi efferentis universim, Catechumenum à fide alienum esse, nihilque habere cum Christiann commune: ex Nazianzeno (44) docente, Catechnmenum esse in vestibulo pietatis, neque adhuc vocari fidelem, ex Cyrilln (45) effirmante, id epud Christianos esse Catechumenos, quod non Apellæ penes Judæos. Hinc, ex Comunuiuni (46) DD. sententie, Catechumeni neque Constitutionibus ligentur Ecclesiæ, neque Anathematis pœne percelli possunt; quemadmodum Juris (47) authoritate probat (48) Ancharanus, Bonifecius (49) de Vitalinis, (50) Ruinus, (51) Marquardus, (52) Navarrus, (53) Ugolinus, & relatus Alterius (54) post Nostros proximè laudatos. Sic itidem à Sacrementis Vivorum rejiciuntur; id, quod de cæteris palam est, singillatimque de Eucharistia, ut constat (55) ex Augustino, cui Victorinus (56) Hugn subscribit; quidquid contre moliatur Innocentius III. Imo Eucharistiam ne videre quidem Catechumenis licet, ut ex Liturgia nostra menifestissimum dices, confirmetque (57) Basilius, post quem idipsum (58) Spencæus tradidit, atque eruditè prosecutus est (59) Covarruvias omnino videndus. De Matrimonin disputatur. Ostendi (60) tamen contre (61) Innocentium eundem, & alios aliquot, sentiendum cum (62) Covarruvias, verum esse matrimonium Catechumeni, non tamen ratum, licèt is Fidelis in foro animæ censendus sit: id, quod Græcis omnibus certum est, quorum Ecclesie neque publicam authoritatem impendit adhibitis cæremoniis metrimonio ejus, qui Christianus non est, nec retum unquem censuit matrimonium eorum, quos ipse solemni Ritu non coronasset. Jam ex his clara est Chrysostomi sententia nobis objecta. Negat illa Ecclesiem nostram orare pro Catechumenis fato functis, idqne negat universim, quemadmodum Bracharense Concilium (63) celebratum sub Ariamirn, vel me-

(1) Lib. 21. De Civit. c. 24.

(1) In C. veniens de presb. non bapt. & inc. ad Apostolicam eo.

(2) In Orat. de obit. Valentin.

(3) Lib. 4. de Bapt. relat. in c. non dubito. de conf. dist. 4.

(4) In 4. Sent. dist. 5. quæst. art. 2.

(5) In c. Si quis de cons. dist. 4.

(6) De just. hæret. punit. lib. 1. c. 8.

(7) In loc. Theologicis.

(8) De Eccl. milit. lib. 3. c. 3.

(9) Vide Lascar. in Excerpt. tit. de baptismo.

(10) c. majores ad fin. c. baptismi. 4. dist. d. c. ad Apostolica. c. debitū de Bapt. Trident. sess. 6. c. 4.

(11) In Anth. ingressi. C. de Sacr. Eccl.

(12) In d. anth. ingressi.

(13) In c. 2. de testam.

(14) In c. in præsentia. de probat.

(15) & (16) Decis. 35. n. 13. per tot.

(17) Decis. 303. n. 6.

(18) conf. 396.

(19) Conf. 94. nu. 8. l. 1. de ratio. Rat. q. 12 n. 6.

(20) Can. 96.

(21) In Hierolex. dict. o. Catechum

(22) In c. Catechumenū. de cōs. dist. 4.

(23) Tract. 13. in Joan.

(24) Li 1. c. 8. l. 4. c. 21. de Bapt.

(25) In c. 1. verb. sæpē dona. vers. istē si decederet. 30. q. 1. c. firmissime. 11. q. 1. c. 3. ae hær. d. c. Catechumenum. verb. vitam.

(26) In d. c. si quis n. 1. vers. peccat.

(27) De Pænit. li. 2 c. 14 in respo. ad object. 10.

(28) Cōm. de Jubil. not. 31. n. 48.

(29) In c. 1. n. 2. & 8. de constit.

(30) In c. audito. 54. dist.

(31) In d. c. 1. de cō. st n. 26 in 2. lect.

liùs Theodemiro Rege, Anno Christi DLXV. teste (64) Baronio, idipsum vetat his verbis: *Placuit, ut Catechumenis sine redemptione Baptismi defunctis simili modo nec psallendi, nec oblationis impendatur officium*. Cùm enim Baptismus sit illud extimum signum, ex quo scire potest Ecclesia, quid spei esse possit de homine; ii, qui carent hoc signo, ut ut interiùs habeant, quò salutem consequi æternam possint, non censentur ab Ecclesia digni, quibus publicæ pietatis impendatur Officium, quod omnibus Christianis impenditur, & quidem assiduè, ut in Jure nostro patet ex dictis, & constat ex Concilio (65) Carthaginensi III, & IV. ex (66) Bracharensi II. ex (67) Florentino, & (68) Tridentino; queis adde (69) Cabilonense, & (70) Vvormatiense, (71) Aurelianense II. & Lateranense (72) sub Innocentio III. Imo universim Catechumenis sacro sepulcro interdicit Ecclesia, sicuti & abortivis, ut explicant, & probant (73) Antoninus, (74) Medina, (75) Durandus, quorum suffragio non licet Cœmiterium cadavere Catechumeni profanare. Adeò Ecclesia publica pietate indignos reputat Catechumenos, de qua una loquitur Chysostomus, cùm dicit nulla consolatione dignos esse, quippe omni auxilio destitutos, publico nimirum: nam privatim orare pro Catechumenis, quos nosti cum voto Baptismi discessisse, licet; quemadmodum licet vel Eleemosynam dare pro iisdem: id quod statim subdit aureus Doctor, quo Authore adeò non oppugnatur Orthodoxa sententia, ut potiùs confirmetur: nam, si Ecclesia, ne pro Catechumenis quidem, quorum non est certa damnatio, orat; quis putet probari posse, authore Chrysostomo, preces Ecclesiæ profuturas illis, quorum est desperata salus, aut certa damnatio?

XI. Aliud etiam nobis objicit argumentum (1) Meletius, dum locum illum Machabæorum, quem vulgò Latini pro Purgatorio producunt, Nosque ipsi produximus, contemptim, ut solet, in Purgatorium retorquet. Manifestum est ex eo loco, illos, pro quibus, collatione facta, duodecim Drachmarum millia misit Hierosolymam Judas, criminosos fuisse, atque in Sacrilegio defunctos: scilicet: Εὗρον ait (a) sacer historicus, ἑκάστῳ τῶν τεθνηκότων ὑπὸ τοὺς χιτῶνας ἱερώματα τῶν ἀπὸ Ἰαμνείας εἰδώλων *invenerunt sub tunicis eorum de donariis Idolorum; quæ apud Jamniam fuerant, à quibus Lex prohibet Judæos.* Sequitur ergo, posse pro vita functis in ipso crimine obsecrari Deum: atque adeò subsequitur, preces Ecclesiæ, vel ipsis damnatis prodesse. Hoc, ut sibi videntur, validissimè confirmant Photiani omnes, ante Philadelphiensem (3) Severum ex (4) Damasceno, penes quem damnatis quàmplurimis sanctissimorum virorum preces profuere adeò, ut ab Erebo ipso ad Superos evolarint, mira sanè felicitate, quam ne fabulæ ipsæ quidem somniarunt, quarum (5) effato: *Facilis descensus Averni est: sed revocare gradum, superasque evadere ad auras, hoc opus, hic labor est.* Præcipui, quibus hic plusquam Rhodius saltus feliciter cessit, numerantur, Trajanus Magni Gregorii precibus, Falconilla piis lacrymis Theclæ, Ethnicus quidam sacrificiis Macarii Albo Beatorum adscripti mirâ catastrophe, quam iterasse dicitur Iconoclasta Theophilus, enitentibus tum Methodio Patriarcha, tum Theodora Augusta uxore: Quæ partim à Damasceno, partim ab aliis accepta Græci omnes, excepto (6) Coressio, recipiunt, cum Gennadio (7) Scholario P. C. (8) Glyca, (9) Zonara, (10) Palama, Marco (11) Ephesio, (12) Margunio, (13) Severo, (14) aliisque, quorum qui acriùs hæc Latinis objecit novissimè (15) Mitylenæus Antistes, in eo Libello (quo acutè sanè, sed impiè, ultus est importunam sinisteritatem Latinorum quorundam, qui in Græciam missi, ut Græciæ prosint, mirum in modum & Orthodoxæ fidei, & Græciæ universim obsunt) sic has historias, meliùs dixeris fabulas, proponit. Ποῖοι δ' εἰσὶν οἱ τὰ ἡμῶν λοιδοροῦντες, καὶ εἰωθὸς λέγοντες τοὺς Ἕλληνας τὸ ψεύδεσθαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ; (τοῦτο γὰρ συχνάκις προβάλλουσι) Φέρε, εἴγ' ἡμεῖς ταῦτα ψευδόμεθα, εἰδῶμεν, καὶ ταῦτα ποῖα; Ἐν δὲ τοῦτο πρῶτον ψεύδεσθε, λέγετε, ὅτι, καὶ ἐν ᾅδῃ, προξενεῖτε ἄφεσιν ἁμαρτιῶν διὰ πρεσβειῶν τῶν ἁγίων· ἀλλὰ ταῦτα παρ' ὑμῶν μεμαθήκαμεν οἱ Γραικοί. Τὸν γὰρ Τραϊανὸν ἡμῖν ὑμεῖς παρεδώκατε σῶον ἐν τάξει τοῦ Διαλόγου, ὃ καὶ ὑμῶν πολλοί φασι, καὶ διαμαρτύρονται πολλοί. Τὴν δὲ τῆς Φαλκωνίλλης σωτηρίαν ἴσασι πάντες, καθὼς, καὶ τὴν τοῦ Θεοφίλου, καὶ τοῦ ἐν κρανίῳ λαλοῦντος ἱεροδόξου. τί δὲ τούτων θαυμασιώτερον εἰ δυνατὸν τὸ πρῶτον, ὅ φατε, καὶ τὰ ὑπόλοιπα· εἰ δὲ δυνατὰ ταῦτα, ὑμεῖς μέντοιγε, ὦ καλοὶ, ψεύδεσθε, ἡμᾶς ψευδομένους ἀγροικῶς ψιθυρίζοντες· δι' ὅπερ ὅλον ἐκ τοῦ πρώτου κρεμάμενον ἀποδείξομεν, τὸ πρῶτον οὐ δυνατὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ ξυμβὰν ἀποδεικνύντες. *Qui verò hi sunt, qui nostra spernentes hòc etiam dicunt, Græcos mentiri solitos in historia? (nam hoc sæpè producunt in medium) Age, videamus utrum nos mentiamur, & quæ sint ista mendacia? Dicitur, en primum mentimini, quod vel detrusis in Tartara relaxationem criminum nunciatis, ob preces Sanctorum. At hæc à vobis didicimus Græci: Nam Trajanum Vos Nobis tradidistis incolumem precibus Gregorii Dialogi: id quod ex vestris dicunt multi, & multi testantur. Salutem verò Falconillæ norunt omnes, quemadmodum & Theophili, atque Echnici illius, qui in calva loquebatur. Quodnam horum magis mirabile? Si primum fieri potuit, certè & cætera: quòd si hæc fieri potuere, Vos hercle, ò boni, mentimini, qui nos importunè mussitatis mentiri. Totum ergo, quod à primo pendet, demonstrabimus fieri posse, primum non tantùm fieri posse, sed factum demonstrantes.* His præjactis, Mitylenæus Trajani fabulam aggreditur, eamque penè omnibus Ciacconi argumentis communit, quæ proinde producenda sunt hìc, ne quid Photianus habeat, quod nobis objiciat, quasi invictum penitùs, aut Bellarmini responsionibus dolo malo corruptum. Primum deducitur ex testimonio D. Thomæ Aquinatis, qui palam affirmat, à pœnis Erebi assertam Gregorii precibus animam Trajani: ubi per epiphonema sic Mitylenæus Latinis insultat. Ἀκουέτωσαν οἱ περιεργαζόμενοι, καὶ ἀμφίβολα τιθέμενοι τὰ βέβαιον πιστευθέντα τοῖς σοφωτάτοις πατράσιν αὐτῶν, καὶ δὴ καὶ τῷ τῶν καθ' αὐτὸν ἀνθρώπων θεολογωτάτῳ Θωμᾷ, ἐν ᾧ ἡ βασκανία, καὶ τὸ μῖσος ἡ κατισχύουσαν τὴν ἀλήθειαν. *Audiant curiosi, qui in dubium revocant, quæ certò credidere sapientissimi Patres ipsorum, & inter eos Theologorum sui temporis maximus Thomas, in quo invidia, & o-*

(32) In repet. c. ad abolienda num. 209. §. 5.
(33) De arbitrar. cas. 290. n. 17. &c.
(34) Li. 2. loc. Theol. c. 2.
(35) De Eccl. Milit. l. 3. c. 3
(36) To. 4. p. 3. disp. 54. sect. 4. n. 8.
(37) De Indul. l. 7. c. 18 n. 3.
(38) In Decal. li. 6. c. 37.
(39) De Censur. To. 1. d. 5. c. 2. litter. D. vers. sequitur 6.
(40) In Synop. Jur. Græ. tit. de Sacram.
(41) In 1. Corpt. d. tit. de Baptis.
(42) In Theol. li. 1. de Sacram.
(43) Hom. 24. i Joa.
(44) Orat. nos. Laurentio.
(45) Li. 2. in Joan. c. 50.
(46) Vide Azor. Inst. To. 1. li. 7. cap. 28. q. 3.
(47) In c. gaudemus de divort.
(48) In d. c. gaudemus. n. 19
(49) In clem. 2. n. 82. de Pœnis.
(50) In c. 1 n. 48. de consi.
(51) De Indg. p. 2. c. 5. nu. 3.
(52) De Jubil. n. 48. Manual. ca. 27. n. 13.
(53) De Censur. c. 17. §. 5. nu. 3.
(54) De Censur. l. 3. c. 4. lit. A
(55) Tract. 96. in Jo. ser. 46 De Verb. Dom.
(56) Lib. 2. de Sacram. pa. 8. & 18.
(57) De Spir. S. c. 27.
(58) De Euchar. lib. 2. c. 2.
(59) Var. li. 4. c. 22.
(60) Resp. de Matr. Infidel. n. 58.
(61) In d. c. veniens de pres. non Bapt.
(62) De Matr. pa. 2. 0. 1. §. un. nu. 4.
(63) Canon. 35.
(64) ann. 565. n. 14
(65) c. 86.
(66) Canone 79.
(67) Sess. ultima.
(68) Sess. 25.
(69) C. visum est de cons. dist. 1.
(70) Canone 10.
(71) Canone 14.
(72) Capit. 66.
(73) In Sum. p. 5. tit. 10. c. 5. §. 9.
(74) De sepultur. q. 11. nu. 15.
(75) De ritib. Eccl. c. 23.
(1) d. Ep. ad Chios pag. 23. à lin. 5. & seq.
(2) Machab. lib. 2. c. 12. n. 40.
(3) d. Diss. fer 4. pa. 53. lin. 5.

& odium pietatem non pessum dedere. Quod Epiphonema, quemadmodum, & quę mira sanè, sed non citra meritum de Aquinate (16) Coressius dicit, notandum est contra stolidissimum Nectariū (17) Hierosolymitanum, qui tantum virum Græcorum doctissimis venerabilem semper, Sycophantam appellat, & quasi Alazona deridet. Secundum infert ex gemina Brigittę, atque Mechtildis Latinarum mulierum Apocalypsi, quas χρησμολόγους προφήτιδας τῆς ἀληθείας, καὶ λόγον ἀκριβῆ ἐκ Θεοῦ μεμαθηκυίας, διδασκούσας τε τὸν ἅπαντα κόσμον. *Fatidicas Vates veritatis, & certum à Deo verbum edoctas, docentesque universum Orbem terram appellat*: quod itidem animadvertendum, contra eundem (18) Nectarium, ausum Beatarum ejusmodi Fœminarum laudata, teste Coressio, ab universa Ecclesia Vaticinia ὀνειρώξεις, καὶ ἐνύπνια, *somnia mera vocare*. Tertium producit ex Petro, & Joanne Diaconis Gregorii ipsius, & ex anonymo Biographo ejusdem Gregorii, quibus addit, quos ante produximus, Græcos omnes, & Photianos, tandemque sic conficit. Τοιούτοις δὲ καὶ τηλικούτοις μάρτυσιν ἡ τοῦ Τραϊανοῦ σωτηρία διαθρυλλουμένη, οὐ ψεῦδος Δαμασκηνοῦ, καθὼς λέγετε, ἀλλ' ἀκραιφνὴς ἀλήθειά ἐστι, προξενοῦσα καὶ τοῖς ἐν ᾅδῃ, διὰ πρεσβειῶν τῶν ἁγίων, τὴν ἄφεσιν οὐκ ἀδύνατον, καὶ ἀποκρούουσα τὰς ὑμετέρας ἀντιλογίας, ἐν πρώτοις δὲ οὐχ ἡμᾶς, ἀλλ' ὑμᾶς ψευδομένους διαβεβαιοῦσα. *Talibus, tantisque testibus Trajani salus celebrata non est mendacium Damasceni, uti dicitis, sed mera veritas, annuntians, & iis, qui in Erebo sunt, ex precibus Sanctorum, veniam posse contingere, repellensque vestras Antilogias: in primis verò constituens, non nos, sed vos esse mendaces.*

SECTIO VII.

Respondetur huic ultimæ Objectioni.

SUMMARIUM.

I. *Locus objectus Machabæorum explanatur.*
II. *Latini Græcis non adscribunt Trajani fabulam. Iidem non accusant mendacii Damascenum, de cujus oratione quid censendum sit.*
III. *Consideratur tota ratio ejus fabulæ, atque inde impugnatur.*
IV. *Quid de ea fabula senserit D. Thomas?*
V. *Quid è revelationibus commodi capiat Trajani salus?*
VI. *Quanti sit Authoritas Biographorum Gregorii.*
VII. *Perstringitur quorundam in Sanctissimos Patres dicacitas.*
VIII. *Damascenus ab explicationibus Bellarmini asseritur.*
IX. *Refelluntur Photiani.*
X. *Peculiare Judicium statim post obitum adstruitur.*
XI. *Historia Theophili illustratur.*
XII. *Damasceni pro Orthodoxa sententia suffragium.*

I. UT huic celeberrimæ difficultati, quæ una est, & una hac in causâ à Photianis objicitur, respondeamus illud in primis notandum est, aliud omnino esse, deprehensum in crimine mori, aliud mori in ipso crimine: id, quod Prodromus senior notavit his (1) verbis: τὸν μὲν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἁμαρτίᾳ τεθνηκότα τοῦ τεθνεῶτος ἐν ἁμαρτίᾳ διαφέρειν προσήκει ἐστί. Τὸ γὰρ πρότερον καὶ τῷ τελευτῶντι ἐν μετανοίᾳ, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θανάτῳ μεταστραφέντι πρὸς Θεὸν ἁρμόζει ποτέ, τὸ δὲ ἕτερον ἐκεῖνον δηλοῖ, ὅνπερ ἀμετανόητον, καὶ ἀποθανόντα ἐν ἐπιθυμίᾳ ἁμαρτίας λέγομεν· παράδειγμα δ' ἀμφοτέρων δίδωσιν ἡμῖν ἥ τε τοῦ Ἀντιόχου ἀσυγχώρητος ἀναστροφή, καὶ ὁ Ἀνανίου θάνατος ἐν ταῖς Πράξεσι. *Qui in peccato deprehensus moritur, distinguendus est ab eo, qui moritur in peccato: primum enim & decedenti in pœnitentia, & in ipsa morte converso ad Deum convenit aliquando, alterum verò illum significat, quem sine pœnitentiâ, & mortuum in amore peccati dicimus. Exemplum autem utriusque dat nobis & Antiochi conversio, cui non est parcitum, & Ananiæ mors, ut in Actibus*, Quæ postrema verba Prodromi aptè hanc veritatem constituunt: Mori aliquos, ut videtur, piè, impiè tamen reverà, cùm contra quosdam in fine peccatum infamet, cujus reipsa illos pœnituit. Ex quo statim infertur, incertissimum esse de salute hominum Defunctorum judicium, quando nec omnes, qui videntur sanctissimè mori, piè moriuntur, neque, qui videntur mori in crimine, in crimine moriuntur. Quare optimum est consilium (2) Apostoli jubentis: μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ Κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. *Non judicare ante tempus, quoadusque veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & revelabit consilia cordium*. Quod consilium amplexa semper Religio pia est: ac fassa, incertam esse plerumque Defunctorum salutem, de iis etiam orat, quos in crimine deprehensos non audet asserere immortuos crimini; Rata scilicet sui muneris esse, suppetias ferre vita functis omnibus, quorum non est certa damnatio. Porro ex his Meletii cavillus eliditur. Nam, ut ut occisi Juda Imperatore milites deprehensi sint sub tunicis habentes de donariis Idolorum, quæ fuerant apud Jamniam, attamen illi non probantur in crimine mortui. Quis enim scit, an illos ante obitum criminis ejusmodi pœnituerit? Unde habet Meletius, eos in culpæ amore defunctos? An quod inventi sint cum Donariis illis? At & Ananias venditorum pecuniam prædiorum non restituerat, mendacium, quo Spiritui Sancto mentitus est, haud retractaverat palam, cùm tamen morte multatus, à plerisque Doctorum pœnæ expers æternæ habeatur. Sexcenta ex ipsis Photianis liceret exempla proponere, quibus evincitur, non esse *abbreviatam manum Domini*; ac sæpè usuvenisse, ut, qui scelestissimi fuere hominum, in ipsâ mortis irrepentis periodo, meliora maluerint, revocatique repentè ad Numinis gratiam, æternam, quam toto Vitæ nefariè anteactæ curriculo contempserant, Beatitatem meruerint. Lege, si libet, Τὸ νέον λειμωνάριον (3) Margunii, quisquis es, Photiane, qui hæc, translativa licet, ignoras; atque inde Tibi hoc sciundum, notandumque seponito, nullius hominis, utcunque in crimine deprehensus obierit, certam esse damnationem, eam nisi aut Deus edixerit oraculo, aut Ecclesia suo suffragio confirmaverit; Propterea

ne mi-

(4) Orat. de Defunctis. (5) Virg. Æneid. l. 6. (6) d. Ep. 5. ad Corydal. (7) Demonst. 2. c. De- cr. Flor. sect. 5. a. init. (8) Apud Bulgarin Catechef. pag. 164. in fin. (9) In Theophil. (10) In Ep. 1. ad Thessal. (11) Epi. 2. contra Florent. Synod. (12) In Metaph. ad Vit. S. Gregor. (13) d. pag. 53. lin. 5. (14) Niceph. Callist. & Nicol. Athenien. apud Bulgar. ubi supr. pag. 165. in med. (15) In Heptacephal. Can. c. 4. per tot. (16) In Proam. Theologic. sub init. (17) In Antirrh. sect. 9. pag. 183. lin. 20. & seq. 30. pag. 195. l. 40. (18) d. Sect. 10. pag. 212. lin. 37.

(1) De Interpr. ad Can. S. B. Gregor. Thaumaturgi.

(2) 1. ad Corinth. c. 4. nu. 5.

(3) c. 8. 9. 12. 15. & 22.

ne militum quidem illorum, de quibus hic agimus, certam fuisse, cùm illis à Juda parentatum est, aut esse nunc damnationem. Neque enim quòd facer Historicus seriò consideret, justo judicio Dei milites ejusmodi fuisse peremptos, quòd, quæ nefas erat contingere, rapuissent, simulacrorum Donaria, probat eos in crimine mortuos. Scilicet pœna cùm præsens infligitur, non semper præsens crimen indigitat: pœna enim esse non potest, quin crimen fuerit, esse potest, quin crimen sit. Quæ omnia manifesta sunt adeò, ut vel Ignorantiæ vestræ, Photiani, sint nota, ut constat ex iis, quæ latè Gennadius (4) Scholarius Monachus in meditatione de Pœnitentia constituit. Sequitur proinde, ne ex hoc capite quidem fuisse certam militum illorum damnationem, atque adeò potuisse Judam quidlibet conferre ad eorundem æternam felicitatem obtinendam, placandamque Numinis iram. Non enim inficiasimus, preces fundi posse, ac quodlibet pium opus peragi pro iis, quorum post obitum incerta salus est. De illis hoc negamus, quos certò damnatos scimus. Nam, si pro his liceret orare, orareturque, profectò jure liceret inferre, his etiam preces Vivorum esse perutiles. Non ita licet argumentari, quòd liceat orare pro iis, quos an Avernus æternùm torquendos acceperit, ignoramus. Neque enim hoc utiles probat Ecclesiæ preces æterno addictis supplicio, quando preces, quas fundit Ecclesia pro hujusmodi hominibus sub hypothesi, aut conditione, uti dicimus, concipiuntur, ut ratę nimirum sint, atque illis rectà collatæ, si statum Salutis à Judicio post mortem receperint. Tales fuisse nemo non insanus nescierit preces, ac sacrificia Machabæorum pro mortuis illis militibus, quorum fuit incerta damnatio, quorumque Suppetiæ nihil obfuerint, quin, quod constituimus, retineamus, atque iteratò cum Orthodoxis omnibus affirmemus, certæ damnationis hominibus vivorum preces esse prorsus inutiles.

(4) *Sub initiũ. Extat in Miscellan. Diplovatacij.*

II. Hæc, ne ulteriùs obstrepat Veritati ex Machabæorum libro Meletius, cujus, quemadmodum & Mitylenæi ut reliqua pressiùs refellamus, hoc etiam Nostris ingerimus, falsissimum esse à Latinis Nos accusari mendacii ob hanc sive fabulam, sive historiam Trajani à pœnis redempti. Neque enim unum aliquem Latinorum est invenire, qui contra Nos hanc ob causam invectus sit, quemadmodum nec propterea, quòd asserantur à Nobis utiles Ecclesiæ preces Damnatis ipsis. Nam, quod attinet ad primum, Latinorum plerique id, quod narratur de Trajano, probant, & quemadmodum diximus, Alfonsus Ciacconus vir Hispanus integra Apologia dignatus est narrationem hanc celebrem, ante quem eandem acriter tutatus est (1) Abulensis; Albaspinæus (2) etiam nisus est Bellarminum impugnare hac in parte: nec defuere deinde alii, qui ex his plurima mutuati eam ipsam historiam, ut fide dignissimam, recepere, recipiendamque penitùs censuere. Quod verò spectat ad secundum, si qui Latini Nobiscum pro Veritate pugnant, ii Græcos, quo nomine Photianos ridendâ planè nominis, & iniquâ confusione censent, non quidem mendacii, sed erroris damnant, ut manifestum est ex omnibus, qui hac de re utiliter aliquid conscripsere. Quo fit, ut reverà Mitylenæus mentitus sit Nostris injurios Latinos affirmans. Addidit & mendacio calumniam, effatus, à Latinis Damascenum accusari mendacii, quod quàm absonum Veritati sit, mox patebit. Primùm enim cum Græcis, atque Latinis maximè dubitamus, an reverà oratio de Defunctis, quæ circumfertur nomine nobilis Damasceni, Damasceno tribuenda sit: Nam in ea palam docetur, Christum, cùm descendit ad Inferos, plurimos, qui ob perfidiæ crimen damnati sunt, ad fidem revocasse, atque ab æterno illo carcere ad Beatorum libertatem transtulisse: id, quod non sine errore est, damnaturque ab ipso (3) Damasceno docente, hominibus id esse mortem, quod fuit Angelis casus, post quem Angelus mutari non potest, ut penes omnes certissimum est, affirmantque præsertim (4) Græci. Deinde refert colloquium Macarii cum calva Ethnici cujusdam ex Palladio, cujus opera omnia integra supersunt, nec in eis verbum ullum de hocce colloquio. Denique stylus ipse non videtur esse Damasceni, saltem tota illa Oratione, ut egregiè adnotavit (5) Coressius post (6) Margunium, penes quos videant Photiani hac super re dissertationem erudissimam; ne putent hæc esse commenta Latinorum, quæ sunt Photianæ documenta Theologiæ.

(1) *qu. 57. in 4. lib. Reg.*

(2) *De Var. Eccles. dubitat. dubis. 134.*

(3) *Lib. 2. de fid. c. 4.*

(4) *Vide Nicol. Methonẽ. de Beatit. cap. 13. Genad. P. ubi supr. sect. 6. Deplovat. in 4. Controv. Græcor. c. 10. Lascar. in Expl. Liturg. ad Diptycha.*

(5) *d. Ep. 1. ad Corydal.*

(6) *In Vit. S. Jo. Damas. & fin. in Catal. oper. ejus.*

III. In hac prudentissima dubitatione, si stemus pro negantibus, negaturisque, eam Orationem esse Damasceni, non ne, quod satius est, eligemus? At, hoc adsumpto, quid obstabit, quin omnia unà palam inficiemur, totamque fabulam & Trajani, & Falconillæ, & Macarii in eam piarum narrationum classem redigamus, quas nimia Pietas, quæ ex effato (1) Parœmiastæ parens est stoliditatis, importunâ credulitate prosequitur? Et sanè tota illa narratio, præsertimque, quod pertinet ad Trajanum, undequaque labat. Primò enim repugnat ipsi Gregorio Dialogo, qui disertè (2) docet, criminosas esse preces, si fundantur pro Ethnicis, quemadmodum & pro Cacodæmone; quandoquidem in eadem sunt æterna, & irrevocabili damnatione. Si Gregorius nefas duxit precari pro Ethnicis, quis credat pro iisdem precatum? Respondet Simia Ciacconi Mitylenæus, afflatum Numine, coactumque id egisse. Sed contra: Nam in eâ historiâ, quæ pro Trajano precatum Gregorium narrat, Petro Diacono teste, dicitur, ob hoc precum temerè fusarum crimen perpetuo stomachi, pedumque dolore multatus Gregorius. Respondet ex eodem Mitylenæus, non in pœnam punitum Gregorium *οὐ πρὸς τιμωρίαν τιμωρηθέντα τὸν ἅγιον*, sed ne qua vana gloriola illi subreperet. Verùm, ut non sine risu omittam argutulum dictum, in quo sine pœna punitus mirè Gregorius dicitur, hæc responsio corruit ex Petro Diacono, cujus maximè adstruitur authoritate. Nam Petrus Diaconus narrat sic ab Angelo dictum Gregorio: *quia præsumpsisti hoc petere, laborabis usque ad mortem dolore pedum, ac stomachi*. Quæ verba crimen affirmant Gregorii, quando Temeritas, quam vulgò *Præsumptionem* dicimus, crimen est. Veriùs igitur Abulensis, atque simpliciùs reposuit, peccasse Gregorium precibus illis, & quidem le-

thali-

(1) *Eccl. c. 7. n. 17.*

(2) *Li. 34. Moral. c. 13.*

thaliter. At hoc responsum totam fabulam labefactat. Nam absurdissimum est, tantoque hercle Pontifici prorsus injuriosum, quem constat fuisse & Sanctissimum, & prudentissimum, & modestissimum. Adde, si dicis precibus illis crimen admissum, qui asseres exauditas à Numine preces illas? An licet culpâ placare Deum? aut obsolevit verissimum illud penes (3) Joannem: Ὅτι ἁμαρτωλῶν ὁ Θεὸς οὐκ ἀκούει, *quia peccatores Deus non audit*. Ipsius ergo authoritate Petri hæc absimilis vero narratio repugnat Gregorio, imo & injuriosa Gregorio est, quem non imprudentem dumtaxat, sed & impudentem, planèque criminosum ostendit. Unde factum existimo, ut ex industria contemneretur ab iis, qui res gestas Gregorii plenissimè descripsere. Etenim hanc historiam non Paulus (4) Diaconus, non (5) Anastasius Bibliothecarius, non Marianus (6) Scotus, non (7) Addo recensuit, ac ne ipse quidem venerabilis Beda (8) studiosissimus rerum Gregorii, ut optimè notat (9) Bellarminus. Quin imò, qui gesta Gregorii copiosissimè descripsit, Joannes (10) Diaconus asserit, in Albo Romanæ Ecclesiæ, unde illa collegit, nil tale repertum; affirmatque, narrationem Trajani Gregorianis redempti ab Inferis precibus in quapiam Anglorum Ecclesia repertam, delatamque Romam, penes Romanos nullam fidem meruisse. Adeò ignoravit Roma sui Civis, sui Pontificis hoc cæteris Gentibus notissimum, ac gloriosissimum facinus, quod an simile vero videatur, judicet, si quis est inter Photianos mentis ullius compos, aliquâve litteratura respersus.

IV. Nobis sanè hoc nemo unquam persuadebit gnaris Romanorum Pontificum Gesta nota Urbi, & Populo penè non ex Diariis ad posterorum memoriam custodiri. Hinc tres illas difficultates à Mitylenæo propositas rei probandæ, quam otiosè confirmant, inutiles ducimus. Nam prima mendacio nititur. Neque enim D. Thomas (1) usquam affirmat Erebo ereptam, aut Beatitate donatam Trajani animam, sed existimat, non esse absimile vero, eam precibus tanti Pontificis obtinuisse, ne pœnis Erebi torqueatur (pœnis inquam, quas sensus Theologi vocant: nam de pœna, quam appellant damni, Thomas non disputat) usque ad generale Judicium, cùm Erebo penitùs addicetur sine fine cum cæteris crucianda. Quod effatum quàm longe absit ab eo, quod petit Mitylenæus unà cum cæteris Photianis recentioribus, nemo non videt, præsertim cùm & illud effatum interpretabere ita, ut verum sit, si credas ob prævisas preces Gregorii à Clementissimo Numine sententiâ suspensam, qua Trajanus damnandus erat. His porro ita constitutis, Trajanus non erit inter damnatos recensendus, evinciturque, quod petimus, etiam adsumptâ Thomæ sententiâ, preces Vivorum Damnatis esse prorsus inutiles.

V. Sic primo Mitylenæi argumento rejecto, refellitur & secundum, non sanè quemadmodum illud (1) Bellarminus refellit non admodum appositè ad rem nostram. Nam si Brigitta revera docuit in altiorem gradum Trajanum adsumptum precibus Gregorii Magni, atque salutis aliquid consecutum vel ipsi in Erebo, facilè inferet Photianus, utiles esse Vivorum

(3) *Cap. 9. n. 31.*
(4) *In Vita S. Gregorii.*
(5) *In Gregor. I.*
(6) *In Histor. ad Mauritium.*
(7) *In Martyrolog.*
(8) *De sex ætatibus.*
(9) *Lib. 2. de Purg. c. 8. vers. 2. ratio.*
(10) *Vid. li. 2. c. 44.*
(1) *In 4. sent. dist. 45. qu. 2.*
(1) *d. c. 8. vers. sex. est valde*

preces vel Damnatis, atque Erebo addictis. Refellitur proinde robustiùs cum (2) Baronio inficiatione Apocalypsis utriusque. Etenim utraque absurda est, & indigna, quæ tribuatur tantis, tantæque Sanctimoniæ feminis, quas pugnasse cum certissimis historiis, & sibi invicem contrarias fuisse, imò dixisse sensis Ecclesiæ penitùs absona, ille dumtaxat affirmaverit, qui prorsus ignorat, quantus utramque divinæ Sapientiæ splendor afflaverit. Hæc autem vera esse noscat Græcum ingenium primò, quòd (3) Brigitta, (4) & Mectildis, quive eam Apocalypsim utrique tribuit, palam Virtutibus omnibus præditum fuisse Trajanum affirmat, nec illi præter Fidem aliud defuisse numeris omnibus absolutæ, Cœloque dignæ Pietatis: id, quod cum historia pugnat apertissimè; (5) Dione, ut potuit, modestè narrante nefaria exoletorum, spintriarumque cum Trajano crimina, quæ etiam (6) Xiphilinus delibavit. Non arbitror Mitylenæum responsurum, quod respondet (7) Ciacconus, nempe abrogandam Dioni fidem, quippe Græco, & Latinis infenso. Nam hæc inepta responsio, præter quàm quòd apertè Genti nostræ injuriosa est, eamque, ut Hispano Principi faveat, tuetur vir Hispanus gratis, imò iniquissimè comminiscitur; convincitur falsitatis manifestariæ considerato Dione ipso, qui, ut egregiè notat (8) Baronius, & celeberrimus Scriptor, & amicissimus Romanorum fuit, penes quos Ordinarius (9) Consul Rempublicam gessit. Adde hæc ipsa nefanda crimina Trajano objici vel à Latinis, Juliano (10) Cæsare, & (11) Spartiano. Præterea secum invicem pugnant Apocalypses illæ. Nam (12) Brigitta absolutè, ac palam Trajani redemptionem à pœnis asseverat, planèque simpliciter: at Mectildis (13) negat, de ea quidquam sciri posse. Etenim Mechtildem ecstasim passam sic Sponsus alloquitur: *Quod ego ex mea liberalitate decreverim de anima Trajani, nolo ab hominibus sciatur, ut magis crescat Fides catholica: Nam, quamvis ille omnibus virtutibus refertus fuerit, tamen fuit infidelis, nec Baptismum recepit.* Si hæc Assertio Mechtildis vera est, falsa erit illa Brigittæ, & vice versa. Si Brigitta nobis vera pronunciat, mentitur in Mechtilde Sponsus. Nam, si nulli vult notum, quid de Trajano decreverit, qui de eo Brigittam certiorat? Si verò certiorat Brigittam, eique certò certius credendum proponit, noscendumque, quid de Trajano decreverit, qui asserit, nolle se id à quoquam hominum sciri? Adde Apocalypsim utramque sensis Ecclesiæ propalam repugnare: Etenim dogma hoc adstruit, posse vel sine lustralibus Baptismi aquis aliquem in Cælum adscendere, quod constantissimè negat Ecclesia ex verbis (14) Christi: *qui crediderit, & Baptizatus fuerit, salvus erit, qui verò non crediderit, condemnabitur.* Secunda verò negat sciri posse, aut definiri, quid certum de anima Trajani, Origenis, aliorumque; cùm tamen probetur in VII. Synodo (15) Apocalypsis illa, quæ Origenem cum Ario, & Nestorio pœnis addictum æternis ostendit, nec obscurè loquatur (16) Synodus V. Oecumenica Anathema dicens Origeni eo modo, quo Ario, & Nestorio, cæterisque hæreticorum Principibus, quæ omnia stare non

possunt

(2) *Ann. 604. nu. 30. & seqq.*
(3) *Lib. 4. revel. ca. 131.*
(4) *Lib. 5. revel. c. 6*
(5) *In Trajano.*
(6) *In Comp. Dion. ibi.*
(7) *In d. Apolog. pro Trajano.*
(8) *d. nu. 30. & seqq.*
(9) *Anno Christi 231. cum Alex. A. tertiùm. Dio. in Aleaand.*
(10) *Penes Bar. d. nu. 30. & seqq.*
(11) *In Trajano.*
(12) *d. ca. 13.*
(13) *d. ca. 6.*
(14) *Marci c. ult. num. 16.*
(15) *In Præ. Spirit. c. 26.*
(16) *c. 11.*

possunt cum Apocalypsi illa Mechtildis. Scilicet, cùm ex gemina Synodo OEcumenica Origenes Damnatis hominibus, detrusisque ad æternum deploratæ damnationis carcerem accenseatur, quis afferat, præsertim ex Græcis, Deum nolle sciri ab ullo hominum, quid de Origene constituerit? Vides, duplici illa Divarum Mulierum Apocalypsi non probari narrationem apocrypham de salute Trajani, cui non suffragatur authoritas tot Scriptorum, quot ad ejus confirmationem eruditè producuntur. Nam, cùm eorum assertio pendeat ab incertis authoribus, incerta est, à quocunque dicatur: ex incerto enim quid certi deducas? Certè, qui ex Nostris hujus historiæ meminere, ii ex Oratione Damasceni accepere, quod narrant: Qui verò ex Latinis, & hi ad Petrum Diaconum, & ignobilem Biographum, qui Gestorum Gregorii ex Petro Diacono dedit Epitomen præfixam Gregorii scriptis, originem fabulæ referunt. Porro docuimus, quid de Oratione Damasceni ex ipsa Photianorum sententia censendum sit, unde sequitur, nihil tribuendum authoritati Græcorum, qui ex Apocrypho Damasceni Commentario deductam historiam producunt in medium.

VI. De Latinis authoribus hoc primum constat, à Joanne Diacono, qui omnium accuratissimè Gregorii Gesta longè post (1) integrum à Gregorio sæculum descripsit, hanc historiam non uti certam, sed ut planè ancipitis fidei, nec omnino probatam referri. Quo fit, ut mendacii, sive certè ignorantiæ reus sit Mitylenæus, qui Joannem hunc Diaconum, & coævum Gregorio putat, & affirmat recipi ab eo hanc historiam, uti certam. Nec minoris ignorantiæ reus est, cùm ex (2) Ciaccono, fidem præstat cuidam Petro Diacono, cujus Commentarius de Gestis Gregorii abditus est in Vaticana Bibliotheca, neque hactenus lucem publicam meruit. Nam hoc certum in primis, hunc Petrum diversum ab illo esse, qui carissimus fuit Gregorio, ut erues ex ipso (3) Gregorio; neque dicas alium quidem à Petro illo, sed synchronon. Etenim nec Synchronos Gregorio fuit, nec precii ullius vir. Primùm enim Divum appellat Gregorium, quæ appellatio non olet Gregorii tempora, cùm teste (4) Bellarmino, vox illa quantò propior videbatur Ethnicorum Divis, tantò religiosiùs vitabatur. Deinde plura narrat absona prorsus Sanctimoniæ, ac Sapientiæ Gregorii, inter quę minimè ferendum est illud, quod de privilegiis Ecclesiæ S. Andreæ ad Clivum Scauri per Gregorium à Deo impetratis latè constituit. Ait enim, petitum, obtentumque precibus Gregorii, ne quis eo in Templo sepultus posset Erebo addici, si Fidem dumtaxat tenuisset. Id, quod apertissimum commentum est, imò insulsum, ac planè vero dissimile. Quis enim putet virum prudentissimum, doctissimumque Gregorium precibus suis, aut nihil efflagitasse, aut nefas? At id ex illa petitione sequitur. Nam vel petiit sepultorum eo in Templo Salutem, *si informem*, ut ajunt, Fidem tenuissent, vel postulavit Salutem eorundem, *si formatam*, quam vocant, Fidem servassent. Si secundum hoc petiit, sanè nil petiit. Etenim formata Fides illa est, quam Dei Charitas animat: hæc autem hominem sempiterna Beatitate donat, quacunq; tegatur humo, quocunq; putrescat in tumulo. Quòd si primum optavit, nefas optavit, quando Fides informis illa est, quę caret divina Numinis gratia: hâc unâ porrò si quis optet aliquem æternę compotem felicitatis fieri, nefas optat, gravissimæque temeritatis reus est; quod quis afferat de Gregorio, aut quis non dicat planè absonum moribus Gregorii (5) docentis ubique contrarium. His accedit à Petro hoc Diacono Cardinales Episcopis anteponi, quod penitùs dissentaneum est temporibus Gregorii, à quo multos è numero Cardinalium, tanquam ad sublimius fastigium, ad Infulas fuisse provectos docet (6) Bellarminus ex Joanne Diacono. Quo fit, ut non injuriâ censendum sit, Authorem ejus historiæ, quæ sub nomine Petri Diaconi circumfertur, esse ex recentioribus aliquem. Nam, licèt Cardinalium Purpura jure venerabilis usque fuerit toti Terrarum Orbi, sitque nunc Dignitas ipsâ Antistitum Dignitate major, ut latè, atque eruditè comprobant, planèque confirmant (7) Turrecremata, Albarus (8) Pelagius, Bartholomæus (9) Cassanæus, Felinus (10) Sandæus, Lancellottus (11) Conradus, Petrus (12) Galesinus, & alii plurimi fusè per Cenedum (13) producti; tamen hoc postremum non admodum obtinuit apud Priscos, ut ex Jure (14) multi deducunt, traditque Andreas (15) Gambarus, Paulus (16) Fuscus, Jo. (17) Franciscus Pavinus, quorum doctissimis Commentariis constituitur, usque ad Bonifacii VIII. ætatem, nullum Episcopum Romanam purpuram optasse, quòd nefas esse putarent à majori Dignitate ad minorem descendere, quando ea tempestate id muneris Cardinalibus censebatur concessum, ut undis salubribus abluerent Catechumenos, inferrentque mortuos sepulcro, de quibus videndi Gundisalvus (18) Illescas, Ludovicus (19) Gomez, Paulus (20) Granutius, Didacus (21) ab Alava, & Hippolytus (22) Marsilius de Columna docens, usque ad Sacrum Clementis III. Principatum, qui in annum Christi MCLXXXVIII. incidit, ex supputatione (23) Baronii, Romanam Purpuram non nisi Monachis, Abbatibus, Decanis, atque Prioribus fuisse collatam. Adeò longè ab ævo Gregorii, imò & Joannis Diaconi integro sæculo Gregorio minoris vixisse dicendus est Veterator ille, qui primus è Latinis fabulam asserti ab Inferis Trajani operosiùs confirmavit: atque tanti habenda est fides Authoris, qui ætati, moribusque Gregorii illud attribuit, quod vix Undecimo sæculo convenit.

VII. Demus tamen vera esse, quæ Mitylenæus è Latinorum penu deprompta Gręcię certò credenda proposuit; atque adeò felicissimam Trajani, aliorumque catastrophen confirmari satis non ex legitima tantùm Latinorum Authoritate, verùm etiam Damasceni sententiâ. An Latinorum (1) quorundam sinisteritatem imitati falsum Damascenum, vulgarique fama deceptum dicemus? Nempe hac petulanti, tantoque & Philosopho, & Theologo injuriosâ responsione quid rei, de qua scilicet agimus, conferemus? nisi ut à Photianis, sin minus verè, certè non planè iniquè audiamus, quod Nectarius (2) respondit miris quibusdam Scriptoribus Nostra per fas, nefasque adeò spernentibus, ut non defuerit,

(1) *Vide eund. Jo. Diac. in Vita S. Greg. lib. 4. c. 80.*
(2) *In d. Apolog.*
(3) *Vid. initium Dialog. Gregor.*
(4) *Lib. 2. de Purg. c. 8. vers. primum testimonium.*
(5) *Dialo. li. 4. c. 51. 53. 55.*
(6) *d. c. 8. vers. 9. testimoniū circa fin.*
(7) *In summ. li. 9. à c. 8 ad 84.*
(8) *Lib. 2. de plāct. Eccl. cap. 16.*
(9) *Catal. Glorię Mund. 4. p. cōs. 10.*
(10) *In rubr. de major. & obed. n. 9.*
(11) *In Tēpl. om. jud. l. 2. c. 2. §. 9. 2. 3*
(12) *Ad Martyrolog. 13. Kal. Febru. à fol. 39.*
(13) *Ad Decretal. collect. 115. n. 3.*
(14) *In c. cū Apostolus 6. de Censibus.*
(15) *In l. 6. de off. & potest. Legat. à latere ex nu. 97. & l. 7. n. 926 & 921.*
(16) *De Visit. l. 1. c. 4. n. 6.*
(17) *De Visit. 1. p. q. 2. n. 18.*
(18) *1. p. hist. Pontif. lib. 4. c. 3.*
(19) *Proœm. reg. Cancell. Paul. III. ver. post quā verò fol. 58.*
(20) *In addit. ad Simonet. tr. de reserv. Benef. q. 11. nu. 9.*
(21) *De Concil. 2. par. §. 2. ver. olim. fol. 64.*
(22) *De Eccl. reddit. Orig. 2. p. c. 93. nu. 35.*
(23) *Ad cum ann. ab initio.*

(1) *Canus in locis l. 19. ca. 2. Soto. in 4. dist. 45. q. 2. art. 2. Bellar. d. c. 8. vers. respōdeo si hæc.*
(2) *In Antirrh. sect. 90. in fin. p. 214 lin. 14.*

rit, qui (3) vel Basilium (quantæ sapientiæ, ac sanctimoniæ nomen!) subiratum Occiduis aliquando fastus, ac supercilii damnaverit, ausus familiarissimos Nazianzeni (4) jocos, jucundamque Eutrapeliam ad seriam ejusdem Basilii accusationem conferre. Si demus igitur, quæ de Trajano, aliisque narrantur, authoritate Damasceni constitui, non hos, qui, per injuriam Sanctissimorum Virorum, Veritatem tuentur, authores responsionis nostrę jactabimus, sed modestissimum æquè, atque doctissimum (5) Aquinatem, quem sequuntur (6) Durandus, & (7) Richardus, & alii, quorum effato dicendum erit, si vera sunt, quę de Trajano narrantur, Deum ob prævisas Gregorii preces decretoriam, si fas ita loqui, distulisse sententiam, totoque illo tempore Trajanum in conceptaculo aliquo elementer detentum, donec precibus Gregorii vitæ restitutus Baptismum receperit, sacrisque illis Undis apprimè expiatus iteratò decesserit, mox ut in Cœlum reciperetur. Non ignoro huic responsioni plura opponi posse, atque illa præsertim, quæ (8) Bellarminus impraperat. Repugnare hęc Historiæ, quæ nusquam redivivum Trajanum asseruit, repugnare Damasceno, satis apertè docenti, Trajanum ab Inferis ad Superos evolasse. Sed primum tollitur, si dicas, non omnia penes Historicos haberi, multa traditione constitui, multa inferri ex his, quæ nobis palam narrat Historia: præsertim cùm non aliter Historia congruit Orthodoxæ Veritati. Jam, si admittas Orationem Damasceni de Defunctis, cùm & nefas, & inutile sit affirmare, tantum Virum & falsum, & famâ deceptum: cùmque inde sequatur vera esse, quę narrat de Trajano: ne hęc Veritas adsumpta pugnet cum dogmate Orthodoxo, negante ullo fieri modo posse, ut quis sine Baptismo vitam consequatur æternam, credendum erit, quod neque dicit, sed nec Inficiatur Historia: quandoquidem, quod non dicit Historia, ex Historia deducitur, atque ex Historia dicendum est, ne Historia mentiatur. Hinc jure asseveraveris, falsum esse, nusquam ab Historia constitui redivivum Trajanum: ajo Historiâ illâ, si recipiatur, Trajanum redivivum constitui. Nam Historia, licèt non afferat palam aliquid, clam tamen asserit omne id, sine quo vera esse non potest: cùm enim Historię id Veritas sit, quod rebus omnibus Natura, quam appellant *essentiam*, hanc dicit Historia palam ubique, atque adeò clam dicit omne id, sine quo sua Veritas esse non potest. Quapropter, cùm hanc Historiam veram esse nefas omnino sit, ni redivivus dicatur Trajanus; hoc ipsum clam dicit hæc Historia, cùm palam veram se se autumat, affirmatque.

(3) Baron. ann. 372. nu. 32.
(4) Carm. 1. de Vit. sua.
(5) In 4. sent. qu. 45.
(6) d. qu. 45.
(7) d. qu. 45.
(8) d. c. 8. eod. vers.

VIII. Secundum etiam tolletur, si Orationem Damasceni percurres. Neque enim ibi, ut (1) Bellarminus existimat, Trajanus ab Inferis continuò translatus ad Superos dicitur; asseritur dumtaxat precibus Gregorii ab Inferis liberatus; quod hercle optimè interpretabere in eam sententiam, quæ ingerat, statuatque, quod diximus, & cum D. Thoma decrevimus. Nam, si ob prævisas preces Gregorii detentus Trajanus est in aliquo Erebi conceptaculo, cùm ab eo revocatus ad Vitam est, atque mox post datum nomen Christo sempiterna Beatitate donatus, verè, ac propriè ab Inferis liberatus dicetur. Quin imo, si hæc omnia, quæ diximus, teneas, ac post receptam Damasceni authoritatem omnino recipias, censeasque, verissimum hoc erit, vel dictum simpliciter, Trajanum ab Inferis ad Superos evolasse. Neque enim hic modus dicendi, loquendive continentem ab Inferis ad Superos transitionem insinuat, sed planè ἀδιάφορος est tum ad continentem illam transitionem, tum ad eam, quæ, aliis interjectis, efficitur. Sic benè, ac Sapienter à Nostris dicitur (2) Michael Traulus à supplicio translatus ad Solium, non quòd re ipsa cùm duceretur, aut jam ductus, ad Regnum reductus fuerit, sed quòd jam deducendus ad supplicium, proptereaque detentus in carcere, occiso eum in modum, quo nostrę narrant Historię, Leone Armeno, è carcere, mira felicitatis inauditæ catastrophe, raptus ad Solium sit pede adhuc catenis gravi calcandum. Sic utraque Bellarmini difficultas exploditur, cui, si Orationem de Defunctis hoc modo explicemus, ut affatim, apprimèque faciamus satis, dicendum est, nihil in ea aut sensis Ecclesiæ, aut sententiæ Damasceni contrarium esse. Nam, cùm dicit multos à Christo tunc, cùm descendit ad Inferos, ad fidem conversos, adscriptosque mox Superis, id intelligendum erit de iis, qui ex pręvisa Christi hac voluntate, quamvis in crimine perfidiæ decessissent, decretoriæ sententiæ momentum non recepere, sed Numinis decreto à cæteris segregati adventum Christi expectarunt, quo prædicante (nam Christum καὶ τοῖς ἐν φυλακῇ πνεύμασι πορευθέντα κηρύξαι ἀπειθήσασί ποτε, *& his, qui in carcere erant, spiritibus venientem prædicasse, qui increduli fuerant aliquando*, sacræ (3) Paginæ testantur, ad Fidem conversæ, non quidem ut animæ corpore spoliatæ converterentur, sed ut revocatæ ad corpus ex intellecta Christi doctrina, cùm corporibus carerent suis, meliora eligerent: sic, inquam, ad fidem conversæ, post actam in corporibus perfidiæ pœnitentiam, gloriâ per Christum parta donatæ sunt. En ut nihil damnandum ea in Oratione Damascenus docet: En, ut dicta Damasceni alibi dictis scilicet congruunt. Non enim hìc narrat aliud esse mortem hominibus, aliud casum Angelis. Sed, quod alibi operosè docuerat, idem esse hominibus mortem, ac fuit Angelis casus, hìc quoque retinens hoc tantùm affirmat, Christum his, qui in carcere erant, Spiritibus non credulis concionatum, eos mox ad vitam revocatos corporis, quo possent converti, conversos ad fidem, jamque, cùm eos criminum suorum pœnituisset, innoxios in Cœlum deductos, ut tanti triumphi speciem erepta Inferorum Tyranno Spolia non quòd habita, sed quòd habenda, magnificentiùs manifestarent.

(1) d. c. 8. eod. loco.
(2) Mich. Monach. Studit. in Vit. Theod. Stud. Cedren. in Leo. Armen. & Micha. Balbo. Ignatius Monach. in Vita Tarasii.
(3) 1. Petr. c. 3. nu. 19.

IX. Hæc neque ansa Photianis superfit obtrectandi, quæ scribimus: sive enim velint Orationem de Defunctis Damasceni esse, sive malint eam apocrypham, atque supposititiam, certè corruptam ab Interpolatore aliquo, id, quod mihi perplacet, utrunque, & alterutrum damus; ostendimusque, nihil inde inferri posse Conclusioni nostrę contrarium. Nam, cùm ex neutro deduci queat, fore utiles preces nostras, ac stipes, & sacrificia ipsa Ecclesiæ iis, qui reipsa, verèque damnati sunt; quid utrumque, al-

terutrumve oberit Assertioni hoc ipsum effatæ? At hoc illud est, inquiunt Photiani, quod dicimus, neminem ante generale Judicium decretoriâ illâ sententiâ fuisse, aut fore perculsum; atque adeò neminem eorum, qui ad hunc usque diem obiere mortem, damnatum esse. Sed hoc penitùs desipere est. Hoc est Ecclesiam vestram damnare, hoc inconstantiam vestram fateri palam, ac profiteri. Nam si nemo adhuc damnatus est, cur Ecclesia vestra pro Juda, pro Pharaone, pro Antiocho, pro Ario, Nestorio, Eutyche, cæterisque non orat ejusmodi? Imò cur hoc ipsum vetamini, preces concipere pro sceleratis ejusmodi hominibus? Testamini id vos ipsi, ex quorum ore vos judico. Quid enim aliud (1) Xanthopulus, quid (2) Palamas, quid (3) Philotheus, quid Marcus (4) Ephesius, quid (5) Meletius, quid (6) Severus, quid ipse (7) Margunius apertius asseverant, quàm non licere pro Juda orare, pro Caino sacrificium offerre, stipem erogare ὑπὲρ τῶν ἀσεβῶν, καὶ αἱρετικῶν, οὐδὲ ὑπὲρ τῶν Χριστιανῶν ἐκείνων τῶν μέχρι τέλους ἀμετανοήτων. *Pro impiis, & hæreticis, aut pro Christianis illis, quos ne in fine quidem criminum suorum pœnituit?* His, si nondum damnati sunt, sperari certè salus potest: quòd si sperari horum salus potest, cur nefas erit, fusis precibus speratam salutem clementissimum Numen efflagitare?

(1) *Côtra dicentes Purg. esse Orat. 2.* (2) *In Ep. 1. ad Thessal.* (5) *Orat. 5. contra Gregor.* (4) *Antirrh. côtr. Andr. Colossen.* (5) *d. Ep. ad Chios pa. 23. li. 31.* (6) *d. 4. diss. pag. 52. in fin. & init. seqq.* (7) *De Eccl. Dogmat. c. 8.*

X. Adde negari non posse, statim post obitum hominis animæ peculiare judicium à Deo fieri, quidquid contraogganiant dementissimi Photiani, quorum stolidissimos hac in re errores retundet in fine hujus Operis asserta statim ab obitu Piorum certa, atque tranquilla Beatitas, quemadmodum in præsentia eosdem retundit Epulonis in Erebo sepulti Evangelica, atque divina (1) narratio. Qui enim dicas puniri animas Impiorum statim post mortem, & quidem Erebi pœnis, ut ex illa narratione manifestissimum est, atque unà inficiere judicium aliquod peculiare, in quo, per sententiam, atque decretum Judicis, rei pœnis ejusmodi protinus addicantur? Quonam in loco, qua in Gente, in qua lege unquam obtinuit, aut pœna, ut pœna cuiquam illata sine sententiâ, aut sententia lata sine Judicio? Vel igitur, Photiani, negate puniri statim post obitum Impiorum Manes, ut penes vos Euangelium mentiatur, vel utrumque concedite, si creditis Euangelio, & sequi obitus Impiorum pœnam, & Judicis peculiariter in obitu cognoscentis certo judicio irrogari. Accedit hoc ipsum verbis (2) Siracidæ propalam confirmari: *Facile est*, inquit, *coram Deo in die obitus retribuere unicuique secundum vias suas.* κοῦφον ἐν ὀφθαλμοῖς κυρίου ἐν ἡμέρᾳ τελευτῆς ἀποδοῦναι ἀνθρώπῳ κατὰ τὰς ὁδοὺς αὐτοῦ & (3) infra: *in fine hominis denudatio operum illius.* Ἐν συντελείᾳ ἀνθρώπου ἀποκάλυψις ἔργων αὐτοῦ. Quibus verbis quem alium sensum dabit Photianus ab illo, quo illa Divorum honores emeritus penes Photianos Palamas (4) explanavit. Ταῦτα, inquit, τὴν μετὰ τὸν θάνατον τῷ ἀσεβεῖ εἰσφερομένην ἀϊδίως παρὰ τοῦ Καρδιογνώστου Θεοῦ σημαίνει κατάκρισιν. *Hac eam, quam post mortem statim impio Deus cordium cognitor infert, damnationem significant.* Audis? post mortem statim, ait Palamas tuus: non igitur post generale Judicium. Nobis idipsum Augustinus (5) insinuat: *jam illud*, inquit, *rectissimè, & valde salubriter credit, judicari animas, cùm de corporibus exeunt ante, quàm veniant ad illud judicium, quo eas oportet, jam redditis corporibus, judicari.* An hæc obscura, aut interpretatione aliqua ad sententiam nostram trahenda. Eadem & Chrysostomus (6) autumat, cùm affirmat: *postquam diem tuum obieris judicium, & pœna consequetur*, μετὰ τὴν τελευτὴν κρίσις, καὶ κόλασις. Ut, ut otientur Latini, nec allaborent, hæc verba Chrysostomi eò deducere, ut secuturum ab obitu statim judicium, pœnamque confirment, ipsa tamen phrasis Chrysostomi hoc ipsum, citra controversiam, indigitat. Nam si de generali Judicio, pœnaque infligenda post illud Chrysostomus diceret, malè diceret, secuturam *post quam obieris*: etenim id, quod post, quàm obieris, differtur per sæcula, post quam obieris, non consequitur. *At post quam obieris*, inquit Chrysostomus, *consequetur judicium, & pœna*: ergo statim post obitum. Adjicerem penitissimæ confirmationi & eorum exempla, qui statim post obitum se ad Judicis æterni peculiarem censuram adductos testati sunt; ni ea, quippe à Latinis tradita, Photiani contemnerent. Ea tamen Græci videant penes (7) Gregorium Dialogum, (8) Augustinum, (9) Bedam, & Biographum (10) Brunonis Chartusiensis Familiæ Sanctissimi Patris, qui Gallus, licèt, diu inter Græcos vixit, fatoque in Magna Græcia functus est. Illud supersit Photianis, quod (11) Climacus, quem Margunius vernacula lingua nostra loqui coegit, narrat: nempe, solitarium hominem quendam, cùm jam semianimo corpore mortem à proximo salutaret, auditum, quasi in judicio staret, accusationibus respondere, interdumque dicere, falsum est, non feci: interdum feci sanè, sed ejus quoque me facti pœnituit; interdum: verum dicitis, neque est quod respondeam: quæ narratio à Græco Patre, & unà à Græcis pariter, ac Photianis Sanctorum honoribus culto, ad hoc ipsum refertur, ut pateat, statim ab Obitu de hominibus judicari, atque adeò esse peculiare judicium.

(1) *Luc. c. 16. n. 19. & seqq.* (2) *Eccl. c. 11. nu. 28.* (3) *d. ca. 11. n. 29.* (4) *In d. Epi. 1. ad Thessal.*

XI. Huc spectat, & quod de Theophilo Photiani scriptores narrant, & ex illis refert Gennadius (1) Scholarius P. ἡ γὰρ βασίλισσα, inquit, κατεῖδεν ἐν ὀνείρῳ τὸν Θεόφιλον δεδεμένον, συρόμενον ὑπὸ πλήθους ἀπείρου προηγουμένου, καὶ ἑπομένου. καὶ ἔμπροσθεν αὐτοῦ διάφορα κολαστήρια ὄργανα φερόμενα. Ἡ δὲ ἐδόκει ἀκολουθεῖν τοῖς ἀπάγουσιν. ἕως οὗ ἐλθόντες πρός τινα κριτὴν φοβερὸν, ἔστησαν ἔμπροσθεν αὐτοῦ τὸν Θεόφιλον. Προσπεσοῦσα δὲ εἰς τοὺς πόδας τοῦ φοβεροῦ ἐκείνου κριτοῦ ἡ βασίλισσα ἐκτενῶς ἱκέτευε σὺν δάκρυσιν ὑπὲρ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς. Πρὸς ἣν ὁ φοβερὸς ἔφη κριτής, ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις. Διὰ σὲ, καὶ διὰ τὴν δέησιν τῶν ἱερέων μου συγγνώμην δίδωμι τῷ ἀνδρί σου. *Nam Theophilum in somno Regina conspexit vinctum, tractumque ab innumera præeuntium, & subsequentium multitudine: ibantque ante illum diversa pœnarum instrumenta. Ipsaque sibi videbatur eos sequi, qui virum deducebant ad pœnam, donec ad conspectum judicis cujusdam terribilis pervenerunt, statueruntque ante illum Theophilum. Advoluta igitur pedibus tremendi Judicis illius Regina, enixè, multisque cum lacrymis pro viro deprecabatur. Cui judex ille terri-*

(5) *Lib. 2. de Origin. Animæ c. 4.* (6) *Hom. 37. I Mattha.* (7) *Lib. 4. Dialog. c. 38.* (8) *Libr. de Cura Mortuor. cap. 12.* (9) *Lib. 5. hist. c. 14. & 15.* (10) *Author Anonymus Vita S. Brunonis.* (11) *In Scala Paradi. grad. 7.* (1) *In demonst. 3. cap. Decr. Florent. sect. 5. sub init.*

terribilis: mulier magna est fides tua: propter te, sacerdotumque meorum preces, conjugi tuo do veniam. Tunc ministris suis dixit, solvite eum, uxorique ejus tradite. Τότε καὶ τοῖς ὑπηρέταις ἔφη. λύσατε αὐτὸν, καὶ δότε τῇ γυναικὶ αὐτοῦ. Hæc si vera sunt: sunt autem probabilia omnibus, at vobis, ò Photiani, Euangelio penè dixerim veriora: nam ausum de his dubitare Heliam Sticharam Hieromonachum in Atho Præpositus Lauræ hoc sæculo, jussu Patriarchæ vestri, tanquam hæreticum (quanta hominum sapientia!) anathemate (2) perculit. Si vera hæc sunt, manifestè inferunt, esse statim post obitum Judicem, & Tribunal, cognitionem quoque criminum, & paratos ad tormenta Ministros; atque adeò evincunt, quod negatis, Judicium statim post obitum, sequiturque Peculiare ante Generale Judicium. Ita sanè, dicitis, at evincunt etiam utiles preces iis, qui sceleratè migrarunt è vità. Is enim fuit Theophilus, quem scimus ad extremam usque vitæ periodum Iconomachum fuisse; cùm enim illi fontico laboranti proximam mortem vaticinata esset divina mulier, simulque restituendas in honorem pristinum sacras Imagines, dicitur sæpius jurejurando obstrinxisse Theodoram conjugem, ac Theoctistum Logothetam à Sanctioribus consiliis virum, ne post suum obitum, aut hæreticum Patriarcham Joannem gradu dejicerent, aut paterentur sacras Icones, quas Idola nuncupabat, coli. Addidisse impietati sævitiam: nam morti proximum imperasse, ut Theophobus, quem calumniis oppressum, quasi regnum affectasset, detinebat ad Bucoleonem, occideretur, cujus mox caput ad se decumbentem delatum fertur moribundis tractasse digitis, ac dixisse, *deinceps neque ego Theophilus, nec tu Theophobus appellabimur*. Quæ omnia narrat (3) Curopalates, & ex eo (4) Cæteri. Si ergo vera sunt, quæ Gennadius adstruit, nec dedignabimur fidem præstare iis, quæ nobis Theophilum judicio post obitum absolutum affirmant ob preces uxoris, ac sacerdotum, dicendum erit, & impià vità defunctis preces prodesse. Sic Photiani soliti extra chorum saltare, ut quâlibet veritatem impugnent. Quibus tamen scriptores iidem, unde duximus exemplum comprobaturum, quod de peculiari Judicio docemus, apprimè respondent. Nam ex illis, & cum illis idem (5) Gennadius: οὐ γὰρ ἂν ἴσχυσαν αἱ τῶν ἁγίων ἀνδρῶν ἐκείνων δεήσεις, καὶ αἱ τῆς βασιλίσσης σπουδαὶ ὑπὲρ Θεοφίλου, εἰμὴ ἐκεῖνος πρότερον ὡμολόγησε τὸ οἰκεῖον πταῖσμα, καλὸν εἶναι φήσας, τὰς ἁγίας εἰκόνας τιμᾶσθαι, καὶ σέβεσθαι· ἦν γὰρ ἐνάρετος ὁ ἀνὴρ σφόδρα. διὰ δὲ τὸ νοσεῖν τὴν τῶν εἰκονομάχων αἵρεσιν, ὡς ἡ κατ' αὐτὸν ἱστορία δηλοῖ, τὸ στόμα αὐτοῦ ὑπερλίαν ἐγένετο, ὥστε τὰ ἔγκατα αὐτοῦ φαίνεσθαι· ὕστερον δὲ καὶ ἔργῳ δείξας τὴν τῶν σεβασμίων εἰκόνων προσκύνησιν ἁγίαν, ὡς ἐπιλάβετο ἐγκολπίαν τινὸς τῶν παρεστώτων, ἀσπάζετο καὶ κατεφίλει, καὶ μετ' ὀλίγον ἁρπαγεὶς πρὸς τὰ ἐκεῖθεν δικαστήρια κατεῤῥίφη· ὑπὲρ οὗ δεήσεις ἐκτενεῖς γενόμεναι παρὰ τῶν θεοφόρων, καὶ ἁγίων ἐκείνων ἀνδρῶν, καὶ αὐτῆς τῆς βασιλίσσης, συγγνώμη αὐτῷ δέδοται. *Neque enim aut Sanctorum virorum preces, aut Reginæ studium pro Theophilo valuissent, nisi priùs ille suum esset crimen confessus, asseruissetque Sanctas Imagines colere, ac venerari, justum esse. Nam is eximia virtute præditus fuit; verùm cùm in hæresim eorum delapsus esset, qui Imagines impugnabant, uti de eo conscripta docet historia, os ejus admodum deductum est, ita ut viscera conspicerentur. Postea cùm ipse re venerabilium imaginum cultum Sanctum esse comprobasset, arreptam è sinu cujusdam eorum, qui aderant, pendentem Imaginem reverenter osculabatur: pauloque post inde ad Tribunal raptus est: pro quo cum assiduè preces à Sanctis viris, atque à Regina funderentur, ei venia data est.*

XII. Vides non impiè defunctum Theophilum, id, quod & (1) Chronographus vester testatur; nec ante ereptum vitæ, quàm recipiendæ post obitum veniæ se præstitisset utili pœnitentià capacem: non igitur obfuturum nobis aliquid exemplo Theophili objectat Photianum acumen. Imò precibus Ecclesiæ, privatisque obsecrationibus liberatus Theophilus utrumque docet, & esse statim ab obitu certa divinæ Severitatis judicia, & preces pro Defunctis fusas iis tantùm utiles esse, quos, dum viverent, vitæ anteactæ, patratorumque criminum religiosè pœnituit. Quod, ut tandem penitùs, penitùsque constituatur, fas erit verba Damasceni producere, ut, quem impiè Photiani suæ auspicem, authoremque impietatis autumant, noscat Græcia alienum adeò ab his nefariis deliramentis, ut palam Orthodoxæ sententiæ calculum addat, patronumque se gerat, quemadmodum ubique Theologus maximus, ita etiam eo ipso in loco, quem sibi patrocinari jactant Photiani, certissimæ Veritatis, quæ detestata Photianas ineptias, inutiles prorsus asserit preces pro Impiis, hunc planè in modum, quod utraque Ecclesia docet, ac prædicat, judicatò (2) confirmans. ὁ δ' αὖγε βίον σαπρὸν κατακλυσθεὶς συμπεφυρμένον ὅλον ἐν ἀκάνθαις, καὶ πλήρης πίλου ῥύπου τῶν ἀκαθάρτων. ὃς οὐδέποτε συνειδήσει δεῖξαι, ἀλλ' ἀδεῶς ὁμοῦ, καὶ ἀδιάφορος ταῖς τῶν ἡδονῶν ἑαυτὸν δυσωδίαις, πράξιον ἀναπλήσας τὰς τῆς σαρκὸς ὀρέξεις, καὶ μηδὲν ὅλως περὶ τῆς ψυχῆς φροντίζων, ἔχωντε τὸ φρόνημα σαρκικὸν ἅπαν, ἐν τούτοις φθασθεὶς ἐκδημήσει τοῦ βίου, τούτῳ παντελῶς οὐδεὶς ὀρέξει χεῖρα, ἀλλ' οὕτω πάντα τὰ κατ' αὐτὸν διαπραχθήσεται, ὡς μήτε ὑπὸ συνεύνου, ἢ τέκνου, ἢ ἀδελφοῦ, ἢ συγγενῶν, ἢ φίλων ἐπικουρίας τυχεῖν. ὅτι μηδὲ ἔχει Θεὸς εἰς μέτρον τοῦτον. *Qui vitam flagitiosè traduxit, ac sentibus semper involutam, & sordium fœditate respersam, nec suam unquam conscientiam introspexit, sed intrepidè simul, & nullo habito discrimine, voluptatum se fœditatibus contaminaverit, omnibus cupiditatibus carnis obsequens, omnique animæ curà despectà, nihilque aliud, quàm carneum sentiens: in iisque cogitationibus deprehensus è vita discesserit; huic nemo manum porrexerit: sed ita secum agetur, ut nec ab uxore, vel liberis, fratribus, cognatis, amicis ei omnino subveniri possit, quòd eum Deus in mensura non habeat.* Hæc Damascenus, cujus hæc verba perpendens (3) Gennadius noster sic tandem conficit: ὁρᾷς, πῶς ὁ ἅγιος οὗτος φησίν. ὅτι περὶ τοιούτων ματαιάζει ὁ δεόμενος, ὅτι οὐκ ἔχει ὁ Θεὸς αὐτοὺς ἐν μέτρῳ. *Vides, quomodo Divus hic vir dicit: eos, qui pro his deprecantur, insanire, veluti extra Dei mensuram collocatis.* Insanitis ergo, boni viri, cùm dicitis eò preces vestras collimare, ut vel perditis hominibus prosint, quorum nondum peractum

(2) Refert Confess. in Descript. montis Atho.

(3) In Theophilo.

(4) Vide Bar. ad ann. 842. num. 5.

(5) d. sect. 5. paulo ante.

(1) Matth. Cicala in nova Synop. histo. in regno Theophili pag. 353. circ. fin.

(2) Orat. de Defunctis.

(3) d. Sect. 5. post verb. Damasceni.

udicium docetis, quando uniuscujusque statim ab obitu judicatur Vita, quâ nempe damnatâ, infelicem sententiam passus extra spei aleam positus est, ac precibus vestris non indiget.

SECTIO VIII.

Asseritur Purgatorium, & defenditur.

SUMMARIUM.

I. *Ostenditur Sapientia Gennadii Scholarii Photianis eum calumniantibus.*
II. *Constituitur tertius post obitum animorum status, ubi de loco Purgatorii aliqua obiter.*
III. *An igne purgentur animæ?*
IV. *Probatur I. Conclusio, & retunditur argutia Meletii.*
V. *Ejusdem protervia castigatur.*
VI. *Photianorum in disputationibus inconstantia.*
VII. *Purgatorium Ethnicis etiam notum, & probatum.*
VIII. *Probatur II. Conclusio argumento Platonis, ubi de discrimine peccati Lethalis, & Venialis.*
IX. *Quomodo purgentur peccata post obitum, cùm post mortem non sit locus pœnitentię: exponiturque Difficultas Margunii, & refutatur.*
X. *Probatur III. Conclusio ex pœna, quæ debita culpæ post culpam remanet.*
XI. *Refellitur Critopulus, qui oppositum docuit.*
XII. *Idem probatur authoritate Patrum utriusque Ecclesię.*
XIII. *Probatur Conclusio IV. ex verbis Christi, quæ explicantur, additis Cavillis Meletii.*
XIV. *Hi refelluntur fusè.*
XV. *Ea verba Christi ad confirmationem Veritatis ex authoritate Coressii validiùs adducuntur.*
XVI. *Ultima probatio Conclusionis ex Ratione.*
XVII. *Ratio, cur Severus Tertium Animorum Statum Purgatorium appellari vetat: quomodo vocandum censeat, ejusque effrons audacia.*
XVIII. *Nomen Purgatorii probari ex Sacris Paginis, & Patribus Latinis, & Græcis.*

I. Evincimus utrumque, preces, quas pro vità functis fundit Ecclesia, & utiles esse, nec utiles omnibus esse, quando è sententia Ecclesiæ nostræ docuimus, preces ejusmodi nec prodesse ad veniam aut animis Piorum, aut Manibus impiorum. Sequitur ex utroque, necessariò constituendum esse omnino Purgatorium illud, quod usque adeò Photiana sive ignorantia, sive perfidia detestatur. Nam hoc qui pernegat, ac deridet, alterutrum prorsus affirmet oportet, vel inutiles esse pro Mortuis preces, vel etiam Damnatis hominibus esse perutiles. Hinc, quicumque Photianos errores in causa, quam agitamus, prudenter aggressus est, eò scribendi operam contulit, ut utrumque illud adstrueret, scilicet esse utiles preces Ecclesiæ iis, qui decesserunt in spe, inutiles verò Damnatis. Præstitit hoc accuratè (1) Bessarion, præstitit & Gennadius (2) egregiè, cujus Libros, quos, Antistes Sacratissime, commodasti, dum perlego, inveni præsentissimi risus lepidissimam causam. Nam eo in loco, ubi (3) Gennadius acriter utiles probat Ecclesiæ preces piè Defunctis, Photianus calamus hæc notanda in margine scripserat: δοκεῖ ὁ γεγραφὼς τὰς τῶν Γραικῶν ἀρχὰς μὴ εἰδέναι. Διὸ καθάπερ ἀρνούμενος τὰς περὶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εὐχὰς, καταδικάζει ὁ ἄθλιος. *Videtur, qui scripsit, principia Græcorum* (Photianos intellige) *non nosse: Quare tanquam inficientur preces pro peccatoribus, eos damnat miser.* O hominem stolidum, quicumque scripsit tam fatua! Gennadium ne, quisquis es, ignorantiæ damnus? Gennadium dicis principia Gręcorum, vel Photianorum nescisse? At si ille ea ignoravit, quis unquam noverit? Vir ille, quæ dicitis, quæ molimini, quæ tentatis, nescivit, qui in omni literatura conspicuus, diu Photianus, mox agnita Veritate Græcus ingenuus, interfuit Aulicus Synodo Florentinæ, Declamantem Ephesium audiit, denique post catastrophen Imperii nostri Sacris Græciæ totius præfectus Constantinopolitanus Patriarcha fuit, Patriarcha contra vos, Turcis imperantibus, scripsit, totique Græciæ videnda, quæ scripsit, exposuit! Hic tantus Vir, rerum Græcarum peritissimus principia vestra non novit? Sed, inquis, Nos utiles dicimus Defunctis preces, qui ergo has nobis probat utiles esse, principia nostra non novit. Primùm hoc falsum: Ex Vobis multi, dum in perfidia rectè philosophantur, utiles preces hujusmodi negant, quemadmodum ab initio constitui, & ne mali Philosophi sint, ut vulgò dicitur, sunt mali Christiani. His igitur probanda erat Assertio planè Orthodoxa, ut ex illa eorum castigaretur amentia. Deinde, qui Purgatorium inficiamini, nonne statim inficiamini, quod, Purgatorio negato, aut negandum est, aut planè desipiendum? Optimè igitur doctus Gennadius, Ecclesiæ nostræ ærumnis undique pressæ grande solatium, & maximum Ornamentum! Optimè, inquam, Vos noverat: percallebat principia vestra, noratque, Vos, ut ineptias vestras per fas, nefasque tueamini, vel principia vestra inficiaturos: Fecit ergo, quod Sapientem decebat: coegit vos ad confessionem principiorum vestrorum, ut inde mox inferret, quod intulit, dari nimirum Purgatorium illud, quod impiè simul, & furiosè detestamini.

II. Hoc ex his Conclusionibus apprimè probatur. Utiles sunt preces Ecclesiæ Defunctis, nec tamen omnibus Defunctis sunt utiles: proinde dicimus: Datur Purgatorium, hoc est Tertius animarum Status, quæ neque Beatæ sunt, nec Damnatæ, sed aliquo in loco ad tempus vel puniuntur pro levioribus culpis, quas non expiatas secum ab obitu detulere, vel faciunt satis Divinæ Justitiæ, omissamque partem explent pœnarum criminibus debitarum, donec aut Divinæ Justitiæ factum sit satis, aut precibus, meritisque Vivorum placatum Numen, factum sibi satis, pronunciet. Hæc nostra, & Orthodoxa conclusio, duo illa curiosè magis, quàm utiliter agitari solita prudens omittit. Alterum spectat ad locum ipsius Purgatorii, in quo Photiani molem immanem calumniarum, atque mendaciorum in Latinos dementissimè construunt, questi olim publicè, atque etiamnum querentes, tertium poni locum, aut conceptaculum

(1) In Epist. 2. Encyclica.
(2) In d. demonstr. ca. 3.
(3) In Editio. Græca. Zanetti Romæ pag. 344. ex lib. Biblioth. Archiep. Philadelph. Venet. relictis ab Archiep. Gerasimo Blacho.

culum animarum, cùm ex verbo divino duo tantum loca probentur, Sinus Abrahæ, quem Græci Cælum ipsum post Anastasin Christi, Photiani à Cælo segregem locum existimant, & Erebus, quem Inferos, Gehennam, exteriores Tenebras à Sacris Litteris vocitari non dubium est. Satisfit huic iniquissimæ querelæ, si dicas non à Latinis tantùm, aut à recentioribus, verùm etiam ab Antiquis Græcis unà, Latinisque de loco, ubi post mortem animæ torquentur, maximopere dubitatum. Retulit plerorum sententias eruditè (1) Diplovatacius, unde eas (2) Bellarminus desumpsit. Certè ex Gregorio Dialogo (3) colligi facilè potest, puniri animos eo ipso in loco, ubi peccaverunt; id, quod sensit (4) & Petrus Damiani. Sensisse Augustinum, loca animarum post mortem non esse, uti dicimus, corporea, (5) manifestum est; emendavitque mox Augustinus (6) Sententiam suam. Jam (7) Origenes, & ante eum (8) Philo lustrum animæ à corpore separatæ non ne in sola conscientia & accusante, & puniente criminosa facinora situm putavere? Atque non defuisse, qui existimarunt, lustrari animas ipso in corpore, narrat (9) Irenæus. Quid Chrysostomus? Eo teste (10) Priscorum quipiam docuere, puniri animas post mortem in Valle Josaphat, idipsumque refert (11) Dialogus: quibus adde (12) Theophylactum, arbitratum puniri animas hoc ipso, quòd sint extra corpus. Nam animum extra corpus nihil videre, ni Deum videat, quapropter animas omnes, præter Beatas, esse in tenebris exterioribus. Denique (13) Nyssenus, (14) Chrysostomus, (15) Beda, aliique puniri animos censuere in hoc nobis vicino Aere. Vides quot loca, & quanta Priscorum circa loca animarum dissensio: Ut quid ergo allatras Latinis plus, quàm duo, loca ponentibus? Quorum tamen sententia communis à vestra isthac sententia, si sapitis, non dissentit. Etenim Latini Theologi duo tantùm esse primaria, atque principalia loca, ac diversoria animarum affirmant; alterum in ipso Cælo, ubi statio felicissima Beatorum est, ac cælestis Hierusalem, alterum intra viscera Terræ. Existimant tamen, ut vos ipsi docetis, authore (16) Severo, utrobique mansiones multas esse, quemadmodum Servator (17) loquitur de domo Patris sui; atque adeo in ipsis Inferis, & intra viscera Terræ, loca plura eodem Inferorum nomine passim à sacris Paginis, Patribusque appellata, in quibus pro ratione culparum animæ torqueantur. Quid hîc sodes aut repugnans sacris Paginis, aut Majoribus nostris haud consonum? imò quid non consentaneum rationi, vestrisque etiam Dogmatibus? Igitur, si qua fides in Vobis humana est, qui hæc in Latinis legistis, nam ea omnia latè Bellarminus (18) enucleavit, parcite iniquis, & importunis questubus; si verò hæc non legistis, qui Photianâ ignorantiâ cæci estis, pudeat Vos, alios ejus accusare, quod ignoratis.

(1) In 4. Controv. Græcorũ ante med.
(2) d. tom. 2. Contr. de Purg. lib. 2. c. 6. per tot.
(3) Dial. lib. 4. c. 4. & 55.
(4) Lib. de Miracul. sui temporis.
(5) Li. 12. de Genes. c. 33.
(6) Retract. lib. 2. ca. 24.
(7) Refer. Hierony. Epist. ad Avitum.
(8) Lib. de congress. quærend. eruditio. gratia.
(9) In fin. lib. 5.
(10) hom. de præm. Beatir.
(11) Lib. 4 dial. ca. 42.
(12) In c. 16. Lucæ.
(13) Lib. de anim. & resurrect.
(14) d. hom. de præm. Beat. & in oper. imper. hom. 53.
(15) Lib. 3. histor. Angl. ca. 19.
(16) In 4. diff. pag. 53. lin. 23.
(17) Joan. c. 14. n. 2.
(18) d. Li. 2. c. 6. per tot.

III. Alterum, quod prudens hæc nostra Conclusio præterit, spectat ad ignem, de quo magna Latinos inter, Græcosque controversia est. Sanè de hoc nihil nos Fides docet: nam, quamvis, ut mox validissimè comprobabimus, certum sit, animas igne purificari, torquerique, ritè tamen dubitare possis, an ille ignis proprius sit, an metaphoricus? Et Nostri in Synodo (1) Florentina palam professi sunt, se in Purgatorio ignem neque agnovisse unquam, neque agnituros, id, quod Latini non impugnarunt, obtinuitque Gens nostra, ne in ipso (2) Synodico ignis mentio haberetur. Ea propter, ut lubitum fuerit, hac in parte fas erit unicuique sentire: licèt, ut ingenuè fatear, maximè consentaneum sit rationi, si, re meliùs consideratâ, usique ingenio, quo pollemus maximè, ignem verum, ac proprium admittamus. Nam tum (3) Dialogus, quem Græcè loquentem, beneficio Zachariæ (4) Pontificis hominis Græci, Græcè legimus, disertè asserit, ignem animarum tortorem esse corporeum, &, ut verbis ipsius utar, *corporaliter urere*, tum (5) Augustinus, quem inter Ecclesiæ Patres recipimus, in sententiam eandem propendet. Accedit ex opinione recentium Nostrorum, animas in ipso Erebo purgari, atque adeò illo igne, quo torquentur Impii, pias etiam in fide decedentium Christianorum animas cruciari; atqui probabile maximè est, ignem Erebi corporeum esse: Nam eo igne, quo nunc torquentur Damnatorum Manes, torquebuntur post generale Judicium ipsa corpora Damnatorum, ut constat ex (6) illis. *Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον τὸ ἡτοιμασμένον τῷ Διαβόλῳ, καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ*: *discedite à me maledicti in ignem æternum, qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus*: quæ in præterito dicta juxta linguæ vim Nostræ, ignem jam esse, qui paratus est, planè significant. Jam si idem ignis, qui nunc torquet, & Damnatorum Manes, & ipsos Cacodæmones, idem est cum illo, qui corpora Damnatorum torquebit, patet, eum esse corporeum, quando id, quod corporeum non est, corpora torquere non potest. Si proinde idem ignis Fidelium, Piorumque nondum lustratas animas torquet, qui punit animas deploratæ spei, jam habeo, Purgatorii ignem non improprium, ac metaphoricum esse, sed proprium, planèque corporeum. Hinc preces, queis ad implorandam Defunctis piò hominibus veniam, utimur; ubique (7) orant, ut è tenebris, erutam animam *ἐν τόπῳ φωτεινῷ*, *ab æstu*: *ἐν τόπῳ χλοερῷ*. *ab intolerandis ardoribus*: *ἐν τόπῳ ἀναψύξεως, ἔνθα ἀπέδρα ὀδύνη, λύπη, καὶ στεναγμός*, *in loco quietis, in loco lucido, in loco amœno, in loco refrigerii, unde dolor, ærumna, & ejulatus exulat*, Deus constituat. Quæ verba Ecclesiæ nostræ sensa sic explicant, ut ambigere nefas sit, ex ejus sententia, Defunctorum animas & verè torqueri, & æstuare, & uri verè, *miris sane*, ut ait (8) Augustinus, *sed veris modis*, hoc est verè sanè, sed mirè adeò, ut explicari non possit humano ore, quî ignis corporeus, quæ carent corpore, orat, ac torqueat; quîve sentire possit, quod sensibus cassum sentire non potest?

IV. Hæc præter Institutum nostrum eò dicta sunt, ut omissarum in Conclusione nostrâ rationem Quæstionum hujusmodi redderemus. Cæterùm ipsa Conclusio, receptis, & admissis duobus illis, quæ prolixè probavimus, manifesta est. Nam, cùm certum sit, orari pro mortuis ab Ecclesia nostrâ, & quidem & frequentiùs, & operosiùs, quàm à Latina, sequitur, ex

Dogma-

(1) Ante sess. 1. mihi pag. 9. in fin. & 10. cum seqq.
(2) In Decreto mihi p. 227.
(3) Lib. 4. Dialog. ca. 29.
(4) Vide Testimo. Græ. Sapien. in Zacharia Pont.
(5) Lib. 21. de Civit. c. 10.
(6) Matth. ca. 25. num. 41.
(7) In Euchol. in off. exequiar. in 1. Orat.
(8) d. c. 10.

Dogmate constitutissimo Ecclesiæ nostræ, esse statum aliquem Mortuorum, quibus prosunt preces hujusmodi. At non prosunt, neque Beatis, ad quos quod attinet, preces, non preces, sed gratiarum sunt actiones, ut vos ipsi, vos, Photiani, Cabasila (1) teste, fatemini; neque Damnatis, erga quos inexorabile Numen est: Igitur, præter hos geminos hominum defunctorum Status, beatum alterum, alterum infelicissimum, datur Tertius, ac medius inter utrumque, eorum scilicet, qui puniuntur ad tempus, sive, ut non lethalis noxiæ, quacum obiere diem, pœnas luant, sive ut criminum ipsorum, quorum illos in vita pœnituit, noxis faciant satis. Quid inquis, ait (2) Meletius, quid blateras? Ergo Purgatorium ignem accendis culpis levibus, & peccatis dimissis? Ita sanè Purgatorium constituo, non ignem accendo. Etenim hanc quæstionem omisi: Quare, vir bone, ne nimiùm insudes huic igni opprimendo, suadeo; omittasque ridiculas illas argutias, quibus, siquid cordis habes, obiter in proximè productis respondi. Nam cùm (3) interrogas, an ignis ille divinus sit? Ignorantiam tuam ostentas: Deus enim, quamvis ignis dicatur (4), allegoricè dicitur: Nos autem de vero loquimur igne. Cùm (5) petis, an ignis ille nequitiam absumat? Diximus, eo nequitiam non lethalem, sed venia dignam absumi, dicimus eo fieri satis divinæ Justitiæ pro pœnis, non ut ipse (6) mentiris, in Exhomologesi dimissis, sed adhuc debitis, nec solutis post acceptam ab Exhomologesi veniam peccatorum. Quare purgatos non purificat ille ignis, quemadmodum calumniaris, ignorantissime Sycophanta, sed maculatos levibus maculis abluit, aut immunes culpa, reos tamen noxarum, ad integram adigit pœnarum solutionem. Quæris (7) num σεχῶδες? Diximus, esse probabile, idque Severus (8) collaudat, corporeum dici, obscurum etiam, ut ignis est Erebi, perpetuum præterea, & inextinctum, qui tamen non torquebit æternùm, quas ad purificationem recipit animas: idem enim ignis piè functis hominibus temporarium, impiè decedentibus æternum præbebit supplicium; atque supplicium sanè utrisque, sed illis κολαστικὸν ἅμα, καὶ καθαρτικὸν ad pœnam unà, & purificationem, his verò κολαστικὸν dumtaxat ad pœnam, ærumnamque perpetuam. Sed (9) ubi, inquit, jacet hic ignis Purgatorius? ποῦ δὲ κεῖται τὸ καθαρτήριον τοῦτο πῦρ; Nempe ubi & Erebus ipse, ut supra ex Photianis ipsis tua ipsa tempestate scribentibus disertè docuimus. Quo fit, ut Latini non plura primaria loca, quàm ea, quæ ex sacris Paginis ingeris, doctè constituant; sed in illis, iisdemque locis conceptacula plura cognoscant, quemadmodum & in Cœlo ipso mansiones sunt multæ.

V. Videbimur forsitan actum agere, cùm dicta otiosè repetimus: sed non id nobis vitio vertendum. Photiani nos ad hoc adigunt, quorum proterviæ castigandæ etiam peccata nostra concedimus. Illud tamen in his hominibus est prorsus intolerabile, quòd & Ecclesiæ Doctores contemnunt. Nam audi, quid de Augustino (1) Meletius. Καὶ Αὐγουστῖνος ἔσθ' ὅπου τὸ Πουργατόριον τίθησιν· ἀλλὰ πρῶτον μὲν οὐχ οὕτω δογματικῶς. ἔπειτα δὲ καὶ οἱ τρία μόνα σκηνώματα κατὰ τὴν θείαν γραφὴν ἐπιγινώσκοντες; εἶτα τὸ Πουργατόριον προσβάλοντες, ἑαυτοῖς τε προσπίπτουσι, καὶ τῇ Θείᾳ γραφῇ διαφωνοῦσι. *Et Augustinus est ubi Purgatorium constituit. Sed primùm quidem non adeò Dogmaticè, deinde ii, qui tria sola Tabernacula juxta Sacram Scripturam agnoscunt*, (loquitur etiam de Bernardo, quare numerum pluralem hic ponit) *mox Purgatorium asserentes sibi ipsis repugnant, & dissona Scripturæ Sacræ constituunt*. Hinc colligit: γνώμη δὲ οὕτως ἀστάτω (εἴγε ὅλως καὶ γνώμη) καὶ ἀνύστατος, δόγμα εἶναι οὐ δύναται. *Sententia porrò adeò inconstans (si tamen omnino sententia est) & instabilis, dogma esse non potest*. Hunc in modum doctissimos viros, atque sanctissimos excipit Patriarcha Meletius, cui sanè quid ulteriùs respondeam, ignoro: nam, cùm duo imputet Augustino, & Bernardo, primum inconstantiam, quòd ultra loca per sacras Paginas constituta, perque ipsos recepta, locum alium Purgatorii ipsi constituant, secundum subobscuram locutionem, nec dogmaticam admodum; alteri sanè respondimus, alterum mox apertè propositis tum ipsorum, tum Patrum aliorum sententiis diluemus. Interim hæc esto censura Meletio debita. Homo planè demens, qui, quid loquatur, prorsus ignorat. Non in Opere tantùm, sed in Paginis Operis, in qualibet, & omni periodo secum ipse pugnat, idem, quod affirmat, inficiatus: adeò eorum, de quibus disputat, incallidus palam, & expers, ut unà orandum pro impiis, unà non orandum eadem in parte Operis asseveret, quæ omnia usque adeò manifesta sunt, ut vel ipse Coressius (2) affirmet: ἐν τοῖς τοῦ Μελετίου τὰ πλείω ἀντιλογοῦσι, καὶ ἄκρατον μωρίαν διδάσκουσι. *Quæ scripsit Meletius, plura sibi ipsis repugnant, & meram stultitiam docent*. Sic ex merito Coressius de eo, qui ausus est sententiam Augustini eam ob causam à ratione Dogmatis alienam dicere, quòd inconstans sit, & instabilis.

VI. Verùm enimverò, si usquam venia aliqua digna videtur Photiana dementia, hìc sanè, ubi nefas est Purgatorium inficiari, quin planè desipias. Nam, cùm omnino concedendum sit, concedaturque, & utiles esse preces pro mortuis, & pro Impiis orandum non esse, ni statim fateare, dari Statum aliquem tertium animarum, quæ neque impiæ sint, atque attamen torqueantur, propterea; juvari precibus & possint, & petant, nulla te Ulyssea (1) herba Moly nullum tutabitur, quin è vestigio in Photianum asellum evadas, illasque palam ineptias effutias, quas passim & legimus, & stomachamur in Photianis, quos argumento hoc ineluctabili pressos, audias inficias ire, esse inutiles preces, quas fundimus, Manibus Damnatorum: quod ubi hæreticum esse docueris, dicunt, preces utiles τοῖς ἐν πίστει τεθνηκόσι mortuis in Fide. Hinc si redeas ad Argumentum, iterùm, quod probatum admiserant, negant, admissuri paulò post, quod negarant, tantâ inconstantiâ, qui Latinos, & quidem Sanctissimos, & Sapientissimos, inconstantiæ damnant, ut reipsa de his vaticinatus videatur Regius (2) Psaltes, cùm dixit: *in circuitu Impii ambulant*: κύκλῳ οἱ ἀσεβεῖς περιπατοῦσι: Impii sanè, qui, Purgatorio negato, necessariò Pietatem omnem erga defunctos, parentes, amicos, ac socios tollunt: Impii,

(1) In Explic. Miss. ad 2. Memento.

(2) In d. Epist. ad Civios pa. 22. ab init.

(3) Ibid. lin. 2.

(4) Deut. c. 4. n. 24.

(5) Ibid. lin. 3.

(6) Ibid. lin. 5. & 6.

(7) Ibid. lin. 6.

(8) d. diss. 4. pag. 51. lin. 16.

(9) Ibid. lin. 8.

(1) Ubi supr. pag. 22. li. 13.

(2) Addition. ad Myriobibl. Photii nu. 218.

(1) Hom. Odiss. lib.

(2) Psal. 11. Ver. 9.

pii, qui Gentis nostræ mores corrumpunt: Impii, qui religionis Orthodoxæ traditiones pessundant, utque Impii, sic circum Veritatem euntes; ut in Veritatis inquisitione à Veritate divertant, aberrentque à veritate, cùm illi sunt proximi. Ambulent scilicet in circuitu, secuti, quod fugiunt, fugientes, quod sequuntur. Medius fidius jamdudum evenere Diræ, queis Impios omnes, atque adeò Photianos hosce idem Regius (3) Psaltes devovit, cùm cecinit: *Deus meus, pone illos, ut rotam, & sicut stipulam ante faciem venti*: ὁ θεός μου, θοῦ αὐτοὺς, ὡς τροχὸν, ὡς καλάμην κατὰ πρόσωπον ἀνέμου: Nempe quid est poni, ut rotam, nisi contrarium sibi ipsi constitui? Ut se sequaturque, fugiatque; neget, quę dixit; quæ negavit, affirmet: nec, præter instabilitatem ipsam, stabile aliud aliquid præ se ferat? Quid est poni uti stipulam ante faciem venti, nisi pudendæ inconstantiæ mancipari, ut Impius circumferatur παντὶ ἀνέμῳ τῆς διδασκαλίας, ἐν τῇ κυβείᾳ τῶν ἀνθρώπων, ἐν πανουργίᾳ πρὸς τὴν μεθοδείαν τῆς πλάνης, *omni vento doctrinæ, in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris*, quemadmodum (4) Paulus asseruit? At hęc omnia quadrant ad Photianos Purgatorium animorum Statum inficiatos, quos rotari dicas, ac circumquaque torqueri, dum in contraria rapiuntur, nec tamen se ab ipso errore prorsus expediunt, impediunt magis, raptatique quolibet petulantis Ignorantiæ spiritu, sunt, quomodo eos (5) Judas descripsit, νεφέλαι ἄνυδροι ὑπὸ ἀνέμων περιφερόμεναι, δένδρα φθινοπωρινὰ, ἄκαρπα, δὶς ἀποθανόντα, ἐκριζωθέντα· κύματα θαλάσσης ἐπαφρίζοντα τὰς αὐτῶν αἰσχύνας, ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα τετήρηται: *nubes sine aqua, quæ à Ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia, quibus procella tenebrarum servata est in æternum*. Et meritò his dicitur servata procella tenebrarum, qui nunc amant tenebras suas, illudque non videht, quod omnibus Gentibus, quæcunque Defunctorum Manes piavere, vel piant, receptissimum est, atque fuit.

(3) *Psal. 82. v. 14.*

(4) *Ad Eph. c. 4. num. 14.*

(5) *Epist. Cath. nu. 12. & seqq.*

VII. Certè, si Arctoas hæreses, quæ inutiles planè preces mortuis asserunt, excipias, nulla Gens unquam non fassa est, purgari animos mortuorum. Nam Judæis hanc fuisse sententiam familiarissimam, constat ex toties relato in libris Machabæorum (1) epiphonemate, facitque, quod narrat, & asserit (2) Josephus. Eandem probari per Saracenos patet ex (3) Alcorano: Ethnicis porro quid hoc Dogmatę notius? cùm penes Nostros (4) Plato, penes Latinos (5) Tullius clarissimis purgatos apud Erebum animos verbis constituant; id, quod & (6) Poetæ cecinere. Adeò naturali congruit rationi, esse post mortem animorum aliquem Statum, cui prosint, quæ facimus, quemque oporteat à Damnatorum, deploratorumque hominum conditione esse distinctum. Neque enim audiendus est demens (7) Margunius, qui hoc etiam ex capite Purgatorium damnat, quod illud Ethnici quoquę probaverint. Etenim non omnia reprobanda sunt, quæ probantur ab Ethnicis, alioquin, I, immortalitatem negato animæ, quòd eam Plato docuerit; Providentiam Numinis deride-to, quòd eam Cicero comprobaverit: libertatem hominis inficiator, quòd illam Aristoteles usque ad ineptias tutatus sit. Quid? Aude majus aliquid, teque dignum, Marguni: Fatere Deum unum non esse, etenim hoc Socrates affirmavit. Quòd si hæc ab Ethnicis dicta, recepta, probata Nos quoque jure dicimus, recipimus, probamusque; ac probamus, propterea etiam manifesta esse, quòd ea vel Ethnici doctiores negare nequiverint, quod nam piaculum erit, propterea etiam Purgatorium hominum post obitum Statum asserere, quòd illum Naturæ ductu Ethnicorum Sapientia ipsa cognoverit? Non est aut novum, aut mirum, si Orthodoxi sententias nostras sententiis Ethnicorum probemus. Docuit nos Vas illud Electionis, Doctor ille Gentium, qui Judæo primùm, & Græco se debitorem asseruit, docuit, inquam, nos, probandis dogmatibus Fidei utilem esse vel Ethnicorum authoritatem, præsertim cum ea comprobat, quæ Rationi, cui Gens omnis parere, mens omnis adstipulari debet, sunt propalam consentanea. Id quod hercle in re, qua de agimus, manifestè contingit. Etenim non aliam ob causam Gentium suffragio omnium, Purgantium se se animorum status asseritur, nisi quod manifestum est, hunc esse, si vivi prosumus mortuis; & ipsa interim Natura ad opem mortuis ferendum nos provocet latente quodam instinctu, quem vanum esse ille unus dixerit, qui cum Margunio desipiet.

(1) *Lib. 2. d. c. 12.*

(2) *Lib. de bell. Judaic. c. 39.*

(3) *Ex Versione Olachii p. 2.*

(4) *In Phædro, & Gorgia.*

(5) *In Somnio Scipionis.*

(6) *Virg. Æneid. li. 6. Claud. l. 2. in fin. in Ruffin.*

(7) *d. cap. 39. Antirrhetic.*

VIII. Est & Argumentum Platonis statum hunc Tertium adstruentis validissimum. Nam omnino recipiendum est, ex iis, qui moriuntur, alios esse optimos, alios pessimos, medios alios inter utrosque, hoc est, esse τοὺς μακαρίους, τοὺς ἀσεβεῖς, καὶ ἀμεταμελήτους, uti nos loquimur, esseque alios, qui neque Beati dicendi sunt, neque Impii, sed medium quid, mediocriter nimirum bonos, & mediocriter malos. Id quod, præter (1) Augustinum, dixere Nostri omnes, quos longo ordine producit (2) Coressius. Ergo prorsus recipiendum est, esse post hanc Vitam Statum eorum, quos præmia Virtutis eximiæ statim excipiunt; esse Statum eorum, quos manent pœnæ Vitiorum æternæ, esseque Statum Tertium eorum, queis temporaria tormenta debentur; quibus expiati, post quam divinæ Justitiæ fecerint satis, virtutis suæ qualiscunque, præmia nanciscantur. Confirmatur hoc ipsum ex eo, quod inferiùs contra Margunium docebimus, esse nimirum certum discrimen inter peccata, & illud in primis, quo lethalia discrepant ab iis, quæ digna sunt venia, appellanturque à Nostris συγγνωστά. De his loquitur (3) Paulus, cùm dicit εἴ τις ἐποικοδομεῖ ξύλα, χόρτον, καλάμην, σωθήσεται, οὕτω δὲ, ὡς διὰ πυρός: *qui superædificat ligna, fœnum, stipulas, salvus erit quasi per ignem*, quemadmodum explicant DD. & Patres, quos Georgius (4) Scholarius latè, & ex eo latissimè (5) Bellarminus produxit. Quare (6) Augustinus, *alia*, inquit, *sunt peccata infirmitatis, alia imperitiæ, alia malitiæ. Infirmitas contraria est Virtuti, Imperitia Scientiæ, malitia Bonitati: Quisquis igitur novit, quid sit Virtus, & Sapientia Dei, potest existimare, quæ sint Venialia peccata, & quisquis novit, quid sit Bonitas Dei, potest existimare, quibus*

(1) *In Enchir. cap. 110. & lib. de cura pro Mortuis cap. 1.*

(2) *d. Ep. 1. ad Corydal.*

(3) *1. Ad Corinth. c. 3. nu. 14. & seqq.*

(4) *Lib. de ratione Concordiæ circ. med.*

(5) *De Purgat. lib. 1. c. 5. per tot.*

(6) *Lib. 83. quæst. q. 26.*

pec-

peccatis certa pœna debeatur, & hic, & in futuro sæculo: Quibus benè tractatis, probabiliter judicari potest, qui nam sint cogendi ad pœnitentiam luctuosam, & lamentabilem, quãvis peccata fateantur: & quibus nulla omnino speranda sit salus, nisi sacrificium obtulerint Deo Spiritum contribulatum per Pœnitentiam. Esse igitur peccata λεπτὰ, ϗ κοῦφα, ϗ ἀσύγγνωστα, *minuta, & levia, & quibus facilè parcas*, ex his certum est: Hinc (7) Psaltes, *ab occultis*, inquit, *meis munda me, & ab alienis parce servo tuo*: ἐκ τῶν κρυφίων μου καθάρισόν με, ϗ ἀπὸ ἀλλοτρίων φεῖσαι τοῦ δούλου σου; occulta vocat, quæ propter levitatem, & frequentiam quodammodò spernuntur, quasi non agnoscantur: aliena verò, quòd sæpe etiam ex alieno proveniant. Unde & (8) Parœmiastes, *septies*, ait, *in die cadet justus*: ἑπτάκις πεσεῖται ὁ δίκαιος: ut scias, & justum esse, qui cadit, & peccaat esse, queis cadit, quando hæc levia peccata παραπτώματα Græci dicimus, quasi Casus à Lege, non tamen penitùs præcipitia. Porro ex his adstruitur Status, quem constituimus: Nam fieri potest, ut homo criminum hujusmodi ἀσυγγνώστων reus moriatur. Quis enim hoc ausit negare? Igitur oportet, adstruamus hominum hujusmodi Statum, qui ab his criminibus, vel post obitum, expientur. Hanc consecutionem inficiari haud poteris, ni alterutrum dicas, nempe aut maculosum aliquid, reumque criminis alicujus ad Beatitatem recipi posse, aut his levioribus reum minimè maculari. At primum impium est, quippe verbo divino contrarium, (9) dicenti, ϗ μὴ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν πᾶν κοινὸν: *non intrabit in eam omne inquinans*, sive, ut habet Vulgata, *aliquid coinquinatum*, nempe in cælestem illam Hierusalem Beatorum Patriam, sedemque Beatitatis. Si verò ex duobus illis alterum dicas; prorsus inclamabitur Tibi, ut fatuo, stultove; Quî enim sanus inficiere, à peccato, quodcunque illud sit, animum fœdari? An nescis scrutaturum (10) Numen Hierusalem in lucernis, ut vel minima corrigat? An ignoras levibus hisce peccatis debilitari animum, juxta illa: *qui spernit modica, paulatim decidet*, ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, κατὰ μικρὸν πεσεῖται): & illa: (12) *luxitque antemurale, & murus pariter dissipatus est*: ἐπένθησε τὸ προτείχισμα, ϗ τὸ τεῖχος ὁμοθυμαδὸν ἠσθένησε. Quare & sponsus in Canticis, (13) *capite*, inquit, *nobis Vulpes parvulas, quæ demoliuntur vineas*: πιάσατε ἡμῖν ἀλώπεκας μικροὺς, ἀφανίζοντας τοὺς ἀμπελῶνας: ut nimirum hinc scias, leviores has culpas, tametsi mortem non inferant animo, certè eum aliquatenus deturpare, ut, sin minus his obnoxius se queat interemptum, aut lethaliter vulneratum asserere, sanè possit cum eadem (14) sponsa queri: *invenerunt me vigiles, qui custodiunt Civitatem, percusserunt me, vulneraverunt me, tulerunt pallium meum mihi custodes murorum.* Εὕροσάν με οἱ φύλακες οἱ κυκλοῦντες ἐν τῇ πόλει, ἐπάταξάν με, ϗ ἐτραυμάτισάν με, ἦραν τὸ θέριστρόν μου ἀπ᾽ ἐμοῦ φύλακες τῶν τειχέων. Scilicet his culpis fit, ut vel Justitiæ nostræ sordescant, sintque, ut emphaticè (15) Isaias dixit: *sicuti pannus menstruatæ*, turpes, ac maculosæ. Adeò verum est, levioribus culpis, quæ dignæ sunt venia, animum hominis defœdari, quem proinde oporteat, ni eas hìc piè diluerit, post obitum, aliquo in Statu, atque conditione supplicii seriò perpurgare.

(7) *Psal.* 18. *n.* 13.
(8) *Prov. c.* 24. *nu.* 16.
(9) *Apoc. c.* 21. *nu.* 27.
(10) *Sophon. c.* 1. *nu.* 12.
(11) *Eccli. ca.* 19. *nu.* 1.
(12) *Thren. c.* 2. *num.* 8.
(13) *Cap.* 2. *nu.* 15.
(14) *Cãt. c.* 5. *nu.* 7.
(15) *Cap.* 64. *nu.* 6.

IX. Quî, inquies cum Margunio, his culpis expiabitur post obitum animus, si post obitum crimen admissum numquam dimittitur? Nam non dimitti culpam, nisi mutatâ voluntate, quæ crimen admisit, certum est: at post mortem voluntas mutari non potest, neque ita, ut novum crimen patret, neque ita, ut eam criminis patrati pœniteat. Id, quod, (1) inquit, ἐκ τῶν ὑμετέρων ἀρχῶν λεγομένων συλλογιζόμενοι κατὰ πρόσωπον· ὑμεῖς γὰρ μετὰ τοῦ προφήτου λέγετε· ἐν τῷ ᾅδῃ οὐκ ἔστι μετάνοια, ϗ μετὰ τοῦ Δαμασκηνοῦ ταυτὸ, λέγετε, ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις ὁ θάνατος, ὃ τοῖς ἀγγέλοις ἡ πτῶσις, ἡ δὲ πτῶσις τοὺς ἀγγέλους τοὺς ἡμαρτηκότας ἀμετανοήτους, καὶ ἀμετακινήτους ποιεῖ. λοιπὸν καὶ τὰς ψυχὰς, ὥστε μὴ δύνασθαι ϗ τὰς κηλῖδας ταύτας ἐξαλεῖψαι. Τέλος, διὰ τοῦτο δύνανται ἐν τῷ κόσμῳ οἱ ἄνθρωποι τὴν ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν λαβεῖν, ὅτι ϗ καλοεργεῖν δύνανται: μετὰ δὲ τὸν θάνατον ποῦ καλοεργεία; ὥστε, ὦ μωροὶ, νουνεχεστέροις, εἴπερ ἐν τῇ μωρίᾳ τοῦτο ἔχειν οἷόν, ἐπιχειρήμασι τὰς ὑμετέρας γνώμας στηρίσατε. *Ex vestris principiis argumentati ad hominem dicimus. Vos enim cum Vate dicitis, in Inferno non est pœnitentia, & cum Damasceno idem dicitis esse hominibus mortem, ac fuit Angelis casus: Casus autem Angelos eos fecit, qui nec resipiscere, nec moveri queant; igitur & animos ita, ut non possint maculas hasce eluere. Denique propterea in Vita homines possunt veniam delictorum nancisci, quòd mereri queant: post mortem verò ubi merita? Quare ò stulti prudentioribus (si tamen in stultitia quis esse potest mentis compos) argumentis sententiam vestram confirmate.* Sic ex more Margunius, nempè propositis difficultatibus, quas sibi ipsis Orthodoxi objiciunt; omissisque solutionibus, quas tamen Photiani videant penes (2) Bellarminum, si Latinum horreat, eas perlegant moneo penes (3) Bessarionem, ex quo illas dissimulato authore, ut solet, Bellarminus accepit. Quòd si & Bessarionem contemnunt, quippè & Orthodoxum, & paternæ Religionis tutorem egregium, has easdem solutiones repetant (4) à Corcssio. Nos cum (5) Prodromo nostro docemus, dimitti culpas, quæ veniam merentur, etiam post mortem. ἡ γὰρ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ϗ ἡ ὑπομονὴ τῆς προσκαίρου κολάσεως, ϗ πατρικῆς τιμωρίας τῶν ἐν πίστει, ϗ ἐλπίδι τοῦ θείου ἐλέους ἀποθανόντων τὰ λεπτὰ παραπτώματα, καὶ ὡς κηλῖδας φιλανθρώπως ἐξαλείφει. *Nam Dei dilectio, & patientia pœnæ temporariæ, ac paternæ punitionis, eorum, qui in fide, & spe mortui sunt, levia peccata, & quasi maculas, clementer diluit.* Quod post Prodromum acutissimè D. Thomas (6) probavit ex eo, quoniam ea patientia ex amore dilecti Numinis profecta, quamvis Pœnitentia non sit, vim tamen Pœnitentię habet; &, quamvis reipsa nihil mereatur, tamen obtinet veniam peccati à Numine dilecto, ac diligente patientem amicè animum, largè concessam. Hinc nihil officiunt, quæ stupidè coacervat Margunius: Nam dicimus post mortem esse aliquid, quod piè functis hominibus loco pœnitentiæ sit, quemadmodum explanavimus. Dicitur autem non esse in Inferno Pœnitentia, non quòd in omnibus degentium apud Inferos Statibus pœnitentia non sit, sed quòd

(1) *d. ca.* 39. *Antirrhet.*
(2) *d. lib.* 1. *ca.* 14. *post med.*
(3) *In d.* 2. *Encyclica.*
(4) *In d. Epi.* 1. *ad Corydal.*
(5) *De Interpret. ad Can. Pœnit. S. Basil.*
(6) *In* 4. *sent. dist.* 21. *qu.* 1.

quòd in Damnatis non sit, quorum immutabilis est voluntas: Quare dictum Vatis intellige de Inferno inferiori, ubi nemo confitetur Deo: de Inferno, quem inter, & Beatos magnum est Chaos: non de Inferno illo, quem inferiori superiorem fateri necesse est, non de illo, in quo fideles animæ Deo punienti confitentur, non de illo, à quo iter est ad Beatos, quem Christus post mortem invisit, cujus portas æreas, & vectes ferreos confregit, unde ascendens in altum captivam duxit captivitatem. Ibi post mortem Pœnitentia est, non quidem propria, qualem vivi utiliter usurpamus, Sed eâ parte, qua vim habet remittendi peccata per patientiam pœnarum, potentem amore Numinis ab amico Numine veniam impetrare. Hoc dicimus cum Regio Psalte, hoc itidem cum doctissimo Damasceno pronunciamus, rati idem esse hominibus mortem, quod casum Angelis, ut, quemadmodum hos dicimus pœnitere criminis capitalissimi non posse, ita pariter asseramus, à culpa lethali, quam moriens amavit, post mortem, hominem resilire non posse. Damnati enim à morte conceptam in criminibus constantiam malâ voluntate perennant, contra leviorum reis, quæ secum detulere, crimina levia utiliter displicent, quòd ex Charitate divina displiceant. Hinc planè negamus propterea homines nancisci posse veniam delictorum in Vita, quòd possint mereri, τὸ *propterea* dicente totam causam habendæ veniæ: nam reverà propterea homines habere veniam in vita possumus delictorum, quòd in ea conditione simus, quæ statum nondum habet perpetuum: Quare per veniam moveri possumus ad statum illum perpetuum. Porro, cùm conditio ea est, quæ duos respicit status perpetuos, alterum meritorum, qui in Beatitate situs est, alterum peccatorum, cui debetur æterna calamitas, necessariò & potest peccare, & potest mereri: nam ad alterutrum statum non nisi per plenam libertatem iri potest: non est autem plena libertas, nisi possis alterutrum statum sponte tua consequi, per peccata nimirum Statum æternæ miseriæ, per virtutem verò Gratia Dei animatam statum felicitatis æternæ. Ea propter in Vita utrumque oportet te posse, & peccare, & mereri, qui possit tibi in hac Vita peccatum dimitti. At ab obitu neque est, neque necessarium est, meritum ad veniam levium peccatorum: Etenim conditio illa media, qua hìc nempe philosophamur, duos haud respicit terminos, unum dumtaxat præ oculis habet, æternam felicitatem, quam nimirum Gratiâ, cujus est compos, meretur. Jam, cùm uni termino addicta sit, libertatem non indiget, atque adeò libertatis est impos, qua sine neque peccare potest, neque mereri: id unum potest, quod sibi fas unà est, & necessarium, amare Deum, ærumnasque illas patienter ferre ob Numinis amorem dilecti, atque, quidquid eam ab dilecto Numine distinet, odisse. Odit igitur, ac detestatur culpas illas leves, quibus abstrahitur à Deo, quem diligit: igitur & odium culparum habet suarum, & erga Numen perfectissimam charitatem, quæ duo supersunt ad veniam criminum ejusmodi impetrandam. Nam (7) *Charitas operit multitudinem peccatorum* ἀγάπη καλύψει πλῆθος ἁμαρτιῶν; *patientia* (8) *verò operatur vitam æternam*: ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω: Ipsum odium peccati vel levissimi peccatum illud validissimè delet, fitque, ut in statu, quem hìc describimus, meriti potestas nulla sit, sit tamen potestas ejus agendi, qua possis obtinere levium veniam peccatorum. Nam & post obitum posse hominem veniam consequi, certum est, quidquid adblateret Marguniana dementia. Constat hoc ex eo, quòd aliqua peccata ex verbis Christi post hanc vitam piantur. (9) Ait enim, esse quoddam peccatum, ὃ οὐκ ἀφεθήσεται οὔτε ἐν τούτῳ τῷ αἰῶνι, οὔτε ἐν τῷ μέλλοντι, *quod non remittetur neque in hoc sæculo, neque in futuro*: ex quo sequitur, esse peccata, quæ remittuntur & in futuro sæculo, quemadmodum inferunt (10) Augustinus, (11) Dialogus, & (12) Bernardus, ne cæteros addam, quos Margunius non recipit, (13) Bedam, (14) Cluniacensem, (15) Rabanum, & utrumque (16) Glossographum. Quòd si crimen est aliquod, vel post obitum, expiabile, certè non lethale illud, quod remittitur hercle in hac vita, in alia tamen manet, æternùmque manebit. Igitur venia dignum hoc erit, atque adeò ex ore Christi certissimum est id, quod appellat stultitiam, stultisque argumentis probari contendit Margunius, verè stultus, atque etiam impius. quando his contumeliis doctissimorum Virorum sententiam petit, quod stultitiæ manifestissimæ est, Orthodoxumque dogma labefactum it, quod est apertissimæ impietatis.

X. Verùm, ut hoc dogma confirmemus ulteriùs, illud etiam considerandum est, quod, ut, ut Arctoç Principes hæresis inficientur, Nostris & Photianis ipsis, si Critopulum (1) unum excipias, constitutissimum est, nimirum cùm Deo per exhomologesim perve perfectum dolorem conciliatur peccator, licèt culpa remittatur, non tamen remitti integrè pœnam. Id contra Critopulum fas erit probare ex Sacris Paginis primùm. Nam (2) Parœmiastes: *misericordia*, inquit, *& veritate redimitur iniquitas*, & Daniel (3); *peccata tua eleemosynis redime*. Quæ verba non de peccato dudum dimisso intelligenda sunt, ut dimissa iniquitas, & peccata, quibus venia, quod attinet ad culpam, concessa est, redimi dicantur; redemptum enim redimi iteratò non potest; sed de pœna ipsa dimissis dudum criminibus debita, quam dici peccatum, & iniquitatem in Hagiographis, probat numeroso exemplo Matthæus (4) Caleca, cujus crebrò laboribus (5) Bellarminus, Andrea Eudæmonianne (6) dicenda, & scribenda parante, eruditissimus est. Scilicet Judas (7) Patri suo: *nisi reduxero, ait, puerum, ero peccati reus in te omni tempore*: ἡμαρτηκὼς ἔσομαι εἰς σὲ πάσας τὰς ἡμέρας. καὶ τὰ λοιπά. Et de se Deus (8) ipse: *ego sum Deus Zelotes, reddens iniquitatem Patrum in filios* ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα. Et (9) Bersabee David: *erimus*, inquit, *ego, & Salomon filius meus peccatores*: ἔσομαι ἐγὼ, καὶ Σαλωμὼν ὁ υἱός μου ἁμαρτωλοί. Quibus verbis apertè ipsa pœna significatur, ut constet, in sacris Paginis sæpe nomen peccati accipi pro ipsa pœna peccati. Hic autem ita esse accipiendum ex eo manifestum est, quòd reipsa peccati culpa, non misericordiâ, neque collatis in pauperes stipibus

(7) 1. Petri c. 4. num. 8.

(8) Jacob. c. 1 nu. 3. ad Rom. c. 5. nu. 3. & seqq.

(9) Mat. c. 12. Marc. ca. 3.

(10) Lib. 21. de Civit. c. 24. l. 6. ad Julian. c. 5.

(11) Lib. 4. Dialog. c. 39.

(12) Hom. 66. in Cãtic.

(13) In c. 3. Marci.

(14) Epi. contr. Petrobrusianos.

(15) Lib. 2 Instrut. Clerical. c. 44.

(16) Interlin & Ordin. in loca Mat. & Marc. citata.

(1) In Anticpanoplia c. de confessione mystica.

(2) Cap. 16. n. 6.

(3) Cap. 4. nu. 24.

(4) Libr. Erotem. 100. Erot. 10.

(5) In Cõtrover. et præsertim hic.

(6) Extãt ejus MS. Græca in Biblioth. Coll. Rom. Soc. Jesu.

(7) Gen. c. 43. n. 9. et 44. n. 32.

(8) Deut. c. 5 n. 9.

(9) Reg. c. 1. n. 21.

bus redimitur, sed perfecto dolore, quem *συντριβὴν*, extra Sacramentum verò, imperfecto dolore, quem *ἀτριβὴν* dicimus teste (10) Bulgaro. Quapropter, cùm redimi eleemosynis peccata dicuntur, palam est, eleemosynis redimi culparum etiam dimissarum pœnas, atque adeò etiam post dimissa peccata remanere pœnas peccatorum, vel post dimissum crimen luendas. Quod, præter dicta, ulteriùs comprobatur. Nam, ubi dixit (11) David, *peccavi Domino*: *ἡμάρτηκα τῷ κυρίῳ* respondit Nathan, *Deus quoque transtulit à te iniquitatem*. *Κύριος παρεβίβασε τὸ ἁμάρτημά σου*. Post quæ verba certum est, desiisse peccati culpam in Rege, qui resipuerat, & tamen additur, *Sed, quia blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, filius, qui natus est tibi, morietur*. *Πλὴν ὅτι παροξύνων παρώξυνας τοὺς ἐχθροὺς σου ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ, ὁ υἱός ὁ τεχθεὶς σοι θανάτῳ ἀποθανεῖται*. Ecce post culpam deletam pœna culpæ debita superstes. Sic & soror Moysis (12) Maria ob Murmurationem morbo lepræ percussa, licèt, orante Moyse pro eâ, soluta esset à culpa patrati criminis, pœnam post culpam dimissam per hebdomadem integram sustinuit, ut planè alterutrum asserendum sit, aut falsa esse, quæ nobis ingerunt sacrarum effata Paginarum, aut Critopulum (13) desipuisse, cùm docuit, *μετὰ τῆς ἁμαρτίας ἐξαλείφεται καὶ τὸ τῆς ἁμαρτίας ἐπιτίμιον*: *cum peccato deleri & pœnam peccati*. Quod axioma Critopulus didicit ab amicis, & hospitibus suis Lutheranis, quibuscum quicunque Nostrorum aliquandiu versati sunt, immunes hercle fuere à pestilentia, si Græci; si Photiani, plerumque calicem aureum Babylonis hauserunt, exhauseruntque.

XI. Horum unus Critopulus est, quanto castigatior cæteris Photianis in sua Confessione, ubi hoc ipsum, quod probamus, affirmat, tanto impudentior in Antipanoplia, & Epistolis, quibus blanditurus amicis suis hæreticis nisus est hæresium Arctoarum coloniam in Græciam deducere: frustra sanè, nam Græcia vel Photiana, cùm suas amet, heterodoxas ineptias privatim, ac publicè detestatur; atque hanc ipsam sententiam, quæ unà cum culpa remitti pœnam affirmat, verbo, factoque passim condemnat. Nam inter Pœnitentiæ partes *τὴν ἱκανοποίησιν* *satisfactionem* recipit (1) Bulgaro teste, quæ post dimissum crimen præstanda est; & quilibet ex iis, qui penes Nos sacrum exhomologesis tribunal ascendunt de criminibus potestate Christi judicaturi, post latam sententiam, qua Numinis authoritate crimen dimittunt, ac pristinæ reum innocentiæ restituunt, *κανόνα* imperant, de quo eruditè (2) Goarius, & Bulgarus (3) doctè. Nec mirum à Græcia tota hoc penitùs recipi. Antiquitatis tenacissima Natio novit id maximè penes Antiquitatem receptum: id ubique à Majoribus nostris insinuatum, præcipi id ubique ab Ecclesia nostra vel Photiana. Scilicet hæc quoque sententiam Justini (4) martyris probat (ut videre est penes (5) Gabrielem Artæ) docentis, Josiam, licèt Regem Sanctissimum, quòd non paruisset Deo vetanti cum Ægyptiis bellum, morte multatum, ut criminis admissi ferro Ægyptio pœnas exolveret: unde infert, pœnas post crimina impositas expiationes esse peccatorum, eorundemque vindictas, atque compensationes criminum, etiam cùm non imputantur ad culpam. Ea propter cum Irenæo (6) fatetur, vel Protoplasten ipsum, post quàm agnovit se nudum, hoc est, criminis reum, carentemque veste Justitiæ, propterea texisse se foliis ficulneis, quamvis folia alia non deessent, ut aspero amictu de se, etiam post quàm resipuerat, sumeret criminis pœnas.

(10) In Catech. p. 85. ad fin.
(11) 2. Reg. c. 12. nu. 13. & seqq.
(12) Numer. c. 12. n. 10.
(13) d. c. de Cōfess.
(1) d. Catechis. p. 15. in fin.
(2) In Euchol. ad Orat. super Panis.
(3) d. pag. 15. in fin.
(4) Quæst. 79.
(5) In Manuduct. Peccatoris c. 2.
(6) Lib. 3. c. 37. ubi de Adamo.

XII. Sic cum antiquissimis Patribus sentiunt Photiani, quorum Cerularius (1) Magister hęc ipsa loca & Justini, & Irenęi ad confirmationem rei, quam docemus, producit. Nempe idipsum Basilius docuit, cùm, his verbis Psaltæ (2) propositis: *convertisti planctum meum in gaudium mihi*: *ἔστρεψας τὸν κοπετόν μου εἰς χαρὰν ἐμοί*, palam asserit laboribus, & ærumnis, quibus resipiscentis animi corpus torquetur, veniæ, ac salutis acquiri lætitiam. *Lamentantur*, (3) inquit, *nobis Propheta, ad luctum nos provocantes, ut simul ad cognitionem, ac confessionem peccatorum delati nostrorum, ex propheticis sermonibus nostrum lugeamus exitium, laboribus multis, & ærumnis nostram carnem affligendo. Ei sanè, qui talis est, lugubris vestis disrumpitur, quam sibi circumposuerat suum lugens peccatum. Huic tandem circumponitur amictus lætitiæ, & pallium salutis*. *Ἀλλὰ καὶ θρηνοῦσιν ἡμῖν οἱ προφῆται εἰς κοπετὸν ἡμᾶς προκαλούμενοι, ἵνα εἰς συναίσθησιν ἐλθόντες ἐκ τῶν προφητικῶν λόγων ἐπὶ τοῖς ἑαυτῶν ἁμαρτήμασι, καταπενθήσωμεν ἡμῶν τὴν ἀπώλειαν, ἐν κόποις, καὶ μόχθοις τὴν σάρκα ἡμῶν καταπιέσαντες. Τῷ τοιούτῳ τοίνυν περιρρήγνυται μὲν τὸ πενθικὸν ἔνδυμα, ὃ καταπενθῶν τὴν αὐτοῦ ἁμαρτίαν περιεβάλετο· περιτίθεται δὲ αὐτῷ ὁ χιτὼν τῆς εὐφροσύνης, καὶ τὸ ἱμάτιον τοῦ σωτηρίου*. Et (4) alibi etiam: *Attende, ait, tibi, ut pro delicti proportione hinc quoque mutueris ex admota tibi medela valetudinis instaurandæ subsidium. Grande est, & grave peccatum: multa opus habes confessione, amarulentis lacrymis, peracri contentione Vigiliarum, indivulso, & continenti jejunio. Levis est, nec intoleranda offensio, huic quoque exæquetur Pœnitentia*. *Πρόσεχε σεαυτῷ, ἵνα κατὰ ἀναλογίαν τοῦ πλημμελήματος καὶ τὴν ἐκ τῆς θεραπείας βοήθειαν καθέξῃς. Μέγα, καὶ χαλεπὸν τὸ ἁμάρτημα· πολλῆς σοι χρεία τῆς ἐξομολογήσεως, δακρύων πικρῶν, συντόνου τῆς ἀγρυπνίας, ἀδιαλείπτου τῆς νηστείας· Κοῦφον, καὶ φορητὸν τὸ παράπτωμα, ἐξισαζέσθω καὶ ἡ μετάνοια*. Quæ quid ingerunt nobis, quàm condignam *ἱκανοποίησιν*, per quam culpa dimissa pœnis æqualibus compensetur? Basilio adstipulatur (5) Nazianzenus: Nam miseratione, & fide purgari docet peccata; mox addit: *ergo miseratione purgemur, animique labes, & inquinamenta egregia illa herba detergamus, & dealbemus, alii ut lana, alii ut nix pro misericordia videlicet proportione*. *Καθαρθῶμεν οὖν ἐλεήσαντες, ῥύψωμεν τῇ καλῇ πόᾳ τὸν τῆς ψυχῆς ῥύπον, καὶ μολυσμόν· καὶ λευκανθῶμεν, οἱ μὲν ὡς ἔριον, οἱ δὲ ὡς χιὼν, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς εὐσπλαγχνίας*, & (6) alibi, ostendit, neque castigandum esse corpus non speratâ venia delicti, neque parcendum corpori post receptam criminis veniam. *Æquale enim*, inquit, *est malum, & dimissio sine castigatione, & castigatio sine Venia, quandoquidem illa totas relaxat habenas, hæc verò veniā restringit*. *ὅμοιον γάρ ἐστι κακὸν καὶ ἀσωφρόνιστος, καὶ κατάγνωσις ἀσυγχώρητος· ἡ μὲν ὅλην ἐφίησι τὴν ἡνίαν, ἡ δὲ τῷ σφοδρῷ κατάγχει*

(1) Synod. de Patr. Spir. 1 ap Canonarcham de vi. Can. ad Can. Pœnit. Thaumaturgi.
(2) Psal. 29. v. 12.
(3) In Orat. in d. Ps. 29.
(4) Orat. in illa attende sibi.
(5) Orat. de pauperū amore prope finem.
(6) Orat. in S. Lumina.
(7) Orat. in Sacrū Lavacrū.
(8) Lib. 2. de Sacerdot. paulo post init.
(9) Hom. 41. ad Popul. Antioch.
(10) Hom. 2. de lapsu prim. homin.
(11) In Ep. 1. paschali.
(12) Epit. Divin. decretor. c. de Pœnitent.
(13) Lib. 2. de Euchar. c. 3. & lib. 7. c. 25. 27.
(14) Apud Coress. lib. de Pœnit. c. 11.

ea

ea. Alibi (7) etiam docet cicatricem ex peccatorum vulneribus, obnixis precibus, multo luctu, & gemitu, & lacrymis obducendam. Addit calculum suum Chrysostomus (8) his verbis sacerdotum medicam io procuranda reorum hominum salute artem instituens. *Non temerè ad delictorum modum oportet & mulctam ipsam adhibere: Sed tanquam ex conjecturis quibusdam explorandus est delinquentium animus.* Οὐ γὰρ ἁπλῶς πρὸς τὸ τῶν παραπτωμάτων μέτρον δεῖ, καὶ τὴν ἐπιτιμίαν εἰσάγειν, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἁμαρτανόντων στοχάζεσθαι προαιρέσεως: & Paræoesi publica ad hoc ipsum (9) provocans Populum: *à nobis*, ait, *ultionem sumamus, ita placabimus Judicem.* Quin imò exemplo primi hominis eandem sententiam confirmat, cùm (10) dicit: *Ostendit Dominus, quibus officiis possint delicta purgari; ostendit confessione, & deformitate cultus veniam posse facillimè impetrari.* Eadem occurrent penes Theophilum (11) Alexandrinum antistitem, penes (12) Theodoretum, & (13) Hesychium, quos pleno agmine sequuntur (14) Germanus; (15) Tarasius, (16) Nicephorus P. & ex recentioribus (17) Zonaras, (18) Balsamon, (19) Aristenus, (20) Blastarius, (21) Constantinus Cabasilas, Nicetas (22) Heracleensis, Hieremias (23) P. quibus, si libet, Latinos Patres adjungito (24) Tertullianum, (25) Cyprianum, (26) Hilariom, (27) Ambrosiom, (28) Leonem, (29) Hierooymum, (30) Augustioum, notumque Nostris (31) Gregorium, cujus hæc verba recipit Græcia: *non solùm confitenda sunt peccata, sed etiam Pœnitentiæ austeritate delenda: & hæc corrigibilia equidem peccata putantur, quia, post quàm à delinquentis voluntate discedunt, purgari satisfactione salubriter possunt*, Etenim his ipsis verbis (32) Coressius, Photianus licèt acerrimus, τὴν ἱκανοποίησιν necessariam comprobavit, quam adeò Græcia palam usurpat, ut ea severior apud nos sit, non sine laude conservati prisci Moris, quàm apud ipsos Latinos, penes quos jampridem, & ex circumstantiis fortassis utiliter, austeritas illa deferbuit, quæ Nobis vim adhuc suam ostentat ex Canonibus Dionysii, Petri, Timothei, ac Cyrilli Alexandrinorum Antistitum, Gregorii Thaumaturgi, Basilii Magni, Gregorii Nysseni, Nicephori, ac Nicolai Patriarcharum; quorum sententias operosè, & eruditè collegit, Græciæque custodiendas proposuit (33) Harmenopulus noster: ut planè Critopulus unus inter Græcos desipiat illud inficiatus, quod Græcia universa solemni testimonio approbat, confirmatque.

XIII. Jam ex hac publica Græciæ nostræ confessione, cui nihil obsuot, quæ desumpta ipsis verbis ex (1) Luthero, (2) Calvino, (3) Melanchthooa, & (4) Chemnitio, solutaque validissimè, & susissimè per (5) Bellarminum objicit, recoctas Crambas, Critopulus. Ex hac, inquam, publicâ, solemnique Græciæ nostræ coofessione sequitur manifestè Status ille Tertius animorum post obitum, quem dicimus Purgatorium. Nam sequitur crimioi venia digno etiam dimisso pœnam deberi aliquam, & crimini lethali, postquàm ejus venia facta est, pœnam æternam in temporariam commutari: quæ pœnæ post utrumque crimen dimissum, remaoent, hoc est, post veniam criminis, debentur, donec placatum Numen sive actibus Rei ipsius, sive bonis aliorum operibus, Ecclesiæve precibus, reatum pœnæ hujusmodi clemens dimittat, prorsusque reo reconcilietur, ne reus ullo modo amplius censeatur. Da igitur aliquem criminum, quorum veniam nactus est, pœnas noluisse exolvere in vita, vel repentè raptum, subito funere, non potuisse, vel certè noluisse, aut nequivisse integras exolvere, sanè inficiari noo poteris, huoc hominem è vivis obligatum pœnæ migrare. Igitur fateri cogeris, esse Statum aliquem post obitum, in quo animi pœnæ obligati debitas pœnas luant, sive integrè faciendo satis per patientiam Divinæ Justitiæ, sive indulgeotiam nactæ ex operibus, atque auxiliaribus vivorum precibus, obsecrationibusve Matris Ecclesiæ. Id, quod apprimè probatur ex monito Christi hortantis, dum vivimus, Deo, & conscientiæ nostræ facere satis; ne post mortem multò acerbiora tormenta subeamus. Ait (6) enim. Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχὺ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ, μήποτέ σε παραδῷ ὁ ἀντίδικος τῷ κριτῇ, καὶ ὁ κριτής σε παραδῷ τῷ ὑπηρέτῃ, καὶ εἰς φυλακὴν βληθήσῃ· ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἐξέλθῃς ἐκεῖθεν, ἕως ἂν ἀποδῷς τὸν ἔσχατον κοδράντην. *Esto consentiens adversario tuo citò, dum es in via: ne fortè tradat te adversarius Judici, & Judex tortori; & mittaris in Carcerem. Amen dico tibi, non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem*: Quæ verba Servatoris, quamvis alii alio modo sapienter enucleent videndi penes (7) Bellarminum, tamen (8) Ambrosius, & sæpe (9) Augustinus, atque post hos (10) Dialogus, & (11) Beroardus, aliique (12) his Juniores ita explicant, ut via hanc vitam, adversarius conscieotiam nostram, quæ affectionibus corporis delicias appetentis adversatur perpetuò, Judex Deum ipsum significet. Quare divina sententia hunc sensum habet; Dum vivis, criminum pœnas conscientiæ tuæ repetenti prudens exolvito, ne, post quam obieris, ipsa te conscientia tua Judici sistat æterno, à quo mittaris in carcerem illum Infernum, unde non exibis, nisi solutis integrè criminum pœnis, duraturis proinde, si temporariæ, ad tempus, si æternæ, æternùm. Nam illud ἕως ἂν *donec*, vim hanc habet amphibolam pœnas utrasque complecteotem; quare illud (13) Augustinus quandoque ad Tartareas, æternasque coofert., at (14) Tertulliaous, (15) Cyprianus, (16) Ambrosius, (17) Hierooymus, ex Nostris verò Eusebius (18) Emessenus, & (19) Origenes ad temporarias referunt, & purgatorias; quorum effata venerati argutias Patriarchæ (20) Meletii contemnimus, qui, dissimulato Augustini nomine, acumioe Aogustini usus, imò potius abusus contendit illâ particulâ ἕως ἂν, *donec*, noo indigitari pœnas habituras finem, atque hoc his verbis quasi Tripodem afflatus edisserit: ὁ σωτὴρ φησιν, οὐκ ἐξελεύσῃ, ἕως ἂν ἀποδῷς καὶ τὸν ἔσχατον κοδράντην· ἄρα πρόσεστι Πυργατόριον, ἢ καθαρτικόν. ἀλλ' οὐχ οὕτως, ὅτι περὶ καθαρτηρίου πυρὸς ὁ σωτὴρ διαλέγεται. ἢ γὰρ ἐκεῖσε κρίσις ἐκεῖθεν, περὶ ἧς ταῦτα εἴρηκεν ὁ σωτὴρ, μὴ ἄλλης φυλακῆς εὑρεθῇ ἄξιος, ἢ καθαρτικὸν χωρίον, ἀλλὰ φλογὸν κολαστήριον, καὶ τὸν ἔσχατον κοδράντην ἀδύνατος ἀποτίσειν· ἀλλὰ καὶ τὸ ἕως, οὐ πάντοτε τέλος σημαίνει· οἱ ὀφθαλμοὶ γάρ φησιν, ἡμῶν πρὸς τὸν θεὸν,

(15) apud eund. ibid. c. 12.
(16) Regula 48. & 49.
(17) In Canon S. Basilii.
(18) Eosdem Canones.
(19) Eosdem Canones.
(20) Ibid.
(21) In Respons. respons. 4.
(22) In Respons. n. 38.
(23) Respons. 4. c. 22.
(24) Lib. 1. de Pœnis.
(25) Lib. 1. Ep. 3. Serm. de lapsis.
(26) In Psal. 118. in littera Phe.
(27) In Ep. 82. ad Vercell. & alibi.
(28) Ser. 2. de jejun. X. mens. & alibi.
(29) In c. 1. Joel. & in Ep. ad Eustoch.
(30) In Enchir. ca. 70. & Epist. 56.
(31) Libr. 3. in lib. Reg. ca. 7. & alibi.
(32) d. l. 1. de Pœnis. c. 12.
(33) In Epit. Sect. 5. tit. 3. & 4.

(1) In Assertio. artic. 5.
(2) Lib. 3. Inst. ca. 4. §. 39.
(3) In Apolog. Cōfess. August. art. de Cōfess. & Satisfactio.
(4) In 2. p. Exam. pag. 1094 Vide pag. 1087.
(5) Tom. 3. Cōtrov. de Pœnis. lib. 4. a c. 11. ad 16.
(6) Luc. c. 12. n. 58. Matth. c. 5. n. 25.
(7) d. li. 1. de Purg. c. 7.
(8) In c. 12. Lucæ.
(9) In c. 5. Matth. & hom. 1. de ver. Dom. & in homil. 50. hom. 5 & lib. de 10. Chordis c. 3.
(10) hom. 39.
(11) In Cantic. Serm. 85.
(12) Bed. Bonavēt. in d. c. 12. Luc.
(13) In d. c. 5. Mat.
(14) Libr. de Anima c. 17.
(15) Lib. 4. Epist. 2.
(16) In d. c. 12. Luc.
(17) In d. c. 5 Mat.
(18) hom. 3. de Epiphan.
(19) Hom. 35. in Lucam.
(20) In Epist. ad Chios pa. 22. lin. 22.

ἕως οὗ οἰκτειρήσαι ἡμᾶς, οὐ γὰρ μετὰ ταῦτα οὐκ ἔσονται, εἰς γε διὰ τοῦτο οἰκτιρμοὶ παρὰ τοῦ φιλανθρώπου καὶ χορηγοῦνται, καὶ λαμβάνονται, ἵνα πάντοτε σὺν κυρίῳ ἐσόμεθα· οὐδ᾽ ἰωσὴφ, ὁ μὴ γνοὺς τὴν παρθένον, ἕως οὗ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτοτόκον, ἔγνω μετὰ ταῦτα, ἀλλὰ τὸ μέχει μὲν τίθησι, τὸ δὲ μετὰ ταῦτα οὐκ ἀναιρεῖ. *Servator dicit, non exibit, donec reddat novissimum quadrantem: ergo est Purgatorius ignis. Sed, ò homines, neque de igne Purgatorio loquitur Servator, & videndum, quis ille sit, de quo hac Servator dixit: ne forte alterius Carceris dignus inveniatur, non autem Purgatoriarum regionum, sed flammarum pœnalium, & cruciantium, petentiumque vel ultimi quadrantis pœnas. Sed & Donec non semper finem significat: oculi enim, (21) dicit, nostri ad Deum, donec misereatur nostri: non enim postmodum oculi non erunt ad Deum, quibus propterea miserationes tribuuntur, & à quibus recipiuntur; ut semper simus cum Domino: neque Joseph, qui Virginem non cognovit, donec (22) peperit filium suum Primogenitum, cognovit eam postea: sed donec quidem ponit, quod verò postmodum sit, non tollit.*

(21) *Ps. 122. v. 2.*
(22) *Matth. cap. 1. nu. ult.*

XIV. Hæc inconditè Meletius, qui plura alia poterat exempla proferre, queis probaret, non semper finem à particula *Donec* significari. Nam & apud Psaltem (1) Pater Filio dicit: κάθου ἐκ δεξιῶν μου, ἕως ἂν θῶ τοὺς ἐχθρούς σου ὑποπόδιον τῶν ποδῶν σου: *Sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*: & de Christo (2) Paulus: δεῖ γὰρ αὐτὸν βασιλεύειν, ἄχρις οὗ ἂν θῇ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ. *Oportet autem illum regnare, donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus*. Ex quibus colligere non licet desiturum Filium esse à dextris Patris, cùm inimicos suos conculcaverit, aut amissurum cæleste Regnum Christum, cùm inimicos suis subjecerit pedibus. Sed, amabo, quid hinc infert utiliter doctus Meletius? Primùm sanè his verbis, inquit, Christi non adstruitur ignis Purgatorius. Damus: an non adstruitur carcer, ubi carceri mancipatos, donec ultimum quadrantem exolvat, punietur? At hoc illud est, quod volumus, securi ignis, à quo Conclusionem nostram præcidimus. Esto igitur carcer ille ignem non jactet: tormenta jactat, pœnas præsefert, atque integras noxarum noxias ostentat. Has dicimus esse pœnas post obitum, queis animi torqueantur, donec ultimum quadrantem exolverint. Sed, inquit, hæ pœnæ finem non habent; non igitur purgatoriæ. At hoc nimium est, nimiumque petit Meletius. Petit enim principium, quâ petitione, cùm disputatur, nihil ineptius, nihil iniquius ex Dialecticorum effatis. Donec, ait, finem haudquaquam semper significat. Annuimus, expectamusque patienter, quid inde audeat inferre Meletius. Igitur, inquit, neque in his verbis Christi τὸ ἕως οὗ finem significat, atque adeò Purgatorium istud vestrum non probat. Consequens hoc actutum ad trutinam revocabimus, sed antea consecutionem deridendam proponimus. Hanc quis tulerit sic illatam? *Donec* non semper finem significat: ergo neque hic. Simili enthymematis forma, figurâve constituam, te non manducare, cùm nempe manducas. nam tu semper non manducas: ergo neque nunc, cùm manducas. Apage vir bone hanc Dialecticam, Moschis, Getis, Dacisve Transistranis hæc scribe, non Græcis. Nos affirmamus τὸ ἕως οὗ non semper ad significationem finis assumi, contendimus tamen hìc ad finem significandum assumi. Id, quod non quemadmodum (3) Bellarminus obscurè, & pace dixerim tanti Doctoris, infeliciter, sed clarè, manifestèque probamus propositâ regulâ propositionum hujusmodi, quæ in Paginis crebrò sacris occurrunt. Dicimus has esse hypotheticas ex hypothesi imbibente tempus, quales docent in Contractibus, ac Testamentis usuvenire Jurisconsulti, penes quos nihil solemnius est, quàm, fiat hoc, sit hoc, donec navis ex Asia venerit; dicunturque hypotheticæ ad tempus. Jam quotiescunque in sacris Paginis hæ positiones concipiuntur, unum certò semper affirmant, alterum negligunt: affirmant semper, hypothesim futuram, non semper affirmant eventurum, quod est sub hypothesi: imo aliquando affirmant non eventurum, quemadmodum aliquando eventurum affirmant, quod est sub hypothesi. Do omnium exemplum in relatis, & aliis: *oculi (4) nostri semper ad Dominum, donec misereatur nostri: Non (5) cognoscebat eam, donec pareret filium suum. Sede (6) à dexeris meis, donec, &c. Oportet illum (7) regnare, donec, &c. Stella, quam (8) viderant in Oriente, antecedebat eos, usque dum staret, ubi erat puer: Propter (9) peccata Patrum suorum, & sua affligentur, donec confiteantur peccata sua.* Ex: *ambulabo (10) igitur & ego contra eos, & inducam eos in terram hostilem, donec erubescat incircumcisa mens eorum.* In his omnibus, & aliis sexcentis, quas è sacris Paginis fas erit colligere, semper ponenda conditio infertur. Nam ex prima infertur: *Ergo aliquando miserebitur*; ex secunda: *Ergo aliquando pariet, vel peperit*, è Tertia, *Ergo ali uando ponet inimicos tuos scabellum pedum tuorum*, è Quarta: *Ergo aliquando ponet inimicos sub pedibus ejus*, è quinta, *Aliquando veniens stabit, vel stetit, ubi erat puer: Aliquando confitebuntur iniquitates suas, & erubescet incircumcisa mens eorum*: nam eodem in loco hoc ipsum promittitur. Vides, hypothesim certissimè colligi futuram, atque adeò clam, palamve affirmari. At non ex omnibus infertur conditionatum: neque enim inferes: Ergo, post quam miserebitur nostri, oculi nostri non erunt ad Dominum: Ergo, post quam pariet, cognoscet eam: Ergo, post quam posuerit inimicos tuos scabellum pedum tuorum, non sedebis à dextris Dei: Ergo, post quam posuerit inimicos sub pedibus ejus, non regnabit. Ex aliquibus tamen infertur conditionatum modò contingenter, uti ajunt, modò necessariò. Et contingenter in hac: *Antecedebat eos, donec veniens*, &c. Nam probabiliter inferes, ergo, post quam veniens stetit, non antecedebat eos: at in hac necessariò. *Ambulabo & ego contra eos*, &c. Et in hac, *propter peccata Patrum suorum*, &c. inferes enim: *Ergo non affligentur, postquàm confessi fuerint peccata sua: ergo non ambulabo contra eos, & liberabo eos à terra hostili, postquàm erubuerit incircumcisa mens eorum*. Ratio autem, qua dignosces, posita hypothesi, non inferri

(1) *Psal. 109. v. 1.*
(2) *1. Ad Corinth. c. 15 n. 25*
(3) *d. lib. 1. de Purgat. ca. 7. vers. probatur 2.*
(4) *d. Ps. 122. v. 2.*
(5) *d. c. 1. Matth. n. ult.*
(6) *d. Ps. 109. v. 1.*
(7) *d. 1. ad Corinth. c. 15. n. 25.*
(8) *Mat. c. 2. n. 9.*
(9) *Levit. c. 26. nu. 39. & seqq.*
(10) *Ibid. num. 42.*

ferri, vel inferri, aut contingenter, aut necessariò, quod est sub hypothesi illa ad tempus, hæc certissima esto. Quoties ex hypothesi data infertur absurdum, si, quod est sub hypothesi, inferretur, toties hypothetica positio, habita hypothesi, non infert, quod est sub hypothesi: neque enim fas est absurda ex propositionibus divinis inferre. At, si nihil absurdi, hypothesi posita, colligatur, ea posita probabiliter inferet, quod sub illa est: cùm verò ita nectitur hypothesis cum eo, quod sub ipsa est, ut, illa posita, absurdum quid, vel iniquum sequatur, ni, quod est sub hypothesi, inferas; tunc posita hypothesi, necessariò infertur, quod est sub hypothesi. Primi habes exemplum in positionibus illis quatuor primis. Nam, cùm, posita hypothesi, *quòd pariet, quòd misereatur, quòd ponat inimicos sub pedibus, &c.* planè absurdum sit dicere, aut cognitam Virginem, aut avertendos à Domino oculos nostros, aut non sessurum Filium à dextris Patris, aut desiturum regnare Christum in Cælo; his hypothesibus positis, hæc omnia non licet inferre. Contra, cùm nullum absurdum sit, si dicamus. clarissimum illud astrum, quo ad adoranda Christi Servatoris cunabula deducti sunt Magi, non ampliùs præivisse Magis, cùm per(11) aliam viam regressi sunt in Regiones suas, fas erit inferre probabiliter, post quam veniens stetit supra, ubi erat puer, non ampliùs ducem se Magis præbuisse, sed vel stetisse provocandis vicinorum animis ad idem erga corporatum Numen obsequium, vel quasi suo munere functum esse desiisse; ac Soli Divinitatis lucem, à quo illam acceperat, feliciter moriens reddidisse. At sanè, cùm absurdum omnino sit, & à Clementia divina penitùs alienum, si affirmes, post, quàm peccator iniquitates suas fassus est Deo cum gemitu, erubuitque incircumcisa mens ejus, Deum non fore placatum, nec misertum iri lugentis crimina suá, deprecantisque veniam, præsertim cùm clementissimum Numen (12) decreverit, promiseritque, non se recordaturum ampliùs iniquitatum criminosi, quotiescunque ingemuerit: omnino, posita illa hypothesi, necessariò inferendum erit, quod est sub hypothesi, dicendumque, confessos crimina sua non ampliùs cruciandos, quosque puduit mentis incircumcisæ, ab hostili captivitate liberandos.

(11) d. ca. Matth. n. 12.

(12) Ezechá. 18. nu. 22.

XV. Hæc ædepol manifesta sunt, sacris Paginis consona, nec ab alio neganda, quàm qui cor non habet, ut noster Patriarcha Meletius. His tamen admissis, regrediamur, sodes, ad nostra, videamusque, an ex effato illo Servatoris: *non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem*, inferatur finis carceris, quem minatur. Primò, cùm sit positio hypothetica ad tempus & quidem in sacris asserta Paginis, imò ore Christi Servatoris prolata, valet ab illa ad exitum ipsius hypothesis: ac, quemadmodum ex relatis ritè colligitur miserturus nostri Dominus, suppositurus pedum scabellum suorum inimicos suos, subjecturusque eosdem pedibus suis, & reliqua, quæ intulimus, ita & hæc positio: *non exies inde, donec reddas novissimum quadrantem*; infert legitimè, te aliquando quadrantem novissimum redditurum. Hoc admisso statim sequitur: ergo *inde exibis*. Nam hypothesis necessariò nectitur cum eo, quod est sub hypothesi: propterea quòd, si, soluto integrè debito, non exeat carcere carceri mancipatus ob debitum, infertur iniquitas in Deo, & absurda sævities. Igitur in his verbis Christi, ut, ut in aliis τὸ ἕως ἂν finem non significet, finem planè significat, quippe quod in his verbis affirmat positionem hypothesis, quæ posita infert carceris finem: atque adeò ritè, validè, appositè, ac Sapienter Latini, imo Græci (nam hæc argumenta ut, sæpe dixi, sunt penè omnia (1) Bessarionis) sapienter, inquam, Græci contra stolidissimos Photianos his Christi verbis utuntur, queis nimirum evincant, esse Statum carceris post obitum temporarii, unde tandem animi exibunt, quòd post obitum, animorum quorundam debitum solvi possit, ac solvendum sit: atque adeò sic ex verbis illis Christi Herculeum, ut sæpè dicit (2) Coressius, hoc est, invictum argumentum instituunt. Multi migrant è vita, quorum debita integrè solvi possunt; igitur est carcer, in quo castigantur, detinenturque ad tempus; unde aliquando, solutis integrè debitis, solvi possunt. Antecedens positio probatur: nam multi migrant è vita cum debito pœnæ crimini venia digno decretæ, aut cum debito pœnæ lethali crimini jam dimisso constitutæ: at hoc debitum utrumque solvi potest, quippe temporariæ debitum pœnæ. Neque enim aut peccatis minoribus ęternę pœnę contrahitur debitum, aut, post quàm gravis culpa deleta est, obligatio inde contracta perennis manet, sed mutatur in temporariam, quemadmodum doctè Coressius in sua (3) Theologia tum ex Thomistarum dictis, tum ex effatis Theologorum nostrorum evincit: igitur negari non potest, multos è vita migrare cum debito pœnę, quod solvi queat, quippe temporariæ, ac finitæ. Consecutio verò evidens est ex verbis Christi toties repetitis. Etenim qui dicit: non exibit inde, donec reddat novissimum quadrantem, hoc dicit: si reddet omnia usque ad novissimum quadrantem, hoc est debitum integerrimè solvet, exibit è carcere: itidemque dicit, qui poterit integerrimè solvere debitum, poterit è carcere exire: Atqui multi, uti dicebamus, ex iis, qui functi sunt vitâ, debitum pœnę possunt integerrimè solvere: ergo possunt è carcere exire. Infero: igitur solvent integerrimè, atque adeo exibunt. Nam, si possunt solvere, cur non solvant? Si verum est divinum effatum, quod nobis profert (4) Apostolus: *οὐδείς ποτε τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει, καὶ θάλπει αὐτήν: nemo unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit, & fovet eam*, Et quidem, cùm adhuc hominis ad suum bonum libertas integra est in hac vitâ, quis dicat, animum odisse usque adeò se ipsum, ut nolit, quod potest pernecessarium ad salutem, & quidem in eo statu, in quo voluntas posita ad bonum suum tendere dumtaxat potest? Si potest igitur solvere debitum animus, vult; solvitque, ut potest; at potest; igitur solvit: si solvit, exit è carcere: igitur à primo ad ultimum, carcer perennis ille non est, adstruiturque verbis corporati Numinis apertissimis Purgatorium, quod impugnatis.

(1) In d. Encycli. ca. 2.

(2) d. Epi. 1. ad Corydal.

(3) Libr. de Pœnit. c. 4.

(4) Ad Ephes. c. 5. num. 29.

XVI. His ego non video, quid reponere Photianus queat. Clara sunt adeò, atque adeò legitimè ex principiis communiter constitutis sequuntur;

tur, ut Medins fidius excors sit prorsus oporteat, truncoque simillimus Hermæ, si quid quis contra niti audeat, aut mutire. Non probetur, ut contendit ineptè Meletius, Purgatorius Status ex illis (1) Apostoli: ἑκάστου τὸ ἔργον, ὁποῖόν ἐστι, τὸ πῦρ δοκιμάσει, *uniuscujusque opus, quale sit, ignis probabit*, quibus tamen eum doctè probari cenlet (2) Bessarioo, & (3) Gennadius, atque ex his (4) Bellarmious, & (5) Coressius; an his, quæ hactenus retulimus, non probatur? Amabo vos, Photiani fratres: nam vos, licèt malos, stultos, ac perfidos, atque etiam inimicos, fratres agnoscimus, sæpeque de vobis querimur Græci cum Spoosa (6) dicente, *filii matris meæ pugnaverunt contra me*. Amabo vos, inquam, fratres, vobiscum ipsi cum animo vestro rationes has perpendite, considerate. Atque eas quò utiliùs intelligatis, recolatisque magis appositè ad pinguem minervam vestram, fingite vobis hoc ipso momento, quo nostra hæc legitis, mori Basilium Magnum, aliumve paris Virum Sanctimoniæ laude conspicuum, fingite eodem momento mori & Apostatam Julianom, aut æqualis hominem nequitiæ, desperateque perfidiæ, Unà etiam cum his mori Thaidem aliquam, Glyceriumve, quarum delicias & panniculus bombycinus urit, libidinosas prostitutæ pudicitiæ fœminas, quæ tamen pauln ante obitum resipuerint, perque exhomologesim sacram criminum culpas omnes deleverint, nec tamen vindictam scelerum suorum præstiterint, pœnasve criminibus debitas luerint. Interrogo vos, quò post obitum Basilium, similemve Basilio deducetis? An aliò, quàm ubi eum palam, & caoorè in Ecclesiis vestris quotannis statuitis, cùm (7) cantatis: μνημόνευε καὶ ἡμῶν, πάτερ Βασίλειε, παρεστὼς τῇ Τριάδι τῇ ὁμοουσίῳ, *memento nostri, Basili Pater, consubstantiali Triadi adstans*? Quò verò detrudetis Apostatam? an aliò, quàm quò eum (8) Nazianzenus Invectivis duabus detrusit? Nempe statim ab obitu, si sapitis, beatum dicetis Basilium, statim ab obitu, etiam si cæteroqui desipiatis, ad Inferos Julianum abripietis. At Thaidem, & Glycerium quò? An ubi Basilius? Est'ne aliquis vestrum, qui hoc dicere, hoc audeat cogitare? Ibi statim ab obitu ut sint voluptatis illecebrosæ mancipia vix à Vitiis momento temporis ante mortem exhomologesi redempta, ubi Basilius castitatis laboriosæ totâ exemplar in vitâ? Ejusdem ut conditionis aleam post obitum illico subeant, quæ debitarum tot sceleribus nihil pœnarum dedere, ac ille, qui semper innoxius, virtuti semper devotus, non meritum corpus severis adeo pœnis sponte subjecit, ut vivum pœnitentiæ simulacrum ex membrorum macie, ex oris pallore, & truculeota, sacraque simul totius illuvie corporis haberetur? Non igitur, sive sapitis, sive desipitis, eò commeabunt Thais, atque Glycerium, quò Magnus Basilius. At neque quò scelestus Parabates. Nam quis fideles fœminas, secundo Christianæ plebis Baptismo lustratas, queis Numen amicum divinæ dona Charitatis impertiit, quas in filias recepit, suoque Sanguine per grande Exhomologesis mysterium expiavit, eò detrudet, ubi Julianus Apostata meritas constanti perfidia constanter pœnas patietur? Quis animos, quos nulla inquinat culpa ad eandem conditionem supplicii coget, quam habet is, qui moriens io Christum maledicta congessit, eòque dementiæ provectus est, ut vel extremum Vitæ Spiritum contumeliis in exosum Numen nefariis impiarit? Si hoc dicatis, jam sua crimina fassi, ejusque, quem piè peccatorum pœnituit, atque ejus, qui ne moriens quidem resipuit, discrimen tollitis omne. Si hoc tollitis, quò (9) εὐχέλαιον, quæ snntico extremè laborantibus ex præscripto Jacobi paratis? Quò (10) Parænescs, queis moribundos homines ad propitiandum Numen hortamini? Quò (11) potestas illa vestra, quam fassos sua crimina peccatores à noxa soluturi ex verbis Christi jactatis? Nempe quæ ista venia, quam impertimini, si quibus pepercistis, ii pœnis iisdem obnoxii sunt, quæ ante, quàm parceretis, fuerant subeundæ? Ergo si sapitis, si non planè furiis agitamini, Fratres, non eò Thaidem, Glyceriumque detrudetis, quò detrusistis Apostatam. Porro si Thais, atque Glycerium neque ad Beatitatem Basilii, neque ad infelicem desperationem Apostatæ deducuntur statim ab obitu; est ne inter vos homo, animal nimirum rationis compos, cui fas sit inficiari, esse, ac reipsa dari Statum aliquem Tertium, qui neque ad statum Basilii, neque ad conditionem spectet Apostatæ? Qui neque Beatos contineat, nec circumplectatur damnatos, qui neque receptæ Status salutis sit, nec amissæ, sed medius speratæ salutis. At is: Fratres, is Status Purgatorium est, quod ab Ecclesia nostra propositum, à Majoribus nostris receptum, jure divino probatum, confirmatum validissimis rationibus, omnium Gentium, quotquot orant pro mortuis, confessione decretum amolimini per ineptias, impugnatis impudentissimè, ac manifesta impietate rejicitis, quasi commentum sit, quod Ratio persuadet, aut, quod nobis Mores ingerunt nostri, à Latinis inventum, recipiendum Nobis per fas nefasque callidissimis argumentis objiciatur.

XVII. Si Tertium, inquit, locum Purgatorii non constituitis, nec in eo proprium ignem accenditis, Statum hunc Tertium recipio. Id tantùm hac io sententia vestra damnandum censeo, damnoque, quòd Statum hunc tertium Purgatorium appellatis. Sic Philadelphiensis (1) Severus tandem consilii, mentisque compos, quem tamen causam postulamus, ob quam Purgatorii vocem non recepit, cùm rem ipsam recipiat? Quòd, ait, ejus in sacris Paginis nulla mentio, quòd Patres eam nullo modo cognoverint, denique quòd Plato ea sit usus: Quare sic homo gravissimus, magnæque penes Photianos authoritatis tandem (2) constituit. Τούτους τοὺς τόπους δὲν τοὺς καλῶ καθαρτήριον. Διὰ νὰ μὴ νομίσῃ τινὰς, ὅτι συμφωνοῦμεν κατὰ τοῦτο τῷ Πλάτωνι, ὁ ὁποῖος λέγει εἰς τὸν Φαίδωνα, ὅτι καθαρίζονται αἱ ψυχαὶ τῶν ἁμαρτωλῶν· ἀλλὰ τοὺς ὀνομάζω τόπους ἱκανοποιοὺς, τουτέστι τόπον, εἰς τὸν ὁποῖον τιμωροῦνται αἱ ψυχαὶ, καθ' ὅσον εἰσὶν ἄξιαι τιμωρίας, καὶ καθόσον ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ θελήσει. *Hæc loca non voco Purgatorium, ne quis putet consentire nos Platoni in Phædone docenti, purificari animos peccatorum; Sed ea voco loca Satisfactoria, hoc est locū, in quo castigantur animæ tanto tempore, quanto sunt dignæ, & quantum clementia divina libuerit.* Hunc in modum Severus, cujus in

tam

(1) 1. Ad Corinth. c. 3. n. 13.
(2) d. Ep. 2. Encyclica.
(3) In Dem. 3. c. sect. 7. ante med.
(4) d. lib. 1. de Purgat. ca. 5. per tot.
(5) d. Ep. 1. ad Corydal.
(6) Cātic. c. 1. n. 5.
(7) Vide Gennad. in demōstr. 4 cap. Decret. sect. 5.
(8) Orat. infamator in Julia. 1. & 2.
(9) Vide Euchol. tit. ἀκολουθία τοῦ ἁγίου ἐλαίου, & ibi. Goar. à pa. 431.
(10) Vide ibid. tit. ἀκολουθία εἰς ψυχορραγοῦντα, & ibid. Goar. à pag. 742.
(11) Vide ibid. tit. εὐχὴ εἰς μετανοοῦντα: & ibi. Goar. pag. 676.
(1) d. 4. differen. in fin.
(2) d. 4. differen. pa. 36. lā. 12.

tam paucis verbis intolerabilem planè petulantiam ferre, ò Grçcia, non possum. Quare fas erit his eum dictis compellare. Ut tu nullius eruditionis homuncio, quod ex ipsis Commentariis tuis manifestissimum est. Tu, qui ne à limine quidem Theologiam salutasti. Tu privatus Episcopus advenarum in Italia Græcorum, penè dixerim Antistes sine Jurisdictione, sine solio Princeps, & Prçsul tantùm ex Titulo. Ut tu, inquam, Tertio, quem recipis, animarum statui sciveris unus aptum nomen imponere, toti Ecclesiæ revera inauditum, appellandumque contendas *ἱκανωτικὸν*, damnesque interim Latinos, hoc est summos eruditionis omnifariam magistros, Theologos maximos, Ecclesiam Occidentis integram, venerabilem semper Græciæ, matrem Ecclesiarum, earundemque sapientissimam Antistitam, quòd tertium illum animorum Statum Purgatorium appellet? Nempe damnemus innumeros, ut te stolidum audiamus: fatuos sapientes dicamus, ut recipiamus, quæ somniasti, quodque integra Ecclesia probat, displiceat, ut placeat, quod unus hominum asseris. Quo nomine impudentiam isthanc appellem? Superavit omnis significationem Vocabuli: decoxere Lexica impudentiæ tantæ factura nomen, nec alia vox, aliudve epitheton superest, nisi, ut eam dicamus esse *Diabolicam*, parem nimirum illi, quam indet verè *μεγανθρώπῳ* (3) *homini peccati, & filio perditionis*, ut eà scilicet *adversetur, & extollatur supra omne id, quod dicitur Deus*. An enim isthæc impudentissima procacitas tua, Severe, non adversatur, non extollitur supra omne, quod dicitur Deus? Pontifices omnes, ac Sacerdotes, qui Ecclesiam Dei constituunt, Deos appellari si nescis, docebit te Psaltes (4) effatus: *Ego dixi: Dii estis, & filii Excelsi omnes*, & (5) ibidem: *Deus sedit in Synagoga Deorum, in medio autem: Deos dijudicat*. Atqui petulantia isthæc tua his omnibus adversatur, supra hos omnes extollitur. Nam id nomen, quod reprobas, quod aversaris, ut vocem tuam toti opponas Ecclesiæ, omnes Episcopi Latinorum, Græci Antistites omnes, quotquot hunc tertium animorum post obitum statum probavere, recipiunt: atque in utraque lingua pari sonat constantia *Καθαρτήριον*, *Purgatorium*. Quid Græcos nomino, Latinosque? Photiani tui quoque, quicunque Tertium hunc statum affirmant (sunt autem præter te plurimi) id nomen usurpant. Lege (6) Diplovatacium, percurre (7) Laicarem, vide (8) Coressium: si quis unquam alio usus vocabulo est, ut hunc tertium statum significaret, feremus aliud à Purgatorio nomen. Quòd si nemo unquam fassus animas temporariis post obitum pœnis torqueri, Purgatoriam conditionem inficiatus est, quæ dementia, vetustati tuam novitatem opponere, ac singularitate, fas sit ita loqui, tua universitatem labefactare? *ἱκανωτικὸς*, inquit, *Τόπος τις ὀνομάζω*, ne nimirum Platoni consentiam: At, miselle, consentis Pythagoræ, teste Planude (9) docenti, *Τὰς ψυχὰς τῇ μετεμψυχώσει ἱκανοῦσθαι*, *animas transmigratione aptas reddi*. Consentis Eleatæ Zenoni, Mageotino (10) authore, de animis post obitum hominis philosophanti: *Γἱκανοῦσθαι αὐτὰς ὑπὸ τῆς εἱμαρμένης πρὸς ἀθάνατον ἐλευθερίαν*; *aptas à Fato reddi æternæ libertati*. Consentis Zenodoto Gnidio, ac Melisso, penes (11) Margonium, dicentibus *μετὰ τὸ βιῶσαι τὰς ψυχὰς εἰς ᾅδην ἀναφέρεσθαι, καὶ ὑφ' Ἑρμοῦ ἱκανὰς γίνεσθαι πρὸς γάμον ἀλλήλαις, καὶ γαμεῖν, καὶ τίκτειν ψυχὰς ἄλλας τὰς ἐλευσομένας εἰς βίον*. *Post obitum animos deduci ad Inferos, & à Mercurio aptas reddi nuptiis mutuis, & celebrare matrimonia, & parere alias animas venturas ad vitam*. His nempe, Severe, consentis istis *ἱκανωτικοῖς τόποις*, quos ineptissimè comminisceris, dumq; horres Platoni sapientissimè de animorum expiatione Naturæ lumine nota philosophanti consentire, adstipularis Metempsychosim, Fatum, animorumque conjugia ineptè simul, ac impiè decernentibus: ut de te sanè, qui doctissima respuis, ac stulta sectaris, dictum videatur, quod Parœmiastes (12) asseruit. *Os stultorum pascitur imperitia*.

XVIII. Sed tamen hoc, ait, Purgatorium vestrum in Sacris Paginis non reperio. Damus & hoc, atque expectamus, quid inferas. An in Sacris Paginis invenis *ὁμοούσιον*. *Θεοτόκον*, *θεάνθρωπον*? hæc ergo inficiator, sodes. Ea potiùs admittis, ac veneraris, nam ea usurpat Ecclesia, ea ratio suadet, his Orthodoxi palam utuntur, ac passim. Igitur, si tam cæcus, ut, quod est manifestum in Sacris Paginis, non videas, tamen admittito, quippe illud usurpat Ecclesia, illud ingerit Ratio, illo, cùm Statum tertium Animorum Orthodoxi fatentur, utuntur. Re tamen ipsa & hoc nomen Dei verbum ostentat, & Patres omnes indigitant? Quid enim Raphael (1) aliud insinuavit Tobiæ, cùm dixit: *Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est, quæ purgat peccata*: *ἐκ θανάτου ῥύεται, καὶ αὐτὴ ἀποκαθαριεῖ πᾶσαν ἁμαρτίαν*: quàm stipe in pauperes distributa non vivorum modò, sed & mortuorum peccata, debitas nimirum peccatis pœnas remitti? Quid Sapiens (2) asseruit, cùm affirmavit: *per misericordiam, & fidem purgantur peccata*: *ἐλεημοσύναις, καὶ πίστεσι ἀποκαθαίρονται ἁμαρτίαι*, nisi vivorum fidem non sibi tantùm prodesse, sed etiam mortuis, cùm Misericordia, & Fide fiat, ut Vivi Numini irato, & pro se faciant satis, &, si volent, etiam pro mortuis. Denique quid (3) Isaias prædicit aliud, cùm spondet. *Purgabit Dominus sordes filiorum, & filiarum Sion, & sanguinem emundabit de medio eorum spiritu judicii, & spiritu combustionis*. *ἐκπλυνεῖ κύριος τὸν ῥύπον τῶν υἱῶν, καὶ τῶν θυγατέρων Σιών· καὶ τὸ αἷμα Ἱερουσαλὴμ ἐκκαθαριεῖ ἐκ μέσου αὐτῶν ἐν πνεύματι κρίσεως, καὶ πνεύματι καύσεως*, nisi esse post obitum, ut explicat (4) Augustinus, Statum aliquem animarum, quæ à Deo purgantur, pœnali judicio, atque igne tortore? Jam illa (5) Malachiæ. *Ipse sedebit quasi ignis conflans, & purgabit filias Levi, & collabit eos*, *καθήσεται χωνεύων, καὶ καθαρίζων ὡς τὸ ἀργύριον, καὶ τὸ χρυσίον. καὶ καθαριεῖ τοὺς υἱοὺς Λευί*, & illa (6) Baptistæ Joannis. *οὗ τὸ πτύον ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ, καὶ διακαθαριεῖ τὴν ἅλωνα αὐτοῦ, καὶ συνάξει τὸν σῖτον εἰς τὴν ἀποθήκην αὐτοῦ, τὸ δὲ ἄχυρον κατακαύσει πυρὶ ἀσβέστῳ*; *cujus ventilabrum in manu ejus, & purgabit aream suam, & congregabit triticum in horreum suum, paleas autem comburet igni inextinguibili*, quid aliud præseferunt, quàm in verbo purgandi toties repetito, toties ingesto, totiesque jactato, Purgatorii nomen, quod detestatur Severus, à quo cavet,

ut ab

(3) 2. Ad Thessal. c. 2. n. 34.
(4) Psal. 81. v. 6.
(5) Ibid. v. 1.
(6) In 4. Controv. Græcor.
(7) In exp. Liturg. ad Diptycha.
(8) d Ep. 1. ad Corydal.
(9) In Adag. cent. 3. nu. 64.
(10) In Libros de Anim. Arist. c. 34.
(11) In Adag. Antiq. n. 25.
(12) Prov. c. 15. n. 14.
(1) Tobiæ c. 12. n. 8.
(2) Prov. ca. 15. nu. 27.
(3) Cap. 4. num. 4.
(4) Libr. 20. de Civit. c. 25.
(5) Cap. 3. num. 3.
(6) Luc. c. 3. nu. 17.

ut ab ignoto Literis Sacris, Sacrisque Paginis inaudito. Jam Patres, jam Ecclesiæ lumina utriusque, quàm apertè, quàm sæpe hoc idem nobis nomen commendant! Latinos primos ad testimonium propono, atque Augustinum inter hos primum, quòd Photiani (7) ab hoc Purgatorium οὐχ οὕτω δογματικῶς, *non adeo dogmaticè* constitutum pronuncient. Is loquens (8) de infantibus, qui post Baptismum intereunt: *non tantùm*, inquit, *pœnis non præparantur æternis, sed nec ulla post mortem purgatoria tormenta patiuntur*. Et de Christianis in ætate jam adulta, leviumque criminum reis, si fortè vita fungantur, *tales*, ait, (9) *constat* (audiant Photiani) *constat ante Judicii diem per pœnas temporales, quas eorum spiritus patiuntur, purgatos æterni ignis suppliciis non tradendos*. De iisdem (10) alibi, *qui temporalibus*, dicit, *pœnis digna gesserunt per ignem quendam Purgatorium transibunt, de quo ait Apostolus, salvus erit, sic tamen quasi per ignem*. Et disputans (11) contra Manichæos: *qui fortè*, inquit, *agrum non coluerit, & spinis eum opprimi permiserit, habet in hac vita maledictionem terræ suæ, & post hanc vitam habebit vel ignem purgatorium, vel pœnam æternam*. Et cùm explanat verba illa (12) Psaltæ: *Domine, ne in furore tuo arguas me*, Deum affatus, *in hac*, inquit, *Vita purget me, talem me reddas, cui jam emendatorio igne non sit opus*. Ita explicatè, ac crebrò Augustinus, cui hæc dicenti, ac propalam asserenti, an præfigi potuerit Meletianum illud οὐχ οὕτω δογματικῶς, judicet Lector, nos enim hic dumtaxat contendimus, vocem hanc Purgatorium Ecclesiæ Patribus notam, translativam, atque communiter usurpatam: id, quod confirmare liceret ex omnibus penè Latinis, quos Photiani recipitis, ac veneramini, ex Cypriano (13) Martyre, ex (14) Ambrosio, ex (15) Hieronymo, & ex (16) Dialogo ipso, quem legitis; quibus palam subscribunt & ii, quos non recipitis, viros tamen sapientissimos appellatis, ac sæpe ad testimonium producitis, (17) Paulinus, (18) Boetius, (19) Beda, (20) Anselmus, (21) Bernardus. His nempe sanctissimis viris, his Theologis maximis, his, qui in omni genere Sapientiæ summas habuere, vox Purgatorium placuit, quæ non placet Severo. His ignotum nomen ἱκανοποιῶν τόπων, quod eructat Severus, his nullus timor, ne viderentur consentire Platoni, cui aliquatenus adstipulari religiosa Severi mens cavet. Idipsum & Nostri Sapientissimè præstiterunt, nec in agnoscendo Purgatorii vocabulo, quod ex novitate contemnitis, utque consonum Ethnicæ Superstitioni rejicitis, Latinos secuti sunt, sed prævivere Latinis. Nam quid (22) Origenes: *qui salvus fit*, inquit, *per ignem salvus fit, ut si quid fortè de specie plumbi habuerit admistum, id ignis decoquat, & resolvat, ut efficiantur omnes aurum purum*. ὅς τις σώζεται, διὰ πυρὸς σώζεται· ἵνα, εἴ τι τυχὸν τι μολυβδῶδες ἐν αὐτῷ, τὸ πῦρ κατατήξῃ, καὶ διαλύσῃ, ἵνα γένωνται πάντες πάγχρυσοι. Hæc verba tanti Sapientis, quo uno fit, ut Christiana Græcia ingenium par Augustino jactare possit, non ne Purgationem, purificationemque præseferunt, & quidem igne celebrandam? At non palam, inquies, & Origenem, licèt miri hominem acuminis, infinitæque eruditionis, scimus hæreticum, ac Platonis asseclam usque ad ineptias. Dabo palam locutos, virosque omni exceptione majores. Basilius. Quid hoc nomine illustrius? Quid magis Græciæ, imo Terrarum Orbi universo venerabile? Hujus dicta Latinis magna sunt, Nobis maxima: hujus opinio penes Latinos, quæ creduntur, confirmat, penes Nos, quid sit credendum, constituit; hujus sententiæ sæpe à Latinis non sine obsequiosa interpretatione recipiuntur, à Nobis adorantur, ut sonant. An audeas reprobare, quod hic probat? Verebere quasi superstitiosum, & Ethnicum, quod hic asserit; respues, ut anceps, atque periculosum, quod hic iterum, iterumque confirmat? Audi igitur hæc verba (23) Basilii. *Si igitur*, inquit, *per confessionem detexerimus peccatum, jam succrescens gramen arefecimus dignum planè, quod depascatur, ac devoret purgatorius ignis*. Ἐὰν ἐγγυμνώσωμεν τὴν ἁμαρτίαν διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, ἐποιήσαμεν αὐτὴν ξηρὰν ἄγρωστιν, ἀξίαν τοῦ ὑπὸ τοῦ καθαρτικοῦ πυρὸς καταβρωθῆναι. Et iterum: *non omnimodam*, ait, (24) *internecionem, & exterminium, sed innuit expurgationem, juxta Apostoli sententiam, ipse autem salvus erit quasi per ignem*. Οὐκ ἀφανισμὸν ἀπειλεῖ, ἀλλὰ τὴν κάθαρσιν ὑποφαίνει, κατὰ τὸ παρὰ τοῦ Ἀποστόλου εἰρημένον, ὅτι εἴ τινος τὸ ἔργον κατακαήσεται, ζημιωθήσεται, αὐτὸς δὲ σωθήσεται οὕτως, ὡς διὰ πυρός. Dic sodes Severe, in his verbis obscurum an aliquid est? Dic, an non apertè Purgatorium his verbis constituatur? Dic, an agnoscas Basilio notam, ac translativam Purgatorii carceris vocem, ignisque vocabulum purgatorii? Similia præstat frater Basilii Basilio non minor Theologus (25) Nyssenus Antistes. Una is in Oratione ter vocem hanc Photianis ausibus objicit: nam primò, *vel*, inquit, *in præsenti vita precibus, sapientiæque studio purgatus, vel post obitum per expurgantis ignis flammam expiatus ad pristinam vellet redire felicitatem*. Ἤτοι κατὰ τὴν παροῦσαν ζωὴν διὰ προσευχῆς τε, καὶ φιλοσοφίας ἐκκαθαρθεὶς, ἢ μετὰ τὴν ἐνθάδε μετανάστασιν διὰ τῆς τοῦ καθαρσίου πυρὸς χωνείας. Secundò: *non poterit*, (26) ait, *à corpore egressus Divinitatis particeps fieri, nisi maculas animo immistas purgatorius ignis abstulerit*. Μετὰ τὴν ἐκ τοῦ σώματος ἔξοδον γνοὺς τῆς ἀρετῆς πρὸς κακίαν διαφορὰν ἐν τῷ μὴ δύνασθαι μετασχεῖν τῆς θειότητος μὴ τοῦ καθαρσίου πυρὸς τὸν ἐμμιχθέντα τῇ ψυχῇ ῥύπον ἀποκαθάραντος. Tertiò: *aliis*, (27) inquit, *post hanc vitam purgatorio igne materiæ labes abstergentibus* τῶν δὲ λοιπῶν διὰ τῆς εἰς ὕστερον ἀγωγῆς ἐν τῷ καθαρσίῳ πυρὶ ἀποβαλόντων τὴν πρὸς τὴν ὕλην προσπάθειαν. Quod triplex Nysseni testimonium adeò Photianos premit, ut planè vel strangulet, vel agat in furias, palamque fateri cogat ignorantissimam impietatem suam. Nempe audite Græci, quid authoritati Nysseni reponat (28) Barlaam ille σοφώτατος, qui libellum plenum elegantissimarum ineptiarum præponendum Severi scripsit ineptiis. Λοιπὸς δὲ ὁ Γρηγόριος ὁ μακάριος, ὁ τῆς Νυσσαέων προστάτης ἐκκλησίας, ὃς δὲ μᾶλλον τῶν ἄλλων δοκεῖ λέγειν ὑμῖν συμβαλλόμενος· Καίτοι βέλτιον ἦν σιωπῇ τὰ ἐκείνου τιμᾶσθαι, καὶ μηδαμῶς ὑμᾶς ἀνακράζειν τὴν ὑπὲρ τούτου ἀπολογίαν φανερῶς ἐν τῷ μέσῳ ποιεῖσθαι· φυτεύον δ' οὖν ὅμως (ὡς ἔοικε) τὴν εὐφημίαν φυλάξασι τῷ πατρί· Ἄνθρωπος ἦν, ἀνθρώπῳ δὲ, κἂν ὅτι μάλιστα εἰς

(7) Melet. Patr. d. Epist. ad Chios pa. 22. lin. 13
(8) De Civit. l. 21. c. 16.
(9) Ibid. c. 39.
(10) Lib. 50. hom. hom. 16.
(11) Lib. 2. de Genes. contr. Manichæ. c. 20.
(12) Ps. 47. v. 1.
(13) Lib. 3. Ep. 2.
(14) In Ps. 36. in illa: gladium evaginaverunt. & ser. 20. in Ps. 118.
(15) In fin. Comment. in Isai & l. 1. contr. Pelag. ad. ir. med.
(16) Lib. 4. Dial. c. 39. & in Psalm. 3. panit.
(17) Epi. 1. ad Amandum.
(18) Lib. 4. de Consol. prof. 4
(19) In Psal. 37.
(20) In 1. ad Corinth. c. 3.
(21) Serm. de Obit. Huberti.
(22) hom. 6. in Exod. ex recens. Coress. ep. ad Corydaleum.
(23) In c. 9. Isaiæ.
(24) Ibid. infra.
(25) Orat. pro Mortuis procul à medio.
(26) Ibid. infra.
(27) Ibid. inferius.
(28) Lib. unico de Purga. p. 37. lin. 2. & seqq.

να εἰς ἄκρη ἀγιωσύνης ἀφίκηται, ἐκ ἀδύνατον ἁμαρτεῖν, ϗ μάλιστα περὶ ἃ μηδεμία προβὰν ἐξέτασις, μηδὲ κοινῇ συνελθόντες πατέρες τὸ δοκοῦν ἐψηφίσαντο. *Reliquus porro Gregorius Beatus Nyſſæorum Antiſtes Eccleſiæ, qui ſanè, præ cæteris, videtur dicere Vobis* (Latini) *conſentanea. Quamquam ſatius eſſet, ejus dicta ſilentio coli, nec nos cogi, apologiam de his palam in medium proferre. Dicendum igitur tamen eſt, nobis, ut licet, famam Patris hujuſce tutatis, homo erat, nec citra hominem eſt, ut ut ille ad ſummum ſanctimoniæ pervenerit, errare: præſertim in iis, de quibus nulla quæſtio habita fuit, nec unà coeuntes Patres tulere ſententiam.* Sic Barlaam de Nyſſeno, qui omnium apertiſſimè de Purgatorio igne poſt obitum philoſophatus pro Latina, imò pro Græca ſententia ſtat contra ignorantiſſimos Photianos, quos in uno Barlaamo æſtimare licet (nam hunc de Purgatorio libellum typis edi curarunt) ac palam aſſerere & ignoraotiſſimos, & petulantiſſimos: Ita ne doctiſſimus Nyſſenus erravit? Si Latinus hoc dixiſſet, quis eum murus aheneus à maledictis veſtris protexiſſet, quin ſtatim publicè accuſatione ſuſceptâ non eum Scriptorem, Doctoremque, ſed Gentem univerſam injuriæ, non in Nyſſenum tantùm, ſed in omnes Græcos Patres poſtularetis? Optimam ſanè reſpondendi rationem! Si premunt Latinorum Patrum effata, ac Purgatorii vocem clariſſima authoritate, numeroſiſque exemplis inſinuant, eorum vobis verba ſunt barbara, quippè fatemini (29) linguam Latinam penitùs ignorare; ſi Græci idipſum præſtant, hos erraſſe docetis: ita nuſquam vos rationi cicures redditis: ita pervicaciam protervia tuemini, neve ſententias veſtras à Patribus noſtris damnatas damnetis, Patres noſtros ignorantiæ accuſatis, erroris arguitis, palamque damnatis. Quid? Utinam erroris, & ignorantiæ Patres damnaretis noſtros, eos & perfidiæ reos vultis, nempe aliter interpretati eorum dicta, ac ſonant, ut ex interpretatione damnandum palam errorem verbis invadatis herculeis. Conſtat hoc, ò Græcia, ex loco eodem, quem retulimus, Barlaami, qui, dum excuſat Nyſſenum, eum hæreſis accuſat turpiſſimæ. Nam hæc eſt excuſatio Nyſſoni; docuit hic, inquit (30) Barlaamus, temporarias eſſe damnatorum pœnas, ſenſitque cum Origene aliquando reorum cruciatus habituros finem: id, quod falſum ſanè eſt, at venia dignum, quòd Eccleſia Synodo congregata illud publicè Dogma ætate Nyſſeni non reprobaſſet. Sic Patres noſtros tutantur Photiani. Verùm cùm impiè, etiam ineptè. Primò, quòd hoc Dogma Erebi non æternùm Damnatos cruciaturi ante ætatem Nyſſeni Eccleſia damnaverit, ut conſtat ex relatis per (31) Epiphanium, (32) Hieronymum, (33) Auguſtinum, (34) Dialogum, qui ante Quintam, Sextamque Synodum floruere: imò hunc errorem Chriſtus (35) ipſe damnavit, cùm dixit: *Ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δὲ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον, & ibunt hi* (damnati) *in ſupplicium æternum, Juſti autem in vitam æternam.* Quid igitur proderit Nyſſeno errores Origenis in V. Synodo fuiſſe damnatos, ſi hic peculiariùs error ante Nyſſenum damnatus eſt? Deinde, quo nam in loco Nyſſenus Damnatorum pœnas cum Origene temporarias docet? certè in relatis locis, ubi vocem Purgatorii iterum, iterumque uſurpat, non de damnatis ſermo eſt, ſed de iis, qui in fide deceſſerunt, ac ſpe; qui leviorum rei culparum, aut dimiſſis criminibus debitarum pœnarum, eas luunt poſt obitum. Quod ad hominem contra Barlaamum probare licet: nam ſi de damnatis loquitur Nyſſenus, jam non adſtipulatur Latinis, quorum conſtans ſententia eſt in Inferno nullam eſſe redemptionem: at Nyſſenus, Barlaamo fatente, Latinis favet: igitur non de damnatis eo in loco decernit, ſed de tertiæ Conditioois hominibus, quos poſt obitum purificari purgatorio igne conſtituit. Ita neque errat Nyſſenus, & Purgatorii vocem agnoſcit. Nec diſſentit (36) Nazianzenus, quamvis voce purgationis minimè utatur: Purgatorium enim affirmat verbis ſimilibus hunc in modum. *In altero* (Mundo) *ſuo igne baptizabuntur, qui poſtremus eſt baptiſmus, nec ſolùm acerbior, ſed & diuturnior, qui craſſam materiam inſtar fœni, depaſcitur, vitiique levitatem abſumit.* Τυχὸν ἐκεῖ τῷ πυρὶ βαπτισθήσονται τῷ τελευταίῳ βαπτίσματι, τῷ ἐπιπονωτέρῳ, ϗ μακροτέρῳ, ὃ ἐσθίει ὡς χόρτον τὴν ὕλην, ϗ δαπανᾷ πάσης κακίας κουφότητα. Ubi vides, Theologum aſſerere palam, animos, poſt obitum, omnes criminoſorum hominum ad eundem ignem deduci, quo nimirum criminum omnium torquetur iniquitas, hoc tamen diſcrimine, quòd gravia ſanè damnatorum hominum crimina, quæ ferro comparat, ignis illi depaſcitur, nec abſumit, abſumit autem levia, cùm Vitii levitatem abſumit: Ex quo infertur eodem igne puniri Damnatorum culpas, & piè morieotium perpurgari delicta, cùm tamen in eodem igne diverſorum hominum diſpar ſupplicium ſit, ac diverſum. Quare Theodoretus (37) nomine Græciæ totius: *hunc ipſum,* inquit, *ignem Purgatorium credimus, in quo animæ defunctorum probantur, & repurgantur, ſicut aurum in conflatorio.* Τὸ αὐτὸ πῦρ τὸ καθαρτικὸν πιστεύομεν, ἐν ᾧ αἱ τῶν τεθνηκότων ψυχαὶ δοκιμάζονται, ϗ ἀποκαθαίρονται ὡς ἐν χωνευτηρίῳ: & (38) Oecumenius: *ſalvabitur,* ait, *& ipſe quoque, non tamen citra dolorem, ut par eſt, eum, qui tranſit per ignem, & à concretis levioribus maculis expiatur.* Σωθήσεται καὶ αὐτὸς δὲ, ἀλλ' ὐκ ἀνώδυνος, ὡς ἔνι τῷ διερχομένῳ διὰ πυρὸς, καὶ καθάρσεως μετέχοντι. Ut eſt editum Typis. σωθήσεται δέ γε ἐπαλγῶς καὶ αὐτὸς, ὡς εἰκὸς τὸν διὰ πυρὸς παρελθόντα. &c. Quid his apertius dici potuit, quid expreſſius, ut manifeſtum eſſet, hanc vocem, quam, Photiani doctiſſimi, reprobatis, á Majoribus noſtris agnitam, receptam, probatamque fuiſſe? Demens igitur omnino Severus, qui vocem hanc ſacris Paginis conſentaneam, Sanctiſſimis Patribus, præſertimque Noſtris uſitatam non recepit; & Severo dementior, quiſquis, poſt hæc lecta, non Tertium dumtaxat illum animorum poſt obitum Statum fatebitur, verùm etiam Statum illum purificationis, purgationiſque ærumnoſæ, Purgatorium ritè appellari, aptè dici, aſſerique doctiſſimè, cum Eccleſia utraque, cujus in hac quoque re unum ſuffragium eſt, nón cenſebit.

(29) *Barlaam ubi ſupr. pag. 34. lin. 24.*

(30) *Ubi ſupra d. pag. 37. à lin. 14. & deinceps.*

(31) *In Epiſt. ad Jo. Hieroſolymit.*

(32) *In Epiſt. de error. Jo. Hieroſolymit.*

(33) *In Libris de Civit. paſſim.*

(34) *In Dialogis paſſim.*

(35) *Mat. c. 25. num. ult.*

(36) *In Orat. ad S. Lumina.*

(37) *In Schol. in 1. ad Corinth. c. 3. ap. Coreſſ. in d. Epi. ad Corydaleum.*

(38) *In 1. ad Corinth. c. 3. in illa: ſalvus erit quaſi per ignem, ex receſſione ejuſdem Coreſſ. in d. Ep.*

SECTIO IX.

Indulgentiæ, & Jubilæus à Photianis calumniis asseruntur.

SUMMARIUM.

I. *Censura Severi. Ejus in Indulgentias, & Jubilæum Impietas. In Ecclesia esse Potestatem indulgendi.*

II. *Quid sit Indulgentia. Esse in Ecclesia Thesaurum meritorum Græca authoritate probatur.*

III. *Proponitur Nicolai Mystici P. Synchorochartion.*

IV. *Comparantur Sinchorochartia cum Indulgentiis: ubi explicatur, quid sit applicare merita Christi, & Sanctorum: & ostenditur in Græcia Indulgentias obtinuisse contra ineptias Severi.*

V. *Ostenditur Synchorochartia idem esse cum Indulgentiis.*

VI. *Discrimen Synchorochartiorum, & Indulgentiarum quod sit: & an obsit Indulgentiis, & Jubilæo? Refellitur Severus, & ostenditur, Jubilæum, & Indulgentias esse utiles.*

VII. *Proponuntur injuriosa Severi argumenta.*

VIII. *Respondetur argumentis, & explicantur multa de Indulgentiis.*

IX. *Confirmatur Responsio validissimè, & probatur antiquissimus Indulgentiarum penes Latinos usus.*

X. *Jubilæi à Bonifacio instituti Ratio: eam omnibus Sapientibus placuisse, & laudari à Coressio, cujus aliqua verba castigantur.*

XI. *Utilitas Jubilæi proponitur, & Severus refellitur.*

XII. *An effectus Jubilæi, & Indulgentiarum sit certus?*

XIII. *Epilogus Tractationis contra Photianos.*

I. QUæ enim dementia major, quàm, ut adstipulere Severo, toti Ecclesiæ refragari? Nempe quis iste Severus est, atque unde statim Doctor Sacrorum emersit? Ille nimirum, de quo Coressius (1) Synchronos sic. *Legi Severi Differentias: multa dicit, pleraque confundit, nihil probat. Vir bonus Latinos provocat nunquam expertus: Hinc multa blaterat inutilia, &, juxta adagium, aberrat à scopo. Theologia opus est cum Theologis pugnaturo: quare dicitur: nec sutor ultra crepidam.* Ἀνέγνων Σεβήρου τὰς διαφοράς· πολλὰ λέγει, τὰ πλείω φύρει, οὐδὲν δ' ἀποδείκνυσιν· ὁ καλὸς ἐγκαλεῖ τοῖς Λατίνοις ἀγνοῶν τοὺς ἀνθρώπους κατὰ πεῖραν· πολλὰ δὲ ἀνωφελῆ βαττολογεῖ, καὶ, κατὰ τὸν λόγον, ἐκπίπτει τοῦ σκοποῦ. Θεολογίας γὰρ χρεία τῷ μετὰ θεολόγων πόλεμον μελετῶντι, διὸ λέγεται, οὐδὲ σκυτεὺς παρ' ἐμβάδα. Ita Coressius de Severo, cui aliam etiam ob causam vehementiùs irascimur. Is enim Photianorum, quos viderim, primus ex ipso Purgatorio captata repentè occasione, Indulgentias omnes, in uno Jubilæo, (2) damnavit, tantâ proterviâ, ut rem integris, prolixisque Libris disputatam vix unâ insulsæ scriptionis pagellâ profligasse putaverit, omnia mendaciis, & ignorantia miscens, ac sus deque vertens. Quò magis operæ pretium facturum me duco, si huic etiam quæstioni constituendæ contulero quidpiam, ne Nostri, qui Severum non norunt, ex ejus lectione damnum capiant, hauriantve perniciem. Id præstabo brevissimè: neque enim prolixè agendum de eo, de quo Græcorum hactenus nullus dubitavit, quodque (3) Bellarminus, si usquam doctus, hâc sanè in parte Operum suorum doctissimus, atque usque ad miraculum eruditus Libris duobus constituit. Certè Nostrorum nemo, ac ne ipse quidem Severus palam (clam enim id audet) inficiatus est, esse in Ecclesia Potestatem indulgendi, parcendive vivis, quibus donari posse non solùm culpę, sed & pœnæ reatum omnem, Ecclesia nostra fatetur. Scilicet sic à Servatore (4) Christo docti sumus, Episcopis potestatem tradente solvendi quæcumque super terram. Etenim, si quæcumque, ea omnia, quę solvi possunt, atque remitti: Quare, & reatum omnem pœnę, quippe qui solvi potest, atque remitti. Id, quod Paulus Apostolus (5) confirmat exemplo. Nam Corinthio incesto ob preces Corinthiorum pœnam criminis benignus indulget, quemadmodum clarissima Apostoli verba ante Latinos enucleavit (6) Theodoretus. Hinc vel antiquissimis Patribus usu recepta indulgendi consuetudo: mosque erat in Ecclesia Martyrum ad preces, pœnarum criminibus debitarum iis, quos criminum pœnituerat, veniam impertiri, ut manifestissimum est ex traditis per (7) Tertulianum, & (8) Cyprianum. Qui mos deincaps ex decretis Synodorum obtinuit, constatque ex (9) Nicæna I. decernente, seriò pœnitentibus indulgentiam posse ab Episcopis concedi: *licebit*, inquit, *Episcopis de his aliquid humaniùs cogitare*: ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι: negligentiores verò jubet, præscriptum pœnarum tempus absolvere: Ex quo discrimine palam est, posse Antistites aliquibus indulgere, & aliis minimè parcere. Similia, planèque his consentanea occurrent in Ancyrano (10) Concilio, & in Synodo (11) Antiochena, quarum exempla secutus (12) Basilius idipsum constituit penes (13) Photium. Nec in Romana Ecclesia, antequam Photianus homo Nostræ superseminasset Zizania, hoc inauditum. Nam teste (15) Altisiodorensi Guillelmo prisco Doctore, Gregorii Dialogi ætate, mos Indulgentiarum maximè obtinuit, nec desunt exempla alia quàmplurima, quæ refert Bellarminus (16) eruditissimè. Sed nihil ea ad Nos, quos nimirum ad eandem consuetudinem pręsentiùs provocant Majorum documenta nostrorum, penes quos hæc indulgendi Potestas semper obtinuit. Probatur hoc Synchorochartiorum septemdecim exemplaribus, quæ Græciæ nostræ proposuit Christophorus Campanas Canonarcha, in quibus palam Antistites Byzantini, dum veniam delictorum faciunt, à potestate ipsa per Christum Antistitibus concessa indulgendi, parcendive, Diplomatum ducunt initia.

II. Contendo porro, ea Synchorochartia nihil aliud esse, nisi Syngraphas Indulgentiarum: id quod manifestissimè comprobo posita Indulgentiarum notitia. Hæc enim nihil aliud sunt, quàm absolutio judicialis adjunctam habens solutionem ax Thesauro Ecclesiæ: ita omnes Latini DD. (1) D. Thomas, (2) Bonaventura, (3) Anto-

(1) *In d. Ep. 1. ad Corydal.*

(2) *d. differ. 4. pa. 49. li. 28. & pag. seqq. per 103.*

(3) *In to. 2. in Opuscul. mihi à p. 202.*

(4) *Mat. c. 18. n. 18.*

(5) *2. ad Corinth. c. 2. à n. 6.*

(6) *In d. cap. 2. ad Corinth. 2.*

(7) *Lib. ad Martyres.*

(8) *Lib. 3. Epist. 15. alias 11.*

(9) *Cano. 12. al. 11.*

(10) *Canone 5.*

(11) *Canone 2.*

(12) *Canone 73.*

(13) *In Nomoc. in Can. Basilii.*

(14) *Lib. 4. Sum. Theol. tr. 6. c. 9.*

(15) *De Indul. li. 1. c. 3. ver. post illa tempora.*

(16) *In Syllog. formul. titul. de Synchorochar.*

(1) *In 4. dist. 20. q. 1. art. 3. ad. 2. & 3.*

(2) *In 4. dist. 20. q. 2. p. 2. q. 5.*

(3) *1. p. tit 10. c. 2.*

Antoninus, (4) Durandus, (5) Paludanus, (6) Mayrones, (7) Hadrianus, (8) Silvester, (9) Cajetanus, (10) Soto, (11) Ledesmius, quos congerit, atque invicem discrepantes conciliat, (12) Bellarminus, ex quo, cùm aliqui ad rationem Indulgentiæ solam ex Thesauro Ecclesiæ Solutionem requirant, alii solam judicialem absolutionem, facilè, & tutò colligitur, utruoque requiri. Nam Indulgeotiarum largitio actus est Jurisdictionis, atque adeò actus judicialis pendens è verbis Christi (13) relatis, *quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælis*: igitur absolutio est. Est itidem solutio, quòd solvat, ac liberet ab obligatione pœnæ, atque observatiooe judicii, quemadmodum loquuntur Jureconsulti, quando collato ad solutionem Ecclesiæ thesauro, solvitur ex illo, qood aut in hac Vita Sacræ Reipublicæ pœnam imponenti, aut in alia divinæ Justitiæ pœnam exacturæ, ni quis ante obitum pœnas crimini debitas solvat, debetur. Atque hic mirum fortassis videbitur Photianis, quod de Ecclesiæ Thesauro dicimus. Sed, ut ait ille, cùm semper Ignorantia parens admirationis sit, & habeatur, hic sanè, uti grata filia Photianorum admiratio matrem suam indigitat ignorantiam, quæ taota his in hominibus est, ut mirum minimè sit, si mirentur id, quod ounquam sapiens ullus mirabitur. Nam quid clarius, notius, certiusque, quàm ea Christi merita, Cœlitumque omnium, quæ & Christo, & Cælitibus supervacanea sunt, qua parte Deum placare possunt, eidemque, ut creditor est debitæ sceleribus pœnæ, faciunt satis, dicunturque vulgo ἱκανοποιήσεις *satisfactiones*, posse aliis Fidelibus applicari, qui rei sunt luendæ temporariæ pœnæ? *Certè* (14) *Coressius*: τὸν θησαυρὸν τῆς Ἐκκλησίας, ait, λέγω τὰς τοῦ Βασιλείου νηστείας, τοῦ Θεολόγου, καὶ Χρυσοστόμου πολλοὺς ἐν τῇ βασιλίδι τῶν πόλεων μόχθους, τῶν ἁγίων τὰς οὐκ ἀναγκαίας αὐτοῖς ἱκανοποιήσεις. Μάλιστα δὲ τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ, ἅπερ τῷ Σωτῆρι οὐδ' ὠφέλιμα πρὸς ἄφεσιν τιμωριῶν, ἡμῖν δὲ κοινοῦται διὰ τῆς ἐξουσιαστικῆς τῆς Ἐκκλησίας πρὸς συγχώρησιν τῶν τιμωριῶν, καὶ χρεωστουμένων κολάσεων. *Thesaurum autem Ecclesiæ dico jejunia Basilii, Theologi, & Chrysostomi multos in Urbe Urbium principe labores, Sanctorum non necessarias ipsis satisfactiones, maximè verò Passionem Christi, quæ Servatori ne utilis quidem fuit ad remissionem pœnarum, nobis autem communicatur à potestate Ecclesiæ ad veniam pœnarum, & tormentorum, quæ debemus.* Quæ omnia luculenter coofirmat ex dictis (15) Prodromi, & ex formulis Synchorochartiorum Diplomatum, ut Rerum nostrarum imperitissimus planè diceodus sit, quisquis ea ausit, aut mirari, aut deridere. Hinc non ulteriùs laborabo hàc Nostris certissimâ in re, sed ea, quæ nuper dixi, colligens apertè constituo. Indulgentiam esse actum absolutionis applicantem descripta hactenus Christi, Sanctorumque merita Fidelibus pœnarum reis luendarum, quibus solvendis ejusmodi merita, ex potestate à Christo tradita, Antistites impenduot.

III. Porro cognitâ Iodulgentiarum naturâ, has ajo in Synchoreticis oostris concedi. Id ut manifestum sit, do hic formulam ooius ex iis, quę (1) Diplovatacius; & (2) Canooarcha proponunt. Seligo autem ex multis non quod vetustissimum est, nempe Tarasianum, sed quod est mediæ ætatis, ejusque Patriarchæ, qui, cùm nec Photianus omnino fuerit, neque optimè erga Latinos affectus, Græcis unà, ac Photianis author omnino recipiendus esse poterit Veritatis. Is est Nicolaus ille Mysticus, quem & (3) Nectarius laudat, oec reprobat (4) Baronii superciliosa severitas. Extat ejus synchorochartioo penes utrumque Scriptorem, illudque, inter cæteras epistolas Mystici, Baronio obtulit Aloysius Lollinus conterraneus meus, Venetusque Patricius. Est autem hujusmodi: Νικόλαος ἐλέῳ Θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης καὶ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Ἡ χάρις τοῦ ἁγίου πνεύματος, καὶ ἡ ἄπειρος εὐσπλαγχνία τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ χορηγοῦσα πᾶσι τὰ δέοντα, καὶ ἀναπληροῦσα τὰ ἐλλείποντα, ἡ τὸν ἁμαρτωλὸν προσκαλοῦσα εἰς μετάνοιαν, καὶ τοῖς ἁγίοις πορίζουσα στέφανον, ἡ μὴ θέλουσα θάνατον ἁμαρτωλοῦ, ἀλλ' ἵνα μεταστραφεὶς ζήσῃ, καὶ δώσῃ καρπὸν· αὕτη ἡ μεγαλοδύναμος χάρις ἡμῖν τοῖς ταπεινοῖς, καὶ ἀναξίοις ἔδωκεν ἐξουσίαν λύσαι τε, καὶ δῆσαι, καὶ εὐθύνειν τὰ πρόβατα τὰ ἀκούοντα τῆς φωνῆς ἡμῶν, οὓς καίπερ ἀναξίους ἀνέδειξε ποιμένας ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Διὸ καὶ ἡμῖν λέγει, ὅτι ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένον ἐν τῷ οὐρανῷ. Ὅθεν ἡμεῖς τῇ θείᾳ ταύτῃ, καὶ ἀμετασαλεύτῳ ὑποσχέσει τεθαρρηκότες εἰς ὠφέλειαν τοῦ λογικοῦ ποιμνίου ἡμῶν χρώμεθα ταύτῃ, καὶ προσκαλοῦμεν εἰς μὲν τὴν μετάνοιαν τοὺς ἡμαρτηκότας, τοῖς δὲ μετανοήσασιν ἄφεσιν διδόαμεν, λύοντες αὐτοὺς τῶν χρεωστουμένων ἐπιτιμίων, ἐν ὀνόματι Κυρίου, ἐν ἐπικλήσει τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ ἐπιφωνοῦμεν αὐτοῦ, καὶ διὰ τῆς μεσιτείας τῆς μεγαλοπαρθένου Δεσποίνης ἡμῶν προσκομίζομεν τῷ Θεῷ ὑψίστῳ ὑπὲρ τῶν μετανοησάντων ἁμαρτωλῶν τὴν γένεσιν, καὶ τὰ πάθη τοῦ Σωτῆρος, τὰς εὐποιΐας τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν, καὶ τὰ ἆθλα τῶν στεφανοφόρων Μαρτύρων μετὰ τῆς ἀφθόρου σεβασμιότητος τῶν ἀσκητοφόρων, καὶ λαμπαδούχων Παρθένων. Ἔχομεν γὰρ τὴν κοινωνίαν τῶν ἐν μιᾷ πίστει ὁμολογούντων σε τὸν Πατέρα τὸν ἄναρχον, καὶ σὲ τὸν Υἱὸν αὐτοῦ, καὶ τὸ ἐν ἀμφοτέροις Πνεῦμα πανάγιον, Τριάδα ἀδιαίρετον, ἧς ἡμεῖς ὑπηρέται ἀνάξιοι ὄντες τῇ σῇ εὐσπλαγχνίᾳ πρὸς τοιαύτην ἐξουσίαν ἠλύθαμεν, ἣν κατὰ τὸ σὸν ἔνταλμα, πολυέλεε Κύριε, χρώμενοι, τῷ ἀγαπητῷ ἡμῶν υἱῷ Ἀνδρονίκῳ τῷ Χαλκοπώλῳ τὴν κατοικίαν τῶν ἁγίων δωρούμεθα, εἰς ἄφεσιν πάσης πνευματικῆς κατακρίσεως, εἰς λύσιν παντὸς κανόνος, καὶ ἐκκλησιαστικοῦ ἐμποδίσματος, ἵνα σὺ, Κύριε, ὁ ἐξαλείψας παντελῶς πᾶσαν ἁμαρτίαν, καὶ δίκην, καὶ τιμωρίαν τῷ συσταυρωθέντι σοι λῃστῇ, καὶ ὁμολογήσαντι σε τὴν θεότητα, ἵλεως γένοιο αὐτῷ, ἐπιλανθανόμενος αὐτοῦ τὰ ἐγκλήματα, καὶ παραπτώματα ἑκούσιά τε, καὶ ἀκούσια, ὃ ἐξαγοράσαμεν τῷ πνευματικῷ αὐτοῦ πατρὶ μετὰ δακρύων, καὶ θρήνων ἀπεδοκίμασε, καὶ εἰς αἰῶνα ἀποδοκιμάζει. Ἐντέλλομαι δ' αὐτῷ διὰ τὴν συγχώρησιν ταύτην ἐν Κυριακαῖς ἡμέραις πέντε προσευχὰς μετανοίας ποιῆσαι πεντήκοντα, ἔτι δὲ πέντε Δαβίδος ψαλμῶν, καὶ τοῖς πέντε πτωχοῖς διδόναι ἱμάτιον πρὸς βοήθειαν ἀθλίας γυμνότητος, ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος Θεοῦ ἐν τριάδι μόνου, ᾧ δόξα, καὶ βασιλεία εἰς πάντας τοὺς αἰῶνας, ἀμήν. ἐδόθη μηνὶ Μαρτίῳ, δεκάτῃ, ἐν Σαββάτῳ, ἐπινεμήσεως ιδ'. *Nicolaus misericordia Dei Archiepiscopus Constantinopolis novæ Romæ, & OEcumenicus Patriarcha. Gratia Spiritus Sancti, & infinita benignitas Domini nostri Jesu Christi, quæ omnibus tribuit necessaria, & adimplet, quæ desunt; quæ peccatorem ad pænitentiam*

 vocat,

(3) In 4. dist. 20. qu. 3. (5) Ibid. qu. 4. (6) Ibid. qu. 1. (7) In 4. Sent. q. de Indulg. (8) In Sum. ver. Indul. nu. 4. (9) tr. 14. ad Jul. Medic. c. 6. (10) In 4. Sent. dist. 21. qu. 1. art. 2. (11) In 4. Sent. q. 38. art. 1. (12) Ubi supr. c. 5. ab init. (13) Mat. c. 18. an. 18. (14) In Theolog. n. de Oper. homi. q. 4. p. 5. (15) De Interpr. ad Cano. Penitent. Thaumaturgi. (1) In Synop. Juris Græci in fin. sit. de Synod. a. 64. (2) In d. Sylloge eod. tit. (3) Antirrh. sect. 10. pa. 200. à linea 19. (4) Vide Ann. 917. per tot.

vocat, & Sanctis coronam impertitur, quæ non vult mortem peccatoris, sed ut convertatur, & vivat, detque fructum: Hæc omnipotens Gratia, nobis humilibus, & indignis dedit potestatem solvendi, & ligandi, & emendandi oves, quæ audiunt vocem nostram, quos quamvis indignos fecit Pastores in Ecclesia: Quare & Nobis dicit: quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cœlis. Hinc nos hac divina, & immobili promissione animati ad utilitatem rationalis Gregis nostri ea utimur, & provocamus ad pœnitentiam quidem eos, qui peccaverunt, eis verò, quos criminum pœnituit, damus veniam, solventes eos à pœnis debitis in nomine Domini, ex invocatione Sancti Spiritus, ejusdemque adventu, ac per intercessionem Deiparæ Virginis Dominæ nostræ offerimus Deo altissimo, pro resipiscentibus peccatoribus, & Nativitatem, & Passionem Servatoris, merita Sanctorum Patrum nostrorum, & certamina triumphantium Martyrum, cum incorrupta, dignâque omni veneratione candidorum, ac lampades præferentium Virginum conditione. Novimus enim Communionem eorum, qui in una fide confitentur te Deum Patrem sine principio, & te Filium ejus, & Sanctissimum Spiritum in utroque, Unam Triadem, & indivisam, cujus nos ministri indigni cùm simus, tua benignitate ad tantam venimus dignitatem, quam juxta mandatum tuum usurpantes, misericors Domine, dilecto filio nostro Andronico Chalceopulo communionem Sanctorum donamus ad Remissionem omnis spiritalis damnationis, ad solutionem omnis pœnæ, & Ecclesiastici impedimenti: ut tu, Domine, qui delevisti omnem omnino culpam, judicium, ac pœnam Latronis, qui tecum Cruci affixus confessus est tuam Divinitatem, propitius sis ipsi, oblitus delictorum ejus, & peccatorum, quæ sponte, vel invitus patravit, quæque fassus spiritali Patri suo cum lacrymis, ac gemitu detestatus est, atque in æternùm detestatur. Mandamus autem illi ob hanc Indulgentiam, quinque diebus Dominicis orare provoluto quinquagies ad terram corpore, itidem jejunare quinque secundis Feriis, & quinque pauperibus vestem dare ad opem miserrimæ nuditatis: in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti, Dei in Triade unius, cui honor, & Regnum in omnia Sæcula. Data est mensis Martii X. die Sabbati Indictione XIV.

IV. Hoc est exemplar vetustissimi Synchorochartii, à quo licèt recentiora recesserint, ut mihi palam est ex Manuscripto exemplari Patri meo Cretæ concesso per Joannicium Patriarcham, èque aliis, quæ tum apud (1) Goarium, tum passim habentur, reipsa tamen idem aliis verbis modò breviùs, modò fusiùs asseverant; Jam in hoc, quod protulimus, si placet, agnosce ea omnia, quæ diximus. Et in primis Potestas indulgendi non facto ipso dumtaxat, &, ut ajunt, *exercitè*, sed ex professo, atque ex industria, sive, uti dicunt, *signatè*, affirmatèque statuitur; imò magna ex parte totius Diplomatis prædicatur. Deinde manifestissimè Christi, Sanctorumque merita reis ad veniam criminum applicantur; Quamvis enim merita Christi, & Sanctissimæ Humanitati Gratiam infinitam meruerint, Nobisque finitam, cùm (2) τὸ αἷμα αὐτῦ καθαρίζῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας: *sanguis ejus emundet nos ab omni peccato*; tamen hujus meriti Nobis effectus non nisi per Sacramenta novæ Legis applicatur. Quare, cùm in Diplomate res citra Sacramentum agatur, adjici Nobis merita Christi palam est, quà sunt solutio pœnæ peccatis debitæ. Id, quod multò magis dicendum est de meritis Cœlitum. Etenim ea merita, ut Gratiam respiciunt, primariumque meritorum præmium, alteri conferri non possunt: nemo enim alteri meretur Gratiam præter eum, qui pro Nobis mortuus est, *ut filii Dei* (3) *nominemur, & simus*. Propterea merita hujusmodi applicantur Nobis, ut sunt etiam ipsa solutiones pœnarum, atque uti Jureconsulti dicimus luitiones. Ac ne sic quidem Nobis applicantur in totum, sed ea ratione, quà luitiones sunt non necessariæ Cælitibus, & ipsis supervacaneæ. Puta, Danieli Stylitæ viro à teneris unguiculis innocentissimo tanta illa, plenèque mirabilis patientia, & in pertricoso proposito inaudita constantia profuit sanè, ac maximè profuit ad divinæ hìc Gratiæ, post obitum verò ad immortalis Gloriæ certissimum incrementum: at, deficiente peccatorum materie, perparum fuit utilis ad solutionem, quando in minimo debito tam exaggerata solutio neque necessaria fuit, fuitque, quà solutio est, magna ex parte solventi supervacanea. Hæc merita sic accepta, cùm in Diplomate applicari Merita legis, applicari puta, ut Cœlitibus otiosa, negotiosa sint Nobis, illisque inutilia, Nobis sint utilissima. Hinc statim asseritur Communicatio Sanctorum, ut Dogma (4) Fidei Apostolico firmatum decreto confirmet, posse Antistitum potestate applicari Sanctorum merita veniæ criminum impetrandæ. Quemadmodum enim Communicatio bonorum, quæ ratione Ordinis OEconomici ad bonum totius Familiæ conspirant, facit, ut prudens Paterfamilias ad utilitatem totius familiæ possit obærati filii, qui fortè decoxit, æs alienum solvere ex iis, quæ filio diti supersunt: ita Communicatio Sanctorum, quam ex Fide credimus eò collimare, ut sibi invicem membra Ecclesiæ opem ferant, facit, ut ritè Paterfamilias Ecclesiæ, quem Episcopum esse nemo sanæ mentis negaverit, possit justâ ex causâ, atque Ecclesiæ utilitatem secutâ, ex meritis piorum, quà parte illis supersunt, aliquid conferre ad liberationem eorum, qui propter immanitatem debiti, vel animum despondent, vel etiam solvendo non sunt. Habes igitur in producto Diplomate, imò in cæteris, quæ penes Nos dicuntur Α'φέσιμα, esse apud Nos actus judiciales absolutionis quippe per potestatem facti, quibus adjungitur Solutio ex Thesauro Ecclesiæ, sive Communicatione Sanctorum. Atqui hæc, ut supra decrevimus, è sententia Latinorum omnium Indulgentiæ sunt: igitur apud Nos Indulgentiæ sunt: Nec penes Nos Indulgentiæ sunt solùm, sed iisdem prorsus terminis continentur, quibus Latinæ: loquor sanè de Latinorum Indulgentiis, quas vocant plenissimas, & plenarias, nam minores, quæque ad solutionem omnium debitorum non dantur, sed ex parte tantùm debitum donant, Nobis obsolevere, nec tamen quas usurpant Latini, quasque deridens ignorantissimus Severus contemptim vocat: χιλιάδας χρόνων, καὶ καραντίλας, *millia annorum, & Qudragenas,* con-

(1) *In Euchol. pag. 681. & seq.*

(2) *Joan. Ep 1. ca. 1. num. 7.*

(3) *Jo. Ep. 1. c. 1. nu. 1.*

(4) *In Symb. Apostol.*

(5) *Basil. c. 73. Nyssen. Can. 1. & 2. Ancyr. can. 22.*

(6) *Ancyr. can. 16.*

(7) *Ancyr. can. 16.*

(8) *Basil. can. 59.*

(9) *Basil. can. 81. Nyssen. can. 4.*

(10) *Bas. can. 58.*

(11) *Idem ibid. & alibi.*

(12) *Ancyr. can. 9. & 25. Bas. can. 56. & 64*

(13) *Nyss. c. 3. Basil. can. 75.*

(14) *Ancyr. can. 8. & 10. Trull. can. 54.*

(15) *Ancyr. cans. 4. Petr. Alex. can. 6.*

contemnendæ sunt. Nam si omnium pœnarum condnnandarum per Indulgentiam potestas est in Ecclesia, cur noo est partis? Deinde has ipsas non omnimodas Indulgentias, sed aut dimidias, aut ex parte, & aliquatenus concessas obtinuisse in Græcia priscis illis Temporibus cùm vigebat acerbior severitas, constat (5) ex productis Nicænæ, Ancyranæ, & Antiochenæ Synodi decretis, ubi quadamteous pœnas dimitti permittitur. Denique ooo video, quî objici Latinis queat, quod nostris Canonibus coogruit. His prælucentibus oovimus olim severissimè actum cum criminosis, quibus pœnæ producebantur ex gravitate delicti, modò per vitæ (6) reliqtuum, per annos sæpe (7) triginta, (8) vigintiquioque, (9) viginti: sæpe per anoos (10) duodeviginti, aut (11) quatuordecim, duodecim (12) etiam, ac (13) decem, quemadmodum, qui minùs peccaverant, novem (14) annis plectebantur alii, alii (15) septem, sex (16) alii, aut (17) quinque, aut (18) quatuor, tribus (19) quandoque, ac (2n) dunbus, ut minimum pro crimine lethali pœna exigebatur per (21) annum, pro venia digno, aut non omnino spontaoeo quadraginta (22) dierum. Septem, ac trium etiam dierum pœnam imponi (23) solitam nosces, quæ omnia constant ex relatis per (24) Photium, & (25) Harmenopulum: unde fas colligere utrumque, & à Canonibus decretas esse delictis certas pœnas, & certo temporis spatio circumscriptas: has autem remitti posse, palam ex dictis est, quare fas erit Aotistiti Indulgentiam, aut trigiota, aut viginti, aut decem, aut trium annorum, uniusve tribuere, quadragenas etiam, & septimanas dare dierum, & centenarias, unde *quadragenarum* nomeo, aliarumve hujusmodi, quas *καραντίλας* appellat Severus. Nam quod attinet ad millenas annorum, eas Indulgeotias apud Latinos in usu non esse certum est, an unquam fuerint, disputatur: ac (26) Gerson, cui subcripsit Dnminicus (27) Soto, palam negat, unquam concessas, licèt eas coocedi posse solidissimè comprobet (28) Bellarminus.

Hæc obiter, ut calumniam ignorantissimam Severi castigaremus. Cæterùm penes Nos Indulgentias iisdem terminis contineri, quibus & Indulgentiæ Latinorum, cnostat ex iis, quæ in ntrisque requiruntur, exposcunturque. Et primò, Latini finem poscunt universalem, intentumque clam, palamve. Meritò sanè, cùm enim Indulgentia sit, uti diximus, actus Absolutinnis judicialis, actus est Jurisdictionis: Jurisdictio autem finem respicit semper uoiversalem, qui io bono situs est publico, ac Reipublicæ, cujus est jurisdictio, utilitate. Hoc in nostris Synchorochartiis clarissimum est ex illis εἰς ὠφέλειαν τ̃ λογικῆς ποίμνης ἡμῶν χρώμεθα: *ad utilitatem rationalis nostri Gregis utimur*, Quæ manifestè finem parcendi jactant, & ingerunt. Hinc Latini plenas Indulgentias Sanctissimè eò sæpe dirigunt, ut à Deo Pax inter Christianos Principes impetretur, placetur Deus fame, peste, sterilitate, aliisque Epidemicis malis crimina nostra justissimè ulciscens; quod utinam & Nostri usurparent, non adeò iratum Numen nobis experiremur, quod Nos sine Regno, sine sapientia, sine libertate omnium peripsema constituit. Secundò petunt finem peculiarem, qui oempe respiciat ejus utilitatem, cui conceditur. Quare, si ea clementia sacra liceotiam peccandi faceret, & ex facilitate veoiæ impetraodæ provocaret ad vitium, sanè hujusmodi Indulgentia nihil efficeret. Hinc recentissimi Pnntifices Maximi facilitatem indulgendi prudenter coercuerunt, abrogatis horum privilegiorum quamplurimis, ne ad utilitatem datum perniciem iis ipsis, quibus datum est, moliatur. Hoc etiam nostris Aphesimis solemne est, quæ & raròconceduntur, nec nisi meritis, ac diu petituris, quod non facilè concedatur, quemadmodum author Malaxus (1) est. Tertiò exposcuot, ut opus injunctum proportionem aliquam habeat ad veniam, quæ datur. Non sanè, ut id sit, quod pœnam, quæ remittitur, æquet; alioquin non remissio pœnæ, sed esset pœnæ redemptio; sed ut pro ratione veoiæ, mandatum opus majus, minusve sit. Id, quod contra (2) Glossographum, (3) Silvestrum, (4) Tabienlem, (5) Turrecrematam, aliosque (6) secutos D. (7) Thomam docet communis opinin cum (8) Adriano, (9) Cajetano, (10) Jo. Majore, (11) Ledesmio, (12) Dominico, & Petro (13) à Sotn, (14) Navarro, & (15) Cordubeosi, quibus adstipulantur antiquiores (16) Theologi. Idipsum docent nos nostra Synchorochartia. Eteoim vides ibi opus imperatum grave esse, ac longè gravius, eo, quod Latini soleot injuogere; quorum sententia prior, minusque recepta nno est planè dissooa Moribus nostris, ut ex Aphesimis constat, in quibus nullum opus injungitur; videndusque ad id (17) Goarius proximè laudatus. Jam ex his tribus constituitur, Indulgentias Jure utriusque Geotis sine justa causa concedi non posse; nam cum justa causa finem rationi congruum, & media ad finem complectatur, ex his tribus manifestum est, ad concedendas Indulgentias ritè, utrumque requiri; ne nimirum, ut verbis (18) Cypriani utar: *pax irrita sit, perniciosa dantibus, & nihil accipientibus profutura*. Patet ergn justæ causæ necessitas: quam nostris Aphesimis asserit Nostrorum omnium nomine (19) Malaxus, doceotque Theologi omnes, & coostat tum ex Clem. VI. Extravag. *unigenitus*, tum ex coostitutione Martini V. Quartò necessarium Latini putant statum Gratiæ io eo, cui coocedituur Indulgentia. Neque enim, quod mentitur (20) Barlaam, Latini usquam dixere, per Indulgentiam tolli culpam, aut remitti, quæcunque illa sit, quamvis minima, pro quo videndus à Nostris (21) Bellarminus, ne temerè judicent de Latinis. Disputant hi sanè inter se, quæruntque, num Gratiæ status necessarius sit tum, cùm indicitur Indulgentia, an eùm mandatum opus perficiendum est, ao deoique tantùm cùm ipsa recipitur Indulgeotia, opere imperato perfecto. Hanc oltimam disceptationis partem placuisse recentinoibus palam est ex iis, quæ tradit Antonius (22) Cordubensis ex (23) Antonino, & (24) Paludano. Primam Latini reprobant omnes, arbitrati non esse opus Gratiæ statu, cùm indicitur Iodulgentia, eò, quòd demonstratio Medii ad finem non petit, ut medium, quod per illam demonstratur, sit ante illam: at indictione Indulgentiæ indigitari medium ad veniam pœnę,

atque

(16) Ancyr. can. 6. Basil. c. 83.
(17) Petr. Alex. can. 1. & 2.
(18) Nicæ. I. c. 14. Ancyr. c. 5. Petr. Alex. c. 3. Nyss. c. 11. Basil. c. 22.
(19) Ancyr. can. 70.
(20) Bas. can. 61.
(21) Jejunator ap. Scholiast. Harmenopul. In Epis. Sect. 5. tit. 3. in fin.
(22) Idem Jejunator ibid.
(23) Idem ibid.
(24) In Nomoca. in Epist. Can. Bas.
(25) In Epit. tit. 3. & 4. Sect.
(26) Tra. de Sacr.
(27) In 4. dist. 21. q. 2. art. 1.
(28) d. l. 1. de Indul. c. 9. post med.

(1) In Nomoc. ad Can. Paenit. c. 134.
(2) In Extravag. Bonifac. VIII. Antiquorū. de Pœnit. & remis.
(3) In Sum. in Verb. Indulgētia. n. 19.
(4) In eod. Verbo n. 10.
(5) In c. quis aliquādo §. in Levitice de Pœnit. dist. 1.

(6) Durand. & Palud. in 4. dist. 2. q. 4.
(7) In 4. dist. 20. q. 1. artic. 3. quæstiuncula 2.
(8) In 4. tr. de Indulgētia.
(9) Tr. de can. Indulgē. ad Jul. Med. c. 8.
(10) In 4. dist. 20. q. 2.
(11) p. 2. 4. Sent q. 27. art. 2.
(12) In 4. dist. 21. q. 2. art. 2.
(13) Lect. 2. de Indulgent.
(14) De Jubil. notab. 5. nu. 3. & 4.
(15) De Indulg. q. 20.
(16) Bonav. in 4. dist. 2. p. 2. qu. ulc. Richard. ead. dist. quæ. ult. August. de Ancon. de potes. Eccl. qu. 30. art. 4. & 5. Gerson. de absol. Sacram. Gabriel. in 4. dist. 45. qu. 3. art. 1. & in Canon. Missæ. Lect. 57.
(17) In Euchelog. pag. 681. & seqq.
(18) Ser. de lapsis.
(19) In Nomoc. d. c. 134.
(20) Libr. un. de error. Latinor. c. 8.
(21) d. lib. 1. de Indul. ca. 7. initio.
(22) De Indulg q. 24.

atque hoc medium esse statum Gratiæ: igitur non requiri statum Gratię ante, quàm, vel cùm indicitur Indulgentia, nisi ea sit, quæ simul indicitur, & percipitur; quales eę sunt, quas post solemnem Liturgiam Episcopi circumstantibus clementer impertiunt. Communior igitur, & tutior Latinorum opinio est, Gratiæ statum requiri tum, cùm perficitur imperatum opus, tum cùm ipsa Indulgentia percipitur: Id, quod constituunt (25) Cajetanus, Petrus (26) à Soto, aliique, ex quibus latè, & doctissimè laudatus (27) Bellarminus. Penes nos ex relato Nicolai diplomate certum est, Statum Gratiæ necessarium esse, cùm opus imperatum pręstatur, pressiùsque cùm ipsa percipitur Venia: etenim hæc habes: ἃ ἐξαγορευσάμενος τῷ πνευματικῷ αὐτοῦ πατρὶ μετὰ δακρύων, καὶ θρήνων ἀπεδεξάμενος, καὶ εἰς αἰῶνα ἀποδοκιμάζει. *Quæ fassus spiritali Patri suo cum Lacrymis, & gemitibus detestatur*. Quæ verba, cùm de præterito sint, palam ostendunt, ei, qui est in Statu Gratiæ, mandari, quæ mox opera demandantur. Arbitror autem tum ex hoc ipso Diplomate, tum ex Moribus nostris probari posse, penes nos Indulgentiam non indici, nisi ei, qui est in Gratiæ statu, atque adeò penes nos statum Gratiæ requiri, vel cùm indicitur Venia. Nam neque exemplum habeo concessi Aphesimi, seu Synchorochartii, nisi per exhomologesim expiato, & alioqui penes nos, non quod attinet solùm ad effectum, verùm etiam, quod spectat ad ipsum actum veniæ concedendæ, regula illa penes Latinos recepta: *peccati venia non datur, nisi correcto*, viget, æternùmque vigebit, juxta tradita per (28) Coressium, & per (29) Marguniium confirmata. Neque obstat, quod dicitur, statum Gratiæ esse medium: Nam, ut ut id ita sit Latinis, nobis Gratiæ status fundamentum est, ac prævia ratio Veniæ concedendæ, ne non solùm non dignis, (quæ argutia Bellarmini (30) nobis nunquam placebit) sed & indignis Veniæ (quippè culpæ lethali obnoxius hujusce Veniæ indignus est) Veniam largiamur. Quintò Latini necessarium omnino autumant, ad hanc Veniam impetrandam, ut; mandata opera plenè, benèque peragantur, id, quod constituit (31) D. Thomas, & ex eo alii omnes: cujus ea ratio est, quoniam hypothetica concessio non censetur absolutè facta, nisi post hypothesim positam, ex notissimo Philosophorum effato: Porro Indulgentia concessio est hypothetica, ut constat: proinde nihil agit, nisi ponatur hypothesis. Eadem ratio militat in nostris Aphesimis quoque: quamvis enim, ut facilè deprehendes in prolato Diplomate non palam hypothesis proponatur, intelligenda tamen est, cùm opera aliqua faciunda indicuntur: id, quod an & in iis diplomatibus intelligendum sit, in quibus nullum opus indicitur, qualia sunt, quæ proponit (32) Goarius, videant doctiores ex Nostris: Mihi nunquam probabitur Indulgentia sine opere imperato ei, qui aliquid agere possit, præsertim cùm pœnarum omnium Venia conceditur. Quamvis enim hęc ex Acto ipso judicialis absolutionis, sit ex Thesauro Communionis Sanctorum solventis Deo, quod pro peccatoris debito faciat satis, tamen omnino rationi consonum duco, ut simul ipse aliquid peccator præstet pro se ipso, ne commune militantis Ecclesiæ Ærarium otiosis hominibus impendatur. Hinc utraquè Ecclesia non solùm aliqua facere jubet eos, qui tantam utilitatem percepturi sunt; verùm etiam jubet, quæ maximè placitura Deo cognoscit, preces Nostra quocumque in loco, Latina ex genere meliùs in celebrioribus, sanctioribusque Urbium Templis (Dixi ex genere, nam fortassis Nostra meliùs in praxi: quando frequentia Populi, Conventus, & Panegyris devovendum Deo soli per preces animum sæpe avocant à re sacra) jejunium, & eleemosynam. Addit Latina exhomologesim, & Eucharistiam, quarum utraque à Nobis omittitur, hæc, quòd rariùs ad sacrum ferculum, sed certè majori cum reverentia, & prçparatò magis accedamus; illa, quòd ante petitionem hujusce Veniæ facta jam esse censetur.

(23) 1. p. tit. 19. ca. 3. §. 5.
(24) In 4. dist. 20. q. 4. artic. 3. concl. 2.
(25) Tract. 30. q. 2. & tr. 25. c. 9.
(26) Lect. 3. de Indulg.
(27) d. lib. 1. de Indulg. ca. 13. ab initio.
(28) Libr. de Pœnit. c. 9.
(29) Not. 6. in Can. 2. S. Bas.
(30) Ubi sup. circa fin.
(31) In 4. dist. 20. q. 1. art. 5. quæstiunc. 3.
(32) d. pag. 681.

VI. Habes ex his nostra Synchorochartia, Aphesima nostra ejusdem omnino rationis esse, imò ejusdem planè nominis cum Indulgentiis Latinorum, neque aliud has inter, & illa reperies, nisi quòd Nostra privatim, ac singillatim singulis conceduntur, Latina & privatim, & publicè, & singulis, sæpe etiam omnibus dantur. Quo ex capite (1) Severus acris ignorantiæ Vir videtur Jubilæum impugnare, & in Bonifacium VIII. cæterosque contemptim insurgere; quem, ædepol, jubemus, insanire libenter: nam, qui singulis potest veniam eo, quo diximus, modo impertiri, cur omnibus sibi subjectis largiri eandem non possit? An Thesaurus Ecclesiæ tam effusa liberalitate minuitur? At infinitus est, atque, quod infinitum est, neque minuitur, neque augetur. An contemnitur venia, quòd omnibus datur? Sed hanc etiam, quod ad culpam pertinet, perpetuò Sacramenta omnibus pollicentur: nec tamen propterea contemnuntur. An denique provocantur homines ad inertiam, quòd venia omnibus crebrò, ac facilè concedatur? At hoc etiam incommodi Christiano Gregi contingere poterit, cùm singulis veniam impertimini; & alioqui, si quid inde damni Ecclesia capiet, rationem reddent, qui crebrò nimis hac sacrâ clementia defunguntur. Adde has publicas, universimque distributas omnibus Indulgentias vel raro sine maxima præsentique necessitate concedi, vel crebrò, sed ex causa manifestæ aut necessitatis, aut utilitatis proponi. Constat hoc ex Jubilęo Majore, qui non nisi quater in Sæculo indicitur, ut vix homini bis ea venia in Vitâ uti contingat. Constat etiam in Jubilæis Minoribus, quos plenissimas ritè dixeris Indulgentias: hæ enim non indicuntur, nisi ad impetrandam à Superis pacem Christianorum bellantium invicem, Christianumque sanguinem civilibus armis devoventium, quibus jampridem fuisset Christiani Nominis hostis, Thracia debellata. Non hinc, inquit, Jubilæum refello, sed quòd novum inventum sit, Patribusque inauditum, quòd neque utilis videatur, neque necessarius. Sic Severus (a) affirmatè. Sed primum merum delirium est: Nam si, quod fit, in re vetustissimum est, & Majoribus nostris acceptum, Canonum decretis firmatum, Gentis utriusque suffragio constitutum, quid interest, an hoc potiùs modo fiat, an alio? Certè, ut infra docebimus, multa vos ipsi, Photiani,

(1) d. differ. 4. pa. 48. lin. 30. & deinceps.
(a) Ibid. à lin. 40.

ni, assertores licèt Antiquitatis, recens in Mores nostros patrastis, quæ Prisci illi non norunt, imò multa patratis, quæ damnant Majores vestri, palamque reprobant: nec tamen ullus est, qui vos propterea vituperet; gnaris nimirùm Adversariis vestris doctissimis, multa vel ab Antiquitate opportunè damnata posse opportuniùs à Posteris approbari. Quòd si novitas vestra damnari non potest, licèt nullo modo cognita Antiquitati, imò sæpe ex Antiquitate damnanda, quæ insania, quis furor sanctissimum Institutum notum, pernotumque venerabili Vetustati, non ex novitate Rei integra, sed ex solius novitate modi refellere? Hæc ad primum: ad secundum respondeo, ineptire Severum. Utile est homines ad odium criminum suorum allicere, usum Sacramentorum proponere, ingerere piam liberalitatem, quâ (3) redimuntur peccata: Utile est Gentes, populosque propositâ publicè veniâ provocare ad propitiandum Numen iratum, ad conciliandam Christianæ Reipublicæ divinam clementiam, eandemque publico jejunio emereri; atque ad hæc omnia decreto Veniæ præmio blandissimè homines quodammodo cogere, perutile est: Atqui hæc utilitas à Jubilæo, ab Indulgentiis publicitus indictis manifestissimè provenit: Igitur utilis Jubilæus, utilis publicè proposita subjectis omnibus Indulgentia. Addo, eam aliquando non utilem solùm, sed etiam pernecessariam. Nam, cùm certum sit, sæpe nobis necessitatem incumbere Numinis propitiandi ad avertendas, quæ fortassis impendent, aut etiam patimur calamitates, necessaria nobis sunt & Pœnitentia, & preces, & jejunia, & eleemosinæ; His enim validissimè Deus ad Clementiam provocatur, ut nobis palam insinuat notissimum (4) Ninivitarum, creberrimumque (5) Judæorum exemplum, quò respexit (6) Baptistes, cùm dixit. Τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας. *Quis ostendit vobis fugere à ventura ira? facite ergo fructus dignos Pœnitentiæ:* & (7) Petrus, cum interrogantibus τί ποιήσωμεν; *quid faciemus?* respondit: μετανοήσατε, *agite Pœnitentiam*. Porro non facilè Populus ad hæc agenda universim deducitur, nisi utilitas illi aliqua, & quidem maxima proponatur, præsertum cùm calamitas eò gravior, quò latentior Rempublicam, non singulos, tangit. Igitur necesse erit, ut ad ea Populus provocetur utilitate proposita. Jam quæ major utilitas, quæve religiosæ plerumque Plebi persuadendæ aptior, quæ magis Ecclesiasticæ dignitati, pietati, ac potestati consentanea, quàm venia peccatorum? Hæc igitur utilissima.

(3) Daniel. c. 4.

(4) Jonæ c. 3. à n. 5.
(5) Judic. c. 10. n. 15. 2. Reg. c. 24. à nn. 18. 2. Paralip. cap. 12. à n. 6. Judith c. 4. n. 8.
(6) Luc. c. 3. nn. 7. 8.
(7) Act. c. 2. nn. 37. & seqq.

VII. Mittamus hæc, inquit (1) Severus, neque enim palam, quæ Vivis concedi solent, Indulgentias impugno. Clam id tentavi solitus dementer, ac subdolè rerum; quas ago, satagere: illud in Jubilæo non ferendum, quòd, οἱ Ῥωμαῖοι λέγουσι περὶ τοῦ Πάπα, ὅτι ἔχει ἐξουσίαν νὰ ἀνοίγῃ, καὶ νὰ σφαλίζῃ τὸν τόπον ἐκεῖνον, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρίσκονται αἱ ψυχαὶ, τουτέστιν τὸν τόπον τοῦ λεγομένου Καθαρτηρίου πυρὸς, καὶ τινὰ ἄλλα, ὅπου φλυαροῦσιν, ὡς τὸ χιλιάδας χρόνων, καὶ Καραντίνας. *Qui Romanis consentiunt, dicunt de Romano Pontifice, habere eum potestatem aperiendi, claudendique ejus loci, in quo degunt animæ, hoc est ignis Purgatorii; & quædam alia ineptè blaterant, ut millia annorum, & quadragenas.* (2) Et infra latiùs; Διὰ τοῦτο, inquit, οὐδεὶς τῶν ἀποστόλων, οὔτε τῶν αὐτῶν διαδόχων, ἐτόλμησε ποτὲ, νὰ εἰπῇ, ὅτι ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν ἐξουσίαν μου κρέμαται, ὅταν θέλω, νὰ ἀνοίξω τὰς θύρας τοῦ ᾅδου, νὰ ἐλευθερώσω τὰς ψυχὰς τῶν κοιμωμένων, καὶ πάλιν ὅταν θέλω, νὰ τὰς σφαλίσω, καὶ νὰ τὰς τιμωρήσω. Διότι ἄν τινας ἤθελεν ἀποτολμήσῃ ποτὲ νὰ εἰπῇ τοιοῦτον, ἤθελε δείξῃ τὸν ἑαυτόν του μεγαλήτερον ἐξουσιαστὴν, ἢ τὸν Θεὸν, ἐπειδὴ καὶ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ κρέμαται εἰς τὴν ἐξουσίαν του. ἀλλ' οὐδεὶς ποτὲ τῶν ἁγίων, καὶ μακαρίων ἀνδρῶν ἐκαυχήθη εἰς τοιοῦτον, εἰ μὴ μόνος ὁ Πάπας ὁ Βονιφάτιος ὄγδοος, ὁ ὁποῖος ἔζη εἰς τοὺς 1294. ἔτος πρῶτος ἐξεῦρε τὴν ἐφεύρεσιν ταύτην. ὅτις ἐξέδωκε τὸν Γιουμπιλέον εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης ἀπὸ ἑκατὸν χρόνους ἕως ἑκατὸν, Καὶ μετὰ τοῦτον ἐκάθησεν ἄλλος Πάπας, καὶ τὸν ἔκαμε πενήντα, καὶ μετὰ τοῦτον ἄλλος πάλιν Πάπας τὸν ἔκαμε εἰκοσιπέντε. Τοῦτον τὸν Γιουμπιλέον τὸν πέμπουσιν εἰς πᾶσαν πόλιν, καὶ χώραν, ὅπου νὰ ὑποτάσσεται τῇ ῥωμαϊκῇ ἐκκλησίᾳ διδάσκοντες, καὶ κηρύττοντες, παρακινοῦντες τοὺς ἀνθρώπους, νὰ πηγαίνουν νὰ προσκυνοῦν εἰς τὴν δεῖνα ἐκκλησίαν, ὅπου εὑρίσκεται ὁ Γιουμπιλέος, ἢ εἰς τὴν δεῖνα, ἐξομολογημένοι πρῶτον, καὶ μεταλαμβάνοντες, ὅποτε παρακαλοῦντες ἐλευθερώνουν μίαν ψυχὴν ἀπὸ τοῦ καθαρτηρίου πυρὸς, καὶ οἱ ζῶντες ἐκεῖνοι ἔχουσι τόσους χρόνους ἄφεσιν, καὶ τινὰς ἄλλους μύθους διδάσκουσιν. Ταῦτα λοιπὸν ἢ εἶναι ἀναγκαῖα, ἢ ὠφέλιμα, ἢ οὐδέτερον. Ἀλλὰ περὶ τούτων οὔτε ὁ χρόνος μᾶς συγχωρεῖ, νὰ γράψωμεν ἀκριβῶς, οὔτε ὁ τόπος. φαίνεταί μοι δ' ὅμως, ὅτι ἐπειδὴ καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἡ ἀπὸ ἀνατολῆς ἡλίου μέχρι δυσμῶν, παρακαλεῖ ἀσυνάως, καὶ δέεται κοινῶς, καὶ μερικῶς ὑπὲρ τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν, δὲν ἦτον μήτ' ἀναγκαῖον, μήτ' ὠφέλιμον εἰς τὴν ἐκκλησίαν νὰ φανῇ αὕτη ἡ γνώμη, ἡ ὁποία οὔτ' ἀπὸ τῶν ἀποστόλων, οὔτ' ἀπὸ τῶν συνόδων, οὔτε ἀπὸ τῶν διδασκάλων ἐγράφη, ἢ παρεδόθη, ἢ ἐκηρύχθη ποτέ. *Propterea nullus Apostolorum, eorumque, qui in locum Apostolorum suffecti sunt, ausus est unquam dicere: Misericordia Dei à mea pendet potestate, cùm placuerit aperire portas Erebi; atque inde liberare animas eorum, qui dormiere: atque iterum cùm placuerit easdem claudere, atque animas illas plectere. Nam, si quis unquam tale quid ausus fuisset dicere, jactasset se Deo potentiorem. Etenim ipsa Dei potestas pependisset ab eo. Sed nullus Sanctorum, beatorumque virorum hoc unquam jactavit, præter unum Bonifacium VIII. Pontificem, qui circa annum Christi MCCXCIIII. vivebat. Is primus hoc inventum molitus est, edixitque Jubilæum Ecclesia Romana à centesimo ad centesimum annum. Post eum autem sedit alius Pontifex, qui Jubilæum ad quinquagesimum annum deduxit, & post hunc alius Pontifex eundem ad vigesimum quintum annum redegit. Hunc Jubilæum mittunt ad omnem Urbem, ac Regionem subjectam Romanæ Ecclesiæ, docentes, prædicantes, provocantes homines, ut ad orandum in hanc, vel illam Ecclesiam, ubi Jubilæum reperire est, contendant expiati primùm per exhomologesim, & Eucharistiæ ferculo refecti: quo facto si preces addiderint, liberent unam ab igne Purgatorio animam; Et vivi illi habeant tot annorum veniam, & quasdam alias fabulas docent. Igitur hæc, vel sunt necessaria, vel utilia, vel neutrum. Sed de his neque tempus,*

(1) d. differ. 4. pa. 47. à lin. 31.

(2) Ibid. pag. 48. lin. 24. & seqq.

neque

neque locus nobis potestatem facit diligentiùs scribendi. Videtur tamen mihi, quandoquidem universa Christi Ecclesia, quæ ab Oriente ad occasum porrigitur, precatur semper, & orat publicè, privatimque pro Orthodoxis Christianis, non fuisse neque necessarium, neque utile Ecclesiæ, ut hæc sententia proderetur, quæ neque ab Apostolis, neque à Synodis, neque à Doctoribus fuit aut scripta, aut tradita, aut prædicata. Hæc sunt verba mala, quæ Severi cor insipiens eructavit; quibus refellendis non admodum insudandum est. Reprobat Jubilæum per modum suffragii, uti dicunt, pro Defunctis indictum quadruplici ex capite: primò, quòd inauditum Antiquis, secundò, quia minimè necessarium, tertiò, quia inutilem: quartò, & quidem non sine stomacho, & minis (nam sic verba recitata claudit: ἀλλ' ἐγὼ μὲν οὐ θέλω μόνος περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης κρίνειν, ὡς καὶ πρότερον εἶπον, ὁ δὲ Θεὸς, ὁ κρίνων πᾶσαν τὴν γῆν, κρινεῖ καὶ αὐτούς. *Sed ego quidem solus de hac propositione judicare nolo, ut proximè dixi: Deus autem, qui judicat omnem terram, judicabit & ipsos*) Quartò, inquam, non sine stomacho, & minis, quòd hæresim sapiat. Primo abunde se demonstrationis contulisse putat, cùm eruditè, &, si Superis placet, eleganter Bonifacii VIII. & successorum retulit ausum: hinc enim apprimè probavit, hanc Latinorum sententiam neque ab Apostolis, neque à Synodis, neque à Doctoribus traditam, scriptam, vel prædicatam. Secundum, ac Tertium ex eo constituit, quòd Ecclesia semper publicè, privatimque orat pro mortuis; unde infert: igitur hæc Indulgentia nec necessaria, & inutilis est. Quartum demonstrat, quia, Indulgentia hujusmodi admissa, asseramus necesse est, misericordiam Dei ex arbitrio, ac potestate Romani Pontificis dependere, atque adeò tantum posse Pontificem Romanum, quantum potest ipse Deus.

VIII. Responden, primo, argumento manifestè probari ignorantiam Severi; secundo imperitiam ejusdem, Tertio demonstrari ignorantiam, & imperitiam simul, præter has autem, postremò & mendacitatem Severi. Id ut apertissimè constet, ante omnia naturam hujus Indulgentiæ, seu Veniæ breviter explico. Latinorum aliqui putavere, hanc etiam Indulgentiam Defunctis concessam, esse absolutionis Judicialis actum. Vide hos, eorumque argumentationes penes (1) Michaelem Medinam, qui sensisse idem videtur. Contra tamen stat communis ceterorum opinio, quam probant, sequunturque (2) Bonaventura, (3) Richardus, (4) Gabriel, (5) Cajetanus, (6) Dominicus, & (7) Petrus à Soto, (8) Navarrus, & (9) Cordubensis. Addit (10) Joannes Major, priorem sententiam damnatam fuisse ab Archilycæo Parisiensi: & meritò, meo sanè judicio; videtur enim producere potestatem Ecclesiæ ad animas etiam Defunctorum, quod ad minus falsissimum est, decretisque Sanctorum Pontificum Romanorum planè contrarium. Etenim Leo (11) Magnus sic Rustico Narbonensi scribit Episcopo: *de communione privatis, & ita defunctis, eorum causa judicio Dei reservanda est*; & Gelasius (12) in Epistola ad Faustum, & in (13) Epistola ad Episcopos Dardaniæ palam docet; homines mortuos, qui sunt in divino judicio constituti, non posse ab Ecclesia judicari: quod itidem videntur asserere & recentiores (14) Pontifices, ut egregiè subnotat (15) Gabriel, cùm has Indulgentias pro Defunctis concedi à se testantur per modum suffragii, hoc est, non eo modo, quo vivis hominibus conceduntur. Jam si diverso modo, non uti actus absolutionis judiciariæ. Præterea Ecclesia non habet potestatem nisi in eas oves, quas pascendas accepit à Domino: nempe tota ejus potestas est intra materiem ei à Christo commissam, ut est evidentissimum: At animæ mortuorum ab Ecclesia pasci non possunt: igitur in eas Ecclesia potestatem non habet: quod etiam constat ex eo, quia neque in Jus vocari ab Ecclesia, neque ad obsequium cogi possunt, nec earum causa cognosci; atque adeò neque absolvi, neque damnari. Quæ cùm ita sint, sequitur, eas esse extra Jurisdictionem Ecclesiæ, hancque circa illas versari non posse per actus Jurisdictionis, qualis absolutionis judicialis est actus. Neque his obstat, quòd Ecclesia sæpe anathemate ferit, sæpe ab anathemate jam fato liberat fato functos, ut ex Latino (16) Jure palam est, quod nequicquam (17) Marguoius deridet, cùm idipsum Jure nostro constitutissimum sit, quo fit, ut & passim mortuis anathema passis vinculi absolutionem concedamus, ut constat (18) ex Goario, & quotannis in Majore Jejunio anathema dicamus hæreticis jam defunctis, utinam & Photio, quem unà cum Sanctissimo ejus Adversario (quæ stolidior stoliditas?) Ignatio beatum dicitis, Photiani, ex intolerabili corruptela, quam, ausi majora in Triodia, in eadem invexistis. Hoc, inquam, non obstat: Nam hujusmodi censuræ, & à censuris absolutiones reipsa absolutiones non sunt, & censuræ propriæ; sed id agimus, cùm post mortem excommunicamus, ut hæreticorum, reorumque memoria damnetur: careantque, censuræ vi, suffragiorumque, precumque auxilio, nec humentur religiosis in locis: Cùm verò absolvimus; memoriam piorum immeritò damnatorum, vel eorum, qui resipuere, restituimus in integrum, ut fas sit pro ipsis orare, offerre sacrificia, aliaque agere, quæ pertinent ad exequias, atque sepulchrum. Hinc igitur nullum argumentum est potestatis Ecclesiasticæ adversus mortuos, quos si ab ea potestate, uti decet, eximimus, sequitur, quæ agit Ecclesia circa ipsos, non pertinere ad actus judiciales, atque adeò Indulgentiam pro mortuis suffragii in modum indictam, non esse Actum absolutionis judicialis. Est tamen Indulgentia: Igitur habet alteram Indulgentiæ partem, ut, cùm non sit judicialis absolutio, sit solutio ex Thesauro Ecclesiæ facta ab Ecclesiæ legitimo Dispensatore; quà Deo ex ipsà communione Sanctorum tantum offertur, quantum satis est; ut debita luantur animarum, pro quibus offertur. Hinc Indulgentia hæc pro mortuis convenit una, atque differt à suffragiis, quo nomine continentur preces, eleemosynæ, sacrificia, cæteraque omnia, quæ privatim, aut publicè pro Defunctis offerimus. Convenit primò, quia neque suffragia, neque Indulgentia mortuos à pœnis absolvunt: secundò, quia, quemadmodum suffragia Deo scilicet offeruntur, ut illis ejus Justitiæ ulciscenti crimina sa-

(1) *De Indulg. disp. 7. c. 34. & disp. 8. c. 41.*
(2) *In d. dist. 20. p. 2. qu. 5.*
(3) *d. dist. 20. art. 3. qu. 3.*
(4) *Lect. 57. in Canon. Missæ.*
(5) *Tract. 15. c. 5.*
(6) *In 4. dist. 21. q. 2. artic. 1. concl. 3.*
(7) *De Indulg. lect. 3.*
(8) *De Jubil. notab. 22. n. 6.*
(9) *De Indulg. qu. 15.*
(10) *In 4. dist. 20. q. 2.*
(11) *c. 4. 1. 24. q. 2.*
(12) *c. Legatur ca. 24. q. 2.*
(13) *c. nec quisquã ead. q. 2.*
(14) *Vid. Bull. Jub. Alex. VI. Clem. VII. Jul. III. Gregor. XIII. Gregor. XIV. & recent. Clem. X.*
(15) *d. Lectio. 57.*
(16) *c. sane. 24. qu. 2.*
(17) *Not. 19. f Can. Pœniten. Basil.*
(18) *In Euchol. pag. 688. ubi Orat. videnda.*

nã satisfiat, utque ejusdem clementiâ receptis precibus nostris, operibusque piis, per quandam acceptilationem, pœnarum quod reliquum est, Mortuis donet, ita Indulgentia Deo ex Thesauro Ecclesiæ offert, quod faciat satis divinæ Severitati recepturæ si libuerit id, quod offertur, ac remissuræ iis, pro quibus offertur, pœnas, quas debent. E contra differt à Suffragiis Indulgentia hæc primò, quòd suffragia Mortuis opitulantur tùm uti merita, tùm ut impetrationes, tùm etiam ut solutiones, sive, uti ajunt, satisfactiones: At Indulgentia juvat Mortuos, ut solutio dumtaxat. Secundò, ut suffragia offerantur, non est opus offerenti Jurisdictione, contra ut Indulgentia detur, Jurisdictio necessaria est: nam qui indulget, applicat ex Thesauro Ecclesiæ: nemo autem applicare, aut de illo Thesauro potest sine publica potestate disponere. Denique, qui suffragium offert, nescit, an tantum offerat, quantò opus est impetrandæ veniæ, quam efflagitat. At qui dat Indulgentiam, potest tantum offerre, quantum necesse est ad impetrandum id, quod expetitur. Eam ob rem dicitur hæc Indulgentia non esse suffragium, dari tamen per modum suffragii, ut scias longè diversa esse, quæ privatim, aut publicè vota concipimus pro Defunctis ab hac Indulgentia, licèt aliquatenus hæc illis conveniat. Est igitur hæc natura Jubilæi, sive Indulgentiæ Mortuis concessæ, quam nos alibi aliter, & accuratiùs fortassis descripsimus, hic autem sic, ut non quod ipsi sentimus, sed quod Latini communiter sentiunt, Photianis hostibus proponamus. Etenim hæc, quæ hic dedimus ex (19) Cajetano, & (20) Cordubensi omnia desumpsimus, unde ea & (21) Bellarminus decerpsit. Eorundem Doctorum contra Dominicum (22) à Soto, & (23) Navarrum communis opinio est, has Indulgentias non ex condigno, ut Theologi dicunt, sed ex congruo, hoc est ex mera Dei misericordia, & Benignitate prodesse: id quod variis rationibus confirmant videndis penes (24) Bellarminum, quibus addo & hanc. Nam ex condigno unus pro alio non solvit, quoties neque is, qui solvit, repræsentat ratione potestatis eum, pro quo solvit; neque is, cui solvitur, se se obligavit ad acceptatinnem solutionis factæ ab alio, quàm ab eo, qui debet, neque pretium ipsum, quod solvitur, ejusdem rationis est, ac debitum; pro quo offertur. His enim tribus ex causis sive, quod majus est, simul considerentur, solutio facta potest à ratione integræ solutionis, ac valituræ ex condigno deficere. Jam Indulgentiæ pro Mortuis hæc simul omnia officiunt. Nam neque Ecclesia Mortuos repræsentat ex potestate sibi tradita, quòd eos sub potestate sua non habeat; neque ullo unquam decreto Deus se se obligavit ad recipiendas preces, & operas nostras pro Mortuis, quemadmodum ad remissionem peccatorum vivis impertiendam se se liberrimè obligavit verbis illis; *ὅσα ἂν λύσητε ἔσται λελυμένα, quæcunque solveritis, erunt soluta.* Denique ea omnia, quæ pro Mortuis offerimus, longè diversi sunt generis à pœnis illis, pro quibus offeruntur. Igitur Indulgentiæ hujusmodi deficiunt à ratione solutionis facturæ satis ex condigno; atque adeò quamvis & prodesse possint Defunctis, & reipsa prosint, ut certum est, prodesse tamen possunt, & prosunt reipsa ex liberrima voluntate benignissimi, ac clementissimi Numinis acceptantis, quæ Ecclesia edicto prorsus obsequiosissimo æternæ Justitiæ offert ex Ærario suo, ut humanissimus Sponsus ea nempe recipiat factura sibi satis, quia ex Patrimonio Sponsæ suæ sunt, quam unicè diligit, cujusque si uno crine posse se jucundissimè vulnerari fatetur in (25) Canticis, quantò magis tot opibus ad piam adeò solutionem impensis posse se exorari, veniâ clementissimè datâ, fatebitur.

IX. Hæc est Latinorum sententia, atque hæc Indulgentiæ, sive Jubilæi pro Mortuis natura, cujus, ut & rerum aliarum, ignorantiâ quid mirum si Severus ineptit? Quid, inquam, ineptit? insanit prorsus, ac furit. Nam quis, amabo, sanus, quis non perditæ prorsus mentis, nec (1) Luthero, Calvino, atque Chemnitio similis Indulgentias eo, quo descripsimus, modo propositas damnet? Quid enim damnet in illis? Quid inficiabitur? An posse Ecclesiæ Antistitem opes Ecclesiæ, atque Thesaurum Mortuis addicere per modum suffragii ex Dei Benignitate ad solutionem debitæ à Mortuis pœnæ recipiendi? At hujus inficiationis rationem petimus. Dices ne posse merita sua, quà Deo pro pœnis debitis faciunt satis, homuncionem è plebe, gregarium hominem offerre, enitique, ut divina Clementia acceptum habeat, quod ipse offert pro Mortuis, Ecclesiæ verò Hierarcham negabis, posse merita Ecclesiæ ad idipsum conferre? Preces tuas, tuas eleemosynas, tua jejunia concepta, celebrata, peracta prodesse piè Defunctis affirmes, si quà sunt *ἱκανοποιήσεις* offeras ea Deo pro Mortuis: tuas preces, tuas eleemosynas, tua jejunia, & præter hæc tot Sanctissimorum virorum, tot Apostolorum, Patriarcharum, ac Martyrum, Virginum etiam, ac Principis Virginum, quin imò Christi tormenta, jejunia, mortemque, quà sunt *ἱκανοποιήσεις* illis minimè necessariæ, dices ab eo non posse, clementissimo Numini offerri, qui est Dispensator horum omnium à Deo constitutus? Quærn disparem, si ullam comminisci poteris, rationem? Expecto causam expromas, ob quam id liceat privatis, non liceat Reipublicæ? Cur id liceat Reipublicæ, non liceat præfecto Reipublicæ? Cur ea solutio è privato peculio fieri possit, non possit è publico? Cur oblatio, ut ita dicam, tam pia constare queat ex meritis vivorum peccatorum, nequeat ex meritis Sanctorum, Beatorumque, atque ipsius Beatorum Principis, apud quem (2) *πολλὴ ἡ λύτρωσις, copiosa redemptio est?* Siquid ad has interrogationes dicet Severus appositè, causâ cadam libenter, recantabo, quod hactenus affirmavi, pedes ibo in Phntianorum sententiam. Sed si caritate responsionis hærendum Severo est, ac penitùs obmutescendum, quid vetat, quin Severo uti fatuo protinus inclamemus, auso probatissimos Latinorum mores ad invidiam Græcorum adducere? Inaudita res est, inquit, & Vetustati non nota Jubilæus pro Mortuis. Sæpe hanc vobis, Photiani, primò dedimus assumptionem falsissimam: damus & nunc: neque enim inde utile aliquid unquam deducitis ineptiis vestris. Nam, si aliquando desinetis desipere, noscetis aliquando,

(19) *Tract. de Indulg.* 16. q. 6.

(20) q. 15. *de Indul.*

(21) *Lib.* 1. *de Indulg.* c. 14.

(22) d. *dist.* 21. q. 2. *art.* 3.

(23) *Nosab.* 22. n. 20.

(24) *d. lib.* 1. *c. ult.*

(25) *Cant.* c. 4. n. 9.

(1) *Vide de hoc & duobus aliis Bellarm. d. li.* 1. c. 1. *cit. sin.*

(2) *Psal.* 129. v. 7.

do, non omnia nova esse damnanda. Etenim si nova omnia damnanda sunt, & ille damnandus, qui(3) dicit: ἰδὲ καινὰ πάντα ποιῶ· ἐγὼ ποιῶ καινὰ, ἃ νῦν ἀνατελεῖ: ... καινὴν δώσω αὐτοῖς. δώσω ὑμῖν καρδίαν καινήν. *Ecce nova facio omnia: ego (4) facio nova, & nunc orientur: Spiritum (5) novum dabo in visceribus eorum: dabo (6) vobis cor novum*. Illumque de quo (7) dicitur: ἔκτισε σωτηρίαν εἰς καταφύτευσιν καινήν: *creavit salutem in plantationem novam*, ex vulgata latina, *creavit novum super terram*. Illum etiam, (8) qui dicit: ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν: *mandatum novum do vobis*. Atque eritis similes illis, ot planè estis, qui de Christi Servatoris miraculis: *Quænam*, (9) ajebant, *doctrina hæc nova?* τίς ἡ διδαχὴ ἡ καινὴ αὕτη; illisve, qui ratiooibus Pauli adducti, ut Veritatem agnoscereot, *novorum eum annunciatorem Dęmoniorum*, ξένων δαιμονίων καταγγελέα (10) appellabant. Scilicet nova rationi si congruant, si deceant pietatem, si sint religioni, quam profitemur, utilia, coleoda, probanda, laudanda sont. Quare tametsi Jubilæum pro Mortuis oon aote XII. sæculum Latinorum mores recepissent, Bonifacio VIII. authore; non tamen propterea quidquam recepissent ex novitate reprobandom. Quid quòd, licet nomen Jubilæi sub Bonifacio primum audiri peoes Latinos cæpit, res tamen ipsa vetustissima est? Nam Indulgentiam pro Mortuis largiri solitos Romanos Pontifices multò ante Bonifacium, testatur ooo liber aliquis obnoxius, expositusque corruptelæ, sed perenne, incorruptum, nullique dolo subjectom, patensve saxum, quod hodieque visitur Romæ in Sacello D. Zenonis (11) ad D. Praxedis. In eo Paschalis I. potestatem affirmatè, palamque facit ei, qui in Sacello D. Zenonis divinum sacrificium celebraverit, celebrandumve curaverit, eripiendæ lustralibus è pœnis, quas dicimus Purgatorias, animæ Patris, vel Matris, alteriusve, qui fortè libuerit. Testimonium hoc verum est, ut loquar (12) cum Paulo, publicum ast, majus est omni prorsus exceptione; quippe saxum illud, in quo hæc potestas describitur, vetustatem ipsum suam adventantibus Romam omnibus ostentat, ut non nisi demens id queat inficiari, quod eloquens saxi venerabilis taciturnitas manifestissimè probat. Porro Paschalis I. anno Christi DCCCXVII. Pontificatum iniit ex supputatione (13) Baronii, (14) Panvini, (15) Freheri, cæterorumque Chronographorum: quo fit, ut certissimum testimonium adsit imperitiæ Severi. Quî enim inauditum Vetustati dicit, quòd Romana Ecclesia anno ab hinc fere nongentesimo, non tanquam novum aliquid, sed ut jampridem usitatum receperat? Quî asserit à Bonifacio VIII. primùm inventum, quod Paschalis I. anno ferè quingentesimo ante Bonifacium, ut à Patribus receptum, edicto proposuit, imò in saxo posteris videndum exposuit. Quis verò Paschalis I. fuerit, quantus Poutifex, quaotique ab Orthodoxa Græcia habitus, si Severus ignorat, (quid enim ignorantissimus homo præter corrasas novit ex Chemnitio ineptias?) perlegat Theodori Studitæ epistolas, imo videat, inferiùs quæ ex eodem Studita proferemus in medium, noscetque, quàm magnus sit author, quo primo Mos, qui penes Latinos ex Apostolica traditione, ex Patrum documentis, ex Doctorum effatis ab antiquissimis temporibus obtinebat, cœpit scripto constitui, imo scalpro pereniùs confirmari.

(3) *Apoc.* c.21.n.5.
(4) *Isai.* c.43.n.19.
(5) *Ezech.* c.11.n.19.
(6) *Ezech.* c.36. nu. 26.
(7) *Jo.* c.13.n.34.
(8) *Jere.* c.31. nu. 22.
(9) *Marci* c.1.n.27.
(10) *Act.* c.17. nu. 18. et seq.
(11) *Vide de hoc Jo. Kamar. de monumen. Urb. Rom. & Superstitio. Papistar.* c.8.
(12) *Ad Tit.* ca.1. n.13.
(13) *Ann.* 817. n.1.
(14) *In Chron. ad eũ Ann.*
(15) *In Chronol. eod. Anno.*

X. Non igitur primus Bonifacius VIII. Indulgentiam pro Mortuis in mores Latinos invexit: Eam Indulgentiam à Majoribus usu receptam addidit Indulgentiæ generali, complexamque Vivorum, ac Mortuorum pias suppetias Indulgentiam Jubilæum aptissimè nuncupavit, tanto Cœli, Terrarumque cum plausu, ut eo anno Romam coovenerint, quemadmodum doceot (1) Villaous, (2) Ptolæmeus Lucensis, (3) Antoninus, aliique, ducenta hominum millia, (4) prodigiaque quamplurima Numen ediderit apprimè probantia, sanctum inter homines summi Pastoris authoritate Jubilæum, veniæ scilicet generalis Aooom, apud Superos Dei decreto clementissimo fuisse confirmatum. Addit multa Jacobus Diaconus (5) Cardinalis S. Georgii in Velabro, qui tunc vivebat, quibus evincitur, quolibet sæculo Generalem illam Indulgentiam ante Bonifacium fuisse concessam, concessam autem solemniùs à Bonifacio, à Virgine Deipara fuisse probatam. Narrat enim, Clericum quendam Ecclesiæ suæ S. Georgii in Velabro orantem, ut illi videbatur, coram Icone Deiparę suo complexæ sinu divinum Natum, audivisse hęc Virginis verba: *Deus misercors pepercit omnibus*. Eum verò, his auditis, dixisse: *at mihi Domina?* Virginem autem conticuisse aliquaotulum, mox contentiore voce addidisse: *misericors Deus pepercit omnibus vivis, atque defunctis*. Clericum, cùm de se nihil audivisset, veritum, ne ipse solus veoiâ exemptus esset, iterum interrogasse: *at mihi Domina?* tunc verò Deiparam: *Misericors Deus peperit omnibus vivis, atque defunctis, Tibi quoque*. Hæc Jacobus Cardinalis, qui sui hominibus Ævi, qui ea noverát, & si falsa, rejecissent, scribebat: ex quibus, ni aliud quidpiam, id certò deprehenditur, & si nomen Jubilæi novum olim fuerit Ecclesię, usurpatumque primùm circa XIII. sæculum, rem tandem, hoc est Indulgentias ipsas pro Mortuis, non fuisse novam, fuisse vetustam potiùs, antiquissimis receptam Moribus, usu Saoctissimorum Pontificum comprobatam, nec solum notam Doctoribus, & laudatam, verùm etiam sapientissimè constitutam, propugnatamque contra recentiores Hæreticos, & antiquos, UValdenses nimirum, UVicleffistas, Hussitas, Lutheranos, Calvioistas, quorom ineptias vide penes (6) Melancthonem, (7) Illyricum, (8) Heshusium, (9) Calvinum, atque (10) Kemnitium, quos, cum Severo, ante quam essent, oppugnavere, qui Viri Deus immortalis, qui Heroes! Guillelmus (11) Altisiodorensis, Alexander (12) de Ales, Albertus (13) Magnus, D. (14) Thomas, D. (15) Bonaventura, cæterique Theologi Petri (16) Lombardi sententias interpretati, quibus post Antoninum (17) Magistri Canonum subscripsere, (18) Abbas, & alii cum (19) Jo. de Turrecremata, & (20) Felino, adstipulanturque communi, constantique Suffragio Theologi omnes quotquot non sunt hæretici, eorumque exempla sequuntur, qui furentium post Lutherum Hæreticorum audaciam doctissimè retudere, (21) Silvester Prieras, Joannes (22) Eckius, (23) Adrianus, (24) Cajetanus, (25) Roffensis,

(1) *Lib.* 8. *hist* c.36.
(2) *Hist. Eccl.* l.24. c.36.
(3) 3.p.tit. 20.c.8.
(4) *Vide Odoar. Rainal. ex Baron. ann.* 1300. n.7.
(5) *Tract. de Jubilæo* c. 10.
(6) *In Apol. Cõfes. August.* art.22.
(7) *In Cẽtur.* 4. ca. 15. colu. 1529.
(8) *Lib. de Err. Pontif. tit.* 32.
(9) *Inst. lib.* 3. c.5.
(10) *In* 4. *p. Exam. Concil. Trid.*
(11) *In Summ. Theol. lib.* 4.tr.6.c.9
(12) *In Summ. Theol. pa.* 4.q.23.
(13) *In* 4. *Sent. dist.* 19. & 20.
(14) *In d. dist.* 20.
(15) *In d. dist.* 20.
(16) *In* 4. *Sent. dist.* 19.20.45.
(17) *In Sum p.* 1. *tit.* 10.c.3.
(18) *Ad rubr. de Pænit. & remiss.*
(19) *In d. c. quis vidis.* §. *in Levitico de Pænit. dist.* 1.
(20) *Tract. de Indulg.*
(21) *Lib. adver. Luth. & in Summ. verb. Indulgẽtia.*
(22) *In Enchirid.* c.24.

sis, (26) Dominicus, ac (27) Petrus à Soto, Jacobus (28) Latomus, Martinus (29) Ledesinius, Michael (30) Medina, Antonius (31) Cordubensis, Jo. Baptista (32) Paulianus, (33) Navarrus, (34) Turriannus, Gregorius (35) Valentinus, (36) Bellarminus, (37) Nachlantus (38) aliique, quos si Doctorum nomine non dignatur Severus, dignantur Græci, dignatur & ipse Photianorum Theologus Coressius, penes quem Bellarminus horum omnium recentissimus, ὁπλοθήκη τῆς ἱερᾶς σοφίας *armamentarium sacræ sapientiæ* appellatur tantò veriùs, quantò minus adulationis timeri potuit ab eo, qui, quem alibi ex professo impugnaverat, exaggeratè adeò laudavit, nec laudavit solùm, sed docuit, ab eo plurima dici planè verissima: inter hæc autem, quę de Indulgentiis Bellarminus exposuit, pia, docta, & Vetustati sacræ maxime consentanea propalam asseverat. Ait (39) enim, ὅτι δ' ἔξω τῆς Ἐκπορεύσεως, καὶ τῆς Πρωτείας ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ θεολόγων λέγοντα, καὶ διδάσκει, δεκτέον ἡμῖν τοῖς Ἀνατολικοῖς, ἀποδοκιμάζουσι τὰς ἀσεβεῖς τῶν αἱρετικῶν καινογνωμίας. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ περὶ συγγνωμῶν, καὶ ἀφέσεων βιβλία δύο δεκτέα, ἔξω τοῦ λεγομένου ἐν αὐτοῖς, ὅτι μόνος ὁ Πάπας ὁλόκληρον δύναται ἄφεσιν διδόναι τοῖς ζῶσιν, οἱ δ' ἐπίλοιποι ἀρχιερεῖς μερικήν, καθὼς καὶ τὸ, μόνος ὁ Πάπας συγγνώμην μετ' ἐξουσίας δίδωσι τοῖς ἐν πίστει κεκοιμημένοις. Δοκεῖ γὰρ τοῦτο καὶ τοῖς ἡμετέροις ἀρχιερεῦσι δυνατὸν, κἄνπερ οὐ χρῶνται τῇ ἐξουσίᾳ. *Quidquid contra Processionem, & Primatum magnus hic vir dicit, aut docet, recipiendum Nobis est, qui Orientali subsumus Ecclesiæ, quique detestamur impias Hæreticorum sententias. Quin etiam libri duo de Indulgentiis probandi: contra id tamen, quod dicit: Solum Romanum Pontificem generalem veniam posse concedere vivis, cæteros verò Pontifices peculiarem, & ex parte, quemadmodum & illud: solus Romanus Pontifex potest Indulgentiam iis, qui in fide dormierunt, largiri. Videtur enim & hoc Pontificibus nostris licere, quamvis ea potestate minimè utantur.* Quæ postrema verba cautè legenda sunt, nec sine censura recipienda ita, ut verum quidem sit, Pontifici sacris Nostris præfecto licere utrumque, quod asseritur; attamen ex privilegio, vel patientia Pontificum Romanorum, ad quos reipsa id ex munere solos pertinet, quippe qui peculariùs ex munere Dispensatores esse censentur Thesauri communis, quem tamen & Pontificibus Græcis permisere: id, quod omnino dandum Photianis existimamus, ne videamur Tarasiana, & Methodiana Synchorochartia, quorum etiamnum Exemplaria extant, non admodum cautè impugnare. Sed de hoc alibi latiùs, in præsentia superest nobis, quod de Libris Bellarmini docet Coressius Bellarmini ipsius Impugnator (40) vel Nectario (41) notissimus. Ex illis enim habemus, quæ de Indulgentiis Bellarminus docet, consentanea esse Juri nostro, Nostris recipienda esse, & à Theologo Photianorum eximio probari penitùs, penitùsque: Unde fas colligere, quanta sit Ignorantia Severi, qui recipiendum à Nobis, congruum Juri nostro, probatumque à Photianis ipsis Jubilæum, rem novam, inauditam Vetustati, ignotamque Doctoribus asseverat.

XI. Esto tamen solius Bonifacii VIII. Quadringentorum recentissimum inventum annorum Indulgentia Mortuis in modum concessa suffragii, an inutilis? Id cùm affirmat Severus, imperitiam suam ostentat. Nam quî inutile, quod vivis quidem prodest ad meritum, mortuis verò ad pœnarum solutionem? Neutro indiget, inquit, Christiana Respublica, cùm & Vivi aliter mereri queant, & Mortui aliter tot Ecclesiæ precibus liberari. Mirum hoc argumentum est, solemne tamen Severo. Non indigent, inquit, Mortui hac ope, cùm aliter queant juvari; ergo hæc illis inutilis? Hanc formam argumentandi quæro quâ ex Dialectica Severus deprompserit? An omne non necessarium inutile? Nec tibi, Severe, necessaria barba fuit, an & inutilis? Nulla tibi scribendarum harum ineptiarum necessitas, magna tamen inde tibi fuit, ut fertur, utilitas. Igitur aut non necessarium proba singillatim, aut inutilem Jubilæum. Hunc si damnandum autumes, quòd aliter, piè Defunctis ferre liceat suppetias, jubebo Photianos non orare publicè pro Mortuis, quòd aliter privatim nimirum orando, privatisque precibus juvari queant. Vetabo privatim filium pro patre precari, quòd is aliter pœnis eximi possit, nempe per publicas, quas crebrò concipimus, preces. Feret ne quispiam sanæ mentis tam inepta deliria? At ea probanda erunt, si reprobas Jubilæum pro Mortuis, quòd Mortuis liceat aliter opem ferre. Non igitur propterea damnandus est Jubilæus, quòd non sit necessarius iis, pro quibus conceditur: tunc illum damna, cùm probabis inutilem. Age ergo, Photiane, si potes, inutilem proba, quem reprobas: Nolo Vulgi corruptelas hac in re proferas, nolo superstitionem quorumpiam consideres: inutilem proba Jubilæum pro Mortuis, qualem supra descripsimus: is enim ille est, quem Romana indicit Ecclesia. Aliter, inquit, idipsum auxilii pręstatur ab Ecclesia Defunctis per preces κοινὰς, καὶ μερικάς. Non te pudet, rejecto, damnatoque hactenus argumento manum injicere, crambenque recoctam disceptationis hujusce Symposio dementer objicere. Quis unquam audivit unâ tantùm via iri ad finem posse. Et uno, uti ajunt, medio ad plures fines, & pluribus mediis ad unum, eundemque finem posse aliquem moveri, ferri, contendere, disces à Tonsoribus ipsis, qui non unâ novaculâ tonstrinulas apparant: disces à Fossoribus ipsis, qui non uno ligone subigunt agros, disces ab ipsis Cerdonibus, qui non unâ subulâ calceos hiantes resarciunt. Apage, si libet, Severe, tam inepta, & puerilia Sophismata. Medius fidius, si quis puer his, aut similibus utatur in Schola, nil erit, quin statim stoliditatis manifestissimæ reus aut inequitet humeris condiscipuli ab hypodidascalo vapulaturus ad nates, aut saltem cum ejulatu, & lacrymis manum subducat ferulâ decies quatiendam. Ergo, si sapis, inutilem Jubilæum proba, quòd & prodesse nequeat Defunctis, & reipsa non prosit. Alterutrum ex his nisi doctus evincas, nil ages, ò bone, nil perages, nisi, ut manifestior imperitia tua risum moveat, nauseam creet, stomachum provocet. Id tamen quî probabis, cùm probari non possit? imò cùm probetur oppositum. Nam Indulgentiam Mortuis collatam, ipsumque adeò Jubilæum non solùm utilem, sed supra omnia quotquot piè De-

(25) *In 4. Sent. tit. de Indulgent.*
(24) *Tr. 8. 9. 10. 15. 16. in To. Opuscul.*
(25) *In resfut. Lovanien. in art. 17. usque ad 22.*
(26) *In 4. Sent. dist. 21.*
(27) *In Instit. Sacerd. lect. 1. 2. 3.*
(28) *In defens. 7. Artic. Lovaniens.*
(29) *2. p. 4. Sent. q. 27. 28. 29.*
(30) *Disput. de Indulg.*
(31) *In Quæst. de Indulg.*
(32) *In lib. de Jubilæo.*
(33) *Lib. de Jubil. & Indul.*
(34) *Lib. 4. de Dogmat. Character. Verbi Dei.*
(35) *Libr. de Indulgent.*
(36) *Lib. 1. & 2. de Indulg.*
(37) *Tractat. 10.*
(38) *In d. Ep. 1. ad Corydal.*
(39) *In Proam. Theologicor.*
(40) *In Antirrh. 1. contra Bellarm. & lib. de error Italor.*
(41) *In Antirrh. ad Thess. 1. pag. 3. lin. 38.*

functis Ecclesiæ publicè, privatimque suppeditat, utilissimum esse, constat ex dictis. Etenim in eo quidquid opis suffragia cætera conferunt, est; prætereaque alind aliquid, certius, efficacius. Scilicet ibi privatæ sunt preces, quæ iis imperantur, qui Mortuis prodesse desiderant, sunt eleemosynæ privatæ, sunt privata jejunia, sacrificia privata. Habes igitur, quidquid privatim auxilii confertur in Mortuos. Ibidem publicæ preces sunt; etenim Jubilæus non uni conceditur, ut tute ipse testaris, in Populum datur, publicitus peragendus edicitur, suscipiendusque. Congeruntur ergo ibi publicæ preces, eleemosynæ publicæ, publicè celebrata jejunia, sacrificia, exhomologeses, publicusque ex divina dape refectus: habes igitur totum id etiam, quod latura Mortuis Suppetias Ecclesia publicitus præstat. Interrogo, preces privatæ, publicæ supplicationes citra Jubileum, & Indulgentiam promunt è Thesauro Ecclesiæ aliquid Mortuis profuturum? non necessaria, quà solutiones, luitionesque sunt pœnarum, Christo, Sanctisque merita Mortuis liberandis impendunt? Ne tu ipse quidem hoc dicis, nec dicet aliquis Photianus: palam est enim, nil præter preces offerri Deo, cùm Ecclesia communiter orat pro Mortuis, nil præter nostra ipsa, privataque merita offerri divinæ Clementiæ, cùm privatim Deum veniam poscimus Mortuorum. Fatere igitur Jubilæum, & Indulgentiam his publicis, privatisque suffragiis aliquod addere præsentius, certius, validius, efficacius, atq; adeò utiliorem esse publicis, privatisque suffragiis, quando ea omnia Mortuis præstat, quæ publicæ, privatæque preces, additque his aliquid efficacius, utiliusque. Quo fit, ut Jubilæus, quem argutè Severus inutilem probat, quia non necessarium, probetur à Nobis suffragiis cæteris mortuorum, mortuis necessarius magis, quòd cæteris suffragiis omnibus utilior sit Mortuis, pro quibus indicitur. Nam ærumnis gravissimis presso, detinendoque in vinculis, donec reddiderit quadrantem novissimum, illa solutio necessaria magis, quæ plenior, quæ certior, quę placitura magis creditori, effecturaque, ut debitum libentiùs, ociùsque remittatur. Talem autem ex descriptâ Jubilæi naturâ Jubilæum pro Mortuis agnosces; igitur inficiari non poteris Defunctis hunc necessarium magis, quàm cætera suffragia, quæ prosunt quidem, & maximè prosunt vitâ defunctis hominibus, minùs tamen, quàm Jubilæus, qui omnibus omnium efficacissimè prodest Mortuis, atque præ cæteris certiùs.

(1) d. dis. 4 pag. 48.

XII. Hoc est, inquit (1) Severus, quod dictum non patimur, hoc est, quod detestamur assertum, dari Jubilæo certissimè veniam, cogique Deum ad veniam per Jubilæum. Nam hinc sequitur, misericordiam Dei à Romano pendere Pontifice: posse hunc valvas Inferorum repandere, quibus libuerit, claudere, quibus irascitur: plus posse, quàm Deum. Primò, ex his, quæ prolixè proponit Severus, ostendo Ignorantiam Severi, deinde Mendacitatem. Et quod attinet ad ignorantiam, ea constat ex eo, quòd putet, nefas esse divinam misericordiam aliquatenus pendere ab hominis potestate: id quod contra est. Etenim, si Christianè (2) sentimus, omnino asserendum nobis est, ex liberrimo decreto Dei, non solùm Misericordiam, sed etiam Omnipotentiam Dei libertati nostræ fuisse in multis concessam, ut eâ ex arbitrio utamur, ac liberè. Ἡ ζωὴ, (3) inquit Καὶ ὁ θάνατος ἔναντι ἀνθρώπων, καὶ ὃ ἂν εὐδοκήσῃ, δοθήσεται αὐτῷ: *mors, & vita, bonum, & malum ante hominem, quod placuerit illi, dabitur ei*, & alioqui, ut omittamus quæstionem de arbitrii libertate, quam & (4) Photiani nobiscum recipiunt, quâque Omnipotentia Dei porrigitur homini ea usuro, uti libuerit sive ad vitam, sive ad mortem; non ne clarissima sunt Christi Servatoris verba (5) dicentis: ὅσα ἐὰν δήσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται δεδεμένα ἐν τῷ οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐὰν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, ἔσται λελυμένα ἐν τῷ οὐρανῷ. *Quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata & in Cælo, & quæcumque solveritis super terram, erunt soluta & in Cælo?* Si sacerdotibus ea potestas conceditur, quâ queant certissimè iratum Numen placare, id, quod non solùm Patres affirmant, sed & Photiani vestri (6) confirmant, nonne ex liberrimo Dei sic volentis decreto Dei Misericordia, Benignitas, Clementia horum potestati permittitur, ut reipsa pendeant ab illis, & ex arbitrio justæ Jurisdictionis peccatoribus impendantur? Poterit proinde Sacerdos Cœlum criminoso, quem criminum suorum pertæsum amat, aperire; poterit criminoso, cui non aptè resipiscenti justissimè irascitur, veniæ negata, Cœlum claudere: poteritque non quidem cum fastu, ac per jactantiam, sed cum veritate ad laudem clementissimi Numinis dicere: pendet à me, hoc est, à potestate mihi divinitus tradita, Dei misertùri Benignitas, Dei remissuri peccatum Misericordia, Dei gratiam redditùri Clementia. Si Sacerdos id quilibet dicere, ac verè dicere potest, quî idipsum nequibit Episcopus dicere, quî id nequibit asserere Patriarcha, atque ipse Romanus Pontifex Patriarcharum Antistes? Si quis, inquit (7) Severus, hoc dixerit, se Deo potentiorem asseverabit. Opto, quod obtrudis, Severe, confirmes. Διότι, αἵ, ἄν τινας ἤθελεν ἀποτολμήσει ποτὲ, νὰ εἰπῇ τοῦτο, ἤθελεν δείξει τὸν ἑαυτόν του μᾶλλον ἐξουσιαστὴν, ἢ τὸν Θεὸν, ἐπειδὴ καὶ ἡ εὐσπλαγχνία τοῦ Θεοῦ κρέμαται εἰς τὴν ἐξουσίαν του. *Quia si quis id unquam ausit dicere, se ipsum potentiorem Deo jactabit, cùm ipsa Misericordia Dei pendeat ab ejus potestate*. Verba plena ignorantiæ obscura sunt, & amphibolum argumentum præseferunt. Nam, si ratio loquitur de potestate Dei, ab ipso Deo quæ pendeat, sic instituitur: Potentior erit Deo is, à quo pendet potestas Dei, quia etiam à Deo Dei pendet potestas. Si verò ratio potestatem respiciat pendentem ab eo, qui dicitur Deo potentior, sic reddi potest: qui dicit Dei potestatem à se pendere, potentiorē se dicit Deo, quia dicit à se pendere potestatē Dei. Porro contendo utrūque hoc, quomodocunque accipiatur, argumentum esse ridiculum. Secundum enim, ut manifestum est, petit principium, probatque, dicentem, à se Dei potestatem pendere, esse Deo potentiorem, quòd ab ipso dicatur pendere potestas Dei. Primum autem si quid probaret, probaret æquè potentem, ac Deum, eum, à quo pendet potestas Dei. non igitur id probas, docte Severe, quod doces, nempe potentiorem esse Deo eum, à

quo

(2) Vide Bellarm. To. 4. Contr. de libero Arbitrio.

(3) Eccli. c. 15. n. 18.

(4) Vide Coress. de oper. bom. in Theolog. ca. 1. Marg. Sirigum, & alios.

(5) Mat. c. 18. n. 18.

(6) Vide Coress. ti. de Pœnit. c. 4.

(7) d. pag. 48. à lin. 27.

quo pendet potestas Dei: quare si utile consilium vis, dialecticam isthanc tuam corrige, vel saltem à sapientum cætu segregatam ad Photianos referto. Illis isthæc inepta proponito credituris quæ doces, quia non intelligent, quod ineptis: Nobis enim ratio isthæc tua adeò non probat, cum, à qun pendet potestas Dei, Deo potentiorem esse, ut ne probet quidem esse potentem æquè, ac Deus est. Imn prnbat eum, à qun pendet potestas Dei, ex se nihil posse, posse autem, quidquid potest, in eo, qui (8) illum confortat. Neque enim cùm dicimus, ab homine potestatem Dei pendere in iis, quæ Dei potestate homo administrat, eodem modn, quo pendet à Deo divina potestas, pendere & ab homine dicimus. Imn dicimus, pendere ab homine, ut à Ministro Dei, à Deo, ut à Domino., esse in Deo juxta Naturam, in homine per meram Gratiam: idem esse cum Deo quòd possit omnia: nobis collatnm esse, concessum asse, ac quodammodo commodatum, quòd possumus aliqua, Deo sic liberrimè volente, Deo nobiscum in omnibus operante, quidquid est illud, quod possumus. Quis porrn, Vir inepte, te docuit, valituram unquam hanc consecutionem: hoc æquè fieri potest à duobus: igitur æquè potest uterqne? Si quid unquam in exlege isthac tua Secta Jurisprudentiæ potuisses addiscere, scisses, eandem esse potestatem in Delegato, & in Principe, non tamen tantundem posse Delegatum, quantum Princeps: eandem sententiam ferri posse ab utroque, cùm tamen, in eadem sententia, major sit Principis, quàm delegati potestas. Primò, quia hanc tantùm sententiam, hoc judicium, hæc, atque hæc tantùm Delegatus ex rescriptn Principis delegantis potest, Princeps autem & hæc, & cætera. Deinde, quia hæc Delegatus potest ex potestate non sua, sed aliena; Delegatus enim, ex Juris (9) effato, proprium nihil habet, sed aliena utitur potestate; Princeps verò hæc ipsa, quæ Delegatus, potestate sua peragit, non alienâ. Ita pendet potestas eadem ab utroque, sed à Principe ut à Domino, & quemadmodum dicimus à *Proprietario*, à Delegato verò, ut à nnndomino, sive, ut loquimur, à mero, puroque *Usuario*, ut à ministro, imo servn, *ὃν κατέστησεν ὁ κύριος ἐπὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ.* (10) *qnem constitnit Dominns super familiam suam*, nt in Familiam Domini potestate Domini fungatur, non suâ: Verissimum igitur est, verèque, ac sanè, & Orthodoxè dicitur, pendere eo, qun docuimus modn, potestas Dei ab homine Dei ministrn: nec inde aut major hominum, quàm Dei, aut æqua Deo potestas hominum ministrorum Dei esse colligitur; colligitur tantum, potestatem, qua fungitur homo, potestatem Dei esse: Etenim. (11) *οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία, εἰ μὴ ἀπὸ Θεοῦ*, *non est potestas, nisi à Deo*, & ministri Ecclesiæ Vicarii Dei sunt, quorum quàm divina potestas sit, disce ex ipsius Numinis verbo (12) dicente; *ὁ ἀκούων ὑμῶν, ἐμοῦ ἀκούει, καὶ ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμὲ ἀθετεῖ. qui vos audit, me audit, & qui vos spernit, me spernit*, quare (13) Bernardus: *sive Dens*, inquit, *sive homo vicarius Dei mandatum quodcunqne tradiderit, pari profectò obsequendum est cura, pari reverentia deferendum*. Mentitur ergn (14) Severus, cùm addit,

(8) *Ad Philipp. c.4. n.13.*

(9) *L. qui mandata ff de offic. ejus cui mand. est jurisd.*

(10) *Mat. c.24 n.45*

(11) *Ad Rom. cap. 13. n.1.*

(12) *Luc. c.10.n.16.*

(13) *Tract. de Præcept. & Dispensatio.*

(14) *d. pa. 48. li. 29.*

neminem unquam è Sanctissimis viris, quos colit Ecclesia, dixisse, potestatem Dei, quod attinet ad dirigendam Ecclesiam, Ministris Dei fuisse cnllatam eo, qun diximus, modn, ut ab ipsis tamquam à Dei Vicariis pendeat, quæ ut à Dominn pendet, imò est à solo, & in solo Deo. *Ἀλλ' οὐδεὶς, ait, τῶν ἁγίων, καὶ μακαρίων ἀνδρῶν ἐκαυχήθη εἰς τοῦτο. Sed nemo Sanctorum, ac Beatorum virornm de hoc gloriatus est.* Falsissima propositin tum in eo, quod subintelligit, tum in eo, quod affirmat. Nam subintelligit, gloriari Pnntifices, à se divinam potestatem pendere. Non gloriantur de hoc Romani Pontifices, sed modestè, & nt ajunt, *humiliter*, divinum beneficinm affirmant, ut potiùs divinam Munificientiam religiosè commendent, quæ sibi, minimis licèt, tantoque munere planè minoribus suam potestatem contulerit, quam adeò nnn jactant, ut timeant, ne ex tanta Dignitate periclitentur. Falsissima atiam propositio in en, quod affirmat. Nam quis Sanctus vir, & Beatus non dixerit, quod Paulus (15) affirmat: *posnit*, inquit, *θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. ὑπὲρ Χριστοῦ οὖν πρεσβεύομεν, ὡς τοῦ Θεοῦ παρακαλοῦντος δι' ἡμῶν. in nobis verbnm reconciliationis. Pro Christo ergo legatione fnngimur, tanquam Deo exhortante per nos*, Quis ex Patribus non agnoverit, quod Christus (16) edixit. *καθὼς ἀπέσταλκέ με ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς: sicut misit me pater, & ego mitto vos*, & (17) mox. *Λάβετε πνεῦμα ἅγιον. ἄν τινων ἀφῆτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται. accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, quorum retinneritis, retenta sunt.* An ulla alia potestas præter Divinam peccata dimittit? Si ergo & homn dimittit minister Dei, an per ullam aliam potestatem, quàm Dai, dimittit? Quod si homo ex potestate Dei dimittit peccata, nonne in homine potestas Dei est? Nonne potest homo verissimè dicere, potestas, qua fungor, qua utor, quam ex arbitrio collatæ Jurisdictionis interpono, Dei potestas est, quæ mihi tradita, ut à ministro, pendet à me, tanquam ab humillimo servulo in bonum Gregis cnmmissi, creditæque familiæ exercenda?

XIII. Hæc ut ignorantiam Severi castigaremus, licèt ei refutando non admodum necessaria, dicta supersint, ut ex his Phntiani cognoscant non fore damnanda, quæ à Latinis jactari narrat Severus, tametsi jactarentur: quid cùm ea neque jactent Latini, neque usquam jactaverint? Quid cùm, quæ dicit Severus, sint meræ calumniæ? Quid cùm in tanta ignorantia Severi sit tanta mendacitas? Nam ubi nam Latini dixere, Romanum Pontificem Mortuis posse jus dicere, posse per actum aliquem judicialem Mnrtuos à pœnis absnlvere, pendere ab ejus potestate multatorum in lustrali carcere animorum fata? Præstn sunt Pnntificum Maximorum Diplomata, & Bonifacii VIII. ipsius, qui primus hoc dixisse narratur. Ea perlegant Phntiani, si, quod latinè sonat, intelligunt; si rudes bonarum Artium nil, nisi nativam barbariem, intelligere possunt, à doctissimis Græcis eorumdem Diplomatum interpretationem exposcant, acceptam curiosè percurrant, religiosè scrutentur; si qua pars, si

(15) *2. ad Corinth. c. 5. n.19. et 20.*

(16) *Jo. c. 20. n. 21.*

(17) *d. c. 20. Joan. n. 22. & 23.*

qua

qua periodus, si qua Syllaba quidpiam præsefert ex iis, quæ mentitur Severus, eis me cicurem dedo, quidquid ipsis libebit, ut sentiam. Quòd si ne verbum quidem de his, in quæ Severus invebitur, ea Diplomata referunt. Quod si hisce ipsis, in quæ debacchatur Severus, oppositum ea Diplomata, sanciunt, quæ tam effrons audacia, tam perdita, tam famosa, gratis, palamque mentiri? Ubicunque Romani Pontifices Mortuis Indulgentiam impertiunt, fateotur eam impertire per modum suffragii, hoc est profuturam *ex congruo*, non *ex condigno*, ex pretio, quod offertur, non ex actu offerentis, ex benignitate, atque misericordia habentis acceptum, si libuerit, quod solvitur, non ex potestate solventis, quod non possit non haberi acceptum, gratumque. Novit enim Ecclesia, vivos esse simul io manu Dei, & Ecclesiæ, Mortuos in manu (1) Dei solius. Novit sibi claves Cœli datas, ut Cœlum vivis, non itidem jam Defunctis aperiat: novit potestatem sibi datam ligandi, atque solvendi, super terram quæ sunt, non quæ subtus terram. Quare orat quidem pro Mortuis, quantumque potest, irato facit Numini satis. His tamen non contenta communem Thesaurum recludit, edictâque Indulgentiâ pro mortuis inde pretium sufficturum omni solutioni depromit, sufficturum, inquam, si illud acceptum Deus habeat, quem neque adigi ad acceptilationem hujusmodi posse asserit, asseritque efficaciùs hoc pretio placari posse, quàm aliis. Ita neque sibi plus potestatis adrogat, quàm par est, neque opum suarum vires ignorat; queis posse validiùs, quàm cæteris publicis, privatisque Severitatem Numinis exorari, provocari Clementiam, Misericordiam excitari non dubitat. Quæ omnia non privatim in angulo, aut penes Garamantas, & Indos, sed publicè, in Scholis, eo ipso in loco, ubi tam apertè mentiebatur Severus, docuere semper, docentque Latini, quorum si non legit numerosam librorum congeriem Severus, imprudens, cùm errat: si legit, nec iotellexit sententiam, insipiens: Si cognovit, & tamen hæc scripsit, impudentissimè mentitur, & desipit; quippe illud per calumnias aggressus, quod nulli hactenus Photianorum displicuit, quodque pietati Christianæ maximè congruum, illis feliciter infelicibus animis utilissimum est, quos post obitum is tertius Status animorum excepit, quem & esse reipsa, & ritè Purgatorium appellari longa hac, atque prima Operis nostri Parenthesi comprobavimus, quâ peractâ, illuc, unde discessimus, è vestigio revertimur, Operisque institutum, ex proposito nostræ Dissertationis, exequimur.

(1) *Sapit. c. 3. n. 1.*

SECTIO X.

De Examine.

SUMMARIUM.

I. *Tria consideranda in Examine: & hoc ad Episcopum pertinere.*
II. *Quæ mala ab Ordinatione profecta fuerint, Episcopo imputari.*
III. *Refelluntur Sacerdotes, qui sibi Jus hujus Examinis arrogant.*
IV. *Episcopus Jure divino tum potestate Ordinis, tum Jurisdictionis superior est Presbyteris.*
V. *Mos utriusque Ecclesiæ Communis, ut Examen hoc ad solum Episcopum pertineat.*
VI. *Respondetur objectioni deductæ ex voce* ἄξιος.
VII. *Infertur ad summum vocari Presbyteros ut testes, vel approbatores, & collaudatores.*
VIII. *Respondetur objectioni deductæ ex voce* ὅσοι χοινοί.
IX. *An Episcopus teneatur assumere aliquos Presbyteros, ut socios Examinis?*
X. *Ostenditur aliquando teneri, & quando.*

I. EXantlavimus provinciam laboriosam, & ni fallor, sin minus eruditam, certè perutilem retundendę Photianorum audacię, quorum guttur (1) sepulcrum est patens ad evomenda in Orthodoxos convieia, quasi Apostolicas negligant Iostitutiones, Moresque ab initio Ecclesiæ traditos pessum dent, quos tameo ipsi Photiani vel io maximis, & maximè necessariis non negligunt dumtaxat, sed palam impugnant, amaturi deinceps silentium, si hæc legerint, &, quod minimè spero, perceperint. Reliquum est, ut ad potiorem Operis nostri partem, quam propter & quæ dicta sunt, scripsimus, accedamus. Igitur quemadmodum Ordinationibus Sacris Preces, atque Jejunia præmittere decet, ita & Examen, solemnemque Inquisitionem in mores, rationemque vivendi, atque ipsam conditionem ejus, qui Candidatus est Ordinum. Id protinus probandum est, explicandumque, quod ut ordinatè præstemus, tria potissimè enucleanda sunt, ad penitissimam Examinis hujusce notitiam. Primum, à quo sit habendum. Secundum, quid in eo quærendum sit. Tertium, quo testimonio ea, quæ ad Examen revocantur, sint ritè probanda. Et primum quidem reliqua hujusce Responsi parte dabimus, de reliquis in sequentibus fusè tractabitur. Age igitur, à quo Examen instituendum sit, inquiramus. Et facilis illico responsio est: ab eo nimirum, cujus auctoritate Ordinatio peragenda est, scilicet ab Ordinario, ut ajunt, ipso, non autem ab aliis, nisi ex ejusdem mandato: Quod sanè pudet me Græcis probare, cùm non solùm id protinus colligere fas sit ex Legibus Cæsarum, quas ipsi sequuntur, argumento deducto, ex Glossa (2) Civili, quę de similibus latè, verùm etiam ex omoibus Photianis, (3) ex Planude, (4) Philotheo Patriarcha, & ipso (5) Margunio, cujus effatum commune est cæteris. Hic scribens io Andream Archiepiscopum Colosseosem: *Penes nos, inquit, non ut penes, quos turpiter defendis, Latinos, Episcopi sunt verè Episcopi*; nec *Diaconis probandi relinquuntur ii, qui ad Ordines provehuntur: ipsi soli Episcopi per se an digni sint, vident*. Ἡμεῖς βέβαια τοὺς ἐπισκόπους ἔχομεν ἐπισκόπους, οὐδὲ δοκιμάζομεν μετ' ἀταξίας τοὺς ὀρφίκια, ἀλλ' οἱ διάκονοι τῶν διακόνων, οὐδὲ τῶν προσαγομένων εἰς χειροτονίαν τὴν ἐξέτασιν ἀφίεμεν τοῖς διακόνοις, αὐτοὶ οἱ ἀρχιερεῖς δοκιμάζουσι τὴν ἐκείνων ἀξίαν. Carpit Margunius Latinos, quòd Examen provehendorum ad Ordioes Archidiacono habendum relinquant,

(1) *Psalm. 5. v. 11.*

(2) *In Extravag. ad reprimendam quom. in Les. majest. crim.*
(3) *d. tit. περὶ χειροτονίας.*
(4) *Synodico. 3. apud Canonar. in form. Synod. n. 13.*
(5) *Notæ, 84. ad Canon. Apostol.*

quant, ut in (6) Decretalibus palam statuitur. Quod tamen an Jure carpat, Latini Canonistæ Sapientiores Margunio viderint, quibus notissimum est, quod ille penitùs ignoravit, Archidiaconum in Latinis Ecclesiis Vicarii (7) officio fungi; atque adeò ex demandatâ Officio suæ potestate, & invisere (8) Provinciam, & Rectores (9) Rurales eligere, atque amovere, denique, ut multa alia (10) præteream, & (11) examinare, & offerre ad Ordines, & in sede Antistites cœnobiticas collocare. Ex quibus evincitur non perturbari officia, sed demandari Jurisdictionem, quod in Ecclesiis, ut in cæteris (12) rebus publicis nec novum est, nec mirum, nisi Photiano fortassis, in quo admiratio perennis est, quia æterna ignorantia, quæ mater est admirationis. Nam quid crassius, quid plenius ignorantiâ, quàm si novum putes, & mirum, & in Latinis carpas, quod in Byzantina Ecclesia usuvenit? In hac sæpissimè, imò ex munere Magnus Chartophylax, qui facienti Patriarchæ adstat, ut Archidiaconus, mandata Pontificis fungitur Jurisdictione in plerisque, & speciatim ex potestate mandata, an Candidati Ordinum apti sint, dispicit, probatosque Pontifici ad Chirotoniam offert. (13) Euchologium nostrum: Ὁ μέγας χαρτοφύλαξ ὅτε λειτουργεῖ ἀρχιερεὺς, ἵσταται πλησίον τῶν ἁγίων μυστηρίων· λέγει ὁ αὐτὸς ἀρχιδιάκονος. προσέλθετε τῷ βασιλεῖ, καὶ θεῷ. ἔτι δὲ καὶ εἰς τὰς κρίσεις, τὰς συμβαινούσας ἐν τῇ ἁγίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐκ προσώπου τοῦ ἀρχιερέως, δίδωσι παρ' αὐτοῦ τὰς ἀποφάσεις πάσας· Ἔχει δὲ καὶ τὰς ἱερολογίας τῶν μνηστειῶν, ἱερολογῶν αὐτάς, καὶ ἀποστέλλων τῷ ἱερεῖ τοῦ ναοῦ τοῦ δεῖνος ἀπολογεῖν αὐτάς· ἔστι δὲ καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις τῶν ἀρχιερέων, προσφέρων τὸν χειροτονούμενον ἀρχιερέα, ἔχων δ' αὐτὸς χαρτάλην ἀναγράφει τὰς τῶν ἐπισκόπων ἀποφάσεις, καὶ αὐτὰς τῷ ἀρχιερεῖ ἀναφέρει. *Magnus Chartophylax, cùm celebrat Pontifex, juxta sancta dona stat. Archidiaconi quoque provinciam agens verba illa: ad regem, & Deum accedite, pronunciat. Adest verò etiam litibus in S. Ecclesia contingentibus nomine Pontificis sententiam daturus, sacros etiam catalogos matrimoniorum penes se habet, qua post quam in album recensuerit, ad talis Ecclesiæ Presbyterum mittit, ut illis benedicat. Adest adhuc in Episcoporum consecrationibus consecrandum Pontificem præsentaturus. Habet sub se Chartularium, & Episcoporum Sententias recenset, easque ad Patriarcham refert.* Constat utrumque, & demandari penes Nos ab Episcopis potestatem suam, & hanc ipsam potestatem Examinis demandari. Id, quod apertiùs Thessalonicensis (14) Simeon affirmat his verbis Chartophylacis munus describens: Ὁ δὲ τὰ τῶν ἱερέων δικαστοῦ, ἢ δ' ἐπισκοποῦ τόπον, καὶ ἐρευνᾷ τὰ περὶ αὐτῶν. Προσαγομένους ἐξετάζει, ἢ πρὸς τὸ ἱερᾶσθαι προσάγει, καὶ τὰ τῶν γάμων νομίμους φροντίζει γίνεσθαι. *Hic sacerdotum præficitur regimini, cunctosque in sede propria locat: mores eorum perscrutatur, Ordinum candidatos examinat, &c. ut consecrentur, ipse præsentat: nuptiarum, ut legitimè celebrentur, curam habet, &c.* Et ante Simeonem Michael (15) Anchiali de eodem Chartophylace: Οὐ παραχωρεῖ, inquit, ἱερᾶσθαι, οὓς ἂν αὐτὸς ἐξέτασε· περὶ ὧν οὔτε μαρτύρων, ὡς ἔθος αὐτῷ, παραστάντων ἐπύθετο, καὶ εἰ χρόνων εἶεν τῶν ὡρισμένων, πεπληροφόρηται· οὔτε δοκιμάσθη περὶ τοῦ βίου τῶν τοιούτων τινῶν, καὶ τὸ πιστὸν τοῦ ἀξίου ἔσται τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκ τῆς ἐγγράφου μαρτυρίας τῶν κατὰ πνεῦμα τούτους ἀδινησάντων παρείληφεν. *Non sinit consecrari, quos ipse non examinavit: de quibus nec testes, ut ipsi mos est, adstantes interrogavit, & an præfinitos annos nati sint, certior est factus: nec eorum vitam approbavit, nec fides sibi facta est ex scripto eorum testimonio, qui illos secundùm spiritum peperunt.*

(6) c. 1. de offic. Archidiac.
(7) Cap. 1. eod.
(8) c. mandamus. eod.
(9) 8. cap. ad hæc. eod.
(10) Videda tot. tit. eod.
(11) c. ut nostrum eod.
(12) Videgit. Decr. de off. & pote. Jud. deleg. & tit. ff. de off. ejus &c.
(13) Vide Euchol. tit. αἴτη δηλ ἡ τά ξις, &c. in explicat. ad magnum Chartophylac. ubi Goar. nota. 12. pag. 282. col. 1. post med.
(14) apud Goar. ubi supra.
(15) In Jur. GR. To. 1. lib. 3. sect. Synod. 1 Decreto. 2. Michaelis p. 225. circ. med.

II. Hæc Michael Anchiali, eademque obiter censet & (1) Balsamon. Ex quibus palam est, non posse reprehendi Latinos à Nostris, quòd Examen Archidiacono mandent, ni una Mores damnemus nostros, queis idem in Chartophylace usuvenit. Simul deducitur, hoc Examen ad Antistitem pertinere, ex cujus mandato fit, habeturque vel ab Archidiacono, vel à Chartophylace, quibus id agentibus, quod ad Antistitem spectat, adeò Antistes nullum suæ damnum potestatis capit, ut eam hoc ipsum confirmet, quando qui per alium aliquid facit, id per se potiori jure potest: & alioqui vel ipse Margunius Examinis hujus provinciam uni concedit Episcopo. Scilicet is toti Ecclesiæ præest. Ejus porro, qui præest, munus est Inquisitio quæcumque in subjectos homines instituitur. Quare ne Præsus quidem sine potestate facta sibi per Præsidem in alienis prædiis inquirere (2) potest in servum fugitivum, cùm tamen Ordinarius Præses ex officio possit ubicunque quidlibet indagare, præsertim si eæ sint circumstantiæ, quæ notantur per (3) Glossam: Quod omnino trahendum est ad Episcopum Ordines conferentem, quippe qui in ipsis Ordinum auspiciis Candidatum Ordinum Ecclesiæ tutorem pupillæ constituit.. Idipsum alteriùs probatur ex eo, quòd ad eum Examen spectat, cui, si quid Ecclesiæ mali contigerit ex inauspicata Ordinatione, protinus imputabitur. Ad eum enim honos, ad quem onus, ex veteri (4) Adagio, cui consonant Jura (5) Civilia. At Præsuli, authoritate cujus Ordinatio fit, quiquid in illa, & ex illa peccatum fuerit, imputatur. Lege quod de Leone Magno scribit noster seu (6) Sophronius, seu Moschus, nosces, eum, cùm ad tumulum Petri quadraginta integros dies precibus impendisset, criminum veniam suorum impetraturus, tandem hoc divinitus oraculum accepisse: *Oravi pro te: dimissa sunt tibi peccata tua, præter impositiones manuum: hoc enim abs te requiretur, sive bene, sive fortasse aliter egeris.* Quæ verba sic (7) Margunius proponit: ἐδεήθην διὰ σοῦ. ἀφίονταί σοι τὰ ἁμαρτήματα, πλὴν τῶν χειροτονιῶν. ταύτας γὰρ ἀπαιτήσομαί σε εἴτε καλῶς, εἴτε κακῶς ἔπραξας. Adeò qui Ordines conferunt rigidam Operi diligentiam debent, cùm de hac eum Deus admoneat, qui in conferendis Ordinibus omnium Pontificum diligentissimus fuit, diligentiamque suam non sibi tantùm, verùm etiam subjectis (8) edixit. Noverat enim, quæ Timotheo scripsisset (9) Apostolus: Χεῖρας ταχέως μηδενὶ ἐπιτίθει: *manus citò ne imposueris:* hoc est cunctanter; consideratèque, ac diligenter manus imponito: cujus & rationem reddit. μηδὲ κοινώνει ἁμαρτίαις ἀλλοτρίαις: *neque communicaveris peccatis alienis.* Quasi quæ ex Ordina-

(1) Ad Canon. 9. Trullan. Vid. Goarium ubi supra ad fin. nota 12.
(2) L. divus ff. de ser. fugit.
(3) In l. 3. §. præterea ver. Prætori & in §. fi. ventor. ver. monesff. de suspect. tutor.
(4) Jo. Sarkand. in Adag. cent. 3. n. 89.
(5) In l. secundum naturam ff. de reg. jur. l. 11. ff. de inst. act. arg. à contrar. in §. 1. Inst. de leg. par. tut.
(6) In Limon. seu Prat. Spirit. c. 149.
(7) In Vita S. Leonis.
(8) Epi. 5.
(9) 1. Ad Timot. c. 5. n. 22.

dinatione sequuntur mala, ei potiùs imputanda sint, qui manus imposuit, quàm qui perpetravit. Hinc olim vel ipse Pontifex Maximus Romanus Episcopus Candidatos Ordinum Populo proponebat, ut multorum scilicet testimonio severius probarentur. Cujus moris Romani extat vetustissimus testis liber (10) Ritualis, quem Romæ vidimus, & adnotavimus; traditque, Pontificem feria Quarta ante Ordinationes ad D. Mariæ Majoris celebrare consuevisse, ibidemque provehendos ad Ordinum dignitates his verbis Populi testimonio exponere. *Si quis habet aliquid, exeat pro Deo, & dicat: verumtamen memor sit conditionis suæ.* Similia habes in pervetustis Ordinationibus, qualis Eradii, de qua (11) Augustinus, Amphilochii, Epiphanii, Danielis Stilitæ, de quibus prolixè (12) Metaphrastes, & ex eo (13) Goarius. Eadem tradit Clemens (14) in Constitutionibus: Atque hunc fuisse Ecclesiæ utriusque vetustissimum Morem, ut Episcopus in vitam, ac mores ejus, qui Ordines anhelabat, inquireret, manifestum erit etiam ex eo, quòd Alexander Severus Cesar, eam Ecclesiæ consuetudinem imitatus est, cùm in eligendis Provinciarum Præfectis diligentissimè scrutabatur omnia, & in præficiendorum Mores accuratissimè inquirebat, addens id à se fieri propterea, quòd Christiani in prædicandis (initiandis videlicet) Sacerdotibus idipsum facerent, ut refert (15) Lampridius. Constat ergo munus inquirendi in eos, qui ad Ordines evehuntur, ad unum Episcopum ex officio pertinuisse.

(10) *Ceremonial. Benedicti Canon. S. Petri in Biblioth. S. Augustini Romæ.*
(11) *Epi.* 110.
(12) *In Vitis relatorũ SS.*
(13) *In Euchol. ad Ordin. Diacon. & Subdiacon.* 2. *& 24. pa.* 249. *&* 260.
(14) *Lib.* 8. *c.* 4.
(15) *In Alexandro c.* 45.

III. Quò magis detestari licet quorundam ex Nostris (si tamen ex Nostris ii sunt) audaciam, nequid majus dicam. Qui id sibi muneris adrogant, nec vocati ad Examen hujusmodi, de Antistite queruntur suo. Hos hercle diceret silentium, atque erga Presulem, obsequium, & reverentia, quippe cuiquidquid secus ex Ordinatione acciderit, imputandum erit, non ipsis, quos reipsa ea cura decet, quæ ad proprium spectat Officium. Episcopo regimen Ecclesiæ penes Nos traditur, non Presbyteris, & Paulus (1) Episcopos dumtaxat alloquitur, cùm ait: *προσέχετε ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος. Attendite Vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos, regere Ecclesiam Dei, quam acquisivit Sanguine suo.* Quibus verbis ex more Ecclesiæ nostræ explicatis tota Jurisdictio Ecclesiastica penes Episcopum est, à qua (quod accidit in Latina Ecclesia ex authoritate summi Pontificis) nemo subditorum eximitur, neque ullum subditis Privilegium confertur potestati Presulis parte ex aliqua derogans. Quod in re, qua de agimus, confirmare fas erit ex verbis (2) Christi dicentis: *ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός, καὶ γινώσκω τὰ ἐμά, ego sum pastor bonus, & cognosco oves meas*: queis Episcopi munus, potestatemque descripsisse testantur quotquot ex Patribus Græcis in eum locum scripsere, teste ipso Balsamone (3) Photianorum Antistite. Ad Episcopum ergo cognitio pertinet ovium suarum, hoc est Ministrorum Ecclesiæ suæ, qui matrum ritu Populum Agnorum allegoria significatum lacte divinissimi verbi alunt, ac nutriunt, quemadmodum ex (4) Leone, & (5) Theophylacto eruditè, ac doctè collegit sapientissimus (6) Bellarminus. Quod si ad Episcopum pertinet Ministrorum cognitio, ad illum sanè eorundem Examen. Ut mihi, qui contra Ecclesiæ Principes ex libito lacerrimæ potestatis de eo, qui provehendus est, suffragium ferentes hiscere audent, ii, quid censeat Ecclesia nostra, quid Episcopalis dignitas authoritatis penes Nos habeat, ignorare videantur. Quæ istæ larvæ, atque intemperiæ? ut velit, nolit Episcopus, quotidiani Sacrificuli, sive, ut vulgò dicimus, *Capellani*, se ad judicium, quod ad solum spectat Episcopum, adsumi, vocarique contendant? Barbara sunt, ac penitùs inaudita Ecclesiæ nostræ Capitulorum nomina, nec inter Blastarii, aut Photii, Balsamonisque Canonicos titulos occurret, qui Episcopos vetet quid facere sine consensu Capituli. Id invectum sit optima jure in Latinos Episcopos, qui cùm ditibus præsint Ecclesiis, non sine metu, ne Caro, & sanguis in propinquorum utilitatem vertat, vel quę Juribus Ecclesiæ, cui pręsunt, concessa sunt, vel quę alendis pauperibus, nutriendis ministris, ornandæque Ecclesiæ stipes piorum hominum contulere, eo scilicet indigent fræno cupiditatum, quo per Capitulum, atque Canonicos ab hujusmodi criminibus arceantur. Nostri, quibus nullæ unquam ex Ecclesia, vel certè perraræ divitiæ, non indigent his decretorum suorum consortibus; pręsertim cùm non de mera hic Jurisdictione agatur, sed planè de Ordinis Episcopalis potestate, qua procul absunt Presbyteri.

(1) *Actor. c.* 28. *nu.* 28.
(2) *Jo. c.* 16 *n.* 14.
(3) *Resp. ad Epis. Cypri in fine.*
(4) *Serm.* 3. *de Assumpt. sua.*
(5) *In c. ult Jo. & in ca.* 22. *Luc.*
(6) *To.* 1. *de Rom. Pont. l.* 1. *c.* 16. *sub init.*

IV. Neque enim audiendus est vel ab ipso damnatus (1) Margunio Alexius (2) Aristenus parem Episcopis, ac Sacerdotibus Ordinis asserens potestatem. Inauditum dogma Græciæ vel ex Photianismo deliranti, quod post Aristenum Arctoæ (3) Proceres hæresis vel ipsis Photianis horribile docuere. Nam inesse Potestatem Episcopis majorem, quàm ea sit, quæ pertinet ad Presbyterum, patet ex eo, quòd solus Episcopus Jure divino conferre Ordines potest, ut Nostris insinuant (4) Ancyranum, & Antiochenum Concilia, (6) Epiphanius, (7) Chrysostomus, (8) Theodoretus, (9) Theophylactus, & (10) OEcumenius; Latinis verò (11) Damasus, (12) Hieronymus, (13) Leo. Jurisdictionem etiam in Episcopo talem esse, cui par nusquam sit in Presbytero, palam est ex antiquæ Synagogæ exemplis relatis (14) à Bellarmino; sequiturque ex verbis (15) Pauli Apostoli judicem Presbyteri Episcopum arbitrati. Quod confirmat vetustissima Ecclesiæ nostræ sententia, cui constituendæ (16) Ignatius Martyr hæc scripsit: *Καλοὶ οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ τοῦ λόγου διάκονοι, κρείττων δὲ ὁ ἀρχιερεύς, ὁ πεπιστευμένος τὰ ἅγια τῶν ἁγίων. Boni sunt Sacerdotes, & sermonis ministri, melior autem est Pontifex, cui credita sunt sancta Sanctorum, cui soli concessa sunt secreta Dei.* Et (17) Clemens: *οἱ πρεσβύτεροι*, ait, *καὶ οἱ διάκονοι ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου μηδὲν ἐπιτελείτωσαν, αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ πεπιστευμένος τὸν λαὸν κυρίου, καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν λόγον ἀπαιτηθησόμενος. Presbyteri, & Diaconi, præter Episcopum, nihil agere pertentent: nam Domini Populus illi commissus est, & pro animabus*

(1) *Not.* 2. *in can.* 10. *Antioch.*
(2) *In d. c.* 10. *Antioch.*
(3) *Erasmus annot. ad c.* 4. *Epi.* 1. *ad Timo. Calvin. l.* 4. *Inst. ca.* 4. *§.* 2. *Kemnit. in exam. sess.* 23. *Cõc. Trid.*
(4) *Canone* 12.
(5) *Canone* 10.
(6) *Heresi* 75.
(7) *In* 1. *ad Tim. c.* 3. *&* 4.
(8) *Ibid.*
(9) *Ibid.*
(10) *Ibid.*
(11) *Epi.* 3.
(12) *Epis.* 85. *ad Evagr.*
(13) *Epis.* 88.
(14) *To* 2. *libr.* 1. *de*

bus eorum hic redditurus est rationem. Similia docet Areopagites (18) Dionysius, & (19) Irenæus, quibus subscripsit (20) Tertullianus Latinorum & antiquissimus, & inimicissimus. Quæ profectò non abs re adduxisse, ac produxisse hac in Operis nostri parte visum est, quando, quæ inimica sunt Veritati, & à Græcia palam damnata non desunt qui ex Aristeno ad id proferant, ut inquirenti Episcopo in eos, qui provehendi sunt, Presbyteros socios, Judicique, ac Tribunalis participes afferant; cùm tamen & Ordinatio ad Ordinis potestatem pertineat, sociumque ejusmodi potestatis in Ecclesia nullum Episcopus habeat.

V. Hinc vel in Ecclesia Latina, ubi plurimis faciundis Episcopo interdicitur sine consensu Capituli, Episcopi recipiendos ad Ordinem ex libito, vel ad Examen advocant habendum se coram, vel Vicariis suis examinandos relinquunt. Quod sanè, tunc, cùm nondum ex Photiana luo Mores optimi interierant, vel in Græcia usurpatum est, ut constat ex Theodoro (1) Prodromo à nobis sæpius in sequentibus ad testimonium Veritatis evocando. Is enim in erudito libro de sacris Ecclesiæ Synaxibus, hæc scribit de Synaxi Exocatacœlorum. Οἱ δὲ ἐξωκατάκοιλοι σύναξιν ποιοῦσιν ἐνιαύσιον ἐν τῷ διακονικῷ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας τῇ ἡμέρᾳ τῶν δέκα ἐν Κρήτῃ μαρτύρων· καὶ καθεζομένου τοῦ Πατριάρχου, καὶ εὐφημήσαντος, τό, εὐλογημένη ἡ βασιλεία, οὐ καθίζονται, ἀλλ' ἐν μανδύᾳ διακονοῦσιν αὐτῷ ἐξετάζοντι τοὺς μέλλοντας χειροτονεῖσθαι· ἐξετάζει δ' αὐτοὺς διὰ τοῦ μεγάλου χαρτοφύλακος, ᾧ συνίσταται παρὼν παρόντι τὴν ἱερὰν ταύτην τῆς ἐξετάσεως διακονίαν: *Exocatacœli verò consessum agunt annalem in Sacrario Magnæ Ecclesiæ, die Sanctis decem Martyribus, qui in Creta passi sunt, sacro: ibique sedente Patriarcha, atque intonante, Benedictum regnum, &c. ipsi non sedent, sed palliati ministrant ipsi examen agenti eorum, qui ad Ordines provehendi sunt. Agit autem examen eorum per Magnum Chartophylacem, cui præsenti præsens committit sacrum hoc examinis ministerium.* Ecce ne ipsi Exocatacœli, quorum post Patriarcham penes Nos dignitas summa, qui licet Presbyteri Episcopis præsidebant, ut manifestum est ex iis, quæ (2) traduntur alibi, ex Jure (3) Greco-Romano, ex dictis Silvestri (4) Syropuli, & (5) Emmanuelis Calecæ; Ne ipsi, inquam, Exocatacœli jus examinandi ad Ordines provehendos sibi arrogare audebant; quis ferat sibi tantam authoritatem, potestatemque adrogantes Ministros gregarios, nulla præditos Jurisdictione? Etenim neque Παγγύσιον deferre possunt, quod Nostris insigne est, ac symbolum Jurisdictionis qualiscunque ex Simeone (6) Thessalonicensi, Nicolao (7) Cabasila, (8) S. Germano, & Solito (9) Archidiacono; neque aliquid aliquatenus per se possunt, quod vim Potestatis præseferat.

VI. Id Moris, inquiunt, apud Nos est. Nempe cedo unde delapsus? cui usitatus? quo Jure assertus? quave Canonum, aut Scriptorum authoritate probatus? Video quid respondere queunt, quidve ex illis Sciolus quispiam producet. Goarii loca laudata nobis ostentant, affirmantque Presbyterorum suffragio opus esse, ut quis à Pontifice ad Ordines recipiatur. Ecce, inquiunt,

Cler'c. 3. 14. vers. quod secundum. (15) 1. Ad Tim. c. 5. n. 19. (16) Epi. ad Philadelph. (17) Canone 40. Apostol. (18) De Eccl. Hierarch. c. 5. (19) Lib. 3 c. 3. (20) Libr. de Bapt.

(1) C. De Synaxi 14.

(2) Responsa de offi. n. 23. & seq. & infra in hoc Opere. (3) In Novel. Alex. Comneni. (4) In Concil. Florent. sess. 3. c. 10. (5) Lib. 4. c. 21. (6) Lib. de Templo. (7) In Glossario (8) In Explic. Liturgic. (9) Ep. ad Majoranum Episc. Molfettæ ap. Magrium vert. Epigonation.

non aliunde defluxit Mos iterandi illud ἄξιος, Elogium scilicet ejus, qui recipit Ordines, nisi quòd Præsuli non licet aliquem ad Sacræ militiæ Sacramentum recipere, nisi à Sacerdotibus circumspectus approbetur. Ita nimirum peractas Amphilochii, Epiphanii, Eradii, Eutychii, ac Simeonis Ordinationes, ut supra meminimus. Accedere & illa verba, quæ initio Ordinationis ab Hypodiacono proferuntur: ὅσοι πιστοί, *quotquot fideles*: quibus ad suffragium provocantur fideles: Unde consequitur, potiori Jure invitandos esse Presbyteros. Hæc summa est omnium, quæ pro gregariis quibusdam Sacerdotibus adducuntur, vel certè possunt adduci. Quibus tamen ita non evincitur concedendum esse, quod petunt, ut potiùs probetur penitùs pernegandum. Nam, ut ordiamur ab ipso Elogio, cui vis tota objectæ rationis innititur; ἄξιος illud non à solis sacerdotibus, sed ab ipso Antistite proclamatum ab iis, qui intra sacellum Apsidis sunt Presbyteris, & Diaconis excipitur, tum à Cantoribus, qui vicem Populi gerunt, suaviter iteratur. Notat (1) Euchologion. Καὶ μετὰ τὸ ἀμήν. περιτίθησι τὸ ὠράριον τῷ χειροτονηθέντι κατὰ τὸν ἀριστερὸν ὦμον λέγων, ἄξιος· καὶ ψάλλεται συνήθως τρίτον τὸ ἄξιος παρὰ τῶν τοῦ βήματος, καὶ τρίτον παρὰ τῶν ψαλτῶν. *Et dicto Amen, Antistes diaconicam stolam humero sinistro ordinati circumponit, dicens, Dignus. Et pro more canitur ter ab iis, qui sunt in Adyto, Dignus; & pariter à Cantoribus ter.* Quòd, si Elogium illud Judicii, & Examinis jus aliquod infert, dicendum erit, id Juris non Presbyteris tantùm, sed Diaconis, & Cantoribus, & ipsi Populo asserendum esse. De iis igitur, quos ad Sacra provehitis, calculum ferent (2)

> *Ambubajarum Collegia, Pharmacopolæ, Mendici, Mimæ, Balatrones, hoc genus omne,*

quo populus constat. Nam, si qui ἄξιος illud dicit, Judicis officio fungitur, aut fungi debet, cur potiùs, ò boni, id Juris vobismet ipsis tantùm asseritis, cùm non soli elogium illud pangatis? Præterea notandum est, quod doctis ædepol hisce Viris legentibus licet ignotum est. Nempe ἄξιος illud non esse judicantium interjectionem, sed approbantium judicium à Præsule factum, commendantiumque tum Antistitis diligentiam sui, tum ejus, qui initiatur, vitam, ac mores. Quod breviter sic evinco, prolato ipso ritus ejusmodi typo ex (3) Euchologio. Ibi enim priùs, quàm edatur illud elogium, Ordines ipsi conferuntur expressis illis sacrosanctæ formulæ verbis: Ἡ Θεία χάρις, ἡ πάντοτε τὰ ἀσθενῆ θεραπεύουσα, καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληροῦσα, προχειρίζεται τὸν δεῖνα τὸν εὐλαβέστατον ὑποδιάκονον εἰς διάκονον· εὐξώμεθα οὖν ὑπὲρ αὐτοῦ, ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ παναγίου πνεύματος. *Divina Gratia, quæ semper infirma curat, & ea, quæ desunt, adimplet, promovet N. piissimum hypodiaconum in Diaconum. Oremus, ut veniat super eum Gratia Sanctissimi Spiritus.* Quæ verba sunt ipsa, ut ajunt, sacramentalis forma, quâ character Ordinis imprimitur. Unde statim infertur, verbum ἄξιος, quod post multas preces, postque collatos Ordines, dum Ordinis collati Insignia initiato apponuntur, effertur, nonesse

(1) In vito Ordinat. Diaconi post med.

(2) Horat. Serm. lib. 2. Saty. 2.

(3) Loco proximè laudato.

judicii faciendi notam, sed comprobationem judicii ab Antistite facti, ejusdemque præsens obsequium. Quo fit, ut oon solùm eo Elogio non evincatur, quod intenditur, & petitur à Presbyteris, imò potiùs probetur oppositum.

VII. Accedit, ea, quæ fiunt in Ecclesia, dùm reipsa Ordines conferuntur, ad Examen minimè pertinere. Quod sanè ab initio (1) accuratè cavimus, gnari facilè à quibuspiam omnia implicari, quò sibi viam sternant ad ea probanda, in qnibus non semel ineptiunc. Quid igitur nobis ἄξιος illud objiciunt, quod ad Ritum cæremoniæ ipsius pertinet, non ad ea, quæ ante Ritum ipsum agenda sunt, de quibus hic agimus? Demus tamen & ad Examen pertinere. Scilicet, non ad id, ut ostendat evocandos ad ipsum Sacerdotes, ut judices, sed ad summum uti accusatores, aut testes jure non Sacerdotum peculiari, sed omnium, qui Episcopo subsunt etiam Laicorum. Olim enim, ut penes Latinos diximus ulurpatum, ita & Nostris usitatum fuit, ut Populus ferret de ejus, qui admovebatur Sacris, vitâ, & moribus testimonium. Nimirùm ut Populo Sacra ministraturus testimonio Populi reciperetur ad Sacra, reverendus omnibus, quorum testimonio tantæ dignitati censebatur idoneus. Is mos diù in utrâque viguit Ecclesia, dooec experientiâ magistrâ patuit, hoc testimonio non Vesitati locum parari, sed tumultibus tantò inhonestioribus, quantò turpiùs eo in loco miscebantur, quem decet *Sanctitudo*, modesta quies, piumque Silentium. Ergo jure illa consuetudo abrogata; atque illa, quæ olim celebrabantur ordinandi cum repetitis laudibus, plausibusque elogia in eos ritus cessere, quos hactenus usurpamus. Accidisse autem sæpè, & in Ecclesia nostra tumultus ob hujusmodi testimonium à Populo repetitum, manifestum est ooo ex iis tantùm, quæ narrat (2) Prodromus testis exceptione aliqua dignus penes ignorantiam Photianorum, sed etiam ex iis, quæ Planudes (3) commemorat, quæque mentitus est Hierotheus (4) Sacellarius in Vita non hæretici tantùm, sed & Idolaltræ Palamæ, quem tamen, ò pudor! Te, mea Græcia spectante, atque ferente, Divorum excipit honoribus (5) Photianum pecus, Templisque, atque Aris dignatur. Plura meo, & Majora pericula provenere Ecclesiæ Latinæ ex hoc publico testimonio, cujus nimirùm cautâ censurâ, popularis illa acclamatio ita rejecta est, ut ne referentibus quidem Populum Cantoribus relicta sit acclamandi iteratò potestas; cujus loco, ne quid noo diligenter circa Ordinationes ageretur, cautum est, ut terna, quemadmodùm vulgò dicimus, denonciatione habendâ ea io Urbis regione, ubi habitat is, qui ad Ordines destinatur, provocetur Populus, ac publicè moneatur, si quid Candidato Ordinum habet objiciendum, Curiæ Sacræ deferre, quod firmatum, coofirmatumque docet Magrius (6) decreto S. Congregationis coram Gregorio XV. actæ die XXII. Junii Anno hujus sæculi XXIII.

VIII. Ex quibus omnibus non solùm evincitur, nihil eo verbo ἄξιος probari, quod faciat ad Jus Examinis à Sacerdotibus usurpandi, sed nec illis ὅσοι πιστοί. Nam si stes explicationi, quam tradit Balsamon (1) dicens: δέδοκται τοὺς ὑποδιακόνους τὰς θύρας τῶν ἐκκλησιῶν κατέχειν, καὶ ἐξάγειν τοὺς κατηχουμένους, καὶ τοὺς ἐν μετανοίᾳ. διὰ τοῦτο καὶ σήμερον λέγεται παρὰ τῶν ὑποδιακόνων τὸ ὅσοι πιστοί, δηλονότι, οἱ μὴ πιστοί, ἀλλὰ κατηχούμενοι ὄντες ἐξέλθετε, οἱ δὲ πιστοὶ ἵστασθε ὀψόμενοι τῶν ἁγίων μυστηρίων τὴν θυσίαν. *Visum est, Hypodiaconos Ecclesiarum fores tenere, & Catechumenos introducere, & educere, & pariter eos, qui sunt in Pœnitentia. Propterea namque etiam hodie ab hypodiconis dicitur, quotquot fideles: Qui scilicet non estis fideles, sed Cathecumeni, egredimini, fideles autem State, visuri Sanctorum Mysteriorum sacrificium.* Quod clarisis explanat in eandem sententiam Matthæus (2) Blastaris, cujus verba causa brevitatis omittimus, cùm iopersint Balsamonis dicta, ut ruat allata pro Presbyteris authoritas, quandò manifestum est ex verbis illis, ita à Græcis, & nùsquam aliter explicatis, nihil ad Examen ejus, qui recipit Ordines, adduci posse, quod ad rem faciat. Quòd si laturus opem injustæ Sacerdotum petitioni ad explicationem Goarii, quamvis Latini hominis, & ex conjectura scribentis adcurras, esto, advocari verbis illis aliquos ad testimonium, ao ad Examen? Nam si ad Examen, jam non Sacerdotes tantùm invitandi erunt, sed ὅσοι πιστοί, *quotquot fideles*. Quod quis unquam affirmaverit? Hinc, quæ subdic Goarius loco laudato, omnia pertinent ad testimonium, cui adstipulantur, quæ dicit Pontifex, dùm, ministrante eo, qui Ordines recepit, manus abluit: ψῆφος, κίνδυνος ἐπὶ τὰς κεφαλὰς τῶν ἐπισυμμαρτυρησάντων σοι: *ut suffragium, ita & periculum feratur in capita eorum, qui testimonium perhibuere de te*. Non dicit τῶν συνεξετασάντων σι, sed τῶν ἐπισυμμαρτυρησάντων σοι: ut scias totam cæremoniam ad testimonium referri, non ad Examen. Quare & quæcunque ex Metaphraste, & Augustino producuntur, ad testimoninm pertinent, non ad Examen. Quod proinde à primo ad ultimum solius Episcopi est ita, ut ad nullum ex inferioribus, nedum ad gregarios quotidianæ Liturgiæ Ministros, Jus examinandi Candidatos Ordinum protendatur.

IX. Ergo, inquies, ad hoc Examen initiandorum Sacris hominnm nullum è Sacerdotio socium Episcopus adsciscet? O ntinam meæ Greciæ amor, quo planè supra omnes Græcos afficior, cuique ita me prorsùs (sive me Deus ad id provocet, sive potiùs naturalis quædam in Gentem meam Gentium omnium magistram propensio) penitùsque devovi, ut jurejurando affirmare queam, cupere me Anathema esse à Christo pro fratribus meis. Utinam, inquam, Gentis meæ amor me palam quæ sentio tibticere noo cogeret: id sanè interrogantibus responderem, quod cùm verumque, ac certum sit, Nobisque planè evidens, interrogantium proterviam illicò profligaret. Sed parcendum audacibus, ne Genti nostræ Veritas probro sit, eosque ad risum provocet, quos oportuit olim non otiosos contemplari calamitates. Nostras, sed Nostri clementissimè misereri. Da igitur, Sacerdotes hujusmodi, & rudes esse, & Photianâ olim pestilentia laborare. Respondeo, ea lege teneri Episcopum, ut illi oefas sit, socios

tàm

---

(1) Nu. 4. Initii.

(2) De Synaxib. cap. de 5. Synaxi.

(3) d. tit. περὶ χειροτονίας, & in Vit. Arsenii Patriarchæ.

(4) Cap. 5. in fin.

(5) Vide Allat. in 2 dissert. de li. Eccl. Græcor. ver. sextus error.

(6) In Hierolex. verb. Ordo ante med.

(1) In c. 22. Laodic.

(2) Cap. 4. τε Γ.ς στοιχείου.

tàm ineptos adſciſcere? Nam ſi Photiani ſunt, hæretici cenſendi ſunt. Quis verò hæreticos ad ſocietatem ſacerrimi Tribunalis adſumat? Sedebunt judices, quos decuit exauthorari? Sententiam dicent Rei pervicaciſſimi criminis! ad miniſterium Sacrorum alios manuducent, qui projiciendi eſſent è Templo? Iique ad Populi diſciplinam ſubjectos ſuffragio ſuo provehent, quibus ne ſalutem quidem licet impertiri? Quòd ſi rudes, & imperiti, quis adeò ſtolidus, ut aſſerat admittendos? Quanta in hoc Examine diſpicienda ſint, quàm exactè vel minutiſſima penſitanda ſequentibus Reſponſis patebit. Placebit ne Superis, eos ad judicium illorum evocari, quæ nunquam audierunt? Apage tantam inſaniam. De ſumma re agitur in Examine, quod explanamus: ii ergo ab eo procul amovendi ſunt, qui ne nomen quidem ejus Examinis norunt. Audi quid cenſeat (1) Prodromus. πρὸς δὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν μελλόντων χειροτονεῖσθαι, εἴποτε ὁ ἀρχιερεὺς τοῖς συλλειτουργοῖς ἔδωκεν ἐξουσίαν, καὶ ἀπείροις Κανόνων, ἢ παντελῶς ἀνοήτοις αὐτὴν ἐδωρήσατο, κἄνπερ παρὼν, οὐκ ἄνευ ἁμαρτίας. *Examinis verò circa Ordinandos ſi quandò Antiſtes conſacerdotibus dedit poteſtatem, & imperitis Canonum, aut omninò inſipientibus eam fecit, quamvis præſens examini, non eſt ſine crimine.* Cujus rationem acutè profert Matthæus (2) Blaſtaris Prodromi verba referens: ὅτι ἐξέτασις κρίσις. ἡ δὲ κρίσις ἐπικίνδυνος τῷ κριτῇ, καὶ τῷ κρινομένῳ, φθείροντος αὐτὴν τοῦ δικάζοντος ἀπαιδεύτου. *Nam examen judicium eſt; judicium verò periculoſum tùm judici, tùm ei, qui judicatur, corrumpente illud judice imperito.* Caveat proinde Epiſcopus, ne rudes homines & imperitos judicio de vita, & moribus ſubjectorum inſtituendo ſocios admoveat, memineritque fore, ut ſibi ante Judicis æterni Tribunal, maximo vertatur crimini, ſi judicandi Sacra illis fecerit poteſtatem, qui vix ſibi ipſis propter barbaram prorſus ignorantiam poſſunt conſulere, homines pervicaciſſimi, ſuperſtitionibus obnoxii, atque omnia non ex ratione, ſed ex libidine, aut conceptis depravati paſſim animi affectionibus judicantes.

(1) De Interpret. Can. ad Cano. Nican. I.

(2) In Epit. Syntagm. ad Canon. 9. Nicæn. I.

X. At dices; Quid ſi rudes non ſint, & palam Orthodoxi habeantur? Reſpondeo admitti poſſe, ſi lubitum Epiſcopo ſit; nec tamen neceſſariò admittendos. Ex dictis enim ſolus Epiſcopus in Eccleſia noſtra poteſtatem in ſubditos habet, quam non partitur cum aliis. Quare ea uti ſolus jure ſcilicet poterit. Erit attamen etſi non neceſſitatis, æquitatis certè, atque modeſtiæ, ſi ſapientes, peritoſque rerum Eccleſiæ noſtræ Sacerdotes ad tantum opus, ac neceſſariam Inquiſitionem admittat; non equidem, ut poteſtatis conſortes, ſuffragatoreſque Judicii, ſed ut conſiliarios, ſuaſoreſque decretorum ſuorum, atque ſententiarum. Quapropter, etſi nunquam cogetur, ac nuſquam eorumdem ſententiam ſequi, quippe nulla conſilium dantis ſententia obligat, ut ex Juris (1) effato certum eſt; tamen decebit eandem ſequi, alieniſque judiciis obſequium Chriſtianum deferre; præſertim cùm (2) *in concilio Deorum Deus ſedeat*, ibique ſe Chriſtus (3) præſentem ſpondeat, ubi duo, treſve ejus nomine, atque auſpiciis fuerint congregati. Qua ratione fit, ut vel ipſi Latini Præſules, ut ut queant, à decreto tamen plurium in eos, qui candidati ſunt Ordinum, inquirentium non recedant. Quod etiam obtinet in moribus Eccleſiæ noſtræ, teſte (4) Balſamone, cujus illa ſunt in Latinos. αὐτοὶ γὰρ οὐδὲ ψῆφον ζητοῦσιν. ἡμεῖς δὲ κἄνπερ οὐ ζητοῦμεν ψῆφον ἱερέων, εἰ μὴ ἐν ταῖς συνόδοις δέχεσθαι, τὴν συμβουλὴν ὅμως λαμβάνομεν ἐν τοῖς ἀργαλεωτέροις τοῖς πρὸς τὰ ἱερά. *Latini quidem neque ſuffragium ſacerdotum, neque conſilium petunt. Nos verò etſi ſuffragium ſacerdotum, non niſi in ſynodis, recipimus, conſilium tamen accipimus in difficilioribus, quæ ad ſacra ſpectant.* Quibus in verbis tùm ſceleratam Balſamonis mendacitatem videre eſt, tùm ipſam Eccleſiæ noſtræ conſuetudinem. Et mendacitas quidem Balſamonis evincitur toto, & integro Titulo Decretalium: *de his, quæ fiunt à Prælatis ſine conſenſu Capituli.* Ubi palam eſt, quantò arctiùs Noſtris, non conſilio ſolùm, ſed etiam conſenſui ſacerdotum addicitur Epiſcopi deliberantis authoritas. Ipſe etiam ſummus Pontifex Eccleſiæ Princeps ſupremus, quamquam nulli Purpuratorum Patrum ſententiæ ſubjectus ſit, in gravioribus tamen ab iiſdem conſilium petit, eorundemque conſilium ſequitur, tantâ ubique modeſtia, ut in quolibet planè Diplomate ad publicam utilitatem emiſſo, quæcunque ſapientiſſimè decernuntur, *de Fratrum conſilio* ſuorum conſtituta fateatur. Unde protinùs retunditur mendaciſſimus Balſamon tot manifeſta mendacia, apertoſque dolos una in Epiſtolâ laborioſè commentus. Ex ejus tamen poſterioribus Verbis Mos noſter elucet, quo utrunque omninò, penituſque probatur, & uſitatum Antiſtitibus Græcis, ſacerdotum, cùm de rebus agitur ſacris, audire conſilium, illudque ſequi, ſi juſtum, ſi à ſapientibus latum: & inuſitatum iiſdem petere ſuffragium à ſacerdotibus. Ut omninò conſtet, quod in poſtrema Reſponſi hujuſce parte tradidimus, & examinandos, probandoſque eos, qui ad Ordines deſtinantur, & ab Epiſcopo examinandos, ejuſque authoritate probandos, nulla habita Sacerdotum gregariorum ratione, quos moneo ſubſint Epiſcopo ſuo, atque ex præcepto (5) Exodi: θεὸν μὴ κακολογεῖν *non detrahant Deo*, cujus poteſtate Epiſcopus fungitur à Deo dumtaxat, ejuſque in Terris Vicario, non à ſubjectis hominibus, judicandus.

(1) §. Tua Inſt. de Mandat.

(2) Pſal. 81. n. 1.

(3) Mat. ca. 18. nu. 20.

(4) Epiſt. reſp. ad Epiſc. Cypri.

(5) Cap. 22. n. 28.

Finis Reſponſi I.

DE VITIIS QUÆ IN EXAMINE ORDINATIONIBUS

Præmittendo Dispicienda sunt.

Responsum II.

Ad eundem Illustrissimum, ac Reverendissimum

MELETIUM TIPALDUM ARCHIEPISCOPUM, ET METROPOLITEN PHILADELPHIÆ.

SECTIO I.

DE IRREGULARITATE.

SUMMARIUM.

I. *Propositum Responsi.*
II. *Graecorum injusti objurgatores castigantur.*
III. *Tria in eo, cui conferendi sunt Ordines, dispicienda.*
IV. *Nomen Irregularitatis Graecis, & Latinis usitatum.*
V. *Irregularitas non solùm usu, sed etiam Ordinum susceptione interdicit.*
VI. *Irregularitatis plurima species.*
VII. *Ea rediguntur ad tres.*

I. Frustra erunt, Sacratissime Antistes, hactenus quæcumque docuimus, ni post evictam necessitatem Examinis, ejusdemque habendi potestatē Antistitibus solis assertam, in id calamum convertamus, quod in ipso Examine religiosè dispiciendum, atque ad trutinam revocandum erit, ut Ii, qui ad Ordines provehuntur, cognoscantur penitùs, probenturque: quò nimirum pateat, an idonei sint ei Muneri recipiendo, ad quod scilicet destinantur. Ea propter, ut ex usu sit labor, cui subcisivas horas, ereptamque infinitis penè, queis undique stipamur, negotiis tempus non inviti concedimus; illud statim post præmittendorum Ordinationibus latam superiùs notitiam, enucleandum est, quod ad ipsam pertinet praxim Examinis; atque ea curiosiùs indaganda, de quibus circa initiandum Sacris quæstio erit instituenda. Ea porrò, si cùm Latinis agendum esset, facillimè quis, & sine labore partis, expositisque per alios mercibus utens, & comperta, ac plurimorum disputationibus illustrata in medium proferens exequi posset. Verùm cum Græcis, & quidem Photianis scribamus, penes quos, ex longâ Rerum sacrarum incuriâ, & ex prolixâ captivitate, permista omnia, implicata, ac propè dixerim, quà superstitiosis observationibus corrupta, quà manifestâ negligentia ignota, non sine ingenti labore ejus satagendum erit, ut neque inepta, neque nova, neque argutis disputationibus celebranda, sed certa, patentia, receptaque palam ab omnibus, & ex ipso Ordine clara proponamus. Sic enim fiet, ut & Græci, quod nostri Operis caput est, sciant, à Latinis tradita, non propria Latinorum esse, sed utrique Genti communia; & Latini cognoscant, quanta sit Græcia, quam licèt à Photianis undique laceratam, datamque pessum, Veritas nunquam usquequaque deseruit.

II. Neque enim jure agi cum Nostris censeo, cùm quæ à Photianis fiunt, docenturque, Græciæ tribuuntur: tantâ palam seu odii significatione, seu obtrectandi licentia, ut jam non tutaturi Religionem, Veritatemque asserturi aliqui scribant, sed experturi quid concedatur in illos, quorum Cineres totâ Græciâ tegi putant; quique si viverent, jampridem ulti Cynicos hos docuissent, quam fatuum sit petere remorsuros. Sed de his nos alibi (1) in loco fusè, atque utiliter disputavimus, ostendimusque, distinguendos, secernendosque à Græcis Photianos, queis quidquid malorum in Græcia est, imputabunt, qui Græciam norunt: si aliter faxint, eadem planè notâ conspicuos risui cordatorum hominum exponendos, cui subjecimus bardam Glossæ (2) ex imperitia blaterantis inscitiam, quæ eam Gentem, cui, ut proxima Religionis nostræ cunabulis Tempora prætercam, in Athanasio, Basilio, Chry-

(1) *Respōso: an Greci sit Schismatici. per totum.*
(2) *C. ad certitudinem. Extravag. commun. de Sent. excom.*

Chrysostomo, in Cyrillo, Flaviano, in Tarasio, in Veçco tanta debet Ecclesia, ausa est asserere, *quasi semper fuisse schismaticam*. In præsentia supererit, idipsum re ostendisse: Quod eveniet profectò, cùm de iis, quæ Ordines, Ordinumque usum impediunt, agentes docebimus, eadem Græcis, quæ Latinis recepta sunt, moribus recipi; idemque in omnibus esse Ecclesiæ utriusque Suffragium.

III. Quod ut è vestigio aggrediar, illud statim certissimum autumo, tria in eo, cui Ordines conferendi sunt, affatim esse dispicienda: Vitam nimirùm, Mores, & aptam tanto Muneri Conditionem. Cùm enim ex his tribus nota homini queat inuri, sive illa vitio vertatur, sive dedecori; profectò, qui eà laborat, abstinendus est Ordinibus illis, io quibus oportet hominem esse, ut verbis Apostoli utar, (1) *ἀνεπίληπτον irreprehensibilem*, & : *ἐργάτην ἀνεπαίσχυντον*, (2) *operarium inconfusibilem*. Porrò hęc tria uno seu nomine, seu vocabulo tùm Theologi, tùm Sacrorum Interpretes Canonum complexi sunt, appellaruntque *Irregularitatem*, quasi notam Regulis appositam Sacris, quâ quis à Ministerio Sacrorum arcetur; definiturque passim, ut sit, impedimentum Jure Canonico inductum, ex quo, susceptione, usuve Ordinum euipiam interdicitur, ut accuratè notavit in Enchirido (3) Navarrus, explicantque (4) Theologi cum Domioico (5) Soto, Gregorio (6) Valentino, Cardinali (7) Toleto, Francisco (8) Suarin, (9) Sayro, (10) Henriquesio, (11) Filliuccio, quibus adde (12) Summistas & (13) Canonistas, (14) eosque, qui Tractationes hac de re integras edidere Majolum, Borgasium, Villadiego, Ugolinum, & Plntium.

IV. Neque nominis novitas, aut barbaries Vocabuli terreat Nostros, quibus adeò placet Vetustas, ut loco hæresis habeatur, si quid novum referant Mores, aut Canones audiant. Quasi non certum sit, atque (1) Sapientis effato sanctum, nihil esse novum sub Sole, quæque sunt, videnturque nova, eadem prorsus esse, quæ olim fuere, suotque aotiquissima. Certè, quod attinet ad rem nostram, quod quibuspiam ex Nostris pingui Minervà viris, & ex imperitiâ bonarum Artium nova omnia reputantibus novum videbitur, antiquissimum Græciæ est, cujus celeberrimus Canonista (2) Balsamon, impedimentum, quod ante descripsimus, atque Latinorum Authoritate firmavimus, *ἀκανονίστω* appellat, & *δυσκανονίστω*. Ex quo vocem eandem ad ejusdem rei naturam enunciandam accepere (3) Plaoudes, atque (4) Margunius, Canonistæ post Balsamonem ille sapientissimus, hic eruditus, & impius. Quin imò eâdem usus est voce Sanctus vester (5) Palamas tùm in iis, quæ scripsit contra Barlaamum, tùm in iis, quæ barbarè commeotus est contra Latioos. Ipse etiam (6) Barlaam, & (7) Acindynus non minus Palama pervicaces ad Irregularitatis significationem *ἀκανονίστω* recipiunt, quibus adde similia, idemque referentia in variis (8) Tomis (sic decreta Pontificum nostrorum à recentioribus Græcis appellantur) Græcorum Patriarcharum, qui passim penes (9) Allatium leguotur.

V. Porrò Irregularitatis effectus *χειροθεσίαν*, ut Nostri loquuntur, hoc est ad utrumque refertur, & ad eum nimirùm, qui confert, & ad eum, cui Ordines conferuntur: & huoc quidem, vetat, aut, quos non habet, Ordines affectare, aut iis uti, quos habet, aut ulteriorum ornameota percupere; illum verò ita coercet, ut ex nota Canonum sacris Mysteriis ineptum aut non audeat ad sacrum Mioisterium provehere, aut ulteriùs progredi minimè patiatur. Neque enim, ut insipienter arbitratur Coressius, (1) *ἀκανονία*, sive *Irregularitas* solum usum Ordinum impedit; sed quæ eorum, qui jam Altaris Ministerio admoti suot, ita sacram coercet infamiam, ut noo sinat eum in modum notatos coram Numine ministrare, ea tantæ, vel majori Dignitati minimè idoneos ab Ordinibus repelleodos, abstinendosque demonstrat. Quod si pluribus ostendam, supervacaneum erit, cùm penes relatos Authores proximè, *ἀκανονία* præsertim ad id adsumatur, ut hanc præcipuè vim & repellendi penitùs ab Ordinibus, & ab Ulterioribus repellendi, significet. Quò fit, ut notitia ejus, quam explicamus, Irregularitatis, ei, qui confert Ordines, necessaria sit; inde enim totius Examinis, quo de agimus, tota Tractatio pendet. Neque Inquisitio, quam inculcamus, habeoda per Aotistitem circa aliud est, quàm circa ea, ex quibus queat liquidò deprehendere, an ei, qui ad Ordines destinatur, aliquid insit ex iis, quorum causâ Canones arcendum aliquem ab Ordinibus deerevere.

VI. Et plurima sanè sunt, ex quibus Ecclesiasticæ Leges edicunt, noo recipiendos aliquos ad Sacram Familiam, quæ statim proponenda sunt diligentissimè, atque Juris utriusque authoritate firmanda. Mihi enim olim consideranti, ac penè dixerim superstitiosè rimato tùm Latinorum, tùm Græcorum Ecclesiasticos Mores ita omnia invicem congruere visa sunt, ut licèt diversa penes Latinos rerum vocabula, planèque Gręcis ignota Theologia recens invenerit, tamen, si standum sit rebus, eadem utriusque Ecclesiæ sententia, idemque prorsùs videatur esse de Irregularitate Suffragium. Ejus, ut ajunt, species, seu meliùs, genera curiosè Latini distinguunt, tanto ubique, tamque diverso, Ordine, ut si ea Græcis exponere velim, immensi Operis, & inutilis omninò laboris mihi alea subeunda sit, quippe qui adhibitus ad pompam Eruditionis Canonicæ, perparum inscitiæ quorundam ex Nostris prodesset, cui scilicet consulimus, dùm hæc scribimus, rati ex plurimis causis, unde Gręcos inter, atque Latinos diuturnum dissidium vitam habet, illam præcipuam esse, quæ ab ineptis Sacerdotibus profluit. Etenim, cùm ab his tota Populi disciplina pendeat, cùm ad horum sententiam, tametsi, pace dixerim Græciæ meæ, non admodùm Sapientium, credulitatem suam Populus universus accommodet; si ii fuerint, quos Regulę Patrum exposcuot; profectò ea sentient, quæ Græciam decent, illaque ipsis Populum docentibus, quæ vera sunt, veraque noruot, pudebit pervicaciæ suæ dementissimos Photianos: eaque Pax nostram Gentem tot annorum dissidio profligatam Veritati cicurem reddet, quam utinam vel meo interitu Superi tandem Græciæ clementes impertiant.

VII. Igi-

(1) 1. Ad Timoth. c. 3. n. 2.
(2) 2. Ad Timot. c. 2. n. 15.
(3) c. 27. n. 191.
(4) In 4. Sent. dist. 26. & 27.
(5) De Just. & Jur. lib. 5. q. 1. art. 9.
(6) In 4. p. q. 19.
(7) In Sum. l. 1. à c. 57.
(8) a Disput. 4. ad finem
(9) Lib. 6. & 7.
(10) Lib. 14.
(11) De Sacram. Tract. 19.
(12) In Verb. Irregularitas.
(13) Th. de homicid.
(14) De Irregularitate.

(1) Eccli. c. 1. n. 10.
(2) Ep. 2. ad Marc. Antioch.
(3) Th. περὶ χειροτονίας.
(4) Nomocan. nota 4.
(5) Ep. ad Isaor. Patr. CP. & Orat. 8. cōtra Latinos.
(6) Orat. 4. contra Omphalopsychos.
(7) Orat. Iufamas. contr. Palamis.
(9) Tom. Joan. P. CP. 1 Palamā post med. & to. qui incipit. ἀκάνατα φιλαὶ τῆς γῆς cir. med.
(9) Dissert. 2. de libr. Eccl. Græcor. et de Cōfession. utriusq. Eccl. li. 2. c. 16. nu. 3 pag. 802.

(1) Lib. 1. de Penis. circ. med.

legem. Idemque censet post Planudem Nilus (18) Rhodius, & ex Nilo (19) Coressius, & Synchronos Coressio (20) Campanas.

(20) De Canonum vi. Schol. 9.

II. At Margunius (1) Digamum quidem ex communi sententia putat eum, qui bis matrimonii contractum iniit; postquam lustralibus Baptismi expiatus est aquis, non tamen eum, qui aut bis duxit uxorem, antequàm Christo nomen daret, vel alteram ante Baptismum, post eundem alteram. Imò rem, quam neque novit, neque vir imperitus intellexit satis, censurâ excipit more suo scribens: τοῦτο δὲ καινόν ἐστι, τὸ ἐλέγχεσθαι τινὰ διὰ τὰς πράξεις πρὸ τοῦ βαπτίσματος· καὶ ἀληθινὰ εἶναι εὕρημα νεωτερικὸν τῶν Λατίνων, ἵνα καταφρονῶσιν ἡμᾶς. *Hoc inauditum est penitùs, ut quis reprehendatur propter acta ante Baptismum: & revera recens est Latinorum inventum, ut nos vituperent*. Hæc Margunius, cujus calumnias, & ineptias superiùs castigavimus, & castigabimus toto hoc Opere nostro, præsertimque hic Græciæ deridendas exponimus; quandò Latini propter Digamiam neque Nos usquam vituperant, nec meritò quiverint vituperare, est enim ex dictis apertum, Scriptores Græcos, plerosque sanè universim locutos de Digamia, neque unquam à Digamia eum excepisse, cui aliqua nupserit ante Baptismum; alios autem, & quidem potiores, quique non peritissimi tantùm Juris nostri, sed præcipui ejus Auctores habentur, palam testatos, Digamia notari, bis qui uxorem accepit, sive ante, sive post Baptismum, ut constat ex relatis Prodromi verbis, itidemque ex verbis Blastarii, in quibus biscoronatus Digamus est. Coronari autem quis potest tùm ante, tùm post Baptismum. Neque enim ea coronandi sponsos cæremonia Christianis tantùm solemnis est; quod si Margunius dixerit, ignorantiam suam fatebitur. Nam Ethnici ipsi coronis utebantur in nuptiis, sponsique non nisi coronati Matrimonium inibant. Quare (2) Tertullianus scribit: *coronant & nuptiæ sponsos*: & (3) Apulejus describit, *sponsum unguentis madidum, & coronis floridum* Quin & (4) Claudianus omen vicinarum Nuptiarum ex corona florea cepisse Proserpinam commentus est.

(1) Nota 100. Nomican.

(2) Lib. de Corona Militis.

(3) Lib. 4. Metamorphos.

(4) De rapt. Proserp. lib. 2. paulò post med.

Nunc sociat flores, se seque ignara coronat,
Augurium fatale tori:

stat igitur, Digamum esse censendum ex Jure nostro eum, qui duas duxerit, sive eas duxerit ante, sive post Baptismum; ut suprà docuimus, apparetque vel in hoc Margunii procax inscitia, quam ulteriùs manifestat ea ratio, quâ ineptam opinionem suam bellus homo tuetur, inauditum affirmans, ut quis propter perpetrata ante Baptismum notetur; quibus consonant, quæ (5) sequuntur, ὅτι τὰ κακὰ ὅλα ἐν τῷ ἁγίῳ λουτρῷ καθαίρονται παντάπασι, καὶ ὁλοτελῶς, *Nam mala omnia in Lavacro Sancto omninò, & penitùs perpurgantur*. Etenim si de criminibus, pœnisque, ut ajunt, spiritalibus, quæ criminibus debentur, sermo sit; vera, notaque lippis, atque tonsoribus dicit; at extra rem: cùm hìc de Notis innoxiorum hominum agamus. Si verò, quæ graviter docet, vel ad mendas, atque defectus, aut vitia porrigit ipsa; stulta, falsaque vel imperitis exponit. Quis enim putet Virginum choris adscribendam meretricem aliquam Ethnicam, si sacro Fonte expietur? aut quis credat fore, ut, si claudum Baptismate consecres, rectà procedat? Id ipsum etiam, quod exempli gratia, producit, arbitratus Baptismo captivum libertati nativæ restitui, falsissimum est, cùm constet ex alibi (6) à nobis operosè probatis, & inferiùs obiter delibandis, servum Baptismo non liberari. Quapropter dicendum erit, Digamiam ibi omninò ponendam, ubi duplex affuerit verum, ac legitimum Matrimonium.

(5) Nota 100.

(6) Responso de Ser. An liberetur per Bapt.

III. Alteri Digamiæ, quam *Interpretativam* appellant, obnoxius esse quis pluribus modis potest: nam primò Digamus est, qui castitatem promissam, devotamque Deo, inito sacrilegè Matrimonio, violat, ut Jus (1) Canonicum censet, ingeritque Nostris Ancyranum (2) Concilium. Secundò, qui alteram, ut ajunt, *de facto*, alteram *de Jure*, vel utramque *de facto*, uxorem duxit, hoc est ita duxit maritali animo, ut, tametsi nefas esset ducere, ratumque Matrimonium haud fuerit, putarit tamen, fas sibi fuisse eas ducere, atque ratum esse matrimonium ejusmodi: quare non uti concubinas habuit, sed uti revera uxores, licèt uxores non essent. Quod sanè ex Canonum (3) scitis, addita Doctorum explanatione, manifestum est, docentque Theologi (4) pleno agmine, Nostrisque præcipit Apostolorum (5) Authoritas hoc decreto. ὁ δύο ἀδελφὰς ἀγαγόμενος, ἢ ἀδελφιδῆν, οὐ δύναται εἶναι κληρικός. *Si quis in conjugium duas sorores acceperit, vel viduam fratris, vel filiam fratris, Clericus esse non potest*: Etenim licet, qui viduam fratris uxorem duxit, quique filiam fratris, has verè uxores non habuerit, tamen quia ut uxores duxit, atque *de facto*, ut uxores detinuit; Juris interpretatione Digamus reputatur. Tertiò Digamus est, qui matrimonium init cum Viduâ, vel eâ, quæ Virgo non est, vel cum ejectâ, seu passâ repudium, vel cum meretrice. Hoc itidem constat tùm ex (6) Jure ipso, tùm ex (7) Innocentio I. tùm ex (8) Hieronymo, tùm deniqueex (9) Theologorum, Interpretumque (10) Juris Canonici omnium tritâ sententiâ. Addere fas esset & alia, in quibus, an sit Digamia hæc, disputatur. Ea tamen uti minutiora, nec satis certa jure omittenda censuimus, quæ quidem curiosus Lector repetet accuratiùs enucleata inter Theologos à (11) Bellarmino, atque inter Canonistas (12) ab Hostiensi, & (13) Covarruvias. Jam hos omnes Digamos & esse, & censeri manifestum erit ex eadem, ob quam primi Digami reputantur, ratione. Etenim, quemadmodùm illi duplici illo connubio symbolum, ac significationem Matrimonii violant reverà, ita hi Juris sacri interpretatione ejusdem violatores habentur. Cùm enim Matrimonii significatio in eo sita sit, ut sacrum Christi cum Ecclesia, quæ una est, neque meretrix, neque rejecta, neque vidua, sed planè Virgo, conjugium significet, id quod palam est ex illis (14) Apostoli verbis: ἡρμοσάμην γὰρ ὑμᾶς ἑνὶ ἀνδρὶ, παρθένον ἁγνὴν, παραστῆσαι τῷ Χριστῷ. *Despondi enim vos uni viro, Virginem castam exhibere Christo*: & illis (15) ejusdem τὸ μυστήριον τοῦτο μέγα ἐστίν, ἐγὼ δὲ λέγω εἰς Χριστόν, καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. *Sacramentum hoc magnum est: ego autem dico, in Christo, & in Ecclesia*; Hæc significatio revera nulla est in eo, qui gemi-

(1) In c. quomodò 27. q. 1.

(2) Canone 19.

(3) In c. nlt. c. nuper ubi DD. de Bigamis.

(4) In 4. Sent. dist. 27.

(5) Can. Apost. 19. al. 15.

(6) In c. si quis viduam, ca. 2. & 5. 50 dist. c. curandū. c. si quis de Laicis 34. dist. c. in aliquo 51 dist. c. ut debitū de Bigam. cap. 1. de Cler. conjug. in 6.

(7) Ep. ad Victric. c. 6. & 5.

(8) Ep. ad Fabiolam in cap. vidua 34. dist.

(9) D. Th. in 4. Sēt. dist. 27. & ib. Paludan. & alii. qu. 4. Antonin. 3. pa. tit. 28. ca. 3. Alber. Trotins de ver. et perfect. Cler. libr. 2. c. 11. n. 2. Sylvest. verb. Bigam. q. 1. Joan. in Sum. lib. 3. tit. 3 c. 9.

(10) Card. & DD. in d. c. debitum, & in Clem. cū ex eo

nam

nam duxit, & nulla itidem esse censetur in eo, qui aut meretricem, aut Viduam, aut corruptam, passamque repudium sibi conjunxerit. Atque hinc refellitur Margunii (16) furiosa stoliditas, qui hanc Digamiam Juris interpretatione constitutam inficetè sanè facetus deridet: Dicit enim: ἔχουσιν ὅτι οἱ Λατῖνοι καὶ διγαμίαν ἀριστοτελικὴν, τεκνὸν δηλαδὴ τῆς τοῦ φιλοσόφου Ἑρμηνείας· καὶ διὰ τοῦτο τὴν ὀνομάζουσιν ἑρμηνευτικὴν, ὄνομα νεωστὶ εὑρεθὲν, διὰ νὰ σημαίνουσι τὰς φλυαρίας αὐτῶν, ἀνήκουστον τοῖς ἁγίοις Κανόσι, καὶ παντελῶς ἄξιον γέλωτος. *Habent etiam Latini Digamiam Aristotelicam, filiam scilicet Hermeniæ Philosophi, & propterea Hermeneticam, sive interpretativam appellant. Nomen recens inventum, ineptias ut suas significent, inauditum Canonibus, & omnino ridiculum.*

IV. Sed hæc magis ex merito Græci, qui sapiunt, potiorique jure deridebunt. Etenim, ut à facetia vanissimum hominem adoriamur, quid attinet Interpretatione Juris factam Digamiam Aristotelicam appellare? Num unus Aristoteles de Interpretatione scripsit, ut ab illo omnis interpretatio nomenclaturam acceperit? At etsi dicas unum Philosophum de interpretatione scripsisse, hæc tamen Interpretatio, de qua hic agimus, ad interpretationem Aristotelis nusquam refertur. Etenim hæc actus, atque opera ipsa interpretatur, eidemque nomini adaptat diversa propter notam similitudinem. At Aristoteles de Interpretatione Vocum negotium habet in Hermenia, rationemque ingeniosè, ac doctè vestigat, quam propter voces significent, ipsiusque significationis Originem, naturamque requirit. Adeò Digamia etiam interpretatione Juris exposita Patrem Aristotelem non agnoscit, aut avum. Ejus itidem nomen, neque novum Latinis, & jampridem translativum Theologis est, & Canonistis per Annos circiter quadringentos. Neque inauditum Græcis, ex quibus Prodromus eruditissimum librum suum περὶ ἑρμηνείας κλήσεων inscribit; ibidemque (1) ad retundendam Margunii desipientis audaciam hæc habet: Πολλάκις μὲν ὁ Κανὼν καὶ τὰ μὴ ὄντα, ὡς ὄντα, ἑρμηνεύει διὰ τὴν ἐμφέρειαν. καθάπερ καὶ δίγαμον λέγομεν τὸν ἐν ἑνὶ γάμῳ γύναιον πολιτικὸν λαβόντα πρὸς τὸ μὴ χειροτονίαν λαβεῖν. *Sæpe quidem Canon. & quæ talia non sunt, uti talia interpretatur propter similitudinem. Quemadmodum & Digamum dicimus eum, qui uno matrimonio uxorem accepit mulierculam civilem* (hoc est civibus prostitutam, seù meretricem) *ad hoc, ne sacris initietur.* Quid his clarius? quid efficacius? ut Margunii sive ignorantia, sive dementia pateat afferentis inauditum Gręcię, quod fortassis Gręcia prima recepit; appellantisque novum, quod vetustissimum est, imò quod Jura (a) civilia recipiunt passim docentia, Legibus potestatem fictionum instituendarum esse, per quas non modo similia idem nomen, eosdemque nanciscuntur effectus, verùm etiam, quæ nullo modo sunt, sed merâ Legis constitutione censentur, id agant, quod res ipsæ agerent, si adessent, ac sæpe multò præsentiùs agant, quàm res ipsæ agerent, si adessent. At demus & novitatem nominis, quam mentitur Margunius, in postremis Digamiis esse; quis furor, quæ belluina stoliditas ex novitate nominis res novn ingestas nomine calumniari? Jure igitur, ut alibi diximus: ὁμοούσιον (3) Arriani, hypostases ii, de quibus (4) Basilius, ob novitatem nominis rejecerunt. Tuam etiam isthanc, Marguni, mixo-barbaram elocutionem jure Græcia tota, cui antea inaudita fuit in sapientum sermonibus lingua vernacula, deridebit. Quod sanè illa non facit, gnara & novo idiomate antiquissima posse proponi, & novitatem isthanc tuam adeò refertam ineptiis, ut ex rerum novitate, ex impietate Dogmatum, ex ignorantia præceptorum, multò damnanda sit justiùs.

V. Verùm hæc abunde ad refringendam Margunii proterviam, quam mox non Latinis dumtaxat injuriosam, sed vel Nostris minimè tolerandam ostendemus, quippe docentem ex Digamia non jure quempiam repelli ab Ordinibus posse. Docet hoc loco (1) laudato apertissimis his verbis. Δὲν βλέπω οὐδὲ τὸν ἀπαγορευτικὸν νόμον, οὐδὲ τὴν αἰτίαν αὐτοῦ στοχάζομαι· Δὲν εὑρίσκεται γεγραμμένον, Δίγαμον μὴ χειροτονεῖσθαι· καὶ διὰ τί νὰ μὴ χειροτονηθῇ ὁ οὐδὲν ἁμαρτήσας; λοιπὸν καλῶς ἡ Πενθέκτη Σύνοδος τὴν σκληροτάτην τῶν Λατίνων πρὸς τοὺς Διγάμους καταδικάζει. *Non video neque legem vetantem, neque ejus causam intelligo. Digamum non initiandum nusquam reperias scriptum. Et quam ob rem non initietur, qui nihil peccavit? Jure igitur Quini-sexta Synodus truculentiam Latinorum in Digamos damnat.* Quot verba, tot ineptiæ, quas ut manifestiùs evincamus, sciendum est, Margunium unum ex illis esse, qui haustum ex perlectis Lutheranorum libris venenum ita passim in Commentariis suis effudit, ut, cùm Lutheranos, cæterasque Arctoas hæreses, quod ad dogmata pertinet, ubique rejiciat, in aliis tamen, quibus impugnare videntur Romanam Ecclesiam, libentissimè complectatur. Hoc unum ex illis est ita propalam Lutheranum, ut hominem non puduerit ipsa argumenta Lutheri proferre, queis Digamiam impugnat. Conferant Nostri hunc locum Margunii cum iis, quę Bellarminus (2) contra Lutherum sapientissimè scribit, videbunt idem ab hoc Græcis proponi, quod suis Lutherus ingessit. Quò fit, ut laborandum Nobis non sit in eorundem refutatione, cùm id Vir tantus ante nos plenè præstiterit, nec fas sit novi aliquid conferre ad redarguendam ineptissimam impietatem, ni ab alio dicta placeat ad nostras paginas revocare. Utiliùs proinde erit, si Margunium, quæ à se ignorari fatetur, doceamus. Non video, inquit, Legem vetantem, Digamum ad sacros Ordines recipi. Quid mirum, si non videat, qui vel in manifestissimis cæcutit? Nam quid manifestius, quàm verè Digamum ab Ordinibus Lege abstineri? An Legis haud speciem referunt illa Pauli (3) verba: δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα. *Oportet Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum?* Nonne his apertè prohibetur, ne Episcopus eligatur, qui bis duxit uxorem? Igitur Digamus ab Ordinum supremo, lege Apostolica, abstinetur. Unde inferre licet, eadem Lege & cæteros, qui inferiori, minoriq; Dignitate sacra administrant, juberi unius uxoris esse viros. Etenim cùm ab inferioribus gradatim ad supremum eundum sit, ut infra docebimus, dicamus oportet, inferio-

res

Marginal notes (left): col. 1. de sent. excom. Hostiensis in c. 1. col. 3. de Bigam. Abb. Anan. et DD. in c. 3. de adult. Felin. in c. jus generale col. 6. dist. 1. Anchar. cons. 124. Host. in Sum. de Bigam. q. 9. Cappel. Tholos. 255. Aufrer. in Clem. 1. de off. deleg. reg. 1. Falson. 8. Innoc. in c. Inquisitioni de sent. excom.
(11) Tom. 2. Contro. de Cler. l. 1. cap. 24. vers. 7. Objectio.
(12) In Sum. tit. de Bigam. à n. 1.
(13) In Clem. si furiosus. p. 1. §. 2. à num. 2. de homic.
(14) 2. ad Corinth. 2. 11. n. 2. refertur in c. nuptiarum. 26. q. 1.
(15) Ad Ephes. ca. 5. n. 32.
(16) d. nosa 100.
(1) Ad Can. Laodicenos.
(2) § si ab hostib. ubi gloss. postliminii. Institut. quib. mo. jus patr. potest. l. deniq. & ibi gloss. 1. ff. ex quib. cau. major.

Marginal notes (right): (3) Athanas. in Epist. decr. Nicæ. Concil. contr. Arian. heres. Aug. to. 6. l. contr. Ari.
(4) Ep. 10. ad Eusebium.
(1) d. nosa 100.
(2) To. 2. Contro. de Clericis l. 1. c. 25. & seq.
(3) 1. Ad Timot. c. 3. n. 2.
(4) Ibid. n. 12.
(5) Ad Titum. c. 1. n. 5.
(6) Tota distinct. 26.
(7) Toto tit. de Bigamis.
(8) Epi 4. c. 2. Ep. 24. c. 6. ex recens. Carranze in Sum. Concil. in Innoc. I.
(9) Can. 8.
(10) Can. 2.

res Episcopo Ordines dispositionem, ut vulgò dicimus, esse ad supremam Antistitis dignitatem. Porrò lumine Naturæ notum est, non posse dispositionem ejus esse conditionis, quæ impedimentum possit includere illius, ad quod aptat. Nam si impedimentum posset includere, posset non esse dispositio, seu via ad id, ad quod aptat, atque deducit. Quod sanè dementis esset asserere; quando dispositio minimè deducens ad id, cujus est dispositio, imò & impediens id, cujus dispositio est; dispositio est non dispositio, & non minor quâlibet Chimærâ philosophicâ Chimæra. Quapropter si sacri minores Episcopo Ordines dispositio ad Infulam sunt, in Digamis esse non possunt, qui ab Infulâ penitùs lege Apostolica deterrentur. Rationi consonat Sententia Pauli (4) dicentis: Διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες: *Diaconi sint unius uxoris viri*, & ne Presbyteros omisisse videretur Tito (5) scribens: τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπιδιορθώσῃ, καὶ καταστήσῃς κατὰ πόλιν πρεσβυτέρους, ὡς ἐγώ σοι διεταξάμην· εἴ τις ἐστὶν ἀνέγκλητος, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ. *Hujus gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quæ desunt, corrigas, & constituas per civitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi: si quis sine crimine est, unius uxoris vir.* Verùm desit Lex Apostolica, quæ tamen videnda erat à Margunio, & videri poterat à non cæco, num Lex Canonica idipsum non palam, ac frequenter ingerit? Latinis hercle Juribus rem planè notissimam dicimus, videndamque & in (6) Decreto, & (7) Decretalibus. Idemque passim iisdem edicunt (8) Innocentius I. Arelatense (9) Concilium I. (10) Turonicum I. Aurelianense (11) IV. Hispalense (12) II. (13) Toletanum I. Quin & eam Legem consuetudo antiquissima confirmat, quam Latinis explicant (14) Tertullianus, (15) Ambrosius, (16) Hieronymus, (17) Augustinus, queis adde (18) Siricium, (19) Leonem I. Gelasium (20) I. & (21) Hilarum Summos Pontifices idipsum Decretalibus epistolis confirmantes.

(11) Canone 8. (12) Canone 4. (13) Canone 4. (14) Lib. 1. ad uxorem. (15) Lib. 10. Ep. 82. ad Vercellen. & libr. 1. de offic. cap. ult. & li. de dign. Sacerd. c. 4. (16) In Comm. 1. c. Epi. ad Tit. (17) Lib. de bon. conjug. c. 7. & 18. l. 20. Contr. Faust. c. 47. li. 3. de Doctr. Christiana c. 12. (18) Ep. 1. ad Hemericum. (19) Epi. 88. alias 85. c. 1. (20) Ep. 1. ad Epis. Lucan. c. 5. (21) In Concilio Romano.

VI. Nec Latinis tantum ea Lex lata est, sed & Nostris. Nam Leo I. loco laudato, Legem, atque consuetudinem abstinendorum à Sacris Digamorum ubique, ac semper viguisse testatur, cujus authoritas quanti habenda sit Nostris, quantique habita semper fuerit vel ab ipsis Photianis, in superioribus latè docuimus. Idipsum affirmat Innocentius I. Chrysostomo Synchronos, Chrysostomi peramicus, ejusdemque defensor acerrimus, ut constat (1) ex Palladio. Nam loco laudato asserit, Digamos ab Ordinibus semper exclusos tùm in Eoa, tùm in Occiduâ Ecclesiâ. Imò Ambrosius Græciæ & Sanctus, & Doctor, in relatâ Epistolâ, Sancitum, ait, in Prima Nicæna Synodo, ne quis Digamus ad Ordines Sacros reciperetus. At Lex lata in Nicœna Synodo Lex est, & Græca Lex est, & à Græcis recepta: discat igitur Margunius quid Jura statuant de Digamia. Audiat quid (2) Epiphanius scripserit. Τὰ γὰρ εἰς ἱεροσύνην παραδοθέντα διὰ τὸ ἐξοχώτατον τῆς ἱερουργίας εἰς πάντας ἐνόμισαν ἴσως φέρεσθαι, ἀκηκοότες, ὅτι δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα, ἐγκρατῆ· ὡσαύτως, καὶ τὸν διάκονον, καὶ τὸν πρεσβύτερον· καὶ γὰρ τῷ μὲν ὄντι ὁ δέχεται τὸ ἅγιον τοῦ Θεοῦ κήρυγμα, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐπιδημίαν, τοὺς ἀπὸ πρώτου γάμου, τελευτησάσης τῆς αὐτῶν γυναικός, δευτέρῳ γάμῳ συναφθέντας, διὰ τὸ ὑπερβάλλον τῆς τιμῆς τῆς ἱερωσύνης, καὶ ταῦτα ἀσφαλῶς ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία μετ' ἀκριβείας παραφυλάττει). *Siquidem quæ Sacerdotio propter singularem functionis illius dignitatem præcipuè tributa sunt, & ad omnes communiter pertinere judicant. Illud quidem audierunt: Episcopum irreprehensibilem esse oportere, unius uxoris virum: Similiter & Diaconum, & Presbyterum. Ita enim profectò se se res habet, ut post Christi in Orbem Terrarum adventum, eos omnes, qui secundùm priores nuptias, mortua uxore, alteri se se nuptiis illigarint, sanctissima Dei disciplina rejiciat: propterea quòd incredibilis est Sacerdotii honor, ac dignitas. Atque istud ipsum Sacrosancta Dei Ecclesia cum omni provisione, diligentiâque servat.* Quid his clarius? quæ etiam exemplo Epiphanius (3) confirmat: narrans, Josephum Comitem, mortuâ conjuge, veritum ne ab Arrianis violenter abreptus Clericus fieret, τότε χάριν συναφθῆναι καὶ ἑτέρᾳ γυναικί, ὅπως διαδράσῃ τὰς αὐτῶν χειροτονίας, *horum metu alterum Matrimonium iniisse, quò se ab illa manuum impositione liberaret.* Adeò vel ipsis Arrianis notum, certumque fuit, quod ignorat Margunius, cujus ignorantiæ consulit his eloquentissimis verbis (4) Chrysostomus. *Castigat hoc ipso etiam impudicos, dum non eos permittit, post secundas nuptias, ad Ecclesiæ regimen, dignitatemque Pastoris adsumi. Nam qui defunctæ uxori benevolentiam nullam servasse deprehenditur, quo pacto hic Ecclesiæ præceptor esse optimus poterit? Nostis enim profectò omnes, quòd etsi per leges secundæ nuptiæ permittuntur, multis tamen ea res accusationibus patet: nullam ergo occasionem præbere subjectis Præsulem vult.* ἐν τούτῳ τε καὶ τοὺς ἀσελγεῖς κολάζων, καὶ οὐκ ἀφεὶς μετὰ δευτέρων γάμων τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζεσθαι ταύτην. Ὁ γὰρ πρὸς τὴν ἀπελθοῦσαν μηδεμίαν φυλάξας εὔνοιαν, πῶς ἂν οὗτος γένοιτο προστάτης καλός; Ἴστε γὰρ πάντες, ἴστε, ὅτι εἰ μὴ κωλύονται παρὰ τῶν νόμων δευτέροις ὁμιλεῖν γάμοις, ἀλλ' ὅμως πολλὰς ἔχει τὸ πρᾶγμα κατηγορίας· οὐδεμίαν οὖν παρέχειν λαβὴν τοῖς ἀρχομένοις τὸν ἄρχοντα βούλεται). Sed cessent hæc omnia, non ne penes Græcos legis vim obtinent Apostolici, qui circumferuntur, Canones? At (5) ibi hæc habes. Ὁ δυσὶ γάμοις συμπλακεὶς μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενος, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. *Si quis post baptismum secundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse Episcopus, non Presbyter, non Diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui ministerio Sacro deserviunt.* Hæc si Margunius non vidit, quî nobis se se Canonum Interpretem jactat? Si vidit, qui legem pernegat latam in Digamos, ne ad Ordines sacros adspirent? Est igitur lex, est ea consuetudo non solùm ex dictis probata, sed asserta palam à (6) Balsamone, à (7) Prodromo, ab ipso (8) Coressio, ab omnibus denique Græcis etiam Photianis; Imò & Ecclesia nostra: quæ nec benedictis dignatur Digamos, eorumdemque diu nuptias minimè coronavit: quæ Digamos per biennium à sacra communione arcuit, nec recipit sine animadversione, ut constat ex Conciliis (9) Laodiceno, ac (10) Neocæsariensi, ex Responsis (11) Nicephori Pa-

(1) In Dialogo. (2) Heres. 59. Catharorum. (3) Heres. 30. (4) Homil. 2. in Epi. ad Tit. (5) Can. Apost. 13. al. 17. (6) Ad d. Can 13. Apost. (7) Ubi supra ad Can. Laodic. (8) In Synop. Nili ad Laodic. Conc. (9) Canone 1. (10) Canone 7. (11) In Jur. Græco Rom l. 3. Tom. 4. sent. Synod. lib. 1. pag. 196. post med. (12) In Jur. Græco Rom. l.

triarchæ, quem colimus inter Divos IV. Nonas Junias, ex Nicetæ (22) denique Jurisperitissimi placitis. Ecclesia, inquam, nostra, quę tàm austera in Digamos est, tantumque in eos exerit severitatis, satis ostendit, arcendos à corona Ministerii, quos arcet à corona maritali, abstinendos à potestate benedicendi Populo, quibus minimè benedicit, vel certè more solito non benedicit: denique arcendos à ministrando Corpore Christi, quos jubet procul esse à Sacra Communione.

VII. Nec Margunius tam manifestæ seu ignorantiæ, seu impietatis convictus tutum se putet, si de *Interpretativa* tantùm Digamiâ se locutum affirmet: nam, quod caput est, ea quæ scribit omnia omnem Digamiam aptam Sacris Ordinibus asserunt: deinde quæ dicta sunt de Digamiâ verâ, & propria, prorsus & de eà, quæ Juris Interpretatione Digamia est, Canones censent. Pro Latinis loquatur Telense (1) Concilium: *ut is*, inquit, *qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad Clerum*. Subdit (2) Toletanum I. *constituit Sancta synodus, ut Lector fidelis, si viduam duxerit, ampliùs nihil sit*. Subscribit (3) Carthaginense IV. *Simili sententiæ subjacebit Episcopus, si sciens ordinaverit Clericum eum, qui viduam, aut repudiatam uxorem habuit, aut secundam*. Confirmat (4) Turonicum I. *Ut Digami, aut viduæ, aut corruptæ mariti ad gradus Ecclesiasticos non accedant*. Cui suffragatur (5) Arelatense III. dicens, *ut Bigami, vel Pœnitentes, vel repudiatarum mariti ad Sacerdotium non provehantur*. Eadem decernit (6) Arelatense IV. Hispalense (7) II. & Romanum (8) sub Hilaro. At pro Græcis calculum ferent, præter hactenus relata, novum (9) ex Apostolorum Canonibus testimonium his verbis. ὁ χήραν λαβὼν, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τῶν ἐπὶ σκηνῆς, οὐ δύναται εἶναι ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. *Si quis viduam, aut ejectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam ex iis, quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse Episcopus, aut Diaconus, aut ex eorum numero, qui Ministerio sacro deserviunt*. Quibus statim adstipulatur Synodus (10) Ancyrana dicens: ὅσοι τὴν παρθενίαν ἐπαγγελλόμενοι, ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν, τὸν τῶν διγάμων ὅρον ἐκπληρούτωσαν. *Quotquot Virginitatem pollicitam prævaricati sunt, professione contempta, inter Digamos, id est, qui ad secundas nuptias transierunt, haberi debebunt*; & Neocæsariensis (11) apud (12) Harmenopulum: λαϊκὸς, οὗ ἡ γυνὴ φανερῶς ἠλέγχθη μοιχευθεῖσα, μὴ κληρούσθω. καὶ ὁ κεκληρωμένος, εἰ κατέχει τὴν μοιχευθεῖσαν, ἐξωθείσθω τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ διακονίας. *Laicus, cujus uxor manifestò convicta est de commisso adulterio, Clericus ne fiat: & qui ad Clerum pervenit, si pollutam adulterio retinet, à Ministerio sibi tradito rejicitor*: Quin & Scholiastes (13) Harmenopuli. Δίγαμός ἐστιν, ait, ὁ καὶ ἑτέραν μνηστευσάμενος, καὶ ἑτέραν κατὰ νόμους ἀγόμενος, καὶ ὁ τὴν ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἀγόμενος: *Digamus est, & is, qui aliam sibi despondit, & aliam secundum leges ducit, & qui alteri desponsam ducit*. Quæ omnia cùm ad interpretativam Digamiam pertineant, constat esse Legem, quæ vetet initiari vel Digamos, qui Juris interpretatione Digami sunt; ut planè dementissimus sit Margunius, qui tanquam ex Adyto docet, non videre se Legem vetantem. Esto, non videat, quid ad nos? at vident Græci omnes, videt Ecclesia universa, vidit & ipsa Antiquitas, quam vel nondum Christus docuerat, vel nulla caligo Fidei præsens illuminarat. Synagogæ scilicet Sacerdotes, quam ex legis interpretatione accepimus, Digamiâ penitùs arcebantur, Numine ipso edicente (14) filiis Levi. γυναῖκα πόρνην, καὶ βεβηλωμένην οὐ λήψονται, καὶ γυναῖκα ἐκβεβλημένην ἀπὸ ἀνδρὸς αὐτῆς οὐ λήψονται, ὅτι ἅγιός ἐστι κυρίῳ τῷ θεῷ αὐτοῦ. *Scortum, & vile postribulum non ducent uxorem, nec eam, quæ repudiata est à marito, quia consecrati sunt Deo suo, & panes propositionis offerunt*. Et rursus (15) de Pontifice ipso. *Virginem ducet uxorem; viduam autem, & repudiatam, & sordidam, atque meretricem non accipiet, sed puellam de populo suo*. οὗτος παρθένον ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ λήψεται, χήραν δὲ, καὶ ἐκβεβλημένην, ἢ ἐκβεβηλωμένην, καὶ πόρνην, ταύτας οὐ λήψεται, ἀλλ' ἢ παρθένον ἐκ τοῦ λαοῦ. Synagogam exemplo vel secuti sunt, vel antecessere Ethnici ipsi, penes quos Flamen si uxorem amisisset flaminio decedebat, eo, quòd non poterat secundam uxorem accipere, teste (16) Gellio, cui authoritatem suam addit (17) Tertullianus scribens. *Monogamia apud Ethnicos in summo honore est: ut & Virginibus legitimè nubentibus univira pronuba adhibeatur, etsi auspicii initium est. Item in quibusdam solemnibus, & auspiciis, ut prior sit univiræ locus. Certè Flaminia non nisi univira est, quæ Flaminia lex est: Nam duo ipsi Pontifici maximo iterare matrimonia non licet, quod Monogamiæ gloria est*. Idem asserit (18) Hieronymus Monogamiam his laudans. *Flamen unius uxoris ad Sacerdotium admittitur: Flaminia quoque unius mariti eligitur uxor. Ad Tauri Ægyptii sacra semel maritus adsumitur*. Quæ ex Hieronymo fusiùs tradit Cœlius (19) Rhodiginus. Quin etiam non Ethnici modò, sed & inter Ethnicos Barbari olim à Digamia lege, aut consuetudine penitùs abhorrebant; unde illa Cornelii Taciti (20) verba: *meliùs eæ Civitates, in quibus tantùm Virgines nubunt, & cum una spe, votoque uxoris semel transigitur. Sic unum accipiunt maritum, quomodo unum Corpus, unamque vitam, ne ulla cogitatio ultra, ne longior cupiditas, ne tanquam maritum, sed tanquam matrimonium ament*. Quæ (21) Lipsius explicans: *inter quas*, inquit, *Civitates fuisse Erulos reperio, apud quos adeò secundo matrimonio non locus, ut uxor, marito mortuo, laqueo sese statim juxta sepulcrum indueret, nisi invisa vivere mallet, & infamis*. Videndusque ex nostris Procopius (22) hæc fusiùs narratione complexus.

VIII. Quòd si Digamia adeò vel Ethnicorum Sacerdotiis inimica censebatur, si Barbari ipsi Monogamos voluere eos, qui profanis Altaribus ministraturi ad Sacra recipiebantur, Quis putet Digamos, utrolibet modo considerentur, nulli Christianorum lege ab Ordinibus Sacris arceri, existimetve ad Divina Mysteria peragenda esse admittendos, quos scelesta Religio vetuit Sacra contingere. Sed Margunius hujus interdicti rationem non videt: At videre herclè poterat in sexcentis Latinorum Libris, quos legit

(22) [s. 10.] 2. Respons. 1. p. 210. in princ. & in Euchol. tit. κεφάλαια περὶ διγάμων ubi Goar, not. 4. & seq.

(1) Can. 4.

(2) Can. 3.

(3) Can. 69.

(4) Can. 2.

(5) Can. 2.

(6) Can. 8.

(7) Can. 4.

(8) Can. 2.

(9) Can. Apost. 24. alii. 18.

(10) Can. 19.

(11) Can. 8.

(12) In Epitome Canon. Sect. 3. tit. 3. Can. 9.

(13) Ind. Epitom. Sect. 2. tit. 3. Can. 2.

(14) Levit. c. 21. n. 7. & 8.

(15) Ibid. n. 13. & 14.

(16) Noct. Attic. l. 19. c. 15.

(17) Libr. de Exhort. ad Castit. & l. 1. ad uxor. & li. de Monogam. in fin. et lib. de præscript.

(18) Epi. ad Gerontiam.

(19) Antiq. lect. l. 15. c. 22.

(20) Lib. de Morib. Germanor. ant. med.

(21) Ad Germaniam Taciti in not. ad p. 640. ver. meliùs.

(22) Lib. 2. de bell. Gothico.

git, (nam de hoc (1) ipse palam superbit) si sexceotos libros illos, quos legit aut intelligere potuisset, aut non ad calumniarum, quas parabat, occasionem legisset. Nam ubi noo ratio arcendorum à Sacris Digamorum palam ingeritur? Dò Photianis multiplicem. Et primò eam, quam superiùs delibavimus. Etenim ubi uoitas ea non est, ex qua fiat, ut unus uni censeatur esse, vel fuisse conjunctus, corrumpitur significatio, quâ Matrimonium, uti Sacrameotum, perficitur, censeturque in se se perfectum, absolutumque: Ea oimirum sigoificatio, quæ nobis indigitat ipsam Christi eum Ecclesia Sacram coojunctionem, quam respici à Sacrameoto conjugii perfecto, diximus paulò antè cum Apostolo. Nam quî partitus caroem suam in plures conjuges, aut passus Connubium fœminæ alieno vel toro obnoxiæ, vel stupro, ejus divini Connubii specimeo præ se ferat, quo se semel corporatum Numen spopondit Ecclesię, eidemque & Virgioi, & Virgini castæ perpetuò diligendum se tradidit? Fit ergo, ut ubi Unitas illa non est, ibi non sit Matrimonii Sacramentum perfectum: Unde sequitur, eum, qui pluribus, aut uni, neque Virgini, neque castæ amore maritali conjungitur, vitio Sacramenti laborare. Is porro Digamus est, sive reverà se pluribus maritum præbuerit, sive uni passę vel libidinem, vel maritum, hoc est, sive eâ Digamiâ notatus sit, quæ vera est, sive eâ, quæ Juris Interpretatiooe habetur pro Digamia. Is igitur Vitio Sacramenti laborat: atqui Vitio Sacramenti laborat, Ordinibus abstinendus Jure ceosetur: neque enim Ministrum Sacramentorum decet eum esse, qui Vitium tulerit Sacramenti: Sequitur proinde ab Ordinibus Digamum abstinendum. Probat hæc omnia uno statim impetu, humiliore licet, doctiore tameo, & clariore facundia (a) D. Thomas. *Nam per Sacramentum Ordinis*, inquit, *constituitur quis Minister Sacramentorum, unde ille, qui aliis habet Sacramenta ministrare, nullum defectum in Sacramentis pati debet. Defectus verò Sacramenti est, quando Sacramenti significatio integra non invenitur. Sacramentum autem Matrimonii significat conjunctionem Christi cum Ecclesia, quæ est unius ad unam; & ideò requiritur ad perfectam significationem Sacramenti, ut vir sit tantùm unius vir, & uxor tantùm unius uxor. Quare Bigamia, quæ hoc tollit, Irregularitatem inducit.* Hæc D. Thomas, quæ aliter, eadem tameo enunciat Albertus (3) Magnus, & ex his Theologorum quicunque de Digamiâ aliquid conscripsere, quorum suffragio adeò illa significatio Sacramenti omni ex parte iotegra oecessaria est, ne sit defectus in Sacramento, adeòque ex quocunque hujus Vitii nomine Digamia contrahitur, ut Digamus censendus sit, cujus uxor adulterium perpetrarit, ut ut ipse crimen nescierit, ut præter (4) Felinum, (5) Soto, (6) Alfonsum Castrensem, (7) Guillelmum de Benedictis, (8) Navarrum, (9) & Covarruvias tradunt ex recentioribus plerique, (10) quos ad hoc Petrus (11) Cenedo producit. Præterea ubi Digamia est, ibi ea species virtutis minimè apparet, quæ quodammodo hominem à corporis contagione segregat, revocatque ad quandam animi solius adorandam planè conditionem, quæ vulgò *Spiritualitas* dicitur. Etenim in Digamia quædam in Venere ut ut Jure probatam, oescio quid tamen fluxi, corporeique, & plane oppositi illi *Spiritualitati* referentem propensio, & quidem pervicax, ex repetiti conjugii nota, videtur esse, quæ sanè propensio Virtuti illi eximiæ tantò repugnat magis, quaotò arctiùs ad actum corporis ex se fœdum, & sola Legis sanctione, Sacramentique Sacrum auspiciis adstringit. Jam verò in eo, qui admovendus est Sacris, Virtus illa ad unum animum hominem revocans apparere maximè debet, quippe qui eorum Ministerio addicitur, quæ ad animum pertineot, quique docturus ea est, queis homines à fluxâ voluptate ad excelleotiorem illam rapiuntur, quæ animum unum oblectat. Ex quo itidem iofertur, eum, qui Mioister Sacrorum est, Digamum esse noo posse.

IX. His accedit Ministrum Sacrorum ejus esse debere conditionis, qui non solùm Virtutes omoes queat suadere, sed easdem possit sine pudore ullo, aut convicii formidine Subjectis ingerere, ac, propedixerim, inculcare. Non enim ad unum Episcopum spectat, quod pręcipit Paulus (r) Timotheo: omnibus Ecclesiæ ministris dicitur. Κήρυξον τὸν λόγον, ἐπίστηθι εὐκαίρως, ἀκαίρως, ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον ἐν πάσῃ μακροθυμίᾳ καὶ διδαχῇ· *Prædica verbum, insta opportunè, importunè, argue, increpa, obsecra in omni patientiâ, & doctrinâ*, & (2) alibi. περὶ πάντα σεαυτὸν παρεχόμενος τύπον καλῶν ἔργων ἐν τῇ διδασκαλίᾳ, ἀδιαφθορίαν, σεμνότητα, λόγον ὑγιῆ, ἀκατάγνωστον, ἵνα ὁ ἐξ ἐναντίας ἐντραπῇ, μηδὲν ἔχων περὶ ἡμῶν λέγειν φαῦλον. *In omnibus te ipsum præbe exemplum bonorum operum in doctrinâ, in integritate, in gravitate: Verbum sanum, irreprehensibile, ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis.* Ut planè pateat, eum esse debere Sacerdotem, qui utpote (3) ἀνεπαίσχυντον ἐργάτην, *Operarius inconfusibilis* ad omnes virtutes hortari subjectos Populos queat. Sed enim id Digamus præstare non poterit: nam quî sine pudore Sacrameotorum perfectionem, absolutionemque aliis commendabit, qui eundem Vitium patitur? Quî sine convicii formidine aliis castitatem præcipiet, quam iteratò conjugio reprobavit? Quî verbis exemplo validioribus viduitatem persuadere conabitur, qui facto sprevit, & exemplo spernendam proposuit? Hinc deduces quantæ Sanctimoniæ sit prorsus oporteat Minister Sacrorum, ad quem spectat, cujus id munus est, imò quem omnino oportet ad omnem Sanctimoniam hortari, populosque ad omnem virtutem compellere. Neque enim Christianorum Sacros Ministros decet illud eloginm, quod olim quadravit ad Pharisæos, quadratque hodie ad Photianos, utinam non ad Orthodoxos aliquos, de quibus à Christo (4) dicitur λέγουσι, καὶ οὐ ποιοῦσι, δεσμεύουσι φορτία βαρέα, καὶ δυσβάστακτα, καὶ ἐπιτιθέασιν ἐπὶ τοὺς ὤμους τῶν ἀνθρώπων, τῷ δὲ δακτύλῳ αὐτῶν οὐ θέλουσι κινῆσαι αὐτά: *dicunt, & non faciunt, alligant onera gravia, & importabilia, & imponunt ea in humeros hominum, digito autem suo nolunt ea movere.* Quid? vera Sanctitas Sacros ministros decet: jubente (5) Numine palam. ἅγιοι ἔσαι, ὅτι ἅγιος ἐγὼ κύριος ὁ θεὸς ὑμῶν, ὁ ἁγιάζων αὐτούς. *Sint Sancti, quia ego Sanctus sum Dominus, qui San-*

(1) *In Proœm. Nysar. ad Nomocanonem.*
(2) *In 2. Sent. dist. 27. relat. à Turrecrem. in c. 1. nu. 6. 26. dist.*
(3) *Relatus ab eod. ibid.*
(4) *In c. jus generale dist. 1. col. 6. vers. maritus adulteræ.*
(5) *In 4. dist. 27. q. 3. art. 1.*
(6) *Lib. 2. de L. penal. c. 14.*
(7) *In repet. C. Rainutius ver. quidam Petro n. 62.*
(8) *In Enchirid. c. 19. n. 27. & c. 27. n. 195.*
(9) *In Clem. furiosus. 1. p § 2. nu. 3. de homicid.*
(10) *Emr. fat. conf. 218. n. 5. Jo. Mastien. li. 5. recollect. tit. 1. in gloss. 1. rubr. nu. 102. Ludovic. Lopez. Instruct. cōscien. 1. p. c. 83. ex col. 546. Jul. Clar. l. 5. § fin. qu. 36. n. 10. Bernar Diaz. in prax. Can. c. 16. nu. 3. ubi Salzed. i additio. litter. D. Jo. Gutierr. l. 1. Can. qu. c. 25. n. 15. Neviz. in Syl. nupt. l. 1. n. 127. Cappell. Tholosan. decis. 64. & decis. 235. n. 3. Vivald. Candelabr. Eccles. tit. de Irregul. Bigam. n. 6.*
(11) *In Collectā. ad Decretal. 137. n. 2.*
(r) *Ad Timot. 2. c. 4. n. 2.*
(2) *Ad Titum c. 2. n. 7.*
(3) *2. Ad Timot. c. 2. n. 15.*
(4) *Mat. c. 23. n. 3.*
(5) *Levit. c. 21. n. 8.*

ctifico eos : ***At***, inquit, (6) Tertullianus, *quantum fidei detrahant, quantum obstrepant Sanctitati secundæ nuptiæ, disciplina Ecclesiæ, ac præscriptio Apostoli declarat.* Quapropter egregiè (7) Ambrosius colligit. *Qui conjugium iteraverit, culpam non habet coinquinati, sed prærogativâ exuitur Sacerdotii*, & Augustinus (8) graviter, *non absurdè visum est, eum, qui excessit uxorum numerum singularem, non peccatum aliquod commisisse, sed normam quandam Sacramenti amisisse, non ad vitæ bonæ meritum, sed ad Ordinationis Ecclesiasticæ signaculum necessariam.* Imò, si credere par est Chrysostomo, Digamus notam quandam ex Digamia contrahit vitæ non admodum pudicæ, quæ castiganda est, non sanè pœnâ, quâ crimina, sed pœnâ, quâ vitia ipsa innoxia castigantur, hoc est Sacrâ repulsâ. *Castigat*, (9) inquit, *hoc ipso etiam impudicos, dum eos non permittit post secundas nuptias ad Ecclesiæ regimen, dignitatemque Pastoris adsumi.* Quod aliunde etiam rationi maximè consentaneum ostendit, cùm subdit: *nam qui defunctæ uxori benevolentiam nullam servasse deprehenditur, quo pacto hic Ecclesiæ præceptor esse optimus poterit?* Quasi nescio quid subdolum suspicari liceat de eo, qui primæ uxori, quam pollicitus est, fidem iteratis læsisse quodammodo creditur Himenæis. Qua ratione Ecclesię prisci Mores, vel in iis, qui sacram Dignitatem non ambiunt, Digamiam peculiariùs aversati sunt. Unde illa (10) Neocæsariensis Concilii Πρεσβύτερος εἰς γάμον τοῦ διγαμοῦντος μὴ ἑστιᾶσθαι. ἐπεὶ μετάνοιαν αἰτοῦντος τοῦ διγάμου, τίς ἔσαι ὁ πρεσβύτερος ὁ διὰ ἑστιάσεως συγκατατιθέμενος τοῖς γάμοις; *Presbyter in Digami nuptiis non convivator, quandoquidem pænitentiam Digamo promerito, & exposcente, quis est Presbyter, qui commessatione talibus nuptiis condescendat, & indulgeat?* Et apud Nostros non solùm, quæ ex duplici matrimonio est, Digamia castigatur, ut supra ostendimus, sed & inventa est Digamia Sacra, qua fit, ut qui ab unius ad alterius Ecclesiæ præfecturam translatus Episcopus est, quasi ex iterato cum duplici Sponsâ contractu Digamus Episcopus habeatur, arceaturque à supremâ Sacrorum in Græciâ Dignitate, ne Byzantinas queat Infulas auspicari, ut refert ex Baronio (11) Magrius. Adeò, quòd Digamus ab Ordinibus arceatur, congruum est Rationi, quam non unam reddidimus, & numerosam reddunt DD. Latini, (12) Silvester, Brunorus (13) à Sole, Petrus (14) Arrago, Sebastianus (15) Medices, (16) Vivaldus, Alfonsus (17) Hojeda, Petrus (18) Damianus, Lælius (19) Zanchius, (20) Rebuffus, & alii apud Cenedum (21), quos non vidit infinitæ lectionis homo Margunius, cujus confestim difficultates proponendæ sunt, ut accuratè protinus enodentur.

(5) Lib. 1. ad uxorē.
(7) Epist. 82. ad Vercellē.
(8) Lib. de bon. conjug. c. 18.
(9) d. hom. 2. in Epi. ad Tit.
(10) Canone 7.
(11) In Hierolex. verb. Bigamus.
(12) In Sum. ver. Bigamus. n. 6.
(13) In q. Legal. q. 32. n. 6.
(14) in 22. q. 12. art. 1. pa. 350.
(15) In Sum. peccator. 2. p. tit. 9. q. 29.
(16) In Candelabr. Eccl. tit. de Irregul. Bigam. nu. 29.
(17) De Benef. s. p. c. 23. n. 110.
(18) In Tract. Dominus vobiscū c. 12.
(19) De Privil. Priv. 37.
(20) In Prax. tit. de Cler. male promot. glos. 4. n. 7.
(21) Ad decret. Collect. 138.

X. In illis fatetur (1) ipse, non impugnari à se Digamiam veram, & propriam. Καὶ τὴν Διγαμίαν τὴν ἀληθινὴν, καὶ γνησίαν τῇ ἁγίᾳ, καθολικῇ, καὶ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἀγκαλὰ καὶ τὸν ἀπαγορεύοντα τὴν Διγάμων τῆς χειροτονίας νόμον δὲν βλέπω, ὁ διὰ τοῦτο ὅμως ἐλέγχω. Μᾶλλον δὲ σέβομαι τὰ ἔθη τῆς ἐκκλησίας. Τὴν ἑρμηνευτικὴν ἐκείνην τῶν Λατίνων δὲν καταλαμβάνω, οὐδὲ γνωρίζω. Ἔχω δὲ ὅθεν αὐτὴν καταπολεμήσω· Καὶ πρῶτον, ἐρωτῶ τοὺς Λατίνους. ἂν ἐξωθεῖτε τοὺς Διγάμους ὡς ἀκρατεῖς, διατί χειροτονεῖτε τοὺς ἀσελγεῖς, καὶ μοιχούς; εἰ δὲ ὡς φθείροντας τὴν τοῦ γάμου σημείωσιν, διατί τοὺς μὴ συνοικήσαντας τῇ γυναικὶ, ἀγκαλὰ καὶ νυμφίους, χειροτονεῖτε; Δεύτερον, ὁ γάμος μυστήριον, καὶ ἅγιον πρᾶγμα, δοθὲν παρὰ θεοῦ, πῶς ἐμποδίζει τὰ ἅγια, καὶ τὰ μυστήρια; Τρίτον, ὁ παρθενεύων οὐδεμίαν ἔχει σημείωσιν τοῦ θείου γάμου, πῶς ἂν ἀξιοῦται χειροτονίας, ἧς οὐκ ἀξιοῦται ὁ Δίγαμος διὰ τὸ ἐλλεῖπον τῆς αὐτῆς σημειώσεως; *Et Digamiam sanè veram, notamque Sanctæ, atque Catholicæ, & Orientali Ecclesiæ, quamvis vetantem legem sacris initiari Digamum non video, non propterea tamen vitupero: imò potius veneror consuetudines Ecclesię. Interpretativam illam Latinorum neque intelligo, neque cognosco; habeo verò, unde eam impugnem. Et primùm Latinos interrogo: Si abigitis Digamos uti incontinentes, cur conceditis Ordines scortatoribus? Si verò ut corruptores significationis connubialis, cur eos, qui nondum habito cum gemina uxore coitu sponsi sunt, ad Sacra provehitis? Secundò, matrimonium sacramentum est, dataque à Deo res planè sanctà, qui ergo impedit Sancta, & Sacramenta? Tertiò, qui Virgo est, nullam habet significationem sacri conjugii, qui ergo dignus est Ordinum, quibus ineptus est Digamus propter vitium ejusdem significationis?* Eccas omnes difficultates Margunii, quas tamen ille desumpsit omnes ex D. Thoma, ex quo Paludanus, aliique Theologi à Turrecremata relati, qui multis ante Margunium sæculis vixere, absolveruntque facili negotio, quæ, veluti nodos aliquos Gordios, jactat Margunius, ab illis hercle, vel in iis, quæ furto subripuit, longè diversius; cùm, quæ, illi sapienter objecere Veritati, quò clarior enitesceret; Hic dementer in Veritatem, quam odit, contorqueat, læsurus, si liceret, hostem Photianorum perpetuam. Ea ut statim dissolvamus, oportet enucleatiùs proponere, ne Photiani putent non percipi à nobis, quæ concisè, obiterque jactavit Margunius. Ergo primò, Si Digamia, inquit, ab Ordinibus arcet, vel quòd libidinis notam præsefert, vel quòd non integram habeat in ea significationem suam Matrimonii Sacramentum: At non arcetur, quòd libidinis notam præseferat: nam major, æquiorque nota libidinis in eo est, qui criminoso coitu plures corrupit, quàm in eo, qui Torum legitimum iteravit. Verùm, qui plures criminosè corrupit, ab Ordinibus non arcetur; igitur neque qui Digamus. Is itidem non arcetur, quòd non integram habeat Sacramenti significationem. Etenim quemadmodum Connubium coitu ipso perfectum individuam Verbi cum Natura hominis, vel Christi cum Ecclesia conjunctionem significat, ita & Connubium solo consensu contractum ante, quàm in thalamum nova nupta deducantur. Porrò qui pluribus se se spopondit Virginibus, contractoque iterum per consensum Matrimonio, non utrique Cæstum abrupit, sed uni tantùm se se per copulam maritalem adjunxit, non abstinetur Ordinibus; igitur neque qui cum utraque legitimam Venerem exercuit. Secundò, eum prorsus in modum, quo fœdus ineunt Virtutes mutuum, atque invicem sociantur, Sacramenta se invicem fovent, atque amicè respiciunt. Atqui nulla Virtus plu-

(1) d. Nota 100. Nomoc.

ries

ries iterata impedimento est; ne alia exerceatur: nullum igitur Sacramentum, atque adeò ne ipsum quidem Matrimonium, impedimento est, aut esse potest, ne Ordines conferantur. Denique ejusdem rationis est, carere significatione Sacramento debitâ, ut perfectum sit, ac pati in Sacramento Vitium: non enim aliter Sacramentum deficit à sui absolutione, quàm quòd carens significatione à se præstanda, ex ejus desiderio, minimè perficitur. Unde inferre licet, æquo Jure decernendum esse de Carente significatione Sacramento debitâ, & de passo Vitium in Sacramento. At is, qui caret significatione debitâ Sacramento Matrimonii, qualis is est, cui nulla nupsit, à Sacris nulla Lege propterea rejicitur, cùm tamen in eo significatio conjunctionis divinæ nusquam sit. Et qui igitur vitium patitur illud, non amovebitur à Sacris, ut Digamus, in quo significatio Sacramenti corrupta est.

XI. His Argumentis, antequam respondeamus, notandum est, & ipsum Margunium peti, & ipsam Græciam, totamque Ecclesiam damnari. Nam his, si quid probatur, id hercle, quod asserit, omnes recipiendos ad Sacra, nullumque à Sacris Digamum repellendum. Non enim Digamiam nris interpretatione constitutam speciatim impugnant, omnem, & palam veram, ac propriam universim evertunt; ut rem manifestam, atque obviam leviter consideraturo patebit. At Margunius vel invitus Digamiam veram agnoscit, cujus ad constitutionem tot Canones latos non videt, cujus tot rationes tàm copiosè ingestas non intelligit. Eandem Græcia Romanis longè severior legibus, moribusque complectitur, & tota Ecclesia omnibus accuratè servandum proponit. Quæ, si vera sunt, si manifesta; quæ stoliditas, quæ vesania, quod asseris, profiterisque, productis, ut author, alienis argumentis operosè labefactum ire? Si verò falsa sunt, cedo respondeat ipse argumentis suis pro Digamia verâ, quam recipit, Ecclesiæ mores veneratus. Quidquid Tutor veræ protulerit, id nos tutaturi Juris interpretatione constitutam Digamiam ab ejus responsionibus illicò licitabimur. Sed ille ratus labefactari hanc Digamiam non posse, nisi & prima protinus oppugnetur, ea proposuit, quibus utramque dirueret, ut quam à Latinis putavit inventam, cùm ntriusque Ecclesiæ Jure rata sit, eam, vel excidio eorum, quæ à Photianismo recipiuntur, reprobaret. Nec mirum; translativum id Photianis, ut neque dicere, neque ratiocinari quidquam pensi habeant, dummodo dicant, scribantque: non enim Sapientibus dicunt, scribuntve: docent ignorantiam ignorantes non relaturos ad trutinam, quę docentur, sed avidè probaturos documenta omnia, si tamen esse, jure an injuria nihil interest; contra Latinos videantur. Eam ob rem licèt tàm putidis argumentis me pudeat respondere, respondendum tamen est, tutandumque, contra nebulonem, ac rabulam, Ecclesiæ utriusque Suffragium, quo propositarum nuper Rationum radiis maletanæ hę nubeculę discutiantur: ut, si quando rarus inter Photianos homo, & vix laterna Diogenis inveniendus hæc legerit, atque intellexerit, noscat, quis sit ille Margunius, quo extremo Doctore superbit ignorantissimus Photianismus.

XII. Primò igitur objectæ primùm difficultati utrumque concedimus, repelli ab Ordinibus Digamiam tum propter notam libidinis, tum propter vitium non integræ significationis. Negamus autem utrumque, quod infertur. Utrobique enim dispar est ratio. Nam primùm, licèt is, qui plures criminosè corrupit, majori libidini sit obnoxius, non tamen aut permanenti, aut manifestæ. Ea nimirum & vaga esse potuit, & occulta. At Digami in Venerem propensio & constans est, quippe maritali obligata debito, & manifesta, quòd publicitus coram Ecclesia, instrumentisque Dotalibus constituta sit. Propterea corruptoris criminosi geminatum scelus non obest, quin ad Ordines, post expiatum crimen, aliquando corruptor adspiret; obest nota constantis, manifestæque libidinis Digamo, ne queat Sacerrimam dignitatem sperare. Patet ergo ex dispari ratione vanitas primæ consecutionis. Patet etiam jure eodem Secundæ infirmitas. Nam licèt Matrimonium nondum coitu perfectum fidelis animi cum Christo significet vi Charitatis factam conjunctionem, quia nimirum plures animi unum in Christo sunt, non tamen conjunctionem Ecclesiæ cum Christo tunc factam, cùm Verbum Naturam hominis in unam adsumpsit hypostasim. Hæc enim conjunctio uno Matrimonio per ipsum concubitum maritalem perfecto significatur. Etenim illa conjunctio vi Charitatis facta solvitur, & solvi potest, ut manifestum est, atque utinam non manifestum; hanc solvere conjunctionem nefas est ex tritis illis in Theologia: *quod semel adsumpsit, nunquam dimisit*. Jam iterato Matrimonio primo, quod solo consensu celebratum est, non corrumpitur ejus significatio, cùm sacra illa per Charitatem conjunctio, quæ per illud significatur, iterari possit: At Matrimonii alterius copulâ ipsâ maritali perfecti significatio vitiosa erit, si geminetur, cùm Sacra illa Christi conjunctio cum Ecclesia sit una, neque iterata unquam, neque iteranda, quippe quæ nullo queat pacto resolvi. Quapropter connubium geminum solo consensu initum non abstinet quenquam ab Ordinibus, abstinet sanè geminum Matrimonium coitu ipso perfectum. Hæc ad primum Objectum. Ad secundum licèt penè omnes Theologi cum D. (1) Thoma similitudinem virtutis, & Sacramenti recipiant universim, nobis nequaquam recipienda videtur. Nam, si in se Virtus consideretur, ea semper poterit cum laude iterari: at multa Sacramenta sine sacrilegio iterari non poterunt. Sic Baptismus, sic Confirmatio, quam Chrisma dicimus, ipsum quoque Matrimonium, quamvis penes Latinos ex libito centies iterari queat, ita censente Florentino (2) Concilio, & Hieronymo (3) dicente: *non damno Bigamos, imò & Trigamos, & si dici potest, Octogamos*; penes Nostros tamen quartò initum nullum erit, ut Græcis notissimum est, censeturque vel à Sede Apostolica severitati morum Græcorum indultum, authore (4) Arcadio, & (5) Goario. Considerata itidem Virtus, ut respicit alias, aliis Virtutibus exercendis impedimento esse non potest. Habent enim hoc Virtutes discrimen certum à Vitiis, quòd cùm Vitia se invicem oppugnando conficiant, Virtutes se invicem mu-

niant,

(1) *Refertur à Turrecrem. ubi sup.*

(2) *In Instruct. Armen. in Sum. Conc. Carranzę.*

(3) *In Apolog. ad Pammachiū pro libr. advers. Jovinian.*

(4) *Lib. 7. c. 27. 28. 29.*

(5) *Ad capita de Bigamis in Euchol. not 4.*

niant, tantâ concordiâ, ut plerumque non una sit, ubi una est, ac sæpius exercetur. Contra repetio Sacramenti unius sæpe obstat, ne alterum suscipiatur. Id ut incertum sit in re nostra, patet in aliis. Ecce, si Presbyter Græcus post Ordines susceptos contrahat Matrimonium, hoc & Sacramentum est, & planè ratum conjugium, tametsi & criminosum, & improbum, ut olim interrogatus de Jure probavi. Nam Ordo penes Nostros Voto dirimenti conjugia minimè adnectitur. Quò fit, ut Ministris ante Ordinationem fassis, se vivere sine uxore non posse, post acceptos Ordines, Ancyranum (6) Concilium permittat uxores ducere his verbis: *Διάκονοι ὅσοι καθίςανται παρ' αὐτὴν τὴν κατάςασιν, εἰ ἐμαρτύραντο, καὶ ἔφασαν, χρῆναι γαμῆσαι μὴ δυνάμενοι οὕτως μένειν, ὅτι μετὰ ταῦτα γαμήσαντες ἔςωσαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, καὶ τὰ λοιπά. Diaconi quicumque, in ipsa Ordinatione, potestati sunt, dicentes, velle se habere uxores, nec posse se continere; si postea sic ad nuptias venerint, maneant in ministerio.* Hoc tamen Matrimonium si sit post Ordines iteratum, etiam Græcis, exauthorationem, & irregularitatem facit: ita decernente Trullana (7) Synodo, quam in omnibus recipiunt Photiani. Sic etiam publica, solemnisque Pœnitentia Sacramentum est, ea tamen ab Ordinibus rejicit, ut inferiùs dicemus. Nihil igitur mirum, si unum Sacramentum semel, atque iterum susceptum impedimento sit alteri; cùm aliter philosophandum sit de Virtutibus, ac de Sacramentis. Ad Tertiam negatur quod antecedit: neque enim idem est carere hoc, ac pati vitium in hoc, sive hujus non habere perfectionem. Caret tabula nondum coloribus illita Pictoriæ artis operibus, nec tamen Vitium habet Picturæ. Hoc esse non potest, ubi Pictura non est; atque adeò esse non potest in Tabula nondum depicta, quæ tamen picturâ, ejusdemque perfectione carere potest, imò & debet. Longè igitur diversa sunt, carere significatione Sacramenti, ac pati significationis ejusdem vitium; sive non integram Sacramenti significationem habere. Unde sequitur, falsum esse, quod inde Margunius elicit, fassus proinde à se non satis intelligi, quid sit Vitium Sacramenti. Hoc in eo non est, qui caret significatione Sacramenti, in eo est, qui significationem Sacramenti cùm habeat, vel non habet integram, vel vitiosam habet. Neque enim repellitur ab Ordinibus, qui eam significationem non habet, sed qui integram, perfectamque habere non potest. Jam qui uxorem non duxit, Sacramenti sanè significationem non habet, at eam habere potest, & integram habere potest. Contra Digamus neque habet, ut suprà docuimus, neque habere potest integram significationem Sacramenti, cùm facta infecta fieri posse & (8) Natura, & Lex (9) effata Naturæ proponens inficietur. Hinc (10) Archidiaconus, *Defectur*, inquit, *Sacramenti in hoc casu appellatur impossibilitas signandi factas conjunctiones, quæ impossibilitas non est in eo, qui nullam habuit uxorem, quia si nullam habuit, habere tamen potest, & potuit. Sed qui semel Digamus est, non potest non fuisse Digamus.* Propterea, ut acutè notat Innocentius (11) IV. non arcetur Sacris Ordinibus, qui caret Sacramento Unitatis; neque enim Sacramentum Unitatis necessarium est ad Ordines ritè suscipiendos. Arcetur sanè qui Vitium patitur Sacramenti, quia Lex vetat, eum Sacris initiari, qui Sacramentum conjugii non integræ, sed vitiosæ significationis accepit. Verba igitur illa Pauli, *unius uxoris virum* ita exponuntur, id est, *non plurium*, ut vetent scilicet plurium uxorum virum admoveri Sacris, non petant ad Sacra unius uxoris conjugium. Negant enim duntaxat, qualia & in Jure (12) Canonum multa, & multa occurrunt sacras Paginas percurrentibus. Sic dicitur (13) ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, *peperit filium suum primogenitum*, ex quo non sequitur peperisse & secundum, ut notat (14) Athanasius: & (15) affirmatur: *factum est, antequam convenirent*: πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτούς: ex quo non colliges, quod postea convenerint, ut doctè monet (16) Hieronymus.

(6) Canone 10.
(7) Can. 3.
(8) Ex dicto Hesiodi penes Bulleng. de essat. Poetar.
(9) L. in bello §. facta ff. de Capt. l. verum ff. de regul. Jur.
(10) In c. 1. n. 3. in Med. 26. dist.
(11) In c. debitum. de Bigam.
(12) In c. judices 1. q. 1. & in c. si ea 24. dist.
(13) Luc. c. 2. n. 6.
(14) Orat. 3. contra Arianos longe post med.
(15) Mat. c. 1. n. 18.
(16) Lib. 1. Comment. in c. 1. Mat.

XIII. Sic enodatis difficultatibus, quas malè, & contra ipsam Ecclesiam nostram Digamiæ objicit Photianus, manifestum est, Digamos rejiciendos penitùs ab Ordinibus sacris, sive eà notà Digamiæ laborent, quæ vera, & propria dicitur, sive eà, quæ interpretatione Juris constituta est. Nec prodest Margunii causæ, quam tantoperè ubique laudat, Synodus Quini-sexta, cujus audaciam primo Responso castigavimus accuratè, cujusque authoritatem nullam esse palam ostendimus, passimque traducunt eum (1) Hincmaro non Latini solùm quotquot de V. & VI. Synodo scripsere, sed amicus Photii (2) Anastasius, & ex Græcis Theophanes (3) S. Tarasii Syncellus. Etenim ea ipsa, licet apertè per summum nefas Romanæ Ecclesiæ severitatem in Digamos improbet, non tamen Digamos ad Sacra aut provehi patitur, aut provehendos affirmat. Imò liquidò edicit, ac præcipit ea, quæ si legisset Margunius, vel à rebelli, ac seditioso Collegio, quod sanè Photianismo præclusit, didicisset, esse Legem in Græca Ecclesia, quæ à Muneribus sacris Digamos abigit; atque inde sequi, esse quoque rationem repulsæ adeò legitimæ; quando ubi lex est, ibi & ratio, quâ sine lex esse non potest. Audiant ergo Græci, audiant Photiani quid censeat Trullanum (4) Concilium illo ipso in loco, in quo Romanam traducit Ecclesiam. *Definientes ab hoc tempore, & restituentes Canonem illum, qui prohibet, ut qui ad secundas nuptias transierit post Baptismum, vel pellicem habuerit non possit Episcopus, aut Presbyter creari, vel Diaconus, aut omnino Ordinis sacri.* Ὁρίζοντες ἀπὸ τοῦ παρόντος, καὶ ἀνανεούμενοι τὸν Κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τὸν δυσὶ γάμοις συμπλακέντα μετὰ τὸ βάπτισμα, ἢ παλλακὴν κτησάμενον, μὴ δύνασθαι εἶναι Ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τοῦ ἱερατικοῦ. Quid his manifestius, ut noris rejiciendos à Sacris vel Digamos ex Penthectes suffragio? Addit: *Similiter & qui viduam adsumpsit, vel repudiatam, vel amicam, vel ancillam, vel meretricem, esse non potest Episcopus, vel Presbyter, vel Diaconus, vel omnino Ordinis sacri.* ὡσαύτως καὶ τὸν χήραν λαμβάνοντα, ἢ ἐκβεβλημένην, ἢ ἑταίραν, ἢ οἰκέτιν, ἢ τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς, μὴ δύνασθαι εἶναι ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον. Hæc nonne de Interpretativa, ut ajunt, Digamia calculum ferunt? Quæ ergo effrons audacia, si dicas à Trullana Synodo severitatem Romanæ Ecclesiæ

(1) In ro. Concil. in V & VI. Synod.
(2) In Synod. Quinisexta.
(3) In hist. de sex. Syn.
(4) Can. 3. cir. fin.

clesiæ damnari, reprobatâ nimirum Digamiâ minus propriè dictâ? Non damnat illa severitatem, quæ Digamos rejicit, sed quæ Digamis non parcebat. Cùm enim inexorabilem se Petri Sedes Canonum custodem assereret: Constantinopolis verò Clementiam enervem sequeretur; medium elegit Trullana synodus, secuta Constantinopolim io vitiis jam contractis, secuta Romam in contrahendis, quam si severam appellat, quòd Canones custodiret, profectò huic vituperatiooi Romanis illatæ per Synodum Quini sextam gratulari, & plaudere licet, eamque omnibus, quas passim Ecclesia Romana meretur, laudibus jure præponere. Atque hæc de Digamia dicta supersint.

SECTIO III.

De Vitio Natalium.

SUMMARIUM.

I. *Qui dicantur Naturales jure Civili?*
II. *Qui censeantur illegitimi Jure Canonico, & apud Græcos?*
III. *Jure latino Naturales rejiciuntur à Sacris Ordinibus, & Refellitur calumnia Philothei Patriarchæ C.P.*
IV. *Jure etiam Græco irregulares sunt Naturales. Multiplex ad hoc Græcorum Authoritas.*
V. *Eadem Photianorum Sententia.*
VI. *Hæc Irregularitas multiplici ratione ducta ex Jure tum Divino, tum Civili probatur.*
VII. *Confirmatur ex justa præsumptione.*
VIII. *Proponitur Sententia Margunii, notaturque ejus inconstantia, & nequitia.*
IX. *Propounutur Argumenta Margunii.*
X. *Respondetur primo, ac Secundo.*
XI. *Deciditur Quæstio, an pro alieno crimine puniri innocens possit?*
XII. *Ostenditur vanitas Margunii in Secundo Argumento, & Respondetur tertio.*
XIII. *Refellitur altera calumnia Margunii asserentis, inter Latinos Pontifices multos Episcoporum, ac Sacerdotum filios fuisse.*
XIV. *Ostenditur mendacium ejusdem affirmantis, multos ex iisdem fuisse spurios filios Pontificum.*
XV. *Corollarium, quo ostenditur ignorantia argumentandi, & interpretandi Canones in Margunio.*

I. VEnio ad alterum Ordinum Sacrorum impedimentum, quod à conditione quidem hominis innoxiâ planè provenit, notam tamen irrogat, quæ ab Ordinibus protelanda est. Ad hujus utilem in re Nostra notitiam, quatuor consideranda sunt, Natalium conditio, ætatis ratio, status ipse hominis, & bona Fortunæ. Primò igitur non nisi legitimo Toro progenitis licet Ordines auspicari, Dixi oon nisi legitimo toro progenitis, ut omoes excludam, quos hæc nota complectitur. Neque enim Naturales filii, quos Spurios, Adulterinos, Nefarios dicimus tantùm, sed & Nothi, ac simpliciter Naturales rejiciendi sunt, quorum statim ratio exponenda est, ut ab initio pateant ii, de quibus est sermo. Naturales filii Jure (1) Civili hi dicuntur, qui ex unicâ concubinâ, eâque domi, ac loco uxoris, lege tolerante, atque etiam permittente, detentâ nascuntur; dicunturque Naturales, ut (2) Isidorus scribit, quòd eos Natura sola genuerit, non honestas conjugii. Quę verba non ita accipienda sunt, ut Naturæ nomine Jus ipsum naturale intelligas, quod hominibus congruit ex ipsa rectâ ratione, quemadmodum male, & ioeptè (3) Stobæus censuit, cui videntur adstipulari Antonius (4) Rosellus, & alii post (5) Bartolum, & (6) Alexandrum. Hoc enim reverà rationi minimè congruit, quippe quæ nos docet, Venerem simplicem, quam vulgò *Fornicationem* appellant, Jure naturali vetitam esse, idque coostitutissimum est tum ex (7) Glossa, tum ex (8) Lactantio Firmiano, (9) Augustino, & (10) D. Thoma, quem pleno agmine Theologi sequuntur post (11) Jo. Majorem, Jo. (12) Medinam, & Alfonsum (13) de Castro. Intelligenda ergo ibi Natura pro Jure Naturali, quod provenit ex ipso coitus appetitu, atque adeò Animantibus omnibus convenit, ut cum Jo. (14) Lupi Ludovicus (15) de Sardis explicat accuratè. Etenim agere juxta normam Rationis ceosetur homini penitùs naturale, at agere contrà rationem ex impetu quodam libidinis, licet reipsa contra naturam sit, ut doctè probat (16) D. Thomas, & post eum (17) Dominicus Soto, aliquo tamen modo, &, ut Philosophorum barbaries loquitur, *Secundum quid* naturale homini dicitur propterea, quòd impetu quodam Naturæ ad id operis propensi feramur. Quà etiam significatione Jus naturale dicitur omnis instinctus, atque omne imperium Naturę, quod ad aliquid nos facit proclives, crediturque, ac dicitur propterea commune omnibus Aoimantibus sive brutis, sive ratione præditis, ut eloqueoter Tullius (18) edisserit, cui subscripsit Jureconsultus (19) docens Jus naturale esse, quod Deus omnia animalia docuit, quæ verba sapienter Soto (20) laudatus enucleat.

II. Jure tamen Canonico, ut filius Naturalis censeatur, illud requiritur dumtaxat, ut ex iis pareotibus natus sit, qui tempore Conceptionis, vel Nativitatis conjugium poterant celebrare, ut decernit (1) Innocentius III. & (2) Alexander III. licet ex concubinâ domi detentâ mioimè sit; idque & ratiooi consentaneum, & coosuetudine firmatum censent ex Latinis quidem celeberrimi Canonum Interpretes (3) Baldus, (4) Abbas, (5) Præpositus, Aymon (6) Savillius, Fortunius (7) Garzia, Rodericus (8) Soarius, & validissimè (9) Covaruvies: ex Nostris verò inferiùs laudandus (10) Harmenopolus, & ante eum (11) Balsamon in scholiis ad Canooes, & ex eo Nilus (12) Rhodius, atque ipse (13) Margunius; jure improbans leges Cæsarum concubinarum filiis faventes magis, quàm natis ex furtivo Coitu cum fœminâ quotidiano cootinui criminis contubernio minimè expositâ, laudansque æquitatem Ecclesiæ, quæ parcendum potiùs existmat nato ex claocularia Venere, minimumque habente obfuturi videntibus exempli, quàm ex manifesto crimine genitis, quorum parentes & ipsi peccant, & alios fortassis ad crimen

---

(1) L. pen. & fin. ff. de Concubin. L. si quis off. ff. de rit. nuptiar. auth. quibus mo. nat. offic. sui §. si quis autem filios gloss. in c. per venerabilem, qui fil. sint legit. vers. natura.
(2) Lib. 1. Etimolog. c. ult. ad fin. 32. q. 4. relatus.
(3) Serm. 73.
(4) In tract. de legitim.
(5) In L. pen. ff. de Concub.
(6) In L. ex facto §. 1. qui rogatus n. 13. ff. ad Trebell.
(7) In Clem. ad nostram. de hær.
(8) Lib. 6. c. 23.
(9) Hom. 49. relat. in c. audito 34. dist. & Serm. de Tem. 22.
(10) In 4. Sent. dist. 33. qu. 1. art. 3. & 2. 2. qu. 154. ar. 4.
(11) In 3. Sent. dist. 28. q. 29.
(12) De Restitutio. q. 19.
(13) Lib. de hæres. dictio. coitus.
(14) In tract. de Matrim. n. 16.
(15) Tract. de Legit. p. 1. q. 2.
(16) 1. 2. q. 71. art. 2. ad 3.
(17) Lib. 1. de Nat. & Grat. c. 3. & in Epist. ad Rom c. 1.
(18) Lib. 1. de Offi.
(19) In L. 1. §. jus naturale ff. de Just. & Jur.
(20) Lib. 1. de Just. & Jur. q. 4. art. 1.

(1) In c. in nostris de Elect.
(2) In c. tanta de fil. Presbyter.
(3) Cons. 119. vol. 2 col. 206 in fin. vo. 3.
(4) In d. c. tanta n. 17. col. fin. & in d. c. per venerabilem. & in c. tanta qui fil. sint legitim.
(5) In d. c. tanta n. 6.
(6) Cons. 166. col. 3.

crimen exemplo pelliciunt. Notandum autem est, à Nostris non admodum secerni Naturales à Nothis. Nam, ut Latinam authoritatem nihil collaturam, cùm de re Græcâ agimus, seponamus, nihilque fidei præstemus (14) Quinctiliano tradenti, à Græcis Nothum simpliciter vocari eum, qui legitimus non sit, Suidas (15) apertè docet, Nothum eum dici, qui natus non est ex legitimis nuptiis. Θεῖόν τι, inquit, Τὸ γνήσιον ἐν τοῖς κατ᾽ ἀνθρώπων τόκοις· διόπερ ὁ μὴ τοῦτ᾽ ἔχων, νόθος, οἷα ἐστερημένος τοῦ θείου, παρὰ τὸ νὸ στερητικόν. *Divinum quid est in partubus hominum esse legitimum; quare qui hoc non habet, quasi carens re illa divina, ex non, quod privat, nothus dicitur:* Σκότιον porro idem Suidas eum appellat, qui ex furtivo coitu fuerit conceptus, ex illis Homeri: σκότιον δέ ἑ γείνατο μήτηρ, *Scotium produxit mater:* colligitque; σκότιος δ᾽, τουτέστιν ἐκ λαθραίας μίξεως, *Scotius dicitur, hoc est ex coitu furtivo.* Consentit Antiquissimus Interpres, (16) Homeri, & (17) Eustathius ipse, licèt uterque in explicatione secundæ dictionis à Suida dissentiant, arbitrati σκότιον eum esse, qui patre incerto natus est, quem Latini Spurium appellant. Ex quibus obiter Alciatus (18) refellitur vir sanè, cui Legum disciplina initium eruditionis, atque elegantioris ingenii debet, sed reipsa præceps in ferendâ sententiâ, præsertim in iis, quæ ad Græca spectant, quæ delibaverat hercle, non hauserat. Is enim Nothos eos Nostris esse putat, qui ex scortis, ac meretricibus geniti: quod quidem ut ut ex Juribus Latinorum verum dicamus, penes quæ vox Nothus ad significationem Spurii deducta naturales filios minimè indigetat, ut latè ibidem Alciatus ipse, & eruditè notavit ex eo (19) Covarruvias, tamen si vis nominis ex Gręca significatione petatur, falsissimum est tum ex dictis, tum ex Jure (20) Authenticorum, in quibus titulus ipse à Gręco Principe Græcè editus Naturales Nothos appellat.

III. Hunc in modum exposita conditione hominum, qui non legitimo sunt toro progeniti, eam, ut supra censuimus, abigendam Ordinibus sacris iteratò affirmamus. Et hoc sanè Latinis constitutissimi Juris est, atque ab omnibus unà Canonum peritis receptum; quando de eo ita palam constituunt, edicuntque Decretales (1) libri, quorum scita, ad id, & ad alia circa naturalium filiorum infamiam producunt (2) Archidiaconus, (3) Turrecremata, Card. (4) Paleottus, (5) Cassanæus, (6) Rojas, (7) Lancellotus Conradus, (8) Quessada, (9) Spino, (10) Corrasius, (11) Nevizanus, Paulus (12) Fuschus, Hippolytus (13) de Marsiliis, Jacobus (14) Benius, Hippolytus (15) Marsilius de Columna, Andreas (16) Gambara, (17) Bellugus, (18) Camillus Borellus, (19) Rebuffus, (20) Burgo Pacius, Antonius (21) Corduba Lareus, aliique, quos non ad pompam referimus, sed ut Nostri cognoscant, quàm vera sint, quæ contra Latinos tàm confidenter effutiit Philotheus (22) Patriarcha, ausus afferere Latinos: Διὰ τὴν πρὸς πᾶσαν ἀξίαν ἀνάληψιν τῶν νόθων, καὶ ἐλαμῶς γνησίων ἀνθρώπων, καταλυμα, καὶ καπηλεῖον, καὶ μόνον οὐ πανδοχεῖον μοιχείας ἀποτετελεκέναι τὴν αὐτῶν Ἐκκλησίαν. *ob adscitos in omnem dignitatem Nothos, ac minimè legitimos homines diversorium, hospitium, ac penè dixerim, stabulum effecisse libidinis Ecclesiam suam.* Quæ an sint vera ex relatis Authoribus compertum erit, & compertius ex referendis, quorum omnium constantissimo calculo certum est, à Latinis nusquam Nothos, aut non legitimos ad Sacros Ordines recipi sine *dispensatione*, ut ajunt, quæ non nisi ex causa, & quidem gravi conceditur, ut explicat eruditè loco laudato sapientissimus Canonistarum Gallorum Rebuffus. Quin imò, si quando ad Sacra sinuntur accedere, à Dignitatibus tamen Ecclesiasticis novo Juris interdicto prorsus arcentur, ut videre Nostri poterunt in Decretalibus (23) extra, & in Sexto, & eodem loco tradit copiosè Rebuffus. Adeò sæpe Photianos furor, quo in Latinos hostes injuriosè feruntur, excæcat, tantique facienda est Palamitæ Philothei authoritas, qui illud Latinis impingit, quo omnium hominum minimè laborant, præsertim cùm ad id superiore sæculo lex lata sit Diplomate Sixti V. spurios, & non legitimos homines ab Ordinibus Sacris, Cœnobitarumque cœtu, aliisque plurimis Jure concessis beneficiis arcens, cujus ad rem nostram appositè meminit Jurisconsultorum suffarcinator (24) Cenedus; penes quem si quis ex Nostris hanc certissimam Latinorum sententiam inficiatur, eam, si quid intelligit, curiosiùs contempletur, ne à Photianis deceptus, quam sæpè Latinis objicimus, injustitiæ notam aliter judicantibus de Nobis, ac meremur, patiatur.

IV. Quod attinet ad Nothos, quidquid reipsa mos habeat, de Jure certè, qui non legitimo suscepti sunt toro, arcendi sunt ab Ordinibus: atque id quibuspiam non satis certum videri planè miror, cùm id Græcia palam censuerit, & nondum Photianismo concussa, & post Photianismum undequaque turbata. Atque, ut Antiquiorum authoritatem Scriptorum omittam, penes quos adeò id certum erat, ut non nisi per cœnobiticum Institutum liceret Nothis ad Sacra procedere; quemadmodum scribit Andreas (1) Cretensis: τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα πᾶν ὅτι ῥυπαρὸν ἐν ἀνθρώποις καθαίρει· ὅτι καὶ τὸν νόθον, ὃν ἀδεκτον ἔξεστι προσπελάσαι τῇ χειροτονίᾳ, τῶν ἁγίων Πατέρων πάντων ἐπιτιμώντων τοῦτο, εἰ μετάσχοιτο ἐν ὑπακοῇ, ἄξιον τῆς ἱερατείας νομίζεσθαι. *Angelicum, hoc est, monasticum Institutum omnes sordes ita ab hominibus aufert, ut & Nothus, quem nunquam licuit admovere sacris Ordinibus, Sanctis Patribus omnibus hoc incusantibus, si Monasticam Vitam in obsequio Præsidis professus sit, dignus sacerdotio habeatur.* Ut, inquam, Antiquiores Scriptores omittam à sexto sæculo quotquot in Græcia scripsere, si unum Margunium excipias, idipsum omnes fatentur. Et primùm occurrit Maximus Exhomologetes vir celeberrimæ & Sanctimoniæ, & fidei, ut testantur Menologia (2) Nostra, & (3) Baronius. Ejus (4) hæc sunt. Τὴν ἀσέλγειαν κατακρίνει ὁπωσοῦν ἡ ἐκκλησία, καὶ τιμωρεῖ οὐκ ἐν τῷ ἀσελγεῖ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς υἱοῖς, αὐτοὺς ἀπείργουσα τῆς χειροτονίας. *Libidinem igitur damnat Ecclesia quancumque, eamque castigat non solùm in libidinis reo, verùm etiam in filiis ipsius, eos rejiciens ab Ordinibus.* Ex quibus palam est, Naturales filios rejici ab Ecclesia nostra tanquam Ordinibus sacris minimè idoneos, quando hìc non est de legitimis sermo, ut notavit accuratè (5) Pachymeres. Similia habes, & ad idem exposita

(7) Tract. de nob. fin. illatio. 8.
(8) In L. fori 11. tit. 6. li. 3.
(9) de Matr. p. 2. ca. 8. §. 4. nu. 3. & 4.
(10) In tract. ad l. 1 ff. de Just. & Jur.
(11) In Epist. ad Marcum Alexad.
(12) In Synop. ad Cano. Apostol.
(13) Tract. 2. Spir. ex doctr. S. Jo. Climaci.
(14) Libr. 4. instit. Rhet. c. 8.
(15) Indictio. νόθος, & σκότιος.
(16) Iliados δ' & ε.
(17) ad d. δ & ε. Iliado.
(18) Lib. 4. Parergon. c. 5.
(19) Ubi sup. n. 6.
(20) Tit. quib. mo. nat. effic. sui.

(1) C. 1 de fil. Presbyt. & in Sum. 26. dist.
(2) In d. Sum. 26. dist.
(3) In d. Sum. 26. dist.
(4) De Noth. & Spur. ca. 55. & sequenc.
(5) In Cõsuet. Burgun. rubr. 8. §. 3. nn. 5. & 9. et Catal. glor. mũdi pa. 11. consid. 35.
(6) De Success. c. 5 nn. 8. & c. 20.

(7) In Tẽpl. om. Jud. tr. de Duell. 3. pa. concl. 74. n. 11. fol. 42.
(8) Diver. qu. Jur. c. 6. n. 8.
(9) Specul. testa. glo. 16. n. 7.
(10) In §. Sacerd. 3. p. c. 2.
(11) In Silva Nupt. l. 3. §. est nubendum n. 15.
(12) Sing. 17. litt. B.
(13) Sing. 478.
(14) De privil. IC. 3 p. priv. 64.
(15) De reddit. Eccle. Orig. 2. p. c. 18.
(16) De off. et pot. Leg. à Later. l. 7. n. 101 & 116.
(17) In Specul. Princ. rubr. 6. litt. K.
(18) In addicio. ad Bellug. ibid.
(19) In prax. tit. de dispẽs. sup. defec. natal. per tot.
(20) In l. 3. Tauri n. 297.
(21) In l. si quis à liberis §. si rescripsit nu. 49. ff. de lib. agnosc.
(22) Tom. cõtr. Barlaam in med.
(23) Utrobique de fil. Presbyter.
(24) Ad Decret. collect. 14. n. ult.

(1) Orat.

posita per Nostros, & per notissimum Nostris (6) Tarasium Sanctissimum Patriarcham Ecclesiæ labes abstergentem post Iconoclastarum hæresim expugnatam. Ait enim: ἔτι δὲ ἀφοσιέμενοι τὰς ἐκκλησιαστικὰς χειροτονίας τῶν μιαρῶν αἱρετικοφρονούντων, καθὼς δέδεκται τοῖς Πατράσιν ἡμῶν ἁγίοις, καὶ νεωστὶ Γερμανῷ τῷ ἁγιωτάτῳ, τοὺς εἰς πορνείαν ἀναφέροντας τὰ γενέθλια παντὸς ἱεροῦ ἀξιώματος ἀπείργομεν, ἵνα μὴ τὰ ἅγια ῥυπαίνηται. *Item repellentes irregulares Ordinationes sordidorum hæreticorum, ut statutum est à SS. Patribus nostris, & recens à Germano Sanctissimo, ex libidinoso coitu natos omni Ordine sacro abegimus, ne Sancta sordescant.* Adstipulatur Tarasio Synchronos (7) Epiphanius Presbyter, cujus multa habes in Tomis additis Synodo (8) Nicænæ secundæ. Nam, ὥσπερ, ait, τὰ ἐν ἰσύγροις, καὶ βορβορώδεσι τόποις βλαστάνοντα οὐκ ἐπιτήδειον φέρει καρπὸν πρὸς τράπεζαν βασιλέως, τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἐκ πορνείας γεννήματα οὐ πρὸς διακονίαν τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἁρμόσει, ὅθεν καὶ νόμῳ ἐξωθεῖται τῆς ἱερᾶς θρησκείας. *Quemadmodum enim, quæ nascuntur in uliginosis, & lutulentis locis non idoneum fructum mensis Principum ferunt, ita nata ex damnato coitu, inepta sunt ministerio sacræ mensæ: Quare & longe Clericorum à secta repelluntur.* Theodorus itidem (9) Prodromus, qui per Antonomasiam Intepres Canonum dicitur, quòd primus omnium Canones interpretatus est, teste Nicephoro (10) Blemyda; Prodromus, inquam, hæc habet. Δεῖ τὸν εἰσελευσόμενον εἰς τὸ φοβερὸν βῆμα τοῦ παντοκράτορος Θεοῦ τέλειον εἶναι· αὐτὸς γὰρ εἶπε τοῖς αὐτοῦ δούλοις, καὶ ὑπηρέταις, ἔσεσθε ὑμεῖς τέλειοι, ὥσπερ ὁ πατὴρ ὑμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς τέλειός ἐστι. Διὸ γνήσιον, καὶ ἀθῶον ὁ νόμος εἰς τὴν ἀξίαν τὴν ἱερὰν μόνον δέχεται. ᾧ συμφωνεῖ ἀποστολικὴ τις παράδοσις, λέγουσα, μὴ ἐᾶν νόθον Κλήρου τάξιν λαβεῖν. *Oportet ingressurum Dei omnipotentis tremendum planè Tribunal perfectum esse: ipse enim dixit suis famulis, ac ministris: eritis perfecti, sicut Pater vester cælestis perfectus est. Quare & legitimum, & innoxium ad Sacram Dignitatem duntaxat recipit Lex, cui consonat Apostolica quædam Traditio dicens: ne sinas Nothum Cleri Ordinem recipere.* Flavianus etiam & fortissimus Martyr, & sapientissimus Patriarcha nullis precibus adduci potuit, ut Patricii cujusdam Naturalem filium tonderet in Clericum, φοβούμενος τὸ φοβερὸν τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἁμάρτημα τῆς παρανόμου χειροτονίας, *timens verendum Antistitibus crimen Ordinationis contra leges actæ*, ut narrat acutissimus autor Joannes (11) Protosyncellus Flaviani ipsius discipulus, cui in re persimili planè similia refert Leo (12) Monachus memorans, Andream Cretensem, cùm invitus à Præfectura Ancarathi (Cœnobii in Creta nobilis nomen est) ad Insulas fuisset abreptus, adolescenti non legitimè nato, nuperque ad Ordinem Hieromonachi destinato authorem fuisse, ut in Cœnobium secederet: ἀνόσιον γὰρ παντελῶς εἶναι, πρὸ τοῦ μονάζειν, ἱερομονάχου σχῆμα λαβεῖν τὸν ἀνάξιον χειροτονίας: *piaculum enim omnino fore, antequam monachi profiteretur Institutum, si Hieromonachi Insignia sumeret, qui Ordine sacro esset indignus.*

(2) de relig. Vita. (2) Januar. 21. (3) Ad ann. 607. per tot. (4) Ep. 3. ad Orthodoxos. (5) Orat. de Virginitate. (6) Synodico 3. in med. (7) Orat. contra Iconoclastas. (8) Actione 6. (9) De Interpret. Can. ad Can. 33. Trullan. (10) Orat. 1. de process. Spiritus S. penes Allat. in Græcia Orth. to. 1. nu. 10. prope finem. (11) In Vita S. Flaviani sub init. (12) In Vita S. Andreæ Cretens. ant med.

V. Ex his liquidò constat, eandem prorsus sententiam latam à Græcis in Naturales filios, quæ passim ab omnibus Latinis effertur, eâdemque Sacrarum Legum observantiâ repelli Nothos à Nostris; ne queant Sacris initiari, quâ à Latinis itidem repelluntur. Quod ne quis Photianus inficias eat, Photianorum etiam adducimus testimonium, & in primis Cerularii illius, qui cœptum à Photio Schisma teterrimum, quo perditi sumus, constituit planè, atque ita roboravit, ut perennaret. Is teste (1) Gerasimo Protecdico adeò severè Canones custodisse dicitur, ut ne Regum quidem ipsorum, queis usque ad impietatem adulari mos vetustissimus Photianis (2) Gerasimo eodem Authore, petitionibus indulgeret, siquid contra Canones affectarent. Imò objurgasse dicitur Isaacium Comnenum Principem, quòd, ut ad Sacra Nothum fratrem proveheret, summis precibus contendisset. ἐπὶ χειροτονεῖν τὸν αὐτοῦ ἀδελφὸν προσλιπαρεῖ δεόμενος. ἐπιτιμῶν δ᾽ ἔλεγεν, ἀδύνατον χειροτονεῖσθαι μὴ γνήσιον· ἐκ δὲ τούτου γέγονεν ἱερατείας ἔχθρα, καὶ βασιλείας, ἣν οὐ φέρων ὁ τρισμακάριος ἐφυγάδευσεν ἐν Προκοννήσῳ. *Objurgans autem dicebat: nefas esse ad Ordines provehi non legitimum. Hinc Ortum Sacerdotium inter, & regnum dissidium, quod minimè ferens Beatissimus ille exulavit in Proconneso.* Quæ postrema Narrationis pars, an veritati sit historicæ consentanea, viderint alii, quibus omnino diversa scribit Joannes (3) Curopalata. Nobis prima pars hujus Historiæ id beneficii confert, quo possimus evincere, vel penes Photianos ipsos obtinuisse, ut à Sacris Ordinibus arcerentur Nothi, atque Spurii, idque genus homines notâ Natalium laborantes. Quod etiam affirmat Andronicus (4) Camaterus, quem solidissimè refutavit (5) Veccus prolixa Patrum Sanctissimorum authoritate. Is enim Græcam Ecclesiam eloquentissimè laudans à Morum castitate, quæ certè supra omnium Gentium Institutiones viguit semper in Sacerdotibus nostris, sic scribit: θαυμαστὸν δ᾽ οὐδὲν, εἰ ἁγνεύει περὶ τὰ δόγματα ἡ ἐν ἀνατολῇ ἐκκλησία· Πάντα γὰρ τὰ περὶ αὐτὴν ἁγνὰ, καὶ ἀμόλυντα· ὥστε οὐδὲν μιαρὸν, οὐδὲν νόθον, καὶ μηδαμῶς γνήσιον εὑρεῖν, οὐδὲ ἐν τῇ τάξει, οὐδὲ κατὰ τὴν χειροτονίαν. *Nec mirum, si casta sunt in Eoa Ecclesia dogmata: omnia enim circa ipsam casta sunt, & impolluta ita, ut nihil invenire sit in ea aut sordidi, aut Nothi, aut non legitimi sive in Ordine, sive in Ordinationibus.* Hæc Camaterus, quæ ne quis ex hostibus nostris Græca dicat, ad fastum scilicet, ac jactantiam ostentata, norit de castitate maritali sermonem esse, quam nostris Sacerdotibus consuetudo ritè (6) præscripta concessit. Unde statim infertur, quod nempe probamus, in Ecclesiâ nostrâ à Photianis licèt vexatâ nunquam receptos ad Ordinum dignitatem ex incesto genitos toro. Gregorius (7) ipse Cyprius Patriarcha CP. quo nullus acerior Photianismi Defensor, ut constat (8) ex Vecco, τὴν ἀλήθειαν, inquit, καὶ ἐν ταῖς χειροτονίαις ἀπαιτεῖν εἴωθεν ἡ ἐκκλησία, οὐ προσδεχομένη τοὺς μὴ γνησίους εἰς τάξιν ἱεράν, ὅτι ψευδῆ ἔχουσι καὶ νόθα φυσικῶς τὰ γενέθλια. *Veritatem & in Ordinationibus exposcere solet Ecclesia, non recipiens eos, qui legitimi non sunt, ad Ordinem sacrum: quòd hi falsa naturaliter habeant, & non ingenua Natalia.* & (9) Planudes, interrogandi eum, qui ad Ordines est recipiendus, quandam formulam proponens: τὸ πρῶτον, ait, ζητητέον, εἰ γνήσιος; τοὺς γὰρ ἐν παρθενίᾳ πατέρων ποιη-

(1) In Vita Michaelis Cerularii ante fin. (2) Ibid. circ. med. (3) In hist. ad Isa. Comnen. (4) Orat. pro Veritate quæ est pa. 2. tom. 2. (5) In antirrhetic. animadvers. Camateri. (6) c. cum olim. de Cler. conjug. (7) Orat. pro Veritate par. nls. to. 3. (8) Utraq; Orat. contra Tomū Cypri. (9) Tit. περὶ χειροτονίας.

οὕτως τὸ ἱερὸν ὁ δέχεται πρὸς ὑπηρεσίαν. *Primùm quidem quærendum, an legitimus? Nam, qui ex libidine parentum nati sunt, eos Sacrum non recipit ad Ministerium.* Idipsum Nilus (10) Rhodius edicit verba Prodromi superiùs relata considerans, unde per Epiphonema sic colligit: Τοσοῦτο τὸ τῆς ἁγνείας φίλτρον ἐστὶ τῇ ἐκκλησίᾳ, ὥστε καὶ ἁγνὸν ἄνθρωπον, εἰ μὴ ἐξ ἁγνῆς συνουσίας, ἀπείργειν τῆς ἱερωσύνης. *Tantus est Ecclesiæ erga Castitatem amor, ut & castum hominem, si non ex casto sit coitu, à sacerdotio arceat.* Quid igitur mirum, si Græcia plausum edidit Callisto (11) Patriarchæ CP. licèt & Photiano, & palam in reliquis Palamitæ, cùm Jonam Episcopum Rhyndacenum exauthoravit tum ob crimen Simoniæ, quo nunc impunè grassantur Photiani, tum propterea, quòd Spurios, Nothosque homines Christi sacratiori Ministerio sineret nomen dare? Nam tertio sententiæ capite hæc verba complectitur. Ὁ δὲ πονηρὸς οὗτος ποιμὴν, μᾶλλον δὲ λῃστὴς, εἰς τάξιν κλήρου πᾶν, ὅτι μιαρὸν ἀνεδέξατο, καὶ χειροτονήσας ἀκανονίστους ἀνθρώπους δωροδοκίας ἕνεκα, καὶ τοῖς ἀναρμόδιον οὐ γνησίοις τὰς χεῖρας ἐπέθηκε, καθιερώσας τοὺς ἐν ἀσελγείᾳ κακῶς ἐσπαρμένους. *Malus autem hic Pastor, imò potiùs latro ad Ordinem Cleri sordidum omne recepit, atque irregulares homines Sacris initians munerum gratia, etiam non legitimis manus imposuit consecrans in libidine malè satos.* Cui decreto publicè dixit Encomium Leo (12) Rhyndacenus in ipsa æde Regia Sophiæ concionatus his eruditissimis verbis. Τὸ λοιπὸν, παναγιώτατε πάτερ, ἡ θεία σου πρόνοια καλῶς ἡμῖν ἀπεφήνατο, καταδικάζουσα τὸν λῃστὴν, τὸν τὴν ἐκκλησίαν μιάναντα· οὐ γάρ ποτε θεμιτὸν, οὐ γνήσιον ἄνθρωπον εἰς κλῆρον λαβεῖν· Τῷ ἀετῷ ἀντιθεῖν ἔξεστι μετὰ Μωσέως τὴν ἐκκλησίαν, τοὺς οὐ γνησίους τῆς αὐτῆς οἰκειότητος ἁγίως ἀπείργουσαν. *Ergo, Sanctissime Pater, divina isthæc Providentia tua benè nobis edixit: damnans latronem illum, qui conspurcavit Ecclesiam. Neque enim unquam licuit non ingenuum hominem Clero adscribere. Aquilæ par est comparare, juxta Mosen, Ecclesiam, non ingenuos filios à sua familiaritate rejicientem.*

(10) *In Epitom. Canon. ad Nicæn. II.*
(11) *In Tom. depositio. Jonæ Episc. Rhyndaceni,*
(12) *Contra Jonā Nothepiscopū Orationis ī fine.*

VI. Constat igitur, non solà Ecclesiæ Romanæ authoritate ab Ordinibus Nothos repelli, atque Spurios, sed ipsâ Græcorum, imò etiam Photianorum sententiâ, quam scilicet ratio multiplex munit, & illa in primis, quæ ex sacris Paginis apertè colligitur. Ibi enim (1) hæc habes: οὐκ εἰσελεύσεται ἀμμωνίτης, καὶ μωαβίτης εἰς ἐκκλησίαν κυρίου ἕως δεκάτης γενεᾶς: quæ verba palam corrupta sunt in textu Græco vulgato, ut notat (2) Planudes, & ex eo (3) Coressius, patetque ex ipso, ut ajunt, Textu, ubi de eadem re iterum dicitur; οὐκ εἰσελεύσεται: quare eorundem Græcorum authoritate sic (4) restituuntur, οὐκ εἰσελεύσεται μαμζὴρ εἰς ἐκκλησίαν κυρίου ἕως δεκάτης γενεᾶς, οὐκ εἰσελεύσεται ἀμμωνίτης καὶ τὰ λοιπά. *Non ingredietur Manzer in Ecclesiam Dei, usque ad decimam generationem.* Quod interdictum Numinis authoritate interpositum, variè, qui sacros Apices enucleant, interpretantur. Alii enim Manzeres, quo nomine Spurii, Nothique censentur, teste (5) Magrio, repulsos putant à ministerio ipso Templi, ne, qui in Levitica Tribu ex criminoso coitu nascebantur, sacris Ordinibus adscriberentur; alii vel ab ipso ingressu ædium Sacrarum rejectos non legitimè natos ex omni Israel, ne unà cum legitimo Populo Numini facerent. Prima fortassis interpretatio Veritati magis consentanea est, & eadem ex secundâ palam deducitur, unde statim argumentum est, arcendos à sacris Ordinibus non legitimos filios, & Naturales. Nam, si Synagogæ tanta ingenuitas imperatur, quid Ecclesiæ? Si Synagogam decuit Ministros habere, quorum natalia Leges agnoscerent, quid deceat Ecclesiam, cui, uti diximus, non nisi inconfusibiles Ministri ab Apostolo conceduntur? Præterea, si (6) lex illa, quæ libidinosum contubernium permittit, ejusdemque publicam facit potestatem, si lex, inquam, Civilis adeò in filios sævit, ut extantibus Naturalibus, & legitimis tantùm, aut etiam vivâ uxore legitimâ, nequeant succedere; imò & orbo patri, atque intestato in sextante dumtaxat succedant, ut Jura (7) perhibent, ex quibus idipsum (8) DD. autumant cum Jurisconsultissimo (9) Covarruvias: Quod potiori Jure protendendum est ad Spurios, atque Nothos, quos lex meretrices permittens, neque scorta puniens ita repellit à bonis paternis, ut neque ex testamento, neque ab intestato, neque ex contractu inter vivos à patre aliquid capere possint, decernente id Justiniano (10) Cæsare, confirmantibusque (11) Jureconsultis; quis putet legem Canonicam, quæ palam hæc omnia damnat, quà contubernium cum concubinâ, & cum meretrice coitus ubique improbatur, filios inde natos ad omnium dignitatum maximam, quæ homines proximos efficit Deo, recipere? Certè turpes, & infames Naturales hi filii Jure censentur, ut ex hactenus adductis & Legibus, & DD. manifestum erit: at turpibus, & infamibus ad dignitatem iter, ac januam Jus (12) utrumque claudendam decernit. Quò fit, ut ne tondere eos quidem liceat, quemadmodum & Græcis ii, quos supra laudavimus, insinuant, & Latinis Jus (14) Decretalium librorum exponit. Detestatur enim Ecclesia (14) paternum sæpe crimen in filiis, imitata Rempublicam, quæ plectit (15) in filiis crimina Patrum. Muneratur etiam Virtutes Patrum in Filiis, idipsum Republicâ curiosè præstante, ut plerunque ex Munere, pœnave filiorum judicium Ecclesiæ conjicere fas sit approbantis, reprobantisve facta Parentum. Unde licèt inferre, meritò ab Ecclesia rejici Naturales, ac Spurios, ut libidinem parentum castiget: Scilicet eandem probatura, si eos ad honorem Ordinum ire patiatur. Quid quòd infamia Ministrorum tota in Ecclesiam ipsam refunditur: arcendi ergo infames etiam facti infamiâ, & è famosis Natalibus Orti abstinendi Ecclesiæ familiari, ac domestico famulatu, ne fama Ecclesiæ damni aliquid capiat, ut accuratè notavit (16) Cardinalis, videndusque ad hæc, & alia breviter, sed doctissimè disputata Joannes (17) à Turrecremata.

(1) *Deut. c. 23. n. 2.*
(2) περὶ ἀρθογραφίας τῶν θείων λογίων.
(3) *Lib. 2. de Sacramen. c. 9.*
(4) *d. c. 23. Deuter. nu. 2. habetur in c. innocuis de elect. c. per venerabilem, qui fil. sint legit.*
(5) *In Hierolex. verb. Manzer.*
(6) *L. pen. & ult. ff. ne cōcub.*
(7) *Auth. licèt Cod. de natural.*
(8) *Gloss. Abb. & Prapos. in c. tanta. qui fil. sint legitim. Bald. in L. eam, quā Cod. de fideicom. n. 26. & L. cùm acutissimi nu. 7. Cod. eod. & in L. quisquis. Cod. ad L. Jul. majest. Nicol. de Ubald. in Tract. de success. ab intest. col. 11. Jo. Bapt. à S. Sever. in L. si qua illustris C. ad Orsician. fol. 4. col. 3. Alex. in L. Lucius ff. de Vulgar. col. 3.*
(9) *De Matrim. p. 2. c. 8. §. 4. n. 9.*
(10) *§. fin. authen. quib. mo. natur. eff. sui L. 1. et auth. licèt Cod. de natural.*
(11) *Bald. & Salic. in d. L. 1. Bar. in L. fin. ff. de his, quib. ut indig. Jas. in L. 2. Cod. de hær. īstit. Alex. in L. hæreditas Cod. de his, quib. ut indig. Covarr. d. c. 8. §. 5. n. 3.*
(12) *c. inter de excess. Prælat. c. infamib. de reg. jur in 6. L. neq; famosi Cod. de digni. lib. 12.*

VII. His addere fas est & rationem, quæ ex *præsumptione*, uti ajunt, non inficetè deducitur. Nam ex libidine nati Vitium Originis in se exprimunt plerumque Moribus ipsis, ut Bonifacius (1) Martyr testatur, nec absimilis Patri solet esse filius, ut Glossa effatum Ulpiani (2) explicans scribit, quam (3) Goffredus refert, ac lo-

loquitur. Scilicet, ut ait (4) ille, fortes creari fortibus, certum est, nec imbellem columbam à ferocibus aquilis generari. Jurisconsultorum (5) etiam suffragio à parentibus non immeritò ad filios est præsumptio, quando à genere non invalida conjectura est. Quare (6) Quinctilianus, *similes*, ait, *parentibus, ac majoribus suis filii creduntur, & nonnunquam ad honestè, turpiterque vivendum, inde causa fluunt*. Quod etiam confirmatur Christi sententia (7) dicentis: ὀ δύναται δένδρον σαπρὸν καρπὸς καλὸς ποιεῖν: *non potest arbor mala bonos fructus facere*; cui consonant, quæ scribit morum observator Aristoteles. Hinc vetus illud adagium: (8) Κόρακος κακοῦ κακὸν ᾠόν: *mali corvi malum ovum*, quod aliter ad rem nostram aptavere interfectores Maximini Milites, cùm post discerptum ad Aquilejam cum Patre filium, acclamaverunt, authore Aurelio (9) Victore: *ex pessimo genere, ne catulum quidem habendum*. Et Ecclesiastes (10) idipsum probans: *in filiis suis, inquit, agnoscitur vir*: ἐν τέκνοις αὐτοῦ γνωσθήσεται ἀνήρ. Chærondas (11) quoque: *in quibus*, ait, *civitatibus senes imprudentes fuerint, liberi etiam, nepotesque ipsorum impudentia laborabunt*. Cui attestatur (12) Plato dicens: *ubi senes minùs pudici sunt, necesse est, ibi iuvenes impudentissimos esse*. Atque inde fit, ut ex eo quis ad hostes transfugisse censeatur, quòd natus sit ex progenie eo nomine infamata, sicut notarunt recensiti per eruditissimum (13) Tiraquellum, Angelus, Barbatia, Nevizanus, & Cassanæus, quibus accedit Decius (14) docens, præsumi facturum filium, quod pater fecisset: & Grammatica (15) post (16) Angelum, & (17) Barbatiam, tradens, si pater factiosus fuerit, ac seditionibus deditus, factiosum etiam filium, amatoremque turbarum, ac partium censeri. Quorum ea ratio omnium esse potest, quoniam filius portio paterni corporis est, ut fœderatum (18) Philosophiæ (19) Jus palam insinuat. Quapropter eadem natura à Patre in filium, quasi ex traduce quodam derivata, idem præseferre vitium videtur, eandemque facere animi, corporisque propensionem. Jam si filius eodem vitio laborare censendus est, quo Pater, idque Juris quadam præsumptione receptum est, nemo non videt, justè repelli Naturales, Spuriosque filios ab Ordinibus, quòd ad paternam libidinem proclives, & ex damnata Venere orti ad eandem propensius habere ingenium reputentur. Et scio sanè præsumptionem hanc levem esse, ut alibi egomet (20) fusè docui, traditque eleganter (21) Menochius; verùm, cùm agatur de re maximi momenti, cùmque maximo esse damno queat Ecclesiæ, si quod Præsumptio hæc levis monet, eveniat: Jure hercle hàc etiam ex levi causa, tot insuper aliis, quas attulimus, rem ipsam suadentibus, prognati ex damnato coitu repellentur. Neque obesse videtur, quod quispiam emunctæ naris objiciet, nimirum, eadem ex causa, si vera dicimus, jure sequi, ut repelli possit etiam legitimus, si ex libidinoso sit patre. Nam in primis, cùm de Naturalibus agitur, Ecclesia Naturam unam in iis operari censet, ex qua una censentur geniti; cùm contra in legitimis vim suam exercere reputetur honestas ipsa, unde ortum habuere; Deinde fit nescio quomodo, ut affectiones animi bonas, pravasque, quibus subjiciebantur Parentes, in ipso fœcundo Coitu proles inde concepta peculiariùs exprimat, quod probari posset ex astu Jacob in (22) Genesi. Cùm igitur in damnato concubitu affectio & vehementior, & addicta Magia libidini sit, imò tota sit ad libidinem, contra verò in castis conjugum amplexibus neque libido, & si Naturalis ulla cupiditas generandi, honesta, Deoque auspice inita; fit, ut jure nati in affectione libidinis libidinosi, progeniti ex honestatis maritalis amore, honestatis, castitatisque sectatores censeantur. Denique parentes legitimi, sint licèt proclives in Venerem, non tamen palam, quare eorum crimen non se se ingerit Quæsitori sacro ita, ut proinde credi possit in filio: etenim is legitimę Originis specie unam parentum castitatem commendat, contra in Notho, ac naturali filio parentum libido cuilibet se sa contemplandam offert, atque vitiatæ Originis ostentatione notam è vitio parentum à filio contractam, indeque præsumptionem hactenus explicatam insinuat; qua tandem conficimus, non solùm communi Ecclesiæ utriusque suffragio Naturales filios ab Ordinibus repelli, verùm etiam jure repelli.

VIII. Id tamen unus (1) Margunius, post (2) Balsamonem, pernegat, ratus neque repelli à Sacris Ordinibus, neque Jure repelli. Quod assertum in Synodum Trullanam refundit vetantem in eo, qui Candidatus est Ordinum, inspici genus. Id porrò breviter, & more suo contemptim pluribus rationibus confirmat. πρῶτον, ait, ἄδικα τῆς χειροτονίας ἀπείργεται ὁ ἀναμάρτητος. καὶ ἀδικώτερα, εἰ διὰ τὴν ἁμαρτίαν τοῦ πατρὸς ἀπείργεται, λέγοντος τοῦ Θεοῦ· ὁ υἱὸς ὁ λήψεται τὴν ἀδικίαν τοῦ πατρός· καὶ τοὺς νόμους ἔτι τῶν βασιλέων οἱ ἐκ πορνείας τιμὰς λαμβάνουσι· πῶς ἂν σκληροτέρα ἡ ἐκκλησία ἡ πάντοτε ἐπιεικὴς, καὶ πολυέλεος; τῶν Λατίνων καὶ τοῦτο μηχάνημα, μᾶλλον δὲ πρόνοια Θεοῦ, ἵνα ἐν πᾶσι φανῇ ἡ αὐτῶν ἀστασία, πῶς γὰρ τὸν πόρνον οἱ χειροτονοῦντες τοῦ πόρνου τὸν υἱὸν οὐ δέχονται; τί δέ; τῶν παπάδων οἱ πολλοὶ νόθοι ἐκ πορνείας ἐγένοντο. *Et primùm injuriâ ab Ordinibus arcetur innocens, & iniquiùs, si propter paternum crimen arcetur: dicente Deo: filius non portabit iniquitatem patris. Juxta leges quoque Regum, qui ex damnato sunt coitu, dignitates accipiunt. Qui igitur crudelior Ecclesia, quæ semper mitis, & misericors admodùm? Latinorum autem & hoc inventum; imò verò Dei Providentia, ut in omnibus appareat eorum inconstantia. Quo enim pacto libidinosum hominem qui Sacris initiant, libidinosi filium non recipiunt? Quid porrò? Pontificum Romanorum multi Nothi, ex incesto concubitu nati sunt*. Hæc superciliosè Margunius: Mox prolixum syllabum edit Pontificum, quos Nothos fuisse suâ ipse authoritate fultus affirmat. Notandum autem, hæc, quæ Margunius proponit, non solùm Ecclesiæ nostræ, & Legibus, & Moribus esse contraria, verùm etiam sententiam Margunii rectà labefactare. Nam hic ipse eodem in (3) Opere suo asserit Naturales, ac Nothos ab Ordinibus repellendos. Ἐκεῖνος, ὅπου δὴ τῶν γνώσεων, ἄγων, ὅπου δὲ τῶν ἐκ νομίμων γάμων, ἡ ἐκκλησία ἐν πολλοῖς ἡ δέχεται. μάλιστα δὲ τοὺς διώκει ἀπὸ τῶν χειροτονιῶν· ἔστιν τοῦτο καλά, ἵνα μὴ τὸ ἅγιον καταισχυνθῇ, ὡς λέγομεν, ἡμιόνων σαῦλος. Il-

(13) c. 1. et per tot. de fil. Presbyter.
(14) 7. quæro 96 seq. 6 q. 1. c. vergentis de hæret.
(15) L. quisquis Cod. ad L. Jul. Majest.
(16) In 2. præsertim de fil. Presbyt.
(17) in c. Presbyterorum 26 dist.

(1) In c. si gens Anglorū 56. dist.
(2) In L. quod si nolit §. qui mancipia ff. de ædilet. edicto.
(3) In Sum. de fil. Presbyter.
(4) Horat. Ode 4. l. 4. Carmin.
(5) Jo. Andr. in ea. semel de regul. Jur. in 6. Alciat. præsump. regul. 1. vers. 24. & in eod. Tractat. Menoch. l. 1. q. 16. n. 24. & seqq. Simanc. Instit. tit. 50. de præsūpt. n. 10. Lac. cs alup. in L. admonendi a. 257. ff. de jurejur.
(6) Instit. 1. 5. c. 10.
(7) Mat. c. 7 n. 18.
(8) Plan. nud. in Adag. cent. 2.
(9) In Maximino circa fin.
(10) Ecclesiastici c. 11. n. 30.
(11) Penes Stobæū Ser. 42. 86. & 88.
(12) Dialogo 5. de legibus.
(13) De ll. Connubial. l. 7. n. 6.
(14) Cons. 376. n. 1.
(15) Cons. 13. nu. 5. Cons. 18. n. 2.
(16) In L. fugitivè Cod. de Ser fugit.
(17) Cons. 34. l. 2.
(18) Aristot. 5. Ethicor. c. 5.
(19) L. cū scimus Cod. de agric. & cēses. l. 11.
(20) Resp. quod Græci nō sunt Schismatici.
(21) Lib. 6. præsūp. 58. n. 10. & seqq.
(22) Cap. 30. n. 38.

(1) Nota 33 in Nomocan.
(2) In Responsis ad Marcum Alexan. ad interrogationē 60 in Jure Græco Rom. To. 1. l. 5. responsi. 1. p. 392.
(3) Nota antepenult. Nomocan.

los, qui legitimi non sunt, id est, non legitimis susceptos nuptiis Ecclesia in multis non recipit. Maximè verò eos arcet ab Ordinatione. Et animadvertendum hoc accuratè, ne Sanctum fiat mulorum stabulum. Quis non videt eadem cum universa Ecclesia sentire Margunium? Quæ tamen in Superioribus improbat vir summæ constantiæ, quique possit Romanam Ecclesiam inconstantiæ accusare. O audaciam non ferendam! Tune tibi ipsi tàm manifestè contrarius inconstantiæ Latinos accuses? (4)

(4 Juvenalis Satyra 2.

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes? Notandum etiam, quæcumque profert Margunius, ea omnia à Latinis desumpta, qui ratiunculas illas sibi ipsis objiciunt, easque solvunt, rejiciuntque iisdem prorsus in locis, in quibus ratiunculas illas objiciunt. Unde constat, Margunium & nodos illos, & solutionem ipsam nodorum percalluisse. Hanc tamen subticet, ut in Latinos insurgat, nobisque post inconstantiæ suę pompam, malignitatis suæ, ridendæque prorsus nequitiæ, aut ignorantiæ argumentum apertissimum porrigat. Neque enim, aut vir doctus non intellexisset, profligata ea omnia Latinorum responsionibus, aut vir bonus, quæ nosset nullarum virium argumenta, tanquam invicta proposuisset, ut rudium hominum animos, imperitorumque Lectorum mentes ad errorem pelliceret.

IX. His ita notatis, quo magis aperta responsio sit, totam argumentationem Margunii ordinatè propono. Alienum ab æquitate videtur, si quis sine culpâ, aut quasi culpa à sacris muneribus, honoribusque rejiciatur, dejiciaturve; Id enim pœna est, vel quasi pœna. Neutra verò, ubi neque culpa est, neque quid simile culpæ, locum habere potest, ut colliges ex Gregorii (1) Pontificis verbis, queis asserit, *satis contra Ecclesiasticam probatur esse censuram, si ex Parentum voluptatibus, suis quis privetur officiis, quem sua vel culpa, vel facinus ab officii, quo fungitur, gradu non dejicit.* At Naturalis, & Spurius sine culpa est, neque aliquid præ se fert suæ culpæ simile, ut eleganter probat, vel in natis ex adulterio (2) Hieronymus: non igitur æquum censebitur, si ab Ordinibus recipiendis repellantur, dejicianturve receptis. Eadem ratio (3) Balsamonis est loco laudato: Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀπὸ δουλίδων τεχθέντες, καὶ ἐλευθερίας ἀξιωθέντες, ὡσαύτως καὶ οἱ ἐκ παλλακῶν γεννηθέντες οὐ κωλύονται ἱερᾶσθαι. αἱ γὰρ μητέρες αὐτῶν ἐπιτιμίοις πορνευόντων ὑπέκειντο, αὐτοὶ δὲ οὐδὲν ἥμαρτον. καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ ἐπιτιμίοις ὑπόκεινται. κατὰ γοῦν τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους τοὺς μηδὲν ἡμαρτηκότας, καὶ αὐτοὶ τιμῆς ἱερατικῆς κατὰ κανόνας ἀξιωθήσονται. *Sed & qui ex ancillis nati, & donati libertate, parique modo qui ex concubinis geniti, non vetantur sacrari. Matres enim eorum pœnis scortantium succiderunt, sive obnoxiæ fuerunt; ipsi autem nihil deliquerunt. Quamobrem nec pœnis subjiciuntur. Ut reliqui igitur homines, qui nihil peccarunt, honorem Sacerdotalem secundùm Canones consequentur & ipsi.* Secundò, ex Deo (4) dicente: *filius non portabit iniquitatem Patris:* Jam verò iniquitatem utique Patris Naturalis filius portaret, si propter Originis incestæ vitium ab Ordinibus rejiceretur. Recipiendus proinde ad eosdem, ne in filio prorsus innoxio crimen puniatur paternum. Tertiò Spurii, quorum incertus pater, & parens meretrix, attamen dignitates adipisci minimè vetantur, imò potiùs Jure (5) Cæsarum sinuntur, ne nimirum crudelitas aliqua legibus imputetur, quando (6) Jure ipso censente, nullum paternum delictum innocenti filio pœnæ est. Idipsum igitur decernet Ecclesia circa Naturales, ac Spurios, quò nimirum illis fas sit sacras adipisci dignitates, ne in notam crudelitatis, quam Respublica vitat laica, incidat sacra. Quartò. Is, qui Veneri meretriciæ indulsit, vel concubinam domi detinuit, Sacris minimè arcetur, sed, ubi eum pœnituit criminum, ad omnes Ecclesiæ gradus poterit provehi, ut in hoc Responso sæpe scriptum est: igitur & ille Ordinibus insigniri sacris minimè vetabitur, qui ex meretricia Venere, aut concubina domi detenta natus est. Denique Pontificum Romanorum quamplurimi Nothi, aut Naturales fuere, id asserente recepto in Jus (7) Palea. Ut quid ergo minores Ecclesiastico Principatu honores Nothis inficiabuntur, cùm apex dignitatum Sacrarum toties illis patuerit?

(1) In c. satis junct. gloss. 56. dist.

(2) Epist. ad Ruff. relatus in c. nasci 56. dist.

(3) d. respons. ad 60. interrogat.

(4) Ezechiel ca. 18. n. 30.

(5) In L. spurii l. generaliter § spurios ff. de Decurio.

(6) L. 2. §. nullum ff. eod.

(7) In c. Osius 56. dist.

X. Respondeo, primam, & secundam difficultatem Margunii eo vitio laborare, quo nullum turpius disputantibus de iis, quæ rem aliquam consequuntur. Hos enim cùm maximè deceat, naturam rei, cujus effecta rimantur, apprimè nosse, si eam vel ignorent, vel planè dissimulent, fœdissimè peccant, deridendi palam inficiatione *suppositi*, ut Philosophi vulgò loquuntur. Quid? non ne tota isthæc argumentatio Irregularitatem ut pœnam considerat? At illa pœna non est, vitium est, ac nota, quæ non plectit noxium, sed vel innocentem ineptum ostendit Ordinibus. Neque enim, qui ad turpem originem Natalia refert, in pœnam ab Ordinibus removetur, ut noxius; ex vitio, quod vel in probo reperire est, tanquam minimè idoneus Ordini Sacro repellitur. Sic Digamia culpa non est, nec Digamus tamen ad Ordines provehendus. Is etiam, qui ex famosâ Venere male audit, licèt per Pœnitentiam scelus expiarit omne, sitque propterea innocens, adhuc ab Ordinibus Ecclesiæ nostræ decreto rejicitur, ut infrà docebimus. Non igitur pœna est Irregularitas, nec quicumque ab Ordinibus Sacris arcetur, ob culpam arcetur. Unde falsissima est prima primæ argumentationis positio asserens, non posse quenquam à gradu aliquo dignitatis rejici, dejicive sine culpâ, cum constet, etiam sine culpa, posse quempiam à gradu aliquo Dignitatis rejici, dejicive, utpote ineptum Sacro ministerio ineundo, exercendove. Neque Gregorii obest authoritas. Ibi enim de ea dejectione sermo est, quæ irrogatur in pœnam, qualem dicimus exauthorationem, seu depositionem, suspensionemve. Hæc enim, pœna cùm sit, profectò innoxio incuti nequit, atque adeò locum non habet, ubi culpa non est. Quod attinet ad secundam difficultatem, inficiamur alteram à prima positionem Argumentationis. Neque enim ex vitio Originis rejectus filius iniquitatem propterea portat parentis. Nam ex generatione non legitima tria proficisci solent, culpa, pœna, & nota. Hæc postrema tota filii est. Etenim, cùm generatio, quippe Actio, notam, & vitium in se habeat (Est enim ea nota modus ipse generandi con-

tra

tra Legis Divinæ præscriptum, sive contra regulam moralitatis, uti Theologi dicunt) illud secum affert, atque illuc infert, quò ipsa transit. Quamobrem, cùm generatio in ipsum filium transeat, uti docui in (1) Physicis, & à parentibus quidem est, est tamen in filio; notam suam in filium ipsum transfundit, quem agendo notat, & producendo vitiat. At culpa parentum est: nam Generatio, licèt se ipsam det generato, atque adeò quidquid intimum habet; non tamen, quæ ipsa meretur, generato dat, sed generanti: quæ enim ipsa meretur, extima illi sunt, quæ cùm minimè oporteat secum deferre, ei confert, cui nempe debentur. Debentur autem Agentibus, quæ Actio meretur: quapropter gratitudinem, quam Actioni, per quam sumus, debemus, non ei, in quo est Actio, debemus, sed iis, unde est Actio. Quod in Moralibus manifestius est, in quibus actio, quidquid meriti habet, animo agentis acceptum referat necesse est. Quæ igitur generatio notam, ac vitium sibi intimum filio impingit, culpam, quam facit, in parentes rejicit; quòd si culpam, & pœnam: Ei namque pœna irroganda est, quem alligat culpa. Hinc constat, iniquitatem Patris non esse adscribendam filio, quippe quæ in culpâ est sita, & per culpam in ipsa etiam pœnâ. Neutram autem portat filius, licèt portet sanè notam ex iniquitate patris impactam, inustamque; ex hac porrò Vitium Originis passus à Sacris rejicitur, non ex Patris iniquitate, ob quam minimè rejectus male dicitur portare iniquitatem Patris, bene dicitur portare notam Originis suæ, atque adeò suam, ex qua Jure non tanquam reus, sed uti minimè idoneus à Sacris rejicitur.

XI. Hæc abundè ad secundæ difficultatis integram internecionem: Verùm, quia ea non solùm ex falsitate secundæ positionis labat, verum etiam ex imperita interpretatione sacrarum Paginarum, opportunum erit explicare allata Numinis verba. Et illa sanè videntur pugnare cum ejusdem Numinis effato (1) dicentis: ἐγὼ εἰμὶ κύριος ὁ θεός σου, θεὸς ζηλωτὴς, ἀποδιδοὺς ἁμαρτίας πατέρων ἐπὶ τέκνα ἐπὶ τρίτην, καὶ τετάρτην γενεάν. *Ego sum Dominus Deus tuus, Deus zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios usque ad tertiam, & quartam generationem*: ex quibus planè oppositum videtur inferri (2) illis: υἱὸς οὐ λήψεται τὴν ἀδικίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, οὐδὲ πατὴρ λήψεται τὴν ἀδικίαν τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. δικαιοσύνη δικαίου ἐπ' αὐτὸν ἔσται, καὶ ἀνομία ἀνόμου ἐπ' αὐτὸν ἔσται· ἡ δὲ ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα αὐτὴ ἀποθανεῖται. *Filius non portabit iniquitatem Patris, & pater non portabit iniquitatem Filii. Justitia justi super eum erit, & impietas impii super eum. Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur.* Quapropter vel ipsa ætate Hieronymi in explanatione utriusque sententiæ multi laborarunt, quorum ineptias idem Hieronymus (3) refellit gravissimè testatus, eas minimè discrepare, sed accurata interpretatione ita enucleandas, ut in unam sententiam coeant, ostendantque tùm Deum, tùm homines aliquando, vel in filiis, parentum facinora plectere, aliquando pœnam in solis authoribus sistere. Quod ut apertissimè pateat, dicendum est primò. Quandoque ex causâ, etiam sine culpâ, humano, ac divino judicio pœna irrogatur. Hoc manifestissimum ex Jure (4) Canonum Latinorum, at non minùs certum erit Nostris ex (5) Levitico, ubi licèt pecus, quippe carens ratione, innoxium sit, ac sine culpa, cujus capax haud est, suspendendum tamen edicitur cum fœmina, quæ se se ei immiscuit, ne contaminatum eo flagitio, flagitii memoriam refricet, ut explicat (6) Augustinus, cujus authoritatem ad id profert (7) Jason, & (8) Guido Papæ. Consonat locus in (9) Exodo dicens: ἐὰν κερατίσῃ ταῦρος ἄνδρα, ἢ γυναῖκα, καὶ ἀποθάνῃ, λίθοις λιθοβοληθήσεται ὁ ταῦρος. *Si taurus cornu petierit virum, vel mulierem, & mortui fuerint, lapidibus obruetur*: facitque pœna (10) illata Animantibus horrenda illa diluvie obrutis, quæ tamen sine culpâ fuisse fatendum est. Unde conficitur, pœnam etiam sine culpa irrogari quandoque posse. Quod etiam usitatum Atheniensibus in Prytanæo judicia in Animantes ipsas mutas, imò & in res ipsas inanimes exercentibus. Narrat (11) Demosthenes, & ex hoc (12) Budæus. Dicendum secundò: quandoque ex causis soli Deo notis, ob alterius culpam, innocens pœnæ tùm corporis, tùm bonorum subjicitur. Patet hoc ex (13) Exodi relatis, quæ pœnam certè significant, cùm visitare iniquitatem, & crimina idem sit, ac eadem punire, ut insinuant tùm illa (14) Psaltæ verba: ἐπισκέψομαι ἐν ῥάβδῳ τὰς ἀνομίας αὐτῶν, καὶ ἐν μάστιξι τὰς ἀδικίας αὐτῶν. *Visitabo in virga iniquitates eorum, & in verberibus peccata eorum*; tùm ipsius Græci Textus idioma, quod verbum *visitare* verbo ἀποδίδωμι, quod est reddere, ac retribuere, proponit eo in loco Exodi laudato. Et confirmatur exemplo multiplici. Nam ob Patris (15) crimen vita innoxio Davidis filio adhuc infanti festinanter eripitur, & parvuli (16) Gomorrhæorum, unà cum adultis civibus nefariis, igne delentur; idemque accidit filiis Dathani, (17) & Abironis, quos Terra vivos ob crimen Patrum absorbuit. Similia occurrent in Jerichuntis (18) excidio, & in hæreditaria lepra (19) Posterorum Jezi. Quo fit, ut commendandi sint idipsum asserentes ex Juris (20) authoritate, atque ex Antiquitatis Græcæ notitia penes Plutarchum, (21) Latini (22) Theologi, quos nequaquam labefactant delirantis (23) Coressii inurbana dicteria. Dicendum tertiò: pœna æterna, aut temporaria, quæ ad animum spectet, &, uti ajunt, *Spiritali*, nunquam divino judicio perculsus est aliquis, aut percelletur innocens ob culpam non suam. Id constat apud omnes, traduntque latè Augustinus loco laudato, & (24) alibi, cæterique, quos nuper adduximus, Theologi, omnes. Certè, quemadmodum injustitia nulla in Deo esse potest, ita nec potestas irrogandi pœnam debitam crimini proprio, & soli crimini proprio debitam, innocenti. At ea est pœna æterna, & non æterna, Spiritalis tamen: igitur eam innocenti neque irrogavit hactenus, neque irrogabit justissimum Numen. Dicendum quartò. Lex humana non poterit pœnam corporis infligere prorsus innoxio. Patet his (25) Exodi verbis ἀθῷον, καὶ δίκαιον οὐκ ἀποκτενεῖς, *insontem, & justum non occides*. Et in Deuteronomio, οὐκ ἀποθανοῦνται πατέρες ὑπὲρ τέκνων, καὶ υἱοὶ οὐκ ἀποθανοῦνται ὑπὲρ πατέρων, ἕκαστος τῇ

ἑαυτοῦ

(1) *Tract. de Causis disp. 4. c. 2. cõclus. 2.*

(1) *Exod. c. 20. n. 5.* (2) *Ezech. d. c. 18. n. 20.* (3) *In locum illu Ezechiel.* (4) *c. quoniam frequenter §. ut verò nullus. non contest. sex. in c. renovantes ubi gloss. 22. dist. & c. in antiqua de privil. gloss. in c. 2. de consti.* (5) *c. 20. n. 16.* (6) *In c. mulier. 15 q. 5.* (7) *in L. furiosum C. qui testam. fac. possunt n. 10.* (8) *q. 338.*

(9) *Exodi c. 21. n. 28* (10) *Genes. ca. 6. per tot.* (11) *Orat. Contr. Aristocratem.* (12) *In L. aut facta §. eventus ff. de pœnis.* (13) *c. 20. n. 5.* (14) *Ps. 88. vers. 33.* (15) *2. Reg. c. 12.* (16) *Genes. c. 19.* (17) *Numer. c. 17.* (18) *Josue c. 6.* (19) *4. Reg. c. 5. in fin.* (20) *In c. vergentis, §. nec hujusmodi. de hæret.* (21) *Lib. de sera numinũ vindicta.* (22) *D. August. in Jos. q. 8. D. Th. q. 108. ar. 4. & 1. 2. q. 87. articulo. Alex. Halensis 3. p. q. 41. memb. 4. articul. 1. Turrecrem. in c. undecunq; 50. dist. Jo. Arborens l. 6. Theosoph. c. 9. Alfons. de Castro de Just. hæret. punit. l. 2. c. 11.* (23) *In damnato libello c. 8.* (24) *Ep. 75. ad Auxil. Episc. eã nõ impunitatur, ubi gloss. & in Sum. 1. q. 4. & in d. c. undecunque ubi DD.*

ἑαυτοῦ ἁμαρτίᾳ ἀποθανεῖται). *Non occidentur Patres pro filiis, nec filii pro parentibus, unusquisque pro peccato suo morietur.* Hanc sententiam omnes recipiunt, ex qua tamen Legum laicarum fastus retunditur (27), asserentium ex Imperatoriâ Indulgentiâ, & lenitate fieri, ut vita enncedatur eorum filiis, qui læsæ Majestatis rei sunt; quam Legem Innocentius (28) III. memorat. Etenim, quod Jure Divino conceditur, non est ex Principum indulgentia, qui pari obsequio erga Numen addicuntur, ac cæteri; ac proinde si ii liberi nihil damni capiant io Vita ex erimine parentum, id juri Naturæ, jussui divino, ac rationi eorum innocentiam tutaoti debebunt, non Principi. Deoique dicendum quintò: Licebit ex eausa ob Reipublicæ utilitatem, ut scilicet à eriminibus cives efficaciùs deterreantur, licebit, inquam, legi humanæ, innoxios filios ob crimeo paternum pœna bonorum, vel famę, aliàve simili plectere. Hanc assertionem ii omnes, quos suprà retulimus, amplectuntur, quibus adstipulatur Jurisconsultissimus Græcorum Thomas (29) Diplovatacius initio Quintidecimi sæculi, & fine Quartidecimi, Canones, & Leges acutissimè interpretatus. Neque injuria, nam idipsum constitutissimum in Jure eivili est, cujus potestate utriusque majestatis, Divinæ scilicet, & humanæ læsę crimine turpes, perduelles nimirum, & hæretici non solùm in se se, sed etiam in filiis puniuntur, publicatis penitùs bonis, inustâque infamiâ, ut (3n) Jura testantur, quæ fusè producit Matthæus (31) Afflictus; queque si (32) Coressius vidisset, non tanti fecisset aut infirmam, privatamque Halicarnassei (33) Dionysii authoritatem, aut nimiam erga perduelles (34) Platonis, injuriosamque legibus in omni Republica probatis Clementiam.

(25) Cap. 23. n. 7.
(26) Cap. 26. n. 16.
(27) In L. si quis C. ad l. Jul. Majest.
(28) In d. c. vergẽtis.
(29) In schediasmo Juris titul. de crim. læsæ majest. & tit. de heret.
(30) In L. quisquis C. ad L. Jul. Majest. §. filii, in d. c. vergẽtis. c. 2. § hæreticis, c. statutum in 2. de heret. in 6.
(31) In cõst. Reg. Neapol. tit. 2. nu. 24 et 33.
(32) Ubi supra.
(33) De antiquit. Rom. l. 8.
(34) Li. 9. de Legib.

XII. Hæc cùm ita siot, diligenter colligitur, tametsi Margonianæ argumentationis hypothesis concedatur, quam sopra falsam ostendimus, adhuc eonsecutinnem falsam esse: Nam thesis ipsa in primis, si universim sumatur, & ut ajunt, *formaliter*, falsa est.. His enim verbis proposita: ob alienum crimen innocenti irroganda pœna non est, labat ex prima assertinne nostra. Si verò contrahatur ad innocentem liberum, qui innocens est, quòd careat culpa, cujus est capax, non verò quòd culpæ obnoxius esse non potest; licèt ea vera sit, cùm de æternâ pœnâ agitur, aut etiam temporariâ spirituali, ex tertia nostra assertione; falsa tamen est, cùm de pœnâ sermo est temporariâ mortis etiam ipsius à Deo inferendæ, ex nnstra secuoda conclusione. Quòd si ulteriùs ea thesis contrahatur ad pœoam ab hominibus, mortalique potestate inferendam, ut ut manifestum sit, veram esse, cùm irroganda est pœna vitæ hominis, aut corpori, ex quarto nostro effato; falsa tamen est ex iis, quæ ultimo loco tradidimus, cùm agitur de pœna bonorum, aut infamiæ, ad quam cùm redigi Irregularitas queat, si pœna esse (quod nempe omnes inficiantur, uti diximus) dicatur: Videat Græcum ingenium, si quod his nostris laboribus percurrendis temporis quidpiam insumere æqui, bonique consulet, quanti sit secunda difficultas, quam communi Ecclesiæ utriusque suffragio, Photianum objicere barbitium non veretur. Manifestiùs ineptit Tertia difficultas. Quis enim hanc consecutionem feret? Licet hoc Jure Civili, Jure igitur etiam Sacrorum Cannnum licebit. Paria ex disparibus inferre qois unquam fas duxerit? (1) Deprehensam domi suę in adulterin filiam, quam habet in potestate, unà eum mœcho Jure Civili parens potest occidere. An poterit idipsum Jure Canonico? (2) Fœnoris intra certos, statosque fines exercendi Lex civilis potestatem facit, an usuras Canones patiuntur? Deceptionem (3) intra dimidiam justi pretii Leges approbant, num tu fas putes asserere, ab Ecclesia dolo cuiquam authoritatem impendi? Sexcenta sunt, quæ, Jure civili cùm liceant, damnantur propalam ab Ecclesia. Ut pressiùs in re Nostra philosophemur, atque ex evictis ignorantiam docti Margunii demonstremus, Digamos Trigamos, & Octigamos, quæ onquam Respublica publicis à muneribus arcuit? An hos ad Ordinem sacrum Ecclesia recipiet, Photianis ipsis refragantibus, atque ipso Margunio, invito licèt, renueote? Pari igitur modo, etsi profani Spuriis honores concedantur, non tamen sacri: cujus ea causa est, quòd profani honores illos tantùm rejiciunt, qui infames suot, aut infamiâ Juris, aut infamiâ facti, quæ ab eorum improbis Moribus oriatur, atque adeò rejiciunt reos dumtaxat, ut docet (4) Covarruvias post (5) Calderinum, (6) Angelum, (7) Alexandrum, & (8) Tiraquellum. Hos enim Jura Civilia, ut nota affectos aliqua considerant; cootra Ecclesia notatos quoquo modo etiam innocenter omnino respuit, memor præcepti Apostolici, quòd ministrum Altaris non solùm irreprehensibilem esse, sed etiam inconfusibilem jubet.

(1) In L. XII. Tab. relata à Plutar. in Solone, et ab Alciato, ac Budæo in L. quod ait lex ff. de adult. L. marito ff. eod. authent. ut liceat matri, & aviæ. § his quoque, col. 8. cal. Rhodigin. l. 11. lect. Antiq. c. 25. Gell. noct. Atticar. lib. 10. ca. 25. Jul. Paul. in lib. 2. Sent. tit. 87.
(2) L. 3. Cod. de usur. L. frumenti, & L. mora §. 1 bonę L. & in cõtraria C. eod. tradũs relati à Conedo in Decretal. collectan. 41. n. 1.
(3) L. in causa §. idem ff. de minor. & explicant ibi DD. cũ Bart.
(4) Pract. qu. c. 19. n. 6.
(5) Cons. 2. de fid. Instrum.
(6) Consilio 284.
( ) Cons. 80. lib. 2. col. 2.
(8) De Nobilit. c. 34. nu. 26. & c. 15. nu. 15.

XIII. Verùm hactenus, licèt ioeptè, noo tamen petulanter Margunius: quis ferat postremam calumniam, quam loco difficultatis Veritati, quam proposuimus, objicit? Quid eoim iniquius, mendaciusve, quàm si afferat, plerosque Pootifices Romaoos ex damoato coitu fuisse progenitos? Unde, & qua id ex historia acceptum profert? Quibus testibus muoit? qua authoritate id firmat? Ex ipso, inquit, Romanorum Jure id manifestè colligitur. Nnvi hominem araneo persimilem, virus iode sugenti, unde Apes elaborandum in mel odorum halitum rapiunt. Nempe is locus, quem jactat Margunius, ipse est Canon *Osius*, LVIII. Distinctione Decreti, ubi plurimi Pontifices Episcoporum, Presbyterorum, ac Pontificum filii fuisse dicuntur. At in primis quis author Canonis? Palea quidam vir planè ignotus, cujus adeò authnritas nulla est, ut plerunque vir simplex, & ineptus, ac nihili habeatur. Lege, quid de eo censeat eum Magrio (1) doctorum hominum judicium verax; Lege, quid ejus authoritati tribuat penes (2) Cenedum Jurisconsultorum penè omnium sententia, cui & nos (3) alibi subscripsimus. Qun fit, ut tametsi Palea conceptis verbis dixisset, relatos à se fuisse Pootificum, atque Episcoporum filios io ipso Principatu sacro susceptos, adhue dicto Paleæ non propterea esset credendum. Id tamen ipse non dicit: quin imò ibi Gratianus (4) dictum Paleæ explicans: cùm ergn, ait, *ex summis Sacerdotibus nati in summos Pontifices leguntur esse promoti, non sunt intelligendi, de fornicatione, sed de legitimis nuptiis nati.*

(1) In Hierolex. verb. Palea.
(2) Ad Decr. collect. 16. n. 8. & collect. 48. n. 1.
(3) Resp. de Commub. Isid. n. 92.
(4) In §. cùm ergo 56. dist.

Quod

(5) In d. c. Osius.

Quod etiam breviùs Glossa (5) notavit, quam, qui *Caput Osius* vidit, Marguoius vel potuit, vel debuit vidisse. At, ioquit, idipsum & Biographi Pontificum probant Presbyterorum filios recensentes, Bonifacium ex Jocundo Presbytero, Felicem II. ex Felice Presbytero, Joannem XV. ex Leone Presbytero; Episcoporum verò Theodorum Theodori Episcopi, Adrianum II. Talari Episcopi, Joannem XIII. Joannis Episcopi filios: denique Pontificum Sixtum III. ex Sixto II. Joannem X. & Joannem XI. ex Sergio III. καὶ ταῦτα, (6) ioquit, οὐ τὰ γράφουσι Ῥωμαῖοι, ἀλλὰ Φράγγοι αὐτῶν ἱστορικοὶ διαμαρτυρόμενοι, καθάπερ Πλατινὰς, υἱοὺς ἐξ ἀθεμίτων γάμων, Πρεσβυτέρων τῶν Λατίνων, καὶ Ἐπισκόπων, καὶ Παπάδων. *Atque hæc non scribunt Græci, sed Latini ipsorum Historici, testati, ut quidam Platina, filios fuisse ex nefariis nuptiis susceptos, quippe Latinorum Episcoporum, Sacerdotum, atque Pontificum.* Sed (7) Platina nihil horum. Quosdam ex his sanè Presbyterorum filios, & Episcoporum dicit, verùm neque ex vetito concubitu natos affirmat, ut legenti patebit, neque quòd affirmet, natos ex Presbyteris, aut Episcopis, inferre licebit, natos ex Venere noo concessa, hoc est in ipso Sacerdotio Pareotum. Nam, si natum esse ex Episcopo notam spuriæ, pudendæque Originis infert, idem objiciendum & Nazianzeno oostræ Ecclesiæ Doctori eximio, ae Theologorum Doctori Sanctissimo, quem constat (8) ex Gregorio Nazianzeno Episcopo fuisse progenitum. Ex Episcopo exclamat Margunius, hoc est, ex eo, qui fuit deinde Episcopus, non ex Episcopo, ut Episcopo. Sed unde habes, ò bone Vir, quos ante ex recensione Biographorum receosuisti, Pontifices ex Presbyteris, ex Episcopis, ut Episcepis, natos? Cedo authorem, qui hoc scribat, cedo monumentum Antiquitatis, quod afferat hoc. At eos fuisse quidem Sacratorum parentum filios, ante Sacerdotium, & Infulas legitimisè Matrimoniis susceptos, docet ubique Anastasius, & qui majoris, quàm Anastasius, authoritatis est, liber (9) antiqnissimus Romanorum Pontificum, ex quo Anastasius ea desumpsit, quæ ipse non vidit, ex quo Platina, Ciacconiusque, & alii, quotquot Pontificum Romanorum gesta descripsere. Vide ibi, quid dicat de Adriano II. & Joanne XV. discesque dementis esse, ea, quæ simpliciter, atque in meliorem, ac genuinam seotentiam intelligenda sunt, malesana interpretatione corrumpere.

(6) d. nota 95.

(7) Vide in princ. Vitar dictor. Pontificum.

(8) Nazianz. Orat. in funere Patris sui.

(9) In Adrian. II. & Joan. XV.

XIV. Quod attinet ad filios Pontificum, singulos obiter expendo: & in primo statim turpissimè vel labitur, vel mentitur Margunius. Mentitur potiùs: nam nemo Biographorum Sixtum III. Sixti II. filium fuisse somniavit. Platina certè, quem solum Margunius vidit, id nunquam asseruit, imò nec asserere potuit. Etenim Sixtus II. Romanis præfuit Sacris aooo Cbristi CCLXI. quo etiam Christi Martyr occubuit triduo ante Laurentium, ut constat ex historia (1) Ecclesiastica, & (2) Cypriano, eodem scilicet (3) anno Christianæ Religionis causa perempto: At Sixtus III. præfuit Ecclesiæ anno Cbristi CCCCXXXII. post annum oimirum septuagesimum primum supra centesimum à morte Sixti II. Qui ergo filius ipsius esse potuit? Nidicas supra duceotos annos vixisse. Sed Sixti filium Sixtum III. cùm legisset Margunius penes Platinam, Sixti Pontificis filium fuisse, conjeeit eâ malignæ conjecturæ selieitate, qua vel patentissima mendacia Photianis credenda persuasit. Venio ad geminum Joannem. Et primum sanè, tametsi filium Sergii Pontificis Platina nuncupet, constat vel Sergii non fuisse, vel fuisse Sergii nondum Presbyteri, nedum Pontificis. Nec mirum, si Platina fallitur. Sæpe id vitii usuvenit Historicis scribentibus, narrantibusque ea, quæ ipsi non videraot, ut innumeris exemplis ostendi posset tùm Græcis, tùm Latinis, ipsiusque cum primis (4) Platinæ tantâ rei, ac veritatis demonstratione, ut non dubitaverit recens Gallus quidam (5) Anooymus pro Pyrrhooismo historico epistolis eruditissimis, & perniciosissimis declamare. Falsum verò Platinam io re nostrâ facili negotio sic doceo. Constat Joannem, ante Pootificatum, Amasium fuisse Theodoræ scorti Romani celeberrimi (ita ea ætas Romanæ Ecclesiæ, imò toti Ecclesiæ calamitosissima tulit) ex quo nata est Marozia illa, cujus fœda consuetudine infamis est Sergius. Etenim ex historia certum est, adeò ab illa Theodora Joannem fuisse dilectum turpiter, ut ei à Sacerdotio Ravennate ad Bononiensem Infulam, mox à Bononiensi suggestu ad Cathedram Ravennatem viam straverit, eumdemque mox etiam ad Sedem Petri sustulerit: quæ omoia ejus temporis author (6) Luitprandus oarrat. Si igitur Joannes adulter Theodoræ matris, Sergius adulter Maroziæ filiæ, quis non existimet Sergium juniorem Joanoe, vel æqualem saltem? Non igitur Joannes X. Sergii Pontificis filius. At demus & filium, quod ex dictis non est vero simile, non tamen Sergii Saeris initiati. Nam is ad Sacerdotium provectus est à Formoso, in quem ingratus mox crudelissimè sæviit, ut innuit Concilium Ravennæ habitum sub Joaone IX. de quo (7) Sigebertus. Formosus autem Pontificiam iniit dignitatem anno Cbristi DCC. XCI. ut Baronius refert, à quo anno ad annum CMXII. quo cœpit Ecclesiæ præesse Joannes X. undecim dumtaxat anni intersuot: credes ne ab undenni Pontificatum initum? Ut hoc io aliis credas, in Joanne X. credere non potes. Nam quî undennis Pontifex is fuerit, qui antea & Presbyter Ravennas, & Episcopus Bononiensis, & Ravennas Archiepiscopus? Quid? qui bellicosus dicitur à Platina (8) ingeoti prælio Saracenos in Italia cæcidisse? imò, quod turpissimum est, Theodoræ notus adulter? Non igitur ex Sacerdote Sergio natus est Joannes X. si Sergii filius dicendus est: sed oec Pootificis Sergii filius esse potuit. Nam Sergius Romanam sedem occupavit anno Christi CMVII. post illum igitur annum natus est Joannes, si Sergii filius jam Pootificis. Cùm porro constet à Joanoe X. Pontificatum initum anno CMXII. alterutrum dicendum erit, aut eum quinquennem fuisse renunciatum Pontificem, ut Arebiepiscopus quadriennis, triennis Episcopus, Presbyter biennis fuerit, aut à Sergio jam Pontifice minimè fuisse progenitum. Atque hæc Manifesta, obscurum illud, an Joannes XI. Sergii fuerit Pontificis filius? De boc dubitat (9) Platina. Noo ergo certum, ut autumat Margunius. Nec injuriâ dubitat Platina. Etenim, si filius Sergii, certè ex adulterio

(1) Acta S. Laurētii apud Surium, et Lippoman. 6. Augusti. Martyrolog. Rom. ead. die. Baron. an. Christi 261.

(2) Ep. 82.

(3) Pōtius in Vit. Cypriani.

(4) Vide not. Panvini in Platinā.

(5) In respons. ad Calvinismū Mēburgi.

(6) Hist. l. 6. c. 13.

(7) In chron. an. 903.

(8) In Vita Jo. X.

(9) In Vit. Joan. XI. in princ.

eum

cum Marozia nobilissimo Noni Sæculi scorto, Romanorum Principis Alberti uxore, uti narrat (10) Luitprandus. Quòd si ex adulterino natus, certè id neque palam, neque certum, præsertim vivo marito Maroziæ. Quòd si neque palam, neque compertum, quis hoc afferat, assumatq; uti certissimum? Accedit, Sergium nunquam fuisse Pontificem. Etenim à castigatioribus rerum Ecclesiasticarum (11) Scriptoribus Syllabo Pontificum prorsus expungitur, quippe contra fas ausus tantæ dignitati adrepere, quippe vir Omnium judicio pessimus, atque iterata collatione Ordinum sacrorum, quos Formosus Pontifex ritè contulerat, penè non hæreticus. Da ergo certum, à Sergio natum Joannem XI. non tamen legitimè inferes, Pontificis Romani filium fuisse Pontificem. Atque in summa colligitur, manifestè mentitum Margunium, cùm Ecclesiæ Romanæ eas notas inurere conatus est, quas nemo hactenus, ne hæreticus quidem, licèt iniquo animo in Romanam Ecclesiam fuerit, præ se tulit comminisci.

XV. Animadvertendum autem existimo, tametsi & hoc demus Margunio, fuisse Pontifices Pontificum filios, non inde inferri, fas esse per Canones, ut ex damnato concubitu nati Sacris admoveantur. Da enim unum, aut alterum provectos ad Sacra, quanquam aut Nothos, aut Spurios. Id vel actum dicis ex Indulgentiâ, patientiâve Ecclesiæ, quam cum docta Scholarum barbarie Dispensationem appellamus, vel criminosè, atque nefariè. Utrinque infertur Lex Sacris interdicens & Nothis, & Spuriis. Nam Dispensatio sine lege, quam patitur negligi, nulla est. Crimen autem sine lege esse non potest: ut enim ait (1) Apostolus: χωρὶς νόμου ἁμαρτία νεκρά: *Sine lege peccatum mortuum erit*. Sive igitur ex justa Ecclesiæ patientia non legitimorum Natalium homines Sacras dignitates adepti sint, sive per crimen Sacris irrepserint, argumentum est lege, Ecclesiastica cautum esse, ne quis turpiter natus Sacris initietur Ordinibus. Ritè, inquies, ad honores Ecclesiæ provectos assero, atque inde infero, his similes provehi ritè posse. Respondeo, falsitatem antecedentis positionis patuisse. Eam tamen ut à te negatam feramus, consecutio falsa est. Ambrosius (2) non ex Neophyto, sed ex Catechumeno ad Infulæ Mediolanensis dignitatem electus est: num censebis idipsum universim licere, reclamante nimirum (3) Apostolo? Tarasius (4) ex Laico renunciatus est Patriarcha CP. idipsumque tùm de (5) Nicephoro, tùm de Nicolao (6) Myrrhæ in Lycia Pontifice narratur. An propterea licebit in Antistitem Laicum postulare, vetante Jure Canonico (7) utriusque Ecclesiæ, ut in fine docebimus? Non igitur ex singulari eventu consecutio valet: idque meritò: nam à singularibus ad universum, & ab ita singularibus ad regulam inferre, vibratèque argumentari, (8)

> *Non homines, non Di, non concessere columnæ.*

Cùm enim singularia hæc, quippe ex causâ, vel necessitate, vel indulgentiâ Ecclesiæ permissa Exceptionis naturam referant, adeò non evincunt similem sibi regulam esse; ut firment oppositam; atque adeò ex dictis etiam ipsius Margunii protinus inferatur, rejiciendos esse ab Ordinibus Nothos, ac Spurios, turpesque Vitio Natalium. Nec favet Margunio Trullana (9) Synodus relata. Ejus nobis authoritas nulla est, ut sæpe diximus, atque iterum, iterumque dicimus; ea tamen ut aliqua sit, quid obsit communi huic Ecclesiæ utriusque suffragio, cùm de Vitio Natalium non agat? Corrigit illa sanè Armenorum mores imitatos Judaicam superstitionem, rejicientesque à Sacra Familia eos, qui à stirpe, ac progenie Sacerdotum non essent, ac proinde statuit, ut deinceps non liceat, ad ejus, cui manus imponitur, genus respicere, hoc est, non liceat dispicere, an is, cui imponendæ sunt manus, genus ad Sacerdotes referat: nam sequitur: *Sed examinantes, an digni sint, juxta exposita in Sacris Canonibus decreta, in Cleri catalogum referri, ut eos Ecclesiasticè promoveant, sive sint ex Majoribus suis Sacerdotibus, sive non.* ἀλλὰ δοκιμάζοντες, εἰ ἄξιοι εἶεν, κατὰ τοὺς τεθέντας ἐν ἱεροῖς Κανόσιν ὅρους, ἐν κλήρῳ καταλεγῆναι, τούτους ἐκκλησιαστικῶς προχειρίζειν, εἴτε ἐκ προγόνων γεγόνασιν ἱερέων, εἴτε καὶ μή. Unde licet sic argumentari. Trullana Synodus vetat, genus considerari, an è Sacerdotibus sit, jubet autem inspici conditionem ejus, qui initiandus est juxta Canonum Scita. At enim Natalia non pertinent ad genus Majorum, nec in eorum anquisitione quæritur, an è Sacerdotibus provehendus descendat? est autem juxta Canonum Scita, quemadmodum fusè docuimus, ea conditio in provehendo spectanda, quæ ad Natalia pertinet, utrum vitiosa sint ob non legitimas nuptias. Trullana igitur Synodus non vetat considerari Natalia: jubet potiùs apprimè perpendi, ne ex damnato coitu in Clerum adscitus homo, contra præscriptum Canonum, Sacris initietur. Unde sequitur, adeò non favere Margunio Trullanam Synodum, cui tanto in pretio est, ut nobis, qui eam magna ex parte despicimus, opituletur, ausuris vel ex Trullana Synodo conficere, rejiciendos esse Spurios, Naturales, & Nothos à sacris Ordinibus. Sed dices. Id ita si est, atque Ecclesiæ nostræ suffragio palam decernitur, abstinendos esse Spurios, Naturales, ac Nothos sacris Ordinibus, qui fit, ut id tamen licere propalam asserat non Sanctissimus modò, sed & Jurisconsultissimus Patriarcharum Nicephorus Exhomologetes? Ejus hæc (10) verba sunt: οἱ ἀπὸ παλλακίδος, καὶ πορνείας τικτόμενοι παῖδες, καὶ ἀπὸ διγάμων, καὶ τριγάμων, ἐὰν φανῶσιν ἀρετὰς ἔχοντες, καὶ εἰσὶν ἄξιοι ἱερωσύνης, χειροτονείσθωσαν. *Qui ex concubina, vel ex Digamis, & Trigamis nati sunt liberi, si virtutibus præditi sint, appareantque Sacerdotio digni, Sacris initientur.* Quibus cùm apertè contrarium dictis, constitutisque hactenus asseveret: alterutrum dicendum erit, aut falsum Nicephorum Exhomologeten, aut falsò adstrui, quod communi Ecclesiæ suffragio decernitur. Verùm, ut responsiones illas omittam, quas ingeniosè, & eruditè difficultati facit (11) Diplovatacius, arbitratus Canonibus Nicephori non Juris communis Regulas contineri, sed eas tantùm, quæ indicent, quando Ecclesiasticæ disciplinæ severitas remittenda sit, quibusque in rebus, ac circumstantiis rerum contra Jus commune liceat, aut vetetur, uti dicimus, *Dispensatio*

(10) *l. 1. 3. c. 13.*
(11) *Vide Bar. ann. 908. & ibid. Spondan. & Ciaccon. in Sergio.*
(1) *Ad Rom. c. 7. n. 9.*
(2) *Paulin. in ejus Vita.*
(3) *1. Ad Tim. c. 3. n. 6.*
(4) *Theophanes in Const. & Irene. Ignat. Monach. in Vita Tarasii.*
(5) *Idem Ignatius ibid.*
(6) *Metaph. 6. Decemb.*
(7) *Innoc. I. Ep. 4. c. 4. Concil. Brachar. Can. 38. Côc. Sardic. C. 13. Côcil. Gener. VIII. Can. 5.*
(8) *Horat. de Arte Poet. cir. fin.*
(8) *Can. 33.*
(10) *In Can. quæ extãs in Jur. Græca-Rom. l. 3. Sent. Synod. li. 1. tit. 4. tũ in Epit. Harmenop. Se. l. 2. tit. 1. Can. 5.*
(11) *In Synops. Juris Can. Græci. c. 38.*

Id

Id, quod probat acutè, & manifestè, Canones illos expendens. Ut, inquâm, hæc nmnia omittam, quis eò Jusis expers, ut non intelligat, Regulam illam intelligendam non de filiis ex concubina, vel scortn natis, sed de referentibus Originem ad concubinas, nimirum de legitimis filiis naturalium Parentum, eorum scilicet, qui legitimi non sunt. Hinc non υἱὲς *filios, sed παῖδας liberos* nominat; qun nomine nepotes etiam censentur, ut cautum in Jure est: quò scias, sermnnem ibi de legitimis esse, qui ad non legitimos Natalia referunt. Adeò authoritate Nicephori communis sententia minimè læditur, imò potiùs confirmatur; quando, sive cum Diplovatacin sentias, sive explanationem nostram sequare, regula illa, Natnralium, Spuriorumque filios ad Sacra recipiens, Naturales ipsos, quod nempe asseruimus, apertè repellit. Huic porrn assertinni nostræ consequens est, neque Expositum à Parentibus ad sacros Ordines recipiendum, si ejus ita lateant Parentes, ut planè ambigi queat, an ex legitimis nuptiis conceptus sit. Certant hac super re Canonum Sacrorum Interpretes, è quibus nostræ Conclusinni dissentanea docent (12) Ancharanus, (13) Ananias, (14) Felinus, (15) Chovernnvius, (16) Paleottus, qunrum futilibus rationibus minimè moveor à prnposito. Nam, cùm dubium est, nnn censetnr quis legitimis nrtus è nuptiis, ut Jura cum (17) Jurisconsultis testantur: at, uti diximus, Nnthi à Sacris arcentur Ordinibus: igitur & Expositi, quorum incerti Parentes.

(12) *In c. 1. de Infant. Exposit.*
(13) *In d. c. 1 n. 11.*
(14) *In c. eū deputati de Jud. in fin.*
(15) *In Comment. ad tit. de Concubinar. verb. qui etiam filios nu. 96. colu 363.*
(16) *In tract. de fil. Nothis c. 63. n. 3.*
(17) *Tex. in L. liberorum, & ibi Ang. ff. de his qui not. infam. Jas. in L. nec professio. Cod. de test. Alciat. in 3. reg. de præsupt. præsump. 1. n. 12. Covar. in Epitom. ad l. 4. Decretal. 2. p. c. 8. §. 3.*

SECTIO IV.

De Vitio Ætatis.

SUMMARIUM.

I. *Sententia Latinorum din circa ætatem anceps tandem constituitur.*
II. *Sententia itidem Græcorum circa eandem varia ad certos terminos revocatur.*
III. *Photianorum Calumniæ ostendunt inquirendnm in ætatem initiandorum.*
IV. *Unde irrepserit corruptela recentium Photianornm circa ætatem. Author ejus Margunius.*
V. *Sententia Margunii circa ætatem proponitur.*
VI. *Eadem refellitur, atque ætas Danielis consideratur.*
VII. *Ætas D. Jo. Euangelistæ, & Pauli quæ fuerit?*
VIII. *Respondetur exemplis allatis à Margunio.*
IX. *Facti turpis mendax narratio Veritati restituitur.*

I. SIc itaque vitio Natalium Naturales filii ab Ordinibus repelluntur: proinde in Examine, quod explanamus, post Digamiam, cùm conditin ejus, qui Sacris initiandus est, cognnscitur, primn loco circa Natalia quæstin erit habenda. Pnst hæc consideranda erit ætas. Et de hac sanè in Latina Ecclesia diu anceps sententia fuit: Etenim, si Antiquitatem respicias, severius suffragium tulit, grandioremque ętatem poposcit in sacris Ministris. Quare circa Annum Christi DVI. (1) Agathense Concilium præcepit: *Episcopus benedictionem Diaconatus minoribus, quàm vigintiquinque annorum, penitùs non committat.* De Presbytero autem (2) censens: *Presbyterum, ait, ante, triginta annos, idest ante, quàm ad viri perfecti ætatem perveniat, & Diaconos ante vigintiquinque nullus Metropolitanorum Ordinare præsumat, ne per ætatem, quod aliquoties evenit, aliquo errore culpentur.* Similia tradit (3) Arelatense III. octodecim annis post Agathense in Gallia celebratum. Scribit enim: *Et quia in Ordinationibus clericis antiquorum Patrum Statuta non ad integrum, sicut expedit, observata esse cognoscuntur, ne fortè quoruncunque importunis, & inordinatis precibus Sacerdotes Domini fatigentur, & ea, quæ toties sunt præscripta, transgredi compellantur, hoc inter se observandum esse definiunt, ut nullns Episcopornm Diaconum ante, quàm vigintiquinque annos impleverit, ordinare præsumat: Episcopatus verò, vel Presbyteratus honorem nullus Laicus ante præmissam conversionem, vel ante triginta annos ætatis, accipiat.* Martinus etiam (4) Bracharensis Episcopus Græcus homn, sed Latinis in Hispania sacris initiatus, idipsum ex Eois ad Occiduos Mores revocans, & in Latina Ecclesia observandum proponens dicit: *Si quis triginta ætatis suæ annos non impleverit, nullo modo Presbyter ordinetur, etiamsi valde sit dignus: quia & ipse Dominus trigesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere. Oportet erga eum, qui ordinandus est, usque ad hanc ætatem legitimam conservari.* Denique, ne nimius sim, rem certam tot testibus comprobans Zacharias (5) Pnntifex, Bonifacio Moguntino Archiepiscopo respondens: *Inquisisti, ait, etiam, si ante trigesimum annum liceat Sacerdotem ordinare. Bonum, & congruum est, charissime Frater, si fieri potest, ut provectæ ætatis, & boni testimonii viri, juxta sacrorum Canonum decreta, ordinentur Sacerdotes: si autem minimè reperiantur, & necessitas exposcit, à viginti quinque Annis, & supra Levitæ, & Sacerdotes ordinentur, quemadmodum in lege Domini continentur.* Hæc est Latinæ Antiquitatis constans, & perpetua sententia, quæ tamen mox magnam passa est mutationem, aliter aliis Conciliis arbitratis, ut constat ex (6) Amalphitana Synodo sub Urbano II. ubi circa ætatem recipiendorum ad Ordines diversa prorsus decernuntur ab iis, quæ hactenus recitavimus, quæque nunc nsuveniunt, ad quorum explanatinnem plnrimum confert (7) Baronius, ad id ntiliter perlegendus. Sic igitur circa statam Ordinibus ætatem non una pro diversis temporibus fuit Latinorum sententia, dnnec per Concilium Tridentinnm (8) sanctum est, perpetuòque constitutum, ut Hypodiaconus non minor ætate vigintiduorum annorum renunciaretur: ut Dignitas Diaconi anno vigesimo tertio dumtaxat concederetur: ut Sacerdos minorem ætatem legibus statam excederet, hoc est, major esset vigintiquinque annis; Antistes verò, ut nemo diceretur ante annorum triginta prorsus absolutam ætatem; quod ante Tridentinum in (9) Lateranensi Concilio III. Alexan-

(1) *Can. 16.*
(2) *Can. 17.*
(3) *Can. 1.*
(4) *In collectio. Canon. iii. 20.*
(5) *Ep. ad Bonifac. extat ap. Sur. in Vi. Bonifac. lib. 2.*
(6) *Penes Rumualdum Archiep. Salernit. in Chron.*
(7) *Ad ann. 1090 n. 4.*
(8) *Seff. 23. c. 12. Vide Cabass. in not. Conc. et Canon. ad d. c. 12. Tridens.*
(9) *Can. 3. refertur in c. cùm in cunctis, de elect.*

der III. decreverat, quodque post Tridentinam Synodum ubique custoditur.

II. Neque imputanda Latinis ea, quam hìc exposuimus, arbitrandi circa ætatem Ordinandorum varietas: nam & Nostris non anceps minùs circa eandem ætatem sententia. Ut omittam Lectoris ætatem, quippe minimè spectantem ad sacros Ordines, de quibus hìc agimus, quæque ita variè à Nostris decernitur, ut ex (1) adagio; πολλῶν κεινόντων ἀδηρίτω κεῖσον, in multis judicibus nullam esse sententiam dicas, cùm hi quidem nullam ætatem Lectori decernendam esse putent, authoritate Leonis (2), & Constantini AA; illi cum (3) Carthaginiensi Concilio à Nostris recepto pubertatem unam requirant, alii cum Justiniano, quem refert, ac sequitur Arsenius (4) Monachus, & Michael (5) Psellus, satis esse octo annos autument, alii è contra vigesimum ætatis annum exposcant cum (6) Photio ex (7) Codice Græcis recepto. Denique plerique, quorum receptior sententia est, duodevigesimum constituant annum, ita decernentibus (8) Basilicis, quibus plurimum defert (9) Balsamon jure reprehendens eos, qui ad sacrum Anagnostæ munus sexennes, quandoque etiam triennes pueros, provehebant. Ut hæc, inquam, omittam, quæ ad nos non pertinent; quisque vel leviter peritus rerum Nostrarum apprimè novit, non unam esse circa ætatem sacro cuique Ordini debitam Nostrorum sententiam. Nam teste Metochita (11) Theodoro, non defuere, qui duodevigesimum annum Hypodiacono, Vigesimum Diacono, quintum supra Vigesimum annum statuerent Sacerdoti, quorum sectam secutus videtur Leo (12) Monachus, & ex eo (13) Tipucitus IC. At contra, Authore (14) Prodromo, severiores ante Duodetrigesimum annum, nemini manus imponendas εἰς ἱερὰν σφραγῖδα, dixere, quibus subscribunt laudatus Leo sibi contrarius & (15) Magentinus. Neque his tantùm tàm diversis sententiis Græcia in partes deducta est, verùm etiam hac super re publicè disputatum non semel, tum sub Justiniano Seniore Principe, tum in Synodo Trullana, ut idem Prodromus obiter, & Magentinus fusè loco laudato commemorant. Et sub Justiniano sanè ex infestis disputationibus illud videtur sanctum fuisse decretum, quod ea tempestate communi calculo receptum est. Habes enim hæc in (16) Novellis. πρεσβύτερον δὲ ἐλάττονα τῶν τριάκοντα ἐνιαυτῶν γίνεσθαι οὐκ ἐπιτρέπομεν, ἀλλ' οὐδὲ διάκονον, ἢ ὑποδιάκονον, ἥττονα τῶν κεʹ. *Presbyterum ante trigesimum annum Sacris initiari prohibemus, nec sinimus Diaconum, aut Hypodiaconum ad Sacra provehi, nisi post quintum supra vigesimum.* Quod decretum diu viguisse in Grecia argumento sunt, quæ scripsit Eustathius (18) Antecessor vir Jurisconsultissimus inter Nostros. Ait enim: Διάκονος, ἢ ὑποδιάκονος ἥττων τῶν κεʹ. ἐνιαυτῶν οὐ χειροτονεῖται, ὡς νεαρὰ ρκγʹ. τῶν δὲ βασιλικῶν βιβ. γʹ. τιτλ. αʹ. κεφ. κϛʹ. *Diaconus, aut hypodiaconus annis vigintiquinque minor non ordinatur. Novella CXXIII. Basilicon Libro III. Titulo I. Capite XXVI.* & de Presbytero: ἐκ ὁποίας πρεσβύτερον χειροτονεῖσθαι. εἰ μὴ πληρώσῃ λʹ ἔτη, ὡς νεαρὰ ρκγʹ. κεφ. κʹ. τῶν δὲ βασιλικῶν βιβλ. γʹ. τιτλ. αʹ. κεφ. κϛʹ. *Presbyter ordinandus non est, nisi annis triginta expletis. Novella CXXIII. C. XX. Basilicon Libr. III. Tit. I. Cap.*

(1) Planud. I. Adag. cent. 2.
(2) In Compend. Legum. tit. 8. n. 10.
(3) Can. 13. juxta Græcos.
(4) In Compend. Legum c. 47.
(5) In Synopsi Legum.
(6) In Nomoc. tit. 1. c. 42.
(7) Tit. 1. lib. 1.
(8) Lib. 3. tit. 1. c. 28.
(9) Ad d. c. 28. et in Can. 14. et 15. Trullanum.
(10) In Nomocanon. Photii 1. c. 42.
(11) περὶ κατασ-θείας Vulnere. 6.
(12) In Sylloge Canon. ad Trull.
(13) Lib. 13. tit. 3.
(14) De Interpretat. Can. c. 73.
(15) In resp. Can. resp. 34.
(16) Novell. 123.
(17) De Temporal. Intervallis de an. 25. n. 7. et de ann. 30. n. 20.

XXVI. At in secundâ disputatione res tandem est constituta eâ mox in Decretis constantia, ut jure statutum in ea communis Græciæ appellari sententia queat. Hinc Leo (18) Sapiens abrogata Novellarum Justiniani hac in parte authoritate, Ὁ πολιτικὸς, ait, διατάζει νόμος, τὸν ἐλάττω πέντε καὶ εἴκοσι ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι εἰς λειτουργίαν ὑποδιακόνου. Ἱερὸν ἀντιθεματίζει δόγμα, τὸν πρὸς ταύτην διακονίαν προσιόντα τὸν εἰκοστὸν χρόνον εἰσάγειν εἰς τὴν χειροθεσίαν. ἄξιον ἂν ἡμῶν ἡ βασιλεία ἡγησαμένη τῷ ἱερῷ ἀκούειν νόμῳ ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει, τούτῳ καὶ συμψηφίζεται. καὶ ὁρίζει τὸν πρὸς εἰκοστὸν ἔτος ἐλάσαντα μὴ τῆς ἄλλης διαγωγῆς τὸ βίου ἐμποδὼν ἱσταμένης, ὅσα γε ἐκ τῆς ἡλικίας, μηδὲν εἰς τὴν τοῦ ὑποδιακόνου προχείρισιν ἐμποδίζεσθαι. *Jus civile mandat, minorem vigintiquinque annis non provehi ad Ministerium Subdiaconi. Sacrum verò decretum contra statuit, satis esse ad ejusmodi Ministerium, qui accedit, si annum vigesimum terminaverit. Decet autem Majestatem nostram sacræ Legi parere in iis, quæ ad propria spectant, decernenti. Quare subscribit eidem, atque jubet, eum, qui vigesimum annum impleverit, ni alia vitæ ratione impediatur, quod attinet ad ætatem, minimè impediri, ne ad Subdiaconi Ordinem provehatur.* Quod etiam (19) alibi pius, ac sapiens Cæsar constituit, asserens, si Lex sacra sæpe, vel in Civilibus plurimum habet authoritatis, multo validius ei robur permittendum in Sacris, nec tolerandum, ut Lex Civilis aliter, ac Sacra de rebus sacris constituens, sacræ Legi prævaleat. Id ipsum confirmant Leo, & (20) Constantinus AA: quorum decreta secutus vir summus Constantinus (21) Harmenopulus πρεσβύτερος, ait, πρὸ λʹ ἐτῶν χειροτονηθεὶς, κἂν πάνυ ἄξιος ᾖ, καὶ διάκονος πρὸ τῶν κεʹ. καὶ διακόνισσα πρὸ τῶν μʹ. καὶ ὑποδιάκονος πρὸ τῶν κʹ, καθαιρείσθω. *Presbyter ante annos triginta Sacris initiatus, licèt valde dignus sit, & Diaconus ante vigesimum quintum, & Diaconissa ante quadragesimum, & Subdiaconus ante vigesimum, deponitor.* Eadem docet Photius (22), & ex Photio (23) Balsamon, quos pleno agmine sequuntur cæteri Arsenius (24) Monachus, Macarius (25) Hieromonachus, Matthæus (26) Blastaris, & ante hos omnes, post Photium, Alexius (27) Aristenus in editis jussu Joannis Comneni Imperatoris. Nec mirum hæc ita tandem constituta in Ecclesia nostra. Nam cùm de ætate Sacerdotis apertissimus sit Canon Neocæsariensis (28) Concilii: πρεσβύτερος πρὸ τῶν λʹ ἐτῶν μὴ χειροτονείσθω, ἐὰν καὶ πάνυ ᾖ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος, ἀλλ' ἀποτηρείσθω. Ὁ γὰρ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει ἐβαπτίσθη, καὶ ἤρξατο διδάσκειν. *Presbyter ante triginta annos non initietur, etiamsi fuerit vir valde dignus. Dominus enim Jesus Christus in XXX. anno Baptismum iniit, cœpitque docere;* Quæ ambiguitas in reliquis Ordinibus diu fuerat, à Synodo (29) Trullana tandem hac lege sublata est. Ὁ τῶν ἁγίων, καὶ θεοφόρων ἡμῶν πατέρων κρατείτω κανὼν καὶ ἐν τούτῳ, ὥστε πρεσβύτερον πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι, κἂν πάνυ ᾖ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος, ἀλλ' ἀποτηρεῖσθαι. ὁ γὰρ Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει ἐβαπτίσθη, καὶ ἤρξατο διδάσκειν· ὁμοίως μήτε διάκονον πρὸ τῶν εἴκοσι πέντε ἐτῶν, ἢ διακόνισσαν πρὸ τῶν τεσσαράκοντα ἐτῶν χειροτονεῖσθαι. ὑποδιάκονον μὴ ἧττον τῶν εἴκοσι ἐτῶν χειροτονεῖσθαι. εἰ δέ τις ἐν οἱῳδήποτε ἱερατικῷ καταστάσει παρὰ τοὺς ὡρισμένους χρόνους χειροτονηθείη, καθαιρείσθω.

San-

(18) Novella 16.
(19) Constitut. 75.
(20) In Compend. Legū. tit. 8. n. 7. 8. 9.
(21) In Epit. Can. Sect. 2. tit. 1.
(22) In Nomoc. tit. 1. c. 28.
(23) In eunde locum Photii.
(24) In Compend. Legum c. 42.
(25) In Collect. Canon. c. 148.
(26) In Compend. Can. Elemen. η. c. 2. de æta. Ord. Cler.
(27) In Nomoc. ad Trull.
(28) Can. 11.
(29) Can. 14. & 15.
(30) In d. c. 14. & 15. Trull.
(31) Comment. in d. c. Trull.
(32) In Can. 16.
(33) Lib. contr. he-

Sanctorum, Divinorumque Patrum nostrorum Canon in his quoque valeat, ut Presbyter ante triginta annos non ordinetur, etiamsi sit homo valde dignus, sed reservetur. Dominus enim Jesus Christus in XXX. anno Baptismum accepit, cœpitque docere. Similiter nec Diaconus ante XXV. annos, nec Diaconissa ante XL. annum ordinetur. Subdiaconus ne minor annis XX. ordinetur. Si quis autem eorum in quocunque statu sacro præter definita tempora ad Sacra fuerit provectus, deponitor. Hoc Trullanum decretum statam ætatem cuilibet Ordini tantâ felicitate edixit, ut ab omnibus fuerit receptum, quemadmodum testantur (30) Balsamon, & (31) Zonaras, videndus uterque etiam in Canones (32) Carthaginienses, quorum omnium authoritate idem asseverat Simeon (33) Thessalonicensis, quo authore ita decretæ Ordinibus ætati standum est, ut eam corripiendi nulla potestas sit Antistitibus, quibus etiam ætas annorum trigintaquinque constituitur, ne ad Infulas ante eum annum provehi queant, ut probat (34) Photius, & (35) Balsamon ex Novellis, & Basilicis, confirmatque (36) Eustathius, & (37) Arsenius, & ex Septima (38) Synodo, postremus (39) Allatius à Nobis post hæc scripta lectus, cujus suffragio, addita Trullanæ (40) Synodi, (41) Photii, ac (42) Balsamonis fide, hæ annorum periodi completæ, absolutæque esse debent, ni completæ sint, non ritè Ordinationes processuras, ut non defuerint, qui, licèt ineptè, absurdèque, dubitaverint tamen, utrum collati, non habita ratione ætatis, Ordines Characterem suum initiatis imprimerent, de quo accuratè disputat (43) Balsamon.

III. Patet ex his manifestè Ecclesiæ nostræ Suffragium Synodorum legibus constitutum, Moribus receptum, præscriptum usu perpetuo, sexcentisque authoritatibus celebratum, quo nimirum definita singulis Ordinibus ætas decernitur, ut Hypodiaconi dignitas non nisi vigesimo anno peracto concedatur, Diaconi Ministerium ei, qui minorem ætatem superaverit, Sacerdotium trigesimum annum agenti, Infula verò iis tantùm, qui trigesimum quintum ætatis annum absolverint. Quod & ante, & post Trullanam Synodum Græcia sanctè custodiit, donec ἀτοπία, uti dicimus, Photianismi, cùm pleraque Priscis intacta, & à Nostris palam per continuata sæcula religiosè custodita corrumpi cœpissent, sensimque non sine Legum Sacrarum injuria abrogari, hoc quoque negligi cœptum. Quapropter est, ut videamus (rem planè miram) nullam ætatis rationem haberi vel ab iis, qui olim Latinos falsò quidem, ac per summam calumniam, objurgavere tamen ob id, cujus hoc tempore apud ipsos exempla non sine dolore conspicimus. Nam Nicolaus (1) Methonensis hæc scribit. ὅθεν ἐλέγχεται ἄθεσμα τὰς τῶν λατίνων χειροτονίας. καὶ γὰρ οὐχ ἡλικίαν ἁρμόζουσαν ταῖς ἱεραῖς τάξεσιν ἐπινοοῦσι χειροτονοῦντες, ἀλλὰ πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ, καὶ τὰς ἄλλας κατὰ τοὺς Κανόνας συντεταγμένας ἡλικίας προχειρίζουσι τοὺς εἰς κλῆρον. *Unde locus reprehendendi Ordinationes Latinorum. Etenim neque ætatem congruam Sacris Ordinibus considerant, cùm manus imponunt: Sed ante vigesimum annum, & alias juxta Canones statutas ætates provehunt Clericos.* Et Nicolaus (2) Cabasilas: τὰ τῶν ἐν Ῥώμῃ δόγματα τίς οὐ καταφρονήσει; ἐξ ἱερέων πονηρῶν εἰς λαὸν ἀνόητον καταφέρεται. οὐχ ἱερέων ὅμως, ἀθεμιτῶς γὰρ εἰς χειροτονίαν ἐληλυθότων, καὶ τάξιν κλήρου λαχόντων ὀλίγου τε μετὰ τὸν εἰκοστὸν χρόνον. *Eorum, qui Romæ sunt, dogmata quis non spernat? Ea è Sacerdotibus improbis in Populum stupidum feruntur. Imò nec à Sacerdotibus; nam contra Canones ad impositionem manuum venere, & Cleri Ordinem recipere paulò post vigesimum annum.* Eadem scribit Gregorius (3) Acindynus, Gregorius (4) Palamas, Nilus (5) Cabasila, Joannes (6) Phurnes, Joseph, (7) Briennius, & Philotheus (8) Patriarcha CP. quorum sententias, quippe planè relatis similes, producere non placuit. Illis tamen palam ostenditur, licèt falsò, & impiè, olim tamen à Photianis ipsis hoc Vitium ætatis Latinæ Ecclesiæ objectum; quod tamen neque probant, neque probare poterunt, cùm, si quid aliquando actum est circa Minores, id aut à Latinis omnino improbetur, tanquam contra Ecclesiæ statuta factum, vel ritè factum asseratur ex indulgentiâ justæ relaxationis, remissionisque Ecclesiasticæ. Quòd si vel Photiani ipsi minoris ætatis vitium damnant etiam injustè in Latinis, quis ferat idipsum in Græcis? aut quâ fronte recentiores quidam tueri audeant, ritè Ordines posse conferri minoribus eâ ætate, quam Ordinibus præscripsit Ecclesia nostra? Audi quid censeat Simeon (9) Thessalonicensis à (10) Diplovatatio productus. ὁ πρὸ τοῦ ἐντεταγμένου χρόνου χειροτονῶν ἱερὸν ὑπηρέτην, εἰς τὸ φοβερὸν βῆμα, οὐ λειτουργὸν Χριστοῦ, ἀλλὰ λῃστὴν ἐκκλησίας εἰσάγει. *Qui Sacris initiat sacrum Ministrum ante decretam ætatem, non Ministrum Christi ad verendum Tribunal, sed latronem inducit.* Et Joannes Schilitza ab eodem (11) citatus: Τοὺς δὲ χειροτονοῦντας ἱερεῖς πρὸ τοῦ λ' ἐνιαυτοῦ, καὶ διακόνους πρὸ τοῦ κε', καὶ ὑποδιακόνους πρὸ τοῦ κ', χρὴ γνῶναι τῆς ἐξουσίας ἀποτυχεῖν τῆς ..., καὶ ἱεροσύλους ὀνομάζεσθαι, ὅτι τοὺς θεσπεσίους τοὺς ἐν Νικαίᾳ πατέρας ἀθετοῦσι, τοὺς τάξαντας ἑκάστῳ βαθμῷ τὴν πρέπουσαν ἡλικίαν. *Eos, qui Sacris initiant Sacerdotes ante XXX. & Diaconum ante XXV. & Hypodiaconum ante XX. annum oportet scire, potestatis Pontificiæ desiderio multari, appellarique Sacrorum prædones, quoniam divinos, qui Nicææ consedere, Patres contemnunt, à quibus unicuique Gradui Ecclesiastico statuta est ætas idonea.* Quæ postrema Schilitzæ verba si cui nova erunt, arbitrato, nihil à Nicæna I. Synodo constitutum fuisse circa ætatem provehendorum ad Ordines, Sciat plurimos Nicænæ Synodi Canones periisse, quò fit, ut inextricabili quæstione hactenus de numero Canonum Nicænorum Scriptores litigent, ut accuratè docet, & fusè explicat (12) Cabassutius. Hinc minimè ambigo, inter Nicænos Canones fuisse quempiam, qui circa ætatem, de qua scilicet agimus, opportunè decerneret, præsertim cùm idipsum affirmet hac ipsa in re Hippolytus (13) Thebanus laudatus à (14) Turriano, & Chronographus (15) Anonymus MS. quem ad id producit (16) Allatius. Quorum uterque receptam Græcorum moribus, decretam à Trullana, tot authoribus assertam ætatem ante omnes à Nicæna trecentorum duodeviginti Patrum Synodo fuisse constitutam affirmat, cui profectò palmarem irrogant injuriam recentiores hi Nostri circa ætatem eorum, quos

ros. de Sacram. Ordin.
(34) *In Nomoc. tit.1.c.28.*
(35) *Ibid. in Nomocan.*
(36) *De intervallis, de an. 35.*
(37) *In d. Compend. c. 41.*
(38) *Can. 3. ubi Zonar. Balsamon, & Arsen.*
(39) *Lib. de ætat. & interstit. à pag. 57. in fin.*
(40) *Can. 15. ubi Balsamō, & Zonaras.*
(41) *Ibid. ad Trull.*
(42) *In d. c. 15. Trull. & in Can. 3. Nicæn. II.*
(43) *In Cano. 14. Septimæ Synodi.*
(1) *In Canon 14. et 15. Trull.*
(2) *Epi. 2. ad Nilū Patruū.*
(3) *Vol. 2. Operum, tit. de Abusibus Latinorum.*
(4) *Exposit. 2. de Eccles. Consuet. cōtra Latinos.*
(5) *De Lumine Thaborio Orat. 2. in Transfigur.*
(6) *In Antirrhet. contra Jo. Nauplicsom.*
(7) *Propo. sit. 15. pro Palama.*
(8) *Lib. 4. cōtra Niceph. Gregoram.*
(9) *In l. de mysteriis.*
(10) *In Schedismo Can. c. 6.*
(11) *In Synopsi Legū Sacrarum tit. 3. c. 1.*
(12) *In Not. Chr. Diatriba de numero Can. Nicæn.*
(13) *In Chronico ad Nicæn.*
(14) *In Schol. Græcis ad Can. Apostol.*
(15) *Extabat inter Libros Allatii.*
(16) *De æt. & interst. pag. 51. in fin.*

ad Sacra recipiunt, nihil penſi habentes, ſed ex libidine ſibi ſas eſſe putantes, paucioribus, quàm ſtatuti ſint per Eccleſiam, annis natos ad Ordines Sacros provehere.

IV. Et hanc hercle corruptelam unde Mores acceperint noſtri, cæteroqui Vetuſtatis tenaciſſimi, diu anceps quæſieram, donec incidi in Notas Margunii ad Nomocanonem, unde omnis Eccleſiæ labes in conſuetudines Noſtras irrepſit. Ibi enim cùm decernatur, nullam habendam rationem ætatis in Ordinationibus, agnovi, non aliunde didiciſſe Græciam imberbes hypodiaconos & Semiberbes Diaconos, imò aliquando & Preſbyteros pati, quàm ex Scitis, ingeſtiſque per implexam ignorantiæ nequitiam Margunii. Quod eo magis mihi perſuaſum habeo, quòd ante ætatem Margunii licèt reperiam queſtos (1) aliquos propterea, quòd impuberes ad Ordinem Lectoris reciperentur, nullum tamen exemplum inveniam minoris ſtatutâ ætatis ad Sacra provectæ. Quin imò diligenter ſcrutatus res Noſtras toto ſæculo ſuperiore, hoc eſt XVI. video ad annum uſque MDLXV. quæ ſuperiùs ab Eccleſia noſtra conſtituta vidimus, accuratiſſimè cuſtodita. Nam Pachomius (2) P. qui Anno ſecundo ſupra quadrageſimum Captivitatis noſtræ, qui fuit XX. Bajazethi Turcarum Principis, Chriſti vero MD. cœpit (3) Eccleſiæ Græcæ præeſſe, hæc ſcribit: συγχωροῦμέν σοι δὲ πᾶν ὅτι πλημμέλημα, καὶ ἄρτιόν σε καθιστάμεθα προσφέρειν μετὰ τὴν ἀναγκαίαν μετάνοιαν τῷ Θεῷ λατρείαν ἀναίμακτον, πλὴν εἰ πορνείας ἔνοχος μετὰ τὴν ἱερατείαν, ἢ αἱρέσεως, ἢ βδελυγμάτων παρὰ φύσιν, ἢ λαβὼν χειροτονίαν ἔξω τῶν διωρισμένων χρόνων χωρὶς συνοδικῆς συγκαταβάσεως, ἢ ἀνδροφόνος, ταῦτα γὰρ τῶν ἱερῶν ἀπείργει μέχρι θανάτου. *Condonamus tibi omne peccatum, quod perpetraſti, & aptum te facimus offerendo, poſt neceſſariam Pœnitentiam, Deo incruento Sacrificio, ni tamen reus libidinis poſt Sacerdotium ſis, vel hæreſis, vel Vitii contra naturam, vel ni acceperis impoſitionem manuum extra ſtatutos annos ſine Synodica diſpenſatione, vel ſi homicida. Hæc enim à Sacris arcent uſque ad mortem.* Ecce, quàm ſeverus, quàm atrox Photianiſmus fuerit initio ſæculi ſuperioris, quo ad Sacra provectus in vitio ætatis ad laicam communionem redigebatur, ne amplius in Vita inter dicatos Altari homines miniſtraret. Hieremias (4) etiam, qui Byzantinæ præfectus eſt Sedi circa annum Chriſti MDLI. qui (5) primus fuit Solimani, ὅστις, inquit, πρὸ τοῦ κ΄. τὴν ὑποδιακονίαν, πρὸ τοῦ εἰκοστοῦ ε΄. τὴν διακονίαν, πρὸ δὲ τοῦ λ΄. τὴν τοῦ ἱερέως τετόλμηκε λαβεῖν ἀξίαν, καθαιρείσθω ὡς παράνομος, καὶ ἀφοριζέσθω ὁ παρανόμως χειροτονήσας. *Si quis ante XX. Annum Hypodiaconi, ante XXV. Diaconi, ante XXX. Sacerdotis auſus fuerit ſuſcipere dignitatem, deponatur ut contemptor injuſtus Legum, & ſegregetur, qui injuſtè contulit Ordines.* Viden, ut intra ſuperius ſæculum eadem erga Leges ſacras Photianorum obſervantia, quæ olim Græcorum, fuit, quamque tot rationibus, authoritatibuſque confirmavimus? Quin & in Syſtaticis, quæ *litteras Dimiſſoriales* appellant Latini, inter alia hoc ipſum de legitima ætate teſtimonium ſæculo ſuperiore inſerebatur. Exemplum Syſtaticorum hujuſmodi habes penes Manuelem (6) Malaxum productum ab (7) Allatio, cujus teſtimonio Malaxus ſcribebat anno Chriſti MDLXII. Veritatemque non Syſtatico tantùm aſſeruit, ſed & his verbis. Περὶ ἡλικίας τῶν χειροτονουμένων ἱερέων. Ὁ ιδ΄. τῆς ἕκτης Συνόδου Κανὼν ὁρίζει, ὅτι ὅταν θέλῃ νὰ γίνῃ τινὰς ἱερεὺς, νὰ εἶναι χρόνων τριάκοντα, ὁ δὲ διάκονος κ΄ (corrigo ex M.S. Latini Latinii, quod ut videtur, Allatius non viderat) κε΄. καὶ ὁ ὑποδιάκονος κ΄. Ὁ δὲ ἀναγνώστης ιη΄. οὕτως ὁρίζουσιν οἱ θεῖοι πατέρες εἰς τοὺς ἄνωθεν χρόνους νὰ γίνωνται, καὶ ὄχι ὀλιγωτέρους χρόνους. *De ætate initiandorum Sacerdotum. Decimuſquartus Sextæ Synodi* (intellige Quiniſextæ: nam Sexta Synodus nullos edidit Canones, ut probat (8) Cabaſſutius poſt alios) *Canon imperat, ut futurus Sacerdos triginta annorum ſit, Diaconus viginti quinque, Hypodiaconus viginti, Lector octodecim. Ita Sancti Patres, qui nos præceſſerunt, præcipiunt, ut fiat neque illa ætate minores admittunt.* Adde & Syſtaticum Metrophanis (9) P. cujus Eccleſiaſtica Præfectura incidit in annum CXI. captivitatis noſtræ, qui fuit Solimani XLIV. Chriſti (10) MDLXIII. atque ita de Epiſcopo, quem commendatitiis Epiſtolis munit, loquitur. τὸν δὲ τίμιον, καὶ θεοφιλέστατον Ἀντώνιον τοῦτον προεχειρίσαντο, καὶ ἀρχιερέα καθιέρωσαν ἐφ' ἡμετέρῳ προστάγματι οἱ ἄνωθεν γεγραμμένοι ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐπὶ μαρτυρίᾳ πολλῶν, καὶ οὐ δίγαμον αὐτὸν μαρτυρησάντων, καὶ κοπιάσαντα ἐν πάσῃ ἐκκλησιαστικῇ τάξει ληφθείσῃ ἐν καιρῷ δηλονότι, ἐκ τοῦ εἰκοστοῦ ἕως τοῦ τριακοστοῦ πέμπτου, ἔτι δὲ οὐδὲ πόρνον, οὐδὲ μιαιφόνον, οὐδ' αἰσχρὸν τῷ λαῷ, οὐδ' ἐπὶ μετανοίᾳ γενόμενον, καὶ παντελῶς ἄρτιον τῇ ἀξίᾳ, ἣν ἔλαβεν. *Hunc autem pretioſum, atque amiciſſimum Dei Antonium provexere, & Epiſcopum ſacravere noſtro juſſu ſuperiùs ſcripti Fratres noſtri cum teſtimonio multorum, qui neque Digamum eum dixere, affirmaruntque exercitum in omni Eccleſiaſtico Ordine, accepto ſcilicet opportuno tempore, à vigeſimo ad XXXV. Præterea neque libidini deditum, neque homicidam, neque turpem Populo, neque ſubjectum Pœnitentiæ, ſed prorſus idoneum Dignitati, quam accepit.*

V. His teſtibus quis non videat evinci planè, corruptelam hanc conferendi Ordines, poſt annum Sexageſimum tertium ſuperioris ſæculi, circa quem cœpit Margunius in Græcia nominari, Moribus noſtris inductum. Jure igitur ejus referemus ſententiam, eamque hic confutabimus breviter, quando eam fuſiùs rejecit Allatius, qui tamen hominis pepercit nomini, ne, ut ipſe familiaribus colloquiis dicere ſolebat, Chiæ Originis hominem læderet. Ergo Margunius (1) ſic ſcribit. ἐθαύμασα πολλάκις βολαῖς τὴν ἀκρίβειαν κάποιων ἀρχιερέων, ὁποῦ ἐξετάζουσι τοὺς χρόνους τῶν Κληρικῶν, ὅταν ζητοῦσι τὴν χειροτονίαν. Καλὰ ἡ ἐξέτασις τῶν ἠθῶν, τῆς ἐπιτηδειότητος, τῆς ἁγνείας, καὶ ἐγκρατείας, καὶ τῶν ἑξῆς. Περὶ δὲ τῆς ἡλικίας πᾶσα ἐξέτασις ματαία. εἰ ἄξιος ὁ Κληρικὸς ἂς χειροτονηθῇ ἐν ἀκμῇ τῆς νεότητος, εἰ ἀνάξιος οὐδ' ὀκτωγέρως λαβέτω τὴν θείαν ἀξίαν. Νέος ἦν Ἰωάννης, καὶ ἀπόστολος, νεανίας Παῦλος κράζεται ἐν τῇ λιθοβολίᾳ τοῦ Στεφάνου, καὶ ὀλίγον ὕστερον προχειρίζεται εἰς ἀπόστολον, καὶ διδάσκαλον τῶν ἐθνῶν. Δανιὴλ μειράκιον, καὶ προφήτης. Ἐν δὲ τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐξέλαμψαν τοὺς γενομένους περὶ Τιμόθεον, καὶ Δημᾶν, καὶ Ἐλευθέριον, καὶ Θεόδωρον τὸν Σικελιώτην, καὶ ἄλλους πολλούς· ἀλλὰ ὅρα, μὴ καὶ τοῦτο λακωνισμός· Περιεργάζονται κατὰ τὴν ἡλικίαν οἱ λαϊκοί. Θέλεις εἰπεῖν, ὡς φοβεροί! ἀλλὰ πίστευσόν με τῷ ὅρκῳ· λέγουσι, δὶς πράττουσιν. Εἴδαμεν πάλαι διετῆ Πάπαν,

(1) Simeõ Theſſal. lib. contra hæreſ. de Sacr. Ord.
(2) In Synchoreſ. penes Capanas inter formas Synchoreticorum.
(3) Ex Chronic. Panvini an. 1500.
(4) Synodico acto Chii apud eundem Capanas. inter formas Synodicorũ.
(5) Ex Chronic. Panv. ad an. 1550.
(6) In Nomocan. c. 436.
(7) De ætat. et Interſt. p. 56
(8) In Notis Cõcil. ad Synod. Quiniſex. in princ.
(9) In Syſtatico Epiſc. Methonenſis ap. Campanas inter formas Syſtatic. Patriarchalium.
(10) Ex Chronic. Panv. ad an. 1563.
(1) Nota 59.

σται, διότι μάθομεν, ὅτι ἐμποροῦ νὰ εἶναι τιμωρίθ τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν λατινικὸν νόμον ἐκεῖνθ, ὅπε δὲν ἐμποροῦ νὰ πανδρεύθῃ· καὶ τωρὶ ἦν αὐτοῖς Ἐπίσκοπθ τόσον νέθ, ἢ ἄμορφθ, ὁπε ὑπὸ τὰ υἱὰ τὰ Πάπα γελῶντθ, καὶ ἐπαινοῦντθ ἔπαθε τὸ σαρρακηνὸν. *Sæpenumerò miratus sum austeritatem quorundam Antistitum, qui inquirunt in annos Clericorum, cùm petunt Sacris initiari. Bonum examen est morum, conditionis idoneæ Sacris, Castitatis, & Continentiæ, cæterorumq; At de ætate omnis quæstio vana est. Si dignus Clericus provehatur ad Sacra in flore Juventæ, si indignus, ne silicernio quidem accipiat Ordinem Sacrum. Juvenis erat Joannes, & Apostolus, Adolescens Paulus in lapidatione Stephani, & paulò post renunciatur Apostolus, ac Doctor Gentium. Daniel puellus, & Vates. In Ecclesia verò scitis acta circa Timotheum, Demam, Eleutherium, ac Theodorum Sycæoten, & alios multos. Sed vide, ne hoc etiam Latinum quid oleat; Satagunt Latini ætatis. Dices, ut terribiles! Sed jurato crede mihi: dicunt, non faciunt: Scimus olim decennem Pontificem, ut nossemus, posse sponsum Ecclesiæ esse juxta Jura Latina eum, cui nefas est Jure Cæsareo maritum esse: & nuper fuit ipsis Episcopus adolescens adeò, atque adeò venustus, ut à Filio Pontificis ridentis, & laudantis Turcicum nescio quid passus sit.* Hęc primus Photianorum, & unus omnium Margunius, quæ si vera sunt, fatua dicamus oportet Concilia, & Trullanum in primis, ineptos Græcorum Canones, Jura nostra planè dementia. Quorsum enim tot apertissimis verbis edere decreta, tot Scita Jurisconsultorum nostrorum exponere, tot Patriarcharum referre sententias conceptissimis verbis ætatem statuentes, certumque Ordinibus tempus, si ejus nulla ratio esset habenda? Quid mihi hunc hominem Photiani Latinorum hostem ostentant? Pol, ille Gręcię hostis manifestissimus est, cujus Mores corrumpit, cujus abrogat Jura, cujus commune Suffragium certum, omnibusq; receptum damnat. Austeritas, inquit, est in annos sacrandorum hominum inquirere. Cur verò austeritas? An quòd aliquid à Viro sacrando petat, quod supra æquitatem sit? Nam austeritatem eam nobis exponit Christus, quæ præter id, quod æquum est, aliquid à subjectis exposcit. Inducit enim servum nequam loquentem: (2) *Sciebam, quòd homo austerus es: tollis, quod non posuisti, & metis, quod non seminasti:* ἐφοβούμην γάρ σε, ὅτι αὐστηρὸς εἶ, αἴρεις, ὃ οὐκ ἔθηκας, καὶ θερίζεις, ὃ οὐκ ἔσπειρας. At Antistes, dum ætatem in homine Sacris initiando, quam dicimus, quærit, præter æquum nil exigit. Etenim quî præter æquum, quod à Lege, quæ in æquitate sita est, extra æquitatem esse non potest, præcipitur? Non igitur hæc austeritas, sed erga Leges obsequium, quod è Græcia frustra nisus est Margunius expellere, nec sine successu à Photianismo procul amandavit.

(2) *Luc. c. 19. n. 21.*

VI. Sed inconstantiam, impudentiamque hominis attendant Nostri. Docet, bonam fore inquisitionem, eamque suadet, ingeritque, si agenda sit circa Mores, atque conditionem Sacris idoneam. Quærendum ergo ante, quàm Ordines conferantur, an idoneus sit Clericus. Infero ergo: Igitur quærendum & illud, utrum ætatis sit ad Ordines recipiendos legitimę. Etenim cùm ea inter, quæ à Legibus præscribuntur, exposcunturque, ut quis Ordinibus recipiendis idoneus sit, ætas numeretur; quis non videt, ei, à quo instituenda est quæstio circa conditionem idoneam hominis initiandi, quærendum & illud esse, an Sacris Muneribus admovendus legitimę sit ætatis ad Ordines. Nam quod ait, dignum vel in flore ætatis Sacris initiandum, hanc bellam argumentationem complectitur. Dignus ergo recipiendus, etiam si minor: quæ sanè, ut Philosophi loquuntur, contradictionem implicat. Si quidem, si dignus, ergo non Minor. Quî igitur vel minor recipiendus, si dignus? Da totum, quod dicitur, an aliquid, quod Margunio prosit, dabis? imò nihil: negamus enim fore dignum, si in eo sit ætatulæ flore, qui, ante annum XX. crudum adhuc Sacris Ordinibus, immaturè pubescit. Sed esto, valeat ea Margunii argumentatio; an propterà concedenda? Concedenda nimirum ab eo, cui Ecclesia verba (1) illa Numinis Jerusalem obiurgantis potest objicere. Ἀπ' αἰῶνος συνέτριψας τὸν ζυγόν σου, καὶ διέρρηξας τοὺς δεσμούς σου, καὶ εἶπας· οὐ δουλεύσω σοι. *A sæculo confregisti jugum meum, rupisti vincula mea, & dixisti: non serviam.* Non ne hæc lex (2) Ecclesiæ sunt? πρεσβύτερος πρὸ τῶν λ' ἐτῶν μὴ χειροτονείσθω, ἐὰν καὶ πάνυ ᾖ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος. *Presbyter non initietur ante XXX. annum, etiamsi fuerit homo valde dignus:* & (3) illa: ὥστε πρεσβύτερον πρὸ τῶν λ' ἐτῶν μὴ χειροτονεῖσθαι, κἂν πάνυ ᾖ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος. Hac porro statutâ Lege, hac admissâ, hac receptâ, quis nisi rebellis subscribet Margunio? Atque dicente Trullana cum Neocęsariensi, *etiamsi dignus non initiatur, si minor est*, adstipulabitur Margunio dicenti; *Si dignus, initietur, tametsi minor*? Nec igitur data Argumentatio illa Margunii quidquam in communem sententiam Ecclesiæ conficit, quippe demens, ac fatua; neque concedi potest, quippe Sacris Canonibus planè contraria, iisdem injuriosa, & ab ipso Photianismo palam damnata, cui alterutrum eligendum erit, me publicè postulante, ut aut numerosam Photianorum Authoritatem, asserentem ubique ætatis habendam rationem in Ordinationibus Sacris, damnet, uti fatuam, ineptamque, aut opposita commentam blaterantis Margunii sententiam flammis addicat, quas meretur Impietas. Instat tamen Margunius omnibus, urgetque omnes, Joannem, Saulum, ac Danielem objiciens. De postremo brevissimus mihi sermo. Non enim video, quid inferri queat ex Vaticinio ad Ordinem. Donum illud est à Deo prodigiosè, & gratis, non ex merito ejus, cui confertur, aut apta ad illud conditione, sed ex Numinis ipsius arbitrio, ac largitate concessum, quod idoneum muneri minimè poscit, sed facit; atque adeò non consecrat, ut non semel vel improbis, scelestisque sit datum. Vaticinatus est (4) Saul, quin & (5) Caifas, cùm esset Pontifex anni illius, scelestissimè aut suadendo, aut decernendo prophetavit: an propterà quòd hi Vates fuere, viros illis persimiles Sacris admovere fas erit? Quin & Joannes, cui à Baptismo nomen, vel in utero matris nomen Vatis emeruit, id Historico (6) Sacro testato, at-

(1) *Hierem. c. 2. n. 20.*

(2) *Can. 11. Conc. Neocæs.*

(3) *Can. 14. & 15. Trullan.*

(4) *1. Reg. c. 10. n. 10.*

(5) *Joan. c. 11. n. 51.*

(6) *Luc. c. 1. n. 41.*

atque ita explicantibus (7) Ambrosio, (8) & Augustino. Expecto, Margunius asserat, aptam Sacerdotio ætatem infantis, quem nondum parens enixa est, quòd ea ætas apta fuerit Vaticinio. Igitur nullum nobis negotium facessit Danielis fatidica ætas, quæ tamen non adeò videtur fuisse impubes, ut vigesimum annum à longè salutaret. Neque enim quòd puer sæpe appellatur, propterea impubes; cùm sexcentis exemplis ostendi possit sæpe puerum (9) pro juvene sumi; quemadmodum nostra lingua παῖς, & νεανίας. Certè Daniel, qui puer (10) dicitur, antea narratur (11) constitutus ab Assyriorum Principe super Provincias Babylonis, præfectusque Magistratibus, cunctisque ejus Imperii Sapientibus. Unde fas est deducere, cùm vaticinatus est, supra vigesimum, vel paulo infra, ætatis annum fuisse.

VII. Nihil igitur prodest Margunio Danielis divina Juventas. Nihil itidem proderit, oberit potiùs Joannis, ac Sauli jactata tàm arroganter adolescentia. Hæc nempe scripsisset, siquam habuisset Historiarum notitiam? Cujus peritissimum oportet esse Canonum Professorem, ne more quorundam ad ingens nomen, ac superbum munus, præter exsuccos Civilium Legum textus, ridendamque inutilium Quæstionum jactantiam, nihil conferat. Age, quæramus, cujus ætatis Joannes, cui in Euangelio laus, nobisque cognomento Theologus, esset, cùm inter Christi discipulos adlectus est. Quatuor dumtaxat occurrunt sententiæ circa ætatem Joannis, cùm Ephesi fato concessit. Atque harum tres Latinorum sunt, quarta Græci hominis, notique Margunio. Primam constituit Baronius (1) asserens, vità functum anno ætatis XCIII. Secundam protulit (2) Beda, cujus calculo censetur ad Superos evolasse anno Vitæ XCVIII. Tertiam proposuit (3) Usuardus, quo authore obiisse creditur ætatis planè decrepitæ, hoc est undecentesimo anno. Quartam asseruit (4) Cedrenus, Nostrisque tradidit, vixisse eum docens ad annum usque sextum, atque centesimum. Quam ex his mavult sententiam eligat erudita Margunii protervia: faxo intelligat, communi Ecclesiæ utriusque suffragio authoritatem suam conferri à Joannis ætate. Nam si primam seligat, cùm certum sit, Joannem excessisse vivis Anno Christi centesimo primo, uti testatur ex Græcis (5) Eusebius ex (6) Polycrate, & ex Latinis (7) Hieronymus, ac (8) Tertullianus, hoc est, post Christi funus anno sexagesimo octavo, sequitur, eum, qui nonagesimum tertium agebat Anno Christi centesimo primo; Anno trigesimo quarto Christi, quo Servator Nostra crimina moriens expiavit, Annorum quinque, ac viginti ætatem habuisse, cui si tres annos detrahas, ut ad Christi annum trigesimum supputationem deducas, post quem, initio nimirum trigesimi primi, Joannes Disciplinæ Christi cum fratre se dedidit, dicendum erit, anno ætatis vigesimo secundo peracto, sub initium vigesimi tertii, fuisse adscitum inter Apostolos, anno verò XXV. sub initium XXVI. qui fuit postremus Christi, Sacerdotio initiatum cum cæteris. At si sequatur Bedæ sententiam, fateatur oportet, Joannem anno Christi trigesimo inter Discipulos adlectum annos habuisse septem, atque vicenos;

(7) *Lib. 2. Comment. in Luc. ca. 1. ante fin.*
(8) *Serm. 20. de Sanct.*
(9) *Magr. in Hierolex. verb. puer & Lexica in dictio. παῖς. et. νεανίας.*
(10) *Daniel. c. 13. n. 45.*
(11) *Daniel. ca. 2. n. 48.*

(1) *Ad ann. Chri. 101. n. 9.*
(2) *De sex ætat. in 1. ætat.*
(3) *In Martyrolog. die 27 Decemb.*
(4) *In Compend. Histor.*
(5) *In Chron. ad ann. 2. Trajan.*
(6) *Penes Euseb. l. 1. hist. c. 25.*
(7) *De Scriptor. Eccles. in Joanne.*
(8) *De Anima c. 50.*

Sacrisque à Magistro admotum Anno ætatis Trigesimo. Si verò adstipuletur Usuardo, accurata supputatione cognoscet, Apostolicà dignitate auctum Joannem, cùm fuit octo, & viginti annorum, Sacerdotio verò cùm Annum ageret unum supra Trigesimum. Quòd si Græcus Græci Scriptoris amabit opinionem, & Cedreno subscribet, jam videbit, quàm ineptè Joannis exemplum adsumpserit ad statutam per Canones Ordinibus Sacris ætatem oppugnandam, cùm illud apprimè constet, ex Cedreni sententia sequi, Anno quinto ætatis supra Trigesimum ad Collegium Apostolorum Joannem admissum, sacratumque postea in postrema cum cæteris Cœna, cùm annum ageret octavum supra Trigesimum. Nec ætate Joannis minus manifestè ineptias Margunii labefactat ætas Pauli, quem omninò palam est, post quartum in ipso quinto ætatis supra Trigesimum Anno nomen Christo dedisse, perculsumque feliciter, ut ex fortunatissimo præcipitio firmior assurgeret, totique, atque integræ Impietati bellum unus indiceret. Etenim Paulum ad fidem conversum anno Æræ Christianæ trigesimo sexto author est (9) OEcumenius, interfectum verò Romæ anno Neronis tertiodecimo, Æræ Christianæ Sexagesimo nono, testatur Cajus Theologus, Zephyrinus Pontifex, ac Dionysius Corinthius relati à (10) Metaphraste. Tunc verò non minorem fuisse sexagesimo octavo anno ætatis docet (11) Chrysostomus. Quæ si vera sunt, ut sunt, nec ab ullo Græcorum in dubium revocanda, quippe Græcis authoribus confirmata; habità ratione temporum, quod asseruimus, palam ostenditur. Nam si obiit sexaginta atque octo annorum senex, & anno Christi sexagesimo nono obiit, uno dumtaxat anno minor fuit Christo. Quod si religionem Christianam amplexus est anno trigesimo sexto Christi, sequitur eo anno, quo se Christianum dixit, Gentiumque renunciatus est Doctor, virum fuisse annorum quinque, ac triginta. Neque oberunt Sacri (12) Scriptoris verba Saulum biennio ante, quàm tutelam religionis, quam oppugnabat, assumeret, appellantis adolescentem: Græci enim Textus vim, quam sæpe consulendam vel ipsis Latinis edicit (13) Augustinus, multò magis decuit fuisse rimatum Græcum, ut disceret, (14) νεανίας quandoque robustioris ætatis virum significare.

VIII. Quæ validiora ad adstruendam dementiam suam argumenta Margunius contulit, planè disjecimus. Nam quæ nobis ingerit ex Timotheo, Dema, & Theodoro, aliisque, quos nominat, si vera sunt, (multa enim non admodum certa) aut ab Ecclesia fuere damnata, eaque sententiæ nostræ, quam Ecclesiæ utriusque Suffragium tuetur, maximopere favent, quippe ostentantia, esse in Ecclesia Legem damnantem in ætatis vitio ad Sacra provectos: aut si probata sunt ab Ecclesia, qualia quæ pauca nominatim recenset Margunius, eaque nihil aliud præ se ferunt, nisi Ecclesiæ vel indulgentiam, *Dispensationemque*, vel ejusdem necessitatem, vel provectorum hominum singularem Sanctimoniam divino monitu commendatam, & ingentibus ingestam prodigiis, demonstratamque ejus conditionis, quæ Sacra, & Infulas plurimum Ecclesiæ utilitati collaturas mereretur.

(9) *In Act. Apost. c. ult.*
(10) *Die 29. Julii.*
(11) *In fin. Orat. in Princ. Apost. to. 5.*
(12) *Act. c. 7. n. 28.*
(13) *Lib. 2. de Doctr. Christ. ca. 14. & seq.*
(14) *Lexica in ea dictione.*

Hoc

Hoc patet ex ipsis Authoribus, unde ea exempla Margunius malignè desumpsit. Nam (1) qui XXIII. ætatis anno præfectum Sacris Timotheum asserit, is ipse miram juvenis Sanctitatem, miracula ab ipso patrata, exercitationes Euangelicas, Apocalypses etiam ad id Paulo factas commemorat, ut Ordinationem illam ritè celebratam ostendat. Eadem de Dema Ignatius (2) Martyr, eadem de Eleutherio Nicephorus (3) Callistus, & Eleusius (4) sive Georgius Presbyter de Theodoro: ut planè non nisi oequitiæ Margunii congruum videri potuerit his exemplis tam paucis, &, ut palam est, necessariam Ecclesiasticæ disciplinæ relaxationem referentibus, Leges Ecclesiæ, mores Majorum, senteotiam ipsis quoque Photianis communem impugnare. Vide, ioquit, ne hoc Latinismus fit. An Latioismus sit, numero nostro II. & III. docuimus, docetque Allatius (5) integro libello; ut non nisi à demente negari possit, servandam esse in conferendis Ordinibus ætatem omni Jure Sacro decretam. Quorsum ergò Latioismum ouncupes, quod æquo Jure, iisdemque moribus Latinis, Græcisque usitatum, commune est: nisi id Latioismum putat Margunius, quod est, Sacræ Vetustatis mores constantissimè retinere? Nam hoc hercle Romanæ Ecclesiæ proprium est, quam nulla hactenus hæresis iosecit, nulla corruptela labefactavit, nulla Impietas à tramite religionis ipsi per Apostolorum Principem præstitutæ unquam deterruit. Non ego adulator hæc scribo: Norunt Nostri, quàm expectoratæ sim indolis, quàm liberæ Opinionis, quàm propensi ad Veritatem ingenii. Huic ne quid facerem, diceremve non consentaneum, quanta olim perpessus sim, sciunt, quantisque etiamnum laboribus, atque ærumnis impediar, vident. Etenim, ut agam, quæ scilicet ago, unde nisi à studio Veritatis impetus mihi oullo unquam affecto præmio, nullis aucto beneficiis, nullâ Dignitatis vel minimæ spe provocato? Discant proinde mihi Veritatem commodis, & incommodis præponere assueto, fidem præstare abrogandam Veritatis hosti Margunio, qui, si io cæteris desipit, dum mentitur, in postrema relatorum verborum parte prorsus insanit, dum pejerat. Unde enim habet, ut jusatus asserat, Latinos dicere, non facere? Ut, si libeat, probaturus per innumera mendacitatem Jurisjurandi Margunianì, relictis aliis, rei nostræ insistam. Numne dicunt Latini, nec præstant quæstionem habeodam circa annos eorum, qui provehuntur ad Ordines? At mendacio reclamat Europæ totius insuperabile testimonium, ex quo ita compertum est, ætatis rationem à Latinis haberi, cùm de Ordinationibus agitur, ut id neque ioficias ire, nisi effrons Margunii frons possit, neque non planè certum asserere, nisi ejusdem mens amens. At scimus, inquit, decennem Pontificem. Scimus? Quo authore, quo historico? Juniorem, ac puerum fuisse Joannem XII, scimus, decennem nusquam audivimus. Et (6) Baronius juniorem, ac puerum eundem fatetur, non tamen intra pubertatem. Nam accuratâ ibi supputatione Temporum propositâ ostendit, majorem fuisse vel quartodecimo anno ætatis, vel sextodecimo. Non ergo decennis. Detraxit sextum, vel quartum annum Margunius clemens, ut quid monstruosius Solio Petri pius imponeret. Sed utrùm puerum Pontificem nobis ostentans, notam Romanæ Ecclesiæ inurere voluit? At puerum Patriarcham Byzantii Latini remorsuri Photianos jactabunt. Ao Græcia contemni digna, quòd imberbem (quippe sextum decimum annum agentem puerum, & Eunuchum) Patriarcham habuerit? aut piaculum erit Latinæ Ecclesiæ, quòd (ut mendacio cuncta concedamus) nondum connubio aptum Pontificem constituerit? Quis isthæc meotis compos dicere audeat? Passa est utraque monstrum, nec sibi per vim, ac nefas ingestos Antistites pueros sponte suscepit, aut susceptos ritè susceptos asseruit: Sed illa Joannem XII. hæc Theophylactum eodem planè tempore, perperam sanè, sed coacta recepit, receptos tulit; taodemque liberata Spurcissimis hominibus fassa est, nec ritè gesta, quæ circa adolescentes illos gesta sunt, nec à Posteris ad exemplum trahenda, quippe Legibus Sacris absona, atque utrique Ecclesiæ per nefas illata, Græcæ quidem à Photianis adulandi peritissimis, ne Romano Lecapeno Principi non placerent, ut fusè narrat (7) Metochites, Latinæ verò à prudentibus Clericis, ne Schismate pessimo laceraretur Ecclesia, cui sanè tot inter mala minus periculosum fuit, unà dumtaxat cervice, scelestâ licèt, ac fœdâ censeri, quàm esse bicipitem.

IX. Ita, quod Latinis Margunius objicit, & nihil utilitatis confert causæ, quam tuetur, & æquiori Jure io ipsos Photianos, quorum gratia in Latinos movet omnia, retorquetur. Cui tameo non ob id irascimur adeò, ut ob postremas calumnias, quibus rerum gestarum faciem immutat. Nam, ut rem sæculo superiore fœdissimam leviter, ac, uti Sacerdotem decet (quod tamen noo decuit Episcopum Cytheræum) summis digitis attingamus, ex ejus ætatis accuratissimo Scriptore, eodemque non admodum Pontificibus Romanis propitio Benedicto (1) Varchio, constat, Fanensem Episcopum, licèt venustissimi oris, virum tameo fuisse, & legitimæ ætatis, & probitatis eximiæ, tantæque pudicitiæ, ut post illatam sibi injuriam triduo minimè superstes fuerit, obieritque ægritudine animi planè confectus. Cooftat etiam, ex facinore scelerato Filii mœstissimum fuisse Pontificem: Quæstionem criminis habitam publicè, damnatumque palam authorem effrenatæ libidinis. Et, quanquam pœna nequaquam crimini par, nec post latam sententiam ad Legis iostar exacta; parcendum tamen hominibus, cùm liberis parcunt; nec ab omnibus petenda ea constantia fortissimi pectoris, quæ in uno, alterove taoquam prodigium laudata, erga filios parentes efficit impios, ut faceret severissimos. Neque enim, si Severitas laudem meretur, Clementia virtus non est, præsertim cùm crimen, cui parcitur, non negligitur, sed damnatur. An Margunius putat othil consimile, cujus Photianos pudeat, proferri in medium posse? Norit & ipse, norint & Photiani, quod curiosè celant, notissimum esse, sileantque aliquando, ne provocatis per has calumnias Orthodoxis hominibus placeat in hæc verba calumniis respondere. Quod nefariè factum à Viro Prin-

(1) Hugo Card. in Epist. ad Timo.

(2) Ep. ad Magnesianos.

(3) Hist. Eccl. l. 3. c. 29.

(4) In Vit. S. Theodori Siceotæ.

(5) De ætat. et interstitiis.

(6) Ad ann. Christi 955. n. 2. & 3. ex Luitpran. l. 6. c. 6.

(7) περὶ κακοπ... ὡς ... vulnere 5. ex Macario in Can. 18. Trull. qui est 18. Synodi VIII.

(1) In fin. hist. Florentin.

ro Principe, latumque ab ionoceotissimo Viro, vel io Viro Principe, vel in Principis libero Roma damnavit, ac propalam detestata est, Vos id infulâ decorastis amplissimâ, divinisque mox honoribus cumulastis. Quid de Palama vestro pulcherrimo scripserit non Latinus aliquis, noo Orthodoxus Græcus, sed in primis Photianus Nicephorus (2) Gregoras summæ authoritatis historicus, qui omnium manibus teritur, nostis. Hunc tamen vos & Turcicæ libidini expositum, & muliebria passum Thessaloniceosibus vittis ornastis vivum, fatoque functum Divorum honoribus excepistis, Templisque, atque Aris, ac pulvinaribus dedicatum quotannis colitis tantâ laudum, ut ita dicam, redundantiâ, quantam nec Basilius, nec Athanasius, neqoe ipse Chrysostomus, aut Cyrillus, ne ipsa quidem Virgo Deipara penes vos meruit, ut constat ex (3) Triodio, quod corrupistis, ostenditque diligens ineptiarum vestrarum castigator (4) Allatius. Hæc meritò reponent proritati calumniis Orthodoxi Photiaois, si ultra mutire pergant, ac, barbarè declamante Marguoio, ea Latinis objicere, quæ multò turpiùs Sectam ipsorum dedecorant, cui sat fuerit, Græciam vel invitam impunè Vitiis obligasse, quorum hæc incuria annorum ooo minimum est, quippe tot Canonibus vetita, tam longâ coosuetudine damnata, iisque fœtâ rerum eventibus, quos ille dumtaxat in adolescentibus Mioistris Sacrorum haud timebit, qui quid flos pubescentis ætatulæ, quid adolescentia, quid ipsa juventas prima Moribus minetur, ignorat. Φοβερὸν τῇ πολιτείᾳ νεότης ἄρχουσα ex Platonis (5) effato adagium est, ut scias, timendam Reipublicæ sacræ Præfecturam Juvenum, quæ timenda omni universim, generatimque Reipublicæ dicitur. Quo fit, ot gravissimi criminis reus sit, qui, contra Legum Sacrarum præscriptum, adolescentulos Sacris initiat. Neque spes aliquando de ea ætate concepta prævaricatorem excusabit Antistitem. Quæcunque ea sit, incerta erit, & ἄδηλος, quemadmodum eam (6) Plato appellat, vel ἀσύχαστος, ut (7) Theophrastus; nec difficilis modò, sed planè ignota; ita eam sub viæ nomine appellante Salomone (8). Quid quòd nec certa quidquam conferet ad excusationem legitimam prævaricationis. Neque enim onera imbecillibus imponenda, quòd fortes futuri sperantur. Equo domito nondum, & ex adolescentia sternaci sessorem haud impones, quòd cicurem speres, nec præceptori imperito, quem speres sciturum omnia, filium erudiendum committes. An Ministrum futurum ad Sacra provehis? an discipulum ad suggestum advocas, cùm Sacerdotium confers? Imò verò Ministrum, magistrumque renuncias. Quî ergo onus imponas, ministerium tradas, docendi munus committas, quòd his speres futurum idoneum, ei, quem nunc ineptissimum experire? Audi, quid (9) Isaacus Monachus Græciæ intonet nostræ. Πᾶς, ὁ πρὸ τοῦ καιροῦ ἀρχόμενος τῶν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὐτοῦ, βλάβην ἑαυτῷ διπλασιάζει, καὶ οὐκ ὄνησιν. Οἱ γὰρ ἄπειροι ἔμποροι ἐν τοῖς μεγίστοις πράγμασι μεγάλας ἑαυτοῖς προξενοῦσι ζημίας. Ἐν δὲ τοῖς ἐλαττόσιν πράγμασιν εἰς τὸ ἔμπροσθεν ταχέως ἐκτείνονται. Διότι παντὶ ἔργῳ ἐστὶ, καὶ διαγωγὴ καιρὸς ἔννομος. *Quicunque ante tempus suscipit aliquid in se, quod est supra vires, & humeros suos, sibi ipsi duplex affert damnum, & incommodum. Imperiti enim mercatores in maximis rebus magna sibi detrimenta parant. In levioribus autem negotiis ulteriùs statim proficiunt. Quapropter rebus omnibus est ordo, & omni Institutioni suum tempus legitimum destinatum.* Quæ omnia ut falsa sint, adhuc ætas, decretaque, commuoi Ecclesiæ suffragio utriusque, annorum gravitas à provehendis exposcenda erit, sio mious ob ætatis periculum, ob vanitatem spei conceptæ, ejusdemque incertitudinem, certè ob Munerum Majestatem, quam procul ab omni nota etiam innoxia docuit Apostolus abstinendam. Ethnicorum Sacerdotium noo oisi provectæ ætatis hominibus collatum apud Persas, testis est (10) Ctesias, ad Ephororum munus ooo oisi canos admotos, narrat (11) Pausanias, Areopagitas promissa barba io templo Martis sedere solitos, docet Polybius apud (12) Tipucitum: adeò apud Eoas Gentes ætatis gravitas à Re sacra diligebatur; quis, nisi amens, Eois Gentibus decorum putet, si post Christianam Religionem sacri munera Ministerii credat Juventuti? Quam proiode ab Ordinibus Sacris rejiciendam, Græcia nostra Aotiquitatis amicissima, Morumque suorum custos diligentissima ceoset, censebitque olim, quidquid contra frendeat Morum famosus corruptor nostrorum Pseudœpiscopus Cytheræus.

(2) Penes Allatiũ diss. 2. de lib. Eccle. Græcor. vers. sextus error post initium.

(3) pa. 96. & seqq.

(4) In d. dissertat. in princ.

(5) Penes Planud. in adag. Cent. 1.

(6) In Sympos. apud Allat. de ssat. & inserst. pag. 202.

(7) Penes eũdem d. p. 202.

(8) Prov. c. 30. n. 19.

(9) Relatus ab Allatio, ubi supra pag. 203.

(10) In fragmentis.

(11) In Laconicis

(12) Tit. 100. L. 4. §. 2.

SECTIO V.

De Vitio Conditionis, ac Rei.

SUMMARIUM.

I. *Servos non esse Sacris initiandos, Jure Latino, ac ratione probatur.*
II. *Idem confirmatur ex Jure Græco.*
III. *Proponitur Coressii error cum rationibus suis.*
IV. *Refellitur error, & rationes illæ cribrantur.*
V. *Baptismus non liberat à servitute.*
VI. *Obligati publicis officiis rejiciendi.*
VII. *Notitia Publicanorum, & eorum conditio.*
VIII. *Sine titulo nemo provehendus ad Sacra. De Titulo Patrimonii.*
IX. *Causa, ob quam olim Clerici certæ Ecclesiæ addicebantur.*
X. *Titulus Beneficii, & Ecclesiæ Græcis necessarius.*
XI. *Ratio hujus necessitatis, & Vituperatio Photianorum.*

I. HOs mores, queis Gens nostra servit, servietque olim, secuti, io eo, cui conferendi sunt Ordines, Statum ipsum considerabimus. Neque enim licet Dominicæ obnoxium Potestati Sacris initiare. Id Latinis constitutissimi Juris est, quorum Legibus abstinetur sacro Ministerio tùm Servus, tùm Liber, à quo Juspatronatus præstandum est. Et de Servis hercle noo provehendis ad Sacra integrum (1) Titulum Decretales libri nobis ostentant, ad quem videndi Scribentes cum (2) Goffredo, & (3) Hostiensi, cæterisqoe, qui Jus Canonicum operosis Commentariis interpretati sunt. De Libertis verò

(1) De Servis non Ordinand.

(2) In Summ. de Serv. non Ordin.

(3) In Summ. eod. Tit.

idipsum

idipsum statuit Concilium (4) Eliberinum, cui adstipulantur promiscuè Servos, atque Libertos vetantia Ministeriis Ecclesiæ sacris addici, (5) Toletanum I. (6) IV. (7) IX. itidemque ex (8) Aurelianensibus I. ac (9) III. ex Recensione (10) Carranzæ, quorum authoritate eadem de Servis, atque Libertis tradunt post Dominicum (11) Soto, Guillermus (12) Episcopus Parisiensis, atque (13) Salzedo. Ea tamen intellige, ni adsit Domini, vel Patroni voluntas: nam, si his lubitum fuerit, nihil oberit Servitus, aut Libertinitas, ut fusè tradunt Albertus (14) Trocius, (15) Felicianus, Lælius (16) de Zanchis, Silvester (17) cum Summistis, Jo. Paulus (18) Lancellotus, Antonius (19) Cuccus, ac Simon (20) Majolus, cujus postremi sententia, Servi, atque Liberti vel à Religiosis familiis, Monachorumque Secta arcendi sunt, cui subscripsere (21) Trocius, & (22) Angelus, ob utrorunque persimilem rationem. Etenim, cùm & Ordines, & Religiosorum hominum Instituta penitissimo Numinis addicant servitio, oportet, tantæ Majestati qui se se subjicit, eum ab hominum servitute liberum esse. Indecorum enim, planèque absurdum, si servus hominum sit, qui servus est Christi (23) dicentis: *ὀδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν*: *nemo potest duobus dominis servire*; præsertim cùm certissimi (24) Juris sit, à Servis, atque Libertis obsequium Domino deberi, ne Domino, cui aut se, aut libertatem suam acceptam referunt, displiceant; & Paulus (25) Apostolus asserat, eum servum Christi non fore, qui hominibus placere studuerit. Est & ratio peculiaris, ob quam, licèt Servus & Deo, & homini unà servire posset, tamen ab Ordinibus abstinendus esset, ni Domini manumittentis, aut Patroni remittentis Juspatronatus consensus adsit. Nam, quamvis Minorum Ordinum honor à potestate Dominica minimè Clericum asserat, Sacrorum tamen, Majorumque Ordinum Dignitas, Sacerdotii præsertim, pugnat cum Servitute adeò, ut se ipsa, Jureque suo initiatum Sacris liberum dicat, tametsi sine consensu Domini Servo collati sint Ordines, ut fusè, & doctè explicat (26) Hostiensis, & patet (27) ex Jure. Porro Servus inconsulto, aut invito Domino, ni Reipublicæ intersit maximè, aut pœna Domino irrogetur, iniquè liberabitur. Sic enim ex nulla legitimâ causâ Dominus potestate suâ privabitur, quod Jura palam detestantur authoritate Furii (18) Anthiani, atque (29) Pomponii. Unde sequitur, non sive consensu Domini, vel Patroni Servum, vel Libertum Sacris initiandum, ne Jure, aut potestate sua Patronus, Dominusve minuatur invitus. Prætereà, si Servus provehatur ad Sacra, vilescent hæc, eorumque Dignitas sordidâ ministri conditione penè dixerim obsolescet. Quod eleganter deploravit (30) Basilius. Quid enim vilius conditione servili, quæ ne esse quidem in Republica censetur? An decebit in Album eorum, qui potissimam Reipublicæ partem constituunt, eum referri, qui ne esse quidem in Republica reputatur? Irreligiosum est ex (31) Toletani IV. decreto, servire eos, qui Dignitatem sunt nacti: At Sacrorum Virorum Dignitas est, & maxima Dignitas est. Ne ergo Servitus Sacris obrepat, arceantur ab Ordinibus Servi, tunc admittendi dumtaxat, cùm volente Domino, aut remittente Patrono, potestate, cui subjiciuntur, fuerint absoluti.

(4) Can. 80. refertur in c. prohibendum 54. dist.
(5) Can. 10.
(6) Can. 67.
(7) Can. 11. refer. in c. qui ex familiis 54. dist.
(8) Can. 4. refer. in cap. si servus ead. dist.
(9) Can. 20.
(10) In Sum. Cõc. suo loco.
(11) In 4. dist. 25. q. 1 art. 3.
(12) De Sacram. Ord. vers. excipiuntur etiam fol. 183.
(13) In addit. ad Diaz, in prax. Canon. c 19. litt. H. pa. 58.
(14) De vere, & perfect. Cler. li. 2. c 4. & 5.
(15) De Censur. tit. de Irregul. ca. 6. vers. servi hoc est pag. 43.
(16) De priv. Eccl. 37. privil.
(17) In Summ. verb. Servitus n. 6.
(18) Inst. Jur. Can. l. 1. tit. 5. §. 1.
(19) In Lancell. Inst. lib. 1. tit. 5.
(20) De Irregul. l. 1. cap. 35. n. 5.
(21) Ubi supra.
(22) In Summ. verb. Religiosus n. 5.
(23) Mat. c. 6. n. 24.
(24) Glos. 2. in L. 4. C. de obseq.
(25) Epist. ad Galat. c. 1. n. 10.
(26) In Sum. de Ser. non Ordin. §. qualiter Servus vers. quid si Presbyter.
(27) C. ex antiquis in fin. ca. frequens. 54. dist.
(28) In L. fin. ff. de pact.
(29) In L. id, quod nostrũ ff. de regul. jur.
(30) Epist. 8. ad Euseb. Epist.
(31) Can. 67.

II. Propterea non Latini modò Servos, Libertosque Ordinibus abstinent, sed & Nostri constantissimâ Doctorum nostrorum sententiâ. Nam (1) Prodromus, Τὸς μὲν δούλους, ait, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀπελευθέρους ὁ Κανὼν εἰς ἱερατείαν ἐλθεῖν κατείργει, καὶ νυνὶ ἐν τοῖς συνοδικοῖς ταῦτα γέγραπται. Ὁ εἴργομεν, μὴ χειροτονεῖν δοῦλον, οὐδ' ἀπελεύθερον ἄκοντος δεσπότου, ἑκόντος δὲ τοῦ δεσπότου, ἀμφότεροι, εἴπερ ἄξιοι, χειροτονείσθω. *Servos, itidemq; Libertos Canon ad Sacros Ordines venire non patitur: & nuper in Synodicis scripta sunt hæc. Jubemus, non imponi manus Servo, neque Liberto, invito Domino. Hoc volente, uterque, si dignus, provehatur ad Ordines.* Eadem proponit (2) Blastarius in hæc verba: Θεῷ δὲ ἱερατικῶς λειτουργοῦντας οὐ χρὴ δούλους εἶναι, οὐδ' ἀπελευθέρους, ἀλλὰ παντελοῦς ἐλευθερίας καρποῦσθαι προσδοθείσης ὑπὸ τῶν δεσποτῶν ἐθελοντί. ἐκ τούτου λοιπὸν μηδεὶς τοὺς τοιούτους χειροτονεῖν ἀποτολμάτω. εἰ γένοιτο ὁ χειροτονήσας δοῦλον, δότω ἄλλον τῷ κυρίῳ, ὁ δὲ χειροτονηθεὶς, καὶ ἐλευθερωθεὶς διὰ χειροτονίας καθαιρείσθω. *Deo per Sacerdotium famulaturos non decet Servos esse, neque Libertos, sed omnino libertate frui data sponte à Dominis. In posterum igitur nemo ejusmodi homines audeat Sacris initiare: si fiat; qui manus imposuit, servum det alterum Domino; Sacratus verò, & per Ordines sacros liberatus deponitor.* Similia tradunt (3) Photius, & Photiani omnes cum (4) Balsamone. Nec mirum. Cùm enim apud hos summæ authoritatis sint Apostolici Canones, qui nobis Apocryphi sunt, in illis hoc ipsum sancitur his (5) verbis. οἰκέτας εἰς κλῆρον προχειρίζεσθαι, ἄνευ τῆς τῶν δεσποτῶν συγγνώμης, οὐκ ἐπιτρέπομεν ἐπὶ λύπῃ τῶν δεσποτῶν τῶν κεκτημένων. Οἴκων γὰρ ἀνατροπὴν τὸ τοιοῦτο ἐργάζεται. Εἰ δέ ποτε καὶ ἄξιος φανείη ὁ οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος καὶ ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, καὶ συγχωρήσωσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐλευθερώσωσι, καὶ τοῦ οἴκου αὐτῶν ἐξαποστείλωσι, γινέσθω. *Servos ad Clerum provehi sine licentia Dominorum non jubemus: quippe hoc, sine dolore possidentium eos, esse non potest, & hoc domos perturbat: si quando verò servus quoque gradus Ordinatione dignus appareat, qualis apparuit noster Onesimus, & Domini consenserint, manuque miserint, & domo sua allegarint, efficitor.* Quare vel ipse Veritatis hostis (6) Margunius: οὐδὲ δοῦλον, ait, οὐδὲ τὸν λεγόμενον ἀπελεύθερον, ὑποκείμενον δηλονότι τῇ ἐξουσίᾳ τοῦ πρώτου δεσπότου, θέλουσιν οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι διάκονον, καὶ ἱερέα. διότι δὲν εἶναι παρὰ ἄσχημον, καὶ βδελυρὸν πρᾶγμα, νὰ εἶναι ὑποκείμενος τοῖς λαϊκοῖς, ὁ ὑπὲρ τῶν λαϊκῶν ἱκετεύων. *Neque Servum, neque eum, qui dicitur Libertus, idest subjectum Juri prioris Domini, sinunt SS. Apostoli esse Diaconum, aut Sacerdotem: quòd non nisi fœdum, ac detestabile sit, si Laicis subjiciatur, qui pro Laicis deprecatur.*

(1) De Interpretat. Can. c 10.
(2) In Synop. Syntagmatis c. 12. sub med
(3) In Nomoca. ad Can. Apost.
(4) In not. ad Nomoc. loc. cit.
(5) Can. 82. allas 81.
(6) Nota 3. in Can. 82. Apo.

III. Quo magis detestari licet Chii medici (1) Coressii dementem prorsus audaciam, qui Nilum explicans ad hunc ipsum Canonem Apostolicum. Ταῦτα μὲν, ait, οἱ πολλοὶ ἐξηγήσαντο τὸν Κανόνα μετὰ τοῦ πανσεβεστάτου Νείλου ὁ θεολογικὰ μὲν, οὐδὲ τῷ λογικῷ τῆς ψυχῆς ἁρμόττοντα. ὁ γὰρ χειροτονία ὁμοίως τοῖς ἄλλοις μυστηρίοις μυστήριον. Τὰ δὲ μυστήρια, καὶ ἄκοντος τοῦ δεσπότου, ἐλευθερίαν ποιεῖ, καὶ παντελῶς εἰσάγει. Καθὼς γοῦν τὸ ἱερὸν βάπτισμα ἐλευθεροῖ τὸν δοῦλον ἀδήλως, οὕτως καὶ χειροτονία: Καὶ καθώς.

(1) In Synops. Nili. ad d. Canon. 82.

θεὶς, εἰ δ' ἄκοντος τοῦ δεσπότου, καλὸν τὸ ἀπείργειν τοῦ βαπτίσματος. παρὰ Θεῷ γὰρ οὐκ ἔστι διαίρεσις Ἕλληνος, καὶ βαρβάρου, ὅτω σκυθρωπότητι γίνεσθαι, καὶ αἰσχρὸν λέγεσθαι τὸ ἀπείργειν τῆς χειροτονίας τὸν δουλεύοντα, ὅτι οὐκ εὐαρεστεῖ τῷ δεσπότῃ. Δοῦλον Φιλήμονος ἀκούω τὸν Ὀνήσιμον, καὶ τῆς μεγάλης ἐκκλησίας δεύτερον ὁρῶ καθηγούμενον, ἕπεται γοῦν, τὰ τῷ Κανόνι παλαιὰ εἶναι, καὶ ὑπὸ τῶν πάλαι δεδογμένα, ἵνα μὴ σύγχυσις γένοιτο ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ταῖς τῶν τυράννων ὑπουργίαις ὑποκειμένῃ. Νῦν δὲ ταῦτα ἀφίεμεν ἀπειροτολογεῖν τοὺς λατίνους ἀλόγως συλλογιζομένους ἐκ τοῦ Θωμᾶ, καὶ τῇ μὲν δοξάζουσι, μὴ χειροτονεῖν δοῦλον, ἵνα μὴ λάβοι ἄκοντος δεσπότου τὴν ἐλευθερίαν, τῇ δὲ λέγουσιν, ἐλευθεροῦσθαι διὰ μυστηρίων τὸν δοῦλον, ἄκοντος καίπερ δεσπότου. *Hæc sane plerique explanantes Canonem cum Sacratissimo Nilo; non tamen Theologica, aut rationi admodum consentanea. Nam Ordines simile cæteris Sacramentis Sacramentum sunt, Sacramenta verò, etiam invito Domino, libertatem omnino præstant. Quemadmodum itaque Sacrum Baptisma liberat illico Servos, sic & Ordines; & quemadmodum, ne invito quidem Domino, decet Servis Baptisma negare; (penes Deum enim non est distinctio Græci, & barbari) sic truculentum factu, & turpe dictu est, arcere ab Ordinatione servientem; quòd non placeat Domino. Servum Philemonis Onesimum audio, & Magna Ecclesia (* Constantinopolitanam (2) intellige *) video præfectum. Sequitur proinde, Canonem antiquatum esse, & ab Antiquis statutum, ne confusio fieret in Ecclesia subjecta sævitiæ Tyrannorum. Nunc autem hæc dimittimus vanè dicenda à Latinis dementer ratiocinantibus ex Thoma, & quà docentibus, non provehendum ad Ordines Servum, ne capiat invito Domino libertatem, quà dicentibus, liberari per Sacramenta Servum, etiam invito Domino.* Quis ferat ignorantissimi Medici manifestam phrenesim his paucissimis verbis propositam? Hic scilicet idoneus ferendo calculo de rebus Sacris? En hominem, qui censura fungatur in Canones. Nempe hoc altero veluti fulcro, post Marguniumi, stat Photianismus. Hoc Theologo Græciam nostram hodieque turbantia Dogmata disputantur. Miseros Photianos, qui Viri planè furiosi scripta, neglecto DD. ac Patrum choro perlegunt, atque mirantur! Si quid mentis, cordisque haberent, huic crederent, quem constat ubique ineptire? Et quæ in Dogmatibus falsa, absurda, stupida Photianis adoranda proposuit, ni mihi placeo nimis, alibi convelvi sæpe, hic pauca hæc perpendenda sunt obiter, ut quocunque in labore nostro Græcia cognoscat implicatam ignorantià mendacitatem Photianorum, quos uti dedecus, imo ulcus Gentis nostræ, quando ferro non licet, calamo ubique, ac semper insector.

(2) *Postur Ordine secundus i Catalogo Episc. CP. qui est in tom. 1. Juris Græco-Rom. l. 4. Synod. sent. li. 2. in fin.*

IV. Age igitur, cur interdictum, ne Servus Sacris initietur, neque Theologiæ, neque rationi congruat, videamus. Quòd, inquit, Ordines Sacramenta sint; At Sacramenta, invito Domino, liberant Servum: igitur Ordines etiam. Hinc assumit. Verùm ut ut Sacramenta potestate sua Dominum multent, non propterea deneganda sunt Servo: igitur & Ordines. Hoc totum Argumentum Coressii quanta peccet, Græcia nostra perspicacissima per se ipsa consideret. In primis nemo hactenus inventus est, qui censuerit, omnibus Sacramentis vim inesse asserendi in libertatem: Quod cùm Latinis appingit Coressius, spurcè mentitur. Quis enim id Latinus unquam asseruit? Si Coressio quispiam occurrit, cedo proferat: cedam sententià, pedibusque in Coressianam ibo. Nam qui Sacramentis ea vis tribuatur, & quidem omnibus? Servum pœnæ Pœnitentia neque à metallis, neque ab Insula, neque à supplicio liberat, perpetuoque carceri mancipatum, si cœlesti, divinoque Eucharistiæ pabulo reficias, non tamen educes carcere, aut in libertatem pristinam revocabis. At utrumque Sacramentum: at utrobique Servitus est, quia Servitus (1) pœnæ, quæ Servituti nihil aliud addit, nisi quòd cerspicit crimen. Non igitur Sacramenta omnia libertatem faciunt. Ex uno autem, alterove Sacramentorum aliquid inferre, quod alieni conveniat, cùm neque Philosophicum sit, Theologicum fortassis erit, sed ejus Theologiæ, cui uni Coressius studuit, quæ una Ignorantia superba tamen, & ignara sui, est. At similia sunt Sacramenta. Nempe & Coressio Asinus. Partim, inquiet: Ita sanè, quippe & Sacramenta partim similia invicem, dissimilia partim. Congruunt enim quâ ratione Sacramenta sunt, signa nimirum sensui exposita, & Gratiam divinam Operi ipsi Sacramentorum addictam significantia. Hæc ratio communis est omnibus, in cæteris differunt, ut, cùm alterum uno modo Gratiam, quam significat, faciat, alterum alio eam ipsam indigitet, progignatque. Ita similia sunt, nec tamen planè similia, aliquâ scilicet ex parte similia, absimilia aliquâ, ut non nisi fatui sit ab uno ad aliud Sacramentum inferre in omnibus. Constat ex his, neque omnino similia invicem Sacramenta, neque valiturum argumentum ab uno ad aliud, nisi ratio inferendi in eo sita sit, in quo Sacramenta censentur similia. At Sacramenta in ratione ipsa Sacramentorum similia sunt solùm, in ea verò, & ex ea non liberant, alioquin omnia liberarent. Igitur in summa ex eo, quòd Ordines Sacramentum sint, non bene colligitur, posse in libertatem Servos asserere. Baptismus, inquit, à Servitute liberat: ergo & Ordo; ille vel invito Domino liberat, & hic ergo. Ille vel invito Domino conferri potest: ergo & Ordo. Pudeat sic ratiocinari eum, qui Theologiam jactat. Nam primùm è singularibus quæ consecutio est? Deinde ex dissimilibus quid ritè inferas? E Singularibus nullam consecutionem, docet Aristoteles, & Peripatetici omnes in Logica, quam decebat legisse vel in Pharmacopolio Theologum. Jam quæ similitudo, præter universim illam, ac generatim ductam ex ratione Sacramenti, Baptismum inter, & Ordinem? Ille à criminibus omnibus liberat; hic non nisi innoxio, ne obsit, advenit, adeò non expugnator criminum, si quando criminoso confertur, ut Sacrilegum faciat, quem simpliciter invenit reum. Ille Saluti necessarius est uniuscujusque, hoc sine vel ipse Coressius, si Veritatem, quam antea dilexerat, non impugnasset, nactus fuisset, quod rebellis lumini, pessimusque sui animi Medicus perdidit. Quid ergo mirum, si detur, Baptismo quemque liberari à servitute corporis, quo quis liberatur à Cacodæmonis dira captivitate, & negetur, Ordine quempiam liberari, quo neque culpa,

(1) *Vide Synops. Attaliatæ titul. 2. post Scholiò Theodori. 10. 2. Jur. Græco-Rom.*

neque pœna præsentium criminum deletur? Quid novum, si asseras, invito Domino, lustralibus aquis ablui Servum posse, queis sine vitam animi necessariam habere non potest? Æquum erit, privari Jure suo Domioom, ne Servi immortalis animus pereat, an æquum erit, quin hæc tanta otilitas sequatur, potestate sua Dominnm plecti?

V. Verùm hæc, ut ex dato etiam stoliditas Coressii pateat, diximus; cæterùm falsissimom est, quod uti certum, verumque stnlidns veterator adsumit. Unde enim habet, aut unde comprobat, Baptismo Servum liberari? Opinetur id Vulgus. Pudeat Medicum repente Theologum imprudentis Vulgi seotentiam sequi. Eam consulti soperiore, qui proximè elapsus est, anoo à sapientissimo Viro, eruditissimoque Antistite Cosmo Archiepiscopo Spalatensi, integro Responso latissimè profligavimus. Nam hæc vis liberandi à Servitote si Baptismo inest, vel ab intima aliqua conditione, quæ Servituti repugnet, vel ab extimo aliqoo est beneficio Legis vetantis, lustrali ablutum aquâ Servum esse. Non ab intima Baptismi Natura, ui dicas id Virtutis semper fuisse Baptismo (quippe naturalia mutari non possunt, atque eadem ubique, & semper sunt) ut à Servitute liberaret; cui statim Apostolica tempora reclamabunt, testata, Servos fuisse plurimos Christianorum, quibus & (1) Petrus, & (2) Paulus præcepere obsequium Dominis ritè præstandum. Reclamabunt Principum Cbristianorum (3) Edicta, ad quorum sensa latiùs indaganda videndi (4) Sozomenus, & (5) Nicephorus Authores Nostri, & ex bis (6) Cassiodorus. Reclamabunt Longobardicæ (7) Leges, (8) Uogaricæ, (9) Ripuaricæ, (10) Visigothicæ, (11) Alemannicæ de manumissionibus Christianorum multa tradentes. Quid plura? & Ecclesiasticę consuetudines reclamabuot, quas manifestissimas reddunt, ingeruntque plurium (12) Conciliorum decreta circa Servos Ecclesiarum palam Christiaoos: Ecclesiæ denique utriusque Suffragium, quod hactenus explanavimus, inclamabit, quod, cùm vetet Servum ad Ordines recipi, profectò, oi stupor Coressiaous in me transmeavit, evincit, ab Ecclesia nunquam fuisse reputatum, existimatumque, Baptismo Servos liberari, quando, si Baptismo lustratus liber est, inotile foret Interdictum, ac, ut ajuot Philosophi, *De subjecto non supponente*. Non ergo insita ea vis liberandi Baptismo. At neque à Lege concessa. Quæ enim isthæc Lex? Iteratò dicimus, Coressius eam proferat, vel ex doctis Photianis aliquis doctissimus, ut, quod hactenus ignoravimus, scilicet agnoscamus. Sed oullam proferent bipedum stolidissimi, etiamsi esset: quid cùm ooo sit? Qua Legum taciturnitate fit, ut nemo hactenus Sapientum asseruerit, Baptismo Servos liberari. Quin imò ex DD. omnes (13) affirmant, Servum, expiatis Baptismo Sordibus animi, ejusdem conditionis esse, cujus antea. Quod oos latissimè prosecuti sumus in relato (14) Responso, ex quo Photiaoi argumeota petant, qoeis effrontem Coressii proterviam & agooscant, &, si quid cordis habeot, æquissimè detestentur. Neque enim homini stupido aliquatenus opitulatur Onesimi exemplum, qui neqoe per Baptismum à potestate Domioica liber fuit, neque ante pervenit ad Ordines, quàm à Philemone manumitteretur. Quod sanè constat ex ipso Apostolorum (15) effato, cujus verba sopra laudavimus. εἰδέποτε δὲ ἄξιος φανείη ὁ οἰκέτης πρὸς χειροτονίαν βαθμοῦ, οἷος ὁ ἡμέτερος Ὀνήσιμος ἐφάνη, δὲ συγχωρήσωσιν οἱ δεσπόται, καὶ ἐλευθερώσωσι, καὶ τοῦ οἴκου ἑαυτῶν ἐξαποστείλωσι, γινέσθω. *Si quando verò Servus quoque gradus Ordinatione diguus sit (qualis & noster Onesimus apparuit) & Domini consenserint, manuque miserint, & domo sua ablegarint, efficitor*. Ubi vides, Servos, quos inter Onesimom numerat, noo aliter ad Ordines provehendos, quàm si à Dominis manumittantur. Quod itidem ex Constitutiooe (16) Leonis, & Constantini AA. exposcentium ad Ordines Servi coosensum saltem tacitum Domini confirmatur. Non igitur, antequam manumitteretur Onesimus, Sacra recepit, sed postquam Civitate donatus est, & Jure Quiritium in libertatem assertus; quam illi ab eo impetratam, qui illum Christo genuerat, (17) Paulo, satis conjecturę est ex iis, quę ad Onelimi dominum scripsit, hortatus, ut eum reciperet, οὐκέτι ὡς δοῦλον, ἀλλ' ὑπὲρ δοῦλον ἀδελφὸν ἀγαπητόν, μάλιστα ἐμοί. πόσῳ δὲ μᾶλλον σοί, καὶ ἐν σαρκί, καὶ ἐν κυρίῳ. *jam non ut Servum, sed pro Servo carissimum Fratrem: maximè mihi: quanto magis tibi, & in carne, & in Domino*. Quorum verborum hic sensus est: Restituo tibi Onesimum ex fuga, & io fuga per me Sacro fonte expiatum; precorque, ut eum non ampliùs servum, sed manumissum loco fratris habeas. Nam si mihi majori te talis est, multò magis Tibi me minori talis habendus erit: Frater nimirum, noo tantùm spiritu, quâ tecum agnatione junctus est per Baptismom, sed carne per manumissionem à te præstandam, conditiooe ipsa civium ęqualis Tibi. Audebit his refragari Coressius, nobisqoe per oefas περιττολογίαν objicere, qoi ματαιολογίαν ipsius jure perstringimus? Hęc sunt Latinorum Dogmata, quę cum Sapientissimo Thoma, quem toties lectum, quamvis sæpe laudet, nunquam intellexit Coressius, doctissimi Gręcorum autumaot, quibus Turcicarum latrinarum serutator nequicqoam fucum facere tentat, quippe certa, manifesta, & æquè Latinis, Græcisque recepta. Nam quod pro libertate Baptismi ex Novellis Leonis (18) Augusti, & pro senteotia sua, post illas ioeptias, nobis objicit ex Trullana, neque officit, nec ad rem est. Novella Leonis A. liberum fore dicit Servum, ἐὰν ὁ κύριος αὐτοῦ, ἢ ἡ τούτου κυρία, ἢ τὰ αὐτῶν τέκνα, εἰδότων, καὶ ἐπιτροπῇ τῶν γονέων, ἐκ τοῦ ἁγίου, καὶ σωτηριώδους βαπτίσματος αὐτὸν ἀναδέξονται. *Si Dominus ejus, aut Domina, aut eorum Liberi, scitu, & permissione parentum è Sacro fonte, & salubri eum susceperint*. Quæ meram, puramque manumissionem referunt. Quare non ex Baptismo ibi liberatur Servus, sed ex ipsa susceptione, quæ vi Legis adsumitur ad potestatem maoumittendi, quemadmodum Vindicta Prætoris. At Canon (19) Trullanus procul est à re, de qua disputamus, ut planè ostendat, à Coressio titulum Canonis lectum, non ipsum Canonem. In eo enim ut ut demus caveri, ne genus respiciatur eorum, qui ad Ordines recipiendi sunt, non tamen Status. Quid autem iotersit Statum inter, ac Genus, si Coressius non admodum, ut mos Pbotianis est, intellexit, poterat vel à pueris Elementa Jorisprudentiæ percurren-

(1) Epist. Can. 1. c. 2. n. 18.
(2) Ad Ephes. c. 6. n. 5. ad Coloss. ca. 3. n. 13.
(3) L. jàdudnm Cod. de his, qui in Eccl. manumitt. et l. 1.
(4) Lib. 1. hist. c. 9.
(5) Lib. 7. hist. c. 16.
(6) Lib. 1. Tripart.
(7) Lib. 4. tit. 35. & li. 2. li. 1. tit. 34. L. 2. & tit. 35. L. 5.
(8) In Decret. Ladislai l. 1. c. 3. p. 15.
(9) Tit. 58. de Tabulariis.
(10) Lib. 5. tit. 7. L. 18. & tit. de Eccl. reb. L. 4.
(11) Tit. 17. L. un. & tit. 18. l. 1.
(12) Conc. Agath. c. 27. 56. 39. Paris. V. cap. 5. Matiscō. II. c. 7. Epaonen. c. 39. Emeritan. ca. 34. Tolet. IV. ca. 68. 69. 70. 77 Spalense c. 8. Aurelianen. IV. cap. 9. Cæsaraug. III. c. 4. Vermeriense ca. 20.
(13) D. Th. in 4. dist. 39. art. 4. & 2. 2. q. 10. ar. 10. Bonav. de effect. Bapt. nu. 17. Sanch. in Opusc. Moral. Tom. 1. l. 1. c. 1. dub. 5. n. 4. Azor. par. 2. Instit. lib. 2. de 4. præcept. Decal. c. 34. & seq. ad 37. Diana to. 7. tractat. 8. Trullen. to. 2. li. 7. dub. 8. Goffred. in Summ. tit. de Judæ. n. 20. Host. in Sum. tit. de Serv. n. 5. Card. in ca. quo jure. n. 1. 8. distin. Abb. in c. 1. de cōvers. infidel. Anchar. in c. fraternitat. Turrecr. in §. occasione 17. q. 4. et in c. mancipia n. 3. ubi Archid. 54. dist. Perus. in c. cōsuluit. 3. ubi Decius n. 6. de appell. Ang. in L. unic. Cod. ne Christ. mancip. Jo. de Anan. in c. 1. de Judæ. Rom. cons. 288. glos. in L. multū interest. ff. de verb. oblig.
(14) Respons. an servi per baptism. liberētur. per tot.
(15) Can. 82. alias 81.
(16) In Comp. Legum tit. 20. de libert. l. 6.

tibus facile agnoscere, ex Institutionibus (20) Justiniani nostri, laboribusque Theophili CP. quos censor librorum Coressius ignoravit. Docuissent illi delirum Senem, discrimen notum Generis à Statu in hoc situm esse, quòd Genus ad Majores pertinet, Status ad hominum conditionem, quæ cùm nostra sit, perpendenda hercle est, cùm conditio ejus, qui Sacris admovendus est, ad trutinam Antistitis manus imposituri revocatur: ne qui majorem Dignitate Regum potestatem habet, ut docet (21) Chrysostomus, alterius potestati subjectus sit, neu, qui soli obligatus est Deo, profanis obligationibus teneatur.

(17) *Ad Philem. n. 16.*
(18) *d. Tit. 20. l. 5.*
(19) *Can. 33.*
(20) *§. 1. tit. 15. li. 1. de capit. diminut.*
(21) *Hom. 60. ad Popul. Antioch.*

VI. Qua ratione rejiciendi sunt ab Ordinibus ii, qui publicis Ratiociniis obligati sunt, hoc est Calculatores, Hypothecis publicis, Thesaurisque præpositi, addicti Curiæ jurejurando, stipendiove, uti Judices, Advocati, Fiscales, & qui in matriculas Militum relati sunt. Hi enim, donec his negotiis, obligationibusque civiliter implicantur, rejiciuntur, recipiendi tunc, cùm aut, relictis officiis, rationem administrationis reddidere, aut missione quacunque, sive honestà, sive causarià, sive etiam turpi Cingulum militare resolvente, Milites esse desiere. Et de Militibus dubitat (1) Margunius ex authoritate Gregorii (2) Dialogi, qui Mauricio Principi ob Legem latam, vetantemque Monachos fieri eos, qui Milites essent, modestissimè restitit. Verùm Gregorius Legem Mauricii non reprobavit, quod interdiceret, vetaretque recipi Monachos, sed quòd ante stipendia omnia peracta id fieri vetaret; atque adeò non nisi in senectute, cùm Rudis dabatur, per eam Legem liceret Monasterium ingredi. Quod sanè iniquum erat, cùm Pietatis, atque Religionis causà cuilibet liceat civilem vitam relinquere, atque penitiori se se obsequio Numinis dedicare. Emendavit ergo Legem iniquam Gregorius, statuitque, ut quolibet stipendio peracto, militare Cingulum deponere, quò Militia cælestis iniretur, liceret. Atqui hoc ipsum est, quod dicimus, non recipiendos Milites, nisi missio fiat; quæ tamen aventi Sacra capessere nemini deneganda est. Docent hæc omnia Latini tùm Theologi, tùm Canonum Sacrorum interpretes videndi penes (3) Filliuccium, (4) Laymanum, & (5) M. Leonem, quorum sententia mirè congruit rationi, quæ palam ostendit, plenà libertate præditum esse debere eum, qui ad Ecclesiæ dignitates assumitur, ne profanis obligatiooibus impediatur, qui Deo ministraturus Adytum ingreditur. At is, qui Curiæ, Militiæve ratiociniis, ac negotiis publicis obnoxius est, plenà scilicet libertate non fruitur: non igitur aptus Sacris suscipiendis. Prætereà ex his plerumque hominibus turbæ in Ecclesiam, certæque molestiæ proficisci solent: dum Curiæ ministros suos repetunt, dum rationes non redditas reddere cogunt; dum tanquam à Militià fugitivos revocant ad suscepta, nondumque finita stipendia, aut reluctantes, uti Sacramenti contemptі reos, sin minus ad pœnam rapiunt, certè sugillant, atque publicitus injuriosè vituperant. Unde Ecclesiæ dedecus, Episcopis curæ, nota publica Clero. Ea propter non DD. duntaxat effato, & rationis à conditione servili, ac libertina deductæ similitudine istiusmodi homines ab arcanis Sacrorum, ante impetratam plenæ veniam libertatis, arcentur, verùm etiam Synodorum decretis, atque Pootificum. Inter Synodos celeberrimum jure, maximèque rei nostræ appositum censeas, quod, sententiam hanc propalam approbans, decrevit (6) Carthaginensis I. celebrata anno Christi CCCXLVIII. sub Grato Carthaginis Præsule, qui Sardicensi interfuit: idemque sanxit (7) Innocentius I. Quod ad Nostros attinet, etsi Photiani hujus impedimenti nihil pensi habeant, ut ex (8) Planude testatur (9) Margunius, qui Latinos hæc accuratè indagantes superstitiosos appellat, tamen, si Græcæ suffragium seotentiæ reperas, consulasque non modò decreta (10) Tarasii, atque (11) Nicephori Sanctissimorum Patriarcharum, verùm etiam Photianorum ipsorum (12) Balsamonis, (13) Aristeni, (14) Macarii Hieromonachi, Hieremiæ (15) Patriarchæ, aliorumque, quorum omittimus verba, planè constabit, superstitionem hanc etiam Ecclesiæ nostræ usitatam, quæ proinde dicenda erit justa Legum observantia incuriam Canonum Photianis jam dudum receptam damnans.

(1) *Nota 12.*
(2) *Lib. 2. Epist. 62. Indict. 11.*
(3) *Tract. 18. c. 7.*
(4) *Lib. 2. tr. 1 ca. 8. & seq.*
(5) *pa. 3. fo. 369.*
(6) *Can. 8.*
(7) *Ep. 4. cap. 3. & Epist. 24. c. 2.*
(8) *Tit. περὶ χειροτονίας.*
(9) *Nota 13.*
(10) *Epis. Synod. 4.*
(11) *Tom. Synod. 8.*
(12) *Ep. 3. ad Marc. Alexan.*
(13) *In Nomoc.*
(14) *Collectio. 2. Canon. c. 100.*
(15) *Parænes. 3. ad Germ. c. 12.*

VII. Certè, si ea, quæ hactenus expendimus, omnino deessent Græciæ nostræ, ratio tamen ipsa superiùs allata & multiplex, & manifesta rejiciendos hujusmodi homines ab Ordinibus ediceret, cui consonant exempla Servatoris Christi, qui vocatos ad Sacram Disciplinam (1) Matthæum, atque (2) Zachæum non ante recepit, quàm Telonium reliquissent. Cujus causam acutè prosecutus (3) Rabanus asserit, non ante receptos, quia nondum rebus suis planè compositis, rationibus publicis implicabantur; propterea non admodum penitiori Christi Disciplinæ idonei. Hæc Rabanus & rationi, & Veritati maximè consentanea. Etenim, quòd his obligationibus carerent cæterorum Apostolorum munera, nec vetita ea ipsis fuere, nec post Dignitatem à Christo collatam planè relicta, cùm secuti Christum, quę animo, & affectione munia contempserant, ea reiterum repetivere, ut innocuas piscibus insidias necterent, qui ad pelliciendos in retia Sanctitatis homines fuerant instituti. Neque quod Margunius ingerit, arbitratus munia illa Publicanorum & criminosa, & infamia, quidquam obest exemplo: nam, uti demus ea criminibus sæpius obnoxia, hinc prorsus inferendum, his obligatos ab Ordinum dignitate repellendos: quod omnino asserendum est, si illis homines efficiantur infames, ut infra videbimus. Sed revera ea Munera neque infamia, neque criminosa ex se fuisse dicendum erit. Alterum enim ostenditur ex ipsa Munerum illorum natura, quæ Telonas Tributis, & Vectigalibus publicis exigendis præficiebat, ut in Jure explicant Jurisconsultorum notissimi (4) Ulpianus, (5) Cajus, & (6) Marcianus. Præesse autem Tributis, ac Vectigalibus, atque adeò Munere publico fungi, res penes Romanos honesta, teste (7) Tullio. Alterum verò, & si videtur insinuari ex recepta Judæorum sententia scelestos reputantium Publicanos: cui adlusisse videtur (8) Christus, ad sensum Judæorum, & ex more, atque opinione Vulgi locutus, cùm dixit: ἔστω σοι ὥσπερ ὁ ἐθνικὸς, ϗ ὁ τελώνης: *Sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus*; reve-

(1) *Luc. c. 5. n. 27.*
(2) *Luc. c. 19. initio.*
(3) *Serm. 12. in Evang.*
(4) *In L. 1. ff. de publican.*
(5) *In L. 16. ff. de verb. signif.*
(6) *In L. ulo. ff. de publican.*
(7) *Cic. pro L. Manilia.*
(8) *Mat. c. 18. n. 17.*

revera tamen, si natura Muneris perpendatur, nullius videtur criminis infamiâ laborare: cùm æquissimum sit Vectigalia exigi, quibus quasi nervis Respublica stat; nec videatur criminosus esse is, qui justa, & justè mandata diligenter exequitur. Unde fas colligere vel ex ipso Christi exemplo, ad ratiocinia publica obligatos ante, quàm reddita ratione, obligatione ejusmodi absolverint se se, quippe futuros & curæ, & dedecori Ecclesiæ, non esse ad Sacra Ecclesiæ Ministeria recipiendos.

VIII. Hæc, ne quid damni capiat ex egestate Clericorum, cavet, ne ii, quibus aut nullum Ecclesiasticum beneficium, nullumve est patrimonium, Sacris initientur Ordinibus. Quare & hoc Ordinum impedimentum Jure novissimo (1) Tridentini Concilii constitutum est, ne quis absque Titulo Patrimonii, ubi Titulus Beneficii desit, in Sacram Familiam adsciscatur. Prudenter sanè, sapienter, & ex Rationis præscripto, quidquid contra mussitet (2) Marguniana stoliditas. Nam, cùm paulatim Ecclesiastica disciplina obsoleverit, sorduerintque olim nobilissimæ Christianorum sordes, divitiis pauperiem præferentium; cùmque jampridem, quod Sæculorum vitium est, vel ipsi homines Deo peculiariùs devoti, (3) verborũ Christi obliti beatos pauperes edicentis, Ethnicis sententiis res æstiment, tanto paupertatis contemptu, ut (quod (4) Satyricus dixit) hac fieri homines ridiculos putent; fit, ut duo illa provenerint, quorum alterum facit, ut Laici Clericos pauperes planè despiciant, penitùsque à se abigant, quasi pauperies pestilentia sit contagione potens, atque infectura sordibus suis agentes cum pauperibus: alterum verò efficit, ut Clericos paupertatis pudeat, quam dum vitare, à seque amovere conantur, ad ea omnia corpusque, atque animum conferunt, unde per fas, & nefas divitiæ, vel saltem non sordidæ instrumenta Vitæ parantur. Cui utique malo & turpi, & gravi medicinam collatura Synodus Tridentina, eos tantùm Sacris initiandos decrevit, quibus Ecclesia Beneficium aliquod alimenta suffecturum contulisset; aut, ubi id nefas esset, atque aliunde urgeret necessitas, ex conscientia Episcopi, ii dumtaxat in Clerum adlegerentur, qui Patrimonii Titulum edidissent, & quidem Patrimonii talis, quod ad alendum honestè Clericum supersuturum censeretur. Ita sapientissimum planè Concilium, quod Nostri prorsus ignorant (Si noscerent, legerentque, Nostrorum judicio, calculoque Nicænæ Synodo æquandum) propulsaturum maximam à Clero perniciem, præsentemque, ac turpissimam notam à prisca illa deflexit Ecclesiæ severitate, qua fiebat, ut nemo sacris admoveretur Ordininibus, nisi ex Titulo Beneficii. Etenim omnes olim Clericos Ecclesiæ alicui addictos fuisse, palam est, tùm ex (5) Aurelianensi I, tùm ex (6) Nicæna Synodo I. itidemque ex (7) Chalcedonensi, quarum Canones id singillatim constituunt. Imò jurejurando compulsos perpetuam *permansionem* spondere in Ecclesia, cui per Ordinationem primùm obligabantur, constat ex altercatione (8) Augustini cum Severo super quodam Timotheo, itidemque ex Epigonii querelis contra Julianum, relatis in Concilio (9) Carthaginiensi VI. & (10) Africano. Idipsum manifestissimè evincitur exemplo plurimorum, qui, licèt alibi nati, receptis Ordinibus in Ecclesia procul à patrio solo sitâ, ibidem perpetuò ministrarunt. Nam notum est, refertque (11) Cabassutius, Origenem Alexandrinum Jerosolymis ab Alexandro Patriarcha Sacris initiatum, eâ in Ecclesiâ suo munere deinceps perpetuò functum. Martinus Panno, teste (12) Severo, & (13) Paulino, Pictavis ad Sacerdotium provectus ea in Urbe ministrum egit, donec Turonensem ad Infulam raptus est. Epiphanius etiam Eleutheropoli in Phœnicia natus, sed Salamine in Cypro Sacros Ordines nactus, ibidem potestatem acceptam exercuit, donec ejusdem Ecclesiæ renunciatus est Præsul, ut narrat (14) Metaphrastes. Augustinus denique Tagastensis Hipponæ, ubi Sacris admotus est, constantissimè egit, peregitque (15) Sacra, ac meruit eidem Ecclesiæ præfici. Nec alia exempla reperies Clericorum nulli addictorum Ecclesiæ, præter quàm in Hieronymo, ac Paulino, quorum ille Sacerdos à Paulino Antiocheno factus Antistite, nullius se Ecclesiæ Ministerio addictum (16) testatur; hic verò Ordinibus Sacris adscriptus à Lampio Barchinonensi Episcopo, quod (17) ipse asserit, non ante se passus est Ministris adscribi, quàm illi per Mystagogum facta fuisset potestas, ut Ecclesiæ, in qua Sacris initiabatur, nullo modo subesset. Quæ potestas tùm Hieronymo, tùm Paulino non sine ratione facta est, quippe iis, qui procul ab Urbibus sibi, ac contemplationi, studioque Sacrarum Litterarum vivere decrevissent non minori utilitate Ecclesiæ universæ, quàm si peculiaris Ecclesiæ Ministeriis impediti natum ad maxima ingenium non adeò profuturis muneribus addixissent. Ceterùm, hos si duos excipias, nullum præterea reperies, qui ipsis initiis ministraturus Ecclesiæ cuipiam perpetuò non fuerit obligatus. Tanta olim cura Tituli erat, quæ adeò nunc à quibusdam negligitur Deo, & Ecclesiæ aliquando rationem reddituris, quippe eorum Authoribus malorum, quæ videmus non sine ægritudine animi, atque cum Photianis perpetuò prælliantes frustra dissimulamus.

(1) Sess. 21 de refor. c. 2.
(2) Nota 107.
(3) Mat. c. 5. n. 3.
(4) Satyr. 3. circa med. Juven.
(5) Can. 22.
(6) Can. 15.
(7) Can. 6.
(8) Epist. 240. & seq.
(9) Can. 44.
(10) Can. 28.
(11) In Not. Conc. & Can. ad 5. Can. Conc. Carthag. I.
(12) In Vita Sancti Martini.
(13) In eadē Vit.
(14) In Vita S. Epiphanii.
(15) Possidonius in Vit. August.
(16) Epist. 57. 58. & 61.
(17) Epist. 45. quæ est inter Oper. August. Ordine 35. & Ep. 6. ad Severum.

IX. Eam porro Tituli curàm talem, ac tantam priscis Moribus fuisse conjicio tùm ob alias causas, quas omitto, tùm ob illam præcipuè, ut eo Titulo peculiariùs addictus Clericus Ecclesiæ, Ecclesiæ proventibus aleretur, quando, ἄξιος ὁ ἐργάτης τοῦ μισθοῦ αὐτοῦ ἐστι, καὶ, οἱ τὰ ἱερὰ ἐργαζόμενοι ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίουσι, καὶ, οἱ τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντες τῷ θυσιαστηρίῳ συμμερίζονται. *Dignus* (1) *operarius mercede sua est*, & *qui* (2) *in Sacrario operatur*, *quæ de Sacrario sunt*, *edit*, &, *altari deserviens de altari participat*: nec aliam ob causam erciscendorum Ecclesiæ proventuum trifariam Lex est, destinatâ Episcopo parte alterâ, Ecclesiæ alterâ, alterá pauperibus, nisi ut Ecclesiæ sit, unde Ministros, quorum opera cultus uni Numinis, & Populorum procuratur Salus, quotidianis Sumptibus alat. Quod sanè grave cuipiam, plenumque difficultatis quandoque videbitur, cùm Ecclesiæ præsertim opes non admodum amplæ suppetunt. Verùm is norit, olim à Clericis cultam sobrietatem, amatamque pauperiem, quam corporatum Numen ab ipsis (3) dilexit cunabulis, probavit (4) exemplo, verbis (5) docuit, Discipulis

(1) Luc. c. 10. nu. 7. Matth. c. 10. n. 10.
(2) 1. Ad Corinth. c. 9. n. 13.
(3) Luc. c. 1. n. 6.
(4) Mat. c. 8. n. 20.
(5) Luc. c. 6. n. 20.

pulis præcepto (6) mandavit, atque in ipso supplicio membrorum Sacerrimâ (7) nuditate toti Terrarum Orbi nobilem, gloriosamque testatum est. Quare & peneis contenti, si quando Sacer Ecclesiæ census ipsis alendis impar habebatur, Clerici manuum suarum operà, seu artificio, ejus, unde modestè viverent, satagebant, citra Ministeriorum suorum dispendium. Estque hac de re geminus Concilii Carthaginiensis IV. Canon, & (8) alter, *Clericur*, ait, *quamtumlibet verbo Dei eruditur, artificio victum quærat*: (9) alter, *Clericus*, inquit, *victum, & vestitum sibi artificiolo, vel agriculturâ, absque sui officii detrimento, paret.* Neque eam Legem prima Synodus Carthaginiensis rogavit, pervetustum, ac penè dixerim translativum id in Ecclesia. Propterea Clemens (10) coævus Apostolorum, Scriptor licèt Apocryphus, summæ tamen authoritatis apud Photianos, id ipsum præcepit producto Apostolorum Exemplo, ac præsertim Pauli (11) tabernaculorum Opificis. Epiphanius (12) etiam fidem facit, suâ tempestate, Sacerdotum plerosque solitos propriis manibus operari. De Spiridione illo, qui in Magna Nicæna Syoodo cum trecentis illis consedit, (13) Ruffinus, ac (14) Sozomenus perhibent, eum & Thermituntis Episcopum, & Ovium fuisse pastorem, & Nicæna II. (15) Synodus Clericis exemplum Pauli proponit, ut eum imitati operis suis alimenta sibi modestè parent. Faciunt, & quæ ad Constantinum Pogonatum A. scribit (16) Agatho Pontifex, testatus, Romanos Presbyteros septimo Sæculo locatione operarum suarum ærumnosè vitam sustentasse, Christiana paupertate contentos, qua nihil ditius. Cui consentanea tribus anterius sæculis Aquilejense (17) Concilium, in quo Ambrosius sedit, docuit, affirmans, in Sacerdotibus pauperiem esse gloriosam.

X. Cessat hæc quæstio de Patrimonio in Ecclesia nostra, quæ si stet Moribus suis, ac Legibus saeram vetustatem ubique secutis, nihil circa fortunæ bona ejus, qui ad Clerum adducitur, quæret, cùm penes Nos nemo sine Titulo Beneficii possit ad Sacros Ordines provehi. ἄνευ ἐπικλήσεως, δι᾽ ἧς ὁ χειροτονῶν τὸν χειροτονούμενον ἐκκλησίᾳ τινὶ εἰδικῶς προσηλώσῃ, οὐ χρὴ χειροτονίαν ποιεῖν. Τοῦτο γὰρ κωλύεται παρὰ τῶν Κανόνων. *Sine Titulo, per quem, qui manus imponit, eum, cui manur imponitur, Ecclesiæ certæ stabili ratione addicit, non decet Ordinationem facere. Hoc enim vetitum per Canoner.* Ita (1) Aristenus, cui subscripsit (2) Macarius Hieromonachus hunc in modum. Νενομοθέτηται περὶ τῶν πατέρων, μηδένα προχειρίζεσθαι μὴ ἐπίκλητον ἁγίᾳ τινὶ Ἐκκλησίᾳ. Ἔτι δὲ, τὸν ἐπίκλητον μὴ ἀποδιδράσκειν Ἐκκλησίας, ᾗ δι᾽ ἐπικλήσεως διακονεῖν ὀφείλει. Ζήτει περὶ τούτου τὸν ιε´ Κανόνα τῆς ζ´ συνόδου. *Statutum est à Patribus, neminem ad Sacra provehi non addictum Sanctæ alicui Ecclesiæ, itidemque eum, qui sub Titulo accepit Ordiner, non discedere ab Ecclesia, cui per titulum ministrare debet. Quære de hoc XV. Canonem VII. Synodi.* Adde (3) Prodromum. Παρασπεῖ, ait, ὁ τῆς ζ´ συνόδου Κανὼν ιε´, μὴ ἐπισυνάγειν δυσὶν ἐκκλησίαις τὸν χειροτονούμενον, ἵνα τὸ παλαιὸν τῶν Κανόνων τηρηθῇ, λεγόντων, ἐπίκλησιν εἶναι ἐν μιᾷ ἐκκλησίᾳ διακονίας ἕνεκα· ἀμφότερον γὰρ δίκαιον, καὶ τῇ μιᾷ προσιδεῖναι τὸν ἱερωμένον, καὶ μὴ δυοῖν· Τὸ μὲν πρῶτον, ἵνα ἔχει ὅπη λειτουργεῖν, τὸ δ᾽ ἕτερον, ἵνα ἀριδηλότερον παρ᾽ ἑνὸς ποιμένος αἱ αὐτοῦ πράξεις κρίνονται. *Duabus Ecclestis Clericum addicere vetat septimæ Synodi Canon XV. ut priscum Institutum servetur Canonum dicentium, Titulum dare in una Ecclesia Ministerii causa. Utrumque enim justum, & uni addici sacratum hominem, & non duabus; primum quidem, ut habeat, ubi ministret, secundum, ut manifestiùs ab uno Pastore ejus opera judicentur.* Nimius essem, si omnes Nostrorum sententias huc conferre, atque in medium producere vellem: supersit unius, atque alterius ex recentissimis Patriarchis verba ad Veritatis hujusce argumentum ab ipsis Photianis recipiendæ proponere. Athanasius, (4) qui præfuit Ecclesiæ CP. initio Sæculi XIII. relatus (5) ab Allatio. Εὐλαβητέον δ᾽ ἔτι, ait, μήπου ταχέως ἐπιθῶμεν τὰς χεῖρας. μὴ πρὸ τῆς νενομισμένης ἡλικίας, μὴ ἄνευ ἐπικλήσεως, μὴ δ᾽ ἔξω τῶν περάτων τῆς ἐνορίας. *Cavendum etiam, ne cui citò manus imponamur, ne ante legitimam ætatem, ne sine titulo, ne extra fines Diœcesis.* Hieremias (6) verò à nobis superiùs laudatus hæc habet: χρὴ δὲ τὸν ἐπιθυμοῦντα προχειρισθῆναι πρῶτον μὲν ἐρωτᾶν, εἰ βούλεται ἐμμένειν τῇ ἐν ἐπικλήσει αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, καὶ μηδέποτε ἀπελθεῖν ἄνευ συστατικῶν τοῦ Ἀρχιερέως· καὶ εἰ ἐνόρκως ὁμολογήσῃ, χειροτονείσθω· ἄνευ γὰρ ἐπικλήσεως οὐδένα χειροτονεῖν ἔξεστι, μήπως ἀλήτης γένηται καταισχύνων τὴν ἐκκλησίαν. *Oportet autem desidcrantem ad Sacra provebi primùm quidem interrogare, an velit in Ecclesia, cui per Titulum addictur est, permanere, & nunquam discedere sine commendatitiir Episcopi litterir: & si juratus promiserit, initietur. Nam sine Titulo neminem licet initiare, ne quando Erro fiat, Ecclesiamque dedecoret.* His, atque aliis testimoniis, quæ facilè depromi possent ex (7) Magentino, & Theodoro (8) Metochita, ex (9) Planude, dictisque (10) Tarasii, atque (11) Nicephori Sanctissimorum Patriarcharum, constat, ante Ordinationes quærendum de Titulo penes Nostros, idque non solùm æquissimo, sed Jure pernecessario.

XI. Nam, cùm in nostris Ecclesiis unum tantùm singulis diebus Sacrificium peragatur, ut egregiè Morum nostrorum peritissimus (1) Goarius explicat, ostendens & id ritè fieri, & à Latina olim Ecclesia idipsum non sine laude usurpatum: cùm, inquam, semel dumtaxat in Ecclesia nostra quolibet die Sacrificium celebretur, quilibet Sacerdos, aut minister Ecclesiam habeat oportet, in qua vel ipse solus Sacris inserviat, vel vicissim cum aliis eidem addictis Ecclesiæ Sacerdotibus Numini faciat, facientibusque ministret. Alioquin, si certam Ecclesiam non habeat, frustra Sacrorum Minister audiet nunquam ministraturus, nisi id illi quisquiam precariò suâ in Ecclesiâ permittat. Quare Potestas illa Sacrificandi supervacanea, planèque otiabitur in ministro, qualem Gerson in Latinis quibusdam Episcopis, quos Annulares, Titulares, in partibus Infidelium, ac Nullatenentes appellaot, damnat injuriâ, ut (2) alibi evictum est, nos verò juste damnamus in plerisque Photianorum Episcopis, nulli præfectis Gregi, nec quidquam Episcopi referentibus, præter inotilem authoritatem, quæ ex effato frustra est, cùm ad actum deduci non potest.

(6) *Mat. c.10.n.20. Luc.c.10. n.4. Mar. c.6.n.6.*
(7) *Jo.c.19.n.23. & seq.*
(8) *Can. 81. refertur in c. Clericus quātumlibet 91. dist.*
(9) *Can. 59.*
(10) *Cōst. Apost. li. 3. c. ult.*
(11) *Act. c.18.n.4. c. 20. nu. 34. & Epist. 2. ad Thessal. c. 3.*
(12) *Hæres. 80.*
(13) *Hist. l.1.c.5.*
(14) *Hist. l.1.c.8.*
(15) *Can. 15.*
(16) *Ep. 1. & 2. ad Const. Aug.*
(17) *Pomes Cambassut. nobis sup. ad Can. 51. Carth. IV. circa fin.*

(1) *Ad Canon. 6. Chalcedon.*
(2) *In 2. Collectio. can. c.22.*
(3) *De Interpr. ad Sept. Synod.*

(4) *Ep. 5. ad Episc. in Diœces. suas proficiscētes.*
(5) *De æt. & Interst. pa. 74. cir. med.*
(6) *De Ritib. Eccl. ad Germ. Ep. 3.*
(7) *In Can. 15. VIII. Synodi.*
(8) περὶ κατωθείας *Vuln. 38. de Ordin. Sacr.*
(9) *Epic. Canon ad Nicæn. II.*
(10) *Synod. 3. ap. Cāpanac in form. Synodicorum.*
(11) *In Systaticis penes eūdem.*

(1) *In Euchol. ad Ordinem Sacri Minister. pa. 28. not. 10. circa fin.*
(2) *In responsf. nostro. An officium in pœnam dari possit n.12.*

est. Hinc arbitror, quæ prudentissimè per Synodum Tridentinum statuta hac super re sunt, quippe Latinæ Ecclesiæ, cui major Sacerdotum frequentia ob stipes largè ad sacrificia celebranda collatas, pernecessaria, penes Nostros fore, ut nunquam obtineant, quippe Nostris planè superflua, quibus sine Titulo Ecclesiæ, cujus vel sumptibus, vel stipendio alantur, si hæc desint, labore manuum quæsituri alimenta, Clerici ad Sacra provehi minimè possunt, ni & hanc seu consuetudinem, seu legem Photiani sensim Moribus nostris abstulerint. Nam & id novi per (3) Margunium tentatum, ut ut Synodus (4) Chalcedonensis reclamet, hæc planè notanda Nostris omnibus edicens. Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως, ἢ κώμης, ἢ μαρτυρίῳ, ἢ μοναστηρίῳ ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. Τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους ὥρισεν ἡ ἁγία Σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος. *Neminem absolutè Ordinari, neque Presbyterum, neque Diaconum, neque universim aliquem in quocunque Ecclesiastico Ordine, nisi manifestè in Ecclesia suæ Civitatis, sive possessionis, aut in Martyrio, aut in Monasterio hic, qui Ordinatur, mereatur Ordinationis publicæ titulum. Eos autem, qui absolutè Ordines recepere, jubet Sancta Synodus, vacuam habere ejusmodi Ordinationem: & nusquam posse ministrare in contumeliam ejus, qui manus imposuit.* Quod edictum brevius Photianis proposuit (5) Harmenopulus. πρεσβύτερος, ἢ διάκονος μὴ ἀπολελυμένως, ἀλλ' ἐκκλησίᾳ πόλεως ἰδικῶς, ἢ μαρτυρίῳ ἢ μοναστηρίῳ χειροτονείσθω, ὁ δὲ μὴ οὕτως, ἀνίερος. *Presbyter, vel Diaconus non absolutè, sed peculiariter ad Civitatis alicujus Ecclesiam, vel Martyrium*, hoc est Ædem Martyrum memoriæ dedicatam, *vel Monasterium Ordinator; qui aliter, gradu cadat.* Sed quid usquam authoritatis est, quæ Photianis probetur? Margunium ipsi audiunt, quo Doctore jampridem didicere, omnia simul Ecclesiæ Jura contemnere. Pergant nimirum, ac sine Titulo, & absolutè Sacerdotes instituant non divino Cultui, & Populorum Saluti collaturos dignas Sacerdote Curas, sed mercimoniis, atque lucellis addicturos avidum, inhonestumque cupidinem, ut eorum, quorum æterna ex Carthaginiensi (6) Concilio III. & verbis (7) Christi interdictio est, negotiorum Sacratissimæ dignitatis homines satagant, quos decet aut Exemplo profutura, populisque venerabilis sancta Pauperies, aut depromptum Ecclesiastica penu stipendium, amoturum Sordes, non invecturum horrendas Sacerdoti delicias. Nos interim, quos non Margunii hostilis in Canones animus ad Jurium Sacrorum contemptum, sed Græca, & verè Orthodoxa, propositorumque apprimè Moribus Dogmatum tenax ad Legum institutit Ecclesiasticorum obsequium, illud in habenda ante Ordinationes Examine cavendum censeamus, ne quis sine Titulo Sacris initietur.

(3) Nota 18.
(4) Can. 6. refertur in ca. neminem 70. dist.
(5) In Epit. Can. Sect. 5. tit. 2. Can. 16.
(6) Can 6.
(7) Mat. c. 21. n. 13.

SECTIO VI.

De Vitio Corporis.

SUMMARIUM.

I. *Proponitur Sententia Margunii, & refellitur testimonio Antiquitatis.*
II. *Vitium Corporis repellendum à Sacris Ordinibus, Juris Græci authoritate ostenditur. Refellitur Margunius mentitus multa circa Apostolos.*
III. *Ejusdem mala fides, & Manichæismus exponitur.*
IV. *Regula biceps decernens, quinam ex corpore vitiatis rejiciendi sint, qui non. Qui rejiciendi ex primo Capite.*
V. *Qui rejiciendi ex secundo Capite Regulæ.*
VI. *An Sexus inter Vitia Corporis sit, & quid de Hermaphrodito. Mendacitas Margunii patefit.*
VII. *Eadem refellitur.*
VIII. *Obiter refutatur fabella de Joanna Papissa.*
IX. *Ea Fabella ignota Græcis, & Photianis*
X. *Eadem à Photianis ipsis damnata.*

I. HÆc dixisse sufficiat de Vitio conditionis, quod ritè ab Ordinibus rejicit, nunc breviter videndum de Vitio Corporis, quocum nefas est ad Sacra quenquam provehere. Corpore vitiatos à Sacris repelli unus omnium contra (1) Planudem, Græciamque universam (2) Margunius inficias ivit, sic universim philosophatus: Τὸ δὲ ἐλάττωμα τοῦ σώματος ὁποῖον, καὶ ὁπωσοῦν, καὶ σχεδὸν ἅπαν, δὲν ἐμποδίζει τὴν χειροτονίαν, καθὼς τινὲς μετὰ Λατίνων φλυαροῦσι, ὡσὰν νὰ εἴμεσθεν ἐθνικοὶ, ἢ στρατηγοὶ στρατιώτας διαλέγοντες πρὸς πόλεμον, καὶ τὸν ἐρρωμενέστατον ἐρευνῶντες. Λέγει ὁ Ἀβδίας, ὅτι οἱ πολλοὶ τῶν Ἀποστόλων ἄσχημοι, καὶ λειποσώματοι ἦσαν. Σπιθαμιαῖον λέγουσι τὸν τρισμέγιστον Παῦλον, καὶ φαλακρὸν τὸν Πέτρον. Ὁ δὲ Σπυρίδων ἐλλειπὴς τὸ ἕτερον ὀμμάτιον, καὶ πολλοὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ Πατέρων κουτζοὶ ἐκάθισαν κρίνοντες τὴν οἰκουμένην. ἔξω ἄρα τὰς λατινικὰς φλυαρίας, καὶ λέγε ἄξιον, τὸν ἄξιον χειροτονεῖν μετὰ Θεοδώρου. ἄξιος δὲ ὁ κατὰ πνεῦμα ὁλόκληρος, καὶ καλός. φαῦλον τὸ σῶμα ἐκ φαύλου κατὰ τὴν ἀληθινὴν σοφίαν, καὶ τὰ ὁρατὰ πάντα φυσικῶς κακά. Ποῦ στοχαζόμεθα ταῦτα; ὁ Θεὸς λέγει, νὰ ὀρύξωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς, διὰ νὰ ἐμβοῦμεν εἰς τὴν Παράδεισον ἀσκανδάλιστοι, καὶ σύ μοι λέγεις, νὰ ἐκβάλω τοὺς ἱερατικοὺς ἐκ λείψεως τοῦ ἑνὸς ὀφθαλμοῦ, ἢ κουτζὸν, ἢ ἀλλοιόθεορον, ἤ τινα τοιαύτην ἄλλην ἀτέλειαν τῷ σώματι; ἀληθινὰ μάταια τὰ σοφίσματα. *Vitium verò corporis quodcunque, quocunque modo, & penè omne non impedit Ordinationem, ut quidam cum Latinis ineptè dicunt, quasi essemus Ethnici, vel Duces militem legentes ad bellum, & robustissimum inquirentes. Dicit Abdias, plerosque Apostolorum fuisse deformes, & corpore vitiatos. Palmarem dicunt ter maximum Paulum, calvum Petrum. Spiridion carebat altero oculo, & plerique Patrum, in Urbe Nicæa qui fuere, claudi sederunt judicaturi Orbem Terrarum. Quare apage has Latinas ineptias, & dic cum Theodoro; dignum est, digno manus imponere. Dignus autem, qui integer Spiritu, & bonus. Malum corpus ex malo,*

(1) περὶ χειροτονίας.
(2) Nota 7.

malo, juxta veram Sapientiam; & ea, quæ videntur, omnia naturaliter mala. Quid igitur hæc attendimus? Deus dicit, ut eruamus oculum nostrum, quò Paradisum ingrediamur sine scandalo, tu verò mihi dicis, ut ejiciamà Sacris luscum, vel claudum, vel strabonem, vel alium quempiam horum, aliorumve, deformem corpore? Verè vana hæc sophismata sunt. Placuit integram sententiam Margunii simplicibus verbis exponere, ut omnes norint, quantâ industriâ, quanto artificio, quantâ audaciâ vir planè detestabilis corruptelas Græciæ suas commendet. Eas ut statim conteramus, ostendendum est primò, corpore vitiatos penes omnes Gentes à Sacrorum Ministerio rejectos, deinde communi Ecclesiæ utriusque suffragio idipsum sanctum. Et quod ad primum attinet, cùm Gentes integrâ, summâque divisione per (3) Apostolum insinuatâ, partiri liceat in Judæos, & Græcos, hoc est Ethnicos (nam ibi Græcum pro Ethnico poni (4) alibi dixi) constat tùm apud Judæos, tùm apud Ethnicos fuisse à Sacris rejectos eos, qui vitio corporis laborarent. Certè authore Deo Moyses (5) præcipit Ordini Levitarum, πᾶς, ᾧ ἐστιν ἐν αὐτῷ μῶμος, ἐκ τοῦ σπέρματος Ἀαρὼν τοῦ ἱερέως, οὐκ ἐγγιεῖ τοῦ προσενεγκεῖν τὰς θυσίας τῷ θεῷ σου, ὅτι μῶμος ἐν αὐτῷ. *Omnis, qui habuerit maculam, de semine Aaron Sacerdotis non accedet offerre hostias Domino, & panes Deo suo, nec accedat ad Altare, quia maculam habet.* Et paulò ante Deus ipse loco (6) eodem Moysi dixerat: εἶπον πρὸς Ἀαρὼν λέγων, ἄνθρωπος ἐκ τοῦ γένους σου εἰς τὰς γενεὰς ὑμῶν, ᾧ ἐὰν τινι ᾖ ἐν αὐτῷ μῶμος, οὐ προσελεύσεται προσφέρειν τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ αὐτοῦ. ἄνθρωπος τυφλὸς, ἢ χωλὸς, ἢ κολοβόριν, ἢ ὠτότμητος, ἢ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ἂν ᾖ ἐν αὐτῷ σύντριμμα χειρὸς, ἢ σύντριμμα ποδὸς, ἢ κυρτὸς, ἢ ἔφηλος, ἢ πτίλλος τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἢ ἄνθρωπος, ἐν ᾧ ἂν ᾖ ἐν αὐτῷ ψώρα ἀγρία, ἢ λειχὴν, ἢ μόνορχις. *Loquere ad Aaron: homo de semine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo suo, nec accedat ad Ministerium ejus, si cæcus fuerit, si claudus, si parvo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si gibbus, si lippus, si albuginem habens in oculo, si jugem scabiem, vel impetiginem in corpore, vel herniosus.* Peto à Margunio, an hæc vitiatum hominem Corpore à Sacris arceant, abstineantque? Peto, an Latinorum ineptiæ sint, an Dei potiùs Synagogam instituentis adoranda decreta? Peto denique, an hæc præcipiens Synagogæ Numen militem legat, an Sacerdotem? Prorsus ignoro, quid pro Margunio Photiani respondsuri sint? Si Dei hæc instituta sunt, non ne dementis, ac stolidæ procacitatis est, eadem in Latinis damnare? Quid Synagogam contra Margunii dementiam testem produco? Ipsi Ethnici Naturæ quodam ductu docentis, non nisi integro Corpori Sacra demandanda, contra Margunium declamant. Nam certissimum est gnaris utcunque Antiquitatis, nusquam ad Sacra receptos eos, qui Corporis vitio aliquo laborarent. Quare Sergium illum, cujus penes Plinium (7) celeberrima laus est, qui secundo stipendio dexteram manum amisit, mox duobus Ordine stipendiis, ter, & vicies vulneratus, neutra manu, neutro pede satis utilis adhuc, solâ, ac sinistrâ manu quater pugnavit; bisque captus ab Annibale, bis itidem profugus vinculorum ejus, viginti mensibus, nullo non die in catenis, aut compedibus custoditus, ibi dexteram sibi ferream fecit, quâ religatâ post fugam præliatus, Cremonam obsidione exemit, Placentiam tutatus est, duodena castra hostium in Gallia cepit: hunc tamen Sergium talem, ac tantum Collegæ in Prætura à Sacris rejicere uti debilem, obtinuitque interdictum, ne Sacra tractaret, qui vitium Corporis patiebatur. Nec mirum, quando teste (8) Seneca, ubique Gentium ea Lex obtinet, ut Sacerdotes integri sint, hoc est ea corporis integritate conspicui, ut nullam habeant maculam, nullâque possint corporis fœditate notari: quod sanxisse ab ipsa Urbe condita videtur Romulus, cùm Sacerdotes elegit genere excellentes simul, ac Virtute præstantes, nec tamen inopes, aut corpore ulla ex parte truncos, ut author est (9) Dionysius Halicarnasseus tam dilectus Margunio, idemque usu receptum apud Persas, tradit Alexander (10) ab Alexandro.

II. Quòd si consuetudinem, Legemve tàm Judæis, quàm Gentibus universis sanctam, interdictumque, & lumine Naturæ Mortalibus ingestum, comprobatum etiam, & manifesto Divinitatis jussu decretum Margunius inter ineptias numerat, ii sumus, quos minimè pudeat, potiùs magistro Numine, ac Natura duce sapientissimè ineptire, quàm præceptore Margunio, dementissimè sapere. Nam, quæ major dementia, quàm aut ineptiarum loco habere, quæ Orbis universus, & omnis palam Religio ritè constituit, aut Latinas ineptias dicere, quæ non Latina tantùm Ecclesia, sed Nostra etiam, imò in primis Nostra decrevit? Ecce Theodorus (1) Prodromus, primus inter Græcos qui Legibus Sacris enucleandis utilem operam, eruditumque calamum dedicavit. Τὸν ψυχῇ, ait, καὶ σώματι ἄνοσον, τὸν μηδὲ τυφλὸν, μηδὲ σκάζοντα, μηδὲ ῥινότμητον, μηδὲ κωφὸν, τέως γε ἢ διεφθαρμένον, καὶ λυμαινόμενον, ἢ ἡμίσαπρον κατὰ τὸ σῶμα ὁ Κανὼν, τὰ ἐξ ἄλλων ἄξιον, ἐᾷ χειροτονεῖσθαι. *Animo, & corpore sanum eum, qui neque cæcus, neque claudus, neque abscissis naribus, neque surdus est, denique non vitiatum, & maculatum, vel semiputridum corpore Canon, cæteroqui dignum, jubet Ordinibus admoveri.* Addit Alexius (2) Aristenus. Οὐδὲ τὸν ὀλίκυρτον, οὐδὲ τὸν ἀνιάτως ἔχοντα, ἢ φοβερὸν τὴν ὄψιν, ἢ γελοῖον τῇ κατασκευῇ τοῦ σώματος προχειρίζεσθαι θέμις. *Neque gibbosum, neque insanabili laborantem morbo, vel adspectu horridum, aut ridiculum conditione corporis ad Sacra fas provehi.* Eadem docet (3) Photius (4) Balsamon, (5) Planudes, Metochites (6) Theodorus, (7) Blastarius, (8) Macarius, (9) Athanasius P. Dositheus (10) Hieromonachus, Damascenus (11) Thessalonicensis, (12) Joannes, ac (13) Georgius Xiphilini Patriarchæ, quorum licèt Photianorum sententias probat Sancta, & Orthodoxa Ecclesia nostra ex decretis à (14) Tarasio, (15) Nicephoro, ac (16) Methodio Sanctissimis Patriarchis, ex traditis à Maximo (17) Martyre, Helia (18) Cretensi, Theodoro (19) Abbate, ac Philosopho, Theodoro (20) Studite, postremoque Gregorio (21) Protosyncello P. cui adde authorem (22) Anonymum aurei libelli, cui titulus ἱερὰ ὁπλοθήκη, *Sacrum Armamentarium*, quorum dicta ad rem nostram eruditissimè confert sapientissimus Jurisc-

con-

(3) Ad Rom. c. 1. nu. 16. & c. 2.

(4) Resp. an Græci sint Schismat. n. 96.

(5) Levit. c. 21. n. 21.

(6) Levit. c. 21. n. 17.

(7) Hist. Nat. l. 7. c. 28. circ. fin.

(8) Declam. l. 4. Declam. 2.

(9) Lib. 2. Rom. Antiquit.

(10) Dier. Genial. l. 6. c. 14.

(1) De Interpret. Canon. ad Can. 76. Apost.

(2) In Explic. brevi Canon. ad Cane. 76. Apost.

(3) In Syntodico de Ordinat. ap. Camp.

(4) Ad Can 77. Apostol.

(5) Tit. περὶ χειροτονίας.

(6) περὶ χειροθεσ. ας Vulnere 3.

(7) In Epit. Legũ Sacrar. L. 76.

(8) In 2. Collectio. Canon. ad Can. Apostol.

(9) In Parænes. ad Episc. recedea

(10) De Sacr. Liturg. & Sacerd. dignit. Orat. 1.

(11) Orat. 4. de Vita Sacerdot.

(12) In Chirotonico apud Campan.

(13) Epist. ad Regem. Bul-

consultus ex nostris Thomas (23) Diplovatacius. Hi porro quanti per se fuerint, quantique habendi sint ab ipso Margunio, nemo non videat; præsertim cùm eorum nomina illi per amica sint confirmanti eorum, quæ scribit, pleraquehorum aliqun interposito, quasi præde Veritatis, quam autumat. Quòd si Interdictum Sacrum, nequis Corpore vitiatus ad Ordines recipiatur, his sponsoribus Græci Juris est, imò & Photiani, quæ petulantia planè demens, & Latinis adscribere, quod Græcum est, imò & Photianum, & nugas appellare, quæ commune Ecclesiæ utriusque Suffragium, adstipulantibus Photianis, servanda constituit? Nam quod ait, ex Abdia, plernsque Apostolorum deformes, & corpore vitiatos fuisse, merum, putumque mendacium est. Nusqnam enim id quisquam ab Abdia dictum reperiet, quamvis, & si dixisset, nihil Veritati obfuturum, quippe ab Apocrypho Authore, ut probant ex Latinis (24) Baronius, & (25) Ribadeneira, ex Græcis (26) Planudes, atque (27) Coressius. Sed nunqnam id tradidit Abdias. Scribit (28) sanè Apostolos *ἀκαλλωπίστους, καὶ ἀκαταφρονήτους τὰ σωματικὰ, incultos, neque admodum laudandos ex iis, quæ ad corpus pertinent*: At hæc non idem innuut, atque corpore vitiatos, deformesque, quales si fuissent, constaret id ex Euangeliis, tradidissent Scriptores, audisset aliquando, aut ex aliquo Ecclesia, nec primns id Margunius in Orbe Christiano post Sæcula XV. somniasset. Quid quod Athenagoras antiquissimus Scriptor penes (29) Diplovatacium asserit, Apostolos fuisse, *Εὐρώστους, καὶ τῇ τοῦ σώματος κράσει τελείους, Sanos, robustosque, & Corporis temperatura perfectos*: ut planè appareat, quantæ mendacitatis sit Margunius vester, ò Photiani, qui primus omnium Canones ut pessum daret, vel manifestissima quæ Ecclesiæ sunt, nisus est calumniis, fallaciis, ineptiis obscurare. Hinc palmarem dicit Paulum, calvum Petrum, cùm Petrus, teste (30) Nicephoro brevi quidem coma fuerit, sed densa, & crispa, Paulus verò calvaster teste (31) Luciano, & quamvis pusillus, ut de se (32) ipse testatur, non palmaris tamen, sed *τρίπηχυς tricubitalis*, authore (33) Chrysostomo. Nec video, quid ad vitium Corporis faciat Calvities, aut Staturæ citra deformitatem modus. Neque enim ad conditionem idoneam Sacris initiandi aut amplam cæsariem expoicit Ecclesia, aut molis proceritatem. Igitur hæc falsò, & ineptè Margunius; illud verò insipienter, quod ex Spiridinne, aliisque in Nicæna Synodn Homologetis, objicit communi sententiæ. Hæc luscos non rejicit, ut mox dicemus, neque ita clandos, ut claudicantis vestigii vitium non dedeceat. Manifestum porro est, fortissimos illos Viros ea Vitia Corporis non dedecuisse, quippe quibus trinmphalia fidei, constantiæque absolutissimæ signa erant, quæ Constantinus regiis osculis non semel (34) excepit, adoravitque Ecclesia, hac scilicet Athletarum suorum speciosa deformitate venustior.

III. Exemplis perparum fidens Margunius, ex authoritate, & ratione tela in Ecclesiam universam depromit. Sed Authoritas Theodori, quem profert, quàm propitia ipsi sit, ante docuimus, cùm Prodromum loquentem induximus, affirmantemque, cæteroqui dignum, si corpore vitioso sit, abstinendum à Sacris. *Æquum est, inquit* Theodorus, *digno manus imponere, si neque cæcus, neque claudus, &c.* quæ verba Theodori relata palam ostentant. Quid partem sententiæ corruptor Authorum Margunius refert, partem subdolus reticet? Novi Photianum ingenium, cui Mos elegantibus hisce Reticentiis uti, in quas (1) alibi gravius animadverti, Gabrielem Severum, mirum sanè Theologum (nam discrimen quoddam Theologicum (2) reperit carnem inter, & corpus, asserturus, resurrecturos nos aliquando non carne, sed corpore) enixè precatus, integras Patrum sententias redderet, ipsum, cui mutilæ, detruncatæque favent, Photianismum jugulaturas. Verùm proponamus, si libet, argumentum Margunii, quo tandem sententiam suam toti Ecclesiæ injuriosam constituit. Cùm de Sacris Initiis agitur, inquit, corpus attendere nefas est, ad animum unum respiciendum erit, quâ parte sui si dignus erit is, ad Sacra qui petit admitti, ut ut corpore vitiatus, admittendus censebitur. Primam positionem sic probat. Malum corpus ex malo, & quæ videntur, omnia mala: ineptum igitur, si illa consideres. Mox argumentationem roborat præcepto (3) Christi jubentis, oculum, *si Scandalizet*, erui, abscindique pedem eandem ob causam. An, inquit, vitiato, detruncatoque corpore, ac debili æternam ingredi felicitatem cui licet, minimè licebit intrare Sacrarium? Hæc miro acumine Marguniana Pallas. Sed confirmatio labat, quippe ex allegorico, ut ajunt, sensu ad literarium transiliens, ac verba Christi, quæ nullo modo, ut sonant, sed ut significant per allegoriam sumenda sunt, teste (4) Hieronymo, confert ad asserendum, licere sibi oculum eruere, manum amputare, pedem abscindere, si Scandalum adsit, quæ nemo concesserit, & Margunius (5) ipse damnat. Præterea eadem ratiocinatione contendes, Sicarios, Latrones, Apostatas, cujuscunque denique criminis olim reos, infamesque, ad Sacros Ordines recipiendos, quòd iis adipisci liceat æternã Felicitatem; id, quod infra omnes inficiabuntur. Adeò inanis est solemnis Margunii confirmatio. At argumentatio ipsa præcipua, ex qua totius sententiæ Veritas à Margunio deducitur, quàm inepta, quàm fatua! Auditum admissi risum teneatis amici; imò potiùs lacrymae, queis Photianorum furorem excipiendum ubique censeo, non ipsis dumtaxat, sed toti Græciæ funestum. Ain', cùm de Sacrorum initiis agitur, non attendendum Corpus? Hoc ipsum pernego tibi etiam pernegandum; qui, si nondum planè deliras, nec Tricipitem, cerbereumque hominem, nec Tricorporem Gerionem, nec Gygen centimanum ad Sacra recipiendum putabis. Quam ob rem autem non attendendum corpus, cùm de Ordinibus agitur? Quòd, inquit, malum corpus ex malo, & quæ videntur, omnia mala. Hoccine est Græcum esse, hoc Photianum? an potiùs Manichæum? Nam hi primi, quæ videntur, mala esse omnia dixere, ut refert (6) Epiphanius, & disputat acutissimè (7) Augustinus. Quid quod, quæ videntur, omnia Deus creavit: ipse enim Creator omnium dicitur (8) *Ὁρατῶν τε πάντων, καὶ ἀοράτων: visibilium omnium, & invisibilium*. Scilicet quæ à Deo creata e-

P numo-

(23) In Synops. can. Græcorum c. 68.
(24) Ad Ann. 44. n. 44.
(25) In Floro SS. pass. & præsertim in Vit. S. Andreæ, & S. Bartho.
(26) In additio. ad Biblioth. Photii in Abdiam.
(27) In notis ad Biblioth. Photii in appendice verb. Abdias.
(28) In proœm. Vit. SS. Apostol.
(29) In d. Synopsi c. 69.
(30) Lib. 2. hist. c. 37.

(31) In Philopatro.
(32) 2. ad Corinth. c. 10.
(33) Hom. de Princ. Apostol. Tom. 5.
(34) Theodoret. l. 1. hist. c. 11.

(1) In respons. Dogmat. resp. 18.
(2) In Opuscul. de Colybis.
(3) Mat. c. 5. n. 29. & 30. & ca. 18. nu. 8. 9. & Marc. c. 4. n. 47.
(4) In c. 18. Mat.
(5) In exposit. Jo. Climaci ad 3. gradum.
(6) Hæres. 66.
(7) Cōtra Faustum l. 15. c. 5. & seq. & lib. 19. & in Jo. tr. 1. c. 1.
(8) In Symbol. Constantinopol.

numerantur (9) in Genesi ea videri possunt, oculisque, ac sensibus subjecta sunt; ut ibidem patet: Atqui, quæ Deus creavit, ea cuncta vidit bona esse, & valde bona (10) testatus est: Igitur, si quæ videntur, omnia bona sunt, corpus ipsum bonum est, quod nempe videtur. Non igitur corpus malum ex malo; nec, quæ videntur, omnia naturaliter mala, & si naturaliter mala, Deus mendax, (quod horret animus cogitare) qui bona, & valde bona dixit cuncta, quę fecerat. Si mala ex malo. Deus igitur malus, à quo (11) cuncta creata sunt. Vides, ex argumentatione Margunii quid sequatur, *ἀθεΐα*, vel, ut minimum dicas, *manichæismus* horrendus omnibus, sed Photiano in primis, qui cùm Palamita sit, id, quod quàmplurimis Græcorum penes (12) Allatium testibus docuit Palamas, particulas Divinitatis, Divinitatemque ipsam aliquam (nam *ἀπειράκις ἀπείρους* infinities infinitas asseruit) inter ea, quæ videntur, viderive possunt, recenseat oportet. Quod si, quæ videntur omnia mala naturaliter, malæ naturaliter & particulæ Divinitatis, & ipsa ex pluribus aliqua Divinitas. Quæ ò Gręcia, quis ferre queat? aut cujus aures non tinniant, has Numinis contumelias, hæc in Naturam maledicta audientes. Apage igitur verè stulta, verè impia, & ne Photiana quidem sophismata, quæ non Ecclesia modò, sed vel ipsa Philosophia, si quid sapit, propalam detestetur.

IV. Attendendum sanè corpus eorum omnium, qui ad Dignitates Sacras evehuntur, maximè verò eorum, quibus cura Sacrorum committitur. Quod tamen, ne quis putet indiscriminatim, ac temerè ab Ecclesia præcipi, ita hercle intelligendum erit, ut Regula sit, quam accuratè subjicimus sic effati; Vitium corporis arcet à Sacris, cùm vel impedimento est, ne Clericus Ordines exequatur, vel ingentem, insignemque deformitatem inducit. Hæc Regula manifesta est, eademque Nostris constitutissima tùm ex iis, quæ tot Authores ex Nostris superiùs tradidere, tùm ex relatis (1) Levitici Verbis, quæ morali quadam explanatione Gregorius (2) Dialogus accuratè prosequitur. Latini etiam eandem recipiunt, tum ex traditis à Jure (3) Canonico, tum ex disputatis per D.D. & (4) Theologos, & Canonum (5) Sacrorum interpretes. Porro ex altero hujusce Regulæ capite rejiciendi erunt Gigantes, atque Pygmæi, ubi neque Gigantes indigetant, neque Pygmæi: utráque aure carentes, nudato ita capite Calvi, ut vitium inhonestè appareat: Gibbo enormiter deformati, laborantes itidem Lepra, Monstrosi homines sive plura, sive pauciora membra, quàm petat Natura, portentum faciant: breviter ii omnes, qui eo vitio corporis laborant, quo vel nauseam, vel horrorem, risumve vidẽtium provocent. Etenim hi non videntur idonei Ministerio sacro, quippe sacerrimas Cęremonias vel horridas redditurì, vel certè ridiculas. Nec in re summatim, generatimque traditâ, habiturâq; certis in rebus ambigua multa, deerit dubiorũ, quę fortè occurrent, legitimus Arbiter; nam cùm dubitabitur, quęreturve, an deformitas tanta obstet conferendis Ordinibus, Episcopus judicabit, ut post (6) Antonium, & (7) Cardinalem docet (8) Covarruvias, & contra Barbosam, & alios Franciscus Suarez penes (9) Dianam, & alii. Quod Nostris certissimum erit, quos inter nemo potestate Antistitis sui, ut ajunt, Ordinarii eximitur, teste (10) Margunio, (11) Coressin, & (12) Campanas, sed præsertim (13) Harmenopulo, cujus authoritate non Clerici solùm Episcopo subjiciuntur (14) ex Trullana, verùm etiam Monachi suo Episcopo subditi sunt ex (15) Chalcedonensi.

(9) C. 1. per tot. (10) d. c. 1 Genesis n. 31.
(11) Joan. c. 1. 1. init.
(12) De Lib. Eccles. Græcor. Dissertat. 2. vers. 6. error.
(1) Levit. c. 21. n. 17. 21.
(2) In Pastoral. ca. 11. p. 1. et referetur in c. hinc etenim 49. dist.
(3) C. 2. et 5. 1. de corp. vitiat. ubi Abbas. c. si evangelia c. 1. c. præcepta 55. dist.
(4) Richard. in 4. dist. 25. q. 5. art. 5. et Palud. ibi qu. 3. ad fin.
(5) ost. in Sum. de Corp. Vitiat. Trotius de ver. et perfect. Cler. l. 2. c. 16. Villardieg. de bregul. c. de corp. vitiat. Innoc. Cardin. & alii in c. 1. & 2. eod. Henric. in c. Thomas eod.

V. Jam eadem Regula ex primo capite rejicit ab Ordinibus Paralyticos, Epilepticos, Abstemios, Cæcos, ac Surdos, Claudosque ea vestigiorum imbecillitate, ob quam sine scipione stare non possint, aut seipsis ad Aram ascendere: Carentes etiam utroque digito, indice nimirum, ac pollice, aut alterà manu Mutilos, queis adde & Mutos. Hi enim nec Sacra commodè, imò nec incommodè peragere quibunt, ut manifestum est, traduntque Latini omnes ex Jure (1) Canonico, Græci verò ex præscriptis (2) Apostolorum. An autem luscus rejiciendus sit, Jure quis dubitet? Latini eum dumtaxat rejiciunt, qui lævo oculo caret, quem Canonis oculum vocant. Jure sanè: cùm enim non intra sipariium, sed coram Populo penes Latinos Sacra peragantur, nec orbatus sinistro lumine Ritualem librum queat sine indecora distortione capitis, corporisque percurrere, æquum videtur, eum à Sacris abstinere, qui hac sine turpitudine divino Operi non admodum consentanea coram omnibus Sacra celebrare non potest. At Græci Monophthalmum sive sinistro, sive dextro luscus sit oculo, Sacris initiant: & ipsi ritè; Nam, cùm Nostri intra Sacrarii cancellos rem faciant, invisi Populo oranti circa Ambonem in Templo ipso, procul ab Adyto, licebit illis sine ullo Sacrorum dedecore contorquere corpus, quà poscit usus, atque necessitas; neque inde aut Populo admiratio, aut Operis divini contemptus eveniet. Quapropter Nostris, quibus vetustum erga Apostolicos Canones obsequium est, usu receptum, ut, qui caret oculo, quicunque is sit, censeatur ex hac parte prorsus idoneus, ut omnes Græci palam autumant authoritate Canonis ejusdem, ex quo tamen nescio quomodo & balbutientem ad Sacra recipiendum docuit (3) Coressius, cùm ibi nulla de balbis occurrat mentio. Quare & in hoc censemus, si balbuties tanta sit, planè quę Sacra dedeceat, Balbum rejiciendum penitùs ab Ordinibus, quod sanè ultrò Latini recipiunt, affirmantque, à Nostris etiam potiori scilicet jure recipiendum, affirmandumque, quippe qui non *μυστικῶς* secretò, submissâque voce tantùm, ut vix Populus audiat, quemadmodum quotidianis in Sacrificiis Latini, sed *ἐκφώνως*, altà, clarâque voce pleraque Sacerrimæ rei, ipsaque Consecrationis adorandæ verba pronunciant. Quare Sacerdotis, Ministrive balbuties indecora planè, ac fœda divinissimum opus penè non risui exponeret. Hinc Theodorus (4) Prodromus, *Τὸν δὲ τραυλὸν φλυαρῶς, καὶ ἐν τῷ ἀναγιγνώσκειν σκάζοντα δημοσίως χειροτονεῖν, ἀκανόνιστον.* *Balbum ergo palam, & inter legendum perpetuò cespitantem ad Sacra provehere, contra Canones est*: quæ Prodromi verba refert, ac laudat (5) Blastarius, & post Blastarium idem ex Prodromo Juri consentaneum nostro affirmatè contendunt (6) Arsenius, Paulus (7) Chartophylax, Joannes (8) Protecdicus, relatique superiùs à Nobis pleno agmine Photiani Doctores.

VI.

(6) In c. a. per illum sex. eod.
(7) In d. c. 2.
(8) In Clem. si furiosus, de homic. initio t. p. n. 5. cir. med.
(9) p. 4. tit. 2. resol. 75.
(10) Noca 40.
(11) In Synops. Nili cap. 10.
(12) De ritu Ordin. Græcor. Epist. 2. ad Gavarium.
(13) Epit. Can. Sect. 4 tit. 2.
(14) Can. 25. apud Harmenop.
(15) Can. 4. apud eundem.
(1) Extr. de Corp. vitiat. per tot. & 55. dist. per tot. & 69. dist.
(2) Can. Apost. 77
(3) In Synop. Nili ad Can. Apost.
(4) De Interpret. Can. ad d. c. 77. Apost.
(5) In Nomoc. ad Can. Apost.
(6) In Eclesi Can. Trull. in fin.
(7) In Explic. Can. VII. Syn.
(8) De Jur. OEcumen. Eccl. Tit. de Ordinat.

VI. Eorum suffragio inter illas Notas, quæ à vitiis naturalibus deductæ repellunt à Sacris recensendus est Sexus, ob quem Irregularem fœminam arbitrantur. Est enim fœmina *ἡμιτελὴς ἄνθρωπος*, ut facetè dicebat Plato penes (1) Athenæum, & ante Platonem (2) Agis Lacedæmonius, cujus effatum tribuit Socrati (3) Planudes, & ex Planude (4) Erasmus. Sed revera fœmina irregularis non est, ut optimè notat (5) Covarruvias. Nam, cùm Irregularitas ea sit, quæ repellit à Sacris, nec repelli queat, nisi qui petit, nec petere possit, qui capax non est, à primo ad ultimum fœmina irregularis non est, nec Irregularitas constitui potest in fœmina; quæ, cùm Ordinum non sit capax, eos petere non potest, atque adeò repelli nequit ab Ordinibus. Quemadmodum & eum, qui lustralibus Baptismi aquis crimen Originis minimè expiavit, malè irregularem dixeris, quòd adscribi non possit Sacris Ordinibus, quando, ex hactenus dictis, in eo, qui capax Ordinum non est, Irregularitas esse non potest. Eadem locutionis impropriæ non laborant ex Nostris, atque Latinis, qui Hermaphroditum Irregularitatis nomine à Sacris rejiciunt, si Sexus in eo prævaleat imbecillior. Nam is fœmina esse censetur: quòd si fœmina, jam irregularis impropriè. Magis ad rem, propiùsque Veritati philosophatos existimes eos, qui Hermaphroditum uti irregularem repelli à Sacris, dicunt, cùm ad masculinum sexum propendet, qualem nos olim Biturgiæ in Umbria cognovimus quempiam utriusque sexus mirè adeò prærogativa vicissim habilem, ut, qui obstetricum judicio ritè inter Moniales adscitus decennio ampliùs vittas, atque institam gesserat, mox ædibus Sanctimonialium eductus, in talari Clericorum veste, non tamen Ordine, virorum tutò contubernalis per urbem incesserit. Is porro Irregularis erit, quoniam, licèt capax Ordinum sit, monstrosi nescio quid refert, quod nimirum adspectu prodit, quando, etsi virilitate potentior sit, ore tamen, ac voce fœminam jactat, cujus indecora species objecta Populo, cùm ministrat. Irridet hæc omnia superstitiosè Latinos describentes (6) Margunius, non hercle quòd falsa putet, verùm, inquit, Ὅτι τῶν ἀνδρογυναικῶν αὐτῶν φλυαρούντων, ἐπειδὴ καὶ περὶ τοὺς ἀνδρογύνους σοβαρὰ, καὶ αὐστηρὰ πολλὰ νομοθετοῦντες δὲν ἐνθυμοῦνται, ὅτι Πάπαν ἐχειροτόνησαν καὶ γυναῖκα. καὶ εἶδαν λειτουργοῦσαν γαστρωμένην, καὶ ἰδεῖν ἐπισκοπικῶς ἐνταφιασθεῖσαν λεχῶνα, ὃ διαμαρτυροῦσι μετὰ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας οἱ αὐτῶν ἱστορικοὶ πάντες. *Nam de Hermaphroditis severa, & austera multa decernentes non meminere Pontificiæ dignitati admotæ per ipsos fœminæ, quam videre sacrificantem, cùm gestaret utero, & tumulavere pontificio sublatam funere ex puerperio extinctam. Quod testantur cum Orientali Ecclesia eorum historiciomnes.*

VII. Jam non ampliùs minor, si rudis Photianorum plebecula Romanos Pontifices è Vetularum Collegio legi putat: quod mihi puero adeò olim persuasum fuit, ut Romam profectò nihil antiquius fuerit, quàm Pontificem contemplari, quo scilicet præsens agnoscerem, quæ Photiani monstra comminiscuntur. Nempe hæc, quemadmodum & alia, ex ineptissimis Margunii Notis in plebem profecta Sacratissimi Ecclesiæ Capitis adorandum nomen ridendis calumniis

(1) Refert Jodoc. Keller de Excell. art. Medic. lib. 1. c. 6.
(2) Apud Pausan. in Laconicis.
(3) In Adag. cit. 3.
(4) In Adagiis.
(5) In d. Clem. si furiosus p. 1. §. 1. n. 1. vers. 1.
(6) Nota 15. ad Can. Ap.

execratum profanavere, ut operæ pretium sit, vel in hoc maximè maximum in assuendis mendaciis Margunium refutare. Nec difficilis labor, aut longus: nam, cùm perpaucis illis verbis duo proponat, quorum alterum Fabellam de Joanna Pontifice recitat, alterum de fabellæ hujusmodi Veritate conceptissimum testimonium adducat, hoc nos accuratissimè diruemus, primum notissimi, eruditissimique Scriptores ita profligavere, ut planè actum agere videri possit is, qui ulteriùs quidpiam copiosissimis Commentariis Fabellam prorsus inficetam demolitis addere moliatur. Sanè quis ita demens, ut repetitam hanc cramben, recoctamque stomachanti Sapientiæ reponat, post collata per (1) Panvinum, exposita per (2) Baronium, rejecta per (3) Papyrium Masonem, derisa per (4) Florimundum, breviter tractata per (5) Allatium, ac vi Chronologiæ prorsus invictæ demonstrata per eruditum (6) Labbæum? Quorum postremos duos tametsi Margunius non legit, legit tres illos priores Fabellam illam robustè adeò refutantes, ut vel Arctoæ pestilentiæ ministellos, quorum perpetua in Romanam Ecclesiam rabies, ineptæ mendacitatis puduerit, cujus non pudet Margunium, ferendum hac fortassis in re, quippe qui semper iniquo Marte cum Veritate congressus, ab eàque reus manifestariæ calumniæ factus, excusationem petit à fabulis, in quibus, cùm quidlibet audendi semper potestas fuerit, ex veteri (7) adagio licet esse mendacem.

VIII. Nihil igitur Nos de mirabili illa Joanna, quæ tandiu in Aula morata, à nemine agnita, ob Morum Sanctimoniam tot inter ambitiosos tam facilè Tiaram adepta est ejus ætatis, ut adhuc viripotens ex famulo conceperit: Quæ tumente utero, & palam vel hydropica, vel gravida publicitus Sacra celebraret: Quæ proxima puerperio Urbem perambulabat: Quæ in itinere, dum Lateranum adiret, ex partu vità functa adeò latuit, ut ejus ætatis, proximorumque sæculorum Scriptores licèt Pontificum quorundam scelestissimorum curiosiùs gesta prosequantur, eam dissimulaverint. Quam adeò veriti sunt diligentissimi Romanæ Ecclesiæ hostes Photius, Michael Cerularius, Leo Acridanus, Nectarius Abbas, Palamas, aliique, ut tot inter probra, quæ per summam injuriam, patentesque calumnias Successoribus Petri, Christique Vicariis objecere, hoc unum ex Joanna certissimum, fœdissimumque clementer omiserint. Quis enim hæc non absona vero, non absurda, non plane anilia deliramenta censuerit? Quemadmodum & illa, quæ vulgò feruntur: Pontificem ad Patriarchium Lateranense proficiscentem dextrâ sinistrorsum discedere, quo viam S. Clementis vitet, refricaturam facti turpis memoriam; eundemque in sellâ, quæ dicitur *Stercoraria*, residentem virilitatis experimentum dare, quorum primum, me teste, falsissimum est, qui Romæ diu moratus sæpe viâ S. Clementis Pontificem ad Lateranum contendentem aspexi: alterum verò planè ridiculum, cùm constet, nec ejusmodi experimentum à Pontificibus dari, & sellam illam *stercorariam* appellari, quòd eam cùm insideret Pontifex, ex prisco solemnis Inaugura-

(1) In additio. ad Platin. in Vit. Joan. Papissæ.
(2) Ad an. Christi 853. n. 27.
(3) De Urbis Episcopis.
(4) De errore populari de Joanna Pseudopontifice.
(5) Libello integro de Joan. Papissa.
(6) In Cenotaphio Jo. Papissæ per tot. ad Calcem. to. 1. de script. Eccles.
(7) Planud. in adag. Cent. 1.

tionis Ritu caneretur versus ille (1) Psalmistæ: *Suscitans à terra inopem, & de stercore erigens pauperem*, ut eruditè tradit (2) Magrius. Ea propter hæc, & alia, quæ nos prudenter omittimus, videant Photiani penes alios, qui dementes, insulsasque has ineptias accuratissimè rejecerunt. Nobis enim unum negotium erit, alterum, quod affirmat Margunius, refutare facillimè. Quid enim facilius, quàm manifestum mendacium falsitatis convincere?

(1) *Psal. 112. vers. 6.*
(2) *In Hierolex. verb. sedes stercoraria.*

IX. Ain' fabellæ hujusce testes esse cum Ecclesia nostra omnes Latinos Historicos? At ubi testimonium Ecclesiæ nostræ? Profer sodes unum, aut alterum docte Marguni? Vide, an ex Photianis tuis aliquis id narrarit, id objecerit, id sciverit? Anno Christi circiter Quinquagesimo primo supra octingentesimum vixisse (1) dicitur bella isthæc Joanna. Post quadriennium verò Tyrannidem Byzantinæ Ecclesiæ iniit perfidiosissimus (2) Photius. An hic ignorasset tantum factum, si unquam fuisset, nedum tam proximum? An is, si id scisset, authoritate Romanorum Pontificum exauthoratus, in eos per fas, nefasque ferox, siluisset? At ubi is de Joanna isthac mentionem fecit? Quid Michael Cerularius? Quid Leo Acridanus, post acceptam Epistolam (3) Leonis IX. qua Photiani, fœminæ Sacris per ipsos initiatæ, elatæque ad Ecclesiæ nostræ Supremam Præfecturam arcessebantur? An hiscere ausi, atque accusationi, objecto Joannæ Pontificis exemplo, respondere? Quòd si, ut manifestum est, ferocissimi hi Romanæ Ecclesiæ hostes nil ad ejusmodi testimonium contulere, age Marguni, aliquem ex Nostris nominato, qui tale quid dixerit. Novi, quem Ecclesiam Græcam appelles. Laonicum (4) Chalcondylen, qui unus ex Græcis Joannam hanc contulit ad historiam. Sed an laicus, an unus, an rem auditam, & ex mendaci famà acceptam qui refert, Ecclesia Græca est? Quid de hoc senserit Ecclesia nostra, faxo actutum intelligas. Theodorus (5) Prodromos. Ἀχειροτόνητος, ait, ἡ γυνὴ παρὰ χριστιανοῖς. Τὸ γὰρ γυναῖκα προσπελάζειν τοῖς θείοις, ἑλληνικόν· Καίπερ γὰρ εἰσί τινες τῶν ἀσόφων νομίσαντες ἐν ἀμφοτέρᾳ τῇ Ῥώμῃ προχειρισθείσας γυναῖκας, καὶ ἀρχιερατεύσας, μῦθοι τοιάδε. Διὰ καὶ διακόνισσαι οὐ χειροτονοῦμεν, ἀλλ' εὐλογοῦμεν, καὶ καθιστάμεθα. *Mulier ad Ordines provehi nequit penes Christianos: admovere enim mulierem Sacris, Ethnicum est, Et quamvis quidam insipientes* (audin' Epitheton tuum Margoni?) *putaverint, in utraque Urbe Sacris initiatas mulieres, & Pontificia dignitate exornatas, fabulæ isthæc. Quare nec Diaconissæ manus imponimus, sed benedicimus, & constituimus.* Hæc Prodromus, cui refragari videtur tùm Chalcedonense (6) Concilium, tùm (7) Trullanum, ubi manus imponi Diaconissis asseritur, ut patet ex recensione (8) Harmenopuli: Verùm Concilia de impropria manuum impositione dicere censenda sunt, cùm hìc de propria Ordinatione sapientissimè Prodromus philosophetur. Quod ante nos adnotavit (9) Diplovatacius ex Canonum Scholiaste (10) vetustissimo, ubi hæc sunt: Λέγεται δὲ χειροτονεῖσθαι γυνὴ εἰς διακονίαν, οὐ κυριολογούντων τῶν Κανόνων, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀγχιστείαν τῆς πρὸς τὰ θεῖα διακονίας. Εὐλογεῖται δὲ μόνον ἡ γυνή. οὐδὲ τὸ, ἡ θεία χάρις, ἐπιλέγεται αὐτῇ, τὸ ἐπ' ἀνδράσι. *Dicitur autem, mulieri manus imponi ad ministerium, haud propriè loquentibus Canonibus, sed propter affinitatem Ministerii Sacri. Benedicitur autem tantùm Mulieri, nec illa: Divina Gratia* (formula est Sacramenti Ordinum) *super ipsa recitantur, quæ super viris*. Constat ergo, quid de Fabella illa Prodromus senserit. Leo (11) Numodotes (12) (dignitas est sexti Ordinis inter Sacras CP. penultima) evidentiùs: Ἄπιστον τὸ ποτὲ ἐν χριστιανικῇ τῇ θρησκείᾳ ἀρχιερατικοῦ γυναῖκα τετυχηκέναι βαθμοῦ. οὐδὲ τοῦτο εἴρηκέ τις τῶν ἀπὸ Παύλου, καὶ Πέτρου τὰ τῶν χριστιανῶν πράγματα καθιστορησάντων. *Incredibile est, unquam in Secta Christianorum mulierem potitam Pontificio gradu: neque hoc quisquam dixit eorum, qui à Paulo, & Petro Christianorum res complexi sunt historia.* Elegantiùs Niceta (13) Paphlagon. Τέρας τοῦτο, οὐδέποτε, καὶ οὐδαμοῦ γνωσθησόμενον, γυνὴ προχειρισθεῖσα, καὶ προχειρίζουσα. Ἐθνικόν ἐστιν ἁγιάζειν τὰς τῆς Ἑστίας, οὐ χριστιανόν, κἂν ἐν βαρβάροις πολιτευόμενον. *Monstrum hoc unquam, & nusquam auditum est: mulier Sacris initiata, & Sacris initians. Ethnicum est consecrans Vestales, non Christianum, ne inter barbaros quidem usu publico receptum.* Eadem ex Metochitis uterque (14) Theodorus, & (15) Georgius. Eadem Leo (16) Magentinus, & Trapezuntius (17) Georgius: eadem Maximus (18) Chrysoberges, atque (19) Gennadius pari sententia confirmant, quorum cùm doctrina, vel sanctimonia post VIII. Sæculum Græca Ecclesia stet, palam est, nihil unquam ab Ecclesia nostra collatum, quo fabella nequissima confirmaretur; collatum plurimum, quo confestim, penitùsque rejiceretur. Sed Græcam Ecclesiam fortassis putavit Margunius Photianos suos, quos Ecclesiæ Græcæ, non filios, sed hostes, non semel, ostendimus. Esto: At hi etiam, quo in loco Fabellæ testimonium perhibent aliquod? Photianismi Principes quamvis lacessitos, ejusdemque accusatos criminis siluisse, docuimus. Idem silentium, ac plenam hac super re taciturnitatem præstitisse deinceps cæteros omnes, manifestum est, ex Palamæ, Nectarii Abbatis, Gregorii Cyprii, Andronici Camateri, Manuelis Cretensis, Joannis Cubeclesii, Theodori Balsamonis, Matthæi Blastarii, Arsenii Hieromonachi, Alexii Aristeni, cæterorumque aliorum scriptis, & multis, & variis, & ubique in Latinam Ecclesiam injuriosis.

(1) *Platin. in Joanna. Panvin. ibi. & adnotat Baron. ubi suprà.*
(2) *Baron. ad ann. 858. nn. 49. et seq. Nicet. in Vita S. Ignat. P.*
(3) *Epist. 1. c. 23.*
(4) *In Histor. Turcar.*
(5) *De Interpretat. Can. ad Can. XV. Chalcedō.*
(6) *Can. 15.*
(7) *Can. 15.*
(8) *Epit. Can. sect. 2 tit. 1. c. Presbyt. & tit. 4. c. mulier diacena.*
(9) *In Synop. Can. Græcor. c. 35.*
(10) *Ad Can. 15. Chalcedō.*
(11) *Erotemat. sacr. Cent. 2. c. 15.*
(12) *Ex Syllabo Dignitatum Eccles. CP. qua exstant to. 1. l. 4. in fin. Jur. Græcorum.*
(13) *In fin. Comment. ad IV. Syn.*
(14) Ἀπὸ κακονθείας Vuln. 9.
(15) *Orat. 2. pro Eccles. male tractata.*
(16) *In exposit. Regular. Nicephori P. in med.*
(17) *Ep. 2. ad Cretē.*
(18) *Orat. 2. pro Vecco P.*
(19) *Epi. 4. ad Bessarionem.*

XI. Quin licet unum, atque alterum ex Photianis ipsis producere fabellam hujusmodi detestatos. Quid enim Philotheus Patriarcha? Est ne inter Byzantinos Antistites notior hoc Photianis? Qui non modò Ordinem Sacri ministerii edidit, sed planè infinita, benè, an perperam nihil interest, tùm pro Palama, tùm contra Latinos. Is (1) tamen contra Latinos furiosissimè scribens: Καίτοι, ait, αὐτὴν τῇ ἁγιωτάτῃ ἡμῶν ἐκκλησίᾳ ὄνειδος εἰσενεγκεῖν τετόλμηκε ψευσάμενος γυναῖκα Πατριάρχην, ὃ οὐδεὶς πώποτε κατεῖδεν. τὴν γὰρ γυναῖκα τῶν ἱερῶν ἀπείργει βαθμῶν οὐχ ὁ Κανών, ἀλλ' ἡ φύσις. ὅθεν οὐδὲ παρὰ βαρβάροις, οὐδὲ παρὰ λατίνοις αὐτοῖς, οἷς διὰ συγκαταβάσεως, καὶ συγχωρήσεως πάντ' ἔξεστιν, ἠκούσθη γυνὴ χειροτονίας ἀξιωθεῖσα. *Et quidam ipsorum Sanctissimæ Ecclesiæ nostræ notam inurere ausus est, mentitus fœminam Patriarcham, quod nemo unquam excogitavit. Nam fœminam Sacris amovet non Canon, sed Natura: Quare ne*

(1) *Orat. demonstrativa. quòd Latini sine Schismatici.*

ne penes barbaros quidem, ne penes ipsos Latinos, quibus per Dispensationem, atque Indulgentiam omnia licent, auditum est, fœminam Ordinibus dignam fuisse habitam. Hæc Philotheus, quæ, ni prorsus insanio, tàm apertè sententiam Photianorum exponunt planè scitis Margunii contrariam, ut nihil ulteriùs optandum sit ad evincendam mendacitatem Margunii testem fabellæ Græciam asserentis, quæ ne in Photianis quidem hoc unquam asseruit. Quapropter ipse (2) Coressius, licèt Latinorum calumniator egregius, stomachatus putidas fabulæ desipientis ineptias sic latinè, barbarè sanè, sed vibratè in ipsas declamavit. *Cùm de Papissa*, inquit, *Joanna sermo est, pacem habere non possum, irascor, tabesco. Fuisse homines, qui hac scripserint, qui hæc crediderint. Septentrionale ingenium olet fabula, nihil habet Græci. Quare nemo ex Nostris unquam illam approbavit, excepto Laonico nostro incertæ fidei authore, qui credulus omnia scribebat. Tu igitur virum illum, qui in Annalibus* (Baronium intelligit, & in hoc, ut in aliis nimis Græciæ propitium) *ad Greciam rejecit hanc fabulam, derideto. Græcia, si sancta, nunquam mendax, si mala, in mendaciis verosimilitudinem amat.* Audin' Marguni, synchronos tibi Photianus quid scribat? Nullo igitur modo testis ad confirmandum hujus fabellæ commentum Græcia, cujus si sensa secutus, Veritatem, quam Græcia diligit, adamasses, profectò reclamasses cum Græcia paucis illis è numero Latinorum Scriptoribus, qui tàm insulsa narratione monumenta temporum conspurcarunt. Non enim, ut Margunius autumat, Latini omnes, imò nec plurimi, nec multi, fidem faciunt manifesto mendacio. Unum, aut alterum excipito, unde fabulam hausere ignobiles quidam, perdendisque chartis nati Scriptores, nullum sanæ mentis invenies, qui prædem se sistat, ac pro tàm inepta narratione fidejubeat. Testes assertionis hujusce, quotquot superiùs nominavimus, testes, quotquot aliqua cum laude celebrandæ antiquitati utilem operam impendere. Testis Platina ipse, in quo uno omnes Latinos Historicos legit Margunius. Is enim eo ipso in loco fabulam illam, non sanè uti veram, certamque, sed ut ambiguam, & à Martino (quem tamen egregiè tuetur Allatius superiùs laudatus) relatam proponit, ut ex ipso narrandi modo confestim appareat, nullam adhiberi fidem ab ipso (3) Platina historiæ, quam uni Martino deploratæ, ut (4) Panvinus conatur evincere, fidei viro acceptam refert.

(2) *Epist. de vitib. Græcor. ad Jacob. Goar.*

(3) *In Joann. fœmina. initio, & post med.*

(4) *In adnotat. ad Joan. fœmin. Platinæ.*

SECTIO VII.

De Vitio animi, & Illiteratis.

SUMMARIUM.

I. *Vitium animi in mente esse, quare amentes rejiciendos ab Ordinibus.*
II. *Energumenos etiam à Sacris repellendos.*
III. *Quid de Illiteratis? Proponitur sententia Margunii.*
IV. *Ostenditur ignorantia Photianorum.*
V. *Latinorum sententia de rejiciendis illiteratis.*
VI. *Græcorum etiam suffragium.*
VII. *Probatur tùm ratione, tùm significatione sacrarum Vestium.*
VIII. *Refellitur Margunius.*
IX. *Sapientiam ubique ingeri Ministris Sacrorum.*
X. *Explanatur locus Pauli Apostoli.*
XI. *Apostolos priùs institutos, deinde initiatos.*
XII. *Rarum non esse trahendum ad exemplum.*
XIII. *Id etiam profana authoritate probatur.*
XIV. *Concluditur contra Margunium; & Græcia ad scientias provocatur.*

I. SEd abunde de Vitio corporis ab Ordinibus repellente, An vitium animi, quod sine culpa est, aliquod ab iisdem repellat, videamus. Atque, ut rem totam illuc revocemus, ubi summatim constituta facilè cognoscetur: Certissimum arbitror, omne Vitium animi, quod culpæ non vertitur, non ad Voluntatem, sed ad mentem hominis pertinere. Hæc enim, quippe necessitati subjecta, cùm se sola agit, etiam vitiosa, plerunque sine noxia est: cùm contra Voluntas, quippe liberrima, plerumque in culpa sit, cùm perperam operatur. Plerunque, inquam: non enim ambigo, Voluntatem à Mente deceptam quandoque & innoxiè, & male operari posse, quemadmodum & Mens aliquando Voluntatis vi rapta, quamvis ex se necessariò, imperio tamen Voluntatis aliquo modo liberè peccat. Ita & Innocentia Voluntatis perperam operantis Menti, & Mentis nequitia Voluntati imputanda est, ut non immeritò Vitium animi innoxium Intelligentiæ præsertim tribuamus. In hac proinde quærenda illa nota est, ob quam ex animi Vitio repelli quis ab Ordinibus mereatur. Et primò occurrit Dementia, quo sub nomine omne id intelligo, quo Rationis usus sive perpetuò, sive interdum, palam tamen intercipitur. Propterea Dementibus, Amentibus, Furiosis, Mentecaptis, Lymphaticis, Epilepticis, Phreneticisque, & quos Arrepticios, Lunaticosque vocant, atque potissimùm Energumenis Sacris Ordinibus penitùs interdicitur. Quod Jure Latino adeò obtinuit, ut nemo sit, qui contra aliquid arbitretur; traduntque Sapientissimi tùm Theologorum, tùm Canonici Juris Interpretes, quos ad hoc memorant (1) Busemban, (2) Filliucius (3) Navarrus. Penes Nostros hac de re mirum silentium, nisi quòd in omnibus, ad Ordines ritè suscipiendos ea animi conditio necessaria dicitur, quæ sui compotem hominem ostendat, ut tradunt obiter (4) Balsamon, (5) Aristenus. (6) Psellus, (7) Simeon Thessalonicensis, (8) Arsenius, videndi penes Joannem (9) Lascarim sapientissimum Græcorum Canonum Explanatorem. Unde statim colligo, etiam Jure nostro eos, quos proximè nominavi, omnes ab Ordinibus repellendos, quippe qui sui compotes minimè sint, & quidem ea in parte sui, ex qua potissima hominis impotentia est. Certè, si debilitas corporis ineptos homines facit, atque eo modo, quem supra tradidimus, ab Ordinibus rejicit, multò rejiciet magis animi Vitium, præsertim cùm ubique (10) Jura constituant, oportere eos esse Sacrorum Ministros, qui res Ecclesiæ procurare, tutarique possint, & ad Populorum Sa-

(1) *Lib. 7. aub. 5.*
(2) *Tract. 19. c. 7.*
(3) *In Manual. c. 27. nu. 203.*
(4) *Ad Can. 78. Apost.*
(5) *In Nomoc.*
(6) *In Synopsi ll. Sacrarū c. ult.*
(7) *De Sacram. Ordin.*
(8) *In 2. collectio Can. tit. 38.*
(9) *In tract. de Jurispr. Græcorū tit. de Sacram. in fin.*
(10) *C. si imperator 76. dist. glos. in c. nulli verb. vestre. 3. q. 2. & in c. 1. verbo contra. 1. q. 7. cap. quod autem, ubi gloss. verb. procurationem. 23. q. 8. c. ult. 12. q. 1. c. in Canonibus 16. q. 1.*
(11) *L. 1. §. adipiscimur et ib. glos. & in §. item acquirimus ff. de acquir. possess. L. Falcinius*

eram

cram Disciplinam incumbere. Quis verò tam bardus, qui rei Ecclesiasticæ procurandæ, tutandæque eos adhibeat, quos Curatori subjiciendos, à publicis muneribus, imò à cura ipsa rei privatæ, domesticæ, ac suæ removent notissima Jura (11) Civilia? His accedit, à Furioso, iisque, qui Jure usum Rationis non admodum expeditum habere censentur, Matrimonium ioiri non posse, uti docet (12) Ecclesia: unde fas colligere, eosdem omnes à Sacris arcendos Ordinibus, quaodo Ordo Matrimonium spiritale, ut ajunt, est, io quo Clericus sponsi, sponsæ, uxorisque personam agit Ecclesia, quemadmodum (13) Canones tradunt.

II. Verùm hæc certa, usique recepta tum penes Græcos, tum penes Latinos. Photianis idipsum placuit, nisi quòd, ut sunt ex audaci superbia quidam illorum palam stolidi, de Energumenis dubitant. Nam (1) Numodotes prosuisse docet quandoque: *Χειροτονίαν τοῖς ἐνεργουμένοις, ὅτι τὸ μιαρὸν πνεῦμα ἐνεργείᾳ τῆς ἱερατικῶν χειρῶν ἐκδιώκεται. Ordines Energumenis, quòd impurus spiritus efficacitate Sacrarum manuum tortus expellitur.* Quæ Numodotæ verba laudat (2) Coresfius, & sentina omnium ioeptiarum (3) Margunius, addens, ut assolet, è suo, id experieotia comprobatum sæpiùs, & usitatum Patribus Græcis, quippe Traditione quadam Apostolica certum. Verùm & ineptit Numodotes, & delirat Coresfius, & præter hæc omnia, meotitur Margunius, nisi fortè isthæc experientia capta est à Marguoio, cui licebat, ὡς (4) *Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλειν τὰ δαιμόνια, in Beelzebub Principe Dæmoniorum ejicere dæmonia.* Etenim Artis magicæ peritum eum fuisse, palam ostendit liber ejus Cosmopoli editus (ut conjicere fas est, Genevæ) initio hujus sæculi, in quo de secreta scientia ex Reuclinn, & Agrippa disputans, & Judiciariam Astrologiam professus est, & Astronomicas Haly-Rhodoam figuras, quas (5) alibi superstitiosas ostendi, Græciæ agnoscendas proposuit. Ceterùm, quin Ordo Sacer contubernio Cacodæmonis, qualem rectè dixeris Energumenum, collatus vilescat, habet Ecclesia efficacissimas preces, quas dicimus Exorcismos, vi quarum, si Fides adsit, ab homine insidentes homini lemures exturbantur. Nec probari usquam poterit ad id unquam collatos Ordines, aut posse jactatæ Traditionis authoritate conferri. Nam ; si Latinam Antiquitatem consulas, ea Traditionem hujusmodi ignoravit, cùm Eliberinum (6) Concilium anno Christi CCCV. ex accurata supputatione (7) Cabassutii celebratum palam vetuerit, Energumenos ad Altare ioter fideles Christo viros nomioari, iisdemque omni potestate interdixit sua manu ministrandi. Quod confirmat Arausicanum (8) Concilium I. actum anno Christi CCCCXLI. ex recensione (9) ejusdem, cujus Concilii decreto una Communio permittitur Energumenis laica, si se sollicitudini Clericorum tradant, monitisque prorsus obtemperent. Notat autem ibi (10) Cabassutius, priore sæculo Energumenos simul cum Catechumenis, ac Pœnitentibus à Sacra communione, divinisque Mysteriis post prædicationem Evangelii, jubente Diacono, foras emissos, cujus ante Cabassutium, Dionysius (11) Areopagita Synchronos Apostolorum certissimam fidem facit: unde confestim infertur, priore illo sæculo Traditionem Apostolicam, quam jactat Margunius, ignotam fuisse Nostris, è quibus tantus Author Dionysius contrarium Traditioni illi constituit. Quòd si Apostolorum Canonibus fidem præstare decet, quam iisdem ubique Photiani, & ipse (12) Margunius sanctè præstandam censent, quam frontem Margunii dices, qui Energumenos aptos Ordinibus asserit ex Apostolica Traditione, quam nunquam fuisse constat ex Regulis ipsis (13) Apostolorum? quæ sic affirmatè pronunciant: *ἐάν τις δαίμονα ἔχῃ, κληρικὸς μὴ γινέσθω. ἀλλὰ μηδὲ τοῖς πιστοῖς συνευχέσθω. καθαρισθεὶς δὲ προσδεχέσθω, καὶ, ἐὰν ἄξιος ᾖ, γινέσθω. Si quis Dæmonem habeat, Clericus non efficitor: Sed nec cum fidelibus preces fundito: mundatus verò recipitor, & si dignus fuerit, efficitor.* Vide idipsum, quod nos censuimus, de Energumeno censentes ex Nostris, & Photianis, (14) quotquot scripsere in Canones Apostolorum, Aristenum, Hierotheum, Balsamonem, Blastarium, Harmenopulum, Nilum, aliosque, quos sæpè produximus.

III. Constat igitur, Mentis Vitio, animique labe notatos à Sacris repellendos: quod etiam de iis affirmandum est, qui dicuntur Illiterati. Quapropter & hi, cæteroqui viri probi, arceotor tamen ab Ordinibus Sacris ob ignorantiam. Hujus nomioi sic à Veritate multato suppetias ferre placet (1) Margunio, cui scilicet propterea noo adeò, ut in cæteris, irascimur, quippe tutanti rem suam, imò commune Photianorum patrimonium. Ignorantia enim stat eorum rideoda Respublica. Hac vivit Photianismus, abiturus in nihilum simul, atque Sapientiam amaverit, vel, ut rectiùs dicas, amare poterit Græcia. Id alibi privatis, & ut res, atque eventus ostendit, ioutilibus Commeotariis graviter philolophatus evici; nunc, ne decedam proposito, fas erit dumtaxat Marguoium pro Ignoraotia pugnantem audire. Nec verba ejus referam, quippe quæ prolixa, & prolixâ barbarie plus nimio Lectorum oculos læsura. Rationes ejus adducam, ut norit Græcia, atque assuescat, Photianos Doctores non perfidos tantùm, sed ignorantes, & Ignorantiæ Tutores agnoscere. Ergo Margunius Illiteratos injuriâ repelli à Sacris Ordinibus his argumentis contendit. Primò, quòd Ignorantia literarum adeò à Deo diligitur, ut eam Potestatis participem suæ velit ex illis (2) Psaltæ: *ὅτι οὐκ ἔγνων γραμματείας, εἰσελεύσομαι ἐν δυναστείᾳ κυρίου: quoniam non cognovi literaturam, introibo in potentias Domini*: Atqui, quem Deus Potestate dignatur sua, nefas est à Sacris rejicere: injuriâ ergo rejicitur Illiteratus. Secundò, quòd Ignorantia maximè consentanea fit Sacris Muneribus, maximèque deceat Ministros Ecclesiæ, Paulo (3) affirmante, Deum *Idoneos nos fecisse Ministros novi Testamenti, non litera, sed spiritu, ὃς καὶ ἱκάνωσεν ἡμᾶς διακόνους καινῆς διαθήκης, οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ.* Tertiò exemplis, quæ ex ipsis orditur Apostolis, quos rudes bonarum Artium, planèque illiteratos Christus adsumpsit ad Sacerrimæ Reipublicæ Principatum: tanto Ignorantiæ amore, ut nullus ex Legulejis Judæorum Christi vestigia secutus fuisse legatur.

Hinc vulgari eruditionis ioeptæ pompa Nicolaos

Spi-

(11) ff. planè ff. qui bus cau. in possess. l. 1. ff. & l. 2. Cod. & utrob. t. t. de Curat. l. patre ff. de his, qui sunt sui l. 1. §. furiosum ff. de act. & oblig. glos. in l. 2. ff. de procur. l. Marcellus 26. ff. de fide. jussor.

(12) c. neque furiosus 32. q. 7. glos. in c. 1. & in Sum. in fin. 35. q. 1. Host. in Sum. de matrim. §. qualiter impediatur.

(13) C. sicut 7. qu. 1. & c. sicut 21. q. 2. Glos. in c. pastoralis. 7. q. 1. & in c. 1. 34. q. 1. & c. nunquaque 13. q. 2.

(1) Erotemat. Sacror. cent. 1.

(2) Ad Synops. Nili ta. 12.

(3) Nota 36.

(4) Luc. c. 11. nu. 15.

(5) In Physicis Cosrov. 2. disp. 3. s. 2. n. 142.

(6) Can. 29.

(7) In notis Concil. et Canon. ad Eliberin. sub finis.

(8) Can. 14.

(9) Ibid.

(10) ad Concil. Arausic. 1. initio

(11) ad d. Can. 14.

(11) In Lib. de Eccl. Hierarch.

(12) In proem. Notariis.

(13) Can. 79. et refertur ab Harmenop. in Epit. Sect. 3. tit. 5.

(14) In d. Can. 79. Apost.

(1) Nota 103.

(2) Psal. 70. ver. 16.

(3) 2. Ad Corin. c. 3. n. 6.

Spiridiones, aliosque enumerat tres, vel quatuor nullius literaturæ homines, clarissimos Antistites Orientis. Unde furioso mox Epiphonemate colligit. Τὰ γράμματα ἐξωλόθρευσαν τὴν ἐκκλησίαν, τὴν ἐπατρώσεσεν ἡ ἄγνοια. *Sapientia pessum dedit Ecclesiam, quam ignorantia consecravit.*

IV. Hæc Margunius pro Photianorum amica, ipsiusque Margunii Socia Ignorantiâ, cujus tamen adeò publicitus puduit olim Photianos, ut histrioniam agentes Sapientiæ personam induerint. Testatur hoc Georgius (1) Metochites his gravissimis verbis: ὑμεῖς δὲ ὑποκρινόμενοι σοφίαν, καὶ τὴν ὑμετέραν ἄγνοιαν αἰσχυνόμενοι φιλοσόφους ὑμᾶς ὀνομάζετε. οὐδὲ ἀναγινώσκειν τὰ γεγραμμένα δυνάμενοι. Τίς γὰρ ὑμῶν τὰ τῶν πατέρων οἶδε; Τίς δὲ τοὺς Κανόνας ἀνέγνω; Τίς καὶ τὰς ἀκολουθίας ἀτραυλίζων διὰ τὴν ἀμαθίαν διατρέχει; ὦ ἄμαι ἀναγνῶσται ἀγνοοῦντες ἀναγινώσκειν, καὶ διάκονοι ἑλληνικὸν ἀδαήμονες, ἱερεῖς δὲ τὰ ἱερὰ οὐδαμῶς συνιέντες· καὶ ὑμεῖς Γραικοί; οὐ μέντοιγε, οὐ Γραικοὶ ὑμεῖς, ἀλλὰ βάρβαροι· Γραικοὶ γὰρ οἱ πιστοί, οἱ ὀρθόδοξοι, οἱ τὰ λεγόμενα συνειδότες, καὶ ῥωμαλέως στηρίζοντες. *Vos verò mentiti Sapientiam, cùm vestræ vos pudeat Ignorantiæ, Vos Philosophos appellatis, qui ne legere quidem potestis, quæ scripta sunt. Quis vestrum monumenta Patrum novit? Quis Canones legit? Quis Sacras preces non balbutiens propter imperitiam percurrit? O Lectores legere nescientes, ò Diaconos prisci Sermonis ignaros, & Sacerdotes Sacra nullo modo intelligentes! Et vos Græci! Non equidem Græci vos, sed Barbari. Græci enim fideles, & Orthodoxi, qui, quæ legunt, intelligunt, fortiterque confirmant.* Hæc legisset Margunius, sanè Photianorum Mores secutus amasset clanculò Photianismi præsidem ignorantiam, palam dissimulasset, neque eam sacerrimis Dignitatibus addixisset, quam mos Apostolicus, Scita omnium Doctorum, sententiæ communis Suffragium Sacris omnibus abigunt.

V. Certè, ut à Latinis ordiamur, Sapientiam Clericis necessariam adeò prisci illi Patres, quos Orbis Terrarum universus adorat, existimarunt, ut negaverint Sacris initiandum vel Sapientem, si memoriter Psaltæ Regii divina Carmina reddere nesciat. Quapropter (1) Augustinus, ne nomine quidem Sacerdotis dignum existimat eum, qui Musas Sacras recitare memoriter non possit. Quod Toletano (2) Concilio VII. placuit, & à Gregorio (3) Magno ita severè custoditum est, ut nunquam passus sit, ejusdem Igoorantiæ nota couspicuos Antistites consecrari: quamobrem Donatum Archidiaconum, & Joannem Sacerdotem, licèt à Cæsareo in Italia Exarcho summopere commendatos, Populique, ac Cleri Suffragio lectos ab Infula Ravennate rejecit, quam in Martinianum Presbyterum transtulit, virum & pium, & doctum, ut ipse Gregorius narrat, & ex Gregorio (4) Baroonius. Nec Patres tantùm, sed & Concilia Latinorum Scientiarum gloriam in eo, qui Sacris initiandus est, expetunt, ut facilè constabit ex constitutis in (5) Turonico II. in (6) Aurelianensi I. in (7) Toletano IV. & (8) VIII. relatis (9) à Carranza: quorum authoritate idipsum Juris Interpretes Canonici passim confirmant, Antonius (10) de Butrio, (11) Rolandus, (12) Ancharanus, Hippolytus (13) Marsilius de Columna, (14) Rebuffus, (15) Staphilus, Paulus (16) Fuscus, (17) Decius, (18) Felinus, (19) Lambertinus, (20) Cassaneus, Gaspar (21) Ortygas, (22) Corrasius, (23) Gigas, Alfonsus (24) Azevedo, Alfonsus (25) Hojeda, Bernardinus (26) Diaz, Quinctilius (27) Mandosius, Lancellottus (28) Corradus, Joannes (29) Ferro, (30) Vivaldus, & omnium latissimè (31) Menochius. Quibus adstipulantur ex Theologis (32) Dominicus Soto, Michael (33) Salonius, & (34) Navarrus, quippe Jure (35) Canonico Latinorum planè constitutum. Unde mirum fortassis videbitur, quod ad confirmationem Sententiæ suæ tandem collegit (36) Margunius: Ignorantiam adeò Sacris Antiquorum dilectam, ut ipsi Latini eam palam jactaverint, jactentque; ita olim fasso Agathone Pontifice ad CP. Cæsarem (37) scribente, ita praxi etiamnum Latinis utentibus. Quorum postremum in Margunio nequaquam mirum solito palam mentiri, ut ex tot relatis, atque ad hoc ipsum relatis Authoribus patet. Primum verò Ignorantiæ ipsius clementer damus. Manifestum est enim, in eâ Epistolâ, quam producit Margunius, Agathonem non affirmasse ignorantiam in Clericis Romanis, sed ignorantiam Linguæ Græcæ. Cùm enim eâ in Epistolâ Constantino Pogonato scribens Agatho tardam excuset Legatorum suorum profectionem ad Oecumenicam Synodum, causam affert, affirmans, à se, ob caritatem eorum, qui in Romana Ecclesia Græca nossent (quod ad Barbarorum incursiones, egestatemque Clericorum rejicit) evocatos aliquos eorum peritos è Gallia, & Anglia, queis Legationis onus imponeret; quibus cunctantibus factum esse, ut Legatio tarde processerit. Non igitur fatetur in Romanis Clericis ignorantiam Agatho, sed Græcæ inscitiam linguæ, quam etiam excusat excursionibus Barbarorum propositis, atque egestate per illud tempus Ecclesiæ summâ, quasi Romanæ Clerum Ecclesiæ, & Sacris præfectum suis Sapientia simpliciter deceat, atque ipsa Græca, ex potestate Principatus Sacri, moderaturum Ignorantia Græcorum dedeceat, quæ tamen in Latino cæteroqui turpis non est, cui turpis est, Ignorantia simpliciter, rejectura ipsum à recipiendis Ordinibus jure Latino, quo nimirum Ignorantia Sacris Ordinibus abstinetur, quemadmodum palam evincitur tot Scriptoribus sapientissimis in unum collatis, quos non ad pompam protulimus, sed ut ex illis Photiani cognoscant, quàm mendax Margunius sit, qui Sententiam suam Latinis affingit. Nec tamen abnuerim, inter Latinos etiam aliquando Ignorantiam Sacris irrepere. Nolo, me ita his addictum existiment Photiani, ut ipsorum acta omnia tuta, defensaque velim. Jura Latinorum laudo: ea Nostris maximè consentanea confirmo: ejusque satago, ut neque Græci ex ingestis ubique per Margunium, Coressium, aliosque calumniis, quæ sanctè docent, sapienterque præcipiunt Latini, damnent, neque Latini Photianorum corruptelas non facto, sed dogmate confirmatas meditati Græcum putent, quod Photianum est.

VI. Sanè, quod ad rem nostram attinet, hæc

(1) *Orat. contra susurrones, & detractores in fine.*

(1) *Relatus à Magrio in Hierolex. dict. Ps.* (2) *Referuntur ab eodē Magrio ibid.* (3) *Epis. 21. 23. 45. l. 4.* (4) *Ad ann. Chri. 595. nu. 74. & 75.* (5) *Can. 2.* (6) *Can. 15.* (7) *Can. 18. et 24.* (8) *Can. 9.* (9) *In Sum. Cōcil. in his Concil.* (10) *Consil. 42. n. 3.* (11) *Consil. 47. Volum. 1. num. 75.* (12) *In Clem. cū ei. n. 1. de concess. præben.* (13) *De Eccl. reddit. Orig. 2. p. c. 19. in princ.* (14) *In Concord. titul. de Collat. rubr. post princ. ex pag. 251. & 253. & in §. præfatiqs Ordinarii, in glos. viris literatis pag. 321. & in c. postulastis n. 13. de Cler. excom. ministr.* (15) *De Grat. & expectat. form. 3. n. 4.* (16) *De Visit. lib. 2. c. 28. n. 4.* (17) *In c. cum in cunctis n. 12. de off. deleg.* (18) *Cons. 18. n. 5. et in cap. si quādo n. 7. de rescrips.* (19) *De Jurepatr. l. 2. p. 3. q. 5. ar. 11. & n. 5. & fin.* (20) *In p. 10. Catal Glor. Mund. in princ.* (21) *In Patrocin. pro Cæsar. aug. Gymnas. 2. p. n. 47. & 72.* (22) *in §. Sacerdos. 3. p. c. 2. in prin. & n. 5.* (23) *Cōs. 3. n. 15. & cons. 144. n. 1.* (24) *lib. 1. nov.*

hanc scientiarum laudem non Latini solùm in provehendo ad Sacra exposcunt, verùm etiam & Nostri necessariam Ministris Ecclesiæ ubique commemorant. Nam, ut Areopagiten prætercam, quem ad hoc testem vocat Nicæna (1) Synodus II. omittamque Jacobi Liturgiam, jure Nostris omnibus venerabilem, quæ doctum vult esse Presbyterum, quando eum jubet, post perlectum à Diacono in Ambone Euangelium, ad Populum concionem habere; manifestum est ex Apostolorum (2) Canonibus scientiam in Sacerdote requiri, cui, ut Populum doceat, interjecta Anathematis pœna, præcipiunt. Quod manifestiùs constituit relata Synodus (3) Nicæna, interdicens Ordinibus ei, qui eloquia divinitus tradita Plebi explanare non norit. Quo fit, ut quotquot ex Nostris, sive ii Græci sint, seu Photiani, explicandis Canonum Scitis navarunt operam, id ipsum affirment. Quid enim aliud (4) Prodromus, Nicephorus (5) P. (6) Balsamon, (7) Nilus, (8) Aristenus, (9) Arsenius, Joannes (10) Protecdicus, Hierotheus (11) Chartophylax, cæterique, quos eruditè profert Joannes (12) Lascares Rhyndacenus, quid, inquam, aliud insinuant, quàm necessariam initiando scientiam? Quare Philotheus Patriarcha, Photianus licèt, ac Palamita, his solemnibus verbis, Ecclesiæ utriusque Suffragium Scientiam exposcentis in Clerico vel ipsis Photianis (13) indicit: νομοθετεῖ τὸ οἰκουμενικὸν δόγμα τῆς ἐκκλησίας, ἀγραμμάτιστον, καὶ κατὰ τὸ παροίμιον, ἀναλφάβητον ἄνδρα μὴ λαβεῖν εἰς κλῆρον, τοῦ θεοῦ γὰρ λόγου, δηλαδὴ τῆς ὁμοουσίου τῷ πατρὶ σοφίας τὸν ἀξιωθέντα διακονίας ἄσοφον ἀπαξαπλῶς εἶναι, ὁ θεῖος λόγος διὰ τῶν Κανόνων ἀπαγορεύει. *Decernit communis Ecclesiæ sententia, illiteratum, & ex adagio, Analphabetum hominem ad Clerum non suscipi. Dei enim Verbi, hoc est consubstantialis Patri Sapientiæ qui ministeria dignus est habitus, ut omnia verbo expediam, ignorantem esse, Dei Verbum per Canones vetat.* Nec mirum hæc, uno Margunio reclamante, doceri, & ab omnibus recipi, præsertimque per Canones ab Ecclesia. Nam hæc docta ab Apostolis Ecclesia quid doceat, nisi hæc? Paulus (14) Apostolus Episcopum non nisi διδακτικὸν *Doctorem* agnoscit, & alibi (15) jubet esse ἀντεχόμενον τοῦ κατὰ τὴν διδαχὴν πιστοῦ λόγου, ἵνα δυνατὸς ᾖ καὶ παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν. Quæ quamvis rectà pertineant ad Episcopos, quos vult, *amplectentes eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potentes sint exhortari in doctrina sana, & eos, qui contradicunt, arguere;* vi tamen argumentationis æquissimæ ad cæteros minores Episcopo Sacrorum Ministros trahenda sunt, quippe qui aut ad consortium Episcopi destinantur, aut consortes Episcopo sunt hac præsertim in parte, quæ ad erudiendum Populum spectat.

Ricupl. tit. 3. l. 32. n. 1.
(25) De Benef. 1. p. c. 24. à n. 28. & 31.
(26) In Prax. Can. c. 18.
(27) Reg. 16. q. 15. n. 3.
(28) In romp. om. Jud. li. 2. ca. 1. §. 4. n. 1.
(29) De Examin. Ord. tit. de off. & exam eor. qui ad pur. pag. 328.
(30) In Cãdelab. Eccl. tit. de Sacr. Ord. nu. 39.
(31) De Arbitr. Jud. Cas. 425.
(32) In 4. dist. 25. q. 1. ar. 4.
(33) 2. 2. q. 62. art. 2. Concl. 3. Cõtr. 1.
(34) In c. si quando excep. 11. de rescr.
(35) C. cũ sit ars. de æt. qual. & c. c. super specula. de Magistris.
(36) Loco sup. laudato.
(37) Epist. 1. & 2. ad Constant. A.

(1) Can. 2.
(2) Can. 57. alias 58.
(3) d. Can. 2.
(4) De Interpr. ad Can. Ap. 58.
(5) In reg. 34. penes Blastar. in explic. Can. c. 8.
(6) Ad

VII. His adde Numinis ipsius tùm Synagogæ præcipientis, tùm instituentis Ecclesiam effato necessariam Clericis Sapientiam. Nam, quod accuratè Synodus (1) Nicæna laudata notavit, Deus penes (2) Oseam sic loquitur. Ὅτι σὺ ἐπίγνωσιν ἀπώσω σύ, ἀπώσομαί σε κἀγὼ τοῦ μὴ ἱερατεύειν μοι. *Quia tu scientiam repulisti, repellam te, ne Sacerdotio fungaris mihi.* Quibus verbis non alia repellendi à Sacerdotio causa proponitur, nisi Inscitia. Unde Infertur scientia in Sacerdote pernecessaria; id, quod manifestiùs deducitur ex illis (3) Christi. *Euntes in Mundum universum prædicate Euangelium.* Πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον πάσῃ τῇ κτίσει. & (4) rursus, πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη· καὶ τὰ ἑξῆς· διδάσκοντες αὐτοὺς τηρεῖν πάντα, ὅσα ἐνετειλάμην ὑμῖν· *Euntes docete omnes gentes, &c. docentes eos servare omnia, quæcunque mandavi vobis.* Quæ verba omnibus Ministris Sacrorum censentur dicta, quippe quibus subditæ Plebis ad saluberrima Veritatis pascua deducendæ institutio curiosè committitur. Quis porro dicat, aut sine scientiâ doceri posse, aut non requiri in eo Scientiam, cui docendi munus mandatur? Hinc vel ipsæ Ministrorum Vestes, quibus functuri Sacris amiciuntur, ad Significationem Scientiæ ipsis necessariæ censentur inventæ. Supersit ex multis unam considerare. *Orarium*, quod Stola Diaconi est, sive Etymologiam à Latinis exposcas, seu Græcam malis, utrobique Sapientiam præsefert. Alcuinus (5) inter Latinos *Orarium* dici putat, quòd Oratoribus, sive, ut ajunt, *Prædicatoribus* concedatur: cui consonat Toletanum (6) Concilium IV. At Simeon (7) Thessalonicensis *Orario* significari docet, Τὸ ὠράριον, καὶ νοερὸν τῆς ἀγγελικῆς τάξεως· διόπερ τὰ χερουβὶμ ἐσκιασμένα περιπεπλεγμένα τὰς ὄψεις, καὶ αὐτὸς περιστέλλεται ἐν τῷ μέλλειν κοινωνεῖν τοῦτο περιζωννύμενος· ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὠραρίῳ τὸ ἅγιος, ἅγιος, ἅγιος γεγραμμένον ἔχει, ἃ δὲ δηλοῦσι τὴν λειτουργικὴν τῶν ἀγγέλων τάξιν. *Secretum à materia, & una intelligentiâ potentem Angelicum Ordinem. Quare & Cherubim facies suas obvelantia Diaconus imitaturus, & ipse, cùm percepturus est Sacramentum, stola ad corpus succingitur, sed & in ea Sanctus, Sanctus, Sanctus scriptum ostentat, quo designatus ad Ministerium Angelorum Ordo subindicatur.* Idem sensere Latini (8) ex Isidoro, Honorato (9) Solitario, aliisque, nec admodum discrepat (10) Balsamon. ὠράριον ἀπὸ τοῦ ὁρῶ, τὸ φυλάσσω, καὶ ἐπιτηρῶ. deducens. Utrolibet enim modo significatio hæc Græca Orarii proponatur, scientiam sonat, quando & Intelligentiarum à materia secretarum est scire, nec inscitia videnti, observanti, consideranti convenit: ut planè vel ipsæ Sacrorum Ordinum vestes Clerici Sapientiam indicent, à qua tantopere abhorret Margunius.

VIII. Ejus nos argumenta risu uno excipienda putamus, quippe, quam defendunt, Ignorantiæ plena. Verùm, cùm incredibile dictu sit, quantam Græciæ perniciem vel manifestissimæ ineptiæ Margunii moliantur, demus, & hoc dilectissimæ Genti, ut, quidquid ipsi minatur exitium, nostris laboribus fatuum, demens, ac stolidum ostendatur. Ergo, ut à primo teterrima corruptoris improbitas pateat; Viden', ut ad litteraturæ decus labefactandum, spreta Græca, Hebrææ, Latinæque Psalmorum interpretationi, quam (1) alibi furiosè damnaverat, se ipsum accommodat? Nam, cùm locus ille Regii Vatis sic à Græcis reddatur: Ὅτι οὐκ ἔγνων πραγματείας, *quoniam non cognovi negotiationes*, hic γραμματείας supposuit, ex Latina, & Hebræa Scriptoris Phrasi, quò nimirum ex illa litte-

Canon. 2. Syn. VII.
(7) In Synop. ad Canon. 2. Syn VII.
(8) In Collect. 2. ad Can. Syn. VII.
(9) In Collect. 2. Canon. c. 108.
(10) In explicat. Synodic. Tarasia.
(11) In Epis. Nomocan.
(12) In Can. volas. ad VII. Syn. c. 2.
(13) In reg. Eccl. regul. 10. apud Cãpanas.
(14) 1. ad Timot. c. 3.
(15) Ad Titum. c. 1.

(1) d. Canone 2.
(2) Cap. 4. n. 6.
(3) Marc. c. ult. nu. 16.
(4) Mat. c. ult. nu. 19.
(5) De divin. off. c. 39.
(6) Can. 40. refertur in c. unũ orarium. 25. dist. ubi Glos.
(7) In explic. Liturg. citat. à Goar. in Miss. Jo. Chrysost. not. 9. in fin.
(8) Lib. 2. de off. Eccles.
(9) Lib. 4. c. 42.
(10) In Can. 22. Laod. citat. à Goar. ubi supra.

(1) Nota 209.

litteras à Deo reprobatas afferat, damnatasque. Quod sanè statim negatâ Margunii Thesi, prorsus inficior. Neque enim diligitur, aut ornatur Insipientia à Deo, *cujus Spiritus* (2) *implet homines Sapientia*, *qui homines* (3) *Sapientia erudivit*, *qui dat hominibus*(4) *Sapientiam*, qui tantopere laudat (5) Salomonem, quòd præ bonis omnibus Sapientiam maluerit. Si diligit Ignorantiam, cur non hanc, sed Sapientiam (6) parvulis præstat? Cur Sapientiam (7) viribus anteponit, fortique prudentem? Cur hortatur (8) ad Sapientiam? Cur eam (9) cunctis pretiosissimis meliorem appellat? Si potestatem suam ignaris addicit, ac rudibus, cur eos, *qui dereliquerunt fontem Sapientiæ*, *qui viam Sapientiæ nescierunt*, *qui non habuerunt Sapientiam*, minis, ac pœnis (10) prosequitur? Apage istas ineptias, quibus tamen abactis, videbis, quàm infirmum sit argumentum, quod ab initio statim ineptit. Nam quod Vates divinus asserit, ingressurum se potentias Domini, quoniam non nosset literaturam, nihil ad firmitatem thesis dejectæ contulerit. Etenim ibi literatura pro mercatura, aut negotiatione accipienda est, quemadmodum tùm Græcis, tùm Hebræis literæ numerorum habentur loco, queis Institores utuntur ad mercium rationes, ut eruditè explicat (11) Magrius. Scilicet hanc loci illius esse Sententiam non Græci modò testantur, quos inter (12) Chrysostomus, & Symmachus (13) Sacrarum Paginarum Intrepres ea verba sic reddens, ὅτι ἐν εἶδα ἐξαριθμῆσαι, *quoniam numerare non novi*: Verùm etiam Latini cum (14) Gelasio, & (15) Genebrardo, illo vertente, *quoniam non cognovi negotiationes*, hoc, *non cognovi numeros*. Quo fit, ut ibi Regius Psaltes affirmet, tranquillum, securumque Domini potentias ingressurum, non rudem, ac stupidum, similemque Margunio, qui si malis avibus tam dementer in prima argumentatione decipitur, non saniùs in secundâ philosophatur.

(2) Exod. c.31.n.3.
(3) Exod. c.35.n.35
(4) Prov. c.2.n.6.
(5) Paralip.c.1.n.11.
(6) Ps.18.n.8.
(7) Prov. c.5.n.1.c.27.n.11.
(8) Prov. 9.8.n.11. 9.16.n.16.
(9) Sapi. c.6.n.1.
(10) Baruch.c.3. nn.13.23.28.
(11) In Hierolex. verb. literatura.
(12) relatus a Magrio ibid. & in ca. ejiciens 88.dist.
(13) Relatus in Notis suppositis Ps.70. Editionis Venetæ generis Glycy, & refert Magrius ib.
(14) In c. consequens & § quoniam 88. dist.
(15) In Psal. 70. cit. a Magrio ibid.

IX. Nam falsissimum est, ignorantiam maximè consentaneam esse Muneribus Sacris, maximèque decere Sacros Ministros. Id quî verum erit, cùm Paulus ad oppositam Ignorantiæ Sapientiam ministros Christi doceat accedere, (1) dicens. Θέλω ὑμᾶς σοφοὺς μὲν εἶναι εἰς τὸ ἀγαθόν, *volo vos sapientes in bono*, cùm se, σοφὸν ἀρχιτέκτονα *Sapientem Architectum* (2) appellet, cùm rationem ineundæ Sapientiæ, quæ Christi Ministrum deceat, (3) tradat, cùm Ephesios (4) moneat, ἀκριβῶς περιπατεῖν, μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ᾽ ὡς σοφοὶ, *cautè ambulare, non quasi insipientes, sed quasi Sapientes*? Cùm Colossensibus Sapientiam à Deo precibus (5) postulet, quos etiam (6) provocat ad docendum, & commonendum in omni Sapientia, quemadmodum mox & Timotheum præsentissimè (7) provocat? Neque obstat à Paulo sæpe, quemadmodum & in Hagiographis alibi, sapientiam damnari, ut manifestum est ex iis, quæ scribit (8) Romanis, (9) Corinthiisque. Nam duplicem Sapientiam, Scientiamque geminam esse unus Margunius ignoraverit, quarum altera profana est, qualis Ethnicorum, quæ dum Intelligentiæ mortalis confisa viribus Deum in his, quæ videntur, inquirit, non per ea, quæ facta sunt, supra ea, quæ facta sunt, omnium, quæ facta sunt, Authorem intellexit Deum; sed inter facta factorum causam stultè philosophata, ex iis, quæ facta sunt, aliqua dum falsò Divinitatis nomine consecrat, execravit, translata nimirum ad insipientiam Sapientia, quam jactat. Altera Sacra est, quæ utcunque plurimis liberalium Artium ornamentis instructa, non tamen iisdem innixa, sed cælesti lumine afflata quæsivit in Omnibus, quod in Omnibus, supra Omnia, Numen assereret, ut non sit in his, quæ videntur, quod, quæ videntur, effecit; ut non adoretur in aliquo, quod in omnibus est, omnia circumplectens immensum, omnia agens non actum, omnia movens immotum, beatumque in se, omnia extra se beans, nec aliter intelligendum ab hominibus, quàm si se non penitùs intelligere, quod intelligunt, sapientissimè fateantur; translata itidem ad Sapientiam inscitia, qua maximè sapiunt. Ita profana Sapientia per Sapientiæ nomen ad Insipientiam it, Sacra vero per nobilis Ignorantiæ decus certissimæ Sapientiæ conditionem, nomenque nanciscitur. Quò fit, ut profanam Sapientiam Paulus (10) stultitiam vocet, Sacram (11) ignorantiam, quæ maximè sapit, Sapientiam (12) appellet, quam nimirum Ministris Christi ubique ingerit, cùm Sapientiam profanam explodit, ratus & veram Sapientiam esse eam, quæ Deo, qui falli non potest, Sapientia est, & eam insipientiam esse, quæ stultitia est apud Deum. Hanc scilicet, quà liberalibus Artibus perornatam, quà immissis divinitus cognitionibus circumfusam commune Ecclesiæ utriusque Suffragium ab eo exposcendam edicit, qui ad Sacra provehitur; hanc vult ad Sacras Dignitates admitti, ne aut lux orietur sub modio, aut tenebræ avehantur ad Candelabrum, quæ si tantopere Margunio, placent, quid mirum, si nec obvia, atque perspicua Apostoli Verba miser intelligit?

(1) Ad Rom. cap. ult. n.19.
(2) 1. Ad Corinth.c. 3.n.10.
(3) Ibid. n.18.
(4) Ad Ephes. c.5. n.15.
(5) Ad Coloss. ca. 1 nn.9 & seq.
(6) Ibid. c.3.n.16.
(7) 2. Ad Timoth.c. ult.n.2.3.
(8) Ad Rom.9.8. n.7.9.11. n.25.
(9) 1. Ad Corinth.c. 1.n.19.20. 21.& ca 3.n.19.
(10) 1. Ad Corinth.c. 3.n.19.
(11) 1. Ad Corinth.c. 1.n.18. & seq.
(12) Ibid. per tot.

X. Nempe idoneos nos facit Ministros novi Testamenti οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος, *non literæ, sed Spiritus*, quam vim verborum, ut Græcum decebat, si sensisset Margunius, non ibi de literis, ut ad scientias pertinent, agi dixisset, sed vel de negotiis hominum curæ subjectis, vel de rudi Legum scriptarum interpretatione, vel denique de observantia literali, ut ajunt, cæremonialium præceptorum, ut Patres (1) variè proponunt. Neque enim Ministros suos Christus adsumpsit ad profana negotia, vel Legis Mosaicæ rudi interpretatione propositæ, jussarumque Judæis Cæremoniarum addixit obsequio, imò docuit, earum multa negligere, plura explicare, quando litera occidit, hoc est verba Legis Synagogæ imperantis, ut sonant accepta, ad litteram intellecta, pinguique, ut mos erat Judæis, Minervâ proposita, nec Veritati plerumque congruunt, & Christianam religionem impugnant, quam scilicet operosè tuentur, & propalam augent, si Spiritus illa vivificet, hoc est ad genuinum sensum ex mente dicentis, verèque sapienti explicatione ad Veritatis normam expressa Populorum animis illabantur. Hæc germana, hæc certa, hæc unica verborum sententia, Marguni, quam ne solitus Sanctissimos Patres contemnere Supercilio Photiano despicias, à Photianorum Heroe desumpsimus. Palamas (2) enim hæc scribit. Οὐ γράμματος, ἀλλὰ πνεύματος

(1) Vide Cornel. à Lapide in 2. Epist. ad Corinth.et Magr. ubi suprà.
(2) Orat. 2. de lumin. Thabor.

ἐστι τὸ ἑρμηνεύειν τὰς ἁγίας γραφάς, καὶ ταύτας εἰ διὰ γράμματος ἐξηγησόμεθα, πολλὰ φαῦλα, καὶ αἱρετικὰ τοῖς ὀρθοδόξοις προθήσομεν. Διὸ ἡ Σάλπιγξ τῆς ὀρθοδοξίας ὁ Παῦλος, οὐ γράμματι, ἔφη, ἀλλὰ πνεύματι. τὸ γὰρ γράμμα ἀποκτείνει, τὸ δὲ πνεῦμα ζωοποιεῖ, τουτέστι, σοφίαν, καὶ ἀγχίνοιαν ὀφείλομεν ταῖς γραφαῖς, ἵνα οὐχ ὑλικὸν γράμμα ἀκούωμεν ἀσόφως, ἀλλὰ σοφῶς διὰ πνεύματος τὸ πνευματικὸν τῆς γραφῆς σημαινόμενον καταλάβωμεν. Non littera, sed spiritus est explanare Sacras Scripturas: has si littera explanaverimus, multa inepta, & haretica orthodoxis proponemus. Quare Tuba recta fidei Paulus, non littera, inquit, sed Spiritu; littera enim occidit, Spiritus autem vivificat, hoc est: Sapientiam, & acumen ingenii debemus Scripturis, ut non materialem litteram audiamus insipienter, sed sapienter per Spiritum Spiritalem Scriptura significationem percipiamus. Audin' Marguni, teste Palama tuo, sapientiam, non ignorantiam iis Pauli verbis commendari? *Sapientiam* inquit. An hoc solùm? Imò & *acumen ingenii* Sacris debemus Paginis. Si Sapientiam debemus Sacri Ministri, non igitur nos decet Ignorantia: non igitur Sacris Ministris Ignorantia maximè consentanea. Si littera pinguem, ac stupidam Scripturarum notitiam, Spiritus verò, sapientem, argutam, ingeniosamque earundem cognitionem significant; qui nos fecit idoneos Ministros non littera, sed spiritu, is profectò nobis necessariam Scientiam fecit, nobisque penitùs alienam voluit Ignorantiam.

XI. At Apostolos rudes literaturæ omnis corporatum Nomen adsumpsit. Scilicet ut non ante initiaret, quàm penitùs & publicis, & privatis, arcanisque Sermonibus institueret. Apostolos ad Sacra provectos in ipsa postrema Christi Cœna nemo est, qui non asserat, ut benè notat (1) Baronius. Quantis documentis per triennium integrum Christus egerit, ut ad dignam Sacro Ministerio scientiam pervenirent, constat passim ex Evangeliis. Quin & initiatos quàm longâ Oratione res miras, divinasque docuerit, narrat accuratè (2) Joannes. Eosdem licèt jam Sacris admotos abstinuisse se Ministeriis Sacris, donec (3) *ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, repleti sunt omnes Spiritu Sancto*, qui est *Spiritus* (4) *Sapientiæ, & Intellectus*, manifestum est ex iis, quæ sequuntur, (5) verbis: *ἐπλήσθησαν ἅπαντες πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρξαντο λαλεῖν: repleti sunt omnes Spiritu Sancto, & cæperunt loqui*, quasi receptâ cum divino illo Spiritu Sapientiâ, tunc demum dignum Sacerdote munus aggrederentur. Quis, hæc qui norit, exemplo Apostolorum Ignorantiam Sacris obtrudat? An tibi ignorasse videtur Petrus, cui (6) non caro, & Sanguis, sed Pater ipse cælestis arcanum indicaverat corporatæ Divinitatis? An ii rudes, rerumque ignari dicantur, quos (7) Christus ante, quàm Sacris admoverentur ad Veritatem promulgandam Populis designavit? Queis (8) *datum est nosse Mysterium Regni Dei*, num aliquis Scientiæ expertes, ac penitùs illiteratos affirmet? Piscatores audis lectos, ut discerent, non ut ministrarent; audi Discipulos ad Sacra provectos, ut, qui didicerant, sacrarentur. Ita lecti, ut arcanis admoverentur Sacrorum, non tamen ante sacra Dignitate donantur, quàm Sapientiâ imbuti tantæ Dignitati censeatur idonei, ut his exemplis Orbis Christianus agnoscat, & ignorantiam ineptam Sacris Muneribus, & illiteratos ab Ordinibus homines esse rejiciendos.

(1) *Ad an. Chri. 34. n. 45.*
(2) *Jo. ca. 13. à n. 1. & 4. cap. seqq.*
(3) *Act. c. 2. n. 4.*
(4) *Eccli. c. 15. n. 5.*
(5) *Act. d. c. 2. n. 4.*
(6) *Mat. c. 16. nn. 17.*
(7) *Mat. c. 10. n. 5. Luc. c. 3. num. 14. Marc. ca. 9. n. 2.*
(8) *Luc. c. 4. n. 11.*

XII. Qua ratione nihil Marguniana Ignorantiæ proderunt petita ex Nicolao, & Spiridione, aliisque exempla notissima. Nam translativum est nec Latinis modò, sed Græcis, & in primis Photianis ipsis notissimum, quod rarò accidit, nec Legem esse, nec posse quidquam in Legem. Etenim, cùm rarum sit; non obtinet, ut Lex sit, cùmque ex raris consuetudo oriri non possit; consequens est, ut rara Legem nequeant abrogare. Hinc ipse Photius (1) in sua illa Pseudo-Synodo, quam loco Synodi Octavæ Photiani religiosè venerantur; *ἀλλὰ τὸ σπάνιον*, inquit, *οὐδαμῶς νόμον τῆς ἐκκλησίας τιθέμεθα*, *Id tamen, quod rarò evenit, legem Ecclesiæ nequaquam statuimus*. & (2) Balsamon *τὸ σπανίως γενόμενον*, ait, *νόμος τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἔστιν. ὥστε τούτῳ ἀκολουθεῖν ἡμᾶς καὶ ἑξῆς. Quod rarò fit, non est lex Ecclesiæ, ut nos id etiam deinceps sequi oporteat.* His consonant à Zonara (3) tradita. *Τὸ σπανίως συμβὰν οὐ νόμον τῆς ἐκκλησίας τιθέμεθα, ὥστε τούτῳ ἀκολουθεῖν. Quod haud ita sæpe accidit, id nos pro lege, quam sequi deceat, accipi nequaquam jubemus*: idemque quod conficit (4) Aristenus: *ὁ νόμος τῆς ἐκκλησίας τὸ σπάνιον: non est Lex Ecclesiæ, quod rarò fit.* Quare Matthæus (5) Blastarius de Baptismo per Athanasium adhuc puerum collato disserens, egregiè concludit. *Εἰ δέ τις ἀνθυποφέρει τὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου ἔτι παιδὸς ὄντος γεγονός, ἐνθυμείσθω τὸν ἀναγινώσκοντα* (Legendum cum (6) Allatio) *θεσπίζοντα πολιτικὸν νόμον, ὅτι τὸ παρὰ Κανόνας, οὐχ ἕλκεται εἰς παράδειγμα, οὔτε νόμος ἐκκλησίας τὸ σπάνιον: Quod si quis objecerit Magni Athanasii adhuc pueri factum, meminerit, politicam legem decernere: quod præter Canones fit, non esse trahendum ad exemplum; neque enim Ecclesiæ legem esse, quod rarò fit.* Neque hi soli vel Photiani, vel incertæ fidei Authores, facta, quæ rarò contingunt, ad exemplum trahenda non esse, decernunt. Græci ipsi, iidemque toti Græciæ venerabiles idipsum confirmant. Ex innumeris unum atque alterum seligo Tarasium, & Damascenum. (7) Tarasius: *εἰ δὲ*, ait, *καὶ σπάνιον γέγονεν, οὐ νόμος ἐκκλησίας τοῦτο. Quod si rarò gestum est, non tamen confestim Legem in Ecclesia constituit*. Damascenus (8) verò, *οὐ τὸ σπάνιον*, inquit, *νόμος τῆς ἐκκλησίας, οὐδὲ μία χελιδὼν ἔαρ ποιεῖ, ὡς καὶ τῷ Θεολόγῳ Γρηγορίῳ, καὶ τῇ ἀληθείᾳ δοκεῖ. οὐδὲ λόγος εἷς δύναται ὅλης τῆς ἐκκλησίας τῆς ἀπὸ γῆς περάτων μέχρι τῶν αὐτῆς περάτων ἀνατρέψαι παράδοσιν. Quod rarò fit, Lex Ecclesiæ non est, neque hirundo una ver facit, ut & Gregorio illi Theologo, & Veritati videtur; neque unius oratio tanti est, ut totius Ecclesiæ ab Ortu ad occasum propagatæ morem possit evertere.*

XIII. Quid, quòd non in Ecclesia dumtaxat hoc verum, sed & in ipsa civili Republica, quemadmodum Alexius (1) Comnenus Imperator fassus est: *εἰ δέ ποτε*, ait, *καὶ τοιόνδε τι ξυμβέβηκεν, οὐ νόμον, ὦ γύναι, τὸ σπάνιον ἡγούμεθα. At, ut aliquando tale quidpiam acciderit, quod rarò factum est, Legem nos, mulier, haudquaquam censebimus.* Quinimò hocce ipsum non in legibus modò, verùm etiam in aliis quibuscunque rebus negotiisque verissimum est, atque omnino constitutissimum; ut nimirum, quod ad plura utiliùs

(1) *Can. 17.*
(2) *In d. Can. 17.*
(3) *In eundem Can.*
(4) *In Nomoc.*
(5) *In Nomoc.*
(6) *l. libr. de Interstitiis.*
(7) *Epist. ad Jo. Anachoretam in fin. VII. Synod.*
(8) *Orat. 1. de Imagin.*
(1) *Penes Nicet. Choniaten in Jo. Comneno n. 2.*

pro-

protenditur, eligamus. Nam, ut eleganter docet (2) Isocrates: Χρὴ τοὺς εὖ φρονοῦντας, ἐπειδὴ τὸ μέλλον ἀεὶ συνίσασιν ἀκαθορώμενον, τὸ πολλάκις ὠφελοῦν τοῦτο φαίνεσθαι προαιρουμένους. *Est hominum cordatorum, quoniam, quod profuturum sit, non semper prospicimus, quod frequentiùs prodest, id amplecti.* Quare optimè Artemidorus (3) Daldianus affirmatè asserit: Δεῖ, μὴ ἀπὸ τῶν σπανίων, ἀλλὰ τῶν ἐπὶ πολὺ, πάντων τὰς κρίσεις ποιεῖσθαι. *Oportet non à raris, sed ab iis, quæ ut plurimum accidunt, omnium judicium facere.* Quod pressiùs dixit Jurisconsultissimus inter Nostros (4) Tipucitus. ὁ σκοπεῖται δὲ τὸ τίμημα ἀπὸ τοῦ παραχρῆμα, καὶ σπανίως συμβαινόντων. *Censendum non est ex improvisò, & raro accidentibus.* Et elegantiùs de Amoris natura philosophatus (5) Eumathius: ἂν δὲ ὑπὲρ τὰ ἐσκεμμένα πηδᾷ, τυραννὶς τὸ πρᾶγμα. ἂν ἐπιδυναστεύσῃ πολλάκις ἐκράτησε παρ' ἡμῖν, ὁ νόμος τὰ σπάνια. *Nam, si ultra præscriptos terminos progreditur Amor, Tyrannis est: quòd si non sæpè nos subegerit, ex his, quæ rarò contingunt, Jura minimè constituuntur.* Hinc L. Cornelius (6) inter Latinos suo ævo Jurisprudentissimus anceps secum ipse considerabat: πῶς ἂν ἀληθῶς γένοιτό τι τῶν ὑπὸ τοῦ δήμου ψηφιζομένων κύριον, ἐὰν μὴ κατὰ νόμον γένηται; *Quomodo aliquid eorum, quæ à Populo decernuntur, verè ratum sit, nisi sit ex Legis præscripto?* quasi facta contra Leges obesse non possent Legi: & Taurus (7) Philosophus fatentem crimen adolescentem, adorsumque crimen tueri ex more, exemplis, atque consuetudine, hac Demosthenis sententia non sine vehementi objurgatione compressit. Σὺ δὲ μὴ λέγε, ὡς γέγονε τοῦτο πολλάκις, ἀλλ' ὡς προσήκει γίνεσθαι. οὐ γὰρ, εἴ τι πώποτε παρὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ τοῦτο ἐμιμήσω, διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ πολλῷ μᾶλλον ἁλίσκοιο. ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἑάλω, σὺ ταῦτα οὐκ ἂν ἔγραψας, οὕτως, ἂν σὺ νῦν ἁλῷς, ἄλλος οὐ γράψει. *Non enim, si quid aliquando contra Legem actum est, tuque id imitatus es, propterea jure queas evadere. Quin imò eò magis idcirco in te statuendum est. Ut enim, si prius in aliquem foret animadversum, tu minimè hæc scriberes, ita, si ipse in præsentia punieris, nequaquam deinceps alius hæc scribet.*

XIV. Hæc tam plena, tam certa, tam repetita, quæ Latina non sunt, Græca sunt, magnâque ex parte Photiana, quid aliud agunt, nisi, ut Margunii stoliditas manifestiùs appareat, qui paucis exemplis Ecclesiæ Morem, Ecclesiæ Suffragium, Ecclesiæ Legem de repellendis ab Ordine illiteratis hominibus corrumpere, evertere, abrogare contendit? Quasi verò & exempla illa, tametsi pauca, idipsum, quod affirmamus, non confirment robustiùs. Quid? Ex illis ipsis exemplis sic licet arguere. Ea vel ex necessitate facta, vel ex Numinis ipsius jussu per Apocalypsim interposito, vel ex libidine eorum, qui Sacris initiabant. Si ex hac, quis non videt nulla esse? nam quæ contra Jus fiunt, debent utique pro infectis haberi semper, quod attinet ad exemplum, quandoque etiam, quod attinet ad effectum, ut egregiè (1) Jura constituunt. Si verò ex necessitate, vel Apocalypsi, qualia sunt pleraque à Margunio proposita, quamvis veneranda omnibus, omnibus admiranda, non imitanda tamen, nec ad instar exempli trahenda. Juris enim hæc regula (2) est, quæ decernit, *ea, quæ à Jure communi, exorbitant, nequaquam ad consequentiam esse trahenda.* Itidemque (3) illa: *in argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando concessa sunt.* Quod patet in privilegiis, quorum Natura Legi cùm privatis in causis deroget, ad exemplum trahi non potest. Patet in Alienatione rerum Sacrarum, quæ propter necessitatem concessa, Jure (4) interdicente, ad exemplum deduci non potest. Et ratio, ut ajunt, à priori deducta, est; quoniam exemplum argumentationem inducit à simili, ut licere videatur, quod in simili licuit: At à simili argumentatio invalida est, cùm utrinque non est similitudo numeris omnibus absoluta, id Glossa (5) & acutè, & planè evidenter confirmante. Non est autem similitudo ejusmodi, cùm altera ex parte necessitas, vel Apocalypsis, aliave causa Legis severitatem imminuens adest, quæ abest ab altera parte. Unde colligitur non posse ad exemplum deduci, quæ propter necessitatem concessa, vel ex Apocalypsi facta Legi derogasse videntur, cui nimirum adeò illa non obsunt, ut eam exceptione ipsâ peculiari confirment. Stet igitur nulla Photianorum labefactandum injuriâ ratum, certumque Græcorum, Latinorumque suffragium, repellens ab Ordinibus Ignorantiam, quæ nunquam Ecclesiæ profuit, quam Dei Sapientia divinis æternùm victuram documentis instituit, quamque nequicquam Ignorantia vafra Margunii concutit, quippe in ea petrâ fundatam, quæ lapis angularis est inconcussæ stabilitatis. Huic quid obfuerint insulsa Margunii Epiphonemata? Scilicet, ut ut Veritati eaobstrepant, ea Veritas deridet, ac despicit secura imprudentiæ, quam Historiæ fœderata Experientia communi calculo damnat. Quid enim Sapientia Majorum nostrorum toti Ecclesiæ contulerit, notum est: quid Ignorantia Photianorum Sacra tractantium damni, atque exitii Ecclesiæ intulerit nostræ, heu nimium infeliciter experimur. Cui sanè nemo usquam profuturas suppetias feret, ni barbaram olim, nunc, proh dedecus! Photianismo latè grassante, indigetem Græciæ Ignorantiam à Sacris expulerit. O Græciam felicem, si redux in te Tua illa Sapientia reverterit, cujus exilio, Te interim misera, felices sunt alii! Hanc igitur, ò dilecta, ò tui nondum oblita, ò mea Græcia, hanc, inquam, à conterminis Italis pete. Quid? hanc exigito. Tua est, quam petes. Utcunque à quocunque Sapientiam petes, non mendicabis propterea. Tua est, ubicunque est, Sapientia, hancque cùm petes, repetes tuum, quando, quidquid est usquam Sapientiæ, vel tuum est, vel certè sua Tibi accepta refert initia. Nec verendum, ne inficias eant. Negabunt hercle tibi pernecessariam, fortassis & debitam Charitatem, negabunt Beneficentiam, Patrocinium, Auxilium tibi afflictæ, ac penè feminecì denegabunt: at Sapientiam negare non poterunt. Eam velis modò, ac præsertim in iis, qui Sacra administrant, quorum præcipua laus, quibus certissimum decus, ac præsens ex Sapientia utilitas.

(2) *Orat. Social. pro Pace.*
(3) *Onirocrit. li. 1. c. 47.*
(4) *Lib. 41. tit. 1. de falcidia.*
(5) *De Ismeniæ, & Ismenes amorib. l. 4.*
(6) *Penes Dionys. Halicarnas. Antiq. Rom. l. 11.*
(7) *Penes Gellium, noct. Attic. l. 10. c. 19.*
(1) *c. quæ contra de reg. Jur. in 6. c. imperiali 25. qu. 2. c. 2. de testib. c. nō solum de reg in 6. l. non dubium Cod. de leg.*
(2) *C. quæ à jur. de reg. jur. in 6. L. quod cōtra ratione ff. eod.*
(3) *C. in argum. de reg. jur. in 6. l. quæ propt. ff. eod.*
(4) *L. sancimus ā sep. Cod. de Sacros. Eccles. Gregor. Patrò, Harmenop. Hermepolis, & alii in novel. Leon. 12.*
(5) *In d. c. in arg. de regul. jur. in 6. sub init.*

SECTIO VIII.

De Neophytis:

SUMMARIUM.

I. *Neophytus rejicitur ab Ordinibus ex sententia Latinorum.*

II. *Ignorantia est mater Superbiæ: ubi explicatur locus Apostoli.*

III. *Qua nam Scientia inflet ex mente Apostoli?*

IV. *Ecclesia repellit Neophytos ab Ordinibus. Referuntur ineptiæ Photianorum.*

V. *Respondetur Meletio P.*

VI. *Respondetur Margunio, & asseritur in Ecclesia potestas dispensandi.*

VII. *Defenditur à Calumnia Margunii Clemens VIII.*

VIII. *Neophyti rejiciuntur à Dignitatibus etiam laicis.*

IX. *Ad quem pertineat judicare de Neophytis.*

I. EO, unde me æstos amoris abstulerat, redeo. Ignorantiam abigendam à Sacris ostendi. Porro triplex est ignoraotia, alia litterarum, Rei Christianæ altera, Tertia denique Rei Ecclesiasticæ. Illiteratos ab Ordinibus repellendos evictum est: rei etiam Christianæ perparum gnaros eodem interdicto teneri, manifestum erit ex eo, quod Neophyti ab Ordinibus repellantur. Et Clinicos hercle, eos nimirum, qui urgente vel morbi gravissimi, vel etiam Mortis necessitate decumbentes io lecto, lustralibus aquis iotingebaotur, ut ex (1) Cypriano, & ex epistola (2) Cornelii Pontificis ad Fabium Antiocheoum explicat erudité (3) Cabassutius, repulsos à Sacris olim, testis est (4) Eusebius. Imò eosdem ab Ordinibus rejicit (5) Trullana Synodus ex recensione (6) Harmenopuli dicens: Ὁ διὰ νόσον φωτισθεὶς πρεσβύτερος μὴ γινέσθω, *qui propter morbum illuminatus est*, intellige per Baptismum, *non fiat presbyter*. Quorum tameo repulsa nihil attinet ad id, quo de agimus, cum Clioici repulsi videantur in pœoam criminis, dilatæque Christianitatis. At hìc de ea repulsa sermo est, quæ datur vel innocenti. Quare videant Photiani, quid momenti afferat rei, quam tractamus, argumentum deductum à Clinicis, quo uno (7) Balsamon hanc Irregularitatem constituit. Nos Neophytos repellendos asserimus universim Juris utriusque Græci, ac Latini authoritate. Nam Latinis id in primis interdicit (8) Innocentius I. his verbis: *miserum est, cum fieri magistrum, qui necdum didicit esse discipulus*. Deinde (9) Gregorius Magnus, cujus effato idem Juris est & de Neophyto Monachismi; quare Fortunato Episcopo Neapolitano scribens apertè docet, *neminem ad religionem conversum ante biennium esse detondendum*. Itidem Arelatense (10) Concilium II. vetat, manus imponi Neophyto ad ministerium, aut Sacerdotium; quod confirmat (11) Siricius, fas esse negans, Neophytos ad Sacra provehere: cui subscripsere (12) Zosimus, & (13) Urbanus Pootifices, arbitrati non nisi callidos rei Christianæ admittendos ad Sacra. Unde promiscue Theologi, Jurisque periti idipsum constituunt ex (14) Jure, Jo. (15) Friburgo, (16) Azorius, (17) Turrecremata, (18) Ripa, (19) Decius, (20) Hojeda, (21) Lambertinus, (22) Covarruvias, (23) Marquardus, (24) Campanilis, (25) Majolus, atque (26) Ricciullus, quorum suffragium Ecclesia nostra non sequitur, sed prævertit, ubique constantissimè docens, abstinendos à Sacris Neophytos. Id scilicet illam primam omnium Ecclesiarum docuit Apostolus, & Græco, & Græci Ritus Antistiti (27) Timotheo scribens: μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ διαβόλου. *Non Neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat, & laqueum Diaboli.* Quæ Apostoli ratio, si benè, acutèque illam rimabimur, Neophytum propter Ignorantiam rei Christianæ ab Ordinibus rejicit. Nam Ignorantia in unoquoque genere, io quo est, superbiam facit: quia ex se Ignorantia Superbiæ mater est. Quapropter nil mirum, si Neophyto Superbia timetur, in quo certa est rei Christianæ Ignorantia.

II. Quòd autem Ignorantia ex se Superbiæ sit mater, quamvis paradoxum videri possit, certissimum erit consideranti naturam ipsam superbiæ, quæ, ut eum (1) Socrate philosophemur, ἐπιθυμία ἐστὶ δι' ἀνεπιστημοσύνην ... τὸ πλέον τῆς τιμῆς ἀνάγουσα τὴν ἐλάττονα. *Affectio est animi, qua fit, ut se quis pluris habeat, quàm re ipsa sit:* quare non nisi ex ignorantiâ sui, rerumve oriri potest. Hinc (2) Sophar Naamathites: *vir vanus*, inquit, *in superbiam erigitur*, quam sententiam obscurè Græca sic interpretatio proponit: ἄνθρωπος δὲ ἄλλως νήχεται λόγοις. & (3) Parœmiastes: ἐκ στόματος ἀφρόνων βακτηρία ὕβρεως: *in ore stulti virga Superbiæ*: mox addit (4) θρασύς, καὶ ἀλαζὼν, καὶ αὐθάδης λοιμὸς καλεῖται. *Superbus, & arrogans vocatur indoctus.* Et qui ἄφρονας insensatos (5) se dicunt, fatenturque, Ὅτι ἐπλανήθημεν ἀπὸ ὁδοῦ ἀληθείας, καὶ τὸ τῆς δικαιοσύνης φῶς οὐκ ἔλαμψεν ἡμῖν, καὶ ὁ ἥλιος οὐκ ἀνέτειλεν ἡμῖν, τὴν δὲ ὁδὸν κυρίου οὐκ ἔγνωμεν: *errasse à via Veritatis, nec sibi Justitiæ lumen illuxisse, aut solem Intelligentiæ fuisse ortum; viam denique Domini ignorasse*, ii præcipue de Superbia queruntur (6) sua. Nec injuria: Etenim neque potior, neque certior Ignorantiæ effectus Superbiâ, quæ nimirum Ignorantia stat, quemadmodum Ignorantiâ progignitur. Nam, si sapientis (7) effato, στόμα ταπεινῶν μελετᾷ σοφίαν, quæ Latinus Interpres reddidit; *ubi est humilitas, ibi est Sapientia*: coosequens est, ut ibi superbia sit, ubi Ignorantia, quam eo in loco, & passim Sapiens ex effectu nominat ὕβριν *contumeliam*, quasi non Ignorantia simplex sit, verùm & turpis, & manifesta Ignoraotia, tantæque turpitudinis, ut ad instar Contumeliæ superbum dedecoret. Quapropter Græcorum sapientissimus olim oraculo Phœbi habitus Socrates tunc hercle supremum Sapientiæ suæ documentum edidisse censetur, cùm (8) dixit: *hoc unum scio, quia nihil scio*: Τοῦτο μόνον ἔγνων, ὅτι οὐδὲν ἐπίσταμαι: Et notissimi illi Sapientes, qui septeno io numero à Græcia nostra jactaotur, non alio argumento magis sapientiam suam testati sunt, quàm cùm fassi à se plurima ignorari,

(1) Lib. 4. Ep. 7. & 76. ad Magnũ.
(2) Apud Euseb. li. 6. hist. c. 35.
(3) In notit. Cõc. in 12. Can. Neocæsariens. Cõc.
(4) d. li. 6. c. 33.
(5) Can. 13.
(6) In Epit. Can. Sect. 2. tit. 1.
(7) Ad Can 13. Trullan.
(8) Ep. 12. ad Aurelium.
(9) Lib. 7. Ep. 111. refertur in c. ult. 48 dist.
(10) Can. 1.
(11) Ep. ad Univers. Orthod. 3.
(12) Cap. 1. 59. dist. refert Rom. sing 416.
(13) In c. si officia. 59. dist.
(14) In c. Neophytus 61. dist.
(15) In Sum. Cõfess. li. 3. tit. 24.
(16) Inst. Moral. l. 4. c. 2. q. 2
(17) In c. 21. 48. distinct.
(18) In c. eam te n. 31. vers. 3. respondet de rescrip.
(19) In d. c. eam te n. 32.
(20) De Incompatib. p. 1. c. 24. n. 3.
(21) De Jurpatr. 1. p. 1. 2. q. 7. ar. 4.
(22) In d. Clem. si furiosus. p. 1. nu. 6. n. 7. §. 2. ver. 2. conclus.
(23) De Judæ pa. 3 c. 5. n. 8.
(24) In rubr. Canon. rubr. 11. c. 7. n. 1.
(25) De Irregul. l. 5. c. 31.
(26) De Neoph. c. 3. n. 1.
(27) 1. ad Timoth. c. 3. n. 6.

(1) Penes Planud. in Adag. cent. 1.
(2) Job c. 11, n. 12.
(3) Prov. c. 14. n. 3.
(4) Prov. c. 21. n. 24
(5) Sapiẽ. c. 5. à n. 4.
(6) Ibid. n. 8.
(7) Prov. c. 11. n. 2.
(8) Penes Plan. d. cẽt. 1. Adag.

rari, pari sumptu, unaque sententia Tripodem aureum Ignorantiæ sacravere. Quam deinceps modestiam quicunque inter Nos maximè sapuerunt, mirificè dilexere, ut notæ sint & lacrymæ Heracliti, & Democriti risus, hujus deridentis eos, qui doctum ipsum, ac summum Philosophum appellarent, illius, Ignorantiam suam luctu perpetuo deplorantis. Cui exemplo persimile quidpiam narratur de Anaxagora, qui, licèt acutissimi visus, vitreis orbiculis, quos vocant specilla optica, utebatur, facetè asserens, vix ita mentem suam ab Ignorantiâ tutam. Quæ omnia vide à Josepho (9) Maraviglia importunè congesta. Adeò verum est, ex sapientia modestiam esse, ex ignorantiâ superbiam. Id, quod experientia ipsa nos docet. Hoc nimirum perspicuum est, quos sapientissimos novimus, eosdem & nobilissima quodam Christiani animi demissione praclaros haberi, contra tumidos, pervicaces, & fœda superbiæ minimè tolerandæ labe deterrimos, quos scimus ignorantissimos. Quid de se ipsis, quàmque modestè Majores nostri Sanctissimi, doctissimi senserint, palam eorum Scripta testantur: quid sentiant de se ipsis insulsissimi Photiani, sæpè non sine risu, quandoque cum stomacho, sæpissimè cum commiseratione cognoscimus. Illi maxima minimo, seu potiùs nullo fastu Posteris tradidere, hi, mirum est, quot ineptias, quantaque, quotâ, quantâque proterviâ proferant, ausi omnes contemnere, sensa Paginarum Sacrarum, Patrumque se solos nosse fateri, cùm Medius fidius vix legere norint, aut scribere: ut hinc apertissimè pateat, quantò quis à Sapientiâ longiùs abest, eò magis tumidum; tantòque propiùs adhæsurum modestiæ, quantum se se abstinuerit Ignorantiâ.

(9) Libell. de error. Sapient. ist. de Error. literator. Error. 1. in ipso init.

III. Neque officit ejusdem (1) Apostoli nota sententia dicentis: ἡ γνῶσις φυσιοῖ: *Scientia inflat*. Nam ibi Magister Gentium scientiæ nomen ad opinionem Scientiæ produxit: Addit (2) enim, εἰ δέ τις δοκεῖ εἰδέναι τι, οὐδέπω οὐδὲν ἔγνωκεν, καθὼς δεῖ γνῶναι. *Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit, quemadmodum oportet eum scire*: Quasi dixerit: qui se scire existimat aliquid, hoc ipso quid sciat, ignorat, inflaturque ridendo tumore, qui nihil aliud est, nisi rei tumentis extra locum sibi debitum extensio. Opinio enim ipsa sciendi ignorantiam sui facit, hæc autem Superbiam. Scilicet ignoratione Ignorantiæ suæ fit, ut se ipsos qui existimant doctos, superbiant; non equidem superbituri, si se ipsos agnoscerent. Potuit etiam scientiæ nomine prophana scientia Pauli verbis significari, qua nempe ea vestigamus omnia, quæ ad nos minimè pertinent, maximi facientes, quod nihil interest, cùm Superstitiosè dedignemur ad ea mentis aciem intendere, quæ si videremus, nosceremusque, profectò demissiùs de nobis ipsis, certè modestissimè sentiremus. Quid ipsi Paulo evenerit, novimus, cùm (3) subitò περιέστραψεν αὐτὸν φῶς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνήν: *circumfulsit eum lux de Cœlo, & cadens in terram audivit vocem Christi loquentis*. De se ipse (4) testatur, visum à se tunc Dominum: quasi Visio cœlestium, quæ vera, & summa scientia est, in eo esse non possit, qui non sit passus nobile ejusmodi præcipitium, quo nimirum nobis Christiana significatur humilitas, quæ cum vera Scientiâ stat, quando Apostolus tunc primùm scire, hoc est nosse cœlestia cœpit, cum primùm fortunatissimo lapsu Veritatis disciplinam exhausit.

(1) 1. Ad Corinth. c. 8. n. 1.
(2) Ibid. n. 2.
(3) Act. c. 9. nn. 3. & 4.
(4) Ibid. n. 27.

IV. Sensus igitur Pauli edicentis (1) Ecclesiæ μὴ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ τοῦ Διαβόλου: *non Neophytum, ne in Superbiam elatus in judicium incidat Diaboli*, hic germanus est, ac genuinus. Non esse Sacris initiandum Neophytum, propterea quòd, & scire eum aliqua oporteat, & quæ pertinent ad rem Christianam, scire. Hujus Tyronem ex profanâ scientiâ, & Sacra ignorantiâ facilè in superbiam efferri, atque inde in judicium labi Diaboli, & laqueum, qui arrogantiâ, protervia, demensque procacitas est, quarum causâ tumidissima tenebricosi Luciferi ruens è Cœlo ruit in Tartara judicium passa, & laqueum nunquam scilicet finiendum, ut bene (2) Gratianus edisserit. Post Paulum Neophytos à Sacris Ordinibus arcendos decrevit (3) Apostolorum concors, atque una Sententia, cui consentanea tradidere Synodus (4) Neocæsariensis & post hanc (5) Nicæna I. & Synodus (6) Laodicena, quarum authoritate idem censuit (7) Trullana ex recensione (8) Harmenopuli: & vide (9) Baronium, ac (10) Cabassutium. Scilicet Synodus Trullana ex Harmenopuli recensione laudata sic habet: χειροτονία ἐπ' ἀκροωμένοις μὴ γινέσθω. *Audientium Ordinatio locum non habeat*: Audientes autem non Cathecumeni tantùm ii, qui Christianam religionem in Ecclesia docebantur, erant, verùm etiam ipsi, qui recens Baptismum inierant, ac nondum absolutissimè Christiana Mysteria didicerant, appellabantur; quòd adhuc in Ecclesia rem Christianam per Catechistas propositam audirent, ut eruditissimè explicat (11) Diplovatacius noster. Adeo Juri nostro consentaneum est, repelli Neophytos ab Ordinibus. Qua ratione idipsum affirmant Theodorus (12) Prodromus, Hierotheus (13) Protecdicus, Nicephorus (14) Patriarcha, Joannes (15) Monachus, quibus adde Photianos, Theodorum (16) Balsamonem, Macarium (17) Hieromonachum, (18) Zonaram, Matthæum (19) Blastarium, Alexium (20) Aristenum, quorum testimonia, quæ tædio legentium consulentes omisimus, qui percupit, ei fas erit accuratè relata cognoscere penes (21) Diplovatacium. Non igitur audiendus Meletius (22) P. Alexandrinus ὁ τῆς κακῆς μελέτης ἐπώνυμος, qui licèt fateatur, more Ecclesiæ repelli à Sacris Neophytum, id tamen negat ita diligenter custodiendum, ut non liceat ex arbitrio Episcopi Neophytum ad Sacra provehere; quod more suo, contemptim probat exemplo Epiphanii, qui tametsi Hebræus ad Salaminiæ infulas Ecclesiæ, plaudente orbe Terrarum evectus est: Unde ante Meletium occasionem arripuit (23) Margunius obloquendi, castigandique Latinos, admodum ridens Pontificum Romanorum dispensationes, præsertimque eam, quam eo ipso, quo Margunius scribebat, anno Clemens VIII. concesserat, cum ex Hebræo Christianum factum renunciavit Episcopum.

(1) 1. Ad Tim. c. 3.
(2) In Summ. 48. dist.
(3) Can. Apo. 8n.
(4) Can. 13.
(5) Can. 2.
(6) Can. 3.
(7) Can. 5.
(8) In Epit. Can. Sect. 2. tit. 1.
(9) Ad ann. 395. & Appen.
(10) In not. Conc. ad Syno. Laod.
(11) In Synops. Canon. ad Laodic.
(12) De interpr. ad Can. Apost.
(13) Ad Can. Nican. c. 3.
(14) In Reg. rogul. 19.
(15) In Can. 13. Laodic.
(16) Ad Can. 80. Apost. et ad 2. Cā. Nican. Conc. I.
(17) In Collectio. Canon. c. 161.
(18) Ad Can. 80. Apostol. & ad 2. Can. Nicæn I.
(19) In Nomoc. Elem. λ. c. 1.
(20) Ad Can. 80. Apost.
(21) Ubi supr. eod. loco.
(22) In Adnotat. ad Can. Apost.
(23) Not. penult.

V. Utrique scilicet respondendum, hæc antea refutatis esse similia, inepta, insulsa, absurda.

furda. Nam in primis, quod afferitur à Meletio, ex arbitrio Mystagogi posse Neophyto manus imponi, mirum axioma est in Photiano, qui quas dicimus, dispensationes, non admittit contra prescripta Oecumenicarum Synodorum, nedum Apostoli, quale hoc interdictum est ex hactenus disputatis. Mirum est etiam, quo mirum Axioma probatur exemplum. Etenim Epiphanius, licèt antea Judæus, à conditione Neophyti multis, ut Græci dicimus, absuit parasangis, Non enim ad hanc sufficit, natum extra Ecclesiam fuisse, diuque vixisse extra ipsam Ecclesiam]: opus est; recens ad Christi fidem conversus sit, qui Neophytus dicitur; ut ea ipsa *τὸ νεοφύτε, ἢ νεοφωτίστε. Recens plantati, recensque illuminati* (nam utroque ad idem utimur nomine) Etymologia Photianis ostentat, quos pudet ulteriùs monere, linguam, quâ utuntur, intelligant, alioquin merituros ex (1) adagio, *Τὸ ψιττακίζειν ἐν ῥήμασι, psittacum imitari loquendo*; præsertim eùm idipsum Latinis translativum sit, teste cum (2) Turrecremata (3) Ricciullo. Quòd si Neophytus idem sonat, ac recens plantatus, recensque ad Christi fidem adductus, non is erit Neophytus, qui aut Judæus, aut Ethnicus fuit, sed is, qui recens ablutus aqua lustrali, desiit inter Catechumenos esse. Hinc verò falsò Epiphanius Neophytus audiet, qui, licèt ex Gente Judæa, & ipse olim Judæus, longè ante Ordines non Christo modò dederat nomen, verùm etiam diu cœnobiticam in Phœnicia fuerat vitam professus, quemadmodum Synaxaria (4) Nostris usitata, monstrataque probant, Quæ si Doctores Photianorum vel intellexissent lecta, vel toties lectorum meminissent, non hæc sanè tam inepta, ac Sacræ Vetustati injuriosa in medium protulissent. Minus dementiæ referunt, quæ (5) alii ex Ambrosio, atque Nectario, non tamen sapientiùs objiciunt, quorum alter inter Latinos catechumenus adhuc Ecclesiæ Mediolanensi præfectus est, ut præter (6) Jura testatur (7) Ambrosius ipse, & (8) Paulinus; alter vix accepto Baptismo inter Byzantinos Antistites adlectus est, ex iis, quæ refert (9) Allatius. Verùm & his abundè respondet (10) Nicolaus I. celeberrimus Pontifex Photium illis exemplis se se tutantem eùm justissimè objurgavit; & Nicolao ipso tacente Ordinationum, Electionumve illarum ratio satis ostendit, nihil inde posse deduci, quo de repellendis Neophytis commune utriusque Ecclesiæ Suffragium labefactetur. Nam primùm ubi Visum divinum intervenit aliquod, aut Apocalypsis miraculo manifesta, ibi legem Ecclesiasticam cessare ritè posse, perspicuum est: Deo nimirum de Legis severitate ex placito adorandæ Voluntatis, & Sapientiæ remittente. Quod vel Photianus Macarius (11) Hieromonachus adnotavit his verbis. Ὁ π' Κανὼν τῶν ἁγίων Ἀποστόλων, τὸν ἐξ ἐθνικοῦ φησὶ βίου, ἢ καὶ ἐκ φαύλης ἀγωγῆς προσελθόντα τῇ πίστει οὐ θέμις αὐθέως ἐπίσκοπον προχειρίζεσθαι. Οὐ γὰρ ἐστὶ δίκαιον τὸν μηδέπω πεῖραν δεδωκότα, εἴγε περὶ τὴν πίστιν ἔχει ὑγιῶς, καὶ περὶ τὸν βίον τὸ ἀνεπίληπτον, ἑτέρους καθῆσθαι διδάσκαλον· εἰ μὴ ἄρα κατὰ θείαν ἀποκάλυψιν ἡ χάρις ἐμφανῶς τούτῳ τὴν ἐπισκοπὴν ἐγχειρίσειεν· οἷα δὴ καὶ τῷ σοφῷ Ἀνανίᾳ περὶ τοῦ μεγάλου ἀπεκαλύφθη Παύλου, σκεῦος ἐκλογῆς τούτου τῷ αὐτῷ χρηματίσαντι. *Octogesimus*

(1) *Planud. in adag. cent.* 2.
(2) *In Sum. n.* 2. 48. *dist.*
(3) *De Neophy. cap.* 1. *in princ.*
(4) *Menolog.* 9. *Maii.*
(5) *Photius Epist. ad Nicol.* I. *relata in Orat. de Pace a Vecco Blastar. Elem.* λ'. *c.* 1. *Balsam. in c.* 3. *Laodic.*
(6) *In c. statuimus* 9. *his omnib. et* 3 *c. Neophyt.* 61. *dist.*
(7) *Epist.* 82. *ad Vercell. et Ep.* 55. *ad Basil.*
(8) *In vit. S. Ambr.*
(9) *de Insers.* à *p.* 165.
(10) *Epist. ad Photium, quę est* 6. *extat fragment. in* 8. *Syn. & Epist.* 5.
(11) *In collectio. Canon. c.* 161.

Apostolorum Canon, eum, qui ex ethnicâ vitâ, aut turpi vitæ instituto ad fidem accesserit, non esse fas, ait, statim in Episcopum adsumi. Neque enim æquum est, eum, qui nullum sui experimentum dedit, an fide sit integer, & circa vitæ suæ institutum an sit irreprehensibilis, aliorum sedere magistrum, nisi revelatione divina Gratia illi manifeste Episcopatum exhibeat. Quemadmodum & Sapienti Ananiæ de magno revelatum est Paulo, vas electionis Deo futurum. Quæ postrema verba Photiani hominis Photianis supererunt, ne putent ad exemplum arbitrariæ, uti ajunt, Dispensationis, quæ cuique Episcopo concedatur, trahendam Ordinationem Ambrosii. Idem dicendum de Ordinatione Nectarii, quem constat lectum urgente necessitate, ac suadente hominis virtute conterendis Hæresibus, quæ undique grassabantur, idoneâ, ut contra immitem semper in Græcos Baronii (12) animum testatur (13) Nicolaus I. Quo fit, ut cùm necessitas nulli subjaceat legi, quippe se ipsa libertatem facit, ut Jura (14) ipsa concedunt, factum sub necessitate proponi tanquam exemplum nequeat iis, qui sine ulla necessitate contra Leges aliquid moliuntur. Adde id factum ab Oecumenica Synodo (15) Constantinopolitana I. quæ potestatem Legis cùm babuerit, quemadmodum & cæteræ Synodi Generales, potuit ritè veniam Ecclesiasticæ disciplinæ non sine causa concedere. Unde potiùs colligitur exemplo Nectarii, ex arbitrio minorum Antistitum non posse Neophytum Sacris initiari.

VI. Hinc etiam redarguitur stultissimus Margunii risus, in quo implicata impietati, atque Dementiæ nequitia est. Impietas sanè mira est, si Jus Indulgendi, sive, ut dicimus, dispensandi in Legibus Sacris Ecclesiæ denegetur, quæ certè eùm Leges à se conditas abrogare queat, potest earundem quandoque relaxare severitatem. Quod & aliquando factum ab Ecclesia nemo poterit inficiari, præsertim id Græcis insinuante (1) Trullana Synodo, quæ repetitis Canonibus, ut sibi videbatur ex causa, rigidam Ecclesiæ disciplinam remittit. Quòd si dispensandi Ecclesię potestas est, ea Romano Pontifici minimè deerit, in quo summa Ecclesiæ Potestas, si sapis, semper, si eum quibusdam rixæ placuerint, saltem extra Oecumenicam Synodum, certissimè residet, ut ex Nostris accuratè confirmat Gennadius (2) Scholarius Græcorum Patriarcharum penè dixerim postremus. Id scio Photiani recentiores negabunt. Qui tamen! Dii immortales? quos toties, & stultos, & impios, & ignorantissimos demonstravimus; eùm contra id affirment etiamnum, usurparintque olim (3) Gelasius I. ac Gregorius (4) Dialogus, ut sapientissimos omittam (5) D. Thomam, Abbatem (6) Panormitanum, Jacobum (7) Almainum, Felinum (8) Sandæum, (9) Jacobatium, (10) Turrecremata, (11) Bellarminum, quorum sententiam confirmant (12) Tarasius, Theodorus (13) Studites, Nicephorus (14) Patriarcha Divorum honores emeriti: Quin imò idipsum asserant Photianorum non pauci ex recensione Campanas (15) Canonarchæ, Arsenius (16) Chartophylax, Joannes (17) Monachus, Matthæus (18) Calcca, Meletius (19) Musuropulus, Antonius (20) Chrysochiras, aliique, qui

duce

(12) *Ad ann.* 381. *n.* 69. *& seqq.*
(13) *d. Ep.* 5. *ad Photium.*
(14) *C. cõsilium de obser. jejun. glos. in verb. expedire. in l.* 5. *ff. de off. procons. & pen. in l. item quæ vis ff. cõmun. divid. & in l.* 1. *verb. pecun. ff. de excus. tut. & in fin. in l.* 1. *Cod. de oper. libert.*
(15) *Vid. Sozom. li.* 7. *c.* 10. *& Bar. ubi supr.*

(1) *Can.* 3. *can.* 21. *Can.* 30.
(2) *In expos. pro Syn. Floren. ca.* 5. *sect.* 8.
(3) *Epi.* 1.
(4) *Lib.* 12. *ep.* 13. *ad Felic. Episc. Siciliæ.*
(5) *Quodlibet.* 4. *art.* 13.
(6) *In c. significasti de Elect.*
(7) *De potest. Eccl. c.* 14.
(8) *In c.* 1. *n.* 23. *de constit.*
(9) *De Cõcil. l.* 3. *ar.* 15.
(10) *De Eccl. li.* 5. *c.* 52. *& seqq.*
(11) *De Rom. Põt. l.* 2. *ca.* 19. *post init.*
(12) *In Synodis. suæ Assumpt.*

duce naturâ vel inter Photianas tenebras cùm vidissent, nullam Rempublicam stare posse, quin sit in ea, qui Leges, quarum creberrima exceptio est, explicare, contrahere, quandoque etiam, causâ ipsâ præsentiùs postulante, remittere queat, eam potestatem vel in Canones arbitrandi Patriarchis omnibus detulere, quos inter cùm vel Photianorum sententiâ, saltem quod attinet ad Dignitatem, Romanus Pontifex habeatur, ritè colligitur, posse eum Leges Ecclesiæ pro ejusdem utilitate, mitissimâ relaxatione quandoque remittere. Hæc ut ex ipsâ Photianorum doctrinâ Photianos refellam; cæterum apprimè novi, constanterque confiteor, atque in loco evidenter ostendam, Romanum Pontificem supra Patriarchas & Dignitate, & Potestate esse; unde conficio, ejus esse Legum Sacrarum rigorem lenire, ac justâ dispensatione pro re, locoque, privatoque, ac publico ex usu temperare.

VII. Rideat proinde Margunius, barbatosque rictus scitis Ecclesiæ totius objiciat: Stulti censura cachinni, ut ait (1) ille, facilis cujvis est æquo animo hæc nostra percurrenti, deprehendentique passim Photianas ineptias, quas Margunius solitâ auget nequitiâ, & suâ, Clementis VIII. Pontificis & Sapientissimi, & de Gente nostrâ optimè meriti carpens factum egregium, non Dispensationem. Non enim ille Neophytum ad Sacra provexit, sed probatæ, diuturnęque fidei virum renunciavit Episcopum. Narrat (2) Riccitullus oculatus testis, Alexandrum quendam de Franciscis eum fuisse, qui adeò abfuit à conditione, notaque Neophyti, quamvis à Judæorum superstitione ad Christi fidem commeasset, ut diu religiosum integerrimæ Institutum Vitæ professus in Sacra Prædicatorum familia virtutis, ac Sapientiæ laude claruerit, quam si vel à longe salutasset Margunius, non his jure ridendis ineptiis, apertâque vel Ignorantiâ, vel nequitiâ seque, famamque suam labefactasset. Nam si ignorabat rem ipsam ut gesta est, cur, quod ignorabat adeò, constanter asseruit? Quod si rem, ut erat, apprimè noverat, profectò eam notam meretur, quam regius (3) Psaltes hominibus Margunio similibus his verbis inussit: οὐκ ἠβουλήθη συνιέναι τοῦ ἀγαθῦναι; παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι τοῖς ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς: *noluit intelligere, ut bene ageret, comparatus est jumentis insipientibus; & similis factus est illis.*

VIII. Hæc ne illaudatum relinquamus Margunium. Cæterùm ut ad propositum redeamus, certum est adeò, eum, qui reverà Neophytus sit, ineptum Ordinibus censeri Sacris, ut vel ab ipsis dignitatibus laicis arceatur. Docent hoc cum (1) Glossographo (2) Archidiaconus, (3) Ananias, (4) Romanus, (5) Felinus, (6) Decius, (7) Ripa, quibus adstipulatur ex Recentioribus (8) Lambertinus, (9) Tiraquellus, (10) Mandosius, (11) Campeggius, & (12) Rovitius, quos novissimè sequuntur (13) Covarruvias (14) Hojeda, & (15) Castaldus. Neque obstant, qui contrarium sensisse videntur, (16) Jason, (17) Montalvus, (18) Avedagno. Nam hi pro eo Neophyto sententiam ferunt, qui Neophytus appellatur non propterea, quòd recens ad fidei obsequium accesserit, sed quod ex Gente sit Judæâ, vel Ethnica, quamvis olim Christianus. Neque

(13) Ep. 4. ad Athanas. Episc. Seleuciæ, & 5. ad Jo. Monach.
(14) In regul. reg. 64.
(15) In exempl. concessionum. Operis tit. 1.2.5.8.
(16) In Epist. Can. ad Trull.
(17) In Canon. 3. Trullan.
(18) Orat. de Dignit. Patriarchali.
(19) In Notis ad Synopsim Nili.
(20) In Paralip. Alex. Aristeni ad 2. p. Nomocan.
(1) Juvenal. Saty. 10.
(2) De Neophy. c.2.n.7.
(3) Psal. 35. v. 4. Psal. 48. v. 13.
(1) In c. cẽ[illegible]itmis. 7 q. 2.
(2) In d. c. consilinis.
(3) In c. cum sit nu. 19. de Judæ.
(4) Sing. 679.
(5) In c. eam te n. 15. de rescript.
(8) In c. eam te n 33.
(7) In d. c. eam te nu. 30. & seq.
(8) Ubi sup. l. 1. q. 7. ar. 3. n. 81.

enim sapientissimi viri, quod Juri consonum est, labefactare conantur. Recens autem ab Impietate conversum à muneribus publicis esse rejiciendum, Juri consonum est ex pervulgato Juris (19) adagio decernente, non esse facilè Tyroni custodiam demandandam, idque rem periculi plenam fore. In iis etiam, quæ ad vitæ probationem spectant, recens actum perinde, ac si factum non esset, habetur. Quamobrem recens Sacræ familiæ Institutum professus adhuc Novitius (20) appellatur; & inimicus recens reconciliatus eidem suspicioni censetur obnoxius, quâ nondum reconciliatus utique laborabat; ut docuit (21) Alexander IC. atque (22) Marsilius, facitque dictum (23) Ulpiani censentis, viam publico usui recens apertam viæ adhuc secretæ æquiparandam. Quin imò in re nostra pressiùs, Neophytus non integræ fidei censetur, quare & à testimonio repellitur; quod asserunt post (24) Glossam (25) Marsilius, (26) Vivius, aliique producti per (27) Farinaccium. Ex quibus infertur, non esse publicis muneribus honestandum Neophytum. Unde mox validiori argumentatione conficies, repellendum eundem à Sacris Dignitatibus, quæ, ut sæpe docuimus, iis etiam denegantur persæpè, qui Muneribus laicis non censentur inepti; Id quod ante relatos authores (28) Diplovatacius noster acutissimè notavit his solemnibus verbis affatus Bessarionem Cardinalem. Τὸ δὲ τὸν Νεόφυτον ἀπείργειν τῶν ἱερῶν, οὐ θαυμαστὸν τοῖς ἐπισκοποῦσιν, ὅτι καὶ τῶν λαϊκῶν ἀπείργονται καθ' ὃ νενομισμένον ἐστίν. ὅθεν ἐκ τοῦ δυνατωτέρου γε ἔνι τὴν συνέπειαν ἐπενεγκεῖν. *Quod à Sacris Neophytus repellatur, mirum haud continget reputantibus, repelli eos vel à profanis honoribus juxta leges. Unde à validiori fas consecutionem deducere.*

IX. Huic conclusioni nostræ scio quid obesse putet (1) Meletius. Nam hæc scribit: εἰ δὲ νεοφώτιστον ἀθέμιτον χειροτονεῖν, ἀλλὰ παλαιὸν ὄντα, τῆς κρίσεως ποία διάκρισις; καὶ τίς ψηφίσεται περὶ τούτου; *Si verò Neophytum nefas ad Sacra provehere, sed olim ad Christi religionem adductum, hujus judicii quæ decisio? & quis de hisce decernet?* Utrique tamen Quæstioni facilis responsio erit, si dicas, sufficientem hominis, aptamque, in iis, quæ ad notitiam rei Christianæ pertinent, Institutionem decisuram de illo, an Neophytus censendus sit, necne, is, de quo quæritur. Igitur tunc Neophytus esse desinet, qui Christo nomen dedit, cùm, quæ Religionis sunt Nostræ, apprimè callebit, Moribusque Christianis suæ probitatis dederit documenta. Quod Juris Canonici Interpretes communi calculo docent ex decretis in Synodo (2) Neocæsariensi, ex quibus (3) Romanus idem adnotavit cum (4) Turrecremata, (5) Decio, (6) Felino, & (7) Marquardo. Porrò Institutionis ejusmodi ad notam Neophyti abolendam necessariæ, legitimæque comprobationis Judex, & author erit Episcopus, ad quem scilicet pertinebit, hac de re sententiam ferre, cui standum erit ex traditis eleganter à (8) Covarruvias. Quare idem Episcopus accuratè dispiciet, an Sacerdotum, ministrorumque necessitas adsit Ecclesiæ, agetque cum eo, ad quem pertinet, legem de Neophytis relaxare, quò potestas fiat legendi Ministros Sacrorum vel ex Neophytis. Nam & hos, urgente necessitate, Sacris initiari posse, patet ex dictis; estque constitutissimi

(9) In tr. cessante causa limit. 12. n. 11. et per. remiss.
Can. 91. n. 19.
(10) De signa. Grat. tit. dispẽ. de Neo.
(11) In ca. Regni 109. de Judæ. nu. 6.
(12) In rubr. de Jud. n. 4.
(13) Ubi supr. p. 1. §. 2. n. 8.
(14) De Incompatib. p. 1. c. 24. n. 5.
(15) De Imperat. q. 75.
(16) In rubr. ff. de just. et jur. n. 6.
(17) In l. 2. tit. de injur. l. 4.
(18) De exeq. Mãd. Reg. p. 1. c. 10. n. 26.
(19) L. fin. C. de cust. reor. l. properandum. C. de postulan.
(20) Glos. in Clem. ne ĩ agro §. sanà vers. novitii, de stat. Monach. ubi Abb. n. 21
(21) Cons. 99. l. 1.
(22) Sing. 179. n. 6. & in l. 1. n. 5. ff. de quæstio.
(23) In L. 3. ver. ceterum. ff. de his, qui dejecer. vel effunder.
(24) Ubi supr.
(25) Ubi supr.
(26) In opinio. verb. testis esse non pos.

Juris,

Juris, & consonum Rationi, ut post (9) Romanum collegit (10) Turrecremata, videndus hercle, quò constantiùs extra Ordines Sacros rei Christianæ ignorantia eliminetur.

SECTIO IX.

De Interstitiis Ordinum.

SUMMARIUM.

I. Nec verò hæc tantùm ignorantia Sacris abstinenda, sed & ea, quæ rem Ecclesiasticam respicit. Quod eò magis asserendum est nobis, quò magis recentiorum Photianorum corruptissimi Mores in perniciem Ecclesiæ nostræ aliter censent. Eorum insaniam, integro Libello, more suo, fartim omnia proponens castigavit (1) Allatius, unde nonnulla promemus objicienda Margunio, qui usitatam jampridem corruptelam Photianis non solùm probavit, verùm etiam usurpandam edixit. Fas erit statim ab initio ipsum audire, ne in fine Dissertationis hujusce, desit documentum ostentans veré Photianam Sapientiam Margunii. Igitur sic eleganter (2) Cytheræus Apollo. Κάποιοι, σχεδὸν δὲ ὅλοι οἱ λατινόφρονες κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἐν Ῥώμῃ ἀποστατῶν (ἐκεῖ γὰρ παιδεύονται τὴν ἀνομίαν, καὶ ἔστι φροντιστήριον πανούργων φροντίδων ἐκεῖ) καταφρονοῦσι τὰς χειροτονίας μας, ὅτι ἀδίως ἐκ λαϊκοῦ χειροτονεῖν εἰς ὀλίγας ἡμέρας καὶ πρεσβύτερον, καὶ ἀρχιερέα, ἐξεῖναι λέγομεν. Κακοὶ κακῶς κατὰ τὴν παροιμίαν. νέα δὲ λόγια εἰσὶ πήδημα, καὶ ἐξῆς λατινικά. ἔχομεν παραδείγματα τῶν πεπραγμένων, καὶ τῶν ἐργομένων. Κρύπτουσι αὐτά, ἢ καὶ ἀγνοοῦσιν οἱ ἀντιρωμαῖοι Ῥωμαίων ῥωμαΐζοντες· ἡμεῖς δὲ τοὺς φιλοχρίστους φανερώτερον· Κυπριανὸν Καρθαγένης, Ἐπιφάνιον Σαλαμῖνος, Ἐφραὶμ τὸν Σύρον, Θεόδωρον τὸν Σικεώτην, Ἀρσένιον, Γρηγόριον, Γεννάδιον τοὺς πατριάρχας μετὰ Ταρασίου, καὶ Νικηφόρου τῶν ἁγιωτάτων, οἳ τὰ τῶν λατίνων ληρήματα, καὶ δεισιδαιμονίας καταγελῶσι. *Quidam, imò omnes, qui Latinis consentiunt, juxta præcepta professorum Romæ Apostatarum (ibi enim docentur iniquitatem, & est ibi Collegium malignarum curarum) derident Ordinationes nostras, quòd statim è Laica conditione, paucis diebus initiare Sacerdotem, atque Antistitem fas esse, dicimus. Mali malè, juxta adagium; nova autem hæc verba sunt, Saltus, & Interstitia. Habemus exempla gestorum, eorumque, quæ geruntur. Occultant ea, sive etiam ignorant hostes Græcorum Græci Romana sentientes. Nos verò amicis Christi ea patefacimus, Cyprianum Carthaginiensem, Epiphanium Salaminium, Ephrem Syrum, Theodorum Sycæotem, Arsenium, Gregorium, Gennadium PP. cum Tarasio, & Nicephoro Sanctissimis, qui Latinorum ineptias, & superstitiones despiciunt.* Hactenus Margunius quanta dicendi elegantiâ, & constantiâ, Lector per se ipse cognoscet: de Veritate dictorum ejus nobis quæstio est; & illud ante omnia Orbi terrarum animadvertendum proponimus, quod in tanta Collegii Græcorum in Urbe vituperatione manifestum est, nihil nimirum Photianis formidandum magis illo Græcæ, Orthodoxæque Fidei Armamentario, unde non solùm, ut ex equo Trojano fortitudo profligatura, vel saltem retusura malesanos Photianorum impetus prodit, sed ut ex Arcâ obrutæ tot infortuniis, præsertimque communi Ignorantiæ illuvie Græciæ nostræ Salus certissima proficiscitur. Hinc & in sequentibus Margunius, quid non congerit in ejus loci pios, doctosque Alumnos? Eos Græciæ Corruptores appellat, quòd Mores Græcia dignos suadeant, Antichristi Ministros, quòd Christi Vicarium toti Græciæ venerabilem velint. Sophistas, ac derisores, quòd vi Veritatis invictæ Photianorum ineptias ridendas planè constituant. Et quid furiosus homo in Viros de Gente nostra optimè meritos, Gentisque nostræ novissimos Heroas non torquet?

II. Planè, si ubique Margunius furorem exercet suum; cùm in Græcorum Collegium incidit, rabiem effundit. Novit enim, quid damni ceperit Photianismus, capiatque ex illo, in quo qui alti, educatique, quà Sapientissimis scriptis, quà domesticis colloquiis, privatisque concertationibus, quà Morum, Vitæque exemplo, meritarumque Dignitatum præsenti authoritate, & olim, & nunc delirantium Schismaticorum argutias elidunt, Orthodoxæ Græciæ facem præferunt certissimæ Veritatis, incensique Religionis amore eò magis miro, quò minus præmii sibi vel ab iis, quorum interest, sperant, tantâ ubique felicitate in Eoas hæreses debacchantur, ut eorum (1) aliquis vivo adhuc Margunio (quod nulli ex illis Pædotrophiis, quæ publicæ Tertiusdecimus Gregorius utilitati construxit, ostentare fas fuerit) ducentas Myriadas, vicies nimirum centena Schismaticorum millia in bonam frugem adduxerit, dictus propterea ab (2) Urbano VIII. Græ-

(27) Tract. de testib. q. 63. n. 208.

(28) In respon. de Turca rectè baptizato.

(1) Ubi sup. paulò post.

(2) In c. unico 57. dist.

(3) Sing. 416.

(4) In c. 2. nu. 1. 48. dist.

(5) In d. c. eam te col. 3. ubi Dex. cum Felin. & Ripa. nu. 31.

(6) In c. cum sit de Judæ.

(7) Ubi sup. p. 3. c. 9. n. 8.

(8) In d. Clem. si furiosus, p. 1. §. 2. vers. 3. Conclusio n. 7.

(9) d. sing. 421.

(10) In c. si in ægritudine, 57. dist.

(1) De ætat. & Interstit. Græcor. à pag. 69.

(2) Nota ultima.

(1) Velaminus Rudski Archiep. tot. Russiæ. extat ejus Icon. Romæ in Coll. Græcor. cum hoc Elogio.

(2) In Brevi ad Velaminum est, que in cod. Ele-

Græcorum & peritissimo, & amantissimo *Athanasius Russiæ*, *Atlas Unionis*. Nihil igitur est, quod aut irascamur Margunio, quoniam Collegio Græcorum irascitur, aut refutandis calumniis, quas, in idem effutit, momentum temporis impendamus. Laudat Perfidia, dum contemnit, omnique est major elogio frementis ex dolore hostis iniqua vituperatio, quam scilicet gratularemur Græcorum in Urbe Collegio, ni Margunius vituperationi Vaticinium addidisset, cùm, in Alumnos nobiles fracto genuino, lassatâque dicacitate, futurum asseruit, ut eorum Romam aliquando tæderet. Ἡ Ῥώμη, ipsa sunt verba (3) Margunii. Ἡ Ῥώμη φιλέλλην οὐδέποτε, ἀγκαλὰ καὶ συμφωνοῦντας ἄρα· εἰδέποτε, ἀλλ' οὐ πολὺν χρόνον. *Nam Roma nunquam amica Græcorum, quamvis ii ipsi consentiant, & si quando amica, non diu*. Quæ verba Oraculi quidem loco sunt hac Nostra ætate Photianis, spectantibus florentis olim Collegii penè non internecinum excidium; nobis verò summæ sunt ægritudinis causa, videntibus gratulabundos propterea Photianos, insultantesque Religioni, quam tamen haud quaquam concutient tam futili Vaticinio. Licet enim & nobis Oraculum dicere, si licuit Margunio, quo vaticinante Græcorum Collegio certam ruinam, nos eidem certam firmitatem vaticinabimur. Peribit, me Vate, Serenitas, qua jactamur, stabit Clementia, qua fovebimur Romæ. Illa, uti scelerata, & improba, mortalis est: imò, hæc dum cuduntur, interiit: Hæc & pia, & Sacra, & æterna erit. Respiciet Vaticanum Græciam hospitem suam, eamque augebit muneribus, Benevolentiâ fovebit, armabitque frequentiâ in Photianismum non nisi per Romanam Græciam extinguendum; eritque, vel ipsis Photianis, quam vaticinamur, Catastrophen adspectantibus, ut pateat, propheten fuisse Margunium, sed Propheten ejus, qui est: (4) Πνεῦμα ψευδὲς ἐν στόματι πάντων τῶν προφητῶν: *Spiritus mendax in ore omnium Prophetarum* tanto Prophetæ similium.

(3) *Ubi suprà in fin.*

(4) *3. Reg. c. 22. num. 22.*

III. Esto tamen, Prophetes Margunius fuerit, contigeritque initio Sæculi hujusce, mirari Græciæ, quod ante Græciam miratus est (1) Balaam, an propterea verax in cæteris? An unquam licuit rei Ecclesiasticæ ignarum Ordinibus admovere? At Laicum rei Ecclesiasticæ expertem res ipsa docet. Quî igitur eum admovere fas erit aut Sacris, ni Sacra in Minoribus nosse didicerit, aut Sacrorum regimini, ni in Sacris præesse parendo compererit? Qua ratione conferendi sint Ordines, ex Christi disciplina cognovimus. Discipulos ille, quos Ecclesiæ Principatui destinarat, secrevit Populo, mox triennio institutos admovit Sacris, nec tamen præfecit: addidit documenta, probavit experientiâ, gradatimque deducens, quos ad culmen agebat, manuduxit ad culmen; ne, quod Numini ipsi non placuit, homini placeat; quod non usurpatum Magistro, Discipulus audeat; quod improbatum à Domino est, probet Servus. Adde, Neophytis, ut proximè comprobavimus, Sacris interdici: at Laici, quod attinet ad Sacerdotium, & Infulas, censentur Neophyti, quippe qui, ante legitimam per Ecclesiastica Intervalla probationem, rerum censentur sacrarum imperitissimi. Quod si neges, neganti sexcenta ex utraque Gente inclamabunt ut fatuo testimonia. Pauca seligo. Gregorius (2) Dialogus: *sicut*, ait, *tunc Neophytus dicebatur, qui initio in S. Fidei erat conversatione plantatus, sic modò Neophytus habendus est, qui repente in Religionis habitu plantatus ad ambiendos honores sacros irrepserit*. Refert hæc Gregorii verba (3) Nicolaus I. explicatque in Photium ipsum, qui ex vetusta Neophyti significatione se Neophytum pernegabat, cui Nicolaus. *Sed dicitis: Ita hoc S. Patres nostri interpretabantur, videlicet, ut Neophytus noviter in fide plantatus intelligatur. At nos respondemus, quòd, postquam in compositione hujus nominis nihil de Fide sonare scitur, non solum in Fide, verùm etiam in Clericali militia noviter insertus Neophytus valeat appellari*. Eadem habes ex Synodo (4) Romana sub Joanne XII. ubi Leo Protoscriniarius eandem ob causam Neophytus dicitur. Et (5) Leo IX. de Photio agens, eum Neophytum nominat, imò Michaelem Cerularium Patriarcham ejusdem notæ accersit his verbis: *diceris Neophytus, & non gradatim prosiluisse ad Episcopale fastigium*. Denique hanc ipsam significationem certissimam autumat doctissimus (6) Anselmus effatus: *nec nuper baptizatum, nec nuper à sæcularibus negotiis, vel à militia separatum fieri debere Episcopum, quia unusquisque talis est Neophytus*.

(1) *Num. c. 22. n. 28*

(2) *Lib. 7. Ep. 110. aliàs 111.*

(3) *Ep. 12. ad Cæsarem Vardam.*

(4) *Actione 5.*

(5) *Ep. 1. c. 22. & 30. & Epist. 5.*

(6) *Citatur ab Allatio ubi suprà pag. 195. in medio.*

IV. Latina, ait, hæc, Margunius, & nova, Saltus, & Intervalla. Nova sanè ea esse, quis dixerit, vel Gregorio Dialogo, anno ante hunc, quo scribimus, centesimo supra millesimum nota, atque, ut ostendimus, sequentibus sæculis Ecclesiæ admodum usitata? Latina certè sunt, at non Latina dumtaxat, sed Græca etiam. Num, quæ scribit Balsamon, num quæ tradit Zonaras, Latina tantùm? Balsamon. (1) νεόφυτος δὲ, inquit, παρὰ μὲν τῷ Ἀποστόλῳ ὁ νεοφώτιστος λέγεται, παρὰ δὲ τῷ Κανόνι ὁ ἀπὸ πλουσίου, ἢ σχολάζοντος, εἰς ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα προβιβαζόμενος. *Neophytus autem apud Apostolum is, qui est recens illuminatus, dicitur, apud Canonem verò, qui ex divite, vel Scholastico (hoc est Advocato, vel Curiali) ad Episcopalem dignitatem provehitur*. At Zonaras (2) in eandem sententiam. ὁ οὕτως, ait, γὰρ ἄνοδον εἰς ἐπισκοπῆς ἀξίαν προβαίνων νεόφυτος ὀνομάζεται παρὰ τοῦ Ἀποστόλου, κωλύσαντι ταχέως γίνεσθαι τὰς καταστάσεις· οἱ μὲν ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ πατέρες οὕτως ἐξελάβοντο τὸν νεόφυτον. ὁ δὲ κλεινὸς Ἀπόστολος Παῦλος νεόφυτον τὸν ἄρτι ἐξ ἀγριελαίου, τῆς ἀπιστίας, φημὶ, πρὸς καλλιέλαιον μετεγκεντρισθέντα, τὴν πίστιν δηλαδὴ τὴν ὀρθόδοξον, λέγει. *Quisquis enim ad Episcopatus dignitatem hac ratione progreditur, Neophytus ab Apostolo præcipites ejusmodi creationes improbante existimatus est. Ac Neophyti quidem vocem ita hujus Synodi Patres interpretati sunt: Apostolus verò inclytus Paulus eum, qui nuper ex Oleastro, infidelitate videlicet, recisus, atque in speciosam olivam, fidem scilicet orthodoxam, implantatus est, Neophyti appellatione significavit*. Si igitur Latina hæc, etiam Græca; imo in primis Græca, quippe à Concilio in Græcia habito, summa Græcorum frequentiâ celebrato, à Sardicensi (3) nimirum primùm, Neophyti translata significatio ad Laicum Sacros Ordines auspicantem. Quid de Intervallis, & Saltu?

(1) *Ad Can. 10. Sardicen.*

(2) *Ad eundem Canon.*

(3) *Can. &c.*

R Au-

Audiant Photiani (4) Tarasium Sanctissimum Patriarcham. Τὸ νενομισμένον, καὶ τὸ πάντοτε τηρητέον, εἰ μὴ ἐφεστηκυίας ἀνάγκης, ἢ θείου προστάγματος, τοῖς ἱεράρχαις παλινλογοῦμεν, τὰ τῶν ἱερῶν βαθμῶν διαστήματα ἐν ταῖς χειροτονίαις τηρεῖν, καὶ μηδένα, μὴ διδωκότα ἑαυτοῦ πεῖραν ἐν ἑκάστῳ, πρὸς τὰ ἄνωθεν προβιβάζειν. *Quod statutum, & semper custodiendum præter quàm, cùm adest necessitas, aut Deus jubet, hoc Antistitibus iterum dicimus: Sacrorum Ordinum Intervalla in Ordinationibus ut servent, neque ad altiora quenquam provehant, ni sui experimentum fecerit in singulis inferioribus.* Nova hæc? Latina ne, an Græca? Audiant eundem de saltu loquentem, cùm ad Infulas postulatus ab omnibus easdem ab omnibus deprecabatur. Ἐγὼ μὲν, (5) ait, εἶπε τοῖς εὐσεβέσιν ὑμῶν βασιλεῦσι, καὶ κατὰ πάντα ὀρθοδόξοις ἀπελογησάμην, καὶ ἐνώπιον ὑμῶν ἀπολογοῦμαι, ὅτι φόβῳ συνέχομαι καταδέξασθαι ἐπὶ τῇ ψήφῳ ταύτῃ, καὶ εὐλαβοῦμαι ἀπὸ προσώπου τοῦ Θεοῦ προσδραμεῖν οὕτως ἀδιάλειπτως, καὶ, ὡς ἔτυχεν, ἀπερισκέπτως. Καὶ. Πῶς ἐγὼ ὁ τῷ κόσμῳ ἀναστρεφόμενος, καὶ μετὰ λαϊκῶν ἀριθμούμενος, καὶ στρατευόμενος ἐν ταῖς βασιλικαῖς ὑπηρεσίαις, οὕτω, χωρὶς ἀνακρίσεως, καὶ περισκέψεως, δυνάμαι ἐπιπηδῆσαι εἰς τὸ τῆς ἱερωσύνης μέγεθος. *Ego quidem, quidquid piis Imperatoribus nostris, & per omnia Orthodoxis respondi, id coram vobis etiam respondeo. Timore fit, ne consentiam huic electioni: Timeo enim à facie Dei facilè properare, & incircumspectè. Et infra. Qui ergo, qui in Mundo vixi, & inter laicos ministros in muneribus Palatinis militavi, sic absque discrimine, atque circumspectione possum Saltu conscendere ad Sacerdotii culmen?* Quid his clarius, ut palam sit, Græca esse, non Latina tantùm, notissima Græcis, vetustissima, translativa Nostris Intervalla, Saltumque, quæ sanè (6) Jure utriusque Gentis, authore (7) Leone IX. validissimè scelestissimum Photium impugnavere, & Tarasio auspice eundem expugnavere.

(4) *Synodico 3. apud Diplovat. & Capanas.*
(5) *In Apologetic. ad Populum ante Acta VII. Synodi.*
(6) *Tot. tit. de Cler. per Sal. promot. Diplovat. de Jure Græcor. simul. de Neophyt. c. 3.*
(7) *Epist. 1. c. 13.*

V. Porro custodienda in conferendis Ordinibus Intervalla Jus nostrum ubique constituit. Quid enim illi solemnius, quàm ut ubique vetentur Antistites, manus imponere iis, qui ad Sacra impudenter festinant, nec morati in humilioribus, superiora, quin & suprema conscendunt? Ut Orthodoxos ex Nostris prætercam laudatum (1) Tarasium, (2) Nicephorum Homologeten, Theodorum (3) Prodromum, Joannem (4) Monachum, (5) Veccum, ipsamque Synodum (6) VIII. quę ausum ex Laico Infulas Ignatii occupare Photium exauthoravit; Veritatis hujusce authores advoco Photianos, quorum sententiis, ni Margunius acquiescet, acquiescent, ut puto, Photiani cæteri, qui, contemptà, quam ubique vetustatem jactant, recentioribus hisce Doctoribus fidem unicè præstant. Ecce ille ipse Photius, qui è Laico nefariè ad Episcopatum evectus hanc ipsam ob causam, gradu, quem occuparat, dejectus est à legitima Synodo, in illa sua (7) Pseudosynodo, quam Octavam nuncupant Photiani, id, quod propter ipse damnatus est, probat apertè, palamque confirmat. Ἐν πᾶσι τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας φροντίζοντες, καὶ τοῦτο ὁρίσαι ἀναγκαῖον ἡγήσαμεν, ὥστε τοῦ λοιποῦ μηδένα τῶν λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν ἀθρόον εἰς τὸ τῆς ἐπισκοπῆς ὕψος ἀνάγεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς βαθμοῖς ἐξεταζόμενον πρότερον, οὕτω τῆς ἐπισκοπῆς τὴν χειροτονίαν ὑποδέχεσθαι. εἰ γὰρ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τῶν λαϊκῶν, ἢ μοναχῶν τινὲς, ἀπαιτούσης χρείας, παραυτίκα τιμῆς ἄξιοι γεγόνασιν ἐπισκοπικῆς, ἀρετῇ τε διαπρέψαντες, καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς ἐκκλησίαν ὑψώσαντες, ἀλλὰ τὸ σπάνιον ἰδίως νόμον τιθέμενοι, ὁρίζομεν τοῦ λοιποῦ μηκέτι τοῦτο γίνεσθαι, εἰ μὴ κατὰ λόγον ὁ χειροτονούμενος τῶν ἱερατικῶν προέλθοι βαθμῶν ἐν ἑκάστῳ τάγματι τὸν νενομισμένον χρόνον ἀποπληρῶν. *In omnibus optimi Ordinis Ecclesiastici curam gerentes hoc quoque definiri necessarium duximus, ut deinceps nullus Laicus, vel Monachus repètè ad Episcopalem altitudinem evehatur, sed in Ecclesiasticis gradibus primùm examinatus, sic Episcopalis dignitatis Ordinationem accipiat. Etsi enim hucusque quidam ex Monachis, & Laicis, exigente necessitate, Episcopali dignitate statim digni sunt habiti, qui & Virtute excellenti fuere, & suam Ecclesiam in altum extulere, id tamen, quod rarò evenit, Ecclesiæ Legem nequaquam statuentes decernimus, ut id deinceps minime fiat, nisi is, qui ritè ordinatur per gradus Sacerdotales processerit, in unoquoque tempus præstitutum à Legibus adimpleus.* Eadem docet (8) Balsamon, & (9) Zonaras, & (10) Aristenus tanta concordia, ut non sit mirum, si cæteri omnes horum sententiæ subscripserint. Neque id uno tantùm in loco, passim hoc agunt, hoc ingerunt, hoc toti Ecclesiæ custodiendum edicunt. Scilicet ad hoc eos cogente Sardicensi Concilio, cui, quæ Photio post Quintum sæculum placuere, solemniùs proposita, omnium, tantorumque Patrum suffragio sancta, constituta, decreta sunt. Vide, si libet, quæ in eam Synodum, & in Canones Apostolicos Balsamon (11) adnotat. Vide, quæ proponit ibidem (12) Zonaras, & (13) Aristenus, (14) Macarius Hieromonachus, Hieremias (15) Patriarcha, itidemque Patriarcha CP. (16) Athanasius, quorum effata latè exponit (17) Allatius, apud quem etiam ea Latinorum Patrum scita reperies, ex quibus utrunque conficies, & neminem ad Sacros Ordines admittendum, quin stata Ordinum intervalla servaverit, & mendacem Margunium appingentem Juri Græco religiosissimo corruptelam, qua quis ex laico ad Sacros Ordines, aut à Minoribus, nullo Interstitio servato, ad Sacerdotis, aut Antistitis munus abripitur.

(1) *Loco sup. laud.*
(2) *Regul. 64.*
(3) *De Interpr. ad Can. 10. Sard.*
(4) *Ad Canon. 8. I. & II. Synodi.*
(5) *In Capitib. contra Cyprium c. 12.*
(6) *Can. 5.*
(7) *Can. 17.*
(8) *In Can. 17. Syn. VIII.*
(9) *In eundem Can. 17.*
(10) *In Nomoc.*
(11) *Ind. ca. 17. & Can. 80. Apost.*
(12) *Ibid. et utrobique, & in Can. 10. Sardic.*
(13) *In Nomoc.*
(14) *In Collectio. Canon. c. 161.*
(15) *In Doctrin. exhortat. ad Germ. c. 14.*
(16) *Ep. 5. ad Episc. revertentes.*
(17) *De Interstit. pag. 91. 92. & seqq. & pag. 73.*

VI. Neque obstant exempla, quæ Margunius ridenda sanè jactantià producit in latam ab universa simul Ecclesià sententiam, quam ipsi laudant, laudandamque, atque servandam constituunt cum Photio Photiani. Ea enim cùm decem omnino sint, bifariam deducta duas Ordinationum Classes constituunt, quarum altera Ordinationes complectitur præter Canones factas, quales Cypriani, Epiphanii, Ephræmii, Tarasii, Nicephori, ac Theodori, altera continet illas, quæ contra Canones perpetratæ sunt, quales dixeris Photii, Arsenii, Gregorii Cyprii, atque Gennadii. Ex neutra porro concutitur, quod Ecclesiæ utriusque censet authoritas. Nam, quod præter Legem fit, Legi non derogat: cùm enim, quod præter Legem fit, exceptio sit Legis, ea scilicet ratione, qua, quod Legem prætergreditur, non impugnat Legem, sed prætérit, firmat potius Legem, quàm labefactat. Quemadmodum, quod præter Naturam est, non est naturæ contrarium, sed fines Naturę pretergressu...

ſum ſupra, oon contra Naturam eſt. Altera verò, cùm contra legem feratur, irrita eſſe cenſetur, quando, uti diximus, facta contra Jus infecta, quod ad vim, & anthoritatem attinet, reputaotur. Hinc ea Claſſis oihil agit in Legem, quam impugnat, quandoquidem quæ nulla ſunt, ea nihil quiverint agere: Utraque vero Claſſis reverà legem affirmat, cùm neutra vel contra, vel præter Legem eſſet, ſi Lex oon eſſet; ut à primo ad ultimum colligere fas ſit, exempla prolata, quippe vel præter, vel contra Legem Eccleſiæ jubeotis, gradatim cum Intervallis ad Majora Sacrorum aſcendere, utrovis modo, nec Legem antiquare, & confirmare ipſam Legem. Jam verò exempla per Margunium prolata duplici illa Claſſe contineri, atque aliqua præter, aliqua contra legem eſſe, manifeſtum eſt. Nam Cyprianus, quodam Numinis inſtinctu, Neophytus adhuc ad Infulas penè coactus eſt fœderatis Cleri, & Populi ſtudiis, exigente Eccleſiæ neceſſitate, Virtute Viri ſummâ, ſummâque Sapientia, & fido, non ſine Dei præſentis authoritate Legem illam relaxante, ut teſtatur (1) Pontius, & (2) Nazianzenus. Idem uſuvenit in Ordinatione Epiphanii, ſi vera ſunt, quæ narrat (3) Polybius, cujus tamen fidem non admodum probavit Antiquitas, quemadmodum accuratè notat (4) Baronius, & ante Barooium ex Noſtris (5) Planudes, ex Photianis ipſe (6) Margunius. Quapropter non tanti facienda ſunt, quæ de præcipiti Ordinatione Epiphanii narrantur, ut in communem Eccleſiæ ſententiam quidquam videantur conferre, quamvis taota fuerit Epiphanii Sanctimonia, tantorumque miraculorum; ut narrat (7) Sozomenus, non immeritò à Lege communi non in hoc taotùm, verùm etiam in aliis permultis ut quiverit excipi. Quod attinet ad Ephræmum, etſi is etiam mereri potuerit, nt quatuor dierum ſpatio ad Miniſtri, ac Sacerdotis munus aſcenderet, Deo docente Baſilium ſanctimoniam ejus, cui virtutem Baſilii patefecerat, quem maximum futurum prędixerat, atque ab ipſis unguiculis, ut refert (8) Nyſſenus, Heroem Orientis decreverat; tamen, quòd à (9) Pſeud-Amphilochio tàm inuſitata Eccleſiæ Ordinatio narretur, non iocertæ fidei, ſed manifeſti mendacii convincitur. Nam Ephræm nunquam ad Sacerdotium pervenit, dictus ubique Diaconus Edeſſenus, ut in omnibus, qui de illo ſcripſere aliqnid, conſtat. Quapropter quod prorſus ineptè ex Ephræmo Syro in communem feotentiam torquet, meliùs, ac magis arripuiſſet appoſitè Marguoius ex Ephræmo Comite, qui Laicus Antiochenis Saeris præfectus eſt, (10) Euagrio teſte. Verùm & is nihil obeſt. Nam eum ad Sacra provectum ex Apocalypſi Numiois illum ad eas Inſulas deſtinantis, palam eſt ex traditis per (11) Sophronium, aut Jo. Moſchum. Idem dicendum de Sicæota Theodoro, ut narrat (12) Gregorius Presbyter, & (13) Baronius. At Nicephorum, atque Taraſium provectos ex Laica conditione ob oeceſſitatem Eccleſiæ ſuperiùs oſtendimus ex (14) Nicolao I. hàc eàdem reſponſione callidas excuſationes Photii retundeote. Ex quibus conficitur, primam Exemplorum Claſſem eos tantùm complecti, qui ad Sacra præter Legem provecti ſunt, oimirum Legem ab Eccleſiâ latam, decretamque, ac receptam Conſuetudinem moribus, aut Deo, aut neceſſitate relaxante.

VII. Venio ad alteram Claſſem, atque eam contra Leges fuiſſe ſtatim oſtendo. Verùm quid ego rei manifeſtæ curioſiùs enucleaodæ immoror? Soli Photiani inter omnes Scriptores Photium, atque Arſeoium tuebuntur, quippe & illum ſuæ Sectæ Patrem, & huoc ejuſdem propagatorem. Cæterùm quis neſcit, quid (1) Latini contra Photium ſcripſerint adhuc viventem, quibus ille ne reſpondere quidem auſus eſt? Scripſit ſanè (2) Nicolao, & eloquentiſſimè ſuam cauſam exemplis ouper in primâ claſſe relatis tutatus eſt: quæ tamen ſcripſit, à (3) Nicolao rejecta ita tumidum Nebulonem debellavero, ut, in cæteris contra Latinos loquaciſſimum, hac in re ſilentium amare deinceps coegerint. Deſint hæc omnia. Quis non legit quid (4) OEcumenica Synodus in Photium ſtatuerit? cujus Decreto, quod per nefas invaſerat, Solio exturbatus, infamis, & exul fuit, donec Fatum Græciæ ſemper acerbum ſtupratorem Sponſæ Chriſti Eunuchum, ſemivirum latronem Inſulis lege Syoodi vetitis reſtituit. Noo ego hominum omnium, quotquot ea ætate virtute, ac Sapientiâ floruere, maledicta in Photium commemorabo. Nimius eſſem, ſi Epheſini Antiſtitis (5) Metrophaois, ſi Chalcedonenſis Electi, ſive, uti dicimus, Hypopſephii (6) Niconis, ſi (7) Anaſtaſii Athenienſis, & (8) Nicolai Mitylenæi querelas exponam, & penè non jurgia cum Joanne VIII. Pontifice, qui belluam illam Græcos laceraturam paſſus eſt interdictum Solium inſilire. Audiant, ſi libet, Photiaoi, quid ſcribat Niectas (9) Paphlago, qui & David Dahirorum in Paphlagonia (10) Epiſcopus, Synchronos Photio, & Græcorum ſua tempeſtate, & eloquentiſſimus, & Sapientiſſimus, ut ex Commentariis ad Opera Nazianzeni, ex Reſpooſione pro Chalcedooenſi Concilio contra Armenos, ſexcentiſque mooumentis, quæ extant, palam eſt. Hunc audiant Photiani oculatum teſtem, & ex illo cognoſcant, utrum contra Canones celebrata fuerit profana Laici, ac Neophyti Photij, cui tamen (proh dedecus!) in (11) Triodio, *αἰωνία ἡ μνήμη* accinitur, Ordinatio. *τὸ λοιπὸν*, inquit, *μόνον, ἐξ ἀρχαρέσ, ἡ ἀναιδῶς μᾶλλον κατησπάζετο, καὶ ὡς ἰδίας τῆς ἀλλοτρίας ἀντεποιεῖτο, ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτοῦ ἐγκαυχώμενος δοξαζόμενος, καὶ ἐν τῇ ἀδικίᾳ αὐτοῦ ἐλογεῖτο, καὶ ἐν ἓξ ταῖς ὅλαις ἡμέραις χερσὶν ἀνθρώπων τελούμενος τοῦ ἐπιθυμουμένου ἐπελαμβάνετο καθέδρας, καὶ ἦν ἀληθῶς ἐκεῖνον ὁρᾶν αὐθημερινὸν ἅγιον πλαττόμενον κατὰ τὴν παροιμίαν. Πρώτῃ γὰρ ἡμέρᾳ μοναχὸς ἀντὶ λαϊκοῦ, τῇ δευτέρᾳ δὲ ἀναγνώστης, καὶ ὑποδιάκονος τῇ ἑξῆς, εἶτα διάκονος, εἶτα πρεσβύτερος, ἔπειτα τῇ ἕκτῃ (Χριστοῦ δὲ ἦν τὰ γενέθλια) καὶ αὐτὸς τῷ ἱερατικῷ προσβὰς θρόνῳ τὴν εἰρήνην τῷ λαῷ προσεφώνει, μηδὲν τῆς ἀληθινῆς εἰρήνης ἄξιον φρονούμενος.* *Sed contra potiùs exultabundus avidè, impudenterque in illius complexum ruit* (Photius nimirum) *alienamque tanquam propriam palam arrogavit, ſuâque infamia, & dedecore gloriabatur: laudabatur in iniquitate ſua: ſex non amplius dies manibus hominum initiatus concupitam Eccleſiæ Cathedram invaſit: eratque verè cernere, ut fertur adagio, Extemporalem, fictitiumque, ſeu perſonatum Sanctum. Nam primo die Monachus ex laico, altero Lector, tertio*

R 2 hy-

(1) *In Vita Cypriani Martyris.*
(2) *Orat. de laud. Cypriani.*
(3) *In Vita S. Epiphanii.*
(4) *ad annū 373. n. 110.*
(5) *In additis ad Biblioth. Photii.*
(6) *In not. ad Metaphraſten. 28. Januar.*
(7) *lib. 6. hiſt. c. 32.*
(8) *Orat. de S. Ephræm.*
(9) *In Vita S. Baſilii.*
(10) *hiſt. lib. 4. c. 5.*
(11) *In Vita: ſpirit. c. 37.*
(12) *In Vita S. Theodor. Sicæotæ.*
(13) *Anno 590. n. 39.*
(14) *Ep 6. ad Photium extat ejus fragm. in Syn. VIII.*

(1) *Nicolaus I. Epiſt. ad Patriarchas, & Metropol. Adrian. II. Ep. ad Ignatium ext. in VIII. Syn. act. 10. frag. Leon. IX. ad Michael. Cerular.*
(2) *Ep. ad Nicol. Papā, extat, penes Allat. de Interſt. pag. 165.*
(3) *Ep ad Photiū 6.*
(4) *Actio. 1. & alib.*
(5) *Alias Smyrnei. Epiſt. ad Veritatis amatores*
(6) *In Orat. cōtra Santabarenum hypocriſiam.*
(7) *In Ep. ad Occidentales Injuſtitiæ fautores.*
(8) *In Ep. ad Chartophylac. exil. multati extanthi omnes apud Collectanea in Photium Caryophylli.*
(9) *In Vit. Ignatii P. C P.*
(10) *De hoc vide Allat in Græc. Orthodox. tom. 1. in fin in appendice.*
(11) *In Synodico pag. 154. circ med.*

hypodiaconus, tum Diaconus, tum Presbyter, sexto denique, qui fuit Christi Natalium, & ipsum sacrum conscendit solium, & pacem populo nihil vera pace dignum cogitans nunciavit. Quòd si omnes tum Latini, tum Græci sanæ mentis homines, ingentis famæ, notæque sapientiæ viri hæc de Photii Ordinatione censuerunt, quis erit tàm excors, tàm fatuus, qui aut illam probet, aut ad exemplum proponat?

VIII. Quod de Ordinatione Photii dictum est, id de initiis dicendum Arsenii Patriarchæ ex Monacho Cœnobii ad lacum Apolloniadem siti, uno die Diaconi, Sacerdotis, ac Patriarchæ Ordines nacti, ut narrat Georgius (1) Logotheta, qui eum hominem, quem nobis Marguinius inter exempla proponit, Heroem veluti aliquem, ad cujus instar liceat Ordinationes revocare, stupidum, & ignorantem Monachum appellat, lectum in locum Sapientissimi Blemydæ, qui dedignatus Photianis præesse, exemplo reverà memorando, & Græcià digno oblatas Infulas constantissimè recusavit, ut idem (2) Logotheta & Græcus, & Photianus author narrat, ac laudat. Idem, inquam, de Arsenii dicendum initiis, ac de Photianis. Quod non ego, aut Græcus aliquis ex Orthodoxis asserimus. Asserit inter asseclas Photii vir, ut inquit (3) Pachymeres, pietate, ac virtute celebris, & à Musis minimè alienus, zeli abunde habens ita, ut pro Ecclesiâ, ipsiusque legibus neglectis exardesceret, Nicephorus Ephesinus Metropolites Arsenii ipsius successor, & Patriarcha CP. Is, cùm in Synodo Constantinopolitana de Moribus, Vitâque Arsenii decessoris sui quæstio mota esset, affirmavit propalam, Arsenii Ordinationem contra Canones fuisse, teste eodem (4) Pachymere. Denique, quæ nobis Margunius exempla profert ex Georgio Cyprio, atque Gennadio, quid probant, nisi corruptelam morum jampridem in Ecclesiam nostram per Photianos invectam? Utrunque hunc ritu Photiano Sacris initiatum, manifestissimum est; idque etsi Cyprius, vir sanè detestabilis, ut patet (5) ex Vecco, minimè fateatur, fatetur sanè vir sapientissimus, & penè dixerim ultimus Græcorum Patriarcharum (6) Gennadius, affirmans se non ritè ad Sacra provectum, atque ad Infulas raptum contra Canonem Sardicensis Concilii, quomodo & Photius, à quo tamen longè diversum se profitetur, cùm hæc addit solemnia, facunda, modestiqque verba plenissima. Ἐγὼ δ', ὦ θεῖε, καίπερ τοι κατὰ τὸν πολύτροπον Φώτιον χειροτονηθεὶς, ὡς ἔφησθα, ἀλλ' οὐ παντελῶς, καὶ γὰρ, μετὰ τὴν μεταβολήν μοι τῆς τιμῆς, τῆς θείας ἀψάμενος, ἀλλ' οὐ τῆς περὶ τοὺς Κανόνας, τὸ τῆς ἐν Σαρδικῇ ἁγίας Συνόδου ἠγνόουν, οὐδὲ τὸν ἀλλότριον ἐπεθύμησα θρόνον, οὐδὲ διὰ τὴν ἄτιμον χειροτονίαν τιμωρηθεὶς ἔστην, καὶ στάσιν ἠγάπησα. Ἑκὼν τῆς ἀγνοίας μοι συγχώρησιν δεησάμενος ἔλαβον, καὶ σὺ γέγονάς μοι ἐγγυητὴς τῆς κατορθωθείσης χειροτονίας, ἵνα ἐκ τοῦ σκότους ἐξάψοι τὸ φῶς. καὶ τὰ λοιπά. *Ego verò, ò Divine, quamvis ad instar astuti Photii Sacris initiatus, ut dixisti, non tamen omnino. Nam passus honorum mutationem Sacram scientiam delibavi, non tamen Canones. Quare Sardicense decretum ignorabam, neque alienam Cathedram concupivi, neque ob non legitimam Ordinationem mulctatus dissidium, ac partes amavi: Sponte ignorantiæ meæ veniam precatus accepi; tuque sponsor fuisti restitutæ Ordinationis, ut è tenebris lux oriretur, &c.* Quibus verbis palam ostenditur, initia Gennadii contra legem Ecclesiæ fuisse. Quod si talia Gennadii, quis dubitet, idipsum de Cyprii Ordinatione fateri? de quo Georgius (7) Metochites: τὸν αὐτὸν τρόπον, ὡς ὁ Φώτιος, ἀνόμως χειροτονηθεὶς ἱερᾶται, καὶ στάσιν εἰσενεγκεῖν ἐπινοεῖν τῇ ἐκκλησίᾳ. *Eo, quo Photius, modo ad Sacra provectus dissidium, ac seditionem meditabatur Ecclesiæ.* Constat proinde, & Cyprium, & Gennadium ritu Photiano ad Infulam contendisse. Eum ritum contra Ecclesiæ Leges, ac Mores Latinæ, Græcæ, Photianæ esse, prorsus ostendimus. Quæ dementia hoc ipsum, de quo queritur, ad exemplum adducere? Stat igitur, secundæ classis homines Sacris initiatos, ἀνόμως, atque adeò exemplis Margunii nihil confici aliud, quàm ipsius palmarem ignorantiam, quæ iis exemplis inimicam communi omnium sententiæ sententiam probat, queis Lex ipsa probatur, vetans ad Sacra quenquam provehi aut saltu præcipiti præcocem, aut minimè Minoribus Ordinibus immoratum.

IX. Eam hercle si ulteriùs liberet exemplis usquequaque fulcire, proferrem Basilium, authore (1) Nazianzeno, gradatim ad Sacra provectum, proferrem Eutychium cunctabundum in singulis Ordinum gradibus, ex iis, quæ tradit (2) Eustratius acriter præcipites, ac festinas Ordinationes damnans. Proferrem Ignatium Martyrem in minoribus Ministeriis diligenter, diuque probatum priùs, quàm ad Sacerdotium, & Antiochenas Infulas ab ipsis Apostolis adsumeretur, ex congestis per (3) Metaphrasten. Quid? acervatim proponerem Martianum (4) Presbyterum, Anthimum (5) Nicomediensem Antistitem, Quiriacum (6) Anachoriten, Sampsonem (7) Xenodochum, Cyprianum (8) Martyrem Palæstinum, Autonomum (9) itidem Martyrem, CP. Patriarcham (10) Ignatium, sexcentosque alios, quorum nomen vel ipsis est venerabile Photianis, quosque, novimus, noverat ipse Marguinius peritissimus in Metaphraste, perdiu singulis in Ordinum gradibus sui specimen, vitæque experimentum dedisse, priusquàm suprema conscenderent. An hæc exempla, quæ penè dixerim infinita, ab omnibus laudata, & ex omni ætate, & qualibet Ecclesia depromi possunt, atque extant penes Divorum Biographos, in Ecclesiastica historia, in Temporum omnium certissimis monumentis; an, inquam, hæc opposita Margunianis illis decem, quà falsis, quà exceptis, quà damnatis, potiori jure ineptias, & impietatem Margunii non Latinas ineptias, sed Latinam, Græcamque Veritatem, Ritus Ecclesiæ, Canonum præscripta deridentis minimè derideant? An denique non id agant, ut omnibus pateat, exterminandum hoc festinatarum Ordinationum præcipitium ab Ecclesiâ? Quæ sanè nihil magis in Ordinibus, quàm Ordinem amat, qui nullus erit, si à profana conditione, illibatis interjacentibus, ad sacerrima ire fas erit; & inutilis erit Ecclesiæ, si delibatis raptim interjacentibus, à profana conditione ad supremos Ordines licebit ascendere. Quò magis detestari oportebit Margunii Sententiam Ecclesiæ universæ sensa labefactantem, & Photianorum corruptissimum

morem

(1) *In Chronic. ad ann. 1255.*
(2) *Eodem loco.*
(3) *Histor. lib. 2. c. 15.*
(4) *Ibid.*
(5) *In Ep. ad Macarium de suis contra Cyprii Respons.*
(6) *Epist. ad Bessarionem de sua Ordinat.*
(7) *Orat. 2 pro Vecco.*

(1) *Orat. funebr. S. Basilii Magni.*
(2) *In Vit. S. Eutychii.*
(3) *In Vit. S. Ignatii Marty.*
(4) *Metaph. in Vit. S. Martiani.*
(5) *Idem in Vita S. Anthimi.*
(6) *Idem in Vita S. Quiriaci.*
(7) *Idem.*
(8) *Idem in Vit. SS. Cypriani, & Justinæ.*
(9) *Idem in Vita S. Autonomi.*
(10) *Nicetas in Vita S. Ignatii P.*

morem apertiùs licebit damnare, quo species Ordinum subvertitur, pessumque datur utilitas. Erit porrò tenendum, usurpandumque, atque ubique docendum, nec licere, nec licuisse unquam Jure communi, à laica conditione ad Sacerdotium, aut dignitatem Antistitis, quin immoratum sit minoribus, properare. Quippe Laicus rei Ecclesiasticæ ignarus ab iis Ordinibus arcendus est, in quibus rei Ecclesiasticæ scientia non discitur, sed docetur. At, cum Margunio loquiunt Photiani crassiores, Jus istud commune abrogatum est apud Nos ipsa consuetudine. Eam confirmat Jus Civile, à quo petenda erit agendi regula, quando Jus Canonicum abrogatum est. Jus verò Civile perparum moræ singulis Ordinibus necessarium docet, cui suffragatur & (11) Nazianzenus his verbis: τελειοῦσθαι δὲ ἑπτὰ ἡμερῶν τὸν ἱερέα, *septem diebus perfici Sacerdotem*.

X. Hæc non verbis tantùm, sed factis Photiani recipiant, quæ Margunius (1) accepta ex Balsamone vernaculo Sermone omnibus retinenda proposuit. Ea tamen plena sunt ineptiarum, quas breviter dissipabimus. Nam cùm consuetudinem asserant, & consuetudini etiam legibus Sacris contrariæ præ legibus Sacris obediendum dicant, & plus æquo Juri Civili in rebus Ecclesiasticis deferant, nec dicta Nazianzeni prorsus intelligant, non abs re erit, obiter omnia perpendere admodum collatura ad Photianorum insaniam castigandam. Et primò, unde hanc consuetudinem asserant, prorsus ignores: nam, ut ostendimus, vel ipsis Photianis censentibus, properata Ordinatio, nec debitis morulis intercepta damnatur, à laica conditione ad Sacerdotium, aut infulas saltus proscribitur, ubique exauthoratio sic provehenti, provectoque (a) proponitur, ut summæ audaciæ sit, si raris exemplis consuetudinē statuas. Quòd si consuetudo idem est Photianis, ac corruptela, non inficiamur hanc eorum Moribus, at negamus, corruptelam consuetudinem esse. Consuetudinem jactatis? Ubi scriptam? Non scriptam dicitis; Ergo Canonibus consonam; saltem præscriptam legitimè judicialibus nimirum sententiis, aut patientia manifestâ Supremæ in Ecclesia potestatis. Nihil horum: consuetudinem neque scriptam, neque præscriptam, & Juri Canonum repugnantem, hanc probant. At hæc nulla est, spuria, invalida, & corruptela est. Testatur hoc Jurisprudentia omnis, cujus se magistrum in Græcia jactavit (3) Photius ille vester, ad quem consuetudinis hujusce refertis initia, quippe hæc scribit: καὶ διὰ τοῦ πολιτικοῦ νόμου τὸ ἔθος, ὡς ἄγραφος νόμος ἰσχύει, ὅτε ἐν δικαστηρίῳ ἡ συνήθεια βεβαιωθῇ, καὶ ὅτε μὴ ἐγγράφῳ νόμῳ ἐναντιῶται. *In Jure etiam civili consuetudo, tanquam Lex non scripta, vim obtinet, quando in Judicio confirmata fuerit, & quando Legi scriptæ non adversatur.*

XI. Cui sententiæ adeò defert inconstantia, & notata vel Photianis (1) Balsamonis imprudentia, ut, qui in Ordinationibus consuetudinem non scriptam, & Canonum Juri contrariam Margunio persuasit, is pedibus eat in sententiam Stephani Jurisconsulti, quem allegat (2) dicentem. ἡ χρονία συνήθεια τότε ὡς νόμος κρατεῖ, ὅτι μὴ ἐγγράφῳ διαμάχηται νόμῳ, καὶ μὴ νόμιζε, τοῦτο ἐναντίον εἶναι τῷ τέλει τοῦ προλαβόντος διατάγματος, ἐκεῖ μὲν γὰρ περὶ ἀσυνηθείας λέγων φησὶν, ὅτι δύναται αὐτὸ νόμον ἀναιρεῖν, ἐνταῦθα δὲ περὶ συνηθείας φησὶ, καὶ λέγει, ὅτι καινὸν οὐκ εἰσάγει νόμιμον ἡ συνήθεια, εἰ παλαιῷ νόμῳ μάχηται. δυνατὸν γὰρ ἐκ τῆς ἀσυνηθείας μὴ κεχρῆσθαι νομίμῳ, οὐ μὴν καὶ ἐναντίῳ κεχρῆσθαι. *Diuturna consuetudo tunc, ut lex, servatur, quando Legi scriptæ non adversatur. Nec existimes hoc esse contrarium fini Legis precedentis Digestorum: Illic enim de dissuetudine loquens dicit, quòd potest legem tollere, hic autem de consuetudine loquitur, ac dicit, quòd consuetudo novam legem non inducit, si alicui veteri legi adversetur. Fieri enim potest, ut ex dessuetudine quidem non utamur lege, non tamen contraria utamur.* Quin idipsum in quæstione (3) celeberrima Protecdicum inter, & Chartularium, (dignitatum Sacrarum in Constantinopolitana Ecclesia nomina sunt primæ Classis, de quibus consule Magrium) circa locum, ac sessionem in publicis conventibus tutatus: ἐγὼ, (4) inquit, τῷ βασιλικῷ διορισμῷ, κατὰ τὸ εἰρημένον μέρος, ἀκολουθῶν τῇ κατασκευαζούσῃ γνώμῃ τὴν προεδρείαν τοῦ χαρτοφύλακος διὰ τὴν μόνην τὴν ἄγραφον μακροτάτην συνήθειαν, τὴν ἀντὶ νόμου παραλαμβανομένην, ὡς γέγραπται, οὐ προστίθεμαι· οἶδα γὰρ, ὅτι τὴν μακρὰν συνήθειαν ἀντὶ νόμου κρατεῖν δοκιμασθεῖσαν πάντως συνοδικῶς, ὅτε οἱ νόμοι, καὶ Κανόνες διὰ ταύτης οὐ παραλύονται. *Ego verò sicuti Imperatoriæ Sanctioni, prout legibus receptum est, assentior, ita sententiam Chartulario primam sessionem adstruentem propter solam non scriptam longissimi temporis consuetudinem, quam legis, ut antea diximus, loco ducimus, minimè probo. Quippe tunc scio diuturnam consuetudinem pro Lege valere, omnino tamen in judicio prorsus examinatam, cùm Leges, & Canones per eam non debilitantur*. Eadem idem (5) Balsamon tradit alibi, cui consonant decreta Lucæ (6) Chrysobergæ, & Michaelis (7) Anchiali Patriarcharum, eaque omnia, quæ ad id congerit (8) Allatius ex Emmanuele (9) Caleca, & Theodoro (10) Studite. Unde licet colligere, consuetudinem & præscriptam esse debere, eamque, quæ Canonibus contraria non sit. Verùm hæc Photianorum consuetudo quo in Judicio unquam obtinuit? imò quo in Judicio legitimo non fuit damnata? Ausus est illam jactare in VIII. Synodo (11) Zacharias Chalcedonensis Episcopus tutaturus mystagogum suum Photium, sed eam statim Sacratissima Synodus (12) irritavit, contrivit, nullam constituit, nec semel, sed iterum, iterumque, ut patebit non desipientibus, si Acta (13) Sanctissimæ, ac Sapientissimæ Synodi curiosè perlegerint. Eandem damnavit (14) Adrianus II. in Synodo Romana, & (15) Joannes VIII. licèt propitius Photio, cujus repetitam decretum, quamvis pleraque corrupisset Photius, hac in parte intactum voluit. Eadem cæteri deinceps Pontifices cum (16) Leone IX. cæteri deinceps Patriarchæ cum (17) Germano II. & (18) Hieremia asserentibus, in Ecclesia nostra Ordinationes non ex consuetudine, sed ex præscripto Canonum, celebrari. Quæ cùm ita sint, quis non dementiæ postulabit Marguninm jactantem consuetudines in id, quod Canones affirmatè sanxere?

XII. Illud absurdius, quod ad patrocinium Civilium legum se confert, quasi Laicis jus ullum esset de Sacris quidquam decernendi, aut non translativum sit, quod ex Adagio Sacro

Græci

(11) *Orat. in Pentecost.*

(1) *d. Nota ult.*

(2) *Can. 2. Conc. Nicæn. I. Canon. 5. Cōc. VIII. Balsam. in Can. 2. Nicæn. & in Canon. 80. Apostol. & utrobique Zonaras.*

(3) *In Nomoc. tit. 1. c. 3.*

(1) *Notas Joannes Citrius ad Respons. ad Constantinū Cabasilā respōs. ad 14. interrogatio. in Jure Græco-Rom. l. 5. responsorum.*

(2) *In Nomocan. tit. 1. c. 3.*

(3) *In Medit. de offic. Protecd. & Chartul. in Jure Græco-Rom. tom. 1. l. 7. pag. 453.*

(4) *Ibi longo post med. ex l. 34. ff. de ll. & l. 3. C. quæ sit longa cōsuet.*

(5) *In Can. 16. 1 & 2. Syn. de renunciationib.*

(6) *In jur. Græco-Rom. l. 3. to. 1. sent. Syn. 1. tit. de Cler. si immiscē. negot. sæcularib. pag. 220.*

(7) *Ibid. tit. de cōsuet. pag. 230.*

(8) *De Interstit. pag. 134.*

(9) *Lib. 1. in proœm.*

(10) *Lib. 1. Epi. 50.*

(11) *In Syn. VIII. actio 6.*

(12) *Ead. Syn. ibid.*

(13) *Can. 5. & Epi. Encycl.*

(14) *Epis. ad Basil. Constan. & Alex. A.A.A. et Epist. ad Episc. etc.*

(15) *In Epist. ad Photium.*

(16) *Epist. 6. & Epist. ad Michael. Cerul. ca. 3. & Ep. ad Petrū Antioch.*

(17) *In fi. § llo de Paralam. ritu Patri. Mo-*

Græci, *Sancta Sanctis*. Certè Leges Civiles Sacris ubique deferunt tanto semper obsequin, ut pii Cæsares septem Synodorum decreta tanquam Numinis ipsius effata Sacris exarata Paginis custodienda constituant, Canonibus Leges affirment obsequi, atque pragmaticas Sanctiones, si Canonibus adversentur, invalidas, infirmasque decernant. Quod non Latini asserunt, sed Græci, nec Græci solùm, sed Photiani, neque hi etiam dumtaxat, ipse sed Photius (1) affirmat, munitque multiplici authoritate Juris (2) Civilis. Photium sequitur (3) Balsamon repetitis assertinnibus, quibus adeò favet Ecclesiasticis Legibus, ut vim abrogandarum Civilium Legum, si quando contrariæ Cannnibus sint, non circumscribat terminis Oecumenicarum Synodorum, sed palam protendat ad ipsas Provinciales, atque uti dicimus, Topicas Synodos, quin etiam ad quascunque Sanctiones, Regulasque Patrum. Quod etiam ante Balsamonem asseruit (4) Callistus Mnnachus (5) ab Allatio sine nomine laudatus. Jam si Canones supra Leges sunt, quid nobis Laicarum (6) authoritatem obtrudit Margunius, censentium, brevi tempore posse Ordines omnes conferri? atque clamante (7) Sardicensi Concilio: οὐκ ἐπ' ἐλαχίστῳ χρόνῳ, hoc est, μακίστῳ: *non minimo tempore, hoc est, longissimo*, ex legum Civilium documentis ad morulas, & mnmenta, dieculasque revocat? Non, inquit, Leges ad authoritatem plenissimam provoco, sed ex Nazianzeno probatum, ex Legibus confirmo. Imò, si quid legere novi, deductum ex Legibus, effato Nazianzeni confirmas. Quàm malè tamen, quàm Photianè, hoc est vel insipienter, vel subdnlè, patet ex lectinne Nazianzeni, qui cùm eo loci de laudibus Septenarii numeri agat, prærngativas ipsius undequaque decerptas enumerat, inter quas, & illam ex Lege (8) veteri Synagogæ, qua præcipitur ἑπτὰ ἡμέρας τελειώσεις τὰς χεῖρας αὐτῶν, ut septem diebus consecrentur manus Aaron, & filiorum ejus. Ex quo quæ consecutio sit ad rem nostram, non video, cùm nusquam inter Nos is Mos consecrandi Sacerdotis vigeat, qui fuit in Synagnga, ut adnotant ex Latinis, quotquot scripsere in Exodum, & inter Græcos (9) Theophanes Nicænus. Hanc autem esse mentem Nazianzeni, patet ex (10) Niceta in Billiana locupletissima editinne. Vide Allatium (11) hac super re disputantem, convincentemque ignorantiæ Balsamonem, cujus æqniori jure nos Margunium damnamus, qui tàm confidenter ad brevissimum tempus omnium auspicia Ordinum ex Balsamone redegit; mox etiam intervalla omnia recepta semper ab omnibus pernegavit. Verùm Margunius quidlibet arbitretur, nobis supersit probasse, nec à laicn posse quenquam ad Sacerdotium, aut Infulas properanter ire, & intervalla omnino qunlibet in Ordine servanda: quod adeò Græcis nostris receptum est, ut, quoto tempore cuilibet Ordini sit immnrandum, perquirant.

XIII. Disputat de hoc latè (1) Allatins: Nobis in re manifesta immorari non placet. Primò igitur damnamus (2) Jurisconsulti Sententiam docentis, in quolibet Ordine per quindecim Annorum spatium immorandum, quippe severam nimis, ac perparum utilem; Eandem (3) Balsamnn futilinrem ob eausam rejicit. Secundò rejiciendam censemus (4) Justiniani Cæsaris decisionem, qui ausus rebus Ecclesiasticis legem ferre, decrevit superfuturam Intervallis Ordinum trium mensium intercapedinem, cui solita erga Principes adulatione consentit (5) Balsamnn, adstipulaturque simia Balsamonis (6) Macarius Hieromonachus. Tertiò non admodum tutam existimamus opinionem Alexii (7) Aristeni arbitrati, suffecturum annum integrum moræ unicuique Ordini: Quamvis enim, quæ docet Alexius ante Balsamonem, consonent Latinis decretis, præsertimque Concilio (8) Tridentinn, ac proinde videantur æquissima, tamen ubi Jus Græcum est, & quidem Ecclesiæ nostræ latum ab Oecumenicâ Synodo in Græciâ, & pro Græciâ hanc præcipuè ob causam, celebratâ, ei standum est. Porro Sacrosanctum Concilium CP. ultimum, quod inter Oecumenica VIII. est, sic (9) statuit. Κανὼν ἐστὶν ὁ λέγων, μὴ δεῖν ἐπίσκοπον προχειρίζεσθαί τινα νεόφυτον κατὰ τὴν πίστιν, ἢ κατὰ τὸν ἱερατικὸν κλῆρον ὑπάρχοντα, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρῖμα ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα Διαβόλου, καθάπερ ὁ Παῦλος. Συμφώνως τοίνυν τούτῳ λέγομεν, μηδένα τὸν ἀπὸ συγκλητικῆς ἀξίας, καὶ κοσμικῆς ἀγωγῆς προσφάτως καρέντα, καὶ κατὰ σκοπὸν, καὶ προσδοκίαν ἀρχιερατικῆς τιμῆς γεγονότα κληρικὸν, ἢ μοναχὸν εἰς τὸν τοιοῦτον ἀναβιβάζειν βαθμὸν, κἂν ἐν ἑκάστῳ τάγματι τῆς θείας ἱερωσύνης πλείονα χρόνον ποιήσῃ δοκιμαζόμενος· οὐ γὰρ δι' εὐλάβειαν, ἀλλὰ διὰ φιλαρχίαν κέκαρται. Ἔτι δὲ πλέον τοῦτο ἀπείργομεν, εἰ παρὰ βασιλικῆς ἐξουσίας εἰς τοῦτο συνωθεῖται. Εἰ δέ τις κατ' οὐδεμίαν ὑποψίαν τῆς εἰρημένης ἐπιθυμίας, καὶ προσδοκίας ἐκάρη, ἀλλὰ διὰ τὸ καλὸν τῆς κατὰ Χριστὸν πολιτείας γέγονε κληρικὸς, ἢ μοναχὸς, καὶ πάντα βαθμὸν ἐκκλησιαστικὸν μετελθὼν, κατὰ τοὺς ὡρισμένους χρόνους, ἀνεπίληπτος εὑρέθη, προβιβασθήτω εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην, ὥστε ἐν τῷ βαθμῷ τοῦ ἀναγνώστου ἐνιαυτὸν πληρῶσαι, ἐν δὲ τῷ τοῦ ὑποδιακόνου, δύο, καὶ ἐν τῷ τοῦ διακόνου τρεῖς, καὶ τέσσαρας ἐν τῷ τοῦ πρεσβυτέρου. Ἐπὶ δὲ τῶν χρησάντων εὐλαβῶς τῷ τάγματι τῶν κληρικῶν, καὶ τῶν μοναχῶν ὁ προειρημένος χρόνος συστέλλεται παρὰ τῶν κατὰ καιροὺς ἐπισκόπων. Εἰ δὲ παρὰ τοῦτον τὸν ὅρον προαχθείη τις εἰς τὴν εἰρημένην ὑπερτάτην τιμὴν, ἀποδοκιμασθήτω παντάπασιν. *Canon est, qui dicit, non oportere quenquam ex Neophyto, sive sit Neophytus in fide Christiana, sive in Ordine Clericorum, Episcopum renunciari, ne, ut Apostolus dicit, inflatus incidat in judicium, & laqueum Diaboli. Huic ergo convenienter dicimus: neminem ex Ordine Senatorio, & laico Gradu recens eo dumtaxat animo, & consilio in Clericum, vel Monachum attonsum, ut Episcopi, vel Patriarchæ dignitatem assequatur, honoris gradum oportere conscendere, etiamsi in unoquoque gradu divini Sacerdotii longiori tempore versatus probetur. Neque enim pietatis causa, sed ambitionis attonsus est. Quod si quis nulla suspicione ambitionis, vel honoris spectatus, sed recta, honestaque Christi disciplina inductus in Clericum, vel Monachum attonsus est, perque omnes gradus Ecclesiasticos definitis temporibus vitam agendo inculpatam transisse reperiatur, ad Episcopatus honorem evehatur ita, ut in Lectoris munere annum, in Subdiaconi duos, in Diaconi tres, in Sacerdotis quatuor annos expleat. Piè verò, dinque in Clerico-*

nast. in jur. Græco-Rom. lib. 3. pag. 235. to. 1. (18) *Ad Germanos parœn. c. 15.*

(1) *In Nomocan. ti. 1. c. 2.* (2) *Const. 3. tit. 2. Novell. & Cōstit. 2. tit. 1. Cōstit. 12. tit. 1. eod. & l. 45. lib. 1. tit. 3 Cod.* (3) *In Nomocan. ad d. l. 2. & in c. 3. & Canon. 2. Trull.* (4) *de Syn. ad Sardicen.* (5) *De Interst. pag. 114.* (6) *Nov. 122. vel 123. ex Macar. Hieromonac. collect. Can. c. 161.* (7) *Can. 10.* (8) *Exod. ca. 29. nu. 29.* (9) *Epist. ad Sacer. & reliquos Clericos.* (10) *In Commēt. ad Orat. in Pentecosten Nazian.* (11) *De Interst. à pag. 109.*

(1) *Ibid. à pag. 103.* (2) *Lib. 3. Basilicon tit. 1. c. 7.* (3) *In c. 17. Synod. Constant.* (4) *Nov. 122.* (5) *In Nomocan ad eam Novell.* (6) *In Collect. 1. Canon. c. 165.* (7) *In Nomoc ad 3. Can. Nicæn. I.* (8) *Sess. 23. de Refor. c. 12.* (9) *Can. 5.*

ricorum, vel Monachorum Ordine versatis tempus ab Episcopis, qui per tempora fuerint, contrahi potest. Si quis præter hanc sanctionem ad Supremum Episcopatus honorem provectus fuerit, rejiciatur.

XIV. Igitur hæc in re duo statuenda sunt; alterum, ut ex regulâ Juris agenti Episcopo plerumque non liceat stata per Oecumenicam Synodum intervalla corripere: alterum, ut aliquando eidem liceat pro re, pro conditione hominum, pro causa, severitatis Canonicæ aliquid indulgere, sive potiùs remittere; ita tamen, ut semper præ oculis habeat hanc Regulam, quæ jubet, sive meliùs, permittit indulgentiam erga *τὰς ἀλλαβὰς χειροθεσίας diu pie versatos*, ne nimia clementiâ, causæ, ob quam Lex ejusmodi lata est, non sine damno Ecclesiæ, obsit. Est autem ea causa, quam ab initio proposuimus, ut rei Ecclesiasticæ ignarus ad Sacra non admittatur, quâ causâ cessante, fas erit, ei manus ad Sacerdotium, aut Infulas imponere, qui contractiore temporis spatio minores gradus usurpavit: Scilicet ejus potestatem faciente Sacratissima Synodo, quæ jure diutiora Nostris Intervalla constituit, quàm Tridentina Latinis. Etenim res Ecclesiasticæ Latinæ, quamvis ubique Sanctimoniam, Moresque ab Apostolis traditos referant, simplicitatem tamen sacram amant; quare Latinam Ecclesiam (1) Jacheli fortissimæ fœminæ comparabimus, quæ cultus, ornatusque secura simplici clavo Sisaram conficit: At Græcorum Ecclesiastica res & ipsa maximè pia, atque religiosa, traditarumque vel ab Apostolis, vel à Patribus cæremoniarum tenacissima ornatum, & elegantiam maluit; tantâ ubique cultus diligentiâ, ut ritè comparanda sit formosæ (2) Judithæ pari fortitudinis, ac pulchritudinis laude de Olopherne triumphanti. Quo fit, ut, cùm Latina Sacra faciliùs addiscantur, Græca difficiliùs; & in illis numerus ipse, ac ratio, minoris ad notitiam spatii tempus petat: Nobis infinita rerum congeries, minuta, prolixa, modusque peragendarum Sacrarum precum plerumque memoriter, plus temporis impendendum edicit. Quod sanè, nisi quid contra ratio suadeat, accuratè retinendum censemus, retentumque laudamus, quidquid contra ogganniat Marginius, cujus ineptiis cùm abundè hoc in Responso responderimus, fore speramus; ut Græcia nostra, ea impedimenta Ordinum meditata, quæ sine culpa homines à Sacris rejiciunt, toti potiùs Ecclesiæ fidem adhibeat, quàm corruptelæ Morum nostrorum propalam reo, & Veritatis hosti Photiano.

(1) Judic. c.4. n.21.

(2) Judith. c.7. nn. 8.

Finis Responsi Secundi.

DE

DE CULPIS,
QUÆ IN EXAMINE
ORDINIBUS
Præmittendo Dispiciendæ sunt,
Responsum III.
Ad eundem Illustrissimum, ac Reverendissimum
MELETIUM TIPALDUM
ARCHIEPISCOPUM,
ET METROPOLITEN PHILADELPHIÆ.
SECTIO I.
Mores aliquot Græcorum defenduntur.

SUMMARIUM.

I. *Iniqui Vituperatores Græcorum castigantur.*
II. *Catumsyriti in Græcos iniquitas. Colyba quid sint.*
III. *Ea piè usurpari, & ab Agaparum more descendere.*
IV. *Agapis vetitis, morem Colyborum mansisse, qui & comprobatur.*
V. *Non censeri à Græcis irregularem eum, qui Colyba non comederit. Unius Photiuni dictum stultè proponi, ut sententiam Græcorum.*
VI. *Explicatur locus Marguni, & defenditur à calumniis Catumsyriti.*
VII. *Defenditur Græcorum mos abhorrendi à liquoribus per immunda animantia contaminatis.*
VIII. *Mos itidem liquores ejusmodi expiandi probatur.*
IX. *Quadragenarium Situlatum numerum in expiratione hujusmodi non esse superstitiosum.*
X. *Non censeri criminosum eum, qui nondum expiatos liquores tetigerit, aut degustarit.*
XI. *Non esse irregularem Græcis eum, qui sanguinem, aut Suffocatum comederit.*
XII. *Harmenopuli laus.*
XIII. *Etiamsi Græci rejicerent à Sacris eos, qui Suffocatum comedunt, non propterea damnari posse.*

I. DUo præcipuè sunt, Sacratissime Præsul, quorum à (1) Triobolaribus quibusdam Scriptoribus Græci passim arguimur, Incuria Canonum, & Superstitio morum. Tanta est Maledicentiæ libido, ut contraria dicere, & ex oppositis damnare, quos odit, minimè vereatur. Nam quî fieri potest, ut Superstitioni sit deditus, qui Patrum regulas, atque Religionis Sanctissimas negligit Leges? aut quî Legum sacrarum incuriosus, qui, quid Majores optimè sanxerint, scire, resque Deo dicatas, dicandasve ad eorum instar aptare spernit, superstitiosus vocabitur? Incuria secura est, Superstitio curiosa: Illa, ne eorum quidem quidquam pensi habet, quæ cujusque intersunt; hæc, vel illa pensitat, quæ ex sese inutilia, diligentiâ ipsâ noxia fiunt. Illa vel manifesta præterit, hæc & incerta scrutatur; Illa denique licere sibi quidlibet autumat, hæc de concessis dubitat ipsis: cùmque illa criminosa sit, quòd nusquam reputat crimen, hæc maximè peccat, quòd ubique cavet, ne peccet. Ita longè diversissima sunt Incuria, & Superstitio, quemadmodum & negligentia, & nimia diligentia; nec quia in utraque peccatum est, utranque ritè similem dixeris, quando, quæ pariter criminosa sunt, Avaritia, & Prodigentia, maximè distant; desituræ alterutrum, esse, ubi invicem coaluerint. Hinc obtrectatorum Græciæ ineptissima scommata refelluntur, adstruiturque illud solemne, ac manifestum, quod eos propalam damnat mendacii tantò turpioris, quantò dementiùs ad labefactandam Græciæ dignitatem contraria coacervat in unum, eosdemque Superstitionis accusat, quos Incuriæ reos ad publicum

(1) Catumsyr in Palinodia c. 3. Ligur. in l. 2. de hæres.

cam vituperationem deduxerat. Et huic sanè Græciam minimè obnoxiam, superiori Responso palam ostendimus, prolatis nimirum tùm authoritatibus, tùm exemplis, quibus apertissimè comprobatur, omni ævo circa res sacras in Græcia latos à Patribus Canones, severè propositos, constanter jussos, religiosè servatos. Reliquum est, ut in præsentiarum à Gente nostra notam alteram avertamus, evincamusque, eam, quæ paritura Canonibus plurimum severitati concessit, nihil unquam Superstitioni concessisse, quippe quæ, circa culpas à Sacris Ordinibus abigentes, nihil unquam decreverit, quod aut recentibus Romanæ Ecclesiæ Moribus, aut priscis illis Christianorum absonum sit; ut, ni hostes nostri Superstitionis aurea illa Religionis nostræ sæcula, ac recentia Latinorum damnare velint, Mores nostros improbare non possint, nedum per summam temeritatem, ac nefas reprehendere. Id nos hercle præstabimus non equidem præliarem in modum, collatâ ad id scilicet operâ, sed prosecuti institutæ dissertationis aleam, sensim, & obiter demonstrando commune Ecclesiæ utriusque Suffragium circa eas culpas, ac crimina, quæ à Sacris criminosos rejiciunt, quæque, si pari tùm Antiquitatis, tùm Ecclesiæ universæ sententiâ irregularem faciunt, alterutrum dicendum erit, aut Ecclesiam Universam superstitiosam fuisse semper, aut Græciam nunquam Superstitioni fuisse obnoxiam.

II. Neque enim quæ Græciæ affingit scelestissimus Catumsyritus Calaber à Sede Apostolica olim damnatus, atque palinodiam canere coactus, Veritati consentanea censebit Morum nostrorum peritus leviter quispiam, nec irregularem penes nos haberi (quod ille mentitus est) credet eum, qui nunquam Colyba comederit, aut Suffocatum, sanguinemque tetigerit, aut aquam, vinumve, aut oleum, in quæ impurum animal ciderit, fortuitò degustarit. Commendat Colyba Ecclesia nostra, à Suffocato, & sanguine abhorret, inquinata sordidis animantibus edulia, nisi ea sacræ preces expient, aversatur, non tamen inde Irregularitatis hujusce arripit argumenta. Quod ut manifestè pateat, pudeatque recentiorem quendam, cujus nomini parcimus, eadem in Græcos ex Catumsyrito, non sine & impudentia, & ignorantia jactantem, operæ pretium erit exponere Græcorum Scita circa hæc pauca: fiet enim, ut inde religiosi æquis animis videamur, qui à loquacissimo, damnatoque Calabro superstitiosi dicti, à Centuriatore Theologastro eodem nomine recentiùs accusamur. Excoquimus quandoque Græci frumentum leviter, penè ut vix intumescat, mollescatque, lancibusque acervatim impositum frugibus variis respergimus, pisis nimirum itidem coctis, tusis avellanis, cortice nudatis amygdalis, malogranatorum rubentibus gemmis, uvæ seu Liparææ, seu Corinthiacæ, Zacynthiæve passis globulis, aliisque ejusmodi bellariis; idque edulium, pultim illam dicas, sive farratum, Colyba nuncupamus, quæ quidem vel Divorum honori, cùm annalia eorum remeant festa, vel Defunctorum vitâ hominum memoriæ, cùm instante Magnæ Quadragesimæ jejunio pro piis parentum Manibus inferias agimus, precesque solemnes concipimus, aut pro Fanis egenorum distributa turbæ, aut sepulcris imposita in Sacerdotum, ministrorumque usus postmodum cessura, passim offerimus.

III. Hæc Colyba, & piè instituta fuisse, & religiosè usurpari, nec tamen ad ea præstanda adigi quenquam ita, ut piaculum sit, ni quisque ad id muneris exhibendum se se compellat, nemo est tam rudis prisci moris, tam imperitus rerum Nostrarum, qui nesciat. Nam Mos hic utrunque complectitur, & Agaparum consuetudinem olim laudatam, & facti memoriam, quo nihil fortius Christiana Respublica vidit adulta. Etenim Agapas nihil aliud fuisse, nisi pias commessationes diebus seu festis, seu funebribus penes Ecclesiam celebratas, testatur Antiquitas, unde & Natalitiæ dictæ, & funebres, ut refert eruditissimè (1) Magrius. Easdem ab ipsis Ecclesiæ nascentis initiis, & usitatas, & commendatas ille negaverit, qui nihil norit. Quid enim notius his Sacris Conviviis, quidve Christianis solemnius? Ea adeò priscis illis sæculis placuere, ut promiscuè à Clericis etiam, Laicisque non sine amicorum, ac pauperum turbâ celebrarentur, ut refert (2) Origenes: & Gangrense (3) Concilium contemptores Agaparum anathemate districtissimo palam perculerit. Adde, quæ congerit emphaticè Tertullianus sic Ethnicos (4) allocutus: *Cœna nostra de nomine rationem sui ostendit. Vocatur Agape, quod dilectio penes Græcos est. Quibuscunque sumptibus constet, lucrum est Pietatis nomine facere sumptum: siquidem inopes quoque refrigerio isto juvamus: nihil vilitatis, nihil immodestiæ.* Quibus congruunt, quæ Aletio (5) Paulinus scribit, celebratas ab eo in Rufinæ uxoris funere Agapas facundè commendans: *Patronos*, inquit, *animarum nostrarum pauperes, qui tota Roma stipem meritant, multitudinem in aulam Apostoli congregasti. Pulchro equidem tanti Operis tui spectaculo pascor. Videre enim videor tota illa religiosæ miseranda plebis examina, illos pietatis divinæ alumnos influere penitùs agminibus, ut pro januis Atrii, pro gradibus campi spatia coarctentur.* Nec desunt (6) Gregorii loca idipsum confirmantia, sive Agapæ celebrandæ in Templorum essent Dedicationibus, sive festis diebus sub Dio, vel privatis in Penatibus pauperum solatio essent adhibendæ. Quin imò vel ab ipsis Apostolorum temporibus solemnia fuere Christianis hæc nempe convivia, quorum honestæ, modestæque celebritati præcepta contulit (7) Clemens his verbis. Ἐν δὲ ταῖς μνείαις αὐτῶν καλούμενοι μετ' εὐταξίας ἐσθίετε, καὶ φόβῳ Θεοῦ, ὡς δυνάμενοι πρεσβεύειν καὶ ὑπὲρ τῶν μεταστάντων. *ad convivium verò funebre invitati, Ordine, & timore Dei epulamini, ut possitis & preces pro defunctis exhibere.* & (8) superiùs exhibendarum hujusmodi epularum rationem, dividendarumque dapum pro dignitate convivarum Ordinem curiosiùs exposuerat.

IV. Non inficior, has Agapas, epulasque Sacras sensim descivisse à Christiana pietate, malumque mox ad luxum, atque inhonestam crapulam abiisse, cujus corruptelæ nobis initia indigitat ille idem, qui Agapas laudaverat, (1) Tertullianus: *apud te*, ajens, *Agape in Cacabis fervet, fides in Culinis calet, spes in ferculis jacet.* Qua-

(1) In Hierolex. dictio. Agape, sub init.

(2) In Job. l. 10.

(3) Can. 11. habetur ca. 1. 44 dist.

(4) Apologet. cap. 34.

(5) Ep. 81

(6) Ep. 14. l. 1. & Ep. 71. l. 9.

(7) Const. Apost. li. 8. c. 44.

(8) Ibid l. 2. c. 28.

(1) De Jejunio adversus Psychicos c. 17.

re tùm in nostra Ecclesia (2) primùm Clericorum Avaritia coercita, sibi meliora quæque in Agapis seponentium, mox Agapæ ab Ecclesia procul celebrari (3) jussæ; tùm in Ecclesia Latina ex (4) Carthaginiensi Concilio III. primùm damnatæ, mox ab Ambrosio vetitæ, ejusque exemplo ab (5) Augustino prudenter neglectæ tandem obsolevera. Non tamen unquam vetitum, ne edulia pauperibus distribuenda ad Ecclesiam deferantur, ut accepta ibidem per preces Sacerdotum notà quadam Sanctitatis, mox ad egenos, aut Clericos transeant; quæ sanè Colyborum nostrorum est forma. Neque enim ea aut convivia sunt, aut in Ecclesia comeduntur. Precibus (6) aptantur ad obsequium Numinis, precibus honori Divorum, adjumentoque defunctorum vita dicantur, suntque veluti quædam solemnis erogatio benignæ largitatis, & sacratæ per preces stipis religiosa largitio, quæ nusquam vetatur, imò apprimè commendatur ab Athanasio, quem Balsamon (7) refert his verbis: ὅπως δὲ τὰ ἐπὶ ταῖς μνήμαις τῶν ἁγίων, καὶ τῶν κατοιχομένων προσφερόμενα, καὶ κοινὰ λεγόμενα, ἀλλὰ παντοδαπὸν ὀπώραν κοσμούμενα τῷ θυσιαστηρίῳ προσφέρεται, μαθήσῃ ἀπὸ τῶν εἰς τοὺς κεκοιμημένους λόγου τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου. *Quomodo autem, quæ in memoriis Sanctorum offeruntur, & quasi communia dicta, omni genere fructuum ornata ad Aram offeruntur, disces ex Oratione Magni Athanasii de iis, qui dormierunt.* Quæ verba etsi nobis Authoritatem Athanasii proferunt, quæ nusquam, quod viderim, est, quòd ea Oratio, quæ laudatur, perierit, certè Colyborum usum, substitutumque Agapæ hunc Morem edicunt, quando, quæ in Agape solemniùs, luxuriosiùs, & in ipsis Templis strato toro, celebrabantur, modestiùs, frugaliùs in Colybis fiunt, quæ sacrantur quidem in Ecclesia, distribuunturque tùm pauperibus, tùm ministris, non tamen, nisi in locis profanis extra Templi ambitum, comeduntur. Neque, quòd eum Catumsyrito recentior hic hostis Græciæ autumat, Colybis obstat, quasi placandis Manibus, Ethnicorum more, adhibeantur. Hanc calumniam vel tempestate Augustini Christianæ pietati à Manichæis impactam eo plané modo, quo (8) Augustinus, Græcia refellit, fussa tùm penes (9) Balsamonem, atque (10) Blastarium, tùm penes (11) Diplovatacium, & (12) Lascarim in eum finem instituta Colyba, ut pauperes, & Ministri Ecclesiæ illis recreati ad preces pro Mortuis fundendas moveantur: quod ne Græcæ tantùm fidei committamus, assertum habes & à (13) Busquequio, & à (14) Goario Latinis authoribus eruditissimis, adnotavitque Combefisius in notis ad Athanasium MS. quas in Allatii Biblica hæreditate legimus, exeriptasque tamquam reconditæ eruditionis cimelia pretiosissima diligentissimè asservamus. Accedit, Colyborum usum Origine antiquissimum, necessitate sanctum, ac divina quoque Apocalypsi fuisse propositum. Nam, ut narrat Nectarius Synaxarii author, eoque junior Nicephorus Callistus, Colyba speciatim eo, quo utimur, modo celebrari cœpere, cùm Julianus Fidei Christianæ desertor jussit, nullos panes, nulla edulia, nullos fructus venales in Oriente exponi, quin priùs, vel Sacrificiorum sanguine vetitorum, vel cultu profano lustrarentur, ut à Christianis coempti, atque ad usum, cibumque deducti eos ad

(2) Conc. Laodic. Can. 27.
(3) Idem Conc. Can. 28. & Trullan. ca. 74. ubi Zonar.
(4) Can. 30.
(5) Ep. 64.
(6) Vide Euchologium & in illud Notas Goar. in Orat. Colybor. pag. 658.
(7) In Canon. 4. Apost.
(8) In lib. contra Faustum.
(9) Ubi suprà.
(10) In Nomoc. Ver. περὶ ἀγαπῶν.
(11) De Jur. Græcor. lib. 3. tit. 2. c. 4.
(12) In Synopsi in Can. Nili c. 18.
(13) In Goar. citatus.
(14) In Colybor. Orationè nota unica col. 2. pag. 661.

qualemcunque Superstitionis Ethnicæ cultum cogere viderentur. Ajunt enim, tunc à Theodoro Martyre, cui Cognomen Tyro, per visum Euzoium Euchaitarum Episcopum monitum, ut Populum à nefandis dapibus sibi comparandis arceret, juberetque, panis, aliorumque eduliorum vice, frumentum, atque legumina in cibum exequi, quo Populi necessitati, famique consuleretur. Porrò frumentum illud incoctum leguminibus penes Euchaitas Colyba appellatum, ut conjicio, quasi Coliphia, quæ rudes, incoctosque Cineri panes fuisse autumat (15) Magrius ex (16) Plauto, (17) Juvenale, & (18) Martiale, unde scilicet Colyborum usus à Martyre divinitùs insinuatus, à Christianis necessitatis causa susceptus, ubi ea necessitas desiit, non illaudandâ Pietate religiosiùs in defunctorum memoriam, atque subsidium cessit. τοῦτο δ' ἐκεῖθεν Θεόδωρος καὶ τὴν μεγάλην νηστείας ἡμέραν, ὃ ἐν τῷ ἐξ ἐκείνου ἡ Ἐκκλησία τὴν μνήμην ἀνανεοῦσα τὸ πρᾶγμα ἄχρι τῆς δεῦρο πράττει. *Hoc quidem jussit Theodorus juxta magnam jejunii diem, quod, ex eo tempore ad hanc usque diem ejus facti memoriam refricans, & conventum agens, Ecclesia jugiter observavit.* Hæc (19) Nicephorus; at (20) Nectarius: τελεῖται, ait de Theodoro Tyrone Martyre, ἡ αὐτὴ σύναξις ἐν τῷ σαββάτῳ τῆς πρώτης τῶν νηστειῶν ἑβδομάδος, ὅτι καὶ τὸ θαῦμα γέγονεν παρ' αὐτοῦ τῶν Κολύβων, ῥυσάμενον τὸν ὀρθόδοξον λαὸν ἐκ τῆς μεμιασμένης βρώσεως τῶν εἰδωλοθύτων. *Ejus memoria recolitur Sabbato primæ Jejuniorum hebdomadis, quando ab eo Colyborum miraculum editum est, & fidelem Populum à contaminato Idolothytorum cibo liberavit.* His addo, quæ de Colybis eruditè narrat (21) Baronius, & (22) Triodion apud Nos, atque novissimè Gabriel (23) Severus cautè legendus, quippe qui videtur negare, resurrecturos nos è cineribus nostris in eadem, quâ vivi constamus, carne, quod, uti dicunt, erroneum est, & hæreticum.

V. Constat, Colyba nihil Superstitionis præseferre, referre plurimum prisci, piique Moris, antique, ac sanctæ liberalitatis: esse instituta divinitùs interventu noti miraculi, memoriamque fortis, atque Christianæ prorsus abstinentiæ posteris Majorum piè facta mirantibus palam ingerere, ut, si quis ea propter nos Superstitiouis damnat, is manifestè perparum sese callidum Historiæ, Antiquitatis ignarum; ni id notæ malit; calumniatorem planè nefarium fateatur. Quid quod calumniæ addit mendacium, professus irregularem à Græcis haberi eum, qui Colyba non comederit? Neque enim id unquam Græcia somniavit, quinimò passim Juris Interpretes nostri pietatis liberrimæ opus Colyba, non necessitatis affirmant. (1) Prodromus. ἡ δὲ τῶν Κολύβων ἐν τῷ τῆς α'. ἑβδομάδος τῶν νηστειῶν ἑορτῇ ἀνάγκην δὲ κολυβοφαγίας οὐκ ἐπάγει· μακάριος δὲ ὁ ποιήσας ὁ τῶν Κολύβων κατασκευάσας αὐτῶν ἡ γλάμψας, ἵνα τοῖς πένησι διὰ τοὺς πένητας τὰ προσηνέχθη διαμερίσῃ. *Colyborum verò Sabbato primæ Jejuniorum hebdomadis Solemnitas necessitatem Colyba comedendi non inducit, imò & laudatur, qui præparat Colyba, si ea minimè gustet, ut pauperibus, qua propter pauperes oblata sunt, religiosè dispertiat.* (2) Blastarius; εἴρηται, εἰ ἀνάγκη ἐσθίειν τὰ Κόλυβα, καὶ ἁγίου

(15) In Lexico Agape antè ubi suprà.
(16) In Trinummo.
(17) Satyra 2.
(18) Lib. 7. Epigr. 26.
(19) Lib. 10. hist. c. 12.
(20) In Synaxar. 17. Febr.
(21) Ad ann. 362. nu. 42. & 43.
(22) Sabb. 1. hebdom. Quadrages. manè pag. 135.
(23) Libello de Colybis.
(1) De Interpret. Canon. ad Canon. 11. Trull.
(2) In Nomocan. ad Trullan.

ἱερωθέντα διὰ τῆς εὐχῆς; φαίνεται δὲ κατὰ τὰς ἀποκρίσεις τοῦ ὁμολογητοῦ Νικηφόρου, οὐδὲν ἀναγκαῖον· τὸ γὰρ Ἀντίδωρον πρακτικωτέρας μετέχον εὐλογίας οὐκ ἐξ ἀνάγκης λαμβάνομεν. Quæsitum, an necesse sit Colyba comedere Deo, & Sanctis dicata per preces? Videtur autem juxta Responsa Homologetæ Nicephori nulla esse necessitas. Nam Antidorum (id nominis est seliquiis ejus panis, cujus pars ad Eucharistiam translata est) *licet efficacioribus sacratum precibus non ex necessitate recipimus.* Et (3) Hieremias Patriarcha CP. penes (4) Campanas, quæ necessariò quotannis facienda sunt, accuratè percurrens, quæque ad libitum, hæc postrema inter Colyborum usum enumerat, hac sulemni sententia. *τῶν δὲ οὐκ ἀναγκαίων, καλὸν δὲ, τὸ μὲν πρῶτον τὰ Κόλυβα ἐστι, ἃ καλὸν τοὺς πλουσίους προστιθέναι, ἵνα ἱλάσκωνται οἱ τῶν ἁγίων χοροί, καὶ πένητες εὐφρανθῶσιν· ὁ δὲ τοῦτον ἀπέχων εἰωθὼς, ἢ ναυσιῶν ἐπὶ τῇ βρώσει, μηδὲν λοιδορῶν τὰ ἔθη τῆς ἐκκλησίας οὐχ ἁμαρτάνει. Eorum verò, quæ necessaria non sunt, bona sunt tamen, primum Colyba, quæ utiliter à Divitibus offeruntur, ut sibi propitios Divorum Choros efficiant, & hilaritatem excitent pauperum. At si cui mos est bis abstinere sese, vel forte stomachetur edulium, ni contemnat mores Ecclesiæ, non peccat.* Hæc sanè Græca sunt, hæc à summis Græcorum Doctoribus tradita, ante quos & (5) Aristenus, & (6) Macarius, & (7) Dositheus, & quicunque de Ritibus nostris scripsere etiam in Italia (8) Dipluvatatius, (9) Lascares, (10) Melisseuus, (11) Arcudius, omnes confirmant, quæque aut nota nescire, ignorantia est, aut cognita dissimulare, nequitia, ut nimirum utrinque Gens illa ab ineptissimis Nebulonibus exagitetur, quæ antiquitatis ubique tenacissima sanctimoniam, gravitatem', atque religionem castigatissimis Moribus refert. Verùm vanissimus Ligur uni Cythæreo Præsuli à se fidem præstari antumat, à quo id asserit affirmari: rejiciendum scilicet à Sacris eum', qui Colyba nostra non comedat. Esto id Margunius affirmarit: An propterea ex ore unius Margunii Græcia judicabitur? Quanta, quamque absona receptæ in Ecclesia veritati Durandus Mimatensis Episcopus scripserit, ille unus ignoret, cui sit barbarum Scholasticæ, ut ajunt, Theologiæ nomen: quàm sæpè magnum illud post Aquinatem Aquinatis interpres ingenium Cajetanus (12) erraverit, docent jussa Pii V. Pontificis, qui tantum scriptorem penè in omnibus admirandum, in aliquibus corrigendum edixit. Quid? Penè omnes Ecclesiæ Doctores, quod humana fert imbecillitas, in quibusdam decepti, à veritatis quandoque tramite non sponte discessere, ut vix, quod (13) Hieronymus asserit, Hilarii libri inoffenso pede decurri queant, quando vel in iis nonnulla non admodum consentanea veritati acutè notat (14) Claudianus Mamertus Viennensis Episcopus, & ex Mamerto Sixtus (15) Senensis. Non tamen ex his Latinos quispiam erroris arguerit, aut aliquorum culpam, notamve in totam Gentem effuderit: quæ iniquitas, ne dicam stultitia, unius Margunii sententiam tot Græcorum assertionibus reprobatam Græcis affingere? Esto ex ungue leonem metiri liceat, at nemo ex cive urbem, ex homine Gentem censebit. Quid quod Margunius non Græcus, Photianus est, Photianorumque uti recentissimus, ita & pessimus. Hostis proinde Græciæ, non Græcus, corruptor Morum nostrorum non testis, Legum sacrarum, quæ in Græcia obtinent, calumniator manifestarius, non Interpres, cujus ea, in re nostrà, authoritas est, quæ in re Latinâ Luthero, atque Calvino: æqui ne quisquam justivè consulet, ex hostis suffragio de Græcia judicare? corruptorem ad testimonium admittere? Calumniatoris nequitiam ad Legum interpretationem conferre, atque ex effato damnati hominis laudatæ tot Pontificum Diplomatibus Gentis Mores sanctissimos æstimare?

VI. Atque hæc, si demus, ea, quæ Margunio tribuit Ligur, à Margunio dicta fuisse: quid si idipsum falsissimum est? Est autem falsissimum à Margunio asseri, rejiciendum esse ab Ordinibus eum, qui Colyba non comederit. Nam locus (1) ille, qui producitur ab hostibus nostris, hæc habet. *πόσον πρέπει νὰ κρατοῦμεν σεβασμιωτάτην τὴν ἑορτὴν, καὶ βρῶσιν τῶν Κολύβων ἐκ τούτου μάθε, ὅτι ἦν χρόνος, ὅπου ἀπείργοντο τῆς χειροτονίας οἱ μὴ φαγόντες τὰ Κόλυβα. Quàm venerabilem deceat censere celebritatem, usumque Colyborum, hinc disce, quòd fuerit tempus, cùm ab Ordinibus sacris repellebantur, qui Colyba non comedissent.* Mox palam, & statim, *ἀλλὰ τώρα, ἀγκαλὰ καὶ ἑορτάζῃ αὐτὰ, καὶ ἐπαινῇ ἡ ἐκκλησία, δὲν εἶναι ἀναγκαῖα οὐδὲ τοῖς κληρικοῖς, καθὼς ὁ Θεόδωρος ἐκ τοῦ ἁγίου Νικηφόρου διαμαρτυρεῖ. Sed nunc, licèt ea celebret, laudetque Ecclesia, non sunt necessaria, ne Clericis quidem. uti Theodorus ex D. Nicephoro tradit.* Vides, Margunium Morem Græcis appictum manifestissimè inficiari, cùm Colyba non necessariò Clericis comedenda palam affirmet, quæ certè, si Irregularitatem inferret eorum abstinentia, essent à Clericis necessariò comedenda. Quod autem primo loco dicit, fuisse tempestatem, qua qui Colyba minimè comedisset, arcebatur à Sacris, eruditè explicat, alio (2) loco narratam à nobis superiùs ex Callisto, & Nectario historiam elegantissimè describens: nam, ubi commemoravit indictam à ciborum usu contaminaturum abstinentiam, propositumque Colyborum edulium, sic narrationem absolvit. *Τότε δὲ γέγονεν τὸ ἀποδιώκειν χειροτονίας τοὺς μὴ Κολύβων μεταλαβόντας· ἡ γὰρ τῶν Κολύβων ἀποχὴ τότε σημεῖον μιαροφαγίας τῶν εἰδωλοθύτων, καὶ τοῦτο ὡς ἀσεβείας ἁμάρτημα ἀπεῖργον τοῦ Κλήρου. Fuit autem tunc, ut repellerentur à Sacris Ordinibus, qui Colyba non degustassent. Siquidem à Colybis abstinentia argumentum erat contaminati per Idolothyta esus: hoc autem crimen à Cleri dignitate rejiciens.* En doctam, veramque Margunii sententiam, quem uti refellere licuit, licebitque, ubi Photiano furore percitus plerumque insanit, ita fas est à Nebulonum calumnià tueri, ut utrinque Veritas, æquitasque Judicii nostri pateat, quo adeò Veritati favemus, ut non pigeat vel inimico, cui bellum nostris hisce Responsis indiximus, opem ferre, si quando Veritatem amplectitur. Manifestum porro ex his est, Colyborum usum Græciæ vitio verti non posse, planèque desipere hostes nostros, qui Superstitionis nos arguunt,

(3) *In Ecthesi præceptor. Eccles. p. 2. c. 1.*
(4) *De vi canonum Schol. 42.*
(5) *In Synop. Syntagmatis c. 80.*
(6) *In 2. Collect. Can. c. 18.*
(7) *In explicat. Synaxariorum. ad 17. Febr.*
(8) *In l. 3. de Jure Græcor. c. 9. tit. 7.*
(9) *In explicat. Regul. Nicephori ad reg. 38.*
(10) *De Moribus Eccles. Græc. ca. 12.*
(11) *In respõs. ad lib. de Sacram. Severi Philadelph. eirs. fin.*
(12) *Notas sæpè Bellarm.*
(13) *Ep. 7. ad Lætam.*
(14) *De statu Animæ ad Sidon. Apollin. l. 2.*
(15) *Biblioth. l. 5. c. 68.*
(1) *Nota 39.*
(2) *In Notis ad Metaphr. 17. Febr.*

quòd aut usurpamus Colyba, aut abstinentes se Colybis ab Ordinibus sacris arcemus, quorum alterum pium est, falsum est alterum.

VII. Nec aut æquius, aut verius est, quod ex haustu contaminatæ impuris animantibus liquidæ in Nos cum recentiori Simiolo torquet ineptissimus Catumsyritus. Nam quòd à liquoribus hujuscemodi abhorremus, non imputandum religioni, sed nauseæ, ad quam nos adigit ipsa seu Natura, seu Vitæ urbaniùs institutæ ratio, ex qua quædam exoritur vis phantasiæ repugnantis, qua fit, ut urbanissimæ Gentes, quæque ritu barbarorum non vivunt, plurima & usurpare, & contingere passim horreant. Ἔστι γὰρ, inquit (1) Chrysostomus, πολλὰ τῶν πραγμάτων, ἃ φύσει μὲν οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτα, ὑπὸ δὲ τῆς ἀσθενείας τοῦ συνειδότος ἀκάθαρτα γίνεται· Καθάπερ ἐπὶ τῶν παιδίων τὰ προσωπεῖα, καὶ τὰ λοιπὰ μορμολύκεια φύσει μὲν οὐκ ἔστι φοβερὰ, φοβερὰ δ' ἐστὶ τοῖς παιδίοις, διὰ τὴν τῆς φύσεως ἀσθένειαν· οὕτω καὶ ἐπὶ τούτων. οἷον τὸ νεκροῦ ἅψασθαι σώματος· φύσει δὲ οὐκ ἔστιν ἀκάθαρτον, ὅταν δὲ ἀσθενὲς ἐπιλάβηται συνειδότος, ἀκάθαρτον ποιεῖ τὸν ἁψάμενον. *Nam multæ res sunt, quæ natura quidem non sunt immundæ, sed imbecillitate conscientiæ efficiuntur immundæ. Ut enim in pueris accidit, ut personæ, cæteraque larvarum genera naturâ quidem metum minimè incutiant, pueris tamen sint formidabiles propter imbecillitatem intuentium. Ad eum modum in his: puta si corpus mortuum contingatur, id suapte natura immundum non est; verùm, si pusillamini occurrant conscientiæ, jam reddit immundum eum, qui tetigerit.* At, inquiunt, Christiano nihil immundum. Judaicum est in rebus mundum sectari, quæ Deus purificavit, juxta (2) monstrata Petro, quis dicat immunda? Aut qui Synagogæ mores, Legesque non referat, si (3) fictilium ea, in quæ spurcorum animantium aliqua inciderit, alia confringantur, defricentur alia, alia denique curiosiùs expientur? Hæc Catumsyritus, ex quo Ligus: Quibus respondendum, nihil à Nobis naturâ suâ immundum censeri. Scimus, à Deo quæ facta sunt, omnia & bona esse, & valde bona: Elementa, Vasa, cibosque ex animalium quorundam illapsu, attactuve non ita fœdari dicimus, ut ad Legis instar vitanda sint. Hæc tamen omnia stomacho consulentes, imbecillitatique hominum aut respuimus, aut sacris precibus expiamus, ut Deo auspice horror ille phantasiæ, cùm fieri potest, sanctiùs superetur. Novimus enim *Sanctificari creaturam Dei per verbum Dei, & orationem*, Doctore (4) Paulo: nimirum, ut docet Chrysostomus, purificari per signum Crucis, ejusque virtutem, & Ecclesiæ invocationes. Propterea, quamvis nihil pollutum, immundumve in rebus à Deo conditis fateamur, tamen, cùm quemadmodum & cultiores aliæ Gentes suspiciosæ simus phantasiæ, ut horridis animantibus attacta, polluta, infectaque reputemus, maximè si excrementum, reliquias sui, tetrumve afflatum post se reliquerint, ne propter cogitandi, judicandive infirmitatem τῷ ἀπλῷ τῆς διανοίας, καὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν λογισμῶν, ut Græci dicimus, neu propter insidias Cacodæmonis κατὰ μεθοδείαν τοῦ διαβόλου, polluta, impura, & execranda semper reputemus, purgationibus, puta aquæ exhaustu, vasorum ablutione, demum expiationibus sacris, ritibusque lustralibus ea, quæ ante horruimus, quodammodo consecramus, tantâ fide, tantoque obsequio erga preces Ecclesiæ, ut quæ ante stomachari usuvenit, post verba, opusque Sacerdotis ad usum recipiamus, quasi religione superante Naturam, cujus, opere ipso Ecclesiæ, superatur phantasia, ut pollutum deinceps non reputet, quod naturâ suâ bonum, purum, mundumque docet Ecclesia.

(1) *In Catechesi ad Illuminandos.*

(2) *Actor. c. 10. nu. 10.*

(3) *Levit. ca. 11. & c. 15.*

(4) *1. Ad Timoth. c. 4 n. 5.*

VIII. Ex his patet obtrectatorum insania, quorum Sophismata ex Sacris Paginis, Ritibusque Synagogæ deducta in hypothesi prorsus ineptiunt. Non enim quòd abhorremus à pollutâ per animantes aquâ, immunda dicimus, quæ aversamur, suâpte esse conditione. Quod siquis dixerit, ejusdem criminis accuset necesse est universam Ecclesiam, in qua nemo non aversabitur temperatum lotio poculum, conditas pediculis, vel muribus pultes, aut infectis spurcissimis onustas lances, quæ omnia suâpte naturâ impura non sunt, quæque immunda nulli stomacho Christianorum habenda erant, quando nemini licet impurum dicere, quod Deus purificavit. His adde non omnia, quæ in Ritibus Christianorum Judæorum Moribus conveniunt, esse damnanda: nam, ut sapientissimè docuit Leo (1) Magnus, *Apostoli Testamenti Veteris ita decreta distinxerunt, ut quædam ex eis, sicut erant condita Evangelicæ eruditioni profutura decerperent, &, quæ dudum fuerant consuetudinis Judaicæ, fierent observantiæ Christianæ.* Hæc inter Morem hunc si, quis referat, ut polluta fœdis animantibus expientur, quid usquam obnoxium superstitioni autumabit, præsertim cùm hæc nostra Consuetudo deflectat admodum à Judaica? Utrobique purgatio pollutorum, non tamen utrobique eadem ratio purgationis. Ibi ex Lege, hic ex More, necessaria ibi, penes Nostros concessa, permissa dumtaxat: illa judicio, cui Lex horrorem rei pollutæ imperabat, solemni cæremonia medebatur, hæc Phantasiæ, quam imbecillitas, & urbanitas rapit ad nauseam, privatis precibus opem fert, ut illibata censeat, & tanquam illibatis utatur, quæ Numen ad hominum condidit usum. Quę omnia ex prece ipsâ, quam adhibemus, manifestissima sunt, quamque si Catumsyritus Italo gręcus sine odio suæ Gentis, quam anteà usque ad ineptias dilexerat, legisset, aut Ligur linguæ Nostræ imperitissimus legere potuisset, profectò ex probatissimo More Nos impietatis minimè damnavissent; quasi cum Manichæis, quæ à Deo condita sunt, mala, aut cum Judæis à Deo condita polluta esse censeamus. Eam precem integram huc transferre non placuit, ne prolixitate tædium Lectoris benevoli provocaremus: illam videat, qui percupit, in Euchologio. Pauca hæc ex illa supersint ad refringendam Rabularum audaciam. Habet (2) ergo sic: ἅγιε Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τῇ σῇ ἀκαταλήπτῳ δημιουργίᾳ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν τοῦ ἐχθροῦ καταργήσας, ὁ διαστειλάμενος, μὴ τὰ εἰσπορευόμενα κοινοῦν τὸν ἄνθρωπον, ἀλλὰ πάντα καθαρὰ εἶναι τοῖς καθαροῖς, ὁ διὰ τοῦ σκεύους τῆς ἐκλογῆς τοῦ σοῦ Ἀποστόλου διδάξας ἡμᾶς, πάντα τὰ ὑπὸ σοῦ κτισθέντα καλὰ εἶναι σφόδρα, καὶ μηδὲν ἡγεῖσθαι ἀπόβλητον διὰ θείου λόγου, καὶ τῆς πρὸς

σὲ

(1) *Serm. 2. de Jejun. 7. Mens.*

(2) *Tit. ordo solitus si extingerit aliquid execrandum &c.*

σὺ ἐντάξιος ἁγιαζόμενα, αὐτὸς εὐλόγησον τὸν οἶνον τοῦτον, ἢ ἔλαιον τῇ σῇ χάριτι διὰ τῆς ἐπιχύσεως τοῦ ἁγίου ὕδατος, καὶ πάντα μολυσμὸν, ἢ δισταγμὸν ἐκ τοῦ ἐν αὐτῷ ἐμπεσόντος ἑρπετοῦ, καὶ μεθοδείᾳ τοῦ πονηροῦ, ἀπέλασον ἐκ τῆς διανοίας τῶν δούλων σου. *Domine Sancte Deus noster, qui clementissimo adventu tuo omnem immundam illuviem sustulisti, qui cibos hominis os subintrantes communes, ac coinquinatos non existimari, sed omnia mundis esse, munda dixisti: qui per Apostolum tuæ vas Electionis cuncta à te condita bona esse docuisti, nihilque, quod divino tuo verbo, vel præsentia sanctificatum foret, pollutum esse censendum; ipse gratia tua vino huic, vel oleo per aquæ Sanctæ infusionem benedic, omnemque impuritatem, vel ejus suspicionem, & opinionem propter reptile, quod Diaboli nequitia in illud incidit, ortam à servorum tuorum mente repelle, &c.* Et clarius (3) paulò ante. Κύριε ὁ Θεὸς τῶν δυνάμεων, ὁ πάντα καλὰ λίαν ποιήσας, ὁ καθαρίζων ἐν ὀνόματί σου πάντα μολυσμὸν, καὶ ἀκαθαρσίαν, καὶ μεταστοιχειώσας ἁγιάζων τὰ πάντα, αὐτὸς καὶ νῦν, δέσποτα, ἐπίβλεψον ἐπὶ τῇ παρούσῃ ὥρᾳ διὰ τοῦ τύπου τοῦ σταυροῦ, καὶ καθάρισον τὸ φρέαρ τοῦτο ἐκ τῆς εὑρεθείσης ἐν αὐτῷ ἀκαθαρσίας, καὶ ἐκ τοῦ ἐμπεσόντος ἐν αὐτῷ μιαροῦ, ἢ κνωδάλου, συγκαταβαίνων τῷ ἀτελεῖ τῆς διανοίας ἡμῶν, καὶ τῇ ἀσθενείᾳ τῶν λογισμῶν· καὶ μὴ καταισχύνῃς ἡμᾶς τὰ καλὰ λίαν μὴ χωροῦντας. *Domine Deus virtutum, qui cuncta valde bona condidisti, qui in nomine tuo omnem fœditatem immundam, & illuviem omnem expurgas, & immutas cuncta sanctificans. Ipse nunc, Domine, in præsenti hora per signum Crucis tuæ adsis, & puteum ex contracta ab eo immunditia ob abominandum quidpiam, vel insectum, quod in eum incidit, nostræ mentis imperfectioni, & cogitationum infirmitati acquiescens purifica, nec nos, quæ valde bona sunt, non capientes, condemnes, &c.* Eadem preces nostræ repetuot alibi eodem (4) in Euchologio tum communi, atque typis edito, tum M.S. vetustissimo (5) Barberino: ut apprimè constet, nihil in More hoc nostro laudatissimo posse deprehendi, cujus Græciam pudeat, cui nimirum consentanea olim sanctissimè præcepit Latina Ecclesia, solita sacro ritu expiare vasa profana, vel quoquo modo polluta, ut patet ex (6) Grimoaldo; decernensque, teste (7) Gregorio, hæc circa pollutos cibos: *si in farina, aut aliquo sicco cibo, aut in melle, aut in oleo, aut in lacte coagulato mus, aut mustella mortua inveniantur, quod circa corpora est, projiciatur, reliqua aqua conspersa, sana sumatur mente.*

IX. His tria objicit (1) Catumsyritus, & ex hoc recentior (2) Græcomastix: quorum alterum ex Euchologio proferunt, duo reliqua mentiuntur. Ajunt, superstitionem olere, quod in putei expiatione jubetur his verbis: χρὴ πρῶτον ἐξαντλῆσαι ἐκ τοῦ φρέατος κάδους μ´. *Oportet primùm è puteo Situlas quadraginta hauriri.* Nam cur quadragenario potius numero situlæ hauriantur? Novi, inquit, (3) Catumsyritus, Pythagoream hominum superstitionem, adhuc Græcum aliquid in Græcia est, omni scilicet detestatione improbandum. Adde, piaculum haberi, criminosumque existimari, qui pollutis his rebus utatur. Deoique quid, nisi Synagogam, præsefert, quòd osis his cibis à Clero Clericus repellitur, ad Clerum Laicus non admittitur? Hæc viri emendandæ Antiquitati nati, quibus displicet id, quod Græcia nondum Photianismo pessumdata sub Sanctissimis Antistitibus usurpavit. Nam hos Ritus, hunc, quem improbant, numerum hauriendarum è polluto puteo sitularum ostentat C.P. Euchologium triplex, quorum alterum sub Germano I. Pontifice scriptum est, alterum sub Ignatio, imperante Basilio Macedone, tertium ex duobus hisce exscriptum, & multis in locis auctum est à Philotheo, quæ omnia narrat Goario (4) Coressius, atque authoritate signata publicà transmittit Parisios mox scilicet restituenda. Num Germano I. num Ignatio, quos Aris, Templisque universæ Ecclesiæ pium obsequium dignatum est, Pythagorea placuit superstitio? num hisce viris religiosissimis optimum visum in Græcia Græcum aliquid (Ethnicum scilicet: nam ad hanc significationem Græcum adsumitur) pati? Si detestabile videtur, certum numerum in Sacris sequi, qui tot Divorum praxi probatum, tot Sapientum patientia permissum? Si piaculum est, numeros religiosos habere, cur septena (5) Elisæo lotio placuit ad lepræ medelam, eur infusio trina in Baptismo (6) ab Ecclesia statuta, eur quadragenarius numerus à Christianis Moribus (7) jejuniis constitutus? At cur, ioquit, situlas quadraginta, non plores, pauciores ve? Docebo vos, quod penes Nostros notissimum ignoratis. Disputavit de hocce numero peritissimus, rerum Nostrarum, utinam non Photianus, Coressius, statumque eum numerū tradidit (8) ea ipsa tempestate, cùm is ritus purificandarum per preces aquarum ab Ecclesia nostra institutus est. Nam, cùm, Rege Cosroa, Persæ victores totam penè per Asiam impunè grassarentur, expugnato Iconio Licaonicæ Urbe, ut barbarum io morem (de quo similia refert (9) Ctesias, & (10) Berosus, ex quibus (11) Apulius, & (12) Andronicus) fortissimos cives plecterent, fontesque, & puteos iosectorum copia, fœdissimisque excrementis, addito, infusoque super veneno penitùs inficere; quo factum est, ut horrentes potum Cives penè ad necem siti conficerentur. Periissentque plurimi hercle, ni Martyrum Quadraginta, quorum patrocinio præsentius ea Civitas utebatur, suppetiæ adfuissent. His nempe per Visum monentibus ejus Urbis Episcopum, ut quolibet è fonte, puteove situlas quadraginta monumentum præsentis à quadraginta Martyribus auxilii haurirent, additis precibus, atque aqua Epiphaniorum lustrali lymphas iofectas purgarent, prodigii loco fuit, pollutas aquas salubres adeo evasisse, ut, cùm nihil obessent bibentibus, salutem etiam ægris impertirentur. Quare statutum, ut mos idem in totâ Græciâ, eademque numeri Sacra significatio servaretur, adeò nihil superstitiosi, vel Ethnici præseferens, ut Virtute Christi, Martyrumque patrocinio collatum beneficium, conferendumque piè eâ cæremoniâ usuris promittat. Hæc ratio quadragenarii numeri, quam ne quis uni Coressianæ fidei inoixam putet, norit eandem esse cum traditâ per Leonem (13) Monachum Scriptorem Orthodoxum sub Leone Isauro, per Joannem (14) Amastridis Episcopum

(3) Tit. ordo solitus observari si cõtigeris aliquid execrandum in aqua puteum incidere.

(4) Tit. ordo super frumeto, farina, aut alia quavis specie coinquinata.

(5) Notato. n. 88.

(6) In Libro Sacramental. tit. Orat. super vasa &c.

(7) Lib. 3. ca. 40. relatus, à Goar. in Euchol. ad Orat. sup. frumeto. nota 1. pag. 604.

(1) In Palinodia c. 3.

(2) Lib. 2. de hæref.

(3) d. c. 3. in fin.

(4) Ep. 9. ad Goar. in Sylloge Suar. penes eundē Goare

(5) 4. Reg. c. 5. n. 11.

(6) C. si quis cum trib. seqq. de consecrat. dist. 4.

(7) c. quadragesima. de cõsecr. dist. 5. c. 4. Statuimus 4. dist. Conc. Agath. c. 8.

(8) Ep. 14. ad Corydaleum.

(9) In fragmentis frag. 8.

(10) Apud Jodoc. Kell. l. 2. de excell. artis med.

(11) Refertur à Planud. in Adagiis cent. 3.

(12) Penes eundem ibid.

(13) Orat. de Martyrib.

(14) De cultu Sacrar. Imagin. Orat. 2.

(15) In explicat. Hymnorū c. 4. & 6.

(16) In Echtesi Canonū sive Odarum Ecclesiæ.

pum amiciſſimum Theodori Studitæ, per Lazarum (15) Lemnium S. Niconis diſcipulum, per Antonium (16) Patarenſem fortiſſimum Catholicæ fidei athletam, quorum dicta Photiani omnes recipiunt, ut Coreſſius (17) affirmat, recenſetque (18) Margunius.

(17) d. Epiſt. 14. (18) In Metaphr. ad Vit. 40. Martyr.

X. Exiſtimo ſatis, ſuperque quadragenarium ſitularum numerum ab omni Superſtitionis ſuſpicione alienum his teſtibus, hoc prodigio, hac ſacræ Vetuſtatis authoritate probatum eſſe; quæ duo reliqua ſunt objicinnturque expiationibus Noſtris, ea in primis manifeſtè ſunt falſa. Nam quod dicunt, criminoſum cenſeri penes Nos eum, qui ex potu, ciboque polluto aliquid hauſerit, comederit, tetigeritve, purum, putumque mendacium eſt. Infremit propterea (1) Coreſſius, nec fert patienter id Græciæ tribui, quod nunquam Græcia ſomniavit. Imò nos addimus, quod ubique Græcia inficiatur· Nicephorus (2) Patriarcha τὸ θίγειν, ἢ γεύσασθαι ἀκαθάρτου, ὅτε στοιχείου, ὅτε ζώου, ἀναμάρτητον, χρὴ δ' ὅμως, εἴ τις κληρικὸς τούτων μεθέξῃ ἔμπροσθεν ἀσθενῶν ἀνθρώπων, τοῦ σκανδάλου τυχὸν παύσας μετάνοιαν, τρεῖς ἡμέρας τὸ γόνυ κάμπτοντα ἐν τῷ ναῷ. *Tangere, vel guſtare impurum vel elementum, vel animal procul ab omni crimine eſt. Oportet nihilominus Clericum, ſi quando his uſus eſt coram imbecillis hominibus, ob ſcandalum fortaſſis, agere pœnitentiam tribus diebus genu flectentem in Templo.* Hanc Nicephori Sententiam refert Prodromus, (3) & ſapienter enarrat his verbis. Ἰστέον, ὅτι οὐκ ἀντιλογεῖται ἑαυτῷ ὁ Μακαρίτης Πατριάρχης, διδάσκων οὐχ ἁμαρτάνειν τὸν ἀκάθαρτα γευσάμενον, καὶ μετανοίας κανόνα προστιθεὶς ὅμως. ὁ γὰρ κανὼν οὐ τὸ βρῶμα τιμωρεῖ, ἀλλὰ τὸ σκάνδαλον, ὃ καὶ ἐν τοῖς ἀγαθοῖς κακὸν ἀπαγορεύεται, λέγοντος τοῦ Παύλου, εἰ τὸ βρῶμα σκανδαλίζει τὸν ἀδελφόν μου, οὐ μὴ φάγω κρέα εἰς τὸν αἰῶνα. *Sciendum, non ſibi contraria dicere beatæ memoriæ Patriarcham, docentem non peccare eum, qui pollutum quid guſtat, & tamen proponentem pœnitentiæ præceptum. Nam Canon non eſum caſtigat, ſed ſcandalum, quod & in bonis malum eſt, ac vetatur: dicente (4) Paulo: ſi eſca ſcandalizet fratrem meum, non manducabo carnem in æternum.* His adde, quæ (5) Philotheus ipſe, Euchologii emendator dicam, an corruptor? certè explanator in Scholiis ad opus ſuum: Ἴσθι, ait, καθαρὰ τὰ πάντα λέγουσαν τὴν εὐχήν, ἀνόμον γὰρ τὸ νομίζειν πλημμέλημα, εἴ τις γεύσοιτο ἀκαθάρτου, ἤτοι ὕδατος, ἤτοι οἴνου, καὶ ἐλαίου, ἢ μέλιτος, ἢ τινος ἄλλου μιανθέντος. τοῦτο ἴσθι καὶ φύλαττε, μὴ καταδικάσῃς τὸν πλησίον σου τούτων τινὸς γευσάμενον. ἀλλὰ καὶ σὺ ὁ γευόμενος τῶν μιαρῶν, ἀπέχου πρὶν τῆς εὐλογίας, καὶ καθάρσεως μεθέξουσι διὰ τῆς εὐχῆς, καὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ τοῦ ἁγιάσματος. καὶ γὰρ σκάνδαλον καὶ ἐκ τῶν καλῶν γίνεται, ἐκ δὲ τούτου φοβερὸν κρῖμα. *Nota, munda omnia dicentem precem, quare impium eſt cenſere, crimen ab eo perpetrari, qui guſtet immundam, vel aquam, vel vinum, vel oleum, aut mel, aut coinquinatum aliud quidpiam. Hinc cave, ne proximum tuum condemnes horum aliquid guſtantem. Sed & tu, qui guſtas fœda, abſtineto te hiſce ante benedictionem, & purificationem per preces, & Crucem, & luſtralem aquam: nam ſcandalum ex his quoque, bonis licet, oritur, ex eo verò timendum judicium.* Eadem docent Balſamon, Macarius Hieromonachus, aliique, quorum nomina accuratè recenſet (6) Coreſſius, & poſt Coreſſium (7) Canonarcha. At his quid clarius, quid apertius, ut agnoſcas, nullius criminis reum haberi à Nobis illum, qui polluta tetigerit, deguſtarit? Quod ſanè Veritati uni faventes dicimus, aſſerimuſque, ſi per Nos iſtiuſmodi homines punirentur, ingenuè faſſuri, quod noſtra Eccleſia decreviſſet, oſtenſurique, rite idipſum à Nobis præſtari, quod Latina Antiquitas omnibus venerabilis ſanctiſſimè præſtitit. Teſtis Gregorius (8) Pontifex à Goario (9) ad hoc ipſum productus, cujus decreto pœna ſtatuitur ei, qui pollutum quidpiam comederit, biberitve. Ejus hæc verba ſunt. *Qui comederit, vel biberit ſordidatum à Cane, vel mure* (ſcilicet antequam aquâ luſtretur) *quinquaginta pſalmos cantet: ſæcularis tres dies pœniteat: qui poſtea noverit, quòd talem potum biberit, pſalterium cantet; ſæcularis tres dies pœniteat.* Adeò non prorſus innoxii viſi Vetuſtati Romanæ, qui per immundas animantes polluta guſtaſſent, ut pœnæ ſubiecerit, Pœnitentiæ obligarit, quos noſtra nuſquam punit Eccleſia. Hinc porro & illud ſequitur, non rejici penes Nos polluta cibaria uſurpantes à Sacris Ordinibus, neque Irregularitatem ullam incuti cuiquam ex iſtiuſmodi eſu. Nam quî ex delicto irregularis cenſebitur apud Nos is, qui omnium Noſtrorum Suffragio innocens reputatur? Propterea Doſitheus (10) Chartophylax. τὸν ἐν ἐδέσμασι, ait, ἀκαθάρτοις τυχὸν μιανθέντα οὐκ ἀποσχίζεσθαι τοῦ κλήρου δεῖ, οὔτε ἀπόβλητον τῆς ἱερωσύνης νομίζειν. *Ex polluto eſu fortaſſis, aut caſu aliquo inquinatum neque decet à Clero ſegregare, neque rejiciendum à Sacris cenſere.* Et Joannes (11) Epiſcopus Citri Juriſconſultiſſimus Noſtrorum interrogatus, an liceret ad matrimonium recipere eo modo pollutum hominem? οὐδένα, reſpondit, κατὰ τοῦτον δὲ τὸν τρόπον μιανθέντα δεῖ ἀπείργειν πρὸς τῶν μυστηρίων, ἀθῶον γὰρ, καὶ κατὰ τὴν ψυχὴν τοῦτον, ὅτι οὐκ ἔστι βρῶμα, καὶ πόμα ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ. *Neminem in ejuſmodi quopiam pollutum arcendum à Sacramentis: nam animo innocuum eſſe hujuſmodi hominem, quando non eſt regnum Dei eſca, & potus.* Quin & (12) Margunius, quamvis, nullo Græco authore, Sacerdotem pollutis hiſce cibis utentem ceſſare debere doceat, attamen Clericum hujus accerſitum fœditatis, ſi dignus ſit, initiandum affirmat authoritate Nicephori (13) Patriarchæ, dicentis: ὁ γευσάμενος ἄνευ εὐλογίας μεμολυσμένου ὕδατος, ἢ βρώσεως ἐπὶ τῷ πλησίον σκανδάλῳ, μετανοήσας τῆς σκανδαλοποιΐας δὶς, εἰ ἄξιος, χειροτονείσθω: *qui ſine benedictione guſtavit pollutam aquam, vel cibum cum proximorum ſcandalo, pœnitentia ob ſcandalum factum peracta, ſi dignus, initiator.*

(1) d. Ep. 14. (2) Reg. 45. (3) De Interpret. Canon. ad Can. Apoſt. 53. (4) 1. Ad Corinth. c. 8. n. 13. (5) Schol. in Ord. purificādi contaminata. (6) d. Epiſ. 14. (7) De vi Can. c. 73. (8) Lib. 3. c. 40. (9) In Euchol. ad Orat. ſuper frumēto not. 1. in fin. (10) In Synopſi Canon. ad Can. Apoſtol. 53. (11) In reſponſ. diverſis reſponſ. 8. apud Diplovat. (12) d. nota 39. (13) Reg. 18.]

XI. Quid plura? ex iis, quæ mox ad rem proponemus, apprimè patebit, ne ex omni quidem crimine per Nos quenquam ab Ordinibus rejici: quî per Nos rejici dicas ex eo, quod nobis crimen non eſt? Qui ad ſacras dignitates recipimus, quos in cibo peccaſſe docemus, quo pacto irregulares cenſebimus, quos immunes à culpa, minimèque pollutos ex uſu pollutæ dapis aſſerimus? Mentitur enim uterque, cùm in Gentem noſtram deblaterat, autumatque, repelli per nos à Sacro Miniſterio, quos conſtat ſanguinem, aut Suffocatum comedere. Nempe nemo ex Noſtris hoc docuit, quod pe-

nè

nè omnes conceptissimis verbis inficiantur. Incipio ab antiquissimo Canonum nostrorum Interprete. Leo (1) Monachus Sebastenus: ὁ ἐν πνικτῷ, ἢ αἵματι μολυνθεὶς μὴ λειτουργείτω ἱερεὺς, ἢ διάκονος τρεῖς ἡμέρας, ὧν κατεχθεισῶν διὰ νηστείας διακονείτω λειτουργείτω· οὐ γὰρ ἀπείργει τῆς ἱερᾶς αὕτη γαστριμαργία, ὁ δὲ λαϊκὸς μετανοίᾳ ἕξει, ὡς ἐφ' ἑτέροις πλημμελήμασι. *Qui in suffocato, & sanguine pollutus est, ne celebret Sacerdos, aut Diaconus tres dies, quibus per jejunium elapsis, ministret; non enim repellit à Sacris hæc Gula: Laicum verò pœniteat hujus criminis, ut & aliorum.* Consonant tradita per Nicephorum (2) Patriarcham. ὁ γευσάμενος αἵματος, ἢ πνικτοῦ γαστριμαργίας μόνης ἔνοχος ἐστι· εἰ ἦν ἄξιος, χειροτονείσθω. *Qui gustavit sanguinem, vel suffocatum, Gulæ solius reus est; Si ergo dignus, initiator.* (3) Prodromus efficaciùs τὸ δὲ ἐν πνικτῷ, ἢ αἵματι σκανδαλισθῆναι τινὰ πάλαι μὲν ψυχικὸν ἁμάρτημα, καὶ ἀνάξιον ἱερωσύνης ποιοῦν· τὸ γὰρ ἔννομον ἐκράτει· νῦν δὲ ἱερᾶται· ἁμάρτημα μὲν, ἀλλ' οὐ ψυχικόν. *Pati scandalum in suffocato, & sanguine olim sanè Animale peccatum, hoc est Capitale, & a Sacris arcendum Ordinibus. Vigebat enim obsequium in Legem, nunc Ordines admittit, quia peccatum quidem est, non tamen Animale.* His aude responsionem Nicetæ (4) Jurisconsultissimi, qui, an liceret sacro sepulcro dignari, seu Cœmeterio, eum, qui sanguinem, & Suffocatum ediseet, interrogatus respondit. δίκαιον, ἐστιν ὑπάρχειν ἐκκλησιαστικῆς τοῦ ἐλεγχθέντος ἐπὶ βρωμάτων ἀπηγορευμένων. τὸ γὰρ αἰσχρῶν λογισμῶν ἔνοχον τῆς ἐκκλησίας οὐκ ἐξωθοῦμεν νεκρόν· καὶ καθὼς ἀμφότεροι ἱερῶν ἄξιοι, καὶ χειροτονίας, οὕτω καὶ τῆς ταφῆς. *Justum est, sacrum Sepulcrum concedere reo ciborum interdictorum. Nam turpibus cogitationibus pollutum non abstinemus ab Ecclesia post mortem: & quemadmodùm uterque dignus sacrorum, atque Ordinationis, ita & intaminati Sepulcri.* Hinc (5) Harmenopulus ea crimina recensens, ob quæ quis ab Ordinibus passim repellitur, nullam de hòc mentionem facit, imò & (6) alibi vir acutissimi ingenii, summeque inter Nostros Sapientiæ regulam quandam accuratè constituens, ex qua deprehendi posset Irregularitas ex delicto, qua de hic agimus, his solemnibus verbis rem totam enucleat. Χρὴ τοῦτο καθιστᾶν ὥσπερ θεμέλιον τοῖς περὶ τῆς χειροτονίας πραγματείας, ὅτι οἱ μὲν οὐ καθ' ἁμάρτημα, ἀλλὰ διὰ τὸ ἐλάττωμα ἀπείργονται, οἱ δὲ διὰ ἔγκλημα· κἀκείνοις μὲν ἡ μετάνοια, καὶ ἄχρηστος, καὶ οὐδὲν συμφέρει· τούτοις δὲ ὠφέλιμος ποτε. οὐ γὰρ πᾶν ἁμάρτημα ἐξωθεῖ· ἐκεῖνο δὲ, ὃ πᾶσιν ἁμαρτία ἐστὶν ἔργῳ ἐλεγχθὲν, ἅπερ δύο πρὸς τοῦτο ἀναγκαῖα. διὸ ὁ διὰ λογισμῶν ἁμαρτήσας οὐκ ἀπείργεται, οὐδὲ ὁ μιαροφαγῶν ἐπὶ πνικτοῦ, ἢ αἵματος· ἐκεῖνο γὰρ οὐκ ἔργῳ, ἀλλὰ διανοίᾳ τελεῖται, τοῦτο δὲ οὐδὲ πᾶσιν, οὐδὲ πάντοτε ἁμαρτία φαίνεται. *Oportet hoc quasi fundamentum constituere acturis de Ordinatione: alios non ob crimen, sed propter vitium rejici, alios propter crimen. Et illis sanè pœnitere est inutile, nihilque confert, his verò utile aliquando. Non enim omne peccatum arcet, sed illud, quod ab omnibus peccatum habetur, & opere manifestum est: quæ duo ad id necessaria. Quare, qui sola cogitatione peccat, non rejicitur, neque qui polluta comedit Suffocatum, & sanguinem. Nam illud non opere, sed mente perficitur, hoc autem neque omnibus, neque semper peccatum videtur.*

XII. Hæc Harmenopulus aperta, & manifesta, quæ suffragium Ecclesiæ nostræ, ejusque ipsius certissimam sententiam Orbi Terrarum universo proponunt. Quibus tamen contraria (ridendum ne magis dicas, an deplorandum?) qui se rerum nostrarum peritissimum autumabat Catumsyritus, quique Græcæ Superstitionis sese judicem æquissimum jactat ineptissimus Ligur, ex Harmenopulo probant, nullo ejus loco prolato, nullis verbis adductis. Superesse putant, quod dicunt, Harmenopulum horum testem, in quem statim belluino prorsus furore desæviant. Illum plebejum rabulam, illum nebulonem è trivio, illum procacem Legulejum appellantes. Quo fit, ut nobis veritati scribentibus optimum factu videatur, aliquid de Harmenopulo ex alibi descriptis dicere, eoque ad rem nostram appositè magis, quò sæpiùs in præcedentibus, sæpissimè in secuturis tanti viri authoritatem producemus ad testimonium. Constantinus (1) Harmenopulus Patre Curopalata, Matre Muzalona Jo. Cantacuzeni Imperatoris, sive potiùs Tyranni consobrina Constantinopoli natus est: ad XVI. annum ætatis liberalibus Græcorum disciplinis à Philastrio Monacho Studitæ institutus, post auditum Leonem Monachum, quem mox Archiepiscopum Mitylenæum fuisse cùm constet, conjicio eundem esse cum Magentino, ad annum usque vigesimum Latinis literis navavit Operam sub Alpasio Monacho Calabro, quem ad id pater Constantini magna mercede ex Italia conduxerat. Hinc ad Jurisprudentiam se contulit, Doctore Simeone Attaliata pronepote Michaelis illius, cui Juris Compendium Græci debemus. Eo magistro velocissimi ingenii juvenis ad eam Sapientiæ famam pervenit, ut duodetrigesimo ætatis anno Antecessoris nomen meruerit, quod non nisi senibus Principes nostri, & Legum stipendia emeritis plurima concedebant. Trigesimo ætatis anno Judex Dromi, quod Civilium Dicastarum supremum Tribunal fuit, renunciatus, & inter Consiliarios adscitus Principis, quos inter primum locum obtinuit minimus omnium ætate, tanta cum integritatis, & sapientiæ gloria id muneris executus est, ut Cantacuzeno è Solio, quod occupaverat, deturbato, nullam fortunæ, aut dignitatis mutationem sit passus, quin imò, patre defuncto, auctus honoribus Sebastus, & Curopalata ad Cæsarem propiùs accedere jussus sit. Opibus, dignitatibus, opulentoque Brienniæ conjugis matrimonio felix ad Legum interpretationem se contulit, tantâ ubique & gravitate, & eruditione, quantam nobis ubique ingerunt ejus in Digestum (2) ac Codicem luculentissimi Commentarii, explanationes Novellarum, Prochiron Juris utriusque, aliaque, quæ passim Latinis IC. ad authoritatem præsentissimam evocantur, quæque tanti Græcis habita sunt, quanti olim priscis Latinis effata Scævolæ, Pauli, Caii, Ulpiani, aliorumque hujusmodi, quorum in Jure summa potestas. Sapientissimum appellatum à Michaele (3) Balsamone, Peritissimum legum à Nicolao (4) Cabasila, Os Ju-

gis-

(1) Schol. in Canon. 67. Trull.

(2) Reg. 42.

(3) De Interpr. ad Can. 67. Synod. Trullan.

(4) In respons. variis apud Diplovat. & alios respons. 9.

(5) In Epitom. Sect. 1. tit. 1.

(6) In Prochiro Canon. ex Trull.

(1) Epref. suæ Paralipom. Biblioth. Photii, & Planudæ, in Harmenopul.

(2) Vid. de his Græcis Sapientis Testimon. in Harmenopulo.

(3) In Anaphorn 3. c. 5.

(4) In quæst. de Matrim. ap. Canonarcham.

risprudentiæ antonomasticè, & Jurisconsultum κατ' ἐξοχὴν à Niln (5) Rhodio, & ab ipso Philotheo (6) Patriarcha CP. Thesaorum Nomicum, disces ex pluribus Virorum hujuscemodi monumeotis. Circa quadragesimum ætatis annum Canones attigit, cùm Præfectus Thessalonicæ summo cum Nomophylacis imperio per otium amavit Sacra tractare, eâ diligentiâ, & fide, ut inter Canonistas nostros Principem locum obtineat, quidquid contra conetur (7) Margunius, prælato ubique omnibus Balsamone. Nam cum hic sæpe, & in multis erraverit, ut ipsi Photiani fatentur, nosque sæpe docuimus, docebimusque, Harmenopulum Photiani ipsi cum Niln (8) relato νομοδιδάσκαλον, καὶ Κανόνων ἑρμηνεία ἀνεπίληπτον vocant cum (9) Coressio, & (10) Canonarcha, cujus utriusque suffragio Philotheus ausus Harmenopulum emendare, & Balsamooi postponere, ridendum prorsus in modum desipuit. Hæc nobilitas, hæc dignitas, hæc sapientia Harmenopuli, cui addimus Laodem ex fide Orthodoxa. Licet enim inter Photianos oatus, à Photiaois institutus, cognatumque Imperatorem nactus non Photianum duntaxat, sed & Palamitam, Palamam, cui Cantacuzenus faverat usque ad ineptias, io ea Urbe, cui ipse præerat, Aris, ac Templis cultum publicè insectatus est pluribus, præsertimque Tnmo illo, quem Anonymo tribuit (11) Allatius, ut constat ex traditis per Diooysium (12) Acindynum nepotem Gregorii, cujus hæc verba sunt. Τῶν καταδικασάντων τὸν Παλαμᾶν πολλὰ ὑπερέχει τοὺς ἄλλους ὁ σεβάσιος φιλόσοφος, καὶ νομοδιδάσκαλος Ἁρμενόπουλος, οὗ ἐστιν ὁ τόμος, ὁ τὰς τοῦ Παλαμᾶ αἱρέσεις συντρίβων, καὶ οὕτως ἀρχόμενος· ἃ μὲν παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων. *Eorum qui damnavere Palamam multùm superat alios venerabilis Philosophus, & IC. Harmenopulus, cujus est Tomus hæreses Palamæ conterens, quique sic incipit: Quæ à Christo Domino nostro, & Sanctis*: Photianorum verò adeò non consensit ineptiis, ut cùm supremam Pontificis Romani potestatem fateatur (13), testatus è Sardicensi, Appellationum Jus ad ipsum pertinere, Latinorum dogmata inter hæretica, qoorum Syllabum accuratè instituit, minimè recensuerit, ut fecerè, quicunque Photianorum, hæreses enumerarunt: Quin imò Spiritus Sancti à Patre, & Filio Processionem palam professus est (quidquid ex conjecturis futilibus ceoseat (14) Allatius,) in explicatione notissima (15) Fidei, quam ad extremum usquo Vitæ habitum constantissimè retinuit. Fertur enim Ecthesim illam bis recitasse memoriter eo ipso dio, quo Constantinopoli obiit sub Manuele Palæologo Kalendis nimirum Martii, anno ætatis LXIII. Christi MCCCLXXX. vel LXXXIII. ut accuratiùs supputat (16) Coressius, ex quo pleraque horum desumpsimos, atque contulimus ad Græcæ Sapientiæ testimonium.

XIII. Hactenus de Harmenopulo, ut Catumsyriti, ac Liguris supina vel ignorantia, vel nequitia pateat, simulque illud maoifestum sit, nunquam à Græcia rejectos ab Ordinibus sacris eos, qui Soffocatum, sanguinemve comederiot, quando tantæ authoritatis vir taotus, & Legum, & Canonum nostrorum interpres, non solùm, ut mentiuntur hostes oostri, id minimè asserit, verùm palam id pernegat. Et hæc sanè ad retundendam rabularum hujusmodi iniquissimam audaciam dicta sunt. Cæterùm adeò ipsa Calumnia Græciæ nihil obest, ut, tametsi eam hostibus nostris daremus, fassique, à Nostris rejici suffocatis utentes carnibus, & sanguinem comedeotes vera esse profiteamur, quæ falsissimè Nobis objicit Catumsyritus, adhuc ea omnia nullum Genti nostræ dedecus irrogent, oullam Ecclesiæ nostræ notam inurant. Nam, cùm penes Nos ex antiquissima (1) Consuetudine Lege firmata, Jure (2) Civili, & (3) Canonico comprobata interdictus sit ciborum hujusmodi usus, sequitur, criminosum fore eum, qui dapibus illis utatur: Porro quid oberit, quin Ecclesia nostra crimini hanc pœnam adjiciat, ot ejus reus à Sacris Ordinibus repellatur? Sanè posse Ecclesiam adnectere cuicunque crimini, si grave sit, ac lethale, Irregularitatem, certissimom est, atqoe illi uoi mirabile, qui aut potestatem Ecclesiæ, aut naturam Irregularitatis ex delicto non novit. Hæc Juris omnino positivi, ut ajuot, est, quemadmodum multis (4) Covarruvias probat ex (5) Jure, cæterique (6) DD. cootra Marianum (7) Socinum; nec alinnde probatur, quàm ex aperta Ecclesiæ delictum punientis constitutione: Quapropter tota pendet, ut ex occasione quidem, à Criminoe, uti ex causa verò, ab ipsa Ecclesiæ potestate, quæ occasione illa positâ, sine dubio exeri poterit, atque hoc crimen hâc pœoa puoiendum edicere. Da ergo Suffocato, aut sanguine vesci peccatum esse, & quidem grave, stolidus eris, si neges, posse id eriminis ab Ecclesia Irregularitate notari. Tota ergn ratio controversiæ hujusce ex eo pendet, quod ingentibus hinc inde clamoribus non sine communi scandalo Latinos inter, ac Græcos quosdam litigiosos, ac querulos disputatur: an Græcis crimen sit, atque an Jnre crimen sit Suffocatarum carnium, ac Sanguinis esus? Duas longè inter se dissidentes sententias reperio, Græcorum alteram existimantium, neque licere, neque licuisse unquam, his dapibus uti, atque iode insurgeotium in Latinos, eosqoe Impietatis, & ἀσεβείας accusantium, alteram Latinorum asserentium, & licere, & licuisse semper Suffocatum, ac sanguinem ad usum mensæ deducere, atque solitos his se se abstinere Græcos Superstitionis, ac Judaismi postulantium. Græcos argumentorum strue tuetur (8) Margunius, & ex Latinis non pauci: favet Latinis passim (9) Baronius usque ad contumelias, ut solet, in Græcos ferox, & post hunc (10) Catumsyritus, novissimèque nostrâ ætate cum fratre Dominicus (11) Magrius vir sanè barbaræ eruditionis, & de antiquitate optimè meritus, cùm aliena promit, sed adeò ridiculus, eùm sua Noemata producit in medium, ut prorsus ineptiat, cui addendus est ex Nostris (12) Coressius hac in re morum Græcorum acerrimus castigator.

(5) *In Sylloge Can. ad Canon. Conc. CP. sub Cantacuzeno.*
(6) *Orat. 2. de Pace Christi.*
(7) *In Proœm. Notar. & passim in eo Opere.*
(8) *Ubi suprà.*
(9) *Ubi suprà.*
(10) *De vi Canon. Schol. ult.*
(11) *In Append. ad Tom. I. Græciæ Orthod. pag. 780.*
(12) *In historia victoriarū Patrui sui de Palama circ. med.*
(13) *In Epit. Sect. 1. tit. 1. in fin.*
(14) *De consensione lib. 2. c. 2. num. 8 pag. 493.*
(15) *Extat in jure Græco-Rom. lib. ult. tom. 1. pag. 552.*
(16) *Ubi suprà.*
(1) *Vide infrà multa.*

(2) *Leo Imper. ad Stilianū Novell. Const. 58.*
(3) *Concil. Trull. ca. 67.*
(4) *In Clem. si furiosus p. 1. §. 1. à nu. 1.*
(5) *In c. is, qui de sent. excom. in 6.*
(6) *In c. nosi eum pridem. ubi Innoc. col. 3. Anton. n. 19. de renunciat. & in ca. ad audientiam de homicid. Sylvester verb. irregularitas in fin. Villadiego de Irregul. in princ. Paludan. in 4. dist. 25. qu. 1. ad fin. Florent. 3. par. tit. 28. §. 6. Imola. & Doct. I d. Clem. si furiosus.*
(7) *In d. c. ad audientiam q. 3. principali.*
(8) *Nota 104. ad 67. Canon. Trullan.*
(9) *Ad ann. 51. à nu. 15. & seqq.*
(10) *Ubi supr. Palin. c. 4.*
(11) *In Hierolex. dict. suffocatum.*
(12) *In notis ad Nili Synopsim ad Trull. ca. 67.*

SE-

SECTIO II.

Disceptatio de Suffocato, & Sanguine.

SUMMARIUM.

I. *Legem abstinendi se à Suffocato, & Sanguine diu viguisse in Græcia, & quandiu.*
II. *Eam postremis hisce Saculis obsolevisse.*
III. *Extra Graciam eandem diu Legem viguisse, & quandiu.*
IV. *Refellitur Magrius multa mentitus in Grecos: ab his Manichæam hæresim damnari, confiritur.*
V. *Ostenditur, ex Ambrosio non probari Actorum Textum à Græcis corruptum, ut vetitum Suffocatum probarent.*
VI. *Proponuntur Sensus Patrum varii circa Legem, quæ Suffocatum vetat.*
VII. *Respondetur difficultati petitæ ex Verbis Apostoli; ostenditurque ea utri parti contrudentium favere; & quî intelligenda sit.*
VIII. *Exploditur enarratio Suffocati Grammatica, quam Magrius somniavit.*
IX. *Defenduntur à Censura Magrii Origenes, Tertullianus, & Eusebius.*
X. *Idem patrorinium præstatur Minucio, & rxpenditur Fides Breviarii Liciensis.*
XI. *Responsiones Magrii petitæ ex conjecturis refelluntur. Ejusque ignorantia demonstratur.*
XII. *Ejusdem responsio ad authoritatem Zachariæ Pont. Max. perpenditur, & refutatur.*

I. IN quæstione & celeberrima, & perdifficili, visum est pedetentim ire, ut non uoiversim, sed per partes lis notissima decidatur. Et Primò illud certissimum autumo, Legem abstinendi sese à Suffocato, & Sanguioe in Græcia ad Annum usque Christi millesimum trecentesimum viguisse, obsolevisse deinceps ita, ut ii, qui hacteous in Græcia pauci sanè, iique *idiotæ*, uti dicimus, homines, his abstinent se, potius ex quadam patrum traditione, populari consuetudine, stomachoque his abstineaot se, quàm religione aliqua, aut obsequio erga Legem. Altera hujus Assertionis pars maoifesta est ex dicendis, quibus apertissimè demonstrabimus in Græcia, ad usque Trullanam Synodum nefas fuisse Suffocato uti, aut Sanguine. Trullana verò Synodus (1) incidit in annum Christi DCCVII. cujus (2) authoritate penes Nostros, etiam Orthodoxos maximâ, constitutum, ut nemo in posterum, quod alirubi per negligeotiam inoleverat, sibi fas duceret, suffocato cibo, aut Sanguine vesci. Quapropter Octavo sæculo hoc Jure palam usa est Græcia. Sęculo verò IX. Leo VI. qui & Philosophus, Constitutione (3) integra eidem Interdicto vim addidit etiam civilem: At sæculo X. vetuit idipsum Polyeuctus (4) Patriarcha acta ad id Synodo, ut refert Dositheus (5) Monachus, cui Synodico robur adjunxit è solio Coostantinus VIII. (6) Porphyrogenneta, cujus χρυσόβουλλον, seu Constitutio citatur à (7) Canonareha. At Sæculo XI. Alexius (8) Patriarcha in Comitiis ipsis, à quibus Byzantinæ Ecclesiæ præfectus est, solemni edicto Trullanos Canones observandos proponens, eumque præsertim, in quo de Suffocato, & Sanguine, oegligi questus, interpositâ Anathematis pœnâ omnibus custodiendum asseruit, cujus edictum Michael (9) Paphlago confirmat, ut videre est penes (10) Margunium. Duodecimo sæculo etiam indictam ejuidem Legis observantiam Græcis, per Leonem Stipioteo (11) Patriarcham Suffragio itidem Calo-Joannis (12) Comneni Imperatoris, testis est (13) Veccus, cujus & Metochites Georgius, utriusq; authoritate certissimum est, eandem legem viguisse sęculo XIII. Nam Veccus hæc scribit: τὸ ἀπέχεσθαι τοῦ πνικτοῦ, καὶ τοῦ αἵματος συνήθεια ἡμῖν, καὶ νόμος διέταξεν· καὶ ταῦτα πολλάκις, καθὼς προειρήκαμεν, ἐπιδεδειγμένα νεωστὶ τῶν πρὸ ἡμῶν ἀρχιεραρχῶν συνοδικοῖς τόμοις τεθεμελίωται. τοῦτο γὰρ ἀπεφήνατο κατὰ τοὺς ἡμετέρους χρόνους ὁ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεύσας ἀοίδιμος, καὶ ἄλλοι. *Abstinere Suffocato, & Sanguine consuetudo nos, & lex jubet, quod pluries, ut ante diximus, constitutum nuper eorum, qui ante nos fuere, Antistitum synodicis decretis confirmatum est. Hoc enim nostris hisce temporibus censuit, qui ante nos Patriarchatum inclytus gessit.* Ad idem confert authoritas Georgii Metochitæ, quâ constituit eandem consuetudioem, legemque XIII. Sæculo in Græcia viguisse. Ejus (14) verba, quòd difficultatem totam enodant, simul id, quod probamus, coofirmant, proponimus. Καλὸν, ait, κατ' ἔθος, καὶ γεύσασθαι, καὶ ἀπέχεσθαι πνικτοῦ, καὶ αἵματος. τὸ γὰρ ἔθος, καὶ νόμον κατισχύον ἐῤῥωσεν, καὶ ὑγιαίνοντα ποτὲ ἐξασθένιζε· οὐκ ἂν μεμπτέον, εἰ Λατῖνοι μὲν οὐκ ἀπέχονται τούτων, εἴτε καὶ Αἰγύπτιοι, καὶ Φοίνικες· κατισχύει γὰρ νόμου παρ' αὐτοῖς τὸ ἔθος. μεμπτέον τυχὸν ἂν ἡμῖν, εἰ οὐκ ἀπεχόμεθα τῶν τούτων, ἀπηγορευμένων, καὶ παλαιαῖς Λέοντος, καὶ νέαις διατάξεσι τῶν ἁγίων πατριαρχῶν. *Bonum juxta consuetudinem & gustare, & abstinere se à Suffocato, & Sanguine. Nam consuetudo, & Legem roborat ægram, & vigentem debilitat. Non igitur reprehendendum, si Latini quidem non abstinent se his, sive etiam Ægyptii, & Phœnices. Superavit enim penes ipsos consuetudo legem: reprehendendum forsassis in nobis, ni abstineamus nos hisce, quæ vetita nobis sunt tùm antiquis Leonis, tùm novis constitutionibus Sanctorum Patriarcharum.*

II. Constat ex his, ad annum usque trecentesimum sopra millesimum hanc coosuetudinem, Legemque viguisse, obtinuisse in Græcia: sed non minus constat, deinceps utranque in Græcia obsolevisse, oam qui ejusdem sæculi postremâ parte floruit Gerasimus (1) Monachus explanator acutissimus Balsamonis, Trullaoos Canones explicans his verbis legem de Suffocato, & Sanguine castigat. Τοῦ τοῦ Κανόνος τὸ ἰσχυρὸν σύμπασαν ἡ συνήθεια ἠφάνισεν, καὶ τὰ τοῦ Λέοντος διατάγματα τοῦ φιλοσόφου τὸ ἔθος κατήργησεν· καὶ γὰρ καὶ πνικτὰ βρώματα ἐσθίουσιν ἔνιοι, καὶ πηγνύμενον αἷμα καθ' ἡδυπάθειαν ἔχουσιν οἱ πολλοί· καὶ ὁρῶμεν ἐν τοῖς βασιλείοις, ὅθεν ὁ Λέων ἀπηγόρευσε τὰ πνικτὰ, τοὺς μαγείρους πνίγειν τὰς περδίκας, ἵνα λιπαρώτεραι ἐν ταῖς παροψίσι φανῶσι, καὶ ὁ λαὸς ἐν αἵματι χοίρων, καὶ αὐτῶν ἐντέροις ἀρτυματίζει τὰ βρώματα. *Hujus Canonis vis omnis excussa est per consuetudinem; decretaque Leonis Philosophi mos interfecit. Nam & Suffocatum cibum plerique comedunt, & gelantes sanguinem in deliciis habent plerique.*

(1) Baron. Panvin. Planud. et alii ad eum ann.
(2) Can. 67.
(3) Constit. Nov. 58.
(4) In Synodico initio.
(5) Collect. Can. ad Trull. c. 67.
(6) Tit. de eduliis prohib.
(7) De vi Can. ad c. 67. Trull.
(8) Synodico 1.
(9) De rib. Prohib. Novell. 2.
(10) Ad. nota 39.
(11) Synodico 2. apud Canonarcham.
(12) Novell. 2. de Venalib.
(13) Synodico 3. ap. Căpanas.
(14) Orat. cõtra susurrones 3. circ. fin.

(1) Ad Can. 67. Trull.

rique. Et videmus in Regiâ, unde Leo Suffocatum prohibebat, & Sanguinem, coquos columbas strangulantes, ut candidiores in patinis appareant; & populus in Porcorum sanguine, eorumque intestinis condit. cibos. Quæ scribit hic Author, eadem pluribus exequitur Nilus (2) Rhodius, in cujus explanatione plura (3) Coressius, qui alibi plurima. Antonius etiam Patriarcha videndus penes (4) Canonarcham, penes quem est & Callisti II. Patriarchæ Synodicum XIV. sæculo latum, itidemque responsum Gennadii Scholarii post captivitatem nostram sæculo XV. His adde tradita per (5) Diplovatacium, & Joannem (6) Lascarem, penes quem Sophronius Monachus, Simeon, & Maximus Philosophi idipsum constituunt. Imo & (7) Margunius ipse, quamvis in hunc Morem jamdudum receptum in Græcia declamet, fatetur tamen ingenuè, eum & receptum in Græcia, & passim usurpatum; tantâ Populi circa Legem olim sanctissimam incuriâ, ut in domesticis animantibus caveat à Suffocato, cum avidis faucibus agrestia, utcunque occisa, habeat in deliciis.

III. Porrò hæc Lex, hæc Consuetudo, quæ diu viguit in Græcia, nuperque obsolevit, non in Græcia tantùm viguit, sed extra Græciam diu obtinuit. Negat hoc (1) Catumsyritus, quidquid contra ex penu historiæ depromitur, ineptissimis interpretationibus corrumpens, quas ex impiâ ejus Palinodiâ, aliisque manu scriptis autographis, quæ vidimus olim, & adnotavimus perhumanè concessa ab Eminentissimo Cardinali Brancacio Seniore, viro & eruditissimo, & eruditorum hominum patrono, Magrius (2) avidè corrasit, seque alienis contexit pennis malè ominatis Solœcismis suis crocitaturus in Græcos. Ea tamen licet despicere, despecta scilicet non à nobis tantùm, verùm etiam ab omnibus Eruditissimis viris, quorum recentissimus, qui post Magrium scripsit, Cabassutius (3) hanc assertionem nostram amplectitur, asseritque, diu præceptum Apostolorum de Sanguine, & Suffocato, tàm in Occidente, quàm in Oriente invaluisse. Sanè, quemadmodùm dementis esset asserere, ubique, & semper abstinuisse se Christianos à Sanguine, & Suffocato; ita dementissimi est inficiari etiam extra Græciam custoditum hoc Apostolorum præceptum. De Græcis (4) Origenes testis est, affirmatque in hunc sensum ab illis recepta fuisse ea verba Apostolorum, ut sibi interdictum reipsâ fuerit Sanguine, & Suffocato: & ante Origenem idipsum de Occidente testatur Tertullianus (5) his verbis calumniam diluens Ethnicorum dicentium, Christianos humanis Sacrificiis gaudere. *Erubescat vester error: qui ne animalium quidem sanguinem in esculentis habemus, qui propterea quoque Suffocati morticinis abstinemus, neque sanguine maculemur, vel intra viscera sepulto. Denique inter tentamenta quoque Christianorum botulos cruore distentos admovetis; certissimi scilicet illicitum penes illos, quod exorbitare eos vultis.* Adde testimonium Blandinæ Martyris in Gallia, quæ, uti tradit (6) Eusebius, eidem calumniæ respondens: *multùm*, inquit, *erratis, ò viri, quòd putetis, infantium carnibus eos vesci, qui ne mortuorum quidem animalium sanguine utuntur.*

(2) Ad Can. 67. Trull.
(3) Ad Synopsi Nili eo loco.
(4) De vi Canon. Schol. 67. in Trull. Can.
(5) De jure Græcor. l. 2. c. 34.
(6) In Synopsi Legum, & Canon. c. 25. ex Trull.
(7) Nota 14 in can. Trul.
(1) In Palinod. c. 4.
(2) In Hierolex. dict. Suffocatum.
(3) Ad Conc. Apost. circ. fin. vers. nihilominus, & ad Can. 2. Conc. Gangrensis.
(4) Contra Celsum.
(5) In Apologet. c. 9.
(6) Hist. l. 5. c. 1.
(7) In Octavio.
(8) Act. c. 15.
(9) Euseb. d. c. 1. Baron. ad an. 179 n. 9. & seq.
(10) Ad ann. 197. n. 3.

Quin & Minucius (7) Felix: *nobis*, ait, *homicidium nec videre fas, nec audire, tantumque ab humano sanguine cavemus, ut nec edulium pecorum sanguinem in cibum noverimus.* Qui viri, Deus bone! quæ testimonia, quibus sanè palam ostenditur, ab initio Ecclesiæ abstinentiam à Sanguine, & Suffocato in usu fuisse. Nam primo sanè sæculo præceptum (8) Apostolorum habemus jubentium: ἀπέχεσθαι τῶν εἰδωλοθύτων, καὶ πνικτοῦ, καὶ αἵματος, καὶ πορνείας: *abstinere se ab immolatis simulacrorum, & suffocato, & sanguine, & fornicatione.* Secundo verò Blandinæ, quæ triumphasse (9) dicitur Lugduni circa annum Christi CLXXIX. & Tertulliani, qui floruit circa annum XCVII. secundi sæculi, teste (10) Baronio, & (11) Pamelio. At Tertio sæculo Minucii, qui scripsit Romæ circa annum Christi CCXI. juxta supputationem (12) Hieronymi; & Origenis, qui ejusdem sæculi anno LVI. ex recensione (13) Eusebii, atque (14) Baronii fato concessit. Accedit, & sequentibus sæculis non minora à nobis veritatis hujusce testimonia proferri posse, nam Concilium Gangrense actum sub Constantino Magno, cui authoritate Romanæ Sedis videtur præfuisse Osius Cordubensis: cujus Canones (15) Symmachus Pontifex Romanæ Sedis docet potestate decretos. Hoc nempe Concilium, IV. sæculo sic (16) decernit: εἴ τις ἐσθίοντα κρέα (χωρὶς αἵματος, καὶ εἰδωλοθύτου, καὶ πνικτοῦ) μετ' εὐλαβείας, καὶ πίστεως, κατακρίνοι, ὡς ἂν διὰ τὸ μεταλαμβάνειν, ἐλπίδα μὴ ἔχοντα, ἀνάθεμα ἔστω; *si quis eum, qui carnem edit (præter sanguinem, & idolis immolatum, & suffocatum) cum religione, & fide condemnat, veluti spem propter ejusmodi perceptionem non habentem, anathema esto*, ad cujus Canonis sensum nostræ Assertioni maximè congruum vide, quæ addit Franciscus (17) Silvius. At in fine sæculi V. & initio VI. Anno nimirum Æræ Christianæ DXXXVI. Aurelianense (18) Concilium eadem obtinuisse docet in Gallia, dicens: arcendos à cœtibus Ecclesiæ, eos, qui bestiarum morsibus extincto, vel quolibet morbo, aut casu suffocato vescuntur, quod etiam viguisse in fine VII. sæculi, & initio VIII. manifestum est ex decreto Gregorii III. qui Romanis præesse Sacris orsus est anno Christi DCCXXXI. ut recenset (19) Baronius, & alii, vir Græcus, & Sanctus, morumque Ecclesiasticorum peritissimus. Is porro ita (20) constituit: *Suffocatum dicimus, quod sine Sanguinis effusione perimitur, vel quod in laqueo necatur, vel quod à lupo, vel fune, vel laqueo suffocatum invenitur: & nullatenus manducetur, nec sanguinem alicujus bestiæ quisquam manducare, aut bibere præsumat. Quod si quis fecerit, quadraginta dies pœniteat.* Quæ ne quis singularia putet, similia tradit Zacharias Pontifex successor Gregorii III. & ipse Græcus, & Sanctus. Is enim respondens interrogatis à Bonifacio Germanorum Apostolo, & Martyre, scilicet de iis, quæ illi Legati Bonifacii in Pitacio, seorsim ab Epistola Bonifacii, obtulerant, multò de his minutiora decernit, quæ refert (21) Baronius, & habentur in strue vulgari (22) Conciliorum. Quid quod idipsum habes sæculo IX, ex Concilio (23) Uvormatiensi cœ-

(11) In Vit. Tertulliani.
(12) De Script. Ecc. in Minucio.
(13) Hist. l. 7. c. 2.
(14) Ad ann. 258. n. 38.
(15) Apud Cabassut. ad Conc. Gangrense Can. 2.
(16) Can. 2.
(17) In additio. ad Sum. Carran. ad Can. 2. Gangren.
(18) Can. 20.
(19) Ad ann. 73. Plat. & Ciaccon. in Vita Gregorii III.
(20) In Excerpto Edicto de divers. Criminibus, & remed. illorum. in Biblioth. SS. PP. to. 6. col. 611. ca. 29. litt. C.
(21) Ad ann. 51.
(22) In to. 3. Concil. pag. 434. col. 1. Edit. Veneta 1585.
(23) Can. 65.
(24) Ad ann. 51. n. 16.
(25) Ad an. 1067. nn. 1. & seq.
(26) De Script. Eccl. in Huberto Cardin.
(27) In Differt. Hist. de Script. Eccl. to. 3. pag. 484.
(28) Re-

si celebrato anno Christi DCCCLXVIII. propositum, desumptumque ex Synodo Carthaginiensi authore (24) Baronio. Quòd si ulteriùs liberet progredi, liceret ostendere, eundem Morem obtinuisse penes Latinos post Annum Christi Millesimum, quando id constat ex Humberto Cardinali Episcopo Sylvæ Candidæ Romanæ sedis Legato Constantinopoli sub Leone IX. viro doctissimo, ac Romæ fato functo circa annum Christi MLXVII. ex traditis à (25) Baronio, relatisque à (26) Bellarmino, &(27) Labbæo. Etenim sic in (28) Dialogo suo celeberrimo scribit: *Nec hoc dicentes Suffocatum, & Sanguinem nobis contra Vos defendimus. Antiquam enim consuetudinem, seu traditionem Majorum nostrorum diligenter retinentes nos quoque hæc abominamur adeò, ut Sanguine, vel quocunque morticino, aut aquis, seu quacunque negligentia humana apud nos aliquando vescentibus, absque extremo periculo vitæ hujus, pœnitentia gravis imponatur, pro eo maximè, quia antiquas consuetudines, & traditiones Majorum, quæ non sunt contra Fidem, Leges Apostolicas arbitramur. Nam de cæteris, quæ aucupio, aut canibus, aut laqueo venantium moriuntur, Apostoli præceptum sequimur: omne, quod in macellum venit, manducate, nihil interrogantes.* Sic Humbertus, cujus tandem sententia videtur manifestissimè evinci, non in solâ Græciâ morem hunc abstinendi à Sanguine, & Suffocato, verùm etiam in Ægypto, in Africa, in Gallia, in Italia, ipsa in Urbe perdiu viguisse. Quæ omnia magis, magisque confirmantur ex iis, quæ tradit (29) Hugo Menardus, ex Pœnitentiali (30) Halitgarii, item ex iis, quæ ingerit Beda, & inculcat Burchardus (31) Uvormatiensis Episcopus, cui consonat Ivo (32) Carnotensis: Denique ex iis, quæ narrat (33) Genebrardus, asserens, à Sanguine, & Suffocato abstinuisse se vulgò Occidentales ad Annum usque centesimum quartum supra Millesimum.

IV. His refragari, hæc negare, quantæ dementiæ sit, nemo non videt: ea tamen Magrius fusiùs proposita, & barbarè concinnata miris, ut variis responsionibus excepit; & primò universim hæc omnia per Græcos corrupta, suâ ipse, & Catumsyriti authoritate constituit. Itaque ipsi Tertullianum, ipsi Minucium, ipsi Canonem Aurelianensem, ipsi decretum Gregorii, Epistolam Zachariæ, Dialogum Humberti, Bedam, Menardum, Halitgarium, Ivonem, Burchardum, & Genebrardum ipsi appendicibus subdolis pessum dedere. Scilicet ipsis supererant horum libri, his notissima Latina lingua, his omnia horum exemplaria Scriptorum in promptu, ut ea tantâ felicitate corrumperent, quâ nemo unquam ex corruptoribus usus est, quippe quæ omnia ita percelluit Autographa, & Syngrapha, ut nullum integrum relictum sit, quod tanto sceleri reclamaret. Quid quod hoc vitium illatum dicitur libris Latinorum à Græcis post Synodum Quinisextam, cùm adeò Latini stolidi fuisse videntur, ut, corrumpentibus Latina Græcis, nemo hac de re quidquam dixerit, tanto ubique silentio Latinorum, in aliis licet sæpe corruptos à Græcis libros jactantium, et qui Græcis unius libri vitium acerrimè exprobraverunt, in tantâ tot librorum corruptelâ ne verbum quidem affati sint, fortassis vaticinati, fore olim Calabrum, & Melitensem gregarios homines, qui eorum negligentiam corriperent, Græcorumque dolos ulciscerentur. Horum scilicet acumini, ac præsertim Magrii plaudimus, qui post omnes hostes Græcorum scribens Lynce, & Pardali oculatior, quod minimè alii viderunt, vidit, notavit. Nam corruptos à Græcis hac in re libros hosce, neque Baronius, neque Bellarminus, quorum una Cantilena, Græcos librorum corruptores appellare, usquam ausi sunt affirmare, quin imò ingenuè fatentur, diu eum morem abstinendi à carnibus suffocatis, & Sanguine in pluribus Ecclesiis extra Græciam viguisse. Ita (1) Baronius, ex quo penè omnia, quæ ad confirmandam sententiam nostram proposuimus, accuratè decerpsimus. At (2) Bellarminus ad retundendos conatus Calvini ex iisdem pleraque affirmatè producit, adeò ab omni suspicione Græcæ corruptelæ alienus, ut his & potestatem Ecclesiæ in ferendis Legibus, & obsequium Christianorum erga Leges latas ab Ecclesiâ, putet apprimè constitui. Quid ergo? Magrio ne potius præstanda fides, an Bellarmino? vulgari Centuriatori, an summo Theologo? Certè si authoritas alicujus momenti facienda est, nemo erit, qui Magrium præferat Bellarmino, nisi fortè supra omnes est Magrius, quòd Libanum Montem adierit, egeritque cum Maronitis; nam de hoc mirè superbit, atque hoc jactat ubique, quasi cum Persis egisset, vel cum Massagetis, non cum perhumili Gente literaturæ omnis experte, penè ignotâ Orbi Terrarum, & nunquam Priscis auditâ, nidulosque Libani frequentante, nec Syriæ angulum unquam egressâ. Verùm authoritatem hominis seponamus, atque illud potiùs consideremus, An ulla ratio hanc à Græcis noxam perpetratam in libros relatos persuadeat? Eam Magrius nullam proponit, cui satis est asseruisse, non probasse, quod asserit. Videtur tamen Manichææ labis Græcos accusare; quasi hic ipse Mos abstinendi se se à suffocato, & Sanguine indicet, Græcos putasse, immunda esse, quæ prohibent. Verùm miserrima conjectura idem sapit, ac ipsa calumnia, quâ Nos corruptores librorum appellat. Manifestum est enim, Græciam vel in Photianis ipsis, queis uti domesticis hostibus laceratur, omnia, quæcunque procreavit Deus, & bona, & munda semper reputasse. Rituales (3) libros nostros testor, quibus non Græci solùm utimur, sed utuntur & Photiani. In illis hæc Orthodoxa sententia palam iterumque, iterumque constituitur. Idem asserit Græcia in Apostolorum (4) Canonibus, qui vel conficti sunt, & Græciæ tribuuntur; vel censentur apocryphi, & à Græcis unà, & Photianis Canonici reputantur. Idem recipit Græcia decretum in Ancyrano (5) Concilio, & (6) Gangrensi. Quid communia Græcis, & Photianis enumero? Quid senserit Photius, (7) in promptu est penes ejus Commentarios in librum Perihermenias, ubi, πᾶν τὸ ποιητὸν, inquit, ἢ σάρξ, καὶ ὀστᾶ, αἴσθησιν ἔχοντα, καὶ λαμβάνοντα, ἢ συμβεβηκὸς ἐν οὐσίᾳ, ὁρατὸν δὴ, ἢ ἀόρατον, σωματικὸν, ἢτε ἀσώματον, ἔχον ἀρετὴν, ἢ κακίαν χτησαμένη, καὶ καθ᾽ ἑαυτὸ ἐξ ἐλευθέρου εἴδους, καλὸν μὲν ἐκ Θεοῦ τοῦ πεποιηκότος, καὶ ἀγαθόν. οὕτως διδασκέτω ἡμᾶς

ferri Tertullian. in Can. Apostol. habetur que, ap. Hieron. Ca. nif. 5 Biblioth. & in Moreliana to. 4. in Coloniensi to. 11 Baron. in Appedic. to. 11. Annal. pag. 754. litt. C. edit. Vat. 1605

(29) In not. ad Sacramental. Gregorii. c. 10. tit. de dispensib. Sacrif. pag. mihi 243

(30) Tom. 8. in fin. lib. de remed. peccat. c. de ira.

(31) De loc. Commun. Decret. l. 19. c. 106.

(32) In Decret p. 15. de 1 genit. c. 118.

(33) Ad an. 1114.

(1) Ad ann. 51.

(2) Tom. 1. l. 4. de Rom. Pōtif. ca. 16. ad resp. Calvini vers. sed hæc facile.

(3) Vide Euchologiū citatum hujus resp. Sect. 1. n. 8.

(4) Can. 51. & 53.

(5) Can. 14.

(6) Can. 2.

(7) In Libr. Periherm. c. 2. Schol. 8. per tot.

συμφώνῳ ψήφῳ τε καὶ ἀποφάσει τῆς τε πίστεως, καὶ τῆς φιλοσοφίας. *Quidquid creatum est, sive Caro, & natura sensus particeps, aut subjecta sensibus, sive accidens in natura quod videri, aut videri non possit: carneum sanè, vel spiritale, habens virtutem, aut malitiam, quæ ad aliud sit, aut in ipso ex liberis moribus, bonum est ex Deo, qui illud creavit, & condidit. Ita docente nos consono suffragio, atque sententia Fide, & Philosophia.* Eadem Michael (8) Cerularius, quo pejor inter asseclas Photii nemo, alterque à Photio Photianorum pater, eadem Leo (9) Acridanus, & (10) Balsamon, & (11) Cyprius ille Georgius, quo nemo Veritatis acrior hostis, ita, inquam, sæpe asserunt, asserta ingerunt, ingesta, damnatis ubique Manichæis, probatisque iis omnibus, quæ à Deo condita sunt, Græciæ etiam Photianæ credenda proponunt. Quis nisi mentis inops, quòd Sanguine, & Suffocato se abstinent, Græcos, quasi hæc immunda putent, hæretici Dogmatis arguat, nempe Græcos, qui eam abstinentiam constantissimè jubentes, omnia munda, omnia bona esse contendunt? Si abstinentia hæresis argumentum est, quam ut vites, manducanda sunt omnia, nec abstinendum ab ullo, quid nobis carnium esum sæpe prohibet Ecclesia? quid Lex quædam, & instinctus Naturæ à Carnibus hominum comedendis nos abstinet? Qui lege naturæ à cadaveribus hominum devorandis abhorremus, ea mala, & immunda esse censebimus? qui consuetudine à muribus, canibusque comedendis arcemur, ea, licet condita à Deo, mala putamus? aut si qua Lex his manducandis interdicat, impia erit, & Manichæa? Quid? Deus non ne hæc eadem, & alia plurima intacta voluit Judæis? Si Lex ab esu ejusmodi revocans, sive consuetudo, ejus opinionis judicium est, quâ vetita immunda esse censeantur: à Deo vetita, Deo authore, mala esse censenda sunt. Pressiùs; Lex Apostolica in Jerosolymitano illo (12) Concilio I. lata, ut abstinerent Christiani se à Sanguine, & Suffocato, apertissimè imperavit: an non stupidus eris, si colligas inde, aut Apostolis legislatoribus immunda fuisse, quæ vetuerunt, aut à primis illis Christianis mala habita, quæ vetita non attingebant? Quòd si neque ex interdicto ciborum, neque ex eorundem religiosâ abstinentia ea Opinio immundos reputans cibos infertur, quid Melitensis homuncio Manichæismum in Græcis conjicit, quem non conjicit in primis illis Christianis, quorum præsens erga Apostolicam Legem obsequium.

(8) Synodico 6. apud Canonarch. titul. de form. Synodicorũ.
(9) Lib. 1. de Azymo c. 9.
(10) Respons. ad Marcum Epist. 5.
(11) Lib. 2. Capitul. contra Vetum.
(12) Actor c. 15.

V. Respondet, ipsa verba Legis Apostolicæ à Græcis corrupta: Etenim ibi Suffocatum non fuisse prohibitum, conceptamque fuisse Legem his tantùm verbis; *Ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine, & fornicatione*. Adducit & verba (1) Ambrosii criminis hujus reos constituentis Græcos, cùm ait: *Hæc tria mandata Sophistæ Græcorum non intelligentes, scientes tamen à Sanguine abstinendum, adulteraverunt Scripturam, quartum mandatum addentes, quod puto nunc, Dei nutu, intellecturi sunt*. Addit Magrius, eam legem à SS. PP. plerumque non in eam produci sententiam, ut cibos prohibeat, sed ut vetet crimina iis cibis metaphorâ quâdam significata. Denique, ut etiam detur nihil à Græcis additum, eaque verba omnia non ad translatam significationem detorquenda, sed in nativa illâ suâ σημασίᾳ esse intelligenda, tamen illis minimè prohiberi esum Sanguinis, & Suffocati, sed quidpiam à se excogitatum, à se uno inventum, in quo sibi multò plaudit magis, quàm olim (2) Archimedes, cum à Balneo prosiliens, more dementis celeberrimis illis εὕρηκα, εὕρηκα Syracusas implevit. Id autem quid sit, & quale, sic fusè tradit. Duplicem esse Suffocati significationem, alteram, quæ à *sub*, & *fauce* deducitur, alteram; quæ trahitur à *sub*, & *foco*; illâ strangulatum proponi, hâc immolatum; quasi Suffocatum sit *positum sub foco*: atque in hoc sensu Suffocatum hîc accipi: Quare Legem Apostolicam sic legendam autumat: *ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum, & sanguine suffocato, nempe immolato, & fornicatione*. Hinc corrigit omnia, hinc Græcos errasse probat, hinc & Augustinum, & Ambrosium non admodum accuratos affirmat, quòd ineptias ejus minimè præviderint. Sunt enim, ut mox patebit, hæc omnia, ineptissima, puerilia, inconstantia, nec præter temeritatem barbari Authoris, quidquam prætereà referentia. Ut à primo Ordinem refutationis auspicer, fateor, non defuisse ex Antiquis, qui dubitaverint, an in Lege Apostolica vox *Suffocatum* à Legislatoribus posita, an ab aliis fuisset supposita: quo factum est, ut non à Latinis aliquibus tantùm, sed & à Græcis etiam quibusdam fuerit omissa. Ex Græcis eam omitit (3) Irenæus antiquissimus Pater in fine Secundi Sæculi, & initio tertii, Cyrillus (4) Jerosolymitanus, novissimus (5) OEcumenius, ex Latinis verò ante omnes (6) Tertullianus, (7) Cyprianus, & (8) Pacianus Episcopus Barchinonensis, quibus videtur adstipulari cum (9) Ambrosio (10) Augustinus. Contra tamen, eandem vocem recipiunt ex Patribus Græcis, atque Latinis cæteri omnes, quorum Syllabum hic percensere otiosum, & longum. Supererit ex nostris Chrysostomum (11) vidisse, ex Latinis (12) Apponium, ex quibus illud conficitur, olim fuisse dubium hac de re. Sed abstulit Controversiam Apostolica Sedes cum Tridentino Concilio, quæ Græcorum Textum probavit, ut jacet, perpetuòque legendum (13) censuit: *ab immolatis simulacrorum, & Sanguine, & Suffocato, & fornicatione*, post quam & Romanæ Sedis, & OEcumenicæ Synodi comprobationem, mirum est, si quis Catholicorum ausit confictum à Græcis asserere, quod tanta recipit Authoritas, edicitque recipiendum. Neque obest Ambrosii effatum; illud enim nihil probri Græciæ intulit, at multum confert utilitatis causæ, cui patrocinamur. Etenim cùm censuisset, additam fuisse vocem *Suffocato*, id retulit non ad Græcos, sed ad Sophistas Græcorum. Sophistæ autem in bonam, malamque partem adsumi cùm olim potuerint, tandem ad eos significandos deducti sunt, qui ex professione humanioris literaturæ ad inutiles cavillos profecti ii erant in Græcia, qui apud Latinos Commentariorum, notularum, lectionum in priscos Authores curiosi aruspices, inspectoresque, quosque vulgò Pædagogos, Archididasca-

(1) In Epist. ad Galat. c. 5.
(2) Vide Planud. in Adagiis tens. 3.
(3) Lib. 3. c. 12.
(4) Catechef. 18.
(5) In ca. 15. Actor.
(6) De Pudicis. c. 12.
(7) Ad Quirinũ l. 3. in fin.
(8) In Paræneſi Bibliot. Patrũ to. 3.
(9) Ubi suprà.
(10) Contra Faustum lib. 32. c. 13.
(11) Hom. 33. in Actor. c. 15.
(12) In Cantic. l. 3. Biblioth. SS. Patr. to. 1. col. 799 litt. B.
(13) Actor. c. 15. in Vulgata, probata à Trident. sess. 4.

sca-

scalos, Grammaticos vocant, genus hominum procacissimum, ausurumque ad curtæ mentis suæ periodum sensa doctissimorum virorum mutatis dictionibus circumscribere. His Ambrosius; quos, ut in quâlibet Gente, ita & in Nostrâ, fuisse plurimos certum est; his, inquam, additionem, quam putat ineptam, attribuit. Ex quo quid probri manet in Græciam, non video, cùm postremis hisce sæculis Sophistarum hujusmodi plenis, & integris Myriadibus abundaverit Occidens, quos inter, sed omine reipsa pessimo, malâque avi Magrius ipse est, sæpe in suo Hierolexico tàm manifestè fatuus, ut in illo, notarom minima ex barbarie, & solœcismis sit. Jam patrocinari Ambrosium causæ, quam tuemur, manifestum est, cùm enim asseramus, vetitum fuisse ab Apostolis Suffocatum, nusquam id inficiatur Ambrosius; imò eo in loco ipso id affirmat. Propterea enim reprehendit Græcorum Sophistas, quòd putaverint, quatuor præcepta fuisse ab Apostolis, cùm tria tantum præceperint, abstinentiam nimirum ab Idolothytis, à sanguine, & fornicatione. At Sophistæ quartum addebant, scilicet abstinentiam à Suffocato. *Quod puto*, inquit, *nunc, Dei nutu, intellecturi sunt*. Quid intellecturi sunt? Non esse addendum hoc quartum. Cur autem non addendum? Audiat Magrius, audiat si quis tam ineptus, ut Magrio consentiat, in Græcos injurius, atque in decretum Apostolorum perparum obsequiosus. *Quia*, inquit, *jam supra dictum erat, quod addiderunt*. Hæc sunt verba Ambrosii, quæ, ni fallor, hoc sapiunt: non esse addendum Suffocatum, quasi quartum mandatum, quia, qui prohibet esum sanguinis, eodem interdicto, & Suffocatum complectitur. Acutè, ingeniosè, & fortassis verè. (Quis enim Antiquorum circa additionem hanc lites certò componat?) Nam si Sanguinem edere non liceat, Suffocatum edere non licebit, cùm in Suffocato sanguis ille sit, qui comedi prohibetur. Quid enim est Suffocatum, nisi quod sine sanguinis effusione perimitur, præfocatis faucibus, ac spiritu penitùs intercluso? Remanet ergo intra venas, & viscera strangulatæ rei sanguis illius. Quapropter, qui vetatur sanguinem edere, strangulatum edere simul vetatur, in quo sanguis est, qui comedi prohibetur. Vides, Ambrosium non repugnare sententiæ nostræ, imò potiùs subscribere, cùm addendum Suffocatum negans, ideò addendum negat, quòd antea dictum esset, vetitumque in ipso sanguine. Quòd autem in ipso sanguine olim suffocatum ipsum à Patribus censeretur vetitum fuisse, testis est (14) Gaudentius Brixiensis Episcopus, qui verba Legis illius exponens sic reddit, *ut abstineatis vos ab immolatis, à fornicatione, & sanguine, idest à Suffocato*.

VI. Abundè ad primam difficultatem, quam ipse Ambrosius, unde profecta est malè, bene discussit. Ad secundam ultrò fatemur, SS. Patrum tùm Latinorum, tùm Græcorum plurimos μεταφορικῶς Legem ab Apostolis latam enucleasse: nam (1) Irenæus loco Suffocati sensit vetitum ab Apostolis quidquid iniquè proximum lædit. At Augustinus (2) nomine & Sanguinis, & Suffocati homicidium intelligit, cui consentire videtur (3) Chrysostomus, cùm explicans verbum illud *Suffocatum*: subdit: *hic caedem cohibet*. Eandem homicidii metaphoram secutus videtur Cyrillus (4) Alexandrinus ad eandem sententiam trahens verba (5) Levitici: πᾶσα ψυχὴ ἐξ ὑμῶν οὐ φάγεται αἷμα: *omnis anima ex vobis non comedet Sanguinem*: atque id probaverat ante hos (6) Cyprianus legens: *abstinete vos ab Idolothytis à Sanguinis effusione, & fornicatione*. Contra (7) Gregorius Magnus in Sanguine, & Suffocato peccatum intellexit: Beda (8) carnis propaginem, Radulfus (9) Flaviacensis quemlibet appetitum. Hinc tamen quid sequatur, non video? An enim, quòd S.S. Patres verba illa ad sensum alium transtulere & piè, sapienter, propterea nativa eorum, & ingenua sententia, &, ut ajunt, litteralis eadem censenda erit. Id si dicas, profectò cum (10) Calvino senties asserente, ea Lege nihil novi Apostolos præcepisse, sed id solùm, quod jure Divino fuerat olim præceptum: Id autem si Calvino consentiens asseras, profectò desipies. Est enim omnino certum, illâ Apostolorum Epistolâ legem ferri, & novam legem ferri: atque adeò id non jure Divino, sed jure Apostolico prohiberi, quod ibi prohibetur: quod utrunque Bellarminus probat, & verè, & doctè, primò, quia (11) ibi dicitur: μηδὲν πλέον ἐπιτίθεσθαι ὑμῖν βάρος, πλὴν: *nihil ultra imponere vobis Oneris, nisi*: quæ particula exceptionis arguit, non solùm fuisse onera ea, à quibus Christiani liberabantur, verùm etiam ea pauca, quibus subjiciebantur. Si onera verò, ergo Lex, ejusdemque prorsùs naturæ, cujus illa erat, à qua multa jubente liberabantur, ea autem Lex erat, & Lex Synagogæ, atque adeò Lege Ecclesiæ novâ, jubenteque pauca liberabantur à dura Lege Synagogæ infinita præcipiente. Secundò: abstinere se à sanguine, & suffocato τῶν ἐπάναγκες *necessaria* (12) dicuntur. Si necessaria, necessariò observanda: unde sequitur, præcepta fuisse, atque adeò Leges. Hinc (13) Lucas palam ea præcepta appellat: ait enim de Paulo: *pertransiens præcipiebat eis custodire præcepta Apostolorum, & Seniorum*: hæc autem non alia erant, quàm quę sub hac inscriptione traduntur: *Apostoli*, (14) *& Seniores fratres*, quod clariùs idem (15) Lucas insinuat, asserens, assumpto Timotheo Paulum pertransisse Civitates Asiânas *tradentem eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis, & Senioribus, qui erant Jerosolymis*. Cui sententiæ Chrysostomus (16) adhærens, *vide*, inquit, *brevem Epistolam, neque Epicheremata, neque Syllogismos habentem, sed imperium*, ἀλλ' ἐντολήν, quæ vox Nostris rectà Legem significat. Hanc porro Legem ibidem Chrysostomus novam appellat, asseritque ex Cæremoniis à Moyse præceptis decerptam: id, quod ante Chrysostomum adnotavit (17) Origenes adeò huic literali, ut ajunt, explicationi insistens, ut putet, si aliter ea verba producantur, superflua videri. Nam quæ Metaphora verbis illis attribuit, ea & Lege divinâ & lege humanâ vetantur: supervacaneum igitur prohibere jam vetitum, & omnino vana ea verba, si eum explicentur in modum. Quapropter non solùm, ut sonant, accipiuntur à S.S. Patribus, qui ea aliter etiam per metaphoras explanarunt cum (18) Augustino, & Cyrillo (19) Jerosolymitano, sed & recentiores viri

(14) De Pœnis. & remiss. in Biblio. PP.

(1) Lib. 3. c. 12.

(2) Lib. 32. cōtra Faust. ca. 13.

(3) Hom. 33. in Actor. c. 15.

(4) Lib. 12. de Tabernaculo.

(5) Cap. 17. n. 12.

(6) Ad Quirinū. lib. 3.

(7) Lib. 33. c. 8. in c. 16. Job. & in regist. Ep. 125.

(8) In c. 17. Act. Apostol.

(9) In Levit. lib. 5. c. 3.

(10) Lib. 4. Instit. c. 10. §. 21. & 22.

(11) Actor. c. 15. nu. 28.

(12) Ibid. eod. loco.

(13) Ibid.

(14) Ibid.

(15) Actor. c. 16. n. 4.

(16) d. hom. 33. in Actor. c. 15.

(17) Contra Celsum. l. 8. & in Ep. ad Rom. c. 13. l. 9.

(18) Epist. ad Publicol. 154.

(19) Catechesi 4.

(20) Ad Canon. 2. Conc. Gāgren.

(21) To. 2. de Rom. Pont. l. 4. c. 17 ant.

viri doctissimi, quotquot in Acta Apostolorum scripserunt, idem asseverant cum (20) Cabassutio, & (21) Bellarmino.

med. versic. quod autem.

VII. Dices, si vera hæc, falsa, quæ præcipit Apostolus (1) illis: πάντα μὲν καθαρὰ τοῖς καθαροῖς: *omnia munda mundis*: & (2) alibi: πᾶν, τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον, ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες διὰ τὴν συνείδησιν. *Omne, quod in macello venit, manducate nihil interrogantes propter conscientiam*. Nam, si polluta sunt Suffocatum, & Sanguis, si omnino abstinendum ab illis, quî mundis munda sunt omnia, quîve licebit omne, quod in macello venit, comedere, nulla ciborum adhibitâ diligentiâ, nullâ interrogatione proposita? Hæc Magrius ex Calvino, cui respondet (3) Hieremias Patriarcha, quæ scribit Apostolus, præcepta Corinthiis ante, quàm Lex illa Jerosolymis ederetur. Sed inepta responsio; constat enim contrarium ex Actis; ubi (4) priùs Lex illa proponitur, deinde prima ad Corinthios Pauli expeditio (5) describitur: manifestum est autem, Epistolam Pauli primam Corinthiis scriptam post, quàm Paulus Corinthum profectus, ei populo Christi fidem indixit. Ait enim (6) in ipsa: Κἀγὼ ἐλθὼν πρὸς ὑμᾶς, ἀδελφοὶ, ἦλθον οὐ καθ' ὑπεροχὴν λόγου, ἢ σοφίας. *Ego, cùm venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate, &c.* Absurda ergo Hieremiæ responsio est, cui similem tradit (7) Coressius, arbitratus, quæ scripsit Apostolus, tunc scripta, cùm in locis quibusdam ea Lex cœperat abrogari. Nam planè incredibile est, Legem illam tàm citò abrogari potuisse, præsertim cùm adhuc ratio Legis vigeret, ut optimè (8) Bellarminus notavit. Igitur multis responsionibus satisfit vulgari, ac notæ difficultati, quæ in Genrem nostram à Sciolis ubique jactatur, quasi contra Legem Apostoli diu abstinuerint ab iis, quæ veneunt in macello, abstineantque se etiamnum aliquæ Nostris cæremoniis addictissimæ Gentes. Et primò ex his, quæ hactenus diximus, rimati Legis ejusmodi naturam. Docuimus enim, eam, licet usu, & consuetudine, ac Jure Canonico recepta fuerit à tota penè Ecclesia, non fuisse latam toti Ecclesiæ, sed solis fratribus, qui erant Antiochiæ, in Syria, & in Cilicia. Facilis ergo conjectura est tunc, cùm scripsit Apostolus Corinthiis, nondum consuetudine eam Legem receptam fuisse: quapropter monet, ut nihil pollutum ex Lege ulla putent, omnibusque utantur communiter, eadem non scripturus Corinthiis, postquam, cum tota Græcia, eam Legem peculiariter Asianis quibusdam Gentibus latam more, usuque receperunt. Secundò, ex ipsa causa Legis, quæ certè non alia fuit, nisi ne scandalum fieret in Ecclesia: id, quod omnes testantur cum Augustino superiùs laudato, & (9) Bellarmino. Hæc autem causa neque continua est, neque universalis; quare neque ubique obligavit omnes, neque ubicunque, nisi præsente periculo scandali. Quapropter verba Apostoli explicanda sunt ita, ut doceant, omnia, quæ veneunt in macello, in cibum posse cedere, nisi adsit scandalum, aut occasio Idololatriæ. Hunc autem esse Apostoli sensum, manifestissimum est ex iis, quæ proximè dixerat. Dixerat (10) enim: Τινὲς τῇ συνειδήσει τοῦ εἰδώλου ἕως ἄρτι, ὡς εἰδωλόθυτον ἐσθίουσι, καὶ ἡ συνείδησις αὐτῶν, ἀσθενὴς οὖσα, μολύνεται: *Quidam cum conscientia usque nunc Idoli, quasi Idolothytum manducant, & conscientia ipsorum, cùm sit infirma, polluitur*. Mox (11) addit: Βλέπετε δὲ μήπως ἡ ἐξουσία ὑμῶν αὕτη πρόσκομμα γένηται τοῖς ἀσθενοῦσιν· ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν ἐν εἰδωλείῳ κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται εἰς τὸ τὰ εἰδωλόθυτα ἐσθίειν; καὶ ἀπολεῖται ὁ ἀσθενῶν ἀδελφὸς ἐπὶ τῇ σῇ γνώσει, δι' ὃν Χριστὸς ἀπέθανεν. *Videte, ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam in Idolio recumbentem, non ne conscentia ejus, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum Idolohyta? & peribit infirmus in tuâ consciêntiâ, frater, propter quem Christus mortuus est.* Hæc ubi præmisit, & quasi edidit sententiæ secuturæ certam exceptionem, mox latiùs constituit, omnia, quę in macello veneunt, manducanda à nihil interrogantibus, intellige, nisi sciant damno sibi, vel aliis futura, exemploque in perniciem Christianorum minus prudentium cessuro. Nihil igitur obstant Apostoli verba, quin asseramus, latam ab Apostolis Legem vetantem usum tùm immolatorum simulacris, tùm Suffocati, & Sanguinis. Quæ Lex, uti diximus, licet Asianis Ecclesiis lata, non solùm usu recepta est à cæteris in Oriente, verùm etiam à plerisque in Occidente, ac fermè omnibus, tandemque abrogata usu ipso tùm in omnibus Occidentis Ecclesiis, tùm in multis ipsius Orientis: ab his quidem tanquam minimè necessaria, ab illis verò, tanquam noxia, postquam ex ea Lege nacti Occasionem hæretici, Res aliquas naturâ immundas, nec in se bonas ausi sunt affirmare. Tria proinde prudens animus, sepositis Magris deliriis, sibi constituat: Legem eam reapse de Sanguine, & Suffocato processisse, quando id hactenus evicimus: eandem solis Asianis latam, uti dicunt, *directè*, omnibus *indirectè*, ea tenus, quà scandalum oriri poterat, & occasio criminis: eandem non sine laude & retentam à Græcis, & à Latinis abrogatam, quando illis religio persuasit obsequium, his negligentiam, contemptumque periculum nefandæ hæresis jussit.

VIII. Sed operæ pretium est in ipsas peculiares Magrii ineptias accuratiùs inquirere, quibus cùm Suffocatum à propria significatione tot Patribus probata, toti Antiquitati receptâ recentiorum omnium Theologorum, atque Interpretum suffragiis constitutâ detorquere conatur, penè non ridiculè desipit. Ait, Suffocatum à foco, non à fauce, deduci, advocatâque in subsidium Prosodiâ, imò potiùs vir barbarus invita ad authoritatem productâ, docet, non produci alteram à prima in Suffocato syllabam, sed corripi; Deinque idem esse Suffocatum, ac illud, quod super foco positum Numinibus immolatur. Id Grammaticis quibusdam notulis, Lexicis, dictionariisque munit, nullam tamen Authoris ullius fidem addit, quià res planè nova, & inaudita, imò ne somniata quidem, videatur stare, aut stare posse. Verùm huic interpretationi tota Antiquitas refragatur, ut supra ostendimus tot Scriptorum nominibus prolatis, quibus ridenda illa responsio, qua corruptores Græci vocantur, non placet. Refragatur etiam, ipso Magrio teste, Versio Chaldæa

(1) Ad Tit. ca. 1. n. 27.
(2) 1. Ad Corinth. c. 10. n. 25.
(3) Ad Interrogata varia. resp. 14.
(4) Actor. c. 15.
(5) Actor. c. 18.
(6) 1. Ad Corinth. c. 2. n. 1.
(7) Lib. 5. de Sacr. c. 9.
(8) Loco citato.
(9) Ibid. in med. vers. 2. respdeo.
(10) 1. Ad Corinth. c. 8. nu. 7.
(11) Ibid. 8. n. 8. 9.

dæa, in qua pro *Suffocato* ponitur *strangulatum*. Neque effugium ineptissimum Magrii facit ad rem: Nam quid attinet, teste (1) Bellarmino, Chaldæam interpretationem factam ex Græco Textu asserere, cùm certum sit Acta Apostolica Græcè fuisse conscripta? Quare sequitur omnem interpretationem ex Græco factam. Ex Græco ergo facta interpretatio Suffocatum strangolatum vertit, cùmque ex mente Magrii τὸ πνικτὸν duplicem sensum habeat & *strangulati*, & *immolati*, Interpres Chaldæus hunc maluit. Adeò eo tempore, quod Apostolis proximum fuisse certissimum est, Lex illa in eum sensum accepta est, quem defendimus: adeò is sensus vocis illius Antiquitati prorsus ignotus, quæ Suffocatum constantissimè idem esse cum strangulato putavit. Sed ut omnia hæc se ponantur, ipsum Somnium Magrii ex fundamento suo palam labefactatur. Nam cùm vocem πνικτὸν ad immolatum deducat, quòd πνίγειν ex Authoritate Jacobi (2) Cellarii, & Nicolai (3) Nonigeri sæpè φλέγειν, quod est torrefieri, significat; hæc argutia corruit, si quis vim verbi Græci cognoscat. Hæc enim & torrere, & torrefieri significat, diverso tamen modo de animatis, & exanimis: nam cùm de animatis dicitur, æstum illum significat, qui non comburit, sed suffocat, qua ratione (4) Galenus ait: ἐν ἀέρι πνιγώδει, ἢ βαλανείῳ χρονίζειν: *diutiùs agere in aere æstuoso, & balneo*, eo nimirum in Aere, qui ex æstu quodammodo suffocat, ac strangulat. Sic etiam (5) Aristophanes ἐπνιγόμην, inquit, τὰ σπλάγχνα: *æstuabant mihi præcordia*: Et Plato (6) de Legibus πνίγει ὄντος, *æstivo die*, sive *in æstu*, quæ omnia callidis linguæ nostræ Id, quod diximus, significare videbuntur omnino, quando ubique πνίγειν ὁ πνῖγος ad eum æstum significandum ex metaphorà transferuntur, qui ita angit, ut præfocet, quem æstuantem torquet. Quòd si ad res inanimas adhibetur, cùm torrefiunt, significandas, πνίγειν non est quomodocunque torrere, sed vel in fornacula, clibano, furnulove, vel in vase circumcluso, subjecto igne sensim concoquere: nam πνιγεὺς nobis est furnus, caminus, & clibanus, ut facilè patebit ex (7) Aristotele, & (8) Suida. Unde & Latinis Propnigeon, hoc est præfurnium, quo utitur & (9) Vitruvius, & Plinius Secundus. Hinc nobis notum illud edulium carneum, quod in ollula accuratè tectum, vi carbonum, sensim incoquitur, πνικτὰ κρεάδια dicitur, teste Athenæo, quem ad id refert (10) Budæus: estque id Græcarum dictionum peritis adeò certum, ut nusquam πνίγειν invenias translatum ad significationem torrendi, quin unà modus ipse torrendi τοῦ πνίγειν significatus omnino ab eo diversus sit, quo utebantur olim, qui Numinibus immolabant. Ea propter solius ignorantiæ crimen erit, & ausus, Τὸ πνίγειν, ἢ πνικτὸν si ad immolare, & immolatum transferatur, quod nusquam à Nostris πνικτὸν dictum agnoscet, quisquis Linguæ nostræ perlevem habeat notitiam. Ex Etymologia igitur somnium Magrii nusquam probatur, ruitque unicum inauditæ explicationis fulcrum: quod tamen si dederis, velisque stare, quid proderit sententiæ, quæ ex imprudentia, qua constat, undecunque labefactatur? Id breviter sic enucleo. Si Suffocatum ibi pro immolato ponitur, supervacaneè, inutiliter, ineptè id verbum ibi Apostoli collocassent. At id & impium dictu, & cogitatu ridiculum; non igitur ibi Suffocatum ad immolati significationem proponitur. Thesis veritatem demonstro. Nam, si Suffocatum pro immolato ibi profertur, verba Legis illius Apostolicæ hoc sonarent: ut abstineatis vos ab immolatis simulacrorum à Sanguine immolato, & fornicatione, quæ sententia vana ex pleonasmo, atque adeò inutilis, & inepta esset. Idem enim bis diceret. Etenim, qui vetat immolata simulacrorum, profectò & Sanguinem immolatum vetat: quando primum interdictum indefinitum est, atque adeò quæcunque Idolis immolata sunt, vetat: Siquidem, quod indefinitè dicitur, universim dictum esse censetur, ita testante Philosophia, & ex Philosophia omni (11) Jurisprudentiâ. Per illa igitur verba, ab immolatis simulacrorum, abstinentur Christani ab omnibus immolatis; igitur & à Sanguine immolato. Ut quid ergo, quod per verba priora vetitum erat, vetatur iterum? An aliud est crimen, aut peculiarius Sanguine immolato vesci ab eo, quod patratur in esu alterius Idolothyti? aut Sanguis immolatus simulacris aliud est ab immolatis simulacrorum? Ineptè igitur hoc additur in secundo, quod primo loco vetitum fuisse cognoscitur. Præterea teste Ambrosio tria Apostoli Lege illâ vetuerunt, quod etiam cæteri omnes Sanctissimi Patres confirmant: at si vera, quæ dicit Magrius, duo tantùm vetantur, immolata scilicet, & fornicatio. Non igitur vera, quæ dicit Magrius, imò falsa penitùs, absurda, unoque risu digna; addo & publicâ emendatione, quando Legibus Apostolorum sacerrimis, & afflatu Numinis prudentissimè latis ea addit Commenta, quæ Majestatem Legislatorum prorsùs dedeceant.

IX. Verùm de his viderint ii, ad quos id muneris pertinet, nobis supersit, Græcorum Cynicos aptè refutasse, atque in primis hunc ipsum Magrium, quem (1) alibi etiam oblocutum in Nos severiùs castigavimus, præsertim in iis, quæ allata à nobis Superiùs ex Antiquitatis penu ad confirmandam sententiæ nostræ veritatem peculiaribus responsionibus excipit. Ea hìc, ne actum alibi agamus, obiter, ac properanter percurrimus. Et primò, quòd corruptum à Græcis Origenem peculiari ratione affirmare non potuit, eum consensisse Manichæis affirmat. At hoc gratis, & per summam calumniam. Nam sexcentis in locis Origenes Manichæos damnat, ut constat ex iis, quæ ad id produxit (2) Margunius ex Nostris, & Rabanus (3) Maurus ex Latinis: ubique autem affirmat, à Deo quæ condita sunt, omnia bona esse, ac munda, ut Joannes (4) de Engelfredis eruditè prosequitur. Neque inter ejus Dogmata, quæ plurima, & damnata ritè sunt, quæque refert passim (5) Bellarminus ex (6) Epiphanio, (7) Hieronymo, (8) Augustino, & (9) Gregorio, unum aliquod reperire est, quod Manichæam referat pestem, aut cibos tanquam naturà pollutos suà damnet. Adeò Magrius apertè decipitur, ut ruenti sententiæ suæ opem inutilem ferat, ratus neminem de his quæsiturum, quæ audacter adeò in Auctorem aliunde damnatum calumniatur. Sed id liceat intactis Græcis cuicunque,

(1) Tom. 1. li. 2. de Verb. Dei c. 3.

(2) In Dictionar. Græco-Lat. correct. dictione πνίγω.

(3) Ibid. & hæc.

(4) Lib. 2. ad Glanciam.

(5) In Nebulis act. 1.

(6) Penes Budæum in Lexic. dictio. πνῖγος.

(7) Lib. 2. de part. Animal. interprete Gaza.

(8) In diction. πνιγεύς.

(9) Uterq; apud Budæum in Lex. dict. πνιγεύς.

(10) In dictio. πνικτὰ in Lexic.

(11) L. si Servitus 22. ff. de Servit. urb. præd. l. si quis ita 16. & §. 1. ff. de test. inst. l. si plures 93. ff. de leg. 3 l. 2. §. fin ff. de VO. l. si pluribus ff. de leg. 2. glos. in vers. Dominus in additio. Marg. in in l. si cōmunis 37. ff. de stipul. Server.

(1) In responso de Process. Spirit. S. sect. 4. nu. 9.

(2) In Metaphr. 1. Januar. not. 2.

(3) In Lib. de hæres.

(4) In Parallelo Tertull. & Orig. c. 3.

(5) Tom. 1. de Verb. Dei l. 3. c. 3. circa med. & lib. 1. de Christo c. 6. ãte fin. & ca. 10. ante med. & libr. 4. de Anim. Christi c. 8. ante-

que,

que, an iisdem lacessitis idipsum licebit impunè? Næ qui id reputat, decipitur dapsilè. Ii enim sumus, qui hostes nostros, sive ii Photiani sint, sive oblocutores Latini, possimus, si quid improbè mentiantur, apertissimè castigare. Sic adeò in Origene Magrius fallitur, fallitur etiam in Tertulliano, quem docet, quæ pro nostra sententia scribit, jam labe Montani imbutum scripsisse. Id falsum apprimè, quando ea, quæ retulimus, in Apologetico sunt, quem librum Orthodoxus omnino scripsit, teste (10) Pammelio. Sub Zephyrinn enim Montani insanias amplexus est, qui sub Victore Pontifice Apologeticum ediderat, cùm bellum Christianis Principum superstitiosus furor indiceret. Adde, tametsi demus à Tertulliano jam hæretico scriptum Apologeticon, nihil obfuturum sententiæ nostræ, cùm Montanistæ nusquam ciborum delectum jusserint, qui tamen frequentissimis jejuniis utebantur, nec inter impia ipsorum dogmata, quæ (11) Baronius enumerat, imò nec in erroribus Thrascodugitarum Perticonasatorum, Quinctilianorum, Pepuzianorum, quorum Sectæ, authore (12) Epiphanio, ex hæresi Cataphrygum profectæ sunt, ullum reperies, qui ad Judaicam circa cibos superstitionem pertineat. Credendum ergo Tertulliano, qui abstinentiam à Sanguine, & Suffocato penes Ecclesiam more receptam affirmans aut Orthodoxus asseruit, nec hæreticus commentus est: Quod ulteriùs evincitur ex eo, quòd inter errata Tertulliani, quæ plurima (13) Pammelius enumerat, de hoc nulla mentio: neque enim de suis ibi Tertullianus loquitur, aut pro suis: pro Christianis omnibus dicens, illatumque Christianis omnibus crimen diluens morem Christianis solemnem proponit, non propositurus hercle Christianorum hostibus, si falsum, & unius tantùm Sectæ à Christianis damnatæ consuetudine ratum, quem proinde Ethnici omnes, uti mendacium condemnassent. Eandem stoliditatis notam meretur responsio, quam dat Authoritati Eusebii Blandinæ Martyris verba referentis: scilicet ratus nullam fidem Eusebio præstandam, quòd teste (14) Hieronymo, & (15) Bellarmino, Arianæ hæresis fuerit propugnator. Id si verum, itàque censendum, profectò Ecclesiastica historia nulla erit, quæ magna ex parte Eusebio debetur, ut (16) Baronius passim fatetur ingenuè. Sed nemo id dixerit, præter unum Magrium, solitum ignorare, quid asserat. Ergo prudenter ita calculum feras de tanto Authore, ac Historico, quem (17) certissimum est & vixisse, & obiisse Arianum; cum in iis, quæ pertinent ad Arii pestem, cautè legendum ita, ut non plena ei præstetur fides, nisi adsint, & alii testes: at in cæteris, quæ ad Arianos non pertinent, summæ authoritatis virum in historiâ sacrâ Eusebium habendum. Ita censet (18) Baronius, fassus se in Annalibus ab initio ad annum usque undevigesimum Diocletiani, fidem Eusebii sine formidine secutum, secuturum eandem cautè deinceps, ne faventis Ario, suaque, suorumque scelera obtegentis, dissimulantisque authoritatem amplexus fucum faciat historicæ Veritati. Hæc vir prudens, & veritatem professus, quæ tamen responsionem Magrii prorsus elidunt. Constat enim verba Blandinæ nihil hæresi Arianæ conferre, eaque referri in historiæ Eusebianæ parte, cui tutò credi, quippe sincerè scripta, per Baronium posse asseritur. Quid quod verba Blandinæ non Eusebii unius authoritate certa sunt, sed ex Actis ipsis, & ex Epistola Lugdunensis Cleri oculati testis, auritique eorum, quæ referuntur, quæque, si inficias eas Eusebio credere, cogeris aliunde manifestissimè comprobata fateri.

med. to. 2. de nat. Eccles. lib. 4. ca. 9. circ. med. & l. 1. de Purgat. ca. 2. post med. & l. 2. c. 3. vers. 2. error. & c. 5. ante med. & c. 9. in prin. & alibi sæpius.
(6) Ep. ad Jo. Jerosolym. & hær. 64.
(7) Ep. ad Pamach. de error. Jo. Jerosolym. & Epist. ad Avitum, & in c. 3. Jona.
(8) De Civit. Dei l. 21. c. 17.
(9) Moral. l. 9. c. 45. & seqq. & l. 34. c. 12. et seq.
(10) In Vit. Tertullian.
(11) Ad ann. 173. à n. 24.
(12) Hæres. 48.
(13) De Paradoxis Tertulliani.
(14) Ad Oceanum Ep. 65.
(15) De scriptor. Eccles. in Eusebio.
(16) Vid. ann. 340. n. 41.
(17) Ex Athan. passim Epiphan. hær. 73. Hieron ad Ctesiphon. et adverf. Ruffin.
(18) Ad ann. 302. nu. 11. & seqq.

X. Jam censura in effatum Minucii quàm stupida! Verba sunt Magrii, quàm elegantia, (1) ὦ Ζεῦ, ὦ θεοί, quàm efficacia! *Qualis*, inquit, *consequentia. Si homicidium abominabile, ergo & pecorum Sanguis incomestibilis erit: deberet in bona illatione concludere: Si homicidium abominabile, ergo & pecoricidium*. Eleganter, Superi, eloquenter, ingeniosè! O hominem omnis literaturæ expertem, planèque barbarum, & stolidum, & effrontem! Tune ut Minucium argumentari doceas? Tune non legitimæ consecutionis authorem Operis planè miri coarguas? Lege, miser, Minucium, atque aliquo magistro adhibito disce, quàm acutè, ac fortiter ratiocinetur, quem tanquam stultum, ineptum reprehendis, quasi discipulum perdoces. Amolitur ibi calumniam Minucius ab Ethnicis in Christianos adstructam, quam (a) Tertullianus his verbis emphaticis explicat. *Dicimur scelestissimi de Sacramento infanticidii, & pabulo inde, & post convivium incesto, Quod eversores luminum canes, lenones scilicet tenebrarum, & libidinum impiarum inverecundè procurent*. Eam calumniam ut conterat, ostendatque, infantium carnibus Christianos non vesci, sic acutè, & fortiter argumentatur. *Nobis homicidium nec videre fas, nec audire; tantumque ab humano Sanguine cavemus, ut nec edulium pecorum Sanguinem in cibum noverimus*. Quæ verba hanc continent argumentationem: quibus fuso pecorum Sanguine vesci non licet, licebit ne hominum Sanguinem fundere? qui à Sanguine pecorum abstinemus nos, carnibus infantium epulabimur? interdicitur nobis, quod omnibus licet, permittetur, quod omnibus nefas est? consuetudo nobis negat vel iis, quæ bona ex se sunt, uti, an Lex nostra concedet, quod inhumanum, & belluinum? Ferarum Sanguini parcimus, ne quid feritatis vel innocuis in dapibus referamus, carnes hominum devorabimus, ut ferarum ritu vivamus? Vides argumentum fortissimum non à majori interdicto ad minus, quod inutile sanè, sed à minori ad majus, quod certè validissimum est. Optimè ergo Minucius, quem uti nusquam Magrii stupiditas labefactat, ita neque authoritas Breviarii Liciensis, quæ quasi hagiographa producitur ad hoc, ut ex Decreto Eleutherii, qui vixisse dicitur Commodo Principe, adeòque Minucio proximus, quem sub Alexandro Severo ponunt; damnatam scias à cibis hujusmodi abstinentiam. Si Eleutherius abstinere se se Christianos à Sanguine, & Suffocato noluit, erit ne Veritati consentaneum, ut author synchronos Eleutherio abstinentiam ejusmodi jactet? Corruptus ergo is Minucii locus nil confert ad nostræ sententiæ confirmationem. In primis falsum est Minucium vixisse sub Alexandro, qui nempe sub Severo vixit, & floruit; statim-

(1) Aristoph. in Pluto initio.
(a) In Apologet. c. 7.

que

que erassa Magrii, & supina ignorantia deprehenditur, non distinguentis Severum Cæsarem ab Alexandro Severo, Afrum à Syro, avum consobrini à consobrino nepotis. Nam Alexander post Helagabalum Imperavit, qui nepos fuit Severi Principis consobrinus autem Alexandri Severi ex Mammæa Soemidos, exqua natus Helagabalus, sorore nati: Deinde Breviarii unius ignobilis, peculiaris, vix auditi ab historia anthoritatem si opponas, enrruet ne Minucii fides viri in Christiana republica celeberrimi, notissimi, receptissimi? Author, in quo eurinsa Criticorum diligentia nullum hactenus erratum invenit, cedet narratis à Breviario Liciensi multa commento? Nam Eleutherium annos XXI. menses VI. dies V. sedisse asserit, cùm constet non ultra XV. annos, dies vel XXIII. vel XIII. Eleutherium sedisse, id testatis (an) Baronin, & (21) Panvino. Præterea dicitur Eleutherius passus Patriano, & Bardua Consulibus, cùm nusquam hi Consules in Actis Consularibus reperiantur, sed loco horum (22) Apronianus, & Bardua, quibus tamen Consulibus non obiit, sed vel Commodo VII. & Pertinace II. ut (23) Baronius autumat, vel, ut mavult Onuphrius, Triario Materno, & M. Attilio Metilio Bardua. Demus tamen tam suspectu, tam mendoso Breviario fidem: An ideò quidquam derogat hæc fidei Minucianæ? Quî id dicas, cùm nihil dicatur decrevisse Eleutherius, quod cum effato pugnet Minucii? *Hic iterum* (verba sunt (24) Breviarii Liciensis, quæ Magrius notanda monet) *firmavit, ut nulla esca usualis à Christianis maximè fidelibus repudietur, quam Deus creavit, & humana est.* At hæc verba ubi morem abstinendi à Sanguine, & Suffocato impugnant? *Firmavit, ut nulla esca repudietur.* An qui abstinebant se à Sanguine, & Suffocato, utraque repudiabant? Si vim verbi, Magrius maximus indagator, scrutatorque verborum rimetur, repudiare est rejicere tanquam pudendum. Hæc enim vis Etymologiæ est, uti docent (25) Lexica. Bene igitur vetuit Eleutherius, ne quis escas rejiceret tanquam pudendas, obscænas, immundas: Munda enim, & bona sunt, quæ Deus Optimus optimè condidit, & condita sapientissimè laudavit. Quis dicat, eum, qui vetuit, nequis escas tanquam immundas rejiceret, vetuisse simul, nequis à cibis hujusmodi causa obsequii, causa scandali, causa religionis, aut virtutis alterius abstineret? Id Eleutherius non vetuit, neque potuit vetare sapientissimus Pontifex, fortissimus Martyr, optimus Græcus. Quod si id non vetuit; si, tametsi firmavit, ne ulla esca, quæ usui præsto est, repudietur, integram, sanctamque reliquit jejuniorum Consuetudinem, intactum voluit Morem abstinentiæ à cibis certis, aut semper, aut aliquando Lege vetitis vel More; quid ea Constitutio obest Minucio asserenti, abstinuisse sua tempestate Christianos se à Sanguine, & Suffocato?

XI. Abstinere se à carnibus tanquam immundis unum est, aliud est abstinere se ab iisdem More, vel causâ Pietatis, ubi omnia munda mundis fatemur. Primum detestata est Ecclesia universa, & princeps Ecclesiarum omnium Romana in primis. Huc pertinent, quæ Theodoretus (1) narrat, & pro Somniis suis Magrius producit. Huc, quæ ante illa, quæ supra protulimus, Humbertus (2) Cardinalis in superstitionem ciborum declamat. Huc Ditmari Marspurgensis Episcopi Axiomata in ipso Magrio legenda. Huc denique Evanti (3) Abbatis querelæ in eos, qui sanguinem animantium immundum esse constituunt, & carnem esse mundam dicunt. Scilicet verissimum est, Sanguinem, & quæcunque alia usui hominum Deus produxit, bona esse, munda esse, nec quidquam naturâ suâ præseferre polluti. Hinc tamen quæ consecutio est ad alterum, quod amplexam olim magna ex parte Ecclesiam fuisse docemus? An putans earnem mundam esse ab ea se se abstinere non poterit? aut si quisque sibi imperare potest ab iis, quæ munda reputat, fateturque, abstinentiam, eandem illi Ecclesia certam ob causam Lege imperare non poterit? Hoc nos asserimus, quod nimirum tot testibus approbatum frustra conatur evertere Magrius insolentissima illa responsione, corruptum est, additum ab hæreticis, ab hostibus confictum. Hæc responsio, non sine testibus danda, tunc tantùm obtinet, cùm quod corruptum, additum, confictumque dicitur, eum, cui additum dicitur, dedecet, aut à Fide catholica alienum apparet. Hic autem in re sumus planè Orthodoxâ: quæ dementia sine teste, quod nihil Fidei obest, ea obloquendi libidine confictum dicere, additum, corruptumque, quòd tuis inceptis confirmandis ineptum est? At, quæ in Theodori Pœnitentiali libro leguntur, non leges in libris itidem Pœnitentialibus Antonii Augustini Tarraconensis Antistitis: Theodori nomen Græcum est: Bedæ multa à corruptoribus addita, Scriptores docent: quæ respondet Bonifacio Zacharias Pontifex, ultra interrogata sunt ab ipso Bonifacio. Esto hæc omnia vera sint, quæ gratis damus, negaturi, si placeret, deesse in Canonibus Pœnitentialibus Augustini quæ in suis prætulit Theodorus. Licèt enim Ant. Augustini exemplaria præsto nobis minimè sint caritate maximâ librorum laborantibus, tamen vel in Canonibus Augustini pœnam imponi iis, qui Sanguinem, aut Suffocatum comedissent, testatur (4) Goarius. Præterea, ut et Critici Theodorum illum, qui pœnitentialem librum edidit, Græcum asserant, & Cantuariensem Episcopum, quibus post (5) Oudinum (6) subscripsimus, tamen non desunt, qui ex maximis conjecturis eum (7) Turriano, & (8) Combefisio Latinum velint, eumque, qui Episcopus Massiliensis Genteramni Regis odia, ac obsequium Childeberti æquo animo, eodemque passus, narratur à Baronio (9) Matisconensi Synodo interfuisse. Denique Bonifacius in epistola sua universim de iis agit, quæ necessariò docenda erant, ut videatur etiam non palam interrogatis Zacharias potuisse respondere, & quidem appositè, præsertim cùm facilè possit ennjici, Zacharias à legatis monitum Legem illam Apostolicam, quæ tunc vigebat in Germania, negligi, & de hac aliquid dicere, voluisse, ut Bonifacii animum ad Legis Sanctissimæ obsequium revocaret. Unde statim infertur responsiones Magrii se ipsis nullas esse. Sed esto veræ sint, atque omnino recipiendæ, Quid inde? feret ne puer Dialecticam ingressus, vix à limine salutata Philosophia, consecutiones Magrii? Quod reperitur in Pœnitentiali Theodori, non est in Cano-

(20) *Ad ann.* 192. *n.* 1.
(21) *In Chronolog. anno Christi.* 171.
(22) *Vide Baron ad ann.* 193. *initio. in Margine, & Pavinum. ann.* 192.
(23) *Ad ann.* 194. *in Marg. inis.*
(24) *In Lectio. S. Eleutherii. Mens. Maji.*
(25) *Calepin. in verb. repudio.*
(1) *In Ep.*

1. *ad Corinth. ca.* 10. *in ea verba: omne, quod in Macello, &c.*
(2) *Supra Sect.* 2. *n.* 3. *ant. fin.*
(3) *Apud Henric. Canisium Antiq. lection. Tom.* 5.
(4) *In Euchologi. ad Orat. in eos, qui vetitos, et execrandos cibos &c. not.* 1. *cir. med. pag.* 671. *col.* 2.
(5) *In supplem. de Script. Eccl. pag.* 184. *ad ann.* 680.
(6) *In Testim. Græciæ Sapientis in Theodoro.*
(7) *In not. ad Poeniten. Theodori.*
(8) *In Opinione MS. de Scriptis Turriani extat in ... MS. Allatian. & exemplar apud me.*
(9) *Ad ann.* 58. *n.* 11. *& seqq.*

Canonibus Pœnitentialibus Antonii Augustini Tarraconensis: ergo Pœnitentiali Theodori addita illa sunt. Et cur potiùs non liceat inferre: ergo à Pœnitentiali Theodori, cujus exemplar exhibet Augustinus, detracta sunt? Eclipsis illa certè, atque varietas utroque fieri modo potuit, vel addendo libris Theodori, vel detrahendo Canonibus Augustini: utrumque igitur inferri poterat æquo jure, cur alterum elegit Magrius? aut qua fronte legitimam consecutionem suam, evincentemque, quod probat, existimat, quæ non necessariò sequitur ex præjactis, unde altera, diversaque prorsus à tota consequi potest? Similem ignorantiam ostendo in eo, quod infert ex Græco nomine. Nomen est Græcum in Theodoro, ergo Græcus est Author: Si ex nomine liceat ad Gentē hominis eo nomine nuncupati inferre, quot Heroas sibi Græcia jure assereret, quot amitteret? Quod etiam Latinis ipsi accideret, penes quos Græca nomina maximè usitata, ut ex Syllabo Pontificum patet. Verùm hoc nunquam licuit, quod mirum uni Magrio videbitur, præter dictiones aliquas barbaras, nihil omnino scienti. Adde, si demus, uti reapse damus, Theodorum Græcum fuisse, nihil inde causæ, cui patrocinatur Magrius, utile posse conferri. Nam si Græcus est author, an propterea mendax? Ita, inquit, mendax, si Græcus: nota scilicet, & translativa Satyrici verba sunt: *Et quidquid Græcia mendax audet in Historia*: Valebit ergo, si Græcus scripsit, falsum igitur. Sed improbæ dicacitati non locus hîc respondendi; justa Tractatione positiones hujusmodi ulciscemur. Interim in re nostra. Aut omnem Græcum mendacem dicitis, aut aliquos inter omnes. Ex iis enim, quæ sibi invicem contradicunt alterutrum verum esse oportet, falsum, alterutrum. Jam omnem Græcum quî mendacem dicas, cùm dicentis impietatem, stoliditatemque arguant tot illustrium Virorum nomina, quos Ecclesia Mater Filios adorat? Aliquem ergo ex Græcis mendacem dicitis, aliquosve, ac multos; At à singularibus nulla consecutio est, eritque omnino ridendus, qui Theodorum falsitatis accuset non alio ex capite, nisi quia Græcus est, & plerique Græcorum mendaces. Quid? Non ne Numinis effato, *omnis homo mendax*? Ergo inferre licebit ad unum aliquem, eumque mendacitatis damnare? Negabis: At effatum universim homines complectitur, nec tamen ex eo ad singulos licet: Quî ex effato peculiari licebit ad certum? Effatum Numinis, inquies, ita explicatur: omnis homo fallitur; ut mendacium ibi ad illam falsitatem detorqueatur, quæ dicentem decepit prorsus incallidum, non ad illam, quæ callida cæteros decepit. Si mendacem ita licet interpretari, cùm loquitur Numen, licebit ergo idem ita traducere, cùm homines dicunt. Deceptum ergo Theodorum dices, quia Græcum. Esto. At deceptum in hac certa re, qua de agimus, unde conficis? Quod omnes fallantur homines, certum est, quod in hoc, vel illo fallantur, incertum; nec valebit inferre: omnis homo fallitur: Ergo hic; Ergo in hac re. Negabit hoc postremum, qui sapit, ubi secundum concesserit. Nam secundum ex primo sequitur certum ex certo, tertium ex secundo non sequitur, quippe incertissimum.

XII. Vides, quàm ineptè Magrius argumentetur, quàm argutè se ie decipiat; dicerem mendacem ex illis, *omnis homo mendax*, Si hominem liceret asserere, qui nusquam ratiocinatur. Age ergo consideremus & postremum illud, quo nititur ductam ex Epistola Zachariæ authoritatem concutere. Miror non dictum, & hunc esse Græcum. Sed fortassis obstitit nomen, eumque Judæum fuisse putavit, quòd nomen Judæum Zacharias est. Non interrogavit, inquit, Bonifacius de cibis: ergo responsio pro cibis lata, addita, conficta est. Mira hominis stoliditas, mira rerum imperititia, quæ tamen deesse homini poterat, qui ad Maronitas missus, præter Epistolam exhibendam Maronitarum Patriarchæ, ut certum autumo, pitacium aliquod habuit, quo de multis in Epistola omissis admonebatur. Nam quid solemnius omni ævo, quàm committere privatim Legatis agenda multa, multa tentanda, interroganda, noscenda. Quid? Non ne in ipsa Epistola Zachariæ hoc asseritur? *Continebant*, inquit, *capitula in Pitacio ab eis porrecto, quæ inferiùs adnexa sunt, de quibus flagitasti à nobis, quæ recipienda, quæ respuenda sunt*. Dederat ergo Pitacium Bonifacius cum quæstionibus viva, ut dicunt, voce Pontifici proponendis. Non enim decere visum, si publicæ Epistolæ minutiora traderentur. Pitacium autem libellus est ad provocandam ejus, cui offertur, memoriam institutus, quem vulgò à memoria *memorialem* appellant. Quare (1) Lampridius de Alexandro Cæsare, *perlegebat*, inquit, *cuncta Pitacia*. Hæc quid habent minus idoneum habendæ veritati, minus congruum eidem, aut dissentaneum? Si solitum, si usitatum omni ævo, cur id mirabimur à Bonifacio usurpatum? Aut quî licebit inferre. Non erat in Epistola publica Bonifacii de cibis interrogatio: Igitur conficta, atque addita in responsione Zachariæ de cibis responsio. Sed illa *responsio*, ait Magrius, *minuta, nota, vixque danda à vili Veternario*. Ita videtur fortassis Magrio solito magna concipere, de summis agere, & assueto Principum aulis Viterbii, ubi flamen erat, degentium, olimque despicienti vilia, post quàm dapsilem cultum Maronitarum agnovit: At non ita Zachariæ Pontifici ad disciplinam barbararum tunc Gentium visum vilia tractare. Noverat ille Apostolicum esse, omnia omnibus fieri, per infamiam, & bonam famam ire ad salutem animarum. Sciebat non humile Vicario ad sordes descendere, quas Christus in pedibus Discipulorum tractavit: nec ignorabat, citra Majestatis dispendium posse in re Christiana summis ima misceri. Scilicet communium causarum est, Numinique, ac Naturæ similium, maximas esse vel in minimis, utque omnibus adsint, nulli deesse. Solem istum, qui fulgenti radiorum aspergine cuncta perlustrat, ne vilibus quidem luminis beneficium sui negare, sed Cœli globis affusum eodem tempore vel lutum radiis contingere tam efficacibus, ut inde vapores attrahat ascensuros in aerem, ibique aut volaturos cum nubibus, aut arsuros in fulgure. Hæc noverat Zacharias Romanus Pontifex, quæ quàm deceant Caput Ecclesiæ universæ, communem Chri-

(1) *In Alex. Severo, c. 12.*

Christianorum Magistrum, Doctoremque redemptarum à Christo animarum, ille unus ignorabit, qui Romanorum Pontificum aut officium non intelligit, aut Charitatem minimè contemplatur.

SECTIO III.

De Eunuchis repellendis.

SUMMARIUM.

I. *Eunuchus, cui non spontè cæsa virilitas, ab Ordinibus non repellitur.*
II. *Refelluntur Latini Græcis objectantes Eunuchos Patriarchas. Hi quot fuerint.*
III. *Quid Latinorum in Græcos maledicentia profit. Coressius mendax, & injurius in Latinos refellitur.*
IV. *Cardinalium aliquot, & Episcoporum viventium laus,*
V. *Eunuchus, cui volenti, & agenti secta virilitas, irregularis est: Probatur Juris Græci, & Latini authoritate.*
VI. *Idem probatur ratione: ostenditurque, nunquam licuisse, sibi ipsi vim inferre, aut membrum sibi aliquod amputare.*
VII. *Eunuchum reipsa ex castitate laudari non posse, Verba Christi ad sensum metaphoricum detorquenda.*
VIII. *Eunuchi apud Ethnicos turpes habiti.*
IX. *S. Methodium Patriarcham non fuisse Eunuchum.*

I. ARbitror, à me satis, superque retusam tùm audaciam Magrii, tùm calumnias & Liguris Græcorum hostis, & Catumsyriti petulantissimi Calabri, atque illud in summa ostensum, nec à Græcis rejici quenquam ob eas causas, quas fæx istjusmodi hominum commenta est, nec, si Græci ob Suffocatum, & Sanguinem ab Ordinibus ciborum ejusmodi epulones rejicerent, quidquam ineptum, aut superstitiosum facturos, quando Sanguis, & Suffocatum tùm Lege Apostolica Asianis vetita sunt, tùm more, atque consuetudine diu à Christianis rejecta: pœnis etiam Ecclesiasticis olim excipiebantur, quæ nimirum tùm apud Nostros, tùm apud Latinos desiere: id temporum circumstantiis exigentibus, aut desuetudine idipsum agente, ut liceant nunc, quæ olim fuerant interdicta. Reliquum est igitur, ut, quando obtrectatores nostros rejecimus, commune Ecclesiæ utriusque Suffragium circa repellendos ob culpam à Sacris Ordinibus proponamus. Et primò. Occurrunt Eunuchi, quorum triplex est genus; alii enim naturà debiles, vitio virilitatis, sive etiam defectu generare non possunt, alii morbi causà exsecti, vel inviti mutilati sunt, vi nimirum oppugnante spontaneam voluntatem, vel ipsam libertatem tollente. Denique alii Eunuchi sunt, qui se ipsos mutilarunt sponte, vel mutilationi suæ ultrò consensere. Hi omnes Eunuchi sunt, aliunde, quàm ex vitio sui nacti nomen. Non enim Eunuchus sectum, sed concubinum significat, nomine explicante causam illati, receptive Vitii, non verò vitium ipsum. Porrò primi, atque secundi à Sacris Ordinibus minimè repelluntur, præsertim si ex consuetudine, vel circumstantiis minimè videantur turpes, talesque, quorum Ministerium Ecclesiam ipsam dedeceat; & cæteroqui ejus & Virtutis, & Sanctimoniæ sint, quâ naturæ, vel fortunæ vitium possint honestare. Id nobis ex Apostolorum (1) Canonibus constitutissimum est, quibus vim, authoritatemque suam ultrò suppeditat Nicæna (2) Synodus Magna dicens: εἴ τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. *Si quis in ægritudine, vel à medicis sectus est, vel à barbaris castratus, placuit, ut iste permaneat in Clero*; & (3) infra εἴ τις ὑπὸ βαρβάρων, ἢ δεσποτῶν ἀνεχειρίσθη, εὑρίσκοιτο δ' ἄλλως ἄξιος, τοὺς τοιούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ κανών. *Si qui, vel à barbaris, vel à Dominis suis Eunuchi facti sunt, & inveniantur cæteroqui digni, hos suscipit Ecclesiastica regula in Clerum.* Nec Latinis idipsum receptum est minus, quando Canonicum (4) Jus recipiendos in Clerum affirmat ubique eos, qui vi, vel naturà virilitatem amisere.

II. Atque hìc jure liceret in quosdam tùm Latinos, tùm Græcos declamare, quorum convicia ferre patienter haud possum sibi invicem objectantium, quod nusquam vetatur, imò quod ubique conceditur. Nam quis adeò inter Nostros constans, tam dominus bilis suæ, ut sine indignatione legat, quæ sæpe Baronius, & post Baronium alii Ecclesiæ Constantinopolitanæ objiciunt, scommataque, quibus insurgunt in Græcos, quòd Eunuchos Patriarchas habuerint? Scilicet id ritè factum est, quod nefas haud est, quod magna Synodus I. palam probavit, quod Jura vestra licere contendunt, quod nemo unquam turpe esse constituit: Ut quid ergo id Nobis ad instar probri objicitur, uti piaculum turpissimum exprobratur? Tres Eunuchi CP. Ecclesiæ præfuere; tres inquam, nam ex duobus illis, quos addit (1) Panvinius, Nicetas, qui præesse cœpit anno Christi sexagesimo sexto supra septingentesimum, vi Copronymi invectus, Patriarchæ nomen minimè meretur, alter verò Eustratius, qui præfuit octogesimo primo supra Millesimum, nusquam nisi in Panvinio Eunuchus asseritur: id, quod patet tum ex Catalogo (2) Patriarcharum, tùm in (3) Baronio, & confirmatur ex eo, quod ejus apud (4) Canonarcham extat decretum actum in Synodo in eos, qui Latinos imitati barbam tondere cœperant, licèt Clerici. εἴ τις, (5) inquit, κείρει τὸν πώγωνα, καθὼς οἱ Λατῖνοι, ἀφοριζέσθω τοῦ κλήρου ὡς καταισχύνων τὸ ἔθος τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, καὶ τὸ σέβασιν τῆς ἱερᾶς ὄψεως πρὸς τὸ ἁβρῶδες τῶν γυναικῶν, καὶ εὐνούχων ὄνειδος μετακαλῶν. *Si quis tondet mentum, sicut solent Latini, segregetur à Clero, tanquam deturpans morem Ecclesiæ nostræ, & venerabilem Sacri speciem adspectus in voluptarium mulierum, & Eunuchorum opprobrium commutans.* Quæ verba quis credat ab Eunucho profecta conditionem suam veluti turpem damnante? Tres ergo dumtaxat Eunuchos Ecclesia CP. præsules habuit Ignatium, Photium, & Theophylactum, quos certissimum est eviratos sine culpa fuisse. Nam Ignatius vir Sanctissimus castratus narratur unà cum fratre Theo-

(1) *Can. 21. refertur in c. si Eunuch. 55. dist.*
(2) *Can. 1.*
(3) *In fin. d. Can. 1.*
(4) *C. ex parte 1. & c. ex parte 2. c. significavit de corpor. vitiat. c. si quis in ægritudine cap. lator 55. dist.*

(1) *In Chron. ad ann. 766. & 1081.*
(2) *In Jure Græco-Rom. to. 1. l. 4. in fin. pag. 296.*
(3) *Ad an. 1086 n. 18. et ad an. 1089. n. 19.*
(4) *In Exemp. decret. Synodalis.*
(5) *Synodico de vit. et honest. Cleric.*
(6) *In Chron. ad ann. 847.*
(7) *In Compend. histor. in Leon. Armeno.*
(8) *In Vita S. Ignatii.*
(9) *Ad ann. 813. n. 11.*

phylacto per Leonem Armenum, cùm imperium dolosè abstulit Michaeli Curopalatæ, seu Rangabo, cujus nimirum filius fuit Ignatius, non verò Michaelis Trauli, ut scripsit (6) Panvinus, falsus turpiter in re manifesta, de quâ palam eadem, unà cum exilio Michaelis, & filiorum ad Insulam Proten, narrant ex Nostris (7) Cedrenus, & (8) Nicetas, atque ex Latinis (9) Baronius. Theophylactum sine culpâ fuisse castratum, vel potiùs à natura Eunuchum, certissima conjectura ex eo est, quòd patre ejus Romano Lecapeno imperante Solium ad Sacrum ascendit admodum puer: nec videtur simile vero, filium à Patre castratum, cùm Eunuchi conditio nunquam honos, decusve, aut honesta conditio habita fuerit penes Nos. Id, quod si quis cum (10) Catumsyrito, & (11) Ligure ausit asserere, mentitur, calumniæ reus (12) Ctesiæ, (13) Aristophani, (14) Menandro, (15) Plutarcho, (16) Athenæo, Æneæ (17) Platonico, (18) Aetio, (19) Agathiæ Smyrnæo, Alexandro (20) Tralliano, (21) Apollonio, Dionysio (22) Perihegetæ, ut antiquiores omittam, mox & authoritati Græcorum omnium, quotquot à Christo nato Christiani de republica, & dignitatibus aliquid conscripsere, quos, ante omnes ad id retulit nobilis JC. Thomas (23) Magister, & ex illo Thomas (24) Diplovatacius, unde & Joannes (25) Lascares sæculo Superiore Græciam tutatus est eruditè, eruditissimo Principi Aragonio Cardinali hac super re scribens. Quod attinet ad Photium, eum non aliter Eunuchum factum, quàm ex morbo, constat ex iis, quæ accuratè tradidimus in Testimonio (26) Græciæ Sapientis; id, quod confirmari ex eo potest, quòd illi id vitii, quasi ei suâ ex culpâ obvenisset, objectum fuerit nec ab iis, qui contra eum scripsere Pontificibus Maximis, neque à Patribus Synodi VIII. Ibi enim cùm omnia ejus scelera enumerentur accuratissimè, omnesque notæ, queis ab Insula scelestissimè occupata penitùs arcebatur, producantur in medium sæpe, imò quolibet in Consessu; hæc planè tacetur, non tacenda sanè, si objici potuisset viro nefario. Ex quibus illud evinco, Latinorum quosdam, dum ex ira, & odio passim Græcis maledicunt, se ipsos partim ignorantiæ, partim malignitatis damnare; illudque plerunque agere, ut eos Græci non minori odio palam excipiant, quos certè Latini, sibique, & Ecclesiæ non difficilè conciliarent, si his futilibus, falsisque prorsus ineptiis abstinerent, se, aut à supremis Ecclesiæ Principibus consultò abstinerentur.

III. Verùm de Nobis, quippe jamdudum nimis ob longævam, duramque captivitatem, Prætor non curat. Quapropter passim per fas, nefasque despicimur, damnamur, laceramurque, tantâ ubique licentiâ, ut ex multis, qui nostra ætate scripsit in Græcos multa, falsa, inepta, plena dolique, & mendacii, ac detorta in Græciæ dedecus, qualia mox in Ecclesiam Principem posteritati consignare ausus est, laudem meruerit, nec desit, qui præmia sperat vix votis expetenda, quòd Italicè scribens in Græcos furiosissimè declamavit. Fit adeò, ut Photiani his, & iniquis, & palam mendacibus contumeliis lacessiti, non minori furore respondeant, utque ineptiis ineptias ulciscantur, ea temerè, dementerque reponant, queis refellendis non sine ingenti labore perpetuò insudamus. Ejusmodi est, quod Coressius objicientibus CP. Ecclesiæ Eunuchos his insolenter verbis (1) improperat. Ἀντιτίθεσι δὲ πρὸς ἡμᾶς οἱ Λατῖνοι πολλοὺς τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀρχιερεῖς, κατονειδίζοντες, ὅτι εὐνοῦχοι ἀρχιερεῖς τετυχήκασι γεγονότες· οἷς περ ἂν εἴη ἀποκρίνασθαι τὸ ῥηθέν. ἐπ' ἀγαθῷ λιθοβολεῖτέ με· τὸ γὰρ χάριν ἁγνείας ἐν καλῇ συνειδήσει τέμνειν ἑαυτὸν λατρείας ἕνεκα πρὸς Θεὸν, ἀκατάκριτον, τοῦτο Χριστοῦ λέγοντος, καὶ πράξαντος Ὠριγένους, μετὰ τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Μεθοδίου, ἢ δὴ κρεῖττον, τοιούτου ἄρθρα ἀποτέμνειν, ἢ κωμάζειν, ὥσπερ οἱ τῶν ἡμετέρων ἐπηρεασταὶ ἐπὶ γυναῖκας. *Opponunt Nobis Latini multos magnæ Ecclesiæ Pontifices, exprobrantque, quòd Eunuchos Pontifices habuerimus. Quibus sanè respondere licet, quod dictum est: pro bono lapidatis me: nam castitatis gratiâ, in bona conscientia se se mutilare in obsequium Dei, res est, quæ damnari non potest. Hoc Christo docente, hoc perpetrante Origine, cum D. Methodio Profectò satius est, membra libidinis abscindere, quàm lascivire, ut obtrectatores rerum Nostrarum, erga mulieres.* Hæc Coressius, quibus vir pervulgaris eruditionis, sed summæ temeritatis, dum hostes Gentis nostræ ultum it, seipsum apprimè condemnat, ea docens, quæ falsissima sunt. Neque enim, quod Latinis Antistitibus libidinis crimen affingit, usquam probari potest. Si de Priscis quibusdam loquitur: fuere Temporum vitia, quæ certè non minora in Nostris posset Græca ipsa historia proferre: & cæteroqui non pudet Ecclesiam criminum, quæ damnantur, cùm fiunt, sæpe etiam castigantur. Quòd si de recentioribus Episcopis sermo sit, postque Synodum Tridentinam, qua sacrarum dignitas Rerum regulę suæ restituta est, Deum illum testor, quo coram de me judicabitur, me his duodetriginta, quibus Italiam pervagor, annis, quamvis, ut exteris mos est, omnia milvinis oculis circumspexerim, mecumque ipse cum animo meo Latinarum rerum censuram egerim, nihil deprehendisse in Latinis Episcopis, quod libidinis speciem præseferret. Ut, ut probare, ac laudare omnia nequiverim; παραπτώματα τίς συνήσει; *delicta* (2) *enim quis intelliget?* καὶ ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν, καὶ ἡ ἀλήθεια οὐκ ἔστιν ἐν ἡμῖν, *& si* (3) *dixerimus, peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.* Ipse enim, & quidem ὡς ῥάκος ἀποκαθημένης πᾶσα ἡ δικαιοσύνη ἡμῶν. καὶ ἐξερρύημεν ὡς φύλλα, διὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν, οὕτως ἄνεμος οἴσει ἡμᾶς. *universa* (4) *justitia nostra, quasi pannus menstruatæ, & cecidimus quasi folium universi, & iniquitates nostræ abstulerunt nos*: tamen, quod pertinet ad castitatem, tanta in sacerrimis Infulis ubique conspicitur, ut ne suspicio quidem latentis lasciviæ bene morato animo suboriri queat. Quid? Ea vitæ intaminatæ ratio Latinos Episcopos nostro hoc ævo coram, palamque condecorat, ut nobis nempe videntibus multi Aras, ac Templa, solemnemque Virtutis dudum beatæ dedicationem meruerint. Ut Transmontanos omittam, nec verbo Italos illos attingam, qui tamen hoc ipso sæculo, præsertimque tunc floruere, cùm Coressius nugas, ac phaleras Græciæ venditabat, Franciscum Salesium

Gene-

(6) In Palinod. c. 7.
(7) De Hæresibus lib. 2.
(8) In fragm. apud Jodoc. Keller de Excell. Art. Med. l. 2.
(9) Apud antiq. Scholiast. Homer. Iliad. 1.
(10) In Palinod. c. 7.
(11) De Hæresibus lib. 2.
(12) In fragm. apud Jodoc. Keller de Excell. Art. Med. l. 2.
(13) Apud antiq. Scholiast. Homer. Iliad. 1.
(14) Penes Philopon. in Comm. de Causis.
(15) Apud Sambuc. in not. ad Eutropiũ Claudiani.
(16) In libell. de nomin. Compofit.
(17) In edict. Eunuchus.
(18) In eadem dictione.
(19) De Passion. Nomin. de Circũflexis.
(20) Carmins Cõtra Tyrãnos.
(21) De Moribus Persarũ.
(22) De Dignit. Var. Gẽt.
(23) De dignitat. Roman.
(24) In jure Græco ad Novell. 133.
(25) De honoribus Græcorũ.
(26) In Photio.

(1) Resp cõtr. Clypeum Fidei c. 39.
(2) Psal. 18. v. 13.
(3) In Ep. Joann. 1. c. 1. n. 8.
(4) Isaia. c. 64. n. 6.

Genevensem Episcopum, Robertum Bellarminum Cardinalem Archiepiscopum Capuanum, Cardinalem itidem Carolum Borromæum Mediolanensem Antistitem, aliosque plurimos robustæ Virginitatis Heroas, qui divino candore Sacras Infulas honestarunt; his novissimis annis quid sanctimoniæ, quid innocentiæ contulerit Salviatus Aretinus Episcopus notum est, quemadmodum notissimum, quanta virtute, quantisque castissimæ vitæ documentis Ecclesiam ornet Strozzius Pistoriensis Episcopus: quos, aliosque sexcentos in Italia integerrimæ Præsules Vitæ quando Græcia nostra longiùs dissita ad evincendam mendacitatem Coressii per se ipsa sibi nequit proponere, licebit hoc ipsum, quod dicimus, productis ex hac felicissima Venetorum Ditione Præsulum exemplis Latinorum, affatim comprobare, quò convictum mendacitatis manifestissimæ Coressium pudeat insaniæ suæ.

IV. Purpuratos Principes quatuor ex Veneta Gente contemplentur Nostri. Bonis omnibus cedo, quæ pauca sunt, necessaria tamen non aliunde victuro, famamque, ac Veritatis existimationem ingenuæ, quam hactenus tot laboribus meis penes Nostros nactus sum, nullam mihi volo, si quid non pium, non castum, non illibatum in Summatibus viris adspicient. Nam quid Delphino Principe, eodemq; Aquilejensi Patriarcha castius? Is est, qui inter paucos Italorum Musas Helicone deductas non sivit amoribus delirare, sed ad grandes cothurnos coactas, aut Heroum addixit laudibus, aut Sacris elegantissimè decantandis aptavit. Eadem Gregorio Barbadico Cardinali amplissimo Episcopo Patavino ex innocentiâ laus, eaque sanctimoniæ fama, ut Carolo Borromæo comparari olim meruerit, meritura mox etiam cum Sanctissimis Pontificibus comparationem, ni fatum Græciæ aliò Tiaram transtulerit. Jam Colloredus unâ Pietatis, virtutisque Sacerrimæ ope ad Purpuram nisus, quantis exemplis castitatem purissimam inter Aulæ blandientis illecebras auget? Nobilissima Carnos inter familia natus præditissimo patrimonio paupertatem amavit, adscitusque inter Nerianos Presbyteros tanta Romæ cum luce refulsit, ut è privata conditione, non propter Nobilitatem, non propter Sapientiam, queis quidlibet merebatur, unam tantùm conspicuæ Virtutis ob causam ad Purpuram raptus sit, quam scilicet iis moribus ornat, ea Virtutis existimatione palam honestat, ut non ille Purpuræ, illi Purpura debeat, quod toti Terrarum Orbi venerabilis sit; Teque, ò Græcia, felicem, si is aliquando per se ipse possit, quod nempe Tibi desiderat, votisque, ac patrocinio tibi pius, ut potest, adproperat. Sed hos omnes conspicuos omnibus Præsules, ut ignorent Græci, an ignorabunt ex Barbadicis Purpuratis alterum? Præfuit ille Corcyræis Sacris, Græciaq; in ipsa Sanctimoniæ suæ documenta publica dedit. Ut, ut Photiani malignè omnia Latinorum gesta, ut mos Impietatis, interpretentur, in hoc uno nihil habuere damnandum. Quanta in viro Principe generosæ mentis, quàmque Christiana demissio! Quanta in recens infulato, quàmque constans religio! Quanta in censu mediocri, & quàm larga benignitas! Quanta denique in viro deliciis assueto Castitas morum, vitæ Innocentia! Scilicet hi sunt Latinorum Antistites, è quibus licèt perpaucis (quis enim omnes singillatim percurrat?) Fas erit ad cæteros argumentum deducere. Non enim his, quos hactenus nominavimus, minores appelles eos, qui Venetæ Reipublicæ, quà latè frequentissimis Urbibus porrigitur, Sacra procurant. Quis enim ex Nostris Regiam Adriæ hospes ingressus, post adoratam publicæ Majestatem Felicitatis, regalemque in Principum Plebe modestiam, ubi animum ad Sacra convertit, non statim castissimam vitæ, ac morum integritatem in Baduario Patriarcha, in Brixianorum Antistite Gradonico, in Tarvisinæ Præsule Urbis Sanuto, in utroque Justiniano Bergomi Altero, Altero Altini Episcopo; in cæteris omnibus, qui Patricium Sanguinem vittis ornant & Infulis, admirabitur? Nec minores, qui nobili licèt, non tamen Patriciâ gente creati religiosam, & ab omni labe remotam mundiciem colunt Episcopi. Hi nimirum subjectorum Sacris Populorum præpositi Latinæ castitatem Ecclesiæ Histrisque, & Illyriis, Dalmatisque latè demonstrant, tantâ ubique Virtutis intemeratæ constantiâ, ut eam profugi Parentium Cretenses in ejus Urbis Antistite Adelasio comitate ingenuâ, & nobili benignitate spectabilem magis venerabundi testentur, eandemque reduces triumphalibus Venetorum armis à pristina servitute Macedones, ac Triballi in Cosmo Archiepiscopo Spalatensi junctam Sapientiæ, atque immensæ eruditioni barbaris superciliis admirentur, amentque. Nimirum hæc Latinorum Episcoporum castitas est, quam Nostri vident, Nostri laudant, Nostri probant, communique Suffragio Coressii calumniam detestantur, tantò iniquiorem, quantò manifestiùs id culpæ Latinis Episcopis affingit, à qua longissimè peregrinantur, non quidem ad normam absolutissimæ Sanctitatis (nefas id enim inter homines, atque in hac senectute sæculorum) universim compositi, verùm planè castissimi, iique, qui majore gloriâ se se moribus, omnique continentiâ Eunuchos probant, quàm, quos jactat ineptè Coressius.

V. Neque enim unquam licuit se ipsum castrare, aut castrandum permittere: quin imò siquis, quâcunque ex causâ, se ipsum mutilavit, quive suâ culpâ per alios abscissus, consectusve est, Sacris omnibus abstinetur, quod in primis ex Apostolorum (1) Canonibus certum est, quorum decreta confirmat Nicæna (2) Synodus I. consentiente palam Jure (3) Latino, cui præit (4) Augustinus, quem nempe pleno sequuntur agmine Latinorum præcipui Jo. (5) Andreas, (6) Hostiensis, (7) Villadiego, Jo. (8) Bernardus Calagurriensis Episcopus, aliique, quorum Suffragium Græcis commune est duce Athanasio, quem ad id refert Lazarus (9) Monachus Sinaites his verbis: ἐξ ὧν φανερόν ἐστιν, ὅτι ὁ ἑαυτὸν τεμὼν μέρος τι σώματος ἐθελοντὶ γεγονὼς μέγα τῷ Θεῷ ἐκκλησίᾳ δοκεῖ πλημμελῆσαι, καὶ τοὺς μὲν ἱερεῖς τῆς λειτουργίας παύεσθαι προστάττει, καὶ τῆς χειροτονίας τοὺς κλῆρον ἐνδυσαμένους βιαίως ἀπείργει. *Ex quibus constat, quancunque mutilationem corporis sponte factam magnum ab Ecclesia Dei crimen haberi, quod & sacerdotes à ministerio cessare jubet, & ab Ordinatione eos, qui in Clerum cooptari cupiunt, violenter repellit.* Ad-

dit

(1) *Can.* 22.
(2) *Can.* 1.
(3) *C. Pænitentes... si quis absciderit c. qui partẽ 55. dist. &. ex parte. ca. significasti de corpore viciat.*
(4) *Lib. de dogmat. Eccles. c. 72. refert. in c. maritum 33. dist.*
(5) *In d. c. ex parte.*
(6) *In d. c. ex parte.*
(7) *De Irregul. ca. de corp.*

dit post Harmenopulum Joannes (10) Abbas S. Anastasiæ, non nisi à Synodo posse cognosci causam mutilationis, ut nimirum qui exectus est, non nisi coram Synodo, se exectum vi, invitumve probet, sive causa morbi, sive barbarorum injuriâ. Τοὺς δὲ ἐκτομίας, καὶ χλιδίας, καὶ τοὺς δὲ τοὺς λεγομένους ἀνόχους ἐν τοῖς περὶ τὴν χειροτονίαν, εἰ ἐκ τῆς τομῆς διαφέρονται, ἢ ὄχι, ἡ σύνοδος κρίνει, νομοθετήσαντος τοῦτο τοῦ Ξιφιλίνου τοῦ πρὸ ἡμῶν πατριαρχεύσαντος, κατασταθέντος ταὐτὸ τῶν ἔπειτα, καὶ καθ' ἡμᾶς, ἁγίων συνόδων. *Mutilati, evirati que, & qui vulgò eunuchi vocantur, an ex abscissione ab Ordinibus arceantur, nec ne, Synodus judicat; Lege hac super re constituta per Xiphilinum ante nos Patriarcham, & confirmata deinceps nostra tempestate à Sanctis Synodis.* Decretum porro Xiphilini Georgii, qui prope ultimus ante captam à Latinis Constantinopolim sub Isaacio Angelo sacris Græcorum præfectus est, extat penes (11) Canonarcham his brevissimis verbis expositum. τὸν ἀνόχον, εἰ τῆς τομῆς ἕνεκεν ἀνάξιος, ἡ σύνοδος μόνη κρινέτω, κατὰ τὸν κβ. κανόνα τῶν ἱερῶν Ἀποστόλων, καὶ τὸν ά. τῆς πρώτης συνόδου. *Eunuchum, si ex mutilatione indignus Sacerdotio sit, Synodus judicet una, juxta XXII. Canonem Apostolorum, & primum primæ Synodi.* Neque id antiquiores tantum Græci, ac Photiani, sed & recentiorum caterva indubitatum constituit. Arethas (12) Naxius in Sylloge Canonum, quam accuratiùs contexuit jussu Antonii IV. Patriarchæ καὶ ταῦτα μὲν, inquit οἱ θεοφόροι πατέρες διαιροῦσι περὶ τῶν ἀνόχων νομοθετοῦντες, καὶ τοὺς μὲν βίᾳ βαρβάρων τμηθέντας, ἢ διὰ νόσον, ὅτι γ' ἄλλο ἀνεπίληπτον, ἀξίους τοῖς ἱεροῖς φασι. τὸ ἐναντίον δὲ τοὺς ἐκτομίας γενομένους ἑκουσίως ὁποιαστινοσοῦν ἕνεκεν· ὃ βεβαίως ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία τηροῦσα διετέλεσε, καὶ διατηρεῖ. *Et hæc sanè divini Patres distinguunt circa Eunuchos decernentes, & illos quidem, qui vi barbarorum, vel morbi causa, sine culpa secti sunt, idoneos dicunt Sacris recipiendis, contrà castratos sponte quacunque ex causa. Quod sanctè Orientalis Ecclesia custodivit hactenus, atque custodit.* At Callistus (13) Sguropulus in Meditatione pereruditu, quam scripsit, dicavitque Euthymio II. Patriarchæ, eleganter insectatus Palamæ dogmata, ubi, quę ad Theoresim Theologicam pertinebant, robustissimis argumentis penitùs profligavit, aggressus, quæ circa mores, primùm illud Palamitarum dogma uti pestilens, Ecclesiæque moribus absonum damnat, quo scilicet histriones castimoniæ severioris minimè verebantur asserere, absolutissimam vitæ rationem inituros eos, qui se se propter Regnum Cælorum castrassent. Καὶ τοῦτο δὴ ἐν τῶν καταδικασθέντων ἐν τῷ πάλαι Ὠριγένει τὸ κορυφαῖον ἐστι δόγμα, ὅτι αὐτοῦ διέκοψε τὰ γεννητικά, νομίσας εὐσέβειαν τὴν ἀνομίαν, καὶ θεοῦ λατρείας ἡγησάμενος τὸ ἀπεῖργον τῆς λατρείας θεοῦ. βομβεῖ γὰρ ἡ ἐκκλησία, καταμαρτυροῦσι κανόνες, καὶ σύνοδοι καταψηφίζονται τῶν ἐθελοντὶ ἐκτομιδῶν, ὥστε ἐξωθεῖσθαι γοῦν αὐτοὺς πάσης χειροτονίας, ἵνα ἄθικτοι ταῖς ἱεραῖς χερσὶν ἐκεῖνοι ὦσιν, οἱ τὰς ἀνόμους ἑαυτοῖς χεῖρας ἐπιθεῖναι ἢ ὑπομείναντες, ἢ τολμήσαντες. *Et hoc sanè capitale est ea inter dogmata, quæ damnata sunt in antiquo Origene, cùm sibi genitalia execuit, ratus pietatem esse id, quod erat impietas, & obsequium Dei arbitratus, quod ab obsequio Dei palam repellit. Reboat enim Ecclesia, Canones testimonium ferunt, sententiam Synodi dicunt in eos, qui sponte se castrant, ut à quacunque impositione manuum repellantur, & intacti sine Sacris manibus, qui manus impias vel sibi inferri passi, vel inferre ausi sunt.*

VI. Hæc, quæ Græca sunt, sed planè Latinis consona, Coressii stupidam ignorantiam damnant, ausi nobis ad exemplum damnati prorsus facinoris Origenem objicere, cujus etiam ad id meminit (1) Glossa, qua ducе falsus Coressius Eusebii (2) Cęsariensis in Origenem laudes SS. Patrum gravissimis sententiis prætulit; nec veritus est id fas asserere, quod Lex omnis nefas esse constituit, quemadmodum constat ex traditis ab (3) Epiphanio, à Justino (4) Martyre, ab (5) Athanasio, & (6) Socrate, & (7) Sozomeno, quorum authoritate certissimum est, nullâ ex causâ etiam castitatis licuisse unquam, aut licere, aut fore unquam, ut liceat, etiam religionis gratiâ, sibi ipsi manus violentas inferre, sive ad cædem, sive ad diminutionem membrorum. Cujus ea ratio potissima est, quòd vitæ, membrorumque suorum nemo dominus est, neque in ea liberum habet arbitrium, ut vel vitam pretio vendat, vel membrorum jacturam pecuniâ commutet, ut acutè cùm IC. (8) probat Alexander (9) III. Pontifex Maximus. Quare nec se spontè occidere, aut mutilare ex ullâ causâ poterit, ut palam conficitur ex traditis accuratissimè per (10) Augustinum, cujus effata referuntur (11) in Jure, unde eadem planè philosophatur eruditissimè, (12) D. Thomas, quo nimirum authore manifestissimum est, eum, qui se se occidit, aut mutilat, contra Justitiam facere, injuriumque palam esse Reipublicæ, cujus est ipse homo. Extant validissima hac de re verba Josephi cujusdam penes (13) Hegesippum, faciuntque, quæ scribit (14) Covarruvias latè, & latissimè (15) Tiraquellus. Hinc (16) Aristoteles robustissimè comprobat, mortem sibi consciscere ad fugiendam paupertatem, vel mœrorem, aliudve hujus generis, non fortis esse hominis, sed potiùs timidi, planèque mollis, quod post Aristotelem (frustra reclamantibus cum (17) Martiale Poetis, & cum Lipsio (18) Stoicis, ac nequicquam idipsum inficiantibus viris quibusdam, quorum ingens apud stupidos posteros fama ex illatâ sibi per vim morte, qualem sibi intulere post Pomponium (19) Atticum, Uticensem (20) Catonem, & (21) M. Brutum, (22) Otho, & (23) Adrianus) apertè probavere (24) Jurisconsulti, unte quos idem summatim confirmavere sapientissimi quique. Nam Plotius, penes (25) Tacitum, majore censuit animo tolerari adversa, quàm relinqui: Fortes, & strenuos etiam contra fortunam insistere Spei, timidos, & ignavos ad desperationem formidine properare: Et (26) Florus, *magnæ*, ait, *indolis est sperare semper*: cui haud absimilia Cæsar (27) reddidit, cùm ita constituit: *animi est ista mollicier, non virtus, inopiam paulisper ferre non posse: qui se morti ultro offerant, faciliùs reperiuntur, quàm qui dolorem patienter ferant*, & Nabarzanes penes (28) Curtium: Fortium, inquit, *virorum est, magis mortem contemnere, quàm odisse vitam: sæpe tædio laboris ad vilitatem sui compelluntur ignavi*: Quare & Pom-

vitias. col. 2.

(8) In prax. criminal. c. 79.

(9) In tract. de legib. c. 9.

(10) Ad Canon. 1. Nicæn.

(11) De vi Canonum Schol. 1. ad Canon. Nicæn.

(12) In Can. Nicæn. init. ap. Canonarcham, ubi supr.

(13) Refert Canonarcha ubi supr.

(1) In d. c. significasti.

(2) In Chron. & hist. l. 6. c. 7. et in Apolog. pro Origen.

(3) Hæres. 58. & 64.

(4) Orat. ad Anton. Piu.

(5) Ep. ad Solitar. ubi de Leontio.

(6) Hist. l. 2. c. 21.

(7) Hist. l. 2. c. 24.

(8) In L. liber homo ff. ad l. Aquil.

(9) C. contingit. 3. de sent. excom.

(10) Lib. 1. de Civit. Dei c. 2.

(11) In c. si non licet. 23. q. 5.

(12) 2. 2. qu. 64. ar. 5.

(13) Lib. 3. de Excid. Jerosolym. ca. 17.

(14) l. 1. Variar. c. 2. n. 8. & l. 2. c. 1. n. 11. & in Clem. si furiosus init. p. 1. sub nu. 6. de homic.

(15) De Nobilit. c. 31. nu. 475. & 520.

(16) Lib. 3. Ethic. c. 7.

(17) Lib. 8. Epigr. 22.

(18) In Notis ad Tacitum hist. lib. 2. ad pag. 477.

(19) Cornel. Nepos in vita Attici.

Pompeius penes (29) Lucanum.

——————————*Fortissimus ille est,*
Qui promptus metuenda pati, si cominus instent,
Et differre potest,

Et virgo Antigone ad OEdipodem patrem penes (30) Tragœdum

Non est, ut putas, virtus, pater,
Timere vitam: sed malis ingentibus
Obstare, nec se vertere, ac retro dare.

Ex quibus facilè ad rem nostram detortis colliges, non esse casti animi illum, qui, ne à libidine superetur, sibi virilitatem detruncat. Unde mox universim conficitur, nefas esse, sibi quenquam violentas manus injicere, neque id fieri posse sine noxâ plerunque lethali, licèt religionis prætextu fiat; cùm scilicet gravis, & supina ignorantia sit, si quis existimet, se iis actibus obsequium præstare Deo, queis Leges ipsius, ac præcepta transgreditur. Jam si universim certissimum est, non licere, nec licuisse unquam, vim sibi ipsi inferre, sequitur idipsum certissimum esse in re hac, qua de agimus, ut nimirum nullo pacto liceat, sibi virilitatem abscindere, aut abscindendam sponte permittere. Scilicet id omni jure gravissimum habetur ex eo, quòd vel Leges (31) Civiles, quæ multa crimina patiuntur, quibusdam etiam authoritatem impendunt, ut alibi ostendimus, homicidii pœna censeant puniendum eum, qui se ipsum castraverit. Eadem pœna (32) plectitur, qui se castrandum præbuerit, aut consensum præstiterit castrationi suæ. Quo fit, ut actus adeò reprobatus, passimque vel à Jure civili damnatus, licere nequeat causâ castitatis, religionisve. Quod etiam ex Jure nostro confirmatur decretis (33) Apostolorum palam affirmantibus, sui ipsius homicidam esse, qui se ipsum absciderit, eâ scilicet ratione, quâ maximum mortis periculum imminet ex eo vulnere. Id quod & Justinianus (34) asseruit, cujus verba seriò considerans Daniel Archiepiscopus (35) Nicænus ὁ ἀγαθὸν, inquit, Τὸν κίνδυνον, ὃν αὐτῷ κινδυνεύουσι κατὰ τὴν τομὴν. [illegible] ὁ ἑαυτὸν εἰς κίνδυνον ἑαυτὸν ἐμβαλὼν, καθάπερ [illegible] ὁ τοῦ κινδύνου αἴτιος [illegible], εἰ ὁ βασιλεὺς θανάτῳ καταδικάζῃ. [illegible] τιμωρεῖ τοὺς ἑαυτὸν, [illegible] [illegible] τῆς ζωῆς τὸ κινδυνεύειν παντελῶς [illegible] [illegible]. *Qui amat periculum, peribit in eo juxta Sapientem. Quare eâdem afficitur pœnâ, qui sponte periculum subit, ac qui periculi causa est. Nil igitur mirum, si Imperator morti adjudicat, & ut homicidas punit eos, qui se, vel alium execuere: nam verè periculum maximum eunuchis imminet, ut & Novella hæc palam testatur.*

VII. Addo, eviratum ejusmodi ad veram, & propriam castitatem minimè pertinere. Quin etiam & si ejus causa id fiat, improbandum est authoritate Arelatensis (1) Concilii II. quod sub Silvestro I. actum (2) dicitur, vel sub (3) Siricio, meliùs sub Leone I. ut Cabassutius (4) notat accuratissimè: ibi enim ut ignavi, nescientesque libidinis impetum compescere reprehenduntur, qui se ipsos abscindunt. Imo & ipsa Divina Veritas, cujus ex (5) Euangelio verba illa solemnia, queis Eunuchos probare videtur, qui se ipsos castraverunt propter regnum Cœlorum, contulit ad stoliditatis suæ tutelam Coressios, in eum sensum accipienda est, ut eviratio, de qua sapientissimè loquitur, metaphoricè sonet, non propriè: illisque damnentur, qui reipsa se castrant, ut criminosi, quando laudantur, qui integra virilitate, omni se se usu libidinis abstinent etiam concessæ. Est enim ille locus de iis intelligendus, qui pio proposito ab uxore ducenda se continent. Quare, quos Veritas laudat, Eunuchi, non hi sunt, qui natura molles, aut reipsà spadones, exectique ab hominibus, nec ii, qui amputatis virilibus se sponte castrarunt. Scilicet hi eo plerunque proposito sunt, ut, si possent, conjuges haberent: Sed hi, qui seipsos castraverunt propter Regnum Cœlorum, concepto nimirum Castitatis amore, ut eleganter, & ingeniosè explicarunt maximi Doctores Ecclesiæ (6) Augustinus Latinæ, Nostræ Magnus (7) Basilius, cujus sensa si legisset, aut lecta percepisset vir doctus Coressius, qui aliena Commentaria uti sua publicè nundinatus in Græcia, apud ignorantissimam Photianorum plebeculam laudem, nomenque Philosophi, atque Theologi meruit, profectò non adeò inficetè dicta Latinorum quorundam in Gentem nostram planè dementia ultus esset. Ea ut stoliditatem Coressii evincant, latinè sic reddo, Græcis nostris in proprio, quo scripta sunt idiomate, legenda, loco laudato. *Sunt enim*, inquit, *Eunuchi, qui ex utero matris sic nati sunt, quia naturæ prærogativâ, eo, quod ad coitum irritat, execti, nuptias contemnunt. Et sunt eunuchi, qui Eunuchi facti sunt ab hominibus per doctrinam, & observantiam virginitatem exercere persuasi. Quemadmodum sanè & Virgo, quæ à Patre servatur, de quo dictum est: qui verò decrevit in corde suo, ut servet Virginem suam: bene facit. Et sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Cœlorum, qui etiam præstantiores aliis existunt, propterea, quòd nec in Natura viaticum, & occasionem ad temperantiam habentes, in totum verò de Regno cum gladiatorio sudore pugnantes. Nam qui ex utero Matris Eunuchus est, natura castus existens, nullum proprium opus in Virginitatis pulchritudine ostendere potest. Naturæ, veluti dixi, prærogativâ, non affectu Virginitatis nuptias aversatus, quemadmodum sanè & qui ab hominibus Eunuchus factus est, observatione virginitatem exercere coactus, non proprium rectè factum ipsam Virginitatis integritatem ostendit, sed eorum, qui ipsum custodiunt, ac servant. Qui verò se ipsum castravit, præcipuum opus per continentiam, & ad omnia exercitationem Virginitatis pulchritudinem faciens, propriis, non alienis virtutibus ob regnum se jactat.* Hæc Basilius, qui mox Euangelicam castrationem mysticam esse asseverans: *Qui verò, ait, non intellexerunt hoc, ut sunt Eunuchi, qui se ipsos castraverunt propter Regnum Cœlorum, absurdè se ipsos mutilarunt, ipso facto petulantiam suam eminus accusantes: qui enim carnalis amoris instrumentum, ut ne, dum præsens est, operetur, abjecerunt, manifestos se ipsos faciunt, quòd gliscunt quidem ad coitum, verùm, cùm se ipsos exarmarunt, non quòd non velint, sed quòd non possint, Virginitatem agunt. At Divina lex non actionem, sed cogitationem judicat,*

VIII. Hæc

(20) Plutar. i Catone Utic. in fin. (21) idem i M. Bruto in fin. (22) Suet. in Othon. & Tacit. hist. lib. 2. pag. mihi 398. (23) Dio. & Spartianus in Adriano. (24) In l. rei §. sic antè distinguendum ff. de bon. eor. qui sibi mort. consciv. l. fi. quis filio §. ejus ff. de inoff. (25) Lib. 2. hist. in med. pag. mihi 396. (26) Lib. 4. c. 8. (27) Lib. 7. (28) Lib. 5. de gest. Alex. Mag. post med. (29) Pharsal. lib. 7. sub init. (30) In Thebaid. act. 1. post med. (31) L. 3. §. qui hominem, et l. 4. §. idē divus ff. de Sicar. l. 1. & 2. Cod. de Eunuch. (32) d. l. 4. ad fin. (33) d. Canon. 22. (34) Novell. cit. 141. alias 142. (35) In Comm. ad Novel. d. Novel. 142. in fin.

(1) Can. 7. refer. ur in ea. hi, qui se ss. aist. (2) A Carran. in Sum. Concil. ad Arelat. II. (3) A Binio in Collect. Concil. ad Arelat. II. (4) In Not. Concil. et Canonum. ad Cōcil. Arelat. II. (5) Mat. c. 19. n. 12. (6) Lib. unic. de S. Virginit. c. 23. & 24. (7) Lib. unic. de Virginit.

VIII. Hæc tanti Magistri verba ostendunt apprimè, nec Lege naturali, nec divina unquam licuisse, etiam castitatis causâ se se mutilare: Quare justissimè Jure utriusque Ecclesiæ, qui se se eo pacto mutilant, & in corpus suum violenti sæviunt, ab Ordinibus repelluntur. Et alioqui jactura virilitatis vel apud Ethnicos turpis est habita. Tradit enim Valerius (1) Maximus, à Mamerco Æmilio Consule Genutium quendam hæreditatis possessionem ex testamento petentem rejectum, negatamque ei mox & possessionem bonorum secundum tabulas, quod ipse Genutius, ut Gallus esset Matris Magnæ, amputatis sui ipsius sponte genitalibus corporis partibus, neque virorum, neque mulierum numero haberi deberet. Tacitus (2) etiam, Eunuchos solis barbaris non despectos affirmat: cùm contra penes bene moratos populos, ac præsertim penes Romanos viles, infamesque fuisse, abundè, plerisque omissis, neglectisque innuunt versus (3) Petronii.

Persarum ritu, male pubescentibus annis
Eripuere viros, exectaque viscera ferro
In Venerem fregere.

Quod ante Petronium palam inhonestum asseruit (4) Horatius probroso epithetis Cleopatræ contubernales Eunuchos aggressus: ut hinc pateat, quàm alienum sit à decore, ac dignitate Ecclesiæ, si Sacris Ordinibus hi homines decorentur. Certè olim (5) Moyses jussit, Eunuchum, & eum, cui execta sunt virilia, non ingredi Ecclesiam: ὐκ εἰσελεύσεται θλαδίας, καὶ ἀποκεκομμένος εἰς ἐκκλησίαν κυρίου: quasi hic, ut interpretatur Clemens (6) Alexandrinus moribus impius censeretur, divina quippe virtute, ac genitali privatus. Adde, & quæ ad id scribit (7) Philo, quibus consonat & Mos Ecclesiæ, narrante (8) Socrate, & ex hoc (9) Cassiodoro, Ammonium monachum in Episcopum lectum, ut id muneris recusaret, à corporis deformitate sibi suppetias quæsivisse, abscissâ nimirum sibi auriculâ dexterâ, quod efficacius in re nostra confirmat publica in Nicæna I. Synodo Leontii damnatio, de qua (10) Athanasius, (11) Socrates, (12) Theodoretus, & ex his (13) Baronius.

(1) *Lib. 7. c. 7.*
(2) *Annal. lib. 6.*
(3) *In Satyricis.*
(4) *Ode 37. lib. 1. Carm.*
(5) *Deuterom. cap. 23. n. 1.*
(6) *In adhortatorio ad Gentes.*
(7) *Lib. de Migrat. Abrahā.*
(8) *Lib. 4. hist. c. 23.*
(9) *In Tripart. lib. 4. c. 1.*
(10) *In Apolog. de fuga sua.*
(11) *Lib. 2. hist. c. 21.*
(12) *Lib. 2. c. 24.*
(13) *Ad ann. 325. n. 146. & seqq.*

IX. Hæc supersint ad refellenda deliramenta Coressii, quæ ad ultionem eorum, qui Nostra vituperant, pessimus adducit Græciæ defensor, cujus nimirum gloria unâ Veritate stat, nec ad sui patrocinium unquam adscivit ineptias, atque mendacia: Quale profectò jure, ac meritò dixeris illud, quo Coressius famam Methodii Sanctissimi Patriarchæ iniquissimè lædit, ausus illum Eunuchis succenturiare, cùm omnis historia eum promississimæ barbæ senem describat, idque testetur ejus antiquissima Icon in Menologio Basilii, quemadmodum refert post (1) Margunium (2) Canonareha, apud quem (3) Theophanes Homologetes, prodigii loco habitum fuisse, narrat, quòd, cùm jussu scelestissimi Theophili Cæsaris Methodii facies contusa fuisset, plurimisque cicatricibus deformata, nusquam tamen ipsa barba Majestatem sacerrimi oris minuisset. Non igitur Eunuchus Methodius tanta, pro Religione Orthodoxâ, spectante, atque admirante Græciâ, passus. Illud verissimum est, quod Coressio locum aperuit, in quo contra Methodium mentiretur: Nimirum, Methodium fassum coràm judicibus debilitatæ, impotisque virilitatis se esse: id, quod multis narrant Historici (4) nostri, & ex illis (5) Baronius. Nam cùm Joannes Pseudo-Patriarcha Iconoclasta cujus deturbati in locum ritè suffectus fuerat Methodius, non cum Arsabero Patricio fratre, pecuniâ mulierculam ad calumniam pellexissent, illaque sacrilegi concubitus secum initi Methodium accusasset, accersitus vir innocens, & pudicus, ne quid ex calumniâ damni fides caperet Orthodoxa, Veritati postposuit verecundiam, diductisque coram Judice vestibus, virilitatem arefactam, prodigioque divinitus enervem ostendit: Asseruit enim, assertisque præstita fides, se, cùm Legatus Nicephori Patriarchæ Romæ libidine vehementiùs quateretur, precibus ab Apostolorum Principe obtinuisse, ne diutiùs fœdi criminis illecebris tentaretur, cui dormienti visum Petrum Apostolum tacta genitalia protinus adussisse, tantâ non vani somnii Veritate, ut experrectus, non sine dolore, mox ea membra inepta penitùs Veneri semper habuerit. Adeò falsum est, Eunuchum fuisse Methodium, adeòque verum, nullam Coressio præstandam fidem, si, quando sibi, dictisque suis patrocinium ab Historia petit, quæ scilicet, uti ante docuimus, communi Ecclesiæ utriusque Suffragio favens rejectos docet semper à Sacris eos, quorum sponte secta virilitas.

(1) *Ad Metaphrasten in Methodio.*
(2) *In Catalogo Sanctorum in Methodio.*
(3) *Ex Epist. ad Theodori fratrum.*
(4) *Curopalates, Glycas, & alii.*
(5) *Ad ann. 843. n. 1. & seqq.*

SECTIO IV.

DE APELLIS

Qua occasione proponitur, & resolvitur Quæstio de Azymis.

SUMMARIUM.

I. *Margunii sententia contra Apellas quò collimet. Enumerantur Photiani, qui contra Azyma scripsere.*
II. *Constituitur, Christum in Azymo consecrasse, esse probabilissimum.*
III. *Christum consecrasse XIV. die Lunæ ex Patrum nostrorum Sententia.*
A Christo Legem impletam eorundem authoritate probatur.
IV. *Proponitur Coressii responsio circa XIV. diem Lunæ.*
V. *Ea refellitur latè.*
VI. *Ex illa responsione colligi, à Christo legem non fuisse impletam.*
VII. *Pascha non potuisse in Azymis celebrari à Christo XIII. die Lunæ. Proponitur difficultas Coressii.*
VIII. *Respondetur difficultati, eaq; perpenditur.*
IX. *Responsio nostra confirmatur authoritate Chrysostomi, cujus locus explicatur.*
X. *Si Christus celebravit XIV. in Azymo celebravit, & concluditur pro Azymis.*
XI. *Proponuntur ineptiæ aliquot Severi Philadelphiensis Metropolitæ.*
XII. *Respondetur primæ, explicaturque Figura Christi à Melchisedech petita.*
XIII. *Ante Moysen Azyma in usu fuisse.*
XIV. *Respondetur difficultati petitæ à panibus Propositionis.*

XV. *Osten-*

XV. *Ostenditur, panis simpliciter nomine etiam Azyma contineri.*

XVI. *Concluditur contra Severum, colligiturque, à Græco negari non posse, Eucharistiam confici ritè in Azymo.*

I. Iis, qui mutilati sunt, & Eunuchis, quos ab Ordinibus eo, quo dictum est, modo, rejecimus, addunt ex Nostris aliqui Circumcisos, & Apellas, in quos, qui Eunuchos à Re sacra non abigit, Margunius (1) adeò severus est, ut eos, tametsi inviti probrum hoc fuerint passi, prorsus ineptos Ordinibus autumet: περὶ δὲ τῶν πεπονθότων περιτομήν τινα οἱ θεῖοι Κανόνες νομοθετοῦσι, μὴ χειροτονεῖν αὐτούς. ἀγκαλὰ καὶ τὰ ἱεπάθασι ταύτην τὴν αἰσχύνην ἄκοντες. *De iis autem, qui circumcisionem passi sunt, Divini Canones statuunt, ne illis manus imponantur, quamvis hoc probrum passi sint inviti.* Mirabere fortassis in homine indignis etiam sæpe clementissimo tantam severitatem, sed, si additam severæ sententiæ rationem consideres, agnosces, non gratis virum mitissimum esse repentè crudelem. Τοῦτο δὲ (2) ait, διὰ τὸ μὴ ἔχῃ ἡ νύμφη τοῦ Χριστοῦ ἡ ἄμωμος σφραγῖδι ἑβραϊκῇ κατωφρονημένον ὑπηρέτην, καὶ ὅλως διὰ τὸ μὴ ἔχῃ ἡ ἐκκλησία ἰουδαϊκόν τινα ἔμφασιν, καθὼς οἱ ἰουδαΐζοντες ἀζυμῖται οἱ καινὰ τὰ πάντα ποιοῦντες, καὶ Χριστὸν ἐν παλαιοῖς ἀζύμοις λατρεύοντες, οὐ χριστολάτραι κατὰ τὸν σοφὸν Στηθάτον, ἀλλ' ἀζυμολάτραι γενόμενοι. *Atque hoc, ne immaculata Sponsa Christi habeat signo hebræo turpem Ministrum, & universim, ne quid Ecclesia Judaicum præseferat: ut Azymitæ, qui Judæos imitantur, quique omnia nova faciunt, & Christum in Azymis colunt, non Christi cultores, juxta doctum Stethatum, sed Azymorum facti.* Vides quicunque hæc legis, quò Margunius collimaverit: id, quod ex iis, quæ prolixiùs addit manifestius est, nam statim ex professo controversiam de Azymis instituit, & quà licet, aut fas, nefasve est, eandem Græciæ cognoscendam proponit. Quo fit, ut nobis omnino incumbat necessitas consulendi Genti nostræ, respondendique calumniis, & ineptiis Photianorum, quibus mos est, in hac Controversia magis, quàm in reliquis insanire. Patet hoc ex numero Photianorum, qui ex industria eò calamum contulere, ut ostenderent, reipsa in Azymo non confici Eucharistiæ Sacramentum. Nam de hoc post (3) Pectoratum, ut antiquiores omittam, scripsere (4) Euthymius, (5) Balsamon, Nicephorus (6) Callistus Xantopulus, Hieremias (7) Patriarcha, Christophorus (8) Angelus, Meletius (9) Patriarcha Alexandrinus, Georgius (10) Coressius, Maximus (11) Margunius, Nectarius (12) Patriarcha Jerosolymitanus, Metrophanes (13) Critopulus, Gabriel (14) Severus, aliique quamplurimi, quorum hic ineptissima dicta refellenda sunt, ubi Veritatem Orthodoxam constituerimus.

(1) Nota 95. ad Trullan.
(2) Ibid. nota 96.
(3) Lib. contra Azymitas.
(4) In Comm. c. 26. Mat.
(5) in Canon 70. Apostol.
(6) In Synaxar. Triodii, & lib. 1. histor. c. 28.
(7) In Confess. 1. ad Germanos c. 10.
(8) De statu hodierno Græcor. mihi cap. 22.
(9) In Epist. ad Chios. pa. 21. lin. 20.
(10) Lib. 8. de Eucharistia.
(11) Locis supra citatis, & nota 11. ad Can. Apost.
(12) In Antirrhetico Thesi 4. sect. 1. pag. 5. lin. 35.
(13) Confess. sua c. 9. mihi pag. 90.
(14) In sertia differentia.

II. Constituitur autem hæc facillimè, ne, quæ fusè (1) Bessarion, (2) Gennadius, & ex his (3) Bellarminus, producamus in medium, hac unicâ Conclusione: Probabilissimum est, Eucharistiam fuisse à Christo in Azymo institutam. Dico, probabilissimum esse, non tamen certum: nam non solùm ex Photianis omnes, sed ex Orthodoxis quamplurimi dubitant, An dies, quo Christus Eucharistiam instituit, XIV. dies fuerit Lunæ mensis primi, quo Azyma comedere necesse erat, an potiùs dies XIII. Et quamvis, qui hoc postremum affirmant, futilibus meo judicio nitantur rationibus, attamen nituntur, neque eos facilè convinces, ut, quod Mores Latinos more Græco docet esse potiores, ingenuè fateantur. Accedit non deesse Latinos, qui vel (4) Rupertum, vel Paulum (5) Burgensem secuti eum in modum Paschales Azymorum ritus exponunt, ut confirment potiùs opinionem Græcorum: quemadmodum (6) Bellarminus notavit, manifestumque est ex recentioribus Photianis, quos retulimus proximè, quique Latinorum ejusmodi sententiis freti, ne latum quidem unguem ab opinione, quam concepere, deflectent. Hinc nobis, quibus hoc in Opere nostro, placuit ea Græciæ proponere, quæ negari nullo modo possint à Græcis, conclusio illa non uti certa proponitur, sed ut probabilis tantùm, & probabilissima, quæ nimirum conducat ad id, quod maximè intendimus, id scilicet, quod certum est, atque ex hac probabilissima opinione manifestissimè deducitur.

(1) Epist. Encyclica de Azymis.
(2) In Demonstr. 2. Cap. Decreti Florentini.
(3) Tom. 3. Controv. de Sacr. Euchar. lib. 4. c. 7. & 9.
(4) In Levit. c. 23. & in Matth. c. 27.
(5) Ad Lyranum in Comm. ad 26. c. Matthæi.
(6) Ubi supra c. 7. vers. secunda sententia, &c.

III. Porro probabilissimum esse, à Christo in Azymo fuisse institutam Eucharistiam, constat ex eo primò, quòd Majores nostri, quotquot hac de re scripsere ante Photianum Schisma, si unum excipias Epiphanium, apertissime docent, Christum decimaquarta Luna celebrasse Pascha: ita Theophylactus (1) ex Chrysostomo, & (2) Damascenus, ita (3) Theodoretus, ita (4) Theophilus Alexandrinus Antistes, ita (5) Chrysostomus, ita & (6) Origenes ipse, fassus Christum à Judæis captum XIV. Luna primi mensis, quibus adde Latinos, quos, Photiani, recipitis, (7) Tertullianum, (8) Cyprianum, (9) Ambrosium, (10) Hieronymum, (11) Augustinum. Quæ Patrum assertio sequitur ex eorundem alia non minus certâ sententiâ, quæ palam affirmat, quod Christus de se ipso affirmavit his (12) verbis: οὐκ ἦλθον καταλῦσαι τὸν νόμον, ἀλλὰ πληρῶσαι: *non veni solvere legem, sed adimplere*, (13) & Rursus: εὐκοπώτερόν ἐστι τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν παρελθεῖν, ἢ ἰῶτα ἓν, ἢ μίαν κεραίαν παρελθεῖν ἀπὸ τοῦ νόμου: *Faciliùs est Cœlum, ac Terram præterire, quàm Jota unum, aut unum apicem cadere de lege.* Quæ divinæ assertiones, imò potiùs effata, sententiam Patrum confirmant docentium, Christum, ad extremum usque spiritum, legem, quam abrogaturus erat, servasse. Hinc (14) Chrysostomus. Τίνος, ait, ἕνεκεν τὸ Πάσχα ἐπετέλει; διὰ πάντων δεικνὺς μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμέρας, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐναντίος τῷ νόμῳ ἵνα δὲ μὴ ἐναντίος γίνηται τῷ νόμῳ, τὸ πάσχα ἐπετέλει: *Qua de causa Pascha peragebat? In omnibus usque ad extremum ostendens legi se non esse contrarium: ne autem legi contrarius esset, Pascha peragebat.* Et (15) Damascenus: ἐν τῷ ὑπερῴῳ τοίνυν τῆς ἁγίας, καὶ ἐνδόξου Σιὼν φαγὼν τὸ παλαιὸν πάσχα μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ πληρώσας τὴν παλαιὰν πᾶσαν διαθήκην, νίπτει τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν. *In cœnaculo Sancta, & gloriosa Sion, antiquum Pascha cùm comedisset, & vetus testamentum omne complesset, lavat pedes discipulorum.* Ex quibus, aliisque, quæ à Majoribus nostris ingesta, asserta, planèque

(1) In c. 26. Mat.
(2) In l. 24. Theologic. apud Gennad. ubi supra.
(3) Quæst. 24. in Exod.
(4) Apud Bed. de ratio. Tempor. c. 57. & 59.
(5) Homil. 85. in Mat.
(6) Tract. 35. in Mat.
(7) Lib. contra Judæos.
(8) Serm. de Cœn. Domini.
(9) Epist. 83.
(10) In c. 26. Mat.
(11) Epist. 86. ad Casulanum.
(12) Mat. c. 5. n. 17.
(13) Luc. c. 16. n. 17.
(14) d. Hom. 85. in Mat.
(15) d. l. 24. Theologicorum.

constituta ad ejusdem veritatis confirmationem, si vacaret, afferri possent, palam est, Christum Legis apices omnes custodisse tanta diligentiâ, ut impium sit cogitare, nedum asserere, minimum quid Legis fuisse prævaricatum. At ex hoc sequitur manifestè Latinorum Patrum, Nostrorumque sententia. Nam, si non quartadecimâ Lunâ Pascha Christus celebrasset, profectò patrasset aliquid contra legem, quæ palam Judæis (16) edixit: Ὁ μὴν οὗτος ὑμῖν ἀρχὴ μηνῶν, πρῶτος ἔσται ὑμῖν ἐν τοῖς μησὶ τοῦ ἐνιαυτοῦ. Λάλησον πρὸς πᾶσαν συναγωγὴν υἱῶν ἰσραὴλ λέγων. τῇ δεκάτῃ τοῦ μηνὸς τούτου, λαβέτωσαν ἕκαστος πρόβατον κατ' οἰκίαν: καὶ αὖ· καὶ ἔσται ὑμῖν διατετηρημένον ἕως τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης τοῦ μηνὸς τούτου, καὶ σφάξουσιν αὐτὸ πᾶν τὸ πλῆθος τῶν υἱῶν ἰσραὴλ πρὸς ἑσπέραν. *Mensis iste vobis principium mensium, primus erit in mensibus anni. Loquere ad universum cœtum filiorum Israel dicens: Decimâ die mensis tollat unus quisque agnum per familias. Et* infrà: *Et servabitis eum usque ad quartumdecimum diem mensis hujus, immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam.* Eadem edicit (17) Numen Judæis & alibi, sancitque iteratò, Pascha peragendum his cæremoniis, quarta decimâ die mensis primi ad vesperam. Quare, si dicas à Christo Pascha peractum tertiadecimâ mensis primi, consequens erit, ut asseras, legis Christum Judaicæ desertorem fuisse.

(16) *Exodi ca. 12. n. 2.*

(17) *Exodi c. 13. à n. 5. Levit. c. 23. n. 5. Numer. c. 28. n. 16.*

IV. Mirum est, quàm miserè hoc argumentum Photianos torqueat, atque ad quot ineptias constanter effutiendas eosdem cogat. Lege, si libet, (1) Margunium Cloacam, ut sæpe dixi, dicamque sæpius, maximam omnium ineptiarum: Ridebis ædepol, ac petulanti splene cachinnum sonorum Juppiter, & necessarium edes, cùm audies; Sacras Paginas à Latinis fuisse corruptas: Rabbinos contra testari: *fas Latinis* haud esse Græcos Patres producere, quos neque intelligunt, nec proferunt integros: aliter sensisse Basilium, Nazianzenum, Sinaitam Anastasium, Isidorum Pelusioten, quorum tamen nobis non indigitat loca, nempe ut credamus Margunio novo Photianorum Pythagoræ, cui fides omnino adhibenda sit, quia ipse dixit. Ubi usque ad delicias deliravit, sententiam (2) Euthymii, atque (3) Xanthopuli producit in medium, affirmatque, licuisse quartam decimam lunam prævertere Genti omni Judaicæ, atque adeò & Christo. Sed neque hæc sententia Photianorum usquam probatur, & more recentissimo Judæorum reprobatur palam, eamque primùm (4) D. Thomas, deinde (5) Veccus, mox (6) Bessarion, deinceps (7) Gennadius, denique ex his omnibus (8) Bellarminus ita reprobavere, ut ne recentiores quidem Photiani minus inepti Margunio; inepti licèt & ipsi, eâ satis se tutos existiment. Quare (9) Coressius, & (10) Severus longè mirabiliorem ineunt viam, qua possint vim rationis eludere. Eorum verba non referam prolixa satis, erudita importunè, planèque ridicula. Summa verborum hæc est. Ajunt Quartadecimâ die Pascha celebratum à Christo, quòd vespere Tertiæ decimæ lunæ, comederit Pascha: Nam vesperam Tertiæ decimæ lunæ ad quartamdecimam pertinere, producto ad id eruditè (11) Levitico, ubi à Vesperâ dies incipit Hebræorum Numinis ipsius decreto. Sic igitur Paschate celebrato Tertiadecima die mensis ad Vesperam, legem Christus implevit, quòd Pascha celebraverit ipsa Quartadecimâ die, quæ à Vespera Tertiædecimæ lunæ capiebat initium. Si dicas, lege divina Judæos non qualibet Quartæ decimæ diei horâ potuisse Agnum comedere, sed Vespere Quartædecimæ tantùm: Respondent, à Christo servatam legem, quod attinet ad Diem, non quod spectat ad horam. At hoc, inquies, prævaricatorem Legis Christum constituit. Respondent, non aliter fieri potuisse, imò nec debuisse aliter fieri. Nam, cùm necesse fuerit, mori Christum Quartadecima die mensis, ut eâ die significatus Agnus, ὁ αἴρων (12) τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου, *qui tollit peccatum Mundi* in Ara Crucis immolaretur, quâ Typus ipse, sive Agnus Paschalis immolabatur; oportuit quidem ad obsequium Legis, ut eâdem die Pascha Christus perageret, non tamen eadem hora. Hæc Coressius (13) hellenicè, atque hæc Severus (14) vernaculâ linguâ nostrâ, quæ cùm avidissimè perlegant Photiani, exultant, nec sine tripudio; his, his, inquiunt, Latini respondeant. His opponant sophistas suos. Quid Bessarion, quid Gennadius, quid Latinophrones omnes? his comparati desipiunt. Nam quid clarius, quid acutius, quid solidius? Mori Christum oportuit eo, quo Agnus Typicus immolabatur, Die, igitur horam, qua Agnus ille à Judæis immolabatur, servare non potuit, non debuit. An enim faceret contra jussum Patris, ne contra Judæorum Legem patraret aliquid? Fecit, quod licuit parituro paternis jussis, vi quorum, qui jubebatur eo mori die, quo Agnus ille Paschalis immolabatur, à præscripta esuris Agnum illum horâ absolvebatur. Quod verò cum jussis Patris minimè pugnabat, hoc præstitit, ut diem servaret, celebratâ Paschali cœnâ Vespere Tertiædecimæ, quæ pars erat Quartædecimæ præstitutæ, decretæque juxta Paschales ritus cœnaturis. Quid his respondebimus? licebit ne hiscere, sedatisque aliquando Photianorum plausibus, experiri, quid nobis Ratio concedat?

(1) *Ubi suprà nota 95.*

(2) *In c. 26. Mat.*

(3) *d. lib. 1. hist. c. 28.*

(4) *In 4. dist. 11. q. 2. art. 2. quæstiuncula 3.*

(5) *Apud Jo. Lascar. de Sacram. Euchar. c. 3.*

(6) *In d. Epist. Encyclica.*

(7) *d. demonstr. 2. Capitis Floren. Decreti.*

(8) *Ubi suprà à c. 8.*

(9) *d. lib. 8. de Euchar.*

(10) *d. disseren. 5. c. 2. per tot.*

(11) *Cap. 23. n. 32.*

(12) *Joan. c. 1. n. 29.*

(13) *d. lib. 8. de Euchar.*

(14) *d. disser. 5. pa. 37. à lin. 36.*

V. Dico, hanc responsionem Severi, atque Coressii esse insulsam, ineptam, falsam, atque ridiculam, imperitiæ plenam, atque proterviæ. Id ut palam ostendam, sciendum est, falsum esse, quod Severus constituit, appositoque ad marginem signo notandum docet, nempe, dies penes Judæos initium duxisse universim à Vespere. Nam illis id tantùm fas erat in festis, quorum solemnitas à Vespere capiebat initium; cùm contra in profestis dies non à Vespere præcedente diem ordirentur Judæi, sed ab Ortu Solis, ut ad sequentem ortum Solis integer dies pertingeret. Id, quod non solùm Judæi omnes fatentur, sed noster (1) Basilius cum (2) Ambrosio latè, ac sapienter enucleat ex illis καὶ ἐγένετο ἑσπέρα, καὶ πρωῒ ἡμέρα πρώτη: *factum est vespere, & mane dies primus*. Nec suffragatur Severo, sed potiùs eum debellat, atque ignorantiæ convincit locus ipse (3) Levitici ab eo productus, ubi Deus sic præcipit. ταπεινώσετε τὰς ψυχὰς ὑμῶν ἀπὸ ἐνάτης τοῦ μηνὸς. ἀπὸ ἑσπέρας ἕως δεκάτης τοῦ μηνὸς εἰς ἑσπέρας σαββατιεῖτε τὰ σάββατα ὑμῶν. *Affligetis animas vestras die nono mensis. à vespera usque ad vesperas celebrâbitis Sabbata vestra.* Etenim

(1) *In hexamer. in illa verba.*

(2) *In hexam. ibid.*

(3) *C. 23. n. 32.*

nim quid aliud hæc verba præscribunt, nisi dierum festorum à Vespera esse initia ducenda, atque adeò artificiosam hanc diem non nisi ad festa pertinere? Sciendum etiam decimam quartam diem, à cujus vespera Paschalem solemnitatem Judæi ordiebantur, non fuisse Judæis, neque esse potuisse solemnem, aut festam, nisi incidisset in Sabbatum: ac proinde, si aliam incidisset in diem, ut incidit, cùm hæc, de quibus agimus, acta sunt, futuram fuisse profestam. Constat hoc ex Sacris Paginis manifestè, quibus apprimè docemur, solemnitatem Paschatis celebrandam fuisse Quintadecima die Mensis: *mense primo*, (4) inquit, *quartadecima die mensis ad vesperum, Phase Domini est, & quintadecima die solemnitas*. Hinc Quartadecima non à præcedenti Vespere tertiædecimæ desumenda est, sed ab ortu Solis, ut ad sequentem desinat ortum Solis: Etenim, quippe profesta, ut naturaliter fit, non ut sumitur artificiosè, consideratur. Denique sciendum, Agnum Paschalem primò, ac principaliter institutum, ut Christi corpus in Eucharistia significaret. Docet hoc ex Nostris (5) Chrysostomus, & (6) Hesychius, è Latinis verò (7) Tertullianus, (8) Cyprianus, (9) Hieronymus, (10) Augustinus, (11) Leo, (12) Gregorius; & meritò: nam ritus Agni Paschalis potiùs versabatur circa modum manducandi, quàm circa immolandi ceremoniam, ut constat ex loco (13) Exodi superiùs laudato; ubi Legislator totus est in describenda cæremonia cœnæ. Quapropter, licèt Paschalis Agnus vel ipsum crucis Sacrificium cruentum significet, attamen Eucharistiam primò, rectà, & principaliter: ea nimirum ratione, ob quam à Sacris Paginis licèt jubeatur occidi, curiosiùs tamen edicitur, quomodo sit manducandus, quæ pars ritus potissima non pertinet ad mortem physicam Christi, sed ad Mysticam, in qua recolitur memoria *passionis*, & reipsa verus Agnus Dei, qui tollit peccata Mundi, comeditur.

VI. Hinc Severi Ignorantia, & ineptiæ refelluntur. Nam primò, si Agnus ille principaliter Eucharistiam significat, ut Patres proximè docuere, ac Typus ipse, ipsaque Typi ratio palam ostendit, Christus, quod illo Agno significabatur, non præstitit tunc, cùm perficiendum præscribebatur à Patre. Nam præscribebatur faciundum Vespere Quartædecimæ ipsius: Christus autem id præstitit Vespere Tertiædecimæ: jubebatur illud peragere in fine Quartædecimæ, is autem id peregit vel in fine Tertiædecimæ, vel, ut ineptit Severus, initio Quartædecimæ. Quapropter adeò Christo non incumbebat necessitas prævertendi horam, quò posset mandatum Patris implere, ut potiùs prævertens horam à mandato Patris abscesserit. Etenim si vera sunt, quæ delirat Severus; Christus neque horam principaliter jussi servavit, neque non principaliter ritu illo mandati. Non horam principaliter jussi, ut constat ex dictis. Non horam mandati illo Typo non principaliter; nam Christi mors significata per Agnum Vespere peragenda jubebatur, cùm tamen peracta sit horâ nonâ, quâ nondum sunt Vesperæ. Sive igitur illo Agno significabatur Sacrificium Christi mysticum, sive cruentum, si Agnus à Christo immolatus est Vespere tertiædecimæ, necessariò à Christo servatum non fuit jussum in signo tempus rei signatæ perficiendæ: ex quo sequitur, eum prævaricatorem fuisse, non autem, ut loquitur Severus, atque Coressius, Deo Patri paruisse. Vides, quàm ineptè arguti sunt, qui Veritatem odere: dum Charybdim vitant, in Scyllam incidunt; Christumque ut ostendant obsequiosum Patri, paternæ Legis prævaricatorem efficiunt, quin ullo modo difficultatem evadant. Neque enim ulla ratione probare possunt, quod autumant, Christum, & si præverterit statutam Cœnæ horam, servasse quartamdecimam Diem. Nam si Pascha celebravit Vespere Tertiædecimæ, non initio Quartædecimæ, sed in fine Tertiædecimæ celebravit. Id quod ex dictis manifestum est. Etenim Quartadecima nec festa est Judæis, nec unquam fuit ex se festa: igitur non incipit à Vespere Tertiædecimæ, atque adeò Vespera Tertiædecimæ nulla pars est Quartædecimæ; unde statim elicitur, Christum non servasse Diem à lege celebrando statutam Paschati. Id quod hoc syllogismo palam evinco. Tunc, ni desipias, Photiane, fatebere Christum prævaricatum legem non servasse decretam Paschati diem, cùm ostendero ex insulsissimis Doctorum tuorum effatis, Christum nulla parte Quartædecimæ diei comedisse Pascha: sed hoc probo manifestissimè, vel potiùs probavi: fatere igitur, Christum legem prævaricatum, fatere diem Paschatis celebrandi à Christo minimè fuisse servatum. Propositio quondam à Photianis, quos alii profligavere, rejecta palam nunc admittitur à recentioribus, quos contra nunc scribo. Adsumptio syllogismi constat ex dictis: nam Vesperæ præcedentes tunc solùm ad sequentem pertinent lucem, cùm sequens lux festa est. Decimaquarta verò lux profesta, non festa est Judæis, ut constat; igitur Vesperæ Tertiædecimæ non pertinent ad quartamdecimam diem; atque adeò nulla sunt pars Quartædecimæ. Porro vestra sententia Christus Agnum comedit Vespere Tertiædecimæ. Igitur eo Vespere comedit, qui non pertinebat ad Quartamdecimam, eratque nulla pars Quartædecimæ; atque adeò nullà Quartædecimæ parte Agnum comedit. Vides, Photiane, quid sequitur: nempe quod in argumento, cujus vim tentas eludere, conficiebatur, quòdque horrebas admittere, ne Chrysostomo, Damasceno, cæterisque Patribus asserentibus, à Christo totam fuisse Legem impletam, contrarius videreris. Addo, si pertinaciùs pergas asserere, Vesperam, quà Christus functus est Paschate, pertinuisse ad lucem pone sequentem, inde me validissimè collecturum, Vesperam illam, qua Christus functus est Paschate, Quartædecimæ non initium, sed finem fuisse, ac Vesperam, eamque ipsam, quam doctè Latini constituunt. Nam si ea Vespera pertinuit ad secutam diem, ea dies festa fuisse dicetur: si festa, jam non Quartadecima, sed Quintadecima fuit, quam ex Lege divina festam necessariò, solemnemque cognovimus. Ita tua ipsa responsio, Severe, te jugulat, si quid mentis habuisses, non admoturum stolidam manum iis rebus, quæ supra mediocritatem ingenioli tui sunt. Quid? ut tàm futili, sibique ipsi inimica responsione validissimum argumentum, & Photianis omnibus quot

(4) *d. c. 23. n. 5. et 32. & Numer. c. 28. nu. 16. 17.*
(5) *Hom. de Proditio. Judæ.*
(6) *In c. 23. Levitici.*
(7) *Lib. 4. in Marcionem.*
(8) *Lib. de unitat. Eccl.*
(9) *In c. 26. Matth.*
(10) *Lib. 2. Contra litteras Petiliani c. 37.*
(11) *Serm. 7. de pass. Dom.*
(12) *Hom. 22. in Evang.*
(13) *C. 12. n. 2. & seqq.*

sunt, quotque unquam fuerunt, eruntque prorsus ineluctabile homo bardus exceperis? Cur potiùs non subscripsisti Euthymio, non es adstipulatus Xanthopulo? Ut saltem doctorum Photianorum famâ humilitas tua tegeretur, debellatusque cum illis solatia vana calamitatis haberes à Soelis. Ergo hanc habe multam audaciæ tuæ, ut cùm sententiæ, quam sussuratus à Nilo (1) Damyla, tuam fecisti, Nilus Damylas author vix nominetur, quòd ejus libri, anecdoti sint, tu maximè à Sapientibus vapules, &, uti demens, ita & ignorantissimus habearis, ausus es dicere, ea scribere, ea somniari, quibus & Sacrarum te literarum imperitissimom probas, & argumentum, cui refellendo integro tui Opusculi Capite insodas, validissimè comprobas.

VII. Reverà enim is Vesper sacerrimus, quo Salutis nostræ Clementissimus Author lege mandatum Pascha peregit ad lucem secutam pertinuit; Etenim lux, quæ secuta est, festa fuit, ut Patres nostri nos docuerunt, (1) Cyrillus Jerosolymitanus, (2) Chrysostomus, (3) Theophylus Alexandrinus, (4) Victor Antiochenus, (5) Origenes, Clemens (6) Romanus, (7) Epiphanius, & (8) Socrates, quibus adde Latinos (9) Tertullianum, (10) Augustinum, (11) Leonem, & alios, quos non recipiunt Photiani. Ex quo tamen colligitur, eam, quæ præcesserat, diem fuisse non Tertiamdecimam, sed Quartamdecimam diem. Nam quintamdecimam, & ultimam Azymorum diem Judæi solemnem in ea hebdomade tantum habent, non Quartamdecimam, aliamve, Quare, si lux celebratum à Christo Pascha secuta, festa fuit, atque solemnis, quintadecima, non quartadecima fuit. Hinc (12) Matthæus narrat, *Prima die Azymorum accessisse discipulos ad Jesum, & dixisse, ubi vis paremus tibi comedere Pascha?* Τῇ δὲ πρώτῃ τῶν ἀζύμων προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ λέγοντες αὐτῷ, ποῦ θέλεις ἑτοιμάσωμέν σοι φαγεῖν τὸ πάσχα, Et (13) Marcus: *prima*, inquit, *die Azymorum, quando Pascha immolabant*: Καὶ τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τῶν ἀζύμων, ὅτε τὸ πάσχα ἔθυον. Et (14) Lucas: *venit dies Azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha.* ἦλθε δὲ ἡ ἡμέρα τῶν ἀζύμων, ἐν ᾗ ἔδει θύεσθαι τὸ πάσχα; ut ex tribus testibus, in quorum ore stat omne verbum, refellantur Photianorum ineptiæ. Nam quo unquam in loco, prima dies Azymorum, sive dies Azymorum à Sacris Paginis Tertiusdecimus dies appellatur? Cedo, si ullum habetis, Photiani, producite: aut si nullum habetis, crepundia vestra, phalerasque proponite, ut rideamus. Etenim si conticescitis, vicere Latini, Græci etiam, quos Latinophronas appellatis, hac argumentatione validissimâ vim omnem debellaturę perfidiam vestram rationis complexi. Trium divini verbi Præconum invicto testimonio certum est, prima die Azymorum, quo Pascha Legis immolabatur, institutam à Christo Eucharistiam; Igitur vel Quartadecimâ, vel quintadecimâ luna; non quintadecimâ: igitur quartadecima. Prior propositio constat ex Euangeliis, consecutio manifesta ex eo est, quòd prima dies Azymorum in Sacris Paginis Quartadecima tantùm, vel Quintadecima dicitur; & illa quidem à vespere, hæc autem tota usque ad vesperum, ut patet ex iis, quæ (15) retulimus, palamque

(1) *De Errorib. Latinorũ & dissidio Orat.* 2.

(1) *Catechesi* 13. (2) *Hom.* 85. *in Matth.* (3) *Apud Bed. in c.* 18. *Joan.* (4) *In c.* 14. *Marci.* (5) *Hom.* 23. *in Numer.* (6) *Lib.* 5. *Cõstit. Apost. mi. bica.* 14. *alias* 16. (7) *Hæresi* 70. (8) *Lib.* 5. *Hist. ca.* 21. (9) *Lib. cõtra Judæos.* (10) *Tract.* 10 *in Joann.* (11) *Serm.* 7. *de Paschate.* (12) *C.* 26. *n.* 17. (13) *C.* 14. *n.* 12. (14) *C.* 22. *n.* 7.

(15) *E-*

scies, si quemlibet Judæum interrogaveris. Propositio verò, quæ post positionem adsumitur, sic probatur. Quintadecima dies festa est, fuitque semper Judæis, ejus festæ diei posteriore vespere jam Christus obierat: quippe obiit (16) circa horam nonam diei solemnis, & festi, ut Patres autumant nostri: igitur eo Vespere Cœnam celebrare non potuit. Celebravit ergo priore Vespere primæ Azymorum. Hæc omnia, inquit Coressius (nam Severus jamdudum obmutuit) hæc omnia sana essent, nec contemnenda, ni repugnarent Joanni, cujus utpote θεολογωτάτῳ Sententiam cæteris Euangeliorum Scriptoribus præferendam putat, quasi non omnes Euangelistæ eodem afflati Numine, quæ narrant, conscripserint. Sed hoc ipsum demus Coressio: Quidni enim magnus Photianorum è latrinis repente Theologus inter Euangelistas Theologo præ cæteris faveat? Quamvis, qui non minor Medicus, quàm Theologus fuit, non nihil potioris obsequii debuerit & Lucæ, quique Trapezitæ diu munere functus est, non ineptè Matthæum Publicanum cæteris prætulisset. Verùm amoto ludo quæramus seria, præstemusque patientem aurem Coressio probanti repugnare tres reliquos Euangelistas Joanni. Ait, clarissima esse hujus verba (17) dicentis: ἦν δὲ παρασκευὴ τοῦ πάσχα, ὥρα δὲ ὡσεὶ ἕκτη; *erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta* tunc, cùm Servator addictus est morti: igitur Quartadecima, quippe quæ Paschati præibat. Hinc eodem Joanne (18) teste, Principes Sacerdotum non sunt ingressi Pilati Prætorium, *ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha*. Si Principes sacerdotum non manducaverunt Pascha eâ vespera, qua Christus, sed manducaturi erant post mortem Christi, hoc est die ipsâ Parasceves, qua Christus est mortuus, Dies ipsa Parasceves Quartadecima erat. Quare ab eodem (19) Joanne dicitur Eucharistia instituta, *ante Diem festum Paschæ*; πρὸ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα. Quòd si fuisset instituta vespere quartædecimæ, non jam ante diem festum Paschæ, sed ipso die festo Paschæ instituta fuisset. Igitur triplici effato Joannis ternum testimonium reliquorum Euangelistarum non refelli, sed explicari. Τοῦτ' οὖν, (20) ait, καὶ οἱ πατέρες ἡμῶν τοῦτο διδάσκουσι, καὶ ὁ Χρυσοῤῥήμων ποταμὸς τῆς θεολογίας φησὶ, Χριστὸν πασχάσαι τῇ προτεραίᾳ τοῦ ἀρχιερατικοῦ πάσχατος τῶν ἰουδαίων· καὶ προλαβεῖν ἡμέραν ἐν τῷ φαγεῖν τὸ δεῖπνον, ἵνα διατηρήσῃ τῷ αὐτοῦ θανάτῳ τὴν παρασκευὴν, ἐν ᾗ πάλαι εἴωθε γενέσθαι τὸ πάσχα· καὶ ὁ μέγας Ἐπιφάνιος ὁ ἰουδαῖος πρῶτον, εἶτα Χριστιανὸς, ἔδει, ἔφη, τὸν Χριστὸν ἐν τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ θύεσθαι κατὰ τὸν νόμον. *Hanc ob causam & Patres nostri hoc docent, & aureus fluvius* (21) *Theologiæ dicit, à Christo celebratum Pascha pridie Pontificii Paschatis Judæorum, & prævertisse diem in comedenda Cœna, ut sibi seponeret morituro Parasceven, qua olim mos erat Pascha celebrari. Et Magnus* (22) *Epiphanius, qui Judæus primùm, deinde Christianus fuit, oportebat*, inquit, *Christum Quartadecima immolari juxta legem.*

VIII. Hunc in modum Coressius, cui tamen respondere locupletissimè, (1) Veccus, (2) Bessarion, (3) Gennadius, & ex Latinis (4) Bellarminus, ut nobis perparum laborandum sit

xod. d. c. 12. *&* 13. *Levit. dict. c.* 23. *Numer. d. c.* 28. (16) *Mat. c.* 27. *à n.* 46. *Marc. c.* 15. *nu.* 34. *Luc. c.* 23. *n.* 44. *& seqq.*

(17) *C.* 19. *n.* 14.

(18) *C.* 18. *n.* 28.

(19) *C.* 13. *n.* 1.

(20) *d. lib.* 8. *de Euchar.*

(21) *Hom.* 82. *in Joann.*

(22) *Hæresi* 50.

(1) *Orat.* 4. *de Unione.* (2) *d. Epist. En-*

sit in procaci hîc Theologiâ Photiani Theologi refellendâ. Dicimus enim, Joannem ex dictis trium Euangelistarum reliquorum explicandum, non è contra, explicandos tres reliquos Euangelistas ex dictis Joannis. Et ratio est; quia nullo modo fieri potest, ut tres illi verum dixerint, si ad sententiam, quam in Joanne somniantur Photiani, tres illi revocentur. Cùm contra, si Joannes tribus illis concilietur, Veritas in omnibus constet. Nam quæro, quî verum erit, *prima die Azymorum: quando Pascha immolatur: quando necesse erat occidi Pascha*, Christum cœnasse, si cœnavit ante diem festum, hoc est tertia decima, si cœnavit ante eam diem, qua Pontificibus Sacerdotum cœnandum erat, si cœnavit Parasceve, hoc est die ad Pascha non pertinente, quo nimirum necessaria Paschati præparabantur? Primâ, inquiunt, die Azymorum, ea die, qua immolabant Pascha. Qui? Judæi scilicet; cùm necesse erat occidi Pascha: *cùm*? Eo nimirum die, *occidi*, hoc est ab omnibus, *necesse* erat, legis scilicet præscripto: Hæc revoca ad jactatam ex Joanne sententiam, ut vera sint, ut germana sint, ut non sint inepta, stolida, absurda: erisque mihi non magnus tantùm Theologus, sed magnus Apollo, imò major Apolline, atque ipso Æsculapio tuo, cujus siquidem arte contentus intactas tibi sacras Paginas, sacrasque Controversias voluisses, utilius sciremus à te, qua die, quâve hora ægrotis cœnandum sit, quàm qua die, quâve hora Christus cœnaverit. Igitur Joannes ex tribus reliquis Euangelistis erit explicandus. Explicatur autem commodissimè, quòd idem sit dies ante Festum Paschæ, & prima dies Azymorum. Nam prima dies Azymorum dicitur à Matthæo, & Marco ille ipse Vesper, quo Azyma incipiebant. Primus dies, quòd initium artificiosi diei esset, quo Solemnitas Azymorum à Judæis omnibus inibatur: Primus dies: quia pertinebat ad primum diem, nimirum ad quintumdecimum; & Primus dies, quia pars prima diei festæ, quæ Quintadecima fuit. Erat attamen ante Festum Paschæ, quia naturaliter consideratum quintumdecimum diem Vesper quartidecimi præcedebat, atque eâ ratione Quartusdecimus dies ante diem quintumdecimum ritè, & optimè dicitur, dies nimirum ante naturalem quintumdecimum diem: Dies ante diem festum Paschæ naturaliter consideratum, ut, juxta varias acceptiones, idem Vesper Quartidecimi diei dies prima sit Azymorum, quòd Azymorum initium, parsque prima Quintidecimi, qui primus dies est Azymorum; idemque præluceat Quintædecimæ diei festæ, ut naturalis est dies, atque ita dies sit ante Diem festum Paschæ. Nec mirum Euangelistas variè considerasse diem eundem: nam Matthæus (5) Judæis scribebat, quare juxta morem Judæorum diem festum descripsit, primamque Azymorum; id, quod & (6) Marcus præstitit, qui videtur Epitomen Matthæi peregisse, cùm contra (7) Lucas Judæis æquè, atque Ethnicis Euangelium edens ab hac prudenter descriptione calamum abstinuerit; ut constat ex ejus verbis. Joannes (8) verò, qui scripsit in Asia, mores Græcorum secutus diem ex rei natura, non ex more Judæorum consideravit. Sic in hac parte conciliato

cyclica.
(3) In d. Demõstr. 2. Cap. Florentini.
(4) d. lib. 4. de Euchar. c. 9.
(5) Vide Chrysost. hom. 11. in Matth. et Baron. ad ann. 41. n. 17.
(6) Vide August. de Consens. Euangelist. c. 2.
(7) Vide Baron.

Joanne cum cæteris Euangelistis ruit argumentum vietum prorsus, ac rancidum Theologastri Coresii, quem non adjuvant illa verba Joannis, *erat autem Parasceve Paschæ*. Illa enim, ut acutè notavit (9) Metochites ex Vecco, & ex his cæteri, non asserunt, eam diem fuisse præparando Paschati destinatam, sed in cœpto Paschate diem præparando Sabbato destinatam, ut fuerit Parasceve Paschæ, non quod fuerit Parasceve ad celebrandum Pascha, sed quod fuerit Parasceve in Paschate, quod nempe celebrabatur. At, inquit, eâ die, qua Servator occubuit, nondum Principes Sacerdotum Pascha peregerant: nam *non introierunt, ne contaminarentur, sed manducarent Pascha*. Respondet (10) Veccus, vocabulo Paschatis ibi non Agnum Paschalem, qui Phase dicitur, significari, sed Victimas Paschales, quæ quotidie tota Paschalium dierum periodo immolabantur, ut ex Sacris (11) Paginis certum est; & narrat (12) Josephus; cavebant ergo Judaica superstitione impurissimi Sacerdotes, ne quid labis contraherent comesturi illas Victimas, quas non nisi lustratis, purgatisque licuisse comedere narrat liber (13) Leviticus.

IX. Non placet, ait Coressius, argutia Vecci, Latinitatem sapit, nescio quid præfert ex Anselmo, quo nemo Græcorum capitalior hostis. Sanè Anselmus Photianorum acerrimus hostis est, non Græcorum, quorum si nomine Photianos dignatur, imputandum id infelicitati Græciæ, quam Vos, Photiani, infamastis, cujus gloria nisi, homines ineptissimi, auderetis Latinos invadere, quibus proinde opus fuit, vos etiam ut Græcos refellere, ne quid damni Veritas caperet ex authoritate Græciæ, quam scelestè, & imprudenter jactatis. Cæterùm cùm Anselmus ubique fidem Orthodoxam tueatur, eorum acerrimus hostis Græcorum est, qui patrii Moris obliti, suas ineptias adorant. Hi porro Græci qui sunt, nisi vos, Photiani? Photianorum igitur, non Græcorum Anselmus est hostis, & quidem acerrimus, quia doctissimus. Nihil enim hostile magis ignorantiæ, quàm quod doctum. Quòd si vobis non placet, nil mirum: Nec vobis irascimur: Facitis, quod vos decet, ac quidquid hoc est, quod Sapientiam præfert, non injuriâ rejicitis. An enim ignorantiæ vestræ placeat Sapientia? Ut tamen vobis nullum effugium pateat, si datam explanationem respuitis, quòd non placeat: dabo non placituram, quam tamen non possitis repudiare: Quid dico dabo? Dat ipse Chrysostomus, cujus hæc verba sunt quærentis, cur ad Caipham Christum Judæi deduxerint? ἵνα, (1) inquit, μετὰ γνώμης πάντα ποιήσωσι τῶν ἀρχιερέων· ἐκεῖνος γὰρ ἦν τότε ἀρχιερεύς. καὶ πάντες ἦσαν αὐτὸν ἀναμένοντες· ἔνθα συνετήρησαν, καὶ ἠγρύπνησαν διὰ τοῦτο· οὐ γὰρ ἔφαγον τὸ πάσχα, φησίν. ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἠγρύπνησαν, εἰπὼν γὰρ, ὅτι πρωΐα ἦν ὁ Ἰωάννης, ἐπήγαγεν, οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα. τί οὖν ἐστιν εἰπεῖν; ὅτι ἐν ἑτέρᾳ ἔφαγον. καὶ τὸν νόμον ἔλυσαν διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τὴν περὶ τὴν σφαγὴν ταύτην. οὐδὲ γὰρ ἂν ὁ Χριστὸς παρέβη τὸν καιρὸν τοῦ πάσχα, φαγὼν αὐτὸ πρὸς ἑσπέραν, ἀλλ' ἐκεῖνοι οἱ πάντα τολμῶντες, καὶ μυρίους καταπατοῦντες νόμους. ἐπειδὴ γὰρ σφόδρα ἔζεον τῷ θυμῷ, καὶ πολλάκις ἐπιχειρήσαντες ἀνελεῖν οὐκ ἴσχυσαν, τότε λαβόντες αὐτὸν ἀπροσδοκή-

τως

ad ann. 58. n. 31.
(8) Vide Hieron. de Script. Eccles. in Joanne, & Bar. an. 75. n. 9.
(9) Orat. de Sacris Mysteriis.
(10) d. Orat. 4. de Union.
(11) Deuter. c. 16. 2. Paralip. c. 35. Numer. c. 28.
(12) Lib. 3. Antiq. Judaicæ 13.
(13) C. 22. nu. 3. & seqq.
(1) Hom. 84. in Joan.

της, ἐβούλοντο καὶ τὸ πάσχα ἀφεῖναι ὑπὲρ τοῦ τὴν φονικὴν αὐτῶν ἐμπλῆσαι ἐπιθυμίαν. *Ut ex Pontificum sententia cuncta peragerent; nam is tunc erat Pontifex, & omnes eum expectabant. Ita ob hoc pernoctabant, & vigilabant, qui tunc Pascha non comederant, inquit, sed propterea vigilabant. Dicens enim, quòd mane erat, Joannes subjunxit: nón sunt ingressi Pretorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Quid igitur dicemus? Quod altera die comederunt, & legem violaverunt, ne cupiditati, qua ardebant, inservirent, cædem hanc perpetrandi. Nam tempus Paschatis Christus non est transgressus, cùm vesperi id comedisset. Sed ii cuncta audebant, & leges omnes conculcabane: Etenim quia vehementer ira æstuabant, nec eum interficere poterant, quamvis id sæpe aggressi essent, tunc, cùm ipsum inopinatò comprehendissent, maluerunt Pascha omittere, ut cupiditatem eum jugulandi explerent.* Placent ne tibi hæc verba Coressii? Puto non admodum: Numne rejicies? Quî poteris, cùm Chrysostomi sint, non Anselmi? Cùm ea sint, circa quæ frigidum illud, & Photianum effugium *corrupere Latini* locum non habeat, quippe quæ Nicnlaus (2) Methnnensis, Germanus (3) II. (4) Philotheus, (5) Briennius, Nilus (6) Damyla, Damascenus (7) Thessalonicensis, cæteri Photiani aliam sanè ob causam, sed tamen integra, uti jacent, recitanturque, producant, teque adhuc vivo, fortassis etiam audiente, eadem palam retulerit Cyrillus (8) Lucaris CP. Non refello, inquit Coressius, neque rejicio, contendo tamen Chrysostomum mutasse Sententiam: nam alibi docet, pridie, quàm Judæi Pascha comederent, Christum cœnasse: imò disertis verbis affirmat, Christum celebraturum Pascha prævertisse diem unum, ut mortem suam reservaret Parascevæ, quando etiam olim fuit Pascha. Sed in primis, si sententiam mutavit Chrysostomus, potiùs illam mutasse dicendus est in iis, quæ retulimus, quàm in his, quæ refert Coressius. Nam, quæ retulimus, his, quæ refert Coressius, posteriora sunt. Etenim nostra reperies octogesima quarta Hnmilia in Joannem, relata per Coressium Octogesima secunda homilia in Joannem, quod sanè animadvertendum erat Coressio, ante quàm responderet, ne sic ccetusus ex responsione tàm fatua nil præter notam, aut ignorantiæ, aut negligentiæ referret. Deinde hic locus Chrysostomi centies à Græcis, atque Latinis explicationem superfuturam accepit, & alioqui palam est, Chrysostomum consentanea dixisse iis, quæ postea proposuit. Primò enim, cùm ait à Christo Pascha celebratum pridie, quàm illud Judæi comederent, loquitur de Principibus Sacerdotum, quos docet legem prævaricatos, ne, quam captabant, occidendi Christi occasio elaberetur, dum Phase celebrant: cùm verò dicit, Christum prævertisse diem unum, ut reservaret suam mortem Parascevæ, qua olim Pascha erat, significat Christum in esu Paschalis Agni Pascha totum implesse, atque adeo totam illam solemnitatem Paschalem perfecisse in ipso Agni esu, ut deinceps Pascha illud, quod Quintadecima ante Christum die celebrabatur, exinde profanum esset, quando eam diem Christus suæ morti sacraverat. Hæc locorum illorum explanatio præter multas alias, quas laudati Doctores sapientissimè protulere. Superest, ut Coressius agnoscat, nulla responsione vim argumenti propositi elidi posse. Nam quod producitur ex Epiphanio, argumentum confirmat. *Oportebat*, inquit, *Christum decimaquarta Die immolari secundum legem*. Ita mehercule oportebat, quòdque oportebat, decimaquarta die Christus immolatus est non in se, sed in Typo, ut apertè ibi docet Epiphanius contra Quartadecimanos, non aliter intelligendus, vel si legatur à Photianis. Quòd si decimaquarta die immolandus erat Christus in Typo: ergo Agnus Paschalis, qui Typus erat, non ante quartamdecimam erat immolandus, unde colligitur manifesta consecutio argumentationis propositæ. Dici etiam posset (si fas esset citra mentem Epiphanii, locique ipsius, sententiæ verba explanare) Dici etiam posset, loqui ibi Epiphanium de Christo immolando in Eucharistia. Nam reipsa eo Vespere Quartædecimæ oportuit Christum immolari sacrificio incruento Sacramenti mirabilis, quo Typus ipsius in Paschali Agno juxta legis præscriptum immolabatur. At Quartædecimæ Vespere hic erat immolandus, igitur & Christus eodem Vespere debuit immolari: roboraturque argumentum propositum hactenus, ex quo validissimè constituitur, probabilissimum esse, Vesperi Quartædecimæ Sacram Eucharistiam à Christo fuisse Servatore institutam.

(2) In Q-ras. cōtra trāsgressores legis divinæ. (3) In Orat. de crucifix. Christi. (4) Orat. 2. de Cruce. (5) Orat. 11. quæ est cōtra Judæos. (6) Epist. 4. ad Aristantū. (7) Orat. in diem Parasceves Magnæ. (8) Serm. in Domin. τῶ Ἀπόκρεω.

X. Porro hinc sequitur nostra Conclusio: nam ne Photianum quidem pecus inficias ibit, Vesperi Quartædecimæ in tota Judæa defuisse fermentum, atque adeò nonnisi Azyma totâ, quà latè patet, Judæâ inveniri potuisse, id quod constat ex (1) verbis Dei: ἑπτὰ ἡμέρας ἄζυμα ἔδεσθε. ἀπὸ δὲ τῆς πρώτης ἡμέρας ἀφανιεῖτε ζύμην ἐκ τῶν οἰκιῶν ὑμῶν. Πᾶς, ὃς ἂν φάγῃ ζύμην, ἐξολοθρευθήσεται ἡ ψυχὴ ἐκείνη ἐξ Ἰσραήλ. ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς πρώτης ἕως τῆς ἡμέρας τῆς ἑβδόμης. καὶ ἡ ἡμέρα ἡ πρώτη κληθήσεται ἁγία, καὶ ἡ ἡμέρα ἡ ἑβδόμη κλητὴ ἁγία ἔσται ὑμῖν. *Septem diebus Azyma comedetis. In primo die non erit fermentum in domibus vestris: quicunque comederit fermentum, peribit anima illa de Israel: A primo die usque ad diem septimum. Diee prima erit Sancta, atque solemnis, & dies septima eadem solemnitate venerabilis &c.* Vides à primâ die Fermentum defuisse Judæis. Prima autem dies capiebat initium à Vespere Quartædecimæ; nam statim; Καὶ φυλάξετε, ait, τὴν ἡμέραν ταύτην εἰς γενεὰς ὑμῶν νόμιμον αἰώνιον, ἐναρχόμενοι τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, ἀφ' ἑσπέρας ἔδεσθε ἄζυμα ἕως ἡμέρας μιᾶς, καὶ εἰκάδος τοῦ μηνὸς ἕως ἑσπέρας. *Et custodietis diem istum in generationes vestras ritu perpetuo. Primo mense Quartadecima die mensis ad vesperam* (meliùs ex Græco, à Vespera) *comedetis Azyma usque ad vigesimam primam diem ejusdem mensis ad vesperam.* Quæ omnia etiam ex (2) aliis locis manifesta sunt, pariterque manifestum est, si eo Vespere Christus Eucharistiam instituit, in Azymo eam instituisse. Neque enim audiendus est (3) Margunius ausus dicere, post esum Agni Paschalis delatum in catino fermentatum panem, & quidem floribus coopertum, ne videre-

(1) Exod. c. 12.

(2) Exodi c. 13. Levit. c. 23. Numer. c. 28.

(3) d. Not. 95. ad Trull.

deretur à Juda, atque alia hujusmodi levia, fabulosa, ridicula, quæ refutatione non indigent, quippe nullo sacrarum Paginarum testimonio, nulla Patrum authoritate firmata, imò & repugnantia SS. Patribus, asserentibus, à Christo ad apicem, atque unguem servatam Legem Veteris Testamenti; & Christo ipsi injuriosa, quem prævaricatorem Legis constituunt: imò & opposita verbo (4) divino, ex quo certum est, à Christo manibus panem acceptum, *benedictum*, fractum coram omnibus discipulis, datumque ita illis, ut non solùm illum cognoscerent, sed & manducarent. Quem Christi Actum, & opus, factumque mirabile elegantissimè Ecclesia (5) nostra describit in Liturgiis, iisque verbis describit, quibus ineptiæ Margunii planè damnantur. Ergo, si Christus Vespere Quartædecimæ mirabile Sacramentum instituit, in Azymo prorsus instituit. Redeo nunc ad Thesim meam, ac subdo: at probabilissimum est, à Christo institutam Eucharistiam fuisse Vespere Quartædecimæ: Igitur probabilissimum est, à Christo Eucharistiam institutam in Azymo. Non video, quî consecutionem hanc, atque adeò præstitutam Conclusionem Photiana stoliditas queat inficiari; Quare hac adsumptâ sic evidenter conficio. Igitur ritè Christi corpus consecramus in Azymo, Hæc consecutio ex probabilissima adsumptione non jam probabilis, aut probabilissima, certissima, evidentissima, Epidictica est. Nam, si adsumptio probabilissima est, hæc propositio: *Christus in fermentato Pane Eucharistiam instituit*, minus probabilis est, quam adsumptio nostra; neque enim oppositæ propositiones, atque sententiæ æquè probabilissimæ esse possunt: cùm summum in quolibet genere unum dumtaxat esse possit; alioquin fortissimum argumentum, quo Deum probamus unicum, ruet. Quapropter, si hæc propositio: *Christus Eucharistiam instituit in Azymo, non in fermentato pane*: probabilissima est omnium: hæc: *Christus instituit Eucharistiam in Fermentato, non in Azymo*, non erit adeò probabilis, eritque minus probabilis. Minus probabilis ædepol, quippe quæ probari non potest, quin durè, ineptè, penè dixerim impiè sacras Paginas interpretere, quin Euangelistas pugnare invicem asseras, quin Patres errasse asseveres, clamque affirmes, à Christo non totam Legem fuisse servatam. Quæ, si vera volumus, si seriò satagimus Veritatis, adeò detrahunt probabilitati, ut potiùs vestram, Photiani, sententiam falsam edicant, dum probant oppositum; sitque vobis loco muneris maximi reputandum, si vestra sententia, quæ falsa est, minus illâ, quam constituimus, dicatur esse probabilis. At ex probabili minus opinione, qui Christi Corpus in Fermentato sacratis, piè facitis, rectè facitis, ritè facitis, neque ullus hactenus inventus est Sapiens, qui damnaret, quod facitis. Igitur qui ex probabilissima opinione, Christi corpus sacramus in Azymo, potiori jure rectè facimus, sanctè facimus, ritè facimus, nec possumus, nisi à vobis, Bipedum stolidissimi, condemnari.

(4) *Mat. c. 26. n. 26.*

(5) *Post hymnum Victoriæ.*

XI. Nam, rogo, quam ob causam, Photiani, Christi corpus in Azymo confici posse negatis? Quæ vos intemperiæ agitant, ut Ritum toto Occidente receptum, propugnatumque à doctissimis vel vestra confessione Viris damnetis? Quæ ratio ad has ineptias vos rapit? Jam potissimam profligavimus, ostendimusque, probabilissimum esse, à Christo non in fermentato pane, sed in Azymo institutam Eucharistiam fuisse. Quare hac ex parte quæcunque dicitis, aut unquam dicetis, insulsa sunt, inepta sunt, eruntque; adeòque non premunt, quos impugnatis, Latinos, ut vos prætentissimè jugulent. Sunt, inquit Severus, & alia, ob quæ à Sacris repellenda sunt Azyma: ob quæ adeò Eucharistiam dedecent Azyma, ut illis eam confici, planè negandum sit. Ea (1) Severus septem Capitibus integris explicatè complectitur, tantâ confidentiâ, ut ea Photiani cùm legunt, tertium è Cælo Catonem Latinomastiga descendisse sanctissimè putent, quem propterea cudendum iterum penes Transistranos Ducos superrimè curant. Et cur hæc non agant, hæc non existiment de Severo, qui ea omnia contra Latinorum Eucharistiam produxit, quæ Photianorum Proceres hac super re unquam dixere: ut si nobis contigerit, hunc omnino refellere, omnes in illo Photianos retudisse videamur. Neque difficilis Opera; ita omnia plena sunt ignorantiæ, mendaciorum, ineptiarum. Ex his, quæ maximi à Recentioribus fit, illa est, quam nobis Melchisedec objicit. ὁ Μελχισεδὲκ (2) ait, προεικόνιζε τὸν Χριστὸν, καθὼς καὶ ὁ Δαβὶδ λέγει, σὺ ἱερεὺς εἰς τὸν αἰῶνα κατὰ τὴν τάξιν Μελχισεδέκ. οὗτος ὁ Μελχισεδὲκ ἦτον ἱερεὺς τοῦ ὑψίστου, καθὼς φαίνεται εἰς τὴν γένεσιν. οὗτος ἐλειτούργει, καὶ ἐθυσίαζε μὲ ἄρτον ἔνζυμον, καὶ μὲ οἶνον, καὶ ὄχι ἄζυμον, ἐπειδὴ καὶ τὰ ἄζυμα ὕστερον μεταγενέστερα εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Μωυσέως, καὶ τὰ ἑξῆς. *Melchisedec præfiguravit Christum, quemadmodum & David dicit: Tu es (3) Sacerdos in æternum secundum Ordinem Melchisedec. Hic Melchisedec erat Sacerdos Altissimi, ut patet ex (4) Genesi: Sacrificabat autem pane fermentato, & Vino, non verò Azymo, nam Azyma posteriora erant tempore Moysis, &c.* Ex his hoc argumentum validissimum, ut ipsi videtur, instituit: Melchisedec Christi figura fuit, quæque ille obtulit, offerenda per Christum in Eucharistia significabant: At Fermentatum, non Azymum obtulit: igitur & Christus Fermentatum, non Azymum. Major confirmari potest ex effatis (5) SS. Patrum, præsertimque (6) Damasceni, ἄρτῳ inquit, καὶ οἴνῳ ἐπιδεξιοῦται Μελχισεδὲκ τὸν Ἀβραὰμ ἐκ τῆς τῶν ἀλλοφύλων κοπῆς ἀναστρέφοντα ὁ ἱερεὺς τοῦ Θεοῦ τοῦ ὑψίστου. Ἐκείνη ἡ τράπεζα ταύτην τὴν μυστικὴν προεικόνιζε τράπεζαν, ὥσπερ καὶ ἐκεῖνος ὁ ἱερεὺς τοῦ ἀληθινοῦ Ἀρχιερέως Χριστοῦ τύπος ἦν, καὶ εἰκόνισμα. *Pane, & vino Melchisedec excepit Abraham revertentem ab internecione Gentium exterarum Sacerdos Dei Altissimi. Illa mensa hanc mysticam mensam præfiguravit, quemadmodum ille Sacerdos Typus erat, & imago Christi.* Minor vero probatur à Severo ex eo, quòd ætate Melchisedec nondum erant Azyma, quippe quæ Moysi primùm imperata sunt à Deo: igitur ætate Melchisedec non nisi pane fermentato homines utebantur, proinde panis, quem Melchisedech obtulit, non Azymus fuit, sed fermentatus. His addit Severus panes Propositionis, à quibus Eucharistiam significatam docent Cyrillus (7) Jerosolymi-

(1) *In 3. differen. Græcor. à Latinis à pag. 35. ad 46.*

(2) *d. 3. differen. c. 1 lin. 1.*

(3) *Psalm. 109. n. 4.*

(4) *Genes. c. 14. n. 18.*

(5) *Chrysost. hom. 35. in Genes. Clem. Alex. lib. 4. strom. Euseb. lib. 5. demonstr. Enag. c. 3. Cyprian. l. 2. Epist. 3. Ambros. lib. 4. de Sacramen. c. 3. Hieron. in c. 26. Mat.*

(6) *Lib. 4. c. 14. & 90.*

(7) *Catechef. 4. mystag.*

mitanus, (8) Damascenus, (9) Hieronymus: At hos autumat fermentatos fuisse, non Azymos his verbis (10) Levitici: λήψεσθε σεμίδαλιν, ϗ ποιήσετε αὐτὴν δώδεκα ἄρτους, ϗ ἐπιθήσετε αὐτοὺς ἐπὶ τὴν τράπεζαν τὴν καθαρὰν ἔναντι κυρίου: *accipietis similam, & facietis eam duodecim panes, & ponetis eos super mensam purissimam coram Domino*. Quibus apertissimè probari putat, eos panes Azymos non fuisse: nam, *panis*, inquit, *in Sacris Paginis Fermentatum dumtaxat significat, cùm simpliciter & sine addito dicitur*. Id vir bonus tamen non alio modo probat, quàm quòd manifestum sit: Manifestum nimirum ipsi, qui dicit, atque adeò manifestum, ut ne communi quidem probatione tantum effatum dignetur, quâ nempe contenditur à Photianis, voce panis solum Fermentatum significari, quòd ἄρτος ab αἴρω dicitur, hoc est ab *elevo, attollo, extollo*, quasi fermento intumescat, atque attollatur. Hac igitur sibi Veritate propositâ, panem, hoc est, Fermentatum, materiem Eucharistiæ unicam esse demonstrat (11) eruditissimè ex (12) Joanne, (13) Marco, (14) Luca, (15) Paulo, (16) Jacobo Apostolis, neque eruditè minus ex (17) Dionysio, (18) Maximo, (19) Chrysostomo, (20) Nysseno, Cyrillo (21) Jerosolymitano, (22) Damasceno, Isidoro (23) Pelusiota, (24) Germano I. quibus succenturiat (25) Cabasilam, penes quos omnes (miror, cur non & Latinos addiderit Patres; cùm posset) constitutissimum est, panem esse materiem unicam Eucharistiæ: Porro Azymum panem non esse, sed Azymum; igitur Azymum materiem Eucharistiæ non esse. Hæc est, post profligatam superiùs, unica ratio Photianorum; hac se victores Latinorum putant, hac omnes Latinas argutias contrivisse. Panem, inquiunt, *Christus accepit, benedixit, ac fregit*: Panis naturam asserunt Patres in Christi corpus mutari, non Azymi: Pane significatur Eucharistia creberrimis Sacrarum Paginarum effatis, non Azymo. Quid igitur nobis obtrudunt Latini Azyma, queis Christus non benedixit, ignorarunt Patres? Nam nequis à Patribus nomine Panis & Azyma commendata malè cautus existimet, profert (26) Severus Chrysostomum his antithetis perorantem: ἐκεῖ τὸ γράμμα, ὧδε τὸ πνεῦμα, ἐκεῖ ὁ ἀμνὸς, ὧδε ὁ Χριστὸς, ἐκεῖ τὰ ἄζυμα, ὧδε ὁ ἄρτος: *ibi littera, hic Spiritus, ibi Agnus, hic Christus, ibi Azyma, hic panis*. Vides, ait, ut panis stat contra Azyma, qui igitur Azyma nomine panis censebuntur? Quare & (27) Pelusiotes, ἐπὶ τῆς τραπέζης, ait, τῆς μυστικῆς τὸν ἄρτον τὸν κοινὸν, σῶμα ἰδικὸν τῆς αὐτοῦ σαρκώσεως ἀποφαίνει τὸ πανάγιον πνεῦμα. *Et in mensa mystica communem panem efficiens Sanctissimus Spiritus corpus proprium ejus Incarnationis*. Cur panem communem dicit, nisi quòd panem fermento turgidum intelligit? Hic enim Panis communis est, fuitque omnibus semper, cùm Azyma neque Judæis communia fuerint, nec nobis usitata. Quò respexit (28) Damascenus, cùm dixit: ἐπειδὴ ἔθος τοῖς ἀνθρώποις ἄρτον ἐσθίειν, ὕδωρ τε, ϗ οἶνον πίνειν, συνέζευξεν αὐτοῖς τὴν θεότητα, ϗ πεποίηκεν αὐτὰ σῶμα, καὶ αἷμα αὐτοῦ. *Quoniam mos hominibus panem edendi, & aquam, atque vinum bibendi, his adiunxit Divinitatem, eaquefecit corpus, & Sanguinem suum*. Ἀκούετε, exclamat (29) Severus Τί ὁ ἅγιος ἀνὴρ λέγει; ὅτι ἔθος ἐστὶ τοῖς ἀνθρώποις ἄρτον ἐσθίειν. Πότε, ϗ ποῦ ἔχουσι συνήθειαν, νὰ τρώγουν οἱ ἄνθρωποι καθ᾽ ἑκάστην ἄζυμον; *auditis, quid vir Sanctissimus dicat, quod mos sit hominibus panem edendi? Quando, aut ubi solent homines singulis diebus Azyma devorare?* Quapropter tandem (30) concludit. Ἐκ τῶν προειρημένων λοιπὸν μαρτυριῶν φανερόνεται, ὅτι ὁ ἡμέτερος σωτὴρ, καὶ δεσπότης τὸν δεῖπνον ἐκεῖνον τὸν μυστικὸν τὸν ἐξετέλεσε διὰ τοῦ ἐνζύμου ἄρτου, καὶ ὄχι διὰ τῶν ἀζύμων, ἐπειδὴ ϗ οὐδεὶς τῶν προειρημένων ἁγίων εἶπεν, ὅτι ὁ Χριστὸς ἡμῶν, ϗ θεὸς ἐποίησε τὸν δεῖπνον διὰ τῶν ἀζύμων. *Ex propositis igitur testimoniis palam est, Servatorem nostrum, ac Dominum confecisse cœnam illam mysticam in fermentato pane, non in Azymis; quando nemo productorum Patrum asseruit, Christum nostrum, ac Deum cœnasse in Azymis*.

(8) d. lib. 4. c. 14.
(9) In c. 1. Epist. ad Tit.
(10) Cap. 24. n. 5.
(11) d. differ. 3. c. 3. per tot.
(12) Cap. 6. à n. 31.
(13) Cap. 14. n. 22.
(14) Cap. 22. v. 19.
(15) Cap. 11. 1. ad Corinth. n. 23.
(16) In Liturgia.
(17) De Eccles. Hierar. c. 3.
(18) In expos. d. c. 3. Eccl. Hierarch.
(19) In Liturgia, & in ca. 15. 1. ad Corinth.
(20) Apud Severum ubi supra pag. 40. lin. 13.
(21) Catechef. Mystag. 4.
(22) Apud Sever. ibid. lin. 26.
(23) Lib. 1. Epist. 109.
(24) In Theoria Missæ.
(25) In exposit. Missæ apud Sever.
(26) Apud eundem pag. 40. lin. 12.
(27) d. Epist. 109.
(28) Apud Sever. d. pag. 40. lin. 26.
(29) Ibid. lin. 28.
(30) Ibid. à linea 40.

XII. O' Græcum ingenium, quò devolveris, cùm falsa sectaris! quas ineptias non amas, cùm Veritatem odisti! cui te non ignorantiæ fateris obnoxium, cùm Sapientiam niteris impugnare! Quis hæc non putet à mente capto prorsus dicta, proposita, jactata? Quid in his non fatuum prorsus, & improbum? Quid hæc undecunque ingerunt aliud, quàm ignorationem, ut Philosophi dicunt, Elenchi, sive potiùs, meram, putam, ac putidam ignorantiam? Primùm Melchisedec ille, quem primùm objicitis, si Christi figura fuit, ut reapse fuit, profectò umbra fuit, non vera imago, ut Paulus (1) testatur, & acutè docet (2) Hjeronymus. Quòd si Melchisedec umbra fuit Christi, non vera imago, quid, inepti, tantam in utroque similitudinem somniatis, ut, si ille obtulit fermentatum panem, hic panem azymum offerre nequiverit? An quia Rex fuit Melchisedec, & ille, quem præfigurabat, Christus, qui ne Rex fieret, plebi gratulabundæ valedixit? An quia ille panem, & vinum obtulit armatis, atque victoribus, & hic armatis discipulis post triumphum panem suum offerre debuit, non inermibus, & victuris quidem hostem, nondum tamen victoribus? An quòd ille non pani oblato benedixit, sed Abrahæ, propterea & Christus discipulis benedixit, non pani, quem (3) *benedixit, fregit, deditque discipulis?* Quid seriò luditis viri boni? ne similitudo quidem perfecta dissimilitudinem omnem excludit, quid umbra? Nescio, quid refert ex eo, cujus est umbra, non totum: atque adeò inter se atque id, cujus est umbra, dissimilitudinem ingerit, ut umbra, quæ corpus refert, necessariò ab eo, quod refert, corpore sit diversa. Quid igitur, Carissimi, deliratis? Panem uterque obtulit: hæc umbræ similitudo cum Corpore. Si ultra pergitis, dissimilitudinem, quam vel ipsi fateamini, statim invenietis. Nam peto, Doctores optimi, panis, quem Melchisedec obtulit, figura fuit panis à Christo oblati, postquam abiit in Corpus Christi, an antea? Si Patres, quos sæpe producitis, quosque solos potestis producere, contra morem, sequimini, dicetis, Panem Melchisedec figuram Eucharistiæ fuisse: id enim, quotquot supra produximus, Patres affirmant. Adeste modò, ac similitudinem illam perfectam, & numeris absolutam omnibus assignate Christi panem inter, & panem Melchisedec.

(1) Ad Coloss. c. 2 & ad hebr. c. 10. n.
(2) In c. 1. Epist. ad Tit.
(3) Mat. c. 26. nu. 26.

Hic

Hic verus panis, at ille Corpus Christi verum: ibi cum naturâ panis, quæ accidunt pani; hic quæ accidunt pani dumtaxat mirum in modum sunt præter panis naturam. Ibi panis est inanimis; & omni vivente deterior, hic homo est, hic Deus est, Deus homo, rerum optimus, omnium viventium vita, causa, beatitas. Ergo, Sapientissimi hominum, quid hic similitudinem comminiscimini omnimodam, quam si ulteriùs exposcere tenditis, probabo, vos non esse Christianos? Nam si quid probat argumentum vestrum, hoc probat: in Pane Christi Corpus Christi non esse, quod in Pane Melchisedec non fuit Melchisedec: in Pane Christi panis esse naturam, quòd in pane Melchisedech fuerit panis natura. Pani Christi nullum inesse prodigium, quòd panis Melchisedec nullum prodigium contineret. Hoc est, hoc, inquam, est, Photiani, quod ex argumento vestro colligitur, quod si sapitis è libris vestris delete, ne quis ex Arctos Hæresi literatulus, sit ille Claudius, vel alius ejusdem phreneseos homo, putet vos eadem cum Calvino sentire de venerabili Sacramento. Adde, hac vestra argumentatione vos premi, probarique, in Azymo confectam Eucharistiam eâdem, quâ vos contra idipsum utimini, argutiâ. Nam Judæorum Azyma figuræ fuisse dicuntur Eucharistiæ: id, quod probo ex verbis Chrysostomi à Severo relatis: ἐκεῖ, ait, τὸ γράμμα, ὧδε τὸ πνεῦμα, ἐκεῖ ὁ ἀμνὸς, ὧδε ὁ χριστὸς, ἐκεῖ τὰ ἄζυμα, ὧδε ὁ ἄρτος *ibi littera, hìc Spiritus: ibi Agnus, hìc Christus: ibi Azyma, hìc panis.* Quę verba hunc sensum reddunt: Rebus cessere figuræ, corporibus umbrę, quare ibi figura Spiritus littera, hìc Spiritus: ibi figura Christi Agnus, hìc Christus: ibi figura Panis Eucharistici Azyma, hìc Panis ipse Eucharisticus. Quæro, utrum hunc sensum recipiatis? Quidni? cùm ad eum sensum Magnus Severus ea verba produxerit? Igitur Azyma figura Panis sunt Eucharistici. Jam arripio propositionem vestram: sed qualis figura, tale prorsus sit oportet & id, quod figurâ significatur: ergo si Panis Eucharistici figura in Azymo est, panis ipse significatus in Azymo.

XIII. Demus tamen & hoc, quod hactenus ridendum, ineptum, absurdum, vobisque ipsis formidandum ostendimus, asseramusque, quod vultis, Christi panem perfectè similem pani Melchisedech; unde, eruditissima capita, confirmatis, panem Melchisedec Azymum non fuisse? Palam est, inquiunt, quòd primus Moyses Azyma invenerit producto Exodi (1) loco. Si vobis placiturus hæc scriberem, profectò calamum ad aniles fabulas vobis unicè placituras converterem, quæreremque, utrum ne Azymum antiquius Fermentato sit, an è contra? utrum fermentum spectet ad artem posteriorem naturâ, an potius natura statim panem fermentatum ediderit? an Panis, quem primum Adam comedit in sudore vultus sui, statim ac farinæ addita aqua est, ex se ipso intumuerit, an acore aliquo provectus sit ad tumorem? Sed quoniam seria tractamus, agite, quid ò boni dicetis, si palam ostendero, ante Moysen, imò ipsa ætate Melchisedec Azyma non solùm usu recepta, verùm etiam habita in deliciis? Profectò, si quid mentis, cordisve vobis est reliquum, dicetis delirasse Severum, cùm panem Melchisedec fermentatum dixit, quòd ignota Judæis ante Moysen Azyma fuerint. Dicetis, non constare ad summum, num panis Melchisedec fermentatus fuerit, num Azymus: Dicetis, ni cum Severo deliratis, si quid in re incertâ probabile constitui potest, probabilitati magis consentaneum videri, panem Melchisedec Azymum fuisse, non fermentatum. Nam cùm revertenti à cæde hostium Abrahæ victori, triumphatori, panem illum obtulerit, in re incerta, probabile magis est, oblatum panem fuisse, qui pluris haberetur, qui jucundior, qui magis aptus videretur convivio. Alioqui cur & hordeaceum panem eum fuisse, non dicimus? Siquidem ergo docuero, ipsa Abrahæ ætate, atque Melchisedec Azymum panem, non usitatum dumtaxat, sed fuisse in deliciis, hunc potiùs dicetis oblatum, quàm fermentatum. At Azymum panem ea ætate usitatum, habitumque in deliciis revera, palam est ex iis, quæ de Lotho narrantur in Genesi. ἦλθον δὲ, (a) inquit, οἱ δύο ἄγγελοι εἰς Σόδομα ἑσπέρας· Λὼτ δὲ ἐκάθητο παρὰ τὴν πύλην Σοδόμων. ἰδὼν δὲ Λὼτ ἐξανέστη εἰς συνάντησιν αὐτοῖς, καὶ προσεκύνησε τῷ προσώπῳ ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ εἶπεν· ἰδὲ κύριοι ἐκκλίνατε εἰς τὸν οἶκον τοῦ παιδὸς ὑμῶν, καὶ καταλύσατε, καὶ νίψατε τοὺς πόδας ὑμῶν, καὶ ὀρθρίσαντες ἀπελεύσεσθε εἰς τὴν ὁδὸν ὑμῶν· καὶ εἶπαν, οὐχὶ, ἀλλ' ἐν τῇ πλατείᾳ καταλύσομεν· καὶ κατεβιάζετο αὐτοὺς, καὶ ἐξέκλινον πρὸς αὐτὸν, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ, καὶ ἐποίησεν αὐτοῖς πότον, καὶ ἀζύμους ἔπεψεν αὐτοῖς. *Venerunt duo Angeli Sodomam Vespere, sedente Lot in foribus Civitatis. Qui cùm vidisset eos, surrexit obviam eis, adoravitque pronus in terram, & dixit: obsecro, Domini, declinate in domum pueri vestri, & manete ibi, lavate pedes vestros, & proficiscemini in viam vestram. Qui dixerunt, minimè, sed in platea manebimus. Compulit illos oppidò, ut deverterent ad eum; ingressisque domum illius fecit convivium, & coxit Azyma.* Ecce Azyma ætate Melchisedec. Non igitur primus Moyses invenit, sed primus ad ritum, ac cæremoniam deduxit, cùm antiquissima essent, cùm nota, cùm usitata, cùm habita in deliciis, quippe parantur convivio grande futura voluptatis additamentum. *Fecit*, inquit, *convivium, & coxit Azyma.* Cur Azyma coxit? ut convivio apponeret Azyma. Porro cur convivio apposuerit Azyma, nisi quòd vel Azyma tantùm ea tempestate pro pane ad communem usum essent, vel haberentur loco delitiarum? Ex utroque autem, & alterutro infertur, probabilissimum esse, in re incertâ, oblatum à Melchisedec Abrahæ panem non fermentatum fuisse, sed Azymum.

XIV. Eâdem respondetur methodo difficultati è panibus Propositionis objectæ, nam & si demus panes illos non Azymos fuisse, sed fermentatos, quid hoc obfuerit, quin Eucharistia institui quiverit in Azymo, cùm corpus non oporteat suæ similem omnino esse umbræ, aut à re imaginem suam plenè referri? Quare (1) Hieronymus, *tantum*, inquit, *interest inter panes Propositionis, & corpus Christi, quantum inter umbram, & corpora; inter imaginem, & veritatem; inter exemplaria futurorum*

(1) C. 12. nu. 8. & seqq.

(a) C. 19. nu. 1. & seqq.

(1) In C. 1. Epist. ad Tit.

Y

rum, & ipsa, quæ per exemplaria figurabantur. Quæ verba coram vos docent, modestiùs desipere, ne plenissimam similitudinem inter dissimilia, atque aliqua tantùm ex parte similia, requiratis. Etenim, si quidquid figura fuit Eucharistici panis, ejusdem planè conditionis cum Eucharistico Pane fuisse dicatur, nec Agnus ille Paschalis, quem panis hujusce figuram dicunt (2) Augustinus, (3) Leo, (4) Gregorius, nec Manna, quo significatam Eucharistiam certissimum est ex (5) Chrysostomo, (6) Theophylacto, (7) Augustino, (8) Ambrosio. Quare, ne hæc planè ridicula, palamque Majoribus nostris contraria dicamus, dicendum erit, figuram non omninò ejusdem rationis esse debere cum figurato. Quod si ante omnia constituas, amabo, quid ex panibus fermentatis, quæ imponebantur mensæ purissimę coram Deo, tuo colliges proposito utile? Addo, non facilè probari posse, panes illos fermentatos fuisse. Unde enim hoc infert Severus? An quià dicuntur debere confici ex similâ? At ex similâ confici & Azymum posse, nemo sanæ mentis inficias ibit. Nam (9) simila farinæ triticeæ medulla est, ea scilicet pars, quæ media est inter secundarium, & pollinem. Jam huic, si fermentum addas, fermentatum ex similâ panem efficies, itidemque Azymum ex similagine, si fermentum defuerit. Quapropter simila ἀδιάφορον est ad utrunque. Quî ergo ex illa alterutrum inferas? Adagii instar Jureconsultis est notissimum illud: *non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse*, & à plura æquè complexis consecutionem ad alterutrum, unumve certum ex illis, Philosophi vetant, inclamaturi uti fatuo ei, qui id aut auferit, aut faxit: quâ Ratione & nos uti fatuo Severo inclamamus, auso fermentatos panes illos asserere, quòd ex similâ eos confici Numen jusserit, sibique proponi. Ecce enim ex similagine Azyma confici solita, & Numini proponi, offerrique, constat ex his notissimis (10) Exodi verbis. Λήψῃ ἄρτον ἕνα ἐξ ἐλαίου. καὶ λάγανον ἓν ἀπὸ τοῦ κανοῦ τῶν ἀζύμων τῶν προτεθειμένων ἐναντίον κυρίου. *Accipiet panem unum consperſum oleo, & laganum unum de caniſtro Azymorum, quæ propoſita ſunt ante dominum*. Unde utrunque manifestissimè colliges. Nam panis oleo conspersus Azymus erat, ut patet ex iis, quæ ante hæc verba Numen edixerat: Laganum etiam placenta est Azyma, ut Lexica (11) Latina, & Græca nos docent. Ea porro depromi jubentur canistro Azymorum, ut scias omnia fuisse Azyma. Quid enim ex conceptaculo Azymorum depromes, nisi Azymum? Ea denique proposita, oblataque Numini affirmantur; igitur & propositi Deo panes Azymi, & Azymi panes Deo proponebantur, ut potiori jure dicendum sit, panes propositionis Azymos, non fermentatos fuisse.

XV. At inquies, Azymus, panis in Sacris Paginis nunquam simpliciter panis dicitur. Non ne pudet, hæc inter Sapientes effutire? Ferendum est, Severe, quód hæc ineptæ, Ignoranti, planèque barbaræ Photianorum plebeculæ dixeris, si eadem Græcis exsibilanda propones, non ne τὴν παλάμην, palmam ex (1) adagio, merebere? Ut desint alia, locus Exodi proximè productus non ne mendacitatem, aut certè ignorantiam tuam, Xanthopuli, cæterorumque Photianorum refellit? Λήψῃ, (2) ait, μοσχάριον ἐκ βοῶν ἕν, καὶ κριοὺς ἀμώμους δύο, καὶ ἄρτους ἀζύμους πεφυραμένους ἐν ἐλαίῳ, καὶ λάγανα ἄζυμα κεχρισμένα ἐν ἐλαίῳ, σεμίδαλιν ἐκ πυρῶν ποιήσεις αὐτά, ἐπιθήσεις αὐτὰ ἐπὶ κανοῦ ἓν εἰσοίσεις, καὶ προσοίσεις αὐτὰ ἐπὶ τῷ κανῷ. *Tolle vitulum de armento, & arietes duos immaculatos, paneſque Azymos, & cruſtulam abſque fermento, quæ conſperſa ſit oleo, lagana quoque Azyma oleo lita: de ſimila triticea omnia facies, & poſita in caniſtro offeres*. Ecce in Canistro nil non azymum ponitur, panes azymi, azyma crustula, lagana azyma. Videamus nunc, quid è canistro oblato Moyses depromat. καὶ ἄρτον, (3) inquit, supple Λήψῃ ἄρτον ἐξ ἐλαίου ἕνα, καὶ λάγανον ἓν ἀπὸ τοῦ κανοῦ τῶν ἀζύμων. *Tolles panem unum oleo coſperſum, & laganum unum è caniſtro Azymorum*. Panem azymum ingessit canistro Azymorum, nunc Azymorum canistro depromit panem simpliciter. An panis in canistro fermentum invenit, ut Azymus ingressus fermentatus exiret? Sequere porro, & lege (4) inferiùs: Ἔδονται Ἀαρὼν, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τὰ κρέα τοῦ κριοῦ, καὶ τοὺς ἄρτους τοὺς ἐν τῷ κανῷ παρὰ τὰς θύρας τῆς σκηνῆς τοῦ μαρτυρίου. *Panes quoque, qui ſunt in Caniſtro, Aaron, & filii ejus in veſtibulo Tabernaculi Teſtimonii comedent*; & (5) infrà: ἐὰν δὲ καταλειφθῇ ἀπὸ τῶν κρεῶν τῆς θυσίας τῆς τελειώσεως, καὶ τῶν ἄρτων ἕως πρωῒ, κατακαύσεις τὰ λοιπὰ πυρί. *Quod ſi remanſerit de carnibus conſecratis, ſive de panibus uſque mane, comburet reliquias igni*. Vides hic panes azymos panes simpliciter appellari, dic, sodes, dic aliquem, Photiane, colorem. Fortassis, inquies, id usuvenit in Veteri Testamento; in Novo Panis Fermentatum significat. Quanta in hominibus pertinacia! quàm libenter ineptiunt, ne mutent sententiam, quam undique profligatam agnoscunt! Quid si evincam, etiam in Lege nostra Azymum panem simpliciter nuncupari. *Ibant*, Luca (6) historico, *ex diſcipulis Duo* εἰς κώμην ἀπέχουσαν σταδίους ἑξήκοντα ἀπὸ Ἱερουσαλήμ, ᾗ ὄνομα Ἐμμαούς, *in Caſtellum, quod erat in ſpatio ſtadiorum ſexaginta ab Jeruſalem, nomine Emmaus*. Iter facientibus addit se comitem Christus, miscent amicè colloquia, tandemque ubi Emmaus pervenerunt, (7) παρεβιάσαντο αὐτὸν λέγοντες, μεῖνον μεθ' ἡμῶν, ὅτι πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, καὶ κέκλικεν ἡ ἡμέρα. ἐγένετο ἐν τῷ κατακλιθῆναι αὐτὸν, λαβὼν τὸν ἄρτον, καὶ κλάσας ἐπεδίδου αὐτοῖς. *Coegerunt illum dicentes; mane nobiſcum, quoniam adveſperaſcit, & inclinata eſt dies: & intravit cum illis: & factum eſt, dum diſcumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat eis*. (8) Et infra καὶ ὡς ἐγνώσθη αὐτοῖς ἐν τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, *& quomodo cognoverunt eum in fractione panis*. Hic bis panem nominari simpliciter audis: inferes Fermentatum esse? Inferto licèt, ut ignorantiam tuam prodas apertiùs: nam hęc, quæ à Luca narrantur, tertio Azymorum die facta fuisse, palam est ex ipsa Sacra (9) Historia. ἀλλάγε, inquiunt discipuli illi, σὺν πᾶσι τούτοις τρίτην ταύτην ἡμέραν ἄγει σήμερον, ἀφ' οὗ ταῦτα ἐγένετο, *& nunc ſuper hæc omnia tertia dies eſt hodie, quòd hæc facta ſunt*. Ergo ipsa Azymorum hebdomade, tertiâ die, Christus panem accepit, benedixit, ac fregit; Quî igitur panis ille

(2) Lib. 2. contr. litt. Petilian. c. 37.
(3) Serm. 7 de Paſſ. Dom.
(4) Hom. 22. in Evang.
(5) In c. 6. Joann.
(6) In d. c. 6. Jo.
(7) In d. c. 6. Jo.
(8) Lib. 5. de Sacr. c. 1. & lib. de his qui init. Myſter. c. 8. & 9.
(9) Vide Lexica.
(10) Cap. 29. n. 23.
(11) In dict. Lagan. & Placent.
(1) Apud Planud. in Adag. cent 3.
(2) Exod. c. 29. n. 2. 3.
(3) d. c. 29. n. 23.
(4) d. c. 29. n. 32.
(5) d. c. 29. n. 34.
(6) c. 24. n. 13.
(7) Ibid. n. 29.
(8) Ibid. n. 35.
(9) Ibid. n. 21.

ille fermento turgidus esse potuit, cùm ea hebdomade totâ, ex toties repetitis Exodi, Levitici, Numerorum locis, verbisque, nusquam in totâ Judæâ panis non azymus poterat reperiri? An discipuli Fermentatum Jerosolymis detulissent? An ipso in oppido Emmaus, quò diverterant, fermentatum, quem emerent, invenissent? An adhuc Judaicis imbuti Moribus Azymorum hebdomade panem non Azymum tetigissent? Igitur fatere, si sapis, panem illum fuisse azymum, quem tamen audis panem simpliciter appellari: atque adeò fatere, non in Veteri fortassis Testamento, sed in illo certè, in Novo certissimè, azymum panem panem simpliciter appellari. Cur autem non? an Azymus panis aliquid habet, quo *Specie*, uti dicunt, à fermentato pane, quo utimur, differat? Dicite porro quid illud est: Num non uterque farina constat, & aqua? Num non uterque in clibano coquitur? Num non uterque vim habet nutriendi, ac vegetandi? Fermentum, inquiunt, habet alter, quo caret Azymus. Quid verò fermentum? an aliud, quàm panis ad acorem deductus, & turgidus, vimque habens tumefaciendi? At hæc non intra panis naturam sunt: *accidentia* dicimus, quippe pertinentia ad Saporem, vel ad eam, quam *quantitatem* appellant Philosophi. Sic dicetis differre austerum vinum à dulci, à Lesbio Creticum; sic non alterum, sed alium dicetis hominem siccum à pingui, à Galba Vitellium. Nec ab Etymologia vobis ullum subsidium est. Benè enim dicitis ἄρτον ab αἴρω vocari, non autem, ab ἀρτύς. Nam ἄρτος dicitur *Panis* non solum à vi, ut ita dicam, *passiva*, qua elevatur, ac turget, non enim hæc pani peculiaris, communis est cum rebus quàmplurimis: sed præcipuè ab *activa*, qua præ cibis cæteris elevat, edentemque corroborat: Quare & in (10) Lexicis vestris ἄρτος dicitis παρὰ τὸ αἴρω, τὸ κερίζω τὴν δύναμιν: *panis dicitur ab attollo, quod est, elevo vires, & augeo*. Porro hæc omnia æque Fermentato, ac Azymo convenire quis neget? & quidem simpliciter: ergo & hic ἄρτος simpliciter dicitur, fitque adeò, ut æquè propriè Panis Fermentatum, atque Azymum panem significet.

(10) *Vide Lexic. editiũ per Corn. Gesnerum, et Jo. An. Hartongũ. dictio. ἄρτος.*

XVI. Quòd si hæc ita sunt, ades, furinse Severe, Te enim quacumque in Pagina loqueris, Te, inquam, coram universa Gente nostrâ, cui moliris exitium, provoco. Retexe, quod ingeris, argumentum. Patres nostri palam affirmant, à Christo, in Pane, institutam Eucharistiam, panem esse materiem unicam Corporis Christi in Sacramento venerabili conficiendi. Accipimus propositionem, veneramur Græcam sententiam, Majorum nostrorum effatis adstipulamur. At azymus panis non est: negamus inficetam, post hactenus prolixè proposita, Photianæ stoliditatis adsumptionem. Photiana hæc, non Græca est, ingenium nostrum non olet, longè peregrinatur à sensis Sapientissimæ Græciæ. Nemo Patrum hoc dixit: hoc Sacræ Paginæ damnant, eum, qui hoc dixerit, Græcum palam inficiatur non Latinus aliquis, non aliquis ex iis, quos λατινόφρονας appellatis, sed Græcus, ante Schisma qui vixit, doctissimus (1) Theodoretus. Etenim, cùm is asserat, Sapientem esse non posse, eum, qui panem azymum panem vocari posse negaverit: cùmque idem sit esse Græcum, ac Sapientem, juxta tritum illud Anacharsis (2) adagium: *ὁ δ' Ἕλλην σοφὸν ζῶον: Græcus animal Sapientiæ*; sequitur, Theodoreti sententiâ eum Græcum non esse, qui panem azymum panem vocari posse negaverit. Sic rejectâ jure, ac meritò adsumptione Severi; hanc substituimus: at Panis ex tritico panis est, quicunque illi sit, sive azymus, seu fermentatus: igitur Christus in pane triticeo, quicunque ille fuerit, siva azymus, seu fermentatus, Eucharistiam instituit. Igitur Panis triticeus, quicunque ille sit, sive azymus, seu fermentatus, vera, certa, certissima materies est Eucharistiæ conficiendæ. Hæc est Græciæ sententia, cui frustra, Photiani, ineptias vestras affingitis, quando nunquam penes sensatos, cordatosque viros, quod stolidum est, Græcum esse videbitur. Et sanè quid stolidius, quid ineptius, quid dementius, quàm pervicaciter inficiari, posse in Azymo Eucharistiam religiosissimè confici? Quæ nam aliquando ratio id unquam constituit? Quæ usquam hoc innuit Pagina Sacra? Quis ex Patribus nostris id unquam asseruit? Audio ad patrocinium Impietatis hujusce produci Chrysostomum: nam (3) dixit, ἐκεῖ τὰ ἄζυμα, ὧδε ὁ ἄρτος: *ibi Azyma, hic panis*. Non ne pudet, homines, tàm ineptè decipi, ut ineptiùs decipiatis? Quæro, quem panem opponat Chrysostomus Azymis? Si non planè desipitis, panem, dicetis, non ampliùs panem, sed Christum speciebus panis mirè contectum. Ergo hic sensus Chrysostomi: cessere corporibus umbræ, olim panis inanimis, qualis esse videtur azymus Panis, cum discriminatur à Fermentato, nunc panis vivus: olim panis erat, & videbatur, nunc videtur panis, nec tamen est. Cessere igitur Azyma pani, quia panis azymus hunc panem significabat, qui panis dicitur, sed Christus est, qui panis dicitur, nec tamen est aut azymus, aut fermentatus. Porro hæc sententia Chrysostomi quid attinet ad rem nostram. An negat Azymum esse Panem? Sanè non ita. Negat Azymum esse hunc panem, qui Christus, non panis est? Vade igitur, Severe, aliunde tibi validius patrocinium para: nam Chrysostomus Græcus est, non Photianus, nec vobiscum desipit, sed sapit nobiscum. Manifestior iniquitas tua in Isidorum Pelusioten, quem phalerarum tuarum Patronum autumas, quia dixit Eucharistiam, ἄρτον κοινὸν, *panem Communem*. Edormi ignorantiam isthanc tuam, Severe, ac puncto temporis mentem docti hominis accipe. His verbis Isidorus elegantissimè docuit, Eucharistiam panem esse communem, non quòd eo solo pane conficitur, quo solent homines communiter uti, sed quòd reapse hic panis omnibus communis est. Nam panis ille, quam edimus communis non est, singulorum est, nec meus panis est tuus, aut is, quem vivens edebas, is est, quem nunc edo. Contra Eucharisticus Panis idem ipse omnium est, idem ipse omnibus datur, nec alium sub hujus initium sæculi Sacris operatus edisti, ac ego quotidie in Ara perparum dignè, imò potiùs indignè faciens deglutin. Verè igitur communis est panis, qui de Cœlo descendit, panis ille Angelorum, quem manducat homo, non hic & ille diversum, sed omnis homo prorsus eundem, quippe non consumitur

(1) *In c. 10. Daniel.*

(2) *Apud Planud. in Adag. cent. 1.*

(3) *Apud Sever. 3. different. pag. 40. lin. 11.*

mitur sumptus, non dividitur distributus, divisus nequaquam minuitur, Communis proinde, ac verè communis, sive sub involucris Azymi lateat, sive sub Fermentati tumore; quem adeò non lingerunt Isidori verba, ut planè extra aleam disputationis hujusce sint, quemadmodum & verba doctissima Damasceni. Rationem is reddit; ob quam Eucharistiam in Pane, ac Vino diluto Servator instituisset. Ait autem, *quòd mos hominibus sit his uti, his addidit divinitatem*. Insurgit Severus: *& quis*, ait, *unquam affirmet, homines quotidie Azymis uti, atque Azyma καθ' ἑκάστην* comedere? Sed illud *καθ' ἑκάστην* non Damasceni est, sed Severi. Nam in verbis Damasceni *καθ' ἑκάστην* illud nusquam reperias. Expunge illud, Severe, noscesque, nil à Damasceno dictum, quod absonet Veritati. Scilicet & nobis mos est Azymis uti, Azyma ipsa comedere, Azymis delectari: Quoties placentas amamus? Quoties offulis delectamur? Quoties crustulatam libentiùs, quàm panem comedimus? At hæc plerumque sunt Azyma. Igitur non est alienum ab hominum more, Azyma ipsa comedere, Igitur mos etiam hominibus Azyma comedendi. His igitur etiam, quemadmodum & Fermentato Divinitatem suam addit Servator: atque adeò ex Damasceni sententiâ, & Azymus conficiendæ Eucharistiæ erit aptissimus. Nempe & hic panis est sine addito, quemadmodum ex dictis ostendimus, ergo iis, quibus mos est, panem comedere, mos est & Azyma manducare, isque, qui Pani addidit Divinitatem suam, Azymo Divinitatem suam addit, & addidit.

SECTIO V.

Enodantur reliquæ difficultates Severi.

SUMMARIUM.

I. EVicimus revera manifestè prorsus, & palam, argumento Severi adeò nihil probari contra Veritatem, quam Græci recipimus, ut reipsâ probetur oppositum, confirmeturque Orthodoxum dogma, constituens, in Azymo ritè confici divinam Eucharistiam; reliquum est, ut cætera, quæ molitur in Veritatem ex penu Photianismi Severus idem, raptim, atque obiter refellamus. Raptim, inquam, atque obiter: Neque enim justâ responsione digni sunt Paralogismi manifesti, imprudentes Anachronismi, pudenda mendacitas. Hæc, ubi recitaveris, rejecisti, se ipsis se se conficiunt; ac more Terrigenarum fratrum, quos vel à Cadmo, vel ab Jasone satos Græcia nostra ingeniosè commenta est, se ipsa, ubi in scenam producta sunt, statim interimunt. Nempe audi, quid (1) Severus, post rejecta, repentè constituat. Orientalis, inquit, Ecclesia, non nisi in Fermentato Eucharistiam facit, more antiquissimo, more universim recepto, quà latè Ritus noster dispergitur per Asiam, Africam, & Europam; Igitur non nisi in Fermentato Servator fecit: Igitur non nisi in Fermentato Eucharistia confici poterit. Hanc consecutionem confirmat ex eo, quòd ab Oriente Fides ad Occidentem navigaverit, priùsque Græcam Ecclesiam Apostoli facienda docuerint, quàm Latinam. Igitur si illam docuerunt in Fermentato operari, & hanc: si illam operari in Azymo vetuerunt, & hanc; si illam coegere Azyma detestari, hanc etiam eodem Azymorum odio imbuere. Hinc eruditè (2) decernit ab initio Latinam Ecclesiam non nisi in Fermentato fecisse, primùmque Azyma ab Alexandro Pontifice hujus nominis primo jussa Romanis: cùm neque Euaristus, neque Prædecessores ea unquam recepissent, deterriti monitis Petri, qui Eucharistiam in Fermentato à Christo viderat institutam. Hoc verbis Platinæ comprobat, quasi Euangelistæ alicujus, quem mox excipit injuriosè, quod Azyma laudaverit: quare doctè, & laboriosè virtutes Fermentati passim enunciat, Azymi vitia producit, ea ostendens cacochyma, & inficeta, quorum alterum naturam, vimque Azymi damnat, alterum significationem, quando Sal prudentiam, virtutemque à corruptelâ abstinentem corpora mysticè signat.

(1) *d. differen. 3. c. 2. pag. 41. à lin. 5.*

(2) *d. differen. 5. c. 5. per tot.*

II. Hæc Severus, in quibus alii, queis tempus suppetit, ignorantiam notent; nos enim brevissimè, ut argumentum hoc valetudinarium refellamus, antecedentem propositionem omittimus. Omittimus, inquam, non etiam concedimus. Non enim constat, Ecclesiam nostram ab initio semper Fermentatis panibus usam in Sacro, quo deagimus, Opere. Imò, si quid gravissimis Authoribus credimus non Latinis, sed Græcis, ante Ebionem in Ecclesia nostra, cùm Sacra peragerentur, promiscuè, fermentatus panis, & Azymus fuit in usu. Docet hoc in primis Prodromus ille Theodorus, quem sæpe

laudat

laudat (1) Margunius, quem ἀοίδιμον ἱεράρχην τῶν κανονικῶν παραδόσεων appellat (2) Coressius, quem (3) Xanthopulus, à quo omnia Severus corrasit, ἀκριβῆ τῶν Κανόνων διδάσκαλον, καὶ πολυμαθέστατον ἱερέα, *pium Canonum Magistrum, & eruditissimum nuncupat Sacerdotem*. Ejus (4) hæc verba sunt. Χρὴ δὲ εἰδέναι, ὅτι Ἐβίων πρῶτος ἐδίδαξε, μόνοις ἀζύμοις ἱερουργεῖν, καὶ τοῦτο πρῶτον παρ' ἡμῖν· ὅπερ ἀποστρεφόμενοι οἱ τότε πατέρες οἱ τοῖς ἐν χερσὶν ἄρτοις ἱερουργοῦντες ἢτ' ἀζύμοις, ἢτ' ἐνζύμοις, διέταξαν ἐν μόνῳ ἐνζύμῳ ἡμᾶς εὐχαριστεῖν, καὶ ἱεροτελεῖν, ὡς τῷ αὐτῷ ἔργῳ καταδικάσωσι τὴν ἄνομον γνώμην, δεικνύντες, καὶ ἐν ἐνζύμῳ τελειοῦσθαι τὴν ἁγιωτάτην τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Θεοῦ θυσίαν. *Oportet autem nosse, Ebionem primum docuisse, solis Azymis sacrificare oportere, atque hoc primùm penes nos. Id, quod detestati, qui tunc erant Patres, qui promiscuè panibus, quoscunque habebant, sive Azymis, sive Fermentatis sacrificabant, constituerunt, ut nos, in solo fermento Eucharistiam, & sacrificium perageremus: ut facto ipso damnarent impiam sententiam, ostendentes & in fermentato confici sanctissimum Servatoris nostri Dei sacrificium*. Idem docet author Anonymus libri, qui inscribitur ἱερὰ ὁπλοθήκη, *Sacrum Armamentarium*, Notus Nicephoro (5) Blemydæ, (6) Andronico Camatero, Marco (7) Ephesio, laudatoque (8) Coressio, & (9) Margunio, ac receptus omnibus Photianis. Nam sic (10) scribit: Πάλαι ἐν ἀζύμῳ ἡ ἐκκλησία σύμπασα ἔτι ἰουδαΐζουσα ἱερούργει· ἐπεὶ δὲ ἐπῆλθον αἱρετικοὶ λέγοντες, ἀναγκαῖον ἐν ἀζύμῳ τελεῖσθαι τὰ ἱερὰ, προετιμήθη τὸ ἔνζυμον, ὡς ἐναντίον τῷ κακῷ δόγματι. *Olim in Azymo Ecclesia omnis adhuc judaicos mores secuta sacrificabat: Ubi verò advenerunt haeretici dicentes, necessarium esse in Azymo sacrificare sancta, prælatus est Fermentatus, ut contrarius pessimo dogmati*. Similia reperies in Georgio (11) Metochita ex Nicephoro Patriarcha, nec absimilia mussitat ipse (12) Coressius his verbis. οὐδὲ καὶ ἀντιλέξεται τὸ παλαιὸν ἄζυμον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ ἱερὸν, καὶ εὐχαριστικὸν ὑπὸ τῶν συγγραφέων διαμαρτυρούμενον, φαμὲν, ἄλλο προσῆκεν τῇ ἰουδαϊζούσῃ ἐκκλησίᾳ, ἄλλο τῇ καταδικαζούσῃ τὸ παλαιὰ νόμιμα, καὶ τὴν ἐν Χριστῷ νεότητα ἀσπασαμένῃ. *Quòd si contra diceris, antiquum Azymum in Ecclesia & sacrum, & Eucharisticum, de quo testimonium dicunt Scriptores, dicemus, aliud convenisse Ecclesiæ, cùm adhuc judaizabat, aliud, ubi damnavit Legis Azyma, & amplexa est novitatem in Christo*. Vides duum Græcorum, uniusque Photiani testimonio, ab initio vel in Ecclesiâ nostra morem Sacrandi Corporis Christi & in Azymo; ut non injuria, Severe, prima illa positio tua non concedatur à Nobis, sed omittatur, ac detur, ne de re minimùm rei nostræ profuturâ litigemus.

III. Ea tibi positione data, consecutionem inficiamur planè stolidam, quæ si valeret, damnandi essent omnes, quotquot à nostro diversi in Ecclesia probantur Ritus, ac mores; imò damnanda esset & Hierarchia Byzantina, quòd eâ diu Græcia nostra caruerit, quòd illam prisci illi minimè instituerint, nec Constantinopolitanus Thronus Apostolicus esset dicendus, quòd is ætate Apostolorum, atque ætatibus proximis simplex fuerit, ac privata Parœcia. Quid? tàm excors, ut damnare non dubites Latinos, quòd atinè mysteria peragunt, quòd Sabbato jejunent, quòd barbam radant, aliaque id genus faciant nostris Moribus antiquissimis planè contraria? At hoc agis bello isthoc argumento tuo. Nam his Mores contrarios Ecclesia nostra semper retinuit. Ergo ab Apostolis illos accepit; at Ecclesia ex Græcia in Italiam navigavit; Igitur Latini à moribus Apostolicis desciverc; damnandi igitur propter hæc. Esto ut vultis, damnate etiam Moschos, quos ineptis dogmatibus corrupistis; hi enim in rubro vino tantùm Christi Sanguinem consecrant; nec fas sibi putant id in albo temeto facere, si dignum est credere Nengebaurio penes eruditum Lutheranum (1) Gudlingium, cùm contra mos is semper in Græcia obtinuerit, teste (2) Coressio, ut promiscuè in albo, rubrove, sæpius in albo, Sanguinis sacrosancti mysterium faceremus. Cur igitur & ipsi, ad quos à Græcia Fides peregrinata est, Mores nostros non retinent? Unde illis hæc consuetudo invecta? Damnentur igitur, nec inter eos recenseantur à Severo, qui Photianismum admittunt. Aut, si hoc nefas est, cur licuerit Moschis rubro vino Sacra peragere contra Mores Græciæ, non liceat Latinis in Azymo facere præter nostros Mores? Nihil interest, inquitis, album, an rubrum sit temetum; quare potuere Moschi hunc morem adsciscere contra consuetudinem nostram, ex qua illis Fides attributa: At Azymus sit, an fermentatus panis, nihil interest, quod attinet ad Eucharistiam: Potuere igitur Latini sibi illum adsciscere, licèt à vobis Fidem acceperint. Desinite proinde, Photiani, nugari; Seriò, quod agitis, agite; atque, siquid ad rem dictum à vobis vultis, hoc primùm probate, hoc interesse Azymum inter, ac Fermentatum, quòd hic panis sit, non ille. Hoc probato, inepta cæteroqui argumenta hæc addite, habitura vim qualemcunque. Nam cùm Apostoli Græciam docuerint, panem ex tritico ad Eucharistiam necessarium esse, hanc doctrinam Fides à Græcia in Italiam navigans illò detulisse dicenda est. Proinde, si non in pane triticeo Latini faciunt, damnandi erunt hac vestrâ tunc valitura argumentatione. Quòd si Latini facientes in Azymis, in pane vero ex tritico faciunt, igitur non aliud agunt, quàm illud, quod Græciam Apostoli docuerunt, quodque navigans è Græcia Fides detulit in Italiam.

IV. Quanquam, quid hoc est, quod dicitis, è Græcia Fidem in Italiam navigasse, Fidem à Græcia cœpisse? Si dicitis, vos priùs, quàm Latini receperint, recepisse Christianam fidem, si asseritis à Græcis delatam Christi religionem ad Occidentem, mentimini: non enim Græcus aliquis Romam deduxit primus Christianam fidem; ipse ille, qui primus erat Apostolorum, ipse, cui (1) dictum est; *Tu es petra, & super hanc Petram ædificabo Ecclesiam meam*. Ipse, primus è sinu Synagogæ fidem Christianam eductam transtulit in Italiam. Id, quod si nescitis, quid micum? qui nihil scitis. Aut dicite, quis is fuerit Græcus, qui religionem Christianam intulit Romam? Si ergo Italiam fecere Christianam, qui Græciam Christo devovere, iisdemque authoribus Græci, & Latini debemus, quòd, Ethnicâ superstitione depositâ, damnataque Idololatriæ mendacitate, ve-

ram

(1) *Nota 3 ad Can. Apostol.* (2) *Ad Synopf. Nili ad Canon 3. Apostol.* (3) *In Expos. Synaxariorum.* (4) *In Can. 70. Apostolorum.*

(5) *Orat. t. de Mysteriis.* (6) *In pric. Antirrhetic. corum.* (7) *In libro Extra Encyclicam Besfarionis.* (8) *Ad d. c. 3. Apost. in Synopf.* (9) *d. nota 5. ad Can. Nican.* (10) *C. de Sacris Mysteriis in fine.* (citat Coressius infra laudandus.) (11) *Lib. de Sacra Synaxi. c. 4.* (12) *in Antirrh. t. contra Bellarm.*

(1) *In Not. ad Brev. Delineat. relig. Græcor. dat. ab Eustrat. Joannide pag. 91. in fin. & in nis. seq.* (2) *Ep. 3. ad Goar.*

(1) *Matt. 16. n. 18.*

Nep. 31. ad Can. Neocæs. can. 5. ad Cam Nicæn. & alibi.

ram religionem, Veritatemque ipsam recepimus. Præterea fidem Christianam priùs Itali recepere, quàm Græci. Negatis? Faxo, ut agnoscatis, quàm miserum sit sine sapientia cum Sapientibus disputare. Primùm certissimum est, eum, qui primus ex Gentibus Christo nomen dedit, Italum fuisse. Cornelius Centurio fuit is, de quo Lucas (2) in Actis. Eum Italum fuisse certo certiùs constituo tùm ex nomine, quod Italum est, tùm ex Cohorte, cui præerat, quæ Italica dicebatur. Nec opponi potest (3) Vegetius, ex quo didicimus, non omnes milites, ducesve Legionum Italicarum Italos fuisse: nam hoc verum in Legionibus Italicis, quarum honorarium, ut ita dixerim, nomen fuit, non verò Cohortis Italicæ, quæ extra Legiones, quasi militaris Colonia quædam, præsidiis Provinciarum addicebatur. Etenim Cohors ejusmodi Italica dicitur, non quòd pars esset Legionis Italicæ, sed quòd ex Gente Itala milites essent, queis constabat. Id, quod palam est ex eo, quòd hæc Cohors Italica dicta fuerit ante, quàm ulla Italica Legio haberetur. Tres namque Legiones Italicas, Primam, Secundam, & Tertiam ex historia Romana novimus, quarum primam legit Nero, posteriores duas M. Aurelius Antoninus, teste (4) Dione. Porro Italica hæc Cohors, cui Cornelius præfuit, etiam sub Cajo Principe Cesareæ habebatur, cujus anno tertio Cornelius Centurio ad Christi fidem conversus est, ex iis, quæ tradit accuratè (5) Baronius. Constat igitur Cornelium Italum fuisse, eundemque primum, qui ex Ethnicis Christianam Religionem receperit: Unde sequitur, priùs Italos, quàm Græcos Christi fidem amplexos. Nec singuli tantùm Itali ante Nos fuere Christiani, Roma ipsa priùs, quàm ulla ex Græciæ Urbibus, Christi nomen audivit; Romæque priùs Apostoli Legem Christi dixere, quàm ulli ex Urbibus nostris. Hoc ostendo. Nam, qui primus Christi nomen annunciavit Nostris, Paulus Apostolus fuit, post quem Joannes Euangelista diu moratus in Asiâ, denique Andreas Patris Cruci adfixus. Constat porro Paulum non ante annum Christi XLIV. iniisse Apostoli munus, ut Legem nostram Gentibus prædicaret. Nam in exitu anni XLIV. quo maxima Caritas annonæ fuit Jerosolymis ex (6) Luca, Prædicationi fuit initiatus, ut patet ex (7) Actis, quare non ante potuit Seleuciam proficisci cum Barnaba, quàm anno sequente, post quem, nempe anno XLVI. à Christo nato, Cyprum percurrit, ac Sergium Paulum ad Christi fidem convertit: ut palam sit non ante XLVI. lumen jucundissimum Fidei Græciæ nostræ illuxisse. At illud jampridem illuxerat Romæ, nempe anno XLIV. quo Petrus Romam profectus est, quemadmodum docent ex Græcis (8) Papias, (9) Cajus, (10) Dionysius, (11) Petrus Alexandrinus, (12) Irenæus, (13) Eusebius, (14) Chrysostomus, (15) Cyrillus Alexandrinus, (16) Theodoretus, (17) Sozomenus, ex Latinis verò, (18) Tertullianus, (19) Cyprianus, (20) Arnobius, (21) Lactantius, (22) Optatus, (23) Hieronymus, (24) Ambrosius, (25) Augustinus, & alii.

V. Igitur ante quàm Græcia Christum audiret docente Paulo, Petro magistro Roma Christum agnoverat: ut planè manifestum fit, non à Græcia Fidem in Italiam navigasse, neque Latinos Christi fidem doctos à Græcis, sed Latinos ab Apostolis Christi fidem doctos fuisse, antequam eandem fidem ab Apostolis Græcia doceretur. Adeò falsa sunt, quæ adsumitis, Photiani. Etenim vobis haud favet quod in (1) Actis dicitur, Antiochiæ primùm vocatos fuisse Christianos: nam qui vocati sunt primùm Antiochiæ Christiani, non Græci illi, sed planè Judæi fuere: quibus & præfuit Petrus adeò moribus tunc Judaicis addictus, ut reprehensionem Pauli meruerit. Quo fit, ut probabilissimum sit, non aliter operatum, cùm Antiochenam sedem teneret, quàm Azymis, quæ mox intulit Romanæ, quam erexit, Ecclesiæ, coeuntibus unà ad eum morem authoritate Petri constituendum, & exemplo Christi, qui Eucharistiam in Azymis instituerat, & ipso Petri ingenio patriis moribus, quantum per Christianam Religionem licuit, addictissimo. Quòd autem in Græcia mos inoleverit faciendi in Fermentato, ut omittam, quæ ex Græcis proximè protuli, illud in causa fuisse dixerim, quòd, cùm fidem Græcia magna ex parte à Paulo receperit, cujus ingenium Christianam libertatem amavit, cavitque plurimùm, ne qua superstitio Judaica in mores Gentium subreperet, eo authore Græci, relictis Azymis, panem Fermentatum prætulerint: non ut Azyma inficiarentur apta operi Sacro, sed, ut in æquè aptâ rei sacræ materiâ facientes, unà à vicinis Judæis, quorum superstitio è vicino nocentior, quàm longè recederent. Ita sanctissimè factum utrinque maximorum Christianæ Reipublicæ Procerum authoritate, ut unam Ecclesiam duplex Ritus amicè divideret, Latinis in Azymo facientibus, Sacrificantibus Græcis in Fermentato: quo pateret utrobique aptam tanto Mysterio materiem esse, & neque Pauli discipuli Petri discipulos accusarent, neque Pauli discipulos Petri discipuli spernerent.

VI. Ex his palam est, mentiri Severum, cùm (s) asserit ad Evaristum à Petro Eucharistiam in Fermentato confici solitam. Nemo id unquam dixit: nemo id unquam narravit: nemo hoc unquam ausus est somniari. Vel si quis est iste, qui hoc dicit, qui hoc narrat, qui hoc asserit, hunc profer, Severe. Ni Calvinum, à quo effrontem hanc dicendi quidlibet, mentiendique proterviam didicisti, producas in medium, neminem sanè commemorabis. Imò aliquem, inquit, & quidem Latinum historicum, Pontificumque Biographum Platinam. Quid porro Platinas? Asserit, inquit, (2) Severus, primum Alexandrum Pontificem ausum Azymorum usum in Romanam Ecclesiam invehere. At Platinam præ manibus habemus: eum ejus librum habemus, qui, Platina vivo, Romæ editus est sub Sixto IV. Pontifice, quique ab ipso Platina emendatus, probatus est. Porro in eo nil tale. Hæc sunt Platinæ (3) verba. *Constituit itidem, ut oblatio hostiæ Sacræ in pane Azymo, non autem in fermentato fieret, quemadmodum antea fiebat, ut hoc modo melior, & purior esset, simulque, ut occasionem obtrectandi Hæreticis Ebionitis tolleret*. Hæc sunt verba Platinæ, quæ author ex libro quodam Romanorum Ponti-

tifi-

(2) Cap. 10. n. 1. & seqq.
(3) De Arte militari lib. 2.
(4) Lib. hist. 55.
(5) Ad ann. Chri. 41. n. 2.
(6) Actor. c. 11. n. 28.
(7) Ibid. c. 13. n. 3. & seqq.
(8) Apud Euseb. lib. 2. hist. cap. 15.
(9) Apud eund. d. li. 2. c. 14.
(10) Apud eundem ibidem.
(11) Canone 3.
(12) Lib. 3. c. 1.
(13) Lib. 2. hist. d. c. 13. & d. c. 14.
(14) Hom. de Petro, & Paulo.
(15) In Epist. ad Cælestinum.
(16) Lib. 1. hæres. fab. in Simone, & Epist. ad Leon.
(17) Lib. 4. hist. c. 14.
(18) Lib. de Præscriptio.
(19) De Unit. Eccl. & alibi.
(20) Advers. Gent. & Psal. 106.
(21) Lib. 4. c. 22.
(22) Contra Parmenian. lib. 2.
(23) De Script. Eccl. in Petro.
(24) Ser. in Natal. Apost. & alibi.
(25) Ser. 9. in Natal. Apost. & alibi.

(1) Actor. c. 11. n. 26.

(s) d. differen. 3. c. 6. sub init.

(2) Ibid. pag. 42. lin. 26.

(3) Vide Plat. in Alex. I. circ. med.

tificum desumpsit, ex cujus authoritate an ea verba recipienda sint, mox videbimus. Nunc tantùm Lectorem precamur, ut fidem Severi cognoscat, secumque meditatò constituat, An his verbis Platinas asserat, Alexandrum I. eum fuisse, qui *primus* Azyma in Ecclesiam Romanam invexit? *Constituit*, inquit, ergo *primus constituit*. Primùm, ò bone vir, tuum est, non Platinę τὸ *primus*, quod addis verbo *constituit*. Nã in Platinę verbis hæc vox *primus* nusquam est. Deinde, ubi nam Gentium hæc consecutio recipitur? constituit; ergo primus constituit. Recipiatur tamen; At non in Platina, penes quem sæpissimè occurret dictum de Successore constituit, quod Prædecessor constituerat. Ut loca plurima omittam, de (4) Zephyrino, *hic*, ait, *constituit, ut celebranti Episcopo intersesent Præsbyteri cæteri*, quod tamen (5) Euaristus ante Zephyrinum decreverat: & de (6) Aniceto: *hic decrevit, ut Clerici comam tonderent*, cùm tamen idipsum ante Anicetum decrevisset (7) Anacletus. Adeò, si Platinam spectes, ab his: *hic constituit, hic decrevit*, non erit consecutio tolerabilis: igitur hic primus constituit, hic primus decrevit. Addo, si stemus cum Platina, tametsi alicubi dictum reperias, hic primus constituit, haud ritè te eliciturum, igitur ante hunc, nemo idipsum constituit, decrevitque. Nam de (8) Anthero dicit. *Antherus primus constituit, ut res Martyrum diligenter describerentur*, & tamen idem ipse Platina narrat, hoc idem à (9) Clemente I. Pontifice constitutum. Constat igitur, ex eo, quòd quispiam dicatur constituisse aliquid, non continuò sequi, ad eum primum authorem rei id, quod dicitur constitutum, referendum esse; atque adeò, licèt à Platina dicatur (id quod non dicitur) Alexander primus constituisse, ut in Azymo Eucharistia conficeretur, non proinde sequi, primum id Alexandrum constituisse. Quòd si hoc non sequitur, quid profuit, amabo, Severe, Platinam produxisse? Demus tamen & hoc à Platina dictum, primum omnium Alexandrum decrevisse, ut in Azymo Sacra latina fierent, sequetur ne ante Alexandrum in Fermentato Sacrificatum? Hanc consecutionem Severus agrestibus Photianis suis insinuet, recepturis quidlibet, dummodo Latinos impugnet; nobis ridicula est. Scimus enim Pontificum constitutiones plerunque non novum quidpiam, atque insitatum populis proposuisse, sed prisca, inolita, translativa confirmasse, ut, quæ Traditione rata censebantur, ac Lege non scripta, Lege scripta validiùs obtinerent. Sic (10) Pelagius I. dicitur commemorationem piè defunctorum hominum primus decrevisse, cùm tamen ea vetustissima sit in Ecclesia, quemadmodum] præter ea, quæ (11) primo Responso produximus, docet Jacobus (12) Apostolus, & Synchroni Apostolorum (13) Dionysius, (14) & Clemens. Sic Nicęnum (15) Concilium I. dicitur primùm decrevisse, ne quis ad Infulas lectus initiaretur ab uno dumtaxat Episcopo, cùm tamen idipsum constituisset, (16) & Anicetus, & (17) Anacletus, imò, cùm ex Apostolorum (18) Canonibus idem censeatur fuisse decretum: atque ut insistamus Alexandro I. is à Platina (19) dicitur primus constituisse lustralem aquam, cùm aliunde (20) certissimum sit, non licuisse Christianis nisi lotis, lustratisque Ecclesiam oratum ingredi; extetque in Constitutionibus (21) Clementis ritus ipse cum precibus, quibus aqua lustralis conficitur, Adeò verum est, ex nova constitutione Pontificum non inferri novum aliquid constitutum; quando novis constitutionibus sæpe & prisci mores Ecclesiæ confirmantur. Quæ cùm ita manifestissimè sint, quanti sit allata Platinæ assertio, nemo non videt, quantumque prosit Severo ex ea probanti ante Alexandrum in Fermentato penes Latinos Eucharistiam fuisse confectam. Sed, inquit, ea Platinæ verba, *ut antea fiebat*, quid aliud innuunt, nisi ante Alexandrum in Ecclesia Latinâ usum Fermentati fuisse? Respondeo, illis verbis oppositum probari: Nam ea non erunt referenda ad proximum Fermentatum, sed ad Azyma, ut sensus sit; decrevisse Alexandrum, ut in Azymis, quemadmodum antea, Eucharistia conficeretur, non in Fermentato. Atque hunc esse Platinæ sensum, constat primò ex eo, quòd cùm Platina novum aliquid, & inusitatum constitutum à Pontificibus asserit id palam affirmat: sic cùm docet (22) decretum, ut in Ara tantùm, non alibi Sacra fierent, non dicit, *ut antea observabatur*, sed *ut antea non observabatur*. Secundò, manifestissimè ex ipso Platina, ubi Romanos Ritus (23) enucleat. Ait enim, Alexandrum I. decrevisse Pontificiâ potestate, ut in Azymis Sacra conficerentur, quòd aliqui à prisco Azymorum more cœpissent deflectere: *id, quod*, inquit, *in Alexandro accuratè narravimus*. Hæc est, interprete Platina ipso, sententia, hæc narratio Platinæ, quæ, quemadmodum invidiâ eximit Alexandrum Sanctissimum, & Pontificem, & Martyrem, cujus quotannis triumphum solemni celebritate recolimus, ita & mendacitatis, & imperitiæ damnat mangonem ineptiarum Severum.

VII. Hanc imperitiam suam hoc in loco dupliciter fatetur, seu geminatâ confessione (1) Severus. Primò, cùm in Platinam, asserentem Azyma Fermentatis meliora, & puriora censeri, Philosophicè insurgit: deinde, cùm illa verba: *ut occasionem obtrectandi Ebionitis eriperet*, se non intelligere confitetur. Nam, quod attinet ad primum, quorsum prolixâ dissertatione contendere, Azymum panem Fermentato meliorem non esse, quòd uterque ejusdem materiæ sit, idemque Corpus Christi contineat, quòd quæ circa Fermentatum accidunt meliora, pulchriora, aptiora nutriendo homini sint, cùm contra Azymus Cacochymus sit, nec facilè concoquatur? An ibi Panis Azymus Fermentato dicitur melior, quod attinet ad naturam? Imò melior, purior dicitur Fermentato, quod spectat ad significationem, Nam Fermentum in Sacris (2) Paginis malitiam, nequitiam, doctrinam impiam significat, contra Azymum veritatem, puritatem, sanamque doctrinam: Quare (3) Paulus Corinthiis scripsit: οὐκ οἴδατε, ὅτι μικρὰ ζύμη ὅλον τὸ φύραμα ζυμοῖ; ἐκκαθάρατε οὖν τὴν παλαιὰν ζύμην, ἵνα ἦτε νέον φύραμα, καθώς ἐστε ἄζυμοι, καὶ γὰρ τὸ πάσχα ἡμῶν ἐτύθη ὁ Χριστός. ὥστε ἑορτάζωμεν, μὴ ἐν ζύμῃ παλαιᾷ, μηδὲ ἐν ζύμῃ κακίας, ἀλλ' ἐν ἀζύμοις εἰλικρινείας, καὶ ἀληθείας. *Nescitis, quia modicum fermentum totam massam*

(4) *In Zephyrino, in medio.*
(5) *In Evaristo ibidem.*
(6) *Idem in Aniceto.*
(7) *In Anacleto.*
(8) *In Anthero in med.*
(9) *In Clemente circ. fin.*
(10) *Vide eundem in Sixto I. post medium.*
(11) *Sect. 5. per tot.*
(12) *In Liturgia.*
(13) *De Eccl. Hierarch. c. 7.*
(14) *In Liturgia.*
(15) *Vide Platin. in Aniceto ant. med.*
(16) *Vide ibid. superius.*
(17) *Vide in Anacleto ant. med.*
(18) *Canone I.*
(19) *In Alexan. I. in med.*
(20) *Clem. constit. lib. 8. c. 38. Tertull. de Orat. c. 11. Chrysost. hom. 72. in Jo. in fin. & in Matth. hom. 52. & hom. 36. ad Popul. Antioch.*
(21) *Id. lib. 8. Constit. c. 35.*
(22) *In Sixto II. in fin.*
(23) *De ritib. Eccl. Rom. c. 11. ant. med.*
(1) *d. diss. 3. pag. 43. lin. 29. usque ad finem.*
(2) *Mat. c. 16. nu. 6. & 11. Marci c. 8. nu. 15. Luc. c. 12. n. 1.*
(3) *1. Ad Corinth. c. 5. n. 6. & seqq.*

sam

sam corrumpit? Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi: Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus: Itaque epulemur non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ, sed in Azymis sinceritatis, & Veritatis. Huc Alexander respexit, cùm usitatos ex Traditione, & Lege non scriptâ Latinis Azymos panes Lege latâ confirmavit; atque huc respexit Platina ipse, cùm Azyma meliora Fermentatis asseruit. Quare Severus opportuniorem ad locum seponat enarrationes suas ab otiosioribus etiam ex re Physicâ refellendas, repulsasque obiter à (4) Ciampino ex (5) Hippocrate, (6) Archigene, & (7) Celso, quorum authoritate Azymus Panis, qui maximè nutrit, non est cacochymus, ut Severus ineptit, sed difficiliùs concoquitur, quòd robustior sit; atque adeò stomacho non est noxius, ut, authore (8) Celso, inter ea, quæ stomacho sunt idonea, numeretur, rejecto fermentato ad res illas, quæ noxiæ sunt stomacho, quæque maximè, ac facilè in stomacho corrumpuntur. Hæc, inquam, alium in locum deridenda seponat Severus, nos enim interim eum docebimus causam, ob quam, si vera sunt, quæ Platina narrat, Alexander Sapientissimus Pontifex Azymorum usum constitutione prudentissimâ sanxit, cavens Ebionitarum calumnias: neque enim hic nodus est Gordius, quem somniatur Severus. Est sanè difficultas aliqua, Severo quidem tanta, ut ab eo solvi non possit, at nobis solutu facilis, & ex certissimâ conjecturâ solvenda.

(4) Lib. de perpet. Azym. usu c. 2. per tot.
(5) Class. 3. lib. 2. de Diæta.
(6) Apud Galenum Class. 5. lib. 8. c. 4. de compos. medicam.
(7) Lib. 2. c. 18. & c. 24. & c. 25. & 28.
(8) d. c. 24. et 25.

VIII. Id ut apprimè præstemus, prænotamus aliqua, & primum, Ebionem scelestissimum hæreticum, qui teste Epiphanio (1) penè omnes à Simone ad Carpocraten hæreses suâ unâ complexus est, vixisse ante tempora Pontificis Alexandri, quo Pontifice adeò Romæ non fuit, ut id non aliqui, ut mentitur impudenter (2) Severus nullo teste producto, sed nemo unquam inter Scriptores asseveraverit, aut potuerit asseverare. Etenim Ebion Synchronos fuit Paulo Apostolo, quem summo odio prosecutus est, florebatque jam adultâ impietate sub Vespasiano post Jerosolyma (3) deleta, cui refellendo Evangelium suum scripsit (4) Joannes: dictus Ebion, quòd jactaret se pauperem, projectis rebus suis ad pedes Apostolorum, contra quem scripsere præter Apostolos coævi Apostolorum, eorundemque discipuli, atque auditores (5) Ignatius, & (6) Clemens, ut referunt (7) Epiphanius, & (8) Augustinus post (9) Irenæum, (10) Tertullianum, & (11) Eusebium. Qui ergo synchronos Apostolorum, contra quem Apostoli scripsere, qui sub Vespasiano jam in Cathedra pestilentiæ sederat, quem tot Pontifices, imò tam insignes Apostoli profligarunt, pertinere potuit ad Alexandri ætatem, qui sedit sub Adriano anno vigesimo à morte Joannis Apostoli? Non igitur vixit ætate Alexandri, sed longè priùs, & si unquam fuit Romæ, fuit vel sub Cleto, vel sub Clemente, non autem sub Alexandro Pontifice. Secundum, quod prænotamus, est, Ebionem ob multas, easque perniciosissimas hæreses fuisse damnatum, non tamen propterea, quòd sacrificaret in Azymo. Constat hoc ex iis, quos superiùs retulimus, omnibus, qui relatis omnibus Ebionitarum moribus, cùm cæteros damnent, ne verbum quidem de Azymo. Solent contra hoc effatum nostrum Photiani Epiphanium producere, quemadmodùm non defuere cerebrosi quidam ex Latinis, qui contra Græcos eandem Epiphanii authoritatem produxere. Male utrique, quando ex verbis Epiphanii neque probatur male actum ab Ebione, cùm sacrificabat in Azymo, nec possit constitui, morem Ecclesiæ eâ tempestate universim fuisse, christiani ut in Azymis facerent. Scilicet hæc sunt (12) Epiphanii verba: μυστήρια δὲ δῆθεν τελοῦσι κατὰ μίμησιν τῶν ἁγίων ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀπὸ ἐνιαυτοῦ εἰς ἐνιαυτὸν διὰ ἀζύμων, καὶ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ μυστηρίου δι' ὕδατος μόνου. *Mysteria sanè conficiunt ad imitationem Sanctorum in Ecclesia ab anno ad annum in Azymis, alteram verò partem mysterii in sola aqua.* Porrò hæc verba, ut constat, morem sacrificandi per Azyma non vituperant; id, quod ex sequentibus confirmatur, in quibus cùm Sapientissimus Doctor Ebionitas reprehendat ob usum aquæ solius in Sacrificio, de Azymis nihil dicit, non omissurus hercle reprehensionem moris ejusmodi, si suâ tempestate nefas Christiano fuisset in Azymo facere. Pariter ea verba non probant obtinuisse tempestate Epiphanii consuetudinem in Ecclesiâ sacrificandi per Azyma, cùm anceps sit, planèque dubium, an Ebionitas imitatos dicat Christianam pietatem, quòd in Azymo operarentur; an quòd operarentur in Ecclesia, ut asserta imitatio respiciat Sacrificii materiem, an potiùs locum. Ex verbis igitur Epiphanii nil utile perfidiæ suæ Photiani decerpserint contra Latinos, nil etiam profuturum sinisteritati suæ contra Nos inde collegerint, qui nostra immeritò detestantur; eritque, ut apertissimum interim sit, nullâ authoritate ostendi posse, Ebionem errasse, quòd sacrificabat in Azymis.

(1) Hæres. 30.
(2) d. dissert. 3 pag. 43. lin. 40.
(3) Epiph. dicta hæresi 30.
(4) Hieron. de Scrip. Eccl. in Joanne.
(5) Epist. ad Philadelph.
(6) In Encyclicis.
(7) Ubi suprà.
(8) De hæres. ad Quod vult Deum.
(9) Lib. 1. c. 26.
(10) De Præscrip. c. 48.
(11) Lib. 2. hist. c. 11.
(12) Hæresi 30.

IX. Hinc Severum docebimus, quæ ignorat, ut tandem intelligat, quid Platina sibi velit, cùm dicit, ob id ab Alexandro jussum Sacrificium in Azymo, ut locum obtrectationibus Ebionitarum omnem eriperet. Postquam scelestissimum Ebionem Romæ Clemens damnavit; quemadmodum Græci, penes quos impius ille ferè semper versatus est, rejectis Azymis, Fermentatum ad Sacra universim deduxere, sic & plerique Latinorum Azyma cœpere negligere. Neque inauditum auribus Photianis dicam, si cum Coressio (1) dixerim, primos, Anacletum, & Euaristum Græcos homines in Fermentato sæpè sacrificasse, veritos, ne viderentur damnato per Antecessorem Ebioni consentire. Hinc Ebionitarum calumniæ reprehendentium Orthodoxos, quòd ab Apostolorum moribus descivissent, nec in ea materie Sacra peragerent, in qua Christus ipse se ipsum sacrificavit. Nec deerant turbæ in Ecclesia, aliis nimirum amantibus prisca, aliis recentiora probantibus, unde rixæ, & ex rixis aditus hæresi. Igitur Alexander priscum morem Lege editâ revocavit, quo simul, & orthodoxi cognoscerent, non esse abrogandos mores Majorum, quòd eos furor hæreticus impiet, & hæreticis potestas eriperetur nocendi Ecclesiæ per calumnias, queis, utpote ob proximas Majorum consuetudines, similibus Vero, sensim in animos imperitorum illabebantur. Hic sensus Platinæ, atque hæc interpretatio verborum illo-

(1) Lib. 2. de Euchar.

illorum, quæ proinde, Severe, mirari desine, ac disce nihil, neque ex constitutione Alexandri, neque ex ratione, quam propter edita dicitur, deduci posse, quo Azyma Latinæ Ecclesiæ per Apostolos tradita labefactentur. Addo, etiamsi demus Severo, ante Alexandrum, Pontifices omnes io fermentato pane operatos, primumque Alexandrum Azymorum sacrandorum morem in Ecclesiam Romanam invexisse, nil oos daturos, quod obsit, possitve obesse seotentiæ, quam tuemur, recepturos potiùs manifestissimum argumentum liquidò constituens, quam defendimus, veritatem. Nam, cùm hìc non de eo quæramus, utrùm licitè, sed utrum ritè, & *validè*, ut ajunt, in Aaymo fas sit Eucharistiam conficere, qui dicis primùm Alexandro Pontifice Azyma in Ecclesiam Latinam invecta, hoc dicis, ab anno Christi CXXI. in Azymo Latinos sacrificasse. Hoc autem qui dicis, quid aliud asseris, oisi sacrificatum in Azymo à Stephano, à Silvestro, à Julio, ab Innocentio, à Cęlestino, à Leone, à Gregorio, à Martino, quos aut inter Cęlites Græci colimus, aut scimus à Majoribus oostris Athanasio, Basilio, Chrysostomo, Cyrillo, Flaviano, Maximo, vel Sanctissimos appellatos, vel ut Orthodoxos receptos? Itane hi Sapientissimi viri, Gentis nostræ fulgidissima lumioa, Orbis Terrarum Magistri, errorum omnium hostes acerrimi cùm scirent Latinam Ecclesiam in præcipuo Sacrameotorum errare, tacuerint? Tam imperiti, ut nescirent, quid Occidens ageret? Tam incuriosi, ut miserè deceptum Occidentem ad Veritatis semitam revocare oeglexerint? Tam timidi, ut contra manifestissimam, si vera dicitis, corruptelam, perniciosissimam, detestabilem prorsus stare non auserint? Aut Ecclesiam nostram damna, Patresque nostros, ignorantissimos, negligentissimos dicito, passos per integram annorum mille periodum Sacrificium in Azymo, aut ritè, & *validè* sacrificatum in Azymo dicito, qui ab Alexandro I. hanc Ecclesiæ Latinæ corruptelam factam affirmas. At, (2) inquit, quæ in Alexandro protervia, materiem Sacramenti mutare cæteris inconsultis? Synodus Oecumenica celebranda fuerat, si quid tale erat innovandum. Primò, id, de qoo quereris, ad illud spectat, an Alexandro licuerit id, quod somniaris, efficere. Nos autem hìc quærimus, an in Azymo ritè, & *validè* Eucharistia conficiatur. Hanc in Azymo non ritè, non *validè* confici, minimè probas, tametsi probes Alexandrum Christi Martyrem, cùm id patravit, de quo quereris, peccasse. Deindè, unde habes, Romano Pontifici necessariam Synodum Oecumenicam, cùm de ritibus, moribusque constituit aliquid recens? Hoc proba, Severe, nugis relictis, hoc argumento decerne aliquo, ut iterum vapulet ignorantia tua, ot iteratò patescat centies castigata mendacitas tua. Demus & hoc, cùm de ritu aliquo agitur, qui toti Ecclesię usurpandus jubeatur; cùm de ritibus Ecclesiæ statuendum suæ est aliquid, mutandum, renovandumque, quæ Romano Pontifici Oecumenicæ Synodi tam certa necessitas? An vobis licuerit, incoosultis Latinis, nulla Synodo Oecumenicà coactà, deceroere, quartas nuptias non esse legitimas, oullas esse; atque adeò materiem Sacramenti maritalis, quæ in mutuo coosenso contrahentium sita est, ex parte mutare; idque non ex Juris divini authoritate, sed ex malè intellecto Basilii (3) Canone, vetante Polygamiam, quæ revera plurium simul uxorum contubernium est: noo licuerit Latinis, inconsultis vobis, siue Synodo, præsertim sævissimis temporibus, cùm vix vivere unà, duosqoe, ac tres congregari licebat; non licuerit, inquam, novum quidpiam profuturum, sive etiam necessarium Ecclesiæ constituere?

X. Constat ex his Alexandro Pontifici Sanctissimo Martyri, licuisse, etiam citra Synodum Generalem, ritum consecrandi in Fermentato mutare, si primus omoium id Alexander constituit. Coostat præthereà, tametsi primus Azymorum consuetudinem ad Romanos mores contulit, ritè, ac *validè* in Azymis Eucharistiam celebrari. Constat deoique, eum non primum fuisse Azymorum Authorem Ecclesiæ Romanæ, quæ adeò religiosissimum, Christianissimom Ritum ab Apostolis ipsis accepit, ut Photianis edicit Sapientissimus Pontifex Leo IX. quo authore, Petrus in eo paoe Romanam Ecclesiam docuit Mysteriorum Mysterium celebrare, in quo Magistrum viderat, se ipsum Discipulis porrexisse. Quare fas erit conficere, argumeotis ipsis Photianorum probari, ritè, ac validè à Latinis in Azymo Sanctam Eucharistiam consecrari: servarique eos mores, quos ipsi Apostoli Latinæ Ecclesiæ à principio tradidere, ipsique Pootifices Lege mox latâ confirmavere. Non ita, inquit (1) Severus, nam Latini ipsi nos docent, Ecclesiam Latinam ab initio, diuque fecisse in Fermentato. Probat hoc Severus ex Henrico (2) Henriquesio, ex (3) Suario, ex D. (4) Thoma, Joanne (5) Osma, & Nicolao (6) à Cusa Cardinali, cui addit & (7) Bulgarus authoritatem (8) recentioris cujusdam, cujus nomini parco, quòd mox, ut Gentis nostræ hostis, ex merito vapulabit. Hunc si excipias ausum longa dissertatione (adeo malè doctorum hominum auribus exeapta, ut lethalem authori ægritudinem fecerit, ex qua dicitur obiisse) probare, per mille annos Latinam Ecclesiam in Fermeotato operatam, contra id, quod asserit (9) Leo IX. cæteri omnes relati superiùs affirmaot sanè, aliquando etiam penes Latinos usum Fermentati obtinuisse, non tamen aut perdiu, aut communiter, id, quod oon ausim reprehendare, licèt id oullus Antiquorum asseveraverit, nulloque Aotiquitatis argumento constitui possit. Nam quæ duo soleot afferri ad probatiooem hujus seotentiæ, oempe aliquando Fermentum appellari ipsam Eucharistiam, & bucellæ fermeotatæ, quæ mitti solebant, aut dari Christianis catholicæ signum communionis, in cujus utriusque explanatiooe diu eruditè se torquet, & planè utiliter aliorum relatis opinionibus (10) Ciampinus: Ea, inquam, duo nihil utile, aut efficax huic seotentiæ suppeditaot, probaturumve, quod petitur. Primò enim, si quando Eucharistia dicta est fermentum à Priscis (quod tamen ao verum sit, ambigo, licèt inficiari noo audeat vel doctissimus Sirmundus apud (11) Duquesnium, atque hic, & alii penes (12) Ciampinum) si quando, dico, Eucharistia dicta est Fermentum, id verbi, vocisve

(2) d. diff. 3. c. 6. pa. 42. lin. 36.

(3) Can. 80. Vide Matthęū Monach. in q. Matrimonial. in Jur. Græco-Rom. Tom. 1. li. 8. pag. 498. initio.

(1) d. differ. 3. c. 6. pag. 42. à lin. 15.

(2) Lib. 8. Sum. Theol. de Euchar.

(3) Tom. 3. p. 3. controv. 44. Sect. 3.

(4) In 4. Sent dist. 11. art. 2. q. 3.

(5) Penes Severum ubi supr.

(6) Penes eundem ibidem.

(7) In Catech. Sacra pag. 40. post initium.

(8) Liturgicor. lib. 1. & seq.

(9) In Epist. ad Michael. Cerul.

(10) De Azymo, & Fermentato à c. 4. ad c. 7.

(11) Glossarii tit. 2. pag. 382.

(12) Ubi suprà à c. 4. ad 7.

non pertinet ad materiem, sed ad effectum, quòd Eucharistia licèt in Azymo peracta fermenti vicem præstet, unitatisque vinculum sit, sicot fermentum massæ. Respexere etiam, si qui Latini hac phrasi sunt usi, ad verba (13) Christi Regnum Dei fermento comparantis, quod injectum farinæ satis tribus totum fermentavit, quo scilicet innuereot, vel minimâ particulâ Sacrati Panis totum hominem, imò omnes homines (qui Triade illa satorum censentur, quâ Universitas significatur) elevari ad statum amplioris Gratiæ, quemadmodum fermento minimo acervus farinæ aquâ coactæ elevatur totus, & ad ampliorem, nobilioremque qualitatem naturæ producitur. Sic penes nos sæpissimè Eucharistia *σινάπι, σινάπιον*, dicitur, ut palam est (14) ex Prodromo, & (15) Tarasio, aliisque penes (16) Lascarem, non quòd materies Eucharistię Sinapi constet, aut unquam penes Nos is mos obtinuerit, ut in Sinapi Eucharistiam conficeremus, quemadmodum is (17) Latinus, quem laudatis, Photiani, commentus est; sed propterea, quòd Sinapi à Christo (18) Servatore productum est ad vim vegetandi [illegible], quam habet Eucharistia, significandam. Sic etiam particulas Eucharistiæ dicimus *μαργαρίτην*, ut palam est ex Liturgiis (19) nostris, & eruditè docent (20) Goarius, & (21) Magrius, quæ vox non ad materiam, quâ constant Sacræ particulæ, ostentandam assumitur, sed ad ingerendam tantæ rei dignitatem, ejusdemque pretium significandum. Quo fit, ut nihil utile deduci possit probandæ rei, quam & Latinus ille, & Photiani probare contendunt ex dictione Fermenti, quæ multò inutilior erit, si è Decretis (22) Melchiadis, (23) Siricii, & (24) Innocentii ad probationem aliquam faciendam accipiatur. Scilicet ut ut Latinus ille nitatur ostendere inficetâ prorsus, & stolidâ procacitate, iis decretis constitui, ut Eucharistia, quæ in Fermentato confecta esset, per Ecclesias distribueretur; manifestissimum est ex iis, quæ doctissimè proponit (25) Baronius, aliique penes (26) Ciampinum, præsertimque (27) Cabassutius de notitia Canonum recentiores inter optimè meritus (cui comparatus Latinus ille oobis Anonymus vix nomen meretur discipuli) manifestissimum, inquam, est, non aliud decretis illis imperari, nisi quod à priscis temporibus usitatum fuerat utrique Genti, ut particulæ Panis non sanè Eucharisticum in morem sacrati, sed solemni tantùm *benedictione*, uti dicimus, coosecratæ, in signum uoitatis Catholicæ per Ecclesias Orthodoxas distribuerentur. Dictæ propterea Fermeotum tùm ex materia: tùm ut differrent ab Azymo, in quo Christi Corpus conficiebatur: tum denique, ut unitatem illam significarent, qua in unum panem, seu corpus fidelis Christo Populus coalescit. Hinc coosecratæ dicuntur non verbis Christi, sed verbis Sacerdotis, & benedictione solemni. Dicuntur etiam sacrameotum, hoc est signum, rei latentis, quòd unitatem illam significarent. Denique sæpe etiam Eulogiæ appellantur ob ritum, ac cęremoniam, de quibus, qui plura optat, videat Laodicenum (28) Concilium, & (29) Cabassutium ibidem, novissimè (30) Ciampinum cæterorum effata complexum, uti feliciter, ita

(13) Mat. c.13.n.13. Luc.c.13. n.21.
(14) De Interpret. ad Can. Trull.
(15) Epist. 4. ad solitarios.
(16) De Sacram. Græcor. ad Card. Aragonium.c.5.
(17) De Errorib. Oriental. lib.1.c.6.
(18) Mat. 13.n.31.
(19) In Liturg. Chrysost. post benedictionem datam à Sacerdote populo in Rubrica.
(20) In eam Liturgiam. pag.151. nota 179.
(21) In Hierol. in dict. Margarita.
(22) Lib. Rom. Pontif. S. Melchiade.
(23) Idem inter in Siricio.
(24) Epistol.1.c.5.
(25) Ad ann.313. n.48. & seqq.
(26) Ubi supra retatis capitibus.
(27) In Not. Cic. et Can. ad Laodic.c. 14. tota Diatriba.
(28) d. Can.14.

laboriosè: quibus adde (31) Baronium hæc omnia confirmantem non ex ioeptâ scripturiendi libidine, sed ex (32) Nazianzeno, (33) Paulino, (34) Augustino, & aliis uberrimè, quorum omnium testimonio cùm certum sit, in utraque Gente morem constitutissimum fuisse mittendi fermentatos panes in signum unitatis Ecclesiasticæ, & quidem ab Eucharistia longè diversos, non video, quî ex hujusmodi Fermento probari possit, Eucharistiam à Latinis io Fermentato fuisse per mille integros annos confectam: præsertim cùm (35) Leo IX. affirmet, Eucharisticis Latinorum Azymis Martyres fuisse saginatos, cui & Sanctissimo viro, & Sapientissimo Pontifici nos potiùs credulos affirmamus, quàm homini pervulgari, quancunque ille postmodum dignitatem adeptus sit, minimi planè nominis, dum vixit, nullius post obitum. Quo magis mihi mirari contingit, Nicolaum (36) Bulgarum doctum, & accuratum virum, qui eum homioem summis laudibus effert, quasi Baronium aliquem, Sirmundum, aut Salianum, imò potiùs quasi peritiorem Ecclesiasticæ rei, quàm Eusebius noster fuerit, Prodromus, aut Zonaras, cùm reipsa, quid dixerit, ipse idem nescierit, ut constat ex tot imposturis, quas iis ipsis, qui laudaotur io libris, moribus nostris affinxit, ausus Gentem nostram Judæorum Gente deteriorem asserere, productisque in medium argumentis miserrimis confirmare, quæ nos in loco refellemus apprimè, rati perutile interim, Nostros monere, ut in Latinis præsertim neotericis perlegendis, non id attendant, quod Photianorum erroribus favet, sed quod videtur aut Sanctissimis Moribus nostris non absonum, aut Veritati maximè consentaneum.

XI. Hactenus rejecimus argumenta omnia, quæ ab aliis Photianis collecta Christianum in Dogma Severus contorsit, reliqoum est, ut in fine, quod ipse unus adinvenit; primusque è Photianis Azymis objicit, refellamus. Est autem Severo Monembasiota dignissimum, hoc est ineptum, insulsum, inconstans, &, quod Severi Patris maximè speciem refert, ignorantissimum. *εἰς τοῦτο*, (1) inquit, *τὸ ζ. ἢ τελευταῖον κεφάλαιον δῆλον ἐστι γινώσκειν, ὅτι τὰ ἄζυμα τὰ ἀποδιώχθησαν οἱ ἅγιοι τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ὡς ἄχρηστα.* *In hoc capite septimo, & ultimo agnoscemus, Azyma fuisse à Sanctis ab Ecclesia proscripta, quippe inutilia*. Id, quod statim probat gemino Caoone, (2) Apostolico, & (3) Laodiceno, quibus addit (4) Balsamonis authoritatem, ex qua validissimum elicit argumeotum. Nam Balsamon, inquit, floruit anno Christi MCCCCXXX. fuit que Antiochenus Patriarcha, qua in Urbe Petrus primùm sedit, eosque ei Ecclesiæ Mores tradidit, quos hactenus habet. Unde colligit, si in Azymo sacrificasset Petrus, cæteros quoque Antiochenos Antistites sacrificaturos fuisse in Azymo: At nuoquam ad tempora Balsamonis in Azymo sacrificarunt, operati semper in Fermentato, ut constat ex verbis Balsamonis ejus Urbis Episcopi: dicendum ergo, nec Petrum in Azymo sacrificasse, sacrificasse io Fermentato. Quare tandem totam Tractationem suam Anacephaleosi quadam rhetorica retexens coostituit, Christum in Fermentato Eucharistiam instituisse, in Fermentato sacrificasse Romanos Pontifi-

(29) d. Diatriba tota.
(30) à d. c. 4. ad c. 7.
(31) Ad ann.311. à nu. 48. ad 56.
(32) Orat. in fun. Patris.
(33) Epist. ad Sever. in fin.
(34) Epist. 31.34. & 35.
(35) Epist. ad Michael. Cerulari.
(36) In Catechef. Sacra. post initium.
(1) d. differ.3.c.7. in princ.
(2) Can. 70. aliàs 69.
(3) Cano. 38.
(4) In Can. Apost.70.

tifices priscos, atque adeò Fermentatum solam esse materiem Eucharistiæ conficiendæ idoneam, non verò Azyma Latinorum, contra quos acer insurgit, ac queritur, à Latinis Fermentatum nostrum vituperari: quasi verò fuerit unquam Latinus aliquis nominis alicujus, qui ritè in Fermentato rem Sacram fieri fuerit inficiatus, cùm contra Latini omnes doceant, æquè bene in Fermentato, ac in Azymo confici divinam Eucharistiam. Ne ignotos Severo enumerem, ii ipsi, quos contra Latinos, & Azymum producit, non ne Latini (5) sunt, ac censentur, Enriquesius, Suarius, Osmas, Cusanus, Thomas, non ἀγχίνως, sed Aquinas? non ne iisdem in locis affirmant sapientissimè, probant, ac planè comprobant, materiem idoneam Eucharistiæ panem esse Triticeum, sive Azymus sit, sive Fermentatus? Quid ergo de Latinis Severus queritur, inter quos celeberrimos Doctores non legit modò, sed & coegit ad testimonium Fermentato nostro propitium? Fortassis, inquies, aliquem legerat ex odio in Gentem nostram insanientem. Sed nemo unquam inter Latinos inventus est, qui Nos hac ex parte damnaverit. Fuere sanè olim (6) Latini, qui ulturi Photianos ausos contemptim Azymitas appellare Latinos, eos *Fermeatarios* appellabant: hoc tamen nomine non Ritum nostrum Sanctissimum, sed Photianum errorem vituperarunt, quo licuit, licebitque egregiè *Fermentarios* appellare, non quòd in Fermentato sacrificent, sed quòd putent, ac doceant, in solo Fermentato posse ritè Sacrificari. Hoc nempe meritò damnant Latini. Quid? Græci damnant Sapientissimi, atque omnes damnant: De hoc Latini queruntur, nec de Nobis, de Vobis, Photiani, queruntur, vosque palam vituperant. Nam Ritus nostros adeò approbant, adeò venerantur, atque hunc etiam singillatim, quo Fermentatis utimur Sacrificantes, ut præsto sit integrum Diploma (7) Leonis X. retusurum mendacitatem vestram. Ibi nobilissimus Pontifex è Serenissima Mediceorum Familia, quæ Græciæ Barbarorum elapsæ Tyrannidem, clementissimum semper & hospitium præstitit, & Asylum, adeò Mores nostros, atque hunc singillatim patrocinio Sedis Apostolicæ munit, ut iis, qui contra niti; res Nostras turbare, immutare, molestiis afficere ullo modo tentaverint, si majore aliqua dignitate Sacra conspicui sint, divinis interdicat, si minoris sint Ordinis, munerum irroget multam, si denique Laici censeantur, inferat timendum anathema. Id, quod non unus Leo X. sanxit, sanxere & alii, ante, & post Leonem, videndi penes (8) Allatium, quem si quis legerit, agnoscet spurcam, subdolam, nefariam mendacitatem Severi, Latinos quasi obtrectatores Morum nostrorum accusantis eo ipso tempore, quo maximè Latinorum authoritate publicâ, atque privatâ, ipsâque rei evidentiâ probabantur. Nam cùm hæc scribebat Severus, Romano Beneficio Græcorum Romæ jam alebatur generosa pubes, quemadmodum etiam nunc, parciùs licèt, atque infrequentiùs, alitur tamen; ut in ipsa Romana luce Ritus nostri, atque is in primis, de quo agimus, palam usurparentur, quemadmodum etiamnum usurpantur. Eodem tempore cudebatur Romæ Pauli V. (9) Diploma, quo Ritus nostri, *juxta Sanctorum Patrum Græcorum instituta in Divinis officiis, & Sacrosanctæ Missæ Sacrificio, cæterorumque Sacramentorum administratione* confirmabantur. Eodemque tempore Alfonsius (10) Bovosus Canonicus Regul. S. Salvatoris, disputatione habita Bononiæ, hanc ipsam Sacrificandi in Fermentato Pane consuetudinem nostram publicitùs propugnabat, his Verbis. *Non condemnamus Ecclesias Orientales, quas omnes constat ante plurimos annos consecrasse in Fermentato, cogente ad id quorundã Judaizantium hæresi, qui judaica Azyma superinducere conabantur; id confirmantes Christi, & Apostolorum exemplo, qui in Azymis consecraverunt: quibus ne ipso facto resisterent, cœperunt omnes celebrare in Fermentato.*

(5) Locis citatis proximè.

(6) Vide S. Algerium in Tract. de Sacram. l. 2. c. 10. in Biblio. SS. PP. Edit. Paris. ann. 1585. to. 6. col. 520.

(7) Dat. Rom. 18. Maji 1521 apud Allat. infrà.

(8) De Interst. à pag. 3. ad 28.

(9) Dat. 10. Decemb. 1615. apud Allat. ibid. pag. 22. & seqq.

(10) Disp. 2. Cathol. de Ritu Rom. Eccl. cõsecr. in Azymo p. 57. edita anno 1609. Vid. Gudlingium in Not. ad Delin. pag. 91. initio.

XII. Parcendum tamen Severo, si tam manifestè mentitur. Poetæ effatum est: *Omne in præcipiti vitium stetit*; neque aliter, quàm per manifestum, spurcumque mendacium, finem disputationi suæ Severus imponere poterat, in qua ab initio mentitur. An in fine mendaci sibi esset absimilis, qui sibi per catenatas ineptias nugaci vel in fine voluit esse simillimus? Nam quid aliud postremum hoc argumentum refert præter ineptias, & nugas. Eas pudet me sanè refellere, quas vel illa loca, unde imprudentissimè desumuntur, manifestè refellunt. Canon ille (1) Apostolicus, quem objicit, sic habet: εἴ τις ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τοῦ καταλόγου τῶν κληρικῶν νηστεύῃ μετὰ ἰουδαίων, ἢ ἑορτάζῃ μετ' αὐτῶν, ἢ δέχοιτο παρ' αὐτῶν τὰ τῆς ἑορτῆς ξένια, οἷον ἄζυμα, ἤ τι τοιοῦτον, καθαιρείσθω, εἰ δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. *Si quis Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus, aut omnino quicunque ex Clericorum Catalogo cum Judæis jejunaverit, aut communem festum diem cum ipsis egerit, vel Xenia festi, ut Azyma, aut aliud hujus generis ab eis receperit, deponitor, si Laicus, à communione segregator.* At Canon (2) Laodicenus sic statuit. ὅτι, οὐ δεῖ παρὰ τῶν ἰουδαίων ἄζυμα λαμβάνειν, ἢ κοινωνεῖν ταῖς ἀσεβείαις αὐτῶν. *Quoniam non oportet à Judæis Azyma accipere, aut communicare impietatibus eorum.* Jam appello vos omnes, quotquot, Photiani, estis compotes rationis, illudque præsens efflagito, an ex his Canonibus sano homini liceat inferre, quod infert Severus? Nempe: Igitur in Azymis non licet sacrificare: Si quinquennis puer ratam hanc consecutionem affirmet, atque legitimam, esto Doctor Severus Monembasiota. Quòd si consecutionem illam non ferent ne ii quidem parvuli, qui (3) nondum ære lavantur, si eâ auditâ meritò

(4) *Romani tollent Equites, peditesq; cachinnum.*

Quis, ut sæpè jussi, Severo non inclamet, ut fatuo? Dic mihi, Photianorum Antistes πολυσόφωτατε, utriusque Canonis verba vetant ne Azyma simpliciter, an Azyma Judæorum? Imperant, ne utamur Azymis, an Azymis, quæ nobis offeruntur à Judæis? Si primùm: non ergo licebit per istos Canones Christiano placentam sibi parare; offulis diem frangere, jentare crustulis? Damnabitur Paulus Apostolus (5) dicens: *Igitur epulemur non in fermento veteri, nec in fermento malitiæ, sed in Azymis sinceritatis, & veritatis*; quæ verba ad literam usum Azymorum, extra Judaicam superstitionem, com-

(1) Canon. 70. alias 69.

(2) Canone 38.

(3) Juvenalis Satyr. 2. ãl. fin.

(4) Horat. de art. Poet. ver. 113.

(5) 1. Ad Corinth c. 5 n. 8.

mendant? Si secundum; quid Azyma Judæorum cum Azymis Christianorum? quæve unquam tolerabilis consecutio ab Azymis per Judæos confectis, & damnata superstitione impiatis ad Azyma per Christianos confecta, ac citra superstitionem omnem, ad usum sacrum, aut adiaphorum destinata? Azyma, inquit, Latinorum Azyma Judæorum sunt; nam iis & Judæi utuntur. Ergo ea omnia vetanda Christianis, queis utuntur Judæi? Vide, quo te ducant ineptiæ tuæ. Non erit sacrificandum in Fermentato; nam ex his rationibus tuis Fermentatum est Judæorum, quòd eo utantur Judæi. Damnandæ erunt preces, & sacræ Paginæ rejiciendæ, Judæorum sunt enim; quia & precibus, & Bibliis utuntur Judæi. Quid? nudus agas oportet, ne vestibus utaris, queis utuntur Judæi. Non, inquit, hoc ajo: quid ergo? Hoc, ait, autumo: Azyma Latinorum similia sunt Azymis Judæorum: At hæc damnata sunt Canonibus: ergo & Azyma Latinorum. O Sophistam ineptum, scurramque Photianum è trivio! An his Canonibus vetantur Christiani similia, citra superstitionem, agere illis, quæ superstitionis causa damnata sunt in Judæis? In his damnavit Ecclesia Sacrificia post Christi mortem sacrilega. An nobis propterea non liceat Sacrificare? In his reprobavit Ecclesia cæremonias post promulgatam ab Apostolis Legem profanas: An earum pleraſque ipsa Ecclesia recipiens uso ipso non consecravit? Exorcismum, Suffocati, & Sanguinis interdictum, pœnam extra Synagogam amandandi scelestos, velatarum in templo mulierum Morem, Consuetudinem orandi lotis manibus, collocandorumque extra Ecclesiam pauperum, ut in ejus porticu mendicarent, nonne damnatis Moribus Judæorum, à Judæis Moribus recepit Ecclesia vel in similibus planè, vel in prope similibus? Vide Justinum (6) Martyrem, mox (7) Josephum, & (8) Acta, nosceſque penes Judæos æque, ac penes nos Exorcismum in usu. Lege (9) Leviticum, deinde (10) Apostolorum decretum, videbis Suffocatum, & Sanguinem æquè, ac Hebræis, interdictum Christianis. Audi quid (11) statuant Judæi contra cæcum, cui usum oculorum Christus reddiderat, deinde nosce, quæ sæpe occurrunt in (12) Tertulliano, (13) Cypriano, (14) Augustino, (15) Nazianzeno, scieſque, Anathemati, & nostro ἀφορισμῷ similem irrogari pœnam ei, quâ extra Synagogam Judæi reos gravissimorum criminum abigebant. Velatas processisse Judæas certum est ex (16) Tertulliano, ut non nisi velatis ingredi Ecclesiam liceat fœminis, decernit (17) Apostolus. Non nisi lotos orasse Judæos, narrat (18) Aristeas, non nisi lotis Christianis preces permissas, deducitur ex (19) Apostolo, docentque hoc ipsum palam post (20) Clementem (21) Chrysostomus, (22) Hieronymus, & (23) Dialogus. Denique Judæorum mendicos ad portam stetisse, ut extra Templum solummodo mendicarent, ex iis, quæ narrantur (24) à Luca, comperimus: vetitum egenis Christianis ingredi mendicatum Ecclesiam, testis (25) Chrysostomus est.

(6) Orat. de Verit. Christ. Relig.
(7) Antiquit. Jud. lib. 8. c. 2.
(8) Act. c. 19.
(9) C. 7. n. 27. c. 17. & n. 10.
(10) Actor. c. 15.
(11) Joan. c. 9.
(12) In Apolog. c. 39. & in Scapul. c. 6.
(13) Epist. 38 & 62.
(14) De Fide, & Oper. cap. 26. alibi.
(15) Orat. de moderat. in Disputat. servan. et Apolog. 1.
(16) De Coron. milit. c. 4.
(17) Corinth. c. 11. n. 5.
(18) De Septuag. Interpret.
(19) 1. Ad Tim. c. 2. n. 8.
(20) Lib. 8. Const. c. 38.
(21) In Jo. Hom. 72. in Matth. hom. 52. & hom. 36. ad Popul.
(22) Epistola 50.
(23) Lib. 12. respons. 10.
(24) Act. c. 13.
(25) Hom. 18. ad Popul.

XIII. Infinita sunt, quæ quamvis Judæorum simillima moribus, imo è Moribus Judæorum ad Christianos Mores deducta, damnantur in Judæis, in nobis laudantur, quòd ea illi superstitione corrumpant, Nos religiosissimo usu perficiamus, atque sacremus. Quare Patres sanctissimi, qui Laodicena decreta sanxere, & Apostoli ipsi (si (1) Apostoli Apocryphos illos Canones edidere) utroque in loco producto superstitionem Judaicam Azymorum damnant, non Azyma, nec nos vetant Azymis uti, sed uti Azymis à Judæorum superstitione corruptis. Hinc non Azyma solum à Judæis vetamur recipere, sed & Xenia quæcumque, Azyma illa sint nec ne; dummodo sint aliud aliquid id genus, pertinens nempe ad profanas cœremonias Judæorum; perinde erit, quando hæc omnia vetantur. Etenim ut accuratè Laodicena Synodus explicat: ***non licet Judæorum impietatibus communicare***; quæ verba nobis indigitant & rationem, ob quam vetamur à Judæis Azyma recipere, & quæ Azyma vetamur recipere. Ea nimirum, queis fit, ut vel communicemus impietatibus Judæorum, vel iisdem communicare videamur. Quid est autem communicare Judæorum impietatibus, nisi Ritus ipsos, ac Mores post Christum Sacrilegos approbare verbo, vel facto? Porrò quæ frons, nisi æream duritiem à Severi fronte mutuetur, dicat, vel etiam clam mussitet, Latinorum Azymis impietatem Judæorum probari? Quid habent hæc adoranda Latinorum Azyma commune cum Azymis Judæorum? Num illis Pascha conficitur, & Legis Agnus manducatur? Num illis non nisi per hebdomadem integram uti licèt? Quis tam imperitus, ut hæc asserat? Quis tam excors, ut hæc credat? Quis tam puer, ut de his dubitet? Quod si nihil horum est; Quæ stoliditas, Quis furor, ut asseras ab Apostolis, à Patribus Azyma fuisse proscripta, quòd Azyma Judæorum proscripserint? Quasi verò, qui vetavere (2) Medicinam à Judæis accipere, convivia (3) cum Judæis celebrare, servum (4) esse Judæi, hoc ipso vetuerint medicinam, convivia, servitutem. O homines, ne dicam scelestos, ignorantissimos, stolidissimos, qui his tam pudendis ineptiis miseras chartas conspurcant! atque ò Græciam infelicem: quæ, est, ut ex his hominibus censeatur, quando nonnulli, hos homines Græcos appellant, cùm reipsa non Græci, Photiani sint, hoc est Græciæ hostes, Græciæ dedecus, & uti ita dixerim Græciæ putidissima, fœdissima carcinomata. Verùm harum patentissimarum ineptiarum invidiam Severus à se strenuè amovet, cùm earum nobis Authorem proponit. Hæc, inquit, non imperitus aliquis asserit, non vir quispiam, è vulgo; Balsamon (5) est, qui scribit. εἰ γὰρ τὸ ἁπλῶς φαγεῖν τὰ ἄζυμα ἰουδαϊκῆς ἑορτῆς καθαίρεσιν ἐπάγει, καὶ ἀφορισμόν. τὸ μεταλαβεῖν αὐτῶν, ὡς κυριακοῦ σώματος, καὶ παρομοίως ἐκείνοις διὰ τούτου τὸ Πάσχα ποιεῖν, πῶς οὐκ ἕξει κατάγνωσιν, καὶ κόλασιν; *Nam si simpliciter festa Judæorum Azyma comedere Depositionem inducit, & excommunicationem. ea suscipere, ut Dominicum Corpus, & per hoc æque, ac illi Pascha celebrare, quomodo non habebit condemnationem, ac pœnam?* Audis, inquit Severus, non hæc nos dicimus, sed Doctor eximius Balsamon, qui circa annum Christi MCCCCXXX. Ecclesiæ moribus explanandis illuxit. Si vera dicis, Severe, Balsamon iste Michael est Balsamon: At

hujus

(1) Vide Cabassutium in Not. Ecc. & Can. in Appēd. Concil. Apostol per ſot.
(2) Vide c. nullus ibique Gloss. & Turrecrem. 28. q. 1. Anania in c. 1. nu. 6. de Judæ. Aloys. de Leon in l. 1. n. 15. C. de Judæ.
(3) Ex c. nnusquisque 22. q. 4. Gloss in c. quam sit ubi hostien. Jo. Andr. n. 5. Abb. n. 2. & 3. Soccin. n. 1. Foller. in Cōstit. Regni sic. de Judæ. nu. 12. & 22 Alfōs. Alvarez in Specul. Prin. tit. de cōversum Infidel. in princ. Sāchez in Decal. li. 2. c. 31. n. 5.
(4) C. Judæi c. 2. de Judæ.
(5) In Can. 70. Apostol.

hujus duas habemus Epistolas dumtaxat, atque duas Anaphoras. In utraque Epistola Græcus est, & Orthodoxus, quippe scripta vel Florentiæ, vel paulo post reditum suum in Græciam, Florentinâ Synodo jam perfectâ. In altera synodi ejus Acta summis laudibus (6) effert, atque inter illa decretum conficiendæ in Azymo Eucharistiæ; in altera Ritus Latinorum probat, splendorem Ecclesiæ Romanæ describit, laudat Benignitatem, ac de Azymo ipso multa (7) dicit utilia. At in (8) Anaphoris jam regressus ad vomitum Photianus est totus, nec tamen quidpiam de Azymo. Spiritus à Filio Processionem impugnat, eòque vim totam styli confert, ut Græcos in Synodo Florentina coactos, deceptosque confirmet. Ita vel laudat Latinorum Azyma, vel dissimulat: Quî ergo hæc impia verba à Balsamone Michaele dicta putabimus? Prætereà Balsamon ille, quem jactas, Antiochenæ Ecclesiæ, uti dicis, præfectus fuit; at Michaelem Balsamonem non ultra Magni Scevophylacis munus pervenisse scimus, quippe Scevophylacem Magnum se appellat tùm, cùm subscribit Synodo (9) Florentinæ, tùm in Anaphorâ jam senex utrâque. Mentiris igitur, qui verba illa à Michaele Balsamone viro inconstantis fidei, non tamen animi erga Latina Azyma injuriosi dicta, scripta commemoras. Non, ait, Michaelis Balsamonis verba sunt illa: Theodori ejus ea sunt, qui Antiochenus Patriarcha luculentissimè scripsit in Nomocanonem Photii. Si de Theodoro Balsamone loquitur Severus, (nam (10) Theodorum non nominat) eum absolvimus mendacio, sed ignorantiæ manifestæ damnamus. Quæ enim ignorantia major, quæ stupidior inscitia, quàm ad sæculum XV. Theodorum Balsamonem rejicere, quem floruisse, non sub Joanne VIII. Palæologo Manuelis Filio, anno Christi MCCCCXXX. sed sub Emmanuele Comneno Alexii I. filio, anno Christi MCLXVII. certum est. Etenim ipse Theodorus Balsamon, in (11) Notis suis ad Nomocanonem illum affirmat, sibi ab Emmanuele Comneno, & Michaele Anchiali Patriarcha munus scribendi in Nomocanonem fuisse mandatum. Anchiali verò Michael, ut constat ex (12) Frehero, (13) Panvino, & (14) Raynaldo, imò ex (15) Ephræmio, & Catalogo (16) Byzantinorum Antistitum Photianis omnibus noto, Infulas Byzantinas iniit anno Christi MCLXVII. ante Charitonem P. post Lucam Chrysobergen. Adde Nomocanonis notas dicari Georgio Xiphilino, qui sedit sub Isaacio II. Angelo anno Christi MCXCIV. ut habes ex iisdem. Quare dicendum est ducentis, & sexaginta annis majorem, antiquioremque Balsamonem fuisse, quàm à Severo eruditissimè, ac doctè describitur. Tanta hominis sapientia, tanta in homine rerum notitia, tanta peritia historiarum! Huic ergo credite, Photiani, hunc vobis doctorem adsumite, hujus libellis prelegendis operam navate, ut à tanto Viro discatis nil aliud, quàm superbè desipere. At hæc obiter, &, uti dicimus, per transennam, cæterùm quod ad Balsamonem attinet, ejus nobis authoritas tanta est, quanta Severi. Jactaverit ille se Patriarcham Antiochenum, an fuit? Nempe quomodo Philadelphiensis Antistes Severus, solo nomine, imò minùs, quàm Philadelphiensis Severus: nam hic, etsi titulo tenus, non habuit tamen in Asia, qui Philadelphiensibus Infulis uteretur: at Balsamone Constantinopoli se tumidè Antiochenum Patriarcham appellante, sedebat Antiochiæ reipsa Orthodoxus Patriarcha (17) Amatricus: atque adeò eo ipso tempore, quo graviter affirmabat Balsamon, & ex Balsamone Severus, nunquam in Azymis sacrificatum fuisse Antiochiæ, eo, inquam, ipso tempore Azymis sacrificabatur Antiochiæ, quæ fortassis tunc recolebat Apostolica tempora, moremque illum obsoletum sanè ipsi jamdudum non sine causâ, Apostolicum tamen, in Azymis faciendi, quem Pseudo-Patriarcha Theodorus Balsamon Photianus impiis simul, ac stolidis Canonum interpretationibus impugnabat. Eas non est hic opus iteratò refellere, abunde, quæ ex prudentissimis Patrum decretis ineptè collegit, refutavimus, cùm eadem à Severo proposita planè contrivimus, adeò constanti Græciæ suffragio, ut eadem, quæ nos hic affatim constituimus, vel ipsi Photiani Sapientiores recipiant. Quorum mea sanè (18) sententiâ, Planudæ (19) etiam, & (20) Coressii suffragio sapientissimus, & Jurisconsultissimus Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgariæ, proposito Prędecessoris sui Theophylacti calculo, rem totam contra Balsamonis effata sic tandem (21) constituit. ὅθεν οὔτε τὰ ἱερουργούμενα παρὰ τῶν Λατίνων ἄζυμα, οὔτε τὰ ὑποδεχόμενα ταῦτα, καὶ ἐξυπηρετούμενα τῇ τούτων ἱερουργίᾳ σκεύη, ἢ ἀκολούθως ἀπὸ τὰς ἱερὰς αὐτῶν στολὰς, οὔτε τι τοιοῦτον, κοινὰ λογιζόμεθα· πῶς γάρ; τῆς τοῦ δεσποτικοῦ ὀνόματος ἐπικλήσεως ἐπισφραγιζούσης ταῦτα, καὶ τῶν τοῦ θείου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου ἱερῶν ἀσμάτων τὴν ἁγιστείαν, ὡς μεμαθήκαμεν, ἱερολογούντων αὐτοῖς· καὶ τὰ λοιπά. *Unde neque consecrata à Latinis Azyma, neque hæc suscipientia, & sacrificio servientia eorum vasa, & consequenter neque Sacras eorum Stolas, neque hujusmodi quidpiam immundum, pollutumque existimabimus. Quo enim pacto? cùm Divini nominis invocatio eis Signum imprimat, Divique Jacobi fratris Domini, sacra cantica hostiam, ut didicimus, eis consecrent? &c.* Adeò verum est, ineptire Severum, desipere Balsamonem, furere planè Margunium, cui cùm abunde his responderimus, nil superest aliud, nisi, ut asserta iterum ex his, quæ hactenus diximus, Orthodoxa sententiâ docenta, æquè pie, sanctè, ac ritè in Azymo, ac in Fermentato pane confici Eucharistiam, eò, unde longa hac, & secunda Operis nostri Parenthesi digressus est, calamum revocemus.

XIV. Porro ex iisdem sequitur, falsissimum esse, quod obtrudit Margunius, eos, qui Azyma aliquando Latinorum comederint, rejiciendos esse à sacris Ordinibus; imò nec eum, qui Azyma Judæorum fortè comederit, hac ex causa repulerim, ut ineptum Ministerio sacro. Quamvis enim obnoxium crimini putem, & quidem gravissimo eum, qui panes Azymos à Judæo acceperit, præsertim si Azymi panes ad solemnitatem profani Paschatis spectent: quare vetitum Romæ refert (1) Ricciullus, ne vel sub benevolentiæ quidem specie Judæi Christianis Azyma largiantur sua; tamen id tanti non est, ut irregularitatem ex delicto facere videatur. Nec relati Canones eam irrogant, quando tem-

(6) *Ep. 1. circ. med. de qua Vide testimoniū Græciæ in Michaele Balsamone.*

(7) *Epist. 2. sub fin. Vide Testimoniū velatum. Ibidem.*

(8) *Vide Testim. Græciæ ibidem.*

(9) *Post Decretū ſ subscriptio. Ordine 21. pag. 331. Editio. Rom. Grę of Concil. Florent.*

(10) *d. diss. 3. pag. 44. c. 7. lin. 27.*

(11) *In princip.*

(12) *In Chronol. præfixa JuriGręco. Rom.*

(13) *In Chron. ad ann. 1167.*

(14) *In Cōp. Baron. ad ann. 1166. in fin.*

(15) *In Jambico de Patriarchis CP.*

(16) *In Jur. Grę-co-Rom. Tom. 1. li. 4. Sent. Synod. 2. pag. 303.*

(17) *Vide Chronol. Freheri ad annū 1158.*

(18) *In testimon. Gręc. Sapien. in Demetr. Chomatenae.*

(19) *In additio. ad Myriobibl.*

(20) *In Parali-pom. Biblioth. Photii.*

(21) *In respons. ad Constant. Cabasilā. ad inter. 5. ant. fin.*

(1) *De Jur. Personar. lib. 2. c. 39. n. 1. et seq.*

temporariam pœnam irrogant, quemadmodum docent (2) Prodromus, & ex illo (3) Coressius, priscique Græci Doctores cæteri, quos producit (4) Diplovatacius. Sed in re planè clarissimâ non est ulteriùs immorandum nobis, qui culpas prosecuti, quas propter petentibus Ordines denegandi sunt, quippe plurimas, nec certa sententiâ, communique ab omnibus ad vim repellendi receptas, pugnantibus nimirum hinc inde Græcis, atque Latinis, rem variam, incertam, obscuramque summatim attingimus, rati sic nos apertiùs ad explanationem omnium certissimam perventuros, si non de singulis, sed de omnibus unà, quod in dubium deduci non potest, liquidò statuemus.

(2) *Ad Can. 70. Apostol.*
(3) *In Synops. ad eund. Can.*
(4) *In Synop. Jur. Græci tit. de Sacrileg.*

SECTIO VI.

De Infamia abstinente ab Ordinibus.

SUMMARIUM.

I. *Quid sit Juris, & facti infamia.*
II. *Alterutrâ infamem rejiciendum ab Ordinibus.*
III. *An infamia Canonica, sive omne peccatum, ab Ordinibus repellat.*
Refertur Sententia Critopuli nullum discrimen Peccatorum constituens.
IV. *Ea sententia refellitur ratione.*
V. *Refellitur ex Sacris Paginis, data explanatione Palamæ, recipiendis à Palamita.*
VI. *Refertur sententiâ Leonis Acridani, cujus sententiæ censura proponitur.*
Dicta Critopuli ex Margunio rejiciuntur.
Pœnam eandem omnibus criminibus non posse decerni.
VII. *Respondetur Argumentis Critopuli.*
VIII. *Explicantur verba Christi, & retorquentur in Critopulum è sententia Photianorum.*
IX. *Agnitum, assertumque à Photianis Veniale peccatum probatur è Sacris Paginis.*
X. *Probatur etiam ratione ductâ ex Eucharistia.*
XI. *Concluditur, nullo veniali peccato repelli quem ab Ordinibus:*
XII. *Refellitur mendacitas Balsamonis, ostenditurque, ab Ecclesia Græca nunquam fuisse damnatum Romanum Pontificem.*
XIII. *Constituitur, non omni mortali peccato rejici quem ab Ordinibus.*

I. ID porro ut pedetentim aggrediamur, ante omnia, de ipsâ Infamiâ nobis agendum est, quæ ex crimine oritur, videndumque, an omnis Infamia repellat à Sacris, sic enim illico decernemus, an omne crimen Ordinibus recipiendis impedimento sit. Est autem Infamia Popularis alia, alia Civilis, alia Canonica: sic enim placet rem à Theologis, sacrorumque Canonum Interpretibus per divisiones, Sectionesque minutiores doctè magis, quàm clarè datam pingui Photianorum, queis scribo, Minervæ proponere. Popularis Infamia est, quę oritur ex publicâ famâ, seu rumore delicti perspicuè, palamque perpetrati, ex quo Rei nomen, decusque, atque existimatio penes populum imminuitur. Talem dicerês famam meretricis, exoleti, prostantisve pueri, ejusque, qui palam domi pellicem justæ detinet conjugis loco. Civilis Infamia à lege est denotante crimen esse famosum, ac turpe, quodque reum ineptum reddat aut publicæ fidei, aut publicæ dignitati. Hæc porro duplex est: nam altera non sine Judicis sententia reo incutitur, quando, ut hac quispiam dicatur Infamis, necesse est, ut Judex latâ sententiâ edicat, reum subjectum pœnæ ex crimine, quod causat infamiam. Atque hæc Infamia dicitur Juris post latam sententiam: altera verò ex Lege quidem habetur & ipsâ, non tamen per Judicem, sed per ipsam Legem inferentem facto ipsi Infamiam, appellaturque Infamia facti, quoniam ante sententiam Judicis reus suo ipse facto, quod Legis decreto famosum est, Infamis efficitur, quanquam crimen ad cognitionem deductum non sit, neque circa illud officium Judicis interpositum. Tertia Infamia irrogatur ab Ecclesia, oriturque ex quocunque lethali crimine: Quodlibet enim lethale crimen, cùm divinæ Majestati, quam ex se lædit, injurium sit, ut est penitùs manifestum, cùmque crimen Majestatis Infamiâ puniatur, ut est in Jure notissimum, æquitati peraptum, conveniens, consonumque visum est, ut quodlibet lethale crimen Infamiam irrogaret penes Ecclesiam, eam nimirum Rempublicam, in qua Principis ipsius, qui Christus est, Majestas læditur culpâ. Hæc uno statim impetu certa proponimus ex (1) Jure, quod Nostris, Latinisque commune est, quodque Nostris unicum in tantâ captivitate est, quemadmodum (2) Balsamon ante captivitatem, & (3) Aristenus, post captivitatem testantur Andreas (4) Periculus, & Joannicius (5) Cassandrenus Episcopus. Consonat Jus Latinorum (6) Canonicum, idemque censent Synodica (7) nostra adstipulantibus ex Latinis (8) Felino, & (9) Croto, ex Nostris Lazaro (10) Monacho, Joanne (11) Citrio, & Andronico (12) Camatero. Hinc inferes infamem quacunque infamiâ, sive Populari, sive Civili, sit ea vel facti, vel Juris, vel à Jure incussa, & per sententiam irrogata, eo ipso infamia Canonica famosum censeri: cùm enim infamiæ, quas hactenus & descripsimus, & divisimus, non sine lethali crimine fiant, quippe quæ, si justæ sunt, ut hìc semper intelligendum edicimus, & à crimine, & quidem gravi oriantur, inferunt profectò eam Infamiam, quæ à quocunque lethali crimine Jure Ecclesiastico necessariò promanat. Quare id ita esse confirmant post (13) Adrianum I. (14) Innocentius IV. (15) Abbas, (16) Crotusque nuper laudatus, quorum sententiam ante ipsos Græciæ nostræ proposuit sapientissimus (17) Prodromus his verbis, quibus brevissimè, quidquid hactenus diximus, complexus est. Ἄτιμον, καὶ δύσφημον λέγομεν ποτὲ μὲν τὸν κακῶς ἀκούοντα παρὰ τοῖς ἁγιωτέροις τε, καὶ σεβασμιωτέροις, ποτὲ δὲ τὸν ἢ ἔργῳ, ἢ καὶ διαπράξει νόμῳ πρὸς ἀτιμίαν γραφέντα, καὶ ταῦτα τοῖς νομικοῖς κατ᾽ ἔθος· τοῖς δὲ κανόσιν ἄτιμος, ὅστις ἐν ἁμαρτίᾳ φαίνεται· ἔστιν ὁ νόμος μὲν τὴν δυσφημίαν διαιρεῖ, ὁ δὲ Κανὼν τὰ τῷ νόμῳ διῃρημένα συγκατατιθέμενος μίαν γινώσκει ἀτιμίαν ἐξ ἁμαρτίας τοὺς τὰ νόμου παραβαίνοντας. *Infamem, & inhonestum dicimus quandoque malè audientem penes Sanctiores, & venerabiliores, quandoque eum, qui facto,* vel

(1) *L. 1. ff. de obs. à lib. patr. præstã. & ibi Gloss. in prin. in l. Athletas §. calumniator, & §. seq. & in l. 1. ff. de his qui not. infa. & l. ea quæ c. quibus ex can. inf.*

(2) *In Schol. ad Novell. 1. Justin.*
(3) *In Nomocan. in fin.*
(4) *In Synop. Juris in princ.*
(5) *In Meditat. ad Jo. Athenie. de legibus Cæsarum.*
(6) *C. Infames. 6. qu. 1. ubi Gloss. & in §. porro. 3. q. 7.*
(7) *Apud Căpan. de vi Canon. Schol. 14.*
(8) *In C. testimonii. vers. & alia Infamia n. 21. de testib.*
(9) *In tract. de test. p. 3. n. 31. & seq.*
(10) *Lib. de variis delict. & eor. pœna c. 1. circa med.*
(11) *In respon. ad Archiep. Dyrrhachii; habetur apud Diplovat. in Synop. Jur. Græci. c. 13.*
(12) *Lib. contr. Latinos interrogat. 100.*
(13) *In c. omnes verò. 6. q. 1.*
(14) *In c. qualiter el. 2. de accusat.*
(15) *In d. c. testimonium de test.*
(16) *d. p. 3. nu. 31. & seq.*
(17) *De Interpret. ad Trullan.*

vel constitutione Legis ad Infamiam adigitur. Atque hæc Legulejis usitata; at Canonibus infamis est, quisquis in crimine sordescit. Quare Lex quidem Infamiam dividit: Canon verò divisa per Legem circumplexus unam agnoscit infamiam, quæ ex delicto est, quæque infamias à Lege constitutas penitùs, penitùsque complectitur. Hæc Prodromus, ex quibus liquidò constat, nihil esse à Latinis hactenus dictum, quod ante Græcus non dixerit. Tanta est utriusque Gentis in ferendâ de rebus sacris concordiâ, quam tamen nullam volunt Photiani; minimam autumant ex Latinis hostes nostri rerum Nostrarum imperitissimi.

II. His ita obiter exantlatis, ut de infamia Ordinibus Sacris abstinente certa constituam, dicendum arbitror, infamem quâcunque ex his speciebus infamiæ prorsus ab Ordinibus esse rejiciendum. Hæc assertio, quod pertinet ad infamiam, tum civilem, tum popularem, dubio verti non potest: nam, ut omnes rationes seponamus, seligamusque eam, quæ potissimè vim rei validissimam confert. Si Scriba, sive Amanuensis Principis infamis esse non potest, ut tradit eruditè post (1) Bartolum (2) Salicetus, & (3) Aretinus, quod Scriba hujusmodi, sive Notarius qualem qualē videatur habere dignitatem, ut bene contra (4) Accursium notat acutissimus (5) Covaruvias, probarique ulterius potest ex Æmilio (6) Probo, & (7) Cicerone, quos doctè ad id referunt (8) Alciatus, & (9) Tiraquellus. Præterea si infamis nequit esse Tabellio in Curia Principis, quòd non liceat infamibus Curiam Principis ingredi, præsertim ad munus ibi aliquod obeundum, ex traditis à (10) Baldo, cui præluxit (11) Ulpianus, consentitque (12) Joannes Lupi. Denique si famosus homo publicus Tabellio esse non potest, hoc est, publicâ constitutus authoritate, ut munere fungatur aliquo Jure Tabellionatus, quemadmodum docet (13) Bartolus, quem sequitur (14) Abbas, atque (15) Felinus, ante quos (16) Alexander. Id, quod subinde producit etiam ad Tabelliones non publicâ constitutos authoritate, quique è Collegio non sunt, (17) Covarruvias, graviter effatus, infami nullam fidem adhibendam esse, sive juris infamiâ, sive facti notatus sit: Quo fit, ut nec testi famoso fides in gravioribus præstanda sit, quemadmodum probat idem (18) Covarruvias, & constat (19) ex Jure, addita (20) Jurisconsulti authoritate, Nosque (21) ipsi publicè hoc anno docuimus. Si, inquam, infames his qualibuscunque dignitatibus abstinentur, quis dicat eosdem provehi ad Sacros Ordines posse, qui dignitates sacerrimæ sunt, qui Sacris initiatum palam in Aulam Christi Principis inducunt; talemque constituunt, cujus ad disciplinam, & exemplum componere se Populus debeat, docendus verbo, & exemplo, quæ sana sunt, quæ recta sunt, quæ divina sunt? Patet ergo, famosos homines populari, civilive infamia arcendos ab Ordinibus esse. Quod sanè decrevit Toletanum (22) Concilium IV. cujus decreto prælusit (23) Arelatense I. sub Constantino Magno celebratum, quodque cùm infames communione fidelium Populorum abstineat, ut & (24) Eliberinum inter vetustissimas Synodos ante censuerat; prorsus conficitur, potiori jure, eos ex vetustissimâ Ecclesiæ disciplinâ Sacris Ordinibus abstinendos, ne populo Sacramenta ministrent ii, quibus usu Sacramentorum interdicebatur, neu jure Ordinis liceat Ecclesiam ingredi illis, queis ex Anathematis pœnâ nulla cum re sacrâ communicatio. Quod Latini Canones hactenus dicti sunt decrevisse, idipsum & Græci; utrâque Gente ad repulsam infamium fœderatâ. Ea propter in libello, qui inscribitur Sacrum (25) Armamentarium, quem nos alibi hoc ipso in Opere laudavimus, hæc habes. Χρὴ τὸν ἀρχιερέα τοῦτο μάλιστα ἐν τῇ χειροτονίᾳ σκοπεῖν, ἵνα ἔντιμος ὁ χειροτονούμενος· τοὺς γὰρ ἀτίμους, καὶ ἀξίως δυσκλεεῖς τὰ ἱερὰ οὐ δέχεται· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς δικαίως ἀποδοκιμασθέντας παρὰ τῶν λαϊκῶν εἰς λειτουργίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀναλαβεῖν. *Oportet, Pontificem hæc maximè in Ordinatione considerare, ut honestus sit is, qui initiatur: nam infames, & ex merito inhonestos Sacra non recipiunt. Etenim turpe est, justè despectos à Laicis ad Ministerium Sacrorum adsumere.* Hinc, ut optimè notat ex Germano Sanctissimo Patriarcha noster (26) Diplovatacius, in ipsa cæremonia Ordinationis absolutè acclamatur, ἄξιος, *dignus*: quasi videlicet non in una tantùm re famæ testimonium honestæ in Ordinum Candidato exposcat Ecclesia, sed in Omnibus, Nec à Sacerdotibus tantùm id elogii pangitur, sed & à Populo, ut noris, infamem quacunque infamia repellendum, cùm probro aliquo etiam civiliter notatus, & à Populo in Republica infamis habitus à Populo dignus dici non possit.

III. Sunt igitur hæc tùm Latinis, tùm Græcis certa, &, ne quadamtenus quidem in dubium revocanda, de illo operosior disputatio est, an omnis infamia Canonica arceat ab Ordinibus, sive clariùs, an omne lethale crimen indignum Ordinum reddat. Negant universim Latini, asserunt ex Nostris plerique, ex Photianis omnes atrocem disciplinam soliti Morum amare verbis sanè, non factis. His abundè ad rationem est, quòd id (1) Balsamon asseveret: at Latini, Græcique validis & authoritatibus, & rationibus certant, quas referre & immensi operis, & inutilis esset, quapropter quæ verissima censeo prolaturus in medium, rem totam, nec facilem, & pertricosam aliquot Conclusionibus extrico. Quibus illud præmitto, quod nempe ab initio constitui, hìc à me de iis impedimentis non agi, quæ ipsum in se Ordinatum afficiunt, sed de iis, quæ impediunt Antistitem ipsum, quo minus ritè conferat Ordines. Nam, si de primis agamus, extra omnem dubitationis aleam est, quolibet lethali crimine à ritè suscipiendis Ordinibus quemlibet impediri. Docent id omnes, atque huc spectant omnia Nostrorum dicta, rejicientium ab Ordinibus quemlibet lethali crimine turpem, quòd crimine quolibet quisque à suscipiendis impediatur Ordinibus: id, quod commune est omni Sacramento Vivorum, hoc est Sacramentis omnibus, excepto Baptismo, ac Pœnitentiâ, quæ Mortuis, qui nimirum vitam Gratiæ divinæ non vivunt, conferuntur; cùm Sacramenta cætera, quippe quæ vitam non dant, sed vel aliunde positam alunt, ne deficiat, vel aliunde altam incrementis majoribus augent. Hæc porro vita stare cum lethali non potest crimine, quo fit, ut, si duo illa Sacramenta

exci-

(1) *In L. 1. Cod. de mand. Princ.*
(2) *Ibid.*
(3) *In L. laudabili C. de advoc. divers. judic.*
(4) *In L. universos C. de Decur. li. 10.*
(5) *Pract. q. lib. un. c. 19. n. 4. in fin.*
(6) *In Vita Eumenis.*
(7) *Lib. 1. de offic.*
(8) *In L. mercis appellatione ff. de V. S.*
(9) *De Nobilis. c. 34. & 37*
(10) *In rubr. de off. Jud. ant. fin. & in l. reum criminis in fin. Cod. de procuras.*
(11) *In L. sed, & milites §. sed ignominia. ff. de excusat. tut.*
(12) *In C. per vestras de donat. inter vir. & uxor. notab. 3. §. 9. n. 8.*
(13) *In l. eadem §. hac lege ff. ad L. Juli. repetund.*
(14) *In c. cum dilectus un. 7. de fid. instrum.*
(15) *In c fraternitatis de her. col. 1.*
(16) *Conf. 80. lib. 2. n. 2.*
(17) *Ibid. n. 5. vers. quarta Conclusio.*
(18) *De matrim. 2. p. § ult. c. 8. n. 8.*
(19) *In c. præterea de test. cog. & in d. c. testimonium. arg. c. de cetere de test. l. quos prohibere ff. de postul. c. ex parte de test. c. licet quantum de probat. & simil.*
(20) *Bart. & alii in l. cunctos populos C. de Sum. Trin. & in l. Cassius ff. de Senat. Jo. Andr. in c. actus legitimi de regul. jur. in 6. Abb. & alii in c. 1. & A. de re jud. & ibi Innoc. Alex. in cons. 11. vol. 1. Bald. in d. l. cunctos populos in 5. oppos. & in c. ad nostram. de test.*
(21) *In tract. de probat. lect. 13.*
(22) *Canone 52.*
(23) *Canone 5.*
(24) *Canone 62.*
(25) *Tit. 8. de Sacram.*
(26) *In Synop. Jur. Græci tit. de Ord.*

excipias, reliqua vivis dumtaxat; hoc est innoxiis, Gratiàque, quam sanctificantem, appellant, afflatis ritè queant conferri: inter quæ cùm Ordo sit, is planè sacrilegè ab eo recipietur, qui lethali sit culpæ obnoxius. His præjactis, affirmatèque constitutis, dico primùm. Non omne peccatum ab Ordinibus repellit. Ita summatim, generatimque præfari licet, ut statim ab initio scelus Critopuli Græco-Lutherani corruptoris impugnem, ausi, ex dicto (2) Margunii, ex quolibet crimine quemlibet ab Ordinibus rejicientis, inauditam Græcis auribus hæresim Photianis suis insinuare, ut inde aut Græciam corrumperet, aut apud exteras Gentes, quasi peregrinæ impietatis consciam infamare. Ejus hæc (3) verba sunt. Πᾶσα ἁμαρτία, ὁποία ὄν, φησὶν ὁ σοφὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος Μάξιμος, τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιον ποιεῖ, καὶ πταίει ὁ ἀρχιερεὺς τὸν ἐν ἁμαρτίᾳ ὁποιᾳοῦν χειροτονῶν: ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦτο συνάγομεν, ὅτι λατινίσει, καὶ ἀσεβήσει διαιρῶν τὰς ἁμαρτίας, ὧν οὐκ ἔστι διαίρεσις παρὰ Θεῷ λέγοντι: ὅστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονεν πάντων ἔνοχος, κηρύττοντος δὲ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ. Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ νόμου τούτου, ἁπλῶς ὅτι διαβεβαιοῦντος διὰ Ἐζεκιὴλ, ἡ ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα ἀποθανεῖται, καὶ διὰ τοῦ διδασκάλου τῶν ἐθνῶν, τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος, καὶ τελευταῖον, ἵνα παρελθώμεν τὰ ἄλλα πολλὰ, καὶ φανερῶς πᾶσαν ἁμαρτίαν θανάτῳ καταδικάζοντα, διδάσκοντος παρὰ τῷ Ματθαίῳ, ὃς ἐὰν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἀκούεις; ἴσα πταίει ὁ τὰ ἐλάχιστα τοῦ νόμου καταφρονῶν, καὶ ὁ τὰ μέγιστα· τί τὰ ἐναντία διδάσκεις ἡμᾶς τοῖς λόγοις τοῦ Θεοῦ, καὶ λόγου; τί νέα ἡμῖν ὀνόματα ἁμαρτιῶν εἰσφέρεις; λέγων τὰ μὲν θανάσιμα, τὰ δὲ συγγνωστά; ἁπλῶς πάντα θάνατον τῇ ψυχῇ διδόασιν, ὦ καλὲ, καὶ τοῦτο ὀρθοδοξίας ἄρθρον ἐστί. *Omne peccatum, quodcunque sit illud, ait doctus Cythera Episcopus Maximus, Sacris Ordinibus ineptum facit, & delinquit Antistes manus imponens ei, qui reus peccati cujuscunque sit. Nos verò, & hoc inferimus, Latinis Episcopum consensurum, & impium fore, si distinguat peccata, quorum nullum discrimen est apud Deum (4) dicentem: quicunque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium Reus: proclamantem in (5) Deuteronomio: maledictus homo; qui non permanserit in omnibus verbis Legis hujus; simpliciter asserentem per (6) Ezechielem, anima, quæ peccaverit, morietur, & per Magistrum (7) Gentium: stipendium peccati mors. Denique (ut seponamus alia multa, & palam omne peccatum morti addicentia) docentem penes (8) Matthæum: qui solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in Regno Cælorum. Audis? æquè delinquit, qui minima despicit, & qui maxima: quid nos doces contraria verbis Dei, & Verbi? Quid nova nobis vocabula peccatorum ingeris dicens quædam lethalia, quædam venialia? Simpliciter omnia mortem animæ inferunt, ò bone, & hoc Orthodoxæ fidei articulus est.*

(1) Relatus à Margunio infr.
(2) Nota 18. in Can. Apostol.
(3) Orat. in eos, qui omnia inmovent.
(4) Jacob. c. 2. n. 10.
(5) Cap. 27. n. ult.
(6) C. 18. n. 4.
(7) Ad Rom. c. 6. n ult.
(8) Cap. 5. n 19.

IV. Hæc (1) Critopulus hoc sæculo, cum Gergano, nundinatus longa peregrinatione pestilentissima dogmata penes Lutheranos, queis mox Alexandrinas Insulas mercaretur. His in senectute perfidiosè apud ignorantem Photianorum plebeculam potens, ausus est incassum sanè, ausus est tamen, primus omnium Photianorum Stoicam Sectam Christianis ingerere, pariaque peccata omnia superciliosà temeritate docere. Neque enim id unquam Margunius asseruit, ut infra patebit. Critopuli hoc unius dogma est à nobis refellendum omnino, ut constet, non esse Græcam sententiam, quam ex Critopuli unius impietate Græciæ toti Ligus adscripsit. Non est, inquit, discrimen criminum apud Deum. Hoc nonne furiosa insania est? Idem ergo crimen effabere Deo esse Idololatriam, Perjurium, Apostasim, quæque rectà divinam petunt Majestatem, eandemque prorsus impugnant, ac simplex mendacium, error quicunque non pertinax, irreligiosus quilibet animus? Non erit igitur gravius Parricidium maledicto, Sacrilegium contumeliâ, rapina Sacratarum Deo rerum quolibet profano furto? atque æquè peccabit, qui nefarium cum Parente coitum habuerit, ac qui liberam Venerem exercuerit, qui manu impiâ parentis senile guttur fregerit, ac qui gallinam vicini necaverit, denique qui Deum fatuum, ac qui hominem humillimum dixerit stultum? Quæ sanè quis ferat assertionem illam Critopuli nullum inter peccata discrimen agnoscentis certissimè consequentia? Derisit hæc in Stoicis olim Antiquitas, ut habes ex (2) Tullio facetissimè, innuitque (3) Plutarchus: Eadem Ecclesia damnavit ex Zenonis ineptiis decerpta in Novatiano, teste Cypriano (4) Martyre. Neque id injuriâ. Naturæ enim quodam instinctu cognoscimus, Moralium Operum alia aliis graviora esse, sive ad laudem respiciat gravitas, sive ad probrum: nam cum Moralis actus naturæ qualitatem suæ tùm à fine, propter quem fit, tùm à circumstantiis, in quibus fit, modoque ipso, quo fit, sortiatur: finis autem & varius, & alius alio gravior esse possit: circumstantiæ etiam plures, majoresve, seu contra minores, paucioresve, modus ipse intensior, aut remissior queat adhiberi, palam est, omne Morale Opus & varium esse, & alio aliud multò diversum. Hinc non eodem modo, naturâ ipsa magistrâ, peccata puniuntur, Damnatusque est omnium suffragio (5) Draco ille Atheniensis, qui eandem omnibus criminibus pœnam inferendam esse constituit, & in Lege Veteri Synagogæ Numen pœnarum rationem, quantitatemque definiens: (6) *pro mensura, inquit, peccati erit & plagarum modus*, quod sanè absurdum esset, si paria essent peccata. Nam, si paria crimina sunt, quorsum non eandem pœnam peccatis decernere, sed minimè definitam relinquere, definiendam ex mensurà peccati, in quo, si mensura, profectò ratio majoris, minorisve? Hæc enim necessariò mensuræ competit, quæ inter æqualia non alia, & alia, sed eadem est, imò & nulla. Ea quippe ad mensuram, & trutinam revocantur, quæ incertæ magnitudinis, incertæque quantitatis censentur, scilicet ad mensuram non revocanda, si statæ, ac necessariò ejusdem semper sint molis. Ea propter qui dixit, pro mensurà criminis pœnam inferendam, non eandem criminibus omnibus mensuram esse, sed variam, diversamque manifestissimè confirmavit.

(1) Vide in Testimon. Græciæ Sapientis in Critopulo.
(2) Orat. pro l. Murena lõge post med.
(3) In Compar. Demosth. & Cicer.
(4) Epist. 52.
(5) Vide Plutarch. in Solone circ. med.
(6) Deuter. c. 25. n. 3.

vit. Neque hoc unum testimonium ex Sacris Paginis depromi potest, quo discrimen inter peccata palam ingeritur, ubique Numen sive per se, sive per afflatos à se Vates diversa inter se peccata commemorat. Certè, ubi comparatio est, ibi & majora, & minora, & maxima esse oportet: omnis enim comparatio à positione sortitur initium; quare neque magnum sine parvo, nec majus sine minore, nec maximum sine utroque esse potest. Jam liquidò constat, inter crimina comparationem fieri Deo authore, esseque alia magna, majora alia, alia maxima: parva itaque aliqua, aliqua majora, maxima aliqua, atque adeò diversa inter se, quæ nec omnia magna, neque majora, neque maxima esse possunt,

V. Hæc neget Critopulus, si quidem audet, faxo, eum non Philosophia omnis modò, sed & Grammatice ipsa derideat uti dementem, planéque delirum. Porro in Sacris Paginis hæc omnia manifesta esse, patet ex crimine (1) Gomorrhæorum; quod *μέγα σφόδρα, aggravatum nimis dicitur*: Ex querelis (2) Abimelec in Abraham dicentis: *μήτι ἡμάρτομεν εἰς σὲ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἁμαρτίαν μεγάλην; Quid peccavimus tibi, quia induxisti super me, & super regnum meum peccatum grande?* Ex Mosis verbis (3) ad Populum Idololatram. *ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἁμαρτίαν μεγάλην: peccastis peccatum magnum*, ex Vulgatâ, *peccatum maximum*. Ex descriptione peccati filiorum Heli (4) Pontificis: *καὶ ἦν ἡ ἁμαρτία ἐνώπιον κυρίου τῶν παιδαρίων μεγάλη σφόδρα: Erat peccatum puerorum grande nimis*. Sic (5) David Deum propitiaturus sibi, peccatum exaggerat suum dicens: *ἥμαρτον σφόδρα ποιήσας τὸ ῥῆμα τοῦτο, peccavi valde hoc facto*. Sic de (6) Jeroboamo dicit: *καὶ ἐξήμαρτεν αὐτοὺς ἁμαρτίαν μεγάλην, peccare fecit eos peccatum magnum*, & Victores Azarias cùm persuadet, captivos Juda restituere (7) his verbis: *ὅτι πολλὴ ἡ ἁμαρτία ἡμῶν, καὶ ὀργὴ κυρίου ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ: grande quippe peccatum est, & ira furoris imminet super Israel*. Ita (8) Esdra peccatum Gentis suæ Deo supplex accusat, & ait: *ἐσμεν ἐν πλημμελείᾳ μεγάλῃ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, sed & nos peccavimus graviter*. Mox etiam Esdra duce revocati in Patriam eadem exponunt (9) effati: *ὅτι ἐπληθύναμεν τοῦ ἀθετῆσαι ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ: vehementer peccavimus in sermone isto*. Quid plura? Audi (10) Christum ipsum peccata per comparationes discriminantem. Peccatum iniqui Judicis Pilati cum crimine Judæorum, qui eum illi tradiderant, conferens: *διὰ τοῦτο*, inquit, *ὁ παραδιδούς μέ σοι, μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει, propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*: & ad rem (11) Joannes, cui laus ex Euangelio, hoc apertissimo monito inter peccata discrimen agnoscit. *ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωήν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον· ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω, ἵνα ἐρωτήσῃ. Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem: est & peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis*. Hinc (12) Ecclesiastes idem censendum docet de Virtute boni, ac de Vitio mali hominis, *ὡς ὁ ἀγαθὸς*, ait, *οὕτως ὁ ἁμαρτάνων, ὡς ὁ ὀμνύων, καθὼς ὁ τὸν ὅρκον φοβούμενος. Sicut bonus, sic peccator, sicut perjurus, sic & qui verum dejerat*. Quæ verba non aliter explanare licet, quàm si dicas, ea conditio boni est, quæ criminosi: At inde discrimen peccatorum infertur, Etenim manifestum est, inter opera bona discrimen esse: Quapropter (13) Apostolus *ὥστε*, inquit, *ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. Qui matrimonio jungit Virginem suam, bene facit, & qui non jungit, meliùs facit*. Est igitur in bono, & melius, & Optimum, Quomodo & in malo, pejus, ac pessimum, Quemadmodum igitur in Virtutibus discrimen est, & in sceleribus ita. Cujus causam si à Philosopho petas, eam dabit, quæ unicuique non penitùs deploratæ stultitiæ homini occurret: nimirum, quæ pertinent ad actus animi, sive ea mentem, sive voluntatem respiciant, intendi, remittique posse: id quod egregiè Socrates docuit penes (14) Planudem affirmans: *τὰς πράξεις τὰς ἠθικὰς, τῆς ψυχῆς εἶναι ποιότητας; actus morales animi qualitates esse*, quo noris, intendi, ac remitti: quæ porro intendi, remittique possunt, ea nec ejusdem semper conditionis, nec paria omnia esse quiverint. Unde fas est colligere, actus animi alios majores esse, minores alios, ut spectant ad bonitatem, aut ad nequitiam; atque adeò in utrisque esse discrimen. Propterea (15) Servator, *ἐν τῇ οἰκίᾳ*, ait, *τοῦ πατρός μου πολλαὶ μοναί εἰσιν, in Domo Patris mei mansiones multæ sunt*, quæ verba explicans non Latinus aliquis, aut Græcus, quorum constans ubique contra Novatianos sententia, nec bonos, nec malos ejusdem semper virtutis, esse aut vitii, sed vester ille (16) Palamas his, apertissimis sensibus Critopuli sacrilegam dementiam refellit. *ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου, ἔφη, πολλαὶ μοναὶ εἰσὶ, τουτέστι διάφοροι, καὶ ποικίλαι, σημαίνων τὴν τῶν ἁγίων διαφορὰν ἐκ τῆς τῶν πράξεων διαφορᾶς, καθὼς γὰρ αἱ ἀξίαι τῶν δικαίων ἄλλαι, καὶ ἄλλαι, οὕτω καὶ ἡ δωρεὰ, καὶ τὸ βραβεῖον· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον διαδογμάτισται περὶ τῆς τιμωρίας· καὶ τὰ γὰρ ποικίλη ἐν ποικίλαις ἁμαρτίαις· οἱ δυνατοὶ γὰρ δυνατῶς τιμωρηθήσονται. In domo Patris mei mansiones multæ sunt inquit. Mansiones multæ, hoc est discretæ, & variæ, significans sanctorum diversitatem ex differentia operum. Nam quemadmodum merita justorum diversa, ita & præmium, & bravium: & eodem modo decretum est circa pœnas. Etenim hæ etiam diversæ in diversis criminibus, quando potentes potenter tormenta patientur*.

VI. Clariùs, & eloquentiùs Leo Acridanus, quo nullus inter Photianos aut furiosior, aut petulantior. Is porro contra Latinos scribens, in Leonem IX. Sanctissimum Pontificem declamans, ubi multa dementer ad confirmandam Spiritus Sancti ex solo Patre processionem effutiit, tandem sic (1) conficit. *ἔτι δ' ἕτερον τῆς αἱρετικῆς ταύτης γνώμης τὸ ἐξηνεγμένον, ὅτι, εἰ ἐκπορεύεσθαι ἡ αὐτὴ ἔκ τε πατρὸς, καὶ υἱοῦ, ἴσον μὲν οὐ· εἰ δὲ δυοῖν προσώπων ἴσον ἡ ἐνέργεια, ταυτὸ λεκτέον περὶ τῶν τελῶν, ἤγουν τὸ ἐκ τῆς Τριάδος τῆς θείας ἐνεργεῖσθαι. Ἐν ἡμῖν γὰρ κεῖνται, εἰ δὲ κατ' ἴσον αὗται αἱ ἐνέργειαι, ἴσαι αἱ ὑμέτεραι πράξεις αἱ ἀγαθαὶ, ἃς ἐν ἡμῖν μεθ' ἡμῶν ἡ θεία χάρις ἐνεργεῖ, ὅθεν ἴσαι αἱ τῶν ἁγίων ἀξίαι, καὶ ἴσος τῷ μακαρίῳ τῷ χθὲς πεσόντι ὁ Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, καὶ Ἰωάννης,*

(1) Genes. c. 18. nu. 20.
(2) Genes. c. 20. n. 19.
(3) Exod. c. 32. nu. 30.
(4) 1. Reg. c. 2. n. 17.
(5) 2. Reg. c. ult. n. 10.
(6) 4. Reg. c. 17. n. 21.
(7) 2. Paralip. c. 28. n. 13. in Græco. c. 11. lino 101.
(8) Esdr. lib. 1. c. 9. n. 7.
(9) Esdr. li. 1. c. 10. n. 13.
(10) Jo. c. 19. n. 11.
(11) 1. Epist. c. 4. 5. n. 16.
(12) Cap. 9. n. 2.
(13) 1. Ad Corinth. c. 7. n. 38.
(14) In Adag. cent. 1.
(15) Jo. 14. n. 2.
(16) In Epistol. ad Thessal. Orat. 4.
(1) In Libro. Quod Spiritus a solo Patre procedit c. 2.

ὁ οὐδεὶς μείζων ἐν τοῖς τέκνοις τῶν γυναικῶν· ἐν δὲ τούτῳ ἴσα δεῖ καὶ τὰ τῶν κακῶν πλημμελήματα, καὶ στοιχίζομεν φανερῶς, μᾶλλον δὲ τ'ἀναντία λέγομεν τῇ τῶν πατέρων παραδόσει, καὶ τῶν ἁγίων γραφῶν τοῖς ῥήμασι πάντῃ μεταξὺ τι ἀγαθῶν, μεταξύ τι φαύλων διαιρεῖσι. *Est & aliud hæreticam hanc sententiam consequens, quòd si hæc processio ex Patre, & Filio est, æqualis sanè. Si verò duarum Personarum æqualis actio, idem dicendum de iis, quæ ex tribus, hoc est de Divinæ Triadis actionibus in nobis: divinæ enim & ipsæ. Quòd si æquales & hæ actiones, æqualia opera bona, quæ in nobis nobiscum divina Gratia facit. Unde æqualia Sanctorum merita, & par infanti heri mortuo Paulus vas Electionis, & Joannes, quo nemo major inter natos mulierum. Ex hoc etiam infertur, paria esse, & scelestorum crimina, & Stoicum sapimus palam, imò verò contraria sentimus traditioni Patrum, & aliis Sacrarum Paginarum verbis, ubique inter bona, & mala discrimen asserentibus.* Hæc scilicet Acridaous, quod attinet ad id, cujus confirmandi causa, hæc philosophatur, impiè; dementer etiam, quod spectat ad ratiocinium ipsum, & insipienter, ut alibi (2) demonstravimus. Nam quod processio ex Patre, & Filio sit, non conficit, ut æqualis, sed ut una, eademque ab uno Spiratoris principio ex Patre, Filioque coostato sit. Quare non est consecutio ex actione illa, quæ intra Triadem à Personis est, ad actiones Triadis extra Triadem, per quas Deus omoia verè omnipoteos efficit: hæ enim cùm ab eo, quod ipsis fit, speciem, uti ajunt, habeant, pro diversitate rerum, quæ ipsis fiunt, diversæ suot, non quidem in se, quando una est actio, quà Deus omnia agit, agetque, si in se se consideretur, multiplicanda nimirum, ut Theologico Vocabulo utar, terminativè, ut nempe refertur ad terminos, quos producit. Sed hæc alibi majore cothurno produximus, ut dementiam, ignorantiamque Photianorum castigaremus; nunc ex consecutione illa ridiculâ utile illud ingerimus, quo Critopuli stupiditas agnoscatur. Nam, si id, quod Latioi de criminum inæqualitate docent, vel ipsi Photiani dicunt, quorum id Latinorum proprium asserere? Sed reverà Critopulus ex Regio (3) Psalte *defecit scrutans scrutinio*, neque quid dicat, propooatve, novit & ipse, quidlibet ut ut ignotum dicturus, si maledicendi Latinis occasionem aperiat. Quid enim? non ne ipse Critopulus ex (4) Margunio, quod superiùs ex Margunio negavit, apertissimis verbis & affirmat, & docet? Audi, ut laudet Margunium. ὁ ἔνδοξος Κυθήρων ἐπίσκοπος δυσχεραίνει περὶ τῶν νηπίων σοφῶς, καὶ σοφώτατα λέγει. ἔστι δὲ ζήτημα ἄξιον ἀκροάσεως, ὅταν καταπεράνωμεν, εἰ τὴν ἐπουράνιον δόξαν ἐξ ἰσοτιμίας τοῖς ἄλλοις μάρτυσι λήψονται τὰ ἅγια νήπια; φανερὸν δὲ ὅτι ἐλάττονα. Τὰ γὰρ ἔργα οὐκ ἴσα· ὃ δὴ ἐκ τοὐναντίου φανεροῦται. Διαφόρων γὰρ ἁμαρτημάτων οὐχ ὁμοίως τιμωρηθήσονται αἱ ψυχαί· ἀνωμαλία γὰρ ἔργων ἐν αὐτοῖς, καὶ ἁμαρτιῶν διαφορά. *Inclitus Cythera Antistes anceps est de Innocentibus sapienter, & sapientissimè dicit. Est autem quæstio auscultatione digna, cùm quærimus, an cælestem gloriam pari gradu cæteris Martyribus accipient Sancti Infantuli? Manifestum porro est, quòd minorem; nam opera non sunt paria: quod à Contrario constat, diversorum enim peccatorum causâ non æquè animæ punientur, nam inæqualitas est operum, & discrimen peccatorum.* Quid clarius, ut agnoscas baculo utendum eum Critopulo, qui longè contraria eàdem affirmat fronte, eodem asserit ore? At non eodem in loco. Scilicet, hæc, quæ ipsi ex ipsius opponimus verbis, quid interest, an alio in loco censuerit? Parcamus tamen ipsi, si hoc eodem in loco sibi cootrarius non est. Æquè, ioquit, delinquit, qui minima despicit, ac qui maxima: Sunt ergo minima peccata, & maxima: sunt ergo diversa: nam hic de quantitate criminis agimus, quantitas verò, ut ut res quantæ ejusdem naturæ sint, io maximo, & minimo diversa est. Nempe quæ ligna in palmo, & semipalmo ligna sunt, non sunt eadem, sed diversa, ut quanta sunt. Quid his respondebit Critopulus? Nullum discrimen asseris in peccatis, & ioter peccata mioimum vides, & maximum? Minimum, inquiet fortassis, quod Vos minimum dicitis, noo quod minimum est. Quid? nunquid non verba Christi tute ipse proponis, in quibus minima prædicantur? *Qui solverit unum de mandatis istis minimis*. Solutio mandati non ne peccatum? Ergo solutio mioima peccatum minimum: at minima solutio est minimi soluti. Solutio igitur mandati minimi minimum erit delictum. En ut ex ipsâ tuâ sententiâ (nam seotentiam Christi sequeris, eique defers) sunt & peccata minima, nec ea minima vocas, quòd à nobis minima reputentur. Quòd si minimum, & maximum inter delicta; ergo delictorum discrimen est, asserisque, quod negas, eo ipso in loco, ubi negas, quod asseris. Video, quid Patroni Critopuli contra Veritatem comminiscantur. Ajunt, eum discrimen criminum, quod ad pœnam attinet, pernegasse, non autem quod attinet ad qualitatem, & quantitatem criminis ipsius. At hoc Ioiquitatis, & injustitiæ Deum accusare est. Pœna enim Justa non est, ni mensuræ criminis adaptetur, neque aliud æquus judex sententiâ pœnali petit, nisi, ot certa parilitas iotersit culpam, & pœnam, quæ nimirum culpam non superet: Jam si eadem adeò culpis omnibus irrogatur pœna, ut, quæ maximo debetur, inferatur & minimo crimini, pœna justa non erit, injustusque profectò, qui eum in modum irrogat pœoam. Ex quo sequitur statim, justissimum, ac clementissimum Numen iniquum esse, quando vel mioimis delictis eandem decernit pœnam, quam maximis.

VII. Neque Critopulo faveot, quæ ex Sacris Paginis jactat: in primis enim Jacobus, cùm dicit, offendentem in uno reum omnium fieri, de gravi loquitur culpâ, per quam graviter in aliquod præceptum Legis peccatur. Quod manifestum est ex antecedentibus, & consequentibus verba relata Jacobi: ait (1) enim: εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, ὡς σεαυτόν. *Si tamen Legem perficitis regalem secundum Scripturas: diliges proximum tuum, sicut te ipsum*. Sequitur. καλῶς ποιεῖτε· εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος: *bene facitis: si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti à*

(2) *In testimonio Græciæ Sapien. in Leone Acridano.*

(3) *Psal. 63. v. 7.*

(4) *In Antipanoplia de Sacram. Panit.*

(1) *Jacob. c. 2. n. 8. 9.*

vit. Neque hoc unum testimonium ex Sacris Paginis depromi potest, quo discrimen inter peccata palam ingeritur, ubique Numen sive per se, sive per afflatos à se Vates diversa inter se peccata commemorat. Certè, ubi comparatio est, ibi & majora, & minora, & maxima esse oportet: omnis enim comparatio à positione sortitur initium; quare neque magnum sine parvo, nec majus sine minore, nec maximum sine utroque esse potest. Jam liquidò constat, inter crimina comparationem fieri Deo authore, esseque alia magna, majora alia, alia maxima: parva itaque aliqua, aliqua majora, maxima aliqua, atque adeò diversa inter se, quæ nec omnia magna, neque majora, neque maxima esse possunt,

V. Hæc neget Critopulus, si quidem audet, faxo, eum non Philosophia omnis modò, sed & Grammatice ipsa derideat uti dementem, planèque delirum. Porro in Sacris Paginis hæc omnia manifesta esse, patet ex crimine (1) Gomorrhæorum; quod μέγα σφόδρα, *aggravatum nimis dicitur*: Ex querelis (2) Abimelec in Abraham dicentis: μή τι ἡμάρτομεν εἰς σὲ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἁμαρτίαν μεγάλην; *Quid peccavimus tibi, quia induxisti super me, & super regnum meum peccatum grande?* Ex Mosis verbis (3) ad Populum Idololatram. ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἁμαρτίαν μεγάλην: *peccastis peccatum magnum*, ex Vulgatâ, *peccatum maximum*. Ex descriptione peccati filiorum Heli (4) Pontificis: καὶ ἦν ἡ ἁμαρτία ἐνώπιον κυρίου τῶν παιδαρίων μεγάλη σφόδρα: *Erat peccatum puerorum grande nimis*. Sic (5) David Deum propitiaturus sibi, peccatum exaggerat suum dicens: ἥμαρτον σφόδρα ποιήσας τὸ ῥῆμα τοῦτο, *peccavi valde hoc facto*. Sic de (6) Jeroboamo dicit: καὶ ἐξήμαρτεν αὐτοὺς ἁμαρτίαν μεγάλην, *peccare fecit eos peccatum magnum*, & Victores Azarias cùm persuadet, captivos Juda restituere (7) his verbis: ὅτι πολλὴ ἡ ἁμαρτία ἡμῶν, καὶ ὀργὴ κυρίου ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ: *grande quippe peccatum est, & ira furoris imminet super Israel*. Ita (8) Esdra peccatum Gentis suæ Deo supplex accusat, & ait: ἐσμὲν ἐν πλημμελείᾳ μεγάλῃ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, *sed & nos peccavimus graviter*. Mox etiam Esdra duce revocati in Patriam eadem exponunt (9) effati: ὅτι ἐπληθύναμεν τοῦ ἀδικῆσαι ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ: *vehementer peccavimus in sermone isto*. Quid plura? Audi (10) Christum ipsum peccata per comparationes discriminantem. Peccatum iniqui Judicis Pilati cum crimine Judæorum, qui eum illi tradiderant, conferens: διὰ τοῦτο, inquit, ὁ παραδιδούς μέ σοι, μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει, *propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*: & ad rem (11) Joannes, cui laus ex Euangelio, hoc apertissimo monito inter peccata discrimen agnoscit. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον· ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω, ἵνα ἐρωτήσῃ. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem: est & peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis.* Hinc (12) Ecclesiastes idem censendum docet de Virtute boni, ac de Vitio mali hominis, ὡς ὁ ἀγαθὸς, ait, οὕτως ὁ ἁμαρτάνων, ὡς ὁ ὀμνύων, καθὼς ὁ τὸν ὅρκον φοβούμενος. *Sicut bonus, sic peccator, sicut perjurus, sic & qui verum dejerat.* Quæ verba non aliter explanare licet, quàm si dicas, ea conditio boni est, quæ criminosi: At inde discrimen peccatorum infertur. Etenim manifestum est, inter opera bona discrimen esse: Quapropter (13) Apostolus ὥστε, inquit, ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. *Qui matrimonio jungit Virginem suam, bene facit, & qui non jungit, meliùs facit.* Est igitur in bono, & melius, & Optimum, Quomodo & in malo, pejus, ac pessimum. Quemadmodum igitur in Virtutibus discrimen est, & in sceleribus ita. Cujus causam si à Philosopho petas, eam dabit, quæ unicuique non penitùs deploratæ stultitiæ homini occurret: nimirum, quæ pertinent ad actus animi, sive ea mentem, sive voluntatem respiciant, intendi, remittique posse: id quod egregiè Socrates docuit penes (14) Planudem affirmans: τὰς πράξεις τὰς ἠθικὰς, τῆς ψυχῆς εἶναι ποιότητας; *actus morales animi qualitates esse*, quos noris, intendi, ac remitti: quæ porro intendi, remittique possunt, ea nec ejusdem semper conditionis, nec paria omnia esse quiverint. Unde fas est colligere, actus animi alios majores esse, minores alios, ut spectant ad bonitatem, aut ad nequitiam; atque adeò in utrisque esse discrimen. Propterea (15) Servator, ἐν τῷ οἴκῳ, ait, τοῦ πατρός μου πολλαὶ μοναί εἰσιν, *in Domo Patris mei mansiones multæ sunt*, quæ verba explicans non Latinus aliquis, aut Græcus, quorum constans ubique contra Novatianos sententia, nec bonos, nec malos ejusdem semper virtutis, esse aut vitii, sed vester ille (16) Palamas his, apertissimis sensibus Critopuli sacrilegam dementiam refellit. ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου, ἔφη, πολλαὶ μοναί εἰσι, τουτέστι διάφοραι, καὶ ποικίλαι, σημαίνων τὴν τῶν ἁγίων διαφορὰν ἐκ τῆς τῶν πράξεων διαφορᾶς, καθὼς γὰρ αἱ ἀξίαι τῶν δικαίων ἄλλαι, καὶ ἄλλαι, οὕτω καὶ ἡ δωρεὰ, καὶ τὸ βραβεῖον· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον διαδεδογμάτισται περὶ τῆς τιμωρίας· κατὰ τὶ γὰρ ποικίλη ἐν ποικίλαις ἁμαρτίαις· οἱ δυνατοὶ γὰρ δυνατῶς τιμωρηθήσονται. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt inquit. Mansiones multæ, hoc est discretæ, & variæ, significans sanctorum diversitatem ex differentia operum. Nam quemadmodum merita justorum diversa, ita & præmium, & bravium: & eodem modo decretum est circa pœnas. Etenim hæ etiam diversæ in diversis criminibus, quando potentes potenter tormenta patientur.*

VI. Clariùs, & eloquentiùs Leo Acridanus, quo nullus inter Photianos aut furiosior, aut petulantior. Is porro contra Latinos scribens, in Leonem IX. Sanctissimum Pontificem declamans, ubi multa dementer ad confirmandam Spiritus Sancti ex solo Patre processionem effutiit, tandem sic (1) conficit. ἔστι δ' ἕτερον τῆς αἱρετικῆς ταύτης γνώμης τὸ ἐξηπορημένον, ὅτι, εἰ ἐκπορεύεται ἡ αὐτὴ ὑπὸ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, ἴση μόνον· εἰ δὲ δυοῖν προσώπων ἴση ἡ ἐνέργεια, ταὐτὸ λεκτέον περὶ τοῦ τρίτου, ἤγουν τοῦ ἐκ τῆς Τριάδος τῆς θείας ἐνεργείας. Ἐν ἡμῖν γὰρ κρίνεται, οὐδὲ κατ' ἴσον αὗται αἱ ἐνέργειαι. Ἴσαι αἱ ἡμέτεραι πράξεις αἱ ἀγαθαὶ, ἃς ἐν ἡμῖν μεθ' ἡμῶν ἡ θεία χάρις ἐνεργεῖ, οὐδὲ ἴσαι αἱ τῶν ἁγίων ἀξίαι, καὶ ἴσος τῷ μακαρίῳ τῷ χθὲς τεθνεῶτι ὁ Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, καὶ Ἰωάννης.

ὁ δὲ τῆς

(1) Genes. c. 18. nn. 20.
(2) Genes. c. 20. n. 9.
(3) Exod. c. 32. nn. 30.
(4) 1. Reg. c. 2. n. 17.
(5) 2. Reg. c. n. 10.
(6) 4. Reg. c. 17. n. 21.
(7) 2. Paralip. c. 28. n. 13. in Greco. c. 11. lin. 101.
(8) Esdr. lib. 1. c. 9. n. 7.
(9) Esdr. li. 1. c. 10. n. 23.
(10) Joa. 19. n. 11.
(11) 1. Epist. ca. 5. n. 16.
(12) Cap. 9. n. 2.
(13) 1. Ad Corinth. c. 7. n. 38.
(14) In Adag. cent. 1.
(15) Jo. 14. n. 2.
(16) In Epistol. ad Thessal. Orat. 4.
(1) In Libro. Quòd Spiritus à solo Patre procedit. 2.

ἢ οὐδεὶς μείζων ἐν τοῖς τέκνοις τῶν γυναικῶν· ἐν δὲ τούτῳ, ἴσα δὴ καὶ τὰ τῶν κακῶν πλημμελήματα, καὶ στωϊζόμεθα φανερῶς, μᾶλλον δὲ τἀναντία λέγομεν τῇ τῶν πατέρων παραδόσει, καὶ τῶν ἁγίων γραφῶν τοῖς ῥήμασι πάντῃ μεταξὺ τι ἀγαθὸν, μεταξύ τε φαύλων διαιρῶσι. Est & aliud hæreticam hanc sententiam consequens, quòd si hæc processio ex Patre, & Filio est, æqualis sanè. Si verò duarum Personarum æqualis actio, idem dicendum de iis, quæ ex tribus, hoc est de Divina Triadis actionibus in nobis: divinæ enim & ipsæ: Quòd si æquales & hæ actiones, æqualia opera bona, quæ in nobis nobiscum divina Gratia facit. Unde æqualia Sanctorum merita, & par infanti heri mortuo Paulus vas Electionis, & Joannes, quo nemo major inter natos mulierum. Ex hoc etiam infertur, paria esse, & scelestorum crimina, & Stoicum sapimus palam, imò verò contraria sentimus traditioni Patrum, & aliis Sacrarum Paginarum verbis, ubique inter bona, & mala discrimen asserentibus. Hæc scilicet Acridanus, quod attinet ad id, cujus confirmandi causa, hæc philosophatur, impiè; dementer etiam, quod spectat ad ratiocinium ipsum, & insipienter, ut alibi (2) demonstravimus. Nam quod processio ex Patre, & Filio sit, non conficit, ut æqualis, sed ut una, eademque ab uno Spiratoris principio ex Patre, Filioque conflato sit. Quare non est consecutio ex actione illa, quæ intra Triadem à Personis est, ad actiones Triadis extra Triadem, per quas Deus omnia verè omnipotens efficit: hæ enim cùm ab eo, quod ipsis fit, speciem, uti ajunt, habeant, pro diversitate rerum, quæ ipsis fiunt, diversæ sunt, non quidem in se, quando una est actio, quà Deus omnia agit, agetque, si in se se consideretur, multiplicanda nimirum, ut Theologico Vocabulo utar, terminativè, ut nempe refertur ad terminos, quos producit. Sed hæc alibi majore cothurno produximus, ut dementiam, ignorantiamque Photianorum castigaremus; nunc ex consecutione illa ridiculà utile illud ingerimus, quo Critopuli stupiditas agnoscatur. Nam, si id, quod Latini de criminum inæqualitate docent, vel ipsi Photiani dicunt, quorsum id Latinorum proprium asserere? Sed reverà Critopulus ex Regio (3) Psalte *defecit scrutans scrutinio*, neque quid dicat, proponatve, novit & ipse, quidlibet ut ut ignotum dicturus, si maledicendi Latinis occasionem aperiat. Quid enim? non ne ipse Critopulus ex (4) Margunio, quod superiùs ex Margunio negavit, apertissimis verbis & affirmat, & docet? Audi, ut laudet, Margunium. *ὁ ἔνδοξος Κυθήρων ἐπίσκοπος διαχειρίζει περὶ τῶν νηπίων σοφῶς, καὶ σοφώτατα λέγει. ἔστι δὲ ζήτημα ἀξιοακρόατον, ὅταν καταζητῶμεν, εἰ τὴν οὐράνιον δόξαν ἐξ ἰσοτιμίας τοῖς ἄλλοις μάρτυσι λήψονται τὰ ἅγια νήπια; φανερὸν δὲ ὅτι ἐλάττονα. Τὰ γὰρ ἔργα οὐκ ἴσα· ὃ δὴ ἐκ τἀναντία φανερόν, διαφόρως γὰρ ἁμαρτωλῶν οὐχ ὁμοίως τιμωρηθήσονται αἱ ψυχαί· ἀνομαλία γὰρ ἔργων ἐν αὐτοῖς, καὶ ἁμαρτιῶν διαφορά. Inclitus Cythera Antistes anceps est de Innocentibus sapienter, & sapientissimè dicit. Est autem quæstia auscultatione digna, cùm quærimus, an cælestem gloriam pari gradu cæteris Martyribus accipient Sancti Infantuli? Manifestum porrò est, quòd minorem; nam opera non sunt paria: quod à Contrario constat, diversorum enim peccatorum causâ non æquè animæ punientur, nam inæqualitas est operum, & discrimen peccatorum.* Quid clarius, ut agnoscas baculo utendum cum Critopulo, qui longè contraria eâdem affirmat fronte, eodem asserit ore? At non eodem in loco. Scilicet, hæc, quæ ipsi ex ipsius opponimus verbis, quid interest, an alio in loco censuerit? Parcamus tamen ipsi, si hoc eodem in loco sibi contrarius non est. Æquè, inquit, delinquit, qui minima despicit, ac qui maxima: Sunt ergo minima peccata, & maxima: sunt ergo diversa: nam hic de quantitate criminis agimus, quantitas verò, ut ut res quantæ ejusdem naturæ sint, in maximo, & minimo diversa est. Nempe quæ ligna in palmo, & semipalmo ligna sunt, non sunt eadem, sed diversa, ut quanta sunt. Quid his respondebit Critopulus? Nullum discrimen asseris in peccatis, & inter peccata minimum vides, & maximum? Minimum, inquiet fortassis, quod Vos minimum dicitis, non quod minimum est. Quid? numquid non verba Christi tute ipse proponis, in quibus minima prædicantur? *Qui solverit unum de mandatis istis minimis.* Solutio mandati non ne peccatum? Ergo solutio minima peccatum minimum: at minima solutio est minimi soluti. Solutio igitur mandati minimi minimum erit delictum. En ut ex ipsà tuà sententià (nam sententiam Christi sequeris, eique defers) sunt & peccata minima, nec ea minima vocas, quòd à nobis minima reputentur. Quòd si minimum, & maximum inter delicta; ergo delictorum discrimen est, asserisque, quod negas, eo ipso in loco, ubi negas, quod asseris. Video, quid Patroni Critopuli contra Veritatem comminiscantur. Ajunt, eum discrimen criminum, quod ad pœnam attinet, pernegasse, non autem quod attinet ad qualitatem, & quantitatem criminis ipsius. At hoc Iniquitatis, & injustitiæ Deum accusare est. Pœna enim Justa non est, ni mensuræ criminis adaptetur, neque aliud æquus judex sententià pœnali petit, nisi, ut certa parilitas intersit culpam, & pœnam, quæ nimirum culpam non superet: Jam si eadem adeò culpis omnibus irrogatur pœna, ut, quæ maximo debetur, inferatur & minimo crimini, pœna justa non erit, injustusque profectò, qui eum in modum irrogat pœnam. Ex quo sequitur statim, justissimum, ac clementissimum Numen iniquum esse, quando vel minimis delictis eandem decernit pœnam, quam maximis.

(2) In testimonio Græciæ Sapien. in Leone Acridano.

(3) Psal. 63. v. 7.

(4) In Antipanoplia de Sacram. Panit.

VII. Neque Critopulo favent, quæ ex Sacris Paginis jactat: in primis enim Jacobus, cùm dicit, offendentem in uno reum omnium fieri, de gravi loquitur culpà, per quam graviter in aliquod præceptum Legis peccatur. Quod manifestum est ex antecedentibus, & consequentibus verba relata Jacobi: ait (1) enim: *εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, ὡς σεαυτόν. Si tamen Legem perficitis regalem secundum Scripturas: diliges proximum tuum, sicut teipsum.* Sequitur. *καλῶς ποιεῖτε· εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος: bene facitis: si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a*

(1) Jacob. c. 2. n. 8. 9.

que qui proximè à Majoribus accepisset, in VIII. Synodo (4) OEcumenica (quam Balsamon abrogat, insectamque nequicquam vult) Photium ipsum ejusdem temeritatis, & audaciæ causâ fuisse damnatum, æquiparatumque Dioscoro. Sanè hoc Balsamonis mendacium adeò impudens est, ut ei vel in Photianis reclamaverit Græcia; nec gratis: est enim manifestissimum, idque nos demonstravimus alibi, nullo unquam decreto publico à communione sua separasse Græciam Latinos. Nam ubi decretum illud? Profer, sodes, audacissime Balsamon. Per Octonas Synodos curre, an præter Constantinopolitanam I. ullam invenies, cui Latini saltem per Legatos non interfuerint? an in quâpiam earum erit, ut occurrat finitio, quâ dogmata Latinorum damnentur? Inter has octo & Photianam Synodum do adnumeres. Vide, si quid in illa mendacium roboret tuum. Imò quod illâ actum fingitur, authoritate Latinorum actum fuisse, narratur. Adeò semper à rescindendo mutuo Ecclesiarum fœdere publici Græciæ nostræ conventus abhorruere. Dices, privato suffragio damnatos, devotosque diris peculiarium Episcoporum sententiâ. In primis privata suffragia nihil ad publicum, neque enim, quæ Byzantini quidam Episcopi delirarunt, in Gentis opprobrium cedere quiverint, alioquin & Monothelitarum, & Nestorianorum, & Iconomachorum, Iconoclastarumque hæreses imputabuntur Græciæ nostræ, quòd Byzantinorum quorundam Præsulum suffragiis fultæ in commune fidei Orthodoxæ perniciem debacchatæ sunt. Deinde, cedo & privatum istud Græciæ decretum. Si quis illud protulerit, faxo, reus falsi manifestè ab omnibus habeatur. Est enim omninò certum, nunquam à Græcis, conventu publico, nunquam à Photianis, privato ullo Concilio, nunquam à CP. Patriarchis Synodico aliquo Anathematis censuram latam in Romanum Pontificem. Id par est mihi & Græco, & Canonum Græcorum perito credere: At si quis mihi fidem abrogandam censuerit, quòd Græcus sim, non Photianus, peto, ut Photiano testi cicurem is animum præbeat. Is est (5) Demetrius Chomatenus Bulgarorū Archiepiscopus, qui Constantino Cabasilæ Archiepiscopo Dyrrhachii scribens, hoc ipsum Balsamonis mendacium constanter damnat, ac rejicit, asseritque, etiam Photianorum Suffragio Balsamonis effatum refelli: ait enim: *τῇ τοιαύτῃ δὲ ἀποκρίσει πολλοὶ τῶν ἐλλογίμων οὐκ ἔθεντο, ὡς πολὺ ἐχούσῃ τὸ ἀπηνὲς, καὶ ἰταμὸν, καὶ μὴ πρέπουσαν μέμψιν λατινικῶν τύπων, καὶ ἐθῶν, ὅτι, φασὶν, οὐκ ἀπεγνώσθησαν ταῦτα συνοδικῶς. καὶ οὐδ' αὐτοὶ ὡς αἱρετικοὶ ἀποβλητοι δημοσίᾳ γεγόνασιν, ἀλλὰ καὶ συνεσθίουσιν ἡμῖν, καὶ συνεύχονται.* *Huic autem responso præclari multi viri tunc non sunt suffragati, ut quod multum duritiei, & acerbitatis haberet, nec convenientis reprehensioni Latinicarum formarum, & morum. Et quòd, inquiunt, hæc Synodicè decreta non sunt, neque ipsi Latini, ut hæretici publicè rejecti fuerint, sed simul nobiscum & cibum capiant, & precentur.* Adde Chomateno Joannem Colossensem, Cretensem Joannicium, Anthimum Methonensem, quos ad id eruditè producit (6) Diplovatacius, postremum etiam (7) Coressium, qui Schismatis invidiam nisus in Latinos refundere his verbis Balsamonem aggreditur. *Τὸ τοῦ Βαλσαμῶνος ἐν ταῖς μελέταις ῥηθὲν ψευδέστατον, καὶ ἰταμὸν προσφέρουσιν οἱ λατῖνοι, λέγοντες ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθῆναι τὸν Πάπαν, καὶ αὐτοὺς, καὶ ἡμᾶς πρώτους σχίσαι τὴν ἐκκλησίαν. λέγει μὲν τοῦτο ὁ πολυφλύαρος ἐκεῖνος, ψευδέστατον δὲ, καὶ φανερῶς ἀντικείμενον τῇ ἀληθείᾳ. ἐν ἡμῖν γὰρ οὐδαμῶς εὑρεῖν ἔστι ψῆφον, οὔτε συνοδικὸν, οὔτε ἀπόφθεγμα ἐπαρχιακῆς συνόδου, ἀνάθεμα τῷ Πάπᾳ, καὶ τοῖς λατίνοις εἰσφέρον. οὐκ ἡμεῖς οὖν οἱ ἐπιχειρήσαντες τοῦ σχίσματος, ἀλλ' οἱ λατῖνοι τὰ ἡμέτερα δόγματα κατακρίναντες ἀδίκως. Quod Balsamon in Meditatis affirmat, falsissimum, & acerbum Latini producunt dicentes, à nobis Anathemati tùm Romanum Pontificem, tùm Latinos subjectos, nosq; primos Ecclesiam scidisse. Dicit sanè hoc blatero ille, mendacissimum tamen, & palam Veritati contrarium. Nam in nobis neque suffragium reperire est, neque Synodicum, neque decretum Provincialis Concilii Anathema inferens Pontifici Romano, Latinisve. Non igitur nos, qui initium Schismati fecimus, sed Latini nostra dogmata damnaverunt injustè.* Ita Coressius in eo sanè delirans, quòd ait, à Latinis iniquè Photiana dogmata fuisse damnata, cùm justè damnata sint, & non à Latinis tantùm, sed & à Græcis ipsis tum iteratis, ac publicis conventibus, tum privatis commentariis ea fuerint profligata, tantâ eruditione, ac Sapientiâ, ut, quæ Latini contra Photianos producunt, ea Græci ante Latinos omnes produxerint, ut sæpe fusè, ac manifestè docuimus.

(4) *Act. 7. & 8.*

(5) *respō. ultima in Jur. Græco-Rom. tom. 1. l. 5. pag. 322. ant. med.*

(6) *In Synop. juris.*

(7) *... tiul. de Sacr. Euchar. c. 7.*

(8) *In libro de defunctis in initio sive prologo.*

XIII. Constat ex his solemne mendacium eorum, qui à Græcis Anathemati subjectum Romanum Pontificem asserunt, & inter illos mendacissimi Balsamonis, cui proinde favemus, cùm dicimus, non ex omni lethali crimine contrahi irregularitatem ex delicto. Favemus autem Balsamoni, quòd veritatem tuemur, docemosque, contrariam præjunctæ Conclusionem intolerabilem esse. Sequitur enim ex ea, unico actu odii, invidiæ, aut Venereæ cogitationis ab Ordinibus Criminosum excludi, initiatumque ineptum reddi exercendis Ordinibus. Unde uberrima anxietatum emergit seges ob difficultatem aut memoriæ retinendæ, aut ferendi judicii circa ejusmodi culpas. Innumeris quoque viris aditus ad Ecclesiæ ministeria intercluderetur eximiis & Sanctitate morum, & animi dotibus, vixque unus, aut alter reperiri posset ad Clerum idoneus. Quæ omnia quanti sint damni, quantarumque causa curarum, nemo non rationis expers agnoverit. Addo, frustra rejici à Sacris eum, cui neque Apostolorum authoritas, neque scita Canonum Sacro ministerio interdicunt. Ecce Canones (1) Apostolici sic constituunt. *Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κύβοις σχολάζων, καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus alea, atque Ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe deponatur.* Idem (2) in minores Ministros decernunt, idemque in Fœneratores Ministros Edictum (3) Apostolorum est. Unde sic licet argumentari, Penes Nostros id crimen, quod ab usu Ordinum rejicit, illud dumtaxat & ab Ordinatione repellit: At Ebrietas, & Fœnus, & Aleæ consuetudo, postquam horum criminum reus mores emenda-

(1) *Canone 42.*

(2) *Canone 43.*

(2) *Canone 44.*

mendant? Si secundum; quid Azyma Judæorum cum Azymis Christianorum? quæve unquam tolerabilis consecutio ab Azymis per Judæos confectis, & damnata superstitione impiatis ad Azyma per Christianos confecta, ac citra superstitionem omnem, ad usum sacrum, aut adiaphorum destinata? Azyma, inquit, Latinorum Azyma Judæorum sunt; nam iis & Judæi utuntur. Ergo ea omnia vetanda Christianis, queis utuntur Judæi? Vide, quo te ducant ineptiæ tuæ. Non erit sacrificandum in Fermentato; nam ex his rationibus tuis Fermentatum est Judæorum, quòd eo utantur Judæi. Damnandæ erunt preces, & sacræ Paginæ rejiciendæ, Judæorum sunt enim; quia & precibus, & Bibliis utuntur Judæi. Quid? nudus agas oportet, ne vestibus utaris, queis utuntur Judæi. Non, inquit, hoc ajo: quid ergo? Hoc, ait, autumo: Azyma Latinorum similia sunt Azymis Judæorum: At hæc damnata sunt Canonibus: ergo & Azyma Latinorum. O Sophistam ineptum, scurramque Photianum è trivio! An his Canonibus vetantur Christiani similia, citra superstitionem, agere illis, quæ superstitionis causa damnata sunt in Judæis? In his damnavit Ecclesia Sacrificia post Christi mortem sacrilega. An nobis propterea non liceat Sacrificare? In his reprobavit Ecclesia cæremonias post promulgatam ab Apostolis Legem profanas: An earum pleraſque ipsa Ecclesia recipiens usu ipso non consecravit? Exorcismum, Suffocati, & Sanguinis interdictum, pœnam extra Synagogam amandandi sceleſtos, velatarum in templo mulierum Morem, Consuetudinem orandi lotis manibus, collocandorumque extra Ecclesiam pauperum, ut in ejus porticu mendicarent, nonne damnatis Moribus Judæorum, à Judæis Moribus recepit Ecclesia vel in similibus planè, vel in prope similibus? Vide Justinum (6) Martyrem, mox (7) Josephum, & (8) Acta, nosceſque penes Judæos æque, ac penes nos Exorcismum in usu. Lege (9) Leviticum, deinde (10) Apostolorum decretum, videbis Suffocatum, & Sanguinem æquè, ac Hebræis, interdictum Christianis. Audi quid (11) statuant Judæi contra cæcum, cui usum oculorum Christus reddiderat, deinde nosce, quæ sæpe occurrunt in (12) Tertulliano, (13) Cypriano, (14) Augustino, (15) Nazianzeno, sciesque, Anathemati, & nostro ἀφορισμῷ similem irrogari pœnam ei, quâ extra Synagogam Judæi reos gravissimorum criminum abigebant. Velatas processisse Judæas certum est ex (16) Tertulliano, ut non nisi velatis ingredi Ecclesiam liceat fœminis, decernit (17) Apostolus. Non nisi lotos orasse Judæos, narrat (18) Aristeas, non nisi lotis Christianis preces permissas, deducitur ex (19) Apostolo, docentque hoc ipsum palam post (20) Clementem (21) Chrysostomus, (22) Hieronymus, & (23) Dialogus. Denique Judæorum mendicos ad portam stetisse, ut extra Templum solummodo mendicarent, ex iis, quæ narrantur (24) à Luca, comperimus: vetitum egenis Christianis ingredi mendicatum Ecclesiam, testis (25) Chrysostomus est.

(6) *Orat. de Verit. Christ. Relig.*
(7) *Antiquit. Jud. lib. 8. c. 2.*
(8) *Act. c. 19.*
(9) *C. 7. n. 27. c. 17. & n. 10.*
(10) *Actor. c. 15.*
(11) *Joan. c. 9.*
(12) *In Apoleg. c. 39. & in Scapul. c. 6.*
(13) *Epist. 38 & 62.*
(14) *De Fide, & Oper. cap. 26. alibi,*
(15) *Orat. de moderat. in Disputat. servan. et Apolog. 1.*
(16) *De Coron. milit. c. 4.*
(17) *Corinth. c. 11. n. 5.*
(18) *De Septuag. Interpret.*
(19) *1. Ad Tim. c. 2. n. 8.*
(20) *Lib. 8. Const. c. 38.*
(21) *In Jo. Hom. 72. in Matth. hom. 52. & hom. 36. ad Popul.*
(22) *Epistola 50.*
(23) *Lib. 12. respõs. 10.*
(24) *Act. c. 13.*
(25) *Hom. 18. ad Popul.*

XIII. Infinita sunt, quæ quamvis Judæorum simillima moribus, imo è Moribus Judæorum ad Christianos Mores deducta, damnantur in Judæis, in nobis laudantur, quòd ea illi superstitione corrumpant, Nos religiosissimo usu perficiamus, atque sacremus. Quare Patres sanctissimi, qui Laodicena decreta sanxere, & Apostoli ipsi (si (1) Apostoli Apocryphos illos Canones edidere) utroque in loco producto superstitionem Judaicam Aaymorum damnant, non Azyma, nec nos vetant Azymis uti, sed uti Azymis à Judæorum superstitione corruptis. Hinc non Azyma solum à Judæis vetamur recipere, sed & Xenia quæcumque, Azyma illa sint nec ne; dummodo sint aliud aliquid id genus, pertinens nempe ad profanas cœremonias Judæorum; perinde erit, quando hæc omnia vetantur. Etenim ut acutè Laodicena Synodus explicat: *non licet Judæorum impietatibus communicare*; quæ verba nobis indigitant & rationem, ob quam vetamur à Judæis Azyma recipere, & quæ Azyma vetamur recipere. Ea nimirum, queis fit, ut vel communicemus impietatibus Judæorum, vel iisdem communicare videamur. Quid est autem communicare Judæorum impietatibus, nisi Ritus ipsos, ac Mores post Christum Sacrilegos approbare verbo, vel facto? Porrò quæ frons, nisi æream duritiem à Severi fronte mutuetur, dicat, vel etiam clam mussitet, Latinorum Azymis impietatem Judæorum probari? Quid habent hæc adoranda Latinorum Azyma commune cum Azymis Judæorum? Num illis Pascha conficitur, & Legis Agnus manducatur? Num illis non nisi per hebdomadem integram uti licèt? Quis tam imperitus, ut hæc asserat? Quis tam excors, ut hæc credat? Quis tam puer, ut de his dubitet? Quod si nihil horum est; Quæ stoliditas, Quis furor, ut asseras ab Apostolis, à Patribus Azyma fuisse proscripta, quòd Azyma Judæorum proscripserint? Quasi verò, qui vetavere (2) Medicinam à Judæis accipere, convivia (3) cum Judæis celebrare, servum (4) esse Judæi, hoc ipso vetuerint medicinam, convivia, servitutem. O homines, ne dicam sceleſtos, ignorantissimos, stolidissimos, qui his tam pudendis ineptiis miseras chartas conspurcant! atque ò Græciam infelicem: quæ, est, ut ex his hominibus censeatur, quando nonnulli, hos homines Græcos appellant, cùm reipsa non Græci, Photiani sint, hoc est Græciæ hostes, Græciæ dedecus, & uti ita dixerim Græciæ putidissima, fœdissima carcinomata. Verùm harum patentissimarum ineptiarum invidiam Severus à se strenuè amovet, cùm earum nobis Authorem proponit. Hæc, inquit, non imperitus aliquis asserit, non vir quispiam, è vulgo; Balsamon (5) est, qui scribit. εἰ γὰρ τὸ ἁπλῶς φαγεῖν τὰ ἄζυμα ἰουδαϊκῆς ἑορτῆς καθαίρεσιν ἐπάγει, καὶ ἀφορισμόν· τὸ μεταλαβεῖν αὐτῶν, ὡς κοινοῦ σώματος, καὶ παρομοίως ἐκείνοις διὰ τούτων τὸ Πάσχα ποιεῖν, πῶς οὐκ ἕξει κατάγνωσιν, καὶ κόλασιν; *Nam si simpliciter festa Judæorum Azyma comedere Depositionem inducit, & excommunicationem. ea suscipere, ut Dominicum Corpus, & per hoc æque, ac illi Pascha celebrare, quomodo non habebit condemnationem, ac pœnam?* Audis, inquit Severus, non hæc nos dicimus, sed Doctor eximius Balsamon, qui circa annum Christi MCCCCXXX. Ecclesiæ moribus explanandis illuxit. Si vera dicis, Severe, Balsamon iste Michael est Balsamon: At

hujus

(1) *Vide Cabassutium in Not. Cōc. & Can. in Appēd. Concil. Apostol per tot.*
(2) *Vide c. nullus ibique Gloss. & Turrecrem. 28. q. 1. Anani. in c. 1. nu. 6. de Judæ. Aloys. de Leon in l. 1. n. 13. C. de Judæ.*
(3) *Ex c. unusquisque 22. q. 4. Gloss. in c. quamvis ubi hostien. Jo. Andr. n. 5. Abb. n. 2. & 3. Soccin n. 1. Foller. in Cōstit. Regni tit. de Judæ. nu. 12. & 22. Alfōs. Alvarez in Specul. Prin. tit. de cōvers. cum Infidel. in princ. Sāchez in Decal. li. 2. c. 31. n. 5.*
(4) *C. Judæi c. 2. de Judæ.*
(5) *In Can. 70. Apostol.*

hujus duas habemus Epistolas dumtaxat, atque duas Anaphoras. In utraque Epistola Græcus est, & Orthodoxus, quippe scripta vel Florentiæ, vel paulo post reditum suum in Græciam, Florentinâ Synodo jam perfectâ. In altera synodi ejus Acta summis laudibus (6) effert, atque inter illa decretum conficiendæ in Azymo Eucharistiæ; in altera Ritus Latinorum probat, splendorem Ecclesiæ Romanæ describit, laudat Benignitatem, ac de Azymo ipso multa (7) dicit utilia. At in (8) Anaphoris jam regressus ad vomitum Photianus est totus, nec tamen quidpiam de Azymo. Spiritus à Filio Processionem impugnat, eòque vim totam styli confert, ut Græcos in Synodo Florentina coactos, deceptosque confirmet. Ita vel laudat Latinorum Azyma, vel dissimulat: Quî ergo hæc impia verba à Balsamone Michaele dicta putabimus? Prætereà Balsamon ille, quem jactas, Antiochenæ Ecclesiæ, uti dicis, præfectus fuit; at Michaelem Balsamonem non ultra Magni Scevophylacis munus pervenisse scimus, quippe Scevophylacem Magnum se appellat tùm, cùm subscribit Synodo (9) Florentinæ, tùm in Anaphorâ jam senex utrâque. Mentiris igitur, qui verba illa à Michaele Balsamone viro inconstantis fidei, non tamen animi erga Latina Azyma injuriosi dicta, scripta commemoras. Non, ait, Michaelis Balsamonis verba sunt illa: Theodori ejus ea sunt, qui Antiochenus Patriarcha luculentissimè scripsit in Nomocanonem Photii. Si de Theodoro Balsamone loquitur Severus, (nam (10) Theodorum non nominat) eum absolvimus mendacio, sed ignorantiæ manifestæ damnamus. Quæ enim ignorantia major, quæ stupidior inscitia, quàm ad sæculum XV. Theodorum Balsamonem rejicere, quem floruisse, non sub Joanne VIII. Palæologo Manuelis Filio, anno Christi MCCCCXXX. sed sub Emmanuele Comneno Alexii I. filio, anno Christi MCLXVII. certum est. Etenim ipse Theodorus Balsamon, in (11) Notis suis ad Nomocanonem illum affirmat, sibi ab Emmanuela Comneno, & Michaele Anchiali Patriarcha munus scribendi in Nomocanonem fuisse mandatum. Anchiali verò Michael, ut constat ex (12) Frehero, (13) Panvino, & (14) Raynaldo, imò ex (15) Ephræmio, & Catalogo (16) Byzantinorum Antistitum Photianis omnibus noto, Infulas Byzantinas iniit anno Christi MCLXVII. ante Charitonem P. post Lucam Chrysobergen. Adde Nomocanonis notas dicari Georgio Xiphilino, qui sedit sub Isaacio II. Angelo anno Christi MCXCIV. ut habes ex iisdem. Quare dicendum est ducentis, & sexaginta annis majorem, antiquioremqua Balsamonem fuisse, quàm à Severo eruditissimè, ac doctè describitur. Tanta hominis sapientia, tanta in homine rerum notitia, tanta peritia historiarum! Huic ergo credite, Photiani, hunc vobis doctorem adsumite, hujus libellis prælegendis operam navate, ut à tanto Viro discatis nil aliud, quàm superbè desipere. At hæc obiter, &, uti dicimus, per transennam, cæterùm quod ad Balsamonem attinet, ejus nobis authoritas tanta est, quanta Severi. Jactaverit ille se Patriarcham Antiochenum, an fuit? Nempe quomodo Philadelphiensis Antistes Severus, solo no-

(6) *Ep. 1. circ. med. de qua Vide testimoniũ Grçciæ in Michaele Balsamone.*

(7) *Epist. 2. sub fin. Vide Testimoniũ velatum. ibidem.*

(8) *Vide Testim. Græciæ ibidem.*

(9) *Post Decretũ & subscriptio. Ordine 21. pag. 331. Editio. Rom. Grç of Concil. Florent.*

(10) *d. diss. 3 pag. 44. c. 7. lin. 27.*

(11) *In princip.*

(12) *In Chronol. præfixa JuriGrçco. Rom.*

(13) *In Chron. ad ann. 1167.*

(14) *In Cōp. Baron. ad ann. 1166. in fin.*

(15) *In Jambice de Patriarchis CP.*

(16) *In Jur Grço-Rom. Tom. 1. li. 4. Sent. Synod. 2. pag. 103.*

mine, imò minùs, quàm Philadelphiensis Severus: nam hic, etsi titulo tenus, non habuit tamen in Asia, qui Philadelphiensibus Infulis uteretur: at Balsamone Constantinopoli se tumidè Antiochenum Patriarcham appellante, sedebat Antiochiæ reipsa Orthodoxus Patriarcha (17) Amatricus: atque adeò eo ipso tempore, quo graviter affirmabat Balsamon, & ex Balsamone Severus, nunquam in Azymis sacrificatum fuisse Antiochiæ, eo, inquam, ipso tempore Azymis sacrificabatur Antiochiæ, quæ fortassis tunc recolebat Apostolica tempora, moremque illum obsoletum sanè ipsi jamdudum non sine causâ, Apostolicum tamen, in Azymis faciendi, quem Pseudo-Patriarcha Theodorus Balsamon Photianus impiis simul, ac stolidis Canonum interpretationibus impugnabat. Eas non est hìc opus iteratò refellere, abunde, quæ ex prudentissimis Patrum decretis ineptè collegit, refutavimus, cùm eadem à Severo proposita planè contrivimus, adeò constanti Græciæ suffragio, ut eadem, quæ nos hic affatim constituimus, vel ipsi Photiani Sapientiores recipiant. Quorum meâ sanè (18) sententiâ, Planudæ (19) etiam, & (20) Coressii suffragio sapientissimus, & Jurisconsultissimus Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgariæ, proposito Prędecessoris sui Theophylacti calculo, rem totam contra Balsamonis effata sic tandem (21) constituit. ὅθεν ὅτι τὰ ἱερουργούμενα παρὰ τῶν Λατίνων ἄζυμα, ὅτι τὰ ὑποδεχόμενα ταῦτα, καὶ ὑπηρετούμενα τῇ τούτων ἱερουργίᾳ σκεύη, ἢ ἀκολούθως ὅτι τὰς ἱερὰς αὐτῶν στολάς, ὅτι τι τοιοῦτον, κοινὰ λογισόμεθα· πῶς γάρ; τῆς τοῦ δεσποτικοῦ ὀνόματος ἐπικλήσεως ἐπισφραγιζούσης ταῦτα, καὶ τῶν τοῦ θείου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου ἱερῶν ἐπασμάτων τὴν ἁγιστείαν, ὡς μεμαθήκαμεν, ἱερολογούντων αὐτοῖς· καὶ τὰ λοιπά. *Unde neque consecrata à Latinis Azyma, neque hæc suscipientia, & sacrificio servientia eorum vasa, & consequenter neque Sacras eorum Stolas, neque hujusmodi quidpiam immundum, pollutumque existimabimus. Quo enim pacto? cùm Divini nominis invocatio eis Signum imprimat, Divique Jacobi fratris Domini, sacra cantica hostiam, ut didicimus, eis consecrent? &c.* Adeò verum est, ineptire Severum, desipere Balsamonem, furere planè Margunium, cui cùm abunde his responderimus, nil superest aliud, nisi, ut assertâ iterum ex his, quæ hactenus diximus, Orthodoxa sententiâ docenta, æquè pie, sanctè, ac ritè in Azymo, ac in Fermentato pane confici Eucharistiam, eò, unde longa hac, & secunda Operis nostri Parenthesi digressus est, calamum revocemus.

XIV. Porro ex iisdem sequitur, falsissimum esse, quod obtrudit Margunius, eos, qui Azyma aliquando Latinorum comederint, rejiciendos esse à sacris Ordinibus; imò nec eum, qui Azyma Judæorum fortè comederit, hac ex causa repulerim, ut ineptum Ministerio sacro. Quamvis enim obnoxium crimini putem, & quidem gravissimo eum, qui panes Azymos à Judæo acceperit, præsertim si Azymi panes ad solemnitatem profani Paschatis spectent; quare vetitum Romæ refert (1) Ricciullus, ne vel sub benevolentiæ quidem specie Judæi Christianis Azyma largiantur sua; tamen id tanti non est, ut irregularitatem ex delicto facere videatur. Nec relati Canones eam irrogant, quando tem-

(17) *Vide Chronol. Freheri ad annũ 1158.*

(18) *In testimon. Grçc. Sapien. in Demetr. Chomateno.*

(19) *In additio. ad Myriobibl.*

(20) *In Paralipom. Biblioth. Photii.*

(21) *In respons. ad Constant. Cabasilã. ad inter. 5. ant. fin.*

(1) *De Jur. Personar. lib. 2. c. 39. n. 1. et seq.*

temporariam pœnam irrogant, quemadmodum docent (2) Prodromus, & ex illo (3) Coressius, priscique Græci Doctores cæteri, quos producit (4) Diplovatacius. Sed in re planè clarissimâ non est ulteriùs immorandum nobis, qui culpas prosecuti, quas propter petentibus Ordines denegandi sunt, quippe plurimas, nec certa sententiâ, communique ab omnibus ad vim repellendi receptas, pugnantibus nimirum hinc inde Græcis, atque Latinis, rem variam, incertam, obscuramque summatim attingimus, rati sic nos apertiùs ad explanationem omnium certissimam perventuros, si non de singulis, sed de omnibus unà, quod in dubium deduci non potest, liquidò statuemus.

(2) *Ad Can. 70. Apostol.* (3) *In Synops. ad eûd. Can.* (4) *In Synop. Jur. Græci tit. de Sacrileg.*

SECTIO VI.

De Infamia abstinente ab Ordinibus.

SUMMARIUM.

I. *Quid sit Juris, & facti infamia.*
II. *Alterutrâ infamem rejiciendum ab Ordinibus.*
III. *An infamia Canonica, sive omne peccatum, ab Ordinibus repellat.*
Refertur Sententia Critopuli nullum discrimen Peccatorum constituens.
IV. *Ea sententia refellitur ratione.*
V. *Refellitur ex Sacris Paginis, data explanatione Palamæ, recipiendis à Palamita.*
VI. *Refertur sententiâ Leonis Acridani, cujus sententiæ censura proponitur.*
Dicta Critopuli ex Margunio rejiciuntur.
Pœnam eandem omnibus criminibus non posse decerni.
VII. *Respondetur Argumentis Critopuli.*
VIII. *Explicantur verba Christi, & retorquentur in Critopulum è sententia Photianorum.*
IX. *Agnitum, assertumque à Photianis Veniale peccatum probatur è Sacris Paginis.*
X. *Probatur etiam ratione ductâ ex Eucharistia.*
XI. *Concluditur, nullo veniali peccato repelli quem ab Ordinibus:*
XII. *Refellitur mendacitas Balsamonis, ostenditurque, ab Ecclesia Græca nunquam fuisse damnatum Romanum Pontificem.*
XIII. *Constituitur, non omni mortali peccato rejici quem ab Ordinibus.*

I. ID porro ut pedetentim aggrediamur, ante omnia, de ipsâ Infamiâ nobis agendum est, quæ ex crimine oritur, videndumque, an omnis Infamia repellat à Sacris, sic enim illico decernemus, an omne crimen Ordinibus recipiendis impedimento sit. Est autem Infamia Popularis alia, alia Civilis, alia Canonica: sic enim placet rem à Theologis, sacrorumque Canonum Interpretibus per divisiones, Sectionesque minutiores doctè magis, quàm clarè datam pingui Photianorum, queis scribo, Minervæ proponere. Popularis Infamia est, quæ oritur ex publicâ famâ, seu rumore delicti perspicuè, palamque perpetrati, ex quo Rei nomen, decusque, atque existimatio penes populum imminuitur. Talem dicerê famam meretricis, exoleti, prostantisve pueri, ejusque, qui palam domi pellicem justæ detinet conjugis loco. Civilis Infamia à lege est denotante crimen esse famosum, ac turpe, quodque reum ineptum reddat aut publicæ fidei, aut publicæ dignitati. Hæc porro duplex est: nam altera non sine Judicis sententia reo incutitur, quando, ut hac quispiam dicatur Infamis, necesse est, ut Judex latâ sententiâ edicat, reum subjectum pœnæ ex crimine, quod causat infamiam. Atque hæc Infamia dicitur Juris post latam sententiam: altera verò ex Lege quidem habetur & ipsâ, non tamen per Judicem, sed per ipsam Legem inferentem facto ipsi Infamiam, appellaturque Infamia facti, quoniam ante sententiam Judicis reus suo ipse facto, quod Legis decreto famosum est, Infamis efficitur, quanquam crimen ad cognitionem deductum non sit, neque circa illud officium Judicis interpositum. Tertia Infamia irrogatur ab Ecclesia, oriturque ex quocunque lethali crimine: Quodlibet enim lethale crimen, cùm divinæ Majestati, quam ex se lædit, injurium sit, ut est penitùs manifestum, cùmque crimen Majestatis Infamiâ puniatur, ut est in Jure notissimum, æquitati peraptum, conveniens, consonumque visum est, ut quodlibet lethale crimen Infamiam irrogaret penes Ecclesiam, eam nimirum Rempublicam, in qua Principis ipsius, qui Christus est, Majestas læditur culpâ. Hæc uno statim impetu certa proponimus ex (1) Jure, quod Nostris, Latinisque commune est, quodque Nostris unicum in tantâ captivitate est, quemadmodum (2) Balsamon ante captivitatem, & (3) Aristenus, post captivitatem testantur Andreas (4) Pericopus, & Joannicius (5) Cassandrenus Episcopus. Consonat Jus Latinorum (6) Canonicum, idemque censent Synodica (7) nostra adstipulantibus ex Latinis (8) Felino, & (9) Croto, ex Nostris Lazaro (10) Monacho, Joanne (11) Citrio, & Andronico (12) Camatero. Hinc inferes infamem quacunque infamiâ, sive Populari, sive Civili, sit ea vel facti, vel Juris, vel à Jure incussa, & per sententiam irrogata, eo ipso infamia Canonica famosum censeri: cùm enim infamiæ, quas hactenus & descripsimus, & divisimus, non sine lethali crimine fiant, quippe quæ, si justæ sunt, ut hic semper intelligendum edicimus, & à crimine, & quidem gravi oriantur, inferunt profectò eam Infamiam, quæ à quocunque lethali crimine Jure Ecclesiastico necessariò promanat. Quare id ita esse confirmant post (13) Adrianum I. (14) Innocentius IV. (15) Abbas, (16) Crotusque nuper laudatus, quorum sententiam ante ipsos Græciæ nostræ proposuit sapientissimus (17) Prodromus his verbis, quibus brevissimè, quidquid hactenus diximus, complexus est. Ἄτιμον, καὶ δύσφημον λέγομεν ποτὲ μὲν τὸν κακῶς ἀκούοντα παρὰ τοῖς ἁγιωτέροις τε, καὶ σεβασμιωτέροις. ποτὲ δὲ τὸν ἢ ἔργῳ, ἢ καὶ διαγωγῇ τινι νόμῳ πρὸς ἀτιμίαν γραφέντα, καὶ ταῦτα τοῖς νομικοῖς κατ᾽ ἰδίαν· τοῖς δὲ κανόσιν ἄτιμος, ὅστις ἐν ἁμαρτίᾳ φαίνεται· ὅθεν ὁ νόμος μὲν τὴν δυσφημίαν διαιρεῖ, ὁ δὲ κανὼν τὰ τῷ νόμῳ διῃρημένα περιλαμβάνων [illegible] γιγνώσκει ἀτιμίαν ἐξ ἁμαρτίας τοὺς τοῦ νόμου περιβαλέσθαι. *Infamem, & inhonestum dicimus quandoque malè audientem penes Sanctiores, & venerabiliores, quandoque eum, qui facto,*

vel

(1) *L. 1. ff. de obs. à lib. patr. præstâ. & ibi Gloss. in prin. in l. Athletas §. calumniator, & §. seq. & in l. 1. ff. de his qui not. infa. & l. ea quæ C. quibus ex cau. inf.*

(2) *In Schol. ad Novell. 1. Justin.* (3) *In Nomocan. in fin.* (4) *In Synop. Juris in princ.* (5) *In Meditat. ad Jo. Athenic. de legibus Cæsarum.* (6) *C. Infames. 6. qu. 1. ubi Gloss. & in §. porro. 3. q. 7.* (7) *Apud Câpan. de vi Canon. Schol. 14.* (8) *In C. testimonii. vers. & alia Infamia n. 11. de restib.* (9) *In tract. de test. p. 3. n. 31. & seq.* (10) *Lib. de variis delict. & cor. pœna c. 1. circa med.* (11) *In respon. ad Archiep. Dyrrhachii, habetur apud Diplovat. in Synop. Jur. Græci. c. 13.* (12) *Lib. contr. Latinos interrogat. 100.* (13) *In c. omnes vero. 6. q. 1.* (14) *In c. qualiter el. 2. de accusat.* (15) *Ind. c. testimonium de test.* (16) *d. p. 3. nu. 31. & seq.* (17) *De Interpret. ad Trullan.*

vel constitutione Legis ad Infamiam adigitur. Atque hæc Legulejis usitata, at Canonibus infamis est, quisquis in crimine sordescit. Quare Lex quidem Infamiam dividit: Canon verò divisa per Legem circumplexus unam agnoscit infamiam, quæ ex delicto est, quæque infamias à Lege constitutas penitùs, penitùsque complectitur. Hæc Prodromus, ex quibus liquidò constat, nihil esse à Latinis hactenus dictum, quod ante Græcus non dixerit. Tanta est utriusque Gentis in ferendâ de rebus sacris concordiâ, quam tamen nullam volunt Photiani, minimam autumant ex Latinis hostes nostri rerum Nostrarum imperitissimi.

II. His ita obiter exantlatis, ut de infamia Ordinibus Sacris abstinente certa constituam, dicendum arbitror, infamem quâcunque ex his speciebus infamiæ prorsus ab Ordinibus esse rejiciendum. Hæc assertio, quod pertinet ad infamiam, tum civilem, tum popularem, dubio verti non potest; nam, ut omnes rationes seponamus, seligamusque eam, quæ potissimè vim rei validissimam confert. Si Scriba, sive Amanuensis Principis infamis esse non potest, ut tradit eruditè post (1) Bartolum (2) Salicetus, & (3) Aretinus, quòd Scriba hujusmodi, sive Notarius qualemqualē videatur habere dignitatem, ut bene contra (4) Accursium notat acutissimus (5) Covaruvias, probarique ulterius potest ex Æmilio (6) Probo, & (7) Cicerone, quos doctè ad id referunt (8) Alciatus, & (9) Tiraquellus. Præterea si infamis nequit esse Tabellio in Curia Principis, quòd non liceat infamibus Curiam Principis ingredi, præsertim ad munus ibi aliquod obeundum, ex traditis à (10) Baldo, cui præluxit (11) Ulpianus, consentitque (12) Joannes Lupi. Denique si famosus homo publicus Tabellio esse non potest, hoc est, publicâ constitutus authoritate, ut munere fungatur aliquo Jure Tabellionatus, quemadmodum docet (13) Bartolus, quem sequitur (14) Abbas, atque (15) Felinus, ante quos (16) Alexander. Id, quod subinde producit etiam ad Tabelliones non publicâ constitutos authoritate, quique è Collegio non sunt, (17) Covarruvias, graviter effatus, infami nullam fidem adhibendam esse, sive juris infamiâ, sive facti notatus sit: Quo fit, ut nec testi famoso fides in gravioribus præstanda sit, quemadmodum probat idem (18) Covarruvias, & constat (19) ex Jure, additâ (20) Jurisconsulti authoritate, Nosque (21) ipsi publicè hoc anno docuimus. Si, inquam, infames his qualibuscunque dignitatibus abstinentur, quis dicat eosdem provehi ad Sacros Ordines posse, qui dignitates sacerrimæ sunt, qui Sacris initiatum palam in Aulam Christi Principis inducunt; talemque constituunt, cujus ad disciplinam, & exemplum componere se Populus debeat, docendus verbo, & exemplo, quæ sana sunt, quæ recta sunt, quæ divina sunt? Patet ergo, famosos homines populari, civilive infamia arcendos ab Ordinibus esse. Quod sanè decrevit Toletanum (22) Concilium IV. cujus decreto præluxit (23) Arelatense I. sub Constantino Magno celebratum, quodque cùm infames communione fidelium Populorum abstineat, ut & (24) Eliberinum inter vetustissimas Synodos ante censuerat; prorsus conficitur, potiori jure, eos ex vetustissimâ Ecclesiæ disciplinâ Sacris Ordinibus abstinendos, ne populo Sacramenta ministrent ii, quibus usu Sacramentorum interdicebatur, neu jure Ordinis liceat Ecclesiam ingredi illis, queis ex Anathematis pœnâ nulla cum re sacrâ communicatio. Quod Latini Canones hactenus dicti sunt decrevisse, idipsum & Græci; utrâque Gente ad repulsam infamium fœderatâ. Ea propter in libello, qui inscribitur Sacrum (25) Armamentarium, quem nos alibi hoc ipso in Opere laudavimus, hæc habes. *Χρὴ τὸν ἀρχιερέα τοῦτο μάλιστα ἐν τῇ χειροτονίᾳ σκοπεῖν, ἵνα ἔντιμος ὁ χειροτονούμενος· τοὺς γὰρ ἀτίμους, καὶ ἀξίως δυσκλεεῖς τὰ ἱερὰ οὐ δέχεται· αἰσχρὸν γὰρ τοὺς δικαίως ὑποδεικνυμένους παρὰ τῶν λαϊκῶν εἰς λειτουργίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀναλαβεῖν. Oportet, Pontificem hæc maximè in Ordinatione considerare, ut honestus sit is, qui initiatur: nam infames, & ex merito inhonestos Sacra non recipiunt. Etenim turpe est, justè despectos à Laicis ad Ministerium Sacrorum adsumere.* Hinc, ut optimè notat ex Germano Sanctissimo Patriarcha noster (26) Diplovatacius, in ipsa cæremonia Ordinationis absolutè acclamatur, *ἄξιος, dignus*: quasi videlicet non in una tantùm re famæ testimonium honestæ in Ordinum Candidato exposcat Ecclesia, sed in Omnibus; Nec à Sacerdotibus tantùm id elogii pangitur, sed & à Populo, ut noris, infamem quacunque infamia repellendum, cùm probro aliquo etiam civiliter notatus, & à Populo in Republica infamis habitus à Populo dignus dici non possit.

III. Sunt igitur hæc tùm Latinis, tùm Græcis certa, &, ne quadamtenus quidem in dubium revocanda, de illo operosior disputatio est, an omnis infamia Canonica arceat ab Ordinibus, sive clariùs, an omne lethale crimen indignum Ordinum reddat. Negant universim Latini, asserunt ex Nostris plerique, ex Photianis omnes atrocem disciplinam soliti Morum amare verbis sanè, non factis. His abundè ad rationem est, quòd id (1) Balsamon asseveret: at Latini, Græcique validis & authoritatibus, & rationibus certant, quas referre & immensi operis, & inutilis esset, quapropter quæ verissima censeo prolaturus in medium, rem totam, nec facilem, & pertricosam aliquot Conclusionibus extrico. Quibus illud præmitto, quod nempe ab initio constitui, hìc à me de iis impedimentis non agi, quæ ipsum in se Ordinatum afficiunt, sed de iis, quæ impediunt Antistitem ipsum, quo minus ritè conferat Ordines. Nam, si de primis agamus, extra omnem dubitationis aleam est, quolibet lethali crimine à ritè suscipiendis Ordinibus quemlibet impediri. Docent id omnes, atque huc spectant omnia Nostrorum dicta, rejicientium ab Ordinibus quemlibet lethali crimine turpem, quòd crimine quolibet quisque à suscipiendis impediatur Ordinibus: id, quod commune est omni Sacramento Vivorum, hoc est Sacramentis omnibus, excepto Baptismo, ac Pœnitentiâ, quæ Mortuis, qui nimirum vitam Gratiæ divinæ non vivunt, conferuntur; cùm Sacramenta cætera, quippe quæ vitam non dant, sed vel aliunde positam alunt, ne deficiat, vel aliunde altam incrementis majoribus augent. Hæc porro vita stare cum lethali non potest crimine, quo fit, ut, si duo illa Sacramenta

exci-

(1) In L. 1. Cod. de mand. Princ.
(2) Ibid.
(3) In L. laudabili C. de advoc. divers. judic.
(4) In L. universos C. de Decur. li. 10.
(5) Pract. q. lib. un. c. 19. n. 4. in fin.
(6) In Vita Eumenis.
(7) Lib. 1. de offic.
(8) In L. mercis appellatione ff. de V. S.
(9) De Nobilit. c. 34. & 37.
(10) In rubr. de off. Jud. aut. fin. & in l. reum criminis in fin. Cod. de procurat.
(11) In L. sed, & milites §. sed ignominia. ff. de excusat. tut.
(12) In C. per vestras de donat. inter vir. & uxor. notab. 3. §. 9. n. 8.
(13) In l. eadem §. hac lege ff. ad L. Juli. repetund.
(14) In 2. cum dilectus nu. 7. de fid. instrum.
(15) In c. fraternitatis de hær. vol. 1.
(16) Cons. 80. lib. 2. n. 2.
(17) Ibid. n. 5. vers. quarta Conclusio.
(18) De matrim. 2. p. § ult. c. 8. n. 8.
(19) In c. præterea de test. cog. & in d. c. testimonium. arg. l. de genere de test. l. quos prohibere ff. de postul. c. 22 parte de test. c. licet quantum de probat. & simil.
(20) Bart. & alii in l. cunctos populos C. de Sum. Trin. & in l. Cassius ff. de Senat. Jo. Andr. in 2. actus legitimi de regul. jur. in 6. Abb. & alii in c. 1. & A. de re jud. & ibi Innoc. Alex. in cōs. 12. vol. 1. Bald. in d. l. cunctos populos in 5. oppos. & in c. ad nostram. de test.
(21) In tract. de probat. lect. 13.
(22) Canone 52.
(23) Canone 5.
(24) Canone 62.
(25) Tit. 8. de Sacram.
(26) In Synop. Jur. Græci tit. de Ord.

excipias, reliquæ viris dumtaxat, hoc est innoxiis, Gratiæque, quam sanctificantem, appellant, afflatis ritè queant conferri: inter quæ cùm Ordo sit, is planè sacrilegè ab eo recipietur, qui lethali sit culpæ obnoxius. His præjactis, affirmatèque constitutis, dico primùm: Non omne peccatum ab Ordinibus repellit. Ita summatim, generatimque præfari licet, ut statim ab initio scelus Critopuli Græco-Lutherani corruptoris impugnem, ausi, ex dicto (2) Margunii, ex quolibet crimine quemlibet ab Ordinibus rejicientis, inauditum Græcis auribus hæresim Photianis suis insinuare, ut inde aut Græciam corrumperet, aut apud exteras Gentes, quasi peregrinæ impietatis consciam infamare. Ejus hæc (3) verba sunt. Πᾶσα ἁμαρτία, ὁποία ἂν, φησὶν ὁ σοφὸς Κυθήρων ἐπίσκοπος Μάξιμος, τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιον ποιεῖ, καὶ πταίει ὁ ἀρχιερεὺς τὸν ἐν ἁμαρτίαις ὁποιασοῦν χειροτονῶν: ἡμεῖς δὲ καὶ τοῦτο συνάγομεν, ὅτι Λατῖνοι, καὶ ἀσεβοῦσι διαιροῦντες τὰς ἁμαρτίας, ὧν οὐκ ἔστι διαίρεσις παρὰ Θεῷ λέγοντι: ὅστις ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνὶ, γέγονε πάντων ἔνοχος, κηρύττοντος δὲ ἐν τῷ Δευτερονομίῳ. Ἐπικατάρατος πᾶς ὁ ἄνθρωπος, ὅστις οὐκ ἐμμένει πᾶσι τοῖς λόγοις τοῦ νόμου τούτου, ἁπλῶς ἔτι διαβεβαιοῦντος δι' Ἰεζεκιὴλ, ἡ ψυχὴ ἡ ἁμαρτάνουσα ἀποθανεῖται, καὶ διὰ τοῦ διδασκάλου τῶν ἐθνῶν, τὰ ὀψώνια τῆς ἁμαρτίας θάνατος, καὶ τἄλλα ταῦτα, ἵνα παρέλθωμεν τὰ ἐλλείποντα πολλὰ, καὶ φανερῶς πᾶσαν ἁμαρτίαν θανάτῳ καταδικάζοντα, διδάσκοντος παρὰ τῷ Ματθαίῳ, ὃς ἐὰν λύσῃ μίαν τῶν ἐντολῶν τούτων τῶν ἐλαχίστων, καὶ διδάξῃ οὕτω τοὺς ἀνθρώπους, ἐλάχιστος κληθήσεται ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν· ἀκούεις; ἴσα πταίει ὁ τὰ ἐλάχιστα τοῦ νόμου καταφρονῶν, καὶ ὁ τὰ μέγιστα· τί τὰ ἐναντία διδάσκεις ἡμᾶς τοῖς λόγοις τοῦ Θεοῦ, καὶ λόγου; τί νέα ἡμῖν ὀνόματα ἁμαρτιῶν εἰσφέρεις; λέγων τὰ μὲν θανάσιμα, τὰ δὲ συγγνωστά; ἁπλῶς πάντα θάνατον τῇ ψυχῇ δίδωσιν, ὦ καλὲ, καὶ τοῦτο ὀρθοδοξίας ἄρθρον ἐστί. *Omne peccatum, quodcunque sit illud, ait doctus Cythera Episcopus Maximus, Sacris Ordinibus ineptum facit, & delinquit Antistes manus imponens ei, qui reus peccati cujuscunque sit. Nos verò, & hoc inferimus, Latinis Episcopum consensurum, & impiam fore, si distinguat peccata, quorum nullum discrimen est apud Deum (4) dicentem: quicunque totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium Reus: proclamantem in (5) Deuteronomio: maledictus homo; qui non permanserit in omnibus verbis Legis hujus; simpliciter asserentem per (6) Ezechielem, anima, quæ peccaverit, morietur, & per Magistrum (7) Gentium: stipendium peccati mors. Denique (ut seponamus alia multa, & palam omne peccatum morti addicentia) docentem penes (8) Matthæum: qui solverit unum de mandatis istis minimis, & docuerit sic homines, minimus vocabitur in Regno Cœlorum. Audis? æquè delinquit, qui minima despicit, & qui maxima: quid nos doces contraria verbis Dei, & Verbi? Quid nova nobis vocabula peccatorum ingeris dicens quadam lethalia, quadam venialia? Simpliciter omnia mortem animæ inferunt, ò bone, & hoc Orthodoxæ fidei articulus est.*

IV. Hæc (1) Critopulus hoc sæculo, cum Gergano, nundinatus longa peregrinatione pestilentissima dogmata penes Lutheranos, queis mox Alexandrinas Infulas mercaretur. His in senectute perfidiosè apud ignorantem Photianorum plebeculam potens, ausus est incassum sanè, ausus est tamen, primus omnium Photianorum Stoicam Sectam Christianis ingerere, pariaque peccata omnia superciliosè temeritate docere. Neque enim id unquam Margunius asseruit, ut infra patebit. Critopuli hoc unius dogma est à nobis refellendum omnino, ut constet, non esse Græcam sententiam, quam ex Critopuli unius impietate Græciæ toti Ligus adscripsit. Non est, inquit, discrimen criminum apud Deum. Hoc nonne furiosa insania est? Idem ergo crimen effabere Deo esse Idololatriam, Perjurium, Apostasim, quæque rectà divinam petunt Majestatem, eandemque prorsus impugnant, ac simplex mendacium, error quicunque non pertinax, irreligiosus quilibet animus? Non erit igitur gravius Parricidium maledicto, Sacrilegium contumeliâ, rapina Sacratarum Deo rerum quolibet profano furto? atque æquè peccabit, qui nefarium cum Parente coitum habuerit, ac qui liberum Venerem exercuerit, qui manu impiâ parentis senile guttur fregerit, ac qui gallinam vicini necaverit, denique qui Deum fatuum, ac qui hominem humillimum dixerit stultum? Quæ sanè quis ferat assertionem illam Critopuli nullum inter peccata discrimen agnoscentis certissimè consequentia? Desiit hæc in Stoicis olim Antiquitas, ut habes ex (2) Tullio facetissimè, innuitque (3) Plutarchus: Eadem Ecclesia damnavit ex Zenonis ineptiis decerpta in Novatiano, teste Cypriano (4) Martyre. Neque id injuriâ. Naturæ enim quodam instinctu cognoscimus, Moralium Operum alia aliis graviora esse, sive ad laudem respiciat gravitas, sive ad probrum: nam cum Moralis actus naturæ qualitatem suæ tùm à fine, propter quem fit, tùm à circumstantiis, in quibus fit, modoque ipso, quo fit, sortiatur: finis autem & varius, & alius alio gravior esse possit: circumstantiæ etiam plures, majoresve, seu contra minores, pauciores ve, modus ipse intensior, aut remissior queat adhiberi, palam est, omne Morale Opus & varium esse, & alio aliud multò diversum. Hinc non eodem modo, naturâ ipsa magistrâ, peccata puniuntur, Damnatusque est omnium suffragio (5) Draco ille Atheniensis, qui eandem omnibus criminibus pœnam inferendam esse constituit, & in Lege Veteri Synagoga Numen pœnarum rationem, quantitatemque definiens: (6) *pro mensura*, inquit, *peccati erit & plagarum modus*, quod sanè absurdum esset, si paria essent peccata. Nam, si paria crimina sunt, quorum non eandem pœnam peccatis decernere, sed minimè definitam relinquere, definiendam ex mensurâ peccati, in quo, si mensura, profectò ratio majoris, minorisve? Hæc enim necessariò mensuræ competit, quæ inter æqualia non alia, & alia, sed eadem est, imò & nulla. Ea quippe ad mensuram, & trutinam revocantur, quæ incertæ magnitudinis, incertæque quantitatis censentur, scilicet ad mensuram non revocanda, si statæ, ac necessariò ejusdem semper sint molis. Ea propter qui dixit, pro mensurâ criminis pœnam inferendam, non eandem criminibus omnibus mensuram esse, sed variam, diversamque manifestissimè confirmavit.

(1) Relatæ à Margunio infr.

(2) Nota 18. in Cā. Apostol.

(3) Orat. in eos, qui omnia innovant.

(4) Jacob. c. 2. n. 10.

(5) Cap. 27. n. ult.

(6) C. 18. n. 4.

(7) Ad Rom. c. 6. n. ult.

(8) Cap. 5. n. 19.

(1) Vide in Testimon. Græcia Sapientis in Critopulo.

(2) Orat. pro L. Murena loge post med.

(3) In Compar. Demosth. & Cicer.

(4) Epist. 52.

(5) Vide Plutarch. in Solone circ. med.

(6) Deuter. c. 25. n. 2.

vit. Neque hoc unum testimonium ex Sacris Paginis depromi potest, quo discrimen inter peccata palam ingeritur, ubique Numen sive per se, sive per afflatos à se Vates diversa inter se peccata commemorat. Certè, ubi comparatio est, ibi & majora, & minora, & maxima esse oportet: omnis enim comparatio à positione sortitur initium; quare neque magnum sine parvo, nec majus sine minore, nec maximum sine utroque esse potest. Jam liquidò constat, inter crimina comparationem fieri Deo authore, esseque alia magna, majora alia, alia maxima: parva itaque aliqua, aliqua majora, maxima aliqua, atque adeò diversa inter se, quæ nec omnia magna, neque majora, neque maxima esse possunt.

V. Hæc neget Critopulus, si quidem audet, faxo, eum non Philosophia omnis modò, sed & Grammatice ipsa derideat uti dementem, planéque delirum. Porro in Sacris Paginis hæc omnia manifesta esse, patet ex crimine (1) Gomorrhæorum; quod μέγα σφόδρα. *aggravatum nimis dicitur*: Ex querelis (2) Abimelec in Abraham dicentis: μή τι ἡμάρτομεν εἰς σὲ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἁμαρτίαν μεγάλην; *Quid peccavimus tibi, quia induxisti super me, & super regnum meum peccatum grande?* Ex Mosis verbis (3) ad Populum Idololatram. ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἁμαρτίαν μεγάλην: *peccastis peccatum magnum*, ex Vulgatà, *peccatum maximum*. Ex descriptione peccati filiorum Heli (4) Pontificis: καὶ ἦν ἡ ἁμαρτία ἐνώπιον κυρίου τῶν παιδαρίων μεγάλη σφόδρα: *Erat peccatum puerorum grande nimis*. Sic (5) David Deum propitiaturus sibi, peccatum exaggerat suum dicens: ἥμαρτον σφόδρα ποιήσας τὸ ῥῆμα τοῦτο, *peccavi valde hoc facto*. Sic de (6) Jeroboamo dicit: καὶ ἐξήμαρτεν αὐτοὺς ἁμαρτίαν μεγάλην, *peccare fecit eos peccatum magnum*, & Victores Azarias cùm persuadet, captivos Juda restituere (7) his verbis: ὅτι πολλὴ ἡ ἁμαρτία ἡμῶν, καὶ ὀργὴ κυρίου ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ: *grande quippe peccatum est, & ira furoris imminet super Israel*. Ita (8) Esdra peccatum Gentis suæ Deo supplex accusat, & ait: ἐσμὲν ἐν πλημμελείᾳ μεγάλῃ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, *sed & nos peccavimus graviter*. Mox etiam Esdra duce revocati in Patriam eadem exponunt (9) effati: ὅτι ἐπληθύναμεν τοῦ ἀθετῆσαι ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ, *vehementer peccavimus in sermone isto*. Quid plura? Audi (10) Christum ipsum peccata per comparationes discriminantem. Peccatum iniqui Judicis Pilati cum crimine Judæorum, qui eum illi tradiderant, conferens: διὰ τοῦτο, inquit, ὁ παραδιδούς μέ σοι, μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει, *propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*: & ad rem (11) Joannes, cui laus ex Euangelio, hoc apertissimo monito inter peccata discrimen agnoscit. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον· ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω, ἵνα ἐρωτήσῃ. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem: est & peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis.* Hinc (12) Ecclesiastes idem censendum docet de Virtute boni, ac de Vitio mali hominis, ὡς ὁ ἀγαθὸς, ait, ὁ ἁμαρτάνων, ὡς ὁ ὀμνύων, καθὼς ὁ τὸν ὅρκον φοβούμενος. *Sicut bonus, sic peccator, sicut perjurus, sic & qui verum dejerat.* Quæ verba non aliter explanare licet, quàm si dicas, ea conditio boni est, quæ criminosi: At inde discrimen peccatorum infertur, Etenim manifestum est, inter opera bona discrimen esse: Quapropter (13) Apostolus ὥστε, inquit, ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. *Qui matrimonio jungit Virginem suam, bene facit, & qui non jungit, meliùs facit.* Est igitur in bono, & melius, & Optimum, Quomodo & in malo, pejus, ac pessimum, Quemadmodum igitur in Virtutibus discrimen est, & in sceleribus ita. Cujus causam si à Philosopho petas, eam dabit, quæ unicuique non penitùs deploratæ stultitiæ homini occurret: nimirum, quæ pertinent ad actus animi, sive ea mentem, sive voluntatem respiciant, intendi, remittique posse: id quod egregiè Socrates docuit penes (14) Planudem affirmans: τὰς πράξεις τὰς ἠθικὰς, τῆς ψυχῆς εἶναι ποιότητας; *actus morales animi qualitates esse*, quo noris, intendi, ac remitti: quæ porro intendi, remittique possunt, ea nec ejusdem semper conditionis, nec paria omnia esse quiverint. Unde fas est colligere, actus animi alios majores esse, minores alios, ut spectant ad bonitatem, aut ad nequitiam; atque adeò in utrisque esse discrimen. Propterea (15) Servator, ἐν τῇ οἰκίᾳ, ait, τοῦ πατρός μου πολλαὶ μοναί εἰσιν, *in Domo Patris mei mansiones multæ sunt*, quæ verba explicans non Latinus aliquis, aut Græcus, quorum constans ubique contra Novatianos sententia, nec bonos, nec malos ejusdem semper virtutis, esse aut vitii, sed vester ille (16) Palamas his, apertissimis sensibus Critopuli sacrilegam dementiam refellit. ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρός μου, ἔφη, πολλαὶ μοναί εἰσι, τουτέστι διάφοροι, καὶ ποικίλαι, σημαίνων τὴν τῶν ἁγίων διαφορὰν ἐκ τῆς τῶν πράξεων διαφορᾶς, καθὼς γὰρ αἱ ἀξίαι τῶν δικαίων ἄλλαι, καὶ ἄλλαι, οὕτω καὶ ἡ δωρεὰ, καὶ τὸ βραβεῖον· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον διαλογίζεται περὶ τῆς τιμωρίας· καὶ αὕτη γὰρ ποικίλη ἐν ποικίλαις ἁμαρτίαις· οἱ δυνατοὶ γὰρ δυνατῶς τιμωρηθήσονται. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt inquit. Mansiones multæ, hoc est discretæ, & variæ, significant sanctorum diversitatem ex differentia operum Nam quemadmodum merita justorum diversa, ita & præmium, & bravium: & eodem modo decretum est circa pœnas. Etenim hæ etiam diversæ in diversis criminibus, quando potentes potenter tormenta patientur.*

VI. Clariùs, & eloquentiùs Leo Acridanus, quo nullus inter Photianos aut furiosior, aut petulantior. Is porro contra Latinos scribens, in Leonem IX. Sanctissimum Pontificem declamans, ubi multa dementer ad confirmandam Spiritus Sancti ex solo Patre processionem effutiit, tandem sic (1) conficit. ἔστι δ' ἕτερον τῆς αἱρετικῆς ταύτης γνώμης τὸ ἐξεταζόμενον, ὅτι, εἰ ἐκπορεύεται ἀπ' αὐτῆς ἐκ τε πατρὸς, καὶ υἱοῦ, ἴσου μετ' αὐτῶν· εἰ δὲ δυοῖν προσώπων ἴση ἡ ἐνέργεια, ταυτὸ λεκτέον περὶ τῶν τελειῶν. ἔγωγε ἐκ τῆς Τριάδος τῆς θείας ἐνεργείας. Ἐν ἡμῖν γὰρ κἀκεῖναι, εἰ δὲ κατ' ἴσον αὗται αἱ ἐνέργειαι, ἴσαι αἱ ἡμέτεραι πράξεις αἱ ἀγαθαὶ, ὡς ἐν ἡμῖν μεθ' ἡμῶν ἡ θεία χάρις ἐνεργεῖ, ὅθεν ἴσαι αἱ τῶν ἁγίων ἀξίαι, καὶ ἴσος τῷ μακαρίῳ τῷ χθὲς τεθνεῶτι ὁ Παῦλος ὁ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, καὶ Ἰωάννης,

(1) Genes. c. 18. nu. 20.

(2) Genes. c. 20. n. 19.

(3) Exod. c. 32. nu. 30.

(4) 1. Reg. c. 2. n. 17.

(5) 2. Reg. c. ult. n. 10.

(6) 4. Reg. c. 17. n. 21.

(7) 2. Paralip. c. 28. n. 13. in Greco. c. 11. lin. 101.

(8) Esdr. lib. 1. c. 9. n. 7.

(9) Esdr. li. 1. c. 10. n. 13.

(10) Jo. c. 19. n. 11.

(11) 1. Epist. ca. 5. n. 16.

(12) Cap 9. n. 2.

(13) 1. Ad Corinth. c. 7. n. 38.

(14) In Adag. cent. 1.

(15) Jo. 14. n. 2.

(16) In Epistol. ad Thessal. Orat. 4.

(1) In Libro. Quod Spiritus a solo Patre procedit c. 2.

ὅλεως

ὁ ἰδεὶς μείζων ἐν τοῖς τέκνοις τῶν γυναικῶν· ἐν δὲ τούτῳ ἴσα δεῖ καὶ τὰ τῶν κακῶν πλημμελήματα, καὶ νομίζομεν φανερῶς. μᾶλλον δὲ, τἀναντία λέγομεν τῇ τῶν πατέρων παραδόσει, καὶ τῶν ἁγίων γραφῶν τοῖς ῥήμασι πάντῃ μεταξὺ τι ἀγαθοῦ, μεταξύ τι φαύλου διαιροῦσι. *Est & aliud hæreticam hanc sententiam consequens, quòd si hæc processio ex Patre, & Filio est, æqualis sanè. Si verò duarum Personarum æqualis actio, idem dicendum de iis, quæ ex tribus, hoc est de Divinæ Triadis actionibus in nobis: divina enim & ipsa. Quòd si æquales & hæ actiones, æqualia opera bona, quæ in nobis nobiscum divina Gratia facit. Unde æqualia Sanctorum merita, & par infanti heri mortuo Paulus vas Electionis, & Joannes, quo nemo major inter natos mulierum. Ex hoc etiam infertur, paria esse, & scelestorum crimina, & Stoicum sapimus palam, imò verò contraria sentimus traditioni Patrum, & aliis Sacrarum Paginarum verbis, ubique inter bona, & mala discrimen asserentibus.* Hæc scilicet Acridanus, quod attinet ad id, cujus confirmandi causa, hæc philosophatur, impiè; dementer etiam, quod spectat ad ratiocinium ipsum, & insipienter, ut alibi (2) demonstravimus. Nam quod processio ex Patre, & Filio sit, non conficit, ut æqualis, sed ut una, eademque ab uno Spiratoris principio ex Patre, Filioque conflato sit. Quare non est consecutio ex actione illa, quæ intra Triadem à Personis est, ad actiones Triadis extra Triadem, per quas Deus omnia verè omnipotens efficit: hæ enim cùm ab eo, quod ipsis fit, speciem, uti ajunt, habeant, pro diversitate rerum, quæ ipsis fiunt, diversæ sunt, non quidem in se, quando una est actio, quâ Deus omnia agit, agetque, si in se se consideretur, multiplicanda nimirum, ut Theologico Vocabulo utar, terminativè, ut nempe refertur ad terminos, quos producit. Sed hæc alibi majore cothurno produximus, ut dementiam, ignorantiamque Photianorum castigaremus; nunc ex consecutione illa ridiculâ utile illud ingerimus, quo Critopuli stupiditas agnoscatur. Nam, si id, quod Latini de criminum inæqualitate docent, vel ipsi Photiani dicunt, quorsum id Latinorum proprium asserere? Sed reverà Critopulus ex Regio (3) Psalte *defecit scrutans scrutinio*, neque quid dicat, proponatve, novit & ipse, quidlibet ut ut ignotum dicturus, si maledicendi Latinis occasionem aperiat. Quid enim? non ne ipse Critopulus ex (4) Margunio, quod superiùs ex Margunio negavit, apertissimis verbis & affirmat, & docet? Audi, ut laudet Margunium. ὁ ἔνδοξος Κυθήρων ἐπίσκοπος δυσχεραίνει περὶ τῶν νηπίων σοφῶς, καὶ σοφώτατα λέγει. ἔστι δὲ ζήτημα ἄξιον ἀκροάσεως, ὅταν καταρωτῶμεν, εἰ τὴν οὐράνιον δόξαν ἐξ ἰσοτιμίας τοῖς ἄλλοις μάρτυσι λήψονται τὰ ἅγια νήπια; φανερὸν δὲ ὅτι ἐλάττονα. Τὰ γὰρ ἔργα οὐκ ἴσα· ὃ δὴ ἐκ τοὐναντίου φανεροῦται. Διαφόρων γὰρ ἁμαρτημάτων οὐχ ὁμοίως τιμωρηθήσονται αἱ ψυχαί· ἀνωμαλία γὰρ ἔργων ἐν αὐτοῖς, καὶ ἁμαρτιῶν διαφορά. *Inclitus Cythera Antistes anceps est de Innocentibus sapienter, & sapientissimè dicit. Est autem quæstio auscultatione digna, cùm quærimus, an cælestem gloriam pari gradu cæteris Martyribus accipient Sancti Infantuli? Manifestum porro est, quod minorem; nam opera non sunt paria: quod à Contrario constat, diversorum enim peccatorum causâ non æquè animæ punientur, nam inæqualitas est operum, & discrimen peccatorum.* Quid clarius, ut agnoscas baculo utendum cum Critopulo, qui longè contraria eàdem affirmat fronte, eodem asserit ore? At non eodem in loco. Scilicet, hæc, quæ ipsi ex ipsius opponimus verbis, quid interest, an alio in loco censuerit? Parcamus tamen ipsi, si hoc eodem in loco sibi contrarius non est. Æquè, inquit, delinquit, qui minima despicit, ac qui maxima: Sunt ergo minima peccata, & maxima: sunt ergo diversa: nam hic de quantitate criminis agimus, quantitas verò, ut ut res quantæ ejusdem naturæ sint, in maximo, & minimo diversa est. Nempe quæ ligna in palmo, & semipalmo ligna sunt, non sunt eadem, sed diversa, ut quanta sunt. Quid his respondebit Critopulus? Nullum discrimen asseris in peccatis, & inter peccata minimum vides, & maximum? Minimum, inquiet fortassis, quod Vos minimum dicitis, non quod minimum est. Quid? nunquid non verba Christi tute ipse proponis, in quibus minima prædicantur? *Qui solverit unum de mandatis istis minimis.* Solutio mandati non ne peccatum? Ergo solutio minima peccatum minimum: at minima solutio est minimi soluti. Solutio igitur mandati minimi minimum erit delictum. En ut ex ipsâ tuâ sententiâ (nam sententiam Christi sequeris, eique defers) sunt & peccata minima, nec ea minima vocas, quòd à nobis minima reputentur. Quòd si minimum, & maximum inter delicta; ergo delictorum discrimen est, asserisque, quod negas, eo ipso in loco, ubi negas, quod asseris. Video, quid Patroni Critopuli contra Veritatem comminiscantur. Ajunt, eum discrimen criminum, quod ad pœnam attinet, pernegasse, non autem quod attinet ad qualitatem, & quantitatem criminis ipsius. At hoc Iniquitatis, & injustitiæ Deum accusare est. Pœna enim Justa non est, ni mensuræ criminis adaptetur, neque aliud æquus judex sententiâ pœnali petit, nisi, ut certa parilitas intersit culpam, & pœnam, quæ nimirum culpam non superet: Jam si eadem adeò culpis omnibus irrogatur pœna, ut, quæ maximo debetur, inferatur & minimo crimini, pœna justa non erit, injustusque profectò, qui eum in modum irrogat pœnam. Ex quo sequitur statim, justissimum, ac clementissimum Numen iniquum esse, quando vel minimis delictis eandem decernit pœnam, quam maximis.

VII. Neque Critopulo favent, quæ ex Sacris Paginis jactat: in primis enim Jacobus, cùm dicit, offendentem in uno reum omnium fieri, de gravi loquitur culpâ, per quam graviter in aliquod præceptum Legis peccatur. Quod manifestum est ex antecedentibus, & consequentibus verba relata Jacobi: ait (1) enim: εἰ μέντοι νόμον τελεῖτε βασιλικὸν κατὰ τὴν γραφήν, ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου, ὡς σεαυτόν. *Si tamen Legem perficitis regalem secundum Scripturas: diliges proximum tuum, sicut teipsum.* Sequitur. καλῶς ποιεῖτε· εἰ δὲ προσωποληπτεῖτε, ἁμαρτίαν ἐργάζεσθε ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τοῦ νόμου ὡς παραβάται. Ὅστις γὰρ ὅλον τὸν νόμον τηρήσει, πταίσει δὲ ἐν ἑνί, γέγονε πάντων ἔνοχος: *bene facitis: si autem personas accipitis, peccatum operamini, redargu-*

ti à

(2) *In testimonio Græciæ Sapien. in Leone Acridano.*

(3) *Psal. 63. v. 7.*

(4) *In Antipanoplia de Sacram. Panit.*

(1) *Jacob. c. 2. n. 8. 9.*

vit. Neque hoc unum testimonium ex Sacris Paginis depromi potest, quo discrimen inter peccata palam ingeritur, ubique Numen sive per se, sive per afflatos à se Vates diversa inter se peccata commemorat. Certè, ubi comparatio est, ibi & majora, & minora, & maxima esse oportet: omnis enim comparatio à positione sortitur initium; quare neque magnum sine parvo, nec majus sine minore, nec maximum sine utroque esse potest. Jam liquidò constat, inter crimina comparationem fieri Deo authore, esseque alia magna, majora alia, alia maxima: parva itaque aliqua, aliqua majora, maxima aliqua, atque adeò diversa inter se, quæ nec omnia magna, neque majora, neque maxima esse possunt,

V. Hæc neget Critopulus, si quidem audet, saxo, eum non Philosophia omnis modò, sed & Grammatice ipsa derideat uti dementem, planèque delirum. Porro in Sacris Paginis hæc omnia manifesta esse, patet ex crimine (1) Gomorrhæorum; quod μέγα σφόδρα, *aggravatum nimis dicitur*: Ex querelis (2) Abimelec in Abraham dicentis: τί ἡμάρτομεν εἰς σὲ, ὅτι ἐπήγαγες ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἐπὶ τὴν βασιλείαν μου ἁμαρτίαν μεγάλην; *Quid peccavimus tibi, quia induxisti super me, & super regnum meum peccatum grande?* Ex Mosis verbis (3) ad Populum Idololatram. ὑμεῖς ἡμαρτήκατε ἁμαρτίαν μεγάλην: *peccastis peccatum magnum*, ex Vulgatà, *peccatum maximum*. Ex descriptione peccati filiorum Heli (4) Pontificis: καὶ ἦν ἡ ἁμαρτία ἐνώπιον κυρίου τῶν παιδαρίων μεγάλη σφόδρα: *Erat peccatum puerorum grande nimis*. Sic (5) David Deum propitiaturus sibi, peccatum exaggerat suum dicens: ἥμαρτον σφόδρα ποιήσας τὸ ῥῆμα τοῦτο, *peccavi valde hoc facto*. Sic de (6) Jeroboamo dicit: καὶ ἐξήμαρτεν αὐτοὺς ἁμαρτίαν μεγάλην, *peccare fecit eos peccatum magnum*, & Victores Azarias cùm persuadet, captivos Juda restituere (7) his verbis: ὅτι πολλὴ ἡ ἁμαρτία ἡμῶν, καὶ ὀργὴ κυρίου ἐπὶ τὸν Ἰσραήλ: *grande quippe peccatum est, & ira furoris imminet super Israel*. Ita (8) Esdra peccatum Gentis suæ Deo supplex accusat, & ait: ἡμεῖς ἐν πλημμελείᾳ μεγάλῃ ἕως τῆς ἡμέρας ταύτης, *sed & nos peccavimus graviter*. Mox etiam Esdra duce revocati in Patriam eadem exponunt (9) effati: ὅτι ἐπληθύναμεν τοῦ ἀθετῆσαι ἐν τῷ ῥήματι τούτῳ: *vehementer peccavimus in sermone isto*. Quid plura? Audi (10) Christum ipsum peccata per comparationes discriminantem. Peccatum iniqui Judicis Pilati cum crimine Judæorum, qui eum illi tradiderant, conferens: διὰ τοῦτο, inquit, ὁ παραδιδούς μέ σοι, μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει, *propterea, qui me tradidit tibi, majus peccatum habet*: & ad rem (11) Joannes, cui laus ex Euangelio, hoc apertissimo monito inter peccata discrimen agnoscit. ἐάν τις ἴδῃ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἁμαρτάνοντα ἁμαρτίαν μὴ πρὸς θάνατον, αἰτήσει, καὶ δώσει αὐτῷ ζωὴν, τοῖς ἁμαρτάνουσι μὴ πρὸς θάνατον· ἔστιν ἁμαρτία πρὸς θάνατον· οὐ περὶ ἐκείνης λέγω, ἵνα ἐρωτήσῃ. *Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem: petat, & dabitur ei vita, peccanti non ad mortem: est & peccatum ad mortem: non pro illo dico, ut roget quis*. Hinc (12) Ecclesiastes idem censendum docet de Virtute boni, ac de Vitio mali hominis, ὡς ὁ ἀγαθὸς, ait, οὕτως ὁ ἁμαρτάνων, ὡς ὁ ὀμνύων, καθὼς ὁ τὸν ὅρκον φοβούμενος. *Sicut bonus, sic peccator, sicut perjurus, sic & qui verum dejerat*. Quæ verba non aliter explanare licet, quàm si dicas, ea conditio boni est, quæ criminosi: At inde discrimen peccatorum infertur, Etenim manifestum est, inter opera bona discrimen esse; Quapropter (13) Apostolus ὥστε, inquit, ὁ ἐκγαμίζων καλῶς ποιεῖ, ὁ δὲ μὴ ἐκγαμίζων κρεῖσσον ποιεῖ. *Qui matrimonio jungit Virginem suam, bene facit, & qui non jungit, meliùs facit*. Est igitur in bono, & melius, & Optimum, Quomodo & in malo, pejus, ac pessimum. Quemadmodum igitur in Virtutibus discrimen est, & in sceleribus ita. Cujus causam si à Philosopho petas, eam dabit, quæ unicuique non penitùs deploratæ stultitiæ homini occurret: nimirum, quæ pertinent ad actus animi, sive ea mentem, sive voluntatem respiciant, intendi, remittique posse: id quod egregiè Socrates docuit penes (14) Planudem affirmans: τὰς πράξεις τὰς ἠθικὰς, τῆς ψυχῆς εἶναι ποιότητας; *actus morales animi qualitates esse*, quo noris, intendi, ac remitti: quæ porro intendi, remittique possunt, ea nec ejusdem semper conditionis, nec paria omnia esse quiverint. Unde fas est colligere, actus animi alios majores esse, minores alios, ut spectant ad bonitatem, aut ad nequitiam; atque adeò in utrisque esse discrimen. Propterea (15) Servator, ἐν τῷ οἴκῳ, ait, τοῦ πατρός μου πολλαὶ μοναί εἰσιν, *in Domo Patris mei mansiones multæ sunt*, quæ verba explicans non Latinus aliquis, aut Græcus, quorum constans ubique contra Novatianos sententia, nec bonos, nec malos ejusdem semper virtutis, esse aut vitii, sed vester ille (16) Palamas his, apertissimis sensibus Critopuli sacrilegam dementiam refellit. ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός μου, ἔφη, πολλαὶ μοναί εἰσι, τουτέστι διάφοροι, καὶ ποικίλαι, σημαίνων τὴν τῶν ἁγίων διαφορὰν ἐκ τῆς τῶν πράξεων διαφορᾶς, καθὼς γὰρ αἱ ἀξίαι τῶν δικαίων ἄλλαι, καὶ ἄλλαι, οὕτω καὶ ἡ δωρεὰ, καὶ τὸ βραβεῖον· καὶ τὸν αὐτὸν τρόπον διαδογμάτισται περὶ τῆς τιμωρίας· καὶ αὐτὴ γὰρ ποικίλη ἐν ποικίλαις ἁμαρτίαις· οἱ δυνατοὶ γὰρ δυνατῶς τιμωρηθήσονται. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt inquit. Mansiones multæ, hoc est discretæ, & variæ, significans sanctorum diversitatem ex differentia operum. Nam quemadmodum merita justorum diversa, ita & præmium, & bravium: & eodem modo decretum est circa pœnas. Etenim hæ etiam diversæ in diversis criminibus, quando potentes potenter tormenta patientur*.

VI. Clariùs, & eloquentiùs Leo Acridanus, quo nullus inter Photianos aut furiosior, aut petulantior. Is porro contra Latinos scribens, in Leonem IX. Sanctissimum Pontificem declamans, ubi multa dementer ad confirmandam Spiritus Sancti ex solo Patre processionem effutiit, tandem sic (1) conficit. ἔτι δ' ἄτοπον τῆς αἱρετικῆς ταύτης γνώμης τὸ ἑπόμενον, ὅτι, εἰ ἐκπόρευσις ἡ αὐτὴ ἐκ τοῦ πατρὸς, καὶ υἱοῦ, ἴσα μένει· εἰ δὲ δυοῖν προσώπων ἴση ἡ ἐνέργεια, ταυτὸ λεκτέον περὶ τῶν τριῶν, ἤγουν τὸ ἐκ τῆς Τριάδος τὰς θείας ἐνεργείας. Ἐν ἡμῖν γὰρ κἀκεῖναι, εἰ δὲ κατ' ἴσον αὗται αἱ ἐνέργειαι, ἴσαι αἱ ἡμέτεραι πράξεις αἱ ἀγαθαὶ, ἃς ἐν ἡμῖν μεθ' ἡμῶν ἡ θεία χάρις ἐνεργεῖ, ὅθεν ἴσαι αἱ τῶν ἁγίων ἀξίαι, καὶ ἴσος τῷ μειρακίῳ τῷ χθὲς τεθέντι ὁ Παῦλος τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς, καὶ Ἰωάννης,

(1) Genes. c. 18. nu. 20.
(2) Genes. c. 20. n. 19.
(3) Exod. c. 32. nu. 30.
(4) 1. Reg. c. 2. n. 17.
(5) 2. Reg. c. ult. n. 10.
(6) 4. Reg. c. 17. n. 21.
(7) 2. Paralip. c. 28. n. 13. in Græco. c. 13. lin. 101.
(8) Esdr. lib. 1. c. 9. n. 7.
(9) Esdr. li. 1. c. 10. n. 13.
(10) Joa. c. 19. n. 11.
(11) 1. Epist. ca. 5. n. 16.
(12) Cap 9. n. 2.
(13) 1. Ad Corinth. c. 7. n. 38.
(14) In Adag. cent. 1.
(15) Jo. 14. n. 2.
(16) In Epistol. ad Thessal. Orat. 4.
(1) In Libro. Quod Spiritus a solo Patre procedat, c. 2.

que qui proximè à Majoribus accepisset, in VIII. Synodo (4) OEcumenica (quam Balsamon abrogat, infectamque nequicquam vult) Photium ipsum ejusdem temeritatis, & audaciæ causâ fuisse damnatum, æquiparatumque Dioscoro. Sanè hoc Balsamonis mendacium adeò impudens est, ut ei vel in Photianis reclamaverit Græcia; nec gratis; est enim manifestissimum, idque nos demonstravimus alibi, nullo unquam decreto publico à communione sua separasse Græciam Latinos. Nam ubi decretum illud? Profer, sodes, audacissime Balsamon. Per Octonas Synodos curre, an præter Constantinopolitanam I. ullam invenies, cui Latini saltem per Legatos non interfuerint? an in quâpiam earum erit, ut occurrat finitio, quâ dogmata Latinorum damnentur? Inter has octo & Photianam Synodum do adnumeres. Vide, si quid in illa mendacium roboret tuum. Imò quod illâ actum fingitur, authoritate Latinorum actum fuisse, narratur. Adeò semper à rescindendo mutuo Ecclesiarum fœdere publici Græciæ nostræ conventus abhorruere. Dices, privato suffragio damnatos, devotosque diris peculiarium Episcoporum sententiâ. In primis privata suffragia nihil ad publicum, neque enim, quæ Byzantini quidam Episcopi delirarunt, in Gentis opprobrium cedere quiverint, alioquin & Monothelitarum, & Nestorianorum, & Iconomachorum, Iconoclastarumque hæreses imputabuntur Græciæ nostræ, quod Byzantinorum quorundam Præsulum suffragiis fultæ in commune fidei Orthodoxæ perniciem debacchatæ sunt. Deinde, cedo & privatum istud Græciæ decretum. Si quis illud protulerit, faxo, reus falsi manifestè ab omnibus habeatur. Est enim omninò certum, nunquam à Græcis, conventu publico, nunquam à Photianis, privato ullo Concilio, nunquam à CP. Patriarchis Synodico aliquo Anathematis censuram latam in Romanum Pontificem. Id par est mihi & Græco, & Canonum Græcorum perito credere: At si quis mihi fidem abrogandam censuerit, quòd Græcus sim, non Photianus, peto, ut Photiano testi cicurem is animum præbeat. Is est (5) Demetrius Chomatenus Bulgarorũ Archiepiscopus, qui Constantino Cabasilæ Archiepiscopo Dyrrhachii scribens, hoc ipsum Balsamonis mendacium constanter damnat, ac rejicit, asseritque, etiam Photianorum Suffragio Balsamonis effatum refelli: ait enim: τῇ τοιαύτῃ δὲ ὑπολήψει πολλοὶ τῶν ἐλλογίμων οὐκ ἔδωκαν, ὡς πολὺ ἐχούσῃ τὸ ἀπηνὲς, καὶ ἰταμὸν, καὶ μὴ προσῆκον μέμψει λατινικῶν τύπων, ἢ ἠθῶν, ὅτι, φασὶν, οὐκ ἀπεγνώσθησαν ταῦτα συνοδικῶς, καὶ οὐδ' αὐτοὶ ὡς αἱρετικοὶ ἀπόβλητοι δημοσίᾳ γεγόνασιν, ἀλλὰ καὶ συνεσθίουσιν ἡμῖν, καὶ συνεύχονται, *Huic autem responso praclari multi viri tunc non sunt suffragati, ut quod multum duritiei, & acerbitatis haberet, nec convenientis reprehensioni Latinicarum formarum, & morum. Et quòd, inquiunt, hæc Synodicè decreta non sunt, neque ipsi Latini, ut hæretici publicè rejecti fuerint, sed simul nobiscum & cibum capiant, & precentur.* Adde Chomateno Joannem Colossensem, Cretensem Joannicium, Anthimum Methonensem, quos ad id eruditè producit (6) Diplovataccius, postremum etiam (7) Coressium, qui Schismatis invidiam nisus in Latinos refundere his verbis Balsamonem aggreditur. Τὸ τοῦ Βαλσαμῶν ἐν ταῖς μελέταις ῥηθὲν ψευδέστατον, καὶ ἰταμὸν προσφέρουσιν οἱ λατῖνοι, λέγοντες ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθῆναι τὸν Πάπαν, καὶ τούς, καὶ ἡμᾶς πρώτους σχίσαι τὴν ἐκκλησίαν. λέγει μὲν τοῦτο ὁ πολυφλύαρος ἐκεῖνος, ψευδέστατον δὲ, καὶ φανερῶς ἀντικείμενον τῇ ἀληθείᾳ. ἐν ἡμῖν γὰρ οὐδαμῶς εὑρεῖν ἔστι ψῆφον, οὔτε συνοδικὸν, οὔτε ἀπόφθεγμα ἐπαρχιακῆς συνόδου, ἀνάθεμα τῷ Πάπᾳ, καὶ τοῖς λατίνοις ἐπιφέρον. οὐχ ἡμεῖς οὖν οἱ ἐπιχειρήσαντες τοῦ σχίσματος, ἀλλ' οἱ λατῖνοι τὰ ἡμέτερα δόγματα κατακρίναντες ἀδίκως. *Quod Balsamon in Meditatis affirmat, falsissimum, & acerbum Latini producunt dicentes, à nobis Anathemati tùm Romanum Pontificem, tùm Latinos subjectos, nosq; primos Ecclesiam scidisse. Dicit sanè hoc blatero ille, mendacissimum tamen, & palam Veritati contrarium. Nam in nobis neque suffragium reperire est, neque Synodicum, neque decretum Provincialis Concilii Anathema inferens Pontifici Romano, Latinisve. Non igitur nos, qui initium Schismati fecimus, sed Latini nostra dogmata damnaverunt injustè.* Ita Coressius in eo sanè delirans, quòd ait, à Latinis iniquè Photiana dogmata fuisse damnata, cùm justè damnata sint, & non à Latinis tantùm, sed & à Græcis ipsis tum iteratis, ac publicis conventibus, tum privatis commentariis ea fuerint profligata, tantâ eruditione, ac Sapientiâ, ut, quæ Latini contra Photianos producunt, ea Græci ante Latinos omnes produxerint, ut sæpe fusè, ac manifestè docuimus.

(4) *Act. 7. & 8.*

(5) *respõ. ultima in Jur. Græco-Rom. tom. 1. l. 5. pag. 322. ant. med.*

(6) *In Synop. juris.*

(7) *tiuul. de Sacr. Euchar. c. 7.*

(8) *In libro de defunctis in initio sive prologo.*

XIII. Constat ex his solemne mendacium eorum, qui à Græcis Anathemati subjectum Romanum Pontificem asserunt, & inter illos mendacissimi Balsamonis, cui proinde favemus, cùm dicimus, non ex omni lethali crimine contrahi irregularitatem ex delicto. Favemus autem Balsamoni, quòd veritatem tuemur, docemusque, contrariam præjactæ Conclusionem intolerabilem esse. Sequitur enim ex ea, unico actu odii, invidiæ, aut Venereæ cogitationis ab Ordinibus Criminosum excludi, initiatumque ineptum reddi exercendis Ordinibus. Unde uberrima anxietatum emergit seges ob difficultatem aut memoriæ retinendæ, aut ferendi judicii circa ejusmodi culpas. Innumeris quoque viris aditus ad Ecclesiæ ministeria intercluderetur eximiis & Sanctitate morum, & animi dotibus, vixque unus, aut alter reperiri posset ad Clerum idoneus. Quæ omnia quanti sint damni, quantarumque causa curarum, nemo non rationis expers agnoverit. Addo, frustra rejici à Sacris eum, cui neque Apostolorum authoritas, neque scita Canonum Sacro ministerio interdicunt. Ecce Canones (1) Apostolici sic constituunt. Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κύβοις σχολάζων, καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ, atque Ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe deponatur.* Idem (2) in minores Ministros decernunt, idemque in Fœneratores Ministros Edictum (3) Apostolorum est. Unde sic licet argumentari. Penes Nostros id crimen, quod ab usu Ordinum rejicit, illud dumtaxat & ab Ordinatione repellit: At Ebrietas, & Fœnus, & Aleæ consuetudo, post quam horum criminum reus mores emenda-

(1) *Canone 42.*

(2) *Canone 43.*

(2) *Canone 44.*

da-

daverit suos, ab usu Ordinum non rejiciunt: neque igitur ejicient ab Ordinatione. Positionem priorem Græcorum omnium suffragium approbat, duce Prodromo (4) docente, ad agnoscenda peccata, quæ Ordinationem faciendam impediunt, id certissimi discerniculi esse, si ea usu Ordinum jamdudum acceptorum impediant. γνῶναι δὲ τὰ ἀπείργοντα τῆς χειροτονίας ἁμαρτήματα ῥᾴδιον, εἰ τὰ ἀπείργοντα τῆς λειτουργίας τὸν χειροτονηθέντα γνώσῃ· τὰ λυμαινόμενα γὰρ τὸ πραχθὲν, ταῦτα ἐμποδίζει τὸ μέλλον πράττεσθαι. *Nosse verò, quæ ab Ordinatione repellunt, peccata, facile est, si noris, quæ initiatum jamdudum arcent à Ministerio: nam quæ factum labefactant, ea impediunt & faciendum*. Quæ Regula an vera sit, meritò fortassis quis dubitet, sed hìc à nobis certo certior censetur, quippe ab omnibus Photianis recepta, iisdemque Prodromi verbis asserta ante omnes à (5) Balsamone, mox à cæteris omnibus (6) Aristeno, (7) Macario, (8) Blastario, (9) Gerasimo, (10) Arsenio, & (11) Malaxo, probataque clam à Nicephoro Patriarcha, qui nullam in Regulis irregularitatem adducit, quæ à Ministerio non impediat, nullumque initiatorum impedimentum proponit, quod in initiando impedimentum Ordinum non efficiat. Stat ergò prima positio in legitimo Syllogismo: posterior constat ex relatis Canonibus Apostolorum. Nam Ebrietas, Fœnus, ludendi Consuetudo emendato criminum hujusmodi reo impedimento non sunt, quo minùs Ministerium Ordinum suorum exerceat: ergo obex esse non potest Ordinum tradendorum. At hinc sequitur manifestè conclusio nostra, quando hæc peccata lethalia sunt, ea autem initiato, si emendetur, desistatque, non obsunt, igitur neque initiando oberunt; colligiturque non omne lethale crimen causam rejiciendorum ab Ordinibus hominum constituere. Confirmatur hoc totum ex Neocæsariensi (12) Concilio, ubi desiderans concubitum mulieris nullâ afficitur censurâ, modò non sequatur concubitus. Sic enim ait: ἐὰν πρόθηταί τις ἐπιθυμήσας γυναικὸς, συγκαθευδῆσαι μετ' αὐτῆς, μὴ ἔλθῃ δὲ εἰς ἔργον αὐτοῦ ἡ ἐνθύμησις, φαίνεται, ὅτι ὑπὸ τῆς χάριτος ἐρρύσθη. *Si quis concupitâ muliere, etiam si concubitus ejus desiderium habeat, non autem subsequatur effectus, manifestum est, hunc fuisse per divinam gratiam liberatum*. Quæ postrema verba non asserunt liberatum hominem illum à peccato; quippe cùm certum sit, eum, qui videt mulierem, ad concupiscendam eam, mœchatum fuisse; liberatus igitur dicitur ab ea nota, quam ex culpa contracturus erat, atque adeò, licèt peccarit, ac si non peccasset, habetur. Vides, esse peccata, circa quæ nihil agit Ecclesia: quòd si omne peccatum irregularitatem faceret, profectò nullum peccatum Ecclesia præteriret, neque peccator liberatus fuisse diceretur, si ex culpa qualibet abstineretur à Sacris. Quid, quòd deturbatus gradu, quem occupat in Ecclesia, &, ut vulgo dicimus, depositus ob Canonicum crimen, si resipiscat, recipitur iterum ad officium, suoque muneri restituitur: Id nimirum (13) Penthecte Synodo decernente, ex cujus nempe sententiâ sequitur, Laicum, si resipiscat à crimine, recipiendum ad Ordines. Non enim, video, quî is, qui exiflho-ratus ob crimen est, publicèque indignus munere suo pronunciatus, mox per Pœnitentiam ad pristinam dignitatem restituatur; is verò, qui nondum munus obtinuit, per Pœnitentiam criminis, nequeat restitui ad eam conditionem, ex qua dignitatem Sacram consequi queat. Non obstant, quæ pro Balsamonis decisione Margunius, & Critopulus jactant: ea enim, & alia sequentibus conclusionibus diruuntur.

(4) De Interpret. ad Nicæn. I.

(5) In Schol. ad Canones in Trull.

(6) In Nomocan.

(7) In Collect. 2. Can. ad Nicæn.

(8) In Synops. Syntagm. c. 2.

(9) In Exhesi Canonū ad Nicæn.

(10) In Collect. Can. c. 38.

(11) In Nomocan c. 95.

(12) Canone 4.

(13) Canone 21.

SECTIO VII.

De Crimine Capitali.

SUMMARIUM.

I. Dico tertiò, nullum crimen occultum ab Ordinibus rejicit. Porro cùm occultum dicatur dupliciter, & duplex sit; alterum, quod in intimis, abditisque animæ latebris perpetratur; alterum, quod prodit in extimum actum, nec tamen aut probatur reipsa, aut probari potest; hæc tertia Conclusio ad utrunque protenditur. Etenim, cùm ea repulsa, de qua hìc agimus, ob delictum sit, pœnæ rationem induit, vel saltem nota est, qua quis reus esse, vel fuisse pronunciatur: Quapropter & judicio indiget, nec sine cognitione dari potest. Occulti autem cognitio ex iis est, quæ fieri nequeunt, idemque, ac si dicas, cognitio ejus, quod non cognoscitur. Prætereà de occultis Ecclesia non judicat, ut est omni jure certissimum, licet id pernegetunus omnium (1) Margunius ea ratione, quòd ex abditis criminibus pœnam irroget in Sacrâ Exhomologesi. Nec vir ad solas calumnias acutus consideravit, in Exhomologesi sacrâ crimen occultum ipsâ Rei confessione irrogaturo pœnam Judici, fieri notissimum: quod ante Latinos omnes sapienter adnotavit (2) Tipucitus, & (3) Aristenus, & ex his Joannes (4) Lascares, postremusque (5) Coressius, quorum suffragio, quod constituimus, certum est, neque ullo pacto fieri potest, ut Ecclesia judicet de occultis. Idipsum confirmat jus Canonum Latinorum, cujus authoritate Græcæ sen-

(1) Nota 65. ad Can. Apost.

(2) Ad ff. ad Tit. de Jud.

(3) In Nomocan.

(4) De jure Græco. lib. 1. c. 9.

(5) Ad Synop. Nili in Canon. Apost.

(6) p. 2. q. 182. in 2.

(7) 2. 2. q. 11. art. 3.

(8) In 4. Sent. dist. 23.

(9) In 4. dist. 17. q. 8. n. 7.

(10) Ibid. dist. 15. q. 2. art. 3. post quæst. Conclusio.

(11) Ibid. dist. 17. q. 2. dub. 4.

que qui proximè à Majoribus accepisset, in VIII. Synodo (4) OEcumenica (quam Balsamon abrogat, infectamque nequicquam vult) Photium ipsum ejusdem temeritatis, & audaciæ causâ fuisse damnatum, æquiparatumque Dioscoro. Sanè hoc Balsamonis mendacium adeò impudens est, ut ei vel in Photianis reclamaverit Græcia: nec gratis: est enim manifestissimum, idque nos demonstravimus alibi, nullo unquam decreto publico à communione sua separasse Græciam Latinos. Nam ubi decretum illud? Profer, sodes, audacissime Balsamon. Per Octonas Synodos curre, an præter Constantinopolitanam I. ullam invenies, cui Latini saltem per Legatos non interfuerint? an in quâpiam earum erit, ut occurrat finitio, quâ dogmata Latinorum damnentur? Inter has octo & Photianam Synodum do adnumeres. Vide, si quid in illa mendacium roboret tuum. Imò quod illa actum fingitur, authoritate Latinorum actum fuisse, narratur. Adeò semper à rescindendo mutuo Ecclesiarum fœdere publici Græciæ nostræ conventus abhorruere. Dices, privato suffragio damnatos, devotosque diris peculiarium Episcoporum sententiâ. In primis privata suffragia nihil ad publicum, neque enim, quæ Byzantini quidam Episcopi delirarunt, in Gentis opprobrium cedere quiverint, alioquin & Monothelitarum, & Nestorianorum, & Iconomachorum, Iconoclastarumque hæreses imputabuntur Græciæ nostræ, quòd Byzantinorum quorundam Præsulum suffragiis fultæ in commune fidei Orthodoxæ perniciem debacchatæ sint. Deinde, cedo & privatum istud Græciæ decretum. Si quis illud protulerit, faxo, reus falsi manifestè ab omnibus habeatur. Est enim omninò certum, nunquam à Græcis, conventu publico, nunquam à Photianis, privato ullo Concilio, nunquam à CP. Patriarchis Synodico aliquo Anathematis censuram latam in Romanum Pontificem. Id par est mihi & Græco, & Canonum Græcorum perito credere: At si quis mihi fidem abrogandam censuerit, quòd Græcus sim, non Photianus, peto, ut Photiano testi eicurem is animum præbeat. Is est (5) Demetrius Chomateous Bulgarorũ Archiepiscopus, qui Constantino Cabasilæ Archiepiscopo Dyrrhachii scribens, hoc ipsum Balsamonis mendacium constanter damnat, ac rejicit, asseritque, etiam Photianorum suffragio Balsamonis effatum refelli: ait enim: τῇ τοιαύτῃ δὲ ἀποκρίσει πολλοὶ τῶν ἐλλογίμων οὐκ ἔθεντο, διὰ πολὺ ἔχουσαν τὸ ἀπηνὲς, καὶ ἰταμὸν, καὶ μὴ πρέπουσαν μέμψιν λατινικῶν τύπων, καὶ ἐθῶν, ὅτι, φασὶν, οὐκ ἀνεγνώσθησαν ταῦτα συνοδικῶς, καὶ οὐδ᾽ αὐτοὶ ὡς αἱρετικοὶ ἀποβληθέντες δημοσίᾳ γεγόνασιν, ἀλλὰ καὶ συνεσθίουσιν ἡμῖν, καὶ συνεύχονται. *Huic autem responso præclari multi viri tunc non sunt suffragati, ut quod multum duritiei, & acerbitatis haberet, nec convenientis reprehensioni Latinicarum formarum, & morum. Et quòd, inquiunt, hæc Synodicè decreta non sunt, neque ipsi Latini, ut hæretici publicè rejecti fuerint, sed simul nobiscum & cibum capiant, & precentur.* Adde Chomateno Joannem Colosensem, Creteosem Joannicium, Anthimum Methonensem, quos ad id erudite producit (6) Diplovatacius, postremum etiam (7) Coressium, qui Schismatis invidiam nisus in Latinos refundere his verbis Balsamonem aggreditur. Τὸ τοῦ Βαλσαμῶν ἐν ταῖς μελέταις ῥηθὲν ψευδέστατον, καὶ πικρὸν προσφέρουσιν οἱ Λατῖνοι, λέγοντες ὑφ᾽ ἡμῶν ἀναθεματισθῆναι τὸν Πάπαν, καὶ αὐτοὺς, καὶ ἡμᾶς πρώτους σχίσαι τὴν ἐκκλησίαν. λέγει μὲν ταῦτα ὁ πολυθρύλητος ἐκεῖνος, ψευδέστατον δὲ, καὶ φανερῶς ἀντικείμενον τῇ ἀληθείᾳ. ἐν ἡμῖν γὰρ οὐδαμῶς εὑρεῖν ἔστι ψῆφον, οὔτε συνοδικὸν, οὔτε ἀπόφθεγμα ἐπιχωρίας συνόδου, ἀνάθεμα τῷ Πάπᾳ, καὶ τοῖς Λατίνοις εἰσφέρον. οὐχ ἡμεῖς οὖν οἱ ἐπιχειρήσαντες τοῦ σχίσματος, ἀλλ᾽ οἱ Λατῖνοι τὰ ἡμέτερα δόγματα καταδικάσαντες ἀδίκως. *Quod Balsamon in Meditatis affirmat, falsissimum, & acerbum Latini producunt dicentes, à nobis Anathemati tùm Romanum Pontificem, tùm Latinos subjectos, nosq; primos Ecclesiam scidisse. Dicit sanè hoc blatero ille, mendacissimum tamen, & palam Veritati contrarium. Nam in nobis neque suffragium reperire est, neque Synodicum, neque decretum Provincialis Concilii Anathema inferens Pontifici Romano, Latinisve. Non igitur nos, qui initiam Schismati fecimus, sed Latini nostra dogmata damnaverunt injustè.* Ita Coressius in eo sanè delirans, quòd ait, à Latinis iniquè Photiana dogmata fuisse damnata, cùm justè damnata sint, & non à Latinis tantùm, sed & à Græcis ipsis tumiteratis, ac publicis conventibus, tum privatis commentariis ea fuerint profligata, tantâ eruditione, ac Sapientiâ, ut, quæ Latini contra Photianos producunt, ea Græci ante Latinos omnes produxerint, ut sæpe fusè, ac manifestè docuimus.

(4) Act. 7. & 8.

(5) respons. ultima in Jur. Græco-Rom. tom. 1. l. 5. pag. 322. ant. med.

(6) In Synop. juris.

(7) in dial. de Sacr. Euchar. c. 7.

(8) In libro de defunctis in initio, sive prologo.

XIII. Constat ex his solemne mendacium eorum, qui à Græcis Anathemati subjectum Romanum Pontificem asseruot, & inter illos mendacissimi Balsamonis, cui proinde favemus, cùm dicimus, non ex omni lethali crimine contrahi irregularitatem ex delicto. Favemus autem Balsamoni, quòd veritatem tuemur, docemusque, contrariam præjactæ Conclusionem intolerabilem esse. Sequitur enim ex ea, unico actu odii, invidiæ, aut Venereæ cogitationis ab Ordinibus Criminosum excludi, initiatumque ineptum reddi exercendis Ordinibus. Unde uberrima anxietatum emergit seges ob difficultatem aut memoriæ retinendæ, aut ferendi judicii circa ejusmodi culpas. Innumeris quoque viris aditus ad Ecclesiæ ministeria intercluderetur eximiis & Sanctitate morum, & animi dotibus, vixque unus, aut alter reperiri posset ad Clerum idoneus. Quæ omnia quanti fiot damni, quotarumque causa curarum, nemo non rationis expers agnoverit. Addo, frustra rejici à Sacris eum, cui neque Apostolorum authoritas, neque scita Canonum Sacro ministerio interdiount. Ecce Canones (1) Apostolici sic constituunt. Ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κύβοις σχολάζων, καὶ μέθαις, ἢ παυσάσθω, ἢ καθαιρείσθω. *Episcopus, aut Presbyter, aut Diaconus aleæ, atque Ebrietati deserviens, aut desinat, aut certe deponatur.* Idem (2) in minores Ministros decernunt, idemque in Fœneratores Ministros Edictum (3) Apostolorum est. Unde sic licet argumentari. Penes Nostros id crimen, quod ab usu Ordinum rejicit, illud dumtaxat & ab Ordinatione repellit: At Ebrietas, & Fœnus, & Aleæ consuetudo, post quam horum criminum reus mores emenda-

(1) Canone 42.

(2) Canone 43.

(3) Canone 44.

daverit suos, ab usu Ordinum non rejiciunt: neque igitur ejicient ab Ordinatione. Positionem priorem Græcorum omnium suffragium approbat, duce Prodromo (4) docente, ad agnoscenda peccata, quæ Ordinationem faciendam impediunt, id certissimi discerniculi esse, si ea usu Ordinum jamdudum acceptorum impediant. γνῶναι δὲ τὰ ἀπείργοντα τῆς χειροτονίας ἁμαρτήματα ῥᾴδιον, εἰ τὰ ἀπείργοντα τῆς λειτουργίας τὸν χειροτονηθέντα γνώσῃς· τὰ λυμαινόμενα γὰρ τὸ πραχθὲν, ταῦτα ἐμποδίζει τὸ μέλλον πράττεσθαι. *Nosse verò, quæ ab Ordinatione repellunt, peccata, facile est, si noris, quæ initiatum jamdudum arcent à Ministerio: nam quæ factum labefactant, ea impediunt & faciendum.* Quæ Regula an vera sit, meritò fortassis quis dubitet, sed hic à nobis certo certior censetur, quippe ab omnibus Photianis recepta, iisdemque Prodromi verbis asserta ante omnes à (5) Balsamone, mox à cæteris omnibus (6) Aristeno, (7) Macario, (8) Blastario, (9) Gerasimo, (10) Arsenio, & (11) Malaxo, probataque clam à Nicephoro Patriarcha, qui nullam in Regulis irregularitatem adducit, quæ à Ministerio non impediat, nullumque initiatorum impedimentum proponit, quod in initiando impedimentum Ordinum non efficiat. Stat ergò prima positio in legitimo Syllogismo: posterior constat ex relatis Canonibus Apostolorum. Nam Ebrietas, Fœnus, ludendi Consuetudo emendato criminum hujusmodi reo impedimento non sunt, quo minùs Ministerium Ordinum suorum exerceat: ergo obex esse non potest Ordinum tradendorum. At hinc sequitur manifestè conclusio nostra, quando hæc peccata lethalia sunt, ea autem initiato, si emendetur, desistatque, non obiunt, igitur neque initiando obeunt; colligiturque non omne lethale crimen causam rejiciendorum ab Ordinibus hominum constituere. Confirmatur hoc totum ex Neocæsariensi (12) Concilio, ubi desiderans concubitum mulieris nullâ afficitur censurâ, modò non sequatur concubitus. Sic enim ait: ἐὰν πρόθηταί τις ἐπιθυμῆσαι γυναικὸς, συγκαθευδῆσαι μετ' αὐτῆς, μὴ ἔλθῃ δὲ εἰς ἔργον αὐτοῦ ἡ ἐνθύμησις, φαίνεται, ὅτι ὑπὸ τῆς χάριτος ἐρρύσθη. *Si quis concupitâ muliere, etiam si concubitus ejus desiderium habeat, non autem subsequatur effectus, manifestum est, hunc fuisse per divinam gratiam liberatum.* Quæ postrema verba non asserunt liberatum hominem illum à peccato; quippe cùm certum sit, eum, qui videt mulierem, ad concupiscendam eam, mœchatum fuisse; liberatus igitur dicitur ab ea nota, quam ex culpa contracturus erat, atque adeò, licèt peccarit, ac si non peccasset, habetur. Vides, esse peccata, circa quæ nihil agit Ecclesia: quòd si omne peccatum irregularitatem faceret, profectò nullum peccatum Ecclesia præteriret, neque peccator liberatus fuisse diceretur, si ex culpa qualibet abstineretur à Sacris. Quid, quòd deturbatus gradu, quem occupat in Ecclesia, &, ut vulgo dicimus, depositus ob Canonicum crimen, si resipiscat, recipitur iterum ad officium, suoque muneri restituitur: Id nimirum (13) Penthecte Synodo decernente, ex cujus nempe sententiâ sequitur, Laicum, si resipiscat à crimine, recipiendum ad Ordines. Non enim, video, qui is, qui existhoratus ob crimen est], publicèque indignus munere suo pronunciatus, mox per Pœnitentiam ad pristinam dignitatem restituatur; is verò, qui nondum munus obtinuit, per Pœnitentiam criminis, nequeat restitui ad eam conditionem, ex qua dignitatem Sacram consequi queat. Non obstant, quæ pro Balsamonis decisione Margunius, & Critopulus jactant: ea enim, & alia sequentibus conclusionibus diruuntur.

(4) De Interpret. ad Nicæn. can. I.
(5) In Schol. ad Canones in Trull.
(6) In Nomocan.
(7) In Collect. 2. Can. ad Nicæn.
(8) In Synops. Syntagm. c. 2.
(9) In Exhes. Canonũ ad Nicæn.
(10) In Collect. Can c. 38.
(11) In Nomocan. c. 95.
(12) Canone 4.
(13) Canone 21.

SECTIO VII.

De Crimine Capitali.

SUMMARIUM.

I. *Occultum crimen non rejicit ab Ordinibus: & quidnam sit occultum crimen? An Ecclesia judicet de occultis?*
II. *Capitale peccatum probatum legitimè repellit ab Ordinibus. Capitale crimen dividitur. Hæresis, & Apostasis repellunt ab Ordinibus. Notatur inconstantia Margunii.*
III. *Simoniacus, & Fœnerator ad Sacros Ordines recipi nequit. Refellitur Margunius stans pro fœnore, quod Jure divino vetitum probatur.*
IV. *Idem probatur ex Jure Evangelico, & naturali.*
V. *Proponitur ratio ad idipsum probandum.*
VI. *Respondetur difficultatibus propositis à Margunio corruptore Scripturarum.*
VII. *Explicatur latè locus Deuteronomii.*
VIII. *Locus Evangelii explicatur &c.*
IX. *Scripturarum sensus ab Ecclesia petendus.*
X. *Ostenditur, à Latinis, usuras damnari, & quid de Montibus Pietatis?*
XI. *Enumerantur peccata capitalia.*

I. DIco tertiò, nullum crimen occultum ab Ordinibus rejicit. Porro cùm occultum dicatur dupliciter, & duplex sit; alterum, quod in intimis, abditisque animæ latebris perpetratur; alterum, quod prodit in extimum actum, nec tamen aut probatur reipsa, aut probari potest; hæc tertia Conclusio ad utrunque protenditur. Etenim, cùm ea repulsa, de qua hìc agimus, ob delictum sit, pœnæ rationem induit, vel saltem nota est, qua quis reus esse, vel fuisse pronunciatur: Quapropter & judicio indiget, nec sine cognitione dari potest. Occulti autem cognitio ex iis est, quæ fieri nequeunt, idemque, ac si dicas, cognitio ejus, quod non cognoscitur. Præterea de occultis Ecclesia non judicat, ut est omni jure certissimum, licet id pernegat unus omnium (1) Margunius ea ratione, quòd ex abditis criminibus pœnam irroget in Sacra Exhomologesi. Nec vir ad solas calumnias acutus consideravit, in Exhomologesi sacrâ crimen occultum ipsâ Rei confessione irrogaturo, pœnam Judici, fieri notissimum: quod ante Latinos omnes sapienter adnotavit (2) Tipucitus, & (3) Aristenus, & ex his Joannes (4) Lascares, postremusque (5) Coressius, quorum suffragio, quod constituimus, certum est, neque ullo pacto fieri potest, ut Ecclesia judicet de occultis. Idipsum confirmat jus Canonum Latinorum, cujus authoritate Græcæ sen-

(1) Nota 65. ad Can. Apost.
(2) Ad ff. ad Tit. de Jud.
(3) In Nomocan.
(4) De jure Græco. lib. 1. c. 9.
(5) Ad Synop. Nili in Canon. Apost.
(6) p. 2. q. 182. in 2.
(7) 2. 2. q. 11. art. 3.
(8) In 4. Sent. dist. 23.
(9) In 4. dist. 17. q. 8. n. 7.
(10) Ibid. dist. 15. q. 2. art. 3. post quæst. Conclusio.
(11) Ibid. dist. 37. q. 2. dub. 4.

sententiæ subscribunt ex Latinis doctissimi Alexander (6) de Ales, (7) Cajetanus, (8) Sotomajor, (9) Durandus, (10) Paludanus, (11) Soto, (12) Gabriel, (13) Driedonius, (14) Almainus, (15) Arrago, (16) Bannes, (17) Tabienna, (18) Navarrus, (19) Bellarminus, (20) Suarius, (21) Sayrus, (22) Alterius, quos recitant, & sequuntur ex Jureconsultis Alfonsus (23) de Castro, (24) Turrecremata, (25) Simanca, (26) Covarruvias, (27) Clarus, (28) Gutierrez, Nicolaus (29) Garzia, (30) Carbo, & (31) Surdius, nosque alibi (32) fusè confirmavimus. Quòd si de occultis penitùs, ignotisque criminibus Ecclesia non judicat, consequens est, neminem ob crimen penitùs occultum repellendum à Sacris Ordinibus. Quippe ad hanc repulsam delicti causâ judicio opus est: id autem ibi esse non potest, ubi crimen latebris suis obruitur. Ipse sanè, qui flagitat Ministris adscribi, si ejus culpæ sit conscius, quæ reum tanti Muneris dignitati ineptum, Sanctimoniaque indignum efficiat, sponte se subtrahat: At non ita Episcopus. Nimirum iniquissimus erit, si quid de occultis decernet. Neque enim in re tantâ præsumptionibus, & suspicionibus agendum est, cùm revera ex delicto Irregularitas, scelere exteriùs perpetrato, contrahatur, atque adeò minimè censeatur contracta, nisi agnoscatur crimen admissum, actumque. Et hæc sanè manifesta de crimine plane occulto. At manifestum itidem, neque occulto crimine, quod occultum est, quoniam probari non potest, neque probatur, quenquam ab Ordinibus rejici. Quidquid enim obstrepant Photiani, duce (33) Balsamone, quem sequitur (34) Palamas Latinorum improbator morum acerrimus. Quidquid, inquam, obstrepant Photiani, qui omnia verbis herculeis invadunt, ut ait ille, & de Virtute locuti, Virtutem, atque Religionem stolida severitate oppugnant, crimen non nisi probatum à Sacris repellit. At inquiunt: τοῦθ' ἡμῖν ἔθος, αὕτη τῶν ἡμετέρων νόμων διάταξις. τούτῳ χρώμεθα τῷ δικαίῳ, καίτοι τὸ πλημμελήματος ὑπόληψιν ἀχειροτόνητον ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον, κἂν φαίνηται ἄξιος τῶν κατ' ἔξοδον. *Hic nobis mos, hac Legum constitutio nostrarum: hoc utimur Jure: ipsa criminis suspicio ineptum Ordinibus recipiendis reddit hominem, quamvis dignus videatur in extimis.* Macti audacia, & mendacitate hac vestra, famosi homines. Hic vobis Mos? At non Græcis. Hæc Legum vestrarum constitutio? quæ tamen nusquam, ne apud vos quidem, legitur. Hoc jure utimini? nempe iniquissimo, quod minimè obtinere queat, nisi penes omnis literaturæ sacræ rudes, eosque, qui Canones vel non legerint, vel lectos non intellexerint, vel intellectos despexerint, quò furiosiùs in Latinos sapientes, decernentesque justissimè hercle hac in re insurgerent. Cedo enim, unde hoc Jus descendat, quibus Canonum scitis fulciatur, quâ prisca consuetudine ratum sit, dicite. Penes Nos Apocryphi, constitutissimi penes vos authoritate humani, Apostolici, Divini etiam Juris Canones Apostolorum nonne Morem hunc, Jus istud apertè damnant? Nam sic (35) decernunt: εἴ τις κατηγορία γένηται κατὰ πιστοῦ πορνείας, ἢ μοιχείας, ἢ ἄλλης τινὸς ἀπηγορευμένης πράξεως, καὶ ἐλεγχθείη, εἰς κλῆρον μὴ προαγέσθω. *Si accusatio contra fidelem instituatur de fornicatione, aut adulterio, aut quacunque actione prohibitâ, & convictus fuerit, in Clerum non producitor.* Si quid cordis vobis est, hoc uno Canone lecto fatendum erit, non satis esse ad hanc repulsam criminosum fuisse, nisi criminosus objecti criminis convincatur: At quî convictus unquam censebitur is, cujus crimen nec probari potest, neque probatur? Abundè hoc uno Canone evictum est, quod placebat, contra Photianos, si quid mentis habent nondum planè lymphatæ, fassuros, verum esse, quod dicimus. Adde, quod Apostoli decrevisse censentur, idipsum Synodos ubique receptas suo firmasse suffragio. Non producam Latinas, inter quas vetustissima (36) Eliberina similia traditis sancit, unam, atque alteram ex Græcis proferam, & primò (37) Neocæsariensem, ubi ad irregularitatem requiritur confessio rei, quæ si desit, ei potestas remittenda est sui. Agit autem ea Synodus de initiato, unde validissimâ æquiparatione, ac Jure (38) Græco (quidquid Latinum aliter censeat quandoque) ad initiandum infertur. Clariùs Nicæna (39) Synodus I. palam exposcens non solùm, ut convictus sit reus, verùm etiam, ut convictus sit duobus, vel tribus testibus: Quod accuratè notandum est, quippe utile ad refellendos Photianorum Mores, seu potiùs corruptelas, quemadmodum in Quinto Responso præstabimus. Interim libet interrogare: quis contra hæc hiscere audeat, nisi Photianus veritatis hostis, cujus deprehendendæ causa non disputat, propterea disputat, ut turpiùs, famosiùsque suis erroribus adhæreat? At Græci nostri non ita, quorum qui sapientes sunt, hæc scio uti probant, ultrò probabunt, probaturis iis etiam, qui, licet literarum expertes, vim tamen rationis admittunt, eidemque, ut Græcos decet, quibus nullum animal ingenium magis, eicurem animum præstant.

II. Superest, ut, an omne lethale crimen, postquam probatum est, ab Ordinibus Sacris repellat, videamus. Ad quæstionis penes Nostros celeberrimæ resolutionem. Dico, quartò: post probationem legitimam quodlibet Capitale peccatum rejicit ab Ordinibus. Ut Conclusio manifesta sit, sciendum est, Capitale vocari crimen illud, ad cujus expiationem olim publicam pœnitentiam jubebant Ecclesiasticæ Leges, appellabaturque peculiariùs mortale, Græcis κεφαλαῖον, & θανατηφόρον, ut eruditè docet (1) Cabassutius, & nos inferiùs ex Conciliis confirmabimus. Jam Capitalis genera criminis hæc sunt, Apostasis, Hæresis, homicidium, Usura publica, Simonia, Concubinatus, Adulterium, &, quæ graviora sunt adulterio, libidinis incestæ monstra, sive nefariæ. Horum reus Ordinibus abstinetur post legitimam criminum probationem, quocunque modo crimen delatum sit. Patet assertionis nostræ Veritas. Nam primò in Hæresi, atque Apostasi certissima est. Etenim, cùm Capitalia sint crimina, imò omnium capitalissima, quippe quæ uno simul impetu, quæ omnium sunt Sacratissima, Deum, & Ecclesiam lædunt, cùmque Capitalia crimina, quandoquidem omnium gravissima, indignum efficiant reum sacerrimâ dignitate, profectò is, qui ejusmodi criminibus laboravit, repellendus erit, ex perpetrato delicto. Accedit, meritò rejici tanquam suspe-

(12) *Ibid. art. 4.*
(13) *De lib. Christ. lib. 3. c. 3. in fin.*
(14) *De pot. Eccl. c. 9. & 10. & seq.*
(15) *2. 2. q. 11. art. 3*
(16) *Ibid. art. 4.*
(17) *In Sum. verb. excom. 5. casu 4. n. 4.*
(18) *In Sum. c. 23. n. 58. & c. 27. n. 56.*
(19) *De Eccl. militis c. 10. et de Rom. Pont. lib. 4. c. 20.*
(20) *p. 3. Tom. 4. disp. 4. sect. 2. n. 1.*
(21) *In Thesaur. Tom. 2. lib. c. 6 n. ult.*
(22) *De Censur. Tom. 1. lib. 3. c. 2. disp. 1. col. 2 sub litt. E.*
(23) *De just. hæret. punit. c. 17. & lib. 2. de l. penal. c. ult.*
(24) *In c. si quis non dicam. n. 12. de pœnit. dist 1. & in c. 1. 24. q. 1.*
(25) *Instit. tit. 42. n. 3. & seq.*
(26) *In reg. peccatum. p. 2. n. 6.*
(27) *In §. hæresis. n. 23.*
(28) *Quæstio. Can. c. 13. n. 5.*
(29) *De Benef. p. 1. c. 10. n. 91.*
(30) *De legit. lib. 8. disp. 14.*
(31) *Decis. 147. sub num. 15. vers. ita quoque.*
(32) *Respons. du hæreticis n. 12.*
(33) *Epist. ad Callist. Schilizen.*
(34) *Epist. ad Nicenem Italum.*
(35) *Canone 60.*
(36) *Canone 18.*
(37) *Canone 9.*
(38) *Vide Coressiu. ad Synops. Nili ad Can. Apostol. Cannarch. de vi Canon. Schol. 9.*
(39) *Canone 2 in fin.*
(1) *Ad Can. 2. Nicæn. in Not. Concil. & Canon.*
(2) *Ad ann. 357. n. 12. ad ann. 363. n. 144. ad ann. 439. n. 44. ad ann. 447. n. 25. ad ann. 453. n. 220. ad ann. 629. n. 6. & alibi.*
(3) *Auth. credentes C. de hæres. l. cunctos populos C. de Sum. Trin. ubi Gloss. in verb. infamiam in fin.*
(4) *In d. l. cunctos po-*

suspectos: difficillimè namque, qui Hæresis contraxere labem, aut sponsam Christo fidem inficiati sunt, & labem contractam expiant, & Fidem semel fractam, abjectamque sincerà conscientià recipiunt, ut exemplis plurimis eruditè probat (2) Baronius. Quare non videntur idonei, quibus Ecclesia Populorum disciplinam, Sacrorum Ministerium, Dignitates, quæ unà fide, unà innocentià censentur, credat. Quid quòd infamiam Juris, & de Jure Hæresi, atque Apostasi Leges ipsæ Civiles irrogant, vel ante sententiam judicis, ut ex Jure (3) sapienter deducunt Jurisperiti cum (4) Bartolo, Paulo (5) Castrensi, (6) Jasone, (7) Saliceto, quibus adstipulantur Alfonsus (8) de Castro, (9) Brunus, (10) Riminaldus junior, Franciscus (11) Pennia, (12) Bursatus, Didacus (13) Caotera, & (14) Sanchius, quos (15) alibi ad id retulimus. Infames igitur sunt ejusmodi criminosi, unde inferes, ab Ordinibus repellendos esse. Hinc pleno agmine ex authoritate (16) Juris, Sacris rejiciendos, docent Hęreticos, & Apostatas, quippe irregulares, (17) Speculator cum (18) Glossa, (19) Felino, (20) Deciano, & (21) Penoia, aliisque, quorum effata probant ex Theologis, (22) Antoninus, (23) Silvester, (24) Majolus, (25) Navarrus, (26) Valentinus, (27) Azorius, (28) Suarius, (29) Sancius, (30) Filliuccius, quos ad id in (31) loco produximus, confert (32) Eliberini vetustas Concilii, quam probat, ac renovat Arelatensis (33) Synodus II. ut si Jure Latino agendum sit, id, quod de Hæresi, & Apostasi diximus, producendum etiam ad Schisma, pervulgare, translativumque habeatur. Nec penes Nostros res in Controversiam deduci potest, quando & ratio superiùs allata id persuadet, & authoritas pręsto est ex Canonibus (34) Apostolorum, ubi Hæreticus, & Apostata ad meliora regressus, ut Laicus tantùm recipitur. Adstipulatur his Nicæna (35) Synodus I. quæ cùm ex indulgentià, clementiâque Novatianos in Clerum recipiat, satis ostendit, Hæreticos, tametsi insanire desierint, esse irregulares. Etenim, si Hæretici, virulentà rabie depositâ, in sinum Ecclesiæ regressi recipi possunt ad Ordines, ut quid Maxima Synodus Canonem cudit, & ut in Clerum recipiantur, maneantque in gradu, clementer indulget? Hinc Hæreticum, & Apostatam Nostrorum quicunque de Ordinum impedimentis accuratè scripsere, affirmatè rejiciunt. Eos videant Photiani apud Photianum Canonarcham, nos enim eosdem, quos sæpe ad testimonium produximus, referre tædet. At ex illis agnoscant, quàm scelestus Margunius sit, qui Hæreticum, ubi meliora maluerit, omnino recipiendum affirmat, quantà constantià viderit æquus judex, qui Nostra percurrerit, videritque hunc ipsum Margunium Stoico supercilio æquantem delicta omnia, & vel minimi reo publicæ pœnam repulsæ irrogantem. Sed hæc natura, hoc ingenium est superbæ Malignitatis, ut secum pugnet: Quapropter, cùm eam descripsisset Regius (36) Psaltes solemni illo versiculo: Ἐπὶ τὸν λαόν σου κατεπανουργεύσαντο γνώμην, ἐβουλεύσαντο κατὰ τῶν ἁγίων σου. *Super populum tuum malignaverunt consilium, cogitaverunt adversus Sanctos tuos*, &c. mox subdit: ὁ Θεός μου, θοῦ αὐτοὺς ὡς τροχὸν, ὡς καλάμην κατὰ πρόσωπον ἀνέμου. *Deus meus, pone illos, ut rotam, ut stipulum ante faciem venti.* Quæ verba propriam malignitati inconstantiam graphicè circumscribunt. Nam & rota, & stipula, cùm vento, vel impetu incipit agitari, circumagitur, motuque in orbem reducto, se sequiturque, fugitque, ac repetit locum, quem deserit, atque sibi ipsi occurrens, ut discedat, accedit. Quod in Margunio frequentissimum est, tam crebrò, impudenterque usurpatum, ut, quemadmodum olim Hipparchum Philosophum (37) Charilaus Mendesius, πορτίαν πολύτροπον, καὶ ἰξίονα πολύτροχον, *Proteum versipellem, volubilemque Ixionem*, Margunium liceat appellare. Verùm inconstantiæ Margunianæ & sæpe olim, ac deinceps sæpius documenta dabimus, dedimusque: nunc ad cætera crimina, quæ præfati sumus, regressi.

III. Dicimus, quod attinet ad vim abstinendi ab Ordinibus, idem de illis Juris esse, ac de Hæresi, & Apostasi. Nam, ut singula compendiò percurram, Simonia, teterrimum avaritiæ omnia nundinantis crimen, ab Ordinibus rejicit, quod invito Margunio Latinis constitutissimum est, planèque receptum ex Toletana (1) Synodo IX. & ex Concilio (2) Lateranensi sub Leone X. Exauthoratur enim sacrilegæ avaritiæ reus Jure (3) Latino, ex quo ad irregularitatem manifesta consecutio est. Adde, vel ipsam Simoniæ suspicionem, si publica sit, usu divinorum abstinere suspectum, ut Decretalia (4) statuta constituunt; tantæque atrocitatis hoc crimen censeri, ut quilibet, ad testimonium, & accusationem ipsius, quanquam cæteroqui ineptus, recipiatur, quemadmodum Adeodatus (5) Pontifex censet. His Græci subscribunt, quos latè refert & (6) Diplovatacius, & (7) Canonarcha, facitque authoritas (8) Apostolorum, Chalcedonensis (9) Concilii, & (10) Trullani, ut de asserto dubitare fatuum, & Photianum sit. Usuram licèt Latini Theologi communi Suffragio asserant impedimento Ordinibus esse, tamen rem altiùs rimati subtiliter disputant, an se ipsâ Ordinibus abstineat, an ratione infamiæ. Nam ex Fœnore infamiam irrogari, manifestum est, & nos fusè (11) docuimus hoc ipso anno publicè Titulum de testibus, & attestationibus explicantes. Porro penè omnes Latini recentiores, non nisi ex consequente infamia censent Fœnus à Sacris repellere, ut refert (12) Filliuccius, sed non solùm ex infamià, quæ ei irrogatur, verùm etiam ex naturà suà crimen Fœnoris ab Ordinibus abstinere, mihi certissimum est repetenti Jus utriusque Ecclesiæ palam, solemniterque constitutum ex (13) Trullana Synodo, ex (14) Eliberina, (15) Aurelianensi I. & (16) Turonica I. Nec ratio deest, quando crimen hoc gravissimum est, & omni Jure vetitum constat; id, quod obiter probo contra (17) Margunium, cujus impiis assertionibus effectum est, ut jampridem fas esse putent Photiani publicè fœnerari. Neque enim aliunde hanc corruptelam in mores Græciæ fluxisse constanter autumo, nisi ex ipsis Notis Margunii, quem non puduit (18) asserere, nullo Jure, Usuram (quam scribens Hœschelio palam damnaverat, quamque in missis ad Hœschelium Orationibus Nicolai Cabasilæ palam damnari à Photianis ipsis sciebat) prohiberi, suaderi potius, & probari tum Jure naturali, tum Divino, quando & Juris naturalis

est

pulos n. 13.12.
(5) *Ibid. n.18.*
(6) *Ibid. in 1. lectur. sub n. 43.*
(7) *In l. quoniam multi n. 2. C. de hæresic.*
(8) *De Just. hæret. punit. lib. 2. c. 9.*
(9) *De hæret. lib. 5. c. 8.*
(10) *Cons. 185. n. 1.*
(11) *p. 1. Comment. 4.*
(12) *Cons. 14. n. 18.*
(13) *In quæst. crimin. rubr. de hæret. c. 1. n. 9.*
(14) *In Decal. li. 2 c. 26. n. 2.*
(15) *Respons. de pæn. hæret. n. 51.*
(16) *In c. qui in aliquo 51. dist. c. 1. 1. q. 7. c. illud 51. dist. c. saluberrimum, 1. q. 7 extrav. Clem. VII. apud Pēniam inter Const. pro S. Off. post Director.*
(17) *Tit. de dispens. §. juxta n. 16. vers. sexto.*
(18) *In c. nos consuetudinē 12. dist.*
(19) *In c. eam te n. 2. de rescript.*
(20) *Tract. Crim. li. 5. c. 54. n. 17. & seq.*
(21) *Ad Direct. p. 3. qu. 113. Commen. 162. vers. ac primo.*
(22) *In Sum. p. 3. tit. 28. c. 6. in prin.*
(23) *Verb. Crimen. q. 2. n. 3.*
(24) *De Irregul. lib. 5. ca. 46 n. 1.*
(25) *In Sum. c. 27. n. 205 ver. 3.*
(26) *Tom. 4. disp. 19. punct. 3.*
(27) *Instit. tom. 1. l. 8. c. 11. q. 13. et c. 21. q. 8.*
(28) *Tom. 5. p. 3. disp. 43. sect. 1. n. 4.*
(29) *In Decal. li. 2. q. 25. n. 2. ad fin.*
(30) *Tract. 20. c. 9.*
(31) *d. resp. de pęn. hęret. n. 47. & 48.*
(32) *Canone 51.*
(33) *Canone 11.*
(34) *Canone 61.*
(35) *Canone 8.*
(36) *Psal. 82. v. 4. & 14.*
(37) *Apud Planud. in Adagiis.*

(1) *Can. 9.*
(2) *Sessio. 9. c. 8.*
(3) *C. sicut C. de hoc e. Ssinnainm. de Simonia.*
(4) *C. accusatū. c. tāta. eod.*
(5) *C. si dominus d. c. tanta eod.*
(6) *In Synops. Juris Græci tit. de pœnis Simoniacorū.*
(7) *De vi Canonum Schol. 64.*
(8) *Canone 30.*
(9) *Can. 2.*
(10) *Canone 22.*

est ex re propriâ quemque commodum quærere, & in Sacris Paginis sæpe Fœnus & laudatur, & insinuatur, sic allocuto (19) Heli Pontifice Helcanam; *reddat tibi Dominus semen de muliere hac pro fœnore, quod commodasti Domino*, ἀποτίσαι σοι κύριος σπέρμα ἐκ τῆς γυναικὸς ταύτης ἀντὶ τοῦ χρέους, οὗ ἔχρησας τῷ κυρίῳ. Salomone (20) docente *Fœnerari Domino eum, qui miseretur pauperis*. δανείζει τῷ θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχὸν, & (21) iterum ὁ πληθύνων τὸν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ τόκων, καὶ πλεονασμῶν τῷ ἐλεῶντι πτωχοὺς συνάγει αὐτὸν, *qui coacervat divitias usuris, & fœnore, liberali in pauperes congregare eas*. Et (22) alibi fœnerari eum proximo suo, qui facit misericordiam, ὁ ποιῶν ἔλεος, δανειεῖ τῷ πλησίον, mox (23) clariùs jubente his verbis: δάνεισον τῷ πλησίον ἐν καιρῷ χρείας αὐτοῦ: *fœnerare proximo tuo in tempore necessitatis illius*. Quin imò Deum ipsum, cùm vetat Fœnus ab Hebræis inter Gentiles suos exercendum, unà permittere Fœnus cum alienigenis usurpandum. (24) Ait enim, οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου τόκον ἀργυρίου, καὶ τόκον βρωμάτων, καὶ τόκον παντὸς πράγματος, οὗ ἐὰν ἐκδανείσῃς· τῷ ἀλλοτρίῳ ἐκτοκιεῖς, τῷ ἀδελφῷ σου οὐκ ἐκτοκιεῖς. *Non fœnerabis fratri tuo pecuniam ad usuram, nec fruges, nec quamlibet aliam rem, alieno fœnerabis, fratri tuo non fœnerabis*. Ab ipso etiam (25) Servatore Christo Usuras minimè damnari. Nam cùm de se, sub Allegoriâ Domini pecuniam suam servis ad negotia committentis, sermonem instituit, servum, qui sibi talentum datum, quò certiùs duro Domino redderet, in scrobem ad id paratam abdiderat, sic increpat: πονηρὲ δοῦλε, καὶ ὀκνηρὲ, ᾔδεις, ὅτι θερίζω, ὅπου οὐκ ἔσπειρα, καὶ συνάγω, ὅθεν οὐ διεσκόρπισα. ἔδει οὖν σε βαλεῖν τὸ ἀργύριόν μου τοῖς τραπεζίταις, καὶ ἐλθὼν ἐγὼ ἐκομισάμην ἂν τὸ ἐμὸν σὺν τόκῳ. *Serve male, & piger, sciebas, quia meto, ubi non seminavi, & colligo, ubi non sparsi. Oportuit ergo, te committere pecuniam meam numulariis, & veniens ego recepissem utique, quod meum est, cum usura*. Hæc Margunius: contra quem his locis Sacrarum Paginarum malè intellectis hallucinatum sic Veritas manifestè proponitur. Primò enim Jure divino Fœnus damnatur palam. Nam in (26) Exodo sic præcipitur: ἐὰν δὲ ἀργύριον ἐκδανείσῃς τῷ ἀδελφῷ τῷ πενιχρῷ τῷ παρὰ σοὶ, οὐκ ἔσῃ αὐτὸν κατεπείγων, οὐκ ἐπιθήσεις αὐτῷ τόκον. *Si pecuniam mutuam dederis fratri pauperi, qui habitat tecum, non urgebis eum quasi exactor, nec usuris opprimes*, & in (27) Levitico οὐ λήψῃ παρ' αὐτοῦ τόκον, οὐδὲ ἐπὶ πλήθει: *non accipias ab eo usuras, nec amplius, quàm dedisti*. In (28) Deuteronomio etiam οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου τόκον ἀργυρίου. *Non fœnerabis fratri tuo pecuniam*. Ejus itidem reos criminis increpat Esdra (29) Principes, Optimates, ac Magistratus Judaicę Gentis, & ex ejusdem Fœnoris noxâ vesanam Urbem Palęstinæ Principem damnat Regius (30) Psaltes: cujus & illud (31) vaticinium de Christo est, fore, ut ipse ex usuris, & iniquitate liberaret animos hominum. ἐκ τόκου, καὶ ἐξ ἀδικίας λυτρώσεται τὰς ψυχὰς αὐτῶν. Eandem in Fœnus sententiam fert Sapiens (32) Numine afflatus, & (33) Ezechiel solemniùs Fœneratorum pœnam describit his verbis. μετὰ τόκου ἔδωκε, καὶ πλεονασμὸν ἔλαβεν, οὗτος ζωῇ οὐ ζήσεται, πάσας τὰς ἀνομίας ταύτας ἐποίησε. θανάτῳ θανατωθήσεται, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐπ' αὐτὸν ἔσται: *ad usuram dantem, & amplius accipientem; nunquid vivet? cùm universa hæc detestanda fecerit, morte morietur: Sanguis ejus in ipso erit*. Penè infinita sunt sacrarum Litterarum loca, quibus Usura reprobatur, contràque laudatur is, qui se se abstinet ab eâdem. Ea iis producenda relinquimus, qui Sacris Interpretationibus operam addixere, nobis illud supererit, si ex his constet, Jure divino Usurarum crimen damnari. Neque hoc in dubium revocari potest ex iis, quæ hactenus diximus, & ex Veteri Testamento produximus, quæque ad id evocant eruditè præter summates Jureconsultos tum (34) Latinos, tum (35) Græcos, ex Latinis (36) Cœpolla, (37) Lupi, Ambrosius (38) de Vignate, Joannes (39) à Capistrano, ex Græcis (40) Leo Xanthopulus, Christophorus (41) Canonarcha, (42) Diplovatacius, & (43) Lascares.

IV. Jure etiam Euangelico Fœnus interdicitur illis Christi (1) verbis: δανείζετε, μηδὲν ἀπελπίζοντες: *mutuum date, nihil inde sperantes*: quæ verba consensus, & communis interpretatio Ecclesiæ Orthodoxæ ita profitetur enunciata, ut id crimen sub præcepto, atque lethali culpa vetuerint, quemadmodum (2) Jura Latinorum sacra, itidemque (3) Græcorum affirmant, sequunturque pari concordia Theologi omnes, & Canonistæ Græci, atque Latini, quos inter ad plenam hujus Orthodoxæ assertionis confirmationem videndi omnino ex Latinis Guillermus (4) Rinaldus Episcopus Lugdunensis, ex Græcis Theodorus (5) Metochites. Jure denique naturali fœnus uti crimen, & quidem iniquissimum, ac Reipublicæ perniciosissimum damnatur. Probavit id accuratè ex Nostris laudatus Metochites loco superiùs notato, ex quo pleraque quasi sua, suppresso nomine deprompsit (6) Covaruvias, munitque authoritate tùm (7) D. Thomæ, tùm (8) Scoti, aliorumque Theologorum, quibus adstipulatur (9) Soto, (10) Corradus, Jo. (11) Andreas adeò infensus usuræ, ut eam malorum omnium maximum nuncupet, quemadmodum post Jo. de (12) Anania eandem ex Nostris appellant Hieremias (13) Patriarcha, & Manuel (14) Malaxus. His tamen seclusis, ut contra Photianorum corruptelam hanc pessimam ratione agamus, Usuram esse contra Jus naturale, primò sic probo. Nam pecunia ex se non parit, vel fructum reddit, aut facit: igitur aliquid ultra sortem accipere pro usu rei, vel pecuniæ, iniquum est. Hęc enim utilitas, quę supra sortem accipitur, à nullo alio fieri potest, quàm ab ipsa sorte, quæ pecunia est. Hæc autem utilitatem non parit. Proinde, si quid pro ejus usu accipitur, accipitur, quod ex pecunia, & ejus usu provenire non potest. Sanè Usuram rectè descripseris cum (15) Duareno; accessionem sortis esse, quam, propter usum pecuniæ, à debitore creditor exigit: Fœnori etiam à fœtu etymologiam esse, docent, quibus vocabula scrutari placuit, quasi Fœnus sit, quod pecuniam ex usu pecuniæ parit. Nec dissidet origo vocabuli Græci; etenim Usura Nostris Τόκος, *partus* dicitur, idque lepidè edisserit (16) D. Basilius cum (17) Nysseno. Quare Aristophanes, & ex eo (18) Suidas,

(11) Lect. 24. per tot. (12) Tract. 20. c. 9. (13) Canone 10. (14) Canone 20. (15) Canone 12. (16) Canone 2. (17) Nota 7. in Antiochen. (18) Nota 2. ad Gagrens. (19) 1. Reg. c. 2. n. 20. (20) Prover. c. 19. n. 17. (21) Prover. c. 28. n. 8. (22) Eccli. c. 29. n. 1. (23) Ibid. n. 2. (24) Deuter. c. 23. n. 19. (25) Mat. c. 25. n. 26. (26) Cap. 22. n. 25. (27) Cap. 25. n. 36. (28) Ubi supra. (29) Cap. 5. n. 7. (30) Psal. 54. v. 12. (31) Psal. 71. v. 14. (32) Cap. 28. n. 8. (33) Cap. 18. n. 13. (34) In c. quia nonnulli de Usur. (35) In c. 18. Nic. Conc. I. (36) De simul. contract. nn. 16. (37) In L. cum abit § 3. n. 13. et 14. Cod. de act. emp. & vend. fol. 115. inter tract. divers. de Usur. (38) In tract. de Usur. § viverendi n. 28.

(39) De Usur. n. 61. & 68. fol. 95. & n. 70. fol. 96. (40) In explicat. Can. Nicæn. (41) De Synod. c. 31. ad fin. (42) In Synop. jur. Græcô tit. de Usur. (43) Epist. Eris. de Moria Erasmi. (1) Luc. c. 6. n. 35. (2) In c. consuluit. c. quia in omnibus c. super eo. de Usur. (3) In Synodico Taras. & Synod. Niceph. de Usura petentes, à. paenas, ubi supra. (4) In Sum. de vit. tom. 2. tract. de avar. c. 1. (5) περὶ πλεονεξίας Vulnere 8. sive de Avaritia. (6) Variar. resolut. lib. 3. c. 1. n. 5. (7) 2. 2. q. 66. art. 1. (8) In 4. sent. dist. 5. q. 9. art. 1. (9) De Just. & Jur. lib. 6. q. 1. ar. 1. (10) De Contract. qu. 2 concl. 2. (11) In reg. peccatum de reg. Jur. in 6. (12 In c.

das, usuram facetè dixit belluam quandam essa argeotiparam, quæ perpetuò argentum, aurumque progignit. Quod & (19) Plutarchus notavit, Usurarum iteratam exactionem, quam Usuram usurarum dicimus, *παλιντοκίαν* appellans, quemadmodum eam *ἀνατοκισμὸν* (20) Cicero vocat. Vide, quæ de hoc Anatocismo (21) Carolus, & ex Nostris (22) Tipucitus, productà ad id Juris (23) sententiâ, latè constituunt. Cùm igitur Fœous iode sit, quòd pariat, sive quòd ad fœcunditatem pecuniam adigat, ad quam pecunia naturâ suâ inepta est, uti diximus, apparet, ioiquitatem ipsius contra Naturæ Jus esse, quæ pecuniæ hoc peculiariùs tribuit, ut fœcuoda pecuoia esse non possit. Prætereà duo mihi certissimi Juris sunt: Primùm, in Mutuo rem, quæ transfertur, statim io potestatem transire Mutuatarii, sive accipientis, quod patet ex ipso discrimine Mutuum inter, & Commodatùm, Secundum, noo posse quempiam lucrum percipere ex re alieoa invito Domino; & si quis quid lucri percipiat, eum contra Jus naturale acturum. Hinc autem manifestè infertur, creditorem ex mutuato lucrum aliquod percipere non posse, & si percipiat, iniquè agere, & contra Jus naturale peccare. Nec quidquam proderit, si dicas, adesse motuatarii consensum; nam conseosus necessitate expressus non est consensus; atque adeò, qui Mutuum recipit, tametsi pro Usurâ pacificatur, censetur invitus, quare ex re inviti lucrum quæritur, cùm Fœous ex Mutuo recipitur.

V. Confirmatur hæc ratio ex non minùs certo Axiomate à lumine ipso naturali nobis indito. Certum est, io pecunia, aliisque, quæ ad Mutuum deduci queunt, usum esse rei ipsius coosumptionem, eumque separari à Proprietate, ipsâque re minimè posse. Quod utcunque in alia materiâ falsum contenderiot meritò contra Joannem XXII. clarissimi ex sacra Fratrum Minorum familia viri, ut eruditè proponit, deciditque Dominus, & Magister meus Sapientissimus Silvester (1) Maurus è Societ. Jesu, tamen in hac Mutui materiâ manifestum est. Igitur lucrum quærere ex usu rei, est pretio vendere id, quod non est, vel rem ipsam pro re accipere. Quæro enim, creditor capit lucrum pro sorte, an pro usu sortis? Si pro sorte, iteratò pretium accipit sortis. Si pro sortis usu, cùm is non æstimetur, nec possit æstimari seorsim à sorte, bis ipsa sors venditur. Hoc autem quis non videat iniquissimum esse, & Jure naturali damnatum? Faciunt verba (2) Jureconsulti, queis cavet, nequis putet SC. id effectum esse, ut pecuoiæ usufructus proprius sit: nec enim, (3) inquit, naturalis ratio authoritate SC. mutari potuit. Cajo coosonat (4) Justinianus noster affirmans, passim observatum esse, pecuniam usu ipso consumi. Eadem habes ex Jure (5) Sacro, & (6) profano, cui consentanea scribunt, post (7) Tipucitum nostrum (8) Bartolus, & (9) DD. fusè relati per (10) Tiraquellum. Ejusdem ratioois nobis confirmationem sufficit (11) Aristoteles palam effatus, usum pecuoiæ ejusdem esse consumptionem, ac dationem; retentionem verò, & acceptionem ejusdem possessionem esse, ut communis interpretatio fert ex Mente Eustratii, quam nequicquam reprobat (12) Tiraquellus. Etenim non solis Gallis licet Græca percipere, nec qui Græci sumos non accuratè perlecto Textu Græco Philosophi hæc in præseos attulimus. Hac interpretatione proinde retentâ, summus Philosophus confirmat, quæ diximus, quando si pecuniæ usus ipsa pecuniæ consumptio est, sequitur, usum pecuniæ vendi non posse. Ea propter ibidem (13) Aristoteles Fœnus turpem quæstum, ac turpem lucrum appellat, æquatque Fœneratores latronibus, depopulatoribus, ac Tyrannis, quod etiam (14) alibi dixit, testatus Fœnus vituperandum esse: additque rationem his solemnibus verbis: non enim id oatura genuit, sed rerum ultro citroque cootrahendarum ratio; jureque optimo in odia hominum incurrit, quoniam ipsa pecunia fructus ejus est: nec refertur ad permutandas res, cujus causa comparata est pecunia. Et superiùs apertè censuerat, Fœous vitium esse alienum à Natura. Nec mirum ita si Philosopho visum est, cum eadem seoteotia fuerit Tranioni servo apud Plautum, qui sic eum loquentem (15) inducit

Nullum edepol hodie genus est hominum tetrius,
Nec minus bonum cum Jure, quàm Danisticum.

Et M. Cato (16) *majores*, inquit, *nostri sic habuerunt, & ita in legibus posuerunt; furem dupli condemnari, fœneratorem quadrupli. Quantò pejorem civem existimarunt fœneratorem, quàm furem, hinc licet æstimare*. Cooatique sunt eam labem P.R. avetere sæpè, qui Reipublicæ præerant, nec defuere conteotiones acerrimæ de Fœnore tollendo, ut refert (17) Appiaous Alexandrinus. Tacitus (18) etiam narrat, sublatas fuisse Usuras decreto Senatus, ac Principis, quæ mox variis fraudibus exortæ paulatim, consuetudine leges vincente, ad centesimas pervenere.

VI. His omnibus ea ratio accedit, quæ ex dictis colligitur. Nam Jure Euangelico nihil aut præcipitur, aot vetatur, jure Naturali quod præceptum, vetitumve non sit; si ea tantùm excipias, quæ ad Fidei dogmata pertinent, & Sacramenta. Id, quod sapientissimè adnotavit (1) D. Thomas, & ante eum (2) Prodromus: atqui, ut ostendimus, Jure Euangelico vetantur Usuræ: Jure igitur naturali vetitæ sunt. Neque quidquam obstant, quæ ex Sacris Paginis ineptè, demeoterque congessit Margunius, quippe vel impropriè ad naturam trahontur Fœnoris, vel mataphoricè dicta sunt: Denique longè ab eo distant, ut Fœnus probent, quod certè si Juri, & Divino, & naturali contrarium est, noo potest à Sacris Paginis commendari. Ut autem, quæ summatim, generatimque dicimus, singillatim proposita pateotiùs evincant Marguniane stoliditatis nequitiam, age, breviter singula percurramus. Primò, quod ex libris Regum profert, ad rem nihil attinet: Ibi enim Heli de pecunia ooo loquitur, sed de Samuele, quem Deo à Parentibus devotum, oblatumque Fœnus appellat, ut iotelligerent loco filii Deo dedicati redditurum eis Deum plures filios unà cum ipso, quemadmodum ultra sortem in Fœnore quæstus, & lucrum restituitur. Hinc etiam Sacer historicus commodandi verbo utitur, quà, ut se impropriè, & per quandam metaphoram loqui

1. *ic. fin. de Usur.*
(13) *Synodico apud Campan.*
(14) *In Nomoc. tit. de Usur.*
(15) *In Tit. Cod. & Pandect. de Usur. c. 1.*
(16) *Hom. in Psal. 14.*
(17) *Homilia 4.*
(18) *In Lexica dict. Tonos.*
(19) *In Problem. c. 131.*
(20) *Ad Atticum. lib. 5. Ep. ule. & li. 6. Ep. 1. 3. 4.*
(21) *De Contract. n. 44.*
(22) *Lib. 38. in Codic.*
(23) *L. ult. Cod. de Usur.*

(1) *In Tract. de Just. & Jur. q. 17.*
(2) *In L. 2. ff. de usufr. ear. rer. quæ usu consum.*
(3) *Lib. 7. ad Edict. Provinciale.*
(4) *§. constituitur Inst. de usufruct.*
(5) *C. ult. de pignor.*
(6) *Auth. novissima C. de administ. tut. Auth. ubi qui oblig. se haber. pervib. res. min. l. Aristo 5. ult. ff. de Jur. deliber.*
(7) *Ad Tit. Cod. de Usur.*
(8) *Gloss. Bart. in l. 1. §. fuit quæsitu. ff. ad Trebell.*
(9) *Ibid. omnes.*
(10) *Lib. 1. de retract. §. 1. gloss. 7. n. 103.*
(11) *Lib. 5. Ethicor. c. 1.*
(12) *d. n. 103.*
(13) *Politic. lib. 1. c. 7.*
(14) *d. lib. 1. c. 6.*
(15) *In Mostellar. Act. 3. ant. fin.*
(16) *De Re Rustic. in princ.*
(17) *Lib. 1. de bell. civil.*
(18) *Lib. 5. Annal.*

(1) *1. 2. q. 108. art. 1. & 2. & Quodlib. 4 art. 13.*
(2) *De Interpret. ad c. 73. Apost.*

loqui significet, quando Commodatum à Mutuo longè distat; quà, ut, quod diximus, ingereret, non amissuros nimirum parentes filium, quem Deo dabant, eum in modum, quo qui commodat, quod commodat, non amittit, sed retinet. Cæterùm eo in loco de Fœnore vero non esse sermonem, apertum ex eo est, quòd eum Deo, qui minor est Deo, Fœnus exercere non potest. Nam Fœnus à Fœneratore potestatem rei mutuatæ transfert in Mutuatarium. At nullius rei potestas transferri in Deum potest, qui reipsa, & naturâ suâ rerum omnium Dominus est: quare, quemadmodum carere nequit rei ullius potestate, ita eam nequit acquirere. Atque hæc si Latinæ versioni stemus, quà utitur Margunius, nescio quo Jure, quàque constantia, qui sæpè eandem (3) detestatur: cæterùm si Græcus Textus audiatur, nihil inde pro Fœnore, quod prosit, elicies. Sic enim scribitur. ἀντὶ τ̃ χρέους, ὃ ἔχρησας τῷ κυρίῳ: *pro debito, quod reddidisti Domino.* Quapropter nulla mentio Fœnoris est: ut hinc etiam appareat, non licuisse Græco locum illum pro Usura proferre, Secundo, quod ex Proverbiorum loco depromitur, locutionis emphasim refert. *Fœneratur*, inquit, *Domino, qui miseretur pauperis*. Hoc est, reddet cum fœnore Numen, quidquid ex amore ipsius confertur in pauperes. Ducitur autem emphasis ex quadam veluti similitudine mutuantis ad usuram, & stipem erogantis pauperi ad percipiendam divinæ opem Clementiæ; nam quemadmodum qui fœneratur ex Mutuo, tum sortem, tum accessionem ad sortem petit, ita qui liberalitatem erga egenos exercet, tametsi nihil petat à paupere, ipso opere petit à Deo parem liberalitatem, & majorem; imò videtur exigere, quasi cogatur Deus clementiùs agere cum largo in pauperes eum in modum, quo, qui recipit ad usuram, cogitur plus, quàm acceperat, restituere. Tertiò, ex Ecclesiastico eadem omnino sententia est, eademque, & Phrasis, & Tropus locutionis. Nam cùm dicitur, *faciens misericordiam fœnerari proximo suo*, nihil aliud innuitur, nisi eum, qui opem indigenti fert, recepturum eadem, aut etiam majora, proximo illi opem ferente, si quando indiguerit. Neque enim adeò dementem arbitror quenquam, qui ea verba ita explicet, ut significent Fœnus necessarium Misericordiæ. Hinc statim jubemur, fœnerari proximo, hoc est, opem illi ferre tempore inopiæ, ut ex tali auxilio ipsi opportunè collato speremus fore, ut is, cui opem tulimus, ex gratitudine eadem, aut majora nobis indigentibus præstet. Sitque futuri beneficii, auxiliique præstatio quædam quasi Beneficii, auxiliique, quod præstatur, usura. Sic enervatur patrocinium ex versione Latina, quod videtur Usuris conferri: nam si Græcam sequimur, ut Græcos decet, nulla difficultas est, cum omnibus illis Locis de Mutuo, non de Fœnore mentio sit. Δανείζει inquit, θεῷ ὁ ἐλεῶν πτωχόν: *mutuatur Domino, qui miseretur pauperis*, ὁ ποιῶν ἔλεος, δανειεῖ τῷ πλησίον: *qui facit misericordiam mutuatur proximo*. Δάνεισον τῷ πλησίον ἐν καιρῷ χρείας αὐτοῦ: *mutuare proximo in tempore necessitatis ipsius*. Hinc (4) Turrecremata, qui D. Thomam testem producit, infidissimè comprobat, *fœnerari* in sacris Paginis pro *mutuari* sæpissimè poni. Quod patet ex illis (5) Ecclesiastici: *multi verò causa nequitiæ non fœnerati sunt*: Quibus nequitiæ accusantur, qui Fœnus non exercuere, quasi exercitatio virtutis, & Charitatis in Fœnore sit; quod certè ne ipse quidem Margunius asserit, fassus hìc, & (6) alibi merum contractum esse. Jam quod ex Proverbiis secundò adsumitur, quantam ignorantiam, quantum dolum præ se fert! Dicitur ibi, *qui coacervat divitias usuris, & fœnore, liberali in pauperes congregat eas*. Quæ sententia clarior in Græco: ὁ πληθύνων τὸν πλοῦτον αὐτοῦ μετὰ τόκων, καὶ πλεονασμῶν, τῷ ἐλεοῦντι πτωχοὺς συνάγει αὐτόν: *Qui multiplicat divitias suas usuris, & redundantiis, misericordi erga pauperes congregat eas*. At Margunius Græcam interpretationem dedignatus, quippe dolis ineptam suis, vel Latinam ipsam à se probè corruptam provocat ad Usurarum tutelam. Nam diæresi quadam nusquam in sacris Paginis inveniendâ ita sententiam corrumpit, ut epitheton *liberalis*, quod ibi *substantivi*, uti ajunt, locum obtinet, partemque alteram sententiæ regit, ad Fœnus rejiciat; sic: *qui coacervat divitias usuris, & Fœnore liberali, in pauperes congregat eas*. ὁ πληθύνων τὸν πλοῦτον μετὰ τόκων ἐλεοῦντος, εἰς πτωχοὺς συνάγει αὐτόν. Sed impietas corruptelæ ex ipsa vanitate sententiæ demonstratur. Quî enim is, qui coacervat divitias Usuris in auxilium pauperum congregat eas? Nemo hactenus inventus est, qui liberalem putaverit Fœneratorem, aut existimaverit unquam Fœneratorem cogitasse de Ope ferenda pauperibus, quos opprimit fœnore. At si, ut in sacris habetur Paginis, sensa Sapientis enuncies, apparet divinæ prorsus sententiæ Veritas experientiâ comprobata. Re enim verâ, qui coacervat Usuris, & Fœnore sceleratas divitias, hæredi eas congregat liberali, qui profusiùs vel causa Virtutis eas pauperibus eroget, vel nepotinis sumptibus easdem ad pauperum manus rejiciat. Sumptus enim divitum in pauperum, opificum videlicet, auxilium cedunt: Quare acutè Harmenopulus noster eos Principes incusat, qui adeò comprimunt opulentæ Nobilitatis impendia, ut Dites cogantur inertibus uti divitiis, conditoque intra latebras arcarum auro inhiare: nam ὡς, (7) inquit, τὸ τοῖς πλουσίοις χρημάτων δαπάναις ἀφειδῶς τῇ πολιτείᾳ ὀφειλόμενον, οὕτω τὸ φιλαργύρως αὐτοὺς φείδεσθαι τῶν ἀναλωμάτων, ἀκλεὲς μὲν αὐτοῖς, τῇ δὲ πολιτείᾳ φοβερόν. ἐντεῦθεν γὰρ ἐν τοῖς ἀτελεστέροις πτωχεία, ἐπειδὴ, κατὰ τὸ ῥηθὲν, οὐ πλουτήσει λαὸς, μὴ δαπανώσης συγκλήτου. *Quemadmodum, si divites nullis sumptibus parcant, impendebis regno periculum, sic, si avarè iidem sumptibus parcant, ipsis inglorium, Reipublica verò timendum. Hinc enim in plebe paupertas, quando, juxta adagium, non ditescet plebs, ni sumptum Senatus fecerit.* Patet igitur, quænam sit verborum germana, unica Sacrorum sententia, quantaque fides præstanda Margunio sit, metaphorica, & impropria ad proprietatem sermonis, propria verò ad ineptum sensum, Numinis verba sceleratissimè detorquentis: & in summa colligitur, nihil ex iis afferri, quod communi sententiæ Orthodoxorum fucum facere queat.

VII. Illud magis videtur premere, quod affert ex

(3) *In Notis ad Metaph. 1 Proœm. & in fin.*

(4) *In Sum. 14. qu.4.a.2. verf. ad tertium.*

(5) *Cap. 10.n.9.*

(6) *Nota 109. ad Trullan.*

(7) *In explicat. Constit. Leonis ad Novell. 4.*

ex Deuteronomio, ubi Divioa Lex propriè loquitur, oeque ollà utitur dicendi metaphorà, ut ex Græco patet sic seosa Numinis reddente: Οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἀλλὰ τῷ ἀλλοτρίῳ: *non fænerabis fratri tuo, sed alieno*. Quibus hercle Usura, quæ cum cive, & tribuli Judæis exercenda prohibetur, usurpandaque, permittitur habenda cum alienigenis. Unde ritè deduci potest, Usuram cootra Jus oaturale non esse, quando nemini aut licuit, aut unquam licebit, quod Juri naturali cootrarium est, nec fas, asseruisse Jure divino permissum, quod Jure naturali damnatur. Verùm hæc difficultas, & vetustissima est, & pervulgaris, plurimisque responsionibus usquequaque refellitur. Celebriores do, veramque, ac ioternecinam coostituo. Primò ajunt, iis verbis minimè permitti Usuras, sed quodammodo dissimulari ad malum majus evitandom, in quod certè Judæi ob duritiem, avidioremque Geotis cupidinem incidissent. Etenim si planè fuisset Fœnus vetitum, illud cum Gentilibus usurpasseot sine discrimine, & cum maximo Reipublicæ undique hostibus obsessæ malo. Sic iisdem libellum repudii permissum, non, ut ajunt, *positivè*, & *authoritativè*, sed per quandam dissimulationem, quoniam Moyses ad duritiam cordis eorum permisit illis uxores dimittere, ut Salutis (1) Author asseruit. Hæc est responsio (2) Tarasii, quem secutus est (3) Nicephorus ejus successor, sequunturque ex Græcis (4) plerique. Eandem Latinis prætulit (5) D. Thomas, quem sequitur (6) Cajetanus, (7) Hostiensis, (8) Cardinalis, (9) Jo. de Anania, (10) Turrecremata, (11) Corradus, & (12) Soto. Sed ea, ut ingenuè fatear, noo videtur admodom valida, quippe communis, quæque æquè omnia possit solvere, quare facile à Margunio contemnitur, diciturque πανάκεια *Panacæa*. Adde, non probari hanc dissimulationem in re, de qua agimos, licèt io libello repudii certa sit. Nam de hoc adest Christi testimooium, io re autem nostrà iisdem planè verbis, quibus Usura cum Judæis vetatur, conceditur cum alienis. Quare in eadem Numinis positione non videtur distinguendum ita, ut altera positionis pars aothoritatem, dissimulationem altera conferat. Id, quod nobis videtur, & aliis visum, atque propterea secundam respoosionem proponunt, ajuntque, ibi permitti Fœnus ineundum cum hostibus, qui oomine *alieni* ibi ceoseotur. Porro Usuras ab hostibus petitas exactiones potiùs justas jure belli vocandas esse, quàm Usuras: exactiones verò peti justè posse ab hostibus. Docet hæc (13) Magister ex verbis Ambrosii, quæ tamen non esse sanctissimi Doctoris cooteodunt cum (14) Alensi (15) Gabriel, & (16) Carolus: sunt tamen, eaque reperies in libro de (17) Tobia. Quo fit, ut explanationem Gratiani secuti fuerint (18) Antooinus, Jo. (19) Major, (20) Romanus, (21) Hippolytus, (22) Soccinus, & cum (23) Corrado Joannes (24) de Medina. Hæc tamen responsio si universim sumatur, ut eam Romanus, Soccinus, & Hippolytus constituunt, falsa omnino est, & meritò rejicitur ab (25) Anania. Nam cum hoste inire contractum jure naturæ reprobatum, non licet: cootractus enim non jure belli, sed jure Pacis celebraotur. Quapropter nec Mutui contractus pertinet ad jus belli: atque idcirco, si mutuum exigatur, non erit exactio jure belli justa. Quemadmodum non licet ab hoste justo pretio viliùs præstinari rem, quæ antequam in justo bello capiatur, propria est hostis ipsius. Atqoe hoc frequentissimo oioniuum coosensu certum est. Fit ex his, ut eadem responsio nobis mioimè placeat etiam arctioribus terminis proposita, quemadmodum eam probat Covarruvias (26) dicens, Usuras posse exigi ab hostibus in compeosationem damnorum, quæ nobis inferunt. Nam hujusmodi compensatio ex bello pendet, ut maoifestum est, Usura verò, ut omnes fateotur, quippe quæ ex Mutuo oascitur, qui cootractus est ad Jus pacis pertioens, nullo modo ad bellum spectat: Quare noo videtur posse licere, ex ullo compensationis prætextu, ab hoste Fœnus exigere. Igitur oobis maximè libet in eam seoteotiam ire, quæ difficultatem funditus evertit. Dicimus autem, non fuisse illis verbis Usuram Judæis permissam. Nam Usura esse non potest, nisi in mutuo, ut est certissimum: at nullum mutuum Judæos inter, atque conterminas Gentes esse poterat: igitur neque Usura. Secunda syllogismi positio sic probatur. In mutuo transfertur dominium, atque proprietas rei datæ in eum, cui datur; at rerum, quas mutuabantur, dabantque Judæi conterminis Geotibus, dominium in Geotes illas mioimè transferebatur. Etenim eas Geotes Deus cum boois, reque, & prole Judæis tradiderat, ut ex Sacris (27) Paginis constat, in quarum explanatione DD. asseruot, adeò populos illos Judæis ex Numinis supremà potestate fuisse subjectos, ut illorum planè Servi essent, atque adeò quidquid acquirerent, Dominis ipsis acquirereot. Quemadmodum ergo Dominum ioter, ac servum Fœnus constare nequit, quippe neque mutuum, neque ullus contractus; ita neque Fœous ullum. Quod quidem ioter Judæos, in quibus reipsa esse poterat, vetatur, oon vetatur inter Judæos, & alienigenas, quia verum fœnus hos inter, & illos eedere mioimè quibat. Sic imperans Deus (28) Judæis, ut commodata sibi per Ægyptos asportarent, noo jussit furtum, sed illud innuit, commodata illa à se Judæis dooata. Neque oberit, quòd io eo loco vocabulo Fœooris utatur Deus. Nam sæpe ad sensum, usumque vulgi loquitur Numen, ut eùm pœnitere (29) se dicit, & (30) dolere, aliaque hujusmodi. Cùm igitur io iis negotiis Geotes inter, ac Judæos Fœnoris jactarentur species, licet Fœnus oon esset, nomine Fœnoris Veritas occulitur illis tantùm agnoscenda, qui, quod jubentur sacra tractantes, scrutantur Scripturas. Hæc responsio peoitùs vera est, & Græca est, licet eam à longè videantur attigisse post (31) Hostiensem cum (32) Corradu cæteri DD. cum Covarruvias loco laudato. Nam eam (33) Prodromus tradit his verbis: τοῖς δὲ ἰουδαίοις οὐκ ἔδωκεν ὁ θεὸς ἐξουσίαν τόκου, καὶ πλεονασμοῦ λέγων, οὐκ ἐκτοκιεῖς τῷ ἀδελφῷ σου, ἀλλὰ τῷ ἀλλοτρίῳ, ἀλλὰ ταῦτα λέγων ἐσήμανεν, ὅτι αὐτὸς κατεκλήρωσεν αὐτοῖς τῆς γῆς τῆς ἐπαγγελίας· διὰ τὸ ἐξεῖν αὐτοῖς, ὁπόσον, τὰ τῶν ἐθνῶν χρήματα ἑαυτοῖς συνάγειν. *Judæis autem Deus fœnoris, & usuræ potestatem non fecit, cùm dixit, non fœnerabis*

(1) *Mat. c.19.n.8. Marci. c. 10.n.5.*
(2) *In Synod. contr. Usurarios apud Căpan. de vi Can. Schol. 37.*
(3) *In regul. reg. 93.*
(4) *Vidè di apud Diplovat. in Synops. tit. de Usur.*
(5) *2. 2. q. 78. art. 1.*
(6) *Ibid. in Comm.*
(7) *In Sum. tit. de usur. §. in aliquo vers. octavo.*
(8) *In Clem. 1. de Usur. §. 1. q. 13.*
(9) *In c. 1. de Usur. col. ult.*
(10) *In c. ult. 14. q. 4.*
(11) *De Contract. q. 14. concl. 2.*
(12) *In locum d. D. Thom. arg. 1.*
(13) *C. ult. 14. q. 4.*
(14) *3. p. q. 66.*
(15) *In 4. Sent. dist. 15. q. 11.*
(16) *In Consuet. Parisien. §. 1. Glos. 9 n. 11.*
(17) *Cap. 15.*
(18) *2. p. tit. 1. c. 7. §. 2.*
(19) *In 4. Sent. dist. 15. q. 29.*
(20) *Singul 265.*
(21) *In l. 1. §. præterea n. 1. ff. de quæstio.*
(22) *In reg. accipere ultra sortē in fin.*
(23) *Ubi suprà qu. 42. concl. 2. 3.*
(24) *De acquis. per Usur. §. ad 3. arg.*
(25) *d. c. 1. colon. ult.*
(26) *Lib. 3. variar. c. 1. sub n. 7.*
(27) *Exod. c. 23. n. 31. Numer. c. 14. sæpe & c. 21 n. 34. Deut c. 1. à n. 7. & in eod. libro sæpe.*
(28) *Exod. c. 3. n. 21. & seq.*
(29) *Genes. c. 6 n. 7. & Jeremiæ. c. 26. n. 13. & 19.*
(30) *Genes. c. 6. n. 6.*
(31) *Ubi suprà.*
(32) *Ubi suprà.*
(33) *De Interpres. ad Trullan.*

nerabis fratri tuo, sed alieno: at hæc dicens significavit, à se Dominos illos Terræ promissæ constitutos, quare illis fas erat, quocunque modo sibi Gentium res congregare,

VIII. Vides, quàm diversum à tuo, Marguni, sit Græcum ingenium, hoc, ut ab Orthodoxâ damnatum sententiâ Fœnus nihil à Sacris Paginis auxilii, patrociniive sacrilegè mutuetur, aut Latinis explanationibus facem præfert, aut præ Latinis interpretationibus sapit: At tuum Numinis corrumpit sensa, ut sacrarum Majestas literarum teterrimo crimini faveat, damnatamq; probet vel à fratribus tuis Photianis Usuram. Non enim verum est, non est verum, quod, Marguni, mentiris, probari à Græcia delirante, & Photiana Fœnus. Illud, vel eâ parte, quà Photiana est, detestatur. Neque hoc dubium, si ii proferantur in medium, qui hactenus de Jure sacro scripsere. Ero Margunius, si Fœnus ab uno Photianorum, alterove probetur, cùm contra omnes, quos producit Joannes (1) Lascares Rhyndacenus, illud palam ut impium, ut Jure divino damnatum publicè detestentur. Quo fit, ut neque Christi Parabola servis pecuniam committentis ad negotiandum quidquam Fœnori prosit. Etenim ea pertinet potiùs ad spiritalem virtutum usum, atque ad negotium Metaphysicum Gratiæ, de quo videnda, quæ acutè, & mysticè tradit moralis sacrorum eloquiorum explanator Gregorius (2) Dialogus. Deinde ibi nullo modo, etiamsi ad literam sensa loci revoces, Fœnus, quasi liceat, approbatur. Neque enim ibi de Usura propria sermo est: in qua usus ipse pecuniæ supra pecuniam æstimatur, & venditur iniquissimo contractu, sed de peculiari quâdam in pecunia negotiatione, quæ Italis *Banco*, Nobis Τράπεζα dicitur, in qua non pro uso, sed pro diminutione, ac mutatione Numismatum pretium capitur, & fructus. Constat ex ipso textu Græco, & Latino, ubi & mensa, & Nummularii, qui latinè mensarii, & Argentarii nominantur. Denique si des, eo in loco de vero, & proprio Fœnore agi, adhuc ex eo nihil ad Marguniana sententiæ opem confertur: nam quod ait: *veniens recepissem utique, quod meum est cum usuris*, vim tantùm argumentationis præfert: Quod manifestiùs (3) enunciat dicens: *serve nequam, ex ore tuo te judico: sciebas quòd homo austerus sum, tollens, quod non posui, & metens, quod non seminavi: & quare non dedisti pecuniam meam ad mensam, & ego veniens utique cum usuris exegissem illam?* ἐκ τόματός σε κρίνω σε, πονηρὲ δοῦλε· ᾔδεις, ὅτι ἐγὼ ἄνθρωπος αὐστηρός εἰμι, αἴρων, ὃ οὐκ ἔθηκα, καὶ θερίζων, ὃ οὐκ ἔσπειρα· καὶ διὰ τί οὐκ ἔδωκας τὸ ἀργύριόν μου ἐπὶ τὴν τράπεζαν, καὶ ἐγὼ ἐλθὼν σὺν τόκῳ ἂν ἔπραξα αὐτό; Hæc Verba hanc argumentationem continent: Serve nequam, me avarissimum, ut asseris, existimabas: ergo & illud tibi cavendum erat, ut pecuniam meam ad partum adigeres, quo mihi morem avarissimo gereres: ut hinc pateat frustra à te excusationem desidiæ tuæ peti, quam pœnæ addico, non quòd Fœnori exercendo pepercerit, sed quòd pecuniam traditam ita otiosam reliquerit, ut inde nulla mihi utilitas justè, ut potuit, procurata sit. Hæc loci illius sententia, quam ne nostram putet Margunius, neu quis ex recentioribus Photianis, ut nostram, spernat, norit à (4) Palama traditam, imò ex Basilio, & Nysseno, & Cyrillo desumptam à Palama, ut eleganter, & doctè demonstrat videndus omnino (5) Diplovatacius. Eam porro quis putet ad laudem, vel approbationem Fœnoris facere, cùm ad redarguendam excusationem mancipii dumtaxat collimet? Denique Jure Euangelico Usuram damnari certum est ex relatis; *mutuum date, nihil inde sperantes:* quæcunque ergo videntur in Euangelio ad Usuræ laudem transferri posse, ea explicanda ita sunt, ne pugnent cum apertissima, ac receptissima Fœnoris damnatione.

(1) In defensione Rituum Græc. c. 8.
(2) Hom. 9. in Evang.
(3) Luc. c. 19. n. 22.
(4) Orat. 4. de Transfigur. & lum. Thaborio.
(5) In Synops. cit. de Usur.

IX. Novi quid Photiani recentiores respondeant, responderintque nuper pro Margunio. Verbis illis Christi non vetari Usuram, sed consilium dari. Quasi verò ipsorum sit, sensa literarum Sacrarum exponere, aut liceat cuilibet effata Numinis pro libito interpretari. Ea non ex privatâ sententiâ, sed ita accipienda, itaque intelligenda sunt, quemadmodum ea Orthodoxa exponit Ecclesia, ad quam divinorum Oraculorum interpretatio unicè pertinet, ut docet ex Nostris (1) Irenæus, ex Latinis (2) Tertullianus, & (3) Augustinus. Quin & ipsi hæretici hoc fassi sunt, videndusque ad hoc, si licuerit, (4) Brentius, (5) Calvinus, (6) Melanchthon. Jam nomine Orthodoxæ Ecclesiæ non veniunt privati ipsi, quibus constat Ecclesia, quemadmodum delirarunt adducti hæresum Principes eum (7) Luthero, quem sequitur Martinus (8) Chemnitius, sed eo nomine censenda sunt Generalia Concilia, ac Pontificum Maximorum decreta, ut solidissimè probat ex novo, & veteri testamento, ex praxi Ecclesiæ, assertionibusque Pontificum, Cæsarumque (9) Bellarminus; & constat frequentissimo Patrum calculo, Græcorum sanè, uti (10) Irenæi, (11) Athanasii, (12) Basilii, (13) Nazianzeni, (14) Chrysostomi, atque (15) Cyrilli, Latinorum verò videlicet (16) Tertulliani, (17) Cypriani, (18) Ambrosii, (19) Hieronymi, (20) Sulpitii, (21) Augustini, (22) Prosperi, (23) Lirinensis, (24) Gregorii Magni, (25) Anselmi, atque (26) Bernardi: sive etiam Synodica catholicorum Patriarcharum usu ab Ecclesia recepta, atque consensu cæterorum Præsulum approbata, quemadmodum latè probat ex relatis PP. Græcis (27) Diplovatacius, & post eum (28) Lascares, novissimusque ipse (29) Margunius. Igitur ex tam multiplici authoritate utrunque certissimum est, verba, quæ sacris Paginis continentur, in eum sensum accipienda, quem ex interpretatione Ecclesiæ Orthodoxæ nacta sunt, hoc est ex interpretatione, aut Conciliorum, aut Pontificum, Synodicorumque universim receptorum. Porro superiùs ita constantissimè accepta ex horum omnium scitis ea verba Christi probavimus, ut usuræ crimen sub præcepto noxæ lethalis prohibeant. Quin imò, si quis ausit asserere, crimen non esse, nec fœnerantes peccare, is tanquam hæreticæ noxæ reus puniendus erit ex Jure (30) Latino, & (31) Græco: ut hinc pateat, qualem habere Græciæ liceat Margunium, qui disertè Fœnus numero criminum eximit.

X. Tne-

(1) Lib. 3. c. 4.
(2) Lib. de præscrip.
(3) Lib. contr. Epist. fundam. & lib. de util. credê. c. 14.
(4) In Conf. Virtéber. c. de Confess.
(5) Lib. 4. Inst. §. 3.
(6) In loc. Comm. c. de Ecclesia.
(7) In præfat. Articul. Suev. & ar. 115. ex Collect. Coclei.
(8) In Exam. Cõc. Trid. sess. 4.
(9) Tom. 1. contr. de Verb. Dei lib. 3. c. 8.
(10) Lib. 3. c. 2.
(11) Epist. ad solitarios.
(12) Epist. 52. ad Athan.
(13) Orat. qua se excusat, etc.
(14) Hom. ult. in Jo.
(15) Cit. à D. Thom. in Opusc. de error. Græcor.
(16) Ubi supra.
(17) Lib. 1. Epist. 3.
(18) Epist. 32. ad Valentin Imper.

(19) Epist. ad Damas. de nom. hypost. (20) Lib. 2. Hist. Sacr. ex D. Martino. (21) Lib. 1 Contr. Crescon. c. 23. & Epist. 106. ad Paulin. (22) Lib contra Collatorem. (23) In suo Commonitorio. (24) Lib. 5. Ep. 25. (25) De Incarn. c. 1. (26) Ep. 190. ad Innoc. & Ep. 189. (27) In Synopsi tit. de legibus (28) De versione 70. Interpret. (29) Nota 1. & 80. in Can. Apost. (30) in Clem. 1. §. ult. ubi Glos. vers. hæreticum de Usur. (31) Ex d. Synodico Tarasii.

X. Tuetur ille dementiam suam, post malè prolata ex Jure divino Argumenta, Civilium Legum effatis, in quibus se peritissimum (1) jactat, licèt reverà præter Nomocanonem Photii, & notas Balsamonis, nihil omnino ex Juris Prudentia Civilis audierit: mox tandem cur Usuras probaverit indicat his (2) verbis ἀλλὰ εἰς τέλος αὐτοὶ οἱ λατῖνοι τὴν ζόρλυ δοκιμάζουσι, ἐ δημοσίᾳ κατασταίνουσι τόπους, ἢ λέγονται ὄρη τῶ ἐλέους, ὅπω ἔξεσι νὰ δανειζῇ καθεὶς μὲ τόκον. *Demum ipsi Latini usuras probant, & publica loca constituunt, quæ Montes Pietatis appellant; ubi unicuique licet mutuari cum fænore.* Hæc Margunius, quibus tandem conficit, fœneratores ab Ordinibus Sacris non esse repellendos. Sed, quod attinet ad Jura civilia, (3) alibi fuse docuimus, ex illis nihil inferri posse, quod ad patrocinium Usurarum utile sit, conducatve: Quâ enim parte Usuras probant, ea iniqua sunt, antiqua sunt, & Jure Christiano penitùs abrogata. Quid quod ne mensæ quidem Danisticæ, seu Montes Pietatis licere, aut licere posse Fœnus ostendunt. Neque enim fides adhibenda (4) Ancharano, qui non sine timore, & dubitatione ausus est asserere, authoritate Pontificia Fœnus licere, & permitti, id, quod solemniùs probavit (5) Alexander, Paulus (6) de Castro, Rochus (7) Curte, ac non nulli recentiores, arbitrati mensam Danisticam, seu Montes Pietatis pium quoddam, ac publicum Fœnus esse, & Potestate summi Pastoris permissum; & usu communi omnium Orthodoxorum probatum. Hæc enim opinio detestabilis est, manifestè falsa, & potestati sacræ injuriosa. Scilicet quod omni jure vetitum est, nullo modo fieri potest, ut liceat, tribuendaque est supremæ Potestati hæc nobilis impotentia, qua facere non potest, ut liceat, quod omni jure nefas est. Docent hoc cæteri omnes cum (8) Corrado, apud quem alii. At, inquies, Montes Pietatis non ne Usurarum officinæ? Imò verò Pietatis publicæ sedes, quæ nullo modo ad Fœnus pertinent. Quare in eo mutuo Fœnus non permittitur; sed id mutui permittitur, quòd ibi Fœnus minimè sit. Et horum sanè Nostris nulla notitia, quare nec sermo: ut illos nobis Jure Græco tutari sit nefas, quod tamen neque illos improbat, nec poterit improbare. Si quis ex Photianis aliquid nosse cupit, quò cognoscat, quàm longè à Fœnore Montes istiusmodi absint, dabo solemnes DD. quorum uberrimis Commentariis Danisticæ mensæ natura à Fœnoris labe prorsus asseritur. Egere latè (9) Michael Timotheus, Paulus (10) Fuschus, Dominicus (11) Soto, (12) Cajetanus, Bernardinus (13) de Busto, Jason (14) Maynus, Paulus (15) de Castro, (16) Navarrus, Joseph (17) Angles, Ludovicus (18) Lopez, (19) Armilla, Michael (20) de Palatio, (21) Medina, Joannes (22) Lupi, Sebastianus (23) Medices, (24) Cassanæus, aliique videndi penes (25) Cenedo, quorum doctissimis rationibus manifestissimè evincitur, Mensas Danisticas authoritate publica sanctissimè constitutas ad opem miserrimæ paupertatis, quia in illis nulla nequitia Fœnoris. Atque de hoc dubitare nefas censeo, quando uti fas id, & pium Vaticana Veritas concedit, munitque supremæ potestatis Suffragio ex Diplomate repetito (26) Sixti IV. (27) Julii II. (28) Innocentii VIII. (29) Pii II. (30) Gregorii XIII. quorum decreta recenset, post Cenedo loco laudato, (31) Bursatus. Et ratio idipsum commendat. Etenim Usura non est quidpiam exigere ratione periculi, recuperationis, difficultatum, vel impendii, quæ eunt, vel metuuntur in Sorte recuperanda. Pretio enim æstimari potest hoc ipsum, quod quis in tale periculum se se conjiciat, ut docent validissimis argumentationibus Morales Theologi penes (32) Coninchum. Quapropter, si periculum, difficultates, & expensæ deducantur vel expressè, vel tacitè in pactum, ut ad evitandam fœnoris labem necessarium docent (33) Laymanus, & Cardinalis (34) de Lugo secuti Medinam, Valentiam, Molinam, & Lessium, contractus extra usuræ aleam erit. Qua ratione Mensas Danisticas, quas contra Margunii sannas tuetur Veritas, à nota fœnoris eximunt (35) Toletus (36) Lessius, & (37) Bonacina.

(1) Not. 2. Nomocanonis in Proœm.
(2) Loco superiùs laudato.
(3) Respõ. an potestas Usurarum legitima esse possit.
(4) Cons. 243. n. 6.
(5) Cons. 1 3. 107. lib. 2.
(6) Cons. 398. li. 3.
(7) De Cõsuet. fol. 14. col. 2.
(8) De Cõtract. q. 14 concl. 2. ex 4 le. 1. de Usur. ubi Card q. 15. & Fc. per miserabilem. & in c. quanto de Usur.
(9) De Visitan. Eccl. lib. 2. tr. 8. c. 6.
(10) De Visitat. l. 2. c. 13. n. 32.
(11) De Just. & Jur. l. 6. q. 1. art. 6.
(12) Opusc. de Mõt. Pietat.
(13) In Defensor. Mõt. Pietat.
(14) In L. 1. lect. 1. n. 61. Cod. de Sum. Trin.
(15) Cons. 289. vol. 1 n. 2.
(16) In repet. c. 1. 14. q. 3. n. 64. & in Manual. c. 17. n. 213.
(17) Flor. Theol. in q. de Cãbiis pag. 289.
(18) In Instruct. Conscien. 2. p. c. 59.
(19) In Sum. ver. excõmunicatio §. 74.
(20) De Contract. lib 3. c. 4. pag. 197.
(21) C. de restit. fol. 152.
(22) In c. navigãti §. 3. de. Usur. n. 80.
(23) In Summa peccat. 1. p. tit. 6. q. 106.
(24) In Consuet. Burgund. rub. 4. §. 23. col. 771.
(25) Ad Decretal. Collect. 41. n. 2.
(26) Dat. 18. Kal. maji 1472 & alia data 4. Non. Julii 1479.
(27) Data Põtif. sui anno 8.
(28) Data 8. Kal. Decem. 1486. & alia Data Kalen. Junii 1488.
(29) Data 3. Junii 1463.
(30) Dat. Idib. Octob 1563
(31) Cons. 60. vol. 1. n. 27.
(32) Dub. 3 q. 3 p. 5.
(33) Tom. 4 lib 3. c. 16. n. 9.
(34) De Just. & Jur. disp. 25. Sect. 3. n. 2.
(35) Lib. 5. Instruct. c. 18.
(36) Lib. 2. de Just. & Jur. c. 20. d. 13.
(37) q. 3. part. 13.

XI. Ex his constat, Fœnus crimen esse, & quidem omni Jure obtinente prohibitum, Capitale etiam illud superiùs demonstravimus, unde sequitur, fœneratorem abigendum procul à Sacris, recensendumque inter ineptos Ordinibus. Idem dicendum de adulterio, propter criminis enormem scilicet gravitatem, qua fit, ut jure (1) Divino, & Civili (2) novo pœnæ capitali subjiciatur, certis in casibus etiam permissum sit, privatà authoritate adulteros trucidare: quod an licuerit, disputo alibi (3) opportunè. Hinc appositè, & meritò inter Capitalia crimina recensetur, impedimentumque Ordinum facit ex delicto. Id, quod Nostris confirmat Apostolorum (4) decretum, & Synodus (5) Ancyrana, Latinis verò (6) Eliberina, & (7) Ilerdensis. Sed nimius essem, si omnia crimina, quæ Capitalia dicuntur, habenturque, singillatim percurrerem, Ut rei, de qua agimus, utilem summatim, generatimque operam demus. Cætera Capitalia duas abeunt in Classes. Et hæc quidem contemptu Sacramentorum fiunt, illa verò contemptu Ecclesiæ, Sacræque potestatis. Ex prima classe iteratio Baptismi, alteriusve ex his Sacramentis, quæ iterari non possunt, Capitale scelus est, atque ab Ordinibus palam repellit. Scilicet ex ea iteratione contemptus propalam Sacramenti oritur, imò sacrilegè ratio Sacramenti violatur; atque ea propter jure à Ministerio rejicitur eorum, quæ contempsit scelestus contemptor, & impius. Neque de hoc dubitare fas, Latinis (8) Theologis omnibus id affirmatè fatentibus, idemque Nostris ingerente Apostolorum apertissima (9) Lege. Eadem ex classe Baptismum passus ab hæreticis Capitale perpetrat scelus, quod impedit, quominus Ordines rectè suscipi queant. Quod Nostris in dubium revocare nefas, ex Authoritate (10) Apostolica. Contemnit enim Sacramentum, qui valiturum sanè, impiè tamen ab impio Ministro suscipiendum existimat. Denique eâdem ratione interdicitur Ordinibus Sacris illi, qui per saltum, ut ajunt, omisso nimirum ex Ordinibus quopiam, ad superiores provectus est Ordines, si statim in eo, quem omisit, Ordine ministravit. Ideoim manifestam eo modo provecti audaciam ostentat, contemptumque Sacramenti jactat penitùs detestandum; quemadmodum

(1) C. 8. Joann. 5. Levit. c. 20. n. 10. Deut. c. 22. n. 22.
(2) §. si quando

dum Prodromus (11) inter Nostros, ante Latinos omnes, prudenter, ac sapienter pronunciavit, hæc scribens. εἰ δέ τις ἀπολειπὼν τοὺς κάτω βαθμοὺς εἰς τοὺς ἄνω ἀνέλθῃ, καὶ διάκονος γένηται, καὶ ἐν διακονίᾳ λειτουργήσῃ, μὴ χειροτονηθεὶς ὑποδιάκονος, τοῦτον οὐ θέμις ἐν τούτῳ λειτουργεῖν, οὐδὲ ἀνωτέρω προχειρίζεσθαι· τὴν γὰρ μυστηρίων λοίδορος πῶς ἄξιος ἐν μυστηρίοις τὴν χεῖρα προσφέρειν; *Quòd si quis, omissis, qui inferiùs sunt, Ordinibus, ad superiores ascenderit, & Diaconus renuncietur, & in Diaconi Ministerio fuerit, non acceptâ Hypodiaconi dignitate, hunc nefas exinde ministrare, aut ad superiora provehi, nam corrupter Sacramentorum, quî dignus Sacramentis manum admovere?* Hæc Prodromus, quæ opportunè hîc dedi, quò validiùs proterviam Coressii (12) refellam Latinos deridentis ob irregularitatem promoti per saltum, cùm hanc longè ante Latinos Græcia cognorit, ac tanto Authore censente probarit. Venio ad alteram Classem, quæ ex contemptu Ecclesiæ rejicit ab Ordinibus. Ex hac Violator, contemptorque Ecclesiasticæ pœnę, quam Censuram dicimus, Capitalis delicti reus est. Etenim qui pœnam sive lege, sive vivâ potestate sacrâ irrogatam violat, quæcunque illa sit modò gravis, quæque non nisi gravibus delictis irrogatur, is Ecclesiam spernit, ne dicam non audit. Qui autem Ecclesiam non audit, nedum spernit, is tanquam Ethnicus, & Publicanus habendus est ex Christi (13) præcepto, hoc est, ut cætera omittam, infamis censendus est, quales Judæi Publicanos arbitrabantur, ut supra in loco probavi: Jam infamia etiam post emendatam vitam, expiatumque scelus, propter quod irrogata est, non aboletur, ut sæpe docui, unde sequitur, violatorem Censuræ ab Ordinibus esse penitùs repellendum.

anthé. ut nulli judic. dicat col. 9. Glos. in l. 4. §. adulteris ver. recipiēdi ff. de re milit. Glos. 1. in l. Claudius ff. de his, qui ut indig.
(3) Respons. an Adulterū occid. liceat. jur. privato.
(4) Canone 60.
(5) Canone 20.
(6) Canon. 7. & 18.
(7) Can. 5.
(8) Vide Feliuc. tract.
(9) Canon. 47. & 67.
(10) Canone 46.
(11) De Interpret. ad Can. Apost. ad Can. 47.
(12) In Synops. ...gli ad Can. Apostolor.
(13) Mat. c. 18. n. 17.

SECTIO VIII.

De Animali, sive de Libidinis Crimine.

SUMMARIUM.

I. *DD. & Conciliorum Latinorum sensa circa Capitale peccatum explicantur, ad retundendam Photianorum audaciam.*
II. *De crimine Animali. Sodomiam obicem Ordinum esse: hancque reprobari à Latinis.*
III. *Incestos repelli ab Ordinibus Jure Græco.*
IV. *Refelluntur Hostes Græcorum hoc inficiati, & Margunius docens incestum à Latinis probari. Ostenditur oppositum.*
V. *Concubinarios à Latinis recipi ad Ordines, idque malè à Græcis damnari.*
VI. *Non semper optimum eligendum esse, & ad hoc ratio.*
VII. *Non semper Ecclesia rigorem placuisse, sape & misericordiam, idque optimum ostenditur.*
VIII. *Refelluntur calumniæ Coresii contra Latinos, & Explicatur locus Toletani Concilii I.*
IX. *Non damnari à Latinis Sacerdotes Græcos, quòd uxores habeant: id tamen ostenditur non esse juxta mores priscos Ecclesiæ.*
X. *An ex Pœnitentia obex Ordinum oriatur. Refertur Sententia Margunii.*
XI. *Describitur duplex Pœnitentia publica, & Solemnis. Ex hac oriri Ordinum obicem.*
XII. *Rejiciuntur argumenta Margunii.*
XIII. *Sententiam nostram à Photianis recipi. Philothei dementia in Apotheosi Palamæ damnatur.*

I. HÆc de Capitali peccato, quod etiam sæpe mortale appellatur à priscis: atque hunc in modum intelligendus est Isidorus (1) affirmans, morem esse, ut sordidati peccato mortali ad Ordines minimè provehantur: itidemque, ab eo, qui post susceptos Ordines mortalis peccati reus factus est, sacrum exerceri ministerium non posse. Consonat Valentinum (2) Concilium sub Damaso celebratum, Imperatoribus Valente, & Valentiniano circa annum Christi CCCLXXIII. illis Infula, cæterisque Ordinibus sacris interdicens, qui se mortali pollutos crimine faterentur, cui adstipulatum est (3) Agathense sub Symmacho, anno itidem Christi DVI. actum in Narbonensi Provincia, ubi statuitur, Clericum, qui Capitale crimen patrarit, exauthorandum, conjiciendumque in Cœnobium. Eodem nomine Capitalis utitur (4) Eliberinum ad significandam Apostasim, eandemque significationem extendit ad homicidium, & alia superiùs exposita, cùm eandem pœnam omnibus illis incutiat, & æquè omnes à sacra Eucharistia, vel in Vitæ confinio ipsius, severitate sanè nimiâ, sed fortassis ea tempestate ex circumstantiis & justâ, & opportunâ, rejiciat. Quæ sanè dicenda erant, & minutiùs enucleanda, ne severissimi Photianorum Antistites nobis tàm sæpe Latinorum Conciliorum decreta, quæ ne intelligunt quidem, objiciant, confecturi; Latinos ab antiquâ Ecclesiæ disciplinâ jampridem descivisse, quando potestatem Ordinum faciunt iis, qui lethaliter peccavere. Jactat id ubique Margunius tàm effronti temeritate, ut affirmare non dubitet, à Latinis neminem admitti, adscribique sacris Ordinibus, qui non priùs lethale aliquod facinus perpetrarit. Quare sic (5) conficit. ὅτω διαφέρει τὰ ἔθη τῶν λατίνων ἀπὸ τῶν παλαιῶν, ὅτων ἀ... μεθεν ἐνωμένων, καὶ τοῦτο σημεῖον τῆς αὐτῶν ὑπερηφανείας. *Adeò Latinorum mores à priscis illis, cùm Pax inter nos colebatur, descivere.* Sed his, ex hactenus explanatis, facilis responsio est, quæ ignorantiam Margunii patefacit apprimè. Nimirum prisci Mores non omnes lethaliter criminosos abigebant à Sacris, eos tantùm arcebant, qui Capitalia, & in hac significatione mortalia crimina perpetrassent. Quod licet ex dictis pateat patet attamen ex authoritate ejus, in cujus verba jurat (6) Margunius. Nam (7) Photius. Ἡ δὲ μετάνοια, inquit, ἐξαλείφει τὴν τῆς ἁμαρτίας αἰσχύνην παντελῶς οὐ πάσης. ἔνια γὰρ τῶν καὶ θανατηφόρων ἁμαρτημάτων διὰ ταύτης ἐξαφανίζεται· ἔνια δὲ καὶ μετ' αὐτὴν μένει κατὰ τὴν ἀναξίαν, καὶ ταῦτα πάντων φορτικώτερα βρίθουσι τὴν ψυχὴν, καὶ τῶν βαθμῶν τῆς ἐκκλησίας ἀπείργουσι· λέγονται δὲ κατ' ἐξοχὴν κεφαλαιώδη, καὶ θανάσιμα. *At pœnitentia non omnis peccati turpitudinem omnino tollit, quædam enim lethalium criminum per ipsam penitùs evanescunt, quædam autem, quâ parte impudentiam explicant, manent: Atque ea omnium gravissima premunt animum, & Ordinibus abstinent Ecclesiæ: appellantur autem*

(1) Lib. 2. de Divin. offic.
(2) Can. 4.
(3) Canone 32.
(4) Can. 1.
(5) Not. 3. ad Concil. VIII.
(6) Nota 7. in Proœm.
(7) In Synodico apud ipsū Margun. not. 1. ad Ancy. & ap. Cap. de vit. ad Ancyr.

per excellentiam Capitalia, & Mortalia. Quid his ab ipso Margunio relatis reponere queat Margunius, non video, cùm Doctor ille Universi Terrarum Orbis (hoc nomine censetur penes (8) Margunium pessimus Eunuchus ille) eadem constituat, quæ Latini, fassi abigendum ab Ordinibus eum, qui priscis Moribus abigebatur, eum nempe, qui Capitalium criminum reus esse convincatur; contrà verò, qui, lethalia licèt crimina perpetraverit, si tamen non Capitalia, post exhaustam indulgentiâ Numinis culpam criminis, recipiendum ad Sacra. Adeò falsum est, à Latinis non nisi criminosum admitti, quod siquis dixerit, apertè mentitur, reclamantibus nimirum Latinis omnibus, & putidam calumniam execrantibus, unàque colligentibus, quàm fœdè à priscis Græciæ Moribus illius Photiani desciverint, quæ de se magna, de reliquis nihil, aut clementer judicabat, magno scilicet nobilis jactantiæ argumento, quod Vitium non nisi ex Virtute est, qualem hac tempestate in Latinis fateri cogimur, quorum generosâ superbiâ in eo est, ut, cùm se Græcis majores norint, sua laudent, Nostra minimè vituperent, contemptâque Photianorum ignorantiâ, nequitiâque, Græciam miseram affirment, non malam.

II. Sed de Capitali peccato peractum esto; Animale crimen aggredimur, quod non ita accipimus, ut ad omne crimen animum labefactans pertineat, quemadmodum Balsamon sensit ineptè, & fatuè, cui non minus ineptè subscripsit Scholiastes Harmenopuli, sed ut illud crimen significet, cujus similitudo, quamvis innocenter expressa, vel in brutis animantibus fœda est, propterea que animale peccatum dicitur. Scilicet de non legitimo coitu agimus, & quodcunque libidinis crimen ad actum externum deductum, atque omnino perfectum, non tantùm cœptum, quod attinet ad Ordines Sacros, consideramus. Et de eo libidinis scelere, quod contra Naturam est, nemo sanæ mentis dubitaverit, an à Sacris abstineat; cùm omnino sit certum, eum, qui plusquàm belluina libidine Leges naturæ violat, Sacro Ministerio abstinendum. Id penes Latinos communi calculo asseritur, quamvis Aretinus id ex Juris rigore minimè probari doceat, quòd nusquam hic Ordinum obex Jure constituatur. Verùm tàm futili objecto facilis responsio est. Sacrorum Canonum verecundiam subticuisse, quod nec nominare decet. Cæterùm satis, superque ex ipsa reticentia deduci, quod nempe docemus, quum ii Canones, qui libidinis haud nefandæ crimina ad vim repellendi ab Ordinibus adsumpsere, potiori jure eam putandi sint concessisse nefandæ Veneris detestando flagitio, de cujus gravitate multa multi tradidere, & præsertim (1) D. Thomas post Cæsarei (2) Juris effata, quæ ad id congerunt eruditè Matthæus (3) Afflictus, Paulus (4) Parisius, Lucas (5) de Penna, & Didacus (6) Covarruvias, quorum sententiis addenda sunt, quæ de turpissimo crimine Prisci scripsere. Videndusque Valerius (7) Maximus de hujus criminis pœna multa veterum exempla commemorans, maximèque laudans C. Marium, ejusque disciplinam, cujus meminit etiam Quintilianus, & Plutarchus. Eadem, & alia profert Aymarus (8) Rivallius in explicatione Legis Scatiniæ, de qua (9) Juvenalis, & (10) Tertullianus. Sanè sacrilegum erit arbitrari, ab Ecclesia dignum Sacris Ordinibus reputari eum, quem ipso Jure infamem esse Lex (11) utraque jubet, quem Jura Civilia post damnationem intestabilem voluere, ut tradit (12) Speculator, imò etiam ante damnationem, & accusationem, ut docet Anastasius (13) Platus, Guillelmus (14) de Benedictis, (15) Decius, aliique, quos refert (16) Covarruvias. Quem denique publicatione bonorum puniunt ex effato (17) Glossographi, capite plectunt, incendioque addicunt; de quo extat (18) nobilis constitutio Christianorum Cæsarum Valentiniani, Theodosii, & Arcadii. Ea propter, damnata Aretini sententia, qui sæpè eam notam inter IC. meretur, quam inter Theologos Durandus infeliciter, ut ajunt, singularis, hanc, quam prajecimus, assertionem comprobant omnes, secuti Antònium (19) de Butrio, & (20) Scribentes, quos probat suffragio suo (21) Belbenzonus post (22) Speculatorem, (23) Hostiensem, (24) Jo. Andream, (25) Archidiaconum, (26) Dominicum, & (27) Præpositum, quibus adstipulantur Marianus (28) Soccinus, (29) Lambertinus, (30) Bertachinus, atque (31) Robuffus. Quos omnes non ad pompam enumero, sed ut audaciam Photianorum redarguam, qui præcinente (32) Margunio, Solemnemque agente syllabum mendaciorum, ex Epistolis Nectarii (33) Abbatis Casulani, & Georgii (34) Corcyrei Archiepiscopi, putant Sodomiæ crimen, nec inter gravissima à Latinis haberi, nec ea inter, quæ ab Ordinibus Sacris rejiciunt, recenseri; cùm tot Doctoribus prolatis in medium, contrarium manifestum fit. Jure nimirum Latino nefarios istiusmodi homines, etiam post expiatum scelus, & ab Ordinibus suscipiendis arceri, & ab acceptorum usu, aut spe ulteriorum penitùs abstineri. Id, quod cum totâ Græcia faterentur Photiani, rejectis nequissimorum Nebulonum calumniis, si aut legere Latinorum scripta possent stolidissimi hominum, aut pervicacissimi Mortalium suo judicio, non alienis obtrectationibus Latinos metiri nollent, quorum doctrina, quorum dogmata ab omni labe adeò sunt procul, ut qui ea damnaverit non unius, sed utriusque Ecclesiæ Mores damnet, oporteat. Hinc vir doctissimus Veccus, qui scilicet olim Photianus tanto erga Latinos odio exarserat, ut eos Canes, ac Dæmones, denique hostes Dei propalam appellaret, quin imò, ne initam cum Latinis à Græcia pacem in Lugdunensi Concilio confirmaret, flagella, & verbera passus carcerem tulerat, ubi Blemmydæ Commentarios perlegit, Latinorumque sententias penitùs introspexit, eas adeò probavit, ut non modò ne aliquatenus eas damnaret, exilium, exauthorationem, carcerem, mortemque in vinculis ærumnosam sanè, sed beatissimam maluerit, verùm etiam scripto, quà licuit, easdem confirmarit. Quapropter Græciæ, cujus præerat Sacris, cujus nequicquam consulebat felicitati, cui necessariam quietem, atque concordiam suadebat, eloquentissimè scribens. ἐρῶ δὲ, ait, (35) ὅτι δι' ἃ ὑμῖν ἀγνοεῖν ταῦτα οἱ πολλοὶ σοφίζεσθε, καὶ τοὺς Λατίνους οἷα μοιχοὺς, καὶ κακοδόξους, ἢ ἑτεροδόξους κατακρίνετε. Κἀγὼ δὲ πέπονθα τοιοῦτον, καὶ ἀνάξιος

(8) d. n. 547.

(1) 2. 2. q. 154. art. 11.

(2) In c. Cujus, & c. adulterii 32. q. 7. c. Clerici, de excess. Prælat. l. cum vir nubit in feminam Cod. de adult. c. infames. 3. q. 7. l. 1. §. removet ff. de postulan. Authen. ut nō luxurientur. cōtra naturā. col. 6. §. 2. Instit. de publ. Judic. c. in Archiepiscopatu de raptor. c. ut Clericorum. de vit. & honest. Cler.

(3) In Const. Reg. Neapol. li. 3. rubr. 42. nu. 10.

(4) Cons. 16. lib. 4.

(5) In l. 3. col. 3. Cod. de Exactor. l. 12.

(6) In Epit. ad 4. Decret. 2. p. c. 7. §. 5. n. 6.

(7) Lib. 6. c. de Pudicitia.

(8) Lib. 3. hist. Jur. Civil. c. de l. Scatinia.

(9) Satyra 2.

(10) Lib. de Monogamia.

(11) d. l. cum vir, ubi Glos. d. l. 1. §. removet, & ibi Glos. d. c. infames.

(12) Tit. de Instr. editio §. cōpendiose vers. 13.

(13) Inter Cons. Barbat. Cons. ult. lib. 1.

(14) In c. Raynutius, de testam. vers. mortuo jam testatore n. 134.

(15) In l. 1. C. de secun. Nupt. n. 8.

(16) In Clem. si furiosus p. 1. §. 1. nu. 6. post med. de homic.

(17) C. secundum leges de her. in 6.

(18) Lib. 9. Cod. Theod. tit. 7.

(19) In c. nisi cum pridem §. 1. de renunciat. & in c. ult. de temp. Ordina.

(20) In d. c. ult. de temp. Ordin.

(21) In Apostol. ad Abb. in c. Clerici de ex-

πρὸς σύγκρισιν τοῦ Παύλου τῶν ἐθνῶν τοῦ μεγάλου διδασκάλου, ἐν τῷ πλημμελῆσαι αὐτῷ παρόμοιος, ἐδίωκε τὴν ἀλήθειαν ὑπὸ ἀγνοίας τῇ ἀμαθείᾳ· ὅτε δὲ ἤρεσε τῷ ἐκλεξαμένῳ με ἐκ γαστρὸς τῆς τεκούσης με, τότε μαθὼν ἅπερ ἠγνόουν, καὶ νῦν τοῖς πᾶσι γνωστά, οἶδα, κατέλαβον, παντελῶς ἔγνων, ὅτι ἄμωμος ἡ πανταχοῦ ἐκκλησία, καὶ δὴ ἐν ἅπασιν ἡ τῶν λατίνων. τούτων τὰ δόγματα συμφωνεῖ τοῖς ἡμετέροις, καὶ τῶν πατέρων ἡμῶν τῇ ἀποφάσει συγκροτεῖ· οἱ οὖν ταυτὰ διδαχθέντες, ταυτὰ λέγοντες, ταυτὰ δογματίζοντες τί μεριζόμεθα, καὶ σχίζομεν τὴν ὁμογνωμοῦσαν θρησκείαν; *Video propter ignorantiam vestram ex vobis multos ineptis sophismatibus decipi, & Latinos, quasi molles, & malignos, & dogmatum falsorum authores detestari. Ego quoque idipsum sum passus, &, licèt minimè dignus, qui comparer cum Gentium Doctore Magno Paulo, tamen in iis, quæ ad crimina spectant, eidem simillimus persequebar Veritatem victus ab ignorantia. Cùm verò placuit ei, qui elegit me ex utero matris meæ, tunc eorum gnarus, quæ ignorabam, quamvis omnibus nota, didici, percepi, & penitùs agnovi, castam ubique Ecclesiam esse, & omnis expertem labis, inter omnes autem Ecclesiam Latinorum. Horum dogmata consonant Nostris, & Patrum nostrorum effatis. Qui ergo eadem didicimus, eadem dicimus, eadem docemus, cur nempe dividimur, & scindimus idem sentientem religionem?* Hæc Veccus non in Angulo scribens, aut privatos homines commonens, sed ex ipso Apice Græciæ, coram Græciâ universâ, veritatis tutelam agens; ut ex illis cuicunque non penitùs perditæ pervicaciæ homini liceat colligere, Latinam Ecclesiam illibatorum dogmatum parentem esse, atque adeò nefandæ libidinis aliquando reos communi Ecclesiæ utriusque suffragio sacris Ordinibus abstineri.

III. Eodem Jure tenetur Incestus: fit is ex damnato concubitu cum consanguinea intra quartum gradum penes Latinos, intra septimum penes Græcos, qui Antiquitatem secuti novo Jure, non sine causa, & ratione Latinis per Concilia (1) Lateranense IV. & (2) Tridentinum indicto minimè utuntur. Nam Incestum à Sacris arceri Jure Græco certissimum est, primò, quòd Græci minoris libidinis reos repellendos censent, ut ex dicendis patebit. Deinde, quòd, ut Antiquiores præteream, quorum nomina recenset (3) Caryophyllus, vir eruditus, & pius, Archiepiscopus Iconiensis, id palam affirmant, quotquot Jus Canonicum in Græcia receptum delibavere ex Nostris. Nam (4) Balsamon scribit. τὴν ἀνάλογον μοιχείαν τῶν ὁμαίμων, καὶ κατ' ἐπιγαμίαν οἰκείων ὁ βασιλικὸς νόμος βδελύττεται, ἡ δὲ Ἐκκλησία καταρᾶται, καὶ οὐδ' ἀλογεῖ, εἰ δὲ εἰς τὰ θεῖα προσάγει. ὁ γὰρ χειροτονεῖν ἔξεστι τὸν ἀθεμίτως γαμήσαντα, οὔτε μοιχεύσαντα. *Incestam libidinem consanguineorum, vel affinium detestatur Lex regia, diris verò eam devovet Ecclesia, neque sacrarum suffragia cæremoniarum eidem impertit, neque enim licet incestè conjugium celebrantem, vel incestè cum agnata, cognatave congressum Sacris initiare.* At Aristenus (5) ante Balsamonem. Ἀκούεται, inquit, ἐν ταῖς κατὰ τὴν ἀνατολὴν μερικαῖς πόλεσιν, ὅτι οὐ τιμωρεῖται ἡ ἐπὶ συγγενεῖ πορνεία, ἀλλὰ τοῦτο οὐ δέχεται οὐδὲ νομικὸν δόγμα, οὐδὲ κανονικόν· Παντελῶς γὰρ ὁ νόμος ταύτην ἐπὶ μεγάλῃ τιμωρίᾳ παραιτεῖ, ἥτε ἐκκλησία ἀναθεματίζει, οὐδὲ ἐπὶ μετανοίᾳ τὸν τὸ τοιοῦτον πράξαντα ἄξιον ἱερατικῆς τάξεως νομίζει. *Auditur autem in quibusdam Orientis Urbibus non puniri, sed permitti Incestum. Sed hoc non recipit neque Legis sententia, neque Canonica constitutio. Nam omninò & Lex hac interminatione maximarum pœnarum vetat, & Ecclesia subjicit Anathemati, neque post expiatum crimen eum, qui talia perpetrarit, dignum sacro Ordine putat.* Et ante Aristenum Psellus (6) Metaphrasten qui laudavit, virum illum venerabilem commendans narrat, cùm in Urbem Principem morum labes maxima undecunque ex hæreticorum colluvie irrepsisset, & ea inter cæteras, qua videbatur licere affinem, aut consanguineam juxta leges Romanorum priscas, hoc est Gradibus consanguinitatis, affinitatisque ad numerum personarum, non cognationum redactis, uxorem ducere, religionis amore inflammatum, divinoque Numine afflatum, Ambonem ascendisse, indeque tùm Patriarcham, tum Sacerdotes cæteros vi sacræ eloquentiæ coegisse, ut è vestigio juxta perpetuos Ecclesiæ Canones non modo nuptias sceleratas damnarent, verùm etiam ineptos sacris Ordinibus, omnique Ecclesiasticâ dignitate illos edicerent, qui eas celebrassent, aut deinceps clanculo in id criminis incidissent. ὁ δὲ ἄνθρωπος τοῦ θεοῦ θείῳ πνεύματι ἐνθουσιῶν εἰς τὸν ἄμβωνα ἐξαίφνης ἀνέβη, καὶ τῇ θεολόγῳ εὐγλωττίᾳ θριαμβεύων καταναγκάσαι ἅπαντας, κατὰ τὰ πάντοτε ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ βέβαια, δογματίσαι· οὐ θέμιν εἶναι, ἐπὶ συγγενεῖ γαμεῖν, ἀλλὰ καὶ ἀχειροτονήτους ὑπάρχειν τοὺς καὶ λάθρα συγγενοῦς πορνείας ἁμαρτήσαντας. *Vir autem Dei divino spiritu correptus exedram insiluit repentè, & facundia planè divina triumphans coegit omnes, juxta certissima semper in Ecclesia, decernere: non licere cum consanguinea Matrimonium inire, & ad Sacra provehere nefas esse eos, qui clam Venerem cum consanguinea habuissent.* Jam quid ego cæteros Græcorum recensere pergo, qui hanc rem affirmatam, decretamque voluere? Unum, aut alterum ex postremis audite. Coressius (7) italicè scribens, & Catumsyriti mendacia refellens: *Quod verò, ait, nuncias damnatum istic librum inimici Nostri, mihi mirum, cùm sciam, quanti nos Romæ habeamur, quamque incuriosa sit Aula rerum Nostrarum; nihil enim habemus, quod sibi Latini arrogent, & amicis distribuendum putent; nec Dataria Ecclesiæ Beneficia nostræ sperat, quippe quæ nulla sunt, & ex largitione populorum spontanea. Laudo igitur Aulæ justitiam, nihil enim Catumsyriti calumniis manifestius, perniciosius. In eo tamen omnia fero, at illud intolerabile, quòd à Nobis Incestum probari docet, & ad sacros Ordines recipi: Nos, qui vel simplicem, ut ajunt, fornicationem, dum inter Latinos disputatur, certa, & perpetua sententia damnatam volumus, qui Latinis inter impedimenta Ordinum eam minimè recensentibus, præcipuam numeramus, nos Incestum recipiemus? Apage virum, & malignum, & stolidum, qui vero similia mentiri non novit.* Ita Coressius, qui Latinorum circa res nostros manifestam incuriam malignè interpretatus, propterea censet à Latinis nos negligi, quòd ex Nobis nullam capere sit utilitatem, cùm potiùs Græcia nulla sit Romæ,

cesf. Prælat.
(22) Tit. de dispẽs. § juxta. n. 17.
(23) In d. c. nisi cũ pridẽ § 1.
(24) Ibid.
(25) In c. de his 2. 50 dist.
(26) Ibid.
(27) In d. c. de his.
(28) In c. ad audiẽtiam. de hom. n. 27.
(29) De jure patr. 1. p. lib. 2. qu. 9. art. 18. n. 4.
(30) In tract. de Episc. 1. p. l. 2. q. 30.
(31) In tract. de pacif. possess. n. 208.
(32) Nota 108. ad Trullan.
(33) Ep. 1. ad Georgiũ Corcyren.
(34) Ad Basil. Camaterum Patriar. CP. Ep. 4.
(35) In Epist. Encyclica inter MS. Latinii. vide Testim. Græciæ in Vecco.

(1) Canone 41.
(2) Sess. 24. c. 4.
(3) In Apologia brevi cõtra capita Calbsyr. pro Severo. ad c. 4.
(4) In respons. ad centum interrog. Marci Alex.
(5) In Nomocanone.

(6) In Orat. encomyst. in Metaphrast. ap. Marguinium in notis ad Metaphrast. in Progm.

(7) Epist 10. ad Cariophyllum.

quòd Nostrûm nullus in Aula. At inquies hoc est ipsum, quod petitur atque hoc incuriæ caput est: Imò verò Fatum est Græciæ, quo nomine Providentiam significo Numinis adhuc Nobis irati. Sed de his alibi, interim manifestum est ex Coressio, Incestum à nobis damnari, Coressio adstipulatur (8) Margunius his verbis: Φοβερὸν εἶναι κρῖμα ἡ ἀσέλγεια ἀνάμεσα τῆς συγγενῶν, διότι συγχέεται τὸ ἑνωμένον αἷμα: διὰ τοῦτο ἀναθεματίζεται ὁ τοῦ κρίματος τούτου ἔνοχος, καὶ εἶναι φρὸς τούτῳ καὶ ἀχειροτόνητος, καθὼς λέγουσιν οἱ Κανόνες. *Timendum crimen est libido inter conjunctos, quia turbatur Sanguis, qui in unitatem cojerat. Propterea Anathemati subjicitur hujus criminis reus, & insuper à Sacris rejicitur, ut Sacri Canones apprimè decernunt.* Nec mirum, hæc palam affirmatè à novissimis Græcorum constitui, quando Macarius Patriarcha, qui Græcis præfuit sacris anno Captivitatis nostræ CXXXII. Christi MDLXXXIV, Solemnem constitutionem (9) edidit de gradibus Cognationis, quam his diris, sive Anathematismis, uti dicimus, prosequitur. Τῷ λέγοντι, ὅτι ἔξεστι γῆμαι συγγενῆ ἐν τῷ ἑβδόμῳ βαθμῷ τῆς συγγενείας, ἀνάθεμα. τῷ δογματίζοντι, ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας μὴ παραιτεῖσθαι τοὺς τοιούτους γάμους, ἀνάθεμα· τῷ ἀναλαμβανομένῳ, τοὺς οὕτω γαμήσαντας, πρὶν χωρίσεως, εἰς μετάνοιαν, ἀνάθεμα. Τῷ τολμῶντι λέγειν. ὅτι ἡ πορνεία μετὰ συγγενοῦς, πορνεία μόνη, οὐδὲ ἀσέλγεια, καὶ παντελὴς ἀνομία ἐστὶν, ἀνάθεμα· τοῖς λέγουσι, τοὺς ἐν συγγενείᾳ πορνεύσαντας ἀξίους ἱερατείας, ἢ τινὸς χειροτονίας, διακονίας, καὶ μυστικῆς τάξεως, ἢ αὐτοὺς χειροτονήσασι πᾶσιν, ἀνάθεμα, καὶ καθαίρεσις. *Ei, qui dixerit, licere conjugium inire cum consanguinea intra septimum gradum cognationis, Anathema: docenti, ab Ecclesia non vetari ejusmodi matrimonia, Anathema: Ei, qui susceperit eo modo ineuntes matrimonium ad pœnitentiam, antequàm se invicem separaverint, Anathema: Ei, qui audet asserere, libidinem cum consanguinea simplicem libidinem esse, non verò impietatem, & incestum, Anathema. Dicentibus, eos, qui libidinis crimen cum consanguinea perpetrarint, dignos Sacerdotio, aut aliquo Ordine, & ministerio vel Sacro gradu, eisque, qui eosdem Sacris Ordinibus initiarint, Anathema, & Exanthoratio.*

IV. Constat igitur, Incestum à Nostris inter impedimenta Ordinum recenseri, unde statim (1) Catumsyritus cum (2) Ligure Nostros calumniati, cum risu, & solemni cachinno refelluntur: neque enim aliunde à Nobis Incestum probari, quàm, quòd ab Ordinibus non repellat, autumant: hoc autem non aliunde probant, nisi quod nusquam id cautum Jure nostro repererint, quodque Nos propensos ad libidinem maximè putant. Quasi verò quidquid in Ecclesia non assumitur ad vim repellendi ab Ordinibus, eo ipso probetur, aut quasi hactenus non sit demonstratum tot Græcorum, Græcique Juris recentissimi suffragiis, repelli prorsùs Incestum à Sacris. At ad libidinem propensi estis, ô Græculi. Primò, si penes vos, castissimi hominum, præter Incestum libidinis nihil est reliquum, apud Nos ædepol est: Qui fit, ut libidini dare operam fas Nobis sit, vel Incestum maximè detestatis. Quid ergo in Venerem proclivibus oberit Incestum damnare, si consanguineis intactis, liceat per adulteria, perque simplicem, uti dicitis, *fornicationem* ire, atque his generibus vitiorum lasciviventem animum satiare? Deinde, num apud Græcos dumtaxat, quidquid usuvenit, statim probatur? aut Nobis tantum non liceat, quod omnibus licet, licebitque olim, utinam non liceat, damnare simul crimina, damnataque retinere? Ergo quæ consecutio: libidini minores ex ingenio estis, ô Græci, igitur eam probatis palam, palamque laudatis, ut licitam. Addo, stolidissimam cæteroqui consecutionem, in re sacra esse prorsùs intolerabilem. Non enim ex propensionibus Gentium Ecclesiæ Mores censendi sunt, ni afferas superbam Hispanam Ecclesiam, inconstantem Gallicam, versipellem Afram, vino deditam Teutonicam, Britannam crudelem, his omnibus vitiis, non sine appendice profectæ è Græcia, cum comitate libidinis Italam laborantem, quòd his propensionibus recensitarum Gentium ingenia subjecta sint. Quid quòd, si libido Græciæ objicitur, eadem in dedecus Magnæ Græciæ verti potest. Referre enim ex historia liceret Sybaritarum molles delicias, turpesque, ac infames penitùs voluptates. Sed absit ineptias ulciscamur ineptiis, eodemque crimine, quæ damnamus, crimina repellamus, ea ipsa in re scilicet Rei, quam accusamus actores. Scimus sejungendos Mores Ecclesiæ à Moribus Populi, neque Sacra damnanda, aut fœdanda calumniis, quòd profani Mores aliquando sorduerint, præsertim cum propensiones animorum Virtute vincantur, ut quos stolidissimi dumtaxat ad vituperationem Gentium adstruendam adsumunt, ad earundem laudem pertineant, Fortitudine nimirum animum detorquente validiùs ad Virtutem, qui ad vitia deflectebat. Verùm hæc obiter pro Gente nostra contra Catumsyritum: jam locus est, ut ostendamus Margunio repulsum à Sacris per Nostros Incestum pari suffragio à Latinis repelli, Nam, unde Margunius habet Latinæ Ecclesiæ moribus esse receptum, ut Incestus ab Ordinibus minimè rejiciat? Quis id tradidit auctor? Quæ Juris Pagina affirmat? Quod effatum id docet judiciale? Denique quæ unquam praxis idipsum insinuat? Non ne pudet id in accusationem alicujus deducere, quod, si is verbo neget, confirmare accusator non possit? Imò nunquid immensę impudentię non est, ejus Latinos criminis, vitiive reos testari, quod apertissimè falsum est? Scilicet Incestum à Sacris abstineri Jure Latino, manifestum est. Etenim adulterum repelli ab Ordinibus supra docuimus; æquiparari autem Incestum Adulterio, palam est ex Glossa (3) communi, & Glossa (4) Bartoli, ibidemque Doctoribus, quos sequitur Paulus (5) Grillandus, & (6) Angelus. Imò eodem (7) Jure Clericus Incesto contaminatus exauthoratur perpetuò: quod iterum, iterumque affirmat (8) Glossa, quam singularem (9) Imolensis appellat, sequiturque (10) Abbas, & DD. cum Paulo (11) Grillando. Adde, eo Jure Incestos homines ab Ordinibus abstineri, quo Incestui præsens infamia, sive protinus, sive per sententiam irrogatur, Sed Jure Canonico Latinorum Incesti puniuntur infamiâ, ut ex (12) Callisti Pontificis decreto (13) Turrecremata deducit: igitur eodem Jure ab Ordinibus repelluntur.

(8) Nota 34. ad Trullan.

(9) Extat apud Canonarchã de vi Canon. Scholion 78.

(1) In Palinod. c. 8.

(2) De hæresi. l. 3.

(3) In l. inter liberos ff. de adult.

(4) In l. si adulteriũ cũ incesto in princ. ff. de adul.

(5) Lib. 3. de pœn. omnifariam coitus q. 3. arg. tex. in c. tuę de pœn.

(6) In tract. Italic. de malef. vers. cho mi hai adulterate col. 1.

(7) Arg. tex. in c. tuę de pœnis.

(8) In c. Maximianus 81. dist. in c. lator. 2. q. 7.

(9) In c. ut Clericorũ de vit. & honest. Cler.

(10) In c. at si Clerici §. fin. de Judic.

(11) d. lib. 3. qu. 3. & 7.

(12) In c. conjunctiones 35. qu. 2. & 3.

(13) In d. c. conjunctiones n. 4. & 5.

(14) In Pract. crim. c. 78

(15) In Responsi cẽtum ad Cabasilã.

(16) Seff. 24. c. 4.

(17) In c. discretionem de eo qui cogn. cõsangui. uxor. suę.

(18) In d. c. discretionem.

(19) Ibid.

(20) In Arbore Affinitatis.

luntur. Quin imò non Incestum modò legitimæ affinitatis à Sacris Latini arcent, verùm etiam eum, qui intra vetitos gradus cum ea concubuit, quæ consanguinea ejus est, quacum antea rem habuit veneream: id, quod eruditè probat Jo. (14) Bernardus Episcopus Calagurritanus. Nam ex damnato coitu oriri affinitatem penes Græcos usque ad septimum gradum docet Jo. (15) Citrius, & cum eo cæteri ex Nostris; penes Latinos verò usque ad secundum gradum certum est ex (16) Tridentino: videndaque ad id (17) Glossa, & post eam (18) Henricus, & (19) Abbas, & (20) Glossa iterum, queis vim addit sententia (21) Alexandri III. ad quam (22) Abbas iterum, & (23) alii. Adde Juris (24) effatum, ad quod Cappella Tolosana, & ad eam (25) Auferius, (26) Silvester, Hieronymus (27) Paulus, quibus adstipulatur (28) Jus ipsum Civile. Adeò Veritati consonat, pari suffragio utramque Ecclesiam in iis, quæ ad Ordines pertinent, ubique procedere.

V. Quod attinet ad Concubinarios, si criminis eos religiosè pœniteat, Jure Latino, ad Ordines recipi certum est: nam hi & Sacerdotem, ut ajunt, *fornicarium*, si Venus simplex sit, etiam si Sacra ante expiatum crimen obierit, non quidem communi Suffragio Irregularem asserunt, est enim ipsis anceps, ac dubium, an minister hujusmodi, ut Juris vocabulo utar, *suspensus* quoad se sit, an etiam quoad alios. Affirmant primum (1) Henricus, & (2) Cardinalis, rati non esse suspensum, nisi quoad se tantùm, quibus adstipulatur (3) Soccinus, qui ad hoc profert (4) Gregorii IX. Sententiam, eamque gnaviter interpretatur. Contrà, secundum probant indetinente propalam concubinam publicèque libidinoso Clerico Juris (5) effata, decernentia ejusmodi Clericum, etiam quoad alios esse suspensum. Id, quod post (6) Hostiensem, & (7) Panormitanum probant ex Theologis (8) Paludanus, & (9) Antoninus, (10) Silvester, & (11) Albarus Pelagius, ex Jureconsultis (12) Cosmas, (13) Consalvus à Villadiego, Abulensis (14) Episcopus, (15) Rebuffus, Guido (16) Papæ, Jo. (17) Bernardus Diaz de Lugo Episcopus Calagurritanus, (18) Bermondus, & alii frequentissimè, quare & receptior, & verior opinio est, dicendaque communis: ex qua tamen sequitur, solum concubinarium, qui notus sit, antequam crimen expiet, irregularem esse, adeòque non notum, etiam ante Pœnitentiæ Sacramentum, nedum etiam post Sacramentum ejusmodi rite susceptum, provehi ad Ordines posse. Quòd si Jure Latino, qui aut palam non detinet concubinam, aut post quam detinuit vel palam, si eum criminis pœnituerit, minime repellitur ab Ordinibus, quin imò nec si Clericus id faxit, suspenditur, quanquam in Clerico vel levia gravissima censeantur, ut patet ex Carthaginiensi (19) Synodo IV. ubi scurra, & turpiloquus Clericus ab officio removetur: confirmaturque ex iis, quæ ex Bernardo, & (20) Ambrosio refert eruditè (21) Cabassutius; profectò manifestum est, Jure Latino, neque Laicum concubinarium, & quem vocant *fornicatorem*, post expiationem criminis, vitæque emendationem,

(21) In c. in litteris de sest. (22) Ibid. (23) Aret. & alii in d.c. litteris. (24) In c. 2. de consang. (25) Ad Cappell. Tolosan. n.96. (26) verb. matrimonium 8. impedimento 15. (27) In provinc. fol. 38. (28) In l. liberi C. de nupt.

(1) In c. si celebrat. de Cler. excom. col. 6. (2) Ibid. col. 2. (3) In c. ad audientiam de hom. n. 23. (4) In c. nls de temp. Ordinas. (5) In c. si qui sunt 85. dist. c. præter. 32 dist. (6) In d. c. si celebrat. (7) In c. vestra col. 4. de cohab. Cler. & mulier. (8) In 4. sent. dist. 27. qu. 4. col. 2. (9) In 3. p. tit. 27 c. 3 (10) Verb. Concubinarios §. 4. (11) De planct. Eccl. fol. 27. col. 4. (12) Pragm. Sanct. tit. de Concubinariis vero. inhabiles. (13) De Irregul. c. de susp.

ab Ordinibus abstinendum. At non ita censuerunt Jura Græcorum, Hi enim secuti Apostolicos (22) Canones, ubi *fornicarius* de crimine accusatus, & convictus in Clerum produci non potest, quod post Apostolos decrevere tum (23) Neocæsariensis, tum (24) Nicæna Synodus prima, omnino arcendum ab Ordinibus existimavere cujuslibet libidinis reos, atque adeò non concubinæ tantùm detentorem, sed & simplicissimæ aliquando Veneris Reum. Id autem Nostri & prudenter, & bene, & ex prisca, Sanctâque Ecclesiæ disciplina. At illud in illis non probo, quòd amplexi, professique optima, Latinos bona sanè, & pro temporum, locorumque, ac circumstantiarum ratione optima itidem amplexos ultra fas, & contra Christianæ Charitatis Leges iniquissimè criminantur.

VI. Parcendum tamen & paucis, & rudibus, & ex ignorantia severis, quæ postremis hisce nostræ Calamitatis sæculis Græciam nostram oppressit, oblitam Sapientissimi Socratis sui, cujus (1) inter affata illud certissimum, argutissimumque, quo scilicet affirmavit οὐ πάντοτε, οὐδὲ πανταχοῦ τὸ ὂν ἄριστον καλὸν, *non semper, & ubique, quod optimum est, bonum est*. Id, quod latius proponit (2) Philoponus hac sententia: Τὸ δὲ ἀγχίνουν τοῦ Σωκράτους ῥηθὲν, τὸ ἄριστον οὐ πάντοτε, καὶ πανταχοῦ καλὸν, ὧδε συντελεῖ. Τὰ γὰρ ἤθη ταῖς περιστάσεσιν ὑποκείμενα, καθὼς καὶ τῇ φρονήσει· ἡ δὲ φρόνησις ἀνάδηλος ἐν ταῖς περιστάσεσιν, αὐτὰς κρίνουσα, καὶ οὐ κατὰ τὸ πρέπον ἁπλῶς πράττουσα, ἀλλὰ κατὰ τὸ νῦν, καὶ τότε προσῆκον. Τὸ γὰρ πρέπον ἁπλῶς κατὰ διάνοιαν, τὸ δὲ πρέπον ἐν πράξει κατὰ μονάδα, καὶ ταῖς περιστάσεσι διατυπούμενον. Ἐκεῖνο γοῦν ἀληθῶς πρέπον, ὃ αἱ περιστάσεις πρέπειν διδάσκουσι. Ταὐτὸ δὲ τὸ καλὸν, καὶ τὸ πρέπον. Οὕτω συντελεῖται καὶ τὸ ἄριστον διὰ τῶν περιστάσεων κακὸν γίνεσθαι, δι᾽ ὧν περὶ τῆς ἀγαθότητος ἡ φρόνησις κρίνει. *At ingeniosum Socratis effatum, optimum non semper, & ubique bonum, huc pertinet. Nam mores circumstantiis subjecti sunt, quemadmodum & Prudentia. Prudentia verò manifestatur circumstantiis, eas judicans; neque juxta decorum universim agens, sed uti hic, & nunc decet. Etenim decorum universim ad mentem pertinet, at quod in opere situm est, singulare, & à circumstantiis circumscribitur. Igitur illud reverà decet, quod circumstantiæ decere docent: idem porro bonum, & decens, unde conficitur, & quod optimum est, vi circumstantiarum malum fieri, per quas de bonitate Prudentia judicat.* Hæc acutè Philoponus, unde acutissimè Hippolitus (3) bonorum, malorumque duo proponit genera. Καὶ τῶν μὲν καλῶν ἔνια καλὰ καθ᾽ αὑτὰ, τὰ δὲ χρησίμως καλὰ λέγεται· καὶ τὰ καθ᾽ αὑτὰ καλὰ πάντοτε, καὶ πανταχοῦ καλά· τὰ δὲ χρησίμως ἄριστα, πῇ, καὶ ποτὲ ἦν ἀγαθὰ, κακὰ δέ. Τἀγαθὸν καθ᾽ αὑτὸ τὸ καλὸν σπάνιον, καὶ ἐπὶ πολὺ χρησιμόν ἐστιν. Οὕτω προσῆκον αἱ πράξεις ἔχουσι χρείαν. Τὸ γὰρ καλὸν ἐν ταῖς πράξεσι τὸ ἐπὶ πολύ. *Et bonorum quædam se ipsis bona sunt, quædam verò bona propterea dicuntur, quòd ad aliqua referantur. Jam quæ se ipsis bona sunt, ea semper, & ubique bona, quæ verò optima, quia referuntur ad aliud, alicubi, & aliquando non bona, sed mala censentur. Igitur bonum, quod ex se bonum est, rarum: ut plurimum bonum ex eo, quod referatur, est. Quare Prudentia agentibus*

(14) In tract. de Concub. Cler. Concl. 7. (15) In Concordat. tit. de publ. Concub. (16) Quæstio. 558. (17) In quæst. cũ Can. c. 73. (18) In tract. de Concubin. p. 270. (19) Canone 60. (20) Lib. 1. de off. c. 23. (21) Ad dict. Can. 60. (22) Canone 60. (23) Canone 9. & 10 (24) Canon. 2. in fin.

(1) Penes Planud. in Adag. cent. 2. n. 10. (2) In Fragmentis Comment. ad Moral. Eudæmia penes Jo. Capraf. de Mor. Philos. c. 8.

(3) In lib. 2. ff. tit. de Just. & Jur.

opus est; quando in actibus bonum est, quod ut plurimum fit. Ex his Tipucitus progreditur ad contemplationem discriminis, quod interest Religionem inter, & Charitatem erga patriam, dilectionemque Parentum, quæ Juris Gentium primævi effectus esse dicuntur à (4) Theophilo nostro. Docet autem tria hæc bona esse, atque optima, non tamen eodem modo. Nam Religionem bonum esse ex se, quòd ubique bonum sit, nec unquam malum: quod an verum sit videant alii. Contra, Charitatem erga Patriam tandiu bonam, quandiu religioni non adversatur, sed obsequitur. Dilectionem etiam parentum aliquando à bonitate deficere, cùm obest felicitati Patriæ: quare damnandum uti improbum, ac scelestum, qui, ne quid damni Patria capiat, Deo injurius est, eumque publici judicii reum esse, qui, ut Parentes tueatur, sive ut iisdem pareat, vel Patriæ proditor, vel inutilis, & multò magis si injuriosus esse videatur. Hæc eò pertinent, ut Græci Nostri non à Latinis, sed à Græcis discant, non, ita, quæ optima scilicet agunt, probare, ut, si quid agunt Latini minimè consonum moribus Græcis, superstitiosè condemnent, præsertim cùm de iis agamus, quæ ad circumstantiarum instar revocanda sunt, ac tandiu retinenda, quandiu Ecclesiæ, atque ubi Ecclesiæ prosunt.

(4) *Instit. de Just. & Jur. ad §. Jus autem.*

VII. Nec difficile quis ostenderit apprimè, ac manifestè, sanctissimè fieri, ut, & qui libidinis aliquando crimine polluti sunt, ab Ordinibus alicubi repellantur, iidemque alicubi ad eosdem recipiantur. Sanè hac præsertim in re duo, ut & in aliis quamplurimis, ponderanda sunt, & rigor disciplinæ, & æquitas misericordiæ. Quandiu Latina Ecclesia rigorem illum disciplinæ servavit, eâdem Sacrâ, piâque sævitiâ libidinis cujuscunque reos à Sacris abstinuit, ut patet ex (1) Jure, cui consonant, quæ (2) Scribit Cornelius Pontifex Fabio Antiocheno, faciuntque tradita per (3) Cyprianum Cornelio Synchronum, & (4) Augustinum. At ubi aliquando rigor disciplinæ opportunus minimè visus est, aut semper uti misericordiâ placuit, eos ipsos, quos ante rejecerat, post probatam moribus, & experimentis vitæ emendationem, admisit, atque ad ulteriora provexit, ut constat ex eodem (5) Jure, unde repulsos hujusmodi viros paulò ante docuimus. Neque hoc in Ecclesiâ mirum, aut novum, aut extra rationis aleam. Sæpissimè præ Severitate mores Sacri Clementiam maluere. Eliberina Synodus in Hispaniâ rigorem secuta iis, qui gravia post Baptismum crimina patravissent, vel in extrema Vitæ periodo Sacra Communione (6) interdixit, interdictumque vel ad simplicis crimen Veneris (7) protulit. Hanc tamen Sacram sævitiem, non ut iniquam detestatæ, sed importunam arbitratæ sæculis suis posteriores Synodi aliter, & opposita decreverunt, statueruntque, nemini in fine Vitæ Sacram Communionem denegandam, quemadmodum liquet ex (8) Ancyrana, & (9) Nicæna, ex (10) Agathensi, & (11) Carthaginiensi IV. An erit, qui alterutrum ex his damnet, cùm decreta Patrum pro loco, & tempore sapientissimâ varietate condita, moresque nihil damni afferentes, ut ut alios, & alios, ac sæpe sibi ipsis contrarios ubique deceat venerari? Audiant nostri, quid non Latinus aliquis, sed Græcus, idemque Photianus (12) author edicat. Ἐπικατάρατος ὁ τὰ ἔθη τῆς ἐκκλησίας, κἂν μεταλλαχθῶσι μεμφόμενος. ποία γὰρ αὐθάδεια τὰ μεταλλαχθέντα ἐν προσηκούσῃ περιστάσει κατὰ τὸ δέον, μέμφεσθαι; ἔστι δὲ φρονήσεως, καὶ εὐλαβείας, τὸ κατὰ τὸ προσῆκον μεταλλαχθέντα νομίζειν ἐν ἐκκλησίᾳ τὰ ἔθη, καὶ γὰρ οὐδὲ πᾶσα γῆ πρὸς τοὺς αὐτοὺς καρποὺς ἁρμόδιος, οὐδὲ ἐν παντὶ καιρῷ ταυτὰ ἔθη καλά. πάλαι τῷ τῶν ἀποστόλων καιρῷ οἱ μὲν πιστοὶ πάντες ἐκοινώνουν καθ' ἑκάστην, ἦσαν γὰρ προσκαρτεροῦντες τῇ προσευχῇ, καὶ τῇ κλάσει τοῦ ἄρτου, νῦν δὲ εἴ τις τοῦτό γε τοῖς πιστοῖς ἐντείλαιτο, τάχα ἂν καλὸν, ἀληθὲς δὲ ὁ πάνυ συμφέρον. *Impius, qui mores Ecclesiæ, quamvis mutentur, contemnit. Nam quæ protervia mutata juxta circumstantias decentes adspernari? Pertinet ad Prudentiam, & obsequium, mores, ut convenit, in Ecclesia mutatos arbitrari: nam neque Tellus omnis iisdem fructibus educandis apta, neque omni tempore iidem mores boni. Olim sub Apostolis, qui Christo nomen dederant, omnes sacerrimis epulis quotidie reficiebantur: erant enim perseverantes in Oratione, & fractione panis: nunc verò si quis hoc Christianis imperet, fortassis haud optimum erit, certè non admodum utile.* Hæc Briennius eloquentissimus sua ætate Concionator in Græcia, nec ignobilis Photianorum Theologus, quæ (13) Malaxus ad pœnas protendit, docens olim Ecclesiæ Severitatem placuisse, quæ mox Clementiam amavit, quâ nimirum in Sacra exhomologesi reis sua crimina fassis impendendam, sepositâ priscorum Canonum austeritate, prudenter vir cæteroqui rudis, & imperitus ostendit. Quid quod & in Lege Judæis lata mitissima læsi Numinis ira sæpe justum ita furorem continuit, ut abjectos pridem, repulsosque ad gradum pristinum revocaret. Maria (14) obtrectationis iniquissimæ convicta lepra percutitur, mox expiato crimine, non solum ad salutem pristinam, verùm etiam ad antiquum Vaticinii decus clementissimè restituitur. Aaron (15) post conflatum vitulum, in cujus impio, ac stolido cultu tum ipse, tum populus damnatam toties Idololatriam admisit, in summum Sacerdotem consecratus est. David (16) post adulterium vaticinandi recipit numen, eodemque, quo prius, in gradu regio manet. Achabus (17) post trucidatum Nabothum virum Sanctissimum sceleris peracti dolore egit, ne statim regia sede deturbaretur. Quid? nonne (18) Petrus Christi discipulus, & Princeps discipulorum, post inficiationem turpissimam, actâ Pœnitentiâ sceleris, Vicarius Christi, caputque Ecclesiæ (19) renunciari commeruit? Quin imò vel ipsis temporibus, quibus rigor Ecclesiasticæ disciplinæ perplacuit, placuit sæpè & mansuetudinis æquitas, eam nimirum, aut necessitate suadente, aut circumstantiis opportunam, atque utilem demonstrantibus. Sic ea ipsa Nicæna (20) Synodus, quæ lapsos à Clero rejicit omnino, ut si quis aliquando lapsus Clero adscriptus fuerit, aut Ordinibus initiatus, eum exanthorari jubeat simul, atque crimen, quod ante patrarat, agnoscatur. Ea ipsa, inquam, Pacis conciliandæ causa, de Veterum Ecclesiæ Canonum severitate remittit; eosque, qui se se Catharos appellabant, Novatianos nimirum, ad

Uni-

(1) *c. 5. & 2. c. 3. c. pervenit. c. accedẽs c. postquã. c. si post. 50. dist.*
(2) *Apud Euseb. li. 6. hist. c. 35.*
(3) *Epist. 54. 64. & 68.*
(4) *Epi. 5.*
(5) *In c. ponderet. c. & purgabit c. quia sanctitas c. quid est c. ferrum, & quatuor seqq. 50. dist.*
(6) *Can. 1. 2. & 8.*
(7) *Can. 7. & alibi infrà.*
(8) *Can. 8.*
(9) *Canone 12.*
(10) *Canone 11.*
(11) *Canon. 77. & 78.*
(12) *Joseph. Briena Orat. 38. de Fide, & Spir. S.*
(13) *In Nomoc. ad Canones Pœnitent. S. Basilii.*
(14) *Numer. c. 12.*
(15) *Exod. c. 32.*
(16) *2. Reg. c. 12. & 15.*
(17) *3. Reg. c. 21. & fin.*
(18) *Mat. c. 26. an. 70.*
(19) *In c. ult. d. n. 15.*
(20) *Canone 6.*

Unitatem Ecclesiæ revertentes ad priorem, quem cruminosi possederant, Infulæ, Sacerdotii, aliorumve minorum Ordinum gradum restituit. Testatur etiam (21) Augustinus, Melchiadem Pontificem Donatistis Episcopis, qui à Schismate discessissent, conditionem obtulisse, si pacem amassent, ut ad munus Episcopi reciperentur. Quod decretum ibi laudat tantus Doctor, qui (22) alibi refert, etiam Africanum Concilium eadem ratione inductum, ad procurandam lapsorum emendationem, Ecclesiæque Pacem, pristinæ dignitati Donatistas Episcopos reddidisse, quod itidem decretum ibidem commendat. Similiter (23) Socrates, & (24) Theodoretus narrant, Athanasium, cùm Alexandriam ex edicto Juliani Principis postliminio revertisset, Synodum habuisse, in qua constitutum, ut Ariani Episcopi Hæresim ejurantes priores sedes recuperarent, quam indulgentiam cùm ægrè tulisset Lucifer Calaritanus, ita communionem tum redeuntium ad Ecclesiam, tum eosdem recipientium dicitur aversatus, ut novum Schisma conflaverit. Meditentur hæc Nostri, qui pietatem, atque mansuetudinem Latinorum damnant, velintque, precor, Athanasii Magni Ecclesiæ Nostræ luminis doctam, Sacramque potius lucem sequi, quàm tenebras caligantis Luciferi, cui Episcopo non solùm, sed Cacodæmoni se similes dicent, si rata, sancta, & non nisi ab impiis, & ignorantibus impugnanda sequentur.

(21) Epist. 102. ad Episc. Donatist. et in Breviculo. collat.
(22) Lib. 2. contr. Crescon. c. 11. & ad Epist. c.
(23) Hist. lib. 3. c. 7. & seq.
(24) Hist. lib. 3. c. 4. & 5.

VIII. Verùm, siquidam ex Nostris tradita, & recepta, & minimè improbanda damnantes Lucifero se similes faciunt, cui Tenebrarum potestati, cui Principi Superbiæ, nequitiæque pares dicam improbissimos Photianos, qui contra hos mores Latinorum non sannas modò expediunt, sed & horrendas calumnias concinnant? Nam quid non mendax, & nequam in ipsos evomuit breviter omnem mendacitatem complexus (1) Coressius, sic denique per Epiphonema conficiens. οὕτως οἱ λοιδοροῦντες ἡμᾶς, ὅτι γυναικιζόμενοι ἔχομεν ἱερεῖς, τοῖς ἔχουσι παλλακίδας λειτουργεῖν ἐπιτρέπουσι, καὶ τοὺς ἐκπορνευομένους ἐν βδελυρᾷ πορνείᾳ κατὰ τὰ αὐτῶν νόμιμα χειροτονοῦσι. *Ita, qui Nos vituperant, quòd Sacerdotes maritos habeamus, concubinam habentibus Ministerium Sacrum permittunt, & eos, qui in turpi libidine, meretricibus operam dant, juxta Jura sua, Sacris initiant.* Quis ferat tantam, tam nefariam, planèque detestabilem hominis audaciam impurissimi? aut quis in posterum credat impostori manifestario? Corrasit hæc ille ex Nectario (2) Abbate, cujus hæc stolidissima sententia est. ἀλλὰ καὶ νόμον Λατίνων συνόδων προστιθέναι πρὸς καταφρόνησιν τῆς αὐτῶν θρησκείας, δίκαιον, ἐν ᾧ τὸ παλλακίδα ἔχειν συγχωρεῖται· ἡ δὲ κανονίζουσα σύνοδος αὕτη μὲν οὖν, ἡ καὶ τὸ τοῦ πνεύματος ἐκ τοῦ υἱοῦ ἐξιέναι πρώτη ψευσαμένη. *Sed & Leges Latinarum Synodorum proponere ad contemptum Sectæ eorum, æquum est, in quibus permittitur meretriculam habere. Quæ verò Canonem hujusmodi tulit Synodus, ea nimirum est, quæ prima mentita est Spiritum à Filio procedere.* Quæ sententia num Veritati consentanea sit, (3) alibi meditatò collegimus, ostenditque Sapientissimus (4) Veccus, cujus eruditis (5) laboribus, cùm manifestissimum sit, omnium Patrum, & quidem Nostrorum suffragio Spiritum à Filio, & per Filium à Patre unâ, æternâ, individuâ actione procedere, mendax evincitur is, qui temerè, falsò, ac stupidè dicit, dicetve, Toletanum Concilium I. (de illo enim Nectarius scribit) aut mentitum esse, aut primò mentitum esse. Sed hæc altioris, & operosioris indaginis videant Nostri in iis, quæ scripsimus, intelligant ex iis, quæ perpetuò explicamus, tandemque sibi ipsis vera persuadeant in iis, quæ certissima, manifesta, quotidianis sermonibus suademus, suadebimusque, donec vita supererit, quam Gentis Nostræ bono dicavimus. Quod attinet ad id, quod per eam Synodum concessum affirmat Nectarius, & ex Nectario Coressius, cuique nimirum uxorem minimè habenti concubinam permitti, verissimum est, malè tamen ab utroque Veritatis hoste intellectum, atque maligna interpretatione corruptum. Nam sententia illa Toletani, ut in ea fertur (6) Synodo, & ut à (7) Gratiano proponitur, sic habet. *Si quis habens uxorem fidelem, & concubinam habeat, non communicet: cæterùm is, qui non habet uxorem, & pro uxore concubinam habet, à communione non repellatur: tantùm, ut unius mulieris, aut uxoris, aut concubinæ (ut ei placuerit) sit conjunctione contentus; aliàs verò vivens abjiciatur, donec desinat, & ad pœnitentiam revertatur.* Jam ibi *concubina* non παλλακίδα, aut ἑταίραν, sed uxorem sanè significat, quæ tamen sine dote, ac sine Juris Solemnibus instrumentis deducta est: quod translativum est Jurisperitis ex eo, quòd Lex Civilis, ubi inter pares non interest nexus conjugii, nec dotalia instrumenta interveniunt, ibi Conjugium non agnoscit, ut (8) Jura apertè testantur, Lex autem Canonica ea matrimonia non reputat, queis decretæ Solemnitates non adsunt, ut habes tum ex (9) Decreto, tum ex (10) Decretalibus libris. Quapropter concubinam appellant, tametsi matrimonio per consensum perfecto ad vitæ societatem deductam, veramque uxorem, quippe cùm olim clandestina penes Latinos conjugia rata fuerint, donec ea Concilium (11) Tridentinum abrogavit. Neque his Etymologia scilicet adversatur. Nam concubina proprie eam mulierem, quæ idem cum viro cubile habet, significat, quod tàm ad uxorem, quàm ad amasiam trahi potest: imò penes Nostros eodem nomine uxor, & concubina censetur. Dicitur enim utraque σύνευνος, ut constat ex Lexicis, quæ si Nectarius suo tempore penes Photianos sapientissimus habitus, reverà tamen potens tantùm in iniquitate, consuluisset, non eo furore damnasset Patres in Hispania IV. sæculo præstantissimos, nec cùm concubinam σύγκοιτον posset, παλλακίδα reddidisset, ut ex ipsa interpretatione appareret nequissimi Corruptoris improbitas.

(1) In Synops. Nili ad Can. 2. Neg-no I.
(2) Epist. ad Georg. Corcyr. Archiep. circ. med.
(3) In resp. de Process. Spir. S. n. 84.
(4) Orat. 3. de Union. Eccles.
(5) In Epigraphis.
(6) Canone 17.
(7) In c. is, qui 34. dist.
(8) L. Imperialis §. imo, & illud, Cod. de nupt. l. donationes ff. de donat.
(9) Cap. aliter 30. q. 5.
(10) C. cũ inhibitio. de clandest. desponf.
(11) Sess. 24. c. 1. & vid. Barbos. ad d. c. 1. lit. a. & Jo. Gallemart. ibid. n. 18

IX. Exhausto fonte rivulum exsiccavimus, hoc est Coressii manifesta mendacia, calumniasque sceleratas delevimus. Handquaquam vituperant Latini (si paucos, eosque imperitos, rerumque, & Antiquitatis rudes excipias) Græcos, quod Presbyteris uxores permittant, ut patet ex publico (1) Juris testimonio, atque privato (2) Scribentium: tantùm affirmant, docentque,

(1) In c. cũ olim. de Cler. conjug.
(2) Aubas & alii in d. c. cum olim.

que, id ex veteri Ecclesiæ disciplinâ noo esse, esse ex non damnaodâ consuetudine, quam tamen & præscriptam, & Jore eam tolerantis Ecclesiæ præscriptam passim asserunt (3) Canonistæ. Jam quid in hoc aut falsi, aut injurii est? Si verum, iojurium certè non est. An verò falsum censebimus, quod Latini autumant, non esse juxta Ecclesiæ disciplinam sacrorum Conjugia Ministrorum; cùm id Ecclesia universa confirmet, testimooiumque solemne perhibeant Patres, & Canones? Ut seponam Eliberinum (4) Concilium, (5) Carthagineuse II. (6) Carthagioense V. (7) Arelatense II. (8) Agathense, (9) Turonieum II. quibus suffragatur (10) Hieronymus, quòd authoritatem Latinam teruncii æstimet cerebrosus Coressius. Legisset ille Magnum (11) Ambrosium, quem Divorum Fastis adscriptum nostra veneratur Ecclesia, legisset (12) Leonem I. Græcis sanctissimum; legisset Gregorium (13) Dialogum Græco idiomate ex antiquissimâ interpretatione loquentem. Hieronymum (14) deoique, cujus historicæ fidei plurimum tribuit (15) Coressius, legisset Orientalium Sacerdotum absolutissimam castitatem summis laudibus efferentem: profectò huic Latinæ assertioni haud quidquam reponere minimè fuisset ausus, aut ausus quidquam reponere manifesti se se damnasset mendacii. Quid? legisset Nostra. Nam (16) Chalcedonensis synodus ἐπειδὴ, inquit, ἔν τισιν ἐπαρχίαις συγκεχώρηται τοῖς ἀναγνώσταις καὶ ψάλταις γαμεῖν. *Quoniam in quibusdam Provinciis cõcessum est Lectoribus, & Cantoribus uxorem ducere &c.* Unde statim infertur, ne Cantoribus, & Lectoribus quidem ubique permissum fuisse uxores habere. Origenis (17) effatum est, ejus duntaxat esse Deo sacrificium offerre, qui constanti, ac perpetuæ se devoverit castitati. Eusebius (18) etiam, ut ut Arianus, attamen profitetur, eos, qui sacrati suot, atque io Dei culto, & ministerio occupati, illud in primis decere, ut se se deinceps ab uxoris commercio contineant; Basilius (19) autem Sacerdotem septuagenarium, qui dimissam, dum Sacris initiaretur, conjugem suas io ædes receperat, acriter objurgat, ac mandat, ut presbyteram suam ad monialium Cœnobium dimittat, eique Nicænum Canooem III. propooit, quem ab eo violatum conqueritur. Jam (20) Chrysostomus ita scribit: *Sic dicit Apostalus: unius uxoris virum, non ea ratione, ut id nunc ab Ecclesia observetur. Oportet enim omni prorsus castitate Sacerdotem ornatum esse:* Οὐχ ἐπειδὴ τοῦτο νῦν φυλάττεται ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. Δεῖ γὰρ παντελεῖ ἁγνείᾳ καὶ ἁγνοσύνῃ κεκοσμῆσθαι τὸν ἱερέα. At (21) Epiphanius omoium apertissimè Latinorum sententiam sic exponit. στρῶμα δὲ τούτων πάντων, ἡ μήτηρ, ὡς εἰπεῖν, καὶ γενέτειρα ἁγία ἱερωσύνη, ἐκ μὲν παρθένων τὸ πλεῖστον ἁρμοσθεῖσα· εἰ δὲ οὐκ ἐκ παρθένων, ἐκ μοναζόντων, εἰ δὲ μὴ εἶεν ἱκανοὶ εἰς ὑπηρεσίαν ἀπὸ μοναζόντων, ἐγκρατευομένων τῶν ἰδίων γυναικῶν, ἢ χηρευσάντων ἀπὸ μονογαμίας. *Horum omnium veluti fastigium, &, ut ita dicam, matris, ac genitricis locum sanctum sibi Sacerdotium vendicat. Quod ex Virginum Ordine præcipuè constat, aut si minus è Virginibus, certè ex Monachis: aut nisi ex Monachorum Ordine ad illam functionem obeundam idonei cooptari possint, ex his creari sacerdotes solent, qui à suis se uxoribus continent, aut secundùm unas nuptias in viduitate versantur.* Et, ne quis fortè casu hæc ab Epiphanio dicta putet, idem eadem, sed latiùs, Genti nostræ (22) congeminat: καὶ ταῦτα ἀσφαλῶς ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ ἐκκλησία μετ' ἀκριβείας παραφυλάττει. ἀλλὰ καὶ ἔτι βιοῦντα, καὶ τεκνογονοῦντα μιᾶς γυναικὸς ὄντα ἄνδρα οὐ δέχεται, ἀλλὰ ἀπὸ μιᾶς ἐγκρατευόμενον, ἢ χηρεύσαντα, διάκονόν τε, καὶ πρεσβύτερον, καὶ ἐπίσκοπον, καὶ ὑποδιάκονον, μάλιστα ὅπου ἀκριβεῖς κανόνες οἱ ἐκκλησιαστικοί. ἀλλὰ πάντως ἐρεῖς μοι, ἔν τισι τόποις ἔτι τεκνογονεῖν πρεσβυτέρους, καὶ ὑποδιακόνους, καὶ διακόνους; τοῦτο οὐ παρὰ τὸν κανόνα, ἀλλὰ παρὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων κατὰ καιρὸν ῥαθυμήσασαν διάνοιαν, καὶ τοῦ πλήθους ἕνεκα μὴ εὑρισκομένης ὑπηρεσίας. *Atque istud ipsum sacrosancta Dei Ecclesia, cum omni provisione, diligentiâque, servat. Quin eum insuper, qui adhuc in Matrimonia degit, ac liberis dat Operam, tametsi unius sit uxoris vir, nequaquam tamen ad Diaconi, Presbyteri, Episcopi, aut hypodiaconi Ordinem admittit. Sed eum duntaxat, qui ab uxoris unius consuetudine se se continuerit, aut ea sit orbatus. Quod in illis locis pracipuè fit, ubi Ecclesiastici Canones accuratè servantur. At enim nonnullis in locis adhuc Presbyteri, Diaconi, & hypodiaconi liberos suscipiunt. Respondeo, non illud ex Canonis authoritate fieri, sed propter hominum ignaviam, qua certis temporibus negligenter agere, ac connivere solet, ob nimiam populi multitudinem, cùm scilicet, qui ad eas functiones se applicent, non inveniuntur.* Hæc Epiphanius, hæc summates Geotis nostrę Doctores, quibus quid respoosurus esset Coressius, si viveret, prorsus non video. Nihil omoino responsuros Photianos scio, hæsuros potiùs, ac, si quid mentis reliquum illis est, damnaturos Coressium tum ex primo, tum ex secundo mendacio, quo adscribi ultrò Sacris Ordinibus jure Latino censet scortatores, vetitæque libidinis reos, cùm constet ex dictis, quoad se, esse suspensos ex omnium Latinorum sententiâ, quoad alios etiam ex communi Latinorum Suffragio, à quibus ooa hæc illis potestas fit, ut, peractâ ritè Pœnitentiâ, suis restituantur Ordioibus, & sine noxâ ministrent, neque ex crimine vi Sacri doloris deleto obex injiciatur, quo mious, qui olim turpiter Venerem coluere, mox honestè eam ipsam detestati ad Sacros provehi Ordines queant. Ita nimirum Latinâ Ecclesiâ decernente non ex rigore discipliox, sed ex clementia æquissimæ lenitatis, quæ in hac sæculorum infirmitate peropportuna censetur ea præsertim in culpa, quæ, tametsi lethalis, & turpis, ioter lethales, ac turpes mioimum habet atrocitatis. Ad id videndi (23) Felious, Jo. (24) Matienco, Didacus, (25) Perez, Stephanus (26) Garzia, (27) Majolus, (28) Franciscus Vivius, (29) Petrus de Bolo, Alfonsus (30) Villaguta, Lęlius (31) de Zanchis, Michael (32) Timotheus, (33) Lambertinus, (34) Avedagno, Julius (35) Clarus, (36) Hieronymus de Monte, Bernardus (37) Diaz, Guido (38) Papæ, (39) Selva, (40) Laureotius Chircovius, (41) Silvester, (42) Covarruvias, atque (43) Menochius, quorum doctissimos Commentarios si quis ex Nostris leviter delibaverit, noscet calumniam Latinis à Nectario, & Coressio per nefas illatam non fal-

(3) d. Ab. & alii ibidem.
(4) Canone 33.
(5) Can. 2.
(6) Can. 3.
(7) Can. 2.
(8) Canone 28.
(9) Canone 20.
(10) Lib. 1. contra Jovinian.
(11) Lib. 1. de off. c. ult.
(12) Ep. 82. c. 3. & 4. ep. ad Anastas.
(13) Dialog. lib. 4. c. 11.
(14) Lib. advers. Vigilant.
(15) In Proem. Schol. ad Synops. Nili.
(16) Canone 14.
(17) Hom. 23. in Numer.
(18) Lib. 1. prepar. Evang. c. 10.
(19) Epist. 17. inter additas.
(20) Hom. 2. de patien. Job.
(21) Lib. 3. contra hæres. ad fin. in expos. Fid. Cathol. ex edit. Petavii nu. 21. post med.
(22) Lib. 2. advers. Hæres. hæresi 39. quæ est Catharorum ant. med. editio. Petavii. nu. 4. sub init.
(23) In c. at si Clerici, n. 14. vers. nostri autē possis de Jud. et in c. dilectus num. 6. de accus.
(24) Lib. 5. recollect. tit. 8. l. 6. glos. 2. n. 23.
(25) Lib. 1. c. 31. l. 23.
(26) In repet. c. ad limina 2. n. 23.
(27) De Irregul. l. 9. c. 37 n. 2.
(28) Lib. 2. comm. opinionū. opin. 53.
(29) In Oeconom. Eccles. 1. clas. c. 4. à § 5.
(30) In prax. Crim. lib. 3. tit. de Inquis. c. 8. conc l. 15.
(31) De Privil. Eccl. privil. 135. n 25.
(32) De Eccl. Visit. lib. 1. tract. 4. c. 39.
(33) De Jurepatr. 1. p. lib. 2. art. 20. q. 9. n. 4.
(34) De exequen. Mand. c. 26.
(35) § fornicatio n. 9. vers. Clericus autem concubinarius.
(36) Var. jur. Quæst. q. 18. n. 48.
(37) Pract. Crim. c. 73.
(38) Decis. 358.
(39) De Benef. 3. p. q. 3. n. 7. vers. sed istam.
(40) Cent. 1. eccl. 37.
(41) In Sum. verb. concubinarius n. 4.
(42) Ubi supr. 1. p. § 1. n. 5.

§. 1. n. 5. (43) *De Arbitr. casu.* 418.

falsam modò, sed planè putidam.

X. Abundè de culpa à Sacris Ordinibus abstinente, & ni fallimur, ex nostræ Geotis utilitate, hactenus disseruimus, reliquum est, ut & illud quasi colophonem Dissertationis hujusce dispiciamus, ao ex; Pœnitentia ipsâ, quæ culpas eitè consequitur, obex aliquis Ordinum oriatur, visum est enim Margunio, planè ridiculum esse, quod Latinorum omnium certa, stata, concors sententia docet, iode impedimentum parari, unde criminosis hominibus divina peovenit Charis; indeque homines indignos censeri, qui Deo, Sacrisque ministrent, unde perpetuæ beatitati constituuntur idonei. Quapropter sic (1) conficit. *Οὐδέποτε ἡ μετάνοια ἔκαμψε τὸν μετανοήσαντα τῆς χειροτονίας ἀνάξιον, ἢ τινι ἱερῷ βαθμῷ, καθὼς οἱ Λατῖνοι σοφίζονται, διαιροῦντες μετάνοιαν δημοσίᾳ γενομένην, καὶ ἄλλην κρυφίαν. καὶ τοῦτο αὐτοὺς διδάσκομεν, ἵνα μὴ καταισχύνωσι τὸ δεύτερον λουτρὸν τῆς ψυχῆς, ὃ ἐποίει διὰ τῆς μετανοίας οὐκ ἐλάττωσιν, ἀλλὰ πλέον ἀξίαν.* *Nunquam Pœnitentia reddidit eum, quem criminie pœnituisset, ineptum Ordinibus, vel alteri Gradui sacro; quemadmodum Latini somniantur, secernentes Pœnitentiam publicè celebratam, ab altera occulta: atque hoc illos docemus, ne dehonestent alterum animorum lavacrum, qui ex pœnitentia non notam, sed decus accipiunt.* Hos Cythera animos? Tuo' Margoni ut Latinos doceas? Medius fidius te illi discipulum suum vix dignati sunt: nam & Venetiis, & Parisiis, & Pisis rudem literis; & inconditam vie pertinax, & iosulsus navasti operam. Ergo Photianos tuos doce, quæcuoque libuerit, norunt te Latini contemnere, &, ni nobis fortuna omnino defuerit, fortassis noscent te ex Nostris laboribus Græci, quemque improbum, ac sceleratum ex dictis putabunt, eundem te planè dementem, vel imperitum certè ex hoc, quod postremom asseris, fatebuntur. Dicimus enim, omne crimen ad solemnem criminum Pœnitentiam deductum, Ordinibus sacris ceiminosum, quem ita criminum pœnitet, abstinere.

(1) *Not.* 25. *ad Pœnit. Basilii.*

XI. Ut hoc apprimè cognoscant, sciendum est Nostris duplicem olim in Ecclesia usuvenisse Pœnitentiam, publicam alteram, ac solemnem, alteram occultam, privatamque: & solemnis sanè, quæ & Judiciaria dicebatur, ea erat, io qua damnatus propriâ confessione reus ab exhomologetà sacerdote (eum in Principe Ecclesia constituebat Episcopus, ut reos audiret, solemnemque, ac publicam Pœnitentiam iisdem indiceret, unde mos hodieque penes Latinos in *Cathedralibue*, uti dicunt, Ecclesiis *Pœnitentiarum*, quem appellaot, Canonicum renunciare) jubebatur suggestum inscendere, indeque patratum à se facinos populo coeam enunciare, decretæque sibi ex albo Canonum pœnæ initium capere, quâ nempe in cinere, & cilicio peractâ, solutâque, manuum sacrarum attactu conciliabatur Ecclesiæ. Hujus pœnitentiæ solemnis nullum hac tempestate io Ecclesiâ vestigium, quippe ex iis caussis, quas inferiùs dabimus, abrogatæ. Extat quædam similitudo in publica hæresis ejuratione, quam simillimam solemni Pœnitentiæ dicerem, oi hæc à coactis, illa à voleoribus geretur. Erat & non solemnis, publica tamen Pœniteotia, eaque non à Judice irrogabatur, sponte à Christianis, impetratâ vel ab Episcopo, vel ab Archidiacono veniâ, piè, religiosèque adsumebatur. Planè solemoi similis, in hoc ab illà paulùm deflectens, quòd publica noo gravibus, ut solemnis, sed minoribus criminibus evulgandis concedebatue, Christianæ demissionis caussa exercendæ, qualem peragunt etiamnum in religiosis familiis plerique, soliti vel in coosessu Fratrum, quem *Capitulum* vocant, vel in Triclinio suorum criminom prodere noxias, & noxam piè flagitare. Quæ omnia eruditissimè explanat Jo. (1) Moeinus, atque innumeris Priscorum Authorum testimooiis confirmat, apud ipsum, si cui ex Nostris otium superesit, accuratè videnda. His itaque notatis, Conclusio nostra non de publicâ pœnitentia est, sed de ea, quam diximus esse solemnem. Haoc scilicet quicunque vel obiissent, vel obeant, eos exclusos Ordinibus, excludendosque censet Ecclesia. Neque id injuria, ut jactat Margunius: nam ex tam solemoi criminum gravissimorum confessinne oeitur quædam facti infamia, quædam nota perpetuum pudorem, ruboremque fassi delicta sua provocans, vel saltem aliquando provocatura. Cùm autem, ut sæpe diximus, ex (2) Apostolo ministrum Ecclesiæ eum esse oporteat, cujus pudor nullo convicio provocari queat, sit enim *inconfusibilis* necesse est, profectò merito ii, quos eum io modum anteactæ vitæ pœnituit, noo sanè ex delicto, at ex vitio, quod oritue ex delicto, rejiciendi suot. Hæc ratio adeò robusta est, ut una ad hanc senteotiam Theologos omnes adegerit videndos, quà parte Latini sunt apud (3) Filliuccium, quà Nostri penes (4) Diplovatacium. Theologis adstipulatur Aotiquitas, idipsum oimirum censentibus Concilio (5) Carthaginensi IV. (6) Agathensi, (7) Arelatensi I. (8) Turonico I. (9) Toletano I. & (10) Romano. Siricius (11) etiam Pontifex: *illud*, inquit, *quoque par fuit nos providere, ut, sicut pœnitentiam agere non conceditur euiquam Clericorum, ita post pœnitudinem, ac recoueiliationem, nulli unquam liceat Laicorum Clericatus honorem adipisei*. Notandum autem ex his verbis Siricii, adeò sacram familiam dedecuisse hanc pœnitentiam, ut nusquam sic pœnitere cuiquam Clerico fas esset, quamvis is criminosissimus, & planè nefariis sceleribus esset pollutus. Idque noo aliâ ex causâ, nisi, ne aut sacra dignitas ministrorum turpis, & inhonesta vilesceret, aut populus eâ tempestate Clericos venerari solitus in eorum contemptum adigeretur. Quare (12) Leo I. *alienum est*, ait, *à consuetudine Ecclesiastica, ut qui in presbyterali honore, aut in Diaconi gradu fuerint consecrati, hi pro aliquo crimine suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. Quod procul dubio ex Apostolica traditione descendit, secundum quod scriptum est, Sacerdos si peccaverit, quis orabit pro eo? Unde hujusmodi lapsis, ad promerendam misericordiam Dei, privata est expetenda secessio, ut illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa*. Eadem tradit Optatus (13) Milevitaous scribens: *multis notum est, & probatum, Persecutionis tempore ali-*

(1) *Lib.* 2. *exercit. Eccles. c.* 23.

(2) 1. *Ad Timoth. c.* 3. *n.* 2.

(3) *Tract.* 19. *c.* 3.

(4) *In Synop. Jur. Grac. c. de Pœnit.*

(5) *Canone* 29.

(6) *Canone* 25.

(7) *Can* 3.

(8) *Can.* 2.

(9) *Can* 3.

(10) *Sub Hilaro Papa.*

(11) *Ep. ad Himerium Tarraconens. c.* 14.

(12) *Ep.* 19. *inquisit.* 2.

(13) *Lib.* 2. *in fin.*

(14) *Lib.* 1. *contra Donatist. de Baptis. c.* 1.

(15) *In Can.* 11.

quos Episcopos inertiâ à confessione Dei delapsos thurificasse, & tamen nullus eorum, qui evaserunt, aut manum lapsis imposuit, aut, ut genua figerent, imperavit. Ex (14) Augustinus, *Ordinatis*, inquit, *cùm ad Ecclesiam à schismate redeunt, non imponitur manus inter laicos:* Sed & Concilium (15) Carthaginense V. statuit, *ut, si quando Presbyteri, vel Diaconi in aliqua graviori culpa convicti fuerint, qua eos à ministerio necesse fuerit removere, non eis manus, tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponatur.* Adde, quæ profert (16) Gratianus post (17) Hieronymum, & ex (18) Aurelianensibus Concilium III, quibus non videtur inficias ire authoritas Synodi (19) Arausicanæ I. quæque ex (20) Cypriano prodecit (21) Cabassutius, quando tùm Arausicana, tùm Cyprianus de occultâ, vel publicâ pœnitentiâ disputant, ut egregiè autumat (22) Morinus, vel peculiarem exponunt quarundam Ecclesiarum consuetudinem à communi, & receptâ diversam, ut maluit (23) Cabassutius. Jam ex his eruitur solemni Pœnitentia lædi famam hominis, quem criminum pœnitet, ejusdemque conditionem nobili licèt illa humilitate vilescere. Unde subsequitur, arcendum ab Ordinibus eum, quem solemniter pœnituerit: quod non Latini tantùm Patres affirmant, sed & Nostri videndi penes (24) Diplovatacium, queis adde omissum ab eo, præteritumque prorsus (25) Origenem.

(16) In c. Presbyter, si fornicationem. 82. dist.
(17) Epist. ad Sabinianum.
(18) Canone 4.
(19) Canone 8.
(20) Epist. 59. ad Fidum.
(21) In Notit. Concil. & Can. ad Can. 68. Carthag. IV.
(22) d. lib. 2. de exercit. Eccl. c. 23.
(23) Loco superius citato.
(24) Loc. citato. d. c. de Pœnit.
(25) Lib. 2. contra Celsum.

XII. Hinc refellitur sententia Margunii, cujus & ratio cùm nimis probet, nihil probat. Nam si nulla Pœnitentia removet à Sacris, quòd omnis Pœnitentia lavacrum sit animi, profectò nullum crimen exhomologesi aliqua expiatum oberit, quin ad Ordines, is, quem pœnituit, provehi possit: At hoc negat ipse (1) Margunius his verbis: ἀγκαλὰ καὶ νὰ ἦναι παντοδύναμος ἡ μετάνοια, ὅμως, μετὰ τὸ μετανοῆσαι, δὲν ἐξαλείφει τὴν ἀσχημοσύνην, ὁποῦ τὸ κρῖμα γεννᾷ ἐν ἡμῖν. ὅθεν μετὰ τὸ μετανοεῖν πολλὰ κρίματα διαμένουσι κατὰ τὴν ἐνέργειαν τινῶν, ἢ τιμωριῶν, ἢ καὶ ἐμποδισμάτων. *Quamvis Pœnitentia omnipotens sit, non delet tamen turpitudinem quandam, quæ oritur ex delicto in nobis, quare, postquam acta est, manent peccata quoad actionem pœnarum, vel impedimentorum quorundam*, & (2) alibi: ἡ μετάνοια δὲν καθαρεῖ παντελῶς τὸν ἄνθρωπον. διὰ αὐτῆς γίνεται ὁ μετανοήσας ἄξιος τῆς αἰωνίου ἐπαγγελίας, ἀνάξιος δὲ ἐν πολλοῖς τῶν ἐκκλησιαστικῶν. *Pœnitentia non omnino hominem mundat: per ipsam fit Pœnitens dignus æternæ promissionis, ineptus tamen multis Ecclesiasticis muneribus.* Eadem (3) sæpe: imò & (4) semel Pœnitentiam lavacrum esse negat. Adde, etiam si lavacrum dicatur, non tamen propterea impedimento esse non posse Sacris Ordinibus, quando tale esse lavacrum potest, ut notam inferat sive ex iis, quæ abstergit, sive ex modo lavandi, & publico, & solemni, edicenteque, eum, qui lavatur, virum fuisse nefarium. Sic olim, clam Cecropiam solitì Baptæ lassare Cottyto, si quando lustrati, fœdissimæ Deæ Sacris valedicebant, nulli Deorum, qui Majores censebantur, dicari poterant, ut narrat (5) Pausanias, quòd eorum lustratio non nisi coram Populo per ipsum Prytanem in sulfure, cœnoque, ac stercore bubulo fieri consueverat.

(1) In Proœm. ad Canones Pœnit. Petri Alexan.
(2) In Can. 2. Pœnit. Basilii.
(3) Ad Can. 1. ejusdem.
(4) In Proœm. ad Can. Pœnit. S. Basilii.
(5) Citat. à Jodoc. Koller. de excell. Artis med. lib. 3. c. 11.

XIII. Atque inde est, ut & à Græcis solemnis Pœnitentia inter impedimenta Ordinum, & quidem præcipuum censeatur. Testantur (1) Aristenus, (2) Balsamon, (3) Arsenius, Jo. (4) Logotheta, Joannes (5) Monachus, aliique plurimi penes (6) Lascarem, queis adde (7) Philotheum Patriarcham, qui interrogatus, an, οἱ ἐν μετανοίᾳ δύνανται ἀξιωθῆναι συγχωρητικοῦ πρὸς χειροτονίαν, *qui sub pœnitentia sunt, Diplomate recipiendis Ordinibus idonei fieri queant, respondit.* τοὺς ἐν μετανοίᾳ, μόνον θεῖον τέρας, καὶ θαῦμα φανερὸν πρὸς χειροτονίαν παρασκευάσαι δύναται: *Eos, qui sub pœnitentia sunt, unum à Deo Prodigium, & quidem manifestum, potest Ordinibus aptos efficere.* Quo magis mihi mirari contingit repetenti, quæ hic idem Philotheus comminiscitur pro Palama suo (8) disputans adversus Gregoram. Cùm enim is objiceret, Palamam & Apostatam, & penes Turcas muliebria passum, atque adeò impiè Sacris initiatum, Philotheus, qui nobis Palamam Nazianzeno Virginem magis in Triodio jactaverat, rei evidentia victus, ritè Sacris initiatum respondet ὅτι δημοσίᾳ μετάνοιαν ἀναλαβὼν σκληρὰν, καθωσίωσε τὴν ἁμαρτίαν, *quòd publicam, ac solemnem Pœnitentiam amplexus ipsum crimen consecravit.* O hominem inconstantem, & nequam, qui neget posse hominem pœnitentiæ subjectum ad Sacros Ordines provehi, affirmetque ritè Sacris initiatum eum, qui se se subdiderat pœnitentiæ! qui, sacrari culpam posse cùm impiè dicat, quam Sacram appellat, eam culpam autumas! Verùm quod prodigium non solemne Palamitis, qui scelestissimum Atheum tot (9) honoribus cumularunt? Ut mox post obitum inter Divos referretur, qui, secta in plures Deos Divinitate, plusquam Arius in Deum debacchatus est; audireturque inter Mysteria Filio Virginis celebrata nomen Turcici Catamiti? Sed de his opportuniùs alibi, superest ostendisse, Palamam, etiam peracta Pœnitentia, non potuisse ad superiores Ordines provehi, quando solemnis pœnitentia eum, quem solemniter criminum pœnitet, à Sacris prorsus abstineat. Quo postremo Ordinum obice Dissertationem hanc claudimus, enixè Præsules nostros hortantes, his agnoscendis ut studeant, caveantque, à præscripto Canonum ne latum quidem unguem discedere; ne Græcia, quæ ex Corruptelis Photianorum à quibusdam nebulonibus accusatur, jure admissis Photianorum ineptiis à Sapientum, quod avertat Numen, turba demoveatur.

(1) In Nomoc.
(2) Ad Can. Carthagin. Schol. 9.
(3) In secunda Collect. Canon. c. 103.
(4) In Synopsi Juris Sacri. tit. de sacra Pœnit.
(5) In Eccles. Can. Trull. ad Can. ult.
(6) In explanat. Regul. Niceph. ex Proœm.
(7) Apud Campan. de vi Canonum ad Can. Carthag. c. 3.
(8) Orat. 4. contra Gregorā.
(9) Vide Alatium dissert. b. de lib. Eccl. Græcor. ad Synodicō. & lib. 2. de Cōsensione c. 16. n. 3. à pag. 802.

Finis Responsi Tertii.

DE

DE VITIO LENITATIS SACRIS ORDINIBUS AMOVENDO

Responsum IV.

Ad eundem Illustrissimum, ac Reverendissimum

MELETIUM TIPALDUM ARCHIEPISCOPUM, ET METROPOLITEN PHILADELPHIÆ.

SECTIO I.

Barbæ, & Comæ Græcorum à calumnia defenduntur.

SUMMARIUM.

I. *Calumnia in Barbas, & Comas, & Jejunia Græcorum proponitur.*

II. *Non repelli Jure Græco à Sacris eos, qui piscem in Jejunio comederint.*

III. *An Barbæ detonsio inducat penes Græcos irregularitatem?*

Barbæ usus apud omnes Gentes.

IV. *Idipsum ulteriùs comprobatur & Latinorum exemplis.*

V. *Ostenditur, priscis moribus Græcorum tonsuram Clericorum & receptam, & jussam.*

VI. *Idipsum confirmatur contra Margunium, & Tonsura Latinorum defenditur.*

VII. *Barba Clericorum Græcorum non pertinet ad Sectam Pythagoreorum. Licet Græcis ex Jure.*

Quæ in bonam, malamque partem trahi possunt, in bonam trahenda esse.

VIII. *Mores Græcorum ab Ecclesia Romana probari, præsertimque quà pertinent ad Jejunia.*

IX. *Græcorum Jejunia Tristorum jejuniis simillima.*

X. *Græcorum in servandis jejuniis constantia.*

XI. *Detondentes Barbam, capillumque per Græcos non rejici ab Ordinibus.*

XII. *Idem ulteriùs testimonio Græcorum confirmatur.*

I. EO fato penes Latinorum plerosque, hac, quâ scribimus, tempestate aguntur res Nostræ, ut, si quid probi, bonive agimus, ignoretur: siquid sceleris in nobis non à nobis patratur, imputetur omnibus, habeaturque piaculi loco, si quid ambiguum, ancepsve geritur, quasi subdolum sit, quia Græcum (nam ita passim conficiunt) superstitiosumque censeatur, quoniam in solâ fit Græciâ. At non ita sanè prisci illi Mores Latinorum, quos impensiùs venerari fas est, habuere, quibus fiebat, utq; vel incerta aliunde, hinc traherentur ad certitudinem, atque hinc censerentur proba, & Sancta, quæ ambiguæ probitatis videbantur, quòd constanter usurparentur à Græcis: qui nimirum Vetustatem secuti vel in levissimis, perpetua Ecclesiæ Mores tutanti & exempla, & E[illegible] argumenta paraverint, queis hostes acerrimos veritatis reipsa, & practicè, uti dicimus, ulciscatur. De hac in Nos, Gentemque nostram Latinorum quorundam Sinisteritate nobis alibi publicè questis fas est iterum, iterumque propalam queri, quippe gnaris, quantum ea concordiæ, Pacique, quam optamus, quam scilicet pro modulo nostro curamus, semper obfuerit, quantumque contra stabiliendo, confirmandoque Schismati profit. Nam, si vel justa convicia, sæpè etiam necessaria, in jurgium abeunt, animosque mutuâ olim charitate conjunctos dissociant, quis putet calumniis, ineptisque quorumpiam contumeliis iratos animos leniri posse, aut optandum Christianis omnibus iniri Gentium capitalissimarum fœdus, unde certissimarum est causa rixarum, perennisque dissidii præsens occasio? Hinc mihi unum est opus, ubique Momos hosce, quà licet, aut copia est, acriter

insectari, calumniasque ipsorum opportunè refellere: quò scilicet pateat, nullam habendam à Sapientibus Græcis rationem eorum, qui manifestè desipiunt, nec paucorum, eorundemque furentium scelus in omnes Latinos refundendum, quorum qui Sapientissimi ita mores probarunt Nostros, ut minimè dubitandum sit, quin hos, qui Nostra derident, si viros illos aliquando legerint, pudeat dementiæ suæ, manifestæque stoliditatis. Quid enim stolidius, quàm damnare, quæ probavit Antiquitas? aut nomine Superstitionis accusare Nostra, quorum causas nesciant, institutionem ignorent, momenta, modumque non viderint? Quid? eò dementiæ ventum est, ut Doctor quidam, seu Canonista mirabilis, cujus ineptias tribus Responsis, superiore, qui proximè elapsus est, anno in Causa Spanopuli Mercatoris accuratissimè refutavi, Græcos Hæreticos censeat, quòd Barbam non tondeant: quasi fides Catholica jamdudum pilis bellum indixerit, aut Orthodoxum dedeceat, quod Apostolos decuit. Sed hæc, aliaque extra rem Nostram alibi, ut occasio feret, non sine cachinno referenda. Nunc & (1) Catumsyritus, (2) & Ligur, recensque quispiam, cujus nomini parcendum est, Responsi hujusce initium sibi jure vendicant, damnandi penes Posteros si fato concesserunt, si vivunt, lecturi, quæ sannas ipsorum excitiant. Docent hi, penes Græcos, cùm de Ordinibus agitur, nullam lenitatis rationem haberi. Æquè crudeles, ac mites Sacris initiari; neque homicidium impedimento esse, quin ad Aræ ministerium provehatur, qui cruore manus humano imbuit. Testari hoc plerosque Græcorum recentissimos authores, nec dissidere Gentis hypocritæ mores, quæ Pharisæos imitata mentam, & ciminum ad decumas revocat, oblita gravissimorum præceptorum Legis, cujus incuriâ se tutam adeò putat, ut sapientissimos derideat populos curiosiùs de Legibus disputantes. Hinc verò monstrosa illa, ut Sacris abigat eos, qui Sacris initiati altilis collum secuerint, aut incendiario Syphone volucrem interemerint. Vetitam Mentis Græcorum novaculam, itidemque capiti, ut lenitas, quam reipsa negligunt, in cultu appareat. Quamvis non deesse, qui putent, Pythagoreum quid morem sapere, putantibus Græcis, pilos, ac setas vitâ hominis vivere. Nec absimilia cætera: nam ad lenitatis jactantiam jejuniorum die nefas esse macello quidquam, quod sanguinem habuerit, exponere venum. Quin imò nec sontico laborantibus fas esse, nisi olera, conditamque sale muriam, comesse, quòd in his nihil occiditur, ut planè Jejunia Græcorum Saturnalia Brutorum animantium videantur, quibus impunè vivere licet, dum Græci sunt mites. Hæc illi, quæ superciliosè castigant, rati operæ pretium fore, si ea uti barbara, uti pudenda penitiùs proscribantur, coganturque Græci, damnatâ lenitatis pompa, veram in Sacris lenitatem amare.

(1) In Palinodia c. 8.
(2) Lib. 3. de hyp. c. 9.

II. Sed in primis, an Græci lenitatem in Sacris contempserint, dicenda docebunt, nunc quærendum, an Barbæ, capillisque parcant, jejuniaque à piscibus, qui sanguinem habuerint, abstineant ad pompam lenitatis, quam scilicet adeò his adiaphoris jactent, ut eum à Sacris curiosè abigant, qui inter jejunandum comederit pisces. Et hoc statim non falsum modo, sed palam calumnia est. Totâ enim Græciâ teste loquimur, asserimusque, nullo horum penes Nostros Irregularitatem induci. Mos quidem non minimâ laude excipiendus apud Nos viget, ne quis minister Numini dedicatus per se altilia occidat, aut venationibus operam det, sed illud ne innoxia ipsa crudelitate propinandis addictum Superis munus violari, lædive videatur: hoc, ne sævæ voluptati ii tempus videantur impendere, quos, cum lenitas deceat, dedecet omnis nec Sacra, nec necessaria voluptas. Cæterùm animantium brutorum cædes, quæ More Sacris hominibus penes nos prohibentur, ita nec Sacris initiatos, nec Sacris initiandos arcent à Ministerio, seu peragendo, seu subeundo, ut laniis, modò aliunde apti censeantur, aditus ad Clerum pateat. Audi, quid Prodromus (1) tradat. ἡ ὠμότης οὐκ ἐν τῷ κρεουργεῖν θῆρας, ἀλλ' ἐν τῷ ζῶντα ἄνθρωπον ἀποκτείνειν· τοῦ ἱερᾶσθαι δὲ κρεουργὸν ἄνδρα χειροτονεῖν ἔξεστι, καθὼς Γερμανὸς ἔφη, καὶ πρὸ Γερμανοῦ οἱ πολλοί. *Crudelitas non in eo sita est, quòd quis bruta trucidet, sed in eo, quòd hominem vivum. Hinc & lanionem ad Sacra provehere fas est, quemadmodum Germanus ait, & ante Germanum multi.* Nicephorus autem negat, ullius criminis reum tenendum Sacerdotem, qui animal occiderit, aut in oppido lanionem agat, si tamen id muneris ibi minimè turpe sit: nam οὐδαμῶς, (2) inquit, ἔνοχον νομίζεσθαι ἁμαρτίας ἐχρῆν ἱερέα τὰ ζῶα ἄλογα σφάζοντα, ἢ καὶ ἐν χωρίῳ κρεουργοῦντα· καὶ ἔστω μετὰ τὴν χριστοσφραγῖδα λειτουργεῖν θέμις, εἰ μὴ ἄτοπον τῷ χωρίῳ δοκεῖ ταῦτα πράττειν, τότε γὰρ ἐκ τῆς δυσφημίας τοῦ βήματος ἀπείργεται. *Nullius reum criminis arbitrari oportet Sacerdotem, rationis expertia animalia si mactet, vel etiam in Vico, aut Oppido lanionem agat: licetque ei post cædem animantis Sacra peragere, ni turpe Oppidanis id muneris videatur. Tunc enim ob infamiam arcetur ab Ara.* Clariùs Joannes (3) Episcopus Citri, cujus Responsa penes Nostros vim Legis habent. ἐζητήθη, ait, εἰ σφάζειν πετεινὸν, καὶ θηρεύειν, ἰξεύειν τοῖς Κληρικοῖς θέμις· ἀπεκρίθημεν, παντελῶς ἀθέμιτον, καὶ ἀπηγορευμένον εἶναι, εἰ μὴ χρείας ἕνεκα. Τὸν γὰρ Κληρικὸν δεῖ, οὐ τῆς ὠμότητος μόνον ἀπέχεσθαι, ἀλλὰ καὶ τῆς φαντασίας τῆς ἀπανθρωπίας, τὸ δὲ θηρεύειν, καὶ ἰξεύειν, ἔξω τούτων, πλεονεξία ἡδονῆς ἐστι· καὶ τιμωρεῖται ὁ ταῦτα πράξας Κληρικὸς ἀναγνώσεως τοῦ ὄρθρου, ὁ δ' ἱερεὺς πρὸς τούτῳ καὶ λυχνικὸν ἀναγνῶναι, εἰ λειτουργεῖν θέλοι αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ, ἀναγκάζεται. *Quæsitum est, an liceat Clericis altile occidere, & venari, aut aucupari. Respondimus, nullo modo licere, nisi causa necessitatis. Nam Clerico non à sola sævitie abstinendum, sed & ab ipsa sævitiei specie. Venatio verò, & aucupium, præter hæc, aviditatem Voluptatis præ se fert, & castigatur, qui hæc perpetrarit Clericus lectione Matutini, sacerdos autem ad hæc, & lucernarium percurrere, si ea die Sacra celebrare percupit, cogitur.* Eadem docent relati à Canonarcha (4) Balsamon, Aristenus, Malaxus, aliique, imò omnes, quotquot hunc Morem attigere, ut mirum sit, fuisse tàm protervæ frontis homines, qui dixerint, à Sacris abigi eos, quos nemo Græcorum à Sacris arcendos edixit. Nam is, quem

(1) In Can. Panis. ad Can. 54.
(2) Synod. 4. apud Canonarch. in exemp. Synodicor.
(3) In respons. certum ad Cabasilã. respon. 12.
(4) De vi Canonum Scholio 93.

clam

clam ad testimonium Ligur provocare videtur, (5) Margunius contraria docet, vetansque obiter sacros ministros animantia cædere propriis manibus, scilicet hortatus, id ut per alios domesticos, vicinosve præstent, è vestigio addit. ἀλλὰ θέλω εἰς τοῦτο, καὶ φάσκομεν τὴν δυσιδαιμονίαν· ἐπειδὴ ἐ δὲν εἶναι κἂν ἕνα κρῖμα ἂν ἀποκτείνῃς ζῶον, οὐδὲ ἀπείργεις τῶν ἱερῶν· φευκτέον δ' ὅμως διὰ τὸ σκάνδαλον, καὶ διὰ τὴν καλὴν συνήθειαν, ὅπε μᾶς θέλει καλοὺς καὶ ἔργῳ, καὶ ἐμφάσει. *In hoc caveamur velim, ne superstitiosi simus. Etenim nullum crimen est, si animal occidas, neque inde Sacris arcebere. Fugiendum id tamen scandali causa, & ob consuetudinem bonam quæ nos bonos optat non opere modò, verùm etiam specie.* Eccas malesanas calumnias omnes Græciæ testimonio totius contritas. Quis enim, reclamante Græciâ universâ, verum putet, quod mendacissimus Catumsyritus usserit, aut quis credat Liguri rerum nostratum imperitissimo, quando Græci omnes contraria penitùs autumant?

III. Neque verò magis consonant Veritati, quæ addunt, parcere nos Barbæ, capilloque ad lenitatis jactantiam. Barbæ promittendæ morem omnibus olim Gentibus solemnem, nemo, nisi stupidus, inficias eat, quando is vel Romæ viguit ad annum usque CCCCLIV, ab Urbe Condita, quemadmodum constat ex (1) Varrone tradente, *Omnino tonsores in Italiam primùm venisse ex Sicilia dicuntur post Romam Conditam Anno ƆDLIV. ut scriptum in publico Ardeæ in litteris extat; eosque adduxisse P. Ticinium Menam. Olim tonsores non fuisse adsignificant Antiquorum statuæ, quòd pleræque habent capillum, & barbam magnam.* Quin imò etiam post eum annum barbatos fuisse gravissimos Romanorum indicio est, quòd Cicero (2) Appium Claudium Cœcum barbatum inducit aliquot, post notatum Varroni ævum, annis: & suo ævo juvenes barbatulos (3) dicat, commessatores conjurationis juvenes. Juvenalis (4) etiam juvenes à Barba describit

Jam senior, cujus Barbam tua Janua vidit.

Quod & de Regibus Romanorum dixerat (5) ante:

Facile est barbato imponere Regi.

Fateor, deinceps Romanos Barbam aspernatos, unde mos deponendæ vigesimo primo ætatis anno barbæ, quemadmodum refert (6) Macrobius, & constat tum ex (7) Dione, & (8) Ammiano, & (9) Suetonio, ad quod refer multa quæ narrat, objicitve (10) Juvenalis. Verùm is Mos, isque barbæ contemptus neque Romæ perpetuus, neque planè communis: nam gravissimos quosque, & Sapientiam professos pilis pepercisse, notum est ex illis (11) Satyrici.

Horrida membra quidem, & duræ per brachia setæ
Promittunt atrocem animum.

Et eruditè Bullengherius (12) ostendit, quanta olim penes Latinos ostentatio Barbæ fuerit ad Philosophiæ jactantiam. Certè Adrianus Cæsar, & post illum, qui Virtutis laudem meruere, Cæsares, plerunque hirsutis malis Purpuræ severitatem auxere, ut ex nostro (13) Xiphilino certissimum est. Jam apud Græcos Barbæ honos vetustissimus. Nam apud eos in pretio mansit ad tempora Alexandri author (14) Athenæus, cujus etiam authoritate novimus, eo Principe radi milites cœpisse antiquorum Abantum in morem, ne barba præliantibus obesset: Quo fit, ut extra Militiam semper barba Græcis placuerit, iis verò maximè, qui Sapientiam profiterentur. Neque enim, quæ refert (15) Suidas, Antisthenem Philosophorum primum demisisse barbam, quod etiam, tradit (16) Laertius, ita intelligenda sunt, ut ante illum Sapientes in Græcia mento deraso processerint. Constat enim, omnes fuisse barbatos, si Scytham Anacharsim excipias, quare illa de (17) Socrate

——*Barbatum hoc crede magistrum*
Dicere, sorbitio tollit quem dira cicutæ.

Cùm tamen Socrates magister Antisthenis fuerit. Sed ita accipienda sunt, ut significent, Antisthenem primum negasse, posse philosophum censeri, qui juvenum more, seu militum, Naturæ fruticantis pilos demeteret, unde Cynicorum, qui Antisthene authore censetur, horror, nec Barbata minus, quàm capillata Sapientia.

IV. Quod de Barba diximus, idipsum habe de coma: nam & Romani prisci illi capillos aluere, & posteri Priscorum tondebantur, ut eruditis translativum est, & Numi testantur. At Græci omni ævo, donec in Latinorum mores cessere, prolixa cæsarie gaudebant; unde perpetuum penes (1) Homerum Græcorum Epitheton, καρηκομόωντες Ἀχαιοί. Nec Græcis modò, sed Orientalibus populis passim usus Barbæ, capillique, ut constat ex iis, quæ narrat (2) Ctesias, (3) Herodotus, (4) Jamblicus, (5) Heraclides, aliique videndi penes (6) Magentinum, qui ex Poetis idem deducit, præsertimque ex (7) Oppiano, & (8) Nonno, & (9) Apollodoro. Id, quod in Sacris sæpius usu venisse certissimum est. Nam in iis Gentibus, quæ ad Orientem incolunt, nefas non Barbatum, capillatumque Sacris nomen dedisse. Certè Levitis Lex Cæsariem, Barbamque imperat; Etenim illis (10) dicitur; ὁ ποιήσετε σισόην ἐκ τῆς κόμης τῆς κεφαλῆς ὑμῶν, ἐδὲ φθερεῖτε τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὑμῶν: *non attondebitis in rotundum comam, nec radetis Barbam:* & (11) iterum: ἐ φαλάκρωμα ὁ ξυρηθήσεσθε τὴν κεφαλὴν ἐπὶ νεκρῷ, ἐ τὴν ὄψιν τοῦ πώγωνος ὁ ξυρήσονται, ἐ ἐπὶ τὰς σάρκας αὐτῶν ὁ κατατεμοῦσιν ἐντομίδας: *non radent caput, neque Barbam, neque in carnibus suis facient incisuras.* Idem mos Orientalibus cæteris; siquidem & Isidis Sacerdotes, & Ammonis Mystas, & Heliopolitas Sacrificulos in Ægypto ope artis ipsius Barbæ alendæ fuisse addictissimos narrat Julianus (12) Apostata, cujus (13) testimonio idem decus studiosè quæsitum à Sacerdotibus Ephesiæ Dianæ, Tauricæq; & Euboicæ, Cererisque Atticæ, & Olympici Jovis novimus. Denique Delios, & Delphicos Apollinis Antistites, Dodonæoque Oraculo præpositos, barbatos fuisse, tradit (14) Heraclides, testaturque idipsum de Gaballis Soli sacris, unde Helagabalo nomen, Alexius (15) Portas post (16) Tipucitum, & Heliaro (17) Cretensem, cujus authoritate soli qui Cibelem colebant, & Phrygiam matrem, quippe evirati, & spadones, levibus malis penes Ethnicos Sacra tractarent. Hos mores Græci cùm à Patribus accepissent,

quid

(5) Ad Canon. Petri Alexan. nota 3.

(1) Lib. 11. de re Rust.

(2) Orat. pro M. Cœlio.

(3) 1. Ad Attic.

(4) Satyra 6.

(5) Satyra 5.

(6) In Somnium Scipionis.

(7) Lib. 48. hist.

(8) Lib. hist. 17.

(9) In Caligul. c. 10. & in Nerone.

(10) Satyra 3.

(11) Satyra 2.

(12) In lib. de morib. Antiq.

(13) In Cōp. Dio. in Adriano M. Aurelio. M. Anton. Pio, & aliis.

(14) Dipnosoph. lib. 13.

(15) In dictione καθεῖναι.

(16) In Antisthene post med.

(17) Persius Satyr. 4. in princ.

(1) In Iliade passim.

(2) In fragmen. frag. 8.

(3) In Urania.

(4) In Vita Solonis.

(5) In Vita Pittaci.

(6) De Vet. Philosoph. li. 2. c. 11.

(7) Halieut. li. 2.

(8) Dionysiac. lib. 9.

(9) Argonaut. lib. ult.

(10) Levit. c. 19. n. 27.

(11) Ibid. c. 21. n. 5.

(12) In Misopogone.

(13) Epist. 8. inter additas.

(14) Ubi suprà.

(15) De Sacrif. Antiq. c. 9.

(16) Ad lib. 3. ff. tit. 5.

(17) Lib. de Moribus Ethnicor.

quid mirum, si, post receptam religionem Christi, servaverint tantâ constantiâ, ut sine barba nunquam hominem barbæ potentem Sacris interesse viderit Græcia, vixque tulerit, quos passa est, Eunuchos. Neque video, quid probri inde Genti nostræ impingi queat, cùm Apostoli omnes barbati fuerint, & Servator ipse majestatem auxerit barbâ? Quin & ipsi Latinorum Patres non sine barbâ; non ii solùm, qui ante latum Canonem de non nutrienda barba, quando plerique Pontificum, notæ Virtutis viri hirsutis malis Sacra honestabant, quos inter Ambrosius Mediolanensis Antistes, ut suadet Icon ejusdem vetustissima in Ecclesia Mediolanensi, & Benedictus Monachorum in Italia Pater, quod Cassinum ostendit: verùm etiam post latam eam legem, quam (18) Jus recepit, sive ea lata sit in Concilio Carthaginiensi V. ut putat (19) Baronius, sive ut meliùs (20) Cabassutius, in (21) Carthaginiensi IV. multi barbam non despexere, & inter eos Gregorius Magnus, ut videre fas est in Icone, quam produxit (22) Magrius, ex monumentis Alfonsi Ciacconii sibi donatam à Laurentio de Mariis. Imò post decretum Gregorii VII. qui usque adeò in Clericis barbam insectatus est, ut ad ejusdem penitissimum exitium Callaritanum Episcopum, Clerumque Sardiniæ coegerit, quemadmodum ejus Decretales (23) Epistolæ docent, & refert (24) Baronius; non desunt ex Pontificibus Maximis, quos barbatos proferamus, & inter hos, ut superioris sæculi multos omittam; Gelasium II. qui quartus à Gregorio VII. Ecclesiæ universæ præfectus est. Ejus Iconem vide penes Constantinum (25) Cajetanum Monachum Cassinensem.

(18) In c. Clericus, & c. Clericis de vit. et honest. Cler.
(19) Ad ann. 398. n. 73.
(20) Ad Concil. Carthag. IV. c. 44.
(21) Canone 44.
(22) In Hierolex. dictio baculus.
(23) Lib. 2. Epist. 29. & 41.
(24) Ann. 1073. n. 47.
(25) In Vita Gelasii II.

V. Quid igitur nobis obfuerit barba promissior, ut superstitiosi videamur, ut eam ad lenitatis jactantiam, atque ad Pythagoream disciplinam dicamur usurpare, cùm ad id non obfuerit Sanctissimis Patribus Græcis, atque Latinis, neque hactenus obsit viris inter Latinos religiosissimis, qui etiamnum incuriâ tonsoris venerandi sunt magis, quam ii Clerici, qui Gallicè derasi, detonsique lascivum in morem, sponsos referunt, non Sacerdotes, quique, si Clericis Græcis comparentur, pusiones delicatuli videbuntur. Sanè Ecclesiam, cujus *indumentum fortitudo, & decor*, ex effato (1) Sapientis, ea habitus forma decet, cultusque corporis, qui virile referat decus: Quapropter is Clericos decebit cultus, qui modestus, qui gravis, nec tamen aut sordidus, aut ad servitutis inclinans speciem. Si ergo alicubi barbæ detonsio inhonesta, quis crimini vertat Clericis, quòd ibi Barbam non tondeant? Penes Nos autem Barbæ, capillique tonsura reum, ac servum significat, quod sexcentis exemplis ostenderem, ni translativa illa penes (2) Jureconsultos nostros occurrerent. Τυπτόμενος, καὶ κουρευόμενος ἐξοριζέσθω, *verberatus, derasusque in exilium ejiciatur*, quæ non recentia in Græcia, sed antiquissima sunt, notatque (3) Theophanes; ex cujus historiis Euthymius Patriarcha Anastasio postmodum imperium adepto, quòd Byzantinam Ecclesiam turbis, ac seditionibus exerceret, ἠπείλησεν, εἰ μὴ παύσαιτο, ξυρῆσαι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, καὶ τοῖς ὄχλοις αὐτὸν θριαμβεῦσαι: *Minatus est, ni desisteret, capitis ejus crines omnes detonsurum, & fœdo triumpho per Urbem deducendum, turbis commissurum.* Atque hinc autumo, contra morem Ecclesiasticum penes Photianos usurpari cœptum, ne sacri Ministri, Monachique capillos tondeant, ne quid servile præ se ferant, ostentantes interea, more suo, id à se fieri in quandam Nazaræorum speciem, cum reverà corruptela sit omnibus modis emendanda. Etenim manifestum est, priscos illos Patres, Majoresque nostros à deradendis quidem Capitibus abstinuisse, tonsuram verò usurpasse perpetuò. Quod, si cætera deessent, nobis apprimè insinuarent antiquissimæ tabulæ, atque Icones, in quibus nullum ex Sanctissimis Patribus videre erit promissâ cæsarie propositum. Adde clarissimum Gregorii (4) Theologi testimonium, qui scelestam Maximi Cynici inaugurationem ad [illegible] Byzantinas describens elegantissimè, eum à conjuratis Episcopis in Comici cujusdam domunculam deductum, narrat, ibidemque detonsum, ut comâ Philosophicâ positâ, Sacris initiaretur. Sunt, qui & Theodorum Tarsensem Monachum à Vitaliano Pontifice Anglis Antistitem designatum ad idem testimonium producant, qui ita derasus dicitur, ex traditis à Beda penes (5) Baronium, ut uno, atque altero mense expectandum fuerit, donec illi capillus supra cutem assurgeret. Verùm hi nihil inde Argumenti efficacis proferre censendi sunt, quando constat ex adductis à (6) Magentino, Monachorum Cilicum id instituti fuisse, ut se se penitus ad cutem pilis omnibus denudarent, ad Christianæ humilitatis pompam, servitutisque Deo profusiùs dedicatæ. Potiùs igitur manifestissima res, ad corruptelam Photianam apertiùs demonstrandam, probabitur ex (7) Basilio, ex (8) Germano, ex (9) Cyrillo Monacho, ex (10) Euagrio, & ante omnes ex (11) Dionysio, penes quos capitis detonsio usu in Græcia recepta, more confirmata, cæremoniâ perpetuâ comprobata palam agnoscitur. Nam in Euchologiis nostris, ubi de modo recipiendi ad Institutum Monasticum hominis, aut in Clerum admittendi singillatim agitur, cæteris Tonsura præmittitur. Etenim post interrogatum eum, qui ad sacram festinat familiam, cujus gratia institutum illud exposcat, statim Præfectus acceptis forficibus (12) κείρει αὐτὸν σταυροειδῶς λέγων· Ὁ ἀδελφὸς ἡμῶν ὁ δεῖνα κείρεται τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, εἰς τὸ ὄνομα. *Tondet eum in formam crucis dicens. Frater noster N. tondetur comam capitis sui, in nomine. &c.* Cùm (13) verò in Clericorum Ordinem quis adsciscitur, statim ac Antistiti oblatus est, κείρεται σταυροειδῶς παρ' αὐτοῦ λέγοντος, εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ υἱοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος· ὑποφωνούντων καθ' ἑκάστην ἐπίκλησιν τῶν συμπαρόντων τὸ ἀμήν· εἶτα τέλειον ὑπόνοιος εἰς κληρικοῦ κείρεται σχῆμα. *Tondetur in formam crucis ab eo dicente in nomine Patris, & Filii, & Sancti Spiritus, adstantibus ad cujuscunque Personæ invocationem succlamantibus, Amen: mox ex integro in ab aliquo Clerici formam tondetur.* Nota autem postrema verba, quibus eluditur stupidorum quorundam Photianorum responsio, quâ videntur quidem cæremoniam delibandæ per Antistitem initiandi hominis comæ fateri, negant tamen eundem tondendum.

(1) Proverb. cap. 31. n. 25.
(2) Penes Blastarium in Syntagmate passim.
(3) In Zenone.
(4) In Carm. de Vita sua.
(5) Ad ann. 668. n. 2. & 4.
(6) De morib. Asiaticis l. 1. c. 4.
(7) Epist. 7.
(8) In Theor. rer. Eccles.
(9) In Vit. S. Euthym. apud Lepam. tom. 5.
(10) Hist. l. 2. c. 26.
(11) De Eccl. Hierar. p. 2. c. 3.
(12) In Euchol. tit. Offic. parvi habitus. post med.
(13) ibid. in Ord. periisselito in Ordinat. lect. & Cantor. in princ.

Nam

Nam non delibatur tantum à Pontifice coma, sed mox in formam Clerici tondetur ab alio is, qui ad Clerum admittitur. Unde collige, Sacris hominibus ex more Ecclesiæ nostræ præcidendam cæsariem. Certè in tota Ecclesia adeò tonsura propria est religiosorum, dicatorumque Deo sive virorum, sive mulierum, ut omni ævo inde illis discrimen à laicis publicum tum penes Græcos, tum penes Latinos. Et de his id manifestum ubique, præsertim verò in Legibus (14) Uvisigothorum, quæ *religionis habitum per venerabile tonsuræ signum, sive signaculum* suscipi edicunt; & in (15) Concilio Toletano, sub Rege Heringio, religionis professio *tonsuræ signum*, vocatur, *mox susceptum religionis debitum, & venerabile tonsuræ sacræ signaculum unà conjungitur*; & additur (16) solemnis increpatio eorum, qui agunt *cantionibus vanis, & oppositionibus execrandis, qualiter à se venerabile Tonsuræ signum expellant, atque habitum Religionis impudenter abjiciant*: Propterea (17) Ursinus Ebroinum Childerici metu institutum sacrum eligentem describens, narrat, *eum se monachum tonsurari fecisse*. At penes Nostros idem est religiosam vitam profiteri, ac tondere cæsariem. Quare Cedrenus (18) de Michaele Calaphate abdicante se imperio, amplexoque monasticum institutum sic scribit. ἐν τῷ κατὰ τὴν νῆσον Πρώτην μοναστηρίῳ τὴν κοσμικὴν ἀποθέμενος τρίχα, τὸν λοιπὸν τῆς ζωῆς διήνυσε χρόνον. *In Proto Insula Cœnobio laicam deponens cæsariem reliquum vitæ peregit*. Et penes (19) eundem idem Calaphates Zoen Augustam Palatio exturbatam ἀποκείρας τοῖς ἄγουσιν κελεύει, ἢ ἀποκομίσαι τούτῳ τὰς τρίχας αὐτῆς: *iis, qui illam abducebant, mandat, ut eam detondeant, atque ipsi crines afferant*. Idem (20) etiam de Theophilo novercam in Monasterium, ubi primùm religioni mancipata comam detonderat, retrudente scribit, εἰς τὸ μοναστήριον ἠνάγκασεν ἀπελθεῖν, ἐν ᾧ τὸ πρῶτον κοσμικὴν ἀπέθετο τρίχα. Neque id novum in Græcia, in qua Virgines Deo dicatas semper fuisse detonsas τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς ἀποκεκομμένας, tradit (21) Athanasius, quod etiam usurpatum in viris sacratis Numini: quare (22) Socrates synchronon sibi Julianum docet, ἐν χρῷ κειράμενον τὸν τῶν μοναχῶν ὑποκρίνασθαι βίον, *abrasa cute vitam monasticam simulasse*. Quod iisdem fermè verbis expressit (23) Theophanes, ἀποκειράμενος τὰς τρίχας, [illegible] ὑπεκρίνατο. *Julianus coma detonsa vitam religiosam simulabat*.

(14) *Apud Petrum Fabrum Semestrium l. 3. c. 21.*
(15) *Can. 1. apud Goar. in Euchol. ad off. parvi habitus, not. 20. circa med.*
(16) *Concil. Tolet. XII. c. 2.*
(17) *Vita S. Leodegarii.*
(18) *In Michaele Calaphate.*
(19) *Ibid.*
(20) *In Theophilo.*
(21) *Lib. de Virginit. circa med.*
(22) *Hist. lib. 1.*
(23) *In Juliano Apostata.*

VI. Hæc abunde ad refringendam Photianorum audaciam, qui corruptelas suas authoritate confictæ Antiquitatis defendunt, negantque unquam usuvenisse in Græcia tonsuram, quemadmodum mendacissimus (1) Margunius autumat dicens: πάντοτε εἰς τὴν ῥωμαΐδα συνήθεια γίγνεται, νὰ μιμῶνται οἱ κληρικοὶ τοὺς Ναζαραίους, ἀφίνοντες τὰ μαλλιὰ ἀκόπτα τοῦ ψαλιδίου, ἢ [illegible] τὰ γένεια. Βλέπε λοιπὸν μὴ λοιδορῇς τοὺς ἁγίους πατέρας τοὺς καινοτομοῦντας μιμεῖσθαι λατίνους, ὅπως κουρεύουσι τοὺς αὐτῶν ἱερεῖς ὁλότελα, ἵνα νεάζωσι, καὶ νυμφίοι φαίνωνται ἀεὶ τῆς πορνείας. Διὰ τοῦτο γὰρ τὴν κουρὰν λέγουσι στέφανον οὐχὶ σωφροσύνης, ἀλλὰ πορνικόν. *Semper in Græcia mos obtinuit, ut Clerici Nazaræos imitentur intactas forficibus comas gerentes, barbamque similiter. Cave igitur, ne, spretis SS. Patribus, novantes omnia imitere Latinos, qui tondent suos sacerdotes omnino, quò magis juvenes, atque sponsi semper appareant, sed libidinis. Propterea enim tonsuram coronam appellant, non legitimam sanè, sed libidinosam*. Quis his paucis verbis plura, & mendacia, & maledicta coacervare potuit uno excepto Margunio? Imò potiùs, ut hactenus evici, nunquam, nisi post illatam Græciæ per Photianos perniciem, imò verò post inductas per ipsum Margunium corruptelas, sacris Ministris in Græcia licuit promisso capillo uti: Ut desint dicta: noscant Photiani mendacitatem Margunii ex uno antiquissimo Patre (2) Epiphanio, cujus hæc verba sunt: ἀλλότριόν ἐστι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας σάκκος φανερὸς, ἢ κόμη ἐκτεινομένη, διὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Ἀποστόλου· ἀνὴρ γὰρ οὐκ ὀφείλει κομᾶν, εἰκὼν, καὶ δόξα θεοῦ ὑπάρχων· καὶ περὶ τοῦ γενείου ἐν ταῖς διατάξεσι τῶν Ἀποστόλων φάσκει ὁ θεῖος λόγος, ἢ διδασκαλία; μὴ φθείρειν, τουτέστι, μὴ τίλλειν τρίχας γενείου. *Est ab Ecclesia Catholica, & ab Apostolorum doctrina prorsùs alienum cilicium palam præseferre, ac comam summittere. Vir enim, inquit Apostolus, comam nutrire non debet, cùm imago Dei sit, & gloria. Atqui quod ad barbam attinet, in Apostolorum Constitutionibus divino sermone, ac dogmate præscribitur, ne ea corrumpatur, hoc est ne tonsione ponatur*. Scio in quibusdam Codicibus haberi, καὶ κόμη ἐκτεμνομένη, *& coma secta*, sed id mendum esse, vel certè Photiani alicujus dolum ex ipso loco Epiphanii constat, ubi quosdam reprehendit Monachos ad Nazarææ religionis pompam neque barbam, neque comam secantes, horrorem vestibus ostentantes, quales etiam nunc videas in Græcia non nullos ex iis, quos μεγαλοσχήμους appellant; qui experti sanè ab initio detonsionem, post primam illam, nullam de cætero sibi fieri permittunt, abrogantesque se munere operandi Sacris, neque corpus, neque faciem lavare, neque vestes mutare, aut sarcire, neque ungues, capillosve unquam resecare volunt: Tanta ubique horroris jactantia spurci! tantusque amor sordium! ἀκειροκόμους eos appellat (3) Balsamon, qui eorum quoidam quasi molles (mirum vitium in tanta severitate mollities!) perstringit, vocatque τὸ ἐπάγγελμα καθυβρίζοντας, Institutum infamantes. Negat ergo Epiphanius, esse in Ecclesia morem promittendæ comæ, eâque inficiatione mendacitatem Margunii Græciæ manifestat, dicentis nunquam in Græcia Ministris sacrorum comam fuisse detonsam: Vis addam testimonia recentiorum; ut relata supersunt. Esto tamen & ex Theologo Photiano suffragium, cui refragari Margunium pudebit. Simeon Thessalonicensis ille tuus, Marguni, quem ubique Theologorum Antistitem vocas, fuitque sanè inter Photianos non Photianæ planè ignorantiæ particeps vir, ni desipuisset in dogmatibus, nemini recentiorum Theologorum impar. Is, (4) inquam, ubique tonsionis Ecclesiasticę mentionem facit. Vide, quę scribit de Monacho tonso, & in libris de Sacramentis, atque inde disce, quàm falsum sit, alienam semper à Græciæ Sacris fuisse capitis detonsionem. Hæc adeò propria Ministrorum nostrorum

(1) *Nota 33. ad Can. Antioch.*
(2) *Hæres. 88. Massalianorũ n. 6. juxt. editio. Petavii.*
(3) *In Can. 42. Trull.*
(4) *Penes Goar. in Euchol. ad off. parvi habitus not. 20. pag. 494. col. 2. & in Ordin. Lectoris not. 6. pag. 140. col. 2.*

est,

est, ut passim occurrant penes (5) Balsamonem illa, ἐπικαρσὶς ἀρχιερατικὴ. *Detonsio Pontificia*, &, σφραγὶς ἐπικαρσίας ὑπὸ χειρὸς ἱερατικῆς: *sigillum tonsionis è manu Sacerdotali*, & (6) rurius μοναχικὴ ἀπόκαρσις: *tonsura monastica*: Optimè igitur Latini morem vetustissimum, Græcisque etiam communem retinentes caput Ministrorum detondent non juventutem, aut nuptias præ se laturi, quas miror adscribi libidini à Græco homine, qui sciat non omnibus Clericis nuptias esse libidinosas. At malè Photiani comam nutriunt tantâ propediem vetusti moris negligentiâ, ut audeant sacram Coronam Latinis objicere, quam scilicet hoc sæculo solo cœpere Photiani spernere, usitatam semper in Græciâ, traditamque ab Apostolis, ut posteri ea vel memoriam spineæ coronæ, quæ Christi tempora sauciavit, retinerent, vel gloriam Petri Ecclesiæ Coryphæi olim ab Ethnicis decalvati imitarentur, vel denique regale Sacerdotium, quo scilicet Ministri funguntur Sacri, significarent, aut aliam ob causam, ut varii variè exponunt. Pro quo videndi (7) Beda, (8) Germanus, (9) Isidorus, (10) Dionysius, (11) Magrius, post (12) Glossam. Neque enim audiendus est (13) Ciacconus, qui Coronæ hujusmodi initia refert ad Anicetum Pontificem, quando sibi ipse contrarius est, qui dixerat (14) Anacletum sanxisse, ne Episcopi, vel Clerici comam nutrirent, utique ne Coronâ capillorum propagine celaretur, cujus nimirum initia Apostolis adscribenda sunt teste Beda Latinis, Græcis Germano Patriarcha penes (15) Goarium. Nec dissident, quæ nobis Sanctissimi Patres ostentant. Nam (16) Hieronymus Augustino scribens sic dicit: *Fratres tuos Dominum meum Alypium, & Dominum meum Euodium, ut nomine meo salutes, precor Coronam tuam*. Et Augustinus (17) Proculiano Episcopo: *Per Coronam*, inquit, *nostram adjurant nos vestri, & per Coronam vestram vos adjurant nostri*: Unde manifestè colligitur, à IV. Sæculo deferendæ *Clericæ*, ut vulgo Coronam hanc vocant, morem in Ecclesia fuisse, quam hoc ultimo sæculo Marguniius audet impurissimo ore, scelestissimo calamo coronam libidinis appellare. Imò idipsum usuvenisse in Græcia etiam post Schisma evidens est ex monumentis Photianorum ipsorum. Quid enim aliud significat παπαλήθρα, de qua (18) Balsamon, & post illum (19) Arsenius, Leo (20) Monachus, Matthæus (21) Calecas, Antonius (22) Lemnius, & (23) Campanas, aliique penes (24) Diplovatacium, nisi coronam ipsam Sacratorum Deo per Ordines hominum, & uti dicimus insigne Capitis Clericorum? Adde Icones è recentissimis Photianorum Musæis depromptas, publicèque expositas à (25) Goario, in quibus prorsum, retrorsumque Diaconi figurâ propositâ, ministri non solùm coronam habent, sed ingentem illam sanè, qualem vix Latini Episcopi deferunt. Unde repetitò concludimus, quam Marguniius coronam libidinis appellat, eam à Græcis delatam etiam sub initium hujus, in quo scribimus, sæculi. Deferri etiam ab iis, qui ἀνομίαν Photianorum detestati cæremonias nostras intelligunt, earumque jussis obtemperant: neque enim quòd aliqui ex Nostris desipiunt, moresque Photianorum, quorum aversantur dogmata, incuriosè

- (5) In Can. 33. Trull.
- (6) In Can. 21. Trull.
- (7) Lib. 1. 1. hist. Anglic. c. 22.
- (8) In Theor. rerum Eccles.
- (9) Lib. 2. Instr. Clericc. c. 1.
- (10) De Eccl. Hierar. c. 6.
- (11) In Hierolex. d. Tonsura.
- (12) In c. 2. de vit. et honest. Cler.
- (13) In Aniceto.
- (14) In Anacleto.
- (15) In Ordinat. Lect. ad Euchelog. not. 5. pag. 142. col. 2.
- (16) Extat inter Epist. Augusti. Ep. 26.
- (17) Epist. 147.
- (18) Penes Margunium in dioecol. verb. Papalethra.
- (19) In collect. Cano. c. 93.
- (20) In Ephesi Canon. ad Trull.
- (21) Lib. 1. de Error. Græcor.
- (22) In Synops. Concil. c. 6.
- (23) De vitandorum Schol. 12.
- (24) In Synop. Jur. Græci tit. de Ordin.
- (25) In Euchol. ad Miss. S. Joan. Chrysost. not. 162. sub initium pag. 147.

recipiunt, propterea Gens ipsa mores illos aut probat, aut laudat, sed Antiquitatis suæ planè tenax id faciendum docet, quod Rituales libri, queis utitur, palam edicunt.

VII. Hinc porrò Catumsyriti, aliorumque profligantur affaniæ, quando ex dictis constat, Genti nostræ semper, citra omnem superstitionis notam, citra omnem Pythagoreæ Sectæ suspicionem, citra omnem lenitatis re neglectæ jactantiam, licuisse, barbam ad Sacra promississimam ferre: eidem tondendi capilli morem antiquissimum esse, quem publicè probat, publicè jubet, & in sapientioribus Gentilium suorum usurpat, nullo modo vituperanda, si Græcorum plerique Nazaræam cæsariem amant, cùm id præter ejus Leges sit, imò contra Leges ipsius, crimen sanè, sed perleve, quod quantum distat à superstitione, tantum ab omni luxuriosi ornatus culpa, cui scilicet obnoxii (Proh pudor, inversique mores!) Clericorum nonnulli nostrorum sunt, quorum derasis ad cutem capitibus, Batavis, Sicambrisque nuribus detracta cæsaries quæritur, paraturque, ut, qui vix stolam, institamque deceant, super *birris* atque *superpelliceis* fruticent Cyrrhorum, cincinnorumque corymbi. Verùm si tam apertè delirant hostes Nostri, cùm cultus Nostros graves, atque severos condemnant, quis illos insanire non dicat, cùm severitatem ipsam jejuniorum Nostrorum, uti superstitiosam, plenamque jactantiæ furiosè despiciunt? Parcere Nos dicunt lenitatis ostentandæ causa piscibus, quos animat Sanguis. Cur non potiùs continentiæ causa? Cùm eadem res, idemque hominis actus in bonam, malamque interpretationem adduci potest, humanitatis ratio, Charitatis Christianæ præceptum, prudentiæ omnis dictata jubent, meliorem interpretationem sequi, ut, si contrà saxis, inhumanus, imprudens Lege humanâ, & divinâ protinus habeare. Cùm enim homo à natura ipsa bonus sit, quemadmodum latè probat ex (1) D. Thoma (2) Menochius, & sensit (3) Aristoteles, docetque (4) Glossa Sacra, cui Jobus (5) adstipulatur dicens: *ab infantia crevit mecum miseratio, & de utero egressa est mecum*: & Ecclesiastes (6) docens: *fecit Deus hominem rectum*, & ratio ipsa persuadet, quando à Deo bono bonum procedat oportet: ipso (7) dicente, vidisse se bona valde cuncta, quæ fecerat, atque attestante (8) Philosopho, *naturam rei melioris auctricem esse, quoad ejus fieri potest*, mox (9) etiam: *naturam ex his, quæ fieri possunt, quod melius sit, facere solitam*. Cùm, inquam, homo à natura bonus sit, opus ejus bonum esse *præsumitur*, ut voce Juris utar; à bono enim bonum: Quare nemo deliquisse præsumitur, nisi aliunde probetur. Quod effatum in Jure celeberrimum est, constatque authoritate (10) Ulpiani scribentis, *Socium amoventem rem communem præsumi amovisse jure suo, non autem, ut furtum faceret*: & (11) iterum, *Socium verberantem Servum communem non teneri injuriarum, cùm suo jure, non autem ut injuriam socio inferret, fecisse præsumatur*. Idem sæpe (12) Jura constituunt, traditque (13) Ripa, & (14) Menochius latè. Atque huc pertinent, quæ in Similibus docent Jurisconsultissimi

- (1) 1. 2. q. 63. art. 1. in respon.
- (2) De Præsump. lib. 5. præsum. 1. n. 7.
- (3) Lib. 2. Ethic. c. 1. & lib. 6.
- (4) Interlineario in ca. 4. Matthæi.
- (5) Cap. 31. n. 18.
- (6) Cap. 7. n. 30.
- (7) Genes. c. 1. in fin.
- (8) Lib. 2. de part. Anim. c. 14.
- (9) Lib. 4. eod. c. 10.
- (10) In L. merito ff. pro Soc.
- (11) In L. ità apud Labeonem §. si communem ff. de injur.
- (12) L. cùm pater §. rogo ff. de leg. 2. & L. omni modo in princ. ff. de inoff. testam.
- (13) In L. uls. q. 55. Cod. de revocãd. donat.
- (14) d. lib. 5. præsump. 4. per tot.
- (15) In L. precibus n. 21. ver. excusat. ergo C. de impub. & aliis subst.
- (16) Cons. 311. quidam Thomas col. 2. vers. venio ad secũdum.
- (17) Cons. 193. n. 1. lib. 2.
- (18) In c. 1. n. 7. de Cler. non resid.
- (19) Cons.

ſimi viri. Nam (15) Baldus aſſeruit, *præſumptionem* eſſe pro eo, qui ſe excuſat, & (16) alibi reſpondit, neminem *præſumi* fœnore functum, cui ſubſcribit (17) Abbas, qui alio (18) in loco conſtituit, actum, qui ad bonum, malumque referri poteſt, niſi manifeſtè malus appareat, bonum cenſendum. Aretinus (19) etiam aſſeruit, verba ita intelligenda, ne ſonent delictum; additque (20) alibi, non *præſumi* Tutorem ex bonis pupilli quidquam ſibi quęſiſſe, quandoquidem, quod nefas eſt, delictum *præſumeretur*. Etiam (21) Craveta, citato Corneo, docet, cùm quandoque eadem res eſſe *præſumitur*, ceſſare *præſumptionem*, ſi inde arguatur delictum, id, quod etiam docuit (22) Grammatica. Propterea, quod actum eſt, factum eo loco, ac tempore cenſetur, ex quibus delictum evitetur, ut tradit (23) Bartolus, (24) Alexander, (25) Pariſius, (26) Alciatus, (27) Craveta, (28) Gabriel Antonius, (29) aliique. Et conſilia, quæ bona, malave ſunt, bona *præſumuntur*, & aſſertio dubia in ſenſum catholicum trahenda eſt. Quin imò, etiamſi ſuſpicio adſit, ſi aliunde ratio aliqua pro hominis innocentia ſe ſe ingerat, huic ſtandum eſſe, ſolemni Suffragio cenſent DD. Quò fit, ut veriſſimam arbitremur ſententiam Antonii de Prato (30) Veteri, dicentis: ſi uxor amovit res mariti, non cenſeri id feciſſe furti cauſa, ſed nomine hypothecæ ſuæ dotis, ut bona illa penes ſe haberet; itidemque quod (31) Cępolla dixit, eum, qui alium percuſſit, *præſumi* id feciſſe animo ſe defendendi, non ut illum vulneraret: Denique, quod (32) Menochius cenſuit, conſuetudinem inductam *præſumi* in caſu licito, multaque alia, de quibus cum probatiſſimis Juriſconſultis diximus in Tractatu (33) *de Præſumptionibus* à Nobis, hoc, quo ſcribimus Anno, publicitus pro munere explanatis. Conſtat ex his, ea, quæ dubia ſunt, meliorem in partem accipienda, peccareque eum, qui adiaphoron actum ad eam revocat notam, ut malus judicetur, cenſeaturque. Quo ſpectant Pauli (34) verba: *tu quis es, qui judicas alienum ſervum?* quæ (35) Jacobus repetit: quandoquidem ex nullà conjecturâ, & ex ineptis ſuſpicionibus ferre de moribus hominum ſententiam, ſceleſtiſſimum eſt, præceptoque & Charitatis, & Prudentiæ unuſquiſque ad id adigitur, ut piè, clementerque *Proximorum*, ut vulgò dicimus, facta interpretetur, quemadmodum receptus à Jure (36) Beda conſtituit.

VIII. Quòd ſi vel quæ dubia ſunt, & in utranque partem trahi queunt, *præſumptione* Juris in bonam, melioremque accipienda ſunt, ita, ut, qui aliter faxit, peccet temerè lati reus judicii; quid de iis arbitrabimur, qui, quę bona, quæ Sancta, quæ ab Eccleſiâ ipsâ Romanâ ſemel, iterumque approbata ſunt, malignis interpretationibus lædunt, injurioſis judiciis reprobant, atque inconſultâ temeritate condemnant? Scilicet illos abominari decet, uti Veritatis hoſtes, uti calumniatores improbos deteſtari, atque uti dementis proterviæ reos publicà ſententia plectere, plectendoſque docere. Fecit id Sancta Romana, & planè pia mater Eccleſia in Catumſyrito, utinam & in blateronibus hiſce recentibus idipſum præſtet, qui cùm

9 col. ver. ſed ſi dubio.
(20) Conſil. 31. n. 3.
(21) Conſ. 244 n. 2.
(22) Conſ. 23. n. 2. in Crimin.
(23) In l. non ſolù. §. ſed ne probari n. 2. ff. de oper. nov. nunci.
(24) Conſ. 24. n. 23. lib. 2.
(25) In c. in præſentia n. 31. de Probat.
(26) De Præſum. reg. 3. præſump. 5. n. 2.
(27) Conſ. 205. n. 9.
(28) Lib. 7. Concl. Crimin. 2. n. 26.
(29) Bald. in l. 1. n. 13. Cod. de Ser. fugit. ubi Jaſ. Alciat. d. reg. 3. præſum. 1. Cravet. d. conſ. 205. n. 9. Gabriel d concl. 2. n. 2 Rojas de hære. p. 1. n. 367.
(30) Inter Conſ. Alexan. conſ. 129. n. 2.
(31) Conſ. 2. n. 3. in Crimin.
(32) De Præſump. lib. 2. præſum. 1.
(33) Præſent. 37.
(34) Ad Rom. c. 2.
(35) In Epiſt. Cano. c. 2.
(36) C. 2. de Reg. Jur.

probata per Apoſtolicam Sedem reprobent, ipſam Sedem maximopere lædunt. Nam Græcorum Mores per Florentinum Concilium non damnatos, probatos potiùs Orbis Terrarum Magiſtra cuſtodiendos edicit, docet uſurpandos, tutandoſque, cùm per Leonem X. (1) imperat; *ut nullus Ritus, & cæremonias Græcorum in dicto Concilio Florentino, vel aliàs approbatos blaſphemare, aut reprobare, ſeu improbare audeat*: cùm per (2) Leonem IX. teſtatur, *nullum Græcorum etiam Romæ perturbari, vel prohiberi à paterna Traditione, ſive ſua conſuetudine; quin potiùs ſuaderi, & admoneri; eam obſervare*; cùm per (3) Alexandrum IV. cogens Græcos Epiſcopos, qui Latinorum Principum imperio ſubjecti ſunt, Synodo quotannis à Latinis Epiſcopis habendę intereſſe, eos tamen minimè compellat, ſuſcipere, aut cuſtodire decreta Synodorum hujuſmodi, quæ fortaſſis Ritibus, Moribuſque Græcorum catholicæ Fidei non repugnantibus contraria, lata fuerint. Extant celeberrima verba tanti Pontificis Græcè: πρὸς τὴν σύνοδον δὲ τοῦ Λατίνου Ἐπισκόπου ὁ Ῥωμαῖος Ἐπίσκοπος ἐν τῇ αὐτοῦ ἐνορίᾳ τὸν θρόνον αὐτοῦ ἔχων ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ μετὰ τῶν ἡγουμένων, καὶ τῶν ἱερέων αὐτοῦ τῶν τὴν φροντίδα τῶν ψυχῶν ἐχόντων κρατεῖ) ἐπιμελῶς συντρέχειν, τὰ συνοδικὰ τούτου θεσπίσματα, ἃ μήτοι τοῖς γραικοῖς ἔθεσι μὴ ἐναντίως τῇ καθολικῇ πίστει, καὶ ἐν τῆς Γραικῶν ἐκκλησίαις ἀποδεχθεῖσι μὴ ἀντιβαίνουσιν ἀντέχεσθαι, καὶ λαμβάνειν. Quæ verba Latinæ linguę, unde fluxerant, in Græcam, ſic reddidit Vincentius (4) Riccardius Cler. Reg. *Ad Synodum Latini Epiſcopi Rhomæus, hoc eſt Græcus, qui in ejus diœceſi Sedem ſua tenet, Epiſcopus, ac pariter Abbates, ejuſque Sacerdotes animarum curam habentes ſemel in anno expeditè accedant, & Synodica decreta, quæ Græcis quidem inſtitutis Catholicæ fidei non repugnantibus, & à Græcis receptis Eccleſiis non adverſantur, ſuſcipere, & obſervare teneantur*. Vix numerari poſſunt Sanctiſſimorum decreta Patrum, ſive Pontificum, queis Ritus noſtri, Mores noſtri Fidei Orthodoxæ non repugnantes apprimè probantur, commendantur, uſurparique jubentur à Græcis. Vide aliqua penes (5) Allatium. Quid plura? Mores noſtri Romæ hoc ſæculo publicè uſuveniebant ex Diplomate (6) Urbani VIII. donec ad evitandum incommodum Alumnis Collegii noſtri peculiari privilegio indultum, moribus Latinorum ut vivant, Græcos mores iterum accepturi, poſtquam in Græciam redierint, nec acturi unquam, ut ad latinum Ritum tranſire illis liceat, ex præcepto ejuſdem (7) Urbani VIII. ad cujus inſtar Alumni iidem etiamnum ſe ſe voto, ac jurejurando ſolemniter obligant. Adeò verum eſt, Mores, quos hoſtes reprobant Noſtri, bonos per ſe eſſe, quippe qui Sedis Apoſtolicæ authoritate probantur. Neque enim alii ſunt, qui probantur, quàm ii, quos improbant hoſtes Noſtri. Scilicet, Sede Apoſtolica approbante, in jejuniis à cibis, quos Sanguis animat, abſtinemus: atque hoc eſt, quod Græcorum in Urbe Alumni ſemper uſurparunt, donec conceſſum illis eſt, more Latino jejunia peragere. Hoc eſt, quod Apoſtolica Diplomata jubent in Græcia uſurpari ab iis, quos ad Græciæ ſalutem perpaucos ſuis impendiis inſti-

(1) Bulla data 18. Maji 1521 extat penes Allat. de Interſt. pag. 13.
(2) Ep. 1. c. 29. ad Michaelē Cerular. & Leo Acr num.
(3 …
(4) Ex Euchol. MS. Altempſ. Biblioth. penes Allat. ubi ſupr. pag. 3. & 4.
(5) d. Lib. de Interſt. à pag. 5. ad 29.
(6) Num. 63. penes Allat. ib. pag. 25.
(7) Ejuſdē Diplom. n. 15. penes eundē ibidem.

Ee tuit.

tuit. Hoc eſt, quod Romæ ab Epiſcopo Græco publicè, citra notæ ullius periculum fit, cui olim petenti, ut ſibi, quod Alumnis Græcis ex Apoſtolica benignitate licet, liceret, ut nimirum jejuniorum more Latino peragendorum poteſtas fierat, graviter reſponſum, eam ob rem à Sede Apoſtolica Græcum Romæ Epiſcopum detineri, ut ex Græcis Inſtitutis vivens, Moreſque probatiſſimos Græcorum profeſſus Schiſmaticorum refellat calumnias aſſerentium, mores Græcorum à Romanâ Eccleſiâ damnari, Proinde non ſine piaculo ad crimen Proximos provocante fieri poſſe, ut ea poteſtas fiat à Romano Pontifice, quà quis opinetur, propterea Græcum Epiſcopum Romæ eſſe, ut Eccleſiæ ſuæ Mores, Legeſque contemnat, quas Romana Eccleſia diligit, laudat, fovet, incolumeſque, ac perennes, modò Schiſmatis teterrimi abſint dogmata, exoptat.

IX. Hæc Sapientiſſimus Pontifex, (1) hæc Vaticanum Oraculum: & meritò hercle. Novit enim, quàm congruat hæc à cibis ejuſmodi ſolemnis Nobis abſtinentia Moribus Antiquorum, Priſcorumque Jejuniis, penes quos translativum eſt Xerophagiæ nomen, de quo vide (2) Magrium, & eruditum (3) Cabaſſutium, quorum à ſententiis non diſſident, quæ ſcribit (4) Balſamon, teſtatus Xerophagiam ex nominis ipſius ſignificatione, & Græcorum conſuetudine nihil aliud eſſe, niſi ſiccorum eſum ciborum, quem & cœnam puram tùm à Judæis, tùm ab Ethnicis appellatum ex (5) Philone, (6) Apulejo, & (7) Plutarcho docet (8) Baronius. Conſonat (9) Caſſianus de Monachorum jejuniis agens, rationemque reddens, cur Monachi non facilè defatigentur. Nam, *non enim*, inquit, *magno corporis labore fatigantur, quia non tanta curâ inter eos prandendorum ciborum, vel coctionis impenditur; quippe qui maximè Xerophagiis, & homophagiis utuntur*. Ex quibus conſtat, Xerophagiam uſurpantes interdixiſſe ſibi cibis omnibus uvidioribus. Quod (10) Tertullianus his verbis expoſuit. *Arguunt, quòd etiam Xerophagias obſervamus, ſiccantes cibum ab omni jurulentiâ, & uvidioribus quibuſque pomis, ne quid vinoſitatis vel edamur, vel bibamur, lavacri quoque abſtinentiam congruentem arido victui*. Quibus verbis neſcio quid ſimilè paſſos Chriſtianos tradit ab Ethnicis ei, quod nempe Nos à calumniatoribus patimur, ad ſuperſtitionis, & jactantiæ culpam coacti, qui perſimilia (ſiquidem non omnino antiquam Severitatem ſervamus) antiquæ auſteritati conſtanter exequimur. Nam imperatum Nobis, ut Xerophagia in jejuniis utamur, eâque contenti ſimus, conſtat ex Laodiceno (11) Concilio, & ante Laodicenum idipſum nobis ex Chriſtiana conſuetudine Clemens (12) Alexandrinus præceperat, quo factum eſt, ut diu in Græcia minimè licuerit jejuniorum tempore, diebus Sabbati, Soliſque exceptis, niſi Siccis; incoctiſque veſci cibis, donec paulatim, æſtu Charitatis tepeſcente, uvidis etiam cœptum veſci, iis tamen, qui minimè juſculo indigent, nec humectant, potiùs exſiccant; acceptaque eſt in eum ſenſum Xerophagia, ut uſus ſit exſiccantium ciborum, quando ξηροφαγεῖν & in hanc ſententiam ritè pronunciatur, ut docent (13) Lexica. Hinc permiſſum, animantibus veſci, ſed iis, quæ exanguia ſunt, quippe quæ vilia, nec admodum laſcivienti ſtomacho grata, frigidaque per ſe calorem, fervoremque carnis caſtigant: gulamque, & luxum orexeos in apparatu epularum delicias ſectantis domant.

X. Atque is mos in Græcia antiquiſſimus eſt, atque probatiſſimus ex traditis per (1) Balſamonem, & noviſſimè per Zachariam (2) Cretenſem Scordillium cognomento Marapharà, quem ſequitur Nicephorus (3) Paſchalea; &, quod potiſſimam laudem meretur, conſtantiſſimè uſurpatus. Non enim apud Nos ſibi quiſque pro libito, ægritudinem cauſatus, licere putat, Jejuniorum tempore, à macello delicias præſtinare, neque tam faciles Antiſtites ipſi Medicorum perjuriis decepti poteſtatem faciunt cujuslibet comedendi: ſed & hi quidem rigidiſſimè obſequium erga ſacras Leges à Populis exigentes nunquam, ut carnibus veſci, raro, ut piſcibus liceat, concedunt, ſubjecti verò, cujuſcunque conditionis eſſe cenſeantur, adeò ſine Antiſtitum facultate vetitis uti dapibus reverentur, ut ne ægroti quidem, & ſonticn laborantes fas eſſe putent, quod penes Gentes alias Exanthematis, vel Pſydraciæ, aut Epinyctidis (quæ nomina papularum, puſtularumque ſunt penes (4) Celſum) alicujus causâ protinus uſurpatur. Quare (5) Balſamon negat, vel in mortis confinio quartâ, & ſextâ Feriâ, Quadrageſimoque jejunio ægrotis carnes permittendas: & Gregoras (6) narrat Andronicum Imperatorem ætate etiam decrepitâ ſtomacho laborantem non tamen ſibi fas putaſſe, piſcibus veſci, proptereàque illi ſerotinum cibum ſumenti ἦν, ait, τὰ τῆς τροφῆς ὀστρακόδερμα πάντα, διὰ τὰ τῶν νηστειῶν ἐκείνων ἡμερῶν νόμιμα. ἐφ' οἷς ἔδει ἀκρατοποσίᾳ χρήσασθαι, δυναμένῃ γηραιὸν τονῶσαι στόμαχον πρὸς κατεργασίαν σκληροτέρας ἐκείνης τροφῆς. *appoſita erant omnia teſtacea propter jejunium illorum dierum, poſt quæ, cùm merum bibendum fuiſſet, quo vetulus ſtomachus ad duriorem illum cibum conficiendum firmaretur, &c.* Adeò penes Nos nullum ſtomachorum diſcrimen eſt, quod penes quoſpiam tam artificioſè, tam medicè conſideratur, ut religioſum ſit, oleo uti, cancrum comeſſe, muriam deguſtaſſe, nec ſine piaculo ire in ventrem poſſint oſtrea, quæ extra jejunia ſunt in deliciis delicatulis hiſce, quibus, ſi compares Noſtros ſicco ciborum apparatu ſaginantes jejunia, ut phraſi utar Tertulliani, jam videbis, quantam laudem mereantur ii, quos ineptè vituperas. Certè maximus ille Pontifex noſtro ævo Clementiſſimus Clemens ordine IX. me coram audiente, cùm Alumni Græcorum juſſam quotannis, Hypapantes die feſto, candelam ſacris pedibus advoluti offerrent, hanc Græcorum in jejuniis caſtam ſeveritatem mirificè laudavit, affirmavitque, à ſe maximopere diligi eam Gentem olim Orbis Terrarum Magiſtram, Eccleſiæ columen, cui ad Veritatis amorem revocandæ libenter dexteræ damnum impenderet: cùmque non ſine lacrimis gratias raræ erga nos Pontificis non Veneti benevolentiæ, redderemus, bono animo Nos eſſe juſſit, diuturnamque ſibi, ſi Superis placuiſſet, vitam precari; etenim effecturum ſe, ut amari Romæ ſe Græci omnes agnoſcerent. Hæc ille pauperum Pater, verèque Clemens

(1) *Vide Michael. Juſtinianum. Epiſt. lib. ule. Ep. 8. ad Archiep. Balſarinum.*
(2) *In Hierolex. dict. Xerophagia.*
(3) *In Notit. ad Can. 50. Laodicen.*
(4) *Ad Can. 50. Laodic. et ad Can. 69. Apoſtol.*
(5) *De Vit. Contemplat.*
(6) *In Aſclepia in fin.*
(7) *Lib. de eſu Carn.*
(8) *Ad ann. Chri. 34. n. 154.*
(9) *Collat. li. 4. c. 22.*
(10) *Lib. de Jejunio.*
(11) *Canone 50.*
(12) *Lib. 2. Pædagog. c. 2.*
(13) *In dict. Ξηροφαγεῖν.*

(1) *In Can. 50. Laod. & 69. Apoſt.*
(2) *In Opuſc. de Jejun. additum ad Calcem Horologii.*
(3) *Syntaxi de Jejun. ad Calcem Horologii.*
(4) *Lib. 5. c. 24.*
(5) *Ubi ſuprà.*
(6) *Lib. 9. hiſt. c. ult.*

mens Pontifex, quem citò abstulere Fata, & quid ulteriùs post illum Nobis sperandum sit; imò potiùs ut post illum pugnaciùs nobis contendendum sit, ne, quam ille laudavit ex more jejuniorum, Gentem homunciones ineptissimi vesanè vituperent.

XI. Sed vituperent, ut libet, Nobis perinde est eorum vituperatio, ac olim Phocioni Cerdonum Atheois dicteria, quæ cùm amaro risu excepisset, *ne Vos*, inquit, *illud à me minimè obtinebitis, ut vobis irascar, quorum ex ignorantia loquacitas*. Scilicet & hi, qui Nostra vituperant, ignorantissimi mentiuntur tùm in iis, quæ supra rejecimus, tùm in eo, quod præsertim affirmant, à Nobis ineptos Ordinibus reputari, qui capillum, barbamve totonderint, aut in jejuniis piscem aliquem degustarint. Nusquam enim, aut ex Canonicâ re nostrâ, aut ex consuetudine in Græciâ recepta has ineptias probaverint, quas potiùs utroque ex capite calumnias meras, merasque, ac Siculas gerras actutum ostendam. Nam Theodorus (1) noster ubi rejiciendos ab Ordinibus docuit eos, qui calvi fœdè, planéque glabri, ac depiles ita naturâ sunt, ut risum provocent spectatorum, horroremve: addit: Τὰς δὲ ἐπὶ κουρᾷ ψαλίδιον γενομένους, καὶ τὴν κόμην παντελῶς καρέντας οὐκ ἀποδοκιμαστέον, σφραγὶς γὰρ ἐκκλησιαστικὴ τῆς ἱερωσύνης, καὶ ἀναγκαία τοῖς ἱερωμένοις κατὰ τὰ νόμιμα· τοῦ δ' ἕνεκεν οὐδὲ ἄτοπος κἂν λίαν ἐπιτεταμένος. *At eos, qui forficularum tonsuræ subjecti sunt, & comam penitùs totonderunt, nefas rejicere. Tonsura enim signum Ecclesiasticum Sacerdotii, & necessarium initiatis juxta leges. Quare nec dedecens, licet vehementiùs impacta*. Quo testimonio pariter evincitur, & tonsuram à Græcis agnosci contra Photianos, eandemque impedimento non esse sacris Ordinibus contra maledicos Nebulones. Utrosque premit (2) Harmenopuli Authoritas dicentis: ἡ κουρὰ μὲν ἀφορισμὰ τελεῖται τῶν ἐν τῷ Κλήρῳ· διὸ καὶ τὴν χειροτονίαν οὐκ ἐμποδίζει· πῶς γὰρ ἐμποδίσει ἡ ἐν τῇ χειροτονίᾳ ἀναγκαία; *Tonsura sanè decens est Clericorum, quare Ordinibus recipiendis impedimento non est: quî enim impedimento erit, quæ in ipsa manuum impositione necessaria est?* Addit Arsenius (3) Hieromonachus: κεῖραι τὴν ἐπὶ κεφαλῆς τρίχα τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ἐστι δέον, κατὰ τὸν θεῖον Ἐπιφάνιον, καὶ γὰρ ἐκτεινομένης κόμης ἀνὴρ ἐπονείδιστος τοῖς ἐν Κλήρῳ· τοὺς γοῦν ἀκειροκόμους τούτους οὐ χρὴ χειροτονεῖν πρὶν τοῦ κεῖρασθαι, τοὺς δὲ κατ' ἔθος κεκαρμένους ἀναλαμβανόμεθα. *Decet Ecclesiasticos cæsariem tondere, juxta Divum Epiphanium. Nam promissæ homo comæ inter Clericos vituperandus. Ergo intonsos hosce non licet Sacris initiare, eos verò, qui juxta morem tondentur, recipimus*. Adstipulatur Joannes (4) Citri: nam interrogatus εἰ κεκαρμένον ἄξιον εἰς χειροτονίαν ἀναλαβεῖν, an detonsum ad Ordines admittere fas? Respondit, εἰ οὐκ ἐπ' ὀνείδει, καὶ ἀτιμίᾳ κέκαρται, ἀλλ' ἢ ἑκουσίως, ἢ κατ' ἔθος τῆς χώρας, δῆλον, ὅτι οὐδὲν διακωλύει, ὥστε μὴ χειροτονηθῆναι. *Si non ex contumelia, & infamia detonsus est, sed vel sponte, vel ex more regionis, nihil obest, quia Sacris initietur*. Hæc de tonsura capilli, quid de radentibus barbam? Idem sanè penes Nos Juris est, quamvis enim Eustratius Patriarcha decreverit, ne quis Clericus barbam tonderet; si totondisset, ut à Clericorum numero alienus esset, cujus decretum Græcè retulimus superiori (5) Responso, attamen, ut bene notat (6) Canonarcha, id intelligendum est in primis de sacratis jampridem hominibus, qui promissam jamdudum barbam demetere, gravitatemque Ministris nostris debitam lædere auserint. Non enim penes Nos morem cultus licet mutare, gallicamque in oroatibus varietatem sectari. Qui olim, is nunc etiam Nobis corporis cultus, tantâ Gentis tenacitate, ut si quis post, quàm Ordines graviores recepit, barbam deponat, is pessimè penes plebem audiat, sive criminentur molliciem, sive potiùs insaniam. Quò fit, ut eum à Sacris cessare oporteat, quorum Ministrer, ut sæpe diximus *irreprehensibilis, & inconfusibilis* sit oportet. Cæterùm, si qui sine barba ad Ordines sacros recepti sunt, ii si Diaconi, aut hypodiaconi, usque ad Sacerdotium demetunt barbam, leviter sanè sine novacula, ut malæ semper hirsutæ nihil deliciarum referant, demetunt tamen. Quod apertè docuit (7) Coressius ad Synopsim Nili his verbis. εἴ τις ἱερεὺς πώγωνα ἔχων αὐτὸν φθαρεῖ, ἀνάξιος λειτουργεῖν, ἄτιμος γὰρ παρ' ἡμῖν, καὶ τοῦτο πράξας ἐν ὑποψίᾳ φιλικοῦ κόσμου, ἢ μᾶλλον ἠλιθιότητος γέγονεν· εἰ δὲ καί τις τῶν ὑπὸ τῆς ἱερωσύνης φθείρῃ τὸ γένειον, οὐδὲν ὄνειδος, οἱ γὰρ βαθυπώγωνες ὄντε διάκονοι, καὶ ὑποδιάκονοι· χρὴ δ' ὅμως αὐτοὺς, εἰ καθ' ἡλικίαν ἥξουσι, δασεῖαν ἔχειν τὴν παρειάν· ἔνθεν νέμουσι, εἴ τις λαϊκῶν ἐν χρῷ ξυρεῖται, οὐκ ἀνάξιον χειροτονίας. *Si sacerdos promissam, quam habet fortassis, barbam corrumpat, ineptus est ministerio sacro, quippe infamis penes nos, quando id agens suspectus est vel amatorii ornatus, vel potiùs vanitatis, atque stoliditatis. Quòd si quis eorum, qui minori funguntur Ordine Sacerdotio, corrumpat barbam, nullo id modo vituperandum: neque enim promissioris barbæ necessitas ulla est Diaconis, & Hypodiaconis. Decet tamen eos, si per ætatem licet, hirsutas habere genas. Unde arbitrator, si quis laicorum se se ad cutem radas, non ineptum sacris Ordinibus*. Hunc in modum Coressius, ante quem Leo (8) Monachus: Τὸ γένειον, ait, πολυτάπαστον οὐκ ἀναγκαῖον πρὸς χειροτονίαν, καὶ γὰρ ὅστις τὸ πέφυκεν ἀγένειος, καὶ χειροτονεῖται, εἰ ἄξιος, καθὰ καὶ ὁ ἐκτομίας κατὰ τοὺς Κανόνας τῶν Ἀποστόλων· εἰ δέ τις ξυρᾶται, πρὸ τῆς χειροτονίας μὲν, οὐκ ἀθέμιτον, μετὰ δὲ τὴν προτέραν χειροτονίαν, εἰ ἐν χρῷ καρῆς, εἰ διὰ ψαλιδίου, λασίαν ὅμως καταλιπὼν τὴν παρειάν, καλῶς· ἀλλὰ ξυρώμενος μετὰ τὴν ἱερατείαν, ὡς ἠλίθιον, καὶ ἄτιμον χρὴ παῦσαι τῶν ἱερῶν, καὶ μὴ προβιβάζεσθαι τὸ ἐπίπαν, ὡς τὸ σοβαρὸν τῆς ἀξίας ἀθετήσαντα. *Barba nullatenus necessaria est ad Ordines recipiendos, nam vel quispiam à Natura barbam desperat, & Sacris initiatur, si cæteroqui dignus, quemadmodum & spado juxta Canones Apostolorum. Quòd si quis se se raserit, si quidem ante Ordines, fas erit; At post primos Ordines, si ad cutem usque, malè: si forficulâ, hirtas tamen relinquens genas, benè. Sed si se se raserit post sacerdotium, ut mentecaptum, & turpem decet à Sacris cessare, neque deinceps provehi, quippe qui contempsit gravitatem sacerrimæ dignitatis*.

XII. Eadem censet Arsenius (1) Chartophylax

(1) *De Interpret. ad Can. Pœnit. S. Basilii.*

(2) *In Prochir. Juris Canon. ad Can. Pœnit. S. Basilii.*

(3) *In Collect. 2. Canon. c. 104.*

(4) *Responf. 29. ad Cabasilam.*

(5) *Respons. 3. Sect. 3. n. 2.*

(6) *De vi Canonum Schol. 37.*

(7) *Ad Can. Carthaginie.*

(8) *In Ecthesi Canonū ad Trullan.*

(1) *In Syl.*

phylax, Antonius (2) Chrysochiras, Manuel (3) Malaxus, Helias (4) Creteosis, Leo (5) Numodotes, Maximus (6) Planudes, aliique penes Joannem (7) Lascarem, & novissimè penes Nicephorum (8) Melissenum Comnenum Episcopum Crotoniateo, quorum suffragiis adstipulatur hodieque praxis, mos, & consuetudo, quà constat, Diaconos, & hypodiaconos non sanè novacula, sed hercle forficulis sibi barbam minuere, eam passuri promississimè, undulatimque fluentem, ubi ad Sacerdotium pervenerint. Adeò falsum est, abigi à Sacris Jure nostro eum, qui sibi ante, postve receptos Ordines barbam totonderit. Iisdem authoribus, eademque consuetudine penes Nos usu receptà id, quod de usu piscium in jejuniis hostes autumant Nostri, falsissimum esse cognoscitur. Mera enim calumnia est, abigi à Sacris penes Nos eos, qui, cùm abstinendum est piscibus, pisces degustant. Patet hoc primùm ex eo, quòd hac super re altum Jurisconsultorum nostrorum Silentium. Neque enim penes ullum invenies quidquam, quod repulsam hujusmodi afferere videatur: ut mirum sit fuisse, esseque homines tam apertæ mendacitatis, qui dixerint, Jure nostro constitutum id, quod in Jure nostro nusquam est, quodque Juris Interpretes nostri, usque ad superstitionem curiosi, fœderatâ quâdam taciturnitate, penitùs neglexere. Quid quod & contrarium unà docent. Nam, cùm piscium usus in jejuniis Nostris ad summom à Nostris Theologis Gulæ criminibus, voracitatisve succenturietur, id, quod constat ex Simeone (9) Thessalonicensi in primis, & refert (10) Coressius, quo teste: *ἐλαίῳ ἐν ταῖς παρασκευαῖς, καὶ τετράσι τῶν νησίμων. ἢ ἰχθύος ἐν ταῖς νηστείαις κατάλυσις, ἁπλῶς γαστριμαργία. Olei diebus Veneris, & Mercurii jejunio celebrandis, piscis verò in jejuniis usus simpliciter Gula est.* Mageotinus (11) etiam recensitis Canonibus (hoc nomine sacras pœnas decretas certis criminibus appellant Nostri) Gastrimargiæ. *καὶ τούτοις*, inquit, *τιμωρεῖται ὑπὸ τοῦ πνευματικοῦ, ὁ ἐσθίων ἐν τῇ μεγάλῃ τεσσαρακοστῇ, ἢ κατὰ χρόνον παρασκευαῖς φαγών· Τὸ γὰρ φαγεῖν βρῶμα τὸν τρόπον τοῦτον οὐχ ὑπὲρ γαστριμαργίαν· καὶ οὐχ ὁμολογῶ Λέοντι ἀνομίαν καλοῦντι τὰ τοιαῦτα, τὸ γὰρ ἄνομον κοινὸν ταῖς ἁμαρτίαις· ἴδιον δὲ ταύτης γαστριμαργία. His ab exhomologeta Sacerdote plectitur, qui carnem, piscemve, in Magno Quadragesima jejunio, seu Veneris diebus per annum comederit. Nam cibum degustasse hunc in modum, non est supra Gulam, crimen aliquod. Nec assentior Leoni iniquitatem appellanti, quæ hujusmodi sunt: nimirum iniquitas communis est omnium criminum, propria hujusce Gula est.* Hinc (12) Canonarcha ei præsens irascitur, qui reum violati per hujusmodi cibos jejunii ad ineundum Jerosolymam iter pœnâ constitutâ coegerat, quasi id crimen ex immanibus illis esset, quæ pœnis gravissimis expiantur, cùm, inquit, *τὸ κρῖμα τοῦτο οὐχ ὑπὲρ τὴν γαστριμαργίαν ὑπάρχει, ὃ τιμωρεῖν χρὴ νηστείαις, καὶ μετανοίαις τὸ μέγιστον στρωταῖς. Hoc crimen supra Gulam non sit, quam decet plectere jejuniis, & incurvationibus ad summum stratis.* (fiunt Incurvationes stratæ flexis uno impetu genubus, simulque corpore reliquo in manus ad modum pugni contractas procidente, ut digitorum exterioribus internodiis ex parte corpus incumbat). Denique, ne quid intactum relinquamus, quod cæteri asserunt, ipse etiam (13) Margunius, plerumque dissidens omnibus accuratè constituit, tradens, *τὸ κρῖμα τῆς γαστριμαργίας διπλοῦν εἶναι, γίνεται δὲ μέρος, ὅταν τοῖς νομίμοις βρώμασι χρώμενοι πλέον τρώγωμεν, ἢ θέλει ἡ φύσις, καὶ ἡ ὄρεξις, καὶ τῷ πλήθει τῶν βρωμάτων, καὶ πόματων κατασύρωμεν εἰς κίνδυνον τὴν ὑγείαν μας, μέρος δὲ, ὅταν τρώγωμεν τὰ οὐ νόμιμα, ἤγουν κρέατα, γαλακτερὰ, καὶ ψάρια ἐν τῇ τεσσαρακοστῇ, καὶ τούτων κοινὴ ἡ πονηρία, καὶ μόνη τὸ γαστρίμαργον. Culpa Gulæ duplex est, fit autem partim cùm legitimis cibis utentes, plusquam natura, & fames desiderat, avidi comedimus, & copiâ cibi usque ad periculum salutem nostrum deducimur: partim verò, cùm iis, quæ minimè licent, vescimur, puta carnibus, lacticiniis, & piscibus in Sancta Quadragesima. Porro communis malitia horum, & una est, quæ ad Gulam pertinet.*

loge Can. in Niceno.
(2) In explan. Synod. S. Nicephori.
(3) In Nomocanone in fin. ad Can. Pænit.
(4) In Respons. ad solitarium.
(5) In Ecthesi Canon. in Carthagin.
(6) Περὶ χειροτονίας c. 12
(7) De Jure Græco, & Lat. ritu de Ordin.
(8) Lib. de Ritib. Eccl. Orient. c. 6.
(9) De Sacram.
(10) Ad 6. Can. Carthagin.
(11) In explicat. Can. Pænit. S. Petri Alexan.
(12) De Canon. vi Schol. 36. ad Canon. 5. Basil.
(13) Nota 99. ad Carthagin.

SECTIO II.

Expenditur dictum Coressii circa peccatum Gulę, & constituitur, hanc non esse obicem Ordinum.

SUMMARIUM.

I. *Peccatum Gulæ ex se non rejicit ab Ordinibus. Defenditur dictum Jo. Citrii, refutaturque Coressius, & ostenditur, Irregularitatem esse Juris positivi.*
II. *Docetur Coressius dari liberum arbitriu, & nullum peccatum naturale esse.*
III. *Quot modis Originale peccatum accipi possit.*
IV. *Gulæ peccatum, etsi pertineret ad crimen Originis, non propterea majori excusatione dignum.*
V. *Quodnam fuerit peccatum primorum Parentum. Ostenditur fuisse Superbiam.*
VI. *Ex Superbia natum in primis Parentibus infidelitatem, & errorem. Utrumque fuisse seductum. & retunditur dicacitas quorundam: ostenditurque, hanc sententiam non repugnare Apostolo.*
VII. *Constituitur, nullo peccato Gulæ rejici quem ab Ordinibus Jure nostro.*
VIII. *Proponuntur objecta Catumsyriti ex Nilo, & Nectario Abbate.*
IX. *Proponitur utriusque Photiani locus.*
X. *Ostenditur dolus, & malignitas Catumsyriti.*
XI. *Contemptorem jejuniorum censeri suspectum de hæresi.*
XII. *Abstinentium à Carnibus, piscibusque nullo modo pertinere ad Sectam Pythagoream.*

I. Est igitur manifestum Jure nostro, usum ciborum, de quibus agimus, nihil ultra malitiam voracitatis, & Gulæ præseferre, quod etiam DD. & Jura Latina concedunt, videnda penes (1) Filliuccium, (2) Navarrum & (3) Busembau, atque (4) Toletum: Atqui Jure nostro nemo à Sacris ob crimen Gulę repellitur: nemo igitur Jure nostro à Sacris rejicitur ob ciborum usum ejusmodi, Adsumptio va-

(1) In Interrog. pro Confess. circa 9. Præcept. n. 4.
(2) In manual. c. 23. n. 120.
(3) In me-

tio validissimæ argumentationis, quæ hostium Nostrorum technas evertit sexcentis testibus confirmatur. Nam Theodorus (5) Prodromus ἡ γαστριμαργία, inquit, καθ' αὑτὴν ἡ κρῖμα θανάσιμον γίνεται, εἰ δὲ, εἴτις φάγοι παρὰ τὰ νόμιμα, καὶ τότε μετανοῶν ἀγέτω ἐξομολογούμενος ὁ γαστρίμαργος. εἰ δὲ ἱερεὺς, μὴ παυσάτω· ἡ γὰρ ἁμαρτία αὕτη οὐ χειροθεσίας ἀπείργει, οὐδὲ λειτουργίας. *Gula ex se non est lethale crimen, fit ex accidente, si quis non legitimis cibis vescatur.* (Mirare antiquissimi Canonistæ cum Latinis concors circa Gulam Suffragium) *Et tunc peragat Pœnitentiam fassus crimen in Exhomologesi gulosus. Quòd si Sacerdos sit, ne cesset à ministerio, nam id criminis neque impositione manuum interdicis, neque Sacrificio.* Similia censet Maximus (6) Chrysoberges: nam de Vitiis disputans: ἡ γαστριμαργία, inquit, μήτηρ γέγονε τῆς πορνείας, καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἱστορίαν οἱ ἀσελγεῖς ἐκεῖνοι ἔφαγον, καὶ ἔπιον, καὶ ἀνέστησαν παίζειν, ὅ ἐστιν ἀληθῶς, πορνείαν πολυπραγμονεῖν, καὶ τοῦτο δὴ τὸ ἁμάρτημα, εἰ μὲν ἐν τοῖς λαϊκοῖς αἰσχρὸν, αἰσχρότατον ἐν τοῖς κατὰ κλῆρον θεῷ, καὶ σωτῆρος· ὅθεν θαυμάζειν ἡμῖν ἐπέρχεται ποτὲ, διατί ἐν τοῖς ἐμποδίοις τοῖς πρὸς χειροτονίαν οὐκ ἀριθμεῖται ἡ γαστριμαργία παρὰ τῶν Κανόνων, ὑφ' ὧν ἡ πορνεία τῶν ἱερῶν τάξεων ἀπείργεται, μήτηρ ὡς εἴρηται γεγονυῖα τῆς ἀνόμου πορνείας; δοκεῖ δ', ὅτι πολλάκις τὸ γέννημα τῆς φύσεως χεῖρον, καὶ ἴδιον τοῦτο τῆς ἐν κακίᾳ, ὁ δὲ κανὼν τὰ κάκιστα διώκει φέρων ἐξ ἀνάγκης καὶ τὰ κακά. *Gula mater est libidinis. Scilicet iuxta sacram historiam incontinentes illi manducaverunt, & biberunt, & surrexerunt ludere, hoc est, verè libidinis satagere. Atque hoc sanè delictum, siquidem in Laicis turpe, turpissimum in iis est, qui ad Sortem Domini, ac Servatoris nostri adsumpti sunt. Quare mihi quandoque mirari subit, cur à Sacris Canonibus, qui à sacris Ordinibus libidinem arcent, inter impedimenta Ordinum minimè recensetur & Gula, quæ mater est, uti diximus, impiæ libidinis? Videtur autem, sæpe partus Origine sua deterior esse. atque hoc proprium Vitii est. At Canon pessima quæque persequitur, patiens ex necessitate etiam malorum.* His adstipulatur Joannes Episcopus (7) Citri, nam, quæstioni εἰ τοὺς φιλοίνους, καὶ οἰνοφλύγας ἀνάγκη διώκειν τῆς χειροτονίας, an ebriosos, & temeti cupidos opus sit ab Ordinibus omnino repellere? respondet: φιλοινίαν γαστριμαργίας εἶδος ὑπάρχειν, οὐδαμῶς δ' ἀπείργεσθαι γαστρίμαργον τῆς χειροτονίας, εἰ μὴ εἰς τοσοῦτο αὐξανθῇ, ὥστε τὸν πάσχοντα ἠλίθιον γίνεσθαι, ἢ ἄτιμον τῷ λαῷ· τότε γὰρ ἀπείργεσθαι διὰ τὴν ἀτιμίαν, καὶ ἠλιθιότητα, οὐ κυρίως διὰ τὴν γαστριμαργίαν. περὶ ἧς οὐδὲν οἱ Κανόνες, ὧν σιωπώντων οὐκ ἐξεῖναι διατυποῦν νέας ἐννοίας. *Ebriositatem speciem esse Gulæ: nusquam autem Gulæ deditum arceri ab Ordinibus, ni ad id vitium pervenerit, ut ei obnoxius stupidus, vel turpis populo fiat. Tunc enim arcendum propter turpitudinem, & stoliditatem, non verò dumtaxat propter Gulam, de quâ nihil Canones, quibus silentibus minimè licere, novas constitutiones comminisci.* Hoc Joannis responsum respexisse videtur Georgius (8) Coressius, cùm Theologum Constantinopoli agens, fundeosque ritu Apollinis inter Photianos Oracula· ὁ μὲν σοφώτατος, Ἰωάννης, inquit, Τὸν γαστρίμαργον οὐκ ἀπείργει τῶν ἱερῶν τάξεων καλῶς νομοθετῶν, ἀλλ' οὐ καλῶς λογιζόμενος· γαστρίμαργος γὰρ οὐκ ἀπείργεται, οὐχ ὅτι ἐν τῷ Κανόνι οὐδὲν περὶ τούτου, ἀλλ' ὅτι γαστριμαργία φυσικὸν ἁμάρτημα, καὶ πρῶτον τοῦτο τὸ Ἀδὰμ ἁμαρτήσαντος. *Sapientissimus quidem Joannes Gulosum non repellit à sacris Ordinibus, benè definiens; sed non benè rationem reddens. Nam Gulosus non rejicitur, non sanè quòd nihil de illo Canones, sed quòd Gula naturale peccatum sit, & primum, cùm nempe hoc Adam peccaverit.* Hæc Coressius, quæ ad Veritatis, quam comprobamus, confirmationem attulimus, ut scilicet pateat, Jure nostro Gulam impedimento non esse sacris Ordinibus. Cæterùm Episcopus Citri optimè ratiocinatus veritatem asseruit. Coressius pessimè Theologum agens in ipsâ Veritatis assertione delirat. Reverà enim propterea Gula non rejicit, quòd id cautum Legibus sacris non sit, quarum effatis omnis Irregularitas unicè inducitur. Est enim constitutissimum omni Jure, Græco scilicet, & Latino, Irregularitatem non jure Divino, non Naturali, sed Canonico dumtaxat esse institutam. Siquidem ex Græcis id (9) Prodromus his verbis testatur. ἀκανονίστως λέγομεν παραίτησιν χειροτονίας, ἢ λειτουργίας ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων ἐπεισαχθεῖσαν, καὶ συνισταμένην. *Irregularitatem dicimus interdictum Ordinationis, seu Ministerii à Canonibus inductum, & constitutum.* Quod Prodromi dictum laudant omnes videndi penes (10) Canonarcham, & post omnes ipse (11) Margunius, nec dissident Latini, sed, ut Mos habet, veritatem, utut origine Græcam, professi, idipsum palam fatentur (12) Innocentius, (13) Silvester, (14) Paludanus, (15) Antonius de Butrio, (16) Speculator, (17) Villadiego, (18) Imola, (19) Antoninus, aliique, quos eruditè refert hoc idem comprobans (20) Covarruvias.

II. Constat, optimè philosophatum Joannem Citri, rationemque ab eo appositam verissimam esse, ac prorsùs unicam, contra verò manifestum est, desipuisse Architheologum Byzantinum, cùm emendaturus doctissimum sua confessione virum, falsa, ac penitùs respuenda proposuit. Nam quæ apertior ineptia, quàm Gulam Naturale peccatum asserere? Etenim unde hoc habet, aut quæ Theologia id illi videtur insinuasse, nisi forte ea Turcica sit, ne Theologus Byzantinus à sapientia Dominorum degeneret. Gula, inquit, Naturale peccatum est. Naturale dupliciter dicitur, quod à principiis Naturę necessariò manat, quodque à nativitate, & origine alicui necessariò censetur inditum, adscriptumque. At nullum sanè peccatum à Naturæ principiis est necessariò, alioquin nullum peccatum homini liberum, ut apertum non Theologo solùm, sed rudi rustico est. Naturam hominis per se liberam esse, quippe quæ à necessitate liberum arbitrium complectitur, catholicum dogma est in Arausicano (1) Concilio, & in (2) Tridentino decretum, imò & in Concilio (3) Jerosolymitano sub Patriarcha Dositheo Anno hujus sæculi LXXII. Idem compertissimum faciunt, quę refert Sapiens his (4) verbis: αὐτὸς ἐξ ἀρχῆς ἐποίησεν ἄνθρωπον, καὶ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐν χειρὶ διαβουλίου αὐτοῦ· ἐὰν θέλῃς, συντηρήσεις ἐντολὰς, καὶ πίστιν ποιῆσαι εὐδοκίας· παρέθηκέ σοι πῦρ, καὶ ὕδωρ, οὗ ἐὰν θέλῃς, ἐκτενεῖς τὴν χεῖρά σου· ἔναντι ἀνθρώπων ἡ ζωὴ, καὶ ὁ θάνατος, καὶ ὃ ἐὰν εὐδοκή-

σῃ

(4) In Sum. tract. de pec. mort. c. 59. & seqq. — (5) De Interpret. ad Can. Pœnit. S. Basilii. — (6) Libro de different. vitiorum c. de Gula. — (7) In respon. 79. ad Cabasilam. — (8) In Synops. Nili ad Can. Trull. — (9) De Interpr. ad Trullan. — (10) De Canon. vi Schol. 42. — (11) Not. 18. ad Trullan. — (12) In c. nisi cum pridem col. 3. de renunc. & in c. audientiam de homic. — (13) Verb. irregularitas in fin. — (14) In 4. sent. dist. 25. q. 3. in fin. — (15) In d. c. nisi cùm pridem. n. 19. — (16) Tit. de leg. §. juxta. — (17) De Irregul. in princ. — (18) In Clem. si furiosus de homic. — (19) 3. p. tit. 28. c. 2. § 6. — (20) In d. Clem. si furiosus in 1. par. n. 2.

(1) Canone 25. — (2) Sess. 6. c. 5. — (3) Decreto 14. — (4) Ecclesiast. c. 15. n. 14. & seqq. — (5) Lib. 3. de princ. c. 1. — (6) In Apologetico. — (7) Lib. 7. de Philo-

ἐν, ἀφῆκεν) αὐτῷ. *Deus reliquit hominem in manu consilii sui: adjecit mandata, & præcepta; si volueris mandata servare, conservabunt te: Apposuit tibi ignem, & aquam; ad quod volueris, porriges manum tuam. Ante hominem vita, & mors, bonum, & malum, quod placuerit ei, dabitur illi.* Idemque confirmant sanctorum Patrum effata: Origenis (5) docentis, liberum arbitrium esse facultatem discernendi bonum à malo, atque eligendi, quod probaverit. Nazianzeni (6) asserentis, libertatem arbitrii parem in utramque partem habere motum. Gregorius (7) etiam Nyssenus, hominem liberi arbitrii esse probat, quòd, quæ faciunt homines, non necessariò faciunt, verùm ita, ut queant ea etiam non facere: mox (8) explicat, quid in libero arbitrio sit, docetque esse, ire, & non ire, dare, & non dare, concupiscere, & non concupiscere, lætari, & non lætari, tandemque (9) constituit: omnem potestatem electionis, ut ajunt, compotem, quale describit arbitrium, liberam esse ad opposita. Quæ omnia ex tanto Doctore in sua retulit fermè verbis iisdem (10) Damascenus. Græcos Patres sequuntur Latini (11) Hilarius, (12) Optatus, (13) Ambrosius, (14) Augustinus, (15) Bernardus, quibus adstipulantur Scholastici, (16) Magister, Albertus (17) Magnus, Alexander (18) de Ales, (19) Bonaventura, (20) S. Thomas. Quin imò ipsi Philosophi, quorum sententias Coressium, quippe ἰατροφιλόσοφον, scire oportuerat, hanc certissimam, Orthodoxamque Veritatem agnoscunt ex (21) Aristotele propterea voluntarium à libero distinguente, quòd ad liberum pertineat facere, & non facere. Ex his palam est, Naturâ homines libertate frui numeris omnibus absolutâ. Sequitur autem inde, nullum ex ea necessariò peccatum esse, atque adeò nullum illi peccatum Naturale, ut primo loco describitur. Nimirum si Naturale, necessarium; Si necessarium, peccatum non est. Quî enim peccatum, si nequit non fieri? Si peccatum, pœnæ ædepol obnoxium, at pœnæ obnoxium esse non potest, quod fit necessariò, cùm necessitati nulla Lex ferri possit, futura non Lex, si feratur, sed actus inauditæ Tyrannidis Siculis omnibus durioris; colligiturque, nullum peccatum Naturale dici posse, ut primo modo Naturale censetur, atque adeò in eum sensum Gulam peccatum Naturale non esse.

Sophia c. 1. (8) *Ibid. c. 2.* (9) *Ibid. c. 3.* (10) *Lib. 2. de Fid. c. 25. & seq.* (11) *In Comment. ad Psal. 2.* (12) *Lib. 7. advers. Parmen. init.* (13) *Lib. 2. c. 3.* (14) *Lib. 2. contr. Faust. c. 5. & l. 3. de lib. arbitr. c. 1. 2. & 3. l. de ver. religion. c. 14. lib. de Grat. Christ. c. 27. Ep. 46 & 47. ad Saleatin.* (15) *Lib. de Grat. & liber. arbitr.* (16) *In lib. 2. Sent. dist. 25. litt. A. & seqq.* (17) *In 2. Sent. dist. 24.* (18) *In 2. p. qu. 72. memb. 3. art. 4.* (19) *In 2. Sent. dist. 25.* (20) *In q. de malo, quæst. de elect. art. unico.* (21) *Lib. 3. Ethic. 1. 4. & 5.*

III. Sed fortassis Coressius, quippe qui adspersus scientiis, non tamen sapiens, sapientiam, quam quandoque à limine salutaverat, in Græcia venditabat, nomine Naturalis peccati intellexit, quod est ab Origine homini. Atque id sanè verum, & opportunè deducitur ex verbis Pauli (1) ἦμεν καὶ ἡμεῖς φύσει τέκνα ὀργῆς: *eramus & nos natura filii iræ*, hoc est à nativitate, & origine: quemadmodum doctè explicat (2) Bellarminus, docens, ritè peccatum Originis naturale peccatum dici posse: sed id, utut verum, nihil ad rem, neque enim Gula Originale peccatum est: id, quod ostendo. Nam Originale peccatum accipi dupliciter potest, & pro ipsa culpa remanente post actum peccati perpetuum, quâ homo reipsâ peccator, atque reus *formaliter*, uti dicimus, est, & pro ipso actu cum Lege pugnante. Porro, si peccatum Originis primo modo accipias, manifestum est, illud in Gulæ crimine situm non esse: nam culpa illa, illudque, quod remanet post Originalis actum peccati, per quod scilicet homo reus est, diciturque, nihil aliud est, nisi *privatio* ipsa doni Justitiæ ab Origine homini collatæ, ut aversio mentis à Deo est, in modum habitus manens, quemadmodum rejectis tum hæreticorum, tum aliorum sententiis tandem doctè constituit (3) Bellarminus, latèque probat. At enim crimen Gulæ, quod homines forte patramus, non est *privatio* Justitiæ ab Origine homini collatæ: Hæc enim, antequam Gulæ, quæ peccatum est ab adulto dumtaxat patrandum, culpam subeamus, esse in nobis censetur, qui cum eâ nascimur. Gula igitur hoc modo peccatum Originis non est. Quòd si peccatum Originis ad primum revoces modum, atque Actionem ipsam Adæ peccatum Originis dicas, consentanea Veritati dices, ipsa enim Adami prævaricatio, ut humani Generis universi prævaricatio fuit, estque, ac dicitur peccatum Originis. Id, quod constat ex verbis Pauli dicentis (4) ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον, *in quo omnes peccaverunt*, quòd Omnes Adamo peccante peccaverint, & ex ejus crimine Omnes criminosi sint eodem (5) dicente: διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί: *per unius inobedientiam peccatores constituti sumus multi*. Ad quæ respexit (6) Augustinus, cùm dixit: *certè manifestum est, alia esse propria cuique peccata, in quibus hi tantùm peccant, quorum peccata sunt, aliud verò unum, in quo omnes peccaverunt, quando omnes illi unus homo fuere*; & argutiùs (7) alibi: *Unde nec illud liquidè dici potest, quòd peccatum Adæ etiam non peccantibus nocuit: cùm Scriptura dicat, in quo omnes peccaverunt. Nec sic dicuntur ista aliena peccata, tanquam omnino ad parvulos non pertineant: Siquidem in Adam tunc omnes peccaverunt, quando in ejus natura illa insita, in qua eos gignere poterat, adhuc omnes illi unus fuerunt. Sed dicuntur aliena, quia nondum ipsi agebant vitas proprias, sed, quidquid erat in futura propagine, vita unius hominis continebat*. Argutissimè tamen his verbis paucissimis (8) alibi: *traxit ergo reatum, quia unus erat cum illo, & in illo, à quo traxit, quando, quod traxit, admissum est*. Passim hæc (9) Augustinus acutè constituit, cui consona tradunt ex Latinis (10) Ambrosius, & (11) Bernardus, ex Græcis, par nobile inclitæ Sapientiæ, Sanctumque castæ exemplum Amicitiæ Basilius, & Nazianzenus, quorum (12) ille, *primum*, inquit, *mandatum accepit Adam, de ligno scientiæ boni, & mali ne edatis*: mox addit: *quandoquidem non jejunavimus, excidimus è Paradiso*: Quibus verbis constat, sententia Basilii, idem esse peccatum Adami, nostrùmque omnium, quando, eo non jejunante, non jejunasse Nos etiam dicimur. Quare Nazianzenus (13). *At post quam ait, diaboli invidia, mulierisque transgressione, proh meæ imbecillitatis! (mea enim fuit illa imbecillitas primævi parentis) traditi mandati oblitus homo est, amaroque succubuit gustui, &c.* Ἐπεὶ δὲ φθόνῳ διαβόλου, καὶ γυναικὸς ἐπήρεια,

(1) *Ad Ephes. c. 2. n. 3.* (2) *Tom. 4. lib. de Grat. primi homin. c. 7. ad 6. object.*

(3) *d. tom. 4. 2. Controv. de amiss. Grat. & stat. peccati l. 5. c. 19. per tot.* (4) *Ad Rom. c. 5. n. 12.* (5) *Ibid. n. 19.* (6) *De peccat. merit. & remiss. li. 1. c. 10.* (7) *Ibid. lib. 3. c. 7.* (8) *Epist. 23. ad Bonifacium.* (9) *Lib. 16. de Civit. Dei c. 27. Ep. 89. ad Hilarium q. 3. lib. 3. retractat. c. 15. in Psal. 118. concio 25. & lib. 2. de nupt. & concupisc. c. 11.* (10) *In c. 15. Lucæ.* (11) *Serm. 1. de Dom. 1. post Oct. Epiph.* (12) *Orat. 1. de Jejun.* (13) *Orat. de Natal. Domin.*

ρίᾳ, ὅτι ἔπαθεν, ὡς δικαλωτίρα; καὶ ἐμὲ ἀφείλεγεν, ὡς πιθανωτέρα. φεῦ τῆς ἐμῆς ἀσθενείας. (ἐμὲ γὰρ ὁ τῆς φρονήσεως) τῆς μὲν ἐντολῆς ἐπελάθετο τῆς δοθείσης, καὶ ἡττήθη τῆς πικρᾶς γεύσεως.

IV. Sic ergo acceptum peccatum Originis, ut actus est, ipsa prævaricatio Adæ censetur, ut nobis, quemadmodum diximus, *moraliter* imputatur. Porro Gulæ peccatum, quod fortè patramus, eum in modum esse peccatum Originis non potest. Nam peccatum Adæ ita nostrum censetur, ut peccatum Origiois sit: at nostrum, actuale, ut ajunt, quidem est, Originis autem haudquaquam; nec nisi à demeote dici poterit. siquis ex nobis jejunium oon egerit jussum, naturale peccatum esse, scilicet Originis; propterea quòd, quia Protoplastus noo jejunavit, ejus prævaricatio nostra esse censeatur. Video tamen, quid his ineptiis sibi voluerit Coressius. Parcendum putavit Gulæ, ne ab Ordinibus repellat, quòd primus homo Gulæ crimen admiserit; atque inde videatur hoc crimen proximè ab Originis crimioe in nos fluxisse; ut nimirum propensi maximè simus ad voracitatem, qui ex voracitatis crimine per primum Parentem patrato ad omnia crimina propendemus. Sed & hæc Somnia desipientis ingenii. Nam in primis, tametsi demus peccatum primi Parentis ad Gulam pertinuisse, non propterea magis ad Gulam propendet ex eo natura hominum. Percurre, si libet, vulnera omnia, pœnasque, quas peccatum Originis intulit homini, præstoque erit (1) Bellarminus eas accuratè è SS. Patribus enumerans, videbisque oullam esse, quæ ad Gulam inclinet. Facta sanè oobis est affectio illa pessima per peccatum Originis, quæ Concupiscentia dicitur, hæc tamen non ad Gulam peculiariùs, sed ad omnia simul crimina plus, minusve nos urget, ut si parcendum sit criminibus, quorum nobis illecebras crimen primi Parentis fecit, omnibus parcendum sit. Deinde, ao quia Gula primus homo peccavit, propterea majori venia digni lurcooes videntur? Imò potiùs majori pœna, quippe ejus criminis rei, quod omnium fuisse gravissimum constat ex disputatis acutissimè ab (2) Augustino, & ex ipsa pœna, quæ omnium gravissima, pensatis omnibus, ritèque consideratis, fuisse censetur. Quantum igitur lurconum crimen Voracitati illi primæ propius, tantò magis à Sacris abstinendum Ordinibus, qui si ax Patrum (3) sententiâ *Paradisi* mystico nomine nuncupantur, profectò iis abigendus est ille, cujus crimen simillimum illi crimini est, quod propter primus homo *Paradiso* est voluptatis miserrimè deturbatus.

(1) *d. tract. de amiss. grat. & stat. peccat. l. 6. c. 9. & seqq.*

(2) *De Civit. Dei lib. 24. c. 12. & 15. & li. 21. c. 12. & in Enchirid. c. 24. & 27.*

(3) *Vide Philotheum. J. C. P. Oratione de Sacerdotio.*

V. Verùm hæc, ut ostendamus, etiam dato, quod petit Coressius, non tamen inde sequi, quod conficit. Cæterùm falsissimum est, primi Pareotis crimen in voracitate situm. Quis enim id unquam Pater asseruit? Esum quidem pomi feralis criminosum fuisse, & futurum fuisse, ut Adam oon peccaret, si peregisset jejunium, sunt ex celeberrimis Patribus, qui asserant, indeque occasionem laudandi, suadendique Jejuoii libenter arripiaot: nemo hactenus inventus est, qui peccatum Adæ Gulam fuisse contenderit. Disputatum hercle est, Hevæ peccatum hoc, an illud crimen censendum esset, sed in variis, diversisque senteotiis, ne in ipso quidem peccato Hevæ (1) quæ εἶδεν, ὅτι καλὸν τὸ ξύλον εἰς βρῶσιν, καὶ ὅτι ἀρεστὸν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἰδεῖν, καὶ ὡραῖόν ἐστι τοῦ κατανοῆσαι, καὶ λαβοῦσα, ἀπὸ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ ἔφαγε. *Vidit pomum, quod esset pulchrum &c.* adeòque videtur oascio quid Gulæ præ se tulisse, ulla mentio de Gula. Quid de Adamo? Constans Patrum opinio est ejus peccatum crimen fuisse Superbiæ, deduciturque ex verbis (2) Sapientis: ἀρχὴ ὑπερηφανίας ἀνθρώπου ἀφισταμένου ἀπὸ κυρίου, καὶ ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος αὐτὸν ἀπέστη ἡ καρδία αὐτοῦ. *Initium Superbiæ hominis apostatare à Deo, quoniam ab eo, qui fecit eum, recessit cor ejus*, & (3) rursum ἀρχὴ πάσης ἁμαρτίας ὑπερηφανία. *initium omnis peccati superbia*: quo in loco Sapiens duobus argumeotis ostendit, Superbiam vitium esse omnium maximum, & maximè detestabile. Primùm, quòd initium Superbiæ, hoc est primus actus Superbiæ hominis, in illa sanè defectione primi se prodidit hominis, quâ à Deo conditore suo sponte recessit. Deinde, quòd illa primi hominis Superbia omnium criminum, quæ patrata sunt ab hominibus, patranturque quotidie, perennis causa sit, & origo. Id, quod etiam confirmat (4) Tobias, his verbis filium iostituens: μὴ ὑπερφαλεύσῃς ἐν τῇ καρδίᾳ σου, ὅτι ἐν τῇ ὑπερηφανίᾳ ἀπώλεια, καὶ ἀκαταστασία πολλή. *Superbiam nunquam in tuo sensu, aut in tuo verbo dominari permittas: in illa enim initium sumpsit omnis perditio.* Nec refragatur Paulus (5) Apostolus dicens ὥσπερ γὰρ διὰ τῆς παρακοῆς τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἁμαρτωλοὶ κατεστάθησαν οἱ πολλοί, οὕτως καὶ διὰ τῆς ὑπακοῆς τοῦ ἑνὸς δίκαιοι κατασταθήσονται οἱ πολλοί, *sicut per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi, ita per obedientiam unius justi constituentur multi.* Nam primus actus Superbiæ est, nolle alterius imperio subjici, quæ propriè contumacia est inobsequentis animi, sicut è contra Christianæ humilitatis est, alterius imperio obsequi, & præceptis parere, quæ propriè *obedientia* dicitur. Quare & superiùs ex (6) Ecclesiastico dictum est: *initium superbiæ hominis esse* à Deo deficere, quod non ita accipiendum est, ut defectio atque rebellio prior sit Superbia, sed ut intelligamus primam partem, actumque primom Superbiæ fuisse ipsam contumaciam Voluntatis nolentis parere Deo, quemadmodum doctè D. (7) Thomas exponit. Quare penes Jeremiam (8) homioi dicitur. ἀπ' αἰῶνος συνέτριψας τὸν ζυγόν σου, καὶ διέῤῥηξας τοὺς δεσμούς σου, καὶ εἶπας, οὐ δουλεύσω, *à Sæculo confregisti jugum tuum, rupisti vincula tua, & dixisti: non serviam*. & ab (9) Augustino promiscuè Superbia, & Contumacia dicitur, quæque his contraria sunt. Nam, *bonum*, inquit, *est, sursum habere cor, non tamen ad se ipsum, quod est Superbiæ, sed ad Deum, quod est obedientiæ, quæ nisi humilium esse non potest*, & (10) iterum: *meliùs esse possent Dii, summo, veroque principio cohærendo per obedientiam, quàm suum sibi existendo per Superbiam*. Et (11) alibi: *nec fieri potest, ut voluntas propria non grandi ruinæ pondere super hominem cadat, si eum extollendo voluntati superioris præponat. Hoc expertus est homo contemnens præceptum Dei, & hoc experimento didicit, quid intersit inter bonum, & malum, bonum scili-*

(1) *Genes. c. 3. n. 6.*

(2) *Ecclesiastici c. 10. num. 14.*

(3) *Ibid. n. 15.*

(4) *Cap. 4. n. 14.*

(5) *d. c. 5. ad Rom. n. 19.*

(6) *d. c. 10. n. 14.*

(7) *2. 2. q. 162. art. 7. ad 2.*

(8) *Cap. 2. n. 20.*

(9) *De Civit. Dei l. 14. c. 13.*

(10) *Ibid. d. c. 13.*

(11) *Lib. 8. de Genes. ad literam c. 14.*

scilicet obedientia, malum autem inobedientia id est, Superbiæ, & contumaciæ. Apostolus ergo hanc potiùs confirmat sententiam, asseritque, Superbiam primum hominis crimen fuisse, quod itidem probat (12) Basilius, catastrophen luctuosam primæ ruinæ more suo eleganter exponens. *Quamobrem*, inquit, *dolis hominem aggressus, eâdem ambitionis cupiditate, quam ipse ab initio habuit* (loquitur de Cacodæmone) *velle similem se esse Deo, hac rursus ad decipiendos nos usus lignum ostendit, per cujus degustationem pollicitus est hominem similem fore Deo.* Δόλοις δὲ, ὁ μηχανῶς ἐξαπατήσας τὸν ἄνθρωπον, καὶ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοῦ, ἣν ἔσχεν πρὸς τὸ ὁμοιωθῆναι Θεῷ, ταύτῃ πρὸς τὴν ἀπάτην ἀποχρησάμενος ἔδειξε τὸ ξύλον, ὃ ὑπηγγείλατο διὰ τῆς βρώσεως αὐτὸν ὅμοιον τῷ Θεῷ καταστήσειν. Adstipulatur (13) Chrysostomus de Heva dicens: *igitur, ut divinitatem mente sua imaginata est, ad esum properavit.* Φαντασθεῖσα γὰρ ἰσοθείας ἐπὶ τὴν μετάληψιν ἔσπευδε. Et Gregorius (14) Dialogus, *duas*, inquit, *ad intelligendum se creaturas fecerat, Angelicam videlicet, & humanam: utramque verò Superbia perculit, atque ab statu ingenitæ rectitudinis fregit.* Leo etiam (15) Magnus Nostris undequaque venerabilis: *Quid*, ait, *sanandis ægris, illuminandis cæcis, vivificandis mortuis aptius fuit, quàm ut Superbiæ vulnera humilitatis remediis curarentur?* Ubi Superbiæ vulnera appellat mala humano Generi vi primi criminis inflicta; quare (16) rursus: *illi*, Adamo nimirum, *per elationem lapso dictum est, terra es, & in terram ibis: huic*: idest Christo, *per humilitatem exaltato dictum est: Sede à dextris meis.* Eadem docent (17) Prosper, atque (18) Fulgentius, sed omnium acutissimè maximus (19) Augustinus ineptam Coressii sententiam reprobat his verbis. *Denique à peccante*, sermo est de primis Parentibus, *nihil aliud appetitum est, nisi non esse sub Dominatione Dei, quando illud admissum est, in quo, ne admitteretur, sola deberet jussio dominantis attendi.* Et clariùs (20) alibi de peccato Hevæ. *Quando*, inquit, *his verbis*, quæ à Serpente doloso ingerebantur, *crederet mulier, à bona, atque utili re divinitus se fuisse prohibitos, nisi jam inesset menti amor ille propriæ potestatis, & quædam de se Superba præsumptio, quæ per illam tentationem fuerat convincenda, & humilianda?* Apertissimè (21) alibi enumerans partes primi peccati, primo loco ponit Superbiam. *Superbia*, ait, *est illic, qua homo in sua potiùs esse, quàm in Dei potestate dilexit.* Conficitque tandem alio (22) in loco. *In occulto mali esse cœperunt, ut in apertam inobedientiam laberentur. Non enim ad malum opus perveniretur, nisi præcessisset mala voluntas. Porro malæ voluntatis initium quid potuit esse, nisi Superbia? initium enim omnis peccati Superbia.*

(12) In Orat. quòd Deus non sit author malorũ.
(13) Hom. 16 in Genes.
(14) Lib. 4. Moral. c. 9.
(15) Serm. 5. de Nativ. Domin.
(16) Ibid.
(17) Lib. 2. de vit. Contemplat. c. 19.
(18) Lib. 2. de Incarnat. & Grat. Christi c. 22.
(19) Lib. 8. de Genes. ad litt. c. 13.
(20) Ibid. lib. 11. c. 30.
(21) In Enchirid. c. 45.
(22) De Civit. Dei l. 14. c. 13.

VI. Fit hinc, ut communi Patrum eorundem sententia suffragante, post Superbiam primi Parentes in hæresim, atque infidelitatem, ut vulgò dicimus, abierint: id, quod primus (1) Tertullianus asseruit hac interrogatione. *Quis dubitabit, ipsum illud Adæ delictum hæresim pronunciare, quod per electionem suæ potiùs, quàm divinæ sententiæ admisit?* Ambrosius (2) etiam Deum inducit cum Adamo loquentem: *agnoscit te esse nudum, quia bona indumenta Fidei perdidisti*, & (3) Augustinus post Superbiam, in primo crimine infidelitatem agnoscit. *Sacrilegium*, ait, *illic est, quia Deo non credidit*. & (4) alibi. *Hoc itaque cognoverunt, quod feliciùs ignorarent, si Deo credentes, & obedientes non committerent, quod eos cogeret experiri, infidelitas, & inobedientia, quid noceret.* Imò eam sententiam (5) Augustinus probat authoritate Olympii Hispani Episcopi, quam etiam probavit (6) Prosper, Leo (7) Magnus, & (8) Fulgentius, quos proximè laudavimus. Ea propter contra plerosque sentio, reverà dici posse non solùm Hevam fuisse deceptam, sed & Adamum ipsum, quod aliqui negant, quorum nescio quis,

Cujus ad effigiem non tantùm mejere fas est,

levem, stupidam, Græcam, & verbis Apostoli contrariam sententiam appellat. Græcam sanè fatemur, & communi Patrum Græcorum suffragio receptam; nam eam docet Ignatius (9) Martyr dicens: *Diabolus seduxit per mulierem Adam patrem generis nostri*: Τοῦ διὰ τῆς γυναικὸς ἐξαπατήσαντος Ἀδὰμ τὸν πατέρα τοῦ γένους ἡμῶν. (10) Irenæus: *ab altero Adam seductus, sub occasione immortalitatis, statim timore corripitur.* ἀφ' ἑτέρου πλανηθεὶς ἐν ἀφορμῇ τῆς ἀθανασίας εὐθὺς συνέχεται φόβῳ. (11) Epiphanius: *ipse*, ait, *Diabolus per mendacium decepit Hevam, & Adamum.* Ὁ διάβολος τῷ ψεύδει ἀπατᾷ τὴν Εὔαν, καὶ τὸν Ἀδάμ. Assentitur (12) Cyrillus Alexandrinus affirmans, Adam, postquam *diabolica* fraude seductus Dei præcepta contempsit, & spreto mandato Gratiam perdidit, terram se esse, & in terram reversurum audisse: ut scias, non aliunde Protoplastæ pœnam illatam, quàm quòd Numinis mandato neglecto Gratiam amisit, nec aliter Gratia multatum, quàm ubi fraude Cacodæmonis deceptus est. Quibus ita relatis manifestum est, hanc, quam sequimur, Opinionem Græcam esse; sed an solùm Græca, quæ Patribus Græcis antiquitatem suam debet? an etiam Latina, quam Latini Patres paribus effatis asseruere? Certè (13) Hilarius: *serpens*, inquit, *Adã pellexerat, & in in mortem fallendo traduxerat.* Et (14) Ambrosius. *Mulier*, ait, *prior decepta est, & virum ipsa decepit.* Augustinus (15) itidem ad idem traduxit verba illa Psaltæ: *quæ non rapui, tunc exolvebam. Quis rapuit?* (inquit) *Adam. Quis primùm rapuit? ille ipse, qui seduxit Adam*, Et (16) Prosper: *post quam Adam se deceptori suo subdidit, perdidit boni scientiam.* Imo emphaticè Leo (17) Magnus. *Gloriabatur Diabolus, sua fraude deceptum hominem divinis caruisse muneribus.* Concluditque (18) Fulgentius, *quia primus homo, in superbiam diabolica persuasione dejectus, perdidit humilitatem, perdidit Fidem &c.* Non ergo Græca tantùm hæc sententia, quam paribus calculis Græcæ, atque Latinæ Patres Ecclesiæ confirmant. Latina etiam, simul & Græca, eademque non Scholasticorum argutiis, sed Patrum sanctissimorum testimoniis comprobata. Quòd si Latina simul, & Græca, totque, tantisque sancta Doctoribus, videat æquus Lector, an eam censuram mereatur, quâ bipedum stolidissimi eandem excipiunt,

(1) Advers. Marcion. c. 2.
(2) Ep. 33. lib. 5. ad Marcellin. Sororem.
(3) In Enchirid. c. 45.
(4) Lib. 14. de Civit. Dei c. 17.
(5) Lib. 1. advers. Julian. c. 3.
(6) In resp. ad Capit. Genuensiũ, & l. cõtr. Collat. c. 19.
(7) Serm. 4. de Nat. Dom.
(8) Ubi suprà c. 22.
(9) Epist. ad Trall.
(10) Lib. 3. c. 35. alias 37.
(11) Hæres. 38. quæ est Cajanorum.
(12) Lib. 2. in Jo. c. 3.
(13) Can. 3. in Mat.
(14) Lib. de Paradiso c. 4.
(15) In Psal. 68.
(16) Lib. contr. Collat. c. 21.
(17) Serm. 2. de Nativ. Dom.
(18) De Incarn. et Grat. li. 2. cap. 22.

eipiunt, discatque, quanta sit quorundam licentia in Gentem nostram, cujus vituperandæ omnis adeò placet occasio, ut nihil obstet, quo minus, quod sanctissimi Latinorum Doctores apertissimè docuere, palam contemnatur, quia receptum à Græcis, quos tamen placidè, si quid fortè errant, emendare par est, non jurgiis, & maledictis provocare, cùm sapiunt. Præsertim cùm ea sententia rationi sit maximè consentanea, & quidem ex dictis palam deductæ. Nam, si peccatum Primi Parentis infidelitatem, atque hæresim complexum est, ut supra tradidimus, errorem etiam, & deceptionem veram, ac propriam criminosi continuit, concelusitque, quando *Infidelitas* omnis, hæresis omnis error est, atque, ut ita dicam, *Seductio* à Veritate, quemadmodum tradunt (19) DD. quos latè prosequitur (20) Farinaccius. Unde sequitur, reverà seductum fuisse Adam, qui scilicet in errorem pertractus est. Neque, ut ineptissimè autumant Catones hi, hæc sententia cum Apostolo pugnat. Nam Verba (21) Apostoli hæc sunt. *Vir non est seductus: mulier autem seducta in prævaricatione fuit.* ἀδὰμ οὐκ ἠπατήθη· ἡ δὲ γυνὴ ἐξαπατηθεῖσα ἐν παραβάσει γέγονε. Quibus Apostolus reddit rationem, cur silendum sit in Ecclesiâ mulieribus: quasi dicat: Imbecilli est fœmina ingenii, cujus argumentum est, quod accidit primæ mulieri, quæ à Serpente seducta est. Contra vir in Ecclesia loquatur: firmi enim ingenii censetur, quod ex eo patet, quoniam ipse non est à Serpente seductus. Sed his nihil agitur contra sententiam Græcam, quæ nullo modo contraria his verbis Apostoli à quoquam sanæ mentis homine judicabitur. Sensus enim illorum verborum hic est. Firmum viri ingenium noverat Veterator ille, qui erat callidior omnibus animalibus, quare illum non est ausus aggredi fraudibus, ausus est dolis, ac technis impetere fœminam, cujus ingenium noverat imbecillum. Hinc hanc hercle seduxit, non illum: hoc est hanc ipse decepit, ut per hanc & illum deciperet: quique se solo fœminam quibat evertere, non se solo, sed illecebris armatus mulieris virum quoque Numinis obsequio deturbaret. Non igitur ibi Apostolus omnino negat deceptum, seductumve parentem primum, negat à Serpente solo, sine ope mulieris jam seductæ fuisse seductum. Hinc (22) Chrysostomus optimus sententiarum Pauli, certusque interpres ea ipsa Pauli verba sic explicat: *ad comparationem mulieris dicit illum non fuisse seductum:* πρὸς ἓν τὴν σύγκρισιν τῆς γυναικὸς φησὶν αὐτὸν μὴ ἠπατῆσθαι. Hoc est, non negat Paulus, Adamum fuisse seductum, negat eo modo seductum, ea facilitate deceptum, quâ mulier.

(19) Lel. Cecch. in Sum. p. 1. eis. de fid. c. 11. n. 6. Valentia. in 22. q. 11. art. 1. Alexan. Pesans. disp. 1. concl. 2. Arn. Albert. ad rubr. de hæret. in 6. qu. 1. n. 17. Siman. Just. tit. 30. n. 2. Covar. Var. Resol. li. 3. ca. 1. n. 2. Azor. in Sum. Pet. lib. 8. c. 9. de hæres. crim q. 1. Guid. Carmel. in Sum. de hæres. tit. 1. c. 3. Pegn. ad Direct. inquis. q. 2. com. 26. fol. 246.

(20) De hæres. qu. 178. n. 5. & seqq.

(21) 1. ad Timoth. c. 2.

(22) Hom. 9. in 1. ad Timoth.

VII. Manifestum ex his est, crimen primi Parentis minimè pertinuisse ad culpam Gulæ, atque adeò traditam à Coressio rationem, ob quam Jure nostro Luconum obnoxii vitio ab Ordinibus non arceantur, nullam esse, quod obiter placuit hìc expendere, ne ulla mihi elabatur occasio demonstrandi, quàm insipiens fuerit ille Theologus Medicus, quo tamen adeò Photiani superbiunt, cujus mirantur scripta, cujus impium, stolidumque revera Dialogum de Spiritus Sancti Processione præ manibus habent, ac velnti Naaianzeni alicujus, aut Athanasii Commentarium perlegunt, approbantque. An putemus, eum in Theologicis sapuisse, qui adeò in re minimâ desipuit, qualem utique dixeris hanc, de qua hactenus egimus, quamque tàm facilè Episcopus Citri, rudis, ut ex ipsius Responsionibus liquet, Jurisprudentiæ homo, protinus & veram, & unicam prodidit? Cæterùm, quidquid de Coressio sit, qui à nobis vapulavit sæpe, vapulabitque sæpius, tùm ex ipsius, tùm ex relatis Græcorũ sententiis, constat, culpam, delictumq; Gulę inter obices Ordinum Jure nostro minimè recenseri. Quod omninò clarissimè constituit vir egregius Theodorus (1) Metochites. Nam fœditatem Voracitatis expendens, fassusque, hoc Vitio stupidum hominem, ac brutis simillimum fieri: *Quia tamen*, inquit, *rarò accidit, ut hoc vitium appareat, raròque contingit, fit, ut à nullo Canone abigatur à Sacris is, qui ejusmodi peccatum admiserit. Quapropter reipsa non est ineptus impositioni manuum recipiendæ, qui peccato Gulæ aliquando fuit obnoxius: quamvis optimum factu esset, ut per Synodum aliquam saltem ebrietas, quæ pars Gulæ est, à Clero exterminaretur, qui certè hac in parte deterior est Cleris Gentium aliarum.* Verba Græca sic habent. Ὅτι δὲ σπανίως συμβαίνει ἡ τῆς ἁμαρτίας ταύτης ἐπιφάνεια, καὶ σπανίως ἐν τούτῳ πλημμελοῦμεν· τοῦδ᾽ ἕνεκα τῶν κανόνων οὐδεὶς προστάττει, μὴ χειροτονεῖν τὸν γαστρίμαργον. Καὶ λοιπὸν ἀληθῶς ἀχειροτόνητος οὐδέποτε γαστρίμαργος. Καίτοιγε καλὸν ἂν ἦν, διά τινος συνόδου, κἂν ἡ μέθη, μέρος τῆς γαστριμαργίας, ἀφορισθείη τοῦ κλήρου, ὃς παρ᾽ ἡμῖν χείρων δὴ ἐν τούτῳγε τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ· Hæc Metochites, quibus tandem conficitur, Jure nostro non arceri sacris Ordinibus helluones. Porro, si, ut superiùs ostendimus, & ratio docet, piscium, qui sanguinis compotes sunt, esus in nostris Jejuniis ad Gulam pertinet, palam est, eum, qui pisces inter jejunandum comederit, non repelli à sacris Ordinibus Jure nostro, quo, qui fortè Gulæ obnoxius est, non planè à Sacris rejicitur.

(1) τῆς ποιητικῆς Κακωδείας Vulnere 7.

VIII. Neque quidquam obsunt, quæ Catumsyritus profert, ut hanc, quemadmodum ipse dicit, Græcam Irregularitatem confirmet. Nam, cùm duos ad id testes producat, in utroque utramvis, ignorantiam, ac nequitiam suam gemino comprobat testimonio. Verba (1) ejus hìc dabo. *Quòd autem Græci pro Irregularibus habeant eos, qui Sanguineum piscem manducaverint, cùm sunt Jejunia, testes duo sunt omni exceptione majores, Nectarius Abbas, & Reverendissimus Thessalonicensis Episcopus, uterque insigni pietate, & sapientia, imò & fide Orthodoxa vir. Primus enim docet, ab Ordinationibus removendam esse Gulam, hoc est Gulosos: nam reprehendit quendam Episcopum Leucados, quia Ordinaverat in Presbyterum quendam, qui die Parasceves, & toto Quadragesimæ tempore pisciculos manducabat. Secundus verò inter peccata Animalia, & Capitalia numerat Gulam: mox dicit, juxta Concilium Nicænum, omnis Animalis peccati reum non debere Ordinari, unde fatetur, Gulâ induci Ir-*

(1) Palinodia c. 8. in med.

ci Ir-

ci Irregularitatem. Quare cùm non exangue animal comedere, sit Græcis Gulæ Vitium, Thessalonicensis Authoritate non debet Ordinari, qui pisces Sanguinosos comederit. Hæc solitâ & eloquentiâ, & elegantiâ Calaber, quæ adesis, amice Lector, mecum considera, atque curiosiùs, amabo, scrutator. Primùm mentitur, hos, quorum testimonia jactat, viros omni exceptione majores. An enim omni exceptione majorem Nectarium Casulanum Abbatem in Calabris dicas, & Nilum Rhodium Episcopum? (hic enim est, quem mira pietate Reverendissimum, miraque eruditione Thessalonicensem Episcopum deceptus ineptè Nili nomine nuncupat) quorum ille mendacii reus publicè Byzantii factus est ex (2) Planude, (3) Cuboclesio, & (4) Coressio, calumniator hic notissimus habitus est ex traditis à (5) Magentino, Theodoro (6) Metochita, & à nobis, & Cognomento Διάβολος dictus in Aulâ, Palamita etiam spurcissimus, putidusque usque ad manifestas ineptias Philothei adulator. Scilicet his authoribus res Nostræ impugnantur, his auspicibus mores Nostri damnantur, his testibus, quos tales licet, adhuc tamen omni exceptione majores appellari audio, his, inquam, testibus Jus nostrum ad Superstitionem adigitur. Quid quòd & deterrimi Photiani, Schismatici perfidissimi, viri dicuntur insigni pietate, ac fide, & sapientiâ. Pietatem in Photianis quis ullam sibi fuisse persuadeat? In hujus notæ Photianis, quis nisi mentis inops fuisse crediderit? Quid de Nectario Casulano, (est enim & Cretensis, cujus Commentarios edidere nuperrimè Photiani in Dacia Ripensi quam Uvallachiam vocant) vel ipsi Photiani senserint, audi, (7) Acindynus. Ἐγένετο ἐν τῇ βασιλείᾳ Μανουὴλ τοῦ σεβαστοῦ Νικταρεύς τις ἡγούμενος καλαβρίτης, ἀνὴρ αὐθαδείας, καὶ θράσει γέμων, θ᾽ ἑξῆς ἠλίθιος, ἄφρων, καὶ παντελῶς ἀγραμμάτιστος, εἴληφε δ᾽ ὅμως δόξαν παρὰ πᾶσιν, ὅτι ἐν Ἰταλίᾳ γεγονὼς, καὶ διάγων, οὐδὲν φίλον εἶχε πρὸς τοὺς Λατίνους, ὧν τοῖς δόγμασι, καὶ θρησκείαν γράμμασι μὲν οὔ, φλυαρίᾳ δὲ καὶ λόγοις κατεπολέμει· ὅθεν καὶ ἐν Συνόδῳ λατινικῇ λέγεται λοιδορηθεὶς διαψιλεύεσθαι· οὗτος γὰρ, τῶν Ἰταλῶν προσκομιζομένων τὸ τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου σύμβολον ἐκ παλαιῶν, καὶ ἀξιοπίστων αὐτογράφων, οὐ δυνάμενος ἀπελεῖν τὸν λόγον, ὅτι ὁ μέγας Ἀθανάσιος τάχα μεθύων ταῦτα ἔγραψε· τοῖος γεγονὼς ὁ Νικταρεύς, καὶ γελοῖος ὢν ἐν ἡμῖν, καὶ τοῖς αὐτοῦ Ἰταλιώταις, ἀνέδραμε εἰς τὴν βασιλίδα, καὶ πρῶτος γέγονε τῶν διδαξάντων, ὅτι θεῖον τὸ ἐν τῷ Θαβὼρ φῶς μετ᾽ ἄλλων νεωτερικῶν τινων φροντίδων πανέργων, καὶ εἶχεν ὑπηρέτην ἐν τῇ κακίᾳ, καὶ γνώμαις κακαῖς Γεώργιον τὸν Κοφαρᾶ τὸν ἔπειτα Κερκύρας μητροπολίτην, ὑφ᾽ οὗ ἐπῃνέθη ἔπαινον ψευδῆ μετὰ θάνατον· Τοῦτον τὸν ἄσοφον, καὶ καταγέλαστον, καὶ ἀσεβῆ πατέρα ἔσχεν ἡ τοῦ ἀθέου Παλαμᾶ αἵρεσις. *Fuit sub Manuello Augusto Nectarius quidam Abbas Calaber, vir audacia, & fastu plenus, cæterùm stupidus, imprudens, & prorsus illiteratus: nactus attamen est penes aliquos gloriam, quòd in Italia natus, & vitam agens, minimum erga Latinos amoris præ se ferebat, quorum nomen, ac sectam non quidem literis, verbis verò, & blaterationibus impugnabat: quare & in Synodo Latina dicitur solemni contumelia exceptus: dixit enim, Latinis producendibus Magni Athanasii Symbolum ex antiquis, fideque dignis autographis, minimè potens argumentum dissolvere: Magnum Athanasium ebrium fuisse, cùm talia scriberet. Talis Nectarius, jamque ridiculus penes nos, & ipsos suos Italos, divertit ad regiam Urbem, & primus fuit eorum, qui docuerunt, divinum fuisse, quod in Tabor lumen effulsit. Huic sententiæ addidit nova alia quædam impia, & mala. Habuit autem nequitiæ, malarumque Opinionum administrum Georgium Cupharam, qui mox ad Insulas Corcyræas evectus est, quique eundem laudibus mendacissimis fato functum ornavit. Hunc insipientem, & planè ridiculum, & impium parentem habuit impii Palamæ hæresis.* Hactenus Acindynus, cujus tamen ut dicta penitùs intelligas, scito Nectarium Abbatem vixisse sub Manuello Comneno circa annum Christi MCLXXX. ut refert (8) Baronius, interfuisse verò Concilio Lateranensi sub Alexandro III. ut ex Actis ejus Concilii, & ex epistola (9) Georgii Corcyrensis ad eundem Nectarium constat. Eundem sub Manuello fato (10) functum, laudatumque eleganter satis à (11) Georgio ejusdem Sectæ homine, cujus Panegyricum nactus (12) Baronius deceptus est, putavitque hominem in Græcia maximi habitum, cùm revera, ut ex verbis Acindyni palam est, vir stupidus audierit, vir perfidiosus habitus sit, vir impius judicatus, is nimirum, quem virum insigni pietate, & sapientia, omnique majorem exceptione Catumsyritus Calaber Calabrum censet. Idem judicium, eandemque censuram tulit Græcia de Nilo. Neque enim hic ille Nilus est, cujus extant Photiana sanè, & impia, erudita tamen, & non planè dementia scripta, nobili Cabasilarum è stirpe Archiepiscopus Thessalonicensis. Nilus est Rhodius Episcopus, de quo uti de Palamitarum suo ævo Principe questus est publicè Methonensis Episcopus (13) Michael, obtinuitque, vel invito Philotheo, ut sacro Rhodi Solio deturbaretur, ut narrat idem Michael invectus libro integro in Palamam. Hic est, quem (14) Harmenopulus vir inter Nostros, & nobilissimus, idemque Thessalonicæ Præfectus eo ipso, quo eam Ecclesiam Nilus Patriarchalis Philothei Exarchus (hoc nomine jampridem censentur non Legati, sed Procuratores, & ut ita dixerim exactores Patriarcharum, mures circumforanei, sacrique Publicani) deprædabatur, his Epithetis excipit: ὁ λῃστὴς τῆς ἐκκλησίας, ὁ δωροδότης τῶν μυστηρίων, ὁ ἀντίπαλος τῆς θεότητος, καὶ τὸ θαῦμα τῆς ἀσεβείας, ἀσόφως τὰ τοῦ θεοῦ δογματίσας, εἶπέ ποτε ὁ καθαιρεθεὶς παρ᾽ ἡμῖν Νεῖλος· θεοῦ μυρία ἡ θεότης, τουτέστι θεϊκὴ ἐνέργεια, καὶ αὐτὴ θεὸς, ὁρατὴ μὲν, καὶ ἀΐδιος, ἄκτιστος, καὶ ἐν τοῖς κτιστοῖς ἰδιάζουσα, διαιρετὴ, καὶ ἐν θεῷ θεὸς, καὶ αὐτὴ ἐν διαιρέσει· καὶ ταῦτα λέγων τὰ τῆς ἀδιαιρέτου ὁμιλεῖται. *Latro Ecclesiæ, institor sacramentorum, & hostis Divinitatis, miraculum impietatis, insipienter, quæ ad Deum spectant, dogmatibus complexus dixit aliquando penes nos redactus in Ordinem Nilus. Dei plurima divina operatio, & ipsa Deus, oculis subjecta, & æterna, non facta, & factorum propria, divisa, &*

(2) *In Notis, & addit. ad Biblioth. Photii in Nectario*
(3) *Orat. 4. de Process. Spirit. S.*
(4) *In Notis ad Myriobibl. Photii nota 163.*
(5) *De arcan. Philosoph. c. 39.*
(6) *Ubi supra Vulnere 4.*
(7) *Orat. 4. contra Palamã.*
(8) *Ad an. 1180. nu. 9. & seqq.*
(9) *Extat in Codice Metii.*
(10) *Baron. ad an. 1181.*
(11) *Extat Orat. Panegyr. in d. Cod. Metii.*
(12) *Ad an. 1181. n. 29. & seq.*
(13) *Orat. in Palamam cir. fin.*
(14) *Epist. 21. ad Scelerũ.*
(15) *Inter Synodica Depositionis n. 12.*
(16) *In exposit. offic. Orthodoxiæ in princ.*
(17) *Alber. de Males. de test. n. 16. fol. mihi 241. Nepos de Monte Alb. eod. tract. nu. 30. & seq. fol. mihi 374.*

sa, &

ſa, & in Deo, Deus, & ipſa in diviſione: atque hæc dicens omnis divinitatis inficiatricem impietatem meditabatur. Vide multò plura de hoc Nilo penes (15) Canonarcham in Synodico Macarii Patriarchæ, qui exauthorationem ſceleſtiſſimi Palamitæ, quam Anteceſſor ipſius Philotheus confirmare noluerat, confirmavit. Neque enim omnia fert animus de hoc Nilo probra Græcis XIII. ſæculo translativa referre. Scilicet toto illo ſæculo adeò nomen ejus Græcia horruit, ut Conſtantinopoli eo die, quo quotannis hæreticorum nomina in Eccleſiâ recitata populus diris proſequitur, nomen etiam Nili Rhodii quodam impetu deteſtato impietatem recenſeretur, quod refert non ſine vituperatione Nili Joannes Hieromonachus (16) Theſſalonicenſis. Atque hic eſt Nilus, quem nobis teſtem ingerit Calaber, quemque inſigni pietate virum appellat, cujuſque fidei ſtandum cenſetur, cùm de Græcorum moribus damnandis agitur, quando nulla (17) Lex patitur, ut delatum ab infamibus, impiis, hæreticis teſtimonium recipiatur.

Aufrer. in decis. Cappell. Tholoſ. 174. in fin. Bald. in l. conductos populos n. 42. Cod. de Sum. Trinit. & fid. Cat. Hieron. de Mont. qu. 16. n. 22. fol. mihi 66. Grămat. in adit. ad capnt regni n. 6. Jodoc. in tract. de teſt. n. 16. fol. mihi 509

IX. Ut ut igitur conſtet ex ſententia horum inſigni impietate, nota infidelitate, certaque dementiâ virorum, reos voracitatis, & Gulæ Jure noſtro abigi à Sacris Ordinibus, nil tamen contulerit penes cordatos homines, atque alicuius judices æquitatis, ut, quod ipſi aſſerunt, verum putetur, damneturque integra, & omnium nobiliſſima Gens, quòd hi duo ſceleſtiſſimi homines delirarint. Sed ne hi quidem, quod Nobis per illos aſſertum Calaber affirmat, uſquam docuerunt. Extant loca, quæ Catumſyritus profert; mirumque eſt, ſi non vidit illis multò diverſa conſtitui, quàm ipſe tradit, abutroque Photiano ſtatuta. Nectarius (1) hæc habet. Ἠκούσαμεν δὲ, ὅτι καὶ ὁ θεοφιλέστατος τῆς Λευκάδος ἐχειροτόνησεν εἰς πρεσβύτερον τὸν Ἰταλιώτην Ἀλύπιον, ὃν ἡμεῖς ἀνάξιον καὶ διακονίας εἴπαμεν. κακῶς πέπρακται, καὶ δέον ἐπιτιμῆσαι αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ. ἔδει γὰρ τὸν ἀρχιερέα κατερευνῆσαι πρῶτον τὰ ἤθη τοῦ διακόνου, καὶ διὰ τί ἐν τῇ αὐτοῦ ἐπαρχίᾳ οὐκ ἐχειροτονήθη. Εὗρεν ἂν γὰρ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἀχειροτόνητος ὁ ἄνθρωπος, διὰ τὴν ὑπόνοιαν τῆς λανθανούσης αἱρέσεως· ἀναμὶξ γὰρ ἐν ταῖς νηστείαις καὶ κρέας, καὶ ἰχθύας ἐσθίει, καὶ ἐν ταῖς παρασκευαῖς αὐταῖς λέγων, ὅτι οὐ χρὴ τοῖς κανόσι, καὶ ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς ἐντολαῖς ὑπακούειν. *Audivimus Deo amiciſſimum Epiſcopum Leucados Sacerdotio initiaſſe Italum Alypium, quem nos indignum Diaconatu ipſo diximus. Peſſimè id actum, & decet eum ſuper hoc reprehendere. Oportebat enim Epiſcopum inveſtigare primùm Diaconi mores, cauſamque, ob quam non eſt ad Sacra provectus ſuâ in Provincia. Inveniſſet enim fortaſſis, quod verum eſt, irregularem eum eſſe, quòd de eo ſuſpicio ſit latentis hæreſis, imò & manifeſtæ. Promiſcuè enim in jejuniis, & carnes, & piſces comedit; atque ipſis Paraſceves diebus; aitque, non oportere legibus Eccleſiaſticis, atque Canonibus parere.*

(1) Epiſt. 5. ad Epiſc. Patraſ.

Hæc Nectarius: At (2) Nilus in cæteris planè demens, in loco per Catumſyritum allato mirum in modum acutus, ſic ingenioſè peccata diſtinguit. Τῶν ἁμαρτημάτων τὸ μὲν θηριῶδες, τὸ δὲ ψυχικὸν, τὸ δὲ πνευματικόν· τὸ πρῶτον γίνεται πράξει ἡμῖν τε, καὶ θηρίοις κοινῇ, ἐν ἡμῖν δὲ κατὰ παρέκβασιν· τὸ δεύτερον δὲ γίνεται μιμήσει τῶν ἀλόγων ζώων, ὃ μὴ ἡμῖν ἐπιτέτραπται· τὸ τρίτον ἴδιον τῆς ἀνθρώπου ἐν διανοίᾳ ἐστὶ, ἢ ἐκ διανοίας ἐξέρχεται· τοῦ πρώτου παράδειγμα λαιμαργία καθ' ὑπεροχὴν βρώσεως, καὶ πόσεως γενομένη· τοῦ δευτέρου πορνεία, ἡ ἄνευ γάμου, καθὰ καὶ ἐν τοῖς ζώοις συνουσία· τοῦ δὲ τρίτου ὑπερηφανία, καὶ κενοδοξία· τούτων δὲ τῶν ἁμαρτημάτων τὸ μὲν πρῶτον αἰσχρὸν, ἀλλ' οὐδ' ἐπιφανὲς, οὐδ' ἐπικίνδυνον, τὸ δὲ τρίτον δοξάζεται ποτὲ, ποτὲ καταγελᾶται, ἀσφαλῶς ἀκίνδυνον ἔχει, εἰ μὴ περὶ τὸν Θεὸν, καὶ τὰ ἱερά· τὸ δὲ δεύτερον αἰσχρότατον, καὶ ἐπικίνδυνον διὰ τὴν κατὰ φύσιν ἡδονὴν, διὸ καὶ ἀπείργεται τὸ ψυχικὸν ἁμάρτημα τῆς χειροτονίας ψήφῳ τῶν τριακοσίων ιη. ἐν Νικαίᾳ πατέρων. *Criminum aliud ad beſtias, aliud ad animalia, aliud ad rationem refertur. Primum fit actu nobis, beſtiiſque communi; nobis tamen ob exceſſum minimè permiſſo. Secundum fit imitatione animantium rationis expertium, quæ nobis interdicitur. Tertium proprium hominum in mente ſitum eſt, vel certè à mente proficiſcitur. Primi exemplum eſt voracitas propter exceſſum cibi, potuſque damnata. Secundi eſt vaga libido ſine nuptiis, ut & in brutis coitus. Tertii Superbia, & vana Gloria. Horum autem criminum primum turpe, ſed neque manifeſtum, neque periculoſum. Tertium verò laudatur aliquando, quandoque & deridetur, raro periculum creat, ni verſetur circa Deum, & res ſacras. At ſecundum turpiſſimum eſt, & maximè periculoſum propter voluptatem, quæ ex natura eſt, eaque propter arcetur animale peccatum à Sacris Ordinibus Suffragio trecentorum, & decem in Nicæna Synodo Patrum.*

(2) In Explanat. Can. Nicænorum.

X. Hunc in modum Nilus, cuius à dictis adeo alienum eſt, ut Gulam Jure noſtro à Sacris arceri doceat, ut potiùs oppoſitum autumet, planèque contrarium. Nam id Vitii primam ad Claſſem vitiorum refert, ut conſtat: eam porro Claſſem nuſquam affirmat per Nicænum Concilium à Sacris prohibitam; cùm palàm aſſerat, abſtineri Canone Nicæno Secundam, cui Gulam minimè ſuccenturiat. Quis hac una in re Catumſyriti nequitiam, atque mendacitatem non videat? Tu ne, damnate Calaber, ut dicas, Nilo teſte, Legibus, Moribuſque noſtris violatores Jejunii per eſum Piſcium Sacris Ordinibus abſtineri? Atque Nilo id teſte affirmes probari eo in loco, in quo teſtis ille, quem confidenter producis, hoc ipſum negat, certè hoc ipſum non affirmat, ad cujus probationem illum producis? Queri licet de ſorte noſtra. Adeò Græci contemnimur, ut hoſtes noſtri minimè vereantur apertis calumniis, manifeſtaque mendacitate Nos aggredi? An putant Nos adeò ſtolidos, ut nedum poſticæ, ſed neque coram intentatæ ſannæ queamus occurrere? An ita illiteratos, qui Latina legere, Noſtra cognoſcere, &, utrinque, quæ dicuntur conferre neſciamus? An uſqueadeò incurioſos, ut pigeat, quæ in Nos dicuntur, audire, eaque veritatis ope retundere? Sciant, Græcos adhuc vivere, ac nunquam defuiſſe Græciæ Archilochum aliquem, qui reſtem lycambæam expediret illis, à quibus deſponſa Græcis moribus & probitas, & innocentia, moribus ipſis abducitur. Quod attinet ad Nectarium & ille cæteroqui impius, & ineptus, eo in loco, quem profert Catumſyritus, optimè cen-

 ſet.

ßet. Non enim rejiciendum Diaconum illum existimat, quòd pisces comederet, quòdve lurco immensæ voracitatis haberetur, sed quòd voracitati vel hæresim manifestam, vel certè suspicionem hæresis addidisset.

XI. Nam Jure Ecclesiam suspicari, eum esse hæreticum, qui tunc, cùm cibi vetantur aliqui, vetitis illis utitur cibis, sententia est Græcis, atque Latinis constitutissima, ut videre est (1) Marguniun penes, (2) Aristenum, ac (3) Blastarim, & penes Latinos Flaminium (4) Parisium, Franciscum (5) Pegnam, & Authorem (6) Repertorii, quos refert, ac sequitur (7) Farinaccius. Esse autem hæreticum dogma docens, non esse parendum Canonibus, ac Legibus Ecclesiæ, manifestum est ex (8) illis Christi: *si Ecclesiam non audieris, sit tibi tanquam Ethnicus, & Publicanus*, quæ ad id interpretantur DD. omnes. Quod etiam ratione probatur. Nam hæc propositio: non est parendum Ecclesiasticis legibus, vel absolutè dicitur, vel ea ratione, quia potestas Ecclesiæ minimè sit condendæ legis. Si absolutè, hæretica est, quippe eadem prorsus ac propositio XV. (9) Joannis Hußi in Synodo Constantiensi damnata, estque dictis Pauli repugnans (10) dicentis: πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερεχούσαις ὑποτασσέσθω. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξουσία εἰ μὴ ὑπὸ Θεοῦ. ὥστε ὁ ἀντιτασσόμενος τῇ ἐξουσίᾳ, τῇ τοῦ Θεοῦ διαταγῇ ἀνθέστηκεν. *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit; non est enim potestas, nisi à Deo. Itaque, qui resistit potestati, Dei Ordinationi resistit*. & (11) alibi πείθεσθε τοῖς ἡγουμένοις ὑμῶν, καὶ ὑπείκετε: *obedite præpositis vestris, & Subiacete eis*. Quod si negetur, parendum præceptis Ecclesiæ, quòd nulla in Ecclesia potestas præcipiendi; ea propositio palam hæretica est. Etenim de fide, est hanc potestatem Legis ferendæ in Ecclesia esse, idque accuratè ex Sacris Litteris evincit diligentissimus (12) Bellarminus, & confirmatur ex perpetuâ praxi omnium Conciliorum, quæ Leges certè condidere sacras, præsertim circa jejunia. Vide Apostolicos (13) Canones, & (14) Gangrense Concilium, itidemque (15) Toletanum VIII, Constitutumque cognosce, esse in Ecclesia potestatem indicendorum jejuniorum. Hinc Basilius (16) de jejunio agens: *omnes, inquit, æqualiter, Preceptum audiunt, & cum gaudio suscipiunt*. Πάντες ὁμοίως ἀκούουσι τοῦ παραγγέλματος, καὶ περιχαρῶς ὑποδέχονται) Et infrà: *Vide, ne propter parvam eduliorum voluptatem damnum incurras, & te ipsum criminis desertoris reum statuas*. Ὅρα, μὴ διὰ μικρὰν ἡδονὴν βρωμάτων ζημιωθῇς μὲν τὴν ἀπογραφὴν τοῦ ἀγγέλου, ὑπόδικον δὲ σεαυτὸν λειποταξίου γραφῆς τῷ στρατολογήσαντι κατασκευάσῃς. Et (17) Chrysostomus; *adventante, ait, jejunio, & si millies quis exhortetur, & infinita crucient, & cogant vinum delibare, vel aliud quid jejunii lege non concessum gustare, omnia quis mallet pati, quàm prohibitum tangere nutrimentum*. Παραγενομένης τῆς νηστείας κἂν μυριάκις παρακαλῇ, κἂν μυριάκις ἄγχῃ, καὶ βιάζηται, ὥστε μετασχεῖν οἴνου ποτέ, ἢ ἑτέρου τινὸς τῶν μὴ νενομισμένων ἐν νηστείαις ἀπογεύσασθαι, πάντα ἂν ἕλοιτο παθεῖν τις, ἢ τῆς κεκωλυμένης ἅψασθαι τροφῆς: & alibi (18) docet, quadragenario jejunio omnium etiam Imperatorum conscientiam inflecti ad obedientiam, Græcis adde Latinos, Ambrosium (19) docentem, non leve peccatum esse, indictam fidelibus Quadragesimam, violare, & jejunia consecrata ventris voracitate dissolvere. Hieronymum (20) asserentem, *nos unam Quadragesimam secundum Traditionem Apostolorum tempore nobis congruo jejunare, non quò per totum annum, excepta Pentecoste, jejunare non liceat, sed quòd aliud sit necessitate, aliud voluntate munus offerre*: (21) Augustinum: *aliis diebus jejunare remedium esse, aut præmium; in Quadragesima non jejunare peccatum esse*: Denique Leonem (22) Magnum ingerentem, *pium esse, agere non indictum, impium esse negligere prædicatum*. Ubi constat *prædicare* idem esse, ac *indicere*, ut sibi ipsi effatum tanti Pontificis constet. Jam verò vides tot ex Patrum apophthegmatis, jejunium *præcipi, indici* etiam, & *lege indici*, indictum verò, & lege indictum ex necessitate servandum, ni servetur peccatum esse, impiamque negligentiam. Quare & illud in his Patrum sententiis vide, quod has necessariò consequitur, esse in Ecclesia potestatem obligandi, & Lege, atque præcepto obligandi ita, ut si quis contra faxit, impiè, criminosèque agat. Unde colligitur, hanc potestatem Sacris Literis assertam Ecclesiæ, SS. Patrum effatis confirmatam inficiari, esse prorsus hæreticum. Ea propter tum (23) Epiphanius, tum (24) Augustinus Aerium inter hæreticos recensent, quòd jejunandum quidem diceret, sed non ex Ecclesiæ præcepto, verùm quando unicuique libuerit: & eandem ob causam licet Schismaticus solùm esse censeatur, qui obsequium Præsulibus Ecclesiæ, ejusdemque Canonibus denegat, ex contemptu, atque Superbiâ: tamen hæreticus reputatur, qui parere negat, quòd putet, parendum non esse, quòdve putet, condendorum Canonum legitimam in Ecclesiâ potestatem non esse, quemadmodum (25) DD. communiter tradunt, ac refert latè (26) Farinaccius.

XII. Cùm ergo Diaconus ille Italus hæreticus esset occasione sanè Gulæ, quòd jejunium non servaret, neque servandum putaret, nullamque præcipiendorum jejuniorum in Ecclesia potestatem agnosceret, jure profectò rejiciendus ab Ordinibus dicitur tanquam hæreticus, non tanquam lurco, atque voxax, quo crimine penes Nos nullus rejicitur, nulloque Canone, nullo authore repellendus probatur, quando vel ii dementissimi Photiani, quos Calaber adducit in testes, cæteroqui inepti testimonio ferendo, hoc ipsum, quod nempe dicimus, apprimè testantur. Colligo ex his simul omnibus, Jure nostro non repelli à Sacris Ordinibus, qui jejunia Nostra violaverit usu piscium non testaceorum; Ast, ubi hoc palam ex dictis, probatisque collegi, mendacitatemque hostium Nostrorum ostendi, peto, quid piaculi foret, si Jura nostra censerent, abstinendum à Sacris eum, qui Jejunia piscium esu turbaverit? Si dicas ad Phythagoream id Sectam pertinere: unde id asseras, flagito? Nam olim lege Apostolicâ sanguinis usum vetitum demonstravi, eam Legem in Ecclesia viguisse diu, certum est, nec minus certum, fas esse, ut vigeat, si alicubi vigeat. Cur quæso ad Pythagoream Sectam Lex illa non pertinuit, neque pertinet, si quidem etiam

nunc

(1) Nota 5. ad Can. Pœnit. Basilii.
(2) In eosdem Can. & Nomoc.
(3) In Syntag. ad eosd. Canon.
(4) Cons. 169. n. 67.
(5) Ad Direct. p. 2. ad c. 3. de hæret. fol. 87. col. 1. in fin.
(6) In Verb. cognoscere. vers. sed an Judex in fin.
(7) De hæres. q. 178. §. 2. n. 89.
(8) Matt. c. 18. n. 17.
(9) Sessione 15.
(10) Ad Rom. c. 13. n. 1. & 3.
(11) Ad Hebræ. c. 13. n. 17.
(12) Tom. 1. Contr. 3. de Rom. Pont. lib. 4. c. 6. ab init.
(13) Canone 69.
(14) Canone 19.
(15) Canone 9.
(16) Orat. 2. de Jejun.
(17) Hom. 6. ad Popul. Antioch.
(18) Hom. 2. in Genes.
(19) Sermo. 15.
(20) Epist. ad Marcellan. de error. Montani.
(21) Serm. 62. de tempor.
(22) Ser. 3. de Jejun. 10. mens.
(23) Hæresi 75.
(24) Hæresi 63.
(25) Innoc. in c. 1. nu. 1. de Apost. & ibi Host. n. 1. Butch. n. 2. Abb. n. 3. Mari. Soccin. n. 3 Jo. de Anan. n. 6. Card. post n. 2. Carrer. de hæres. n. 28. Gundisalv. eod. qu. 3. n. 3. Arnal. Alber. rub. eod. in 6. q. 13. nn. 56. Probus ad Jo. Monach. in c. præsidentes n. 2 in 6. Bonif. de Vital. in Clem. ad nostrā nn 45. de hæret. verb. Apostasia. Armill. n. 5. Ang. in princ. Sylvest. n. 3. Rempert. Inquis. verbo hæretiens. Jo. Calder. cōs. 2. n. 1. Menoch. de Arbitr. lib. 2. cēt. 6. cas. 546. Docian. in tr. Crim. l. 5. c. 17.
(26) De hæres. q. 183. §. 3. n. 56.

nunc vigeat; hæc pertineat de Piscibus Lex nostra? Præterea qui dicas Sectam Pythagoream nostro Jure probari, quo Nobis licet animalia comedere, quæ Pythagoreis penitùs interdicebantur? Laici penes Nos extra Jejunia carnes comedunt, jugulant animantia, Epulisque præparant, nec solis nleribus convivia. Nostra saginantur. Solis Monachis, & Episcopis, quos non nisi Monachos ad Infulas provehimus, usus Carnium prohibetur: at his licet cætera in aquis viventia devorare. Quid his in Moribus Pythagoreum? Vide potiùs, ne Calvinianum sit, atque Lutheranum insiciari, quod in Ecclesia semper obtinuit, ut in Jejunio delectus habeatur ciborum. Nam hi Arctoæ pestis anthores Nicolaitas, Valentinianos, asseclasque Joviniani, de quibus (1) Irenæus, (2) Hieronymus, (3) Augustinus, secuti contra delectum ciborum grugnire ausi sunt, quemadmodum refert (4) Bellarminus, eorumque dicteriis primùm contra temperantiam orthodoxam auditum est, quod in Græcos è Pythagoreorum sectâ Nebulones isti producunt, cùm cæteroqui Orthodoxa Ecclesia Pythagoreorum ineptias, itidemque (5) Ebionitarum, (6) Encratitarum, (7) Eustachianorum, (8) Apostolicorumque, qui certos cibos detestabantur deliramenta stomachata delectum in Jejuniis ciborum habendum censeat, doceatque exemplo (9) Danielis, Joannis (10) Baptistæ, Petri Principis (11) Apostolorum, (12) Matthæi, (13) Jacobi, primorumque Christianorum illorum, de quibus (14) Philo, quosque imitati deinceps (15) Antonius, (16) Hilarion, & Monachorum quicunque Sanctimoniæ laude floruere, facto comprobant, quod docuere deinceps (17) Basilius (18) Epiphanius, (19) Cyrillus Hierosolymitanus, (20) Chrysostomus, Theophilus (21) Alexandrinus, (22) Augustinus, (23) Hieronymus, (24) Theodoretus, non licere modò, sed omnino oportere, in Jejuniis à certis cibis ingluviem abstinere, certisque tantùm uti, quibus non solùm appareat, Ecclesiæ decreto de quantitate, sed de qualitate etiam ciborum constitui. Porro, si Jure Ecclesiastico fas est, ciborum habere in Jejuniis delectum, non video quî fieri nequeat, ut Jure nostro vetari possit, piscium usus, præsertim eùm penes Nos jejunia semper rigidiora fuerint, ut iidem Patres Græci locis laudatis affirmant, apud quos etiam invenies hunc ipsum abstinendi se sic à piscibus usum, jam olim in Ecclesia nostra receptum, in qua tanta semper legibus de Jejunio reverentia fuit, ut ex (25) Nicephoro mirum fit, cùm Justinianus Imperator ob ingentem cæterarum, quæ ad victum pertinent, rerum penuriam in secunda Quadragenarii jejunii hebdomade, jussisset pisces, & carnes publicè in Macello venales proponi, neminem inventum, qui venales cibos ejusmodi emere, aut degustare fit ausus. Quòd si ritè, nec sine laude Legibus, Moribusque nostris ab his cibis arcemur quandoque, estque Nobis crimen gravissimum jejunia his dapibus violare, quid absurdi esset hoc in voracitatis crimine obicem Ordinum constituere, si quando Jure nostro constitueretur? Certè Jejunii violatores anathemati subjiciuntur authoritate (26) Apostolorum, si Laici sint, si Clerici, exauthorantur. Concilium etiam (27) Gangrense iisdem anathema dicit: quod etiam peragit Toletanum (28) Concilium. An minus est exauthorare Sacris initiatum ipsâ repulsâ initiandi? aut hac repulsâ minor est terribilissima Pœnarum in Ecclesia, Anathema? Si quidem ergo Jure nostro Sacris abstinerentur Ordinibus, qui inter jejunandum pisciculos edunt, quod tamen falsum ostendimus, non id tamen vituperandum, nec ad superstitionem aliquam trahendum, quæ tantum à Moribus nostris abest, quantum hi proximi sunt Venerabili semper Antiquitati.

(1) Lib. 1. c. 1. & 27. (2) Lib. 2. contr. Jovinia. (3) Lib. de hæres. c. 82. (4) Tom. 4. contr. 3. l. 2. c. 5. vers. ad eandem. (5) Apud Epiph. hæres. 30. (6) Apud August. hæres. 25. (7) Apud Socrat. l. 2. c. 33. (8) Apud Bern. Ser. 66. in Cant. (9) Daniel. c. 10. n. 2. & 3. (10) Mat. c. 3. n. 4. (11) Apud Nazian. Orat. de pauper. amor. (12) Apud Clem. Alex. li. 2. Pædag. c. 1. (13) Apud Euseb. hist. l. 2. c. 22. (14) Apud eundem d. li. 2. c. 17. & apud Epiph. hær. 29. Nazaræorû. & Hieron. de vir. illustr. in Philone. (15) Athan. in vit. S. Anton. (16) Hieron. in vita S. Hilarion. (17) Orat. 1. de Jejunio. (18) De Doctr. Compendiar. in calce libri contra hæres. (19) Catechesi 4. (20) Hom. 6. in Genes. & hom. 59. ad Popul. Antioch. (21) Canone 5. Paschal. (22) Lib. 3. contra Faustum c. 5. & l. 2. de Morib. Eccl. c. 31. & seq. (23) Lib. 2. advers. Jovinià. (24) In Epit. divinor. Decretor. sub. (25) Lib. 17. c. 32. (26) Canone 68. (27) Canone 10. (28) Canone 9.

SECTIO III.

An homicidium arceat ab Ordinibus? & an detur in Ecclesia gladius uterque?

SUMMARIUM.

I. *Vitio lenitatis abstineri homicidas ab Ordinibus, jure Græco probatur à fortiori.*
Qui Sanguinem hominis fuderit, ineptum esse sacris Ordinibus, ratione probatur.
II. *Probatur ex Jure Græco, & explicatur Canon Apostolorum.*
Classes Pœnitentium quæ olim fuerint?
II. *Idem probatur ex Canone Nicæno, cui adduntur suffragia Græcorum Canonistarum.*
IV. *An Latini arceant ab Ordinibus homicidas? & proponitur Calumnia Margunii.*
V. *An in Ecclesia sit potestas utriusque Gladii?*
Utramque in Ecclesia esse, operosè probatur.
VI. *Quomodo utraque sit in Ecclesia? An utraque directè, an una directè, indirectè alia?*
VII. *In Ecclesiâ potestas gladii temporalis non est directè.*
VIII. *Indirectam hanc potestatem esse in Ecclesia, ostenditur, rejectis Bellarmini argutiis.*
IX. *Unicuique Reipublicæ concedi, ut possit repellere, quæ noxia sunt.*
X. *Sine hac potestate indirectâ Ecclesia non habet, quo possit sibi noxia repellere.*
Confusio rerum Ecclesiasticarum in Græciâ ex defectu hujus potestatis, eam Principibus Ecclesiæ negantibus.
XI. *Confirmatur idipsum verbis Christi, & sententiâ Psaltæ.*

I. Sed non propterea, inquiunt, hæc vestra damnamus, quòd mala sint, ideò penitùs abroganda censemus, quòd iisconteniti, vitio lenitatis Sacra vestra carere, arbitramini: quasi lenitas, quam Sacra reposcunt, ea demum sit, quæ à fundendo altilium sanguine abhorret, quæ Barbæ, comæque parcit, quæ à sanguineis dapibus Jejunia pura concelebrat. Hæc Catumsyritus ipsa, si barbariem, quâ dicuntur, demas, eadem & Ligures ex Catumsyrito, eadem novissimus Italus, cùm per contemptum Nostrum spes olim ad maxima. Verùm id primum, cedo, reponite, unde constet, his duntaxat contentos nihil Nos ultrà lenitatis in Sacris reposcere? An est aliquis ex Nostris, id qui autumet, quî dixerit olim, aut recens pro-

pronunciarit? An qui umbram crudelitatis à Sacratis Deo viris abstinendam censemus, ipsam crudelitatem permittimus? Si penes cordatos homines licet philosophari, atque ab aliquibus Moribus ad alios inferre; qui penes Nos more vetantur pulli guttur resolvere, ædulum jugulare, alitemve plumbo alite aucupari; qui adeò ferrum in sacris horremus, ut ne pilis quidem nostris illud admoveri patiamur, qui pura adeò jubemus Jejunia, ut in iis rei, quæ sanguine fuerit animata, usu nobis interdicamus, non ne certo certiùs nefas esse putamus, intra sacratos Deo parietes homicidam recipere, aut cruentis manibus clementissimi Numinis Sacra permittere? Hoc argumento olim Christiani Ethnicorum calumnias amoliebantur; hoc si Nobis non licet petulantissimorum hominum maledicta retundere, dabimus fortius aliquid, ostendemusque, non in cæteris tantùm, sed & in hoc Ordinum obice, qui ex Vitio lenitatis fit, commune esse Ecclesiæ utriusque suffragium. Igitur Ecclesiæ utriusque constitutissimo Jure receptum olim hactenus obtinet, ut, quisquis humanum sanguinem fuderit, sive mors intercesserit, sive membri alicujus abscissio, is ad Clerum accedere, si Laicus; ministrare in suo Ordine, aut ad ulteriorem provehi, si Clericus, prohibeatur. Jure sanè, & ex rerum sacrarum dignitate. Nam, si Synagogæ ministri, quorum perpetuo munus cruore Victimarum madebat, quorum sacrificia, non nisi mactatarum pecudum cruore constabant, adeò lenitatis laudem amavere, ut, cùm impiè in Christum Servatorem conspirassent, attamen palam (1) assererent: ἡμῖν οὐκ ἔξεστιν ἀποκτεῖναι οὐδένα. *nobis non licet occidere quenquam*. Quin & solemnes Paschatis epulas habituri se se Pilati Prætorio (2) abstinuerunt, ἵνα μὴ μιανθῶσιν, ἀλλ' ἵνα φάγωσι τὸ πάσχα, *ut non contaminarentur, sed manducarent Pascha*: quasi nefas esset rei sacræ ritè animum præparare, si vel justo, ut ipsi scelestissimè jactabant, judicio sanguinis interessent: quid deceat sacros Ministros Ecclesiæ, quorum incruenta sacrificia unà pietate, atque religione immolantur? Qui Agnum mysticæ significationis, quo Mundi peccata tolluntur, comedunt, quibus ubique Misericordia, Benignitas, Patientia modis ingeritur omnibus, dicente (3) Magistro: γίνεσθε οὖν οἰκτίρμονες, καθὼς καὶ ὁ πατὴρ ὑμῶν οἰκτίρμων ἐστί· *estote ergo misericordes, sicut Pater vester misericors est*. Et (4) alibi: μάθετε ἀπ' ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καὶ ταπεινὸς τῇ καρδίᾳ. *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde*, denique quibus in Petro (5) præceptum est, Gladium ut in locum converterent suum? Profectò decet Lenitas majestate plena, Misericordia seria, Benignitas ab omni cruentæ labe iracundiæ planè remota. Quapropter Jure, meritòque à sacris Ordinibus repellitur, quisquis immitem severitatem, aut etiam cruentas rixas exercuit.

(1) Jo. c. 18. n. 31.

(2) Ibid. n. 28.

(3) Luc. c. 6 n. 36.

(4) Mat. c. 11. n. 29.

(5) Mat. c. 26. n. 52.

II. Quòd autem id Jure nostro cautum sit, constat ex Canonibus (1) Apostolorum, ubi sic habes: εἴ τις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνας, καθαιρείσθω, διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ. ἐὰν δὲ λαϊκὸς, ἀφοριζέσθω. *Si quis Clericus in concertatione aliquem pulsaverit, & uno ictu interemerit, deponitor propter temeritatem suam, sin verò laicus sit, excommunicator*. Sanctioni Apostolorum adstipulatur Synodus (2) Ancyrana sic affirmatè constituens: περὶ ἑκουσίων φόνων, ὑποπιπτέτωσαν μὲν, τοῦ δὲ τελείου ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου καταξιούσθωσαν· περὶ ἀκουσίων δὲ φόνων ὁ μὲν πρότερος ὅρος ἐν ἑπταετίᾳ κελεύει τοῦ τελείου μετασχεῖν κατὰ τοὺς ὡρισμένους βαθμοὺς, ὁ δὲ δεύτερος τὸν πενταετῆ χρόνον πληρῶσαι. *Qui voluntariè homicidium fecerint, ad pœnitentiam quidem jugiter se submittant. Circa autem exitum vitæ communione digni habeantur. Eos verò, qui non voluntate, sed casu, homicidium fecerint, prior quidem regula post septem annorum pœnitentiam communioni sociavit, secundum gradus constitutos, hæc verò humanior definitio quinquennii tempus tribuit*. Quibus verbis in primis manifestum est, eum, qui sponte hominem occiderit, irregularem esse, quando nec ipsi Communioni, nisi circa exitum vitæ aptus censetur. Deinde & qui casu hominem interemerit, irregularis ostenditur, quippe qui Pœnitentiæ subjicitur, quâ, ut superiori Responso in fine docuimus, obex Ordinum consequens delictum certissimus constituebatur. Neque enim hoc in Decreto de privata pœnitentiâ sermo est, sed de publicâ, eàdemque solemni, quod apertum eruditis erit ex illis verbis: *Secundum gradus constitutos*. Gradus enim hi publicè Pœnitentium fuere, quos quinos enumerat Gregorius (3) Thaumaturgus; Ternos Albaspinæus penes (4) Goarium, sed rectiùs ex (5) Basilio cum (6) Blastare quaternos dicimus, quorum primus, τῶν ἐν προσκλαύσει, *Lugentium*, qui extra Ecclesiam, in area ejusdem subdiali duriora subibant Pœnitentiæ onera, & in sordidissimo habitu, cilicinoque strato jacentes ante Ecclesiam, intrantium, ut per illos sibi Ecclesiæ aditus patefieret, opem implorabant, precumque ad Deum subsidium; quare eos (7) Tertullianus *conciliciatos, concineratos* vocat, *cum dedecore, & horrore compositos, prostratos in medium ante viduas, ante Presbyteros, omnium lacrimas suadentes, omnium vestigia lambentes, omnium genua detinentes*. Secundi ἀκροώμενοι *Audientes* intra Templum ad ejusdem Narthecem recipiebantur, verbum Dei non sanè cum fidelibus, sed cum Catechumenis audituri, quemadmodum & (8) Thaumaturgus, & (9) Blastarius docent, ante quem eadem edisserit (10) Balsamon. Tertii Substrati dicebantur, qui, ut (11) Blastarius accuratè pronunciat, ἔνδον τῆς ἐκκλησίας, κατόπιν δὲ τοῦ ἄμβωνος ἱστάμενοι, καὶ μετὰ τῶν κατηχουμένων καὶ αὐτοὶ ἐξιόντες ἡνίκα, τὸ ὅσοι κατηχούμενοι, ἐκφωνηθείη παρὰ τοῦ διακόνου: *qui intra Ecclesiam retrò post ambonem stant, atque cum Catechumenis egrediuntur, quando, quotquot Catechumeni sunt, exeant, à Diacono fuerit proclamatum*, dicebanturque Substrati, quòd in Atrio Ecclesiæ, & in ipso ingressu Templi prosternebantur, quò à Sacerdote super prostratos preces publicitùs funderentur, ut ex Dionysio (12) Alexandrino palam est, & (13) Balsamon asserit. At quarti Consistentes à consistendo appellati, quòd juxta tradita per (14) Thaumaturgum, & ex eo (15) Blastarium, in ipso Templo supra Ambonem consisterent in Ecclesia per integram Liturgiam, unà cum fidelibus interfuturi Sacris my-

(1) Canone 66. al. 64.

(2) Can. 22. & 23.

(3) In Canon. Pœnit. præsertim Can. 11. & seqq. ubi vide Margun.

(4) In Euchol. ad Ord. Sacr. Ministr. not. 10. pag. 22.

(5) In Canon. Pœnit. ad Amphilo.

(6) Elem. μ'. de locis Pœniten.

(7) Apud Goarium ubi suprà inferius.

(8) Loco superius laudato.

(9) d. Elemen. μ'.

(10) Ad Canon. 2. Neocæsar.

(11) d. Elemen. μ'.

(12) In Can. Pœnitent.

(13) In Can. Dionysii.

(14) d. Can. 11. Pœnit.

(15) dict. Elem. μ'.

ste-

steriis, à quorum tamen usu arcebantur, donec in Ordinem τῶν μετεχόντων adscitos, ἐξήκοντος, ait (16) Blastarius, τοῦ νενομισμένου χρόνου τὸ τέλειον αὐτοὺς τῆς θείας ἐνδέξηται κοινωνίας, *præfinito tempore elapso divinæ communionis eos perfectio reciperet.*

III. Liquet ex his, Jure nostro reos homicidii à sacris Ordinibus repelli. Quod etiam confirmari posset ex Nicæno (1) Concilio I. ubi plerique ψυχικὸν ἁμάρτημα ita intelligendum putant, ut homicidium prohibeat Sacris intermisceri, quemadmodum explicat (2) Cabassutius ad id omnino videndus. Neque hæc penes Nos, aut antiqua, aut antiquata. Quod enim prisci Mores, & vetustissima Ecclesiæ nostræ decreta Nobis ab initio custodiendum indigitarunt, id ex ingenio Gentis nostræ hodieque tenacissimè custodimus. Quapropter (3) Prodromus: παντελῶς ἔξω χειροτονίας γίγνεται, ὅστις ἑκὼν, ἢ ἄκων ἄνθρωπον ἀπέκτεινεν: *omnino extra Ordinationem est, quisquis sponte, vel invitus hominem occidit.* & (4) Balsamon. οὐδὲ τὸν ἁμαρτωλὸν, οὐδὲ τὸν ἄξιον θανάτου κτείνας εἰς βαθμὸν ἐκκλησιαστικὸν ἄξιος προχειρισθῆ. *ne ille quidem, qui peccatorem, aut morte dignum occidit, ad gradum Ecclesiæ provehi dignus.* Assentitur (5) Blastares. τὸν φονέα, ὅ, τε ὁ παρὼν κανὼν, ὅ, τε ἡ συνήθεια τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἡ ἀξία τῶν ἱερῶν τάξεων, ὅ, τε πᾶς λόγος τοῦ κλήρου ἀπείργει. *Homicidam & hic Canon, & consuetudo Ecclesiæ, & dignitas Sacrorum Ordinum, & omnis ratio abstinet à Clero.* Eadem ante hos tradiderat (6) Aristenus, quo authore homicidæ nunquam indulgetur in hoc, ut ad Ordines provehi possit, aut ministrare, &, ut apertiùs cum Vulgo loquar, nunquam *dispensatur*, nec potest *dispensari*. Ait enim τὸν ἐν φόνῳ ἀνθρώπου ἁμαρτίας μεγάλης ἔνοχον, οὐδὲ διὰ συγχωρήσεως ἀρχιερεὺς χειροτονεῖν ἐπιχειρησάτω· τούτῳ γὰρ πρὸς χειροτονίαν οὐδεὶς συγχωρεῖν δύναται. ἴδιον τῷ φονεῖ φεύγειν ἐκ προσώπου κυρίου, καθὰ ὁ Κάϊν, πῶς ἂν ἱερὰν τάξιν λάβοι ἐνώπιον θεοῦ λειτουργήσων; *Qui ex homicidio magni criminis reus est, eum nullus Episcopus per dispensationem audeat Sacris initiare; huic enim ad Ordinum initia nemo parcere potest. Proprium est homicidæ fugere à facie Domini, ut & (7) Cain. Qui ergo Sacram accipiat Ordinem coram Deo ministraturus?* Austerè sanè, & penè usque ad ineptam severitatem crudeliter, quippe Ecclesia cum homicida ex causa ritè quiverit dispensare, sed tamen abundè, ut intelligas, Jure nostro abigi à Sacris homicidam. Faciunt ad eandem Veritatem confirmandam quæ scribit brevissimè (8) Nilus, & post eum (9) Coressius, qui Coridaleo scribens, rationemque reddens odii, quod in Latinos mirum planè conceperat, vir cæteroqui non planè indoctus, & à Latinis olim eruditus, hæc more suo acriter (10) effutit: Θαυμάζεις, ὦ καλὲ, ὅτι τοὺς λατίνους μισάττομαι, ἐγὼ δὲ θαυμάζω, ὅτι πρὸς αὐτοὺς ἕλλην, καὶ ἀθηναῖος, καὶ σοφὸς ἐκ ὑπερχθὰς παντάπασιν ἔχεις, ὁρῶν καὶ, ὡς εἰπεῖν, ψηλαφήσας, τὸ αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς μῖσος, καὶ κακηγορίαν· Προσφωνεῖν ἔξεστί μοι μετὰ τοῦ Κωμικοῦ. ὡς ἀργαλέον πρᾶγμά ἐστιν, ὦ Ζεῦ, καὶ θεοί. Τί δ' ἀργαλέον; ἀδύνατον. ἐκεῖ φίλον ἕλληνα εὑρεῖν; ἤδη ἡμεῖς τῶν παρὰ λατίνοις καὶ ἰουδαίων χείρονες· Πάντ' ἀσελγῶς πράττομεν. ὥστε καὶ φονεῖς χειροτονεῖν· ὡς ἐν λατίνοις οἱ πολλοὶ λέγουσιν· ἀλλὰ πόθεν τοῦ λόγου ἡ σύσταξις· φέρε τὸν Κανόνα ταύτης τῆς ἀνομίας, δεῖξον τὸ παράδειγμα τούτου τοῦ ἁμαρτήματος· εἰ τὰ ἐμφανῆ ματαίως, καὶ ψευδῆ προσφέρουσιν εἰς ἡμετέραν κατηγορίαν, τί περὶ τῶν μὴ φανερῶν, καὶ πολλῆς ἐπιστήμης ἐνδεῶν; οὐδὲ σκιὰν ἐν ἡμῖν φόνου δέχονται τὰ ἱερὰ, οὐδὲ συγχωροῦμεν ποτὲ φονέα βαθμὸν ἀναβῆναι τῆς θείας διακονίας· οὐδὲ τὰ πετεινὰ σφάττουσιν οἱ ἐν ἡμῖν ἱερεῖς, ἵνα μὴ τὸ ὠμὸν τῆς καίπερ ἀθῷον, μιάνῃ ἡμῖν τὰ μυστήρια· καὶ κατηγοροῦσι τούτων αὐτοὶ; καὶ αὐτοὺς οὐκ ἔξεστι μισάττεσθαι, καὶ τὰ ἁγιώτατα τῶν καθ' ἡμᾶς διαβάλλοντας; *Miraris, ò bone, quòd eos detestor, at ego miror te Græcum, & Atheniensem, & doctum Latinos odio non planè prosequi, cùm nempe videas, & ut ita dicam, contrectere ipsorum erga nos odium, & maledicentiam. Exclamare licet cum Comœdo. Quàm difficile est, ò Juppiter, & Dei. Quid inquam difficile? quàm nefas, isthic Græci amicum reperire. Jam Nos & Judæis penes Latinos pejores. Omnia impiè agimus, ut & homicidas Sacris initiemus, ut apud Latinos plures autumant. Sed unde rei confirmatio? Age, Canonem profer hujus iniquitatis: ostende exemplum hujus criminis. Si palam vana, & mendacia proferant ad contumeliam nostram, quid de non manifestis, & indigentibus multa eruditione? Ne umbram quidem in nobis homicidii recipiunt Sacra, nec sinimus homicidam unquam gradum sacri Ministerii conscendere. Ne altilia quidem occidunt nostri sacerdotes, ne crudelitas, quamvis innocens, turpet nostra Mysteria. Et hi quidem maledicunt his, eos autem non licebit odisse, cùm & sanctissima inter nos calumnientur?* Hæc Coressius more suo injustè, injuriosè, impiè, quando falsissimum est à Latinis Nostra contemni, si paucos, eosque gregarios homines excipias, cæterùm appositè, ut evincatur, homicidium à Nostris Sacris omnino repelli. Similia Nobis refert (11) Canonarcha propositis Synodicis (12) Athanasii, Georgii (13) Xiphilini, & Hieremiæ (14) Patriarcharum rejicientibus homicidas à Sacris non quidem novo decreto, sed confirmatione vetustissimi penes Nos Moris, & Juris.

IV. At (1) Margunius eo usque hunc Ordinum obicem probat, ut solita mendacitate, atque perfidiâ usus asserat, eum proprium esse unius Ecclesiæ nostræ, quando, ut palam mentitur in caput suum, hunc obicem non agnosci à Latinis affirmat, eosque propterea impietatis accusat tantâ confidentiâ, quam herele miram dicerem, ni Margunii esset, qui ex iis est, de quibus Jeremias (2) dixit: ἐστερέωσαν τὰ πρόσωπα αὐτῶν ὑπὲρ πέτραν: *induraverunt facies suas super petram.* Quid enim impudentius, quàm falsum manifestè Orbi Terrarum credendum proponere, aut certè ignoranti popello insinuare? Fas igitur sit, quæ dicit, exponere, eaque ex professo refellere, ut inde constet, unam esse Ecclesiæ utriusque sententiam, quam si quis velit in partes diducere, eum aut desipere oporteat, aut mentiri. Igitur (3) sic Marguoius. Τῆς ἱερωσύνης ἀνάξιοι ἐν τῷ ξς' Κανόνι τῶν ἀποστόλων δογματίζονται οἱ φονεῖς, ὅτε θεληματικῶς φονεύσωσιν, ὅτε σατικῶς· καὶ τοῦτον τὸν Κανόνα πολλὰ, καὶ ἀκριβῶς ἡ ἁγία ἀνατολικὴ ἐκκλησία τηρεῖ ἀκολουθοῦσα ταῖς διδαχαῖς τῶν θεολήπτων ἁγίων, ἢ ἀναθεματίζειν.

(16) Ibid.
(1) Canone 1. & 2.
(2) In Notis. Concil. et Canon. ad Can. 1. & 2. Nicæn. vers. dubitatur.
(3) De Interpret. ad Can. Apostol.
(4) Ad Can. 66. Apost. & 22. Ancyr.
(5) In Comp. Syntag. ad eosdē Canones.
(6) In Nomocan. ad eosdē Canon.
(7) Genes. c. 4. n. 14.
(8) In Synops. ad Can. Ancyr 9.
(9) In Notis ibid.
(10) Epist. ad Coridaleum in med.

(11) Tit. de Synod. Deposition.
(12) Synodico 2. per tot.
(13) Synodico 5.
(14) Synodico 1.
(1) Nota 66. in Can. 66. Apost.
(2) Cap. 5. n. 3.
(3) In d. Can. 66. Apost.

τίζοντες τὰς φονικὰς ἀντιχεῖρας, καὶ ἀντιαποστόλους τὰ ἐναντία δογματίζοντας, καὶ διδάσκοντας, τοὺς Λατίνους λέγω, ὅπου δὲν ἀριθμοῦσιν ἐν τοῖς ἐμποδίοις τῆς θείας τάξεως τῆς φονικῆς ἁμαρτίας τὸ κακόν, ἀλλὰ πρὸς τὰ θεῖα ἀναλαμβάνουσι φονεῖς, καὶ λῃστάς. λέγουσι γὰρ τὸν λῃστὴν ἐν τῷ σταυρῷ ὑπὸ τοῦ σωτῆρος χειροτονηθεῖναι ἱερέα, ὃ οὐδεὶς τῶν πατέρων ἐνόησε. ταῦτα δὲ λέγουσι, διὰ νὰ κατασκευάσωσι τὴν Βαβυλῶνα, ἤγουν τὴν ἀπέραντον ἐξουσίαν τοῦ Πάπα, ἐν ᾧ κατατίθενται ἐξουσίαν πασῶν ἐξουσιῶν μεγίστην, καὶ τζαλοπατοῦσιν τὰ τῶν βασιλέων διαδήματα. εἶδε πόσον θράσος οἱ κληρονόμοι τοῦ ψαρέως τοῦ ταπεινοῦ, καὶ ταπεινόφρονος, καὶ διδάσκοντος ὑπακούειν τοῖς δεσπόταις, ἀγκαλὰ καὶ νὰ ὦσι δύσκολοι; λοιπὸν ματαιολογοῦσι προσμένοντες, ὅτι Πέτρου τοῦ ἀποστόλου διττὴ μάχαιρα ἐδόθη, διὰ νὰ ἐμποροῦσιν οἱ αὐτοῦ ἀπόδοχοι καὶ δι' ἀναθέματος πνευματικῶς, καὶ διὰ ῥομφαίας σωματικῶς ἀναιρεῖν τοὺς ἁμαρτωλούς, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν γραφῶν πολυπραγμονοῦσιν, ὡς ἂν σφάλλωσιν, ὡς ζάρωσιν, ἢ κακῶς συνιέντας, ἵνα ἀλόγως εἴπωμεν, καὶ φιλανθρώπως μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου Θεοφυλάκτου Βουλγάρων. καὶ κομπόνονται ἐν τοῖς ἄκροις. τῷ γὰρ Πέτρῳ αἱ κλεῖδες τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐδόθησαν, οὐ σπαθίον, καὶ μάχαιρα. Κἀκεῖνο δὲ γελοιότατον ἐκ τῶν ἀποστολικῶν πράξεων προσφέρουσιν, ὅτι τῷ Πέτρῳ προσευχομένῳ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λεντίον ἀπενέχθη γέμον ἑρπετῶν, καὶ τετραπόδων, καὶ παντὸς ζώου, καὶ φωνὴ ἠκούσθη λέγουσα, ἀνάστηθι Πέτρε, καὶ κτεῖνον, καὶ φάγε. τούτοις δὲ τοῖς λόγοις δεδόσθαι θέλουσι Πέτρῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἐξουσίαν φόνου. ὃ οὐδὲν ματαιότερον. ἐκείνοις γὰρ τοῖς λόγοις ἐκλήθη Πέτρος εἰς κήρυξιν πνευματικήν, δι' ἧς τὰ κρίματα θανατοῦται, καὶ φονευθέντα μεταλλάττονται εἰς τὴν ἁγιότητα τοῦ κτείνοντος αὐτὰ λόγου, καθὼς κάνει ὁ τρώγων, καὶ μεταλλάττων τὴν βρῶσιν εἰς τὴν αὐτοῦ οὐσίαν. καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ ἐξήγησις τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν ἡ ἀληθινή. καὶ ὀφείλει τυχεῖν νὰ κρατῶμεν ἀκριβῶς. ἀγκαλὰ καὶ οἱ Λατῖνοι ἔχοντες αὐτὴν ἐν χερσὶ τὴν λοιδοροῦσιν, ἑπόμενοι ταῖς ἐξηγήσεσι τῶν κολάκων, οἳ φθείρουσι τὴν ἀλήθειαν, καὶ τὸ τοῦ ἀποστόλου, κατὰ τὰς ἐπιθυμίας τὰς ἰδίας ἐπισωρεύουσι διδασκάλους, κνηθόμενοι τὴν ἀκοήν, καὶ ἀπὸ μὲν τῆς ἀληθείας τὴν ἀκοὴν ἀποστρέφοντες, ἐπὶ δὲ μύθους ἐκτρεπόμενοι. διὸ καταγινώσκωμεν αὐτούς, καὶ τὰς αὐτῶν θυσίας βδελυττώμεθα, ὧν αἱ χεῖρες ῥαίνονται αἵματι, καὶ τοῦτο θεμιτὸν νομίζουσι, νὰ περνάει ὁ ἱερεὺς ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς ἀπηνείας εἰς τὸ βῆμα τῆς εὐσπλάγχνου φιλανθρωπίας. *Sacerdotio decernuntur indigni hoc Canone LXVI. Apostolorum homicidæ, sive sponte, sive inviti hominem occiderint. Atque hunc Canonem omnino, & diligenter Sancta Orientalis Ecclesia custodit, secuta doctrinam divino afflatorum Numine Divorum, & Anathemate percellens occiduos Antichristos, & Antiapostolos contraria docentes, ac decernentes: Latinos inquam, qui inter obices Ordinum minimè numerant homicidium. sed ad Sacra recipiunt homicidas, atque Latrones. Ajunt enim Latronem in Cruce à Servatore Christo Sacris fuisse initiatum. Quod nemo Patrum cogitavit. Hæc autem dicunt, ut adstruant Babylonem, hoc est immensam Potestatem Romani Pontificis, cui nempe concedunt potestatem omnium potestatum maximam, & Regum ipsa diademata conculcantem. Vide, amabo, quantum præseferant fastum hæredes Piscatoris humillimi, & modestissimè de se sentientis, docentisque parere Dominis etiam dyscolis. Ergo vana passim effutiunt, jactantes Petro utrunque gladium datum, ut ejus successores queant & per Anathema animum, & per gladium corpus occidere peccatorum. Atque hæc ex Sacris Paginis certa autumant, quas violenter suis accommodant sententiis, ut solent, vel pessimè interpretantur, ut modestè, & benignè loquamur cum Theophylacto Sanctissimo Bulgarorum Episcopo: certè errant in eo, quod caput est. Nam Petro claves Regni cælestis datæ sunt, non gladius, & machæra. Illud etiam planè ridiculum afferunt ex Actis Apostolorum, quòd precanti Petro è Cælo linteum summissum est, ubi reptilia, & quadrupedia, & omne animal: auditaque vox dicentis: surge Petre, occide, & manduca: his autem datam volunt Petro, & post eum Sacerdotibus potestatem occidendi, cùm potiùs illis verbis, illoque spectaculo Petrus ad prædicationem verbi vocatus sit Spiritalem, per quam occiduntur peccata, & occisa in Sanctimoniam verbi occidentis mutantur, quemadmodum accidit, mutato cibo in suam ipsius manducantis naturam. Hæc enim est Patrum nostrorum vera interpretatio unicè retinenda, quam Latini præ manibus, ut ita dixerim, habentes contemnunt, secuti interpretationes adulatorum, qui veritatem corrumpunt, & juxta Apostolum, secundùm desideria sua coacervant sibi magistros prurientes auribus, & à Veritate quidem auditum avertunt, ad fabulas autem convertuntur. Quare damnemus illos, & Sacrificia eorum detestemur, quorum manus imbutæ sunt Sanguine, idque licere existimant, ut Sacerdos à Tribunali crudelitatis ad tribunal misericordiæ gradum faciat.* Ita Margunius, qui mox se se oculatum testem affirmat. ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ λογιάσῃ κανείς, ὅτι ταῦτα δωρεὰν λέγομεν, ἂς ἠξεύρῃ πῶς ἐζήσαμεν πολλὸν καιρὸν μετ' αὐτούς, καὶ εἴδαμεν ἀληθινὰ τὰ λεγόμενα, καὶ διδασκαλούμενα ἐν ταῖς βίβλοις τῶν λεγομένων παρ' αὐτοῖς Κανονιστῶν, καὶ θεολόγων, ἀληθέστερα θεομάχων. *Nequis autem putet, quæ dicimus, gratis dici, sciat, vixisse nos diu cum illis, & comperisse vera, quæ dicimus, quæque palam docentur in libris eorum, quos illi Canonistas, atque Theologos appellant, veriùs, potiorique jure à nobis Theomachos appellandos.* Hæc fusiùs Margunius agitat in defensione Marci (1) Ephesii, & in Disputatione (2) contra Georgium Metochiten, & (3) alibi, ubique ignorantiæ Photianorum suorum credendum proponens, non esse in Ecclesia utrunque Gladium, utranque scilicet potestatem, qua tum Corpus, tum animum possit plectere, & à Latinis homicidas ad Ordines recipi.

(1) *In medio.*
(2) *In fin.*
(3) *In Can. 22. Ancyr. nota 34.*

V. Verùm postremum hoc tota hac dissertatione falsissimum esse constabit, quando adeò à Latinis inter obices Ordinum homicidium recensetur, ut de eo minutissimè, religiosissiméque agant, decernantque, quî, & quatenus ab Ordinibus repellat, qui in eo queat indulgere, quâque ratione id fieri possit, tantâ ubique tum sententiarum gravitate, tum Authorum sapientiâ, & constantiâ, ut non nisi à demente negari possit, per Latinos homicidam repelli à Sacris, non nisi à perfido id ingeri plebeculæ, quo magis inter nobilissimas Gentes confirmetur luctuosum planè dissidium. Jam de altero,

tero; quod utranque Poteſtatem Eccleſiæ denegat, quid dicam? Dicam id Latinorum ſi communis ſententia conſtituiſſet abſolutè, minimè futurum fuiſſe, ut propterea vitio verti poſſet Latinis. Etenim in unaquaque Eccleſia non defuere, qui Eccleſię gladium utrunque, utranq; poteſtatem tribuerint, arbitrati, Eccleſiam omnis poteſtatis compotē eſſe Jure divino ita, ut non ſolùm ſacrâ, ſed profanâ fungi poſſit. Quorum ſententia nec damnari poteſt, nec rationi repugnat. Nam cur Eccleſiæ deneges, quod Synagogæ conceſſum eſt, in qua Sacerdos & levitica, & principali poteſtate fungebatur. Moſen ſcilicet Regem, atque Pontificem appellat (1) Philo, & poſt Philonem (2) Nazianzenus, cui ſubſcribit (3) Auguſtinus. Heli verò Sacerdos juriſdictione publicâ inter Judæos functus eſt annis XL. ut conſtat ex Sacris (4) Paginis. Machabæi etiam, ut patet ex libris (5) eorundem, & narrat (6) Joſephus; Sacerdotium Principatui ſociavere, ut nemo ambigere queat, in Synagogâ utranque poteſtatem fuiſſe. Quod ſi regnum, & civilis illa poteſtas ſervili Sacerdotio conſentanea viſa eſt, cur abſona eſſe videbitur Sacerdotio regali, quale Sacerdotium Eccleſiæ (7) perhibetur? Certè Chriſtus, (8) Servator ſibi omnem poteſtatem datam aſſeruit, unde mox (9) intulit, πορευθέντες εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα, κηρύξατε. *Euntes in mundum univerſum prædicate*, & (10) clariùs: πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. *Euntes ergo docete omnes Gentes*. Quaſi diceret: ea poteſtate, quam pleniſſimam, abſolutiſſimamque omni ex parte habeo, inſigniti ite ad Orbis univerſi ſalutem, quandoquidem, ut alibi (11) affirmatè conſtituit: καθὼς ἀπέσταλκέ με, ὁ πατὴρ, κἀγὼ πέμπω ὑμᾶς, *ſicut miſit me Pater*, & *ego mitto vos*, ut inde certum ſit, eam in Eccleſia poteſtatem eſſe, quæ fuit in Chriſto, ſcilicet neceſſariam ad ipſius Eccleſiæ regimen, totiuſque Mundi Salutem. At in Chriſto ut principe Eccleſiæ, ejuſdemque rectore utraque poteſtas fuit, in quo fuit omnis poteſtas ex (12) prædictis: ἐδόθη μοι ἐξουσία πᾶσα ἐν οὐρανῷ, καὶ ἐπὶ γῆς: *data eſt mihi omnis poteſtas in Cœlo*, & *in Terra*. Igitur utraque poteſtas in Eccleſia eſt. Hinc (13) Nicolaus II. Pontifex maximus. *Beato*, inquit, *Petro vitæ æternæ clavigero cœleſtis ſimul, ac terreni Imperii Jura commiſit*; idemque ſenſere ex Latinis Auguſtinus (14) Triumphus, Alvarus (15) Pelagius, (16) Hoſtienſis, (17) Abbas, & alii, ex Græcis verò Leo (18) Magentinus, Theodorus (19) Metochites, Joannes (20) Coloſſenſis, Gennadius (21) Scholarius, & (22) Beſſarion, cui ſubſcribit (23) Coreſſius celeberrima illa ex Sacris litteris proferens, quibus evincitur, Sacerdotes legis Veteris vel in laicas poteſtates juriſdictione functos fuiſſe, quando & (24) Ozias Rex à ſacerdotibus pulſus eſt Templo, coactuſque extra Urbem agere propter lepram, & juſſu (25) Jojadæ Pontificis interfecta eſt Athalia, reſtitutuſque in avitum ſolium Joas. Quo fit, ut hæc ſententia neque contemnenda ſit, neque Latina tantùm, cùm & Græca ſit, imò & Photiana, nimirum aſſerente (26) Coreſſio, eam planè conſentaneam ſenſibus Orientalis Eccleſiæ, adeòque veram, ut opinio contraria Calviniana cenſenda ſit.

(1) *Lib. 3. de vit. Moſis.*
(2) *Orat. ad Greg. Nyſſen.*
(3) *q. 23. in Levit. & q. 68. in Exod.*
(4) *1. Reg. c. 1. & 4.*
(5) *Lib. 1. et 2. Machab.*
(6) *Antiq. Judaic. l. 12. & ſeqq.*
(7) *1. Petri c. 2. n. 9.*
(8) *Mat. ult. n. 18.*
(9) *Marci ult. n. 18.*
(10) *Matth. c. ult. n. 19.*
(11) *Jo. c. 20. n. 21.*
(12) *Matth. c. ult.*
(13) *Epiſt. ad Mediol.*
(14) *In Sum. de poteſ. Eccl. q. 1. artic. 1.*
(15) *Li. 1. de Planct. Eccl. c. 13.*
(16) *In c. quod ſuper hiſ. de Vot. & vot. redempt.*
(17) *In cap. novit de Jud.*
(17) *In explicat. Can. Panis. S. Gregor. Thaum. can. ult.*
(19) περὶ καθολικῆς *Vulner.* 3.
(20) *Orat. 2. contra Epheſ.*
(21) *In Synodica penes Canonarchā tit. contra peccātes Synodicor. formulę.*
(22) *In Epiſt. ad Scholar.*

VI. Verùm enim verò hæc ſententia rectà utranque, & abſolute poteſtatem adſtruens Eccleſię, licèt ex utraq; Eccleſia tutores invenerit cōmunis nō eſt utriuſq; Eccleſię DD. Docent hi præter poteſtatem ſacram in animos, Spirituſque, nullam aliam Jure divino eſſe rectà, & abſolutè in Eccleſia poteſtatem, eſſe in eadem, ut ajunt, nobiſque hìc dicere licebit ſæpius, *indirectè* laicam etiam poteſtatem, quæ cùm duplex ſit, altera potens dirigere ſubjectos per pœnas corporis, altera per pœnas ſanguinis, illa in Eccleſia eſt directè, quòd eam Eccleſia ipſa, ſibi non ex fine ſuo collatam, legitimè exercere queat, hæc indirectè eſt in Eccleſia, quòd non ab Eccleſiâ, ſed ab alio ad nutum Eccleſiæ poterit exerceri. Ita ex Latinis præcipui autumant, Hugo (1) de S. Victore, Alexander (2) de Ales, (3) Bonaventura, Durandus (4) Mimatenſis Epiſcopus, Petrus (5) de Alliaco, Joannes (6) de Pariſio, Jacobus (7) Almainus, Gabriel (8) Biellius, Henricus (9) Gandavenſis, Joannes (10) Driedonius, Jo. de (11) Turrecremata, Thomas (12) Uvaldenſis, Petrus de (13) Palude, (14) Cajetanus, Franciſcus (15) Victoria, Dominicus (16) Soto, Nicolaus (17) Sanderus, (18) Navarrus, Antonius (19) Corduba, & latè (20) Bellarminus ex (21) D. Thoma: quos proferre operæ pretium fuit, ut Græci norint turpiſſimam Margunii, & effrontem mendacitatem. Scilicet hæc Latinorum communis ſententia eſt, quam tamen, ne illi uſquequaque Latinam jactent, ab Origine Græca eſt. Nam Prodromus his, quos retulimus, longè antiquior ſic nobis cenſuit ſentiendum. περὶ δὲ τῆς ἐξουσίας τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας τοῦτο ἡμῖν ἀρεστὸν, ὅτι διώρισται τῆς κοσμικῆς· ἐδόθη γὰρ ὑπὸ Χριστοῦ ἐπουράνιος πρὸς ψυχῶν σωτηρίαν· ἀλλὰ καίτοι διώρισται, οὐχ ὅμως ἐναντιοῦται τῇ κοσμικῇ, οἰκειοῦται μᾶλλον· ὁ γὰρ Χριστὸς ὁ τὴν ἐπουράνιον παρέχων, καὶ ταύτην ἱδρύσατο πρὸς κατόρθωσιν τῆς ἐπουρανίου· ἡ μὲν ἐν ἐπουράνιος ἰδία τῆς ἐκκλησίας, ἡ δὲ κοσμικὴ ἐπείσακτος· αὕτη δὲ διττὴ οὖσα κατὰ μέρος ἐν χερσίν ἐστιν ἐκκλησίας, κατὰ μέρος οὐκ ἔστι· τιμωρεῖ γὰρ, ἀλλ' οὐ παίει, οὐδὲ ἀναιρεῖ. ἀναιροῦσι δὲ, καὶ παίουσιν οἱ λαϊκοὶ τῆς ἐκκλησίας μὴ κωλυούσης, μᾶλλον δὲ καὶ προσιεμένης ἐπὶ τὸ λυσιτελὲς τραῦμα· καὶ ταῦτα ὅτε Θεόφιλος, καὶ Κύριλλος ὁ θαυμάσιος ἐγκαλούμενοι ἐπὶ τυραννίδος ἐν τῇ Ἀλεξανδρέων πόλει καλῶς ἀπελογήσαντο, διδάσκοντες ἡμᾶς τὸ ἀληθές· ὅτι πᾶσα μὲν ἐξουσία, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' οὐ παντὶ τρόπῳ. *Quod attinet ad poteſtatem Catholicæ Eccleſiæ hoc nobis certiſſimum, ſecerni eam à laica, & profana; Data enim eſt à Chriſto cæleſtis ad animarum Salutem. Sed, quamvis ſecernatur, non tamen profanæ opponitur, imò vero profanæ copulatur. Chriſtus nimirum, qui cæleſtem dedit, & hanc largitus eſt ad uſum cæleſtis. Cæleſtis ergo propria eſt Eccleſiæ, profana verò ſuperinducitur eidem. Hæc porro, cùm duplex ſit, partim eſt in Eccleſiæ manibus, partim non eſt. Nam punit Eccleſia, non tamen aut ferit, aut occidit: occidunt, ac feriunt Laici Eccleſia non prohibente, imò & laudante utile vulnus. Atque hæc tum Theophilus, tum Cyrillus ille mirabilis Tyrannidis in Alexandrina Urbe acccerſiti bene ſunt effati, docentes nos, quod verum eſt, omnem poteſtatem in Eccleſia eſſe, non tamen omni modo.* Quid his reponet Margunius, quæ Latini recipiunt, & Græci docuerunt? imò quæ

(23) *In Proœm. Scholior. ad Synopſ. Nili.*
(24) *1. Paralip. c. 26.*
(25) *4. Reg. c. 11.*
(26) *D. Proœm. ad Synopſim.*

(1) *Lib. 2. de Sacram. p. 2. c. 4.*
(2) *In Sum. p. 3. q. 40. M. 5. & 4. p. q. 10. in explicat. Canonis Miſſę in illud, & pro Rege N.*
(3) *De Eccl. Hierarch. p. 2. c. 1.*
(4) *De Orig. Juriſdict. q. 3. in fin.*
(5) *In q. de ro cupea. utrū Petri Eccleſia Fide confirmetur.*
(6) *De poteſt. Reg. et Papal. c. 6. & ſeqq.*
(7) *De ſupr. Pot. Eccl. c. 6.*
(8) *In explic. Canon. Miſſę lect. 23.*
(9) *Quodlib. 6. qu. 23.*
(10) *De libert. Chriſt. l. 2. c. 2.*
(11) *Lib. 2. Summ. c. 113. & ſeqq.*
(12) *Lib. 2. Doctr. Fid. art. 3. c. 76. et ſeqq.*
(13) *De Poteſtat. Eccleſ.*
(14) *In Apolog. c. 13. ad 8.*

ipsa ratio certissima comprobat.

VII. Nam Jure divino potestatem laicam, sive, ot ajunt, *temporalem* rectà in Ecclesia non esse, manifestum est. Ea enim potestas directè in Ecclesia est, quæ in Christo, ut in homine, capite, & Pontifice militantis Ecclesiæ fuit, ut penes omnes certum est, & ipse (1) Margunius post Græcos, & Photianos relatos à (2) Coressio, fatetur. At in Christo, ut homine, nulla fuit profana potestas; id quod inficias ire fatuom planè esset, nimirum Christo (3) diceote ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου; *Regnum meum non est de hoc mundo*, & (4) iterum, Νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν: *Nunc autem Regnum meum non est hinc*. Quæ verba ad id à Christo dicta, ut ostenderet à se mortalem Principatum non affectari, docent, præter (5) Ambrosium, & (6) Augustinum, (7) Chrysostomus, (8) Cyrillus, & (9) Theophylactus, Confirmaturque ex (10) illis: γνοὺς, ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι, καὶ ἁρπάζειν αὐτὸν, ἵνα ποιήσωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησε πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος: *Cùm cognovisset, quia venturi erant, ut raperent eum, & facerent eum regem, fugit iterum in montem ipse solus*; & ex (11) illis: ἄνθρωπε, τίς με κατέστησε δικαστὴν, ἢ μεριστὴν ἐφ' ὑμᾶς; *O homo, quis me constituit judicem, aut divisorem inter vos?* Et iterum (12) ex illis: Τῆς βασιλείας αὐτοῦ οὐκ ἔσται τέλος. *Regni ejus non erit finis*, quod ante Angelum prædixerat (13) Daniel his verbis. ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν βασιλέων ἐκείνων ἀναστήσει ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ βασιλείαν, ἥτις εἰς τοὺς αἰῶνας οὐ διαφθαρήσεται. *In diebus regnorum illorum suscitabit Deus Cœli Regnum, quod in æternum non dissipabitur*. Quæ, & alia sexcenta, quemadmodum ostendunt, nullam potestatem profanam propriam Christi fuisse, ut hominis, ita regnum ipsius æternum, non autem temporarium osteotant. Adde, eam potestatem fuisse in Christo, quæ constituendæ, regendæque utilis, aut necessaria Ecclesiæ videbatur, non verò quæ inutilis, & planè supervacanea: At profana potestas, & inutilis, & supervacanea erat, quippe nihil collatura ad suadendum contemptum gloriæ, divitiarum, voluptatum, quem suasurus Servator advenerat: Imò admodum collatura ad proritandam horum omnium cupiditatem, quæ nihil infestius Virtuti per Christum modis omnibus ingestæ. Hinc idem Servator veram, rigidamque pauperiem amavit, atque ita secutus est, ut pauper non quoad usum tantùm fuerit, verùm etiam quoad proprietatem, ut aote Latinos (14) Nicephorus Patriarcha Sanctissimus credendum Græciæ proposuit sacrarum authoritate Paginarum, quas ad id Latinis congessit (15) Seraphicus Doctor Bonaventura, post quem idipsum solemnius definivit (16) Nicolaus III. eujos sensa confirmavit (17) Clemens V. ut hac tempestate ioter dogmata fidei ritè recenseri possit Pauperies Christi numeris omnibus absoluta; ex qua tamen evincitur, in Christo, uti homine, neque regiam, neque ullam aliam merè temporalem potestatem fuisse, quando hæc cum paupertate tam severà esse non potest. Quòd si nulla merè temporalis potestas in Christo, ut homine, fuit, sequitur, à Christo Ecclesiæ nullam potestatem ejusmodi datam, atque, adeò Jure divino directè nullam esse in Ecclesiâ potestatem, quæ merè temporalis dicenda sit, esse verò unam Sacram ad animos pertinentem, ex quâ fit, ut indirectè in eâdem Ecclesiâ temporalis potestas constituenda sit. Neque enim sententia, quam minimè damnandam duximus quorundam tum Græcorum, tum Latinorum, rationibus ad suam confirmationem coactis aliud probat, quàm in Ecclesiâ indirectam hujusmodi potestatem agnoscendam esse, quæ nimirum vel pro loco, ac tempore ab aliquibus Sacrorum Regibus usurpata, ve usurpanda sæpe ab ipsâ Ecclesia sit. Nam quòd Moyses, & Heli, & Machabæi unà Sacerdotio, & regno functi sint, ostendit, posse Regnum Sacerdotio copulari, quod nimirum regale dicitur, quoniam & regno conjungi potest, & illud regnum respiciat, cujus potestas æterna est. Quòd autem plerunque sive regno Levitæ fuerint, ut passim in sacris Chartis manifestum est, evincit, non coovenire Sacerdotio Jure divino profanam aliquam potestatem. Cætera non nisi indirectam potestatem laicam Sacerdotio datam insinuant, Etenim in Christo fuit indirectè hæc potestas, hoc est quatenus aliquando necessaria est, ad animorum salutem: Quare vera sunt illa: data est mihi omnis potestas, non tamen omni modo ut homini, quæ mihi omni modo uti Deo ioest. Eo igitur modo, & io Ecclesia est, indirectè nimirum. Propterea & Nicolaus II. Terreni simul, ac Cælestis Imperii Jura Petro concessa testatur, non tamen eodem modo, ne Prædecessori suo Nicolao I. contraria doceat, (18) dicenti. *Cùm ad verum ventum est, ultra sibi nec Imperator Jura Pontificatus arripuit, nec Pontifex nomen Imperatorium usurpavit*. Qua interpretatione excipienda est, & ejectio Oziæ facta per Sacerdotes indirectà potestate usos, ne mandata Numinis leprà laborantes Urbe amandantis contemnerentur, oeu contagio sævissimi morbi è regia licentiùs in plebem, ac populum grassatura diutiùs, non sine Reipublicæ præsentissimo exitio, in Urbe moraretur. Athaliæ etiam supplicium indirectà potestate functus Jojada imperavit, ne ulteriùs crudelissima fœmina inpublicam perniciem imperitaret, quæ per nefas Jerosolymæ regiam invaserat, Regni legitimos hæredes mactaverat, & Populum Deo Sacrum ad Idololatrian exemplo, minis, illecebris rapiebat. Quod autem indirectam potestatem utrumque exemplum insinuet, manifestum est, cùm constet utrobique regnum à Sacerdotio, profanamque potestatem à Sacra fuisse sejunctam.

VIII. Stet igitur illis rationibus, & exemplis non nisi potestatem indirectam erga profana io Ecclesiâ probari, quæ certè in Ecclesia adeò est, ut eam inficianti Margunio ritè Coressianum elogium conveniat, quo Calvinianæ reus hæresis perhibetur. Nam hanc sanè potestatem profanam indirectam enimverò Ecclesiæ tribuendam tum Latinorum Dogmata, tum Græcorum, communi suffragio, confirmant: tantà ubique constantià, ut nulla opinio communior fuerit utrique Genti. Et scio hercle, quàm invidiosa sit, his præsertim temporibus, hæc opinio, simulque quàm difficilis probationis; verùm ne utroque Margunius in perniciem

Græ-

(15) Relect. 1. q. 6. de Potest. Eccl.
(16) In 4. dist. 25. q. 2. art. 1.
(17) Lib. 2. c. 4. visibil. Monarch.
(18) Relect. in c. novit. de Jud. not. 3.
(19) Lib. 1. qu. 57. dub. 3.
(20) Tom. 1. Controv. ult. 4. 5. c. 9. vers. 3.
(21) In c. 13. ad Rom. & 2. 2. q. 40. art. 2.
(22) Ad Can. Pænit. S. Basilii sub finit.

(1) In d. Can. 66. Apostol.
(2) Schol. 2. in Can. 82. Ancyr. ad Synopsin.
(3) Jo. c. 18. n. 36.
(4) Ibid. n. 36.
(5) Lib. 3. in Lucā.
(6) In illa verba Christi.
(7) In eadē verba Christi.
(8) In eadē verba Christi.
(9) Similiter in verba illa.
(10) Jo. c. 6. n. 15.
(11) Luc. c. 12. n. 14.
(12) Luc. c. 1. n. 33.
(13) Cap. 2. n. 44.
(14) Orat. de Sacris Imagin. 8. quæ est: quod in imaginib. suadetur Paupertas Christi.
(15) Libr. de Paupert. Christi.
(16) In c. exiit. de verbor. signif. in 6.
(17) In Clem. exivi de verb. signif.
(18) c. cum ad verum 96. dist.

Græcarum sententiarum utatur, non absre fuerit, obiter eandem validissimè confirmare. Id ego præstabo sepositis argumentis, quibus plerique utuntur meo sanè judicio nihil probantibus. Nam similitudn deducta ex duplici Arte, frænifactoria nimirum, & equestri, quæ licèt distinctæ ex fine utriusque peculiari, tamen invicem subsunt, ut prima subjecta secundæ sit. Hæc, inquam, similitudò non admodum consentanea videtur explicandæ rei, qua de agimus, ut (1) Bellarminus ipse fatetur, quandn illis in Artibus, quæ faciundis frænis insudat, propter equestrem dumtaxat est, quare baudquaquam mirum, si subsit Equestri, propter quam est, quàque ablatà cesset oportet & illa. Contra est in utraque potestate sacra, & profana, quarum hæc non est propter illam, & illà sublatà stat, quo fit, ut ritè binc non possis inferre, profanam sacræ subesse ita, ut sacra indirectè potestatem habeat in profanam. Præterea ratio, qua utitur (2) Bellarminus, & ipsa infirma est, nam ex co, quòd unum quidpiam altero sit superius, præstantiusque, non bene argues subjectum ipsi fore inferius alterum. Cœlum homine superius est, & eodem præstantiores sunt Angeli, non tamen homn cœln subest, aut Angelis. Nec similitudo animæ, & corporis desumpta ex (3) Nazianzeno, passimque à (4) DD. proposita, & à (5) Bellarmino maxima habita, quidquam confert utile rei probandæ efficaciter. Etenim anima præest corpori, quia unum nata facta est facere cum corpore ita, ut corpus esse, aut bene esse non possit sine animâ, qua indiget, non ut melius sit ei, sed ut sit, aut benè sit. At potestas sacra non est ad id facta, ut unum faciat cum potestate profana, quæ sine sacrà & diu fuit, & pnterit in posterum esse. Qun fit, ut bæc similitudo non minus labet, quàm prima duarum Artium. Eundem in modum exempla illa ex historiis petita, qunrum syllabum texit (6) Bellarminus, & ex Bellarmino suppositi nominis (7) Author, perparum cnnferunt ad veritatem constituendam, quam certissimam esse cnntendimus. Scilicet factum probant, non Jus, eaque Margunius vel ad Principum patientiam, vel ad populorum petitionem, vel etiam ad injuriam revocabit; nec deerunt sophismata, sin minus elevatura, obscurata certè vim exemplorum, ne nimium probent, aut valeant. Si quis erit Margunio minus insipiens, responsionem ab ipso (8) Bellarminn petet, desumptamque proponet, ac dicet, ea omnia Zelo, ut ajunt, quodam facta divino, & enthusiasmo divinitus illato peracta, Prophetarum more, quemadmodum (9) Christus ejecit vendentes, & ementes è Templo, (10) Helias Prophetas Baal, (11) & Phinees scortatores occidit.

IX. Ratione proinde una, quæ lumini Naturæ congruat, agendum est cum Margunin, ut tandem ea, quæ vel perfidos dnmat, potestatem hanc indirectam in *temporalia* Ecclesiæ asserat. Sanè omni Reipublicæ absolutissimè cnnstitutæ omnia ea suppetant necesse est, quæ consecuturæ suum finem utilia, vitaturæque finis perniciem sui sunt penitùs necessaria. Id, quod eum in modum manifestum est, quemadmodum manifestum, & patens, unicuique licere, & sibi bonum penitùs necessarinm quàlibet quærere, & sibi nocitura vitare. Hinc Bella contra naturam, quæ liberos homines genetat. Jure Gentium introducta, moderamen inculpatæ tutelæ concessum, latebrarum inquisitio permissa, datumque Jurisdictioni, ut Jus privatum lædat, ne obnoxium damno sit publicum: quæ omnia latè prosequitur (1) Tipucitus noster, & post eum (2) Harmenopulus. cujus utriusque Suffragio: omnis Respublica non sine potestate est prosequendi, quæ sibi sunt bona, & repellendi, quæ noxia. Propterea, ut Latinos authores prætereain nihil collaturos authoritatis ad expugnandam Photianorum dementiam, Heros ille vester, Photianæque Antesignanus perfidiæ (3) Marcus Eugenicus, πᾶσα, inquit, πολιτεία οὐκ ἄνευ ἐξουσίας γέγονε πρὸς τὸ διώκειν δι' αὐτῆς ἀγαθὰ, καὶ ἀποσοβεῖν τὰ αὐτὴν λυμαινόμενα: quod ex (4) Magentino desumpsit docente. ἡ δ' ἐξουσία πρὸς ἀμφότερον, ἵνα φύγῃ τὰ πρὸς ὄλεθρον, καὶ ἀσπάσοιτο τὰ λυσιτελῆ. *Potestas autem ad utrunque est, ut & fugiat, quæ perniciosa, & amplectatur, quæ utilia*, quibus verbis respexisse videtur celeberrimã Martialis Aulæ Athenis (5) Epigraphen, quæ decussatis gladio, sceptroque superimposita hoc hexametro resonabat.

οὐ δίχα γ' ἀμφοτέρων, διὰ δ' ἀμφοτέρων πόλις ἅδε.
Non sine utroque quidem, sed utroque Urbana regunto.

Quasi dirigi sceptro ad felicitatem, quæ finis est Rerumpublicarum, Respublica nequeat, quin gladio quandoque utatur ad repellendas hostium injurias, queis finis Reipublicæ labefactatur. Constat ergo, unicuique Reipublicæ, quâ ratione conceditur, ut quæ utilia, & necessaria sunt fini suo habendo, prosequatur, eâdem unà concedi, ut, quæ fini eidem noxia sunt, moderetur, aut comprimat, avertatve. jam quis inficias eat, Ecclesiam Rempublicam esse, & quidem omnium Rerumpublicarum perfectissimam? Sequitur, eidem jure deberi, ut quemadmodum, quæ fini suo consentanea sunt, prosequi potest, ita possit fini suo noxia repellere: atque adeò deberi Ecclesiæ utranque potestatem, alteram, qua rectà tendat ad finem suum, illum procurando præmiis, pœnisque sacerrimis, alteram, quà obliquè ad eundem tendat, obices finis sui fnrtiter unà, justèque repellendo.

X. Pnrro, si Ecclesiæ unam potestatem sacram, quam directè habet, concedas, summam potestatem profanam inficiere: Suppeditabis quidem eam, quà rectà finem prosequitur suum animorum salutem; inficiabere magnâ ex parte eam, qua noxia fini suo, saluti scilicet animorum, vitare queat. Da enim, quæ inter Christianos non Sacra sunt, nullo modo, Ecclesiæ subjecta esse, nihilque in ea Ecclesiam posse, videbis, quantum exitii Ecclesiæ, quàmque præsens, ac certum immineat, nihil scilicet impiis, atque sacrilegis hominibus formidantibus, præter fulmina sacræ Censuræ, quæ olim contempsere jampridem securi salutis suæ, cujus apud ipsos minima jactura est. Id factis apprimè demonstrare otioso liceret, licebitque, me quoque tacente, unicuique cognoscete, quę proximè elapso sæculn mala Ecclesia passa est. An quisquam putet, ea illam passuram fuisse, si po-

(1) Tom. 1. Contr. nlt. de Rom Pol. lib. 5. c. 6. in princ.
(2) d. c. 6. per tot.
(3) Orat. ad Popul. timore perculsũ, & Princip. irascentem.
(4) Ugo de S. Vict. lib. 2. de Sacram. p. 2. cap. 4. Thomas Uvaldẽs. l. 2. doct. Fid. c. 78. Jo. Diredon. lib. 2. de libert. Christ. c. 2. Victoria, & Scotus locis citatis.
(5) Ubi supr. ver. est igitur cũ seqq.
(6) d. lib. 5. c. 8.
(7) In suo Regali Sacerdot. passim.
(8) d. lib. 5. cap. 4. vers. respondent Christũ.
(9) Jo. c. 2. n. 15.
(10) 3. Reg. c. 18. n. 40.
(11) Num. c. 25. n. 8.

(1) In lib. 1. Pandect. sub inis.
(2) In adnot. ad lib. Pandect. ad tit. de Just. & Jur.
(3) In Apolog. de fuga sua circa med.
(4) In Comm. brevi lib. 1. Polit. Arist.
(5) Penes Planud. in Adag. cent. 2. n. 85.

testate profana uti licuisset in Lutherum, Calvinum, c. erosque Arctoarum hæresum Principes? Nunquam hæreses violentiùs debacchatæ sunt, quàm in Græcia. Si causam quæras, erit fas veritatem professo in Principes oostros insurgere, palamque testari, hæreses in Græcia violentissimè fuisse debacchatas, quòd per Cæsares nostros nunquam Ecclesiæ nostræ licuerit, quā habebat, habetque vel in profana, potestatem indirectam sanè, sed veram exercere. Scilicet insensissimi Ecclesiasticis viris Principes eo usque sacram majestatem contempserant, ut teste (1) Innocentio III. vel in ipsa Ecclesia locum præriperent Patriarchis, quorum sedes ad pedes suos collocarant, tanta Præsulum nostrorum patientiā ne dicam, an stupiditate? ut immensis laudibus Andronicum Comnenum exceperint, quòd pretium factæ sibi ad incestum potestatis Clericorum subsellia altiùs efferri permiserit, quatenus ipsius lateri Patriarcha assideret, Id, quod vix per mensem obtinuit, ut refert (2) Chooiates, quando ille ipse Princeps, non sine rerum Sacrarum pudore, ac contumelia, ad pristinam mensuram, humiliatemque Patriarchæ, Clerique Sedilia depressit. Hinc factum, ut in Græcia, cùm res sacras profanis præesse deceat, contra profanæ Sacris imperitarent, liceretque monstra illa mirari, Cæsares munerum Ordinem (3) Clericis, fines (4) Episcopatibus, modum (5) Coenobiis, vim (6) Sacris Asylis, Leges (7) Matrimoniis, quā Sacramenta sunt, & Christi religione Sancta, aliisque hujusmodi passim decernentes: quod nemo Latinorum principum ausus est, quippe penes Latinos Ecclesia vim suam, vel in profana exercente, atque exercente, quemadmodum etiamnum sanctissimè exercet, non sine ingenti totius Christianæ Reipublicæ utilitate. Neque enim aut Ecclesiā intra solos Sacrorum terminos continente se se, hæresum furor mitiùs debacchabitur, aut hoc passim grassante, stabunt Christiana Regna, quæ utcunque optimis munita Legibus, ni unâ religione constent, ruant oportet. Ut desint, quæ multa nobis à Latinis suppeditantur Regnis exempla, veritatem, quam ingerimus, confirmatura, præsto erit Græcia nostra, non aliunde in eam calamitatem, quam, si Superis placet, immerentes posteri patimur, delapsa, quàm ex perpetuo hæresum impunè debacchantium, impunè sus deque omnia vertentium contubernio. Iconoclastarum hæresis nos Africâ, Ægypto, Palæstinâ, breviter superiori Asia spoliavit. Excepit hanc nondum penitùs extinctam Schisma teterrimum, quo scilicet animis Græcorum in partes deductis domi seditiones, proditiones in castris, repentina sceptrorum mutatio, Principum aut cædes, aut exauthorationes creberrimæ, atque inde robustiores in nos Barbari, donec Principibus nostris in superbâ segnitie, dum Sacra tractant ad eos minimè pertinentia, politica, & militaria negligentibus, ad eam conditionem, quam frustra lugemus, abivimus.

XI. Adeò verum est, læsâ religione, Regna stare non posse: quare, cùm incolumem religionem habere sit nefas, ni in hostes religionis profana potestas aliqua Ecclesiæ sit, consequens est, ut hæc potestas Ecclesiæ sit omnino tribuenda, quā scilicet & sibi consulere, & regnis Christianorum prodesse queat. Et alioquin ex verbis Christi Ecclesiæ potestas (1) datur, ut pascat: Quapropter pastoralem potestatem in Ecclesia fateri necesse est. Hæc porro ad utrunque protenditur, ut & oves suas pascat, & insidiantes ovium saluti, quâ libet, & licet, lupos exterminet. Hæc igitur utrumque complexa potestas in Ecclesia est, quæ nimirum cùm rectà queat sacrâ potestate fungi, obliquè poterit & profanam arripere, eâque in scelestos piè crudelis insurgere, ne quod olim ex Platone (2) Philostratus de Gymnosophistarum Secta dixit, ὅτι πρὸς ἀρετὴν ἑλκῦσαι ἄρτιος, τῆς κακίας οὐκ ἐδύνατο γυμνὴ σοφία τοὺς ἄνδρας ἀπείργειν. *Quod ad Virtutem trahere perapta, à Vitiis minimè poterat nuda sapientia viros abstinere*, ad Ecclesiam quadret, neu præsens undequaque periculum immineat hac potestate destitutæ Reipublicæ, quam sub Typo sponsæ Mysticus Salomon pulchram, electamque ad instar Lunæ, Solisque, ubi palam (3) asseruit, terribilem ad instar Ordinatæ phalangis affirmat; scilicet ne sibi ipsi videretur contrarius, qui paulò ante collum hujusmodi sponsæ Turri David elegantissimè (4) comparaverat, *quæ ædificata est cum propugnaculis, mille Clypei pendent ex ea, omnis armatura fortium*. Quæ verba Andreas (5) Paphlago ita Ecclesiasticæ potestati sapienter adaptat, ut in ea omnis potestas sacra simul, atque profana esse censenda sit. Ὁ γὰρ λαιμὸς, inquit, τῆς νύμφης, τουτέστι τῆς ἐκκλησίας τὸν ἐν αὐτῇ τόπον σημαίνει, ὅθεν διασκορπίζονται τὰ νεῦρα, καὶ τὰ δυνάμεων· Ἐν αὐτῷ δὲ πανοπλία δυνατῶν, ὅτι ἐν ᾧ ἡ ἐκκλησία δύναμιν ἔχει θείαν, ἔχει καὶ τὴν ἑξῆς ἄλλην. δυναμένη πᾶν, ὅτι ξυμφέρον τῇ αὐτῆς πολιτείᾳ τῇ ἐν θεῷ. *Nam collum sponsæ, hoc est, Ecclesiæ, eius locum significat, unde nervi, hoc est, potestates dispertiuntur: In eo autem omnis armatura fortium, quòd, ubi Ecclesia divinam habet potestatem, habet & alias cæteras, potens, quidquid utile suæ Reipublicæ, quæ ex Deo est.*

(1) In c. Solitæ. de major. & obed.

(2) In Andronico Comneno.

(3) Heracl. Novell. a. lib. 2 Juris Græco-Rom. pag. 77.

(4) Dispositio Leon. Philos. d. lib. 2. Juris Græco-Rom. pag. 38.

(5) Novell. Niceph. Phocæ d. li. 2. pag. 113. col. 2. in fin. & Basil. Porphyro. ibid. pag. 117.

(6) Duab. Novel. quæ extant eod. lib. pag. 109. & seqq.

(7) Niceph. Botoniat. eod. lib. pag. 121. Vide plura in eod. lib. 2. Juris Græco-Rom.

(1) Joan. c. ult. nu. 16. et seq.

(2) Apud Planud. in Adagiis cent. 2. n. 79.

(3) Cant. c. 6. n. 9.

(4) Cant. c. 4. n. 4.

(5) In Cant. Orat. 3. ad c. 4.

SECTIO IV.

Refelluntur Argumenta Margunii.

SUMMARIUM.

I. *Potestatem temporalem, quam sibi asserit Ecclesia, non esse Principibus injuriosam, ostenditur authoritate Photianorum.*

II. *Jure divino deberi Principibus laicis obsequium, ubi peccatum non est, docet Ecclesia.*

III. *Principes Christianos se Ecclesiæ subjicere, ut filios, decet: idque Ethnicis etiam solemne.*

IV. *Potestatem hanc indirectam non esse in omnibus Sacerdotibus, probatur Margunio.*

V. *Non probari, defuisse Ecclesiæ hanc potestatem indirectam, quòd ea diù usa non sit.*

VI. *Quomodo in Ecclesia sit uterque Gladius, latè ostenditur contra Margunium.*

In Ecclesia non dari potestatem fundendi Sanguinis, Jure Græco probatur.

VII. *Respondetur Margunio, ex ignobili Auctore, de Sacerdotio Latronis è Cruce pendentis*

dentis blaterante , Latinos omnes accusanti .

III. *Rejecta explanatione loci Actorum , ut à Margunio supposita , castigatur mos Photianorum fingendi , quæ Latini non dixere .*

I. NOvi , quid his reponat (1) Margunius: ὅτι ὑβριστικὰ ταῦτα τοῖς βασιλεῦσιν. Ὅτι ἀνήκουστα τοῖς ἁγίοις πατράσιν, ὅτι ἐν πράξει δύσπρακτα, πάντων τῶν ἱερέων τὴν αὐτὴν ἐξουσίαν εἰς ἑαυτοὺς ἀξιούντων ἀναλαβεῖν· ὅτι αὐτὴν τὴν ἐξουσίαν ἡ ἐκκλησία ἐν τοῖς διωγμοῖς ἀνεξέδειξεν, ἄν ποτ', εἰ εἶχεν, ἐξήσκησεν. *Quòd hæc injuriosa in Reges , quòd Sanctis Patribus inaudita , quòd ad praxim deducta sine tumultibus vix peragi queant , omnibus Sacerdotibus sibi eam potestatem adrogantibus . Quòd hanc potestatem Ecclesia , ne in persecutionibus quidem , usurpaverit , quam si haberet , certè in tanta necessitate usurpasset .* Sed his ex fæce hæreticorum desumptis non Latini fortassis æquo minutiores , Græci , imò & Photiani duo pingui , ut solent , Minervâ respondeant . Contra Margunium Margunii amicos provoco , laudatos passim à Margunio , & uti Theologos totius Græciæ miraculis passim expositos (2) Coressius . οὐδ' ὑβρίζεται ἡ βασιλεία, τῆς ἐκκλησίας κοσμικὴν ἐξουσίαν προτεινομένης. τὸ γὰρ κοσμικὰ ὑποτάσσεσθαι τοῖς ἱεροῖς, φυσικόν, ὃ οὐ πρὸς ὕβριν τινός. Καὶ ἄλλως οὐκ ἔχει ἡ ἐκκλησία κατὰ βασιλειῶν ἐξουσίαν, εἰ μὴ ὅταν τυραννίδες γεγόνασι, τὴν χριστοῦ πίστιν, καὶ ὀρθοδοξίαν διώκουσαι· καὶ οὐ χρὴ λέγειν, ὅτι ἐν διωγμοῖς οἱ προπάτορες ἡμῶν ὑπέκειντο· τότε γὰρ καλὸν ὁ διωγμὸς, τοὺς μάρτυρας ἀθλοφορήσας, νῦν δὲ διωγμὸς εἰς ἀπιστίαν συνάγει, καὶ ὡς εἴρηται, κατὰ τὴν παροιμίαν, διαίρεσον τοὺς καιρούς, καὶ πάντα συστελεῖς. Διὸ τῶν παλαιῶν τὴν ὑπακοὴν διαλαλούντων, οἱ μεταγενέστεροι πατέρες τὸ ὑπερέχον τῆς ἱερατείας σεμνύνουσιν, ὃ οὐκ ἐν παντὶ ἱεράρχῃ εὑρεῖν ἐστιν, ἀλλ' εἰ ἐν συνόδῳ τελείᾳ, ἢ ἐν τῷ ἄκρῳ τῶν ἀρχιερέων, λυθείσης τῆς συνόδου. *Neque injuria Regnum afficitur , Ecclesia profanam potestatem jactante . Nam profana subesse Sacris , naturale est , quod ad injuriam alicujus verti non potest . Et alioqui hanc potestatem in Regna non habet Ecclesia , nisi cùm in Tyrannides abiere Christi Fidem Orthodoxam persequentes . Nec fas dicere , in Persecutionibus patres nostros subjectos fuisse . Nam tunc bona Persecutio , ad triumphos Martyres deducens : at nunc Persecutio ad infedelitatem trahit ; atque , uti dicitur , juxta adagium , distingue tempora , & omnia bene compones . Hinc priscis illis obedientiam prædicantibus , posteriores Patres excellentiam Sacerdotii celebrant , quam non in quolibet Præsule reperire est ; sed vel in Synodo universali , vel in summo Sacerdote , soluta Synodo .* Hæc Coressius . Adstipulatur (3) Corydaleus his verbis . πᾶσα ψυχὴ ὑποκεῖται θείῳ δόγματι βασιλεῦσι κατὰ τὸν Παῦλον. Βλέπε δὲ, μὴ ἀβούλως τὸ ῥηθὲν ἀναλάβῃς· ὑποκεῖται γὰρ, καὶ ὑπακοὴν χρεωστεῖ, μὴ προστάττοντος τοῦ βασιλέως ἁμάρτημα, ἀπιστίαν, ἱεροσυλίαν, καὶ τὰ ἑξῆς· ὁ γὰρ ταῦτα προστάττων, λῃστὴς, καὶ εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν δικαίως ἔχει ἡ ἐκκλησία ἐν συνόδῳ μόνῃ συναχθεῖσα, ἵνα μὴ σφαλῇ· τοῦτο δογματίζουσιν οἱ ἅγιοι πατέρες οἱ ὑπεραίροντες τῇ βασιλείᾳ τὴν ἐκκλησίαν. αὕτη γὰρ ὑπερέχει τῆς βασιλείας κακῶς στρατευούσης, ὑποκεῖται βασιλείᾳ καλῶς στρατευούσῃ, καθὼς οἱ παλαιοὶ ἔλεγον, καὶ ἔπραττον ὑποκείμενοι τοῖς βασιλεῦσιν, ἀλλ' οὐχ ὑπακούοντες ταῖς δυσσεβέσιν αὐτῶν ἐντολαῖς, μᾶλλον δὲ θάνατον προτιμώμενοι λαβεῖν· οὐδὲν ὅμως ἠμύνετο ἡ ἐκκλησία, ὅτι βέβαιον τὸ μαρτυρεῖν. νῦν δ' ἐπικίνδυνος ἡ ὑπομονή. *Omnis anima subjecta est lege divina Regibus , juxta Paulum : vide tamen , ne temerè dictum accipias . Subjecta enim est , & obedientiam debet , non jubente Rege crimen , infidelitatem , Sacrilegium , & cætera . Nam qui hæc jubet , latro ; & in eum habet justam potestatem Ecclesia in Synodo sola congregata , ne erret . Hoc docent Sancti Patres , qui Ecclesiam regno præferunt . Nam hæc precellit regno malè imperanti , subjecta autem est Regno bene imperanti , quemadmodum prisci dicebant , agebantque , subjecti quidem Regibus , sed minimè parentes jussis ipsorum impiis , eligentes verò potiùs mortem . Tunc tamen non se defendebat Ecclesia , quia certum erat martyrium , at nunc periculosa patientia .*

(1) *Nota 21. ad Can. 66. Apostol.*

(2) *Ad Synop. in Can. 22. Ancyr. Scholio 4.*

(3) *In lib. Oeconom. Aristot. q. 8. ar. 2.*

II. His quid mihi addendum sit , nescio . Hæc sensa sunt Græcorum , imò hæc Photianorum sunt sensa . An ea congruant Latinorum sententiis , nemo non viderit . An eadem satis objectis à Margunio difficultatibus faciant , viderint , quicunque non planè desipiunt , detestenturque Margunium tot ineptiis clarissimæ Veritati fucum facere nisum . Quid ? hæc potestas , quam adjudicamus Ecclesiæ , injuriosa Principibus ? Christianis injuriosam Principibus dicis , an Ethnicis ? His quî injuriosa , contra quos cuilibet , si fidei , aut Reipublicæ machinentur exitium , arma capere licet ? Alioqui injuriosa , & iniqua , quæ bella in Turcas Christiani capessunt Principes , peraguntque . At illi injuriosam quis dixerit potestatem Ecclesiæ , quæ Christianos Principes omnibus observandos edicit , sibi colendos proponit ? Novit Ecclesia Jure divino Principibus præstandum obsequium ; audit (1) Servatorem jubentem , reddi Cæsari , *quæ sunt Cæsaris , quæque Dei sunt , Deo* . Scit ab eodem (2) imperatum Petro , *ut didrachma solveret vectigale* . Secuta mores sponsi non (3) *eripientis mortalia , quippe cælestia qui dat* , docet , si (4) *reges Gentium dominantur earum* , multò justiùs Reges Christianorum in subditos dominari . Quare ubique (5) ingerit , eum , *qui potestati laicæ resistit , Dei potestati resistere* : infertque (6) cum Apostolo *necessitate subditos nos esse oportere , non solùm propter iram , sed propter conscientiam* ; & cum (7) Petro , *obediendum Principibus in omni timore , non tantùm bonis , & modestis , sed etiam dyscolis* . Quæ tamen hæc sentit , hæc docet , hæc passim insinuat Ecclesia , damnatque (8) Solemni anathemate eum , qui vel in Tyrannum ausus fuerit aliquid machinari , eadem potestatem sibi asserit indirectam in quoscumque sibi noxios , in hostes suos , in eos , qui labefactum cunt finem ipsius Ecclesiæ præcipuum : Docet , fas sibi esse , tueri se se Jure Gentium communi , quo Principes omnes , vel in Principes non sibi subjectos , si quando Reipublicæ perniciem parant , possunt potestatem exercere : Affirmatque , obedientiam , quam jubent Apostoli , omnino servandam , non tamen sine Glossa (9) Bernardi dicentis : *sive Deus , sive homo vicarius Dei mandatum quodcumque tradiderit ,*

(1) *Mat. c. 22. nu. 21.*

(2) *Mat. c. 17. nu. ult.*

(3) *In hymno Epiphan. ad vesperas.*

(4) *Luc. c. 22. nu. 25.*

(5) *Ad Rom. c. 13. n. 2.*

(6) *Ibid. n. 6.*

(7) *Ep. 1. c. 2. n. 18.*

(8) *Cōcil. Constant. sess. 15.*

(9) *Tract. de Obed. & dispensat. initio.*

rit, pari profectò exequendum est cura, pari reverentia deferendum: ubi tamen Deo contraria non præcipit homo.

III. Quæ scilicet Principibus quis dixerit injuriosa? imò potiùs Principibus & Christianis, & Orthodoxis, & Jurium peritis quis non dixerit placitura? An illis non placeat, quod Patres Sanctissimi docuere? Quorum placitis, quorum documentis ipso facto comprobatis evincitur, majus quid esse Sacerdotium Principatu. Apostolicæ vir sanctimoniæ, quemadmodum & ætatis (1) Ignatius Martyr. *Præfecti*, inquit, *obediant Cæsari, præfectis autem Milites: Diaconi quoque Sacerdotibus, & Sacerdotes simul, & Diaconi, & reliquus Clerus, omnisque Populus, milites quoque, & præfecti, & Cæsar obtemperet Episcopo. Episcopi verò Christo, sicut & Christus obtemperavit Patri, & ita unitas in cunctis conservabitur.* Οἱ ἄρχοντες πειθαρχείτωσαν τῷ Καίσαρι, οἱ στρατηγοὶ τοῖς ἄρχουσι, οἱ Διάκονοι τοῖς πρεσβυτέροις, ἀρχιερεῦσιν οἱ Πρεσβύτεροι, καὶ οἱ Διάκονοι, καὶ ὁ λοιπὸς Κλῆρος ἅμα παντὶ τῷ λαῷ, καὶ τοῖς στρατιώταις, καὶ τοῖς ἄρχουσι, καὶ τῷ Καίσαρι τῷ Ἐπισκόπῳ, ὁ Ἐπίσκοπος τῷ Χριστῷ, ὡς ὁ Χριστὸς τῷ Πατρὶ, καὶ οὕτως ἡ ἑνότης διὰ πάντων σωθήσεται. His consentanea declamat (2) Chrysostomus, sic affatus Ecclesiæ ministros: *si quis dux Militiæ, si quis præfectus, si quis Princeps diademate coronatus indignè accedat; Prohibe: majorem illo habes dignitatem. Propterea vos Deus hoc tali honore insignivit, ut talia discernatis.* Κἂν στρατηγός τις ᾖ, κἂν ὕπαρχος, κἂν αὐτὸς ὁ τὸ διάδημα περικείμενος, ἀναξίως δὲ προσίῃ. Κώλυσον· μείζονα ἐκείνου τὴν ἐξουσίαν ἔχεις. Διὰ τοῦτο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἐτίμησε ταύτην τὴν τιμὴν, ἵνα τὰ τοιαῦτα διακρίνητε. Et Gregorius (3) Nazianzenus ad Principes conversus: *An liberè*, ait, *loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque Imperio meo, ac throno Lex Christi subjicit. Imperium enim nos quoque gerimus, addo etiam præstantius, & perfectius: Nisi verò æquum est, spiritum carni fasces submittere, & cælestia terrenis cedere. Sed non dubito, quin hanc dicendi facultatem accepturus sis in optimam partem, utpote sacri gregis mei ovis sacra, magnique Pastoris alumna.* Ἆρα δέξεσθε σὺν παῤῥησίᾳ τὸν λόγον; Καὶ ὑπὸ Χριστοῦ νόμος ὑποτίθησιν ὑμᾶς τῇ ἐμῇ δυναστείᾳ, καὶ τῷ ἐμῷ βήματι. Ἄρχομεν γὰρ καὶ αὐτοί· Προσθήσω δ' ὅτι καὶ τὴν μείζονα, καὶ τελεωτέραν ἀρχήν. ἢ δεῖ, τὸ πνεῦμα ὑποχωρῆσαι τῇ σαρκὶ, καὶ τοῖς γηΐνοις τὰ ἐπουράνια, δέξη τὴν παῤῥησίαν. οἶδ' ὅτι πρόβατον εἶ τῆς ἐμῆς ποίμνης, τῆς ἱερᾶς ἱερὸν, καὶ θρέμμα τοῦ μεγάλου ποιμένος. Sic Patres Sanctissimi, quos tamen contraria sensisse, effrons Marguoii protervia non dubitavit asserere. Imò planè his consona, quæ docuimus, prisci illi Ecclesiæ Magistri non verbo tantùm, sed exemplo docuere. Nota est historia (4) Martini Turonensis Episcopi, ut se gesserit in Mensa Maximi Imperatoris: Notæ Leontii (5) Mysi Præsulis Tripolitani conditiones Eusebiæ Augustæ propositæ. Nota libertas (6) Ambrosii, cum Theodosio, auso intra cancellos Sacrarii inter Sacerdotes offerre. Quæ omnia rem cæteroqui manifestam ab impia dicacitate Marguoii vindicant; ut non sine injuriâ Principum Orthodoxorum constitui possit, displicere religiosissimis Filiis, quod Sanctissimis Patribus placuit; imò quod vel Ethnicis usurpatum Ethnicum Principatum maximè decuit. Scilicet Romani, quamvis falsorum Numinum cultui addicti, innumerisque triumphis, & latissimâ rerum potestate superbi se Sacris minores, atque hinc cæteris majores, egregiâ prorsus antithesi reputarunt. Quare (7) Venusinus Vates Religionem Romanam laudans eam Imperii Romani causam hâc lyrica strophâ constituit.

Dîs te minorem quod geris, imperas.
Hinc omne principium, huc refer exitum:
Dî multa neglecti dederunt
Hesperiæ mala luctuosæ.

Et Valerius (8) Maximus, *omnia*, inquit, *post religionem ponenda semper nostra Civitas duxit: etiam in quibus summæ majestatis decus conspici voluit. Quapropter non dubitaverunt Sacris imperia servire, ita se rerum humanarum habitura regimen existimantia, si divinæ potentiæ bene, & constanter fuissent famulata.*

IV. Est igitur in Ecclesia hæc in Profana potestas, quæ tamen non ita in Ecclesia est, ut in quolibet ejusdem, ut ajunt, *membro*, seu parte esse censeatur. Cujus ea ratio est, quia cuilibet *membro* concessa errori subjecta esset, obnoxia etiam affectibus, nec sine Ecclesiæ ipsius periculo exerceretur. Quæ omnia consideranti, remque consultiùs perquirenti manifesta erunt. Prætereà hæc potestas summa est, atque suprema: Quî ergo in omnibus membris Ecclesiæ, in quorum singulis, ne Sacra quidem potestas summa, atque suprema est? Accedit, hanc potestatem Ecclesiæ datam, ut totum indemne sit, neu totum Ecclesiæ, ut ita dixerim, corpus labefactetur, quare ea non convenit partibus, nisi ex mandato totius, cujus unà bono, atque imperio membra, quod nocet, exturbant, quemadmodum tutandi corporis non singulis ex se partibus potestas inest, sed toti, quo nempe mandante singula ad tutelam totius, & partis adsurgunt. Hinc ratum est, quod Plato (1) constituit, καὶ τὴν ἰδιωτικὴν ἄμυναν ἐχρῆν δημοσίᾳ γίνεσθαι, *vel privatam vindictam non nisi publicâ potestate fieri oportere*: cujus rationem (2) Tipucitus noster eleganter exponit. ὅτι ἄμυνα εἰμὶ δημόσιος, καὶ ἀβέλτερος, καὶ πολλάκις ὀλέθριος· ποτὲ γὰρ κατὰ μέρος τὸν ζημιοῦντα ἐπεγκεῖν ὠφελος, καὶ τὴν ἐν μέρει ζημίαν ὑποκρύπτεσθαι. καὶ διὰ τοῦτο βουλῆς ἔργον ἡ ἄμυνα, οὐχ ὑπ' ἰδιωτῶν, ἀλλ' ὑπ' ἀρχῆς ἀναληπτέα. *Quòd Vindicta, ni publicè decernatur, inconsiderata, & sæpe perniciosa. Aliquando enim damnum parti constantem ferre, utile, & damnum partis dissimulare, necessarium. Atque propterea consilii opus Vindicta est, non à privatis, sed ab ipso Principatu sumenda.* Confirmat hæc, & luculentiùs, & doctiùs (3) Harmenopulus noster dicens. Πάσῃ τῇ βασιλείᾳ ἴδιον μὲν τὸ ἐπὶ τῶν ὑποκειμένων αὐτεξούσιον, ἐπίσταται δὲ τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐξουσιαστικόν· τοῦτο γὰρ φύσις ἡμῖν δίδωσι, τὸ ἥδεσθαι μὲν καλῶν, καὶ ἀμύνεσθαι κακῶν. εἴποις ἂν, ὅτι θεμιτὸν ἐν τούτῳ καὶ τοῖς ἐξάρχουσι, καὶ ἄρχουσιν ἐν ταῖς χώραις τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι, καὶ πόλεμον συνίστασθαι. ἀλλ' ὁ συμφωνεῖ τῷ νόμῳ λέγοντι, ὑπὸ τῶν βασιλέων διαλαλεῖσθαι, ἥτε κατὰ τὸ αἴτιον φανερὸν, ὅτι τὸ ἀμύνεσθαι πονηρῶν ἐχθρῶν, ἐξουσιαστικόν, τὸ ἐκ τοῦ αὐτεξουσίου πορίζομενον. *Omni Principatui proprium est, summam potestatem in Sub-*

(1) Epist. ad Philadelphios.
(2) In Matth. hom. 83.
(3) Orat. ad cives timore perculsos, & Prefect. irascentem.
(4) Sever. Sulpit. in vita S. Martini.
(5) Vide Suidam in Lexico di lio Leontius.
(6) Theodoret lib. 5. hist. c. 17.
(7) Lib. 3. Carm. od. 6. Stroph. 2.
(8) Lib. 1. cap. 1.
(1) Apud Planud. in Adag. cent. 2. n. 2.
(2) In lib. 1. Pandect. in medio.
(3) In Adnot. ad libros Pandect. ad tit. de Just. & jur. Schol. 64.

in Subjectos habere, cui superinducitur, posse inimicos ulcisci. Nam hoc Natura nobis dedit, frui bonis, & mala repellere. Dices fortassis, hinc sequi, vel Vicariis, atque Provinciarum Præsidibus licitum fore, ulcisci hostes, ac bellum indicere. Sed non consonat hoc legi dicenti: Bellum à Principibus, vel publicè indici, oportere. Cujus ratio manifesta: nam ulcisci hostium nequitiam, potestatis est, quæ potestatem supremam consequitur.

V. Vides, Marguni, Sapientissimis Græcorum testibus, authoribus, Doctoribus, quàm futilis consecutio sit, quam ex validissimâ ratione, quæ Ecclesiæ adversus profana potestatem asserit, elicis. Scilicet absurdè conficitur, eam potestatem singulis Sacerdotibus concedendam. Fluit hæc à suprema Sacrorum potestate, neque est, ubi suprema non est: quæ si quando eâ potestate usa non est, quis infert eam non habuisse? En iterum Margunianum ingenium Calvinianis artibus expolitum, ejuratoque Græcæ mentis acumine dedolatum ad Lutheranæ stoliditatis instar. Ecclesia, inquit, eâ potestate inter furores undique debacchantium Tyrannorum usa non est: ergo illam tunc Ecclesia non habuit. Scilicet hoc modo conficiam, potestatem sepellendæ iniquissimæ violentiæ nullam fuisse Martyribus, quòd reipsa vim iniquissimam non repulerint. Peccare eum, qui genam alteram percussus percutienti non porrigit, quòd (1) Christus consilium dederit: *si quis te percusserit in dexteram maxillam tuam, præbe illi & alteram.* Non potuisse nubere, quæ Virginitatem elegit, quòd nempe non nupserit. Quis has ineptias ferat, aut cui stomachum non creent tam insulsa, ut ex (2) Adagio loquar, Pulmentaria? Igitur passa est Ecclesia Tyrannidem, quia voluit, quia proderat, quia ex circumstantiis decebat. Audi, quid de priscis illis, unus ex iis Tertullianus (3) dicat: *Si hostes exertos, non tantùm vindices occultos agere vellemus, deesset nobis vis numerorum, & copiarum? Vestra omnia implevimus, Urbes, Insulas, Castella, Castra ipsa, &c. sola vobis reliquimus Templa. Cui bello non idonei, non prompti fuissemus, etiam impares copiis, qui libenter trucidamur? Si non apud istam disciplinam magis occidi liceret, quàm occidere.* Ex quibus verbis habes duplicem rationem, ob quam, quæ in profana potestatem tunc quoque habebat, Ecclesia eâ uti noluit. *Si non*, inquit *apud istam disciplinam magis occidi liceret, quàm occidere.* Utrumque ergo licebat Christianis, & mortem pati pro Christo illatam ab impiis, & mortem inferre ad tutelam innoxiam, & Jure naturæ concessam. Illud tamen magis licuit, hoc est magis decuit: nam ex licitis, quod magis licet, id decet. Decuit autem, quòd gloriosius fuerit, patiendo vincere, quam repugnando triumphare, ut experientia ipsa doceret Ethnicos, verissimum esse illud (4) Apostoli: Τὰ ἀσθενῆ τοῦ Κόσμου ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρὰ, καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ Κόσμου, καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ Θεὸς, καὶ τὰ μὴ ὄντα, ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ. *Infirma mundi elegit Deus, ut confunderet fortia, & ignobilia, & contemptibilia mundi elegit Deus, & ea, quæ non sunt, ut ea, quæ sunt, destrueret.* Cæterùm, quod magis licuit, non ita licuit, ut oppositum minimè licitum, vel nefas reddiderit. Licuit enim tunc quoque, se se defendere. Quòd si licuit, profectò fuit ea potestas in Ecclesia tunc etiam, cùm ab ejus usu illa se se sapienter abstinuit. Præterea, si priscis illis temporibus hanc potestatem, quam habet, Ecclesia usurpasset, cruentam sanè: neque enim aliter se, suaque tutari, fas erat. Porro deerant tunc Laici Principes Ecclesiæ, per quos licet Ecclesiæ, quem habet, gladium vibrare. Igitur ferenda fuere omnia, ne potestas, ipso Jure potestatis sacræ, ac Jure Naturæ concessa, usu ipso pollueretur. Docet hoc ipsum Harmenopulus (5) noster: causam enim inquirens, cur Christiani, cùm omnia Ethnicis imperantibus implessent, rempublicam capessere, Christianamque vi facere non sint ausi, ὅτι, ait, οὐκ ἀναιμωτὶ γίνεσθαι εἶχεν ἡ καταστροφὴ, τότε δὲ οὐδεὶς Χριστιανῶν ἦρχε, δι' οὗ ἡ ἐκκλησία τοὺς αὐτῆς ἀμύνοιτο ἐχθροὺς, αὐτὴ δι' αὐτῆς οὐ δυναμένη ταῦτα πράττειν. *Quòd sine sanguine ea mutatio fieri non posset: tunc autem nullus Christianorum imperaret, per quem Ecclesia suos hostes ulcisceretur, ipsa per se ejus faciundi impos.*

(1) *Mat. 5. n. 39.*

(2) *Apud Xylandrum in Præfat. ad libros Strabonis.*

(3) *In Apologet.*

(4) *1. Ad Corinth. c. 1. n. 28.*

(5) *In d. tit. de just. & jur. Schol. 79.*

VI. Re enim verà, cùm potestatem in profana Ecclesiæ indirectam asserimus, non id agimus, quemadmodum mentitur Margunius, ut gladium cruentum, hoc est Sanguinis effundendi potestatem Ecclesiæ tribuamus. Scimus enim, utrunque gladium Ecclesiæ esse, non tamen utrunque ab Ecclesia vibrandum. Condi intra vaginam hunc (1) Christus jussit, non abjici, nec nimios dixit duos gladios ab Ecclesia in Petro latos, sed superesse (2) testatus est. Egregiè suo more (3) Bernardus, *quid tu*, inquit ad Ecclesiæ Caput conversus, *denuo usurpare gladium tentes, quem semel jussus es ponere in vaginam? Quem tamen qui tuum negat, non satis mihi videtur attendere verbum Domini dicentis sic: converte gladium tuum in Vaginam: tuus ergo & ipse, tuo forsitan nutu, non tua manu evaginandus: Alioquin, si nullo modo ad te pertinet & is: dicentibus Apostolis: ecce duo gladii hìc, non respondisset Dominus, satis est, sed nimis est. Uterque ergo Ecclesiæ est, Spiritualis scilicet gladius, & materialis: sed is quidem pro Ecclesia, ille autem & ab Ecclesia exercendus est, ille Sacerdotis, is militis manu, sed sanè ad nutum Sacerdotis, & jussum Imperatoris.* Hæc sensa Latinorum sunt, hæc Orthodoxorum sententia, quam probavere ante Latinos Nostri, atque Prodromus (4) in primis, cujus hæc sunt: ἀκούων Χριστοῦ οὐκ ἀπαγορεύοντος τοῖς Ἀποστόλοις τὰ δύο ξίφη, τουτέστιν, ἐξουσίαν τοῦ ἀναιρεῖν ψυχήν τε, καὶ σῶμα κακοῦργον· φεῦγε νομίζειν, ὅτι τοῖς ἱερεῦσιν ἔξεστι τοῖς ἱεροῖς κριτηρίοις ἔργῳ, ἢ καὶ προστάγματι ἀναιρεῖν σῶμα. ἡ μὲν πνευματικὴ, καὶ σωματικὴ μάχαιρα ἀμφοτέρα τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐκείνη ἐγχειρίζεται, αὕτη δὲ ἐνδημεῖται, ἐναποτιθεμένη ἐν θελήματι ἐκκλησίας ὑπὸ λαϊκῶν. *Audis Christum non vetantem Apostolis duos gladios, hoc est potestatem occidendi animi, & Corporis improbi, Cave, putes, hujus causa, licere Sacris Tribunalibus facto, vel etiam jussu corpus occidere. Spiritalis sanè, atque corporalis gladius uterque Ecclesiæ est, sed illum habet Ecclesia præ manibus,*

(1) *Mat. c. 26. nu. 52. Jo. ca. 18. n. 11.*

(2) *Luc c. 22. n. 38.*

(3) *Lib. 4. de consid. ad Eugenium.*

(4) *De Interpret. ad Canones Pauli. Petri Alex. in princ.*

hunc

hunc in vagina, stringendum ex permissione Ecclesiæ à Laicis. Prodromo subscripsit Methodius Patriarcha Sanctissimus, de quo (5) Acœmetas Monachus. ἡ μὲν βασίλισσα βουλομένη ἡβῶντι τῷ υἱῷ βασιλικὴν μάχαιραν τὸ πρῶτον δοῦναι φέρειν, ἔπεμψεν αὐτὴν τῷ πατριάρχῃ, ἵνα δι' εὐχῶν καθιερωμένην μεταπέμψῃ· ὁ δὲ καὶ ἄλλην μετέπεμψεν λέγων, τὴν μὲν βασιλικὴν ἐχέτω πρὸς αὐτοῦ βουλὴν, τὴν δ' ἑτέραν τῆς ἐκκλησίας εἶναι, πρὸς βοήθειαν αὐτῆς, καὶ ἐν αὐτῆς μόνῳ θελήματι. Regina (Theodora scilicet Imperatrix) *pubescenti jamdudum filio volens regium gladium primò ferendum dare, eum ad Patriarcham transmisit, ut ritè precibus consecratum remitteret. At ille & alterum misit, dicens: regio quidem uteretur Rex ex arbitrio: at alterum Ecclesiæ gladium esse ad ipsius auxilium, & una ejus permissione usurpandum*. Similia tradidit ipsi Othomannorum Principi, nostrique Imperii debellatori scelestissimo Maumethæ II. (6) Gennadius, cùm consultus, quid sibi vellet inter indumenta Præsulum nostrorum Rhomphæa: (sic ἐπιγονάτιον *Supergenuale* dicimus) hoc, inquit, gladium Ecclesiæ nostræ significat, quem nostris Regibus dabamus usuris eo ad tutelam Ecclesiæ, quæ, cùm Sanguinem fundere per se ipsa non possit, per Reges, ac Principes Religionem nostram tutantes bella scilicet auspicatur, ac gerit: cui subridens Maumethes. Optimè sanè, respondit; sed gladius iste quàm malè Ecclesiam vestram tutatus est. Ἐρωτηθεὶς τοῦ μαχμὲτ τὸν παναγιον πατριάρχην Γεννάδιον, τί ποτ' ἂν σημαίνῃ ἡ ῥομφαία τῷ τοῦ ἀρχιερέως μηρῷ ἐπιρριμμένη, ἀπεκρίθη ὁ Γεννάδιος, ὅτι μάχαιραν ἐκκλησίας, ἣν ἐδίδαμεν, ἔφη, τοῖς βασιλεῦσιν ἡμῶν, ἵνα αὐτῇ χρῶνται εἰς ἄμυναν ἐκκλησίας τῆς διὰ βασιλέων πολεμούσης, ὅτι αὐτὴ ἀδύνατον ἀναιρεῖν. ὁ δὲ γελάσας, καλῶς ἔφη, ἀλλ' ἀστοχῇ. ἡ μάχαιρα, ὡς κακῶς μόνου τὴν ἐκκλησίαν ὑμῶν ἠμύνατο. Vis addam & Photianos? Supervacaneum erit eorum dicta transcribere, cùm præsto sint penes (7) Canonarcham, penes (8) Diplovataclum, penes (9) Lascarim, penes ipsum (10) Coressium, ut planè mirum sit, potuisse Margunium in Latinis damnare, quod Photiani pleno ore, apertisque Suffragiis communi Sententiâ fatentur, probant, recipiunt. Quid, quòd & confirmant prolatis nimirum exemplis ex Sacris Paginis, ubi fortissimus (11) David in belloam Philistæam singulare certamen initurus è Torrente Sacro arma desumit: itidemque (12) bellaturus in hostes è Sacrario gladium, Sacerdote ultro concedente, refigit. Adeò gladium, non Sacrum dumtaxat, sed & profanum habet Ecclesia, teste Græciâ, cui dissentanea prorsus affirmat, qui utrunque gladium Ecclesiæ inficiatur.

(5) *In Vita Encomiastica S. Methodii P. CP.*
(6) *In Synopsi historiar. Incerti Authoris refertur à Canonarcha in explicat. sacrarum vestium.*
(7) *In explic. Sacrar. vestium. in Epigonatio.*
(8) *In Synops. Juris Græci tit. de potest. et jurisdict.*
(9) *In defens. Rit. Græcor. c. 8.*
(10) *Ad Synops. Schol. 12. Nicæn. Concil. II.*
(11) *1. Reg. c. 17. n. 4.*
(12) *1. Reg. c. 21. n. 9.*

VII. Sed Margunius invidiam Latinis conflare nisus est quasi potestatem Ecclesiæ ad id satam censuerint, ut liceat viris sacra dignitate conspicuis, mortem inferre, jugulare, jubere suspendium. Id, quod nemo Latinorum non dicam asseruit, sed ne somniavit quidem. Nam quî id aliquis Latinorum dixerit, quorum (1) Jura id palam pernegant, ubique propalam detestantur? Etenim quæ Latinis affingit, quasi ab iis publicè dicta, typis edita, tradita posteris, omnia gerræ sunt siculæ, ne dicam manifesta mendacia. Vel cedo authorem, qui dixit, qui edidit, qui probavit. Latronem à Christo Sacris initiatum, nemo unquam docuit: è sentina Margunii assertio tam absurda deprompta est: barathrum spurcæ mendacitatis olet; neque aliud præsefert, nisi fabulam ex Photiana Poetice. Non erit jactantiæ, more (2) Glauci, coram hoste teterrimo gloriari. Olim à pueritia percurrendis Latinorum Authoribus assiduam, nec incuriosam navavi penitùs operam: atque hactenus supra bis millenos perlegi, quorum Criticon, sint modo fata Votis propitia, dabo. Jusejurando veritatem profiteri fas est; nusquam inveni, quæ à Latinis afferri, testatur Margunius. Esto tamen, & aliquis dixerit, aliquis Latinorum ea scilicet affirmarit. Nonne, si latinè sensit, ad metaphoræ, sive Allegoriæ studium scripsisse censendus est? Ut videatur dixisse: Latronem Christo in ara Crucis facienti ministrasse, quasi Diaconum Sacerdoti? Nam hoc modo manifestè locutus est incertus Author, quem MS. præseferentemque falsò Salviani nomen, adhuc tineæ comedunt in Sfortiano Musæo. *Christus*, (3) inquit, *in Crucis Altario, dum se se Patri omnipotenti offerret, Diacono usus Latrone, spem salutis omnibus porrigebat*. Legerat hunc & ignobilem, & incertum Authorem Margunius fortassis (fuit enim & Romæ, ut ipse superiùs clam fassus est, & nos (4) alibi demonstravimus) atque ex illo statim intulerat, Latinos id unà sentire, id unà dicere, atque inde conficere, fas esse homicidam Sacris initiare. Esto id dixerint, id verum putarint: an propterea potuerunt inde eam consecutionem deducere, quam ab illis deductam, jactat Margunius? Potuerunt sanè, si legitima, si non palam absurda. Nam quis dicat legitimè inferri posse? Christus hoc egit: igitur licet hoc agere. Quanta in Christo mira, quæ venerari licet, imitari non licet? An quòd Christus proditorem manifestarium, ut ineptè docet Margunius, certè notum hæreticum Sacerdotem renunciavit, licebit Episcopo proditorem publicum, hæreticumve Sacris initiare? An quòd Christus nondum baptizatos Apostolos Sacris præfecit, ut absurdè tradit Margunius, fas erit, nondum lustralibus ablutum aquis ad Sacra provehere? Stulta igitur consecutio illa est; quare, qui antecedentem positionem affirmat, non continuò censendus est, consecutionem illam amplecti, quando ὁ τοῦτο λέγων, ὅθεν ἐκεῖνο μηδαμῶς ἕπεται, τὸ μὴ συνεπόμενον οὐ φησι, *Qui dicit hoc, unde illud non sequitur, quod non sequitur, minimè affirmat*, juxta notum (5) adagium.

VIII. Idem sapiunt, quæcunque congerit ad conciliandam Latinis Nostrorũ Invidiam malignus Margunii calamus. Jussum occidere, & manducare animalia, quæ viderat in linteo congregata, Petrum nemo ad id adhibuit, ut probaret, fas Sacerdotibus quenquam occidere. Circumcellionum hæc olim fuere somnia, mox & Fraticellorum ineptiæ, addentium præter relata, occisos à Petro (1) Ananiam, & Sapphiram, percussumque cæcitate Elymam Magum à (2) Paulo. Proposuit hæc (3) Joannes Halberstadius XIV. sæculi Scriptor egregius, unâque refutavit: Legit & ineptias, & refutationem ineptiarum penes eundem Margunius. Quid fit? O mirum inge-

(1) *c. unũ folũ, ubi glos. 23. q. 5. c. de clericis cum seq. vor. 50. dist.*
(2) *Homer. Iliad. ζ.*
(3) *In Serm. 2. de Passio. Domini.*
(4) *In Testim. Græc. Sapiens. in maximo Margunio.*
(5) *Apud Planud. in Adag. cent. 2. n. 42.*
(1) *Actor. c. 5. nn. 4. & seqq.*
(2) *Actor. c. 13. n. 11.*
(3) *Lib. contra Fraticell. c. 9.*

ingenium! ineptias à Latinis cum Halberſtadio rejectas, damnataſque, Latinis affinxit, reſponſiunem egregiam, ſapientemque interpretationem quaſi ſuam aſſeruit ſibi, & Eccleſiæ Photianæ. Argutè ædepol, & feliciter. Hoc modo Latinos expugnatis Photiani. Scilicet & Synchronos Margunio Philadelphienſis Severus hac arte ſibi de victis, convictiſque Latinis trophæum erigit. Latini(4), inquit, ipſi, Spiritum Sanctum à Solo Patre procedere, confitentur. At qui, amabo, Latini? Anſelmus ait. Cedo, Sodes, locum Anſelmi. In ipſo, inquit, Tractatu de Proceſſione contra Græcos. Hæc legens, hæc videns mecum ipſe dicebam: Id quîpote? ut Anſelmus, quod impugnabat, conceſſerit. Ergo locus proponitur, Anſelmus producitur, verba leguntur: ſic ſonant. *Græci dicunt* (Photianos intellige) *Spiritus Sanctus à ſolo Patre procedit*: *Impugnatur hæc hæreſis*. Sic Anſelmus: at bonus, ac ſimplex, verèque Photianus Severus primis, poſtremiſque ſepoſitis, ne referens laſſaretur, hæc verba ſola ſententiam Anſelmi falſura produxit: *Spiritus Sanctus à ſolo Patre procedit*. O virum nequam, &, ne quid gravius dicam, Margunio perſimilem, quippe Margunii amicum, cujus mores imitatus à Latinis damnata, refutata, deriſa, Latinorum eſſe dogmata per ſummam malignitatem impudenter affirmat! Igitur necem animalium Petro in Ecſtaſim rapto imperatam myſticum ad ſenſum Latini omnes detorquent, ut eo Viſo juſſa ſit Petro, & in Petro cæteris Eccleſiæ Proceribus Verbi divini prædicatio, quâ ſcilicet ſacrâ machærâ Vitia tot illis animantibus ſignificata occidenda erant, ut occiſa manducarentur, in aliud ſcilicet tranſferrentur naturæ decus, ut eſſent poſt mortem utilia pœnitentibus, quæ peccantibus fuerant pernicioſa. Hæc loci illius interpretatio apud Latinos, quâ nihil ſincerius, nihil aptius, nihil alienum magis ab ea probatione, quam violenter inducit Margunius, dementerque Latinis imputat, atque mendaciter, quaſi ex ea licere ſentiant Sacerdotibus homicidium. Sic & quæ ex Actis Circumcellionee, ac Fraticelli produxerant, Orthodoxa Fides ita defendit, ut Paulus non cæcitatem, ſed excitatis, Petrus verò non mortem, ſed mortis à Deo prodigiosè inferendæ nuntium attulerint, ille Elymæ, hic ſceleſtis conjugibus, quorum in Spiritum Sanctum mendacia æmulatus Margunius, ſin minus fluxæ hujus, atque mortalis Vitæ, profectò jacturam fecit perennis ejus, atque beatæ, quam non ſibi dumtaxat, ſed Gregi ſuo, totique Græciæ vir non ex ignorantiâ nefarius, ex officio, & poteſtate procurare debuerat.

(4) In Protheſ. quæſt. de Spiritus S. Proceſſ. c. 3.

SECTIO V.

Definitur homicidium, inquiriturque in Photiana quædam Miracula.

SUMMARIUM.

I. *Definitur homicidium corporis humani vivi peremptio. Ea definitio communis Græcis, & Latinis oſtenditur, defenditurque factum Vecci à calumniis Photianorum.*

II. *Proponitur ſtultitia Margunii, & ſimul calumnia: probaturque homicidium non eſſe, ubi non eſt cædes hominis.*

III. *Refutatur variè calumnia, & ſtultitia relata.*

IV. *A Latinis non negari, quæ circa Tympanitas accidunt in Græcia ſæpe. Ea vera eſſe, quemadmodum, & quæ efficiunt diræ Sacerdotum juſta.*

V. *Nullum fieri miraculum poſſe in confirmationem falſi dogmatis: & quid de Palama Thaumaturgo Theſſalonicæ?*

VI. *Peccatores, & hæreticos Thaumaturgos eſſe poſſe, citra confirmationem peccati; aut hæreſis.*

VII. *Ratio multiplex utriuſque aſſertionis. Oſtenditurque, ex Tympanitis, aliiſque prodigiis Photianorum, nullum damnum inferri Fidei Orthodoxæ.*

VIII. *Tympanitarum miraculum adſumptum ad confirmationem Photianiſmi ceſſaſſe, ex narratione Photiani hominis.*

IX. *Apud Latinos excommunicatos etiam poſt mortem reconciliari Eccleſiæ, latè conſtituitur.*

I. VErùm hæc manifeſta, translativa, ſolemnia, quæ tamen doceant Græciam noſtram, quantum fidei præſtandum ſit Photianis, quorum adeò væſana ſententia eſt, adeò Genti noſtræ injurioſa protervia, ut velit unos Græcos circa id cæcutire, quod Orbis Terrarum univerſus videt. Quo magis ejus mihi ſatagendum cenſeo, ut ex his laboribus meis, quos ſine ſpe, & amore, quorum cauſas procul habeo, ſuſcepi, mea Græcia cognoſcat, quid de impedimento lenitatis, atque adeò de homicidio Eccleſia utraque ſentiat; præſertim cùm ea tractatio maximum adlatura ſit luminis iis ignorantiæ tenebris, quæ paſſim Noſtrorum pleroſque jampridem penitùs obruere. Et primò ſanè videndum, quid ſit homicidium. Eſt autem, ut docet (1) Margunius, σώματος φόνος, *corporis peremptio*: malè profectò dicerem, & abſurde, ni (2) Auguſtinus dixiſſet idipſum à Jure (3) receptus, eandemque finitionem, ni recepiſſet & (4) Prodromus, quorum dicta ita intelligenda ſunt, ut ſermo ſit de corpore & Animato, & humano. Nam & peremptio corpori non animato minimè convenit, & homicidium dici non poteſt, ubi non occiditur homo. Quemadmodum idem Auguſtinus (5) receptus à (6) Jure diligenter explicat, & poſt Auguſtinum æquè diligens inter Noſtros interpres Canonum (7) Prodromus. Id, quod accuratè (8) Margunius omiſit, ut ſcilicet contra Latinos inferret, quæ paulò inferiùs æquè accuratè refellam. Ea propter egregiè dixeris, homicidium eſſe necem hominis, ſive is humo perfectus ſit, ſive imperfectus, ut fœtum hominis animatum unâ, atque integrâ finitione complectare. Hinc hominem vitâ functum percutiens, aut vulnus lethale exanimo corpori inferens accuſari homicidii non poteſt, quemadmodum tradidit (9) Baldus, cui adſtipulatur (10) Harmenopulus poſt (11) Ariſtenum, & (12) Hierotheum, quorum certo conſenſu:

(1) Nota 2. ad Can. 20. S. Baſilii.
(2) Lib. 19. contr. Fauſt. c. 25.
(3) In c. homicidium de Pœnit. diſt. 1.
(4) De Interpr. ad Canon. S. Baſilii ad d. c. 20.
(5) Lib. 5. de liber. Arbitr.
(6) C. ſi homicidium. 23. q. 5.
(7) Ad d. Can. 20.
(8) Not. 3. ad d. Can. 20.
(9) In l. 1. n. 19. C. qui accuſ. non poſſ. in L. ſororem. C. de his, quib. ut indig. in L. ex hoc jure n. 10. ff. de juſt. & jure.
(10) In lib. 1. ff. tit. 1.
(11) In Can. 66. Apoſtol.

ἀνδροφονία, ζῶντος λογικοῦ σώματος φόνος, *homicidium vivi corporis, quod rationis sit compos, cædes*, dicitur. Propterea non erit uti homicida Sacris abstinendus Ordinibus percussor hujusmodi, tametsi mortuum percussisset animo perimendi, quum vivum putaret, quod sanè notarunt Græci eum (13) Diplovatacio, (14) Lascare, atque (15) Gennadio, & notant Latini eum (16) Archidiacono, (17) Anania, (18) Hippolyto, (19) Felino, (20) Alberto Trotin, Ludovico (21) Carrerio, aliisque, notassentque utinam eum (22) Margunin recentiores Photiani; non ex ignorantia turpissimâ translativarum penes Græcos, Latinosque doctrinarum in eas ineptias abiissent, quas primus produxit in medium Alexander (23) Camaterus, & Philotheus (24) Patriarcha, ausi damnare Veccum Pontificem Sapientissimum, quòd sacerrimi lipsani S. Mamantis manu suâ caput absciderit. Ejus facti Veccus ipse meminit in Synodico (25) edito eo ipso scilicet anno, quo Constantinopolitanas Infulas iniit. Quo ex Synodico manifestè patet, adeò Vecci factum authori vitio verti non posse, ut potiùs maximæ laudi tribuendum sit. Nam post recuperatam à Græcis, assertamque à diuturna Tyrannide Constantinopolim, cùm Votum Victoriæ, Libertatisque, Ecclesia D. Michaeli Angelorum Principi prope Blachernas erecta, solemniter dedicanda esset, unà cum Antimensiis pluribus, quæ non nisi in solemnibus Templorum dedicationibus consecrantur, ut constat ex dictis Jo. (26) Citrii, & Manuelis (27) Patriarchæ; cùmque ad id præstandum Divorum lipsana (ea Victores Byzantio detraxerant, queis latè Italia ditata est) deessent in Templorum Encæniis necessaria, ut solemne semper Græcis, Latinisque, & Lege statutum fuit; (quemadmodum constat ex Nicæna (28) Synodo II. ex (29) Carthaginensi V. ex (30) Paulino, & Codino (31) Curopalate, & egregiè comprobat (32) Goarius in Euchologium) Nicæam ire oportuit translatum sacras reliquias. Ibi Religiosissimus Præsul, integrâ Synodo comprobante, ac decernente, non sine publicis precibus, aureo cultro caput Martyris abstulit, quod actâ solemni supplicatione per fulgentem numerosâ lampade, resultantemque populi vocibus Hippodromum, in Archistrategi Templo mox dedicando reposuit. Hæc rei, quam in Sapientissimo Antistite Photiani eriminantur, historia, quæ scilicet illos, uti calumniatores autumat, ita & ignorantissimos docet, quando, etiamsi Veccus, ad irrogandam celeberrimo Martyri injuriam, cervicem sacri cadaveris perfregisset, sacrilegus potiùs dicendus esset, quàm homicida, cujus in eo nomen non est, qui vivo homini mortem non infert. Id, quod in re ipsâ, de qua agimus, & in ipso Vecci sanctissimi facto docet Hesaias (33) Cyprius, ejus ætatis scriptor notus penes (34) Allatium, cui consentanea, & in simili palam constituunt planè similia Nicetas (35) Metropolites Thessalonicensis vir in Jure (36) nostro notissimus, minorisque famæ, sed non minoris (37) authoritatis, Petrus (38) Chartularius, quorum dicta collegit, confirmavitque Demetrius (39) Syncellus nobilis in Græco (40) Jure consultus, his verbis: ἐζητήθη δέ ποτε, εἰ τὰ τῶν ἁγίων λείψανα ἀποκεφαλίσαντες, ἀνδροφόνος ἀκούεται, ὡς τοὺς ζῶντας Θεῷ ζημιώσας· ἀπεκρίναντο δὲ οἱ νομοδιδάσκαλοι Νικήτας, καὶ Πέτρος ὁ Χαρτουλάριος, ὅτι τοῦτ' ἔξεστιν μετ' εὐλαβείας, καὶ ἀνάγκης, οὐδ' ἀνδροφονία τοῦτο, κἂν μετ' ἀσεβείας ὑπάρχῃ· ἀνδροφονία γὰρ ζῶντος ἐν κόσμῳ φόνος. *Quæsitum est aliquando, an, qui detruncat Sanctorum lipsana, homicida censendus sit; quasi viventibus Deo damnum intulerit? Respondent autem Jurisconsultissimi, Nicetas, & Petrus Chartularius, id licere cum pietate, seu reverentiâ, & necessitate: Neque homicidium hoc esse, tametsi impiè fiat, nam homicidium, viventis in mundo cædes.*

II. At his non acquiescit Margunius, in Latinos per fas, nefasque debacchaturus, Diis, atque hominibus invitis, homicidium ibi esse asserit, ubi esse non potest. Nefas est hunc locum præterire, tantamque dementiam dissimulare piaculum. Igitur audiamus Doctorem Maximum, atque inde doceamus Photianos, quantus sit homo, quo postremo Fides Orthodoxa in Græcia violentiùs concussa est. οἱ Λατῖνοι, (1) ait, λέγουσιν, ὦ δεσπότα, πῶς ἦν ἡ ἀνδροφονία, τὸ λαβεῖν τινὰς τοὺς ἀποθανόντας λάβωμεν θανάσιμον· ἀλλὰ ληροῦσιν ὁρίζοντες τὴν ἀνδροφονίαν οὕτως, φόνος σώματος ἐμψύχου, καθὼς ὁ τρισκατάρατος Βέκκος, ὁ καθαιρεθεὶς ἐν μεγάλῃ συνόδῳ· τοῦτο δὲ λέγουσιν, ὡς εἶπον, ὦ δεσπότα, αὐτοὶ γὰρ ἐκ προαιρέσεως πάντα διδάσκουσι. αἰτία δὲ τοῦ λόγου αὕτη, ἵνα ἀρνηθῶσι τὰ γινόμενα παρ' ἡμῖν θαύματα τοῦ ἀφορισμοῦ. ἐν ᾧ εἴτις ὑποθάνοι, οὐ λύεται, ἀλλὰ τυμπανίζει ἀνεμίμον τὴν σάρκα, καὶ ἱερατικὴν ἀπόλυσιν. ἧς ἐπαναγνωσθείσης τοῦ ἀφορισμένου νεκροῦ, λύεται εὐθύς, ὢ τοῦ καθημερινοῦ θαύματος, καὶ ἀναπαύεται· ἐξ οὗ μάνθανε, ὅτι νεκρὸς ἀκούει, εἰ δ' ἀκούει, καὶ αἰσθάνεται, εἰ δ' αἰσθάνεται, καὶ λαβωθεὶς ἀνδροφόνον ποιεῖ τὸν λαβώσαντα. ἀλλὰ συγχωρητέα ταῦτα τοῖς ἀζυμίταις, παρ' οἷς ὁ ἀφορισμὸς οὐ περαιτέρω τῆς ζωῆς. ἐκεῖνο δ' ἀφόρητον, ὅτι τὰ ἡμέτερα μυκτηρίζουσι. *Latini dicunt, non esse homicidium, siquis lethale vulnus inferat mortuo, quare blaterant definientes homicidium sic: cædes corporis animati, quemadmodum diris omnibus devotus Veccus exauthoratus in magna Synodo. Hoc porro dicunt non gratis, nam hi de industriâ omnia proponunt. Causa autem assertionis hæc, ut pernegent, quæ penes nos fiunt, miracula excommunicationis, in qua si quis moriatur, non solvitur, sed ad instar tympani cadaver ipsius inflatur, donec divina, & Sacerdotalis absolutio adveniat. Quâ perlectâ, excommunicato defuncto, solvitur illico, ò miraculum quotidianum! & quiescit. Unde disce, mortuum audire, si verò audit, & sentit, si sentit & vulneratus homicidii reum vulnerantem facit. Sed condonanda hæc Azymitis, penes quos excommunicatio non ultra vitam protenditur. Illud intolerabile, quòd nostra derident.* Jure penes antiquum Scholiasten (2) Hesiodi Andocides, & Philostratus perfidiosum Aspidi Lybico compararunt, cui pestilentissimo Animalium utrunque vitii est, ut & ex Plinii (3) notâ, *hebetes habeat oculos, solùmque polleat auditu*, & ex effato (4) Paginarum Sacrarum, sponte obsurdescat, *obturetque aures suas*, ne audiat. Huic quis absimilem Margunium, lectis, quæ proximè retulimus, dicat? Nam neque

quid

(12) In collect. 1. Apostol. Can.
(13) Ad Can. 66. Apostol. in Ecthesi eorund. Canonū.
(14) De Ordinat. Græcor. c. 8. in Defens. ritu Græcorū.
(15) Ep. 5. ad Bessarionem.
(16) In c. periculosè de Pænit. dist. 1. & in c. ult. 15. q. 1.
(17) In c. sicut ex litterarū de homicid. colon. ult.
(18) In L. solem. 37. ff de quæstio.
(19) In c. sicut dignum de homic.
(20) De ver. & perfect. glor. l. 2. c. 20. n. 7.
(21) In pract. Crim. tit. de homic. §. 1. n. 21. & seq.
(22) Ubi suprà.
(23) In respons. animadversion. Vecci in Progm.
(24) Orat. 8. pro Palama cōtra Niceph. Gregor.
(25) Sub Michael. Palæol. Indict. 3. an. Christi 1275. ap. Canonarcham. in exēp. Synoditorū.
(26) In jur. Græcor. lib. 5. pag. 330.
(27) Ibid. l. 3. Sent. Synod. pag. 239.
(28) Can. 7.
(29) Can. 14. habetur in c. placuit de consecr. dist. 1.
(30) Ep. 11.
(31) De Origine Constantinopolis.
(32) In Ord. obser. solit. in cōsecr. Antimēsior. in n. 7. p. 654. col. 2.
(33) Orat. de Lipsanomachis extat MS. in Scrips. Andreæ Endæmon. in Bibliot. secret. coll. Rom. S. I.
(34) In Græc. Orthodox. Tom. 1.
(35) In medit. ad Episcop. Mosissi ap. eund. Endæmon.
(36) In jur. Gr. l. 5. tom. 1. pag. 345.
(37) Ibid. l. 6. tom. 1. pag. 395.
(38) Resp. ad qq. in Synod. propos. apud eūd. Endæmon.
(39) Orat. de SS. Reliq. apud eundem.
(40) In Jur. Gr. l. 6. Tom. 1. pag. 397.

(1) Not. 6. ſ Can. 20. S. Basilii.
(2) In Theogoni sub inic.
(3) Hist. Natur. l. 8. c. 23. ad fin.
(4) Psal. 57. ver. 5.

quid toto Orbe Terrarum Latini palam resonent, audit, nec, quas infinitas prorsus ineptias dicit, agnoscit. Primùm, finitionem illam homicidii Latinorum dumtaxat non esse superiùs dicta demonstrant. Græcorum omnium sententiam esse, meliùs, hominum sensum, ostendimus. Certè id Etymologia ipsa homicidii Græcis, atque Latinis nullo pernegandum pacto propalam ingerit. Nam quid homicidium, nisi, *hominicidium*, sive hominis cædem, significat? Quid ἀνδροφονία est, nisi ἀνδρὸς φόνος? Vis addam synonyma? idem sonant ἀνδροφόνος, ἀνδροφόντης, ἀνθρωποκτόνος, ἀνθρωπόλεθρος, βροτολοιγὸς, φθισίμβροτος, φθισίβροτος, quæ vide penes Davidem (5) Hœschelium, & Martinum Rulandum. Porro homo dici non potest, qui mortuus est, ut mea, tuaque Marguni, Philosophia, imò Naturæ lumen prorsus affirmat. Quî ergo homicida censebitur, qui mortuum occidit; Ita fari stultè liceat agenti cum stulto, quando mortuum occidens, hominem non occidit? Quòd si mortuum cædens homicida non est, mortui cædes homicidium non erit. Pudet me hercle de his ulteriùs philosophari. Certa sunt, manifesta sunt, plusquam furiosæ dementiæ est, aliquid contra hæc vel palam hiscere, vel clam mussitare.

(5) *in dict. homicidium & homicida in Synonymis.*

III. At, inquit, si homicidium non est lethale mortuo vulnus inflictum, non erunt prodigia, quæ perculsis anathemate viris, in eoque vitâ functis apud nos accidunt. Vide, quàm desipias, Marguni, Imò, si homicidium est, mortuum cadaver inflicto vulnere cædere, non erunt prodigia, quæ jactamus. Nam, si, ut tute ipse ineptissimè argumentare, devotum diris corpus lustralia verba, quibus à nodo Sacro post mortem absolvitur, audit, sentit: si sentit, vivit: si vivit, quî erit miraculum receptæ pacis signa si dat? Hoc tibi miraculum est, mortuus obedit. An miraculum, ò bone, dicas, quòd qui audit, obediat? Audi porro ex isthac tuà Philosophià quid rectà colligere liceat. Mortuus obedit, ergo audit, si audit, sentit: si sentit, vivit. O vos miros homines Photianos, qui vivos habetis mortuos, & mortuos vivos! Hæccine diceretis, si quidquam vobis rationis reliquum esset? His anathemata vestra mira esse confirmaretis, si non planè mentes vestræ furore in Latinos lymphatæ desiperent? Quid porro hìc aut absurdi, aut injuriosi Latini? Pernegant, inquit, à Nostris miracula passim edita, ea calumniantur, ajuntque, in Beelzebub nos mira patrare. Inficiantur, Anathemata nostra tantarum esse virium, ut damnatorum cadavera inflent, atque illud conficiunt, falsum esse, latâ sacri Vinculi solutione, exterminatorum ab Ecclesia nostrâ cadavera solvi, atque quiescere. Imò verò nihil horum Latini. An Goarius Latinus non est? Sanè Latinus, virque doctissimus, inter Latinos natus, educatus, eruditus, & in latinissima Prædicatorum Patrum, ac religiosissima familia vitæ institutum sacræ professus latinè scripsit, latinè docuit. Vide, quid de hoc ipso prudenter, sapienterque censuerit: dices nihil esse, quo timeat Græcia, vel Photiana; esse multum, quo grata Latinis sit, quorum ope Sacra nostra sunt tuta.

IV. Primò igitur falsissimum est, quæ de Tympanitis hujusmodi Græcia videt, Græcia narrat, Græcia testatur à Latinis negari: plerique tacent, nō pauci negligunt, multi ultrò confirmant, quod dicimus. Non enim solus Andreas (1) Eudæmonioannes vir Græcus, sed inter paucos, teste Sfortia Pallavicino (2) Cardinali, doctissimus hæc & refert, & approbat ex Callisto (3) Naxio, & Thoma (4) Selybrio, sed & Martinus (5) Crusius Theuton, & Lutheranus, itidemque Goarius (6) Gallus, & Labacius (7) Panno eadem & memorant, & tuentur. Neque aliter fas viris doctis, atque modestis, qui ab integrâ Gente propalam affirmata, ipsisque Turcis videntibus manifesta negare non possunt. Notum est, totoque Oriente celeberrimum illud, quod Maumethis II. qui regiam Constantini Urbem, & Imperium evertit, tempore contigit. Is cùm (8) externarum Gentium mores, atque, religionem cognoscendi, præter Turcarum ingenium cupidissimus esset, de non consumptis excommunicatorum Græcorum cadaveribus acceptâ famâ, Patriarcham jussit, hominem quærere à Sacra communione deterritum ante longum tempus, vitâ defunctum, in quo miraculi veritatem probaret. Patriarcha Tyranni imperio, ac rei difficultate perterritus à senioribus Clericis monitus est, corpus viduæ à Sacerdote relictæ formâ quidem suo tempore conspicuæ, propter manifestam autem libidinem, & calumniam à Gennadio prædecessore sacro piorum grege eliminatæ incorruptum adhuc jacere, ut pote quæ paternorum monitorum impatiens Patriarcham ipsum nefandi secum commercii infamare verita non fuisset. Re à Tyranno acceptâ, tetro cadaveri in morem tympani inflato, deductoque ad Ecclesiam Pammacaristæ Virginis, atque in Arcâ sigillis munitâ regiis incluso Patriarcha *benedictionem*, uti vulgò dicimus, impertit; literasque Sacræ absolutionis illius, quas ipse manu conscripserat suâ, recitat. Rem dictu miram! compages corporis invicem separari ita manifestè, ut adstantes audirent strepitum, ossaque omnia, carne in cinerem solutâ denudari, adeò, ut reseratâ per ministros regios arcâ, sola, disjuncta, pulvereæ massæ intermista omnes adspexerint. Quo nuncio à Maumethe Principe accepto, Satrapam sibi cognominem Amerutzii filium, qui eum de miraculo monuerat, laudato palam Fidei nostræ cultu, chariorem habuit deinceps, quo suggerente didicerat, ait Matthæus Cicala: ὅτι ἐκεῖνος, ὁπε ἀφορίσουσιν δικαίως οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ ἱερεῖς τῶν ῥωμαίων, ἡ γῆ δὲν τὸν λύει, ἂν δὲν λάβει συγχώρησιν, ἐὰν περάσουσι καὶ χίλιοι χρόνοι. *Quem Antistites, ac Sacerdotes Græci Sacro Ecclesiæ cœtu probibuerint, hunc minimè dissolvi, nisi veniam impetrarit, licet mille anni prætereant.* Ita Author Turco Græciæ cum Cicala, adjectis rei pluribus exemplis aliis, quæ unà cum notissimo hoc, quos retuli nuper, Authores tùm Græci, tùm Latini recipiunt, asseruntque; eademque fatentur & Turcæ, quemadmodum tradunt Georgius (9) Bustronius, & Marcus (10) Lima, Græci sanè, sed in religiosissima Societatis Jesu Familia rerum contemptum professi, quorum suffragio, Græcorum etiam Photianorum Anathema ritè, atque in pœnam crimi-

(1) *In refutat. Gergani c. 7.*
(2) *lib. de Bono.*
(3) *In expos. Sacror. officior. c. 12.*
(4) *In Cā. Pœnit. S. Basilii*
(5) *In Turco-Græcia.*
(6) *In Euchol. ad Orat. absolutionis mortuorū nota 2. p. 688.*
(7) *In histor. Exotica lib. 7. c. 9.*
(8) *Vide Crusium in Turco-Græcia, & Matth. Cicalam in Chronographo in Nova Synopsi pag. 442. & seqq.*
(9) *In Libello de Timore Dei vernaculo Græcorū sermone.*
(10) *Diversorū miraculorum in Sylloge c. 14. eod. sermone.*

nis latum, itidemque ejusdem Anathematis venia, per preces ex Euchologio depromptas, collata miros parit, inspectosque ab ipsis, qui hęc referunt, & probant, effectus. His addo testimonium juratus meum, ajoque, Diras hujusmodi, quas Græci justè Sacerdotes prononciant, efficacissimas esse. Id, quod expertus in pueritia mea olim Cretæ testor ingenuè, ac religiosè profiteor. Cùm enim ludibundus puer, ut mos est, confictis ex calamo clysteribus liquidam ejacularer, prætereuntis fortè Sacerdotis barbam, faciemque, non sine spectantium risu, magnâque viri contumeliâ protervè perfudi. Ille iratus diris me, ex Canonum Scitis, traditisque à Magno Basilio, devovit. Quibus vix peractis, dolere caput, febre corpus tentari, uno verbo, graviter ægrotare cœpi: quo morbo miserrimè multatus per mensem decubui. Donec Matri fassus illatam Presbytero injuriam, clam patre, ut in gratiam Sacerdotis redire fas esset, postulavi. Exoratus est precibus, atque munusculis, quas *oblationes* dicimus vulgò, minister læsus, ægrum me, atque tunc etiam fervore febris æstuantem adiit, osculatus est, stolatusque ubi perbrevem verborum periodum protulit, qua me à diris omnibus absolvebat, indulgebatque peccati veniam, ejus potestate, qui (11) dixit: *ὃ ἐὰν δήσητε, ἔσται δεδεμένον, καὶ ὃ ἐὰν λύσητε ἔσται λελυμένον*, addidit & *εὐχὴν συγχωρητικήν*, quam ex Coressio refert (12) Goarius in Euchologio, quâ vix absolutâ, statim convalui.

V. Ut quid igitur irasci Latinis, quasi Anathematum nostrorum nota, & translativa miracula pernegent, aut Ecclesiæ nostræ Superos deprecantis efficacitatem inficientur; cùm contra, quicunque de his egere, excipe unum Allatium, qui dubitat; ea omnia fateantur. Norunt enim nullum inde Orthodoxæ fidei damnum parari, nullumque præsidium Photianæ perfidiæ. Nam duo certissima sunt sanæ mentis hominibus. Primum, nullum fieri miraculum posse in testimonium heterodoxæ fidei, hęresisve confirmationem. Miracula enim testimonia sunt Dei, ut constat ex (1) verbis Christi, & sententia Pauli (2) Apostoli: cùmque Deus testimonium mendacio, falsove dogmati perhibere non possit; sequitur, miracula ad confirmationem mendacii, aut hæresis fieri non posse: id, quod (3) Bessarion, & ejus nomine suppresso (4) Bellarminus singillatim ostendit, & palam est Nostris, ex iis, quæ tradunt (5) Hegesippus de Simone Mago, Epiphanius (6) de Manichæo, Gregorius (7) Turonensis de Cyrola Ariano, Cassianus (8) de Eunomiano quodam, Sexta (9) Synodus de Polychronio Monotheleta; qui omnes comprobaturi sua dogmata frustra diu conati sunt, nec sine præsenti periculo pœnæ divinitus illatæ, quam idem ausi alii subiere, ut referunt (10) Optatus de Donatistis, Theodorus (11) Lector de Timotheo Æluro, Paulus (12) Diaconus de Iconomacho Sacerdote, & (13) Bellarminus ex probatissimis authoribus de Luthero, & Calvino. Quapropter egregiè Bessarion, his omnibus eloquenter expositis, sic Gennadium alloquitur. *τὰ μὲν θεόθεν ἐκ παραλόγου γεγενημένα, ἅπερ ἂν θαυμάσια λέγοιτο, καὶ ὑπὲρ τὴν φύσιν εἰσί, καὶ δοκοῦσιν, ἔξω τῆς ὀρθοδόξου πίστεως ἀδύνατα. εἴπερ ἂν εἰς μαρτυρίαν ἀνατείνωνται τῶν δογμάτων. διὸ γὰρ τὰς ἁμαρτωλὰς οὐκ ὑπακούει, ὅτε μαρτυρίαν ζητοῦσι πρὸς κατόρθωσιν κακοδοξίας, ἢ ἔπαινον τῆς κακοπραγίας. ἐξ οὗ καὶ τοῦτο συνάπτεται, τὸ θαύματα τῶν πολλῶν τῆς πίστεως σημείων ἓν εἶναι. ἐρεῖς, ὅτι καὶ Παλαμᾶν θαυματουργὸν φασιν ἐν Θεσσαλονίκῃ. ἀλλὰ φλυαρίαι αὗται κακούργων μοναχῶν, ὡς καὶ παρόντες ποτέ, ἐπὶ τοῦ δυστυχοῦς ἡμῶν βασιλέως, κατηγωνισάμεθα. καὶ νῦν τῇ σῇ ἀδελφότητι, πανιερώτατε δέσποτα, ἵνα γε δι' ἀσφαλείαν ἐπιγράφομεν, προτιθέμεθα*. *Quæ divinitus ab inexpectato fiunt, quæ mira sanè dicuntur, suntque supra naturam, atque videntur, extra Orthodoxam fidem fieri non possunt, si vel testimonium petunt ad confirmationem erroris, vel laudem mali operis. Unde & hoc sequitur, miracula ex multis fidei signis unum esse. Dices, Palamam quoque Thaumaturgum appellant Thessalonicæ. At somnia hæc sunt scelestorum Monachorum, quæ nos olim præsentes sub infelice Rege nostro, debellavimus, & absentes Fraternitati tuæ, Sanctissime Domine, ut caveres, proponimus*. Hunc in modum Bessarion, ex cujus mente fas est interpretari communem Orthodoxorum sententiam docentium, extra Ecclesiam miracula esse non posse.

VI. Quod dictum ita intelligendum est, ut neget, miraculum fieri posse ad comprobandam fidem ab Orthodoxa diversam, aut alia Invocatione fieri posse, quàm nominis veri Dei, & Christi Servatoris, aliisve precibus, quàm quæ ab Ecclesia probatæ sunt, vel saltem ab eadem non reprobatæ. Nam quòd etiam ab Infidelibus, & hæreticis ad veræ Fidei probationem, aut invocatione Virtutis divinæ, aut precibus ab Ecclesia usurpatis quandoque miracula & fiant, & fieri possint, nemo unquam negavit. Fatetur id Bellarminus (1) palam his verbis: *Tribus modis peccatores* (quo nomine etiam Infideles complectitur, ut ex propositis ab eo constat) *orare possunt. Uno modo, ut impetrent à Deo miracula in confirmationem fidei: & hoc modo fieri potest, ut peccatores impetrent, si veram Fidem confirmare velint, quia tunc non est propria ipsorum vita, vel meritum, vel etiam oratio, quæ miraculum impetrat, sed Fides vera, quæ confirmanda est, vel invocatio nominis Dei, aut signum Crucis, & aliquid ejusmodi, quo ille utitur ad miraculum faciendum*. Ita Bellarminus, cui addi possunt loca plurima, ex quibus ostenditur, etiam eos, qui mali, improbique sunt, exaudiri à Deo. Retulit ea Bessarion loco citato; & ibidem Bellarminus, dissimulato Bessarionis nomine, ne quid Græco tribueret, qui tamen à Græco amico Andrea Eudæmonioanne plurimum opis, atque auxilii semper accepit. Igitur exaudiri & peccatores, & improbos à Deo palam est ex (2) illis: *πᾶς ὁ αἰτῶν λαμβάνει, καὶ ὁ ζητῶν εὑρίσκει*: *omnis, qui petit, accipit, & qui quærit, invenit*. Quæ verba explicans (3) Author Operis imperfecti, quod Chrysostomo tributiur; *sive justus*, inquit, *sive peccator*, *εἴτε δίκαιος, εἴτε καὶ ἁμαρτωλός*. Constat ex illis improborum (4) verbis: *κύριε, κύριε, οὐ τῷ σῷ ὀνόματι προεφητεύσαμεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δαιμόνια ἐξεβάλομεν, καὶ τῷ σῷ ὀνόματι δυνάμεις πολλὰς ἐποιήσαμεν, καὶ τότε ὁμολογήσω αὐτοῖς, ὅτι οὐδέποτε ἔγνων ὑμᾶς· ἀποχωρεῖτε ἀπ' ἐμοῦ οἱ ἐργαζόμενοι*.

(11) Matth. c. 18. n. 18.
(12) pag. 691. col. 1.
(1) Marci c. ult. n. 71.
(2) ad hebr. c. 2. n. 4.
(3) In Epist. ad Gennadium per totum, est. 93. aliis, quas habet Eudæmoniă.
(4) Tom. 2. contr. 1. 3. lib. 4. c. 14.
(5) lib. 3. de excid. Jerosoly. c. 2.
(6) hæresi 60.
(7) lib. 2. hist. frāc. c. 2.
(8) collat. 15. c. 3.
(9) Actione 15.
(10) lib. 2. cont. Parmenian.
(11) lib. 3. collectaneorū.
(12) lib. ult. Rer. Roman.
(13) ubi supra vers. de nostri.
(14) Vide Staphil. in absolut. respon. Jo. Cochlę. i Actis Lutheri Felician. Ninguadam. lib. contr. an. ... n. Burgen. Lindā. in dubit. Annum Copum. lib. 6. Dialog. Hieron. Bolsecum i Vit. Cal. vin. c. 3.
(1) Tom. 4. ult. p. Contro. 3. lib. 1. c. 9. vers. respondeo tribus modis.
(2) Matth. c. 7. n. 8.
(3) homil. 13. in Matth.
(4) d. c. 7. n. 22.

γαζόμενοι τὴν ἀνομίαν. *Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo dæmonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: quia nunquam novi vos.* Ubi notandum, adverbium *nunquam*, quo nempe constituitur, vel Infideles miracula ex nomine Christi operari posse. Hi enim sunt illi, quos nunquam novit Christus, cùm peccatores fideles saltem in Baptismo, saltem in ipsâ infantiâ noti fuerint Christo, ea nimirum notitia, de qua Servator alibi dixit, *cognosco oves meas*. Propterea vel qui Christum non sequebatur exturbare Dæmones potuit, quem cùm à patrando miraculo prohiberent Apostoli, vetuit tantam sinisteritatem clemens Magister: nam, (6) inquit, *qui non est adversum vos, pro vobis est*, ὃς ἐκ ἔστι καθ' ὑμῶν, ὑπὲρ ὑμῶν ἐστιν. Quo effato docuisse videtur eum, qui vi nominis Christi, quamvis alioqui perfidus, utitur ad patranda miracula, eo in opere tanquam fidelem habendum, quando non suâ vi agit, aut suâ fide nititur ad prodigium, sed veri Dei potentiam, veræque fidei opem adhibet, qua scilicet agit, quod agit. Hinc Petrus cum claudo gradiendi potentiam fecit, rem Fidei, quæ eo prodigio confirmabatur, (7) attribuit: ἡ πίστις, ait, ἡ δι' αὐτοῦ, ἔδωκεν αὐτῷ τὴν ὁλοκληρίαν ταύτην: *Fides, quæ per eum est, dedit integram sanitatem istam*. Et Hilarius eos sugillans, qui de patratis miraculis superciliosè gloriabantur; *quasi verò*, (8) inquit, *eorum aliquid proprium sit, & non omnia virtus Dei invocata perficiat*.

(6) Luc. c. 9. n. 50. Marc. c. 9. n. 39.

(7) Act. c. 3. n. 16.

(8) Canone 6. in Matth.

VII. Ratio horum omnium, quam à priori vocant, duplex est. Prima, quoniam Numinis majestatem haud dedecet testimonium Veritati perhibere vel ad preces hostium suorum. Neque enim inde quidquam summæ Veritati, ac Veracitati dissentaneum inferri potest; infertur potiùs aliquid summæ Numinis Clementiæ consentaneum. Secunda, quia Miracula charismata sunt gratis data, uti Scholæ loquuntur. Quæ nimirum nullo modo meritum operantis respiciunt. Hinc neque fidem, neque mores operantis probant, nisi ad hoc singillatim tententur, ut planè absurdè, & ritu vulgi ratiocinari censendus sit, qui ex miris operibus sanctimoniam, aut, uti dicimus, *Orthodoxiam* operantis compertam velit. Quo fit, ut ad id, de quo cum Margunio disputamus, regressi palam asseramus, Tympanitarum miraculis nihil Photianos probare. Patrantur ea in Ecclesiâ Græcâ etiam Schismaticâ, sive quod postulata ad Fidei Christianæ coram Musulmanis confirmationem, qualia sunt pleraque ex iis, quæ relati authores adducunt; sive quòd petita precibus per sanctissimos Patres ad id institutis, non sine efficacissimâ Divinæ omnipotentiæ invocatione, quales omnino censendæ sunt illæ, quibus ad hoc ipsum utimur, ex veteri traditione Basilio Magno attributæ, ut Nicolaus (1) Muzalo Patriarcha CP. penes (2) Canonarcham refert; seu denique quòd Christianæ Religioni sub jugo Barbarorum sensim deficienti penitùs necessaria. Verissimum enim est, quod Pantaleo Ligaridius vir Doctus, & Orthodoxus de hoc (3) ipso scribit. ὅμως δ', ὅτι τοῦθ' ἔπραξεν ὁ Θεὸς ἡμῶν καὶ τὸ νῦν τὴν φανερὰν ἐνέργειαν τοῦ τῆς ἐκκλησίας ἀφορισμοῦ διαφυλάττει, ἵνα μὴ τῇ τῶν Σαῤῥακηνῶν Τυραννίδι καταχέρσω πιεζόμενοι τῆς πίστεως ἐκπίπτωμεν, ἢ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ, καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ πλησίον ἐξασκῶμεν. τὸ μὲν γὰρ φανερὸν τοῦ θαύματος στηρίζει πίστιν, τὸ δὲ φοβερὸν τῆς τιμωρίας ἀπαλλάττει τῆς ἀδικίας, καὶ καλὸν φόβον ἐμποιεῖ. *Existimo autem, propterea Deum nobis nunc etiam manifestam Ecclesiasticæ excommunicationis efficacitatem præstare, ne multati Sarracenorum Tyrannide fide excidamus Christianâ, vel ut Numinis præcepta, amoremque erga proximos exerceamus, Evidentia enim miraculi confirmat fidem, terror autem pœnæ abstinet nos ab iniquitate, bonumque timorem facit*. Is autem tantus est, ut hoc uno Sacra penes Nos omnia gubernentur: atque adeò manifestè vel à perfidis hominibus obsequium exigit, ut, si quando civilis controversia difficilem habens, quemadmodum usuvenit, probationem Turcam inter, & Græcum cedit, vel ipse Turca Juri suo renunciare paratus sit ultrò, si Græcus diras in dolum à Sacerdote Græco inferendas subire velit. Neque aliter incesta conjugia, sacrilegia, cæteraque majora crimina in Græcia puniuntur, quàm ἀφορισμῷ, cujus formido adeò Ecclesiæ Turcarum calumniis obnoxiæ, furorique necessaria est, ut, ille si desit, Christiana Religio in Græciâ pereat, opus sit. Hinc Pater ille misericordiarum, qui non ad penitissimam perniciem Nos punit, sed patienter expectat, hanc opem, hoc reliquum præsidii vel hostibus nostris Photianis impertit, ne, dum necessaria conservandæ in Græciâ religioni perfidissimis hominibus denegat, Ecclesia illa penitùs ruat, quam primam Apostoli Principes aluere, Doctores maximi docuerunt, Martyres penè dixerim infiniti generoso sanguine purpurarunt. Norunt hæc omnia Latini, imò ipsi primi sapientissimè comminiscuntur, ut palam est ex relatis superiùs, nec aut ita dementes sunt, ut inficias eant, quod tot testibus constat, aut ita rationum sunt inopes, ut ignorent, nihil inde fore præsidii Photianis, quorum damnata dogmata his miraculis non probantur, damnantur potiùs, ac penitùs profligantur.

(1) In Synod. de signis Fidei.

(2) In serm. Synodicor. n. 31.

(3) Epist. 9. ad Allat. in collect. Justinia lib. 1.

VIII. Nam, ut narrat, quem nuper laudavimus, (4) Ligaridius, ea tempestate, qua Josaphat ille Sanctissimus Archiepiscopus Polocensis, de quo vide, si vacat, (2) Allatium, quique apud Lechos Orthodoxæ Fidei Martyr occubuit, Schisma eâ in Gente debellaret, Τέρας τοῦτο γέγονε θαυμασιώτατον. Παπᾶς τις λέχος κληθεὶς εἰς διάλυσιν ἀφορισμένου τυμπανιαίου, ὅτε ἤρξατο τῆς παρακλήσεως· εἰ καλῶς τοῦ μὲν μυστηρίου τὰς ἀζύμους ... καὶ λατινόφρονας, κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ἐν τῇ σῇ ἀῤῥήτῳ, καὶ τὰ ἑξῆς. Τελειωθείσης δὲ τῆς παρακλήσεως τὸ σύνηθες θαῦμα ἀλλ' ἦν τυμπανιαῖος ὁ νεκρὸς, ὡς πρῶτον· ἐπελθόντος δὲ τοῦ ἱερέως τοῦ πρεσβυτέρου καὶ κήρυκος, ὁ λαὸς ἐδέετο τὴν παράκλησιν ἀναλαβεῖν, καὶ πρᾶξαι τὸ θαῦμα, κατὰ τὸ εἰωθός· ὁ δὲ ἀναλαβὼν ἔλεγεν, ἄνδρες φιλόχριστοι, τὸ σύνηθες ἐ κατεπράχθη θαυμάσιον, ἵνα μὴ Θεὸς ψεύσηται, ... ὅτι ἀληθῶς τὰ παρ' ἐμοῦ ὑμῖν ... καὶ ἐνδυσάμενος ἱερατικὴν στολὴν, ... εἰ τὰ ἀληθῆ πιστεύομεν οἱ δογματίζοντες τὸ πανάγιον πνεῦμα ἐκ πατρὸς, καὶ υἱοῦ ἐκπορεύεσθαι, τὸν ἀρχιεπίσκοπον τῆς

παλαιᾶς

(4) in d. Epist. 9.

(2) de consens. utriusq. Eccl. lib. 3. c. 13. n. 10.

παλαιᾶς Ῥώμης κατὰ τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ σύνοδον πατέρα, καὶ διδάσκαλον εἶναι τῶν πανταχοῦ χριστιανῶν, καὶ τοῦ Χριστοῦ ἔξαρχον, τούτῳ ἄλλα, ἅπερ αὐτὸς φρονεῖ, φρονοῦντες, κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν· καὶ τὰ λοιπά· καὶ μόλις τὰ τῆς προσευχῆς πέρατος, κατελύθη ὁ νεκρὸς μετὰ ταραχῆς μεγάλης, ἣν ὁ λαὸς ἐπληροῦτο βοῇ, καὶ οἰμωγῇ. *Hoc portentum accidit planè mirabile. Sacerdos quidam Ruthenus, ad absolutionem Tympanitæ excommunicati vocatus, sic orsus est preces: Si benè opinamur detestati impios Azymitas, & Dogmata Latina secutos, Domine Deus noster, qui tua ineffabili &c. Absolutis precibus consuetum miraculum non evenit, sed erat cadaver, ut antea in morem tympani inflatum. Supervenerat forte Josaphat tunc sacerdos, & concionator: hunc orat populus preces resumere, & juxta morem perficere. At ille, occasione sumptâ, dixit: Viri amicissimi Christi, solitum portentum editum non est, ne Deus mentiatur, quod nefas. Agite igitur, discite vera esse, quæ à me vobis prædicantur. Hæc ubi dixit, Sacram induit stolam, exclamatque alta voce: Si vera credimus, qui docemus, Spiritum Sanctum à Patre, & Filio procedere, Archiepiscopum Veteris Romæ, juxta Florentinam Synodum, Patrem esse, ac Magistrum omnium Christianorum, & Christi Vicarium, quique ea, quæ ipse sentit, sentimus, Domine Deus noster &c. Vix autem ea precatione peractâ, solutum cadaver est, non sine ingenti strepitu, quem Populus auxit clamore, & fletu.* Hæc Ligaridius Græcus, & alioqui non admodum æquus Latinis. Ex quibus tamen colligitur, ea miracula, quæ tanti facit Margunius, nihil Photianismo prodesse, cùm latura Photianismo testimonium planè deficiant, atque adeò cùm fiunt, ab eo testimonio penitùs aliena sint; idque dumtaxat testantia, quod utrique Ecclesiæ certum est, nimirum Anathematis pœnam mortuos etiam sequi, ac proinde, vel vitâ functos, nondumque reconciliatos Ecclesiæ, eidem, ab eo, qui fungitur potestate reconciliandi, posse reconciliari.

IX. Id, quod cùm dicit à Latinis negari, mentitur Margunius, quando id à priscis temporibus per Latinos receptum, per Latinos etiamnum passim, palamque doceatur. Nam, absolvi posse exterminatum ab Ecclesia post mortem, & si veræ signa, bonæque mœstitiæ fecerit, absolvendum, Jura (1) Latina liquidò decernunt, ad quæ vide ex Theologis (2) D. Thomam, (3) Paludanum, (4) Suarium, ex Juris Canonici interpretibus (5) Navarrum, Alfonsum (6) Castrensem, Jo. (7) à Turrecremata, (8) Abbatem, (9) Covaruvias, quos uni Margunio objicimus evicturos enorme mendacium, quod & historia damnat. Ex hac ingeritur omnibus Magni exemplum (10) Gregorii, qui Justum Monachum, *Proprietatis*, ut ajunt, damnatum, atque à reliquorum consortio, sancti viri præcepto, rejectum, post mortem sacrificiis pro eo celebratis, & absolutione impensâ fidelium communioni restituit. Idem ejusdem Pontificis exemplo altero comprobatur, quod Joannes (11) Diaconus refert his verbis: *Ante quam Fructuosus quidam Monachus exiret de hac vita, non solverat eum ab excommunicationis Epitimio. Scribens propterea Orationem in Pitacio dedit Diacono cuidam supra Fratrem legendam. Erat autem Oratio solvens ab Excommunicatione defunctum.* Id, quod S. Pontifex à Magistro Monachorum Benedicto didicerat, qui, eodem Gregorio (12) authore, Sanctimoniales duas post obitum, propter morum petulantiam, linguæque procacitatem ab Ecclesia Sacrificii tempore egredi visas, quòd, cùm inter vivos agerent, excommunicationis gladio fuerant percussæ, *oblatione* pro eis factâ, in communionem recipi voluit, ex more Ecclesiæ recepto, de quo multa (13) Albaspineus, quique non apud Græcos dumtaxat miraculis confirmatur, sed etiam apud Latinos, & quidem his sæculis, post nostrum nempe dissidium. Nam Corpus Petri à Luna Pseudo-Pontificis Benedicti XIII. quondam appellati, Peninsulæ quidem vitâ functi, Igluecam tamen Aragoniæ in oppidum postea translati, & intra arcem loco profano repositi, usque in hanc diem incorruptum, insolutumque omninò perseverat, teste (14) Ciacconio, eò, quòd à Sacro Constantiensi Concilio Petrus Anathemate, dum viveret, perculsus, quippe legitimè renunciato Pontifici rebellis, nullum cum utroque reconciliationis in morte dare voluerit argumentum. Refert & Petrus (15) Maffejus Historiæ Indicæ Scriptor elegantissimus, sub Alburquerquio Indiarum Prorege, militem classiarium expirasse, cujus cadaver in mare projectum ingentem terrorem omnibus attulit. Noctu quippe infra sentinam pulsus frequentes exauditos, quem ad strepitum cùm demissâ scalâ vigiles descendissent, implexum carinæ sub ipso gubernaculo militis offendisse corpus. Re ad Navarchum delatâ, minimè fuisse dubium, quin cadaver translatum in littus humo contegerent. Quo facto postridie super ipsum sepulchrum rursus inhumatum apparuisse. Ea re attonitis cunctis, Franciscum quempiam Monachum sagaci conjecturâ suspicatum esse, hominem aliquo interdicti, vel anathematis vinculo constrictum è vita cessisse: atque ita in terram egressum, Sanctissimi viri Benedicti Abbatis exemplo, è Pontificiâ formulâ conceptis verbis animum demortui ritè expiasse; unde, redditâ pace mortuo, eo mysterio vaga ossa in suo tumulo tandem quievisse.

SECTIO VI.

De Homicidio Voluntario.

SUMMARIUM.

I. *Triplex homicidium proponitur, statuiturque, homicidio Voluntaria irregularitatem fieri.*

II. *Explicatur Voluntas directa, & indirecta in patrando homicidio, & quolibet alio crimine.*

III. *Irregularitas ex homicidio Utraque Voluntate fit, si sequatur hominis cædes, secus, si non sequatur.*

Refellitur Philotheus Patriarcha, & Jurium nostrorum effata explicantur ex Canone Apostolorum.

IV. *Mandans homicidium, hoc peracto, homicida dicitur; similiter & mandans percus-*

sionem

(1) c. a nobis de sent. Excom. c. sacris eod. c. de cōmunione c. sanè, c. Legatur 26. q. 2. c. 3i, cui de sent. Excom. in 6.
(2) in 4. sent. 20. q. 1. art. 3.
(3) in 4. sent. d. 18. q. 3. art. 1. n. 8.
(4) de censur. disp. 7. sect. 1. sub n. 4. & seqq.
(5) In sum. c. 26. n. 32. & 27. n. 271.
(6) de Just. hæret. punit. lib. 6 c. 20.
(7) in c. quod autem. 24. q. 1.
(8) in d. c. à nobis n. 11. & in d. c. sacris in 4. not. &c.
(9) in c. Alma mater §. 11. n. 8.
(10) Dialog. lib. 4. c. 55.
(11) In Vita Gregorii lib. 1.
(12) Dialog. lib. 2. c. 33.
(13) lib. 2. observat. c. 21.
(14) In Vita Petri de Luna Benedicti XIII. Antipapæ.
(15) Histor. Indic. lib. 5. ann. 1509.

sionem, ex qua præter voluntatem ejus accidit mors. Non ita, qui nullo modo volens, aut jubens, homicidium ratum habet factum injussu suo.

V. *Respondetur oppositis, & confirmatur Assertio.*

VI. *Consilium dans, eoque ad homicidium inducens Irregularis, & homicida est.*

Quid de eo, qui dat consilium aliàs homicidium perpetraturo?

VII. *Refellitur proœrvia Margunii, & respondetur ejus quæstioni, simulque constituitur, si occisus sit ex consilio non is, contra quem consilium datum est, sed is, cui datum est, eum, qui consilium dedit, irregularem esse.*

VIII. *Opem, & auxilium homicidio præstans quatenus, & quomodo, & quando censeatur homicida, & irregularis.*

IX. *Proponitur triplex Quæstio Harmenopuli.*

X. *Latè disquiritur, & enucleatur, an multis concurrentibus ad idem homicidium, omnes sint irregulares, licèt non omnes percutiant, & quid tunc censendum?*

XI. *Accuratè constituitur, quatenus, & quando irregularis sit is, quem ultori Consanguinei hostem ipsius occidunt.*

Si non lethali vulnere percussus injustè moriatur, percutiens irregularis edicitur.

XII. *Duplex Abortus proponitur. An homicida, & irregularis sit dans causam abortui, quo fœtus nondum animatus ejicitur? Refellitur Margunius.*

XIII. *Constituitur irregularem esse eum, qui dat causam abortui fœtus animati, non eum, qui agit, ut fœtus inanimis ejiciatur.*

Quando fœtus animetur in utero ex Philosophorum sententia.

Error quorundam Græcorum circa plures ejusdem hominis animas.

XIV. *Is error latè refellitur.*

I. HActenus à propositâ homicidii finitione divertimus, ut Margunii mistas ineptiis calumnias rejiceremus. Regrediamur ad propositum, atque homicidium ita, ut rectè, ac ritè definivimus, explicatum dividamus in illud, quod sponte, atque ex composito, deditâque opera fit, & vulgò *Voluntarium* dicitur, & in illud, quod imprudenter, casuque patratur, ac vulgò *involuntarium*, & *casuale*, meliùs fortuitum appellamus. Accedit & tertium Genus homicidii, quod necessarium dicimus, ac legitimum. Jam Voluntarium homicidium est, quod dolo malo, animo occidendi committitur, ut Jura (1) statuunt, & doctè (2) Angelus explicat. Involuntarium verò, & casuale, fortuitumve est, quod præter scopum, animumve, vel, uti dicimus, *intentionem* patrantis fit. Nam juxta (3) Philosophum casus est causa præter scopum, & intentionem agens, & ille reverà casu dicitur operari, qui, quod operatur, ad id animum minimè intendit. Denique necessarium homicidium Jure censebis, quod vitio libertatis contingit. Sive vitium hoc ex eo fit, quòd, qui occidit, libertate haudquaquam utitur, sive inde procedat, quia seipsum inculpatus, aut necessariò tuetur, sive propterea inesse occidenti dicitur, quoniam ex officio mactet, aut mactari aliquem jubeat, vel operam navet supplicio hominum. Ut igitur ex hoc nempe capite quis sacris sit Ordinibus abstinendus, liquidò cognoscatur, illud circa homicidium voluntarium animadvertendum est, ex eo Irregularitatem certissimè contrahi. Nam in Jure nostro hic Ordinum obex constituitur Apostolorum (4) authoritate, confirmaturque Ancyrano (5) decreto; & Jure Latino, quod olim Eliberina (6) Synodus iteratò constituit, & post sexcentos alios confirmavit (7) Nicolaus I. penes (8) Carranzam videndus. Porro, cùm spontanei reus homicidii ab Ordinibus abstinendus edicitur, non is dumtaxat abstinendus edicitur, qui palam, & meditatò ad cædem hominis tendit, atque hominem occidere vult, verùm etiam is, cujus voluntas in eum actum fertur, unde non ex insperato, &, uti loquimur, *ex accidenti*, sed ex se, nulloque medio mors sequitur. Etenim voluntas peccantis, ac perperam agentis non solùm in id fertur, quod fit, sed etiam in id omne, quod non ex accidente manat, ex eo, quod fit. Dabo exemplum in eo, qui Socratem pravo animo percusserit, cupiens ei præsentem injuriam irrogare, non autem illum occidere, nec tamen in ictibus infligendis ita dexteram potuit temperare, quin graviter percusserit, eoque ictus consecuta mors sit. Hunc profectò quilibet reum homicidii spontanei dicet, quoniam ejus voluntas tum in percussionem lata fuerit, tum in omne id, quod inde per se, nulloque intermedio profectum est. Quare, cùm inde mors ex se, nulloque intermedio provenerit, jure ejus homicidii reus dicetur, qui eum in modum percussit. Docent hæc incuriosè, & subobscurè ex Græcis (9) Prodromus, & (10) Aristenus, ex Latinis acutè, & doctè, omniumque & optimè, & breviter (11) D. Thomas, deducunturque ex Jure (12) sacro Latinorum, & Jure (13) Latinis, Græcisque communi. Notant autem in primis accuratissimè Matthæus (14) Monachus notissimus Jurisprudentiæ nostræ, nec minus notus Latinæ Theologiæ Theologus (15) Cajetanus. Ex quibus tandem conficitur, eum, qui ita percusserit, irregularem esse, quippe voluntarii homicidii reum.

(1) *L. 1. in princ. & l. Divus ff. de Sicar. l. in L. Cornelia ff. eod. c. 1. §. si quis hominem de pœniten. c. sicut dignum. de homic.*
(2) *In tr. de Malef. §. sciùter, & dolosè.*
(3) *2 Physicorum.*
(4) *Can. 66.*
(5) *Can. 22.*
(6) *Can. 1. & Can. 6.*
(7) *In Ep. ad Michael. Imper. tract. 5.*
(8) *In Sum. Côc. in decretis Nicol. I. pag. mihi 585.*
(9) *De Interp. ad Can. 66. Apost.*
(10) *Ad d. Can. 66. In Nomoc.*
(11) *1. 2. q. 20. art. 5.*
(12) *In c. ult. de homic. in 6.*
(13) *In L. quoniam multa C. ad l. Jul. de vi. l. 1. §. ex incendio ff. de incēd. ru. & naufr.*
(14) *Ad Can. Apost. in d. c. 66.*
(15) *In 2. 2. qu. 64. art. 8.*

II. Hujus ad penitiorem notitiam Nostris faciendam, certa regula statuenda est, tum ex Latinorum, quibus insenuimus, scholis, tum ex Græcorum, quibus impalluimus, chartis. Ad id scire oportet, voluntatem in delicta non semper eodem modo ferri. Aliquando enim fertur, ut ajunt, *indirectè*, quandoque *directè*. Et directè sanè, quando, qui agit, criminis cupidum animum habet, illudque ex composito vult, ut supra ostendimus, & constat ex (1) Jure. Indirectè verò, quando id ex industria petit, unde ex accidenti, sed rectà, atque ex se, sequitur crimen. Etenim in id, quod ex accidenti, casuque sequitur, neque directè fertur Voluntas, neque indirectè. Id, quod aptè explicat (2) D. Thomas in eo, qui bibit immoderatè: is enim voluntate suâ fertur, rectà in

(1) *L. 1. C. de Sicar. l. 1. §. Divus, ff. eod.*
(2) *1. 2. q. 76. art. 4.*
(3) *In 4. Sent. dist. 32. qu. 1. art. 3.*
(4) *In c. quia diversitatē n. 3. & 11. de clerc. præben.*
(5) *In d. c. quia di-*

ctâ in potum immoderatum ; obliquè autem, sive indirectè in ebrietatem, quæ ex se potum illum immoderatum consequitur. Probat, recipitque similitudinem (3) Paludanus, & (4) Abbas ; & ante hos (5) Glossa. Idipsum elegantiùs edisserit (6) Harmenopulus in ludente, qui rectà lucrum petit, ex consequente autem fertur in verba sacrilega, quæ blasphemias dicimus, quæque, ut experientia docet, rectè sequuntur vetitum ludum. Porro hæc indirecta voluntas magis, minusve indirecta dicitur eum in modum, quo Actus, quem volumus, magis, minusve tendit ad id, quod ex se sequitur, nulloque intermedio, quemadmodum (7) D. Thomas docet, & post illum ex illo (8) Cajetanus, post illum verò, non ex illo (9) Harmenopulus. Præterea in qualitate criminis agnoscendâ non attenditur sola voluntas, ipsa executio animadvertenda est Voluntatis. Etenim, ut ut peccet, qui malum vult, si, quod vult, malum minimè patretur, non est ita puniendus, quemadmodum si patrasset, ut multis doctissimè, & latissimè (10) Covarruvias, & breviter dixit inter Nostros Matthæus (11) Monachus.

verſsatì. ver. suspensus. (6) In prochir. Jur. Can. tit. 8. sect. 4. (7) 2. 2. q. 64. art. 8. ad 2. (8) Ibid. d. art. 8. ad 3. (9) In d. Sect. 4. ad fin. (10) In Clem. si furiosus de homic. init. p. 2. per tot. (11) In Notis ad Synops. Attaliatæ. in tit. de homicid.

III. Et hæc duo hercle in re nostra retinenda sunt, inde enim regula constituitur dignoscendi homicidæ voluntarii. Dicimus enim, homicidam hujusmodi, ad hoc, ut hanc ob causam ab Ordinibus repellatur, utroque constitui, nempe voluntate directâ, & indirectâ ; & homicidio ipso, sive morte hominis reipsa illatâ. Neque enim ad ejusmodi homicidium, si mors hominis desit, voluntas alterutra sufficit, quantumvis deliberata, atque ex se efficax, quæque media (ita dicimus instrumenta rei, quam voluntate prosequimur) præparet, applicetque. Quare, si quis in aliquem Syphonem incendiarium exploserit animo eum occidendi, si ad ejusdem perniciem cum telo armatus processerit, aut insidias clam, palamve struxerit; si tamen neque occiderit reipsà, neque percusserit, profanus, quod ad Ordines attinet, non erit. Ingerit hoc manifestè ratio ipsa. Nam Canones eum tanquam homicidam rejiciunt, qui reverà homicida est, censeturque: at is, quem proximè descripsimus, homicida non est, quippe tentare homicidium non est patrare, ut patet. Igitur tanquam homicida rejiciendus non est. Quapropter id meritò docemur multiplici Juris (1) authoritate, probatque eum (2) DD. (3) Glossographus, cui subscripsere speciatim (4) Hippolytus, (5) Felinus, ac (6) Trotius, addita (7) Glossa sibi ipsi contraria, quippe quæ homicidam appellat, quem negat ex homicidio irregularem. Idem affirmant ex Nostris (8) Prodromus, Nicetas (9) Heraclecnsis, Demetrius (10) Chomatenus, & (11) Zonaras, quos refert opportunè Neophytus (12) Rhodinus, his rem Ecclesiæ utrique probatissimam definiens: καὶ τέτων τῶν σοφῶν νομοδιδασκάλων αἱ γνῶμαι ὕτως ὁρίζεσι, καλῶς μὲν, καὶ σοφῶς. ἡ γὰρ κακομηχανία οὐκ αὐτὴν δέχεται τὴν τιμωρίαν, ὡς ἐφείλομεν τῇ κακοπραγίᾳ. *Et horum quidem Jurisconsultorum Sapientium ita sententiæ decernunt, optimè, ac Sapienter; nam conatus malus non eodem modo punitur, ac malum opus.* Quibus verbis refelluntur ineptiæ (13) Philothei Patriarchæ CP. debacchantis in Nicephorum Gregoram, quòd hanc sententiam ex Latinis receperit, docentisque actum interiorem animæ, si extimo aliquo conatu se prodat, eundem prorsus in modum plectendum esse, ac si is, qui actum illum extimè perficere conabatur, perfecisset. Refelluntur, inquam, hæ ineptiæ Philothei dictis Summorum penes nos Jurisconsultorum Suffragio confirmatis, quibus nihil obsunt, quæ contra Philotheus congerit Sapientissimorum Græcorum effata. Nam, quæ alii ex Nostris vibratè, doctè, acutè, Philotheus verò stolidè, & more Palamitarum, stupidè objicit, ratione nostrâ funditus evertuntur, locumque dumtaxat habent, cùm Ecclesiæ Canones de conatu ipso loquuntur, non autem ubi ad irregularitatem actum ipsum exteriorem petunt, ad quem tendat voluntas: id, quod translativum Latinis est ex traditis per (14) Hugonem, & (15) Cardinalem, post quos idem docuit pressiùs (16) Covaruvias. Nostris verò manifestum est, ex Decretis Apostolorum, quæ tanti Palamitæ, ac Photiani faciunt, ut divini Juris illis tribuant authoritatem. In illis enim hæc (17) habes. εἴτις κληρικὸς ἐν μάχῃ τινὰ κρούσας, καὶ ἀπὸ τοῦ ἑνὸς κρούσματος ἀποκτείνας, καθαιρείσθω, διὰ τὴν προπέτειαν αὐτοῦ, ἐὰν δὲ λαϊκὸς ᾖ, ἀφοριζέσθω. *Si quis Clericus in concertatione aliquem pulsaverit, & uno ictu interemerit, deponitor, propter temeritatem suam. Sin verò Laicus sit, arcetor à Communione.* Ecce concertatio nequaquam sufficit, quæ conatus est animi percussuri, intere mpturique. Exposcitur ipsa percussio, neque hæc superesse censetur, quamvis conatus validior sit ad mortem inferendam. Petitur interemptio ipsa, sive cædes, quâ nempe peractâ, interemptor deponitur, & ineptus Sacris Ordinibus perhibetur. Falsum est igitur, superesse conatum ad Irregularitatem, quæ nimirum hoc ex capite contrahitur, cùm unà adsunt animus occidendi, & hominis ipsius occidio.

(1) In c. sicut. 15. q. 1. c. sicut 32. qu. 2. gen. ops. in c. cogitationis pœnam de pœnit. dist. 1. & su l. cogitationis ff. de pœn. (2) In c. si aliquis de homic. (3) In d. c. si aliquis. (4) In l. is, qui cum telo col. ult. C. de Sicar. (5) In c. sicut dignum. col. 3 vers. 3. fallit, & in tract. quando conatus. vers. 6. fallit. (6) De vero, & perfect. Cler. l. 2. c. 20. n. 5. (7) In c. periculosè de pœnit. dist. 1. (8) De Interpr. ad Can. 66. Apost. (9) In responſ. ad Ja. Selybriæ. (10) In responſ. ad Solicarium. (11) In Brevi Ecthesi Canon. Apost. ad 66. (12) In explicat. Doctr. Christia. ad præcep. non occides. (13) Lib. 8. sive Orat. cōtra Gregorā in med. (14) In c. 1. de ea, qui mitt. in possess. cau. rei ser. (15) In d. c. 1. de eo qui mittis. (16) d. init. p. 1. n. 5. (17) d. Canone 66.

IV. His ita constitutis, ad peculiaria descendimus: cùmque jam ostenderimus, ex indirectâ voluntate homicidii notam sequi, illud primò deducimus, mandantem homicidium, seu mandatorem tanquam verè homicidam rejiciendum à Sacris. Etenim & ex eo mandato animus cædem appetens arguitur, & ex mandato rectà sequitur ipsa cædes, quæcunque patratur. Quod sanè & communi suffragio adstruitur, nec authoritate indiget, cùm per se pateat. Illud obscurum, an is, qui mandavit alicui, quempiam ut percuteret, & quidem sine animo cædis, imò vetans occidi, aut debilitari, ex cæde, per mandatarium fines egressum mandati peractâ, profanus censendus sit? Et communis sanè sententia de pœnâ ei scilicet irrogandâ laboriosè disputat, an Ordinaria puniendus sit: Nemo est qui dubitet, ἀκανόνιστον esse. Re enim ipsa homicida est ex obliquâ voluntate homicidii propterea, quòd ex industriâ percussionem vult, ex qua rectà sequitur homicidium, corpusve hominis debilitatur. Constat hoc ex Jure (1) Latino idem in simili decernente, idipsumque Nostris insinuat Apostolorum (2) authoritas jubentium exauthorari Clericum percutientem, & uno ictu ex percussione occidentem *propter temeritatem*

(1) c. penult. de homic. (2) d. Canone 66. (3) In d. c. sicut dignum de homic. col. 4. (4) d. lib. 2. c. 22. (5) In Pract. crimin. tit de homicid. §. circa n. 196. (6) De Irregul. reg. 26. (7) c. cum quis de Sent. excommunicat. in 6. (8) In c. si quis viduam.

tem suam, quasi temeritas volentis ex se percussionem, unde cędes consequitur, æquiparanda sit voluntati homicidii, ex quo quis rejicitur ab Ordinibus. Quò fit, ut non minus certum sit, eum etiam irregularem esse, qui nolens eum, quem vulnerat, interficere, revera tamen eo vulnere lædit, ex quo moritur. De illo dubium est, an, qui ratum habuerit homicidium suo nomine à Sicario, aliove factum, licèt ipse nullum mandatum dederit, extra regulam Ecclesię censeatur, ut homicida. Et affirmat (3) Felinus, si ipsius nomine perpetratum sit homicidium, quod ratum habet, cui subscribit (4) Trotius cum (5) Carrerio, & Nicolao (6) Plovio, quibus videtur suffragari notissimum illud (7) Bonifacii VIII. decretum, quo extra cœtum Christianorum rejicitur ille, qui nomine suo illatam Clerico injuriam ratam habuerit. Oppositum tamen censuit palam Concilium (8) habitum sub Martino Pontifice, & (9) Glossa, cui adstipulatur Guillelmus (10) Durandus Speculator, & (11) Hippolytus, quorum sententia verior est, Juribusque nostris consentanea magis; ex qua indiscriminatim dicendum, non fore ineptum sacris Ordinibus recipiendis, eum, qui ratum habuerit homicidium nomine suo peractum, si eidem patrando neque consilium, neque mandatum, neque auxilium contulerit. Hoc Nostrorum Chorus probat, quos refert fusè (12) Diplovatacius, & ex eo (13) Eudęmonioannes. Et benè profectò; nam ex dictis, traditisque, hæc nota minime contrahitur, nisi ab illis, qui eorum Rei criminum sunt, quibus apertè Jus eam incutit, inuritve notam; quare (14) Prodromus palam: οὐδεὶς ἀχειροτόνητος τιμὴ ἐκείνων ἔνοχος γίνεται, ἅπερ τιμωρεῖ, ἢ ἐξωθεῖ ἀναφανδὸν ὁ Κανών, ἀπαγορεύων τὴν ἱερὰν τάξιν. *Nemo irregularis, nisi eorum sit reus, quæ castigat, aut rejicit Canon, prohibens Ordine Sacro*. Quæ verba Nostri probant, ac recipiunt, ut constat ex (15) Aristeno, (16) Balsamone, (17) Blastario, (18) Gerasimo, & (19) Leone Monachis; eademque Latini laudant cum (20) Covarruvia non sine Juris Pontificii (21) authoritate. At nemo mihi Canonem, Græcum, Latinumve proferet, quo Sacris Ordinibus ineptus dicatur is, qui ratum habuerit homicidium, se ignorante, suo nomine, perpetratum.

V. Neque officiet, si dicas, actum ipsum, quo quid ratum habemus, quique *ratihabitio* in Jure dicitur, mandato æquiparari, uti scivere regulæ (1) Juris: nimirum quia facti, gestique nomine nostro comprobatio est; idipsum confirmante (2) Jure multiplici. Nam ajo, eas regulas valituras, quotiens non exposcitur Juris aperta decisio. Tunc enim non est satis argumentatio ex ratihabitione, quæ per æquipollens, uti dicimus, non in specie mandato ęquiparatur, nec idem est cum mandato, quemadmodum in Jure (3) translativum est. Quare, licèt ex mandato contrahatur nota rejiciens ab Ordinibus propterea, quòd speciatim hæc vis mandato tribuitur, non tamen ex ratihabitione, quoniam de hac nusquam mentio. Pręterea ad hanc notam necessaria est homicidii culpa, uti præjecimus (4) ex Jure Pontificio, (5) Nostroque. Is verò, qui ratum habet homicidium jam factum, reverà culpæ obnoxius homicidii non est, quoad ipsum actum. Quamquam enim peccarit per ratihabitionem peccato homicidii, animo tantùm, & voluntate crimen admisit, cùm nihil contulerit ad actum, qui præcessit, nec habuit causam ex voluntate, quæ secuta est: quippe sequens ad præcedens nullo modo, ut causa, conferre aliquid potest. Jam diximus solum animum non sufficere ad hanc notam inurendam, nisi ex animo factum descendat, cupiditatemque cædis cædes ipsa rectà, vel obliquè sequatur. Neque obstat dictum (6) Bonifacii VIII. subjiciens Ecclesiasticę pœnæ gravissimæ eum, qui Clerico illatam injuriam nomine suo ratam habuerit: Non enim ambigimus aliquando ex comprobatione criminis nomine nostro patrati, cui adnexa censura est, censuram, notamve contrahi; sed dicimus, quando ex ratihabitione contrahenda censura est, oportere, ut id in Canone proponatur: id, quod cùm in re nostra cesset, omnino dicendum est, eum, qui sui nescientis nomine patratum homicidium ratum habet, à sacris Ordinibus rejiciendum non esse.

VI. Mandanti addendus est & is, qui consilio suo ad homicidium provocavit. Et hunc hercle abstinendum à re sacrà omnes constituunt, Latini quidem numeroso Juris (1) Pontificii suffragio tuti, Græci verò ex iis, quæ congerit (2) Harmenopulus à (3) Diplovatacio productus, penes quem id multiplici SS. Patrum sententia comprobatur: confirmaturque rationibus deductis ex Jure (4) Civili per Justinianum Græciæ promulgato, & à Græcis recepto, usuque Sacræ etiam Reipublicæ, ut ita dixèrim, *canonizato*. Ibi porro plerumque quis in delictis ex consilio tenetur, quod etiam Jus Pontificium (5) censet: atque adeò ex consilio collato crimini consilium præbens tenetur criminis ejusdem pœna. Ergo pœna homicidii tenebitur, qui homicidii consilium sufficit, quę pœna, cùm, quod attinet ad Ecclesiam, in hac notà versetur, hæc sanè à datore immitis consilii contrahitur. Quod intellige, si consilium ei datum sit, qui cæteroqui homicidium minimè perpetrasset. Nam de eo, qui aliàs perpetraturo crimen homicidii consilium dedit, ambigitur non immeritò in Jure. Et (6) Harmenopulus noster existimat, neque reum esse homicidii, neque ut homicidam à Sacris Ordinibus abigendum, eà ratione, quia, qui consilium dat crimen alioqui facturo, minimè censętur teneri pœna commissi criminis, uti scripsere, & (7) Ulpianus, & (8) Paulus IC. quorum sententiæ adstipulantur Latini secuti authoritatem (9) Juris, & (10) Glossæ, (11) Bartholus, & (12) Francus, (13) Abbas, (14) Felinus, (15) Decius, (16) Angelus, (17) Cæpolla, (18) Carrerius, & (19) Albertinus. Qui tamen Harmenopuli effatum amplexi, quod ad pœnam attinet, quoad irregularitatem accuratè distinguunt. Nam, si, qui consilium recepit, alioqui homicidium facturus erat, neque ex consilio recepto sit factus deterior, Harmenopulo consentiunt, contra, si ex consilio deterior factus est: nam tunc datorem consilii abigendum à Sacris. Etenim consilium, ex quo quispiam, quamvis ante deliberasset de actu, deterior factus est, manifestè provitat ad actum; adeòque pœnæ actus obnoxius est, qui consilium illud suppeditavit. Quà ratione consilium dans ei, qui jampridem

Marginal notes (left): vers. consilium. 50. dist. (9) In d. c. si quis viduam. d. vers. consilio. (10) In Specul. tit. de dispens. §. juxta. vers. quid de agent. n. 51. (11) Singul. 184. ad med. (12) In Synop. jur. Græc. situl. de homic. (13) Lib. de Morib. Græcor. c. 100. qui est liber 1. contra Calvinũ. (14) De Interpr. ad Can. 66. Apostolic. (15) In 2. Collect. Can. ad Can. 66. Apost. (16) In respõs. ad Xiphilin. (17) In exposit. Decalogi in 2. par. Syntagmat. (18) In Ecthesi Can. ad Apostol. (19) Ad Can. 66. Apostol. (20) In d. c. si furiosus p. 2. §. 1. n. 4. (21) In c. is, qui de sent. Excom. in 6. (1) c. ratihabitionẽ de reg. jur. in 6. (2) c. ratum. de reg. Jur. in 6. (3) L. Mevius l. si hæredi §. ult. ff. de condit. & demõstr.

Marginal notes (right): (4) c. si aliquis de homicid. (5) d. Can. 66. Apos. (6) In d. c. cùm quis de sent. excom. in 6. (1) d. c. si quis viduã 50. dist. c. 2. de Cler. pug. in duel. c. si cut §. Clericos de homic. (2) In Prochir. Jur. Can. situl. de homic. (3) In Synop. jur. Græc. c. de homic. l. 2. (4) Ex l. 1. §. persuadere ff. de ser. cor. l. sæpè ff. de ver. signif. (5) c. nuper de sent. excom. (6) Ubi supra. (7) In l. non solũ. § si mandatũ ver. Atticillianus ff. de injur. (8) In d. l. sępe ff. de ver. sign. (9) In d. c. sicut dignum §. qui verò, & in d. c. nuper. (10) In d. c. sicut dignum d. c. nuper & in §.

decreverat nuptias incestas, pœna Incesti terretur; ut cum Matthæo (20) Monacho docet (21) Attaliata, & consilium cum circumstantia superiùs descripta excommunicationi subjicitur à Jure decretæ, quemadmodum tradunt (22) Innocentius, & DD. idemque censet cum Theologis (23) Silvester, cui adstipulatur Jus (24) Pontificium, ante quod idipsum Nostros docuit Constantinus (25) Lychudes Patriarcha, videndus à Nostris omnino.

VII. Opportunè autem hic respondendum est interrogationi (1) Margunii, qua scilicet Latinos provocat tanta protervià, quantâ olim vix usi sunt Sacerdotes Celænei (quos persimiles noscet Margunio, quicunque (2) Jamblici carmen leget) cùm nodum Gordium hospitibus proponebant. Quærit ergo, quid si ex pravo consilio non fuerit occisus is, adversum quem datum est, sed is, cui datum consilium est, an qui consilium dedit ἀχειροτόνητος; Καὶ τοῦτο εἶναι ἓν ζήτημα ὠφέλιμον, καὶ ἐν καθημερινῇ πείρᾳ, ὅπερ ὅμως οὐδὲ οἱ παλαιοὶ, οὐδ' οἱ Λατῖνοι λύουσι, διὰ τὸ εἶναι δύσκολον· ἡμεῖς δὲ τὸ λύομεν λέγοντες, ὅτι ἠμπορεῖ νὰ χειροτονηθῇ· ὅτι ἡ συμβουλὴ δὲν ἐδόθη πρὸς φόνον τούτου, ἀλλ' εἰς ἐκεῖνον, ὁποῦ δὲν ἐγίνη. *Et hæc quæstio utilis est herclè, & in usu perpetuo, quam tamen neque prisci, neque Latini solvunt, quòd difficilis sit. Nos verò solvimus dicentes, posse recipi ad Ordines, quoniam consilium non est datum ad hoc homicidium, sed ad illud, quod patratum haud est.* Vide intolerabilem Nebulonis audaciam, mistam, conditamque mendacio. Audaciæ summæ est, quod prisci, recentesque solvere potuisse negantur, id à se solutum asserere: mendacitatis verò prorsus effrontis affirmare, eam quæstionem intactam, insolutamque priscis, atque recentibus, præsertim Latinis. Nos verò dicimus, quæstionem illam & à Priscis Græcorum, & à recentioribus Latinorum apprimè solutam fuisse: quorum sapientissima dicta secuti contra Margunium decernimus, datorem consilii, quem describit, à sacris Ordinibus abstinendum. Hæc decisio hactenus dicta consequitur. Nam qui pravum consilium dedit, reus censetur omnium, quæ ex illo proficiscuntur rectà, atque ex se. Utrumvis autem sequatur sive mors ejus, contra quem consilium datum est, sive is, pro quo, & cui datum est, ex illo consilio per se, ut ajunt, atque directè sequitur, atque adeò sive occisus is sit, contra quem, sive is, cui datum consilium est, utriuslibet cædis reus erit consilii dator. Quòd si reus cædis, jam homicida, atque ab Ordinibus abstinendus. Id, quod prisci dixere, quos hæc ignorasse mentitur Margunius. Etenim (3) Harmenopulus eum, qui ad cædem consilium dat, reum cædis illatæ ei, qui homicidium perpetrare conatus est, asserit, & ante eum Leo (4) Monachus hunc ipsum à Sacrà mensâ rejiciendum, affirmat. Idemque alii ex Nostris viri gravissimi censent, quos vide penes (5) Diplovatacium. Idipsum accuratiùs constituunt, simpliciùsque Latini (6) DD. (7) Cardinalis, (8) Felinus, (9) Trotius, (10) Soccinus, (11) Speculator, quos & tot, & tantos si non vidit, Margunius, quid vidit, Canonum interpretationem professus? Si vidit, quis eum perditum sycophantam non dixerit, imprudenter conatum Græciam decipere, quasi ipse unus sapuerit, cùm supra omnes priscosque, & recentes manifestissimè desipuerit?

VIII. Eodem Jure tenentur, qui Opem, auxiliumve homicidio præstant, si operam crimini suam concilient, &, uti vulgò dicimus, *cooperentur*. Itidemque, si proximam, nullo intermedio, causam crimini ita sufficiant, ut, secluso eorum auxilio, crimen haud fuisset effectum. Quod ex certâ, receptâque Græciæ sententiâ docet (1) Harmenopulus, confirmatque Cæsareis legibus, quibus vel in re sacra maximè utimur, quippe in Græcia per Justinianum congestis, eidemque peculiariùs promulgatis. Hæ (2) autem eum, qui modo superiùs explicato fert opem occidenti, homicidii reum decernunt; idemque statuit Jus (3) pontificium, leges has, quibus utimur, approbans. Quòd si auxilium causam proximam homicidio non dederit; ingenuè fateor, non ausim, quidquid (4) Margunius mussitet, à Sacris opitulantem arcere. Id, quod palam notat (5) Harmenopulus, ante annos trecentos hoc elogio sapientiam Margunii excipiens: ἔστι δὲ τοῦτον (loquitur de opitulante, nec tamen causam homicidio proximam dante) ἁπλῶς ἀνδροφόνον ἀποφαίνειν, αὐθάδης τὴν γνώμην, καὶ ἄπειρος νόμων δοκεῖ μοι. *Qui enim hunc simpliciter homicidam dixerit, is audacioris sententiæ reus, & imperitus mihi legum videtur*. Hinc licet inferre contra (6) Margunium, favorem, auxiliumque interfectori præstitum, post commissum homicidium, non tanti esse, ut faventem, auxiliantemque abstinere ab Ordinibus queat, nisi favor is sit, & tale auxilium, ut causam præstiterint proximam; puta propterea, quòd interfector gnarus, me ei suppetias laturum post patratum delictum, ausus est patrare, non patraturus alioqui; aut audentior factus est, acriorque ad scelus patrandum; tunc enim eum, qui suppetias tulit, non auderem Altaris ministerio admovere. Quæ cum explicatione recipienda sunt, quæ decrevit Nicephorus (7) Patriarcha, & post eum Constantinus (8) Chliarenus, & Joannes (9) Xiphilinus ab eodem (10) Margunio producti.

IX. Et hæc sanè certa. Sunt tamen in hac, quam pertractamus, materiâ, impeditissima plurima, & Nostris reverà inextricabilia, quæ acutissimus (1) Harmenopulus obiter attigit hac verborum periodo. πότερον δὲ, εἰ συντρεχόντων πολλῶν πρὸς φόνον, ἅπαντες φόνῳ ἔνοχοι; καὶ εἰ φονεύσωσιν οἱ συγγενεῖς εἰς ἄμυναν συγγενοῦς τινά, ὁ ὑπὸ τῶν συγγενῶν ἐκδικηθεὶς φόνῳ μετέχει; τέλος. εἰ ὁ μὴ καιρίως τρωθεὶς ἀποθάνῃ παρὰ τὸ τραύματος ἀπείρως θεραπευθέντος, ὁ μὴ καιρίως τρώσας φονεύς; ἀκριβεστέραν τὴν ζήτησιν ἔχουσιν. ἅπερ ἐν κατὰ τὰς πεύσεις ἀλλαχοῦ διαγνωστέον ὅτι δικάζων ἐν τῷ πραιτωρίῳ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐν τῇ συνόδῳ· ἐμοὶ γὰρ εἰς τὸ πόρρω βαδίζοντι, οὐ τὰ ἀναγκαῖα ταῦτα γ' εἴρηται. *An verò irruentibus unà multis ad homicidium, omnes rei sint homicidii? Et an si quispiam ad ultionem consanguinei à consanguineis, domesticisve fuerit interfectus, is, quem ulti sunt homicidæ, homicida censendus sit? Denique, an haud lethaliter vulneratus, si ob vulnus inflictum ex imperitia medicorum occumbat, qui vulneravit homi-*

op. Inst. de obl. quæ ex delict. nasc. (11) *In d. l. sepe.* (12) *In c. nullus de reg. Jur. in 6.* (13) *In c. 3. de off. delegat.* (14) *In d. §. qui verè, & in d. c. 1.* (15) *In d. c. 1. & in l. consilii fide reg. jur.* (16) *In l. is, qui opem, et in l. in furto §. ops. ff. de furt.* (17) *Cōsil. 27. col. pen.* (18) *d. §. circa nu. 163.* (19) *In l. ob hæc verba n. 3. ff. de his, qui not. infam.* (20) *Petrus Diplovat. ubi supra.* (21) *Apud eundem ibid.* (22) *In c. nuper de sent. excom.* (23) *In ver. excommun. 8. q. ult.* (24) *d. §. quis vere, in 1. p.* (25) *In Jur. Græco-Rom. pag. 265.*

(1) *Nota 14. s Can. 27. Ancyran.* (2) *Apud Planud. in Adag. cēt. 2. n. 8.* (3) *Ubi supr. d. c. de homic.* (4) *In comp. leg. ad tit. de homic.*

(5) *Ubi suprà.* (6) *Jo. Andr. Ancharan. Domin. & Franc. in c. ult. de homic. 5 6* (7) *In c. ad audientiam n. 3. de homic.* (8) *In c. 2. de off. deleg. & c. sicut dignum de homic.* (9) *De ver. & perf. Cler. l. 2. c. 21. n. 9.* (10) *In d. c. ad audientiam n. 30.* (11) *In tit. de dispens. §. juxta n. 45.*

(1) *d. cap. de homic.* (2) *In l. c. C. de rapt. Virg. l. nihil interest ff. de Sicar. l. si quæquam C. de Epis. & Cler. l. itē Mela. §. si alius ff. ad l. Aquil.* (3) *In c. felicis de pæn. in 6. c. 1. de off. deleg. c. sicut dignum. §. illi autē de homic.* (4) *d. nota 14. in Can. 22. Ancyr.* (5) *d. cap. de homic.* (6) *Not. 15. in d. Can. 22.* (7) *In Synod. c. de homicid.* (8) *In Synod. de Cler. milit.* (9) *In Synod. de Sacris Eccl. earumq; obsequio.*

homicida sit? minutiorem disquisitionem exposcunt, quam ex circumstantils circumspectè exigent, decidentq; Judex in Prætorio, & Episcopus in Synodo. Nam mihi ad ulteriora contendenti hæc necessaria quoque omittenda sunt. Sic Harmenopulus, cui', si hæc ipsa scribenti adfuissem, ò ego quaotis precibus obtinuissem, ut sententiam ferret erudituram Græcos per Græcum. Quis enim, te tacente, Nos docebit, ò ultime Græcorum, qui legum apices viderint? quisve Nobis difficilium ioterpres nodos solverit, te nolente, per quem unum Canones nostri grande nescin quid, & eximium spirant, atque obruens inconditam illam rusticitatem, quam illis appinxit subdolus Photii, & pinguis calamus Balsamonis? Sed Harmenopulo, ut superfuit ingenii vis usque ad miraculum acutissima, ita defuit diligentia patiens laboris. Quapropter æqui, bonique consulet Gręcia mea', si minor ingenio ego, & sanè laboriosior; quæ ille indicta reliquit, non mea, sed Latinorum usus sapientiâ statim enodem.

X. Et quod attinet ad primam quæstionem Harmenopulo intactam, Jure is quidem ex circumstantiis eam decidendam asseruit. Illis proinde ad trutinam revocatis, dicendum erit primò, si plures consultò, atq; ex composito unum quempiam aggrediantur, & is unico vulnere perimatur, omnes Sacris inepti Ordinibus censebuntur. Sunt enim omnes ejusdem homicidii rei, uti communis Jurisconsultorum sententia fert, notantque (1) Bartholus, & (2) Angelus cum (3) DD. quibus suffragantur (4) Gandinus, (5) Carolus Alex. (6) Grammatica, (7) Carrerius, (8) Afflictus, & (9) Albericus. Adstipulantur Juris (10) interpretes sacri cum (11) Innocentio, ante quos idem dixisse videntur (12) Alexius, & Michael (13) Cerularius Patriarchæ, quorum Synodica refert (14) Canonarcha. Nam Alexius sic decernit: πατρὶ, καὶ υἱῷ, καὶ ἐξαδέλφοις ἐξιοῦσιν πρὸς φόνον Μουζάλωνος, καὶ ἑνὶ τραύματι τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ μερισάντων συνοδικῶς ἀποφηνάμενοι εἴπαμεν, πάντας κατὰ νόμον φόνου κανονικῶς δεῖν τιμωρεῖσθαι. *Patri, & filiis, & fratruelibus egressis ad cædem Muzalonis, & uno vulnere caput eius partitis, synodicè respondentes dicimus, omnes lege homicidii canonicè puniendos.* Cerularius verò absolutiùs. Τῶν συντρόφων ἅμα συνδραμόντων εἴ τινα, καὶ καιρίαν τραυματισάντων, πάντες ἔνοχοι φόνου γεγόνασι τῇ ἐκκλησίᾳ. *Sociis, contubernalibusve unà aliquem aggressis, si lethaliter vulneraverint, omnes homicidii rei penes Ecclesiam reputantur.* Secundò, si casu rixa, sine præcedente consilio, improvisa contigerit, atque unus à pluribus vulneretur, constetque quodnam ex illis vulneribus lethale sit, qui illud intulerit, ille dumtaxat tenebitur homicidii, & à Sacris Ordinibus procul erit, reliqui ex percussione, si quid mutilaverint, extra regulam fient Ecclesiæ, aliàs non; iisdemque pœna Ordinaria homicidii minimè irrogabitur, sed extra Ordinem punientur pro vulneris ratione. Hæc nodi solutio palam nobis ingeritur Decreto Joannis (15) Camateri Patriarchæ, & responsione Joannis (16) Jonopuli Chartularii, quorum alterum habes penes (17) Canonarcham, alteram producit Joannes (18) Lascares, deduciturque ex Jure (19) Civili, ubi communiter DD. quibus consentanea tradunt sacri Juris (20) interpretes, quos sequitur (21) Zasius, & Pyrrhus (22) Angelbermeus. Tertio, siquis ab uno lethaliter vulneretur, & ab alio demum perimatur; uterque meâ sententiâ erit & reus homicidii, & ineptus Ordinibus. Consentit Jurisconsultorum Nostrorum sententia, præsertimque Nicephori (23) Chartophylacis, dicentis: οὐ δεῖ διαιρεῖν τὸν καιρίως τιτρώσκοντα τοῦ κτείνοντος· ἀμφότερον γὰρ οὔτε ὁ νόμος, οὔτε ὁ κανὼν διαιρεῖ. *Non oportet lethaliter vulnerantem ab occidente secernere, quando neutrum lex, & canon secernit ab altero.* Idem affirmat Helias (24) Cretensis, & Basilius (25) Thessalonicensis Antistes, qui sententię nostrę palam subscribit. Id, quod etiam ex Jure (26) Latino fas est confirmare, cui minimè repugnat geminum (27) Ulpiani dictum opposita insinuans. Etenim utrunque verum est, cùm non est certum, an vulnus lethale sit, ut adnotant post (28) Glossam (29) Albericus, (30) Jason, (31) Cæpolla, Joannes (32) Igneus, (33) aliique, quos inter non desunt, qui tum vulnerantem, tum occidentem repellendum ab Ordinibus censent, & probabiliter sanè ex traditis per Joannem (34) Andream, & (35) Abbatem, quos refert, ac sequitur (36) Villadiego. Quartò; si plures unum percutiant, & tandem ille ex vulneribus moriatur, neque constet, eum ex uno potiùs, quàm ex alio vulnere fuisse interemptum, omnes arcebuntur à Sacris, quippe qui homicidæ censeotur, quemadmodum docuit Nostros Michael (37) Attaliates dicens, ὁ σκοπὸν ἐσχηκὼς τοῦ φονεῦσαι, κἂν μὴ φονεύσῃ, ἀλλὰ τραυματίσῃ, φονεύς ἐστι. *Qui voluntatem habuit occidendi, tametsi non occiderit, sed vulnerarit, homicida est:* Quæ verba ita explicat Michael (38) Chumnus: κἂν μὴ φονεύσῃ, εἴη δὲ μετὰ φονέων παίων καὶ αὐτὸς, καὶ τραυματίζων, ἀδήλου δ' ὄντος τοῦ κτείναντος· τότε γὰρ, κἂν πολλοί γε ὦσι, πάντες ἀνδροφονίας ἐπιτίμιον λήψονται. *Tametsi non occiderit, sit autem cum sicariis percutiens & ipse, & vulnerans, si tamen incertus sit ille, qui occidit: tum enim, ut ut multi sint, qui percutiunt, omnes pœnam homicidii subibunt.* Id, quod Jura (39) relata confirmant, recipiuntque pleno agmine IC. (40) relati, quorum Suffragiis, quod Jure nostro certissimum est, videtur penes Latinos in dubium verti non posse. Denique, si uno tantùm vulnere quispiam occidatur in rixâ cum multis, nec appareat, quis vulneravit: vel si quispiam à pluribus vulneratus unum tantùm lethale vulnus habere deprehendatur, neque sit notus ille, qui vulnus intulit, existimo contra omnium sententiam, cum (41) Glossa, & (42) Diplovatacio, censendos omnes irregulares, rejiciendosque protinus ab Ordinibus, quamvis, quod ad noxam attinet, illos conscientiæ suæ relinquam. Puto enim in re tanti momenti Græco Juri insistendum, quod severitatem potiùs amavit, edixitque, usurpandam cum immitibus, ne quid crudelitatis intra limen clementissimum Sacrarii hospitetur. Vide ad id Marianum (43) Soccinum, qui de hac re omnium optimè disputavit, ad quem lectorem Latinum remittimus, utinam esset & Gręcus, ad quem Græcos remitteremus. Quare

Ii 2 hæc,

(10) d. no-va 15. (1) In d. c. de hom. circ fin. (1) In l. si in rixa col. 1. ff. de Sicar. (2) In d. l. si in rixa. (3) Ang. Cyn. & alii cum Salic. in l. quoniā Cod. de vi pub. (4) Tit. de homic. (5) Cons. 15. lib. 1. (6) Cons. 4. & decis 15. (7) d. tit. de homic. § 2. n. 68. & 75. & §. circa n. 445. (8) In Const. Regn. lib. 1. rubr. 13. n. 28. (9) In d. l. si in rixa. (10) In c. significasti 2. de homic. (11) In d. c. significasti. (12) Synod. de cler. percussor. (13) Synod. de homic. facto in Eccles. (14) In Synod. Synalib. (15) In Synod. de homicid. (16) In Responsis var. resp. 8. (17) Ubi suprà. (18) In Not. ad Synodal. Sent. (19) In L. itē Mela. § si servū ff. ad L. Aquil. & in d. l. si in rixa. (20) In d. c. significasti. (21) Lib. 2. sing. Intellect. c. 6. (22) Post consuet. Aureliā. c. 1. col. 3. (23) In Erotes. Canon. Apostol. ad c. 66. (24) In respon. ad Monach. Corinth. (25) In respon. ad Chartophylac. in princ. (26) In L. ita vulneratus ff. ad L. Aquil. d. c. significasti. (27) In d. L. itē Mela. §. Celsus, & in L. huic scriptura § si servus ff. ad L. Aquil. (28) In d. L. ita vulneratus. (29) In d. § Celsus. (30) In L. si ab hostibus ff. sol. matr. (31) Cautela 5. (32) In L. 1. §. si quis in Villa, n. 66. ff. ad Silan. (33) Afflict. ubi suprà lib. 1. rubric. 13. n. 26. (34) d. c. significasti. (35) In d. c. significasti. (36) De Irreg. c. de percussione col. 3. (37) In Synops. tit. 71. § 2. (38) In Not. ad Attaliat. ad tit. 71. §. 2. (39) In d. L. item Mela. §. sed si servum. ver. si plures, & in d. L. ita vulneratus in princ. (40) Glos. in d. L. si in rixa, & ibi Bart. col. penult. Andr. de Isern. & Afflict. in Constit. Regni l. 1 rubr. 13 n. 27. Carrer. & Jo. Igneus ubi supr. Card. Anan. & Felin. in d. c. significasti. (41) In c. quiescamus 42. dist. (42) Ubi suprà. (43) In d. c. ad audientiam de homic.

hæc, quæ breviter enodavimus, Nostris supersint, habituris inde, quod satis est, ad primæ quæstionis decisionem.

XI. Venio ad secundam. Ejus itidem decisio ex circumstantiis eruenda est. Nam primò, si ad ulciscendam injuriam, vel dedecus consanguineo, Domino, amico illatam consanguinei, famuli, amicive occiderint aliquem, considerandum erit, an ipse rixam incœperit, ejusque præsens causa fuerit, ita, ut ex ea, qui homicidium patraverunt, provocati fuerint ad inferendam cædem ei, qui cum illo fortè contendebat, pugnabatve. Nam tunc, licèt ipse nolit adversarium occidi, imò & vetet, adhuc notam contrahit, ex qua repellitur ab Ordinibus eâ ratione, quia causam absque ullo intermedio proximam dedit per pugnam, & rixam. Hanc quæstionis hujusce solutionem in simili tulit (1) Diplovatacius expendens synodicam Sententiam Constantini (2) Lychudæ in Sacerdotem reum cædis, atque depositum: eandemque probat (3) Villadiego & (4) Soccinus, estque communis (5) DD. Ex ea porro deduces oppositum in eo, qui causam rixæ non dederit, nec illam orsus sit, & simul occidi vetuerit: quo modo verum existimo id, quod simpliciter asseruit (6) Harmenopulus dicens, *εἰ τις δεσπότης δοῦλον πρὸς ἄμυναν αὐτοῦ φονεύσαντα ἐπιτιμήσῃ, ἐκ διωγμοῦ* [illegible] *φόνου, ὃν ἂν ἔπραξε δοῦλος*. *Si dominus servum, qui ad defensionem domini occiderit aliquem, reprehenderit, non tenebitur homicidii à servo patrati.* Quod etiam docet (7) Bartholus, & (8) Hippolytus, confirmatque (9) Glossa. At quid, si non prohibuerit, cùm posset? Notum est illud Agamemnonis ex (10) Tragœdo,

Qui non vetat peccare, cùm possit, jubet.

Quare uti homicida Ordinibus abstinebitur. An autem, si quopiam, post datam rixæ causam, pugnante cum hostibus, alius ex his aliquem aggrediatur, nec propter rixantem, sed alias ob causas, & inimicitias eum cædat; an, inquam, qui causam rixæ dedit, notâ repellente ab Ordinibus teneatur, dubium est. Attamen nuper consultus respondi, rixatum hujusmodi irregularem censeri, quòd causam dederit homicidio, & quidem proximam. Quæ mea sententia Juri Græco consona est, eamque approbat ex Latinis (11) Villadiego. Neque obstat Authoritas (12) Innocentii III. quo decernente, qui dedit causam, excusatur. Etenim ibi excusationem facit causa justissima, hìc injusta causa potiùs damnat, quando saltem in foro Sacro ulcisci injuriam nullo modo licet. Secundò, siquis sciens à consanguineis, famulis, amicisve de morte ejus, qui injuriam intulit, agi, vel intersit concilio ad id celebrato, præsensque tacuerit, nec prohibuerit, profectò reus erit, quod ad notam attinet Sacram, homicidii; eaque propter ab Ordinibus repelletur. Hæc enim taciturnitas æquiparatur assensui, quemadmodum ex Jure (13) Cæsareo probat Matthæus (14) Monachus in Scholiis brevibus ad Synopsim Attaliatæ, cui vim suam addit Jus (15) Pontificium adstipulantibus (16) interpretibus Juris sacri cum (17) Jasone. Verùm, quid si deliberationi minimè interfuerit? Ajo, si norit, nec, quoad ejus fieri potest, impedierit, nempe inimicum monendo, aperiendoque initam conjurationem, omnino profanum fore ex homicidio, cui causam dedit, ut sentio cum (18) Henrico, & Matthæo (19) Monacho in simili appositè respondente. Ex his, aliisque hactenus constitutis ad tertiam Quæstionem Harmenopuli respondendum est, si percussus ex eo vulnere, quanquam minimè mortifero, injustè tamen, & noxiè inflicto, moriatur, percussorem ineptum fore Sacris Ordinibus, ita nimirum docente Matthæo (20) Monacho in explicatione Synodicarum sententiarum, & Guillelmo (21) Laudensi; Videndusque ad id (22) Covarruvias, ex quo pleraque horum laboriosè selegimus, Jurique aptavimus nostro, facturi satis propositis, nec solutis per Harmenopulum nodis.

(1) In Not. ad sent. Synodales not. 9. ad 2. collection.
(2) Extat & in 2. Collect. Diplovat. tit. 9. & in Jur. Græco-Rom. tom. 1. lib. 4. pag. 265.
(3) In d.c. de percussore col. 8.
(4) In d. c. ad audientiam.
(5) In c. Petrus de homic.
(6) In Proch. Jur. Canon. c. de homicid.
(7) In L. data operâ C. qui accusa. nō poss. col. pen. & in l. 1. col. 4. C. de Ser. fugit.
(8) In L. unic. Cod. de raps. virg. nu. 81.
(9) In c. ult. 23 q. ult.
(10) In Troad. Act. 2. circ. med.
(11) d. c. de percussore col. 8.
(12) In d. c. significasti.
(13) In L. qui patitur, ff. mandat. in L. filius fam. ff. ad Macedon.
(14) Ad tit. 9. de Mandat.
(15) In c. constitutus 9. de test. & in Clem. 1. de Procurat.
(16) Abb. Felin. & alii in d. c. Petrus.
(17) In L. de pupillo §. si quis ipsi Prætori n. 14. ff. de nov. oper. nunciat.
(18) In d. c. Petrus.
(19) d. nota 9. ad Synod. sent.
(20) Ad lib. 3. sent. sent. Synod. nu. 10.
(21) In Clem. si furios. de homicid.
(22) In d. Clem. si furiosus p. 2. §. 2. n. 2.

XII. Ad eandem homicidii speciem voluntarii crimen referendum est ejus, qui abortioni causam dedit. Est autem abortio duplex: Altera abortus dicitur, altera propriè abortus, & ejectio, quemadmodum Grammatici cum (1) Nonio distinguunt. Et aborsus quidem fit primis mensibus, cùm conceptui exordium factum est, fœtusque est adhuc inanimis: At abortus, & ejectio fit prope tempus pariendi, cùm jam fœtus maturus est, atque animatus. Utrique, vel alterutri abortioni causam qui dat, eum ab Ordinibus repellendum, utpote homicidam, docuit ex Nostris primus Photius in exsucco (2) Opusculo, quod Romæ MS. legi in Cod. Allatiano, habeturque in Cæsarea Bibliotheca, uti testatur ejusdem Bibliothecæ Catalogus, quem nuper ab Eminentissimo Colonitzio ad Eminentissimum Card. Barbadicum Episcopum Patavinum missum vix quivi percurrere. Et mirum sanè Eunuchum adeò severum fuisse in hostes fœcunditatis. Sed in Latinos ille collimabat, cùm scribebat illa, qui vix unquam scripsit non amarus in hostes suos. Post illum eadem docuit (3) Palamas, idipsumque Cloaca Photianorum maxima (4) Margunius asseruit, satis superque, & usque ad delicias contra Latinos debacchatus. Id tamen, quod Nobiles hi Photianorum heroes asseverant, nullo argumento probant, si postremum excipias, qui fassus id manifestum ex legibus penes (5) Attaliaten relatis, *τοῦτο*, inquit, *οἱ Λατῖνοι ἀρνούμενοι παραβάται γίνονται τοῦ φωτὸς τοῦ ἐκ Θεοῦ διὰ τῶν πατέρων ἡμῖν δωρηθέντος*. *Hoc dum Latini negant, rebelles sunt luminis à Deo nobis per Patres immissi.* Enixè petimus à Margunio, an lumen hoc, cui rebelles Latinos pronunciat, ex infinities infinitis illis unum sit, quæ ipsi, ac plerisque Photianorum sanctissimus in Triodio Palamas credenda proposuit, ut alibi diximus, Divina, & Deo homousia, æterna, licèt à Deo distincta, & non tamen creata: non creata, & oculis subjecta videntibus naturaliter; an potiùs lumen hoc ex illis est, quod geminatis ex temeto lucernis numerosum videbat Margunius? Nam eum in cognomine Veneri Insula solitum Baccho facere, non obscurè docet virorum hoc, & Superiori sæculo illustrium Anonymus, & Calvinista Biographus. Neutrum, inquit, Margunius. Rebelles ei lumini Latinos dicimus, quod nobis per Patres illuxit. Qui porro Patres, si licet? Damascenus, inquit, & Sinaites Anastasius, Nam ita rem peragit. *Τὸν δὲ Δαμασκηνὸν γέγραφε χαλεπῶς περὶ τῆς ἀποκτείνειν ἔμβρυον, καὶ Ἀναστάσιος*.

(1) Apud Calepin. & alios Lexicographos in d. abortio.
(2) In Synops. ad Categor. Arist. ad Categor. subst.
(3) Orat. 3. contra Barlaam.
(4) Not. 18. ad c. 22. Ancy.
(5) Ad tit. 71. de L. Cornel.

σῶμα ἐν τῷ Σινᾷ μετὰ Μωϋσέως διατρίψας ἀπεφήνατο. Hoc & Damascenus manu à Virgine Deiparâ traditâ scripsit, & Anastasius in Monte Sina cum Moyse moratus asseruit. Quis ferat ampullatam Photiani dementiam? Parcamus & illi, illudque actutum agamus, ut locum edat, ubi hæc nobis Viri Sanctissimi tradidere. At nullus est Ædepol. Fateor & ego simplicitatem meam, Græcam potiùs nunc, ubi scire desivimus, quàm Gallam, cùm Galli eruditè adeò sapiunt. Inventurus aliquid ex prolatis à Margunio, his planè diebus, & Damascenum, & Anastasium percurri; quodque majus dicas, antequam percurrerem, diu, multumque quæsivi. Nam ea infelicitate premor, qua major & scribenti, & Interpreti Canonum, & cum Photianis perpetuò prælianti contingere nequit: scilicet libris meis careo, nec fas est invenire, qui eos, queis egeo, vel precariò utendos, legendosve suppeditet. Ubi, evoluto authore utroque, ne verbum quidem occurrit ex iis, quæ somniatur Margunius, puduit me non alterutrum, ante inutilem diligentiam, præcavisse, ut adducta per Margunium aut falsa putarem, aut corrupta malis interpretationibus, quale & illud est, quod ex Attaliata producit, penes quem sermo est de venenis ad hominem interficiendum compositis. Etenim (6) sic scribit: *τῷ περὶ ἀνδροφόνων νόμῳ ἐνέχεται καὶ ὁ διὰ τὸ φονεῦσαι ἄνθρωπον φάρμακον ποιῶν, ἢ πιπράσκων, ἢ ἔχων· οἱ δὲ τὰ φίλτρα ποιοῦντες δημευόμενοι ἐξορίζονται. Lege de Sicariis & is tenetur, qui hominis occidendi causâ, venenum facit, aut vendit, aut habet. Qui autem amatoria faciunt, publicati relegantor.* Quæ postrema verba sic proponit Margunius: *οἱ δὲ τὰ φίλτρα ποιοῦντες, ἢ τὴν ἄμβλωσιν συλλήψεως οἵας ἂν, ἀνδροφόνοι γεγόνασι· διὸ δημευόμενοι ἐξορίζονται, qui verò amatoria faciunt, aut abortionem conceptui, quicunque ille sit, homicidæ sunt, quare publicati relegantor.* Ubi nemo non videt locum Attaliatæ corruptum. Adeò effrons Margunii nequitia est, tam constans mendacitas. Jure sanè. Scilicet non doctis scribebat, sed stolidis, credituris nimirum, quidquid dixisset, dummodo in Latinos dixisset. Sic Photianorum, quos Græco nomine indignos censeo, sententiæ stant; atque hæc præsertim, quam quidem Margunius infinitæ lectionis homo confirmare potuisset ex (7) Tullio, cujus (8) Jureconsultus verba refert declamantis in Saxiam, quæ potionibus fœtum nondum animatum abegerat. Jure illam damnatam tantus Orator docet, *quæ spem parentis, memoriam nominis, subsidium Generis, hæredem familiæ, designatum Reipublicæ civem sustulisset;* cui copiosè peroranti vibratiùs consonat ferox Tertulliani (9) facundia dicens: *nobis verò homicidio semper interdicto, etiam conceptum utero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissolvere non licet. Homicidii festinatio est prohibere nasci, nec refert, natam quis eripiat animam, an nascentem disturbet. Homo est, qui est futurus: etiam fructus omnis jam in semine est.*

XIII. Quę tamen, quemadmodum non probant, dantem causam abortui fœtus inanimis esse reverà homicidam, ita nec esse irregularem, Peccat ille sanè graviter, sed homicida non est, &, ni homicida, neque irregularis. Hæc Latinorum sententia est Jure (1) recepta palam decernente, ibi homicidium non esse, ubi anima hominis non est. Hanc (2) Glossa probat, hanc (3) DD. tenendam docent, hanc (4) Trocius communè asserit, communemque constituunt ii, quos latè memorat, producitq; (5) Carrerius. Eadem Grecorū est, ex Apostolorum (6) Canonibus rata, quippe qui ad irregularitatem hanc hominis cædem exposcunt, idemque censent ex Nostris (7) Balsamon post (8) Prodromum, (9) Nilus, (10) Coressius, atque ii omnes, quos (11) Lascares eruditè ad idipsum proponit. Fit ergo, ut furore Margunii, non Latinorum opinio, sed Ecclesiæ nostræ sententia impugnetur. Eam nos, rejecto Margunio, secuti, Sacrum judicem obsequiosè monemus, ne statim ex abortu irregularitatem, atque homicidium inferat. Attendendum enim est conceptionis tempus, & Abortivi sexus, ut pateat, an fuerit animatus. Nam hominis animam recipit masculinus fœtus quadragesimo post conceptionem die; fœmininus autem octogesimo, ut fert communis Philosophorum opinio, quos alibi probavimus, docetque ex Nostris Georgius (12) Corinthius, Proclus (13) Lycius Diadochus, Hermias (14) Alexandrinus, Leo (15) Magentinus, & Theodorus (16) Metochites, quorum sententiæ adstipulantur Latini Juris (17) Interpretes cum (18) Glossa, probatque (19) Albericus, nec diffidet (20) Plinius inter naturales Philosophos, nisi quod fœminam animari docet nonagesimo à concepta die. Dixi, eo temporis intervallo animam rationis compotem à fœtu recipi. Non enim ambigo fœtum ante illud tempus esse animatum saltem anima seminali, & alente, aut vegetante, quam *vegetativam* dicimus. Id, quod omnes sensere cum (21) Aristotele, & (22) D. Thoma, si Photianos quospiam excipias; Nempe Maximus (23) Planudes hæc docuit. *Τῶν πάλαι μετ' Ἀριστοτέλους αὕτη γέγονε περὶ ἐμψυχώσεως ἀνθρώπου διάθεσις· τὸ βρέφος ἔμβρυον ἔνδοθι γαστρὸς, κατὰ τὸν Φωκυλίδην, ἀτελῶς ἐν ἐμψυχοῦσθαι ψυχῆς θρεπτικῆς δυνάμει, ὥσπερ ὁ Διοσκουρίδης. ἀλλὰ τοῦτό γε οὐκ ἂν συμφωνῇ τῇ ὀρθοδοξίᾳ φωτίζουσῃ πάντα ἄνθρωπον ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον κατ' Ἰωάννην· λέγομεν γὰρ μετὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν τὸ ἀνδρῶδες, μετὰ τὴν ὀγδοηκοστὴν τὸ γυναικῶδες ἔμβρυον τρισὶ ψυχαῖς, θρεπτικῇ τε, καὶ αἰσθητικῇ, καὶ λογικῇ ἐμψυχοῦσθαι. Priscorum cum Aristotele hæc fuit de homine animato sententia: partum, fœtumque incohatum in alvo, juxta (24) Phocylidem, animari alente anima, ut ait (25) Dioscorides. At hoc sanè minimè consonat Orthodoxæ Religioni illuminanti omnem hominem venientem in hunc mundum juxta (26) Joannem. Dicimus enim, post quadragesimam diem virilem, post octogesimam fœmininum fœtum animabus tribus alente, sentiente, & ratiocinante animari.* Ex quibus palam est, hunc, qui supra omnes Photianos elegantissimè scripsit, sensisse, in uno, eodemque homine plures esse animas: quod etiam sensisse videtur (27) Photius, & post eum (28) Palamas, postremusque amicus noster (29) Margunius. Viderint tamen hi Photiani, cujus Ecclesiæ hoc dogma sit. Certè Græcia nostra in ea Synodo OEcumenica, quæ Photium exauthoravit, testibus historicis omnibus Græcis, ut alibi subnotavimus, hoc est in Synodo Constantinopolita-

na

(6) d. tit. 71. §. 4.

(7) In Orat. pro A. Cluēt.

(8) In l. Cicero ff. de pæn.

(9) In Apologet. c. 9.

(1) l. sicut de homic. c. sicut Moyses, et seq 32. q. 2.

(2) In d. c. sicut, & in d. c. si aliquis eod.

(3) In d. c. sicut, & d. c. si aliquis.

(4) In d. lib. 2. c. 14. n. 6.

(5) In d. Pract. tit. de hom. §. 1. n. 24.

(6) d. Can. 66.

(7) In d. Can. 66. Apost.

(8) De Interpr. ad Can. 66. Apost.

(9) Ad Can. Apost. ad 66.

(10) In Synops. Nili, ad Can. Apost. ad 66.

(11) In Explan. Can. Apost. ad d. Can. 66.

(12) In Schol. ad Arist lib. de Anima.

(13) Lib. 4. de Ide. Platon. in Parmenid.

(14) In Phędr. Plat. de Pulchro dial. 2.

(15) In Comment. de Anim. sub init. c. 2.

(16) In c. 63. Philosophico.

(17) In Sum. 5. dist. & in d. c. sicut, & d. c. si aliquis.

(18) In Clem. 1. de Sum. Trin. ver. simul, & in d. Summa, & dd. eo. sine, & si aliquis.

(19) In 3. p. stat.

na IV. quæ inter OEcumenicas VIII. est, anathemati (30) subjicit omnes, qui in uno, eodemque homine plures animas asseveraverint. Scio, eam Synodum à Photianis non recipi. At producant ipsi, dicantque, hoc dogma Ecclesiæ, quod nobis ingerunt, quâ in Synodo Ecclesia cuderit, quis Patrum protulerit, quæ ratio probet? Veterum, inquit, Philosophorum hæc sententia est, in homine unam animam esse. Imò Veterum Philosophorum quorundam, ac in primis Manichæorum hæresis fuit, in homine voluisse, præter animam compotem Rationis, secretam aliam sensus capacem, ex qua una Actus concupiscendi promanarent, quam videlicet natura suâ malam esse, quippe à malo, quod adstruebant, principio fœdè progenitam, quemadmodum tradidit (31) Augustinus adversus eam hæresim scribens copiosè, & acutè, unamque tantùm animam probans in homine. Ita Photiani, dum Græci Concilii decreta respuunt, Manichæis adstipulantur, dumque (32) Aristotelem nostræ Gentis sapientissimum immeritò damnant, ea stolidè cum Manete Persa ignorantissimo recipiunt, quæ naturali, ac Theologica Ratione protinus impugnantur, palamque damnantur.

XIV. Nam, si in homine animæ tres, non est homo per se ipsum unum aliquid, erunt in homine aggregata plura, uti dicunt, *per accidens*, quomodo plures homines dicuntur unus Populus, plures arbores una sylva, plures lapides unus acervus. Forma namque, quæ in animatis anima est, ipsa est, quæ rei tribuit esse, atque adeò plures animæ res plures constituent. Præterea ex Theologia nobis certissimum est, Servatorem Christum ea omnia habuisse, quæ ad humanæ naturæ integritatem pertinent. Ad hanc ergo si tres illæ secretæ invicem formæ pertinerent, eas corporatum Numen habuisset: fuissetque, imò esset homo simul, & brutum, & planta, quod an Photiani ausint asserere, nescio. Scio hanc positionem damnatam ab omnibus, ipsisque Photianis, ut Canonem XI. Octavæ Synodi laboriosè enucleans (1) Caryophyllus noster ostendit. Deinde in triduo illo mortuis Christianæ, quo Vita mortua vitam operabatur, ut emphaticè dixit (2) Gennadius, vel ignobiliores illæ animæ perjissent, alens, ac sentiens, rueretque axioma illud receptum ab omnibus, ὅπερ ἀνέλαβεν, οὐ κατέλιπε, *quod semel adsumpsit, nunquam dimisit*, vel in cadavere Christi mansissent, atque illud cadaver, mortuum corpus dici haud potuisset, quippe animatum bis, adeòque iterum, iterumque vivum, quod est contra *Orthodoxiam* verè, & manifestè: vel denique illæ animæ extra corpus vixissent, & statim sequitur, contra physicam rationem, animas à materia pendentes in se posse extra materiam *subsistere*. Quæ omnia quis ferat, aut absurda dictu, aut ridenda sapientibus, aut impia, & prorsus hæretica? Constat igitur, ante animam Ratione præditam, fœtum anima vegetante vivere, ali etiam, & crescere, unde dictum βρέφος ἔμβρυον ex dictis, quemadmodum, & apud Alexandrum (3) Aphrodisæum, & (4) Dioscoridem ἀπὸ τοῦ φέρβω, καὶ τρέφω κατὰ μετάθεσιν, ut (5) Lexica docent. Hanc animam cedere ea adveniente, quæ motam, sensumque dat. Fœtum enim moveri, & signa doloris edere, ut ex tota Philosophia notum proponit laudatus (6) Hermeas. Denique & hanc decedentem, desinentemque Logicam animam subsequi, immittique fœtui, quæ scilicet non se, sed virtute fœtui alimentum, motumque tribuat, potestatemque ratiocinandi. Vel meliùs aptato fœtui, altoque Logicam animam illicet addi, ut statim, ac moveri incipit, homo sit, ut (7) docui publicè, communisque Philosophorum sententia fert, cui adstipulatur sensus Ecclesiæ, ut in loco accuratè notavi, constituens, Logicæ animæ virtutem animarum omnium inesse, maximè verò ex actibus virtutem sensus capacem ostentantibus deprehendi. Hinc apud (8) Magentinum ex Peripateticorum omnium Sententia: ἐν τῇ λογικῇ ψυχῇ ἔστι θρεπτικὸν, καὶ αἰσθητικόν ἐστι μόριον, καὶ ἀμφοτέραι δυνάμεις, γνωρίζεται δὲ μάλιστα καὶ πρῶτον ἐκ τοῦ αἰσθητικοῦ. *In anima rationis compote est pars vegetans, & sentiens, atque utraque virtus: agnoscitur autem maximè, ac primò ex vegetante*: id, quod ante Magentinum (9) D. Thomas, & Cæteri post Magentinum ex Aristotele loco laudato conficiunt, ut non nisi bardæ stoliditatis sit, aliter arbitrari, docere aliter, aliter sentire. Porro ex his sequitur, abortione fœtus animati nondum animâ hominis, irregularitatem minimè induci; quamvis enim fortassis vivens aliquid occidatur, non tamen homo, nisi fœtum hominis animus animet. Quapropter abortioni qui causam dat ante id tempus, quo nondum partus vivere vitâ hominis creditur, is reverâ non erit homicida, nec à sacris Ordinibus, ut homicida repelletur; atque in hanc sententiam explicandus est Canon (10) Guarmaciensis Concilii ex communi DD. Suffragio, cui præit (11) Glossa, quodque sequitur (12) Covarruvias.

(20) Lib. 7. histor. natur. c. 6.
(21) De Generat. Animal. li. 2. c. 11.
(22) 1. p. q. 76. art. 3.
(23) In Apophtheg. Philosoph. c. 58.
(24) In sententiis.
(25) Lib. 1. de re medica.
(26) Cap. 3 n. 9.
(27) In Commentariol. ad lib. Arist. de Generat. 28.
(28) Orat. 3. contra Barlaam.
(29) In Antirrhetic. a. pro Marco Ephes.
(30) Canone 11.
(31) Lib. unic. de duab. anim. contra Manichæ.
(32) L. 1. de Anim. tex. 66. & 96.

(1) In tract. de VIII. Synodo, & eius defens.
(2) Orat. in Christi funer.
(3) In problem.
(4) Lib. 5. c. 74.
(5) dict. βρέφος.

(6) In d. dial. 2. de Pulcro.
(7) In lib. de Anima.
(8) d. c. 2. lib. de Anima.
(9) 1. p. q. 76. art. 3.
(10) In d. c. si aliquis, de homic.
(11) ibid. sub init.
(12) Lib. 2. var. resol. cap. ult. n. 10.

S E C T I O VII.

Reliqua de Homicidio Voluntario, & de Homicidio Casuali.

S U M M A R I U M.

I. *An, qui militavit, recipi possit ad Ordines? Proponuntur sententiæ negantis argumenta à Margunio congesta.*
II. *Asseritur miles recipi ad Ordines posse ex more in Græcia recepto, explicaturque Canon Nicænus.*
III. *Ostenditur Margunii nequitia. Explicantur Canones aliquot. DD.que dicta, ex quibus conflatur argumentum contra Margunium.*
IV. *Latè perpenditur, Quî, & quatenus, & quando, qui militavit, ab Ordinibus repellatur.*
Clerici militantes quando irregulares fiant, aut exauthorentur.
V. *Pro homicidio casuali constituitur regula: Qui dat operam rei non licitæ, si casu occidat, irregularis est.*
VI. *Regulæ propositæ exceptiones aliquot.*
VII. *Limitatio Regulæ, ut is, qui operam dat rei non licitæ, irregularis sit, cùm res ex se tendit ad cædem hominis.*

VIII. *Qui*

VIII. *Qui dat operam rei licitæ, si casu occidat, irregularis non est, dummodo privatus sit. Inferuntur multa ex hac Regula.*

Clericos in Minoribus posse Medicinam, & Chirurgiam exercere.

IX. *Clerici majorum, sacrorumque Ordinum, & Monachi Medicinâ, aut Chirurgia si funguntur, irregulares sunt: idque qui, & quatenus.*

Provocantur Graci ad perlegendos Commentarios Latinorum libros.

X. *Judex mortis, aut cædis, & sanguinis sententiam dicens irregularis est Jure Græco, & Latino.*

Refellitur argutia Margunii.

XI. *Producitur Calumnia Margunii, & constituitur, non esse irregularem Clericum, si reum foro sæculari puniendum, juxta Canones, tradat.*

XII. *Probatur non esse irregularem Clericum habentem Jurisdictionem laicam, si Judici laico deleget Judicium sanguinis.*

Defenditur Synodus Constantiensis in actis Circa Joannem Husz.

XIII. *Testis, & accusator in causa Sanguinis irregularis efficitur.*

Refelluntur quædam ineptiæ rudiorum quorundam ex Nostris.

XIV. *Qui, & quatenus, & quando protestatio accusatoris, ac testis in causa sanguinis prosit, ne inepti sacris Ordinibus efficiantur.*

XV. *An Advocati, & Causidici admittantur ad Ordines. Refelliturque Margunius asserens, hos maximè ad Ordines esse recipiendos.*

XVI. *Clericis interdici postulando: eosque omnino ab advocationibus revocandos.*

XVII. *Non omnes Advocatos ab Ordinibus repellendos.*

I. UT tandem homicidii spontanei leges absolvamus, postremò dicendum de eo est, qui præliis interfuit. Negat, hunc recipi ad Ordines posse, quippe homicidam, (1) Margunius, & primò ex Synodo (2) Nicæna I. ubi, qui in Ecclesiam ad Pœnitentiam admittitur, militari cingulo cogitur renunciare, quod si mox resumat, gravioribus pœnis subjicitur: Unde colligit, ineptum fore Sacris Ordinibus eum, qui militaverit, quando ei Pœnitentia agenda est, cui olim obnoxii à Ministerio repellebantur. Secundò; idipsum probat ex (3) Aristeno dicente τὸν νεωστὶ προσελθόντα, καὶ βαπτισθέντα, ἢ φαύλην ἔχοντα διαγωγὴν, σκηνικὸν τυχὸν ὄντα, ἢ ταξεώτην, ἤγουν στρατιώτην, οὐ δεῖ προχειρίζεσθαι. *Qui recens ad fidem venit, & baptizatus fuerit, aut turpi vitæ instituto, scenicus videlicet, vel apparitar, hoc est miles, non debet provehi.* Deinde ex (4) Justiniano decernente, μὴ ψηφίζεσθαι ταξεώτην, *non esse Ordinibus applicandum Apparitorem*, & iterum (5) statuente. Δίδομεν δὲ ἄδειαν τοῖς τὰ ψηφίσματα ποιουμένοις, εἴτινα κοσμικὸν, δίχα βουλευτοῦ, καὶ ταξεώτου, ἄξιον τῆς προειρημένης ἐπιλογῆς εἶναι νομίζουσι, τὸν τοιοῦτον ἐπιλέξασθαι. *Damus autem potestatem iis, qui eligunt, ut absque Curiali, vel Apparitore, si quem prædicta electione dignum existimaverint, eum eligant.* mox his congestis rem totam sic claudit. καὶ ταῦτα δὲ δίμως ἐπιδεῖξαι τὴν συνήθειαν τῆς ἀνατολικῆς πάσης ἐκκλησίας, καὶ αὐτῶν τῶν λατίνων ταῖς διατάξεσιν. αὐτοὶ γὰρ συκοφαντίαν μηχανησάμενοι κατὰ τοῦ σοφοῦ Φωτίου αὐτὴν προεβάλλοντο τὴν αἰτίαν, στρατιώτην αὐτὸν ἀποδοκιμάζοντες. ἄκουε Νικολάου τοῦ πάπα τὰ ῥήματα, καθαιροῦντος Φώτιον, καὶ τὸ δεύτερον τῆς συκοφαντίας κεφάλαιον προτιθεμένου. δεύτερον, ἔφη, ὅτι καὶ νεόφυτος καὶ ἐκ στρατιωτικοῦ, καὶ λαϊκοῦ τάγματος προήχθη. διὸ ἡ σατανικὴ, καὶ λῃστρικὴ σύνοδος ἡ ἐν Ῥώμῃ τὰ ὅμοια πολυπραγμονοῦσα λέγει, ἀναθεματίζομεν καὶ Φώτιον τὸν ἐκ δουλείας τῶν ἱερῶν κανόνων ἀπὸ τῆς βουλευτικῆς ὑπηρεσίας, καὶ κοσμικῆς στρατείας προαχθέντα. *Atque hæc sanè confirmare fas & more Orientis totius, & ipsorum constitutionibus Latinorum. Nam hi cùm in Sapientem Photium calumnias struxere, hanc protulere causam, illum damnantes, ut militem. Audi Nicolai* (6) *Pontificis verba exauthorantis Photium, & alterum calumniæ caput proponentis. Secundò, inquit, quòd & Neophytus, & ex militari, ac laico Ordine provectus est. Ea propter Satanica, & Piratica Synodus, quæ Romæ celebrata est, eadem peragens dicit. Anathemati Photium subjicimus contra Sacros Canones è curiali administratione, & sæculari militia provectum.* Hæc Margunius præstigiator egregius. Etenim, quemadmodum præstigiatores agilitate manuum, totiusque corporis dexteritate, agendique confidentiâ rudium illudunt oculis, ut, cùm minima faciant, maxima facere videantur; ita Margunius præsenti protervià, immensâ audaciâ, densâque authorum, quos corrumpit, vel non intelligit, catervâ usque adeò stolidum pecus Photianorum percellit, ut, cùm nihil dicat, nihil probet, maxima dicere, certissima videatur, ac manifesta docere.

(1) *Nota ulis. Can. 22. Ancyr.*

(2) *Canone 11.*

(3) *In Can. 80. Apostol.*

(4) *c. 9. l. 3. Basilicon, excerptum ex Novella 137.*

(5) *Novell. 123.*

(6) *In Epist. ad Patriarch. & Metropolit.*

II. Age, si libet, & hoc veritati demus, ut has gerras etiam non inutiliter perpendamus. Dico, nihil à Margunio probari: Etenim in primis de consuetudine totius Orientis viderint Nostri: eam ego nunquam aspicio, eamque omnibus sæculis Græciæ nostræ defuisse non ego, sed (1) Gennadius affirmat, sic statuens penes Canonarcham. συνοδικῶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν, καὶ συλλειτουργῶν ἡμῶν καθεζόμενοι ἀποφαινόμεθα, οὐκ ἀπείργεσθαι τοῦ κλήρου, καὶ τῆς ἱερωσύνης τοὺς ποτὲ στρατιώτας, εἰ ἄξιοι μετὰ τοὺς νενομισμένους χρόνους, καὶ ἐξετάσεις φανῶσι. *Synodicè cum fratribus, & comministris nostris sedentes decernimus, non esse repellendos à Clero, & Sacerdotio, eos, qui aliquando fuere milites, si digni post decreta legibus tempora, & examina videbuntur.* Si rationem decreti poscas, præsto ibidem est. τοῦτο δὲ διαγινώσκομεν καὶ τῷ ἔθει σύμφωνον τῆς ἐκκλησίας, καὶ ταῖς διατυπώσεσι τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Γρηγορίου τοῦ διαλόγου πρὸς βασιλέα Μαυρίκιον. *Hoc autem constituimus & mori consonum, & constitutionibus S. Patris nostri Gregorii Dialogi ad Cæsarem Mauricium.* Quid his reponet Margunius, contra quem Patriarcha doctissimus loquitur? quem mendacem, saltem imperitum demonstrat Gennadius? Non est igitur mos nostræ Græciæ hic, quem jactat Margunius: Addo nec esse posse. Qui enim mos rationi, & æquitati contrarius Græciæ tribuatur?

(1) *In Synod. 4. de Cler. Ordin.*

tur? At hic maximè diffidet rationi, si, qui militaverit, ex hoc uno capite repellatur. Verùm Jura secus, inquit, & quidem plura constituunt. Quæ porro? Si quid habes à productis diversum profer, amabo: nam producta nec probant, & probant oppositam. Primò Canon Nicænus de Irregularitate nihil. Præsto est in Tomis Conciliorum, in Sylloge Joannis (2) Tillii, quam Zacharias Mapharà Photianus accuratissimis notulis ad marginem conscribillavit: eum fas erit percurrere prolixum, ac propterea mihi omittendum. Cedo rebus, si quas post Patriæ ἅλωσιν reliquas Turcæ fecere, si quid ibi de sacrâ repulsâ occurret vel minimum. Prohibentur sanè milites lustralibus Baptismi aquis abluti ad Militiam redire, redeuntes severiùs puniuntur, non quòd Militiam oderit Ecclesia, quæ pro Militiâ preces fundit, ut constat ex (3) Euchologio intonante nimirum Diacono: ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων, καὶ θεοφυλάκτων βασιλέων ἡμῶν, παντὸς τοῦ παλατίου, καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν. *Pro religiosissimis, & à Deo custoditis regibus nostris, toto Palatio; & exercitu ipsorum, Dominum deprecemur.* Sed quòd ea tempestate redeuntes ad militiam, aut militantes fidei Christianæ desertores censerentur; idemque erat militare, ac Idololatram esse, ut accuratè notavit Franciscus (4) Silvius. Erat enim sub Licinio Cæsare receptæ religionis Christianæ signum militaris Cinguli dimissio, ejusdemque adsumptio certissimum Idololatriæ argumentum. Hòs igitur, qui dimisso cingulo, Christo dederant nomen, rursusque adspirarant ad cingulum Idolis flexuri genu, variè plectit Nicænos Canon, quem nimirum si legens intellexisset Margunius; non ad id contorsisset, ut ejus authoritate, quod nunquam tanti Patres somniarunt, circa repulsam militum, comprobaret.

(2) *Sunt apud me.*

(3) *Initio Divinæ Liturgiæ ἐν τῇ μεγάλῃ συναπτῇ.*

(4) 2.2. q. 40. art. 1. ad 4. & *in Notis ad Carranz. ad Can. 11. Nicæn. I.*

III. Verùm esto imperitiæ, quòd Canonem Nicænum Margunius non intellexerit; an non nequitiæ, quòd cætera Jura corruperit, vel in eum detorserit sensum, quem nusquam habent? Ecce ταξεώτην militem esse pronunciat, cùm Apparitorem Præsidis omnino significet, neque aliud præseferat, nisi eum, qui addictus est Curiæ armatus, ut eam vel stipet, vel certè custodiat. Hos Apparitores nemo unquam dubitavit repellendos esse ab Ordinibus ante, quàm se se his muneribus expedierint, de quo vide, quæ suprà docuimus. Sed demus ταξεώτην idem ac militem sonare: unde habet Margunius, vetari illis effatis Ordines affectari ab eo, qui militaverit? Eum, qui ταξεώτης est, vetant, non eum, qui fuerat: militantem abstinent ab Ordinibus, non eum, qui militavit; nec munus à Sacris rejiciunt, quasi notam intulerit, sed quòd præsens à Sacris impediat. Si quid novi, si quid intelligo, Jura illa hunc scopum habent, ne quis repente è militiâ, vel Curia ad Sacerdotium, & Infulas provehatur. Si ea omnia integra repetas, manifestum hoc erit. Scilicet hoc Aristenus affirmat, hoc Novellæ pronunciant, hoc Nicolaus objicit Photio, denique hoc ipsum in eodem damnat Romana Sanctissima Synodus. Unde sic contra Margunium licet argumentari. Non vetant Jura, quæ profers, militem ταξεώτην initiari, negant statim initiari: non igitur miles simpliciter abstinetur Ordinibus. Consecutio legitima est, quòd ex hac prothesi pendeat. Quotiens Jura non vetant aliquem initiari, sed illud cavent, ne citò Sacris initietur, toties is ab Ordinibus non abstinetur simpliciter. Quæ Prothesis vera est, ni dicas, quòd Jura vetent septennem initiari quempiam, aut sine examine, aut certis temporibus, locisve, eum simpliciter initiari non posse. At hypothesis constat ex illis ipsis Juribus, quæ Margunius producit. Aristenus. τὸν νεωστὶ: *qui recens*: ἢ ταξεώτην. Quemadmodum recens ad Christi fidem receptus, purgato temporis vitio, recipi ad Ordines potest, ita & ταξεώτης expeditus obligationibus Curiæ, quibus addicitur, poterit ad Sacra perduci: quando toto illo axiomate festinantis ad diversissima castigatur temeritas, non interdicitur motus, aut via omnis eripitur: quare sic addit (1) οὐ δεῖ εὐθὺς προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον, ἀλλὰ πρότερον πεῖραν αὐτοῦ λαμβάνειν, καὶ οὕτω, μετὰ τοὺς ἱερατικοὺς βαθμοὺς ἅπαντας ἀπροσκόπτως διελθεῖν, καὶ εἰς ἐπισκοπὴν προχειρίζεσθαι. *Non debet statim in Episcopum promoveri, sed sæpius probandus est: sicque post omnes Sacros Ordines susceptos sine scandalo ultra progredi, & ad Episcopatum evehi.* (2) Justinianus: μὴ ψηφίζεσθαι ταξεώτην, ἢ πολιτευόμενον ἄλλως, εἰ μὴ ἐν μοναστηρίῳ ἐχ ἧττον δεκαπέντε ἐτῶν μοναχικὸν βίον ἀδιαβλήτως ἐξετέλεσεν. *Non aliter ordinandum Præsidis apparitorem, vel eum, qui alioqui Rempublicam administrat, nisi in Monasterio non minùs, quam XV. annos monasticam vitam sine reprehensione peregerit.* At Nicolaus totus est in eâ epistolâ in exprobrandâ temeritate perditissimi Photii, quòd Curiæ addictus, planèque profanus ad Infulas adspiraverit. Et nota, vocari ibi Photium ταξεώτην, quod certè Eunucho convenire non poterat, ni dicas, Photium Narsetem aliquem fuisse toti Græciæ terribilem. Ergo ibi ταξεώτης non pro milite ponitur, sed pro armato aliquo Curiæ ministro, planèque apparitore. Eadem est sententia Synodi Sacrosanctæ non alio nomine Photium damnantis, nisi quòd statim à vitâ profanâ ad Infulas, & alienas Infulas convolarit.

(1) *In d. Can. 80. Apost.*

(2) *d. Lib. 3. Basilicon. c. 7.*

IV. Constat igitur ipsis ex Juribus, quæ nobis Margunius ingerit, non repelli ab Ordinibus eum, qui militaverit. Quod tamen indiscriminatim, atque promiscuè non est admittendum. Nàm hercle si Clericus intersit bello justo, non tamen ipse manu sua pugnet, licèt ante pugnam milites adhortetur, & provocet contra hostes, non erit irregularis. Hoc Jure Græco confirmare non licet, quod tamen (1) Latinum palam asserit, cui subscribunt & sacri Juris (2) interpretes cum (3) Abbate, (4) Cardinali, (5) Henrico, (6) Angelo, (7) Felino, & Theologi passim cum (8) D. Thoma, & (9) Cajetano, atque (10) Antonino. Ratio tamen, quæ ad id asserendum Latinos adigit, ea nobis pro Jure erit. Nam is, quem modò descripsimus, non deliberabundos ad cædem provocat, sed aliunde quibus deliberatum est, decretumque, hostes mutilare, cædere, ad internecionem profligare, in proposito voluntatis conceptæ confirmat, nec malo animo, vetito-

(1) *In c. petitio, ubi glos. de homic. in c. quod in dubiis de pœn.*
(2) *In c. pen. de homic.*
(3) *In d. c. penult.*
(4) *In d. c. penult.*
(5) *In d. c. penult.*
(6) *Ibid.*
(7) *Ibid.*
(8) 2.2. q. 40. art. 2.
(9) *In 2. 2. qu. 41. art. 2.*
(10) 3. p. tit. 28. c. 2. §. 6.

que

que operatur, quando in bello justo licet, quidquid fit contra hostes. Quâ ratinne existimo eundem irregularem non fore, tametsi in ipsâ pugnâ adhortetur. Quod censen contra relatos DD. quibus adstipulatur (11) Silvester, neque injuriâ; par enim utrobique ratio est. Quare Græci, qui nuper siluerant, in hoc palam consentiunt, ita tradente Georgio (12) Pachymere; Qun teste, si Episcopus stricta Christi è Cruce pendentis imagine pugnantes cum barbaris Christianos urgeat in prælium, Servatorisque exemplo martem contemnere propriam, alienum exitium procurare moneat, nullius est noxiæ reus. Quòd si ipse Clericus pugnet, & occidat, aut mutilet vel in bello justo, exauthorabitur, nec alteriùs provehetur, quippe nota homicidii turpis. Pugnare enim Clericis etiam in justn belln vetitum est, quemadmodum (13) Jura decerount. Atque hanc planè decisinnem Nnstri recipiunt Constantino (14) Chliareno Patriarcha sic statuente; οἱ γὰρ κληρικοὶ ὅπως δήποτε φονεύοντες καθαιροῦνται, μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης πολεμίων, ἢ λῃστῶν, ἢ ἑτέρων τινῶν. *Clerici enim quomodocunque occidentes, deponuntur, nulla habita differentiâ hostium, vel latronum, vel aliquorum aliorum.* In belln autem injustn, sive pugnet, sive adsit non pugnaturus, sive adhortetur, sive taceat, modò intersit ut miles, Clericus ineptus Sacris Ordinibus efficitur, quocunque modn auxilium, opemve præstiterit: idque ex oppositâ ratione manifestum est. Diximus enim eum, qui rectà erimen aliquod vult, indirectè reum esse omnium eorum, quæ ex se, & non ex accidente à crimine illo proficiscunrur. Unde fit, ut cùm hujusmodi Clericus bellum injustum velit, eidemque nperam præstet, reus sit omnium, quæ eo in bello patrantur. Propterca (15) DD. cum (16) Abbate, & (17) Soccinn hoc ipsum constituunt: quibus addit calculum suum (18) Villadiego post Nostros à (19) Diplovatacin relatos. Verùm quid de Laico, si militaverit? Respondeo idem Juris esse: nam sive justn, sive injusto bello intersit, & aut mutilet, aut occidat, repellitur à Sacris: In bello justo si adhortetur, ac provocet, opemque omnem suppeditet, innoxius erit: At in bello injustn prælianribus injustè præsens npitulans, cædium, quæcunque evenient, reus habebitur, ac prorsus irregularis. Id, quod an etiam dicendum sit de iis, qui bello necessario, aut etiam laudem, præmiumque merituro intersunt, ut cùm Patria obsidione premitur, vel cùm, proposita criminum Indulgentia sacra, bellum hostibus nostræ Religionis indicitur, inferiùs ex disputandis patebit.

V. Ioterim ab Homicidin *voluntario* gradum facimus ad *Casuale*, sive fortuitum, & necessarium. Et quod pertinet ad *Casuale*, quod etiam *involuntarium* dicimus, dupliciter considerandum est: Valut est à privatâ personâ, velut à publicâ, aut ad publicum pertinente. Neque enim aliter res, etiam Latinis propter circumstantiarum varietatem implicatissima, aptiùs pingui Minervæ quorumpiam ex Nostris hac tempestate hominum proponetur. Primò igitur aggressus, quod ex privata persona est, ad rei penitissimam, brevemque ootitiam, hanc statim conclusionem pono. Qui navat operam Rei non licitæ, ex qua vel præter intentionem, scopumque ipsius mors, cædesve membri humani sequitur, tametsi nmnem diligentiam adhibuerit, ne sequeretur, attamen ab Ordinibus est abstinendus. Hanc santentiam his planè, vel similibus verbis expositam asserunt omnes Latini Juris ioterpretes, eamque probat egregiè (1) D. Thomas, & post eum (2) Cajetanus, & ex eo Theolngi, qunrum ennstanti Suffragio præit (3) Glossographus. Latinis cnncinunt Græci, quotquot in Cannnes Apostnlorum scripsere, Theodorus (4) Prodromus, Nicetas (5) Paphlago Canonis Apostolici verbum illud προπέτειαν *temeritatem* expendens. His adde (6) Photium, & (7) Balsamonem, Nilum (8) etiam, & (9) Coressium, eosque, quos refert (10) Margunins summis laudibus dignatus Nicetam, quem sapientissimum Græcorum nuncupat, & per antonomasiam os Veritatis. Quod sanè notandum est non contra nnum Margunium, sed cnntra nmnes Photianos. Laudatus enim, tantisque palam exceptus Encomiis Nicetas ille est (11) ipse, qui gesta Ignatii Sanctissimi Patriarchæ, & scelera Photii descripsit, qui si verax est, & Os veritatis, vera certè sunt, quæ scripsit. At si illa vera, nihil ultra Nostros lacesso, nisi ut ea legant, quisque fuerit Phntius, agnoscant, & quid de eo Ecclesia simul congregata legitimè senserit. Sed hæc obiter non tamen abs re. Cæterum hæc sententia communis, si, nt lata est, perpendatur, non minimas patitur difficultates. Constat enim, non semel circumstantiis inspectis, eum, qui dat operam rei nnn licitæ, non censeri ineptum Ordinibus sacris, aut irregularem.

VI. Da enim Mangnnem aliquem, aut, ut modestiùs loquar, lennnem mulieres venali Veneri prostituere, ibique *in Carcere fornicis*, ut (1) ait ille, amatorculos juvenes in rixâ ob meretricem ioitâ occidi? an lenonem ex infamiâ cætoroqui irregularem, ex homicidio etiam irregularem pronunciabis? Itidem eum, qui aleas legibus damnatas, talnsque conficit, eosque conficiendo peccat, an ineptum sacris Ordinibus dicas, si fortè ex alea, talisque rixati ludentes hnmicidium perpetrarint? Profectò id neque ratio, neque authnritas ulla constituet; & tamen utrique danti nperam non licitæ rei præter intentionem accidit ex ipsa re, cui operam dabat, homicidium. Igitur, tametsi uterque in re peccarit, ex qua secutum est homicidium, non propter eà hnmicida uterque. Quod tradidit universim disputans (2) Diplovatacius, & in specie (3) Soccinus, ax quo (4) Covarruvias. Idem censendum erit de fabro ferrarin, qui ex ferro furto sublato recudit ensem. Etenim is non censebitur irregularis ex homicidio, siquis alius eo ense utatur, atque hostem occidat. Id, quod subjecit prædictis (5) Diplovatacius, & ex eo notavit (6) Alfonsus à Castro, atque ex hoc (7) Covarruvias. Ex eorundem effato irregularem censere nefas eum, qui adulterium cum alterius uxore patravit, cujus mox gnarus maritus conjugem occidit. Contra Cajetanum etiam cum Diplovatacio, & Covarruvias sentio, irregularem eum non esse, cui cùm interdictum fuisset e-

(11) In Sum verb. bellu. 3. §. 2.
(12) In respons. ad Calumnias Cyprii.
(13) c. Clerici, et seq. 23. q. 8. & c. mulia de voto.
(14) In Jur. GR. l. 3. Sent. Synod. l. 2. tit. de homicid. latron. in fin. pag. 210. tom. 1.
(15) In d. c. petitio.
(16) In d. c. petitio.
(17) In d. c. ad audictiam.
(18) In d. c. de homicidio col. 4.
(19) In Synops. tit. de homic.

(1) 2. 2. q. 64. art. 8.
(2) In 2. 2. qu. 64. art. 8.
(3) In d. c. sicut dignum §. ult. ver. cōsilium.
(4) De Interpr. ad Can. 66. Apostol.
(5) In explic. Apost. Can. ad 66.
(6) Orat. de Constantia, sive de se circa finem.
(7) In Medit. ad Offic. Patriarchale.
(8) In Psephesmate de homic.
(9) Ad Synops. ad Can. Cōc. Ancyr.
(10) Not. 8. ad Can. 22. Ancyr.
(11) Vide Allat. Tom. 1. Græc. Orthodox. in fine.

(1) Juvenal. Satyr. 10.

(2) In Synops. jur. Græc. tit. de homic.
(3) In d. c. ad audictiam.
(4) In d. Clem. si furiosus p. 2. §. 5. num. 10. vers. 1.
(5) d. tit. de homic.
(6) De potest. L. penal. c. 14. vers. admonet.
(7) d. nu. 10. vers. secundo.

gredi Domo, egredi placuit, atque equitare per urbem, si inter equitandum casu, absque ejus culpa, equus calce aliquem feriat, & occidat, Sunt multa alia, quæ studio brevitatis consultò prætereo, videnda penes relatos authores. Hæc enim supersunt, ut apprimè constet necessitas communis illius regulæ, Conclusionis, atque sententiæ protinus explicandæ.

VII. Ea, ut omnino vera sit, de eo intelligatur oportet, qui operam dat rei minimè licitæ, quæ natura sua in debilitatem membri, aut mortem feratur hominis; aut saltem ipsa res minimè licita ita per se ipsam naturâ suà periculosa sit, ut plerunque ex eâ membri sequatur debilitas, aut homicidium. Tunc enim qui operam ei suam præstat, utut omnem adhibeat diligentiam, ne debilitas membri, morive sequatur, reus erit penes Ecclesiam, rejicieturque ab Ordinibus propter notam, & vitium lenitatis. Hanc explicationem communis sententiæ ante omnes Diplovatacius dedit, quem secuti, antequam Covarruvias scripta perlegeremus, olim respondimus, atque obtinuimus. Propterea & nunc in eam pedites imus authoribus ex eodem (1) Covarruuvias productis (2) Soccino, (3) Ancharano, (4) Franco, (5) Villadiego, & (6) Soto. Hinc porro inferre licet, si actus vetitus sit eam ob causam, quia periculum debilitatis, aut mortis facit, dantem ei Actui operam irregularem esse, tametsi præter intentionem, post omnem diligentiam, homicidium sequatur, sive debilitas. Possent & alia ex dictis plurima ad praxim utilia deduci, ni essent extra nostræ indaginis aleam, quippe Theoresim, & principia rerum, de quibus agimus, dare professam, quæ tamen non ita exsucca tradita à nobis est, atque proposita, ut non & peculiaria multa peregerit, quibus addimus & illud contra plurimorum sententiam, eum, qui animal ferox, & noxium domi detinet, quamvis ligatum aptissimè, fore irregularem, si casu quenquam occiderit, modò animal illud eo in loco ligatum, constrictumque detineat, unde transeuntibus iter est: nam eo in loco animalia detinere nefas est, quia periculosum: quando sæpe contingunt, etiam cum tota diligentiâ, hominum transeuntium cædes: id, quod (7) Jura, Juriumque (8) Interpretes sapienter affirmant.

VIII. Ex opposita Ratione privatus, qui dat operam rei licitæ, neque homicidii reus est, neque notæ sacræ obnoxius, si post adhibitam diligentiam, alicujus mors inde sequatur. De hac assertione perparum Nostri: Eam Latinis debemus, non tamen omnino. Illam enim propalam (1) Harmenopulus tradit producto Tarasio (2) Patriarcha, Theodoro (3) Abbate, ac Philosopho (cujus etiam meminit Nicephorus (4) Blemydes), Helia (5) Cretensi, (cujus testimonio alia in re utitur Gregorius (6) Protyncellus), Maximo (7) Martyre, quem celebrat (8) Trapezuntius noster. Hinc neque Chirurgus, neque Medicus hac pœnâ, notâve tenentur, si periti, si docti secent, aut pharmacum porrigant, unde, sine ipsorum culpâ, mors ægri sequatur. Ita (9) Cardinalis, (10) Soccinus, & (11) Covarruvias, penes quem

(1) d. n. 10. vers. igitur his.
(2) In d. c. ad audientiã.
(3) In c. ulti. de homic.
(4) In d. c. ultimo.
(5) d. c. de percussore col. 3.
(6) Lib. 5. de Just. & Jur. q. 1. art. 9.
(7) L. hi enim L. generaliter L. qua vulgo ff. de Edil. Edicto.
(8) Rom. sing. 704. Covar. d. §. 5. n. 11. in princ.

(1) In Prochir. Jur. Can. tit. de homic.
(2) Synod. 3. de Sacerdot.
(3) In Can. Apost. ad 66.
(4) Orat. 1. n. 15. In fin.
(5) In expos. Ep. Nazian. ad Chlidoni.

multa utilia fas erit cognoscere ad id minutè, & curiosè proposita, quorum pleraque ante ipsum constituit (12) Diplovatacius noster, & Juris nostri authoritate validissimè confirmavit. Idem erit, si Clericus in Minoribus ex artis peritiâ, atque adhibitâ diligentiâ secet, aut medeatur. Nam licere minoribus Clericis Medicinam, & Chirurgiam exercere, constitutissimum est tum penes Latinos ex (13) Jure: quod tamen ad eos Clericos minores, qui beneficio Ecclesiastico præditi sunt DD. cum (14) Abbate, & Paulo (15) Parisio minimè porrigunt: tum penes Nostros, quorum Anagnostas, & hypodiaconos his artibus in Græcia nobilissimis tutò dare operam posse, Harmenopulus (16) docet prolata Tarasii (17) Sententia, quam etiam laudat (18) Coressios, & ante Coressium (19) Margunius. Secus erit, si Clericus ex Majoribus, aut Monachus pharmacum misceat, secetve: nam is, etiam adhibitâ diligentiâ omni, licet sine culpâ ipsius ex haustu, seu sectione mors ægri sequatur fortuitò, utroque tenetur; & homicidii notam contrahet eum ab Ordinibus repulsuram. Ita palam Latinum (20) Jus, cujus certam sententiam subobscurè (21) Harmenopulus, aliique probant, palam reprobat (22) Margunius superciliosâ temeritate constituens. εἰ δέ τις τῶν κληρικῶν, ἢ μοναζόντων παρ' ἡμῖν ἔμπειρος χειρουργίας τε, καὶ ἰατρικῆς τὴν τῶν Ἀναργύρων αἱρέσειε, καὶ τὸ ἐπιβάλλον τῆς τέχνης ἀσκήσειε, οὐκ ἔμφοβος γενήσεται μήτι πάθη κανονικὸν ἐπιτίμιον, ἀποθανόντος τυχὸν τοῦ θεραπευομένου, καθὼς ἐπιβοῶσιν οἱ σκληροὶ λατινόφρονες. παρ' ἡμῖν γὰρ πᾶσιν ὁ νόμος τἀμφότερα συγχωρεῖ. *Siquis autem Clericorum, & Monachorum penes nos peritus Chirurgiæ, ac Medicinę sectam Anargyrorum* (SS. Cosmæ, ac Damiani, qui penes Nos hoc nomine censentur) *elegerit, & perfectissimam artem exercuerit, non verebitur, ne quid sacræ censuræ patiatur, defuncto fortè eo, cui operam medicam impendebat, ut reboant crudeles Asseclæ Latinorum. Penes Nos enim, omnibus lex utriusque potestatem facit.* Quanti faciendæ sint lædoriæ, manifestæque in Latinos, Latinorumque asseclas contumeliæ Margunii, ex iis, quæ sæpe notavimus, constat; Quare supervacaneum erit & objectæ hic crudelitati respondere. Olim fatuus ille, seu potiùs furiosus hæc ineptit creberrimè. Illius potiùs satagendum est, ut Græcia cognoscat, si asseclæ Latinorum crudeles censentur, quòd Clericos, Monachosque ab Arte Medica, atque Chirurgiâ prorsus abstinendos docent, crudeles fore vel Græcos ipsos, qui ipsum hoc apertè constituunt. Scilicet & Jure Græco interdici utrâque illâ Arte Clericis, Monachisque, manifestum est ex productis per (23) Diplovatacium, (24) Coressium, (25) Canonarcham, Doctoribus Græcis, quorum unus ad retundendam væsaniam deliri Sycophantæ supersit Theodorus (26) Prodromus, cujus hæc verba sunt. ὅτι προσιὼν τῷ θυσιαστηρίῳ, ὅτι μονάζων τῇ ἰατρικῇ προσπελαζέτω τὴν χεῖρα, ἔνοχος γὰρ θανάτου γένοιτο ὁ τοιοῦτον περιπεσών. *Neque accedens ad Altare, neque Monachus Medicinæ manum admoveat, reus enim mortis habebitur, quocunque ea modo sequatur.* Quid Doctores Nostros ad testimonium provoco, cùm Jus nostrum,

(6) Ad Imp. Trapez. n. 17. ad fin.
(7) Epist. 8. ad Monach.
(8) Ad Jo. Cucocles. de Spir. S. process. n. 17.
(9) In c. sua nos. de homic.
(10) In d. c. ad audientiam. n. 3.
(11) d. §. 4. n. 3.
(12) d. tit. de homic.
(13) c. ad aures, de æt. & qualit.
(14) In d. c. sua nos col. pen. & fin.
(15) Cons. 96. col. ult. l. 4.
(16) d. tit. de homic. in Prochir. Jur. Can.
(17) In Synod. 3. de Cleric.
(18) Ad Synop ad C. 22. Ancy.
(19) In Antirrhe. pro Mar. Ephes. contra And. Coloss.
(20) In d. c. sua nos.
(21) d. titul. de homicid.
(22) In d. Antirrhetico.
(23) d. tit. de homic.
(24) In Synops. Nili ad d. C. 22. Ancy.
(25) De Canon. vi ad Can. Apostol. 66. Schol. 66.
(26) De Interpr. ad d. Can. 66. Apost.

strum,

ſtrum, & quidem poſt grande diſſidium, poſt Schiſma terribile, quod patimur, conſtitutum, Margunianam ſententiam damnet. Audi, ſi libet, quid Lucas (27) Chryſoberges Byzantinus Antiſtes edicat. ἐπεὶ Κανών τις διορίζεται, μὴ πορίζεσθαι τοὺς ἱερωμένους τὰ πρὸς τροφὴν ἀπὸ πραγμάτων αἰσχρῶν, καὶ ἀτίμων, ἐζητήθη πολλάκις ποῖα ταῦτά εἰσι· καὶ τινὲς εἶπον, εἶναι ταῦτα, τὸ πορνοβοσκεῖν, τὸ καπηλικῇ ἐργασίᾳ προΐστασθαι, καὶ τὰ ὅμοια· ὁ δὲ ἁγιώτατος πατριάρχης Κύριος Λουκᾶς, καὶ τὰ μυρεψικὰ, καὶ τὰ βαλανεῖα αἰσχροκερδῆ εἶναι ἔλεγεν, ὡς ψεύδους παραίτια· ἀλλ' οὐδὲ ἀρχιάτρους παρεχώρει γίνεσθαι τοὺς διακόνους, ἢ ἱερεῖς, λέγων ἀνένδεκτον εἶναι, τοὺς μὲν φαινολίων, καὶ στιχαρίων τὰ ἅγια μεταχειριζομένους, κοσμικὰς στολὰς ἐνδιδύσκεσθαι, καὶ μετὰ λαϊκῶν ἀνδρῶν, τῶν ἰατρῶν δηλαδὴ, συμπομπεύειν. *Quoniam Canon quidam ſtatuit, ne, qui ſunt ſacrati, quęrant ex rebus turpibus, & vilibus victum, ſæpè quæſitum eſt, quænam ea ſint? Et alii quidem dixerunt, eas eſſe, lenonem eſſe, ac meretrices alere, cauponariæque tabernæ præeſſe, & ſimilia. Sanctiſſimus autem Patriarcha Dominus Lucas, unguentarias quoque officinas, & balnea turpis eſſe quæſtus dicebat, ut quæ mendacii quoque Cauſa eſſent. Sed nec Diaconos, vel Sacerdotes fieri ſinebat Archiatros, dicens non eſſe ferendum, ut qui, cum Infulis, & caſulis ſancta tractant, ſæcularibus veſtibus induantur, & cum laicis viris, ſcilicet Medicis, incedant.*

(27) *In Jur. GR. Tom. 1. li. 3. ſent. Synod. li. 1. pag. 226. in ſentent. Lucæ tit. 13.*

IX. Habes ex his certiſſimis, manifeſtiſſimiſque contra Margunii mendacitatem, rectè cenſere Doctiſſimos Græcorum, qui ſententias Latinorum recipiunt, imò communi Eccleſiæ utriuſque ſuffragio ſubſcribunt, nec Jure noſtro, aut penes Nos unquam licuiſſe Sacratis hominibus Medicinæ, Artive Chirurgicæ navare operam; atque adeò, Clericum in Majoribus, Monachumve, tametſi peritiſſimè incidat, aut pharmacum miſceat, irregularem fore, ſi qua mors inde, ſive debilitas præter ſcopum ipſius accidat, poſt omnem diligentiam adhibitam. Id, quod tamen exiſtimo non abſolutè, & indiſcriminatim eſſe probandum, ſed tunc tantùm, cùm Clericus ipſe manu ſua ſecat, aut potum porrigit, ex quibus vel ex ſe mors ſequatur, vel, ut plerunque fit, ex accidente, licèt à Medico etiam diligentiſſimo neutrum prævideatur. Nam, ſi actus ipſe in mortem, debilitatemve non influat, cenſeo, nullam contrahi ſacram notam, licèt actus ipſe criminoſus ſit, quia contra Canones. Multa minutiora enucleanda hic eſſent, & quidem ex ipſis noſtris Authoribus, mirum profectò congruentibus in modum Latinorum ſententiis. Ea tamen ad Scopum meum ſupervacanea cùm ſint, omittenda duxi, hortatus interim Noſtros, ut quando Authorum noſtrorum ſcripta non ſuppetunt, quippe aut typis edita, & rara, aut manuſcripta & intra Bibliothecarum capſas, nidoſque tineis, blattiſque ſepoſita; quando prætera, tametſi Noſtrorum ſcripta ſuppeterent omnibus, ea adeò conciſè, ac jejunè res curioſè tractandas peragunt, ut vix intelligenda ſe proferant doctioribus; Latinorum Commentaria perlegant, atque inde ſibi parent rerum Sacrarum documenta, queis Eccleſiaſtica diſciplina more Majorum conſtituatur. Neque enim aliter fiet, ut priſcum Genti noſtræ Superi decus reſtituant, quam ſi ii, qui Sacras res gerunt, operam omnem ſcientiis impendant; quibus nimirum vel mediocriter delibatis, erit, ut multa corrigantur, quæ ex ignorantia peccamus, multaque intelligamus, quæ, cùm Græci ſint Juris, Nobis contingent noviſſima: cùmque Noſtra ſint, primo ingreſſu aliena videbuntur. Multa itidem, quæ à Noſtris neglecta propter incuriam, ſive quia nulla neceſſitas aderat, ex iiſdem principiis, quæ palam communia utrique Eccleſiæ docuimus, ad Latinum inſtar revocabimus, futura tamen Græca, dum à Noſtris uſurpantur: & tantò magis Græca, quantò magis rationi, quæ poſt homines à ſiliquis, Caſiſque ad mitius pabulum, vitamque Politicam revocatos, Genti noſtræ maximè placuit, conſentanea.

X. Tale eſt, quod ſtatim exponimus, ab homicidio fortuito per privatum hominem perpetrato tranſgreſſi ad homicidium fortuitum *à perſonâ*, ut dicimus, publicâ factum. Eſt autem ea, quam *Perſonam* publicam dicimus, quæcunque ad Judicium pertinet criminale, ſive Judex, ſive accuſator, ſive teſtis, quibus adde Actorem, & Advocatum. Hi omnes, ſi qua mors ex Judicio contingat, homicidii fortuiti, hoc eſt non quæſiti, neque intenti, rei cenſentur, quòd videantur non ad pœnam tendere, ſed ad Juſtitiæ leges, aut cuſtodiendas, aut uſurpandas. Primò igitur Judex mortis, aut cædis membrorum ſententiam ferens, irregularis eſt, ſi Laicus, ne poſſit ad Ordines recipi, ſi Clericus, ne in Ordine ſuſcepto miniſtret, neu ad ulteriores adſpiret. Hanc ſententiam Latini ubique aſſerunt, quos referre non vacat, quippe innumeros. Plerorum ſyllabum vide penes (1) Covarruvias, & (2) Villadiego. Ex Noſtris idem (3) Prodromus docet his verbis: καὶ οἱ κριταὶ καταδικάζοντες θανάτῳ ἀπείργονται τοῦ κλήρου, καὶ τῆς ἱερατείας, ἀνδροφόνοι γὰρ οἱ τοιοῦτοι, εἰ καὶ μὴ ἔργῳ, ἀλλὰ τῇ ἐντολῇ, καὶ ἀποφάσει. *Et Judices ad mortem damnantes rejiciuntur à Clero, & Sacerdotio: nam hi homicidæ cenſentur, ſin minus opere, certè juſſu, & ſententiâ.* Quæ verba refert, ac laudat (4) Harmenopulus, confirmatquè poſtremâ parte Taraſiani (5) Synodici, ubi hac ſuper re ſuffragium eſt multiplex, & graviſſimum Hyperbii Chalcedonenſis, Nicolai Heracleenſis, ac Nicephori Saſimorum Epiſcopi. Facit & ſententia Synodica (6) Conſtantini Chliareni Pontificis Bizantini, ubi Latronum interfectores Laici, ut ut juſtè eos occidiſſent, eodem modo ſacrâ cenſurâ plectuntur, καθὸς ἐπιτιμῶνται καὶ οἱ ἐν πολέμῳ φονεύσαντες, *quemadmodum puniuntur, qui in bello occiderunt*. Clerici verò ὁπωσδήποτε φονεύσαντες καθαιροῦνται: *quocunque modo peremerint, exauthorantur*. Unde manifeſtiſſimè conſtat Eccleſiæ utriuſque conſenſus, Judicem jubentem occidi, vel mutilari cenſentis irregularem. Hoc tamen multis conatur impugnare (7) Margunius, ſed præſertim explicatione mirabili verborum Prodromi, quem refert, ac laudat: Ait enim illis ἐλέγχεσθαι τοὺς καταδικαστὰς, ὁ τοὺς δικαστὰς, quaſi verò δικάζειν *benè judicare*, καταδικάζειν *malè judicare*, quod attinet ab ipſum judicem, actuique

(1) *d. p. 2. §. 2. nu. 7. & ſeq.*
(2) *d. c. de percuſſore.*
(3) *De Interpret. ad d. Can. 66.*
(4) *d. tit. de homic.*
(5) *Extat apud Canonarchã ī formul. Synod. pœnal.*
(6) *Juris GR. lib. 3. ſent. l. 1. pag. 210. Tom. 1.*
(7) *In d. Antirrhetico pro Marco.*

que judicandi significaret, non verò id esset κατεδικάζειν, quod malè judicare de aliquo, ut refertur ad malum judicati, sive damnare. Id, quod, si barbarus aliquis dixisset, ferendum esset, cùm Græcus, & Episcopus, & Photianorum Oraculum id dicat, quis non rideat dicti ignorantiam? Quis non stomachetur cavilli nequitiam, quæ sexcentis Priscorum sententiis repugnat? Nam καταδικάζειν sumi simpliciter, pro *damnare*, patet ex Diodoro Siculo dicente, κατεδίκασαν αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι: *ut multam pecuniam erogarent, sententia coegerunt*: & ex Basilio; θανάτῳ καταδικάζειν: morte damnare, & Luciano καταδικάζεται ἀποθανεῖν, morte damnatur, & Herodiano καταδικάζειν ἑαυτοῦ θάνατον, *sententiâ se suâ morti addixit*: Et Philone μηδετέρῳ μέρει ἐξ ἐρήμου καταδικασθέντος; quos ad id refert beneméritissimus linguæ nostræ Jacobus (8) Billius. Constat idipsum apertiùs ex Etymologia, & analysi verbi ipsius, Scilicet ex hac καταδικάζειν non est, nisi per insertam consecutionem malè judicare; vi suâ significat judicare contra, quod ad bonum æquè, ac ad malum judicium pertinet. Hinc verbo huic casus ex obliquis primus subjicitur, non gratiâ sui, sed propter eam, qua componitur, præpositionem, cui, cùm significat contra, is casus debetur, quare, cùm mos nobis sit dicere δικάζειν τινά, cùm addimus τὸ κατὰ, rectè dicimus, καταδικάζειν τινός. Adeò cum ipsa verbi vi considerata cum Grammaticis, nedum cum Jurisperitis, sententia Margunii pugnat.

(8) *In Elocut. Græcis. dictio. damno.*

XI. Sed esto hoc imperitiæ, quam communem Margunius habet cum cæteris Photianis, illud mendacitatis, malignitatisque ipsi propriè est, quòd sententiam suam Latinis impudenter affingit, (1) subdens, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ πνεύματος πολέμιοι ταῦτα νομίζουσι πολὺ σκληροτέρους τοὺς ἐν ἱερᾷ θρησκείᾳ κριτὰς ἔχοντες, ὥστε καὶ δικάζειν πρὸς θάνατον τοὺς αἱρετικούς, καὶ εἰς πυρὰν διδόναι, ὅπερ ἤδη ἀπηνής αὐτῶν σύνοδος κατεπράξατο, πυρὶ καὶ τεφρώσασα καλὸν, καὶ ἀθῷον ἄνδρα, καὶ αὐτῷ ἁπλῶς πιστεύσαντι δημοσίᾳ ὑπεσχημένῃ. *Et ipsi Spiritus Sancti hostes hæc censent, multo crudeliores Sacra secta Judices habentes; ut & morti adjudicent hæreticos, & flammis tradant. Id, quod sæva quadam eorum Synodus præstitit, igni addicto, & flammis in cineres resoluto Viro bono, & innoxio, qui ei publicè spondenti securitatem simpliciter nimis crediderat.* Hæc amarus Margunii animus, quibus nihil mendacius esse potest. Etenim Latini communem Ecclesiæ utriusque sententiam religiosè secuti, non solum Judicem, si laicus damnet ad mortem, ab Ordinibus arcent, verùm etiam irregularem censent, etiamsi nullam ferat sententiam, si tamen reum ei carceri mancipet, in quo pædore, ac situ confectus oppetat mortem, quemadmodum tradunt Guillelmus (2) à Monte Lauduno, (3) Ananias, (4) Abbas, (5) Soccinus, (6) Antoninus, Joannes (7) Bernardus Diaz, & alii. Nec falsa minus, quæ addit de Sacris Judicibus, quo sub nomine Quæsitores Sacros sugillat. Nam hi neminem unquam ad supplicium jussere duci, aut jubent; sed hæresis reos, damnatosque, & pœnæ sacræ addictos laico judici tradunt rogantes, ne qua membri eos cæde, aut morte afficiat. Id, quod omnibus Ecclesiasticis judicibus usuvenit, cùm post exauthorationem damnatos pœnis Ecclesiasticis homines laicorum Judicum potestati relinquunt, quemadmodum toti Europæ notissimum est, & referunt omnes relati per (8) Covaruvias, videndum ad penitiorem rei notitiam, quam in præsentiarum omitto, quippe ad rem nostram prorsus inutilem. Abunde enim ex dictis constat, Latinos judices Sacros capitis damnare neminem, qui reos, damnatosque à se prorsus rejiciunt, ni dicas & patrem, qui domo filium ejicit gravissimorum criminum reum, si filius capiatur à Judice, & ex illis criminibus morte multetur, mortis filii irrogatæ reum esse.

(1) *In d. Antirrhetica pro Marco.*

(2) *In Clem. 1. de pœnis. & rem.*

(3) *In c. de cætero col. ult. de homic.*

(4) *In c. ad audientiam. de crim. falsi.*

(5) *In d. c. ad audientiam de homicid.*

(6) *3. p. tit. 28. c. 2. §. 3.*

(7) *In Pract. crimin. c. 139.*

(8) *d. §. 5. n. 7.*

XII. Eodem modo cædis immunes censendi sunt Latini Clerici, quicunque laica jurisdictione funguntur, si criminalem causam judici laico committant, ut ad normam justitiæ sententiam ferat. Etenim Delegatus, causâ cognitâ, si capitis reum damnet, non propterea Delegans erit irregularis. Cujus ea ratio est, quoniam animus Delegantis sistit in eo, quod delegat, atque in causâ, quam delegat, non autem in iis, quæ sequuntur ex utroque, vel alterutro. At Delegans jurisdictionem delegat, & ad justitiæ usum delegat: in his igitur sistit, neque ulteriùs progreditur. Quapropter utrunque illi imputabitur, non verò quod ex utroque, vel alterutro sequitur. Hæc ratiocinatio pendet ex veritate Propositionis, quam fortassis Photianorum Stupiditas inficiabitur. Sed ostenditur vera ex absurdo, quod sequitur, si falsam dicas. Nam, si qui dat potestatem, vellet, &, ut ajunt, intenderet ultra id, quod dat, & causam dandi, quiquid ex utroque, vel alterutro sequitur, Deus, qui omnipotentiam homini suam dat, ut ea ex arbitrio utatur, ut certum est, quandoquidem sine Deo nihil possumus, cujus potestate agimus, quidquid agimus, & (1) *in quo vivimus, movemur, & sumus*; Deus, inquam, qui libertati hominis potestatem dat suam, vellet, &, ut ajunt, intenderet, quidquid ex potestate illa, ejusque Actu liberrimè sequitur; cùmque sæpe sequatur peccatum, Deus peccatum intenderet, quod absurdum, impium, atque detestabile dogma si admittat Margunius, similis erit Gregorio Theologo suo, Palamæ nimirum, de natura Numinis impiè multa commento. Hinc liquidò patet, per quantam calumniam de Sacrosancta Constantiensi Synodo mentiatur, quæ Joannem Husz & hæreticum, & in hæresim, quam ejuraverat, iteratò lapsum, atque damnatæ jam hæresi pertinaciùs adhærentem damnavit quidem sacrâ sententiâ, pœnisque Sacris addixit, non morti. Eam illi post condemnationem sacram Curiæ Principis tradito, more, modoque superiùs explicato, laica sententia profani judicis intulit justè, ne vivo hoste veritatis acerrimo in grande, præsensque periculum adduceretur Orthodoxa religio, quam vera illa Sapientia afflat, (2) *per quam Reges regnant, & legum conditores justa decernunt*. Neque hæc aut eruditionis abstrusæ, aut non omnibus obvia. Acta sunt Constantiæ sæculo XV. inspectante Orbe Terrarum universo. Scripsere de illis post plurimos Theodoricus (3) Niemus, & Joannes (4) Cochlæus notus ipsi Margunio. Nam eum, licèt λατινόφρονα, & addictissimum Vaticano, laudat, & accuratum, doctumque

(1) *Act. c. 17. nu. 28.*

(2) *Prov. c. 8. n. 15.*

(3) *In Vita Joann. XXIII.*

(4) *In hist. Hussit. lib. 2.*

que appellat in libello, quem vernaculâ linguâ nostrâ postremum conscripsit; ut planè mirabile sit, si Joannem Husz appellet καλόν τε ἀθῷον ἄνδρα, *bonum, & innoxium virum*, cujus ter denos errores horrorem Græcis facturos, imò & Photianis ipsis, si nonum, & vigesimum septimum excipias, OEcumenica (5) Synodus detestata est. At, inquit, fidem fecerat Synodus homini miserrimo, securitatemque promiserat, quem tamen mox nullâ promissorum habitâ ratione damnavit. Quid! Unde habet Margunius datam Hæretico à Concilio fidem? Nunquam id nobis ipse probabit: Blateret licèt Lutherana lingua, & Calviniana ululet rabies, id nobis nunquam probabit. Si quid probri ex fractâ fide ibi fuit, id Sigismundo Cæsari scilicet imputandum erit, qui fidem dedit, non verò Synodo Sacrosanctæ, quæ eam fidem nec dedit, nec dare poterat. An judex ad judicium accersens fidem daret de non damnando? Igitur hæc fracta fides non est Concilio aliquatenus imputanda; imò nec Cæsari ipsi, ut doctè (6) Cochlæus, & ex hoc Odoricus (7) Rainaldus ostendit. Neque enim fidem Husso dederat Cæsar, nisi addita conditione, si damnatus resipuisset. An putas impletam conditionem ab eo, qui damnatus OEcumenicam Synodum dolo malo decipere ausus est? Iterum ergo damnatus est ille, quomadmodum decebat, à Concilio, quippe relapsus in hæresim, quippe deploratæ fidei, perditæque homo nefarius, traditusque Cæsari, ut cum eo ex legibus ageret: Quem scilicet religiosissimus Princeps piis flammis absumpsit vivum, ut Apostatam, ut fugitivum, uti desertorem ejus fidei, quam, recantatis erroribus suis, receperat, mox exuerat, eamque perditum ibat, si licuisset, & ni retractus à fuga ignibus illis, queis exarsit publicè, docuisset, verum esse, quod (8) Paulus asseruit dicens: *Deus non irridetur*, sive in se ille consideretur, sive ut repræsentatur à Principe.

XIII. Sic rejecto Margunio constitutissimi Juris est, Judicem sanguinis nec admittendum ad sacra Ministeria, si laicus; si Clericus sit, irregularem fore. Idem dicendum de teste in causa itidem sanguinis. Nam, sive Clericus, sive laicus, irregularis erit, etiam si edicat, atque profiteatur, se pœnam nolle, cùm pœna mortem infert, aut membra mutilat. Et de hoc reipsa Nostri singillatim nihil certum constituere, fluit attamen & hoc ex eorundem principiis. Etenim, cùm post (1) Prodromum, (2) Aristenum, (3) aliosque, quos congerit (4) Diplovatacius, Harmenopulus (5) dicat: ἁπλῶς οὐδεὶς συνεργὸν θανάτου ἢ τ' ἂν δίκη αἱμάτων ἄξιος ἱερατείας κατὰ τοὺς κανόνας νομίζεται. *Simpliciter nemo aliquid, quod ad mortem hominis, aut sanguinis judicium spectat, agens dignus sacerdotio juxta Canones censetur*: cùmque testis, quidquid edicat, si de crimine, & in crimine, testimonium ferat, aliquid agat, quod ad mortem hominis, & judicium sanguinis spectat; sequitur ex principio à nobis præjacto, eum fore irregularem. Adstipulantur Latini communi suffragio, ut post (6) Glossam notat (7) Felinus, & (8) Abbas, tradiditque accuratissimè (9) Crotus. Quòd verò hi Doctores Latinæ Jurisprudentiæ lumina eandem as-

(5) Constan. sess. 15.
(6) d. li. 2. hist. Hussit.
(7) In Annal. ad ann. Christi. 1415. nu. 32. & 33.
(8) Ad Galat. 6. 6. n. 7.
(1) Vide Interpret. ad d. Can. 66. Apostol.
(2) In Nomoc. ad Can. Apost.
(3) Ad Can. 26. & in resp. ad Episcop. Cypri.
(4) In Synops. Juris Græc. tit. de homic.
(5) In Prochir.

sertionem producant etiàm ad accusatorem, non iis dumtaxat tribuendum est. Id Nostrorum est etiam, è quorum communi principio, quod nuper tot authoribus comprobatum præjecimus, sequitur, etiam accusatorem, si accusationi mors rei, aut membrorum damnum accedat, irregularem fore: nam & is morti hominis, damnoque membrorum causam aliquam sufficit, ut palam est. Præterea, si ex Nostrorum sententiâ, Judex, quamquam justè agat, ex allegatis, & probatis mortis sententiam ferens, irregularis tamen est, potiori jure eandem notam contrahet accusator. Etenim Judex cogitur sententiam dicere, Justitiæ quippe minister est, cui ex officio plectenda sunt crimina; contra accusator potest accusationem omittere semper, sæpe clementer omittit; ut cùm ex necessitate illi aliqua, huic ex libertate nulla suppetat excusatio. Hæc supersint, ne mihi stomachum creent ex Nostris ii, qui auribus meis sæpe hæc occinunt. Utantur hoc Jure Latini; Nostra hæc Ecclesia non adeò minuta considerat. Quid non considerat, quæ Nobis ea principia palam constituit, unde hæc necessariò deducuntur? Aristonis effatum est penes Platonem à (10) Planude relatum, Naturam nobis omnes dictasse scientias, quæ scilicet eorum principia nascentibus indidit, unde pedetentim acies mentis progrediens conclusiones elicit omnes, quæ illis nimirum principiis continentur. Quare & (11) Platonici addisci novum quidpiam negavere, quippe disciplinâ non scientiam, sed memoriam excitari: Insitas namque unicuique nostrûm scientias omnes; doctos nos gigni, & ex alvo matris palliatos Philosophos egredi; Socratem in cunabulis æquè sapientem fuisse, ac epotâ cicutâ, cùm disputaret in carcere: Ulyssem, postquam πολλῶν δ' ἀνθρώπων (12) ἴδεν ἄστεα, καὶ νόον ἔγνω·

—Mores (13) hominum multorum vidit, &
Urbes.

non doctiorem habitum, sed memorem magis. Quæ omnia ridenda prorsus, & inepta erunt, ni de principiis scientiarum intelligantur, quibus à Naturâ receptis, non reipsà scimus omnia, sed ad omnia cognoscenda perapti sumus. Siquidem Natura in ipsis principiis nos omnia docuis summatim, more Præceptorum maximorum, qui κατὰ συντομίαν plurima paucis docent. Adeò verum est, eum, qui principia constituit, quidquid è principiis necessariò venit, protinus constituere, ut ei, qui minutiora hæc, quasi barbara spernit, uti barbara & illa principia spernenda sint, è quibus hæc minutiora descendunt. Quæ tamen principia ita Nostra penitùs demonstravimus, ut, qui barbara dixerit, is, quid scripserit Græcia, quid sentiat, prorsus ignoret.

XIV. Illud tamen in re, de qua agimus, utiliter adnotandum est, eum, qui accusat de injuriâ sibi illatâ, evasurum irregularitatis notam, si, cùm diem dicit, in ipso judicio edicat, à se minimè peti eam debiti criminis vindictam, quæ damnum membrorum, aut mortem hominis inferat. Tradit hoc, post Nostros relatos à (1) Diplovatacio, Jus (2) Pontificium, docentque Latini Juris Interpretes cum Joanne (3) Andrea, (4) Abbate, (5) Soccino, & (6) Felino.

Id,

Jur. Can. titul. de homic.
(6) In c. 1. 51. dist. & in c. testimonium. 11. q. 11.
(7) In c. postulasti de homic. & in c. de cætero de testib.
(8) In d. c. de cætero col. 1.
(9) In Tract. de test. p. 2. n. 69.
(10) In Adag. centur. 3. n. 69.
(11) Plut. de Placit. Philosoph.
(12) Hom. Odyss. α. vers. 3.
(13) Horat. de art. Poet. vers. 142.
(1) d. tit. de homic.
(2) In c. 2. de homic.
(3) In d. c. postulasti.
(4) Ibid.
(5) In d. c. ad audientiam. n. 54.
(6) In d. c.

postulati. Id, quod adeò verum est, ut accusantem excuset, licèt is sciat, Judicem non auditurum, exaudriturumque ea, quæ accusator edixit, sed processurum ad pœnam sanguinis. Addit (7) Covarruvias ex (8) Franco, & (9) Joanne Vanehelo, atque (10) Soccino, idipsum verum esse, tametsi accusator reum ipse capiat, detineat, & judici tradat. Porrò dixi, hæc rata esse in eo, qui reum quempiam facit de illatâ sibi injuriâ, quod (11) Felinus protendendum censet ad eum, qui pro injuria propinquis illatâ postulat, quod tamen intellige, si injuria illata sit propinquis, qui sunt in potestate accusatoris. Imò & ad eum idipsum producendum, qui præcogitatum facinus, ac meditatum Scelus in proximos, aut grave Reipublicæ damnum accusat, censent (12) Cajetanus, & (13) Navarrus ante (14) Covarruvias, quorum tamen Opinioni minimè acquiesco, quòd ea ex receptis utrique Genti principiis non fluat. Propterea enim actus edicendi superiùs descriptus accusatorem excusat, quòd ille accusator videatur cedere Juri suo circa vindictam, ac proinde nihil conferre ad sententiam sanguinis mutilaturam, aut occisuram. Contra accidit, cùm quis postulat criminis in proximos, aut in rempublicam præcompositi, tunc enim, cùm ipse juri vindictæ, pœnæque cedere non possit, quippe quorum cessio ad proximos, & ad rempublicam pertinet, etiam posito actu illo edicente, ad ultionem, quæ secutura est, aliquid conferre videtur. Quare mihi stanti à principiis utrique Ecclesiæ communibus contra proximè propositam sententiam, dicendum existimo, eum accusatorem ab Irregularitate liberum minimè fore, nisi fortè illa sententia eum in sensum accipiatur, ut accusator cùm grave damnum proximi accusatione præcavet, denunciatione secretâ ad *correctionem*, uti dicimus, *extrajudicialem* insimulet reum non puniendum, sed coercendum, ne damnum inferat proximo. Tunc enim existimo delatorem irregularem non fore, quidquid inde sequatur; quemadmodum eundem immunem censeo, cùm damnum reipublicæ delatione præcavet, si simul & judici delictum deferat, & moneat reum, ut fugiat. Quo simul præstito, nullo modo ad rei mortem aliquid confert, quam reus sibi scilicet imputet, si monitus haud sibi consuluit. Hæc dixi contra tantos viros, quorum Commentariis perpetuo utor, non studii, aut gloriæ causâ captandæ ex novitate, quam sanè in disciplinis Moralibus odi, ratus eo collimandum, ut mores venerabili Antiquitati congruant, nec à Sapientum sententiis deflectant: Sed ut Græci noscant, me non adeò Latinorum Opinionibus addictum, ut eas non eligam, quæ magis congruunt illis, quæ piè, doctèque tradita sunt à Nostris, quorum Gloriæ studeo, quorum Sapientiam veneror, gnarus, quidquid laudis Græciæ meæ usquam obvenerit, à me alienum nunquam fore, qui Græcus sum, Græcisque adnumerari glorior. Græcis inquam, non Photianis, nam hos, utpote Schismaticos, prorsus à Græcis diversos dico, acriter declamaturus in eos, qui Græcos schismaticos appellant, exclamaturusque: nec sunt, nec unquam fuere Græci Schismatici; sunt, fueruntque inter Græcos Schismatici.

(7) In d. p. 2. §. 5. n. 4. vers. 9.
(8) In d. c. 2. de homicid.
(9) In d. c. a.
(10) In d. c. ad audientiam n. 52. & seq.
(11) In d. c. 2. de homic.
(12) In 2. 2. qu. 33. art. 7.
(13) In c. inter verba 11. q. 3. coroll. 55.
(14) d. §. 5. n. 4.

XV. Horum quibuspiam mirari contigit, quòd Latini causarum Patronos, sive Advocatos irregulares censent, cùm Margunius scribat, non aliunde aptiores adsumi Sacerdotes, quàm ab Advocatis. καὶ τοῦτο μὲν, (1) ait, οἱ θεῖοι διδάσκαλοι, καὶ θεοφώτιστοι πατέρες διετράνωσαν, τούτους τὸ πλεῖστον καθιερῶντες· καὶ δικαίως μενοῦν· ἡ γὰρ συνηγορία καλή, καὶ οὐκ ἀπαγορευθεῖσα τοῖς κληρικοῖς· περὶ ὃ ζήτει τὰ συνοδικὰ τοῦ πατριάρχου λουκᾶ. *Et hoc quidem divini Magistri, ac divinitus illuminati Petres declaravere, hos (scilicet Advocates) plerunque soliti sacerdotio insignire. Jure sanè, nam advocandi munus bonum, neque vetitum Clericis, de quo vide Synodica Lucæ Patriarchæ.* Ita Margunius, cui tamen quis credat? aut unde tanta in Photianis amentia, ut prius Latinorum sententias damnent, quàm noverint? Adsumptos à Patribus plerunque ad sacros Ordines causarum Patronos, mentitur Margunius. Unde enim hoc nobis probat? Quos profert testes solemnissimi illius τὸ πλεῖστον, *plerunque*? Advocatos ad Sacra statim recipere, nunquam in Græcia licuit. Gradatim ibatur, iturque ad sacros Ordines, ut à Minoribus, nec sacris eundum sit illi, qui vult ad sacros, & superiores ascendere. Pudet me hoc iterum confirmare, quod Nostri testantur relati secundo (2) Responso, videndusque à Nostris ignotus Photianis Canon Œcumenicæ (3) Synodi VIII. imò integer libellus (4) Allatii, ubi de hoc sæpè, & hoc iterum, iterumque confirmat. Deinde ne adsumptos quidem ad Clerum plerunque à Majoribus nostris Advocatos, probabit Margunius. Nam mihi evolventi monumenta historiarum nostrarum nullus advocatus occurrit ad Clerum adscitus præter unum Chysostomum, de quo id testatur (5) Isidorus Pelusiota. At demus & hoc Photianis, receptos ad Sacra plerunque causarum Patronos, an propterea male hos Latini ab Ordinibus abigunt, cùm in causâ sanguinis adversus reum accusatori patrocinium præstant. Imò optimo jure. Nam irregulares sunt, si membrorum cædes, vel mors rei sequatur, tametsi edicant, ut supra descripsimus. Notant hoc omnes Latini cum (6) Joanne Imolensi, notaruntque ante Latinos Græci cum (7) Balsamone, (8) Blastario, (9) Hierotheo, (10) Nilo, ad cujus Synopsim (11) Coressius hos omnes laudans sic tandem conficit. ἐξαιρέτως δὲ εἰσὶν οἱ ἀοίδιμοι, καὶ πρεσβεύοντες κληρικὸν διατάξεων ἐξηγηταὶ ταῦτα περισκοποῦσι, καὶ διδάσκουσιν ἐφαπτόμενοι τοῦ κινδύνου, ὥσπερ ὑπόκειν(ται) οἱ κληρικοί ποτε συνηγορεῖν τετολμηκότες. οἶδα δὲ, ὅτι πρόφασιν ἑαυτοῖς κατηρτίζουσι τὸ δοθὲν παρὰ τοῦ πατριάρχου λουκᾶ πρὸς συνηγορίαν θέλημα διακόνω. μάτην δ' ὅμως, καὶ ἀβελτέρως. τὸ γὰρ θέλημα τοῦ λουκᾶ συγκατάβασιν ἄντις εἴποι κατὰ καιρὸν δοθεῖσαν, καθὼς ὁ Βαλσαμὼν ἐρωτηθεὶς ἀπεκρίθη, καὶ ἄλλως τὸ σύγγραμμα οὐδὲ συνοδικόν ἐστιν, οὐδὲ τὰ διεσογμένα τοῖς πατράσι καθαίρει, ὅθεν καὶ τῷ ἔθει αὐτῷ ἠφανίσθη, καθάπερ εἰδέναι ἔξεστι, καὶ μαρτυροῦσιν οἱ προειρημένοι. *Peculiariùs autem hi clarissimi, ac celeberrimi Canonicarum Constitutionum Interpretes hæc perpendunt, ac docent respicientes periculum, cui subjecere se ipsos Clerici aliquando ausi postulare. Novi verò, quosdam*

sibi

(1) In d. Antirrhet. pro Marco.
(2) Sess. de Interstitiis.
(3) Can. 5.
(4) De Interstitiis.
(5) Lib. 5. Epist. 42.
(6) In c. 1. de postulan.
(7) In d. Can. 86. Apost. & in resposs. ad Epist. Cypri.
(8) In cap. Syntag. ad Can. 66. Apost.
(9) In Collect. ad d. Can. 66.
(10) Ad d. Can. 66.
(11) Ad Synops. in Can. 22. Ancyr. Schol. 13.

sibi parare excusationem ex licentiâ data per Patriarcham Lucam ad patrocinium causarum Diacono. Frustra tamen, & inconsultò. Nam licentiam Lucæ indulgentiam quis dicat ad tempus factam, quemadmodum Balsamon interrogatus respondit: & caeteroqui Decretum illud neque Synodicum est, neque derogat constitutis per Patres: Quare & ipsa consuetudine obsolevit, ut videre est, & præfati testantur.

XVI. Ex quibus manifestum est, nihil prodesse Margunii scitis decretum Lucæ Chrysobergæ, quando id neque consuetudine receptum est, nec leges latas circa id ipsum abrogavit. Quod si verum est, quid apertius, quàm Jure nostro abstineri Clericos, Monachosque patrocinio causarum? Lege, quod graviter decrevit Joannes ille (1) Xiphilinus, cujus laus est in Dionis Epitome. Hæc leges. Μηνὶ φεβρουαρίῳ, ἡμέρᾳ τρίτῃ, ἐπινεμήσεως η'. πολλοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν, καὶ μοναχῶν καθορῶντες ὑποθέσεις ἀλλοτρίας ὑποδυομένους, καὶ ὑπεραγωνιζομένους τῶν δικαζομένων ἐν πολιτικῷ, καὶ ἐκκλησιαστικῷ δικαστηρίῳ· ἀλλότριον τῆς ἐκκλησιαστικῆς συνηθείας, καὶ τῆς τῶν νομίμων ἀκριβείας τὸ πραττόμενον κρίνοντες, διοριζόμεθα, μηκέτι τινὰ λαϊκοῦ, μήτε μοναχόν, μήτε τινὰ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀλλοτρίας ἀγωγὰς ὑπεισερχόμενον ἐν δικαστηρίῳ. συνηγορεῖν· ἐργολαβία γὰρ ἄντικρυς τοῦτο, καὶ οὐκ ἄτης τοιοῦτό τι διαπραττόμενος τὴν ἀπὸ τῆς ἡμῶν μετριότητος ἐπιτίμησιν διαφεύξεται. πλὴν εἰ μὴ ἐκκλησιαστικῆς ὑποθέσεως ἔστι κελεύσεια παρ' ἡμῶν ὑπεραγωνίζεσθαι θατέρου μέρους τῶν δικαζομένων· τηνικαῦτα γὰρ ἕξει σὺν τῷ ἀμέμπτῳ καὶ τὸ ἀνεπιτίμητον· τὸ δὲ παρὸν σημείωμα ἀναγνωσθήσεται οἰκείᾳ καὶ πᾶσι τοῖς πολιτικοῖς δικασταῖς, ἵνα ἐντεῦθεν εἴδησιν λαβόντες τοῦ ἡμετέρου διορισμοῦ, μὴ προσδέχωνται τοὺς τοιούτους εἰς τὸ ποιεῖν ὅλως συνηγορεῖν. *Mense Februario, die VI. Feria III. Indictione VIII. Cum multos Ecclesiasticos, & Monachos videamus alienas causas subeuntes, & pro eis decertantes, qui in Civilibus, vel Ecclesiasticis judiciis litigant; alienum ab Ecclesiastica consuetudine, & legum gravitate, quod fiebat, judicantes, statuimus, ut nemo deinceps nec Monachus, nec ullus Ecclesiasticus alienas causas suscipiens in judicio defendat. Id enim est apertè mercenaria opera. Et nemo tale quid agens nostræ moderationis supplicium effugiet, præter quàm si fortè, cùm sit causa Ecclesiastica, à nobis jubeatur alterutrius litigantium partis defensionem suscipere. Tunc enim, præter quàm quòd erit reprehensionis expers, in pœnam quoque non cadet. Præsens autem edictum omnibus, etiam civilibus judicibus, legi jussum est, ut cùm nostri Decreti scientiam habuerint, eos omnino non admittant ad ullorum causas agendas.* Consona decrevit & ille ipse Lucas Chrysoberges, cujus authoritate Margunius ineptias suas nititur confirmare; nam in (2) Edicto lato mense Decembri, die VIII. feria II. Indictione VI. gravissimis verbis interdicit Clericis negotiis omnibus sæcularibus, ex (3) illis οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν, *nemo potest duobus dominis servire*. Ex quo tamen sequitur, interdictum esse Clericis patrocinio causarum, quod certè laicum negotium est. Adeò falsum est, permitti Clericis Advocati munus; quod tamen, ut ajebam, si dares, non tamen quidquam officeret causæ, quam agimus; quando, quocunque modo asseras, licere Clericis, adesse Actori, aut reo in judicio civili, non tamen in criminali, cùm causa Sanguinis actitatur. Id enim omnino vetitum est: quo fit, ut si quis patronum se in causâ sanguinis præbeat accusatori, irregularis censeatur sive Clericus, sive Laicus, si eâ in causâ damnum membrorum irrogetur, aut mors. Cujus ea ratio est, quia confert aliquid ad pœnam etiam præmisso edicendi actu, qui erit inutilis, quando oppositum ipso patrocinio suo procurat; inducitque oratione Judicem ad pœnam, cujus proponit meritum, ex quo in judice oritur penè inferendæ obligatio, aliquando etiam necessitas. At verò is, qui operam aliquam confert ad mortem hominis, aut membrorum damnum ex communi Nostris, Latinisque sententia amovendus à Clero est: ergo & ex communi Gentis utriusque suffragio, is, quem descripsimus Advocatus ab Ordine removebitur.

XVII. Neque enim Latini patronos Causarum omnes ab Ordinibus arcent. Quod si dicant Photiani, eos imperitiæ arguent scripta omnia Latinorum, penes quos Laici patroni causarum civilium nullâ notâ sacrâ multantur: imò nec omnes Patroni criminalium etiam in causa sanguinis, si laici sint. Nam advocatus Rei ita immunis censetur Irregularitatis, ut etiam, non præmisso actu illo edicendi, minimè censeatur ex morte, aut damno membrorum accusatoris ineptus sacris Ordinibus, si fortè Accusator ejus eloquentiâ victus appareat Sycophanta, pœnæque talionis subjiciatur. Docent hoc cum cæteris (1) Abbas, atque (2) Villadiego, idemque Nostris insinuat ratio ex projacto communi principio religiosè descendens. Defensor enim ex naturâ suâ non est ad læsionem, offensionemque; neque patrocinium Rei, aut laico Patrono vetitum est, aut tendit ad pœnam, atque adeò ad eam nihil confert. Quâ ratione neque reus, cùm se se tuetur, huic notæ, qua de agimus, obnoxius est, si fortè delator victus pœnâ talionis damnetur. Hæc ex communi sententia, quæ tamen cautiùs circumscribas ita, ut si Clericus contra jus vetans utrique Genti, ut nuper ostendi, commune patrocinium impendat reo, irregularis fit ex morte, vel debilitate accusatoris pœna Talionis multati: Dabat enim operam rei minimè licitæ, conferentique admodum ad mortem, & pœnam sanguinis, saltem plerunque. Idem dicendum de reo victore, si petat accusatorem victum puniri, quin ante omnia edicat, se nolle mortem ipsius, membrorumve damnum, neutrumque petere. Nam hæc si omitat, omnino erit irregularis propterea, quòd tunc Actor evadit, agitque id, quod rectà, palamque mortem hominis, debilitatemve deposcit.

(1) *In Jure GR. Tom. 1. Sent. Synod. lib. 1. inter Sent. Jo. Xiphilin. titul. 3. pag. 214.*

(2) *d. lib. 1. Sent. Synodal. in Sent. Lucæ tit. 2. pag. 220.*

(3) *Mat. c. 6. n. 24.*

(1) *In c. 1. de postul. & in c. sententiā sāguinis. ne Cler. vel Monach.*

(2) *d. c. de Percussore.*

SECTIO VIII.

De Homicidio necessario.

SUMMARIUM.

I. *Duplex necessitas actus, & ex utraque occidentem excusari, authoritate Latina, & Graca, præsertim Prodromi, comprobatur.*
II. *Authoritas Prodromi explicatur præjactâ regulâ, quâ constituitur, occisorem privatum repelli ob culpam, publicum ob notam, undè confirmatur, occidentem ex necessitate non repelli.*
III. *Refellitur dicacitas Coressii, cujus dictum notatur ut ignorantiâ, & mendacitate plenum.*
IV. *Explicatur decretum Constantini Chliareni, & decernitur, furiosum, si occidat, non esse irregularem.*
V. *An Ebrius occidens excusetur? Hujus quæstionis pars affirmans proponitur, ubi multa de ebrietate.*
VI. *Proponitur pars negans.*
VII. *Resolvitur quæstio, decernitúrque, quando Ebrius occidens irregularis censendus sit.*
VIII. *An dormiens fiat irregularis ex homicidio patrato inter dormiendum? Ostenditur non esse. & apponitur dicti limitatio.*
IX. *An non solitus in somno furere, si ex præconceptâ in hostem ira, dum vigilat, occidat dormiens, irregularis sit? & an peccet, qui fluxum seminis in somno patitur? ubi refellitur Coressii Calumnia.*
X. *Homicida ex necessitate defendendi se se non est Irregularis, si se defendat tum moderamine inculpatæ tutelæ.*
Inferuntur aliqua ad praxim.
XI. *Non excusatur ab Irregularitate, ob dedecus fuga, qui occidit, cùm possit fugere. Neque is, qui ad tutelam patris, vel propinquorum occidit, nisi & ipse periclitetur. Denique neque qui occidit ad tutelam bonorum.*
XII. *Si defensioni bonorum misceatur etiam tutela personæ, homicidium non imputatur ad irregularitatem.*

I. HActenus abunde de iis, qui ab Ordinibus arcendi sunt ex homicidio fortuito, seu casuali, videndum nunc de illis, qui homicidium perpetrant necessarium. Hoc à necessitate nomen nanciscitur; necessitas autem duplici in causa est: Nam est necessitas, quæ Vitium libertatis consequitur, atque ex ea necessariò agere dicimur, cùm liberi minimè sumus, neque utimur potentia, sive libero arbitrio: est & necessitas agentis liberi quidem, sed coacti, quod, licèt ex se aliter, ac agit, agere possit, extrinsecus tamen per vim sibi injectam eum in modum comprimitur, ut aliter facere nequeat. Ita prima necessitas intrinsecus sita intima actui est, Secunda extrinsecus illata extima itidem actui est. Jam utràque hac necessitate excusari, eum, qui utrivis obnoxius occidit, aut mutilat, palam est, atque id Latini docent, neque refragantur Græci. Nam sententia Photianornm infra expugnabitur, nec Græcorum ea esse censetur, quos à Photianis olim secrevimus. Ut sem pressiùs transigamus, audi, quid (1) Prodromus ex Jure nostro Nos docet. τὸν ἐξ ἀνάγκης φονεύσαντα οὐκ ἀπείργει ὁ Κανὼν τοῦ θυσιαστηρίου· ἐν ἀνάγκῃ γὰρ ἐντολῆς ἐνέργεια, καὶ νόμου, ἐν δὲ τότε ἀκακία πρὸς κατ᾽ ἰδίαν πολιτευομένους, ἵνα τοὺς δικαστὰς διαιρώμεθα, οὓς διὰ τὴν ἀπήνειαν οὐ χρὴ ἱερεῖς καθιστᾶναι. *Eum, qui ex necessitate occidit, non abstinet Canon Altari: nam in necessitate mandati vis, & legis; ex hac verò innocentia in iis, qui privatim operantur, ut Judices secernamus, quos ob crudelitatem non decet Sacerdotio initiare*: Non potuit breviùs plura, nec acutiùs rationi magis consentanea dare. Prorsus in hoc homine cæteroqui rudi Græcum ingenium ubique deprehendas, hoc verò in loco & videas. Hic enim non modò servandam toti Ecclesiæ doctrinam constituit, sed rationem doctrinæ, quam Latini plurimis, ac sæpe inutilibus verbis circumagunt, brevissimè complexus est.

(1) *De Interpr. ad d. Can. 66. Apostol.*

II. Ad eam tamen luculentiùs intelligendam, prænotandum existimo, non eodem modo censere oportere de publicâ personâ, ac de privata. Nam illam Ecclesia à ministerio sacro ex homicidio repellit non propter crimen, sed propter notam quandam Crudelitatis, quam vel justissimè agens contrahit ultricis Justitiæ minister publicus, quem proinde minimè idoneum arbitratur Ecclesia repræsentandæ sacrâ dignitate Servatoris Christi personæ. Accedit, quemadmodum diximus, Digamum abigendum ab Ordinibus non propter aliquam culpam, sed propterea quòd minimè deceat, eum ad castimoniam hortari alios, qui Veneri, licèt legitimæ, operam impensiùs dedit, ita planè congruum esse, ut is ministerio sacrorum abstineatur, qui maximè contulit ad supplicium nocentis hominis; ac quòd minimè poterit populos provocare ad mansuetudinem ejus imitandam, qui (1) maledicentibus non maledixit, qui vel (2) adulteram accusatoribus eripuit, qui vel (3) proditorem recepit ad osculum, Petrumque (4) ternæ inficiationis reum permanenter respiciens ad frugem meliorem convertit, conversumque adeò non castigavit, ut & Principem (5) Ecclesiæ suæ clementissimè constituerit. Hæc accuratè omnia Prodromus postremis verbis complexus est: unde sequitur, irregularitatem inferri privato tunc tantùm, cùm ex culpâ quâpiam aliquid ad homicidium confert. Nam, si minister tantùm publicus irregularis est propter homicidium non ex culpa ulla, sed ex merâ notâ crudelitatis, consequens est, privatum hominem tunc solum irregularem fore, cùm ex culpâ aliquâ perpetrat homicidium. Porro, ut acutè insinuat Prodromus, ubi necessitas est, culpa esse non potest; nam necessitas vim legis habet, & vis legis in eo sita est, ut, quæ jubet, licita vel inveniat, vel faciat; quod adeò verum est, ut translativum in (6) Jure effatum sit apertè constituens, eum, qui Juris authoritate peccat, non peccare, quando peccatum transgressio legis est, nec legem transgredi videtur, qui legis authoritate agit: Igitur, qui ex necessitate occidit, aut ut mi-

(1) 1. *Petr. c. 2. n. 23.*
(2) *Jo. c. 8. n. 3.*
(3) *Mat. c. 26. nu. 49. Marc. c. 14. nu. 45.*
(4) *Luc. c. 22. nu. 61.*
(5) *Jo. c. 21. n. 15. & 17.*
(6) *c. qui peccat. 23. q. 4. c. dixit 54. q. 5.*

mutilat in culpa non est? Quod si in culpa non est, homo privatus, cùm ex necessitate occidit, vel mutilat, profectò, ex præjactis, atque constitutis, irregularitatem minimè contrahit. Eadem tradit Harmenopulus noster ex Tarasiano Synodico, & verbis Prodromi, quæ ab illo desumpsimus, nam examplar Prodromi, quod penes Eminentissimum Card. Brancacium Juniorem legimus, mancum erat, atque Asteriscis ubique miserrimè detruncatum.

III. His porro retunditur Coressii malesana dicacitas, qui in famoso libello, quem non è stylo Coressii philosophicam breviloquentiam affectantis conscriptum Latinum fecimus, hortatu Soarii Vassionensis Episcopi τοῦ μακαρίτου, hæc (1) habet; ἡμεῖς οὐδὲ τοὺς ἐξ ἀνάγκης φονεῖς πρὸς ἱερὰν τάξιν ἀναλαμβάνομεν, ἀναλαβέτωσαν οἱ ἐξεῖναι νομίζοντες χερσὶν αἱμαχθείσαις λειτουργεῖν, καὶ θεμιτὸν λέγοντες ἐν τῷ βήματι αὐτοχειρὶ διαχρήσασθαι ἄνθρωπον, καθὼς δὴ ξυνέβη ἀρχιερεῖ τινι αὐτῶν Στεφάνῳ, κατεγνωκότι τῶν ἀνατολικῶν, καὶ Κυπριανοῦ τοῦ ἱερομάρτυρος. *Nos neque ex necessitate homicidas ad Ordines sacros admittimus. Admittant illi, quibus licet cruentis manibus divina peragere, quique fas esse dicunt, vel in Arâ ipsâ manu propriâ hominem obtruncare, ut per illos contigit cuidam eorum Antistiti Stephano, qui Orientales, ac Cyprianum Martyrem condemnavit.* Hoc Epiphonemate primam Declamationis suæ partem absolvit, in quo tamen dubites, an Major sit ignorantia, an manifestior impietas. Certè hi Photiani recentiores vel ab ipsis Majoribus suis Photio, ac Cerulario maximè descivere. Illi enim, si quid objecere Latinis, falsum licet, atque impium, non tamen tam ineptè, tam stolidè? Nos, inquit, non admittimus. Qui? Photani ne, Esto. Innoxios abigitis, noxios retinetis. Eos, quos necessitas excusat, repellitis ne sint homicidæ inter vos; neu cruentis manibus Sacra tractentur. At, admittitis Infularum emptores, institores Ordinum, jure divino, & humano damnatos admittitis, ut Simoniaci Præsules sint apud vos, & rapacissimis ex avaritiâ sacrilegâ manibus Sacra tractentur: Væh vobis, si liberet edere, quos admittitis, qui necem inferentes ex necessitate admittere nefas raputatis. Vos ergo non admittitis, at Græci cum Latinis admittunt: nam hoc testantur & Princeps inter Canonistas Græcos, & Jurisconsultorum nostrorum maximus, nulli Latinorum Secundus. Tu verò quis es, Coressi, cui credendum uni sit? cujus testimonium unius stet? *In* (2) *ore duorum, vel trium testium stat omne verbum.* Producendos asserti penes nos Juris testes omni exceptione majores; Erit ne, qui tibi uni fidem adhibeat omni exceptioni obnoxio, contraria, uti dicimus, *Singulariter* attestanti? Sic igitur vel nostra Ecclesia docet, licere aliquando, cùm suprema necessitas cogit, post occisum hostem Sacra incœpta peragere, ut mox inferam; neque id soli Latini. Græci ipsi, qui sapiunt, hoc affirmant. Nam quod ais, fas censeri Latinis, vel in Altari, hostem occidere, id Latini, cùm ratio aliter evadendi non suppetit, asserunt, ex communi Ecclesiæ utriusque Suffragio, & Legis tum civilis, tum naturalis præscripto, quo licet vim vi repellere cum moderamine inculpatæ tutelæ. Cùm verò necessitas extrema non instat, id penes Latinos inauditum, nec unquam in Orbe terrarum deductum ad praxim, nisi in Græcia, nimirum à similibus tui Iconoclastis, quorum Princeps Michael Balbus Leonem Armenum, spectante mox, & plaudente Græcia, intra Sacrarium occidit: testibus (3) Michaele Monacho, (4) Ignatio, & (5) Cedreno. Nec prodest Tibi Stephani Pontificis exemplum, quod te ignorantiæ, & impietatis condemnat. Nam hunc, quem contemptim nominas, Græca Ecclesia inter beatissimos Martyres adorat in (6) Menologio, quod si vidisses, qui omnia vidisti, non imputasses Latinis, quod Idololatræ perpetrarunt, nec Sanctissimum Pontificem sugillasses, quòd & Firmiliano restiterit, & Cypriani Martyris opinioni, quam mox tot Concilia reprobavere, non acquieverit, quem tamen neque damnavit, neque anathemati subjecit, ut probat manifestè (7) Baronius, quamvis Firmilianum, aliusque aliquot Asianos Antistites pravo dogmati tumultus addentes, ac turbas, justâ severitate perculerit; quemadmodum ex Dionysio Alexandrino refert (8) Eusebius.

(1) *Libello de Impietat. declamat. 1. in fin.*

(2) *Mat. c. 28. nu. 16. ad Corinth. c. 13 n. 1.*

(3) *In Vit. S. Theod. Studit.*
(4) *In vita S. Tarasii.*
(5) *In Leon. & Michael. Traulo.*
(6) *3. Augusti.*
(7) *Ad ann. 258. n. 5. & seq.*
(8) *Lib. 7. hist. c. 4.*

IV. Verùm hæc obiter dicta sint: ad propositum redeo. Positâ utriusque Ecclesiæ sententiâ, cui nihil officit Constantini Chliareni (1) decretum pronuncians: οἱ κληρικοὶ, ὁπωσδήποτε φονεύσαντες, καθαιροῦνται, μηδεμιᾶς διαφορᾶς οὔσης πολεμίου, ἢ λῃστοῦ, ἢ ἑτέρου τινός. *Clerici, quocunque modo occiderint, deponuntur, nullâ habitâ differentia hostium, vel latronum; vel aliquorum aliorum:* quippe quod non protenditur ad necessarium homicidium, & in extrema necessitate patratum, ut explicat post (2) Harmenopulum (3) Diplovatacius, & (4) Canonarcha. Positâ, inquam, Ecclesiæ utriusque sententiâ, sequitur, ab omnibus recipiendam esse Constitutionem Clementis V. in Concilio Viennensi, ubi tantus Pontifex sic (5) decrevit. *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit: & idem de illo censemus, qui mortem aliter vitare non valens suum occidat, vel mutilet invasorem.* Ex hujus celeberrimæ legis authoritate, primò, si furiosus, amens, isque, qui caret usu rationis, homicidium perpetrarit, mox in sanitatem revocetur, ad Ordines recipi poterit. Id, quod confirmatur lege civili, quæ penes nos obtinet. Ea enim palam constituit, non esse puniendum amentem ob delictum amentiæ tempore perpetratum. Ita (6) Ulpianus, & (7) Modestinus, quibus adde ex Nostris (8) Attaliaten docentem: ὁ μαινόμενος, καὶ ὁ μὴ ὢν ἑπταετὴς, φονεύοντες συγγνώμην. *Furioso, & ei, qui nedum septennis est, si occidant, ignoscitur.* Quod si furiosus in furore occidens nullo modo puniendus est: ergo nulla in eo homicidio culpa, atque ex præjactis nulla Irregularitas.

(1) *In Jur. GR. l. 3. Sent. Synod. l. 1. pag. 211 tom. 1. in fine decreti.*
(2) *d. tit. de homic.*
(3) *d. tit. de homic.*
(4) *De Canon. vi ad Can. Apostol. Schol. 69.*
(5) *In Clem. si furiosus, de homic.*
(6) *In L. illud §. sane ff. de injur. L. sed, & si quęcunq; § 2. ff. ad l. Aquili.*
(7) *L. pen. & ultim. ff. ad L. Pompe. de parric.*
(8) *In Synops. tit. 71. i fin.*

V. Et hæc sanè certa, illud anceps, an ex patrato in Ebrietate homicidio irregularis quispiam censeatur? Dissident autem hac in re etiam Latini inter se Doctores, & illi in primis. Nam, cùm Ebrietas non sine culpâ voracitatis alicujus sit, quidquid ex illa sequitur, impu-

(1) *L. respiciendis §. delinquunt ff. de pœn.*
(2) *in d. §. delinquunt.*

imputandum videtur ebrio; atque adeò ipsum homicidium, ex quo Irregularitas venit. Quòd autem ebrietas non sine culpâ sit, reumque aliquo modo constituat ebrium criminis in ebrietate peracti, videtur probari ratione multiplici. Primò, ex Jure (1) Civili, ex qun(2) Bartholus, & DD. tradiderunt, ebrium, si delinquat, puniendum esse propter ebrietatis culpam: id, quod etiam Jure (3) Pontificio confirmatur, traditque (4) Glossographus ante (5) Romanum. Secundò ex Patribus. Etenim (6) Augustinus docet, Lotum in culpâ fuisse ex ebrietate, qood etiam asseruit (7) Ambrosius, & (8) Hieronymus, ante quos (9) Origenes, cujus verba refert (10) Jo. Arboreus. Denique ex (11) Aristotele affirmaote, duplicem pœnam constitutam Ebriis: quam Aristotelis assertionem explicans (12) Eustratius ait, eâ respiei legem Pittaci Sapientis κολάζεσθαι τὸν μεθύοντα διπλασίως, τῇ μὲν διὰ τὴν μέθην, τῇ δὲ διὰ τὸ ἐν μέθῃ πλημμελῆσαι. *plectentem duplò ebrium, tùm propter ebrietatem, tùm propter delictum in ebrietate commissum.* Hinc Joannes (13) Damascenus negat, ebrium ignorantiâ excusari, cujus sententiam ad hoc adducit (14) Margunius, asseverans, irregularem esse ebrium, qui occiderit, vel mutilaverit aliquem. Id, quod & celeberrimi Canonum Latinorum Interpretes docuere (15) Zenzelinus, (16) Cardinalis, & post eos (17) Villadiego, quibus adstipulatur & ex Theologis (18) Silvester.

VI. Oppositum censuit (1) Covarruvias primò, quia ebrius furinso similis est ex dicto (2) Hieronymi: at furiosus excusatur: igitur & ebrius. Secundò: Ebrius caret usu Rationis, non minus, quàm furiosus, infans, ac dormiens; atqui carens usu rationis, si perpetret homicidium, excusatur, quemadmodum nuper probavimus, & constat ex Relatâ constitutione Clementis: & ebrius ergò. Tertiò, ex (3) D. Thoma, qui in homicidio perpetrato per ebrium tria considerat, primum, potationem, secundum ebrietatem, tertium ipsam hominis cædem: mox docet, voluntatem rectâ ferri in potationem, obliquè verò, & *indirectè* in ebrietatem, quæ ex se se potationem illam consequitur; at in cædem hominis neque rectà, neque obliquè voluntatem bibentis ferri propterea, quòd ea non ex se, sed tantùm ex accidente ebrietatem consequitur. Quod loco laudato Covarruvias accuratè, & doctè confirmat exemplo Clerici suâ culpâ excommunicationem passi, cui si cęteroqui ante excommunicationem Jus erat conferendi Beneficii, ex constitutis (4) à Jure, non imputatur, post excommunicationem non potuisse beneficium conferre; neque illi interim, uti dicimus, *tempus currit* datum à Jure, ut beneficium legitimè conferatur, quemadmodum notant (5) Doctores cum (6) Felino, (7) Jasone, (8) Ludovico Gomez; (9) Balbo, Rocho (10) de Curte, & (11) Decin. Unde in summâ colligitur, licèt aliquid imputetur alicui, non proinde imputari eidem posse id, quod ex crimine fortuitò sequitur, ut, quemadmodum reus est Causæ, ita reus censeatur effectus non necessarii, sed planè improvisò, atque fortuitò contingentis.

VII. Has inter invicem dissidentes opiniones veritas ponenda est ex projectis principiis utrique Genti communibus, dicendumque, tunc ex ebrietate patratum homicidium imputari ad irregularitatem, cùm ebrietas sive ex naturâ suâ peculiari connectitur aliquo modo cum homicidio, sive extrinsecùs ad illud dirigitur. Etenim, cùm in utrâque circumstantiâ ebrius, non ebrietatis dumtaxat reus sit, verùm etiam actus inde secuti, consequens est, ut ebrius reus homicidii sit, atque adeò etiam obnoxius Irregularitati. At si neque ex se, sive intrinsecùs, neque extrinsecùs in homicidium Ebrietas feratur, profectò, quemadmodum ebrius nullâ actus secuti culpâ tenetur, ita neque pœnâ, neque Irregularitate. Sic igitur reus non erit is, qui vel sine ullâ culpâ temeto est obrutus, vel si cum culpa, tamen sine animo occidendi, planèq; ignorans ingenium ebrietatis suæ pronum ad rixas, & homicidia: denique, si ebrietatem suam norit mitem, & placidam esse solere: & ut (1) ait ille, piam testam, unde ebrius delirat, non querelas, aut rixas, sed jocos, aut insanos amores, aut facilem gerere somnum. Tunc enim neque extrinsecus, neque naturâ suâ ebrietas iofert actus secutos, & crimina in eâ perpetrata. Contra verò irregularis erit, qui eo animo immoderatis poculis usus est, natosque (2) in usum lætitiæ scyphos exhausit, ut homicidium committeret. Pariter eodem Jure tenebitur, qui ebrietatem iniit gnarus, se solitum arma sumere, furere, percutere, vulnerare, Lapithæam ebrietatem pati: siquidem cùm in culpâ sit ebrietatis ex se proclivis ad homicidia, & vulnera, reus erit actuum secutorum, atque adeò & homicidii. Atque hinc discedentes invicem Opiniones concordiam ineunt. Nam prima efficaciter probat, criminosam esse ebrietatem, sed non probat ullo modo ream esse criminum, quæ patrata sunt, nisi ea sit, quam secundo loco descripsimus intrinsecùs, extrinsecùsve connexam cum actibus, qui sequuntur. Quo in sensu Aristoteles locutus est, Pittacusque decrevit. At si Ebrietas ea sit, quam primo loco descripsimus, qualis & Ebrietas Loti fuit, quemadmodum illi non imputatur incestus, sed sola ebrietas, ut explicant locis laudatis Doctores, & Patres, ita non imputabitur homicidium Ebrio occidenti. Secunda etiam Sententia congruet veritati, quotiens ebrius ignoravit ebrietatem suam ad illos actus propensam, aut ebrietatem ad hoc non voluit, etenim tunc non censebitur directè, vel indirectè voluisse, quæ ex ebrietate crimina provenere.

VIII. His circa Ebrios ita compositis, videndum est de dormiente, nam de infante occidente extra controversiam est, & planè certum, eum irregularem non esse, cùm nec usum habeat Rationis, neque ullam culpam, neque ullam pœnam mereatur, quod contra (1) Hostiensem sentiunt omnes, ac præsertim Nostri ex traditis ab (2) Attaliata superiùs edicente: ὁ μαινόμενος, καὶ ὁ μὴ ὢν ἑπταετὴς, φονεύοντες, συγγινώσκονται: *furioso, & ei, qui nondum septennis est, si occidant, ignoscitur.* Hoc idem manifestum est ex multiplici (3) Jure, & notat (4) Glossographus cum (5) Cardinali, & (6) Bonifacin. Quod tamen intellige de Infante, qui reipsa sit infans, aut puero nondum doli capace, ut

(3) C. sofme, & c. inebriaverunt 15. q. 1.
(4) In d. c. sane.
(5) In L. 1. § princ. ff de ver. obl.
(6) Lib. 22. cōtra Faustum c. 44.
(7) Lib. de Abraham Patr. c. 6.
(8) Ad Eustoch. de Virginit.
(9) Hom. 5. in Genes.
(10) Lib. 10. Theosoph. c. 3.
(11) Lib. 3. Ethicor. c. 5.
(12) In eum locū Aristot.
(13) Lib. 2. de Fid. Orthod. c. 24.
(14) Nor. 59. in d. c. 66. Apostol.
(15) In d. Clem. si furiosus.
(16) In d. Clem. si furiosus.
(17) In d. c. de percussore col. 11.
(18) In Summ. verb. homicidiū 3. q. 4.

(1) In d. Clem. si furiosus init. p. 3. n. 4.
(2) In c. vēter 35. dist.
(3) 1. 2. q. 76. art. 4.
(4) In c. quia diversitatē de cōces. preb.
(5) In d. c. quia diversitatem.
(6) In c. 2. de prescrip.

(7) In §. rursus n. 26. Instit. de Actio.
(8) In d. §. rursus n. 15.
(9) De Præscri. pt. 1. p. 6. p. principal. cas. 22.
(10) De Jurepatro. vers. competēs n. 22.
(11) In c. 1. de Jud. col. 1. in 2. lectur.

(1) Ap. Horat. Carm. l. 3. Od. 2. stroph. 1.
(2) Idem Carm. 1. Od. 27. stroph. 1.

(1) In c. 1. de delict. pueror.
(2) In Synops. d. tit. 71. in fin.
(3) L. infans de Sicar. L. 1. Cod. de fals. monet. L. 1. C. si adverſ. delict. L. impuberē ff. de furt.

ce, ut omnes relati perpendunt addito (7) Ancharano, & (8) Imola, quibus adhærent (9) Villadiego, Joannes (10) Igneus, & (11) Soccinus. Nam, si doli puer capax sit ante septimum ætatis annum, manifestum est, eum ex homicidiis reum fore, & culpæ unà, ac pœnæ homicidii, atque adeò etiam irregularitati subjectum, quemadmodum tradunt (12) Jo. Andreas, (13) Abbas, (14) Hippolytus, (15) Soccinus, (16) Decius, (17) Villadiego, & (18) Carrerius. Quæ cùm de Infante vera sint, quærendum de dormiente. Et planè dicamus oportet, eum, qui cùm occidit, dormiebat, non esse irregularem ex homicidio: caret enim usu Rationis, ac furioso persimilis est ex (19) Harmenopulo nostro notante, de hoc neminem dubitasse, ne ipsos quidem Philosophos Ethnicos, penes quos adagii loco fuisse: τὸν μεμηνότα καθεύδειν, καὶ τὸν καθεύδοντα μαίνεσθαι. Id, quod confirmat effato Gregorii (20) Thaumaturgi, adducitque integrum Theodoti Patriarchæ Synodicum. (fuisse hunc ex Melissena familia, falsò asserit Nicephorus (21) Melissenus Comnenus Episcopus Crotoniates. Etenim Theodotus Melissenus hæreticus Iconoclastes sedit sub Leone Armeno post Nicephorum, & ante Antonium Cassimatam, anno Christi DCCC. XXXV. ut bene tradit (22) Zonaras, vel juxta (23) Panvinum anno Christi DCCCXV. cùm Theodotum suum Harmenopulus sub Manuele Comneno collocet, quemadmodum & (24) Leunclavius insinuat, hunc Theodotum Nicolai Muzalonis successorem testatus, quod etiam constat ex (25) Panvino, & (26) Marquardo Frehero.) Quo Synodico, peccanti, cùm altè dormit, nullam pœnam, ne sacram quidem infligendam esse constituit: καὶ τὸ, ait, ἄνευ βλάβης οὐδὲν ἁμάρτημα. ὁ δὲ καθεύδων οὔτε βούλεται, οὔτε ἐπιθυμεῖ, παντελῶς δίκην ἀλόγου ζώου, τὰ δὲ παρὸν ἀλόγως διαπράττεται· οὐδ᾽ ἐπιτιμήσεως ἐν τῷ ἔργῳ ἄξιος, οὐδ᾽ ἐπαίνου. *Nam sine deliberatione nullum est crimen, qui autem dormit, neq; deliberat, neq; desiderat, omnino ad instar animantium, quæ Rationis expertia sunt, quæ præsto sunt, agit sine consilio, neque reprehensione, neque laude dignus*. Consentit Latinorum utrunque (27) Jus. Hæc tamen vera esse putato, si solitus in somno furere, cavit, nequid sopitus committeret: nam si negligat, alioqui solitus inter dormiendum talia patrare, irregularis erit ex traditis per (28) Covarruvias. Verùm quid de eo, qui reipsà non solitus in somno furere, ex præconceptà tamen in Vigiliâ contra hostem irâ, atque animo occidendi eò adduxit phantasiam, ut mox dormiens surrexerit, arreptoque pugione hostem confoderit?

IX. Modestè Paludanus (1) asseruit, hunc fore irregularem, arroganter idipsum affirmavit (2) Margunius. Contra utrunque tamen existimo, secus censendum. Meo enim judicio, licet ex præconcepta irâ peccaverit, non tamen erit irregularis eâ ratione, quia præconcepta ira non influit ad homicidium, & siquidem influit, remotè hercle, &, ut ajunt, per accidens. Id, quod contra Paludanum sensere (3) plerique Latinorum, nosque cum (4) Athanasio Scholiaste Basilicon contra Margunium asserimus, cui profligando facit argumentum ex eo, qui dormiens fluxum seminis patitur. Nam is in primis, si nullam causam præstiterit nocturnæ pollutioni, nullo pacto peccasse censetur, aptusque judicatur accessui ad Sacrosancta Mysteria, ut contra rigidos, stolidosque Photianos suos validissimè probat (5) Zonaras, ex Jure constituto per Athanasium (6) Magnum, (7) Dionysium, & (8) Timotheum Alexandrinos Antistites: deinde etiam is, qui ex præconcepta inter vigilandum damnatæ Veneris phantasiâ eam illuviem passus est, quem nostri ὀνειρωνταζόμενον dicunt, (olim ex Scholiaste (9) Aristophanis ἐνυπνιαστὴν prisci appellabant) reus quidem criminis consfitetur, non tamen criminosæ ipsius pollutionis, cujus argumentum, est, quod expiatus per exhomologesim ad Sacram mensam recipitur, postquam fusæ sunt supra illum preces ad id in (10) Euchologio propositæ, ubi videndus (11) Goarius. Id, quod Jure nostro minimè concederetur, si ὀνειρωνταζόμενος pollutionis Venereæ haberetur reus, quando ei omnino interdictum est Sacra eo die, licèt expiaverit crimina, contingere, quemadmodum eruditè explicat idem (12) Zonaras. Igitur ex præconceptâ illâ phantasia non censetur à Nostris criminis, quod secutum est, reus. Idipsum Latini censent communi Suffragio, rati pollutum hujusmodi, pollutionis ipsius non teneri, licèt peccet in ejus causa, quemadmodum doctè philosophatur (13) D. Thomas, (14) Paludanus, Jo. (15) Major, D. (16) Antoninus, cæterique, quibus assentiuntur sacri Juris (17) Interpretes cum (18) Glossographo. Hinc non propter illam illuviem, sed propter causam ipsius, & propter culpam pollutionis ex parte causæ, Sacerdos fluxum seminis passus abstinendus est à Sacrificio, necessariò sanè, si culpa illa lethalis sit, ex consilio verò; si venia digna, vel levis, ut ex Jure Latino iidem DD. locis laudatis constanter asserunt, & post illos (19) Silvester in Summa. Quæ quidem postrema non otiosè produximus, tum quia ex his ad id, quod proposuimus de homicida dormiente, argumentum est validissimum, tum quia his apertè refellitur calumnia (20) Corestii tradentis, receptum esse legibus, moribusque Latinorum, ut post nefarium concubitum Sacerdotes ad Sacra peragenda statim accedant: Quod etiam adnotavit (21) Margunius, & Photiani passim Latinis improperant. Quorum tamen adeò severa sententia est, ut, quod, quemadmodum diximus, haud vetitum est Nostris, censeat, non licere Sacris operari ei, qui ex præconcepta Venere non sine gravi culpa nocturnam pollutionem passus est. Fateor Paludanum (22) Sententiam clementissimam nostrorum secutum docuisse, sordidatum seminis illuvie, si pœnitentiam Sacram agat, posse mox ministrare: id quod cum Joanne (23) Majore docuit etiam (24) Silvester. Sed horum sententia communi Latinorum Suffragio

(4) In d. Clem. si furiosus. vers. infans. (5) In d. Clem. si furiosus, oppos. 1. (6) De Malef. Rubr. de homicid. (7) In d. Clem. si furiosus. (8) In d. Clem. si furiosus. (9) d. c. de percusso. re col. 12. (10) In L. 1. §. impubes n. 18. ff. ad Silanian. (11) d. c. ad audientiā n. 12. (12) In c. 1. de delict. puer. (13) In d. c. 1. de delict. puer. (14) In L. si quis te. Cod. de Sicar. in d. L. infans, & sing. 828. (15) In d. c. ad audientiam. (16) In L. pupillis, & in L. fere ff. de reg. jur. (17) In d. n. de percussore ibid. (18) In practic. Crimin. tit. de homic. §. 6. n. 3. (19) d. tit. de homic. (20) In Can. Pœnitent. (21) In libell. de vit. Græc. c. 7. (22) In Theophilo ann. 6. (23) In Chron. ad ann. 815.

(24) In Jur. Græco-Rom. Tom. 1. l. 3. Sent. Synod. l. 1. pag. 232. in med. ad margin. (25) In Chron. ad ann. 1151. (26) In Chron. præfixo Juri GR. ann. 1151. (27) C. merito c. sanè 15. qu. 1. c. majoris §. item quæritur de Baptis. L. si servus servum. §. si fornicarius, ubi Florian. ff. de L. Aquil. (28) In d. init p. 3. n. 6.

(1) In 4. Sent dist. 12. qu. 1. art. 3. (2) d. nota 19. ad Can. 22. Ancyr. (3) Socc. in d. c. ad audientiam Villad. d. c. de percussore col. 13. Alfons. de Castr. l. 2. de potest. Leg. pænal. c. 14. Covarr. ubi supr. (4) Ad tit. de homic. post 1. Constit. (5) Orat. 3 eos qui, naturalem fluxum seminis immundi tiem putant. (6) Ad Ammun Monach. Epist. (7) In Epist. ad Basilidē. (8) In respon. 4. de hoc ipso. (9) In Nubibus Comœd. (10) Orat. solita dici in illusionem passum. (11) In Euchol. in eam Orat. nn. 1. & 2. (12) Ubi supr. post med. (13) 2. 2. qu. 159. ar. 3. et in 4. sen. dist. 9. q. 4. (14) d. dist. 9. q. 4. (15) In 4. dist. 9. q. 2. (16) 3. p. tit. 15. c. 6. §. 10. (17) In c. testamentum 6. dist. (18) In d. c. testamentum ver. rea. (19) Verb. Eucharistia 3. q. 10. (20) d. lib. de impiet. declam. 2. (21) d. nota 19. (22) In 4. dist. 9. qu. 4. (23) d. quæst. 2. (24) d. quæst. 10.

rejicitur, ut multis probat (25) Covarruvias, penes quem videant Nostri, quàm perdita sit Photianorum audacia Latinos ejus accersens, cujus oppositum Latini sensere, semper adstipulati religiosè Antiquitati nostræ, cui vetustissimum fuit hoc Sacræ Eucharistiæ debitum obsequium, uti docet liber (26) XXVI. Quæstionum Christianis propositarum ab Ethnicis, qui Justino Martyri falsò tribuitur.

X. Quod attinet ad homicidium necessarium ex vi nobis illatâ extrinsecus, facilè ex dictis hactenus omnis quæstio decidetur. Superiùs enim summatim ostendimus, necessitatem excusare: unde sequitur, neque eum repellendum ab Ordinibus, qui ob necessariam sui defensionem *invasorem*, aggressoremque mactavit. Non defuere ex antiquis, qui severiùs, quàm par est, arbitrati, hunc etiam necessarium homicidam rejiciendum asseruerint. Eorum meminit (1) Glossa, eosque secutus est (2) D. Thomas. Sed horum sententia decreto (3) Clementis V. quod retulimus, penes Latinos abrogata est: penes Græcos verò rationibus ex Prodromo, & Harmenopulo productis ita debilitata est, ut vix eam Margunius per contumelias in Latinos jactas tueatur. Certè Jure (4) naturali unicuique concessum est, se ab Aggressore defendere, neque est ad salutem animæ necessarium, ut quis actum moderatæ tutelæ omittat ad evitandam necem alterius, propterea, quòd unusquisque plus debet vitæ suæ, quàm alterius saluti consulere. Quare id palam affirmant Theologi, quos refert (5) Dominicus Soto; & est adeò manifestum, ut de eo (6) Cicero in Senatu eloquentissimè declamaverit his notissimis verbis: *Est enim hæc, Judices, non scripta, sed nata lex; quam non didicimus, accepimus, legimus; verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus: ad quam non docti, sed facti; non instituti, sed imbuti sumus; ut si vita nostra in aliquas insidias, si in vim, in tela aut latronum, aut inimicorum incidisset, omnis honesta ratio esset expedienda salutis. Silent enim leges inter arma, nec se expectari jubent; cùm ei, qui expectare velit, ante injusta pœna luenda sit, quàm justa repetenda.* Hæc Cicero, idemque constituitur utroque Latinorum (7) Jure, traduntque Doctores cum (8) Bartholo, (9) Angelo, (10) Hippolyto, (11) Carrerio. Jam si fas est cum moderamine inculpatæ tutelæ in extremâ necessitate aggressorem occidere, consequens est, non esse irregularem homicidam, cum ex præjactis necessaria sit culpa in homicidio per hominem privatum commisso. Ex his porrò sequitur primò, irregularem non esse eum, qui alium occiderit ad tutelam non solùm vitæ necessariam, verùm etiam ad necessariam membri defensionem. Quanquam enim hoc (12) Villadiego inficietur, immeritò tamen, cùm nobis æquè Jure naturali concessum sit, non sine moderamine inculpato vitam, & membra tueri, uti lumine naturæ notum est, & testantur (13) Cardinalis, atque (14) Silvester ex constitutis tum in Jurisprudentia, tum in Theologia: Præsertim cùm in hac ipsa Tractatione notarum ad sacros Ordines pertinentium, mors damno membrorum æquiparetur. Secundò sequitur, ne eum quidem à sacris Ordinibus repellendum ex homicidio, qui insidiatorem occiderit: Jure enim hoc naturali licet: Unde est illa (15) Ciceronis interrogatio. *Insidiatori verò, & latroni, quæ potest afferri injusta nex?* & ejusdem affirmata, & penitùs constituta (16) conclusio: *insidiatorem jure interfici posse*. Quod tamen intellige, si periculum imminens, certumque aliter non possit effugere. Et hoc re ipsa venit ex dictis, quia eum in modum occidenti homicidium non imputatur, ut Nostris cum (17) Harmenopulo ratio naturalis ipsa probabit, præter quam idipsum insinuat Latinis authoritas (18) Glossæ, & DD. cum (19) Baldo, (20) Jasone, (21) Angelo, (22) Hippolyto, & (23) Carrerio. Quòd si illi homicidium non imputatur, non est ibi culpa, adeòque neque Irregularitas ipsa. Tertiò sequitur, è contra fore irregularem eum, qui percussorem fugientem occiderit: Etenim jam ibi non est defensio, sed vindicta, quæ privato nunquam licuit. Est igitur ibi culpa, & si culpa, profectò & Irregularitas.

XI. Verùm de illo dubitatur, an repellendus sit, qui poterat fuga sibi consulere, eaque omissa invadentem occidit? Sed impugnantibus se se invicem hac super re Authorum sententiis, quorum effata laboriosè conciliat (1) Covarruvias, hoc ego constitutissimum censeo: Irregularem minimè fore, si in fuga mortis adesset periculum, qua in circumstantia facti, & ipse Clericus excusatur, ut docet (2) Felinus, (3) Abbas, (4) Silvester, & nuper Authores (5) relati. Contra existimo, irregularem fore etiam laicum, si potens fuga sibi consulere, citra periculum mortis, non fugiat. Licet enim verum sit, non præcipi laico, ut fugiat, quando turpis est fuga, uti docuere pleno agmine (6) Jurisconsulti, hoc tamen ita intelligendum est, ut lex non puniat eum, qui, cùm turpe est fugere, omissa fuga, quam potest arripere, aggressorem occidit. Lex enim ibi considerat justum dolorem, ut latiùs infra in simili demonstrabimus: Quare occidentem non punit. Quæ ut vera sint, non tamen evincunt, homicidam ejusmodi sine culpa esse, quam certè adesse oportet, ubi ob honorem proprium alteri quis eripit vitam: præsertim cùm is honor ad bonos mores minimè pertineat, nihilque conferat ad utilitatem Reipublicæ, aut commodum Catholicæ Religionis, quemadmodum doctissimè confirmat (7) D. Thomas. Sic eluctato hanc etiam difficultatem illa occurrit, qua quæritur, an excusetur, qui necessarium perpetrat homicidium ad tutelam Patris, & Proximorum? Nec eum excusari censet (8) Glossa, quam probant (9) DD. communiter, ac præsertim (10) Cardinalis, (11) Abbas, (12) Aufrerius, Paulus (13) de Castro, (14) Jason, (15) Soccinus, & (16) Villadiego,

(25) Ubi supr. n. 7.
(26) Quæstione 21.
(1) In c. sicut dignum vers. consilium de homic. & 1 c. de his, 50. dist.
(2) 2. 2. q. 64. art. 7.
(3) In d. Clem. si furiosus.
(4) L. ut vim ff. de Just. & Jur.
(5) Lib. 5. de Just. & Jur. q. 1 art. 8.
(6) Orat. pro T. Ann. Milone, post Exordiū.
(7) In c. significasti 2. de homic. c. delicto. de Sent. excom. L. 1. § vim vi & L. 3. §. cum igitur ff. de vi, & vi arm. L. 1. § autem anates ff. si quadrup. pauper fecis. dicat.
(8) In d. L. ut vim & in L. scientiam, §. qui cū aliter ff. ad L. Aquil. L. is, qui aggressorē, & L. si quis percussorē. C. de Sicar.
(9) De Malef. in Glos. dictio. Timens se defendēdo.
(10) In L. 1. in ll. mitat. 9. ff. de Sicar.
(11) In d. pract. Criminali ... de homic. 6. n. 26. (12) d. c. de percussore col. 14. (13) In d. Clem. si furiosus. (14) d. verb. homic. 3. qu. 4. (15) In d. Milonia paulo ante verba citata.

(16) Ibid. paulò post verba citata.
(17) Ad tit. Pandect. de Just. & Jur.
(18) In c. 3. de homic. & in L. 1. Cod. unde vi.
(19) In L. multis. C. de lib. cau. & in L. in lege ff. locat.
(20) In d. L. ut vim n. 9.
(21) d. dictio. Timens se defendēdo.
(22) Singul. 640.
(23) d. §. 6. n. 92.
(1) d. 3. p. §. un. n. 4.
(2) In c. suscepimus de homic.
(3) In d. c. suscepimus.
(4) verb. homicid. 1. q. 9. & homicid. 3 q. 4.
(5) Anan. in d. c. suscepimus. Hippoly. cons. 25. num. 44. Card. in d. Clem 1. q. 26. Carrer. d. §. 6. n. 131.
(6) Bart. Salic. Bald. in L. 1. C. unde vi. Alex. cons. 109. l. 1. Jas. & Dec. in d. L. ut vim in fin. Hippol. in L. 1. limitat. 9. ff. de Sicar. Carrer. in d. §. 6. nu. 94. et 131.
(7) 2. 2. q. 131. art. 1.
(8) In d. Clem. si furiosus, & in Sum. 23. q. 8. (9) In d. Clem. si furiosus. (10) In d. Clem. si furiosus q. 28. (11) In c. si verò col. ult. de Sent. excom & in c. olim. 1. de restit. Spol. n. 18. in c. Clericus 1 de vit. & honest. Cleric.

go. At oppositum plue rit (17) Covaruvias, propter multa, quæ eruditissimè more suo congerit, quibus non moveor, nisi ad asserendum, tunc demum excusatum fore homicidam hujusmodi, cum eodem in discrimine ipse unà cum Patre, aut consanguineis versatur, nec ei à lege civili ejusmodi homicidium imputatur. Existimo tamen, rarissimum fore hunc eventum, ac propterea censeo, universim standum sententiæ communi, quæ etiam Græciæ nostræ est, teste (18) Harmenopulo, & (19) Diplovatacio, licèt non ambigam, posse aliquando excipi ab hac regula, cum, quem excipit etiam lex civilis. In fine quærendum & de illo est, utrum defendens res suas, atque propterea occidens excusetur? Sanè nusquam acriùs sacri Juris Interpretes diffident, quorum discordia inde originem habet, quòd commune Ecclesiæ utriusque axioma minimè respiciunt, nimirum, non esse rejiciendum à sacro ministerio eum, qui cùm privatus sit, sine ulla culpa, quempiam interficit. Hinc non aliter gravissimam hanc quæstionem decides, quàm si circumstantias consideres, in quibus, siquidem sine noxâ est homicidium, amovebitur Sacrâ notâ. Quapropter male quis de hac re summatim decernet. His ita prælibatis ajo: pro sola defensione rerum citra personæ periculum, non erit licitum homicidium, & contrahetur Irregularitas. Patet hoc, quia in (20) Jure tunc licita censetur cædes patrata, cùm res simul, ac persona defenditur. His vim addit (21) Augustinus docens, ideò fas esse, nocturnum furem occidere, quia nescitur, an ad occidendum venerit, an ad furandum: Diurnum verò nefas esse, quia scitur, furatum venisse. Quo fit, ut verum sit, nefas esse res solas defendere occidendo. Est & acutissima ratio ejusdem (22) Augustini penes (23) D. Thomam. Nam *quomodo* inquit, *apud divinam Providentiam liberi sunt à peccato, qui pro his rebus, quas contemni oportet, humanâ cæde polluti sunt?* Igitur non licebit tantùm pro rebus his defendendis hominem interficere. Adde, vitam hominis pretiosiorem haberi rebus hisce caducis, ac vilibus, idque ex Jure (24) tum Canonico, tum Civili: at unusquisque debet proximum diligere, sicut seipsum ex (25) Decalogo. Igitur, quemadmodum rebus suis vitam suam præferre debet, ita iisdem & vitam proximi.

XII. Idipsum ex eo confirmari potest, quia quisque à Jure (1) res suas dare jubetur, ut periclitanti vitæ proximi consulat; unde constat, vitam proximi rebus propriis præferri oportere. Debebit ergo rerum jacturam suarum malle, quàm occidere proximum. Ea propter, si quid contra hæc, quæ dicimus, sapientissimi inter Theologos aliqui decrevere, ita accipiendum erit, ut liceat defensio rerum, cùm aut miscetur cum tutelâ personæ, aut ex cœpta rerum defensione eò adigimur, ut simul defendenda persona sit. Tunc enim licebit adversarii, aut hostis cædes. Hinc illa lumine Naturæ nota, atque adeò antiquissimis Philosophis translativa legis XII. Tabularum decreta: *furem manifesto furto deprehensum, si aut, cum furtum faceret, nox esset, aut interdiu se telo, cùm deprehenderetur, defenderet, impunè*

(12) In Clem. 1. de eff. de leg. reg. 3 fallẽ. 5.
(13) In L. 1. §. jus autem ff. de Just. & Jur.
(14) In L. ut vim, n. 30. ff. eod.
(15) In d. c. ad audientiam n. 36.
(16) d. c. de percussore col. 15.
(17) d. p. 3. §. unic. n. 4. ver. 5.
(18) in d. tit. de just. & jur.
(19) d. tit. de homic.
(20) d. c. 2. de homic.
(21) Lib. 2. qq. in Vet. Testam. c. 84. refertur in c. 3. eod.
(22) Lib. 1. de lib. arbitr.
(23) 2. 2. q. 64. art. 7.
(24) c suscepimus, & d. c. 2. de homic. L. sancimus C. de sacros. Eccles.
(25) Mat. c. 4. n. 43.
(1) In c. pasce 85. dist.

occidito; quæ & (2) Cicero produxit dicens: *quòd si XII. Tabulæ furem nocturnum quoquo modo, diurnum autem, si se telo defenderet, interfici impunè voluerunt*, &c. Et jactavit (3) Quinctilianus, & tradidit Jurisconsultus (4), effatus, licitum esse nocturnum furem occidere, modò id cum clamore interfector testificetur, quæ denique (5) Ulpianus probavit, addens, tum fas fore cædem latronis patrare, cùm sine periculo parcere non possumus. Id, quod iteratò colligitur ex (6) Augustino, tunc passo impunè furem occidi, cùm dubitatur, an ad cædem, an ad furtum venerit, nimirum quia mista est Vitæ, ac rerum defensio. Notat idipsum (7) Fortunius Garzia post (8) Glossam. Ex his facilè solves, quæcunque objici, jactarive contra poterunt, qualia sunt, quæ solent asserri ex (9) Platone asserente, noctu ingressum furem qui occidit, eum innoxium esse, quod etiam statutum à Solone, aliisque, docet (10) Demosthenes. Hæc enim & quæcumque alia, vel præcipuè mistam habent vitæ, rerumque defensionem, vel obiter conjungent utrunque, ut pateat, si sola instet rerum defensio, non esse fas, homicidium patrare, & fore irregularem, qui illud patrarit. Quapropter, si quis potens hostem tutò nocturnum capere, aut insequi, ut recuperet, quod furto ablatum est, is non licitè eligit illum occidere, quia ea mera vindicta est, ut omnino censeo, censendumque Nostris propono.

(2) Orat. pro Milo. loco laudato.
(3) Lib. 5. Inst. Orat. c. 10.
(4) In L. 4. ff. ad L. Aquil.
(5) In L. furem. ff. ad L. Cor. de Sic.
(6) In d. c. 3. de homic.
(7) In d. L. ut vim, col. 8.
(8) In d. L. furem.
(9) Dial. 9. de legibus.
(10) Orat. contra Timocratem.

SECTIO IX.

Error Margunii circa uxoris interfectorem, & filiæ deprehensæ in adulterio Refellitur.

SUMMARIUM.

I. *Proponitur Sententia Margunii, ejusque obiter inconstantia præstringitur.*
II. *Proponuntur rationes probantes, licitum esse uxorem, & filiam deprehensas in adulterio occidere.*
III. *Leges, quæ idipsum probavere, Græcæ, & Latinæ enumerantur.*
IV. *Lex Civilis obligat in conscientiâ, & reddit licitum, quod constituit: ex quo infertur potissima probatio licitæ cædis descriptæ.*
V. *Constituitur, non licere marito, & Patri filiam, Uxoremve occidere. Ratio Turrecrematæ ex Jure divino non admodum efficax ostenditur.*
VI. *Ratio efficax ex Jure Canonico, & explicatur Decretum Stephani Papæ.*
VII. *Argumentatio S. Augustini, & authoritas DD. stans contra Margunium.*
VIII. *Respondetur primæ rationi Margunii, ostenditurque, Jure divino mortem Adulterorum Publicæ tantùm potestati mandatam.*
IX. *Explicatur, quomodo pertineat ad Virum corrigere uxorem, & quatenus id possit, explicaturque duplex ratio pœnæ.*
X. *Ostenditur vanitas secundæ rationis Margunii. Argumentum ab opposito sensu in disparatis non valere, & explicatur decre-*
tum

tum Nicolai, & Alexandri III.

XI. *Explanantur Jura aliquot, & revocantur in concordiam opposita DD. sententiæ.*

XII. *Ultimæ rationi respondetur, cujusque vis perpenditur. Non posse à lege mandari, ut occidatur aliquis privatâ authoritate. Rejiciuntur aliæ responsiones.*

XIII. *Legem justam obligare, non ita injustam. Ostenditur, legem permittentem, occidi adulteras à viris, & Patribus, esse injustam.*

Nullam gentem adulterio mortem decrevisse præter Hebræam, & Germanam.

XIV. *Lege XII. Tabularum, & lege priscâ, ac Moribus Romanorum non esse constitutam mortem Adulterio.*

XV. *Expenditur iniquitas Legis Juliæ de Adulteriis, ad quam multa Jura expenduntur, & explicantur verba Justiniani.*

XVI. *Jus Codicis infligens mortem Adulteris comprobatur, & justum ostenditur, Jurique divino consonum.*

Ejusdem tamen, & Authenticorum inconstantia notatur.

XVII. *Colligitur, interfectorem uxoris, aut filiæ peccare, & irregularem esse, & Concluditur Dissertatio.*

I. JAm finis erat dissertationis hujusce, quæ de sacrâ notâ ex homicidio repellente ab Ordinibus est, cùm subit in mentem celeberrima inconstantia Margunii, quam sanè omisissem, ni & ad tractationem pertineret, & contra Ecclesiæ utriusque propositum, expositumque suffragium audacissimè staret. Hic ergo notissimus nostris laboribus vir, hic ille est, qui superiùs tam immitis in immites apparuit, ut abstinendum ab Altari censuerit eum, qui, ne occideretur, occidit, arreptâque (1) Constantini Chliareni periodo: οἱ Κληρικοὶ, ὁπωσδήποτε φονεύοντες, καθαιρῦν). *Clerici, quocunque modo occiderint, exauthorantur*, scommata, convicia, contumelias, & quid non? in Latinos inurbanè, & impiè jaciendo Latinos omnes debellasse sibi uni visus est, atque illud obtinuisse, ne quis deinceps audeat innocuum dicere eum, qui necessariam vitæ tutelam impenderit, tutatumque salutem suam per hostis infensissimi necem posse ad Sacros Ordines recipi. Hic tamen idem oblitus, ut solet, dictorum in Antirrhetico, in (2) Notis insurgit, quemadmodum illi solemne itidem est, in Sophistas illos, (Latinos, & Græcos sanæ mentis hoc nomine vir moderatus ubique dignatur) qui transmarina dogmata convehentes in Græciam, docent, repellendos à Sacris eos, qui uxorem, vel filiam in adulterio deprehensam occiderint. Operæ pretium est ipsum audire. Ubi descripsit, quid sit uxorem, aut filiam in adulterio cum adultero deprehensam mactare, quasi id arcanum sit Eleusiniis, & Pythagoreis occultius, τὸν γυναικοκτόνον ἢ, inquit, καὶ θυγατροκτόνον οἱ σοφισταὶ τῆς χειροτονίας ἀπείργουσι, οἱ ἑτέροις φονεῦσι τὰ ἅγια δωρησάμενοι· φεῦ τῆς ἀσυνεσίας· ἵνα κωλύσωσι τὰ θεῖα τοῖς μὴ ἡμαρτηκόσιν, μᾶλλον δὲ τοῖς τιμὴν ἔχουσιν ἐξουσίαν, τὸ μὴ κωλύοντι λειτουργεῖν τοῖς καταδικασθεῖσι παρὰ τῶν Κανόνων. Τί φῄς; διὰ τί τούτους ἀπείργεις; ὅτι γοῦν ἔκτειναν; κἀκείνους λοιπὸν, ὅτι ἔκτειναν. ἐκείνους λέγεις τέτληκε νόμος· ἀλλὰ τούτοις ἐξουσιάζει· ἀρνήσεις; ἀλλὰ φανερὸν τοῦτο ἔκ τε τῶν ἐντολῶν θεόθεν ἡμῖν ἐντεταλμένων, ἔκ τε νόμων πολιτικῶν, ἔκ τε αὐτῶν τῶν ἀρχιερατικῶν παρὰ Λατίνοις δογμάτων. *Interfectorem uxoris igitur, & filiæ, Sophistæ ab Ordinibus arcent, qui aliis homicidis Sancta concedunt. O inconstantiam! Ut prohibeant à Sacris, quos non punit, imò quos potestate ad id cumulat lex, qui non prohibent à ministerio à Canonibus condemnatos! Quid ais? cur hos arces? quòd occiderunt? ergo & illos, quia occiderunt. Illos dicis lex patitur: sed his potestatem facit. Negabis? Sed manifestum hoc est tum ex mandatis divinitus datis, tum ex legibus, tum ex ipsis Pontificiis penes Latinos Constitutionibus.* Hæc Margunius, qui mox latè prosequitur rationes hujusmodi, ex quibus tandem operosè colligit, is, qui interfectorem quocunque modo ab Ecclesiasticâ familia censuerat abigendum, eum, qui uxorem, vel filiam adulteram cum Adultero simul occidit, ad sacros Ordines provehendum. Quin imò addit, id à se semel, atque iterum usurpatum, actumque, ut idipsum Constantinopoli & probaretur à Sapientissimis Theologis, & penes sacrorum Antistitem usu obtineret. Verùm quidquid sit de facto, de quo tamen haud injuriâ possis ambigere, quippe à mendacissimo homine relatum, præsertim oppositum censente Coressio, qui, quâ tempestate, vel paulo post, quàm hæc docebat Margunius, Architheologum Constantinopoli agebat. Quidquid sit, inquam, de facto, si Jus quæras, hæc omnia, quæ Margunius Græciæ credenda, probanda, usurpanda proposuit, falsissima sunt, addo & inepta. Etenim neque hypothesim thesis probat, neque ipsa thesis ullo argumento probatur. Ais, interfectorem uxoris, aut filiæ in adulterio deprehensæ recipi ad Ordines, quia hoc nomine non peccat. Ostendo primùm, eum hoc nomine peccare, deinde contendam manifestissimè, etiamsi hoc nomine non peccaret, abigendum attamen à sacerrimis dignitatibus.

II. Egit de prima quæstione, quæ in sententia Margunii Thesis obtinet locum, Jo. à (1) Turrecremata inter Latinos data opera, ex quo pleraque desumpsit (2) Covarruvias: inter Græcos obiter (3) Diplovatacius, & (4) Coressius, ex quibus nos, quæ ad Jus nostrum pertinant, desumemus. Et quidem non inficior, fuisse aliquos, qui putaverint, fas esse & filiam, & uxorem in traditis circumstantiis occidere: quorum argumenta Margunius arripuit, & Græciæ ostentavit, Latinis armis in Latinos alazonem militem agens. Ea sunt primò ex Jure (5) Divino. Nam, qui legem Divinam exequitur, non peccat, ut certissimum est. Sed Lex divina præcipit adulteras lapidibus obrui, atque adeò necari: Maritus ergo, aut pater occidens uxorem, filiamve adulteram non peccabit. Ea propter Nicolaus (6) Pontifex legem laicam, quâ sit potestas perimendi deprehensos in adulterio, refert, nec reprobat, illudque dumtaxat asserit, non licere Ecclesiæ adulterorum crimen gladio punire. Quod (7) Magister

(1) In Jure GR. li. 3. Sent. Synod. l. 1. pag. 213. i fine Decreti Tom. 1.

(2) Not. 45. in Can. 66. Apost.

(1) In c. interfectores 33. q. 2.

(2) De Matr. p. 2. ca. 7. §. 7. à n. 8.

(3) In Synop. juris Græc. tit. de Adul.

(4) In Synop. Nili, ad Can. 22. Ancy. Schol. 42.

(5) Levit. c. 20. nu. 10 Deut. c. 22. nu. 20 7o. 8. n. 5.

(6) In c. inter hæc 33. q. 2.

gister præmiserat, & Jus (8) ipsum constituit docens, cùm agitur de uxoris adulterio, *causam criminis esse subtiliter investigandam, & tunc, si ita fuisset inventa, secundum legis tramitem ultionis vindictam accipere debuisse*. Quibus videtur Stephanus (9) Pontifex Juris relati conditor, leges civiles adulterium punientes ratas habere, atque adeò recipere legem edicentem, mœchum deprehensum, & mœcham necato. Secundò idem constituitur ex Jure (10) Canonico: in eo enim Nicolaus laudatus, cùm uxores non sunt adulteræ, earum interfectores homicidas appellat. Unde fas inferre, fore, ut non diceret homicidas, si uxores essent adulteræ. Et roboratur argumentatio ex dicto (11) Alexandri III. cujus authoritate maritus Clericum in uxoris adulterio deprehensum percutiens pœna excommunicationis eximitur, quâ tenentur ex Jure (12) cæteri percussores Clericorum. Congruit & ratio ex eodem Jure Canonico deducta. Nam Callisto (13) decernente, viri est, uxorem suam corrigere, ejusdemque est, prout graviùs uxor peccavit, eam punire. Viro igitur licet, justam uxori pœnam pro adulterio infligere: atqui hæc est mors, ut ex Jure Divino proximè docuimus: ergo licebit viro adulteram uxorem occidere. Tertiò ex Jure civili. Nam, quod legi licet, licet utique & ei, cui lex committit: Sed legi licet pœnâ mortis afficere adulteram, idque & parenti; & uxori committit; viro igitur, & parenti idipsum licebit. Propositio manifesta est, & sexcentis in rebus frustra conspicua. Adsumptio verò, quâ parte asserit legi licere plectere adulteram, constat ex relato Jure Divino, quod certè lex humana non solùm potest, sed debet exequi. Quâ parte verò eadem Adsumptio docet, hoc, quod legi licet, parenti, ac marito committi, translatuvum est Jurisperitis. Nam certum est, lege XII. Tabularum potestatem fieri maritis perimendi Adulteri in ipso adulterio deprehensi, quod intellige & de Uxore.

(7) Gratianus in §. in hoc capitulo d.33.q.2.
(8) In c. quicunq; & c. admonere ead. q. 2.
(9) In d. c. admonere.
(10) In d. c. interfectores.
(11) In c. si vero. 1. de Sent. Excom.
(12) c. si quis suadente 17. q. 4.
(13) c. si cui alienius. 7. q. 1.

III. Et ea sanè lex, ut refert (1) Plotarchus, à Solone lata est post Draconterm his verbis, quæ apud Aymarum (2) Rivallium, & (3) Oldendorpium habentur: *μοιχὸν ἄρθρα ἐν ἄρθροις ἔχοντα κτεῖνειν*: *Mœchum obscœna in obscœnis habentem necato*, quemadmodum verba Græca restituta sunt ex Budæo Juri (4) Civili, vel, ut restituit (5) Alciatus, & (6) Haloander, *μοιχὸν ἐν ἔργῳ κτεῖνειν*, in ipso nimirum opere, quibus congruit modestior, & usitatior Græca phrasis, ut habes ex (7) Luciano, placuitque (8) Harmenopulo nostro, & Florentinis Pandectis. Sanxerat idipsum ante Solonem Hyetius Argivus, qui, perempto Moluro in uxoris adulterio deprehenso, receptusque ab Orchomeno in partem Regni, ut cuique deprehensum *ἐπ' αὐτοφώρῳ* adulterum occidere liceret, edixit, authore Cœlio (9) Rhodigino. Legi XII. Tabularum licentiùs subscripsit Romana Respublica, in qua perdiu licuit maritis, uxores in adulterio deprehensas privata authoritate necare: id, quod refert (10) Gellius ex fragmento Catonianæ Orationis, docetque Julius (11) Paulus. Hanc tamen potestatem uxorum occidendarum sustulit lex Julia de Adulteriis ab Augusto lata, quemadmodum testatur (12) Ulpianus. Quinimò eadem lege cantum est, nequis quencunque deprehensum cum uxore occideret propriâ authoritate, illudque tantùm (13) concessum, ut liceret Marito, vilem, aut infamem dumtaxat cum uxore deprehensum occidere. Produxit mox eam potestatem ita ab Augusto circumscriptam Justinianus Jure Authenticorum, & Novellarum ita, ut possit maritus occidere non deprehensum modò in turpi facto, verùmetiam colloquentem cum uxore in loco suspecto, dummodo eum ter per scripta admonuisset, ne cum uxore in secreto, & suspecto loco clandestina misceret colloquia, ut habes in (14) Authenticis. Porro quod maritis non sine modestiâ licuit; per leges civiles, profusiùs licuisse certum est Parentibus, quibus potestas facta est occidendi, quencunque cum filia deprehendissent, etiam in domo mariti, dummodo cum adultero unà etiam filiam occiderent. Quod proptereà decretum opinor, quoniam paterna pietas plerunque mitius consilium in liberos eligit; & ne inferat liberis necem, sæpe etiam participi parcit ejusdem culpæ. Contra maritos injuria, & furor sæpe rapit ad sæviora, idcirco præ parentibus hi fuerant coercendi magis, iisdemque minor, ac circumscriptior potestas concedenda, quemadmodum autumant (15) Jura. An autem Pater potuerit occidere unà cum adultero filiam, quam non haberet in potestate inutiliter, & infeliciter disputat Margunius, cùm apertè huic quæstioni responderint & (16) Papinianus, & (17) Attaliates (ex quo horum, quæ diximus, plura desumpsimus) afferentes, ei soli licere adulteram filiam cum adultero necare, qui eam habet in potestate. Imò addunt, eam potestatem non esse Patri, qui sit sub alterius potestate, puta qui à vivo patre non sit emancipatus: utrunque enim requiri, ut & pater liber sit, & potestatem habeat in filiam. Idcirco, si filia deprehendatur à Patre non emancipato, & avo, à neutro necari posse, quando nec avo licet deprehensam neptem occidere, neque patri non emancipato, ut (18) Jura cum (19) Glossa constituunt.

(1) In Solone.
(2) In L. quod ait Lex ff. de adult.
(3) In d. L. quod ait Lex.
(4) In d. L. quod ait Lex.
(5) Lib. de verb. signific.
(6) In correct. Pandect. in d. L. quod ait Lex.
(7) In dial. Apoll. & Mercur.
(8) In Pandect. ad tit. de Adult.
(9) Lib. 21. lect. Antiq. c. 25.
(10) Lib. 10. Noct. Attic. c. 25.
(11) Lib. 2. Sent. tit. 27.
(12) In L. 1. ff. de Adult.
(13) L. marito quoque ff. eod.
(14) Authen. ut liceat matri, & Aviæ §. his quoq. col. 8. & Authen. si quis. Cod. eod.
(15) L. patri L. nec in ea, in fin. ff. de Adult. L. Gracchus ff. eod.
(16) In d. L. patri ff. eod.
(17) In Synop. tit. 70. §. 9. & 10.
(18) In L. sic eveniet. ff. eod.
(19) In d. L. sic eveniet.

IV. Ex his constat, Jure civili fieri potestatem parentibus, & maritis occidendæ filiæ, vel uxoris unà cum adultero, atque adeò idipsum illis committi: unde sequitur, cædem eam fore licitam. Idem hac ratione validissimâ comprobatur. Nam lex civilis in foro interiori animæ, si justa sit, servanda est: id, quod furiosè Jure nostro confirmat (1) Margunius, ut inde in Clericos Latinos insurgat, à quibus, ait, ita contemni, ac conculcari leges Civiles, ut asserant, crimen esse, Jura Cæsarum sequi, parere legibus Rerumpublicarum, Sceptrorum potestati subesse. Quæ omnia vir nequam gratis affirmat. Est enim hæc Latinæ Ecclesiæ certa sententia, lege Civili justa in foro interiori animæ omnes obligari. Hæc Sacri juris interpretibus communis est, & ab omnibus Latinis & recipitur, & asseritur. Cujus veritatis, nequis Græcorum Margunii calumniis deceptus dubitet, non unum testem adduco. Nam hanc sententiam palam approbat (2) Glossa, quam (3)

DD. Sin-

(1) d. nota 45. in c. 22.
(2) In c. quæ in Ecclesiarum. de Constit.
(3) In L. nemo potest num. 106 ff. de Leg. 1.
(4) In c. quia plerique de Immun. Eccles.
(5) Cum Bald. & Bar. in d. c. quæ in Ecclesiarum.

DD. Singularem, (4) Jason Ordinariam appellant, eamque sequuntur (5) Innocentius, (6) Abbas, (7) Baldus, (8) Decius, (9) Felinus, Ludovicus (10) Messia, (11) Rebuffus, (12) Covarruvias, (13) Berous, (14) Rnjas, (15) Tiraquellus, (16) Cassanæus, (17) Antonius Gomez, (18) Didacus Perez, (19) Caballinus, (20) Humada, (21) Menchaca, (22) Matienco, Burgos (23) de Paz, Lancellotus (24) Gallia, Sebastianus (25) Medices, Alfonsus (26) Azevedo, Bernardus (27) Diaz, (28) Avedagno, (29) Menochius, (30) Cenedo, (31) Lodnvicus Molina, & ex Theologis post D. (32) Antoninum Dominicus (33) Sotn, & nmnium solidissimè, & eruditissimè (34) Bellarminus. Et ratin potissima hujus certissimæ Veritatis est, quia lex Civilis justa pars est legis divinæ justissimæ, quemadmodum iu Prælectionibus nostris Rubricam de Constitutionibus explanantes Auditnres nostros latè docuimus. Conditur enim authoritate divina, ita insinuante Paulo (35) Apostolo, ita palam effato (36) Sapiente, ita Jure (37) ipsn Canonico propalam asserente. Pnrro, si lex Civilis obligat in foro animæ, ntrunque illi concedendum est, nt siva prohibens, sive vetans adigat prævaricatorem ad culpam nnn snlum civilem, sed etiam Ecclesiasticam, eamque, quæ in foro interiori est: & permittens, tunc autem maximè, cùm ut, ajunt, authoritativè permittit, exeuset à noxâ eum, qui ex permissione legis nperatur. Atqui, nti vidimus, & latè ex omni Jure Civili probavimus, Lex eivilis viro, & parenti permittit, & planè confert potestatem occidendorum adulterorum, quos in erimine deprehenderint. Igitur etiam in foro animæ occidentem excusat, qui proinde sine labe lethalis criminis gravissimam injuriam sibi ab adulteris illatam ulciscetur. Hæc sunt, quæ solent adduci ad probationem celeberrimæ innocentiæ. Atque horum aliqua Margunius proterviâ prnfert tantâ, ut eam si compares Photio, Leoni Acrideno, Niln Cabasilæ, & Corulario eirca dogma disputantibus, hi celeberrimi *Sycophantæ*, modesti, pii, addo etiam Veritatis amatores esse videantur. Addit nescio quid ex Prodromn, adeò & nbscurum, & incertum, ut illud in libris Prodromi, quamvis illos bis, terque percurrerim (sunt enim perbreves) & laboriosè olim adnotarim, nequiverim usquam deprehendere. Similia sunt, quæ recitat ex Harmenopuln, quem nnn vidisse constat ex ipso laudandi modo. Nam ejus Orationes laudat, cùm tamen Harmenopulus Commentaria in Jus civile permulta conscripserit, syllogas Novellarum adduxerit, Prochiron Juris utriusque condiderit, Epitomen Canonum, atque hæresum Syllabum, nobilemque Fidei confessionem confecerit, de quibus nos (38) alibi, Orationes tamen nullas ant dixerit vivus, aut fato functus reliquerit. Ipse enim idem initio Commentariorum suorum in Digestum se infacundum, & tardioris pronunciationis hominem fatetur, eamque causam affert, ob quam à dicundis causis, impendendoque Clientibus patrocinio sn transtulit ad quietiorem Legnm meditationem.

V. Sed esto vera sint, quæ suffarcinat Margunius, non alia sunt sanè, quàm quæ hactenus pro Innocentia occidentium adulteros fusè prnposuimns. Illis attamen minimè obstantibus, npposita sententia, veritati, æquitati, Juri Græco, & Latino, communique Theologorum Opinioni consentanea est magis, imò ita vera, ut contrariam falsam prorsus ostendat. Eam nititur Joannes (1) à Turrecremata probare ex nntissimo illo præcepto (2) Numinis. *i ponδεσεις : non occides*: unde infert, non licere euiquam propria authoritate quempiam, etsi criminnium, & injurium, occidere. Sed huic argumentationi facilè oceurri potest. Primò, qua prima illa propositio ex Jure Divino desumpta meritò in eum sensum explicari poterit, ut non vetet cædem quancunque propriâ authoritate patratam, sed illam tantùm, quæ perpetratur injustè, quemadmodum non vetat omnem nmnino hominis cædem, ut est certo certius. Deinde illa consecutio sumpta universim ex dictis non videtur vera, cùm sæpe liceat propriâ authoritate furem oceidere, ut superiùs notata conficiunt, & tradunt, post (3) Jura à (4) Cenedo relata, Julius (5) Clarus, Jo. (6) Martinez de Olan, (7) Joannes Medina, (8) Alexander, Jodocus (9) Damhouderius, Petrus (10) Plaza, Jasnn (11) Maynus, Ludovicus (12) Gomez, Dominicus (13) Soto, Ludovicus (14) Carrerius, Michael (15) Salon, Petrus (16) Follerius, Petrus (17) Navarrus, Ludovicus (18) Lopez, Sebastianus (19) Medices, Antonius (20) Gomez, Simnn (21) Majolus, Antonius (22) Cordnba, post (23) Bartholum, & DD. quos si viderint rigidi Photiani, non adeò petulanter, quæ non intelligunt, damnabunt, neque ea, quæ perpetua Catholicæ Religionis doctrina docet, contemnent. Igitur hæc ratio, pace dixerim tanti Doctoris, nihil probat.

VI. Probant sanè, & hæc quidem rectà contra Margunium. Primò, Canoniei Juris (1) nobilissimum effatum, quod relatis Civilibus legibus uxoris, vel filiæ in erimine deprehensæ cædem permittentibus, negat, *mundanis illis legibus Ecclesiam constringi*. Porro ibi relati Doctores, & præsertim Turrecremata loco laudato, docent, *mundanas leges* appellari leges hujusmodi, quòd à Deo non sint, sed sint potiùs legi divinæ contrariæ, quòd sint contra Charitatem Christianam, imò potiùs humanam, & duriores, atque crudeliores lege Repudii, quam Moyses non indulsit, sed (2) permisit (audiant Margunius, & Photiani Matrimonia passim dissnlventes) *ob duritiem cordis Judaici*, ut uxorum cædes vitaret. His ita compositis, sic argumentor. Lex justa eivilis

(6) *In Proœm. rex Pacificus col. 4. & in d. c. quia plerique, & in c. 1. de cõstit.* (7) *In Proœm. Feudor. n. 6.* (8) *In d. c. 1. de constit.* (9) *In d. Proœm. Rex Pacificus, et in d. c. 1. et in ejus repet. vers. Lex Canonica* (10) *In Pragm. Taxæ concl. 6. n. 2.* (11) *De pacif. possess. in prin. n. 9. & Tom. 1. consil. regal. in proœm. gloss. 1. n. 40. & in repet. c. postulasti n. 40. de Cler. Excom. Ministr.* (12) *In d. 2. p. c. 7. §. 7. num. 8. vers. 4. Lex Civilis.* (13) *De Constit. n. 222.* (14) *De Success. c. 20. n. 142.* (15) *In Proœm. retract. nu. 74. & in ll. connubial. glos. 4. n. 20.* (16) *In Consuet. Burgun. rub. 4. §. 7. n. 23.*

(38) *In Testim. Græciæ in Harmenopulo.*

(1) *In d. c. interfectores.* (2) *Exodi c. 20. nu. 13.* (3) *In c. interfecisti furem, & in c. si perfoderit de homic.* (4) *Ad Decretal. collect. 96. n. 1.* (5) *In §. homicid. n. 47.* (6) *In Antinom. lit. L. n. 1.* (7) *c. de restitut. q. 4. vers. est autẽ.* (8) *Cons. 140. vol. 2. n. 1.* (9) *In prax. Crim. c. 78.* (10) *De Delicto li. 1. c. 36. n. 14.* (11) *In §. superest. n. 69. Inst. de Actio.* (12) *In d. §. superest, n. 52.* (13) *De Just. & Jur. q. 2. art 8. l. 5.* (14) *In prax. cit. de homic. §. 5. excusat. n. 21.* (15) *In 2. 2. qu. 64. art. 7. Controv. 2.* (16) *In prax. Canon. 2. p. c. 21. n. 4.* (17) *Tom. 1. de restit. lib. 2. c. 3. num. 400.* (18) *Instruct. Conscien. 1. p. c. 62. fol. 446.* (19) *De reg. Jur. reg. 5. ampliat. 137.* (20) *Tom. 3. Variar. c. 3. n. 20.* (21) *De Irregul. l. 5. c. 48. n. 6.* (22) *Quæst. Theolog. l. 1. q. 38.* (23) *In L. furem nocturnum ff. ad L. Corn. de Sicar.*

(17) *In L. Tauri num. 3.* (18) *In Proœm Ordinat. quæst. 10. & lib. 6. tit. 2. L. 1. & lib. 8. tit. 15. L. 2.* (19) *In Milleloqu. 266. & 530. & 612.* (20) *In lib. 16. tit. 2. p. 1. glos. 1.* (21) *Lib. 1. Controver. c. 7. n. 2. & 36.* (22) *Lib. 5. recollect. tit. 8. de Success. ab Intest. L. 6. gl. 1. n. 17.* (23) *In L. 2. Tauri nu. 453.* (24) *In Const. Alexan. glos. non possit q. 1. n. 13. & 14. n. 17.* (25) *De Ll. & Statutis. 4. p. q. 9.* (26) *Lib. 3. neva Recompil. tit. 3. L. 2. n. 3.* (27) *Regul. 427.* (28) *Lib. 1. de exeq. Mand. c. 19. n. 12.* (29) *De præsump. lib. 1. q. 80. n. 8.* (30) *Ad Decretal. Collect. 2. à nu. 2.* (31) *De Primog. Hispan. lib. 2. c. 1. n. 7.* (32) *1. p. tit. 18. c. un. §. 2.* (33) *De Just. & Jur. 1. lib. qu. 4. ar. 4.* (34) *De Rom. Pont. Controv. 3. lib. 4. c. 16. Tom. 1.* (35) *Ad Rom. c. 13. n. 2 & seq.* (36) *Sapien c. 8.* (37) *c. omnis, ubi Glos. per DD. de cens.*

vilis obligat in foro animæ omnes, ut ex traditis, & à Margunio in primis receptis, certissimum est. Ergo lex Civilis, quæ lata Ecclesiam nonconstringit, neque obligat, injusta est. Atqui lex permittens homicidium descripta Ecclesiam non obligat; igitur lex illa injusta est. Ex qua consecutione utrumque sequitur, Jure Canonico Latinorum, reum criminis censeri uxorem, vel filiam adulteras occidentem: & hunc peccare lethaliter, quâ ratione agit ex lege injustâ, adeòque nullâ. Urget argumentum, imò utranque Conclusionem confirmat citatus, laudatus, receptus (3) à Margunio Stephanus (4) Pontifex, Astulphum quendam damnans solemni sententiâ. Nam, cùm uxorem suam is interfecisset, eamque, post necem, Adulterii accusaret, ut susceptos ex ea Liberos, tanquam adulterinos exhæredes faceret, Stephanus eum ob iniquissimum facinus increpat primò, quòd sine causâ uxorem necasset, mox, quòd eandem necasset, non priùs criminis causâ curiosè perspectâ, denique, quòd, etiamsi necasset noxiam, compertamque criminis, occidere non potuisset; Quapropter sic scribit. *Nam, si verum, quod absit, fuisset, sicut ille adulter mentitus est, post septem annos pœnitentia peracta, dimittere tam per approbatam causam poteras, si voluisses; occidere tamen eam nullatenus debuisti.* Quibus apertè docemur, non licere viro, adulteram etiam compertissimi Criminis propriâ authoritate perimere.

(1) In c. inter hæc 33. q. 2.
(2) Mat. c. 19. n. 8. Marc. c. 10. n. 5.
(3) Loco supra citato.
(4) In c. admonere 33. q. 2.

VII. Hinc Augustinus, quem non semel contemnit (1) Margunius, recipere tamen semper, ac colere debet, quippe quem Sexta (2) Synodus Divinorum Choro Doctorum addidit, laudatque hoc elogio (3) Justinianus: ὁ τῆς ὁσίας μνήμης αὐγουστῖνος, *beatæ memoriæ Augustinus*. (4) Augustinus, inquam, hac vibratissima ratiocinatione Ecclesiæ sententiam validissimè munit, Margunianam autem evertit. *Si, quod veriùs dicitur, non licet homini Christiano adulteram conjugem occidere, sed dimittere: quis est tàm demens, qui dicat: fac, quod non licet, ut liceat tibi, quod non licet? Cùm enim utrunque secundum legem Christi illicitum sit, sive adulteram occidere, sive alteram ducere eâ vivente* (audiant iterum Photiani, quid Augustinus censuerit de repudiis per illos ob adulterium probatis) *ab utroque abstinendum est, non illicitum pro illicito faciendum. Si enim facturus est, quod non licet, jam faciat adulterium, ut non faciat homicidium. Ut vivente uxore sua alteram ducat, & non humanum sanguinem fundat. Quòd si est utrumque nefarium, non debet alterum per alterum perpetrare, sed utrunque vitare.* Hæc Augustinus, quibus accedit authoritas (5) Glossæ palam asserentis, virum peccare lethaliter, si uxorem etiam in adulterio deprehensam occidat, confirmaturque multiplici Jure (6) Canonico, quo asseritur, solum Judicem, aut ex officio, & authoritate publicâ occidentem innoxium ea cæde censeri. Hanc Glossam, & singularem appellant, & ut veram, certamque recipiunt (7) Ananias, (8) Abbas, (9) Felinus, quos sequitur (10) Jason. Eandem approbant omnes Theologi duce (11) D. Thoma, ante quem (12) Albertus, post quem idem sensere (13) Bonaventura, (14) Hugo, (15) Riccardus, (16) Paludanus, atque (17) Silvester, & cæteri, quibus frequentissimo calculo adstipulantur, contra humiles quosdam Doctorculos Margunio persimiles, Juris utriusque celeberrimi interpretes Fortunius (18) Garzia, Jo. (19) Faber, & alii, quorum Syllabum penes (20) Tiraquellum invenies. Nec minus, quàm Latini, huic sententiæ subscribunt Græci, nullo præter Margunium refragante, imò palam idipsum testati præter (21) Harmenopulum, & (22) Matthæum Monachum viginti, & duo notissimi nostri Jureconsulti, quos latè enumerat, producitque (23) Diplovatacius, & ex hoc Jo. (24) Lascares. Unde constat, hanc sententiam communem esse, quam etiam Ratio politica persuadet, quæ prorsus ostendit, potestatem occidendi adulteros in crimine deprehensos perniciosam esse Reipublicæ, quando ea Maritis ansam peropportunam præbet calumniandi uxores, &, siquid amor maritalis tepuerit, eâ occasione voluntatem viris parat expediendi se se arctissimo vinculo Matrimonii. Quod brevissimè notavit (25) Turrecremata. Ex quo infertur, non esse eam potestatem permittendam, &, si permittatur, iniquam esse, nulloque modo licitam, quam Jus Canonicum utriusque Gentis, & ex illo Theologia improbat, abrogat, damnat.

(1) d. not. 45. & not. 4. ad Can. Ancyr. & not. 11. ad Can. Antioch.
(2) Actione 4. & alibi.
(3) In Edict. fid. Orthod. sub fin. in Jur. GR. Tom. 1. li. ulo. pag. 445. ant. med.
(4) Lib. 2. de adult. conjug. c. 15. refertur in c. si quod 33. q. 2.
(5) In d. c. inter hæc.
(6) C. de occidendis c. si non licet c. cũ homo c. si homicidium, & pene tot. q. 5. causa 23.
(7) In c. interfecisti de homic.
(8) In d. c. interfecisti. & in c. veniens de spons. & in repet. c. cum esset de testam. & in c. si verò, 1. de sent. excom.
(9) In d. c. interfecisti, & in c. quæ in Ecclesiarum de constit. n. 14. & d. c. si verò.
(10) In L. ne vim ff. de Just. & Jur. & in L. ubi pactum n. 16. C. de transact.
(11) In 4. sent. dist. 37. q. 2. ad 1.
(12) d. dist. 37. q. 2.
(13) d. dist. 37. q. 2.
(14) d. dist. 37 q. 2.
(15) d. dist. 37. q. 2.
(16) d. dist. 37. q. 2.
(17) In Summ. verb. homicidium. 1. q. 2.
(18) De ultim. fin. illatio 11.
(19) In L. Gracchus Cod. de Adult.
(20) In lib. de jure maritali l. 8.
(21) Ad tit. Pandect. de Adult.
(22) In Schol. Attaliatæ ad tit. de Adult. Schol 9.
(23) In Synop. juris Græci ad tit. de homic.
(24) In explicat. regul. Nicephori ad reg. 69.
(25) In d. c. inter hæc in princ.

VIII. Superessent hæc ad probationem hujus certissimæ sententiæ, ni respondendum esset & futilibus Margunii argumentis, quorum refutatione potissima ratio constituitur evincens, interfectores adulterorum peccare gravissimè, reosque esse homicidii. Nam, si nulla ratione excusari possunt, sequitur, crimen esse, si adulterium morte ulciscantur. Quòd autem adductæ rationes nihil probent, sic statim demonstro. Nam ad primam dico, maritum, aut Patrem adulteram uxorem, vel filiam occidentes Legem divinam locis productis latam non exequi. Ea enim lex præcipit, ut occidatur adultera, non tamen authoritate privatâ, sed publicâ, ut omnes, quotquot scripsere in ea loca, testantur: præsertimque ex Nostris non priscus aliquis Pater, sed superioris sæculi Patriarcha, & Photianus Patriarcha (1) Jeremias, cujus hæc verba sunt. *ἐϛαι δὲ ἐξουσίαν καὶ ἐν τῇ πολιτείᾳ αὐτῇ νόμῳ Θεοῦ ἐντεταλμένην ἴσμεν βεβαίως, λέγοντος ἐν Δευτερονομίῳ Μωσέως, λιθοβολεῖν τοὺς μοιχοὺς, πολιτικῇ δηλονότι ἐξουσίᾳ, οὐκ ἰδιωτικῇ. Τοῦτο γὰρ τοῖς ἰδιώταις πάντοτε ἀθέμιτον, καὶ ἄδικον, καθὼς ἐν ὑμῖν αὐτοῖς ἔθος· εἰσὶ γοῦν ἀρχαὶ κατὰ νόμον Θεοῦ, εἰ κατ' αὐτὸν τιμωρία ἐντεταλμένη μόνῳ τῷ πολιτείας ἐστία. Esse autem potestatem in ipsa Republica jussam lege Divina, scimus certissimè, Dicente Moyse in Deuteronomio, lapidibus obruendos adulteros; idest potestate publica, non privata. Hoc enim privatis semper nefas, & injustum, ut apud vos ipsos mos habet. Sunt igitur Principatus ex lege divina,*

(1) In 2. Pargn. ad Germ. c. 3.

si juxta illam est pœna, jussu tamen Reipublicæ incutienda. Eadem docet (2) Diplovatacius, & apud eum plusquàm Decas nostrorum priscorum unà, atque recentium, quorum sensa si secutus Margunius de re sacrâ philosophatus fuisset, non adeò futili argumento rem gravissimam confecisset. Publicâ ergo authoritate occidi adulteros jubet Divina lex, non privatâ. Quapropter poterit maritus accusando compertam uxorem adulterii agere, ut necetur, non poterit eam ipse occidere; quando non est publica persona, nec Judex uxoris. Eidem argumento aliter Albertus (3) Magnus occurrit, nimirum docens, loca illa vim habere in Lege veteri, non in novâ, & Christianâ, in quâ præceptum illud intra mitiores redactum terminos censetur à Christo Servatore, cum adulteram mulierem supplicio beoignus exemit, & idcirco Albertus: *lex*, inquit, *timoris fuit lex vetus, & idcirco crimina atrociùs puniebat, & adulteras condemnabat, & alios criminosos: sed lex nova lex amoris est, & ideò adulteram Dominus non condemnabat.* Quæ explanatio congruit cum traditis (4) à Planude, rudis tamen, nec admodum efficax, ac proinde prima rectiùs retinenda. Quod attinet ad ea, quæ primæ rationi adduntur ex Jure Canonico probaturo Legem divinam, nullam responsionem exposcent post dicta in probatione communis sententiæ. Evictum est enim illis, præsertimque Nicolai Pootificis decreto, oullo modo *mundanas* leges approbari, imò negari, eas ratas esse, quoad judicium Ecclesiæ; In decreto verò Stephani palam est vindictam reprobari sumptam de uxore etiam deprehensâ. Si qua enim ibi vindicta probatur, ea certè, & non alia, quàm quæ à Judice ex officio sumitur de adulterio convicta. Inde porro argumentum à nobis deductum est, Jure Canonico necem, ultionemque hujusmodi damnari, atque ipsas leges id permittentes esse omnino iniquas, uti tradit (5) Fortunius.

IX. Nec officit, quod jactatur, viri esse uxorem suam corrigere, & ad peccati mensuram punire. Nam cum (1) D. Thoma, quem hunc ipsam ob rem mirificè laudat (2) Coressius Theologus Photianus, & notus Margunio, distinguendum est inter æstimantem pœnam, & emendantem, Illa respicit bonum Reipublicæ, & in crimen invehitur tanquam in malum publicum, ad cujus instar crimen revocat, & quasi expendit, atque æstimat, eidemque ita pœnam adaptat, ut eâ velit Rempublicam malo illo liberare. At pœna emendans bonum privatum etiam hominis criminosi respicit, in cujus crimen fertur, ut in malum ipsius criminosi, illudque criminoso detrahere nititur. Hinc prima vel ipsam necem Rei includit, quando ea sæpe necessaria est ad bonum publicum, ut crimina nocentium interitu castigentur, prosintque infelici exemplo, quæ opere scelesto nocuere. At secunda pœna tantum abest à nece, aut morte emendandi, quantum à supremo ejus malo, quod mors est; nec occidere potest, quem nititur emendare, cùm mortuus emendari non possit. Quapropter & (3) Pontius ille scelestissimus judex, ne innoxium Christum occideret, *emendatum*, inquit, *illum dimittam*: hoc est pœnâ citra supplicium mortis affectum. Porro, quemadmodum duplex pœna est, ita & duplex congregatio, atque societas hominum; Politica quædam, & Publica, ut Civitas, Regnum, &c. OEconomica altera, & privata, ut familia. Jam qui Politiæ præest, veluti Rex, Præses, Judex, cùm bono publico præsit, æstimantem pœnam potest infligere, atque adeò morte multare, quam lex præscribit: at præfectus OEconomicæ, cùm privato præsit bono, solius emendaotis potestatem habet, uti Pater familias, eam videlicet, quam mors criminosi minimè funestat. Igitur, est sanè viri posse privatâ authoritate corrigere, punire, emendare adulteram uxorem pœnâ emendante, at non æstimante, quando, quocunque modo Canonici Juris effatum proferatur in medium, maritis adversus uxores adulteras Jus pœnæ irrogandæ permittens, Jus illud emendantis pœnæ authoritatem, potestatemque non æstimantis permittit, quemadmodum superiùs manifestè probavimus.

(2) In d. Synops. tit. de homic.
(3) In 4. sentent. q. 2. dist. 37.
(4) τῆς χειροτονίας cap. 52.
(5) d. illatio. 11.
(1) In 4. sent. dist. 37. q. 2.
(2) In Nili Synops. ad 22. Can. Ancyr.
(3) Luc. c. 23. n. 16.

X. Quid hia reponere queat Margunius, non video, quæ tamen ponenda erant post responsionem, quam statim damus Rationi secundæ ex sacro Jure Latinorum deductæ. Et primò consecutio illa ex dicto Nicolai (1) Pontificis violenter extorta planè ridicula est; cùm quæ ab opposito sensu in non invicem conoexis, neque necessariis inferuntur, nulla sint? Ecce, verum est; qui ex nullâ causâ occidit hominem, homicida est: an inferes non esse homicidam, qui ex aliquâ, & quacunque causâ occidat hominem? Qui non provocatus percutit Clericum, incidit in pœnam latam à Canone, & tamen eidem obnoxius est etiam, qui percutit provocatus, ni se tueatur cum moderamine inculpatæ tutelæ, ut palam est ex (2) Jure, & docent Theologi penes (3) Laymanum. Non igitur valet hæc argumentatio: interfectores uxorum injusti, homicidæ sunt; ergo non sunt homicidæ, si justè, hoc est, ex causâ occidant. Adde quod notat (4) Turrecremata ex (5) Bonaveotura, Nicolaum ibi loqui juxta Leges humaoas, sensumque esse, censeri homicidam etiam à Legibus humanis eum, qui uxorem castam interfecerit. Hinc porro quis legitimè inferat, aut inferendum putet, noo esse homicidam lege Canonicâ, qui vel adulteram occidit, cùm certum sit multa Jure Canonico prohiberi, quæ Jure civili crimina noo censentur. Quod spectat ad effatum (6) Alexandri III. dicendum est, eo minimè probari, percussionem Clerici deprehensi io adulterio licitam fore, sed eo dumtaxat remitti anathematis pœnam, ob justissimum dolorem, à quo perdifficilè quis potest temperare animum. Quod patet ex ipso loco laudato, ubi eximitur eodem anathemate frater etiam, & filius Clericum deprehensum in adulterio cum sorore, vel matre percutiens, cùm tamen fratri, aut filio nullo Jure liceat adulterum matris, sororisve necare. Urgetur vis hujus responsionis. Nam Clericus homo nobilis est ex Jure (7) nostro, Jure autem Latino vilis esse homo minimè censetur, quacunque sit natus in tegete, ut docent (8) Jus, & (9) Glossographus, quibus con-

(1) In d. c. interfectores.
(2) In c. si verò 1. de sent. excom.
(3) Lib. 1. tract. 5. p. 2. c. 5.
(4) In d. c. interfectores.
(4) In 4. dist. 37. q. 2.
(6) In d. c. si verò 1. in fin.
(7) Apud Canonarch. de vi Canon. Schol 19.
(8) Ex c. denique 4. dist. & c. satis evidenter 96. dist. c. Sacerdotibus 11. q. 1. c. futurum 12. q. 1.
(9) In d. c. denique, & d. c. satis evidenter.

sonant

sonant mores præsertim Nostri, vi quorum penes Nos sive sedendum sit, sive ambulandum Clerici præ Laicis omnibus, etiam principibus eant. Ergo Clericus deprehensus in adulterio, si necetur, etiam Jure civili delictum erit, quo auspice, uti diximus, vir adulterum vilem, & infamem dumtaxat poterit interficere, notatque Attaliates. Proinde percussor Clerici adulteri etiam Jure civili crimen admittit, atque adeò dum ab Alexandro is Clerici percussor eximitur excommunicatione, non eximitur culpà.

XI. Consonat responsum (1) Modestini referentis, M. Antoninum, & Commodum AA rescripsisse, maritum, si uxorem in adulterio deprehensam impetu tactus doloris interfecisset, non utique legis Corneliæ de Sicariis pœnam excepturum: nam & D. Pium in hæc verba rescripsisse: *ei, qui uxorem suam in adulterio deprehensam occidisse se non negat, ultimum supplicium remitti potest: difficillimum cùm sit, justum dolorem temperare.* Unde colliges, etiam occidenti uxorem adulteram contra præscriptum Juris civilis partem pœnæ remitti. Ad hoc eum locum Juris notant (2) DD, & (3) Abbas cum (4) Aretino, Jo. Baptista (5) à S. Severino, (6) Jasone, (7) Hippolyto, (8) Felino, (9) Bolognetto. Ex hac responsione in concordiam revocantur difficiles cæteroqui, atque contrariæ Glossæ, quarum (10) altera notat, non esse puniendum eum, qui percussorem insequitur, & ultra moderamen inculpatæ tutelæ, cædit: (11) altera, ex (12) Jure docet oppositum. Utraque vera est vi nostræ responsionis ita, ut prima loquatur de pœnâ plerunque decretâ homicidis, quæ minuenda erit ob justum dolorem, cùm adest: at secunda decernat de pœna minore Ordinariâ irroganda homicidæ, qui ad vindictam, non ad defensionem percussit; quæ pœna nullo modo erit omittenda, licet æquum sit, ut ordinaria condonetur. Aliter etiam huic dicto Alexandri III. respondere fas est, nimirum dato toto eo, quod illo decreto dicitur constitui, & negatâ consecutione. Nam Alexander dicit de percussione, negatque subjectum excommunicationi eum fore, qui percussisset Clericum sua cum uxore concumbentem, non autem asserit immunem fore, & liberum ab excommunicatione, si Clericum hujusmodi occidat. Adeòque, si ex immunitate ab excommunicatione concessa percussori Clerici deprehensi infertur licita percussio Clerici deprehensi, non infertur licita ejusdem nex, cùm nullum sit verbum eximens interfectorem Clerici excommunicatione. Hoc notavit Fortunius (13) Garzia peracutè, & ex eo (14) Covarruvias. Quin etiam (15) Silvester ante hos docuit idem Alexandri decretum expendens, interfectorem Clerici deprehensi cum uxore, filia, matre, vel sorore, si deliberato animo operetur, in Canonis notam incidere, quod verissimum nos quoque censemus, interrogatique de Jure respondimus.

XII. Superest, ut ultimæ rationi faciamus satis. Ea licet à plerisque nostræ sententiæ DD. contemptim prætereatur, negligaturque, non caret suâ vi, & fortassis has inter, quas pro oppositâ sententiâ retulimus, hæc unica

(1) *In L. si adulterium cũ incestu §. Imperatores ff. ad L. Jul. de adult.*
(2) *In d. §. Imperatores.*
(3) *In c. 1. de Jurejur. & in c. cum olim. 1. col. 7. de restit. spol.*
(4) *Cons. 33. col. 3.*
(5) *De delit. suspect. & fug. col. 1.*
(6) *In L. ut vim, ff. de Just. & Jur. col. 3.*
(7) *In L. 2. n. 15. C. ad L. Cor. de Sic.*
(8) *In c. delicta col. pen. de except. & in c. significasti 2. de homic.*
(9) *Consil. 37. col. 2.*
(10) *In c. 1. 23. q. 1.*
(11) *In c. 3. de homic. vers. secularibus.*
(12) *In c. sedstionarios 46. dist.*
(13) *c. illatio. 11.*
(14) *De Matr. 2. p. c. 7. §. 7. n. 12.*
(15) *In Summ. verb. excommunicatio 6. casu 10.*

vim aliquam præsefert. Nam, si dicas, legi non licere adulteram interficere, aut interficiendam mandare, desipies, reclamante tom Jure. Si autumes, necem adulteræ non mandari patri, aut certis in causis marito, sed permitti dumtaxat. Verè mirum erit, si quid reperias, quo distinguas mandatum legis à permissione, ut ajunt, *authoritativa*, per quam lex non patitur tantùm, quod fit, sed authoritate sua munit, habetque ratum. Sic lex haud mandat necem Proscripti, eum tamen quilibet impunè potest occidere, quia hostis est Patriæ, aut civitatis, ut docuit (1) Paulus IC. hostis autem civitatis impunè potest occidi, quemadmodum (2) Jure sancitum est, & ex illo notat (3) Bartholus, (4) Abbas, Petrus (5) de Ancharano, (6) Baldus, (7) Antoninus, (8) Dominicus, & (9) Felinus. Potest autem quilibet proscriptum occidere propterea, quòd permissio, quâ lex ratam habet necem Proscripti, censetur tacitum mandatum eâ ratione, quia licet non jubeat, factum ipsum approbat tamen, & ratum habet authoritate Legis, aut Statuti. Igitur aliunde, & aliter ea ratio refellenda est. Et refellitur hercle, si dicas, non posse per legem mandari, hoc, quod est propria, atque privata authoritate occidere quempiam compertum manifestissimi criminis. Hoc enim mandatum iniquissimum est: si enim ne ipsi quidem supremo Principi, ne ipsi etiam legi licet, quenquam sine judicio præcedente mactare, nisi cùm imminet periculum gravissimum Reipublicæ, quod amputandas moras suadeat, ut omnes docent, & ipsa praxis, ipsa Natura, atque mens naturali lumine afflata nos admonet, quî id privato homini, imò parti, & quidem in re suspicionum plenâ, calumniis obnoxia, fallaciisque sæpe ipsi visui nostro illudentibus, lex justa, aut Judex æquus mandabit? Licet legi adulteram deprehensam occidere, at licet authoritate publica, non privata: igitur, si quod legi licet, lex mandet, utique occidi adulteram publica authoritate mandabit, non privata occidentis ipsius. Unde acutiùs, & veriùs objectum argumentum retorquebitur. Licet viro, quod legi licet: at legi non licet privata authoritate adulteram occidere; ergo neque viro. Hinc quilibet potest Proscriptum occidere, quia occiditur damnatus publico judicio, & reus capitis ita factus, ut quilibet illi legitimus decreto Judicis carnifex edicatur. Alterutrum igitur dicendum est, vel à lege non mandari necem adulteræ viro, & parenti propria authoritate patrandam, vel mandantem legem iniquam esse, irritam, ac penitùs reprobandam. Hæc est nostra responsio, genuina sanè, & diversa admodum à communi, qua plerique solvere conantur objectam difficultatem. Ajunt enim, servandam omnino in foro animæ legem Civilem justam, eamque eodem in foro excusationi esse, cùm ita permittit, ut actum approbet, eidemque authoritatem confert, quâ tutò agat, qui legis permissu usus operatur. Secus esse, cùm lex permittit dissimulans pœnam operis alioqui criminosi: tunc enim eâ permissione actum non licitum, sed impunem fieri. Jam verò non primo modo, sed secundo lege Civili permitti maritis, vel paren-

(1) *L. amissione §. 1. ff. de capit. diminut.*
(2) *L. 1. ff. ad L. Cornel. de Sicar. L. minimè ff. de relig. & sum. fumpt.*
(3) *In d. L. ut vim & in L. omnes populi ff. de Just. & Jur. & in L. ubi pactum. C. de trãsact. et in L. 2. C. quãdo liceat se sine ju. vĩd. dem. et in Disput. solemni. Incipit. Lucane Civita.*
(4) *In c. fin. de Consuet.*
(5) *In c. 1. prin. 3. quæst. de Constit.*
(6) *In d. L. 2. & in L. data opera C. qui accus. non poss. & in L. Decurione C. qui ex can. inf. irrog.*
(7) *In d. c. si vere 1. de sen. excom.*
(8) *In c. nõ est peccatũ §. his, ita circa med. 6. dist.*
(9) *In d. c. quæ in Ecclesiarum n. 3. de cõstit.*
(10) *In c. sens. dist. 37. q. 2.*
(11) *d. dist. 37. q. 2.*
(12) *d. verb. homicidiũ. 1. q. 2.*
(13) *In c. Ecclesia S. Mariæ nu. 42. de constit.*

tibus, ut uxores, filiasque adulteras occidant. Ita respondet (10) D. Thomas, (11) Paludanus, & plerique Theologorum cum (12) Silvestro, & (13) Felino post (14) Turrecrematam, quorum commune effatum est, lege Civili non apptobari cædem uxorum, sed ejus pœnam remitti teste (15) Papiniano. Sed hæc facilè quivis redarguerit producto responso Alexandri (16) Cæsaris, quo consente adulter dicitur legitimè à marito necatus, itidemque Marcalli (17) Sententia, quæ palam asserit, licere marito lenonem occidere, cui consentit (18) Attaliates. Ex quibus, & ex Lege XII. Tabularum receptâ à jure, aliisque superiùs allatis patet manifestè, lege Civili authoritatem, & approbationem, uti dicunt, *positivam* conferri occidentibus adulteros.

XIII. Igitur ea responsione, ut perparum idonea, rejecta, dicendum est, quod prædiximus, legem Civilem servandam, cùm justa est, & cùm justa est, excusare, Id, quod sensere, quotquot relati superiùs argumentum hoc ultimum oppositæ sententiæ in thesi munivere. Atqui leges Civiles uxorum, filiarumque, si quando in turpi commercio deprehenduntur, cædem per maritos, aut Patres factam permittentes, probantesque injustæ sunt. Quis enim justas leges putet, quæ permittunt, & authoritate suâ probant facinorum, ac nequitiatum, calumniarumque opportunissimam occasionem? Quæ iis subjectis licere volunt, quod legibus ipsis non licet, quemadmodum supra descripsimus? Certè planè mirum est, imò apertissimè iniquum, quod, eùm lex civilis ante Jura Codicis nusquam pœnam mortis adulteris deprehensis decreverit, eam tamen licere voluerit à marito latam, atque parente. Id ut manifestiùs appareat, opportunè sciendum est, nullo antiquissimo Jura obtinuisse, ut adulterium lethali supplicio, vel pœna publica plecteretur. Id, quod patet ex antiquissimorum scitis Legumlatorum, Nam neque apud Athenienses, neque apud Spartanos, neque apud Cumeos, & Pisidas, qui omnium primi sub legibus vixere, ne per ipsum quidem Zaleucum adulterio pœna mortis publicè irrogata est. Etenim, si (1) Ravisio Textori eredimus, is legem tulit, ut si quis mœchus deprehensus fuisset, erutis oeulis pœnas lueret, unde mox illi occasio pietatis unà, & Justitiæ ostentandæ. Apud Cumæos in adulterio deprehensa in forum deducta, & saxo imposita spectanda omnibus proponebatur, inde super Asino lata, urbemque circumducta ὀνόβατις appellabatur teste (2) Plutarcho. Idem de Pisidis ex Joanne (3) Tzetza refert (4) Planudes. Apud Spartanos adulterium impunè grassatum est, penes quos communibus uti uxoribus licuit ad instar Platonicæ Reipublicæ. Quòd si apud eos Alcibiades transfossus unà cum adultera pugione periit, si tamen hoc verum; id Sicariis Atheniensium tribuendum, non Spartanis, inter quos Alcibiades cum Timæa uxore Agidis Regis diu palam libidinem tutam exercuit, teste (5) Plutarcho. Neque abnuo aliquando Mœchos penes priscos impunè occisos, itidemque mœchas: hoc tamen minimè probat id legis alicujus decreto factum. Quin & fabularum odia meruere, qui adulteras ausi sunt occidere; damnaturque ab (6) Ovidio Hippomenæ furor, qui Limonem filiam in adulterio deprehensam equo famelico devorandam exposuit: nec absimile est, quod de Phaone (7) Cœlius narrat, qui in adulterio Mitylenæarum mulierum deprehensus jugulatus est. Cæterùm adulteræ mortem lege Civili decretam soli Germanorum populi more recentiori, quod noverim, habuere (nam quod attinet ad Hebræos, iis ex Jure Divino pœnâ mortis adulterium plectebatur) De illis enim apud (8) Tacitum hæc habes: *paucissima in tam numerosa Gente adulteria, quorum pœna præsens, & maritis permissa: accisis crinibus nudatam coram propinquis expellit domo maritus, ac per omnem vicum verbere agit. Publicatæ enim pudicitiæ nulla venia &c.* Unde satis apparet, si quid Saxonica lege sancitum refert (9) Bonifacius Archiepiscopus, recentioris esse Juris, quàm ut asseritur. Verba Bonifacii habes apud (10) Lipsium. *In antiqua Saxonia, ubi nulla Christi cognitio, si Virgo in materna domo, vel maritata sub conjuge sit adulterata, manu propria strangulatam cremant, aut cingulo tenus vestibus abscissis flagellant eam castæ matronæ, & de villa in villam missæ occurrunt novæ flagellantes, & cultellis pungunt, donec interimant.*

XIV. Constat ex his apud priscos nulla lege, quamvis barbara, pœnam adulteris capitalem irrogatam. Permisit tamen lex XII. Tabularum, ut authoritate privata adulteri necarentur; cùmque ipsa adulteros non necaret, præcipiebat tamen: *adulterum deprehensum necato*. Quis eam legem justam dicat, cui non licuit, quod aliis permittebat, quæque permitteret, quod sibi ipsa interdixerat? Neque æquior lex Romana in Pandectis relata, & more prisco Romanorum recepta. Ea à principio, nimirum sub Romulo, nedum à pœna, vel ab ipso adulterii judicio abstinebat; & matronæ ejus culpæ rea marito, cognatisque permittebatur, ut ii, quemadmodum visum esset, punirent, haberentque, ut ait Dionysius (1) Halicarnasseus, arbitrium magnitudinis pœnæ. Quod confirmare licet ea (2) Tacito, penes quem Plautius prisco instituto de capite, famâque conjugis propinquis coram cognovit, & insontam nunciavit. Similia exempla pete ex Valerio (3) Maximo, (4) Plinio, & (5) Tertulliano, queis possis tandem conficere, priscis Romanorum institutis nullam fuisse legem, quæ mortem irrogaret adulteræ. Idcirco apud (6) Plautum maritus Amphitruo

Quid, si adduco tuum cognatum huc à navi Naucratem,
Qui mecum unà vectus est una navi: atque is si deneget
Facta, quæ tu facta denegas, quid tibi æquom est fieri?
Nunquid caussam dicis, quin te hoc multem matrimonio?

cui Alcumena uxor respondet.

Si deliqui, nulla caussa est.

Clariùs (7) Valerius, C. Titinium Minturniensem docet Fanniam uxorem, quam de industria impudicam duxerat, crimine repudiatam spoliare dote conatum. Quibus evincitur,

lege

(14) *In d. c. inter-fectores vers. ad tertium.*
(15) *In L. ff. adulteriis. §. imperatores ff. ad L. Jul. de adult.*
(16) *In L. Gracchus C. de adult.*
(17) *In L. marito ff. eod.*
(18) *In Synop. d. tit 70.*
(1) *In officina verb. adulteri.*
(2) *In problemat. c. 115.*
(3) *In Carm. de morib. Gentium.*
(4) *In Adag. Cent. 2. n. 93.*
(5) *In Alcibiade.*
(6) *Carm. in Ibin.*
(7) *Lect. antiq. lib. 11. c. 52.*
(8) *Lib. de morib. German.*
(9) *Epist. ad Ethelbaldum Regem.*
(10) *In notis ad German. Taciti verbo adulteram pag. mihi 555.*
(1) *Lib. 1. histor. Roman.*
(2) *Vide Lipsium in Notis ad Annal. Taciti lib. 4. verb. quanquam pag. mihi 210.*
(3) *Lib. 6. c. 3.*
(4) *Lib. 14 c. 13.*
(5) *Apologet. c. 2.*
(6) *In Amphitruo. act.*
(7) *Lib. 8. cap. 2.*

lego pœnam adulteræ statutam fuisse dotis unius damnum. Quare Porcius (8) Latro contra adulteram sic invehitur. *Illud, judices, mihi tormento est, quòd notata judicio vero, ut multiplicatam dotem perdat, plus tamen ex quæstu habet, plus habitura est, quàm quantum damnatæ perdendum est.* Locus etiam (9) Livii facit, ubi, *Villius Turpillus*, ait, *& M. Fundanus Ædiles Plebeji aliquot matronas apud populum probri accusavere, quasdam ex eis damnatas in exilium egerunt.* Quibus consonat alius ejusdem (10) Livii locus, ubi sic: *eo anno Q. Fabius Gurges Consulis filius aliquot Matronas ad populum stupri damnatas pecuniâ multavit.* Quo in loco stuprum pro adulterio sumitur, quemadmodum & in Jure sæpe, ut eruditè docet Joannes (11) Kalvinus, & (12) Attaliates noster explanat. Hæc palam ostendunt olim à legibus Romanorum, si quando propter negligentiam propinquorum, aut conjugum adulterii crimen apud Ædiles deferebatur, ut ex Livio nuper laudato, & (13) Lipsio deduco, nulla mortis pœnâ adulterium fuisse multatum, sed vel pecuniariâ, ut amissione dotis, vel etiam interdum exilio, ut constat exemplo Vestiliæ apud (14) Tacitum, cui (15) Lipsius calculum addit. Quòd si more prisco Romanorum mors non irrogabatur adulteris, quis æquam dicat legem, quæ illatam authoritate privatâ pœnam mortis approbaret, quam publica omitteret?

XV. Nec latentior iniquitas Legis Juliæ de Adulteriis. Ea cùm permittat patri, ut quemlibet deprehensum in adulterio cum filia mactet, marito, ut adulterum vilem necet, nunquam tamen adulterio pœnam mortis decernit. Quod, licèt à multis revocetur in dubium, mihi certissimum est, & primò ex historia. Nam Tacitus (1) de Augusto legis Juliæ conditore loquens, eumque nimiæ crudelitatis accusans in eos, qui Juliæ, & consanguineis suis stuprum intulerant, *adulteros*, inquit, *earum morte, aut fugâ punivit, clementiam Majorum, suasque ipse leges egrediens.* Apud (2) eundem Vestilia adulterium fassa loco pœnæ in insulam Seriphon abducta est; & (3) superiùs Tiberio Apulejæ adulteræ graviorem pœnam deprecato, per Senatum, exemplo Majorum, ultra ducentesimum lapidem ab Urbe datum exilium est: at adultero Manlio è severitate legis Italiâ, atque Africâ interdictum est. Facit & locus relatus ex declamatione Porcii (4) Latronis, ex quo patet, etiam post latam Juliam legem de adulteriis, qui posterior floruit ex (5) Lipsio Porcius, pœnam adulterii non mortem, sed multam dotis, & infamiæ notam fuisse. Idipsum confirmant (6) Senecæ tempora, cùm hæc scripsit: *nunquid jam ullus adulterio pudor est? post quàm eò ventum est, ut nulla maritum habeat, nisi ne irritet adulterum:* Quæ certè temporum licentia nunquam fuisset objecta sæculo, si lex Julia tunc recens præsenti morte adulteria castigaret. Sed hæc patentiùs ex Pandectis, ubi Adulterium neque pœnâ mortis, neque deportatione, neque damnatione ad bestias, aut ad metallum castigatur. Nam ex Responso (7) Papiniani Adulterii damnatus condere testamentum potest, quod non potuisset, si aliqua ex his capitalibus pœnis ei fuisset irrogata, ut certissimum (8) ex Jure est, & notant (9) Glossa, & (10) Bartholus, Joannes (11) Faber, (12) Tiraquellus, (13) Duarenus, atque (14) Cujacius. Neque obstat effatum Alexandri (15) Cæsaris, quod profert (16) Glossa, quoque asseritur Lege Juliâ pœna capitalis Adulterio decreta. Nam ibi capitalis pœna nihil aliud significat, nisi perpetuum exilium, ut habes ex aliâ (17) Glossa, quam (18) Azo singularem appellat, idemque affirmant (19) Jason, (20) Hippolytus, & Canonici Juris (21) interpretes. Notat tamen (22) Covarruvias pœnam capitalem esse non posse simplex exilium perpetuum, nisi includat rationem deportationis, ut manifestum est (23) ex Jure multiplici, docentque (24) Alciatus, Jo. (25) Igneus, & alii. Id, quod an veritati consonet, nec ne, non est nostrum inquirere, cùm magno utraque opinio Judice se tueatur; & utrolibet modo Veritas habeatur, certum sit, dicto Alexandri (26) Cæsaris non probari ante Constantini tempora, Jusque Codicis pœnam mortis Adulterio per Leges Civiles irrogatam. Verùm aliunde hæc nostra assertio impugnatur validiùs, producto axiomate (27) Justiniani dicentis: *Item lex Julia de Adulteriis, quæ non solùm temeratores alienarum nuptiarum gladio punit, sed & eos, qui cum masculis nefandam libidinem exercere audent.* Quibus verbis videtur evinci, lege Juliâ mortem statutam adulteris, quemadmodum censet (28) Corasius. Attamen Axioma illud Justiniani vel interpretationem, quam asserimus, recipere cogitur, vel teste toto Titulo Pandectarum de homicidiis mendax est. Etenim in Pandectis nulla mentio pœnæ lethalis contra adulterium, cujus certè aliquando meminisset integer Titulus tot Jureconsultorum decretis constans, si lege Julia fuisset constituta. Dicendum igitur, axioma illud loqui de extensione Legis Juliæ per Constantinum, aliosque subsequentes Cæsares factâ, quæ Jure lex Julia appellatur, quando sub eodem titulo, & ad ejusdem criminis coerctionem lata est, quemadmodum docent Raphael (29) Cumanus, & Jo. (30) Faber, & probatur verbis ipsis Justiniani eodem in loco dicentis, pœnam mortis decretam stupratoribus puerorum lege Juliâ, cùm tamen ei nefario crimini nusquam decreta fuerit pœna mortis ante Constantinum (31) & Constantem AA, & ipsum (32) Justinianum, qui eandem hanc explicationem confirmaturus legi Pompejæ (33) tribuit, quod primùm à Constantino statutum est, ut eadem pœnâ mortis puniretur, qui liberos, ac qui parentes occidisset.

XVI. Et hæc mihi sanè, omnibusque certissima, quorum veritate manifestæ iniquitatis convincitur Lex civilis, quæ cùm sibi publicâ authoritate licere noluerit, pœnam mortis infligere

(8) In declamation.
(9) Lib. 25. histor.
(10) Lib. 10. histor.
(11) In Lex. Jurid. dict. adulterium.
(12) In Synops. tit. 70. §. 5.
(13) In Comm. ad li. 4. Annal. Tacit.
(14) Annal. lib. 2.
(15) In Comment. ad d. l. 2.

(1) Lib. 3. Annal.
(2) Lib. 2. Annal. cir. fin.
(3) Eod. lib. Annal.
(4) In Declamat. cit.
(5) In Comm. li. 4. Annal. vers. quòquam Lentulus circ. fin.
(6) Penes Lipsium ibid.
(7) In L. Claudius ff. quib. ut indig.
(8) L. ejus, qui ff. de castam. L. qui cum uno §. adulterii ff. de re milit. L. 2. §. miles, ff. de his, qui not. infam. L. miles ff. de adult. L. si quis viduam ff. de quæstio. L. Scio ff. de test.
(9) d. L. Claudius d. §. miles d. §. adulterii. (10) In L. inter liberas ff. de adult. (11) In §. item Lex Julia Inst. de pub. Jud. (12) In Legib. Connubial. L. 12. (13) in tit. Pandect. de adult. c. 3. (14) Lib. 6. Observat. c. 11. (15) L. Castitati C. de adult. (16) In c. ins. de Procurat. (17) In L. unic. C. ne Christ. mancip. (18) In Summ. tit. ne Christ. mancip

(19) In L. transigere n. 9. Cod. de transact.
(20) In pract. Crim §. opportune n. 42.
(21) Aman. & Felin. in c. qualiter 2. §. licet nu. 52. de accusat.
(22) Ubi sup. n. 16.
(23) In §. 1. Inst. de publ. jud. et in L. 2. & in L. capitalium ff. de pœn. et in L. publicorum ff. de publ. jud. & in L. capitalis ff. de verb. signif.
(24) In d. L. capitalis.
(25) In L. 1. §. ult. ff. ad Sillanian.
(26) d. l. castitati.
(27) In §. item L. Julia inst. de pub. jud.
(28) Lib. 2. Miscellan. c. 1.
(29) Cons. 154.
(30) In d. §. item L. Julia.
(31) In L. cum vir. C. de Adult.
(32) Authen. ut non luxurientur cōtra naturam col. 6.
(33) In §. alia deinde lex Inst. de publ. jud.

fligere adulterio, ea, ut à parentibus, ac maritis authoritate privatâ infligeretur, permisit. Hujus ioconstantiæ probro se absolvit Jus Civile novum io Codice, ubi adulteri pœoa mortis ex Judicis seotentiâ puniuntur. Quam legem, & Jus justissimum esse, constat ex sacris literis, quæ, uti supra proposuimus, pœnâ mortis adulterium plectebant, pœnâ tameo ex publicâ Justitiæ penu deprompta, ut (1) exemplo Susannæ facilè otiosus aliquis posset prolixè probare: & alioqui Respublica potest morte publicâ authoritate decretâ nocentes punire, quâ Ratione habet potestatem irrogandæ pœoæ æstimantis, ut ex (2) D. Thoma supra docuimus. Sed licet Jus Codicis inconstantiam Juris veteris emendarit, noo emendavit injustitiam, & iniquitatem, imò etiam Imprudentiam. Nam, ot ostendi, per nullum Jus unquam licebit privato authoritate noo publicâ mortem inferre, nisi ubi urget præsens, & gravissimum Reipulicæ malum, aut præsens periculum inferens timorem cadentem in constantem virum, qui Jure naturæ vim vi repellat cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ioiquum enim est, quod juri Christiano repugnat: at ultio privata authoritate sumpta de injuriâ oulli licet ex lege Christi (3) edicente: *diligite inimicos vestros, benefacite iis, qui oderunt vos*: quæ omnia de privata dilectione intelligenda sunt. Privata, inquam, ultio nulli licet, ne ipsis quidem Regibus, qoi sunt leges vivæ. Utquid igitur, quod legibus noo licet, subjectis legi, & Lege minoribus per leges licebit?Ettereà, quis ferat licitum Patribus, quod & ipsi legi publicâ authoritate sævienti non est permissum. Ecce Jure (4) Authenticorum pœna mortis adulteris fœminis io leviorem mutata est, ut adultera verberata in Cœnobium detrudatur. Ipsis etiam viris remissa est pœna lethalis ob adulterium. Imò, si diligentissimo ex nostris (5) Attaliatæ credimus, nulli Veneris incestæ probro, si nefarium parentum cum liberis excipias, quod morte punitur, mortis pœna, aut capitale supplicium decernitur, sed vel Cœnobium pro Carcere perpetuo, vel narium damoum, aut penis: & tamen eadem lege approbaote, eodemque (6) Attaliata referente, Pater deprehensam in adulterio necare poterit propria authoritate. Ut hinc ne inconstantiam quidem Juri Pandectarum objectam Jus novum, emendatumque per Justinianum effugiat, cùm addat communem otrique imprudentiam, præbeatqoc occasionem uberrimam calumniarum, atque nequitiarum, quas tædio uxorum inducere mariti poterunt, ut eas necasse jure videantur.

XVII. Evictum est, leges Civiles facientes potestatem occidendorum adulterorum injustas fuisse, unde sequitur potestatem per illas factam nullam itidem censendam esse, atque adeò eum, qui ex illa agat, reum esse homicidii, & in foro animæ ioteriori gravissimè peccare. Quòd si occidens adulteros peccat gravissimè, quis dicat eum irregularem non esse? Igitur argumentum peccat io Thesi, deliratque Margunius dicens: interfector uxoris oon peccat: quare & ridendus est in consecutione, quam nemo unqnam tolerabilem censuit. Ut tamen magis appareat bardę argumeotationis stoliditas, demus & Thesim, asseramusque cum Margunio, innoxium esse in foro animæ ioterfectorem adulteræ: an propterea consecutio illa vera erit: Imò falsissima. Nam, ut cum ipso Margunio comminus congrediar, vel dicitur interfector uxoris innoxius, quòd occidens uxorem potestate publica fungitur, vel quòd ulciscens adulterii crimeo ob justum dolorem excusatur à Lege; atqui neutro jure, neutraque ex causâ eximitur ab Irregularitate. Erit igitur irregularis. Adsumptio, vel, uti dicimus, minor positio invicti hujusce dilemmatis ostenditur. Etenim, si primum dicas, manifestum est, fuogeotem publicâ potestate, atque ex eâ occideotem arcendum à Sacris, quemadmodum soperiùs demonstratum est, ex Juris utriusque, & Gentis utriusque suffragio, ac more, & authoritate, quâ constituitur, judicem, & quemlibet alium publicum ministrum Reipublicæ, occidentem irregularem esse ob notam quandam sævitiei non admodum decentis eum, qui Christi Clementissimi Servatoris mitissima ministeria usurpaturus est. Publicus autem mioister, & persona publica dicitur non aliunde, quàm ex publicâ potestate, quà fungitur. Quare & occidens uxorem, si coosideretur, ut publicà fungens in homicidio potestate, publicus minister censebitur, & propterea ex eo homicidio irregularis. Quòd si alteram positionis illius partem eligas, jam videbis, quàm longe peregrinere à Sapientum Gentis utriusque sentcotiâ. Hi enim privatim hominem interfectorem excusaodum docent à nota Canooum abstinentium sacris Ordioibus tune, cùm aut in culpa non est ob necessitatem intrinsecus, vel extrinsecus illatam, aut vitam, corpusve suum tuetur. Porro in re, de qua agimus, oeque necessitas ulla est, neque vitæ, membrorumve defensio. Quapropter irregularis erit. Id, quod cùm Latini omnes contra Margunium censeant, Græci itidem omnes coofirmant, præter relatos cum (1) Prodromo, (2) Aristenus (3) Balsamoo, Leo (4) Monachus, (5) Blastaris, Niceta (6) Mitylenæus, Nilus (7) Rhodius, Demetrius (8) Syncellus, Eustathius (9) Patricius, Matthæus (10) Monachus, quorum dicta recensuit (11) Diplovatacius, & ex illo Jo. (12) Lascares Rhyndacenus, ex utroque autem (13) Coressius, & (14) Canonarcha, qui sic tandem rem eonficit totam: *ὁ γὰρ γυναικοκτόνος ἀνάξιος τάξεως μετέχειν ἱερατικῆς, εἰκονιζούσης τὸ φιλάνθρωπον τοῦ Χριστοῦ, λέγοντος τῇ μοιχαλίδι, οὐδὲ ἐγώ σε κατακρίνω. Nam qui uxorem occidit, non est aptus ei Ordini habendo, qui humanitatem repræsentat Christi dicentis adulteræ: neque ego te condemnabo.*

Hæc de notis, quæ ab Ordinibns arceot, sive recipiendis, sivo exerceodis carptim sanè, & sæpe ioterruptè, semper tamen ad finem nostrum appositè diximus. Nam, cùm eo collimemus præcipuè, ut & corruptores morum nostrorum Photianos refutemus, & Gentis nostræ calumniatores improbos castigemus, ut occasio se obtulit, id egimus, regressi deiode ad institutum, quod & si à pluribus Latinorum sit editum, immanibusque Commentariis exceptum,

ni nos

(1) Daniel. c. 13.

(2) 2. 2. q. 60. art. 2. & in 4. sent. dist. 37. qu. 1. art. 1.

(3) Mat. c. 5. n. 44.

(4) Authen. sed hodie. C. de adult.

(5) Vide Synops. tot. tit. 70.

(6) d. tit. 70. §. 11.

(1) De Interpr. ad Can. 66. Apost.

(2) In Notis ad lib. Canon. Prodromi in eum locum.

(3) In meditat. de duob. homicid.

(4) In Ecthesi Canon. Apost. ad Can. 66.

(5) In Epitom. Syntag. ad Can. 66. Apost.

(6) Resp. 8. quæ est ad Episc. Dyrrhac.

(7) In Synops. ad Can. 66. Apost.

(8) In Resp. ad eum, qui uxorem occid.

(9) In Meditat. de Matrim. post med.

(10) Ad tit. 70. Synop. Attaliat.

(11) In Synops. jur. Græc. tit. de homic.

(12) In Epist. de dignit. Sacerd. ad Card. Aragon.

(13) In Synop. Nili, ad Can. 22. Ancyr.

(14) De Can. vi. Schol. 8. ad Synod. Constant. Chliareni.

nſ nos φιλαυτία decipit dolo non improbo, ut ſolet, novum tamen in his Diſſertationibus noſtris videbitur; quippe non uno Jure Latino munitum, ſed Græco etiam, & maximè Græco: ut, ex illo poſtquam Noſtri didicerint, unum eſſe Eccleſiæ utriuſque Suffragium, illud ex Gentis obſequio ſequantur, rati hoc uno maximè ſtaturam Græciæ ſalutem, ſi has leges, hos mores, hæc documenta ſecuti Præſules noſtri Sacrorum curam aptis, idoneiſque committant, poſt conditionis cujuſque abſolutiſſimum Examen, certiſſimumque, cujus quo ſecuriùs, & pro tantæ rei dignitate ſatagant, his duobus, quæ ſequuntur Reſponſis de ipſo teſtimonio da has notas deprehendendas neceſſario ex induſtria diſputabimus.

Finis Reſponſi Quarti.

DE

DE IPSO EXAMINE ORDINIBUS PRÆMITTENDO

SIVE

DE PROBATIONIBUS, ET TESTIMONIO, Responsum V.

Ad eundem Illustrissimum, ac Reverendissimum

MELETIUM TIPALDUM ARCHIEPISCOPUM, ET METROPOLITEN PHILADELPHIÆ.

SECTIO I.

Utrum Judici judicandum sit secundùm allegata, & probata?

SUMMARIUM.

I. *Initium Dissertationis: Scientiam de modo instituendi Examinis necessariam.*
II. *Proponitur Margunii sententia, simul & calumnia*
II. *Quot Latini scripserint de hac Quæstione: horum paucos adstipulatos Margunio, plures, & ferè omnes refragari;*
IV. *Judicem in Judicio fungi officio publico, extra judicium privato.*
Duplicem esse in Judice posse scientiam: defenditurque à cachinno Margunii multiplex in Deo scientia.
V. *Duplex in Exhomologetâ Sacerdote scientia. Executorem teneri sententiam licèt injustam exequi: Judicem verò latam sententiam, si tandem injustam agnoscat, retractare non posse.*
VI. *Judicem non posse ferre sententiam ex Instrumentis non productis in Judicio; unde colligitur, Judicem teneri, sequi scientiam publicam.*
VII. *Hoc effatum confirmatur dictis Patrum, & Christi Servatoris.*
VIII. *Sententiam nostram non reprobari ab Ecclesia etiã Photiana, imo hâc maximè cõstitui.*
IX. *Proponuntur Argumenta Margunii à Latinis deprompta.*
X. *Margunianis Argumentis adduntur & alia.*
XI. *Quid sit agere contra fidem, & conscientiam penes Paulum, & quomodo Judex non faciat contra conscientiam, si innocentem ex allegatis damnet.*
XII. *Perstringitur Coressii mendacitas, ostenditurque, Judicem ex allegatis contra id, quod scit, judicantem non mentiri. Mendacium in Judicio dictum non semper crimen esse lethale. Juramentum verò etiam in re levi falsum, esse grave, ac lethale perjurium.*
XIII. *Confirmatur, Judicem non mentiri, si ex allegatis pronunciet contra id, quod scit. Mos Judicium Græcorum jurejurando promittentium, se laturos sententiam ex allegatis.*
XIV. *Quid agendum Judici, cùm rei innocentia sibi constat; an ex allegatis damnare debeat? rejiciuntur variæ sententiæ.*
XV. *Respondetur aliis argumentis, & proponitur, atque explicatur triplex notorium.*
XVI. *Qui, & quatenus Executor parere debeat publicæ authoritati?*
An damnatus ad maritale debitum reddendum teneatur illud reddere, cùm scit uxorem suam non esse?
XVII. *An scientiâ privatâ, quam habet Judex, uti possit ad abrogandam fidem testium?*

I. Difficillimum opus aggredior, & nisi certis circumscribatur terminis, penè dixerim infinitum; obscurum etiam, & salebrosum; quippe quod non ex Latinorum dumtaxat religiosis, atque accuratis, sæpe etiam otiosis explanationibus, verùm etiam ex Græcorum brevibus, ambiguis, & Oraculorum ritu perobscuris conflandum effatis. Enitendum tamen, ut hæc omnia labore nostro vincatur, resque per se ipsa tricis involuta perpetuis, quoad ejus fieri potest, aperta, & omnibus agnoscen-

da pro-

da proferatur in medium, quo utiliùs Nostri Ordinum conferendorum negotium peragant grande, evitentque malum illud utrunque, quod nostræ Genti per Photianorum ineptias illatum, facit, ut necessariorum incuriosè, eorum, quæ nihil intersunt nostrâ, curiosissimè satagamus. Vidimus hactenus, antequàm Ordines conferantur, Examen esse penitùs instituendum, revocandumque ad trutinæ aleam, eorum, qui provehendi sunt, & ingenium, & conditionem. Quid in eo Examine dispiciendum sit, latè proposuimus, expendimusque tum vitia, tum culpas, ex quibus rejiciendi sunt Ordinum Candidati, ne quid pollutum, fœdumve, aut criminosum Dei viventis præ se imaginem ferat, aut potestate fungatur. Reliquum est, ut Examinis modum edamus, quando non satis est scire, quid quæras, sed omnino sit opus, ipsam quærendi rationem agnoscere. Notum est illud, ex (1) Eratosthene conterranei mei Epimenidis dictum, quo Cratetis cujusdam Cydonii fastum excepit. Is enim, cùm coram ipso multa de Virtute philosophatus Temperantiæ, ac Fortitudinis laudes eleganter, & atticè descripsisset, absolutoque tandem elogio interrogasset Epimeniden: εἰ καλῶς; καλῶς ἔφη, νὴ Δία, καὶ εὐγλώττως, καὶ μοχθηρῶς, ἀλλ' οὐδὲ πῶς, οὐδὲ ποῖ. *Si bene? Benè inquit, & per Jovem, eloquenter, ac laboriosè, sed neque quomodo, neque quò.* Quasi frustra laboret, qui de Moralibus disputat, ni, post operis faciundi explanationem, modum ipsum, quo fit, viamque, quà ad ipsum itur, exponat. Hinc etiam (2) Socrates, Philosophos illud in primis decere, dictitabat, ut discipulos suos ad præcepta manuducant. ἄνευ γὰρ ὁδηγίας ἀλυσιτελῆ τὰ διδάγματα: *nam sine manuductione documenta utilia non esse*, & (3) Praxiteles Virtutis Simulacro Tropi adjunxit effigiem, ne quis dubitaret, frustra doceri, quid agendum sit, ni ratio agendi unà doceatur. Et hujus Examinis hercle non pauca obiter nos in primo Responso tradidimus, quæ ad modum pertinent, præsertimque illud, quod nobis occasionem dedit scribendi: nimirum Examen ad Episcopum pertinere. Id, quod ibidem affatim comprobavimus, ostendimusque, planè delirare Sacerdotes quosspiam Photianos, qui sibi Examinis hujusce asserunt potestatem. Igitur id unum restat, ut videamus, quâ nimirum ratione probanda sint vitia, culpæque, quæ in hoc Examine cognoscendæ erunt. Id enim ubi egerimus, planè absoluta erit tractatio, certusque modus Examinis, quippe cui apprimè constituerimus & eum, à quo peragendum est, & contra quem, & de quibus, & quomodo. Quibus adjunctis, atque partibus rerum omnium, quas practicas appellamus, vera finitio, clara notitia, ratio denique certissima constituitur, quemadmodum Magentinus (4) noster ex (5) Aristotele, (6) Ephæstione, (7) Aristide, & (8) Dionysio Periegete doctè, & eleganter edisserit.

(1) *Apud Jodoc. Keller de excell. Medicinæ lib. 2. c. 1.*

(2) *Thomas Magister in vita Socrat. & Marc. Muss. in præfat. ad Rempub. Plat.*

(3) *Refert Theodor. Gaza, ex Athen. et Michaele Ephesio in Comment. ad Flavias Philostr. in Præfat.*

(4) *In princ. ad Nicomach. Aristot.*

(5) *Lib. 1. Moral. c. 1.*

(6) *De Partibus anim. in fin.*

(7) *In Paneg. Alexan. circ. med.*

(8) *In descript. Atticæ.*

II. Antequàm tamen hoc agamus, in hoc ipso Dissertationis hujusce principio, retundenda est Margunii & calumnia, & ignorantia, ne nimirum nobis negotium in secuturis facessat. Docet is, hoc in Judicio, quod circa eos, qui ad Ordines provehendi sunt, Episcopo instituendum est, Judicem non juxta allegata, & probata judicare debere, sed juxta conscientiam suam, quod & probare, & confirmare nititur validissimis argumentis, non tamen è re præsenti petitis, sed translativis illis, quibus hæc celeberrima quæstio solet tractari. Addit sua è penu, hanc Quæstionem à Latinis licet momenti, hercule, maximi, negligi: vixque unum, aut alterum ex illis obiter hac de re dissona rationi, absurdaque, & planè Veritati contraria constituere. Verba Margunii referre placet. Χρὴ δὲ, (1) ait, γνῶναι τὸν ἐπίσκοπον, ὅτι μέλλων ἐξετάσαι τὸν εἰσαγόμενον πρὸς χειροτονίαν, οὐ δεῖ, αὐτὸν κρῖναι κατὰ τὰ μαρτυρούμενα, καὶ τὰ προσφερόμενα, ἀλλὰ κατ' αὐτὴν ἑαυτοῦ τὴν συνείδησιν, καὶ τοῦτο ἐλέγξομεν καλῶς κατὰ τῶν λατίνων, οἳ περὶ τούτου ἀμαθῶς σιωπῶσιν, ὀλίγοι δὲ αὐτῶν, εἴπερ εἶπον, κατὰ τοῦ νῦν συντεθειμένου ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας λέγουσιν, ἀγνοοῦντες, τί τὸ λεγόμενον. *Oportet autem Episcopum nosse, ubi subjiciendus Examini est, qui ad manuum impositionem proponitur, non decere, Judicium juxta testes, & probationes peragere, sed juxta conscientiam ipsius Episcopi. Quod & optimè confirmabimus contra Latinos, qui de hac re ignorantissimè tacent: pauci verò illorum, si quid dixere, contra nunc constitutum ab Ecclesia dicunt, nescientes, quid dicant.* Tria dicit Margunius: primum est à Latinis Quæstionem hanc præteriri adeò incuriosè, ut eorum perpauci de illâ egerint. Secundum, hos paucos Latinorum, qui de illâ egere, in eam quæstionis partem abjisse, quâ constituitur, judicare debere juxta probata, ac testibus confirmata, non juxta conscientiam: Tertium, hanc quæstionis partem damnari ab Ecclesia, & penitùs esse falsissimam. His tribus, queis jure dixeris, funiculum iniquitatis, atque calumniæ triplicem fieri, confidentissimè tribus assertionibus respondemus. Primò, plerosque Latinorum plenissimè, ac sapientissimè hanc ipsam quæstionem expendisse. Secundò, & Latinorum perpaucos partem à Margunio receptam probasse, & plerosque eorum oppositam recepisse, quippe Sanctorum Patrum effatis consonam, rationibus manifestissimis comprobatam. Tertiò, non esse contra Ecclesiæ sententiam eam quæstionis partem, quam opinio communis amplectitur, imò verò juxta Ecclesiæ utriusque; & nostræ maximè suffragium ita censendum, ut non liceat Judici, probationibus, & testibus re constitutâ, aliter judicare.

(1) *In Antirrhetico pro Marco.*

III. Non admodum immoror primæ, atque secundæ assertioni, quæ illi uni ambigua videbitur, qui, quid Latini scripserint, prorsus ignorat. Producam tamen è Scriptoribus aliquot ad rei manifestissimæ testimonium, ut Photiani cognoscant, quanti habendum sit constantissimum mendacium hominis planè deliri, quem non pudet asserere, quod vel pueri refellant. Quid enim facilius, quàm Catalogum dare, & *collectaneum*, uti dicimus, Jureconsultorum proponere, qui, hac sibi quæstione propositâ, mira sanè & omni ex parte doctissima posteris edidere. De illa ex industrià scribunt (1) Jureconsulti post (2) Glossam, quam secutus est (3) Abbas Panormitanus, Petrus (4) Rebuffus, Felinus (5) Sandæus, & alii, post quos de eadem

(1) *In l. illicitas §. veritas ff. de off. præs.*

(2) *In c. paratus §. hinc ver. secūdū leges. 23. q. 1.*

(3) *In c. pastoralis § quia verò n. 8. de off. deleg.*

(4) *In præfat. l. quod jussit n. 7. ff. de re jud. pag. 46.*

(5) *In repet. ver. Judex debet judicare.*

Nn quæ-

quæstione scripsere (6) Corasius, Paulus (7) Fuscus, Sebastianus (8) Medices, Didacus (9) Covarruvias, (10) Craveta, (11) Cassadorus, Julius (12) Clarus, Marcus Antonius (13) Natta, Marcus (14) Mantua, Guido (15) Papa, Petrus (16) Magdalenus, Gaspar (17) Caballinus, Hieronymus (18) Gigas, Philippus, (19) Decius, Joseph (20) Mascardus, Hippolytus (21) de Marsiliis, (22) Aviles, Bernardus (23) Diaz, Ignatius (24) Lopez de Salzedo, Joannes (25) Matienco, Lancellottus (26) Conradus, Martinus (27) del Rio, Burgo (28) de Paz, Seraphinus de (29) Seraphinis, Flaminius (30) Cartarius, Petrus (31) de Ancharano, (32) Massuerius, Hippolytus (33) Bonacossa, Jo. (34) Gratianus, Petrus (35) Martinez, Arias (36) Pinellus. Quibus adde Theologos Silvestrum (37) Prieras, Michaelem (38) Salonum, Antonium (39) Cordubensem, Dominicum (40) Bannes, & alios, quos refert (41) Cenedo. Hos an Scythas, & Garamantas Margunius putet, interrogo? Quòd si Latini sunt, iidemque inter Canonum, Legumque Interpretes notissimi, quis furor, asserere, à Latinis de hac quæstione sileri, cùm hi Latini palam eam agitent, ejusdemque hinc inde momenta peracutè pensitent, ac peraccuratè? Eadem facilitate refellitur alterum mendacium, quod secundâ nostrâ Conclusione damnatur: Nam constat, Latinorum ex iis, qui hanc quæstionem sibi decidendam proposuere, & paucos Margunio adstipulatos, & cæteros omnes uno ore confirmasse, Judicem ex probatis, confirmatisque ferre sententiam debere, etiam contra privatam, quam habet sententiam, scientiamque. Qui ex Latinis Margunio consentiunt, hi planè sont, Martinus (42) antiquissimus Legulejus, (43) Calderinus, (44) Abbas, (45) Oldendorpius, & Joannes (46) Corasius: ex Theologis verò Nicolaus (47) Lira, (48) Adrianus, & Joannes (49) Arboreus (quibus & nos consensimus nuper in prælectionibus nostris ita, ut existimaverimus, posse aliquando judicem de re sibi certissima, quam allegata, & probata labefactant, sententiam suspendere, tametsi contra allegata ferre sententiam non possit.) Quanti hi, si cùm iis, qui oppositum sentiunt, comparentur? Scilicet præter relatos longo agmine nuper Authores, damnant Margunii sententiam iterum, iterumque Glossa (50) communis, & Glossa Bartholi (51), atque Alberici, Doctores etiam communiter cum (52) Cardinali, (53) Barbatia, Joanne (54) Andrea, & (55) Alciato; quibus adde (56) Cujaccium, & ex Theologis (57) Div. Thomam, (58) Cajetanum, Joannem (59) Majorem, & Joannem (60) à Turrecremata, post (61) Antoninum: quorum testimonio hæc sententia, quam ignotam Latinis mendacissimè dicit Margunius, Latinis communis est, eandemque Dominicus (62) Soto tuetur. Nec mirum, si hæc sententia Latinorum præcipuis placuit, cùm Juri, & rationi consentanea sit, Patrumque suffragiis comprobetur.

IV. Primò enim, ut ea argumenta omittam, quibus utuntur probatissimi quidam Jureconsulti, præsertimque (1) Alciatus ad confirmandam hanc sententiam, quæ jure Margunius refellit petita ex (2) Ulpiani dicto satis obscuro, & ex aliquot Juribus, violenta ad hujus probationem Sententiæ interpretatione contortis, illud certissimum est, Judicem fungi publico officio, ut docet (3) Ulpianus, & post eum (4) Innocentius IV. cui suffragatur (5) Clemens V. Pontifex, antequem idipsum ex nostris docuere (6) Attaliates, sic dictum explicans Leonis Augusti. Λέγει δὲ, τὸν ἄρχοντα ἔξω τῆς ἐπαρχίας αὐτῦ ἰδιώτην εἶναι, ὅτι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ μόνῃ πολιτεύεται· ὅθεν καὶ περὶ δικαστῦ αἱ βασιλικαὶ βίβλοι λέγουσι, ἰδιωτεύειν αὐτὸν ἔξω τῦ Κριτηρίου, ἐν γὰρ μόνῳ τῷ κριτηρίῳ πολιτεύεται· καὶ καθὼς ἐν ἐκείνῳ οὐ χρὴ αὐτὸν ἰδιωτεύειν, οὕτω καὶ ἔξω πολιτεύεσθαι, τῷ δικαστῇ ἀπαγορεύεται. *Ait autem, Præsidem extra Provinciam privatum esse, quod in Provincia sola publico fungitur munere: Quare & de Judice libri Basilici dicunt, privatum eum esse extra Tribunal, quippe in solo Tribunali publico fungitur officio, & quemadmodum in illo non nisi publico fungi potest officio, sic & extra illud publica illi potestate interdicitur.* Idem docet & (7) Balsamon, & post eum Joannes (8) Monachus, & (9) Harmenopulus, quos cum aliis congerit ad id Jo. (10) Lascares. Porro hinc deducitur, eum, in ferendo Judicio, sententiâve, scientiâ publica uti oportere, fidemque præstare his, quæ sibi uti Judici, & publicâ fungenti potestate sunt nota, non autem illis, quæ manifesta sunt ipsi, uti privato. Neque obstat, quod ait (11) Margunius, ridiculum esse in eodem homine duplicem scientiam, notitiamve ejusdem rei agnoscere, quam tamen, ait, *ineptiam* Latini admittunt, qui eandem per summum scelus Deo ipsi tribuunt, alii docentes, in Deo duas esse scientias, alii tres, & fortassis erit, ut aliquando sexcentas comminiscantur. Hæc, inquam, non obstant, quippe quæ reverà & inepta, & ridicula. Nam in homine ejusdem rei notitiam duplicem vel ipse (12) Margunius sæpius admittit. Docet enim, esse scientiam rei, quæ prodi, quæque prodi non possit: Utramque autem in Exhomologeta Sacerdote esse, qui, si quando publico fungatur officio in Ecclesiâ, rem prorsus eandem scire poterit & scientiâ privatâ, quia vidit, & scientiâ publicâ, quia illi pro Tribunali delata est, & scientiâ habitâ ex ipsâ exhomologesi rei sacrâ in Pœnitentiæ Mysterio. Est autem omnino manifestum, hunc sacerdotem diversimode agere debere ex diversis scientiis ita, ut uti

priva-

(6) Lib. 4. Miscell. c. 20.
(7) De visit. li. 2. c. 21. n. 20. & sing. 60. lit. L.
(8) In Summ. 3. q. 7. art. 3.
(9) Lib. 1. Variar. c. 1 per tot.
(10) Cons. 398. ex n. 7.
(11) In reg. Cancell. decis. 12. n. 2.
(12) Lib. 5. §. fin. q. 8. n. 5. & q. 66. n. 2.
(13) Cons. 276. n. 3. Vol. 1.
(14) Sing. 451.
(15) Decis. 29.
(16) De numero testium Testam. 3. p. c. 1. n. 38. & lib. 9 de reg. Jur. pag. 565. ver. Judex an debeat.
(17) In Ægidian. Constit. l. 4. cap. 3. Gl. B. n. 1.
(18) Cons. 45. n. 14. Cons. 48. n 32.
(19) Cons. 176. n. 2.
(20) De Probat. Vol. 2. concl. 942. l. 2.
(21) Sing. 266.
(22) In c. 1. Prætorum glos. fin. n. 10. (23) In reg. 377. (24) Ad Diaz, in d. reg. 377. (25) In dial. relat. 3. p. c. 42. (26) In Temp om Jud. lib. 1. c. 1. § 3 nu. 11. (27) In repet. L. transigere. C. de trans. 3. p. n. 139. (28) In proœm. L. Tauri n. 262. & 264. (29) In Privil. juram. privil. 2. (30) De execut. Sent. c. fin. n. 365. (31) In c. 1. de constit. n. 44. (32) In prax. tit. de Judic. nu. 28. (33) In Comm. opin. pag 461. (34) Reg. 254. (35) In c. afferte ver. date infantem n. 20. de præsump. (36) In L. 2. C. de rescind. vendit. 3. p. c. 3. n. 33. (37) In verb. Judex 2. n. 5. (38) In 2. 2. q. 67. art. 2. col. 1314. (39) In qq. Theol. lib. 1. q. 37. (40) In 2. 2. q. 33. art. 8. 4. concl. (41) Ad Decretal. collect. 101. n. 11. (42) In d. §. veritas. (43) In c. pastoralis §. quia verò, de off. delegati (44) In d. §. quia verò. (45) Tract. de formul. investit. c. ult. & in lib. de Jur. & æquit. tit. 13. (46) d. c. 20. (47) In Exod. cap. 23. (48) Quodlib. 2. ad fin. (49) Theosoph l. 9. c. 20. (50) C. 1. de off. ordin. & in c. judices 3. qu. 7 & in d. § si vero. (51) In d. §. veritas. (52) In d. §. quia verò. (53) In d. § veritas. (54) In Specul. tit. de disp & alleg. §. satis n. 13 & in c 1. de re jud. (55) In d. c. 1. de off. Ord. nu. 83. (56) Lib. observat. 12. c. 19. (57) 2. 2. q. 67. art. 2. (58) In eum locum D. Thom.
(59) In 3. sent. dist. 33. q. 4.
(60) In d. c. judices.
(61) 3 p. tit. 9. c. 2. §. 7.
(62) De Just. & Jur. q. 4. art. 2.
(1) In d. L. 1. de off. ord. n. 84.
(2) Ex d. §. illicitas.
(3) In L. Barbarius ff. de off. Prat.
(4) In c. 3. de re jud. in 6.
(5) In Clem. 1. de sequest. possess. & fruct.
(6) In notis ad Eclogen L. Leo. & Const. A. A. ad tit. 6. n. 2.
(7) Ad li. 1. tit. 2. Basilicon.
(8) Ad Epit. Legum. tit. 6.
(9) In tit. Pandect. de off. Jud.
(10) In Not. ad Prochir. Harmen. 1. 9.
(11) In Antirrhetic. pro Marco c. 10.
(12) Ad Can. Pœnit. Basilii nota 29.

privatam habens possit de illa testimonium ferre, non autem publicè judicare; ex publicà sententiam ferre possit; ex qua testimonium dicere nequit; neutrum autem præstare queat ex ipsa sacra, & ab Exhomologesi factà. Adeò verum est, non dedecere rei ejusdem plures esse scientias. Id, quod ad Deum ipsum translatum verissimum est, etiam io Deo: io quo licet una sit rerum omnium simplicissima notitia, atque cognitio, actus æternæ mentis vivus à vivente, & in vivente eternùm manens, tamen idem ille simplicissimus, & unicus actus, si ad illa, quæ illo cognoscutur, modumque, qun cognoscuotur, referatur, non ineptè, imò sapienter, ope mentis nostræ, multiplex scientia censetur ea ratione, qua fiat, ut cùm illa simplicissima cognitio ad rerum, quas cognoscit, naturas refertur, Intelligentiæ simplicis, & necessariæ scientiæ, cùm ad res ipsas, quippe caducas, & contingentes, ut ajunt, existentesque reipsa refertur, Visionis, & liberæ scientiæ, cùm verò ad easdem refertur, ut sunt sub hypothesi aliquà futuræ, scientiæ Mediæ, habentis nimirum aliquid necessarii, liberi aliquid, nomen aptissimum sortitur. Est enim omnino certum, Deum necessariò videre, quæ fieri possunt, libere videre, quæ sunt, cùm libere fecerit, quæ videret, non vifurus esse, quæ sunt, si non fecisset, quæ facta videret. Denique liberè quidem partim, partim necessariò cognoscere quid futurum sit, si conditio aliqua ponatur, propterea quòd per ipsum unà, & per liberum hominem stat, ut videat, quæ, si conditio ponatur, liberè fient. Qua explicatione scientia illa Media, passim ingeritur, quæ an reverà sit nescio: hoc Scio, hac una profligari penitùs argumenta omnia, quæ vel (13) Corassius pro Physicis prædeterminationibus Græca fecit, vel (14) Gerganus, vel quisquis ille fuit, qui Græco sub nomine multa è cœno Calvinianorum contra liberum Arbitrium hominis, Græciæ proposuit.

(13) In suaTheolog.tit.de Deo.
(14) In exposit. Fidei c.7.

V. Sed hæc, ut Margunii convicia retundamus, illud ad rem nostram affatim probatum est, in eodem homine rei ejusdem duplicem esse posse scientiam, eumque hominem diversimodè agere debere ex duplici illa scientià. Quod si neges, erit, ut liceat Exhomologetæ Sacerdoti ex notitià sacrà extra Sacramenti forum damnare, vel absolvere; quod certè Latinis erroneum, ut ajunt, est, Juris (1) authoritate sacri, ubi (2) Panormitanus, itidemque Græcis, uti docet (3) Gennadius, & ex eo (4) Diplovatacius. Eadem sententia confirmatur Latinis dicto (5) Innocentii III. Græcis verò Leonis (6) Stipiotæ decreto, quorum Suffragio certissimum otrique Genti est, Executorem ad hoc datum, ut sententiam latam exequatur, posse tutò, imò omnino debere, sententiam exequi, licet norit iniquam esse. Etenim authoritas rei judicatæ prævalet etiam notæ veritati ipsi Executori, cujus id muous unum est, ut sententiam exequatur, non autem, ut anquirat justè ne, an injustè lata sit. Quapropter (7) Aristenus, ὁ ἐκτελῶν, ait, ψῆφον δικαστικὴν ἀποτελέσας, παρεὶς ἔχων ἰδίᾳ, τοῦτο μόνον σκοπῶν, ἵνα ἐκτελέσῃ τὸ ἐπιτεταγμένον. ἀλλ' οὐδὲ ἀμφισβητῶν τὴν ψῆφον, ἀλλὰ φέρειν αὐτὴν εἰς ἔργον ἐπιδιῶν. *Qui jussus est sententiam judicis exequi, cæcus est privatim, hoc unum spectans, ut exequatur, quod jussum est; quare neque judicat de sententia, sed illam qualemcunque deducit ad praxim.* Jam verò hinc ad rem nostram infertur, pari sanè ratione judicis officium esse Actorum potiùs probationibus, quæ à Jure authorem habent, ut docet (8) Innocentius III. & (9) Aristenus, fidem præstare, quam iis, quæ privatim novit, & ex quibus ipse injusta, & iniqua putat, quæ probata, confirmataque sunt testimonia. Ratio enim, quæ id, quod diximus, probat in Executore, probat in Judice. Nam quemadmodum Executor, cùm privatum exerceat officium, fungi non potest publico: & omnino peccaret publico fungens, qui debet privato fungi; atque propterea non potest de sententià judicare, sed illam exequi qualencunque debet: ita judex, cùm publico fungatur officio, uti privatà potestate non potest, & omnino peccaret privatum quid publico miscens; ac proinde non potest, ut privatus, judicare. Unde statim consequitur, non posse ex privatà scientia judicare. Idipsum ulteriùs confirmatur ex nota (10) Juri otrique & (11) DD. Sententia, qua constituitur, judicem, si post latam sententiam certior factus sit ex instrumentis post exhibitis, juris, quod condemnato competit, male actorum, processuumque absque publica authoritate, si sententiam latam retractet, quandoquidem functus est officio Judicis, nec per illa instrumenta Jus condemnati probatur eidem uti Judici, sed ut privato, qualis est Judex post latam sententiam. Unde conficitur, judicem debere ex iis ferre sententiam, quæ uti Judici probantur. Nam si & ex iis, quæ uti privato manifesta sunt, cur male aget, & ineptè procedet eam sententiam retractans? Quòd si cogitur Judex, ut Judex, agere, quin privati aliquid miscere Judicio sua ex parte possit, Jam constat, eum ad Judicium privatam, quam habet, notitiam conferre non posse. Id, quod (12) Prodromus noster asseruit dicens. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς τὰ τῶν Κλήρω δικάζων οὐδὲν ἰδίᾳ αὐτῷ γνώριμον εἰς τὸ δημόσιον τοῦ ἱεροῦ δικαστηρίου προσφέρει. *Episcopus autem, cùm judicat Clericorum causas, nihil sibi privatim notum ad publicum Sacri tribunalis adducat.*

(1) c.2. de off. ordin.
(2) In d. c.2.
(3) In Epist. Encycli. de Sacram.
(4) In Synop. Jur. Græc. tit. de Pœnis.
(5) In c. pastoralis § quia vero, de off. deleg.
(6) Refert Matth. Monach. ad Synop. Attaliat. in titul. 9.
(7) Ad tit. Basilican. de Probat.
(8) c. quoniam de probat.
(9) Ad d. tit. Basil. de probat.
(10) In L. Imperatores ff. de re jud. L. sub specie Cod. eod. c. inter de re jud.
(11) In L. admonendi ff. de Jurejurando, Bald. in L. error col. 3. C. de Jur. & fa. ignor. Curti. jun. Consf. 18. Abbas. in d. c. inter n. 16. & in c. suborta col. pen. de sen. et re. jud. Lafranc. in d. c. quoniam verb. Interlocutoriæ n. 8.
(12) De Interpr. ad Can 9. Apost.

VI. His congruit notabile dictum (1) Innocentii III. quod Nostris proposuit (2) Eustratius Patriarcha, quorum authoritate Judex non potest ferre sententiam ex instrumento, scriptove non producto in Judicio, tametsi illud privatim sibi ita fuerit lectum, agnitumve, ut ex eò Jus Actoris, Reive apprimè cognoverit. Etenim Eustratios sic scribit: τὰ δὲ πρὸς δίκας συγγράμματα, εἴτε ἀγωγῆς, ἔτι κατηγόρει, ὅτι ἀντιγραφῆς ὡς χρῆται, ἐν αὐτῇ τῇ δίκῃ τῷ δικάζοντι προσκομίζεται. ὅτι τὸ ἰσχύειν, καὶ δύναμιν ἀποδείξεως ἕξουσι. ἔξω δὲ τούτων ἰδίᾳ τῷ δικαστῇ ἐπιδείξεις ἐμφαίνεται, ὥσπερ ἐμφανίζει τὴν ἀπόδειξιν ὅλως. *Scripta ad Judicem pertinentia, & instrumenta Actorem, vel Reum juvantia in ipso Judicio Judici proponuntur: sic enim potestatem, ac vim probationis habebunt. Nam si præter hac, privatim Judici exhibeantur,*

(1) In c. cum dilectus de fid. instr.
(2) Refert Aristenus in d. titul. de probat. Basilic.
(3) In c. accepimus, & c. continget de fid. instrum. & arg. L. adoptio ff. de adopt.
(4) In d. c. contingit.

nullius censentur roboris, quamvis manifestè veritatem indigitent. Id, quod juri (3) Latino adeò congruit, ut (4) Glossa, (5) Felinus, (6) Hippolytus, & (7) Covarruvias affirment, non profuturam exhibitionem scripti, aut instrumenti factam coram Tabellione, ac testibus, nisi fiat coram judice; imò (8) Fridericus, & (9) Antonius, & (10) Felinus asserunt, non sufficturum ad probationem instrumentum, si edatur judici ante litis contestationem, nisi postea edatur iterum, cùm principalis causa discutitur. Et idem erit, quando instrumentum post litem contestatam producitur in judicio ad causam litis principalem; non enim sufficiet, ni, præter hæc omnia, exhibitio ipsa scripturæ adversario denuncietur, ut se se ab illa, si potest, defendat, quemadmodum post relatos (11) Baldus ex Latinis, (12) Diplovatacius ex Nostris. Ex his porro illud in summa colligitur, ex instrumentis vel non productis in judicio, vel aliter, quàm jus decernat, productis, judicem ferre sententiam non posse, licèt ex iisdem instrumentis, aut Syngraphis manifestè pateat jus contendentium in judicio. Unde sequitur, judicem posse, imò debere, sententiam dicere etiam contra propriam scientiam ex iis, quæ in judicio cognoscit, quæque in eodem, jurè probantur. Etenim, si judex propriam scientiam sequi potest, vel debet, jam, quæ hactenus diximus, omnia nulla erunt, quæ tamen utriusque Gentis jure censentur constitutissima.

(5) In d. c. contingit. late in c. quoniam de probat. q. 1.
(6) Sing. 17.
(7) Lib. 1. variar. c. 1. sub n. 5.
(8) Cons. 160. col. 2.
(9) In c. cum dilectus de ordin. cogn.
(10) In c. 1. nu. 28. de probat. & in c. causam quæ. 1. n. 5. de test.
(11) In L. eos §. fin. autem col. pen. Cod. de appellat.
(12) d. tit. de probat.

VII. Denique ea, quæ dicta sunt, planè constituuntur Patrum Suffragio. Nam, ut ex multis, quos congerit ad id (1) Diplovatacius noster, unum dumtaxat producam, eundemque Juriseonsultissimum virum, atque Sanctissimum; Nicephorus (2) Patriarcha in Regulis, quas (3) Canonarcha collegit. *Judex*, inquit, *non ex se loquitur, sed quæ testes, & probationes affirmant, ea pronunciat: sententia ex publico ministro est, non ex privato: quod probatur, confirmat, non quod ipse putat. Denique ex fide loquitur, hoc est non ex visu, sed ex auditu*. ὁ δικάζων οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ συλλογίζεται, ἀλλὰ τὰ ὑπὸ μαρτύρων, καὶ τὰς ἀποδείξεις λεγόμενα, ταῦτα ψηφίζει. ἡ ψῆφος ἐκ τοῦ δημοσίου ἐστὶν, οὐκ ἐκ τοῦ ἰδιώτου. τὸ ἀποδειχθὲν ἐπιψηφίζει, ἀλλ' οὐ τὸ νομιζόμενον. τελευταῖον ἐκ πίστεως λέγει, τουτέστιν, οὐκ ἐξ ὁράσεως, ἀλλ' ἐξ ἀκοῆς. Patri Græco, qui olim in Græcia Iconoclastarum furori pectus opposuit, consentanea prorsus docuerat Latinus Pater, qui Arianam labem in Italia contrivit, (4) Ambrosius, cujus hæc verba sunt à (5) Jura recepta. *Bonus judex nihil ex arbitrio suo facit, & domestica proposito voluntatis, sed juxta leges, ac Jura pronunciat: scitis Juris obtemperat: non indulget propriæ voluntati, nihil paratum, & meditatum domo defert, sed, sicut audit, ita judicat*. Audis Ambrosium? *Sicut audit*, inquit, *ita judicat*, quasi dicat, non ut ipse scit, sentitque, sed ut audit, hoc est *ut scit, testium, probationumque documentis admonitus*. Quara & Nicephorus acutissimè Judicem credenti, fidemque divinam exercenti comparat. Nam, quemadmodum illa Dei testimonio ita sententiam accommodat, ut nec iis, quæ videt, ac sensibus experitur, fidem præstare queat; quam scilicet obligatam habet iis, quæ audit à legitimo Ecclesiæ ministro proposita: Ita Judex, dum ex publicâ potestate sententiam dicit, non iis, quæ nota sunt ipsi, sed iis, quæ proponuntur à testibus, cæterisque probationibus, fidem debet. Hinc judex eum (6) Christo dicit: οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐδέν, καθὼς ἀκούω, κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστιν, *Non possum à me ipso facere quidquam: sicut audio, sic judicio, & judicium meam, justum est*. Quæ verba nihil aliud sonant, nisi hanc ipsam, quam tuemur, sententiam. *Non possum à me ipso*, hoc est ab iis, quæ privatim habeo, ex eo, quod privatus sum, atque adeò neque ex privatâ scientiâ, quam habeo: *facere quidquam*: ergo neque sententiam ipsam proferre; quasi potestas illa publica judicis à nullo ex iis, quæ in judice privatim sunt, pendeat. *Sicut audio, judico*, quippe ex prolatis in judicio, ex dictis testium, ex demonstratione probationum, hoc enim fit, ut judicium meum, verum semper, judicum autem aliorum, etsi quandoque non verum simpliciter, justum simpliciter sit, verumque veritate judiciali. Quapropter sic (7) infert: ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής, *Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum*. Quî verum non erit testimonium latum à Christo, ut privato? num falsum Christus quibit asserere? absit: sed verum non erit veritate publicâ, de quâ loquitur, quam insinuat, quod verum erit simpliciter à Numine corporato scilicet affirmatum. Testimonium igitur judicis penitùs reprobatur ita, ut ex testimonio suo ferre sententiam judex non possit. Porro, si ex conscientia suâ causam decideret, testimonio suo decideret, essetque idem judex, ac testis, quæ omnia jure omni penitùs absurda censentur. Adde, judicem, si juxta scientiam privatam, quam habet edicat, ac judicet, judicaturum ex testimonio unius contra probata per plures, id, quod jura prorsus detestantur palam adeò, ut pudeat me idipsum authoritate propositâ confirmare, cum translativum sit axioma: *dictum unius, dictum nullius*.

(1) d. tit. de probat.
(2) Reg. 84. & seqq.
(3) In Syn. Synodicorum Niceph.
(4) In Ps. 118.
(5) In c. judicet. 3. q. 7.
(6) Joan. 5. n. 30.
(7) Ibid. n. 31.

VIII. Stet igitur secunda nostra Conclusio docens partem hanc quæstionis propositæ, quâ palam asseritur, judicandum esse juxta allegata, & probata contra conscientiam judicis, veram esse, & alterâ quæstionis parte multo certiorem, Juri quippe consentaneam, congruam rationi, Patrumque suffragio confirmatam, imò Servatoris testimonio probatissimam. Unde statim sequitur tertiæ assertionis apertissima Veritas. Et sanè quî ea quæstionis pars contra sententiam Ecclesiæ asseratur, non video, cùm nullus Canon, nullum Synodi alicujus decretum, nulla Pontificum constitutio asseratur, asserrive possit, quæ partem hujusmodi reprobet. Certè cum Ecclesia, quæ reverà una est, & unica ex ipso Symbolo Fidei, trifariam à (1) Margunio dividatur, ut & Occidentalis sit, & Orientalis; & in ipsa Orientali alia ῥωμαΐα, ῥωμαΐζουσα alia, hoc est, alia Photiana, quam Græcam appellat, alia Græca, quam consentientem Romanæ fatetur; ex his

(1) In d. Antirrhetico pro Marco Ephes. contra Andreã.
(2) Ibid. & 5 non. inis.
(3) De Can. vi Schol. de Matrimonio ad Canon. Trull.
(4) In Epist. ad Gregor. Syracus.
(5) Synod. de Judio.
(6) Sy-

his nulla unquam constituit, Judicem juxta privatam Scientiam, vel contra publicam judicare posse. Nam, si aliqua ex his Ecclesiis hoc nempe constituit, cedo Legem, cedo Sententiam, cedo Decretum. Quid? cedo apicem, ex quo sententiam nostram Ecclesia reprobare videatur. Quòd si nulla lex, nullum decretum Ecclesiæ contra nos quibit produci: quâ fronte Photianus ardelio, imo Sycophanta nequissimus Latinorum communem opinionem, imò & Græcorum omnium, damnatam asserit ab Ecclesia? Et inverò, si Ecclesia ore Doctorum suorum loquitur, nulla Ecclesia sententiam nostram non approbat. Et de Latina hoc certissimum est, faeturque (2) Margunius, de Græca etiam idipsum confitetur non sine indignatione: negat de Photiana. Sed Photianæ Ecclesiæ quid principes dixerint, palam est ex (3) Canonarchæ notissima Sylloge. Ibi communi sententiæ subscribunt post (4) Photium sæculo IX. (5) Antonius Cauleas, & Nicolaus (6) Mysticus. Sæculo X. Basilius (7) Scamandrenus, Nicolaus (8) Chrysoberges, atque (9) Sysinius. Sæculo XI. Alexius (10) Studites, Michael (11) Cerularius, & Jn. (12) Xiphilinus. Sæculo XII. Michael (13) Osites, & Nicolaus (14) Muzaln. Sæculo XIII. Manuel (15) Philosophus, & (16) Methodius II. Sæculo XIV. Joannes (17) Glycys, (18) Philotheus, & (19) Nilus. Sæculo XV. (20) Callistus II. & (21) Gennadius. Sæculo denique superiore (22) Hieremias, & (23) Dionysius, quorum decreta, sive Synodica ante Canonarcham ad aliud congessit (24) Diplovatacius, demptis postremis quatuor. Quod si hi Ecclesia Photiana non sunt, quid Ecclesia Photiana sit, quæro? Nempe hi Antistites ipsius, hi Sacerdotes Summi, quorum nutu reguntur omnia, quorum authoritate, post quam desiit mos Synodorum, Synodicæ sententiæ, atque decreta cuduntur. Photiana igitur Ecclesia vestra nobiscum, & in hoc sentit, nobiscum præ sententiâ, quam damnat Margunius, docet, Judicem ex allegatis, & probatis pronunciare debere. Ut planè constitutum sit contra sycophantam manifestarium, & agi de propositâ quæstione à Latinis, nec omnes Latinos à Margunio dissidere, & plerosque censere, quod ipse damnat, quodque ab eo damnatum est, communi Ecclesiæ utriusque suffragio affatim comprobari.

IX. Non acquiescit his (1) Margunius noster, sed damnatam opinionem nostram ab Ecclesia probare nititur ex eo, quòd paginis Divinis, omnique Juri repugnet. Καὶ τῦτο, ait, καταδεικνᾶσθαι ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, φανερόν· τὸ γὰρ ἐναντίον ταῖς θείαις γραφαῖς, καὶ τῷ νόμῳ, ἀποκλύεται ἡ ἐκκλησία. τῦτο δὲ πάνυ ἐναντίον ταῖς γραφαῖς, καὶ τοῖς νόμοις. *Atque hoc ab Ecclesia damnatum fuisse, constat: nam, quod absonum est sacris Paginis, & legi, detestatur Ecclesia: hoc autem omnino absonum est sacris Scripturis, ac legibus.* Pergit statim translativa illa ex Joanne (2) de Turrecremata, unde illa cæteri desumpsere, proponens. Et primò, peccatum esse, quod ex fide non est, authore Paulo (3) Apostolo, cujus verba repetit Jus (4) Pontificium. Fidem autem ibi pro conscientia poni, quemadmodum post (5) Latinos docuit (6) Bessarion. Nam, sicut fides judicium est, quo credimus quidpiam, ita conscientiam judicium esse, quo peculiariùs judicamus de nostris actibus ethicis. Prætereà conscientiam credulitatem esse quandam, atque propterea fidem appellari à Paulo, quando revera quod ex fide, hoc est, ex conscientia non est, peccatum est, quique agit contra conscientiam, *ædificat Gehennam*, ut verbis (7) Juris utamur. Hinc peccare lethaliter eum, qui aliquid agit, arbitratus id esse lethale crimen: contrà verò innocuum esse eum etiam, qui crimen aliquod perpetrarit, si existimet, illud crimen haud esse: id, quod (8) Theologi asseverant cum D. (9) Antonino, ante quem idem censuit ex Nostris, censendumque constituit posteris Divinus (10) Tarasius. Hæc cùm ita sint, ait Margunius, si Judex assertiones testium, probationesque in judicio factas sequatur, omnino contra conscientiam feret sententiam, quæ proinde non erit ex fide: erit ergo peccatum, atque adeò damnabitur Judex, si privatam scientiam suam minimè sequatur, neglectis publicis documentis, quorum vis unicè confeset ad sententiam, cùm aliunde Judex, quid in Judicio sit decernendum, ignorat. Eandem Margunii sententiam (11) Coressius aliter probat ex eo, quòd Judex contra id, quod privatim scit, ferens sententiam & mentitur, & in damnum tertii mentitur. Etenim aliud, quàm scias, sentiasve, dicere, planè mendacium est, ex Jure (12) utroque, quod Joannes (13) Arboreus adducit, & ex illo Coressius, asseruitque ante hos Princeps Philosophorum (14) Aristoteles. Addit Coressius mendacium, licèt aliquando lethalem noxiam non inferat, tamen in Judicio lethale esse ex (15) D. Thoma; (quem Coressius Sanctissimum semper appellat, licet Photianos vir planè maximus impugnaverit, & expugnaverit) Imò docet, mendacium in judicio etiam circa leviuscula lethale crimen censeri, quod ex (16) Cajetano didicit, Fretus perjurii similitudine, quod etiam in minimis maximum crimen est. Porro si aliter, ac scis, dicere, mendacium est, mentiturque Judex contra id, quod novit, ac sentit pronuncians, mentiturque in Judicio in damnum Rei; profectò juxta probata pronuncians contra conscientiam suam, peccabit. Qui ergo contra conscientiam suam juxta probata pronunciare debebit, qui peccare non debet. Accedit, Judicis officium esse, judicare juxta veritatem, juxta quam judicare omnino debet, ut Jus (17) Latinorum decernit, & Jus (18) divinum apertissimè præcipit. At, si pronunciet juxta probata, sæpe non juxta, sed contra veritatem judicabit; quando in Judiciis, ut certum est, multa proponuntur, atque probantur omnino contraria Veritati. Quare (19) Augustinus non aliter excusat Judicem, si quando innocentem punit, quàm ex ignorantiâ. Ait enim, *plerunque Ignorantia Judicis est calamitas innocentis.* Igitur, si Judex sciat, ut ut privatim, innocentiam Rei, huic scientiæ adstipuletur oportet, non probationibus falsis, ex quibus quandoque fit, ut innocens occidatur:

Id, quod

nod. de grad. Matrim. (7) Synod. de iniquit. Judic. (8) Synod. de test. autoritate. (9) Synod. ut Judices utrinque audiant. (10) Synod. ut testimonium admissat. (11) Synod. de Episc. Judic. (12) Sent. Synod. contra iniques jud. (13) De Matrim. Germanorum. (14) Ne Laici testes sint contra Clericos. (15) Ut nuptiæ judic. ab Episco. (16) Ut mulier à testimon. repellat. (17) Synod. ne recipi. ad Judic. excommunicatus. (18) Ne excom. feratur sine Jud. (19) Synod. ut Jud. patie. audi. (20) Synod. de pæn. homicid. (21) Ne Christ. testes sint contra Chris. coram Agaren. (22) Synod. excom. in eos, qui Christianos desererunt Agar. (23) Ut null. Clericus sponte judicetur ap. Infideles (24) In Synops Jur. Græc. tit. de Jud.

(1) Loc. superius laudato (2) In d. c. judicee 3. q. 7. (3) Ad Rom. cap. 14. n. ult. (4) C. quæras aliquis de Pænit. dist. 3. c. ult. de præscrip. (5) Glos. in d. c. ult. ex tex. in d. c. quæras aliquis. Antonin. 1. p. tit. 3. cap. 10. §. 2. (6) Epist. 2. ad Gennad. (7) C. literas de rest. Spoliat. c. omnis. 28. q. 1. c. per tuas. 2. de Simon. (8) in 2. Sent. distin. 39. (9) d. c. 10. §. 4. (10) Synod. 2. contra Simoniam apud Lascarem. (11) Tract. Theol. de operib. hum. c. 24. (12) C. 1. de Crim. falsi. c. super eo de Usur. c. is autem, et c. 1. 22. q. 2. L. ult. ff. de rei vindic. (13) Lib. 11. Theosoph. c. 22. (14) Ethicor. li. 4. c. 7. (15) 2. 2. q. 66. art. 1. & qu. 110. art. 4. ad fin. (16) In eũ locum D. Thom. (17) c. per Venerabilem. qui fil. sint legit. (18) Deuter. c. 7. n. (19) Lib. 19. de Civit. Dei c. 6.

id, quod lex (20) Divina nefas esse constituit, imò & lex ipsa (21) Civilis censens, satius esse, nocentem sine pœnâ dimittere, quàm innocentem punire.

X. Hæc sunt, quæ elam à Latinis, quos tamen hæc præteriisse dicit, suffuratus Margunius, frivola contra commúnem sententiam profert; quæque eo ipso, quo scribebat, tempore (1) Covarruvias ex aliis accepta typis ediderat; ut ea mox (2) Coressius, tanquam sua Græcis proponeret. His addimus & alia, quæ fortassis neuter Photianus vidit, vel certè non intellexit, translativa licet, & obvia. Nam contra eandem opinionem ex Joanne (3) de Turrecremata sic primò poterit argui. Judex, cum judicat, Deum imitari debet, quoniam judicans Dei officio, Dei munere, Dei potestate fungitur, cujus judicium est ex (4) Deuteronomio, & (5) Psalte: at Dei judicium non juxta probationes est, sed juxta veritatem, ut asserit Doctor (6) Gentium, & confirmavit (7) Isaias de Christo vaticinatus: ὁ κατὰ τὴν δόξαν κρινεῖ. οὐδὲ κατὰ τὴν λαλιὰν ἐλέγξει, ἀλλὰ κρινεῖ ταπεινῷ κρίσιν, καὶ ἐλέγξει τοὺς ταπεινοὺς τῆς γῆς. *Non secundum visionem oculorum judicabit, neque, secundum auditum aurium arguet, sed judicabit in justitiâ populum, & arguet in æquitate pro mansuetis terræ.* Ita igitur & sententia Judicis non ex auditis feretur, sed notæ Judici veritati congruet. Secundò, propterea probationes in judicio necessariæ sunt, ut ex iis judici Veritas innotescat: quâ ratione in manifestis criminibus, quæ *notoria* dicimus, Ordo judicialis authoritate (8) Juris omittitur. Si ergo Judex per se ipse veritatem cognoscit, frustra probationes respiciet, cùm juxta id, quod novit, possit pronunciare. Tertiò, ubi de crimine agitur, satius est propriam conscientiam, quàm publicam authoritatem sequi. Id, quod exemplo manifestissimo constituitur. Nam da, quempiam per sententiam Judicis condemnari, ut debitum maritale reddat ei, quam scit uxorem suam non esse; is certè stare non debet illi senteotiæ, ex probatis, confirmatisque latę; imò nec stare poterit, si sciat legitimum aliquod impedimentum esse: debebit enim sequi conscientiam suam, neglectâ publicâ Judicis authoritate, quemadmodum (9) Jura pronunciant, Græca (10) etiam, quæ explicat Matthæus (11) Monachus, & post eum ejus nomine suppresso (12) Covarruvias. Ratio autem, cur condemnatus hujusmodi stare sententiæ non debet, ea est, quia scit falsum esse judicium, seque peccaturum, si coeat cum fœminâ, quæ sua non est, aut quæ sua esse non pôtest. Pari ergo modo & Judex propriam conscientiam sequetur, cùm contra eam pronuncians innocentem se damnaturum agnoscit, nec probationes respiciet, quas novit esse falsissimas. Quartò, ex conjecturis, & præsumptionibus poterit Judex testibus fidem inficiari, ut DD. (13) Latini, quibus adstipulatur (14) Diplovatacius noster, affirmant, à pari ergo, imò à fortiori, ex certâ scientiâ suâ testium fidem negligere poterit, si certò sciat falsum testimonium dixisse. Confirmatur hoc ipsum quintò validissima ratione. Idcirco enim in Judicio testium, scripturarum, indiciorum,

(20) Exod. c. 23. n. 7.
(21) L. absentem ff. de pœn. vide Archidiac. in c. ult. 23. qu. 3. Decium in L. favorabiliores ff. de reg. Jur.
(1) Variar. lib. 1. c. 1. n. 1.
(2) In Synop. Nili ad Can. Carthagin. & loco supr. citato.
(3) In d. c. judices.
(4) In c. 1. n. 17.
(5) Psal. 71. v. 1.
(6) Ad Rom. c. 2. n. 2.
(7) Cap. 11. nu. 3. & 4.
(8) In c. manifesta. 2. q. 1. ubi Turrec. ad 2. n. 16.
(9) In c. Dominus de 2. nupt. c. inquisitione de Sent. excom.
(10) Cist. Chliaren. titul. de nupt.
(11) In tract. de Matr. ad Chliarem decretio.
(12) In Epit. de Sponf. 2. p. c. 7. §. 2 n. 7.
(13) Bart. in L. Lucius ff. de his, qui not. inf. Paul. de Castr. in L. admonendi. col. 1. & 2. ff. de jurejur. Bald. in L. testiū. C. de test. Decius in c. 3. n. 5. de probat.
(14) d. tit. de probat.

& præsumptionum probationes adhibentur, ut ratio sint, sive, uti dicimus, *medium* legitimum ad veritatis notitiam Judici faciendam. At *medium*, si fini, qui petitur illo, contrarium sit, rejicitur, neque adhiberi debet; id, quod manifestum erit notissima inductione, & probatur Juris (15) authoritate multiplici. Jam verò testes, & scripturæ, quæ veræ non sunt, fini judicis omnino repugnant. Igitur, his testibus, his scripturis, quas Judex scit falsas, fides à Judice abroganda erit, atque omnino tenebitur, conscientiam suam, privatamque notitiam sequi, quemadmodum, tacente Græcorum Jure, palam edicit Jus (16) Pontificium.

XI. Non video, quid ulteriùs pro hac senteotiâ Margunis aut ipse Margunius, aut Coressius produxerit, aut alius producere possit. Vidi enim omnium, quos supra notavi, Authorum scripta, nihilque præter hæc addi posse vel ipsi fatentur. Ea tamen, & quæcunque alia adeò non labefactant veritatem communis sententiæ, ut potiùs eam validiùs confirment, modò stemus iis, quæ per nos latè constituta sunt, nec à quoquam negari queunt. Ex illis enim evincitur, aliud esse agere contra id, quod privatim scitur, aliud contra fidem, seu conscientiam, ut hæc accipitur pro regulâ illâ, quam dictameo practicum agendi nuncupant. Verissimum est, peccaturum judicem, si pronunciet contra conscieotiam hoc modo explicatam, quod tunc fit, cùm Judex pronunciat dubitans, credens, existimans, se non posse ferre seotentiam ex probationibus cootra privatam suam scientiam. Hoc enim est reverà contra conscientiam judicare, & actum agere, non ex fide, sed contra fidem; quemadmodum asserunt, quicunque hanc nostram opinionem amplectuntur, præsertimque (1) Hostiensis, Joannes (2) Andreas, (3) Imolensis, & Martinus (4) Azpilcueta Navarrus. At si Judex contra scientiam, quam habet, & in hac significatione contra conscientiam suam privatam, probationes legitimas, & convincentes secutus existimet, credatque, ex scientia, & Officio, quo fungitur, & cui debet fidem ex Juris præscripto præstare, sententiam ferendam esse, is minimè peccabit eâ ratione, quia non judicabit contra conscientiam, ut hæc pro regulâ prudentiæ practicæ sumitur, estque ratio actum ipsum moralem bonum, malumve efficiens. Quo modo DD. pro hac parte quæstionis relati cum (5) D. Thoma censuerunt. Nihil ergo initium difficultatum propositarum oberit, quando eo non probatur, judicem, si contra scieotiam, quam habet privatim, pronunciet, pronunciaturum cootra cooscientiam, quæ fides dicitur, quaque fit, ut actus sit bonus, qua sine malus est actus.

XII. Minùs premit, quod additur à Coressio, qui nusquam verè philosophatur, quàm eùm describit mendacium. Notum enim id illi, quippe & familiare. Etenim in plerisque Photianorum ignorantia facit, ut in iis, quæ falsò constituunt, desipiant sanè, non mentiantur. In Coressio ipsa dementia mendacissima est, quippe quæ non excusatur ignorantiâ ejus, qui educatus in Italia, imbutusque perquàm Orthodoxis Doctissimorum Thomistarum

discipli-

(15) L. legata inutiliter ff. de adim. leg. L. qui hominem. §. velut si ff. de solut. L. ab emptore in fin. ff. de pa. H. L. cum his, §. 1. ff de cōd. indebiti.
(16) In c. 1. de re jud. in 6. & in Clem. 1. §. verum de hæret.
(1) In c. pastoralis §. quia vero, de off. delegati.
(2) In d. §. quia verò.
(3) In d. § quia verò n. 7.
(4) In c. si quis autem de pœn. dist. 7. n. 128.
(5) 2. 2. q. 16. art. 2. & q. 110. art. 4.

disciplinis, falsum à se dici, cùm falsa diceret, agnoscebat. Ergo optimè Coressius de mendacio, non tamen conficit quidpiam, qui mentiri censet Judicem; si judicet contra id, quod novit privatim. Nam Judex pronuncians non ita loquitur: Censeo, quia ita mihi videtur. Sed ita dicit: hoc ita censeo, quia ita mihi videtur ex iis, quæ in Judicio legitimè comprobata sunt. Quare hac formulâ nititur. *Viso processu*, quasi edicat, testeturque, sententiam, quam fert, non esse ex scientia privata, sed ex ipsa publica notitia, quam faciunt Probationes legitimæ, certæque ex Jure, procedere. Non ergo mentitur, qui nihil falsi, nihil contra mentem asseverat, sed quæ vera sunt, habenturque in Judicio, & juxta scientiam, & legitimam, & debitam Judici affirmatè decernit. Atque hæc, ut Coressio respondeamus, quem laudavimus in descriptione mendacii summa: summa inquam; Etenim, quæ dicit de mendacio dicto coram Judice, non omnino vera sunt. Etsi enim verum autumo mendacium in Judicio dictum, lethale plerunque crimen esse, non tamen semper. Existimo scilicet contra Cajetanum aliquando & in hoc mendacio, quod ritè judiciale dixeris, *parvitatem*, uti dicunt, materiæ considerandam esse, quâ fiat, ut venia dignum sit mendacium dictum in judicio circa rem ipsam ad judicium pertinentem, levissimam tamen. Neque hæc nostra sententia singularis, ut ajunt, est, quando in eam pedites eunt (1) Navarrus, & (2) Soto ex Theologis, ex Jureconsultis verò (3) Imola, & (4) Alexander, & ex his (5) Covarruvias, quorum sententiam veram esse ipse (6) Margunius fatetur, & ante Margunium Constantinus (7) Chliarenus Patriarcha. Quo fit, ut nihil eidem officiat ratio deducta ex perjurio, quod in re levi gravissimum crimen esse, nemo ambigit, quia etiam in re levi gravissima injuria Deo irrogatur, si producatur testis mendacii, quemadmodum doctè (8) D. Thomas ostendit, ex cujus certissima sententia, qui obolum promisit jurejurando, si non det, perjurus erit, mortalemque culpam admittet. Id, quod etiam (9) Jura confirmant docentia, jurantem, solvere usuras teneri ad usurariam præstationem, quamvis perparum ea solutio prosit usurario, qui statim usuras cogitur restituere: ne nimirum aut rei vetitæ inficiatio perjurium inducat, Deumque producat ad falsum testimonium, neu religio solventis, quod jurejurando promisit, ei obsit. At hæc ratio in mendacio Judiciali nulla est: neque enim aliam illud malitiam habet, quàm eam, quæ omnibus mendaciis inest, quæque sita est in ipsa Infidelitate. Hæc autem crescit, decrescitque ad instar materiæ, quam circa versatur, quare & levissima erit in se levissimâ: licèt & illud in materia mendacii ponderandum sit, ut ea non in se tantùm, verùm etiam in circumstantiis suis consideretur. Unde fit, ut in Judiciis plerunque mendacium grave crimen sit, quòd in Judiciis materies infidelitatis ex circumstantiis plerunque crescat, licèt perlevis aliunde.

(1) *In c. ultim. de Pænit. dist. 5. n. 13.*
(2) *De Secreto membr. 2. q. 7. conclus. 2.*
(3) *In c. 1. de mut. petitio n. 13.*
(4) *In L. qui totã ff. ad Trebel.*
(5) *In d. lib. 1. variar. c. 1. sub n. 2.*
(6) *In d. Antirrh. pro Marco c. 21.*
(7) *Penes Canonarch. Synod. de Perjur.*
(8) *Loco supra citato.*
(9) *In c. debitores de Jurejur.*

XIII. Hactenus, ne quid omittamus, licèt extra disputationis nostræ aleam, Coressio. Cæterùm Judicem ex fide publicarum probationum pronunciantem nequaquam mentiri, tametsi privatim rem, quæ illis evincitur, aliter se habere sciat, adeò verum est, ut Manuel (1) Philosophus, judicem, si contra probata, juxta sibi nota, sententiam ferat, asserat mendacem esse, imò etiam perjurum: quod ne imperitis rerum Nostrarum mirum videatur, quemadmodum visum (2) Catumsyrito, & Liguri cuidam, quem Jure Icaromenippum dixeris, scire oportet, olim in Græcia nulli Judici licuisse Magistratum inire, ni priùs jurejurando promisisset, juxta leges, & veritatem sibi ex probationibus legitimis notam se de quolibet laturum sententiam. Id, quod ad vetustissimum Atheniensium morem refert (3) Magentinus, confirmatque Theodorus (4) Metochites, addens eum morem, cùm propter translatam in Græciam *Romanitatem* (nam hoc vocabulo utitur, quo Romanorum significet mores unà cum Imperio ad Nos delatos) obsolevisset, revocatum à Sanctissimo Methodio I sub Michaele, & Theodora, mox à Successoribus & confirmatum, & religiosè adeo servatum, ut cùm Stauracius quidam Nomophylax Thessalonicæ (Judex is erat, & Præses Thessaliæ, ac Macedoniæ totius) renunciatus non præstito, quod descripsimus, juramento in provinciam abiisset, reclamante Michaele Cerulario, motus fuerit Magistratu. Adeò verum est, mentiri non posse judicem, si pronunciet juxta probata in judicio. Hinc juxta probata pronuncians veritatem dicit, neque ex falsis instrumentis, testibusque sententiam fert, sed ex veris eâ veritate, quam eum oportet sequi, hoc est publicâ, sibique non privatim, sed ut Judici nota. Quare verum erit, male actorum Judicem, si ex falsis instrumentis judicet, modò falsitas sibi, uti Judici constet, nam, si privatim sciat falsa esse, quæ legitimè probantur in Judicio, nihil obstabit, quin veram sententiam ex veris probationibus veritate publica, atque legitima ferat. Alioquin, si Judex scientiam, quam habet privatim, præferat publicis documentis, atque probationibus, jam plus fidei præstabit sibi uti testi, & singulari testi, quod contra Jus est, quàm pluribus testibus, pluribus attestationibus à Jure receptis, omnique exceptione legitima majoribus. Id, quod nullum Jus recipit, quippe perniciosum Reipublicæ in expediendis, definiendisque negotiis, imò & contrarium Juri Divino (5) docenti, in ore duorum, vel trium testium stare omne verbum, quod axioma divinum sive explicetur ita, ut affirmet duos, treive sufficere, sive ita proponatur, ut neget sufficiturum unum, semper utique reprobabit eum, qui dicat Judicis testimonium solum posse adducere Judicem ad id, ut juxta propriam scientiam, contra tot testium dicta, contra probationes rei, uti dicimus, *peremptorias* decernat. Neque oppositum docet Augustinus verbis laudatis, imò adstipulatur hactenus dictis. Nam Judex, etiamsi privatim sciat, rem ita se habere, si aliter probetur in Judicio, jam nescit ut Judex, quod privatim scit; fitque reverà, non talis hominis ignorantia, sed Judicis ignorantia calamitas innocentis. Ita verbis acutissimis sententiæ nostræ suffragium suum Augustinus præstat; atque in-

fit,

(1) *In admonit. ad Judic. apud Canonarch. de vi Canon. c. 8. & citatur à Catumsyrito.*
(2) *Libr. contr. Arcudium pro Severo c. 3.*
(3) *Libr. de morib. Gentium c. jen titulo 7.*
(4) [illegible] *vuln 64. de Perjurio.*
(5) *Mat. c. 18. n. 16.*

fit, ut Judex, si occidat eum, quem ex probatis esse nocentem apparet, non innocentem, sed nocentem occidat. Est enim Judici nocens, qui nocens legitimè apparet.

XIV. Non ambigo tamen, teneri udicem, qui certam scientiam habet innocentiæ Rei confessi, convictive, quidlibet agere, ne Reum condemnet, præsertim si criminalis causa sit, & Reus de capite periclitetur. Cujus ea Ratio est, quia tenetur unusquisque, ne quid damni alius patiatur vel in bonis, vel in corpore, si tamen iniquè, etiam non invocatus, veritatem exponere potenti prodesse, quemadmodum explicant (1) D. Thomas, (2) Cajetanus, (3) Abbas, (4) Felinus, (5) Soto, & (6) Navarrus, & comprobant (7) Jura. Quare poterit, imò debebit circa falsitatem testium diligentiùs inquirere, probationes, quæcunque legitimâ ratione potest, debilitare, denique omni modo ejus fatagere, ut ipsius testimonio innocens absolvatur, etiamsi hoc ipsum significandum esset Principi, aut Reipublicæ; fortassis enim Princeps ob Judicis probitatem sibi notam, & publicè cognitam omnibus, assertioni ejus fidem præstabit, atque ex ea reum absolvet, usus potestate supremâ Clementiæ, quâ nulla in Principe sanctior virtus, Deoque similior. Quòd si en Judicis testimonio Principis Clementia minimè provocabitur, ut velit veniam concedere, nec aliud certæ innocentiæ tutum refugium: ut ajunt plerique; poterit Judex absque animæ periculo, & omnino debebit, sententiam ex probatis legitimè pronunciare. Neque enim assentiuntur nobis, qui consulentes Judici docuimus, causam ad Superiorem remittendam esse, tenerique Judicem, abstinere se munere judicandi. Id, quod censuit (8) D. Thomas, & ex eo (9) Silvester. Nam existimant cum Ulrico penes (10) Turrecrematam, ex quo idem censuit (11) Covarruvias, & ante eum (12) Cajetanus, hac remissione, seu *relatione*, quâ causa ad Judicem superiorem decidenda defertur, non fore cautum, neque Reo, neque Judici remittenti. Nam Reus ad superiorem judicem remissus certiùs damnabitur ex iisdem actis, probatisque, & Judex non erit liber à culpâ, ea relatione causam præbens morti innocentis. Etenim, si sententia potest pronunciari ex iis, quæ Judici, ut Judici nota sunt, non poterit sententiam omittere, nisi ut consulat innocenti, qui effectus haud sequitur ex eo, quòd causa ad Superiorem deferatur, qui ex iisdem actis pronuncians damnabit innocentem, eritque utrunque, ut & nihil prosit innocenti remissio illa, & remittens aliquid conferat ipsâ remissione ad innocentis damnationem. Eodem in modum secuti Turrecrematam plerique, & hos inter Covarruvias, existimant falsum esse, quod nonnulli opinantur ex Dicto (13) Pomponii, & consilio (14) Gellii, debere nimirum Judicem pronunciare, sibi de eâ causâ minimè liquere, idipsumque jurejurando confirmare. Sequuntur (15) Angelus, & (16) Aleiatus. Nam dictum (17) Pomponii, cui tota hæc opinio innititur, quemadmodum optimè horum Judicio notat Ulricus, in eo Judice versatur, qui cogitur intra certum diem causam definere, nec postremo die satis ei liquet, quid in eâ controversiâ justè decerni queat, quare pronunciare debet, quod est; atque inde petere à Prætore tempus, quo possit causam accuratiùs cognoscere, ut ex liquidò cognitis causam definiat, quando graveest, & non solùm incivile, sed iniquum, teste (18) Gregorio, in re dubiâ certam proferre sententiam. Quod in re nostrâ diversissimum est, in quâ utràvis consideretur, Judex certus est. Sive enim consideretur ut Judex, scit ex probatis, Reum nocentem esse, sive consideretur, ut privatus, scit, Reum esse innocentem. Quâ ratione minimè persuadere sibi possunt, fore licitum Judici jurejurando confirmare sibi non liquere, cùm, utràvis consideretur, Judex sit certus, imò certissimus. Sed de hoc, quippe extra aleam, cujus fatagimus hìc, quid sentiamus, incertum esto. Superest evicisse, Judicem non aliter ferre sententiam posse, quàm ex allegatis in Judicio, probatisque: quippe hoc superest ad retundendam audaciam Photianorum.

XV. Horum cùm argumentis responderimus, translativisque confirmationibus, reliquum est, ut cæteris, quæ objiciuntur, faciamus satis. Et primum non obstat. Nam, ut loco laudato doctè insinuat (1) D. Thomas, neque in omnibus Deus nobis ad imitationem proponitur; neque id in omnibus fas est, præcipuè verò in ipso Judicio. Deo enim convenit judicare ex propriâ potestate: quare non juxta testes, & probationes Judicat, sed juxta ipsam rei veritatem, quod etiam de Christo Servatore dicendum est eâ ratione, quia Deus, & homo est, adeòque juxta potestatem propriam Judicat. Non ita homo Judex, qui non ex propriâ potestate Judicat, quare nec ex propriâ scientiâ, sed quemadmodum potestatem, ita & scientiam ab alio debet accipere. Hinc argumenti nulla vis est; quando dispar est ratio in eo ipso, in quo ad parem rationem adsumitur. Similiter nulla vis est secundæ difficultatis, in quâ falsa est propositio; non enim propterea dumtaxat probationes, & cætera, quæ ad ipsas pertinent, in Judicio exponuntur, ut Judici Veritas innotescat, sed ut publicè manifesta sit, ita ut & Judex, qui audit, & Reus, qui se defendit, & Respublica tota, nihil possit reponere, quod probationes infirmet. Ideirco, quamvis Judici privatim manifesta res sit, tamen adhuc exposcentur probationes, ut inde res nota, & manifesta fiat Judici, ut Judici, adeòque omnibus pateat, quo posito sententia ferenda sit. Non ergo frustra Judex probationes respiciet, tametsi res illi manifesta videatur, cùm hoc non superfit ad ferendam sententiam, quæ de re manifestâ publicè pronuncianda est. Hinc respondetur objectis ex Dicto (2) Ambrosii asserentis, manifesta non indigere accusatione, cui adde dictum (3) Nicolai, & (4) Stephani Pontificum. Ibi enim de manifesto publicè sermo est, quod *notorium* dicimus, ex cujus potissimâ cognitione fiet, ut unusquisque cognoscat, vera esse, quæ dicimus. Nam Notorium triplex est, Juris, Facti, & Præsumptionis. Juris notorium est, quod ex confessione spontaneâ, vel clarâ probatione, vel justâ, & irrevocabili sententiâ oritur. Etenim (5) in Jure, qui crimen fatetur, non solùm pro convicto habetur, verùm etiam notus peccator est: Pro-

(1) 2.2. q. 70. ar. 1. (2) In eũ locum D. Thomæ. (3) In c. intimavit. de coh. (4) In d. c. intimavit. (5) De Secreto memb. 2. q. 7. (6) In c. inter verba 11. q. 3. corell. 63. (7) In c. noli timere 11. q. 3. & in d. c. intimavit. (8) 2.2. q. 64. art. 2. (9) In verb. Judex 2. q. 5. (10) In d. c. judicet, ad 2. (11) In d. c. 1. sub n. 9. vers. 7. (12) In d. q. 64. art. 2. (13) In L. 14. §. ult. ff. de receptis arbitr. (14) Noct. Attic. li. 14. c. 2. (15) In L. nũ quemadmodũ. ff. de jud. (16) In d. c. 1. n. 91. de off. Ord. (17) In d. L. 14. §. ult.

(18) In c. grave 1. q. 1.

(1) d. q. 64. art. 2. (2) In d. c. manifesta. 2. q. 1. (3) In c. quæ Lotharius d. q. 1. (4) In 1. de manifesta d. q. 1. (5) Tit. de Confess. per tot. c. vestra de cohabit. Cler. & mul. (6) C. cum clim. de ver. signif. (7) C. cum inter. de re judic. (8) L. rec judicata ff. eod. (9) L. sed si pupil. lus § prescribere ff. de instit. actio. L. palam in princ. ff. de rit. nupt. c. Sacerdotibus 61. dist. L. palam ff. de verb. signif.

Probatio eitam clara notum facit ignotum (6) Juris authoritate; & prolatà sententià, de veritate minimè ambigit (7) Jus, in quo (8) res judicata pro veritate habetur. Notorium igitur Juris hac triplici ex causâ est; at Notorium facti ex unicâ, nimirum ex evidentià criminis, sive ea descendat ex populi testimonio tali, ut dissimulationi locus non sit, quemadmodum ex multiplici (9) Jure Archidiaconus (10) collegit, sive habeatur ex insinuatione famosà, quæ nullâ possit tergiversatione celari: quando nimirum ita quis in crimine deprehenditur, vel crimen ita manifestum est omnibus, ut nullus inficiationi sit locus. Ita visum ex placitis (11) Legum (12) Hostiensi. Denique Notorium Præsumptionis oritur ex publica opinione, quemadmodum accuratè (13) Turrecremata explicat, & exemplis illustrat. Hac fit, ut præsumatur hæreticus, qui ea dicit, aut facit, quæ communiter propria sunt hæreticorum: & ut filius habeatur certi cujusdam hominis, qui communi opinione filius ejus censetur; & liber esse dicatur, qui ab omnibus liber existimatur. His porro positis, constat, manifestum pro notorio sumptum, uti reipsa sumitur in Dicto Ambrosii, non ad privatam notitiam referri, sed ad publicam, qua constitutà, nulla necessitas est ulterioris probationis, aut Ordinis judicialis: quin imò nec citatio requiritur ex mente Abbatis à (14) Turrecremata producti. Id, quod non omnino verum est, nisi effatum circumscribas, contrahasque ad illud Notorium, quod nullum defensionis locum Reo relinquit. Cùm enim & citatio propterea necessaria sit, ut Reo fiat potestas legitimæ tutelæ, & hæc potestas in aliquibus Notoriis, quamvis perraro, nulla sit, sequitur, tunc non fore necessariam citationem. Unde ad concordiam revocabis contraria inter se Jura tum Civilia, tum Pontificia, quorum aliqua (15) vel notoriorum criminum Reis citationem dandam censent, alia (16) verò decernunt, iisdem negandam. Illa enim de iis Notoriis constituunt, quæ aliquatenus defendi queunt; hæc verò de his, quæ citra omnem defensionem sunt. His nimirum ita omnis Ordo judiciarius denegatur, ut plane habeatur supervacaneus: quibus propterea nec appellatio post sententiam conceditur, juxta Hugutionem, & Laudensem, & Archidiaconum in Commentariis (17) Decreti: quod etiam Juri (18) Canonico per quàm consentaneum est.

XVI. Quod attinet ad Tertiam difficultatem, ea perlevis est, quando claudicat in hypothesi. Verissimum est, ne quis peccet, publicam authoritatem negligendam esse, quia ubi authoritas illa ad peccatum trahit, publica minimè censetur authoritas, quippe quæ, cùm peccatum jubere non possit, si id jubeat, nulla esse censetur. Hoc tamen toto admisso, ut par est, nihil infertur contra nos. Non enim dicimus, parendum Judici, cùm per sententiam aliquid, quod nobis certissimè falsum est, imò & crimen, jubet, nisi cæteroqui simus ex publica authoritate sententiæ ritè latæ Executores: nam executio mandati, si privata est, quemadmodum non absolvitur à scientia privatâ, ita eam sequi debet. Quà ratione is, contra quem pronunciatum est, ut debitum maritale reddat mulieri, quam scit aut suam non esse, aut suam esse non posse, scientiæ suæ potiùs adhæreat oportet, quàm publicæ ex sententiâ; propterea quòd illi executio sententiæ, non ut Executori publico committitur, sed uti privato. Contra esset, si executio ex munere publico committeretur: tunc enim omnino authoritas publica præferenda esset privatæ scientiæ, quemadmodum diximus accuratè superius. Neque enim audiendus est (1) Coressius docens, Executorem, si norit sententiam injustam, non posse eam exequi: id, quod probatum contendit (2) juribus quibusdam Græcis, quæ nihil aliud evincunt, nisi sententiam palam iniquam non esse mandandam executioni, eam nimirum, quę intolerabilem errorem, & injustitiam planè, uti ajunt, notoriam habeat. Id porro cum Græcis Juribus (3) Latina Latinorum Doctorum (4) interpretationibus passim ingesta docent. Oportet igitur distinguere inter sententiam injustam, & notoriè injustam: illa, licèt injusta, vera tamen sententia est, nec ad trutinam ab alio potest revocari, nisi à Superiore: propterea non licebit Executori ab ea desciscere; id enim fieri non potest, nisi publica potestate inquiratur in illam; id, quod Executori nefas est, quia publica hujusmodi potestate non fungitur. Adde, nec Judicem ipsum teneri ei Acta, ex quibus tulit sententiam, ostendere, ut passim in (5) Jure receptum est, & (6) DD. affirmant. Quare publicam notitiam Injustitię non poterit habere, cujus vitio fit, ut omnino debeat sententiam executioni mandare. At injusta sententia *notoriè* nulla eo ipso est. Neque enim lex patitur, ut intolerabilis error, & Judicis effatum, quod apertè contra Jus est, & publicè damnatur, vim ullam obtineat. Hinc nullo modo illam Executor executioni mandabit, quippe non mandaturus executioni sententiam, sed manifestam iniquitatem. Facit locus (7) Danielis, ubi puer ille divino afflatus Numine exclamavit: *καθαρὸς ἐγὼ ἀπὸ τοῦ αἵματος ταύτης*, *Mundus ego sum à Sanguine hujus*: quæ verba difficilem adeo sententiam continent juxta (8) Coressium, ut non dubitet vir doctus, & prudens alterutrum dicere, vel eum locum corruptum esse, vel non esse inter hagiographa reponendum, quemadmodum censuere ante Coressii dubitationes, Coressio persimiles judæi, teste (9) Hieronymo, Ethnici, autore (10) Porphyrio, & damnati à Græcia hæretici, referente, ac laudante (11) Kemnitio. Cùm tamen constitutissimum penes omnes Orthodoxos, & maximè penes Græcos, imò & Photianos ipsos sit, & eum locum non esse corruptum, & Susannæ historiam Canonicam esse. Nam locus ille tum in Græcis, tum in Latinis Codicibus ab utraque Gente recipitur, novissimèque à Photianis (12) editus est; & historia Susannæ à Summatibus utriusque Gentis Patribus, ut Canonica, profertur in medium. Scilicet id agit inter Latinos (13) Tertullianus, (14) Cyprianus, (15) Ambrosius, (16) Augustinus: inter Græcos autem (17) Origenes, (18) Athanasius, (19) Basilius, (20) Epiphanius, (21) Chrysostomus, & (22) Theodoretus, quorum si scripta Magnus ille Photianorum Theologus vidisset, percepisset-

Oo que,

(10) d. c. manifesta.
(11) In d. c. vestra, & c. ina, & c. ult. de cohab. Cler. & c. evidentia de accusat. & L. cum sententia C. de pœn. eum simil.
(12) Relatus à Turrecrem. in d. c. manifesta n. 14.
(13) In d. c. manifesta n. 15 & fin.
(14) d. c. manifesta n. 17
(15) c. cù olim de re judic. c. venerabilem. de Elect. l. 2 ff. de admin. rer. ad civi. pertin.
(16) In c. fin. & c. 1. de off. deleg. in 6. clem. pastoralis de re judic.
(17) d. c. manifesta.
(18) c. cù sis Romana. c. per venit. c. cō̃sului. de appell. c si homo, c si autes 27. q. 1.

(1) Ad Synop. Nota. in Canon. 3. Neocæsar.
(2) Synod. Xiphil. Synod. Nicolai Antiq. Synod. Lab. Scipioc.
(3) in d. c. pastoralis §. quia verò, & c. inter cæteras de re jud.
(4) Innoc. in c. cù in Jure de off. deleg. Ancaran. Cons. 374. col. pen. Felin. in c. at si Clerici col. 4. de Jud. Afflict. in proœm. Const. Regni Neapol. quod incip. post Mundi machinā. num. 55. Curt. jun. & Purpurat. in L. magistratib. ff. de jurisd. om. Jud. in fin. col. Cajet in quodl. 3. 07. ar. 2. ad fin.
(5) d. §. quia verò, & c. 2. de except. in 6. & in d. c. 1. de off. Ord.
(6) Ab. in d. c. 1. Alciat. ivid. super glos. ubi, ... Alex. & recent. in d. L. magistratib.
(7) Cap. 13. n. 40.
(8) In d. Canon. 3. Neocæs.
(9) In præfat. ad Daniel.
(10) Penes Hieronymum idem.
(11) In Exam. Cōc. Trid. ad 5. Sess.
(12) Edition. Veneta Glycy.
(13) Lib. de Corona militis.
(14) Lib. 1. Epist. 8.
(15) Lib. 3.

que, vel ante (23) decretum Jerosolymitanæ Synodi hoc sæculo, anno nimirum MDCLXXII. sub Patriarcha Dosithen celebratæ, Susannæ historiam inter hagiographa recepisset, verborumque illorum explanationem reliquisset verè Theologis, imò potiùs euicunque Sacrarum litterarum mediocriter perito. Neque enim difficilis ille erit locus consideranti, more, ac lege per Deum latâ usitatum Judæis, ut adulteras lapidibus obrueret Populus: id, quod constat ex (24) Deuteronomin, & ex Euangelio (25) Joannis: qua ratione nmnes populares executores censebantur sententiæ latæ contra adulteros. Illis igitur verbis Daniel edixit, se minimè executurum sententiam contra Susannam dictam. *Mundus*, inquit, *ego sum à Sanguine hujus*: hoc est: si sententia non esset palam, & ex ordine Juris iniqua, ac penitùs nulla, legis preceptn mihi erat necessitas unà cum aliis hujus interficiendæ, nunc verò sententia nulla est, quare mundus sum, seilicet non inquinabor sanguine innocentis, imò & constantissime fœmine, quam esse nocentem non constat, constat iniquissimè fuisse damnatam, quippe sine ulla forma judicii, in qun Judices unà, & accusatnres, ac testes erant; testes autem cuivis obnogii exceptioni, quippe soliti hæc facere, & potestate abuti ad labetactandam pudicitiam nobilium matronarum. Singulares etiam, ac planè mendaces, quemadmodum revocata causa ad legitimum judicium patuit apprimè.

de Spir. c.7.
(16) *Tract. 36. in Joan.*
(17) *Hom. 1. in Levit. & Epistol. ad Jul. African.*
(18) *In Synopsi. ad Danielem.*
(19) *Lib. de Spirit. S. c. 30.*
(20) *In Ancorate.*
(21) *Ser. de Susan. Tom. 1. in fin.*
(22) *In Commentar. Daniel.*
(23) *In respons. ad qu. 3.*
(24) *Cap. 22. à n. 20.*
(25) *Cap. 8. n. 5.*

XVII. Patet ex his, disparem esse rationem exempli propositi, & Judicis ex probatis, allegatisque sententiam dicentis: nam damnatus ad reddendum debitum maritale sibi relinquitur, sententiamque Judicis exequi debet privatim, quo in loco si certus sit, rem aliter se habere, privatam scientiam sequetur. At Judex ex legum præscripto ferre sententiam debet, quippe fungens legum potestate. Quare non privatæ nntitiæ relinquitus, sed potiùs cogitur publicæ notitiæ stare, adeòqne ex hac pronunciabit, non ex illâ. Hine respondetur & quartæ difficultati, admissâ priore positione, & negatâ illâ, quæ inde sequitur. Non enim legitimè sie colliges. Potest Judex ex præsumptionibus fidem testium abrogare: poterit ergn idipsum præstare ex certà scientiâ, si hæc privata est. Etenim, ut sæpe diximus, Judex, ut judex, non nisi publicâ scientià uti potest: Ea igitur si insinuet, propositâ præsumptione, nnn posse credi testibus, scsipturisve, ritè abrogabitur fides probationibus ejusmodi: at privata scientia, eùm nihil possit in judicio, quippe quæ judicem ad conditionem testis, & quidem inepti, ac minimè idonei deducit, profectò minimè poterit fidem testium labefactare. Quòd si opponas dictum (1) Abbatis, quod probant (2) Antonius, (3) Decius, & (4) Felinus docentes, posse Judieem ex conjecturis etiam non apparentibus in ipsis actis, sed ab ipsn Judice pereeptis testium fidem rejicere, aut exceptionem refellere, si suspicetur eam dolo propositam; dicam quod (5) Covarruvias accuratè notavit, verum id fore, eùm eæ conjecturæ judici, ut judici suberunt, hoc est, cùm rei veritatem scrutatur, sive in examine testium, sive in ipsa negotii eognitione. Uno verbo præsumptin labefactatura testium, instrumentorumque fidem ad publicam Judicis potestatem seferatur oportet.. Si ex eâ sit, supererit ad concutiendam fidem ejusmodi, sive habeatur in judicio, sive extra: quòd si ex eâ non sit, nihil aget, quando sententia ferenda est ex notitiâ publicâ. Hâc ratione, atque hâc responsione solvitur etiam postsema difficultas ex objectis. Nam verum est, instrumenta, testes, universim probationes, uti media, in cum finem collimase, ut veritas publica judici appareat, non ut appareat Veritas privata. Proptereà tune ea *media* sejicienda erunt, cùm ad veritatem publicam non deducunt, eùmque publicæ veritati adversantur. Erunt enim *media* prnrsus inepta, quæ finem evertunt. At si adversentus veritati privatim nntæ, sint tamen legitima, hoc est enngrua publicæ veritati, eui habendæ, eertòque engnoscendæ supersint, nnn erunt rejicienda, imò retinenda nmnino erunt, quippe quæ deducunt ad finem suum, finemque ipsum Judieis, qui publicam veritatem, ex quâ sententiam dicat, prosequitur.

(1) *In c. licet causam de probat. & in c. ex parte 2. de off deleg.*
(2) *Utrobique.*
(3) *Utrobiq. col. 3. & in c. super eo 1. de appell.*
(4) *C. de cæsero. de re jud.*
(5) *In d. c. 3. l. 1. Variar. n. 7. sub init.*

S E C T I O II.

An, & quatenus Episcopus collaturus Ordines agere debeat ex allegatis, & probatis. Et an Ordines in pœnam dari possint?

S U M M A R I U M.

I. *Episcopus regulariter stare debet probatis, cùm confert Ordines, vel ab iisdem rejicit.*
II. *Hæc assertio habet exceptionem aliquando, ut Episcopus ex privatâ scientiâ rejicere aliquem possit, modò ea repulsa non deroget famæ repulsi.*
Si immineat periculum Ecclesiæ ex Ordinatione alicujus hypocritæ, non esse attendendum, ne ex repulsâ fama ejus minuatur.
III. *Exempla ad id confirmandum in Ario, & Gregorio Syracusano.*
IV. *Probationibus legitimis qui ineptus Ordinibus censetur, ex privatâ Episcopi notitiâ ad Ordinee recipi nequit.*
Omne officium onus esse, latè ostenditur, & onus in pœnam dari posse.
V. *An Ordines in pœnam dari possint? Clericos Jure divino praeesse Laicis. An Clerici Jure divino exempti sint à Jurisdictione Laicorum? Constituitur jure positivo tantùm esse exemptos.*
VI. *In rebus Sacris Clerici jure Divino præsune Laicis. Dignitas in pœnam dari non potest. Pœna ratio in quo sita sit, quisve ejus finis.*
VII. *Non omne onus dari in pœnam posse: neque reum criminis cogi ad Ordines recipiendos. Homo liber, an, & quatenus cogi ad aliquid possit.*
VIII. *Regula* semel malus *rejecta à Coressio probatur, explicatur, & illustratur.*
IX. *Coressii sententia circa illam Regulam proponitur.*
X. *Respondetur Coressio. Eam Regulam intelligen-*

ligendam in eodem genere, & etiam in simili, aut connexo. Ejusdem Regulæ limitatio in emendato.

XI. *Idipsum confirmatur exemplis.*

XII. *Vir probus, & dignus ex necessitate Ecclesiæ cogi potest ad Ordines.*

I. NOn est, ut ulteriùs Margunium impugnemus. Etenim constat ex dictis, Judicem ex probatis, constitutisque in judicio ferre sententiam debere; quò fit, ut idem censendum sit de Episcopo, cùm de rejiciendo, recipiendove ad Ordines quopiam judicat. Plerunque enim, sive, ut vulgò dicimus *regulariter*, standum est iis, quæ legitimè probata sunt. Atque hoc contra Margunium, tacentibus Latinis, docent Nostri communiter; & primò (1) Prodromus: ὁ παρὼν, ait, κανὼν ἐξουσίαν δίδωσι τῷ ἀρχιερεῖ ἐξετάζειν τε, καὶ τιμωρεῖν, ἀμφότερον δικαίως, τουτέστι, τὸ μηδὲν ἀποφῆναι μὴ πολυπραγμονηθὲν ἐν τῷ δικαστηρίῳ· ἐκ τοῦδ' ἕνεκεν ὁ κατὰ τὸ δοξαζόμενον ἰδίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ ληφθήσεται, ἢ ἀπωθήσεται ὁ χειροτονίας ζητῶν, ἀλλὰ καὶ τὰς ἀποδείξεις τοῦ κριτηρίου κατά. *Præsens Canon potestatem facit Episcopo examinandi, & castigandi; utrobique tamen justè tum ad initia Ordinum, tum ad absolutionem Ecclesiasticam. Et hoc, inquam, justè; hoc est, ne quid pronuncietur non curiosè peractum in Tribunali. Atque ideò non juxta sententiam privatam hunc recipiet Episcopus, vel rejiciet eum, qui Ordines petit, sed juxta probationes judiciales.* Consonat (2) Aristenus his verbis: οὐδ' ἄνευ ἐξετάσεως προβιβάζεται τις εἰς ἱεροὺς βαθμοὺς ἐκζητῶν, καὶ ἡ ἐξέτασις ὁ κατὰ τὴν συνείδησιν τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ κατὰ τὰ μαρτυρούμενα, καὶ ἀποδεικνύμενα ἐνώπιον αὐτοῦ κρίνοντος τὴν φοβερὰν ταύτην κρίσιν. *Neque sine examine provehitur quis sacros gradus expetens. Examen autem non juxta conscientiam Episcopi, sed juxta ea, quæ testibus, & probationibus confirmata sunt, coram ipso judicante tremendum hoc planè judicium.* Adstipulatur Demetrius (3) Chomatenus dicens. ὁ δὲ κριτὴς, καὶ ὁ ἐξετάζων οὐδὲν διαφέρει, ὁ γὰρ κριτὴς κρίνει ἐξετάζων, καὶ ὁ ἐξεταστὴς, ἵνα κρίνῃ, ἐξετάζει. καὶ ὁ ἀρχιερεὺς λοιπὸν κρινεῖ τὰ τῆς χειροτονίας, ἐξέτασιν διαπράττων κατὰ τὰ δεδογμένα αὐτῷ ὡς κριτῇ, οὐδ' ἰδίᾳ, τοῦτο γὰρ πάνυ ἀφόρητον, καὶ Χριστὸς λέγει, καθὼς ἀκούω, κρίνω. *Et Judex, & is, qui inquirit, nil differunt: nam Judex judicat inquirens, quæsitor verò, ut judicet, quærit. Itaque Episcopus judicabit, quæ ad Ordinationem pertinent, examen peragens juxta cognita sibi, ut judici, non verò, ut privato. Nam hoc intolerabile; & Christus dicit: sicut audio, judico.* Nimius essem, si omnes hue Nostros congerere pergerem nihil ulterioris momenti receptæ in Græcia sententiæ addituros. Si quis tamen ipsorum plerosque malit curiosiùs agnoscere, fas erit, ut (4) Diplovatacium consulat, Canonarcham (5) percurrat, Harmenopulum (6) videat, penes quos non una Jurisconsultorum Græcorum Decas occurret idipsum asserens, interdicensque Episcopo in ipso Examine, quod ad Ordines conferendos necessarium ubique censent, usu scientiæ privatæ, quam ubique reprobant, & idoneam negant ei sententiæ ferendæ, quâ nempe decernitur, sint ne Ordines cuipiam conferendi, nec ne. Ratio assertionis eadem planè est, quæ universim evincit, abrogandam penitùs esse vim scientiæ privatæ in eo, qui publicè decernit. Etenim inde tum iniquitatis occasio fieret, tum labefactandæ Ecclesiasticæ disciplinæ aditus. Da enim Episcopum, aut iratum alicui, aut alteri esse nimiùm placatum. Hunc sanè, licet ineptus probetur, ex eâ, quam jactat, notitia, provehet: illum verò, quamvis constet esse peraptum, ex eadem notitia rejiciet: eritque, ut omnia non ex æquitate, aut ad instar justitiæ fiant, sed ex libidine sacri Judicis, quæ, tametsi rara præsumenda sit, est tamen aliquando, utinam non sæpe. Quare sic Joannes (7) Lascares colligit. καλῶς ὁ νόμος διαγορεύει μὴ, κατὰ συνείδησιν δικάζειν, ἢ ἐξετάζειν· πολλὰ γὰρ ἀλλόκοτα γίνονται, καὶ πονηρὰ ἐν ταῖς κρίσεσιν ἐκ τῆς κατ' ἰδίαν τοῦ κριτοῦ ἀποφάσεως. *Optimè lex constituit, ne quid quis judicet, vel inquirat juxta conscientiam propriam: nam multa monstrosa proveniunt & maligna in judiciis ex privatim conceptâ judicis sententiâ.*

II. Hæc ut ut vera sint, ut ajunt, *regulariter*, tamen existimo, non semel fore, ut Episcopus possit ex privatâ notitiâ cujuspiam impedimenti rejicere aliquem ab Ordinibus, dummodo ea repulsa nihil detrahat famæ hominis. Primò namque potest Episcopus quempiam rejicere sine ulla forma Judicii. Neque enim tenetur quemlibet petentem admittere, aut circa quemlibet examen instituere: Quemadmodum & qui Ordines affectat, potest quidem modestè vota sua Præsuli proponere, non autem eum cogere, Ordines sibi concedere, si dignus sit: Ad hanc enim dignitatem planè divinam nemo venit ex se, suisque meritis ad eam contendit. Venit autem vocatus, ut constat ex verbis Pauli (1) dicentis: *nec quisquam sibi sumit honorem, nisi qui vocatur à Deo, tanquam Aaron*: id, quod probat (2) exemplo Christi, *qui non se metipsum clarificavit, ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, filius meus es tu, ego hodie genui te.* Quòd si is, qui Ordines petit, cogere nequit Episcopum, ut eos sibi conferat, si dignus est, palam erit, Episcopum non teneri examen instituere, & publicè hac super petitione decernere. Poterit ergo privatim consilium capere, atque ex eo petentem rejicere, sive preces negligere petentis initia sacra. Consultò tamen asserui, id verum esse, quoties ex repulsâ famæ hominis rejecti nihil detrahitur. Nam, si ex repulsâ deterior fiat conditio repulsi, profectò existimo, consulendum proximi famæ, si id fieri queat sine ingenti Ecclesiæ periculo: nam, cùm fama sit maximum inter bona, quæ *temporalia* dicimus, ut docuit (3) Anacletus Pontifex, & ante eum (4) Aristoteles, & post eum (5) D. Thomas, quemadmodum sine judicio nemo spoliandus est rebus, quæ possidet, licet alioqui possessor injustus ex notitiâ privatâ, ita nec famâ, quam penes homines obtinet: Quapropter vetustissimum est illud Phocionis Juris nostri Consultissimi viri penes Anonymum Scholiastem (6) Euripidis, ἄνευ δίκης καὶ ὁ φανερῶς ἀδικῶν ὁ τιμωρεῖται: *Sine judicio vel is, qui ma-*

(1) De Interpret. ad 2. Can. Ancyr. in fin.

(2) In Epit. Syntag. ad d. c. 2. Ancyr.

(3) In respon. 3. ad quæst. Constant. Cabas. in med.

(4) In Synopsi. jur. Græc. tit. de Ordinat. in med.

(5) De vi Canon. ad Ancyr. c. 2.

(6) In Proch. Jur. Can. Tit. de Ordinat.

(7) In defens. Rit. Græcor. c. 8. ad Cardin. Aragon.

(1) Ad hebr. c. 5. n. 4.

(2) Ibid. n. 5.

(3) In c. deteriores 6 q. 1.

(4) Lib. 4. Ethic. c. 3.

(5) 2. 2. q. 129 ar. 1.

(6) In Trag. Hercul. furen.

nifestè peccat, non castigatur. Et ex recentioribus (7) Metochites: τὰ δὲ πρὸς τιμωρίαν οὐ περαίνεται ἔξω τοῦ κριτηρίου, καίπερ ἡ τιμωρία ἡ πρὸ θανάτου: *quæ attinent ad pœnam, non definiuntur extra Tribunal, quamvis pœna sit citra mortem*. Cautè tamen excepi eam circumstantiam, quæ periculum ingens Ecclesiæ contineat: tunc enim, quemadmodum eò dumtaxat collimandum est, ne quid damni capiat Respublica Sacra, cujus bonum præferendum est omni privato, ut est translativum in Jure, recipiturque passim à (8) Margunio ex Matthæo (9) Monacho, ita si quis clam omnes adeò improbus est, ut censeat Episcopus, cui nequitia fortè hominis nota est privatim, fore, ut, si intra Ecclesiam recipiatur, ei periculum aliquod haud mediocre creet, profectò nulla ratio habenda erit famæ hominis ex occultâ impietate deterioris, rejiciaturque justissimè, ne sacra dignitate glíscat in perniciem ejus, cujus obibit munera, & potestate fungetur.

III. Atque huc pertinet exemplum illud notissimum fortissimi Præsulis, inclytique Martyris Petri Alexandrini Patriarchæ, qui, teste (1) Actorum fide, quamvis ad meliorem frugem, ut videbatur, conversum Arium, quamvis palam labis expertem, & planè dignum Sacerdotio, constantissimè tamen semper à tantâ dignitate rejecit, quin imò pro Christo mortem mox subiturus, cùm Achillam sibi successorem vaticinatus fuisset, monuit, ne pestilentissimum hominem, & sub ovina pelle lupum rapacissimum ad Sacra reciperet. Idem usuvenit in Gregorio Syracusano illo, quo Patrono Photius horrendum illud dissidium, quod Nos perdidit, ausus est aggredi, perrexitque perficere. Is enim cùm Lector adhuc miræ videretur & pietatis, & modestiæ adolescens, non tamen obtinuit ab (2) Exhomologetâ Nicephoro, ut hypodiaconi ad gradum adscenderet: cùmque id mirum quibuspiam, iniquum aliis videretur, vir & Sanctus, & jurisconsultissimus respondit: *Nolite fratres secundum faciem judicare. Vobis adolescens hic optimus est, mihi non placet: video enim in illo, quæ vos non videtis. Utinam falsò: si provehetur hic, sedem hanc perturbabit, Ecclesiamque universam magno scandalo concutiet*. ἀδελφοί, μὴ κατὰ πρόσωπον κρίνετε· ὑμῖν ὁ νεανίας ἄριστος, ἐμοὶ δ' οὐκ ἀρέσκει· ὁρῶ γὰρ ἐν αὐτῷ τὰ οὐχ ὑφ' ὑμῶν ὁρώμενα. εἴθε ψευδής· εἴ ποτε οὗτος ὁ νεανίας προβιβασθῇ, τὴν προεδρίαν ταύτην καθυβρίσει, καὶ πᾶσαν τὴν ἐκκλησίαν ἐσπαρμένην σκανδάλων διαθήσει. Ita Nicephorus: atque utinam successores eidem sententiæ institissent; defuisset sanè patronus (3) Photio, ejusdemque initiator, defuisset percussor Ignatii, stimulator Vardæ, & fortassis ea pace frueremur, cujus exitium tanquam ad caussam refertur ad Photium, cùm tamen, ut à primâ, veràque origine, à Gregorio Syracusano Archiepiscopo sit. Eum Iconoclastarum partes secutum Theodotus (4) Melissenus brevibus intervallis ad Sacerdotium provexit, mox Antonius Cassimates ad Pontificias infulas transtulit, quas omni scelere maculavit: eundem ab hæresi redeuntem recepit Methodius, nec multò post ob nefanda crimina Sacro piorum cœtu proluit, quem mox turbas miscentem, contemnentemque Methodii interdictum Ignatius, exauthoravit, ut à reprobato per Exhomologeten Nicephorum, à perculso per Sanctissimum Methodium, ab Exauthorato per Divum Ignatium Photianismus inciperet, ac prologum haberet illa Tragœdia, quæ funestâ, si Superis placet, catastrophe à Regno ad Servitutem Græciam nostram traduxit. Adeò verum est, ejus satagendum Episcopo, ut, cùm periculum grande instat Ecclesiæ, vel ex privata notitia ab Ordinibus clam scelesti homines repellantur.

(7) περὶ κανονικῶν θείας ... n. 31.
(8) Nota 15. in Canon. Apostol.
(9) In Synops. Alphabet. tit. 2. de rer. divis. in fin.
(1) Extât apud Surium Tomo 6. die 25. Novem. & vide Athan. Orat. 1. contra Arian.
(2) Vide Alex. Monach. in vita S. Nicephori P.
(3) Vide Nicetam in Vita S. Ignatii P.
(4) Vide Joseph. Methonensem in Antirrhetico contra Marcum Ephesiũ.

IV. Illud tamen notandum est, non fore fas Episcopo, eum, qui testibus, & probationibus ineptus esse sacris videtur Ordinibus, ex privatâ innocentiæ notitiâ Sacris initiare. Omnino enim oportebit, licèt innoxium, rejicere, quemadmodum accuratè docuit (1) Diplovatacius, & ex eo Joannes (2) Lascares. Cujus ea Ratio est, quia, si secus fieret, sacrorum Ordinum dignitas penes opinionem Vulgi damnum caperet manifestum, quando, qui scelestus habetur, aut minimè idoneus, facti quâdam infamiâ laborat. Eo autem ipso non est capax Ordinum. Facit exemplum Tarasii, qui juniorem Methodium à Clero rejecit, teste Ignatio (3) Monacho, quòd à plerisque sacris Ordinibus ineptus censeretur, licet ab ineunte ætate, & jam tum ingentis sanctimoniæ fundamenta jaceret, quæ nota privatim Tarasio in hæc eum verba coegere: Hunc, quem rejicimus, hæc Sedes Doctorem accipiet, Orbisque universus Religionis murum invictum impensiùs venerabitur. Τοῦτον ὃν νῦν ἀποδοκιμάζομεν, οὗτος ὁ θρόνος λήψεται διδάσκαλον, καὶ ὡς ἀκαταμάχητον τεῖχος τῆς ἐκκλησίας ὑπέρμαχον σεβομένη ἐν μεγάλῃ ἕξει τιμῇ. Consonant, quæ tradit (4) Veccus, (5) Gennadius, & ex utroque Joseph (6) Methonensis Antistes. Quibus tamen illud repugnare videtur, quod tum Ordines, tum dignitates Ecclesiasticæ Officia sunt, ut est certum, & obvium: Officia verò onera sunt ea ratione, quòd omne Officium est onus. Nam Officium summâ definitione describitur, ut sit id, quod qui habet, debet ex vi Officii aliqua facere, quæ aliàs non deberet, sive breviùs, onus obligans ad aliquid specialiùs faciendum: quæ Officii descriptio à nobis fusiùs alibi comprobata est longâ inductione Officiorum, quæ Jus (7) ipsum Canonicum constituit, in quibus hæc semper obligatio manifesta est: id, quod asseverat & Jus Civile. Etenim Officium (8) Urbanæ præfecturæ adigit ad solicitudinem, curamque propulsandæ annonariæ necessitatis; & Magister (9) militum debet securitati publicæ, per deductionem militum à locis, in quibus consistunt, consulere. Quæstori (10) etiam custodiendum erat laterculum minus, quod cum Alciato (11) nihil aliud fuisse conjicimus, quàm scrinium aliquod, ubi servabantur rationes numariæ Ærarii, dicebaturque minus, ut à majore differret, quod Sacrum appellabant, adservabatque secreta Reipublicæ. Denique ad plurima ratione officii olim adstrictos fuisse eos, qui Officiis Magistri officiorum, sacrarum largitionum, rerum privatarum, sacri Palatii, Proconsulis, aliorumque ejusmodi, fungebantur, facilè deduces ex (12) Codice: videndusque

ad

(1) d. tit. de Ordinat.
(2) d. c. 8. defens. ritu um Græc. ad Card. Aragon.
(3) In Vita S. Tarasii.
(4) Synod. de Cler. Ordinat. apud Canonarch.
(5) Synod. ne quis indignus &c. apud eundem.
(6) In Antirrhetic. contra Marcum.
(7) C. 1. 2. 3. 6. 7. de off. Archid. c. 1. 3. de off. Archipresb. c. un. de off. primic. cũ simil.
(8) L. 1. C. de off. præf. Urban.
(9) L. militos. C. de off. magist. mil.
(10) L. solius C. de off. quæst.
(11) Lib. 1. prætermiss.
(12) Lib. 1. L. 4. de off. magist. offic. & ll. seqq. ac titul.
(13) In L. 1. P. de off. & Cod.
(14) In Clem. dispendiosam ver. bone, scita de Jud.

ad id Franciscus (13) Duarenus. Ex quo, & aliis hactenus recitatis apparet manifestissimè, Officium onus esse. Unde statim sequitur, posse in pœnam dari. Nam onus posse in pœnam decerni alicui, manifestum est, & probatur ex dicto (14) Glossæ inter Officia, atque adeò inter onera sacra, *Monachatum*, ut ajunt, enumerantis: quod etiam sensit (15) Imolensis, (16) Innocentius, & (17) Hostiensis. Et confirmari potest ex alia (18) Glossa, ac (19) DD. communiter. Atqui *Monachatus* in pœnam dari potest, & dabatur hercle olim, cùm vigebat maximè Ecclesiastica disciplina. Quare Clericus, si quando crimini deprehendebatur obnoxius, detrudi solebat in Cœnobium aliquod, ut Monachi deinceps officio fungeretur. Quemadmodum constat ex Leone (20) Magno, & (21) Hieronymo, & ex Aurelianensi (22) Concilio, quorum sententias profert more suo eruditissimè (23) Cabassutius. Sequitur ergo onus, & officium in pœnam dari posse, atque adeò & Ordines, qui officia sunt, & planè onera. Quare fas erit Pontifici, etiam, quos fama criminosos edicit, Sacris initiare, non quidem ut tanto dignos honore, sed ut oneris gravitate pœnas criminum luant.

(13) In d. clem. dispendiosam. (16) In c. Officii de Elect. (17) In d. c. Officii. (18) In c. indemnitatibus § si verò de Elect. in 6. (19) In d. § si verò. (20) Epist. 29 inquisit. 2. (21) Epist. 48 ad Sabinianū. (22) Canone 4. (23) In Notit. Concil. & Can. ad Concil. Carthag. IV.

V. Hoc argumentum adeò placuit Coressio, ut non dubitarit Græcam Ecclesiam damnare, quòd in ipsis initiis, uti primo Responso docuimus, τὸ ἄξιος intonat, idemq; pluries repetit. Quare tertius è Cœlo Cato censet, ex corruptela subrepsisse cæremoniis Nostris, quibus eliminandum docet illud epitheton, quod Episcopis interdicit potestate conferendi onera planè gravissima iis, quos criminum pœnitebit. Hinc ejus hæc est solemnis opinio, posse Ordines in pœnam concedi vel iis, quos plebs Christiana criminosos existimat. Imò & cogi eos posse, putat, ut Ordinum onus subeant: quod de innoxiis inficiatur, ratus, hos cogi non posse: quando nemo, nisi noxius, ad onus adigi potest. Hæc Theologus vester, Photiani, qui, nequid supercilii posteris reliquisse videretur, acriter Euchologium nostrum castigavit, semelque pius, impiè tamen, erga Latinos, hos laudat, quòd sententiam suam more receperint. Sed in primis hoc postremum falsissimum est, neque enim penes Latinos viros sapientissimos hæ Minervæ Coressianæ rudes ineptiæ locum habent. Apage, ut putes id sentire Latinos, quod Juri absonum utriusque Ecclesiæ, quod inauditum quindecim sæculis post Christum natum, quod vetustissimæ Religionis Orthodoxæ cæremoniæ, ut falsum, falsissimum, damnant. Nam quî licebit Ordines in pœnam dare, qui nisi *irreprehensibili*, & *inconfusibili* dandi sunt? Quilibet Ordo potestatem aliquam habet, honorem aliquem continet, dignitatem aliquam præ se fert: quare Jure (1) divino Clerici præsunt Laicis, ut Jura autumant Latina suffragantibus (2) Græcis. Unde aliqui opportunè duce (3) Bonifacio VIII. inferunt, Jure divino Clericos exemptos esse à Jurisdictione Laicorum: quod non facilè concesserim, quando, ut Græca (4) Jura omittam, quæ plerumque Laicis Clericos subjiciunt, præsertimque ubi res agitur (5) criminalis; ipsa Latina Jura docent passim, Clericos jure humano à potestate Laicorum eximi, quorum Jurisdictioni eos in plurimis subjectos aut edicunt, aut faciunt. Nam Concilium (6) Matisconense *Officialibus* publicis permittit judicia de Clericis postulatis gravium criminum, homicidii, furti, maleficii. Concilium (7) Epaunense ita juxta receptam Sirmundi editionem decernit. *Clerici sine ordinatione Episcopi sui adire, vel interpellare publicum non præsumant: sed si pulsati* (hoc est in Jus vocati) *fuerint, sequi ad sæculare judicium non morentur.* Concilium (8) etiam Aurelianense I. sanctissimis viris frequens, vetat, quempiam Sacris initiari citra Regis consensum, aut judicum Regiorum, & Toletanum (9) à Gratiano productum affirmat, Regem adiri posse, ut negligentiam suppleat Episcopi non coercentis Rectores abutentes Ecclesiæ opibus. Sic & Martinus (10) V. Pontifex Gallicanis indulsit Curiis judicia de possessorio Beneficiorum, id, quod ipsa consuetudo & Reipublicæ nostræ concessit, & universim penes omnes Gentes consuetudo facit, ut Clerici in multis subjiciantur Laicis. Quo fit, ut (11) Bellarminus, Jurium cæteroqui sacrorum tutor acerrimus, asseveret, *exemptionem* in Politicis Clericorum Jure humano introductam esse, non divino: nam, si isto, non hercle aut Decretis Conciliorum, aut indulgentia Pontificum, aut ipsa consuetudine potuisset *exemptioni* ejusmodi derogari.

(1) C. in Sancta. 2. q. 7. (2) Passim in Novell. Justin. & Leonis. (3) In c. quante. ne censib. in 6. (4) Passim in dd. Novell. (5) Novell. Justin. 83.

(6) Canone 7. (7) Canone 11. (8) Canone 4. (9) In c. filiis 16. q. 7. (10) Diplom dato anno 1429. refert Guido Papæ q. 1. (11) Tom. 1. de Cler. c. 28.

VI. Quidquid tamen hac super re, quam mihi intactam volo, censendum sit (quippe non minoribus in partem oppositam argumentis agitatur) illud certissimum est, Clericos in re divinâ, sacrâ, ac spiritali superiores Laicis, eisdemque præfectos esse. Id, quod ex verbis (1) Christi, & (2) Apostoli, Tridentinoque (3) decreto sapienter (4) Cabassutius evincit, additis Jurium (5) Civilium effatis, quæ per (6) Ambrosium, (7) Sozomenum, & (8) Ruffinum, (9) Epistolamque Theodosii, & Valentiniani absolutissimè comprobantur. Hinc porro sequitur, quod dicebamus, Ordines potestatem habere, honorem continere, præ se dignitatem aliquam ferre. Quis porro unquam comminisci potuit, in pœnam potestatem dandam, tribuendum honorem ad vindictam criminis, dignitatem irrogandam, ut supplicii sit loco? Ea ratio pœnæ est, quæ possit à culpis deterrere, quando non aliam ob causam pœna proponitur, nisi ut improbi timeant, armenturque timore ipso contra delicta. Scilicet *medium*, ut ajunt, sive instrumentum pœna est, quo dum crimina puniuntur, utrumque Judex procurat, ut & emendentur homines, qui delinquunt, quemadmodum (10) Jurisconsultus constituit, & proponatur exemplum Civibus cæteris. Pœna enim unius metus est multorum, ut Jura (11) pronunciant, cæterosque abstinet à similibus facinoribus, ita docentibus (12) Jurisperitis. Quod adeò certum est, ut in Brutis quoque animantibus, atque adeò feris id deprehendatur. Scribit enim (13) Plinius, visos fuisse in Africa cruci affixos leo-

(1) Joan. c. 20. (2) Actor. 20. & ad hebræos, c. 13. (3) Sess. 23. Can. 4 & 6. (4) In Notit. Concil. ad Can. 11. Concil. Cabilon. (5) L. 1. C. de Episc. audien. & L. ut veneratio 2. L. graviter eod. L. quoniā 20. Cod. quor. appell. non recip. L. Clericos 41. L. quicunq; res fidētibus. L. ult. C. de Episc. & Cler. in Theodos. (6) Epist. ad Valentin. Junio. A. (7) Lib. 6. hist. c. 7. (8) Lib. 1. hist. c. 2.

(9) In Act. Synod. Ephes. (10) In L. si pœna ff. de pœn. (11) In L. 1. C. ad L. Jul. repetund. (12) L. bona fides ff. depositi L. capitalium. § famosos ff. de pœn. (13) Lib. 8. hist. nat. c. 16. (14) In Gorgia. (15) Ad tit. ff. de pœn. c. 1. (16) In L. 131. in prin. n. 25. & 28. ff. de verb. sign. (17) In Lexic. Juris verb pœna. (18) In L. 1. ff. de Just. & Jur.

leones, à quibus fuerant urbes obsessæ, quò cæteri metu pœnæ similis abstinerentur eadem noxa. Hinc illud Senecæ ex (14) Platone penes (15) Duarenum, (16) Geddæum, & Joannem (17) Calvinum lexicographum: nemo prudens punit, quia peccatum est, sed ne peccetur; quò etiam respexit (18) Ulpianus, cùm diceret, Jurisconsultos tàm metu pœnarum, quàm præmiorum exhortatione bonos efficere. Quòd si ad terrorem pœna imponitur, idque poscit pœna, ut exemplo puniti à simili flagitio alios deterreat, non video, quî honor, potestas, & dignitas in pœnam conferri possit, quando hæc ingentes habet illecebras, quibus adeò non abstinet à flagitio, ut potiùs ad omne flagitium ambitiosos homines rapiat. Neque enim homines satis fidei adhibent iis, quæ de calamitate regnantium, aut Chori Tragœdiarum vibratè cum (19) Seneca concinunt, aut Satyri rabiosè cum (20) Juvenali contemnunt. Antigonum dicere solitum refert (21) Athenæus, si homines scirent, quot sentibus, quàmque asperis Regum diademata cervices coronatas sauciant, vix non summæ crudelitatis facinus putaturos, si ea imponerent vel asello. Is tamen, qui hæc tam tragicè dictitabat, quid non egit, ut spinis vallatum diadema retineret? Ipsi isti Photiani vestri, quos hac pœnâ puniri posse censetis, quàm difficilè, quas aurnemunt Infulas numosioribus emptoribus derelinquunt. Nec mirum: nota sunt, quæ author ipsorum Photius perpetravit, ut ad sacrum imperium convolaret. Ut inde manifestum sit, esse pœnam non posse, quod adeò appetitur. Nam pœna malum est punito; malum autem esse non potest, quod plerique appetunt ex dictis Philosophorum, quos in Physicis nostris (22) Commentariis adduximus, & explanavimus. Adde nihil vilius esse criminoso; nam peccatum ducit ad non esse, ut probat (23) Glossa, & miseros facit, ut loquitur Augustinus (24) relatus à (25) Glossa: vilibus autem dignitas conferri non debet, ut constitutissimi (26) Juris est, & probat (27) Glossographus.

VII. At, inquit, onus est Ordo, quippe Officium. Ita sanè, sed non omnibus onera omnia conveniunt, aut omne onus dari potest in pœnam: alioquin furi erumena ipsa auro plena, quam nempe furto subripuit, dari posset in pœnam, & raptori Virginis ipsa Virgo deferenda dabitur, grande sanè supplicium, quia onus. Amova istas ineptias, quæ tamen ex Theologico effato Coressii legitimè deducuntur, reprobando propterea non solùm ex iis, quæ hìc hactenus tradita sunt, sed validiùs ex iis, quæ toto Tertio Responso hujus Operis fusè tradidimus. Ex quibus & illud sequitur, reum criminis probationibus publicis factum cogi non posse ad Ordines sacros recipiendos: quî enim ineptum muneri cogas ad munus? aut quî vel invitum obtrudas dignitati sacræ, qui volens repellitur? Cogi liberum hominem ad aliquid invitum incivile est: vis enim omni (1) Jure prohibetur, ni ea obligationem spontaneam cogendi sequatur, aut ad publicam utilitatem spectet, tunc enim cogi quilibet potest eâ ratione, quia pars, etiam cum damno sui, consulere toti debet. Quare, licèt ne ipse quidem Princeps privatum dominium tollere possit, tamen ex causâ utili potest, uti testantur (2) Jura, & (3) Bartholus, cum (4) Fortunio, quos ad id producit elegantissimè (5) Covarruvias: &, licèt ad emendum, vendendumque, & simpliciter ad contrahendum, nemo cogi possit, ut manifestum est ex decreto Arcadii, (6) & Honorii AA. tamen & Judæus cogitur vendere Christianum mancipium, & habens viam ad sepulcrum eandem sepulcrum habenti; quæ cum aliis rata sunt Juris (7) authoritate. Porro, cùm criminis reus publicè habitus ex crimine se se ad pœnam obligaverit non ad dignitatem; cogi ad eam nequibit quasi ex obligatione delicti. Non itidem ex publicâ utilitate, quæ nulla est in Ordinibus criminosi famam habenti collatis, quando ex illis oritur scandalum, quo nullum Ecclesiæ capitalius malum: Oritur contemptus rei sacræ, quo nihil Ecclesiæ periculosius: Oritur denique discrimen ejusdem Ecclesiæ præsens, quando ab iis, qui criminosi censentur, non nisi crimina sperari queunt, ita Juris (8) præsumptione censente, ut semel malus semper sit malus in eodem genere mali.

VIII. Quod dictum, licèt iniquum videatur Theologo Constantinopolitano, tamen justissimum est, sive præsens nequitia præsumatur à præteritâ, sive à præsenti præteritâ, sive futura ab utrâque, aut alterutrâ. Nam à præsenti præsumi præteritam docet Cicero (1) his verbis: *perinde ut opinio est de cujusque moribus, ita, quid ab eo factum sit, existimari potest*. Cujus hanc verissimam rationem tradit alibi (2) dicens: *nemo repente fit turpissimus, omnibus in rebus, qui graviores, majoresque sunt, quid quis voluerit, cogitarit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus ejus, qui arguitur, est ponderandum: neque enim potest quisquam repente vitâ mutari, aut natura converti*. Quasi dicat: cùm nemo repente pessimus evadere queat, nec fas sit, vitam mutari, aut naturam ita improvisò, ut turpissimus sit, qui bonus fuerat, legitimè argumentabimur, eum, qui malus est, malum fuisse. Quin imò hoc adeò verum est, atque adeò verum (3) DD. putant, ut viduam libidinosam adulteram fuisse censeant, &, ut loquuntur IC. *præsumant*, vivente marito. Quos inter (4) Castrensis intulit, legem multantem dote uxoram ob adulterium perpetratum, protendi etiam ad viduam, quæ stupri damnetur post mortem mariti, eo, quòd ex præsenti stupro præ-

(19) In Hercul. Oetaeo in Chor. Act. 3. sub init. (20) Satyra 10. (21) Apud Planud. l. Adag. cent. 3. c. 3. (22) Controvers. 2. disp. de Arte. (23) In c. convertimini vers. volut de pœn. dist. 1. (24) In c. quotidie ad fin. de cons. dist. 2. (25) In c. quia corpus vers. Læsa. de cons. dist. 2. (26) c. inter dilectos de excess. Prælat. c. querelam de jurejur. L. una C. de infam. lib. 10. L. nec famosis C. de dignit. lib. 12. (27) In c. nihil est, vers. suspedatur de Elect.

(1) L. extat. ff. quod met. caus. L. pen. ff. de vi privat. L. si quis in tantum C. unde vi. L. miles. § judicatis ff. de re judic. L. hi, qui ædes ff. ad L. Jul. de vi publ. in Cod. Theod. eod. Constit. adverf. illatam vim.

(2) L. item si verberatum §. 1. ff. de rei vindic. L. venditor. §. si constat. ff. comm. prædior.

(3) In L. ult. C. si cōtra jus vel util. publ. (4) In L. Gallus. §. & quid si tantum col. 138. ff. de lib. & post. (5) Variar. li. 3. c. 6. n. 6. (6) L. nec emere C. de jur. delib. (7) C. 1. & 2. de Judæ. L. si quis sepulchrū ff. de relig. & sump. (8) In c. semel. de reg. jur. in 6.

(1) Orat. pro A. Cluentio. (2) Orat. ad Senat. post redit. (3) In §. ult. Auth. de resti. Alex. regul. 2. præsum. 9. (4) In L. sororem, n. 4. C. de his, quib. ut indig. & conf. 147. (5) In d. L. sororē. & in L. fideicommissum. Cod. de fideicom. (6) In d. L. fideicommissum. (7) In c. 1. §. item si fideles col. 1. quibus mo. feud. amitt. & in c. 2. de feud. sin. cul. amiss. (8) Sing. 48. (9) In d. L. sororē & in invest. feud. verb. dicti Vasalli Can. 9. (10) In L. 1. à n. 48. C. de rapt. Virgin. & Sing. 410. (11) In Tract. feud. p. 4. (12) In Rub. de donat. in. vir. & uxor. col. 4. (13) Bertrand. cons. 23. n. 6. li. 2. & cons. 38. lib. 3. Nevis. lib. 2. Sylvæ Nuptial. n. 44. (14) Cons. 67. mulier accusata. (15) In d. L. sororem (16) In L. 2. ff. solut. Matr. & d. L. fideicommissum. (17) In d. L. 2. in princ. n. 8. & in L. 4. §. Cato. 1. & 2. lectur. col. pen. vers. septimo ff. de VO. (18) In L. quædam puella col. 2. ff. de Jurisd. & in c. pastoralis col. ult. de Judic. (19) De Nobilit. 3. p. nu. 98. (20) Brun Tract. quod stantibus art. 6. n. 305. Rip. in L. 2. in prin. n. 8. ff. sol. Matr. Guliel. Mayner. in L. ambiguis n. 208. de reg. jur. Boer. q. 338. n. 10. & seq. Soccin. Jun. cons. 111. li. 3. Cravet. cons. 205. n. 24. Rolanz. cons. 87. lib. 3. (21) In §. stuprum. ver. sed nunquid. (22) Lib. 5. Inst. Orat. c. 10. (23) In L. ult. col. pen. C. de quæstio. (24) In L. 1. in princ. ff. de quæst. & sing. 217. (25) De præsump. reg. 2. præsum. 7. n. [illegible] (26) In L. in ipsius Cod. fam. ercisc. (27) In d. L. in ipsius. (28) In [illegible] in inter nu. 7. de Elect.

præteritum adulterium deducatur. Quam ſententiam ſequuntur cum (5) Corneo, & (6) Saliceto, (7) Præpoſitus, (8) Petraſancta, (9) Jacobinus, (10) Marſilius, Curtius (11) Junior, Joannes (12) Lupi, & (13) alii. Quibus tamen minimè adſtipulor authoribus Friderico (14) Senenſi, (15) Alexandro, (16) Jaſone, (17) Croto, (18) Decio, Bono (19) de Curtili, aliiſque (20) plurimis, quos refert, ac ſequitur (21) Clarus additis Conrado, Bellono, Guilielmo de Benedictis, Pinello, & Didaco, quo teſte hæc ſententia communis eſt ea ratione, quia, licèt à præſenti ad præteritum valeat argumentatio, tamen, cùm ea præſumptio ſit, non ſufficit, ut ex ea mulier damnetur, niſi adſint alia argumenta, quæ præſumptionem hanc Juris roborent, eique vim addant, ex qua rea damnari queat præſumpti adulterii. Eodem modo licet præſumere à præterito ad præſens ita, ut, qui malus fuit, cenſeatur reipſa & in præſentiarum malus. Id, quod eleganter tradidit (22) Quinctilianus: *ſpectanda*, inquit, *ſunt ante acta, dictaque: ex præteritis enim æſtimari ſolent præſentia. Quis ullam ullius boni ſpem habebit in eo, cujus primum tempus ætatis palam fuerit ad omnes libidines divulgatum?* Quare & is, qui ſemel homicidium patravit, cenſetur occidiſſe eum, cujus homicida ignoratur: Ita docentibus (23) Saliceto, (24) Marſilio, & (25) Alciato: & is, qui ſemel inimicus fuit, adhuc inimicus præſumitur, ut ex reſcripto (26) Alexandri Cæſaris docet (27) Baldus, & is etiam, qui ob vitium repulſam paſſus eſt ab electione, nunquam deinceps admittitur, quòd vitium durare præſumatur; quemadmodum (28) Abbas aſſeruit. Denique præſumptio eſt à præterito, & præſenti ad futurum, atque adeò qui fuit, vel eſt malus, cenſetur malus fore. Hinc (29) Ulpianus dicit, eum, qui ſemel calumniatus eſt, calumniaturum præſumi: & tradit Arrius (30) Menander, militem, qui ſemel malè in militia geſſit, putari malè acturum in poſterum. Quemadmodum cenſuit & (31) Hieronymus docens, negligentem ſemel, præſumi deinceps negligentem: Unde multa (32) DD. inferunt, quibus conſentanea tradunt Baldus, Romanus, & Gloſſa rimati Caji IC. (33) ſententiam, quorum deciſiones recipiunt (34) Aretinus, (35) Marſilius, & (36) Ignœus. Huc pertinet illud, quod paſſim ex (37) Jure dicimus, confirmatque (38) Alciatus, & Lucas (39) de Penna, ſemel perjurum adeò deinceps perjurum reputari, ut rejiciatur propterea à juramento præſtando: Id, quod ante hos adnotavit (40) Cicero dicens, ubi quis ſemel pejeraverit, ei credi poſtea, etiamſi per plures Deos juret, non oportet. Idipſum docent (41) Salicetus, & (42) Aretinus de eo, qui reus falſi convictus eſt; ajunt enim, eum & in poſterum falſarium cenſendum: quod & ad dolum protendit (43) Romanus, & ad hæreſim (44) Menochius.

(29) In L. ſi cui §. iiſdem ff. de accuſat.
(30) In L. non omnis §. à barbaris ff. de re milit.
(31) In c. ſcribam de præſum.
(32) Jo. Andr. Abb. Imol. Fulin. in d. c. ſcribebam.
(33) In L. Lege Cornelia ad SC. Sylla.
(34) Tract. maleſ. ver. publica fama verſ. quarto notandū.
(35) In L. marinis ff. de quæſtio.
(36) In d. L. Lege Cornelia.
(37) c. parvuli 22. q. 5. c. literas de præſum.
(38) d. regul. 2. præſump. 10.
(39) In L. 3. vol. 2. verſ. 31. præſum. Cod. de Apoth. public. li. 10.
(40) Orat. pro Rabirio.
(41) In L. ſi ex falſis colum. pen. C. de tranſact.
(42) In d. L. ſi ex falſis.
(43) Conſ. 54. n. 6.
(44) Lib. 5. præſum. 18. n. 15.

IX. Ex his porro palam eſt, quanti facienda ſit Photiani Theologi cenſura, quâ ſolemniter excipit illam regulam tot DD. effatis certam, tot Juribus in Græcia receptis conſtitutam, cui nihil obeſt, quod ſuperciliosè vir legum imperitiſſimus undequaque congerit ſic (1) declamans. οὐδ' ἀγνοῶ μὲν, ὅτι παρά τισι τοῦτό γε ἀξίωμα γίγνεται, καὶ γνώμη νομοθετοῦσα, καὶ νομοθετηθεῖσα. ἀλλὰ καὶ ἄδικος, καὶ σφαλερὰ ἐν πλείστοις, καὶ ταῖς ἱεραῖς διατάξεσιν ἐναντία, πρῶτον μὲν ὅτι εἴ τις φιλάργυρος, καὶ φιλήδονος, ὅθεν κακὸς ἔστιν, ἀλλ' οὐκ ἐν πᾶσι, εἰ δ' οὐκ ἐν πᾶσι, κατὰ τὸ συμβεβηκὸς κακὸς, καὶ ἀπεραίνεται τὸ ἐπιχείρημα. δεύτερον δὲ οὐχ ὁ ποτὲ κακὸς, πάντοτε κακός. εἰ μὴ δυσσεβῶς λέγεις κακοὺς τοὺς κορυφαίους τῶν ἀποστόλων, ὅτι πρῶτον οὗτος τὴν ἐκκλησίαν ἐδίωκε, κἀκεῖνος τὸν Χριστὸν ἠρνήθη. τρίτον κατὰ τοὺς νόμους, καὶ τὰ σημειώματα τῶν μεγάλων πατριαρχῶν φανερῶς τοῦτο δὴ τὸ ἀξίωμα τὴν κακίαν ἐκ τῆς κακίας ἀναφέρον, καὶ συλλογιζόμενον, κακὸν σόφισμα λέγεται. ἀνάγνωθι γοῦν τὰ τοῦ κυροῦ Μανουὴλ, καὶ κυροῦ Ἀλεξίου, καὶ κυροῦ Στυπιώτου, ἔτι δὲ καὶ νεαρὰν τοῦ Κομνηνοῦ Μανουὴλ περὶ ὑποψίας, καὶ νεαρὰν τοῦ ἀγγέλου Ἰσαακίου περὶ βίου, καὶ διαγωγῆς κληρικῶν. τελευταῖον τοῦτο τὸ λόγιον οἱ πολλοὶ τῶν Λατίνων πάνυ γελοῖον λέγουσι, καὶ μέμφονται, διδάσκοντες οὐδ' ὑποψίαν ἐμποιεῖν. *Neque ignoro, hoc axioma penes quoſpiam haberi pro lege præcipiente, & præcepta: ſed lex injuſta eſt, & in pleriſque falſa, ſacriſque conſtitutionibus contraria. Nam primò, non quia quis avarus, propterea illecebris Voluptatum addictus: quare malus in aliquo, non in omnibus; quòd ſi non in omnibus, jam ex accidente malus, & argumentatio perparum conficit. Secundò, non qui ſemel malus ſemper malus, ni irreligiosè dicas, & impiè malos Apoſtolorum proceres Petrum, & Paulum, quòd ante, hic quidem hoſtili in Eccleſiam animo functus ſit, at ille Chriſtum fuerit inficiatus. Tertiò, juxta leges & ſubſignotiones Magnorum Patriarcharum palam hoc dictum nequitiam ex nequitia colligens, ac deducens, malum ſophiſma dicitur. Lege ſis, quæ conſtituit D. Manuel, D. Alexius, D. Stipiotes; præterea Novellam Comneni Manuelis de Suſpicione, & Novellam Angeli Iſaacii de vita, vitæque Clerica inſtituto; denique hoc effatum plerique Latinorum planè ridiculum dicunt, & damnant docentes, ne ſuſpicionem quidem eo fieri.*

(1) In Synop. Nil. ad Can. mit. ſeptimæ Synodi.

X. Hæc, inquam, Photiani Theologi captioſa, imò inepta ſophiſmata nihil obſunt Regulæ à Jure utrique Genti notiſſimo receptæ, totque Sapientum Suffragiis conſtitutæ: quorum nominibus per nos recitatis tollitur ultima Conſeſſii ratio, quæ non falſa modò, mendax etiam eſt, Quis enim dicat, à Latinis eam regulam ridiculam cenſeri, quam tot Summates Juriſconſulti veram affirmant, reverà docentes veram, certamque præſumptionem ex ea fieri, ſive præſumptio dicenda ſit hominis, ut Albericus (1) cenſuit, ſive ut veriùs tradit (2) Menochius, præſumptio Juris. Ajunt illi quidem egregiè, hanc præſumptionem locum non habere in occultis criminibus; in his enim interpretationem faciundam in optimam partem ex Juris (3) ipſius authoritate. Quare eum, qui clam peccavit, cenſeri, vel pœnituiſſe criminis, vel pœnitere, quemadmodum confirmat poſt (4) Belviſium, & (5) Albericum, (6) Alciatus, & ex eo (7) Menochius. At hoc circumſcribit quidem, & intra limites certos generalem illam regulam cogit, non tollit, aut abrogat. Imò confirmat, quando notum illud

(1) In L. omni modo n. 6. C. de inoff. teſt.
(2) Ex d. c ſemel l. 6. præſum. 32. n. 17.
(3) C. ſi omnia 6. q. 1. c. ex ſuarum de ſorti leg.
(4) d. L. omni modo.
(5) d. L. omnimodo.
(6) d. regul 2. præſump. 7. in fin.
(7) d. præſump. 32. n. 46. & ſeq.

lud lippis, & tonsoribus soli Coressio potuit ignotum esse, exceptione firmari regulam, ut, qui dicit regulam in aliquo veram non esse, eam veram esse in cæteris hoc ipso constituat. Jam, quid rudius prima ratione? Repete, sis quam damnas regulam, nosces te non intellexisse quid damnes, *Semel malus semper præsumitur malus in eodem genere mali, non in diverso*. Nam in diverso genere mali, consecutio infirma est, ut autumant omnes cum relatis Belvisio, & Alberico verba (8) Justiniani explanantibus, quorum sententiæ suffragantur (9) Bartholus, Petrus (10) de Ancharano, Joannes (11) de Anania, (12) Marsilius, (13) Alciatus, (14) Grammatica, & (15) Cassaneus, ante quos Baldus, & Imola quod scripsit (16) Paulus IC. explicantes, idipsum censuerunt, quemadmodum (17) & alii, quorum tamen opportunâ adnotatione novimus, licet non valeat à scelere ad scelus diversum, valituram tamen consecutionem etiam ad diversum, si diversa connexa sint. Ita, licèt ab avaritiâ inferri nequeat ad Voluptatem, aut prodigentiam, quæ Vitia diversa, & contraria sunt, valebit tamen ab Avaritiâ ad fraudem, dolumque malum in contractibus, ad furta, ad usuras, & vice versâ, quemadmodum à superbiâ ad vanam gloriam, ad Simoniam, & alia hujusmodi, nimirum propter connexionem, quam hæc invicem Vitia naturâ sua aut nacta sunt, aut plerunque habent. Qua ratione (18) Felinus, & (19) Tiraquellus dixere, luxuriosam mulierem prodigam etiam præsumi, licet luxuries, & prodigentia longè diversa sint Vitia, quod etiam docuit (20) Glossa. Eadem facilitate secunda ratio Coressii tollitur. Neque enim regula, quam tuemur, de eo est, quem anteactorum scelerum religiosè pœnituit, aut de eo, qui semel malus in meliorem mox frugem conversus à malo saltem per triennium abstinuit se; Nam hujusmodi semel malos non præsumi deinceps malos constitutissimi Juris est ex Authentico (21) Justiniani, ubi Angelus. Idem censuere (22) Salicetus (23) Albericus, & (24) Romanus, & Antonius (25) Corsetus cum magistro suo (26) Barbatia, & (27) Felino, quibus consentanea tradit (28) Gomez, (29) Boerius, (30) Cassanæus, (31) Rolandus post (32) Bartholum, quem sequitur (33) Alciatus illud rigidè notans, eam regulam intelligi etiam de pœnitente, si magna ejus pœnitentia non fuerit, quæ constantiam hominis futuram indicet, qualem dixeris Religiosæ familiæ institutum susceptum. Quod tamen non placet; existimo enim, eum, quem simpliciter facti pœnituit, dummodo id innotescat verbis ipsius, vel factis, non præsumi malum deinceps. Id, quod Bartholus, & Baldus constituere ex verbis (34) Justiniani, arbitrati post peractum pœnitentiam, receptamve ab Exhomologeta Sacerdote veniam, quod attinet ad præsumptionem, eum, qui deliquit, haberi, ac si non deliquisset. Imò addit (35) Bartholus, perjurum, tametsi cæteroqui non admittatur ad testimonium, peracta Pœnitentia, admitti oportere, quam decisionem probavit (36) Afflictus, licèt de ea (37) Jason maximopere dubitet. Huc pertinent tum quod (38) Baldus docuit, & post eum (39) Fulgosius, licèt mater meretrix filiam exhæredem facere non possit, posse tamen, si eam criminum pœnituerit: tum quod (40) Jason asseruit ex sententia Speculatoris, Antonii de Butrio, Abbatis, & Alexandri, quos ille producit, filiam quamvis pater alere, & dotare, si sui corporis alicui potestatem fecerit, minimè cogatur, dotandam tamen, & alendam post pœnitentiam. Cui persimile est, quod tradit (41) Alexander, filium, licèt causa ingrati animi pater possit exhęredem facere, ea ex causa post pœnitentiam exhæredem fieri non posse. Id, quod etiam Curtius (42) junior asseruit. Imò idem (43) Jason ingratum filium exhæredem factum, post reconciliationem cum patre, putat hæreditati restitui, quasi exhęredatio ex illa reconciliatione revocata censeatur.

XI. Similia scribit (1) Bartholus, & (2) Soccinus Junior, & apud eum Marsilius: ex quibus constat, Regulà, quam laudamus, nihil contra Principes Apostolorum constitui; quando hi adeò ante acta delicta odere, ut Petrus amarè fleverit, Paulus Ecclesiam fortiter tutatus sit: uterque Pietati sanguinem, & vitam impenderit. Quò fit, ut à præteritis peccatis non potuerit ad futurum præsumptio institui, quando vitæ emendatio, cùm bonum faciat, intercipit præsumptionem. Cæterùm non video, quid obsit præsumptioni hujusmodi, si aliquando ex malitiâ non inferatur malitia: quòdque hæc argumentatio consecutionem deducat per accidens. An putat Coressius, in judicio Judicem eo planè modo argumentari, quo Socrates in *Pyræo* aut Plato in Academia, aut in Stoa Zeno, aut in Peripato Stagirites? Ita, si existimavit Coressius, planè, quid sit Judicium, haudquaquam intellexit. In eo adeò argumentum ex accidente non respuitur, ut in iis, quæ manifesta non sunt, à plerumque accidentibus, à similibus vero, à probabilibus, & indiciis Judex concludat, quemadmodum tritum est Jurisperitis omnibus. Hinc Juribus per eundem Coressium ineptè productis nihil respondendum esse censemus. Eius duntaxat Photianis authores sumus, ut loca per Coressium prolata perlegant, agnoscantque Theologi sui vel ignorantiam, vel perfidiam, cùm viderint in ipsis palam agi de iis, qui, vel cùm uno peccarint in genere, arguuntur in alio, multis, uti Græci dicimus, dissito parasangis, vel post vitæ, morumque emendationem improbi judicantur, vel denique, ut in Novellis relatis, de iis delictis sermo est, quæ ipso temporis cursu, ætateque ipsa altera, aut etiam alia fiunt. Nam Manuelis Novella, itidemque Isaacii de vitio libidinis agunt, decernuntque, etsi vehemens fuisse probetur in adolescentia, & juventute, attamen extinctam in senectute præsumi. Id, quod Latini etiam Doctores, incolumi Regulâ, quam defendimus, ultrò concedunt, confirmatque, tum ex traditis,

con-

(8) In d. L. omni modo n. 5. (9) L. Cassius ff. de Senat. & in d. §. iisdem. (10) In d. reg. semel mal. (11) In c. Petrus Diaconus de homic. (12) Cons. 15. n. 9 et in Pract. Crim. §. constante n. 45. (13) d. præsump. 7. n. 2. (14) Decis. 25. n. 7. (15) Cons. 58. col. 3. (16) In L. ult. ff. de her. instit. (17) Luc. de Pen. in L. quemadmodũ. C. Agric. & censit. li. 10. Felin. in c. cum in jure n. 2. de off. deleg. (18) In c. pastoralis col. 3. de Judic. (19) De ll. connub. L. 9. n. 106. (20) In L. & mulieri ff de curat. furios. (21) §. hinc autem vers. nam, etsi vitium. Auth. de Monachis. (22) In L. ult. §. si fundam. l. ff qui satisd. cogant. & in L. si minorem ff. de in integ. restit. min. (23) In d. L. omni modo (24) Cons. 236 ut præmissa num. 6. (25) In sing. verb præsump. incipit reg quod semel. (26) In c. testimonium ad fin. de testib (27) In c. cum deputati col. 1. de Judic (28) In reg. Cancell. pref. ad Reg. de Triennal. ad fin. (29) In Additio ad Dynum in reg. semel de reg. jur. in 6 (30) Cons. 60 n. 4. (31) Cons. 63. n. 12 lib. 5. (32) In L. si prius n. 18 ff. de nov oper nunciat (33) d. præsum. 7. n. 2. (34) In L. Imperialis Cod. de Nupt. (35) In d. L. Imperialis. (36) Decis. 36. n. 4. (37) In L. in arenã n. 5 C. de inoff. test. (38) In d. L. in arenam. (39) In d. L. in arenam n. 5. (40) In d. L. in arenam n. 6. (41) In d. L. 1. col. ult. n. 43. ff. solut. Matrim. (42) In L. admonẽdi n. 73. ff. de jurejurãdo. (43) In d. L. in arenam n. 8.

constitutisque in Jure Pontificio, tum ex propositis per Bartholum, Felinum, & Alciatum, quibus, ac cæteris, quos hucusque produximus, uti fatuo inclamantibus Coressio, ea Regula stabit, evincetque, eos, qui apparent criminosi, talesque vulgò censentur, criminosos etiam in posterum censeri futuros, atqoe adeò neque recipi, neque cogi ad Ordines posse, ne quid videatur Ecclesiæ ex tam profanis initiis impendere periculi.

XII. Cessat hoc, si vir pius, doctus, & tanto munere dignus cogatur ad Ordines; quare universim dicendum est contra Coressinm, posse Antistitem subjectum sibi hominem, si aptus sit, idqoe poscat Ecclesiæ necessitas, ad Ordines suscipiendos adigere. Scilicet Ordines Officia suot, ut accuratè docuimus, Officia verò onera sunt: Præses autem obligare potest ad onus quodlibet aptum oneri ferendo, si è Republica sit talis obligatio. Id, quod potiori jure tribuendum est Sacrorum Principi, ut nimirum cogere possit subjectum ad subeundam Officii aleam, atque adeò Ordinis, ac dignitatis Ecclesiasticæ cujuscunque. Nam, cùm ea sit Principis potestas, ut in bonum publicum sive *directum*, uti dicunt, sive *indirectum*, imperare possit subjectis, atque eos obligare ad aliquid, ut patet ex Tractatione (1) nostra de Constitutionibus, ubi illud ostendimus non modo ex recentissima decisione Innocentii XI. verùm ex ipso Juris utriusque præscripto, posse Principem legem condere, aut mandatum dare etiam in foro interiori animæ obligans, quod & in hoc Opere (2) oostro delibavimus. Cùm, inquam, Princeps ad bonum publicum obligare possit, potest utique etiam obligare ad onus per se obligans ad aliquid specialius faciendum, hoc est, ad Officium, ac proinde obligare non modò *directè*, verùm etiam *reflexè*, uti dicimus, nempe non modo obligare, sed etiam ad obligans obligare. Etenim manifestum est, cùm de publica utilitate agitur, posse Principem circa nos, quod nos ipsi. Cùm igitur nos ipsi, & nos obligare, & oos ipsos addicere oneri per se obliganti possimus; utrunque Princeps potest. Et ratio *à priori*, ut ajunt, hoc est, à causâ deducta, ea est, quia bono publico debemus omnia nostra, nosque: Quapropter non obligamur modò à Natura ad publicam utilitatem, verùm etiam obligamur ad hoc, ut si quando necesse, aut utile sit, teneamur obligare nos ad id, quod iotereſt Reipublicæ. Hinc est, cùm nostrum sit, & debere omnia Reipublicæ, & hoc ipsum, ut quodlibet onus subeundem sit nobis pro viribus, cùm Reipublicæ interest; quòd Princeps non modò cogere nos possit ad præstandum, quod debemus *directè* bono Reipublicæ, sed & ad id, quod *reflexè* debemus eidem; atque adeò cogere nos potest ad onus subeundum, cùm id suadet publica utilitas; hoc est cogere nos potest ad Officium quodcunque. Nec luculentissimæ rationi vis deest ex Juris, & Vetustatis authoritate. Ecce delegationis Officium non coofertur illæsa libertate accipientis, sed mandato delegantis confertur, ut patet ex (3) Jure: si autem per mandatum confertur, Delegatus per illud cogitur, quod illi ex imperio confertur, accipere, nec potest jubente Principe Principis jussibus obluctari. Quod etiam protendendum est ad quemlibet Delegatum Ordinarii, cui si is, qui datur Judex, subjectus sit, cogitur parere in eo, quod est assumere imperatam, mandatamque jurisdictionem, procurationemque commissi negotii, ut constat ex Jure (4) utroque, & asserunt nno ore Canonistæ cum (5) Abbate. Authoritati Juris adde sacrorum exempla Virorum, qui ex imperio Ecclesiæ, vel summorum Antistitum Officia suscepere gerenda, & quidem nec sponte, neque cum tergiversatione mediocri: adeò quandoque inviti, ut quidam vim sibi illatam per dolum, quò reciperent Ordines, scipione ulcisci nisi sint, uti de Macedonio Monacho narrat (6) Theodoretus; alii verò modestiùs ad evitandum periculosæ dignitatis imperatum licet, in vectumque munus necquicquam exilia maluerint, silvarum, antrorumque latebras adierint, lacrimis denique, ac toto pallidæ formidinis terrore, quin etiam aliquando pià criminum jactantià tutos se frustra à formidatis honoribus exoptaverint. Neque aliter actum est, ut aut Ambrosius Mediolanensem Infulam, aut Gregorius I. Pootificiam Tiaram tandem adsumerent, nisi Ecclesiastico jussu, quem illi frustra vitaveraot, quando Numinis providentiâ nobili à fuga revocati, inviti suscepere, quod summâ Ope, totisque viribus (7) declinarant. Adeò verum est, posse à Principe vel invitum subditum cogi ad Officium, tametsi plurimum oneris habeat. Quod ut recentioribus exemplis certiùs innotescat, Sacram Societatis Jesu Familiam attentiùs perpendamus. Quæ ab ultimà stirpe, ipsisque cunabulis Veritati edicendæ, instituendisque ad Sapientiam animis data est, ea, qoam asserimus contra Photianum Rabulam, Thesim manifestissimam dabit: quæque Philosophiæ olim pueriliter deliranti virilia contulit sensa, Theologiæ disputanti coofusiùs splendorem fecit ab Ordine: scientiis denique cæteris vim, robur, sinceram, certamque normam una conscripsit, ea etiam sacri Juris Interpreti, qui eam semper amabit matrem, matrem semper habebit, conferet aliquid exemplo ad propositi confirmationem. Scilicet in ea quicunque solemnibus nodis Numini consecrant libertatem, fugam honorum omnium, ac dignitatum solemniter profitentur; ex qua tameo jussu Pootificum revocantur: quibus jubentibus Magistratum, imperantibus dignitatem, parere oecesse est. Ita obsequio ad Iofulas, ad Purpuram eunt, quique aliis votum est, honor, nec nisi efflagitantibus datur, his obsequium unum est, quibus, non nisi parentibus, dari potest. Ut hinc Pliniana tandem adulatio similia [illegible] jactare desinat in Trajano suo: ratumque sit, quod contra Coressianas ineptias asserimus, posse subjectorum quemlibet, si tamen aptus sit, cùm è Reipublicæ utilitate est, ad Officium cogi posse quemlibet, si dignus sit, idque Ecclesiæ utilitas, aut necessitas poscat, ad sacros vel invitum Ordines adigi.

(1) *Prælect. 12.*

(2) *Responso 4. sect. ult.*

(3) *L. 1. §. qui mandatam. L. madata, & tt. ff. de off. ejus &c.*

(4) *C. pastoralis in princ. de off. deleg. c. pastoralis de off. Ordin. L. un. Cod. qui pro sua jurisd. dare jud. darive poss.*

(5) *In c. prudentiam. §. adjicimus. n. 5. de off. delegat.*

(6) *Hist. Relig. c. 13.*

(7) *Vid. Paul. in vit. Ambros. & Baron. ad ann. 374. Jo. Diacon. in vita S. Gregor. Papæ lib. 1. c. 44. Gregor. Turon. hist. Fräc. li. 10. c. 1. in fin. D. Greg. M. Pastor. li. 6. Ep. 4. & l. 2. Ep. 10. Baron. ad ann. 596.*

SECTIO III.

Quid sit Probatio. Deque Baptismo Latinorum, & Spiritus S. Processione.

SUMMARIUM.

I. *Proponitur sententia Margunii circa nomen Græcum Probationis;*
II. *Refellitur Margunius, & dari scientiam demonstratur Juris humani authoritate.*
III. *Idem probatur Ratione, & Jure Divino.*
IV. *Docentur Photiani, unde sit scientia in nobis, & explicatur effatum Socratis.*
V. *Explicatur, quâ ratione omnis peccator dicitur ignorare.*
VI. *Ritè à Græcis Probationem Demonstrationem appellari: Definitionem Probationis traditam ab Azone ambiguam esse, ac proinde non bonam.*
VII. *Reprobatur definitio Goffredi, & Recentiorum, statuiturque optima cum Baldo. Eam congruere Jurisprudentiæ Græcæ ostenditur.*
VIII. *Rabies Margunii in eam Definitionem, Demonstratur ejus stoliditas in clarissimo Anachronismo. Matthæus Monachus quantò antiquior Baldo.*
IX. *Amplecti Latinorum sententias, si rationi consentaneæ sint, non esse indecorum Græciæ. Ab hac nunquam Latinos fuisse damnatos ex effato Photiani Jurisconsulti.*
X. *Idem confirmatur validiùs multiplici, & ineluctabili Photianorum authoritate.*
XI. *Horrendum dogma Margunii, & Coressii de baptizandis iterum Latinis quàm detestabile, quàm absonum Juri sit, ostenditur.*
XII. *Refelluntur calumniæ Coressii: & primò illa, quâ arguuntur Latini duo principia Spiritus sancti constituere. Probatur, etiam hoc dato, non esse iterùm baptizandos.*
XIII. *Argumentum Photianorum probantium, Spiritum S. à duobus principiis esse, si à Patre, & Filio procedit, quàm ridiculum sit, hypotyposi quadam proponitur.*
XIV. *Etiamsi, quod Orthodoxi negamus, duo essent principia Spiritus, non tamen Spiritus duo: argumentum ad hoc Vecci.*
XV. *Ostenditur, unam actionem à duobus coalescentibus in unum principium esse posse argumento ineluctabili.*
XVI. *Latini Baptisma conferunt trinâ immersione, quâ immersio etiam ad infusionem extenditur: ratio hujus trinæ immersionis ex Patribus.*
XVII. *Non esse necessariam immersionem propriam in Baptismo; sufficere infusionem, probari moribus Græcis.*
XVIII. *Idipsum probatur rationibus ex Jure Græco petitis, & ex Antiquitate.*
XIX. *Idem constituitur authoritate Jurisconsultorum Græcorum.*
XX. *Idem confirmatur sententia Margunii, more Majorum, & Ritualibus libris.*
XXI. *Immersio, vel infusio trina ad ritum pertinet: una sufficit ad valorem Sacramenti. Probatur Jure Latino, & Græco, & solvuntur argumenta Coressii.*

I. MAnifestum est ex his, licèt possit Episcopus Ordines collaturus aliquando ex propriâ scientiâ Examen institutere, Candidatique Ordines exposcentis conditionem æstimare, plerumque tamen, & tutiùs semper, contra ea, quæ Margunius commentus est, facturum, si Examen, judiciumque hoc sacrum, periculosæ plenum aleæ negotium, ex Probationibus exequatur. Hinc porro necessarium omnino videtur aliquid de Probationibus dicere, ut tandem constituamus eas, quibus Episcopo utendum erit in Disquisitione hac & difficili, & crebrâ. Et primò videor mihi operæ pretium facturus, si & Probationem definiam, &, quotuplex sit, ostendam. Quamvis enim nota hæc Latinis, ac translativa sint, atque à nobis hoc ipso, quo scribimus anno, publicè Auditoribus nostris proposita, tamen habent multa, quæ Photianorum dementiam, & improbitatem præseferunt, quæ à nobis omnino castiganda est; quippe propterea scribentibus, ut, quod sæpe diximus, & Græci cognoscant, qui sint, fuerintve illi, quorum stolidissimis technis perculsa Gens nostra pessundata est; & Latini fateantur, non Græcis adscribendas ineptias esse, quas inter Græcos aliqui effutiunt, sed Photianis, quos ubique æquè Nostrarum, ac Latinarum hostes sententiarum ostendimus, dum commune ubique Ecclesiæ utriusque Suffragium vel in levioribus demonstramus. Ergo nulla esto mora propositi, cujus quando breviter satagendum est, omittimus ipso in limine pueriles Etymologias, in quibus plus æquo medius fidius placuere sibi Doctores, quos de ipso Probationis vocabulo disceptantes, & in re nullius planè precii magnis animis contendentes refert Joseph Mascardus. Illud dumtaxat hìc doctis hominibus deridendum propono, quod (1) Margunius noster ex (2) Balsamone, Georgio (3) Cyprio, (4) Palama, aliisque cordatissimis Photianis pronunciat. Probationem à Nostris ἀπόδειξιν *demonstrationem* dici per catachresin, quòd ea nihil demonstretur. Nam quî, inquit, demonstrari aliquid possit, cùm nulla detur Scientia, cùm ii simus, qui Vespertilionum more lumen veritatis aspicimus? ἰδὲ ἀδύνατον τὸ γνῶναι. πόθεν γάρ; ἐκ τῆς αἰσθήσεως; ἀλλὰ σφάλλεται. ἐκ τῆς διανοίας; ἀλλ' ὑπόκειται ἐν τῷ νοεῖν ταῖς αἰσθήσεσι, καὶ τυφλὸς τυφλὸν ὁδηγῶν εἰς κρημνὸν εἰσάγει τῆς ἀγνωσίας, λοιπὸν καλῶς ὁ Σωκράτης, τοῦτο οἶδα, ἔφη, ὅτι οὐδὲν οἶδα. οἱ δὲ πνευματομάχοι τἀναντία περὶ αὐτῶν διαθρυλλοῦσι, καὶ λέγουσιν. ἡμεῖς οἴδαμεν, ἡμεῖς ἀποδείξεις βεβαίας ἔχομεν. πῶς; καταπολεμεῖτε τὴν θείαν γραφήν; ἐν αὐταῖς γὰρ πᾶς ἄνθρωπος ἁμαρτωλός, καὶ οὐδεὶς ἄμοιρος ἁμαρτίας, οὐδὲ νήπιον μιᾶς ἡμέρας ἐπὶ τῆς γῆς. ἐκεῖ δὲ φάσκουσι, ὅτι πᾶς ἁμαρτωλὸς ἄφρων· λοιπὸν καὶ πᾶς ἄνθρωπος. *Ecce scire ipsum ex iis est, quæ esse non possunt, Unde enim? E sensibus? Sed errori obnoxii sunt. Ex intelligentia? At hæc subest sensibus, dum cognoscit: cæcus autem si cæcum ducat, in præcipitium ignorantiæ deducit. Quare optimè Socrates, hoc unum, inquit, scio, quòd nihil scio. At hostes Sancti Spiritus contraria de se ipsis jactant, & dicunt: Nos scimus, nos probationes habemus certas. Quo pacto? impugnatis Paginas sacras? In illis enim omnis homo* pec-

(1) *In Antirrhetico pro Marcoc. 11.*
(2) *In respons. ad Episc. Cypri.*
(3) *In Epist. ad Gregor. 2.*
(4) *Orat. 3. contra Barlaam.*

peccator est, & nemo purus à crimine, nec infans quidem unius diei super terra. Est autem manifestum, quemlibet desipere peccatorem. Igitur & omnis homo.

II. O miram isthanc Ignorantiam vestram, Photiani, quæ ubique constans, sibique æqualis, vel cùm se ipsam tuetur, Ignorantia est, Ignorantiamque se prædicat! Quid igitur? Credemus ne Ignorantiæ? An laborabimus Ignorantiam rejecturi? Apage fidem non debitam, imò neqoaquam præstandam: Amove laborem inotilem, qui, si quid unquam contendat, aut enitatur, nil ultra evincet, quàm qood fatentur Photiani ipsi. Id ergo unum agemus, nt à manifesta calumniâ linguæ nostræ proprietatem vindicemus, æquitatemque doceamus Judiciorum nostrorum, quæ, si nulla probatio est, iniquissima erunt. Quî enim justam sententiam dicas, quæ ex probationibus, hoc est, ut Margunius, & Photiani autumant, ex Ignorantiâ procedit. Unde sic licet argumentari. Omne judicium definiens aliquid, si justum, ex rei, quam definit, scientiâ necessariò est: At Judicia justa multa sunt: datur ergo, & reipsa dari potest Scientia. Major Syllogismi positio manifesta est; nam omne Judicium definiens certò asserit, quod definit. Definitio enim sive à Philosophis petatur, sivo à Jurisconsultis, omnino, ac semper certum facit, ac notum id, quod definit. Etenim (1) Philosophis definitio est certa explicatio rei per causas intimas, quas *formales* appellant, Jurisconsultis verò est firma, & indubitata responsio, ut ab opinione secernatur, quæ est responsio cum dubitatione, quemadmodum & (2) Harmenopulus Nos docet, & Latinos (3) Glossographus. Definitio igitur certò asserit, quod definit: esset autem injusta, si certò definiret, quod planè ignorat. Scilicet esset temeraria; temerarium porro Judicium injustum est. Ergo, si justum, non temerarium, si non temerarium, ex certâ notitiâ necessariò; patetque manifestè prima positio. Nec manifestè mious secunda. Esse enim multa judicia justa adeò constat, ot si secus asseras, asserendnm sit, nullam esse in Orbe Terrarum Justitiam, verum esse, non hyperbolicum, quod Poetæ cum (4) Juvenale deplorant.

Paulatim deinde ad Superos Astræa recessit,
Hac Comite atque duæ pariter fugere sorores.

Quid quod, si nulla Justitia Terras incoleret, falsum Numen ore (5) Sapientis pronunciat. *δι' ἐμοῦ βασιλεῖς βασιλεύουσι, καὶ οἱ δυνάσται γράφουσι δικαιοσύνην. Per me reges regnant, & legum Conditores justa decernunt: per me Principes imperant, & potentes decernunt justitiam.* Imò & absurdum, quod imperat ejusdem (6) Sapientis effato: *ἀγαπήσατε δικαιοσύνην οἱ κρίνοντες τὴν γῆν: diligite justitiam, qui judicatis terram.* Quî enim diligant, quod haberi non potest? aut quî jubentur diligere, quod, testibus Photianis, nefas est? Sunt igitur multa judicia justa, ne aut Deus mentitus, quod impium est: aut Principes nulli, Respublicæ, leges nullæ esse dicantur: quod ritè dixeris sacrilegium. Unde subsequitur, Scientiam esse, ne, dum Ignorantiam adstruimus, non solùm licitam, sed etiam necessariam injustitiam asseramus.

---

(1) *Quos adduximus in Summul. C. de definit. Controv. 3.*

(2) *In Tit. Pandect. de Just. & Jur.*

(3) *In 5. responsa ver. sententiis, & ver. opinionis. Instit. de Jur. nat. Gent. & civil.*

(4) *Satyr. 6. sub initi.*

(5) *Prover. c. 8. n. 16.*

(6) *Sapien. c. 1. n. 1.*

III. Et sanè nihil hac Veritate manifestius, de qua unus dumtaxat cum Scepticis (1) Pyrrho de omnibus dubitans dubitavit. Nam (2) Plato novam hercle inficiatus, scientias omnes nobis inditas à Naturâ, constituit; & quicunque in Græciâ nostrâ philosophati sunt, id in primis certissimum habuere, acquiri posse scientiam, quam amando quærebant, non quæsituri, si putassent inveniri non posse. Quo fit, ut (3) Augustinus existimaverit, delirare eos, qui Scientiam, & Veritatem inficiantur, quando hoc ipso, quo utrumque illud pernegant, affirmant utrunque. Nam hoc ipsum, quod negas, affirmatève constituis, non dari scientiam, atque veritatem: vel verum, vel falsum est: vel verum, vel falsum scis? Si verum: datur igitur veritas in hoc ipso, quod negas. Si falsum, est igitur veritas; quam falsò inficiare. Si veinm scis: scis igitur. Itidemque scis, si falsum scis. Utrobique igitur scis: estque in te, qui negas scientiam, scientia ipsa, quam pernegas. Adde scientiam negari non posse, quin Sacræ Paginæ falsi, absurdive damnentor. Hac implevit Deus Beseleel in (4) Exodo, & hanc omnes homines docet ex effato (5) Psaltæ. Hanc *imprudentes oderunt, Sapientes abscondunt, versuti celant, astuti expectant, diligunt amatores Disciplinarum. Hanc, cùm custodiant oculi Domini, cor autem rectum inquirat, impii*, quales Jure dixeris Photianos; *ignorant*: quæ omnia (6) Parœmiastes asseruit; falsa sanè, si nulla esset Scientia. Dies me deficeret, si loca omnia litterarum sacrarum, queis esse in hominibus scientiam docemur, mihi hìc adnotanda essent. Videant Photiani, si Alphabetom conjugare norunt, aut, his ignorantibus legere, videant Græci nostri, quid censeat (7) Ecclesiastes, qoid (8) Sapiens, quid (9) Siracides, quid (10) Isaias, & cum (11) Jeremia, (12) Malachias; quid denique Paulus (13) Apostolus: atque inde cognoscant, an receptis, ut planè necesse est, sacris Paginis, negari possit humanæ mentis Scientia.

IV. Sed unde, inquit, sciontia in nobis? Hoc volo: Interrogent ignorantissimi homines, ut discant, non doceant, ut cum plebecnlis suis planè desipiant. Quæris, unde ad nos scire ipsum adveniat? Nempe à sensibus plerunque; aliquando ab ipsa mente nostra veræ cognitionis capace. At fallaces natura sua sensus sæpe decipiont. Ita sanè, non tamen semper, cùmque idipsum semper, constanterque nobis credendum objiciunt, naturaliter falli non possunt. Nonne, amabo, desipies, si de eo, quod vides, idemque, & eodem semper modo vides, quod audis, eodemque modo audis semper, dubites, ambigas, incertusve sis! Vix te totâ Anticyrâ redimes à dementiâ, si neque cæcus, neque lippus, aut strabo, apertis oculis, quod vides, nescire to dicas: aut si vigilans somniare te aotumes, aut satur dubites, modò an bene cœnaveris. Quòd si aliquando fallaces sunt sensus, non inde scientia fit: fit ex eo seosuum judicio, quod naturaliter fallere, fallique non potest. Insunt menti nostræ principia, uti dicunt, prima, quæ semina quædam veritatis sunt; His ducibus fallacia sensuum deprehenditur, quæ etiam no-

---

(1) *Vide Diog. Laert. in Pyrrho. Suid. & Lexicograph. cū Calep. in dictio. Pyrrho.*

(2) *Penes Arist. in Poster. li. 1. et Plut. de plac. Philosoph.*

(3) *Citatur ab omnib. in lib. perihermen. c. de veritate.*

(4) *C. 13. n. 3. c. 33. n. 31.*

(5) *Psal. 93. ver. 10.*

(6) *Prover. c. 1. n. 22. cap. 8. nn. 15. cap. 10. n. 14. cap. 12. n. 23. cap. 14. n. 18. cap. 12. nn. 1. cap. 13. n. 2. & 7. cap. 22. n. 12. cap. 27. n. 21. c. 29. n. 7.*

(7) *C. 1. n. 18. & c. 2. n. 26.*

(8) *C. 7. n. 17. c. 8. n. 8.*

(9) *C. 1. n. 24. c. 4. n. 21. & 29. c. 5. n. 12. c. 17. n. 6. c. 21. n. 16. c. 38. n. 6.*

(10) *C. 33. n. 6.*

(11) *C. 3. n. 15.*

(12) *C. 2. n. 7.*

(13) *Ad Rom. c. 13. Corinth. c. 1. & 8. et ad Cor. 2. c. 6. c. 8. & 11. & ad Philip. c. 1. ad Coloss. c. 1.*

bis per disciplinas ingeritur, exponitur, indigitatur ita, ut minimè timendum sit, ne Photianorum ritu, uno sensu ducti, abeamus in equos, & mulos, *quibus non est intellectus*. His adde lumen Fidei divinæ, quod lucidissimâ caligine ita mentem Christianorum illustrat, ut norint, certòque norint, si quid ex Naturæ imbecillitate non vident. Hoc discimus, hoc persuademur, hoc suaviter ad id adigimur, ut testimonio sensuum Dei testimonium præferamus, credamusque, non esse Panem, cujus extima species panem præsefert: non esse Tria Trinum, esse Tres unum. Hos Tres idem esse, cùm tamen alter generet ingenitus, alter genitus sit sine principio ad tempus relato, Tertius ab utroque procedat, non hercle ut à duobus, sed ut ab uno. Id, quod suâ confessione ignorantissimi Photiani non intelligunt, facillimè intellecturi, si contemptis Doctorum suorum, qui se ignorantes fatentur, ineptiis, impendant operam acquirendis scientiis, quas esse, acquirique, atque haberi posse cognorint. Neque enim officit quidquam Socratis Apophthegma. Si dictum illud, ut sonat, intelligas, non falsum modò, tantoque Sapiente, imò inter Sapientes Græcos Sapientissimo, indignum, verùm etiam sibi ipsi repugnans, &, ut Græci dicimus, τῷ λέξιν ἀντίθετον, καὶ ἀντιλέγον est. Hoc, inquit, unum scio, quòd nihil scio. Si hoc unum scis: ergo aliquid scis; si scis aliquid, falsum est, te nihil scire. Contra si nihil scis, neque unum scis: si unum haud scis, falsum erit te hoc unum scire. Quòd si emphaticè dictum illud, uti decet, accipias, intra commodissimos, vulgaresque dicendi terminos, quasi dicat: nihil mihi certius, compertumve magis ignorantia meâ, verissimum est, addo etiam Sapientissimum, & Græco Sapientissimo dignum, quippe modestum, & certum. Quò enim magis scimus, hoc magis agnoscimus, cùm multa sciamus, plurima nos ignorare; nec mediocritate hâc nostrâ contenti paratis scientiarum opibus superbimus, sed ultra tendimus, contemplatique immensitatem eorum, quæ sciri queunt, nesciunturque, quamvis obvia, occulisque subjecta, rerum, quas scimus, comparatione factâ cum rebus, quas ignoramus, ignorantiam nostram adspicimus, ut inde de nobis deinceps modestiùs sentiamus. Ita dictum illud Socraticum Scientiam non negat, sed circumscribit, ut quæ superbæ ignorantiæ maxima videtur, cùm nulla sit, minima Sapienti modestiæ videatur, cùm tamen adsit.

V. Minus premit argumentum deductum ex Sacris paginis. Quisquis peccat, ignorat: omnis homo peccat; igitur omnis ignorat. Damus totum, eoque dato nil damus Margunio. Nam Argumentatio sic data ridicula est; constat enim positionibus, quæ peculiariter prædicant, licet subjiciant univarsim; quo modo nihil universim colligitur. Sic enim explicatur argumentatio illa, ut vera sit. Quisquis peccat, in eo, quod peccat, ignorat: omnis homo peccat aliquid: igitur omnis homo aliquid ignorat. Id, quod verissimum est. Neque enim, qui scientiam tuemur, omnia dicimus ab hominibus sciri. Vis tamen, ut collectio universalis sit; sic argumentare: Quisquis peccat, ignorat omnia: omnis homo peccat: ignorat ergo omnia. Admitto consecutionem, si vera sit Major: at illam non ego unus, omnes homines, vosque ipsi Photianorum recentium Coryphæi negabitis. An qui peccat, hoc ipsum ignorabit, quod peccat? At ignorabit hoc ipsum, si omnia ignorat. Quòd si ignorat hoc ipsum, jam non peccat: error enim ex Jure inimicus consensui est, atque adeò qui errat, non consentit, qui autem non consentit, non peccat. Vides, quàm falsa sit illa positio: ex falso autem quid inferas, nisi falsum? Qui peccat, utique ignorat, non tamen omnia, sed ea, quæ si sciret, si consideraret, si attentiùs vellet meditari, profectò non peccaret. Atque inde peccatum est, quod, quemadmodum non omne in omni homine, ita non omnis ignorantia. Erit ergo scientia aliqua in homine, in quo omnis ignorantia non est; colligiturque ex ipsa Thesi Margunii, dari Scientiam.

VI. Hinc ex ipso nomine Græco Probationis ritè colligimus, omnem probationem Judicialem, aut quancunque aliam optimè à Majoribus nostris *ἀπόδειξιν demonstrationem* appellatam, non quod sola demonstratio probet in Judicio, sed quòd omnis plena probatio in Judicio demonstrationis munere fungatur. Quemadmodum enim Demonstratio, (1) ex Aristotele, ejus notitiæ parens est, quâ simpliciter scimus; ita probatio ejus cognitionis est causa, quâ Judex dicitur scire, quæ pertinent ad Judicium. Hinc deducitur vera probationis definitio, quam dabimus statim, ac aliorum definitiones expenderimus. Et primò, non placet data per (2) Azonem docentem, esse rei dubiæ ostensionem per argumenta: id, quod censuere post (3) Accursium (4) Hostiensis, & (5) alii communiter. Non placet, inquam, quia manca est, & ex parte etiam ambigua. Nam in primis non solùm, quæ dubia sunt, verùm etiam certa deducuntur ad judicium, atque adeò est & probatio rei non dubiæ, ut evici hoc anno in (6) Prælectionibus meis. Deinde argumenti nomen ambiguum est, cùm aliquando Dialecticas rationes significet, aliquando modos ipsos, quibus in judicio probatur aliquid, longè à Dialecticis diversos. Argumentum est etiam Philosophorum, versaturque circa disputationes, ut Jura (7) pronunciant; & argumentis plerunque evincitur, quod dilucidè probari non potest; ut autumat Arrius (8) Menander. Quare & (9) Harmenopolus noster, οὐκ ἐπιχειρήμασιν, inquit, ἡ δίκη κρίνεται, ἀλλ' ἀποδείξεσιν ἐλέγχοις, καὶ νομικοῖς. ὡς λέγομεν δικανικοῖς τισι. *Neque argumentis disceptantur judicia, sed probationibus idoneis ad legum instar compositis, quas dicimus judiciales esse.* Idem scripsit (10) Matthæus Monachus iisdem verbis, quæ ex eo videtur decerpsisse Harmenopulus. Nec prodest Azonianæ finitioni id, quod in ejus patrocinium respondit Hostiensis, ibi latè sumi argumenti vocabulum. Etenim in finitionibus, propriis maximè verbis utendum est, ne in re, cujus id unum munus, ut ignotum manifestet, ex ancipiti potestate verborum obscuritas generetur. Quâ ratione

omnis

(1) 1. Poster. c. 1.

(2) In Sum. Cod. de Probat.

(3) Ad rubr. Cod. eod.

(4) In Sum. tit. de probat. in princ.

(5) Abb. Deci. & alii in rubr. de probat.

(6) Prælect. 1. §. 4.

(7) C. forus §. argumentū de verb. signif. L. qui filiō. ff. ad Trebell. Bald. in rubr. Cod. de probat. col. 1.

(8) L. non omnes §. à barbaris ff. de re milit.

(9) d. tit. Pand. de Just. & Jur.

(10) In Attaliat. ad tit. de probat.

omnis finitio difficilis est, & periculosa, ut asserit (11) Jurisconsultus, notavitque(12) Tipucitus noster his verbis: ὅρος δὲ δυσχερέστατον νόημα, ὅτι καὶ τὰ κρύφια φανερὰ δεῖ αὐτὸν, καὶ ἰδίοις τοῖς ῥήμασι φαίνειν. *Finitio autem difficillimum mentis inventum est, quòd oporteat, eo abdita manifestari, & propriis hercle verbis manifestari*. Cùm igitur argumenti vox trahi possit vel ad argumentum minimè pertinens ad judicium, ambigua est, totamque Definitionem Azonis pessumdat adeò, ut mirer, esse, qui illam probaverint.

VII. Nec minus miror fuisse, quibus placuerit finitio (1) Goffredi, qui primus finitionem Azonis damnavit, quique ita probationem descripsit, ut sit rei dubiæ per testes, & instrumenta, & plerunque indicia, & præsumptiones ostensio. Etenim hanc ipsam finitionem & Nos ex primo capite mancam edicimus, cùm & rei certæ probatio sit; & mutilam demonstrat Hostiensis propterea, quòd pluribus aliis modis probatio fiat, quos Goffredus omisit. Nam per confessionem partis fit probatio plena, uti dixit Antoninus (2) Cæsar, & Paulus (3) Jurisconsultus: & aptè probamus per evidentiam rei, vel facti, authore eodem (4) Paulo, & (5) Cajo: & Jusjurandum optimè probat in Judicio, quemadmodum constat ex dicto (6) Ulpiani: quò fit, ut hanc, definitionem nemo laudaverit, licèt eam defendi posse (7) Decius putarit: id, quod recentiores impugnare conantur, quorum tamen descriptio mihi placere itidem nequit. Sic enim cum (8) Mascardo Probationem definiunt: *ostensio rei dubiæ per modos legitimos judici facienda, in causis apud ipsum Judicem controversis*. Quæ verba primò quidem cæterarum vitium habent ad rem dubiam probationem redigentia, cùm & res non dubiæ Judici probandæ sint, & pleonasmum habent inutilem in illis: *in causis apud ipsum judicem controversis*. Quæ sanè omitti poterant: cùm, si ostensio facienda est judici, ut judici, certè rerum coram ipso in controversiam deductarum. Amplector igitur (9) Baldi sententiam, & cum illo probationem definio: *fidem veri legitimis modis, atque temporibus factam cognitori causæ*. Hæc finitio numeris omnibus absoluta est. Primò enim (id, quod mihi maximè placet) congruit Juri nostro. Nam Matthæus (10) Monachus probationem eam esse dicit, δι' ἧς πίστις τινὸς πρὸς ἀλήθειαν κατὰ τοὺς νόμους τῷ κρίνοντι. *Per quam fides fit alicujus ad veritatem juxta leges ei, qui judicat*. Quæ verba approbat, laudatque (11) Harmenopulus, placueruntque tum (12) Diplovatacio, tùm (13) Lascari, viris mea sanè sententiâ Jure Græco consultissimis. Probatur autem hæc definitio ipsâ sui explicatione. Dicitur fides, ut scias hanc esse quodammodo animam omnium Judicis decretorum, quæ cùm sint actus morales, uti certum est, vitam, hoc est bonitatem, accipiunt ex fide, quando, uti docet Paulus (14) Apostolus, *omne, quod non est ex fide, peccatum est*. Dicitur veri; nam falsa probatio non est probatio, etenim nec testamentum falsum testamentum est, authore Paulo (15) IC. cujus effatum explicans (16) Accursius docet, iniquum modium, modium non esse, facitque, quod dicit (17) Ulpianus, & ipse (18) Baldus hæc explicans. Neque obstat, quod (19) Mascardus objicit dicens, etiamsi probaretur falsum, probationem adhuc legitimam fore, quando ex iis, quæ diximus, in judicio tametsi falsum ex allegatis probaretur, judex eas probationes sequi deberet: Nam vox illa veri, neque sumitur hic, neque sumi potest pro vero *materialiter*, uti dicunt, sed *formaliter*, ut apparet: idemque est dicere, fides veri, ac fides ejus, quod verum apparet. Neque enim in Judicio Judex veritatem simpliciter prosequitur, sed veritatem Judicialem, quæ est probabilis, & Invicta veri apparentia. Hinc dicitur legitimis modis facta, quibus verbis circumscribitur Veritas, ut ea huc venire censeatur, quæ fit modis à Lege propositis, à Lege decretis, receptisque. Sic exposita definitio caret vitiis aliarum: nam neque ambigua est, neque manca, neque redundans. Verba enim accipiuntur, ut sonant penes Jurisconsultos, quibus hæc finitio ingeritur: nec aut materiem probationis singillatim attingit, sed omnem complectitur, rationem quandam universalem præscindens à singulis; nec modos enumerat, quos tamen universim proponit, dum legitimos nominat; denique nihil habet superfluum, quippe quæ naturam Probationis unam explanat, ut in eo sita sit, quòd fidem facit, modumque ipsum naturæ, quo fidem facit, eum etiam, cui fidem ejusmodi facit: quæ omnia necessaria sunt, ut intelligatur apprimè actus ex naturâ suâ, qui refertur ad alium, & modum certum habet, extra quem nullus est.

VIII. Hæc finitio tamen maximè displicuit (1) Margunio, & post eum (2) Coressio, præsertimque propterea, quòd sensis Latinorum videatur adstipulari: quare eam definitionem Latinam appellant contemptim, Matthæumque Monachum damnant, quippe reum maximi criminis *Latinismi*, quo nihil penes Photianos scelestius, ausos asserere satius esse parentis guttur impia manu frangere, stuprare Virginem, ædes Numini dicatas incendere, Turcarum, ac Saracenorum Sectam amplecti, quàm *Latinismi* aliquid præseferre, nam & Coressius docuit, hac eadem in Matthæum Monachum declamatione, Latinos iterum aquis lustralibus intingendos, quòd neque per *trinam immersionem baptizent*, &, receptis duobus Spiritus Sancti principiis, non in Triade, sed in Tetrade *baptizent*, & Margunius eodem loco expendens, quantum facinus sit, & quale piaculum *Latinismus*; mulierculæ cujusdam è trivio sceleratum dictum commendat, quæ interrogata, an filium suum ad Ritus Latinorum transire sivisset: *non sivi*, inquit, *Turcam fieri, sinam fieri Latinum?* Quapropter sic probationem definiunt: γνῶσις τῆς ἀληθείας, ἢ τῷ νομικῷ τρόπῳ, ἢ δι' ἔργου θαυμασίου γινόμενον. *Cognitio veritatis vel modo per legem præscripto, vel facto mirabili facta*. Quæ postrema verba non aliam ob causam apposuere stolidæ finitioni, quàm ut damnatas Jure utroque Probationes Legitimas impudenter probationibus accenserent. Id nos mox refutabimus; interea imperitiam utriusque Photiani nota-

(11) In L. omnis definitio ff. de regul. jur.
(12) Ad tit. Pand. de regul. jur.
(1) In Sum. tit. de probat. n. 1.
(2) In L. 1. C. de Confessis.
(3) In L. 1. ff. eod.
(4) In L. vulneris ff. de jurejur.
(5) In L. si irruptione ff. fin. regund.
(6) In L. 1. ff. de jurejur.
(7) In d. rubr. de probat.
(8) De probat. vol. 1. qu. 2. n. 17.
(9) In d. rubr. C. de probat.
(10) Ad d. tit. Arcal. de probat.
(11) In d. tit. Pand. de Just. & Jur.
(12) In Synop. jur Græci de prob.
(13) In defens. Rit. Græc. de Ordin.
(14) Ad Rom. cap. 14. n. 23.
(15) In L. Paulus ff. de verb. signif.
(16) In d. L. Paulus.
(17) In L. 2. §. 1. ff. quemad. testa. aperian.
(18) In c. licet eam. in col. 5. de prob.
(19) d. q. 2. n. 14. in med.
(1) d. Antirrhetico c. 11.
(2) Tract. Theol. de operibus hom. c. de Judice.
(3) Tom. 1. lib. 2. pag. 169.
(4) In Schol. Attaliat. ad tit. 64.
(5) Tit. de grad. et consang. ant. fin.
(5) Tit. de affin. ant. med. & tit. eund. nō deber. duas sobrinas ducere.

notamus. Nam, finitionem datam à Matthæo Monacho cùm Latinam dicunt, scire vellem, an autument, eam è Latinorum libris à Matthæo fuisse desumptam? Id sanè dicunt, id autumant, sed hercle stolidè, dementerque. Quî enim eam à Latinis Matthæus acceperit, quæ primùm à Baldo, uti diximus, data est? Neque enim ante Baldum ullus Latinorum ita probationem descripsit, quemadmodum apertissimum est omnibus, ut ut levissimè legum peritis. At Baldum Matthæus prævertit annis circiter CLXX. Nam vivebat Matthæus sub Isaacio Angelo, cujus Novellam, quæ in Jure Græco (3) Romano extat, tanquam viventis Principis recitat: (4) ait enim, ὁ θεῖος βασιλεὺς ἡμῶν Ἰσαάκιος ὁ τῶν ἀγγέλων ἐπώνυμος νεωστὶ διέταξε τὸ βασιλικὸν σημείωμα. *Divinus Imperator noster Isaacius, idem habens cum Angelis cognomen, nuper constituit scriptum imperatoria manu subsignatum*, &c. & in Tractatu de Matrimonio nullius Patriarchæ, aut Principis decreta producit, quæ plurima lata sunt de Matrimoniis sub Palæologis Principibus, & Lascaribus, sed (5) Manuelis Comneni (6) Sysinii, (7) Nicolai, (8) Stypiotæ Patriarcharum tantùm effata commemorat. Adde in (9) fine Scholiorum suorum ad Attaliaten ab eo tradi, scripta fuisse, quæ ibi laboriosissimè exantlaverat, eo ipso anno, quo Saladinus Ægypti Dominus Jerosolyma Christianis eripuit, qui ex supputatione Marquardi (10) Freheri, fuit annus Christi MCLXXXVII. cui consentit (11) Panvinus, (12) Platina, Corradus, ac Terricus penes (13) Rogerium, ex quo Odoricus (14) Rainaldus, quibus adde ex Nostris (15) Planudem. At Baldus floruit sub Urbano VI pro quo bis scripsit contra Pseudo-Pontificem Clementem: Atque adeò vixit post Tertium decimum sæculum, ut ex eodem (16) Frehero, & (17) Panvino constat, quibus adde (18) Petavium. Unde palam est, adeò Matthæum eam finitionem à Latinis non accepisse, ut potiùs eam Latini à Græco desumpserint: atque adeò eam ab origine Græcam esse.

(7) *d. tit. eundem nō deber. duas sobr. ducere.*
(8) *Tit. de matr. ex trib. diver. gener.*
(9) *Ad sic. Attal. 95. in fin.*
(10) *In Chronol. ad eum annum.*
(11) *In Chron. ad eum ann.*
(12) *In Vita Urbani VI. aut. fin.*
(13) *In Annal. ad eum an.*
(14) *In Append. Annal. Baron. ad an. 1187. n. 4.*
(15) *Ad Myriobibl. Photii in Matthæo.*
(16) *In Chronol. ad an. 1356.*
(17) *In Chron. ad an. 1352.*
(18) *In Ration. temp. p. 1. lib. 9. c. 5.*

IX. Sed demus, esse Latinam, quid id obest, si vera, si proba est? An non Latina sunt, quæ (1) Coressius ex Thomistarum Gymnasio, utinam ut pura, & integra acceperat, docuit? An non Latina, quæ (2) Margunius pro Conciliis in Græcia celebratis hoc sæculo Græciæ proposuit? Latinum est, Virginem Deiparam sine labe criminis ex delicto Protoplastæ contracti fuisse conceptam? De hoc ante Latinos nullus Græcorum aut disputavit, aut dixit: Primi Latini hanc piam sententiam, & rationi maximè consentaneam, & ab OEcumenica Synodo laudatam, &, quod caput est, sensis Ecclesiæ nostræ, quæ supra omnes Ecclesias Virginem Virginum impensiùs veneratur, receptam; Primi inquam Latini hanc sententiam protulere, tutati sunt, tutanturque: eam tamen (3) Coressius, Thomista licet, amplectitur, (4) Margunius, cæteroqui impius, probat. Plurima essent hìc explicanda, quæ tametsi Latina, Græci, & Photiani recipiunt, & hi singillatim, qui adeò Latina omnia detestantur, ut iterum lustrandos Latinos, subscribendumque potiùs Maumethæ deliriis censuerint, quàm sententiis Latinorum. Et hoc ultimum sanè horrendum auditu, ne asperrimi quidem illi Photiani dixere, inter quos Demetrius Chomatenus Archiepiscopus Bulgariæ synchronos, ut videtur, Matthæo Monacho, licet acerrimus Photianus, ut constat ex pluribus ejus responsis, præsertimque ex (5) duobus ad Constantinum Cabasilam Archiepiscopum Dyrrhachii: Ad quem (6) scribens relatam sententiam Balsamonis, quâ Latinos à Sacris omnibus abigendos omnino pronunciat, sic apertè refellit. Τῇ τοιαύτῃ δὲ ἀποκρίσει τηνικαῦτα πολλοὶ τῶν ἐλλογίμων οὐκ ἔδοντο, οἷα πολὺ ἐχούσῃ τὸ ἀπηνές τε καὶ ἐπαχθὲς, καὶ μὴ πρόσηκον μέμψιν λατινικῶν, τύπων, καὶ ἐθῶν· ὅτι τε, φασὶν, οὐκ ἀπεγνώσθησαν ταῦτα συνοδικῶς, καὶ οὐδ᾽ αὐτοὶ ὡς αἱρετικοὶ ἀπόβλητοι δημοσίᾳ γεγόνασιν, ἀλλὰ καὶ συνεσθίουσιν ἡμῖν, καὶ συνεύχονται· καὶ δύναταί τις, φασὶν, τὸν λογισμὸν τοῦτον ἐκ τοῦ ιε. κανόνος τῆς ἐν Κωνσταντίνου πόλει ἁγίας συνόδου τῆς λεγομένης πρώτης, καὶ δευτέρας καλῶς ἀναδεῖξαι. *Huic autem responso* (Balsamonis nimirum eliminantis ab Ecclesia nostra Latinos) *præclari multi viri tunc non sunt suffragati, ut quod multum duritiei, & acerbitatis haberet, nec convenientis reprehensioni Latinarum formarum, & morum. Et quòd, inquiunt, hæc synodaliter decreta non sunt, neque ipsi ut hæretici publicè rejecti fuerint; sed & simul nobiscum cibum sumant, & precentur. Et potest quis, aiunt, ratiocinationem probè hanc colligere ex canone XV. Constantinopolitanæ synodi, quæ prima, & secunda appellata est*, estque ipsa Synodus Photiana.

X. Ecce Photianus, ne à communione quidem Latinos rejicit, tu verò, vir nequam, deteriores Maumethanis appellas? Ecce Synodus Photiana ἡ λεγομένη: (nam quæ hìc prima, & secunda dicitur, ea est, quam Photius celebravit, ordine Photianis Octava, ut constat ex (1) Harmenopulo) Synodus, inquam, Photiana, Synagoga Cacodæmonis, iniquitatis Palæstra, Concilium malignantium, quod Photium neophytum, exauthorandum, occupatoque per nefas solio justè depiciendum, vel instituit, vel restituit, suo Canone non Christianos modò, sed Orthodoxos, recipiendosque ad Sacra nostra Latinos monet. Tu his omnibus longè dementior, magis impios Turcis ipsis affirmas? Adde, quæ dicit Theophylactus (2) Bulgarorum Episcopus, ille sapientià, & eruditione omnium Photianorum celeberrimus, ex quibus apertissimè constat, adeò non rejici Latinos, ut non à Græcis modò, qui fratres illos agnoscunt, & in omnibus venerantur, sed & ab ipsis Photianis, si unam de Spiritus Sancti processione Controversiam excipias, palam uti Orthodoxi recipiantur. Quid Basilius Achridenus? non ne Schismaticus? non ne Photianus? & Leonis illius discipulus, quo Achate Cerularius cornua extulit in Latinos? At is quomodo rescribat Adriano IV. Pontifici, audire (3) par est. Ἀνέγνωμεν τὴν ἀποστολὴν, ἁγιώτατε πάτερ, καὶ κατενοήσαμεν ἐξ αὐτῆς τὸ ὕψος τῆς διανοίας σου, τὸ βάθος τῆς ταπεινώσεως, τὸ πλάτος τῆς κατὰ θεὸν ἀγάπης, καὶ διαθέσεως, ὑφ᾽ ἧς οὐ στενοχωρεῖται ἡ ἀποστολικὴ καρδία, ἀλλὰ πλατύνεται μᾶλλον τὰ σπλάγχνα εἰς ὑποδοχὴν, καὶ περιπτύσσεσθαι τὴν ἐν ἁπάσαις ταῖς ἐκκλησίαις χριστιανῶν· ἐπέγνωμεν τὴν φωνὴν διὰ γραμμάτων λα-

λοῦσα-

(1) *In lib. Theologicis præfer. de Deo, & de Incarn.*
(2) *In Synodica historia in Prolog.*
(3) *In Additio. ad Biblioth. Photii ad Damascenum.*
(4) *In Notis ad Metaphr. ad festum Conceptio S. Annæ.*
(5) *In jur. GR. Rom. Tom. 1. li. 5. l. 1. Respōs. pag. 311. & seqq.*
(6) *d. lib. 1. Respōs. Respons. 2. ad ult. interrog. circ. med. pag. 322.*
(1) *In Epis. Can. ī Proœm. ant. med.*
(2) *In Orat. seu Epist. ad Diacon. et Castrēsem Nicolaum ejus fragmen. apud Chomatenum in Resp. 1. ubi suprà ad 5. interrog. pag. 318.*
(3) *In Rescripto. extat in Jur. GR. li. 5. Tom. 1 respons. lib. 1. pag. 307. initio.*

λύσασαν ἡμῖν οἷς τὸ ὄντα, καὶ τὴν διάνοιαν, ἀκούσαμεν λαλοῦντος ὡς πατρὸς, ὡς ποιμένος, μᾶλλον δὲ ἀρχιποιμένος, καὶ τὰ ἑξῆς. *Legimus tuam Epistolam, Sanctissime Pontifex, ex qua perspeximus ingenii tui sublimitatem, humilitatis profunditatem, latitudinem tua erga Deum dilectionis, & affectionis; per quam non coangustatur Apostolicum cor tuum, quin potiùs viscera dilatantur ad suscipiendum, acquirendumque omnium Ecclesiarum Christianos: Vocem tuam agnovimus per literas alloquentem nos ad aures, mentisque intima. Audivimus loquentem ut Patrem, ut Pastorem, vel potiùs Archipastorem.* &c. Quid verò sentiat (4) Basilius hic de Latinis, mox profert his notabilibus verbis. Καὶ τὰ αὐτά σοι πρεσβεύομεν, καὶ διδάσκομεν ἐγώ τε, καὶ πάντες οἱ τῷ μεγάλῳ, καὶ ἀποστολικῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ. Καὶ εἷς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς ἐκκλησίαις ὁ λαλούμενος λόγος τῆς πίστεως, καὶ ὁ αὐτὸς ἀμνὸς θύεται ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ Κόσμου, Χριστὸς ἔντε τοῖς κατὰ δύσιν ἀρχιερεῦσι τοῖς ὑπὸ τὴν σὴν τελοῦσι κορυφαίαν ἀκρότητα, καὶ ἡμῖν τοῖς ἐξ ἡλίου ἀνίσχοντος τοῦ ὑψηλοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου δεχομένοις τὰς τῆς ἱερωσύνης αὐγάς. εἰ γὰρ καί τινα βραχέα προσκόμματα εἰς μέσον ἐμπεσόντα διέστησεν ἡμᾶς, καὶ πολλοὺς πεποιήκασι τοὺς ἐξ ἑνὸς, καὶ αὐτοῦ πνεύματος. ἀλλὰ ταῦτα πάντα ἐξελεῖν ἐκ τοῦ μέσου, καὶ ὡς λίθους τινὰς ἐκ τῆς ὁδοῦ διαρρῖψαι κατὰ τὸν προφητικὸν λόγον, καὶ ἀπρόσκοπον τὴν ἑνότητα τῶν ἐκκλησιῶν καταστῆσαι, τῆς σῆς ἐστὶν ἁγιότητος, τῆς χριστομιμήτως ὡς ἐξ οὐρανοῦ διακυπτούσης, καὶ τὰ διεστῶτα συνάπτειν, καὶ βουλομένης, καὶ δυναμένης εἰς ἕν. καὶ κάτω. ἡ δέ γε σὴ τελειότης, καὶ τοῦ παντελείου Χριστοῦ εἰκόνα, καὶ ὁμοίωμα φέρουσα κατά τε τὸν θρόνον, κατά τε γνῶσιν, καὶ τὴν τοῦ βίου λαμπρότητα, δυνατὴ πάντως ἐστὶ, καὶ τὰ διιστῶντα σκάνδαλα διελεῖν, καὶ ταῖς ἐκκλησίαις καταστῆσαι τὸ ἑνιαῖον, καὶ ἀδιάσπαστον. *Et eadem tecum prædicamus, & docemus, ego, iique omnes, qui ad magnam, Apostolicamque Sedem CP. pertinemus: & Unus, qui in utrisque Ecclesiis, personat sermo fidei, idemque sacrificatur Agnus, qui tollit peccata mundi, Christus inter Occidentales Antistites, qui sub tuo Principali culmine agunt, & nos, qui ab Oriente sole sublimi CP. Sede Sacerdotii accepimus splendorem. Quamvis parva quædam offendicula in medio interjecta nos separarint, & ex uno, eodemque spiritu plures fecerint: quæ omnino tollere de medio, & veluti lapides, juxta propheticum sermonem, è via projicere, unitatemque Ecclesiarum sine offendiculo constituere tuæ Sanctitatis erit, quæ Christi exemplo velut è cœlo prospiciens dirempta denuo copulare vult, & potest.* Et (5) paulò inferiùs. *Tua autem integritas undique Christi perfecti tam sede, quam peritia, & vitæ splendore imaginem, & similitudinem referens poterit omnina, dissidio causam præbentia scandala removere, & Ecclesiis unionem, soliditatemque restituere.*

(4) *Ibid. post med.*

(5) *Ibid. circa fin.*

XI. Hæc Basilius Achridenus ex celeberrimis Photianis sub Manuele Comneno: ex quibus ostenditur, quæ fuerit, vel penes acerbissimos hostes, Latinorum existimatio, quos ineptus, & impius homo, hoc nostro sæculo, ipsis Ethnicis deteriores ostentat Græciæ, quò magis absurda, quam retulimus, Coressii sententia penes barbaros quospiam Photianos confirmetur, edicens, iterum sacro fonte lustrandos esse, qui à Latinis Baptismum acceperint. Eam fuisse olim qui & probarint, & usurparint ex Photianis, testis est (1) Innocentius III. penes quem doleo Græcos appellari tanti criminis reos, qui neque Græci fuerunt, neque esse potuerunt, quando Photianus homo Græcus non est, sed hostis Græcorum, dedecus Græciæ, nostræque Gentis exitium. Qui enim Græcus sit, censeaturve, qui hæc aut dixit, aut perpetrarit? Ut demus iniquitati, mendacio, & manifestæ calumniæ, Latinos hæreticos esse, quod falsum est, ipsique, ut proximè penes (2) Chomatenum vidimus, Photiani palam inficiantur. Attamen hæreticos non esse iterum aquæ lustrali subjiciendos Majores nostri, imò Ecclesia universa, reprobato Cypriani (3) Carthaginensis, Dionysii (4) Alexandrini, & (5) Firmiliani Cæsariensis decreto, sensere, sentiendumque omnibus decrevere. Scilicet hoc refert (6) Augustinus, hoc (7) Hieronymus; hoc (8) Eusebius noster: hoc denique probare licet ex ipsa Nicæna (9) Synodo I. quæ cùm solos Cataphrygas, & Paulianistas regressos ad Ecclesiam initiandos denuo Baptismo statuat, omnino confirmat, hæreticos cæteros non esse iterum baptizandos. Id, quod si quis unquam Græcus inficiatus est, cedo rebus omnibus, vitàque ipsa, quam ex hac parte tutissimam novi, cùm sciam, in Græcia, post Constantinum, neminem unquam fuisse, qui dixerit, hæreticos iterum aquis abluendos esse lustralibus, nisi ex iis fuerint, qui vel aliquid omnino necessarium ad Baptisma, vel Triadis nomen omitterent. Constat hoc ex omnibus Conciliis, & præsertim ex iis, quę producit eruditè (10) Harmenopulus: in quo tamen cautè legendus Magni (11) Basilii Canon geminus, hinc quidem: ἄδικον, dicens, τὸ τῶν αἱρετικῶν βάπτισμα, δεκτὸν δὲ τῶν ἀποσχίστων, καὶ παρασυναγώγων, hinc vero docens: οἱ καθαροὶ, οἱ πλειόνων ἐπισκόπων δόξῃ κρίσει, ἀναβαπτιζέσθωσαν. Nam primus Canon ita explicandus est, ut vel decernat de Paulianistis, & Phrygibus, de quibus & Synodus (12) Nicæna I. & Laodicenum (13) Concilium, quippè haudquaquam in nomine Triadis baptizantibus, vel asserat, non esse tolerandum, ut hæretici baptismum Orthodoxis conferant; atque adeò lustratos ab illis non sine cæremonià recipiendos, de quâ idem Laodicenum (14) Concilium. Secundus verò in eam sententiam traducendus est, ut jubeat, eos Novatianos iterum initiari baptismate sacro, qui judicio plurium Episcoporum, se cognità, visi fuerint non valdè, seu meliùs, rectè sacris undis abluti: ne Canon Basilii repugnare Laodiceno (15) Canoni, mox etiam Gregorio (16) Dialogo videatur.

(1) *c. ult. de Baptis.*

(2) *Locis superius relatis.*

(3) *Vid. Cyprian. in Ep. 73. ad Jubaian. & Ep. 74. ad Pomp.*

(4) *Vide Euseb. li. 7. c. 6.*

(5) *Extat de hoc ejus Epist. inter Epist. Cyprian. Ord. 61.*

(6) *Lib. 2. de Bapt. cõtr. Donatist. c. 4. & Ep. 48.*

(7) *Lib. contr. Luciferian.*

(8) *d. lib. 7. hist. c. 2.*

(9) *Can. 19. in c. si quis 1. q. 1.*

(10) *In Epit. Can. Sect. 5. prim. §. quinque.*

(11) *Can. 1. & Can. 47.*

(12) *d. Can. 19.*

(13) *Canone 8.*

(14) *Canone 7.*

(15) *d. Canone 7.*

(16) *Lib. 9. Epist. 61. ad Quirin.*

XII. Quæ cùm ita sint, consequens est, non esse iterandum Baptisma circa Latinos, tametsi detur, eos hæreticos esse, quod falsissimum est, quando hæretici revera sunt, aut saltem deliri, qui hoc per summum nefas dicere ausint. Insurgit Coressius, & ex dictis hunc arguit in modum. Ii, quibus Baptisma in necessariis vitiosum est, iterare Baptismum debent. Latini porro vitiosum Baptisma ejusmodi ha-

(1) *In proœm. Theolog. suæ.*

(2) *In Præfat. ad notas i Synops. Nili.*

(3) *In E-*

di habent, quando neque ter immergunt, neque admissis duobus principiis Triadem agnoscunt. Sed hoc postremum falsissimum ab aliis Photianis dicatur, cùm dicitur à Coressio, loquar parumper latinitate sapositam, *diabolicum* mendacium est. Qoid enim? Theologus in schola Thomistarum eruditus, qui ubique se Summam D. Thomæ percurrisse centies, ejusdemque Opuscula eviscerasse (1) autumat, jactat, osteotat: qui Concilia omnia vidisse, Caoones, ac definitiones omnes à Patribus sive legitimè, sive perperam congregatis latas rimatum se (2) dicit: qui sensa Latinorum omnia nosse, eorumque argutias omnes quocunque propositas modo (3) fatetur ad trutinam revocasse: Is ut dicat à Latinis duo principia Spiritus Sancti constitui? Cùm Latini omnes, (4) D. Thomâ clarissimè præcinente, decerneote Florentino (5) Concilio, (6) Theologis ad unum omnibus millies asserentibus, unum Divini Spiritus, æternumque, ac homousioo principium affirmeot in Patre, & Filio, à quo, ut ajunt, *indivisibiliter* ab uno tanquam, soloque principio procedat? Siquidem hoc non est mentiri, ò Gentes, ò homines, quotquot mendacium nostis, quid sit mendacium, interrogo? Fatentur, inquit, Latini, unum Spiritus Divini principium, cùm tamen ex Patre, & Filio Spiritum procedentem affirmant, jam duo principia constituunt. Demus & hoc falsum, ut fatuum hominem refellamus. Esto pouant, quod duo Principia infert. Hæc tamen cùm non affirment, nec in ipso Baptismo pronuncient; jam in Triade conferunt aquam Lustralem. Baptismus igitur ita collatus ratus, & validus, omnique ex parte perfectus est. Neque enim fides ministri requiritur, dummodo in fide Triadis baptizet. Nam etiam à Pagano collatum Baptisma validum est teste (7) Isidoro, & (8) Nicolao I. & per bonum æquè, ac per malum ministrum aqua Baptismatis mioistratur, auctore (9) Augustino, quia, ut idem asserit (10) Augustinus, non merita ministrorum, sed Virtus Christi, quod ibi fit, efficit. Hinc ab Hæreticis, Schismaticis, Ethnicis, à quocunque collatum sacrum illud piaculum, uti diximus, ratum est, ut probat (11) Augustinus, & post Augustinum Gregorius (12) Magous Nobis Dialogus. Dato igitur eo etiam, quod petis ineptè, quodque mendacissimè asseris, Coressi, Latinos id assoverare, unde duplex principium Spiritus sequitur, cùm id neque in Baptismo profiteantur, imò universim negeot, jam Triadis Mysterium coofiteotur, & in Triade ritè, ac rectè nativi expiaot criminis sordes.

XIII. Hæc, ut, etiam data hypothesi Coressii, doceam, Coressium ineptire? quid si negem, quæ Latini orthodoxè contra dementissimos Photianos cum Majoribus nostris affirmant, ea esse, unde colligi queat duplex illud principium? Scilicet hoc ipium illud est, quod vobis uno ore Latini pernegant, hoc sapieotes Græci mecum vobis perpetuò ioficiabuntur. Nam cedo locum è sacris Paginis, cedo authoritatem aliquam ex sanctis Patribus, cedo rationem, unde sequatur tam absurda connexio. Sæpe mihi vobiscum, Photiani, pugna est, eritque, dum vixero pugna vobiscum mihi quidlibet ausuro, ut vos Veritati conciliem, Gentique meæ, quam unicè diligo, suppetias feram, planè securus præmiorum, quæ Græcus à Latinis frustra petierit, frustra speraverit. Ergo, cùm initur pugna, sic ante paciscor, ut Judex disceptationi Photianus aliquis ex cerebrosis istis consideat. Ubi consedit, sic mihi Actori simul, ac Reo præfari liceat. Natura te, Clarissime Judex, Græcum, Secta Photianum, Judicem partis utriusque fecit arbitrium: peto, ac præsens efflagito, ut cùm è Græcia ingenium, acumeo, mistamque utrique æquitatem habeas, è Sectâ stoliditatem, & ignoraotiam, nativamque utrique perfidiam; cùmque ex Officin Judicis has odisse jussus, illas amare, pro Tribunali Photianus esse non possis, Græcus scilicet sis, & Græcus Judex, quem non ineptiæ moveant, sed ratio; quem oon maledicta suadeant, sed certa probatio; denique, à quo victoria fit non ex impudentiâ, sed ex æquitate. Hæresis accusamur, quotquot Latinis dogmatibus circa divini Flaminis æternam Processionem subscripsimus. Hanc nobis dicam præter Cerularios, Pectoratos, Cyprios, Cabasilas, similisque farinæ homines, quos longo agmine in Latinam producit Ecclesiam Marcus Eugenicus Ephesinus Antistes; hoc sęculo Margunius, Coressius, Meletius, Severus, Critopulus, ioscripsere, rati hæreticum esse dogma, & religione ipsa Turcarum deterius aliquid, Divini Spiritus à Patre, Filioque Processio. Nos contra Orthodoxum hoc esse censuimus semper, adeòque ab hæresis alienum labe, ut eum, qui dixerit Spiritum à Patre solo procedere, non excusemus ab hæresi. Id tamen in præsentiâ non contendimus, alibi de hoc peractum esto, & alioqui non est obiter agitandum, quod integram, plenamque tractationem exposcit. Illud igitur in hac disquisitione, te Præside, agendum erit, ut Nos hæresis convinci non posse doceamus: Jube proinde, hinc inde argumeota producantur in medium, si quid erit, aut è divinis Paginis, aut è Patribus, quos Magistros, divinique Verbi præcones adorat Ecclesia utraque, quod nos hæraticos doceat, quod dogma illud, cui parati sumus vitam impendere, falsum evincat, sint Photiani victores: Quòd si nihil inde probationis advenerit, tum ratio ipsa Sectæ, quam defenditis, opem ferat: quæ si ridicula fuerit, quid erit, æquissime Judex, quin nos crimine, quo provocamur, absolvas, calumniatoresque hos jubeas lubenter pœnæ nomine, elegaoterque desipere. Hæc ego Judici Photiano pro Tribuoali sedenti, quo annuente, vos omnes Photianos interrogo, ut ex Sacris paginis procedentis ex uno Patre Divini Flaminis testimonium detis. Præsto est, inquiunt, notissimum (1) illud. ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ παράκλητος, ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται. *Cùm venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis à Patre Spiritum Veritatis, qui à Patre procedit:* ergo oon ex Filio.

Finder, (2) ut Arcadiæ pecuaria rudere credas. Nam quis, aut quotusquisque, qui ferat nobilem hanc consecotionem? procedit ex Patre: ergo non procedit ex Filio. Hoc modo termi-

nis

---

pist. ad Corydal. in fine Notarũ.

(4) *In lib. contra Græcos.*

(5) *In decreto fidei.*

(6) *Ubique & vide Bellarm. Tom. 1. Contr. de Christo li. 2. c. 27. vers. ultimo.*

(7) *In c. Romanus de cons. dist. 4.*

(8) *Ad Consulta. Bulgar. c. 3. in c. 4 quodam de cons. dist. 4.*

(9) *Libr. contr. Crescon. Gramat. refer. in c. si inter de cons. eod. tract. 5. in c. 1. Jo. refert. in c. aliud ead. dist.*

(10) *Tract. 1. p. 1. in Jo. refertur in c. Baptismus ead. dist. & li 5. c. 20. de Bapt. refert in c. quomodo ead. dist.*

(11) *Ep. 11. ad Vincẽtium refertur in c. in nobis ead. dist. & lib. 1. de Bapt. c. 1. refertur in 3. nullus ead. dist.*

(12) *d. Ep. 61. ad Quirinũ.*

(1) *Jo. c. 15. n. 26.*

(2) *Satyra 3. Persius.*

nis colligam, circumscribi Divinitatem (3) ex illis: *Pater noster, qui es in Cælis.* πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Inferam enim: ergo in Terris non est: ergo ubique non est: ergo neque immensus, qui circumscribitur penitùs Cælo, falsumque quod, (4) Psaltes cecinit: ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν, σὺ ἐκεῖ εἶ. ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ᾅδην, πάρει. ἐὰν ἀναλάβοιμι τὰς πτέρυγάς μου κατ᾽ ὄρθρον, καὶ κατασκηνώσω εἰς τὰ ἔσχατα τῆς θαλάσσης. καὶ γὰρ ἐκεῖ ἡ χείρ σου ὁδηγήσει με, καὶ καθέξει με ἡ δεξιά σου. *Si ascenderos in Cælum, illic tu es, si descendero in Inferuum, ades si sumpsero pennas meas diluculo, & habitavero in extremis maris; etenim illuc manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua.* Inepta igitur consecutio illa, neque aliud apta à viris cordatis impetrare, quàm risum, quo ab adsessoribus Judicii hujusce sapienter excipitur. Sic ego, non sine Auditorum risu, qui ubi cessit, me quoque, fultis, Photiani, inquam, audite. Spiritum à Patre simul, Filioque procedere nobis comprobant illa: (5) πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ, ἐμά ἐστι. *Omnia, quæ habet Pater, mea sunt*: hìc non loqui Christum de eo, quo à Patre ipse distinguitur, palam est: id enim, quo Filius à Patre distinguitur, commune utrique esse non potest: loquitur proinde de eo, ex quo Filius à divino Parente nequaquam discernitur: sensusque est: omnia ea, quæ habet Pater, Patrem à Filio non distinguentia, habet & Filius. Hanc positionem admittitis Photiani? Admittimus, inquitis. Sic igitur argumentor: esse προβολέα, seu *Spiratorem* divini Spiritus habet Pater: Hoc illud non est, quo Pater ab æterno Nato distinguitur, quando ab hoc Paternitate distinguitur: Igitur esse Spiratorem Divini Spiritus habet & Filius. Huic argumento sacris è Paginis deducto respondete Photiani, si fas; neque enim urgebo vos illis: τὰ ἐμὰ (6) πάντα σά ἐστι, καὶ τὰ σὰ ἐμά: *omnia mea tua sunt, & tua mea.* ἐκ τοῦ (7) ἐμοῦ λήψεται, καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν: *de meo accipiet, & annunciabit vobis*: ἐὰν δὲ (8) πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς: *Si abiero, mittam eum vobis.* ὃν ἐγὼ (9) πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρός: *quem ego mittam vobis à Patre.* ἐνεφύσησε (10) καὶ λέγει αὐτοῖς. λάβετε πνεῦμα ἅγιον; *insufflavit, & dixit: accipite Spiritum Sanctum*, εἰ δέ τις (11) πνεῦμα Χριστοῦ οὐκ ἔχει, οὗτος οὐκ ἔστιν αὐτοῦ. *Si quis Spiritum Christi non habet, hic non est ejus*: ἐξαπέστειλεν (12) ὁ θεὸς τὸ πνεῦμα τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν, κρᾶζον, ἀββᾶ ὁ πατήρ. *Misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem, Abba pater.* Et cæteris, quæ Veccus produxit, & ex (13) Vecco, Vecci nomine dissimnlato, ne quid Græcis tribueret, (14) Bellarminus, quæque ita Patrum authoritate interpretari fas esset, ut planè constaret, verbo Divino constitui, Spiritum etiam à Filio procedere, cujus Spiritus est, ut & Patris, à quo absolutè mittitur, ot à Patre, qui Filio communis cum Patre est, cum quo Filius habet omnia commnnia, præter esse Filii. Non ita isati reponitis. Argutiæ sunt istæ, sunt splendida obstetricantis ingenii sophismata, ingeniosa sunt ludibria veritatis. Sint, ut insipienter asseritis, neqoe enim hic locus cogendi vos ad rectam responsionem. Sit ea censura doctissimis, certissiois argumentis: At Judicem statim interrogo: An ex his quidquam possit alterutri Parti profuturum decernere? Ut ut à parte Photianorum stet, affirmabit, nil posse decerni: nam quæ dicitis, palam absurda sunt; arguta, docta, ingeniosa, quæ dixi. Igitur è sacris Paginis, queis si sapienter utamur, Hæresis accusamini, nihil concluditur contra nos. Veniamus ad Synodos. Do Liciensem, io qua vos refutavit Anselmus, teste (15) Coressio: Do Lateranensem sub Alexandro III. in qua Archididascalus vester, Legatusque Nectarius convictus obstupuit, teste Theodoro (16) Metochita: Do Lugdunensem, in qua Orthodoxæ sententiæ subscripsistis, ot author est (17) Gennadius, (18) Plusiadenus, (19) Pachymeres, (20) Gregoras: Do denique Florentinam. Hanc cum cæteris detestamini: omnia ibi venalia (ò vestrum inde decus!) omnia vi fuisse peracta. Ergo, boni viri, date vos aliquam, in qua damnati Latini à vobis ipsis, in qua vel à Vobis constitutum sit, Spiritum à solo Patre procedere. Nullam habetis: Nam, quæ dicitis, CP. I. Synodum addi aliquid Symbolo vetuisse, quid nisi vos stultos ostendunt? Quid enim hinc inferas? vetuit addi: igitur additum falsum est. Nempe si addidero Symbolo sic: *Credo iu unum Deum immensum*, falsum erit, quod dixero? si dicam: *ex Spiritu Sancto, & Maria Deipara Virgine*, falsum erit, Virginem fuisse Deiparam? Non ergo consequitur, vetuit addi: ergo additum falsum est: quòd si hoc non consequitur, quid interdictum illud objicitis? Num addidisse aliqoid Symbolo post interdictum tanti Concilii grande piaculum est? At primùm, quis adeò, præter vos hominum ignorantissimos, nesciat, vel Conciliorum OEcumenicorum præcepta, si extra Fidei sint aleam, usu, coosuetndine, lege contrariâ posse mutari, & abrogari etiam, ut agnoscat, vel interdictum tanti Concilii facto Latinorum rumpi potuisse? Deinde quid notius responsione Latinorum negantium, a se additum Symbolo, quod verbo illo, *Filioque* fuisse à se autnmant explicatum? Verùm demus & hoc, Latinos additione illa peccasse: An qui addentes pecearunt, addentes, quod verum est, hæretici sunt dicendi? Nulla igitur Synodus, neque Orthodoxa ex iis, quas recipimus, neque Photiana ex illis, quas adoratis, hoc dogma damnavit, cùm tamen ex iis, quas probastis aliquando, nunc verò rebelles lumiol detestamini, multæ Latinorum pro dogmate steterint, ut, si Judex Photianus oon sit, nobis hoc uno ex capite debeat victoriam. Eam tamen ot per summam injuriam oobis inficietur, quid aliud vobis utcunque propitius è Synodorum authoritate conficiet, nisi non constare? Procedant Patres: Sexeentos profero, Latinos primùm, (21) Hilarium, (22) Ambrosium, (23) Hieronymum, (24) Augustinum, (25) Leonem, (26) Gregorium, quos omnes ex VI. (27) Synodo, vel inviti recipitis, Doctoresque, ac Patres Sanctissimos appellatis, quique clarissimis verbis, Spiritum à Patre, & Filio procedere, & ex Filio, constitoere. His addo Græcos, quorum effata idipsum palam confirmant, videnda (ne prolixiùs infinita recitans vos scilicet morer) penes (28) Blemyden, (29) Veccum, Jean-

(3) *Mat. c.6.n.9.*
(4) *Psal. 138.v.8. & seqq.*
(5) *Joan. c.16.n.15.*
(6) *Jo.c. 17.n.10.*
(7) *Joa.c. 16.n.15.*
(8) *d.c.16. n.7.*
(9) *d. c. 16.n.15.*
(10) *Joan. c.20.nu. 22.*
(11) *Ad Rom.c.8. n.9.*
(12) *Ad Galat. c. 4.n.6.*
(13) *In Antirrhet.in animadvers. Andron. Camateri.*
(14) *Tom. 1.Cōtrov. 2.lib.2.c. 22.*
(15) *In Synop. ad Syn. 1. & 2. ī princ.*
(16) τοῦ κατὰ θείας *vuln.* 5.
(17) *Cap. 5. defens. Decreti Florentini.*
(18) *In Dial. pro Concil. Floren.*
(19) *Lib. 12. hist. undecim. in Michaele Palæol.*
(20) *Lib. 5. hist. in eod. Michael.*
(21) *Lib. 2. de Trinit.*
(22) *Lib. 2. de Spiritu S. c. 12.*
(23) *Epist. ad Hebidiā.*
(24) *Tract. 99. in Jo. lib. 15. de Trinit. c. 17. 26. 27. & lib. contra Maximin. 3. c. 14.*
(25) *Epist. ad Turbium 91. alias 93. c. 1.*
(26) *Dialog. lib. 2. c. 2.*
(27) *Actione 4.*
(28) *In utraque Orat. de Process. Spir. S.*
(29) *In Tract. de Process. in Orat. de pad. & union. Eccl. & in Antirrhet.*
(30) *In scripto ad Magnum Ducem.*
(31) *Orat. ad Imper. Trapezū.*
(32) *Ad Jo. Cuboclesium.*

nem (30) Argyropulum, Gregorium (31) Protosyncellum, Georgium (32) Trapezuntium, Joannem (33) Cuboclesium, Constantinum (34) Melitenioten, Georgium (35) Metochitem, Manuelem (36) Calecam, Gennadium (37) Scholarium, P. Josephum (38) Methonensem, Maximum (39) Chrysobergen, & alios. Hos tamen vos Patres rejicitis, Latinos quidem, quòd Latini sint: eos tamen adoratis, ò boni. Latinos tamen rejicitis, ut Latinos, Græcos verò à nobis corruptos dicitis, quamvis nullo exemplo, id à nobis factum, possitis evincere: quamvis Scripta vetustissimis manibus, & ante dissidium nostrum scripta, Orbi terrarum universo hæc ita scripta proferant Bibliothecæ quamplurimæ, quemadmodum producuntur, typisque eodem modo sint edita per ipsos hæreticos Latinorum hostes acerrimos. Esto, ut vultis; Vos proinde Patres opitulaturos sententiæ vestræ producite: Tres, vel quatuor invitos trahitis ad Tribunal: quorum dicta non intelligitis, aut more Photiano truncatis, aut denique palam corrumpitis. Nam hoc vobis usitatum ex Actis (40) publicis probare licet, quæ subdolè Canonarcha omisit, licet à (41) Diplovatacin, cujus fidem ubique sequitur, relata, & ab (42) Allatio proposita. Quid? jactatis ne, quæ aut (43) Nilus congessit, aut Philadelphiensis (44) Severus ex illo corrasit? Si quid cordis habetis, pudebit vos merarum ineptiarum. Nam quid ibi, quod probet? Quæcunque proferunt, Patrem esse Spiritus causam affirmant, non negant idipsum & Filio. Da Patrem, qui dixerit, esse Spiritus non haberi à Filio; Da Patrem, qui affirmarit, productioni Spiritus nihil Filium conferre; Da Patrem, qui censeat, solum Patrem eum esse, unde Spiritus hypostasis est. Nullum dabis ex autographis, ex editis, ex agnitis ab antiquitate. Nam quod quispiam Patrem solum in Triade causam, originem, fontem esse confirmat, id ita intelligendum est, ut de ea causa sermo sit, quæ causam non habet, estque simpliciter causa, quia rationem ipsam causæ non habet ab alio. Hoc autem, ut solius est Patris, ita Filio non obest, quin ab ipso quoque Spiritus procedat, & sit.

XIV. At, inquiunt, hoc palam (1) Athanasius fatetur, Patremque solum causam Spiritus dicit. Primò eadem responsio est, quà etiam tollitur petita per fas, nefasque ex Damasceno difficultas: deinde, non ne pudet ex Quæstionibus ad Antiochum authoritatem Athanasii mutuari? Quis unquam ex vobis adeò imperitus, qui Quæstiones illas non fuerit arbitratus, aut ab Ariano quopiam conscriptas, aut ab Ariano aliquo fuisse corruptas. Eas (2) Margunius non recipit, eas damnat (3) Coressius, eas (4) Planudes detestatur, ut planè furentis sit, molem inde adstruere aliquam illico ruituram. Tale & illud est, quod ex (5) Damasceno producitis: ἐκ τοῦ πατρὸς λέγομεν, ἐκ τοῦ υἱοῦ οὐ λέγομεν: *ex Patre dicimus, ex Filio Spiritum non dicimus*, quodque, ut ineluctabile Photianismi telum, jactant ubique Macarius (6) Ancyranus, Gregorius (7) Palamas, Joseph (8) Briennius, Manuel (9) Palæologus Imperator, Georgius (10) Scholasticus, Matthæus (11) Blastaris, (12) Margunius, (13) Severus, atque (14) Coressius, quorum tamen insaniam, ut & Latinorum quorundam ex illo dicto inter Photianos sapientissimum Damascenum recensentium eruditissimè ulti sunt (15) Blemydes, (16) Bessarion, Demetrius (17) Cydones, Joseph (18) Methonensis, Gregorius (19) Protosyncellus, (20) Gennadius, apprimè constituentes, illis Damasceni verbis nihil Photianæ sententiæ confici profuturum: hoc tantùm affirmari, tempestate Damasceni Græcos, ne viderentur eadem, quæ & Eunomius, dicere, cavisse ex Filio procedentem Spiritum asserere, idemque cavisse Damascenum, quamvis ex Filio procedere Spiritum, sciret. Ita Virginem, quam apertissimè agnoscit Deiparam, & Christiparam, quippe quæ Deum, & Christum pepererit, ait, non dici Christiparam, ne cum Nestorio vocabulo eodem usus, eadem, aut similia dicere videatur. Sunt scilicet multa, quæ, licèt sint, non dicuntur tamen. Adde, penes Nos præpositione ex Procatarcticam causam significari. Quare cum Procatarctica Spiritus causa, solus sit Pater, ne plures Damascenus causas ejusmodi tradere videretur, negavit Spiritum ex Filio dici, quem tamen per Filium esse affirmavit, quâ præpositione ita constituitur, hypostasim Spiritus tanquam ad Principium, vel quemadmodum Græci loquimur, tanquam ad causam ad Filium referri, ut asserente (21) Damasceno Patrem esse προβολέα διὰ λόγου τοῦ ἐκφαντορικοῦ πνεύματος, *productorem per Filium explanantis Spiritus*, hàc Damasceni sententia integrum Concilium Photianorum Veccus ineptire coegerit, ut non Latinus aliquis, aut Latinophron, sed Photianus narrat (22) Pachymeres. Constat ex his nihil contra nos confici à Photianis authoritate Patrum. Quare, ut ut Judex suis faveat, id unum his auditis pronunciare quiverit, non constare de Jure partium ex Patribus, contra quos à nobis productos excipitis, rati, quamvis injuriâ, corruptos à nobis; contra quos à Vobis propositos excipimus nos quoque, quippe qui testati sanctè, eos à vobis vel corrumpi, vel non intelligi; quando, quæ sine dolo ex illis producitis, doctè cum Sapientibus explicamus. Stet ergo, nos esse hæreticos, neque ex Sacris Paginis, neque ex fide Conciliorum, neque ex authoritate Patrum probari. Quid reliquum est, nisi ut rationibus disceptemus? Eatur igitur in ultimam disputationis partem, proferanturque rationes, quibus agamus ex bono, & æquo. Sic ratiocinamini. Si ex Patre, & Filio Spiritus Sanctus, ergo ex duobus: si ex duobus; ex duobus principiis: si ex duobus principiis; ex duabus actionibus. Si ex duabus actionibus, duplex hypostasis Divini Spiritus, & duplex Actum, duplexque Spiritus; atque adeò Tetras, non Trias. Hoc unum est argumentum vestrum, atque hoc ostentant ex Theophylacto, quotquot in Latinam Ecclesiam calamum expedivere. Sed pudeat vos veritatem fateri, qui mendacissimi estis. Pudeat vos hoc argumento prodere ignorantiam vestram, quam nempe hoc argumento celare conamini. Quid? non ne hæc tam inepta argumentatio vos expertes ne dicam Theologiæ, sed & Philosophiæ demonstrat? Nam primùm, ut universim philo-

sopher,

(33) *Orat. de Processʃ.*
(34) *Orat. utraq; de Processʃ.*
(35) *In respons. Planud. & contra Manuel. Cretensē.*
(36) *In lib. de fide contra Græcos.*
(37) *In defens. 1. cap. Decreti Florent.*
(38) *In respons. ad Marc. Ephesʃ.*
(39) *Orat. ad Cretens. de Processʃ.*
(40) *Synod. Vecci Mens. Maji die 3. Fer. 6. Ind. 8. hoc est anno 1280.*
(41) *In Syntag. juris Græci c. 13.*
(42) *In Græcia Orthod. Tom. 1. pag. 366.*
(43) *Lib. 18. de Spirit. S. contra Latinos.*
(44) *Different. 1. pag. 22. & seqq.*

(1) *Quæst. 11.*
(2) *In notis ad Metaph. in Vita Athanas.*
(3) *Ad Biblioth. Photii in Athanasio.*
(4) *In addit. ad Myriobibl. Photii in Athanasio.*
(5) *Lib. 1. de Fide Orthod. c. 12.*
(6) *Contra Barlaam, & Acindynum c. 46.*
(7) *Orat. 1. & 2. de Spir. S.*
(8) *Lib. 7. de Trinit.*
(9) *Tract. de Processʃ. c. 100.*
(10) *Lib. 1. de Processʃ.*
(11) *Respons. ad Argum. Latin.*
(12) *Lib. 2. de Spirit. S.*
(13) *d. differ. 1. ibid.*
(14) *Dial. de Spirit. S. Processʃ.*
(15) *Orat. ad Jaco. Bulgar. Archie.*
(16) *Ep. ad Alex. Lascar. Philanthropenū. & Orat. Dogmat.*
(17) *Opusc. de Processʃ. Spirit. S.*
(18) *Antirrh. contra Marc. Ephes.*
(19) *Apolog. contra eundem.*
(20) *In defens. 1. cap. Florens.*
(21) *d. lib. 1. c. 15.*
(22) *Lib. hist. 7. & vide Allat. de Consens. lib. 2. c. 2. n. 11. pag. 497. & seqq.*

sopher, extra hanc ipsam materiam, quæ præ manibus est, falsissimum est, planèque fatuum sic colligere: duplex est actio, ergo duplex est actum. Etenim si neutra actio tanta sit, quanta sufficiat rei agendæ, duplex actio unum aget, propterea, quòd duplex ea una est, quæ tota dicitur, ac dumtaxat sufficiens, coalescitque ex duplici non toti, una tota, atque integra, per quam effectus producitur. Deinde tametsi duplex, & integra sit utraque, non bene universim inferes duplex ex ea Actum, quando recipitur in Philosophiâ ejusdem effectus duplex actio integra, in quâ alterutra actio totum id agat, quod agit altera. Constat ex his, argumentum vestrum ignorantissimum esse, si universim positiones assumat. Id, quod acutissimè (23) Veccus prosecutus est his verbis. ἀκούσατε, ὡς οὐδὲ ἐν τοῖς κάτω τόποις, καὶ φαινομένοις, ἐφ᾽ ὧν πραγμάτων εἰσὶ τινὰ δύο αἰτιατὰ ἐκ πρώτου αἰτίου προϊόντα, ὧν διὰ θατέρου τὸ θάτερον, δύο ὑπάρξεις ἔστιν εἰπεῖν τοῦ τρίτου τῇ τάξει, καὶ μὴ προσεχῶς ἐκ τοῦ πρώτου αἰτίου ὑπάρχοντος· ἵνα γὰρ εἰς ἀπόδειξιν ἃν βούλομαι τοῖς παραδείγμασι χρήσωμαι, οἷς κἂν τῷ προτεθέντι κεφαλαίῳ. εἴπατε ἡμῖν οἱ ταῦτα διαπορήσαντες, ἐὰν δύο τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ὑπάρξεις εἰσὶ, μία ἐκ τοῦ δίσκου, καὶ διὰ τῆς ἀκτῖνος ἑτέρα; Γνωρίσατε ἡμῖν ἐὰν δύο ὑπάρξεις τοῦ ἑνὸς εἰσὶ ποταμοῦ, μία ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ, καὶ ἑτέρα ἡ διὰ τῆς πηγῆς; *Audite, neque in hisce inferioribus, & sensui subjectis, in quibus duo effectus conspiciuntur, ex prima causa provenientes, quorum unus per alium est, duas existentias dici posse illius, quod est tertium ordine, nec continenter ex prima causa subsequitur. Et ne rursus ad demonstranda ea, quæ volo, exemplis iis utar, quæ in præcedenti capite usurpavi. Dicite nobis, qui de similibus dubitationes injecistis, an duæ solaris luminis existentiæ sint, una ex disco, altera per radium? Palam facite nobis, an duæ existentiæ unius sint fluminis, una ex oculo, altera ex fonte?* Hæc Veccus, quibus ostendit, etiam si demus, idem esse ex duobus principiis, non propterea duplex dicendum: Quando lumen ex Disco, & Radio promanans idem, unumque est ex utroque, & licet fluvius ex origine abdita, & ex fonte publico prodeat, unus tamen ex utroque ripas mordet, campofque peragrat. Ut in re etiam, de qua agimus ineptum argumentum vestrum ostendam, nego Spiritum Sanctum si ex duobus sit, hoc est ex Patre, ac Filio, ex duobus principiis esse. Nam ubi una actio ex duobus, non duo Principia, sed unum duo illi sunt. Etenim quemadmodum à termino actio speciem habet, ut una sit, quia unum agit, & talis sit, quia tale quid agit: ita Principium speciem habet ab Actione, ut unum sit, quia unius actionis, & Spirator sit, quia principium Spirationis. Quapropter sic potiùs arguite. Unus est Spiritus Sanctus, & una in eo Divina hypostasis: ergo una ejus Spiratio. Si una Spiratio, unum principium Spiratoris, quod ex Patre, & Filio *indivisibiliter* est. Sic decet verè Theologos ratiocinari: hæc vera Theologiæ, atque sincera professio. Neque enim quidquam huic nostræ *retorsioni*, uti ajunt, quibitis respondere. At, quî fieri possit, ut unum principium Spiratoris in duobus sit non intelligitis. Esto: Quid ad nos? Num, quòd ignorantissimi Photiani estis, aliter habere se se Veritas quibit, quam nempe non intelligitis? Medius fidius nihil hoc manifestius: unum Principium duobus constans. Nam unum dicimus ex duobus, cujus una est Actio, una processio *indivisibiliter*, uti dicimus, ab utroque proveniens; Quid hoc manifestius? Adhuc tamen non intelligitis, & de illo maximopere dubitatis, an à duobus eadem *indivisibiliter* actio esse possit.

(23) *De Process. Spir. S. c. 6. n. 2. in fine.*

XV. Imò hoc negatis, Coresliusque (1) vester vix tenet cachinnum hæc audiens. γελᾶν ἔξεστιν, ait, ἀκούοντι μίαν ἐνέργειαν ἀδιαιρέτως ἐκ δυοῖν προϊοῦσαν: *ridere licet audienti actionem unam è duobus indivisibiliter prodeuntem*. Ridere licet? Ita sanè, sed fatuo; *audienti*, sed non intelligenti, quæ audit. Nam quî ad rideas sanus, quod, ne palam hæreticus tibi ipsi sis, admittere, recipere, affirmare seriò tibi ipsi necesse est? Peto enim, cùm homo producitur, actio illa, quâ homo producitur, individua ex Deo, atque homine est, an partem, ac partem habet? Si individua ex Deo, & homine est: inferre licebit: ergo actio ex duobus esse poterit, quando ea, quâ homo producitur, actio est Dei unà, atque hominis indivisim, & continenter hominem producentium. Si partem, & partem habet, pars illa, quæ ad hominem producentem spectat, & ab homine est, utrum ex vestra sententia sit etiam à Deo, quæro, an solùm ab homine? Si à Deo etiam dicatur esse: Ecce pars ipsa Actionis, quâ homo dicitur agere, in se individua ex Deo, & homine est, atque absurdè partem, & partem in Actione ponitis, cùm utraque pars à Deo sit; altera à Deo solo, altera à Deo simul, & homine. Id, quod vos à fuga retrahit, revocatque ad eandem necessitatem admittendi unius ex duobus per indivisum, & individuum aliquid, quod est ab utroque. Si verò pars illa, quæ ad hominem spectat, à Deo nullo modo est, sed ab homine solo: infero, poni aliquid minimè dependens à Deo extra Deum, contra Symboli verba: ποιητὴν ὁρατῶν τε πάντων, καὶ ἀοράτων, *Creatorem visibilium omnium, & invisibilium*: contra dictum (2) Joannis: πάντα δι᾽ αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἕν: *omnia per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil*: quæ omnia Sanctissimi Patres ad continentem, ut vulgo dicimus, *dependentiam* Creaturarum omnium, ac singularum à Deo solemniter comprobandam adducunt: quemadmodum & illa (3) Christi Servatoris verba: χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν: *sine me nihil potestis facere*, & Pauli (4) docentis; οὐχ ἱκανοί ἐσμεν ἀφ᾽ ἑαυτῶν λογίζεσθαι, ὡς ἐξ ἑαυτῶν, ἀλλ᾽ ἡ ἱκανότης ἡμῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ. *non sumus sufficientes aliquid cogitare à nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est*: quæ si quidem in Moralibus vera sunt, in quibus libertate utimur, multò magis in Naturalibus, in quibus non ut liberi operamur. Quod verò illa actio hominis, quæ cum actione Dei hominem facit, si continenter à Deo non est, à Deo minimè pendeat, manifestum est vix Physicorum vestibulum ingressis hominibus, quibus illud certissimum, actionem ab eo pendere, à quo

(1) *Tract. Theolog. de Trinit. c. 11.*

(2) *Jo. c. 1. n. 3.*

(3) *Joan. c. 15. n. 5.*

(4) *2. Ad Corinth. c. 3. n. 5.*

quo scilicet continenter est. Nam ab eo dumtaxat actio pendere dicitur, cui agentis Nomenclaturam attribuit: Porro liquidò constat, ei soli nomen agentis ab actione tribui, à quo continenter est. Etenim, ut ut causa causæ sit causa ejus, qui à causa producitur, tamen Agens Agentis non est Agens ejus, quod agitur ab Agente, alioquin & ea, quæ non sunt, agere dicerentur, cui tota Philosophia cum Jure repugnat affirmante, *non entium nullas esse actiones*, ex communi Proloquio. Actio igitur ab eo uno dependet, à quo continenter est; atque adeò Actio hominis hominem producentis, si à Deo continenter non est, à Deo minimè pendet, eritque, ut barbarè loquar, *Creatura independens à Deo*: id, quod Photianis ipsis authoribus hæreticum est. Ne igitur vestrâ etiam sententiâ hæretici censeamini, ea ipsa Actio, quâ homo producit hominem, à Deo unà, & homine est individua, & indivisa. Unde sequitur, à duobus unam actionem sine absurdo ullo esse posse: nec valere: ex duobus est; ergo per duplicem Actionem. Porro, si consecutio illa non valet, jam duo illi, unde una Actio est, unum sunt, individuumque principium Actionis ejus, quæ ex illis est. Quamvis enim in se duo, ea ratione tamen, qua Principium sunt, unum sunt, quòd coalescant in unum, unde una est Actio: Quemadmodum unum principium Deus, & homo constituunt hominis ejusdem, quòd unâ actione hominem ipsum progignant. Ut hinc manifestum sit, duos eadem, & individuâ actione agentes duo Principia dici non posse, ni velis in Voce rixari. Quòd si hæc ita se habent, ibit in plausus Oratio, concludetque, unum Principium Divini Spiritus esse ex Patre, & Filio in Spiratorem coalescens, quia Pater, & Filius unâ, uti ajunt, *Spiratione* individua, & indivisa Divinum Spiritum spirant. Sic osculum à duobus unâ invicem osculatione productum unum est à duobus, id, quod nobis vaticinata est Salomonis (5) Sponsa, cùm dixit: *φιλησάτω με ἀπὸ φιλημάτων σόματος αὐτοῦ osculetur me osculo oris sui*: ubi nomine osculi Spiritum Sanctum (6) Bernardus intelligit inter Latinos, inter Græcos Joannes (7) Carpathius, quo authore numerus osculorum, qui Græco texto proponitur ejusdem Spiritus, omnisque charismata plura significat.

XVI. Quid his auditis responsurus sit Photianus Judex, expecto: Me licet dissimulante hìc rationes, queis palam evincitur Divini Spiritus à Patre, Filioque processio, quasque, si Superi mihi tandem propitii, vitam, pacemque concesserint, paratas jampridem prælo in Responsis Dogmaticis dabo, obmutescet profectò, aut ridiculum illud, at solitum Photianis pronunciabit: non credendum Græcis Latina probantibus, quia docti sunt. Quâ tamen decisione, quæ Photianos convictos ostendit, nos in Coressium armati negamus iterum, probari posse à Latinis quidpiam dici, quod inferat, duo esse Principia Flaminis sempiterni: atque adeò Latinorum Baptisma palam asserimus numeris omnibus absolutum esse, in quo nomine Triadis optimè cognitæ, sapienter explicatæ, orthodoxè propositæ, omnia peraguntur. Neque officit quidquam solemnis illa sive calumnia, sive cavillatio, qua Baptismus idem impetitur à Coressio negante, hoc à Latinis conferri per *trinam immersionem*, uti loquimur vulgò. Nam hæc *immersio*, vel ita sumitur, ut & *infusionem*, & *adspersionem* significet, vel ita, ut ad solam veram, ac propriam immersionem rigidè contrahatur. Si primum, calumnia putida est, stultumque mendacium, inficiari per trinam infusionem (quam & immersionem (1) Jura passim appellant) Baptismum à Latinis conferri. Dabo testimonium, cui refragari nemo sanæ mentis audebit. Ritualis liber Romanus rationem, praximque conferendi Baptismi describens, sic ministros omnes (2) instituit. *Sacerdos vasculo, vel urceolo haurit aquam baptismalem de fonte, & cum ea, sub trina supra caput in modum Crucis infusione, baptizet electum, vel electam in nomine S. Trinitatis, sic dicens: Ego te baptizo in nomine Patris, ✠ & infundat primò, & Filii, ✠ & infundat secundò, & Spiritus Sancti, ✠ & infundat tertiò*. Id ipsum docet in (3) Summa descriptione Baptismi, idipsumque perpetuò usuvenit penes omnes Latinos, ut cuicunque Photiano palam erit, si semel Latino Baptismati interfuerit. Nec mirum, ter immergi eum, infundive lustralem aquam ei, qui Christo dat nomen, quando hac trina immersione, quam ab (4) Apostolis traditam, utraque semper Ecclesia constantissimè custodivit, multa significantur. Etenim ea, uti docet (5) Augustinus Christi sepultura significatur, quam Triduum circumscripsit, id, quod & (6) Damascenus adnotavit. Significatur etiam Triadis Divinæ Mysterium, quemadmodum post (7) Chrysostomum docuit Nostros Thessalonicensis (8) Simeon, & Latinos (9) Gregorius M. post (10) Hieronymum. Denique hac trinâ infusione nobis ingeritur efficacitas maximi Sacramenti, quo, uti dixit (11) Hieronymus, à triplici vitiorum origine, de qua Joannes (12) Apostolus, liberamur: quo adversus tria peccatorum genera, quæ cogitatione, verbis, factisque patrantur, munimur, authore (13) Hugutione vetustissimo Canonista: quo tres Virtutes maximè necessarias Fidem, Spem, Charitatem induimus, ut tradit (14) Bonaventura. Unde obstruitur os pestilens (15) Catumsyriti, ausi Græcos iterùm superstitionis accusare, quòd trinam hanc immersionem mordicus teneant, quam tamen tot authoribus, tot viris Sanctissimis probatam, atque ab utrâque jussam Ecclesia non ignorabat.

XVII. Sed ad Coressium regredior, quem ubi calumniatorem ostendi, si vocem immersionis latè sumat, ut passim usuvenit, dementem ostendo, si vocem immersionis ad propriam rigidè significationem coarctet. Nam quorsum reprehendat Latinos, quòd ter non immergant, qui justas ob causas nec semel immergunt, infusione contenti, quæ planè superest? Hoc, inquit, est, quod vitupero, hujus Latinos accerso, eorumque Baptisma detestor. At si Latinos accusatis, quòd non immergant: ergo & plerosque Græcorum, imò Photianorum accuseris, necesse est, quòd nun-

quam

---

(5) Cătic. c. 1. n. 1.
(6) In d. locum Cantic.
(7) Capitum suorum cent. 2.

(1) Vide c. postquā de consecrat. dist. 4.
(2) Tit. Ord. Bapt. Parvulor. pa. mihi 18. & titul. Ord. Bapt. Adultor. pag. mihi 40.
(3) Ind. Ritual. rubr. de Sacram. Bapt. titul. 3. de form. Bapt. vers. Baptismus.
(4) Canone 40.
(5) Relatus in d. cap. postquam.
(6) Relatus à Turrec. i. d. c. postquā n. 2. ant. med.
(7) In illud Jo. nisi quis renatus fuerit.
(8) In tract. de Sacram. lib. 1. refertur à Goar. in Euchol. ad off. Bapt. not. 22. pag. 363. col. 2. in princ.
(9) Relatus in c. de trina d. dist. 4.
(10) In Epist. ad Philipp. & refertur in c. eodem modo d. dist. 4.
(11) d. c. eodē modo.
(12) d. c. postquā.
(13) In d. cap. postquam.
(14) Relatus à Turrecr. d. n. 2. post med.
(15) In Apolog. lib. 1. c. 3.

quam immergentes Christianos faciant. Peritissimus Morum nostrorum ipso (1) Coressii testimonio Goarius sic de ipsa praxi, quâ utimur, cùm Baptisma damus, (2) notat. *Quamvis infusione nunc sæpius utantur Græci: Quoad enim licuit observare, puerum sedentem ἐν κολυμβήθρᾳ, vase, vel pelvi ad cubitum profundâ (sic Baptisterium hodie vocant à Piscina, in qua cæcus lavit, & venit videns) ter infusâ non modicæ quantitatis aquâ calidâ (frigida nanque pueri tenelli corpus nimio dolore perstringeret) purificant. Vel certè, ne aquæ copia obruatur, & fortè nimiam epotet, pronum positum, & sinistrâ in ventre sustentatum, Sacerdos capite, & toto corpore Salutaribus aquis abluit, ac lustrat.* Quid rei certæ testem Latinum adduco? Neophytus (3) Rhodinus, & Græcus, & in Græcia diu versatus, & Græcis scribens sic Baptismum nostrum describit: τρεῖς βολαῖς χύνομεν τὸ νερὸν ἐπάνω εἰς ἐκεῖνον, ὁποῦ βαπτίζεται, διὰ νὰ σημαδεύσωμεν τὴν ἁγίαν τριάδα, εἰς τῆς ὁποίας τὸ ὄνομα βαπτιζόμεσθα. *Ter aquam super eum, qui baptizatur, infundimus, ut S. Trinitatem, in cujus nomine baptizamur, declaremus.* Vides infundi etiam à Græcis, & sæpe Baptismati Nostro immersiones deesse, reputantibus Nostris perinde esse, ut validè habeatur Baptisma, si aquam expiando infundas, ac si eundem immergas. Quare has ipsas infusiones Rhodinus mox nomine immersionis excipit (4) dicens: καὶ ἀκόμη διὰ νὰ σημαδεύσωμεν μὲ ταῖς τρεῖς καταδύσεις τὸν θάνατον, ταφὴν, καὶ ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, *& ut insuper tribus illis immersionibus mortem, sepulturam, resurrectionemque Christi confiteamur.* Quòd si Græci ipsi, ipsi Photiani sæpe immersionibus infusiones substituunt, quis furor, quæ veriùs belluina dementia in Latinis vituperare, quod statim in Græcis, inque tuis ipsis vituperes?

XVIII. Demus tamen, & hoc, Græcos inter, atque Latinos, inter alia cæremoniarum discrimina, esse sanè peculiare, ut semper immergant Nostri, ac ter immergant, quem lustrant, Latini verò neque unquam immergant, nec semper ter superinfusâ frigidâ expient: utrum doctus Theologus Coressius alterutram ob causam Latinorum Baptisma damnabit? At neutra pertinet ad integritatem, uti dicunt, *essentialem* Baptismi. Primò enim, ut Baptismus verus, & integer, validusque sit, nulla immersio necessaria est. Secundò, Baptismus integer, validusque habetur vel in unica sive immersione, sive infusione, sive adspersione: Prima conclusio probatur ex ipsa significatione Baptismi. Hic enim lotionem significat, ut constat ex (1) Ambrosio, unde cæteri omnes, inter quos ex Photianis tum (2) Balsamon, tum (3) Aristenus, tum (4) Hieremias Patriarcha CP. quos refert (5) Rhodinus, & (6) Canonarcha. At lotio non per solam immersionem, & per infusionem, & aspersionem habetur, ut constat ex Vaticinio (7) Danielis prædicentis Nabuchodonosor fore, ut *rore cœli infunderetur*, hoc est lavaretur: & ex verbis (8) Psaltæ precantis, *asperges me hyssopo, & emundabor, lavabis me, & super nivem dealbabor*: ῥαντιεῖς με ὑσσώπῳ καὶ καθαρισθήσομαι· πλυνεῖς με, καὶ ὑπὲρ χιόνα λευκανθήσομαι: ergo non per solam immersionem habetur Baptismus, verùm etiam per infusionem, & aspersionem. Id, quod confirmatur exemplo Apostolorum, qui sæpe contulisse Baptismum videntur infusione, vel etiam aspersione. Nam in (9) Actibus habes, unâ die, vi Concionis habitæ à Petro, ad Christi fidem conversa, & sacro fonte lustrata tria circiter hominum millia: quod mox etiam quinque millibus accidisse sacer (10) Historicus narrat. Jam quî fieri potuisse dicamus, ut tria virorum millia, imò & quinque unâ die per immersionem undis lustralibus purgarentur? Quare cogimur prorsus asserere, tantam frequentiam, vel per infusionem aquæ, vel potiùs per aspersionem fuisse lustratam. Idem evincitur ex (11) Actis Magni Martyris Laurentii, quæ non solum (12) Ambrosius, & (13) Augustinus, & Ecclesia nostra sequitur, approbatque, sed vel ipsi (14) Coressius, & (15) Margunius laudant, incorrupta illa, atque illibata pronunciantes. Porro in laudatis Actis asseritur, Romanum à Laurentio purificatum undæ Salutaris infusione, quando ibi solius urcei cum aquâ fit mentio.

XIX. Sed hæc omnia cessent, quid de his censuerint Græci, videamus. Prodromus (1) ante omnes hunc in modum Coressii stultitiam damnat: εἰσὶ δὲ, ait, οἱ ἀναγκαίως ταύτας τὰς ἀναδύσεις νομίζοντες, ὥστε φάναι, μὴ γίνεσθαι βάπτισμα, μὴ ἀναδυομένου, καὶ καταδυομένου τοῦ πρὸς κολυμβήθραν ἐληλυθότος. Σφάλλονται δὲ, τοῦ Κανόνος οὐ τοῦτο φανερῶς ὁρίζοντος. τὰς γὰρ καταδύσεις οὐκ εἰς κατάστασιν τοῦ μυστηρίου ἐντέλλει, ἀλλὰ εἰς τελειότητα. ἵνα σημαίνῃ τὸν τοῦ Χριστοῦ τάφον τὸν τριήμερον. ἔστι γὰρ καὶ βέβαιον βάπτισμα διὰ τῆς τοῦ ἱεροῦ ὕδατος ἐγχύσεως, καὶ ὅπως ἂν οὖν τὸν ἄνθρωπον τῷ ἱερῷ νάματι ἐπιψαύσεις τὰ θεῖα ῥήματα, καὶ τὴν ἐπίκλησιν τῆς τριάδος ἐπαγγέλλων, βαπτίσεις αὐτόν. τοῦτο δὲ εἰδέναι ὀφείλομεν, ἵνα μήποτε ἐν ἀνάγκῃ ἡ τοῦ βαπτίσματος βοήθεια λείψῃ. καὶ διδακτέαι τοῦτό γε αἱ μαῖαι ὡς κινδυνεύοντος ἐν τῇ γεννήσει τοῦ βρέφους, ἵνα ὦσιν αὐτὸ βαπτίσαι, ἐν ὅτινι γὰρ μέλει φανέντι ψαύσαι μετὰ τοῦ ὕδατος, καὶ τὰ ἱερὰ ῥήματα λέγειν. καὶ εἰ μὲν ψαύσωσι τὴν κεφαλὴν, ἢ τὰ στέρνα, καὶ ζήσεται, οὐκ ἀναβαπτίζεται τὸ βρέφος, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰ παρέκβατα συμπληροῦνται πρὸς τελειότητα, εἰ δ' ἕτερόν τι ἄλλο μέλος, ἀναβιβάζεται τὸ βρέφος ἀναβαπτίζεται πρὸς ἀσφάλειαν, ἄπειρον γὰρ τὸ μυστήριον. *Sunt, qui adeò necessarias immersiones existiment, ut dicant, non conferri Baptismum, non immerso illo, qui venit ad Baptisterium. Errant hi tamen, quando id apertè Canon minimè jubet. Is immersionem non ad constitutionem Sacramenti decernit, sed ad ejusdem perfectionem, ut triduo sepultum Christi Corpus commemoret. Fit enim verum Baptisma per aquæ consecratæ infusionem, & quocunque modo hominem contingas unda sacra, recitans divina verba cum invocatione Triadis, eum baptizabis. Hoc autem scitu perutile, ne cui Baptismatis in necessitate desit auxilium. Et docendæ hoc ipsum Obstetrices, ut in Nativitate periclitantem puellum norint Salutaribus undis intingere, quocunq; in membro prodeunte illum tangentes aquâ cum sacris verbis. Et siquidem caput contingant, aut pectus, & sinum, non iteratur Baptismus, sed in Ecclesiâ, quæ defuere,*

(1) *Epist. 1.2. 3. ad Goar.*
(2) *in Euchol. ad off. Bapt. not. 24. pag. 305. ad fin.*
(3) *In Synop. doctr. Christian. ubi de Baptism.*
(4) *Loco citat. statim.*
(1) *Lib. 1. de Sacr. c.4.*
(2) *In meditat. de Sacram. post init.*
(3) *In explicat. Sacram. c. de Baptis.*
(4) *In 2. exposit. 1 schol. Iudei ad Germanos.*
(5) *In Orat. 1. de Sacram. sæpe.*
(6) *In lib. de vi Canon. c.38. novi Synod. de Sacram.*
(7) *Cap. 4. n. 22.*
(8) *Psal. 50. v. 9.*
(9) *Cap. 2. n. 41.*
(10) *Cap. 4. n. 4.*
(11) *Extant apud Lippom. & Sur. 10. Augusti.*
(12) *Lib. 1. de Off. c.41.*
(13) *Serm. 30. de Sanctis.*
(14) *Libr. de Perfact. Eccles. ad Corydal. c.30.*
(15) *Ad Metaphr. 10. Aug.*
(1) *De Interpret. ad Can. 50. Apostol.*
(2) *Synod. de Sacr. Myster.*
(3) *Synod. de Bapt. parvulor.*
(4) *Synod. de offic. Parochi.*
(5) *Synod. quom. Sacramenta ministr. debeant.*
(6) *Synod. de trin. immers.*
(7) *Synod. de Baptisme.*
(8) *In Exemp. Synod. de Mysteriis.*
(9) *In Encyclic. de virt. Sacram.*
(10) *Ad d. Canon. 50. Apostol.*

fuere, supplontur ad perfectionem. Quod si tetigerit aliud aliquod membrum, superstes infans iterum baptizatur, quò sit securior; nam anceps est Sacramentum. Hanc Prodromi sententiam, imò hæc ipsissima Prodromi verba approbant publica authoritate sex Patriarcharum Synodica, Catholicorum (2) Nicephori, (3) Methodii, & (4) Vecci, Schismaticorum Nicolai (5) Muzalonis, Georgii (6) Xiphilini, & Philothei (7) Palamitæ, quos refert accuratè, ac laudat (8) Canonarcha. Eadem recepit (9) Photius, & post eum (10) Aristenus, (11) Balsamon, Leo (12) Numodotes, Georgius (13) Syncellus, quos vide penes (14) Diplovatacium.

(11) Respons. ad Episc. Cypri.
(12) In d. Canon. 50. Apostol.
(13) In d. Canon. 50. Apostol.
(14) In Synops. Jur. Græc. tit. de Baptismo.

XX. Eadem recitat, & apertè commendat ipse (1) Margunius, quo authore idem erit de Baptismo collato puero, qui sontico laboret, aut morti sit proximus; itidemque de eo, qui sordes alvi retinere non possit: Ne *Natatoria* sacra coram omnibus inquinetur, Quin imò addit idem usurpandum cum viris adultis ex consilio, prorsus tamen, & omnino cum adultis fœminis, ne coram hominibus denudentur, aut Presbytero baptizanti criminis impudici, turpisve speciem objiciant cogitationis. Quæ omnia eruditè comprobat, in eo tamen falsus, quòd ait, nunquam in Ecclesiâ fuisse ad Baptismum fœminas denudatas, neque unquam adultos viros immersione lustratos, cùm tamen ex historia constet, priscis illis temporibus, tum viros, tum fœminas nudatis corporibus immergere aquæ lustrali morem fuisse. Etenim non solùm frons illorum, illarumque sacro Chrismate inungebantur, sed totum corpus, ut palam est ex (2) Dionysio Areopagita, & Cyrillo (3) Jerosolymitano. Hinc Cononis Presbyteri apud Joannem (4) Moschum à mulieribus initiandis fuga, & animi non modica trepidatio, cùm speciosissimæ puellæ è Perside advenienti sacrum hoc officium esset præstiturus. Hinc ex adverso (5) mirum (si tamen verum) Constantini Magni nuditatis pudorem magnanimè contemnentis exemplum; cùm ultimam lætus tunicam exuit, probrumque carnis subjecit oculis piscinam sacram ingressus, mox coram omnibus unctus. Facit & quod habes penes Antiquitatem de Officiis tum Diaconissarum, tum Diaconorum. Nam de utrisque (6) Clemens sic statuit, Τὸν μὲν ἄνδρα ὑποδεχέσθω ὁ διάκονος, τὴν δὲ γυναῖκα ἡ διάκονος, ὅπως σεμνοπρεπῶς ἡ μετάδοσις τῆς ἀθραύστου σφραγῖδος γένηται. *Et virum quidem suscipiat Diaconus, mulierem verò Diaconissa, ut honestè signi minimè violandi* (Baptismum intellige) *communicatio peragatur.* Et antea (7) de fœminis dixerat. ἐν τῷ φωτίζεσθαι γυναῖκας, ὁ διάκονος χρίσει μὲν μόνον τὸ μέτωπον αὐτῶν ἐν τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ, καὶ μετ᾽ αὐτὸν ἡ διάκονος ἀλείψει αὐτάς· οὐ γὰρ ἀνάγκη γυναῖκας ὑπὸ ἀνδρῶν θεωρηθῆναι. *Cum Mulieres baptizantur, unget quidem earum Diaconus frontem tantùm oleo sancto, post eum verò illinet eas Diaconissa: non enim mulieres conspici à viro necesse est.* Et (8) inferius de iisdem. Διακόνισσα οὐκ εὐλογεῖ, ἀλλ᾽ οὐδὲν, ὧν ποιοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι, ἢ οἱ διάκονοι, ἐπιτελεῖ· ἀλλ᾽ ἢ τὸ φυλάττειν τὰς θύρας, καὶ ὑπηρετεῖσθαι τοῖς πρεσβυτέροις ἐν τῷ βαπτίζεσθαι τὰς γυναῖκας διὰ τὸ εὐπρεπές. *Diaconissa non benedicit, neque facit aliquid eorum, quæ Presbyteri, aut Diaconi faciunt: nisi quòd januas custodit, & Presbyteris ministrat, cùm mulieres Baptizantur, propter decorum, & honestatem.* Ex quibus manifestum est, olim nudos, nudasque ad Baptismum processisse, quæ, quive lustrabantur, non sine aliquo tamen verendorum tegumento. Id, quod consultiùs ætas posterior emendavit, constituitque hujusmodi viros, ac fœminas infusione purgandas; quo tamen denique constituitur, non esse necessariam immersionem, planèque sufficere infusionem, aut etiam aspersionem juxta morem unicuique Genti traditum, quemadmodum opportunè subnotat Ritualis Latinorum liber (9) his verbis. *Licèt Baptismus fieri possit, aut per infusionem, aut per immersionem, aut per aspersionem, primus tamen, vel secundus modus, qui magis sunt in usu, pro Ecclesiarum consuetudine, retineatur ita, ut trina ablutione caput Baptizandi perfundatur, vel immergatur in modum Crucis uno, & eodem tempore, quo verba proferuntur, & idem sit aquam adhibens, & verba pronuncians.*

(1) Nota 11. ad d. Can. 50. Apost.
(2) De Eccl. Hierarch. c. 2.
(3) Catech. 2. Mystago.
(4) In Prat. Spirit. penes Goar. in Euchol. in off. Baps. not. 18. pag. 365. col. 1. initio.
(5) Apud Metaphr. in Vit. S. Sylvestri.
(6) Const. Apost. l. 3. c. 16.
(7) d. l. 3. c. 15.
(8) d. Const. l. 8. c. 28.
(9) Rubr. de Sacr. Bapt. tit. 3. de forma Bapt. vers. Baptismus.

XXI. Venio ad secundam Conclusionem, ac quemadmodum ostendi nullam, immersionem esse necessariam Baptismo, cùm hic prorsus haberi integer queat, per infusionem, vel aspersionem, ita convenienter ostendo, minimè requiri trinam immersionem, infusionemve. Nec difficilis demonstratio rei per se notæ, & (1) Theologis ex (2) D. Thoma, & (3) Turrecremata passim, ac penitùs constitutæ. Nam ea, quæ pertinent ad Naturam, &, ut ajunt, *essentiam* Baptismi à verbis Christi desumenda sunt, ut omnium sententia docet, & tradit apertissimè (4) Prodromus, post quem (5) Harmenopulus idipsum affirmat, confirmatque sapientissimè: At ex verbis Christi, nullo modo deducitur hæc tam severa ter immergendi necessitas. Etenim iis dumtaxat jubemur, *baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti*; Æquè autem *baptizamus*, hoc est immergimus, abluimus, purgamus, intingimus prolata formâ Sacramenti, si semel baptizemus, & immergamus, ac si ter, bis, vel quater, aut quinquies, ut est penitùs manifestum: ergo repetitio immersionis, infusionisque non pertinet ad naturam, sive dicas *essentiam* Sacri Baptismi. Huic argumento, quod eluctari Theologus Chius minimè Gentium quibit, video, quid objiciat: Canonem nimirum toties productum (6) Apostolorum. Sed eum olim profligavere doctissimi viri cum (7) D. Thoma, nequis deinceps Photianorum mutire audeat, ac inde necessariò trinam immersionem requirere. Certè si legere, & intelligere queunt Photiani, eo in loco minimè asseritur necessaria immersio trina; tantùm ii reprehenduntur, qui sub unâ immersione conferebant Baptismum, docebantque contra communem Ecclesiæ utriusque consuetudinem, perperam conferri sub trinâ. Neque ex eo ibi Baptisma collatum irritum dicitur (si tamen dicitur: neque enim id ex Canone ipso apparet) sed ex eo, quòd in morte Christi conferebatur. Nam sic Apostoli decreti sui rationem reddunt: ὁ γὰρ εἶπεν ἡμῖν ὁ Κύριος,

(1) In 4. Sententiarum.
(2) In 3. p. citatus à Turrecremata.
(3) In c. si quis n. 1. & 2. de Consecr. dist. 4.
(4) In d. Can. 50.
(5) Ad Novel. Leon. de Baptis.
(6) d. Can. 50. Apost.
(7) Ubi supra.

ἐν τῷ θανάτῳ μου βαπτίζετε, ἀλλὰ πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη. *Non enim dixit nobis Dominus: in morte mea baptizate: sed euntes docete omnes gentes, &c.* Sed opponit Coressius Latinis Pelagii Pontificis (8) decretum, quo asseritur à Christo jussa trina purgandi hominis immersio. Respondet (9) D. Thomas, dictum Pelagii sano modo intelligendum, ut Pontifex asserat trinam immersionem jussam à Christo non in se, sed in re rei à se jussæ persimili. Qui enim immergi mandavit, vel ablui in nomine Triadis, videtur Ecclesiam afflasse, ut, quam ipse non jusserat, trinam immersionem ipsa juberet. Hæc D. Thomas, quæ tamen pace tanti Doctoris, non sine summo erga summum Doctorem, Patronumque studiorum meorum obsequio, licet ingeniosa, non planè Coressianam retundent audaciam. Nam, si jussam à Christo trinam immersionem admittimus, palam, clamve dicamus, perinde erit; eamque Baptismo dicemus penitùs necessariam: nec solvitur difficultas, sed implicatur magis. Quare & ipse respondeo, confusè loqui Pelagium, eùmque dum arguat, Baptismum in nomine Christi collatum, & sub unâ datum immersione; ad hanc non protendit mandatum Christi, sed solùm ad illud, ut nempe colligat, non esse sacro fonte expiandos homines in nomine Christi, neque unâ tantùm immersione: hoc, ne Traditio Ecclesiæ, quæ consuetudine perpetuâ nititur, abrogari videatur, illud, ne fortè Baptismus ita collatus irritus fit, & infirmus, quippe palam Christo edicente: *Baptizate omnes Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Hanc responsionem confirmat (10) Gregorius Magnus nobis Dialogus sic Leonardo Episcopo scribens: *de trinâ mersione Baptismatis nil responderi verius potest, quàm quod ipsi sensistis: quia in una fide nil officit Sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa. Nos autem, quòd ter mergimus, triduanæ sepulturæ sacramenta significamus, & dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio triduani temporis exprimitur. Quòd si quis fortè pro summæ Trinitatis veneratione existimet fieri, neque hoc aliquid obsistit, baptizandas semel in aquis mergere: quia, dum in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in Baptismate vel ter, vel semel immergere; quoniam etiam in Tribus mersionibus Personarum Trinitas, & in una potest Divinitatis singularitas designari.* Adstipulatur, quod refert (11) Gratianus ex Concilio Toletano IV. decernente, ut unicâ, simplique mersione Baptismus in posterum conferretur: idque, ut ibi dicitur, ad evitandum Schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum. Nam, cùm Donatistæ Baptismum iterarent, trinaque mersio populis iteratio videretur, quo fiebat, ut irrepentibus clam hæreticis via sterneretur ad pervadendos plebeculæ simplicis animos, Hispani Patres consuetudini totius Ecclesiæ derogandum censuere, ne saluberrima cæremonia, non tamen penitùs necessaria, saluti populorum obesset. Sic & ex nostris (12) Prodromus in fine relatorum soperiùs verborum, ubi opportunè quæsivit, an, dum fœtus vivus è ventre matris educitur, timeturque, ne protinus moriatur, unâ tantùm infusione lustrari possit, lustrarique unâ dumtaxat debeat; statim respondet: ἀναμφισβητήτως βαπτιστέον τὸ βρέφος ἐπὶ μιᾶς ἀναδύσεως, ἤ, ὡς ἔλεγον, ψαύσεως τοῦ ἱεροῦ ὕδατος σταυροειδῶς ἅμα τῇ ἐπικλήσει τῶν θείων ῥημάτων. οὐδ᾽ ἀναβαπτιστέον τὸ βρέφος, εἶτα ἐπιβιώσῃ· αἱ γὰρ ἀναδύσεις, καὶ ὁ αὐτῶν ἀριθμὸς ἐν ἐντολῇ ἐκκλησίας, ἣν παύουσα δύναμις ἐν ἀνάγκῃ. *Omnino lustrandum infantem esse unicâ mersione, vel, ut ajebam, tactione sacræ aquæ in formam Crucis unà cum invocatione divinorum Verborum. Neque iterandum Baptisma eum in modum expiati pueri: nam mersiones, earumque numerus, ex lege Ecclesiæ est, cujus vis quiescit in ipsâ necessitate.* Non potuit breviùs, aut sapientiùs rem totam conficere contra Coressium, cui proferenti (13) Scholiasten Harmenopuli brevissimè respondendum est, eum, quicunque ille fuerit, de illâ necessitate loqui, quæ aliquam potestatem ter immergendi reliquam facit: in ea autem, licet per simplam immersionem collatus Baptismus sit ratus, non tamen per simplam immersionem collatus sine gravi conferentis crimine erit. Etenim diximus, hunc Ritum mersionis trinæ, sine gravi piaculo omitti non posse, quemadmodum omnes Latini cum (14) Div. Thoma fatentur. Sic tamen collatus, criminosè licèt, validus erit, verusque Baptismus, ad quem lotio sola, & forma per Christum Servatorem tradita planè superest, quod attinet ad valorem.

(8) Ep. ad Gaudentium habetur c. multi sunt de consf. dist. 4.

(9) Ubi supra.

(10) Lib. 1. Epi. 41. habetur c. de trina de Consf. dist. 4.

(11) Inc. propter de consf. dist. 4.

(12) In d. can. 50.

(13) In Epitom. Canonum Sect. 4. tit. primo ad Can. 14.

(14) Ubi supra.

SECTIO IV.

Probationes vulgares, peregrinæ, non communes ingestæ à Coressio reprobantur:

SUMMARIUM.

I. *Proponitur sententia Coressii, in qua ostenditur ignorantia, mendacitas, & imperitia ejusdem.*

II. *Evincitur, Probationum vulgarium, seu peregrinarum impietas, & iniquitas, illisque Deum tentari.*

III. *Ex illis probari sæpe falsum; quod exemplis confirmatur. Conficiturque eas omni Jure reprobari.*

IV. *Proponuntur rationes Coressii pro his Probationibus damnatis.*

V. *Quod à lege Divina solùm permittitur, posse prohiberi: & explicatur difficultas petita ex Sacrificio Zelotypiæ.*

VI. *Tentari Deum non posse; non semper Sortibus tentari Deum: explicantur plura loca S. Scripturæ.*

VII. *Utrum in electione Matthiæ Apostoli usi sint sortibus; Variæ opiniones Patrum; eligiturque optima, & opportunâ refellendo Coressio.*

VIII. *Canones probantes has Probationes reprobatos fuisse: usuvenisse, ut priores Canones à posterioribus abrogarentur, & emendarentur: quod longâ constituitur Inductione.*

IX. *Eccle-*

IX. Ecclesiam universam errare non posse, posse peculiarem aliquam.

X. Non quod Canones aliqui abrogantur, errasse conditores ipsorum. Ratio, cur aliquando in quibusdam Ecclesiis permissum, his probationibus uti.

I. Diu à re nostra divertimus, dum Photianorum ineptias castigamus, si tamen res nostra ipsa non est, ut quolibet in loco Photianorum ineptias castigemus. His igitur hactenus abunde retusis, finitionis, quâ Probationem descripsimus, veritas, probitasque iterum confirmatur, quemadmodum & allata per Coressium ejusdem Probationis finitio stulta, & inepta rejicitur. Nam, cùm ita Probationem proponit, ut & minimè licitas probationes finitione suâ complectatur, quid aliud facit, quàm probationem proponere nullo modo in Jure probantem? Ais, probationem esse γνώρισμα τῆς ἀληθείας, ἢτε νομικῷ τρόπῳ, ἢτε ἔργῳ θαυμαστῷ γινόμενον. *Cognitionem veritatis seu modo legitimo, seu miro facto factam.* Si illis verbis ἔργῳ θαυμαστῷ, miracula divinitus expectanda significas, jam non de probatione, cujus naturam prosequimur, agis; estque finitio importuna, saltusque desipientis Choragi extra Chorum; Si verò humanam ipsam probationem miris operibus fieri posse contendis, jam damnatas probationes, uti ratas, receptasque commemoras, & Juri utriusque Ecclesiæ palam inimicus repugnas. Imò, inquit, hoc ago, ut probationes in Ecclesiâ semper probatas, & recentibus Latinorum constitutionibus damnatas immeritò, recipiendas ostendam. χρὴ εἰδέναι, (1) ait, ἐκπάλαι ἐν τῇ χριστιανῶν πολιτείᾳ ἐθισθείσας τὰς ἱερὰς ἀποδείξεις, ἅσπερ ὠνόμασαν καθάρσεις κανονικάς, καὶ παρ' ἡμῖν, καὶ παρ' αὐτοῖς δὴ τοῖς Λατίνοις. Καὶ ἦν ἀληθῶς κοσμιώτατον τῇ ἐκκλησίᾳ τὸ αὐτῶν ἔθος συνεργοῦντος θεοῦ τῇ ἀληθείᾳ, ὅταν μονομαχίαις τὸ δίκαιον ἐκρίνετο, καὶ πυρὶ ἡ συκοφαντία ἐφωρᾶτο, καὶ τὸ ἀθῷον τῆς παρθενίας διὰ τῆς ὑδρογανίας θαυμαστῶς ἐγνωρίζετο, καὶ περὶ τούτου συχνάκις οἱ τῶν Λατίνων Κανόνες μετὰ τῶν ἡμετέρων διατάττονται. ὁ δὲ Ῥόφρεδος ὁ αὐτῶν ἀρχικανονιστὴς θαυμαστὰ διαιρεῖ, καὶ καθιστῶν. *Oportet nosse, olim in Christiana republica usitatas Sacras probationes, quas purgationes canonicas appellavere tum Nostri, tum ipsi Latini. Et erat reipsà ornatissimus in Ecclesia mos ipsarum, Deo Veritati opitulante, cùm duello Justitia judicabatur, & igne calumnia palam agnoscebatur, & innocentia Virginitatis per Operationem aquæ nota mirè fiebat. De hoc persæpe Latini Canones cum Nostris decernunt.* (2) *Roffredus autem princeps Latinorum Canonistarum mira distinguit, atque constituit.* Ambigas Jure, an his tribus, quatuorve periodis major appareat Ignorantia, an mendacitas, an imperitia Scribentis. Imperitia sanè, sed planè miserabilis est, cùm Roffredus princeps Latinorum Canonistarum dicitur, cujus vix nomen penes (3) Mascardum, qui Canonistarum exemplaria perpetuò versamus, audivimus. Mendacitas verò, sed manifesta, cùm persæpe harum probationum usus probari dicitur Græcis Canonibus, & Latinis, quando hi, si unum, alterumve excipias, eosque & ignobiles, & penitùs redactos in ordinem, omnes hujusmodi purgationes propalam detestentur. Ignorantia denique, sed supina, & undique criminosa, cùm hæ ipsæ probationes probantur, quas nulla Lex patitur, nulla Respublica recipit, nulla ratio persuadet, imò quas omnis Lex reprobat, omnis Respublica damnat, omnis ratio detestabiles esse pronunciat.

(1) *Lib. 2. de error. Italorum prope finem.*

(2) *De Jure Pltif. p. 7. titul. de purgat. Canon. in rub. quid sit purgatio, & seqq.*

(3) *De probat. vol. 1. qu. 4. à nu. 6. ad 10.*

II. Nam primò id, quod Cacodæmone struente repertum, inventumque est, malum est, detestabile, perniciosum: neque enim ab illâ malignissimæ Intelligentiæ semper ad nocendum paratâ sapientiâ quidquam boni, aut non planè perniciosum prudenter poterit expectari; Quare à (1) Petro Leoni rugienti comparatur, euntique circum, ut devoret, disperdat, ac laniet: & inimicus à (2) Christo dicitur, & seductor (3) à Joanne, paterque peccati, à (4) Paulo insidiator: at purgationes hujusmodi sive adigant ad monomachiam, sive ad ferrum candens, sive ad aquam frigidam, tepidamve, quemadmodum explicant (5) Roffredus, & (6) Turrecremata, Cacodæmone struente repertæ, inventæque sunt, authore (7) Gregorio nobis Dialogo: malæ igitur sunt, detestabiles penitùs, ac prorsus perniciosæ. Præterea id, quod Deum tentat, licitum minimè dixeris ex effato (8) Servatoris, & Deuteronomii decreto. Cujus ea ratio est, quia tentatio Dei irreligiosum animum, petulantemque proterviam hominis tentantis indicat; atque adeò vel palam explorantis, an Deus sit potens, sapiens, misericors, aliamve habeat perfectionem, eamque experiri cupientis, vel certè id à Deo temerè petentis, quod suapte naturâ eodem referri videtur propterea, quòd se se præsenti periculo committat, à quo vel nullo modo, vel vix possit eripi sine miraculo. Id, quod acutè explicat, & latè prosequitur post (9) D. Thomam, (10) Navarrus, (11) Sanchez (12) Lessius, & (13) Laymannus. Atqui Probationes, quas probat Coressius, Deum tentant, ut asseruit (14) Honorius III. & inter Nostros ex multiplici recensione Synodicorum (15) Diplovatacius, probaturque manifestissimè. Nam Deum tentare nihil aliud est, uti dicebamus, quàm ab eo citra necessitatem miraculum petere, eundemque in testem producere veritatis, quam Deus vel occultam vult, vel potest aliunde reddere manifestam. Quod ex verbis (16) Christi confirmatur. Eum enim cùm Cacodæmon ad pinnaculum Templi sustulisset, petiissetque, ut ad comprobandam Divinitatem, inde se se deorsum mitteret, respondisse narrat Matthæus, Deum non esse tentandum: quasi dixisset, cùm per me hinc pedibus meis queam descendere, non est, cur sine necessitate miraculum petam, cùmque adhuc occultam Divinitatem meam supremum Numen decreverit, quæ etiam sine hoc miraculo opportuno tempore patebit, frustra miracula patravero: tentabiturque utroque Deus, quò colligi possit, Dei tentationem nihil aliud esse, quàm citra necessitatem mira Deum flagitare. Porro qui Coressianas probationes init, quid aliud agit, nisi ad testimonium veritatis vel justo Dei judicio occultandæ, vel aliunde manifestandæ Deum ad miracula provocare? Tentat igitur Deum,

(1) *Ep. Ca. Canon. 1. c. 5. n. 8.*
(2) *Mat. c. 23. n. 39.*
(3) *Apocal. c. 20. n. 10. & Ep. Can. 1. c. 3. n. 8.*
(4) *Ad Ephesios c. 6. n. 11.*
(5) *Loco supra laudato.*
(6) *In c. consuluisti 2. q. 4.*
(7) *In Regest. ad Brunichil. Reg. Ep. 532. refert. in c. Mennā. 2. q. 4.*
(8) *Mat. c. 4. n. 7.*
(9) *2. 2. q. 94. art. 1.*
(10) *In Manual. c. 11.*
(11) *In Decal. li. 2. c. 34.*
(12) *De Just. & Jur. lib. 2. c. 45.*
(13) *Lib. 4. tract. 10. c. 5.*
(14) *In c. dilecti de purg. vulg.*
(15) *In Synopsi. titul. de probat.*
(16) *d. c. 4. n. 7.*

peccatque gravissimè, quando, ut relati DD. explicant, Dei tentatio lethale crimen plerunque complectitur.

III. His adde, id, quo fit, ut plerunque innocens puniatur, iniquum esse, nec idoneum probationi, quam probabilem esse oportere, constat ex ipsa Etymologia nominis; & probat (1) Aristoteles, atq; ex eo (2) Majoragius, & ex utroque latissimè Jacobus (3) Menochius. Jam verò ex hujusmodi probationibus sæpe fit, ut innocentes puniantur, quod apprimè confirmat (4) Innocentius III. eleganti narratione, idemque præstat (5) Aspasii Monachi damnata per Theodorum Studiten temeritas. Narrat Innocentius, quendam furti accusatum, coactumque inire duellum, cùm in eo cecidisset, fuisse furti damnatum, quod mox apud alios deprehensum est. At Aspasius, cùm provocasset Ethnicos, ut sibi per ignem Religionis nostræ veritatem comprobaturo frequentes adessent, fornacem ingressus, ibidem periit, & in favillam redactus est. Ecce, ex probationibus hisce, nec probatur innocentia Rei, nec Veritas confirmatur. Scilicet, ut optimè notat Guido (6) Carmelita, candens ferrum, & ignis eodem modo, quo Reos, innoxios urit, nec se se decreto ullo libero Numen ad prodigium obligavit, si hoc ad Veritatis probationem ab hominibus postuletur. Hinc probationes hujusmodi omni Jure vetantur præsertim Ecclesiastico. Ut Latinum (7) seponam, cui haice probationes exosas impie Coressius fatetur, quodque olim (8) Templarios Equites vel ex hoc capite reos fecit; Jus nostrum hanc perniciosissimam probandi rationē solemniter detestatur, teste Matthæo (9) Monacho, penes quem, si tot Jurisconsultorum nostrorū effata, tot Patriarcharum decreta, tot Patrum sententias vidisset Coressius, fortassis hunc morem probandi, non ἀσφαλέστατον, sed ἀθέμιτον, ἀσελγὲς, καὶ πλημμελὲς, καὶ παρὰ τῆς ἐκκλησίας ὁμογνώμως καταδικασθὲν ἀποδείξεως εἶδος, *vetitum, impium, & perniciosissimum, atque ab Ecclesia concordi semper sententia damnatum morem* cum eodem Matthæo Monacho prædicasset, quemadmodum eundem Theologis omnibus censendum proposuit D. (10) Thomas, tum quia nullâ authoritate scitus est, tum quia fertur ad occultissima judicanda, quæ solius Dei judicio seponuntur ex verbis Pauli (11) Apostoli monentis: μὴ πρὸ καιροῦ τι κρίνετε, ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς καὶ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τοῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βουλὰς τῶν καρδιῶν. *Nolite ante tempus judicare, quoad usque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.*

IV. His objicit Coressius, quæ hinc inde corrasit: Et primo: eam probationem, quę originem suam refert ad Legem divinam, vetari non posse: cur enim aut vetes, quod malum non est, aut malum sit, quod ex Lege Divina descendit? At sanè probationes, de quibus hìc agitur, originem duxere à lege divina: id, quod ex celebri Sacrificio Zelotypiæ, cujus institutionem, rationemque verbosè ex Sacris (1) Paginis explicat, probasse sibi apprimè videtur. Secundò, non obesse, si hisce probationibus tentetur Deus. Etenim posse tentari Deum, ut sortibus veritatem criminis manifestet, quod ostendit exem-

(1) Lib. 1. Rhetor. c. 6.
(2) In eum locū Aristot.
(3) Lib. 1. de præsum. q. 4. per tot.
(4) In c. significāsibus de purgat. vulgari.
(5) Epist. ad Marcum solitarium mihi 68.
(6) In Summa refertur à Turrecrem. in d. c. consuluisti, nu. 3. sub init.
(7) In d. c. consuluisti c. dilecti, & tit. de purg. vulg.
(8) Vid. Bern. Guid. in Chron. Rom. Pōtif. & Diplom. Clem. V. datū Pictavii 12. Aug. anno 3. sui Pontif.
(9) Schol. 6. ad tit. Anal. de probat.
(10) 2. 2. q. 85. art. 8.
(11) 1. Ad Corinth. c. 4. n. 5.
(1) Numer. c. 5. à n. 12. & deinc.

plo (2) Achor, & (3) Jonathæ, quorum crimina, primi sanè furtum, secundi verò contumacia sortibus comprobantur; & confirmari posse ex eo, quòd non minus tentetur Deus, si per sortes fiat electio, ac si per easdem probatio: utrobique enim peti miraculum, ut per rem planè fortuitam veritas, aut meritorum, aut criminis innotescat: at non reprobari Electionem per sortes, quando eam Apostoli, cùm Judæ suffectus est Matthias, (4) usurpaverunt: non reprobari proinde probationem per sortes, quæ ad idem genus miræ probationis refertur. Tertiò idipsum colligi ex frequentissimo Latinorum Jure. Nam (5) Canon Guarmaciensis Concilii, sive potiùs Uvormatiensis, *sæpe*, inquit, *contingit, ut in Monasteriis Monachorum furta perpetrentur: Idcirco statuimus, ut, quando fratres de talibus expurgare se debent, Missa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo ex præsentibus fratribus, & sic, expletâ Missâ, omnes communicentur in hæc verba: corpus Domini sit tibi hodie ad probationem.* Et Canon (6) alter ejusdem Concilii: *interrogatum est*, ait; *si duo de adulterio inculpati fuerint, & unus profitetur, & alter negat, quid inde agendum sit? Decretum est, in S. Concilio, ut ille qui negaverit, probabili judicio*, (hoc est purgatione vulgari, ut hìc explicant (7) DD.) *se expurget, & qui professus est, dignam pœnitentiam agat.* Idem (8) Concilium, utrunque accusatum Adulterii, inficiantemque, eidem subjicit probationi, & in Concilio (9) Triburiensi, uti Palea refert, idem statuitur his verbis: *Si autem deprehensus fuerit in furto, aut perjurio, aut falso testimonio, ad juramentum non admittatur, sed, sicut qui ingenuus non est, ferventi aquâ, vel candenti ferro se expurget.* Ex quibus ritè inferri posse, has probationes latinis Legibus, Latinâ authoritate, Jure Latino sacrosanctas esse, ut mirum sit, si postea fuerint reprobatæ; Reprobationem autem ejusmodi stare non posse, atque hæc validissimâ argumentatione convelli. Nefas est aut dicere, aut cogitare, errasse Ecclesiam aut in dogmatibus Fidei, aut in Decretis ad Justitiam publicam pertinentibus: hæc enim duo, cùm sint firmamenta Reipublicæ cujuscumque, invicta esse debent in ea, quę in soliditate Angularis Petræ à fundamentis ædificata est, nititurque fortiter adeò, ut portæ Inferi contra eam prævalere non possint: Atqui, si probationes ejusmodi reprobarentur, omnino dicendum esset errasse Ecclesiam, quæ Paginas sacras recepit, queis illæ probantur, quæ tot Canones in Juris Codicem retulit, quibus illæ jubentur, ingeruntur que. Igitur hæ probationes reprobari non possunt.

V. His rationibus Coressius definitionem suam tuetur, quas, ut ajebam, à Latinis desumpsit, ac præsertim ex D. (1) Thoma, ex quo easdem cæteri omnes acceptas, solutasque in penum suam frequentissimè transtulere, in eo à Coressio longè diversi, quòd illi difficultates hujusmodi proferunt, eas ut sapienter resolvant; at hic easdem exscripsit, ut dementissimè confirmaret. Ajo, nihil illis constitui, quod probationibus per Latinos damnatis quidquam possit prodesse. Prima enim Thesim ipsam universim propositam falsam habet. Nam, licèt verissimum

(4) Actor. 1. n. ult.
(5) In c. sicut contingit. 2. q. 4.
(6) c. interrogatū ead. q.
(7) Hugut. Turrecr. Archid. Præpos. Bellamer. in d. c. interrogatum.
(8) C. Statuit. 2. q. 4.
(9) C. Nobilis 2. q. 4.

Rr fit,

sit, id, quod ex lege divinâ jubente descendit, vetari non posse, attamen falsissimum est, vetari non posse, quæ descendunt ex lege divina permittente. Lex enim Dei dumtaxat permittens, licèt semper bonum permittat, attamen non semper bonum simpliciter, sed bonum vel ex circumstantia, vel ex comparatione majoris mali. Sic dicitur (2) Osee: βάδιζε, λάβε σεαυτῷ γυναῖκα πορνείας: *Vade, & sume tibi uxorem fornicariam*. Unde non inferes, coitum cum meretrice non esse vetandum, quando ex Lege divina descendit. Etenim ea Lex ingressum ad meretricem permisit, etiam authoritate permittentis interposita, uti bonum ex circumstantiis, quas ibi Vates enumerat, ut susceptis inde filiis scelera, & pœnæ populi prædicerentur. Sic etiam libellus repudii permissus Judæis, ut iidem Christo Servatori (3) objecerunt, ex quo tamen haud erit fas ullo pacto colligere, vetari non posse repudium, quando permissio illa eam ob causam lata est, ne quid pejus crudelissimi conjuges perpetrarent. Id, quod nobis ingerunt notissima (4) illa: ὅτι Μωσῆς, πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, ἐπέτρεψεν ὑμῖν ἀπολῦσαι τὰς γυναῖκας ὑμῶν. *Quoniam Moyses, ad duritiam cordis vestri, permisit vobis dimittere uxores vestras*. Quibus objectæ per Pharisæos difficultati respondit Christus, quo scilicet authore, etiam quod ex lege Divina descendit, eo, quo diximus, modo, vetari potest, quando reipsà libellum repudii lege per Moysen à Deo lata permissum (5) Christus Servator propalam vetuit. Convulsa primæ difficultatis Thesi, cætera corruunt, & illa præsertim, quæ ex Sacrificio Zelotypiæ deducuntur. Manifestum est, illud ex peculiari indulgentia Numinis institutum, ne mariti Zelotypi, gliscente suspicione, uxores perimerent, quemadmodum doctè explicat Alexander Halensis, cujus explanatione relicta, rem aliter illustravit Guido Carmelita, cui adstipulatur Lyranus, quorum doctissimis interpretationibus, ita clarè res à nobis nuper, ni fallimur, clariùs enucleata proponitur, ut nihil inde, quod Veritati obesse queat, deduci posse videatur.

VI. Minùs premit altera difficultas, cujus omnino falsa, &, ut ajunt, prorsus *erronea* Prothesis est. Nam, cùm Deus (1) edixerit, Numen non esse tentandum, idemque Salutis nostræ Author confirmarit, quis dicat, licere hoc ipsum, quod Numen vetuit, quod vetitum Christus asseruit? Certè, cùm à Christo Cacodæmon (2) audivit: γέγραπται: οὐκ ἐκπειράσεις κύριον τὸν θεόν σου: *Scriptum est: non tentabis Dominum Deum tuum*, reveritus unà & authoritatem dicentis, & dicti veritatem, nihil reposuit: inventus est ipso Cacodæmone Photianus deterior, qui, quod Cacodæmon dicere non est ausus, confidentissimè dicat, impudentissimè asserat, dementissimè probare conetur. Nam quid dementius, quàm ad positionis à Numine reprobatæ tutelam exempla sacris deducta Paginis ostentare, quæ nusquam Gentium ad rem propositam faciunt? Ais, licitè tentatur sortibus Deus: ergo etiam ingestis probationibus. Nego, semper tentari sortibus Deum. Etenim Jure divino, & humano licuit, licetque sine ullâ tentatione Numinis sortibus uti. Ecce, Inter duos Hircos, quorum unus erat immolandus, alter in desertum abigendus, sors jacienda præcipitur (3) in Levitico. Aaron, sic Deo ipso (4) jubente, ad summum Sacerdotium sorte prælatus est aliis. Ejusdem (5) jussu Samuel Saulem adhibitis sortibus elegit in Regem. Terra Promissionis sorte (6) divisa est inter Tribus. Quin imò Sacerdotalia munera sorte (7) obtingebant, eamque ob causam narrat (8) Lucas, sorte obtigisse, ut Zacharias Joannis Pater thura Deo intra Sacrarium adoleret. Jura etiam Civilia sæpe sortis remedium præscribunt. Nam cohæredes inter se (9) sortiri possunt, penes quem ex ipsis remansuræ sint cautiones hæreditariæ. Sortitio etiam hæreditatem (10) dividit, & in Judiciis Familiæ erciscundæ, Communi dividundo, Finium regundorum, quibus confines possessores, vel hæredes, vel socii de partitione decertant; si quæratur, litis ordinandæ gratia, uter Actor sit, uter Reus, res sorte (11) discernitur. Denique, si plures Legatarii inter se circa rerum legatarum optionem dissentiant, sorte dirimitur controversia, ut, ad quem sors venerit, illius sententia in optione præcellat, ut loquitur (12) Theophilus noster. Hinc (13) Parœmiastes: ἀντιλογίας, inquit, παύει κλῆρος, ἐν δὲ δυνάσταις ὁρίζει. *Contradictiones comprimit sors, & inter potentes quoque dijudicat*; & (14) Augustinus, *sors*, ait, *non aliquid mali est, sed in dubitatione humanâ res est divinam indicans voluntatem*: id, quod iteratò confirmat (15) alibi, & ex eo (16) D. Thomas. Quid ergo colligat Coressius argumento suo, viderit, quando nihil ex falso colligi potest. Illud etiam subnotato, exemplis illis, quæ profert, nihil omnino confici. Nam Achan miro illo sortium usu à Deo singillatim, atque ea vice peculiariùs jusso deprehensus est; Nec nobis unquam venit in mentem negare, posse usurpari probationem prodigiosam, si à Numine peculiariter imperetur. Inficiati sumus, iterumque inficiamur, posse sine noxâ usurpari probationes Coressii, quæ neque à Deo jubentur, & ab Ecclesia palam vetantur. Id, quod & de sortibus, quibus usus est Saul ad deprehendendam prævaricationem Jonathæ dicendum est, quas vel criminosè usurpavit vir solitus (17) aliàs superstitiosè delinquere, vel divinitus afflatus easdem admisit, qui vel Dei judicio reprobatus inter Prophetas (18) potuit mirè vaticinari.

VII. Hinc respondetur & Confirmationi, cujus propositio ex dictis falsa est; non enim æquè tentatur Deus per sortes, ac per probationes damnatas. Nam illis sæpe nullo modo Deus provocatur ad miraculum sine necessitate, his semper. Præterea illis usi sunt aliquando homines Divino Numine adacti, ad harum usum Deus homines nunquam provocat, quas nimirum & ratio fallaces, & Ecclesia detestabiles docet. Quod pertinet ad Matthiæ notam Electionem per sortes, dicimus, falli Coressium, si enim Beda in eum Actorum locum putat, Christianæ reipublicæ Proceres per sortes ad Electionem illam processisse. Nam Electionem duorum per suffragia factam, certum est; atque hac ratione constitisse, duos præ reliquis Apostolico fastigio digniores. Asserunt hoc præcipui Patres, Origenes, Chrysostomus, Augustinus,

& cum

(2) *Ose. c. 1. n. 2.*

(3) *Mat. c. 19. n. 7.*

(4) *Mat. c. 19. n. 8.*

(5) *d. c. 19. n. 9.*

(1) *Deut. ter. c. 8. n. 6.*

(2) *Mat. c. 4. n. 7.*

(3) *C. 16. à n. 7. & seq.*

(4) *Numer. 17. per tot.*

(5) *1. Reg. c. 10. n. 18.*

(6) *Numer. c. 26. n. 55.*

(7) *1. Paralip. c. 24. n. 5.*

(8) *Cap. 1. n. 9.*

(9) *L. si quæ cautiones ff. fam. ercisc.*

(10) *L. 2. C. quan. & qui quar. pars debea. lib. su.*

(11) *L. sed cù ambo ff. de Judic.*

(12) *In §. optionis Instit. de Leg.*

(13) *Cap. 18. n. 18.*

(14) *In Psal. 30. Ser. 2. habet. in c. 1. 26. q. 2.*

(15) *Epist. ad Honoratum.*

(16) *p. 2. q. 95. art. 8.*

(17) *1. Reg. c. 28. n. 7.*

(18) *1. Reg. c. 19. à n. 23.*

& cum his longè maxima Theologorum pars. Etenim (1) Chrysostomus sic eum locum exponit: *Quamobrem exordiens Petrus dicebat:* Viri fratres oportet eligere ex nobis: *multitudini permittit judicium, simul eos, qui eligebantur reddens reverendos, & se ipsum liberans ab invidiâ, simultateque, quæ poterat à cæteris oboriri: nam hæc semper ingentia gignit mala. Quòd igitur sic oportuit fieri, docuit adducto Prophetæ testimonio. Ex quibus autem oporteat fieri electionem, ipse interpretatur dicens, ex congregatis nobis per omne tempus.* Διὰ τοῦτο ἀρχόμενος ἔλεγεν. Ἄνδρες ἀδελφοί, ἐξ ἡμῶν. Τῷ πλήθει τὴν κρίσιν ἐπιτρέπει, ποιεῖ γινομένους αἰδεσίμους πινὰς, καὶ αὐτὸς ἀπαλλαττόμενος βασκανίας τῆς πρὸς ἄλλους· μεγάλα γὰρ ἀεὶ τὰ τοιαῦτα ἐργάζεται κακά. ὅτι μὲν οὖν δεῖ γενέσθαι, τὸν προφήτην εἰσάγει μάρτυρα, ἐκ τίνων δὲ δεῖ, αὐτὸς ἑρμηνεύει λέγων, ἐκ τῶν συνελθόντων ἡμῖν ἐν παντὶ χρόνῳ. At (2) Origenes longè antiquior Chrysostomo sic testimonium perhibet veritati. *Invenio, inquit, quòd aliquando, cùm deesset numero Apostolorum unus Apostolus, & esset necessarium, in locum Judæ alium subrogari, convenientes Apostoli, qui utique sapientiores erant, quàm ii, qui nunc Episcopos, & presbyteros, vel Diaconos ordinant,* elegerunt *duos, & statuerunt in medio, nec tamen de his semetipsis judicium permiserunt, ut illum facerent, quem ipsi volebant, sed orantes, inquit, miserunt sortem ex illis duobus, quos statuerant in conspectu Dei, idest Joseph, qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, & Matthiam. Et cecidit, inquit, sors super Matthiam, & annumeratus est cum undecim discipulis: Præcedente namque Oratione, non jam casu, sed providentiâ sors judicium deferebat.* Quæ verba Origenis, ut ut Græcè non sint edita, quod sciam; attamen Græcè ea fas erit legere Photiano in Notis Margunii ad Metaphrasten, ubi notissimus Coressio Photianus, & Photianorum deterrimus hoc ipsum, quod nempe probamus, ex verbis Origenis, quem retulimus, Græcè propositis eleganter edisserit, dum Matthiæ Apostoli τὴν θεοψήφιον ἐκλογὴν, coacervatis Patrum effatis, illustrat. Ergo ita Origenes. At (3) Augustinus, *sors*, ait, *non aliquid mali est, sed res in dubitatione humana divinam indicans voluntatem. Nam & sortes miserunt Apostoli, quando Judas, tradito Domino, periit: & , sicut de illo scriptum est, abiit in locum suum. Cœpit quæri, quis in locum ejus ordinaretur:* electi sunt duo *judicio humano, & electus de duobus unus judicio divino.* His testibus quis dubitet, Electionem illam non per sortes factam, sed permissam suffragiis? Idem recentiores affirmant cum (4) Lyrano, qui explanans eundem locum. *Statuerunt*, ait, *duos. Non distinxerunt ab aliis per sortem*, sed per electionem, *tanquam magis notabiles in scientiâ, & factorum Christi experientia:* & inferiùs: *& orantes dixerunt, tu Domine: Licet enim istos elegissent, ut notabiliores aliis, sicut dictum est, tamen ignorabant, quis torum esset dignior ad Apostalatum: propter quod imploraverunt super hoc divinum judicium per temperationem sortium, secundum quod dicitur in Proverbiis:* (5) *sortes in sinum mittuntur, & à Domino temperantur.* Non igitur ibi per sortes Electio, sed per suffragia facta est: ubi electi magis idonei, pares meritis, pares virtutibus, pares rei Christianæ notitiâ visi sunt, Deo per efficacissimas preces permissa ipsius Dignitatis in Christianâ Republicâ summæ, ut loquimur, *collatio*, quò certiùs dici posset, omnes Apostolos, Christo vocante, Christo demonstrante, Christo renunciante, fuisse Sponsæ præfectos suæ. Unde fas accuratè colligere, Matthiam à Discipulis electum, à Christo factum Apostolum, quæ duo tum Græcus Textus Actorum, tum vulgata Versio Latina mirum prorsus in modum respexere, cùm hæc annumeratum dicat cum Undecim, *collationem* à Christo factam significans; ille tradat, καὶ συγκατεψηφίσθη μετὰ τῶν ἕνδεκα Ἀποστόλων, hoc est juxta Joannem (6) Gagnæum Parisiensem Theologum, *suffragiis, & calculis omnium cooptatus est cum undecim Apostolis*, juxta (7) Franciscum Vatablum Regium Parisiis sacrarum literarum Professorem: *suffragiis additus est ad numerum undecim*, juxta Xanten (8) Pagninum, & (9) Ariam Montanum, *simul suffragiis electus est cum undecim*: Denique juxta Cornelium (10) à Lapide, *communibus calculis cooptatus est*, quibus & (11) Salmeron adstipulatur, & celeberrimus Psalmorum interpres (12) Lorinus.

(1) In c. 1. Actor. in illa verba.
(2) Hom. 23. in Josue.
(3) In Psal. 30. Serm. 2.
(4) In c. 1. Actor. in ea verba.
(5) Cap. 16. n. ult.
(6) In versione sua in Act.
(7) In Correct. Bibl. ad Act.
(8) In versione sua ad Act.
(9) In eadem vers. eod. loco.
(10) In Commēt. ad Act. Apost.
(11) In Commēt. ad eum locum.
(12) In Psalm. 30.

VIII. Tertia difficultas facilè tollitur, primò si dicas, eos Canones fuisse reprobatos penitùs ab Ecclesia. Id, quod non in his tantùm, sed & in aliis sæpissimè usuvenit, ut palam est peritis Jurium tum Civilium, tùm Sacrorum. Ut, illis omissis, de his aliquid dicam. Quis nostrûm ignorat Eliberini Concilii rigidissimam severitatem, quam tamen, ut ipse (1) Coressius, testatur, scivere sanctissimi Patres, καὶ μόνον οὐχ ὁμολογηταὶ μάρτυρες, *& penè non Martyres*. Ea tamen (2) decernens non dandum Christianæ salutis ferculum, ac Viaticum, ne in ipso quidem vitæ exitu, reprobata est per Concilium (3) Ancyranum, (4) Nicænum I. (5) Agathense, (6) Carthaginiense IV. Idem Concilium (7) sanxit ad Cœmeterium, Bustetumve non esse lampadas inferendas, cui decrem derogavit palam vetustissima consuetudo. Teste nimirum (8) Nysseno Gregorio funus Macrinæ sororis Clerici comitati sunt τὰς ἐν τῇ χειρὶ λαμπάδας ἔχοντες πάντες, *qui cereas lampadas haberent præ manibus*, id, quod & in funere Paulæ contigisse, narrat (9) Hieronymus. Sic ejusdem Concilii (10) decreto picturæ in Ecclesia prohibentur, ne, quod colitur, & adoratur, in parietibus depingatur, cùm tamen & consuetudo, & Acta (11) Septimæ Synodi hunc Canonem abrogarint. Sed, ut Latinis etiam Juribus amandatis, rem ad nostra penitùs contraham, manifestum est, in Concilio (12) Neocæsariensi, quod ex Quinisexta (13) Synodo à Græcia totâ receptum est, numerum certum Diaconorum decerni, ne nimirum Septenarium excedant: hoc tamen decretum reprobat eadem Synodus (14) Quinisexta. Præterea Gangrensis (15) Synodus recepta per eandem (16) Quinisextam, εἴ τις, inquit, γυναικῶν, διὰ νομιζομένην ἄσκησιν, ἀποκείροιτο τὰς κόμας, ἃς

(1) In Prolegom. ad Synops. Nili c. 4.
(2) Can. 1. & 2. & 6. & 7.
(3) Can. 6.
(4) Can. 12.
(5) Can. 11.
(6) Can. 77. & seqq.
(7) Can. 34.
(8) In vita S. Macrinæ.
(9) In vita S. Paulæ.
(10) Can. 36.
(11) Actione 5.
(12) Can. 14.
(13) Can. 2.
(14) Can. 16.
(15) Can. 17. refert. in c. quæcunque mulier 30. dist.
(16) d. Canon. 2.

ἔδωκεν ὁ Θεὸς εἰς ὑπόμνησιν τῆς ὑποταγῆς· ὡς ἂν παραλύουσα τὸ πρόσταγμα τῆς ὑποταγῆς, ἀνάθεμα ἔστω. *Si qua mulier, propter divinum cultum, ut existimat, crines attondeat, quos ei Deus ad subjectionis memoriam dedit, tanquam præceptum obedientiæ dissolvens, anathema sit.* Et tamen Ritus nostri sanctissimi sacratarum Deo Virginum, mulierumque comas attondent, ut constat ex (17) Euchologio, ubi parvi habitus tradendi Cæremonia cùm communis sit viris, atque mulieribus, tonsuram præscribit. Quin imò tondendarum sacrarum Virginum mos antiquissimus penes Nos est. Nam (18) Athanasius, ejusdem eum Gangrensi Synodo ætatis, de Virginum ejusmodi cultu disserens hæc tradit. ἡ ὑπόστασις τῶν ἱματίων σου μὴ ἔστω πολύτιμον, ὁ ἐπενδύτης σου μέλας, μὴ βεβαμμένος, ἀλλ' αὐτοφυὴς, ἰδιόχροος, ἢ ὀνυχίζων, καὶ τὸ μαφόριον ἄκροσσον, ὡσαύτως καὶ τῆς αὐτῆς χρόας, καὶ χειρίδια ἐρεᾶ περικαλύπτοντα τοὺς βραχίονας, ἕως τῶν δακτύλων τῶν χειρῶν. τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς κεκαρμένας, καὶ κεφαλοδέσμιον ἐρεοῦν περισφίγγον τὴν κεφαλὴν, καὶ κουκούλλιον, καὶ ἐπώμιον ἄκροσσον. *Materia tuarum vestium ne sit pretiosa. Indumentum tuum* (idest tunica) *fuscum sit, non tinctum, sed nativi coloris, aut saltem subrufum, sive purpurascens, & Pallium, sive mandyas fimbriis careat: ejusdemque coloris sint manicæ laneæ, brachia obtegentes ad usque digitos manuum. Capilli circumtonsi: crinalis vitta sit ex lana, Caput adstringens. Cucullа, atque analabus lacinias non habeat, hoc est superhumerale.* Eadem habes ex (19) Palladio post Gangrense Concilium sic. τῶν ἐν ἄλλον παρθένων τὸ σχῆμα ἦν κεκαρμένων, ἐχουσῶν κουκούλλια ἐπὶ τὴν κεφαλήν. αὕτη δὲ ῥάκος ἀναδήσασα τὴν κεφαλήν. *Aliarum Virginum erat hujusmodi habitus, ut essent tonsæ, & haberent cucullos in capite: ipsa verò panno caput obvoluta, &c.* Atque his congruit mos hodieque in Græcia receptus, ubi hæc omnia in Sanctimonialibus videbis, præter cucullum.

(17) *in Off. parvi habitus, & observat. ibi Goar. pag. 496. med.*

(18) *Lib. de Virginit.*

(19) *Hist. Lausiac. c. 41.*

IX. Sexcenta essent, quæ possem Juris nostrique, & Latini authoritate proferre, unde mox liceret manifestè colligere, plurimos ex priscis Canonibus fuisse per posteriores, aut etiam ipsâ consuetudine abrogatos. Nec mirum, quando Canones leges sunt, licèt sacræ: Lex autem tum consuetudine contrariâ legitimè nimirum præscripta, tum lege posteriori tolli potest, quemadmodum omnia Jura pronunciant, iis dumtaxat ignota, qui, quid Jurisprudentia, imò quid litteratura sit, prorsus ignorant. Neque hinc inferes, ut in Confirmatione postremæ difficultatis Coressius: siquidem admittamus Canones, quibus probationes vulgares probatæ sunt, abrogatos esse, errasse Ecclesiam. Nam in primis, quid oberit hæc conclusio, si de peculiari aliqua Ecclesia dicat? Errasse Ecclesiam Africanam cum Cypriano, iterandum hæreticorum Baptisma docente, errasse cum Dionysio Alexandrinum, & cum Firmiliano Cæsariensem idipsum affirmantibus, (1) manifestum est. Sic & Asianæ Ecclesiæ prorsus (2) errarunt cum Polycrate, & Polycarpo Quartadecimanam sententiam diu tutatæ, ne quid hic dicam de (3) Constantinopolitanâ sæpe, nec turpiter minus cum Pontificibus suis Nestorianam, Eutychianam, Severianam, Iconomachorum, Iconoclastarumque hæreses amplexâ. Ut inde palam sit, cùm dicitur Ecclesiam errare non posse, vel de illâ Ecclesiâ peculiari esse intelligendum, quæ Caput, & Mater, atque Magistra est omnium Ecclesiarum, quæque hactenus nunquam errasse dicitur; vel de ipsâ universâ Ecclesiâ, cui in Petro Servator invictam in Veritate constantiam & promisit, & dedit. Porro ii Canones peculiarium Ecclesiarum decreta sunt, nunquam, & nusquam ab universâ Ecclesiâ probata, seu recepta, quando, licèt in farraginem Canonum à Gratiano compactam deducta, nullam vim habent, utpote Jura, quæ consarcinator ille Canonum non publicâ authoritate collegit. Esto igitur erraverint illi, qui Canones illos condidere viri privati, si cum Universâ Ecclesiâ conferantur; quid id oberit Ecclesiæ, ut si reprobentur, quæ Patres Uvormatienses, aut Tribunienses edixere, ab Universâ Ecclesiâ erratum esse dicatur?

(1) *Ex Hieron. contr. Luciferian. August. lib. 2. de Bapt. cót. Donatist.*

cap. 4. & Ep. 48.

(2) *Vide Canon. 1. Aurelian. & ibi Cabassut.*

(3) *Vid. Bell. lib. 4. de pot. Pap.*

X. Sed nec Patres illi erravere, quos & doctissimos, & religiosissimos fuisse ex Actis earum Synodorum conjicio; nec ex eo, quòd Canones ab illis conditi abrogati sunt, errasse Canonum illorum authores Jure colliges. Nam primò ex abrogatione legis, non infertur Legislatoris, qui abrogatam legem tulit, error; alioquin leges Cæremoniales, & Judiciales Judæorum à Christo abrogatæ penitùs, atque in eam conditionem redactæ, ut non solùm inanes, & nullæ sint, verùm etiam lethales; errorem probarent in Deo, quod absit cogitasse, Legislatore. Deinde Canones illi, ut ex ipsis constat, non decernunt, aut jubent, sed permittunt dumtaxat, id, quod adnotavit Halensis penes (1) Turrecrematam. Cùm enim ea tempestate, quæ ad Nonum à Septimo sæculo porrecta est, probationes hujusmodi, quæ vulgò usurpabantur, dictas propterea vulgares, Civilia Jura Barbarorum, qui Occidentem invaserant, tuncque legitimè ex diuturnitate possessionis obtinebant, palam confirmassent; visum est prudentissimis Patribus, non obniti, ne quid deterius accideret, sed potiùs indulgere temporum corruptelis, quas ætas mox felicior averruncaret. Quapropter ineptas hasce probationes, quas passim temerè vulgus usurpabat, certis terminis concludere, statutisque suis ita circumscripsere, ut non probaverint, quod malum est, sed, quod malum est, permiserint, ne præsentiùs, ac pestilentiùs obesset. Hæc vera esse, nemo Antiquitatis peritus negabit. Nam hasce probationes fuisse constitutas Longobardorum legibus, affirmat (2) Cabassutius, comprobatas etiam Jure vetustissimo Gallorum, testatur liber (3) Capitularis Caroli Magni. Iisdem perhibentur usi nonnulli Germanorum Cæsares, quos inter Lotharius, in Judicio Teutbergæ uxoris, de qua suspicionem adulterii conceperat, jussit duos milites monomachiâ decertare; ut refert (4) Rhegino. Cunegundis Impetratrix Sanctissima apud Sanctissimum conjugem Henricum se suspicione adulterii malè conceptâ nudis pedibus super candentes laminas incedendo, liberavit, teste (5) Surio. Otho etiam III. uxorem Mariam rege Aragonum natam flammis addixit adulterii accusatam, ubi accusatrix illius vidua

(1) *In d. c. consuluisti n. 3. ante fin.*

(2) *Ad Can. 22. Tribuniens. ver. in Lege In Nova. Concil.*

(3) *Lib. 4.*

(4) *Chron. lib. 2.*

(5) *In Vit. S. Cunegund.*

(cu-

(cujus maritus sollicitantis Reginæ stuprum ex Dei timore recusaverat, ideòque ab eà criminationibus apud Othonem adulterii attentati, circumventus neci fuerat addictus) illæsa ardentem laminam contrectavit, ad faciendam sceleris fidem, quemadmodum referunt Gotfridus Viterbiensis, & Albertus Crantzius penes (6) Cabassutium. Quid mirum igitur, si passim usu receptas, lege profanâ munitas, adeòque firmas probationes, ut nullo modo convelli possent, Patres peritissimi, pejora præcaventes permiserint? Aut quis error imputari queat iis, qui, quas permittebant, probationes, non uti bonas, sed ut tolerabiles, licèt malas, fieri patiebantur? Certè ex antiquis Ivo (7) ille Carnotensis, quo nemo suâ ætate in Gallia Canonum consultior, has ipsas probationes passim damnat, ac reprobat, quas tamen quibusdam in circumstantiis ferendas docet, si nimirum aliæ non suppetant idoneæ Probationes, nec desint probabiles gravis delicti præsumptiones, & præcedat post legitimam accusationem sententia Judicis eas admittentis. Quare sic scribit (8) Radulfo Rhemensi Antistiti. *non negamus tamen, quin ad divina aliquando recurrendum sit testimonia, quando, præcedente Ordinariâ accusatione, omnino desunt humana testimonia: non quòd lex hoc instituerit divina, sed quòd exigat crudelitas humana.* Quibus verbis Canonum probantium improbas has probationes germanam sententiam nobis edisserit: ut putemus, ab illis illas permissas tantùm, non quasi lege divinâ ratas, sed quòd propalam constitutas ab inhumanâ Populi, legisque Populo morem gerentis crudelitate.

(6) *Add. Can.* 22. *vet. in Lege ad fin.*

(7) *Epist.* 74. 205. 252. & 280.

(8) *Epist.* 252.

SECTIO V.

Quotuplex sit Probatio: quid Evidentia, quid Confessio: ac de Forma Eucharistiæ.

SUMMARIUM.

I. *Evidentia criminis, vel Vitii rejicit ab Ordinibus. Refellitur ex absurdis Sententia Margunii.*

II. *Evidentiam esse omnium probationum maximam, probatur exemplis practicis.*

III. *Quid sit agendum Antistiti ante, quàm Ordines conferat, exemplo Tarasii demonstratur. Explicatur Sententia Christi à Margunio objecta contra Evidentiam: ostenditurque, Evidentiâ, ut probatione fortissima, usos Apostolos.*

IV. *Confessionem Rei esse firmissimam probationem post evidentiam.*

V. *Refelluntur Margunius, & Coressius asserentes, confessionem Rei à ratione probationis rejici Jure Christiano. Ostenduntur sordes Photianorum judiciorum ex testimonio Photiano.*

VI. *Constituitur ex omni jure, Confessionem Rei probare in judicio.*

VII. *Duplex confessio Rei consideratur, explicatur, atque describitur.*

VIII. *Sex necessaria, ut confessio Rei legitimè probet.*

IX. *Tria præterea ad id necessaria penitùs.*

X. *Referuntur argutiæ aliquot ineptæ Photianorum, & refelluntur.*

XI. *Confessionem jurejurando firmatam æquiparari evidentiæ, & maximam probationem esse. Proponitur argumentum Bessarionis colligentis ex publicâ confessione populi, Verbis Christi confici Eucharistiam.*

XII. *Margunii debacchantis in Bessarionem ineptiæ, calumnia, mendacia manifesta. Ejusdem responsio, qua tuetur se contra Bessarionem, plures hæreses complexa.*

XIII. *Refellitur ea responsio ex absurdis, ostenditurque, nos non esse idem cum Christo, Christum, ut hominem, non esse ubique, & habere duas voluntates divinam, & humanam.*

XIV. *Argumentum Bessarionis non tanti esse, quanti fit à Photianis: eo non niti Orthodoxam sententiam docentem, verbis Christi fieri Eucharistiam: Illa sententia primò probatur, asseriturque, Sacerdotem, cùm consecrat, idem operari, quod Christus operatus est, & eodem modo.*

XV. *Ostenditur, Christum verbis illis Dominicis consecrasse, idque probatur ex ipsis Photianis antiquioribus: recentiorum scelus exponitur.*

XVI. & XVII. *Probatur secundò eadem sententia ex effatis SS. Patrum receptorum à Photianis.*

I. Eluctati difficultates Coressii, traditam à nobis finitionem probationis affatim comprobavimus, quam proinde oporteret dividere. Sed ne id operis & immensum, & rei nostræ importunum, inutile nobis negotium facessat, supererit rem penes Jurisconsultos obviam, confusè à (1) Mascardo, superstitiosè à (2) Menochio traditam, obiter, atque, uti ajunt, summis labiis delibasse: ut, relictis aliis probationum generibus, ea tantùm & proponamus, & curiosiùs vestigemus, queis uti decet Episcopum ad Examen eorum, qui ad Ordines recipiendi sunt, aptè, ac sapienter instituendum. Igitur triplex probatio utilis est in re nostrâ. Prima per Evidentiam, Secunda per Famam, Tertia per Testes. Et Evidentia sanè plura complectitur: nam cùm in re, de quâ agimus, haberi possit vel per adspectum culpæ, aut vitii, vel per confessionem legitimam ejus, cujus conditio expenditur, vel per violentissimas præsumptiones, sive indicia, probatio per evidentiam hæc omnia sinu suo continet, probatura statim, rejiciendum ab Ordinibus eum, in quo est. Quare & is, qui hac evidentiâ convincitur, ne ad Examen quidem recipiendus erit, ut docuit Matthæus (3) Blastarius, & post eum Joannes (4) Lascares ex decreto Alexii (5) Patriarchæ: & facit exemplum in Vita S. Methodii clarissimum, de quo Ignatius (6) Monachus. Nam, cùm Irene Augusta precibus apud ipsum instaret, ut Leonem Patritium affectati recens Imperii suspectum tonsum reciperet ad Ordines Sacros, quòd reus adulterii palam fuisset, à S. Pontifice rejectus est: cùmque urgeret Regina, ut culpæ quæstio haberetur, Methodius respondit: τὸ φανερὸν ἀνεξέταστον, *quod palam est, capax examinis esse non potest.* Similiter & Leo Stipiotes Lectorem admo-

(1) *De probat. vol.* 1. *q.* 4. *per tot.*

(2) *De præsump. q.* 2. 3. & 4. *lib.* 1.

(3) *Ad Canon.* 8. *Apostol. in Epito. Syntag.*

(4) *In decis. Ritu. Græcor. titul. de pra.*

(5) *Synod. de duobus cõsanguin. matrim. conjuctis.*

(6) *In Vita S. Method. post med.*

admotum Sacrario, moxque in hypodiaconum initiandom, cùm repenta morbus Epilepticus corripuisset, statim rejecit, nec unquam adduci potuit, ut ad ulteriora proveheret, essatus, sibi certius, quod viderat, omnibus testimoniis humanis, quæ contrarium comprobareot; narrat Alexius (7) Aristeous. Et hæc sanè certa, cùm de evidentia illa sermo est, quæ vitium, culpamve oculis subjicit: Quare ea nemo sanæ mentis negaverit; alioquin adscribendus insanis, quibus & (8) Margunium adscribimus declamantem contra Latinos, quod evidentiam facti certissimis argumentis adnumerent, quando, ut dementissimè sentit, nulla est in hac Ignorantiæ sede rerum evidentia. Id, quod coosequitur ab eo dicta de scientia, quæ cùm sit evidens notitia rei; qui hanc inficiatus est, ei necessariò neganda erat & evidentia. Igitur authore Margunio, Episcopus, eum, qui pollicitus oumos ad obtioendos Ordines, licèt eos ipsi Episcopo polliceatur, & manibus offerat coram, non existimabit Simoniæ reum, neque ex eà pollicitatione ab Ordinibus Sacris rejiciet, damnabimusque Injustitiæ, ac Sinisteritatis Apostolum Petrum, quòd offerentem pecuniam Simonem, (9) dicentemque: *date & mihi hanc potestatem, ut, cuicunque imposuero manus, accipiat Spiritum Sanctum.* Δότε κἀμοὶ τὴν ἐξουσίαν ταύτην, ἵνα, ᾧ ἂν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ πνεῦμα ἅγιον: rejecit illa (10) proouncians: *pecunia tua tecum sit in perditionem: quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri:* τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι. Similiter Episcopus, qui bis aliquem, ut Græci dicimus, coronavit, hoc est matrimonio conjunxit, digamum sibi notissimum, Sacris Ordinibus insignibit; fuitque insipians Magnus ille Basilius, qui, ipso (11) Margunio referente, quem bis, ipse coronaverat, severè à Sacris rejecit, idemque contra Margunium docuit ex recensione (12) Harmeoopuli.

II. Sexcenta colligere absurda, & impia fas esset ex declamatione Margnoii, quam tamen, quippe peoitùs fatuam, & dementem vel pueri planè deriserint, quos Natura docuit, ea, quæ vident, certissima reputare; atque adeò evidentiam facti omoium probationum liquidissimam esse. Nec dissentiuot Juris essata, Doctorumque sententiæ, hanc probationem certissimam esse docentes. Meritò saoè: Nam, cùm nullam aliam ob causam probationes requirantur, nisi ut veritas prodeat io apertum, & nota sit Judici, ut accuratè probat (1) Covarruvias, & manifestum per se ipsum est, unde clariùs, & maoifestiùs Judex veritatem cognoscere queat, quàm si res ipsa ipsiusmet oculos obversaretur? Quotiescunque hoc ipsum habetur, habetur hercle validissima probatio: Porro hoc habetur evidentià roi, factive, ut palam est. Quocirca, quemadmodum tradidit (2) Augustinus, evidentia patrati criminis non indiget clamore accusatoris, & ut docet (3) Accursius, veritas illa nuncupatur, quæ per evidentiam patet. Hinc est quòd cuicunqua probationi hæc una præferatur, ut post (4) Azonem, & (5) Baldum, tradidere (6) Abbas, (7) Jason, (8) Albanus, & (9) Soccinus, quorum

(7) I. Append. ad Nomocan. tit. de austeritate. (8) Nota 4. in Can. 4. Apost. (9) Actor. c. 8. n. 19. (10) d. c. p. n. 20. (11) In not. ad Metaphr. in Vita S. Basilii. (12) In Eph. sect. 1. tit. 1. c. anon. 2. qui est Basilii 12.

(1) Variar. lib. 1. c. 1. n. 7. (2) In c. evidentia de accusat. (3) In authen. de instrum. cau. (4) In Sum. tit. ad L. Aquil. (5) In rubr. de probat. col. 1. in fin. in L. 1. C. si advers. lib. & in L. pen. C. de peric. tut. & in L. 1. C. sen. rescin. nō poss. & in L. contra negātem. C. ad L.

essato contra evidentiam probatio non admittitur, adeòque prævalet omnibus evidentia, ut cæteras una ipsa subruat, iovicta ipsa una cæteris omoibus: atque hoc saoè (10) Alciatus affirmat, cui adstipulatur (11) Alexander, Curtius (12) Senior, (13) Tiraquellus, & Franciscus (14) Casonius; illud verò probatur ex (15) Baldo docente, licet lege Municipali, quam *Statutum* dicimus, caveatur, ut de illato damno stetur juramento ejus, qui læsus est, læsusque juraverit se in centum damnum accepisse, posse tameo contrarium probari per evidentiam. Imò etsi lege Municipali palam sancitum sit, ne contra juramentum læsi probatio admittatur, quasi juramentum illud plenissimę probatioois loco censendum sit, adhuc id locum sibi ooo vindicat, si per evidentiam rei contrarium probaretur. Etenim nihil obstiturum, quin evidentia hæc omnia superet; ut colligere est ex multis à (16) Tiraquello productis, quibus ante Tiraquellum subscripserat Hippolytus (17) de Marsilius. Eundem prorsus in modum, licèt maximè valida probatio sit, quæ fit per testes oculatos, ut idem (18) Casonius probat, atque adeò post quàm res testibus hujusmodi plenè cognita, atque confirmata est, non recipiatur probatio; tamen id non obstat, quin locus sit probationi per evidentiam, teste (19) Baldo, (20) Jasone, (21) Saliceto, (22) Romano, Stephano (23) Bertrando, Matthæo (24) Afflicto, aliisque, quos ad id profert (25) Tiraquellus. Atque hinc fit, ut, si velim probare, mihi illatum, aut non illatum fuisse vulnus, id agere queam omissis testibus, & quâcunque aliâ probatiooe per ipsam osteosionem loci, cui asseritur, negaturque vulous inflictum, ut ex Jure (26) decretum est, ubi Baldus; eruiturque ex dicto Pauli (27) IC., cui adstipulatur idem (28) Baldus, (29) Hercules, (30) Hippolytus, & (31) Angelus Aretinus. Etenim sic cæteris probatiooibus Evidentiam præfero, quæ, ubicunque produci potest, omninò producenda erit ab eo, qui probare plenissimè percupit, Quare non aptiùs controversiam de limitibus dirimes, definiesve, quàm per solam loci inspectionem, ut constat (32) ex Jure: idemque dicendum de expensis factis in aliquo loco, quæ aptissimè per facti evidentiam comprobantur, ut notavit Jodocus (33) Damhouderius. Quin imò utiliter docuit (34) Baldus, ubicunque per evidentiam constat de iniquitate sententiæ, eam sententiam ounquam transire in rem judicatam, rejicique semper posse etiam sine appellatione ex (35) Juris authoritate, cui fortiter innituntur tradentes idipsum cum (36) Baldo, & (37) Alexandro (38) Innocentius & DD. producti per (39) Jasonem, qui idem probat relatus, receptusque per (40) Tiraquellum.

III. Ex

Aquil. (6) In c. 1. de purg. Canon. (7) In L. 1. ff. de nov. op. nunci. n. 10. & in L. de perjurio ff. de in lit. jurar. (8) In Cōs. 16. n. 8. & Cons. 97. n. 3. (9) Cons. 61. nu. 1. vol. 3. (10) De Præsum. 2. p. n. 19. (11) Cons. 35. col. 3. n. 8. vol. 4. Cōs. 39. n. 23. & 24. vol. 6. Cons. 166. in fin. vol. 2. (12) Cons. 69. n. 6. (13) De retract. §. 4. glos. 9. à nu. 13. & seqq. (14) De jud. tract. 10. c. 1. in princ. (15) In d. L. contra negātem. (16) Ubi supra à n. 13. & seqq. (17) In L. 1. § si servum ff. de quæstio. (18) In d. c. 1. nu. 1. & 2. (19) In L. si quis testibus in fi. C. de testibus. (20) In d. L. de perjurio n. 4. (21) In d. L. si quis testibus col. ult. vers quæro, an potest. (22) In L. si vero §. de viro 31. fallen. ff. solut. matr. (23) Cons. 337. non puto col. 2. lib. 1. (24) Decis. Neapol. 216 quotidie n. 2. (25) Ubi supr. n. 36. (26) In L. vulnerie ff. de injur. (27) In L. fin. C. de reb. credit. (28) In L. pediculis §. Horatius ff. de aur. & arg. Leg. (29) De proban. negat. n. 246. & seqq. (30) In d. §. si servi n. 11. (31) In lib. malef. vers. cicatrix. col. 1. (32) In L. si irruptione ff. fin. regund. (33) In prax. civil. c. 127. n. 4. (34) In L. 1. C. sent. rescin. non poss. (35) L. confessionibus ff. de interr. act. (36) In d. L. 1. Cod. sent. rescind. non pos. (37) Cons. 248. stantibus col. 8. lib. 2. (38) In c. fraternitas de frig. & malef. (39) In d. L. de perjurio n. 5. & in d. L. 1. n. 10. de nov. oper. nunciat. (40) d. glos. 2. n. 36.

III. Ex his porro infero, cùm in examine provehendorum ad Ordines Episcopus tutissimas probationes debeat omnino sequi, quippe qui ea de re judicat, quæ maximum, aut damnum afferre, aut certam utilitatem auferre possit, hanc scilicet probationem, ubi fas fuerit, adhibere teneri. Id, quod in vitiis sine culpâ, non facile modò, verùm etiam obvium erit, quare & initiandum inspiciet ante, eique colloquetur, multa audiet ab eo, multa de illo interrogabit. Id, quod usurpasse fertur Magnus ille Tarasius, quo vindice Sacris Iconibus redditus cultus palam in Græciâ. Dicitur enim non unquam alicui manus imposuisse, quem secum in Patriarchio per hebdomadas aliquot non detinuisset, ut inde præsens agnosceret in hospite, quæ vitia, quæ virtutes: Narrat Leo (1) Numodotes. Adeò hæc probatio initiandi hominis viris Sanctissimis curæ fuit, quæ nunc Photianis nulla est, atque utinam & Orthodoxis non minima. Scilicet Jurisconsultorum sententia est, vitia hominum, & ea maximè, quæ sine Vitiosi crimine ineptum sacris Muneribus exercendis reddunt, oculis maximè deprehendi: id, quod acutè ex nostris illis Philosophis quidam (2) asseruit. Interrogatus enim, an aliquid objiciendum Theoni modestissimo Æginetarum Navarcho haberet: *neque adspexi*, inquit, *hominem unquam, neque sub eodem tecto unquam diversatus cum illo sum*: οὐδ' ἑώρακα τὸν ἄνθρωπον, οὐδ' ἐσκήνωσα τῷ ὁμορόφῳ. Neque officiunt, quæ Margunius objicit (3) ex illis: μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνατε: *nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate*: Ex quibus postremis verbis infert, judicium ex iis, quæ oculis judicis patent, factum, injustum esse; quando si non licet secundum faciem judicare, non licet ex visu judicare; atque adeò non erit sufficiens ad justam sententiam evidentia, quæ nobis ingerit, quæ videmus. Quis hæc non videat esse manifesta Sophismata, qualia sanè perpetuo usu mihi sæpe cum Photianis familiaria sunt. Hi enim cùm ingenio Græco sint præditi, sed vel ignorantiâ, vel etiam apertâ impietate corrupti, ita, quod à Gente nostra scilicet accepere, grande Naturæ donum in Veritatis detorquent exitium, ut, acutè cùm dicant, manifestè sanè desipiant. Ecce, cùm Christus Servator vitium illud in Judice maximum, ac perniciosissimum, quod vulgò dicimus προσωποληψίαν, quam (4) negant in Deo sæpissimè Sacræ Paginæ, Lethalisque causam criminis in Judice testatur (5) Siracides: cùm, inquam, Christus *acceptionem personarum* damnet illis verbis, ea trahit Margunius ad reprobationem probatissimæ omnibus evidentiæ. Contendebat eo in loco Salutis Author ostendere, potuisse se sanitatem Paralytico impertiri, quin ullo modo legem Sabbati frangeret. Id hoc argumento demonstrat. Potuit Moyses vobis permittere, ut Sabbato apellam hominem faceretis, quo animus hominis à nativo crimine sanaretur. Ergo mihi quoque licuit, Sabbato corpori sanitatem tribuere, ut unà corpus, & animus sanaretur. Si consecutionem negabitis, jam personas accipietis; quando non aliunde vobis effugium est, nisi si dicatis, Moysi licuisse, quia Moyses fuit, mihi non licuisse, quia non sum Moyses: at enim acceptio personarum Judici prorsus nefaria: quare, *nolite*, inquit, *judicare secundum faciem, ut justum judicium judicetis*; non judicaturi justum judicium, si faciem meam, humilemque, uti vobis videtur, conditionem respicientes, ex ea, non ex miraculis, quæ coram vobis creberrimè perpetro, de me judicium feratis, pronuncietisque sententiam. Hæc genuina est loci illius sententia; neque ullam aliam comminisci quibit Photianus, ni illis verbis nihil constitutum dicat à Christo. Nam, si illis verbis hoc voluit Christus, quod asserunt, nempe evidentiæ probationem damnare, sanè Judæis non licebat fidem adhibere miraculo, quod apertè viderant, & certè patratum. Quòd si non licebat fidem adhibere miraculo, jam justè, ac sapienter damnabant eum, qui Sabbato, Grabatum, ut tolleret, præceperat Paralytico. Cæterùm adeò Evidentia etiam penes sacras Paginas vim habet numeris omnibus absolutæ probationis, ut hinc plerunque Veritatis, quam Gentibus constanter annunciabant, Christianæ Reipublicæ Proceres argumenta desumerent: Quare Joannes (6) Apostolus sic orditur Epistolam suam. ὃ ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ὃ ἀκηκόαμεν, ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα, καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς· καὶ ἡ ζωὴ ἐφανερώθη, καὶ ἑωράκαμεν, καὶ μαρτυροῦμεν, καὶ καταγγέλλομεν ὑμῖν τὴν ζωὴν τὴν αἰώνιον, ἥτις ἦν πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἐφανερώθη ἡμῖν· ὃ ἑωράκαμεν, καὶ ἀκηκόαμεν ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, & vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de Verbo Vitæ, & Vita manifestata est: & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis: quod vidimus, & audivimus, annunciamus vobis*. Nota, quot vicibus visum ostentat, evidentiamque ex oculis habitam jactet, ut hinc Veritatem, quam propositurus est, comprobet, atque inde cognosce, quàm probetur per evidentiam facta probatio, quâ potissimè & Apostolus, & Apostolorum Theologus nititur ad Veritatis penitissimam probationem.

IV. Diximus, non solis oculis evidentiam fieri facti, vitii, vel criminis: fieri etiam ipsâ confessione ejus, qui ad examen, aut judicium adducitur, estque reus, vel quasi reus. Hujus Confessionis hic notitia tradenda est, quo manifestiùs concors utriusque Ecclesiæ sententia contra communes Photianorum ineptias innotescat. Et primò illud certissimum autumo, contra Doctorum quorumpiam antiquam opinionem, quos refert, ac sequitur (1) Jason, hanc, de quâ dicimus, confessionem probationem esse, quemadmodum post relatam Priscorum sententiam decidit (2) Decius, penes quem fas erit multa cognoscere veritatem hanc confirmantia, quæ referre immensi laboris, & inutilis

(1) *In Oras. de S. Tarasio.*

(2) *Planud. I Adag. cent. 2. c. 4.*

(3) *Joan. c. 7. n. 24.*

(4) *Paralip. 2. c. 19. num. 7. ad Rom. c. 2. n. 11. ad Ephes. c. 6. n. 9. ad Coloss. c. 3. n. 25. 1. Petri c. 1. n. 17.*

(5) *Eccli. c. 20. n. 24*

(6) *1. Joan. c. 1. ab initio.*

(1) *In L. cum te transegisse n. 10. C. de transact.*

(2) *In rubr. de probat. à n. 4.*

(3) *In Auth. si quis in aliquo C. de eden. et ibi glos. ver. probatio.*

(4) *In d. auth. si quis in aliquo.* (5) *Schol. 108. in Codicem.* (6) *In Synop. Attal. titul. de probat. Schol. antepen* (7) *In Schol. ad Novell. 10. Leon.* (8) *In lib. 18. Pandect. init.* (9) *In Synop Jur. Græc. tit de prob.* (10) *In Collect. Jur. Græc. eod. tit.* (11) *In prax. tract. de confess. in princ.* (12) *Loco supr. cit.* (13) *In Auth. sed jam necesse C. de donat. prop. nupt.* (14) *In d. auth. sed jam necesse.* (15) *In d. L. cum te transegisse.* (16) *In d. L. cum te transegisse.*

lis esset operæ; cùm id, quod afferimus, manifestum sit ex Oraculis (3) Justiniani docentis, probationem fieri vel per testes, vel per confessiones, idemque sensit inter Latinos (4) Accursius ante Decium, & ex Græcis (5) Harmenopulus, Matthæus (6) Monachus, Eustathius (7) Antecessor, & omnium latissimè (8) Tipucitus, ex quo pleraque suppresso nomine (9) Diplovatacius, & Joannes (10) Lascares. Secundò, & illud recipiendum est, post evidentiam facti, Confessionem Rei, vel quasi Rei firmissimam omnium esse, si ritè fiat, ut ex Latinis Lanfrancus (11) de Oriano, ex Nostris asseruit (12) Harmenopulus eâ ratione, quòd licet, proposità Juris, & deJure, ut Latini loquuntur, ut Nostri: τῇ τοῦ νόμου προλήψει, *legis præsumptione*, probatio nulla contra recipitur, tamen recipitur Confessio adversarii, quemadmodum (13) Justinianus noster decrevit, teste (14) Glossographo, cui subscribunt (15) Cynus, (16) Angelus, & (17) Jason. Hinc illa penes (18) Tipucitum nostrum: ὁμολογία τὴν μεγίστην ἔχει τῶν ἐν ἀποδείξει ἀσφάλειαν: *confessio maximam habet inter probationes securitatem, ac certitudinem*: sequunturque (19) Aretinus, & (20) Alciatus, confirmatque iterum (21) Tipucitus dicens: τὴν ὁμολογίαν τῶν ἀποδεικτικὴν ἀπόδειξιν, καὶ τῶν ἄλλων ἀληθεστέραν τε, καὶ δυνατωτέραν, *confessionem esse probationem demonstrativam, & cæteris veriorem unà, & potentiorem*; quibus adstipulatur Thomas (22) Grammatica, (23) & Soccinus Junior. Denique & illa Harmenopuli (24) asserentis: πλέον πιστεύουσι τὴν ὁμολογίαν τῆς διαγραφῆς δημοσίας γεγενημένης, *plus fidei adhibendum confessioni, quam scripturæ cuilibet publicæ*, quod etiam docuit (25) Baldus, (26) Craveta, & (27) Zasius, sequiturque (28) Menochius.

(17) In d. L. cum te transegisse. (18) Loco suprà citato. (19) In rubr. de probat. (20) De presump. p. 2. n. 8. (21) Loco laudato. (22) Decis. 36. n° 66. (23) Cons. 39. n. 16. lib. 2. (24) Loco supra laudato. (25) Apud Cravet. loco infer. citato. (26) Cons. 61 nu. 5. & Cons. 121. n. 4. (27) Cons. 5. num. 4. lib. 1. (28) De recuper. poss. remed. 1. n. 217.

V. Quò magis mihi mirum videtur, quod scripsit ante (1) Coressium (2) Margunius: Confessionem Rei à Sacris Canonibus, & omni Jure Christiano prorsus vetari, quasi corruptelam Judiciorum, & laqueum animorum, unde mox occasionem arripuit insultandi Latinorum Judiciis, quæ Laniænas innocentiæ, publicasque nundinas iniquitatis appellat, quasi vero his in Judiciis id, quod penes Photiana judicia, usuveniat, quæ neque redduntur, nisi ubi lucrum affulserit, neque aliter terminantur, nisi auro emptis Anathematibus. Id, quod non aliquis Græcus ex Orthodoxis, aut dixit, aut affirmavit: ipsi vos dicitis, ipsi vos affirmatis. Nam Metochites (3) Theodorus, nondum Byzantio in potestatem Tyrannorum redacto, hæc scribit, sordes Tribunalium vestrorum diris excipiens omnibus. τὰ δικαστήρια τὸ λοιπὸν, ὦ πατέρες πανάγιοι, καὶ ἁγιώτατοι, καὶ ἱερώτατοι, καὶ θεοφιλέστατοι, ὁ παρὰ τῷ κωμῳδῷ Ἀριστοφάνει μιαρὸς, καὶ τυφλὸς, καὶ φιλάργυρος θεὸς διαφθείρει. ὤνιαι ὑμῖν αἱ ἀποφάσεις γεγόνασι νυνί. καὶ ποῦ τιμὴ τῆς δικαιοσύνης; καὶ ποῦ ψῆφος εἰς ἄμυναν ἀδικίας; φορητὰ ταῦτα. οὔτε τάξιν δίκης, οὔτε νόμων ἔχουσι γνῶσιν οἱ τὰ πάντα δικάζοντες. κατὰ τὸ θέλημα, κατὰ τὴν πλεονεξίαν, κατὰ πονηρίαν. καὶ ἀμαθίᾳ πάντα περαίνεται. *Tribunalia vestra igitur, ò Patres suprasanctissimi, & Sanctissimi, & Sacratissimi, & amicissimi Christo* (quibus titulis dignitates Sacras jurisdictionem habentes complexus est; Patriarchæ nimirum CP. primo, secundo cæterorum Patriarcharum, tertio Metropolitarum, Episcoporum quarto) *ille penes Comœdum Aristophanem sordidus, & Cæcus, & avarus Deus* (Plutum (4) intellige) *corrumpit. Venales vobis sententiæ nuperrimè* (nota Photiana tempora, nam hæc sub Andronico Seniore Palæologo dicta, scripta sunt) *facta sunt. Et ubi honor Justitiæ, & ubi Suffragium ad ultionem iniquitatis? Toleranda tamen hæc: neque Ordinem judicii norunt, neque legum notitiam habent, qui omnia judicant; ex libidine, ex avaritia, & malignitate, ex ignorantia omnia peraguntur*. Et ne post amissam libertatem in meliorem Vos frugem conversos, quod pertinet ad judicia, aliquis putet; quando (5) μανθάνουσιν ἀκοὴν συνοχηρέμενοι: *vexatio dat intellectum*: quid de vobis censuerit Manuel (6) Malaxus, qui nempe Superiore sæculo inter vos floruit, & linguâ vernacula scripsit, audite. Ἐπειδὴ ἐχάσαμεν τὴν βασιλείαν, ἐκλείσθησαν τὰ δικαστήρια μας τὰ πολιτικὰ, ἀλλ' ὄχι τὰ ἱερά. Ἐν τούτοις οἱ ἐπίσκοποι κρίνουσι, καὶ οἱ πρωτοπαπάδες, καὶ οἱ τῶν μοναστηρίων προεστῶτες ἡγούμενοι: ἀλλ' ἐκεῖ τῶν ἁμαρτιῶν μας. καὶ αὐτὰ ἀπὸ πολλὰ διεφθάρησαν, οὐδὲ εὑρίσκεται ἐν αὐτοῖς δικαιοσύνη. πάντα πωλεῖται, καὶ τὸ ἀργύριον κυβερνᾷ τὰ ἱερά. ὁ πλουσιώτερος πάντα νικᾷ, καὶ ὁ πτωχὸς ἔχει ἄδικον. αἱ τιμαὶ, αἱ τιμωρίαι, τὰ προτεῖα, καὶ τὰ ἐπιτίμια τὰ λάφυρα τῆς φιλαργυρίας, ὅπου κρίνει, ὡς τόσον, ὅπου πολλοὶ, ἵνα μὴ ἀδικηθῶσι, τὰ τῶν ἀλλοφύλλων δικαστήρια προτιμῶσι, καταφεύγοντες, ἢ εἰς τὴν δίκην τῶν λατίνων, ἢ εἰς τὴν ἀδικίαν τῶν τούρκων. *Postquam Regno excidimus, clausa sunt civilia Tribunalia nostra; non ita Sacra. In his Episcopi sententiam dicunt, & Archipresbyteri, & præfecti Cœnobiis Abbates. Sed heu, quò crimina pertigere nostra! Hæc quoque pessundata sunt, nec in illis Justitiam reperire est. Omnia veneunt, & pecunia Sacra gubernat. Ditiar omnia vincit, & pauper ubique causa excidit. Honores, & pœnæ, dignitates, & reprehensiones spolia sunt avaritiæ judicantis, adeò ut plurimi, ne injusta sententia percellantur, alienigenarum Tribunalia frequentent, confugientes ad judicia Latinorum, vel ad iniquitatem Turcarum.* &c. Hæc Photiani ipsi de Judiciis vestris, quæ, non Reorum confessio, sed sordidissimum vitium omnia diripiens, sus omnia deque vertens incubat, corrumpitque.

(1) In Synop. Nili, ad Can. Neocæsar. (2) Nota 19. ad eosd. Can. (3) περὶ κακοηθείας vulnere 14. quod est Avaritiæ. (4) Comœd. 1. Pluto. (5) Isaiæ c. 28. n. 19. (6) In libell. de vitiis Ecclesiastic. in Calce Nomocan.

VI. Cęterùm confessionem Reorum adeò à probationibus legitimis nullum Jus abigit, ut omni jure, tanquam probationum omnium post Evidentiam facti firmissima Reorum confessio censeatur. Et de Jure civili communi, quod unà Græcum, Latinumque est, nemo non Photianus, hoc est hominum omnium, quot sunt, quotque fuerunt, imperitissimus, post ea, quæ nuper produximus, dubitabit. Idipsum ratum est ex Jure Divino. Furtum Achor Israelitæ (1) primò vestigatur per sortes, mox convincitur confessione furis ipsius, denique rei furto sublatæ evidentiâ comprobatur. Protoplastæ (2) crimen, quamvis Deo notissimum, non ante pœnis excipitur, quàm confessione Rei probetur. Idem usuvenit in judicio (3) Caini, idem in Pœnitentiâ (4) Davi-

(1) Josue c. 7. per tot. (2) Genes. c. 3. n. 9. (3) Genes. c. 4. n. 13. (4) 2. Reg. c. 12. n. 13.

Davidis, &, ne te mover, pleraque crimina in sacris Paginis Reorum confessione probata, neque aliter castigantur. Adeò in Jure divino probatur Confessio, quæ etiam Jure Euangelico validissima est, quando Rex ille, qui domum regressus de commissis ad lucrum talentis inter servos examen instituit, otiosum, timidumque servulum damnat ex ipsa ejus confessione (5) dicens: ἐκ τοῦ στόματός σου κρινῶ σε, πονηρὲ δοῦλε: *ex ore tuo te judico, serve nequam.* Adde Jus Pontificium, quo palam inter probationes legitimas Confessio recipitur, ut constat ex decreto (6) Innocentii III., aliisque ex libris (7) Decretalium Responsorum; agitque de illa fusè (8) Gratianus. Quid de Jure nostro? Sanè Rei confessio inter validissimas probationes recensetur. Consule: si libet, (9) Prodromum, μετὰ τὸ ὁμολογῆσαι, inquit, ὁ ἐλεγχόμενος οὐκ ἔχει ἀντίληψιν, ἀλλὰ τιμωρίαν· τὸ γὰρ ἔγκλημα φανερόν. *Post quam fassus est, qui accusatur, non habet defensionem, sed pœnam: nam crimen manifestum est.* Vide (10) Balsamonem: ἡ ὁμολογία, ait, ἰσχυροποιεῖ τὴν τοῦ κατηγόρου γραφὴν, καὶ ἀήττητον ἀποδείκνυσι. *Confessio roborat accusatoris libellum, & invictum demonstrat.* Idem (11) Aristenus docet, Idem Leo (12) Monachus, & cæteri Canonum nostrorum Interpretes, quos ad id refert (13) Diplovatacius: facitque decretum (14) Neocæsariensis Concilii, quo statuente, statur confessioni Presbyteri. Nec desunt Photiana decreta, & quidem plura penes (15) Diplovatacium, sed illud pervulgare, notumque omnibus in Jure Græco-Romano. (16) Constantinos Lychudes Byzantinus Antistes sic de Sacerdote cædis Reo sententiam dicit. ἐνταῦθα καὶ ὁ δεῖνα ἱερεὺς τὸν ἱερὸν τῆς ἐκκλησίας περίβολον ἔνδον γενόμενος ἐξηγόρευσε, τοὺς οἰκείους υἱοὺς προτρέψασθαι συναποσταλῆναι τῷ λοιπῷ ὁμίλῳ τοῦ χωρίου αὐτοῦ, καὶ συνεργῆσαι εἰς τὸν τοῦ Χαλκοπούλου Κατακαλὼν φόνον· ταῦτα ἐξαγορεύσας τοῦ ἱεροῦ καταλόγου κατὰ τοὺς θείους κανόνας, διὰ τὸ γεγονὸς τοῦ φόνου μύσος, ἐξέπεσεν. *Proinde & hic Sacerdos N. cùm intra Sacra Ecclesiæ septa se recepisset, confessus est, se suis authorem fuisse filiis, ut cum reliqua agri sui multitudine pergerent, eamque in perpetranda Catacalonis Chalcopuli cæde juvarent. Qua confessione facta, Catalogo sacro, juxta divinos Canones, ob admissum cædis piaculum, excidit, &c.*

VII. Quid his reponere audeant Photiani Doctores? Aut quid oberit, quin iterum cum Latinis omnibus, imò cum Jure nostro, ipsorumque Photianorum asseramus, Confessionem inter probationes potissimam esse? Sciendum tamen est, duplicem esse Confessionem, alteram, quæ fit in judicio, vel examine, alteram extra utrunque. Et prima etiam duplex est, altera, quæ in Judicio præsente accusatore, actoreve, aut in examine; altera, quæ in Judicio fit, absente actore, vel accusatore. Secunda hæc plerunque non probat, & de illa hic nobis nulla quæstio est. De illa agimus, quæ fit in Judicio præsente parte, & pressiùs in re nostrâ, de illa, quæ fit coram Episcopo, vel in Ecclesiâ ipsâ coram omnibus; utraque enim hæc plenè probat adversus confitentem, ut Jura (1) pronunciant. Etenim nullæ sunt partes Judicis in hujusmodi confitentem, nisi ut eum vel condemnet, vel abigat, quemadmodum (2) Jure utroque constitutissimum est. Nam ita confessus pro convicto habetur in (3) Jure, videturque se ipsum ante Judicis sententiam damnare, ut notavit (4) Bartholus, deduciturque ex nuper citatis Euangelici (5) Regis verbis, atque ex illis, quæ narrat Michaeli Principi nostro (6) Nicolaus I. notatque (7) Speculator ante (8) Tancredum. Scio hujus effati omni, ut ostendimus, Jure recepti certissimam veritatem quibusdam exceptionibus impugnari, cavillis etiam pluribus impeti per Photianos, non nisi ad vituperandum potentes. Nam, licèt Confessio, quam hic laudamus, ex communi sententia probationes alias destruat, & extinguat, ut tradidit Joannes (9) Andreas, & (10) Baldus, quos refert (11) Damhouderius, tamen id non obtinet in mutuo, quod licet fateare per Syngrapham, & in ipso judicio, non tamen extinguit probationes cæteras, imò infra biennium probari potest, pecuniam non fuisse numeratam, ut dixit (12) Baldus, & relatus (13) Damhouderius, confirmaturque ex Jure. Id, quod etiam protenditur ad Dotem, quemadmodum docet (14) Speculator ex dicto Antonini, (15) & Severi Cæsarum. Verùm hæc peculiaria. Illa magis premunt, quæ Photiani DD. ad labefactandam Confessionis fidem ineptè comminiscuntur, quæ ne singillatim refutatione digner inutili, propositis legitimæ Confessionis, atque omnino probatis conditionibus dissipo. Est enim legitima illa confessio, quæ à Majore, & sciente, sponte, in Judicio contra se fit, si ei neque hostis, neque Natura, neque lis, Jusve repugnet. Hæc omnia manifesta sunt, ipsaque explicatione certissimè confirmantur.

VIII. Primò namque, ut Confessio legitimè probet, major sit oportet, qui confitetur. Nam pupillo confessio non præjudicat, qui scilicet ab omni præjudicio tutus est, ut tradidit Matthæus (1) Monachus dicens: τοὺς ἀφήλικας, καὶ ἀνήβους οὐδὲν τι ζημιοῖ, *nihil nocet minoribus, & impuberibus*: & latè probat (2) Mascardus. Secundò necesse est, ut, qui fatetur, sciat id, quod ipse fatetur. Etenim confessio per errorem facta nil probat, quippe quæ quolibet ante sententiam tempore potest revocari. Nam (3) Harmenopulus ait: τὸν σφαλέντα ἐν τῇ ὁμολογίᾳ ἀναδέχεσθαι ἄξιον εἰς παλινῳδίαν τοῦ ῥηθέντος, *eum, qui in Confessione erravit, recipere par est ad inficiationem dicti*: Idemque sanxit (4) Gregorius IX. ex ratione, quia, qui errat, non fatetur, ut (5) Ulpianus dixit, & asserunt (6) Imperatores, ex quibus idem constituit (7) Damhouderius. Id, quod tamen intellige de errore, qui Juris minimè sit; nam Confessio per errorem Juris facta nocet confesso; quando Juris ignorantia neminem excusat, ita (8) Legibus tùm Sacris, tùm profanis decernentibus. Tertiò, & illud necessarium est, ut Confessio spontanea sit; nam facta per metum, vel fraudem, vel in tormentis, irrita

Ss est,

(5) Luc. c. 19. n. 22.
(6) c. cum super de Confess.
(7) tot. titulo eod.
(8) Can. 15. q. 3. 6. 8. et c. nos in quemquam, & seq. 2. q. 1.
(9) De Interpret. ad Can. 9. Neocæsar. Concil.
(10) In Nomoc. ad d. c. 9.
(11) In Collect. Can. ad d. c. 9.
(12) In Schol. Can. ad d. Can. 9.
(13) In Synop. jur. Græc. titul. de probat.
(14) Canone 9.
(15) Eodem tit. de probat.
(16) Lib. 4. Tom. 1. Sent. Synod. lib. 2. Const. Lychud. tit. 2. pagin. 265. & seq. ante fin.

(1) L. 1. ff. de Cōfess. L. 1. C. eod. L. fine fine ff. de interrog. act.
(2) L. prænde §. 1. ff. ad L. Aquil. c. præterea de transact.
(3) L. unica C. de Confess.
(4) d. L. 1. ff. de Confess.
(5) Luc. c. 19. n. 22.

(6) Refertur in c. nunc autem 21. dist.
(7) In princ. tit. de Cōfess.
(8) De Ord. Judic. titul. de Cōfess. in Jur.
(9) In c. bonæ de Elect.
(10) In L. si ex cautione. C. de non numer. pecun.
(11) In pract. Civil. c. 172. n. 4.
(12) In L. generaliter. 1. qu. C. de non numer. pecun.
(13) Loco supra laudato.
(14) In d. titul. de Confess. §. sequitur in fin.
(15) In L. 1. C. de dot. Caut. non numer.

(1) In Synop. Attaliat. tit. de Minoribus.
(2) De Probat. Vol. 1. concl. 371.
(3) Schol. 108. in Codicem.
(4) In c. uls. de Confess.
(5) In L. 2. ff. de Confess.
(6) In L. error. C. de Jur. & fac. ignor. L. 1. C. de fals. caus. adject. L. de ætate §. qui jusso ff. de interrog. action.

(7) In d. prax. Civil. c. 173. (8) C. si laicus 38. dist. L. 2. & L. cum quis C. de jur. & fac. ignor. (9) In argum. Novell. 13. Leon. (10) C. 1. quod met. cau. & c. Lotharius 31. qu. 2. (11) In L. 1. §. 1 ff. de quæst. (12) Tract. de proban. negat. n. 196. (13) Conf. 5. in princ. lib. 1.

est, nec præjudicat confitenti. Quod obtinere dixit (9) Harmenopulus Novellam Leonis explicans, & Jure (10) Canonico certum est; itidemque (11) Civili, docuitque (12) Herculanus cum (13) Alexandro. Quartò & illud notandum est, in Judicio faciendam confessionem esse, ut probet, alioquin minimè valituram, saltem si sine causa aliter fiat, ut docuit (14) Speculator. Attamen hoc verum plerunque est, &, uti dicimus, regulariter. Aliquandò enim, etiam extra Judicium, facta confessio nocet confitenti, præsertim cùm ex confessione obligatio oritur: tunc enim vim pacti nanciscitur, ut notavit (15) Tancredus, & ex Nostris (16) Jo. Lascares, uterque productis (17) Juribus validissimis: vel cùm oritur, uti loquimur, scandalum: nam tunc etiam confitenti præjudicat: Id, quod notandum duxi in re nostrâ. Existimo enim eum, qui extra judicium de se turpia, & ab Ordinibus repellentia fassus sit tantâ constantiâ, ut inde prava de eo existimatio dilabatur in vulgus, repellendum omnino, quippe præjudicium passum sufficiens repulsæ. Quod Pontifex (18) Alexander decreto suo munit, & in re nostrâ docet ex Jure Nostro (19) Diplovatacius, Quod diximus de confessione extra judicium facta, dicendum puta de eâ, quæ fit coram judice non suo, vel non habente jurisdictionem, ut palam est ex (20) multiplici Jure; idemque censere fas erit de eâ confessione, quæ pro confitente fit. Nam quintò prorsus oportet, confessionem esse contra confitentem, alioquin nullius erit ponderis, ut ex Pandectis probat (21) Gratianus: eùm contra, si fatentem impugnet, rata sit, & præjudicet ex decreto (22) Innocentii III, aliisque plurimis juribus, quæ congeruntur. Sextò, requiritur, ut parte præsente fiat, hoc est coram hoste, vel ejus procuratore, non nocitura, si aliter fiat: quod Juris (23) communis constitutissimi est, & refert ex Nostris (24) Harmenopulus. Hoc tamen ita intellige, ut verum sit extra rem nostram: nam in re nostra pars non requiritur, cùm vel nulla sit, vel loco sit partis Ecclesia, vel ipse Episcopus examen ex Officio constituens.

IX. Septimò, dictum est oportere, confessionem fieri de iis, quæ non repugnant Naturę, propterea, quòd Confessio de eo facta, quod est contra naturam, nulla est. Nam (1) Paulus IC. respondit, confessiones debere naturalibus convenire; habesque exempla plurima confessionum hujusmodi contra naturam (2) in Jure, quæ proinde nihil oberunt confitenti. Quò fit, ut mirum sit, quod olim Photiana sapientia decidit, narratque non sine stomacho Photianus & ipse (3) Corydaleus; nimirum, quendam, cui a barbaris execta fuerat virilitas, cùm primùm rejectus fuisset ab Ordinibus, ob vitium virilitatis, probassetque non legitimè se repulsum ex (4) Canone Niceno, fuisse Sacris initiatum, mox exauthoratum, quòd fassus esset, adulterium perpetrasse. Adeò rigida disciplina Photianorum est, ut prorsus ineptiat. Octavò, additum opportunè est, confessionem non debere repugnare favori. Nam, si huic repugnet, nulla censetur. Sic, si ingenuus fateatur se servum, confessio non nocebit, libertatis favore, cui Jus (5) maximè indulget. Id tamen verum est, nisi se servum fateatur in judicio Status, sive de Statu: idem enim (6) Jus, quod in aliis judiciis libertati favet, in hoc plane quiescit. Favor etiam Matrimonii efficit, ut nulla confessio conjugum contra Matrimonium publicè contractum, Matrimonio queat obesse, quemadmodum Matthæus (7) Monachus, & (8) Canonarcha constituit ex Jure nostro, & certissimum est Jure (9) latino. Nonò, adnotavimus, confessionem non debere liti repugnare, hoc est, ad ejus rei, qua de agitur, confirmationem esse debere. Nam, si liti repugnet, aut inter eos cedat, qui disceptare in judicio non possunt, confessio nullam vim habebit, eritque penitùs irrita. Id, quod constat ex Jure (10) latino, nec ignotum est Juri nostro, ut evincit (11) Diplovatacius. Quod in re nostrâ maximè cavendum est, ut infra, ubi de Testibus, observabimus. Nam si controversia sit inter Exhomologeten, & Pœnitentem, quemadmodum videtur usuvenisse sæpe penes Photianos ex iis, quæ decernit Lucas (12) Chrysoberges, confessio pœnitentis non oberit, quando lis inter homines hujusmodi in rebus ad Sacramentum pertinentibus nulla esse potest: Censentur enim Jure (13) nostro Pater, & filius, quos inter lis nulla vim habet ex dicto (14) Caii. Denique omnia definivimus monendo, confessionem nullam futuram, si sit contra Jus. Etenim confessiones ita demum ratæ sunt, si id, quod proditur per eas, Jus, & natura potest admittere, ut inquit (15) Javolenus, confirmatque (16) Ulpianus docens, in iis, quæ contra Jus sunt, neque pactum, neque confessionem valere, idemque tradit (17) Augustinus, & (18) Gregorius IX. Hinc fit, ut, eùm Jus (19) non patiatur, Christianum esse Judæi Mancipium, si Judæus noxaliter conventus fateatur, Christianum, qui noxam dedit, suum esse Mancipium, id non præjudicet Christiano. Qua collectione videor mihi abunde respondisse impudentissimo (20) Liguri, qui censuit arcendos ab Ordinibus sacris Græcos omnes propterea, quòd ex Turcarum solemni confessione ipsorum sint servi. Putidæ stoliditati Jura omnia reclamant, quæ Nos licet agnoscant magnâ ex parte durissimâ servitute premi, liberos tamen appellant. Etenim quod (21) Candidatis legum translativum est, mirum tamen Liguri videbitur, qui exlegem colit Theologiam, alia est servitus facti, alia juris: & illam quidem patimur plerique, qui sub Tyrannide vivimus, hanc verò nequaquam, qui ingenuis orti natalibus, nec ullo justo prælio debellati, Christiani, Orthodoxi sumus. Porro servitus facti non reddit Sacris ineptos, quemadmodum libertatem non tollit, ad quam scilicet possumus proclamare. Ut hinc manifestum sit, quàm ineptè quidam Nostra contemnunt, non contempturi, si scirent, quod sæpe diximus, vivere adhuc in Græcia, qui stolidam quorumpiam dicacitatem justissimè norint ulcisci.

X. Ut ad propositum redeam, cùm confessio Rei, vel quasi Rei his conditionibus prædita fuerit, optimè adhibebitur ab Episcopo

Vitia

(15) De Ord. judic. d. c. de Confess.
(16) In Collectã. jur. Græc. titul. de probat.
(17) L. frustra L. in contractibus C. de non numer. pecun.
(18) c. quam sit grave de excessib. Prælat.
(19) In d. Synop. d. tit. de probat.
(20) In c. ast de Judic. c. ad nostrã ite c. et c. cum in Leviticis 15. q. 1. c. ne debitores de appell. L. 1. ff. de Confess.
(21) §. nul. in 4. q. 3.
(22) c. cum super electione de Conf. c. 9. 14. q. 1. L. de state 9. 1. ff. de interrog. actio.
(23) L. certum §. si quis absente ff. de Cõfess. c. 2. eod. L. fin. ff. de interro. actio.
(24) Schol. 2. in d. Novell. 13.

(1) In L. Confessionibus ff. de interrog. actio.
(2) §. Cum ergo 27. q. 2. & d. L. Confessionibus & L. seq. L. ... Neratius §. fin. ff. ad L. Aquil.
(3) In suis Summulis, seu Isagog. ad Logicam c. de amphilogia.
(4) Can. 2.
(5) L. interrogata ff. de lib. cau.
(6) d. L. interrogata & L. pen. in fin. ff. eod. L. 1. §. plane ff. de appellat.
(7) Ad Attal. tit. de sponsal. Scholio 4.
(8) De vi Can. tit. de Matr. c. 2.
(9) C. ex Literis de divors.
(10) d. L. in Confessionibus, & c. cum olim de off. deleg.
(11) In d. Synops. titul. de Judic.
(12) In Jur. GR. Tom. 1. li. 3. Sẽt. Synod. lib. 1. in Decr. Luc. tit. 7. pag. 223. in fin.
(13) Ex d. tit. 7. Lucæ Decretorum.
(14) In L. lis nulla ff. de Jud.
(15) In L. is, cujus §. fin. ff. de interrog. act.
(16) In L. Jurisgentium §. prætor ait, & §. seq. ff. de pact.
(17) In c. solet quæri 32. q. 2.
(18) In c. fin. de pact. & c. fin. de condit. apposit.
(19) L. 4. C. de Episcop. & Cler. c. 1. & fin. de Judæ. & Sarac.
(20) Contra hæres. lib. 2. c. 9.
(21) L. ei quoque, & glos. fin. in L. item ei, quoque ff. de cap. dimin.

Vitia ejus, qui Ordines petit, accuratè consideraturo. Is enim, si vitium, culpamve fateatur, repellendus erit, judicandusque ex ore suo minimè aptus Sacris Ordinibus, quibus se ineptissimum dicit. Id, quod tamen ita intellige verum esse, ni aliunde pateat, confessionem fieri generalibus verbis, aut ex humilitate Christianâ conceptis: verba enim certa esse debent, & vitium ipsum indigitantia, confessioque ipsa ex rei veritate facienda est. Adnotavimus hoc contra Photianos ausos asserere, ex quâcunque confessione rejiciendum esse eum, qui fatetur: tanta pax est Photianorum sententiarum: his planè admittentibus confessionem, illis rejicientibus, utrisque tamen ineptè. Sunt ex iisdem Photianis alii miram argutiam commenti. Ajunt enim, repellendum eum, qui se se dixerit indignum, non tamen illum; qui se affirmarit non dignum. Id, quod illa respicit, quæ solemni sententia decrevit Michael (1) Anchiali, cùm quærentibus in Synodo Episcopis; an Antistes quidam, qui se sacro Magistratu abdicaverat, iterum ad contemptum gradum Ecclesiasticæ Dignitatis resilire posset, respondit: si se se abdicasset, effatus se indignum, recipi ulteriùs non posse; posse, si abdicasset se, se non dignum affirmans. Mihi tamen, velim sapientissimi viri breviter indicarent, quid sit discriminis inter *ἀνάξιον*, & *μὴ ἄξιον*, certè non aliud, quàm quod interest inter *μὴ καθαρὸν*, καὶ *ἄκαθαρον*, inter *ἀνόσιον*, καὶ *μὴ ὅσιον*: ubique enim *α* præpositum vim habet inficiantis particulæ, quâ fit, ut idem utrunque sonet, atque significet. Sed quidquid fit, falsissimum est, confessionem generalibus verbis factam Juris authoritate satam censeri: nam cùm omnino necesse sit, in confessione causam confessionis adducere, ut fusè probat (2) Mascardus, confessio verò generalibus verbis exposita certam causam sui afferre non possit, nil aget. Eodem modo, quæ ex Christiana demissione ortum habet, confessio nocere fatenti non potest, primò, quia, licèt mendax non sit, quòd eum virtute, qualem Christianam animi demissionem inter præcipuas agnoscimus, mendacium stare non possit; tamen falsa plerumque est: confessio autem, ut probet, vera esse debet, ut (3) Jura constituunt. Imò tota vera esse debet: nam ex parte falsa corruit in totum, quemadmodum censuit (4) Decius, quem sequitur (5) Herculanus. Addo, etiam vero similem esse oportere, ut probet, sic docente eodem (6) Decio, cum (7) Parisio, & (8) Romano, quos refert, ac sequitur idem (9) Herculanus. Deinde Confessio ex mente, ac proposito promanare debet: Quare facta ex ira, aut ex vehementi aliqua animi affectione non nocet, teste Lanfranco (10) de Oriano, eodemque (11) Herculano. Porro humilitas Christiana vehemens affectio est, in tantumque potens, ut vel opera optima referia vitiis ipsi operanti repræsentet. Facta ergo ex humilitate nil oberit confessio, nec ea erit Episcopo, ex qua hominem sanctè demissum sepellat à Sacris, ad quæ scilicet omnibus modis provocandus erit, ex Christi (12) Servatoris consilio, vocantis ad sedem superiorem eum, qui ad postremam omnium secedebat.

(1) *Refert Harmenop. in Epit. Can. Sect. 1. tit. 8. §. 4.*
(2) *De Probat. Vol. 1. conclusio. 345*
(3) *L. inde Neratius §. ult. & L. seq. ff. ad L. Aquil. L. cùm falsa C. de jur. & fact. igno.*
(4) *Cons. 536. num. 20.*
(5) *In d. tract. de prob. negat. num. 222.*
(6) *Cons. 596. num. 10.*
(7) *Cons. 133. col. pen. n. 4.*
(8) *Cons. 420. num. 20.*
(9) *In d. tract. num. 598.*
(10) *In prax. c. 7. de Cõfess. vir. prins.*
(11) *d. n. 598. vers. 4. Fallit.*
(12) *Luc. c. 14. n. 10.*

XI. Facta igitur confessio eum in modum, quem hactenus accuratè descripsimus, maxima erit probatio, & penè non vim Evidentiæ nanciscetur. Id, quod habebit, aut habere reputabitur, si jusjurandum Confessionem confirmabit: hoc enim, licèt inter probationes recenseri non debeat, ut contra (1) Salicetum, & (2) Bartholum relatos à Francisco (3) Vivio, quos probant (4) Cravetta, & (5) Oldendorpius, validissimè tuentur Duce Joanne (6) Andrea, Augustinus (7) Berous, (8) Marsilius, (9) Alexander, (10) Gomez, (11) Capicius, (12) Boerius, & Franciscus (13) de Accoltis Aretinus, quem (14) Vivius refert; tamen additum probationi, cui addi potest, eandem roborat penitùs, planeque confirmat, quemadmodum notavit (15) Tipucitus noster his verbis. Ὁ δὲ ὅρκος δύναμιν ἔχει τηρεῖν ἀρτίως τὰ ἐξαγορευθέντα ὑπὸ τοῦ ἐλεγχομένου ἔμπροσθεν τοῦ δικάζοντος· ἐστὶ γὰρ σφραγὶς ἀληθείας ἡ ἐν τῇ δίκῃ ἐπομοσία, καὶ κατὰ τὰς Βασιλικὰς βίβλους ἀληθείας ἔχει ἰδέαν τὰ ἐπὶ ὅρκῳ λεγόμενα, ὅθεν κεῖται τοῖς νομικοῖς βέβαιον, ὡς ἐστι πρόληψις κατὰ τοῦ ὀμνυμένου, καὶ τοῦ δικάζοντος. *Jusjurandum autem vim habet idoneam confirmandis iis, quæ prodita sunt à Reo fatente coram Judice. Est enim sigillum veritatis jusjurandum in Judicio factum, & juxta libros Basilicos locum habet Veritatis id, quod dicitur sub juramento, Quare & illud Jurisconsultis certum est, non esse præsumptionem contra jurantem, & judicantem.* Hinc olim (16) Bessarion argumentum deduxit ad hominem contra Photianos dicens: εἰ μὲν ὁμολογία ἔμπροσθεν τοῦ βήματος βεβαιωθεῖσα μετ' ἀληθείας ἐφορκώματος, ἀπόδειξίς ἐστι τοῦ βεβαιουμένου. τοῦτο γὰρ καὶ νόμοι διατάττουσι, καὶ πᾶσα γλῶσσα σοφῶν μαρτυρεῖ. τί δ' ἐκ τούτου ἐρεῖς ἑπόμενον; φημί, ἀληθὲς εἶναι, καὶ ὑφ' ὑμῶν γοῦν ὁμολογούμενον τὸ τοῖς πατράσιν ἡμῶν ἀναμφισβητήτως πιστευθέν, ὅτι τὰ θεῖα λόγια τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ μετουσιάζει τὸν ἄρτον, καὶ τὸν οἶνον, ἃ προτιθέμεθα ἐν τῇ ἁγίᾳ τραπέζῃ. τί γὰρ τὸ ἀμήν, ὃ λέγομεν μετὰ τὴν ἐκφώνησιν τῶν θείων λόγων; ἀμὴν φαμέν, τουτέστιν οὕτως ἐστὶ μετὰ τῆς ἀληθείας. τοῦτο γὰρ τὸ ἀμήν. καὶ ταῦτα λέγομεν ἐνώπιον τοῦ βήματος τοῦ φοβεροῦ. ἀληθῆ λοιπόν. εἰ δ' ἐξ ὁμολογίας τῆς ὑμετέρας ἀληθῆ, πῶς ἀνοήτως τἀναντία λέγετε ἔξω τοῦ βήματος οἱ ἐν τῷ βήματι τὴν ἀλήθειαν ὁμολογοῦντες. *Confessio coram Tribunali confirmata cum jurejurando Veritatis, assertæ rei probatio est. Hoc enim & leges constituunt, & omnis lingua Sapientum testatur. Quid porro dices hinc sequitur? Ajo, verum esse, & à vobis confessione probatum id, quod Patres nostri sine controversia credidere: nimirum divinis verbis Christi Servatoris transmutari panem, & vinum, quod obtulimus in sacra mensa. Quid enim Amen, quod dicimus post exclamationem divinorum verborum? Amen dicimus, hoc est, sic est per Veritatem. Nam hoc significat Amen. Et hæc dicimus coram Tribunali timendo. Vera igitur. Quod si ex vestra confessione vera: qui dementer contraria dicitis extra Tribunal, qui in Tribunali veritatem confitemini?*

(1) *In rubr. Cod. de probat.*
(2) *In Auth. non licet novo Jure col. fin. C. si cert. petas.*
(3) *In Com. Opin. ver. juramentum.*
(4) *Cons. 207.*
(5) *In suo brevi Comp. Probat.*
(6) *In rubric. de Probat.*
(7) *In ead. rubr. nu. 7?.*
(8) *In ead. rubr. C. col. 26.*
(9) *In L. Imper. col. 1. ff. de Leg. 1.*
(10) *In §. item si quis Inst. de actio.*
(11) *Decis. 91.*
(12) *Decis. 85. n. 2.*
(13) *In c. 2. not. 12. de probat.*
(14) *Ubi supr. ver. Juramentum.*
(15) *Ad Rubr. Pand. de probat.*
(16) *Epist. 3. ad Lascarẽ Philanthropenũ de Euchar.*

XII. Hoc argumentum mirè deridet (1) Margunius. Ait, ex hoc posse cognosci, quis fuerit ille Bessarion, qui Græciam prodidit, qui fi-

(1) *Nota ultim. ad Canon 9. Neocæ.*

dem ad mercaturam deduxit, qui ausus est barbam deponere, ut galerum indueret, qui, ut purpuram pretium perfidiæ acciperet, monasticam vestem abjecit. Denique, ubi rabiosè in Virum summum declamavit, sic (2) respondet. τὸ ἀμὴν λέγομεν, διὰ τὸ σημειῶσαι, ὅτι εἶπε τὴν ἀλήθειαν ὁ Χριστός. ἡμεῖς τὸ λέγομεν, ὡσὰν Χριστός, ἐπειδὴ καὶ καθεὶς ἡμῶν εἶναι Χριστός. ἡ γὰρ φύσις Χριστοῦ, καὶ ἡμῶν μία, οὐ κατ᾽ εἶδος, ἀλλὰ κατ᾽ ἰδίωμα, ὡς λέγει ὁ θεολόγος Γρηγόριος. καθεὶς ἡμῶν εἶναι Χριστός. Χριστὸς γὰρ πανταχοῦ, λοιπὸν ἐν ἡμῖν. καθεὶς εἶναι Χριστὸς κατὰ τὴν ὁμοίωσιν. ὅν γὰρ τὸ νοερὸν, καὶ θελητικὸν ἐν ἡμῖν, καθὼς καὶ ἐν Χριστῷ· ἂν λοιπὸν καθεὶς εἶναι Χριστός, τὸ ἀμὴν λέγομεν σημειώνοντες, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶπε τὴν ἀλήθειαν, λέγοντες τὰ εὐχαριστικὰ λόγια. *Amen dicimus, ut indicemus, verum à Christo dictum. Nos dicimus, ut Christus, nam unusquisque nostrûm Christus est. Etenim natura Christi, & nostra una est, non secundùm speciem, sed in proprietate, uti dicit Theologus Gregorius. Unusquisque nostrûm est Christus; nam Christus ubique est; ergo & in nobis. Unusquisque nostrûm Christus est secundum similitudinem: nam, quod intelligit, & vult in nobis, unum est, ut & in Christo. Si igitur unusquisque nostrûm est Christus, Amen dicimus, ut ostendamus, Christum vera dixisse, cùm dixit Eucharistica verba.* Fateor argumentum Bessarionis ductum ex voce *Amen*, qua Consecrationis verba confirmamus Græci ex vetustissimo more, à me hactenus non tanti habitum, quantum fortasse meretur. Ejus pretium video in Margunio, quem Sapientissimum omnium hoc sæculo Photianorum ita conturbat, ita percellit, ut ad eam responsionem cogat, in quâ sunt quot uerba, tot hæreses. Nam, ut effugiat vim nostræ confessionis, eam Christi esse respondit. Id porro cùm mirum cuilibet fore cognosceret, idem nos esse cum Christo impudenter asseruit; eamque thesim absurdam, hæreticam, impiam, icto cum quatuor celeberrimis Sectis fœdere, confirmavit. Prima est veterum Philosophorum, quæ delirans cum Xenophane Gnidio, Parmenide Eleate, & Melisso Samio, de quibus (3) Plato, (4) Aristoteles, & (5) Plutarchus, unum omnia esse, docuit. Secunda est Ubiquistarum, quam cum Luthero plerique Sectariorum amplexi sunt, de quibus doctissimus (6) Bellarminus. Tertia, & Quarta Monotheletarum, & Eutychianorum, quam infelicissimâ Eutyches impietate protulit, Dioscorus vero Ethnica barbarie defendit, ut constat ex Concilio (7) Chalcedonensi. Has tres theses in responsione Margunii clarissimè esse, manifestum est, easdem absurdissimas esse, manifestissimum.

XIII. Quid enim absurdius, quàm non dicam asserere, sed cogitare, nos Christum esse ita, ut natura uniuscujusque nostrûm eadem cum Christi naturâ sit. Id admitte: admittes, naturam nostram hypostaticè cum Deo conjunctam: admittes, nos esse θεανθρώπους: nos olim Cruci affixos, mortuosque; admittes, eandem naturam sedere ad dexteram Patris, & subjici Luciferi pedibus: eandem naturam impotem peccandi, & potentem, imo peccantem esse; Christum peccasse, & peccare, cùm natura, quæ unita est Verbo, eadem sit cum nostra, quæ peccavit, & peccat. Quæ omnia quis non horreat, quis non detestetur? Similia deduces ex altero Axiomate Christum ubique esse docente. Quod sanè repugnat Christo (1) dicenti de se ipso: Λάζαρος ἀπέθανε, καὶ χαίρω δι᾽ ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ: *Lazarus mortuus est, & gaudeo propter vos, ut credatis, quia non eram ibi*, & Sacro (2) Historico referenti, turbam vidisse, ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ, *quia Jesus non esset ibi*: Et Angelis (3) asserentibus post Anastasim: οὐκ ἔστιν ὧδε, ἠγέρθη γάρ: *non est hic, surrexit enim*. Repugnat Fidei docenti, Christum fuisse hominem, & quà hominem creaturam Dei, dicente (4) Apostolo: ἐξαπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ, γενόμενον ἐκ γυναικός, γενόμενον ὑπὸ νόμον. *Misit Deus filium suum factum ex muliere, factum sub lege*: At esse ubique solius est Dei idioma, quo nempe à Creaturis discernitur: nam ita loquitur per (5) Jeremiam: μὴ οὐχὶ τὸν οὐρανὸν, καὶ τὴν γῆν ἐγὼ πληρῶ; *nunquid non Cœlum, & terram ego impleo?* Et (6) alibi: ποῦ πορευθῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός σου, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου φύγω; ἐὰν ἀναβῶ εἰς τὸν οὐρανὸν, σὺ ἐκεῖ εἶ, ἐὰν καταβῶ εἰς τὸν ᾅδην, πάρει. *Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? si ascendero in Cœlum, ibi tu es; si descendero in infernum, ades.* Neque aliter Patres (7) Ambrosius, (8) Hieronymus, (9) Augustinus, (10) Fulgentius, (11) Vigilius inter Latinos; (12) Basilius, & (13) Cyrillus inter Græcos Spiritum Sanctum Deum esse confirmant, quam illis: (14) πνεῦμα κυρίου πεπλήρωκε τὴν οἰκουμένην: *Spiritus Domini replevit Orbem Terrarum*; quibus, ut ita liceat loqui, *Ubiquitas* Spiritus affirmatur. Repugnat idipsum Patribus nostris Cyrillo (15) Jerosolymitano, Joanni (16) Chrysostomo, Cyrillo (17) Alexandrino, ac (18) Theodoreto: Latinis verò (19) Augustino, (20) Ambrosio, (21) Leoni, Gregorio (22) Dialogo, (23) Fulgentio, (24) Ruffino, (25) Vigilio, quorum dicta vide penes (26) Bellarminum accuratè coogesta, & à cavillis dementium hæreticorum accuratiùs asserta. Ut mirum sit planè, hominem inveniri potuisse, qui testimonio tantorum Patrum, quos adorat, colit, ac laudat, ausus fuerit refragari. Quid dicam de utraque hæresi reliqua? Has non Scythes, aut Nasamon, ille Nomas, & rapto vivens, hic exlex, & naufragio potens, sed Græcia ipsa publicis conventibus habitis palam damnavit in Synodis (27) Chalcedonensi, & (28) Constantinopolitana III. quæ est OEcumenica Sexta: quorum est notissimum anathema in eum, qui ausit asserere, unam esse voluntatem in Christo, unamve naturam: cùm omnino dicendum sit iisdem Conciliis authoribus: (29) *Confitemur, in novissimis diebus Filium Dei unigenitum in duabus naturis inconfusè, immutabiliter, indivisè, inseparabiliter agnoscendum, nunquam sublatâ differentiâ Naturarum propter unionem.* Τέλειον (30) Θεὸν, καὶ τέλειον ἄνθρωπον, τὸν αὐτὸν ἐν δυσὶ φύσεσιν ἀσυγχύτως, καὶ ἀδιαιρέτως· δύο φύσεις τῷ λόγῳ τῆς διαφορᾶς, ἐν τῷ λόγῳ τῆς διαιρέσεως, ἐν μιᾷ ὑποστάσει συνελθούσας, καὶ οὕτω

far & in Antirrhetico pro Marco, & alibi.
(2) *d. nova 'ulr. in Canon. 9. Neocæsar.*
(3) *In Phædro, & in Sophista.*
(4) *Lib. 1. Physicor. & lib. 3. de Cal. & 1. Metaphysic.*
(5) *Lib. 1. de Placit. Philosoph.*
(6) *Tom. 1. Controv. 2. de Christo lib. 3. c. 10.*
(7) *Actio. 3. & Act. 5.*

(1) *Joa. c. 11. n. 7. & 8.*
(2) *Joan. c. 6. n. 24.*
(3) *Mat. c. ult. n. 6.*
(4) *Ad Galat. c. 4. n. 4.*
(5) *Cap. 23 n. 24.*
(6) *Psal. 138. vers. 8. & 9.*
(7) *Lib. 1. de Spirit. S. c. 7.*
(8) *In Psal. 138. ubi, & Cassiodor.*
(9) *lib. 3. contr. Maximin. c 21.*
(10) *lib. ad Donatum c. 8.*
(11) *In disput. Athanas. &c.*
(12) *lib. de Spirit. S. c. 22.*
(13) *lib. 7. de Trinit.*
(14) *Sapien. c. 1. n. 7.*
(15) *Catech. 14. in fin.*
(16) *In c. 3. Joann.*
(17) *lib. 11. in Joann. c. 21.*
(18) *Dialog. 2. & 3.*
(19) *Tract. 11. in Jo. & Epist. 57. ad Dardanum.*
(20) *lib. 2. de fid. c. 4.*
(21) *Ser. 2. de Ascens.*
(22) *Hom. 29. de Ascens.*
(23) *Li. 2. ad Trasimund. c. 17.*
(24) *In Symbolum.*
(25) *Li. 1. Contr. Eutychet.*
(26) *d. lib. 3. cap. 14. per tot.*
(27) *Actio. 1. vers. confitemur circ. med.*
(28) *Act. 4. & 17.*
(29) *Chalced. act. 5. & Symbo.*
(30) *Vide Cicalam in Chronographo. tit. nova Synops. de fol. pa. 501.* (31) *d. act. Can. 2.* (32) *Consult. ult. c. 4. & 6.*

ἢ ὅτι μόνον καθ' ἑαυτήν. Id, quod ante Synodum sextam (31) Synodus V. constituit, mox Lateranense (32) Concilium sub Martino I. (33) Toletanum XI. & (34) Hispalense II. Neque enim, non convulsâ funditus Religione Christianâ, una in Christo natura affirmari potest, quam si solam ponas, sive divinam fuisse dicas: ipsaque tristata in Gethsemani, ipsa mortua in Cruce, ipsa contumeliis affecta, passaque contumelias dicenda est, ut Deum his affectionibus subjectum asseras, quo nihil horribilius: sive creatam dicas, eritque Christus non Deus, sed purus homo, nec nisi falsissimè dicta censebuntur, quæ de se ipso (35) Christus asseruit: *ἐγὼ, καὶ ὁ πατὴρ ἕν ἐσμεν: ego, & pater unum sumus*: (36) Et: *πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι. antequam Abraam fieret, ego sum*: imò justè damnatus dicetur, qui si homo dumtaxat fuisset, impiè affirmasset, se esse æqualem Deo, (37) irreligiose solvisset Sabbatum, falsòque Patrem suum dixisset Deum. Si denique eam Naturam unam, Divinam unà, & humanam affirmes, jam planè desipies, quando æternum cum creato, caducum cum perpetuo, mortale cum immortali, expers materiæ, cùm materiâ concreto unum fieri non possit, propterea Philosophis omnibus deridentibus Ideas extra Deum à Platone propositas, si tamen extra Deum eas ille proposuit. Quapropter omnes unà Patres sanctissimi iis verbis, quibus Eutychis impietatem detestati sunt, ignorantiam, proterviamque impii Photiani diris devovent omnibus, (38) Athanasius, (39) Epiphanius, (40) Cyrillus, (41) Anastasius, (42) Damascenus, ut seponam Latinos (43) Ambrosium, (44) Augustinum, (45) Leonem, (46) Vigilium, quos accuratè proponit (47) Bellarminus, quem, quisquis Margunium legeris, consulito.

XIV. Manifestum est, responsionem Margunii hæreticam esse, & quidem quadruplici ex capite: non igitur labefactat Bessarionis argumentum. Nam cùm nemo nostrûm Christus sit, Amen illud non Christus effatur, sed homo servus Christi. Confessio igitur illa nostra, non Christi est: quòd si nostra, manet argumentum Bessarionis invictum. Etenim, si coram æterni Judicis tribunali, in ipsa Ecclesia, coram omnibus, Photiane, fateris, verum esse, quod Christi personam referens dicit Sacerdos: *hoc est corpus meum, hic est Sanguis meus*: quî poteris inficiari, quod fatebare; cùm confessio coram Judice, in loco Judicis, & Tribunali ipso facta probet amplissimè? Non ambigo, hoc argumentum Bessarionis infirmum, licet illud fortissimum reputarit (1) Coressius, quanquam Photianus, contra Cabasilianos tamen acerrimus. Quamvis tamen infirmum hoc planè censeam, infirmum hoc nihilominus à Photianis non solvitur, quos inter si quis unquam fuerit mediocris ingenii vir, qui illud solvat, sciat, eo non niti sententiam Latinorum, atque Græcorum asserentium verbis Christi, ut ajunt, *formaliter*, Eucharistiam fieri, non verbis Sacerdotis, quemadmodum post Nicolaum (2) Cabasilam Photiani tuentur. Etenim hæc sententia toti Græciæ communis, quam veram sine controversia censuit (3) Prodromus, dicens: ὁ μεταποιηθεὶς τῷ θείῳ λόγῳ τοῦ Χριστοῦ ἄρτος ἀδύνατον τῷ διακόνῳ τοῖς δακτύλοις, ὃν δεῖ λαμβάνειν κοίλῃ τῇ παλάμῃ; *transmutatus divino Christi verbo panis tangi non potest à Diacono digitis, quem recipere debet vola manus*: quæ verba refert, ut jacent, (4) Aristenus, Leo (5) Numodotes, & ante hos omnes Magnus (6) Nicephorus Homologetes, quem ad id refert (7) Diplovatacius in notis ad Epistolam Orthodoxam Bessarionis, ex quo eadem retulit in Codicem suum (8) Cariophyllus, ac (9) Melissenus Comnenus. Hæc, inquam, sententia ex verbis Christi, ac testimoniis Patrum validissimè comprobatur, atque adeò manifestè, ut ii soli de ea dubitare possint, qui Photianum in morem mirè desipiunt, disputantque, id, de quo disputant, penitùs nescientes. Id alibi fusè constituam: nunc obiter, ne quid intactum Photianis relinquam reputaturis formidinis, quod erit modestiæ, duo argumenta proponam. Primum est. Sacerdos, cùm consecrat, id agit, quod Christus egit, eodemque modo agit, quo Christus. At Christus, cùm illa verba dixit, reverà consecravit, & illis verbis consecravit: Igitur Sacerdos, cùm illa verba dicit, reverà consecrat, & illis verbis consecrat. Argumentatio ex modo consecutionem habet adeò legitimam, ut negari ex lege syllogismi non possit. Thesis in prima sui parte constat ex verbis Christi, (10) dicentis: *hoc facite in meam commemorationem*: *Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν*, quæ nihil aliud sonant, nisi præcipio, ut consecretis, &, ut consecretis, quod ego facio, facite. Quare, si Sacerdos consecrare vult, id agere debet, quod Christus, nam si aliud aget, non aget, quod Christus, nec parebit (10) dicenti: *hoc facite*. Pars altera deducitur manifestè ex authoritate (11) Chrysostomi asserentis, Consecrationem nostram esse repetitionem primæ illius, quæ à Christo facta est. Porro si non eodem modo fieret Consecratio à nobis, quo facta à Christo est, non esset repetitio illius, sed alia: Nam ea, quæ sita sunt in certâ formâ, qualia esse Sacramenta omnes fatemur, atque ipsi in primis Photiani, ausi hinc Latinos damnare, & Sacramenta ipsorum sanctissima parvipendere, quòd non eadem formâ materiali, uti dicimus, quâ Nostri, utantur: id, quod constat ex (12) Coressio, (13) Margunio (14) Palama, Marco (15) Ephesio, aliisque hujusmodi hominibus. Ea, inquam, quæ in certa aliquâ formâ sita sunt, atque modo; mutatâ formâ, modove, neque illa, neque illis censentur esse similia. Si ergo nostra Consecratio repetitio ejus est, quæ à Christo facta est, eodem modo eam fieri debere dicendum erit, quo factam scimus à Christo.

XV. Altera Syllogismi positio, quæ primæ accedit, certissima est, de quâ nemo dubitavit præter (1) Innocentium III. Pontificem, qui tamen, quod dixerat, arbitratus à Christo nullis verbis Consecrationem fuisse peractam, emendavit ex Vaticano, potestate supremâ (2) decernens, Christum verbis relatis Consecrationem peregisse: id, quod asseruerunt post (3) Tertullianum Latini omnes, probantque Theologi dictum Innocentii III. primum refellentes, teste (4) Bellarmino. Idipsum etiam Græci omnes affirmant, quos (5) Bessarion

(33) Cap. 5. & 6.
(34) Cap. 13.
(35) Jo. c. 10. n. 30.
(36) Jo. c. 8. n. 58.
(37) Joa. c. 5. n. 18.
(38) Epistol. ad Epictetum.
(39) Hæres. 76. & in Ancorat. pag. 357.
(40) In Epist. ad Nestor. nomin. Synod. Alex.
(41) Lib. 4. de pass. et impassib. Christi.
(42) Lib. 3. c. 4.
(43) Lib. 10. in Luc. c. 49.
(44) Lib. de hæres. c. 73.
(45) Epistol. 10.
(46) Lib. 4. contr. Eutych.
(47) d. lib. 1. cap. 3. vers. adde.

(1) Epistol. 6. ad Goarium in Syllog. Justin.

(2) In Explicat. Liturgiæ.
(3) In lib. de Interpretat. in Canones Trullanos tit. de tremend. Myster.
(4) In Exposit. Concil. Chalcedon. ubi de Dioscoro.
(5) In Schol. ad Balsamõ. Schol. 68.
(6) Regula 29.
(7) In Explicat. regular. S. Nicephori nota 29.
(8) Libell. de mẽsa, & Antimensiis in medio.
(9) De ritib. Græcor. tit. de Liturgia.

(10) Luc. 22. n. 19.
(11) Hom. 83. in Matth. et vid. Gennad. de Azymo.
(12) Lib. 2. contra Latinos, qui est de Sacram. c. 2.
(13) In Antirrhetico pro Marco c. 6.
(14) Orat. 4. de Spirit. S.
(15) In Apolog. 1. de fuga sua.

(1) Lib. 3. de Myst. Missæ c. 6.
(2) In c. cũ Marthæ de celebr. Missæ.
(3) Lib. 4. contra Marcion.

rion doctissimè suo more insipientibus quibusdam Photianis objecit, tantâ testimoniorum ubertate, ut deinceps nemo ausus sit contrahiscere, non Hieremias, non Gabriel Severus, non ipse Margunius palam Cabasiliani. Nec Mirum, etenim & ipse (6) Cabasilas hoc idem fatetur, & Simeon (7) Thessalonicensis Antistes unà Sedis, & hæresis à Cabasila productæ Successor his verbis: εἶτα τὸ μέγιστον πάντων τῶν ἔργων τοῦ Θεοῦ διηγησάμενος ὁ ἱεράρχης, τὴν τοῦ μονογενοῦς ἐνανθρώπησιν, τὸ μέγιστον πάλιν τῆς οἰκονομίας αὐτοῦ τὸν ὑπὲρ ἡμῶν θάνατον, εἰς τὴν διάμνησιν τῶν μυστηρίων χωρεῖ, καὶ τοὺς ἱεροὺς ἀνακράζει λόγους, οὓς εἶπεν αὐτὸς ἱερουργῶν ὁ σωτήρ. *Deinde Pontifex laudata divinorum operum maximo Unigeniti Incarnatione, rursumque præclarissimo opere dispensationis ejus, morte scilicet pro nobis oppetitâ, ad recolenda mysteria progreditur, & sancta verba, quæ Salvator ipse sacrificans protulit, claré pronunciat.* Constat proinde utrunque, & Christum illis verbis operatum, & Sacerdotem eodem módo operari, quo Christus. Proinde (8) Chrysostomus ubique asserit sacrificantem Presbyterum in personâ Christi sacrificare, idque ipsum agere, quod Christus, modumque ipsum repetere, quo Christus usus est. Sequitur ergo, illis verbis facere Sacerdotem, queis Christus, adeòque verbis Christi, quæ ineptè quidam, & impiè quasi more tantùm historico dici censuerunt. Id, quod penes nullum ex Patribus invenies, ut mox patebit, nec congruit moribus (9) nostris, qui quidquid historicum est in loco illo Liturgiæ clam, submissaque voce ubi recitarunt mox palam à præcedentibus historicis, verba Christi ut ita dixerim *activa*, sejungentes exclamare jubent Sacerdotem, populoque confessionem, ac testimonium peracti Sacrificii post illorum exclamationem verborum protinùs imperant. Quin imò etiam iis in Regionibus Photianâ infectis labe, quas rudior Barbaries ab impietate tuetur (felices dicas, quia miseras) teste Ludovico Colartio (10) Gallo, adhuc exclamante Sacerdote verba illa divina, populus procul ab exedris. (στασίδια dicimus) inclinato capite, jam peractum Sacrificium adorat. Id, quod testibus omni exceptione majoribus usuvenisse penes Moscos hac nostrâ ætate scio, donec Pseudomonachi quidam conterranei, ac tribules Ulissei (qui olim à ligone ad Cœnobium, mox à Cœnobio ad vagam peregrinationem profecti, nescio quibus nunc titulis ad nomen, ac titulum βασιλικῶν διδασκάλων, Pædagoguli rudes, ac bipedum stolidissimi gliscunt) eò delati malâ avi nefas id esse dixerunt, obtinueruntque ab ignorante popello, nefas esse, dum verba Christi planè divina resonant, sacratum illis panem adorare, qui tamen oblatum dumtaxat, certoque certius nondum sacratum panem plusquam adorant, futuri deinceps qui χεσπολάτραι esse dedignantur, propalam ἀρτολάτραι.

(4) Tom. 3. Contro. 3. de Euchar. lib. 4. cap. 13. vers. sexta ratio.
(5) d. Epist. 3. ad Philanthropenũ Lascarẽ.
(6) In d. explic. Liturg. c. 30
(7) De Templo, & in enarratione Missæ longe post med.
(8) Ubi supra, & passim.
(9) Vid. Liturg. Chrysost. & Bas. in eo loco.
(10) Epist. hist. 12. de Syria, & Alban. et Interiore Asia.

XVI. Hi tamen à nobis alibi fusiùs ex merito vapulabunt, quos, interim ut audio, dum hæc cuduntur, carcer, quem olim meruere, habet apud easdem Gentes, quas ulteriùs corrupere; nunc alterum argumentum exequimur, quo nimirum idipsum, quod superiore docuimus, ex Patrum sententiâ confirmamus. Nam cùm de forma Eucharisticæ Consecrationis Sanctorum Patrum nostrorum quipiam subobscurè loquantur, nullà eorum authoritate, nulloque argumento inde deducto probari potest aliis, quàm verbis Christi, consecrationem fieri, cùm contra ex iisdem Patribus multi apertissimè doceant, panem in Christi corpus mutari divinis verbis; Igitur his fit consecratio. Hæc consecutio vera est, & Cabasilianis omnino accipienda, qui nihil aliud ad tutelam sententiæ suæ, nisi obscura quædam essata Patrum, clarisque aliorum Patrum essatis explicanda proponunt, quemadmodum Petrus (1) Arcudius doctè notavit. Ea proinde si nihil obsint communi, ac veræ sententiæ, simulque hanc si plerique Patrum admittant, apertisque Suffragiis comprobent, hæc omnino tenenda est. Tota ergo probatio ad Thesim revocatur, quæ sanè facilè, non dico palam constituitur, sed omnino demonstratur. Primò enim interrogo, si recipitis inter Patres, Ecclesiæque Doctores Justinum Martyrem, Irenæum, Gregorium Nyssenum, Chrysostomom, Eusebium Emessæ, Hesychium, Damascenum, Ambrosium, Augustinum, Cyprianum Martyrem? Quid ni primos, cum Græci sint? Sed & secundos licet Latinos: nam alibi ostendimus (2) Augustinum à Nostris inter Doctores receptum, Ambrosium etiam, quam & Simeon (3) Thessalonicensis admittit, & inter Divos adoramus Græci cum Cypriano, sive eum ex inscitia cum Palæstino (4) confundimus, ut sæpe usuvenit; sive eum Antistitem Carthaginiensem agnoscimus, ut constat ex Synodo (5) Quini-sexta. Jam Martyr (6) Justinus apertissimè docet, panem fieri corpus Christi δι' εὐχῆς λόγου Θεοῦ *per preces verbi Dei*. Et ne Cabasiliani vocem *preces* putent quidquam sibi favere (licet preces, queis Eucharistiam fieri dicunt, preces verbi Dei non sint, sed preces *Sacerdotis*) mox addit, preces illas in Euangeliis haberi, inque illis verbis sitas esse, quæ Christus dixit: *hoc est corpus meum* &c. (7) Irenæus etiam Orthodoxæ sententiæ suffragatur, affirmans; calicem mistum, & panem percipere verbum Dei, & tunc fieri Eucharistiam: At verbum Christi non est illa periodus, qua fieri consecrationem Cabasiliani asseverant, est reverà verbum Sacerdotis. Sequitur, illa periodo ex Irenæi sententia Eucharistiam minimè fieri. Eadem asseruit (8) Nyssenus Gregorius; non enim solùm docuit, panem verbo Dei sanctificatum mutari in corpus Christi, verùm etiam addidit: ὁ ἄρτος εὐθὺς διὰ λόγου εἰς σῶμα μεταβάλλεται, ὡς εἴρηται ὑπὸ τοῦ λόγου, τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα: *Panis statim per verbum mutatur in corpus, ut dictum est à Verbo, hoc est corpus meum.* Quibus in verbis nota, τὸ ὡς vel sumi ita, ut ad *statim* referatur, indicatque apertissimè, Sacerdotem in ipso actu consecrationis Christi personâ fungi, atque eum in modum agere nunc, quo Christus: nam loquitur non de Consecratione facta à Christo, alioquin diceret, panis statim in corpus mutatus est, ut dictum est à Verbo &c. Si verò dicas, τὸ ὡς sumi ibi ad eam vim, ut *quemadmodum* significet, idipsum probat, quod diximus, sensusque erit: panis mutatur in cor-

(1) Lib. 3. de Sacr. c. 31.
(2) Vide de Justinian. in Edicto fidei, quod est in fine Tom. 1. jur. GR. et Concil. General. 5.
(3) De Templ. & Miss. init.
(4) Vide Goar. in Euchologio.
(5) Can. 2. in fin.
(6) In 2. Apolog. prope fin.
(7) Lib. 5. c. 1.
(8) In Orat. Catechet. apud Euthym. in Panopl. tit. 22.

in corpus eum planè in modum, quo mutatus est, cùm Christus dixit: hoc est Corpus meum. At, cùm Christus verba illa pronunciavit, Eucharistiam fecit; ergo & nunc, cùm illa verba pronunciamus, illis verbis fit Eucharistia.

XVII. Manifestiùs (1) Chrysostomus, imò manifestissimè: hoc est, ait, corpus meum: τοῦτο τὸ ῥῆμα μεταρρυθμίζει τὰ προκείμενα: *hoc verbo proposita transmutantur, seu consecrantur*. Hoc apertissimum Chrysostomi testimonium infeliciter nisi sunt & (2) Cabasilas, & Marcus (3) Ephesius cavillis excipere, quos tamen (4) Bessarion ita rejecit, ut ne ipse quidem Gabriel (5) Severus ausus sit quidquam reponere. Adeò certum est Chrysostomum nobiscum stare, quem tamen Cabasiliani stultissimi, cùm opposita doceant, planèque contraria, & adorant, & damnant. Chrysostomo subscribit Emessenus, Antistes (6) Eusebius his verbis: ὁ ἀόρατος ἱερεὺς τὰ ὁρατὰ εἰς οὐσίαν σώματός τε καὶ αἵματος αὐτοῦ τῷ αὐτοῦ λόγῳ, ἀπορρήτῳ δυνάμει μεταποιεῖ/ζει, οὕτως λέγων. λάβετε, φάγετε. τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, καὶ πάλιν ἁγιάζων. πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ αἷμα. *Invisibilis Sacerdos res visibiles in substantiam Corporis, & Sanguinis sui verbo sua secretâ potestate convertit, sic dicens: Accipite, & manducate: hoc est corpus meum, & iterum Sanctificans: bibite ex eo omnes; hic est Sanguis meus*. Adstipulatur (7) Hesychius tradens: *per ejus virtutem, & prolatum ab eo verbum, quæ videntur, tam sanctificata sunt, quàm cunctum carnis sensum excedunt*. Græcè in Decreto Calisti: τῷ αὐτοῦ λόγῳ καὶ ἡγιασμένα, καὶ πᾶσαν σαρκὸς αἴσθησιν ὑπερβεβηκότα. Quæ palam placuere etiam (8) Damasceno, cujus testimonium hoc est: *Dixit Dominus: hoc est corpus meum: hoc facite in meam commemorationem; & omnipotenti ejus præcepta efficitur, donec veniat.* εἶπεν ὁ κύριος. τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα. τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν, καὶ τῷ παντοδυνάμῳ αὐτοῦ προστάγματι, ἕως ἂν ἔλθῃ, γίνεται. Adde Latinos Patres, & in primis Martyrem (9) Cyprianum eloquentissimè contra Cabasilianos declamantem. *Hoc est, inquit, corpus meum: Manducaverant, & biberant de eodem pane secundùm formam visibilem: sed ante illa verba cibus ille communis tantùm nutriendo corpori commodus erat, & vitæ corporis subsidium ministrabat. Sed ex quo à Domino dictum est, hoc facite in meam commemorationem, hæc caro mea, hic est Sanguis meus, quotiescunque his verbis, & hac fide actum est, panis iste substantialis, & calix benedictione solemni sacratus ad totius hominis vitam, salutemque proficit, simul medicamentum, & holocaustum ad sanandas infirmitates, & purgandas iniquitates existens.* Clariùs (10) Ambrosiùs: *cùm, ait, venitur, ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus Sacerdos, sed utitur sermonibus Christi*. Et rursùm quærens, quæ nam verba sint Christi, queis conficitur Sacramentum, asserit hæc esse: *hoc est corpus meum &c.* & alibi *ipse*, inquit, *clamat Dominus Jesus: hoc est corpus meum: ante benedictionem verborum cælestium alia species nominatur, post consecrationem corpus est Christi*. Sed omnium clarissimè (11) Augustinus. *Dixi vobis, ait, quòd ante verba Christi, quod offertur in Altari, panis dicitur: ubi verba Christi deprompta sunt, jam non panis dicitur, sed corpus appellatur*, & alibi dixerat, eandem esse Eucharistiam à bono, & à malo consecratam, quia non merito precantis, sed verbo efficitur creatoris.

(1) *Orat. de prodit. Judæ. Tom. 3.*
(2) *In d. explicat. Miss. c. 30.*
(3) *Relatus a Goar. in Euchol. ad Miss. Chrysost. not. 39. pag. 140.*
(4) *Relatus ab eod. ibidem.*
(5) *Lib. de Sacr.*
(6) *Serm. 5. de Paschat.*
(7) *Lib. 6. in Levit. c. 22.*
(8) *Lib. 4. de fid. c. 14.*
(9) *Serm. de Cæn. Dom.*
(10) *Lib. 4. de Sacr. c. 4. & lib. de initian. Myster. c. 9.*
(11) *Serm. 28. de verb. Dom.*

SECTIO VI.

Cabasilianorum enodantur difficultates.

SUMMARIUM.

I. *Sententia Cabasilianorum ex ignorantiâ nata. Eorum prima difficultas deducta ex ipsa Liturgia.*
II. *Quatuor ex hac difficultate argumenta, & respondetur ultimo, ac tertio.*
III. *Respondetur cæteris argumentis.*
IV. *Secunda Cabasilianorum difficultas deducta ex verbis Damasceni, & aliorum PP. Verborum Damasceni scopus inquiritur.*
V. *Infertur ex dictis, vetustissimam esse in Ecclesiâ sententiam docentem, verbis Christi fieri Eucharistiam. Explicantur verba Damasceni, & illustrantur propositis verbis Basilii.*
VI. *Dona consecrata posse appellari Antitypa: Explicaturque latè vox* Antitypa, *quâ ratione possit convenire Sacratis donis.*
VII. *Respondetur difficultati petitæ ex verbis Dionysii. Verba:* hoc facite in meam commemorationem, *olim præposita verbis consecrationis.*
VIII. *Respondetur difficultati depromptæ ex aliis Patrum locis: Apostolos usos prolixis precibus in consecratione panis.*
IX. *Voce precum significari ipsam Liturgiam, latè probatur. Verba Christi vim precum, & invocationis habere.*
X. *Rejiciuntur ii, qui Liturgias nostras vituperant. sententiam docentem, verbis Christi fieri Eucharistiam, esse communem Græcis, & Photianis, oppositam ab horum paucis defendi. Testimonium Græciæ in Concilia Florentino.*
XI. *Eucharistiam Sacratam à Cabasilianis veram esse Eucharistiam, & uti veram adorandam: oppositum sentientes quanti damni sint Ecclesiæ.*
XII. *Liturgiam nostram non esse corrigendam detractis precibus illis, queis innititur sententia Cabasilianorum, Explicatur duplex Scandalum.*
XIII. *Theologia recens quàm inutiliter disputet. Hæc sine scientiâ Canonicâ sæpe decipitur: Rejicitur impudentia quorundam Theologorum.*
XIV. *Cur preces illæ, de quibus agitur, quasque abradere Censores Liturgiarum nostrarum conantur, Ecclesia nostra recitet: Duæ rationes ad id.*
XV. *Adduntur duæ aliæ rationes, & Responsum concluditur.*

I. QUid his Cabasiliani tot, tantisque, ac tam manifestis authoritabus Græcorum, ac La-

ac Latinorum Patrum queant reponere, nemo nunquam viderit sanus. Si verbis Christi fit Eucharistia, non precibus Sacerdotis; idque Græci, & Latini testantur: neque ex Patribus ullus est, qui aliter sentiat, quis dicat illis: καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον. *& fac hunc quidem panem &c*: quæ verba sunt, & preces Sacerdotis, non Christi, miraculorum maximum fieri? Hanc tamen, pestilentissimam opinionem Cabasiliani ignorantissimi hauserunt ex duplici difficultate, in quam cæteroqui nodosam, pertricosamque cùm incidissent, cùmque per se solvere non possent, eam sibi laqueum fecere. Prima est in iis precibus, quæ à Sacerdote funduntur post verba Christi: Illis enim prolatis (1) memorat Sacerdos præcipua Christi opera; mox altâ voce, quæ sacravit, Deo offert, quod etiam secretò præstat, & Spiritus Sancti allapsum, ad se, & ad Oblata prorsus afflanda, supplex efflagitat: denique petēte, vel potiùs monente, aut provocante Diacono sic: εὐλόγησον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον· καὶ ὁ ἱερεὺς ἀνιστάμενος σφραγίζει τρὶς τὰ ἅγια δῶρα, καὶ λέγει μυστικῶς· ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, καὶ ὁ διάκονος, ἀμήν· καὶ αὖθις ὁ διάκονος δεικνύων τὸ ἅγιον ποτήριον· εὐλόγησον, δέσποτα· ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν λέγει· τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου· ὁ διάκονος· ἀμήν· καὶ αὖθις ὁ διάκονος δεικνύων μετὰ ὠραρίου ἀμφότερα τὰ ἅγια λέγει, εὐλόγησον, δέσποτα, ὁ δὲ ἱερεὺς εὐλογῶν μετὰ χειρὸς ἀμφότερα τὰ ἅγια λέγει, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ· ὁ διάκονος· ἀμήν, ἀμήν, ἀμήν· καὶ τὴν κεφαλὴν ὑποκλίνας ὁ διάκονος τῷ ἱερεῖ, καὶ εἰπὼν τὸ μνήσθητί μου, ἅγιε δέσποτα, τοῦ ἁμαρτωλοῦ, μεθίσταται ἐν ᾧ πρότερον ἵστατο τόπῳ, καὶ λαβὼν καὶ τὸ ῥιπίδιον αὖθις ὡς πρότερον· ὁ δὲ ἱερεὺς ἐπεύχεται μυστικῶς, ὥστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, εἰς κοινωνίαν τοῦ ἁγίου πνεύματος, εἰς βασιλείας οὐρανῶν πλήρωμα, εἰς παρρησίαν τὴν πρὸς σὲ, μὴ εἰς κρῖμα, ἢ εἰς κατάκριμα. *Benedic, domine, Sanctum Panem; & Sacerdos erectus signat ter Sancta dona, & dicit secretò: fac hunc quidem panem pretiosum Corpus Christi tui, & Diaconus dicit, Amen. Et iterum Diaconus ait: Benedic, domine, Sanctum Calicem: Sacerdos autem benedicens dicit: quod autem est in Calice hoc, pretiosum Sanguinem Christi tui. Diaconus respondet: Amen. Et iterum Diaconus ostendens stolâ utraque Sancta dicit; Benedic, domine: & Sacerdos benedicens manu utraque Sancta dicit, immutans, vel sùm immutaveris Spiritu tuo Sancto. Diaconus respondet. Amen, Amen, Amen. Et caput inclinans Diaconus dicit Sacerdoti, memento mei peccatoris, Domine Sancte, revertitur in eum, in quo priùs steterat, locum, accepto quoque rursus flabello. At Sacerdos orat secretò: ut fiat accipientibus in sobrietatem animæ, ad remissionem peccatorum, in communicationem S. Spiritus, in Regni cælorum plenitudinem, in fiduciam erga te, non in delictum, aut condemnationem.*

(1) *Post consecrat. in Liturg. vide Euchol.*

II. In hac cæremoniæ, verborumque serie cùm pingui Photianorum Minervæ multa objiciantur subobscura, tria conflantur argumenta, queis veritatem impugnent. Primum deducunt ex eo, quod etiam post verba Christi panis appellatur, non corpus id, quod benedictione sacratur, non ita nimirum vocandum, si panis non esset. Secundum inferunt ex eo, quod petitur fieri corpus Christi: Ergo, inquiunt, factum non est verbis Christi, post quæ non peteretur fieri, si censeretur illis jam factum. Tertium comminiscuntur ex illis: μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, *immutans Spiritu tuo Sancto*. Nam si jam mutata sunt, quî tunc dicuntur mutari? non igitur putantur mutata per verba Christi. Quartum protulit & (1) Margunius ex illis σφραγίζει τρὶς τὰ ἅγια δῶρα. Notat enim, dona vocari, quòd nondum immutata sint: etenim si mutata, jam non dona sunt, sed ipse donator. Verùm hoc ultimum Margunianum est, nempe stolidum, certè ex mora Margunii penitùs inconsideratè deductum. Nam etiam post preces Sacerdotis, queis Eucharistiam fieri Cabasiliani asserunt, Corpus jam certissimè Christi, Sanguisque divinus, ἅγια (2) δῶρα, τίμια (3) δῶρα, προσκομισθέντα, (4) καὶ ἁγιασθέντα τίμια δῶρα: *Sancta dona, pretiosa dona, oblata, & sanctificata, pretiosa dona*, passim occurrent: ut scilicet eadem sint donum, & donator, munus, & muneris author, quemadmodum reverà sunt eâ ratione, quòd Christus se se in tanto mysterio nobis donavit, factus proinde nobis donum, qui donat, & munus, qui muneratur. Tertio argumento facilè respondetur, illa verba μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, si quidem sine parenthesi legenda sint, ut nequitiâ Photianorum nunc ea typis edit, omnino conjungi debere cum verbis cæteris Sacerdotis, ὥστε γενέσθαι, καὶ τὰ ἑξῆς, *ut fiat, &c.* ita, ut sensus sit, immutans Spiritu tuo Sancto, ut fiant accipientibus ad *sobrietatem animæ &c.* Qui sensus non indicat, tunc fieri mutationem Sacramentariam, neque hoc ibi peti: peti, ut, quæ mutata sunt physicè, factaque sunt Christi Sanguis, & Caro, mutentur moraliter, ut sint nobis utilia. Uno verbo, non petitur ibi mutatio physica, sed moralis, utque ea, quæ transtulit Deus in naturam aliam verbo Christi, Spiritus Sancti virtute transferat ad nostram utilitatem. Quòd, si ea verba intra parenthesim sint, ut sunt penes antiquissima Euchologia manuscripta, teste Rhodino (5) nostro: jam illa μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ sic erunt explicanda, *sùm transtuleris, sive qua transtulisti Spiritu tuo Sancto.* Id, quod etiam citra Parenthesim explicari legitimè potest, quando illud *Participium* vim nativam habet præteriti, cùm sit ἀόριστος, ut norunt nostri Grammatici, licèt aliquando per catachresin etiam ad præsens trahatur. Nec video, quid juris ignorantia Cabasilianorum habeat, ut, reclamantibus tot sacris Doctoribus, impropriè intelligendum velint illud *Participium*, quod nos consonas Patribus nostris cæremonias nostras demonstraturi, juxta nativam vim suam propriè, ac sapienter intelligimus, explicamusque:

(1) *In Antirrhet. pro Marco c. 16.*
(2) *In commemor. alta voce facta à Diacono Episc. & offerentis Euchol.*
(3) *In Orat. Diaconi post commemorationes ibid.*
(4) *In iisdem Orationibus.*
(5) *In Synops. Doctr. Christia. ubi de Euchar.*

III. Secundum argumentum eâdem responsione tollitur. Dicimus enim, ibi non peti, ut fiat corpus Christi, sed factum ita conditioni nostræ ut adaptetur, fiatque non simpliciter, sed nobis accipientibus ad sobrietatem animæ, &c. Quare illud ποίησον non est absolu-

(1) *Joa. c. 6. n. 52. et eo cap. sæpissime.*
(2) *d. c. 6. nn. 31. & 32.*

solutum; sed omninò refertur ad nos. Ad primum pudet me sanè, præter dicta à Bessarione, aliquid ulteriùs conferre. Quid enim apertius, quàm Christi Corpus passim Panem, Sanguinem Vinum vocitari? ὁ ἄρτος, (1) inquit, ὃν ἐγὼ δώσω, ἡ σάρξ μου ἐστίν, ἣν ἐγὼ δώσω ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς: *panis, quem ego dabo, caro mea est pro Mundi vita*. Et (2) alibi: ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν· ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ Θεοῦ ἐστιν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ: *Pater meus dat vobis panem de Cælo verum: panis enim Dei verus est, qui descendit de Cælo, & dat vitam Mundo*. Et (3) rursus: ἡ γὰρ σάρξ μου ἀληθῶς ἐστι βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθῶς ἐστι πόσις: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus*. Et (4) iterum, ὁ τρώγων τοῦτον τὸν ἄρτον, ζήσει εἰς τὸν αἰῶνα: *qui manducat hunc panem, vivet in æternum*. Et per (5) Psalten: ἄρτον οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς, ἄρτον ἀγγέλων ἔφαγεν ἄνθρωπος: *panem Cæli dedit eis: panem Angelorum manducavit homo*. Et per (6) Apostolum: ἓν σῶμα οἱ πολλοί ἐσμεν, οἱ γὰρ πάντες ἐκ τοῦ ἑνὸς ἄρτου μετέχομεν: *unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus*: Et (7) ibidem: τὸν ἄρτον, ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν; *Panis, quem frangimus, non ne communicatio Corporis Christi est?* Id, quod sæpius repetit. Idipsum occurrit penes vetustissimos Patres, penes (8) Dionysium Areopagitam, Justinum (9) Martyrem, (10) Irenæum, (11) Tertullianum, (12) Origenem, Cyprianum (13) Martyrem, Cyrillum (14) Jerosolymitanum, (15) Ambrosium, (16) Gregorium Nyssenum, (17) Chrysostomum, (18) Hieronymum, (19) Augustinum, quorum dicta percensere nimium esset, cùm alioqui etiam ex ipsâ Liturgiâ nostrâ certissimum sit: in (20) qua post consecrationem pretiosorum munerum, postque omnes commemorationes, quinquies mirabile Sacramentum panis dicitur Sanctus, & simpliciter panis. Nam ante quàm Sacerdos dicat, τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις: *Sancta Sanctis*, sic habetur: ὁ διάκονος, ὅταν ἴδῃ τὸν ἱερέα ἐκτείνοντα τὰς χεῖρας, καὶ ἁπτόμενον τοῦ ἁγίου ἄρτου. *cùm viderit Diaconus Sacerdotem manus extendentem, & Sanctum panem tangentem*. Et ubi se præcinxit Diaconus, in formam crucis Orarium ducens, στὰς ἐκ δεξιῶν τοῦ ἱερέως κρατοῦντος τὸν ἄρτον, λέγει: *stans à dextra Sacerdotis tenentis panem, dicit*. Et cùm divisio instat, Diaconus dicit: μέλισον, δέσποτα, τὸν ἅγιον ἄρτον: *Divide, Domine, sanctum panem*. Et post divisionem Sacerdos. λαμβάνει τὸ ἓν μέρος τοῦ ἁγίου ἄρτου, *accipit unam sancti panis partem*. Et post infusionem aquæ ferventis: ὁ ἱερεὺς κρατῶν τὸν ἅγιον ἄρτον, *Sacerdos tenens sanctum panem*: Et post quam dedit Sacramentum Diacono, Sacerdos: λαμβάνει τὸν ἅγιον ἄρτον, *accipit sanctum panem*. Quæ omnia fiunt, dicunturque post consecrationem certissimam Cabasilianis ipsis; ut planè desipiat, qui, quòd panis dicatur verum Corpus Christi, post verba Christi Sacramentum nondum esse factum existimat.

IV. Altera difficultas depromitur ex verbis Joannis Damasceni, qui palam (1) affirmat, à Basilio in Liturgiâ panem, & vinum Eucharistiæ Corporis Christi, & Sanguinis ἀντίτυπα appellari ante consecrationem, non autem post illam. Id, quod etiam in VII. Synodo asseruit (2) Epiphanius ille, qui ibidem disputat contra Iconomachos. Jam verò in Liturgia Basilii illa vox ἀντίτυπα habetur post verba Christi, & ante preces Sacerdotis, ut constat ex Euchologio, constatque ævo Damasceni, & Epiphanii eandem vocem fuisse post verba Christi; ut manifestum est ex Germano: Quare sic argumentum instituunt Cabasiliani. Cùm Antitypa dicuntur Sancta dona in Liturgiâ Basilii, dona Sacrata non sunt, authore Damasceno: sed Antitypa dicuntur post verba Christi: ergo post verba Christi non sunt consecrata: atque adeò per verba Christi non consecrantur. Adsumptio certa est ex Damasceno, & Epiphanio relatis: hypothesis negari non potest Euchologio: consecutio fluit ex forma Syllogismi. Et confirmatur ex Dionysio (3) Areopagita docente, consecrationem fieri post illa verba: *hoc facite in meam commemorationem*; at hæc verba dicuntur post verba Christi: igitur consecratio verbis Christi non fit: precibus ergo, quæ subsequuntur, tantum Mysterium conficitur. Id, quod roborari videtur ex eo, quòd passim à Patribus affirmatur, Eucharistia fieri precibus mysticis, invocatione S. Spiritus, benedictione solemni, ut constat ex (4) Justino, (5) Augustino, (6) Cypriano, Cyrillo (7) Jerosolymitano, & (8) Alexandrino, Eusebio (9) Emisseno, & (10) Irenæo. Igitur non verbis Christi, sed verbis Sacerdotis, quæ reipsà preces sunt, invocantque divinum Spiritum, Crucisque sigillum imprimunt Sacris muneribus. Hæc est difficultas altera, & quidem primâ validior; etenim illam neque (11) Bessarion, neque Bellarminus eluctatur. Nam ille argumentum præcipuum refellere nititur inficiatus hypothesim, quòd existimet, Damasceni, & Epiphanii tempestate alium ordinem fuisse Liturgiæ nostræ, ac fortassis vocem Antitypa præpositam fuisse verbis Christi. Reprobat hanc responsionem (12) Bellarminus ex authoritate Germani, quæ quanta sit dicunt eruditi Censores Antiquitatis, penes quos translativum est, Explicationem Liturgiæ, quæ sub nomine Germani I. circumfertur, vel Germani II. (13) Opusculum esse, vel certè ab Interpolatoribus, additis, detractisve quamplurimis, fuisse corruptam: atque adeò minimam ejus fidem censendam, habendamve. Vide, si libet, Jacobum (14) Gretzerum, Casimirum (15) Oudinum, & eruditissimum (16) Richardum Simonem, (17) nosque etiam, ni grave erit. Quapropter non ex hoc reprobandam censeo responsionem Bessarionis, sed potiùs ex eo, quòd neque authoritate ullâ nititur, neque congrua sit moribus nostris, quibus placuit sacrarum constantia cæremoniarum usque adeò, ut nullum chirographon Euchologium reperire sit, in quo Liturgiæ Ordo aliter se habeat, ac nunc habetur. Nec felicior (18) Bellarmini Responsio, quæ potiùs difficultati videtur succumbere, ad tropos recurrens ingeniosè sanè, sed in re ipsâ ingeniosè nimis: quo fit, ut à Cabasilianis solemni riso palam excipiatur. Propterea nos hic difficultatem hanc

(1) d. c. 6. n. 56. (2) d. c. 6. n. 59. (3) d. c. 6. n. 56. (4) d. c. 6. n. 59. (5) Psal. 77. n. 25. (6) 1. Ad Corinth. c. 10. n. 17. (7) Ibid. n. 16. (8) De Eccl. Hierar. c. 3. p. 3. (9) In 2. Apolog. ad fin. (10) Lib. 4. contra hær. c. 34. (11) Lib. 2. ad uxor. & libr. de Coron. Militis. (12) Hom. 7. in Numer. hom. 5. in Evang. ubi de filio Centur. (13) Serm. de Cœn. Domin. (14) Catech. 4. Mystag. (15) Lib. 4. de Sacramen. c. 4. (16) Lib. de vit. Moysis, ubi de Manna. (17) Hom. de Euchar. in Encæniis & Hom. 24. 1. ad Corinth. (18) Com. in Psal. 109. et Epist. ad Hebid. q. 2. (19) Ep. 86. ad Casul. tract. 26. in Joan. Serm. 2. de Verbis Apost. ser. 2. de Temp. & alibi. (20) Vide Liturg. Chrysost. post cõsecrat. et il. la verba fac hunc quidẽ panem &c.

(1) Lib. 4. de fid. c. 14. (2) Extat Act. 6. Tom. 3. (3) d. c. 3. p. 3. (4) In d. Apolog. 2. (5) Lib. 3. de Trin. c. 4. (6) Lib. 1. Epist. ult. (7) Catech. 3. & 4. Mystag. (8) Lib. 11. in Joan. c. 24. (9) Serm. 5. de Paschate. (10) Lib. 4. c. 57. (11) d. Epist. ad Philanthropen. Lascarẽ. (12) Tom. 3. de Sacr. Euchar. lib. 4. c. 14. vers. respondeo aliqui. (13) Theoria rerũ Ecclesiasticarum. (14) In notis ad Tom. 2. de Cruce. (15) In supplem. de Script. Eccl. pag. 193. (16) In Notis uberiorib. in Opusc. Gabriel. Severi de particulis d. nu. 13. à pag. 249. col. 1. in fin. & deinceps. (17) In tessim. Græc. Sapien. in Germano I. & II. (18) d. c. 14. vers. alia igitur.

discutiemus crassiori Minervâ sensa Damasceni rimati. Contendit verbis laudatis summus & Theologus, & Philosophus demonstrare, panem Sacratum non esse imaginem Christi, sed ipsum Christum (quippe hoc semper Græcia censuit, velint, nolint Moriones è Sodalitate Calvini) Cùm objiceretur, vel objici posset authoritas Basilii in Liturgiâ dicentis post verba Christi panem, & vinum ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος, καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου: *Imagines Sancti Corporis, & Sanguinis Christi tui*; Respondet, Antitypa vocari ante Consecrationem, non verò post. Hæc est sententia Damasceni, cui adstipulatur Epiphanius adeò, ut responsio, quam damus, pro Damasceno, eadem sit etiam pro Epiphanio.

V. Jam ex hac sententiâ primò infero, sententiam docentem, consecrationem fieri verbis Christi, esse in Ecclesia nostra vetustissimam. Nam quî hæreticus, vel Ethnicus Orthodoxo potuisset objicere vocem Antitypa propositam à Basilio, ut inde inferret, vel post consecrationem oblata non esse ipsum Corpus, & Sanguinem Christi, sed ejus imagines, nisi convenisset inter Orthodoxos, verbis Christi consecrari Proposita? Si ex doctrina Catholicę Ecclesię non adsumpsisset hæreticus hunc in modum; *Verbis Christi sacrantur Proposita*, hoc argumentum hæretici; post verba Christi, Proposita vocat Basilius figuras Corporis Christi; igitur post consecrationem Proposita figuræ sunt Corporis, non Corpus Christi; ridiculum planè fuisset, & huic persimile. Antequam consecrentur Proposita, figuræ vocantur: ergo Proposita consecrata non sunt Corpus Christi: nec dignum fuisset, cui ullo modo tantus Philosophus, tantusque Theologus seriò responderet. Quod ne dicamus, omnino dicendum est, adsumptam hanc veritatem Orthodoxis communem: per verba Christi consecrantur Proposita: cui subdebat hæreticus: atqui post verba Christi Proposita figuræ vocantur à Magno Basilio: ergo figuræ sunt vel post verba Christi, ipsamque consecrationem. Igitur huic argumentationi respondet acutissimè Damascenus inficiatione Minoris. Reverà enim nusquam Basilius dicit, Antitypa esse Proposita post verba Christi; sed post verba Christi asserit, ea, quæ oblata sunt, fuisse, cùm offerrentur, Antitypa Corporis, & Sanguinis Christi. Notent Cabasiliani, si pinguissimâ Minervâ homines aliquid intelligunt, id, quod dicimus, planèque cognoscant, nihil officere Veritati authoritatem Damasceni. Asserit hic, vocem Antitypa cadere super oblata, cùm offerrentur ante verba Christi, non autem super eadem post verba Christi, licèt à Basilio dicantur post verba Christi: quando Basilius, licet post verba Christi Proposita Antitypa vocet, non tamen dicit Antitypa esse post verba Christi, sed fuisse, cùm offerrentur. Uno verbo; post verba Christi docet Basilius, Proposita fuisse Antitypa ante verba Christi; atque adeò ex authoritate Basilii Damascenus ostendit, nihil inferri posse ab hæretico: quando, ut concludat argumentatio hæretici, oportet, ut Basilius dixerit, post verba Christi Proposita esse figuras post verba Christi; id, quod Basilius non dixit, quippe qui in precibus, quas fundendas post verba Christi proposuit, figuras dixit oblata, cùm offerrentur. Hęc sunt Damasceni sensa, quæ planè congruunt dictis Basilii, cujus hæc sunt (1) verba. Διὰ τοῦτο, Δέσποτα πανάγιε, καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ, καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί σου, οἱ καταξιωθέντες λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, οὐ διὰ τὰς δικαιοσύνας ἡμῶν, οὐ γὰρ πεποιήκαμέν τι ἀγαθὸν ἐπὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ διὰ τὰ ἐλέη σου, καὶ τοὺς οἰκτιρμούς σου, οὓς ἐξέχεας πλουσίως ἐφ' ἡμᾶς, προσεγγίζομεν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, καὶ προθέντες τὰ ἀντίτυπα τοῦ ἁγίου σώματος, καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ σου. *Propterea, Domine Sanctissime, nos quoque peccatores, & indigni servi tui, qui digni habiti sumus, qui Sancto Altari tuo serviremus: non propter justitias nostras, non enim fecimus aliquid boni in terrâ, sed propter misericordias, & miserationes tuas, quas affatim in nos effudisti, tuo Sancto Altari appropinquamus, & cùm proposuerimus, & obtulerimus figuras Sacri corporis, & Sanguinis Christi tui &c.* Vides non dici προτιθέμενοι τὰ ἀντίτυπα, *proponentes figuras, sed* προθέντες, *cùm obtulerimus*, quod est præteritum, adeòque vi suâ nomen Antitypi ad oblata ante verba Christi, cùm πρόθεσις fit, revocat. Disce igitur, Antitypa dici post verba Christi Sacra dona, non ut post verba Christi, Antitypa esse affirmentur, sed quòd Antitypa fuerint ante verba Christi, cùm offerrentur. Atque hinc elice, optimè dictum à Damasceno, Antitypa vocari Proposita ante consecrationem ita, ut τὸ *ante consecrationem* non cadat supra *vocari*, sed supra *Proposita*; quasi hoc dicat, Basilium etiam post consecrationem vocasse Antitypa Proposita ante consecrationem.

VI. Atque hæc abundè ad solutionem difficultatis à Damasceno, & Epiphanio petitæ: cæterùm, si liceat & homuncioni aliquid post tantos Doctores ad Veritatis tutelam addere, dicam, optimè etiam post consecrationem potuisse à Basilio Corpus, & Sanguis Christi appellari Antitypa. Nam, sepositis iis, quæ ad id congerunt (1) Bessarion, & ex eo (2) Bellarminus, (3) Arcudius, (4) Perronius, Primò ἀντίτυπον, spectatâ vocis origine, τὸ ἀντὶ τοῦ τύπου, *quod vice typi est*, omnino significat. Veritas autem in lucem edita figuras, & typos, atque umbras eliminat: atque adeò est ἀντὶ τοῦ τύπου, & Antitypon. Hac ratione verum Christi corpus mille figuris præmonstratum, typis, & figuris, ceu lux umbris succedens, ἀντίτυπον illarum non immeritò potuit appellari: Quemadmodum (5) Petrus Baptismum Antitypon Diluvii dixit, quòd illa diluvies Baptismum præmonstravit. Secundò, ἀντίτυπον figura est, & Typus: Corpus autem Christi in Eucharistiâ figura est æterni, ac felicissimi Convivii, in quo Paterfamilias *præcinget se, & faciet illos discumbere: ac transiens ministrabit illis*; Typusque est vitæ æternæ, quæ dum animum Sacramento reficit, sanitatem penitissimam habendam in Cœlo pollicetur. Quare (6) Ambrosius de illo Pane sic loquitur: *Umbra in Lege, Imago in Evangelio, Veritas in cælestibus*, & Maximus (7) Dionysii interpres τὰ ἅγια, inquit, δῶρα σύμβολα τῶν ἄνω, καὶ ἀληθεστέρων εἰσί. *Sancta munera superiorum, veriorumque sunt Symbola*, & (8) Damascenus

ad

(1) In Liturg. Basilii: post verba Christi in Euchol.

(1) d. Epist. ad Philanthropenū.
(2) De Sacram. Euchar. lib. 2. c. 15. & seq.
(3) Lib. 3. de Sacr. c. 34. & seq.
(4) De Sacram. Euchar. titulis de SS. Basilio, Clemente, Gregorio Naz. & Damasceno.
(5) 1. Epist. c. 3. n. 21.
(6) Lib. 1. de off. c. 48.
(7) In Comm. Dionys. Areopag.
(8) Lib. 4. de fid. c. 14.

ad rem nostram apposite: ἀντίτυπα δὲ, ait, τῶν μελλόντων λέγομεν, οὐχ ὡς μὴ ὄντα ἀληθινὰ σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὅτι νῦν μὲν δι' αὐτῶν μετέχομεν τῆς Χριστοῦ θεότητος, τότε δὲ νοητῶς διὰ μόνης θέας. *Antitypa verò futurorum dicimus, non quòd non sint verè Corpus, & Sanguis, sed quia per ipsa Christi Divinitatis nunc sumus consortes, tunc autem intellectuali ratione per solam visionem percipiemus.* Tertiò, cùm figurarum altera umbram tantùm, ac speciem referat, altera veritatem ita repræsentet, ut etiam contineat; illam in picturâ cognosces, quæ extranea rei repręsentatæ est, ac diversæ prorsus naturæ: hanc deprehendes in eo, qui repræsentat se ipsum, puta in Davo Davum in Scena repræsentante: ubi Davi figura, & typus ipse Davus est, typus, inquam, Intimus Davum repræsentans illo actu in peculiari. Jam Christus sub Munerum divinorum speciebus hoc secundo modo figura est eâ ratione, quâ seipsum per se ipsum repræsentat in peculiari illo, ac mirabili actu mortis quondam pro Nobis fortiter oppetitæ, mirèque superatæ. Quare quemadmodum Exemplari, si probatum sit, quod dicimus *Authenticum*, eadem fides præstatur, ac Autographo, quamvis illius imago sit, propterea quòd illi substituitur, eademque omnino complectitur, exhibetque, ut notavit Michael (9) Moschopulus; ita Corpus Christi in Eucharistiâ, quia sui ipsius typus est, & exemplar in Cruce pro nobis se se hostiam Deo Parenti offerentis, utrobique veritatem eandem, eandemque præsentiam poterit obtinere, ut pote ἀντίτυπον sui ipsius, & quasi, ut Moschopuli verbis utar, τὸ μετεγγεγραμμένον, τὸ ὅμοιον τύπον ἔχον. Hinc (10) Chrysostomus ait: τοῦτο ἐκείνης θυσίας τύπος, κἀκεῖνο ἐκείνης· τὸν αὐτὸν γὰρ ἀεὶ προσφέρομεν· οὐ νῦν μὲν ἕτερον, ἀλλ' ἀεὶ τὸν αὐτόν. *Hoc illius Sacrificii typus est, & hoc Sacrificium illius. Eundem enim semper offerimus, non nunc alium, nunc verò alium, sed semper eundem.* Eadem docet (11) Nazianzenus, & (12) Ambrosius. Quartò, ipsæ species Eucharisticæ figuræ sunt tum panis, tum Corporis Christi. Et panis quidem, quòd, cùm panis in se acceptus, & ante consecrationem oblatus Deo, nuda figura sit Corporis Christi, ejusque typus, eæ species, quæ perseverant post consecrationem, ejus vice funguntur, suntque ἀντὶ τοῦ τύπου, καὶ ἀντίτυπα. Eædem species Antitypa sunt Corporis Christi in Eucharistiâ, quòd, cùm in primâ Liturgiæ Prothesi panis tanquam Christi figura fuerit immolatus, transfossus lancea, Deoque Patri oblatus, cùmque ex Fide, ac communi Theologia, eædem species etiam post consecrationem perseverent, illæ ipsæ, quemadmodum vicem panis fungentes, motum, passiones, & nomen, quæ poterant pani contingere, vel recipiunt, vel conservant; ita hoc ipsum nomen, quod pani contigerat, ut esset figura Corporis Christi in se ipsis recipiunt, vel conservant, dicique reverà poterunt Christi Corporis Antitypa pretiosa. Præsertim, cùm Christus non nudè, sed sub speciebus offeratur, & immoletur, proptereaque dicatur, immolari, & offerri in Symbolis, authore (13) Andrea Cretensi ἱερουργούμενος ἐν ἀντιτύποις συμβόλοις: *immolatus in Antitypis Symbolis*, vel ex Magno (14) Euthymio ἐνδιαιτώμενος ἀντιτύποις: *sub speciebus inclusus*.

(9) In Onomast. in voce Antitypa.
(10) Hom. 17 in Ep. ad Hebr.
(11) In Orat. funeb. Gorgon. Soror.
(12) Lib. 1. de his, qui initiantur, c. 8.
(13) Orat. in Ramis Palmar.
(14) In Orat. de Euchar.

VII. Ostendimus Basilium, etiamsi Antitypa reputasset Munera sacrosancta post consecrationem, adhuc nihil inde in Orthodoxam sententiam potuisse Cabasilianos depromere: quid, cùm, quemadmodum diximus, Antitypa dicat nondum sacrata, cùm offerrentur? Hoc igitur argumentum nihil oberit Veritati, nihil proderit Photianis Cabasilam secutis. At neque depromptum ex authoritate Dionysii. Nam, ut respondet Bessarion, non constat, quid sibi illis verbis Dionysius voluerit, neque ibi, quibus verbis fieret consecratio, constituitur: videturque consentaneum vero, ea verba: *hoc facite in meam commemorationem*, in Liturgiâ Dionysii locum habuisse inter preces verba Christi præcedentes, ut nimirum illis Sacerdos provocaret se præcepto Christi ad tantum opus occipiendum. Ita (1) Bessarion, cujus nomen hoc loco præterit (2) Bellarminus, solitus tunc tantum Bessarionem adducere, cùm, productis responsionibus ejus, addendum est, *minus solidæ esse videntur.* Adeò vir cæteroqui religiosissimus, & aliquando arâ, temploque colendus, Græcos amavit, quorum tamen ope sæpe indiguit, sæpe usus est. Neque Bessarion authoritati ex Dionysio productæ hunc in modum ex arbitrio respondet. Nam idipsum (3) Tarasius docuit, cùm interrogatus: an in Liturgia Chrysostomi addendum esset, τὸ τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν: *hoc facite in meam commemorationem*, ait: οὐ προσθετέον, ἐπεὶ οὐδὲ σύνηθες ἐν τῇ τοῦ Χρυσοστόμου, καθάπερ ἐν τῇ τοῦ Βασιλείου, οὐδ' ἀναγκαῖον. καὶ γὰρ πάλαι, κατὰ τὸν Μάξιμον, ταῦτα τὰ ῥήματα πρὸ τῶν θείων τοῦ Χριστοῦ ῥημάτων, οἷς μεταποιοῦνται τὰ προκείμενα (notent Cabasiliani) ὁ διάκονος ἔλεγε τῷ ἱερεῖ, προτρέπων αὐτὸν πρὸς τὴν φρικτὴν ἱερουργίαν: *non esse addendum, quòd neque usitatum in Liturgia Chrysostomi, ut in Basiliana, neque necessarium. Etenim olim, juxta Maximum, hæc verba, ante divina Christi verba,* queis immutantur Proposita, *Diaconus dicebat Sacerdoti, provocans eum ad tremendum Sacrificium.* Eadem refert (4) Prodromus Junior ex hymno Hierothei Synchroni Dionysio. Eadem cum utilibus aliis permultis congessit (5) Canonarcha, & (6) Diplovatacius. Sic Dionysii authoritas sententiam nostram tum authoritate suâ intactam vult, tum authoritate & Tarasii, & Prodromi sacrarum Odarum interpretis munit.

(1) In d. Epist. ad Philanthropenũ.
(2) In d. lib. 4. de Euchar. cap. 14. vers. tertio deniq; in fin.
(3) In respons. ad interrog. solitarii: extans apud Canonarch. & Diplovat.
(4) In explicat. hymni, qui incipit Τελετῆς ἁγίας etc.
(5) In Syllog. Regul. SS. PP. tit. Regul. S. Tarasii.
(6) In Synop. Jur. Græc. tit. de Sacramen. sect. de Euchar.

VIII. Quod attinet ad id; quod Patres asserunt, Eucharistiam fieri Mysticis precibus, invocatione, benedictione: scio, aliquos putasse, ab initio præsertim Apostolos celebrare solitos nulla adhibita prece, nudisque Christi verbis, aut si aliquid precum immiscuissent, preces illas fuisse vel Psalmos, vel Orationem Dominicam. Ita ex (1) Gregorio Dialogo (2) Bellarminus: imò audacior (3) Bessarion refert, Apostolos absque sacris vestibus, sumptaque cœnæ refectione Sacris se faciendis applicuisse. Id tamen cautè intelligendum, ut verum sit de uno, alterove ex Apostolis, vel temporis angustiâ, vel inopiâ loci, vel

(1) Lib. 7. Epist. 63.
(2) d. lib. 4. cap. 13. sub init.
(3) d. Epistol. ad Philanthrop.

metu insequentium pressis. Nam plerunque, eos dum Sacra peragerent, prolixis precibus operam dedisse videtur manifestè deduci ex (4) Actibus, ubi *perseverantes in Orationibus, & fractione panis* describuntur. Et apertè idipsum constituitur ex eorundem Liturgiâ penes Clementem, itidemq; ex prolixissimo Jacobi Ritu, profiteturque palam (5) Chrysostomus dicens: *ἐννόησον, ὅτι μετέλαβον οἱ ἀπόστολοι τοῦ ἱεροῦ δείπνου ἐκείνου, τί ἐποίησαν; οὐχὶ εἰς εὐχὰς ἐτράποντο, καὶ ὑμνῳδίας; οὐχὶ εἰς παννυχίδας ἱεράς; οὐχὶ εἰς διδασκαλίαν τὴν μακρὰν ἐκείνην, καὶ πολλῆς γέμουσαν φιλοσοφίας; Considera, cùm Sacras illas Cœnas accipiebant Apostoli, quid tum faciebant? Nonne in preces convertebantur, & hymnos? non ne in Sanctas vigilias? non ne in longam illam doctrinam, & multa plenam philosophia?* Et apertiùs idipsum confirmat (6) Proclus, Ait enim, antequam in universum Orbem Terrarum Euangelium promulgaturi dispergerentur, *ὁμοθυμαδὸν ἀσχολούμενοι εἰς προσευχὰς πανημερὸν ἐτρέποντο, καὶ τὴν τοῦ δεσποτικοῦ σώματος ἱερουργίαν παραμύθιον εὑρόντες ἐκτενέστατα ἐξέψαλλον αὐτὴν ἤδη. τοῦτο γὰρ, καὶ τὸ διδάσκειν προηγούμενον ἡγοῦντο. πολλῷ δὲ μᾶλλον μετ' εὐφροσύνης, καὶ πλείστης χαρᾶς ἀεὶ δὴ προσκαρτεροῦντες τῇ τοιαύτῃ θείᾳ τελετῇ. ἀεὶ τοῦ κυριακοῦ μεμνημένοι λόγου: τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, καὶ τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· καὶ ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα, καὶ πίνων μου τὸ αἷμα, ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ. Διὸ καὶ πνεύματι συντετριμμένῳ πολλὰς εὐχὰς ἔμελπον τὸ θεῖον ἐκλιπαροῦντες ἔλεος, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐξ ἰουδαίων, καὶ ἐθνῶν νεοφωτίστους τῆς τῆς χάριτος ἐθίζοντες, καὶ τὰ πρὸ τῆς χάριτος παραλείπειν διδάσκοντες σκιὰ τῆς χάριτος ὑπάρχοντα, εὐσεβῶς ἐπαιδαγώγουν: διὰ τοῦτο τοίνυν εὐχῶν τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου πνεύματος προσεδέχοντο, ὅπως τῇ θείᾳ αὐτοῦ παρουσίᾳ τὸν προκείμενον εἰς ἱερουργίαν ἄρτον, καὶ οἶνον ὕδατι μεμιγμένον αὐτὸ ἐκεῖνο τὸ σῶμα, καὶ αἷμα τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀποφήνῃ τε, καὶ ἀναδείξῃ. Concordibus animis convenientes ad preces tota die per solvendas convertebantur. Cùmque multam consolationem in mystico illo dominici Corporis Sacrificio reperirent, fusissimè, longoque verborum ambitu decantabant illud: Id enim pariter, ac docendi munus cæteris omnibus tanquam præstantius anteponendum existimabant. Maxima sanè alacritate, plurimoque gaudio huic divino Sacrificio tempus insumentes instabant impensè, jugiter memores illorum Domini verborum: hoc est Corpus meum, &, hoc facite in meam commemorationem: & qui manducat meam carnem, & bibit meum Sanguinem in me manet, & ego in eo. Quare & contrito Spiritu multas preces decantabant, impensè divinum implorantes numen. Quin etiam eos, qui ex Judæis, & Gentibus illuminati erant recens, his gratiis assuefaciebant, docentesque ea, quæ ante Gratiæ tempus erant, utpote divinæ Gratiæ umbram, relinquere, piè, religiosèque instituebant. Ejusmodi igitur precibus Spiritus S. adventum præstolabantur, ut divina ejus præsentia propositum ad Sacrificium panem, & vinum permistum aqua, ipsum illud Corpus, ipsumque Sanguinem Servatoris nostri Jesu Christi palam faceret, consecratumque demonstraret.*

IX. Constat igitur, universim esse recipiendam SS. Patrum sententiam docentem, prece mysticâ, & invocatione fieri Eucharistiam; quando certum est, ab ipsis Apostolis preces in Liturgia plerunque fuisse adhibitas. Nec tamen hinc aliquid adstruitur contra veritatem, Nam ibi preces primò sumuntur pro tota Liturgia, quæ tot preces continet, & invocationem creberrimam Numinis exprimit. Notat hoc non Latinus aliquis, sed ipse (1) Bessarion, & post Bessarionem (2) Gennadius, atque ex utroque (3) Diplovatacius, quorum, licet non Photianorum, dicta congruunt sententiis Photianorum. Nam Michael (4) Anchiali Patriarcha CP. initium, & finem Liturgiæ describens hunc decernit in modum: *αἱ δι' ἱερῶν ἡμῶν εὐχαὶ, δι' ὧν ἱερουργοῦμεν τὴν θείαν εὐχαριστίαν ἄρχονται ἐκ τοῦ, εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ πατρὸς, μετὰ τὴν ἁγίαν πρόθεσιν, καὶ τελειοῦνται ἐν τῇ εὐχῇ περὶ τοῦ ἀντιδώρου. At sacræ nostræ preces, per quas conficimus divinam Eucharistiam, incipiunt ab illis: Benedictum sit regnum Patris post sanctam Prothesim, & finiunt in illâ prece, quæ distributioni benedicti panis præit.* Quin & ipse (5) Philotheus Patriarcha, quo non ullus Photianus, aut Palamita severior, nihil addendum decernens Liturgiæ Chrysostomi, *τὰς θείας,* inquit, *τοῦ Χρυσοστόμου εὐχὰς, δι' ὧν συμπεραινόμεθα τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ τὸν ἄρτον τὸν ἐπουράνιον θύομεν, οὐδεὶς μήτε περικοπτέτω, μήτε προστιθέτω, ἀκεραίους, καὶ καθὼς παρεδόθησαν, ἐντυγχανέτωσαν τῷ λαῷ, καὶ τῷ ἱερῷ πρεσβυτερίῳ, ὁ δὲ τἀναντία πράξας, ἢ δογματίσας, ἀνάθεμα. Sacras Chrysostomi preces, per quas sacra Mysteria conficimus, & cælestem panem sacrificamus, nemo mutilet, nemo producat: integræ, quemadmodum tradita sunt, proferantur Populo, & sacro Presbyterio: qui secus egerit, vel docuerit, anathema sit.* Vides vocem preces ad totam Liturgiam significandam testimonio, imò usu Photianorum ipsorum adsumi: Collige proinde, hanc esse Patrum sententiam, Eucharistiam fieri per Liturgiam, Liturgiâ, in Liturgiâ: id, quod verissimum est; ex quo tamen minimè sequitur, fieri consecrationem precibus totius Liturgiæ, aut precibus Sacerdotis personam privatam, atque hominis solius gerentis, sed, ut iisdem Patribus placuit, precibus verbi Dei, quas mysticè fundit Sacerdos, ut personam Christi repræsentat. Id, quod accuratè explicat (6) Ambrosius, & accuratissimè (7) Augustinus dicens: Mystica prece, & invocatione Eucharistiam fieri: Quæ verba nobis ingerunt, quidquid Cabasiliani nequaquam intelligunt. Nam Mystica deprecatio illa est, quæ palam deprecationem minimè præ se fert, licèt eam reverà contineat; Est enim mysticum id, quod est, & non apparet, ut peritis Linguæ nostræ constitutissimum erit. Porro verba Christi, cùm à Sacerdote proferuntur, enunciaturque, neque speciem precum, aut invocationis habent, & reipsâ precantur, atque invocant. Etenim omnis forma cujuslibet Actionis ex illis, quæ pactum tacitum continent; quo Potestas validior obligatur, & ex obligatione quodammodò adigitur ad aliquid faciendum, quales omnino sunt formæ, quæ moraliter, uti Theologi loquuntur, operantur, precem, & invocationem continent: Qua ratione signa magica, &

(4) Cap. 2. n. 42.

(5) Hom. 27. in 1. ad Corinth.

(6) Orat. de tradit. S. Liturg.

(1) d. Epist. ad Philanthrop.

(2) Epist. Cathol. ad Bessario.

(3) In Schol. 8. Epistol. Bessario.

(4) Apud Canonarch. de vi Can. ad Trullan. c. 8.

(5) Apud eundem ibidem.

(6) Lib. 4. de Sacr. c. 4.

(7) Lib. 3. de Trinit. c. 4.

maleficia ope Cacodæmonis perpetrata crimen impietatis, & Idololatriæ censentur præ se ferre, quia, licèt palam non obsecrent Cacodæmonem, eumque non invocent palam, id tamen præstant clam ipsa magicorum pronunciatione verborum, ipsaque positione signorũ hujusmodi. Jam verba Sacramento faciendo præstituta sunt forma moralis moraliter operans, propterea quòd illis propositis, ac recitatis, clementissimum Numen, ex pacto cum hominibus liberrimè inito, quodammodo obligatur faciundo mirabili operi illi, quod omnem hominum intelligentiam superat, solaque fide credendum proponitur. Ea igitur, licèt neque precem, neque invocationem præ se ferant, habent tamen; suntque proinde preces mysticæ, & arcana Numinis, quod omnipotentiam suam ipsis promisit, invocatio. En, ut consecratio fit precibus non *μυστικῶς* recitatis, sed mysticis: neque enim Patres dixere, fieri Eucharistiam precibus secretò pronunciatis, sed precibus mysticis, id, quod addendum fuit, ne Cabasiliani ex Liturgiã Chrysostomi occasionem ulterioris insipientiæ caperent.

X. Sed, rejectis Cabasilianis, breviter & ii, qui Ritus nostros calumniantur, conscriptasque à maximis Ecclesiæ utriusque Doctoribus Liturgias damnant, refellendi sunt. Huc pertigit quorundam Latinorum dicacitas, ausa asserere, delendas à nostris Euchologiis tot preces inutiles, præsertimque illas, quæ post verba Christi funduntur, quippe quæ fuerint *petra scandali, & lapis offensionis*. Hoc docent Antonius (1) Caucus Archiepiscopus Corcyrensis, quem doctè refutavit (2) Allatius, (3) Catumsyritus (4) Ligus, & (5) Doctorculus quidam recentissimus, quem in Defensione Spanopuli probè dedolavimus. Horum tamen intemperiæ, sive potiùs ineptiæ, quanti nobis stent, Nos novimus, quorum Sacra detestantur Populi, quorum Eucharistia (proh nefas intolerabile!) spernitur, non sine publicæ potestatis invidia. Quasi verò olim Græci omnes negaverimus verbis Christi panem, & vinum in Christi Corpus, & Sanguinem transmutari, cùm hæc sententia, ne omnium quidem Photianorum suffragiis probetur, imò omnium Græcorum fide, plerorumque Photianorum reprobetur propalam calculis. Eorum nomine unus loquatur (6) Coressius, qui Symbolum explicans, ubi corporati Numinis miracula explanat: κἀκεῖνο δὲ, ait, θαυμαστὸν γέγονε μέγιστον ὑπ' αὐτοῦ, ὅταν λαβὼν τὸν ἄρτον ἔδωκε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ λέγων· λάβετε, φάγετε. τοῦτό μού ἐστι τὸ σῶμα· καὶ τὰ ἑξῆς. ἔπειτα δὲ καὶ αἰώνιον κατέδειξε τὸ θαυμασιώτατον τὸ ἔργον εἰπὼν, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν· δι' ὧν ἐδίδαξε τὸν τρόπον, ᾧ δεῖ ἁγιάζειν τὰ προκείμενα, τοῖς αὐτοῖς δηλαδὴ ῥήμασι, καὶ σημείοις· ἀμὴν, ἀλλὰ καὶ καταδικάζει τὸ καινοπρεπὲς τῶν γνωμῶν, ἃς εἰσήνεγκε τῇ ἐκκλησίᾳ Νικόλαος ὁ Καβάσιλας, τὸν ἁγιασμὸν τῶν ἁγίων δώρων εἰς τὰς εὐχὰς ἀναφέρων, ὃ οὐδεὶς τῶν ἁγίων πατέρων εἶπεν, οὐδὲ κανὼν διέταξεν, οὐδὲ συμφωνεῖ τῇ πίστει τῆς ἐκκλησίας, τῆς δεομένης διὰ τῶν εὐχῶν τὴν ἐπιφοίτησιν τοῦ ἁγίου πνεύματος, τοῦ ποιῆσαι τὸν ἄρτον σῶμα, τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ αἷμα οὐχ ἁπλῶς, ἀλλ' ὥστε γενέσθαι ἡμῖν, εἰς ὠφέλειαν. *Atque illud etiam ab ipso miraculorum maximum patratum est, cùm acceptum panem dedit discipulis suis dicens: accipite, & comedite, hoc est corpus meum, &c. Deinde æternum constituit mirabilissimum factum dicens: hoc facite in meam commemorationem. Per qua docuit modum, quo decet sacrare Proposita: iisdem nimirum verbis, & signis. Quinimò damnatur novitas sententiarum, quas invexit in Ecclesiam Nicolaus Cabasilas, consecrationem Sanctorum munerum ad preces referens: quod neque Sanctorum aliquis Patrum dixit, neque Canon ullus constituit, neque consonat Fidei Ecclesiæ petentis per preces Adventum Spiritus Sancti, ut faciat panem Corpus, quod autem in Calice, Sanguinem, non absolutè, & simpliciter, sed quò fiat nobis ad utilitatem.* Adeò verum est, ne Photianos quidem omnes probare Cabasilę Nicolai deliria. Quid Græci? Audiantur in Concilio Florentino loquentes. Interrogati namque à supremo Ecclesiæ Pastore, Gentisque nostræ amantissimo Eugenio IV. cur preces illas quasi consecrationem à Deo postulantes adderent, perinde ac si nondum foret Sacramentum peractum, fidem, sensumque Ecclesiæ suæ professuri quatuor præcipuos è suis, qui totius Gentis nomine responderent Pontifici, Archiepiscopos Russiæ, Nicææ, Trapezuntis, & Mitylenes delegerunt: hique Eugenio retulere: nullum Ecclesiam Græcam de consecratione tenere sensum, qui foret Orbi toti Christiano contrarius. Ex (7) Actis ipsis hoc accipe. Περὶ τῆς θείας ἱερουργίας ἐζητήθη πρὸς τῶν λατίνων, πῶς τῶν τοῦ Χριστοῦ ῥημάτων λαληθέντων, τὸ, λάβετε, φάγετε, τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ τὸ, πίετε πάντες, καὶ τὰ ἑξῆς, καὶ τῶν ἁγίων δώρων διὰ τούτων τελειωθέντων, ὑμεῖς μετὰ ταῦτα ποιεῖτε εὐχὴν, καὶ λέγετε· καὶ ποίησον τὸν μὲν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ σου, τὸ δὲ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ σου, μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ. Ἐλύθη καὶ τοῦτο οὕτως· ἡμεῖς εἴπομεν, ὅτι ὁμολογοῦμεν διὰ τῶν ῥημάτων τούτων τελειοῦσθαι τὸν θεῖον ἄρτον, καὶ γενέσθαι σῶμα Χριστοῦ, ἀλλ' ὕστερον, καθὼς καὶ αὐτοὶ λέγετε, κέλευσον, προσενεχθῆναι τὰ δῶρα ταῦτα διὰ χειρὸς ἁγίου ἀγγέλου εἰς τὸ ὑπερουράνιόν σου θυσιαστήριον. οὕτω καὶ ἡμεῖς εὐχόμεθα λέγοντες, κατελθεῖν τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐφ' ἡμᾶς, καὶ ποιῆσαι ἐν ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον τίμιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ· καὶ τὸ ἐν τῷ ποτηρίῳ τούτῳ τίμιον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καὶ μεταβαλεῖν αὐτὰ τῷ πνεύματι αὐτοῦ τῷ ἁγίῳ, ὥστε γενέσθαι τοῖς μεταλαμβάνουσιν εἰς νῆψιν ψυχῆς, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, μὴ γένηται εἰς κρίμα, ἢ εἰς κατάκριμα ἡμῖν. *De Divino item Sacrificio quæsitum est à Latinis, quomodo, prolatis Christi verbis, accipite, & comedite, hoc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur in remissionem peccatorum: & illis, bibite ex hoc omnes; hic est &c. & Sanctis donis per hæc perfectis, sive [illegible], vos postea additis orationem dicentes: & fac panem quidem hunc pretiosum Corpus Christi tui; quod verò in calice hoc est, pretiosum Sanguinem Christi tui, transmutans Spiritu tuo Sancto. Id etiam sic resolutum est. Fateri nos, diximus, per hæc verba transmutari Sanctum panem, & fieri Corpus Christi. Sed postea, quemadmodum & ipsi dicitis: Jube, perferri dona hæc per manus Angeli tui in supercæleste Altare tuum:*

ita

(1) *In libello de error. Græcor. c. 9.*
(2) *De Consens. utrinsq. Eccl. lib. 3 c. 16. n. 2. pagin. 1254.*
(3) *In Palinod. c. 9.*
(4) *Lib. 2. de hæres. c. 16.*
(5) *Conf. contra testam. Spanopuli n. 69.*
(6) *In Synops. Nili, ad Canon. CP. Synodi 8. in explicat. Symboli.*
(7) *Sess. ultima in MS. Bononien. Vatican. Allatian. & Impresso Romæ, & in histor. Concil. ejusd. Syropuli.*

ita nos quoque oramus dicentes, ut Spiritus Sanctus descendat super nos, & faciat in nobis panem hunc pretiosum Corpus Christi, &, quod est in Calice, pretiosum Sanguinem Christi, transmutetque illa Spiritu suo Sancto, ut fiant accipientibus in emendationem animæ, in remissionem peccatorum, non in judicium, & condemnationem.

XI. Hoc luculentissimo, ac publico testimonio sententia Græciæ comprobatur, quam proinde scelestissimi hominum immeritò prorsus insectantur, id agentes, ut robustissima causarum, queis Schisma stat, vivat diutiùs, maneatque, jurgiis ineptis, injustisque contumeliis, atque perpetuæ dicacitatis absurdis planè calumniis confirmata. Quid enim calumniosius, & injuriosius, quàm sacrata vel à Photianis Cabasilam secutis Munera Corpus Christi, Christique Sanguinem inficiari, cùm certum sit, vel à Cabasilianis sacratum panem veram esse Eucharistiam? Cùm enim hi veri sint Sacerdotes (nam hos fidem Orthodoxam professos non iteratis Ordinibus ad Ordinum usum admittit Apostolica Sedes) cùmque non negent verba Christi necessaria ad consecrationem, sed sufficientia tantùm inficientur; atque adeò vel in verbis Christi, quippe necessariis omnino ad tantum mysterium, *actualem*, ut ajunt, vel *habitualem* habeant consecrandorum Munerum *intentionem*, omnino dicendi sunt validè, si non licitè, atque adeò rectè, tametsi non ritè in Liturgiâ, quam celebrant, consecrare, quemadmodum & qui lustralibus aquis initiat, ut ut putet non suffectura ad effectum Baptismi verba. *Ego te Baptizo, &c.* addatque alia ut omnino necessaria, adhuc si & verba illa præscriptæ ab Ecclesia formulæ necessaria putet, velitque, quod facit Ecclesia & ipse facere, prorsus initiat, sacratque hominem illa cæremoniâ lustratum; id, quod ex communi (1) Theologia certum est. Quòd si vel Cabasiliani revera consecrant, panis ille verum est corpus Christi, atque adeò omni cultu, atque obsequio excipiendum, adorandum in viâ, in itinere stipandum, ne horreant Græci Latinorum sinisteritatem à pace, atque concordia deterriti; nec injuriâ contemptores, derisoresque venerabilis Sacramenti tanquam impios detestentur. Me miserum, cùm hæc audio, cùm hæc video, quibus doloribus torqueor! qua animi ægritudine penè conficior! Audio enim in his nostræ Salutis desperationem: Video provocari animos ad æternam rixam: Agnosco deteriorem fieri Orthodoxorum causam hac præposterâ severitate. Esto, Photiani hæretici sint, itidemque Cabasiliani ob hanc ipsam sententiam, quam impugnavimus: quamvis non defuere post, & ante Synodum Tridentinam, qui hanc eandem tutati publicè sunt ex Latinis non pauci, (2) Angelus, (3) Laudulphus, Petrus (4) de Aquila, (5) Pelbartus, Maturinus (6) Bretius, Nicolaus (7) Dorbellis, Petrus (8) Tartareus, Doctores (9) Colonienses, (10) Lindanus, Ambrosius (11) Catharinus, quos refert, ac sequitur De capite (12) Pontium Minister Generalis totius Ordinis Minorum, mox Archiepiscopus Cæsariensis. Sed sint hæretici propterea, non abnuo, sint etiam, uti ajunt, *formales* hæretici (licet hi paucissimi sint, invictâ eos, & plerumque probabili ignorantiâ excusante.) An idcirco verum Corpus Christi, latum præ manibus hæretici contemnendum? Adorares Corpus Christi manu Judæ delatum, non adores illud idem exceptum manibus innoxii fortassis hominis, quippe ignorantissimi? Ubi sub ditione Christiana Photiani vivunt, unà cum Latinis conveniunt, unà supplicationes publicè deducunt, unà laudes divinas utrâque concinunt linguâ: quod usuvenit & Corcyræ, & reliquis in Insulis Serenissimæ, ac triumphali Reipublicæ nostræ subjectis. Interrogo: Communicant in re sacrâ Latini cum Photianis passim, conspirantque unà ad laudes æterni Numinis; ubi agitur de cultu Corporis Christi, quod verum est, discedent, negabuntque publicum cultum ei Sacramento, quod Sacramentum verum negare non possunt? Dices, hos Græcos Insularum incolas censeri Catholicos. Utinam Photiani non essent. Sed si Photiani sunt, cur Sacris utuntur communibus, quorum Eucharistia negligitur, si Orthodoxi censentur, cur tanto horrore à divino ferculo, quod sacrificant, Religio latina recedit? At inquies fortassis, quid si horum aliquis nolit verbis Christi Sacra peragere? An non adorabitur panis merus? Quis autem novit, an Cabasilianus Sacerdos velit verbis illis facere Eucharistiam? Respondeo, eandem dubitationem esse posse de Orthodoxo presbytero. Quis enim te certum faciat voluntatis à Sacerdote interpositæ, addictæque verbis Sacrantibus? Quòd si Sacerdos illa verba divina pronuncians animum consecrandi non habeat, non ne adorabitur panis merus? Vides periculum utrobique esse idem prorsus, cui evitando suppetias Theologia præsentes affert, docens, adorandum esse Corpus Christi in tanto Mysterio non sine tacita quâdam hypothesi, quâ fiat, ut adorentur species illæ, si sacratæ sint. Hanc nempe hypothesim implicari dicunt à quâlibet adoratione speciebus exhibitâ sacris, atque hac docent, omne ἀρτολατρείας vitari periculum. Eodem modo philosophator de pane à Photianis sacrato. Adorandum erit sub illa hypothesi, quâ fiet, ut nihil eveniat aut Fidei, aut Pietati contrarium, cùm contra ex contemptu ingens damnum utrinque paretur, quando eo sæpe verissimum Corpus Christi contemnitur, eodemque proritantur ad odium animi Gentis, quæ rerum suarum non tenax modò, sed miratrix quantò certius blanditiis, beneficiisque ad amorem allicitur, tantò præsentiùs injuriis, contumeliisque provocatur ad manifestam vesaniam.

XII. Sed & illorum ineptiis respondendum est, qui censent, preces illas, quarum occasione Cabasiliani tam dementer de forma Eucharistiæ censuere, à Liturgiâ expungendas, quippe inutiles, aut perniciosas. Cur verò perniciosas? quòd, inquiunt, *petra scandali, & lapis offensionis*. Verùm, hic si quid valeret cavillus, multa etiam expungenda essent ex Euangelio. Occurrunt enim plurima ibi, unde hæretici dementer ineptiunt. Expungendæ & illæ preces ex (1) Liturgia Latinorum:

Jube

(1) *Vide Filliuc. de Sacr. tract. 2. c. 30. Layman. lib. 5. tract. 1. c. 4. Bonacin. disp. 2. q. 2. p. 4.*
(2) *Summa Ver. Eucharistia.*
(3) *In 4. Sent. dist. 8.*
(4) *In 4. Sent. dist. 8.*
(5) *In Rosario Theolog. e.*
(6) *In 4. Sent. dist. 8.*
(7) *In 4. dist. 8.*
(8) *In d. dist. 8.*
(9) *In Antididagmate cōtra Lutherum.*
(10) *Apud Simonem Richard. in notis uber. in Apolog. Severi pag. 169. col. 2.*
(11) *Utraq. dissertat. de hac sententia.*
(12) *In Tract. de hac materia oblato Sixto V. P. M. & vide Richard. a pag. 165. & seq. loco citato.*

(1) *Post Consecrationem.*

Jube hæc perferri, &c. quòd inde (2) Cabasilas ad confirmationem erroris sui argumenta desumpserit. Vetandum, ne sacris Muneribus consecratione dedicatis Crucis imprimatur signum, quòd inde Photiani deducant, non esse sacrata. Infinita sunt, quæ petra scandali fuere tum in Ritibus nostris, atque Latinis, tum in Paginis sacris, quæ tamen retinentur, & retinenda nmnino sunt. Cujus ea ratio est, quia, ut vocem Græcam retineam, *scandalum* duplex est, alterum, quod agit, quod patitur, alterum: & illud sanè malum ex se est, quando ex se trahit ad malum, estque intimè ipsa occasin peccati. At hoc ex se malum non est, quando neque trahit ad malum, neque ex se peccandi causam præbet, licèt extrinsecùs, hominum nequitiâ fiat, ut ex eo homines aliqui peccandi occasionem accipiant. De illo loquitur, cùm, (3) ait: *væ homini illi, per quem scandalum venit*; & (4) *qui scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt*, &c. De eodem intellige, cùm dicitur de filiis (5) Heli. *Erat peccatum puerorum grande nimis, quia avertebant populum à Sacrificio Domini*, & cùm toties (6) de Jeroboamo repetitur, *qui peccavit, & peccare fecit Israel*. At de hoc ea sunt, quæ occurrent in verbis Simeonis Sanctissimi senis de Christo (7) vaticinantis: *positus est hic in ruinam, & resurrectionem multorum*: quemadmodum de eodem sub lapidis allegoria (8) dicitur, *super quem autem ceciderit, conteret eum*. Quaprnpter Christum ipium Paulus (9) Apostolus appellat, *Judæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam*. Unde apertissimum est, non omne scandalum esse tollendum, sed illud dumtaxat, quod ex se ad peccatum inducit: ni dicas, vel ipsum, quod absit, Servatorem Christum perperam operatum, quòd ejus nperibus visis, licèt miris, & optimis, ut verbis utar sacris, *scandalizarentur* perfidissimi Pharisæi. Porro preces illæ in Liturgia nostra, licèt scandalum sint Cabasilianis, non tamen *activum*, ut ajunt, *scandalum*, sed *passivum*, uti dicimus. Non enim ex se trahunt ad perditissimam opinionem, ut apertè docuimus, ipsique Nostri publicè interrogati publicè professi sunt. Sunt porro preces à Sanctissimis Patribus institutæ, quin imò ab Apostolis ipsis usurpatæ, ut constat ex Liturgia Jacobi, & Marci, in qua recitantur eædem. Iis usa est Ecclesia nostra annis ferme sexcentis supra millenos, iisdemque utitur etiamnum, non in Græcia modò, sed in ipsa Romanâ luce, sciente, approbante Apostnlica Sede. Quis ergn illas damnandum scandalum dicet, aut affirmabit perniciosas sine nota temeritatis? Quòd si neque scandalum vetandum sunt, neque ullius unquam exitii occasinnem fecere, cur erunt à Ritualibus libris expungendæ?

XIII. Desipit prorsus, quisquis hoc dicit, desipietque manifestiùs, qui post hæc scripta nostra hiscere contra Sacratissimas Cæremonias audebit, demonstraturus sanè stupiditatem suam, quam hostes nostri truculentissimi ubique jactant, arbitrati præpostern sanè ausu Theologiam, quam profitentur, Philosophicis dumtaxat tricis armandam, queis possit Veritatem tutari,

(2) *In Expos. Missæ d. c. 30.*
(3) *Mat. c. 18. n. 7.*
(4) *d. c. 18. n. 6.*
(5) *1. Reg. c. 2. n. 17.*
(8) *4. Reg. c. 3 nn. 3. & cap. 10. n. 29. & 31. & c. 13. n. 2. & alibi sæpe.*
(7) *Luc. c. 2. n. 34.*
(8) *Mat. c. 21. n. 44.*
(9) *1. Ad Corinth. c. 1. n. 23.*

cùm Theologia plerunque pudendis erroribus obnoxia sit, quando à normâ Conciliorum, à regulis Juris Canonici, & à notitia Christianæ vetustatis abscedit. His siquidem habendis operam darent recentiores Theologi, tricasque prorsus inutiles amandarent, queis fit, ut, penè dixerim, de omnibus dubitemus, non his ineptiis dicundis tererent tempus, nec se viris eruditissimis deridendos exponerent. Neque enim aliter excipiendi sunt, qui preces illas inutiles dicunt. Quid? Ajo, contumeliis excipiendos, castigandosque publicè, qui de rebus Sacerrimis obloquuntur. Ullus si pudor haud est damnandi integram Gentem, & quidem Orthodoxam, imò partem alteram Orbis Christiani: At esto aliquis pudor damnandi Antiquitatem Sanctissimam, quæ preces illas instituit, atque utilissimas esse duxit. Esse autem utilissimas non quidem Sacramento, aut ex toto, aut ex parte conficiendo, sed propositn, Actionique celebrantis Presbyteri, stipandisque, ut ita dixerim, efficacissimis Christi verbis, palam est. Preces enim illæ, ut ipse (1) Cabasilas testatur, Sacerdotem virtute quadam divina afflant, ac quodammodo consecrant, ejusque mentem à terrenis rebus purgatam ad Cœlestia subvehunt, Populum etiam expiant, & pro en ad Deum fusæ ad Sacramentum adorandum, atque suscipiendum digniùs præparant, sanctiusque. Actioni præterea nrnatum plurimum afferunt, ne leviter, cursim, hæc Sacra absnlvantur, quemadmodum fusè docet (2) Bessarion, & post eum ex eo (3) Arcudius, penes quos etiam causas reperies, ob quas Jacobus, Marcus, Basilius, atque Chrysnstomus, post prolata verba Christi, queis panis, & vinum, in ejus Corpus, & Sanguinem convertuntur, velut prn iisdem consecrandis, supponendisque speciei Eucharisticæ Spiritu Sancti virtutem Ecclesiam docuere precibus advocare. Quæ illi dixere, intacta suntn: dabo hic altiores causas ex recentioribus Nnstris desumptas, quas etiam (4) Goarius edidit de rebus Nnstris nptimè meritus.

XIV. Primò igitur id ita factum existimn ex (1) Coressio, quia, licèt certn certiùs credat Ecclesia, solis verbis Christi hoc Mysterium confici posse, horret attamen animus, mens titubat, refugit affectus, sine precibus aut divinissimam hostiam consecrare, aut penè irreligiosn more consecratam excipere. Ea propter gnara ejus, quod sibi expedit magis, & initiando Mysterio congruit, ad laudes Dei, verbi ejus præconium, precesque maximè pro ipsa Consecratione fundendas regreditur. Licuit enim; imò & Deus ipse gaudet, nos promissa ejus, quibus tamen eum non stare nefas est, precibus nostris snlicitare, &, ut adimpleantur, urgere. Spontanea quippe est, & libera æquè, ac donum, doni promissin, & uti spontanea doni pretio comparatur. Ut itaque Doni à Deo promissi nullà vi impediendà, nullâque arte defectura præveniri potest donatio, multarum precum impendio (nam & Ecclesia latina pro Consecratione certissimâ diu precatur, & multùm) ita doni jam recepti, supraque vires, ac merita collati possessio vntis nmnibus expeti potest, & postulari; nnn eo quidem fine, ut

(1) *In Explic. Liturg. c. 1.*
(2) *d. Epist. ad Philanthro.*
(3) *Lib. 3. suæ Concord. c. 31.*
(4) *In Euchol. ad Missam Chrysost. not. 139. pag. 140. col. 2.*
(1) *In d. Explicatione Symboli CP.*

denuo

denuo comparetur, sed ut pacificè teneatur, & voluptas ex eo orta crescat, foveatur, confirmeturque. Id, quod in Liturgiâ nostrâ maximè præstandum occurrit, ubi, cùm ante consecrationem nullæ, quæ eam peterent, fundantur preces, cùmque ipsa consecratio Sacerdotis, & vires, & merita superet, secum saltem, ut comites, preces debitas opus est, ut deducat. Hinc spacio aliquo dato post consecrationem è latente mentis, cordisque sinu educitur, & Deo offertur comparata non tempori, quo profertur ore, sed potiùs præterito consecrationis momento, quo fieri debuerat. Sic sanè, cùm Deum panem, & vinum producentem, *vivificantem* dona illa sacrâ, & mysticâ mutatione, *benedicentemque* jam consecrata celebrare deberet Ecclesia, aliis, quibus eo in actu occupabatur, non amplius detenta, cùm hoc se debito exolvere molitur, quasi pro beneficio tunc conferendo omnipotentiam, benignitatemque Dei vocibus his commendat, ac prædicat. *Hæc* (2) *omnia, Domine, semper bona creas, &c.* cùm tamen longè ante illa creata, per Verbum ejus *Sanctificata*, & in Vitam, Sanctitatemque populi destinata, cælestique, uti dicimus, *benedictione* cumulata jam jam præstituta sint per sui susceptionem ad venturæ felicitatis promissum. Secundo ex (3) Gennadio, cùm ad consecrationem præstandam duo efficientia principia coeant, Christus, & homo, convenit, utrunque in tam difficili opere edendo non tantùm actionem conjungere, exercere virtutem, sed & agendi rationem ipsam statûs sui conditioni congruentem manifestare. Porro Christus, ut Deus, vel imperio, vel certè verbo opus illud aggreditur, homo velut minister in opere agendo licèt à Christo dependeat, virtutemque suam omnem ab eo, ceu *Subjectum*, ut ajunt, *instrumentale*, mutuetur: quare loco Christi loquitur, verba Christi usurpat, præcipuam Christi potestatem sibi arrogat; tamen sui tandem status memor, suæ *humilitatis* conscius, suæ infirmitatis reus, quod non nisi precibus; quantum in se est, posset obtinere, precibus quoque exposcit, & quod jam effectum vires suas superare cognoscit, velut efficiendum comparare molitur.

XV. Tertiò ex (1) Diplovatacio, licèt Christo, ut præcipuæ causæ, Sacramentorum virtutem concedat Ecclesia nostra, solet tamen similes, paresque vires Spiritui Sancto tribuere. Hinc in (2) Baptismo, (3) Chrismate, & Oleo Infirmorum, quemadmodum & in (4) Pœnitentia, & in (5) Ordinibus Spiritus S. virtutem invocat. Cùm igitur Christi virtutem Verba Christi manifestaverint; effectum itidem Spiritus Sancti supplex efflagitat, ut opus ipsum à Spiritu Sancto pendere profiteatur. Neque hi Anachronismi in rebus Nostris novi. Nam & in Ordinibus Pontifices nostri post formam ipsam Verborum, qua jam collati sunt Ordines, gratiam Spiritus invocant, (6) ajuntque, εὐξώμεθα ὑπὲρ αὐτοῦ ἵνα ἔλθῃ ἐπ' αὐτὸν ἡ χάρις τοῦ παναγίου πνεύματος, *Oremus pro ipso, ut super eum veniat gratia sanctissimi Spiritus*, quæ tamen eundem ad gradum Ecclesiæ provectum, adeptumque Ordines demonstrarat. Quartò ex (7) Arcudio, licèt momento factam Munerum conversionem verbis Christi prolatis fateamur Græci, tamen illa mutatio habet dispositiones prævias, subsequentesque, non sine multa, & copiosâ serie precum, quas & efficaces, & utiles asserit (8) Basilius his verbis: τὰ τῆς ἐπικλήσεως ῥήματα ἐπὶ τῇ ἀναδείξει τοῦ ἄρτου τῆς εὐχαριστίας τίς τῶν ἁγίων ἐγγράφως ἡμῖν καταλέλοιπεν; οὐ γὰρ τούτοις ἀρκούμεθα, ὧν ὁ ἀπόστολος, ἢ τὸ εὐαγγέλιον ἐπεμνήσθη, ἀλλὰ καὶ προλέγομεν, καὶ ἐπιλέγομεν ἕτερα, ὡς μεγάλην ἔχοντα πρὸς τὸ μυστήριον ἰσχὺν, ἐκ τῆς ἀγράφου διδασκαλίας παραλαβόντες. *Invocationis verba in Consecratione Sancti Panis Eucharistiæ, quis nobis Sanctorum reliquit? Non enim his contenti sumus, quæ vel Apostolus, vel Evangelium commemorat; sed & ante, & post dicimus alia, uti magnam ad Mysterium habentia vim, quæ nimirum à scripta Traditione accepimus.* Nec mirum, prævias, subsequentesque dispositiones in tanto Mysterio esse, quando in eodem antecedentes, subsequentesque mutationes agnoscimus plures, morales sanè, sed physicam illam stipantes, qua ex pane fit Corpus Christi. Vide plures penes (9) Goarium ex Arcudio desumptas, atque inde confice, precibus illis moralem mutationem indicari, non verò physicam illam, atque præcipuam, quæ facta jam creditur ex iisdem precibus, ut ante docuimus perpendentes illud μεταβαλὼν τῷ πνεύματί σου τῷ ἁγίῳ, quod ex præterito mutationem physicam jampridem factam protestatur. Hæc de celeberrima Sententia obiter dicta sufficiant, quam in tractatione judicialis Confessionis delibare oportuit, ut Margunii fastum ignorantissimum, ingestumque fastu illo errorem refelleremus.

(2) In Liturgia Latina post memento mortuorum.

(3) In Epist. Catholic. ad Bessario.

(1) In Synops. tit. de Sacr. Sect. 3. de Euchar.

(2) In Euchol. tit. off. S. Baptis. in 2. Orat. ante fin. ubi Goar. n. 7. pag. 363.

(3) In off. S. unguent. in 1. Orat. ubi Goar. not. 20. pag. 636.

(4) In omnibus Orat. Pœniten. Euchol.

(5) In qualibet forma Ordinum. Vide Euchol. in Ordinat. Lecto. Subdiaconi, Diac. Sacer. & Episc. & ubique Goar.

(6) In Ordinat. Sacer. post formam i Euchol.

(7) In respons. ad Catumsyrit. c. 6.

(8) Lib. de Spirit. S. c. 27.

(9) Ad Missam Chrysost. not. 139. pag. 140. Euchol.

Finis Responsi Quinti.

EXAMINIS, AC TESTIMONII SACRIS ORDINIBUS PRÆMITTENDI RELIQUA.

Responsum VI.

Ad eundem Illustrissimum, ac Reverendissimum

MELETIUM TIPALDUM ARCHIEPISCOPUM, ET METROPOLITEN PHILADELPHIÆ.

SECTIO I.

De Præsumptionibus, ubi Obiter de Suprema Potestate Rom. Pontificis.

SUMMARIUM.

I. *Præsumptionem tertiam Evidentiæ publicæ speciem esse. Dementia Margunii Præsumptionem ignorantis: ejusdem calumnia in Latinos. Ab his præsumptiones temerarias reprobari, quemadmodum & non certas, deductasque à Natura.*

II. *Præsumptio Juris quænam sit. Ejus duplex ratio, quæ latè describitur. An contra Præsumptionem Juris, & de Jure probatio sit?*

III. *Præsumptionibus Juris utendum Episcopo in Examine, & probatione Candidati Ordinum. Ratio, propter quam Photiani præsumptionem reprobant.*

IV. *Latini Potestatem Rom. Pontificis à Præsumptione non probant. Probant à potestate Monarchica, quæ asserenda est, in Ecclesia. Ea constituitur, omissis cæteris, Patriarcharum CP. Synodicis.*

V. *Ea Synodica ab interpretatione Margunii defenduntur.*

VI. *Ostenditur ex Synodicis, ut explicantur à Margunio, nihil confici utile Scopo, ob quem lata sunt.*

VII. *Constituta Monarchia in Ecclesiâ, proponitur argumentum illam tribuens Rom. Pontifici: ostenditurque, potestatem eandem esse in Successore, & in Prædecessore Principe.*

VIII. *Suprema potestas in Petro argumento communi ex Bessarione constituitur, authoritate Verbi Divini, & Patrum.*

IX. *Confirmatur idipsum ex Patribus Græcis, & cavillationes Photianorum refelluntur.*

X. *Idem cõprobatur clarioribus Patrum effatis, & tandem ipsâ Photianorum authoritate.*

XI. *Romanum Pontificem Successorem esse Petri.*

XII. *Rejectâ responsione Margunii, ex Græcorum testimonio decernitur, nullum posse Successorem Petri dici, præter Rom. Pontificem.*

XIII. *Proponuntur ineptiæ Nili Cabasilę, ostenditurque discrimen inter Petrum, & successores ejus non pertinere ad potestatem.*

XIV. *Romanum Pontificem posse appellari Apostolum. Etiamsi appellari non posset Apostolus, id nihil officere, quin non Apostolus sit Successor Apostoli. Eundem esse Pastorem, ac Doctorem Orbis universi.*

XV. *Posse ad insulas Orientis provehi Episcopos à Romano Pontifice, probatur authoritate Græcâ. Ex diversitate morum non probari diversam potestatem in Successoribus Petri.*

XVI. *Eodem modo immediatè à Deo confertur Rom. Pontifici, ac collata fuit Petro eadem potestas solvendi, & ligandi, quæ decet solvere, & ligare. Sententiam docentem, potestatem Jurisdictionis dari Episcopis immediatè à Deo, esse probabilem, & invidiosam minùs Rom. Pontifici.*

I. PRolixitas Tractationis facit, Sacratissime Antistes, ut, quę pertinent ad Examen, ac Testimonium, uno Responso dari non possint, præsertim cùm ubique nobis Photianus occurrat, ut olim Herculi in Amazonas contendenti creber Pygmæus, non sine crebrà, longâque parenthesi refellendus. Patior igitur, quod olim Judæi, cùm, (1) Esdrà Duce, diruta jampridem Patriæ mœnia reficerent, quibus unà erat ædificandum, pugnandumque, ne aut hostium subinde irrumpentium audacia munitionem Urbis moraretur, aut mœniendæ Urbis pacatum studium pios opifices, ædificatoresque in periculum traheret, ac præsens exitium. Neque, ut olim his, hactenus mihi felicitas defuit. Ete-

(1) *Esdr. li. 1. c. 4. n. 17. & 18.*

nim ita, ni fallor Margunii, Severi, Coressii, cæterorumque Photianorum conatus, meque, ac tractationum mearum interpellantes importunè iter, compescui, ut non tamen Operis structuram mei ntinsus omiserim. Id, quod & in Responso postremo præstiti, ultus unà & Cabasilianorum dementiam, & vesaniam hostium nnstrorum. Quapropter ad propositum redeo, eluctatusque notitiam Confessionis probaturæ Ordinum obices, ad tertiam Evidentiæ speciem propero, quæ Præsumptio dicitur, non illa sanè qualiscunque, sed Præsumptio Juris, & de Jure. Nam præsumptionum multa esse genera, & ante nos Jurisconsultissimi Græcorum, ut Latinos omittam, videndos penes (1) Alciatum, & (2) Menochium, agnovere cum (3) Matthæo Monacho post (4) Attaliaten, & post utrumque cum (5) Tipucito, & (6) Harmenopulo, quos latè producit (7) Diplovatacius, & unus ignoravit Græcorum (8) Margunius inter lethalia crimina legitimam hanc probationem recensens, non sine Jurisperitorum risu, & stomacho. Quid enim aut insulsius, aut ineptius, quàm, quòd aliqua præsumptio temeraria sit, ac jure damnetur, propterea præsumptionem omnem damnandam asserere? Quò fit, ut æquè demens appareat Margunius, cùm ad invidiam etiam ex hoc capite vocat Latinos his verbis: *ἡ αὐτῶν κρίσις κατὰ τὸ πλεῖστον, ὡς λέγουσι, προλήψεσι γίνεται, ἤγουν διὰ ματαίας καταγνώσεις, καὶ παντὶ νόμῳ καταδικασθείσας.* ***Eorum judicia præsumptionibus plerunque, uti dicunt, fiunt, hoc est, per vana præjudicia, & omni lege damnata.*** Manifesta Calumnia est: Latini enim leves, ac temorarias præsumptiones ubique repellendas docent. Certè, quemadmodum Jura nostra relata per (9) Harmenopulum palam decernunt, his præsumptionibus animum Judicis minimè obnoxium esse debere, ita & (10) Latina: Quin imò utraque Ecclesia eandem, & utrique communem legis Civilis (11) Sententiam secuta docet, in dubio nullam esse præsumptionem delicti. Quare consilium, quod in utranque partem accipi potest, ad æquiorem sumendum asseritur tum per (12) Tipucitum, tum per (13) Jasonem, & (14) Alciatum, uno suffragio Græcis, Latinisque idem probantibus, quippe veritatem professis deductam ex eodem principio, quod inter Juris (15) regulas ritè recipitur, atque ex doctrinâ Doctoris (16) Gentium comprobatur, docentis, Christianam Charitatem benignam esse, ut neque: *ζηλοῖ, οὐ φυσιοῦται, οὐ περπερεύεται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τὰ ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογίζεται τὸ κακόν, οὐ χαίρει ἐπὶ τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δὲ τῇ ἀληθείᾳ:* ***æmuletur, neque inflectur, neque agat perperam, non cogitet malum, nec gaudeat super iniquitate, congaudeat autem Veritati.*** Eodem modo, cùm de plena probatione agitur, utriusque Gentis Jurisprudentia naturæ præsumptionem repellit. Neque enim in filium, qui malum nactus est Patrem, aliquid audet, quamvis aliquando hæc præsumptio non minimi ponderis sit, præsertim cùm savendum alicui est. Quare semper à Patre filios diligi, parentesque à filiis amari, præsumimus, ut docuit (17) Paulus IC. & notat (18) Innocentius, quem refert Hippolytus (19) de Marsiliis, idemque dixit ante hos Matthæus (20) Monachus; ex quo infert id, quod post eum tradidit (21) Tipucitus: etiam si pater filium suum nocentem obtulerit Judici, non præsumi obtulisse ultimo supplicio puniendum, quemadmodum ex antiquis asserit (22) Martianus IC. Eodem modo, si pater exhæredem filium esse jubeat, non præsumimus filium exhæredem factum causa ingrati animi propterea, quòd naturaliter filii grati parentibus sint, ut post eundem Matthæum (23) Monachum, & (24) Tipucitum docuit (25) Accursius, rejiciens eam ob causam onus probandi vitium ingrati animi in ipsum hæredem. Nec desunt alia plurima exempla videnda penes (26) Alciatum, quibus evincitur, hanc præsumptionem Naturæ utilem esse, quam tamen, quippe fallacem, in plurimis à Ratione plenæ probationis, atque adeò legitimæ evidentiæ Latini unà, Græcique penitùs abstinent; quemadmodum & hominis præsumptionem, eam nimirum, quam Jus non decernit, sed Judicis arbitrio committit, ut de eâ, an fide digna sit, ipse dispiciat: juxta ea, quæ passim occurrunt (27) in Jure. Hæc enim etiam falso subest, & sæpe Judicium hac duce decipitur. Quare, licèt nemo prodigus præsumatur, ut (28) Leges docent, & unusquisque bonus esse censeatur, ut alibi ostendimus, & Juris (29) authoritate certissimum est, tamen, ubi agitur de præjudicio alterius hæc minimè præsumuntur, quemadmodum constituit (30) Glossa (31) ante Felinum, ante quem idipsum tradidit (32) Harmenopulus.

II. Quò fit, ut præsumptiones hujusmodi in re, de quâ agimus, locum non habeant: neque enim favori operam damus, sed examinamus rejiciendum, si dignus nota videbitur. Accedit, ogi de damno Ecclesiæ, cujus Sacris, si ministrum minimè idoneum præficias, non minimum imminebit Sponsæ Christi periculum, populisque tali ministro usuris certissimum damnum. Igitur præsumptio, quam prosequimur, Juris authoritate constat, eaque, ut Latinorum definitiones omittam, sic à (1) Tipucito universim describitur: *πιθανὴ τῆς ἀληθείας προβολὴ ἐκ βεβαίου σημείου ἀναδύουσα, καὶ ἀληθείας ἰσχὺν ἔχουσα ἐν τῇ δίκῃ.* ***Probabilis veritatis processus ex certis signis adveniens, & Veritatis vim obtinens in judicio.*** Huic definitioni videtur adstipulatus (2) Alciatus asserens, Præsumptionem esse probabilem conjecturam ex certo signo. Nec mirum: quando doctus ille Jureconsultus, qui inter primos Jurisprudentiam erudivit, sæpe ex Tipucito multa, & acuta magis, magisque docta, suppresso nomine, ut moris jampridem Latinis est, mutuatur. Dixi tamen, hujus præsumptionis descriptionem datam à Tipucito summam esse, & universim conceptam. Etenim Præsumptionis, quæ à Jure est, duplex est ratio: aliam Juris esse dicimus, aliam Juris, & de Jure. Et illa quidem probationem contrariam admittit, ut post (3) Speculatorem IC. Latini omnes asseverant,

(1) De præsump. reg. 1. (2) De Præsump. q. 1. & seqq. (3) In Synops. Attal. ad ti. de Præsump. schol. 1. (4) d. tit. de Præsump. per tot. (5) ad li. 22. Pandect. ti. 3. (6) Ad novell. 8. Leon. in princ. (7) In Synop. Jur. Græc. tit. de prob. (8) not. 12. in Apost. Con. (9) in d. Novell. 8. in med. (10) c. 1. 12. q. 1. c. eveniet q. 3. c. si quis verò 86. di. c. licet heli. de Simon. (11) in l. merito ff. pro soc. (12) Ubi supra ad l. 8. eod. titulo. (13) in l. 1. col. 6. C. de ser. fugit. (14) de Præsump. reg. 3. præsu. 1. (15) in c. estote ac reg. Jur. (16) 1. ad Corinth. c. 13. n. 4. (17) in l. isti quidē in fin. ff. quod met. causa. (18) in c. cum locū de Spons. (19) in repet. l. un. ff. de rap. Virg. col. 3. n. 7. (20) Schol. 8. ad Synop. Attal. tit. de præsump. (21) ad d. lib. 22. tit. 3. l. 3. (22) in L. milites in 2. ff. de re militar § pen. (23) Ubi supra Schol. 9. (24) Ubi supra d. l. 3. (25) in l fin. in princ. ff. quod met. cau. (26) de præsump. Reg. 1.

(27) l. minor 25. anni ff. de minor. l. verū ff. de donat. inter vir. & uxor. L. ob carmen §. si testes ff. de test. (28) l. cum pan. ff. de oper. lib. (29) c. dudum. de præsump. l. merito ff. pro soc. l. servos l. jurisjur. C. de prob. glos. in c. 1. de scrutinio. (30) in c. statutum §. cū verò ver. ab aliquo de rescrip. in 6. (31) c. cū in jure col. 1. de off. deleg. (32) Ubi supra in fine

(1) d. tit. 3. l. 3. (2) d. regula 1. (3) tit. de præsump. §. species n. 4. sequitur Barth. in l. sive possidetis C. de prob. & in l. sciendum ff. de Ver. oblig. Abbas in c. is qui de sponsal. (4) in d. Novell. 8. ante fin. (5) in c. propositi de Probat. (6) Penes Canonarch. de vi can. tit. de prob. ad Synod. Trull. (7) l. antiq. C. ad Vellejan. l. fin. C. ad macedon. l. à D. Pio §. si pignora ff. de re jud. specul. ubi supra n. 5.

rant, & ex Nostris docuit (4) Harmenopulus, nec repugnat aut Jus (5) Pontificium, aut Jus (6) nostrum. At hæc adeò certa est, ut, si tentes oppositâ probatione vim ejus effugere, nihil agas: Id, quod multiplici (7) Juris communis authoritate manifestum est; quare necessaria dicitur, quia super hac Præsumptione lex firmum sancit Jus, eamque pro certissimâ veritate habet, ut (8) Speculator edisserit, exemplisque demonstrat, quod præstat etiam in re hæreticorum fusiùs, & doctiùs (9) Simanca, Franciscus (10) Pegne, Ludovicus (11) à Paramo, Martinus (12) del Rio. Vel potiùs, ut mihi videtur, necessaria dicitur eò, quòd cogat, & adigat judicem ad præstandam fidem, ferendamque sententiam juxta ea, quæ per ipsam probantur, quòdque nec tergiversatione aliquâ refelli queat, orta ex violentis, convincentibus, & coercentibus conjecturis, ut asserit, & multis probat (13) Eymericus. Vide de hac de re multa utilia penes Prosperum (14) Farinaccium, & plura penes (15) Diplovatacium nostrum ex Græco Jure deprompta, quæ frustra convellere tentat (16) Rojas, arbitratus, contra hanc Præsumptionem admitti probationem posse, & quidem, uti ajunt, *directam*. Nam de eâ, quæ *indirecta* dicitur, sive obliquâ, non ambigo. Novi enim admitti posse, quemadmodum & (17) Simanca docuit, & Pegna (18) recipit, & probat (19) Farinaccius, quorum opinionem veram esse pronunciarunt Jurisconsulti nostri, qui, duce Matthæo (20) Monacho, palam tradidere: τὴν μεγάλην πρόληψιν ἀποδείξει ἐναντίᾳ καταπολεμῆσαι οὐκ ἔξεστιν, εἰ μὴ βουλομένῳ ἀποδεῖξαι, ὅτι ψευδὲς ἐκεῖνο, ὃ προτίθενται οἱ ἀντίπαλοι, διὰ τοῦ νόμου ποιοῦντες τὴν μεγάλην, καὶ ἀήττητον πρόληψιν. *Magnam Præsumptionem* (Juris, & de Jure intellige, maximèque violentam) *probatione contrariâ superare non licet, nisi ei, qui velit ostendere falsum illud, quod proponunt adversarii quasi Legis faciens magnam, & invictam Præsumptionē.* Quibus verbis, quæ aliunde invicta præsumptio dicitur, unà vinci posse dicitur, si obliquè labefactetur id, unde videtur exorta. Quo fit, ut penes utranque Gentem Præsumptio hæc validissimè probet, & ad rei legitimam evidentiam referri queat, ut ex illa ritè sententia, vel repulsa lata probatissima sit.

III. Hinc Antistes hac etiam utetur in hoc Examine. Ex eâ enim si rejiciet, ritè rejiciet. Neque obsint, quæ ex Juribus perperam intellectis, & ridendum prorsus in modum explicatis objiciunt Photiani, rati ex Præsumptione nullo modo judicandum esse. Ea enim omnia, quæ (1) alibi protulimus, & profligavimus ulti Doctorculi cujusdam in Gentem nostram contumelias; ea, inquam, omnia, & quæcunque alia sive (2) Margunius, sive (3) Coressius, sive (4) Corydaleus congessit de levi, ac temerè conceptâ præsumptione intelligenda sunt, ex quâ potest quidem aliquando, & in gravissimis criminibus oriri suspicio, ut apertè docet essatum (5) Justiniani utrique Genti receptum, atque universim constituens, *adversis sanctionibus debere succumbere eos, qui vel ex levi argumento à judicio Catholicæ religionis, & tramite detecti fuerint deviare*: non tamen potest judicium plenum, & certa sententia ferri: cùm contra ex Præsumptione Juris, & de Jure certissima, efficacissima, probatissima condemnatio ferri queat, quemadmodum post (6) Harmenopulum, & (7) Diplovatacium, Latini docent cum Joanne (8) de Anania, (9) Geminiano, & (10) Franco, quibus adstipulatur Umbertus (11) Locatellus, & author (12) Repertorii Inquisitorum, (13) Squillacensis etiam, & (14) Carrerius, (15) Bossius, (16) Eymericus, (17) Pegna, (18) Decianus, (19) Menochius, quos refert, & approbat (20) Farinaccius. Quorum omnium authoritate, quæ Græca simul, & Latina est, constituta Præsumptio hæc potentissima, ad adstruendum, constituendumque idipsum, propter quod à Photianis passim rejicitur, & propalam reprobatur, utilissima erit. Etenim non aliam ob causam Præsumptionem ii, quos superiùs retuli, aliique ex Photianis quamplurimi receptam palam Jure utriusque Gentis clarissimo, manifestissimo, damnant, nisi quòd ea validissimè, uti existimant, comprobatur suprema Romani Pontificis Authoritas nulli subjectorum Pontificum comparanda, quippe quæ supergreditur omnes, & in omnes apprimè dominatur. Testatur hoc Magnus ille Theologus Byzantinus, quem Photiani hoc sæculo Theologicè delirantem Oraculi ritu auribus arrectis, bibulisque audierunt, ne nimirum novus Orpheus deesset Græciæ, qui contra quàm priscus ille, non saxis adderet sensum, sed hominibus demeret. Is porro in Libello, quem sæpe produximus, quoque Nili Rhodii crassas ineptias commentario dignatus est, sic (21) notat: ἀλλὰ τῶν λατινικῶν ἐπιχειρημάτων τὸ ἰσχυρότατον ἐκ τῶν προλήψεων ἀναδίδοται. λέγουσι γάρ· ὅτι καὶ παραδόσεως, καὶ κατὰ νόμον κανόνων φανερόν ἐστιν, ὅτι ὁ τῆς Ῥώμης ποιμὴν, ποιμήν ἐστι τῆς οἰκουμένης, τοῦτο λεγόντων τῶν τε κανόνων, καὶ τοῦ ἔθους. ἡμεῖς δὲ δυσχερὲς λογιζόμεθα περὶ τούτων πολυπραγμονεῖν· οἴδαμεν γὰρ ἀποφῆναι, ὅτι ἐκ προλήψεων οὐδεμία ἀπόδειξις· καὶ τοῦτο διαμαρτυρούμεθα βεβαίως τὰς ἀγχινοίας πάσας χλεύην τιθέμενοι, καὶ γέλωτα. *Sed Latinarum argumentationum robustissima ex præsumptionibus proponitur. Dicunt enim & ex Traditione, & ex legibus Canonum manifestum esse, Romanorum Pastorem Pastorem esse Orbis Terrarum universi, hoc dicentibus tum Canonibus, tum consuetudine ipsa. Nos verò difficile reputamus de his superstitiosis agere. Novimus enim inficiari, ex Præsumptionibus ullam esse probationem: atque hoc certissimè testamur deridentes argutias omnes.*

IV. Hæc aliquando ingenuè Coressius, fassus palam, qui omnia Latinorum argumenta futilia nuncupat, hoc unum difficile. Quod tamen reipsà adeò Latini contemnunt, ut illud ad rei aliunde certissimæ, solisque fortassis in Græcia Photianis obscuræ probationem minimè conferant. Quare eo neque (1) Bellarminus, neque (2) Allatius utitur ex recentioribus, neque ex Antiquis Hugo ille (3) Heterianus, qui multa scripsit in Photianos diu inter ipsos versatus in aula Manuelis Comneni, neque Manuel (4) Calecas, aut Joseph (5) Methonensis hoc argumentum adduxit, ut dementiam Eugenici Marci retunderet. Et sanè præsto sunt argumenta robustissima aliunde deducta,

(8) d. §. speciosa. 5.
(9) Cath. Instit. tit. 40. n. 26. & in Enchir. rub. de præsump. n. 4. seq.
(10) In Additio. ad Eymeric. lit. D. vers. hæc præsump.
(11) de Origin. Inquisitio. l. 3. q. 4. n. 29.
(12) Disquis. Magic. lib. 5. Sect. 12.
(13) In Direct. Inquis. p. 2. q. 26. n. 10.
(14) De hæres. q. 187. à n. 45. et seq.
(15) d. tit. de Prob.
(16) Singul. 165.
(17) Cath. Instit. tit. 51. n. 23.
(18) ad Eymeric. p. 2. q. 55. Commen. 80. vers. fin.
(19) d. q. 187. n. 50.
(20) Sch. 13. in tit. Attaliat. de præsump.

(1) Responf. 3. in cauf. Spanopuli à n. 8.
(2) In Antirrh. pro Marco c. 13.
(3) De error. Ital. Lib. 3.
(4) In 3. lib. Arist. Ethic.
(5) in l. 2. in fin. C. de hær.
(6) Ubi supra.
(7) Ubi supra.

(8) In c. ad abolẽdã n. 26. col. pen. de hæret.
(9) in d. c. ad abolendam.
(10) in d. c. ad abolẽd. n. 12.
(11) in Judic. Inquis. vers. præsump. n. 4. & 19. & verb. suspicio n. 9.
(12) Verb. præsump. vers. sed nota.
(13) de fid. Cath. c. 31. n. 3. & c. 32. n. 2. ad fin.
(14) de hæres. n. 118.
(15) de hæres. n. 5. vers. quod etiam.
(16) In direct. p. 2 q. 55. n. 10.
(17) In addit. ad Dir. lit. I.
(18) In Tract. Crim. l. 5. c. 30. n. 23.
(19) de præsump. lib. 1. q. 100. n. 15.
(20) d. q. 187. n. 46.
(21) In Calce ad Syn. Nili in ipso libro de Primatu Papæ.

(1) Tom. Contr. de Rom. Pib. Tom. 1.
(2) De cõsens. utriusq; Eccl.
(3) In libris contra Græcos.
(4) in libris de Error. Græcor.
(5) In antirrhet. contra Marcũ

queis Romanæ Ecclesiæ Sacer Principatus adstruitur adeò manifestè, ut nullus Perfidiæ nequicquam oblatraturæ sit locus. Amabo, qui ductum ex præsumptione argumentum unum difficile creditis, cætera omnia contemnitis, quid ex Monarchia Ecclesiæ, argumento per (6) Bessarionem deprompto, quid, inquam, quod sapiat, respondebitis? Non ego cum Lutheranis, Calvinianisve negaturis, quod ipsi recipitis, disputo: Vobiscum mihi quæstio est. Ecce, vos ipsi Authores estis, Ecclesiam non Aristocratico, ut quidam ex vobis dixere, aut dicere voluere, sed imperio Monarchico gubernari. Probent id alii, quòd Monarchia optimum sit inter Regimina ex (7) Homero, ex (8) Isocrate, ex (9) Herodoto, ex (10) Platone, (11) Aristotele, & (12) Plutarcho, relatisque Græcis à (13) Stobæo, cui palam adstipulantur plerique Latinorum cum (14) Seneca. Probent ex plurimis Monarchiæ conditionibus, effectibus, Virtutibusque, quas latè descripsit (15) Bellarminus. Probent ex comparationibus, & Allegoriis, queis Ecclesia proponitur in Sacris Paginis, nunc (16) Exercitui similis, nunc (17) Gregi: itidemque ex effatis Verbi divini, quæ Ecclesiam (18) Regnum appellant: Quæ omnia Monarchiam planè præseferunt. Mihi enim non aliunde verissimum hoc Axioma, quàm ex Photianorum, ex vestris, inquam, assertionibus probandum est. Sit, nec ne aliunde hæc veritas certa, haud sedulus curo; contendo, certissimam esse vobis fidejubentibus. Nam primò id docuit Pater ille vester (si semivir filios habere legitimos potuit) (19) Photius, cujus hæc verba lucuentissima sunt. ἱεραρχίαν ἔλαβεν ἡ ἐκκλησία ἐκ τοῦ αὐτῆς νυμφίου Χριστοῦ, καὶ ἱεραρχία αὕτη μοναρχία ἐστί. Τὸ γὰρ ἀριστοκρατικὸν, καίτοιγε τοῦ δημοκρατικοῦ τελειότερον, ἀτελὲς, τοῦτο καὶ φύσεως δογματιζούσης ἐφ' ἑνὶ μέλει τὰ λοιπὰ τιθέναι: *Sacrum Ecclesia imperium accepit à suo Sponso Christo, & Imperium hoc sacrum Monarchia est. Nam Aristocratia, tametsi Democratiâ perfectior, imperfecta est: hoc nimirum docente ipsa Natura, quæ uni membro cætera membra subjecit.* Secundò, idipsum censuit (20) Cerularius. Nam sic in Synodico contra rebelles Abbates: ἀγνοοῦντες δὲ τὴν μοναρχικὴν δύναμιν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ὅτι εἰς τὸ ἓν πάντα τὰ ἅγια καταφέρεται ἀναφερόμενα, πολυκράτειαν ἑαυτοὺς πεποιήκασιν. *Ignorantes vim Monarchicam Ecclesiæ, quòdque ad unum omnia Sancta regimini subjecta referuntur, se ipsos Polycratiam fecere.* Tertiò (21) Nicolaus III. Patriarcha circa annum Christi MLXXXIV. adversus eos, qui Stauropegia Patriarcharum (hoc nomine subductas jurisdictioni Ordinariorum Antistitum, subjectasque uni Patriarchæ CP. Ecclesias censent, de quo vide (22) Goarium, & Codicem Juris (23) Græco-Romani) damnabant, Jus illud *Patriarcharum* supremâ penes Nostros authoritate constituens, καὶ τοῦτο, inquit, δῆλον ἐκ τῆς μοναδικῆς, καὶ μοναρχικῆς ἱεραρχίας, ἣν οἱ ταπεινοὶ, καὶ ἀνάξιοι Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος χάριτι ποιμαινόμεθα· εἷς γὰρ ποιμὴν ἐν ὁποίᾳ ἂν ἐκκλησίᾳ, καὶ οὐ πολλοὶ, ᾧ τὰ πάντα ὑπόκειται· καὶ εἷς ἐν ποιμέσι τοῖς ὑποτεταγμένοις ποιμὴν αὐτῶν, οὗ ἀκούειν ἀνάγκη ἀκούοντα τοῦ Χριστοῦ τοῦ ἀοράτου ποιμένος. *Hoc autem manifestum ex singulari, & Monarchicâ Hierarchiâ, quam nos humiles, & indigni Christi Servatoris gratiâ regimus. Nam unus in unâquaque Ecclesiâ Pastor, & non multi, cui omnia subsunt. Et unus inter Pastores subjectos eorum Pastor, quem audire necesse est audientem verba Christi Pastoris, qui non videtur.* Eadem docuit eandem ob causam (24) Joannes VIII. circa annum Christi MCXL. & (25) Leo Stipites; Quæ mox eodem sæculo confirmavit Michael (26) Oxites. Sæculo verò XIII. Manuel (27) Philosophus, & post eum (28) Germanus II. Imò & Georgius (29) Cyprius, qui Sanctissimo Viro Joanni Vecco insidias struens ad vilissimam Democratiæ conditionem Ecclesiam deduxerat, ubi pretium perfidiæ præfectas toti Græciæ Infulas nactus est, contraria penitùs docuit, (30) edixitque: ἀνάθεμα τῷ λατινοφρονοῦντι λέγειν, ὅτι ἡ μοναρχικὸν τὸ πολίτευμα τῆς ἐκκλησίας: *Politiam Ecclesiæ non esse Monarchicam.* Quare à Metochita (31) Georgio acerrimè vapulavit toti Græciæ inconstantia, & hypocrisis ejus apprimè descripta, atque eleganter proposita. Similia occurrent in Decretis pro Palama, & in ejusdem Palamæ defensione penes Archiphotianum, & Palamitam (32) Philotheum. Quin imò (33) Hieremias Pontifex Photianus superioris sæculi his ipsis verbis Orthodoxi Gennadii usus: τὴν δὲ, ait, τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ πολιτείαν μοναρχικὴν πᾶσα ἡ οἰκουμένη ὁμολογεῖ, καὶ διαμαρτύρεται· ἡμεῖς δὲ οἱ Γραικοὶ πάντοτε οὕτως δεδογματίσμεθα, καὶ βεβαίως πιστεύομεν, καὶ καλῶς ἔχομεν ἐν πράξει, αἱρετικοὺς τε νομίζομεν τοὺς τἀναντία διδάσκοντας. *Esse autem in Ecclesiâ regimen planè Monarchicum totus Terrarum Orbis fatetur, & testatur. Nos autem Græci semper hunc in modum credere docti fuimus, & certissimè credimus, & bene ad praxim deducimus: hæreticos autem judicamus eos, qui contraria docent.*

V. Manifestum est ex ipsâ Photianorum sententiâ, Ecclesiam Imperium Monarchicum esse, atque adeò Principem in eâ omnium unum recipi oportere, eumque sanè subjectum oculis, & à Christo, qui extra obtutus nostros est Princeps, & pastor Ecclesiæ, ut Patres dicunt, ἀόρατος, planè distinctum. Id, quod constat ex Juribus Photianis hactenus productis, ne quis Lutheranorum, Calvinianorumque ridendas ineptias secutus Monarchiam putet Ecclesiam, quòd uni Principi Christo subest. Non hoc probant Jura Photiana relata, quemadmodum neque illud, quod (1) Margunius cum recentioribus quibusdam repentè Theologis asserit: Monarchiam sub Principe dignitatem, non potestatem supremam habente. Nam, si utrunque hoc Juribus illis probari velis, in primis palam fatebere, ea manifestè desipere: deinde & illud constitues, iis nihil confici ex illis, propter quæ lata sunt. Nam solemnis, & aperta dementia est, si Monarchiam eam dicas, ubi Princeps ex se nihil potest: in quâ, sedente Principe, alienis omnia suffragiis peraguntur. Quæ enim Aristocratia, imò quæ Democratia hoc non habet? Reges habuisse Spartam, Archontas Athe-

(6) In Epist. Circ. ad Gennad. ?. 3.
(7) Iliados β.
(8) Orat. ad Nicoclem.
(9) In Thalia hoc est li. 3.
(10) ? politico ult. ? med.
(11) libr. 8. Ethic. c. 10.
(12) opusc. de monarch. & in Solone.
(13) Sermone 41.
(14) lib. 2. de Benef.
(15) Tom. 1. Cõt. ult. de Rom. Põt. l. 1. ? 2. per tot.
(16) Cant. c. 6. n. 3.
(17) Act. c. 20. n. 28.
(18) Psal. 2. n. 6. & Luc. c. 1. n. 33.
(19) In Epist. Encyclic. extat inter Orat. Palamæ, & inter libros Philothei, citaturque a Canonarcha de Vi Canon. c. 12.
(20) Extat apud Canonarcham ubi supra c. 24. de schismaticis, & eod. tit. apud Diplovat.
(21) apud Canonarch. ibidẽ. tit. de Staurop. ?. 20.
(22) In Euchol. ?. observat. circ. ? ?. nos. 1. pag. 612.
(23) Tom. 1. lib. 1. Jens. Synod. lib. 1. in Decr. Germani p. 235.
(24) apud Diplovat. tit. de exemption. & apud Canonarcham.
(25) apud Canonar. in form. Synodic. n. 6.
(26) apud eundem ibidem n. 29.
(27) apud eũdem ibid. n. 12.
(28) apud eũdem ibid. n. 64.
(29) In Orat. 1. contra Veccum.
(30) apud Canon. ibid n. 32.
(31) refutat. 1. cõt. Cyprium circ. med.
(32) Palmes Con. eod. loco n. 42. & in Ora. 3. pro Pal.
(33) In resp. ad Martinũ Crus. extat in Syllog. Just.
(1) In antirrh. pro Marc. c. 2.

(2) *Annal. lib. 1. sub init.* (3) *in Politico.* (4) *lib. 3. Polit. c. 5 & li. 8. Eth. c. 10.* (5) *lib. de confus. linguar.* (6) *Orat. exhortat. ad Gent.* (7) *Orat. adversus Idola.* (8) *Tract. de Idolor. Vanitat.* (9) *Epist. ad Rustic. monach.* (10) *1. p. q. 103. ar. 3. & l. 4. contr. Gent. c. 76.*

thenas, Historia docet: illam tamen Aristocratiam nemo non dixerit, in quâ ab Ephoris, Rege otiante, procurabatur Respublica: hanc verò sine controversiâ Democratiam novimus, in quâ, præsidente publicâ Dignitate, potestas omnis penes Populum fuit. Ipsa Romana Respublica non sub Coosulibus tantùm geminis, aut sub Decemviris, sed etiam sub Dictatoribus, jure popularis Politiæ pessundata est, donec omnia in Augustum cessere, qui, ut ait (2) Tacitus, cuncta discordiis civilibus fessa nomine Principis sub imperium accepit, cui adeò suprema potestas necessaria, si Princeps est, ut neque Monarchia sine uno Principe, neque Princeps sine potestate suprema esse possit, quemadmodum apertè colligitur tum ex (3) Platone, & (4) Aristotele, tum ex (5) Philone, Justino (6) Martyre, (7) Athanasio, seclusis etiam (8) Cypriano, (9) Hieronymo & (10) D. Thoma, quos non agnoscunt Photiani. Sequitur ex his, Monarchiam illam esse, quâ per Principes supremâ fungentes potestate, omnia gubernantur, eosque planè desipere, qui Monarchiam sine uno Principe, eodemque potestatem, ac dignitatem habente constituunt. Quod ne dicas, neve de Patriarchis tuis OEcumenicis asseras, Photiane, cogeris fateri, Ecclesiam, si Monarchia est, sub uno Principe esse potestatem unà, dignitatemque præ se ferente.

VI. Accedit, uti dicebam, si vera Margunius comminiscitur, nihil confici decretis illis Photianis. Illis enim Constantinopolitani Patriarchæ nihil aliud affectarunt, quàm supremam in Ecclesia potestatem, paremq; titulo OEcumenici, quod à Jejunatore Joanne impotenter adsumptum Gregorius ille Dialogus validissimè impugnavit: Atqui si Monarchia esse posset sine Principe cum dignitate suprema parem potestatem habente, frustra ex Monarchiâ Ecclesiæ supremam sibi potestatem arrogassent. Igitur vi decretorum illorum infertur, Monarchiam sine Principe supremam potestatem habente esse non posse. Constat Syllogismi consecutio ex formâ legitimâ argumentationis. Minor positio manifesta est. Nam, si illa decreta percurras, Invenies, Supremam potestatem in Ecclesia asseri Patriarchis Byzantinis, quòd Ecclesia Monarchia sit. Consecutio autem hujusmodi nulla esset, siquidem Monarchia esse sine principe supremam potestatem habente posset. Quòd autem illis decretis supremam potestatem sibi asserere Patriarchæ affectariot; atque adeò, quòd Propositio Syllogismi nostri sit vera, manifestissimum est. Etenim locus Photii contendit, Coostantinopolitano Antistiti Patriarchas omnes esse Subjectos, quod probat ex Urbe ipsa Constantinopoli, quæ totius Orbis Princeps cùm esset, translato in eam Româ Imperio, præesse omnibus Sacris etiam videbatur, quemadmodum olim Romanus Pontifex. Unde infert, parem esse & Pontificis potestatem, atque æque patentem, illam, quod ad Sacra pertinet, hanc, quod attinet ad profana: ac quemmadmodum dignitas Constaotinopolitani Principis in omnem Orbem, ut ipse ineptè docet, Christianum porrigitur potestate, authoritateque profanâ, ita protendendam Constantinopolitani Pontificis potestatem Sacram io totum Orbem Christianum. Id, quod ex Monarchia mox confirmat. Nam si Monarchia Ecclesia est, unus erit in Ecclesia Princeps, subjecti cæteri: atque adeò uous Patriarcha jurisdictionem habens io omnes. Hoc admisso, hunc Patriarcham CP. affirmat, quod Constantinopolis Princeps sit Urbium. Vides, nullam vim habiturum Photii argumentum, si Monarchia in Principe sit dignitatem, non potestatem habente Supremam. Idipsum sequitur ex decreto Cerularii, qui noo aliunde detrectantes parere sibi Cœnobiarchas, asserentesque se Antiocheno subjectos Antistiti, anathemate percutit, quasi rebelles, ac refractarios ei potestati supremæ, quam sibi asserit ex Ecclesiasticâ Monarchiâ. Quid Cyprius? Et is negat, esse posse Christianum ullum, qui sese potestate Byzantini Pontificis jure subducere queat, quòd Monarchia sit in Ecclesia, quâ scilicet ipse fungeretur. At Palamam Philotheus ab obtrectationibus, & maledictis Gregoræ cùm defendit, palam inficiatur, posse ab Albo Divorum abradi eum, quem Byzantinus Antistes inter Divos retulerit, quòd in Antistite Byzantino omnis potestas sit, quam probat ex Monarchia. Idem somniantur cæteri, quos retulimus, quando hanc potestatem, & quidem eximiam, subducendi subjectos potestati Episcoporum, sibique subjiciendi, Constantinopolitano Pontifici collatam tot Synodicis asseverant, atque ex Ecclesiæ Monarchiâ iterum, Iterumque confirmant. Ut planè certissimum sit, Jure Photiano eam recipi Monarchiam, quæ non dignitatem supremam, sed potestatem præseferat, eamque non ἀόρατον, sed ὁρατὴν, non in Christo, sed in Præsule aliquo, qui mortalis Princeps Ecclesiæ sit militantis. Nam si dicas Monarchiam Ecclesiæ ad Christum referri, atque in hunc sensum à Photianis Monarchiam Ecclesiam appellari, eadem stultitia Decretorum illorum procedet in medium, ostendetque, quemadmodum in cæteris, in hoc etiam Jus Photianum desipere.

VII. Hoc igitur caput esto, hoc fundamentum, uti dicimus, inconcussum stet, recipiendum, agnoscendumq; imò agnitum, receptumque Photianis ipsis, esse in Ecclesia Monarchiam veram, ac propriam, atque adeò esse in Ecclesia ὁρατὸν Principem fungentem, functurumve, cùm oportuerit, supremâ potestate. Hoc admisso, receptoque, quis iste sit Princeps, videamus. Contendo, manifestum esse, id imperii, atque Principatus soli Romano Pontifici tribuendum. Certè, si alicui tribuendum est, (tribuendum autem omnino ex dictis alicui est) Ei, qui Petri Successor est, Ei, quem OEcumenicæ Synodi Principem Ecclesiæ nuncuparunt, Ei, quem Patres & Sanctissimi, & Sapientissimi Ecclesiæ utriosque lumina fulgidissima Pastorem omnium, Patrem, Magistrum asseruere, Ei, quem appellare unum omnibus ultimum licuit: Ei, denique, qui omni ævo hanc potestatem supremam, & Monarchiæ sacræ consentaneam usurpavit, nemine reclamante; interposuit tacentibus omnibus; exercuit omnibus approbantibus. Atqui is Romaous est Pontifex: huic ergo id imperii tribuendum, huic Principatus asserendus. Propositionem si ne-

si neges, primùm oportet, stupidos omnes affirmes, quotquot ante Octavum Sæculum vixere Patres, qui supremæ munia potestatis usurpantem tulere, summa jurisdictione fungentem laudavere, ac Tyrannidem, si vera dicitis, exercentem passi paruere imperio non legitimo, probavere mandata non valida, authoritatem malè conciliatam venerati sunt. Deinde damnes opus est Appellationes omnes contra morem, ritumque Judiciorum oppositas: dicta Patrum Sanctissimorum contra Jus, fasque prolata, sententias Conciliorum iniquas. Denique alterutrum necesse est affirmatè constituas, vel Successuri negandam Antecessoris Potestatem, vel Petro supremam in Ecclesia potestatem defuisse. Porro, cùm ea omnia impia, totique Ecclesiæ prorsus injuriosa sint, ipsisque Phutianis nefaria, utrumque hoc postremum absurdissimum erit. Nam, si inficias eas, deberi Successuri potestatem eandem, quâ functus Præcessor est, jam ritè negabimus, eam in Episcopis potestatem esse regundæ Ecclesiæ, quæ in Apostolis fuit. Unde enim ostendes, posse Antistites, id, quod possunt, esse Christi Vicarios, supra Presbyteros esse, appellarique Hierarchas, Principes Sacerdotum, Pastores Ecclesiarum: quæ omnia passim (1) Photiani ipsi cum totâ Græciâ docent, affirmant, religiosèque contra Pestes Arctoas tuentur: nisi ex eo, quod Successores Apostolorum censeantur, ac sint, ut palam edicit omnibus Neocæsariense (2) Concilium, Leo (3) Magnus, (4) Augustinus, (5) Hieronymus. Ea igitur ipsa potestas in Successore est, quæ in Præcessore; nec minor, si de potestate, & imperio sermo sit, Constantinus XII. quo ultimo liberi viximus, quàm Constantinus I. quo authore nostrum cœpit Imperium. Unde statim infertur, eam esse potestatem in Successore Petri, quam Petrus habuit.

(1) *Vide Balsam. in c. 13. Neocæs. Blastar. aliosque om. Balsam. in meditat. 1. & in respons. ad Mar. Alex. Nectar. Abb.] in Epist. ad Georg. Corcyrē. & alios.*
(2) *Can. 13.*
(3) *Epist. 88.*
(4) *in psal. 44. in illa: pro Patribus nati sunt tibi filii.*
(5) *In Epist. ad Marcellā de erroribus Montani.*

VIII. Jam hæc Petri potestas suprema est, porrectaque ad omnes, ac toti Ecclesiæ præfecta. Id, quod ostendi posset, si vacaret, quòd fundamentum appelletur Ecclesiæ ex illis (1) Christi: καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν: *& super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam*, quæ hanc in sententiam accipienda, intelligendaque esse, Ecclesia nostra, ut omittam Latinos, (2) Tertullianum, (3) Cyprianum, (4) Hilarium, (5) Ambrosium, (6) Hieronymum, (7) Augustinum, Leonem (8) Magnum, quos vos ipsi Phutiani recipitis; Ecclesia, inquam, nostra fatetur. Scilicet in Chalcedonensi (9) Concilio Petra dicitur Petrus, & crepido Ecclesiæ: illum fundamentum Ecclesiæ, ac petram solidissimam, in qua Christus fundavit Ecclesiam (10) Origenes asserit, & (11) Athanasius: *tu es*, inquit, *Petrus, & supra fundamentum tuum Ecclesiæ columnæ, id est Episcopi, sunt confirmatæ*: σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ τὸν θεμέλιόν σου αἱ στῦλαι τῆς ἐκκλησίας, οἱ ἀρχιερεῖς, ἐστηρίχθησαν. (12) Basilius: *Petrus*, ait, *propter fidei excellentiam Ecclesiæ ædificationem suscepit*. Τὸν διὰ πίστεως ὑπεροχὴν ἐφ' ἑαυτὸν τὴν οἰκοδομὴν τῆς ἐκκλησίας δεξάμενον: (13) Nazianzenus sic loquitur: *Petrus petra vocatur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habet*. Πέτρος πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται.

(1) *c. 16. Matth. n. 18.*
(2) *lib. de præscrip.*
(3) *In Epist. ad Quintū.*
(4) *in c. 16. Matthæi.*
(5) *Serm. 47.*
(6) *in d. c. 16. Matth.*
(7) *Serm. 15. de Sanctis.*
(8) *Serm. 2. de anniverſ. suæ assumpt.*
(9) *Act. 3*
(10) *Hō. 15. in Exod.*
(11) *In Epist. ad Felic. Papam.*
(12) *li. 2. in Eunomium.*

Epiphanius (14) etiam: *Dominus*, inquit, *constituit Petrum primum Apostolorum, Petram firmam, super quam Ecclesia Dei ædificata est*. Τὸν πρῶτον τῶν Ἀποστόλων, τὴν στερεὰν πέτραν, ἐφ' ἧς ἡ ἐκκλησία τοῦ Θεοῦ ᾠκοδόμηται. At (15) Chrysostomus Petrum Basim Ecclesiæ nuncupat, (16) Cyrillus Lapidem firmissimum, in quo totius Ecclesiæ constructum est ædificium. Clarissimè (17) Psellus noster magnus æquè Theologus, ac sapiens Jurisconsultus, Verba Sponsi crura Sponsæ columnis marmoreis æquiparantis explanans: ἐν ταῖς κνήμαις, ait, νόησον πέτρον τῶν Ἀποστόλων τὸν Κορυφαῖον, ἐφ' ᾧ ὁ κύριος ἐν τῷ εὐαγγελίῳ τὴν ἐκκλησίαν αὐτοῦ οἰκοδομῆσαι ὑπέσχετο: *per crura Petrum intellige Principem Apostolorum, super quem Dominus in Euangelio Ecclesiam suam se ædificaturum promisit*. Huic (18) Theophylactus subscripsit explicans relata verba Christi: *post me*, inquit, *Petra es, & fundamentum Ecclesiæ*. Μετ' ἐμὲ πέτρα εἶ, καὶ θεμέλιος τῆς ἐκκλησίας: Quæ omnia confirmat (19) Euthymius dicens: *ponam te fundamentum credentium, ædificabo super te Ecclesiam meam*. Θήσω σε θεμέλιον τῶν πιστῶν, ἐποικοδομήσω σοι τὴν ἐκκλησίαν μου. His porrò probari Principatum Petri, supremamque ejus authoritatem non Latinus aliquis ex iis, quos rejicitis, sed (20) Ambrosius, quem adoratis, sed Gregorius (21) Dialogus, quem etiam Græcum fecistis, affirmant: confirmatque amplissimè magnus ille (22) Chrysostomus, cui Phutiani quam exceptionem opponent? Idipsum constitui posset ex illis ejusdem (23) Christi verbis: καὶ δώσω σοι τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν: *& tibi dabo claves regni Cælorum*: Et (25) ex illis: ποίμαινε τὰ πρόβατά μου: *pasce oves meas*, ex quibus supremam potestatem Petro collatam asseruere relati Gregorius, & Chrysostomus locis laudatis, & (26) alibi, queis adde (27) Epiphanium, (28) Ambrosium, (29) Leonem, & (30) Theophylactum, quo teste, illis: *pasce oves meas*, finito prandio præfecturam Orbis Terrarum Petro commisit, non alii, Theophylactus, inquit, sed huic, Petro scilicet, tradidit: τῷ Πέτρῳ τὴν προστασίαν τῶν τῆς οἰκουμένης προβάτων ἐγχειρίζει, οὐκ ἄλλῳ δὲ, ἀλλὰ τούτῳ ταύτην δίδωσι. Quid apertius haberi potuit à Græco, & Photiano?

(13) *Orat. de moderat. Servan. in disput.*
(14) *In Ancor.*
(15) *Hō. 4. in c. 6. Isaiæ.*
(16) *li. 2. c. 2. in Joan.*
(17) *in c. 5. Cantic. extat in Commēt. Theodor. in Cant.*
(18) *In c. 22. Lucæ.*
(19) *In d. c. 16. Matth.*
(20) *d. Serm. 47.*
(21) *li. 4. Ep. 32.*
(22) *Hō. 55. in Matth.*
(23) *d. c. 16. Mat. n. 19.*
(24) *d. c. 16. Mat. n. 19.*
(25) *c. ult. Joān. n. 18.*
(26) *In illa verba Joān. Pasce, &c.*
(27) *In Ancorato.*
(28) *In c. ult. Lucæ.*
(29) *Sermo. 3. de Assump. suæ.*
(30) *In c. ult. Joānis.*

IX. Sed mihi hæc Veritas, seclusis omnibus, quæ hactenus produximus ex (1) Bessarione, unde ea, suppresso nomine, sibi vindicavit (2) Bellarminus, certissimè constat ex ipsis SS. Patrum nostrorum effatis, quæ apertè supremam Ecclesiæ potestatem Petro datam à Christo, & affirmavere, & palam confirmavere. Primus ad testimonium prodeat (3) Origenes, cujus hæc verba sunt: *Petro cùm summa rerum de pascendis ovibus traderetur, & super ipsum, velut super terram fundaretur, Ecclesia, nullius confessio Virtutis alterius ab eo, nisi Charitatis, exigitur*. Quæ Verba habes Græcè relata in celeberrimo sermone de Charitate, Simeonis Theologi, unde Phutiani hæc non esse à Latinis, aut à Bessarione conficta, ut passim jactant, agnoscent. Audis summam rerum, pascendarumque ovium Christi munus Petro fuisse commissum? Quid hæres, ex his verbis, summam in Petro potestatem agnoscere?

(1) *In Epist. Encyclica ad Græc.*
(2) *lib. 1. de Rom. Pont. à c. 10. & seqq.*
(3) *in c. 6. ad Romanos.*

An

An hæc ambigua? Audi Clariora. Eusebius (4) in Chronico de Petro loquens: *Petrus*, inquit, *Apostolus, natione Galilæus, & Christianorum Pontifex primus*. χειστιανῶν ἀρχιερεὺς πρῶτος. Quid his oppones Photiane? cùm de Jacobo agitur, Jerosolymorum Episcopus appellatur: cùm de Euodio, Antiochiæ præfectus dicitur, & sic de cæteris peculiaria proponuntur: cùm Petrus describitur, Sectæ totius Antistes, Christianorumque Pontifex nuncupatur. Idem (5) Eusebius eundem Petrum omnium Apostolorum probatissimum dicit, & maximum, primorum principem, ac ducem, & magistrum militiæ Dei; ut ex tot, tantisque noscas Epithetis, vel à tertio Ecclesiæ sæculo Græcis nostris fuisse constitutissimum, Petro potestatem summam Ecclesiæ fuisse concessam. Hinc (6) Basilius: *ille*, ait de Petro disserens, *ille beatus, qui cæteris prælatus discipulis fuit, cui claves regni cælestis commissæ*. ὁ πάντων μὲν τῶν μαθητῶν προκριθεὶς, καὶ μακαρισθεὶς, ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν πιστευθεὶς, & (7) Nazianzenus de Hierarchiâ Ecclesiasticâ loquens: *Vides*, inquit, *quemadmodum ex Christi discipulis magnis utique omnibus, & excelsis, atque electione dignis, hic Petra vocetur, atque Ecclesiæ fundamenta fidei suæ credita habeat, ac reliqui discipuli posthaberi se æquo animo ferant?* ὁρᾷς τῶν Χριστοῦ μαθητῶν πάντων ὄντων ὑψηλῶν, καὶ τῆς ἐκλογῆς ἀξίων, ὁ μὲν πέτρα καλεῖται, καὶ τοὺς θεμελίους τῆς ἐκκλησίας πιστεύεται, καὶ φέρουσιν οἱ λοιποὶ τὴν προτίμησιν; Utrunque, inquit Photianus, hunc Patrem de dignitate loquentem intelligo, non de potestate. *At præferri*, & *fundamentum* esse, ex hactenus dictis, potestatem significant, quare & (8) Photius, antequàm planè desiperet, Aristotelem explicans ὁ πρόκειται, ait, ταὐτὸ σημαίνει, ὅ καὶ ὁ ἀρχὴν ἐξουσίαν ἔχων, ἐν ᾧ προκείμενός ἐστι, καὶ λέγεται. *Prælatus idem sonat, ac Princeps habens potestatem ejus, cui prælatus dicitur*, & ancipitis Sectæ, nec tam noster, quàm vester (9) Planudes Adagium illud enucleans, τεῖχος ἐπὶ ψάμμῳ. *murus super arena*. τὸ θεμέλιον, ait, πανταχοῦ ἀρχὴν ἐμφαίνει, ἀλλὰ διαφέρως. ἐν γὰρ τοῖς ἀψύχοις ἀρχὴν τοῦ πράγματος. ἐν δὲ τοῖς ἐμψύχοις ἐξουσίαν δηλοῖ. *Fundamentum ubique principium significat, sed diversimodè: nam in inanimis initium, in animatis potestatem demonstrat*.

X. Sed esto hæc non planè persuadeant Photianum, num ne illa quidem, quæ uterque Cyrillus ad eandem sententiam comprobandam edisserit? Jerosolymitanus (1) Petrum Apostolum excellentissimum Principem asserit, Alexandrinus (2) Principem, & caput cæterorum. Quid Joannes Chrysostomus? *Petrum*, (3) inquit, (Christus) *Ecclesiæ futuræ pastorem instituit*. Α'νίστησιν αὐτὸν τὸ φρόνημα, καὶ ποιμένα ποιεῖ. Cujus porro Ecclesiæ? an peculiaris alicujus, & quæ pars dicatur Ecclesiæ? Audi, quid (4) addat: *Deus concedere solus potest, ut futura Ecclesia tot, tantisque fluctibus impetu irrumpentibus immobilis maneat*. Ecce Ecclesia illa, quam futuram appellat, universa Ecclesia est: Huic enim Deus uni concessit, immotam esse, invictamque omnibus perfidiæ nequicquam insidiantis artibus, cùm interea peculiares Ecclesiæ sæpe concussæ, sæpe fuerint etiam superatæ. Huic ergo futuræ Ecclesiæ, quam Deus immotam, invictamque voluit, Petrum Pastorem constituit: Quare (5) addit, *cujus pastor, & caput homo piscator, atque ignobilis*: Ἄνθρωπον ἁλιέα πέτρας πάσης στερρότερον ἀποφῆναι ποιμένα. Quæ omnia mox colligens sic breviter universa (6) complectitur: *Hieremiam uni Genti Pater, hunc autem universo Terrarum Orbi Christus præposuit*. Ἐκεῖνον μὲν ἑνὶ ἔθνει, τοῦτον δὲ πανταχοῦ τῆς οἰκουμένης. Eadem, & similia sæpe aureum Os illud asseruit, quæ plane consonant Epiphanio (7) dicenti: *Petrum elegit, ut dux esset Discipulorum*. καὶ ἐξελέξατο τὸν πέτρον, ἀρχηγὸν εἶναι τῶν αὐτοῦ μαθητῶν. Si dux, ergo major potestate. Anenim audeas comminisci impotem ducem, aut parem cum militibus, quorum dux est, potestatem habentem? Porro si dux discipulorum: omnium igitur, quotquot Christo crediderant; hoc enim vocabulo Christiani omnes ab initio censebantur ex (8) Actis: Quare idem Epiphanius (9) alibi: *hic est*, inquit, *qui audivit, pasce agnos meos, cui creditum est ovile*. Ovile, ait, non hoc, aut illud, sed uti dicimus, *indefinitè*: ut inde tandem intelligas, Petro curam ejus Ovilis creditam, de quo Servator ait, *fiet unum Ovile*, totius nimirum Ecclesiæ. Hæc apertissima Patrum nostrorum effata, ut Latinos omittam, (10) Cyprianum, (11) Ambrosium, (12) Augustinum, (13) Hieronymum, (14) Leonem, (15) Gregorium, (16) aliosque: Hæc, inquam, effata Photianis abunde constituent, Petri potestatem fuisse supremam, nec unius aut Urbis, aut Gentis, aut Cœli finibus circumscriptam; sed toti Terrarum Orbi præpositam. Id, quod & Sapientissimi Photianorum contra recentiores hos rabulas, quos passim insectamur, apertissimè (17) fassi sunt. Nam (18) Euthymius non semel asserit, Petrum fuisse Discipulorum præsidem omnium; additque: Si dicas: Quî ergo Jacobus sedem Jerosolymis accepit? Responderi à se: hunc (Petrum scilicet) totius Orbis magistrum esse constitutum: Quasi dicat: Præfectum quidem Jerosolymis Jacobum, ut Pastorem peculiarem, at Petrum Toti Ecclesiæ præfectum. Adstipulatur (19) Theophylactus apertiùs his doctissimis verbis locum illum: *confirma fratres tuos*, explanans. *Planus hujus intellectus is est: Quia te habeo, ut Principem discipulorum, postquam, negato me, fleveris, & ad pœnitentiam veneris, confirma cæteros: hoc enim decet te, qui post me Ecclesiæ Petra es, & fundamentum*. στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. τὸ μὲν πρόχειρον τοιοῦτον· τουτέστιν, ὅτι ἐπειδήσε τῶν μαθητῶν ἐξάρχοντα ἔχω, μετὰ τὸ ἀρνησάμενός με κλαύσῃς, καὶ εἰς μετάνοιαν ἔλθῃς, στήριξον τοὺς λοιπούς· τοῦτο γὰρ προσήκει σοι, ὡς μετ' ἐμὲ ὄντι τῆς Ἐκκλησίας πέτρα, καὶ στήριγμα. Et (20) paulo post. *Tu Petre conversus bonum exemplum Pœnitentiæ eris omnibus, qui cùm Apostolus fueris, & negaveris, iterum receperis primatum omnium, & præfecturam Orbis*. σὺ γὰρ, ὦ πέτρε, ἐπιστρέψας καλὸν ὑπόδειγμα γενήσῃ πᾶσιν εἰς μετάνοιαν, καὶ οὐδεὶς τῶν πιστευόντων εἰς ἐμὲ ἀπογνώσεται, ἀποβλέπων πρός σε, τὸν ἀπόστολον μὲν ὄντα, ἀρνησάμενον δέ, καὶ τὰ πρωτεῖα πάντων, καὶ τὴν προστασίαν τῆς οἰκουμένης λαβόντα διὰ τῆς μετανοίας. Sequitur (21) OEcumenius, sen-

ten-

(4) ad annū Christi 44.
(5) lib. 2. histor. c. 14.
(6) Serm. de Judic. Dei.
(7) Orat. de moderat. in disput. habend.
(8) in c. 9. li. Periherm.
(9) In Adag. Cēt. 3. n. 12.
(1) Catechesi 2.
(2) li. 12. in Joan. c. 64.
(3) Hom. 55. in Matth.
(4) ibidē paulo post.
(5) ibidē inferius.
(6) Hom. ult. in Jo. & in c. 9. Act. & in c. 2. eod. & in c. 17. Matt. in illa da illis pro me & te & in c. 21. Joan. in illa pasce oves meas & alibi.

(7) hæres. 53.
(8) c. 11. n. 26.
(9) In Ancor.
(10) In Epist. ad Quintū, & ad Jubajan. & l. de unit. Eccl. seu de simpl. Prælat.
(11) In c. ult. Luc. et in c. 12. 2. ad Corinth. & in c. 13. ad Galat. & Serm. 51.
(12) li. 1. de bapt. c. 1. et ser. 124. de tēp. et in qq. Veter. & novi Test. q. 75. extat tom. 4. oper. Aug. cui tribuuntur.
(13) li. 1. in Jovin.
(14) Serm. 3. de Assūp. sua et Ep. 84. ad Anastasiū.
(15) li. 4. Ep. 32. ad Mauric.
(16) Vide Bellar. ex Bessar li. 1. di Rō. Pō. c. 25.
(17) Deducitur ex defēs. Decreti florentini apud Gennad. ad c. 5. versionis latinæ sect. 3. & 9.
(18) In c. ult. Joānis.
(19) In c. 22. Luc. in illa cōfirm fratres tuos.
(20) Ibid. inferius.
(21) In c. 1. Actorum.

tentiamque utrique Genti communem confirmat hac luculentâ periodo: *Surgit Petrus, non Jacobus, & veluti ferventior, & velut is, cui Discipulorum præsidentia commissa erat.* Ἀνίσταται ὁ πέτρος, οὐχ ὁ Ἰάκωβος, καὶ ὡς θερμότερος, καὶ ὡς τὴν προστασίαν τῶν μαθητῶν ἐγκεχειρισμένος. Eadem proponit (22) Balsamon, eadem Arsenius (23) Hieromonachus, eadem (24) Harmenopulus, eadem Philotheus (25) Patriarcha Photianorum omnium pessimus, qui pro Palama contra Gregoram scribens, repetita horum omnium, quos hactenus produximus, Patrum, Photianorumque sententiâ, sic tandem perorat. ἡ κορυφὴ τῶν ἀποστόλων ὁ πέτρος, τὸ πρωτεῖον τῆς ἐκκλησίας ἐν αὐτῷ, ἡ ἐξουσία τῶν πάντων, καὶ πανταχοῦ ἐπὶ πέτρῳ ὑπὸ χριστοῦ τοῦ σωτῆρος ἐδόθη, καὶ ἁμαρτωλὸς ὁ ποτὲ, ἀρνησάμενος διὰ τὸν φόβον τὸν Κύριον, ἄρχων πάσης τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτῶν ἡγεμὼν γίνεται, τὸ αὐτεξούσιον τῆς ἱερᾶς δυναστείας ἀναλαβών. τοσοῦτο τῆς μετανοίας τὸ κῦδος. *Cacumen Apostolorum in Petro, Principatus Ecclesiæ in ipso: potestas omnium, & ubique uni Petro à Christo Servatore collata est, & qui quondam peccaverat, inficiatus ob timorem Dominum, Princeps totius Ecclesiæ, atque Apostolorum ipsorum Dux fit; scilicet cùm accepisset sacri Principatus potestatem nulli prorsus obnoxiam. Tanta est Pœnitentiæ Gloria.*

(22) In medit. ad Marc.
(23) In 2. Collect. Can. c. 8.
(24) In Proch. Juris Canon. c. de Patriarchis.
(25) li. 7. contra Gregorā pro Palama.

XI. Evicimus, Petro summam rerum Sacrarum potestatam uni factam à Christo: Ergo Successor ejus ex dictis eandem habebit; majorque illa propositio argumentationis præjactæ nulla Photianorum inficiatione labefactabitur. Nempe, si ulli summum in rebus Sacris imperium tribuendum est, erit autem alicui omnino tribuendum, idipsum tribuatis oportet ei, qui Successor est Petri; quando & Petrus summum in res sacras imperium habuit, & Successori ea concedenda potestas est, quam habuit, & Præcessor. Jam verò Romanum Pontificem Successorem esse Petri, eum ab OEcumenicis Synodis Ecclesiæ Principem nuncupatum, eundem Pastorem, Patrem esse, atque Magistrum, fassos Patres Sanctissimos; eum semper appellare cuilibet ultimum licuisse, eundemque functum omni ævo hac, quam illi adstruimus, potestate, manifestissimum est: idque singillatim ostendo. Etenim, cùm prisci Photiani argumentationis nostræ positionem primam admiserint, quam pernegant recentiores, hanc secundam uno suffragio tum prisci, tum recentiores pervicacissimè inficiantur. Ergo Romanum Pontificem Petri Successorem esse, palam est argumento (1) Georgii Metochitæ, quod suum (2) Bellarminus fecit. χρὴ μὲν διάδοχόν τινα τῆς τοῦ πέτρου ἐξουσίας, καὶ ἀρχιερατικῆς ἄκρας φροντίδος ὁμολογεῖν· τοῦτον δὲ, ὦ ἀνόητοι, εἰμὴ τὸν μέγαν τῆς παλαιᾶς Ῥώμης ἀρχιερέα; τοῦτον οὖν ἀντ' ἀνδρὸς πέτρου γνωρίσατε. *Oportet, successorem potestatis, summæque Petri solicitudinis aliquem confiteri. Quem porrò, ò stupidi, nisi magnum Veteris Romæ Pontificem? Hunc igitur successorem Petri cognoscite.* Hæc argumentatio invicta est, quam nunquam eluctabitur Photianus, si non omnino desipiat, planèque contraria dicat iis, quæ jure Photiano superiùs constituta sunt. Nam admittendum esse aliquem Potestatis Petro collatæ Successorem, frustra ex fine Potestatis ejusdem probabit Photianis (3) Bellarminus, cùm penes Photianos hoc Patriarchæ constituant, agnoscentes Monarchiam in Ecclesia, summamq; Potestatem post Petrum in Ecclesia relictam. Ergo Jure Photiano negari non potest, jure successionis esse in Ecclesia potestatem supremam. Id, quod Ordine ipso, quo hæc potestas producitur, probatur. Nam hæc potestas à Christo in Ecclesiam fluxit credita Petro; per Petrum igitur in Ecclesia manet, ut Photiani recipitis. At si per Petrum certè non aliter, quàm successione ipsâ: non enim aliter Monarchica Jurisdictio transmittitur Ordinaria, nisi per successionem, aut hæreditate factam, aut electione. Ergo successione fit, ut remaneat hæc potestas in Ecclesia suprema, successione, inquam, non hæreditariâ, sed per electionem celebratâ. Quare (4) Chrysostomus: *quanam, inquit, de causa ille (Christus) sanguinem fudit suum? certè ut pecudes illas acquireret, quarum curam tum Petro, tum Petri successoribus committebat:* Διατί καὶ τὸ αἷμα ἐξέχεεν; ἵνα τὰ πρόβατα κτήσηται ταῦτα, ἃ πέτρῳ, καὶ τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἐνεχείριζεν. Et Leo (5) Magnus, ubi eadem fenfa produxit, sic tandem concludit: *Perseverat videlicet Petrus, & vivit in successoribus suis;* Quibus tandem conficitur, potestatem Ecclesiæ summam in successore Petri constituendam. Hic verò Metochites vos ipsos interrogat, quem Petri successorem putetis? Agite, si libet, unum aliquem producite ex summatibus Patriarchis, qui se Petri successorem appellaverit, præter Romanum Pontificem. Proponite aliquem, qui se Petri successorem dixerit præter Romanum Pontificem. Date aliquem, præter Romanum Pontificem, qui se tanquam Petri successorem gesserit, omniumque curam Ecclesiarum constanter adsumpserit. Hæretis, agnosco: & à Diacono Sapientissimo improvisâ interrogatione perculsi, quid respondendum sit, ignoratis.

(1) Orat. 1. contra Cyprium. post proœmium.
(2) De Rom. Pōt. li. 2. c. 12. vers. primū ergo.
(3) Ibidē. Vers. iisd. ergo.
(4) li. 2. de Sacerdotio sub initium.
(5) Serm. 2. de assump. sua.

XII. Etenim apertissimum est, id nominis, id muneris, id Privilegii solis Romanis Pontificibus usurpatum, solis Romanis Pontificibus datum, solis Romanis Pontificibus usitatum. Constat hoc (1) omnibus Romanorum Pontificum Epistolis, quotquot ab anno Christi CCC. (nam vetustiores, utpote incertæ fidei sepono) ad DCCC. post quem grande dissidium cœpit, scripsere aliquid, aut aliquid edidere: cùm contra nusquam reperias ex Patriarchis ullum, qui se Petri dixerit successorem, aut se dici Petri successorem audierit. Est aliquis, inquit (2) Margunius. Quis porrò, amabo, quis iste? Euodius, inquit, primus post Petrum Antiochenus Antistes. O virum planè Photianum, audacem scilicet, & ignorantem? Nostin, quid intersit, vir sapiens, inter constitui Episcopum à Petro post se, ac Petro succedere? Si nosti, quorsum, Veritati fucum facturas ineptias sciens effutis? Sin autem ignorans, quid audacter, quod ignoras, objicis Veritati? Constitutus est sanè post Petrum à Petro Episcopus Antiochiæ Euodius, non tamen Petro successit Euodius. Nam succedere est, relictam ab aliquo potestatem accipere. Id, quod vos ipsi testamini cum

(1) Vide Bellar. ubi sup. c. 14. et Genad. ubi supra sect. 5.
(2) Nota 74. in c. 36. Chalcedon.

(3) Pla-

(3) Planude docente: *ἡ δὲ διαδοχὴ ἀναδοχὴ λέγεται τῆς ὑπότητος καταλειφθέντος. successio autem est adsumptio eorum, quæ aliquis destituit*; quodque Græcos omnes docuit (4) Psellus, Stephanus (5) Jurisconsultus, (6) Thalelæus Antecessor, Eudoxius (7) Nomicus Judex Veli, & (8) Calocyrus Monachus inter Legum nostrarum Interpretes nobilissimus, quorum primus, *ἀδεὶς*, ait, *διαδέχεται κατὰ νόμων φράσιν, ἀρχὴν, εἰ μὴ ταύτην ἀπολείψῃ, ἢτ᾽ ἐθελοντὶ, ἢτ᾽ ἄκων. Nemo successione, juxta legum locutionem, potestatem adsumit, nisi quis eam destituat, vel sponte, vel invitus.* Cæteri verò uno ore confirmant, *ὅτι οὐκ ἔστι διάδοχος, εἰ μὴ τοῦ παραχωροῦντος, non posse successorem esse, nisi ejus, qui loco cedat*, sive is loco cedat naturali morte interceptus, sive civili, quæ est exauthoratio. Porro Petrus post se Euodium Antiochenæ Urbis Episcopum constituens non cessit potestate sua, ut est manifestum, sed illam totam, plenamque retinuit. Igitur Euodius non fuit Successor Petri. Quod etiam validiùs confirmatur ex dicto (9) Prodromi, qui hoc ipsum argumentum, quo quidam nitebantur Antiochenam Sedem Byzantinæ præferre, sic opportunè refellit. *οὐδ᾽ ἔστιν, οὐδ᾽ ἀπεφήνατό τις, εἶναι διάδοχον πέτρου τὸν τῆς μεγαλοπόλεως ἀντιοχείας ἐπίσκοπον· εἰ γὰρ διάδοχος πέτρου, ὁ πρῶτος τῶν ἐπισκόπων, καθὼς πρῶτος τῶν ἀποστόλων ὁ πέτρος· ἐστὶ δὲ τὴν τάξιν ὁ τρίτος, μετὰ τὸν ἀλεξανδρείας, καὶ τὰ ἑξῆς. Neque est, neque quisquam dixit, Antiochenum Episcopum esse Petri Successorem: Nam si Successor Petri, erit Primus Episcoporum, quamadmodum Petrus est Primus Apostolorum. Est autem Ordine tertius post Alexandrinum &c.* Id, quod ex Nicæno Concilio manifestissimè probat: Mox apertissimè conficit, Successorem Petri Romæ veteris Antistitem esse, his verbis verè solemnibus, quæ quemadmodum Græcum ingenium, Græcamque fidem, hoc est Orthodoxam docent, sic utinam Photianos ad Græcum iogenium, Græcamque fidem, veritatemque revocent aliquando. Ait (10) igitur: *τὸν λοιπὸν διάδοχον τοῦ πέτρου, καὶ τῆς αὐτοῦ ἀρχιερωσύνης λέγομεν τὸν τῆς παλαιᾶς ῥώμης ἀρχιεπίσκοπον, ᾧ ὁ πέτρος ἐπὶ σταυρῷ ἀποθνήσκων τῷ ἰδίῳ αἵματι τὴν πάσης τῆς ἐκκλησίας ἀρχὴν βεβαίαν ἐποίησε. Ergo successorem Petri, & Sacri ipsius Principatus dicimus Archiepiscopum Veteris Romæ, cui Petrus in cruce moriens proprio Sanguine totius Ecclesiæ Principatum confirmavit.*

XIII. Huic testimonio Viri Jurisconsultissimi, Sapientissimi, quo Magistro Nicetas (1) Paphlago gloriatur, cujus dicta summis laudibus effert Nicephorus (2) Blemmydes, cujus sententias omnium probatissimas palam affirmat cum (3) Balsamone, (4) Aristenus, (5) Blastarius, (6) Harmenopulus, cæterique omnes, qui Canones interpretati sunt nostros: quem Theologum maximum, & simpliciter *κατ᾽ ἐξοχὴν*, Magistrum ipse appellat (7) Marguoius, Huic, inquam, testimonio quid objicient Photiani? Nempe (8) Nili Cabasilæ ridendas ineptias, quas post Cabasilam à Cabasila mutuati sunt Georgius (9) Coressius, (10) Philadelphiensis Severus, & recentissimus omnium Nectarius (11) Patriarcha. Ajunt, non successisse Petro Romanum Pontificem, primò, quòd Petrus à Christo, Romanus Episcopus à Patribus Pontificatum acceperit. Secundò, quòd Romanus Episcopus, id, quod fuit Petrus, non sit Apostolus; Tertiò, quòd Petrus Pastor, & Doctor Orbis dicitur universi, Romanus Episcopus, præter hunc titulum, nihil habet. Quartò, quòd Petrus & Alexandriæ, itidemque Antiochiæ Infulas contulit: at Romano Episcopo id non licet. Quintò, effata Petri verbum esse divinum, non ita Romani Pontificis. Denique, Petro absolutè potestatem ligandi, solvendique fuisse collatam, at Romano Pontifici præscriptum, ne quid liget, aut solvat, quod ligandum, solvendumve non sit. His ergo contendunt, diversam omnino esse conditionem Petri, & Romani Pontificis; unde inferunt, Romanum Episcopum minimè succedere Petro. O homines verè dementes! ò Græciæ dedecus! ò spurios filios Gentis nostræ! Hæccine ut homines rationis compotes dicant? Hæc ut Sapientiam professi blaterent? Quid hæc aliud præseferunt, nisi Petri conditionem à conditione Romanorum Pontificem aliquatenus fuisse diversam? Id esto: quid inde? An propterea non eadem Potestas? Sic quòd Cæsar (12) Dictator, quòd Victor Orbis Terrarum, quòd sibi ipse pararit Imperium, quòd Regna aliis donaverit, quod Leges multas condiderit, quòd ex arbitrio Rempublicam administrarit: Vespasianus verò neque Dictator, & Palæstinæ victor solius, à Militibus, & Muciano Imperium oblatum adsumpserit, nec Regna largitus, qui potiùs avidus, nec Legumlator ex æquitate Rempublicam gubernavit, non Successor Cæsaris, sed privatus aliquis Princeps feretur? Miror igitur, quòd & hoc discrimen Petrum inter, & Romanos Pontifices Cabasilam fugerit: nempe illum suffixum Cruci obiisse, quod nulli Pontificum contigit. Ut ad rem aliquid, boni viri, dicatis, hoc ipsum probate, quod malè scelerati deducitis, non esse potestatem eandem in Petro, & in Romano Pontifice. Quid quòd & inepta sunt, quæ gratis assumitis. Nam unde probatis, Romanum Pontificem non à Christo, sed à Patribus potestatem accepisse? Ex (13) Chalcedonensi, inquiunt, Synodo. Ita cæci, ut in eadem Synodo, imò eodem in loco, minimè videatis, eum Canonem, quo ista scilicet decernuntur, palam à Lucentio Episcopo Sedis Apostolicæ Legato fuisse (14) damnatum? Ita stupidi? ut ex lectione ejus Canonis non agnoscatis dementiam illorum, illum qui procudere, sapientiam eorum, illum qui rejicere, Canonem inconstantem, ineptum, sibique repugnantem ipsi? Ut non eleganter minus, quàm acutè, breviterq; demonstrat Jo. (15) Laurentius Lucchesinus è Societate Jesu vir Gentis nostræ amantissimus, cujus unâ charitate Græci Romæ defendimur, cujus unâ sapientia Romæ Græci instituimur, armamurque ad avitæ tutelam Religionis. Hunc, nuperrimè Canonis illius rimatum ineptias, legite; Ut ut rationis expertes, intelligetis subinde, quàm ex merito Romanæ Sedis Legati Canonem illum palam damnaverint. Extant porro Acta ejus Concilii typis edita penes hæreticos, Romanæque Sedis infensissimos hostes: Autographa vestra verba Lucentii Legati palam reclamantia iniquo Canoni ostentant. Quid Græciæ ingeri-

(3) *li. seu Orat. de veritate ejr. med.*
(4) *In explic. brevi. Novellarũ.*
(5) *In notis ad Novellas Leonis.*
(6) *In Syntagmate Novellar. omnium ad Novell. 11.*
(7) *ad Novell. Alexii Comn. 3. Scholio 4.*
(8) *In Novellas Leonis Synopsi 7.*
(9) *in Canon. Nicænum 8. & ad Chalced. Can. ult.*
(10) *ibidem ntrobique.*
(1) *in explic. Ps. 4. in fine.*
(2) *In explic. Ps. 2.*
(3) *In Epist. ad Episc. Cypri.*
(4) *In Proœm. Nomoc. ad Manuel Imperat.*
(5) *In Cõpẽd. Syntagmatis Elem. γ.*
(6) *in Eccl. sp. Canonum 20. hoc est Nicænorum.*
(7) *In Proœmio Notarũ, & alibi sæpe.*
(8) *li. de Primatu Papæ.*
(9) *Ad Synopsin Nili ad 1. 12. & 32. Trullan. Can.*
(10) *In Differẽtia 2. de Primatu papæ passim.*
(11) *In Antirrhetico contra Fratres passim.*
(12) *Suetonium vide in Vita Cæsaris, & Vespas.*
(13) *Actiom. 16.*
(14) *Ibidẽ in quæst. super hoc decreto.*
(15) *In signis veræ fidei signo 23. l. 3. à n. 3. ad 9.*

tis; quod ipsa scit spurium? Quid Latinis obtruditis, quod ipsi, totâ Græciâ vidente, audiente, tacentes, damnarunt? Canon, inquiunt, licet in Chalcedonensi Synodo à Latinis damnatus in Quinisexta Trullana Synodo receptus est. O ignorantiam hominum audacem, & pervicacem! Qui fieri potuit, ut Latini probaverint in Trullana aliquid, cui non interfuerunt? quam, teste toto Terrarum Orbe, damnarunt, abrogaruntque? Repetite, si libet, quæ primo Operis hujusce Responso produximus, indeque tandem agnoscite, non probari Canone Chalcedonensi, quod clam, palam adstruitis.

XIV. At Romanus Pontifex Apostolus non est. Respondet (1) Gennadius ex (2) Vecco, ex quo Græco omnia, suppresso nomine, (3) Bellarminus: (4) cui tamen hoc est esse Græcum, quod esse levem, & garrulum: Adeò vir ille doctissimus Græcos amavit, ac tam benignis illecebris ad mutuam caritatem, more Latinorum quorundam, Gentem nostram provocavit. Respondet, inquam, Gennadius, etiam Romanum Pontificem Apostolum posse dici: *ἡ γὰρ ἀποστολικὴ ἀξία σημαίνει ὑπὸ θεοῦ ἀποσταλέντος εἰς σωτηρίαν τοῦ Κόσμου μετ' ἐξουσίας ἱκανῆς πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἀνδραγαθίας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς ὁ διαδεξάμενος τὴν τοῦ πέτρου ἀρχὴν ἐκ θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τῆς οἰκουμένης ἀπεστάλη, καὶ ἐξουσίαν ἔχει πρὸς τοῦτο ἄκραν.* *Nam Apostolatus dignitatem significat Delegati à Deo ad salutem Orbis universi cum Potestate idonea magnitudini operis tanti. Pontifex autem, qui Petri Principatum excepit, à Deo mittitur ad salutem Orbis Terrarum, & potestatem ad hoc summam habet.* Hunc in modum Gennadius, quem libenter Cabasilæ Nilo opponimus, ne omnis Græcus levis appelletur, & garrulus: imò ne quis ulteriùs Græcus levis audiat, & garrulus. Idipsum tota Græcia professa est palam, cùm in Chalcedonensi (5) Concilio Romani Pontificis dignitatem *Apostolatum* affirmatè dixit, & sanxit. Demus tamen & hoc Photianis, Romanum Pontificem Apostolum non esse, quis ferat, quod inferunt? Igitur nec Petri Successor. Imò verò, qui Apostolus non est, Successor Apostoli esse poterit. In Apostolo enim aliud Apostolatus est, aliud suprema Potestas. Quod si neges, desipies, quando non omnes Apostoli supremam penitùs habuere potestatem. Habuere sanè supremam in subjectam Ecclesiam, ipsi tamen subjectam Petro, quam nacti supremam fuerant, potestatem habuere: Potuit ergo, qui non successit in Apostolatu, in potestate succedere; atque adeò & non esse Apostolus, & esse Petri Successor. Hinc mentiuntur Photiani commenti, Romanum Pontificem non dici Pastorem, Doctoremque Orbis universi. Nam in Concilio (6) Chalcedonensi Romanus Pontifex *caput* appellatur *Ecclesiæ*, & Romana Ecclesia (7) dicitur *caput omnium Ecclesiarum*. Idem (8) ibidem *universalis Archiepiscopus, & Patriarcha, custosque Vineæ Servatoris* nuncupatur: ibidemque (9) *Dominum nostrum* Romanum Pontificem Patres appellant, ejusdemque dignitati *summitatis* vocabulum aptant. Ni hæc supersunt ad profligandam mendacitatem Photianorum; Legant Nostri, quæ scripsit (10) Ambrosius, quæ docuit Gregorius (11) Dialogus, quæ (12) Principes etiam Laici comprobarunt: &, ne tot Scriptorum per scripta vagentur: Ea omnia congesta videant penes (13) Joannem Laurentium Luchesinum, quem nuper laudavimus: noscent, Romanum Pontificem *Pastorem ovilis Dominici, Rectoremque Domus Dei* vocari, *Sacerdotem etiam summum, & summum omnium Præsulem Pontificem, Sacerdotum Principem, Regemque sacrorum appellari*. Porro quid hæc aliud significant, nisi Romanum Pontificem æquè, ac Petrum, Pastorem, Doctoremque Orbis esse universi? Peto, quid majus dicturus esses de Petro scribens his, quæ de Romano Pontifice, citra omnem inficiationem, passim ex relatis dicuntur? Fatere igitur, te mentitum, cùm affirmasti, Romanum Pontificem Romanæ duntaxat Urbis Episcopum appellari. Dices, hæc scilicet ignota tibi, invisa, inaudita. At pleraque Græca sunt, quæ nosse debueras, at omnia tibi per (14) Gennadium, & (15) Bessarionem proposita, quos poteras vidisse, at palam à Latinis inter contumelias ingesta, congesta, quæ nisi stupido inaudita esse non poterant: Esto tamen & hoc Photianæ ignorantiæ, quando & quod sequitur ejusdem est.

XV. Ais, non licuisse Romano Pontifici ad Vittas Orientis quemquam provehere, cùm tamen Petro licuerit. At falsissimum hoc dicit acta Chalcedone (1) Synodus, in qua Maximus Antiochenus Antistes propterea recipitur, quòd illi Leo Romanus Pontifex Antiochenas Infulas confirmasset. Idipsum mendacitatis convincit authoritas (2) Nicephori, ac (3) Zonaræ Photianorum, ut Latinum hominem (4) Liberatum prætercam, narrantium, ab Agapeto Romano Pontifice exauthoratum fuisse Constantinopolitanum Antistitem Anthimum, substitutumque Anthimo Mennam Sanctissimum Patriarcham. Imò (5) Zonaras addit, Proclum etiam authoritate Romani Pontificis Sacris Byzantinis præfectum. Peto, cui licet Patriarchas confirmare, non liceat Patriarchas, si causa adsit, si sacræ intersit Reipublicæ, renunciare? Cui fas est deturbare Solio Constantinopolitanum Hierarcham, & Infulas Byzantinas largiri, idipsum nefas erit in Alexandrinâ Sede, in Orientis Episcopo? Licuit ergo Petro Patriarchas efficere, licuit & Successoribus Petri, licebitque, si unquam resipuerint Photiani, detestatique rixas exitiosas pacatam veritatem amaverint: quâ magistra discent, nihil ad quæstionem, cujus satagimus, attinere, si Romanus Pontifex quidquid aut dicit, aut scribit, Divini flaminis haud censeatur Oraculum; id, quod Petro contigisse non dubitamus. Nam hìc non de eo quærimus, an omnia Privilegia Petri sint in Successoribus Petri? Utrum Romanus Pontifex falli possit? atque his similia: altioris hæc aleæ disputatio, receptâ supremâ Pontificis potestate, perpenditur. De eo quærimus, an Privilegia, quæ ad potestatem, jurisdictionemque pertinent, eadem in Petro fuerint, sintque in Successoribus Petri? Damus Romanos Pontifices non æquè sanctos, non æquè pauperes, non æquè afflatos divino Spiritu esse, ac Petrus fuit; hoc dicimus, posse in administrandâ Christiana re æquè, ac Petrus potuit, Romanos Pontifices

Non

(1) In Epist. Encyclica ad Græces in med.
(2) In Epist. Parenet ad Unionē.
(3) d. lib. 2. c. 12. à vers. Prima Nili objectio.
(4) ibidē vers. respondeo nihil hoc argumēto.
(5) Act. 1.
(6) In Epist. Concilii ad Leonem.
(7) Ibidē Action. 1.
(8) Act. 3. & in Epistolis diversorum ex nostris ad Leonem.
(9) Abvine Epi. Synop. Actio. 2.
(10) In Epist. 81. ad Siricium. & in 1. ad Tim. c. 3.
(11) lib. 2. Dial. c. 4.
(12) Ep. Valent. ad Theodos. extat ante Concil. Chalcedon. Tom. 1. concil.
(13) lib. laudato Signo 22. per tot.
(14) d. Epist. Encyclica.
(15) d. Epist. Encyclica.

(1) Act. 7.
(2) lib. 17. hist. Vide Vers. Gennad. de Primatu Papæ sect. 10. lōge post med.
(3) In Justiniano.
(4) In Breviar. c. 21.
(5) penes Gennad. ubi supr. ante finē.

Non enim nisi risu excipienda est quorumdam Photianorum barda, & inficeta stoliditas, quæ tunc sibi videtur argutula, cùm quòd Petrus patrare miracula potuerit, ea Pontifex Romanus non possit, huoc illius Successorem inficiantur. Hoc iniquissimo jure, inquit (6) Gennadius, negabitis Successorem Marci Alexandrinum Episcopum, Successorem Ignatii Deiferi Antiochenum Antistitem, Successorem Andreæ Protocleti recentioris Romæ Patriarcham. Quod quis ferat ex Vobis, quisve ex Nobis Vobis permittat? Cùm olim (7) Thomas ille Theologus, cui Angelici oomen, & planè Angelica mens, Bonifaciom IX. Pontificem adiisset, numerantemque pecunias deprehendisset pauperibus distribuendas, Pontifex, Nobis, inquit, non licet, quæ dixit Petrus asserere: *argentum* (8), *& aurum non est mihi*. Cui Thomas seriò facetus: at nec licet, ait, Vobis, Beatissime Pater, quæ Petrus addidit, addere: *in nomine* (9) *autem Jesu Christi surge, & ambula*.

XVI. Ecce Latini, & quidem primi nominis homines non confingunt miracula, quemadmodum mentitur (1) Margunius, Pontificibos tribuenda Romanis, quò eos pares Petro coofirment. Apertè dicuot, raros esse Pontifices Thaumaturgos; quos tamen hac in parte, atque in aliis plerisque impares Petro propalam asseveraot, pares potestate, pares affirmant imperio. Id, quod & ultimam difficultatem à Photianis ex Nilo propositam prorsus enodat. Qui enim patem Romano Pootifici jurisdictionem, potestatemque asserimus datam, dicimus eodem dici modo Romano Pontifici, ac Petro, *quidquid ligaveris, erit ligatum, quidquid solveris, erit solutum*. Petro, uti ajunt, *immediatè* id Muoeris contulit Christus: idem Muneris Romano Pontifici Christus *immediatè*, confert, non Petrus. Romano Pontifici, non sine conditione illa clam semper intelligendâ, confertur, ut solvat, ligetve liganda, solvendave: Petro etiam eodem modo, nec sine hypothesi illâ clandestinâ eadem potestas collata est. Quod si neges, asseras oportet Petro licuisse ligare, quod meritò ligandum non esset, id, quod apertam impietatem præsefert, quando impium est asserere, jurisdictionem Petro collatam, ut ei fas esset, injustum esse. Primum etiam, Photiane, concedas oportet, non à Petro Romanis Pontificibus potestatem tribui supremam, sed prorsus ab ipso Christo. Quod sanè negare non potes, qui contra recentiores quosdam, cum Venerabili antiquitate, potestatem etiam extimam Episcoporum ab ipso continenter Deo esse doces, nempe, cum (2) Dionysio, cum (3) Cypriaoo, cum (4) Augustino, quibus adstipulatur ex Latinis (5) Franciscus Victoria, Alfoosus (6) Castrensis, & apud hos alii, favetque Florentina (7) Synodus, & (8) Tridentina, queis præluxit Apostolus indicens (9) Episcopis: προσέχετε ἑαυτοῖς, καὶ παντὶ τῷ ποιμνίῳ, ἐν ᾧ ὑμᾶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους, ποιμαίνειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος: *attendite vobis, & universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos, pascere Ecclesiam Dei, quam acquisivit sanguine suo*: & (10) alibi: αὐτὸς ἔδωκε τοὺς μὲν ἀποστόλους, τοὺς δὲ προφήτας, τοὺς δὲ εὐαγγελιστάς, τοὺς δὲ ποιμένας, καὶ διδασκάλους. *Ipse dedit, quosdam Apostolos, alios Prophetas, alios Evangelistas, alios Pastores, & Doctores*: quo nomine Episcopos ceoseri docuit affirmatè Hieronymus. Nimirum his, aliisque, quæ infirmè refellit, & invita ad rem suam explicat (11) Bellarminus, potestas ipsa Jurisdictionis à Deo Episcopis continenter tradi, validè adstruitur. Quam sententiam nos quoque sequimur ultrò, noo quòd & oppositam probabilem, tutamque haud reputemus, sed quòd hæc nostra neque Romano Pootifici injuriosa sit, sitque eidem minùs invidiosa. Etenim, licèt potestatem Episcoporum continenter à Deo proficisci, putemus: eam tamen tradi à Deo dicimus supremo Pastori subjectam, à quo ex causa rei Christiaoæ utili, aut necessariâ, augeri, dimioui, tolli etiam possit: quemadmodum & minoribus Principe Magistratibus Lex Ordioariam tribuit potestatem, parituram tamen Principi ipsi, atque ab eo ad bonum publicum in peculiaribus dirigendam. Quæ cùm ita sint, qui mecum existimas, (12) Photiane, potestatem sacram non à Præcessore Successori tribui, sed à Christo, Deoque, cogeris mecum asserere, potestatem illam supremam, quam, Te invito, Romano Pontifici tribuendam ostendimus, non à Petro, sed à Deo contioenter conferri supremam. Quòd si non confertur à Petro, jam falsissimum est, hypothesis alicujus diversæ ab illa, sub qua Petro collata est, terminis circumscribi.

(6) In defens. c. 5. Decret. flor. sect. 4. post med.
(7) habetur in ejus Vita.
(8) Act. c. 3. n. 6.
(9) d. n. 6.
(1) Nos. 8. in can. 36. Chalced.
(2) de Eccles. Hierarch. c. 6.
(3) lib. 3. Ep. 9. ad Rogatiã.
(4) in ps. 44. in illa verba pro Patribus tuis, &c.
(5) In relect. de Potest. Eccl. q. 2.
(6) de Just. hær. punit. l. 2. c. 24.
(7) In Instruct. Armen.
(8) Sess. 23. c. 4.
(9) Act. c. 20. n. 28.
(10) ad Ephes. c. 4. n. 11.
(11) lib. 4. de Rõ. Pont. c. 25. per tot.
(12) passim Margu. Coress. Nilus. Synodic. apud Canon. Vide Dipl. in Synops. Jur. Græcis tis. de potest. Eccl.

SECTIO II.

Suprema Potestas Romani Pontificis Patrum, Conciliorum, ac Sæculorum authoritate comprobatur.

SUMMARIUM.

I. *Proponitur Canon Nicænus cum explicatione Bessarionis, & uterque à Margunii vesania defenditur.*
II. *Jus appellandi Rom. Pontificem constituitur ex Sardicensi, & refellitur Severus.*
III. *Potestas Rom. Pontificis agnita à Synodo Ephesina, & Chalcedonensi, cæterisque usque ad Trullanam Quini-Sextam.*
IV. *Refellitur Coressius parem Romano, & Byzantino Episcopo potestatem tribuens ex Trullana. Reliquarum Synodorum fides, usque ad Florentinam.*
V. *Sanctorum Patrum effatis idem constituitur usque ad S. Basilium: & latè refellitur Nectarius.*
VI. *Refellitur Photianorum responsio, & simul adducitur testimonium Chrysostomi, & Cyrilli Alex.*
VII. *Ejusdem Cyrilli authoritas ulteriùs producitur ad ejusdem Veritatis confirmationem.*
VIII. *Theodoreti in eandem rem Testimonium, Sozomeni, & Acacii.*
IX. *Justiniani A. constitutionibus idipsum latiùs confirmatur.*

X. *Septimi sæculi suffragium, & præsertim Maximi Martyris.*

XI. *Octavi sæculi fides, & in ea Theodori Studitæ confessio multiplex.*

XII. *Reliquorum ad nostra usque sæcula Græcorum testimonia, & sententiæ delibantur brevissimè. Cerularius, & Balsamon oblocuti, de Romano Pontifice ignorantissimi. Siqui docti Photiani, hanc controversiam dissimularunt.*

XIII. *Colligitur, malè universim Græcos appellari Schismaticos: cùm eorum pars potior aut pro Rom. Pontifice steterit, aut contra ipsum non steterit;*

XIV. *Jus appellandi Romanum Pontificem praxi perpetua Græcorum constituitur, & Canone Sardicensi. De ea Synodo Margunii sententia.*

XV. *Cur Sardicensis Synodus non dicatur secunda OEcumenica? Sardicensem OEcumenicam esse: ejus Canones, ut ut Topici dicantur esse Concilii, recipiuntur à Græcis. Explicatur à Bessarione Canon Chalcedonensis, ne obsit appellationi, quam defendimus.*

XVI. *Explicatio Bessarionis confirmatur ex notitiâ Appellationis, ostenditurque, eo Canone non tribui Episcopo Byzantino ultimam appellationem.*

XVII. *Neminem reclamasse Rom. Pontificibus Supremâ potestate fungentibus, præter hæreticos homines, & damnatos.*

XVIII. *Rom. Pontifex supremâ potestate functus in Græcia inductione historicâ comprobatur.*

XIX. *In Causa Joannis Talaidæ, & Acacii manifesta Romani Pontificis authoritas summa ex confessione Nostrorum.*

XX. *Idem mos supremæ potestatis à Rom. Pontificibus in Græciâ usurpatæ evincitur in cæteris sæculis. Anacephalæosis totius Argumenti, & refutatio ineptæ responsionis Margunii.*

I. DOcuimus, Romanum Pontificem Successorem esse Petri: quod primum confirmandum erat in hypothesi argumentationis nostræ: Reliquum est, ut cætera, quæ in eadem legitimè adsumpsimus, comprobemus. Et primò illud manifestum est, omnibus OEcumenicis Synodis receptam, assertam, agnitamque palam fuisse supremam Romani Pontificis potestatem. Nicænum (1) Concilium sic statuit: τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω τὰ ἐν αἰγύπτῳ, καὶ λιβύῃ, καὶ πενταπόλει, ὥστε τὸν ἀλεξανδρείας ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν. *Antiqui mores serventur in Ægypto, Libya, & Pentapoli, ut Alexandrinus Episcopus horum omnium potestatem habeat, quandoquidem & Episcopo Romano hoc est consuetum:* quæ postrema verba, ut bene adnotavit ante (2) Bellarminum (3) Bessarion, causam reddunt, explicantque Decreti, vi illius particulæ ἐπειδὴ καὶ, *quandoquidem*, quæ rationem semper præcedentis, consequentisque sententiæ præstat. Quare non eo modo explicanda sunt, quo ea reddidit aut (4) Rufinus ineptè, aut subdolè (5) Balsamon; & ex hoc (6) Nilus, ut comparationem præseferant, sonentque præficiendum Ægypto Alexandrinum Episcopum, sicuti Romanus Episcopus aut Urbi Romæ, suburbanisque Ecclesiis, aut toti præfectus est Occidenti; sed ita, ut vim decreto addant ex consuetudine receptâ, probataque per Romanum Pontificem: atque adeò sensus sit, Antiquum morem, qui singulis Patriarchis Provincias ex potestate regundas constituit, servandum esse, quoniam idipsum confirmat mos Ecclesiæ Romanæ, sive Romani Pontificis authoritate præscriptus. Gratis hoc dicit Bessarion, inquit, (7) Margunius, καὶ ἔστι σόφισμα φανερὸν, μαθὼν ὑπὸ τῶν λατίνων, ὅταν ἔκειρε τὸν πώγωνα, παραβὰς τὰ τῆς πατρίδος ἔθη, καὶ προδότης τοῦ γένους μας, καὶ καταπολεμήσας μας τὴν Ἐκκλησίαν. *Et est manifestum Sophisma, quod à Latinis accepit, cùm barbam totondit, prævaricatus mores patrios, & Nostræ proditor Gentis factus, ac debellator Ecclesiæ nostræ.* Sed an Vir ille clarissimus, qui vel in Purpurâ mores semper Græcos (8) retinuit, barbamque prolixam derasæ tunc ex more Gentis Romæ semper (9) objecit, cujus domus patens, ac clemens asylum (10) fuit Sapientiæ Græcæ profugæ post expugnatam Constantinopolim, cujus ingeniosissimi, eloquentissimi in omni disciplinarum genere Commentarii, expugnatâ Photianorum Synagoga, fidem Ecclesiæ nostræ omnis expertem labis, Orthodoxamque planè (11) demonstravere: An, inquam, Vir ille sapientissimus gratis in eam sententiam Canonem Nicænum adduxerit, censebit Chalcedonense (12) Concilium; in quo tota Græcia audiente, nec reclamante, Paschasinus Romanæ Sedis Vicarius eundem Canonem sic recitat: *Ecclesia Romana semper habuit Primatum: antiqui autem Mores serventur, &c.* Quo Canonis initio integræ Synodi taciturnitate probato, evincitur, agnitum à Nicæna Synodo Principatum Romani Pontificis: unde statim infertur, non potuisse: τὸ, ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ τοῦτο σύνηθές ἐστιν, ad comparationem adduci. Quæ enim inepta sententia, tantoque Patrum consessu prorsus indigna fuisset hæc, quam subjicimus: *Pontifex Romanæ urbis est omnium Primus: Mores igitur antiqui serventur, ut Alexandrinus præsit Ægypto, quia Romanus Occidenti præest.* Ut ut gluten Syeniticum has partes Orationis interfundas, vix hærebit sententia hiulca ex se, nec sibi constans, quæ, si ad sensa Bessarionis revocetur, aptissima erit, sonabitque. *Pontifex ipse Romanus primus est, omnium autem more receptum est, ut ab eo secundus sit Alexandrinus, qui præsit Ægypto, quòd Romanus Episcopus, qui primus est, id consuetudine probat.* Vides dignam Sapiente sententiam, quam non argutulus aliquis profert in medium, sed Præses Chalcedonensis Concilii (13) Paschasinus, cui eum in modum recitanti Nicænum Canonem adeò Græcia non est refragata, ut, per Concilii ejusdem Judices, sit palam potiùs suffragata: Nam post relatum hunc Canonem Nicæni Concilii, atque eo modo recitatum, Judices affirmatè (14) respondent. *Perpendimus omnem Primatum, & honorem præcipuum, secundum Canones,*

Anti-

(1) *Can.* 6.
(2) *de Rõ. Pont. l. 2. c. 13. vers. hæc quidem sententia.*
(3) *In Epist. Encyclica cir. med.*
(4) *li. 10. hist. c. 6.*
(5) *ad d. can. 6. Nicæn.*
(6) *de Primatu Papæ.*
(7) *Not. 6. in d. Can. 6. Concil. Nicæn. I.*
(8) *Vide Michael. Justin. Ep. 12. inter sacras.*
(9) *Vide Hist. Eõclav. habiti post Mortem Pii II.*
(10) *Vide Jovium in Elogio Bessariõ.*
(11) *Vid. Niceph. Melissenum de ritib. Græcor. c. 31.*
(12) *Act. 16.*
(13) *d. Act. 16. cir. med.*
(14) *d. Act. 16. in fin.*

Antiqua Roma Deo amantissimo Archiepiscopo conservari: Συνορῶμεν πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα, καὶ τὴν ἐξαίρετον τιμὴν, κατὰ τοὺς Κανόνας, τῷ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης θεοφιλεστάτῳ ἀρχιεπισκόπῳ φυλάττειν. *Secundum Canones* inquiunt. Quos verò Canones? Nempe relatos à Paschasino. At hi quipote? nimirum Canon Nicænus. Nicæno igitur Canone omnis Primatus, & omnis honor præcipuus Romano Pontifici. Quid? confirmatur ne? Minimè gentium: neque enim Romani Pontificis Principatus, & honor Apostolicæ Sedi supra cæteras debitus Conciliorum indiget confirmatione. Quid igitur? *conservatur*, inquiunt; hoc est obsequentissime custoditur, Si Photianus (id, quod secus esse contendo) animal esset rationis compos, obiter hic, opportunè tamen interrogarem, an major adhibenda sit fides Chalcedonensi Concilio effata Paschasini recipienti, imò per Judices suos ea propalam approbanti, an Balsamoni mendacissimo Canonum Corruptori, & ignorantissimo Nilo? Certè, si quis penes eum, quem sic interrogarem, pudor esset, OEcumenicam Synodum privatis hominibus, ac penè non furinsis præferret. At hæc, eo ipso Canone, quo Balsamon, & Nilus, cæterique Photiani privatam Eparchiam Romani Pontificis nituntur ostendere, asserit Romano Pontifici omnem Primatum, primas nimirum tum dignitatis, tum potestatis, honoremque præcipuum, qui extra Principatum non est, sanctissimè conservari. Igitur, nequicquam oblatrantibus Photianorum perfidiosissimis, verum est, certum est, manifestū est, Canone Nicæno palam assertam supremam Romani Præsulis potestatem.

II. Hactenus in re, quam probamus, aliquid occurrebat difficultatis, cætera manifesta sunt planè, quæque ne ipsi quidem Photiani queant inficiari. Nam in (1) Concilio Sardicensi, cujus Canones à nobis passim recipiuntur, ut constat ex (2) Harmenopulo, ter asseritur, posse Episcopos ad Romanum Episcopum proclamare, provocare, appellare. Ita sanè respondet (3) Margunius: *sed quid inde?* Scilicet id, quod contendimus, supremum Judicem esse Romanum Pontificem. Nam Appellatio quid aliud est, quàm provocatio ab inferiori ad superius Tribunal, per quam totum Jus agnoscendæ causæ devolvitur ad Judicem superiorem? Id, quod ignotum solis Photianis ignorantissimis omnium hominum esse potest, cùm cæteroqui vel ipsis Cerdonibus notissimum sit, atque de eo (4) Jurisconsulti omnes palam, passimque constituant. Unde statim infertur, si omnibus licet Romanum Pontificem appellare, supremum Judicem omnium esse Romanum Pontificem. Vidit, agnovitque vim Argumentationis manifestissimæ Gabriel (5) Severus, quique potuit (potuit autem vir mediocris ingenii, nulliusque planè literaturæ perparum) illud in adsumptione debilitare conatus est. Ea propter Controversias inter Cælestinum, & Africanos Antistites protulit, quod fecerat ante ipsum & (6) Nilus. De illis videat, studiosus Lector, quę doctè (7) Baronius, quæque eruditè (8) Cabassutius ediſſerit, ac rideat utriusque Photiani deliria, imò potiùs contemnat crassissimam ignorantiam, ratam, ab Africanis negatum Jus appellandi Summum Pontificem, quando illi hoc solum inficiabantur: id Juris non asseri Romano Pontifici ex Canone Nicæno, quem Cælestinus producebat in medium ex Sardicensi, cujus Synodi decreta Nicænis Canonibus Antiquitas immiscuerat, cujusque decreta Synodi Africa nondum receperat, Et hæc sanè ex relatis Authoribus manifesta, aptaque refellendis Photianorum ineptiis, quas nobis pressiùs aggressis superesset omnem earum causam avertuncare hac notulâ, & brevissimâ, & verissimâ. Etiam si demus, Africanos Antistites Jus appellandi Romanum Pontificem pernegasse (id, quod perlecto (9) Baronio falsissimum est) adhuc Nostris nefas est id, quod illi negarunt, inficiari. Etenim id illi negarunt, si tamen negarunt, propterea, quod Canones Sardicenses neq; norant, neque receperant, ut ex ipsi eorum (10) Expostulatione compertum est; testaturque (11) Augustinus, qui interfuit Concilio illi. At nos Canones illos recipimus, agnoscimus, veneramur; præsertimque hos ipsos, qui de Jure appellandi Romanum Pontificem apertè constituunt, quemadmodum videre est apud (12) Harmenopulum, qui eos ipsos Canones juri Græcorum Canonico adscripsit, totique Græciæ, etiam Photianæ, servandos proposuit. Quid igitur senserint Africani Patres, quid ad nos? Si nos id usquequaque recipimus, quod ex nostrâ Sententiâ Jus appellandi Romanum Episcopum adstruit ex Actâ Sardicæ Synodo: atque adeò fatemur Sardicensi Concilio receptam, agnitamque supremam Potestatem Romani Pontificis.

III. Eandem fassum est Tertium Universale Concilium, quod est Constantinopolitanum I. Hoc scribens Damaso duo constanter affirmat. Primum, se jussu Damasi ipsius, litteris ejusdem Pontificis ad Cæsarem missis sibi proposito convenisse in Urbem CP. Secundum verò, se membra esse, Romanam autem Ecclesiam caput esse. Quod utrunque Ei Concilii epistolâ contineri, Nobis non Latinus aliquis tradit: Græcus est, Episcopus Græcus est, Vir Græcus doctissimus est, qui proponit, atque asserit. An (1) Theodoretum hæc ementitum dicetis? Is tamen hæc narrat, recitatâque Epistolâ OEcumenicæ Synodi, utrunque ingerit Græciæ, Romanum Pontificem jussu congregare Concilia: Romanam Ecclesiam caput esse omnium Ecclesiarum, quas OEcumenica Synodus repræsentat. Quæ an supremam potestatem præferant, videant Photiani, quibus eadem objiciunt Ephesinum Concilium inter OEcumenica Tertium, & Chalcedonense inter OEcumenica Quartem, Nam Ephesina Synodus, cui Romani Legatus Episcopi præfuit Cyrillus, Nestorium sacro Solio dum deturbat, affirmat, id à se fieri mandato Cælestini Romani Pontificis. Et in Epistola ad Cælestinum eundem scribit, se causam Joannis Antiocheni, qui se conterraneo suo Nestorio adversus Cyrillum adjunxerat, reservare judicio Antistitis Romani, quippe difficiliorem, ac dubiam magis. Narrat, & refert utrumque Græcus (2) Evagrius. Chalcedonensis autem Synodus, præter ea omnia, quæ superiùs crebra, certa, manifesta retulimus, (3) passim Leonem Magnum appel-

(1) *Can. 3.4.& 7.*
(2) *In Proœm. Ep. Can. cir. med.*
(3) *nota 4 in Sardicens. Canon.*
(4) *ad Tit. Decret. de Apellat. & ff. ac Cod. eod. Nostri in lib. 9 Hexicontabibli. Attal. in Synop. ad tit. 94. & ibi Mat. Monach. & Dipl. ubi supr. tit. de appell. & alii cum Eustath. Antecess. de intervall tēp. tit. de sex aiebus. n. 3.7.9.*
(5) *differ. de Prim. Papæ.*
(6) *in lib. de Prim. Papæ.*
(7) *ad ān. Chri. 419. ān. 59. & seq.*
(8) *In Notit. Concil. & Can. ad 3. Can. Sardic. ad Can. 22. Milevit. & in expositio. hist. Carthagin. VI. ab initio.*
(9) *ubi supra. & Cabass. ad d. c. 22. Mil.*
(10) *Vide Acta Concil. Carthag. VI. sive Afr.*
(11) *lib. 3. cont. Cresco. c. 34.*
(12) *In epitom. Can. sect. 1. tit. 1. Can. ult. & ead. sect. ti. 4. Can. 38. & 40.*
(1) *lib. 1. hist. c. 9.*
(2) *lib. 1. hist. c. 4.*
(3) *Act. 1.2.& 3.*

appellat Universalis Ecclesiæ Pontificem : & in Epistola (4) ad Leonem ipsum Dioscori supremum piaculum proferens. *Post hæc*, inquit, *omnia, & contra ipsum, cui Vineæ custodia à Salvatore concessa est, extendit insaniam, idest contra tuam Apostolicam Sanctitatem.* Καὶ πρὸς τούτοις ἄπασιν ἔτι καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ τῆς ἀμπέλου τὴν φυλακὴν παρὰ τοῦ σωτῆρος ἐπιτετραμμένου τὴν μανίαν ἐξέτεινε· λέγω δὴ τῆς σῆς ὁσιότητος. Quæ omnia quid aliud prædicant, quàm repetitum Ecclesiæ nostræ testimonium de Romani suprema Pontificis potestate ? Ex V. Synodo nihil est, quod Photianis objiciamus: in eâ enim non de Fide actum est, sed de Personis, ut docet eruditè (5) Cabassutius. Præterea, quæ circa illam acta sunt, adeò seditiosa, adeò perturbata esse videntur in Actis ipsis quidem, ut diu dubitatum sit, num inter OEcumenicas Synodos recensenda esset, donec more ipso recepta est, ut idem (6) Cabassutius fusè demonstrat. Ex ea tamen, etsi non palam, clam tamen erui argumentum potest pro suprema potestate Pontificis. Nam si V. Synodus OEcumenica dogmata Chalcedonensis Concilii omnia confirmavit, ut palam testatur (7) Harmenopulus noster : cùm in Chalcedonensi, uti vidimus, recepta fuerit suprema potestas Romani Pontificis, dicendum erit, vel ab ipsa Synodo Quintâ hanc potestatem supremam agnitam, receptamque. Sed, quam clam agnovit, recepitque V. Synodus, potestatem palam professa est acta ante illam Constantinopoli (8) Synodus sub Menna Sanctissimo Patriarcha. Hæc enim sic loquitur : *Nos Apostolicam Sedem sequimur, & obedimus, & ipsius communicatores communicatores habemus, & condemnatos ab ipsa, & nos condemnamus.* Quid VI. Synodus, quæ Tertia Constantinopolitana est OEcumenica ? Nihil illa sanè, aliquid tamen Quinisexta, quæ Sextæ Canones addidit. Hæc porro licet & spuria, & nullo modo legitima, ac penè non Schismatica, quin imò aliquâ ex parte hæretica, ut alibi (9) ostendimus, hanc tamen supra omnes Sedes Romanæ Sedis authoritatem agnovit, cùm Byzantinam sedem ità paribus cum Romanâ privilegiis (10) ornavit, ut fassa sit à Sede Romanâ secundam.

IV. Paribus, inquit, privilegiis (1) Coressius : ergo pari potestate. Respondeo : paribus privilegiis, sed citra potestatem supremam. Hæc enim in unâ tantùm Sede esse potest : quippè in uno quoque genere summum, atque supremum unum est, ut tute ipse, Vir bone, Triadis adoranda Mysteria, non ex tuâ penu, sed ex Thomistarum doctissimis elucubrationibus explicans (2) asseris. Jam ex vestrâ sententiâ Photiani, suprema in Ecclesia potestas est : Etenim Monarchiam in Ecclesia agnoscitis, & imperium, uti superiùs demonstravi. Ergo ea suprema potestas in una Sede, non in duabus, collocanda erit. Per Superos omnes, per Theologiam isthanc vestram, per vos ipsos vos rogo. Si unâ in Sede Potestas hæc summâ est, an non potiùs in prima est? Ergo in Romanâ, quæ prima est. Nam, si Byzantina summam habet potestatem, cur dicitur secunda ? An quòd posteriùs instituta ? at & post Hierosolymitanam, post Antiochenam,

(4) Extat in Actib. ejus Concil.

(5) In d. Notitia ad Conc. CP. II. post med. vers. Cassiodorum quoque.

(6) ibid. ante fin. vers. admonet.

(7) In Proœm. Epitom. ante med.

(8) Act. 4.

(9) responso I. sect. 3. n. 12. & in Testimonio in Trull.

(10) Can. 36.

(1) Ad Synops. Nili ad Can. 36. Trull.

(2) Tract. Theolog. de Trin. in prima Thesi de Unitate Dei.

post Alexandrinam, post Ephesinam, etiam post Patrensem, imò etiam post Patmiam. Non ergo prima Romana propter antiquitatem, sed propter aliud quidpiam. At hoc aliud quidpiam quid est, nisi potestas ? Ut, quemadmodum major est potestas Byzantini, quàm Ægyptii Pontificis, ut Vos (3) ipsi palam argumentamini contra (4) Balsamonem, ita major potestas Romani sit Præsulis, quàm Byzantini, quemadmodum nos ritè contra Vos ex vestris ipsis effatis argumentamur. Fit igitur, ut quæ Synodus asserit, primum esse Patriarcharum Romanum Pontificem, ea ipsa asserat, supremam potestatem esse in Romano Pontifice, quem ei præfert, cui Vos supremam potestatem in Ecclesia tribuitis. Idem censuit Septima Synodus, quæ Nicæna II. est. Ea solemnibus verbis & laudat, & recipit, & probat Epistolam Adriani I. Pontificis ad Tarasium Patriarcham. Nam palam interrogantibus Petro Archipresbytero Romano, & (5) Petro Monacho Sedis Apostolicæ Legatis : *num Sancta Synodus reciperet Sanctissimi Papæ Veteris Romæ literas, an minus ? Sancta Synodus respondit : sequimur, recipimus, probamus.* Λεγέτω ἡμῖν ἡ ἁγία Σύνοδος, εἰ παραδέχεται τὰ γράμματα τοῦ ἁγιωτάτου Πάπα τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης; ἡ ἁγία Σύνοδος εἶπεν, ἑπόμεθα, καὶ δεχόμεθα, καὶ προσιέμεθα. Jam in ea Epistola (6) Suprema Romani Pontificis authoritas affirmatè proponitur his clarissimis verbis: *cujus sedes per totum Terrarum Orbem Primatum obtinens lucet : omniumque Ecclesiarum Dei Caput existit. Unde & ipse B. Petrus Apostolus, Dei jussu, Ecclesiam pascens, nihil omnino prætermisit, sed ubique principatum obtinuit, & obtinet.* Hoc igitur Septima Synodus sequi se, à se recipi, probarique testata est, atque adeò testata est, à se recipi, à se probari Supremam potestatem Romani Pontificis assertam, prædicatamque in eâ ipsâ Epistolâ, quam probabat, recipiebatque. Addere his septem, vel potiùs octo, (si à Nicæna Sardicensem liceret sejungere, quam Antiquitas Nicænæ succenturiavit, quòd iidem utrobique Patres, eademque utriusque cogendæ causa). Addere, inquam, his septem OEcumenicis Synodis calculum ad eandem sententiam possent, & aliæ Synodi Septima posteriores, ni eas olim Photiana exauthorasset impietas, quæ tamen haud obtinebit unquam; quominus maximi fiant à Græcia nostrâ, quæ iisdem interfuit, in iis suffragium tulit, quæ eas palam probare se, probandasque palam asseruit. Has Synodos non Photianis objicimus, Nostris quippe proponimus, quò magis fidem teneant, quàm constantissimè profitentur, magisque damnent Photianam vesaniam, non Septem tantùm Conciliis Generalibus, sed omnibus iteratò damnatam. Ecce Octava (7) Synodus, quę Constantinopolitana est IV. ubique supremam potestatem Romani Pontificis ingerit. Ecce Lateranense (8) Concilium sub Innocentio III. in quo & Græci sedere, Romanam Ecclesiam supra omnes alias obtinere asserit *Ordinariæ potestatis Principatum*. Ecce Lugdunense (9) Concilium, cui Nostri Principis, nostrique Patriarchæ Legati interfuere,

(3) Coress. in d. Synops. in proœ. Synodi I. & 2. quæ est Synodus Photiana. Marg. in Antirrhetico pro Marco, & alii.

(4) Medit. de Privil. Patriarch.

(5) Act. 2. circa finem.

(6) In Epist. ipsa quæ exo. in ead. Act. 2. Nicen. 2. c. 5.

(7) passit, & præsertim. Act. 7. in Actis Synod. Rō. & Can. 21.

(8) Cap. 5.

(9) habetur in c. ubi periculum de Elect. in 6. & refert Cabassut. in Not. ejusdem Concil.

Vi-

Vicarium Christi, Successorem Petri, Rectoremque universalis Ecclesiæ Romanum Pontificem nuncupat, cui sententiæ, communique suffragio solemniùs assensa est Græcia in Florentino (10) Confessa. Ibi, quæcunque hactenus diximus, ad confirmationem Veritatis producta sunt, probata sunt, laudata sunt, communique calculo recepta, confirmata, uno tantùm in tantâ Græcorum turbâ integræ Synodo, tantis Patribus, toto Orbi Terrarum, quæ gerebantur, spectanti, & tunc gesta probanti, reluctante. Quid, inquam, toti Terrarum Orbi tunc, quæ gerebantur, spectanti, probantique? Imò Orbi Terrarum, omni ævo eadem celebranti, omnibus Patribus eadem affirmatè, palamque docentibus.

(10) C. 5. Decreti; de quo Vide Gennadium.

V. Non enim sola Concilia supremam hanc potestatem, quam in Romano Pontifice veneramur, asseruere. Majores nostri omnes, iique præsertim, quibus Magistris utimur, passim, quam in Romano Pontifice potestatem Synodi fassæ sunt, agnovere, comprobavere. Dedit horum syllabum accuratè, & fusè (1) Bessarion, eundemque locupletiùs concinnatum Græciæ legendum objecit (2) Gennadius, ex quo, quæ profert (3) Bellarminus, si quædam, quæ nihil probant, excipias, mutuatus est. ut mihi nihil aliud supersit, ni actum agere velim, quàm quædam excerpere, queis nihil ausint Photiani reponere. Nam quid audeant reponere his apertissimis Irenæi (4) Verbis? *Ad hanc Ecclesiam (* loquitur de Romana *) propter potentiorem principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam, hoc est omnes, qui sunt undique, Christianos;* εἰς ταύτην γὰρ τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τὴν ἰσχυροτέραν ἀρχαιότητα ἀναγκαῖον πᾶσαν συνελθεῖν ἐκκλησίαν, τουτέστι τοὺς ἁπανταχοῦ πιστοὺς, ἐν ᾗ ὑπὸ τῶν πανταχοῦ, διετηρήθη ἡ ὑπὸ τῶν ἀποστόλων παράδοσις. Cogeris, inquit, Photiane, hanc Ecclesiam adire, ut inde Apostolica dogmata, è quibus mores Christiani pendent, Apostolicas Traditiones, unde firmitas Fidei est, tibi constituas, nam ad hanc convenire necesse est, qui sunt undique fideles, in quâ semper viguit Apostolorum traditio. At cur cogeris hanc Ecclesiam adire? Audiamus, si libet, (5) Nectarii Jerosolymitani Patriarchæ (si tamen ejus sunt, quæ Photiana nuperrimè Typographia Jasii ad Transistranam Daciam cudit) facunda deliria. ὁ θαυμαστὸς, inquit, τὸν θρόνον Ῥώμης ὑπερασπιζόμενος, τοὺς ὑπ' αὐτὸν εἰς τὴν τελείαν αὐτῆς ὑποταγὴν πειρώμενος ἀνακαλέσαι, ἀλλὰ δὲ καὶ τοὺς ἁπανταχοῦ εἰς τὴν αὐτῆς ἕνωσιν. διὰ τὴν ἰσχυροτέραν, ὥς φησιν, ἀρχαιότητα· ὅθεν συνάγομεν ἐν τούτῳ σύγκρισιν πρὸς αὐτὴν, καὶ Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιοχείας. τὸ δὲ ἰσχυρότερον τῆς ἀρχαιότητος τῇ Ῥώμῃ ἀπονέμομεν, καὶ διὰ τὸν χρόνον, ὅτι ἐκ Πέτρου, καὶ διὰ τὴν ἁγιότητα τῶν προεδρευσάντων, καὶ διὰ τὸ πλῆθος τῶν μαρτύρων ἐκεῖ διαγωνισαμένων, καὶ διὰ τὸ ἀρχικὸν τῆς πόλεως, καὶ διὰ τὸ πλείους ὑπ' αὐτὴν ἐπαρχίας τελεῖν, οἷα ἡ ἑσπέρια σχεδὸν ἅπασα, καὶ τέλος διὰ τὸ συγκρίσει πρὸς τὰς λοιπὰς ἁπάσας ὑπερέχειν· δεῖ τοιγαροῦν ἑνώσει, ὅτε συναθροίσει οἰκουμενικῇ ταύτην πρωτεύεσθαι, τὰς λοιπὰς εἰς αὐτὴν συνέρχεσθαι, οὐκ ὑποταγῆς ἀνάγκῃ, ἀλλὰ τάξεως, καὶ ἑνώσεως νόμῳ. *Non mirum, si is, qui Sedi Romanæ fuberat, conabatur, sibi subjectos ad perfectum ejus obsequium provocare: quin & omnes ubique, qui essent fideles, ad unitatem ipsius propter potentiorem principalitatem, ut ait. Unde colligimus, comparationem ipsius fieri, & Alexandriæ, atque Antiochiæ: potentiorem autem principalitatem Romæ tribuimus, & ob tempus, quòd à Petro sit, & propter Sanctimoniam Romanorum Pontificum, & ob multitudinem Martyrum, ibi qui pugnavere, & propter Principatum Urbis, quòdque plures provinciæ subsint eidem, nempe Occidens propè dixerim universus: Denique, quia, si comparetur, superat reliquas omnes. Necesse igitur est, si Orbis Universus coeat, congregeturque, hanc primum locum habere, cæteras verò huic adhærere, non necessitate subjectionis, sed Lege Ordinis, & unitatis.* Hæc Nectarius ad rem: Nam, quæ addit contumeliosa Romanæ Sedi, quippe extra aleam disputationis nostræ, alibi refellenda relinquimus. Porro quis non videat hominis intemperias? Primò, partium accusat fortissimum Martyrem, quasi, quòd Romano subesset Episcopo, nisus sit eidem Orbis Ecclesias Universi subjicere: nam quod ait, ea verba eo collimasse, ut subjectos Irenæo Populos Romanæ Ecclesiæ perfectè subjicerent, ignorantiam hominis, & imperitiam ostentat, quando neque ejus tempestatis orthodoxi Populi parænesi ad perfectum erga Præsules obsequium indigebant, & Opus Irenæi hæreticos provocat ad obsequium, non Orthodoxos. Demus tamen homini, præter elegantiam styli, nihil, quod sapiat, præseferenti: demus, inquam, hunc Irenæi Scopum fuisse: id, exquo ad Scopum collimat, rimemur. Suadet obsequium sibi subjectis: ergo, & cæteris Christi fidelibus: nam cur sibi subjectis obsequium, bone Vir, doces insinuari verbis illis, reliquis verò Ecclesiis unitatem, non autem obsequium, &, uti dicimus, *Subjectionem*? Agnosco Photianum ingenium inconstans, & stolidum, ausurumque eandem sententiam ad diversa, & opposita trahere: Si ergo subjectis sibi hoc suadet Irenæus, ut Romanæ subsint Ecclesiæ, profectò, & omnibus τὰς ἁπανταχοῦ ἐκκλησίας, quas non εἰς τὴν ἕνωσιν tantùm αὐτῆς, ἀλλὰ εἰς τὴν τελείαν αὐτῆς ὑποταγὴν verbis illis, quæ eadem omnibus sunt, provocat. Quòd si omnes Ecclesias ad ὑποταγὴν provocat, supervacanea sunt cætera, queis oppositum niteris dementer adstruere. Colligo, inquit, comparationem ibi fieri Romanam inter Ecclesiam, & Alexandrinam, atque Antiochenam. Itane Photianus homo colligere poterit? At vobis hoc piaculum est Homicidio, Sacrilegioque gravius, è Patrum effatis aliquid collectione deducere: hujus Latinos accusatis perpetuò, illudque ante omnia jactatis, Patrum Sententias, uti sonant, & jacent, intelligendas. Gratulamur igitur, vos aliquando sapuisse, ut admissis tandem collectionibus, usuque penes vos receptis, manifestissimè pateat, in his vos semper apprimè desipere. Ergo ibi Irenæus Romanam Ecclesiam Alexandrinæ, Antiochenæ, imò reliquis omnibus comparat. Non ne, & præfert? Annuitis. At quamobrem præfert? διὰ τὴν ἰσχυροτέραν ἀρχαιότητα,

Vobis

(1) In Epist. ad Philantropen. Lascar. 2.
(2) In Encyclica ad omnes Græcos in med.
(3) lib. 2. c. 15. per tot.
(4) lib. 3. de hær. c. 3.
(5) In Antirrhet. de Princip. Papæ: dem. istr. 4. in respons. pag. 217. à. 10.

Vobis jamdudum probantibus collectiones, licet ne & nobis aliquid pace vestrâ colligere? Modestè dicemus: igitur Romana Ecclesia potentior est omnibus, atque adeò potentissima: Igitur summa potestas Romanæ Ecclesiæ est. Quid, Nectari, nasum corrugas? Hanc, quæ primam subsequitur, Collectionem, datâ primâ, negare insania est: primam porro quî neges Irenæi sententiæ, in quâ Romanæ Ecclesiæ *ἰσχυροτέρα ἀρχαιότης* propalam constituitur? Omnis Comparatio duorum, vel plurium in aliquo, vel in omnibus est: hic comparatio est Ecclesiæ Romanæ cum cæteris, te idipsum fatente, igitur vel in aliquo, vel in omnibus. Si in omnibus; quæ comparatione ipsa præfertur, in omnibus præfertur, atque adeò in ipsâ potestate. Quòd si in aliquibus; utrum ne in iis, quæ tu ineptè comminisceris aliena prorsus à verbis antiquissimi Patris, an potiùs in eo, de quo palam loquitur Irenæus? At *ἰσχυροτέραν ἀρχαιότητα* loquitur Irenæus. Quid hæc, nisi potentiam, & Principatum, præseferunt? Hic igitur comparationis Cardo; ut præferri dicatur cæteris Romana Ecclesia, quòd *ἰσχυροτέραν ἔχει τὴν ἀρχαιότητα*, potentiorem habeat Principatum. Si legere nostis, Photiani, & intelligere, utroque vocabulo potestas ingeritur, non tempus, non origo, non sanctimonia Pontificum, non Martyrum frequentia, non latitudo Diœcesis, non Urbis profanum Imperium. Nam quid hæc cum potentiori Principatu? Quid quod & inepta ea sunt, planèque absona rei, cujus satagit Irenæus, fatente Nectario. Nam cùm verbis illis necessitatem probet, qua Christi fideles adigimur, vel obsequi Romanæ Ecclesiæ, vel adhærere: Quorsum causam necessitatis rejicere in profanum Imperium Urbis Romanæ? An ad instar Laicæ potestatis sacram potestatem metimini, ut major sit ejus urbis Episcopus, quæ dominatur in plures? Ite ergo detractum Antiocheno decus Damasceno Antistiti date, vel Berrhœensi, redactoque in Ordinem Alexandrino, Ægypti, ac Libyæ jura Memphiticæ conferte Babylonis Episcopo. Quid his ineptius dici posset ab insano, vel ebrio? At Romana Eparchia cæteris Major. Primùm hoc falsum: nam latiùs patuit, vivo Irenæo, sacra Præfectura Orientis, quâ fungebantur Antiocheni Pontifices, quàm Romana. Illa, quà latè porrigitur Asia, potestatem Patriarchæ peculiaris exercuit, donec Pontifices Byzantini eam magnâ ex parte multavere: at hæc vix totâ Europâ contentâ angulum Africæ extra Europam vix tenuit. Non igitur potentior principatus Romæ sacer, ex latitudine Diœcesis. Deinde, quis unquam potentiorem dixit Ecclesiam, quòd ampliore Diœcesis pomœrio uteretur? Certè major Alexandrini dignitas, quàm Antiocheni, cùm tamen Antiochena Diœcesis Alexandrina longè diffusior. Cætera quàm insulsa! Nonne pudet prælatam dicere Romam cæteris ob sanctimoniam Pontificum, ob Martyrum copiam? Numera hinc latinos Episcopos, inde Alexandrinos, Antiochenosque Patriarchas, quot Romæ ad Irenæi tempora sedisse reperies Aris dignos, ac templo, totidem, si non plures, fas erit enumerare & Antiochiæ, & Alexandriæ Præsules Divorum colendos honoribus. Quî ergo Irenæus Romam ob virtutem Antistitum prætulerit cæteris, quam in cæteris non minorem sciebat. Idem de Martyrum Copiâ judicium. Neque enim plures Romæ mactati pro Christo, quàm alibi. Imò, si sacra potestas auctior, ubi Martyrion crebrius, numerosius, quid obstabit, quin Principem omnium Ecclesiarum dicamus Nicomediam, cujus infinitos Martyres (6) Margunius celebrat, aut Petram Arabiæ, ubi idem (7) Margunius Martyres innumeros numerat? Sed longè relatis hactenus à Nectario ridicula magis est ratio prima, qua verba Irenæi ad prærogativam temporis revocat. Hæc ne diceretis, si Sapientiæ vena ulla paternæ viveret in vobis, ignorantissimi Photiani, *διὰ τὸν χρόνον, ὅτι ἐκ πέτρας*? nonne Romanâ Jerosolymorum antiquior Ecclesia, nonne & Antiochena, nonne & Alexandrina ipsa, si Margunio, & Coressio credimus, docentibus, Petrum, antequàm Romam ascenderet, proficiscentem Alexandriâ, ibi Pontificem Marcum initiasse? Tres igitur illæ Ecclesiæ Româ antiquiores, & quidem à Petro, qui primæ cum Apostolis cæteris elegit, postremæ *ipse solus* constituit Episcopum, *ipse in Antiochena sedit Episcopus*: Si ergo *διὰ τὸν χρόνον, ὅτι ἐκ πέτρας, ἡ ἰσχυροτέρα ἀρχαιότης*, his positis, non Romæ conveniet. Quæ quis ferat? quisve potiùs, damnata audacia vestrâ, non dicet, ideò cæteris præferri Romanam Ecclesiam, quòd summam habet, habueritque semper potestatem. Neque enim audiendus est Margunius, qui præferri ab Irenæo dixit Romanam Ecclesiam propter Patrum decreta. Quæ enim ista Patrum decreta, cum ante Irenæum nullum fuerit Concilium potestatis supremæ, nisi Apostolorum, cujus Acta penes Lucam extant nullum ex ejusmodi decretis præseferentia? Cogeris igitur Photiane germanæ Irenæi sententiæ subscribere, atque ita colligere: *δεῖ τοιγαροῦν ὑποταγῇ οἰκουμενικῇ ταύτην προτίθεσθαι, τὰς λοιπὰς εἰς αὐτὴν συνέρχεσθαι ὑποταγῆς ἀνάγκῃ, οὐ τάξεως μόνον, καὶ ἑνώσεως νόμῳ*. *Oportet igitur, hanc obsequio Mundi totius primum locum habere, cæteras huic adhærere necessitate subjectionis, non Ordinis sola, & unitatis lege.* Confirmant Irenæi antiquissimi Patris effatum, quæ Dionysio Alexandrino Patriarchæ sub ejusdem nominis Romano Pontifice contigere. Cùm Dionysius quædam scripsisset, quæ religiosis auribus non admodum placuerant: *Quidam*, inquit (8) Athanasius, *ex Ecclesia rectè sentientes, sed ignari ejus causæ, cur ita ab eo scriptum esset, Romam ascenderunt, ibique eum apud Dionysium Romanum Præsulem accusaverunt. Τινὲς τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἀδελφῶν φρονοῦντες μὲν ὀρθῶς, μὴ ἐρωτήσαντες δὲ αὐτὸν, ἵνα παρ' αὐτοῦ μάθωσι, πῶς ἔγραψεν, ἀνῆλθον πρὸς τὴν Ῥώμην, καὶ κατηγόρησαν αὐτοῦ παρὰ τῷ ὁμωνύμῳ αὐτοῦ, Διονυσίῳ τῷ Ἐπισκόπῳ Ῥώμης.* Eadem (9) sæpius usuvenerunt in Græcia. Accusatur Cœlestino Nestorius, Leoni Dioscorus, Innocentio I. Theophilus. Quæro, quid hæc aliud significant, quàm Summam Romani Pontificis Potestatem? Non ita, inquit (10) Nectarius: hoc unum ostentat, primum Ordine Roma-

(6) *In notis ad Metaph. in Proœmio, ante med.*
(7) *ibidē in med.*
(8) *lib. de sentētia Dionysii Episc. in ult. edit. Coloniensi Tom. 1. pag. 558.*
(9) *Vide inferiùs hac ead. sect.*
(10) *In d. Antirrhet. 2. pag. 75.*

ne Romanum Pontificem esse. At quæ nam unquam accusatio, nisi ad judicem? aut quis unquam accusatione postulatus, nisi apud superiorem judicem? apud Superiorem, inquam, jurisdictionis compotem, ejusque jurisdictionis, quâ possit in accusatum jus dicere. Deerant, inquies, Superiores. At ubi nam, cùm deest Superior, itur ad eum, qui pari Potestate fungitur? Quis hoc unquam Canon asseruit, quis passus est Juris, rationisve peritus, quæ lex hoc unquam constituit? Cogenda erat Synodus, ut esset superior, ne par in parem exerceret imperium. Quòd si jure hæc acta sunt, neque his actis unquam reclamavit Antiquitas, Jure à Patriarchis itur ad Romanum Pontificem, quo Judice, vel Patriarchæ in jus vocantur. Jam si Romanus Pontifex Patriarcharum judex legitimus est, profectò & cæterorum Episcoporum, qui subjecti sunt Patriarchis, atque adeò Christianorum omnium. Hæc ante Constantinum nobis omnibus certa demonstrant, primis Ecclesiæ sæculis à Sanctissimis Patribus agnitam summam potestatem Romani Pontificis. Eadem Majoribus nostris manifestiùs recepta ipso Constantino imperante, reliquisque ad Schisma usque temporibus. Etenim (11) Athanasius sic Felicem alloquitur: Διόπερ ὑμᾶς, καὶ τοὺς πρὸ ὑμῶν ἀποστολικοὺς ἀρχιερεῖς ἐν τῷ ἄκρῳ κατέστησε, καὶ πασῶν κήδεσθαι τῶν ἐκκλησιῶν ἐνετείλατο· ἵνα ἡμῖν βοηθήσητε. *Ob id vos, prædecessoresque vestros Apostolicos viros, & præsules in summo constituit, omniumque Ecclesiarum curam habere præcepit, ut nobis succurratis.* Quod nam apertius testimonium ad veritatis hujusce probationem afferri potuit? Ni fallor, qui in summo constitutus est, hoc est in ipso cacumine collocatus, sub se cacumina Ecclesiæ habet. Summus est omnium, cui concessa est omnium Ecclesiarum cura: jurisdictionem habet in omnem, ac totam Ecclesiam is, ad quem pertinet Patriarchis ipsis opem ferre, & Patriarcharum primo, scilicet Alexandrino, qui post Romanum primus ante Synodum CP. ab omnibus habebatur. Is, inquam, & Potestatem habet, & supremam Potestatem habet: Nam si sine Potestate, quî opem ferat? Si sine Potestate, ipsâ Patriarcharum Potestate majore, quî opem ferat Patriarchæ primi Ordinis primo? Vident vim ineluctabilem effati Photiani: quare uno simul Ore (12) Margunius, (13) Coressius, cæterique Fidem Epistolæ, unde depromitur, abrogant. Non moror; at, ut ut Epistola Athanasii non sit, antiqua est, ut fatentur Photiani ipsi Nilus (14) Damylas, (15) Planudes, (16) Cyprius, (17) Philotheus, qui frustra tantæ authoritati nisi sunt respondere, quorum ita sequimur dicta, ut sententiam, quam retulimus, non ut habetur edita typis, sed, ut ab ipsis producitur, ediderimus. Antiquitate igitur Teste, sin minus Athanasio, verissimum est, ad Romanum Episcopum pertinere omnium Ecclesiarum curam, ipsorumque etiam Patriarcharum. Hinc fit, ut Romano Pontifici, Sanctorum Patrum effato, illa potestas asseratur ubique, quâ queat & libellos Episcoporum ab hæresi revertentium recipere, & iisdem criminum veniam impertiri: quapossit ex officio invisere Orientis Ecclesias, & vel Generalium conventuum decreta, si bona, sancire; si mala, rescindere. Constant hæc omnia testimonio (18) Epiphanii, penes quem Ursacius, & Valens cum libellis ad Julium I. Pontificem proficiscuntur sui rationem criminis reddituri. Testimonio (19) Athanasii, quo authore, iidem Episcopi à Julio Romano Pontifice veniam conceptæ, probatæque hæresis petivere. Testimonio (20) Basilii, cujus hæc sunt verba notissima: *Visum est consentaneum, scribere ad Romanum Episcopum, ut videat res nostras, & judicii sui decretum interponat: ut, quia difficilè est inde aliquot è sententiâ Concilii mitti, ipse authoritatem rei tribuat delectis viris, qui laborem quidem itineris perferre possint, lenitate verò, ac facilitate morum, tum commodâ, & prudenti Oratione eos, qui à recta via deflexerunt, monere: quique acta Ariminensis Concilii secum ferant, ad rescindenda ea, quæ illic violentè acta sunt.* Ἐφάνη δὲ ἡμῖν ἀκόλουθον, ἐπιστεῖλαι τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, ἐπισκέψασθαι τὰ ἐνταῦθα, καὶ δοῦναι γνώμην, ἵνα, ἐπειδὴ ἀπὸ αὐτοῦ, καὶ συνοδικοῦ δόγματος ἀποστεῖλαι τινὰς δύσκολον τὴν ἐκεῖθεν, αὐτὸν αὐθεντῆσαι περὶ τὸ πρᾶγμα, ἐκλεξάμενον ἄνδρας ἱκανοὺς μὲν ὁδοιπορίας πόνους διενεγκεῖν, ἱκανοὺς δὲ πρᾳότητι, καὶ εὐτονίᾳ ἤθους τοὺς διεστραμμένους τῶν παρ' ἡμῖν νουθετῆσαι, ἐπιτηδείους δὲ, καὶ οἰκονομικῶς κεχρημένους τῷ λόγῳ, καὶ πάντα ἔχοντας μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἐν Ἀριμίνῳ πεπραγμένα, ἐπὶ λύσει, τῶν κατ' ἀνάγκην ἐκεῖ πεπραγμένων.

VI. Hæc Epiphanius, hæc Athanasius, hæc Basilius, cujus tamen sententiam, quam more Photiano non integram producit (1) Nectarius, inutilem prorsus rei, quam asserimus, putat; mox Græcos admonet, meminisse alterius Epistolæ Basilii, in quâ tantus Doctor idem, quod etiamnum Græci patimur, infortunium passus, ut perparum fidei iis, quæ dicimus, à Latinis præstetur, non nihil bili concessit. Quasi vero quòd Magnus Basilius curiosam nimis Latinorum prudentiam, sinisteritatemque, fastu quodam nunquam Græcis placituro, bono tamen (an enim fastum bonum neges, & meritis quæsitam superbiam, cùm & dolus quandoque sit bonus?) prætumidam exosus, de eâ modestissimè questus sit, propterea aut Ecclesiæ summatis mores damnaverit, aut inficias iverit potestatem. Cùm potiùs ex ipsâ vituperatione Basilii palam inferatur, Romanam Ecclesiam jurisdictionem maximam habuisse, supremæque munus certissimum Potestatis. Fas sit verba (2) Basilii producere. Τῷ ὄντι, inquit, θεραπευόμενα τὰ ὑπερήφανα ἤθη ἑαυτῶν ὑπεροπτικώτερα γίνεσθαι πέφυκε· καὶ γὰρ ἐὰν μὲν ἱλασθῇ ἡμῖν ὁ Θεός, ποίας ἑτέρας προσθήκης δεόμεθα; ἐὰν δὲ ἐπιμείνῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, τίνα βοήθειαν ἡμῖν ἐκ τῆς δυτικῆς ὀφρύος; οἳ τήν γε ἀληθῆ οὔτε ἴσασιν, οὔτε μαθεῖν ἀνέχονται· ψευδέσι δὲ ὑπονοίαις προειλημμένοι ἐοίκασι ποιοῦσι νῦν, ἃ καὶ πρότερον ἐπὶ Μαρκέλλου, πρὸς μὲν τοὺς τὴν ἀλήθειαν αὐτοῖς ἐπαγγέλλοντας φιλονεικήσαντες, τὴν δ' αἵρεσιν δι' ἑαυτῶν ἐπιβεβαιώσαντες· ἐγὼ μὲν γὰρ αὐτὸς ἄνευ τοῦ κοινοῦ γράμματος ἐβουλόμην αὐτῶν ἐπιστεῖλαι τῷ κορυφαίῳ περὶ μὲν τῶν ἐκκλησιαστικῶν οὐδὲν, εἰ μὴ ὅσον παραινίξασθαι, ὅτι οὐδὲ ἴσασι τῶν παρ' ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν, οὔτε τὴν ὁδὸν, δι' ἧς ἂν μά-

(11) In Epist. ad Felic. Papam.

(12) Nota 44. ad Canones Trull.

(13) In Synop. ad Canones Chalced.

(14) Li. de Primatu Papæ c. 8.

(15) In addition. ad Biblioth. Photii in Athanasio.

(16) Orat. 3. contra Veccum.

(17) Libr. vel orat. 12. Cōtra Gregorā. pro Palama.

(18) hæres. 68. Meletianorum.

(19) Apologia secunda.

(20) Ep. 52. ad Athanas.

(1) d. Antirrhet. Sect. 2. demonstrat. 1. pag. 70. in fin.

(2) Epist. ad Eusebium Samosatenum.

θεῶν, ἀναδέχονται· καθ' ὅλου δὲ περὶ τοῦ μὴ δεῖν ὑπὸ πειρασμῶν ταπεινωθεῖσιν ἐπιτίθεσθαι. *Re ipsa, quò magis deferes superbis moribus, eò solent despicaciores se ipsis fieri. Et quidem, si Dominus miserebitur nostri, & fiet propitius, quo adminiculo indigemus? Sin autem ira Dei permanserit, quale nobis auxilium ab Occidentalium supercilio? Qui veritatem neque norunt, neque discere sustinent, falsis verò suspicionibus præoccupati, ea nunc faciunt, quæ priùs in causa Marcelli, contendentes cum iis, qui eis detulerunt veritatem, confirmantes autem hæresim per se ipsos. Et ego quidem ipse sine Communi sententia volebam ad ipsorum Principem mittere de Ecclesiæ quidem rebus nihil, nisi quantum sat esset, ut significarem, eos neque scire veritatem rerum nostrarum, neque viam recipere, qua discat: Universim autem de eo, quod non oportet illis, qui calamitatibus pressi sunt, insultare.* Hunc in modum Basilius: An etiamnum vera, viderint alii. Certè vera tunc, cùm petentibus Nostris Latinam opem ad refringendam Eunomianorum, aliorumve hæreticorum audaciam, hanc Latini vel aliter, ac petebatur, futuramque prorsus inutilem concedebant, vel suspicionibus vanis necessariam differebant. Sed enim & in his questibus nostris quis, nisi Nectarius, non videat Latinam potestatem maximam omnium? Superbiæ accusantur, negatique passim efflagitantibus auxilii. An in pari cum pare, aut in deteriore erga meliorem superbia, ac supercilium? Quis non à potentiore præsidium petat? Aut cur Basilius Alexandrino, Antiocheno neglecto, Romanum efflagitavit auxilium? An verò petitum auxilium profanum? imò verò sacrum. Quod nam autem illud? ipse dicat (3) Basilius, μίαν ἐπέγνων ὁδὸν βοηθείας ταῖς καθ' ὑμᾶς ἐκκλησίαις, τὴν παρὰ τῶν δυτικῶν ἐπισκόπων σύμπνοιαν. *Unam Nostris Ecclesiis novi salutis viam reliquam è consensu Occidentalium Episcoporum.* Quasi ad profligandas hæreses non satis sit Orientis sententia, nisi Occidentalis Ecclesiæ, cujus è Romana, & in Romana principalis authoritas, consensus accesserit. Quapropter alibi (4) Basilius idem Occidentalibus quidem scribens, at peculiariùs Romanam potestatem ad opem Orienti præstandam provocans, qui Occidentalibus scribit, Romanum Episcopum τῷ ὄντι ἄξιον, appellat, τῆς ἐξοχωτάτης ἐκείνης φωνῆς, δι' ἧς σε μακαρίσας ἀνεκήρυξεν, ὅτι τῇ σῇ θεοσεβείᾳ ὑπὸ κυρίου δεδόσθαι), τὸ κίβδηλον διῆθεν ἀπὸ τοῦ γνησίου, καὶ καθαρὸν διακρίνειν, καὶ τὴν πίστιν ἀνυποστόλως κηρύττειν: *revera dignum excellentissimæ vocis illius, quæ te beatum declaravit: quoniam Tuæ erga Deum religioni à Domino datum est, spurium nempe à legitimo, & puro discernere, & fidem securè prædicare.* Cuinam Patriarchæ his, vel similibus verbis (nam cùm aliter ea referat (5) Nectarius, idem omnino sonant) Basilius detulit laudem? cui dixit discernendi bonum inter, & malum Dogma potestatem datam, prædicandæque ἀνυποστόλως Veritatis munus? Fatere igitur, demens, his omnibus Basilii locis, quæ ineptè corrupta, καὶ νενοθευμένα (6) mentiris,

(3) *Ep. 2. ad Athanas.*

(4) *Ep. ad Rom. Pōt. & cæteros occidentes per Sabinū.*

(5) *d. Sect. 3. Demonstr. 2. pag. 100.*

(6) *d. pag. 100. lin. 13. in margine.*

hoc agi, ut palam pateat sententia summi Doctoris summam in Romano Pontifice potestatem agnoscentis, quâ scilicet monstrânte, quid in Fide γνήσιον, καὶ καθαρὸν, Subjecti cognoscimus: quâ nempe decernente, quidquid vel in Synodis perperam est actum, rescinditur: à quâ denique unâ utile ad internecionem hæresum auxilium flagitandum est vel Græcis hominibus, queis utinam Romana Sedes aliquando propitia ea largiatur!, quæ flagitant, atque ita largiatur, quomodo flagitant, non aliter profutura, quàm eum, quo petuntur!, in modum clementissimè concedantur. Scilicet hac supremâ potestate stipati Græci non scripto tantùm, sed re ipsâ, factoque Photianorum proterviam resellemus, ne, rejecto Nectario fucum faciente Basilii sensibus, Epiphanii, Athanasii, Basilii sententias proximè datas Margunii (7) furor adigat ad ineptias. Is eas ita explicat, ut illa Potestas, quæ triplici hoc testimonio Romanis tribuitur Antistitibus, non aliam ob causam tributa per sanctissimos Patres Romanis Antistitibus censeatur, nisi quòd Roma Romani esset ea tempestate Caput Imperii. Sed hoc falsissimum: nam, cùm hæc à sanctissimis Viris asserebantur, narrabanturque, Romanum Imperium *Româ in Thraciam navigaverat, relictisque Romanis, subjectum* pridem Romanis Gentem Romæ ipsi præfecerat. Ea propter, tam fatuâ responsione neque his omnibus clarior enervatur (8) Nazianzeni sententia, qui palam affirmat, Romanam Ecclesiam vera semper arbitratam de Deo, ut Urbem decet, quæ toti præsidet Orbi, ἡ πρεσβυτέρα ῥώμη, ait, ἀπὸ χρόνων ἀρχαίων τὴν ὀρθὴν ἔχει πίστιν, ὡς ἐπίσης πόλει πάσης περισφιγμένη τῆς οἰκουμένης εἰλικρινῆ περὶ θεοῦ αἰεὶ κατέχειν πίστιν. Quæ verba non, ut penes Nazianzenum vincta numero habentur, preduximus, sed ut ea recitat (9) Nectarius, ne quis de eorum fide dubitet Photianus. His porro tantus Theologus de laico Principatu, prophanâque non loquitur potestate, quæ tunc Romæ nulla, tota Constantinopolim commigrarat, sed de ipso Principatu sacro, qui, translatâ potestate profanâ, Romæ relictus est. Jam Chrysostomus, jam Cyrillus Alexandrinus, quàm crebrò supremam Romani Pontificis potestatem ingerunt, profitentur, ac probant. Chrysostomus iniquissimè per Theophilum Alexandrinum Antistitem exauthoratus Romani Pontificis, precibus fusis, authoritatem implorat, quæ illatam sibi per summum nefas injuriam ulciscatur, quæ contra se per manifestam calumniam Acta rescindat. Audi, quid (10) dicat: *obsecro, ut scribas, quòd hæc tam iniquè facta non habeant robur: illi autem, qui iniquè egerunt, pœnæ Ecclesiasticarum legum subjaceant.* Ἐπιστεῖλαι παρακλήθητι, τὰ μὲν οὕτω παρανόμως γεγενημένα, ἀπόντων ἡμῶν, καὶ ἐκ μιᾶς μοίρας, καὶ οὐ παραιτησαμένων κρίσιν, μηδεμίαν ἔχειν ἰσχὺν, ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἔχει τὴν οἰκείαν φύσιν, τοὺς δὲ τοιαῦτα παρανομήσαντας ἐλεγχθέντας τῷ ἐπιτιμίῳ ὑποβάλλεσθαι τῶν ἐκκλησιαστικῶν Κανόνων, Agnoscit ergo Chrysostomus Romanum Pontificem, uti supremum etiam Græcorum Antistitem, qui de actis in Græciâ per Patriarchas possit cognoscere, qui decreta perperam in Synodis nostris

(7) *d. nota 44. ad Troll.*

(8) *In Carmine de Vita sua.*

(9) *d. Sect. 3. demonstr. 4. pag. 115. lin. 5.*

(10) *Ep. 1. ad Innocētiū.*

nostris abrogare queat, judicesque ob iniquè latam sententiam, juxta Canonum præscripta, castiget. Audiamus, quid (11) Nectarius respondeat: Περὶ δὲ τὰ περὶ Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον, ἀναμφιβόλως ἔδει τὸν πάπαν, καὶ πάντα πατριάρχην αὐτῷ ἐπαμύνεσθαι, ὡς παρ' ἐνορίας κριθέντι, ὡς ὑπὸ ἐλάττονος θρόνου, ὡς ὑπὸ ὀλιγωτέρων· πλείονας γὰρ εἶχεν ἐπισκόπους περὶ αὐτὸν ὁ Χρυσόστομος (καθάπερ λεπτομερῶς ἱστορεῖ ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Ἑλενοπόλεως Παλλάδιος) καὶ ὡς ὑπὸ ἐχθροῦ, καὶ ὑποπτεύοντος μάλιστα, καὶ ἐχθρωδῶς· τίς τοιαύτας ἀταξίας ἐνεγκεῖν, τὰς ἀναξιωτάτας; ὥστε τὸν ἐλάχιστον θρόνον μὴ διεγείρεσθαι εἰς ἄμυναν τοῦ ἀθῴου, καὶ τῶν Κανόνων. *Quod ad res attinet Chrysostomi, sine dubio oportuit, & Pontificem Romanum, & quemlibet Patriarcham illi suppetias ferre, quippe judicium passo extra diœcesim, ab inferiori Throno, & à pancioribus. Plures enim habuit circa se Episcopos Chrysostomus (ut narrat curiosè discipulus ejus Palladius Helenopolios Antistes,) & quòd ab hoste, & suspecto valde, & hostili modo. Quis hæc inordinati Judicii vitia prorsus indigna tulisset, quin & minimus Thronus erigeretur ad tutelam innocentis, & Canonum?* Eleganter, facundè dicta, sed extra rem, de qua quærimus. Injustè damnato Chrysostomo quilibet justè Præsul præstitisset auxilium, opem, do etiam, quod petis, patrocinium εἰς ἄμυναν, an & Judicis authoritatem rescissuri acta, castigaturi Judices injustissimos? An ob damnatum iniquè Chrysostomum Antiochenus Antistes potuisset Alexandrinum punire? Si affirmas, cur ergo hunc non appellavit Chrysostomus? Si negas, quid obest, quin te hæc respondentem asseramus desipere? Superiori, vel pari par vel inferior opem, suppetias, vires, quidvis oppresso præstare poterit, authoritatem Judicis castigaturi, quantumvis injustissimè damnato conferre non poterit, nisi & injustè damnato, & injustè damnante superior. At Chrysostomus opem, potestatemque Innocentii implorat, non ut συμμαχήσοντος, sed ut Judicis inflicturi pœnam Theophilo; ac rescissuri Acta piraticæ Synodi. Hunc igitur Chrysostomus Præfectum sibique, & Theophilo, atque adeò toti Græciæ cognoscit, autumat, fateturq; Hinc qui Romani Pontificis Potestatem in hostes suos provocavit ut judicis, eandem expertus est ad sui tutelam ut Patris: quare uti Patri gratias agit: *perpetuas*, (12) inquit, *vobis gratias agimus, quòd paternam erga nos benevolentiam declarastis.* Εὐχαριστοῦντες ὑμῖν οὐ διαλιμπάνομεν, ὅτι πατέρων φιλοστοργίας ἀπεδείξατε τῇ περὶ ἡμᾶς εὐνοίᾳ, καὶ σπουδῇ. Hunc in modum Constantinopolitanus Antistes Romano Pontifici, Innocentio Chrysostomus, senior juniori, ne quis Photianus existimet, Patrem à Chrysostomo Innocentium appellari, quòd provectioris esset ætatis. Eo proinde nomine Romani Pontificis Potestatem Chrysostomus fassus est, qui mox iterum eandem ingenuè profitetur, cùm Innocentium eundem Christianissimè deprecatur, ut hostibus, quos tam infensos habuerat, veniam impertiret. *Vestram*, (13) ait, *oro vigilantiam, ut, licet omnia tumultibus impleverint, si tamen curari morbo voluerint, ne affligantur, neque à cœtu ejiciantur.* Ἐκεῖνο δὲ παρακαλῶ τὴν ἄγρυπνον ὑμῶν ψυχὴν, κἂν οἱ πάντα θορύβων ἐμπλήσαντες ἀμεταμέλητα νοσῶσι, καὶ ἀνίατα, αὐτοὺς θεραπεῦσαι αὐτὰ ἐλομένους μὴ περιπλακῆναι, μηδὲ ἀπαγορεῦσαι.

(11) Sect. 2. pag. 75. linea 21.

(12) in 2. Epist. ad Innoc.

(13) Ead. Ep. 2. ad Innoc.

VII. Videor mihi ex uno Chrysostomo penitùs constituisse, agnitam, receptamque Ecclesiæ nostræ supremam Romani Pontificis Potestatem, quam ulteriùs objicere Photianis fas est, & à Cyrillo jactantiùs approbatam. Is enim Principi Clero, & Populo in Græcia (1) scribens edicit, ne quis intra septa Ecclesiæ recipiat Nestorium, aut Episcopum putet, ni, intra terminum à Cælestino Pontifice præstitutum, impia dogmata palam recantet. Quid hæc, stupidissime Nectari, quid hæc, sodes, præseferunt, nisi majorem Romana in Ecclesia potestatem, cujus mandata Pontifex Alexandrinus exequitur, cujus mandatis Ecclesiæ Byzantinæ parere necesse est? Idem Cælestinum eundem, quem Patriarcha Alexandrinus, Præses OEcumenicæ Synodi, Patrum Græcorum sapientissimus, cui ab eloquio divino (2) cognomen est, patrem (3) appellat Sanctissimum: idem, inquam, Cælestinum (4) interrogat, an placeat ulteriùs insaniam Nestorii impunè grassari, ut ferenda sit ad tempus ejus in Sacris communio, an potiùs insurgendum sit omnino in manifestam hominis perditissimi audaciam, ut à cætu Fidelium omnibus vitandus exterminetur? Quæ sanè palam cuique nondum planè furioso demonstrant, quid Cyrillus censuerit de summi Sacrorum Antistitis potestate, cujus mandata Græcis custodienda proponit, quem consulit in agendis, facturus scilicet, quidquid Romano Pontifici placuisset. Certè nullus inter Majores nostros sanctissimos Cyrillo erga Romanam Sedem obsequiosus magis, quam primus Græcorum Antistitum sua majorem asseruit facto, (5) functus nimirum delegata à Romano Pontifice potestate, vicarioque Munere in Synodo Ephesina. Neque enim Legatus par Principi, cujus Legatum se gerit. Quòd si non par, ergo minor. Ut hoc uno satis appareat Cyrillus affatim fassus potestatem supremam ejus, cujus supremam vicario munere potestatem in OEcumenica Synodo libens exercuit. Atque utinam non magno cum Sapientiæ damno plerique ex iis libris, quos Thesauros Cyrillus inscripsit, periissent; extaret sanè numerosum tanti Patris suffragium pro Principatu sacro Romanæ Sedis, quam ex iis, quæ perierunt, omnium maximam, omnium magistram, ac matrem efficacissimè confirmarunt Andreas (6) Colosiensis coram universa Synodo Florentina, atque post Colossensem (7) Gennadius ex ipso Solio Byzantino. Penes postremum hunc hæc verba Cyrilli reperies. Ὅτι δεῖ ἡμᾶς, ὡς μέλη, ἐμμένειν τῇ κεφαλῇ ἡμῶν, τῷ τῆς Ῥώμης ἀρχιερεῖ, καὶ τῷ ἀποστολικῷ θρόνῳ, ἀφ' οὗ ἡμέτερόν ἐστι ζητῆσαι τί πιστεύειν, καὶ τί δοξάζειν μέλλομεν, καὶ κρατεῖν· ὅτι αὐτοῦ μόνου ἐστὶν ἐλέγχειν, ἐπανορθοῦν, ἐπιτιμᾶν, ὁρίζειν, διατάττειν, λύειν, καὶ δεσμεῖν: *Oportere nos, tanquam membra, caput sequi, hoc est Romanum Pontificem, & Apostolicam Sedem, à qua debemus petere, quid credere, & sentire debemus, ac tenere, quia ipsius tantùm est, confutare, di-*

(1) Ep. 2. ad Clerū & Popul. CP.

(2) Θεολόγος appellatur à nostris. Vide Gennad. in Defens. 5. c. Decret. Floren. de Primatu Sect. 16. post med.

(3) Ep. 18. ad Cœlest. initio.

(4) Ead. Epist. 18.

(5) Vide Acta Synod. Ephes.

(6) In Cōcil. florēt. Session. 7. refert Bessar. Ep. 1. ad Philanthropen. in med. in actib. Cōcilii non extat.

(7) in d. c. 5. Decr. flor. sect. 12. sub initium.

rigere, redarguere, confirmare, ordinare, solvere, & ligare.

VIII. Hæc patienter (1) Margunius ferre non potest: eadem cachinno excepit (2) Coressius. Scilicet ut innixum authoritati Colossensis testimonium, aut receptum Gennadio proferatis in medium? Quid porro, amabo, probaturum? figmentum est qualibet fabula fabulosius. Nos, inquiunt, nihil horum penes Cyrillum legimus: hoc effatum tam apertè supremam Potestatem Pontificis vestri constituens nemo Patrum nostrorum agnovit. Apage ineptias, si libet, quodque soli Latini falsò, & injuriosè affingunt Cyrillo, amove, ne, qui objicis Photianis creberrimè manifestum mendacium, ipse manifestissimè mentiare. Quod Margunius, quod Coressius de testimoniis è libris Cyrilli, qui periere, desumptis contumeliosè respondent, id ipsum in simili modestiùs censuit (3) Nectarius: quem tamen cum reliquis cautiùs loqui monemus, nec ex productis aliquid reprobare, quin priùs cuncta rimati fuerint, ne nimirum novo testimonio ipsorum sive ignorantia, sive perfidia Sapientibus innotescat. Nam postremum Cyrilli testimonium, quo nempe jugulatur Photianismus, non propterea recipiendum Photianis proponimus, quòd à Colossensi productum, aut à Gennadio receptum, sed quòd à Majoribus nostris sæpe productum, à Photianis ipsis receptum sit. Nam ea verba Cyrilli, ut jacent apud Gennadium, recitat Nicephorus (4) Patriarcha Sanctissimus ex Cyrillo, eadem Antonius (5) Cauleas, eadem Mysticus (6) Nicolaus, eadem Nicephorus (7) Blemmydes, eadem iterum, iterumque Photianis Veccus (8) opponit, & post Veccum Metochites (9) Georgius. An hi à Latinis conficta probaverint, probata produxerint, atque ad idipsum produxerint ex Cyrillo, quæ nusquam penes Cyrillum occurrerent? Quid Photiani? Legite, quæ (10) Pectoratus, quæ (11) Germanus Secundus, quæ Joannes (12) Phurnes, quæ Michael (13) Anchiali, quæ Methonensis (14) Nicolaus, quæ Marcus ipse (15) Eugenicus contra Romanum Pontificem congessere: passim apud omnes occurret is locus Cyrilli, stolidis quidem interpretationibus corruptus, pessundatus, deformatus, receptus tamen. Etenim ut ne conentur apertissimis verbis occurrere, nusquam tamen ea esse Cyrilli dementissimi homines, atque idipsum, quod vos, ausuri, si licuisset, inficiantur. Stat igitur Cyrilli sententia nullà vestra inficiatione superabilis: Statque supremam Romani Pontificis potestatem affirmans, simulque docens, quanta sit ignorantia vestra, quanta protervia, qui cùm monumenta Majorum penitùs ignoretis, ignotum Majoribus dicitis quidlibet, quos ne à limine quidem hominum imperitissimi salutastis. Sed esto, uti vultis. Falsa sint, quæ Colossensis proposuit, quæque Gennadius probavit. Etenim *hanc veniam petimusque, damusque vicissim*, ut Orthodoxorum Antistitum Authoritati verissima proponenti nullam fidem præstent Photiani, quorum nos jure, & meritò mendacitatem retellimus sexcenta commentam. Etiam extra libros, qui non extant, Cyrilliani Thesauri, quæ ex receptis, palamque obtinentibus Cyrilli scriptis, factisque retulimus, abunde probant, ingens tanti Pontificis erga Romanam Sedem obsequium. Post hunc (16) Theodoretus vir in omni litteratura suo ævo mirabilis; Antistes Asianus toti Græciæ notissimus, Philosophus maximus, Theologus celeberrimus, sacrarum Paginarum interpres egregius, ac de historia sacra benemeritissimus Pater, quid de Romani Pontificis potestate sentiendum sit, doceat Photianos. Leonem Magnum alloquitur. *Atque ego*, inquit, *Apostolicæ vestræ Sedis expecto sententiam, & supplico, & obsecro vestram sanctitatem, ut mihi opem ferat justum vestrum, & rectum appellanti Judicium: & jubeat ad vos accurrere, & ostendere meam doctrinam vestigia Apostolica sequentem.* Ἐγὼ δὲ τοῦ ἀποστολικοῦ ὑμῶν θρόνου περιμένω τὴν ψῆφον, καὶ ἱκετεύω, καὶ ἀντιβολῶ τὴν σὴν ἁγιότητα, ἐπαμῦναί μοι τὸ ὀρθὸν ὑμῶν, καὶ δίκαιον ἐπικαλουμένῳ κριτήριον, καὶ κελεῦσαι δραμεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐπιδεῖξαί μοι τὴν διδασκαλίαν τοῖς ἀποστολικοῖς ἴχνεσιν ἑπομένην. Obscurum est, inquit Coressius, & jure hoc totum interpretabere quasi junioris Episcopi ad seniorem de hostium acerbitate officiosam querelam. Esto & hoc, quanquam nonagenarius hæc scriberet Leoni nondum decrepito: licèt apertè appellationem efflagitet, ac jussa palam imploret. Sed esto perobscurum hoc totum: an & hoc aliud? Renato Romano Presbytero (17) scribens. *Spoliarunt me*, inquit, *Sacerdotio, ejeceruntque ex civitatibus, neque ætatem in Religione exactam, neque canitiem reveriti. Quamobrem te precor, ut Sanctissimo Archiepiscopo Leoni persuadeas, ut Apostolica utatur auctoritate, & jubeat ad vestrum concilium adire. Tenet enim Sancta ista Sedes gubernacula regendarũ omnium Ecclesiarum.* Ἐγύμνωσαν μὲν ἱερωσύνης, ἐξελαύνουσι δὲ καὶ πόλεως, οὐδὲ τὸ γῆρας αἰδεσθέντες, οὐδὲ τὴν πολιὰν ἐν εὐσεβείᾳ τραφεῖσαν. Διόπερ τοῦτο τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην παρακαλῶ, πεῖσαι τὸν ἁγιώτατον, ἢ ὁσιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον τῇ ἀποστολικῇ χρήσασθαι ἐξουσίᾳ, καὶ εἰς τὸ ὑμέτερον ἀναδραμεῖν κελεῦσαι συνέδριον. Ἔχει γὰρ ὁ πανάγιος θρόνος ἐκεῖνος τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ἐκκλησιῶν τὴν ἡγεμονίαν. An hæc obscura, an in his ulli locus tergiversationi? Manifesta Confessio est, apertissimum testimonium. Nihil hìc ætas, nihil hìc officiosa scribentis calami concertatio. Omnia Veritas dicit, omnia Fides affirmat, omnia Sapiens Ecclesiasticæ disciplinæ notitia profitetur. Quare & (18) Sozomenus restitutas per Julium I. Pontificem Athanasio Alexandrinas, Byzantinas Insulas Paulo describens, eam celeberrimam sanctissimorum Antistitum restitutionem in integrum supremæ potestati Restitutoris attribuit. Ait enim: *cùm propter Sedis propriæ dignitatem cura omnium ad ipsum pertinerent, singulis Ecclesiam suam restituit.* Οἷα δὲ τῆς πάντων κηδεμονίας αὐτῷ προσηκούσης διὰ τὴν ἀξίαν τοῦ θρόνου, ἑκάστῳ τὴν ἰδίαν Ἐκκλησίαν ἀπέδωκε. Quæ ferè eadem Xanthopulus, licèt Photianus, capite III. libri IX. repetit. Hinc & Sozomeno posterior (19) Acacius potestatem eandem in Simpliciano Romano Pontifice agnoscens, eam omnes Ecclesias complexam affirmat his verbis: *Sollicitudinem omnium Ecclesiarum, secundum Apostolum, circumferentes nos indesinen-*

(1) *In nota 44. ad Trull.*
(2) *In Nili Synops. ad 1 an. Trull.*
(3) *Sect. 5. demõstr. 2. pag. 100. ab initio.*
(4) *Orat. tertia pro Imagin. circa finem.*
(5) *Epist. ad Papã Romanũ. extat apud Canonarcham in form. litterarũ Communicatoriarum.*
(6) *Epist. ad Rom. Pont. apud eundem eod. loco.*
(7) *Orat. de veritate n. 4.*
(8) *li. vel Orat. 5. contra Cypriũ.*
(9) *Orat. 2. pro Vecco.*
(10) *De Primatu Papæ Tomo 2. in 2. object.*
(11) *lib. 1. contra latinos in respõs. 10.*
(12) *Orat. 4. de Spir. S. in fin.*
(13) *Orat. ad Imperat. cõtra latinã hæresim c. 5.*
(14) *li. 2. contra latinos c. 14.*
(15) *In Antirrhet. contra And. colossens. & Greg. in med.*
(16) *Ep. ad Leon. Pontif.*
(17) *Ep. ad Renatũ Presb. Romanũ.*
(18) *li. 3. hist. c. 7.*
(19) *In Epist. ad Simplic. Papam. extat Tom. 2. Cõcilior.*

ſinenter hortamini, quamvis ſponte vigilantes, ac præcurrentes : quæ Periodus, licèt in editis Conciliorum Tomis Græcè non ſit, Græcè tamen proponitur in Epiſtola IV. Nectarii Caſulani Abbatis ad Corcyræum Epiſcopum.

IX. His omnibus colophonem, uti ajunt, ponat Juſtinianus ille, cujus vel ipſa deliria Photianis adeò placuere, ut non modò, quæ ille laicâ poteſtate decrevit, inter Canones moderaturos Eccleſiam (1) receperint, ſed vel ipſis divinis effatis (2) anteferant, auſi per ſummam impietatem (eſt autem impietatis pœna, nova, & manifeſtior impietas) eum (3) θεάνθρωπον appellare, ut, quibus horrori eſt, Vicarium Dei Romanum Pontificem dicere, ii hominem ignorantiſſimum, &, ut cum (4) Suida loquar, ἀναλφάβητον, patronumque (5) hæreticæ labis Deum hominem nuncuparent. Is porro nondum hæreticus, iiſque laudibus dignus, quibus priores ejus Principatus anni paſſim à Scriptoribus excipiuntur, ſic ſupremam Romani Pontificis poteſtatem Joanni Romano Præſuli (6) ſcribens teſtatur. *Nos reddentes honorem Apoſtolicæ Sedi, & veſtræ Sanctitati, quod ſemper nobis in voto fuit, & eſt, ut decet Patrem, honorantes veſtram Beatitudinem, omnia, quæ ad Eccleſiarum ſtatum pertinent, feſtinamus ad notitiam deferre veſtræ Sanctitatis, quoniam ſemper nobis fuit magnum ſtudium, unitatem veſtræ Apoſtolicæ Sedis, & ſtatum Sanctarum Dei Eccleſiarum cuſtodire. Ideòque omnes Sacerdotes univerſi Orientalis tractus & unire, & ſubjicere fidei veſtræ Sanctitatis properavimus. In præſenti verò, quæ commota ſunt, quamvis manifeſta, & indubitata ſint, & ſecundum Apoſtolicæ veſtræ Sedis doctrinam ab omnibus ſemper Sacerdotibus cuſtodita, & prædicata, neceſſarium duximus, ut ad notitiam veſtræ Sanctitatis perveniant. Nec enim patimur quidquam, quod ad Eccleſiarum ſtatum pertinet, quamvis manifeſtum, & indubitatum ſit, quod movetur, ut non etiam veſtræ innoteſcat Sanctitati, quæ caput eſt omnium Sanctarum Eccleſiarum*. Sic Juſtinianus noſter in edito Codice, quem Græcè olim legimus, at in præſentia Græcè non ſuppetit, unde Græca Principis noſtri verba in Photianam ſententiam contorquere fas ſit. En tamen illis, velint, nolint, recipienda proponent ex noſtris Jureconſultis notiſſimi duo Tipucitus, & Gregorius Patzò, quorum ille hanc ipſam legem juſto Commentario dignatus eſt in eruditiſſimis Scholiis ad Codicem Juſtinianeum; hic verò iterum, iterumque refert in celeberrima Explicatione Novellarum nota (7) Coreſſio, translativa (8) Malaxo, ſæpe corrupta à (9) Margunio ſtultiſſimis Explanationibus. Quas inter eſto & hæc, qua declinare nititur vim ejus vocabuli, quod ingerimus, atque, Patzò iteratò prædicante, τὴν κεφαλὴν πασῶν τῶν ἁγιωτάτων Ἐκκλησιῶν. *Caput omnium Eccleſiarum*, vim vocis ad antiquitatem Sedis (10) revocare. Τουτέστι διὰ τὴν ἀρχαιότητα, *ob vetuſtatem*, quaſi Caput antiquiſſimum Corporis membrum ſignificet, non autem princeps. Sed de hoc alibi. Nunc ad Nectarium redeo, atque Ajo. Ecce habet ὁρατὴν Eccleſia κεφαλήν, doctiſſime (11) Nectari, quod nempè negas, ac pernegas, ut ſacra Reſpublica rebus cæteris publicis ſit te authore deterior. Ecce hoc Caput Eccleſiæ, quod ſubeſt adſpectui, in Romana Eccleſia eſt, authore Principe veſtro, quem ſacris Canonibus præfeciſtis. Scilicet hic palam fatetur, Romanam Eccleſiam Caput eſſe omnium Sanctarum Eccleſiarum: neque id ſemel, aut ſoli Romano Pontifici ſcribit, quaſi adſentaturus ei, cui ſcriberet: hoc idem CP. Pontifici credendum, tenendum (12) proponit: nam ſic Epiphanio Patriarchæ: Γινώσκειν βουλόμενοι τὴν σὴν ἁγιωσύνην πάντα τὰ εἰς ἐκκλησιαστικὴν ἀφορῶντα κατάστασιν, ἀναγκαῖον ἡγησάμεθα ταύταις πρὸς αὐτὴν χρήσασθαι ταῖς θείαις συλλαβαῖς, καὶ δι' αὐτῶν δῆλα αὐτῇ καταστῆσαι τὰ κινηθέντα, ἅπερ καὶ αὐτὴν εἰδέναι πεπείσμεθα. εὑρόντες γάρ τινας ἀλλοτρίους τῆς ἁγίας καθολικῆς, καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τῇ τῶν ἀσεβῶν Νεστορίου, καὶ Εὐτυχέως ἀκολουθήσαντας πλάνῃ, καὶ ταῖς τούτων βλασφημίαις κεχρημένους, θεῖον προεθήκαμεν ἤδικτον, ὅπερ καὶ ἡ σὴ ἁγιωσύνη γινώσκει, δι' οὗ τὴν τῶν αἱρετικῶν μανίαν ἠλέγξαμεν. οὐδὲν παντελῶς ὑπαλλάξαντες, ἢ ὑπαλλάττοντες, ἢ παρεξελθόντες τῆς μέχρι νῦν σὺν θεῷ κρατούσης, καὶ ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καθὰ καὶ ἡ σὴ γινώσκει μακαριότης· ἀλλὰ διὰ πάντων φυλάσσοντες τὴν κατάστασιν τῆς ἑνώσεως τῶν ἁγιωτάτων ἐκκλησιῶν τῆς πρὸς τὸν ἁγιώτατον πάπαν τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, καὶ πατριάρχην, πρὸς ὃν καὶ τὰ ὅμοια τούτοις γεγράφαμεν· οὔτε γὰρ ἀνεχόμεθά τι, τῶν εἰς ἐκκλησιαστικὴν ὁρώντων κατάστασιν, μὴ καὶ τῇ αὐτοῦ ἀναφέρεσθαι μακαριότητι, ὡς κεφαλῇ οὔσῃ πάντων τῶν ὁσιωτάτων τοῦ θεοῦ ἱερέων· καὶ ἐπειδή, ὁσάκις ἐν τούτοις τοῖς μέρεσιν αἱρετικοὶ ἀνεφύησαν, τῇ γνώμῃ, καὶ κρίσει ἐκείνου τοῦ σεβασμίου θρόνου κατηργήθησαν. *Cùm tuam Sanctitatem ſcire velimus omnia, quæ ad Eccleſiaſticum ſtatum pertinent, neceſſarium eſſe duximus hac Epiſtolâ eidem ſignificare, & per eam eidem aperire, quæ innovata ſunt, quæ & eandem ſcire confidimus. Nam, cùm hic quoſdam alienos à ſacra Catholica, & Apoſtolica Eccleſia invenerimus, ſectantes errorem impiorum Neſtorii, & Eutychis, & eorum blaſphemiis utentes, divinum promulgavimus Edictum, quod & tua Sanctitas novit, quo hæreticorum inſaniam confutavimus, cùm nihil penitùs immutaverimus, vel mutemus, vel tranſgrediamur Eccleſiaſtici ſtatus, qui huc uſque, Deo favente, perdurat, ut tuæ notum eſt Beatitudini: ſed per omnia ſervamus ſtatum Unionis Sanctiſſimarum Eccleſiarum, quæ cum Sanctiſſimo Papa, & Patriarcha ſenioris Romæ tranſacta eſt, ad quem his conſentanea conſcripſimus. Nunquam enim feremus, quin omnia ad ſtatum Eccleſiaſticum pertinentia ad illius Beatitudinem, uti ad Caput Sanctiſſimorum Dei Sacerdotum deferantur: Et quia quoties in his partibus hæretici exorti ſunt, ſententia, & judicio illius venerandæ Sedis ſunt repreſſi*. En iterum, quemadmodum Romana Eccleſia omnium Caput Eccleſiarum, ita Romanus Epiſcopus omnium Sacerdotum Caput aſſeritur. Quare & ejus ſatagitur, ut omnes Romano Pontifici ſubjiciantur, propterea que Joannes Pontifex Juſtiniano (13) reſcribens: τὴν τῆς ῥωμαϊκῆς, ait, καθέδρας ἀλά-

(1) *Vide paſſim omnes in Nomocanon. & Marg. in Proem. Notarii.*
(2) *Vide Marg. ibid. poſt Catal. Côcilior.*
(3) *Eûdē ibid. et in Vita Cõſtant. in notis Metaph. in fine.*
(4) *In Lexic. ver. Juſtin. & Vide Bar. ad ann. 529. n. 2. & Magr. in Heroolex. dict. analphabetus.*
(5) *Vide Evagr. l. 4. hiſt. êc. 39. & lib. 4 c. 40. & lib. 5. c. 1. Euſtath. in Vita S. Eutychii apud Sur. die 6. April. tom. 2 & Bar. ab ann. Chriſt. 563. ad 565.*
(6) *in li. nos reddentes Cod. de ſum Tri.*
(7) *In Synopſi ad Nõ ad Cã. Chalced. & alibi.*
(8) *In Nomoc. c. 340. & alibi.*
(9) *ad Cã. Nicę. not. 18. Ad Can. Conſt. I. not. 30. ad Cã. Chalced. n. 39.*
(10) *ad d. cã. Chalced. not. 14.*
(11) *Theoremate 4. pag. 137. linea 11.*
(12) *Ep. ad Joannem Papam, quę extat Gręcè, & Latinè apud Auguſtinum Antonium, & refert Gennad. in defẽs. 5. c. Decreti Florent. Sect. 8. ſubinitium.*
(13) *l. inter Claras Cod. de ſum. Trin. & fid. Cath.*

ἀβλαβῆ διατηρεῖτε, αὐτῇ τε πάντα ὑποτάττετε, καὶ εἰς τὴν αὐτῆς ἑνότητα διεξάγετε, πρὸς ὃν τὸν ἀρχηγόν, τουτέστι τὸν τῶν ἀποστόλων κορυφαῖον, τοῦ Κυρίου λαλοῦντος, διατέτακται, ποίμαινε τὰ πρόβατά μου· ἥνπερ εἶναι τῶν ἐκκλησιῶν ἀληθῶς κορυφήν, καὶ τῶν πατέρων οἱ κανόνες, καὶ τῶν κρατούντων αἱ διατάξεις ἐπιδείκνυνται. *Romanæ sedis reverentiam conservatis, & ei cuncta subjicitis, & ad ejus deducitis unitatem, ad cujus authorem, hoc est Apostolorum Principem, domino loquente, præceptum est: pasce oves meas. Quam esse omnium verè Ecclesiarum Caput, & Patrum regulæ, & principum Statuta declarant.* Hæc Joannes Romanus Pontifex, quæ (14) Nectarius hac sapidissimâ excepit notâ. πολλάκις εὐχαριστοῦμεν, ὑπὲρ ὧν λαβεῖν ἱμειρόμεθα, εἰ καὶ μὴ ἀπολάβοιμεν, τὸν εὐεργετήσοντα ἔνθεν τοῖς ἐπαίνοις εἰς τὴν μετάδοσιν διεγείροντες. εἰ μὲν ἂν ὁ αὔγουστος πάντα ὑπέταξεν, ἢ ἔμελλεν ὑποτάξαι τῇ ῥωμαϊκῇ καθέδρᾳ, τὰ κατὰ δύσιν μόνον νοητέον· τὰ δὲ κατ' ἀνατολήν, αὐτὸς ἑαυτοῦ δῆλος γίνεται πολλαχοῦ τῶν διατάξεων, ὁσάκις περὶ πατριαρχῶν ὁ λόγος. *Sæpe gratias agimus ob ea, quæ accipere desideramus, quamvis non acceperimus, scilicet usurum liberalitate laudibus ad liberalitatem provocantes. Si porro Augustus omnia subjecit, vel subjecturus erat Romanæ Sedi, nempe intelligendum de Occidentalibus: at quod attinet ad Orientales, ipse se ipsum explicat pluribus in locis Constitutionum, quoties loquitur de Patriarchis.* O prodigiale, Nectari, acumen tuum, quod pingue adeò, crassumque est! Nempe novum hoc est, quod à te discimus, gratiarum agendarum genus, ut agantur gratiæ pro non recepto beneficio: ut gratitudo sperati sit muneris, & è sperato munere, non accepto proficiscens affectio. Illud etiam planè mirabile, ut omnia partem significent, quique omnia se alicui subjecturum pollicetur, ubi ad pollicitationis fidem ventum est, se non omnia, sed aliqua pollicitum fuisse confirmet. Hoc ne est sapere, an desipere? hoc ne respondere, an ludere? Quid quòd responsio ingenuam Photiano ignorantiam, vel nativum dolum ostentat. Ais, gratias agi pro beneficio nondum recepto, scilicet verbis illis provocatur Augustus ad id, quod nondum spoponderat, & nondum affirmarat. Utrum, quas retulimus, constitutiones legisti? ut secundam, quæ apud Antonium Augustinum est, ignoraveris (quæ tua ἀμάθεια est) at primam exhibet liber Codicis lippis, & Tonsoribus notus, à Græco Principe conditus, & Græciæ palam indictus (15) constitutione data ad Senatum Urbis Constantinopolitanæ. Porro in utraque constitutione jam præstitum, datum, collatumque dicitur beneficium, pro quo Joannes gratias agit. Quid ergo somniare, doctissime Nectari, gratias propterea redditas, ut essent ad nondum receptum beneficium illecebræ? Non legeram, inquies, quæ proximè produxisti: nec ea nisi legulejis nota, qui scita Principum nocturna versant manu, versantque diurna. An & ipsam Joannis Epistolam, quam tibi ipse tute objicis, non legeras? At in ipsa jam receptum beneficium asseritur, pro quo Pontifex gratias agit. Lege inferiùs iis, quæ recitasti, continenter invenies postquam hæc verba legisti. *Quam esse omnium verè Ecclesiarum Caput, & Patrum regulæ, & Principum statuta declarant,* invenies (16) inquam hæc alia: *& pietatis vestræ reverendissimi testantur affatus.* Cur, qui cætera legeras, hæc neglexisti? aut si legisti, vir simplex, cur ea omittere, seponere, dissimulare ausus es? Agnosco Photianas artes, quas tamen Veritas facit inutiles, ut triplici testimonio, cui refragari non licet, palam ostendatur, à Justiniano, quem penè non adoratis, Romanam in omnes Ecclesias potestatem agnitam, prædicatam. Hinc, si sapies, revocabis in pharetram tela, quæ ex gemina (17) Novella depromis, in qua cùm de Ordine Patriarchalium agatur Sedium, nihil de potestate. Quid enim? Num qui non ubique Romanum Pontificem omnium Sacerdotum Caput affirmat, nusquam affirmat? Hanc consecutionem ne rusticus quidem tolerabilem dicet, tametsi doceas quandoque Justinianum negasse, quod de Romana Sede iteratò confirmat: Non enim legitimè dices inferri, ex eo, quòd quis quid aliquando negaverit, semper negasse. Tute (18) ipse, quisquis es, qui sub Nectarii nomine lates, nunquid non Romæ Catholicam fidem professus es? Eam tamen ejurasse diceris, si tamen vera, quæ dicunt, in Cypro Insula: an quod ejurasti futurus Cypri Acephalos Metropolita, nunquam professus es? Disce ergo, quòd in unâ, alterâve Justiniani Novellâ testimonium, quod petimus à Justiniano, non sit, non propterea nusquam esse, quod geminum recitavimus, & ex ipsâ Joannis Epistola confirmavimus.

(14) Sect. 3. demonstr 3. pag. 109. lin. 12.

(15) L. unica Cod. de emendat. Cod. & editione in titulo, seu rubr. 2.

(16) d. L. inter claras post verba relata.

(17) Novell. 125. post initium Novell. 131.

(18) Vide testimonium Græciæ Nectario P. Jerosolym.

X. Vide, inquit Nectarius, ne hoc obsit Ecclesiæ, quam cæteris præficis: Ritè enim (1) eliciam, ὅτι ἄριστα ὁμολογεῖ ἀπὸ τῶν βασιλέων ὁ μετεωρόφρων οὗτος Ἰωάννης τὰ πρωτεῖα τῆς καθέδρας, καὶ ἀπὸ τῶν κανόνων τῶν πατέρων, ῥητῶς δὲ ἐκ τοῦ τῆς δευτέρας τρίτου κανόνος, καὶ τοῦ τῆς τετάρτης εἰκοστοῦ ὀγδόου: *optimè fateri Modestum hunc Joannem, Primatum Sedis esse à Regibus, & Patrum canonibus, expressè autem ex III. Canone secundæ Synodi, & ex XXVIII. Quartæ.* Interrogo Nectarium, an hæc confessio Joannis Latino sermone facta sit, an hellanico? Certè Latino: repetantur ergo Joannis Latina verba. *Quam*, inquit, *omnium verè Ecclesiarum Caput, & Patrum Regulæ, & Principum statuta declarant. Declarant*, inquit, non faciunt: an quod homousion Patri Filium Synodus Nicæna declaravit, ea esse homousion Patri fecit? Amove istas ineptias, Nectari, ne vel grammaticis pueris ridiculus meritò videare, ac, si quid, miser, sapis, præter nitidam isthanc tuam, sed prorsus inanem Græci sermonis elegantiam, fatere: his, quæ iteratò ex Justiniano protulimus, probari quidem, ac prædicari supremam Romani Pontificis, Capitis omnium Sacerdotum authoritatem, non verò constitui. A Christo hæc est, non à Principe mortali, quam colendam, reverendamque omnibus Canones censuere, constituere, sanxere. Hactenus quid de Romana potestate Græcia ad exitum usque sexti sæculi senserit laboriosè docuimus, quid septimi, & Octavi sæculi Patres censuerint de eadem

(1) d. pag. 109. lin. 31.

bre-

brevissimè perpendamus. Maximum (2) Exhomologeten, imò veriùs Martyrem, Græcum è prima nobilitate, sui ævi Græcorum doctissimum, ac religiosissimum contra vos evoco, Photiani: licebit & mortuo loqui, cui licuit vivo, etiam abscissâ radicitius linguâ, facundissimè perorare. Nemo hoc Viro erga Romanam Sedem obsequiosior constantius pro eadem testimonium tulit. Primò enim, spretis omnium Patriarcharum judiciis, Monotheletarum hæresim, cui bellum in Græciâ indixerat, quam in Africa debellaverat, ad unum Romanum Pontificem detulit: Romamque profectus egit, ut à Martino I. Sedis Apostolicæ authoritate damnaretur. Inde per dolum retractus Constantinopolim, suppliciis multatus, extremisque pœnis, exilio tortus, publicèque contumeliis affectus, ad supremum usque vitæ mortalis exitum fassus est, se nulli unquam fidei adhæsurum, nisi ei, quam Romanus probaret Pontifex, quem Petri Successorem, supremum culmen Ecclesiæ palam confitebatur. Hoc sæpissimè occurret in ejus doctissimis lucubrationibus. Hoc palam profitentur ejus Epistolæ: Hoc in ipsa (3) disputatione, quam exul cum Theodosio Cæsariensi in Bithyniâ Episcopo celeberrimam habuit, explicatè pronunciat. Nam, cùm, in eâ tum Episcopum ipsum, tum Theodosium, & Paulum Patritios, & Senatorios viros ad eum à Constante nefario Principe idcirco, ut illum ad Monotheletarum Sectam allicerent, missos vi Argumentationis invictæ ad Veritatis amorem retulisset; jamque Episcopus peteret, ut sepositâ rixâ in ejusdem Fidei Orthodoxæ confessionem coiret, professionemque ab ipsis Fidei ad communionem Ecclesiasticam clemens reciperet: *Nαὶ*, (4) inquit, ἐγὼ ὁ τολμῶ δέξασθαι συγκατάθεσιν παρ' ὑμῶν ἔγγραφον περὶ τούτε πράγματος, ψιλὸς ὑπάρχων μοναχός. ἀλλ', ἐπεὶ κατένυξεν ὑμᾶς ὁ Θεὸς τὰς τῶν ἁγίων πατέρων δέξασθαι φωνὰς, καθὼς ἀπαιτεῖ ὁ κανὼν, πρὸς τὴν ῥώμην περὶ τούτε ἐγγράφως ἀποστείλατε' ἤγουν ὁ βασιλεὺς, καὶ ὁ πατριάρχης, ἢ ἡ κατ' αὐτὸν σύνοδος. *Domine, non audeo hac de re à Vobis capere assensionem, cùm sim simplex Monachus. Sed quoniam pupugit vos Deus, ut exciperetis Sanctorum Patrum voces, ut Canon docet, Romam hac de re scribite vel Imperator, vel Patriarcha, vel Synodus, quæ apud ipsum est.* Quin imò inferiùs palam testatur, se nunquã fœdus sacrum, acceptâ unà ferculo divino, cũ redeuntibus ad fidem Orthodoxam initurum, nisi veniam impetrassent à Romano Pontifice. Quid porro hæc, amabo, significant, nisi supremam Ecclesiæ Romanæ potestatem? Ad hanc Imperatorem, & Patriarcham ablegat Maximus, ut ab illâ veniam impetrent delictorum. Ab hac Anathemate perculsos licet resipiscentes non recipit Maximus, formidatque, communionem ullam concedere iis, quos, tametsi ad Veræ Fidei confessionem adductos, nondum à vinculis, queis Romani potestate Pontificis obligati fuerant, noverat absolutos. Agite Photiani, si quid habetis, huic testimonio reponite. Maximus est, qui loquitur, num dicetis (5) mentitum? De Romano Pontifice loquitur, num Imperii potestatem jactabitis in Urbe Romanâ, quæ à Byzantinis Exarchis miserrimè (6) premebatur? Patriarcham ipsum vestrum à Romano Pontifice absolvendum docet, num & hoc ad potestatem pertinere (7) negabitis? Quod si vel ipse Constantinopolitanus Antistes & à cætu Christianorum eliminari, & revocari ad cœtum Christianorum potest sententiâ Romani Pontificis, teste Maximo: eodem teste Romanus Pontifex in ipsos Patriarchas jurisdictionem certissimam habet. Idipsum eodem sæculo fassi sunt, & Cypriorum Episcopi, quorum Præses, & Primas nulli Patriarcharum subjectus, &, ut ajunt, αὐτοκέφαλος ex decreto (8) Synodi Ephesinæ, Theodoro Pontifici scribens, sic orditur (9) Epistolam. Τῷ ἁγιωτάτῳ, καὶ μακαριωτάτῳ, καὶ θεοτιμήτῳ Κυρίῳ μȣ, πατρὶ πατέρων, Ἀρχιεπισκόπῳ, καὶ οἰκȣμενικῷ πάπᾳ Κυρίῳ θεοδώρῳ Σέργιος ταπεινὸς ἐν κυρίῳ. *Sanctissimo, & Beatissimo, à Deo honorato, Domino meo, Patri Patrum, Archiepiscopo, & universali Papæ Domino Theodoro Sergius humilis in Domino.* Quæ verba an Supremam Romani Pontificis in omnes Episcopos potestatem præseferant, viderint Photiani, penes quos si quis erit, qui post hæc lecta ausit inficiari procaciùs, quod septem Sæcula profitentur, Audiat, qua periodo Septimum sæculum claudant Patres Sextæ Synodi, dum contra Monotheletarum insaniam spiritu divino (10) decernunt. *Agathonis*, inquiunt, *Sanctissimi Patris nostri, & summi Papæ dogmaticis litteris ad vestram fortitudinem missis consentientes, &c.* Τοῖς Ἀγάθωνος τȣ̃ μακαριωτάτȣ πατρὸς ἡμῶν, καὶ Κορυφαιοτάτȣ Πάπα δογματικοῖς πρὸς τὸ ὑμέτερον κράτος ὁμοφρονήσαντες γράμμασι, noscatque, si ulteriùs hiscere audeat, se penes cordatos homines insaniæ nomine deridendum.

XI. Et reipsa Photiani hæc aut dissimulant, aut ignorant, quare ea, non interturbato crebris eorum assultibus spiritu, referre licuit, ac sexti sæculi sententiam, septimique producere. Addant huic & Octavi sæculi Patres suffragium suum. Eo sanè sæculo Græcia nostra caritate Sanctissimorum virorum maximè laboravit. Regnavere enim eâ tempestate in Græciâ turpissima, ferocissima monstra, Iconomachi, Iconoclastæ, quorum furore ita Ecclesia nostra pessumdata est, ut jure de eâ Studites dixerit (1) Theodorus, ἐλυμήνατο αὐτὴν ὗς ἐκ δρυμȣ̃. καὶ μονιὸς ἄγριος κατενεμήσατο αὐτήν. (2) *Exterminavit eam aper de Sylva, & singularis ferus depastus est eam.* Qui tamen pauci eo sæculo floruere, notissimi Heroes hercle, Germanus, Tarasius, Theodorus, Nicephorus, grande & ipsi, solemneque testimonium Veritati, quam vobis ingerimus, contulere. Nam (3) Germanus Gregorio II. Romano Pontifici scribens, ubi facundissimè descripsit Leonis Isauri perfidiosissimas technas, & impia dogmata: καὶ ταῦτα, ait, πάτερ ἅγιε, προσβάλλομεν ὑμῖν, ἵνα κατὰ τὴν ἀποστολικὴν ἐξουσίαν, τὴν παρὰ χριστȣ̃ δοθεῖσαν πρὸς ὑμᾶς ἅπαντας τοὺς ποιμαινομένους παρὰ τῶν διαδόχων τȣ̃ πέτρȣ, καταλύσῃς ἡμῶν τὴν πίστιν, καὶ στηρίξῃς τὰ ὀρθοδοξολογούμενα ὑπὸ τῆς ἡμετέρας καθολικῆς ἐκκλησίας, ἀλαλάζων, καὶ βοῶν ἀπὸ τῆς ἀκρότητος τȣ̃ θείȣ σȣ θρόνȣ, καὶ ἡμεῖς συμφωνȣ̃ν. *Atque hæc, Pater Sancte, nunciamus vobis, ut juxta potestatem Apostolicam*

(2) *Vide ejus Acta G. & L. edita per P. Morinum, & Menol. Græcum 13. Augusti.*

(3) *Hanc descripsit Anastasius Martyr; extat typis edita Græc. & Lat. à Franc. Turriano.*

(4) *Vide Gennad. in defens. 5. capit. Sess. 8. in fin.*

(5) *Vide Menol. nostrũ 13. Martii.*

(6) *Vide Anastas. Biblioth. in Vita S. Martini Papæ.*

(7) *Vide DD. ad tit. de sẽt. Excom.*

(8) *p. 4. act. 7. Vide Niceph. Call. hist. lib. 16. ca. 37. Morinum lib. 1. exercit. Eccles. c. 4. & Cabassut. ad Syn. Eph. ante fin. vers. hujus Synodi.*

(9) *In Ep. Synodica extat in Cõcil. Later. sub Martino I. Secret. 2. Tom. 5. Cõcil. novæ editionis.*

(10) *Actio. ult. in Serm. Penegyr. Constant. Pogonat.*

(1) *In Epist. 1. ad Joan. Monachum in fine.*

(2) *Psal. 79. n. 14.*

(3) *Eam producit Diplovatac. integram in Synopsi. tit. de Potest. Eccl. Latinã fecit Turrianus in Miscell.*

licam tibi datam à Christo in nos, qui pascimur à Successoribus Petri, dirigas nostram fidem, confirmesque, quæ nostra Catholica Pietas Orthodoxè docet, uimirum intonans, & clamans è cacuminè tua diuinæ Sedis, & nobis consonans. Hunc in modum Germanus, quo & in sequentibus ejus Epistolæ: in qua palam asseritur, eum, qui cum Romano Pontifice non colligit, dissipare: ipsum enim Patrem familias esse Domus Dei, & Doctorem omnium. Similia docet (4) Tarasius Adriano I. scribens: σοὶ τῷ εἶπεν, ait, ὁ Χριστὸς· ποίμαινε τὰ πρόβατά μου, ποτίσι τὰς πανταχῇ χριστιανῶν, τῇ σῇ ἀρχιερατείᾳ πᾶσα ἀρχιερατεία ὑπόκειται· οὐκ ἔστιν ὀρθόδοξος, ὁ μὴ σεβόμενος σε τὸν θρόνον, ἐν ᾧ κάθηται ὁ κορυφαῖος τῶν ἀποστόλων, ὑμᾶς, καὶ πάντας τοὺς θεοσεβεῖς διδάσκων, καὶ κυβερνῶν. *Tibi enim Christus dixit: pasce oves meas, hoc est omnes ubique Christianos. Tuo Pontificatui omnis Pontificatus subjicitur. Non est Orthodoxus, qui non veneratur Sedem tuam, in qua sedet Princeps Apostolorum, nos, & omnes Deo fidos docens, atque gubernans:* Et (5) Nicephorus Leoni III. rescribens post subjectum iterum anathemati Josephum OEconomum, de quo (6) Theodorus, & (7) Michael Studitæ sunt, ὑμᾶς, ioquit, ἰδεῖν ἐπράξαμεν πέμψαι τὴν ἐντολὴν σου. ἐν ᾧ ὑμῖν ἔδοξεν ἀφορισμῷ πάλιν ὑποπεσεῖν, ἀφορισμῷ τῆς ἐκκλησίας ἀποσπασθέντα· ἐγνωρίσθη τὸ κανονικὸν ἔθος τὸ διδάσκειν, ἀκούειν σε τῆς φωνῆς· ἵνα μὴ γενώμεθα πρόβατα ἀλλότρια, ἐκ ἀκούοντα τῆς φωνῆς τοῦ ποιμένος. *Nos nihil egimus à jussis tuis diversum; nam eum, qui vobis visus est anathemati subjiciendus, ab Ecclesiâ ejecimus. Novimus enim consuetudinem Canonum docentem, oportere vestram vocem audire, ne simus alienæ oves, non audientes pastoris vocem.* Hæc tres Octavo sæculo celeberrimi in Græcia Patriarchæ, quorum effata neque conficta censeri queunt, quippe ea (8) Photiani producunt, neque explanatione indigent; quippe clarissima: neque absurdâ Photianorum interpretatione labefactari possunt, quippe edita à Patriarchis Byzaotinis, quorum ingenua confessione eum Romanus Antistes, nullo excepto, Doctor sit omnium, ipsos & omnes gubernet, is est, quem ipsi etiam Patriarchæ, juxta mores Canonicos, audire, exaudire, sequi, ac revereri debent, quid superest, nisi ut Photiani cognoscant supremam in Romano Pontifice Potestatem, quam sapientissimi Heroes Ecclesiæ nostræ explicatè fatentur. Hos inter & Studites (9) Theodorus, quo vindice Orthodoxa religio adversus Iconomachorum infsaniam stetit in Græciâ, quàm crebro testimonio idipsum confirmat. Audite, quibus elogiis Romanæ Ecclesiæ dignitatem (10) excipiat. ὑμεῖς ἐστε ἡ ἀληθὴς καὶ ἄδολος, καὶ ἀκαινοτόμητος πηγὴ ἐξ ἀρχῆς τῆς ὀρθοδοξίας. ὑμεῖς ὁ πάσης αἱρετικῆς ζάλης ἀπωκισμένος, ὁ λιμὴν τῆς ὅλης ἐκκλησίας· ὑμεῖς ἡ θεόκτιστος πόλις τῆς σωτηρίας καταφυγῆς. *Vos igitur verè illimis fons, ac sincerus jam inde à principio veræ fidei: vos ab omni hæreticorum procella longè positus, securus totius Ecclesiæ portus: vos à Deo electa civitas ad salutis refugium.* Et ibidem (11) Paschalem Pontificem alloquens, ἄκου, ait, Ἀποστολικὴ κάρα, θεοπρόβλητε ποιμὴν τῶν Χριστοῦ προβάτων, κλειδοῦχε τῆς οὐρανῶν βασιλείας, πέτρα τῆς πίστεως, ἐφ' ᾗ ᾠκοδόμηται ἡ καθολικὴ ἐκκλησία. Πέτρος γὰρ σὺ, τὸν πέτρου θρόνον κοσμῶν, καὶ διέπων. *Audi Apostolicum Caput, à Deo electe pastor ovium Christi, Claviger regni Cælorum, Petra fidei, super quâ ædificata est Catholica Ecclesia; nam tu es Petrus, Petri sedem exornans, & procurans.* Et (12) paulo inferiùs. δεῦρο δὲ ἀπὸ δυσμῶν ὁ χριστομίμητος ἀνάστηθι, καὶ μὴ ἀπώσῃ εἰς τέλος. πρὸς σὲ γὰρ εἴρηται παρὰ Χριστοῦ ὁ Θεὸς ἡμῶν. καὶ σύ ποτε ἐπιστρέψας στήριξον τοὺς ἀδελφούς σου. *Huc ades ab Occidente, exurge, & ne repellas in finem: Tibi namque dixit Christus Deus noster, & tu quandoque conversus confirma fratres tuos.* Et in eadem (13) Epistola. ἰδοὺ καιρὸς, ἰδοὺ τόπος, βοήθησον ἡμῖν σὺ, ὃν πρὸς τοῦτο διέταξεν ὁ Θεός· ἔκτεινον τὴν δεξιὰν, ὅσον ἐφικτόν. ἰσχύειν ἔχεις παρὰ Θεοῦ, ὅτι κορυφαῖος εἶ πάντων· ἀπόβαλε φόβον τοῖς αἱρετικοῖς θηρσὶ τῷ καλάμῳ τοῦ θείου σου λόγου. δεόμεθά σου, καλὲ ποιμὴν, θὲς σου τὴν ψυχὴν ὑπὲρ τῶν προβάτων σου· ἀκουσάτω ἡ ἐκκλησία πᾶσα τοῦ κόσμου, ὅτι οἱ ταῦτα τολμῶντες ἀναθεματίζονται παρὰ σοῦ ἐν συνόδῳ. *Ecce tempus, ecce locus, opem fer tu, quem ad hunc finem Deus Ordinavit. Porrige dexteram, quantum potes, quoniam Princeps es omnium. Terrorem injice hæreticis belluis calamo tui verbi divini, Te deprecamur, bone pastor, pone animam pro ovibus tuis. Audiat tota Ecclesia Mundi, hos, qui hæc audent, anathematizatos à te esse in Synodo.* Peto, & vos omnes efflagito, Photiaoi. Theodoro Studite hæc scribente, hæc doceote, hæc tam sæpe commemorante, superserat Alexandrina Sedes, stabat Byzaotina; reliquæ duæ Asiaois præfectæ nunquid perierant? Cur ergo hæc illis Theodorus noo nunciat? Cur his eas elogiis non excipit? Cur inde suppetias sacras contra hæresis turpissimæ labem haud petit? Si quid vobis est reliquum cordis, fateri cogomini, agnitam à Theodoro supra omnes Ecclesias Romanæ potestatem, quam unam, cæteris neglectis, ad opem provocat, excit ad bellum, ad subsidium compellat. Norat eoim inde dumtaxat in extremis periculis evocandum auxilium, ubi potestas est omnium certissima, omnium maxima, omnemque potestatem singulorum complexa. Quamobrem in (14) Epistolâ, quam nomine Episcoporum, Abbatumque scripsit Michaeli Balbo: εἰ δέ τι, ait, ἀμφιβαλλόμενον, ἢ διακρίνεσθαι τῇ θείᾳ ὑμῶν μεγαλονοίᾳ δοκεῖ, διαλύεσθαι παρὰ τῆς ἀρχαίας ῥώμης δέξασθε· ἡ μεγάλη, καὶ θεοειδὴς αὐτῆς χεὶρ ὡς ζωοποιοῦσα τὰ πάντα ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ παντὸς, κελευσάτω παρὰ τῆς πρεσβυτέρας ῥώμης δέξασθαι τὴν διασάφησιν, ὡς ἄνωθεν, καὶ ἐξ ἀρχῆς πατροπαραδότως ἐκδέδοται· αὕτη χριστομίμητε βασιλεῦ, ἡ κορυφαιοτάτη τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἧς Πέτρος προεδρεύει, πρὸς ὃν ὁ κύριος φησί, σὺ εἶ πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν. *Si aliquid est, de quo dubitat, aut quod non credat vestra divina Magnificentia, ejus rei explicatio à Pontifice piè est postulanda. Magna & à Deo firmata manus vestra, ut publicæ cupida utilitatis, jubeat à Seniore Roma capere declarationem, ut à principio à Patribus nostris est traditum: Ea, ò* Chri-

(4) Hanc producit Joseph Methonens. in Antirrh. contra Marcum; Latinam fecit Sirmond.
(5) Apud utrunque relatum; Latinam fecit Albaspinus in Sylloge antiquar. Epistol. Ep. 8.
(6) In Vita S. Platonis.
(7) In Vit. S. Theod. Studit.
(8) Coteress. in Antirrh. contra Bellar. c. 14. & apud eum alii Canonarcha in exemp. Ep. Dogmatic. exemp. 11. 13. 32. & 41.
(9) Idem Michael in Vita Theodori Studit.
(10) Epist. ad Paschalem Pap. in editis lib. 2. Ep. 16. & Cod. Coloniensis lib. 2. Ep. 11. citatur à Gennad. Sect. 16. in 5. Cap. Decreti Florent. post initium.
(11) In ead. Epistola.
(12) In eadem Epist. infer. citata à Gennad. ibid.
(13) Paulo infer. viis.
(14) Lib. 2. Ep. 68. in editis in Colom. Cod. lib. 2. Ep. 76. citatur à Gennad. d. c. 5. Sect. 17. sub init.

Christi imitator Imperator, inter omnes Ecclesias Dei summum obtinet locum, cujus Petrus tenuit primam sedem, ad quem dicit Dominus: tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiam meam. Et (15) Naucratio discipulo scribens: μαρτυρῶ, ait, ἄρτι κατενώπιον τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀνθρώπων, ὅτι ἑαυτοὺς ἀπέῤῥηξαν τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ κορυφαίου θρόνου, ἐν ᾧ ὁ Χριστὸς ἔθετο τὰς κλεῖς τῆς πίστεως, ἧς οὐ κατίσχυσαν ἀπ' αἰῶνος, οὐδὲ κατισχύσουσι μέχρι συντελείας αὐτῆς ᾅδου πύλαι, τὰ τῶν αἱρετικῶν δηλαδὴ στόματα, ὡς ἡ ἀψευδὴς ὑπόσχεσις· *Testor nunc coram Deo: divisi sunt à Corpore Christi, & à suprema Sede, apud quam Christus deposuit Claves Fidei, adversus quam non prævaluerunt, neque prævalebunt, usque ad consummationem, portæ Inferi, videlicet ora hæreticorum, secundùm promissionem, quæ mentiri non potest.* Quid his apertius? quid enucleatius dici possit? Penè infinita sunt, quæ in Epistolis tanti Viri supremam Romani Pontificis potestatem testantia, probantia, prædicantia, & penè dixerim jactantia occurrent: Quæ Græciæ proposita trigesimo secundo ante Schisma teterrimum anno (anno enim (16) Christi DCCCXXVI. moritur Theodorus Studites, & anno ejusdem sæculi LVII. Constantinopolitanam Photius, Ignatio pulso, Sedem invasit) visa sunt Græcis sapientioribus facem prætulisse, quâ vel inter tenebras ignorantissimi Schismatis, nequitiam Neophyti Photii apertè cognoscerent, palamque testarentur, nihil unquam absurdius ausam ignorantiam, perfidiamque, quàm cùm Romani Pontificis potestatem inficiata est, omnium Sanctissimorum Patrum suffragio comprobatam, omnium sæculorum testimonio ratam, prædicatamque.

XII. Non enim post Octavum sæculum, aut post Apostasim Photii alia Græcorum Sapientum sententia fuit, quàm quæ à nobis Photianorum stoliditati, quà licet, ingeritur. Vix unum, aut alterum in Græciâ Sapientem invenies à Photio ad hæc usque, queis vivimus, tempora, qui non apertè censuerit, Romanorum Episcopis à Christo Præfecturam totius Ecclesiæ fuisse mandatam. Ita Sanctissimi Patriarchæ (1) Methodius, & (2) Ignatius; ita post Photium Antonius (3) Cauleas, quem inter Divos aris (4) dignamur, & templis, & Nicolaus (5) Mysticus data ad Joannem X. obsequiosissimâ Epistolâ, imò & ingestâ vel Bulgaris Romanæ Ecclesiæ potestate. Ita, & (6) Leo VI., cui cognomen à Sapientia, quique adeò authoritatem Romanæ Sedis prætulit Byzantinæ, ut, in celeberrimâ Controversiâ Tetragamiæ, factam, datamque sibi veniam à Romano Pontifice, contemptâ importunâ Byzantini Præsulis austeritate, secutus sit; Id, quod frustra convellere nititur nugacissimus Blatero (7) Nectarius propositâ confessione quadam Leonis moribundi, ex quodam Syntagmate, cujus neque titulum refert, nec locum indigitat, neque fidem probat, quasi credendum sit homini mendacissimo, auso vel palam mentiri de Sacris lipsanis Cretæ, quæ nusquam sunt, ut inferiùs patebit, auso non solum Latinis Scriptoribus penè omnibus præstandam ex debito saltem humanitatis, urbanitatisque fidem negare, sed propalam Patres Sanctissimos Latinorum Hieronymum, Anacletum, Felicem, Siricium, Damasum, Nicolaum I. Leonem IX. mendacitatis arguere, non intactis iis etiam, quos affatim Ecclesia nostra, imò & Photiana stoliditas veneratur, quosque nebulo hic dementissimus nunc simplices, nunc alazonas, nunc partium studiosos appellat. Adeò, non dico pudori, sed & prudentiæ valedixere Photiani, quos tamen, velint, nolint, sæcula damnant omnia, ad hæc nostra tempora Græcorum frequentissimis calculis celebrata, queis Romanæ Ecclesiæ Sacra in omnes Ecclesias potestas asseritur. Hanc Stilianus (8) Neocæsariensis, hanc Nicephorus (9) Blemides, hanc (10) Veccus, hanc post Veccum Constantinus (11) Meliteniota, Georgius (12) Metochites, Maximus (13) Chrysoberges, & ante hos Nicetas (14) Paphlago, Joannes (15) Schiltza, Georgius (16) ipse Cedrenus, & post Synodum Florentinam Isaias (17) Cyprius, Joannes (18) Argyropulus, Gregorius (19) Protosyncellus, Georgius (20) Trapezuntius, Joseph (21) Methonensis, Hilarion (22) Monachus, palam asseruere: nec defuere Superiori, atque hoc, quo scribimus, sæculo, Græcorum Sapientissimi, quorum scriptis Romanæ Ecclesiæ nulli comparanda potestas, asserta, probata, comprobata est. His tot tantisque doctissimis vestrâ confessione viris vestrum aliquem Photiani opponite. Quem verò? Photium ab integra Synodo condemnatum? cujus infamatorium Elogium Niceta Paphlago (23) construit: quem vester Schiltza virum nequam (24) appellat? Cerularium? cujus arrogantiam Regia ipsa ferre non potuit? Cujus tyrannidem Ecclesia Byzantina (25) detestata est? Quem à Dyptichis successores delendum curarunt, donec eum Anchiali (26) Michael clam omnes inscriberet? Balsamonem fortassis producetis in medium? At, quid senserint de homine Græci, palam est penes Joannem (27) Citri, & ausum Polyarchiam in Ecclesiam inducere Græcia (28) damnavit; at impias, apertasque hominis assentationes, queis laicos Principes penè non supra ipsos Episcopos Sacris (29) præfecit, Ecclesia detestabitur. Scilicet OEcumenius, Theophylactus, Euthymius, Planudes Sapientiæ laude celeberrimi sunt. Ita profectò, sed propterea cæteroqui Photiani, quod ad dogma procedentis à solo Patre divini Spiritus pertinet, nihil unquam scripsere, quod Potestatem Romani Pontificis oppugnaret. Hunc in modum eloquentissimi Photianorum Theodorus Metochites, Leo Magentinus, Andronicus Camaterus, Pachymeres, Gregoras, aliique, quotquot post grande dissidium Græcam Palladem coluere, intacto Pontifice, pro cæteris, vel quibuspiam Photianorum erroribus militavere. Imò, & Basilius (30) Achridenus notissimus sub Manuele Comneno Bulgarorum Episcopus quid de Romano Pontifice senserit, palam est ex iis, quæ supra

Z, 2 retu-

(15) In Editis lib. 2 Ep. 9. in Colum. Ep. 8. Gen. nad. ibid.

(16) Vide Michaelē Studit. in Vit. Theodori, & Nicet. Paphlagon. in Vita Ignatii P. Baron. ad ann. 826. nu. 4. & seq. & ad ann. 158. n. 49. & seqq.

(1) Epist. Synod. ad Sergium II. in Miscell. Combefis.

(2) Ep. ad Nicol. I. extat ibidem.

(3) Epist. ad Stephanum IV. apud eundem.

(4) Vide Orat. Nicephori Philosophi apud Metaphr. 12. Febr.

(5) Extat utraque Epistola apud Baron. Latine ann. 916. & anno seq. Græce sus in Biblioth. Vallicell. data ab Aloysio Lallino Cretensi Episcop. Bellunen. & in Bibl. Vatican. & Barberina.

(6) Vide relatam Epistolā Nicolai Mystici ad Joan. X. & Jo. Schiltza Curopal. in Leone.

(7) In Antirrhetico Thesi 4. centuria 10. pag. 24.

(8) In Epist. ad Stephanū VI. I causa Photii, est apud Bar. ann. 856. n. 17.

(9) Penes Diplovat. in Synop. tit. de potest. Eccl.

(10) In Synodico unionis refert Bessar. in Ep. 1. ad Philanthro. & Canonar. in form. Synodic. n. 8.

(11) In Paræneſ. ad unionem.

(12) Orat. 2. contra Cyprium.

(13) Orat. 1. de pace Ecclepar.

(14) Orat. de SS. Anargyris in med.

(15) In Orat. panegyr. S. Ignatii.

(16) Epist. 84. ad Euthymium.

(17) De Syn. Florentina.

(18) Orat. 4. pro Synod. Florent. (19) In Antirrhet. contra Marcum. (20) Orat. de Pace Christianor. (21) In Antirrhet. contra Marcum. (22) Libr. de Process. Spir. Sancti. (23) Vide Acta Concilii VIII. act. 7. & Vit. S. Ignat. P. (24) In Basil. Macedone. (25) Jo. Curopal. in Isaa. Comn. (26) Veccus in Orat. 2. contra Cypr. & in ead. Geor. Metochit. (27) Vide Respons. ejus 15. in Jure GR. Tom. 1. lib. 5. respon. 1. pag. 333. in fin. (28) Vide Bals. in medit. de Patriar. Privil. in jure GR. d. lib. 5. pag. 443. (29) Vide Balsam. ad Can. 69. Trull. & ibi Cabasilus. (30) Extat Epist. ejus ad Adrian. IV. in Jure GR. tom. 1. lib. 5. respons. 1. pag. 307.

retulimus, ubi Romanum Antistitem Archipastorem appellat, testaturque, se ovem esse, auditurum semper vocem ipsius. Adeò vel Photianis ipsis, si qui non pingui Minerva, si qui aliquam Sapientiæ laudem meruere, consona nostræ, certè non dissona fuit semper sententia. His oppone Georgium Cyprium à Photianis ipsis hæresis causa (31) exauthoratum, Philotheum Palamitam, & Palamam: hunc πολυθέος, illum libidinis (32) reum, Nilum Rhodium, quem quanti fecerit Græcia, vide penes (33) Harmenopulum, Nilum Cabasilam, quem furoris accusat ipse (34) Coressius. Oppone Gerganum, Angelum, Critopulum Lutheranos, Calvinianosve; Denique Marcum Ephesium delirum senem, teste Gennadio (35) Synchrono, Margunium, Severum, Coressium, Nectarium quos tam crebrò dementes, furiosos, penè non atheos, &, quod caput est, omnis prorsus Antiquitatis ignaros ostendimus: quid tam pauci detrahent omnium effatis? quid tam rudes officient Sapientissimorum hominum authoritati? quid tam apertè mendaces, ac perfidi conferent falsitati, quam Sanctissimorum Patrum suffragiis confirmata Veritas profligavit?

Hinc illud verissimum colligo, quod ex dictis hactenus, enumeratisque liquidò constat: nimirum perperam universim Græcos appellari Schismaticos, id, quod & alibi docui, & maximopere cupio, Lector agnoscat. Nam, qui Schismaticos universim appelles eos, qui non modò nullo publico Gentis decreto à Summo Pontifice descivere, verùm etiam omni ævo publicè, privatimque supremam Romani Pontificis Potestatem confessi sunt? Percurre omnia, quæcunque in Græcia Concilia celebrata sunt, etiam post triste dissidium, si verbum occurret, quo Græcia neget, Romanum Pontificem Ecclesiæ caput esse, pœnæ nomine quidlibet solvam. Evolve Patriarcharum Synodica, & quidem Photianorum, si quod erit inficiatum Successoribus Petri Principatum Ecclesiæ, dedam me cicurem cuicunque supplicio. Vide Scriptores omnes, qui Græca Græcis conscripserint, binam Decadem impiorum; quorundam excipito, si supra hanc quisquam erit nominis alicujus Scriptor, qui summam Romanæ Ecclesiæ authoritatem oppugnarit, esto Græcia universim schismatica. Quòd si contra est, supremam hanc potestatem OEcumenicis Synodis nostris propalam affirmantibus, Patriarcharum Epistolis, decretisque, unà cum Synodis minoribus vel eandem confirmantibus, vel dissimulantibus, Doctoribus ipsis, etiam post rixam, & quidem sapientissimis omnibus eandem asserentibus, cæterisque non inficiantibus, si paucos excipias: Quæ sinisteritas, dicam clariùs, quæ imprudentia Zeli penitùs importuni, nobilissimam Nationem, de Re Christiana optimè meritam Gentem, minimè maritis contumeliis prosequi, ingestisque per fas, nefasque scommatibus proritare? Eò usque itum est, ut verba Pauli, quæ ad ostentandam divinæ Clementiam Providentiæ, æquè omnibus, quæ ad salutem pertinent, ac planè sufficiunt largientis, dicta sunt, adcontumeliam Gentis nostræ aptavarint aliqui, dixerintque jampridem, non esse *distinctionem* *Judæi, & Græci*, quasi verò Judaicæ notam perfidiæ sua Gens mereatur, cujus Patres, cujus Sapientes unâ, perpetuâque sententiâ Romani Pontificis professi sunt potestatem, profitenturque.

(31) *Vide Gregor. & Pachymer. in Andronico Seniore.*
(32) *Vide Coress. in addit. ad Myriobibl. Photii in Philotheo.*
(33) *In Epistol. ad Selerum,*
(34) *Vide Coress. ibidem in Nilo.*
(35) *de c. 3. Decreti Florent. Sect. 13. sub init.*

XIII. Sed interim comprobatum est, Majorum nostrorum sententiâ, Pastorem omnium, Patrem, atque Magistrum esse Romanum Pontificem; sequitur, eundem Judicem esse ultimum, quem cuilibet liceat à Judicio quolibet appellare. Patet & hoc Axioma ex hactenus constitutis, confirmaturque consuetudine, quam Leo (1) Magnus antiquissimam Jure pronunciat. Etenim ab ipsis Ecclesiæ adolescentis temporibus id juris Romana Ecclesia penes omnes obtinuit. Certè Marcion ab Antistite suo cætu fidelium eliminatus Romam profectus est, ut restitueretur Ecclesiæ: testis (2) Epiphanius. Fortunatus, & Felix in Africa Cypriani Martyris exauthorati sententia Cornelium appellarunt, authore (3) Cypriano eodem, ex cujus itidem (4) commentariis certissimum est, idipsum licuisse Basilidæ Stephanum appellanti, postquam illum Hispanienses Antistites Sacris abstinuerunt. Quid Athanasius? Nonne damnatus in Græcia ad Julium provocavit, teste (5) Sozomeno? Chrysostomus (6) autem ab hoste Theophilo redactus in ordinem, quem, nisi Innocentium Romanum Pontificem, iniquæ sententiæ judicem appellavit? Idem licuit (7) Flaviano contra Dioscorum, idem contra circumfusos hostes (8) Theodoreto, quorum uterque Leonem illum appellavere, cujus sententiâ & Dioscorus, quamvis Patriarcha, ictus evanuit, & Theodoretus, quamvis à Patriarchis oppressus, emersit. Jam, si recentiora Ecclesiæ sæcula consulas, vix Orationi tempus supererit enumeraturæ singillatim exempla Juris hujusce. Divorum honoribus, quos palam excipis, Gregorium Dialogum, Silverium Martyrem, & Martinum Pontifices Maximos, num censes injustos? Num tyrannos existimas? At hi dalatas à Sanctissimis viris per appellationem ad Romanum Tribunal causas recepere, receptas ex munere cognovere, cognitas latâ definivere sententiâ. Lege (9) Gregorium, percurre (10) Maximum, vide (11) Studiten. Quid crebrius occurret, quam ad Sedem Romanam sonora, manifesta, uti vulgò dicimus, judicialis ad supremum judicem provocatio? Disce igitur, Photiane, quàm fatuum sit id inficiari, quod antiquitas Universa fatetur. Infremit iterum, iterumque (12) Nectarius variè respondere nititur, atque laborat: ubi singillatim respondit, appellationes factas modò, quòd iniqua essent judicia, quasi à judiciis, quæ ritè facta censentur, appellare mos sit; modò, quòd ab hæreticis opprimerentur, qui provocabant, quasi provocatio non sit ab oppressis; modò quod omnes Patriarchæ essent hæretici, quasi Theophilus hæreticus fuerit, à quo appellavit Chrysostomus, & Patriarchæ, qui Theodoretum spoliaverunt, omnes hæretici; denique, ubi omnia tentavit incassum, triplicem ingreditur viam refellendi Juris hujusce: Prima (13) est ex Africano (14) Concilio, quod palam appellationes has vetuit, cui Basilius (15) præluxerat scribens: perperam agi

ab

(1) *Epist. 89. ad Episc. Gallic.*
(2) *Hæres. 42.*
(3) *Lib. 1. Epist. 3.*
(4) *Lib. 1. Epist. 4.*
(5) *Lib. 3. hist. c. 7.*
(6) *Ep. 1. & 2. ad Innoc. I.*
(7) *Liberat. in Breviar. c. 12.*
(8) *Ex ejus Epist. ad Leonē.*
(9) *Lib. 2. Epist. 6. & alibi.*
(10) *Ubi supra locis relatis num. nostro 10.*
(11) *Vide supra num. nostro 11.*
(12) *Sæpe, & passim in Antirrhetico relato.*
(13) *Sect. 2. dominica pagin. 74. linea 15.*
(14) *In Epistol. ad Cœlestinū.*
(15) *Epist. 4. ad Melesium.*

ab Occidentalibus indiscriminatim recipientibus eos, qui ab Oriente ad ipsos proficiscebantur. Secunda ex eo, quòd, si qui Romanum Pontificem appellarunt, id non ex necessitate, sed ex *dispensatione*. Verba (16) Nectarii sunt: εἴποτε ὑπὸ τῶν πάλαι παπῶν ἀνεψηλαφήθη κρίσις τινὸς πατριάρχου, οὐ κατ' ἀνάγκην, ἀλλὰ κατ' οἰκονομίαν ἐνομίσθη, ὅπως καὶ ὁ δικάσας, ἀδέκαστος φανείη, καὶ ὁ καταδικασθεὶς πληροφορίαν λάβῃ. *Siquando à priscis Romanæ Urbis præsulibus retractata est sententia Patriarchæ alicujus, non ex necessitate, sed ex dispositione legibus constitutæ æquitatis, ut, & qui sententiam tulerat, incorruptus videretur, & qui damnatus fuerat, certitudinem reciperet.* Tertia est ex lege (17) Leonis Augusti decernentis, à Patriarcha non posse appellari. Τὸ πατριάρχου, inquit, (18) κριτήριον ἔκκλητον οὐχ ὑπόκειται, οὐδ' ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἑτέρου, ὡς ἀρχὴ τῶν αὐτῷ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων. ἐξ αὐτοῦ γὰρ πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κριτήρια, καὶ εἰς αὐτὸ ἀναλύει, καὶ ἀναστρέφεται· αὐτὸ δὲ οὔτε ἔκ τινος, οὔτε πρὸς ἕτερον· τοῦτο γὰρ ἡ ἀρχή· ἐπανακρίνεται δὲ πνευματικῶς τὸ αὐτὸ ὑφ' ἑαυτοῦ. *Patriarchæ sententia appellationi non subjacet, neque retractatur ab alio, utpote Ecclesiastici Judicii princeps: ex ipsâ enim omnia Ecclesiastica judicia, & in ipsam resolvuntur, & revertuntur: ipsa verò neque ab aliquo, neque ad aliquem refertur. retractatur verò spiritualiter ipsa à se ipsa.* His ineptiis, his gerris rem gravissimam elusisse se sibi persuadet Nectarius, nec videt miser, quanta ignorantia sit, hæc dicere, hæc ad responsionem conferre. Ut ab ultimo refutationem exordiar, quàm miserum est, Jus à legibus sacris, ut mox evincam, constitutum profanâ ex lege damnare! Quasi verò, quod Synodi sanxerunt OEcumenicæ, lex Civilis, ut ut contraria, oppugnare queat, cùm contra, lex Civilis, si contra Canonem sit, nulla sit, ita Leone ipso decernente, ac rationem decreti reddente, his (19) verbis: ἄξιον γὰρ ὑμῶν ἡ βασιλεία ἡγησαμένη τοῖς ἱεροῖς εἴκειν νόμοις ἐν τῇ περὶ τῶν οἰκείων διατάξει, τούτοις συμψηφίζεται: *Cùm autem nostra Majestas consentaneum rationi existimaverit, sacris legibus obedire in iis, quæ ad propria spectant, decernentibus, illis suppetias fert*: abrogatis nimirum Civilibus legibus, quas ibi rescindit. Adeò ineptè Nectarius Jus appellationis, quod propugnamus, contorto legis à Cæsare constitutæ telo, aggreditur. Sed esto hoc Photianismi, cui olim placuit ita sacra profanis miscere, ut quæ dirigendis Politicis nata sunt, Politicis miserrimè sacra servirent. Quid, quòd hæc ipsa lex nihil probat, vel nimis. Nam vel eam tum sic explicas, ut nemini liceat ab ullo Patriarchâ appellare, vel ita contrahis, ut non liceat appellare à Patriarchâ Byzantino. Si primum, falsum est, tute (20) ipse hoc falsum affirmas, imò & (21) Legislator, quo authore, omnes omnium Metropolitanorum causæ ad Byzantinum Pontificem revocantur. Quòd si secundum mavis, jam à Patriarchâ vestro non licebit ad Synodum provocare: quod neque tu feres, nec quisquam Photianus, clamantibus palam (22) Synodicis, reclamantibus (23) Canonistis, praxi ipsâ perpetuâ reluctante, qua novimus, vel à Synodis Topicis ipsos Patriarchas vestros, modò pretiosior adsit Infulæ emptor, facillimè exauthorari. Nam qui possit Synodus deturbare Solio Pontifices vestros, non possit eorum iniquitates corrigere? Appellare igitur licet à vestris Patriarchis ad Synodum, intactâ lege Leonis: igitur aliter intelligenda est, ac tu stupidè explicas. Nempe, ut appellatio à Patriarchâ non liceat ad subjectos præsules Patriarchæ. Quod, & Ratio ipsa legi protinus addita persuadet: propterea enim nefas dicitur esse, à Patriarchâ provocare, quòd sit ipse principium cæterorum: at hoc verum dumtaxat est, ut respicit sibi subjectos, non absolutè, uti dicimus, & simpliciter: neque enim non subjectorum sibi Principium est Patriarcha. Igitur, si principium non est, ea ratio cessat, ob quam ab ipso appellari non potest. Qui proinde, si referatur ad subditos, is est, à quo ad subjectos appellari non potest, is, ad Superiores si referatur, is est, à quo poterit appellari. At enim Patriarcha vester is est, qui Sedem Romanam uti Superiorem suâ respicit. Videte ergo Photiani, quid sequitur, atque hanc viam repellendi Romani juris, ut salebrosam vobis nimis, ac lubricam, si sapitis, declinate. Non est, inquit Nectarius, Patriarchâ Superior Romanus Pontifex. Quid? nonne saltem ordine, quemadmodum Byzantinus cæteris Patriarchis? At vos omnes hoc affirmatis, quibus hoc nempe (24) constitutissimum, ita præferri Romanum Pontificem Byzantino, ut Byzantinus Alexandrino præfertur. Hoc nempe datis. Subdo: sed quòd Byzantinus Ordine tantùm cæteris præit, ab his ad illum appellatio est: ergo doctissimi homines eadem ex causa à Byzantino ritè provocabitur ad Romanum. Non acquiescit his nempe Nectarius. Vir pertinax iterum ad civilia refugit Jura, &, ut ritè, inquit, à Patriarchis provocare ad Byzantinum quis queat, Jus ipsum authoritatem facit: at, ut provocetur ad Romanum Pontificem, unde præsens authoritas? Primùm ex illa ipsa potestate, quam illi Majores nostri omnes attribuunt. Supremi hoc Principis est, nobile Jurisdictionis officium multatis iniquâ minorum Judicum sententia subjectis impendere, de sententiis ipsis sententias ferre, appellatumque justis subditorum clamoribus opitulari. Deinde oblitus ne es, quæ nuper è Sardicensi (25) Concilio certa, Vobisque ipsis Photianis recepta produximus? OEcumenica Synodus, nec minor Nicæna I. sive confessores spectes, sive Præsides consideres, sive id ipsum, de quo actum est ibi: OEcumenica, inquam, Synodus Jus Appellationis hujusce Pontifici Romano cùm tribuat, quæ frons Jus ipsum OEcumenica Synodo confirmatum Pontifici Romano negabit?

XIV. Falsissimum hoc dicit (1) Margunius: Τοπικὴ λέγεται, ἀλλ' οὐκ οἰκουμενικὴ πῶς ἡ ἐν Σαρδικῇ ἁγία σύνοδος· εἰ γὰρ οἰκουμενικὴ, πῶς ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένη πρώτη τῶν οἰκουμενικῶν ἁγίων συνόδων δευτέρα λέγεται; *Peculiaris dicitur, non OEcumenica Sardicensis Sancta Synodus. Nam, si OEcumenica, quo pacto quæ prima Constantinopoli acta est, inter Sanctas OEcumenicas Synodos Secunda dicitur?* Apparet ex his,

(16) *Theoremate 3. pag. 128. lin. 1.*

(17) *d. pag. 128. l. n. 15.*

(18) *In titulo 10. n. 6. in Compend. Legum.*

(19) *Novella 56.*

(20) *d. pag. 128. lin. 5. & 23.*

(21) *Comp. Legum tit. 3. n. 9. in fin.*

(22) *Vide Canenarch. de vi Canonum ad Can. Apost. ubi de potest. Concilii.*

(23) *Vide Margun. ʃ Proœm. Nomoc. n. 4. & Malax. in Nomoc. tit. de Cōcilio.*

(24) *Vide Balsam. in Medit. de privil. Patriarch.*

(25) *Canone 4. & 7.*

(1) *In Antirrhetic. pro Marco.*

quàm rude sit Photianum ingenium. Certa, quæ sunt, non facit difficultas incerta. Hæc solvenda est eruditis ingeniis, ne quę certa sunt, vi suâ labefactet: nec nisi pusillæ mentis est, quæ à Sapientibus recipiuntur, deserere, quòd ea difficilè tueare. Quid quòd & facilis responsio est Margunianæ difficultati. Nam Sardicense Concilium Majoribus idem est habitum cum Nicæno, ut optimè notat (2) Cabassutius, tum quia magna Episcoporum pars, quæ in Nicæno consederat, interfuit pariter & Sardicensi, ut ex subscriptionibus liquet; tum quia utrobique eadem Fidei causa constituta est. Quare & (3) Zosimus Pontifex, Canonem Sardicensem citans, Nicænum appellavit. Unde ratio refutandarum Gabrielis (4) Severi miseri homuncionis argutiarum, qui hoc ex loco sibi videtur apprimè confutasse Romani Pontificis Principatum, cùm tamen nusquam apertiùs is reipsa confirmetur, quàm Africanorum Patrum, & Zosimi Pontificis Controversia, ex quâ cum constet Canones Sardicenses Nicænæ Synodo palam attribui, Majorum nostrorum sententiâ, idem authoritatis in utroque jubemur asserere, nec Sardicensem post Nicænam dicere, sed cum Nicænâ, ut Nicænam, & Sardicensem secutus Constantinopolitanus Generalis Conventus, secundus sit, dicaturque inter OEcumenicas Synodos. Cæterùm Concilium Sardicense OEcumenicum Majoribus habitum nostris non Latinos modò (5) Sulpicius antiquissimus author (etenim (6) clarebat in fine IV. & initio V. sæculi) verùm etiam (7) Socrates noster affirmat. Id, quod ex (8) Hilario, & (9) Athanasio confirmatur, quorum testimonio Sardicensi Concilio plusquam trecenti Orthodoxi Episcopi, è triginta supra sex Orbis Christiani Provinciis interfuerunt, ac consederunt cum Osio, aliisque Sedis Romanæ Vicariis. Quapropter & ipsa Synodus (10) supremæ, atque OEcumenicæ potestatis suæ gnara, sic tandem pronunciat. πάντα τὰ συντεταγμένα ἡ καθολικὴ, καὶ οἰκουμενικὴ ἐκκλησία τηρείτω. *Universa, quæ constituta sunt, Catholica Ecclesia, quæ ubique est, custodiat*. Vide de hoc plura penes (11) Athanasium, (12) Theodoretum, (13) Sozomenum, (14) Socratem ex Nostris, ex Latinis verò (15) Baronium, & (16) Bellarminum, quorum omnium authoritate inter OEcumenicas Synodos Sardicensis recipienda est, quidquid contra mussitent Photiani, quorum nequitia factum est, ut, cùm Prodromus Sardicenses Canones sub Nicæni titulo recenseat, quasi una, & eadem sit Synodus Nicæna, & Sardicensis, atque adeò Canones Sardicenses vim habeant Canonis ab OEcumenica Synodo conditi, (17) Harmenopulus, qui penè in omnibus Prodromum sequitur, Sardicensem Synodum ad Topicas malè rejecerit, cujus tamen decreta Jus hoc appellandæ unius Romanæ Sedis apprimè confirmantia (18) recipit, atque in Epitome suâ iteratò recenset, ut alibi ostendimus. Quò fit, ut vel Photianorum Jure ratum sit, unicuique licuisse semper, à quocunque Judicio ad Romanum Pontificem provocare. Neque enim officiunt huic certissimo Romanæ Ecclesiæ Juri, quæ in geminâ Viâ mussitat reliqua Nectarius numero superiore productus. Nam in secunda, vel quid dicat, nescit ipse, qui dicit, vel pro nobis dicit. Siquidem, inquit, Patriarchæ ad Romanum Pontificem provocarunt non ex necessitate. Ita profectò, neque enim quisquam cogitur appellare. Voluntatis illud Tribunal est, nempe volentium, non necessitatis, hoc est, coactorum· ὅρος τὸ ἐκκαλεῖν ἐκ τοῦ κατωτέρου κριτηρίου εἰς τὸ ἀνώτερον οὐδεὶς βιάζεται. θελημματικὴ γὰρ ἡ ἀναγωγή. διὸ καὶ τέρματα τίθενται, ἵνα μὴ ἡ ἔκκλητος αἰωνία, καθὼς καὶ τὸ θελημματικόν· ὁ δὲ νόμος διατάξας τὰ τέρματα ταύτην ἔχει τὴν ἐξουσίαν, ὥστε δηλοῦν, τὸν μὴ ἐκκαλέσαντα ἐν τοῖς ὅροις, ἐφεξῆς μὴ βούλεσθαι ἐκκαλεῖν, μᾶλλον δὲ ἀποστῆναι πάσης ἀγωγῆς, καὶ ὁμολογεῖν τῇ ἀποφάσει; *Ad provocandum ex inferiori judicio ad superius, nemo adigitur: spontanea enim hæc deductio. Quare & termini dati sunt, ne appellatio æterna sit, ut & voluntas. Lex autem constituens terminos hanc potestatem habet, ut significet, eum, qui non provocavit intra terminos datos, deinceps nolle provocare, imò potiùs cessisse omni actione, & consentire sententiæ*. Vides omnem appellationem in eo, qui appellat, liberam esse, non autem ex necessitate: quare Euge Noctari, aliquando ex ignorantia sapuisti. Similiter & in cæteris: nam omnis appellatio κατ' οἰκονομίαν ἐννόμως est: *juxta dispositionem, dispensationem, distributionem, curam, providentiam, & prudentiam, administrationem, institutum, Ordinem* (nam hæc omnia OEconomia significat) æquissimæ legis, sive æquitatis lege decretæ, sanctæque: Ea autem, quæ facta est ad Romanum Pontificem, appellatio, te teste, si qua facta est, talis est: Recta igitur, legitima, vera appellatio. Hinc plaudimus tibi tam sapienter aliquando locuto, subscribimusque, quemadmodum & in reliquis: nimirum, cùm dicis ὅταν καὶ ὁ δικάσας ἀδίκως φανῇ, ἢ ὁ καταδικασθεὶς πληροφορίαν λάβῃ. *Hic enim appellationis est finis*, non tamen solus, neque præcipuus: Etenim non solùm ut æquitas judicis, & damnati magis crimen appareat, Appellatio datur, sed propterea præsertim, ut, cognitâ vel ignorantia, vel iniquitate Judicis, malè lata rescindatur sententia, jurique suo reus restituatur. Hunc finem si dictis adjecisses, Nectari, tuis, quippe primum, atque præcipuum Appellationis, nulla esset mora, quin te Romani Juris, quod niteris impugnare, strenuum assertorem edicerem, quo omisso scilicet cogor, te & ignorantissimum dicere, & ineptissimum Romanæ appellationis hostem. Nam quid ineptiùs, quàm iis verbis Jus Romanum invadere, queis illud confirmas? Fateris à Patriarchis quandoque Romanum Pontificem appellatum, quid ni, cùm Exempla Majorum nostrorum, atque ipsa palam historia te penitùs jugulent? Fateris appellationes hujusmodi neque per vim factas, & juxta OEconomiam bonarum legum factas: quid superest, vir docte, quod inferas: num Photianam consecutionem elicies: appellarunt: igitur appellare non potuerunt? Non, ais, hoc infero: appellarunt: non igitur necessariò: Annuimus: quid inde? nil utile refellendo Juri Romano, vir doctissime, inferes, nisi inferas, appellari Romanum Pon-

(2) In notitia Cõc. ad Afric. seu Carthag. VI. ante Can. 3.
(3) In Commonitorio exstat in Act. African. Concil. sub init.
(4) Differ. 2. de Primatu Papę.
(5) Lib. 2. Sacra histor.
(6) Vide Labbeum de Script. Eccl. in Severo Sulpitio Tom. 2. pag. 343.
(7) Lib. 2. hist. c. 16.
(8) De Synodis.
(9) Init. 2. Apolog.
(10) In fin. Concil. Sardicẽs.
(11) Loco citato.
(12) Lib. 2. hist. c. 7.
(13) Lib. 3. hist. c. 21.
(14) d. lib. 2. c. 16.
(15) Ad ann. Christi 347.
(16) De Rom. Põt. lib. 2. cap. 21.
(17) In proœm. Epit. Canon. post med.
(18) Sect. 1. tit. 1. in fin & tit. 4. Can. 48. & 50.

Pontificem minimè potuisse. Quare stat Jus illud egregium, præcipuum, Summum Romanæ Sedis nullâ argutiâ tuâ superabile. At, inquit, si quis unquam Romanorum Pontificum retractavit judicium Patriarchæ alicujus, is non ex necessitate, sed ex æquitate quâdam, ut & Judicis æquitas, & damnatorum iniquitas appareret. Jam, Nectari, non de appellatione negotium est, ipsam supremam Potestatem Pontificis petis, pro qua abunde in hactenus disputatis pugnavimus. Demus tamen & hoc protervìæ tuæ, ut hìc præsentiùs stoliditatem tuam confutemus. Non te pudet, hæc Sapientibus legenda conscribere? Non horres, hæc falsa ignorantibus credenda proponere? Ergone ex urbanitate Romanus Pontifex Judicium Antiocheni Patriarchæ contra sententiam Dionysii retractavit? Judicium Theophili Alexandrini contra Chrysostomum recognovit? Judicium Dioscori contra Flavianum, denique, ut sexcenta alia seponam, nota Sapientibus, & translativa, Judicium Photii contra Ignatium ad suum tribunal deduxit, ὅπως καὶ ὁ δικαίως ἀδικηθεὶς φανείη, καὶ ὁ καταδικασθεὶς πληροφορηθεὶς λάθῃ? O hominem impium, & dementem! Quid est hoc aliud, nisi Dionysium, Chrysostomum, Flavianum, Ignatium, quos aris, ac templis colimus, palam damnare? Paulum Samosatenum, Theophilum, Dioscorum, Photium iniquissimos homines contra Vetustatis universæ sententiam innoxios appellare? Quòd si hoc planè detestabile est, fatere, judicia illa, si quidem ex officio à Romanis Pontificibus adsumpta sunt, citra appellationis negotium, ex necessitate Judicialis Ordinis, & potestate supremæ jurisdictionis adsumpta, ut & injusti Judices pœnis, quas iniquè in viros innocuos contulerant, succumberent, & injustè damnati à pœnis, quibus iniquè subjecti fuerant, assererentur.

XV. Jam quod Nectarius objicit ex Africano Concilio, & ex Magno Basilio, quàm ineptum ei probando, quod petit! Primùm Basilius ibi monendos autumat Occidentales, non Romanam Ecclesiam. Si Nectarius ibi Occidentalium nomine Romanos Pontifices venire velit, quæram ab ipso, cur, cùm à Basilio petitum dicitur *auxilium Occidentalium*, expetitam sententiam, suffragium postulatum, expectatos Legatos, aliaque hujusmodi, intelligenda sit Occidentalium nomine non Sedes Romana, sed Synodus, hìc verò, ubi agitur de monitione, Romanâ sedes, non Occidentales Episcopi nomine *Occidentalium* intelligantur? Deinde monendos docet Basilius *Occidentales*, ne facilè vel vagos homines, vel transfugas ad communionem recipiant, non ad appellationem. Verba (1) Basilii sunt, ἔδοξε, παρακαλέσαι τοὺς ἐν δύσει, μὴ ἀνέδην δέχεσθαι τὰς κοινωνίας τῶν ἐκ τῆς ἀνατολῆς ἀφικνουμένων. ἀλλ' ἐκ τῆς μαρτυρίας τῶν κοινωνικῶν προσλαμβάνεσθαι· καὶ μὴ παντὶ τῷ γράφοντι δεῖ προφάσει τῆς ὀρθοδοξίας προστίθεσθαι. *Visum est, adhortari Occidentales, ne temerè communiones recipiant eorum, qui ab Oriente veniunt, sed ex testimonio Communicatoriarum ut recipiant: utque non omni scribenti ob speciem rectæ Doctrinæ credant.* Quæ, ni fallor, uti appellationem intactam volunt, ita Romanæ Sedi utilissimum consilium dant, à nobis etiam Basilii posteris, non sine prævia nostræ humilitatis confessione, Romanæ Sedi proponendum, ingerendumque, ne nimirum vagos Photianos, commeantesque ad nundinas, ut ipsi palam loquuntur, Romanas, ad sacrilegas Fidei confessiones, professionesque clementer adeò recipiat, receptosque pecuniis muneretur. Non ita Græciæ laboranti feruntur suppetiæ, neque hæc via provocandi Photiani animi ad obsequium avitæ Fidei: provocantur potiùs ad ingens sacrilegium, deterioremque perfidiam; provocentur Photiani ad fidem beneficiis, non speratis, sed receptis, nec, ut recipiant munera, cicures se dedant Veritati, sed quod munera, ac beneficia, nondum cicures veritati receperint. Verum hæc obiter, illud ex re nostrâ, Basilium loco producto nihil de Appellatione, cui nimirum adeò non obest, quod ex Basilio proponitur, ut reipsà illam confirmet, nam verbis illis Basilius probat antiquissimum morem *Orientalium* Romam adeundi, sive ut inde suppetias nanciscerentur, sive ut communionem Romanam jactarent, quasi ex eà quisque suæ fidei experimentum daret. Quem morem, cùm tantus Doctor prudentiùs usurpandum monet, non negat, sed roborat: ut inde sapientibus liceat inferre, Romanæ dignitatem Ecclesiæ, ex qua Jus appellationis emanat, quod propugnamus. Age porro, quando non prosunt Verba Basilii Nectario, an Africana Synodus prosit, videamus. Rem totam brevissimè expono fusiùs ab (2) aliis repetendam. Apiarius scelestissimus presbyter à suo Episcopo Urbano damnatus Romam profectus, questus est apud Apostolicam Sedem, se injustè fuisse damnatum, querelam testimoniis, argumentis, indiciis tam dolosè ornaverat, ut operæ pretium visum fuerit, *Executores* (hoc nomine eâ tempestate Judices delegati censebantur) in Africam mittere, quorum cognitione Veritas patefieret. Commodùm in Africâ Carthaginensis Synodus VI. celebrabatur. Ea *executores* repellere, ac de Jure mittendorum *executorum* quærere. Respondit Zosimus, Romanæ sedi nativum hoc Jus esse, vel à Nicæna Synodo cognitum, confirmatumque. At Africani, ubi, perlectis Nicænis Canonibus, nihil inveniunt, Alexandriam ad Cyrillum, Constantinopolim ad Atticum Patriarchas mittunt, qui inde Canones Nicænos afferant controversiam decisuros: relati Canones, nihil de hoc Jure: quare Africani, Zosimo jam è vivis erepto, respondent Cælestino, Apiarium, fassum tandem sua crimina, confessione suâ probasse, quàm temerè Zosimus ejus defensionem suscepisset: nusquam inveniri Nicænum Canonem, qui conferret, Jus esse Romano Pontifici mittendorum *executorum*: Rogari à se Cælestinum, ne deinceps id audeat, se enim id nunquam laturos: denique orare se Apostolicam sedem, ne facilè recipiat in posterum eos, qui ab Episcopis suis descivissent. ἱκετεύομεν, (3) inquiunt, ἵνα τοῦ λοιποῦ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς τοὺς ἐντεῦθεν παραγινομένους ἀνθρώπους μὴ προσδέχησθε· μηδὲ τοὺς ὑφ' ἡμῶν ἀκοινωνήτους εἰς κοινωνίαν τοῦ λοιποῦ θελήσητε δέξασθαι· ἐπειδὴ τοῦτο καὶ ἐν τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ ὁρισθὲν εὐχερῶς εὑρήσει ἡ σὴ σεβασμιότης. *Impendiò deprecamur, ne* dein-

(1) *Ep. 4. de his, quæ pert. ad Ibolezinm.*

(2) *Vide Baron. ad an. 419. à n. 59. & seq. Cabassut. ad Cōcil. Afric. vers. quod attinet.*

(3) *In Epist. ejusdem Concilii ad Cœlestinum.*

deinceps ad vestras aures hinc venientes facilè admittatis, nec à nobis excommunicatos ulteriùs in communionem velitis accipere. Quia hoc à Nicæno Concilio etiam definitum facilè advertet Venerabilitas tua. Hæc rei totius historia, quam cùm ubique jactent Photiani ad refellendum jus Appellationum, quod asserimus Sedi Romanæ, reipsa neque hoc negat, neque, si negaret, quidquam contra Jus ipsum conficeret. Neque enim, quòd Africana Synodus planè probaverit, Jus appellationis Romanæ Ecclesiæ à Nicæna Synodo non constitui, propterea id Juris eidem à Sardicensi non constituitur. Neque, quod Africani Patres Sardicensem Synodum ignorarent, ut constat ex (4) Augustino, qui huic Concilio interfuit, propterea Sardicensis non fuit, aut à Græcia recepta non est. Quid igitur nobis opponis Africanum Concilium, quod Sardicensem Synodum non agnoscit? Da hominem, qui Sardicense Concilium recipiat (modò Photianus ille non sit) simulque hoc Jus iterum, iterumque à Sardicensi constitutum inficietur, dicamque, probasse te aliquid. Zosimus appellationis Jus ex Nicæno, quod miscebat Sardicensi, sibi asserebat: negabant idipsum Africani Sardicensis ignari: uter errabat ex hisce? si sanus es, neuter: Nam hæc est assertio Zosimi: Appellare cuicunque licet Sedem Romanam ex Nicæno Canone, ut Nicæni Canones Sardicenses complectuntur. Num falsum, quod asserit? Respondebant Africani: ex his Canonibus, quos agnoscimus, à Nicæna conditis de hoc jure non constat. Num & hi falsum? Verum igitur dicebatur utrinque: At Zosimi Assertio, si Africanos non convincebat Sardicensis ignaros, num non convincat Photianos gnaros Sardicensis Concilii, quod & recipiunt, & ad vim disciplinæ Canonicæ recipiunt? E contra Africanum effatum quid vobis prodest Sardicensem recipientibus Synodum ad refellendum Jus appellationis Romanæ? Non constat de hoc jure, ajebant illi, ex Nicæno: an nobis non constat ex Sardicensi? Dicebant Africani, Sardicæ actam Synodum, non nisi hæreticam, novimus: ejus Canones nullos agnoscimus, nec eorum penes nos aliquis est. An idipsum vos quibitis affirmare, cùm Synodi Sardicensis Canones vobis (5) Harmenopulus passim objiciat, Photius, Balsamon, Aristenus, Margunius, cæteri denique, quotquot Canonum explanationem delibavere, vobis (6) enucleent? Nihil ergo, quod attinet ad id, de quo agimus, Africanorum vobis prodest Patrum sententia. Do, quod vultis, negaverint ignari Sardicensis Concilii Patres, Jus appellationis Romano Pontifici, nobis, qui Sardicense recipimus, colimus, reveremur, Jus appellationis hujusmodi citra omnem inficiationem est.

(4) *Lib. 3. contra Crescon. c. 34.*

(5) *Sect. 1. tit. 1. in fin. & tit. 4. Can. 48. & 50.*

(6) *Vide hos omnes in Nomocan. ad Synod. Sardic.*

XVI. Neque enim audiendus est Nicolaus (1) Methonensis, qui huic certissimo, ac receptissimo Juri Synodum objicit Chalcedonensem, cujus (2) decretum hoc est: εἴ τις κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι, πρὸς τὸν ἴδιον, ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω· εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην ἐπίσκοπος, ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω. *Si Clericus adversus suum, vel alium Episcopum habeat causam, apud Synodum Provinciæ judicetur: Si verò contra ipsum Provinciæ Metropolitanum Episcopus, vel Clericus controversiam habeat, pergant ad ipsius Provinciæ Primatem, aut certè ad Constantinopolitanæ regiæ Civitatis sedem, & ab eâ judicentur.* Sic Chalcedonense Decretum, quo videtur apertè ultimum Ecclesiæ Tribunal in Byzantina Ecclesiâ constitui. Non est, inquam, audiendus Nicolaus hæc objiciens tam fatua. Nam ut ea omittam, quæ ex (3) Bessarione congessit (4) Bellarminus perparum ad rem nostram facientia; manifestissima ignorantia est, contra Jus Appellationis, quod Sedi Romanæ Majores nostri asseruerunt, hæc Synodi Chalcedonensis decreta torquere, quæ sanè non de appellatione, sed de primo dumtaxat judicio decernunt. Quod accuratè, & verè notavit (5) Bessarion alibi dicens: ὁ δὲ τῆς ἐν Χαλκηδόνι ἁγίας συνόδου Κανὼν θ'. οὐ περὶ τῆς ἐκκλήτου ἐστὶν, ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν ἀρχῇ δίκης· αὕτη μὲν τάξιν ἔχει τὴν δοθεῖσαν παρὰ τῆς συνόδου. ἡ δ' ἔκκλητος ἐκ τοῦ ἔθους ἡμῖν παραδίδοται. πρώτη μὲν παρὰ τῆς συνόδου, ἢ ἐξάρχου. δευτέρα δὲ παρὰ πατριάρχου τῆς βασιλευούσης· ἀλλ' ἡ ἐσχάτη παρὰ τοῦ τῆς Ῥώμης κοινοῦ πατρός τε, καὶ κριτοῦ, καὶ διδασκάλου. *Nonus autem Canon Sanctæ Chalcedonensis Synodi non de appellatione est, sed de primo judicio. Hoc sanè Ordinem habet à Synodo statutum: at Appellatio ex ipsa consuetudine nobis constituitur: prima quidem ad Synodum, vel Primatem, seu Patriarcham, secunda verò ad Patriarcham Regiæ Civitatis, tertia, & ultima ad Romanum, communem Patrem, & judicem, & Magistrum.* Nec injuria hæc Græcè, hoc est, sapienter Bessarion. Etenim, cùm Appellatio, quemadmodum (6) Attaliata noster definit: μετὰ τὰς ἀποφάσεις τῶν ὑποθέσεων, *post sententias causarum in litibus latas detur*, quippe quæ, ut idem optimè (7) tradidit: τὴν ἀδικίαν, καὶ τὴν ἀπειρίαν τοῦ ἄρχοντος ἐπανορθοῦται, *iniquitatem, & imperitiam primi judicis corrigit*: ad eum, penes quem actitanda est ab initio controversia, minimè pertinet: quare nec ejus erit Jus appellationis, qui primus à Canone controversiæ judex decernitur. Porro in Canone Chalcedonensi sermo est de primo judice: quemadmodum enim litigans cum Episcopo Clericus ad primum judicium ire potest coram Topica Synodo; & cum Metropolita qui litigat, Episcopus judicem Exarchum, seu Primatem, Patriarcham nimirum habet, ita & qui contendit cum Primate, Patriarcham CP. uti primum judicem, adire potest, cujus hoc erit supra cæteros Privilegium, ut in primo judicio etiam à Clericis contra Episcopum, omissis judicibus cæteris, ad eum controversia deferri queat. Quare nusquam in eo Canone CP. Antistes ultimus dicitur Judex, ad quem liceat provocare. Quòd si hoc non dicitur, jam nihil obstat, quin & rationi deductæ ex potestate supremâ, quam è Majorum sententia palam deduximus, & consuetudini tot clarissimorum virorum exemplis penitùs confirmatæ manus demus, affirmemusque, contemptis cavillis, quos Nectarius à Calvini-

(1) *Lib. 1. seu Orat. 1. de Primatu Papæ §. 9.*

(2) *Canon. 9. & Can. 17.*

(3) *In Epist. Encyclic. 2. lége post med.*

(4) *Lib. 2. de Rom. Pōt. c. 22. Tom. 1.*

(5) *In Ep. 1. ad Philanthropen. circ. fin.*

(6) *In Synopsi tit. 92. sprin.*

(7) *Ibid. sub inic.*

viniſtis totius Græciæ privato, (8) publicoque ſuffragio, fortaſſis etiam calamo (9) Nectarii ipſius damnatis depromptos attameo audet objicere Veritati; affirmemus, inquam, non cum Latino aliquo ex recentioribus, quos immeritò, κόλακας, καὶ κόρακας τῆς τυραννίδος, *aſſentatores, & corvos Tyrannidis*, appellat (10) Coreſſius, ſed cum Græco doctiſſimo, primoque Canonum Sacrorum interprete Theodoro (11) Prodromo; πάντοτε, καὶ ἐν πάσῃ τῇ κρίσει τοῖς καταδικασθεῖσιν ἔξεστι, τὸν Ῥώμης τῆς πρεσβυτέρας ἐπικαλεῖσθαι, κἀκείνου ἐξ ὄντος, κριθῆναι πάλιν, παρ' αὐτοῦ, ἢ τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ. *Semper, & in omni Judicio damnatis licet, Romanum Epiſcopum appellare, atque eo jubente iterum judicari, vel ab ipſo, vel ab ejuſdem Legatis.*

XVII. Habes ex his omnibus, conſtitutiſſimum eſſe, licuiſſe omni ævo cuilibet Romanum Pontificem per provocationem legitimam appellare; unde ſequitur io eo ſuprema poteſtas manifeſtiſſimè. Neque enim appellari poteſt ab omnibus, niſi maximus omnium. Quò fit, ut Romanus Antiſtes maximus ſit, qui poteſt ab omnibus appellari. Quod ſi maximus, eandem ob cauſam, quam propter maximus omnium, & omnium potentiſſimus eſt, quippe qui ex officio in omnium ſenteotias inquirere, omnium judicia rimari, omneſque omnium Juriſdictionum actus infirmare queat, aut confirmare. Neget hoc aliquis Photianus, reclamabit Antiquitas, qua teſte Romano Pontifici licuit, ſupremâ ubique poteſtate fungi, tacentibus omnibus. Hoc poſtremum eſt in argumentatione noſtrâ probandum, quamvis id hercle totâ hac probatione latiſſimè ubique conſtituerimus. Probatur tamen & hic obiter à Photianis petendo, ut, qui ampliſſimâ eruditione cenſentur, aliquem edant, qui Catholicus Epiſcopo Romano jubenti, decernenti, judicaoti reſtiterit, nec fuerit mox erroris, aut criminis alicujus reus apud poſteros factus? Objicietis Firmilianum in Aſia, in Ægypto Dionyſium, Cyprianum in Africâ, quos noſtræ interrogationi ſuffecturos proponit (1) Coreſſius. At hos quà criminis, quà erroris, certè reprobatæ poſtmodum ſententiæ, quemadmodum & Polycarpum, & Polycratem damnant (2) Euſebius, (3) Hieronymus, (4) Auguſtinus. Jactabitis Alexandrinum Dioſcorum, Anthimum Trapezuntinum, Juvenalem Jeroſolymitanum. Nimirum his nobis reſpondet (5) Margunius. At hos hæreticos, aut hæreſis aliquando Patronos, quis non penitùs rei Eccleſiaſticæ imperitus ignorat? Lege (6) Chalcedonenſe Concilium, & (7) Epheſioum, conſule geſta (8) Leonis, vide (9) Nicephorum. Proferetis Epiſtolam Africani (10) Concilii, Macarium Antiochenum, Anaſtaſium, & Photiom Byzaotinos Epiſcopos. Horum audaciâ paſſim jactatâ interrogationi noſtræ ſatis reſponſum putat (11) Nectarius. At, & Africani Patres modeſtè repugnant, palam propoſitâ Canonis prodocti ignoraotiâ, parati (12) cæteroqoi parere, ſi coostitiſſet, ex decreto aliquo deberi Romano Pontifici, quod jubebatur; At (13) Monotheleta Macarius, Iconoclaſta Anaſtaſius, diriſque ab Orthodoxis devotus penes Leooem (14) Acrotatum, Neophytus Photius, & ab Octava OEcumenica (15) Synodo dignitate malè partâ mulctatus, quid interrogationi noſtræ conſentaneum unquam attulerint? Catholicum petimus, probatum aliquem petimus, virum expertem criminis, erroriſve, qui Romano Pontifici auſus reſiſtere non notam inde penes Noſtros, ſed laudem meruerit. Penes Noſtros, inquam, ooo penes vos, neque eoim quos colitis, Neſteutam, & Palamam colimus, illum hypocritam, hunc Atheum, ſive potiùs Polytheum. Igitur hunc date, Photiani, omni exceptione majorem virum, victoſque nos è veſtigio fatebimur. Video ſtupiditatem veſtram, agnoſco imperitiam, veſaniam experior. Non tamen eos vos exiſtimo, qui, præter ineptè relatos, aliquem interrogationi noſtræ poſſitis objicere. Quare conſtat, omnes, qui Romano Pontifici reſtitere, vel erroris venia ſanè digni, erroris tamen, vel crimiois maoifeſti fuiſſe damnatos: nec à vobis poſſe quenquam produci, probatè penitùs famæ, illibatæque doctrinæ hominem, qui legitimo Succeſſori Petri jubenti, decernentive auſus fuerit refragari. Hoc ſupereſt, ut veriſſimum ſit, quod aſſerimus, Romanum Pontificem omni ævo functum ſupremâ poteſtate, tacentibus omnibus; ſummæ munia juriſdictionis uſurpaſſe, nemine refragante; per Orbem Terrarum univerſum authoritatem ſuam circumtuliſſe, probantibus omnibus.

XVIII. Verum enim verò, quoniam juxta ſententiam Attaliatæ (1) noſtri omnium Juriſconſultorum conſentaneam effatis ὁ λέγων, οὐ μὴν ὁ ἀρνούμενος δικαιοῖ: *qui aſſerit, is probat, non qui negat.* Nos, qui Veritatem aſſerimus, eandem certiſſimis exemplis probamus, Vobiſque, queis nefas eſt quenquam opponere, qui Romano Pontifici ritè parere recuſaverit, omnes Eccleſiæ ſtatim ætates objicimus teſtatoras, functum ſemper fuiſſe Romanum Antiſtitem Imperio, cui omnes obſequiosè paruerint. Ecce Metropolitæ totius Aſiæ Polycrati Victor Synodum imperat, ſecundo Eccleſiæ ſæculo, teſte (2) Euſebio, paretque Pontifex Aſiæ juſſis Romani Pontificis, quo auſpice Synodus congregata cùm parere Pontifici recuſaſſet, anathemati ſeverè (3) ſubjicitur: nec tamen, cùm (4) Irenæus ſeveritatem hanc nimiam reprehendiſſet, inveotus eſt aliquis, qui contra poteſtatem ſeveriſſimam reclamaret. Ecce Romanus Pontifex diem Paſchatis omnibus Chriſtianis edicit, ut conſtat ex Arelatenſi (5) Concilio, nec qoiſquam ſibi licere putat aliter Chriſtianam ſolemoitatem auſpicari, quàm Romanus Antiſtes præſcripſerat. Ecce Romanus Epiſcopus Julius incertæ fidei virum Ancyranum Marcellum, ex traditis per (6) Epiphanium, (7) Chryſoſtomum, (8) Theodoretum, cùm ſemel Romana in Synodo (9) abſolviſſet, ejus adeò ſententiam Sardicenſe Concilium veneratum eſt, ot eundem iteratò (10) cenſuerit & abſolvendum, & reſtituendum in integrum. Vis proſequamur ulterius? Profer, ſi libet, Cæleſtini notas Epiſtolas, contemplatorque in illis ſupremam poteſtatem, quâ fungitur Græcis Epiſcopis ſcribeos, atque imperans, ratam ut habeant ſeotentiam à ſe latam contra

tra

(8) *Vide Synod. Hieroſolym. ſub Patriar. Doſitheo, & Meleo. Syrigum contra Calvin.*

(9) *Lib. 17. hiſt.*

(10) *In d. proœmio.* (0) *Auctor Nectarii cēſetur Synodi Hieroſol. Canones ēdidiſſe.*

(10) *In Proœm. ad Synopſ. Nili.*

(11) *De interpret. ad Can. Sard.*

(11) *Sect. 2. demonſtr. un. pag. 75.*

(12) *In Epiſtola ad Bonifaciū Papam, eſt in Cōcil. Afric. ãte Epiſt. Cyrilli.*

(13) *Vide ſex. Synodum Act. 18.*

(14) *In Vita S. Germani.*

(15) *Actione 7.*

(1) *Lib. 1. contra Bellar. c. 32.*

(2) *Lib. 7. hiſt. c. 6.*

(3) *Contra Luciferian.*

(4) *Lib. 2. de Bapt. cont. Donat. c. 4. et Ep. 48.*

(5) *Nov. 34. ad Synod. 1. & 2.*

(6) *Actione 3.*

(7) *Vide ejus Acta paſſim.*

(8) *Vide Flavinam in Leone I.*

(1) *In Synopſ. tit. 17. ab init.*

(2) *Lib. 5. hiſt. c. 13.*

(3) *Euſeb. d. lib. 1. c. 24. & 25.*

(4) *Idem d. c. 25.*

(5) *Canone 1.*

(6) *Hæreſ. 72.*

(7) *Hom. 6. in Ep. ad Philipp.*

(8) *Hæretic. Fabul. lib. 2.*

(9) *Vide Athan. Apol. 2. et Epiph. d. hæreſ. 72.*

(10) *Vide Acta Sard. Cōcil. & Baron. ad ann. 347. n. 20.*

tra Nestorium . Nec eâ utitur potestate dumtaxat scribens Episcopis Thessalonicensi (11) Rufo, (12) Flaviano Philippensi, Berrhœensi (13) Acacio, sed cùm convenit Patriarchas, (14) Juvenalem Jerosolymitanum, Joannem (15) Antiochenum, Byzantinam (16) Ecclesiam, atque ipsum Cyrillum (17) Patriarcharum eâ tempestate Principem, cui unâ vices committit suas: *Ut*, inquit, *hæc nostra sententia severissimè executioni mandetur*. Hæc certa, manifesta, ubique omnibus palam recepta, qui scripta (18) Cyrilli legitis, & in illis frequens horum, si legitis, testimonium, reperitis. Amabo, quis unquam tantâ potestate fungenti, tam imperiosè jubenti, cogentique OEcumenicam Synodum, quæ non judicaret, quam ipse sententiam tulerat, sed executioni mandaret; restitit, refragatus est, aut extremis, ut ajunt, unguiculis obluctatus? Quid, quod & Antistites nostri Romanorum Pontificum jussa recipiunt, obsequunturque religiosè jubentibus. Quid scribat Dioscoro nondum hæretico Romanus Pontifex Leo, notissimum est: quam eloquenter Alexandrinam Ecclesiam à moribus Romanis descivisse queratur, extat in Leonis Epistolis: nec tamen obstitit, licèt arrogans, tumeosque, Dioscorus. Idem Leo, Stephano (19) teste, coram Chalcedonensi Concilio, Bassianum Ephesinum Episcopum Asiæ totius Antistitem dicitur exauthorasse. Num è Concilio aliquis supremæ actum hunc potestatis damnavit? Quid Flavianus, & Eutyches? Nonne ab eodem Leone sententiam (20) expectant? Anatolius verò Constantinopolitanus Episcopus nonne ab eodem Leone reprehenditur, castigatur, emendatur, atque ad bonam frugem convertitur? Certè (21) Leo Anatolio scribens excusationes ejus futiles rejicit, emendatos mores commendat, eidemque, uti subjecto, plurima imperat.

XIX. Eadem acta reperies à (1) Felice in causa Joannis Talaidæ Alexandrini Patriarchæ, & Acacii Byzantini. Jubet is, Joannem Talaidam in Sedem Alexandrinam restitui, reprehendit Acacium, minaturque missis Legatis, ni contra hæresim classicum canat, fore, ut, Romana Sede jubente, potestate, quam malè tuebatur, penitùs excidat. Id, quod mox contigit illi per Successores Felicis, Sede, quam nefariè polluerat, deturbato, tantâ Romanorum Pontificum constantiâ, ut non nisi post Acacium damnatum, erasumque Dyptichis sacris, Episcopos nostros ad communionem receperint. Id, quod constat ex ipsorum tristissima (2) Epistola, quam sexto Sæculo scriptam legant Photiani, atque, quid senserit Græcia de Romani Pontificis potestate, cognoscant. τοιγαροῦν, ajunt, τοῖς υἱοῖς σε, προσφιλέστατε πάτερ, ἐν ἀληθείᾳ, καὶ ὄμμασι πνευματικοῖς τοὺς κινδυνεύοντας διὰ τὴν παρέκβασιν τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀκακίου καθορῶν, μὴ ἀνάσχῃ· ἀλλ᾽ ὅμως μετὰ τοῦ προφήτου σοι λέγομεν, μὴ νυστάζῃς, ἀλλὰ σπεῦσον πρὸς τὸ λυτρῶσαι ἡμᾶς· δέδοται γάρ σοι ἡ ἐξουσία οὐ μόνον τοῦ δῆσαι, ἀλλὰ καὶ τοῦ λῦσαι τοὺς πολὺν χρόνον δεδεμένους, οὐδὲ μόνον τοῦ ἐκριζῶσαι, καὶ καθελεῖν, ἀλλὰ καὶ τοῦ φυτεῦσαι, καὶ οἰκοδομῆσαι κατὰ τὸν Ἱερεμίαν· μᾶλλον δὲ κατ᾽ αὐτὸν δὴ τὸν Χριστὸν τὸν σωτῆρα τοῦ Κόσμου, τὸν ὑπ᾽ ἐκείνου τετυπωμένον· οὐδὲ μόνον δῦναι εἰς ἐξουσίαν τοῦ Σατανᾶ εἰς ἀπώλειαν σώματος, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἐγεῖραι ἀγαπητῶς τοὺς πολὺν χρόνον πεπτωκότας, ἵνα μὴ ὦμεν σοι εἰς ὄνειδος, ἀλλ᾽ εἰς δόξαν· ἔγνως δὲ ταῦτα ὁ διδασκαλούμενος ὑπὸ τοῦ διδασκάλου σου Πέτρου, ποιμαίνειν τὰ Χριστοῦ πρόβατα ἐν τῇ οἰκουμένῃ. Σὺ, ὁ μετὰ τοῦ σοφοῦ, καὶ ἐπισήμου Παύλου λαλῶν, καὶ λέγων ἡμῖν, μὴ κατακυριεύωμεν ἐν τῇ πίστει, ἀλλὰ συνεργῶμεν ἐν ἀγαλλιάσει. *Igitur filiorum tuorum, amantissime Pater, in veritate, ac spiritualibus oculis nos ob prævaricationem Acacii Patris nostri periclitantes adspiciens, ne ulteriùs morere: Sed, liceat cum Propheta dicere, ne dormites, sed festina ad liberandum nos. Data est enim tibi potestas, non ligandi solùm, verùm etiam solvendi ligatos diu: neque evellendi tantùm, ac destruendi, verùm etiam plantandi, & ædificandi, juxta effatum Jeremiæ, imò juxta Christum ipsum Servatorem, cujus ille fuit typus. Nec authoritatem dumtaxat habes tradendi nos in potestatem Satanæ ad interitum corporis, sed & amicè erigendi eos, qui diù jacuerunt; ne simus in opprobrium tibi, sed in gloriam. Nosti autem hæc, qui doctus es à Doctore tuo Petro pascere oves Christi, quæ sunt in Orbe Terrarum. Tu, qui cum docto, & erudito Paulo clamas, ac nobis dicis: ne dominemur in fide, sed cooperemur in gaudio.* Hunc in modum ob Acacium à Romano Pontifice castigati nostræ Gentis Episcopi veniam deprecantur: atque Jure supremæ potestatis coerciti adeò, qua premebantur, puniebanturque, potestatem non reprobant, ut in Epistolæ hoc eam his pulcherrimis verbis apertissimè fateantur. προσκυνοῦμέν σοι, inquiunt, τὰ ἅγια ἴχνη, καὶ τῆς παραβάσεως ἰατρείαν, λύσιν δὲ τῶν δεσμῶν, καὶ τοῦ κατακρίματος ἄφεσιν ἐκ τοῦ ἁγίου σου στόματος ἀναμένομεν. *Sanctis vestigiis tuis procumbimus, prævaricationisque medicinam, solutionem verò vinculorum, ac veniam damnationis ex ore tuo sancto præstolamur.*

XX. Hactenus Sextum sæculum, cui consonat Septimum, & Octavum, ut manifestè constat, ex iis, quæ diximus de Maximo, & Martino, de Theodoro Studite, aliisque, quorum in gestis apprimè cognoscitur mos, ratio, & praxis tum Nostrorum jussis Romanorum Pontificum obsequiosè parentium, tum Romanorum Pontificum nostris Episcopis imperantium, nostros Episcopos explicatè docentium, atque in totâ Ecclesiâ, quà latè patet, Jura potestatis solâ lege naturali, ac divina circumscriptæ propalam usurpantium Nonum etiam sæculum non adeò, productâ Photianorum Sectâ, detestabile est, ut non sit potiùs memorabile, & gloriosum ob multiplex exemplum Veritatis hujusce, quam tradimus. Certè, si quis Epistolas Nicolai I. Græcè loquentes, Octavam Synodum in Græcia celebratam, Nicetæ Paphlagonis Græci hominis libros percurrat, inficiari non poterit, ante turpe dissidium, authoritatem Romani Pontificis penes Gentem nostram agnitam, constitutam, receptam. Quò fit, ut liceat Argumentationem hactenus institutam retexere, atque eam Photianis objicere, ut, qui miro

inge-

(11) *Vide Epist. 6. Cœlestini.*
(12) *Vide in ead. Epist.*
(13) *Epist. 14.*
(14) *Epist. 6.*
(15) *Vid. Cyrill. Epist. 12.*
(16) *Cœlestin. Epistol. 4.*
(17) *In Epist. ad Cyrillū.*
(18) *Vid. d. Epist. 12.*
(19) *Actione 11. Chalced. Concil.*
(20) *Vide Leon. Epist. 7.*
(21) *Vide ejusd. Ep. 70. & 71.*
(1) *Vide Liberatū in Breviario c. 18.*
(2) *Extat Latinè Tom. 3. Epist. Rom. Pont. paulo diversa. Ut hic datur est apud Bessarion. in Epist. 2. Encyclic. & Diplomat. in Miscell. Græcè.*

ingenii polleat acumine, si fas, utcunque libuerit, eam refellant. Igitur prælucentibus Synodicis vestris, imò praxi ipsâ fatente, admittitis Monarchiam Ecclesiæ, atque ejus Imperium in unitatem colligitis. Inferre licet: ergo summa Ecclesiæ potestas in uno est. Profectò, si in uno, in Successore Petri, in eo, quem Principem OEcumenicæ Synodi nuncuparunt, & Patrem: in eo, quem semper licuit ultimum cuilibet appellare: in eo denique, qui se Principem ubique gessit, Juraque supremæ potestatis exercuit, nemine reclamante, tacentibus omnibus, omnibus approbantibus. Verùm enimverò is ipse Romanus est Pontifex. Romanus igitur Pontifex unus ille est, in quo supremam Ecclesiæ potestatem licet agnoscere, recipere, venerari. Huic Argumentationi Photiani respondeant. Provoco palam, si qui sunt hercle rarissimi Sapientes ipsorum, si quid habent, exponant, tandemque definant ex Præsumptionibus sibi timere. Illis intactis, ostendant Orthodoxum aliquem Patriarcham, Divorumque in album receptum Antistitem, fuerit ille maximus inter Nostros, qui palam obsequium inficiatus sit Romano Pontifici. Proponant Synodum aliquam OEcumenicam in Spiritu Sancto legitimè congregatam, quæ Romana jussa neglexerit, quæ confirmatione Romana non indiguerit, quæ Romanum Pontificem Caput, Principem suum, imo Doctorem Orbis Terrarum universi negaverit. Dicant, cùm tot, tantique viri Sedem Romanam pressi ab hostibus appellaverint, quis unquam ausus sit appellationibus hujusmodi reclamare: cùm tot Patriarchas Romani Pontifices exauthorarint, quis unquam contenderit, per nefas multatos: cùm palam Epistolis ad Græcos scriptis, in Græcia lectis, de re Græca constitutionibus se Romani Pontifices Caput Ecclesiæ, Principes Episcoporum, & sanè omnium, Judices rerum Ecclesiasticarum supremos asseverarint, quis unquam ita scribentes rejecerint, hæc asserentes damnaverit, fungentesque authoritate suprema contempserit? Quòd si contra est, atque ex his, quæ nuper adduximus, in Romano Pontifice Petri Successorem omnis ætas agnovit, omne Concilium veneratum est, fassi sunt omnes Græci, quotquot Orthodoxi ante IX. sæculum, quotquot eruditione aliqua clari post IX. sæculum, quis erit tam demens, aut turpiter adeò impudens, ut hoc argumento non putet abunde demonstratam esse, contra Photianam φρενοβλαβίαν, supremam in tota Ecclesia Romani Pontificis potestatem? Hanc fateor, tandem inquit (1) Margunius, planèq; veneror, veneraborque semper impensè iis in Romanorum Præsulibus, qui nondum erraverant. Fuere illi reverà Patres Christianorum, Reipublicæ sacræ Principes, Pastores omnium, & Ecclesiæ toto Orbe dispersæ Magistri, donec senſere nobiscum, οὐδὲ τυφωθέντες τῇ τῶν ὑποτεταγμένων ὑπακοῇ εἰς παγίδα, καὶ σκάνδαλον διαβόλου ἐξέπεσον· ἀλλ' ἐπεὶ πρὸς κενοδοξίαν στραφόμενοι τὰς αἱρέσεις ἠγάπησαν, γενόμενοι ἀζυμῖται, καθαρτηριῶται, ὀψίθεοι, πνευματομάχοι, τῆς ἐξουσίας ἐξέπεσον, καὶ ἐστερήθησαν τῆς πρωτείας, γενόμενοι ἔσχατοι οἱ πρῶτοι, ὅταν ἔδοξεν αὐτοῖς ἄσφαλτοι, καὶ τὰς αὐτὰς οἰκουμενικὰς συνόδους ἀσεβῶς ὑπερέχειν. *Nec inflati ob subditorum obsequium in laqueum, & scandalum Diaboli inciderunt. At, ubi in vanam gloriam conversi hæreses amaverunt, facti Azymitæ, Purgatoriani, Opsithei, Pneumatomachi, excidere potestate, & multati sunt principatu ad extremum redacti Ordinem, qui primi fuerant, cùm sibi ipsis visi sunt errare non posse, atque impiè ipsas OEcumenicas Synodos potestate prætervehi.* Hæc ex more Sectæ Margunius, eademque Nilus (2) Cabasila, ante quem eadem Michael (3) Anchiali, post quem eadem Simeon (4) Thessalonicensis. Etenim hoc passim usuvenit cum Photianis pugnanti, ut illi vel invito extra chorum saltare necesse sit, atque ubi adversarios convicit, iterum invictos inveniat. Ergo asseritis non aliam ob causam excidisse Principatu Romanum Pontificem, nisi quia vobiscum non sentit: atque adeò hæreticus est. At hæc, boni viri, his in Responsis nostris obiter passim diluimus, & alibi ex industriâ fusiùs diluemus, constabitque ex illis, ut constat ex his ipsis, quæ sæpè docuimus, hæreticum esse, qui vestris consentit ineptiis. Quid igitur est reliquum, nisi ut vel inviti fateamini, esse adhuc in Successoribus Petri potestatem amplissimam Petri; quando hi non solùm ab Orthodoxæ Religionis nunquam descivere dogmatibus, sed propterea Orthodoxi censendi sunt, quòd vestris adversantur dogmatibus, quæ quoniam abundè refutavimus, liceat, quam instituimus, constituimusque tractationem tandem laboriosè conficere.

(1) *In Antirrhet. pro Marco circa finem in Epilogo.*

(2) *Lib. de caus. dissens. Eccl. & lib. de Primatu.*

(3) *Dialogo cum Manuel. Comneno.*

(4) *Dialog. de rebus Eccles.*

SECTIO III.

De probatione per Famam; Ubi Calumniæ Margunii contra Aulam Romanam rejiciuntur.

SUMMARIUM.

I. *Famæ plerumque fidem non esse præstandam, neque ex ea fieri probationem.*

II. *Margunii Calumniæ circa Divorum* Canonizationes. *Quantis probationibus eas auspicari soleat Romana Ecclesia.*

III. *Ex Fama aliquando probationem Constitui. Explicatur, quando locum habeat probatio per Famam.*

IV. *Famam stipatam adminiculis validissimè probare in omni negotio, latè ostenditur ex Jure Græco.*

V. *Fama sufficit ad repulsam à Sacris Ordinibus. Cùm à Populo recipitur, plerumque vera est, saltem ex parte.*

VI. *Ratio, cur fama sufficiat ad repulsam Ordinum: Margunii Calumniæ in Aulam Romanam proponuntur: ejusque Inconstantia perpenditur.*

VII. *Scandala semper in Ecclesia fuisse, & Vitia: Hæc non deesse Latinæ Ecclesiæ; tamen damnari: multò plura esse Photianorum, à quibus probantur. A Latinis Famam non contemni.*

VIII. *Cogitur ad considerationem Romanæ Urbis Margunius; Ostenditur, eam non ex privatis, sed ex publico æstimandam.*

IX. *Simoniam totam apud Photianos esse: id osten-*

ostenditur verissimâ amplificatione, & testimonio Metochitæ.

X. *Confirmatur hoc ipsum recentioribus testimoniis Malaxi?* .

I. DIximus, præsumptionibus ritè probari sacrorum Ordinum impedimenta, superest, ut & illud consideremus an eadem probentur & Famâ, & Testimonio. De Famâ non deerunt, qui ultrò negent, quippe ex effatn Pauli (1) Jurisconsulti fallax plerumque est, nec obesse solet; quare plenam probationem non facit authore (2) Accursio, cui subscripsit (3) Bartholus, & post eum (4) Decius, & Cardinalis (5) Albanus hanc esse communem opinionem testatus. Imò nec semiplenam probationem famâ constitui solâ posse censuit (6) Mascardus, prodncto Juris (7) decreto, & Rotæ (8) decisione. Quibus addi potest & illud, quod maximè facit ad confirmatinnem ejusdem sententiæ. Nam fama non videtur à Rumore differre, quemadmodum (9) Quinctilianus asseruit, & (10) Valla probat. Jam Rumor ex falso est, ut idem (11) Quinctilianus affirmat, ita rumorem describens, ut sit sermo sine authore dispersus, cui malitia initium dedit, credulitas incrementum. Id, quod confirmari per (12) Jus posset, omninoque confirmatur luculentissimis verbis Tullii C. Cassio (13) scribentis. *Nos de Dolabella, quæ voluimus, audivimus, sed adhuc sine capite, sine auctore, rumore nuncio.* At enim ex falso nulla probatio est: igitur & ex Famâ nulla erit. Accedit, quod Jure censente certissimum est, Famam vim testimonii non habere, sed vice dumtaxat accusatoris, vel Judicis fungi, ut nobis ingerit (14) Innocentius III. Quapropter probare non poterit, quemadmodum neque accusator, neque Judex per seipsos probant illud, quod aut deferunt, aut cognoscunt. Quid quod ex communi Doctorum virorum effatn Fama solet plus mali, quàm boni nunciare, ob eamque rem Pelignus (15) Vates famæ naturam rimatus, eam esse pronunciavit.

—— quæ veris addere falsa
Gaudet, & à minimo sua per vestigia crescit.

Et apud (16) Senecam lena nutrix ad incestos amores Phædram alumnam alliciens: volentem sanè, sed nondum famâ contempta audacem, ait:

Contemne Famam: Fama vix vero favet,
Pejus merenti melior, & pejor bono.

Quin & inter Nostros Alexandrum Macedonem hæc de fama dicere consuevisse, retulit (17) Curtius: *nunquam ad liquidum fama perducitur, sed falsis mista omnia, illa tradente, majora sunt vero*. Plura his similia undequaque decerpta more sun importunè, nnporrunè (18) Simancas congerit, ex quibus tandem colligitur, nihil ritè probari posse per famam.

II. Atque hoc ipsum illud est, quod avidissimè adsumpsit Margunius, effatus, ut assolet, arroganter, deductam ex fama probatinnem ridiculam esse, solisque Latinis probabilem. Id, quod non gratis adsumpsit: collimabat enim in illud, quod mox aggressus impiè prorsus asseruit, nullam habendam rationem Virorum, quos, post Schisma miserrimum Gentis nostræ, Latini Cælitibus adscripsere. τούτων, inquit, τὰ διαθρυλλούμενα θαύματα φήμη διαδίδοται. ψευδεῖ γὰρ μαρτυρίᾳ κακῶν ἀνθρώπων, καὶ πανούργων κολακείαις ῥωννύῃ. *Horum celebrata miracula fama traduntur: mendaci scilicet testimonio, vafrorumque hominum adulatione roborato.* Quasi verò cùm Superùm alicui decernuntur honores penes Latinos solà famâ (quam etiam Photiani jampridem omittitis soliti ad libitum Typographorum vestrorum Divos recipere) sola, inquam, famâ Virorum merita, virtutesque probentur. Quod adeò falsum est, ut hac in re maximè Latini caveant, ne Famæ soli Fides adhibeatur. Quapropter ex Urbani VIII. decreto, ne quid Fama Veritati conciliet, populorumque plausibus aliquid detur, non nisi post Sexagesimum annum ab obitu ejus, de cujus Apotheosi negotium est, agi potest: vetaturque interim omnis cultus, omnis honor præcipuus; ne quis putet, præscribi posse in quasi possessione Sanctimoniæ. Porro ipsum negotium conferendorum honorum hujusmodi tam acutè, tam severè, &, ut ita dixerim, superstitiosè peragitur, ut ex humanâ diligentiâ nihil ulteriùs conferri possit ad securitatem Solemnitatis eximiæ. Adest Romę, sumptuque Sedis Apostolicæ alitur Jurisconsultissimus aliquis vir, cui ea cura commissa est, nt quidlibet usquequaque proponat, omnibusque viribus enitatur, ne quid in hujusmodi rebus damni Ecclesia patiatur. Hoc auspice miracula revocantur ad trutinam, gesta criticè perpenduntur, cribrantur testimonia, nihilque non exquisitè consideratum admittitur, tantâ ubique severitate, ut mihi, si qua mihi fides penes Græcos meos est (est autem, ni fallor, aliqua) testari jurato liceat, hac in parte nihil à Latinis nmitti, quo rei, quæ peragitur, Veritas queat agnosci. At, inquit Margunius, quàm sæpe in Biographis Latinorum Divorum recentium narrationibus occurras ineptis, ridiculis! Quàm multa ibi famæ traduntur! Quàm crebrò levia, absurda, neque ulln pactn credenda reperies! Esto, ut mentitur Margunius: esto ut idem aliquando jure damnat. Fatenr in Biographis sæpe recentibus multa leviter, aliqua ineptè narrari, quæ tamen etiam in Metaphraste nostro, non semel, occurrent: At non inde censendum de Divis, quos Romana Veritas adnumerat Superis. Videant Photiani Acta publica Rotæ Romanæ, perlegant *Canonizationis*, ut ajunt, Diplomata, siquid ibi aut ineptum, aut leve, siquid non omnino comprobatum repererint, credamus Margunio. Sed novi, nihil ibi non penitùs constitutum, non grave, non grande, virorumque tantorum penitissimam sanctimoniam plena probatione confirmans, ut planè non nisi à mendacissimo Margunio damnari queat, quod tota Jurisprudentia laudet, approbetque.

III. Domus tamen & hoc fama probari, quæ de Divis recentioribus asseruntur. Ajo, ex fama persæpe probationem legitimam esse. Quamvis enim fama, ut Rumor est (neque enim omnis fama Rumor est solus) ex se ipsa non probet, ut ingenuè fatemur, qui iis palam adstipulamur,

(1) *In L. ult. ff. de hær. instit.*
(2) *In L. 3. §. ejusdẽ quoque vers. confirmat. ff. de test.*
(3) *d. §. ejusdem eodem vers.*
(4) *In c. 1. n. 38. de appellat.*
(5) *d. §. ejusdẽ eod. vers.*
(6) *De Probat. vol. 1. concl. 185. n. 2.*
(7) *In c. 1. de app. c. venies 2. & c. præterea de test.*
(8) *Decis. 16. al. 238. in Noviss. de præsen.*
(9) *Lib. 5. Instit. Rhetor. c. 3.*
(10) *Lib. 4. Elegãt. c. 7.*
(11) *d. c. 3.*
(12) *In d. L. ult. ff. de hær. inst.*
(13) *Lib. 12. Epist. Famil. Ep. 10.*
(14) *c. qualiter, & quãdo 2. de accusat.*
(15) *Lib. 9. Metamorph.*
(16) *In Hippol. act. 1. Scen. post Chor. 1. in fin.*
(17) *De gest. Alexan. M. lib. 9.*
(18) *Catholic. Instit. tit. 63. n. 38. & 40.*

(1) *In L. decurionum Cod. de pæn.*
(2) *In L. de minor. §. plurimũn. 25. 31. & 33. ff. de quæstio.*

mur, quæ passim à Jureconsultis dicuntur, attulimusque superiùs; tamen fama, ut ab iisdem Jureconsultis aptè describitur, sæpissimè probat. Est enim fama opinio voce manifestata à fide dignis, certisque personis originem ducens, quemadmodum ex (1) Jure constitui potest, & affirmatè constituunt (2) Bartholus, (3) Alciatus, (4) Felinus, quorum effatis prævivere Nostri Matthæus (5) Monachus, (6) Tipucitus, (7) Harmenopulus, ex quo falsissimum est, idem esse rumorem, ac Famam. Ait enim: ὁ δὲ λόγος ἀδέσποτος, ὃν καὶ θρύλλον λεγόμεν, καὶ φήμην μετέωρον, ἐν τοῖς νομικοῖς διαιρεῖται τῆς φήμης ἁπλῶς λεγομένης· ἐκεῖνος γὰρ ὑπὸ κακῶν μετὰ ψεύδους, ὑποψίαν ἔχει πονηρίας, καὶ πρόληψιν ῥᾳδιουργήματος ἐμποιεῖ, αὕτη δὲ οὐδὲν τούτων, καὶ ἐκ τῶν ἀξιοπίστων ἐστί. *Rumor autem incertus, quem & Rumorem planè dicimus, & famam sine authore, in Jure distinguitur à fama simpliciter dicta: ille enim à malis cum mendacio suspicionem habet malignitatis, & præsumptionem fallaciæ facit: hæc verò nihil horum; & ex fide dignis hominibus est.* Id, quod post Harmenopulum nostrum, & Latini dixere cum (8) Glossa, (9) Innocentio, (10) Alciato, & Æmilio (11) Ferretto, quos ad id refert (12) Menochius. Sequitur, ex fama probationem esse legitimam posse, quod planè contra Margunium constituimus, asserimusque; Rati in ea ipsa re, ob quam famam Margunius reprobat, eam vim habere probationis non omnino spernendæ. Etenim Jure constitutissimum est, famam in antiquis probabilem esse, & ex ea ritè antiqua probari. Quo fit, ut Feudum antiquum fama probetur, ut respondit Soccinus (13) Senior, quem (14) Craveta secutus est. Quin imò in antiquissimis, quæ probantur difficilè, optimam esse probationem ex Fama docuit (15) Lambertinus, recepitque (16) Menochius, penes quem in arduis, & antiquissimis fama obtinet locum authenticorum documentorum. Quod & (17) Nicæus, & (18) Sextus, & (19) Garidas Nomophylaces nostri accuratè notarunt, apertèque pronunciavit Gregorius (20) Patzò Logotheta Dromi, hoc notabili scholio: ἰστέον δὲ, ὅτι τὰ παλαιὰ, καὶ τὰ δυσχερῆ ἔχοντα τὴν ἀπόδειξιν, τῇ φήμῃ, καὶ τῇ παραδόσει τῇ ἐκ πατέρων πρὸς υἱεῖς, καὶ ἐγγόνους ἀπόδειξιν λαμβάνει, καὶ γίνεται φανερὰ, ὥστε χρῆναι κατὰ τὸ ἄγραφον τὴν ἀπόφασιν ποιῆσαι. ἐπεὶ τὸ ἄγραφον, καὶ ὁ λόγος συγγράμματος ἐν τοῖς τοιούτοις ἰσχὺν ἔχει, καὶ ῥώμην προστίθησι. *Sciendum verò prisca, & difficilem probationem habentia, famâ, & Traditione à Patribus ad filios, & Nepotes probationem accipere, & fieri manifesta ita, ut oporteat juxta non scripta sententiam fore. Quoniam non scriptum, & fama scripti, in rebus hujusmodi, vim habet, ac robur addit.* Quæ cùm ita sint, quis non nisi mentis inops negaverit, sanctimoniam Virorum posse fama probari, ritèque constitui posse, mores eorum, quos antiquitas nobis optimos indicat, tales habendos, quales eos nobis probatus Rumor, populorumque consensus insinuat?

IV. Hoc ad reprimendam loquacissimi Photiani protervium. Cæterùm citra ea, quæ antiqua sunt, fama adminiculis nixa, stipataque adeò Veritati videtur congruere, ut ex eâ Judex ad tormenta queat procedere. Quapropter (1) Tipucitus noster. Οὐ χρὴ, ait, τὸν δικαστὴν ἐκ μόνων λόγων, καὶ φήμης ἐπελθούσης τοὺς ἐλεγχομένους ἀνάγειν εἰς βάσανον· ἀλλὰ τότε γοῦν, ὅταν ἡ φήμη χειραγωγίαν ἔχει· τότε γὰρ καὶ βάσανος δίκαιος πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ἐγκλήματος· ὥστε τὸν στρεβλούμενον ἐξειπεῖν τὴν ἀλήθειαν· ἕπεται δ' ἐκ τούτων, χειραγωγουμένην τὴν φήμην ἱκανὴν εἶναι πρὸς τελείαν ἀπόδειξιν. *Non oportet, Judicem ex solis rumoribus, & superveniente fama reos ad tormenta deducere, sed tunc quidem, cùm fama adminiculum habet: tunc enim & tormentum justum est ad probationem criminis, ut tormentis coactus confiteatur, quod verum est. Sequitur ex his, famam adminiculis confirmatam idoneam esse ad perfectam probationem faciundam.* Hunc in modum Jurisconsultissimus ex Nostris, quem videntur secuti pleno agmine Latini (4) Bartholus, (3) Salicetus, (4) Gandinus, (5) Belvisius, (6) Baldus, (7) Angelus Aretinus & ex recentioribus (8) alii. Quod sanè verum est, cùm fama simplex est, & per se, uti dicimus, ἀδιάφορος. Nam, si vehemens sit, etiam sine adminiculis ex se solâ idonea est, atque ex eâ poterit Judex tormentis agere, ut à Reo exprimat Veritatem vel invito. Ita hercle ex Nostris plerique censuere, præsertimque (9) Modestinus Nomophylax, cujus siquidem Commentarios hostis Jurisprudentiæ Margunius, vel summis oculis, delibasset, non adeò in famam rudem calamum, stolidamque dicacitatem acuisset. Etenim vir Photianus, & amicus Photii, cujus se in liberalibus disciplinis discipulum dicit, sic de famâ sapienter pronunciat. ἐστὶ δὲ φήμη ἁπλῶς χειραγωγίας δεομένη πρὸς ἀπόδειξιν, καὶ βάσανον τῶν ἐλεγχομένων, ἢ κατακρυπτόντων τὴν ἀλήθειαν, ἐστὶ δὲ καὶ φήμη ἐξ αὐτῆς ἱκανὴ, βιαία λέγεται, ἧς κρίσις τῷ δικάζοντι δίδοται. αὕτη δὲ καίγε ἄνευ χειραγωγίας ἱκανή. *Est autem fama simpliciter adminiculis indigens ad probationem, & tormentum reorum, vel occulentium Veritatem. Est etiam fama ex se se idonea: vehemens dicitur, cujus judicium arbitrio judicis passim relinquitur. Hæc, tametsi sine adminiculis, probat.* Idipsum affirmavit Leo (10) Laridas Judex Veli, cujus hæc verba prelegant Photiani, ut tandem agnoscant, quid Jureconsulti Photianam secuti Sectam contra Margunii procaces ineptias censuerint. ἡ βιαία, inquit, φήμη ἀπόδειξιν ἐμποιεῖ πρὸς ἱκανὴν βάσανον, καίτοιγε εἰ μὴ χειραγωγουμένη· βιαία γὰρ λέγεται, ὅτι βιάζει τὸν δικαστὴν πρὸς ἀπόφασιν ἢ τελείαν, ἢ καὶ τείνουσαν πρὸς τελείαν. *Vehemens fama probationem facit ad justum tormentum, quamvis adminiculo carens. Vehemens enim dicitur, quòd adigat Judicem*

(1) Lib. 1. parergor. c. 6. (2) In c. veniens 1. n. 17. de test. (3) Ad Synops. Attal. titul. de præs. Schol. 4. (4) In c. veniens ... (5) Ad Synops. Attal. titul. de præs. Schol. 4. (6) Ad tit. Cod. de quæstio. insi. (7) In Novell. 2. Cōst. Porphyro. (8) In c. super eo. de eo, qui cogno. cō. sang. uxor. suæ. (9) In c. vestra de cohabit. Cler. (10) d. c. 6. (11) In L. 3. in pric. n. 10. ff. de test. (12) De præsump. lib. 1. q. 1. n. 42. & seq. (13) Cons. 166. col. 4. vol. 2. (14) De antiq. tēpor alt. p. n. 9. (15) De Jurepatron. lib. 2. p. 2. art. 4. q. 10. nn. 13. (16) Ubi supr. lib. 3. præsū. pt. 90. nn. 12. (17) In explic. Novell. 12. circa med. (18) In adnot. ad Novell. 20. init. (19) In Notis ad Novell. tit. 6. in fin. (20) In Exhegesi Novell. Michaelis Duca Schol. 52.

(1) Ind. tit. Cod. de quæstio. (2) L. de minore §. tormenta ff. de quæst. ubi reliqui. (3) In L. ea quidē. §. quia propter ff. de accus. (4) De Malef. rubr. de quæst. & torment. vers. ad exprobrationem famę. (4) In Pract. Crim. rub. de quæstio. (6) In L. voluntatis. C. de fideicom. (7) de Malef. ver. fama publica. (8) Jas. in repetit. L. admonēdi n. 205. ff. de jurejur. Brun. de indic. & tortur. p. 1. q. 3. n. 32. Marsil. in pract. Crimin. §. diligenter n. 25. & sing. 97. Ant. Gomez. tom. 3. variar. c. 13. de tortur. reor. n. 313. Paris. cōs. 253. lib. 4. Carrer. in pract. Crimin. pag. 42. in 2. indicio. Simanc. Instit. tit. 65. n. 36. & seq. Clarus in pract. Crim. §. fin. q. 21. vers. fama. Craves. cons. 41. n. 6. Grammat. cons. 17. n. 10. & cons. 32. n. 7. in Criminal. & voto 34. n. 3. (9) In Schol. ad tit. oma. Novell. tit. 18. (10) In enarratio. Novell. 6. Leonis in fin. (11) In Comment. ad lib. 3. Pandect. interrog. 12. (12) In lib. 18. Basilic. quæst. 64. (13) In Novell. 2. Isaacii Comneni. (14) Ad Novellas Leon. Schol. 8. (15) Ad Novell. 3. Leon. in fin. (16) Ad Novell. ult. Isaac. Angeli Schol. 64. (17) Cons. 91. Domine Paci. lib. 1. (18) In c. 1. §. injur. de pac. jur. firm. (19) In repet. L. admonendi n. 205. ff. de injur. (20) In c. veniēte n. 15. de test. (21) In d. L. de minore § plurimum n. 29. & sing. 205. & cons. 3. & cons. 29.

dicem ad sententiam definitivam negotium, *vel saltem ad interlocutoriam*. Eadem post hos sensere ex Nostris Phocas (11) Drungarius Viglæ, Isidorus (12) Antecessor, Domninus (13) Nomicus, Gobidas (14) Logotheta Genici, Hagiotheodoretus (15) Monachus, postremusque omnium Jurisconsultorum nostrorum (16) Doxapater Sacellarius, quorum effatis adstipulati sunt post (17) Bartholum, & (18) Baldum (19) Jason, (20) Felinus, (21) Marsilius, (22) Carrerius, atque (23) Grammatica. Adeò verum est, solâ famâ plerunque probari aliquid posse. Quod etiam protendendum est, ut verissimum sit, si famam comitetur Denunciatio, uti dicimus, viri alicujus sacrâ potestate conspicui, ad quem pertineat cura ejus, qui Judici sistitur. Etenim tunc solâ famâ concludi posse non jam aliquis ex Latinis, sed tres ex Græcis asseverant, Bestes (24) Conostaulus, Baphius (25) Judex Veli, & (26) Theophilitzes Nomicus, quorum postremus ἡ ἐπαγγελία, inquit, τῶν ἱερέων, καὶ δὴ μᾶλλον τῶν ἱερὰν ἐχόντων ἐξουσίαν πρὸς ψυχῶν σωτηρίαν, τὴν διασπαρμένην φήμην πρὸς ἀπόδειξιν ἰσχυρίζει καὶ μόνην. *Denunciatio sacerdotum, & eorum maximè, qui sacram potestatem habent ad animorum salutem, famam vagam, ut ut solam, ad vim probationis adducit*. Cui persimile Latini quidpiam tradunt, fassi, famam idoneam esse cum denunciatione Syndici, confirmaturque authore (27) Bartholo, (28) Bruno, & (29) Carrerio.

(22) In d. 2. indicio.
(23) Conf. 57. n. 56. in Crimin.
(24) In Synops. Novell. tit. de probat.
(25) In Schol. ad li. 4. Basilic. Schol. 37.
(26) In Epitom. Basilic. c. 31.
(27) d. cons. 91. in fin. & in L. excusantur §. ætas ff. de excusat. tut.
(28) De Indic. & tort. p. 1. q. 3. n. 32.
(29) d. 2. indicio n. 1.

V. Quòd si in iis nempe judiciis, ubi de pœnâ agitur, aut etiam de re difficilibus probationibus constituendâ, fama persæpe probat, potiori jure probare dicenda est iis in quæstionibus, in quibus id agitur, ne quid damni Respublica capiat, cujus quemadmodum præcipua pars in re sacra sita est, ædepol in re sacrâ, cùm id cavemus, ne quid obsit Ecclesiæ, fama probabit. Ejus proinde Antistes satagat, ut famam provehendi considerer, atque inde argumenta nequitiæ, probitatisve deprehendat. Id, quod Jure Latino tacente passim (1) Jus nostrum insinuat. Quare Prodromus (2) accuratè: ὁ δὲ ἀρχιερεὺς, ait, οὐδένα εἰς βαθμὸν ἐκκλησίας χρηστῶς ἀνάξει, εἰμὴ καλῶς ποιήσῃ ἐξέτασιν φήμης αὐτοῦ, ἐκ γὰρ ταύτης λήψῃ καλὴν τοῦ βίου, καὶ τῆς διαίτης ἀπόδειξιν. *Antistes autem neminem ad gradum Ecclesiæ bene provehet, nisi ritè fama ejus examen agat: Etenim ex ea capiet vitæ, atque morum probationem*. Sanè rejiciendum docuimus ex Canonum authoritate eum, qui aliquâ laborat infamiâ; quippe cùm oporteat ex Apostolo *irreprehensibilem* esse, imò & *inconfusibilem* eum, cui imponendæ sunt manus: At, qui famæ crebris, latèque diffusis rumoribus accusatur, damnaturve, & *reprehensibilis* est, & *confusibilis*: rejiciendus igitur à sacris Ordinibus, in quibus eum haud decet constitui, qui penes Populum malè audit. Olim gravissimum Virum audivi seriò dicentem: cùm uti lupo animanti cuipiam ab omnibus inclamatur, eam, sin minus lupum, canem deformem esse. Quod apophthegma congruit cum Eratosthenis Prytanitæ penes (3) Planudem dicto, qui cùm Ostracismum per nefas passus, atque Athenis ejectus esset, ubi navim conscendit navigaturus in Æginam, diu defixis ad mali pedem oculis hæsit attonitus: cui cogitabundo subridens Nauclerus: an, inquit, atrocitatem pœnæ consideras? οὐ τοῦτο, ἔφη, ἀλλ' αἰσχύνομαι, μὴ δικαίως ᾖ τετιμωρημένος, εἰ γὰρ τοῦ δήμου Ἀθηναίων ψῆφος) δυσχερῶς, καὶ ἔποτε, εἰ πάνυγε ἀληθὴς, ἀλλὰ κατὰ μέρος. *Non hoc*, ait: *sed vereor, ne justè multatus fuerim. Nam vulgi judicium difficilè fallitur, & si quando non omnino verum, ex parte tamen*.

(1) Vide Synodica apud Canonarch. de vi Canon. c. 18.
(2) De Interpret. in Can. 3. S. Cyrilli.
(3) In Adagiis cent. 1. n. 79.

VI. Hinc hæc ipsa probatio, quæ aliis in rebus sæpe, non semper idonea est, quæque, cùm idonea est, aliud à se probat: in re, qua de agimus, semper est apta, idonea, efficax: neque enim aliud à se probat, sed se ipsam, ut per seipsam provehendum ad Ordines, & si non planè approbet, reprobet sanè. Esto, veram non reputes famam, quâ candidatus Ordinum ineptus asseritur, hoc superest, ut ineptum putes, rejiciasque, quem fama docet ineptum. Scilicet, ut ut famulum ad obsequia recipiendum domestica falsò vituperari, despicive arbitrere, & immeritò; nec fidem præstes famæ rumoribus, hominem furacissimum propalam affirmantis, eum tamen prudenter rejicies. Nimirum, ne, si fortè verax fama sit, rei obsit famuli vitium, neu, si mendax sit fama, tibi adhuc ex ea gravissimum illud tormentum immineat, ut semper timeas, semper famuli manus observes. Ita sola suspicio ex famâ nata ad rejiciendum à famulatu hominem superest. Quid ni supersit ad rejiciendum à Ministerio Sacro? Ita fama, licèt mendax habeatur, & garrula, ritè, ac rectè agenti Prudentiæ causam facit à re domesticâ repellendi, quem ipsa notat: quid ni causam sufficiat providi Pastoris industriæ abstinendi ab Ordinibus Sacris, quem fama fore rebus Ecclesiæ perniciosum affirmat? Notavit hoc ipsum (1) Margunius, qui mox ejusdem, ut solet, oblitus famæ probationem profanam, & impiam, ac penitùs damnandam asseruit. Nam, cùm properaret in Latinis frangere genuinum, sic (2) scripsit. ὢ τῆς ὑπομονῆς σου Χριστὲ, ὢ τῆς μεγάλης σου ὑπομονῆς· πόσα σκάνδαλα βλέπομεν ἐν τοῖς πνευματομάχοις· περὶ οὐδενὸς ποιοῦσι τὴν φήμην αὐτῶν· πάντα τὰ κακὰ πράττουσι φανερῶς, (ἐντρέπονται), τὸ μὴ εἶναι ἀδιάντροποι· ἀνάβα εἰς τὴν τῆς ἀποκαλύψεως βαβυλῶνα, καὶ ἴδε τὰς ἀσελγείας, τὰς σιμωνίας, τὰς ἀθροισθείσας πασῶν τῶν ἐκκλησιῶν· ἐκεῖ ἐν βύσσῳ ὁ φθόνος, ἐν τῇ πορφύρᾳ ὁ τῦφος, ἐν τῇ τιάρᾳ ἡ πλεονεξία· τ' ἄλλα κατασιωπῶ, μήποτε τῶν ἱερῶν ὤτων σκανδαλίσω· ἀλλὰ καὶ ἐξ ὀλίγων ἀπόδειξις φανερὰ, ὅτι λοιδοροῦσι τὴν φήμην, καὶ τὸ καλὸν τοῦ ὀνόματος, δι' ἧς τὴν ἀξίαν τῶν χειροτονουμένων διαβεβαιοῦσιν οἱ χειροτονοῦντες. *O tuam patientiam, Christe, ò tuam magnam patientiam! Quot scandala videmus in Pneumatomachis! Nihili pendunt suam ipsorum famam. Mala omnia peragunt palam. Pudet eos impudentes non esse. Ascende ad Apocalypsis Babylonem, & vide impudicitias, & Simonias, & congregata spolia omnium Ecclesiarum. Ibi in Bysso invidia, in Purpura fastus, in Tiara avaritia. Cætera reticeo; ne quen-*

(1) In Antirrhet. pro Marco post proœm.
(2) Not. 19. ad Can. Carth. et not. 4. in Can. 3. S. Cyrilli.

quenquam ex parvulis sacris offendam. Sed & ex paucis manifesta probatio est: contemni nimirum ab illis famam, & bonum nomen, per quod eorum, qui provehuntur, dignitatem augent, qui manus imponunt. Habes in primis, ex fama posse quem idoneum recipiendis Ordinibus æstimari; id, quod tameo rigidè negarat supra Margunius. Tanta in homine inconstantia sententiæ! Nec mirum. Utrumque verissimum est, & mendacem memorem esse oportere, & vix unquam memorem fuisse mendacem, præsertim si ex more, & vitio jam prorsus inolito quispiam sæpissimè mentiatur. Quod sanè, si cætera exempla deessent, in hoc, quem passim refellimus, homine palam evincitur. Nam quoties manifestè docuimus, nullam adhibendam propudiosæ fidem mendacitati? Quoties hoc ipsum ostendimus, non aliter io scriptis Margunii Veritatem deprehendi posse, quàm si oppositum iis, quæ asserit, affirmatè verissimum putes?

VII. Ecce & hic Latioos, (quos Pneumatomachos jure in eum sensum dicendos censeo, quòd pro divino Spiritu sapientissimè pugnent contra Photianos, quorum sententia legitimè probat, à Filio Spiritum non distingui: id, quod, nondum lecto D. Thoma, notavit (1) Bessarion; & post eum plerique (2) Theologorum, quos egregiè sequitur Dominus, & Magister meos sapientissimus Bartholomæus (3) de Caregno Soc. Jesu) Ecce, inquam, & hic Latinos mendacissimis calumniis aggreditur, eosq; ita describit, quales non descripsisset Saracenos ipsos, quorum Sectam sæpissimè laudat. Scandala inter Latinos esse, nemo negaverit. Etenim nulla unquam Sacra Respublica scandalis caruit. A primis Ecclesiæ, ut ita dixerim, vagieotis unguiculis incipe, inter ipsos duodecim, quos Corporata Numinis Sapientia ministros Veritatis elegit, proditorem (4) unum invenies, alium (5) inficiatorem; hunc audies vocari (6) *Satanam*, illum (7) *Diabolum*: plerosque penè non stolidos: ἀκμὴν, (8) ait, καὶ ὑμεῖς ἀσύνετοί ἐστε; *adhuc & vos sine intellectu estis?* omnes reos ambitiosæ (9) contentionis, omnes etiam turpissimè (10) timidos. Perge ulteriùs, & Apostolorum percurre tempora, mox adolescentis Ecclesiæ aurea sæcula: siquid cordis tibi erit, homo nullius planè pretii, si qua tibi priscorum sæculorum notitia, Canonista ignorantissime, ingenium bardum erudiet; nosces, non defuisse unquam Ecclesiæ scandala, quæ à (11) Sponso, ut lilium inter spinas, consideratur aptissimè propterea, quòd, ut Philo (12) Carpathius acutè, & sapienter edisserit, inter scandala peccatorum pulchriùs enitescit. An porro vos Photiani ἀπολογήσαιτε? Pudet me reverà, turpitudines vestras proponere: Eas, si libet agnoscite, ex Metochita (13) Theodoro, qui mores vestros non sub Tyrannide hac, quam propter Vos miserè patimur, sed in ipsa regia luce Imperii vestri operosè descripsit. Nam nunc quid penes vos non corruptum, non mutilum, quos inter nullus Ordo, sed sempiternus horror inhabitat? ut reverà vestram quadrent ad Sectam, quæ Patientiæ (14) Jobus exemplar de suo vaticinatus sepulcro est. Scilicet hæc illa terra (15) est σκοτεινὴ, καὶ γνοφερὰ, γῆ σκότους αἰωνίου: *tenebrosa, & operta mortis caligine, terra miseriæ, & tenebrarum*; sive servitutem, quam nunquam finiendam, nisi tandem resipiscatis, patimini; sive horribilem ignorantiam, quam æternùm, nisi vos Veritati aliquando præbueritis dociles, opprimemini, quandoque considereтis. Sunt ergo utrobique scandala, nec majora inter Latinos, quàm inter vos: imò inter vos majora, magisque pudenda. Hoc inter vos certè interest, & Latinos: Scandala vestra laudatis, sua Latini damnant: in Vobis probantur scelera, inter Latinos puniuntur. Vos, si quid peccatis, id licere contenditis, Latini, si quid patrant, hoc scilicet detestantur. Ita, quod exlegis Reipublicæ est, infelices patimini, ut vitia in vobis sint, & regoent: cùm Latini, quod omni Reipublicæ Sanctissimis legibus constitutæ contingit, experiaotur, ut io illis vitia sint sanè, sed subsint. Neq; enim nisi effrons, & profligata mendacitas queat asserere, famam à Latinis olim contemni, patrari apud eos scelera palam, pudere eos ipsius hujusce, quod pudeat. Quæ hercle monticolis illis Photianis, & agrestibus, qui Eurotæ ripas, Taygeti cautes, Tænarique inhospitales, penè dixerim, rupes incolunt, fortassis iosinuabis, Marguni, deridenda profectò, damnandaque Græcis omnibus, quicunque in Italiam semel peregrinati videre miram, vel in pueris, Christianæ sapientiæ disciplinam, creberrimum divinorum Sacramentorum, vel in profanis hominibus usum, publicam in Templis, atque Proseuchis munificentiam, publicam in Xenodochiis, atque Nosocomiis liberalitatem, severitatem in carceribus publicam. Quâ fit, ut non solùm pudeat peccasse, sed pigeat; quâ fit, ut vitia non solùm pudori sint, sed timori; quâ fit, ut non solùm placeat, quod licet, sed ut quandoque, vel quod licet, non liceat.

VIII. Te miserum, imò potiùs dementem; parum & hoc est, Te furiosum, Marguni, si manifestis calumniis comprobandis ab Urbe Roma suffragium petis, quam olim Euangelistarum Theologus profano superbam Imperio, atque Ethnicis superstitionibus impiam, Babylonem dixit, dicturus hercle Jerusalem Christianam, Cælestis æmulam, cælestisque Vicariam, si futuram, qualis nunc est, aspexisset, sacra Pontificum potestate modestam, tot, taotorumque Martyrum generoso sanguine purpuratam! Age, Romam ascende: ascendentem tamen haudquaquam destituam. Ibo comes: hærebo lateri, cogamque te vel invitum malignitatem aliquantisper deponere. Hæc Roma est. Nolo Populi mores rimere, nolo privata consideres. τὰ τοῦ λαοῦ, καὶ τὰ οἰκεῖα τὰ ἐν ταῖς πόλεσι πρὸς καταδίκην τῆς πολιτείας, οὐ καλῶς ἀναφέρεται· ἐκ τοῦ δημοσίου αὐτῆς ἔχει τὸ κατάκριμα. *Quæ à Populo fiunt, & quæ privata in Urbibus esse censentur, ad condemnationem Reipublicæ producuntur non benè. Ex publico illa damnatur*: Sententia Solonis est ex (1) Planude: & alioqui vix urbem invenies, quam non damnandam existimes, si, quæ fiuot privatim, objicias. Ergo publica Romæ coosidera, lynceis, hoc est malignissimis, publica oculis curiosè rimator. Ubi scele-

(1) In Ep. Encyclic. 1. ad Græcos. ante med.

(2) In Tract. de Deo Trino, & Uno.

(3) In Contro. de Deo Cūr. ult. de Deo, ut Trino Disp. ult. concl. 1. à n. 502.

(4) Luc. c. 6. n. 19.

(5) Mat. c. 26.

(6) Mat. c. 16. n. 13.

(7) Joan. c. 6. n. 71.

(8) Mat. c. 15. n. 16.

(9) Luc. c. 22. n. 24.

(10) Mat. cap. 26. n. 56.

(11) Cantic. c. 2. n. 2.

(12) In Cāt. apud Planudē Orat. 4.

(13) Lib. περὶ παιδείας κακοηθείας per totum.

(14) C. 10. n. 22.

(15) Ibid. n. 22.

(1) Apud Planud. in Adag. Cent. 1. n. 60.

scelerata Venus? quam jactas? an ubi & casta vetatur? Ubi spolia Ecclesiarum? An ubi Clericis magnâ undequaque, & mirâ frequentiâ confluentibus, Romana beneficia (si Graecos excipias) Romana munia, Romanę purpurę conceduntur?

IX. Simoniam verò, dic sodes, quorsum Romæ requiras? si tota est apud Vos? Vos Sacra omnia licitamini, Photiani; Penes Vos sunt Sacra venalia. Pecunia vos Præsules facit, Vos Patriarchas Aurum renunciat. Cui manus imponitis, quin de pretio pacifcamini? cui ἀρχιλαον conceditis, quin de lucro tractetis? Universim, cui ministratis Sacramenta, quem ex prævio contractu ad sacrilegam solutionem non obligetis? Et hæc magna sunt. Vix cuiquam vestrûm licet veniam Criminum impetrare sine pecunia: Auro penes vos redimuntur peccata, non lacrimis: nundinæ sunt exhomologeses, non sacra Judicia, nec aliunde ditescitis, quàm ex apertissima Simonia, ut pecuniæ, quas hoc pacto undique corrogatas in vestram σακέλλαν possidetis, reverà sint sanguis pauperum, & pretia peccatorum. Neges hæc? At fama publica, quam rigidissimi censores Latinorum hæc publicè palam impudentissimè perpetrantes apertè contemnitis, fama inquam, publica ore centeno, millenis testibus de Vobis hæc prædicat. Famæ non creditis, probatæ quamvis, manifestæ licèt, & publicę? At factis credite, postremis exemplis credite, credite novissimis, ac recentissimis documentis. Aurum nuperrimè Patriarcham vestrum adhuc superstitem Callinicum, non ne solio Byzantino dejecit? Tyranno imputandum hoc dicitis. At quis Tyranno aurum obtulit illud, quo Callinicus dejiceretur? Quis viduum Callinico solium pretiosus emptor arripuit? Venditam constat Callinico ereptam dignitatem; neque enim aliter dignitas illa à Tyranno confertur. Si dignitas penes vos maxima venditur, summusque Pontificatus, ergo vestri Pontifices simoniaci. Quod si hac labe turpissimâ Pontifices vestri laborant, quidnam, ò boni, censebimus de minoribus? Non aliâ conditione maximum emitur, nisi ut minora vendantur: & experimento didicimus ab eo, qui pretio nactus est Infulas, non nisi prædè pecuniâ minora Sacra concedi. Video, quid Veritas possit. Hac victus hæc de Photianis Præsulibus dicta Margunius admittat oportet. Si cætera neget, reclamabit mendaci protervię integra Natio, nobilissima, sapientissima, & post Christum receptum veracissima Gens nostra, quæ dementium Photianorum sordes indignata sacrilegas, hunc in modum ex Theodoro (1) Metochita eas & affirmat, & reprobat. ὢ τῆς μεγάλης, καὶ ἀπείρου, ὡς ἔπος εἰπεῖν, πονηρίας· οὐδὲν ἄσυλον τῇ φιλαργυρίᾳ· αὕτη τὰ πάντα κορθεῖ· καὶ πάλαι μὲν τὰ δικαστήρια δωροδοκίας ἐνεπίμπλατο, νῦν δὲ ταὐτὸ πάσχουσι καὶ τὰ τῶν ἱερέων θυσιαστήρια· πάντα γὰρ δι' ἀργυρίου περαίνεται· οὐδὲ χειροτονία καίτοι λειτουργίας ἐξουσίας τι, καὶ ἐντεῦθεν ἄνευ χαρίσματος ἀχαρίστου, τουτέστιν ἐξ ὑποσχέσεως πορίζουσιν, οὐδὲ δωρεᾷ τὰ μυστήρια· τιμῇ πάντα, καὶ τ' ἄλλα τὰ τῆς ἐκκλησίας ὤνια· ἀπὸ τοῦ ἄκρου εἰς τὸ ἔσχατον ἡ σιμωνία βαδίζει. O magnam, & immensam, ut ita dixerim, nequitiam! Nil immune est ab Avaritia. Hac omnia depopulatur. Et olim quidem Tribunalia largitionibus corrumpebantur, nunc idem patiuntur & Sacerdotum Altaria. Omnia enim argento transiguntur, neque distributio est Ordinum, quamvis exigua, & potestatis, & utilitatis sine munere ingrato, hoc est ex pacto dato. Ne Sacramenta quidem gratis ministrantur. Ea ipsa, & catera, qua pertinent ad Ecclesiam, emuntur. A summo ad ultimum Simonia progreditur, &c.

(1) *Ubi supr. vol. noto 14. de Avaritia.*

X. Sed hæc prisca dices, & obsoleta, quippe XIV. Sæculo per Metochiten damnata, audi, quid Quartumdecimum sæculum ferat. Theodorus (1) Hermopolites: κατὰ μὲν τῶν δικαστῶν ἐπὶ δωροδοκίᾳ φανερῶς ἀδικούντων διετάξε, μετὰ τοὺς παλαιοὺς, Κωνσταντῖνος, καὶ Λέων αὐστηρῶς, κατὰ δὲ τῶν ἐν ἱερεῦσι, καὶ ἀρχιερεῦσι φοβερῶν αἰσχροκερδιῶν διὰ τῆς μιαρᾶς σιμωνίας ὁ θεῖος, καὶ ἰσάγγελος Ταράσιος μετὰ τοὺς Κανόνας, καὶ τοὺς πάλαι ἁγίους πατέρας· ἀλλ' οὐδὲν πρὸς ὠφέλειαν· πιπράσκουσι γὰρ ἅπαντες τὸ ἄπρατον, ἀλλ' οἱ μὲν λάθρα, οἱ δὲ φανερῶς. Contra judicum, ob largitiones apertas, iniquitates constituit post antiquos Constantinus, & Leo severissimè: at contra sacerdotum, ac Præsulum lucra turpia per spurcam Simoniam Divus, & par Angelis Tarasius, post Canones, & antiquos Sanctos Patres. Verùm nulla inde utilitas. Vendunt enim omnes, quod vendi non potest, illi quidem clam, at hi palam. Vis & Quintumdecimum sæculum id publicâ, privatâque authoritate fateatur? Vide quid decernat Gennadius, Isidorus, Marcus Xylocarabes Patriarchæ post Captam Constantinopolim. Ne nos mendacii accusetis, horum Antistitum vestrorum decreta toti Græciæ proposuit (2) Canonarcha vir Photianus, ex quo partem Gennadiani Synodici, quod relati successores Gennadii iterum, iterumque confirmavere, depromimus. In eo tota (3) Tarasii Epistola, non ut extat penes (4) Margunium à Photianis morionibus corrupta, atque Adrianum Romanum Pontificem criminis hujus accersens, sed, ut scripta est, summis laudibus Antistitem summum exornans, exponitur. Eâ recitatâ sic Synodus jubet. καὶ ταῦτα σεμνῶς Ταράσιος ὁ θεῖος, ὃ ἐπίσημοι οἱ τεχνῖται, καὶ ἐλάχιστοι μετὰ παρρησίας ἐρχόμεθα, τῆς ἀθεΐας ταύτης πάντας ἀπέχεσθαι, καὶ μὴ γίνεσθαι τὸ ἕως τότε γενόμενον· ἠκούσαμεν γὰρ, καὶ ἑωράκαμεν πάντα τὰ ἱερὰ πιπράσκεσθαι ἕως τῶν θείων, καὶ φοβερῶν μυστηρίων, ἃ δωρεὰν λαβόντας δωρεὰν διδόναι ἀνάγκη· ὁ ταῦτα ποιῶν, ἢ τολμήσας, εἰ Κληρικὸς καθαιρείσθω, εἰ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω, καὶ μὴ συγχωρείτω τις αὐτοῖς μετανοοῦσιν ἄνευ ὁρισμοῦ ἡμετέρου, καὶ τῶν ἡμετέρων διαδόχων συνοδικῶς διατεταγόντων. Atque hac graviter Divinus Tarasius, quem nos humiles, & minimi secuti confidenter edicimus, ut quisque hac impietate procul absit, neu quisquam faxit, quod hactenus factum est. Audivimus enim, & vidimus, omnia Sacra vendi, vel ipsa, & veranda Mysteria, qua, cùm gratis accepimus, gratis dare debemus. Qui hac facit, vel tentat, si Clericus, deponatur, si laicus, è Christianorum cœtu eliminetur: neque audeat quisquam ei veniam dare, etiamsi pœniteat, nisi nobis, aut successoribus

(1) *In Ecloge Novellarum tit. 11.*

(2) *De vi Canonum. c. de Epistola Tarasii.*

(3) *Ad Adrian. I. de Simonia.*

(4) *In Not. ad Metaph. in Vita S. Tarasii circ. fin. & in Jur. GR. lib. 3. Tom. 1. Sent. Synod. lib. 1. pag. 190.*

ribus nostris synodicè id jubentibus. Hæc initio sæculi XVI. Græcia Synodicè, post quæ nihil amplius, quippe Patriarchis deinceps non nisi per Simoniam Infulas aucupantibus, ut Chronographus ipse vester Matthæus (5) Cicala fatetur. Nec mirum: non poterant enim deinceps Patriarchæ vestri OEcumenici quod superiùs Gennadius jactavit asserere: *quæ gratis accepimus, gratis damus*, aut subjectis sibi Præsulibus, sacrificulisque ex eadem formulâ imperare; *quæ gratis accepistis, gratis date*: potiùs facto dicebantque, & dicunt, *quæ pretio accepimus, pretio damus*, atque adeò vos quoque, *quæ pretio accipitis, pretio date*. Quare in fine sæculi ejusdem XVI. Malaxus (6) Vir Photianus Photianos accusans suos, ubi contra Calvinianam perfidiam constituit, vim Gratiæ divinæ. ἐνεργείᾳ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, οὐ πίστει τοῦ ὑπηρέτου ἁγιαζούσης τὸν ἄνθρωπον, *ex opere operato, non ex fide ministri sanctum hominem facientis*, ἀλλὰ ταῦτα, inquit, οἱ τῶν μυστηρίων ἱεροὶ ὑπηρέται ἐν ἡμῖν ἅπαντες σχεδὸν τὰ κάλλιστα οὐ μόνον ἀνωφελῆ, ἀλλὰ καὶ ὀλέθρια. διὰ τὰς φοβερὰς σιμωνίας. ὅπου ἐν αὐτοῖς πράττουσι· χάριν λόγου· οὐδὲ ἐξορκίζουσιν, οὐδὲ χρίζουσιν, οὐδὲ ἐξαγορεύουσι δίχα ἀργυρίου· καὶ τοῦτο δ' ὅμως οὐ θαυμαστόν. δι' ἀργυρίου γὰρ τὴν χειροτονίαν λαβόντες πραγματεύουσιν ὅλα τὰ θεῖα. *Sed hæc Sacramentorum Ministri inter nos, Penè omnes, eò deducunt, ut non inutilia dumtaxat sint, sed & exitiosa propter terribiles Simonias, quas perpetrant in illis. Exempli gratia: neque exorcismum faciunt, nec liniunt Chrismate, nec in Tribunali sacræ Pœnitentiæ de criminibus judicant sine argento. Atque hoc sanè non mirum: nam, qui argento recepere Ordines, mercaturam agunt in Sacris omnibus*.

(5) *In Nova Synopsi pag.* ulτ *hoc est 432. & deinceps.*

(6) *In Nomocã. c. 103. de Sacramentis in fine.*

SECTIO IV.

Reliquæ Margunii Calumniæ refelluntur, adstruiturque, Matrimonium non esse solubile.

SUMMARIUM.

I. *Concluditur, Simoniam non Romæ, sed apud Photianos esse: Simul ostenditur in bysso Romano non esse Odia.*

II. *A fastus notâ Purpura Romana defenditur: Ejus potiùs humilitas pia proponitur. Olim pauperiem Sacrorum in pretio fuisse. Etiam à Photianis pauperiem sacri ornatus palam negligi.*

III. *Posse minorem Ordine majorem esse dignitate, ostenditur exemplis à Græca Ecclesia petitis, & obtinentibus penes Photianos. Exocatacœli præsidens penes Nos ipsis Episcopis.*

IV. *Concluditur, jure præire Cardinales Episcopis. Qui de Cardinalium dignitate scripserint. Ex dignitate Cardinalium non vilescere Ordinem Episcopalem. Quid sit vilescere, factis Photianorum, ostenditur.*

V. *Cogitur Margunius ingredi Romam. Munificentia Rom. Pontificum illi proponitur in Templo D. Petri, & Nosocomio S. Spiritus.*

VI. *Eadem munificentia Pontificum demonstratur ex Ptochotrophio instituto à Pontifice vivente Innocentio XII. ex cæteris sumptibus Romanorum Pontificum, tum Romæ, tum in toto Orbe Christiano.*

VII. *Eadem munificentia describitur propositâ Gregorii XIII. liberalitate.*

VIII. *Atrox calumnia Margunii ostenditur non esse vero similis.*

IX. *Describitur Anna Bolena, narraturque catastrophe Henrici VIII. Anglorum Regis, ejusque de Matrimonio solvendo Controversia.*

X. *Constantia Pontificum Rom. inficiantium vinculi maritalis solutionem Henrico VIII. ejus sævities, ac scelera.*

XI. *Probatur verbis Christi, Matrimonium solvi non posse. Explicatur locus Matthæi: & auditur responsio Photianorum.*

XII. *Ea responsio refellitur. Adulterii notitia.*

XIII. *Eadem assertio confirmatur dictis Christi, Pauli, & Augustini apertâ sententiâ.*

XIV. *Idem constituitur SS. Patrum effatis, Apostolicis decretis, Canonum scitis, Theologorum omnium Communi suffragio.*

I. Este igitur Græcia, Simonia palam apud vos est. Addam mirum aliquid, ac penè dixerim incredibile. Teste te ipso, Margunì, penes vos palam est Simonia. Nam in Vita Tarasii, ubi corruptam, ut jacet in Jure Græco-Romano, Epistolam produxisti, addis (1) dictorum in Notis oblitus hæc tandem verissima verba; τοσοῦτο πάλαι μῖσος τῆς μιαρᾶς Σιμωνίας γέγονε τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἡμῶν, ὥσπερ ἂν τοι νῦν ἡ αἰσχροκερδία εἰς ἄκρον ἀγάπης ἀνάγεται· τὸ κέρδος γὰρ ἡμῶν κυβερνᾷ τὰ ἱερὰ σχεδὸν ἅπαντα φανερῶς οὕτω, κατὰ τὸ σύνηθες, ὥστε προκαλεῖσθαι πρὸς ἔκπτωσιν τῆς γνωμικῆς συνθήκης ἐνώπιον τῶν δικαστῶν τοὺς ὠνητὰς τῶν ἁγίων. *Tantum olim sordidæ Avaritiæ fuit odium Antistitibus nostris, à quibus nunc turpe lucrum mirè diligitur. Nam lucrum Sacra nostra penè omnia gubernat manifestè adeò, ut ex more ad solutionem celebratorum contractuum provocentur coram Judicibus Sacrorum emptores*. Hæc tute ipse, Margunì, non alius. Quorsum igitur Simoniam in Urbe requiras, quæ tota Photianis incubuit? Apage inutilem inquisitionem, Quæ tota vos obtinet, quam totam carissimè possidetis, retinetis, cavetisque, ne fugiat, futuri sine illâ pauperrimi, cam quid frustra quæramus Romæ? Prope est, ut exclamem. Nequicquam Romam adscendimus deprehensuri crimina, quæ Romæ sunt nusquam, eadem scilicet frequentissima reperturi faciliori viatico, si vestras ad Ecclesias Adriaticum emensi navigaremus. Nam quod dicis, Romano in Bysso eggnare odia, dicam ingenuè, apertis oculis, ipse non video. Video sanè comitatem eximiam: audio hercle verba officiorum refertissima: sentio mores Aulæ hìc esse, sed sacræ. Prælata cæteris, ac Deo sacrata Nobilitas, quæ bysso splendet in sacro, gravis cultu, ore benigna, comis af-

(1) *Nota nls. in media.*

fatu;

fatu; quo facto, quo more, qua specie operis cognoscendi odium, prodit, quod videas, invidiam præsefert, quam agnoscas? Occulta sunt, inquis, hæc odia, lateos iovidia. Si occulta odia, si latens invidia, qoî tibi, vir videns, quæ non videotur, occulta conspicitur, agnoscitur latens? Nemo hactenus, ne apud Barbarns quidem, occulti damnatus est criminis: neminem unquam Improbitas accusavit ejus, quod latet. Quidquid omnino clancularìis tenebris abditur, Deo Judici planè relinquitur. Paulus(2) docet, de occultis non esse judicandum: ἕως ἂν ἔλθῃ ὁ κύριος, ὃς ἢ φωτίσει τὰ κρυπτὰ τῦ σκότους, καὶ φανερώσει τὰς βυλὰς τῶν καρδιῶν: *donec veniat Dominus, qui & illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium*. Subdit non Græcus aliquis Pater, sed Sanctus ille vester, vobisque simillimus (3) Palamas: τὰ δὲ ἀφανῆ λέγομεν, τὰ παντελῶς τοῖς ὀφθαλμοῖς οὐχ ὁρώμενα: *occulta diximus, quæ oculis prorsus videri non possunt*, Si Paulo Magistro, de occultis ipsis judicare noo licet: si Palama vestro judice, occulta sunt, quæ noo videntur, quo pacto per fidem tuam, si quam tamen habes, Marguni, aut de occultis in bysso odiis judicare fas erit, aut occulta in bysso odia videre quis poterit? Aut ergo manifesta in bysso odia dicito, ut palam sis mendax, aut occulta in bysso odia dissimulato, ne planè desipias.

(2) 1. ad Corinth. c.4.n.5.

(3) Orat. 2 de lumin. Tabor. sub init.

II. Similis io sacerrimam purpuram, imò magis aperta calumnia. Sanè nullum Romæ obsequium debeo, ut meotiar, qui ne gratitudinem quidem debeo, ut hæc scribam; sed Veritatem, cui non Photianus, sed Græcus olim me, meaque addixi omnia, quam nempe canonum Sacrorum Interpres publicus, & Antecessor omnibus deben, publicèque profiteor, quod testor debitum, usquequaque libentissimè reddo. Diù Romæ moratus fastum io Purpûrâ nullum agnovi, vel certè minimum. Vidi hercle Purpuram ad pedes pauperum sæpe procumbere: Vidi peregrinis ad pocula, ad fercula mioistrare: Vidi nudis pedibus scruposas, limosasque vias furva sub veste, nequid sibi vana gloriola in Christiana humilitate præriperet, emetiri. Quid, cùm io fætidis Nosocomiis sontico laborantes consolaretur? Quid, cùm advolveretur Cœnobitarum pedibus eorum cælestium, futurorumque novissimè certam, utilemque scientiam contemplata? Quid, cùm, Majestate deposita, præstituros Reipublicæ pœnâ publica documentum reos ad supplicium pia, eloquens, benigna deduceret? Ao hic fastus in Purpurâ? ao hæc in dignitate superbia? At curribus, quadrigisque trahuntur. Nempe id mos obtinet. Olim equis, & mulis, imò & pedibus suis (1) portabantur, nec tamen his illi meliores. At famulis undique stipantur, Curiamque circumagunt. Nempe hoc potestas, & liberalitas petit, circa quas solitudinem nunquam invenies. At Purpura renident, & auro. Nempe utrumque dignitati debetur. Olim in paupere cultu Majestas Præsulum (2) pretiosior: amabatur enim universim pauperies, adorabantur nobilissimæ sordes: nunc esto Ecclesia pannosa, vilescet. Serviendum est tempori in re, uti dicimus, adiaphorâ, quæ tamen admodum confert Ecclesiæ, debita sibi obsequia ot ab omnibus exigat. Sic nec Episcopos vestros damnaverim, quòd laneos, gausapeosque Mandyas bombycinos fecerint, quod rudem, ac ligneum pedum io eburneum, testudineum, coochiliatumque motaverint, quod cucullum, ac tunicam olim duris Camelorum villis cootextam ad sericam honestatem traduxeriot. Qnin ne illud quidem piaculum dixerim, quod patrastis in vestes sacras, ut, quod olim ex lana taotùm ὠμοφόριον *pallium*, io re sacrâ deferre licebat, nunc deferatis & sericum, & auro gravissimum, margaritisque phrygio labore dispositis intertextum. Quid hæc extrinsecus renidentia ad fastum, qui in intimo est? Vos quoque, cùm licet, Presbyterorum, Diaconorumque greges circumagitis; vos quoque, si per Tyrannum liceret, curribus traheremini; Vos quoque Mandyam quocunque tinctum aheno decere Episcopos dicitis.

(1) Vide passim Platinã, & Ciacconium.

(2) Vide Cabassut. ad Can. 51. Carthag. Conc. IV.

(3) Vide Goar. in Euchol. i Ordin. Episc. not. a. pag. 312. col. 2. ante med.

III. Sed scio, unde fastum Margunius io Purpuratis Patribus arguat. Nimirum Episcopis præeunt, Episcopis præsident, Episcopis se majores gerunt, licèt Presbyteri, Diaconi licèt. Ita profectò: nam Episcopis dignitate majores sunt, qui iisdem minores sunt Ordine. εἰ, (1) ait, οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Καρδιναλίων μείζονες τάξει ἱερᾷ, λοιπὸν καὶ ἱερᾷ ἀξίᾳ. *Si Episcopi Cardinalibus majores sunt Ordine sacro, igitur & sacra dignitate.* At consecutioni tam fatuæ antiquitas Nostra, novitas Vestra fœderato suffragio refragatur. Consule (2) OEcumenicas Synodos: in illis præsedere tum Episcopis, tum Patriarchis Presbyteri, quòd, licèt ordine minores utrisque, dignitate tamen Legatorum Romanæ Sedis censerentur majores. Consule (3) Canones, præeuntes Episcopis Patriarchas invenies, quia, licèt Ordine pares Episcopis Patriarchæ, majores tamen sunt dignitate. Denique Hierosolymitanus Episcopus, quamvis minor, vel potestate ipsa, Cæsariensi; quippe ille simplex Episcopus, hic verò Metropolites; tamen Jure (4) Canonico potioribus, quàm Episcopi cæteri, post Antiochenum Patriarcham, honoribus fruebatur. Adeò antiquitate Nostra refellitur inepta illa consecutio, quâ scilicet ab Ordine dignitas æstimatur. Quid quod & novitati vestræ consecutio illa non consonat. Nam ut multa, & fœda relinquam, qui ad Clericorum Ordinem, authore (5) Balsamone, Imperatores vestros ineptissimè dedoxistis, dicite, utrum Imperatores vestros minoris Ordinis censeatis, quàm vestros Episcopos, & Patriarchas? Siquid vobis cordis est, dicetis, quod Ignatius (6) Theophorus, quod (7) Nazianzenus Gregorius, quod Joannes (8) Chrysostomus, quorum effato vel ipsi Cæsares in re sacrâ subjecti sunt Sacerdotibus. Hi tamen vel in Ecclesiâ ipsâ non ne prævire cæteris, Patriarchis præsedere tantâ noo dicam ambitione, sed arrogantiâ, ut iotra cancellos ipsos erecto supra sellam Patriarchæ immani Solio, vix ad pedes suos Patriarchæ caput admiserint. Legite Choniaten (9) Nicetam, atque ea, quæ hìc, & alibi diximus ex vestris Scriptoribus discite. Imò & Balsamon (10) ipse testatur, prælatam Imperatori geminam lampadem,

(1) d. nota 4. in Can. 3. S. Cyrilli.

(2) Vide Athan. in Epist. ad Solit. Photium lib. de sept. Synod. Gelas. Cyzicen. de Synodo Nic. lib. 2. c. 5. ex Dalmatio. Act. Nicænæ I. Chalced. Cōc. Act. 1. Sext. Synod. Act. 1. Nicæ. II. Act. 1. Synod. VIII. act. 1.

(3) Vide Can. 6. Nicæ. I. & Chalc. Act. 16. & utrobique Coress. et Canonarch.

(4) Ex Can. 7. Cōc. Nic. I.

(5) ad Can. 69. Trull.

(6) Epist. ad Philadelp.

(7) Orat. ad cives tim. percul.

(8) Hom. 83. in Matth.

padem, unicam Patriarchæ: nimirum non aliam ob causam, nisi quòd is, minor Ordine cùm sit, dignitate tamen ipso major censeretur apud vos Patriarchâ. Sed ad pressiores vos terminos adigo. Nostis, qui sint, vel fuerint in Byzantinâ Ecclesiâ ii, quos appellatis ἐξωκατακοίλους, *Exocatacœlos*? Horum dignitas post Patriarcham (11) summa: Ordo tamen Presbyterorum. Quinque (12) numero, Magnus OEconomus, Sacellarius Magnus, Magnus Scevophylax, Chartophylax Magnus, & Sacello parvo præpositus, seu Sacellion: Nam Protecdicum primus his addidit è Xiphilinis Georgius sub Alexio Comneno, ut ex ejusdem Novellis (13) apertum est: nec diu hæc sexta dignitas inter sommates obtinuit, deturbata statim post Xiphilinum, redactaque ad Ordinem. Quare nec Balsamon, qui post Xiphilinum vixit, certè soperstes Xiphilino fuit Protecdicum inter Exocatacœlos numerat, & in Declamatione (14) Sguropuli sive potiùs Syropuli, habita in Concilio Florentino, Exocatacœli quinque sensibus comparantur. Horum porro ea dignitas penes Vos fuit, ut vel Episcopis, licèt Presbyteri, præsiderent, potioribusque, quàm Episcopi, ubique, ac semper honoribus fruerentur. Id, quod constat tum ex integro Diplomate, latâque sententiâ pro Chartulario Alexii (15) Comneni, tum ex ipso Florentino Concilio, ubi, quòd Exocatacœli ante ipsos Episcopos haud consedissent, unus ex ipsis (16) Sguropulus questus acriter est. Jure sanè, quando in eodem Concilio Exocatacœli cæteris Græcis Episcopis omnibus, Patriarchâ excepto, prælati sunt. Etenim post (17) Patriarcham, qui stantis genam Pontificis osculatus est, hi primi sedentis Pontificis manum simul, ac genam excepere suavio, cùm Episcopi ex Gente reliqui sedentis tantùm dexteram deoscularentur.

IV. Quæ cùm ita sint, duo manifestè Vobis ingerimus, nempe Exocatacœlos minores Episcopis fuisse, quod ad Ordinem attinet, majores habitos, quod spectat ad dignitatem. Hinc autem inferimus, ridiculam esse consecutionem Marguoii: ac jure præferri posse Purpuratos patres, licèt minores Ordine, ipsis Episcopis; quando minores Ordine, majores sunt dignitate. Hæc non ut Exocatacœlorum vestrorum recens, & ex mera consuetudine, quemadmodum & (1) Balsamon, & Imperator (2) Alexius fatentur, inducta, sed antiquissima, sed Jure scilicet receptissimo constituta. Vide, si vacat, quæ de Cardinalium dignitate scripsere vir pius, & doctus, atque contempta, quam invitus receperat, purpurâ nobilior Petrus (3) Damiani, Clarevallensis Abbas (4) Bernardus aris exceptus, ac templis, & tuo, (5) Marguni, testimonio doctissimus, (6) Eugenius IV. Græcorum amantissimus Pontifex, & ante hos (7) Joannes VIII. nono Ecclesiæ sæculo, post hos autem Joannes de (8) Torrecremata (9) Coressio, Marguniique (10) notissimus, Albarus (11) Pelagius, Bartholomæus (12) Cassanæus, Felinus (13) Sandæus, Joannes (14) de Anania, Dominicus (15) Soto, Quinctilianus (16) Mandosius, Rodulfus (17) Cupres, Didacus (18) ab Alava (19) aliique, quos latè enumerat Petrus (20) Cenedo, quorum doctissimis commentariis, quanta olim fuerit, atque adeò jure hodieque in Purpurâ Romanâ quanta sit dignitas, stoliditas Photiana cognoscet, cui sin minus notum est, quod Sapientibus est omnibus receptissimum, quod omnis ætas verissimum docet, quod mores ipsi Photiani constituunt, fas erit cum (21) Aristide per ostracismum Athenis exule dicere: οὐ τὴν ἀξίαν βλάπτει ἡ ἄγνοια: *nil obest Dignitati ignorantia*. Quid enim obsit sacerrimæ Purpuræ manifesta mendacitas, quæ tumorem vocat, quod Jura tribuunt, superbiam dicit, quod meritis quæritur, fastum appellat, quod olim debebatur, olimque debebitur. Viden, inquit, ut Romę, pręsente Purpura, vilescat Episcopi dignitas? At id ego non video. Video sanè Purpuræ proximos Præsules: video nobilissimis muneribus planè conspicuos. Post Purpuram sedent, sed à Purpurâ primi: post Purpuram coluntur, sed vel ipsi Purpuræ venerabiles. An vile dices argentum, quòd argento pretiosius sit aurum? aut viluere Astra, quòd Lunâ minora sunt? Sic penes Vos pone Charthophylacem sedet, nec tamen vilescit Episcopus. Sequitur Archimandriten Abbas, nec tamen vilescit, Sacerdotes Archipresbytero ministrant, nec tamen sunt viles. Ignoras, docte Marguni, uti cætera, quid sit ipsum illud vilescere, quod Latinis Episcopis objicis. Docebo te, quid hoc sit. Turpibus mercimoniis sacratam Deo mentem addicere; peregrinationibus inhonestis, professionibusque Fidei, uti dicunt, mendacibus, sacrilegis, & hypocritis miserrimæ hac ex parte reverà Gentis nostræ famam, nomenque traducere. Hoc est vilescere, sacramque dignitatem ad turpissimam nebulonum, Mimorum, Circulatorumque conditionem deducere. Hoc est, quod (22) Vates asseruit: οἱ τιθηνούμενοι ἐπὶ κόκκων, περιεβάλοντο κοπρίας: *Qui nutriebantur in croceis, amplexati sunt stercora*. Porro hoc totum, hoc omne, breviter quidquid hoc est, penes vos est, vestris Sacerdotibus, Abbatibus, Episcopis familiarissimum est. Quoties erubui hæc Romæ videns! Quoties libuit exclamare, Gentique meæ factam injuriam, quando aliter nefas erat, saltem voce, ac verbis ulcisci, palam hæc pauca, sed, Ædepol, vera testatus. Non sunt, Quirites, hi Græci, qui vos, imò se ipsos decipiunt: Non sunt hi Græci, qui Græciam cogunt turpiter mendicare. Non sunt hi Græci, qui Græciam ubique dedecorant. Photiani sunt, à Photio, hominum, quotquot unquam fuere, perfidissimo posteri. Ne fidite nomini, ne credite Patriæ. In Græciâ nati nil referunt Græciæ: Græciam professi Græca contemnunt. Hominum Genus contrariis potens; vafrum, ac stolidum, audax, & vile; dicax, & tamen ignorantissimum. Quid dicat, nescit omnino, & tamen loquitur, legere plerunque non novit, & tanquam ex adyto Patrum effata pronunciat, Juris omnis, ac legis expers, omnia quæ peccat, aut desi-

Bbb pit

(9) In Andron. Comneno.
(10) In Medit. 1. ad Marc. Alexan. de privil. Patriar. longè post init. Tom. 1. Jur. GR lib. 7. in princ. pag. 442.
(11) Vide Magriũ in Hierolex. dictio. Exocatacœli, & Goar. pag. 291.
(12) Vide in fine Tom. 1. Jur. GR.
(13) Refert Magrius, ubi supra.
(14) Extat I Sess. 4. c. 10.
(15) In Jure GR. Tom. 1. lib. 2. Novell. 10. ex Novell. Alexii pag. 145.
(16) Sess. 4. c. 10.
(17) Habetur in Prolegom. Synodi Floręt. edit. Græc. Rom. pag. 5. lin. 5.

(1) Vide Meditat. de Chartophy. & Proceed. in Jur. GR. tom. 1. pag. 453.
(2) Ubi supra d. Novella. 10.
(3) Lib. 1. Epist. 10.
(4) Lib. 4. de Consid. ad Eugen.
(5) In Antirrhet. pro Marco c. 3.
(6) In Brevi ad Archiep. Cantuari. extat apud Jacobat. de Cõcil. li. 1.
(7) Refert Cabassut. in notis ad Concil. II. Lugdun.
(8) In Summ. li. 1. à c. 80. ad 84.
(9) In Synops. Nili ad Canones Apost.
(10) Ubi supr. c. 4.
(11) De plãct. Eccl. lib. 2. c. 16.
(12) In Catal. 4. p. consid. 10.
(13) In rubr. de major. & obed. n. 9.
(14) In c. ad abolẽdam de Judæ. n. 16.
(15) In 4. dist. 24. q. 2. art. 4.
(16) Glos. famulan. tes §. consideratẽs, ver. Cardinales pag. 129.
(17) In c. oportebat 79. dist ex §. sequitur textus.
(18) De Concil. 2. p §. 2. per toc.
(19) Bellencin. de Caritat. subs. q. 2. ar. 4. Mãfred. de Cardinal. decis. 54. & 85. Barbat. de præstan. Card. 1. p. q. 1. Jacobat. de Cõcil. lib. 1. art. 1. Capitius decis. 114. Hippo. Mars. de Colum. 1. e Eccl. red-

dit. orig. 2. p. c. 13. Lancell. Conrad. in temp. om. Jud. lib. 2. c. 2. §. 1. 2. 3. Petr. Gales. in Notis ad Martyrol. 13. kal. Febr. Duaren. de Sacr. Eccl. ministr. c. 13. Rebuff. in repet. §. qui verò c. extirpandę de pręben. pag. 367. vers. tertio ex hoc. Fuscus sing. 42. litt. C. Sebast. Medices de ll. & Flain. 1. p. q. 10. Majol. de irregul lib. 2. c. 3.

pit ad normam Canonum revocat; tantum denique distat Græcus à Photiano, licèt in Græciâ nato, quantum à Græco discrepat Turca, ut ut natus in Græciâ. Hæc olim dicere Romæ libuit, cùm ibi per deceptores hujusmodi Gens nostra vilesceret, quanto magis diversa à Latinis Episcopis Romæ degentibus, tanto aptior illi veritati constituendæ, quæ planè comprobat, Romæ Latinorum Episcoporum, præsente purpurâ, minimè vilescere dignitatem.

V. Apage ergo, Marguni, & secundam calumniam, quam ingeris Purpuræ; atque hìc, unde Romam criticè contemplamur, fatere, nullum esse fastum in Purpurâ. Quid de Avaritiâ, quam Romanis Pontificibus objicis? Planè ridere subit, licèt irato. Neque enim præter risum, sonorumve cachinnum, quidpiam meretur aliud adeò manifestum, ac turpe mendacium, quod non unus, alterve aliquis testis, sed integra Urbs, eademque toto Terrarum Orbe notissima comprobat, demonstrat, ostendit. Hactenus jubebas, nos Romam ascendere: nunc te invitum cogemus ingredi Romam. Vides, quâ mole se se erigat, atque, ut ita dixerim, nubibus ipsis minetur Petro Templum erectum? Si Aream regiis fontibus irriguam, ac theatrali porticu septam consideres, dices, Urbem in Urbe alteram columnarum silvâ mœnitam. Si extructas ad latus Templi dextrum ingredienti ædes adspicias, credes in Vaticanum migrasse Palatium. Si templum ipsum ingrediare, fatebere, nihil in Orbe Terrarum fuisse sumptuosius. Camerata laquearia auro illito circumquaque nitentia, strata pavimenta marmoribus, parietes crebro fornice curvati, pluribus erecti tholulis, absidibus variis, & peristyliis distincti. Jam ipsum intus Templi fastigium mirâ altitudine concavum, tessellatoque depictum opere, cui subjacet Aræ maximæ tholus latè conspicuus, striatisque incubans, atque affabrè contortis Corinthio ex ære columnis, quanto majestatis horrore videntis animum implent! Imminent hæc Piscatoris Tumulo, quem non marmora, sed contegunt gemmæ, pretiosa duritie circumplexæ fornices subterraneos, ut in Templo Petri Romano jam non videantur divitiæ, sed calcentur. Quid de longo, perennique ordine lampadum, quas argentum numerosì sustinet capsâ? Quid de addictis Aræ maximæ Ornamentis, quæ aurum non linit, sed solidat? Quid de vestibus ministrorum, quas pretium non ornat solùm, sed onerat? Vide in conspectu auratam Apsidis recedentis scenam, quam Sedes Petri sublimis, quaternoque æneo Colosso subnixa implet. Rigent ibi ad Sedis Apostolicæ obsequium Græcia simul, & Latium. Sed supremæ Sellam potestatis hæredem, hoc manibus sustinet, illa humeris, ut scias, eam Sedem, quam vos Photiani, dejicere frustra nitimini, robustiùs Latinis ipsis, à Græciâ nostrâ fulciri. Majora vidimus, minora perpendito. Nil mirum esto, nil grande, si quam Aram non ditent scalpri, vel pennicilli miracula, si quem locum non consecrent Divinorum Sanctissima lipsana. Hæc inter jacet in Chrysostomi cinere Nostra facundia, in ossibus Nazianzeni Græca Theologia. Utraque sanè exul à Patria, felici tamen exilio, quo fit, ut vestris à sordibus, quas sæpe verbo, scriptoque damnarunt, sint procul; Romanâque in luce, quam olim appellarunt, laudarunt olim, augustiùs requiescant. Romanum Petri Templum adspeximus. Grande, inquies, pretiosum, & mirum! Nempe hoc Romanorum Pontificum opus est: nam quod Constantinus extruxit, quantula hujus, quàm mendica pars est! Peto, Romanum hoc opus avaritiam Pontificum indicat, an effusam, profusamque liberalitatem? Perge mecum ad vicinum Divini Flaminis Nosocomium. Aspice languentium multitudinem ære publico procuratam. Vide infantium expositorum populum publicis altum expensis. Considera ministrorum greges stipendiis publicis obligatos, numera census insumptos, numera catenata dispendia, sumptus numera quotidianos. Et hæc Romanorum Pontificum opus sunt. An tibi hæc avaritia videntur, an potiùs pia, planèque prodiga liberalitas?

VI. Vis, & recentia notemus? Quid hic, quem superstitem adoramus, optamusque diu superstitem, Innocentius XII. Mendicitati contulerit, audi. Erronem deduxit à compitis, publicis ædibus egenam donavit: alit censu annali decreto, millenumque auctam in populum stipendiaria liberalitate tuetur: & ne liberalitas Principis vitio serviat, publico altam ex ære ad utilitatem publicam adigit; ausus Mendicitatem utilem Reipublicæ facere, ausus Munificentiam eò compellere, ut tantum exigat, quantum dedit. Non enim inertiæ Ptochotrophium erexit: coegit inertiam mirâ sanè Charitatis industriâ per liberalitatem, quâ fruitur, fieri laboriosam. Felices pauperes hoc Pontifice, queis hoc Pontifice licet liberalitatem Principis suis operis emereri. Felicem Pontificem, cui post homines natos licuit, sine damno Reipublicæ, Reipublicæ opibus ditare Pauperiem; felicemque Romam, cui uni contigit, in tantâ pauperum turba sine pauperibus esse, quemadmodum crebris olim excidiis dirutæ, per Pontifices suos, fieri contigit pulchriorem. Neque enim uno tantùm in loco Pontificum Romanorum largitas stetit. Vagata Urbem est, quam peregrè deductis ditavit fontibus, ædificiis sumptuosè constructis ornavit, salientibus usquequaque dispersis, fecit passim irriguam. Ipsis etiam antiquæ Romæ ruderibus munificè benigna consuluit, quæ vel sepulta luci restituit, vel collabentia novâ ruinâ prohibuit, vel si quando reperit integra, magnificentiùs sarta, Deo, Cælitibusque consecravit. Scilicet hæc Romanorum Pontificum avaritia est, quam ni è vestigio liberalitatem, & quidem regiam fateare, quid erit, quin te statim jubeam in Anticyram navigare? Idem de Romanorum Pontificum certissimâ liberalitate suffragium feret rogatus sententiam dicere Orbis Terrarum, cujus nullus est angulus, quo Romana liberalitas non pervaserit. Navigavit (1) hæc olim in Græciam, ut inde ad utilitatem Græciæ OEcumenicam Synodum Romanis sumptibus congregaret. Navigavit in (2) Asiam, ut ibi vel Regibus Armenis ferret suppetias, vel Barbaris

Palæ-

(20) *Ad Decretal. collect. 115. n. 3.*

(21) *Apud Planud. in Adag. cent. 3. n. 27.*

(22) *Thren. 1. 4. n. 5.*

(1) *Vide Acta Concil. Floren. ab initio & ibi Sguropulum.*

(2) *Vide tom. 3 Ep. secret. p. 266. & 267. Raynal. in Annal. an. 1329. n. 94. & an. 1336. n. 40. & seq. Guliel. Tyr. de Bello Sacro per tot. Bar. an. 1095. à n. 35. & deinceps.*

Palæstinam eriperet. Navigavit in (3) Africam, ut Æthiopum populos erudiret; utque Sol Oriens, Occidensque triumphale Christi nomen adoret, utrosque navigavit (4) ad Indos. Dicam mirum aliquid, sed verum. Ut præsentiùs Romanorum Pontificum liberalitas beneficia sua Orbi universo conferret, in Urbem Orbem (5) deduxit, extructisque præcipuarum Gentium Collegiis, grande in se Virtutum omnibus Gentibus indixit Emporium, in quo cum sapientia Fidem Orthodoxam gratis licitarentur. Dixerit Assentatio nempe (6) Poetica, nullam sub Romanis Cæsaribus tam barbaram fuisse Gentem, ex quâ spectator non esset in Urbe: Veritas dicet, Urbem sacro hoc felicem Imperio Orbis esse reverà totius hospitium: ut quantum olim Avarities Romanorum Cæsarum luxuriosa, Orbem Terrarum universum depopulata populis abstulit, tantum reddat Romanorum Pontificum largitas casta, clarissimarum Gentium juventutem augusto sinu complexa, quam mox Gentilibus venerabilem planè restituat, nempe vel auctam dignitatibus, vel Sapientiâ nobilem, Fideique, quod Caput est, Orthodoxæ stipendiariam. Ita Romanorum Pontificum liberalitas Romæ cum hæresi congreditur comminus, eamque beneficiis suis profligat, queis Christianæ Securitati prospiciens eminus cum Barbaris pugnat. Ecquod enim in Barbaros usquam bellum capessitur, in quo pretiosâ societate largitas Romana non militet? Ecquod prælium sacrum initur, in quo emptus aurò Romano sanguis non rubeat? Ecquæ reportatur ex hostibus Christiani nominis Victoria, cui reportandæ damna non conferant sua Pontificum Romanorum Æraria? Hæc, affirmatè dixerim, vincunt ubicunque pro Christo pugnatur, tantâ ubique liberalitatis ingenuæ pompâ, ut, cùm Principibus Orthodoxis ubique opulenta deproperet spolia, sibi pauperiem unam undecumque seponat.

(3) *Vide Ciapium in vita Grego. XIII.*

(4) *Vide Bartholã in Asia sub initium.*

(5) *Vide Bonplanũ in Vita Gregorii XIII.*

(6) *Martial. libr. de spectacul. alias lib. 1. Epigr. 3.*

VII. Hactenus producta in testimonium Roma, imò Terrarum Orbis universus rejecit Margunianas calumnias, quas si priscus aliquis, vel recentior Photianus objecisset, assererem dementes, iniquas; cùm eas Margunius ipse proponat, planè detestabiles censeo. Etenim eâ tempestate scribebat, cùm, si unquam aliàs, manifestissima, celeberrima liberalitas supremum Petri solium insederat. Scis lector, quem innuam. Gregorius hic est ordine Tertius Decimus è Boncompagna Familia Bononiæ decus. Nemo hoc Principe liberalior, nemo profusior, per quem vel ipsa Prodigentia Virtutis nomen emeruit. Si quid (1) historiæ credimus, si quam fidem traditæ à Majoribus Veritati præstamus, Bis decies centena aureorum millia pauperibus ditandis effudit: Tricies centena millia Collegiis extruendis, dotandis impendit: Quadragies centena millia vectigalibus minuendis addixit; clemens adeò, ut nunquam stipem petenti negaverit, largus adeò, ut sumptibus nunquam pepercerit, adeò pene dixerim prodigus, ut privatis populorum necessitatibus consulens Ærarium publicum expilarit. Peragrabat Urbem pedes, equesve ipse creberrimè, ut beneficia sua per Urbem circumferret, cùmque aliis curam omnem regundorum Civium mandasset, sibi uni liberalitatis Provinciam delegaverat, cujus is amor Gregorio, ut vel ipsum crimen Majestatis amaverit, si quando munificentiam provocasset. Nam fortè, cùm ad Lateranum contenderet, circum egenorum turba stipatus, defecissentque loculi, quos irata Ministrorum cupiditas cogebatur effundere, plebs amico quodam furore concita repentè circumfusa est arctiùs, vadentemque dextrorsum Pontificem, sinistrorsum abripuit. Irasci aliqui, alii mirari, ridere, ac frui vi peramicâ mitissimus Pontifex: plebs urgere, affundi dilectissimo Principi, plaudere, furere, secumque dilectum Principem circumducere. Ibat captivo Principe dives paupertas, nec priùs pio scelere abstitit, quàm delati iterum numi, effusique Plebis oppressere Caritatem penè dixerim furiosam. Tunc rursus plausus ingenuus, rursus liberale tripudium, acclamatio rursus communis: dataque venia inaudito latrocinio, quod Amor fecisset. Hic Romæ liberalitatis sacræ triumphus, cùm hæc Margunius ex industriâ scriberet, ac Romanas Tiaras avaritiæ damnaret. Quo fit, ut callidus Morum Margunii putem, hæc ipsa manifesta mendacia, quæ dicit, aliò collimare.

(1) *Vide Ciapium, & Bonplanum ubi supr.*

VIII. Nec vana suspicio; nam propterea Margunius Romanos Pontifices sordidissimi criminis accusavit, ut & Sacrilegos diceret, & hæreticos appellaret. Audi, si libet, quæ post jactata mendacia vir nequam (1) effutit. ἡ δὲ πλεονεξία τῶν πάπιδων τέτων, ὅσι ὅτι, ἐ τὸς νομικὸς γάμες λύεσι φανερὰ λαμβάνοντες ἀργύριον ἄπειρον, οἱ λέγοντες παντελῶς ἀλύτες εἶναι τὸς γάμες· ἀγκαλὰ καὶ ὁ Χριστὸς λέγει, τὸς δὲ εἶναι ἄλυτες πάρεξ μοιχείας, λυτὸς δὲ διὰ μόνην μοιχείαν, καὶ τἔτο λέγεσιν, ἵνα φανῶσι κατὰ μέρος μὲν ἱερόσυλοι, κατὰ μέρος δὲ καὶ διὰ τἔτο χριστομάχοι αἱρετικοί. *Avarities autem Pontificum Romanorum tanta est, ut palam & matrimonia solvant propter multam pecuniam, ii nimirum, qui dicunt omnino matrimonia solvi non posse. Atque hoc affirmant, quamvis Christus dicat, solvi non posse, nisi ob adulterium, solvi autem ob adulterium posse. Nempe ut videantur partim quidem Sacrilegi, partim verò ob hoc etiam hostes Christi hæretici.* En quò Romanorum Pontificum avaritiam Margunius produxit: ut nempe Romanos Pontifices graviorum criminum accusaret. En quò manifesta mendacia contexuit, ut scilicet manifestissima proferret, tandemque Photianam hæresim obiter, sed sanè ad insinuandas rudibus populis Photianas ineptias appositè, confirmaret. Quò magis enitendum reor, ne quid horum illi ex voto succedat. Nec difficilis opera in primo, quod falsum est apertissimè, imò addo, esse prorsus absimile vero. Quis enim simile vero putet, legitima, rataque Matrimonia, &, uti dicimus, *consummata* palam ab iis solvi, qui, teste Margunio, docent, nullam ob causam ea Matrimonia solvi posse? Quis credat, supremos Principes nullius egenos, vectigalibus, tributis toto Orbe Christiano corrogatis ditissimos, ob privatam pecuniam, impares certè proventibus pu-

(1) *Nota 5. in Can. 3. S. Cyrilli.*

blicis, quos jure possident Principatus, in eas trahi posse sordes, ut, quod palam fatentur nefas, perpetrent palam? Quis denique sibi persuadeat, liberalissimos Principes, quorum opibus publica Religio munitur, privata Pietas exigitur, Fides denique Orthodoxa procuratur, eò posse manifestæ improbitatis deduci, ut, quod decernunt hæreticum, id agant passim, ac peragant? Hæc uoa superest ratio convincendæ calumniæ prorsus enormis, planèque intolerabilis, præsertim cùm ea nnlquam probetur, certo aliquo Pontifice in medium prolato, qui tantum scelus admiserit. Probatur potiùs oppositum celeberrimo facto, imò verò infelici Ecclesiæ Britannicæ catastrophe, cujus florentissimum Regnum Romanis Pontificibus tributarium, unde ex piâ Majorum liberalitate ingentem, pretiosumque Roma censum quotannis agebat, Romanorum Pontificum Orthodoxa saoè, securaque rerum omnium constaotia, inficiata Matrimooiom à se solvi posse legitimum, perdidit. Rem, ot accidit, referre par est: nam eam & (2) Margunius Græciæ proponit tot mendaciis ad invidiam Romanæ Sedis instructam, nt operæ pretium sit, Græciam scire, quid illam de re tantâ credere oporteat.

(2) *In Antirrh. pro Marco c. ultimo.*

IX. Henricus (1) Ordine VIII. Anglorum Rex inter Reges lurco famosus Annam Bolenam miserrimè deperibat. Putabatur illa Thomæ Boleni aurati Equitis filia; non erat tamen. Quippe Londini nata eo ipso biennio, quo procul ab uxore Bolenus Parisiis egerat Legatum Henrici, qui Bolenum ei muneri addixerat, quò ejus absentis uxore liberiùs frueretur. Quò fit, ut ex gravissimorum virorum sententiâ, matrisque ipsius confessione Henrici filia ipsa illa, quam deperibat Henricus, Anna Bolena censeretur. Erat huic procera corporis moles, capillus niger, oblonga facies, color subflavus, quasi icterico morbo laboraret. Dens in superiore gingivo prominebat paululum, dexteræ sextos digitus fuerat adgnatus, tumebatque sub mento guttur, quod tamen artificiosè celabat. Cæterùm symmetria corporis mira, labiorum pulchritudo rara, sales verborum multi: saltabatque, atque sonabat ingeniosè; quæ omnia in sumptuoso, Gallicoque vestiendi apparatu leporem fœminæ augebant. Hoc Annæ Corpus, at animus superbiâ, atque ambitione perditus, iovidiâ tumeos, lasciviâ effrænatus. Annorum quindecim virgo esse desiit, stuprum passa à pinceroa Thomæ Boleni, & ab ejusdem sacerdote à Sacello; Missa deinde in Galliam, atque in ædibus equitis cujusdam educata, indeque ad Regiam translata tam impudicè vixit, ut Equa Anglica vernaculo sermone Gallorum appellaretur: Mox etiam, cùm in deliciis Regi Gallorum esse cœpisset, mula Regia dicta. His addebat & impietatem hæresis, quippe Lutherum secuta. Hoc miro Virtutum apparatu ornata fuit Anoa Boleoa, quam exaggeratè adeò laudat (2) Margunius, Annæ Bolenæ addictus magis, quam Henricus ipse: quippe Margunius axteram, extraneam, extinctam eximiis laudibus effert, quam Henricus gentilem, & filiam, & Amasiam, & coojugem, ream incestus nefarii, manifestique adulterii publicè damnatam ordinariâ pœnâ multavit. Sed aote hæc Bolena cùm è Gallia io Angliam rediisset, receptaque in aulam comperisset, quàm facilè Henricus priorum pertæsus novis amoribus implicaretur, nunquam neque precibus, neque pollicitationibus adduci potuit, ot Regi se se permitteret: se enim non oisi marito concubitum concessuram. Cæterùm, præter coitum, reliquorum omnium Regi potestatem faciebat. Cum illo frequeoter amatoriis sermonibus diem terere, saltare, colludere: quibus artibus ita Regis animum circumduxit, evertitque, ut penè amore demens Catharioam repudiare legitimam conjugem, Anoam ducere, constituerit. Ergo ad id missi Legati Romam, qui repudiandæ uxoris potestatem deferrent. Respondit Clemens VII. Sapieotissimus Pontifex, non sine causæ cognitione id fieri fas: nam, si ratum Matrimonium, atque legitimum, perfectumque, solvi oon posse. Actus ob eam caussam doctissimorum Virorum Cooventus, constitutumque, re cognitâ, Matrimonium Regis, & Catharinæ legitimum esse, nec posse dirimi ullo pacto. Verùm, cùm Legati Judices in Angliâ ipsâ rei cognosceodæ curiosiùs peterentur: hi dati Volsæus, & Campeggius Cardinales, atque huic imperatum, oequid inconsultâ Româ decerneret. Rervenit Campeggius Londinum: cœpta est de Matrimonio quæstio. Admissa coram Tribunali Regina, appellato Pontifice, discessit. Eâ egressâ, instare Rex, petere seotentiam Judicum ultimam. Ejus rationes propositæ, à Procuratore Reginæ penitùs rejectæ, ac profligatæ sunt: id, quod præstitere Theologorum eâ tempestate doctissimi. Quare Pontifex tandem revocatâ ferendæ Senteotiæ potestate Legatis, totius causæ aleam avocavit ad se. At Rex pecuniâ fidem Academiarum totâ Europâ notissimarum tentare, ut latâ ex corrupto spuriis interpretationibus Jure senteotiâ, labans undequaque repudium confirmarent: obtinuitque aliquorum suffragium; paucorum tameo, cùm penè omnes Academiæ, earumque potissimi Professores, imò & Oxonienses ipsi, & Cantabrigienses in Angliâ divortium tam impium planè detestarentur.

(1) *Vide Nicolaũ. Sanderum de schism. Anglicã. lib. 1. post init.*

(2) *d. c. ultimo*

X. Hæc rei certissimæ, notissimæ narratio, atque hæc gravissimæ quæstionis historia, ooo qualem eam Græciæ proponit (1) Margunius ludicram, levem, atque ridiculam. Hunc ego porro præsens interrogo, an io re tantâ putet defuisse Henrico pecuniam, quâ Romanorum Pontificum aoimos, si Avaritiæ ulli essent obnoxil, posset labefactare? Ao existimet, si potuisset id, quod tantâ vi furiosus petebat, ope pecuoiæ consequi, sumptibus parciturum? Certè, si quid adhuc mentis noo penitùs perditæ reliquom Margunio est, affirmabit utrunque. Ioferam ergo, rem processisse Regi Anglorum ex voto. At oppositum contigit: nam Clemens VII. diplomate dato aono Christi MDXXXIII. Matrimonium Henrici cum Catharinâ Aragoniâ verum, ratumque, nuptias autem cum Bolenâ nefarias, adulterii reas, abrogandasque solemoiter declaravit. Quo Decreto accepto, adeò Heoricus exarsit, tantumque concepit in Romanos Pontifices odium, ut

(1) *d. c. ultimo*

statim

statim edixerit, ne cui aliquid Româ petere, ullumque Romæ obsequium præstare liceret: mox inauditum facinus ausus, laicus homo, planèque profanus, supremam in Ecclesia Britannica sibi potestatem asseruit; seque Ecclesiæ illius Caput impudentissimè dixit. Itum deinde in cædes promiscuas, quarum syllabum texit Sanderus (2) *αὐτόπτης*, ex quo hæc omnia desumpsimus: spoliata Templa, stupratæ Deo sacratæ Virgines, ejecti, multatique Sacerdotes, sacra omnia, atque profana diruta, obruta, profligata, viaque tandem strata aditum undequaque quærenti hæresi, quâ duce seditio, impietas, & in Reges ipsos repetita rebellio Regnum illud pessum dedit, quo nullum in Orbe Christiano Regum suorum numerosâ sanctimoniâ clarius, populorum suorum inclitâ pietate nobilius, Ecclesiarum suarum manifestâ religione erga Romanos Pontifices obsequentius. Adeò verum est, vel ipso facto palam evinci, non ita sordido lucri cupidine Romanos Pontifices subigi, ut ob pecuniam solvi Matrimonia patiantur, quæ rata, immota, intacta, insolutilia voluere etiam cum jacturâ integri Regni, etiam cum nobilissimæ Gentis defectione, etiam cum certâ pernicie florentis Ecclesiæ, atque optimè de Orthodoxâ religione semper emeritæ.

(2) d. lib. 1. schism. Anglic. post med.

XI. Neque id hercle mirum. Quid enim possit, aut ritè audeat in rata, perfectaque Matrimonia Romanus Præsul Dei sanè Vicarius, sed homo, cùm Christus palam (1) edixerit: ὃ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω. *Quod Deus conjunxit, homo non separet*. Frendeat Margunius, fœderatique Margunio Photiani incondito, ut assolent, fremitu deploratam sententiam tueantur. Hoc est, quod asserimus, hæc Christi sententia est, Christoque nobis authore credenda, servanda proponitur. Deo auspice copulatum conjugium ab homine resolvi non potest. Vel si hæc sententia non placet, agite dum, Photiani, rationes vestras exponite. Nam olim in Synodo (2) Florentina hujus hæresis accersiti, palamque à Latinis, quòd Matrimonia solveretis, accusati, vestras vos ad idipsum rationes habere reposuistis. Eas tamen neque vos unquam edidistis, neque ego olim vestra in Secta natus, & ut cum Apostolo (3) pervicaciæ meæ laudes miserrimas jactem: περισσοτέρως ζηλωτὴς ὑπάρχων τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων: *abundantiùs æmulator existens paternarum mearum traditionum*; nusquam deprehendi. Etenim apertissima sunt verba Servatoris (4) Christi: ὃς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχᾶσθαι, καὶ ὃς ἂν ἀπολελυμένην γαμήσῃ, μοιχᾶται. *Omnis, qui dimiserit uxorem suam, exceptâ fornicationis causâ, facit eam mœchari, &, qui dimissam duxerit, adulterat*. Quæ verba, si verum volumus, nec inutili disputatione ad tuendum positum utimur, duo nobis insinuant, primâ, postremâque parte periodi. Prima docet Divinus præceptor, ne quod ad torum maritalem attinet quidem, fas esse, conjuges invicem separare, nisi ob adulterium, vel, uti dicimus, *fornicationem*, aliudve par, majusve piaculum. Postrema verò præcipit, ne ob adulterium quidem, aliudve piaculum, Matrimonii vinculum solvi posse. De primo nulla est nos inter, & vos controversia. Secundum iis dumtaxat non planè probabitur, qui veritatis quærendæ causa non disputant, sed Judæorum more veritatem exosi ignorantiam suam amant, eandemque rudi sanè, Græco tamen ingenio, per fas, nefasque tuentur. Etenim, ut argumento utar (5) Bessarionis nostri, quo præcipuo utitur more suo alienis opibus, Græcisque præsertim, in Græcos pugnacissimus (6) Bellarminus, ea postrema Christi verba, vel universim, generatimque accipienda sunt, vel cum exceptione, *nisi ob fornicationem*, quam verba priora præseferunt. Si generatim sumantur, sequitur, non fuisse ita dimissam eam, quæ verbis illis dimissa dicitur, ut vinculum Matrimonii solveretur, sed ita, ut prohiberetur tori commercio: non enim adulterii reum diceres, qui dimissam duxisset, ni dimissa viro adhuc priori obligata censeretur. Quare, si generatim, quacunque ex causa dimissam qui ducit, adulter est, jam quacunque ex causa dimissa obligata viro priori est. Quòd si ea verba non sine exceptione recipias, ut sensus sit, qui dimissam (excepta causa fornicationis) ducit, adulterat, jam melior erit conditio mœchæ, quàm pudicæ. Mœcha enim ob adulterium à viro repudiata libera, suique Juris censebitur, liberrimèque, cui voluerit, nubet, quippe vinculis Matrimonii prioris penitùs absoluta. Contra innocens per nefas, atque injuriam dimissa, neque priorem maritum habebit, nec alteri nubere quiverit. At hoc quis ferat? Quisve tam bardus, ut iniquum prorsus haud putet, planèque absonum legi Christianæ, quæ hac verè Photiana, stulta nimirum, interpretatione proposita favebit noxiæ, innocuam castigabit? ἀντερεῖ ἄν τις τῶν ἡμετέρων, δοκῶν ἑαυτῷ σοφιστεύειν, καὶ μηδὲ τὰ λεγόμενα συνιείς, inquit (7) Bessarion, ante integrum sæculum, merum, putumque Margunium vaticinatus; *dicet aliquis ex Nostris, qui sibi maximè sapere videbitur, cùm ne ea quidem, quæ dicit, intelligat*. Dicet, sententiam Christi generalem esse in verbis postremis, planèque prohibere, ne quis quacunque ex causa dimissam uxorem ducat: nam injuriâ dimissam, quippe viro adhuc priori obligatam duci non posse; jure verò repudiatam, solutam sanè esse, sed novo connubio in pœnam patrati criminis abstineri.

(1) Matth. c. 19. n. 6.

(2) Sess. ultima.

(3) ad Galat. c. 1. n. 14.

(4) Matth. c. 5. n. 32.

(5) Epist. ad Gennad. P. CP. longe post med.

(6) Tom. 3. contr. ult. de Matrim. lib. 1. c. 16. in princ.

(7) ibid. in medio.

XII. Hæc est Photianorum mira, solemnis, atque ubique jactata responsio. Verùm hoc primum interrogo, ea quânam ex sacrâ paginâ eruitur? Quibus Sanctorum Patrum confirmatur effatis? Quâ ratione, quâ lege Canonum constituta proponitur? Peti principium audies, si quidquam responsioni tam fatuæ opitulaturum adducant. Adde, mores eâ Photianos damnari. Nam, si dimissam quacunque ex causâ non licet uxorem accipere, sive dimissa injustè sit, quòd ligatam, sive dimissa sit justè, quòd ream adulterii; unde fit, ut (1) matrimonio soluto alterum, alteramve patiantur novum inire connubium? Quo Jure permittunt, repudio coram Episcopo solemniter interposito, dictisque (2) illis, quæ ex Jure civili, atque Ethnico ad Ecclesiam transtulere: *γύναι, φέρε τὰ σά*: *mulier, tua tibi agito*: utrique liceat ad novas nuptias convolare, nullo

(1) Vide de hoc Canonarch. in synod. de sponsal. 3. 4. 5. Margun. not. 94. in Can. Apost. Confess. Tract. Theol. de Matrim. c. 34.

(2) extat apud Matth. Monach. in qq. Matrimon. tit. quib. ex caus. solvit. Matrim.

nullo discrimine habito, nulla interjecta consideratione innoxii, noxiive, jure, vel injuria repudiatæ? Accedit postremò, quod Photiana stoliditas non animadvertir: ea responsione nodum difficultatis non eludi, nedum absolvi. Nam, quòd adultera dimissa pœnæ nomine haud pòssit nubere, cùm tamen ex repudio sit libera, facit sanè, si ioeatur cum alio, conjugium criminosum, & si vis etiam facit irritum, noo tamen adulterium, ut Christus asseruit generatim, quemadmodum affirmas, docens, qui dimissam duxerit, μοιχᾶται, *adulterat*. Adulterium enim est alieoi tori violatio, ut Jura (3) probant, recipiuntque Nostri cum (4) Attaliata, & Matthæo (5) Monacho, Demetrio (6) Chartophylace, Theophilo (7) Theologorum Principe, & Phobeno (8) Judice Hippodromi. Explicant Latini cum (9) Gnffredo, & (10) Hostiensi, quibus adstipulatur (11) lex Julia. Et probatur ex Etymologia Latina, vi cujus adulterium dicitur quasi *adalterium*, hoc est, transitus ad alterius torum, vel meliùs ad alterius torum accessus, quemadmodum docet (12) Papinianus, enucleaotque religiosiùs Joannes (13) Kalvinus Lexicographus, & operosi Indicis author Stephanus (14) Dayòz. Noo erit ergo adulterium, sed criminosus alius concubitus matrimonium illud, quod causâ adulterii dimissa, atque adeò libera, novis auspiciis celebraverit. Quare nec is, qui dimissam hujusmodi duxerit, adulterabitur, falsùmque penitùs erit, quod Christus universim, generatimque constituens propalam autumat: *qui dimissam duxerit, adulterat*. Quod ne dicamus Photianè prorsus, aut impiè, dicendum erit, generali illo axiomate vinculum matrimonii homini esse, atque affirmari prorsus inextricabile.

XIII. Hinc, ubicunque Servator de vinculo hujusmodi præcipit, generalibus verbis conceptam sententiam proponit, universimque docet, nuoquam ita dissolvi matrimonium contractum, consummatumque, ut liceat ad novas nuptias transire. (1) Propterea. ὃς ἐὰν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμήσῃ ἄλλην, μοιχᾶται ἐπ' αὐτήν, καὶ ἐὰν γυνὴ ἀπολύσῃ τὸν ἄνδρα αὐτῆς, καὶ γαμηθῇ ἄλλῳ, μοιχᾶται. *quicunque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super illam, & si uxor dimiserit virum suum, & alteri nupserit, mœchatur*. Similiter (2) alibi. πᾶς ὁ ἀπολύων τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ γαμῶν ἑτέραν, μοιχεύει, καὶ πᾶς ὁ ἀπολελυμένην ἀπὸ ἀνδρὸς γαμῶν, μοιχεύει: *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur, & qui dimissam à viro ducit, mœchatur*, Omnium luculentissimè Paulus (3) Apostolus: τοῖς δὲ γεγαμηκόσιν, ait, παραγγέλλω οὐκ ἐγὼ, ἀλλὰ ὁ κύριος, γυναῖκα ἀπὸ ἀνδρὸς μὴ χωρισθῆναι, ἐὰν δὲ καὶ χωρισθῇ, μενέτω ἄγαμος, ἢ τῷ ἀνδρὶ καταλλαγήτω, καὶ ἄνδρα γυναῖκα μὴ ἀφιέναι. *Iis autem, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus: uxorem à viro non discedere: quòd si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat*. Quæ verba, medius fidius, si qua mens est Photianis, impiam ipsorum seotentiam planè profligant. Nam primò prohibent, conjugem à conjuge separari, ut intelligas, sine causâ separari conjuges invicem non posse. Deinde sub hypothesi legitimi divortii jubet, separatos conjuges innubos deinceps esse. Quæro, quæ causa divortii justa? Non alia sanè, nisi quæ à Christo decernitur, vel illi mioimè absimilis, vel etiam gravior. Igitur separatos invicem conjuges, etiam ex causa per Christum decretâ, innuptos oportet esse deinceps. Non igitur separatum quoad torum conjugium, solutum est quoad vinculum. Nam, si quoad vinculum solutum est, liber uterque: quòd si liber uterque est, ᾧ θέλει, γαμηθῆναι, μόνον ἐν κυρίῳ, *cui vult, nubat, tantùm in Domino*, juxta dictum (4) Apostoli, cujus ex verbis (5) Augustinus etiam Photianis sanctissimus, sapientissimus, nostræ tamen sententiæ propugnator acerrimus sic affirmatè constituit, sic robustè sententiam Photianorum impugnat. *Hæc verba Apostoli toties repetita, toties inculcata, viva sunt, sana sunt, plana sunt. Nullius viri posterioris mulier esse incipit, nisi prioris esse desinat, esse autem desiuit, si moriatur vir ejus, non fornicetur. Licitè igitur dimittitur conjux ob causam fornicationis, sed manet vinculum prioris. Propter quod* (audiaot Photiani) *propter quod fit reus adulterii, qui dimissam duxerit, etiam ob causam fornicationis*. Scio multa ineptè hue congeri à Photianis, quæ tanquam sua (6) Cajetaous, timidè tamen, & inenostaoter proposuit, explicatque hostis acerrimus Cajetani ex eadem Prædicatorum familia Ambrosius (7) Catharinus. Ea tameo adeò inepta sont, seque ipsa invicem oppugnantia, ut responsione minimè indigeaot, quam sanè & oumerosam, & solidissimam iisdem præstitit doctissimus (8) Bellarminus, io quo fas erit Photianis ineptiarum suarum syllabom Cajetano tributum percurrere; earundenque supervacaneam refutationem agnoicere. Nam Græcis plus authoritatis conferre videbitur ad hujus quæstionis decisionem sacerrimorum Ecclesiæ Parrum Opinio, docens, ratum inter fideles Matrimonium solvi non posse, quàm rabularum è trivin jactatæ per Photianos argutiæ, quæ toti palam Antiquitati repugnaot.

XIV. Certè, si quid credimus Apostolorum sententiis, credimus autem Græci plusquam oporteat, his generatim (1) interdicitur anathematis pœnâ propositâ, oe quis audeat uxorem dimittere, & alteram ducere, aut dimissam ducere, sine ullâ exceptione. Justious (2) Martyr, & (3) Athenagoras adulterum oniversim appellant eum, qui dimissam ab alio ducat: eademqoe (4) Clemens Alexandrinus affirmat, & apertiùs (5) Tertulliaous, qui Marcinni objicienti, Christum opposita statutis à Moyse docuisse, quòd permissum à Moyse divortium Christus vetuerit, Respondet; minimè vetitum à Christo divortium factum ex justâ causâ, vetitum sanè, vel post ipsum divortium conjugium alterum. Origenes (6) etiam, ubi retulit cuidam mulieri ab Episcopis quibusdam permissum, ut alteri nuberet, priore marito superstite, subdit, fecisse eos contra Scripturam. Jam quid Concilia? Audi, quid (7) Eliberina Synodus antiquissima censeat: *fidelis*, inquit, *fœmina, quæ adulterum maritum reliquerit, & alterum duxerit*

(3) c. non mœchaberis 32. q. 5.
(4) In Synopſ. tit. ad l. Jul. de adult.
(5) Schol. 2. in d. tit. de Adult. Attaliat.
(6) ad Novell. 31. Leon. & Const.
(7) In Synopſ. Novell. tit. de Adult.
(8) In explã. Tomi Unionis sub init.
(9) In sũ. tit. de Adul. n. 1.
(10) In sum. eod. n. 2.
(11) L. inter liberas §. lex Julia ff. de adult.
(12) In d. l. inter liberas §. 1. noi glos. in verb. nomine
(13) In lex. juris, dictio. adulteriũ.
(14) In Indice Juris ead. dictio. n. 2. circa med.
(1) Marci c. 10. n. 9.
(2) Luc. c. 16. n. 18.
(3) 1. ad Corinth. c. 7. in fin. & ad Rom. c. 7. initio.
(4) d. c. 7. 1. ad Corinth. in fin.
(5) lib. 2. de adult. conjug. c. 4.
(6) In c. 19. Matth.
(7) In adnot. ad Comment. Cajet. lib. 5.
(8) In d. lib. 1. c. 16. & seqq.
(1) Can. 48. apost.
(2) In Apolog. 2.
(3) In Apolog. pro Christ.
(4) Lib. 2. strom. c. ult.
(5) contra Marcio. L. 4. ultra med.
(6) Tract. 7. in Matth.
(7) Can 9.
(8) Can. 8.
(9) Canone 17.
(10) Canone 69.
(11) Canone 31.
(12) Canone 2.
(13) In Instruct. Armenor.

xerit, prohibeatur, ne ducat: si autem duxerit, non priùs communionem accipiat, quàm is, quem reliquerat, sæculo exierit, nisi necessitas infirmitatis dare compulerit. Et ante (8) decreverat, fœminam, quæ nullâ præcedente causâ, reliquit virum suum, & alteri se copulaverat, etiam in fine arcendam à communione. Ex quibus duo colliguntur, alterum, graviùs puniri, qui sine causa, relicto conjuge, alteram ducit: alterum, excommunicatione puniri eumetiam, qui, alterâ justè dimissâ, alteram ducit. Pœna autem gravissima indicat, crimen esse gravissimum. Notandum porro, utrunque decretum de iis esse, quos criminis pœnituerat: Quo magis evincitur criminis enorme delictum, cui ne correcto quidem pœna sacra remittitur. Similia his ab Eliberinâ vetustissimâ Synodo decretis constituunt (9) Melevitanum Concilium, & (10) Carthaginiense IV. (11) Aurelianense II. & (12) Nannetense, quæ confirmat post XIV. sæculum (13) Florentina, post XV. Synodus (14) Tridentina. Adstipulantur post Augustinum relatum (15) Ambrosius, & (16) Hieronymus eandem sententiã probans, factoque, ac exemplo communiens. Narrat (17) enim Fabiolam, quòd, repudiato marito, & adultero, & planè nefario alteri viro nupsisset, ab Episcopo publicè sacrâ, sed acerrimâ fuisse pœnâ multatam. Sequuntur ex Nostris (18) Chrysostomus, & (19) Theophylactus, ex Latinis (20) Innocentius I. Pontifex Patronus Chrysostomi, (21) Primasius, (22) Isidorus, (23) Beda, (24) Anselmus (25) Alexander, (26) & Innocentius Tertii, & post hos (27) Thomas, (28) Bonaventura, (29) Scotus, (30) Durandus, cæterique pugnaces Theologi. Ex quorum tùm Conciliorum, tùm omni ætate Sapientissimorum Virorum suffragin manifestum est, falsam esse Photianorum circa divortia, repudiaque sententiam, qui etsi cavillis plerunque ridiculis, aliquando subdolis locum (31) Matthæi, meo etiam judicio subobscurum ita reddant, ut ex causâ adulterii solvi posse rata, perfectaque matrimonia videantur, non tamen aut tanti sunt, aut tanti habendi, ut censeantur tantorum Doctorum authoritatem labefactare posse, ad quos nimirum sensa sacrarum Paginarũ subobscura, atque difficilia pertinet explanare, quippe qui vel privatim divino afflati Numine oculatiùs nitidissimam divini verbi caliginem perscrutati sunt, vel in unum, sacrumque cœtum publicitùs congregati repræsentarunt Ecclesiam, cujus est divinorum eloquiorum legitima interpretatio, ut probat more suo eruditissimè (32) Bellarminus.

(14) Sess. 24. c. 7. (15) In c. 16. Luc. (16) Epist. ad Amandum. (17) Ad Oceanũ de obitu Fabiolæ. (18) hom. 17. in Matth. (19) In c. 19. Matth. & in 1. ad Corinth. c. 7. (20) Ep. 3. ad Exuper. (21) In Comment. 1. ad Corinth. ad c. 7. (22) Lib. 2. de off. c. 9. (23) In c. 10. Marci. (24) In c. 19. Matth. (25) In c. vn parte de spons. (26) In c. gaudemus. de divor. (27) In 4. sent. dist. 35. (28) In d. dist. 35. (29) In d. dist. 35. (30) In d. dist. 35. (31) In d. c. 5. n. 32. (32) Tom. 1. Contro. lib. 3. de ver. Dei à c. 3. ad fin.

SECTIO V.

Probatio per testes Jure Græco constituitur, atque Testium conditiones aliqua proponuntur.

SUMMARIUM.

I. *Retunditur Calumniator Græcorum, simul ostenditur, Jure Græco probationem per testes esse Probationum potissimam.*

II. *Refellitur Margunius, & unà probatur, Jure Latino hanc probationem inter præcipuas haberi.*

III. *Eandem probationem aliis digniorem, naturalem maximè, universalissimam, & nobilissimam esse, quæ ex fine ejusdem confirmantur.*

IV. *Propterea rejici à testimonio viles, pauperes, criminosos, infames; idque quatenus. Coressii testimonium contra Marguniũ. Utile monitum Græcis, & Latinis, ne invicem alterutrius Gentis mores damnent.*

V. *Testes, ut probent, in judicio producendos esse. Fallit in examine, & probatione impedimentorum, de quibus agimus. Idoneos testes à Parte producendos. An spontè se offerentes probent? In examine Ordinum utrique, dummodo idonei, probant. Testi non jurato non esse credendum.*

VI. *Ignorantia Photianorum dolosa cur affirmet non jurato testi credi posse. An ante Cerularium & post, Photiani Sanctos habere potuerint; mendacia Nectarii manifesta.*

VII. *Ex libris corruptis non probari sanctimoniam hominum. Ex incorruptis lipsanis non rectè inferri homines illos Sanctos fuisse. Ethnicorum lipsana, & cujusdam equitis Rhodii Cretæ incorrupta.*

VIII. *Testi non jurato deberi credulitatem aliquam. Cogi posse per judicem, ac superiorem, testem ad testimonium. Id non ferendum, neque recipiendum die feriatâ.*

I. Diu me procul abstinuit à proposito Photianorum in Latinos effrænata malignitas, eòdem me revocat Latinorum quorumpiam in Græcos omnes intolerabilis prorsus iniquitas. Ii penes hos sumus, qui olim probationes ex testimonnin deductas rejecerimus, communique suffragio constituerimus, nihil ex testimonio probari posse. Ea propter Doctor quidam triobolaris nuperrimâ, cùm in causa Mercatoris cujusdam cognomento Spanopuli de eo quæreretur, utrum conditum ab eo testamentum ritè per testes probatum videretur, respondit, ineptè, cùm de Græcis agitur, quæri de probatione facta per testes, quando, ex Græcorum sententia, probatio ex testibus habita nulla est. Sed rabulam ineptissimum his, & aliis in Græcos insanientem consulti nos tunc abundè, & validè refutavimus, ostendimusque, Græcomastige hoc nihil esse dementius, qui cùm plurima dicat, eaque absurdissima, nihil usquam confirmat. Et hoc hercle, quod Nobis objicit, neque probat, neque probare poterit. Nam constitutissimi penes Nos Juris est, non solùm ex Testibus legitimam probationem esse, sed & probationem ex Testibus omnium probationum principem esse. (1) Attaliates: ἀξιοπίστους δεῖ εἶναι τοὺς μάρτυρας. καὶ παρέχονται ἐπὶ χρηματικαῖς, καὶ ἐπὶ ἐγκληματικαῖς ὑποθέσεσι. *Testes esse fide dignos oportet, & exhibentur tum in pecuniariis, tum in criminalibus causis.* Quo in loco Matthæus (2) Monachus: ἡ μαρτυρία, inquit, ἐξοχωτάτη γέγονε τῶν ἀποδείξεων ἁπασῶν, δι' ἀξιοπίστων γὰρ μαρτύρων πᾶσα ὑπόθεσις διαβεβαιοῦται. *Testimonium omnium probationum est optimum, nam ex testibus fide dignis omnis causa comprobatur.* Quinimò adeò penes Nos probatio per testes recipitur, ut, quemadmodum

Jus

(1) In synops. tit. 16. in princ. (2) Schol. 1. in d. tit. Attal. (3) L. 15. Cod. de test. & 11. Decretal. de test. cogẽ. (4) Ubi supr. §. 4. ante fin. (5) Schol. in Attal. d. tit. 16. in med. (6) ad Tit. Pandect. de testib. (7) In Prochir. utroqisæpe & in comment. ad novell. novell. 8. (8) De testimonio. quomod. fiat. (9) In synop. Jur. Græc. tit. de probat. §. de testib. (10) Epist. 3. ad Heliam.

(11) In medio. de ministris Eccl. (12) In 2. collect. Can. ad Can. Ancyr. in princ.

Jus (3) Latinum, ita & Jus nostrum per (4) Attaliaten propositum, doceat, cogi posse testes ad perhibendum testimonium, tùm in criminalibus caussis, tùm in pecuniariis. Quod Attaliatæ dictum licèt idem ipse anthor ibi accuratè circumscribat, attamen ex Jure nostro (5) Psellus ad unum tantùm Pontificem hac notâ contrahit: ὁ ἀρχιερεὺς οὐ μαρτυρεῖ, οὔτ' ἄκων, οὐδ' ἑκὼν πως, τοὺς δ' ἄλλους ἀναγκάσειας μαρτυρεῖν δικαίως, καὶ μᾶλλον εἰ τυγχάνοι τις τῶν κατωδεεστέρων πρὸς ἄνδρα δίκην ἔχων τὸν ἐπὶ δυναστείας· κἀντεῦθεν ὑπαλλάξωσι τῷ φόβῳ τοῦ δυνάστου τοῦ πένητος οἱ μάρτυρες· τότε γὰρ καὶ πρὸς βίαν εἰς μαρτυρίαν ἕλκονται, καὶ τ' ἀληθῆ τιθέναι. *Pontifex non est testis, nec invitus, nec aliquo modo volens. Cæteros verò ad dicendum testimonium cogere possis: præsertim si quis ex inferiorum numero litem adversus hominem in potestate constitutum habeat, atque hinc fiat, ut testes pauperis metu potentis illius deficiant. Tunc enim etiam per vim pertrahuntur ad dicendum testimonium, & ad deponendam veritatem*. Similia docet (6) Tipucitus, & ex illo (7) Harmenopulus, cujus de probatione hæc Græcis usitatissimâ adeò solemnis tractatio est, ut præter ea, quæ passim tradit de ratione, conditione, numero testium, libellum (8) etiam ediderit, quem in sua retulit (9) Diplovatacius, in quo sic orditur: ἡ μὲν ἀπόδειξις ἐν ταῖς δικαστικαῖς ὑποθέσεσι πολλαπλῶς γίνεται, τὸ δὲ ἄκρον αὐτῆς, τὸ κυριώτατον, καὶ ἀρχαιότατον, ἡ μαρτυρία. αὕτη γὰρ καὶ νόμῳ θείῳ συνέστη, καὶ πολιτικοῖς διατάγμασι στερροῦται. *Probatio in dicasticis causis variè fit: summa verò ejus pars, & præcipua, & antiquissima est testimonium. Hoc enim & lege divinâ constitutum est, & Jure civili confirmatur &c.* Omitto (10) Photium, (11) Balsamonem, (12) Aristenum, (13) Blastarium, & vetustiores Jurisconsultos nostros, qui eadem ad eandem sententiam contulere. Novissimè hoc ipsum propalam asseverant Barlaamus (14) Monachus CP, Hieremias (15) Patriarcha, Meletius (16) Patriarcha Alexandrinus, Georgius (17) Coressius, Maximus (18) Margunius, Metrophanes (19) Critopulus, & Christophorus (20) Angelus Photiani homines, quorum omnium communi, certoque suffragio illata Genti nostræ calumnia profligatur, evinciturque, probationem ex testimonio deductam Græcis probatissimam esse.

II. Idipsum Latinis commune est, receptumque. Neque enim fidem ullam meretur Margunius (1) affirmans: ὅτι οἱ λατῖνοι οὐχ ὑποδέχονται τὴν μαρτυρίαν, ἀλλὰ πάντα παρ' αὐτοῖς γίνεται διὰ προλήψεων, καὶ ὑποψιῶν, ἃς πολλαπλασίως κατὰ τὴν σχολαστικὴν αὐτῶν δεισιδαιμονίαν μερίζουσι, καὶ διαιροῦσιν, εἰς ἀπόδειξιν εἰσάγοντες τὸ δεόμενον ἀποδείξεως. καί ποτε αὐτῶν διδάσκαλος (μαγίστορας λέγουσι) εἶπέ ποτε, ὅτι ἀθέμιτον τῇ μαρτυρίᾳ πιστεύειν, πᾶς γὰρ ἄνθρωπος ψεύστης κατὰ τὸν προφήτην· διάθεσις μέντοιγε βάρβαρος, δυσσεβὴς, καὶ λατινική. *A Latinis testimonium minimè recipi, sed omnia constitui per præsumptiones, & suspiciones, quas multifariam ex Scholasticâ ipsorum superstitione dividunt, ac distinguunt, evocantes ad probationem, quod probatione indiget. Et quidam eorum Magister dixit aliquando, nefas esse testimonio fidem præstare: nam omnem hominem, ex regio Psalte, mendacem esse: sententia reverà barbara, impia, & Latina*. Nullam, inquam, fidem hæc narrans Margunius meretur. Primò, quia Margunio testi mendacissimo nulla fides. Deinde, quia testem producit Magistrum quendam nobis ignotum, & fortassis, quando cum calumniatore manifestario agimus, Magister hic nusquam apparuit, nisi in ore Margunii, neque unquam, nisi ex ore Margunii, locutus est. Sic nuper ad labefactandam initam, celebratamque Gentis utriusque Pacem in Sacrosanctâ Synodo Florentinâ OEcumenicâ, antiqua quædam exemplaria ejuratæ à quibusdam Constantinopoli pacis invenit (2) Nectarius, (3) vagus ille ex more Photianæ Sectæ Patriarcha Jerosolymitanus, qui vix annum in sua Ecclesiâ moratus, Asiam, Ægyptum, Europam ad corradendam pecuniam sanctissimè peragravit. Denique, qui fidem præstes Margunio hac in re, quam constantissimâ impudentiâ affirmat, cùm constet oppositum? Duos supra viginti Jurisconsultissimos Latinos de testibus, & attestationibus, earum fide, modisque, queis dicundo testimonio admoventur, in summâ de re ad hanc probationem pertinente fusè, plenè, doctèque agentes penes Jo. Baptistam (4) Zilettum reperies. Ingerit se se integer Juris (5) Pontificii Titulus, de Testibus, & Attestationibus: *neque ullus inter Latinos est*, Canonum, Jurisve peritus, qui, quæ spectant ad probationes, scribendo attigerit, disputandove, quin præcipuum inter probationes locum testimonio concesserit. Hanc ex testimonio probationem validissimam omnium censet (6) Abbas cum communi (7) DD. opinione, quam profert, probatque (8) Decius, & (9) Vivius cum (10) recentioribus. Nam firmiorem esse vivam vocem, quàm mortuam, ex Jure (11) ratum est, & asserit (12) Azo; & ea, quæ constant attestationibus voce prolatis, faciliùs considerari, cognoscique posse, quàm quæ scripto enunciantur, Mascardus (13) affirmat, quòd juxta (14) Innocentium animus vocis organo mentem suam explicat, &, ex dicto (15) Baldi, cor imperat linguæ: ipsa loquentis pronunciatio sæpe ad ipsius Attestationis conditionem agnoscendam penitùs judicem rerum callidum opportunè deduxit, ex Juribus (16) allatis eruditè per (17) Baldum.

III. Quare non modò validissimam omnium ex testimonio probationem adstipulati Græcis Latini dixere, verùm etiam digniorem aliis probationibus: quemadmodum videre est in omnibus hisce, quos hìc laudavimus; & fusè probat, ac doctè, ut solet, Andreas (1) Barbatia. Eandem (2) Innocentius asseruit probationem esse maximè naturalem, id, quod recipit & (3) Abbas, & (4) Vivius, addens eam ipsam maximè congruam Juri (5) divino dicenti: *in ore duorum, vel trium testium stat omne Verbum*. Quo Numinis effato conficitur, probationem ex testimonio supra omnes probationes esse etiam propterea, quòd protendatur ad omnia, cùm cæteræ certos fines habeant. Nam cùm cæteris probationibus, quas & retulimus utiles rei, qua de agimus, quasque omisimus, quippe nobis inutiles, non omnia proba-

(13) In Synops. Canon. Sect. 3. tit. 3. in med.
(14) De error. Latinor. c. 8. apud Canonar. de el Can. tit. de Canon. Pœnitent.
(15) In 2. respons. c. 1.
(16) In Epist. de land. Marci Ephes. ap. Canonarcham, ubi suprà.
(17) In Proœm. Theolog. Dogm. ubi de Martyribus.
(18) In notis ad Metaphrast. in vita 40. Martyrū, & in Nomocan. nota 4. ad Can. Pœnit. S. Basilii.
(19) In Ecthesi Fidei pag. 90.
(20) In libell. de S. Mysteriis apud Canonarchā, ubi supr.

(1) d. Nota 4. ad Can. Pœnit.
(2) Ad calcem Antirrhetici pag. 231.
(3) Vide Vitā Nectarii præfixam Antirrhetico post tres pag.
(4) In volum. de Testibus.
(5) Lib. 2. tit. 20.
(8) In rubr. de test. alleg. c. cum Joannis de fid. instrum. sequit. Felin. in rubr. de fid. instrum. n. 3.

(7) In c. cum P. Tabellio eod.
(8) In d. rubr. de test.
(9) In Comm. Opin. verb. testes vers. validior.
(10) In repet. L. admonēdi de jurejurando.
(11) Auth. de instr. caut. & fid. §. si quis igitur, &c. tertio loco de probat.
(12) In summ. tit. de test.
(13) De Probat. vol. 1. q. 5. n. 8.
(14) In c. veniens ad fin. de ver. sign.
(15) In c. mandatū de rescrip.
(16) L. si in tres ff. de arbitr. L. 1. C. de sent: exc. perīc. recip. L. de minore §. tormenta ff. de quæstio.
(17) In rubr. de testibus.

(1) In rubr. de fid. instrum.
(2) In d. c. cū P. Tabellio.
(3) In d. c. tertio loco.
(4) d. vers. validior.
(5) Matt. c. 18. n. 16. 2. ad Corinth. c. 13. n. 1.
(6) Cons. 349. incip. dum quæritur.
(7) In c. semel malus de reg. Jur. in 6. (8) Cons. 211. Domine. (9) Cons. 199. in fundamento. (10) Consil. 199. (11) In L. sciant col. 2. C. de probat. (12) In c. præceptum 32. q. 5. (13) Philosoph Et ieg lib. 1. c. 22.

probari queant; hîc; quam testes efficiunt, omnia probantur. Quod ex relato constat Dei Legislatoris effato, probaruntque Latinorum præcipui (6) Romanus, Joannes (7) Andreas, Fridericus (8) Senensis, (9) Alexander, (10) Oldradus, & (11) Baldus; quorum doctissimis assertionibus adde, quæ in Jure Latino passim occurrunt, quibus non solùm ostenditur, testimonio deductam probationem à Latinis omnino recipi, verùm etiam laudari. Ajunt enim, dignitatem generosam esse ipsum ferendi Officium testimonii. Ita censuit Concilium (12) Toletanum, cujus sententiam appositè ad hanc ipsam rem attulit Speculator, commendavitque. Nec immeritò, quando illud ipsum ratio commendat. Etenim, cùm ex fine dignitas, atque nobilitas Officii spectanda sit, ut docet universa Moralis Philosophia, explicatque ex Nostris (13) Coridaleus post (14) Planudem, ac (15) Psellum: finis autem ejus, qui testimonium dicit, sit Veritas, cui indicandæ, constituendæque operam navat: atque hæc rerum omnium nobilissima sit: quare præ omnibus amanda, uti docuit (16) Jurisconsultus, victrix omnium ex (17) Hostiensi, cui omnia subjicit Jus (18) Canonicum, & Fredericus (19) Senensis, Justitiæ mater, ex (20) Baldo; quam qui sequitur, Deum sequitur, ut asserit (21) Augustinus; sequitur, Officium testis & nobilissimum, & generosissimum Jure censeri.

IV. Quò fit, ut à testimonio dicundo repellantur pauperes, humiles, & viles, quemadmodum post (1) Alexandrum, (2) Marsilium, (3) Ruinum, Antonium (4) à Butrio, Joannem (5) Imolensem, & (6) Rolandum asserit (7) Antonius Gomezius, qui hoc verissimum putat, tametsi dubitetur de paupertate, atque de hoc videndi ii, quos latè refert (8) Cenedo. Itidemque repelluntur infames infamiâ facti. Id, quod contra (9) Glossam arbitratam hoc non nisi in Criminalibus verum, affirmo simpliciter cum (10) Mascardo, ut verum sit etiam in causis civilibus; quando infames hujusmodi repelli in Criminalibus, certum est authoribus (11) Abbate, (12) Baldo, (13) Aufrerio, (14) Albertino de Maletis, (15) Croto, (16) Grammatica, (17) Felino, (18) Decio, & (19) Covarruvia, quibus Jus (20) Pontificium apprimè suffragatur, à testimonio ferendo infames, ac criminosos rejiciens, quasi dignitas ferendi testimonii non infamibus, quibus omnis dignitas denegatur (21) ex Jure, sed dignis omnino concedenda sit, quemadmodum contra (22) Barbatiam Latinorum (23) plerique docent, imo ipse etiam (24) Barbatia, quæ dixerat, corrigens. Tanta est Latinorum concordia in affirmanda dignitate probationis habitæ ex testimonio, quod adeò probant, ita laudant, tam apertè ubique ingerunt, ac decernunt, ut non nisi ab impudentissimo, & passim, (uti Græci IC. dicimus) Stellionatus Reo Margunio asseri palam potuerit, negligi, imò damnari à Latinis probationem ex testimonio. Quare (25) Coressius & ipse Latinorum Calumniator impudentissimus, modestior tamen Margunio (studuit enim aliquando Latinis, eorumque sententias norat) hanc Margunii publicam planè calumniam sic reprobat. ὁ Κυθήρων πλανᾶται ὑπερφυῶς, καὶ σφάλλεται ἐν ταῖς σημειώσεσιν αὐτοῦ ἀποφαίνων, ὅτι Λατῖνοι τὰς μαρτυρίας ἀποδοκιμάζουσι. τοῦτο γὰρ ἀληθῶς ἀποδοκιμάζει πᾶσα ἰταλῶν ἐθικὴ πρᾶξις, καὶ νομικὴ, καὶ δικαστικὴ, ἐν αἷσπερ ὂν τὸ πρωτεῖον τῶν ἀποδείξεων τῇ μαρτυρίᾳ δίδοται ἀναμφισβητήτως· καὶ τοῦτο λέγω ἔμπειρος ὢν τῶν λατινικῶν πρὸς κόρον, πρὸς δὲ τούτοις, ἵνα ἴσωσιν οἱ συγγραφεῖς ἡμῶν καλῶς τὸ ἐρευνᾶν εἰδέναι, πρὶν τὰ μέμψασθαι τὰ τῶν λατίνων, ὅπως μὴ γελοῖοι γένωνται τοῖς ἀντιπάλοις, ἐγκαλέσειν οὐ τὰ φανερὰ μόνον, ἀλλὰ καὶ τὰ ὑπόσκια τῶν ἡμαρτημένων καταπολεμεῖν. *Cytherensis Antistes decipitur mirè, & palam fallitur in Notis affirmans, à Latinis testimonia reprobari: hoc enim reverà reprobat omnis Italorum consuetudo, legesque ipsorum, & judicia, in quibus profectò primum inter probationes locum obtinent testimonia, sine controversiâ. Hoc porro dico gnarus Latinarum rerum abundè; atque etiam uti sciant Scriptores nostri, bene rimari res Latinas ante, quàm eas vituperent, ne ridiculi fiant adversariis, scientibus non manifesta tantùm, sed & subobscura errata severè oppugnare.* Hæc Coressius acutè, quæ utinam Photiani, atque ipse idem, qui hæc scripsit, Coressius, & nossent, & servassent, mediusfidius non iis ineptiis chartas implessent, quas non sine stomacho legimus, ac passim cum indignatione detestamur. Idem sanè monitum Latinorum quibuspiam, si, uti decet, recipiatur, proderit, quò cautiùs ab obtrectatione importunâ, inutili, perniciosâ rerum Græcarum abstineant se, quas cùm ne summis quidem digitis tetigerint, audent ad trutinam revocare, notare censoriâ virgâ, imò & palam damnare, cùm hercle nihil difficilius periculosiusque fiat, quàm si Græca damnes, quæ non nisi manifestissimo errori obnoxia damnanda sunt, alioquin, licet neque congrua, imò & contraria moribus Latinorum, omnino laudanda, quippe congrua sanctissimæ Antiquitati, & Orientalis Ecclesiæ moribus probatissimis confirmata.

V. Verùm de his & dixi, & dicam nunquam satis, nunc propositi tenax, quando abundè & hostem Gentis nostræ imperitissimum, & Calumniatorem Latinorum Margunium rejeci, ostendique, probationem ex testimonio utrique Genti receptam, ejusdem probationis rationem, ac modum breviter ex re, de qua agimus, enucleo. Et primò quamvis testes Idonei, ut probent, in ipso judicii loco producendi sint, ut post (1) Tipucitum nostrum docuit (2) Maranta, quorum dictum ita intellige, ut excipiat & senes, & ægrotos, aliosque, aut valetudinarios, aut necessitate aliqua longe à Tribunali detentos, uti (3) Jura pronunciant, quemadmodum & de præstantissimis, egregiisque viris (4) Paulus IC. decernit, constituitque de Episcopis (5) Theodosius.

(14) In Adag. cent. 1. n. 99. (15) In Jambico de Veritate, & li. 1. theologicorum initio. (16) In L. cum ita legatum ff. de condit. & demonstr. (17) In c. in audientia de sent. & re jud. (18) In c. consuetudo 13. dist. c. fraternitatis de frig. & malef. (19) Cons. 94. (20) In L. libertini ff. de stat. hom. (21) c. quisquis 11. q. 3.

(1) Cons. 35. n. 2. et seq. vol. 3. (2) Cons. 65. n. 30. & cons. 28. n. 19. (3) Cons. 140. n. 34. in fin. vol. 5. & cons. 150. n. 12. eod. vol. (4) In c. si quis testium in fi. de test. (5) In d. c. si quis testium. (6) Cons. 16. n. 22. vol. 1. (7) De delictis c. 12. n. 18. (8) Ad Decretal. Collect. 133. n. 2. (9) In L. 3. §. duæ causæ ff. ad Carbon. c. testimonium vers. in hoc casu de testib. (10) d. q. 5. n. 18.

(11) In c. licet ver. quidam verò de probat. & in d. c. testimonium, col. 4. (12) In L. cunctos populos n. 42. vers. in causis verò Crim. C. de Sum. Trinit. (13) Decis. Capell. Tholosan n. 174. in fin.

(14) De testibus n. 16. (15) De testib. p. 3. n. 16. & 30. (16) Voto 22. n. 7. (17) In d. c. licet, & d. c. testimonium. n. 12. (18) In d. c. licet. (19) Pract. Quæst. lib. 1. c. 18. n. 1. (20) In d. cap. licet in hoc casu. (21) L. 1. Cod. de Infami. lib. 12. (22) De testib. ad c. testimonium n. 16. (23) Ad L. quoniam C. de hæret. L. 1. ff. de test. L. fin. Co. si cert. pet. L. enim ff. quemad. test. aperi. Angel. de Perus. de test. (24) In c. de Probat. (25) Ad Synop. Nili, in Canon. Carthag. sub init.

(1) Ad tit. Pandect. de test. (2) In Specul. vers. fin antè producuntur testes n. 6. (3) c. si quis de test. (4) In L. ad egregias ff. de jurejur. (5) In L. nec honore C. de Episc. & Cler. (6) In suggestio. ad D. Patriarcham de test. Clericor. (7) De vitib. Eccl. c. de Ordin. §. 2. (8) In L. nimis grave. C. de test. (9) c. 1. de probat. (10) Cons. 227. Quando pro debito n. 3. lib. 5. (11) Tit. de test. pag 16. sub init. (12) In L. quæ omnia §. 1. ff. de procur. (13) In L. libertorum. C. de test. (14) In L. post legatum §. his verò. ff. de his, qui. ut indig.

sius. Quamvis, inquam, generatim testes idonei producti tantùm in ipso judicii loco probent, attamen in probandis impedimentis Ordinum non erit opus, ut coram ipso Tribunali testimonium dicant, quando hic non agitur de Judicio, sed de examine, in quo Juris solemnitates neque aliquid operantur, neque necessariæ sunt. Id, quod adnotavit opportunè Joannes (6) Jonopulus ex Nostris, & ex Latinis Leonardus (7) Lemmius, apud quem multi. Poterit ergo Episcopus quocunque in loco testimonium de Candidato Ordinum recipere, probabitque æquè privatim receptum testimonium, ac si publicè delatum esset, præsertim cùm testimonium hujusmodi non collimet ad damnum ejus, contra quem fertur, sed potiùs ad utilitatem tum privatam ejus, qui ex eo rejicitur, ne non idoneus, & sacris muneribus impar, eorundem onus immane sibi, ac iniquum subeat, tum publicam ipsius Ecclesiæ, quæ sibi minimè verebitur ex inepto ministro, neque ex eo periculum subibit, sæpe, uti diximus, grande, plerunque præsens, semper timendum. Eodem modo licèt Testes idonei, ut probent, à parte producendi sint, quando nemo cogitur proferre contra se testes, ut affirmant & Jura (8) Civilia, & (9) Canones ipsi, quos sequitur (10) Baldus, explicatque (11) Attaliates: Et quando se ipsi testes ad testimonium offerre non possunt, quippe tunc futuri Jure suspecti, dum operam testimonii sui Judici ingerunt, ut docuit (12) Ulpianos, & (13) Imperatores, quorum effata explicant post (14) Bartholum (15) Alexander, & (16) Tiraquellus. Quò fit, ut maximè dubitetur, an fides præstanda sit testi non citato, negantibus Jacobo (17) Belvisio, (18) Alexandro, (19) Maranta, (20) Ruino, (21) Gravato, & aliis; asserentibus autem Lanfranco (22) de Oriano post (23) Accursium, (24) Bartholum; & (25) Baldum, cæterisque doctoribus ex communi, quam probat, & sequitur Joseph (26) Mascardus: Licèt, inquam, non nisi per partem producti testes idonei probent plerunque: tamen etiam non producti per partem probabunt affatim, quæ ad Ordines spectant. Primò, quia examen est non judicium, quod agitur. Deinde quia hoc in examine Antistes ex Officio, & quidem sibi maximè proprio procedit. Cùm autem Judex ex Officio procedit ipse producit testes non pars, quemadmodum dixit (27) Baldus. Adde, in hoc Examine ipsum Episcopum partem esse. Fungitur enim vice ipsius Ecclesiæ, ejusque nomine testes provocat, ne quid ex inconsiderata manuum impositione damni capiat. Quò fit, ut olim testimonium ejusmodi coram Populo caperetur, evocarenturque omnes in Ecclesiâ ad testimonium dicendum de Vita, moribusque, atque conditione ejus, qui provehebatur ad Ordines, ut accuratè, & eruditè constituit testem ipsam Antiquitatem nostram producens Nicephorus (28) Melissenus Episcopus Crotoniata. Ipse igitur Episcopus provocabit testes, ipse interrogabit, ipse testimonium recipiet, ac Jusjurandum. Neque enim non jurato licet plenam, integramque præstare fidem. Quod negavit (29) Meletius Patriarcha, & post eum & (30) Margunius, & (31) Coressius, ut inde in Latinos insurgerent, quos tamen verissima censere, atque consentanea Juri Græco, & Latino docet Constantinus (32) Magnus, Matthæus (33) Monachus, (34) Harmenopulus, Principumque nostrorum trita manibus omnium (35) Decreta, quibus adde Jus (36) Pontificium, ac doctum (37) Glossographum.

VI. Ex quibus Photianorum ignorantia, & manifesta imperitia deprehenditur, refelluntur que cum risu (1) Pseudo-Nectarii, aliorumque querelæ, quibus Latinos passim aggrediuntur, quasi calumniæ reos, quod Photianos ignorantissimos asseverent: cùm ex his, quæ falsa, manifestèque falsa docuimus, apertè constet ea scribentium, ea dicentium, ea impudenter affirmantium ignorantia, quæ tamen nunquam simplex est, aut sola procedit: semper duplex, & vafra, semper fraudibus circumsepta, dolisque in exitium Veritatis gliscit, animisque simpliciorum illabitur. Nam hoc, quod ajunt, fidem testi præstandam etiam non jurato, eo dirigunt, ut quos in fine superioris, quod elapsum est proximè, sæculi ad impietatis suæ robustissimam confirmationem, inter Divos retulere, authore nimirum ipso (2) Margunio, viros ignobiles, impios aliquos, plerosque agrestes Monachos, vel potiùs inconditæ stoliditatis rusticos, testium productorum non juratâ nimirum attestatione (nam ipso (3) Margunio teste jusjurandum respuere) apprimè comprobatos, demonstratosque confirment. Proposuit ex his plurimos nuperrimè diligens fabularum assutor (4) Nectarius, & primo Patriarchas, quos Latinis opponeret Pontificibus: Deinde (5) promiscuè, Monachos laicos, viros, fœminasque, quibus Latinorum Divos impugnaret. Hos igitur testimonio illo minimè legitimo, nulliusque penitùs fidei, quippe sine jurejurando inani planè, adorandos contendunt; quasi verò Ecclesia Orthodoxa Photianis ineptiis quidquam fidei posset concedere, aut fas esset felici Beatitate donatos existimare, qui nusquam insigni præditi sanctitate probantur. Sanè non ambigo, potuisse, ante Cerularium, inter Patriarchas Græcos, aliquem virtutis non contemnendæ esse. Nam ante perfidissimum illum, & tumidissimum Patriarcham, cujus immensa superbia vel ipsis Cæsaribus intolerabilis (6) fuit, nondum apertè Photiani desciverant, nec impii Patriarchæ se se totius Antistites Ecclesiæ contra fas dixerant. Itidem facilè admiserim, ex simplicibus illis Monachis, laicisve etiam post apertissimum schisma aliquos piè vixisse, sanctèque functos vitâ fuisse: invictâ eos scilicet ignorantiâ Albo Photianorum eximente, adscribenteque Orthodoxis Græcis: quando id sæpe usuvenit, ut ignorantia (7) excuset, præsertim in Controversiis nostris, quæ & supra captum plebeculæ sunt, & ad (8) necessariò credenda non pertinent. Id ego utrumque nego, velimque ostenderet eloquens hic Nectarius Patriarcha, & reipsà esse, post Schisma patens, inter vos, qui Divorum nomine censeri debeant, & seipsà probari. Alterum vos asseritis. Quis toties mendacii palam reos fide dignos existimet? Imò quis fidem præstandam putet iis, qui in ipsâ Divorum ejusmodi enumeratione propalam mentiuntur? Nam Necta-

(15) Cons. 68. vel 78. vol. 2. & 6. vol. 2.
(16) De privil. piæ cau. privil. 3. circ. fin.
(17) In §. si verò ignoti Auth. de test.
(18) Cons. 180. n. 7. vol. 2.
(19) Ubi supra.
(20) Cons. 10. n. 5. vol. 5.
(21) In Additio. ad Vesti. prax. lib. 6. c. 2.
(22) De test. in princ. n. 6. vers. quinto quæro.
(23) In d. L. post legatum. §. his.
(24) In d. L. post legatum §. his.
(25) In L. Presbyteri C. de Episc. & Cler.
(26) d. q. 5. n. 29. & seqq.
(27) In d. L. Presbyteri.
(28) De visib. Eccl. Græc. c. 23.
(29) In Ep. ad Alex. de cultu SS.
(30) In notis ad Metaph. in Vita Palamæ.
(31) In descrip. Mōtis Atho. post med.
(32) In L. jusjurādi C. de testib.
(33) Ad Attaliat. tit. de test. Schol. 5.
(34) Ad Novell. & in Epit. vario c. 5.
(35) Lib. 21. Basilic.
(36) In c. hortamur 3. q. 9.
(37) In c. fraternitatis de testib.

(1) Passim in Antirrhetico.
(2) In proœm. Notar. ad vit. Metaphrastis.
(3) Ibid. circ. med.
(4) In d. Antirrhe. Sect. 10. pag. 200. à lin. 10.
(5) Ibid. pag. 202. à lin. prima, & deinceps.
(6) Vide Curopal. in Isaacio Comnen.
(7) Vid. Farinac. de hær. q. 179. §. 3. & 4. per tot.
(8) Vid. eund. d. q. 179. n. 81. & seqq.
(9) Vide testimoniū Græcis ī Nectario Jerosolymitano.
(10) d. Sect. pagin. 202. lin. 5.
(11) Vid. Alex. in L. si ex falsis. nu. 13. Cod. de transact. & Cōs. 27. n. 3. Cons. 44. nu. 2. vol. 2. Deci. Cons. 105. post n. 5. vers. similiter testis. Grammat. cons. 2. n. 18. vol. 2. Cottam. in memorab. vers. juramētum Soccin. Senio. cons.

Nectarius ipse, qui se ipsum Cretensem facit, cùm fortè (9) Cyprius sit. (Vide hominem veracissimum!) in ipsâ Urbe Creta Antonium geminum, alterum Asemacen cognomento, alterum Charalampum Thaumaturgum utrunque, utrunque manantibus è tumulo liquoribus odoris circumfluum, coli publicè, cultosque (10) testatur, cùm tamen Cretæ ipse natus, altusque ad pubertatem Cretæ, Cretensis ab origine homo, neque ex infimâ plebe, jurejurando confirmare queam, meâ ætate, Parentumque, atque Avorum meorum ea Sanctorum recentium nomina Cretensibus inaudita; cultum his Cælicolis præstitum nullum, atque Thaumaturgam utrunque geminum esse Photiani hominis, mirumque commentum. Ex his, quæ ipsi scimus, hæc vestra fides est, unde de reliquis conjectura. Nam testi semel mendaci nihil deinceps esse credendum, omnia (11) Jura, Jurisperiti omnes pronunciant. Sed esto, ò boni, nos credulos vobis accipite, date alterum, ut probetis, quæ dicitis.

VII. Eos, inquiunt, quos Cælites affirmamus: Sanctorum fastis adscripsimus: hos colimus incorruptos, hos inclitos eximiâ Sanctimoniâ plures testantur. Primùm de omnibus dictum, quos enumeratis, falsissimum est, ut vestri ipsi Fasti, ipsi Ecclesiastici (1) Codices confirmabunt. Unum, aut alterum, tres, quatuorve pessumdatum à Vobis, ut palam est, & (2) Allatius noster evincit, recepit Triodion: sed ex libro sacro corrupto, ac post admissum Palamam, hæreticum, Polytheum, Turcarumque Catamitum Antistitem, planè sacrilego, quæ tandem, ò viri docti, probatio est? At Virorum tantorum cadavera mors veneratur, quæque omnia solvit, integra servat. Primò inepta consecutio est, & planè puerilis, ex integritate cadaveris de sanctimoniâ defuncti hominis sententiam ferre. Scilicet quotusquisque tam imperitus, & barbarus, qui nesciat integritatem hujusmodi etiam naturaliter cadaveribus posse (3) contingere? Vel si omne cadaver post sæcula integrum Cælitem ostentat eum, cujus illud cadaver est lipsanum, Diomeden Ætolorum Regem, Græcorumque in Bello Trojano post Achillem fortissimum, Divis vestris adscribite, cujus cadaver, teste (4) Planude, repertum in Paro Insula sub Palæologo Michaele incorruptum, & integrum. Merionem in Cretâ penes Latomiam, quam falsò Laberynthon aliqui putant, suo ævo integerrimis artubus, totoque corpore incorrupto à rusticis quibusdam humo prolatum narrat Leo (5) Magentinus, & si fas credere (6) Malaxo vestro, Megalopoli in Peloponeso vidit Græcia sub Joanne Comneno integrum Polybii celeberrimi inter nostros historicos nominis cadaver productum è tumulo, &, ut prisca præteream, insistamque Græciæ, in Creta, atque in ipsâ Metropoli cognomine Patriâ nostrâ, quis non vidit è populo Rhodii Equitis integerrimum lipsanum, quod in Scevophylacio Templi Christo Servatori dicati, in arca lignea ita custodiebatur, ut unicuique liceret accedere, detegere, contrectare? Ergo & hos omnes Cælitum vestrorum addite choris, si ulla ex integritate cadaveris ad sanctimoniam recepti inter Divos hominis consecutio est. Nam quod de Odoribus dicitis, aliisque, queis passim cadavera isthæc, quæ vobis colenda proponitis, viri acuti, ac rarum periti perfunditis, unde probetis, ignoro. Fit ergo, ut de hoc, sepositis aliis omnibus, amicè quæramus, petamusque sine amore, & odio, Nobis ut hæc ipsa, quæ audacter asseritis, confirmetis. At desunt jurati testes, authore (7) Margunio. Quæro, cur si verum, quod dicitis, testes id jurejurando confirmare recusent? Aut qui fidem ineptiis vestris præstare licebit, quas ne unum quidem unius hominis testimonium legitimum audeat confirmare? Non jurato testi fidem plenam præstandam contenditis: jam constat, quam ob causam hoc ipsum adsumitis, quod tamen commune Ecclesiæ utriusque, utriusque Gentis suffragium, imò omnium Gentium Sententia rejicit, reprobatque, ut planè ridiculi sitis, homunciones miserrimi, qui causam vestram tutaturos fortassis ab Inferis damnatos homines advocatis, quos ex legitimo testimonio, non dicam sanctos, sed ne Christianos quidem potestis ostendere.

VIII. Hæc obiter, ut communem sapientum sententiam tutaremur contra Photianos: cæterùm etsi testi non jurato plena fides non debeatur, tamen credulitas aliqua reipsa debebitur, ut ex eo Pontifex, aliis testibus advocatis, ritè de criminibus, & obicibus Ordinum quærat, atque usque ad plenam eorundem notitiam, omnia vestiget. Id, quod (1) Prodromus vester asseruit hâc doctâ periodo. ὁ δὲ τῇ ἐξετάσει τῶν προτιθεμένων μαρτυριῶν, εἴτις ἂν ἄνορκος, κἂν μὴ ἀποδείξῃ τὸ ζητούμενον, δώσει ἀφορμὴν λεπτοτέρας, καὶ ἀκριβεστέρας ἐξετάσεως τῷ ἀρχιερεῖ, ἵνα βεβαίως ἡ ὑπόθεσις φανερωθῇ. *In examine autem propositarum attestationum, si qua sine jurejurando, etsi non probaverit, quod quæritur, dabit locum subtilioris, & sanctioris examinis Antistiti, ut certissimè causa manifestetur.* Quam periodum attulit ad hoc ipsam (2) Harmenopulus, laudavitque, addens & illud, quod ex Jure nostro superiùs diximus, nimirum ad hanc ipsam per idoneos testes probationem posse Pontificem testes eosdem ad testimonium dicendum cogere. Cujus ea ratio est, quia, cui potestas est finis, ei & instrumentorum, quæ media vocant, omnino ad finem necessariorum potestas est. Quare, cùm sæpe fiat, ut rei Veritas, quæ in examine, judiciove perquiritur, quæ finis examinis, judiciive censetur, haberi non possit, quin, qui putantur Veritatis quæsitæ conscii, de illa testimonium legitimum ferant, qui quæstionem Veritatis ex munere habere potest, poterit hercle testes ad testimonium adigere etiam laicâ, vel Ecclesiasticâ, sacrâve multâ propositâ. Ea propter effatum hoc constitutissimi penes utranque Gentem (3) Juris est. Tradit enim, inquit (4) Attaliates, ὁ νόμος, ὅτι οὐ μόνον ἐπὶ ἐγκληματικῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρηματικῶν ὑποθέσεων ἀναγκάζεταί τις μαρτυρεῖν, ὅπερ ἐπίσταται, ἢ προσομνύναι, ὡς οὐκ ἐπίσταται. *Lex, non solùm in criminalibus, verùm etiam in pecuniariis causis, cogi aliquem id testari, quod scit, vel jusjurandum præstare, quod nihil sciat.* Sequitur (5) Psellus, & La-

136. n. 9. vol. 1. Mascard. concl. 76. com. conclus. Paris. cons. 88. n. 82. & cons. 83. n. 39. vol. 1. Alciat. in L. 1. §. sed cùm n. 51. ff. de VO. Pasch. cons. 142. n. 7. Clar. in prax. q. 53. n. 8. Innoc. in c. fraternitatis n. 1. Bos. eis. de opposit. n. 22. Cravet. cons. 6. n. 14. Rom. cons. 505. & alios.

(1) Vide Triodiū.

(2) In duab. dissert. de lib. Eccl. Græcor.

(3) Vide Jodoc. Keller. lib. 1. Arsis medic. historic. c. 15.

(4) In Philologic. de hist. Dyctios, & Troice Bello.

(5) In Comment. Aristot. de Gener. & Corrupt. ad tex. 8.

(6) In memoriis Rer. Peloponnes. & citatur à Jodoc. Kell. ubi supra.

(7) In d. proem. Notar. circ. med.

(1) De Interpret. ad Canones Pænitent. S. Basilii.

(2) In libell. de testib. c. 2.

(3) In L. 3. §. adhibere ff. de tab. exhibend. junct. L. 1. §. quid ergo ff. de ventr. inspicien. arg. l. 1. ff. si quis jus dicen. non obtemper. & in L. judices C. de fid. instrum. & c. 19. extra de test. cogen.

(4) In d. tit. de testib. circa med.

(5) Ibid. ad Attal. in Schol.

(6) Tit. de test. §. testi. per tot.

(7) De test. c. 6. n. 48. & 54.

(8) In L. qui testimonio ff. de rei vindic. & alibi.

(9) De testib. n. 9.

tini pleoo agmine adstipulantur post (6) Speculatorem, Albericum (7) de Maletis, (8) Angelum, Lanfrancum (9) de Oriano relatos per (10) Gravatum latissimè, apud quos reperies & illos, qui Jure ab hac necessitate testimonii excusantur, licèt & ii cogi quandoque possint, cùm aliunde Veritas cognosci non potest, de quo videndi ex Nostris (11) Harmenopulus, & (12) Tipucitus, ex Latinis Guido (13) de Susaria, & (14) Campeggius postremam hanc assertionem accuratè, & sapienter executi; atque adeò curiosè, ut nos ad opportuniora rei nostræ properantes hoc minutissimo, ac, pene dixerim, superstitioso labore prohibuerint. De illo tamen monendus Pontifex erit, ne testes hujusmodi die feriatâ recipiat, non enim probabunt ita recepti, ut palam asseruit (15) Harmenopulos: οὐδ' ἐξέτασις οὐδεμία, οὐδὲ δίκη νομίμως γίνεται ἐν ἀπράκτοις ἡμέραις, καὶ γὰρ παραλλήλως ἐξέτασις, καὶ δίκη, ὅτι ἡ μὲν πρὸς τὴν ἄλλην εἰσφέρει. *Neque examen ullum, neque judicium legitimè fit diebus feriatis: æquiparantur enim examen, & judicium, quòd illud ad hoc deducat.* Idem censent Latini de judicio, & examine testium ad judicium productorum. Quare (16) Glossographus negat, posse testem se sacramento adstringere Die feriato; licèt existimet posse testimonium ferre feriatò die, si tamen die juridico delatum jusjurandum receperit, de quo tamen penes Latinos controversia est; cùm Jure nostro, ne testimonium quidem dicere die feriato liceat, ut ex relato Harmenopulo palam est, censuitque, relatis pluribus, ac decreto integro Alexii Comneni Gregorius (17) Patzò vir inter nostros Jurisconsultissimus, atque uno Harmenopulo minor. Dies porro feriatos enumerat, & lege tandem constituit antea incertos, & ex arbitrio Principum nostrorum confusè propositos Manuel (18) Comnenus Imperator, cujus constitutionem eruditissimis scholiis explanavit (19) Balsamon, atque extat in Codice Juris (20) Græco-Romani, cui nimirum Pontifices nostri manus dabũnt, ut vigeat, quippe cùm passim pessundata ea constitutio sit per (21) Margunium, qui Nobis inter feriatos dies plurimos ingerit, Schismaticorum quorundam impio dicatos cultui, quos olim Græcia etiam Photiana præconibus Verbi Divini Apostolis sacros, piè otiosos decreverat.

(10) In Addit. ad Vestr. lib. 6. c. 2. n. 2.
(11) Ubi supr. d. c. 2.
(12) In lib. 21. Basilic.
(13) In L. Julia ff. de test. sequitur Imol. & Butr. in c. dilectorũ de test. cog.
(14) In tract. de testib. a cãol. 147. ad 160. sequit. Petrus Dunnat reg. 148.
(15) In explic. Novellæ de Feriis.
(16) In Clem. judices de off. deleg.
(17) In Novell. Manuel. Commen. ad const. de fer.
(18) In Const. 5. quæ est de fer.
(19) In Summar. ad Novell.
(20) Tom. 1. lib. 2. pag. 160.
(21) In fin. Not. ad Metaphrast. in ipso Catal. Festor.

S E C T I O VI.

An testimonium duorum sit sufficient in omni negotio.

S U M M A R I U M.

I. *Proponitur quæstio simul, & Calumnia Margunii.*

II. *Refellitur hæc, & ostenditur, de hac quæstione inter Latinos controversiam esse. Margunii mira mendacitas, & ignorantia. Adulatores non esse, qui Juri divino favent. Jus civile non habet pro vitioso testimonium duorum, nisi in testamentis. Non omnia, quæ probantur Jure civili, esse recipienda. Testimonium duorum in omni negotio esse sufficiens.*

III. *Explicatio Verborum Christi pro testimonio duorum adversariis favens, recepta à Pontificibus, & D. Thoma. Silvestrum II. non fuisse Magum. probari potiùs oppositum. Leges civiles non esse Juri divino contrarias, atque obligare in conscientia. Iterum perstringitur ignorantia Margunii.*

IV. *Refellitur illa explicatio ex ipsis verbis Christi, & causa, ob quam dicta sunt.*

V. *Idem ulteriùs confirmatur rejectâ aliâ responsione adversariorum: simul explicantur DD. qui favere videntur sententiæ contrariæ.*

VI. *Proponitur difficultas ex Canone Concilii Romani sub Silvestro. Expenditur fides Actorum ejus Concilii, quàm absurda sit, demonstratur.*

VII. *Doctorum sententia circa relatum Canonem, & ex eo descendens Decretum Leonis IV. Ea omnes refelluntur.*

VIII. *Proponitur Sententia Gratiani. In Jus Divinum an Pontifex Max. aliquid arbitrari possit?*

IX. *Sententia Gratiani refellitur, ut juri Græco absona, consona Photiano, & inutilis. Constituitur vera responsio, qua Canones illi penitùs detorquentur in eum sensum, qui nihil probet contra verba Christi.*

X. *An verba divina negent sufficere unius testimonium? Cùm non agitur de præjudicio alterius, sufficit aliquando, & primò, cùm testis de facto proprio testimonium dicit adstipulantibus indiciis.*

XI. *Eximiis viris creditur solis citra præjudicium tertii, secus, si præjudicium adsit, quo imminente, ne Pontifex quidem Max. solo suo testimonio probat.*

XII. *Soli testi creditur, si id conveniat inter partes: quando plus possit pactum, quàm lex?*

XIII. *Cùm agitur de impediendo Matrimonio nondum contracto, sufficit unius testimonium. Item cùm agitur de iterando Baptismo. Non ita in Ordinibus.*

XIV. *Quatenus in Legatis dictum unius probet? Et an in Possessorio testis unus probet? Cùm agitur de damno alterius, nullo jure admitti potest dictum unius.*

XV. *Idipsum confirmatur, constituiturque, id ne authoritate quidem summi Pontificis fieri posse: qui tamen asseritur contra Photianos, posse Jus Divinum interpretari.*

I. **V**Idimus ubi, apud quem, quomodo, & quando recepti testes efficacissimè probent ea, quæ ad conditionem eorum pertinent, qui sunt ad Ordines provehendi: superest, ut tractationis hujusce, cujus è proximo finem fessi prospicimus, quæ reliqua sunt breviter exequamur: & illud statim occurrit, de quo maximopere (1) Margunius anxius est: an scilicet è gemino teste plena probatio sit in omni negotio? κἀκεῖνο δ' ἄπορον, ait, περὶ τοῦ τῶν μαρτύρων ἀριθμοῦ βεβαιοῦντα [illegible]. οἱ γὰρ νόμοι πολλάκις ἐνδέχονται, ἢ προστάττουσι, πλείονας τῶν τεττάρων, ἢ πέντε. ζήτει τὰ βασιλικὰ τὸ λά. τὸ δ' ὅτι ἐν δυοῖν μαρτύρων ἁρμόζει πρὸς τελείαν ἀπόδειξιν· [illegible]

(1) In Antirrhetico pro Marco capitule.

περὶ τούτου ἀμφισβητοῦσιν· ἡμῖν δὲ τὸ νόμιμον ἀρέσκει. ὁ γὰρ ἄνευ αὐθαδείας ἐναντίον τοῦτο λογισόμεθα τῷ θείῳ, ὃ ἔξεστιν ἑρμηνεῦσαι ὡς παραιτεῖν ἑνὸς μάρτυρος θέσιν, οὐ προστάττειν τὸ αὐτάρκες τῶν δυοῖν. καὶ οἱ πάλαι ὀρθόδοξοι τῶν λατίνων συμφωνοῦσιν ἡμῖν, ἐν δ' αὐτοῖς καὶ σίλβεστρος, οὐχ ὁ μάγος ἐκεῖνος, ὁ βασιλεύσας μετὰ τὴν αἵρεσιν τῶν λατίνων ἐν Ῥώμῃ, ἀλλ' ὁ παλαιὸς καὶ θεῖος ἐκεῖνος, ὁ χριστιανώσας κωνσταντῖνον τὸν ἀοίδιμον, καὶ ἰσαπόστολον βασιλέα. Δογματίζει γὰρ μὴ κατακρίνεσθαι ἐπίσκοπον, ἢ πρεσβύτερον, ἢ διάκονον ἐπὶ δυοῖν μαρτύρων, ἀλλ' ἐπὶ ὄχλῳ αὐτῶν· καὶ ταῦτα οἱ πάλαι λατῖνοι. νῦν δὲ οἱ νεώτεροι τοῦ Πάπα κόλακες ἐξουδενίζοντες τοὺς νόμους, ὅτι μὴ οἶδα τίς τῶν Παπῶν εἶπεν ἀρκεῖν τοὺς δύο, ταὐτὰ λέγουσι. καὶ πολυλογοῦσιν ἀπειθάνοις ῥήμασι, καὶ σοφίσμασι τὴν τῶν πατέρων παράδοσιν, καὶ τὴν ἐξουσίαν τῶν βασιλέων χλεύην τιθέμενοι. *Et illud etiam difficilè quis certò constituet de numero testium. Nam Leges multos recipiunt, & jubent plures esse, quàm quatuor, aut quinque. Quære librum XXXV. Basilicon. Divinum autem effatum testimonium à duobus habitum aptum dicit perfectæ probationi. Quare & celeberrimi hac de re dubitant. Nobis porro placet, quod legibus congruit. Nam non sine audacia contrarium existimabimus, quod leges jubent, juri Divino, quod licebit ita interpretari, ut vetet unius testis positionem, non autem jubeat, satis esse duos. Et olim Orthodoxi latini consonant nobis, & inter eos etiam Silvester, non ille Magus, qui, post hæresim Latinorum, regnavit Romæ, sed priscus ille, atque divinus, qui Christianum renunciavit Constantinum inclitum, & parem Apostolis Imperatorem. Docet enim, non posse damnari Episcopum, vel Presbyterum, vel Diaconum ex testimonio duorum, sed ex turba testium. Atque hæc antiqui Latini, nunc autem recentiores hi Pontificis Romani adulatores, cùm ad nihilum leges redigant, quòd nescio quis Pontificum dixit, satis esse duos testes, hoc ipsum dicunt, ac repetunt ineptis verbis, & Sophismatibus Majorum traditionem, & potestatem Imperatorum deridentes.*

II. Hæc in Antirrhetico Margunius, quæ vernaculo sermone nostro repetit in (1) Notis: utrobique non diu anceps, dum dubitat, ut non citò deteriorem partem elegerit, qua mox Latinis insultaret, dicam veriùs, qua mox ignorantiam suam, vel certè [illegible] Sapientibus ostentaret. Nam, ut à postremis ejus verbis incipiam, quis adeò Jurisprudentiæ jejunus, quis adeo imperitus, qui nesciat, hodieque inter Latinos maximis disputationibus agitari hoc ipsum, an in omni negotio, ac præsertim in Testamentis duorum testimonium, triumve sufficiat? Vix ex discipulis nostris est aliquis, qui ex ipsis Legum rudimentis hanc celeberrimam quæstionem non hauserit, non expenderit, non constituerit. Scripsit acutè de ea, latissimèque Canonistarum recentiorum meo sanè judicio princeps, & ingeniosissimæ Hispaniæ decus doctissimus (2) Covarruvias, & ante eum (3) Fortunius Garzia: atque ita uterque scripsit, ut idem senserit, sed sapienter, & eruditè cum ipso Margunio. Disputavere de ea, & prisci Latinorum Interpretum, atque hi, quos sibi propitios mentitur Margunius, ita ejus impugnant sententiam, ut illam penitùs damnandam existiment, quemadmodum videre est penes (4) Abbatem, (5) Vincentium, (6) Antonium, (7) Hostiensem, & alios, queis adde eruditissimum (8) Alciatum. Adeò verax Margunius est, adeò legum, Canonumque peritus. Verissimè dixi, si quis Veritatem avet deprehendere, Margunii scripta percurrat, idque putet verissimum, quod ille falsissimum dicit, id falsissimum reputet, quod ille autumat verissimum esse. Ecce, adulatores appellat, qui, quæ Pontifex decrevit, recipiunt, atque tuentur. Quî adulatores dicas eos, qui de apertissimo effato Pontificis dubitant, illudque crebro suffragiis circumscribunt, ne generatim sit verum? Sed ut omnes probaverint, quod Pontifex dixit, an propterea dices assentationem? Si falsum, quod probat, damus, quod petis: At illud, ut tecum de quæstione ipsa judicemus, anceps, ac dubium magno se judice utrinque tuetur, Jure hinc humano Cæsarum, inde Jure divino: Quis dicat assentatorem illum, qui ancipitis rei eam partem eligat, cui Jus divinum astipulatur? Dicis, ex Jure civili, quod præ divino sequeris, quoque Jus divinum interpretare, duorum testimonium non sufficere. Primùm, ut ignorantiam cognoscas tuam, Jus civile testimonium duorum, triumve suffecturum negat in Testamentis dumtaxat, ut ex libro (9) ipso, quem laudas, apertè cognosces: deinde, ut fateamur universim, quod falsissimè dicis: hoc est idipsum, quod dicimus, Jus civile jure divino abrogatum censeri. Neque id, aut novum, aut mirum. Sexcenta sunt, quæ leges Cæsarum decrevere, planè damnata, (10) fœnus, adulteræ (11) cædes, potestas (12) circumveniendi intra dimidiam justi pretii, vetitus (13) Cælibatus, mala in Præscriptionibus (14) fides, atque alia quamplurima, & nota, & translativa, ac penè dixerim obsoleta, quæ si ignorantiæ Photianæ nova sunt, quid ad nos? quibus eùm usu perpetuo nota sint, atque notissima, illud constituunt, quod si barbata Margunii Ignorantia scivisset, hercle secus, ac facit, oppositum humano Jusi Divinum Jus prætulisset, ac sensisset nobiscum, in omni negotio, atque adeò, & in hoc, quo de agimus, duum, triumve testimonium legitimum planè sufficere, atque ex duorum, triumve testium dicto plenam probationem haberi. Nempe hoc asserimus universim contra quoscumque, probamusque unicè, quippe Juri Divino unicè consentaneum: ἐπὶ στόματος δύο, ἢ τριῶν μαρτύρων σταθῇ πᾶν ῥῆμα: *in ore*, (15) inquit, *duorum, vel trium testium stat omne verbum*. hoc est duorum, vel trium testium dicto negotium omne probatur. δυοῖν, ἢ τριῶν μαρτύρων μαρτυρίαις πᾶσα ὑπόθεσις τελεῖται, uti explicat (16) Palamas vester. Quid hoc dici quiverit clarius? Si contra mussites, trium, duumve testimonio non omnis causa, vel nulla deciditur: nonne contrarium, vel, ut ajunt, contradictorium affirmas? Porrò, si contrarium effato divino dicas, nonne falsum dices, planèque damnandum? Ut ut Leges tibi Cæsarum faveant, ut ut, quæ Leges decernunt, affirmes, fas erit, imò necesse, quæ dicis abominari, quippe Juri divino planè contraria.

III. Non, inquit, contraria, ad quorum instar

(1) Ad Can. Pœniten. S. Cyril. nota 7.

(2) In c. cum esses de testam. à n. 2. vers. secundo, & seqq.

(3) In tract. de ult. fin. illat. 15.

(4) In d. c. cum esses in lect. & relect. col. 3.

(5) In d. c. cum esses.

(6) In d. c. cum esses.

(7) In d. c. cum esses.

(8) In L. 1. C. de Sacros. Eccl.

(9) Lib. 35 Basilic.

(10) L. 1. 2. 3. et tot. tit. de Usur.

(11) L. quod ait Lex. ff. ad L. Jul. de Adulter. L. patri ff. eod. L. Gracchus & auth. si quis Cod. eod. cum simil.

(12) L. in causæ 2. § idem ff. de Min.

(13) L. Julia relata per Planud. in Adag. cent. 1. n. 64. & Harmenopul. in 2. Novell. Leonis.

(14) L. cùm notissimi C. de præscrip. 30. vel 40. ann.

(15) Mat. c. 18. nu. 16. 2. ad Corinth. c. 13. n. 1.

(16) Orat. 2. de lum. Thabor. post med.

star Jus divinum decet interpretari, ut non affirmet, abunde probationis esse ex testimonio duorum, triumve: sed ut inficietur, ab uno dumtaxat legitimo teste fidem rei, quam probamus, plenam haberi posse. Igitur hoc docet Margunius, verba illa Servatoris edicere, ne stetur dicto testis unius, quippe nihil testimonio suo ex Juris authoritate Divini probaturi. Sed unde hanc interpretationem suam Margunius eliciat, si quæras, nihil reponet Margunius, si quid audeat dicere petiturus principium. Melius qui ex (1) Latinis idem cum Margunio sentiunt, hanc verborum illorum sententiam inficiantem potiùs, quàm affirmantem Pontificii Juris decreto communiunt, asseruntque, non esse novum in Jure, si affirmans propositio per negantem exponatur, quemadmodum notavit (2) Glossographus, & constat (3) ex Jure. Quinimò eâ verba Christi in hanc sententiam exponi ab (4) Alexandro III. Pontifice; ea enim ubi proposuit, eorum hac periodo rationem reddit: *quia, licet quædam sint causæ, quæ plures, quàm duos exigant testes, nulla est tamen, quæ unius tantùm testimonio, quamvis legitimo terminetur*. Propterea interpretationem hanc (5) à D. Thoma probatam, receptamque olim à (6) Leone IV. & (7) Silvestro I. quem religiosè Margunius à Silvestro II. secernit, veritus, ne quis Photianorum ignoret, regnasse inter Romanos Pontifices & Magum. Id, quod maximopere cavit, & (8) Pseudo-Nectarius; quasi grande Sedis Apostolicæ dedecus habendum sit, quòd eam improbi, scelestique homines invaserint aliquando; aut hoc ipsum, quod de Silvestro II. ex (9) Platina per ineptias (10) Martini Cisterciensis stolidissimi Monachi, & Gualfredi (11) Schismatici, damnatique hominis decepto Photiani recipiunt, apertissimæ falsitatis, rotundique mendacii non convinceretur: quippe, quæ, hi scribunt, testes omni exceptione dignissimi, palamque in manifestissimis mendacissimi, &, quod caput est, non ejus ætatis scriptores, negantibus cordatissimis viris, omnique exceptione majoribus Silvestro synchronis, aut eodem sæculo X. vitam agentibus, quos inter vide (12) Glabrum, (13) Ditmarum, (14) Antonium, Guillelmum (15) Bibliothecarium, ejusdemque ætatis historicos Helgaldum, Lambertum, Hermannum, Marianum Scotum, quos producit eruditè (16) Baronius, apud quem, & (17) Panvinum hæc de Magia Sylvestri puerilis planè fabula ita profligatur, ut non nisi ab impudentissimis, ac stolidissimis Photianis, post erudita tantorum virorum monumenta, iterum ad contemptum Pontificiæ dignitatis, nihil ex illâ, tametsi vera esset, ut falsissima est, damni capturæ obtrudi, protrudique potuerit. Hanc igitur verborum Christi genuinam interpretationem cùm Jura manifestè recipiant, cùm Theologorum Princeps probaverit, cùm Pontifices sanctissimi facto ipso veram edixerint, non posse, autumant, ullâ oppositâ aliter sentientium argutiâ labefactari. Recipiendam enim ab omnibus, quam Jura recipiunt, probandam à Sapientibus, quam Sapientissimus docuit, quam facto Pontifices edixere, laudandam ab omnibus: ut ex ea unicum argumentum reputantium sufficiens testimonium omnibus causis duorum, vel trium penitùs corruat. Nam si leges Cæsarum Juri divino contrariæ non sunt, Sanctas esse, & in foro animæ interiori custodiendas ex iis, quæ (18) DD. omnes affirmant. Quo fit, ut reipsa duo, tresve minimè sufficiant testes, Margunio authore, in ullo negotio, cæteris verò censentibus, in testamento. Quam consecutionem hi probant (19) ex Jure notissimo, ille autem probat ex Jure testamentorum. Quasi eas omnes solemnitates, quæ necessariæ sunt extremis tabulis confirmandis, oporteat in omni negotio adhibere, aut eadem omnino probatio judicia, examina, ac Testamenta confirmet. Adeò pinguis Margunii Minerva est, adeò imperitæ sententiæ, adeò absurdæ theses, quas Veritatem depravaturas infelix inauditarum ineptiarum author palam, passimque constituit.

IV. Eas ut uno impetu refellamus, interpretatio illa verborum Christi rejicienda est, planèque authoribus suis, ut palam insipiens, remittenda. Et sanè ea, si verba tum Christi, tum Apostoli bene considerentur, stare non potest. Patet enim, in illis de probatione plenissimâ agi. Nam (1) Christus reprehendendum post secretam animadversionem docet fratrem coram duobus, vel tribus testibus: Paulus (2) autem tertiam monitionem tribus æquiparat testibus: utrioque autem *nihil aliud* colligitur, nisi sufficere tres, duosve testes, ut ritè fiat, quod ibi præcipitur, utve ritè probetur, quod ibidem intenditur. Ergo illis verbis non negatur unus testis aptus probando, sed asseritur idonea duum, triumve testium fides probandæ rei, qua de agitur. Id, quod confirmatur ex ejusdem Corporati Numinis celeberrimâ argumentatione, ac planè mirabili: ἐν τῷ νόμῳ, (3) inquit, τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται· ὅτι δύο, ἢ τριῶν ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθής ἐστιν· ἐγώ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ, καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ. *In lege vestra scriptum est, quia duorum, vel trium testimonium verum est. Ego sum, qui testimonium perhibeo de me ipso, & testimonium perhibet de me, qui misit me Pater.* Unde inferebat: verum est testimonium meum, quo nimirum me Dei filium esse pronuntio. Etenim (4) prædixerat: ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ, ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθής ἐστιν. ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγώ, καὶ ὁ πέμψας με πατήρ: *si judico ego, judicium meum verum est, quia solus non sum, sed ego, & qui misit me Pater.* Quæ omnia sanè hanc argumentationem continent. Ego, & Pater duæ nimirum divinæ hypostases, altera significata per Patris nomen, altera per pronomen *ego*, quod ex Philosophia Christianâ *subsistentiam*, uti dicunt, significat, *suppositum*, & *personam*, atque adeò in Christo loquente ipsum Verbum divinum, cujus unam hypostasim Christus ex duabus naturis compositus in se se poterat affirmare. Ego, & Pater, qui duo sumus, testimonium dicimus de iis, quæ à me de me ipso affirmantur. Vera igitur sunt, & gemino hoc testimonio apprimè probantur. Porro hæc Servatoris Argumentatio nequaquam concluderet, nisi primæ positioni, quæ peculiaris est, præeat universalis aliqua; quando ex peculiaribus, juxta Dialecticos, collectio nulla est. Dic sodes, Marguni, quænam hæc universalis positio? Certè non alia,

quàm

(1) Covarrub. & Fortun. locis cit.
(2) In c. licet. vers. duorum de test.
(3) c. si qualiter 35. q. 3. L. 3 in pric. ff. de manumiss. L. non debet ff. de donat. L. cùm pater §. rogo, & L. cum quidam 2. ff. de Leg. 2.
(4) In d. c. licet in fine.
(5) 2. 2. q. 70. art. 2.
(6) In c. nullam 2. q. 4.
(7) In c. præsul. ead. q. 4.
(8) In Antirrhet. Sect. 10. pag. 199. lin. 18.
(9) In Silvestro II.
(10) In vit. Pont. in Silvestro II.
(11) In Addit. ad Genebrardi Chron.
(12) Lib. 2. histor.
(13) Lib. 6. histor.
(14) De Gest. Frācor. lib. 6. c. 46.
(15) In Silvestro II.
(16) Ad ann. 999. n. 2.
(17) In Adnot. ad Platinā in Silvestro II.
(18) Vide Resp. 4. n. 4. Sect. 9.
(19) L. hac consultissima C. de testam.
(1) d. c. Matth. 18. n. 16.
(2) d. c. 13. 2. ad Corinth.
(3) Joan. c. 8. n. 17. & seq.
(4) d. c. 8 n. 14. & seq.

quàm hæc: ***in lege vestra scriptum est: duorum testimonium verum est.*** Ergo hæc assertio universalis, veraque universim: ergo testimonio duorum omne negotium comprobatur. Nam, si positionem illam interpretatione illâ tuâ sic reddas: unius testimonium non sufficit: aut, duorum aliquando testimonium, & in quibuspiam dumtaxat negotiis verum est, planè argumentatio corporatæ Sapientiæ non concludet, syllogismo sic ineptè proposito. Testimonium unius non sufficit: Ego, & Pater, atque adeò duo, testimonium perhibemus de hoc: ergo verum est testimonium nostrum. Neque enim jure sic colliges: testimonium unius universim non sufficit, ergo aliquando sufficit duorum, aut, quod ineptius est: ergo hoc testimonium duorum sufficit, aut universim, ergo sufficit duorum testimonium. Quæ & singula, & omnia constant ex Logicis, imò ex ipsa Isagoge Logicarum Quæstionum, quâ docemur, neque ex singularibus aliquid legitimè sequi, neque ex negante præmissâ affirmari quidquam ritè in consecutione ipsâ posse, quando, cùm consecutio debiliorem partem sequatur, ex negante præmissâ consecutio affirmare nil poterit.

V. Dices, illis verbis universim affirmari necessitatem duorum, vel trium testium, non affirmari testimonium duorum, vel trium sufficere. Respondeo, utrunque affirmari, testimnnium Duorum, vel trium, & necessarium, & sufficiens. Nam primò, si primum solum affirmetur, jam illa propositio sic redditur: Duorum, vel trium testimonium necessarium est, quod idem est, ac si dicas, unius testimonium non sufficit, recidimusque in eadem absurda, quæ nititur interpretatione suâ Margunius abstinere. Deinde ex ipsis Christi verbis, atque ipsâ ejus argumentatione dignoscimus, Duorum testimonium sufficiens affirmari. Nam hoc illis contendit Christus, ostendere verum esse testimonium de se latum, quòd latum sit à Duobus: Id, quod haud equidem potuisset conficere, ni præmisisset, ut certum, duorum testimonium esse sufficiens. Neque enim quisquam tulerit unquam consecutionem hanc: requiritur hoc, ergn sufficit. Collectio absurdissima est, quemadmodum patet in hac: requiritur unius testis testimonium: ergn sufficit unius. Quod præit, verissimum est, falsissimum id, quod sequitur. Verba igitur illa utrunque sonant, requiritur nimirum, & sufficit dnum, vel trium testimonium, ut necessitate dunrum, vel trium noscas, haud suffecturum unum, & ex eo, quòd duo, tresve sufficiant, verba divina sibi ipsis constent, alioqui nullam habitura vim, si dun, vel tres non sufficiant ad plenissimam ex testimonio probationem, ut consideranti argumentationem illam corporati Numinis manifestè patebit. Hæc vera, hæc certa, hæc digna Christo, qui loquitur, verborum illorum sententia, quâ relata superiùs interpretatio diluitur, obliteratur; simul & illud fit, ut eorum, quæ ad ineptæ interpretatinnis patrocinium allata sunt, nihil officiant Veritati. Nsm, cùm illa verba utrunque contineant, neque sufficere unius testimonnim, & sufficere duorum, vel trium, quid mirum, si utrunque inferunt tum Jura, tum peritissimi sapientum, nunc fassi, quod asserimus cum (1) Abbate, nunc inficiati unum sufficere cum (2) D. Thoma, quem sequitur Abbas (3) laudatus? An enim quòd ex illis verbis tum Jura, tum DD. colligunt, unius testimonium ineptum esse; ex iisdem eliciunt, non suffecturos duos, vel tres testes, aut plus, quàm tres, ad plenam ex testimonio probationem necessarios esse? Certè Alexander (4) ille III. cujus effatum importunè ingerunt adversarii, nobiscum est. Cùm enim asserat, in aliquibus causis plures duobus testibus opus esse, Christi verbis sententiam adaptavit, qui duos, vel tres ad plenissimam probationem suffecturos asseruit, ut ex disjunctione illa sciremus, esse aliquas causas, quæ plus, quàm duos petant, nullam esse, cui probandæ tres non sufficiant.

(1) *In c. cum esses de testam.*
(2) *d. q. 70. art. 2.*
(3) *In d. c. licet de test.*
(4) *In d. c. licet.*

VI. At hercle hìc nobis authoritas Silvestri, & Leonis negotium videtur facessere, quorum alter in Romana Synodo generali. ***Præsul, (1) inquit, non damnetur, nisi cum LXXII. testibus: presbyter autem Cardinalis, nisi cum LXIV. testibus deponatur, Diaconus autem Cardinalis Urbis Romæ, nisi cum XXVII. testibus non condemnabitur, &c.*** Alter (2) verò: ***nullam, ait, damnationem Episcoporum unquam esse censemus, nisi aut ante legitimum numerum Episcoporum; qui fit per XII. Episcopos, aut certè probata sententia per LXXII. testes idoneos, qui tales sint, qui accusare possint.*** &c. Ex quibus manifestissimè constituitur, aliquando ad plenam probationem duos, tresve testes idoneos non sufficere; unde mox infertur, tantorum Pontificum authoritate probari adversariorum interpretationem, reprobari nostram, ut verba Christi accipienda sint, non ut sonent: duo, vel tres testes sufficiunt, sed ut asserant, non sufficere unum, requiri testimonium plus, quam unius. Huic difficultati, quam invictam autumat Margunius, multipliciter plerique, qui nobis adstipulantur, occurrunt. Et primò, explosis decretis illis, ut jacent, quippe à Gratiano, vel confictis, vel deductis ex apocrypha historia, ut illi mos est. Etenim perparum fidei passim ab eruditissimis viris tribui Synodo sub Silvestro celebratæ. Quamvis enim certissimum sit, Romæ sub Silvestrn generalem Synodum celebratam, ejus tamen Synodi acta Sacrorum Scriptores Annalium erroribus refertissima dicunt secuti (3) Baronium, cui de hoc leviter differenti plurima licet adjicere, ex quibus Silvestrinæ Synodi fides non solùm labat, sed planè corruit. Nam illud in primis anceps, an Imperatnre Constantino Silvester Ecclesiæ (4) præfuerit: cùm tamen Constantinus interfuisse dicatur Silvestrino Concilin. Deinde mentionem Regum facit, cùm in toto Orbe Romano, nt certum est, nulli Reges tunc essent, à quibus Episcopi, & Romani Presbyteri sibi possent metuere. Præterea subscripsisse Concilio dicitur Helena mater Constantini, quem Acta Synodica Domnum Constantinum Augustum appellant. Quâ fabulâ nihil anilius iis, qui leviter historiam Ecclesiasticam delibaverint. Est enim omnino compertum, nunquam

(1) *In d. c. præsul. 2. q. 4.*
(2) *d. c. nullam 2. q. 4.*
(3) *Ad ann. 324. ann. 123. & seqq.*
(4) *Vide Eccl. Dogmat. §. 13.*

Actis Conciliorum fœminas etiam Augustas subscripsisse, Pulcheriamque primam omnium Chalcedonensi Concilio interfuisse, nec tamen ejus Acta obsignasse. Nomen autem, vocemque corruptissimam *Domni* Romanis auribus inauditam ante corruptionem linguæ Latinæ factam per barbaros, nemo est, qui non norit. Denique ex Fastis Consularibus patet, Constantino nunquam fuisse collegam Priscum aliquem, cùm tamen Acta signentur Constantino, & Prisco Coss. Adde, ex hac Synodo promanasse fabulas à Latinis confictas, & à Photianis avidissimè receptas de donatione Constantini, ejusdemque Romæ Baptismo, circa quæ vide eruditissimum (5) Morinum, & dicacissimum (6) Vallam.

(5) *In vita Constāt. Gallicè.*
(6) *De Donatione Constātini.*

VII. Porro ex hac profligatæ adeò fidei Synodo, qui nobis consentiunt, jure ad inficiationem Silvestrini decreti progrediuntur, cui addunt, & Leonis IV. Canonem ex Silvestrino manantem, ajuntque, utrunque apocryphum esse, rejiciendumque, quippe verbis Christi Servatoris contrarium. Hæc aliqui ex Nostris. Alii utrunque decretum admittunt, securique Antiquitatis, ut solemne est Canonistis, quæ congesta per Gratianum inveniunt, omnia recipiunt: docent tamen, derogatum utrique uti sentienti non consona Christi sententiis posteriori Ecclesiæ constitutione latâ in Concilio (1) Bracharensi, relatâque per eundem (2) Gratianum. Ut ingenuè fateor, neutra mihi responsio unquam placuerit. Prima enim, quamvis in re verâ, mihique certissima, versetur; id tamen & adsumit, & probat, quod nunquam Photianis persuaserit, reputantibus ex Metaphraste (vizo pio, sed æquè inter Nostros simplici, ac Surius inter Latinos) Acta omnia Silvestri vero esse veriora. Præterea ea Silvestrinæ Synodi Acta, quamvis erroribus plurimis scateant, non tamen penitùs reprobantur: nec si fuissent reprobata, à Leone IV. solemniter ad authoritatem assertioni parandam producerentur. Itidem quòd Bracharensi decreto derogatum fuerit Silvestrinæ, & Leoninæ constitutioni, est omnino falsum leviter Ecclesiasticarum rerum, ac temporum perito. Nam in primis Synodus Silvestrina fuit Generalis, ut patet ex (3) Gratiano, & (4) Baronio. At Bracharensis Provincialis, seu Topica tantùm censetur ab omnibus. Quare ea revocare non potuit decretum Silvestrinæ Generalis, cui nimirum ipse Pontifex, tantusque Pontifex interfuit, præter minorum Sacerdotum turbam, stipatus CCLXXIV. Episcopis, cùm Bracharensis Synodus vix XII. Episcopis frequens fuerit, ut habes apud (5) Carranzam. Quod verò attinet ad Constitutionem Leonis, adeò eam Bracharense Concilium emendare non potuit, ut Leonis tempora Bracharense ducentis, supra quinquaginta & septem, annis præcesserit. Etenim Leo vivebat circa annum Christi DCCCXLVIII. iniit enim Pontificatum post Sergium II. anno salutis DCCCXLVII. ex (6) Anastasio, & (7) Baronio: at Bracharense actum est sub Ariamiro Rege circa Æram hispanicam DCX. quæ contingit annum Christi DLXXII. quo Concilium illud ponitur communi historiæ Sacræ Suffragio, cui adstipulatur Ariamiri Regis Constitutio penes Ambrosium (8) Morales.

(1) *Canone 8.*
(2) *In c. placuit d. q. 4.*
(3) *§. Ex præmissis d. q. 4.*
(4) *A d. ann. 324. ubi supr.*
(5) *In sum. Concil. ad Concil. Bracharense in princ.*
(6) *In vita Leonis IV.*
(7) *Ad an. Christi 847.*
(8) *Chronic. Tom. 11. c. 62.*

VIII. Sic explosâ utrâque responsione, miram sanè aliam, sed acceptissimam recentioribus Canonistis (1) Gratianus ipse proponit. Ait, id concessum fuisse ex peculiari quodam privilegio Clericis Romanæ Ecclesiæ, propter quorundam improbitatem, qui cùm non sint spectatæ vitæ, atque scientiæ, in accusationem Ministrorum Dei repentè prosiliunt. Cùm enim ea essent Ecclesiæ tempora, quibus plerique ejus maximè satagebant, ut Romanos Clericos, quos tot muneribus à Constantino Principe affici dolebant, criminationibus impeterent, visum est supremo Ecclesiæ Principi, legem Christi Servatoris, atque decretum, quo duorum, vel trium testium effato veritatem censeri decrevit, ita explicandum esse, ut illis nimirum in circumstantiis non obtineret. Posse autem supremum Sacræ Reipublicæ Antistitem quandoque in lege divinâ per interpretationem, sive, ut Græci dicimus, Epiebejam dispensare, certissimi Juris est, & obiter fortassis infra probabitur. Igitur, licèt generale sit Christi decretum, standumque edicat testimonio duorum, vel trium, tamen Pontifex Maximus, & nemo alius, decretum illud non quidem tollere, sed explicatione, & exceptione hic, & nunc utili, vel etiam necessariâ per interpretationem non errantium Clavium (hæc phrasis Canonistarum est) ita circumscribere quiverit, ut in circumstantiis aliquâ major testium, copiosiorve numerus requiratur. Hanc responsionem Latinorum plerique, imò maxima pars ex iis, qui nobis adstipulantur, recipiunt, veneranturque, atque eâ Covarruviam contentum fore pronunciant, si sapit. Nam ex eo, quòd Pontifex possit intra limites agere Jus divinum, inferri potiùs, reipsâ Jus illud, quod agitur intra limites, esse; atque adeò ex eo, quòd, juxta præscriptum Summi Præsulis, duorum, vel trium testimonium non sufficiat, non probari illa verba eò collimasse, ut ostenderent, non suffecturum probationi unicum testem, sed potiùs probari, eò respexisse, ut decernerent, duorum, vel trium testimonium superfuturum probationi, regulariter tamen, ut ajunt, atque ita, ut si ea sit temporum conditio, ea hominum nequitia, ut ex eâ deceptionis discrimen immineat, qui rerum divinarum interpretationi præest, plures testes iis, qui decreti sunt, in re, ac loco assumendos possit decernere.

(1) *In d. §. sed hoc d. q. 4.*

IX. Hæc illi ex Gratiano, quo authore satis se respondisse putant objectæ difficultati. Verùm, ne dissimulem, quod sentio: hæc responsio mihi omnium pessima videtur: quare nunquam erit, ut illi subscribam. Potiùs illam, ni falsam dixero, atque ineptam, inutilem prædicabo. Primò enim Juri (1) nostro non admodum congruit, solito Jus divinum venerari, nulliusque hominis ullo modo subjectum arbitrio velle. Photianorum est, Jus Divinum ita contemnere, ut illud vel Principum laicorum interpretationi committant. Nos Deo, quæ Dei sunt, consultò relinquimus, rati Jus divinum, si planum est, interpretatione non indigere, si subobscurum, alio Jure divino, vel naturali penitùs explicari. Præterea, si, cùm imminet à deceptione, seu fraude periculum, licet contra statuta per Christum, plures testes, ut necessarios producere

(1) *Vide Canonar. de vi Can. in princ. ad Apost. Canones, & Diplovat. in Synopsis, de legib. & Jo. Lascar. in defens. rerū Græc. c. 8*

ducere

ducere, non id solum usuveniet, cùm Episcopi, Presbyteri, Diaconi Romani judici sistentur periclitaturi de capite, aut dignitate: idipsum usurpare fas erit ubique, atque adeò recidemus in sententiam, quam nempe refellimus, quæque non negat, plerumque duos, aut tres testes sufficere, negat, ubique, ac semper sufficere. Denique hac responsione diruitur unica ratio, quam pro nostrâ sententiâ ex Argumentatione Christi deduximus. Nam hæc responsio docet, verba Christi regulariter tantùm, ut ajunt, intelligenda. Quod si verum, jam positio illa non erit universim concepta, nihilque concludet Syllogismus Christi ex duorum testium fide veritatem effati sui validissimè comprobantis. Aliam igitur veram, ac genuinam respoosionem accipite Photiani. Ea Leonis, atque Silvestri licet apocrypha decreta recipimus, iisque nihil probari contendimus sententiæ nostræ contrarium. Patet hoc ex ipsâ Decretorum lectione, quæ nobis non probationem ingerit, sed damnationem. Hæc ergo sensa Constitutionis utriusque. Non esse damnandos Episcopos, Presbyteros, Diaconos, nisi sub septuaginta & duorum, sexaginta quatuor, viginti septem testium testimonio. An inficiantur, Reorum hujusmodi crimina posse probari ex duorum, triumque testium testimonio? Sanè, si hoc dicas, inepties. Quod si hoc non dicis, quid utile contra sententiam nostram ex utrâque illâ constitutione elicies? Do, posse hominum lege sanciri, nequis nisi sub turbâ testium damnetur: nego posse, jure positivo constitui, ne habita à duobus, tribusve testibus idoneis probatio rata sit. Do illud, quòd nullo Jure divino vetitum, hoc nego, quòd norim oppositum Lege divinâ statutum. Illud Silvester decrevit, illud Leo confirmavit; uterque sanctissimè, qoia nullo verbo Numinis interdictum, hoc intactum uterque reliquit, quòd sciret à Deo iteratò fuisse constitutum.

X. Sic rejectâ interpretatione illâ ridiculâ, Græcis nostris verba Christi ad eam sententiam intelligenda proponimus, quâ simpliciter asserant duum, triumve testimonio plenam probationem haberi, quâque prorsus affirment, in in omni negotio duorum, triumve testimonium sufficere. Nam quod ajunt, illis negari suffecturum unius testimonium, verum hercle est, at non simpliciter, quasi verba illa divina negent, in ullo negotio testimonium unius sufficere. Etenim, si hunc in modum divinam sententiam interpretere, desipies cum Margunio, cui omnia simul Jura tanquam fatuo inclamant. Nimirum manifestum est, illis verbis tunc tantùm suffecturum negari testimonium unius, cùm in damnum alterius testimonium adsumitur, ut constat ex (1) Deuteronomio, ad quod Christus respexit, cùm dixit: *in lege vestra scriptum est*. Cæterum, cùm negotium in alterius præjudicium non est, sine ullâ Juris divini interpretatione, sine ullâ Hierarchæ *dispensatione*, uti loquimur, etiam unico teste probabitur. Quo etiam modo intelligendum, erit (2) Constantini effatum, itidemque (3) Alexandri III. constitutio, quæ dum negat,

(1) *Cap. 17. n. 6.*
(2) *In L. jurisjurandi C. de test.*
(3) *In d. c. licet de test.*
(4) *Tit. de teste §. restas vers. hæc tamē falsum.*
(5) *In lib. de test. c. pennult.*
(6) *In syn. ps. tit. de test.*
(7) *l. quære §. fin. ff. de edi. l. 1. edic. L. cū probatio ff. de prob.*
(8) *In lib. 35. Basil.*
(9) *d. lib. de test. c. 19.*
(10) *In*

ullam causam unius testimonio quamvis legitimo terminari, id negat, ubi intervenit damnum alterius, ne, si indiscriminatim sumatur, consuetudini otroque Jure receptæ, ac penitùs confirmatæ repugnet. Certè Jurisconsultissimus (4) Speculator inter Latinos constitutam hanc regulam, ne probatio valeat ab uno teste deducta, exceptionibus tricenis elidit, eandemque quadragenis limitat (5) Harmenopulus inter Nostros, ante (6) Diplovataccium; quorum duum Sapientissimorum virorum authoritatem Margunio, & Photianis opponimus, quos ut Græci sciant, noscantque, palam desipere, fas erit propositis circumstantiis quibuspiam, in quibus testis unicus plenissimè probat obiter refutare. Et primò, qui dicitis, uno teste factam probationem damnandam, quique recipitis præ Jure Divino leges Imperatorum, ex his vos interrogo, Utrum testis unicus de facto proprio deponens planè probet, aliis indiciis testimonium circumstipantibus? Si negatis, reclamabunt negantibus Jura (7) Civilia, quorum authoritate idipsum affirmant (8) Tipucitus, & (9) Harmenopulus, (10) Hagiotheodoretus, & (11) Gobidas inter Nostros; inter Latinos Paulus (12) Castrensis (13) Salicetus, (14) Crotus, (15) Moncada, (16) Soccinus contra Franciscum (17) Curtium, (18) Alexandrum, & (19) Hippolytum, quorum singularem opinionem Jus (20) Canonicum apertè refellit.

XI. *Secundò*, summæ, aut eximiæ authoritatis viro, qualem penes Latinos Cardinalem dixeris, penes Nostros Exarchum, unamve ex primæ classis Bizantinæ Sedis dignitatibus, si aliquid à Principe, Pontifice, vel Patriarcha demandetur, quod alteri non noceat, plenè creditur, asserenti, se habere mandatum, licet: *τὸ δεῖν ἐντάλμα ἔγγραφον, litteras mandati* non ostendat. Constat & hoc ex utriusque Gentis receptissimo Jure, docetque Matthæus (1) Monachus ante (2) Glossographum, & (3) Speculatorem, cui subscribunt (4) Baldus, (5) Castrensis, (6) Salicetus, (7) Romanus, (8) Antonios. Dixi, quòd alteri non noceat: nam cum alterius damno neque eximiis viris, si soli sint testes, plena probatio conceditur. Id, quod Moderni cum (9) Abbate, Francisco (10) Curtio, & (11) Felino ex multiplici Jore (12) docent, interpretati (13) Bartholum contraria professum, notatque (14) Glossographus palam, ut (15) Photianorum mendacitatem resellam testantem, narrantemque, ex unius Cardinalis testimonio supremam Reis pœnam apud Latinos irrogari. Manifesta calumnia, quando Latini DD. communi suffragio id pernegant: adeò in hac parte accurati, ac severi, ut ne ea omnia, quæ citra damnum alterius censentur, unius Cardinalis testimonio permittant. Asserunt enim, soli Cardinali, si affirmet, habere se mandatum in iis, quæ supra naturam Legationis sunt, speciatimque Pontifici reservantur, de quibus vide (16) Innocentium III. non esse fidem ullam præstandam; idque docent ex communi sententiâ productorum proximè authorum singu-

synops. Novell. tit. de test.
(11) *In Novel. 2. Leon. & Const.*
(12) *In L. quicūque §. fin. Cod. de ser fugit. & Cōs. 333. col. 1. & Consilio 370.*
(13) *In L. si quis 10. 4. opposit. C. de fals.*
(14) *De test. p. 6. n. 209.*
(15) *In addit. ad Crot. ibid. litt. B.*
(16) *In reg. 369. 2. falles.*
(17) *De test. conclus. 66. & ulti.*
(18) *Ibid.*
(19) *In L. 1. §. si servi ff. de quæstio.*
(20) *In c. præterea de sponsal.*

(1) *In Attal. synop. tit. de test. Schol. 25.*
(2) *In c. nobilissimus 97. dist.*
(3) *d. tit. de teste §. rest. vers. 69. & de legat. §. superest. ver. quod si legati*
(4) *In d. L. jurisjurandi.*
(5) *In L. 1. c. de mād. princ.*
(6) *In d. L. 1. §. si servi.*
(7) *Conf. 19. ad discusiēdū. dub. 4.*
(8) *In c. super his de fid. instru.*
(9) *In c. si e nobis. de sent. excom.* (10) *De test. conclus. 70.* (11) *In d. c. super his.* (12) *In d. L. jurisjurandi* (13) *In L. 1. C. de super indict. l. 10. & d. L. 1. C. de mandat princ.*

larem (17) Angeli opinionem reprobantium. Quorum opinioni subscribendum ab omnibus censeo, licèt ejus rationem minimè probem, quæ cùm authoribus (18) Ancharano, & (19) Aretino ex regula (20) Juris petatur, videtur principium petere, atque hoc solitarium testimonium reprobare, quòd reprobetur à Jure: cùm potiùs Juris ipsius hic rationem quæramus, quæ nimirum alia esse non potest, hac in re, de qua agimus, nisi ea, quæ generatim reprobat testimonium unius, videlicet cùm agitur de damno tertii. Hìc autem de damno Pontificis, seu delegantis, legantisve agitur, qui cùm sibi quarumpiam rerum potestatem reservet, non videtur velle eâ authoritate aliquem uti, nisi palam appareat speciali aliquâ delegatione mandata. Adeò falsum est, penes Latinos obtinuisse unquam probationem in damnum alterius habitam ex testimonio solitario Purpurati Patris unius. Id, quod ulteriùs Photianis improperare fas est ex eo, quòd ne ipsi summo sacrorum Principi, supremoque Ecclesiarchæ fas putent cordatiores Latini Jureconsulti, suo uno testimonio aliquid plenè probare in damnum alterius. Vide de hoc (21) Felinum, qui hanc quæstionem productis hinc inde DD. agitat, nititurque mediâ viâ, quæ tutissima sæpe est, eam planè decidere, cùm viro gravi standum esset pro veritate, dicendumque cum Doctioribus, ne ipsi summo Pontifici licere id, quod Jure divino vetatur. Quare posse quidem Romanum Præsulem citra damnum alterius suo tantùm testimonio probare plenissimè, etiam, quæ sibi ante initam dignitatem asserit nota, ut benè autumât sæpe (22) Glossographus, & verum est etiam de summatibus Patriarchis, uti docuit (23) Prodromus, quem sequitur (24) Harmenopulus, & (25) Diplovatacius, non posse tamen neque illum, neque hos dicto suo illaturæ aliquid damni reis probationi momentum ullum, aut vim ullam conferre.

XII. Tertiò planè probabit singularis, & solus testis, si inter partes conveniat, ut dicto stetur unius. Sic affirmatè constituit Matthæus (1) Monachus, ex quo Joannes (2) Phobenus: *δι' ἀρεσκείας*, ait, *ἢ συναινέσεως, καὶ συνθήκης, εἴ ποτ' ἄμφω συμφωνήσωσι, στερρὸν ἔσται, καὶ βέβαιον τὸ ἐκ θατέρου μόνου μαρτυρούμενον. καλῶς ἔχει, καὶ ἱκανὴν τὴν ἀπόδειξιν ἡ ἐξ ἑνὸς μαρτυρία. οὐδὲν γὰρ ἄδικον τῷ ἐθέλοντι γίνεται, καὶ συμφωνοῦντι ἐπὶ τὸ γινόμενον. Per placitum, & consensum, aut pactum, si quando aliqui paciscantur, certum esse, & verum, quod ex alterutro solo asseritur, bonam habet, & idoneam probationem ex uno testimonium. Nam injuria nulla volenti fit, pactique in id, quod fit.* Idem docet penes Latinos post (3) Speculatorem, & Ludovicum (4) Romanum, (5) Alexander, & (6) Baldus, confirmaturque validissimè ex eo, quòd, si pars consentiat, stari potest testimonio adversarii, ut Jura (7) constituunt: Itidemque, quòd parte consentiente uni testi, quamvis infami, credi potest, uti notavit (8) Angelus acutissimè. Hinc Græci refellimus Photianum (9) Coressium arbitratum contra non Latinos tantùm, sed etiam contra Græcos, quorum dicta produximus: ne ex pacto quidem posse recipi ad plenam probationem unius hominis testimonium: cùm contra constet, non solùm unius testimonium ad id recipi ex pacto partium, verùm etiam unius recipi posse cæteroqui dicundo testimonio inepti. Quod adeò verum est, ut ex consensu partis, stari possit etiam in præjudicium partis volentis, unius testimonio, ut apertè deducitur ex dicto Phobeni superiùs laudato: *οὐδὲν γὰρ ἄδικον τῷ ἐθέλοντι γίνεται, καὶ συμφωνοῦντι ἐπὶ τὸ γινόμενον: Nam injuria nulla volenti fit, & consentienti in id, quod fit.* Neque officit argumentatio (10) Joannis, quam Petrus (11) à Moncada sibi superciliosè conciliat, & ex utroque desumptam (12) Coressius jactat, ut suam; nempe plus posse legem, quàm possit partium consensus authore (13) Bartholo: at lege non posse (14) constitui, ut stetur unius dicto in damnum alterius; proinde idipsum conventione, pactove fieri non posse. Hæc, inquam, argumentatio non officit: nam, cùm de partium damno agitur, plus potest pactum, quàm lex, quando favorem pro se introductum unusquisque potest contemnere, licetque cuilibet, sponte velle damnum suum, si citra corporis apertissimam necem sit, animæque periculum. Sic, tametsi lex non possit jusjurandum testi remittere, quòd hoc Juris divini sit, illud tamen remittere pars potest, ut Nostri (15) docent, Latinumque (16) Jus approbat.

XIII. Quartò abundè probationis est ab uno teste, cùm agitur de impediendo matrimonio nondum contracto. Probatur enim plenè impedimentum hujusmodi testis unius effato, Ita docentibus (1) Alexandro III. & (2) Innocentio III. quibus adstipulatur Jus nostrum teste (3) Modestino Logotheta Dromi, cujus hæc verba planè notanda Nostris: *ὁ νόμος εἴτε ἱερὸς, εἴτε αὐτοκρατορικὸς διδάσκει, ἀρκεῖν ἕνα μάρτυρα πρὸς παρατροπὴν γάμου ἀθεμίτου, ὅταν μιᾷ μαρτυρίᾳ οἱ κεκωλυμένοι βαθμοὶ πρὸς διάλυσιν μνηστείας δηλωθῶσι, καὶ ὁ σοφὸς, καὶ ἀοίδιμος πατριάρχης κύριος Λουκᾶς εἴρηκεν, εἴτε μόνος μάρτυς ἔνορκος μαρτυρήσῃ τοὺς ἐν μνηστείᾳ ἐν ἀπηγορευμένῳ βαθμῷ συγγενεῖς εἶναι, πιστεύεται. καὶ ἄνομος γίνεται ὁ γάμος, εἰ συναφθῶσιν οἱ ἐμνηστευμένοι. Lex sive sacra, sive imperatoria docet, sufficere testem unum vetando matrimonio non legitimo, cùm uno testimonio decreti gradus ad solutionem sponsalium manifestentur: & doctus, inclitusque Patriarcha Dominus Lucas dixit: si quis solus testis juratus testimonium perhibeat, asseratque, desponsos in gradu vetito cognatos esse, creditur, & exlex fit illud connubium, si desponsi invicem connubio copulentur.* Horum porrò ea ratio est, quam acutè reddit Abbas (4) Panormita. Ait enim, cùm de crimine impediendo agitur, nec jus alterius imminuitur, dicto unius non idoneam modò conjecturam, sed & certam probationem afferri, ne videlicet negligentiâ ejusmodi dicti, tametsi singularis, certissimum crimen admittatur. Faciunt, quæ notat operosè (5) Glossographus, cujus etiam (6) alibi authoritate constantissimi (7) Juris est, unum testem sufficere iterando Baptismo, consecrandæque iterum Ecclesiæ, cùm dubitatur, an aliquis ritè Baptismo initiatus sit, vel Ecclesia Sacro Chrismate delibu-

(14) In d. c. super his. (15) In antirrhesico pro Marco c. 8. Margun. in lib. de Verit. c. 3. Coressius. (16) In c. quod translationem de off. deleg. (17) In L. quæcunque §. fi. ff. de publician. (18) In Clem. literis de probat. (19) In 2. cù nobis de test. (20) In d. c. nobilissimus. (21) In c. ad audientiam de præscrip. (22) In c. 3 ver statutis de renunciat. in 6. c. ad Apostolicæ ver. promissionis de re jud. (23) De interpres. ad c. 7. Nicæn. (24) In d. libel de test c. 11. (25) In Synops. 31 de test.

(1) In Synops. Alphab. Lit. 11. de test. Schol. 4. (2) Ad Novell. 12. Const. & Leo. (3) d. §. restat vers. 24. (4) In L. 1. §. fin ff. de ver. oblig. (5) In d. § fin. (6) In L. bonæ fidei vers. dubitaveris. C. de reb. cred. (7) L. fin. C. de fideicommiss. (8) in L. pactum inter hæredes ff. de pact. (9) In Synop. Nilo ad Can. Carthag. in Epist. ad Cælestinum.

(10) In L. 1. §. fin. col. 3. de verb. oblig. (11) In Additio. ad Cret. de test. p. 6. lit. D. (12) In dict. Epist. ad Cælest. (13) In L. alia §. eleganter ff. sol. matrim. (14) Tex. in c. indicas Hermannum 3. q. 9. not. Panorm. in c. 2. de probat. (15) Vide Diplovat. d. tit. de teste circ. fin. (16) c. 3. nis de test.

(1) C. super eo de test. (2) C. præterea de sponsal. (3) In chrysobullum Nicephori Botoniatæ de incestis nupt. & spons. Schol. A. (4) In d. c. super eo. (5) In c. nuper. de test. & in c. solemnitas de consec. dist. 1. c. multi. 2. q. 1. (6) In d. c. licet de test. (7) c. per multos c. cum itaque de cons. dist. 4. (8) In d. c. licet. (9) In L. 1. §. idem Cornelio ff. de quæstio. col. fin. (10) In c. Albert.

libuta, sacrisque ceremoniis dedicata sit. Sed utrum ad probationẽ Ordinum receptorum sufficit testis unius assertio? Olim magnis animis disputatum. Non te moror. Non assentior (8) Baldo affirmanti, quamvis idem Marsilius (9) & (10) Felinus docuerit. Existimo enim, probationem Ordinum posse esse in præjudicium Tertii, imò assero, reipsà esse, cùm sine damno Ecclesiæ esse non possit, ut Laicus habeatur pro Clerico, aut qui Clericus non est, Sacris fungatur officiis. Imminet etiam damnum profanæ Jurisdictioni, si is, qui Sacris initiatus non est, ejus potestate ex ea probatione scilicet eximatur, contra tradita per (11) Gregorium, & notata per (12) Glossam. Igitur, cùm de Ordinum probatione quæritur, semper agitur ad damnum vel Ecclesiæ, vel Jurisdictionis Laicæ; adeòque ajo, testis unius authoritatem, quantumvis eximiam, minimè suffecturam. Congruit Decisio Juri nostro, quod eruditè enucleat Gregorius (13) Patzò, sequunturq; Latini (14) DD. cum (15) Franco, (16) Glossographo, & (17) Innocentio explanante sententiam (18) Alexandri IV., qui cùm ad probationem Ordinum testes jubeat, non testem; ritè censere videtur non suffecturum unum, quandoquidem ex effato (19) Bonifacii VIII. *pluralis locutio* saltem numerum duorum exposcit.

cus col. fin. & in d. c. licet de test. in fin.
(11) In c. pervenit 11. q. 1.
(12) In c. fin. de confir. util. vel inutil.
(13) In explicat. Novell. Alexii Com. de Canonico &c. circ. fin.
(14) In c. si judex de sent. excom. in 6.
(15) In d. c. si judex.
(16) In d. c. si judex vers. fecerit.
(17) In c. 1. de Cler. peregrin.
(18) In d. cap. 1. de Cler. pereg.
(19) In c. pluralis de reg. jur. in 6.

XIV. Quintò, quod accuratissimè notat (1) Crotus, si testator alicui leget pecuniam sibi per eum numeratam, de cujus pecuniæ quantitate cognoscendâ stari jubeat dicto legatarii ipsius, dictum, ac testimonium unius legatarii plenè quantitatem illam probaret. Id arguitur ex effato (2) Scevolæ, docuitque idipsum ante Crotum (3) Alexander, & (4) Bartholus, cujus postremi (5) sententiam non sequor arbitrati, suffecturum testem unicum, siquando agitur de Possessorio, quod scilicet uno teste plenè adeò probetur, ut ne Jusjurandum quidem necessarium sit probationi numeris omnibus absolutæ. Existimo enim nusquam valiturum testimonium unius, cùm agitur de alterius damno. Agitur autem in possessorio de damno alterius non sanè levi, ut Bartholus comminiscitur, sed de gravi, ut facilè deduces ex authoritate (6) Institutoris. Quare contra Bartholum, & Franciscum (7) Curtium Bartholo adstipulatum stat communis opinio, quam refert, ac sequitur Matthæus (8) Matthesilanus, Petrus (9) Moncada, & (10) Bartholus sibi ipsi contrarius. Sexcenta penè dixerim sunt, quæ addi otiosè, & eruditè possent ex variis, probatisque DD. scitis, queis apprimè, ac sedulò constituitur, ab uno teste idoneo persæpe abunde probationis haberi: & videndi ad idipsum post (11) Speculatorem & (12) Harmenopulum (13) Crotus, (14) Bartholus, (15) Antonius, & (16) Abbas. Imò hæc veritas adeò locum obtinet penes primi nominis Jurisconsultos Græcos, atque Latinos, ut eorum plerique eam, dum accuratè confirmant, usque ad ineptias superstitiosè produxerint. Putant enim vel in damnum tertii valiturum Statutum decernens, ut stetur unius dicto. Asserit hoc clam sanè (17) Bartholus, eodemque modo (18) Antonius, & (19) Abbas, at palam (20) Innocentius, (21) Romanus, & (22) Baldus, contra quos tamen stat communis, & sana sententia, quam tenax Jurium divinorum, omninoque vestigiis Patrum insistens, nec unquam à tramite rationis propter argutias Nomicorum digressa Græcia nostra ante omnes Latinos amplexa est, edixitque per (23) Prodromum Juris nostri sacri primum & Sapientiâ, & ætate interpretem, qui hanc ipsam quæstionem de numero testium rimatus, post multa egregiè, doctèque decreta sic tradit. ἐκ τούτου μαθεῖν ἔστιν, ἀθέμιτον παντελῶς εἶναι, ἀναδεχθῆναι πρὸς τελείαν ἀπόδειξιν τὴν ἑνὸς μαρτυρίαν, ἡνίκα πρὸς ζημίαν τοῦ πλησίον τείνει, καὶ φέρεται. καίπερ γὰρ καὶ τοπικοὶ νόμοι τὴν ἑνὸς μαρτυρίαν οὐκ ἀτιμάζουσιν, ἀλλὰ τοῦτο, ὅταν οὐ πρὸς ζημίαν τινὸς, καὶ κατάκρισιν. ὁ γὰρ τοιοῦτος σκοπὸς ἀτελῆ ποιεῖ τὴν ἀπόδειξιν ἐξ ἑνὸς, ὥστε οὐδὲ κοινῷ, οὐδὲ τοπικῷ νόμῳ βεβαιοῦσθαι. *Ex his nosces, nefas esse omnino recipere ad plenam probationem unius testimonium tunc, cùm in damnum proximi tendit, & fertur. Quamvis enim & municipales leges unius testimonium non reprobent, hoc tamen tunc, cùm non ad damnum alicujus, atque damnationem: Hic enim finis ineptam facit probationem ex uno ita, ut neque communi, neque municipali lege confirmari queat.*

(1) De test. p. 5. n. 215.
(2) In L. Theopompus ff. de dot. prel.
(3) Cons. 196. circa id de quo vol. 2.
(4) In L. fin. ff. de pretor. stip.
(5) In L. 1. C. quorũ bonor. L. 2. C. ut in rem actio.
(6) In §. commodũ Inst. de Interdi.
(7) De test. Cõcl. 60.
(8) Not. 3.
(9) Ad Crot. p. 6. lit. F.
(10) In L. admonendi 12. Col. ff. de jurejur. & in Extrav. ad reprimend. ver. summariè. (11) In d. §. restat. ver. tamen fallit. (12) In d. lib. de test. c. 2. (13) In d. 6. p. n. 209. & seq. (14) In Auth. nisi breviores C. de sent. ex brevic. recit. L. jubemus C. de sacros. Eccl.
(15) In c. cum ad sedem, de restit. spol. & in c. preterea, de probat.
(16) In c. 1. de libel. oblat.
(17) In d. L. alia §. elegãter.
(18) In c. 2. de probat.
(19) In d. c. 2. de probat.
(20) In c. nuper de test.
(21) Sing. 311.
(22) In L. fin. C. de confis. pecun.
(23) De Interpret. ad Can. 7. Nicanũ.

XV. Idem censuere ex Latinis Petrus (1) Moncada, & ante hunc Petrus de (2) Ancharano, Fridericus (3) Senensis, palam (4) Abbas, & Franciscus (5) Aretinus. Confirmaturque ex Jure (6) statuente, dictum unius nullo modo admittendum esse. Quin imò, si Statuto recipi universim posset probatio in damnum alterius ex testimonio unius perfecta, plus posset municipalis Lex, quàm Principis constitutio, quæ certè id decernere nequit, quippe contrarium Juri (7) divino dicenti: ἐπὶ δυσὶ μάρτυσιν, ἢ ἐπὶ τρισὶν ἀποθανεῖται ὁ ἀποθνήσκων. οὐκ ἀποθανεῖται ἐφ' ἑνὶ μάρτυρι. *In ore duorum, vel trium testium peribit, qui interficietur: nemo occidetur uno contra se testimonium dicente.* Quæ verba adeò aperta sunt, adeò clara, palamque reprobantia testimonium unius, cùm de alterius damno agitur, ut planè mirum sit, si quis hiscere contra audeat, palamq; pronunciare, posse per municipalem Legem fieri, ut damnum alicui ex testimonio unius irrogetur. Qua ratione licet anno, qui proximè elapsus est, in Prælectionibus meis ex munere publicè habitis in hoc Archilycæo Patavino docuerim, ex Romani Pontificis potestate fieri posse, ut non quidem Statuto, vel Lege, (neque enim id fas ex ullius Doctoris sententiâ) sed singulari quâdam, ac toties quoties, uti dicimus, ex circumstantiis concedendo Rescripto ad plenam probationem, cùm de damno agitur tertii, dictum unius recipiatur: tamen, re melius consideratâ, Veritatique, cui omnia post Deum, qui sapientiam profitemur, debemus: Veritati, inquam, soli faciens affirmo, ne potestate quidem summi Pontificis, aut universæ simul Ecclesiæ fieri posse, ut noxia irrogetur alicui ex unius testis effato. Quamvis enim non ambigam, es-

(1) In Addit. ad Gozadin. in repetit. L. 2. C. de pact. int. emptor. et vend. n. 169.
(2) In c. 1. de cõstit.
(3) Cons. 17.
(4) In c. cũ in tua. de furtis.
(5) In L. 1. §. fin. col. pen. ff. de verb. oblig.
(6) In L. jurisjurandi C. de test.
(7) Deuteronom. c. 17. n. 6.

se in Ecclesiâ potestatem explicandi Juris divini per Epicheiam (id, quod non nisi Photianus aliquis rudi superbiâ, & pervicaci ignorantiâ vir inficias eat) quando Jus etiam divinum regula aliqua est sæpe, & ipsa exceptiones aliquas continens, quas liceat potestatem supremam habenti subjectis hominibus indigitare, tamen existimo, Jura aliqua divina ulterius explicari non posse, quippe clarissima, nullamque exceptionem complexa, qoalia plerunque censuerim ea, quæ verbis, uti dicimus, negativis enunciantur. Ea inter autem hoc ipsum, quo de quærimus, omnino recenseo. Noo enim video exceptionem hujusmodi, quæ propterea à nemine, quem viderim, traditur, & à nemine mea hercle sententiâ tradi poterit, quidquid de postremo hoc multi contendant, qui tamen reipsâ concludunt nihil: operæ pretium facturi, si mecum sentiant, asserantque, cùm de damno alicujus agitur, Jure divino, quod *limitari*, circumscribi, explicari ulteriùs non possit, infirmam, ineptamque probationem futuram, si ab uno dumtaxat petatur, habeaturque.

SECTIO VII.

Conditionee testie probaturi reliquæ describuutur.

SUMMARIUM.

I. *In examiue ad Ordines non sufficit testimonium unius, sufficit duorum. Id Jure Græco probatur, refelliturque calumuia quorumdam Græcis affingentium morem recipiendi ad Ordines sub testimonio unius Exhomologetæ sacerdotis.*

II. *Ostenditur, eum morem, ne apud plerosque Photianos, obtinere, propositis recentiorum, & Antiquorum Photiauorum effatis.*

III. *Ex iis, qui in aliie causis rejiciuntur, plerique testes idouei suue in Ordiuum Examine, uimirum infamiâ facti laborantes, crimiuosi, cousanguinei, affines, familiaree, inimici, accusati de crimine.*

IV. *Fœm[illegible]a ab hoc examine repelluntur. Causa, ob quam repelluntur. Proponitur calumnia recentioris cujusdam asserentis, à Græcis recipi fœminas ad testimonium in Ecclesiâ.*

V. *Gynacei in Ecclesiâ locue, & descriptio. Ejus an author Basilius ex Nicephoro Melisseno. Quid sint Martyriæ in Ecclesia?*

VI. *Ab eodam examine repelli excommuuicatos. Refertur Seutentia Marguuii oppositum sentiens, & refellitur ex Prodromo, & Harmenopulo. Excommunicatos ue in foro quidem Laico audiri.*

VII. *Confirmatur hoc jure Græco, & jure Photiano, perstriugiturque imperitia Coressii, simul quæritur, an excommunicati sint extra Ecclesiam, atque, au universim verum sie, Ecclesiam non judicare de iie, qui sunt extra ipsam.*

VIII. *Impugnautur ineptiæ Marguuii, ostenditurque, uon unicuique licere sacrificium Deo offerre. Etiam fœmiuis in lege veteri licuisse offerre Deo sacrificium.*

IX. *Græcos à Latinis non censeri hæreticos ostenditur praxi ipsâ, & usu etiam post Schisma. Ratio hujus praxie.*

X. *Testimouium pro candidatis Ordinum non potest ferre agnatus, cognatusve, aut familiarie, & amicus. Hos & Parentes quandoque admitti in occultioribus vestigandis. Imperitia Coressii.*

XI. *Ea castigatur dicto Anthimi Metochitæ, & enumeratione aliquarum assercionum Coressii, queis pessumdat leges nostras.*

XII. *Parentes, & familiares, &c. admissi ad testimonium non obstringendi jurejurando. Penes nos nunquam licuit coram Judice æquivocari. An extra Judicium id liceat aliquando?*

XIII. *Amici cognati, &c. recepti ad testimouium non plenè probant. Sine jurejurando plenè testis non probat, etiam ubi solemnitates Judicii remittuntur. Limitatur hoc in re manifestâ, unde conamur in concordiam revocare Photianos invicem contendentes.*

I. Diximus de numero testium abunde, opportunèque rejecimus Photianorum audaciam hac etiam in re Juri utrique Genti communi, imò Juri ipsi Divino impudentissimè oblatrantem. Ex eo deducimus, vel in examine, quod explanamus, & aptam, plenamque probationem fore ex gemino teste idoneo, & non fore aptam, aut plenam probationem ex uno tantùm. Nam, cùm in hoc examine agatur de damno Ecclesiæ, sive recipiatur ineptus ministerio sacro, sive aptus rejiciatur; quod etiam contingit, si ipse candidatus Ordinum consideretur; omnino improbè fiet, injustè, ac sceleratè, si quis ad Ordines provehatur ex uno teste, aut uno itidem teste abstineatur à Sacris. Id, quod non unus tantùm (1) Prodromus palam asseruit, verùm etiam ex Photianis ipsis Photianorum Princeps Michael (2) Cerularius. Habes ejus decretum penes Canonarcham in hanc sententiam severè constituens: οὐδεὶς χειροτονείσθω, εἰ μὴ ἐπὶ πολλῶν μαρτυρίᾳ, δύο, ἢ τριῶν, κατὰ τὸν νόμον Χριστοῦ τοῦ σωτῆρος. εἴ τις τινὰ χειροτονήσει ἐν ἑνὸς μαρτυρίᾳ, δεῖ τὸν χειροτονήσαντα ἀρχιερέα ἐπιτιμίοις καθυποβάλλεσθαι. Nemo manus imponat, nisi ob multorum idoneum testimonium, duorum, vel trium juxta legem Christi Servatoris: si quis alicui manus imposuerit ob testimonium unius, decet manus imponentem Episcopum pœnis subjici. Quò magis vel ex hoc capite damnare licet recentiores Photianos, qui sub unius Sacerdotis à Confessionibus testimonio, quemlibet recipiunt ad Ordines, quemlibet ab Ordinibus rejiciunt. Quid hoc magis absonum Juri, & Juri nostro? Quid hoc magis perniciosum moribus, & moribus Nostris? Quid hoc magis ridiculum penes Sapientes, quò fit, ut Gens nostra palam damnetur ab omnibus, palam ab hostibus ignorantissimæ corruptelæ apud posteros accusetur? Nam scripsit de hoc (3) Catumsyritus breviter, latè Doctor (4) ineptus, qui nuperrimè Geotem nostram proscidit. Et ille sanè Arcudii Euchologion impugnans, *hic est*, inquit, *terribilis Græcorum abusus, ut sub testimonio unius Confessarii conferant*

(1) *De Interpret. ad d. Can. 7. Nicæn.*
(2) *Synodic. de Ordinatio. apud Canon. in Synod. ordinat. & de vi Canon. ad Can. 7. Nicæn.*
(3) *In Euchol. Arcud. §. 11.*
(4) *In Conf. in caus. Spanopuli Testam. circ. med.*

ferant Ordines; res planè ridicula, fatua, detestabilis. At Doctor: *Vide*, ait, *Domine Judex, an legitimè probatum sit, Græcos omnes esse hæreticos, & Schismaticos: certè hoc patet ex dictis. Sed & aliud adde incredibile erroris principium, Ordines conferunt ex accepta Schedula Confessarii, ut narrat Illustrissimus* (5) *Caucus Archiepiscopus Corphiensis, & incidunt praxi continua in errorem damnatum in Concilio Lateranensi* C. omnis, extra de pœnitentiis, & remissionibus. *Quin imò spernunt dictum divinum, exigens in attestationibus duos testes. Vide igitur qui sint Græci; & si potes ex conscientia tua damnati testamentum hæretici &c.* Hæc inconditâ, & barbarâ locutione uterque hostis Gentis nostræ, cui enim adstipulemur in eo, quòd morem hujusmodi damnat, ac jure detestatur, in eo irascimur, quòd Photianam corruptelam Genti nostræ universim improperat. Neque enim hic mos obtinet apud Nos, ut ex unius exhomologetæ Sacerdotis testimonio recipiamus ad Ordines. Id, quod, si Caucus dixit (nam in libello infamatorio, quod scripsit contra Nos, de hoc sanè nihil) mentitus est, ut & alia multa, quæ doctè refutavit (6) Allatius. Testis inficiationis hujusce, quam publicè calumniatori utrique opponimus, productus ad idipsum (7) Prodromus, testis (8) Veccus, Joseph (9) Methonensis, Georgius (10) Metochites, (11) Gennadius, aliique Orthodoxi, Græci nimirum, qui aut Jus nostrum affirmant, aut morem explicant: Quare (12) Diplovatacius & ipse Græcus, latinè tamen qui scripsit, sic his omnibus, aliisque ad rei Veritatem, quam tradimus, productis, sic, inquam, colligit, concluditque. *Ex his Synodalibus sententiis apparet mos, quem Græci semper servamus, non ordinandi nisi sub duobus testibus affirmantibus idoneitatem ejus, qui debet ordinari.*

II. Addo, hanc ipsam corruptelam non esse ab omnibus Photianis receptam. Licèt enim omnes affirment, Sacerdotis à Confessionibus testimonium pernecessarium, de quo mox disputabimus: negant attamen, suffecturum, ni adsit & alius, qui illud ipsum testimonio constituat suo, aptumque Sacris Ordinibus hominem initiandum affirmet. Constat hoc ex (1) Cerulario relato, idemque docet Malaxus (2) his. Ἀγκαλὰ καὶ ἡ ἀναγκαία ἡ μαρτυρία τοῦ πνευματικοῦ, ἵνα χειροτονηθῇ τινὰς, ὅμως δὲν ἀρκεῖ, ἀλλὰ χρειάζει, νὰ συμφωνήσῃ καὶ ἄλλος μάρτυρας περὶ τῆς ἱκανότητος τοῦ θέλοντος χειροτονηθῆναι, ἵνα κατὰ τὰ συνοδικὰ τῶν ἁγίων πατριαρχῶν, καὶ τὰ νομοθετημένα τοῖς ἱεροῖς Κανόσιν ἡ χειροτονία γίνηται. *Quamvis necessarium sit testimonium Spiritalis Patris, ut quis initietur, tamen non sufficit; sed opus est, ut consonet & alius testis de conditione apsa optantis Ordines, ut Ordinatio fiat juxta Synodica SS. Patriarcharum, & Statuta Sacrorum Canonum.* Similia tradit (3) Margunius, Christophorus (4) Angelus, & Metrophanes (5) Patriarcha Alexandrinus, qui inter postremos Photianorum hoc nostro sæculo scriptores semilutheranus multa scripsit, multa mentitus est. Nam de ratione conferendorum Ordinum differens: ἑπόμενοι, ait, τῶν πατροπαραδόσεων καὶ τῶν ἀκριβῶς εἰδότων, οὐδένα εἰς χειροτονίαν ἀναλαβεῖν μὴ ἐξετασθέντα, μὴ καλὴν ἔχοντα μαρτυρίαν, τοὐλάχιστον ἐκ δυοῖν μαρτύρων, ὧν εἷς μαρτυρεῖ ἐγγράφως καὶ ὁ πνευματικός, ἵνα βεβαιότερον τὸ μαρτυρούμενον. *Apud nos secutos Traditiones Patrum, & hoc maximè usu receptum est, ne ad Ordines aliquem recipiamus non examinatum, & bonum habentem testimonium saltem à duobus testibus, in quibus fert scripto testimonium spiritalis Pater, ut validius sit, quod testimonio subjicitur.* Hæc Photianorum neotericus Doctor, quæ tum Gabriel (6) Artæ Præsul, tum prisci illi rigidiores Photiani probarunt, Georgius (7) Siculus Gregorii Syracusani frater, Photius (8) Monachus, Ignatius (9) Diaconus, Cyprianus (10) Monachus, Procopius (11) Cartophylax Dorotheus (12) Monembasiensis, & Emmanuel (13) Charitopulus, quos producit prolixè ad hoc, quod utrique Calumniatori nostro iogerimus, Christophorus (14) Protoasecretis vir, si Photianismum demas, dignus Græciâ, & Majoribus nostris haud impar. Quis tot unà testibus ad idem Veritatis testimonium ejusdem coactis audeat ulteriùs Græciæ corruptelam exprobrare, quam nempe nec habet, nec habuit? Quòd si Photianorum aliqui id sibi moris fecere, postremisque hisce temporibus constanter usurpant, quid ad nos? quid ad Græciam? An inter Orthodoxos, quòd aliqui peccent, quòd desipiant aliqui, quòd multi etiam cum Catumsyrito calumnientur, aut cum Doctore nostro delirent, id vitio vertendum Latinis omnibus; aut Christiani omnes fures, omnes adulteri, omnes homicidæ, quòd inter eos sunt, qui furantur, qui mactant, quique alienum lectum concutiunt, fulcrique genium sacri contemnunt? Sed hoc ipsum est, quo de querimur Græci, quòd nimirum unicuique liceat impunè quidlibet in Gentem nostram mentiri. Querimur sanè, sed frustra, quando calumniatoribus nostris vel præmia decernuntur, cùmque oporteret eos publico judicio, publicæ reos rixæ, ac sycophantas edicere, in nostrum opprobrium potiùs laudantur, ut laudatæ calumniæ licentiùs per Italiam vagatæ mox transmigrent in Græciam, unde remigrent non minoribus in Latinos calumniis retusæ, iisque ipsis, quas passim effutit malè, sed eleganter Nectarius.

III. Hactenus ut obiter, si tamen fas erit, frænum injiciam quorundam licentiæ in Græcos quidlibet audentium: nam Doctorem ineptum, qui ex hac, & aliis corruptelis quorundam Photianorum Gentem nostram hæreticam, atque Schismaticam esse contendit, alibi docui, quid Hæresis, quid Schisma sit, quàmque longè absit ab utroque Gens illa, quæ Majorum suorum doctissimorum unà, atque sanctissimorum constanter dogmata veneratur, moresque, quos ab initio recepit, tenacissima vetustatis retinet, & observat. Cæterùm, ut ad postremam Operis hujusce partem aliquando progrediar, illud in fine perpendam, quod probationi per testes colophonem addit, ipsam nimirum testium conditionem. Quamvis enim duo testes, ut in omni negotio, sic & in probatione obicum, de quibus hìc agimur, planè suf-

(5) *Lib. de Error. Græcor. c. 33. circ. med.*
(6) *De consens. li. 3. c. 16. à n. 2. usque ad finē libri.*
(7) *Ubi supra.*
(8) *Synod. de Ordin. apud Canonarch. loco sup. citat.*
(9) *In Antirrh. 2. contra Marcum Eph. c. 2.*
(10) *In Orat. de S. Myster. in med.*
(11) *In Eclesi S. Myster. sect. 4.*
(12) *In d. synops. Jur. de test. §. 5. & 6.*
(1) *In d. synod. de Ordinatio.*
(2) *In Nomoc. c. 134.*
(3) *In 44. not. ad Can. Nicæn.*
(4) *In explan. Sacror. Myster. vis. de Ordinat.*
(5) *In antiτrano plia Rhodinsc. de sacris Myster. pag. 107.*
(6) *In exhegesi. Liturg. in illa verba: ἔσ οἱ*

πιστοί.
(7) *In explic. hymnor à se scriptorū. in hymn. Martyriū.*
(8) *In explic. Troparior. S. Stephanì Sabaitæ ad Troparion S. Maxim. Exhomolog.*
(9) *In elog. S. Nicephori in med. ubi de Canon. ab eo cōditis.*
(10) *In Mystagog. S. Ordinum. c. 2.*
(11) *In Eclogis hymnorū & scriptor. Sa. mangGaziensis n. 15.*
(12) *In historica apis. Hist. Eccl. ex Callist. Xantopulo c. 6.*
(13) *In eclesi Troparior. ad Troparia Simeon. T aumasteritæ.*
(14) *In li. de sacris Judiciis. sect. 3. vis. 9. inter Miscell. Diplovat.*
(1) *Not. 45. in d. Can. Nicæn.*
(2) *In lib. 35. Basilicon*
(3) *In L. cunctos populos C. de sum. Trin. & in L. Cassius ff. de senat.*
(4) *De test. p. 3. à n. 36.*
(5) *In c. præterea.*

ſufficiant, hos tamen idoneos eſſe oportet. Quare de hoc ipſo quærendum eſt, ſtatuendumque, quid ſit eſſe idoneum. Margunius (1) more ſuo ad pueriles ineptias converſus, Sacerdotes expoſcit ad teſtimonium contra Clericos, contra Laicos Patres familias. Unde hoc habuerit, neque dicit, neque dicere potuit. Quò ſit, ut minimè ducum operæ pretium ſacturum me, ſi quid temporis impendam axiomati tam falſo, tam ſatuo, tam inſulſo refellendo: potiùs dicam, quid ſit eſſe teſtem idoneum. Sanè, ſi teſtis idoneus ad inſtar Juris revocandus eſſet, explicanduſque per partes, grande nobis negotium faceſſeret, addo etiam inutile, quippe integram tractationem prolaturis in medium, de qua paſſim Doctores tum Noſtri, tum Latini, quæque ſit extra rei, quam perpendimus, aleam. Ea propter non ego teſtem idoneum generatim hìc dabo, ſed eum deſcribam, quem hercle examini, quod ſcrutamur, idoneum arbitrabor. Igitur, ut ut in cauſis criminalibus Jure Gentis utriuſque repellatur à teſtimonio ferendo infamis ſive laboret infamia Juris, ut eſt certiſſimum ex relatis per (2) Tipucitum, (3) Bartholum, (4) Crotum, cæteroſque communiter, & à Jure (5) multiplici palam conſtituitur; ſive infamis ex facto ſit, quemadmodum (6) Juriſconſultus aſſeruit, quem (7) Bartholus ſequitur, & reliqui cum (8) Alexandro: imò tametſi ſoli infamiæ canonicæ obooxius ſit, ut exiſtimo cum (9) Abbate. Licèt etiam in iiſdem cauſis repellantur egeni, quod ſuperiùs docui, & citra controverſiam eſt ex iis, quæ doctè pronunciant (10) Canoniſtæ, quibus adſtipulatur (11) Speculator, & (12) Alexander, nec ſine effati limitatione utili (13) Bartholus, & (14) Crotus. Itidemque, quamvis Jure Canonico utriuſque Gentis mulier non probet, pro quo videndus Matthæus (15) Monachus, Dorotheus (16) Mitylenæus, (17) Euthymius Monachus, & Theodorus (18) Petron, atque alii penes Simeonem (19) Logothetam ante Jura (20) Latina: neque Laicus contra Clericum, ut jus (21) Pontificium conſtituit, moſque ſemper obtinuit apud Nos, teſtibus Antonio (22) Patarenſi, (23) Sergio, & (24) Stephano Hagiopolitis, quibus adde Marcum (25) Alexandrinum idipſum in Synodo decernentem. Denique licet tum à Noſtris, tum à Latinis inepti dicuntur teſtimonio in erimioalibus cauſis cenſeantur conſanguinei, affines, inimici, familiares, & accuſati de crimine pendente accuſatione, quorum primi pro Reo, poſtremi contra Reum produci non poſſunt, ut facilè duces ex numeroſo (26) Jure, & ex (27) Bartholo, atque Doctoribus, quorum dicta fusè proponit (28) Crotus, confirmarique poteſt egregiè dictis Græcorum Jo. (29) Stauracii, Jobi (30) Monachi, Theodori (31) Anagnoſtæ, Gabrielis (32) Coriothii, Joannis (33) Peganii, quos ex Marco (34) Monacho, & (35) Cyrillo itidem Monacho eruditè recenſet Joannes (36) Laſcares. Quanquam, inquam, hi omnes, cùm de crimine agitur, à teſtimonio repellantur, nec cenſeantur ad plenam probationem idonei, tamen ad hoc ipſum examen, quod explicamus, horum plerique eruot aptiſſimi.

IV. Dixi plerique: nam fœminas unas his oportet eximere, quæ an ab hoc examine repellantur Jure Latino, decernere minimè auſim, certè Jure Græco repelluntur. Quare Matthæus (1) Monachus ex Baſilio (2) Monacho, & (3) Georgio Metropolita Nicomedienſi: Τὴν δὲ γυναῖκα, inquit, ἀπὸ πάσης μαρτυρίας ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως οἱ νόμοι, καὶ τὸ ἔθιμον παραιτοῦσιν. ἄπρεπον γὰρ κατὰ μόνας γυναικὶ συνομιλεῖσθαι ἀρχιερέα, ὁ καθεζόμενον ἐν Ἐκκλησίᾳ. *Mulierem autem ab omni teſtimonio coram Antiſtite leges, & mos abſtinent, indecorum enim, Epiſcopum ſolum cum muliere colloqui extra Eccleſiam.* Ex quibus verbis illud in primis utile infero, examen extra Eccleſiam faciendum, quando extra Eccleſiam teſtimonium recipitur ab Epiſcopo, id, quod contra Græcos quoſdam Presbyteros primo Reſponſo conſtitutum eſt. Deinde id ipſum ex Jure noſtro conſtituo, ad hoc examen fœminas non recipi, quod etiam aſſeruit Geraſimus (4) Archiepiſcopus Nicæous, quo authore γυνὴ οὐ μαρτυρεῖ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς, ἔξω γὰρ τούτων τὸ γυναικῶδες, καὶ ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλεται ὁ ἀρχιερεὺς τὸ θηλυκὸν τῆς μαρτυρίας δεχόμενος. *Mulier non dicit teſtimonium in rebus ad Eccleſiam pertinentibus, nam extra hæc eſt, quod eſt muliebre, & pœna ſubjicitur Epiſcopus fœmineam recipiens teſtimonium.* Idem aſſeruit Georgius (5) Pachymeres officium Diaconi, quo fungebatur in Magna Eccleſia, deſcribens: ἔστι δ' ὀφφίκιον ἕτερον τοῦ διακόνου τὸ ἀναλαμβάνειν τὰς μαρτυρίας περὶ τῶν ἱερῶν πραγμάτων, καὶ κρίσεων· ἀναλαμβάνει δ' αὐτὰς ὑφ' ἁπάντων, ἔξω γυναικῶν, ὅτι ἡ γυναικὸς μαρτυρία πόῤῥω γέγονε τῶν ἐκκλησιαστικῶν. *Eſt & aliud Diaconi Officium, recipere teſtimonia de rebus ſacris, & judiciis. Recipit autem illa ab omnibus, exceptis mulieribus, quod teſtimonium mulieris longè abſit à rebus Eccleſiæ.* Quorum authoritate refelluntur hoſtes noſtri, auſi aſſerere, præcipuum locum fidei penes Græcos reliquum eſſe fœminarum teſtimonio. Has audiri etiam in Eccleſiâ coram populo accuſantes, & de graviſſimis quibuſque teſtimonium ferentes.

V. Docet hoc (1) Doctor amicus noſter ex Cauco, & Prateolo, teſtemque aſſertionis adducit Epiſcopum Crotoniateo à nobis ſæpe laudatum, quem nec ipſe intelligit, neqoe illi intellexere, qui hanc etiam Calumoiam ſtolidiſſimam moribus noſtris objecere. Nam (2) Crotoniates (ex quo κατὰ λέξιν omnia diſſimulato Authoris nomine Nicolaus (3) Bulgarus) Antiſtes ita Eccleſiam Græcam deſcribens egregiè tradit. Sunt & Nartheces, ex mente Symeonis (4) Theſſalonicenſis Templorum initia, parteſque Eccleſiæ deſinentis poſtremæ, vel, ut alii dixere, optimè Catechumenεια, ſeu ſtationes Catechumenorum. Quamvis reipſa ab

Ævo

de teſt. cog. in c. teſtimonium de teſt.
(6) In d. L. cunctos populos.
(7) In d. L. cunctos per tex. in L. ſciant cuncti C. de probat.
(8) Conſ. 31. vol. 1.
(9) In d. c. teſtimonium.
(10) Jo. And. Ant. Jo. de Imol. in c. ſi quis teſtium. de teſt.
(11) Tit. de teſte §. 2. ver. item ſi pauper.
(12) Conſ. 25. viſo proceſſu vol. 3.
(13) In L. ex liberto. in prin. ff. de queſt.
(14) d. p. 3. ſub n. 24.
(15) Ad cit. de teſt. Attal. Schol. 19.
(16) In Schol. Canon. ad c. 8. Neoceſar.
(17) In Syllog. Can. ad c. 9. Neoceſ.
(18) In Canonico; ad d. c. 9. Neoceſ.
(19) De Morib. Eccl. tit. de Judic.
(20) Gloſ. in c. forus. in fin. de VS. & in c. ex co 15. q. 3. Archid. in c. 2. de Jud. li. 6. Ant. Abb. & alii in c. 3. de teſt. *(21) C. de cætero, ubi Aret. c. ex litteris de teſt. c. ipſi Apoſtoli 3. q. 8.* *(22) In Orat. de dignit. Sacerd in med.* *(23) In expl. Ep. 3. ad Corinth. ad c. 3.* *(24) Hom. in Dom. Samaritanę.* *(25) In Synod. confirmat. Epiſt. Balſamon.* *(26) In c. ſimiliter 4. q. 5. c. abſenſ. 23. q. 9. c. in litteris de teſt. & c. fin. c. cum P. Malconil. c. nominimus de accuſ. L. 3. ff. de teſt. L. etiam C. eod.* *(27) L. qui teſtam. §. quicumque de teſtam. DD. in c. non debent. de conſang. Alex. conſ. 127. vol. 1.* *(28) d. p. 3. n. 73. n. 97. 303. 105.* *(29) Ad Can. 9. Cęſarien.* *(30) Ad Can. 8. Cęſar.* *(31) In Synop. Can. ad 2. Can. Nicęn.* *(32) In Nomoc. ad d. c. 2. Nicęn.* *(33) In Not. ad Prodrom. in d. c. 2.* *(34) De Myſter. Ecc. c. de Ordin.*

(35) In Vita S. Euthym. P. CP.
(36) In Excerptis Jur. Gręci tit. de teſt.
(1) In d. cit. de teſt. Attal. Schol. 19.
(2) In ſeptem Synod. ad Nicęn. I.
(3) In lib. de Traditio. Eccl. tit. de Judic. Sacris.
(4) In obſervat. ad ſeptem Concil. in Nicęn. I.
(5) In ſuggeſtio. de offic. Diaconi Patriarchal. longo poſt med.
(1) In Cenſ. pro cauſa teſtam. Spanop. li. longe ante fin.
(2) De ritib. Gręc. lib. 1. c. 31.
(3) In Sacr. Catecheſ. in t. p. S. Liturgię, ubi de templo pag. 56. poſt init.

Ævo Maximi Martyris hæc divisio Templi, ne penes Græcos quidem in usu est, quemadmodum scribit Maximus (5) ipso, & (6) Zonaras, cujus rationem non admodum opportunam tradit (7) Thessalonicensis. Nam hujus recentioris anomaliæ ritè rationem deduxeris ex negligentiâ posterorum. Hoc in Narthece, ex quo desiere Catechumeni, iique, quos pœnitentiâ summovebat, stant mulieres Sacris interfuturæ, quibus templum ipsum, dum Sacra peraguntur, nefas ingredi: quare Corinthius (8) Gabriel eum Gynæconiten appellat: atque hujus authorem, quod attinet ad habendas mulieres, dividendasquo à viris, dicit Basilium (9) Amphilochius, quamvis reverà non ipse moris antiquissimi author fuerit, sed potiùs emendator. Nam, cùm olim divisæ mulieres à viris videri possent, ipse velis, atque sipariis auferri conspectum, ne libidinis irritamentum esset, jussit. Procedente mox tempore in ipso Narthece ligneam, pendentemque ad medium templi è summo laqueari domunculam Græci aptant, clatrisque ligneis anteriùs muniunt, ne inde audituræ Sacra mulieres adspiciantur à viris. Huc omnes fœminæ conveniunt, nec inde fas illis in templum progredi, nisi vel ad communionem, vel πρὸς μαρτυρίαν. Hæc fusiùs Crotoniates, cujus postrema verba Doctor Egregius produxit, quasi illis probetur, penes Græcos in ipsâ Ecclesiâ recipi mulierum testimonium. Addidit è suo, credique his magis, quàm viris ipsis; ne ignorantiæ deesset mendacium. Nam Crotoniates hoc postremum neque dicit, neque dicere potuit; quippe qui mox probat, nunquam penes Græcos licuisso fœminis, in Ecclesia loqui. Etenim apud ipsos tenacissimè retineri, quod universim Ecclesia cum (10) Apostolo docet, mulierem in Ecclesia audire debere, non loqui. Quo fit, ut vox illa μαρτυρία, non testimonium aliquod ex iis, de quibus agimus, sed locum ipsum, ubi criminum suorum se reas coram Sacerdote à confessionibus faciebant, testabanturque, significet. Id, quod fas est ex ipso Crotoniate pereruditè confirmare. Scilicet olim loca ipsa, ac veluti Tribunalia expiandis criminibus fatentium sponte circa Ambonem fuisse, appellataque μαρτυρίας manifestissimum est, idque licet agnoscere non solùm ex iis, quæ ipse Crotoniates refert, nimirum ex Samona (11) Gazensi, & (12) Mauroleone, ac (13) Germano Rhasoxeste Ancyrano Metropolita, verùm etiam ex Georgio, (14) Coressio, & (15) Maximo Margunio, qui testem veritatis producit Nicolaum (16) Atheniensem, & Joannem (17) Cantacuzenum in Elegantissimo S. Basilii Panegyrico, quem latinitate rudi donatum à Margunio, qui est idem Maximus nondum Episcopus, vidimus Romæ inter Allatiana Chirographa.

(4) Lib. de hæresib. (5) c. 3. Schol. in Diony. Areopag. (6) In Can. 19. Laodicen. (7) In d. lib. de hæres. (8) De form. templ. & Eccles. (9) In Vit. S. Basil. (10) 1. ad Corinth. c. 14. n. 34. (11) In explan. Eccles. Myster. (12) In Catech. confitent. peccata. (13) In Isagog. Peccat. ad pœnit. (14) Tract. Theol. de pœnit. & lib. de error. Italor. c. 34. (15) In Not. ad 6. grad. Jo. Climac. (16) In explicat. divin. officior. (17) Lege post med.

VI. Fœminæ igitur ab hoc examine Jure nostro repelluntur, quibus adde & eos, quibus communione Sacrorum interdictum est. Nam & hos planè repelli ex Jure (1) sanè Latino certo certius est, traduntque Sacri Juris (2) Interpretes omnes, quos aptè refert (3) Ricciullus, quo authore hi, qui cœtu Christianorum eliminati sunt, ne in foro quidem laico probant, quippe quibus exceptio possit opponi, ut ante Ricciullum tradidere (4) Baldus, & (5) Aufrerius, (6) aliique, quorum authoritas ea est, ut, tacente Jure nostro, idipsum posset persuadere Margunio, si quid rationi congruum persuaderi posset Margunio. Negat is Sacra communione prohibitos repelli posse à testimonio. Nam (7) ait: τὸ μαρτυρεῖν θυσία λέγεται παρὰ τῶν ἁγίων, θυσία λέγω ἀναίμακτος τῷ Θεῷ προσφερομένη: ἀπείργειν δὲ τῆς θυσίας ἁμάρτημα μέγα λίαν, κατὰ τὴν γραφὴν, ὀνειδίζουσαν τὴν αὐτὴν ἁμαρτίαν ἐν τοῖς υἱοῖς τοῦ Ἠλὶ, διὸ καὶ παρ' ἡμῖν οὐδ' οἱ ἀφωρισμένοι κωλύονται μαρτυρεῖν. καὶ γυναιξὶ μόνον τοῦτο καλῶς ἀπαγόρευται, οὐδὲ γὰρ γυναιξὶ θεμιτὸν παρὰ παλαιοῖς θυσίαν προσφέρειν· ἀλλὰ οἱ παπισταὶ, καὶ ἀζυμῖται κοινῶς διδάσκουσι τοὐναντίον, κακῶς, ὡς ἔφην πολλάκις, κακῶς, λέγω δὲ, καὶ πονήρως. σκοπὸς γὰρ, ἵνα τοὺς ἀνατολικοὺς, καὶ γραικοὺς σύμπαντας κατ' ἔμφασιν δικαιοσύνης ἀθετήσωσιν ὀνομάζοντες αὐτοὺς ἀφωρισμένους, οἷς οὐ θέμις πιστῶσαι τὴν ἀλήθειαν τῶν ἱερῶν δογμάτων (ὥσπερ κώδωνι γὰρ, καὶ σάλπιγγι εὐαγγελίζομεν τὸ πατροπαράδοτον) μαρτυρουμένοις. *Testimonium dicere Sacrificium appellatur à Sanctis, Sacrificium, inquam, incruentum Deo oblatum. Rejicere verò à Sacrificio crimen grande nimis, juxta Scripturam exprobrantem idem crimen Filiis Heli. Quare penes nos neque excommunicati repelluntur à testimonio, & solæ mulieres rejiciuntur. Neque enim apud antiquos fas mulieribus Sacrificium offerre. Sed Papistæ, & Azymitæ communiter docent contraria. Malè, ut sæpe dixi, malè: dic & malignè. Nam scopus est, ut Orientales, & Græcos omnes, sub prætextu justitiæ, reprobent, appellantes eos excommunicatos, quibus non licet præstare fidem, veritatem Sacrorum Dogmatum (etenim uti Nola, vel Juba annunciamus patrias traditiones) testantibus.* Hæc ex ingenio Margunius, quæ, si assertionem ipsam spectes, falsa, si rationem, inepta, si rimere id ipsum, quod inferunt, mendacissima palam agnosces. Do ordine omnia. Primò recipi ad testimonium Jure nostro deportatos ab Ecclesia, sive rejecti sint ab Ecclesia ἀφορισμῷ, sive anathemate, (quæ duo apud nos diversissima sunt) falsissimum est. Nam qui eos ad testimonium recipiamus, quibus cum Jure nostro nobis loqui non licet? Jure, inquam, Nostro moribus Apostolorum congruo, Majorum consentaneo institutis, usu perpetuo recepto. Audi (8) Prodromum. ἔστι δὲ διαφορὰ τοῦ ἀφορισμοῦ, καὶ τοῦ ἀναθεματισμοῦ, ὅτι ὁ ἀφορισθεὶς καὶ τῆς ἐκκλησίας, καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἁπάντων ἐξωθεῖται, ὥστε μὴ δύνασθαι οὐδενὶ συνομιλῆσαι τῶν ἐν τῷ κλήρῳ ἐπ' ἰδίᾳ, ἔτι δημοσίᾳ, ἀλλ' οὐδὲ συνεσθίειν, οὐδὲ συνοικεῖν, ὑπὸ στέγη τὴν κατοικῆσαι. ὁ δὲ ἀναθεματισμῷ ὑποβληθεὶς καὶ τῶν πολιτικῶν ἐξωθεῖται, ὁ δυνάμενος οὐδὲν τῶν ὡρισμένων ἔχειν ἐν χριστιανῷ λαῷ, ἀλλ' οὐδὲ μεθ' υἱῶν, καὶ γυναικὸς αὐτοῦ, ἵνα τῷ μεγέθει τοῦ ἐγκλήματος μετανοήσῃ. *Est autem discrimen & excommunicationis, & anathematis, quod excommunicatus & ab Ecclesia, & ab iis, quæ pertinent ad rem Ecclesiasticam, omnibus expellitur ita, ut non possit aliquem alloqui eorum, qui sunt in Clero, neque privatim, neque publicè: itidemque comedere, aut simul sub eodem tecto morari,*

(1) c. nullus 3. q. 4. c. decernimus, ubi glos. ver. a testificãde vers. quid dice dic sent. ex com. In 6. c. veniens 2. de testi. c. conspiratores 3. q. 5. c. excommunicamus §. credentes de hær. (2) Vid. Card. in c. perpendimus n. 28. de sent. excom. Soccin. Jc. sacrlo n. 407. vol. Crass. de except. n. 39. Felin. in c. Rodulphus vers. sed declaratoria. de rescr. Jodoc. de test. n. 16. Nellum vol. tract. n. 20. Jac. Ægid. de test. n. 9. Steph. Aufrer. n. 41. de test. Alber. de Malet. vol. n. 33. Lanfr. de Orian. vol. n. 76. ver. quæro 4. (3) De Jur. personar. lib. 6. c. 3. n. 3. & 4. (4) In c. intelleximus de Jud. c. contingit. col. 10. de dol. L. quoties C. de Jud. L. placet ad fin. C. de Sacr. Eccl. L. fin. C. si nõ à compeien. (5) De test. d. n. 41. (6) Jo. de Anan. & Felin. in c. postulasti de homic. Gemin. in c. 1. §. 2. col. 5. de exceptio. in 6.

rari, vel denique in aliquo communicare. At anathemate perculsus etiam ab iis expellitur, quæ ad civilem consuetudinem pertinent, ut nihil ex antea dictis habere queas in Christiano populo, sed neque cum filiis, neque cum uxore sua; ut gravitate pœnæ ad meliorem frugem convertatur. Eadem quæ Prodromus ex ipso Prodromo censet (9) Harmenopulus, & ante hunc Joannes (10) Jonopulus: quibus adstipulatur Justinus (11) Decadion novus Canonographus his verbis. ἰστέον, ὅτι οἱ καθυποβληθέντες ἐπιτιμίῳ ἀφορισμοῦ οὐδὲ εἰς ἐκκλησίαν ἀναβαίνουσι, πλὴν τοῦ μετανοῆσαι, οὐδὲ κληρικοῖς συνομιλοῦσι. πάντως ἐν τοῖς περὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ οἷα νεκροὶ, καὶ κατάκριτοι νομίζονται. *Sciendum, subjectos excommunicationis pœnæ non ascendere ad Ecclesiam, nisi ut agant pœnitentiam, neque alloqui Clericos posse. Universim in iis quæ pertinent ad res Ecclesiæ, seu Sacras, tanquam mortuos, & damnatos censeri.* Quòd si ii, quos pœna tam gravis multat, nec affari ullum in Clero, nec recipi ad res Sacras publicas, privatasque possunt, ac veluti fato functi, ac planè servi pœnæ censentur Jure nostro, tot Viris hoc palam affirmantibus, erit ne, ut fas esse credamus, eos ad testimonium recipi Sacrum, eis fidem à ministris Ecclesiæ præstari, eos publicè, privatimve Veritati in bonum publicum manifestandæ authoritatem collaturos suo testimonio audiri?

VII. Eam ob rem palam Juris nostri periti damnatos hos homines à testimonio repellunt. Atque hanc omnium sententiam esse ante (1) Harmenopulum, (2) Tipucitum, (3) Gregorium Patzò, (4) Garidam, & (5) Theophilitzen, Matthæus (6) Monachus asseruit. οὔτε γὰρ νόμοι, ait, καὶ οἱ τοὺς νόμους ἀξιολόγως ἑρμηνεύσαντες, καὶ κοπιάσαντες ἐν ἐξηγήσει τῶν ἱερῶν κανόνων μετὰ τῶν αἱρετικῶν τοὺς ἀφορισθέντας τοῦ ἐγκαλεῖν, καὶ τοῦ μαρτυρεῖν ἀπείργουσιν, ἀναξίους αὐτοὺς νομίσαντες πίστεως, αἱρετικοὺς μὲν διὰ τὴν ἀπιστίαν, τούτους δὲ διὰ τὸ βαρύτατον τοῦ τιμωρίου ὡσεὶ νεκροὺς λογισάμενοι. *Et leges, & qui leges aptè interpretati sunt, & laborarunt in explanatione Sacrorum Canonum, cum hæreticis excommunicatos ab accusatione simul, ac testimonio repellunt. Quòd eos indignos fide reputaverint, hæreticos quidem propter perfidiam, hos verò propter gravissimam pœnam, quasi mortuos arbitrati.* Conferat contra Margunium authoritatem suam penes Photianos maximam & ipse (7) Coressius, qui Nili sententiam consentaneam Margunianæ, ut inlet superciliosè castigans. Ἀφωρισμένοι λέγονται, ait, ὅτι γε πόῤῥω γίγνονται, καὶ ἔξω τῆς ἐκκλησίας κατὰ τὸν μεγάλον Λέοντα, καὶ τὸν συνώνυμον καθηγητὴν ἐν τοῖς περὶ τῶν τροπαρίων· τοῦ ἕνεκα καὶ τοῦ μαρτυρεῖν ἐνώπιον τῆς ἐκκλησίας κωλύονται. τοῦτο γὰρ τοῖς ἔσω ὁμολογεῖται· περὶ γὰρ τῶν ἔξω τί τῇ ἐκκλησίᾳ, κατὰ τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς; *Exterminati dicuntur, quòd longè sint, & extra Ecclesiam, juxta Peganium Leonem, & Cognominem Magistrum in Tractatione de Troparriis. Hanc ob causam, & à testimonio coram Ecclesiâ dicundo arcentur. Hoc enim iis, qui intra Ecclesiam sunt, conceditur. Nam de his, qui foris sunt, quid ad Ecclesiam, ex effato* (8) *Vasis Electionis?* Quæ verba, licet verissimam Conclusionem autument, Photianum tamen in morem ineptè illam ex iis, quæ certa non sunt, aut non universim vera deducunt. Continent enim hanc argumentationem: Eos qui extra Ecclesiam sunt ad testimonium Ecclesia non admittit. Sed excommunicati sunt extra Ecclesiam: igitur eos ad testimonium Ecclesia non admittit. At hæc argumentatio assumptionem incertam utroque Jure, propositionem verò universim falsam habet. Nam primò an excommunicati sint extra Ecclesiam anceps, ac dubium litem habet adhuc sub judice; & licet ex Ethymologiâ linguæ nostræ videatur Juri nostro consentaneum, eos esse extra Ecclesiam, id, quod placuit maximè Juri (9) Pontificio, SS. Patrum sententiis, quas producit (10) Bellarminus, & ex eo Marius (11) Alterius, ex utroque autem (12) Ricciullus, attamen potior, communiorque (13) Doctorum opinio contrarium probat, cui subscripsit ex Nostris (14) Prodromus, relatique per Joannem (15) Lascarem: imò idipsum affirmant Theologi cum (16) D. Thoma, & (17) Soto; comprobat (18) Glossa, videturque verbis (19) Pauli Apostoli maximè consentaneum. Quippe ex illis Ecclesia non judicat de iis, qui foris sunt, cùm tamen judicet de excommunicatis. Secundò eos, qui foris sunt, repelli à testimonio universim est falsum, quamquam enim hi universim non admittantur ab Ecclesiâ contra fideles ad testimonium, etenim censentur odisse Christianos, tamen horum aliqui, Ethnici nimirum, ac Saraceni, & Judæi etiam quandoque ad testimonium pro Christianis admittuntur; imò & aliquando necessariò provocantur ad testimonium, atque in ipsâ re nostrâ. Constat ex verbis (20) Apostoli differentis de initiis Episcopi. Δεῖ δὲ, ait, αὐτὸν καὶ μαρτυρίαν καλὴν ἔχειν ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, ἵνα μὴ εἰς ὀνειδισμὸν ἐμπέσῃ, καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. *Oportet autem, eum & testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidas, & in laqueum diaboli.* Vides, aliquando necessarium testimonium eorum, qui extra Ecclesiam sunt. Non igitur omnes exteri repelluntur. Quòd si non omnes, quæ consecutio est? Excommunicati sunt extra: igitur repelluntur. Dic potiùs: extra sunt ita, ut nullo modo cum illis liceat habere commercium: igitur à testimonio repelluntur: quod sanè commercium, atque consuetudo aliqua est.

VIII. Hæc ut Græcia cognoscat, quàm ineptè Coressius Magnus Theologus argumentetur, vel eùm pro Veritate pugnat. Cæterùm tum ex ejus assertione, tum ex aliorum Græcorum effatis manifestum est, Jure nostro repelli à testimonio eliminatos ab Ecclesia. Id, quod evincit falsitatem Margunianæ sententiæ, quæ etiam undequaque labat ob rationem planè ridiculam. Damus, Veritatem testimonio confirmatam esse sacrificium oblatum Deo, quanquam & hoc

(7) In Antirrh. pro Marco c. 20. in med. (8) De Interpret. ad Can. 2. Nicen. I. (9) Ad tit. Pandect. de just. & jur. (10) In explic. Can. Pœniten. S. Gregor. Thaumaturg. (11) In Ecthesi Canon. S. Basilii in Epist. ad Amphiloc.

(1) Ad titul. de just. & jur. Pand. (2) In lib. 35. Basilic. (3) In expos. novell. 15. Leon. (4) In Syllog. omn. Novell. ad argumen. novellæ 15. Justin. (5) In Schol. ad Epit. Leg. Leon. ad tit. de test. (6) In Synop. Ata. ad tit. de test. Schol. 9. (7) Ad Synop. Nili ad Canon. 2. Nicen. (8) 1. Ad Corinth. c. 5. n. 12. (9) In c. per tuas. ibi. ut pote ab Ecclesia separatas. de sent. excom. c. omnis Christianus c. canonica. c. cum aliquis c. quicumque c. videas. 11. q. 3. c. de communione c. certum c. Sacerdotes c. Apostolic. 24. q. 2. (10) De Eccl. Milit. lib. 3. c. 7. Tom. 2. (11) De censur. Tom. 1. lib. 1 disput. 5. c. 10. (12) De jur. Person. lib. 4. c. 3. a n. 2. (13) In c. 1. quod metus cau. lib. 6. Bart. in L. aut damnum. §. servus ff. de pœn. in L. noverint C. ut intr. cert. temp. act. Crim. in L. de pupillo §. ff de plurib. ff de no. oper. nunc. Abb. in c. 1. nota. 2. de Cler. excom. m inis. Alex. in L. qui bis I. dem n. 2. ubi Jas. nos. ult. ff de ver. obl. Felin. in c. postulasti. n. 2. de rescrip. Cassador. decis. 9. n. 4. de preben. Gonzal. reg. 1. glos. 15. n. 82. Tiraq. ne retract. conven. §. 2. à glos. 1. n. 21. & 67. (14) In d. c. 2. Nicæ. (15) In excerpt. jur. Græc. tit. de test. (16) In 4. sent. dist. 110. qu. 2. art. 3. (17) In 4. s. d. 22. q. 2. art. 8. (18) In c. officii verb. excommunicationis de sent. excom. c. ita quorundam de ver. sign. c. de Judæis de Judæ. c. engelisandam 3. q. 4. & in d. L. aut damnum §. servus verb. dubitatio. (19) 1. ad Corinth. c. 5. n. 12. (20) 1. ad Tim. c. 3. n. 13.

hoc metaphoricum sit, propterea quòd Deus peculiaris hæc, illave Veritas non est, sed prima illa Veritas, quæ verè est, quia à se, & ex se, & in se est; quomodo intelligenda sunt illa (1) Joannis: ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς, ἡ ἀλήθεια, καὶ ἡ ζωή: *Ego sum via, veritas, & Vita*. Damus tamen hoc verum esse, dicique propriè Sacrificium offerendum Deo Testimonium Veritati collatum: quis non nisi ineptissimè intulerit, permittendum id esse propterea omnibus? Scelestis ne unquam licuit Deo sacrificium offerre, aut unquam placuit Deo impiorum holocaustum, cui hostiæ impiorum abominabiles sunt ex (2) Parœmiaste, qui ex (3) Malachia non respicit ultra ad Sacrificium impii, nec accipit quid θυσιῶν ἐκ τῆς χειρῶν αὐτῶ, *placabile de manu ejus?* Qui per (4) Osee de pollutis hominibus sic decernit: Οὐκ ἔσπεισαν τῷ κυρίῳ οἶνον, καὶ οὐχ ἥδυναν αὐτῷ· αἱ θυσίαι αὐτῶν ὡς ἄρτος πένθους αὐτοῖς· πάντες οἱ ἐσθίοντες αὐτὰ μιανθήσονται. *Non libabunt Domino vinum, & non placebunt ei: Sacrificia eorum quasi panis lugentium, omnes, qui comedent ea, contaminabuntur?* Qui denique sceleratos præsenti pœnâ multavit, ausos vel cum (5) Core sacras acerras contingere, vel cum Nadab, & Abiud (6) thus profanis altaribus adolere? Vel si omnibus licet promiscuè Deo litare; ergo & Sacerdotibus vestris post maritale commercium Sacris licebit operari, fasque erit è toro, ubi filio Veneris quanquam concessæ fecere, aram ascendere, ut filio Virginis faciant; quod Canones (7) vestri vetant, Jus vestrum non patitur, de quo videndus ex vestris (8) Angelus, ac (9) Metrophanes; ex Latinis (10) Becanus, & (11) Lutheranus Gudlingius. Imò, si verum quod dicitis etiam lethalis rei noxæ Deo sacrificium, antequam sceleris pœniteat, licebit offerre, quò manifestiùs verum sit, quod Caucus in Gentem nostram superiori sæculo mentitus est, ut refert, ac justè queritur (12) Bulgarus, ut refert, atque profligat (13) Allatius. Non igitur licet, neque unquam licuit indiscriminatim, ac temerè unicuique Deo sacrificium offerre. Iis tantùm hoc licuit, licebitque, qui impediti non sunt, nec prohibentur. Unde optimo jure deduces, non omnibus licere testimonium dicere, si testimonium dicere Deo sacrificium offerre dicendum est. Et reipsa ii, quos extra synagogã criminis causa amandabant Judæi (censebantur autem ejusdem planè conditionis, ac excommunicati, teste (14) Daniele Cuboclesio) à sacrificio simul repellebantur: quemadmodùm ex Rabbinorum dictis eruditè comprobat Vejellus (15) David: ut ex ipsâ Metaphorâ, quâ unâ utitur Margunius, eadem ejus sententia validissimè profligetur: Quando falsissimum est, omnibus licuisse Sacrificium; quemadmodum falsissimum est, vetitum fœminis, Sacrificium offerre. Licèt enim ministerio ipso prohiberentur, quippe solis viris concesso, attamen id, quod est Sacrificium offerre, omni animæ permittebatur, ut constat ex Sacris (16) Paginis, & in re nostrà manifestum est ex ipsâ cæremonia qua puerperæ (17) lustrabantur. Si quid ergo posset Argumentatio illa à Sacrificio deducta, dicendum esset, vel ipsis fœminis, quibus Deo Sacrificare pro modulo suo licuit, licebitque semper, offerre Deo hostiam placituram; licitum fore, Jure nostro perhibere coram Antistita testimonium Veritati, quod tamen ex dictis Jure nostro absurdissimum est, & vetitum omnino. Sic igitur falsum est penes Nos admitti ad testimonium à sacra communione deterritos: unde mox inferes ritè, nec in reliquis credendum Margunio.

(1) *Joan. c.14. n.6. & Epist.1. c.5. n.6.*
(2) *Prover. c. 21. n.27.*
(3) *Cap. 2. n.13.*
(4) *Cap. 9. n.4.*
(5) *Numer. c. 16. per tot.*
(6) *Levit. c.10. n. 1. & 2.*
(7) *Synod. Trullan. c.13.*
(8) *In Mystag. Liturg. c.1.*
(9) *In Confess. pag. 111. & seq.*
(10) *11. Man. lib. 1. c.13.*
(11) *In Delinea. Relig. Græcor. Eustr. Joannidæ Zialovunschi pag. 5.*
(12) *In Catechesi. pag. 207.*
(13) *De Consens. lib.3. c. n. 6. ad 10. c.17. à col. 1306.*
(14) *In Orat. de SS. Apostolis.*
(15) *In exercit. Historico. Theol. de Vet. Leg. Carem. pag. 125.*
(16) *Levit. c.2. n.1. c. 4. n.1. c. 5. n.2.*
(17) *Levit. c. 12. à n. 6. & seqq.*

IX. Sanè intolerabilis impudentia est, quòd in Latinos Gentem provocat nostram apertis mendaciis, clarâque, ac manifestâ iniquitate. Neque enim quod aliqui, iique impudentissimè Nos universim hæreticos, & excommunicatos dixere, propterea idipsum Latinorum sapientissimi, eruditissimi, aut, quod mentitur Margunius, omnes Latini autumant. Imò & hæretici ipsi parum nos à Latinis discrepare non sine invidia miserrimè dolent. Vide, si libet, Uvenceslaum (1) Boudeuvitium, Stephanum (2) Gerlachium, Martinum (3) Crusium, Hieronymum (4) Viscerum, & Hieronymum (5) Sengium. Adeò falsum est, haberi Nos ut hæreticos à Latinis. Aut si hoc falsum affirmat Margunius, dicat quo in loco Nos ab Ecclesiæ gremio excussos Latini pronunciaverint. Inter hæreticos recenseri audio Calvini, Lutherique asseclas, cæterosque, quos nominatim publico decreto Sancta utraque Ecclesia proscripsit: eosdem palam *excommunicari*, uti dicimus, & *anathematizari* scio. At Græcos nusquam audio, nusquam novi pœnis iisdem addictos. Imò contra video unà convenire Latinos, Græcosque, ut Deo scilicet operentur, unà publicas habere supplicationes, unà Divinis laudibus pangendis religiosam operam conferre. Nota hæc videnti sunt Græciæ, usu ipso probantur, spectanturque in Insulis, quæ Veneto Leoni subjectæ sunt. Ut mirum sit, tam effrontem fuisse Margunium, tam gratis mendacem, qui ausus sit affirmare, *excommunicatos* haberi Nos à Latinis, cùm ipse à Latinis ad Consortium sacrorum admitteretur quotannis. Hujus mendacii quo patentior iniquitas appareat, id, quod Romæ decernitur, agiturque, Græcia nostra consideret. Aluntur ibi Græcorum Juvenes ad interitum dementissimi Photianismi, non aliâ tamen aluntur conditione; nisi ut se se jurejurando obligent ad reditum in Patriam, itidemque Græci ritus *observantiam*, & usum. Ex his apertè deducitur, non censeri Romæ Græcos *excommunicatos*. Nam, cùm in Græcia Ritibus nostris uti sit nefas, nisi vel in re sacrâ cum Græcis communices, qui jubet in Græca ritu Græco vivere, *& communicare* cum Græcis in re sacrâ omnino jubet. Quòd si jubentur ali, educatique Romæ Juvenes cum Græcis in re sacrâ communicare, profectò Romæ Græci *excommunicati* minimè censentur. Neque id injuriâ: Græci enim, ut sępe diximus, neque Schismatici sunt, sunt inter Græcos utrique notæ prorsus obnoxii. Sunt & tertiæ Classis alii, quos jure ignorantia prorsus invicta omni piaculo eximit, efficitque, ni palam Orthodoxos, certè innoxios. Horum turba longè cæteris major. An plures in Græciâ palam Orthodoxi Photianis palam sint, dubium ædepol est: si quid conjecturæ damus, autumo, plures

(1) *Epist. ad Chytræum, & alios nescio quis ad eund. an. 1574.*
(2) *Ep. ad Mart. Crusium an. 1575.*
(3) *Lib. 5. Germano-Græciæ, & in Turco-Græcia, & in præfat. ejus.*
(4) *Apud Allatiū. de Consens. lib.3. c.15. col. 1243.*
(5) *Apud eund. ibid. col. 1244.*

Eee Pho-

Photianis Orthodoxos esse, quandò hactenus ego nullum Græcorum, qui sciret aliquid, reperi, quique ea non crederet, quæ fides Orthodoxa decrevit: contra plurimos reperi palam Photianismum professos, qui quid Photianismus sit, quæ controversiæ ratio, quæ rixarum natura, penitùs ignorabant. Quo fit, ut existimem rigidos Photianos, &, uti dicimus, è Schola *formales* in Græciâ paucissimos esse, quos sanè ita patitur Ecclesia prudens, ac pia mater, ita dissimulat; ut in eorum palam, nominatimque interitum gladium supremæ potestatis non exerat, ne, dum impenditur pia crudelitas eradicandis Zizaniis, eradicetur simul & triticum, quod Mediusfidius uberrimè cresceret, & in eam messem assurgeret, quæ posset opprimere vel ipsa Zizania, si quæ olim erga Græcos Imperio nobiles, eadem erga ipsos ex longâ captivitate humiles Caritas Latinorum, aut Operarios, aut aptos tanto Operi addiceret operarios.

X. Exclusimus ab hoc, quod explanamus, examine avulsos Ecclesiæ gremio testes, quorum testimonium provehendis ad Ordines neque proderit, neque oberit. Iisdem prodesse haud quibit Agnatorum, Cognatorumque, & cæterorum sive familiarium, sive amicorum assertio. Nam & hi testimonio suo in re civili Agnatis, consanguineis, familiaribus, & amicis prodesse non possunt quemadmodum ex Nostris Nos docuit Matthæus (1) Monachus, (2) Modestinus, (3) Domninus, Gregorius (4) Patzò, apud Latinos verò non sine accuratâ sententiarum circumscriptione (5) Crotus, & (6) Moncada omnino videndi. Non ambigo tamen, quædam etiam à Parentibus, Agnatis, Cognatisque, ac familiaribus esse quærenda, præsertim si aliter certò sciri non possint; Id, quod, cùm ex Theologo repentè Jurisconsulti agere histrioniam conatus (7) Coressius est, pernegavit, ὅτι, inquit, τοῦτο οἱ νόμοι τοῦ σοφωτάτου Λέοντος παραιτοῦν). *Quòd hoc leges Leonis Sapientissimi vetant*. Cui tamen respondendum est, leges, ante, quàm producantur in medium, intelligendas esse. Non videtur leges Leonis intellexisse Coressius, cùm ex iis negat, posse pro filiis parentes, & vice versa, aut familiares, cognatos, agnatosve, pro familiaribus, agnatis, cognatisve produci. Nam lex (8) Leonis vetat, hos contra produci his verbis clarissimis: οἱ γονεῖς, καὶ τὰ τέκνα κατ' ἀλλήλων λέγοντες μὴ προσδεχέσθωσαν· μήτε ὑπὲρ δεσπότου, μήτε κατὰ δεσπότου δοῦλος, ἢ ἀπελεύθερος μαρτυρεῖ) *Parentes, & liberi contra se invicem testimonium dicentes non admittuntur: ac neque pro domino, neque contra dominum servus, aut libertus testimonium dicit*. Ubi notandum non negari, posse parentem pro libero dicere testimonium, cùm hoc sanè negetur de servo, atque liberto, ut scias, inquit (9) Theodorus Hermopolites, ὅτι ἔξεστι ποτ' ἄν, ὅτι καὶ συγγενεῖς ἔξεστιν ὑπὲρ τῶν συγγενῶν μαρτυρεῖν, οὐδέποτε δὲ κατ' αὐτῶν· τοῖς δὲ δούλοις, καὶ ἀπελευθέροις οὐδέτερον. *Esse aliquando, ut liceat pro cognatis cognatis dicere testimonium, nunquam contra ipsos: At servis, & libertis neutrum*. Præterea, ut demus, verum esse in Criminalibus, quod dicit Coressius: num & in Civilibus ipsis negotiis? Certè id Leo non asserit; imò si standum est interpretationi Nostrorum, ea in Civilibus admitti cognatos pro cognatis, & contra cognatos, docet, authoribus (10) Theophilitze, (11) Eudoxio, & Phoca (12) Nomico nostris Jurisconsultis notissimo.

XI. Horum è sententiâ non erit absonum Juri, si spretis Coressii somniis, Episcopi nostri quædam à parentibus ipsis exquirant, indolem juvenum sacrandorum, addictum pietati ingenium, desiderium se Deo dedicandi, & universim ea omnia, quæ certiùs, quàm ab extraneis parentum testimonio cognoscuntur. Quod ex eadem ratione producito ad agnatos, cognatos, & familiares. Hos enim in rebus gravissimis interrogari posse, imò & debere, tradit ex Gelasio Cyziceno Anthimus (1) Metochites Achridenus Antistes Photianorum eruditissimus, & ut eum meritò appellat (2) Meletius Patriarcha: πολυμαθής. Ait enim, Τοσοῦτο τῆς ἱερατείας τὸ πρᾶγμα, τηλικοῦτο δὲ τὸ ἀξίωμα, ὥστε ὀφείλει ἀναζητεῖν καὶ τοὺς γονεῖς, καὶ τοὺς συγγενεῖς, καὶ τοὺς οἰκείους πρὶν χειροτονῆσαι τὸν ἄνθρωπον· καὶ δὴ τοῦτόγε καλῶς μάλα· τὰ γὰρ τῶν οἰκείων οἱ οἰκεῖοι μάλιστα ἴσασι), ὅθεν ὁ λόγος, ἀνδρὸς γνώρισμα οἴκοθεν ἀναληπτέον· λέγουσι τὸν κυνικὸν ἐκεῖνον ἐρωτηθέντα περί τινος· ἆρά γε φησὶν, εἰ καὶ διδάσκαλος τοῦ ἀνθρώπου, καὶ συγγενὴς, ἢ οἰκεῖος· καὶ ὁ Ῥωμαῖος Σκιπίων ἱστορεῖται) μέλλων εἰς στρατιώτην τινὰ ποτ' ἀναλαβεῖν περὶ τοῦ νεανίσκου ἐρωτᾷν εἰώθεινα τοὺς οἴκοι, καὶ σχεδὸν τοῖς πάλαι τοῦτόγ' ἀναμφισβήτητον, τὴν ἀκριβεστέραν τῶν φυσικῶν ἐξέτασιν ἐκ τῶν ἀεὶ συνδιαιτώντων τῷ ἐξεταζομένῳ παρέχεσθαι. *Tantum est Sacerdotii negotium, tam grandis autem dignitas, ut oporteat quærere tum à Parentibus, tum à Cognatis, & familiaribus, ante quàm manus homini imponantur. Atque id hercle optimè: nam familiarium res familiares maximè norunt. Unde adagium: notitiam hominis domo desumendam esse. Ajunt Cynicum illum interrogatum de quodam: num, dixisse, si magister hominis, propterea cognatus, & familiaris sum? Et Romanus Scipio narratur, cùm quempiam ad militiam vellet adsumere, solitus fuisse de juvene domesticos interrogare. Universim autem priscis id fuit citra controversiam, diligentissimum examen naturalium ab iis haberi, qui unà vivunt cum eo, qui examinatur*. Sic Anthimus, cui adde (3) Margunium, quò præsentiore Photiani hominis authoritate temeritas Photiani Coressii obruatur, ausi (4) Latinos ignorantissimos Juris asserere, imò etiam corruptores, cùm reipsa Coressius ille sit, qui ne apices quidem Juris viderit unquam, & ne à longè sanè Jurisprudentiam salutarit; adeòque palam, passimque legis omnis sit expers, ut, cùm maximè parendum legibus autumet, eas ex ignorantia corrumpat. Quid enim? Num non corrumpit leges, ac Jura, & quidem Nostra, cùm (5) dicit, fore validum, sin minus licitum Episcopi Matrimonium? Quæ unquam Lex nostra hoc patitur? imò quę Lex nostra non decernit (6) irritum, atque nullum? Num Leges nostras non improbat, cùm (7) asserit, non posse Ecclesiæ potestate votum, ac Jusjurandum absolvi? Quid clarius Legibus nostris, quid hoc apertius unquam est (8) constitutum? Num

Jura

(1) In Alphab. ad tit. de test. Schol. 4.
(2) Ad Novell. Const. & Leon. in tit. de test. n. 4.
(3) Ad easd. Novell. d. tit. de test. in fin.
(4) Ad easd. Novell. in eod. titul. sub init.
(5) De test. p. 4. per tot.
(6) In addit. ad Crot. d. p. 4.
(7) In Synop. Nili, ad Can. 2. Nicæn.
(8) In Compend. Leg. tit. de test. n. 3.
(9) Schol. 3. in d. tit. de test.
(10) In Ecthesi ejusd. tit. sub init.
(11) In Synop. Compen. ejusd. ad eum tit.
(12) In Schol. 3. in eund. Tit.

(1) In Explic. Sacr. Myster. c. de off. Episc. in med.
(2) In Ecthesi error. Italicor. in Ordin. initio.
(3) In d. c. 2. Nicæn. not. 12.
(4) In d. c. 2. Nicæn.
(5) In c. 12. Trullan.
(6) Vide Matth. Monach. in quæst. matrim. tit. Episc. ab uxorib. suis separari debere, & seq.
(7) In c. 82. Trullan.
(8) Vide decret. IX. Lucæ Chrysoberg. ne jusjur. irregul. servus Tom. 1. Jur. GR. pag. 224.

Jura nostra non planè convellit, penitùsque pessundat, cùm docet, (9) non licere, nec unquam licuisse, ullam ob causam, Antistitem ab una in aliam Ecclesiam transferre? Quid hoc usitatius unquam in Græcia, aut quid magis à Jure nostro (10) probatum? Sexcenta hìc edere liceret, quæ dum audacter, & inconsultè Coressius temerarius, & impudens affirmat, aut negat, Juri nostro Injuriam manifestissimam irrogat, Jus nostrum apertissimè labefactat. Sed ad finem operis properanti non vacat his ineptiis refellendis ulterius tempus impendere. Hoc superest, ut Græcia noscat, quis ille est, qui Latinos Juris interpretes sanctissimos, præstantissimos ubi Juris appellavit corruptores, de eorum erroribus disputat.

XII. Recipient ergo aliquando cognatos, agnatosque, ac familiares, amicosque ad hoc examen Antistites nostri, conditionemque hominis initiandi requirent ab amicis, & notis, eùm aliter Veritas haberi certiùs haud poterit. Plerunque tamen hos testes rejicient, quippe suspectos. Quo fit, ut vel cùm admittentur ad rei cognitionem, quæ aliter haberi non possit, meo consilio, quod praxis ipsa confirmat, quidquid (1) Margunius dixerit olim, malè semper, ac subdolè, Jurisjurandi religione ad testimonium adigendi non sint. Cavendum enim, ne perjurio locus fiat, & occasio, quod non vitabitur paralogismis, quos utiles docet (2) Coressius vitandis perjuriis, etiam coram Judice, cùm quis legitimè interrogatur. Hæc enim sententia licet inter Latinos diu ante, quàm nostra tempestate decreto Innocentii XI. Sanctissimi Pontificis proscriberetur, obtinuerit, nunquam obtinuit in Græciâ palam testatâ, eum, qui à Judice jurejurando proposito interrogatur, debere: ἁπλῶν, καὶ ἀνύπαλον τὴν ἀλήθειαν λέγειν, καὶ μαρτυρεῖν, σχοπὸν ἔχοντα, ὁ πρὸς τὴν τοῦ λέγοντος μάρτυρος διάνοιαν, ἀλλὰ πρὸς τὴν τοῦ ἐρωτῶντος δικαστοῦ θέσιν, καὶ θέλημα. Τὸ γὰρ παραλογίζεσθαι τάχα θέμις, ὅταν ἐν παιγνίοις ὁ λόγος, καὶ ἐπὶ γέλωτι συνήθεια. ὅταν δὲ ἐσπουδασμένως, καὶ ἄνευ παιδιᾶς συνομιλῶμεν, ἀθέμιτον πάντοτε, μάλιστα τοῖς ἐνόρκοις. *Simplicem, ac sinceram dicere veritatem, respicientem non ipsam dicentis intelligentiam testis, sed interrogantis Judicis propositum, & voluntatem. Nam uti paralogismis fortassis fas, cùm jocosus est sermo, & ad risum consuetudo, cùm verò seriò sine joco colloquimur, nefas est semper maximè juramento obstrictis.* Ita ex communi sententia Græcorum (3) Malaxus diligentissimus Photianus, penes quem alii, & in primis Theodorus (4) Metochites, qui de mendacio acutissimè disputans. ἡ κακία inquit, τοῦ ψεύδους ἐν τούτῳ πέφυκεν ἁμαρτάνεσθαι, ὅτι χρεώστης πᾶς ἄνθρωπος ἐν λόγοις, καὶ ὑποσχέσεσι τῷ πλησίον πίστεως ἀπαρασαλεύτου· ἔστι δὲ παλαιὰ, καὶ διὰ τοῦτο νῦν λαθραία ὑπόσχεσις ἀνθρώπου πρὸς ἄνθρωπον ταὐτὸ διὰ λόγων σημαίνειν τοῖς ἔξωθεν, ὅπερ κρύφα καὶ ἔσωθεν ἐννοεῖ τῇ διανοίᾳ, ὥστε ἁρμόζειν τοῖς νοήμασι τὰ λόγια, καὶ μὴ ἄλλο λέγειν τῇ διανοίᾳ ἄλλο τῇ γλώττῃ· εἴ τις οὖν τοῦτο δράσειε παραβάτης τῆς κοινῆς ὑποσχέσεως, καὶ ψεύστης τόσῳ χείρων τῶν ἄλλων ἐν ταῖς συνθήκαις παραβατῶν, ὅσῳ δημοσιωτέρα ἡ τοιαύτη γε ὑπόσχεσις. οὐ ἕνεκα παραιτεῖται τὸ παραλογίζεσθαι ἐν ταῖς δίκαις τοῖς μάρτυσι κατὰ τὸ κοινὸν τῶν νομικῶν· ὀμνύουσι γὰρ τὴν ὑπόσχεσιν, καὶ συνθήκην ἐκείνην οἱ μάρτυρες, καὶ παραλογιζόμενοι τῷ ψεύδει ἐπιπίπτουσιν ἐπιορκίᾳ. *Malitia mendacii hoc naturâ suâ crimen habet, quòd omnis homo in verbis, atque promissis proximo debet certissimam fidem. Est autem antiqua, & propterea nunc latens, hominis ad hominem sponsio promendi extrinsecus verbis idipsum, quod quis intus mente concepit: ita ut omnino consonent verba cogitationibus, neque aliud mens dicat, aliud lingua significet. Si quis ergo hoc perpetret, erit prævaricator communis promissi, & mendax tantò pejor aliis promissorum prævaricatoribus, quantò publica magis est promissio, Quamobrem prohibetur usus Paralogismorum testibus in judicio, juxta Jurisperitorum communem sententiam: Jurejurando enim testes promissum, pactumque illud confirmant, utentesque Paralogismis mendacio perjurium addunt.* Similia docent (5) Aristenus, Matthæus (6) Monachus, (7) Thalelæus Antecessor, Stephanus (8) Judex Veli, & Isidorus (9) Logotheta Dromi. Imò ex ipso Solio integra constitutione Joannes (10) Contacuzenus penes (11) Diplovatacium, cui adeò certum est, Græciam communi suffragio paralogismis Judicio interdixisse, ut è sententia Græciæ Latinos damnet, si qui universim paralogismum licere constituunt: id, quod pace Viri Jurisconsultissimi, meoque judicio Sapientissimi dixerim, non planè approbo, neque existimo probari posse, sine Sanctissimorum virorum injuriâ manifestâ, qui extra judicium, urgente necessitate, confidentissimè Paralogismis usi sunt: & alioqui non video, quâ ratione, qui extra judicium citra noxam vitaturus extremum, ac certum exitium potest, cum inculpatæ tutelæ moderamine, vim injustam repellere vi, non possit ad eandem vim scilicet avertendam injustum oppressorem sine damno decipere. Quare quamvis communem sententiam secutus censeam, in Judicio nunquam fore licitum uti paralogismis, tamen existimo extra judicium sæpe fas, παραλογίζεσθαι, atque, uti dicimus, *æquivocum* usurpare juxta constituta per doctos Theologos (12) Sanchium, (13) Bonacinam, (14) Laymannum, (15) Toletum, (16) Sayrum, (17) Trullencum, productumque à (18) Busembao Lessium.

XIII. Cæterùm sic recepti sine juramento familiares, amici, agnati, cognatique, etsi utiles erunt agnoscendis iis, qui Ordines affectabunt, non tamen erunt idonei plenæ probationi ejus, quod testimonio suo confirmabunt. Neque enim cùm agitur in re non manifestâ neque à parte Jusjurandum remissum est, non jurato licet credere, ut cum (1) Harmenopulo nostro Latini omnes affirmant meditati (2) Juris effatum clarissimum. Quò fit, ut non jurato testi, tametsi purpurâ Sacrâ fulgeat, fides non debeatur, ut lex Pontificia (3) decernit, qua duce idem asserit (4) Abbas universim de omnibus, quâcunque dignitate censeantur. Ratio est, tum quia in teste probaturo juramentum est de jure (5) Divino, vel certè Jurisgentium: quare nec ipse supremus Ecclesiarcha probaturum testem poterit summâ authoritate suâ à jurejurando excusare, quem-

(9) In act. Constantinop. Syn. Lin actio. 7.
(10) Vide decretum 2. Manuel. P. CP. de transl. Episc. Tom. I. Jur. GR. pag. 240.
(1) Not. 92. in d. Canon. 2. Nicen.
(2) In d. c. 2. Nicen.
(3) In Nomoc. c. ult. ad Canon. Penit.
(4) περὶ κακοηθείας vuln. 72.
(5) In Schol. ad Canon. 2. Nicen.
(6) In Alphab. lit. de jurejur. Schol. 2.
(7) In Novell. Basilii Macedo. incip. cum bo-

narum & omnium vers. Διὰ θεραπίζομένων.
(8) Ad Novell. Roman. Senior incip. Sancimus, ut in omni Civitate. §. ult.
(9) In Novell. Alex. Com. inci. multa quidem sub init.
(10) Const. in perjur. incip. sancimus, ut juramentum extas apud Diplovat.
(11) In jur. Græc. Synop. tit. de juramen.
(12) Lib. 3. c. 6.
(13) De Juram. disput. 4. q. 1. p. 12.
(14) Lib. 4. tr. 5. c. 13.
(15) Lib. 4. c. 21.
(16) Lib. 4. c. 5. & lib. 12. c. 17.
(17) Lib. 2. c. 1. d. 5.
(18) In Medul. Theol. lib. 4. tr. 2. de 2. precep. Decal. d. 4.
(1) Libel. de test. c. 5.
(2) In L. jurisjurandi C. de test.
(3) In c. cum olim. ver. quærendam. de privil.
(4) In d. c. cum olim. & c. ea tuis de test.
(5) Arg. ex c. 31. Genes.
(6) De potest. Eccl.

admodum docet (6) Augustinus Anconitanus, quem sequitur (7) Felinus, & (8) Crotus, tum quia jusjurandum pertinet ad formam intimam, penitamque probationis habendæ per testes, uti docet communis (9) opinio contra eundem (10) Crotum, Hinc ad probationem hujusmodi necessarium est jusjurandum, vel cùm agitur causa, uti dicunt, *Summariè, atque de plano* juxta (11) Bartholum optimè; nec multitudine testium penuria jurisjurandi suppletur, ita (12) Jure pronunciante, cujus (13) interpretes nec Sacerdoti fidem præstandam censent, si absque juramento testetur, aliquem in meliorem à vitiis frugem esse conversum, quia ne peritis quidem artium, quum aliquid asserunt circa artem, non juratis fides debetur, ut contra (14) Glossographum ipse (15) Glossographus cum (16) Canonistis communiter asseverat. Hinc non existimo in Jure probari posse id, quod palam constituit (17) Bartholus, & (18) alii post eum, probaturum nimirum testem non juratum, cùm judici ferenda sententia est nulla Juris solemnitate servatâ, Nam cùm Jusjurandum, uti dixi, Jure Divino indicatur testi probaturo veritatem latentem, non pertinet ad solemnitatem, ut sine illo tunc, cùm solemnitas usurpanda non est, possit ad probationem recipi testis. Quare Princeps causam committens pertractandam sinè juris solemnitate, non potest ullà præsumptione censeri, volle testes non juratos, aut non juratos permittere, quando voluntas decernentis, committentisve trahi nequit ad id, quod nefas est: ut ex (19) Jure constituunt (20) Bartholus, ac (21) Baldus, cujus postremi hæc, quam sequimur, sententia est, cui adstipulantur (22) & alii, quorum Suffragio hæc forma testimonii ferendi omnino necessaria est, atque ita substantialis, ut remitti non possit, nisi ab eo, quem contra testimonium fertur in re non penitùs manifestâ. Dico in re non penitùs manifestâ: nam si de re manifestâ tractetur coram judice, non juratis testibus plena fides præstari poterit, ut asseruit ex Nostris (23) Harmenopulus dicens, ἐν τοῖς φανεροῖς οὐδ᾽ ἀναγκαῖον δὲ ὀμνύειν μαρτύρων γίνεσθαι τὴν ἀπόδειξιν: docuitque (24) Glossographus, quem sequitur (25) Innocentius, (26) Romanus, Antonius, (27) quo authore creditur non juratis testibus, cùm inducta per populum consuetudo probanda est, quemadmodum asserit etiam ex Nostris ante Antonium Stephanus (28) Judex, & Magister, cùm de consuetudine philosophatus, τὸ ἔθος, ait, καὶ τὸ ἔθιμον διαφέρει, τὸ μὲν πρῶτον γενικῶς τὴν συνήθειαν σημαίνει, τὸ δ᾽ ἕτερον τὴν συνήθειαν ὑπὸ λαοῦ ψήφῳ εἰσαχθεῖσαν, καὶ αὐτὴν μαρτύρων χρῄζουσαν, κἂν καὶ μὴ ὀμνύωσι, ὅτι φανερὰ καὶ ἀναμφισβήτητος τοῖς πολυπραγμονοῦσι περὶ αὐτῆς. *Mos, & more receptum differunt. Nam primum generatim consuetudinem significat, alterum verò speciatim consuetudinem à populo sine Suffragio inductam, & hæc testibus confirmatur, sed non juratis, quòd manifesta, & certa.* Ex quibus pugnantes inter se Photianorum sententias erudire fas est: &, si fas etiam, ad constantiam revocare, ut nimirum neque universim negent, posse aliquando credi citra Jusjurandum testi, neque universim affirment non jurato, testi fidem plenissimam præstari ad probationem posse.

q. 55. art. ult. (7) In c. consistentis col. 6. de rescr. (8) De test. p. 7. n. 28. & seq. (9) Per tex. in d. L. jurisjurandi, & in c. hortamur. 3. q. 9. (10) In repet. L. nemo potest. ff. de Leg. 1. (11) In extrav. ad reprimendam ver. sive figur. prope fin. (12) C. nullorum 44. dist. (13) Host. Jo. And. Abb. in c. testimonium, de test. col. pen. (14) In d. L. jurisjurandi, & in L. 1. in prin. ff. de ventr. inspic. (15) In L. comparationes ver. deponentibus C. de fid. instru. (16) Jo. And. in c. fraternitatis de frig. & malef. Abb. & Aret. in c. propofuisti de probat. (17) In L. filiusfamil. ff. de donat. (18) Ancar. in Clem sæpe de VS. Alex. in L. milites C. de milit. test. Rom. in rubr. de arbitr. q. 16. (19) L. Lucius §. fin. ff. ad Municip. c. nobis de sent. excom. (20) In L. sub conditione ff. de cond. instit. (21) L. fin. §. in computatione C. de jur. delib. (22) Ang. in L. milites d. Bald. in L. Presbyteri C. de Epis. & Cler. Inno in d. Clem sæpe, & in d. L. filiusfamil. ubi, & Roman. (23) De test. c. 5. (24) In c. tua nos ver. testimonio de cohabit. Cler. (25) In c. 1. de post. Prælat. (26) In L. admonendi col. 27. ff. de jurejuran. (27) In c. cum in tua de spons. & in c. fin. de consuet. (28) In Scol. ad compen.

Leg. Leon. & 3 Const. ad tio. 26. in fine.

SECTIO VIII.

An ad initia Ordinum sit necessarium Exbomologetæ Sacerdotis testimonium?

SUMMARIUM.

I. *Sententia Photianorum docens necessitatem hujus testimonii ex Margunio, & Critopulo.*
II. *Eadem comprobatur ex verbis Angeli, & Malaxi.*
III. *Testimonium hujusmodi etiam à non jurato Exbomologeta sufficit ex Margunio, cujus tamen mendacitas refellitur, adscribentis Graciæ hanc sententiam universim, cùm ne ab omnibus quidem Photianis recipiatur. Hoc ostenditur verbis Hieremiæ Patriarchæ CP.*
IV. *Idem confirmatur ex ipsius confessione Coressii, hanc corruptelam reprobantis.*
V. *Refellitur hæc corruptela Photiana, atque constituitur, sacerdotem Exhomologeten neque pro Filio Spirituali, neque contra eum dicere testimonium posse. Testem scire debere id, de quo perhibes testimonium: Exbomologeten nescire quæ, ut talis, novit, ejusque scientiam non humanam esse, aut censeri.*
VI. *Probatur authoritate Græca, & Photiana notitiam, quam habet Sacerdos à Confessionibus, non esse notitiam hominis. Simul asseritur, neque parentum testimonium contra filios admitti, & Exbomologetas censeri parentes Spirituales eorum, quorum confessiones excipiunt.*
VII. *Eadem Sententia Photiana, & corruptela damnatur numeroso Majorum nostrorum effato, & Photianis decretis.*
VIII. *Arcanum Confessionis Sacræ solvi non posse; Juris esse divini: Unde comprobatur validissimè assertio, comparatis invicem naturali Arcano, & divino.*
IX. *Sacerdoti, etiam presente morte, tacenda, quæ ex confessionibus novit, ne prodat Arcanum Sacramenti. Eidem licere inficiari, quod scis: Uti etiam paralogismis ad eundem scopum. An, & quatenus queat arcanum prodere consentiente Reo, qualisque debeat esse consensus Rei?*
X. *Arcanum hoc Gracis receptum, assertumque testimonio Prodromi probatur.*
XI. *Idem aliis Græcorum testimoniis comprobatur.*
XII. *Idem confirmatur pluribus decretis Patriarcharum.*
XIII. *Idem constituitur denique ipsorum Photianorum effatis.*

I. SEd hæc certa, & apud plerosque Photianorum etiam recepta, illud incertum,

tum, & planè scopus ingentis Controversiæ, quod Photiani, duobus exceptis, non affirmant modò, sed praxi ipsa certissimum autumant. An scilicet Sacerdos à confessionibus ejus, qui initiandus est, recipi ad testimonium possit? Asserit hoc palam Margunius (1) his verbis: καὶ βλέπε, μήπως ἀποκοτήσῃς, νὰ ἀναβῇς εἰς ζήτησιν χειροτονίας δίχως ἔγγραφον μαρτυρίαν τοῦ πνευματικοῦ σου· τοῦτο γὰρ ὁλοκλήρως ἀπαγορεύεται· καὶ ὄχι μόνον ἂν θέλῃς λάβῃς ἀνόμως τὴν χειροτονίαν, ἀλλὰ καὶ εἰ ὁ ἀρχιερεὺς, εἴτις ἄλλος τῷ αὐτοῦ ἐντάλματι σὲ χειροτονήσῃ, μέγα, καὶ φοβερὸν ἁμάρτημα ἁμαρτήσεται. ἂν ἴσως καὶ σὲ ἐπιθύσῃ τὰς χεῖρας· ἔστι δὲ καὶ τύπος τῆς μαρτυρίας ταύτης τῇ συνηθείᾳ τῶν σοφῶν πνευματικῶν γνώριμος, ὃν παραβῆναι ἀνάθεμα· πρὸς τούτους περὶ τούτου ἀναφέρων τοὺς λόγους μου λέγω, ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ μαρτυρίᾳ χρεὸν νὰ ἀληθεύωσι, καὶ ἂν ὁ πνευματικὸς υἱὸς εἶναι ἀνάξιος, μὴ γένοιτο, νὰ δώσουσι τὴν μαρτυρίαν, ἢ τὸ ἅγιον τοῦτο πρὸς χειροτονίαν συστατικὸν, ἀλλ' ἂς ἀρνηθῶσι λέγοντες· παιδίον εἰ βούλῃ ἀναξίως εἰσελθεῖν εἰς τὸ φοβερὸν βῆμα, ἀθῷος εἰμὶ τότε τοῦ ἐγκλήματος· εἰ δὲ καὶ ὁ ἀρχιερεὺς ἐρωτήσῃ, μὴ φοβηθῶσιν ἀνθρώπου πρόσωπον, ἀλλ' ἂς εἴπωσιν, ἀνάξιός ἐστι, δέσποτα· ἀλλὰ τοῦτο κρυφὰ ἂς τὸ εἴπωσιν, ἵνα μὴ φανερωθῇ ἡ ἁγία ἐξομολόγησις. *Et cave, ne audeas ascendere ad petitionem Ordinum sine scripto Patris spiritalis testimonio. Nam hoc omnino vetitum. Et non solùm contra leges initiabere, sed & Antistes, vel si quis alius mandato Antistitis tibi Ordines conferet, grande, ac timendum crimen admittet. Est autem & formula testimonii hujusce moribus sapientium Exhomologetarum nota, quam prætergredi Anathema. Ad hos de hoc verba referens, dico: opus esse, ut in ipso testimonio veraces sint: & siquidem spiritalis filius est indignus, absit, ut pro illo testimonium dicant, basque systaticas, sive commendatitias ad Ordines litteras sanctas concedant, sed eas denegent sic effati: Fili, si properas indignè ad tremendam aram adscendere, sum innoxius hujus criminis. Quod si Antistes interroget, ne vereantur faciem hominis, sed dicant: Domine, indignus est: at hoc tamen secretò dicant, ne manifestetur sancta confessio.* Hæc palam explicatè, & affirmatè Margunius, cui consonant tradita per Critopulum (2) Metrophanem, qui nostra Mysteria jampridem Lutheranis proposita, è solio Alexandrino furens in Rhodinum enucleatiùs dum explicat. ἡ ἐξομολόγησις, inquit, ἐκ δυοῖν γίνεται, ἔκ τε τοῦ πνευματικοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ ἀσώτου υἱοῦ ἐξομολογουμένου τὰ ἁμαρτήματα, ἔστι δὲ ἐκ θατέρου μέρους σιωπὴ τῶν ἀκουσθέντων, ὁ γὰρ ἱερεὺς τὰ ἐξομολογούμενα οὐ δύναται ἀποκαλύψαι, εἰ μὴ πρὸς ὠφέλειαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ· ὅθεν ἡμῖν ἔθος δοῦναι ἔγγραφον μαρτυρίαν τῷ θέλοντι χειροτονίαν, καὶ ἄνευ ταύτης οὐδεὶς παρ' ἡμῖν χειροτονεῖται. *Exhomologesis ex duobus fit ex Patre spiritali, & prodigo filio fatente sua crimina. Est autem alteri parti indictum silentium rerum auditarum. Nam Sacerdos, quæ quis fassus est, nequit efferre, nisi ad utilitatem Ecclesiæ, & filii spiritalis. Quare penes Nos mos est concedendi scriptum testimonium volenti Ordines sacros, quo sine nemo penes Nos sacris initiatur.* Et (3) alibi dixerat hoc testimonium Sacerdotis à confessionibus receptum esse in Græciâ ante ipsius Basilii tempora.

(1) Nota 2. ad Canon. Pœniten. S. Basilii.

(2) In Antipanopl. c. de Sacr. Myster. pag. ult.

(3) Epist. 4. ad illustrissimũ Vaguendã Muldoblachiæ.

II. Eadem affirmat Christophorus (1) Angelus, addens ex Egregiâ Photianorum Theologiâ: ἀμφισβητοῦσι δὲ παρ' ἡμῖν οἱ θεοφάντορες θεολόγοι, εἴπερ ἐγκεχάρακται τοῖς μὴ ἐπὶ ταύτῃ μαρτυρίᾳ χειροτονηθεῖσιν ὁ τύπος τῆς ἱερωσύνης, καὶ πολλῶν ἀπαρνουμένων οἱ πλείονες συμβιβάζουσι λέγοντες, ὅτι χαρακτὴρ μὲν ἱεροῦ λέλειπται, ἄπρακτος δὲ, ὥστε μὴ συγχωρεῖσθαι λειτουργεῖν. *Dubitant autem penes nos, qui divina loquuntur Theologi, an hercle impressus censeatur iis, qui sine hoc testimonio initiati sunt, character Sacerdotii, & multis inficiatis, plures affirmant dicentes, characterem quidem sacramenti receptum esse, otiosum tamen ita, ut non permittatur illis operari, seu ministerio fungi.* Quinimò, ne cui Photiano dubium sit hoc Sacerdotis testimonium necessarium, ac pernecessarium esse sacris Ordinibus recipiendis, formula ipsa certa proponitur, quam habes apud (2) Malaxum hoc titulo. περὶ τοῦ πῶς γράφει τὴν μαρτυρίαν ὁ πνευματικὸς τοῦ μέλλοντος ἱερωθῆναι. *De modo, quo scribit testimonium Spiritalis Pater pro eo, qui sacris initiandus est.* Eam hic dare operæ pretium est, quo manifestiùs hæc omnium Photianarum ineptiarum maxima cognoscatur. Igitur sic habet. ὁ τιμιώτατος ὁ δεῖνα, βουλόμενος ἀναβιβασθῆναι εἰς τὸ τῆς ἱερωσύνης μέγα ἀξίωμα, προσελθὼν ἀνέθετο τοὺς αὐτοῦ λογισμοὺς τῇ ἐμῇ ἀθλιότητι· ἐγὼ δὲ ἐξετάσας, καὶ ἐρευνήσας ἀκριβῶς καὶ τὰ βάθη τῆς καρδίας αὐτοῦ, εὗρον αὐτὸν μηδὲν ἔχοντα ἐμπόδιον εἰς τὸ ἱερωθῆναι. ὅθεν καὶ μαρτυρῶ αὐτὸν ἄξιον τῆς ἱερωσύνης, καὶ τελείου χρόνου, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπεδόθη αὐτῷ ἡ ἔγγραφος αὕτη μαρτυρία παρ' ἡμῶν εἰς ἀσφάλειαν. *Spectatissimus N. cùm vellet se in magnam Sacerdotii dignitatem provehi, meæ humilitati cogitationes suas accedens exposuit. Ego verò, examinatis omnibus, ac penetralibus cordis illius accuratè perquisitis, nullum in eo impedimentum inveni, quo minus ad sacros Ordines provehatur, ac Sacerdotium. Propterea testor dignum Sacerdotio, tempusque perfectum, & ad id requisitum habere. Ideòque illi testimonium hoc scriptum traditum est ad securitatem.*

(1) In Explicat. Symboli; ad illa verba ἐνανθρωπήσαντα.

(2) In Nomoc. c. 436.

III. Manifestum ex his est, communi Photianorum sententia recipi testimonium Sacerdotis à Confessionibus uti necessarium ei, qui Sacris initiandus est. Id, quod & praxis hodie confirmat. Neminem enim reipsâ provehunt, neminem aptum Ordinibus sacris existimant, qui hoc solemni testimonio probatus non fuerit. Imò plerosque etiam invenias, qui putent, hoc uno satis probatos, qui Ordines petunt, licet non omnes Photiani hoc verum putent, uti superiùs demonstravi. Addo, tanti fieri hoc testimonium in Secta Photianorum, ut ei fidem certissimam præstandam censeant, licet sit à non jurato Sacerdote: quamvis omnino ineptum probationi sit sine jurejurando testimonium, ut proximè confirmavi: quare tandem sic (1) Margunius conficit: αὕτη ἡ τοῦ πνευματικοῦ μαρτυρία παντελῶς ἀρκεῖ εἰς χειροτονίαν καὶ μοναχικὴν, καὶ δίχως ὅρκου. διὰ γὰρ τοῦ πνευματικοῦ τὸ πνεῦμα οὐκ ἐν εἴδει περιστερᾶς, ἀλλ' ἐν εἴδει ἀνθρώπου βεβαιοῖ τοῦ λόγου τὸ ἀσφαλὲς, ὅθεν καὶ δί-

(1) d. not. 2. ad Can. Pœnit. S. Basil. in fin.

χως

χοι ἄλλοι ἐξετάσεως ἐμπειροὶ δι' αὐτῆς, ὁ χειροτονῶν ὁ ἀρχιερεὺς, ὅμως δὲ καὶ τυχὸν, καὶ ἔχει φανερὸν χρέος, καθὼς ἡ ἁγία ἀνατολικὴ ἐκκλησία καὶ διδάσκει, καὶ πράττει ἄσφαλτα, σοφὰ, καὶ καθολικά. *Hæc spiritalis Patris attestatio sufficit planè ad Ordines conferendos, & sola sufficit, & sine jurejurando. Nam per Patrem spiritalem Spiritus, non sub specie columbæ, sed sub specie hominis confirmat securitatem verbi. Quare & sine alio examine poterit ex ipsa Antistes conferre Ordines, imò debebit; habet enim ex illâ manifestam obligationem, ut sancta Orientalis Ecclesia & docet, & praxi confirmat, sine errore, cum sapientiâ, & planè Orthodoxè.* Sic Margunius, qui postremis hisce mentitur, sive nomine Orientalis Ecclesiæ Græcam intelligat, sive Photianam ipsam universim, ac generatim. Græca enim Ecclesia has nunquam ineptias recepit, & Photiana etiam easdem damnat non semel. De primâ certum erit, quod dicimus, ex dicendis, de secunda testes producn duos inter Photianos omni exceptione majores, Hieremiam Patriarcham, atque Coressium. Ille mores Græcorum sacros erudita Ecthesi prosecutus, ubi de Ordinum conferendorum ritu, ac cæremonia doctissimè differit, hanc etiam corruptelam exponens sic è Solin Byzantinn severè, ac sapienter (2) declamat. ἔστι δὲ καὶ παράλογον τῶν ἐν ἡμῖν ἔθος οὐκ εὔλογον, ἀνακαλεῖν πρὸς μαρτυρίαν τῶν χειροτονηθῆναι μελλόντων τοὺς πνευματικοὺς πατέρας, δι' αὐτῶν δὲ πᾶσαν τὴν ἐξέτασιν ἀπαξαπλῶς ἐκπεραίνειν. οὐκ οἶδα δ' ὅπως τοῦτο μὴ ἀνατεῖναι εἰς μέμψιν τῆς ἱερᾶς μετανοίας, ἐπειδὴ οὐ θεμιτόν ποτε ἀνακαλύψαι τὰ τῆς ἁγίας ἐξομολογήσεως, ἐν ᾗ τὸ ἄρρητον ἐντεταλμένον τοῖς πᾶσι νομίζεται παρὰ θεοῦ, καὶ πολλαῖς συνοδικαῖς διατάξεσι δογματισθέν. οἶμαι δὲ καὶ τοῦτο ὑπὸ τοῦ σατανᾶ εἰσαχθὲν ταῖς ἱεραῖς πραγματείαις, ἵνα τὴν θείαν ἐξομολόγησιν εἰς μῖσος λαῶν διαβάλλῃ, ὥστε μὴ θαρρεῖν τοὐπιὸν πρὸς τοὺς πνευματικοὺς πατέρας τὸν ὄχλον τῶν ἡμαρτηκότων. καὶ γένοιτο ἀφαίρεμα τοῦ διὰ ψευδῶν κρύπτειν ἐν ταῖς ὁμολογίαις τὰς ἁμαρτίας. καὶ δὴ μελετῶμεν ἡμεῖς, οἷς καίπερ ἀναξίοις δίδοται πᾶσα ἐξουσία τῶν ἱερῶν, τὴν φθορὰν ταύτην τῶν μυστηρίων διὰ μεγάλης συνόδου ἀνελεῖν. *Est autem penes quospiam ex Nostris mos non admodum laudandus evocandi ad testimonium eorum, qui provehendi ad Ordines sunt, Spiritales Patres; atque per ipsos examen totum unà semel peragere. Non video porro quî hoc ad injuriam Pœnitentiæ Sacræ non referatur, cùm fas non sit unquam aperire, quæ pertinent ad Sacram Confessionem, in qua secretum ab omnibus existimatur Dei jussu constitutum, & multis Synodorum decretis confirmatum. Arbitror autem & hoc inductum à Satana sacris negotiis, ut divinam Confessionem ad odium populorum trahat ita, ut in posterum spiritualibus minimè fidat Patribus turba peccatorum: fiatque occasio, atque locus celandi per mendacia in confessionibus crimina. Quare meditamur nos, queis quanquam indignis data est omnis potestas in re sacrâ, corruptelam hanc Sacramentorum per magnam Synodum tollere, &c.*

(2) In explicat. Responsi. sing. ad Germ. c. 11.

IV. At (1) Coressius, & clariùs, & doctiùs. Nam Coridaleo scribens hæc graviter, &, ut assolet, austerè pronunciat. ἐρωτᾷς, ὦ ἀγαθὲ, καὶ ὀλίγον τὰ τὰ φιλοσοφικὰ μεταθέμενος κήδεαι τῶν θεολογικῶν, καὶ πύθῃ, εἰ καθάπερ ἡ δυτικὴ, οὕτω καὶ ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία ἠθοφθορσίας ἔμπλεως, καὶ πάνυγε πρὸς κόρον γέμουσα. νὴ Δία, φημίγε πρὸς ἕλληνα γράφων, ὃ πολλάκις ταὐτὸ ἀπαρνούμενος τοῖς λατίνοις. ὃ δὲ φημὶ φανερὸν τοῖς θεολογοῦσι, καὶ παντελῶς ἀναμφισβήτητον. ἔστι δ' ὅμως διαφορὰ τῶν ἡμετέρων ἠθοφθοριῶν, καὶ τῶν παρὰ λατίνοις. ὅτι πονηρῶς ἐκεῖνοι τὰ ἤθη φθείρουσι, σοφοὶ γὰρ, καὶ τὴν φθορὰν ὁρῶντες πλημμελοῦσιν, ἐν ἡμῖν δὲ ἐξ ἀγνοίας πᾶν ἔγκλημα. δημοσιευθείσης γὰρ ἡ ἀμαθεία ἕνεκα τῆς τυραννίδος, ὥστε γεγόναμεν οὐ μὲν πονηροὶ ἁμαρτάνοντες, ἀλλὰ κακοὶ, καὶ γελοῖοι. ὁ περιττολογήσω ἐν ἐπιστολῇ, ἧς ἔπαινος ἐκ βραχύτητος. φέρε μελετήσομεν μόνον τὸ παρὰ σοῦ γ' ἱστορούμενον, καὶ λογισόμεθα τὸ περὶ τῆς τοῦ πνευματικοῦ μαρτυρίας. τί δ' εἴποιμι ταῦτα διανοούμενος; κατὰ τὸν λόγον· ἀκτινοβόλος ματαιότης, φανερὰ ἠθοβλαβία, καὶ κατὰ τὸ σύντομον μωρία ἄκρατος· πῶς γὰρ μαρτυρήσει ὁ μὴ πιστευόμενος; πῶς μαρτυρήσει ὃ, ἅπερ ἀκήκοεν, ἀγνοῶν; πῶς μαρτυρήσει ὁ διὰ μαρτυρίας ἑαυτῷ θάνατον ψυχῆς ἐμποιούμενος; εἰ γὰρ ψεύσεται ἐπαινῶν ἐπαίνου ἀνάξιον, ψεῦσμα ἔχθιστον θεῷ, εἰ δ' ἀληθεύσῃ, πόσον ἁμάρτημα ἡ τοιαύτη ἀλήθεια, τὸ ἄρρητον τοῦ μυστηρίου κατολισθαίνετα, καὶ ταῦτα δὴ φανερῶς γίνεται πάντων σχεδὸν ἐπαινούντων τὴν φανερὰν προδοσίαν, καὶ ὃ δὴ καὶ φρικωδέστατον, ἀθετούντων τὴν ὀρθοδοξίαν τοῦ ἀντικειμένου δόγματος, ἕτοιμοι μωρὸν, αἱρετικὸν, καὶ λατῖνον καλέσαι τὸν ἄκροις χείλεσι βουλόμενον διδάξαι αὐτούς. *Interrogas, ò bone, & quadamtenus, sepositis Philosophicis, Theologica curas, ac quæris, an quemadmodum Occidua, ita & Eoa Ecclesia plena sit corruptelis morum, planèque usque ad satietatem referta. Ædepol assero Græco scribens, quod sæpe inficiatus sum Latinis. Quod autem assero, manifestum est Theologis, & omnino extra controversiam. Est autem discrimen nostras inter corruptelas, & latinas, quòd malignè illi, atque improbè mores corrumpunt. Cùm enim docti sint, & videant corruptelam, peccant: inter nos autem ex ignorantia delictum est, cùm publica sit inter nos ignorantia propter Tyrannidem. Quare sumus non sanè maligni, cùm peccamus, sed mali, atque ridiculi. Brevis ero in Epistola, cujus à brevitate laus. Age, consideremus dumtaxat id, quod tute describis, ac perpendamus testimonium Spiritalis Patris. Quid autem dicam hæc mecum ipse considerans? Juxta adagium; Splendidissima Vanitas est, aperta morum corruptela, mera stultitia. Nam quo pacto testimonium dicet is, cui non creditur? Quo pacto testis erit, qui, quæ audivit, ignorat? Quo pacto testem aget, qui per testimonium sibi, atque animo suo mortem consciscit? Etenim si mentiatur laudans non laude dignum, mendacium exosum est Deo, si verò, quæ vera sunt, dicat, quantum est crimen hæc Veritas secretum Mysterii pessundans! Atque hæc palam fiunt, penè omnibus laudantibus manifestam proditionem, quodque terribilissimum est, damnantibus rectam sententiam oppositi dogmatis, parati stultum, hæreticum, ac Latinum appellare eum, qui summis labiis eos docere voluerit.*

(1) Ep. 3. ad Corydaleum, extat inter Epist. Goar pagin. 28.

V. Vides, non ab omnibus Photianis etiam recentinribus has plerorum passim ineptias receptas, & ubique receptas probari. Eò libentius

tius

tius idipsum nostris ingerimus, ac demonstramus, operæ pretium facturos nos arbitrati, si manifestè doceamus, hunc morem perniciosissimum, hanc teterrimam corruptelam detestabilem esse, noxiam esse universim Ecclesiæ, ridiculam esse, totique Juri Gentis utriusque prorsus inauditam. Id fiet in hac postremâ dissertationis hujusce parte, si primò docebimus, Jure Gentis nostræ Sacerdotem à Confessionibus ad testimonium neque pro filio spiritali, neque contra eundem recipi. Secundò, secretum Sacræ exhomologesis violari nullam ob causam posse. Tertiò, testimonium hujusmodi exitiosum, ac stultum esse. Sit igitur prima conclusio. Sacræ Confessioni præpositus Judex contra confessum sua crimina ferre testimonium non potest. Probatur primò. Nam nemo potest dicere testimonium in eum, cujus delicta non novit: est enim omni testi, qui censetur idoneus, necessaria penitùs rerum, de quibus testimonium dicendum est, certa notitia, atque scientia, ut palam tradidit (1) Harmenopulus, & ante eum (2) Garidas IC. testatus hanc esse omni Juri, omni consuetudini sententiam consentaneam; nec diffidet Ratio, cùm omnis affirmatio notitiam rei affirmatæ sequatur, ut explicat satis operosè, & eruditè (3) Magentinus in Logicis, ex Philopono, Theophrasto, Ammonio, aliisque. At judex confessioni præpositus ea crimina, quæ reus est fassus, non novit. Hæc adsumptio, licet Photianis ingeniis mira, Græcis omnibus evidens est. Norunt hi, sacerdotem in exhomologesi non hominis munere fungi, sed Dei: tribunal illud insidere, non ut homo est, sed uti Vicarius Numinis: denique, quidquid agit, quidquid excipit, decernitve, agere, excipere, decernere uti Dei ministrum, speciatimque delegatum ad ea ipsa agenda, excipienda, decernenda. Quæ omnia constant ex Paulo (4) dicente: χριστῦ τῦ δόντος ἡμῖν τὴν διακονίαν τῆς καταλλαγῆς· ὡς ὅτι Θεὸς ἦν ἐν χριστῷ κόσμον καταλλάσσων ἑαυτῷ, μὴ λογιζόμενος αὐτοῖς τὰ παραπτώματα αὐτῶν, καὶ θέμενος ἐν ἡμῖν τὸν λόγον τῆς καταλλαγῆς. *Christi, qui dedit nobis ministerium reconciliationis: Quoniam quidem Deus erat in Christo Mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum: & posuit in nobis verbum reconciliationis*; quæ verba sic apertiùs id, quod probamus, enunciant: Reconciliationis, seu pœnitentiæ, sacrique Judicii, in quo crimina clementissimè puniuntur, Author est Deus, & auspex: Deus, inquam, in Christo mysterium illud instituente: cujus nimirum nobis data potestas, non hercle, ut nobis, sed ut ministris, per quos Deus ipse in Christo sibi criminosos conciliat, culpâ fassis remissa iis verbis sacerrimis, quæ posuit ut sua in ore nostro. Quare tandem Paulus (5) concludit. ὑπὲρ χριστῦ ἐν πρεσβεύομεν, ὡς τῦ Θεῦ παρακαλῦντος δι' ἡμῶν. *Pro Christo ergo legatione fungimur, tanquam Deo exhortante per nos*. Ut palam sit in hoc judicio, judicem vice Dei, Christique fungi, quemadmodum de ministro Sacramentorum generatim asserit (6) Bulgarus noster ex eodem (7) Paulo, & præcipuo Pauli interprete Joanne (8) Chrysostomo. Hinc porro sequitur, notitiam Judicis hujusce, atque

(1) d. libell. de test. c. 7.
(2) In Compen. Leon, & Constan. ad titul. de test. Schol. 11.
(3) In c. 1. prior. Analy. Arist.
(4) 2. Ad Corinth. c. 5. n. 18. & seq.
(5) d. c. 5. n. 20.
(6) In Catechesi. tit. de Sacram. in fin. pag. 19.
(7) 1. Ad Corinth. c. 3. n. 4. 5.
(8) Homil. de

scientiam non esse scientiam; quæ hominis censeatue, sed notitiam, atque scientiam homini uti Deo factam per ipsam confessionem; atque adeò exhomologeten, ut homo est, ea, quæ scit, planè nescire.

VI. Hoc egregiè delibavit superiùs relatus (1) Coressius, planè dixit, ac palam asseruit Meletius (2) Patriarcha. Nam de Pœnitentiæ Sacramento multa opportunè ex Juris nostri præscripto constituens. ἔςι δὲ, ait, ἀπόῤῥητον, ἢ ἀμαρτύρητον τὸ διὰ τῆς ἱερᾶς ἐξομολογήσεως εἰς συνείδησιν ἱερέως ἐλθόν· ἀκούει γὰρ τὰ ἁμαρτήματα ἐκ ὡς τῦτο ἐστὶν ἄνθρωπος, ἀλλ' ὡς Θεός. Et ante Meletium Photianum Gazæus (3) Martyr Samonas Agarenum Acmedum instituens. ἱερεῖς, inquit, ἢ θαυμάσαντι περὶ τῆς ἐν χριστῷ μετανοίας· ἐν αὐτῇ ἡμεῖς μάρτυρες καθ' αὐτῶν, ἢ ἡμῖν πάντα πιςεύεται· ὁ Χριστὸς Θεὸς δι' ἀνθρώπε καθεζόμενος κρίνει, καὶ ἐλεεῖ, καὶ ἀσπλαγχνῶν τιμωρεῖ. ἄνθρωπός ἐςιν ὁ ταῦτα ποιῶν, ἀλλ' ἐκ ἄνθρωπος· ἃ γὰρ ἀκύει ἄνθρωπος, ἐ γινώσκει, ἄνθρωπος ἐκ ἔγνω· καὶ γὰρ ἀληθῶς ἄνθρωπος ἐκ οἶδε τὰ ἐλθόντα πρὸς εἴδησιν ἀνθρώπε πνευματικῦ. *Dicam tibi mirabile aliquid de Pœnitentia Christiana: in ea nos testes sumus contra nos ipsos, & nobis omnia creduntur. Judex Deus per hominem sedens judicat, & miseretur, & indulgens castigat. Homo autem est, qui hæc facit, non tamen homo; nam, quæ audit homo, non scit: revera enim homo nescit, quæ ad hominis spiritalis notitiam devenere.* Hæc eadem affirmat (4) Prodromus, & novissimè ex Photianis recentioribus (5) Rhasoxestes. Amabo, non ne Jure nostro, & Photiano manifestum est, in Exhomologeta Sacerdote nullam esse notitiam, scientiamve eorum, quæ sedenti pro sacro Tribunali criminosus est fassus? Repete propositionem, ac dicito. At testi delaturo testimonium contra aliquem necessaria scientia est ejus rei, de qua ferendum est testimonium. Igitur Exhomologetes testimonium ferre non potest in eum, cujus confessionem sacram audivit. Accedit, testimonium Parentum contra filios, liberosve non recipi ullo jure, præsertimque reprobari nostro, uti supra docuimus. Etenim Leo, & Constantinus (6) decernunt οἱ γονεῖς, ἢ τὰ τέκνα κατ' ἀλλήλων μὴ προσδεχέσθωσαν. *Parentes, ac liberi contra se invicem testimonium dicentes non admittantur*; & Attaliates (7) παῖδες, ait, ἢ γονέων μαρτυρεῖν κωλύονται: *liberi contra parentes testes esse prohibentur*: idemque constituit Constantinus (8) Porphyrogenneta, ex quo omnes Nostri idem de patre, ne in filios testimonium dicere queat, affirmatè decernunt. Unde statim elicio, nec testimonium spiritalis patris contra liberum spiritalem ullo jure, præsertimque nostro, admitti posse. Ratio nimirum utrobique eadem est. Nam propterea naturalis Pater testis in filium esse non potest, quòd filio pietatem debeat, & amorem: at pietatem, amoremque tantò majorem, quantò magis sacrum spiritalis Pater filio debet spiritali, quemadmodum (9) Rhasoxestes affirmat (10) ex Prodromo, & exploratum est ex iis, quæ docet ipse (11) Margunius usque adeò amoris hujusce, ac pietatis assertor, ut, quod nemo hactenus somniavit, cognationem etiam

pro-

prodit. Judæ.
(1) In d. Ep. 3. ad Corydaleum.
(2) Lib. de Sacris Myst. tit. de Sacr. Pœnit.
(3) In Catechesi. 2. ad Acmed, de myster. ineffabil. in fin.
(4) De Interpr. ad Can. Pœnit. S. Gregor. Thaum.
(5) De Sacris offic. tit. 8. de Spiritali Patre.
(6) In Compen. Legum tit. de test. n. 3
(7) In Synop. tit. 16. post init.
(8) Basilic. lib. 21. tit. de test.
(9) d. tit. 8. de Spiritali.
(10) In d. Can. Pœn. Thaumat.
(11) In Proœm. ad Can. Pœnitent.

producendam usque ad gradum septimum inter hunc patrem, & liberos commentus sit spiritales. Igitur nec pater spiritalis amoris, ac pietatis debitor filio, in eum testis erit idoneus.

VII. Ea propter, non ut in pluribus clam, aut subobscurè Jus nostrum, sed palam, & apertè testimonium hujusmodi damnat. Audi, quid Matthæus (1) Monachus doceat. τὸ ἐντεταλμένον ἐν τοῖς ἐνταῦθα, καὶ κωλυόμενον μὴ μαρτυρεῖν γονεῖς κατὰ παίδων ὁ Κανὼν προτείνει καὶ εἰς πνευματικοὺς, οἳ καθαιροῦνται, εἰ μαρτυρήσωσι καθ' υἱῶν πνευματικῶν. *Quod constituitur hìc, & vetatur, ne parentes testimonium in liberos dicant, protendit Canon ad spiritales Patres, qui exauthorantur, si quid testentur contra filios spiritales*. Accedit Matthæo Dorotheus (2) Monachus his verbis: γονεῖς λέγονται καὶ οἱ πνευματικοὶ, ὅθεν τῆς μαρτυρίας ἐξαίρονται κατὰ τῶν ἐξομολογουμένων καὶ τοῦ δικαστηρίου ἀπείργονται, εἰ δέ τι μαρτυρήσωσι κατ' αὐτῶν, ἐπιτιμίῳ Κανόνος καθυποβάλλονται. *Parentes dicuntur, & spiritales Patres, quare à testimonio repelluntur in Confessos ferendo, & rejiciuntur à Tribunali; Si quid verò testati fuerint contra illos, pœnæ Canonis subjiciuntur*. Sed Privatos hos dices; dabo decreta publica. Sanctissimus Patriarcha (3) Nicephoros: εἴτις, ait, τῶν ἐξομολογητῶν ἱερέων κατὰ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ πνευματικοῦ μαρτυρήσῃ, καθαιρείσθω. *Si quis exhomologetarum Sacerdotum contra filium suum spiritalem testimonium dixerit, deponatur*. Sanctissimos itidem (4) Methodius: τὸν πνευματικὸν μαρτυρήσαντα, ὅτι ὁ πνευματικὸς αὐτοῦ υἱὸς εἰκονομάχος ἦν, περὶ τὸ μὴ τελεῖν διακονεῖν, ἐπιτιμίῳ κατέθετο, ἀθέμιτον γὰρ ἔλεγε τὴν ἄδικον μαρτυρίαν. *Sacerdotem à confessionibus testatum contra filium spiritalem, quod Iconomachus fuisset, ne ampliùs in posterum ministraret, pœnæ subjecit: dicebat enim, nefarium esse, & injustum hujusmodi testimonium*. His adde (5) & Ignatium clarissimum Præsulem, & penè non Martyrem, cujus hæc Synodica sententia est: τὰ τῆς ἐξομολογήσεως πάντα ἀπόῤῥητα ἀνθρώπου ἔξωθεν μαρτυρίας. ἐπικατάρατος ἦν ὁ ἱερεὺς μαρτυρῶν κατὰ τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ. *Quæ pertinent ad sacram confessionem omnia arcana sunt, & hominis respuunt testimonium. Igitur diris Ecclesiæ devotus esto sacerdos, si testimonium dixerit contra filium spiritalem*. An aliquid clarius expectes clarissimis hisce sententiis? Certè ex his (6) Diplovatacius affirmat, omni ætate in Græciâ nostrâ id juris obtinuisse, idemque comprobat decretum Lucæ Chrysobergæ, de quo sic habes in Codice Joris (7) Græco-Romani. ὁ ἁγιώτατος πατριάρχης κύριος Λουκᾶς ἐπιτιμίῳ ἀλειτουργησίας καθυπέβαλε τὸν καθηγούμενον τῆς μονῆς τοῦ γηροτροφείου, τὸν γεγονότα ἀρχιεπίσκοπον Ἡρακλείας, τοιοῦτόν τι μαρτυρήσαντα κατὰ πνευματικοῦ παιδὸς αὐτοῦ. *Sanctissimus Patriarcha Dominus Lucas pœnæ suspensionis à ministerio sacro subjecit Abbatem Mansionis Gerotrophii, qui factus est Archiepiscopus Heraclea, quòd tale testimonium tulisset adversus suum spiritalem filium*.

VIII. Nec verò mirum, si uti palam evicimus, omni Jure Christiano, etiam Photiano testimonium Sacerdotis ab exhomologesi contra fassum sua crimina reprobetur; quando omni Jure Arcanum exhomologesis præceptum est. Hæc sit secunda Conclusio nostra contra Margunium, cui videntur adstipulati ex Latinis aliquot, qui ad probandum conjugium existimarunt posse sacræ Confessionis arcana prodi. Ita Ludovicus (1) Romanus producto ad id (2) Glossographo, Jason (3) Maynus, (4) Cassanæus, aliique ignobiliores Juris civilis interpretes, quorum tamen communis opinio sententiam damnat, subscribensque frequentissimo calculo conclusioni nostræ verissimè constitoit, tantum esse sacræ confessionis Arcanum, ut nullam prorsus ob causam violari queat. Ita (5) Theologi, & præter cæteros (6) Gabriel, Jo. (7) Major, (8) Hadrianus, (9) Cajetanus, (10) Dominicus Soto, Joannes (11) à Medina, (12) Navarrus, quos passim sequuntur & Juris interpretes Pontificii cum (13) Collectoribus, (14) Cardinali, & (15) Innocentio, aliisque, quorum sensa probat acutissimè (16) Covarruvias. Et sanè sanctissimum hoc Arcanum Jure divino videtur inductum, uti tradit ex communi sapientum effato notissimus (17) Busembaus, ejusque violator sacrilegus palam Sacramento debitam reverentiam labefactat, manifestèque iniquus Sanctissimum violat pactum, quod initum clam censetur Exhomologeten inter, eumque, quem pœnitet, de secreto custodiendo prorsus, servandoque omnino silentio. Id, quod Hispani Doctores acutè explicant penes (18) Dianam, cujus effato, vel in minimo, si quis Arcanam hoc violet, lethali obnoxius est noxæ, quando Arcanum hoc absolutissimè servandum est, tantâque auditarum rerum dissimulatione, atque silentio, ut eas non liceat prodere, ne ad evitandum quidem præsens, imminens, certumque, atque ultimum Reipublicæ ipsius exitium. Id, quod relati omnes affirmant contra (19) Archidiaconum, (20) Hostiensem, Jo. (21) Andream, (22) Ancharanum, & (23) Abbatem, quibus non adstipulatur, imò potiùs refragatur (24) Innocentius, quemadmodum evincunt Cajetanus, Soto, Navarrus locis laudatis, & ante hos Collector animadvertit. Profectò eum in modum, quo initum Arcani pactum Naturâ præde, quale secretum dicimus naturale, nullâ in circumstantia, ad quam Natura potest obligare, prodi potest: tuncque dumtaxat, si prodas arcanum illud, non peccas, cùm imminet præsens Patriæ, aut Reipublicæ gravissimum malum, aut proximi injustè, & ex culpa ejus, qui tibi secretum detulit, periclitantis gravissimè manifestum periculum, quòd Natura te obligare non possit ad perniciem totius, aut ad partis innoxiæ manifestum exitium, ne pars pereat, aut privatus scelestissimus alterius damno gravissimo tutus sit: Ita pactum custodiendi secreti, Deo auspice, in Sacramento initum, solvi non potest in ulla circumstantia, in qua Deus obligationem tacendi queat inducere. Potest autem Deus inducere obligationem celandi secreta etiam cum Reipublicæ ipsius pernicie, etiam cum exitio partis innoxiæ, etiam cum tuo gravissimo,

(1) *In d. tit. 16. Attali. Schol. 4.*
(2) *In Cōpēd. Leg. Leon. & Constan. Schol. 3. titul. de test.*
(3) *Reg. 45. apud Diplovat. ad Calcem Synopsis.*
(4) *Gabriel Monachus & Synax. S. Methodii.*
(5) *Synod. 4. apud Canonarch. de vi Can. initio Can. Pœn.*
(6) *In Synop. Jur. Græci tit. de Pœnit. secreta. n. 64.*
(7) *In Decretis Lucæ n. 7. Tom. 1. lib. 3. Sēt. Synod. 1. pag. 223. in fin.*
(1) *In L. si nō speciali C. de testam. col. pen.*
(2) *In e. tua nos de spons. vers. constituerit.*
(3) *In L. 1. §. hujus studii ff. de just. & jur. col. 2. L. patri furioso col. 3. ff. de his, qui sunt sui, vel alien. Jur. L. reprehendēda C. de inst. & subst.*
(4) *Cons. 8. vers. ad secūdū n. 17.*
(5) *In 4. sent. dist. 21.*
(6) *d. dist. 21. concl. 3. q. 1.*
(7) *d. dist. 21. q. 3.*
(8) *In 4. Sent. tract. de Confess. Sigillo.*
(9) *In Opuscul. 27. q. 15.*
(10) *Relect. de secreto memb. 3. q. 3 concl. 2.*
(11) *In Tract de Confess. fol. 122.*
(12) *In c. Sacerdos de pœnit. dist. 6. n. 116.*
(13) *In c. omnis utriusque de pœnit. et remiss.*
(14) *in d. c. omnis utrinsq; col. fin*
(15) *Relatus à Navarro, ubi suprà.*
(16) *De Matrim. p. 2. c. 8. §. 12. n. 10.*
(17) *Lib. 6. Modul. tr. 4. De Pœnit. c. 3. dub. 1.* (18) *p. 5. tr. 11. resol. 2. & p. 5. tr. 5. resolut. 8.* (19) *In d. c. Sacerdos.* (20) *In d. c. omnis utriusque.* (21) *In d. c. omnis utriusque.*

mo, & extremo damno, ut est omnino certum non desipienti. Propterea pactum hoc Arcani sacerrimi, quâ ratione Deo auspice fit, ad hæc omnia certissimè obligat, cogitque Sacerdotem Exhomologeten omnia potiùs pati, quàm quidpiam, aut dicere, unde aliquatenus proditum Arcanum videatur, omnia malle, quàm quidpiam pati, ex quo censeatur pactum illud labefactari: omnia comminisci, ne secretum Deo anthore promissum agnosci etiam quadamtenus possit.

IX. Sacerdotem proinde, imò eum quemlibet, qui dicta in Sacro Tribunali aliquo accepit modo (nam & de hoc idem est Juris, de quo vide (1) Dianam) tenacissimum silentii esse oportet, quem non ardor Civium etiam profutura Reipublicæ jubentium, non vultus instantis Judicis, ad testimoniumque cogentis, mente tacitâ quatiat, propositoque tacendi decutiat. Illum, si fractus illabatur Orbis, nec miseratione, nec movebit formidine, ut prodat Arcanum, cui decet immori, pro quo licet falsum dicere, etiam interjecto jurejurando, dummodo tunc Sacerdos paralogismo utatur obvio; scientiæ, ut dicunt, revelabilis, qui paralogismus nimirum hanc ob causam in omni circumstantia, locoque licebit, ut doctissimè enucleat (2) Cardinalis de Lugo, atque (3) Diana, quorum authoritate, (4) aliorumque, quos penes utrumque relatos vide, Arcanum hoc omnium Arcanorum scilicet maximum prodere tunc tantùm, tunc denique fas erit, cùm ipse Deus, & sua crimina fassus annuerit, voluerit, imperarit sua crimina prodi. Tunc enim solvitur pactum initum, nec aget contra fidem Deo Auspice datam, qui secretum ediderit. Idipsum tamen (5) Doctores alii negant; alii (6) meliùs accuratè circumscribunt (tanta est Arcani cura) docentque, consensum hujusmodi non suffecturum, nisi palam edatur, verbisque manifestis, ut neque præsumatur, neque reputetur per interpretationem, & Epichejam adesse, quamvis profuturus consentienti videatur: Præterea eum debere talem esse, qui sponte sit datus, non vi, injuria, dolove, aut per importunas preces extortus; imò nec idoneum solvendo vinculo putant consensum, qui præstitus sit ob reverentiam petentis exhomologetę, adduntq; si, post quàm pręstitus est, revocetur, nulla ex causa, imò & injustè, si tamen revocetur, solutum vinculum necti iterum, ac remeare obligationem eandem tacendi. Denique monent cum (7) Covarruviâ, etiam post consensum confessi proximè descriptum, non sine maximâ cautione prodendum esse confessionis hujusce secretum, atque expedire, ne ex consensu ipso prodatur, nisi adsit maximum ipsius pœnitentis bonum, aut Reipublicæ. Quæ omnia ut comprobant magnitudinem vinculi, molemque immanis Arcani, ita illud ostendunt nullo pacto per sacerdotem solvi, aut prodi posse. Id, quod communi suffragio latina Ecclesia recipit, sapientissimique Latinorum omnino censendum affirmant contra paucorum, quos nempe retulimus, damnatam opinionem; de quâ vide, quæ latè tradit post (8) Ripam, (9) Garziam, & (10) Jasonem, (11) Covarruvias.

X. Confirmat Latinorum dicta, imò potiùs prævertit sapientissima, &, si per Photianos liceret, felicissima Græcia. Ea ex quo cœpit Canonum scita rimari (cœpit autem longè ante omnes Latinos) liquidissimè testata est, nullam ob causam confessionis Arcanum posse violari. Fas sit, rem, de quâ recentissimi Photiani maximopere dubitant, quamque testimonio scripto passim impugnant, prolixiùs, productisque sapientissimorum Græcorum effatis, plenissimè comprobare; quò præsentiùs Latinorum quorundam castigetur insania, qui rerum Nostrarum incallidi Nos tanquam Sacrilegos palam abominantur, quasi Jure divino impressum exhomologesis Sigillum ex Juris nostri præscripto frangamus. Ajo, sanctèque confirmo, nihil certiùs unquam Jure nostro, nihil unquam constantiùs receptum hoc Arcano sacerrimo, quod religiosè adeò servandum Nostri omni ævo docuere, ut, cùm apud Latinos, ut constat ex dictis, non defuerint qui certas ob causas prodi secretum hoc posse palam asseverarunt, Nos inter reperire sit neminem, qui hoc sit ausus asserere. Licebit, enumeratis omnibus, omnes authores habere severissimos custodiendi tanti secreti. In primis, qui primus interpretationem iniit Canonum, (1) Prodromus pœnitentiæ publicè, privatimque usurpandæ momenta perpendens, post eruditissimam publicæ descriptionem, sic privatam definit. ἡ δὲ κατ' ἰδίαν μετάνοια λαθραία τελεῖται ἐστὶ, καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ, καὶ τῷ πνευματικῷ πατρί. λαθραία δὲ νενόμισται, ἵνα ῥᾷδιον τὸ ἐξομολογεῖσθαι τοῖς αἰσχυνομένοις· τοῦδ' ἕνεκα νόμος τῷ μυστηρίῳ ἀλύτῳ ἀνθρώπων ὁποιῳοῦν διατάξει τὸ ἀπόρρητον τῶν προςφερομένων ἐν αὐτῷ ἁμαρτιῶν ἐπιτέταλται. ὥστε μὴ ἐξεῖναι τῷ ἱερεῖ κατειπεῖν, ἢ φανερῶσαι, ἢ σημειῶσαι, ἢ ὁπωσοῦν εἰς ἀκοὴν, ἢ γνῶσιν ἀνθρώπου ἐνεγκεῖν, ἅπερ ἤκουσεν ὁμολογούμενα, ἰδ᾽μιᾶς αἰτίας ἀρκέσειν πρὸς τοιαύτην φανέρωσιν. *At Pœnitentia privata occulta omnino est, & soli Deo, & Exhomologetæ fit. Occulta autem decreta est, ut ii, quos criminum suorum pudet, faciliùs illa confiteantur. Quare lege sacramenti, quæ solvi ab ullo homine non potest vi constitutionis ullius, arcanum productorum in ea criminum jubetur. Ita ut non liceat Sacerdoti detegere, vel manifestare, vel significare, aut quocunque alio pacto ad auditum, aut notitiam hominis deferre, quæ audivit confessione proposita, quando ad hanc proditionem faciendam nulla unquam causa suffecerit.*

XI. Si quis est, qui mentis, cordisve aliquid habeat, hoc uno authore, quo primo, ante funestum dissidium, lux addita Legibus sacris, satis cognoscet, quid Græcia censuerit ante nongentos annos de Confessionis Arcano. Age, quid posteriores Prodromo Græci censuerint, audiamus. Nicephorus, cùm Iconoclastas in gremium Ecclesiæ revertentes ex testimonio sacerdotum à Confessionibus Nicęnus Antistes rejiceret, severè, quamvis exul, (1) rescripsit. ἱεροσυλίαν εἶναι τὸν ἀθετισμὸν, ὅτι πνευματικοὶ μαρτυρίας δοῦναι τῶν τῆς ἐν ἀπορρήτῳ γνώσεων ἀσύνειροι, ἀπο-

(22) In d. c. omnis utriusq; (23) In d. c. omnis utriusq; (24) Relatus à Navarro, & aliis.

(1) p. 2. tr. 15. resol. 15. p. 3. tr. 4. resol. 112. p. 5. tr. 11. resol. 27. & 8. (2) Tract. de Pœnit. disp. 23. (3) p. 5. tr. 11. resol. 43. (4) Fagund. p. 2. lib. 6. Suar. Tanner. Malder. & omnes communiter vided. apud Dian. locis cit. Leym. alleg. 44. Felin. in c. Marthęus de Simon. & in c. veniens. 1. de test. Ripa in tr. de peste §. ult. n. 108. & D. Thom. et Palud. in 4. d. dist. 21. q. 3. Adrian. de Sigillo c. sed probabilior. Calder. cons. 2. de test. Hippol. in L. 1. §. idē Cornelius ff. de quęst. insi. (5) Scot. Durand. Major d. dist. 21. q. 3. Almain. ibid. ad fin. Alex. de Ales. in 4. q. 76. membro. 2. (6) Soto supra q. ult. concl. 5. dubio 4. Navar. in d. c. Sacerdos n. 151. Medin. supra fol. 124. c. diligentia confitentis, & relati suprà. (7) De Matr. p. 2. c. 8. §. 12. n. 11. circa med. (8) d. §. ultimo n. 107. (9) In d. L. 1. §. hujus studii col. 5. (10) In d. L. reprehendenda.

(11) d. n. 10. & 11.

(1) De Interpret. ad Can. 2. Laodicen.

(1) Vide Macar. Hieromonach. in explicat. Canon. Pœnitēt. S. Basil. in exordio circa med.

er-

εἰργομένοι, καὶ ἀναθεματισθέντες τῇ αὐτῇ μαρτυρίᾳ. ὁ γὰρ θεμιτὸν τὰ τῆς ἐξομολογήσεως λέγειν, ἢ ὀνειδίζειν φανερῶν. *Sacrilegium esse repulsam illam, quòd spiritales patres testati ea, quæ secretò norant, execrati, eliminati ab Ecclesia, & anathemate per ipsum testimonium perculsi. Nam, quæ pertinent ad exhomologesim, nullo pacto dicere, aut palam facere fas esse.* Hinc Antistiti ipsi Sacris interdicit, Sacerdotes autem ejus proditionis reos exauthuratos, depulsosque Sacerdotii munere sancit. Nicephoro accedit Ignatius: Narrat Palæstrius Monachus penes (2) Georgium Metochiten, Syracusanum illum Gregorium toties diris Ecclesiasticis devotum moribundo retulisse ore Sacerdoti à Confessionibus ea omnia, quæ Photius, unà cum Theophane Episcopo mox Cæsariensi commentus est circa vocem celeberrimam Βέλλας, de qua vide Nicetam (3) Paphlagonem, & Constantinum (4) Manassem. Sacerdotem verò exhomologetem ea detulisse Ignatio, qui cùm interrogasset delatorem, unde illa deprehendisset, certiorque factus, rerum notitiam è sacra confessione deductam, adeò dicitur eam notitiam abominatus, ut gradu moverit delatorem, sibique ipsi usu ejus notitiæ penitùs interdixerit: ἔλεγε γὰρ, τὸν πνευματικὸν πατέρα σιωπὴν ὀφείλειν τοῖς ὁμολογουμένοις, ἀλλὰ καὶ πάντας πρὸς οὓς τὰ ὁμολογηθέντα τυχὸν εἰσηχθῶσιν. ἄρρητον γὰρ, καὶ ἀπόρρητον πᾶν, ὅτι ἐν τῇ μετανοίᾳ εἰς κρίσιν ἱερέως εἰσέρχεται. *Dicebat enim, non solùm Exhomologeten ipsum debere silentium iis, quæ quis confitetur, sed & omnes eos, ad quos ea, quæ quis fassus est, fortassis pervenerint. Silendum enim, & arcanum planè esse, quidquid in Pœnitentiâ ad Judicium Sacerdotis proponitur.* Idem censuit Stephanus Successor Photii, sed Orthodoxus, ut facilè cognosces (5) ex Baronio, imò Jure inter Divos relatus à Nostris, ut constat tum ex (6) Menologio, tum ex Nicephoro (7) Philosopho. Is porro, authore (8) Psello juniore, Leonem fratrem, ac nostrum Principem dicitur sacrarum horrore pœnarum deterruisse ab examine criminali Sacerdotis cujusdam in causa scelestissimi Santabareni: ὅτι ὁ ἱερὸς πνευματικὸς ἦν τοῦ Σανταβαρηνοῦ· καλῶς μὲν οὖν γε, καὶ ὁσίως πρὸς τοὺς κανόνας ἀπαγορεύοντας τῆς μαρτυρίας τοὺς τῆς θείας κρίσεως μετανοίας. *Quòd sacerdos à confessionibus fuisset Santabareni: bene sanè, & juxta Canones vetantes testimonium peti à judicibus sacræ Pœnitentiæ.*

(2) In Ecthesi hist. & Can. VIII. Synodi Orthodoxæ in act. 1.
(3) In Vita S. Ignatii.
(4) In Basilio Macedone.
(5) Ad ann. Chri. 886. n. 16.
(6) Maji die 17.
(7) In Orat. Funeb. Ant. Cauleæ apud Metaphr. 11. Febr.
(8) De Sacris Myster. c. 18.

XII. Similia docuit Antonius Cauleas post Photium, & Stephanum Sacris nostris præfectus, sed Orthodoxus, Divorumque honores emeritus ex (1) Menologio, relatoque (2) Nicephoro. Nam & hic, eodem (3) Psello narrante, Sacris omnibus interdixit Stilianum Cognomento Mappam Metropoliten Cappadocum celeberrimum, ausum Exhomologeten Sacerdotem ad testimonium admittere. Id, quod præstitisse contra Joannem Studitarum Cœnobio præpositum Nicolaus Mysticus dicitur, & hic post Photium in Græciâ Orthodoxus, ut constat ex ejusdem Nicolai (4) Epistola celeberrima: narratque factum (5) Alexius Aristenus, ex quo clarissimum est. Synodicum Sanctissimi (6) Euthymii Junioris decretum. ὅστις πνευματικὸς φανερώσῃ τὰ τῆς ἐξομολογήσεως ἀπόρρητα, καθαιρείσθω, καὶ ἀπεκρίθησαν ἅπαντες, καθαιρείσθω, καὶ ἀνάθεμα· ἐτυπώθη δὲ μαρτίῳ μηνί. ἡμέρᾳ γ΄. ἰνδικτιῶνος ιγ΄. *Si quis Sacerdos Pœnitentiæ præfectus exhomologesis arcanum sacræ prodiderit, exauthoratus esto. Et responderunt omnes: exauthoratus esto, & anathema. Constitutum autem est hoc decretum Mensis Martii die tertia, Indictione XIII.* Eadem decrevere, aut confirmavere post hos nobilissimos Patriarchas, deterioris conditionis alii (7) Stephanus II. (8) Polyeuctus, (9) Basilius, (10) Sisinius usque ad Sergium pronepotem Photii non minus Photio pervicacem, ac subdolum. Quorum decreta colligit accuratissimè (11) Canonarcha ex (12) Diplovatacio, quo teste ante X. sæculum vix est, ex iis, qui nostris præfuere Sacris, ut unum, alterumve reperias, qui de Arcano confessionis aliquid non decreverit, tantâ ubique legum, Canonumque frequentiâ, ut meritò idem (13) Diplovatacius suspicatus sit, ne qua eâ forsitan tempestate prava in Græciâ opinio percrebruisset. Nec immeritò id suspicatur Diplovatacius. Nam reipsa frangi secretum hoc posse, sub Photio docuit Theophanes fœderatæ Photio mendacitatis præmium nactus Cæsarienses Infulas, quemadmodum apertissimè constat ex Synodico (14) Vecci, qui Hypopsephium Cyzicenum Niconem ejusdem criminis damnans: διάδοχον τῆς ἀσεβείας τοῦ Καισαρείας Θεοφάνους ἐπὶ Φωτίου τοῦ παρόντος, *hæredem impietatis, cui olim obnoxius fuerat Theophanes Cæsariensis sub Photio laico*, appellat. Ex quo etiam evincitur, hanc Orthodoxam sententiam, Jurique omni penitùs consentaneam semper in Græciâ fuisse probatam. Nam post Veccum, si privatam authoritatem exposcas, præsto erit Georgius (15) Metochites, itidemque (16) Theodorus, Joannes (17) Monachus, (18) Chrysochiras, (19) Chrysoberges Maximus, (20) Plasiadenus, & alii: si publicam petis, aderunt decreta (21) Gennadii, & (22) Gregorii Protosyncelli, quæ omnia adeò manifestè asserunt, probantque, atque confirmant sacræ confessionis arcanum nullam ob causam citra confitentis consensum violari posse, ut ne ipsa Latina Ecclesia id apertiùs asserat, aut possit asserere.

(1) Febr. die 11.
(2) In d. Orat. in funer. ejusd.
(3) d. cap. 18.
(4) Extat apud Bar. ann. 957. n. 2.
(5) In lib. de Pœn. Can. c. 6. sub fin. Nomoc.
(6) Vide Aretam Cæsarien. Ep. in Orat. funebr. ipsius apud Lippoman. tom. 3.
(7) Synod. de sua elect.
(8) Synod. contra Sacrilegos.
(9) Sub not. Synod. contra Monach. vagos.
(10) Synodic. de Proditoribus.
(11) In Sylloge. Synodic. titul. de Exhomologes.
(12) In Synops. Tit. de Pœnis.
(13) Ibid. circa finem.
(14) Apud Lascarem. in excerptis Jur. Græci lib. 3. c. 11.
(15) Orat. 2. contra Cyprium.
(16) περὶ κανονισθείσης vulnere uls. de loquacitate.
(17) In cõsideras. Can. ad Can. Pœnit. in princ.
(18) In Synops. Sac. Pœnit. in Proœm.
(19) In Enchirid. Exhomolog. c. 1.
(20) Orat. 2. de Pœnis. fratrum.
(21) Synod. de Sacram. apud Canonarch. ubi supr.
(22) Synod. de Sacrilegis apud eundem.

XIII. Addo, hanc sententiam non à Græcis tantùm in Græciâ omni palam ævo receptam, verùm etiam à Photianis ipsis, quorum si unum, aut alterum, Margunium, atque Metrophanem excipias, cæteri omnes communi suffragio secretum confessionis: ἄλυτον, ἀπόρρητον autumant. Ne te morer, (1) Photius inter manifesta mendacia, quæ Latinis objecit, hoc etiam enumerat. οὐκ ἄσυλος παρ' αὐτοῖς ἡ ἱερὰ τῆς ἐξομολογήσεως σιωπή. μαρτυροῦσιν οἱ πνευματικοὶ τὸ μυστικὸν τῆς θεοφοτίστου κρίσεως· ἀλλὰ καὶ ἔξω δικαστηρίου ἑκουσίως ἅπερ ἀκηκόασι μετὰ πάσης διηγοῦνται, καὶ τὸ παρὰ βαρβάροις ἀπόρρητον, ἐκ θείου νόμου ἀδιαλύτῳ προσθεῖν λυθέρησι. *Non est penes ipsos immune sacrum confessionis silentium. Testimonium ferunt sacerdotes de arcano Judicii lumine divino suscepti: imò verò extra ipsum tribunal sponte, quæ audierunt*

(1) In Epist. ad Paulum Archiep. Cæsar. in medio.

per

per jocum narrant, & secretum, quod vel à barbaris custoditur, & Jure divino unsquam solutili confirmatum est, spernunt. Hæc Photianorum Parens, an ejus liberi aliter senserint? Certè (2) Sergius Photii Pronepos, quo primo cœpit in Græcia Photianismus regnare, similia docet, penes (3) Canonarcham. Cerularius famosus Photianismi propagator, vir nempe pius, modestus, & mitis, teste Alexio (4) Monacho, & Diacono tanti Herois Biographo, τὸν ἱερομόναχον τῶν βλαχερνῶν τοιοῦτόν τι κατὰ τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ παιδὸς φανερώσαντα καθυπέβαλεν ἀναθέματι, ἀλλὰ καὶ προσέταξε ῥοπαλίζεσθαι ἕως θανάτου, φοβερὸν παράδειγμα σπεύδων διδόναι τοῖς τὸ θεόθεν δογματισθὲν ἀπόῤῥητον τῆς ἐξομολογήσεως οὐ φυλάττουσι. *Hieromonachum Blachernis præpositum tale quid contra filium suum spiritalem ausum asserere, non solùm subjecit anathemati, sed & jussit fustibus cædi usque ad mortem: timendum exemplum properans præbere iis, qui divinitus decretum arcanum confessionis non servant.* Mitiùs mitissimo Cerulario, & ad instar Canonum (5) Philotheus, qui in Synodico primo (lato in Synodo celeberrimâ Palamiticâ, quam Nilus (6) Rhodius audet inter OEcumenicas recensere, quo duce deceptus est, & Prateolus (7) Allatio teste) abunde sibi visus est Ecclesiæ consuluisse, si, ἀνανεούμενος τῶν ἁγιωτάτων πατριαρχῶν τὰ θεσπίσματα, *renovatis Sanctissimorum Patriarcharum decretis*, παραβατῶν ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλοιτο τοὺς λύοντας τὸ ἀπόῤῥητον τῆς ἱερᾶς ταύτης μετανοίας σιγῆς, *Pœna Apostatarum subjecisset fractores arcani sacri ex Pœnitentiâ silentii.* Id, quod cæteri deinceps, quotquot Photiana sacra impiâ potestate concelerarunt, edictis, legibus, exemplis confirmavere, tantâ frequentiâ, ut Jure possis exclamare cum relato (8) Coressio: Hoc dogma numerosiore constitutione penes Græcos sancitum, quàm Triadis ipsius Mysterium. Hinc omnium sacri Juris interpretum nostrorum perpetua, & firma semper opinio docens idipsum, quod à Latinis doceri docuimus, ut fas erit agnoscere ex traditis per (9) Aristenum, (10) Balsamonem, (11) Blastarem, Macarium (12) Hieromonachum, (13) Nilum, (14) Antonium Cuboclesium, Joannem (15) Citri, cæterosque omnes, quos ad id (16) Lascares noster enumerat, quibus addo & ipsum (17) Margunium, ut unus tantùm in Græciâ fuerit, qui hoc Arcanum inficias iverit Metrophanes (18) ille Critopulus, qui Lutheranis (quorum auro Insulas Alexandrinas pretiosus emptor invasit) placitura conscripsit, ac sæpe mentitus ansam errandi creberrimè præbuit hæretico Diacono Vuolgango (19) Gudlingio, sæpe ibi palam circa Nostra cæcutienti, ubi maximè rerum nostrarum notitiam exquisitissimam jactat. Quòd autem & ipse Margunius oblitus, ut illi sæpissimè usuvenit, eorum, quæ in Notis docuerat, hoc ipsum, quod ex Gentis utriusque sententiâ confirmamus, explicatissimè constituerit, fas erit ex ejus (20) verbis agnoscere. Pœnitentiæ Sacramentum enucleans ex iis, quæ corraserat ex docto Samonà superiùs à nobis relato. Δύο, inquit, εἰσὶν οἱ ἐνεργοῦντες ἐνταῦθα, ὅ τε πνευματικὸς, καὶ ὁ ἁμαρτωλός. ἐκεῖνος μὲν κριτής ἐστι, καὶ πατήρ· οὗτος δὲ ὑπεύθυνος, καὶ μάρτυς· τούτῳ ἀναγκαῖα τὰ τρία, συντριβὴ ἐγκάρδιος, ἐξομολόγησις ὁλόκληρος, καὶ καθαρὰ, ἔτι δὲ μετὰ ταῦτα ἱκανοποίησις· ἐκείνῳ δὲ σύνεσις διακρίνουσα, καὶ κρίνουσα καλῶς τὰς ἁμαρτίας, εὐσπλαγχνία χριστομίμητος, καὶ ἀήττητος σιωπή· ταύτην φυλάττειν ἀνάγκη καὶ ἐπὶ κινδύνῳ θανάτου· ἐπ' οὐδενὶ γὰρ αἰτίᾳ ἔξεστι φανερῶσαι, ἅπερ ἤκουσεν· οὐδὲν ἀγαθὸν, καὶ ὠφέλιμον τοσοῦτο, ὥστε γεγονέναι ῥητὸν τὸ ἀπόῤῥητον. *Duo sunt, quæ hic agunt & Sacerdos, & criminosus. Et ille est Judex unà, & Pater, hic verò reus, ac testis. Utrique necessaria tria. Huic contritio ex corde procedens, confessio integra, & aperta, post hæc autem, uti dicimus, satisfactio. At illi necessaria Prudentia discernens, ac judicans crimina, Clementia Christi imitatrix, & invictum Silentium. Hoc custodire oportet etiam præsente mortis discrimine. Nullam enim ob causam licet manifestare, quæ audiit: nullumque est bonum, nil utile adeò, ut ob id fari liceat, quod fari non licet.* Compono nunc, quæ supra Margunius docuit, provocans exhomologetas ad testimonium, his, quæ nunc docet, affirmans nullam ob causam licere, prodere confessionis arcanum, atque ex his miris, verùm enimverò Margunio usitatis antithetis, disce, quid sit Photiana Pallas, quantique habendus sit hic Photianus Mercurius.

(2) Synod. unico apud Canonarcham. in form. Synod. n. 13.
(3) d. n. 13.
(4) In Orat. Paneg. Cerularii in med.
(5) In Synod. contra sacrilegos extat apud Nilum in Synopf. in fin.
(6) De Synodis in IX. Oecumen.
(7) Lib. 2. de Consens. c. 17. n. 2. circa fin. pag. 839.
(8) In d. Ep. 3. ad Corydal.
(9) In Canon. 3. Pœnit. S. Basil.
(10) In Epist. seu respons. ad Episc. Cypri.
(11) In Synop. Syntag. ad Can. Pœniten. sub init.
(12) In 2. collect. Canon. in Can. Pœnit.
(13) In Syno. IX. ad finem.
(14) In explicat. Canonum Pœnit. in prine.
(15) In Resp. ad Hero. Diacon. in med.
(16) In excerpt. Jur. Græci tit. de Pœnit. n. 12.
(17) In Not. ad 2. grad. Climaci post med.
(18) In Antipanopl. c. de Sacr. myster. pag. ult.
(19) In Brevi delineat. Eccl. Orient. Enstratii. Vide pag. 43. in fin. pag. 44. in princ. pag. 110. post med. pag. 125. in princ. pag. 128. ant. med. pag. 131. ant. med.
(20) In d. not. ad 2. grad. Climac. post med.

SECTIO IX.

Constituitur Testimonium Exhomologetæ inutile esse, eique non credi, sive pro, sive contra sit. Et Respondetur à Margunio objectis.

SUMMARIUM.

I. *Nullo Jure ad ullam testimonii partem, sive pro, sive contra recipi Sacerdotem à Confessionibus, authoritate Græca probatur.*

II. *Idem constituitur authoritate Latina: idemque protenditur ad susceptores è lustrali fonte Baptismatis, quos dicimus Patrinos.*

III. *Testimonium hujusmodi esse ridiculum, quippe inutile: perniciosum etiam probatur ex dilemmate: & respondetur solutioni Photianæ.*

IV. *Censura Coressii lata contra Photianam sententiam, ex qua ostenditur illud sequi, ut ipse Candidatus Ordinum ferat pro se testimonium suffecturum ad Ordines.*

V. *Proponuntur rationes Margunii ex authoritate, & miro prodigio.*

VI. *Perstringitur Margunii mendacitas, & nequitia: expenditur fides libelli à Margunio relati. Locus Tarasii ab eodem palam corruptus ex recensione Coressii.*

VII. *Notatur perfidia Margunii, quæriturque, quid respondendum Tarasio asserenti, olim necessarium testimonium Exhomologetæ Sacerdotis. Coressii anxietas in hac difficultate. Ejusdem solutio impia, & Tarasio injuriosa, cujus proponitur sapientia, & ætas, quâ refellitur Coressii delirantis impietas.*

VIII. *Mos publicæ pœnitentiæ. Sacerdos Pœnitentiarius in Cathedralibus Ecclesiis un-*

de originem ducat, ejus munus vetuſtum quando deſierit.

IX. *Publica pœnitentia mos abrogatus in Græciâ ſub Nectario P. C. P. ejus abrogationis cauſa. Oſtenditur, hinc Originem trahere neceſſitatem teſtimonii, quod petitur à Sacerdote Exhomologeta, comprobaturque teſtimonio Prodromi.*

X. *Hinc exponitur ſententia Taraſii, & libelli Conſtantinopolitani, cujus momenta, uti referuntur à Margunio, explicationi noſtræ congruere, palam evincitur.*

XI. *Sententiam Photianam, & morem petendi teſtimonium à Sacerdote arcanæ confeſſionis ex ignorantia Originem ducere: Quando primùm cœperit.*

XII. *In Græciâ etiam poſt Schiſma Sanctos fuiſſe plures, & Thaumaturgos, qui enumerantur, à Latinis etiam recepti, præſtringiturque Baronii dicacitas in Græcos parum prudens.*

XIII. *Expenditur fides Margunii, enumeranturque ex innumeris aliquot ejus fœdiſſima errata. Oſtenditur, Prodigium, quod narrat, eſſe manifeſtum mendacium ſibi ipſi repugnans, & ex Chronologia prorſus abſurdum.*

XIV. *De hoc prodigio neminem aliquid dixiſſe, ne eos quidem, qui minora de Atho Monte narrant. Ejus prodigii palmares ineptiæ, quæ inconſtantiam Margunii, & ſtultitiam apertiſſimè comprobant.*

I. Dices, ut ut Photiani recipiant confeſſionis Arcanum inſuperabile, adhuc eo non probatur, Sacerdoti à Confeſſionibus non licere teſtimonium pro Spiritali filio ferendum. Neque enim mos Photianus jubet teſtimonium contra faſſum ſua crimina ferre, quidquid Margunius dixerit, ſed hoc ſolùm petit, ne quis ſine propitio ſpiritalis Patris teſtimonio ad initia Sacra contendat. In primis jam à Theſi Margunii receditis: quâ tamen damnatâ, ſtultum eſt, ſi vel propitium ab Exhomologetâ Sacerdote teſtimonium petatis. Ajo enim, ſitque hæc tertia Concluſio, nullo jure ad ullam teſtimonii partem recipi præpoſitum expiationi ſcelerum Sacerdotem, cui nimirum non creditur, ſive pro aliquo dicat, ſive dicat in aliquem ex iis, quorum peccata piavit. Habet hoc Græcis certiſſimum primò, ex authoritate. Nam Matthæus (1) Monachus, οὐκ ἀξιόπιστος, inquit, μάρτυς ὁ πνευματικὸς περὶ τοῦ πνευματικοῦ υἱοῦ λέγων, καὶ διὰ ταύτης τῆς μαρτυρίας οὐδεμία γίνεται ἀπόδειξις, οὐ μὴν φανερά, καὶ πρὸς ἀπόφασιν τῆς ὑποθέσεως, κἄνπερ χρηματικῆς, ἀλλ᾽ οὐδὲ οἱανοῦν. *Spiritalis pater non eſt fide dignus, ſive idoneus teſtis circa filium Spiritalem dicens: atque eo teſtimonio nulla probatio fit, non ſolùm plena, ſeu manifeſta, & ad deciſionem controverſiæ quamvis pecuniariæ, ſed ne qualiſcunque quidem.* Idem ante Matthæum docuit Leo (2) Philoſophus Imperator: τῷ πνευματικῷ μαρτυροῦντι οὐδεμία πίστις, καὶ γὰρ αὐτῷ ἔξεστι ψεύδεσθαι ὑπὲρ τῶν ἁμαρτωλῶν. *Spiritali patri ferenti teſtimonium nullo modo creditur, nam ei licet pro criminoſis mentiri.* Poſt Matthæum verò eandem aſſeruit & Balſamon penes Joannem (3) Epiſcopum Citri. Etenim ſic traditur hac de re cenſuiſſe. ὁ ἀοίδιμος ἐκεῖνος πατριάρχης Θεουπόλεως Βαλσαμὼν ἐρωτηθεὶς, εἰ ἀναληπτία πρὸς τοὺς ὅρους τῶν δικαστῶν ἡ τοῦ πνευματικοῦ μαρτυρία; λέγεται καλῶς ἀποφήνασθαι, τὸ τοῦ πνευματικοῦ μαρτυρίαν οὐκ ἀξιόπιστον εἶναι. καὶ τοῦτο διατετάχθαι παντὶ νόμῳ βασιλικῷ τε, καὶ ἱερῷ. *Inclitus ille Patriarcha Theopoleos Balſamon, interrogatus, an recipiendum eſſet ad terminos judiciales Spiritalis Patris teſtimonium, dicitur benè reſpondiſſe, Spiritalis Patris teſtimonium non eſſe idoneum, idque conſtitutum omni lege tum regiâ, tum Sacra.* Non ulteriùs rei certiſſimæ ſatagam. Si quis Photianus plura his Græcorum, Photianorumque effata concluſionem noſtram, perpetuâ authoritate confirmantia deſiderat, fas erit, ea facilè, ſi vacat percurrere congeſta per laudatum (4) Coreſſium Photianum, qui ea ipſa diſſimulato nomina, ut à ſe lecta, producit ex Theodoro (5) Gaza, & (6) Beſſarione, quorum nomine laudato eadem fuſiùs ad veritatis confirmationem & opportuniùs contulere doctiſſimi Græci (7) Diplovatacius, & (8) Laſcares.

(1) *In Attalias, ad tit. de teſt. Scholion. 6.*

(2) *Apud Matth. Monach. d. Schol. 6.*

(3) *In Canon. Pœnis S. Baſil. ad c. 3.*

(4) *d. Ep. ad Corydal.*

(5) *In Anthol. legum ex Com. Leõ. & Conſt. tit. μαρτυς.*

(6) *Epiſt. 4. ad Gennad.*

(7) *d. tit. de teſtib.*

(8) *d. tit. de teſt.*

II. His adde Latinos (1) Baldum, Paulum (2) Caſtrenſem, (3) Jaſonem, (4) Tindarum, (5) Ripam, (6) Felinum, (7) Maſcardum, quos ad eandem ſententiam laudant (8) Covarruvias, & (9) Cenedo. Nimirum Jure (10) Latino, quemadmodum & Noſtro ſcientia, quam habet Sacerdos, ex ipſâ Confeſſione, uti dicunt Sacramentali, nihil pertinet ad controverſiam judicialem. Quapropter, cùm fictione Juris Sacerdos ejuſmodi cenſeatur neſcire, repellitur à teſtimonio. Id, quod ſecundò probari poteſt ratione, quam ſufficit proximè laudatus Leo Sapiens (10) Imperator. Nam, ſi expiator criminum Sacerdos jure divino adigitur ad opem criminoſo, ſeu reo faſſo ſua crimina ferendam ita, ut illi non quidem mentiri, ut impropriè loquitur Imperator, ſed veritatem paralogiſmis occulere, & poſſit, & debeat; quis illi prudens rerum æſtimator fidem præſtandam affirmet? Certa Juris (11) effatum eſt à Noſtris unâ, Latiniſque receptum, hoc eſſe munus præcipuum, ac neceſſarium teſtis, ut verum, quod novit, expromat: Quare Juris ejuſdem efficacitate repellitur à teſtimonio, quiſquis ex ipsâ conditione ſive naturali, ſive morali, cenſetur nolle, aut non poſſe verum, quod novit, exponere. Quo fit, ut naturalis Pater, cæterique aſcendentes inepti ſint, ita Jure (12) utrique Genti communi conſtituente, teſtimonio ferendo pro filiis, liberiſve, quod etiam idipſum ſtatuitur de filiis pro parentibus teſtimonium dicturis, ut optimè ex (13) Gloſſographo, (14) cæteriſque Doctoribus probat, & comprobat (15) Crotus, poſt Jacobum (16) Ægidium, (17) Nellum, atq; (18) Soccinum. Quin imò ſecutus ſapientiorem ſententiam, hoc idem autumo de *Patrinis*, iis nimirum, qui luſtrando per Baptiſmum homini auſpices fuare

Hos

(1) *In L. Archigerontes C. de Epiſ. audien.*

(2) *In d. L. Archigerontes.*

(3) *In L. 1. §. hujus ſtudii n. 6. ff. de juſt. & jur. & L. patre furioſo ff. qui ſunt ſui, vel alien. jur.*

(4) *De teſt. fol. 20.*

(5) *De Peſte §. ult. n. 104.*

(6) *In c. denique n. 3. & in c. 1. col. 1. de except.*

(7) *De probat. vol. 1. concl. 377. n. 1.*

(8) *De Matr. p. 2. c. 8. §. 12. n. 10. circ. fin.*

(9) *Ad Decret. Collect. 60. n. 7. poſt med.*

(10) *Apud Matth. Mon. d. Schol. 6.* (11) *Vide Diplovat. loc. cit.* (12) *In L. parentes C. de teſt.* (13) *In d. L. parentes.* (14) *Bar. & Alber. in L. qui teſtam. §. per contrarium ff. de teſt.* (15) *De teſt. p. 4. à n. 110. & ſeqq.* (16) *De teſt. col. 9.* (17) *De teſtib. verb. Pater.* (18) *In reg. 319. & 419.* (19) *In L. generaliter ff. de in Jus vocan.* (20) *Vide Diplovat. loco cit.* (21) *In d. L. parentes. Alex. in d. L. generaliter. Bart. in conſ. 92. in cauſa, quæ vertitur inter Simonem. Crotus, ubi ſupr. n. 163.*

Hos enim etiam à propitio testimonio ferendo rejiciendos cum (19) Baldo, & (20) Græcis existimo contra (21) plerosque, qui tamen nobis consentiunt, cùm de iis agitur, in quibus idoneus testis requiritur; quando, etsi putant, (22) *Patrium* testimonium dicere posse pro filio, eum tamen haud affirmant prorsus idoneum. Quorum omnium una ratio est, quòd hujusmodi homines non censetur velle verum, quod norunt, exponere, ita nimirum præsumente Jure ob eum, quem vel habent, vel certè profitentur, omnino autem censentur habere, erga filios amorem. Quòd si ii scilicet, qui nolle censentur, verum, quod sciunt, prodere, inepti ferendo testimonio etiam propitio putantur, quis dicat habendos idoneos illos, qui verum, quod norunt, non possunt exponere? Si exponant, prodantve futuri Rei ejus pœnæ, pro qua consulenda decreta relata Græcorum, Latinorumque Jura, quorum interpretationi commentariis egregiis insudarunt (23) Felicianus, (24) Vivius, Bartholomæus (25) Medinus, Antonius (26) Bernardus, (27) Zilettus, aliique, quos refert, ac sequitur Petrus (28) Cenedo, apud quem vide fusè, & accuratè, quæ pertinent ad hanc sententiam planè certam, Latinisque pariter, ac Græcis communi calculo comprobatam.

(22) *Vide Alex. cõs. 196. vers. præterea Vol. 5.*
(23) *De censur. tit. de deposit. & degrad. c. 14. pag. 316. & seqq.*
(24) *Lib. 2. Comm. opin. opin. 66.*
(25) *Instruct. p. 2. c. 4.*
(26) *In Summ. c. 8. n. 1.*
(27) *Cons. 44. vol. 2. n. 2.*
(28) *In Decret. Collect. 60. n. 1.*

III. Ex quà tamen sequitur, testimonium hoc scriptum, quod necessarium Ordinibus sacris recipiendis autumant Photiani, esse inprimis ridiculum. Nam, cùm propterea & exigatur, & exhibeatur, ut inde, qui Ordines postulat, idoneus tanto muneri probetur, habeaturque, ut ipsi Photiani, duce (1) Margunin, asseverant; cùmque ex dictis omnium, ipsorumque (2) Phntianorum, atque ipsius, inquam, (3) Margunii, testimonium hujusmodi, nec jure deferri possit, nec delatum probet: manifestum est, esse prorsus inutile, nec posse exposci, quasi rei, qua de agimus, necessarium, nisi ab iis, qui, quid sit testimonium, quid sit probatin, quid confessionis arcanum, ignorant. Addo, hoc testimonium non solùm ridiculum esse, verùm etiam perniciosum. Id, quod hoc dilemmate palam evinco. Nam Sacerdos rimatus penitissimè confitentis filii conscientiam, gnarusque ex Pœnitentiæ judicio omnium cogitationum ipsius, ut in syngraphâ dicitur, vel celat vitia confitentis, vel prodit. Si celat, quantum ex hac dissimulatione periculum facit Ecclesiæ, quæ non aliunde probatum hominem recepit in familiam suam, eique sacerrimæ potestatis impertit honorem, futurum Ecclesiæ fortassis exitio, si tantæ potestati administrandæ, qui scilicet initiatur, non sit idoneus? Si verò prodit, quantum ex tam impiâ, ex tam sacrilegâ Veritate, uti dicimus, populo *scandalum* creat, qui sanè non sine causâ non tutam confessionem aversabitur, cujus arcanum falli posse facto ipso Sacerdotis deprehendit! Neque licet reponere, Sacerdotem, si ex confessione ipsâ initiandi, eum cognoscat ineptum Ordinibus, quem rimatur, negaturum syngrapham, ut neque decipere Ecclesiam, neque fallere arcanum videatur. Etenim hoc ipso, quòd negat petitam Syngrapham, prodet arcanum: cùm inficiatio ipsa indicium faciat non aptæ in candidato Ordinum conditionis. Enimverò, uti diximus, etiam cum consensu confitentis prudentior Latinorum sententia docet, non esse in exhomologesi audita, sine ingenti, aut Reipublicæ, aut ipsius confitentis utilitate, effutienda. Græca autem Opinio severior existimat, ne cum consensu quidem confitentis ipsius, fidem arcani fallendam. Quis putet sine confitentis consensu agi, omittive aliquid posse, unde suspicio proditi secreti possit oriri? Mira sunt verba Coressii, confirmandæque rei, quam Nostris ingerimus, utilissima; quare fas sit, ea hîc dare, ut ex illis Photiani cognoscant, testimonii hujus, quàm sit grande piaculum.

(1) *In not. ad grad. 2. Climaci.*
(2) *Vide n. 13. sect. superior.*
(3) *Ubi suprà proximè.*

IV. Igitur notissimus hic, atque recentissimus Photianismi propugnator sic longam Epistolam (1) claudit. τὰ μὲν μέχρι τούτου πρὸς ἀπόδειξιν ἀληθείας προλελογίσμεθα, τὰ δ' ἑξῆς τῆς πατρίδος, καὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν κηδόμενος λέξω. φανερῶς μαινόμεθα ταῦτα ποιοῦντες, ταῦτα ἐνδεχόμενοι, καὶ ἐπιδοκιμάζοντες ἀκριβῶς· φεῦ τῆς μεγάλης φρενοβλαβείας, ἀνακαλεῖν πρὸς τὰ ἅγια διὰ τῆς ἀσεβείας, τὴν ἀλήθειαν ζητεῖν διὰ μεγάλου, καὶ ἀσυγχωρήτου ἐγκλήματος, πίστιν λαμβάνειν ἐξ ἀπιστίας [illegible], καὶ πολυπραγμονεῖν ἀσφάλειαν τῆς ἐκκλησίας διὰ προδοσίας πάνυ γε μιαρᾶς· Ἀλλὰ παλαιὸν τὸ ἔθος· πῶς παλαιὸν τὸ ἐκπαλαι οὐκ ἔχον ὑπόδειγμα; πῶς παλαιὸν, ὃ ἡμεῖς ἐπλασάμεθα, πῶς παλαιὸν, ὃ τῇ πατροπαραδόσει, καὶ παντὶ νόμῳ παντελῶς ἀποδοκιμάζεται; *Atque hactenus dicta produxi Veritati manifestandæ: quæ addam Patriæ, & Nationi nostræ dabo. Palam insanimus hæc agentes, hæc laudantes, & approbantes diligentissimè. O furorem magnum! Provocare ad sancta per impietatem; Veritatem quærere per magnum, & inexpiabile facinus, fidem accipere ex infidelitate scelestâ; & accuratè cavere securitati Ecclesiæ per sordidam prorsus proditionem! At antiquus est mos. Quomodo antiquus, qui nullum olim habet exemplum? Quomodo antiquus, quem nos ipsi commenti sumus? Quomodo antiquus, qui traditione Patrum, & omni omnino lege reprobatur?* Hæc Coressius rigidè, sed verè, quibus addendum & illud est, quod inutile prorsus ostendit fatuum hoc testimonium. Scilicet hoc defert Episcopo aptam initiandi conditionem. At unde eam acceptam defert? nempe ex ipso initiando. Ita credit Episcopus Sacerdoti, qui credidit Sacris initiando. Non ne, ò Boni, ò Docti, ò Jurisconsultissimi Photiani, Syngrapha hæc, cui fiditis, cui probationem creditis integram aptæ conditionis, tota ab ipso est Ordinum candidato? Negate, si fas. Quòd si fateri necesse est, amabo vos, legitimum testimonium, probationique tantæ censetis idoneum, quod fidei confitentis ipsius, & unius innititur? Hæc prævidisse videtur (a) Apostolus, cùm dixit: *οὐ γὰρ ὁ ἑαυτὸν συνιστῶν, ἐκεῖνός ἐστι δόκιμος. Non enim qui se ipsum commendat, ille probatus est.* At hic Ordinum candidatus se ipsum commendat, laudes enim ipsius, quamvis à Sacerdote, sunt ab ipso Ordinum candidato: quamvis à Sacerdote relatæ, quamvis papyro creditæ, quamvis milleno munitæ sigillo, non à Sacerdote, sunt ab ipso, inquam, Ordinum candidato, qui Sacerdoti

(1) *d. Epist. 3. ad Corydal. in fin.*
(a) *2. Ad Corinth. c. 10. num. ult.*

doti roganti, interrogantique se ipsum laudabilem præstitit. Igitur probatus non est: Aliunde, & ex alio testimonio conditio hominis exquirenda, ne ipse se probet, qui probandus exponitur, seque teste recipiatur ad Ordines, qui alieno testimonio indiget, ut Sacris initietur.

V. Sed instat (1) Margunius argumentis duobus. Primum ex more deducitur, secundum ex facto; utrumque autem his vaferrimis verbis effutit. καὶ νὰ εἶναι ἀναγκαία ἡ ἔγγραφος μαρτυρία τοῦ πνευματικοῦ τὸ κάνει βέβαιον ὅτι ἁγία καθολικὴ, καὶ οἰκουμενικὴ ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας ῥώμης, καὶ ἕνα πολυθρύλλητον, καὶ περιβόητον θαῦμα. ἐν τῷ Διακονικῷ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας εὑρίσκεται ἕνα βιβλίον παλαιὸν, γραμμένον ἔτει τοῦ Κόσμου ,ϛωο' ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ παραβάτου, ἐν ᾧ λέγεται ἀναγκαία ἡ μαρτυρία τοῦ ἐξομολογητοῦ πρὸς τὴν χειροτονίαν. καὶ ἠξεύρομεν, ὅτι τοῦτο τὸ ἔθος ἦν πάντοτε ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὸ μαρτυρεῖ διὰ τοὺς παλαιοὺς ὁ ἅγιος πατριάρχης Ταράσιος, λέγων: ἔθος ἦν τοῖς ἀειμνήστοις ἐκείνοις μαρτυρίαν ἐξομολογητοῦ πατρὸς λαμβάνειν, κἄπειτα χειροτονεῖσθαι, καὶ τοῦτο τὸ λέγει καὶ Βαλσαμὼν, καὶ Βλάσταρις, καὶ οἱ λοιποὶ πάντες, περὶ τῶν παλαιῶν τοῦτο διαβεβαιοῦσιν· εἶναι καὶ ἄλλο πρὸς ταῦτα στερεώτερον ἐκ τοῦ θαύματος. Γράφει ἡ σοφωτάτη ἐκείνη, καὶ ἀληθεστάτη Καισάρισσα ἡ κυρία Ἄννα, ὅπου ἔγραψεν εὐγλωττότατα πολλὰς ἱστορίας· ἐν αἷς γράφει καὶ τοῦτο, ὃ πάνυ γνωστὸν, καὶ βέβαιον παρὰ πᾶσιν, ὥστε νὰ εἶναι ἀναμφισβήτητον· ὅτι κατὰ τοὺς ἱεραρχείους τοῦ μεγάλου φιλοθέου τοῦ σοφοῦ, ἀποθανών τις ἱερομόναχος ἐν τῷ ἱερῷ Ἄθωνι κατὰ τὴν λαύραν τοῦ ἁγίου ὄρους, ἀνὴρ ὀγδοηκονταετὴς ἐνάρετος, καὶ εὐσεβὴς, μετὰ τὴν τριήμερον ἀνέστη, καὶ ἐμαρτύρησεν, ὅτι οὐκ ἠμπόρεσε, νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόλπον τῶν ἁγίων πατέρων, ὅπου ἀναμένουσιν ἄνευ λύπης ἐν τόπῳ ἀναψύξεως τὴν μακαριότητα, ἔξω τοῦ παραδείσου, καὶ τὴν ὄψιν τοῦ θεοῦ· οὐκ ἠμπόρεσε, λέγω, μόνον, ὅτι ἐχειροτονήθη ἄνευ ταύτης τῆς ἱερᾶς μαρτυρίας· καὶ δεήσει τῆς παναγίας ἀχράντου δεσποίνης ἡμῶν, ἀνῆλθεν εἰς ζωὴν, διὰ νὰ λάβῃ ταύτην τὴν μαρτυρίαν, ἣν λαβὼν μετὰ τρεῖς μῆνας πάλιν ὁσίως ἀπέθανεν. Γνώριζον ἐκ τούτου κἀκεῖνο, ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν θεωροῦσι τὸν θεὸν, ὡς διδάσκει ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, καταδικάζουσα ἐκεῖνα ὅπου ληροῦντες λέγουσιν οἱ λατῖνοι· καὶ πάλιν μάνθανε, ὅτι ὁλότελα δίχως μαρτυρίας πνευματικοῦ δὲν εἶναι ἄξιον, νὰ δώσῃ, ἢ νὰ λάβῃ χειροτονίαν. *Esse porro necessarium sacerdotis à confessionibus testimonium scriptum, confirmat sancta Catholica, & OEcumenica Ecclesia Constantinopolis nova Roma, & celeberrimum planè miraculum. In Diaconico ejus Ecclesiæ reperire est vetustissimum librum scriptum Anno Mundi (2) VM. DCCCLXX. sub Apostata Juliano, in quo necessarium dicitur testimonium Exhomologetæ sacris Ordinibus conferendis: scimusque, id moris semper fuisse Ecclesiæ Orientali. Et de antiquis hoc testatur S. Patriarcha Tarasius dicens: mos fuit viris illis, quorum perennis memoria, testimonium exhomologetæ Patris accipere priùs, quàm Sacris initiarent. Atque hoc etiam affirmat Balsamon, & Blastaris, & cæteri omnes de antiquis hoc confirmant. Est & aliud circa hoc firmius è miraculo. Scribit Sapientissima illa, & facundissima Cæsarissa Domina Anna, quæ eloquentissimè scripsit multas historias, in quibus narrat & hoc planè notum, & certum apud omnes, ita, ut sit citra controversiam: Fato functum Hieromonachum quendam in Monte Atho ad Lauram S. Montis, virum octogenarium, bonum, & pium, post triduum à mortuis redivivum surrexisse, testatumque, non potuisse se ingredi sinum SS. Patrum, qui expectant sine dolore in loco refrigerii beatitatem extra Paradisum, & visum, conspectumque Dei. Non potuisse, inquam, ob eam dumtaxat causam, quòd fuisset Sacris initiatus citra hujusmodi testimonium sacrum. Ob preces autem Sanctissimæ, & illibatæ Dominæ nostræ Deiparæ rediisse ad vitæ munia, ut reciperet hoc testimonium, quo recepto, post mensem tertium iterum sanctè defunctum. Nosce ex hoc & illud, sanctos non videre Deum, ut docet Orientalis Ecclesia contra ea, quæ ineptientes dicunt Latini, & disce etiam, omnino sine testimonio Patris spiritalis non decere Ordines accipere, aut conferre.*

VI. Sæpe diximus Margunii confidentiam, immensamque, cùm aliquid asserit, procacitatem miram esse, atque aptam persuadendis mendaciis, & erroribus, quos temerè nullâ rerum, temporumque habitâ ratione Photianis insinuat. Vir vafer, ac subdolus ex iis, quæ malè, ac perfidiosè proponit, non unam lectoribus pestem objicit, ut alterutrâ noceat; & Amphesibænarum ritu geminum ubique caput nequitiæ habet, quasi, ut (1) verbis Plinii utar, *parum sit, uno ore fundi venenum*. Ergo nostrum erit, quæ, quò magis obsint, confusè profert, ordinatè refellere. Id, quod & hìc, uti alibi, accuratè præstabimus. Primò igitur, quæ pro testimonio vel sacrilego, vel ridiculo, quod damnavimus, ex more producit, aut apocrypha sunt, aut manifestè contra hoc testimonium producenda. Et sanè librum illum, de quo Margunius, in Diaconico Ecclesiæ CP. non reperiri ex certis, ac fide dignis hominibus Gentis nostræ, quos, ut de hoc quærerent, exquirerentque multocies fuimus deprecati, compertum est. Quare non injuria censebimus & hoc ex illis authoritatibus esse, quas sæpe producit (2) Margunius non in Anecdotis tantùm mentiri solitus, sed etiam in editis, præsertimque in Epistolis Isidori Pelusiotæ, quas, ubicunque citat, oppositum affirmantes invenies. Neque enim mendax tantùm Margunius est, amat mendacitatem suam agnosci, ut jure, cùm agitur de falsi crimine, contra ipsum Juris præsumptione agi possit. Quod in re, quam inquirimus, conjecturâ validissimâ confirmari poterit. Nam, cùm Coressius CP. Ecclesiæ Theologus vetustatis Græcanicæ accuratissimus censor, qui sæpe jactat, sæpe gloriatur (nec illi hanc laudem (3) Goarius inficiatur) omnia monumenta Græcorum legisse, ne unâ quidem ex cariosis paginis, quæ potuerunt in Græcia reperiri, contemptâ, de hoc libro nullam fecerit mentionem, imò locis hactenus laudatis affirmet, ex vetustate ipsâ Græcorum damnandum esse hujusmodi testimonium, quis non existimet Margunianum hunc librum magnum esse, ac solemne, pla-

neque

(1) *Id. not. 2. ad Can. Penit. S. Basil.*

(2) *Anno Chri. 362. Juliani 2. Mamertino, & Nevita Coss.*

(1) *Lib. 8. hist. Natur. c. 3. ante Medium.*

(2) *Vide in Proœm. notar. & in c. 3. Nic. in c. 12. ejusd. in c. 1. Antioch. in c. 3. Neoc. & in c. 5. & 6. in c. 7. Laodic. et c. 9. & ult. in act. 1. & 2. Ephes. Syn. et in trib. postremis Chalcedon. in Carthag. c. 14. & ult. & in Epist. ad Cœlesti. & alibi sæpè.*

(3) *Passim in Euchologium.*

neque Margunianum mendacium. Esto tamen hoc anceps, an non manifestum mendacium id, quod in verbis peccat Tarasii? Scilicet eo ipso in loco, quem Margunius pro testimonio producit, testimonium illum damnatur. Locus est in Epistola ad Chilianum Episcopum Rhymnæ sub Sidensi Metropoli ex recensione Leonis (4) Philosophi. Eum locum integrum refert pro se, & contra se (5) Coressius, quo authore sic scribit Tarasius. Ἔθος ἦν τοῖς ἀοιδίμοις ἐκείνοις, μαρτυρίαν ἐξομολογητοῦ πατρὸς λαμβάνειν πρίν τινα χειροτονῆσαι. τοῦτο δ' ἦν τότε ὅτε αὐστηρία τῆς θεοπνεύστου διαίτης, ἢ ὁ τῆς μετανοίας διάταξις. νῦν δὲ τοὐναντίον, ἀπείρηται ἡ αὕτη μαρτυρία, ὡς ὀλέθριος. ἵνα μήτις σκανδαλισθῇ, καὶ ἀνάθεμα λέγεται τῷ καταμαρτυρήσαντι πνευματικοῦ υἱοῦ, τῷ δὲ προσμαρτυροῦντι, οὐ δίδοται πίστις. ἐξ ὧν, ὦ θεοφιλέστατε, μαρτυρίαν ζήτει πρὸς ἄλλους. ἡ γὰρ τοῦ πνευματικοῦ παντελῶς ἀκύρωται ἀθέμιτος. *Mos fuit illis, quorum perennis memoria est, testimonium accipere Sacerdotis à Confessionibus ante, quàm cuipiam manus imponerent. Hoc autem petebat & austeritas Deo afflatæ institutionis, atque ipsa ratio pænitentiæ. Nunc verò contrà vetatur hujusmodi testimonium, ut perniciosum: ne quis patiatur scandalum. Et dicitur anathema ei, qui dixerit testimonium contra Spiritalem filium: at ei, qui pro illo testimonium dixerit, non creditur. Quare, ò carissime Deo, testimonium ab aliis pete, nam illud, quod dicitur à Spiritali Patre, omnino decernitur nefarium esse.*

(4) *Vide Jus GR. Tom. 1. lib. 2. In Ord. Episc. à Leô. Cõst. Metrop. X. pag. 93.*
(5) *In d. Ep. ad Corydal. âse med.*

VII. Hæc Tarasius penes Coressium, imò penes (1) Balsamonem, ac (2) Blastarim, quos laudat Margunius, ut constet, lectam ab eo integram hanc periodum claræ sententiæ, quam truncam profert confirmaturus teterrimam, aut ridiculam Photianorum corruptelam. Tanta in homine fides! Tanta in Sacerdote simplicitas! Tanta sinceritas in Episcopo! Sed videbat periodum integram stare pro nobis: igitur, quod ipsi favebat, retulit. O hominem nequam, penes quem Viri Sanctissimi, doctissimique coguntur ad falsum, ad patrocinium dementiæ producuntur. Quam tamen an illi tutati sint lectâ sententiâ Tarasii, ut jacet penes Photianos ipsos, esto judex Photianus homo, si Photianus homo est. Verùm pro Margunio dices acutulus. Si malum Sacerdotis à Confessionibus testimonium, qui probatum Antiquis? Qui Vetustati receptum? Qui viris Sapientissimis usitatum? Nam Antiquis id fuisse usitatum, receptum, probatumque constat ex dictis Tarasii, &, si extra Margunianas Ideas usquam fuit, ex libro Diaconici CP, quam laudat Margunius. Hæret (3) Coressius hic non immeritò, sed mox difficultate undique pressus immeritò obruitur, tantâ responsionis varietate, atque inconstantiâ, sed procaci, & Photianâ, ut, quid sibi velit, prorsus ignores; nisi quòd tandem nodum, quem haud potis est solvere, abrumpit: &, ne fateantur ignorantiam suam, fatetur impietatem. Ait enim, Tarasium, quippe qui è laicâ conditione ad supremas in Græcia Infulas convolaverit, initio sacri magistratus deceptum narratiunculis rudium Monachorum affirmasse, quod planè non nosset: & ex eo mox Balsamonem, & Blastarim, legulejos non admodum rerum peritos errorem hausisse. Quasi verò Balsamon, & Blastarius, licèt non admodum docti, antiquitatis ignari fuerint, cùm constet, eruditissimos fuisse viros, &, quod caput est, de antiquitate Sacra optimè meritos: aut Tarasius, quę scribit, initio Pontificatus sui conscribat; cùm contra manifestum fit ex ipso datæ Epistolæ tempore, quod ab eodem Coressio proponitur, eam Epistolam scriptam circa vitæ suæ felicissimum exitum, hoc est anno XXI, ab inito Pontificatu. Nam data Epistola dicitur Indictione XIII. Imperante Nicephoro: contigit autem Indictio XIII. imperante Nicephoro anno Christi DCCCV. qui fuit ante postremum Tarasii, quippe fato functi anno Pontificatus sui XXII. Nicephori V. Christi DCCCVI. Indictione XIV. ex Ignatio (4) Monacho, & (5) Baronio. Deinde, ut demus Epistolam illam datam initio Tarasiani Pontificatus, quis ferat Tarasium Sanctissimum, & doctissimum Patrem, quo authore impia hæresis Iconoclastarum deleta est, quo auspice Septima Synodus indicta, peracta sapientissimè, ac penitus confirmata est, cujus decretis res Ecclesiastica Græcorum stat, atque adhuc Photianis undique ad Veritatis exitium convolantibus, robustè repugnat. Quis, inquam, ferat, Tarasium vel initio Sacri Principatus rerum Ecclesiasticarum ignarum appellari? Quàm ignarus earum fuerit, discet Coressius ex Ignatio (6) Monacho, discet ex Nicephoro (7) Sanctissimo Tarasii successore, discet ex ipsa (8) Synodo VII. ut planè quemadmodum injurius tanto Viro, ita & impius censendus sit is, qui deceptum à Monachis ignorantibus eum putat, quem per annos XXII. totius Græciæ Sacris summa scit cum laude tum virtutis, tum sapientiæ fuisse præfectum.

(1) *In respons. ad Episc. Cypri.*
(2) *In Epis. Syntagm. ad Canon. Gregor. Thaumatur.*
(3) *d. Epistol. ad Corydal.*
(4) *In Vita S. Tarasii.*
(5) *Ad ann. 806. init.*
(6) *In ead. vit. sub init.*
(7) *Synod. de Taras. in Diptychis recipiendo ad Flavian. Episc.*
(8) *Actione 1.*

VIII. Non igitur ex ignorantiâ scripta dicemus à tanto Viro, quæ affirmatè traduntur, nec audaciam Coressii secuti, evasuri difficultatem viris de sapientiâ optimè meritis obtrectabimus. Potiùs dabimus, quæ docet Tarasius, & ex Tarasio Balsamon, atque Blastarius, negaturi statim, quod inde deducitur. Neque enim quæ tradit Scientissimus rerum Ecclesiasticarum Tarasius, aut obsunt Veritati, aut mendacio, seu prosunt corruptelæ. Imò potiùs oberunt, ostendentque ex antiquorum Sanctissimis moribus damnari photianam corruptelam, cujus unà Originem palam indigitabunt. Morem Græcis pariter, ac Latinis fuisse publicæ Pœnitentiæ, quæ etiam solemnis, humillima, & simpliciter publica ex Ambrosio, & Augustino dicitur passim, compertissimum est vel peritis leviter Antiquitatis, falsque erit ignorantissimis Photianis morem ejusmodi accuratè descriptum agnoscere ex (1) Bellarmino, (2) Baronio, (3) Albaspinęo, (4) Cabassutio Latinis, itidemque ex nostris Gregorio (5) Thaumaturgo, (6) Balsamone, (7) Blastario. Huic pœnitentiæ publicæ non omnes Sacerdotes, queis facta erat per Pontificem expiandi secretò crimina Sacra potestas, præfuisse, narrant ex (8) Nostris quotquot gesta Nectarii Patriarchæ diligentissimè descripsere, ediseruntque locupletissimè laudati (9) Baronius, & (10) Bellarminus ex Nostris ipsis scripto-

(1) *Tom. 3. Contr. 4. de Panit. c. 21. & seq.*
(2) *Ad an. Chri. 52. n. 36. &c.*
(3) *Apud Goar. in Euchol. pag. 22.*
(4) *In notit. Conc. & Can. ad Can. 11. & 12. et 14. Nicæn. pag. 61.*
(5) *In Canon. Panitent.*
(6) *Ad Can. 87. Trull. in c. 5. Neocæsar. & in 4. Ancyr. & in Can. Dionys. Alex.*
(7) *Elemente*

ptoribus, quorum è receptis historiis certum est, unum in unaquaque Principe Ecclesiâ, atque, uti dicimus, *Cathedrali*, ad id muneris decretum fuisse Presbyterum, qui reos criminum gravissimorum, primùm secretò auditos, juberet coram populo, quæ peccaverant palam fateri, accepturos mox veniam ex publicâ Ecclesiæ pietate, non sine sacrarum appendice pœnarum, quas accuratè relati Balsamon, & Blastarius, atque ex his (11) Goarius prosequitur fusè. Hic mos quânam in Ecclesiâ diutiùs obtinuerit, anceps prorsus, ac dubium, nec in re non admodum certa ausim quidquam decernere. Relatos historicos perlegat, qui rem planè pertricosam penitùs amat agnoscere. Si fas, conjectura aliquid hariolari, dicam, hunc morem penes Latinos diuturniorem fuisse, ex eo probari posse, quòd ab hoc præfecto publicis confessionibus Sacerdote originem traxisse videtur conspicuum munus Pœnitentiarii, utidicunt, Canonici, aut Cardinalis, quod penes Latinos hodieque obtinet, mutata tamen materie muneris, ut qui olim publicis confessionibus decernendis præerant, nunc privatis (quando publicis interdictum est) præsint, receptâ nimirum à Pontifice potestate majore, ut vel criminosis eximiis veniam clementer impertiant.

IX. Sed de hoc viderint alii, mihi supererit certa, & ad propositum facientia dare, atque inter illa hoc primum, morem hunc publicæ pœnitentiæ pro libito suscipiendæ, agendæque desiisse in Græciâ authore Nectario. Nobilis (1) mulier vidua, &, ut conjicit (2) Baronius, Diaconissa, dum ex præcepto exhomologetæ Sacerdotis CP. assiduis precibus in Templo dat operam, ibidemque diutiùs, quàm cæteræ, moratur, Diaconi cujusdam amatoriis insidiis circumventa flagitium passa est, diuque turpi commercio immorata, ubi amplum devoravit cum Amasio patrimonium, ut usuvenit, de pœnitentiâ sceleris cogitavit. Adit Presbyterum confessionibus præpositum publicis: narrat non sine lacrimis Diaconi facinus, suumque, & per integram exhomologesim, quæ multa alia publicè patrarat, enucleat, petitque, ut sibi potestas fiat confessionis solemnis. Presbyter votis annuit fœminæ suorum pertæsæ criminum; vetat attamen, aliquid coram populo loqui de Diacono. Illa festo die coram omnibus in Ambone, quæ jussa fuerat, dolenter quidem edisserit, sed impetu tamen doloris etiam ad vetita rapta, scelus cum Diacono perpetratum exponit: quo audito tanta populum ira contra Clericos invasit, ut turbatum sit, vixque sit ope Magistratuum, publicisque cohortibus actum, ne furor debacchantis plebeculæ in cædem Sacerdotum prosiliret. Hinc ab Imperatore, & à Patriarcha cautum Reipublicæ utrique. Nam Theodosius (3) Senior sanxit, ne qua fœmina in posterum non materfamilias inter ministras adlegeretur, aut minor sexaginta annis juxta legem Apostoli: jussitque irritas esse Viduarum donationes quâcunque ex causâ factas Ecclesiis, earumve ministris. At (4) Nectarius præfectum publicis confessionibus Sacerdotem, licet innoxium, exauthoravit, Magistratumque illum, ne quid in posterum simile accideret, penitùs abolevit. Hæc rei gestæ narratio, atque hic finis publicæ in Græcia Pœnitentiæ, quam propterea sæpe successor Nectarii (5) Chrysostomus sensim carpit, ac tacitè. Unde statim, quod conjicio, prodam, affirmaboque, hanc Photianorum corruptelam ex hac publicâ Pœnitentiâ trahere certam originem. Nam, cùm ex (6) alibi dictis, certissimum sit, repulsos ab Ordinibus semper fuisse eos, quos publicè scelerum suorum pœnituisset, arbitror, cùm adhuc publicæ Pœnitentiæ locus erat, necessarium fuisse testimonium Sacerdotis hujusmodi Pœnitentiarii, quo scilicet affirmaret, candidatum Ordinis publicæ Pœnitentiæ nunquam fuisse obligatum, atque adeò esse immunem ab Obice, quo maximè ab Ordinibus arcebantur, qui publicam Pœnitentiam suscepissent. Id, quod non unâ conjecturâ fultus affirmo. Habeo, cui hanc opinionem meam tribuam, eumque inter Nostros egregium, Prodromum scilicet, quo nemo ex Nostris prisci moris callidior. Ejus hęc sunt (7) verba publicam Pœnitentiam explicantis. *ἔστι δ' αὐτῷ ἐμπόδιον κατὰ τοὺς κανόνας μέγιστον χειροτονίας, καὶ παρὰ τοῖς παλαιοῖς καθημερινόν· ὅταν μετανοεῖν ἑκάστῳ δημοσίᾳ ὁ πνευματικὸς ἐχαρίζετο ἀλόγως. ὅθεν οὖν διὰ τὴν μαρτυρίαν πρὶν τοῦ χειροτονῆσαι ἐζήτουν οἱ ἀρχιερεῖς, καὶ οἱ περὶ τὴν ἐξέτασιν, διαβεβαιοῦσαν, τὸ μὴ τὸν ἄνδρα μετὰ τῶν ἐν μετανοίᾳ εἶναι, ἄνευ γὰρ ταύτης τῆς μαρτυρίας οὐκ ἀσφαλὴς ἡ χειροτονία τότε, ὅταν πολλοὶ οἱ ἐν μετανοίᾳ· νῦν δὲ οὐ πᾶσι δίδοται δημοσίᾳ μετανοεῖν, καὶ ὑμῶν ζῶντος οὐδενὶ τοῦτο συνέβη, ὅθεν καὶ ματαία ἡ μαρτυρία.* *Est autem hæc, obex juxta Canones maximus Ordinum, quotidianus verò penes antiquos, cùm publicè pœnitendi unicuique Sacerdos à Confessionibus potestatem faciebat. Quare & ante, quàm Ordines conferrentur, Episcopi, & ii, ad quos examen pertinebat, testimonium exposcebant confirmaturum, hominem non esse in Ordine pœnitentium. Nam sine hoc testimonio intuta videbantur initia Sacra tunc, cùm plurimi in Ordine pœnitentium erant: at nunc non omnibus datur publicè pœnitere, & mea ætate nemini id accedit: quapropter vanum est hoc testimonium.*

X. Vides, quò hoc testimonium Originem referat, quod sanè tunc, cùm & licebat, & usurpabatur publica pœnitentia, re cognitâ, beneque perpensa, nemo non dixerit utile fuisse, atque etiam necessarium. Quare optimè Tarasius idipsum affirmat, ratus nimirum perbene voluisse priscos Antistites, ante quàm manus imponerent, certiorari authoritate Ministri, atque scripto testimonio, eum, qui ad Ordines accedebat, Sacræ infamiæ obnoxium minimè esse: quando eo testimonio non Arcanum confessionis privatæ, & *auricularis*, uti ajunt, sed publicæ confessionis omnibus nota solemnitas petebatur. Hæc est magni Tarasii sententia, atque huc revocanda sunt sensa doctissimi Patris, rerumque Ecclesiasticarum peritissimi. Si vis etiam hunc in modum libri CP. sententiam, si unquam is extra Margunianam Poesim fuit, interpretator. Id, quod, ut ex ipsâ mendacitate Margunii, dicta nostra confirmet, animadverte librum illum scriptum asseri sub Apostata Juliano, cùm ex pro-

(8) *Socrat. lib. 5. c. 19. Sozom. lib. 7. cap. 16. Niceph. lib. 12. c. 28. Cassiod. Trip. lib. 9. c. 35.*

(9) *Ubi supra, & ann. 390. n. 66.*

(10) *Ubi supr. lib. 5. c. 14.*

(11) *d. pag. 22. in Euchol.*

(1) *Vide relatos Socr. Sozom. Niceph. & Cassiod.*

(2) *Ad an. Chri. 391. n. 66. & seqq.*

(3) *L. 9. de Episc. in C. Theodos. & l. 27. eod.*

(4) *Vide Baron. ad an. Chri. 56. n. 25.*

(5) *Vide hom. 2. in Psal. 50. Hom. de Panis. & Confess. hom. 5. de incomprehensibili natura Dei hom. 4. de Lazar. hom. 31. in Ep. ad Hebr. hom. de Publican. ad c. 18. Luc. & alibi.*

(6) *Respon. 3. Sect. 8. n. 11.*

(7) *De Interpret. ad Can. Pœnit. S. Dionysii Alexãd.*

proximè constitutis, adhuc vigebat Constantinopoli mos ille pœnitentiæ solemnis. Is enim, uti diximus, abrogatus primùm est sub Nectario, qui Sacris præesse nostris cœpit Anno Christi CCCLXXXI. obiitq; anno CCCXCVII. Quapropter, si (1) Baronio credimus, is mos in Græcia desiit anno Christi CCCXCI. sexto ante obitum Nectarii; at annus, quo scriptus dicitur codex ille CP. fuit CCCLXIII. vel CCCLXII. primus, aut secundus Juliani: quare scriptus asseritur XXVIII. circiter anno ante, quàm Pœnitentiæ illa solemnitas damnaretur. Ut ex his omnibus pateat, vel ipsa mendacia Margunii communi sententiæ non nocere, quando palam concedimus, olim necessarium fuisse Sacerdotis Pœnitentiarii testimonium, quo scilicet probaretur, ei, qui esset initiandus, nunquam aut imperatum, aut concessum, ut crimina sua Populo patefaceret. Nimios fortasse nos aliquis arbitrabitur, quòd hæc curiosè adeò prosequimur; sed is, si prudens attendat, quò hæc, quæ scribimus, colliment, erit, ut nimiam diligentiam nostram æqui, bonique faciat.

XI. Collimant autem eò hæc, quæ tradimus, ut liquidò constet, quàm pinguis Photiana sit ignorantia, quæ vetustatis apprimè tenax Græcorum ingenium ad ineptias luctuosè traducit. Occurrit Photianis penes antiquos necessarium Sacerdotis à confessionibus testimonium: Videre deinde illud penitùs à plerisque mox fuisse abrogatum, non sunt passi negligi, aut obsoletum esse, quod priscis moribus probabatur: Quasi verò ex veteri Adagio, δουλεύειν καιρῷ, serviendum non esset tempori; aut ex circumstantiis, quæ bona sunt, in pessima non evaderent. Hinc primus, quod noverim, teste (1) Coressio Michael III. cognomento (2) Summus Philosophorum Anchialensis, Patriarcha CP. anno salutis MCLVII. sub Manuele (3) Comneno hunc morem olim perutilem & nunc verò, ut evici, perniciosissimum, prætereaque ridiculum revocavit ad usum. Quare eum & decreto communiit, quod vide penes (4) Margunium, & ubique, quà licuit, Græcis insinuavit. Nam in Synodo, cujus enumeratos Antistites habes (5) in Codice Juris Græco-Romani, dum de Officio Chartophylacis agit, hęc obiter (6) sancit. ὁ παραχωρεῖ ἱερᾶσθαι, οὓς σὺν αὐτῷ ἐξέτασε· περὶ ὧν οὔτε μαρτύρων, ὡς ἔθος αὐτῷ, παρεστώτων ἐπύθετο, καὶ εἰ χρόνων εἰσὶ τῶν ὡρισμένων πεπληροφόρηται. οὔτε δοκιμασίαν περὶ τοῦ βίου τούτων πεποίηται. οὐ τὸ πιστὸν τοῦ ἀξίως τῶν τοῦ ἐπαγγέλματος ἐκ τῆς ἐγγράφου μαρτυρίας τῶν κατὰ πνεῦμα αὐτοὺς ὠδινησάντων παρείληφε. *Non finit consecrari, quos ipse non examinavit: de quibus nec testes, ut ipsi mos est, adstantes interrogavit: nec an præfinitos annos nati sint, certior est factus, nec eorum vitam probavit, nec fides sibi facta est ex scripto eorum testimonio, qui illos secundùm Spiritum pepererunt.* Quæ postrema verba nemo non videat callidissimè ad ancipitem sententiam fuisse producta. Cùm enim hoc postremum, quod circa testimonium insinuat, inauditum Græciæ esset; ita illud descripsit, ut dubitari jure posset, an de Sacerdotibus à confessione statueret, an de Patrinis, an de iis, qui hortatu, atque sacra parænesi ad meliorem frugem aliquem convertissent. Ut ex ipso initio corruptelæ facilè æquus rerum arbiter deprehendere queat, inauditum vel Photianis ipsis diu fuisse hoc stolidissimum testimonium, & ex origine, unde deductum est, jure cuilibet veritatis amico liceat constituere, corruptelam hanc Ordinibus per Photianos permissam non nisi dementissimis Photianis potuisse probari.

XII. His omnibus hunc in modum expositis, &, uti licuit, enucleatis, nihil officit grande miraculum, quod è piis latebris Atho Montis per integrum Ægæum, & Jonium ad nos traducit Margunius. Non officit, inquies, quod palam ostendit Ordinibus testimonium Sacerdotis pernecessarium? Ita sanè, Latinus aliquis dicet, ex recentioribus hisce, qui Græciam rati universim esse Schismaticam nihil obesse putant jactata miracula, quæ fieri in Gręcia à Græcis non posse putant, in quibus nefas esse ducunt post Schisma Sanctimoniam invenire. Sed hæc responsio meo sanè judicio, cùm injuriosa Sanctissimæ Genti sit, inepta item, ac fatua est, & propalam falsa. Etenim, ut sæpe diximus, Græcia universim Orthodoxa est, licèt in Græcia non desint Schismatici. Quare penes Nos, quamvis post Photianam perduellionem visa sit manus Domini quodammodò *abbreviata*, non tamen ita, ut Sanctissimos, religiosissimosque viros, atque Aris, templisque ob ingentia prodigia dignos minimè largita sit Græciæ, vel post ipsum dissidium. Certè Stephanus (1) Successor Photii, Antonius (2) Successor Stephani, Euthymius (3) junior Successor Antonii exanthorato Nicolao Mystico, penes Nos jure Divorum honores sunt consecuti, id, quod constat ex (4) Menologio, quem librum nondum pessum dedere Photiani, scribitque ipse (5) Baronius. Post rixam etiam miserrimam (6) Theoctiste Insulam Paron miraculis editis nobilem fecit, Nico (7) Lacedæmoniam, Bracchianos Montes in Asiâ (8) Paulus à Latro, Galesias apud Ephesum Rupes (9) Lazarus Monachus, (10) Nilus, atque (11) Bartholomæus Italiam, Romam ipsam Simeon (12) Armenus, qui virtutum gloriâ, prodigiorum numero, certissimæque exemplis Sanctimoniæ posita inter Photium, ac Cerularium tempora teterrimi Schismatis sacravere, Baronio (13) ipso teste, qui, cùm hæc omnia narret, probetque, videtur equidem scriptorum oblitus, cùm ex Curopalata Michaelis Paphlagonis Energumeni Principis hydropem insanabilem, ejusque Ætatis tum terræ motus, tum ex angina pestilentiam describens: *ita*, (14) inquit, *infelix Orientalis Ecclesia, post quàm se se Schismate à Capite abscidit, donis cælestibus omnibus carnit ita, ut reperire eâ tempestate non fuerit fas quempiam, qui energumenum liberaret, aut miraculum aliquod perpetraret; neque adfuit unus aliquis, qui posset divinam placare iram, cujus tantæ ruinæ erant effectus.* Quæ verba, ut ajunt, acroamaticè dicta si quis benè perpendat, simulque consideret, quàm crebrò etiam Orthodoxos Numen castiget, quin Sanctissimorum

(1) *Vide in Annis hic relatis.*

(1) *In d. Ep. 3. ad Corydal.* (2) *Vide Jus GRo. in serie Patriar. CP. lib. 4. pag. 303. post init.* (3) *Vide Chronol. Freheri ad ann. Chri 1167* (4) *Not. 4. ad Can. Panis. S. Basil.* (5) *Tom. 1. lib. 3. pag. 227. in med.* (6) *Ibid. libr. 3. Tom. 1. pag. 228. in med.*

(1) *Vide Curopal. in Leone Sapiente Niceph. Philos. in Orat. Ant. Cauleæ.* (2) *Vide eund. Nicephor. ibid. penes Metaphr. 12. Febr.* (3) *Vide Aretam Or. de translat. corpor. S. Eu. penes Bar. ad ann. 911. n. 19. & Curop. in Alexandro.* (4) *Die 17. Maji, & 12. Febr.* (5) *Ann. Chri. 888. n. 8. & 9. ann. 890. n. 13. an. 911. nu. 17 et seq.* (6) *Metaph. die 10. Nov. sur. Tom. 8.* (9) *Acta ejusd. Latine per Sirmundum.* (8) *Act. ejusd. Latinè per Sirmundum.* (9) *Georg. Patriarcha in ejus Vita.* (10) *Vita ejus Latine reddita à Frideric. Metio apud Bar. & Leon. Host. Chron. lib. 2.* (11) *Acta ejus apud Baron.* (12) *Auctor ejus vitę apud Bar. an. 1016. n. 4.* (13) *An. 902. à n. 2. an. 961. n. 2. & ann. seq. ann. 966. à n. 6. an. 960. num.*

Virorum precibus quidpiam indulgeat, non dicam iniqua (neque enim fas in tanto Viro iniquitatem arguere) sed puerilia, aut certè inconsiderata pronunciabit; quando neque Orientalis Ecclesia à Capite se unquam divulsit, neque quòd aliquando defuerit, quem Deus audiret, exaudiretque, propterea liceat inferre, defuisse pietatem, sanctimoniam, religionem in Græciâ, quæ vel post amissam libertatem sanctissimorum virorum manifestissima laude Europam, Asiam, Africam implevit. Vide de hoc (15) Allatium, & Michaelem (16) Justinianum, ex quibus nosces, quàm fatuum sit, quàm ineptum in eos dicere, quos non nosti.

XIII. Igitur rejectâ responsione hac, quâ Prodigium à Margunio propositum reprobatur propter se ipsum, atque in Geotis nostræ contemptum negatur, dicendum est, iis, quæ contra hoc testimonium produximus nihil officere posse miraculum, quia proponitur, & uti proponitur à Margunio solo. Etenim quid falsum Veritati detraxerit, falsumque non simpliciter, uti dicunt, sed omni ex parte? Nam hoc grande prodigium Monachi post obitum redivivi unus omnium hominum narrat Margunius, quantâ fide dignus dicat ipse (1) Coressius, dicat, quisquis hæc nostra legerit, dicant, quicunque unum Notarum in Nomocanonem Procemium meditatè percurrerint, qua in parte celeberrimi Operis (2) nunc Socratem, atque Palladium hostem Origenis asserit, cùm constet, utrunque (3) fuisse Origenistam: nunc Josephum Antiquitatis Judaicæ scriptorem Cretensem (4) facit, cùm ex ipso (5) Josepho certissimum sit, ductam ab eo quidem uxorem in Cretâ insulâ, hebræum tamen eum, & Origine, & Patria fuisse: nunc (6) Augustino Pelagianas tribuit sententias, qui Pelagianam (7) hæresim profligavit: nunc (8) Hieronymum Silvestro synchronon, amicum Eusebii Cæsariensis, & Nazianzeni Magistrum dicit, cujus tamen ille se discipulum (9) autumat, Damaso (10) æqualis, Silvestro centum annis, ac totidem Eusebio (11) posterior, atq; hujus ubique hostis (12) acerrimus. Sexcenta darem ex erudito illo Procemio, si calamus ad finem non festinaret, risum, ac stomachum peritis historiarum facturа. Hæc tamen abundè fuerint ad ostendendam fidem Margunii, quo uno authore prodigium redivivi Monachi nititur fucum facere Veritati. Neq; enim quòd ex Anecdotâ Annæ Comnenæ historiâ hæc tradita Margunius dicat, aliquid confert Margunianæ authoritati confirmandæ. Vir mendax mendacium prolaturus in medium fidem ab Anecdotis mutuabatur, quæ tandem typis concessa eandem planè profligant; quando in totâ Alexiade, ne verbum quidem reperire est, quo tantum prodigium confirmetur. Adde, quod usuvenit scelestis mendaciis, ut rarò felicia sint, hoc ipsum Margunianum ipsâ authoritate, cui nimirum cautum innititur, undequaque labefactari. Nàm, cùm hoc lepidum, poeticumque miraculum contigisse Philotheo Patriarcha dicatur, ab Annâ nostrâ descriptum dicitur, quæ filia Alexii (13) Comneni Cæsaris CCLXXX. circiter annis ante Philotheum vixit. Etenim anno reparatæ Salutis MLXXXII. Annæ pater Alexius imperabat, Philotheus verò sub Joanne Palæologo, Anno Christi MCCCLXII. Constantinopolitanas Insulas iniit. Adeò à proximo desumptus est tam bellus Anachronismus, atque adeò validè confirmatur historia tam turpi, stolidoque mendacio subsignata!

XIV. Porro quis unquam sibi persuadeat, si unquam tale, tantumque prodigium vel in Atho Monte, vel sub Philotheo contigisset, à nullo ejus ætatis (fuere autem eâ ætate in Græciâ plurimi) Scriptore fuisse propositum? nullo monumento publico fuisse in eâ Peninsulâ posteritati transmissum? Certè qui sacras illas rupes, & ex horrore asperrimæ disciplinæ speciosas Cœnobitarum Urbes accuratissimè descripsit (1) Coressius, cùm plurima sacerrimæ Vetustatis exempla commemoret per Chronologiam, atque inter illa celeberrimum illud, hoc tamen minus, quod ex Coressio narrat etiam Nicolaus (2) Bulgarus: cùm nimirum Virgo Deipara manu propriâ Domestico (nomen dignitatis est sacræ) Alexandrini Patriarchæ Gregorii nummum aureum, qui nunc etiam imagini Virginis in laurâ Montis Atho affixus visitur, largita est pretium decantati suavissimè hymni, quem à Callisto Pontifice decretum Liturgiæ Basilii, ejus Successor Philotheus vir temerarius abrogaverat. Cùm, inquam, hoc & alia plurima describat, laudet, ac penè non Oratorium in morem Coressius exaggeret, de mirâ hac Anastasi Monachi ne verbum quidem. Dic sodes, docte Marguni, num hæc cùm scriberes ad Trophonium somniaveras? num hæc cùm ederes, stipites futuros lectores cum Speusippo censueras? num denique cùm hæc effutires agresti plebeculæ, Græcos Photianis haud absimiles reputabas? Qui nimirum crederent, quæ nullâ authoritate traduntur, reciperent, quæ nullo monumento firmantur, probarent, quæ te solo Authore dicta mera, ac pura, puta mendacia censenda sunt? Redivivum ostentas Monachum octogenarium, ac vitæ asseris non aliam ob causam restitutum, nisi, ut à Sacerdote exhomologetâ testimonium reciperet necessarium initiandis. At, quî octogenarius Silicernio vivum adhuc eum Sacerdotem invenire poterat, à quo testimonium illud debebatur? Non enim à quocunque spiritali Patre necessarium dicitis hoc testimonium, sed latum ab eo, qui ante Ordines mox admovendum Ordinibus perspexerit, rimatus sit. Addis, Octogenarium Hieromonachum virum doctum, & pium penè Inferorum pœnis non addictum, quòd hujusmodi testimonium neglexisset. At si testimonium hoc necessarium adeò, quî hic initiatus est sine illo? Quî vir ætate, Sapientiâ, & pietate conspicuus toto vitæ tempore ad æternæ Salutis aleam collaturum adeò testimonium neglexit? Quî non morti proximus saltem, ut olim Clinici Baptismum, hoc testimonium omni Sacramento necessarium magis non petiit? Quæ ista sapientia, quæ habendæ Saluti necessaria prorsus ignorat? Aut quæ pietas, quæ ne eorum quidem satagit, sine quibus Deo frui post mortem non licet? Describis post fata contendentem ad sinum Sanctorum Patrum, inde repulsum, precibus Deiparæ Virginis revocatum ad Superos, ut peteret

ult. ann. 976. n. 5. an. 1016. n. 4. ann. 1044. n. 4.

(14) An. Christi 1039. n. 2.

(15) Vide lib. 3. de Consens. passim.

(16) In Chio. Sacra.

(1) Vide Procem. Schol. in Synops. Nili.

(2) Vide Socr. lib. 8. cap. 15. Bar. ann. 400. n. 52. ann. 402. n. 11. 17.

(3) Vide Hieron. in procm. advers. Plag. Epiph. Ep. ad Jo. Hierosol. Bar. ann. 388. nn. 103. & 107.

(4) In d. procm. post med.

(5) In vita Josephi ab ipso conscrip.

(6) In d. proc. lõge post med.

(7) Vide Aug. Ep. 99. et 98. & tract. de pecc. origin. de done persever. & alibi sæpe.

(8) In d. procm. circa fin.

(9) Ep. ad Pammach. cõtra Ruf. Ep. 51. advers. Jovini. lib. 1. de scrip. Eccl. in Gregor. Naz.

(10) Vid. Ep. 11. ejus, et 99.

(11) Bar. ann. 420. n. 39. *(12) Vide eund. de Scrip. Eccl. in Euseb. Cæsar.*

(13) Vide Freher. Pan. in Chron. ad eum annum Bar. ibid.

(1) In libell. de sacro Mõte Atho. & Laura.

(2) In Catechesi. sis. de Megalinario Deiparæ pag. 163. in fin.

ret testimonium; sine quo æternam Salutem consequi Sacerdos, Clericusve non potest. Quantæ in tam paucis verbis ineptiæ! Hanc unam considero. Vel caruisse hoc testimonio piaculum fuit, vel non fuit in decrepito Monacho? Si piaculum nullum fuit, quò dicas eum à sinu Patrum repulsum, revocatumque ad vitam, ut illud acciperet, quo sine censebatur Innoxius? Si piaculum illud fuit, dic fuisse sacrilegium, dic hæresim, dic Apostasin, dic Idololatriam; quò eum ad vitam revocas, nec adigis ad Pœnitentiam tanti criminis! imò quò frustra restituis vitæ, quem poteras precibus fusis Erebo eripere, licèt damnatum? Nam hoc alibi docuit, ut in loco vidimus, noster Margunius, atque in sinum Patrum iterum per vim precum Sacrarum Invehere? Quid opus fuit Deiparæ Virgini, fessum annis hominem ægro corpori redonare, si te teste, te authore, non Virgo tantùm Regina Virginum, sed Thecla, Gregorius Dialogus, Methodius, & Theodora Falconillam, Trajanum, Theophilum, damnatos licèt, æternoque addictos supplicin precibus eripere potuerunt?

SECTIO X.

An Piorum hominum animi, ante generale Judicium, Dei conspectu, plenâque Beatitate fruantur?

SUMMARIUM.

I. *Scopus Margunii mentientis in relato Prodigio. Occasio agendi de Beatitate Divorum. Hanc à tota Græcia affirmari: etiam à Photianis, quorum pauci oppositum sensere, ut & aliqui Latinorum, quorum reliqui pro Beatitate stantes enumerantur.*

II. *Ignatii Martyris testimonium pro Beatitate Sanctorum latè proponitur, & explicatur. Discrimen Intelligentiæ, & Voluntatis operantium.*

III. *Testimonium Dionysii Areopagitæ. Descripta ab illo piorum bona post mortem idem constituunt. Justini locus, aut alius antiqui proponitur.*

IV. *Ejusdem Justini locus certus idem apertè confirmans recipitur à Philadelphiensi Severo. Additur testimonium, & apocryphum, & certum Athanasii, multiplex Basilii, Gregorii Nazianzeni, & Gregorii Nysseni.*

V. *Proponitur locus multiplex ad idem Eusebii Cæsariensis; itidemque Chrysostomi testimonium à Photianis receptum.*

VI. *Ejusdem aliud testimonium, Epiphanii, Cyrilli Utriusque, Theodoreti, Anastasii Sinaitæ, Jo. Damasceni, Andreæ Cretensis, aliorumque etiam Photianorum.*

VII. *Objectiones Margunii proponuntur depromptæ ex Paginis Sacris, & SS. Patrum effatis. Denique ejusdem ratio proponitur ex opinione communi Græcorum negantium Deum à Creatura videri posse.*

VIII. *Exponitur, & refellitur Severi Philadelphiensis mendacium. Theologorum quæstio utrum Beatorum animi ante generale Judicium perfectè videant Deum. Quot, quantique hinc inde steterint.*

IX. *Utraque Theologorum sententia præsidium sibi petit ab Augustini verbis, Utraque laudatur, eligitur tamen affirmans.*

X. *Quid Græci intelligant, cùm negant, Deum videri à Creatura posse. Refellitur inconstantia dolosa Margunii, & Palamæ hæresis à Massilianis, & Anthropomorphitis deducta. Creatura Deum non comprehendit videndo. Hunc esse sensum Græcorum ex Coressio. Beatitas una in Visione Dei.*

XI. *Respondetur Objectioni petitæ à Sacris Paginis. Quanta in eis ignorantia Photianorum appareat. Perfecta merces homini datur post generale Judicium. Explicatur difficilis locus Apocalypsis; Ostenditurque, nos similes futuros Christo post Generale judicium, quòd erimus beati animo, & corpore.*

XII. *Respondetur objectioni petitæ à verbis Pauli, & mos geritur petitioni Margunianæ, cui explicatur ratio, qua Patres dicuntur, non accepturi repromissiones ante nos, & ex verbis Pauli Orthodoxa sententia confirmatur.*

XIII. *Respondetur difficultatibus petitis è Patrum sententiis, & primò explicantur Irenæus, & Origenes.*

XIV. *Explicantur sententiæ Chrysostomi, & aliorum etiam Photianorum, aut dubiæ fidei; ut intelligantur de perfecta Beatitate animæ simul, & corporis, sive hominis totius.*

XV. *Refellitur ratio à Margunio proposita; simul comprobatur Orthodoxa sententia ex libris Ecclesiasticis Græcorum, queis una Photiani, ac Græci hodieque utimur.*

XVI. *Adnotantur loca aliquot Anthologii, & Horologii, quæ à Græcis, & Photianis perpetuò recitata sententiam Orthodoxam palam fatentur, ac celebrant.*

XVII. *Castigatur ultimò furor Margunii, & producitur testimonium Severi Philadelphiensis Photiani pro hac sententia: qua toti Operi finis imponitur.*

I. SEd Eccam rationem ipsam, ob quam hæc stolidè pariter, impièque mentitur Margunius. (1) *γνώριζε*, ait, *ἐκ τούτου κἀκεῖνο, ὅτι οἱ ἅγιοι δὲν θεωροῦσι τὸν Θεὸν, ὡς διδάσκει ἡ ἀνατολικὴ ἐκκλησία, καταδικάζοντα ἐκεῖνα, ὅπου ληροῦντες λέγουσιν οἱ λατῖνοι*. *Nosce ex his & illud, à Sanctis non videri Deum, uti docet Orientalis Ecclesia contra ea, quæ desipientes affirmant Latini*. Hæc finis pervicacissimæ Controversiæ: hoc momentum corruptelæ defensæ, hic scopus concepti, narratique mendacii. Equidem hìc ego decreveram fessum scribendo calamum ponere, elaboratumque subcisivis horis anni nondum integri Opusculum terminare, quando nec de præpedimentis Ordinum aliquod superest explanandum, & de Examine ipso adhibendisque in Examine probationibus abunde dictum est, ut jure lector æquus censere queat, executos nos Prognosticon Ordinum, sive my-

(1) *d. nota 2. in Can. Pœnit. S. Basil.*

(2) *In c. 23. Luc. in illa ver. hodie mecum eris in Paradiso, & in c. 16. Luc.*

(3) *In Antirrh. & apud Genad. in demonstr. 4. cap. Decr. Flor. Sess. 5. post med.*

 sta-

stagogicas Prænotiones, quas in Operis fronte promisimus: Verùm enimverò amor ille Gentis meæ, immensaque ejusdem dilectio, quæ me, ut hæc scriberem, atque hæc ita scriberem, perpulit, dicam veriùs, adegit, hoc scilicet in loco efficaciùs exigit, ut refutato iterum Margunio calumniam, quam contra Ecclesiam nostram propudiosè comminiscitur, quàm brevissimè quivero, licebitque, refellam. Medius fidius si quid unquam Ecclesiæ nostræ familiarissimum, Patribus oostris constitutissimum, Græciæ certissimum, hoc dogma est, hæc assertio, hæc pia, planèque invicta credulitas, ut piorum animos ab omni corporis cootagione solutos Beatorum adscribi putent Ordinibus, Choris Angelorum iotéresse, coospectu adorandæ Divinitatis frui, totiusque ejus Beatitatis compotes esse, cujus capax est animus à corpore separatus. Neque hæc sententia Græcis tantùm in Græcia recepta est, eam etiam Photiani recipiunt. Nam Euthymio (2) Zigabeno, & Marco (3) Ephesio exceptis notissimis Photianornm Doctoribus, qui palam contrarium asseruere, cæteri omnes hoc dogma Fidei vel dissimulant, vel affirmaot. Id tamen quid obstat, quio dicamus, ipsos etiam Photianos oobiscum esse; quando, quamvis aliqui Latioorum, (4) Tertollianus nimirum, (5) Lactantius, (6) Victorinus, & oovissimè (7) Joannes XXII. aliquando consenserint Margunio, tamen Ecclesia Latina communi cum Græcâ suffragio hanc veritatem semper amplexa est. Ut tameo hæc omnia Nostris perspicua sint, convellaturque unà cum Calumniatore Margunio, miraculo falsissimo fides, id, quod asserui Geoti nostræ, testimonium scilicet veritati collatum, acriterque reteotum probabo tum authoritate Nostrorum, tum verbis ipsis Ecclesiæ oostræ, piorum statim post mortem Beatitatem, quæ ex ipsa Dei viventis, videntisque, ac visi facie felicissimè carpitur, Græciæ fuisse semper constitutissimam, certissimamque. Atque hoc absolvit me sanè onere rei ejusdem probandæ Latinis testibus, quorum dicta, si fas, aut utile esset, in mediom producere, darem hoc ipsum palam testatos (8) Cypriaoum, (9) Hilarium, (10) Ambrosium, (11) Hieronymum, (12) Augustinum, (13) Leonem, (14) Gregorium, & (15) Bernardum, quos recipit, veneraturqoe Margunius, itidemque (16) Prudentium, (17) Paulioum, (18) Prosperum, Maximum (19) Taurinensem, (20) Fulgentium, (21) Primasium, (22) Bedam (23) Aymonem, (24) Anselmum, quos Margunius unus non novit, viros & Sanctimonia, & sapientia notissimos. Sed non ejus satagimus, ut rem non nisi Calvinianis, ac Margunio incertam probemus, id agimus, ut à calumoia Græciam viodicemus, ostendamusque, Orthodoxam sententiam omni Ævo Græciæ fuisse certissimam: nullum unquam ex Græcis inficiatum, pias aoimas Dei conspectu frui paucos etiam ex Photianis, eosque noo certa sententia oblocutos Veritati votis receptæ communibus: atque in summa, hanc hæresim, hanc Deo, sanctisque injuriosam opioionem non Ecclesiæ Orientalis, sed unius tantùm fuisse Margunii.

II. Primò igitur Majores nostros pro Beatitate piè defunctorum hominum stetisse, productis omnibus docuit (1) Bessarion, & post Bessarioοem (2) Gennadius, ex quibus non nominatis more suo (3) Bellarminus omnia desumpsit, cujus oos exemplum secuti, ex infinitis, quæ profert Bessarion, hæc pauca producimus: neque enim hìc, nisi obiter, impugoandus Margunius est, quem Majores nostri jam aote damnaruot. Nam io primis Ignatius (4) Martyr: *aqua*, inquit, *viva manens in me intrinsecus dicit mihi, veni ad Patrem*. Ὕδωρ δὲ ζῶν ἀλλόμενον ἐν ἐμοὶ, ἔσωθέν μοι λέγει, δεῦρο πρὸς τὸν πατέρα. Quæ verba nihil aliud innuunt, nisi desiderium ingens moriendi pro Christo, pro quo obitam mortem profectionem vocat ad Patrem; at si Piorum animæ post obitum ad somniatum per Photianos sinum abirent, jam non irent ad Patrem, sed aliò, ubi non magis Pater est, ac hic, ubi vivimus. Quò igitur hoc desideriom in Ignatio abeundi ad Patrem, si abiens ad Patrem, æquè abfuisset à Patre, ac aberat, cùm ire ad Patrem desiderabat. Hinc desiderii sui scopum enucleatiùs describens: *Sinite* (5) *me*, ait, *puram lucem aspicere; illuc perveniens homo Dei ero*: Ἄφετέ με καθαρὸν φῶς λαβεῖν, ἐκεῖ παραγενόμενος ἄνθρωπος Θεοῦ ἔσομαι. Et (6) mox: *miserabilis sum nunc, donec Deum merear adipisci*. Ἀλλ' ἐλεεινός τις εἰμι, ἕως ἂν Θεοῦ ἐπιτύχω. Quî *adipisci* Deum petebat? An per Gratiam? At sic jampridem Deum erat adeptus. Per præsentiam Divinitatis immeosæ? At adhuc vivens præsens Deo præseoti erat, io quo est, quidquid est, loquo (7) ζῶμεν, καὶ κινούμεθα, καὶ ἐσμέν; *vivimus, movemur, & sumus*. Scilicet non aliter adipisci Deum optabat, quàm per animi beatissimam voluptatem Deum oempe videntis, contemplantisque, ac contemplatione ipsâ felicis. Quâ ratione vir plane Theophorus, ac proinde Theologus: ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας τὸ στόμα λαλεῖ: *ex abundantiâ cordis os loquitur*; authore (8) Christo: asserit fore, ut Deum adipiscatur: neque enim animus aliter Deum adipiscitur, quàm eum cognoscendo, videndoqoe. Hoc inter duas illas animi principes facultates, Intelligentiam, ac Volnotatem interest; illa, quæ cogooscit ad se se trahit, hæc iis trahitur, quæ amat, illa intelligendo fit omnia, hæc amando transit ad omoia. Illa suom facit, quod videt, hæc iis se donat, quæ diligit. Nam quæ cognoscuotur, videnturque, in cognoscento sunt vi repræsentationis, quam opportunè *vitalem* dicimus, quòd in viventibus esse dumtaxat potest: at quę amantur, extra amantem sunt adeò, ut à se ipso amantem animum abstrahant vi amoris invictâ, qui proinde dicitur extasim facere, quòd amantem procul à se ipso peregrinari cogat, ut jucundissimè habitet io amato. Egregiè igitur Ignatius, ubi asseruit doctissimè, post mortem felicissimè obitam, transiturum se ad Patrem, ut assereret alteram partem Beatitatis, quæ in ipsâ visione Dei est, mox affirmat fore, ut post obi-

(4) Lib. 4. in Marcio. (5) Lib. 7. c. 21. (6) In c. 6. Apocal. (7) Vide Okam. in Oper. 93. dier. Adrian. in 4. de confirm. cir. fin. Eras. in præfat. ad 5. lib. Iren. Gers. Tom. 4. Ser. de Paschate. Jo. Villan. lib. 11. hist. c. 19. (8) Lib. de exhor. Marty. c. ult. & Ser. de immort. & lib. 4. Ep. 2. (9) In Psal. 60. 64. & 124. (10) Lib. 9. Ep. 29. ad Thessal. lib. 10. Ep. ult. in c. 1. Ep. ad Philipp. (11) Ep. ad Marcell. de obit. Lesæ, & in Epit. Nepot. Paul. & Blæsil. (12) Lib. 12. in Gen. c. 34. de Civit. lib. 20. c. 13. in Psal. 116. in medit. c. 22. (13) Serm. de S. Laurent. (14) Lib. 4. Dial. c. 25. & Psal. 1. Panit. (15) Ep. ad fratr. de Hiber. post serm. omn. Sāc. Serm. de S. Malach. Ep. 266. ad Sugerium. Ser. de obit. Uberti. (16) In Car. de B. Agnete. (17) Natali 3. de S. Felice. (18) Lib. 1. de Vit. contempl. c. 1. (19) Hom. in Euseb. Vercell. (20) Serm. de S. Stephano. (21) In c. 9. ad Epist. ad Hebr. (22) In c. 6. Apocal. (23) In d. c. 6. Apocal. (24) In 2. ad Corinth. c. 5.

(1) In Epist. 1. ad Gennad. per tot. (2) In demonst. 4. Cap. Decreti Floren. per tot. (3) Tom. 2. Contr. 4. de Eccl. Triūph. lib. 1. c. 4. per tot. (4) In Epist. ad Romanos. (5) Ibid. inferiùs. (6) Ibidem paulo post. (7) Act. c. 17. nu. 28. (8) Mat. c. 12. nu. 34.

obitum, Deum ipsum adipiscatur, quo indicet, segregatum à corpore animum visurum Dei faciem ipsius, qua visione, & non aliter, animus adipiscitur Deum.

III. Verùm hæc Ignatius doctis edisserit non intelligenda rudibus Photianis, quare clariùs Areopagites (1) Dionysius piorum à proximo in morte felicissimam vitam auspicantium conditionem describens: *norunt*, inquit, *profectò, se totos percepturos exactissimam ad Christi speciem requiem, cùm ad præsentis vitæ finem pervenerint, viamque ad immortalitatem suam è vicino jam clariùs intuentes Divinitatis laudant munera, divinâque lætitia gestiunt, non jam ad deteriora conversionem metuentes, sed parata bona se firmiter, perpetuòque habituros probè noscentes, &c.* Ἀλλ' ὅλως αὐτὰς καταλήψεσθαι τὴν χρηστὴν λῆξιν εἰδότες, ὅταν ἐπὶ τὸ πέρας ἔλθωσι τοῦ τῆδε βίου, τὴν εἰς ἀφθαρσίαν αὐτῶν ὁδὸν ὡς ἐγγυτέραν ἤδη γεγονυῖαν ἐμφανέστερον ὁρῶσι, καὶ τὰς δωρεὰς τῆς θεαρχίας ὑμνοῦσι, καὶ θείας ἡδονῆς ἀποπληροῦνται, τὴν ἐπὶ τὰ χείρω τροπὴν οὐκέτι δεδοικότες, ἀλλ' εὖ εἰδότες, ὅτι τὰ κτηθέντα καλὰ βεβαίως, καὶ αἰωνίως ἕξουσι. Sic Atheniensis Theologos, in cujus verbis, velim, Photiani considerent, affirmari statim ab obitu animos immortalitatem auspicari. Quæ assertio de immortalitate nativâ animorum, aut de corporis immortalitate non potest intelligi; quando post obitum non statim corpus fit immortale, nec post obitum animus naturalem immortalitatem nanciscitur aliunde immortalis etiam in hac vitâ mortali. Quò fit, ut ea assertio sit de Beatitate, quam ritè dixeris perennem animæ vitam. Hinc eodem (2) in libro, ubi dixit piorum animas in regionem vivorum deduci in sinum Abrahæ, Isaac, & Jacob, statim, quid sint hæc, explicat acutissimè dicens. *Ista, ut reor, sunt perspicuò Beatissima Sanctorum præmia. Quid enim immortalitati perfectæ, omnique tristitiâ vacuæ, ac plenæ perpetui luminis conferri possit? Licet multum sanè promissiones illæ sublimiores nostrâ mente sunt, quæ vocabulis nobis congruis designantur, longè tamen inferiores earum re, & veritate appellationes habent. Verum enim profectò illud existimandum eloquium est, quod oculus non vidit, auris non audivit, in cor hominis non ascenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se, &c.* Ταῦτα μὲν οὖν, ὡς οἶμαι, δῆλα, τὰ τῶν ἁγίων μακαριώτατα γέρα. Τί γὰρ ἂν γένοιτο τῆς παντελοῦς ἀλύπου, καὶ φωτεινῆς ἀθανασίας ἰσόρροπον; εἰ καὶ τὰ μάλιστα ταῖς ἡμῶν ἀναλόγοις σημασίαις, αἱ πάντως ὑψηλότεραι τοὺς ἐπαγγελίας σημαινόμεναι τῆς πραγματικῆς αὐτῶν ἀληθείας ἀποδεέστερος ἔχουσι τὰς ὀνομασίας. Ἀληθὲς γὰρ εἶναι τὸ λόγιον οἰητέον, ὅτι ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδεν, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσεν, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπων οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Hæc descriptio bonorum, quæ statim ab obitu piorum animæ consequuntur, quid aliud indicat, quàm perfectissimam illam Beatitatem, quæ in ipsa contemplatione Dei sita est. Etenim quidquid citra hanc potest excogitari, non illud est, quod cogitationes hominum, cordiumque desideria omnium superat: non illud est, cui par, explicaturaque rei veritatem appellatio imponi non potest: non illud est, quod nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis unquam ascendit. Sequitur Dionysium (3) Justinus ille Martyrum nempe Philosophus, apertiùs idipsum constituens. Si tamen is locus, quem damus, Justini est, nam de hoc cùm (4) Græci non dubitent, jure Bessarion (5) dubitat, & ex eo (6) Bellarminus. *Post animi à corpore excessum*, inquit, *fit bonorum, malorumque distinctio* (arrigant aures Photiani, qui hunc locum (7) recipiunt, licèt, ut solent, detruncent: arrigant, inquam, aures, si possunt, desinantque Judicium peculiare contemnere, somniumque Latinorum putare) *fit*, inquit, *bonorum, malorumque distinctio: ducuntur enim ad loca, quæ eis digna sunt ab Angelis: bonorum quidem animi ad Paradisum, ubi consuetudo est Angelorum, & Archangelorum, visio verò etiam Servatoris Christi ex his verbis, peregrinari autem à corpore, & præsentes esse ad Dominum. Improborum autem ad inferorum loca.* μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ σώματος ἔξοδον εὐθὺς γίνεται τῶν δικαίων, καὶ ἀδίκων ἡ διαστολή· ἄγονται γὰρ ὑπὸ τῶν ἀγγέλων εἰς ἀξίους αὐτῶν τόπους εἰς τὸν παράδεισον, ἔνθα συντυχία καὶ θέα ἀγγέλων, καὶ ἀρχαγγέλων, καθ' ὀπτασίαν δὲ καὶ τοῦ σωτῆρος Χριστοῦ κατὰ τὸ εἰρημένον, ἐκδημοῦντες ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημοῦντες πρὸς τὸν κύριον. αἱ δὲ τῶν ἀδίκων ψυχαὶ εἰς τοὺς ἐν τῷ ᾅδῃ τόπους.

IV. Eadem eodem in Opere (1) alibi Justinus, & mox (2) cùm objiceretur ab Ethnicis, quorsum dicamus deductum ad Paradisum Latronem, qui dicimus ante postremam Anastasim nulla esse premia meritorum; constanter postremum hoc negat, asseritque, hanc ipsam felicitatem luculentissimis verbis, quæ ad ipsum Photianus homo Philadelphiensis (3) Severus attulit, amicus quidem, & peramicus Margunii, non tamen in hoc adeò delirus, ut hæc manifesta, totique Græciæ, ut mox patebit solemnia, sit ausus inficiari. Hinc eandem Græcam sententiam, quam (4) Bessarion ex (5) Irenæo subobscurè, fusè ex Platonica (6) Origenis Philosophia, & validissimè comprobat, ex tributis Athanasii ad Antiochum capitibus (7) firmat. Sed non indiget apocryphis testibus Veritas, quam (8) Athanasius ipse constituit, narrans visam ab Antonio Ammonis animam Angelorum stipatam obsequio inferri Cœlo. Quid Basilius? non ne ad triumphalem Martyrum Quadraginta cohortem Orationem convertens. *Vos*, (9) inquit, *non terra occuluit, sed cœlum suscepit: apertæ sunt Vobis Paradisi portæ.* ὑμᾶς οὐ γῆ κατεκάλυψεν, ἀλλ' οὐρανὸς ἀνεδέξατο. ἠνεῴχθησαν ὑμῖν παραδείσου πύλαι? Nonne Gordii Martyris certamen inclytum ineuntis affectum (10) describens; *erat*, inquit, *affectus, non ut qui in lictoris manus deventurus esset, sed velut Angelorum manibus se ipsum commissurus, qui statim ipsum mactatum assumptum ad beatam vitam translaturi essent?* διέκειτο γὰρ οὐχ ὡς δημίῳ συντεύξεσθαι μέλλων, ἀλλ' ὡς ἀγγέλων χερσὶν ἑαυτὸν παραδώσων, οἳ αὐτὸν εὐθὺς νεοσφαγῆ παραλαβόντες πρὸς τὴν μακαρίαν ζωὴν μετέθηκαν, ὥσπερ τὸν Λάζαρον. Clariùs elegantissimus Nazianzi (11) Theologus in apostrophe ad ipsum Basilium.

Tu,

(1) *De Eccl. Hierarch. c. 7. p. 1.*

(2) *d. c. 7. p. 3.*

(3) *In Quæst. Græcis ipsorum responsionem. qu. 75.*

(4) *Vide Justin. Græc. Sapien. in Justino Bell. & Labb. de Scriptor. Eccl. in Justino.*

(5) *d. Ep. 1. ad Gennad.*

(6) *De Script. Eccl. in Just.*

(7) *Vide Severum in 4. Differ. pag. 50. à lin. 10.*

(1) *Quæstio. 60.*

(2) *Quæst. 76.*

(3) *differenc. 5. pag. 55. lin. 29. & seqq.*

(4) *d. Ep. 1. ad Gennad.*

(5) *Lib. 1. c. 2.*

(6) *Lib. 2. Periarchon. c. ult.*

(7) *d. differ. 5. pa. 55. lin. 33.*

(8) *In Vita S. Antonii.*

(9) *Hom. in 40. Marty.*

(10) *In Orat. de Gordio Marty.*

(11) *Orat. in Funere S. Basil.*

Tu, ait, obiter è Cælo nos aspice, & datam mihi renum debilitatem, & articulorum dolorem, vel jube discedere, vel adjuva, & hortare, ita me æquo animo ferre, ut hinc demum discedentem in æterna tabernacula recipias, & Beatam Trinitatem eo, quo est, modo tecum pariter contemplari valeam. Σὺ δὲ ἡμᾶς ἐποπτεύοις ἄνωθεν, ὦ θεία, καὶ ἱερὰ κεφαλή, καὶ τὸν δεδομένον ἡμῖν παρὰ θεοῦ σκόλοπα τῆς σαρκὸς, τὴν ἡμετέραν παιδαγωγίαν ἢ στῆσαι ταῖς σεαυτοῦ πρεσβείαις, ἢ πεῖσαι καρτερῶς φέρειν. καὶ τὸν πάντα βίον ἡμῖν διεξάγοις πρὸς τὸ λυσιτελέστερον. εἰ δὲ μετασταίημεν, δέξαιο κἀκεῖθεν ἡμᾶς ταῖς σεαυτοῦ σκηναῖς, ὡς ἂν ἀλλήλοις συζῶντες, καὶ συνεποπτεύοντες τὴν ἁγίαν, καὶ μακαρίαν τριάδα καθαρώτερον, καὶ τελειότερον, ἧς νῦν μετρίως δεδέγμεθα τὰς ἐμφάσεις. Similia clarissimè docet, ubi (12) Gorgoniam laudat sororem, & Martyrem (13) Cyprianum: nec dissentit (14) Gregorius Antistes Nyssæ. Is enim Ephremum illum Syræ Sanctitatis miraculum laudans, decretumque illi post mortem locum describens: *in cælestibus tabernaculis*, ait, *animus illius consedit, ubi sunt Ordines Angelorum, ubi Patriarcharum populi, ubi Throni Prophetarum, ubi sedes Apostolorum, ubi gaudia Martyrum, ubi piorum lætitia, ubi Doctorum splendor, ubi primogenitorum cætus, ubi puræ lætantium voces.* δῆλον ἐν σκηναῖς ἐρήμοις, ὅπου τάξεις Ἀγγέλων, ὅπου δῆμοι Πατριαρχῶν, ὅπου χοροὶ Προφητῶν, ὅπου θρόνοι Ἀποστόλων, ὅπου χαρὰ τῶν μαρτύρων, ὅπου ὁσίων εὐφροσύνη, ὅπου διδασκάλων λαμπρότης, ὅπου πρωτοτόκων πανήγυρις, ὅπου ἦχος καθαρὸς τῶν ἐκεῖθεν ἑορταζόντων. Et paulo post eundem sic alloquitur: *Tu verò divino assistens Altari, vitæque participi, & Sacrosancta unà cum Angelis Sacrificans Trinitati omnium nostrum recordare, nobisque peccatorum veniam impetra.* Σὺ δὲ τῷ θείῳ παριστάμενος θυσιαστηρίῳ, καὶ τῇ ζωαρχικῇ, καὶ ὑπεραγίᾳ λειτουργῶν σὺν Ἀγγέλοις τριάδι μέμνησο πάντων ἡμῶν, αἰτούμενος ἡμῖν ἁμαρτημάτων ἄφεσιν. Eadem affirmat (15) laudans Macrinam sororem.

V. Omiseram & Eusebium Cæsariensem, cujus testimonium licèt non admodum collaturum censeam veritati, quippe Arriani, referendum tamen est, ne qui tanti fit à Margunio, à quo (1) Athanasii commilito dicitur, cùm hostis acerrimus fuerit, oppugnando Margunio non inutilem operam præstet. Is porro cùm passim asserat, piorum animos ad Cœlum à morte migrare, singillatim de Virgine Potamiena sic (2) refert: *hoc modo beata Virgo emigravit è terris ad Cœlum*: & (3) alibi docet, Polycarpum per mortem immortalitatis præmia jam adeptum. Quæ porro præmia immortalitatis animus naturaliter immortalis adipisci post hominis Obitum queat, nisi quæ in Beatitate donantur? Adeò vel Arrianis in Græciâ certum, quod impugnat Photiana dementia. Jam Joannes (4) Chrysostomus, quem sententiæ suæ Patronum somniatur Margunius. *Si cogitatio*, inquit, *illorum, quamvis obscura sit, tantam suppeditat voluptatem, cogita, quantam lætitiam allatura sit manifesta comprehensio. Beati, & ter beati, qui illis fruuntur bonis, sicut & miserabiles, & miserrimi, qui hisce contraria sustinent.* Εἰ γὰρ ἡ ἔννοια αὐτῶν, καίτοιγε ἀμυδρὰ τις οὖσα, τοιαύτην παρέχει τὴν ἡδονὴν, ἐννόησον, ὅσον αὐτὴν ἡ πεῖρα ἡ σαφὴς οἴσει τὴν εὐφροσύνην ἡμῖν. Μακάριοι, καὶ τρισμακάριοι, καὶ πολλάκις τοῦτο οἱ τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύοντες ἐκείνων, ὥσπερ οὖν ἐλεεινοὶ, καὶ τρισάθλιοι οἱ τἀναντία ὑπομένοντες. Id, quod apertiùs (5) alibi dixit his clarissimis verbis: οἱ ἁμαρτωλοὶ, ὅπου ἂν ὦσι, πόρρω τοῦ βασιλέως εἰσὶ, διὰ τοῦτο δακρύων ἄξιοι. οἱ δὲ δίκαιοι εἴτε ἐνταῦθα, εἴτε ἐκεῖ, μετὰ τοῦ βασιλέως, κἀκεῖ μᾶλλον, καὶ ἐγγύτερον, οὐ διὰ εἰσόδου, οὐ διὰ πίστεως, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον. *Peccatores, ubi ubi fuerint, procul à Rege sunt, atque ideò digni, qui fleantur: at justi, sive hic, sive ibi, cum rege sunt, atque ibi magis, non per ingressum, non per fidem, sed facie ad faciem.* Auditis Photiani, quid Magnus Chrysostomus censeat, quem vobis patrocinatum mentimini? An hæc luculentissima verba commenti sumus? An non à Vobis etiam Chrysostomi verba putantur? Certè, ea cùm in editis omnibus pateant, ea ex vestris Doctoribus (6) Severus hoc sæculo recitavit, probavit, recepit, ut planè deliri sitis, ausi affirmare nostræ sententiæ hostem Chrysostomum, qui palam animas post obitum Deo dicit adesse, eumque facie ad faciem contemplari.

VI. Similia Chrysostomus docet (1) explicans illud Apostoli; *utrum eligam, ignoro*; obitumque (2) describens eorum, qui se se ex merito Eucharistiæ divinissimo ferculo refecissent, & alibi. His adstipulatur Epiphanius, & uterque Cyrillus. Etenim (3) Epiphanius. *Sancti*, inquit, *in honore, quies ipsorum in Gloriâ, profectio hinc in perfectione; sors ipsorum in Beatitudine, in mansionibus Sanctis, tripudium cum Angelis, diæta in Cœlo, gloria in honore perpetuo, & incomparabili, bravia in Christo Jesu Domino nostro.* Οἱ ἅγιοι ἐν τιμῇ, ἡ ἀνάπαυσις αὐτῶν ἐν δόξῃ, ἡ ἐντεῦθεν ἐκδημία ἐν τελειότητι· ὁ κλῆρος αὐτῶν ἐν μακαριότητι, ἐν μοναῖς ἁγίαις, ὁ χορὸς μετ' Ἀγγέλων, ἡ δίαιτα ἐν οὐρανῷ, τὸ πολίτευμα ἐν θείαις γραφαῖς, τὸ κλέος ἐν τιμῇ ἀσυγκρίτῳ, καὶ διηνεκεῖ, τὰ βραβεῖα ἐν Χριστῷ. At Jerosolymitanus (4) Cyrillus conversus ad felicissimum illum latronem, qui moriens verbo sibi vitam asseruit: *Tu, ait, de ligno introduceris in Paradisum*: ἐν τῷ ξύλῳ εἰς τὸν παράδεισον. Cyrillus verò (5) Alexandrinus docet, Animas Sanctorum post mortem nec morari in Terris, nec deduci ad pœnas Gehennæ, sed evolare ad manus Dei Patris. Quibus verbis Beatitatem significari fusè docet (6) Bessarion, quo teste & (7) Theodoretus de Martyribus sic eleganter Philosophatur. *Si Cœlum Sedes illorum est, qui piè vixerunt, nunc profectò finem sui cursus & Martyres jam consecuti sunt, his enim magis pium nihil esse potest.* εἰ δὲ τῶν εὐσεβῶς βεβιωκότων οὐρανὸς ἐνδιαίτημα, ταύτην ἔχουσι τὴν λῆξιν οἱ μάρτυρες, τούτων γὰρ οὐδὲν εὐσεβέστερον. Quare mox conneit penes (8) Severum. αἱ μὲν γενναῖαι τῶν νικηφόρων ψυχαὶ περιπολοῦσι τὸν οὐρανὸν, τοῖς ἀσωμάτοις χοροῖς συγχορεύουσαι: *Generosæ Victorum animæ Cælum pervagantur cum incorporeis choros ducentes.* His adde Anastasium Sinaiteo, Joannem Damascenum, Andream Cretensem. Quorum (9) primus sic loquitur: ἱστορῶ δὲ τὸ φαινόμενον στρατόπεδον τῆς οὐρανίας

(12) Orat. in Gorgoniam.
(13) Orat. in Cyprian. in fin.
(14) Orat. in S. Ephrem.
(15) In Epitaphio Macrinæ.
(1) In Proœm. Notar. circa finem.
(2) Lib. 6. hist. c. 5.
(3) Lib. 4. hist. c. 15.
(4) Hom. 10. in Epist. 2. ad Corinth.
(5) Hom. 3. in Ep. ad Philip.
(6) In 5. Differ. pag. 55. in fin.
(1) Hom. 4. in Ep. ad Philip.
(2) Lib. 5. de Sacerdot.
(3) Heres. 76.
(4) Catech. 13.
(5) Lib. 11. in Jo. c. 36.
(6) In d. Ep. 1. ad Gennad.
(7) Lib. 8. ad Græcos.
(8) Diff. 5. pag. 56. lin. 5.
(9) Hom. 3. in Hexaem. & in respons. citatis à Gennad. in demonst. d. c. 4. Decr. Florent. vide & Sever. d. differ. 5. pag. 50. lin. 3.
(10) In hist. Barl. & Josaph.
(11) Orat. de Dormit. B. V. sub init. cit. à Gennad. d. demonstr. c. 4. Dec. Floren.

νίας λέγομεν εἶναι δυνάμεις, καὶ αὐτὰς τὰς τῶν δικαίων ψυχὰς κατ' αὐτὸ διαγούσας τὸν παράδεισον. *Intra verò hoc, quod videtur, Firmamentum Cælestes dicimus esse Virtutes, atque ipsas Justorum animas agentes in ipso Paradiso.* Secundus (10) verò: *Vultui, ait, Domini nitidè, & nudè repræsentantur: illiusque gloriæ jam ante promissa sibi corona exornantur*: quæ apud Theophilitzen ex Joanne Sinaita sic habent: ἐμφανῶς τῷ τοῦ κυρίου προσώπῳ προσφέρονται, καὶ τῆς δόξης αὐτοῦ τῷ προεπισχημένῳ στεφάνῳ κατακοσμοῦνται. Tertius (11) ferè eadem de piis docet Spiritibus fusè, non sine ampullatâ more Cretensium facundia. Vix erat, cur hìc & Græcorum post Schisma in eandem sententiam dicta proponeremus, cùm hactenus recensita supersint, ut palam sit, Majores nostros sensisse, quæ damnat Margunius. Verùm & ex recentioribus Græcis idipsum discat, quisquis in Græciâ Margunio suffragatur. Legat (12) Theophylactum, Videat (13) OEcumenium, evolvat (14) Metaphrasten, cùmque in his viris eruditissimis viderit assertam in ipso Paradiso cælestium Voluptatum piarum Beatitatem Mentium, audiat Psellum (15) sic perorantem. ἐν αὐτῷ τῷ φαεινῷ θεάτρῳ τῆς ἐπουρανίου μακαριότητος τὸν Χριστὸν ὁρῶσιν οἱ πιστοὶ πιστῶς τεθνεῶτες, καὶ ἀπολαύουσιν αἰωνίας χαρᾶς τερπόμενοί τε, καὶ τέρποντες θεοῦ δῆθεν ἐν ὄμμασι τὴν ἀθανασίαν διάγοντες. *In ipso fulgentissimo Cælestis Beatitatis theatro Christum vident fideles in fide defuncti, & fruuntur gaudio æterno, læti ipsi, & ad lætitiam provocantes, sub Dei sanè oculis immortalem agentes vitam.* Psello consonat (16) Harmenopulus, Thessalonicensis (17) Niceta, Helias (18) Cretensis, Niceta (19) Paphlago, (20) Veccus, (21) Georgius Metochites, Georgius (22) Trapezuntius, & hoc ipso sæculo, qui aliter (23) alibi senserat, Photianus Doctor (24) Coressius. Quorum suffragiis manifestum est, hanc, quam paucissimi, iique agrestes Photiani, duce Margunio, Latinam appellant, Græcam esse sententiam.

(12) In c. 23. Luc.
(13) In c. 9. ad Hebræ.
(14) In Vita S. Joannicii.
(15) In respon. ad Michael. Ducam Imper.
(16) In Epist. Theolog. ad Sanct. Episc.
(17) In respon. ad Leon. Episc. Amorii.
(18) In Orat. de SS. Petr. & Paulo.
(19) In Orat. de SS. Cosma, & Dam.
(20) In Epist. ad fratr. è carcere.
(21) In refut. 3. Nepotis Cretensis.
(22) In Vita B. Andreg Chii.
(23) Lib. 1. de erro. Italorum.
(24) In Epistol. Theol. ad Corydal. ad calcē Theologicorum.

VII. His tamen non planè retunditur Marguniana dementia, ni, quæ objicit, refellamus. Objicit autem sic. Primò, quæ repugnant verbo divino, Græci non dicimus, nec à Majoribus dicta censemus: Piorum porro animos cælesti Beatitate frui, verbo divino repugnat, id, quo probat primò (1) Parabola Patris familias, qui simul omnibus Operariis mercedem reddit die ad Vesperam inclinato. Vespera autem ex omnium SS. Patrum sententiâ significari postremum Judicium, mercede verò vitam æternam, certamque Beatitatem. Hanc igitur in postremo Judicio simul omnibus Justis hominibus tribuendam. Secundò ex verbis Joannis Theologi, (2) qui asserit, vidisse: ὑποκάτω τοῦ θυσιαστηρίου τὰς ψυχὰς τῶν ἐσφαγμένων διὰ τὸν λόγον τοῦ θεοῦ, *subtus altare animas interfectorum propter Verbum Dei.* Quibus palam innuitur, receptaculum aliquod, & recessus, quo abeunt piorum animæ post mortem, inde scilicet deducendæ post extremam Christi cum hominibus disceptationem. Tertiò, ex ejusdem (3) Joannis sententia: ὅτι ἐὰν φανερωθῇ, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν, καθώς ἐστι, *quia, cùm apparuerit, similes ei erimus, quia videbimus eum, sicuti est.* Vides futuros nos Christo beato similes, nempe beatos non ab obitu statim, sed cùm apparuerit: ἐρχόμενος μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας, καὶ νεκρούς. *venturus cum gloria judicare vivos, & mortuos.* Demum ex verbis (4) Pauli Apostoli, qui de viris Sanctimoniâ conspicuis sententiam ferens. καὶ οὗτοι, ait, πάντες μαρτυρηθέντες διὰ τῆς πίστεως οὐκ ἐκομίσαντο τὴν ἐπαγγελίαν, τοῦ θεοῦ περὶ ἡμῶν κρεῖττόν τι προβλεψαμένου, ἵνα μὴ χωρὶς ἡμῶν τελειωθῶσιν: *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissiones, Deo pro nobis aliquid melius providente, ut non sine nobis consummarentur.* Quæ verba manifestè conficiunt, repromissionem, quæ Beatitas est, nondum à Justis receptam recepturis, quam scilicet expectant, cùm nobiscum consummabuntur, perficienturque in extremâ sententia. Hæc ex verbo divino, unde ad Patres transgreditur, ostenditque multiplici testimonio adeò nobis non consentire Majores nostros, ut planè dissentiant. Nam Justinum (5) asserere, narrationem de Lazaro, & Epulone non esse veram historiam, quòd ante Resurrectionem unicuique ex iis, quæ in vita gessit, pœna, præmiumve non redditur. Nec secum Justinum pugnare (6) in iis, quæ ex illo retulimus: Etenim ibi asseri quidem, Latronem esse in cœtu Justorum, videre se ipsum, & quæ in fra se sunt, & præterea Angelos, ac Dæmones, non tamen ullo modo affirmari, Deum à piis animis adspici. Quid quod Latronem segregem ab aliis censeri, quando huic uni licuisse videatur ex verbis Christi statim à morte ejusdem fieri compotem gloriæ, quam Christus, uti homo fuerat consecutus. Justino succenturiat (7) Irenæum penes ipsum (8) Margunium luculentissimè Photianam sententiam prædicantem his verbis: ἐπειδὴ ὁ κύριος εἰς μέσον τῆς σκιᾶς τοῦ θανάτου κατῆλθεν, ὅπου αἱ τῶν ἀποθανόντων ἦσαν ψυχαὶ, μετὰ ταῦτα σωματικῶς ἀνέστη, καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν ἀνελήφθη, φανερὸν ὅτι καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, δι' οὓς καὶ ταῦτα κατειργάσατο ὁ κύριος, αἱ ψυχαὶ ἀπελεύσονται εἰς ἀφανῆ τόπον ὡρισμένον αὐταῖς ἀπὸ θεοῦ, κἀκεῖ μέχρι τῆς ἀναστάσεως φοιτήσουσιν, ἀναμένουσαι τὴν ἀνάστασιν. ἔπειτα ἀπολαβοῦσαι τὰ σώματα, καὶ τελείως ἀναστᾶσαι, τουτέστι σωματικῶς, καὶ οὕτως ἐλεύσονται εἰς ὄψιν θεοῦ. *Cùm enim dominus in medium umbræ mortis abierit, ubi animæ mortuorum erant: post deinde corporaliter resurrexit, & post resurrectionem assumptus est; manifestum est, quia & discipulorum ejus, propter quos & hæc est operatus Dominus, abibunt animæ in invisibilem locum, definitum eis à Deo, & ibi usque ad resurrectionem habitabunt, sustinentes resurrectionem; post recipientes corpora, & perfectè resurgentes, hoc est corporaliter, & sic venient ad conspectum Dei.* Adstipulari porro & ipsum (9) Origenem, ac citra commenta in libro novissimo περὶ ἀρχῶν, arbitrari sic, penes eundem (10) Margunium: οὔπω οἱ ἅγιοι ἀπέλαβον τὴν χαρὰν αὐτῶν, οὐδὲ ἀπόστολοι αὐτοί, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἀναμένουσιν, ἵνα κἀγὼ τῆς αὐτῶν μεθέξω χαρᾶς. *Nondum Sancti receperunt lætitiam suam, sed & ipsi expectant, ut ego quoque lætitiæ ipsorum particeps fiam.* Eadem docere Chrysostomum, Theodoretum, Theophylactum, Oecumenium, & Aretham Cæsariensem, seclu-

(1) Mat. c. 20. n. 8.
(2) Apoc. c. 6. n. 9.
(3) 1. Joan. c. 3. n. 2.
(4) Ad Hebr. c. 11. n. 39. & seq.
(5) Quæst. 50.
(6) Quæst. 76.
(7) Lib. 5. extremo.
(8) In Antirrhet. pro Marco c. 2.
(9) Hom. 7. in Levit.
(10) d. c. 2. Antirrhet.

sn etiam Enthymio. Nam (11) Chrysostomum sic ex recensione Margunii per apostrophen loqui cum Paulo dicente: *si in hac vita sperantes sumus &c.* τί λέγεις Παῦλε, ἆρα ψυχὴ οὐκ ὑπερβιώσει τοῦ σώματος; ὑπερβιώσει μὲν οὖν, καὶ ἔσται ἀθάνατος. κἂν γὰρ μυριάκις ᾖ ἀθάνατος, ἀλλ' ἄνευ σαρκὸς τῶν θαυμασίων ἐκείνων ἀγαθῶν οὐκ ἀπολαύσει, καθὼς οὐδὲ τιμωρηθήσεται. *Quid ais Paule? an non animus superstes erit? erit & immortalis sanè. Quanquam verò vel sexcenties sit immortalis, tamen sine carne admirandis illis bonis non fruetur, quemadmodum nec pœnis punietur.* Similia repetit (12) alibi. Theodoretum (13) autem palam asserere, τούτους οὔπω κληρῶσαι τοὺς στεφάνους: *hos nondum* (Sanctos videlicet) *nondum coronas accepisse*, quod penè iisdem verbis affirmat (14) Theophylactus, & (15) Oecumenius, quibus Colophonem imposuit (16) Arethas hac Margunianâ periodo. Διὰ τῆς τούτων ἐλπίδος, ἅπερ διὰ γνώσεως, ὡς ἐν ἐσόπτρῳ, θεωροῦσι, πάσης ἐλευθερωθέντες παχύτητος κατ' ἀξίαν ἀγάλλονται, ἀναπαυόμενοι ἐν τοῖς κόλποις τοῦ Ἀβραάμ, πολλοῖς γὰρ τοῦτο εἴρηται τοῖς ἁγίοις, ἕκαστον τῶν ἀρετῶν τετιμημένον ἀξίου τινὸς λαχεῖν, ὅθεν τῆς μελλούσης δόξης βέβαιόν τινα ἔχοι σκοπόν. *Horum spe, quæ per intellectum veluti in speculo contemplantur, omni crassitie soluti, meritò lætantur quiescentes in sinubus Abrahæ. Nam id multis Sanctis dictum est, unumquemque virtutis cultorem sortitum esse dignum locum, unde de futurâ gloriâ certam quandam habeat conjecturam.* Hæc sensa Patrum, hæc verba penes (17) Margunium: nam, licèt sententiæ eædem sint & in editis, non tamen verba, ut constabit percurrenti ea loca: ut hinc agnoscas, Margunium ea, quæ refert, non è fontibus Græcis hausisse, sed ex interpretatione Latina Doctorum, qui hæc loca proferunt, ut respondeant. Ita, & difficultates vidit, & responsiones non ignoravit: has tamen doctè, & accuratè neglexit, ut propitia tantùm sententiæ suæ Photianis exponeret, qui videntes non viderent, & audientes non intelligerent, censerentque inexpugnabile dogma, quod invictis Patrum Suffragiis circumseptum agnoscerent. Hinc confirmat hæc omnia Margunius ratione, ut sibi videtur validissima, quippe deducta ex communi locutione Græcorum, penes quos hęresim olet, imò planè censetur hæreticum, si dicas, videri ab animo, sive à re aliqua creatâ Deum. Etenim hoc repugnat apertè (18) Chrysostomo, (19) Theodoreto, (20) Theophylacto, (21) Euthymio, cæterisque ferè omnibus. Ex hoc autem infertur, animos ab obitu statim beatos esse non posse. Nam vera beatitas in Visione Numinis sita est, ut omnes affirmant, ipsique Latini, quos enumerat non sine ridiculæ jactantia erudonis, quippe quæ Latinis annumerat Uvicleffum, Hussum, Lutherum, Calvinum, quos constat à Latinis omnibus reprobatos, itidemque nihil unquam de Numinis visione locutos. Quidquid sit (nam in rudi Photiano instar miraculi est, quod hæc nomina sciverit) conficit tandem Margunius, Beatitatem ab animis corpore segregatis haberi non posse, quòd Deum videre non possint.

VIII. His argumentis, quæ neque acuta sunt, neque nova, sed translativa Photianæ perfidiæ, & satis à priscis Græcorum Doctoribus refutata, vix erat, ut responsum daremus: sed ne quid Photianus, si quis unquam hæc legerit, nobis objiciat, quasi subterfugientibus difficultatem, respondendum erit ex alienâ penu, præsertimque Bellarmini, solutionem mutuatis, ut ingenuè fateamur. Quæ tamen quo clariùs irrepat animis, duo ante constituo. Primum est, grande, planèque Photianum mendacium Severi Philadelphiensis: secundum est mista dolo ignorantia, & inconstantia Margunii. Quod ad primum attinet. Explicans Philadelphiensis (1) Severus capitales Latinorum, Photianorumque controversias, ultimam in eo reponit, ut, cùm Photiani dicant, frui quidem Beatitate secretos à corpore Piorum animos non tamen numeris omnibus absolutâ, Latini contra decreverint, beatos esse perfectè. Hoc mendacio nihil famosius. Nam si qui Photianorum cum Latinis de piorum Beatitate disputavere, hi palam inficiati sunt, pios statim ab obitu dici posse beatos, quippe procul à cœlo beatitatem in fine rerum tribuendam prçstolantes, ut omnino manifestum est ex Concilio (2) Florentino, ex D. (3) Thoma, ex (4) Bessarione, ex (5) Gennadio, novissimè verò ex Photiano (6) Coressin. Controversia itaque Latinos inter, & Photianos circa Beatitatem Sanctorum hæc est. Utrum ab obitu quæratur Sanctis in re, an in spe, ut beati sanè non sint, quippe Deum nunc minimè videntes, sperent attamen certissimè sibi sponsam beatitatem, ex hac spe dicendi beati, quemadmodum vel Photianis ab ipsis communi calculo nuncupantur. Porro ea disputatio, quam Severus interjacit Latinos, ac Photianos, ea inter ipsos Latinos est, qui magnis hinc inde animis disputant, utrum receptæ cœlo piorum Mentes perfectissima fruantur Beatitate, an potiùs ita beentur, ut ulteriùs beari petant, beandæ scilicet post peractum generale Judicium. Et hanc hercle partem probavit (7) Augustinus, & ex Augustino (8) Bernardus, penes quos, si verum volumus, nec inficetis interpretationibus vim verborum corrumpimus, piorum animi ante, quàm ad munia corporis redeant, non vident adeò perfectè Deum, quem vident, ac cum redivivo corpore homo integer nanciscetur felicitatem. Quo fit, ut etiam inter pugnaces Theologos hi quidem majorem futuram existiment Sanctorum Beatitatem post generale Judicium, non quoad extima solùm, quæ *accidentalem* gloriam, & *extensivam* vocant, in quo omnes conveniunt, verùm etiam quoad intima, sive, uti dicunt, quoad gaudium ipsum *essentiale*, atque *intensivum*. Id, quod à plerisque recipitur cum (9) Magistro, (10) Bonaventura, (11) Richardo, (12) Marsilio, quibus adstipulatus videtur D. (13) Thomas, qui tamen alibi sententiam mutavit, palam testatus, vero consentaneum magis esse, post generale Judicium non fore perfectiorem gloriam *intensivè*, aut quoad intima, & pertinentia ad ipsam Beatitatis οὐσίαν, sed κατὰ συμβεβηκός, uti dicimus, aut *extensivè*, ea nimirum tenus, quà gloria, quæ nunc in anima est, protendetur ad corpus, totumque hominem plenè, planèque beabit. Hæc D. (14) Tho-

(11) *Hom. 39. in 1. ad Corinth.*
(12) *Hom. 28. in Ep. ad Hebræ.*
(13) *In c. 11. ad Hebræos.*
(14) *In d. c. 11. ad Hebr. & in c. 16. Lucæ.*
(15) *In d. c. 11. ad Hebræ.*
(16) *In d. c. 6. Apocalypsis.*
(17) *In d. Antirrhet. pro Marco c. 2. & 3.*
(18) *Hom. 23. in Genes. & hom. 14. in Joan.*
(19) *In Dial. Immutabilis.*
(20) *In c. 1. Jo. Deū nemo vidit unquam.*
(21) *In d. verba Joan. c. 1.*

(1) *d. differētia 5. sub init.*
(2) *Sess. 1. & in Decreto.*
(3) *Opusc. 6. c. 9.*
(4) *d. Ep. 1. ad Gennad.*
(5) *In Demonstr. 4. cap. Decr. Floren.*
(6) *In d. Ep. Theol. ad Coryd.*
(7) *L. 1. retractatio. c. 14. & Ep. 111. ad Fortunati. ad verb. Hierony. & in Enchir. c. 108. l. 12. de Gen. c. 35. lib. 12. de Civit. c. 9. in Psal. 36.*
(8) *Ser. 3. de om. SS. ser. 4. de iisdem ad illa verb. vidi sub altare Dei animas, &c.*
(9) *In 4. sent. dist. 49.*
(10) *Ibid. q. 1. art. 1.*
(11) *Ibid. q. 7. art. 2.*
(12) *Ibid. q. 13. art. 3.*
(13) *Ibid. q. 1. art. 4.*
(14) *1. 2. q. 4. art. 5.*
(15) *Ibid. ad d. ar. 5*

Thomas, quem ſequitur (15) Cajetanus, (16) Durandus, cæterique recentiores.

IX. Porro utraque ſententia ſibi aſſerit Auguſtinum, quem etſi Bellarminus (1) putet ſtare pro primâ ſententiâ cum (2) Aymone, & (3) Bernardo, non aſſentior tamen. Exiſtimo enim, mirum Auguſtini ingenium utramque ſententiam complexum variis in locis, ut aliquando pro primâ, aliquando ſteterit pro ſecundâ. Nam de hac loquitur, cùm (4) dicit. *Animæ victrices glorioſorum Martyrum omnibus doloribus, ac laboribus ſuperatis, atque finitis, poſtquam mortalia membra poſuerunt, cum Chriſto utique regnaverunt, & regnant, donec finiantur mille anni, ut poſtea receptis etiam corporibus immortalibus regnent.* Utrinque regnum eodem modo ponitur, ut ſcias, aſſeri utrobique eandem Beatitatem, Et (5) alibi. *Ibi*, inquit, *omnes juſti, & Sancti, qui fruuntur verbo Dei ſine lectione, ſine litteris. Quod enim nobis per paginam ſcriptum eſt, per faciem Dei illi cernunt.* Et (6) rurſum: *Felix anima, quæ, terreno reſoluta corpore, libera Cœlum petit, ſecura eſt, tranquilla eſt; non timet hoſtem, non mortem. Habet enim præſentem, cernitque indeſinenter pulcherrimum dominum, cui ſervivit, quem dilexit, ad quem tandem læta, & glorioſa pervenit.* Alibi (7) denique, *per ipſum vos rogo, qui vos elegit, qui vos tales fecit, de cujus pulchritudine jam ſatiamini, de cujus immortalitate jam immortales facti eſtis, de cujus beatiſſima, viſione ſemper gaudetis.* Quæ omnia perfectiſſimam innuunt animorum Beatitatem, ut mecum quilibet rectè cenſebit. Quòd ſi his perfectiſſimam Beatitatem piarum Mentium ſtatim poſt obitum aſſerit, non igitur his cenſet, fore perfectiorem Beatitatem poſt generale judicium: atque adeò Auguſtinus hac in re utramque Latinorum ſententiam videtur complexus. Eſt autem utraque illa ſententia & docta, & pia, & Orthodoxa: quare nil obſtabit, quin juxta utranque SS. Patrum explicemus effata. Quamvis enim, cùm Theologica attigimus, nobis viſum ſit, poſteriorem D. Thomæ ſententiam ſequi, ratis meliùs dici, nunc æquè perfectè videri, amarique Deum à ſecretis corpore Animis, ac cùm receptis corporibus, ab Impiorum grege homines probi poſtrema ſententiâ ſegregabuntur: nec tunc fore perfectiorem in ſe ipſâ Beatitatem animorum, quàm nunc ſit; quando tunc id, quod videbitur, & amabitur, idem omnino erit: potentiæ verò animæ adjectione corporis, à quo non pendent, Majores non erunt: lumen autem, & habitus in extremo Judicio non creſcunt; propterea, quod hæc à Gratiâ divinâ ſunt, quæ poſt Generale Judicium eſſe major haud poterit: Tamen arbitror doctè, verè, & Orthodoxè dici poſſe, beatas nunc Piorum animas, poſt ultimum illud examen, fore beatas magis, habituras plenam mercedem, conſecuturas integrum præmium, venturas ad conſpectum Dei perfectè, nunc verò non eſſe perfectiſſimè beatas, nec habere mercedem ſolidam, nec conſecutas repromiſſiones integras, non eſſe demum omnino in conſpectu Dei, juxta nativam ſui conditionem, quæ eſt, ut conjunctæ ſint corpori.

(16) In 4. diſt. 49 q. 7.

(1) d. Contr. de SS. Beatit. Lib. 1. c. 5. verſ. age dice.

(2) In c. 6. Apocal.

(3) Locis prox. cit.

(4) Lib. 20. de Civit. c. 13.

(5) In Pſal. 116. heu mihi, quia incolatus, &c.

(6) In Meditat. c. 22.

(7) In Meditat. c. 24.

X. Sic functus altero, quod præjaciendum ſelegi, venio ad alterum, ac implexam dolo ignorantiam, atque inconſtantiam Margunii conſidero. Ait, Majorum noſtrorum ſententiâ ſecretas corpore animas Deum videre non poſſe. En dolum. Non hoc Majores autumant noſtri. Negant, à *Creaturâ* ullâ videri poſſe. Nam (1) Chryſoſtomus à Margunio ad teſtimonium productus docet, ne Angelis ipſis Deum θεατὸν eſſe, hoc eſt, ut voce (2) Plinii utar, *viſibilem*: & alibi affirmat, ab Angelis non fuiſſe viſum Filium Dei, antequam corporaretur. Quæ ex eodem (3) Chryſoſtomo docent (4) relati Theophylactus, Theodoretus, Euthymius, quibus adde & Hieronymum ex (5) Auguſtino. Dolo Margunius addit inconſtantiam: non enim video, quî hanc Majorum noſtrorum ſententiam adſumpſerit, qui eum (6) Palamâ non animis tantùm, ſed oculis etiam corporis viſibilem Divinitatem (7) aſſeruit. Si mortalibus organis aſpicitur Deus, cur non immortalibus? ſi potentiis materiâ concretis, cur non à materiâ diſcretis? Si vel in Monte Thaborio Diſcipuli videre Divinitatem luce non factâ, ſed æternâ fulgentem, cur idipſum ab omni perituræ carnis aſſerti craſſitie videre non poſſint? Niſi fortè Margunius, quod nonnulli (8) de Palamâ ſuſpicati ſunt, cenſuit formâ hominis præditum Numen, quemadmodum Maſſaliani, & Bogomili, de quibus (9) Harmenopulus, ante quos idipſum docuere Anthropomorphitæ penes Magrium (10) ex Magno (11) Gregorio. Ut ut igitur Photianus alius Majorum noſtrorum ſententiam: ἀόρατον τὴν θεότητα dicentium objicere potuerit Veritati, ut ineptè inde deduceret, animos à corpore ſegregatos Deum non videre, non tamen Margunius, qui, quemadmodum aſſerit, Deum videri oculis corporeis poſſe, ita negat, quod Patres dixere noſtri, Deum ἀόρατον eſſe. Sed an alius à ſe ipſo Margunius eſſe poterat, hoc eſt conſtans? Ergo dolo inconſtantiam addidit, quam mox ignorantiâ ridiculam fecit. Quis enim non videt, nec intelligi Patres noſtros à Margunio, eorumque ſententias planè corrumpi? Negarunt illi, Deum à *Creaturâ* videri poſſe, quòd videre ipſum apud ipſos idem eſſet, ac *comprehendere* cognoſcendo. Id, quod accuratè notavit (12) Coreſſius his verbis. ἀόρατον τὸν θεὸν τῷ αὐτοῦ ποιήματι ἐδογμάτισαν πολλάκις οἱ θεοφάντορες ἐκεῖνοι, οἱ πρὸ ἡμῶν τὰ θεολογικὰ πολυπραγμονήσαντες. καὶ τοῦτο θαυμαστὸν τοῖς ἀκούουσι τό, ὅμοιοι αὐτῷ ἐσόμεθα, ὅτι ὀψόμεθα αὐτὸν, καθώς ἐστι. ταῦτα γὰρ ἐναντία: ἀόρατον εἶναι τὸν θεὸν, καὶ ὀψόμεθα αὐτόν· ἰστέον δὲ ὅτι ὁρατὸν τοῖς πατράσι τὸ προσκατάληπτον τῇ νοήσει τοῦ ὁρῶντος, καὶ τοῦτο οὐ δέχονται οἱ πατέρες· ἀκατάληπτον γὰρ τὸ θεῖον, καὶ κατὰ τὴν σημείωσιν ταύτην ἀόρατον· εἰ δὲ τὸ ὁρατὸν ἰδιωνύμως λάβῃς, ὁρατὴ καὶ τοῖς ἀγγέλοις, καὶ τοῖς δικαίοις ἡ ἀκατάληπτος τοῖς ὁρῶσι θεότης. *Non viſibilem Deum iis, quæ ab ipſo creata ſunt, docuere ſæpè Divinorum Enucleatores illi, qui Theologica ante nos tradiderunt accuratè. Id ſanè mirum videbitur iis, qui audiunt illud, ſimiles illi erimus, quia videbimus, eum, ſicuti eſt. Hæc enim repugnant invicem, videri non poſſe Deum, & videbimus eum, ſicuti eſt. Scien-*

(1) Hom. 23. in Geneſ. & hom. 14. in Joan.

(2) Lib. hiſt. nat. 11. c. 37. ubi de oculis.

(3) d. hom. 14. in Joan.

(4) Vide n. noſtrũ 7. ante fin.

(5) Ep. 111. ad Fortunatianum.

(6) Vide Allat. in diſſert. 2. de Lib. Eccl. Græcor. & de conſenſio. lib. 2. c. 17. nu. 2. pag. 828. & ſeqq.

(7) Not. 4. in Metaphraſ. ad diem 6. Auguſti.

(8) Vide Acindyn. Ep. 4. contra Palam. & Niceph. Gregor. Orat. contra eund.

(9) De Sectis c. 18. & 19.

(10) In Voc. Anthropomorphitæ in Hierolex.

(11) Lib. 32. Moral. & in Job c. 40.

(12) In 4. Epiſtol. Theolog. poſt med.

dum tamen, hoc, quod est, videri non posse, Patribus idem esse, ac posse comprehendi mente videntis. Atque hoc non recipiunt Patres. Nam Deus comprehendi non potest, & juxta hanc significationem videri non potest. Quod si visibile in significatione propria accipiatur, videri hercle potest & ab Angelis, & à Justis, quæ à videntibus Divinitas comprehendi non potest. Sic Coresfius, consentanea sanè iis, quæ tradit (13) D. Thomas, ex quo Coresfius omnia desumpsit, quæ si legisset Marguoius non ita fœdè lapsus ad suas ineptias Majores nostros Sapientissimos viros, malè, ac subdolè deduxisset. Nam si, quæ illi dicunt eum in modum explicanda essent, quo ea explicat Margunius, ex senteotiâ Margunii Beatitas neque in Christo ut homioe, neque in asseclis Christi cæteris futura esset, vel post generale Judicium. Etenim, cùm Beatitas in Dei Visione sita sit, vel certè sine Visione Dei esse non possit, si asseras, neminem à Deo alium posse Deum intueri, sequitur, neminem neque nunc, neque post generale Judicium visurum Deum, sequitur, ne ab ipso quidem Christo, ut homo est, Deum vel videri, vel videndum; atque adeò sequitur, neque esse, neque fore Beatom aliquem citra Deum, ne ipsum quidem Christum, ut homo est. Quæ omnia quàm fatua sint, quàm impia, quàm diversa à communi SS. Patrum nostrorum, imò Ecclesiæ non dico Græcæ, & Orthodoxæ, sed etiam Photianæ senteotiâ, nemo oon videat, oisi unus Margunius, cujus ausi Majores nostros ineptis, atque sacrilegis interpreta:ionibus infamare, esto deinceps nomen penes omnes famosum; quò TerrarumOrbis agnoscat, Majores nostros cùm negant, Divinitatem ulli ex rebus creatis esse visibilem, hoc uoum inficiari; Deum posse ab eo, qui Deus non est, cognitione comprehendi.

(13) 1.p. q.12.ar.1.

XI. His ita constitutis, rejicimus argumenta Margunii. Et primò dicimus nihil evinci, quando producta Sacrarum Paginarum effata, vel oon intelliguntur à Margunio, vel ineptissimè producuntur. Sanè ut à Patrisfamilias parabola ordiamor, ea nihil probat. Nam primùm non omnia, quæ in Parabolis proponuntur, trahi ad Allegoricum, ac Tropologicum sensum queunt, sed ibi ponuntur, ut narratio sit iotegra, ut docet (1) Chrysostomus, alioquin cur dicitur, Operarios murmurasse, accepto denario? num in Cœlo murmur futurum dicemus? Cur addit Paterfamilias, *murmurantium* oculum nequam esse? oom erit nequam in Cœlo? Cur denique asseritur priùs data merces postremis, quàm primis, eùm, uti Margunius intelligit, danda sit merces omnibus unà. Quemadmodum ergo hæc non quadrant futuris, ita oeque vesperæ illæ postremis naturæ moribundæ momentis. Atque adeò tota vis contortæ in Veritatem authoritatis emoritur. Verùm demus, & illis vesperis extremam Orbis periodum significari, adhuc nulla vis est inficetæ consecutionis. Dicimus enim Vespere illo Mundi ad interitum properantis, dandam mecedem hominibus, non animabus. Has dicimus, mercedem recipere statim ab homiois obitu; illos eandem accepturos unà omnes in Generali Judicio, quando perfecta merces da-

(1) In c. 20. Mat.

bitur: perfecta, inquam, non ex se; nam & nunc eandem prorsus animæ Piorum recipiunt, sed ex parte recipieotis; quòd tunc homo integrè illam recipiet animo simul, ac corpore planè beatis. Hæc ad primam ex verbo Dei difficultatem. Secundâ mirè torquetur (2) Bessarion, quam doctè solvit (3) Bellarminus. Mihi non tanti est, ut aliunde, quàm ab ipsâ solutionem exquiram. Vidi, inquit, *subtus Altare Dei animas interfectorum propter verbum Dei*. Quid infers? Ergo extra Cœlum io aliquo ad id decreto conceptaculo. Ridenda consecutio, quæ si quid posset, posset falsitatis dicentem arguere. Num hos, quos asserit visos subtus Altare Dei, (4) affirmat περιβεβλημένας στολὰς λευκὰς, hoc est Gloriâ, quemadmodum explicant (5) Patres, *stantes ante Thronum Dei, eique servientes die, ac nocte in templo ejus*. Vidit ergo Martyres subtus Altare Dei, in ipso scilicet Cælo, sive Θυσιαστήριον illud pro Arà, sive pro Tribunali sumas. Vidit Martyres non io ipsa Arâ, seu Tribunali, sed subtus utrunque, Deo nimirum minores & Natura, & Conditione, & Beatitate. Quænam hic, amabo, difficultas cuipiam, nisi Photianoo, objici potest? Sic &, quæ sequitur, ex verbis Joannis ejusdem stolidè deducta, probatio tollitur, si consecutionem ineptam derideas. Neque enim opus est, ut verba ipsa consideres, quâ ratione cum præcedentibus conjunguntur; quemadmodum operosè demonstrat (6) Bellarminus: Superest, si verba ipsa consideres, eaque, uti sonant, edisseras. Cùm apparuerit, inquit. Esto sermo sit de adventu Christi secundo. Cùm apparuerit, *similes ei*, hoc est Christo, *erimus, quia videbimus eum, sicuti est*, hoc est Christum. Quid ex his infers? Ergo, aotequam Christus appareat, beati Piorum animi noo eruot? Stolida consecutio. Neque eoim ex illis aliud inferri potest, nisi ante adventum illum Christi non fore Nos beatos, ut Christus. Porro Christus beatus est non animo tantùm, sed corpore itidem: quare nunc animæ Piorum, licet beatæ, noo sunt ut Christus beatæ, neque Christo beato sunt similes; erunt scilicet tunc, cùm adsumpto corpore, laborum, virtutumque socio, Christo integrè, planèque beato non eruot absimiles. Hinc dicitur, *quia videbimus eum, sicuti est*. Quæ verba sententiam nostram confirmant, rationemque prorsus indigitaot, ob quam asseritur, futuros Nos similes Christo corpore oimirum simul, & animo beatos, quia scilicet tunc videbimus Christum ipsum in corpore, ipsumque Christi corpus videbimus, ut in se est corporis hisce oculis nostri, queis statim ab obitu Christum videre non possumus, quòd sine corpore corpus videri non possit.

(2) d. Ep. 1. ad Gennad. post med.

(3) d. lib. 1. c. 3. vers. ad 4.

(4) Apocal. c. 7. n. 9. & 15.

(5) Theodoret. Haymo. Bed. Ansel. in eū locum, & August. Ser. 4. in fest. Inno.

(6) d. c. 3. vers. ad tertium.

XII. Peto ounc à non planè stolido Photiano; hæc positio: post generale Judicium iotegrè, quà homines corpore, animâque constamus, beati erimus, Christum beatum integrè, quà corpore, atque animo constat videntes, infert oe hanc aliam: igitur animus sejunctus à corpore beatus non erit? Si quis erit, qui consecutiooem hanc patiatur, esto doctus Margunius. Quòd si eam ne Margunius ipse legitimam dicet, quæ difficultas est in-

tam

eam fatuâ difficultate? Modestior est Quarta, quam ex verbis Apostoli objicit. Neque enim in ea desipit adversarius: illud petit, ut sensa Pauli eum, quæ non intelligit, doceamus. Ea tamen ipse potuit agnoscere ex (1) Bessarione, unde illa (2) Bellarminus desumpsit. Ait Paulus: Patres noo acceperunt *repromissiones*, ut nobiscum accipiant. Vel nomine Patrum Testamenti Veteris Heroas intelligis, ac voce *repromissionum* Christi Servatoris priorem adventum Patribus priscis promissum significas, & manifesta verborum sententia est; quando Patres Veteris Testamenti non ante nos exolutam promissi fidem videre, imò promissum illis, non illis, sed nobis est redditum. Si verò nomine *repromissionis* præmium laboribus conferendum amas intelligi, hoc sive integrum sit animæ simul, ac Corporis, sive non integrum animæ nimirum solius, non ante nos Patres accepere. Nam si noo integrum, est ipsa Visio Dei animo soli concessa. Hæc autem non ante Christi Servatoris Anastasim Patribus data est, cùm scilicet (3) Christus ἀναβὰς εἰς ὕψος ᾐχμαλώτευσεν αἰχμαλωσίαν: *ascendens in altum captivam duxit captivitatem.* cùm (4) accessere: Σιὼν ὄρει, καὶ πόλει Θεοῦ ζῶντος, Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων πανηγύρει, καὶ ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων: *ad Sion montem, & Civitatem Dei viventis, Jerusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam, Ecclesiam primitivorum.* Cùm unà (5) dictum est felicissimo Latroni, σήμερον μετ' ἐμοῦ ἔσῃ ἐν τῷ παραδείσῳ: *hodie mecum eris in Paradiso*: atque unà Erebo, Mortique insultatum est (6) illis: ποῦ σου, θάνατε, τὸ κέντρον; ποῦ σου ᾅδη τὸ νῖκος? *Ubi est mors, stimulus tuus? ubi est victoria tua, Inferne?* At inquit, Margunius, neque priscos Patres intelligo, neque *repromissiones* ad integrum Beatitatem deduco. Sit & hoc, licèt immeritò. Sensus hic erit verborum. Majores nostri sine nobis non recipient integrum præmium: quod verum est ex præjactis. Da modo, inquit, Paulum loqui, de Majoribus nostris, & de premio quocunque, nonne legitimè sequitur, nondum esse beatos Majores nostros? Ita sanè: Sed hæc verborum explanatio sensis Pauli repugnat, qui sæpe statim post obitum Beatitatem asserit animorum. Nam quid significant aliud, quæ proximè ex illo retulimus Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, ἐκκλησίᾳ πρωτοτόκων ἐν οὐρανοῖς ἀπογεγραμμένων. *Jerusalem cælestis, Ecclesia primitivorum, qui conscripti sunt in Cælo?* Quid illud acerrimum desiderium (7) cupientis εἰς τὸ ἀναλῦσαι, καὶ σὺν Χριστῷ εἶναι. *dissolvi, & esse cum Christo?* Quid assertio illa voluntatis paratæ ad felicem obitum subeundum, cùm (8) dicit: θαρροῦντες οὖν πάντοτε, καὶ εἰδότες, ὅτι ἐνδημοῦντες ἐν τῷ σώματι ἐκδημοῦμεν ἀπὸ τοῦ κυρίου. διὰ πίστεως γὰρ περιπατοῦμεν, οὐ διὰ εἴδους. θαρροῦμεν δὲ, καὶ εὐδοκοῦμεν, μᾶλλον ἐκδημῆσαι ἐκ τοῦ σώματος, καὶ ἐνδημῆσαι πρὸς τὸν κύριον: *audentes igitur semper, & scientes, quia, dum sumus in corpore, peregrinamur à Domino: per fidem enim ambulamus, non per speciem: Audemus, & bonam voluntatem habemus, magis peregrinari à corpore, & præsentes esse ad Dominum.* Igitur

(1) In d. Ep. 1. ad Gennad.
(2) d. c. 3. vers. ad secundũ.
(3) Ad Ephes. c. 4. n. 8.
(4) Ad Hebr. c. 12. n. 22. & seq.
(5) Luc. c. 22. n. 43.
(6) 1. Ad Corinth. c. 15. nu. 59.
(7) Ad Philipp. c. 1. n. 23.
(8) 2. Ad Corinth. c. 5. n. 6. et seqq.

explanatio illa stare non potest eum verbis Pauli, dicendumque io loco, quem explicamus, repromissionem adsumi ad integræ Beatitatis significationem. Id, quod innuunt verba sequentia, quibus asseritur, Majores nostros non consummandos sine nobis, ut sensus sit, sine nobis non esse perfectissimâ, &, uti dicimus, *consummatâ* beatitate donandos.

XIII. Primum argumeotum Margunii planè rejecimus ex præjactis, ex iisdem & secundum retundimus. Et primò ex iis, quæ supra Justinus tradidit, manifestum est, agnitam, assertamque ab eo animorum post obitum Beatitatem. Quare, cùm negat io (1) loco per Margunium adducto, tribui post obitum statim præmium, de iotegro præmio seoteotia erit accipienda. Miror autem Margunium ex verbis Justini per nos relatis nilum inferre, quod sensis Justini repugnat. Nam ibi palam Justinus affirmat, Latronem esse in cœtu Beatorum, in Angelorum societate, in conspectu Christi Servatoris ipsius. Quæ omnia Latronis Beatitatem apprimè confirmant. Neque obest, ibi cùm dicatur videri à Latrone seipsum, & quæ infra ipsum sunt, Angelos etiam, ac Dæmones, non dici Deum à Latrone videri. Etenim ex secundo, quod supra præjecimus, cavet à Visione Dei asserendâ Justinus ubique, ne videatur asserere, Deum à non Deo comprehendi. Eadem explanatio est verborum (2) Irenæi, cùm enim ait, Sanctorum animas deduci in locum, qui videri non potest; deducendas post Anastasim corporum ad Dominum, non negat interim esse beatas, in Cœlo esse, ac Deum videre, negat dumtaxat, eas ioterim integrè esse beatas, beandasque affirmat iotegrè, cùm corpora ipsa receperint. Id, quod apertissimum est ex relatis Irenæi verbis, quæ cùm palam affirment, Justos ab obitu claritate sempiternâ circumdari, si relata per Margunium aliter, ac explicuimus, accipiaotur, falsissima eruot, quando nondum beatus animus æterna minimè potest claritate circumdari. Accedit ex Irenæi sententiâ eo ipso in loco, Christum ad Inferos descendisse, ut inde eriperet Piorum animas, servaretque. Si eripuit ab Inferis; igitur animæ Piorum in sinu Abrahæ non sunt, qui pooitur sedes inter infernas: Si verò Christus illas servavit, illisque salutem contulit: igitur Deum vident, qui salus est animorum. Quod attinet ad Origenem, iisdem (3) io locis, quæ pro hæresi sua Margunius trunca producit, vir doctissimus pro Veritate testimooium dicit. Asserit enim Piorum animos nunc esse felices, & habere gaudium, non tamen perfectum, quod intellige de Beatitate non integra, imò de ea, quæ *secundum accidens* est: Etenim ibidem affirmat, gaudium Christi non esse perfectum, futurum autem, cùm & nostrum perficietur. Id, quod de intimâ Beatitate, ac secundum se nequit intelligi, sed de eâ, cui extrinsecus aliquid deest, quia, licèt perfectissimè Christus beatus sit, attamen ex felicitate nostrâ numeris omnibus absolutâ illi gaudium aliquod extrinsecus continget, quod nunc oon habet.

XIV. Jam Chrysostomus (1) malè producitur contra nos ab igooraote Margunio. Primus enim locus nihil aliud affirmat, nisi sim-

(1) d. q. 60. & 76.
(2) Lib. 5. extremo.
(3) Hom. 7. in Levitic.
(1) Hom. 39. in 1. ad Corinth. et hom.

plicitèr animum non fruiturum æternâ Beatitate, nisi corpori resurgendum esset: atque adeò continet hanc positionem. *Si circa generale Judicium non esset futura corporum ipsorum Anastasis, ne nunc quidem Piorum animæ sincera Beatitate fruuntur.* Porro si huic positioni alteram omnino credendam addas, hoc modo: At erit corporum ipsorum Anastasis: vide, quid inferas ex Chrysostomo: nimirum ergo nunc Piorum animæ sincerâ Beatitate fruuntur: cùm contra hypotheticæ positioni Chrysostomi, si tuam, Marguni, supponas sic: At nunc animæ Piorum minimè fruuntur sincerâ Beatitate, fas erit, ut ex *articulis* Symboli tecum unum inficiemur hoc modo: Ergo non erit corporum ipsorum Anastasis. Adeò explicatione Tuâ corrupta eloquentissimi viri sententia Fidei Orthodoxæ repugnat, quæ, ut à nobis ingenuè proposita est, congruit iis, quæ superiùs ex ipso produximus, palam testato Piorum animos nunc: μετὰ βασιλέως εἶναι, κἀκεῖ μᾶλλον, καὶ ἐγγύτερον, οὐ διὰ εἰσόδου, οὐ διὰ πίστεως, ἀλλὰ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον; *cum Rege esse, & ibi magis, ac propiùs, non per ingressum, non per fidem, sed facie ad faciem.* Quæ verba, iteratò dicimus, si quis Photianus Margunii assecla per nos corrupta ausit asserere, videat eum planè in modum producta per Philadelphiensem (2) Severum Photianum Doctorem, qui certè non produxisset, quæ jugulant Photianos, si suspicatus fuisset ea per Latinos corrupta. Ad alterum (3) Chrysostomi locum palam est, Margunium stupidum esse, cùm apertè ibi tantus Doctor loquatur de gloria corporis, de qua etiam Paulus, quem interpretabatur Chrysostomus. Qua in significatione sumenda sunt, quæ docent Theophylactus, atque OEcumenius. Sancti enim non sunt Sanctorum animæ, sed tertium quid ex animis, corporibusque coalescens in unum, de quo verum est, quod uterque Photianus Doctor asseruit, nimirum, Sanctos nondum consecutos bona, quæ justis Numen spopondit. Sed Arethas, inquit, & Euthymius, quod asseritis, inficiantur. Esto: An proinde relictis Patribus nostris, hos & neotericos, & Photianos sequemur? Id præstet Margunius, cui placuit semper, quod Patribus nostris displicuit. Nos ea credenda nobis esse censemus, que Athanasius, Basilius, Gregorius, Chrysostomus, quæ Cyrilli docuere credenda, quibus si quis refragatur, eum damnamus, sive Euthymius sit, sive Arethas, qui tamen bene explicabitur in eam sententiam, ut neget perfectissimam Beatitatem, & integram, quemadmodum in præjactis ostendimus, Piorum animis ante generale Judicium, cujus hercle si hanc unicam causam Photiani comminiscuntur, ut ex postrema sententia potestatem videndi Deum religiosi Manes felicissimè nanciscantur, planè desipiunt; quando non ob hanc τὸ φοβερὸν ἐκεῖνο βῆμα constituetur, sed numerosam ob aliam, & obviam, *ut justificetur Deus in sermonibus suis, & vincat coram omnibus* palam, ut quæcunque egimus, patravimusque facinora bona, malave producantur in medium, habitura, si bona, communem plausum, si mala, communem contemptum: & , ut sexcentas alias omittam causas, ut unà animis, corporibusque meritum, dilatumque præmium, ac totum hominem beaturum, meritum, dilatumque supplicium, ac totum hominem puniturum solemni sententiâ conferatur. Hunc in sensum revocandus est etiam (4) Theodoretus nuper objectus; quando is non solum in præfatis Veritati, quam Ecclesia utraque tuetur, testimonium luculentissimum dixit, verùm etiam ibidem clarissimè idipsum confirmat verbis, uti diximus, per (5) Severum productis hoc modo: πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ μεγαλέος Θεοδώρητος λέγει· αἱ μὲν γενναῖαι τῶν νικηφόρων ψυχαὶ περιπολοῦσι τὸν οὐρανὸν, τοῖς ἀσωμάτοις χοροῖς συγχορεύουσαι. *Ad hæc & Beatus Theodoretus dicit: generosæ Victorum animæ Cœlum pervagantur cum Choris expertibus corporis choreas ducentes.* Quibus à primo ad ultimum in summâ conficitur, nullum ex Majoribus nostris dixisse, scripsisse, sensisse quidpiam, quo Beatitas animorum ante Generalem Anastasim videatur posse labefactari.

XV. Quò fit, ut & ratio ipsa, quam producit Margunius, nulla sit. Etenim ex secundo, quod prænotavimus, qui Majores nostri vel cavent asserere, à quoquam ex iis, quæ Deo authore creata sunt, Deum videri posse, vel palam idipsum inficiantur, id unum volunt, ut Deus ab iis, quæ creata sunt, comprehendi mente non possit. Quo posito evanescit argutia. Non enim dicimus, neque dici potest, à beatis Piorum animis Deum comprehendi. Etenim immensum, quemadmodum ulla potest cogitatio metiri, ita neque comprehendere: & qui implet omnia, Cœlumque, & Terras, & quod mare subjacet illis, ne ab Universo quidem capitur, nedum à singulari re quàpiam. Hoc igitur dicimus, Deum, qui comprehendi non potest, videri posse, ac reipsâ videri à beatis illis Spiritibus, quos claritas Dei circumfulget: atque hoc dicimus, illos beatos esse, quod neque Majores nostri negarunt, & ab illis negatum mentitur Margunius. Qui enim id illi negeverint, quod Ecclesia nostra per illos docta loqui, ab illis erudita, ab illis in Dei laudibus canorè simul, ac facundè pangendis instituta testatur ubique, ubique docet, cantat ubique? Age Margunii, qui Antistitem immeritò egisti, optimè nosti, quid Sacrorum Ecclesiæ nostræ Librorum prolixitas ferat. Scis quid quotannis, imò singulis mensibus, hebdomadis, ac diebus auribus Nostrorum, non sine canora voluptate passim insinuent Menæa, Triodia, Sermones, Quinquagenæ, Versiculi, Troparia, Idiomela, Contacia, Synaxaria, Exapostilaria, iique, quos OEcos dicimus; quidquid denique intra Templum canitur, legiturve, adstante post Ambonem, audienteque Laicorum supplice turba. Ea omnia voces Ecclesiæ nostræ sunt, sive edita à privatis, imò etiam Laicis, ut eruditè recenset (1) Bulgarus, sive publicè decreta fuerint, ut mihi videtur veriùs. Iis Ecclesia nostra, quid de Piorum animis sentiat, senseritque olim, edisserit. Ea igitur perlege; videbis, unam esse penè omnium confessionem, hoc unum audiri testimonium, quo Piorum Beatitas animorum statim ab obitu, nunc ante

18. in Ep. ad Hebr.

(2) d. dissert. 5. pa. 56. à lin. 3.

(3) Hom. 39. 1. ad Corinth.

(4) In c. 11. ad Hebr.

(5) d. dissert. 5. pa. 56. lin. 4.

(1) In Catechef. pag. 22. & seq.

antè generale Judicium propalam, ac firmiter comprobatur. Congessit illa omnia simul (2) Gennadius, objecitque Photianis, confusè tamen, & si sæculum nostrum consideres, inutiliter, quippe eorum pleraque obsolevere, aut peculiaribus Ecclesiis in usu sunt, nec occurrent in editis, paratis interim Photianis mentitum Gennadium asserere, licèt Vir ille doctissimus Græcorum, non privatis, sed reclamaturæ, si fuisset mentitus, toti Græciæ, quæ scripsit, scripserit. Quare in animo fuerat ex editis, hic aliquid operosè proponere, rogaveramque eruditissimum virum Nicolaum Bubulium conterraneum meum, & peramicum hominem, ac rei Græcæ inter paucos hac nostra tempestate scientissimum, cui nempe hoc opus plurimum debet, opitulato & peramicâ censurâ, & libris undequaque collatis, quorum caritate plurimum laborabam. Hunc, inquam, rogaveram, ut quæ præsto haberet ex uno Anthologio, & Horologio testimonia sententiam Orthodoxam fassa transmitteret huc congerenda: Sed immanitas numeri, sive potiùs innumera locorum multitudo, animum terruit, suasitque, ut Græcos, Photianosque ad eosdem libros percurrendos exhorter, cujus aliquot locos ex singulis decerptos Mensibus, adnotatosque, quo faciliùs reperiantur, quando Margo non capit, hæc ipsa Pagina Photianæ stoliditati palam objiciet, agniturae, si legere norit, quanta stupiditas sit, inficiari, quod singulis annis centies non fatetur tantùm Ecclesia nostra, sed & suavissimis Ministrorum suorum vocibus modulatur.

(2) In d. demonstr. c. 4. Decr. Florent.

XVI. Igitur, quod olim (1) Ezechiel ad Ossa arida, idipsum Ego: Stipites, inquam, ac Trunci Photiani, legite in Anthologio (sic Breviarium Ecclesiæ nostræ nuncupamus) Die I. Septembris, quo Annum Græci Sacrum auspicamur, festumque agimus S. Simeonis Stylitæ. ad Vesp. Tropar. 5. & 6. *Die IX. Sacra SS. Joachim, & Anna.* ad Vesp. Tropar. 5. & ad Matutinum Ode 9. Tropar. 4. *Die XXVI. S. Jo. Evangelistæ.* ad Matut. Canone 1. Ode 1. Tropar. 1. & Od. 9. Trop. 1. & Canon. 2. Od. 9. Trop. 2.

(1) Cap. 37. n. 4.

I. Octobris. S. Romani Melodi. ad Matut. Can. 2. Od. 9. Trop. 2. *Die XVIII. S. Lucæ Evangelistæ.* ad Vesp. Trop. 8. & ad Matut. in Cathismate post Od. 3. & Od. 4. Tropar. 3. & Od. 9. Trop. 2. & ad Laudes Tropar. 5. *Die XXVI. S. Demetrii M.* ad Vesper. Trop. 6. 10. 15. & ad Matut. Can. 2. Od. 1. Trop. 1. & Od. 4. Trop. 1. & Od. 9. Tropar. 2. & Can. 3. Od. 9. Trop. 3.

I. Novembris. SS. Cosmæ, & Damiani. ad Matut. Od. 6. Trop. 2. *Die XIII. S. Jo. Chrysostomi.* ad Vesp. Trop. 5. 10. *Die XVI. S. Matth. Apost.* ad Matut. Od. 9. Trop. 1. & in Exapostilario. *Die XXIV. S. Æcaterinæ V. M.* ad Vesp. Trop. 4. & ad Matut. Od. 8. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 1. 3. 4. *Die XXX. S. Andreæ Apost.* ad Matut. Can. 2. Od. 5. Trop. 1. & Od. 8. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 2. 3.

IV. Decembris. S. Barbaræ M. ad Matut. Od. 4. Trop. 3. & ad Laud. Trop. 5. *Die V. S. Sabbæ Abb.* ad Vesp. Trop. 1. 4. 9. 12. & ad Matut. in Oecho & Od. 7. & 8. Tropariis 3. *Die VI. S. Nicolai Episc.* ad Matut. Can. 1. Od. 1. Trop. 1. & Od. 5. Trop. 2. & Od. 7. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 2. & Can. 2. Od. 4. Trop. 2. & Od. 5. Trop. 3. *Die XII. S. Spiridionis. Episc.* ad Matut. Od. 9. Trop. 3. *Dominica III. Adventus in Festo SS. Propatrum.* ad Matut. Can. 1. Od. 9. Trop. 1. & Can. 2. Od. 1. Trop. 1. & Od. 5. Trop. 1. Die *Die XX. S. Ignatii Episc. & M.* ad Matut. Can. 2. Od. 8. Trop. 3. *Die XXII. S. Anastasiæ V. & M.* ad Vesp. Trop. 9. *Dominica post Nativit. D. N. J. C. in Festo S. Joseph.* Ad Matut. Od. 1. Trop. 1. & Od. 6. Trop. 3. *Die XXVII. S. Stephani Protomartyris.* ad Vesp. Trop. 9. & ad Matut. Od. 5. Trop. 1. & Od. 9. Trop. 3. & ad Laud. Trop. 6.

I. Januarii S. Basilii Episc. ad Vesp. Tropar. 5. 6. 11. & ad Matut. Trop. 2. Od. 1. Trop. 2. & in Cathismate post Od. 3. & ad Laud. Trop. 2. & 3. *Die VII. S. Jo. Baptistæ.* ad Matut. Od. 8. Trop. 4. & Od. 9. Trop. 3. *Die XI. S. Theodosii Cœnobiarchæ.* ad Vesperas. Trop. 1. & ad Matut. Od. 1. Trop. 4. & ad laud. Trop. 1. 4. *Die XVI. S. Petri in Vincula.* ad Vesp. Trop. 4. *Die XVII. S. Antonii Abbatis.* ad Vesp. Trop. 5. 8. 9. 12. & ad Matut. Od. 3. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 3. *Die XVIII. S. Athanasii Episc.* ad Vesp. Trop. 3. & ad Matut. Od. 9. Trop. 2. *Die XX. S. Euthymii Abb.* ad Vesp. Trop. 11. & ad Matut. Can. 2. Od. 1. Trop. 1. & Od. 6. Trop. 3. & Od. 8. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 3. & in Cathismate post Od. 3. *Die XXV. S. Gregorii Theologi* ad Vesper. Trop. 2. & ad Matut. in Cathismate post Od. 3. & Od. 9. Trop. 2. *Die XXX. SS. Basilii, Gregorii, & Jo. Chrysostomi.* ad Vesper. Trop. 6. & ad Matut in lect. & Od. 9. Trop. 3.

III. Februarii S. Simeonis τοῦ Θεοδόχου. ad Vesp. Trop. 2. & ad laud. Trop. 5. *Die IX. SS. Quadraginta MM.* ad Matutin. in Cathismate 3. & Trop. post Evangelium, & Od. 8. Trop. 2. & ad Laud. Trop. 3.

XXIII. Aprilis S. Georgii M. ad Vesp. Tropar. 1. 3. 4. 6. 10. 11. 12. & ad Matut. in Cathismate ante Evangel. & Od. 5. Trop. 2. & Od. 6. Trop. 2. & 3. & Od. 9. Trop. 3. & ad Laud. Trop. 3. 5. *Die XXV. S. Marci Evangelistæ* ad Matut. Od. 9. Trop. 1. 2. & ad Laud. Trop. 4.

XI. Maji SS. Constantini, & Helenæ ad Vesp. Trop. 6. 7. & ad Matut. Od. 5. 6. 9. Tropariis 2. & ad Laud. Trop. 4.

XXIX. Junii SS. Petri, & Pauli ad Vesper. Trop. 7. & ad Matut. Od. 2. Trop. 2. & Od. 6. Trop 2. & Od. 9. Trop. 3.

XVII. Julii S. Marinæ V. ad Vesp. Trop. 12. & ad Matut. Od. 1. Trop. 1. & Od. 4. & 7. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 2. & ad Laud. Trop. 4. *Die XX. S. Heliæ Prophetæ* ad Vesper. Trop. 6. 9. 14. *Die XXVI. S. Venerandæ V. & M.* ad Vesp. Trop. 3. & ad Matut Od. 9. Trop. 1. & ad Laud. Trop. 4. *Die XXXI. S. Eudocimi M.* ad Vesp. Trop. 4.

I. Augusti SS. MM. Machabæor. ad Vesp. Trop. 5. & ad Matut. in Cathismate post Od. 3. *Die XXIX. in Decollat. S. Jo. Bapt.* ad Vesp.

Vesp. Trop. 9. & ad Matut. in Cathismate 1. & C. 2. Od. 6. Trop. 2.

De Communi Prophetæ ad Vesp. Trop. 3. & ad Matut. Od. 1. Trop. 1. & Od. 9. Tropar. 1. *De Comm. Prophetarum.* ad Matut. Od. 8. Trop. 1. & Od. 9. Trop. 3. *De comm. Martyris*. ad Mat. Od. 1. Trop. 1. & Od. 3. Trop. 1. & Od. 5. Trop. 1. & Od. 6. Trop. 1. *De Comm. Martyrum*, ad Vesp. Trop. 3. *De Comm. Pontificis* ad Vesp. Trop. 2. & ad Matut. Od. 1. Trop. 3. & Od. 6. Trop. 2. & Od. 8. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 2. *De comm. Pontificum*, ad Mat. Od. 1. Trop. 3. & Od. 3. Trop. 1. & Od. 8. Trop. 2. *De comm. Confessorum, & Martyrum*. ad Vesp. Tropar. 1. & ad Matut. Od. 4. Trop. 1. *De Comm. Beati*. ad Vesp. Trop. 1. 2. 3. & ad Matut. Od. 1. Trop. 2. & in Cathismate post Od. 3. & Od. 4. Trop. 3. & Od. 7. Trop. 1. 2. 3. *De Comm. Beatorum.* ad Vesp. Trop. 1. & ad Matut. Od. 3. Trop. 3. & Od. 5. Tropar. 2. 3. & Od. 7. Trop. 3. Od. 9. Trop. 1. *De comm. Beati, & Martyris*. ad Matut. Od. 1. Trop. 2. & Od. 4. Trop. 2. & Od. 9. Tropar. 1. 2. 3. *De comm. Beatorum, & Martyr.* ad Matut. Od. 1. Trop. 1. & Od. 3. Trop. 1. & in Cathismate post Od. 3. & Od. 6. Trop. 1. & Od. 9. Trop. 3. *De comm. Sanctæ Martyris*. ad Vesper. Trop. 1. 3. & ad Matut. Od. 6. Trop. 2. & Od. 7. Trop. 1. & Od. 8. & 9. Trop. 1. 2. 3. *De Comm. Sanctarum Martyrum*. ad Matut. in Cathismate post Od. 3. & Od. 5. Trop. 2. & Od. 8. Trop. 3. & Od. 9. Trop. 3. *De comm. Beatæ*. ad Mat. Od. 1. Trop. 1. & Od. 8. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 3. *De Comm. Beatarum.* ad Vesp. Trop. 2. 3. & ad Matut. Od. 3. Trop. 2. & in Cathismate post Od. 3. & Od. 5. Trop. 1. 2. & Od. 6. Trop. 2. & Od. 9. Trop. 1. 2.

Atque hæc in Anthologio, quod perpetuò recitatis; accipite & pauca ex Horologio (Diurnum Latini vocant), quod habetis præ manibus. In Tropariis XI. Septembris. IX. X. & XV. Maii. XXV. & XXXI. Julii. *In Contaciis*. I. X. XV. XVII. & XX. Septembris. II. & X. Januarii. VI. VIII. & XI. Maji IV. & IX. Junii. V. XXII. & XXIX. Julii. II. & XXVIII. *Augusti, & Dominicæ V. in Quadragesima*. Quibus in locis & tot, & tantis, & à Vobis perpetuò recitatis palam asseritur præsens Piorum felicitas, ac Beatitas animorum.

XVII. Scilicet hæc seosa sunt publica, obvia, translativa Ecclesiæ nostræ castissimæ, Sapientissimæ. Ea cùm palam evincant, Beatitati piarum Mentium Græciam semper adstipulatam numeroso, publicoque suffragio, quàm frequenter mendacitatem effrontem, propudiosamque Margunii damnant: cui docenti, Orientalem Ecclesiam docere, ab animis Piorum, ante Anastasim Corporum, Deum minimè videri, possiderive pro modolo; illud respondendum est, quod olim Plato penes (1) Planudem Demadi Sycophantæ. εἰ μὴ φανερῶς ἐμώραινες, σοφώτερον ἐψεύδου; *ni manifestè desiperes, doctiùs mentirere*. An enim non est manifestè desipere, ea Græcis affingere, quæ Græci omnes ubique palam inficiantur? Quid? non ne est plusquàm manifestè desipere, ea Ecclesiæ Orientali probata mentiri, quæ vel pessumdata per Photianos Orientalis Ecclesia sive canat, sive doceat, sive scribat, cantu, scripto, dogmate detestatur? Neque enim Græci dumtaxat his, quæ asseruimus, ac nobiscum Orthodoxa Fides asserit, suffragantur, Photiani ipsi hæc docent, hæc probant; quorum novissimus Doctor Philadelphiensis Antistes Severus, hunc in modum quæstionem hanc tandem (2) constituit: ἐγὼ δ' ὅμως τοιαύτην γνώμην ἔχω περὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, ὅτι αἱ τῶν ἁγίων, καὶ μακαρίων ψυχαὶ βλέπουσι μὲν, καθ' ὃ ψυχαὶ, τὴν μακαριότητα, καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸν εἰπόντα· ψυχαὶ δικαίων ἐν χειρὶ Θεοῦ. καὶ καθὼς ὁ μέγας Βασίλειος ἐν τοῖς προειρημένοις ἔλεγε· καθ' ὃ δὲ μέλλουσι πάλιν τὸ λαβοῦσι, ψυχὴ, καὶ σῶμα, τὴν τελείαν ἀπόλαυσιν τῆς θείας μακαριότητος κατὰ τὸ λέγον· πορεύομαι ἑτοιμάσαι ὑμῖν τόπον· καθὼς ὁ ἅγιος Αὐγουστῖνος ἀνωτέρω ἔλεγεν, λέγω, ὅτι οὔπω τελείως ἀπέλαυσαν οἱ ἅγιοι· ἐπειδὴ καὶ τότε ἔσται ἡ τελεία ἀπόλαυσις, ὅταν ὁ Χριστὸς κρινῇ πᾶσαν τὴν γῆν, καὶ ἀποδώσῃ ἑκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ· καὶ μετ' ὀλίγα· τούτοις τοίνυν τοῖς λόγοις καὶ ἡ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησία πιστεύουσα, λέγει, ὅτι ἡ τελεία ἐπίγνωσις τῆς τοῦ ἀκαταλήπτου Θεοῦ μεγαλειότητος ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι τοῖς ἀξίοις ἀποδοθῆναι ἐπήγγελται, καὶ τὰ λοιπά. *Ego tamen hanc habeo sententiam in hac controversiâ, nimirum, Sanctorum animos videre sanè, ut animæ sunt, Beatitatem, & Gloriam Dei juxta dicentem: animæ justorum in manu Dei sunt, &, ut Magnus Basilius in præfatis ajebat. At quà debent eorum anima, & corpus perfectam mercedem recipere divinæ Beatitatis juxta dictum: vado parare vobis locum, & ut S. Augustinus supra dicebat, dico, nondum perfectè Sanctos præmium accepisse. Nam tunc erit perfecta merces; cùm Christus judicabit omnem terram, & reddet unicuique juxta opera ejus*. Et post pauca. *His igitur verbis & Dei Ecclesia fidem præstans dicit: perfectam cognitionem Magnitudinis Dei, qui comprehendi non potest in futuro sæculo ex Christi promisso dignis concedendam*. Hactenus Philadelphiensis Severus, ex quo discant Photiani, quid credere debeant, discant Latini, quid Græcia credat: Nam nos hìc calamum ponimus, ac perfuncti Opere, quod ab initio promisimus, quæcunque hìc diximus, aut alibi unquam dicemus, Deo primùm subjicimus, dein Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ, Magistræ omnium Christianorum, Matris nostræ, ac Sponsæ Christi, quo auspice, si quid hæc, qualiacunque sunt, dilectissimæ Genti nostræ profuerint, speramus laborum nostrorum præmium (neque enim aliud sperandum superest) in illa laborum requie felicissimâ, ubi, ut conceptis (3) Augustini verbis hæc tandem absolvam: *ubi gustabimus, & videbimus, videbimus, & amabimus, amabimus, & laudabimus, quod erat in fine sine fine*, cui honor, & Imperium in sæcula.

(1) In Adag. cent. 3. n. 16.

(2) d. differ. 5. à lin. 7. ad fin. pag. 56.

(3) In fine librorum de Civit. Dei.

Finis Responsi Sexti.

INDEX

INDEX RERUM.

A

Argu-

B

Canon

F

G

Grego-

H

Joan-

Jus

Lex

M

Ma-

Vatici-

R. 1.

N

Ne-

O

P

aliqua

Præ-

T

V

Finis Indicis Rerum.

Gravio.

Emenda sequentes errores, quos non advertit Auctor in corrigendo.

p. 2. col. 1. lin. 13. obsoleve-. p. 3. col. 2. l. 18. χρὴ. p. 12. col. 2. l. 6. non unquam. p. 20. col. 2. l. 25. usurpamus. p. 27. col. 1. l. 38. εἰσάγει. p. 47. col. 2. l. 28. ferendum. p. 48. col. 1. l. 19. peccata. p. 49. col. 1. lin. 51. de qua hic. p. 50. col. 2. l. 35. ἡμῖν. p. 63. col. 2. l. 56. post hunc. p. 75. col. 2. l. 18. ἐργαστηρίου. p. 86. col. 1. lin. 3. repetitio. p. 88. col. 2. l. 31. Nothos. p. 91. col. 1. l. 1. sequitur. *ibid.* l. 7. col. 2. magis. p. 136. col. 2. l. 6. expiatione pag. 146. col. 1. l. 53. halitum. p. 153. col. 2. l. 59. Zachariam. p. 154. col. 1. l. 19. ipsis. p. 171. col. 2. l. 8. ille. p. 185. col. 1. l. 29. ὑμεῖς. p. 190. col. 1. l. 66. κατανεύοντες. p. 192. col. 1. l. ult. exautho-. p. 196. col. 1. l. 15. pecuniæ. p. 203. col. 2. l. 65. nostras. p. 208. col. 1. l. 54. ἁγιωσύνη. ibid. l. 27. minimum. p. 223. col. 2. l. 33. πολλοὶ. p. 232. col. 1. l. 31. πρᾶξιν Ibid. col. 2. l. 44. vera. p. 238. col. 2. l. 60. φύσις. p. 254. col. 1. l. 46. mortis. p. 256. col. 1. l. 6. opposi-tum. p. 258. col. 1. l. 18. morsve. p. 280. in Summ. n. 13. l. 3. judicum. p. 290. col. 1. l. 60. exceptione. p. 292. col. 1. l. 53. Ἀλγούσῃ. p. 305. col. 1. l. 12. ades; si. p. 318. col. 1. l. 2. cum eum. p. 331. col. 1. l. 38. τὸν αὐτὸν. p. 335. col. 2. l. 39. Spiritus. p. 339. col. 1. l. 38. ποιεῖν. p. 346. col. 1. l. 3. tacente. p. 369. col. 1. l. 38. constituentibus. p. 384. col. 1. l. 29. ὑπεδέξατο. p. 402. col. 1. l. 13. potestatis. p. 405. col. 1. l. 12. σὶ. p. 421. col. 2. l. 38. idipsum, & l. 47. nulla. p. 426. col. 2. l. 14. Nam. p. 428. col. 2. lin. 14. Athanasio. p. 430. col. 2. l. 14. ὑπεδίσιος.

NOI REFFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la fede di revisione, & approbatione del P. Fr. Ambrosio Lisotti Inquisitore nelli Tre Tomi manuscritti di *Nicolao Comneno Papadopoli Greco*, il Primo intitolato *Prænotiones Mystagogicæ, sive Responsa Sex*, il Secondo *De Culpis, quæ in Examine Ordinibus præmittendo dispiciendæ sunt*, & il Terzo *De ipso Examine Ordinibus præmittendo*; non esservi cos'alcuna contro la Santa Fede Cattolica, & parimente per attestato del Segretario Nostro niente contro Prencipi, & buoni costumi, concedemo licenza, che possi essere stampato, osservando gl'ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle publiche Librarie di Venezia, & di Padova.

Data dal Magistrato li 20. Febraro 1695.

(*Ferigo Marcello Procurator Reffor*mator.
(*Ascanio Giustinian II. Cavalier Reffor*mator.
(

Agostino Gadaldini Segretario.